Gabriel Biel super canone misse cum additionibus.

Eruditissimi viri

Gabrielis Biel sacre theosophie licentiati: nostre tempestatis profundissimi: sacri canonis misse et omnium mysteriorum que de ritu ecclesie catholice in missa fiunt tum mystica tum literalis expositio optimis quibusque sacerdotibus necessaria: nuperrime (collatis varijs exemplaribus) maxima diligentia iterum atque iterum reuisa et castigata: adiectis marginalibus adnotamentis ex opusculo prestãtissimi viri Saufridi Boussardi theologi doctoris eximij excerptis: ac a prioribus hoc signo * distinctis.

Additas etiam videbis hac editione non paucas adnotationes: quibus (vt a reliquis internosci possint) hec vox ADDITIO preposita est.

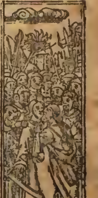
Habes etiam candide Lector copiosum Indicem omnium rerum scitu dignarum que hoc in opere continentur: quo facilius que scire volueris tibi occurrant.

Accessit huic operi ex eo Joãnis Trittenhemij abbatis Sphanhemensis libro: cui titulus est, De scriptoribus ecclesiasticis ipsius Gabrielis Biel vita.

15 27

Vita Gabrielis Biel

ex Joannis Trittenhemij Abbatis Spanhemen̄. de scriptoribus ecclesiasticis libro.

Gabriel Biel natione Theutonicus: ordinis eorum qui se fratres de communi vita: vel in communi viuentes appellāt. Vir in diuinis scripturis eruditus: et in seculari philosophia egregie doctus: ingenio excellens: vita et cōuersatione preclarus: qui gymnasio Thubingen̄. ab exordio sue institutionis prefuit annis multis: vbi tam in philosophia ꝙ̄ in sacris literis multos discipulos erudiuit. Scripsit quedam non spernende autoritatis opuscula: quibus nomen suum notificauit: Scilicet

In Canonem misse. lib. i.
Super quatuor lib. senten̄.
De passione domini. lib. i.
Sermones quoqꝫ varios. lib. i.
Et quedam alia.

¶ Claruit senex prouecteqꝫ etatis apud ducem Uuittembergen̄. maximo in precio: sub Maximiliano Romanorum rege: et Alexandro papa sexto. Anno domini. M.cccc.xciiij.

Magistri Gasparis basla-
chij ad lectorem admonitio.

Cum iuxta plinij vetustissi-
num (vt vulgo fertur) adagiū: maxime quid grau
atis in se habere dicitur: si vetusta nouitati: nouā
uctoritati: abolitum nitori: obscura luci & cetera. qs
tudeat in patulū vsq3 pferre: illa cōplusculaq3 no-
ter vir olim peritorū Gabriel biel facile doctissim9
onsiderans: nō solū vetera prodens: noua illumi-
ans: grauia leuitati & saniori intellectione cōmen
ans: verūetiam & obscurioribus illis ex philosophi
a & theologica doctrina excerptis: indicē seu inuē-
rium (vt ita dicā) curiose appo suit: quo minori la
ore: omni cura semota: quicqd in hoc suo opere cō
netur lector quiuis modica saltē diligentia adhi-
ita inuenire potest.

An plures

Utrum

Utrum sub sacramento sit verum et substantiale cor pus xpi.lec.xxxix.per totum.
Qua substantiali mutatiõe incipit corpus xpi esse sub sacramento. An per conuersionem alicuius in ipsm.An sinc cõuersione incipiat esse corpus xpi cũ pant manentibus substantis et accidẽtibus:vel ac cidentibus tm.lec.xl.per totum:et recitatis opinio nibus.A respondetur ad questionem.B ec.Quod substantia panis non manet:sed realiter in substan tiam corpous christi conuertitur:transsubstantia tur seu commutatur.Cõuersio quid est.Que et quot notat fm Sco.lecti.xl.C.D.Qui in quid conuerti potest.An quodlibet creatum in quodlibet. An in cum aliquid potest conuerti. Unum in aliud con uerti quid est. An sit vnum fieri aliud. D.Auctorita tes que videntur sonare in oppositum soluuntur.E Conuersio est multiplex.G
Qua specie conuersionis panis conuertitur in cor pus xpi.lec.xl.F.G.H.Transsubstantiatio quid est diffinitur fm Sco.G. Respõsio ad questionem:q conuersio panis dicitur transsubstantiatio.H. An virtus creata habet transsubstantiare in sua ptate: sed solus deus.H.fm Sco. An sit de rõne transsub stantiationis esse presens accidentibus.Et an sub stantia panis possit transsubstantiari in corp9 xpi ut in celo fm Sco.H.J.Successio qd dicit fz Sco. c.xl.C fm Ockã.K.Transsubstantiatio fm ockã quid est.lec.xl.Ad transsubstantiationem quid re quiritur.ibidem.An substãtia panis possit trãssub stantiari in corpus xpi vt in celo fm Ockam.
Conuersio panis quo dicitur transsubstantiatio: quo modo dicitur transsubstantiatio:cum tamen(vt vi detur)eius terminus formalis non est substantia: sed vbi:presentia scilicet corporis christi.lec.xl.mo uetur dubium.L.et respondetur.M.O.P.In trans substantiatione panis in corpus christi concurrũt due mutationes et vna successio.lec.xl.M.Ibidẽ an vna possit ab alia separari vel non. Transsubstãtia tio fm Sco.duo cõnotat:fm Ockã vero tria:et que sint illa.lec.xl.O.Ibidem quotmpliciter potest fieri transsubstantiatio scdm hunc vel illum doc. Trans substantiatiõis terminus formalis quis est: an vbi quisitum vel substantia cõseruata: aut succedẽs. ..d.P.Ubi est terminus formalis mutationis lo calis:sed non transsubstantiationis.ibidem.
Conseruari ad desitionem alterius quid est.lec.xl.P ..i id in qd fit conuersio oportet esse in loco cõuersi adequate et precise.An desinitiue vel circũscriptiue. ..xl.Q.Transsubstantiationis possibilitas osten ditur multipliciter:vbi etiã diuina potẽtia circa re ..tationem multipliciter explicatur.lec.xl.R.S ..panis conuertatur in solũ corpus xpi:an etiã in ..pus et sanguinẽ:aut deitatem.Et an de facto pa ..conuertatur in animã et sanguinem.lec.xl.T.Re ..ondetur per multas propositiones.U.X
Transsubstantiatio et cõuersio sumit dupl'r.lec.xl.T ..minus formalis cõuersionis dupliciter accipit. ..l.T. Tot possunt in eucharistie cõsecratione po ..nuersiones: quot incipiũt esse de nouo sub spe ..us panis.lec.xl.U.Quo aliquid dicitur esse sub ..ciebus panis vi cõuersionis aut per cõcomitan ..Ad quẽ intellectũ.Et quid est ibi vi cõuersionis ..Quid per concomitantiã.Et an p quolibet tẽpo ..dẽ sint presentia facta cõsecratione panis.lec. ..y.Qualis mutatio est panis desitio.An annihi ..vel corruptio.lec.xli.B. respondetur.E.F.De ..nihilatione latius vide annihilatio.
..ad tam difficilem intellectum limitauit eccle ..rticulũ de eucharistie sacramẽto. lec.xli.B.Ibi ..ũ recitantur opiniones:et presertim rationes ..ti Thom.et improbantur.Rñdetur vero ad du..

..bium.J.Ibidem vtrum ecclesia determinando illũ articulũ:fecit de non vero verum. Aut an solum qd verum fuit:declarauit verum.K.L.Ibi an ecclesia p suam determinationez faciat nouum articulum fi dei.L.M
Quid intelligitur per corpus in quod conuertitur panis:late tractatur.lec.xlij.per totum.
Scdm diuersitatem opinionum de pluralitate for marum:respondetur ad quesitum fm opi. de pauci tate formarum gaudentem.H.J
An cõuersio panis in corpus xpi: fiat in instãti:aut successiue.lec.xlij.L.Quomodo et quando operatur virtus diuina ad successiuam verborum prolatio nem.L.M
An totus christus fiat presens in altari facta cõsecra tione.lec.xliij.M.Respondetur quoad omnem tota litatem que potest esse in christo:et fm vtrãq3 natu tam multum pulchre.O.P.Q.R.S.T.Et ibidem quid est esse ibi per concomitantiam:quid vi cõuer sionis.P.Itẽ dupliciter aliquid dicitur esse sub eu charistia per cõcomitantiam.R.Quid vero est sub sacramento respiciẽs humanitatem christi:late ha betur.S.T.U. De partibus essentialibus et accidẽ talibus corporis et anime.Item de sanguine et c. Sũ matie respondetur de contẽtis sub sacramento. T. Ualtum pulchre et succincte.Item an sub qualibz particula fractionis totus christus cõtineatur.lec. xxx.O.et c.Siue hostia diuidatur:siue non: sed ma neat integra post consecrationem.
De respicientibus corpus christi quãtum ad pre dicamentum quantitatis.
Utrum corp9 christi sit sub sacramento altaris quã tum et extensum: late disputatur per totam lec.xliij. et recitatis opi.concluditur cum ockam:q nõ est ibi circũscriptiue:sed diffinitiue:huius possibilitas la te ostenditur lec.xliiij.Et q multa in hoc sacramen to sunt supra naturã et intelligentiã nrãm.D.Recci tatis diuersis opinionibus.E.F.G.H.Et ipsis ipro batis a Scoto.J.K. Ponuntur rationes ockam cõ tra Scotum.L. M. Opinio ockã recitatur.N. fm eam respondetur.O.P.Quomodo saluari põt par tium organicarum distinctio: et ordo in corpore xpi cum non est in sacramento quantum et circũscripti ue:sz solum desinitiue.P. Quo saluatur figura per tium:cum non est ibi quantum.Q.In quo dissonãt et quõ possunt concordari ille opiniones Scoti et Ockam.Q.R.et aliorum.
De respicientibus corpus xpi:quantum ad pdi camentum relationis.
Accidentia sine spẽs sacramenti eucharistie in quõ subiectantur. An manent eadem ante et post cõsecra tionẽ.lec.xliiij.A.B.C.Cũ aũt non sunt in substan tia panis aut vini:aut aeris circũstantie:nec corpo re xpi:an sint in aliquo subiecto accidentali: puta in quantitate.Recitat opinio.C.Improbat p Sco. D.Rñdet fm ockã.E.Soluunt rões alterius opi nionis.F.G.An de facto in sacramento altaris oĩa accidentia stant nude sine subiecto:recitant opinio nes:et fm eas diuersimode rñdet lec. xliiij.K.L.Ibi an accidens vnũ possit esse subiectũ alteri9 accidẽ tis de pdicamento qualitatis.Utrũ oẽs qualitates substãtie panis et vini inherẽtes añ cõsecrationẽ ma neãt facta cõsecratiõe.lec.xliiij.M.Utrũ oẽs qualita tes corpis xpi:imo oĩa accidẽtia absoluta corpi xpi in celo inherẽtia:quor rõnib9 formalib9 mod9 exi stẽdi sub sacro desinitiuo nõ repugnat:inherẽãt cor pori xpi vt i sacro.lec.xliiij.N.O.De hoc.S.lec.xliij. p totũ.Utrũ in hoc sacro ɔtraria sint simul in eodẽ loco et subiecto:puta hũiditas et siccitas panis et vi ni.lec.xliiij.O.De pdicamẽto actionis et passionis: prout respiciũt vel christum in sacro:vel qualitates

corporis christi: aut sacramentalium specierum.
De actionibus ⁊ passionibus accidentiū tam sacramenti q̄ corporis x̄pi. per totam lec. xlv.
Utrū accidēs possit esse principiū generāde substātie. Et vtrū ille qualitates sacramentales nunc habent eādē actionē extra subiectū quā habere poterāt in subiecto. Et similiter de trāsmutatione passiua circa species sacramentales: an nunc fieri possit ab agente naturali in eas: sicut dū erāt in subiecto. Recitatis opinionibus. R̄ ridetur s̄m ockā. B. C Et s̄m Alexandrū. D. Itē an species p̄nt videri: tāgi odorari: calefacere: humefactare ⁊c. Muscā incidētem in calicem occidere: inebriare ⁊c. D. E
De transmutatione passiua circa species: nota aliquas regulas bonas. lec. xlv. F. G
Que transmutatio passiua specierum facit corpus desinere esse: ⁊ que non. lec. xlv. F
Que trāsmutatio passiua circa species fit a solo deo miraculose: q̄ a creatura. Et an oēs passiue trāsmutationes nūc aut fiant circa species facta ɔsecratione: que prius fieri potuissent. Et a quo agente. An nouo miraculo lec. xlviij. G. H
Productio substantie noue ad specierum desitionē a quo fit: puta dū species desinerent informare panem: si esset ibi panis substantia. Et an fit s̄m materiam ⁊ formā: vel s̄m alterum tm̄. lec. xlv. I. K
Ibi an p̄or materia vl' forma reproducatur: q̄ fuit ipsius panis ante conuersionem. Aliter ⁊ aliter r̄ndetur s̄m Sco. ⁊ ockā de transmutatione pāssiua specierum quoad substantiam. An nutriatur sumens eucharistie species. Et a quo: vnde producitur substantia in alendo cōuertenda per nutritionem. An sacramentum nutriat. lec. xlv. L. Et quomodo sacerdos sumendo species sacramentales non soluit ieiunium: licet nutriatur. M. Ibi ad quem intellectū dicuntur species sacramentales nutrire.
De trāsmutatione passiua accidentiū sensibilium eucharistie q̄ fuerunt in pane: aut eis successerunt. Per quē fit mutatio specieꝝ ad locū. Respondetur s̄m duas opiniones de motu. lec. xlv. N. Ad quātitatem. O. Ad qualitatem acquisitiuam ⁊ deperditiuam ibidem dicitur s̄m varietatem opinionum.
De actione ⁊ passiōe corporis x̄pi / ⁊ accidentiū ei⁹: que sibi primo competunt vt in sacramento: dato q̄ nullibi esset nisi in sacramento. An oculus x̄pi seipsū videat in sacramento. Et an aliqua operatione careat spūali prout est in sacramento. Aliter et aliter respondetur s̄m Sco. P. ⁊ ockā. Q. lec. xlv.
Oīs operatio spūalis puta intellectus et volūtatis p̄ōt primo inesse x̄po vt in eucharistia. lec. xlv. P
Quādiu manet x̄ps sub speciebus sacramentalib⁹ ⁊ cuꝫ desinit esse quo peruenit. lec. lxxxiiij. A. B. ⁊c. Recitantur diuerse doc. opiniones. Omnem actionem tam corporalem q̄ spiritualem quam p̄ōt habere corpus christi si esset in loco circūscriptiue: potest etiam habere cum nō est in loco circūscriptiue: sed definitiue: passis equaliter dispositis s̄ꝫ ockam: secus s̄m Sco. lec. xlv. Q. R.
Utrū / ⁊ in quo sensu ɔcedi p̄ōt q̄ corpus x̄pi vt in sacramento videatur corporali oculo. lec. xlv. T. U
Ibi ostēditur q̄ aliq̄d quadrupliciter ɔtingit videri visiōe sensitiua. T. U. De visione intellectuali corporis x̄pi sub eucharistia. An possit videri ab itellectu separato ⁊ nō separato. A bono ⁊ malo āgelo. A beato ⁊ nō beato. An diabolus ꝓhibeat̄ videre presentiā corporis x̄pi sub eucharistia: ⁊ quō. X. Y. An āgeli ⁊ beati in celo videant existentiā corporis x̄pi sub eucharistia in verbo. Z. An intellectus ɔiūctus viatoris possit videre corp⁹ x̄pi sub eucharistia: aliter ⁊ aliter dicendum s̄m Sco. ⁊ ockam. Z. ibidem.
An aliq̄ transmutationes corp̄ales passiue possint naturaliter fieri circa corp⁹ in eucharistia: vt q̄ percutiatur / ledatur ⁊c. Et quid si adhuc ibi esset mortale: vt in cena domini: an aliquod agens naturale possit in ipsum agere. Aliter respondet. Scotus: aliter ockam. lec. xlv. Z

¶ De respicientibus corpus x̄pi in sacramēto: ⁊ in genere quantum ad predicamentum vbi.

Utrum corp⁹ x̄pi simul possit esse in diuersis locis circūscriptiue. Et idē querit̄ de quolibet alio corpore. le. xlvi. per totū. Recitat̄ opinio cū suis motiuis q̄ nō. B. Respōsio vera q̄ sic cū suis rationibus et ꝓbationibus: q2 nō includit ɔtradictionē: ideo nō est a diuina potentia negandum. C. D. E
Quid ɔcedendū: ⁊ quid negandū est de corpore x̄pi in diuersis locis existente. Et de quolibꝫ alio corpore s̄m Sco. ibidē. F. s̄m ockā. G. R̄ndetur ad rōnes oppositas. H. Ad inconuenientia inducta. I. K. L Ubi late habetur de terminis priuatiuis ⁊ eoꝝ multiplici acceptiōe: ⁊ q̄n ɔcedunt̄ de eodē: q̄n p̄dicata priuatiua inferunt ɔtradictoria: vel non inferūt. L. M. ⁊c. Utrū desinētibus speciebus: dicatur corpus x̄pi localiter moueri. lec. lxxxiiij. H
Utrū corpus x̄pi localiter mutet̄: dū vi ɔsecratiōis incipit esse sub specieb⁹ panis: recitat̄ opinio ⁊ improbat̄. O. Et ostēditur veritas. R. S. lec. xlvi. Et si ē ibi mutatio: quale sortitur nomē. S. An debeat dici mutatio localis. Quid est mutatio localis. ibidem. S. Ad idem. lec. lxxxiiij. H
Utrū corpus x̄pi in hora ɔsecratiōis descendat per mediuꝫ localiter ad species sacramenti altaris. lec. xlvij. C. Cū aūt corpus x̄pi an̄ ɔsecrationē est in celo quō potest venire ad locū specierū: ⁊ nō moueri per mediū. B. C Late ostēditur ⁊ declarat̄. Existētia corporis x̄pi sub sacramēto nō necessario presupponit s̄m Sco. eius existentiā sub modo naturali: immo posset post īcarnationē desinere esse modo naturali: ⁊ tm̄ manere ī eucharistia. C. Potuisset quoqꝫ eucharistiā instituisse an̄ sui incarnationē cū eadē efficacia signi ⁊ signati: sed tunc in cōsecratione corpus x̄pi incepisset esse a nouo D. E. F
Utrū corpus x̄pi in hora ɔsecrationis descendat localiter de celis per media ad species sac̄ales iuxta verbū Greg. in lib. dial. Et quō t̄pe ɔsecrationis dicūtur celi aperiri tripliciter. lec. xlvij. G. Utrū corp⁹ x̄pi motis speciebus: localiter moueatur ⁊ p̄ quē: an per sacerdotem: vel virtute diuina. Aliter r̄ndetur s̄m Sco. lec. xlvij. H. I. Aliter s̄m ockam. K. Aīa x̄pi p̄ōt corpus suum mouere in celo organice: sed in sacramento non organice. K. L. Summarie hec epilogantur s̄m vtrosqꝫ doctores. L

¶ Consecrationis forme efficacia.

Utrum verba consecrationis formam integrantia habeant aliquam virtutem effectiuam naturalē vel supernaturaleꝫ respectu presentie corporis x̄pi. lec. xlvij. recitantur opiniones doctorum ⁊ motiua eorundē. In quo deniqꝫ cōcordant. M. N. O. quoruꝫ dicta breuiter improbantur. P. Q. Et respondetur ad questionem. R. Si vero omnia illa fiunt virtute diuina adsistente: quomodo verba dicuntur consecratiua: ⁊ quomodo corpus christi fit p̄sens speciebus panis ex vi verborum. Ad quem deniqꝫ sensuꝫ dicitur sacerdos consecrare. R. S. Quod consecratio fiat diuina virtute non insistente: sed adsistente: deducitur exemplis miraculorum christi. T
Uerba consecrationis dicuntur cause sine qua nō transsubstantiationis. Et quare sic dicuntur cause sine qua non. U
Quomodo pactum fecit deus cum ecclesia in no. testa. In veteri cum patribus. X
Quomodo sacramēta causant quod significāt per virtutem adsistentem nō insistentem diuinam. X. Y

Finitur indictionarium: aut (si mauis) index huius operis.

Sacri canonis misse expositio resolutissima/literalis ac mystica: dissolvens simul et scholastica dubia: circa eucharistie sacrosancte mysteria: viri q̄ precipui magistri Gabrielis Biel sacre theologie licentiati peritissimi: per eundem ordinarie in alma Tubingen. universitate lecta: ex viri clarissimi ingenij quondam acerrimi magistri Eggelingi de brunsvvig sacre theologie licentiati profundissimi: vita pariter et doctrina prefulgidi lectura: in insigni metropoli maguntina ad clerum pronunciata declarata et exposita: paucis omissis: pluribus additis ac mutatis q̄ accuratissime comportata. Incipit feliciter.

¶ Oratio initialis.

In nomine superbenedicte trinitatis: patris et filij/et spiritussancti. Amē. In huius lectionis mee principio/tria mihi perficiēda cōspicio. Primū legēde materie brevis recommendatoria introductio. Secūdum previa temeritatis excusatione/theologica brevior protestatio. Tertiū presentibus dominis meis/et preceptoribus gratiarum brevissima relatio. ¶ In primi executione assumo verba/que digessit Jesus filius Syrach hierosolymita eruditissimus Eccl. xv. Cibavit illū pane vite ꝛ intellectus. Nostris patres optimi fide certissima illustrati: primum humane nature propagativū principiū: a summo deo i culmine corporalis creature de nō esse creatum. Pane cognitionis necessarie: quo creatorē suū: seq̄ ceteris cū creaturis ab eo productū agnosceret. Necnon quid deo: quid superiori: quid sibi: quid equali: quid inferiori deberet: quid deniq̄ agere: q̄d cavere oportuerat excellentiore quadā notitia illustratū. Alijs quoq̄ virtutibus et donis: quib9 castissimo amore suo inhereret iam cognito creatori: delectabiliterq̄ serviret: preditū fuisse: quatenus expleto dispensationis sibi credite officio: nulla morte media: tandē in paradisum alterū translatū: ipso totius boni fonte beatifice ac interminabiliter frueref. Sed proh dolor honoris ꝛ honorū homo impatiens: dum reiecto cōditoris timore: superbiens precepto ligari contempsit: vitā perdidit pariter et intellectū. Indicat hoc ipsum horrēda quedā ignorātie profunditas: errorꝫ omniū mater: que cunctos ade filios in tenebroso quodaꝫ suscipit sinu. Amor quoq̄ tot rerū vanarū ꝛ noxiarum: mordaciū perturbationū: merorꝫ: formidinū: insanorꝫ gaudiorꝫ: litiū: fraudū: ceterorūq̄ viciorꝫ. Quis enim ignorat ait doct. Aure. xxij. de civi. c. xxij. cū quanta ignorātia veritatis: que iaꝫ in infantib9 manifesta est. Et cū quāta abūdantia vane cupiditatis: q̄ in pueris apparere incipit: homo veniat in hāc vitā: quib9 pro veritatibus certissimis multifarios errores/ꝑ bonis verissimis bonorꝫ umbrā apparentiū nanciscaf. Gratuitis siquidē spoliato homini ꝛ naturalibus vulnerato: sm euāgelicū paradigma descēdentis ab hierusalē in hiericho: incidētisq̄ in latrones: remāsit naturalis inclinatio ad verū in intellectu: ad bonū in affectu. Hinc fames inavatidissima sciēdi: quā prisci philosophātes acerrimis abusi ingenijs: nō filiorꝫ pane: sed porcorꝫ siliquis (tꝫ frustra) pellere quesierūt. Vere frustra: naꝫ morbus crevit ex remedijs. Quippe humana curiositas: q̄ saciari nequit: nunq̄ sibi sufficiēs: semꝑ ad ulteriora tēdit. Hinc philosophus noster ꝛ veritatis preco Paulus: huiuscemodi vocat stultarꝫ et sine disciplina questionū inquisitores: a diaboli laqueis captivos: ad ipsius volūtatē semꝑ addiscētes: ꝛ nunq̄ ad scientiam veritatis pervenientes. Enimvero ꝓcesserūt in se cōfisi in regionem longinquā: multipliciū errorꝫ ꝛ vanissimorū cultuū: dū deū invisibilē quē ex creatis reb9 visibilibus esse cōprobarūt. Nō sicut deum glorificaverunt: nec gratias egerūt: sed putātes se aliq̄d esse evanuerūt in cogitationib9 suis. Et quod curiose invenerūt: per superbiā perdiderūt: ut ait Augu. (in gl. Rom. j.). Sicq̄ obscuratū est insipiēs corꝫ eorꝫ. Dicētes eñ se esse sapiētes: stulti facti sunt. Quid rogo insipiētius q̄ servire creature poti9 q̄ creatori? Quid stultius q̄ mutare gloriam incorruptibilis dei: in similitudinē imaginis: creature corruptibilis? Hinc tāta philosophorꝫ dissensio/qua a magistris discipuli/et inter se dissiderāt cōdiscipuli: dum eos nō divina autoritas: sed humana duxit temeritas. Nā eodē btō Augu. teste. xviij. de civi. c. xli. patā in cōspicua et notissima portica: in gymnasijs: in hortulis: in locis publicis ac privatis catervatim unusquisq̄ pro sua opinione certabat. Alij asserētes unum: alij innumerabiles mūdos. Ipsum vero unū alij ortū esse: alij vero initiū nō habere: alij interiturum: alij semꝑ futurū: alij mēte divina: alij fortuitu ꝛ casib9 agi. Alij immortales esse animas: alij mortales. Et qui immortales: alij revolui in bestias: alij nequaq̄. Qui vero mortales: alij mox interire post corpus: alij vivere etiā postea vel paululū vel diutius: nō tamē semꝑ. Alij in corpore cōstituētes finem boni: alij in animo: alij in utroq̄ꝫ. Alij extrinsecus posita etiā bona ad animū ꝛ corpus addētes. Alij sensib9 corporis semꝑ: alij nō semꝑ: alij nūq̄ putātes esse credēdū. Sed ꝛ de fine ultimo ꝓpter quē cetera omnia querēda sunt. Marcus varro: ut recitat idē Aug. xix. de civi. c. j. ꝛ ij. tā multā dogmatū varietatē diligēter scrutatus advertit: ut ad ducētas octoginta octo sectas perveniret. Testis est etiā horū multipliciū errorꝫ Eusebius in de ꝑparatione euāgelica: qui innumeras gentium sectas ꝛ recitat ꝛ reprobat. His alijsq̄ꝫ errorib9: ut rationaliū mentes velut blādicijs quibusdā infatuaret: ac dulcibus veneis incurabilib9 īficeret humane salutis insidiator diabolus: poetarꝫ figmētis: verborūq̄ꝫ coloribus res turpissimas velut honestare gestiēs: hac verborꝫ sagena plurimos irretivit. * De quo q̄d bea. Hiero. aliquādo ciceronianus: post doct9 verberibus christianus sentiat advertam9. Ait enim in epistola ad Damasum papā Demonuꝫ

Margin notes: Eccle. xv. — Distinctio. xxxiij. cap. ignorātia. — Luce. x. — ij. Ad Tim. iij. — Philosophorū opiniones varie. — Augusti. — ADDITIO. — * ¶ Athanasius in libris/quos de humanitate salvatoris/adversus gen

cibus est carmina poetarũ. Secularis sapientia
rhetoricorũ pompa verborũ. Hec sua oĩs suauitate
delectãt. Et dũ aures versib⁹ dulci modulatione
currentib⁹ capiũt: animã quoq; penetrant: et pe-
ctoris interna deuinciũt. Uerũ vbi in summo fue-
rint studio ac labore perlecta: nihil aliud nisi ina-
nem sonũ/ & sermonũ strepitũ suis lectoribus tri-
buunt. Nulla ibi saturitas veritatis: nulla refe-
ctio iustitie reperit. Studiosi eorũ in fame veri: et
virtutũ penuria perseuerãt. Hec ille. Hoc tripli-
ci qui difficile rũpit fraudũ funiculo: errorũ vel
vanitatis ignorãtie: fraudulẽt⁹ protoplasti sedu-
ctor: quẽ pstrauit in mortẽ: ne quandoq; ad salu-
tarẽ veritatis cognitionem reuiuisceret: colliga-
uit. Nouit enĩ ille versutus: q; sine veritatis co-
gnitione: ad veritatẽ in qua nõ stetit: redire ne-
mo potest: nec sine dei notitia vlla homini pote-
rit esse salus: dicente scriptura Prouer. xix. Ubi
nõ est sciẽtia (haud dubium quin dei) anime nõ
est bonũ. Nam vani sunt oĩs homines in quib⁹
nõ est sciẽtia dei. Sap. xiij. & j. Cor. xiiij. Si quis
ignorat: ignorabit. Sed benignissimus de⁹ scien-
tiarũ dñs cuius sapientiã nõ vincit malicia. Dili-
git enĩ omnia que sunt: & nihil odit eorũ que fecit.
Sap. xj. Plasma suũ aliena fraude deceptum: in
eternũ perire nõ sustinẽs: errãti mũdo cognoscẽ-
de veritatis fame: ac pudẽde vanitatis squallore:
lamiamq; deficienti subuenire decreuit. Idcirco
dum mediũ silẽtiũ tenerẽt omnia veritatis predi-
camẽta. Noxq; peccatorũ & ignorãtie mediũ iter
peragerẽt: vtputa veri dei cognitione in omnib⁹
pene extincta. Oĩps sermo de regalib⁹ exilĩẽs se-
dibus: geminã rationaliũ cibauit mediã: dãs pa-
nem nõ vẽtris: sed mẽtis: panẽ nõ ad ruinas hu-
ius vite: que vapor est ad modicũ parẽs: reparã-
dum: sed panẽ vite & intellectus ad indeficientis
vite beatitudinẽ cõsequendã. Dedit aũt manus
liberalissima panẽ dulcẽ: defectũ totuplicem re-
staurantẽ. Panẽ verbi ex ore dei pcedentẽ: quo
pasceret intellectus. Et panẽ verbũ factũ carnẽ:
quo vita nutriret & affectus: Quia ad vtrũq; cõ-
ferat vterq;. An nõ panis vite: doctrina scriptu-
re canonice: a summa reuelata veritate: quo vita
vera cognoscit: vita anime roborat: & ad vitã feli-
cissimã ambulat. Non in solo pane viuit homo:
inquit veritas: sed in omni verbo qđ procedit de
ore dei. Deut. viij. & Mat. iiij. Est quoq; panis in-
tellectus: intellectũ erudiẽs: affectũ sua eruditio-
ne velut ignea lex inflãmãs. Ipsa nempe est que
finẽ quo tendit ostẽdit: ipsa queviã qua itur: diri-
git. Finẽ: vitã eternã. Uiã/ sanctificationẽ nostrã.
Habetis: inquit apostolus: fructũ vestrũ in san-
ctificatione: finẽ vero vitã eternã. Ipsa deniq; in-
struit ignorantẽ: ipsa reducit deuiantẽ: associat
itinerantẽ: inducit perseuerantẽ. Cuius salutife-
ros fructus beatus Hiero. in plo. quodã in lib.
psalmorũ: breuiloquo sermone cõplectit: dicens.
Hic habet infans quid lactet: puer quid laudet:
adolescẽs quid corrigat: iuuenis quid sequat: se-
nior quid precet. Hic discunt femine pudicitiã:
populi inueniũt pietatẽ: vidue iudicẽ: pauperes
protectorẽ: aduene custodẽ. Hic inueniũt reges
quid audiãt: iudices quid timeãt. Hec tristẽ cõ-
solat: letũ temerat: iratum mitigat: pauperem re-
creat: diuitẽ vt se cognoscat: increpat: omnib⁹ se
suscipientib⁹ apta medicamẽta tribuit: nec pec-
catorẽ despicit: sed per penitẽtie remediũ eu in-
gerit. Post hec deus ostẽdit: simulacra irridet:
fides asserit: perfidia repudiat: iustitia ingerit:
iniquitas prohibet: misericordia laudat: crude-
litas abdicat: veritas requirit: mẽdaciũ dãnat:

dolus accusatur: predicatur penitẽtia: per conse-
quẽda promittit: spes certa nutritur. Sed quod
his omnibus est excellentius: Christi sacramen-
ta laudantur. Hec Hiero. Hec sacra theologi-
ca doctrina: vera & diuina sapientia: sola est om-
nium scientiarũ imperatrix & domina: q; candor
est lucis eterne: & speculum sine macula dei maie-
statis: & imago bonitatis illius. Sap. vij. Cui nisi
artes cetere ancillent: non illuminant: sed obscu-
rant: nõ erudiũt: sed tenebris errorũ inuoluunt.
Non hanc diuinã sapientiã gentium principes:
non terre negociatores: non potẽtes ad bella gi-
gantes inuenerũt: propterea & perierũt. Sed ea
de supernis sedib⁹: que in altissimis habitat: su-
persubstantialis sapiẽtia reuelauit: eamq; reue-
lando populũ suũ humilẽ pane vite et intellect⁹
cibauit. Libet addere quod sequitur. Et aqua sa-
pientie salutaris potauit eũ. Uere aqua saluta-
ris sapiẽtie: ex fonte manans sapiẽtie: que est ver-
bum dei in excelsis. Eccle. j. qui est christus dñs
virtus & sapiẽtia dei patris. j. Cor. j. Magnũ pro-
fecto sapiẽtie donum: que in animas sanctas se
transfert: amicos dei & prophetas. i. procul vidẽ-
tes/ cõstituit. Sed parũ summe visum est libera-
litati: nisi se fontẽ sapiẽtie homini per cibi preua-
ricationẽ damnato: donaret in cibũ saluantem:
et spiritualiter nutrientẽ: mirabili cõgruẽtia: na-
ture cõditioni: et lapsus reparationi. Conuenit
nempe diuina sapiẽtia in prima hominis forma-
tione rationalẽ spiritũ materie corporali: p exẽ-
plo future societatis: que inter deũ & spiritum ra-
tionalẽ in glorificatione eiusdẽ perficiẽda erat:
vt sciret homo deũ tam disparem corporis & ani-
me naturã in federationẽ vnã: et amicitiã tãtam
coniungentẽ: etiã rationalis creature humilita-
tem: licet longe inferiorẽ posse ad sui participa-
tionem glorie sublimare: vt loquitur magister di-
stin. j. li. ij. Et quoniam ex eisdẽ gignimur & nutri-
mur incarnata prius: dehinc velut impanata seu
inescata sub speciebus sacramenti sapientia fa-
cta est nutritio nostra. Lapsus deniq; et e para-
diso extrusus: pecorinam induit similitudinem:
fm illud prophete. Homo cũ in honore esset: nõ
intellexit: comparatus est iumentis insipienti-
bus: et similis factus est eis. Idcirco feno indi-
guit pabulo pecorino. Eapropter celestis cibus
angelorum mutauit se in cibum pecoris: homi-
ne mutato in pecus. Panis enim angelorum fa-
ctus est fenũ: vnicus patris filius hominis: ver-
bum quippe caro factum est. Et iuxta prophetã.
Omnis caro fenum. Comedũt igitur angeli ver-
bum de deo natum: comedunt homines verbũ
fenum factum. Pane suo viuunt angeli in celis:
et beati sunt. Feno suo viuunt homines in terris:
et sãcti sunt. Fenum quippe istud de prato virgi-
nalis vteri collectum: factum est refectio iumen-
torũ. Uerbũ enim vt fenũ fieret: latuit in virgine:
sol in sydere: artifex in opere. O stupenda dei mi-
seratio: exclamat doctor mellifluus: verbum car-
nem: deus cinerem: figulus lutum: vita mortici-
num induit/ vt angelorũ panẽ iumenta mãduca-
rent. Hic vere panis est vite de celo descendẽs:
vt daret vitã mundo. Nõ quomodo moyses pa-
nem dedit patrib⁹ in deserto: quẽ manducaũt et
mortui sunt. Nã qui ex hoc pane mãducauerit:
viuet ineternũ manẽs in xpo: & habẽs xpm vitã
manẽtẽ in seipso. Hic panis est intellect⁹ q nobi
mortalib⁹ immẽsitatẽ sue potẽtie: incõprehẽsibi-
litatẽ sue sapiẽtie: inenarrabilitatẽ sue beniuolẽ-
tie: oĩs mirabilium declarauit. Memoriam fecit
mirabilium suorum: inquit psaltes dñi: hoc cibo
spiritualiter

Ps. xlviij.

Esa. xl.

Joan. vj.

Ps. cx.

res acerri-me conscri-psit: quum de poetis lo-queret/ sic inquit. Et huiusmodi precones/ vrates poe-te/ simplici-citer eos deos eẽ scri-psissent nã de diis gen-tium loque-batur) & nõ eorũ res ge-stas/ in vi-tuperiũ ac dedecus di-uinitatis no-mine velas-sent/ verita-tem obtegẽ-do: et mul-tomagis ho-mines a ve-ritate di-strahendo. Nunc vero amores/ et flagitia Jo-uis quũ ex-plicẽt: tum etiã in pue-ris corru-ptiones: et mulierũ in-ter se emu-latiões: ad libidinem/ et timores/ et metus: aliaq; ma-la/ et scele-ra/ et flagi-tia: nihil a-liud magis q; seipsos incusant. Augustin⁹ quoq; quũ passim eaz artẽ repro-bet: modo illã spectã-culum tur-pitudinis/ vanitatũq; licentiã ap-pellat: q ni-hil põt dici deteri⁹: mo-do obscce-nis compo-sitã verbis: neq; dignã vt inter li-beralia stu-dia pueris

legat. Ait enim in suo de ciuitate libro secun-do. Et hec sunt lcenicorum tole-rabilia lu-dorum/ co-medie/ scili-cet & trage-die. Hoc ẽ fabule poe-tarum/ agẽ-de I specta-culis/ mul-ta rerũ tur-pitudine: sz nulla saltez (sicut alie) verborũ ob-scenitate composite: quas inter studia que honesta/ ac liberalia vo-cãtur: pue-ri legere/ et discere co-guntur a se-nibus.

spiritualiter satiat⁹ misericors/ ⁊ miserator dñs: escam dedit timētibus se. In promptu est quēadmodū sacrosanctum hoc edulium: methaphysicorū/naturaliū/logicorū/ceterorūqȝ phorū/estimata suoꝝ principioꝝ theoremata castiget: ⁊ verū in eis intellectū administret: quorū deductionis veritas vetat.

Panis iste vnde dicit.

Panis iste bene a pan: quod sonat totū dicitur: quia totum qđ ad salutem pertinet: confert homini viatori. Lapsus siquidē homo oia confudit. Constitutum a plasmatore ordinem pulcherrimū temerauit. Nā deum per inobedientiam contempsit: carnem de sua carne: et os de suis ossibus productum: proximā suā incusauit: in seipso rōnem volūtatis ductricē appetitui subegit. Indiguit itaqȝ ad pfectā restaurationem triplici remedio. Sacrificio quo placaretur deo: charitatis diffusiōe: qua ↄmunicaret proximo: grā reformatia ordinis in seipso. Omnia hec cōfert panis christi excellētissimum sacr̄m. Nam ipsum est sacrificij oblatio quo ad deū. Charitatiua cōio ad proximum. Viaticum ⁊ refectio ad seipsum. Sacrificiū eīn sicut ⁊ verbum abbreuiatū fecit nobis dñs super terram: hostiam viuā: vnicam: mundam plenam bonis: plenam effectibus omnibus illis ꝓ quibus offerri ↄsueuerat hostia literalis. In hoc sacrificio corpis sui ⁊ sanguinis noua fecit omnia veteris testamenti oblationes ⁊ sacramenta: paschalem agnum: manna deserti: panes ꝓpositiōis: tauros ⁊ vitulos imolationis: hircum emissariū: passeres: turtures: ⁊ colūbas: vinuȝ ⁊ libamina: sal in oī sacrificio atqȝ oleū: neqȝ mel: neqȝ fermētū. Deniqȝ q̄tidianū bis sacrificiū cū matutino vespertinū. Hinc beatus Bern. in sermone de sacramento.

Bern.

Christus ait: pro salute mūdi semel factus est hostia salutaris: rei rēcōciliatio generalis: oībus sacramentis/ tam precedentibus quam sequentibus virtutē dedit ⁊ efficaciam: vt tanta/ ⁊ tali hostia sanctificarētur omnes liberandi per illam. Et beatus Augu. j. de ciuita. dei. c. xx.

Augustin⁹

Huius inquit veri sacrificij multiplicia variaqȝ signa erant sacrificia prisca sanctorum. Cum hoc vnū per multa figuraretur: tanq̄ verbis multis vna res diceretur: vt sine fastidio multum commendaretur. Est deniqȝ sacramentum illud cōmunio: qua inter se mēbra cū capite Christo charitate connexa cōicant. Nam in hoc sacrificio tota ipsa redēpta ciuitas: hoc est congregatio: societasqȝ sanctorum vniuersale sacrificium offertur deo per sacerdotem magnum: qui etiā seipsuȝ obtulit in passione pro nobis: vt tāti capitis corpus essemus fm formam serui. Hanc enim obtulit: in hac oblatus est: quia fm hāc mediator est: in hac sacerdos: in hac sacrificiū. Verba sunt beati Augusti. x. de ciuita. dei. capi. vj. Et sequitur ad propositum. Hoc est sacrificiū christianorum. Multi vnū corpus sumus in christo: quod etiam sacramēto altaris fidelibus noto frequentat ecclesia: vbi ei demonstratur quod in ea oblatione quam offert: ipsa offeratur. Est demuȝ panis ille refectio anime: spiritū restaurās: desiderium satians: cor spiritualē delectans: infirma roborans: gratie vitam augmentans: viaticū perducens. In cuius fortitudine ambulaƚ per desertum huius mūdi ad montem dei oreb: qui interpretatur ardor: celum videlicet empyreum seraphico ardore fulgidum. Sic cibus ille oblatio est initiata in cruce. facto deo sacrificiū viaticū perducēs ad terminum: cōio tenēs interim ꝓximos in vnum. Huius tanti sacramenti dignissimus sacerdotum ordo ministerium accepit: quorū officio iste panis vite mortalibus quotidie preparatur. O vere celestis indulgentia. O cumulata gratia. O superexcellens gloria: sacerdotē deū suum tenere: ⁊ porrigendo alijs dispensare. Quorum quia ignorantie circa tantum mysteriū a domino per prophetā dānanƚ dicentem. Quia tu scientiam repulisti: repellā et ego te: ne sacerdotio fungaris mihi.

Osee. iiij.

Ideo omnium sacerdotum indignissimus/ proprie consulens inscitie: nō presumptione temeraria: sed alme huius vniuersitatis iussis mee ꝑcepto mihi pridē per dignissimos suos oratores insinuato: cōtranitēs in iustū arbitratus/ humiliter obtemperans: legendi laborem/ insufficiētissimus licet assumpsi. Canonē quoqȝ misse: quo diuinus ille sacramentalis cibus conficiƚ: exponendum delegi. Laborem hunc nō penitus reputans inutilem: quo xp̄i sacerdotes ad sacerdotijve gradū aspirantes: tanti officij dignitatem/ ritū ⁊ debite executionis peritiā contēplari. Necnon scholasticorum ingenia mysterij profunditate exerceri. Omniūqȝ hoc salutari edulio pasci optātiū: conscientie ad dignā eius sumptionē informari poterunt ⁊ accendi. Opus quidem arduum ⁊ ignaro peccatori improportionatū: cui⁹ altissimam ꝓfunditatem gigantiū humeros premere nō ignoro. Desperarē penit⁹ ⁊ deficerem: si vel cū moabitide post terga metentiū spicas eorundem manus fugiētes colligere: et non magis maiorū iam collecta cōportando presumerem recitare.

Ruth. ij.

In qua re insufficientiam ꝓpriam verbis cultioribus nescio an palliare dicam: an excusare superfluum duxi: cū ipsaȝ plus cupito operis exequendi imperfectio demonstrabit.

Protestatio theologica.

In huius igitur lectionis initio theologicam ꝓtestationē frequēter per me factā renouans: coram vobis venerabilib⁹ ac doctissimis ꝑceptoribus meis ꝓtestor solēniter ⁊ expresse non esse mētia mee in futuris meis lectionib⁹/ aut alijs quibusuis actibus per me volente dño faciendis: aliquid dicere: aut pertinaciter defendere: qđ catholice fidei seu determinationi sacrosancte matris ecclesie quomodolibet obuiet/ vel pias aures offendat. Si vero (qđ per suam mīam dñs auertat) aliqđ tale ex lapsu lingue/ ignorātia/ alia ve qualicūqȝ occasione ↄtigeret: reuoco exnūc ꝓut extūc: extūc ꝓut exnūc/ volēs ea habere ꝓ nō dictis: subijciens me humiliter eorum directioni: quorū est errantes corrigere: ⁊ deuios ad viā catholice veritatis reducere. Verum ne dicendorū indistincta cōgeries ↄfusionē afferat/ placuit opus ipm qđ sacri canonis misse expositio intitulari pōt: ꝑ lectiōes partiri: ⁊ lectiōes p. §. aut līas alphabeticas vlteri⁹ secare: q̄ten⁹ studioso lectori in prōptu qđ voluerit occurrat: cū nr̄m quē edidimus indicē: seu vt aiunt inuentarium/ inuisere placuerit.

Duodecasticon magistri

Gasparis haslachij symmerigēsis ad lectorē.

Grāmata gloriolam redolentia desine vanam:
  Mundani fastus suspicere illecebras.
Atqȝ phicos/ sacrosqȝ reuolue libellos:
  Turpia cōtēnens scōmata musicolū.
Ausu quos diro Julianus apostata pressit:
  Quod fidei nouit fortia scuta sacre.
Hinc ea chalcotypis pulchra cirrata iuuentus:
  Sancta theologie que tibi scripta damus.
Perlege nocturnis vigili cum mente lucernis:
  In primis tu queis iutianda sacris.
Nec te presbyterum quorundam lapsus inertum
  Abstrahat/ ⁊ taluis ocia scorta sopor.

Lectio .j.

Re-missa in cubiculo cordis devotissima spiritussancti invocatione: quatenus huius divinissimi cantoris muneris: sit mentium nostrarum illuminator: et doctor internus sacri canonis. Cuius expositionem priusquam ordiamur: premittenda sunt aliqua ad cōsecrationis actū (ad quem canon etiam totius misse officium ordinatur) requisita. Que tria sunt in genere. Requiruntur enim aliqua ex parte sacramenti conficiendi: et cōsecrantis ministri: circūstantiarum temporis et loci. Et horum aliqua requiruntur tanquam simpliciter ad consecrationem necessaria: ita qd eis non existentibus / non fieret consecratio eucharistie: sine transsubstantiatio panis et vini in corpus et sanguinem christi. Aliqua requiruntur de congruo: tanquam decentia ad legitime et ordinate cōsecrandum: quibus nō existētibus: licet non impediatur cōsecrationis effectus: que est trāssubstātiatio: impedit tamen eucharistie fructus. Que igitur ex parte sacri requirunt: requirunt de necessitate: que ex parte circūstātiarum: requirunt de cōgruo. Eorū vero que requirunt ex parte ministri: quedam de necessitate requirunt: quedam de cōgruitate. Ex parte sacramēti requiritur debita materia / et debita cōsecrationis forma. De quibus infra suo loco dicetur. Ex parte ministri aliqua requiruntur de necessitate: aliqua de congruitate: ut dictum est. De necessitate ministri requiritur potestas ordinis: facultas sermonis: integritas intētionis. Propter defectum primi nō possunt consecrare angeli: mulieres: nec laici: nec aliqui nō sacerdotes seu presbyteri. Propter defectū scd'i repelluntur ab hoc ministerio elingues et muti. * Propter defectum tertij excluduntur usu rationis carentes et fatui: etiam si fuerint sacerdotes.

Ad cōsecrationē requisita.

Ad cōsecrationem aliqua simpliciter requiruntur: aliqua de cōgruo.

Requisita ex parte ministri.

B Primo scilicet potestati ordinis: paulo latius immorādum est. Ubi in primis cōsiderandū: qd multa competūt ordini sacerdotali respectu corporis xpi / tam mystici quam veri. Corpus christi mysticum / intelligo fidelium cōgregationem: ecclesiam videlicet catholicam: secundum illud apli. Vos estis corpus christi et membra de membro. Membra dependentia de mēbro scilicet capite christo cōmembro. glo. interli. Ipsum dedit caput supra omnem ecclesiam: que est corpus eius. Corpus christi verum est corpulenta substantia de virgine maria: operatione spiritussancti sumpta: vel etiā natura humana: divine nature in supposito verbi unita: de quo infra dicitur. Et hoc secundum duplicem acceptionē corporis: ut distinguitur: vel contra animam: vel cōtra spiritum. Super utrūque corpus insignes sacerdos accipit potestates. Super corpus mysticum potestatem ligandi: solvendi: docendi: confortandi: ligandi penis: solvēdi a peccatis: docendi viam salutis: confortandi sacramentis. Ad quorum expletionē Paulus eos hortatur. Attendite vobis et universo gregi in quo vos spiritussanctus posuit epos regere ecclesiam dei: quā acquisivit sanguine suo. Epos .i. sacerdotes: qui olim idē epus et presbyter: ait Hiero. ad euādrū vel eugeniū epm. et habetur in canone. xciij. distin. legimus. Super corpus christi verū potātem consecrandi: offerendi: fidelibus dispensandi.

* Mutus aut elinguis sacerdos cōsecrare nō pōt: quia hoc sacrm exigit certā materiā: certā et vbor formā .j.q.j. detrahe. Accedit vbū ad elemētū: et fit sacrm: si alterū horum deficit: non fit cōsecratio.

j. Cor. xij.

Ephe .j.

Act. xx.

C Pro quorum clariori intellectu / videndum quid sit potestas ecclesiastica: et quotuplex. Potestatem ecclesiasticam causaliter diffinit illuminatissimus doctor Joā. gerson cancella. parrhisi. in tractatu de ecclesiastica potestate sic. Est potestas a xpo supernaturaliter et specialiter collata suis apostolis et discipulis: et eorum successoribus legitimis: usque in finē seculi ad edificationem ecclesie militātis secundum leges evangelicas pro cōsecutione felicitatis eterne. In hac diffinitione causali potestas ponitur pro genere. Est autem potestas facultas propinqua ad exeundum in actum. Dicitur propinqua: quia obedientialis remota que est in qualibet creatura rōnali respectu dei ad quālibet hierarchicam actionē nō dicitur ptās ecclesiastica. Dicitur etiā potētia propinqua: que in passum dispositū remotis impedimētis statim exire potest in actū. Causa efficiens principalis tangitur: cū dicitur a xpo supernaturaliter collata. Non enim inest ecclesiastica potestas a principijs nature: sed ab eo qui naturā cōdidit. Causa materialis vel subiectiva notatur: cū dicitur. Aplis et disci. etc. formalis insinuatur cū additur: secundum leges evāgelicas: dāt enim formā utendi. Causa finalis cōcluditur: cum subditur. Ad edificationē ecclesie militātis pro prosecutione felicitatis eterne. Additum etiā est: specialiter ad exclusionem donorū supernaturalium: que possunt esse cōia oī viatorum: qualia sunt fides: spes: charitas: prophetia: timor: pietas etc. Per has particulas ois alia potestas excluditur: quoniam ois alia ptās vel est naturaliter indita: sicut potestas corporalis: quo ad causam efficientem. Vel est secundum leges humanas regulata: sicut potestas secularis quo ad causam formalem. Vel est radicata in habentibus eam secundū bona naturalia: etiā ubi supernaturalia / utpute fides: spes: charitas nō adessent. Unde potestas secularis contra quam distinguitur ptās ecclesiastica cōvenit alijs quam christianis.

Diffinitio ptās ecclesiastice.

Dona supernaturalia possūt esse cōia omni viatori.

xp̄ianis. Ptās aūt ecclesiastica de necessitate fundat in dono supnaturali: scʒ caractere baptismali de cōi lege: q̄ caracter viatores facit esse de ecclesia militāte: ⁊ ita capaces ecclesiastice potestatis. Tñ charitas seu gratia gratū faciens: etsi valde decēs sit suscipientibꝰ ecclesiasticā ptātē: non tñ exigit pro dādo titulo: quasi sine ea non possit messe ecclesiastica ptās: prout vvaldensium here sis errādo asserunt. ¶ D Legit autē in euāgelio

Sextuplex est potestas a xp̄o apl̄is data.

septuplex ptās a xp̄o data apl̄is discipulis ꝓ se ⁊ eorū successoribus: ministris scʒ ecclesie: quales sunt ep̄i ⁊ presbyteri. Unde Anacletus papa. xxi. distin. in nouo. ait. Apostolis decedentibus: in locum eorum surrexerunt ep̄i. Et sequitur. Uidentes

Mat. ix. Luce. x.

aūt ppl'i messem esse multā: ⁊ operarios paucos / rogauerūt dn̄m messis: vt mitteret oparios in messem suā. Uñ ab eo electi sunt septuagintaduo discipuli: quorū typū gerūt presbyteri: atqʒ in eorūʒ loco sunt constituti in ecclesia. Hec ibi. Sex ergo ptātes predicte prout eas colligit do. Petrus de aliaco cardinalis he sunt. Ptās consecrationis: sacramētorū administratiōis: predicatiōis: iudiciarie correctionis: dispositionis ministrorū ecclesie: accipiēdi vite necessaria ab his quibus spūalia administrant. De primis duabꝰ magis ad ꝓpositū: q2 eo ↄferri vident̄ i ordine sacerdotali. Primus igit̄ ptās est ptās ↄsecrationis: qua quilibet sacerdos rite ordinatꝰ conficere potest corpus ⁊ sanguinē dn̄i iesu xp̄i. Hanc contulit dn̄s in vltima cena: cū dixit. Hoc facite in meā

Luce. xxij.

cōmemorationem. Hec potestas q̄nqʒ dicit̄ character vel ptās ordinis: de quo infra latius dicēdum erit. Scd̄a ptās: scʒ administratiōis sacramentorꝫ ⁊ spāliter sacramēti penitētie: est ptās iurisdictionis spūalis in foro pnie: q̄ dicit̄ ptās clauiū: quibꝰ sacerdotes pñt aperire celū et claudere. Aperire dignis claudere indignis. Per pctm̄

Quilibet peccans ꝑ pctm̄ mortale claudit sibi celū.

enīʒ mortale quilibet peccās claudit sibi celū: q2 ꝑstat sibi impedimētū intrādi celū: ⁊ gaudia paradisi. Ad cuius amotionē cōtulit deꝰ ptātēʒ ecclesie: qua discernere pōt in cā ꝓpter quā celum claudit: ⁊ ferre sniam ꝓnūciando illū dignū / ⁊ illū indignū. Dignū dolentē de pctis ⁊ ea cōfitētē: indignum nō dolentē de pctis: ↄ̄nis cōfitentem. Et hoc est celū apire ⁊ celū claudere q̄tū ꝑtinet ad ministeriū sacerdotū. Et autoritas hec faciēdi vocat̄ ptās clauis. Que duplex est: scilʒ autori

Clauis ecclesiastica duplex.

tas cognoscēdi in cā pctōris cōfitētis: ⁊ autoritas sentētiādi: q̄ dicunt̄ claues. Prima clauis sciētie: secūda clauis ptātis. Uñ clauis sciētie nō est scientia habitualis vel actualis: vt quidam putauerūt: q2 etsi autoritas cognoscēdi requirat sciētiam vel discretionem comitantē rectū vsum eiꝰ: quēadmodū etiā clauis ptātis requirit iustitiam ad rectū vsum sui. Tñ sicut ptās iudicādi nō est iustitia: imo pōt esse sine iustitia: ita ptās vel autoritas cognoscēdi in aliqua cā nō est sciētia vel discretio: q̄nimo pōt esse sine discretione cognoscēdi: de quo pulchre loquit̄ doctor subtilis disti. xix. iiij. Cōcordat Alex. de ales ꝑte. iiij. q. lxxvij. ar ti. ij. mē. ij. ¶ E Hec ptās promissa fuit Petro a dn̄o: cū dixit. Tibi dabo claues regni celorum ⁊c.

Mat. xvi. Mat. xviij.

Promissa fuit etiā oībꝰ apl̄is: cū dixit. Amen dico vobis q̄cūqʒ ligaueritis sup terrā: erūt ligata ⁊ i celis. Et q̄cūqʒ solueritis sup terrā erūt soluta ⁊ in celis. Collata vero fuit eis in die dominice resurrectiōis: dū apparēs eis iesus i cōclaui cōgregatis insufflauit: ⁊ dixit. Accipite spm̄ sctm̄: quorꝫ remiseritʒ pctā remittunt̄ eis Jo. xx. He due ptātes ↄsecratiōis ⁊ clauiū / dicunt̄ ptātes ordinis sacerdotalis: neqʒ eedē sunt: neqʒ simul tp̄e collate apl̄is. Quarū vna respicit cōsecrationē corporis xp̄i veri: q2 habens eam cōsecrare pōt verū corpus ⁊ sanguinē xp̄i virtute verborūʒ sacramentalium. Scd̄a respicit corpꝰ xp̄i mysticū seu mēbra eiꝰ: q2 habēs eam pōt soluere ⁊ ligare pctōres: fideles tñ q̄ sunt mēbra ecclesie nūero etsi nō merito: ʒ solutiōe fiāt ⁊ mēbra merito. Pria vt dictū est: collata est apl̄is in cena ante xp̄i passionē. secūda post resurrectionē. Et videt̄ qꝺ ⁊ mō in ordinatiōe sacerdotis distinctis actibꝰ ⁊ tp̄ibꝰ ↄferant̄. Primā eñ ↄfert ordinator ep̄s ordinando: cū tradens ei calicē cū vino ⁊ aqua pane supraposito dicit. Accipite ptātem offerendi ⁊ cōficiendi pro viuis ⁊ mortuis. Scd̄am vero tradit aliq̄bus interpositis: ponēs manū sup caput eiꝰ ⁊ dicens. Accipite. ss. quorꝫ re. pctā ⁊c. Et si in collatiōe cuiuslibet ptātis iprimit̄ spālis character: vt q̄dā tenēt: ⁊ recitat Sco. di. xix. iiij. tāq̄ ꝓbabiliter dictū tūc tres sunt characteres ordinē sacerdotalē integrātes sʒ tres ptātes collatas. Et si collata pria scʒ ptāte ↄsecrādi nō procederet ep̄s ad collationē aliarū: nō esset ille perfecte in sacerdotē ordinatus. Possetqʒ cōficere corpꝰ xp̄i: non tñ ligare et soluere pctōres: q2 ad hoc nondum fuisset sibi collata potestas. Ex hoc videtur opinio quorundam doctorū minus probabilis: dicētium q̄ vna

Improbatio opinionis quorūdam doctorum.

est ptās sacerdotalis s̄m essentiā ⁊ radicē: sʒ multiplex s̄m effectū. Quodqʒ cū apl̄is in cena data fuit ptās cōsecrandi sup corpus xp̄i verū: etiā collata sit eis ptās super totū corpus xp̄i mysticum: ipsum scʒ in mēbris eiꝰ ligādi ⁊ soluēdi: nā verba illa. Hoc facite in meā ↄmemorationē: quibꝰ tradita est prima ptās: nullū penitus ordinē habent vel habitudinē ad scd̄am ptātem. Neqʒ eñ significāt ipm̄: nec exprimunt: qꝺ tñ regulariter fit per verba q̄bꝰ aliqua cōfert̄ ptās. Quō eñ als sciret̄ qꝺ collata esset hec vel illa ptās? Et preterea cum verba sacramentalia hoc qꝺ significant efficiunt ⁊ verba quibꝰ prima ptās cōfert̄ / scd̄am ptātē penitus nō significent: sequit̄ qꝺ neqʒ ipm̄ cōferāt.

¶ Lectio. ij.

A

Epo testates sacerdotales eq̄les sunt i oībꝰ rite cōsecratʒ sacerdotibus: maioribus ⁊ minoribꝰ hoc ē episcopis et simplicibus sacerdotibus. Sunt etiā inauferibiles. Ratio primi pʒ ex premissis: q2 cuilibet sacerdoti indifferenter cōferuntur per easdē verborū formas: ⁊ per eandē exhibitionē signorū quasi materiarū: dicente ordinatore super quēlibet. Accipe ptātem celebrādi ⁊c. Ac porrigēte cuilibet calicē cū pane ⁊ vino: rursus ad manuū īpositionē cuilibet. Accipite spm̄ sctm̄ quorꝫ remise. ⁊c. He forme sicut eedem: ita ⁊ eiusdem efficacie sunt in oībus: sicut ⁊ alie forme sacrales quātū est ex ꝑte earū. Itē iidē characteres imprimunt̄ oībꝰ sacerdotibus in sua ordinatiōe: in q̄bus fundant̄ he ptātes. Ratio scd̄i scilʒ inauferibilitatis est: q2 character in sacerdotali

ordinatione impressus manet: nec vnq̄ delet: et per cōsequens nec ptās q̄ in eo fundat. Est enim

Quid character.

character forma supnaturalis a deo creata: que p nullā virtutē creatā corrūpi pōt. Ei⁹ nāqz desitio annihilatio est: ad quā virt⁹ creata se nō extē dit: sicut nec ad creationē. Neqz a deo tollit propter quodcūqz pctm̄: sicut cetera dona supnaturalia: qūo charitas tollitur ppter pctm̄ mortale: fides ppter heresim: spes ppter desperationē: q₂ character sacerdotalis cōfert a deo: etiā existenti in pctō mortali: etiā actu peccandi: vt si quis cū proposito peccādi suscipit sacrm̄ ordinis: ꝛ ideo nulli pctō repugnat. Quātūcūqz igit sacerdos suspendatur: excōicetur: degradet: semp manet in eo ptās cōsecrādi: similiter ꝛ autoritas ligādi et soluēdi. In cuius signū cū hi reconciliant ecclie: nō reordinant in sacerdotes: qd̄ tn̄ foret necessariū: si ptās sacerdotalis per hm̄ōi actus auferretur. De hoc btūs Aug. reprobans positionem Cypriani dicētis: qd̄ heretici vera sacramēta nō habent. Et illorū qui dixerūt: qd̄ sacerdos recedens ab ecclia baptisma non amittit: sed ordinem. Ad Perminianū scribēs ait de hereticis ꝛ dānatis: ꝛ hr̄. i. q. i. qd̄ quidā. Qd̄ quidā dicūt qd̄ baptisma qd̄ accepit nō amittit qui recedit ab ecclia: ius tn̄ dandi qd̄ accepit amittit (.i. ordinez. glo.) multis modis apparet frustra ꝛ inaniter dici. Primo: q₂ nulla ostendit causa cur ille qui baptisma amittere non pōt: ius dandi possit amittere. Utrūqz em̄ sacrm̄ est: ꝛ quadā ꝯsecratiōe hoi datur: illud em̄ cū baptizatur: illud cū ordinat: ꝛ ideo nō licet a catholico vtrūqz scz sacrm̄ iterari. Nā si qn̄ ex parte ipsa venientes etiā prepositi pro bono pacis correcto schismatis errore suscepti sunt: ꝛ si visuz est opus esse/ vt eadem officia gererent que agebāt: nō sunt rursus ordinādi: sed sicut baptism⁹ in eis/ ita ꝛ ordinatio mansit integra: q₂ in precisiōe fuerat vitiū: qd̄ vnitate pacis est correctū: nō in sacramentis/ que vbicūqz sunt ipsa vera sunt. Et infra eodē. De his qui ab vnitate ecclesie catholice separati sunt: nulla iam questio est: quin habeant ꝛ dare possint sacra: sed perniciose habent: perniciosequz tradunt: qui extra vinculū pacis sunt. Neutri sacro iniuria facienda est: sicut nō recte habet qui ab vnitate recedit: sed tamen habet: ꝛ ideo redeunti nō redditur: sic etiā nō recte dat qd̄ accepit: ꝛ ideo qd̄ ab eo accipitur: venienti ad vnitatē non iteratur. Ex quibus verbis Augu. cōstat in oībus tam apostatis q̄ hereticis aut dānatis manere sacramēta christi vera: quātū ad se ꝛ sctā: licet ad dānationē sint habentia: dantis ꝛ recipientis. ¶ B Ex his infero qd̄ periculose errant dicētes sacerdotē in pctō mortali existentem nō cōficere: q₂ ptās cōficiendi nō fundat in gr̄a: nec ipsam necessario presupponit: sed vt dictum est: in charactere sacerdotali quem s̄m legem statutā preregrit. In cuius signū christus in cena cum aplōs suos sacerdotes ordinauit: ordinauit ꝛ iudam proditorē suum sacerdotem s̄m doctores: qui tn̄ tūc nō fuit in gr̄a: q₂ iaz post buccellam panis intrauit in eū sathanas. Cōstat ergo qd̄ tunc recepit consecrādi potestatem. Si ergo tūc in debita materia cū certa verborū forma ꝯsecrare attentasset: cur nō consecrasset? Par rō est de quolibet sacerdote. Unde beatus Augu. in lib. de corpe dn̄i ait. Intra ecclesiā catholicam in ministerio corporis ꝛ sanguinis dn̄i nihil a bono maius: nihil a malo minus perficit sacerdote: q₂ nō in merito cōsecrantis: sed in verbo efficit creatoris ꝛ virtute spūsscti. Infero scd̄o ex predictis quod similiter errāt dicētes: sacerdotem in mortali pctō existētē nō posse quē absoluere a peccatis. Patet ex eodē fundamēto: quia ptās clauiuz ex xp̄i ordinatione gratiā nō prerequirit: vt recipiat: sed ptātem dūtaxat cōficiēdi. Nō em̄ voluit dn̄s aliquē hr̄e ptātē ligādi vel soluēdi sup corp⁹ xp̄i mysticū: nisi haberet ptātem sup corpus xp̄i verum. Et si ad hoc nulla sit autoritas expressa canonis: sufficit rit⁹ ꝛ vsus ecclesie: que maioris est autoritatis autoritate cuiuscūqz doctoris particularis: vnde beat⁹ Aug. ex dictis Basilij inqt dist. xi. ecclisticax. Ecclasticarū institutionum quasdā in scriptis: quasdā v̄o aplica traditione p successores in ministerio cōfirmatas accepim⁹ quasdā vero consuetudine roboratas approbat vsus: quib⁹ par ritus ꝛ idē vtrisqz debetur pietatis affectus. Et in ep̄la ad Januariū distin. xi. illa autem. Illa aūt q̄ non scripta: sed tradita sunt custodimus: que quidē toto orbe terrarū obseruantur: datur intelligi vel ab ipsis aplis: vel ex plenariis cōciliis: quox est in ecclesia saluberrima autoritas: cōmendata atqz statuta retineri. ¶ C Sz forte quis obiiceret: xp̄s prius q̄ apostolis diceret. Quorum remiseritis pctā remittuntur eis: premittit. Accipite spm̄sctm̄: ergo videtur qd̄ gratia spūsscti reqrat ad susceptionē p̄dicte ptātis. Ad qd̄ dicendū qd̄ spūssctūs dupliciter dat ꝛ accipit vez in gr̄a gratūfaciente: ꝛ in gratia gratis data.

Spūssctūs duplr dat ꝛ accipitur.

Primo modo dat ad psonalē sctificationem recipiētis. Scd̄o mō nō semp ad personalez sctificationē: semp autē ad ecclie vtilitatē. De prima dr. Justificati gratis per gratiā ipsius. s. xp̄i. glo. per gratiam xp̄i q̄ donū dei est. Maximū autē donuz spūssanctus est: vnde ꝛ dicit ibidē. c. v. Charitas dei diffusa est in cordibus vestris p spm̄sctm̄ qui dat⁹ est vobis. Gratia autē q̄ iustificat charitas est: aut ei inseparabiliter cōiuncta: q̄ dat semp ad sanctificationē: q₂ ipsa est q̄ operit multitudinez pctōrū. De scd̄a. i. Cor. xii. Alij per spm̄ datur sermo sapiētie: alij sermo sciētie s̄m eundē spiritum alij fides in eodē spū: alij gr̄a sanitatū in vno spū alij operatio v̄tutū: alij pphetia. Premisit autez apls. Unicuiqz dat manifestatio spūs ad vtilitatem. Diuisa sunt dona: nō ad meritū alicuius singulariter dant: sed ad vtilitatē ecclesie edificāde. Qd̄ aūt nō detur ad personalē vtilitatē/ patet: q₂ sic dat ꝛ reprobis: quib⁹ allegātibus in iudicio recepta dona ꝛ dicentibus. Dn̄e nōne in nōie tuo prophetauimus: ꝛ in nōie tuo demonia eiecim⁹ virtutes multas fecimus: dicturus est dominus. Nunq̄ noui vos. glo. i. in nullis approbaui. Itaqz apostoli in potestate ligādi ꝛ soluēdi/ receperūt quidē spm̄sctm̄: q₂ ipsa ptās ligādi atqz soluēdi donū est spūssancti: sed gratis datū. Unde nō dixit dn̄s. Accipite gratiā spūssancti: vt accipiatis potestatem remittendi peccata: vel vt remittatis peccata: sed ait. Accipite spm̄sctm̄: quorū remiseritis pctā ꝛc. quasi di. Accipite donū spiritus sancti: potestatē scilicet remittendi peccata: ꝛ accipientes hoc donum spiritussancti: spiritūsanctuz recipitis. Nec tn̄ negandum quod christus dedit his verbis ꝛ signo flatus aplis augmentū gr̄e ꝛ charitatis. Sed nō dedit illā vt dispositionē precuiam necessario requisitā ad susceptionez potestatis clauiū: sed tanq̄ dispositionem de cōgruo vt digne recipiatur: sicut ꝛ nunc gratia confertur in collatione ordinum: nisi impediat obex in suscipiente ad dignam potestatis executionē. Unde etsi non ad susceptionem/ neqz ad executionem potestatis clauium simplr requirit gr̄a gratūfaciēs: requirit tamen ad dignam potestatis clauiū susceptionē: eiusqz dignā executionez.

Rom. iij.

Prouer. x. ꝛ i. Pe. iiij.

Matt. vij.

Augustin⁹

Error eorū q̄ dicūt sacerdotem i pctō mortali existentē nō ꝯficere.

Errāt dicētes sacerdotem in mortali pctō existētē nō posse quēabsoluere a peccatis.

vnde sicut

Unde sicut ordinandus se disponere debet: ut si-
ne peccato recipiat ordinis sacramētum: ita etiā
curet mundus esse a peccato: ut digne actum rece
pte exequatur potestatis: quia teste beato Augu.
contra donatistas. Nemo digne absoluit: nisi co
lumba vel columbe mēbra. Colūba. i. christus. Mē
brum columbe: a pctō mundus. ¶ D Et pro di-
ctorum cōfirmatione potest argui per locū a ma-
iori: si ad recipiendum et exequendum potestatem
consecrandi verum corpus christi: nō requiritur
necessario gratia gratum faciēs in ministro que
maior est: multominus requiritur in potestate mi-
nus digna: respectu scilicet corporis christi mysti
ci: sed ibi non requiritur: ut dictum est: ergo nec
hic. Cōcordat his magister dist. xix. li. iiij. allegās
illud Hier. super illo verbo Mat. xvi. Tibi dabo
claues regni celorum. Dat deus benedictionem
digne poscenti per indignum ministrū. Fallit au-
tem et fefellit multos vulgata sententia: qui liga-
tus est: alium soluere quō potest? Quod utique ve-
rū est de ligatura corporali: et dum hec membra li
gata sunt: quibus et non alia soluere potest. Alio
quin nihil prohibet pedibus ɔpeditum: et mani-
bus liberū: vincula alterius soluere. In ꝓposito
autem nulla est ligatura corporalis: sed dūtaxat
ligatio per preceptum. Preceptum enim videtur
sacerdotibus: ut digne et iuste opera sui ministe-
rii exequantur: nam Leui. xxi. precipitur. Homo
de semine aaron qui habuerit maculam: nō offe-
rat panes coram dño: nec accedat ad ministeriū
eius. Per maculam vitium itelligitur: ut dicit gl.
Unde Augustinus. Ablata est oīs dubitatio. Ne
mo summorum vel secundorum sacerdotum de-
bet ad sancta accedere: si immūdus est: immo vi
detur esse de iure naturali ut homo sancta sancte
pertractet: ut dicit sanctus Tho. in. iiij. ubi infra
Item iuste quod iustū est exequeris. Sacerdotes
qui accedunt ad dominū sanctificentur: ne per-
cutiat eos. Et per Esa. precipit dñs. Mundami-
ni qui fertis vasa domini. Eiusdem. lij. ¶ E His
aliisque autoritatibus moti sanctus Thom. Alb.
Petrus de tharā. dicūt ꝙ suscipiens vel exequēs
ordinē in peccato mortali: mortaliter peccat: qr
facit contra preceptum diuinum. Unde sctūs Tho.
in. iiij. scripto dist. xxiiij. q. ij. dicit: ꝙ sanctitas vi-
te requiritur ad susceptionem ordinis cuiuslibet
nō de necessitate sacramenti: sed necessitate ꝓce-
pti. Unde si malus ordinatur: nihilominus ordinē
habet: tñ cū pctō: nā in quolibet ordine quasi pre
sumptuosus mortaliter peccat: ꝗ cū ɔsciētia pcti
mortalis ad ordinem accedit. Hoc quoad ordi-
nis susceptionem. Sed quoad executionē actuū
ordinis subdit circa finē. q. Lex precipit ut homo
iuste ea ꝗ iusta sunt exequatur. Et ideo quicunque
hoc quod sibi cōpetit: scʒ rōne ordinis facit indi
gne: qđ iustū est iniuste exequitur: et ɔtra ꝓceptū
legis facit: ac ꝑ hoc mortaliter peccat. Quicunque
aūt cū pctō mortali aliquod sacrū officiū pertra-
ctat: nō est dubiū quin indigne illud faciat: unde
patet ꝙ mortaliter peccat. Et infra. Quicunque mi
nister exhibet se in aliquo actu ut ministrum ec-
clesie in mortali peccato mortaliter peccat: et to-
tiēs mortaliter peccat: ꝗtiens huiusmodi actū facit: qr
ut dr Diony. c. i. celestis hierarch. Immūdis nec
symbola. i. nec sacralia signa tangere fas est. Unde
qui tangūt res sacras: ꝗsi suo officio utentes mor
taliter peccāt: secus si in aliqua necessitate aliquod
sacrm cōtingerent vel exeqrent: in eo casu in quo
et laico liceret: sicut si baptizaret in articulo ne-
cessitatis. Uel si corpus xpi in terra proiectū col
ligeret. Loquit semper de existēte in pctō morta,

Augustinus.
Deut. xvi.
Exo. xix.
Tho. aquinas
Deut. xvi.
Dionysius

li. Hec sñia etsi non omnibus placet tanꝗ nimis
dura: videtur tamen firmis scripture radicibus in
niti. Et ideo ecclesie ministris solicitius formidā
da. ¶ F Sic ergo in proposito non est nisi ligatu
ra precepti: propter quā factum contra preceptū
non est irritum: ꝗuis peccent preceptū transgre-
dientes. Et est simile in ciuilibus. Precipiat dñs
seruo suo: ne certum vinculatum soluat: iam ser-
uus ille ligatus est: eo modo quo precepto ligari
dicimur. Constat autem ꝙ seruus ille contraue-
nire potest ꝓcepto dñi / et ligatū soluere. Quod si
facit: nō minus solutus est ꝗ vinctus fuerat: ꝗsi
preceptū de nō soluēdo sup ipsum latum nō fuis-
set. Ita in proposito. Preceptū nō ligat corporali-
ter seu realiter potestatem clauiū: ne ipsam hñs
possit exire in potestatis actum: sed ligat ne licite
possit: sed nec pctō mortali ligatur: ne aliū a mor
tali soluere possit: qm etsi mortali peccato ligatus
est: ne possit perficere actus meritorios: et ita quasi
si pedibus bonarū affectionū tenet ɔstrictus: nō
tñ ligatus est pctō mortali quantū ad illō quo sol
uit. i. ptātem clauiū ꝗ manibus aīe poterit ɔpara
ri. Claudicat ergo popularis illa silitudo transfe
rendo ligationē corporalē ad ligationem per pro
hibitoriū ꝓceptū vel ꝑ mortale pctm. Et rōnabi
liter / misericorditerque dñs ordinis ptātē siue ad
suscipiendū: siue ad exercendū impediri noluit
simplr peccato suscipientis et exeqntis: ne hierar
chicus ordo ecclesie instabilis fi incertus: totus-
que confusus. Cū eñ nemo sciat an amore vel odio
dignus sit: et hoc de seipso: multominus de alio
nunꝗ securi esse possent subditi: sed nec presiden
tes. Quippe semꝑ dubitare haberēt pctōres: an
fuerint vere et sacraliter absoluti: cum semper
dubitarent de munditia sacerdotis ex multis cō
tra eos ɔceptis suspitionibus. Sed et ipsi sacerdo
tes si ptātē in ordinatiōe rite susceperint: si et rece-
pta ptāte vere ɔsecrēt: si absoluāt et c. cum se tūc vel
nūc charitatē habuisse: aut habere ignoretur. Et
licet in his nō possit haberi certitudo euidentie
absque diuina reuelatione: propter intētionem or
dinātis / cōsecrantis / absoluētis que aliis igno-
ta est: fm illud. Homo videt que patēt: deus aūt
intuet cor. Credibilius tñ est / et verisimilius inten
tionē debitā fuisse consecrādi: cōferendi: ordines
recipiendi / et generaliter exequendi: ꝗ oppositū.
Secus de ministrorū sanctitate. ¶ G Preterea
non videtur diuine bonitati consentaneum: alte
rum pro alterius iniquitate puniri: in his preser
tim que ad salutem pertinent: dū ille alter in sua
malicia non cōicet. Sed si pctōrē confitentē: et ad
absolutionē recipiendā fm humane fragilitatis
possibilitatem se disponentem / sacerdos propter
occultū suū peccatū non absolueret: puniret pec
cator ꝓpter pctm alienum cui nō cōicasset: cōtra
illud. Filius nō portabit iniqtatē pris. Iustitia iu-
sti sup eū erit: et impietas impii sup eū erit et c. Ite
rū rōnabile est: ut deus assistat sacro penitentie ad
peccatorū remissionē quā significat. Assistat di-
co certitudinaliter respectu significati in fieri: ne
ꝓpter signi incertitudinem negligat quis sacrm
suscipere. Nam quis homo sue fame zelator alteri
hoi cordis sui secreta forefacta aperiret: nisi fir-
missime crederet deū assistere sacerdoti ad remis
sionem suorum peccatorum: dum in se ɔfitente non sit
obicis impedimentū? Nemo pro re dubia et pene
neutra rē tā difficilē et naturali inclinationi con-
trariā: qualis est pctōrum ɔfessio / subiret: que neces-
sario prerequirit sacramentali absolutioni. Hec
paulo latius de ptāte ordinis inserere placuit / que
materie nostre non impertinentia videbantur.

Preceptum quō ligat ptātem clauium.
Eccli. ix.
i. Reg. xvi.
Eze. xviii.

¶ Lectio .iij.

A

T
Ertia pote
stas est ptãs disposi-
tionis ministrorũ ec-
clesie: quoad determi
natione iurisditiõis
ecclesiastice: vt euitet
confusio z dissensiõis
materia z in pplo z in
ter ministros: si bi eq
liter et indistincte de
omni populo curam
haberent. Et hec potestas collata est singlr petro
z eius successoribus: vbi ait ei singlr xps. Pasce
oues meas. Idipm tertio repetẽs. i. sis pastor z p
latus gñalis: vt scz ad te ptineat dispositio z regi
men gñale ouiũ z ouilis. ¶ Pro quo ad maiorez
eoꝝ q̃ dicta sunt elucidationẽ notandũ: q iuris-
ditio consistit in quadã prelatione seu superiori-
tate sup certã plebẽ vel personã. Qr dr iurisditio
quasi autoritas vel ptãs dicẽdi ius. Hoc aũt nul
li cpetit respectu alterius: nisi super ipm habeat
quandã prelationẽ. Et diuidit quãtũ ad ppositũ
sufficit: qr quedã est coercina: de qua infra dicet:
quedã nõ coercina: z hec est requirit in foro inte-
riori ad absolutionẽ pctõꝝ: qr hec ministrat mate
riã priori ptãti: ligandi scz z soluẽdi: hec ptãs iu-
risditiõis in sua plenitudine residet in summo põ
tifice: quoad totã ecclam vniuersalẽ: quia ipius
solius est vniuersalr istituere rectores z prelatos
in ecclastica hierarchia: cum ipi soli dictum sit.
Pasce oues meas. Ubi xpus non distinxit inter
hastillas: sed gñalr olz curã sibi cmisit. Ab eo er
go descendit mediate vel immediate ols ecclasti
ca iurisditio in inferiores psidentes: quos vocat
ad sem partem solicitudinis: cum ipse vocatus
sit in plenitudinem potestatis: vt in ca. ad hono
rẽ. de autoritate z vsu pallij Inno. iij. In inferiori
bus vero prelatis est hec ptãs limitata: fm sum-
mi sacerdotis rõnabile arbitriũ. Unde epus nul-
los põt ligare vel soluere nisi de sua diocesi: vt in.
c. nullus. de parochijs z alie. paroch. Sic etiã cu-
ratus in alienos sue parochie non subiectos ab
soluẽdi nullã habet potestatẽ. vnde. xiij. q. j. eccle-
sias. dr. Statuimus vt nullus alterius parochie
terminos aut ius inuadat. Sit vnusquisqz suis
terminis contentus: z taliter ecclesiã z plebem si-
bi commissam custodiat: vt ante tribunal eterni
iudicis ex olbus sibi cõmissis rationem reddat: z
non iudiciũ: sed gloriã p suis actibus percipiat.
¶ B Hec ptãs iurisditionis in foro anime inte
riori nõ est ptãs ordinis: nec cõfertur in ordinis
susceptione. Nam eoipso quo aliquis ordinatus
est presbyter: non est constitutus prelatus: nec cu
rator alicuius persone vel plebis. Presupponit
tamen eam: et fundatur in potestate ordinis sa-
cerdotalis: quia nulli committitur nisi sacerdoti
potestatem clauium ex ordine habenti. Non eñ
per ptãtem iurisditionis datur noua ptãs absol-
uendi sacramentaliter: sed materia subijcitur: in
quã accepta ptãs clauium valeat exerceri. Cohe-
rẽt ergo sibi he due ptãtes clauiũ z iurisditionis
quantũ ad forũ aie: ita q vna sine alia non suffi-
cit ad soluendũ a peccatis. Non sufficit dico: ne-
dũ ad ordinate z licite absoluendũ: sed simplr ad
absoluendũ: ita q si sacerdos tẽtauerit absolue-
re non suũ: non modo peccat mittendo falcem in
messem alienam: sed omnino nihil facit: qm a nõ
suo iudice ligari nullus valet vel absolui. in. c. qd
autẽ. de peni. z remis. z eo. ti. ca. omnis. dicit Inn.

Joan. vl.

In quo consistit iurisditio.

Epũs nullos põt ligare vel soluere nisi d sua diocesi.

Innocen.

iij. Eum volentem confiteri non suo sacerdoti id
fieri debere decernit de fauore proprij sacerdo-
tis: causam subdit dicens. Cum aliter ipse illum
non possit soluere vel ligare. Itaqz ad absoluen-
dũ requirit ptãs clauiũ: z materia in quam abso
lutio recipiatur: seu ad quam terminetur. Sicut
tam in naturalibus q̃ artificialibus ad agendũ
requiritur potentia seu virtus agendi: z materia
in quam actio terminetur. Potestas itaqz agen-
di: potestas est clauis. Materia ppinqua siue p
se: est peccatũ. Materia secũdaria siue p accidẽs
peccator subditus. Subditus dico duplici subie-
ctione scilicet voluntaria: z subiectione prelati su
perioris. Utraqz subiectio requiritur: nam quan
tũcunqz peccator sit subiect9 per prelatum sacer-
doti parochiali: nisi tamen volũtarie se subijciat
eidem: a peccatis non absoluetur. Quis enim di-
ceret aliquem inuitũ absolui in foro conscientie?
Similiter quãtũcũqz qs volũtarie se subijciat ali
cui sacerdoti: nisi talis sibi prefectus sit a superio
re: absoluere eum non potest. Facit ad hoc. c. per-
uenit. xvj. q. j. Ubi paschasius papa decernit nul-
lum penitentiam ac peccatorum remissionem da
re posse absqz proprij epi fauore vel aplice sedis
autoritate: put hoc de monachis specialiter sta-
tutum est in concilio chalcedonensi. ca. q. c. quire
re. Et hoc quidem rationabiliter: ne scilicet pre-
beatur incentiuũ delinquẽdi. Qd certe preberet
si quilibet pro sua volũtate posset a quocũqz sa-
cerdote absolui. Tolleret etiã ex hoc nõ parũ eru
bescentia pctõis: q̃ magna ps est satisfactionis.
Tolleretur insuper cura z solicitudo sacerdotum
quã abhibẽt circa salutẽ suorum subditoꝝ: si pro
libito subditorũ viderẽt se cõtẽptos in huius sa-
cramenti susceptione. ¶ C Ex his infero correla
rium q sacerdotes simplices non curati: non pos
sunt sibi vnicem absolutiõis bñficiũ impendere:
sine sui supioris fauore concurrente. Patet ex di
ctis: qr nullus eoꝝ hz super alium iurisditionem.
Neqz eñ sacerdotes excipiũtur ab illa sacra late
ranen. concilij constitutione qua precipit oibus
vtriusqz sexus fidelibus suo proprio sacerdoti: vt
de eius fauore petito et obtẽto alteri confiteri. de
peni. z remis. omnis. Qd vero ibi addit: ad min9
semel in anno: specie vocat pceptũ quantũ ad par
tem eius affirmatiuam: fm quam nõ obligat pro
sp: sed pro certo tpe. Sed non dat libertatẽ extra
id tempus confiteri alieno sacerdoti: quia eadez
causa est extra id tempus specificatũ z in illo. Il-
la scilicet quia vtrobiqz deficit iurisditio sacerdo
ti alieno. Hinc de peni. dist. vj. placuit. Urbanus
papa secundus generaliter statuit: ne quis sacer
dotum alienum absoluat. Ait enim. Placuit vt
deinceps nulli sacerdotum liceat quemlibet com
missum alteri sacerdoti ad penitentiam suscipe-
re: sine eius consensu cui primo se commisit. Glo.
super verbo commisit. i. cuius parochianus est: z
causam addit glo. Ab alio eñ nõ põt ligari vel sol
ui. Uerum de isto cõsensu requisito altercatio est
inter doc. quibusdam dicentib9: q reqritur con-
sensus expressus sui plati aut sacerdotis. Ad hoc
multa iura adducũtur: inter q̃ est. c. ols allegatũ.
Ubi notanter dr de licẽtia petita z obtenta: qd re
quirere videtur expressum csensuz. Alus vr q suf
ficiat licentia tacita: ita q si epus scit talia cõiter
fieri a sacerdotibus: z nõ reclamat sed sustinet: eo
ipso presumendũ est cũ tacite approbare. Unde
Hostien. z Guil. dicũt: cũ est de more alicuius ec
clesie vt vnus sacerdos audiat alium sacerdotẽ:
z absoluat: z episcopus hoc sciẽs fieri cõiter tole
rat potest fieri: qr eoipso presumitur tacite appro
bare: z

Attende de duplici subiectione.

Joannes Gerson.

dare/et licētiā dare. Idē refert astēs. in sum.li.v.
ti.xx. Cōcordat Guil.de mōtelauduno: ⁊ Ray. in
sum.li.iij. His etiā cōsonat eximius doctor Joā.
Gerson cancel. in multis locis sine scriptis suis:
nominatim in tractatu de cōtractibus ꝓpositio
ne.xxi. dicens. Ubi papa vel ecclesia aut legisla-
tor scit: ꝙ cōstitutiones sue: vel nō publicanē: s3
danē obliuioni: vel nō approbanē moribꝰ vtētiū:
sed passim declināt in oppositum: tūc cōstitutio-
nes ille desinūt habere vim obligationis: tanq̄
abolite per nō vsum vel cōsuetudinē oppositā: q̄
est optima positiuaꝝ legū interpres. Alioqn tole
rantia pape vel alterius legislatoris esset sibimet
repugnans ⁊ populis noxia. Fundaē in hac radi
ce: dicit abolitiones constitutionū quasi sine nu
mero positaꝝ in decretis: etiā que in generalibꝰ
cōciliis tradite sunt: vt de ieiunādo quinquage-
simā/quartā/sextā/⁊ septimā ferias. Uel ꝙ sacer
dos celebrās duos habeat assistētes: de quo cla-
re habeē dist.iiij. in istis. ⁊.c. denicꝫ. Ita in ꝓposi
to: ⁊ ius illud quo ꝓhibeē ne aliquis cōfessorem
presumat eligere: nisi cū certa autoritate: quoad
sacerdotes abolitū videē. Cū passim quilibet sa-
cerdos cōfessionē alterius cuiuslibet sacerdotis
audire nō vereaē. Que cōsuetudo: si dicaē corru-
ptela: vix apd̄ sacerdotes salutis erit statꝰ. ¶ D
Sed forte dicis. Ad absoluendū requiriē iurisdi
tio in absoluēte: quis illaꝫ tribuit? Potest dici ꝙ
prelati dūvidētes suos subditos sacerdotes sibi
mutuo cōfiteri sine speciali licētia: nō prohibēt:
arguūt: nec puniūt. Hoc ipsum nō faciēdo ratio
nabiliter iudicanē tacite consentire: ⁊ per hoc iu
risditionis determinationē quoad hunc vel illū
(cū sit de iure positiuo: qd̄ variationē recipit per
tacitā reuocationē) abrogare. Immo nō d3 sub-

Subditus nō debet facile habere opinionē malam de suo ꝓlato.

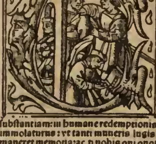
ditus facile habere opinionē malā de suo prela-
to: eūcꝫ iudicare immemorē salutis ꝓprie ⁊ suoꝝ
subditoꝝ: maxime in his in quibꝰ eū saluare po-
test. Sic ergo huic cōsuetudini cui tacite consen
tiūt: nō reclamando ꝓlati iurisditionē tribuunt.
Nec mirū cū etiā in ceteris causis ⁊ negocijs cō
suetudo det iurisditionē nō habenti: vt in.c. dile
cti.de arbitris. vbi habeē ꝙ cōsuetudo approba
ta dat mulieribus quibusdā in subditos ordina
riā iurisditionē cōtra legē scriptā: q̄ precipit ꝙ fe
mine a publicis officijs sint remote. Sed adhuc
cōtra dicta sic opinātiū videē esse.c. si eṗs de pe-
ni.⁊ remis.li.vi. vbi dicit. Nulla quocꝫ pōt cōsue
tudine introduci: ꝙ aliquis preter sui superioris
fauorē cōfessorē sibi eligere valeat: qui eū possit
soluere vel ligare. vbi glo. super verbo cōsuetudi-
ne: dicit. Est enim onerosa ecclesiis: ideo non va
let: ⁊ de cōsuetudine.c.ij. Ex eo frangiē ecclesiasti
ce discipline neruus.de consuetudine. venerabi
lis. Etiā esset hoc contra obedientiam principis
prescribere: qd̄ esse nō potest. De ꝑscriptionibꝰ
cum nō liceat. Hec ibi. Ex his videē ꝙ consuetu
do in casu nostro nō tribuat iurisditionē: cū per
c. allegatū expresse reprobeē. Qui vult tenere opi
nionē istā: posset dicere ꝙ.c. dicit sine superioris
licentia: sine qua vticꝫ electus cōfessor nullā ha-
bet iurisditionē: que tamen iurisditio necessario
requiriē. Hic autē accedit licētia: licet nō expres-
sa: tamē tacita. Et ita.c. hoc nō est cōtrariū predi
ctis: ꝓpter hoc tamē capitulū: dn̄s Antoninus
recedit ab hac opinione: dicēs eā nō esse multū
tutā parte.iij.ti.xiiij.c.xix. Opinio secūda est ma
gis pia ꝓ excusatione sacerdotū: sic sine expresso
fauore se absoluentiū mutuo. Sed prima est ma
gis tuta: maxime q2 rationes ⁊ cause ꝓpter quas
iurisditio in ecclesia distincta est ⁊ determinata:

non minus locū habēt in sacerdotibꝰ (quoꝝ nō-
nulli vtinam hodie essent sicut populꝰ) q̄ in lai-
cis/in quibꝰ libera cōfessoris electio sine exꝑsso
superioris fauore reprobaē. Unū vtile foret vt pre
lati suis sacerdotibus fauorē expressum tribue-
rent: vt sic secure ⁊ sine scrupulo cōsciētie se mu-
tuo possent absoluere: vel si id minus expedire vi
dereē: ꝙ exꝑssa ꝓhibitione/ eiusqꝫ efficaci execu
tione hunc abusum seu corruptelā e medio tolle
rent. Securū quoqꝫ esset sacerdotibus formido-
losis ⁊ timoratis: immo vere omnibꝰ: vt fauorē a
suis curatis vel superioribus prelatis verbo vel
scripto obtinerēt cōfitēdi quē elegerint sacerdo-
ti. Esset etiā tutū scrupulosis non absoluere: nisi
hmōi fauorē assecutos. ¶ E Secundo infero: ꝙ
sacerdos nō solū nō alienum: sed nec a quolibet
crimine absoluere potest suū subditū cōfitentē.
Patet: q2 sicut per autoritatem superioris mini-
strari oportet materiā q̄tū ad personā absoluen
dam: ita etiā q̄tū ad peccata a quibꝰ absolui d3.
Utraqꝫ eñ ⁊ peccator ⁊ peccata sunt materia po
testatis clauiū ⁊ sacramēti penitētie. Et peccata
quidē materia ꝓpinqua. Peccator ṽo remota:
q2 ꝓpter pctā cōfitēs est materia: qui sine pecca-
tis absolutionis capax nō esset. Non eñ soluiē
nisi ligatꝰ. Et si innocēs ꝯfessori se offerre posset:
nō tñ posset ꝯfiteri vel absolui: cū ꝯfiteri sit se de
pctis accusare. Et absoluere sit a pctīs liberare:
vel ab eis liberatū iudicare ac ꝓnūciare. Nūc er
go summꝰ hierarcha: cuius est potestatē iurisdi-
tionis alijs impartiri: sicut partitus est ꝑsonas:
parrochias ⁊ dioceses: ita et pctā partiri pōt. Et
sicut nō omnibus quos in partē solicitudinis as
sumpsit: oēs gn̄aliter subiecit. Ita ⁊ subiectoꝝ nō
omnia pctā subegit: sed quedā grauia ⁊ enormia
pctā sibi: quedā eṗis reseruauit: cetera inferiori-
bus curatis cōmisit. Sed et eṗi quoꝝ est tradere
materiā immediate subiectis: per eoꝝ institutio
nem ad curā agendā populi: tñ institutis cōces-
serūt: quātū sibi ꝓ bono regimine populi expedi
re iudicarūt. Ne si etiā maiora pctā eoꝝ potesta
ti subijcerēt: facilitas venie incētiuū preberet de-
linquēdi: ideo etiā sibi quedā reseruarūt. In om
nibꝰ itaqꝫ his: vel reseruationibꝰ: siue concessio
nibus potestas clauiū in ordinationibꝰ omnibꝰ
equaliter collata: neqꝫ extendiē: neqꝫ restringiē:
sed illimitabilis manet in sua radice. Dumtaxat
autē vsus illius ꝑtātis impediē: ꝓ q̄to tolliē ma
teria circa quam hmōi potestas posset exerceri.
Sicut qui fabro tollit ferrū: nihil artis vel pote-
statis fabricādi aufert: sicut nec confert ferrū tri
buēdo. Impedit aūt vsum eius per materie sub-
tractionē. Et sicut hierarchis aliquādo partim
subtrahiē: ⁊ partim ministraē: quādo certo popu
lo: ⁊ eoꝝ certis nō oībꝰ peccatis absoluēdis pre-
ficiunē. Ita nōnūq̄ per suspēsionem ab officio ⁊
grauiores penas: puta excōicationē: depositio-
nem. aut degradationē oīs materia subtrahiē: ⁊
vsus potestatis clauiū penitus impediē. Ita vt
neminē aliquo pctō absoluere possint taliter su-
spēsi: ⁊ si attētarent: nihil facerēt. ¶ F Ex his ter-
tio infero ꝙ nō est simile de ꝑtāte cōsecrādi: ⁊ po
testate absoluēdi q̄tū ad eaꝝ exercitium. Patet:
q2 illa impediri nō pōt simpliciter per superioris
autoritatē. Ista ṽo simpliciter pōt impediri: pa-
tet ex ꝑmissis. Huius rōnē assignat Sco. in.iiij.
dist.xix.q.j.ar.iiij. q2 ꝑtās ꝯsecrādi est quasi potē
tia ꝓpinqua: q̄ h3 materiā in natura panē sc3 tri
ticeū. Nec aliud aliud cōcurrit seu requiriē. Ut
eñ panis sit materia: nō requiriē: ꝙ sit a cōsecrā
te tanq̄ res propria possessa. Uel ꝙ sit ab illo vel

isto coctus vel ministratus: qz oem triticeu panez sacerdos pot cosecrare: ad que dirigit cosecrandi intetione. Sz ptas clauiu est qsi potetia remota no hns materia in natura: qz materia hui9 potestatis no est simplr petor penites: sed petor penites subditus duplici subiectione. Qua subiectione petor no hz a natura: sz ab autoritate superioris: z ido p eu fit materia du subycit: z desinit esse materia: du subiecto reuocat. Cuius ca supra explicata est. ¶ G Quarta ptas: est ptas apostolatus. i. autoritas pdicandi: qua tradidit dns discipulis: du in die ascesionis ait. Eutes in mudu vniuersum: pdicate euangeliu oi creature zc. Mar. vl. Hec ptas no pferf ex vi ordinationis sacerdotalis: nec par est in oib9 sz du taxat est pmu aplis collata: qs misit pdicare toti orbi in loco iam allegato. Concessa est z septuagintaduob9 discipulis / no p totu orbe: sz tm p loca ad q xps erat personaliter ventur9: vt pz Lu. x. vbi dr. Designauit dns et alios septuagintaduos discipulos: et misit illos binos ante facie sua in omne ciuitate et locu quo erat ipse venturus. Horu typu et figura gerut modo in ecclesia epi z curati. Aplor epi: septuagintaduor discipulor curati: vt in canone. In nouo. xxi. di. Ceteri vero quo predicabunt nisi mittanf? Et hoc vel a deo immediate: qd pbabut p signa: sicut moyses: vel per scriptura: sicut Ioanes baptista speciale sue missiois testimoniu de scriptura protulit: di. Ego vox clamantis zc. Uel a petro aut ei9 successore: mediate vel immediate: z hoc pbabut per munimeta. de q in. c. cu ex iniucto. de hereticis dicif. Cu doctor ordo sit qsi pcipuus in eccla: no dz sibi qlqz indifferenter pdicationis officiu vsurpare. Na fm aplm: quo pdicabut: nisi mittanf? Et veritas ipsa precepit aplis. Rogate dnm mes vt mit. o. in mes. sua: hec Inn. iii. Et Leo papa: vt habetur in. c. ita dns. di. xix. ait. Ita dns nr iesus xps humani generis saluator instituit: vt veritas que antea legis z pphetaru pconio cotinebaf: p apostolica tuba in salute vniuersitatis exiret: sicut scriptu est. In oem terra exiuit son9 eor: z in fines orbis terre verba eor. Sed hui9 muneris sacramentu: ita dns ad oim aplorü officiu ptinere voluit: vt in btissimo petro oim aplorü summo pncipaliter collocaret vt ab ipso qsi a quodaz capite dona sua velut in corp9 oe diffunderet. Sed cotra illa videf: q etia diacono conferaf predicandi ptas in sua ordinatione: cu accipies textu euagely de manu epi: dicitur ei. Accipe ptate legedi euageliu in ecclesia dei pro viuis z mortuis. Cu aut qlibet pbyter sit diacon9: nisi forte per saltu pmotus: sequif q ex ordinatioe habeat hac potestate: z ita erit ptas ordinis no iurisditionis. Rndef: q diacono no pferf hec ptas in sua ordinatioe. Cu em diacon9 accipit textu euagely de manu epi: no dicitur ei. Accipe ptate docedi z predicadi euageliu: sed accipe ptate legendi euageliu in ecclesia dei: ta pro viuis q pro defunctis. In noie dni. Ex quo magis insinuatur eos tuc recipere orandi officiu: q predicadi vel docedi. Et q ipsa recitatio euangelice lectionis / magis sit oratio ad aliquid impetradu pro viuis z mortuis: q populi edificatio. Absurdu em intellectu / z dictu est: vt docens vel predicas euangeliu: docere aut predicare intelligatur p viuis z mortuis. Hec Guil. de sacrametis trac. de ordine: statim post principium. ¶ H Quinta potestas est potestas coercitiue correctionis in foro exteriori: qua ecclesia exercere potest in inuitu: ad dirigendu subditos in fine beatitudinis eterne. Hac cotulit petro xps: cum dixit ei vice omniu. Si peccauerit in te frater tu9 corripe eu zc. Et sequif. Si te no audierit: dic ecclesie: q si ecclesiam no audierit: sit tibi sicut ethnicus et publicanus. Et in hoc loco fundaf iuridica potestas excomunicadi z interdicedi ab ecclesiasticis sacrametis z fideliu comunione: qua vsus est aplus du exhortas titu ait. Hereticu hoiem post prima z secuda correptione deuita. Fundaf et in hoc textu: nedu ptas excoicadi: sed et ptas diffiniedi: discernedi: z statuedi precepta leges: z canones: in hoc qd subdif. Quecunqz ligaueritis super terra zc. ¶ I Sexta ptas: est potestas accipiedi vite necessaria ab his qb9 spualia administrat. Hanc cotulit dns: du missis ad predicadu aplis dixit. Edetes z bibentes q apud illos sunt. Dignus est enim operari9 mercede sua vel cibo suo. Quod z apls deducit ex radice multiplici. i. Cor. ix. dicens. Quis militat suis stipedys vnqz? Quis platat vineam: z de fructu eius non edet? Quis pascit gregem: z de lacte gregis no manducet? Si nos vobis spiritualia seminam9: magnu est si carnalia metamus? Et post pauca. Nescitis: qm qui in sacrario operatur: q de sacrario sunt / edunt: z qui altari deseruiunt cum altari participat? Ita z dns ordinauit q euageliu annuciat / de euagelio viuere. Hec paul9. Fudaf i hac ptate suscipiedi vite necessaria / ronabilitas dotationis ecclesie loco decimaru z primitiarum legis. Ex hac potestate inuestigari posset: an sint elcemosyne que ecclesiastici de suis bnficys percipiut: sz extra ppositum est. Anexa fuit potestati predicadi verbu dei per xpm potestas faciedi miracula ad confirmatione fidei: cu dixit. Infirmos curate: mortuos suscitate: leprosos mundate: demones eycite. Sed in hac ptate no ecclesiastici regulariter no succedunt: qz fides ia sufficieter fundata no indiget miraculis cofirmari fm beatuz Greg. xxvy. mora. §. xiiy. Hec p deductione potestatis ecclesiastice breuiter inserere placuit. Sz ad prima potestate cosecrationis eucharistie: de qua principalis intentio: redeamus. Hec inqua in omnibus presbyteris reperif. Circa qua principaliter tota canonis intentio versatur.

Mar. xvi.
Luce. x.
Nō debet quisqz indifferenter predicationis officium vsurpare.
Leo papa.
Mat. xviij.
Ad Tit. iij.
Mat. x.
Luce. x.
Apls. i. Cor. ix.
Mat. x.

¶ Lectio. iiij. B

hristus ita q eterni pris fili9 / verus et summ9 sacerdos seipsuz in ara crucis / fm assumpta nre mortalitatis substantiam: in humane redemptionis precium immolaturus: vt tanti muneris iugis in nobis maneret memoria: ac p nobis qui quotidie peccando labimur / quotidie mystice immolaretur. Corpus suu in cibu / z sanguine suu in potum in nouissima cena tradidit sub eucharistie sacramento: du accepto pane gras egit: fregit: et dedit discipulis suis: dices. Hoc est corp9 meu qd pro vobis tradef. Tradidit qz eis ptate silr faciendi cu subdit. Hoc facite in mea comemoratione. Et vt ostenderet

Luce. xxij.
i. Cor. xi.

vt ostēderet hoc sacramentū in ecclesia vsqz in
finem permāsurū in passionis sue memoriā/ad-
iunxit. Quotienscūqz panē hūc mādncabitis: et
calicē bibetis: mortē dñi annūciabitis donec ve
niat.glo.scz ad iudiciū. Unū vsqz tunc durabit ec
clesia militans: τ in ea eucharistia. Quō autem
hunc panē manducare possent/τ calicem bibere
nisi ipm possent continue cōsecrare? ℂ B Hec
operatio consecrandi olim nobilissima est eccle-
sie militanti concessarū: propter quā merito sa-
cerdotio venit extollēdum. Cuius dignitas exi-
mia nullis valet verbox pōpis explicari. Quī et
linguas vincit oratorum disertissimas: τ culmē

Ambrosi9.

eminentie cuiuslibet creature. De quo beatus
Ambro.in suo pastorali ait: τ ponitur in decre.
di.xcvi.c.duo sunt. Honor fratres τ sublimitas
epalis: nullis poterit cōparationib9 adequari.
Si regū fulgori compares: τ principū diadema-
ti longe erit inferius quasi plūbi metallū ad au
ri fulgorem cōpares. Quippe cum videas regū
colla τ principum submitti genibus sacerdotū:
et osculata eox dextra: eox se credunt oratiōib9
communiri. Hec ille. Et licet cūctos natura ho-
mines equales: τ nulla graduū alteritate dispa
res produxerit: disponenda τ tñ rerum susceptū
ministeriū hos τ illos ceteris pretulit τ prefecit.
Quo fit vt tanto clericalis eminentia terrenos
superet principatus quāto albus corpora: per-
petuis transitoria: terrena celestibus superanf.
Sed quid opus est terrenis cōparationibus im
morari: cum ad sacerdotij autoritatē angeli ce-
lorum cinca nō audeant aspirare? Cui nāqz an-
gelox aliqñ dixit deus. Tibi dabo claues regni
celorum. Ad illos aūt. Accipite spūmsctm: quox
remiseritis peccata τc. Et qō lōge mai9 est. Hoc
facite in meam cōmemorationē. Mirātur deni-
qz/assistunt/τ terrētur: fm verbum beati Grego

Gregorius

rij.iiij.dialo.c.l.et habef de cōse. dist.ij.quid sit
sanguis. Quis eñi fideliū dubium habere possit
in ipsa immolationis hora: ad sacerdotis vocē
celos aperiri: τ in illo iesu xpi mysterio angelox
choros adesse: summa ima sociari: terram cele-
stibus iungi: vnūqz ex visibilibus τ inuisibilib9
fieri. Transgrediendo perinde agmina angelica
ad ipsam celi reginam τ mūdi dominā veniam9
Hec etsi in gratie plenitudine creaturas super-
grediatur vniuersas: hierarchis tñ cedit eccle-
sie in cōmissi mysterij executione. Illa nēpe pro-
latis octo verbulis. Ecce ācilla dñi fiat mihi fm
verbum tuum: semel concepit dei filium/τ mūdi
redemptorem. Isti a dño consecrati/quinqz ver-
bis contextā consecrationis formam cum debi-
ta intentione proferentes: eundem dei virginis-
qz filium aduocant quotidie corporaliter in sa-
crificium τ criminum purgationem. Illa perpe-
tua virginitate seruata summum celi principem
de se incarnatum mortalem atqz passibilem mū
do edidit saluatorem. Isti consecratione diuina
eundem celi terreqz principem in sacramēto ve
rissime contentum/impassibilem/gloriosumqz
contrectant: victorem mortis τ barathri destru-
ctorē. Hec bñdicta a cuius laude deficit ois lin
gua: natū dñm virgineis lactabat vberib9: con-
trectabat manibus: brachijs gestabat puellari-
bus: ac mille talia: τ infantilibus xpi mēbris im-
pendit obsequia: quib9 educauit hōx gloriam
τ terre cibatorē. Isti celestē cibū in crucis frixo-
rio charitatis igne coctū ore sumunt τ dāt cete
ris: angelox vez panē ac dulcissimū cordis cōfir
matorē. ℂ C Attendite ergo o sacerdotes veri sa
lomonis pincerne: iesu xpi camerarij: atqz dispē
satores mysteriorum dei: attendite in q̄ gradu τ
dignitate sitis constituti. Exclamat sctūs Greg.
de hac vestra insignitate generosa. O inquit ve
neranda sacerdotū dignitas: in quox manibus
velut in vtero virginis filius dei incarnaf. O sa
crum τ celeste mysterium: qō per vos pater τ fi-
lius τ spiritussanctus operatur. Uno eodemqz
momento/idem deus qui presidet in celis: in
manibus est in sacramento altaris. Super hoc
tam insigni priuilegio stupet celum: miratur ter
ra: veretur homo: horret infernus: contremi-
scit diabolus: veneratur q̄ plurimum angelica

Bernard9

celsitudo. Et mellifluus Bern. O venerabilis san
ctitudo manuū: o felix exercitium: o vere mundi
gaudium/cū xps tractat xpm: sacerdos dei filiū
cui sunt delitie esse cum filijs hoim. Quis vnq̄
vidit talia? Quis huic vidit similia? Qui creauit
me (si fas est dicere) dedit mihi creare se: τ q̄ crea
uit me sine me: creatur mediante me. Hanc stu
pēdam sacerdotij dignitatem scriptura non va-
lens vnius nominis significatione exprimere hos
nunc reges: nūc angelos: nunc deos crebri9 ap-

Sacerdo-
tij dignitas
varie appel
laf i scriptu
ra. Clerici a
forte dicūf.
Act.j.

pellauit. Reges quidem Apocal.j. fecit nos re-
gnum τ sacerdotes deo/ τ patri suo. τ.j. Pet.ij.
Uos estis gen9 electū: regale sacerdotiū: gēs sctā:
ppls acquisitionis. Angelos vo Malach.ij. La
bia sacerdotis custodiunt sciam. Et sequitur: qr
angelus dñi exercituum est. Deos aūt Exo.xxij.
Ad deos vtriusqz cā perueniet glos.i. sacerdotes.
Nolantur τ alijs noib9: nā dicūtur clerici: appel
lanf sacerdotes: vocantur τ presbyteri. Clerici a

Sap. iiij.

sorte dicūtur: qr cleros grece sors latine sonat:
vñ primū ab apostolis cōsecratū legimus sorte
electū: ideoqz oēs clerici dicuntur. Hic fuit bea
tus matthias apls: qui sorte electus est cum vn-
decim aplis. Et dederūt sortes: τ cecidit sors su-
per matthiā. Dicti ergo sunt clerici.i. de sorte do-
mini. Nolantur τ pbyteri quasi seniores. Pres

Prouer.xvj.

byter nāqz grece latine senior interpretaf. Dicū
tur aūt seniores: nō annox etate: sz mox qualita
te: sicut scriptū est. Senect9 venerabilis est: nō
diuturna: nec annox numero computata. Cani
eñi sunt sensus hoim: τ etas senectutis vita im-
maculata. Et iterū. Corona dignitatis senectus
que in vijs iustitie repief. In senib9 siqnidē ma-
ior est animi trāquillitas: maior mox honestas:
maior animi religiositas: maior corpis castitas
ℂ D Hec esse debent in clericis: maxime autē

Hierony.

presbyteris: qm τ hec ipsa clericalis signa expri-
mūt τ designāt: vñ btūs Hiero.in epla. Clamat
vestis clericalis aīe honestatē: clamat status pu
ritatē: clamat cultus castitatē: clamat professio

Unū dicunf
sacerdotes

religionē: clamat offiñ deuotionē: clamat studiū
cōtēplationē. Debēt igif pbyteri mox pruden-
tia τ maturitate p̄uersatiōis pcellere in pplo: ait
magi.iiij.sniax. dist.xxiiij. Appellanf τ sacerdo-
tes: qr sacra ministrātes seu dātes. Solis eñi sa-
cerdotib9 rōne officij inest sacrox sacrox mini-
strādi ptās. Uel sacerdotes q̄si sacra dicētes: qr
p̄ bū dei pdicare hñt: horas dicere: missas cele-
brare. Uel sacerdotes q̄si sacra p̄ficiētes: confi-
ciūt nāqz sacratissimū xpi corp9. Vñ in cox vn-

Euāgelic9
sacerdos
multas hz
dignitates
sup sacer-
dotem mo
sayce legis
Exo.xxviij.

ctiōe dicit epūs. Cōsecrenf q̄s dñe man9 iste: vt q̄-
cūqz bñdixerit τ p̄secrauerint: sint bñdicta τ cō-
secrata. ℂ E Expimisis multe clari p̄hē dignita
tes τ p̄eminētie euāgelici sacerdotis sup sacer-
dotē moysaice legis: qm excellit in benignitate
electionis: solēnitate consecrationis: nobilitate
ordinis: p̄ciositate opis: singularitate nutritiōis
ptāte regiminis. Olim de vna tribu tñ.s. leuiti-
ca p̄secrabanf sacerdotes: mō sub lege ex oi na-

Jaco.ij.
Leuit.viij.
Leuiti.xiij.
Mat.xviij.
Jobe.ij.
Joã.x.
Exo.xxi.
Joã.vi.
Joã.vi.

tione que sub celo est: ad sacerdotiũ assumũtur: ſm doctrinã beati Jacobi. Nolite in personarũ acceptione habere fidẽ dñi nostri iesu xpi. Tunc fundebatur oleũ super eorum capita: sanctifica bantur manus: dextra quoq3 auricule pollicis ꝛ pedis hostiarũ sanguine liniebantur. Hodie in sacerdotis euangelici cõsecratione: nõ materia le oleum funditur super capita ordinãdoꝝ: nec manus arietis sanguine inungũtur: qm̃ nõ his peccata tollũtur. Sed desuper dato leticie oleo gratia sancti spũs in remissionẽ peccatorũ per fundũtur: quo potestas tradiẽ: per quã aliorum etiã crimina expianẽ. Tunc habebãt sacerdotes potestatẽ discernẽdi inter lepram ꝛ nõ leprã cor poralẽ: ac per hoc iudicare hunc mundũ istũ'm mũdũ: habilẽ vel dignũ ad templi materialis in gressum. Nũc vero potestatẽ accipiũt iudicãdi in ter morbos ꝛ languores ale: egrotãtes soluere ꝛ ligare: aperire ꝛ claudere ianuã celestis paradi si. Tũc tribub⁹ ꝛ pplis mãdata dei referebant: q̃ ꝛ leges ex ore ipoꝝ requirere iussi sunt Malach. ij. Tũc quoq3 pro peccatis ppꝉoꝝ inter vestibu lum ꝛ altare plorãtes deum precabantur. Nunc vero facti iudices peccata remittũt: leges statuũt ꝛ aias ꝓprias tradere pro salute subditoꝝ sum mi pastoris exẽplo edocent. Tunc aliti sunt filij leui cũ ceteris in deserto mãna celesti vermibus in diẽ crastinũ reseruato scatẽti: quã patres mã ducãtes mortui sunt. Nũc vero supersubstantia li pane cibo angelorũ veri paschalis agni carne ꝛ sanguine esurientes saturantur: qui panis est ineternũ manẽs: mãducãti vitam tribuens sem piternam. Tunc sacerdotis officiũ fuit circa ob lationem pecoꝝ aliaũ irrationaliũ: ꝛ aspersio nem sanguinis tauroꝝ vitulorũ3 ꝛ hircoꝝ. Leui. per totũ. Nunc vero summo sacerdote xpo iesu assistente futuroꝝ bonoꝝ pontifice per amplius tabernaculũ nõ manufactũ: nec huius creatio nis: neq3 per sanguinẽ hircoꝝ aut vitulorũ: sed per propium sanguinem in sancta introeunte eternam redemptionem inuenit: atq3 nouũ sa crificium panis ꝛ vini eiusdem sanguinis sui et corporis ſm ordinem melchisedech instituente omnia illius veteris testamenti sacrificia abstu lit: ecclesiã quoq3 suã ab intolerabili iugo tot sa crificiorũ liberauit. Sacerdotesq3 euangelicos qui idem preciosissimi corporis ꝛ sanguinis sa crificium sub panis ꝛ vini specie offerrent quo tidie instituit: quo conscientias nostras ab ope ribus mortuis mũdaret: ad seruiendum deo vi uenti: qđ omnia legis sacrificia non poterãt: vt late deducit apostolus ad Heb.ix. ¶ Quorsum hec tendunt: nisi vt sacerdotes nostri tanta sua dignitate: virtute ꝛ potestate desuper nullo hu mano precio merito concessa: se tanti status ex cellentie dignificent vita ꝛ moribus conformẽ. Pudeatq3 spurcissimis lenocinijs delectari: car nis ꝛ mundi illecebris pollui: qui ad tremende maiestatis sacrificium: ꝛ mundicissimuz anime cibum preparandum: consecrandum: offerẽdũ: sumendum ꝛ dispensandum ex plebeiorum tur ba populorum sunt assumpti. Neq3 in se gloriẽ tur quasi nõ acceperint: sed humilientur sub po tẽti manu dei: qui infinita sua mĩa hec tradidit. Et nihilominus per inflexibilem iustitie rigorez tempore sue visitationis / tanti commissi exiget rationem. ¶ F Ne autem hac accepta potesta te in immensum sacerdotes glorientur: sed acce ptum ministerium humiliter ꝛ digne exequanẽ: breuiter annotandum quid in huius sui officij executione / misse vez celebratione: sacerdos sua

Aliquid fit ab alio tripliciter.
Augustin⁹
Joh.vi.
Attẽde quõ scti di cũtur fecis se miracula.
Mat.vij.
Dionysi⁹.

virtute efficiat. ¶ Circa qđ aduertendũ ꝙ aliqd ab alio effici vel fieri tripliciter põt accipi. Nam aliquid dicitur ab alio fieri vel naturali pote state: vel meritoria operatione: vel assistente vir tute. Naturali potestate aliqd fit ab alio qñ agẽ ti ex cõditione sue nature: seu naturali virtute ꝛ proprietate cõuenit esse principiũ eius quod fit sic dicimus ignẽ ꝛ calorem fieri ab igne: quoniã ignis hꝫ in se formã substantialẽ ꝛ accidẽtalem puta calorẽ naturaliter: per quas actiue cõcur rit ad productionẽ ignis ꝛ caloris. De hac vir te actiua dicit beatus Augustin⁹. Sic deus res administrat: vt eas proprios mot⁹ agere sinat: idest actiones ꝛ operatiões facere ſm gradum entitatis eoꝝ. Et qđ sic fit ab alio: dr vere effect⁹ eius a quo fit: ꝛ ipsum a quo fit: cã eiusquod fit. ¶ Alio mõ aliquid dicitur fieri ab alio: non tñ naturali eius operatione: sed quia ab illo aliqd fit primo modo ad qđ aliud sequiẽ: nõ naturali sequela: sed volũtaria quadã alterius extrinseci pactione. Sic premium dicitur aliquo mõ fieri a merente pro quãto qui premiabit facit aliquẽ actum: qui ab alio acceptatur ad premium sibi pro hmõi operatione cõferendum. Sic mercẽ narius dicitur operari cibum suum / ꝛ mercedez acquirere suo opere ꝛ labore: ſm illđ. Operami ni cibum qui non perit: sed permanet in vitam eternam quem filius hominis dabit vobis. Gl. interlinea. Operamini. i. operibus meremini. Sic ꝛ iustificatio impij dr q̃nq3 fieri intercessiõe iustoꝝ: vt cõuersio pauli oratione prothomarty ris stephani: ꝛ qđ sic fit: nõ est vere merentis effe ctus: sed neq3 ipse vere eius est causa: quia non fit virtute ꝛ potestate merẽdi: sed fit per premiã tem qui acceptat hmõi meritum quasi rationez efficiendi vel cõferendi premiũ ſm hunc modũ dicit beatus Augustinus ad Syxtum presbyteꝝ ꝛ allegat magister dist. xxvij. lib. iij. ꝙ diligere est bonus motus valde: qui meritũ est et donũ dei: quibus meremur ꝛ ipsorum augmẽtationem: et alia que cõsequẽter hic ꝛ in futuro nobis appo nũtur. ¶ Tertio mõ aliqd dr ab alio fieri aliqua virtute occulta: non insistente ei a quo tale fieri dr: sed assistente: ſm quẽ modum malefici ꝛ incã tatrices quosdam effectus producere dicunẽ: et extrahere lac vaccarũ de sedibus vel manubrijs securium: qđ fit non aliqua naturali virtute ma leficioꝝ: neq3 ex eoꝝ merito: sed virtute occulta siue mala siue bona assistente. Sic ꝛ sancti dicũ tur fecisse miracula: que facta sunt assistente vir tute diuina: non semper propter merita sancto rum: sed aliqñ proter fidem ppꝉoꝝ nutriendam vel generandam. Sic etiam nonnulli reprobi mi ra fecerant: demones expulerant ꝛc. qui dictu ri sunt in finali iudicio. Dñe nonne in nomine tuo prophetauimus: ꝛ in nomine tuo demonia eiecimus: ꝛ in nomine tuo virtutes multas feci mus: a iudice audituri. Nunq̃ noui vos. Disce dite a me omnes operarij iniquitatis. Nõ ergo fecerũt ea virtute propria: q3 in noĩe tuo. Neq3 ex ope meritorio: q3 reprobi nũq̃ noticia appro bationis a domino cogniti. ¶ B Per hoc ad p positum ab omnibus concediẽ de sacerdote ce lebrante: ꝙ cõsecrat eucharistiam: ꝛ conficit cor pus ꝛ sanguinẽ xpi in altari. Vñ magister distĩ. xiij. lib. iiij. Sacerdos cõsecrat ꝛ sctificat corp⁹ xpi. Et seqtur. Ad p̃sbyteꝝ ptinet sacramentum corpis ꝛ sanguinis dñi in altari dei cõficere. Et Dionysi⁹. c. iij. de ecclẽastica hierarchia tradẽs ritũ hui⁹ sacrificij ait. At vero põtifex cũ diuia mu nera laude ꝓsecutus fuerit: sacrosctã ꝛ augusta mysteria

mysteria conficit. Itē ꝛ Amb. li. de sacramentis. hoc qđ cōficimus: corpus ex virgine est. Ad idez de cōsecra. dist. i. vasa. vbi repetit terminus cōficere. Consecrare aūt ꝛ cōficere xp̄i corpus/ꝛ sanguinē: nihil aliud est: q̄ cōuertere substantiā panis in corpus: ꝛ substantiā vini in sanguinē xp̄i verbis saluatoris. Un̄ Ambrosi⁹ in lib. de sacramentis. de cōsecra. dist. ij. panis. ij. Panis est in altari vsitatus añ v̄ba sacroꝝ: vbi accessit cōsecratio: de pane fit caro xp̄i. ꝛ Aug. iiij. de trini. de cōse. dist. ij. corp⁹. i. Corp⁹ ꝛ sanguinē xp̄i dicim⁹ illud qđ ex fructib⁹ terre acceptū: ꝛ p̄ce mystica cōsecratū recte sumim⁹ ad salutē sp̄ualē. Un̄ magister dist. xij. iiij. c. i. Sacerdotes dicunt conficere corpus xp̄i ꝛ sanguinē: q2 eoꝝ ministerio substantia panis fit caro: et substantia vini fit sanguis xp̄i. Cōuersio aūt hec tria dicit: scꝫ substātie panis: ꝛ vini desitionē: accidentium dictarū substantiaꝝ cōseruationē: ꝛ corporis ꝛ sanguis xp̄i sub cōseruatis speciebus ꝛ accidentib⁹ presentialem inceptionē: de quo infra latius differetur. Dico ergo q̄ sacerdos nullum hoꝝ trium facit sua naturali virtute primo modo predicto: quo aliqđ ab alio fieri dr̄. Patꝫ hoc de p̄mo: quia panis desinit esse tā s̄m materiā q̄ s̄m formam. Naꝫ totus cōuertit̄ in corpus xp̄i: vt. i. suo loco dicetur. Nūc aūt actiua sacerdotis virtus nihil hoꝝ facit. Formā panis nō corrūpit: q2 substātialis forma nō corrūpit̄ in materia: nisi per introductionē alicuius qualitatis incōpossibilis illi forme. Uel per destructionē alicuius qualitatis necessario requisite ad inexistentiā talis forme. Cōstat aūt q̄ sacerdos nihil hoꝝ facit per consecrationē: immo nullā qualitatē inducit: vel corrūpit in materia panis per forme cōsecrationis prolationē. Neqꝫ materiā destruit: q2 illa dependet a solo deo/s̄m theologos: ꝛ incipit esse per creationem. Ideoqꝫ desinere nō pōt: nisi per annihilationē/ vel i p̄dictā cōuersionē: ad neutꝝ hoꝝ creata virtus se extendit. Patꝫ de scd̄o: quia sacerdos sua naturali virtute nō cōseruat accidentia panis ꝛ vini sine subiecto: q2 ꝯseruari est dependere ab aliquo in esse: saltē eo mō quo cōseruatur. Manifestū est aūt q̄ hec accidētia nō depēdent a sacerdote: eo modo quo ibi sunt: q2 etiā manēt/ vel manere possunt sacerdote defūcto: vt patꝫ in hostia pro infirmis reseruata. Etiā creatura sicut in p̄ducēdo requirit materiā: ita ꝛ in cōseruādo. Neqꝫ eñ natura creata accidēs cōseruare pōt sine subiecto. Patet etiam tertiū: quia sacerdos corpus xp̄i attingere nō pōt corporaliter vt ip̄m presens faciat: neqꝫ sufficit voluntatis imperium: q2 volūtas humana suo imperio extra se nihil facere pōt. ¶ In Scd̄o dico q̄ sacerdos nihil hoꝝ triū facere pōt suo merito quia tunc sacerdos gr̄a iustificāte carens cōsecrare nō posset: cū sine gratia nullus mereatur: quod est manifeste falsum: nam vt dicit beatus Augu. in li. de corpore dn̄i: de conse dist. ij. Utrū sub figura. Intra sanctam ecclesiam catholicaꝫ: in mysterio corporis xp̄i: nihil a bono mai⁹ nihil a malo minus perficitur sacerdote. Cuius rationem subdit: quia non in merito consecrantis: sꝫ in verbo efficitur creatoris: ꝛ in virtute spiritus sancti: vt. s. latius probatum est lec. ij. Tertio dico q̄ hec fiunt a sacerdote virtute occulta: non insistente: sed assistente. Primū patet: quia hec fiunt a sacerdote: vt probatum est: ꝛ non primo modo/ nec scd̄o patet: ergo tertio modo/ qui est facere aliquid virtute occulta. Scd̄m: q̄ nō virtute insistente p̄bat̄: q2 quelibet virtus insistēs est creatura/ q2 depēdēs: sed nulla creatura sua virtute pōt attingere dictos effect⁹: vt statim supra est deductū. Tertiū patꝫ: q2 sacerdos facit virtute occulta nō insistēte: ergo assistēte. Patꝫ cōsequētia: q2 ois v̄tus occulta aut est insistens aut assistēs. Hec aūt virt⁹ est virtus creatoris: ipsa videlicet dei volūtas. Determinauit eñ deus se ad efficiēdū p̄dicta oia: cū sacerdos intētiōe debita p̄fert v̄ba sup materiā debitā ad hunc effectū a se dn̄o institute. Un̄ vbi. s. dicit Aug. Credendū est q̄ in v̄bis xp̄i sacramenta conficiant̄. Cuius eñ potētia creant̄ prius: eius vtiqꝫ v̄bo ad melius procreant̄. An aūt in verbis cōsecrationis sit aliqua virt⁹ effectiua vel cooperatiua respectu predictoꝝ insistēs: suo loco inquiretur De his beatus Aug. iterū ait. Un̄ hoc sanctissime deus: q̄ sacerdotes cū sint puluis ꝛ cinis: te presentem habeant manib⁹ ꝛ oculis. Nō vtiqꝫ ex debito: nec ip̄oꝝ merito: sed ex tue volūtatis bn̄placito. Hec est vera indulgētia: quā nulli angeloꝝ: nulli archāgelorū: nullis sup̄nis spiritib⁹ sꝫ hoib⁹: nō oib⁹: sꝫ ordinatis: credim⁹ cōcessam tanti reꝫ mysterij celebratio. ¶ Lectio. v. A

Ambrosi⁹.

Augusti.

Conuersio tria dicit.

Natura creata nō pōt cōfuare accidēs sine subiecto.

Augusti.

Circa hanc p̄tātem ꝯsecrādi/ que vt. s. habitū est: inaustimabiliter oib⁹ sacerdotibus cōcedit̄ occurrunt duo dubia. Primum: cū autoritas celebrandi dignissima est: et summa oim ecclesiasticaꝝ potestatum: ecclesie a xp̄o traditaꝝ: cur nō summis eccl'ie hierarchis: vt episcopis est reseruata? Nā cū sacr̄m cōfirmationis: q2 magna reuerētia tenēdū est: a solis pōtificib⁹ debeat p̄fici: vt cōstituit Eusebi⁹ papa de cōse. dist. v. man⁹. Man⁹ quoqꝫ impositionis sacramētū magna veneratione tenendū est: quod ab alijs p̄fici nō pōt: nisi a summis sacerdotib⁹. Nec tp̄e aplōꝝ ab alijs: q̄ ab ip̄is legit̄ aut scit̄ peractū e: sꝫ nec ab alijs q̄ qui eoꝝ tenēt locum vnq̄ p̄fici pōt aut fieri dꝫ. Nā si aliter p̄sumptū fuerit: irritū habeat̄ ꝛ vacuū: ꝛ inter ecclesiastica nūq̄ reputabit̄ sacr̄a. Ergo multo fortiori rōne videt̄ q̄ hoc sacr̄m solis ep̄is fuerat reseruādum qđ etiā ex eo videt̄. Nā maior solēnitas requirit̄ in cōsecratiōe corporis xp̄i: q̄ in cōfirmatione. Eadē rōne videt̄ q̄ solēnior ꝛ excellētior requirit̄ minister. Ad hoc dubiū respondeo: licet propter excellētissimā dignitateꝫ dn̄ici corporis: deceret q̄ officiū cōsecrationis hm̄oi dūtaxat esset pontificibus (immo potius solūmodo summo pontifici) reseruatū: tñ p̄pter vtilitatē quā assequūtur fideles ex missaꝝ frequentia: aliter disposuit diuina sapiētia: cuius prouidentia in suis institutionibus regitur ecclesia. Un̄ multiplex ratio a doctorib⁹ assignat̄: quarū inter alias he sunt: scꝫ diuini cultus dilatatio: humanorū defectuū reparatio: pene mortuoꝝ mitigatio: beneficij redemptionis frequēs recordatio: diuine familiaritatis manifestatio: infidelationis reprehensio.

Dubium primum.

R̄nsio ad dubiū primum.

Ex hoc eni q potestas hec est simpliciter sacer-
dotib9 data: ꝛ nõ soliũ põtificib9: ex frequẽti mis-
sarum celebratione multiplicatur cultus dei: qui pre-
cipuus vel maximus est in eucharistie adoratio
ne: ꝛ eius summo patri oblatione. Deniqꝫ oĩs
ecclesie deuotio est in ordine ad hoc sacrm: ait
Sco. dist. viij. q. j. Propter hoc eni clericus deuo
tius ꝛ maiori diligẽtia persoluit offm diuinum.
Propter hoc ppls deuotius audit missam: qꝫ qd
cunqꝫ aliud officium ecclesiasticũ. Propter hoc
etiã ppls deuotius/ singuliqꝫ cũ maiori diligen-
tia confitentur peccata: dum intendũt fm ecclesie
ordinationẽ saltẽ semel in anno cõicare. Et reue
ra facile ois diuinus cultus euanesceret: si non
missarũ frequẽtia seruaretur. Ex hac quoqꝫ frequẽ
tatione/ quotidiani defectus nostri reparãtur: ꝛ
pene aiarũ in purgatorio existẽtium mitigãtur:
ꝛ redemptionis bñficiũ frequẽter representatur: ꝛ
ad memoriã reducitur: ꝛ diuina familiaritas ex
frequẽti sue presentie exhibitiõe insinuatur: pre-
sentie dico in carne. Et exemplũ humilitatis no
bis exhibetur: vñ elatio nostra reprimitur. Effi-
cax eni humilitatis exẽplũ est q dñs voluit corp9
suũ a simplicib9 personis tractari. Et ita pꝓter
dispendiũ qd sustineret ecclesia ex raritate cele-
brationis cauendũ: ꝛ cõmodũ qd accidit ex fre-
quẽtia assequendũ: ptãs illa omnib9 sacerdoti-
bus est cõicata. Quod vero maior solẽnitas requi
ratur in cõsecratione tanti sacramẽti: attestatur
celsitudini sacrificij: ꝛ in persona consecrãte puĩ
detur nostre vtilitati: ꝛ ita nõ est par ratio in eu-
charistia ꝛ cõfirmatione. ¶ Sunt etiã ideo que
dam reseruata epis: nõ tñ ea per quorum reserua-
tionẽ dispẽdiũ sustineret ecclesia: vt dicit Hugo
ne eadẽ autoritas pꝛsus ab oib9 passim vẽdica-
ta inferiores erga supiores redderet insolẽtes: ꝛ
soluto obediẽtie vinculo scãdalum generaret: vñ
singulariter epis reseruata est cõsecratio chris-
matis: manuũ impositio: cõis bñdictio: cõsecra
tio virginũ: basilicarũ: ꝛ hmõi: vt per hoc eorum
superioritas super alios sacerdotes cognoscatur:
atqꝫ debitum honorẽ ꝛ obediẽtiã a populo cõse
quantur in affectu. Hec oĩa vt. ꝫ. Alexã. de ales.
Alias etiam rationes addit beatus Tho. in. iiij.
scripto dist. xiij. q. j. sed ille sufficiant ad presens.

Chrismatis cõsecratio singulariter epis reseruata est.

¶ B Scõm dubiũ. Cũ tanta sit vtilitas in fre-
quẽtatione huius mysterij: cur etiam non laicis
iustis est cõcessa: presertim qꝛ fm Chry. oĩs sctũs
sacerdos: ꝛ oib9 iustis dr qd ꝫ. allegatũ est. Vos
estis genus electũ: regale sacerdotiũ. Ad hoc rñ
det Sco. dist. xiij. q. ij. li. iiij. Sine omni dubitatio
ne solis sacerdotib9 tradita est ptãs cõsecrandi.
Vñ extra de sum. trini. ꝛ fi. ca. c. firmiter. dr ex cõ-
stitutione Inno. iij. in concilio gñali. Hoc vtiqꝫ
sacrm (loquitur de sacro eucharistie) nemo põt cõ
ficere: nisi sacerdos qui rite fuerit ordinat9 fm
claues ecclesie: quas ipse concessit aplis/ eorũqꝫ
successorib9 iesus xp̃s. Ipse eni in vltima cena (vt
etiã supradictũ est) ait aplis. Accipite ꝛ diuidite
inter vos. Luce. xxij. glo. Accipite ꝛ date. Ex his
verbis dñi discretiue ad aplos directis: patet q
solis aplis immediate hãc dedit ptãtẽ. Ad idem
qd ibi sequitur. Hoc facite in meã cõmemoratio-
nem. Oĩa hmõi tñ cenãtib9 dicta sunt: aplis scꝫ
ꝛ discipulis: quorum successores sunt epi ꝛ sacerdo
tes: vt frequẽter dictũ est. Facit ad idem verbum
apostoli. Panis quẽ frãgimus/ nõne participa-
tio corporis dñi est? Quẽ inquit frãgim9: nos scꝫ
apli ꝛ discipuli. Si eni quilibet posset conficere:
aliũ aliũ frãgere nõ oporteret: sꝫ qlibet posset de
suo sacrificio cõicare. Hoc deniqꝫ tenet roma-

Dubiũ secundum.
Chrysosto.
j. Pe. ij.
Rñsio ad scõm dubiũ
j. Cor. x.

na ecclesia informata ꝛ edocta ab aplis/ qui in
formati erant a dño. Vñ qui cõtrariũ astruũt: a
fidei veritate deuiant: ꝛ infideles iudicãdi sunt
Ad illud vero qd allegatur de Chry. ꝛ Cano. beati
Petri dicendum q nõ dicũtur sacerdotes pꝓprie
scꝫ a sacerdotali ordine: sꝫ mystice: quia scꝫ my-
sticũ sacrificiũ deo offerunt: scꝫ seipsos hostiam
viuentem: sanctam: deo placentem: fm exhorta-
tionem apli ad Roma. xij. Hec Alex. vbi supra.
¶ C Sed aliquis diceret. Etiam dñs solis disci-
pulis dixit. Ite docete omnes gentes: baptizan-
tes eos in noie patris ꝛ filij ꝛ spũssancti ꝛc. Et sꝫ
sic dicendo discipulis contulerit omnib9 officiũ
ꝛ ptãtẽ baptizãdi: nihilominus potestas bapti-
zandi data est ꝛ laicis. Vñ licet sacerdotib9 con
ueniat ex officio baptizare: tñ si laicus baptizat
est vere baptizatum. Sic videtur esse de potesta
te consecrandi. ¶ Itẽ in celebratione duo sunt.
Consecratio ꝛ cõicatio: que etiã separari pñt/ qꝫ
uis nõ debeant: vt in. c. relatũ. de cõse. dist. ij. vbi
dr. Certũ est q hi qui sacrificantes nõ edunt: rei
sunt dñici sacramenti. Refertur eni q quidã cõ-
secrantes nõ cõicabant. Consecratio aũt est pro
pter cõionem: ergo cõmunio maius est qꝫ cõsecra
tio. Cũ ergo laico cõceditur qd maius ẽ scꝫ cõmu
nio: videtur etiam concessum qd minus est. i. cõ
secratio. Item qꝛ potestas cõsecrãdi est ptãs di-
gnitatis: ergo conuenit digniori: sed dignior est
iustus laicus sacerdote peccatore: nam peccator
non est dignus pane quo vescitur: priuatus eni
est omni dignitate: immo etiam dignitate viuẽ-
di. ¶ D Ad has obiectiones dicendum q quia
potestas ꝯsecrãdi: potestas quedã est quã nemo
habet: nisi qui eã a dño acceperit: hãc autẽ dñs
immediate dedit in cena apostolis: ꝛ mediantibus
bus illis/ ceteris. Cũ ergo iustus laicus illam nõ
accepit a xp̃o: patꝫ/ nec ab apostolis: manifestum
est q nõ habẽt eã. Si eni vite dignitas cõferret
eã: etiam angeli ꝛ magis virgo benedicta eã habe
rent. Qd vero apostoli hanc potestatem laicis nõ
dederũt: patet ex ritu ecclesie ab ipsis apostolis
ad nos successione legitima descendente: q ma-
gne est autoritatis: vt. ꝫ. habitum est lec. ij. Tem
pore autem apostolorum baptizabãt diaconi: vt patꝫ
de philippo diacono eunuchũ candacis regine
baptizante. Et quoniam in omni gente etiam in
infidelibus: a quibus aliquis exercebatur cult9:
aliquibus personis specialiter committebatur
potestas offerendi deo: et consecrandi ea q sunt
secundum ritum suum offerenda: qui et in illis
primatum tenent: quod etiam apud pharaonẽ
regem egypti seruatum legitur. Cum ergo in ec-
clesia est ordinatissima potestas offerendi deo ꝛ
consecrandi: que secundum legem christi offerẽ
da ꝛ consecranda sunt deo: congruum fuit illam
aliquibus precipuis personis dari: hi autẽ sunt
sacerdotes. De baptizandi autẽ officio nõ est si
mile: qm cũ illud sacrm est necessitatis: sꝫ officiũ
baptizãdi sit sacerdotib9 spãliter datũ: oĩbus tñ
instãte necessitate est cõcessum. Et sꝫ sit aliq simi
tudo illarum cõmissionũ in gñe: quãtum ad hoc q
vtrũqꝫ. Accipite scꝫ ꝛ comedite ꝛc. ꝛ Ite baptiza
te: solis discipulis dictũ sit: tñ vt patꝫ ex sacris se-
quẽtib9 ꝛ ipsorum apostolorum institutionib9 differẽ-
ter cõmittitur potestas consecrandi ꝛ baptizandi
Nã in collatione ordinis sacerdotalis: quo po-
testas cõsecrãdi cõfertur: spãlib9 signis: scꝫ manuũ
vnctione: calicis cũ patena et hostie porrectio-
ne: et certa verborũ forma hanc potestatẽ expsse
significãte: datur ptãs: vt cognoscant se in illo or-
dinis sacramẽto autoritatẽ consecrandi accipe

re/ et

Mat. vlt.
Duo sunt in celebratione.
Act. viij.
Gen. xlvij.

re/ ꝛ potestatem: placabiles deo hostias offerendi: vt dicit Hugo. Non sic autem datur potestas determinata ad baptizandum: sed ex consequenti ad illam que est consecrandi: ꝛ que est ligandi ꝛ soluendi (que etiam speciali signo: manus scilicet impositione datur) officium baptizandi consequitur: non specialiter traditur: ꝛ ideo etiam in necessitate alijs concessa designatur. Ordinatio autem sacerdotū ad consecrandū ꝛ hierarchizandū ecclesiam dei ab ipsis apostolis cepit: vt patet ex epistolis pauli ꝛ actibus apostolorū. Et beato Dionysio in de ecclesiastica hierarchia ca. iij. ꝛ vi. ritum huius sacramenti: ꝛ etiam ordinis describente: qui fuit tempore apostolorum. Et per hoc patet ad primam obiectionem. ¶ Ad secundam vero dicit post Alexandrum de ales: ꝙ ꝛ si cōmunio sacra sit maior in effectu sanctitatis ꝛ gratie quam confert digne suscipienti: ꝯsecratio tamen est maior in excellentia sine autoritate potestatis: vnde magnitudo hec ꝛ illa non sunt eiusdem generis: ꝛ ita nec magis nec minus: ꝛ propter hoc nō sequitur: ꝙ qui potest in hoc quod maius est: potest et in illud quod minus est: sicut lucere excellentius est ꝙ̄ calefacere: nec tamen quicquid potest lucere: potest calefacere. Instātia est de luna. ¶ E Ad tertiā dr: ꝙ ē dignitas meriti: ꝛ est dignitas autoritatis vel officij. Sacerdos iniustus etsi caret dignitate meriti: gaudet tn̄ dignitate officij. Laic⁹ iustus ecōtrario caret dignitate autoritatis: gaudet tn̄ dignitate meriti. Potestas autem cōsecrādi consequitur dignitatem autoritatis: non meriti: vt. s. patuit. Non in merito consecrantis ꝛc. Illa tamen potestas quanto maior ꝛ dignior est: tāto malis sacerdotibus ea abutentibus periculosior est. Nam etsi dominus suorum beneficiorū ingratos nonnunꝙ̄ per beneficiorum subtractionem castigat: grauius tamen punit: dum illa non tollit: sed ea permittendo conseruat in reprobis ad eorum ingratitudinis confusionem: verecundiam: ꝛ grauioris damnatiōis iudicium: vt. Qui in sordibus est sordescat adhuc. Et sicut multo tēpore non sinere peccatoribus ex sententia agere: sed statim vltionem adhibere magni beneficij indiciū est: vt hr. ij. Machab. vi. ita petōrib⁹ dona sua ꝯseruare: eosqꝫ in petis sustinere vt cum iudicij dies aduenerit: in plenitudine peccatorum puniat: grauis ire iudicium est. Ad quod pertinet illud apl̄i: de iudeis gratiam christi cōtēnentibus vt impleant peccata sua semper. Peruenit enim ira dei super illos vsqꝫ in finem. Sic s̄m Aug. ad permenianū: sacramētalis ptās in bonis ꝑmanet ad ꝑmiū: in malis ꝑmanet ad iudiciū. Sic tn̄ bn̄ficiū saluatoris iusto iudicio dei ꝑmanet in sacerdotibus malis: vt qđ in eis fuit indiciū diuine familiaritatis: ꝛ quasi arra glorie excellentie: fit illis in penam ꝛ ꝯfusionē maiorē coram electis pariter et dānatis. Ecce habent sacerdotes christi/ vn̄ in dn̄o glorientur: habent vn̄ timeāt ꝛ humiliētur: habēt vn̄ mūde ꝛ sollicite corā dn̄o ambulēt: vt in gl̄ia cū fideliter mysteria dei dispēsantibus premientur. Et tn̄ de ptāte ordinis necessario requisita in ministro/ ad effectum consecrationis.

Apo. xxij.

j. Thes. v.

Augustin⁹.

¶ Lectio. vj. A

INter ea que ex parte ministri ad huius sacrificij perfectionem de necessitate sacramēti superius dictum est requiri: s̄m fuit sermonis facultas. Per cui⁹ defectum ab hoc ministerio excluduntur muti ꝛ elingues: etiam si fuerint sacerdotes rite ꝛ legitime ordinati. Cum enim sicut cetera noui testamenti sacramenta: ita ꝛ eucharistie consecratio certam exigit materiam: expssaꝫ quoqꝫ verborum formam: s̄m illud Aug. homel. lxxx. ꝛ habetur. i. q. j. detrahe. Accedit verbum ad elementum/ et fit sacramentum: si alterum illorū deficit: non fit consecratio. Et quoniam verborum formam muti ꝛ elingues proferre non valent: manifestum est ꝙ non possunt hoc tantum conficere sacramentum. ¶ Et si queritur. Quid si sacerdos mutus cetera in altari ageret: ꝛ alius sacerdos consecrationis verba proferret: nonne mutus consecraret? Nec obstat vt videtur: ꝙ vnus a pluribus baptizari non potest: quin eadem hostia siue panis possit a pluribus consecrari. Nam consueuerant presbyteri cardinales romanū circunstare pontificem: ꝛ cum eo pariter celebrare. Similiter in multis ecclesijs consuetum est in ordinationibus sacerdotum/ nouellos sacerdotes suo ordinatori episcopo concelebrare: quod etiam regulariter in consecratione episcopi obseruatur: tunc enim ordinator episcopus vna cuꝫ duobus episcopis coadiutoribus: ꝛ nouello episcopo cōsecrato: missam consecrationis simul perficiunt. Ad hoc respondetur/ ꝙ in casu sacerdos mutus non consecrat: licet cerimonialia in gestis ꝛ vestitu perficeret. Cuius ratio est: quia nihil eorū facit que sunt de necessitate consecrationis. Nam vestes sacre: ꝛ gestus corporis cerimonialia sunt ꝛ non sunt de necessitate consecrationis: vt. j. dicetur. Formam autem que de necessitate requiritur: ipse non profert: ideo non consecrat. Sacerdos tamen adstans si formam cum intētione cōsecrandi profert: vere consecrat: licet cerimonialia non perficiat. Et in casu est vera consecratio: sed non per mutum: sed per sacerdotem verba cōsecrationis (vt dictum est) proferentem. Nec est simile si mutus puerum intingeret seu immergeret: ꝛ mancus formam proferret: in hoc casu puer baptizatus non esset: quia sacramentum baptismi non nisi ab vno baptizante perfici potest: qm̄ forma baptismi vnam personam exprimit: scilicet Ego te baptizo ꝛc. Que forma si in casu a manco proferretur: falsa esset: quia ipse non baptizat cū non immergat. Si vero diceret: nos baptizamus ꝛc. iam forma debita non seruaretur. Est sententia Alexandri ꝛ Scoti. ¶ B Sed contra hoc qđ additum est: ꝙ vnus panis potest a pluribus cōsecrari: hoc non videtur: quoniam aut isti plures concelebrantes verba consecrationis simul proferrent: aut non. Neutrum dici potest. Nō simul quia tunc frustra pronunciantur: et superfluunt quecunqꝫ proferūtur nisi ab vno solo: cū ab vno solo pronunciata sufficiunt ad cōsecrandum: si non omnes simul: ꝛ constat ꝙ qui primo pronunciat conficit. Quid ergo faciunt ceteri? Nūquid iterant sacramentum? Sed hoc est inconueniēs: quoniam etsi sacramentum eucharistie est iterabile quantum ad sumptionem: non tamen quantum ad eiusdem materie consecrationem: vt vult Tho. in. iiij scripto. distin. vi ꝛ doc. concorditer. ¶ Item posset contingere ꝙ ille non ꝯficeret qui celebraret principaliter: et ille conficeret qui secūdario celebraret idest qui concelebraret: ꝛ sic intentio prima principaliter celebrantis defraudaretur. Ad illa respōdet Alexan. de ales parte. iiij. q. xxxvi. arti. viij. Cardinales inquit presbyteri cōsueuerunt romanum circunstare pontificem: et cū eo pariter celebrare. Cumqꝫ cōsummatū est sacrificium: de manu eius cōionē accipere/ signantes aplos/ qui cū dn̄o pariter discūbentes: sacra-

Ratio quare sacerdos mutus non consecrat.

Alexan. de ales.

mentum de manu eius eucharistie acceperunt: ⁊ in eo ꝙ celebrant ostendūt apostolos a dño ritū huius sacrificij didicisse: vñ hec est causa concelebrationis. ¶ Consequenter dicendum est ꝙ simul debent cōsecrationis verba proferre. Et tūc ad illud quod obijcit dicendum: ꝙ verba ceterorū non inaniter proferuntur: q̄ licz prolatio vnius sufficeret ad consecrationem: tñ quia intentio est omniū vnam celebrare ꝯsecrationem: assequunt quod intendunt: ⁊ quantū ad ꝯsecrationē: ⁊ quātum ad significationem: ad quaz non sufficerent verba ab vno prolata. Et q̄ intentio dirigit opus: eo ipso ꝙ est vna omniū intentio: est etiā vna omniū operatio: idest cōsecratio. ¶ Si queris: quid si non simul proferant verba? Respondet idē doctor post Innocentium. Sane potest dici ⁊ probabiliter respōderi: ꝙ siue prius siue posterius proferant sacerdotes: referri debet eorū intentio ad instans prolationis episcopi cui principaliter cōcelebrant: ⁊ tunc omnes simul consecrant: ⁊ conficiunt: q̄uis nonnulli sentiant: ꝙ qui prius pronunciat ille consecret. Nec aliorum fraudatur intentio: quia factū est quod intendūt. Hec Alexā. ¶ Uerum quia pauci ordinandi in hoc sunt satis instructi: ideo videtur cautior modus ꝙ presbyteri in sua ordinatione nō concelebrent epo: nec canonem legāt: qui modus in metropoli maguntina obseruatur: cui ꝯprouinciales se merito cōformarēt: iuxta. c. de his. dist. xij. ⁊ de consecra. dist. ij. institutio. Et hec sufficiāt de scdo ex parte ministri ad cōsecrandū de necessitate requisito.

¶ C Tertium qd de necessitate ad consecrandū ex parte ministri requiritur est integritas intētionum: hec enim non modo ad consecrationez: sed etiam ad cuiuslibet sacramenti perfectionem requiritur. Sed ad propositum de cōsecratione eucharistie disseramus. ¶ Quod autem integritas intentionis requiratur: ex eo patet: quia ꝯsecrare est actus humanus: nam soli homini concessus est: vt ex predictis patet: ideo necesse est vt fiat p actum humanum: sed actus qui fit preter intētionem casualiter: vel fortuitu: aut ex quadā phantasia: non est actus humanus: sicut fricare barbaz sine intētione preuia: ⁊ similia: quoniam hos habemus cōmunes cum brutis. Preterea ministerium consecrationis est opus voluntatis rationalis ⁊ deliberate: quod aūt est hmōi: non pertinacia vel impetu exercendū est: sed cōsideratiōe rōnis ⁊ directione intētionis. Iniuria eñ et irreuerentia fieret sacramento: si sine intētiōe fieret.

An ad cōsecrandū de necessitate requiratur ministri intentio.

¶ Item sacramenta data sunt a christo ecclesie: ideo non cōficiūtur aut dispensantur nisi per ministros ecclesie: ergo est actus sacramētalis actus ministerij ecclesiastici. Necesse igitur est vt ꝯcurrat intentio ministri: vt agat tanq̄ minister ecclesie. Prima ratio est Scoti in iiij. dist. vj. q. vj. Alie sunt Alexan. iiij par. q. xiij. arti. j. Sed cuius intētio requiritur tanq̄ obiecti? Hoc est quesitum. Quid intendere debet sacerdos? Respondetur: debet intendere facere illud quod ecclesia intendit. Huius enim in hoc actu minister est. Intendit autem ecclesia facere per suos ministros institutos quod fecit christus. Et quid fecit christus? Certe benedixit: gratias egit: fregit/ et dedit discipulis dicens. Accipite⁊ comedite: hoc est corpus meum. Et hec dicens: panem in corpus: ⁊ vinum in sanguinem transsubstantiauit. Hoc ergo intēdit ecclesia vt fiat conuersio ⁊c. a christo per sacerdotis ministerium: ⁊ hoc est quod intēdere debet sacerdos: cuius intentio vt ministri referri debet ad intentionē ecclesie cuius est minister. Nec tñ oportet ꝙ pretendendo precogitet particulariter vt panis in corpus: ⁊ vinum i sanguinem suo ministerio conuertatur: sufficit ꝙ in genere intēdat hoc facere quod ecclesia per suum ministerium (alias ministrum) intēdit facere: etiam si nesciat vel non cogitet in particulari quid illud sit quod facere ecclesia intendit. Unde vt dicit Sco. in. xiij dist. xiij. q. ij. schismaticus ⁊ hereticus: et qd plus est hereticus: circa eucharistiaz habere potest intentionem ecclesie in conficiēdo: si intenderet in vniuersali quod christus instituit faciendum: et quod ecclesia facit: licet non intendat in speciali quia credit eucharistiam nihil valere: hoc est nō esse: seu continere verum corpus Christi: sicut aliquis bone fidei posset proferre verba incantationis: quibus vtuntur magi vel mage circa illam materiam circa quam alij vtuntur: non credens ea quicq̄ valere: intendens tamen in generali illa proferre ad illum finem ad quem illi proferunt: quasi diceret ⁊ intenderet: fiat quod fieri potest: licet crederet per illa nihil fieri posse. Illa ergo generalis intentio sufficit cum ceteris requisitis ad conficiendum. Propter quod ⁊ sacerdos hereticus conficere potest/ dum huiusmodi intētionem habuerit generalem. Huic etiam concordat doctor irrefragabilis parte. iiij. q. xxx. art. v. Cum ergo hec generalis intentio sufficit: ⁊ potestas conficiendi est inauferibilis: neqz per heresim: neqz per penam canonicaz tolli potest: vt. S. lectione. ij. probatum est: patz ꝙ qui ius sacramētale amittere non potest: nec ius cōficiendi amittere potest.

Scotus.

¶ D Sed contra hoc videtur. Nam verba consecrationis efficaciam habent ex fide: vnde Augu. cum dixerat. Accedit verbum ad elementum: ⁊ fit sacramentum: subdit. Non quia dicitur: sed quia creditur. ¶ Item sacramenta noue legis habent fundamentum baptisma: quod est sacramentum fidei: ideo omnia sacramēta habent fidem fundamentum et virtutem a fide. Fides est fundamentum omnium bonorum. Glo. in. c. illi offerunt. j. q. j. Ideo si infidelis aut hereticus attentat conficere: deficit in opere suo ab eo quod est fundamentum: ⁊ a quo debet esse virtus sacramenti: ⁊ per consequens non conficit. ¶ Itē Aug. ⁊ habetur. j. q. j. extra ecclesiam. Extra ecclesiam catholicam non est locus veri sacrificij. Itē Hiero. super Amos. Odit deus sacrificia hereticorum: detestatur fetorem eorum: ergo cum ipsi celebrant: nec seipsum mittit/ nec angelos: vt intersint sacrificio: sed si non est ibi celestis missus non est ibi missa. Ob hoc enim dicitur missa: eo ꝙ celestis missus ad consecrandum ⁊ viuificandū corpus adueniat: magister di. xiij. quarti. Et ita non conficiunt verū corpus christi. ⁊ Cyprianus in epistola contra hereticos: ⁊ habetur. j. q. j. Si quis. iiij. Constat oleū vnde baptizati vnguntur: sanctificari: ⁊ eucharistiam fieri nō posse: vbi nulla spes est: ⁊ fides falsa: vbi omnia per mendacium geruntur. Multa ad idem adduci possunt. Item magister dist. xiij. quarti. In huius mysterij expletione sicut formam seruari: ita ordinem haberi: vt scilz sit sacerdos: ⁊ intentionem adhiberi oportet: vt illud facere intendat: sed si non credit de illo mysterio sicut veritas habet: nunquid pōt intendere illud conficere? Et si nō intendit: nunquid conficit? quasi diceret: non.

Hierony.

¶ E Ad illa respondetur ꝯcedendo ꝙ sacramēta habēt aliquā efficaciā ex fide: que fides est eis essentialis: non fides ministrantis: sed fides ecclesie. Et hoc q̄ sacramenta sunt ecclesie: sed ipsi ministro ratione actualis ministerij intentio est necessaria: ne

excellētie sacramēti: actio irrationalis: & per hoc
nō humans preiudicet. Unde q2 sacramentū est
ecclesie: requiritur fides ecclesie: et quia actuali-
ter ministraſ a cōsecrante: requiriſ intentio con
secrantis. Per hoc ad Aug. Extra ecclesiam non
est locus veri sacrificij. Respondetur dupliciter.
Primo extra ecclesiā .i. extra formaȝ ecclesie. Uel
sic: extra ecclesiā nō efficit sacramentum quod fi
gurat .s. salutē: q2 hereticus conficit et accipit ad
sui dānationē: & confert alijs in simili errore posi
tis. Unde .i. q. i. ꝙ quidā. §. Quis. Quāuis posset
generaliter dici: sacramēta que apud hereticos
non aliter ꝙ̄ in ecclesia celebrantur: vera et rata
esse quātū ad se: falsa vero & inania quantum ad
effectum: & in his a quibus male tractātur: et in
his a quibus male sumunſ. Nec miruȝ. Ipsa eṁ
salus nostra buccellam inde dedit: statim cū huc
cella nō bonus: sed malignus spiritus intrauit.
Non q2 bonus nō daret bonū: sed q2 malus ma
le accepit bonū: sicqȝ bonū effectum nō habuit:
quia vbi illud faceret nō inuenit. ¶ Ad secundū
dicendū ꝙ fides que est fundamentū & virtus sa
cramentoꝝ nō est fides ministri cōsecrantis: aut
etiā fides suscipiētis: sed est fides ecclesie: quam
sequiſ intētio cōficiētis: quā intentionē genera-
lem ecclesie: habere potest hereticus: non solū in
alio: sed etiam in huius sacramēti articulo: vt su
pra dictū est. Et dicit idem Alex. de ales. Ad hie-
ronymuȝ dicitur ꝙ in sacramentis hereticorum
quedā sunt que a deo sunt: et illa non odit deus:
vt character ordinis: et verba consecrationis: et
vi illoꝝ conficiūt heretici: que etiam sunt cōmu-
nia eis et ecclesie: et sic ex eo qꝺ est eis et ecclesie
cōmune: conficiunt. Sunt etiā in eorū sacrificijs
quedam mala .s. infidelitas: perfidia: inobedien
tia &c. hec odit dn̄s. Quātū ad ea q̄ bona sunt .i.
consecrationem: que fit in forma ecclesie: mittit
seipsum et angelos: adsistit eṁ signo suo: qꝺ esse
voluit certum efficax & practicum: non obstante
malicia ministrorū. ¶ Ad autoritatem cypriani
dicitur ꝙ intelligi dȝ de hereticis qui formam ec
clesie non tenēt. Quod patet per illud qꝺ addit.
Ubi oīa per mēdacium geruntur. Illa dicunſ geri
per mendacium: que extra formā ecclesie gerun-
tur. Uel si aliud voluit: in hoc errauit: et correct⁹
est a beato Augu. ¶ Ad magistrū dicendū ꝙ ma
gister soluit cum subdit. Aliqui dicunt: non recte
sentientem de illo mysterio posse intendere: non
quidē illud conficere: qꝺ iam esset recte credere:
sed illud agere quod geriſ ab alijs: et sic adhibeſ
intentio et impletur mysterium. Et ita satis pa-
tet ꝙ intentio de necessitate requiriſ in sacerdo-
te. Intentio dico generalis faciēdi quod ecclesia
facit. ¶ § Sed queritur verum requiritur actua

Dubium.

lis intentio talis que dicta est: in prolatione ver

Solutio dubij.

borum cōsecrationis? Ad huius questionis solu
tionē aduertendū post doctorē subtilem in. iiij.
di. vi. q. vi. ꝙ triplex distinguitur intentio: actua-

Intētio est triplex.

lis: habitualis & virtualis. Actualē intentionem
habet qui habet actū in voluntate elicitū respe-
ctu huius quod intēdit: vt dū quis habet actua-
le velle intrare ecclesiā: actualiter intendit intra
re ecclesiā. Habitualē habet: qui habet in se ha-
bitū derelictuȝ ex actu intētionis frequētato: in-
clinantē eū ad similes actus: qualē etiaȝ habere
potest dormiens habituatus. Intentionē virtua
lem hȝ is qui ex virtute intentionis actualis pre-
habite: ꝓcedit in opus ex illa tanꝙ̄ ex radice: ita
ꝙ illa intentio actualis sit principiū ordinatum
ad oēs illos actus sequentes: sicut intētio finis
habet in se intentionem mediorum ad hunc finē
ordinatoꝝ. Et ita in qualibet actuali intentionē
medij: manet virtus prime intētionis: pro qua i-
to illud mediū non assumeretur: nisi precessisset
intentio prima actualis: quasi finis in quem me
diū hoc ordinaſ. Exemplū sicut modo intendēs
ire ad sanctū Jacobū: ex intentione huius finis
ordinat multa alia necessaria ad illum finem: exe
quēs autē illa ordinata: nō semper cogitat de eū
do ad sanctū Jacobuȝ: sed sepe per operationes
circa media / vel alias distrahiſ ab actuali inten-
tione prima: nihilominus tamē oīa diciſ facere
ex prima intentione: et virtualiter habere illam
primā intentioneȝ in prosecutione mediorū: pro
quanto he actiones medie processerunt a prima
actuali intentione: & in eam tanꝙ̄ in finem ordi-
nātur. Quod ex eo patet: quia interrogatus cur
hoc agis: statim respōderet: ꝓpter ire ad sanctū
Jacobū. ¶ § Ad propositum dicitur. Primo qꝺ
ad cōsecrandum nō requiritur intētio actualis
consecrandi in ꝓlatione forme cōsecrationis.
Patet: nam non requiriſ maior intentio in cōse
cratione: ꝙ̄ in meritoria operatione: quia opera
tio nō est meritoria nisi ex proprio conatu volun
tatis: nō tamē excludēdo gratiā. Consecratio au
tem efficax est ex ṽbo creatoris. Nūc autē in ope
ratione meritoria nō requiritur semper actualis
intentio ad merendum .i. actualis relatio actus
sui meritorij in deum: alioquin cōtinuās actum
meritoriū cuȝ distractione non mereretur. Et in
exemplo proposito: ambulās ad sanctū Jacobū:
dū actualiter de hoc non cogitaret non mereref.
Nec sancti martyres tolerantes durissimas pe
nas distracti: aut forte absorpti immanitate pe-
narū: propter qꝺ non semper cogitauerūt actua
liter illa pati pro fide xp̄i seu iustitia: meruissent:
qꝺ est inconueniēs. Et ꝓpterea non est verisimi-
le deū sacerdoteȝ obligasse ad pene impossibile:
vel saltem nimis difficile in illo actu: cuiusmodi
est nō distrahi ab actuali intentione: cū ſm btm̄
Aug. in secūdo de libe. arbi. nō sit in potestate no
stra quin visis tangamur: hoc est que offeruntur p
intellectū volūtati. ¶ Secūdo dico ꝙ nō sufficit
habitualis intentio: q2 consecrare (vt dictū est)
debet esse actus humanus. Actus autē etiam cō
formis habitui: si nō sit a volūtate intendēte: sed
aliūde preter intētionē euenit: humanus nō est.
Nam si quis habeat habitū inclinantē ad desi-
deriū sanitatis: si currat nō intendēs per hoc sa
nari sed ludere: nō diciſ cōsequi sanitatē p actuȝ
humanum: sed casualiter vel fortuitu. Sola ergo
intētio habitualis nō sufficit respectu finis act⁹
humani vt humani. ¶ Tertio dico ꝙ ad cōsecrā

Ad consecrandū requiritur / et sufficit in sacerdote intentio virtualis.

dum requiriſ: & sufficit in sacerdote intentio vir-
tualis: hoc est requiritur & sufficit ꝙ sacerdos ha
buerit intētionē actualē cōsecrandi: ex qua ꝓces
sit ad opus celebrationis: et sufficit hec intentio
etiā si in verbis cōsecrationis distrahatur nihil
actu cogitās de cōsecratione. Et hec vera sunt: si
opus celebrationis ꝓcessit ex prima intentione
actuali sine omni motu cōtrarie volūtatis inter
ueniēte: qui si interueniret: & nō de nouo intēde-
ret cōsecrare: quis ꝓferret cōsecrationis verba:
non tamē cōsecraret: q2 tunc nō adesset intentio
actualis: nec virtualis. Hec multū quietāt scru-
pulosas cōsciētias: quis nō minus cōgruit vt sa
cerdos per preuiā deuotā recollectionē virium: &
intentionis firmationem omnia distrahentia et
impertinentia posse tenus excludat: ac deuotius
actualiter intendere satagat: abigens manu san
cte discretionis volucres cogitationū peruersa-
rum: importune se ingerentiū: et sacrificij fructū

violare cupientium: exemplo patriarche abrae: ne musce morientes perdant suauitatem vnguẽti.i.cõsolationem et gustum dulcissimum huius diuinissimi sacramenti. Et tantum de his que ex parte ministri requiruntur ad necessitatẽ sacramẽti: que fuere potestas ordinis: facultas sermonis: et integritas intentionis.

¶ Lectio.vij. A

Expeditis his que ex parte ministri requirũtur ad simpliciter cõsecrandum: vidẽda sunt cõsequẽter que ex parte eiusdẽ requirunt ad ordinate cõsecrãdum: et hec sunt duplicia: vtꝫ impedimentorum amotio: q̃rũ aliq̃ sunt tm̃ culpe: aliq̃ tm̃ pene: aliqua nec culpe nec pene. Secundũ est cõuenientiũ appositio.

Impedimẽta quibus sacerdos impeditur ab o:diata celebratione.

Impedimẽta que sunt tantũ culpe: quibus sacerdos impedit ab ordinata celebratione sunt pctã mortalia: qđ pꝫ: nã ordiate celebrat q̃ celebrãdo non peccat. Inordinatio enim in celebrãdo defectus est nõ naturalis: sed moralis: omnis eñ talis peccatũ est: ergo a cõtrario sensu: qui celebrãdo peccat: inordinate celebrat. ¶ B Peccat autem mortaliter quicũq; in mortali saltẽ sciẽter celebrat. Quod ꝓbat autoritate ꝛ ratione. Autoritate apostoli. Qui mãducauerit panẽ hũc ꝛ biberit calicem dñi indigne: reus erit corporis et sanguinis dñi. Et sequit. Iudiciũ sibi mãducat ꝛ bibit.i.dãnationẽ. Dãnationẽ autẽ nõ inducit nisi peccatũ mortale: nõ aũt hoc dũtaxat de cõmunicante: sed etiã multomagis de celebrãte dicitur. Unde glosa beati Amb. Indigne mãducat / qui aliter celebrat q̃ a christo traditum est. Et qui indeuota mẽte accedit ad eucharistiã: vel in voluntate peccãdi manet: ille reus erit corporis et sanguinis dñi.i.mortis xp̄i penas dabit.i. ac si xp̄m occiderit punief. Hec glo. Cũ dicit: qui aliter celebrat mysteriũ eucharistie: q̃ a christo traditum est: hoc dicit quantũ ad cõficientes siue cõficere volẽtes: qui nõ deuota mẽte ex cordis desiderio ad eucharistie cõsecrationẽ accedũt. Sic eñ tradidit xp̄s ex maximo charitatis desiderio: vnde et ait apl̄s. Desiderio desideraui hoc pascha mãducare vobiscũ anteq̃ patiar. Luc.xxij. Hoc autẽ facit qui nõ discernit corpus dñi ab alijs cibis: sed indiscrete ꝛ negligenter tractat et sumit: venerationẽ singulariter huic sacramẽto debitã nõ exhibẽs. Quod notat per apostolũ cũ addit. Non dyudicãs corpus dñi. ¶ Et quod sequitur in glo. Uel in volũtate manet peccãdi: dicit quãtum ad cõficiẽtes ꝛ sumẽtes. Sic ꝛ illud glo. Indignus est ꝛ reus qui beneficiũ eius in irritũ ducit: quod facit quisquis sacramentuꝫ salutis nõ tractat: vel sumit (obstãte mortalis peccati obice) ad salutẽ. ¶ Itẽ magister dist.xij.quarti. Indignus est qui aliter celebrat mysteriũ q̃ christ⁹ celebrauit: vel qui habẽs mortale peccatũ accedit. Probat idẽ ratione: quoniã actus conficiẽdi eucharistiã nobilissimus et excellẽtissim⁹ actus est omniũ potestatũ ecclesie: ergo multomagis peccat hunc indigne ꝛ in mortali peccato exercens: q̃ aliũ actum cuiuscunq; potestatis vel ordinis. Sed exercẽs aliũ actũ ordinis in mortali: mortaliter peccat: vt supra lec.ij.deductũ est: ergo a maiori conficiẽs et exercẽs eucharistiam in mortali peccato: peccat grauiori modo mortaliter: quia actus cõficiẽdi eucharistiã nobilissimus est omniũ actuũ ecclesiasticorum: vt.s.deductuꝫ est. Preterea omnis cõsecrãs etiã sumere debet eucharistiã: vt in .c.relatũ.de cõse.di.ij. vbi dicif. Modis omnibus tenendum est: vt quotienscũq; sacrificans corpus ꝛ sanguinẽ dñi nostri iesu christi in altari immolat: totiens perceptionis eius participẽ se prebeat. Cum ergo sumẽs ꝛ manducãs in mortali indigne sumit: ꝛ mortaliter peccat: ergo ꝛ consecrans: qꝛ cõsecrans etiã est manducans.

1.Cor.11.

Luce.xxij.

¶ C Quod etiã sumẽs in mortali peccet mortaliter: ex hoc deducit beatus Tho.in.iiij.scripto. dist.ix.q.iij.qꝛ talis abutitur sacramẽto: ꝛ q̃to sacramentum est dignius: tanto abusus grauior. Quod vero abutaf: patet ex tribus que in hoc sacramento attendunf: que sunt sacramentũ tantum: sacramentũ ꝛ res: ꝛ res ꝛ nõ sacramentum. Quantũ ad primũ habet rationẽ cibi ꝛ potus: cibus autẽ nõ cõpetit nisi viuẽti: ꝛ ideo carens vita gratie per mortale mortuus est spiritualiter: ꝛ ita abutif sacramẽto. Peccatũ eñ tale ideo mortale dicif: eo q̃ mortificat animã quoad gratiaꝫ gratificantẽ: non quoad gratiã gratis datã: quã etiã habẽt heretici: pagani: iudei: qui tamẽ etiaꝫ maxime peccare videnf: ꝛ tamen vt communiter alijs habiliores videnf. Quoad secũdum sumif ibi christus qui est sanctussanctorum: vnde receptaculũ eius dꝫ esse sanctũ: ideo qui sumit cũ cõtrario sanctitatis.i.cõsciẽtia mortalis peccati: abutitur. Quoad tertiũ: qꝛ accedens significat se ad vnitatem corporis christi mystici tẽdere: vnde si peccatũ mortale in cõsciẽtia teneat per qđ a corpore mystico separaf: fictionis culpã incurrit: et ita abutif sacramẽto. Hec Th. Ex illis sequif q̃ sacerdos in mortali pctõ celebrans peccat duobus mortalib⁹ peccatis distinctis. Uno qꝛ indigne ꝯsecrat: alio qꝛ indigne mãducat. Patet clare ex ꝓmissis: qꝛ mãducare ꝛ consecrare duo act⁹ sunt distincti: et in qualibet indigna executione cõmittif pctm̃ mortale. ¶ Sed di. aliquis. Si ita se habet officiũ consecrãdi: impossibile esset sine mortali eucharistiã cõsecrare aut sumere: ꝛ ꝑ cõsequẽs nulli est sacrm̃ illud ad salutẽ: ꝓbaf eñ sequela: qꝛ cõsecrãs aut est in pctõ mortali vel nõ. Si primũ ex dictis indigne sumit et ad iudiciuꝫ: et ita mortaliter peccat. Si non: quia tamen nemo de se scire potest an odio vel amore dignus sit. Quis potest dicere mundum est cor meũ: purus sum a peccato. In tali dubio accedẽs: periculo mortalis peccati se exponit: et per cõsequẽs mortaliter peccat: ſm illud. Qui amat periculuꝫ peribit in illo. ¶ D Ad huius replice solutioneꝫ duo vidẽda sunt. Primo quot modis aliquis dicitur esse in mortali: et qui horum modorum reddunt accedentem indignum. Secundo quomodo in cõsecratione ꝛ sumptione possit vitari nouum mortale. De primo notat Sco. dist.ix.iiij.q. vnica q̃ aliq̃s potest intelligi esse in mortali tripliciter. Primo in actu siue actualiter: quia tunc peccat actualiter peccato mortali actu interiori vel exteriori: vtputa qui habet volũtatem respectu actus peccati preteriti: presentis vel futuri. Hec enim volũtas que est actus elicitus: est mortale peccatum primo et intrinsece: quo nõ existẽte: actus imperatus nunquam est peccatum.

Thomas aquinas.

Sacerdos in peccato mortali celebrãs peccat duob⁹ pctis mortalibus distinctis.

Eccl'a.ix.

Prouer.xx.

Eccle.iij.

Aliquis est in pctõ tripliciter.

¶ Pro cuius declaratione notandum q̃ actus voluntatis est duplex: scilicet actus voluntatis elicitus: et actus voluntatis imperatus. Actus voluntatis elicitus est actus productus ab ipsa voluntate sine imperio ipsius voluntatis: vt

Duplex est actus volũtatis.

velle

velle peccare:velle dare eleemosynaz. Sed actus
imperatus voluntatis est actus pductus ab ali-
qua potentia mediante imperio voluntatis: duz
talis actus possit esse in potestate voluntatis: vt
velle audire lectionem imperatũ a volũtate:velle
facere hoc vel aliud imperatum a voluntate. Se-
cundo aliquis intelligitur esse in peccato:qr post
peccatum preteritum:de quo non recolit: non pe
nituit/nec peniter. Tertio quia etsi penituit aut
peniter:nondum tamẽ est confessus:ꝛ in foro ec-
clesie absolut⁹. Quisq̃s ergo aliquo triũ modorũ
fuerit in mortali:indigne cõsecrat ꝛ sumit: ꝛ acce
dendo nouum pctm̃ mortale incurrit:nõ tñ equa
liter:sꝫ alter altero maius. Nam primo modo in
peccato mortali existẽs grauissime peccat:duz se
quẽ indignũ ꝛ immũdũ nouit: ꝑparare negligit:
ibi enim est peccatum omissionis:ꝛ peccatũ con
tẽptus:nã christo quantũ in se est: cõtumeliã fa-
cit. Unde peccato iude cõparatur i glosa venera
bilis bede: Marci xiiij. super illud. Ue autẽ hoi p
quẽ filius hois tradetur. In sempiternum ve hoi
qui ad mensam dñi indigne accedit:ille eñ in exẽ
plũ iude filiũ hois tradit:nõ iudeis quidẽ pecca
torib⁹:sed tñ peccatorib⁹:mẽbris scꝫ suis q̃ acci-
pere dominici corporis sacramentum:temerarie
presumit:tales eñ sunt de primo modo: qr scien-
tes se in mortali:qd̃ actu cõtinuant: accedere nõ
formidãt. Qui vero secũdo mõ sunt in pctõ mor-
tali:licet minus ꝙ primi:peccant tamen mortali
ter p negligẽtia qua se pbare negligũt.i. exami-
nare: maxime si hec negligentia fuerit affectata
crassa vel supina:qd̃ si affectata fuerit:auget pec-
catũ ꝛ aggrauat:nã ꝛ ipsa ignorãtia sm se pctm̃

Augustin⁹ ad Ualentinum.

est:vnde Augu. Ad Ualentinũ. In eis q̃ scire no-
luerunt:ignorantia ipsa pctm̃ est. Ec de hac dicit

Ambrosi⁹.

Amb. Grauissime peccat q̃ ignorãter peccat:ideo
grauissime:qr periculosissime. De hoc Magister
dist.xxij.lib.ij. Si vero crassa fuerit: idest talis q̃ p
debitam diligenciã si adhibita fuisset excludi po-
tuisset:etsi excusat a tanto pro quanto minuit cõ
tẽptũ:quẽ prior ignorãtia auget:nõ tamẽ excusat
a toto.i.nõ excusat simpliciter a mortali pctõ: vn
de Augu. vbi.s. Ignorantia eoꝝ nõ q̃ scire nolũt:
sed qui tanꝙ simpliciter nesciũt:nullũ sic excusat
vt eterno igne non ardeat: sed fortasse vt mitius
ardeat. Si autẽ fuerit ignorãtia inuincibilis sim
pliciter excusat:de quo infra dicetur. ¶ E Simi-
liter qui sunt in mortali tertio modo:idest nõ cõ-
fessi post mortale cõmissum:lꝫ penitentes et con-
triti:accedentes mortaliter peccãt:vt tenent dñs
Alber. Sco. Richar. Gerson in regulis moralib⁹
ca. de penitentia:ꝛ in suo tripertito de confessio-
te. Et est ratio Scoti:qr nõ tm̃ debet accedens re
cõciliari deo:sꝫ etiã ecclesie:vt digne suscipiat sa-
cramentũ vnitatis ecclesie. Etiã propter hoc or-
dinauit ecclesia:vt oẽs vtriusqꝫ sexus ante festuz
pasche:quo cõmunicare tenẽtur omnia peccata
sua cõfiteãtur:ꝛ sic cõfessi cõicẽt. Et eadem rõne
quocũqꝫ tpe anni cõicare quis voluerit. De hoc

Hugo.

venerabilis Hugo in lib. de ecclesiastica potesta
te ligãdi ꝛ soluẽdi ait. Audacter dico:si ante sacer
dotis absolutionem ad cõmunionẽ corpis et san
guinis christi quis accesserit/pro certo sibi iudi-
cium manducat ꝛ bibit:etiã si cũ multũ peniteat
ꝛ vehementer doleat/ꝛ ingemiscat. Et hoc est sim
pliciter verum:si cõfessoris copia haberi põt. Si
vero nõ occurrat oportunitas confitendi:distin-
guendũ est sm Sco. Si põt sine scandalo differre
celebrationem/aut ꝯmunionẽ: debet expectare
confessionẽ. Si vero immineat scandalũ:nisi sta-
tim celebret/aut cõicet:vt puta si sacris vestibus
indutus memoraret alicui⁹ peccati mortalis cõ-
missi ꝛ nondũ cõfessi:nec haberet ad manũ ido-
neũ cõfessorẽ:tũc cũ cõtritiõe/ꝛ volũtate confitẽ
di tẽpore opportuno põt celebrare:vt scandalum
euitet sine nouo mortali etiã cuz merito. Simili-
ter de alio cõicaturo in simili casu censenduz est:
vt exẽpli causa in aliqua religiõe: vel ecclesia con
suetum est/vt oẽs nõ sacerdotes certo die cõmu-
nicẽt:si tũc alicui ex his tpe cõionis occurrit mor
tale nõ cõfessum:nec habere potest idoneũ cõfes-
sorem:põt nihilominus cũ contritione in actu: ꝛ
cõfessiõe in voto tpe oportuno faciẽda accedere:
ꝛ nõ cõfessus cõicare. Nec est dicendum qd̃ talis
peccet mortaliter/vel transgrediat preceptum vt
euitet scãdalũ:qr nullũ ꝑceptũ excludit ipsum ab
illo actu:in hoc casu:qr dilatio cõfessiõis i actu:q̃
tũc habet in affectu nõ excludit cũ:qnm sit mem-
brum ecclesie militãtis habile ad act⁹ in quibus
mẽbra cõicãt:ꝛ tenetur vitare scandalũ proximi.
Hec Sco. Eadẽ ratio videtur de curato: qui pro
pter necessitatem infirmoꝝ/aut subditorũ ad au
diendam missam die dñico obligatorũ:misse cele
brationem sine scandalo omittere põt. ¶ F Sed
diceres q̃d de veniali. Respondet Scotus:vbi su
pra:dicẽs. De veniali nõ oportet dubitare: qr de
illo nõ est necessitas penitẽtie:ꝛ per cõsequẽs nec
cõfessionis. Dicẽdũ igit qd̃ ꝙuis vtile sit se a ve-
niali per cõfessionem:siue alia remedia purgare:
pro quãto reddũt hominẽ tepidũ:grauẽ ꝛ obnu
bilatũ:deuotionẽ tollũt:aut minuũt:adimuntqꝫ
cautelã cauẽdi maiora:sm illud. Qui spernit mo
dica paulatim decidit:tñ nõ videtur absolute ne
cessariũ:qd̃ de ipso cõsecratur⁹ prius cõfiteatur:
aut etiã cõteratur. Quod ex eo patet:nã hec non
est necessariũ ad secure moriendũ:qr si quis in ve
niali decedit sine mortali:ẽt moriens in actu pec
cati venialis saluabitur:vapulabit tamen sm il-
lud apostoli. Si quis superedificat lignum:fenũ:
stipulam:idest peccata venialia:sꝫ glo. Gregorij.
Sequitur. Si cuius opus arserit:detrimentũ pa-
tietur:ipse autem saluus erit:sic tamen quasi per
ignem:scꝫ purgatorij. Non videtur autem quod
sacerdoti necessarium sit confiteri hoc peccatum
ante celebrationem:de quo non tenetur conteri
vt ingrediatur regnum celorum. Huius ratio as-
signari potest:quia peccatum veniale non repu-
gnat gratie in facto esse:hoc est:stat simul cũ gra
tia:alias enim non esset veniale: sed ad mortem:
si tolleret vitam anime:que est gratia. Nec repu-
gnat gratie in fieri:hoc est nõ impedit gratie in-
fusionem:neqꝫ augmentationem. Unde si adul-
tus cupit baptizari:dolẽs de suis pctis mortali-
bus:ꝛ actu peccans venialiter iustificatur:ꝛ gra
tiam recepit. Ratio est. qr sacramentũ baptismi
cõfert gratiã nõ ponenti obicem. Obex autẽ non
admittẽs gratiam:pctm̃ mortale est:sm Scotum
distin.iiij.q.i.lib.iiij. Item sm omnes: peccatum
veniale inexistens non prohibet quem meritorie
agere:immo sepe per actuz charitatis feruidum
extinguitur:ꝛ quo ad culpam: et quoad penam:
quẽadmodum aque gutta cõsumitur a vehemen
ti flãma:ideo nõ impedit gratie augmentationẽ
Si igitur neqꝫ tollit gratiã inexistentẽ:neqꝫ impe
dit ipsius infusionẽ:neqꝫ augmẽtationẽ:nõ vide
tur qd̃ sacerdos teneat ipsum cõfiteri ad hoc vt
digne celebret. Nõ modo digne p nõ imputatio
nẽ ad nouũ pctm̃ mortale:sed ẽt digne meritorie.
¶ G Sed diceres sm eõe dictum:licet pctm̃ ve-
niale non opponat charitati:opponit tñ feruori
charitatis. Feruor eñ charitatis est charitas:si-
cut intensio caloris est caliditatis intensa. Respõ

Questio.
Solutio.

Eccle.xix.

i.Cor.iij.

Sacrm baptismi confert grãz nõ ponenti obicem.

Obiectio.

Rñsio.

dei q᷑ pct̄m veniale nihil charitatis tollit: tū qꝛ si aliqd eiꝰ tolleret per venialiū multiplicationē tota charitas posset tolli: ꝛ per ꝯsequēs nō essent venialia: sed mortifera. Tum qꝛ charitas ſm ordinatā dei potentiā minui nō pōt: qꝛ nō habet contrariū nisi mortale: q᷑ totā tollit. Dicit̄ aūt tollere seu minuere feruorem charitatis: pro quāto ex actu peccati venialis relinquit̄ quidam habitus in volūtate: qui ipsum impedit: ne possit in actuꝫ charitatis ita intensum: sicut posset tali habitu circūscripto. Inclinat em̄ habitus pctī venialis ad actus cōsimiles eis a quibꝰ genitꝰ est: ꝛ ꝑ hoc impedit̄ conatus potentie ad actū oppositū meritoriū. Simile est in noviter conuersis: qui propter habitus vitiosos in eis derelictos: ꝛ post iustificationē remanentes non expedite ꝛ faciliter exercent actus virtuosos. Sed istis obuiare videtur autoritas beati Augu. in ecclesia. dogma. ꝛ allegat Magister dist. xij lib. iiij. c. vltimo. Licet qs peccato mordeat̄: si peccādi tamen de cetero non habet volūtatē: ꝛ satisfaciat lachrymis ꝛ orationibꝰ accedat securꝰ: sed hoc de illo dico quē mortalia peccata nō grauāt. Hec autoritas videt̄ intelligi de venialibus propter hoc q᷑ in eo sequit̄. Hoc dico de illo quē mortalia nō grauāt. Respōdet Scotus distin. ix. quarti: q᷑ hec autoritas intelligi pōt de mortali pctō cōfesso ꝛ dimisso ꝑ penitentiā. Quod si quis de illo mordeat̄ quasi non plene satisfecerit de eodē: ꝛ peccādi de cetero non habeat volūtatē: satisfaciat lachrymis ꝛ orationibus pro eodē ꝛ accedat securus. Et tunc sequitur. Et hoc dico de illo quē mortalia nō grauant hoc est qui sine pctō mortali nō dimisso accedit. Et q᷑ nō apte exponit̄ de veniali: ex eo vꝫ: qꝛ ad digne celebrandū nō sufficit cōtritio vel dolor de pctīs: sed requirit̄ etiā cōfessio ſm pmissa. Cū aūt dicat beatus Aug. ꝛ peccandi nō habet volūtatē securus accedat: ꝛ non addit: ꝛ cōfiteat̄: videt̄ q᷑ aptius exponat̄: vt dictū est: de mortali q̄ de pctō veniali: qꝛ ſm illa verba nō cōcluderet̄ necessitas cōfitendi venialia: ſm intentionē dicentiū oppositū: sed dūtaxat detestatio seu dolor de venialibus. Et ita patet primum: quis modus mortalis peccati facit accedentem noui peccati reum.

Augustinꝰ

Scotus.

Lectio. viij.

Nunc de secundo videlicet quomodo caueri possit nouū peccatū mortale in ꝯsecratiōe ꝛ sūptiōe huius sacramēti. Attendenda ē hic doctrina apl̄i / qua dicit. Probet ergo seipsuꝫ homo: ꝛ sic de pane illo edat: ꝛ de calice bibat. Scōꝫ hāc quilibet ꝯsecraturus aut cōicaturus priusq̄ accedat: debet seipsum probare. i. suā cōscientiaꝫ diligenter examinare an pctō mortali sit euacuata. Debet igit̄ attendere diligēter si detestet̄ pctā preterita: si displiceant pctīa: si ꝓpositū firmum habeat cauendi futura: q᷑ si aliqd horū defuerit: abstinere dꝫ a missa donec seipsum iudicauerit: ꝛ

i. Cor. i.

Quilibet ꝛ ꝯsecraturꝰ ꝛ cōicaturꝰ priusq̄ accedat / debet seipsuꝫ probare.

per seueritatē penitētie se exercens purgationem meruerit peccator: quatenus sic a seipso iudicatus nō iudicet̄ a dn̄o. Cessat em̄ vindicta diuina: si ꝯfessio ꝑcurrat hūana. ait gl. beati Augu. vbi. s. Alioquin in pctō (vt dictū est) accedēs: irreuerentiam facit deo: quē suscipit in sacramēto: et eterne dānationis iudiciū incidit indigne accedēdo. Sed forte queris: quāta diligentia in examinādo requirit̄: vt indignus accessus caueat̄: Rñdet̄ ſm doctores: ꝛ ꝑsertim doctorē subtilē in. iiij. di. xvij. q. i. ꝛ Joā. gerson in suo tripertito. Tantā dꝫ facere diligentiā in examinatione cōscie recogitātis ꝑterita pctā quantā faceret i magno ꝛ arduo negocio ꝑ magna ꝛ ardua re lucranda / aut incōmodo graui vitādo. Hec siquidē inqsitio diligēs etiā cuilibet sufficit ad fructuose cōfitendum ſm eosdeꝫ: vt sic ad memoriā reducat iuxta humane fragilitatis possibilitatē preterita peccata: prius ꝑ cōtritionē ꝛ cōfessionē nō delata. Eaqꝫ detestet̄ qꝛ cōtra dei mādata cōmissa: sicqꝫ vt dictū est: cōfiteat̄. Hac diligētia adhibita: si alicuius peccati obliuiscit̄: per accessuꝫ ad hoc sacrm̄: vnū e duobus cōsequit̄: aut virtute sacramēti pctm̄ hoc remittitur: aut ad cognitionē talis peccati corꝫ illustrat̄: quatenꝰ per pniam diluatur: vt vult Durādus in. iiij. dist. x q. x. Et recitat Gerson in tractatu de pol. noc. cōside. ij. Sicut frequēter expertuꝫ est: quod deuote celebrantes: in pluriū peccatoꝝ cognitionē deuenerunt: que occulta fuere prius. Secus de his q̄ per crassam ꝛ supinam negligentiam pctā grauia nō aduertūt aut obliuiscantur. Sed adhuc diceres: si tanta pŕenie recollectiōis diligētia requiritur: trepidabit necesse est quisquis accesserit: tanq̄ incertus / si debitaꝫ diligentiā ad rememorandum pctā cōfitenda adhibuerit vel non: ꝛ semꝑ incertus: ꝛ per cōsequens in periculo accedit. Pro huius solutiōe aduertenda est doctrinalis distinctio certitudinis. Est em̄ triplex certitudo ſm Gersonē vbi. s. scꝫ supnaturalis: naturalis: moralis. Certitudo supernaturalis est cui innitens per nullā potentiā falli pōt hec a solo deo est quātū ad veritates cōtingētes. Hec etiā est certitudo primi principij ꝛ propositionū per se notarum: vt quodlibet est vel nō est. Hanc habuere prophete in his que per diuinaꝫ reuelationē acceperūt. Talē etiā certitudinē habemꝰ ꝛ nos de articulorū fidei veritate: ꝛ olbus in canone biblie cōtētis in eo sensu in quo a sancto sunt spū reuelata. His nāqꝫ assentiendo falli aut decipi nō possumꝰ: qꝛ deꝰ q̄ summa ꝛ infallibilis est veritas: nō pōt falsum tāq̄ verū reuelare. Hec certitudo nō accipitur a rebꝰ: alioquin nō eēt infallibilis: cū ſm apostolū. Ois creatura vanitati subiecta est. Et sicut de nihilo oīa ꝓducta sunt: ita ꝑ potētiā creatoris possunt singula in nihilū redigi ꝛ collabi. Alia est certitudo naturalis: ꝛ hec est veritatū a rebus acceptarū: quibꝰ innitēs falli nō pōt per naturā. Hāc certitudinē habemꝰ de multis euidentibus veritatibus cōtingētibꝰ ꝛ necessarijs ſm naturā: vt sol orietur. Talem certitudinē habemus de existentia rerum intuitiue cognitarū cōtingentiū. Itē de propositionibꝰ naturaliter necessarijs: vt ignis est calefactiuꝰ. Circa quarum veritates stāte cōi cursu nature: nullꝰ fallitur: licet ꝑ potētiā supernaturalē miraculuꝫ quis falli posset. Tertia certitudo moralis siue ciuilis: ꝛ hec non est ex euidentia rei: sed surgit ex probabilibus cōiecturis grossis ꝛ figuralibꝰ magis ad vnā partē / q̄ ad alteram: qualis sufficit in morali negocio / ex agibilibus humanis: vt vult philosophus. i. Ethicorū. c. i. Ad propositum nostrum

Questio.

Respōsio.

Obiectio.

Solutio.

Triplex est certitudo.

Rom. viij.

nostram. Prima certitudo supernaturalis & reuelationis nō requiritur/ vt sacerdos de sufficienti sue examine cōsciētie securus digne accedat: hodie nāqz nulli talē reuelationē accipiunt. Que si necessaria foret: spūssctūs ecclesie sue rector & gubernator/ qui eā a culpabili errore preseruat: nequaq̄ generaliter ecclesie sacerdotes errare permitteret: quin potius reuelaret: qd sine sua reuelatione fieri non posset. Nam sicut natura in necessarijs nō deficit: ita nec deus in ecclesie sue regimine filij sui sponse eiusdem precioso sanguine per lauacrū aque ablute & scīficate: fm illud apostoli. Christus seipsum tradidit pro ecclesia/ vt illā sanctificaret: mūdans eā lauacro aque in verbo vite: vt exhiberet ipse sibi gloriosam ecclesiam nō habentem maculam/ neqz rugam. Fatuū ergo esset hanc reuelationis certitudinem expectare. Certitudo etiā naturalis euidentie non requirit: quoniam naturalis hominis cognitio non extendit se ad euidentem noticiam huius sufficientis diligētie & expiationis peccatorum: qua cōsecrās digne conficeret: qm̄ hec dignitas depēdet ex clementi omnipotentis dei bonitate: nostram qualemcūqz dispositionē misericorditer tanq̄ sufficiētem acceptante. Ad sciendum autē hanc dei voluntatē: naturalis hominis cognitio non ascendit. Nescit inquā homo an amore vel odio dign9 sit. Quis enim nesciat fieri posse: fm Gersonē de pollu. noc. csi. i. vt homo detur in reprobū sensuz demerito precedentium peccatoꝝ: vt non videat peccata sua: et per hoc nihil sibi conscius sit: & tamē non in hoc iustificatus sit. Et velut Aman superbissimus ad conuiuium hester veniens: qd sibi ad honorem putat/ ad suspendiū sibi inueniat preparatum. Hester. v. & vij. c. Aut si auditurus est. Amice quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem. Aut si talibus annumeratus est: de quibus propheta in psalmo. lxviij. nō tā imprecatiue quā prenunciatiue dixit. Fiat mensa illorū coram ipsis in la. & in retri. & in scādalum. Obscurentur oculi eoꝝ ne videant &c. Cōformiter ad illud apli. Propter hoc multi inter vos imbecilles et dormiunt multi. Que imbecillitas & dormitatio magis ad animam quam ad corp9 referri putantur. Hec omnia certitudinem euidentie tollunt. Hec Gerson de pol. noc. consideratione. i.

Ephe. v.

Eccle. ix.

Matt. xxij.

i. Cor. xi.

¶ D Ex quibus certe deducitur necessitas humiliationis nostre ad deum: vt non glorietur ante eum stulta presumptio omnis carnis. Nec vltra apponat se magnificare homo super terram quatenus ex hoc desperemus de viribus nostris: neqz ponamus carnē brachiū nostrum: sed tota spe proiciamur in deū: vt ipse nos enutriat. Neqz putemus nos aliquid esse: cum nihil simus: nos seducentes. ad Galathas. vi. Sed iuxta verbum christi: Luce. xvij. Cum fecerimus omnia que precepta sunt/ dicamus nihilominus: serui inutiles sum9: q̄ debuim9 facere fecim9: scientes qz nō sumus sufficientes a nobis: quasi ex nobis/ cogitare aliqd: sed sufficientia nostra ex deo est: qui fecit nos idoneos ministros noui testamenti. Tertia certitudo: pbabilis scilicet & cōiecturalis sufficit: quā habere potest sacerdos si conatus est vitam preteritam: presertim a proxima cōfessione diligēter facta examinare: si pctā in hoc suo examine occurrentia detestetur propter deum: si ea cōfiteatur paratus cōfiteri oīa oblita si memorie occurrerent. Si nō placet obliuio: sed magis desideret ad omniū peccatorū suorū illuminari memoriā. Si nihil voluntarie omittit/ quod reminiscentiam peccatorum adducere posset. Si firmū ppositum oīa mortalia cauendi habeat: & coniecturaliter scire potest: si hanc diligentiam fecerit: sicut & in alijs suis humanis actibus scire potest quaz diligenter: quomodo: qualiter: propter quid operetur. Hec ergo diligētia eiusqz cōiecturalis certitudo sufficit ad digne celebrādum. Quod ex eo patet: quia non requiritur maior diligētia in examinatione conscientie ad digne celebrandum: q̄ ad secure moriendum: talis autē sic se examināns: dolens & cōfitens pctā sua: si moreret saluaretur: quia nā non requirit dominus vltra possibilitatem humane fragilitatis.

Luce. xvij.

ii. Cor. iij.

¶ E Si dicis: omnib9 predictis stantibus: adhuc pōt manere pctm̄ aliquod mortale: quod si latuerit: celebrans in mortali & extra gratiam celebrat: & per consequēs indigne celebrat. Ad hoc dicendum quod ad cauēdum indignam celebrationem non requiritur q̄ sacerdos sit in gratia et charitate: & ideo sine mortali: quoniam si sic: vt dictum est dispositus accedat: nō indigne accedit. Quia sic accedēdo etiam si fuerit in mortali: non nouo mortali peccat: licet etiā nō digne accedit: ita digne vt p consecrationē & participationem eucharistie mereatur sibi gratiam infundi: sz alterum de duob9 supradictis consequatur: vel remissionez peccati ignoti: vel illuminationem ad eius memoriaz: q̄ si cōteritur: gratiam cōsequitur. Unde patet qd inter indignū accessum: & dignū datur medium. Ut indignus accessus dicatur quo nouum mortale incurritur. Dign9 quo gratia augetur. Medius quō neqz nouum pctm̄ incurritur: neqz gratie augmentum pcipit. Et per hoc respondet ad replicam supra lectione. vij. motam: negando qd impossibile est sine mortali eucharistiam cōsecrare aut sumere: quoniam multi sumunt non soluz sine nouo mortali: sz etiā cū merito & gfe augmēto. Unde Glo. Hiero. sup verbo. Biberunt ex illo omnes. Felix ebrietas: salutaris societas: que quāto copiosius sumitur: tanto sobrietatem mētibus dignatur donare. Et ad pbationem negetur vtraqz pars probationis. Prima: quoniam stat cōsecrātē esse in pctō mortali: & tamen non indigne sumere aut consecrare: vt statim declaratum est. Unde superi9 caute additum fuit: scienter: ita qd consecrās in mortali scienter indigne accedit. Similiter secūda pars negetur: qz licet homo nō posset scire p euidētie certitudinem se esse sine mortali: potest tamen de hoc habere certitudinem cōiecturalem: & quibusdam signis habere spei fiduciā: vt dicit Alexan. de ales/ par. iiij. q. xix. mēbro i. Et subdit. vnde Bernar. in sermone de septuagesima. Nescit homo vtrum dignus sit amore an odio: sed spei fiducia consolatur nos scriptura: ne dubitationis huius anxietate penitus cruciemur. Propter hoc data sunt quedam signa & indicia manifesta salutis: vt indubitabile sit eum esse de numero electorū: in quo ea signa pmanserūt. Et post ponit quatuor. Primum si deuote audit verbum dei: fm illud. Qui ex deo est: verba dei audit. Alia tria sunt: opera vite agere: a pctis continere: cōmissa deflere: que ponit sermo. ij. super canonē Joānis exponens illud. Tres sunt qui testimonium dant in terra: spūs: sanguis & aqua. Fidelis sermo (inquit) & omni acceptione dignus: quo salutis testimonia cōmendantur. Quis est q̄ testimonium habet effusi sanguinis xpi: nisi qui cōtinet a pctis? Habet & ab aqua testimonium q̄ laborat in gemitu suo lauans p singulas noctes lectum suum. Sane scīm supervenisse spm̄ certissime noua cōuersatio testat. Jam vt dicitur recipetiū: & a sanguine: & a spiritu habes testimoniū

Obiectio.

Solutio.

Mediū datur inter indignū accessum & dignū.

Mar. xiiij.

Cōsecrans in mortali scienter indigne accedit.

Bernard9

Joā. viij.

i. Joā. v.

et ab aqua: si ptinees a peccatis: si dignos agis pe
nitētie fruct9: si facis opa vite. Hec Bern. Hinc
accipitur qd habens propositum a pctis abstinē
di: dolēs de pctis cōmissis: pponens obedire mā
datis: cū ceteris supradictis: habet certitudinem
sufficientem. Hinc ait Alexander. Talis accedēs
ad corpus xpi cū debita reuerētia nō peccat: nec
exponit se discrimini. Sufficit eñ habere notitiā
presumptionis per cōiecturas eo modo quo di
ctum est. Et hoc videtur innuere apls: qui nō ait
dū digne accedēdi regulā ponit: sit sine pctō: aut
habeat in se gratiam: sed probet seipsum homo.
Glo. i. examinet: et sic de pane illo edat ec. ¶ f Et
per hoc ad illud. Nemo scit vtrū amore an odio
dignus sit: dicēdū qd loquit de amore et odio fina
li: vnde ibi sequit. Sed oīa in futurū reseruantur
incerta. Uel si loquit de presenti: vt cōiter exponi
tur. Dicendum qd loquitur de scientia per certitu
dinem euidentie. Hoc enim sonat verbū scit. Qd
vero additur ex Prouer. Quis dicere potest mun
dum est cor meum? Dicendū qd non intendit di
cere qd nullus sit sine peccato mortali: sed loquit
ibi sapiens contra presumptuosos: qui seipsos te
merarie iactant: ac de suis meritis laudāt: hi eo
ipso qd tales sunt: mali sunt. Unde glo. ibidē non
dicit quis habet: qz dicitur. Beati mundo corde.
Sed quis potest dicere: quia temerariū est se lau
dare. Uel intelligitur de pctō veniali. ¶ Sufficit
ergo quēadmodum ex predictis colligitur: certi
tudo moralis: ad cauendum indignum accessum
ad eucharistiam venerabile sacramentū. Hec au
tem certitudo moralis excludit scientiam et firmā
fidem de inexistenti peccato: et cōpatitur secū va
cillationē quandam animi et suspitionē seu hesi
tationē: et scrupulū nō sufficiētia adhibite dilige
tie seu indispositionis. Sed nō dz quis ppter hec
celebrationē suspēdere seu pretermittere. Est eñ
scrupul9 seu hesitatio dubitatio quedam seu for
mido: consurgens ex aliquibus coniecturis debi
libus et incertis: et hic stat cū morali certitudine.
Sicut etiā apparet in ciuilib9 negocijs: vbi pro
pter leuē timorē de dāno: nō dimittūt negociato
res suarū mercantiarū exercitia: sed magis sz ea
que probabilius accidere cognouerint aut esti
mauerint: operantur et exequuntur. ¶ g Sed di
ceres sm beatū Grego. Piarū mentiū est cogno
scere ibi etiā culpā vbi culpa nō est: multo magis
agnoscenda est culpa vbi dubium culpe est: et per
consequens etiā in leui dubio celebrandum non
est. Respondetur sm dñm altisiodorens. et Joan
nem gers. cancella. parrhisiē. quod in dubio pba
bili cōmitteret se discrimini: qui stāte illo proba
bili dubio celebraret: et ita peccaret periculo se cō
mittens: sec9 in dubio leui. Est aūt probabile du
biū: qñ pro vtraqz parte sunt rōnes eque fortes: q
faciunt animum trepidare/ne alicui partium au
deat ɔsentire: vt si habeat fortiora motiua quod
non fecerit debitam diligentiam in recolligendo
et examinando se de pctis cōmissis: et detestando
ea: qz quod fecerit: vel certe rationes eque fortes:
et in tali dubio celebrans peccat. Si vero verisimi
liter estimat se fecisse diligentiā/quam tenetur: ti
met tamen de opposito: et bona fide plus credit se
fecisse: quam non fecisse: et in tali dubio celebrat:
nullum peccatum est: nec periculo se committit.
Huic alludit verbum beati Augustini supra alle
gatum. Licet quis peccato mordeas: hoc est scru
pulis et suspitionibus agitetur: quasi nondum sa
tis penituerit: aut clare satis confessus fuerit: vel
nondū pro eis satisfecerit: si peccandi tamen de
cetero non habet voluntatē: et satisfaciat lachry
mis: non quidem sensibiliter defluentibus. Ille
enim non requiruntur necessario ad peccati re
missionem: sed lachrymis spiritualibus que sunt
peccatorum commissorum detestationes: et satis
faciat orationibus: petendo veniā: et dignam sui
dispositionē a dño. Sequitur. Accedat securus:
videlicet non obstante tali remorsu ac scrupulis.
Ad idem facit qd dicit Alex. de ales parte. iiij. q.
xlvij. mēbro. iiij. arti. ij. Quādo existens aliquis in
mortali peccato sm veritatem: nō tamē habet cō
scientiam mortalis pcti: qui preparat se sufficien
ter sm cōscientiam suam: vt digne accedat: nō tñ
sufficienter sm veritatem bene accedit: qd in ipsa
susceptione confertur sibi gratia et resurgit a mor
te peccati: vt vnitur corpori xpi. Nonne vt dicunt
sancti: hoc sacramēto vniuntur mēbra xpi corpo
ri. Unde dicunt quod que vnita sunt forti9 vniū
tur: et quādoqz gratia collata in ipsa susceptione
facit vniri non vnitum. Et allegat beatum Augu.
in quodam sermone de ver. euangelij plane dicē
tem: quod quādo mādicatur viuificat mortuos.
Hec Alexāder. ¶ h Ad beatū Grego. respōdet
cancella. Agnoscere culpam per firmum assensū
vbi non est: non est piū: sed stolidum et fatuum.
Unde et ve eis imprecatur per prophetam. Ue q
dicitis malū bonum: et bonū malum. Neqz hoc
voluit beatus Gregorius. Sed agnoscere: idest
timere culpā/cū reputat culpā ex quadam leui su
spitione: vbi sm veritatem quā euidenter nescit/
culpa nō est: hoc est piarū mentiū: que non solum
abstinent ab his que sciunt/vel firmiter credunt
esse culpas: sed ab his que suspicātur esse culpas.
Nec solū a malo: sed etiam ab omni specie mali:
sm apostoli consilium abstinere satagunt. Ualet
hec doctrina scrupulosis: in quibus nulla est ani
mi constantia: qui iugiter in expletione suorū of
ficiorū timent culpabiliter se deficere: quandoqz
propter minima: que vel modici/vel nullius sunt
ponderis: abstinentes ab operibus laudabilib9
et virtuosis: sicut aliqui abstinēt a largitione ele
mosynarū in ecclesia: quia stulte timent hoc eis
imputari ad/ hypocrisim: aliqui a celebratione
missarum ex modicissima perturbatiōe mentis.
Debent autem hi cōsilijs superiorum/et doctori
bus deuotis viris acquiescere: et ad eorum consi
lium contra tales vacillationes/trepidationes et
scrupulos audacter et viriliter operari: quatenus
fiant robusti solidi et tranquilli in suis operatio
nibus: sic enim plerūqz vincuntur hmōi scrupu
li et abscedunt. Qui vero renuunt ac spernunt su
periorū ac prudentum consilia ad deponendum
tales scrupulos: et arrogantia et superbia sunt su
specti: preponendo scilicet sua iudicia maiorum
doctiorūqz cōsilijs et iudicijs: tales deniqz vix aut
nunqz liberari possunt a scrupulis: nec ad solidā
conscientie quietē peruenient: sed magis nōnūqz
ad tantam pusillanimitatem prolabuntur: vt vix
quodcūqz opus audeant explere: fitqz eis perse
pe peccatum fallēte cōsciētia: quod aliunde pec
catū nō foret. Et rursum nullā pacē: nullā cōsciē
tie puritatem obtinere valent: priuantqz se sepe
hospite gratie qui est spūssctūs: de quo dicit pro
pheta. In pace factus est locus eius. Attenden
dum est hic consilium beati Bernardi quod su
per hac re prestitit. Erat ex discipulis eius qui
dam tantis inquietatus scrupulis: vt ad celebrā
dum nullo pacto auderet accedere. Dixit ei de
uotus Bernardus hoc percipiēs. Uade frater et
in fide mea celebra. Obediuit discipulus: et scru
puli oēs protin9 discesserūt. Laudāda et imitāda
est tā deuoti patris industria: qz discipuli hūilis
obedientia.

Margin notes (left column):
Eccle. ix.
Mat. v.
Quid sit scrupul9 siue hesitatio.
Obiectio.
Rñsio ad obiectionem.
Quid sit pbabile dubium.

Margin notes (right column):
Que lachryme necessario reqruntur ad peccati remissionem.
Gra collata in ipsa susceptiōe sacramēti qñ qz vnit nō vnitum.
Augustin9
Esa. v.
j. Thessa. v.
Attēde cōsilium diui bernardi.

obediẽtia. Hec de impedimẽtis q̃ sunt tm̃ culpe. ⁊

¶ Lectio .ix.

Impedimẽta que sunt pene canonũ / sunt pene iuris siue canonis: que etiã impediũt ordinis tam ꝯsecrationem. Est autem pena canonis: pena inflicta per canones: vel saltẽ ſm canones prohibens vel arcẽs puniẽdũ ab aliquo actu ecclesiastico: qui alias sibi liceret. Dicit̃ p̄ canones: q2 aliq̃ hmõi pena incurrit̃ ipso facto: dũ canon fuerit late sententie: vt est canon. Si q̃s suadẽte. xvij. q. iiij. Per quẽ excõicatus est quisq̃s manus violẽtas inicit in clericũ: etiã sine iudicis declaratione. Dicitur vel ſm canones: quia aliq̃ pena ipsa non statim ipso facto incurritur: sed per iudicem ſm canonũ dispositiones infligitur: vt quãdo canon hec vel illa facientẽ mandat excõicari. Dicitur q̃ alias sibi liceret: quia nõ est pena laico q̃ nõ cõficiat: q2 hoc alias sibi nõ conuenit: sed sacerdoti pena est. Neq3 hoi pena est si volare prohibetur. Sũt aũt quantũ hic sufficit: sex pene tales: scilicet depositio: degradatio: infamia: irregularitas: excõicatio: interdictum ⁊ suspẽsio: quarũ omniũ amotio requiritur vt sacerdos ordinate celebret. Quia ligatus aliqua dictarũ sex penarum celebrãs facit contra prohibitionẽ ecclesie: ⁊ ita celebrãdo mortaliter peccat: presertim si nõ ignorat se aliqua dictarũ penarũ ligatũ. Ignorat dico: ignorãtia non iuris: sed facti: nam ignorantia iuris nõ excusat: q2 tenet̃ ille q̃ exponit se ad tantũ actũ: scire iura ſm que rite põt exercere tantũ actũ. Ignorantia aũt facti excusat: vt si q̃s ignoret se a iudice excõicatũ: et ita excõicatus celebraret: vt de cle. excõi. depo. vel interdic. mi. in pluribus ca. ꝯtinet̃: dummodo tñ ignorantia fuerit probabilis: nõ crassa aut supina: vt in ca. apostolice. de cleri. excõi. ⁊c. Quĩ si per famã alicui cõstaret cõtra eũ latã fuisse excõicationis sniam: etiam si de lata in eũ sententia dubitaret: debet potius abstinere: q̃ sacramenta dñica pertractare: q2 in dubijs via tutior est eligenda. Qd̃ si in tali dubio celebrat: penam quã canon his qui post excõicationẽ diuina celebrare p̄sumpserit: infligit: incurrit: licet cũ talib9 misericorditer dispenset̃: vt in ca. illud dñs. de clerico excõi. Nec solũ sic celebrãtes peccãt: sed etiã irregularitatẽ incurrũt: vt in titulo allegato in diuersis capi. patet. Inter illas tamen penas canonis nõ includit̃ excõicatio minor: in qua licet celebrãs grauiter peccet: tamen irregularitatẽ non incurrit: vt in eodẽ titulo ca. si celebret vbi dicit̃ Si celebret minore excõicatione ligatus: lz grauiter peccet: nullius tamẽ notã irregularitatis icurrit. Et sequit̃. Peccat aũt conferendo ecclesiastica sacramenta: sed ab eo collata virtutis nõ carẽt effectu. ¶ B Pro aliquali ⁊ generali harũ penarum notitia: notandũ ſm Scotũ dist. xxv. lib. iiij. q. j. q̃ depositio est maxima penarum supra nominatarũ: q2 est totalis amotio a statu clericali: ⁊ si degradatio sit amotio ab oi gradu clericali: tunc idẽ est depositio ⁊ degradatio. Si autẽ degradatio sit depositio tantum a determinato gradu: reseruato gradu aliquo clericali: vt a gradibus maioribus: reseruatis ordinũ minorũ gradibus: tũc degradatio est quedã pena partialis respectu depositionis: Remouetur aũt depositus a statu et gradu clericali: non q̃ character ordinis sibi tollatur: nec per ꝯsequens ordines suscepti: sed tollitur sibi potestas exequẽdi actũ cuiuscũq3 ordinis: ⁊ etiã priuilegium clericale qd̃ cõpetit ordinatis. Unde ⁊ talis traditur curie seculari. Ita q̃ quantum ad ecclesiasticos actus licite exercendos: quantũ ad tutelã personarũ ecclesiasticarũ: ⁊ quantũ ad forũ: degradatus totaliter excludit̃ a numero personarũ ecclesiasticarum. Ista pena nunq̃ a iure sed precise infligẽda est a iudice: ſm formã q̃ habetur de penis degradationis. lib. vj. Nec nisi propter enormia crimina: qualia sunt heresis: scisma: reuelatio ꝯfessionis: vt habet̃ in diuersis capitulis ⁊ canonibus. Nec tollitur seu remittit̃ hec pena: nisi per restitutionẽ in integrũ a solo papa: q̃ nis legitime depositus non legat̃ postea restitutus. ¶ C Secunda pena est infamia: que est status lese dignitatis quantum ad vitam ⁊ mores: sicut fama est status illese dignitatis quantũ ad vitam ⁊ mores. ¶ Et est differentia inter infamẽ ⁊ infamatũ. Nã infamatus est is qui de crimine aliquo propter qd̃ ius determinat aliquem infamẽ fore: ab aliquo accusatur. Sed infamis est nõ propter impositionẽ hmõi criminis: sed q̃ crimen tale publice ꝯmisit: vel a iudice corã quo p̄bat̃ crimen eius iudicatur infamis. Et ita ois infamis est publice notatus de crimine qd̃ ius punit pena infamie. Sed q̃nq3 nõ est de hoc in iudicio conuict9: ⁊ tũc est infamis tantũ a iure: ⁊ nõ a iudice. Quãdoq3 conuictus: ⁊ tali pena a iudice dãnatus: et tũc est vtroq3 modo infamis: ⁊ a iure ⁊ a iudice. Contrahit̃ aũt hec pena infamationis ex impositiõe criminis infamatorum: sed pena infamie cõtrahitur (vt dictum est) a iure vel a iudice tali pena puniẽte. Crimina vero propter que hec pena infligitur tanguntur. iij. q. vij. infamis. ⁊ vj. q. j. infames eẽ. ⁊ c. omnes: vbi dr̃: q̃ oẽs infames dicimus quos leges seculi infames appellant. Hec pena quoad infamationem tollitur purgatione canonica: vt in ca. ex tuarum. de purga. cano. Quoad infamiã tollitur restitutiõe in integrũ ab eo qui sic potest restituere: vt de testi. ⁊ attesta. testimonium. in gl. super verbo emẽdatus. Ista pena simpliciter grauior est q̃ depositio quantũ ad vitam ciuilẽ: nisi depositio includat illã: q2 ista p̄hibet ab oi actu legitimo: etiã post actam penitentiã: q2 talis persona vilis est et infamibus porte dignitatis patere non debent. de regulis iuris: infamibus. li. vj. ¶ D Tertia pena est irregularitas: et hec est inhabilitas ad susceptionẽ ordinũ ⁊ executionem actuũ eorundẽ. Ista frequenter incurritur a iure quãuis posset aliq̃ infligi a iudice ſm iura. Incurrit̃ aũt a iure ex quibusdã criminibus: ⁊ ex quibusdam non criminibus: ⁊ ex quibusdã que q̃nq3 possunt esse crimina: q̃nq3 non crimina. Ex criminibus quatuor pertinẽtibus ad ordines vel act9 eorum que sunt simonia: furtum in ordine: ministerium in ordine non suscepto: contumacia in non seruando penas ecclesiasticas. Sequitur et irregularitas tria nõ crimina: scz seruitutẽ: illegitimitatẽ: turpẽ aut enormẽ mutilationẽ: vel infirmitatẽ. Sequit̃ etiã irregularitas duo: q̃ quãdoq3 eẽ p̄nt cũ culpa: q̃nq3 sine culpa: hec sũt: homicidiũ: bigamia. Hec oia cũ sequentibus latiorẽ exigũt tractatũ: q̃ p̄ncipali9 ptinet ad dños canonistas. ¶ E Quarta pena ẽ excõicatio maior. Hec em̃ simplr ẽ excõicatio: q̃ ẽ exclusio alicui9 a cõione fideliũ: non q̃dẽ exclusio corpalis q̃ fit per incarcerationẽ: aut realẽ exclusionẽ ab alijs: sed per prohibitionẽ: ne cõicet cũ alio: vel alij cũ eo.

De pena canonis que sit.

De sex penis quarum amotio req̃rit: vt sacerdos ordinate celebret.

Celebrans existẽs in minori excõicatione an incurrat irregularitatem.

Scotus.

Infamis et infamatus differunt.

Pena infamationis q̃lit ꝯtrahit̃.

De irregularitate.

De excõicatione maiore

Excõicatio minor:qñqz a iure:qñqz a iudice incurritur.

Excõicatio vero minor nõ est nisi excõicatio fm quid:qr fm quid excludit a cõione fidelium:qr in sacramentis tñ. Hec incurritur qñqz a iure: qñ qz a iudice. A iure quidẽ in casibus pene innume rabilibus qui olim fuere pauci. Nec tñ a iure:nec a iudice infligi debet nisi pro mortali. Nec quo cũqz:sed graui:qd etiã ꝯcomitat contumacia: qr ꝙdiu aliquis paratus est satisfacere pro culpa:et audit ecclesiã:quare habendus esset sicut ethni cus ⁊ publicanus:cũ fm xp̃m: pena ista infligatur quasi vltima illi q̃ non vult audire ecclesiã:q est fi naliter contumax. Hec relaxat ꝑ illũ qui excõi cauit:si est excõicatio a iudice vel eius superiore. Scdo vero a iure:ꝑ absolutionẽ eius q̃ condidit ius: vel cui absolutio est reseruata aut commissa vel concessa. Ista pena cõparata ad precedẽtẽ:est simplr grauior: qr excludit ab oĩ cõmunione fide lium alias licita. Irregularitas vo tantuz ab his q̃ ꝑtinent ad ordines. Sed ista reputat leuior: qr facilius remittit. Sed hoc est appositũ:nam ideo facilius remittit:qr grauissima est:⁊ a pluribꝰ ex cludit. Ille etiã due pene/irregularitas ⁊ excõica tio possunt esse publice vl priuate. Et quoad hoc ꝙ possunt esse priuate sunt minꝰ graues/ꝙ alter utra duarum primarum que semꝑ sunt publice.

De interdicto.

¶ f Quinta pena est interdictũ que est arctatio a quibusdam actibus ecclesiasticis exercẽdis:vel ab assistendo quibusdam talibus. Et illa pena lz aliqñ possit infligi loco ⁊ nõ ꝑsone: qñqz persone ⁊ non loco:qñqz vtriqz:⁊ sicut infligit ita seruan da est:tñ vt est distincta pena a ceterĩ: frequentiꝰ infligitur loco ⁊ nõ ꝑsonis .i.nõ nisi vt in loco: vt scz in tali loco nõ liceat celebrare solenniter diui na:nec aliqs interesse. Ista pena interdicti seu pro hibitionis cõtrahit qñqz a iure: vt exẽpli gratia. De receptantibus extraneos vsurarios:quorz ter re/ꝙdiu in eis fuerint:ecclesiastico sunt supposi te interdicto:vt in ca. vsurarũ voraginẽ.de vsuris lib.vi. Infligit vero a iudice ꝑpter causas innu meras:ꝯmunius tñ propter inobedientiã popu li terre:relaxat ꝑ illũ q̃ posuit interdictum. Qñqz et a iure:vt in ca. alma mater.de snia excõi.lib.vi.

De suspensione.

¶ Sexta pena est suspẽsio: ⁊ est ꝓhibitio alicuiꝰ ab aliquo alias sibi cõueniente: ⁊ hoc ad tp̃s. In hoc distinguit ista pena specialiter contra alias.

Multiplex est suspẽsio

Hec est multiplex. Quedã est suspẽsio ab officio: ⁊ quedã a bñficio: quedã ab ingressu ecclesie. Et incurritur aliquãdo a iudice: aliquando a iure. Tollitur autem ab eo qui eam tulit vel eius supe riore. Istam materiam latius tractat Scotus di. xxij.q.j.lib.iiij. Hec breuiter tacta sufficiãt.

¶ Lectio x. A

Tertium or dinate ꝯsecrationis impedimentũ remo uenduz/nec est culpa nec pena. Et hoc est duplex:scz solutio ie iunij nature: ⁊ corpo ralis immundicia in certo casu. ¶ Circa ꝑ mũ est notanduz fm doctorẽ Sco.q.iij.di.

Duplex est ieiunium.

viij.li.iiij.ꝙ duplex est ieiuniũ scz nature: ⁊ ecclie. Ieiuniũ nature est carẽtia cibi suscepti in stoma chũ:vel in via ad stomachũ a ꝑncipio diei a quo qs dr ieiunus. Cibi dico fm Durandũ:hoc est cu iuscũqz rei q̃ nutrire põt siue in se:siue alteri ꝯiũ cta. Ieiuniũ ecclesie ẽ quo aliqs vnã comestionẽ vnius diei non transgreditur per extraordinariã refectionem fm morem ecclesie. Unde ea que su muntur propter alios cibos deducendos: puta potum post prandium:vel digerendos:sicut spe cies medicinales aut electuaria : ieiunia ecclesie non soluunt. Ita nec medicina qualibz hora diei sumpta. Per hoc ad propositum dicitur:ꝙ tñ ad celebrandum/ꝙ ad manducandum ordinate ⁊ li cite:nõ sufficit ieiuniũ ecclesie:sed regulariter re quirit ieiuniũ nature. Hoc patet per btm̃ Augu. ad inqsitionẽ ianuarij:⁊ habetur i canone de cõ secra.dist.ij.liquido. Placuit spũisctõ vt ad hono rem tanti sacramẽti: prius in os christiani domi nicuz corpus intraret/ꝙ alij cibi. Et ratio huius principalis est diuina institutio / quã christus di scipulis suis dedit:vel ꝑ ipsos ꝓmulgauit:vel sal tẽ instituendũ relinqt. Ad qd sonat canõ allegatꝰ dicẽs. Nãqz saluator/quo vehemẽtius ꝯmẽdaret mysterij huiꝰ altitudinẽ: vltimũ hoc voluit infi gere cordibus ⁊ memorie discipulorz:a quibꝰ erat ad passionẽ digressurus. Et sequit ad ꝑpositum. Et ideo nõ precepit quo deinceps ordine sume retur:vt apostolis ꝑ quos ecclĩaz dispositurꝰ erat hũc locũ:scz institutionis seruaret. Et ꝑ hoc tolli tur obiectio de christo: q̃ post agnũ typicũ cũ di scipulis comestũ:eucharistiã sumpsit ⁊ dedit:pro pter causam scz statim supra expressaz. Et vt figu rã veritas sequeret. Ibi quoqz noua inchoaret: vbi vetera terminabat. De quo.i. vnde seqtur in autbori. Aug. Si enim christus maluisset vt post cibos alios semꝑ reciperet:credo ꝙ eum morẽ ne mo mutasset. Cũ vero ait apls de hoc sacramen to loquens. Propter qd fratres cum veneritis ad manducãdũ:inuicem expectate:si quis esurit:do mi manducet:vt nõ ad iudiciũ cõueniatis. Sta tim subtexuit q̃ ad sacramenti eiusdẽ ordinẽ per tinent:scz quo modo ieiuni ⁊c. Cetera cũ venero disponã. Ubi datur intelligi: qr multũ erat vt epi stola illis totũ agendi ordinem insinuaret:qd vni uersa ꝑ orbẽ seruat ecclesia ab ipso ordinatuz esse qd nulla regionũ diuersitate variatur. Hec ibi. Probat etiã idẽ ꝑ ca.ex ꝑte.de celebratiõe missa. vbi dicit ꝙ sacerdos nõ debet vinũ perfusionis.i. ablutionis accipere:cũ voluerit eodẽ die missam aliã celebrare. Itẽ.vij.q.j.ca.nihil. Nullus post ci bum ⁊ potum quẽlibet etiã minimũ:missas dice re presumat. Sic ergo ablutio que tñ ad cautelã accipit:⁊ modica est/impedit:quãto magis oẽ qd in os sumit:⁊ in ventrẽ traycit impedit. Et q̃dem rõnabilis est hec institutio ꝑpter tanti sacramen ti reuerentiã:q̃ minor est regulariter in pranso ꝙ ieiuno. Et vt prius querat cibus spũalis quã cor poralis. ¶ B Sed dice. Dictum est ꝙ ieiunũ na ture est abstinentia a cibo a principio diei.

Un̄ sumit principium diei.

Un̄ su mit principiũ diei? Ad hoc dicit:lz principiũ diei fm diuersos diuersimode sumat. Nã q̃dam a me ridie:quidã ab occasu:quidã ab ortu solis diẽ in cipiũt. In proposito tñ fm beatum Tho.dist.xij. iiij.ecclesia incipit diez a media nocte. Et ideo si quis post mediã noctẽ aliquid sumpserit per mo dum cibi aut potus:non debet illa die celebrare: nec cõionez sacramẽti participare. Nec refert di cit beatus Tho.iii.iij.par.summe: ⁊ post eũ Du randus:vtrũ post cibũ ⁊ potũ dormierit:aut etiã cibus digestus sit quantũ ad rationẽ ꝑcepti. Et hoc est contra glo.in.c.ex parte.de cele.missa. di centem. Anteqz cibus digestus sit:corpus christi sumi non debet. Et allegat ad hoc cano. tribus. de ꝯse.dist.ij. Sed ille canon nihil ad propositum qr loquit de ieiunio seruãdo post sumptionem sa cramenti:non ante. Unde dicit. Qui mane sũpsit sacramentũ ieiunet vsqz ad sextam:qui tertia vel

quarta:

quarta: vsq ad vesperā. Sed et hoc ipsum abrogatum est per ecclesie generalē cōsuetudinē: qđ approbat Host. qui nec credit dormitionē esse necessariā. Et q̄tū nō refert quantū ad rationē precepti: vtrū dormierit: aut cibum digesserit: refert tamē q̄tū ad perturbationē mētis: quā patiunt homines ppter defectū somni. Ex quo si q̄s multum perturbat: dz a cōmunione sacramēti abstinere Sed quid de reliquijs ciboꝝ manentib⁹ in ore si traijciant casualiter? Respōsio. Nō impediūt a celebratione: tum q: traijciunt per modū saliue: tum q: nō sumunt tanq̄ de nouo illo die. Idē dicit de reliquijs aque: qua os abluit dūmodo nō traijciant in tāta q̄titate: vt maneāt in ppria specie aque: sed quasi cōuerse sint in saliuā.

Richar. de media vil.

Dicit etiā hic Ric. de med. vil. dist. viij. .iiij. q. iij. principali ar. iij. Nec est acquiescendū dictib⁹: q illi qui post dictū matutinum in sero bibit: nō est licitū celebrare sequēti die nisi prius iterū dicto matutino. Hoc enim nō inuenit statutū. Et hec Richar. Verū licet nō sit necessariū talē abstinere: videt tamē q sit valde cōgruū: cū matutinale officiū ad diē istū pertinet: a cui⁹ principio celebrās tenet esse ieiunus ieiunio nature. ℂ C Dictū est autē regulariter: q: in casu potest sumi et cōsecrari a nō ieiuno ieiunio nature. Unus casus est quasi generalis q̄tū ad sumentes: scilicet corporis infirmitas grauis. Unde quādo timet periculū mortis imminētis: periculū esset negare infirmo licet prāso poscēti sacramentū / cū sit viaticū. Et ideo dādū est ei qui proficiscit ex hoc mūdo: vt per ipsum perueniat ad terminū. Concordat Richar. di. viij. iiij.

Periculū esset negare infirmo licet pranso poscenti sacramentum / cū sit viaticum.

Alius est casus specialis quoad cōsecrantē: quo etiam nō ieiunus pōt cōsecrare et sumere: et est casus iste. Minister preparat calicē sacerdoti: et per errorē p vino ponit aquā: sacerdos supponēs ministrū bene fecisse: procedit ad cōsecrationē et calicis sumptionē: in cuius sumptione aduertit esse aquā / ipsa in ventrez traiecta. In quo casu tenet sacerdos sanguinem de nouo cōsecrare: et cōsecratū sumere: quāuis per aque sumptionē soluerit ieiuniū nature. Quod pbat: q: quādo sunt duo pcepta ordinata: pceptū superioris magis ligat. Est autē vnū preceptū xpi et ecclesie sumptū ex ratiōe sacramēti: q ipsum quādo conficit integrū perficiat: qm̄ sacrificiū in se est quoddā integrū ex duob⁹. De qua integritate seruāda habet scriptum ecclesie mādatū de cōse. dist. ij. cōperimus: vbi dicit. Aut sacramēta integra percipiāt: aut ab integris arceant: et loquit ibi canō de sacerdotibus cōficientibus et nō sumētibus. Et subdit ratio: q: diuisio vnius eiusdēq mysterij sine grādi sacrilegio nō potest prouenire. Ergo nō obstāte quocūq alio precepto ecclesie / maxime quod nō respicit propriā et essentialē rōnē sacramēti: tenet celebrans ad illā integritatē seruandū: ergo qui iam percipit aquā: tenet simpliciter ad cōplendū illud qđ pretermisit: scz ad cōsecrationē sanguinis. Et cōfirmat per canonē Nihil. vij. q. i. vbi sic habet: Null⁹ minister atq sacerdos absq prouētu patentis molestie: cū ceperit imperfecta officia presumat omnino relinquere. Et si quis hoc temerarie presumpserit: excommunicationis sententiā sustinebit. Relinquere aūt imperfectū eucharistie sacramentū: qui corpus xpi consecraret sine sanguine: saltē q̄tū ad significationē passionis xpi: que perfectius significat per vtrāsq species panis et vini: q̄ per alterā tantū. Unde dicit beatus

Augusti.

Aug. in lib. sen. psperi: et habet de cōse. dist. ij. Dū frangit hostia: vulneratio xpi intelligit. Dū sub speciebus vini sanguis eius sumit: eiusdē sanguinis effusio de latere xpi designat. Et hic vltra. Si tenet cōsecrare: tenet et sumere: per. c. relatum. de cōse. di. ij. iā allegatū: vbi dicit q qui sacrificātes non edūt: rei sunt dñici sacramenti. Et sequitur. Qui talis est: a cōmunione vno anno nouerit se repulsum. Tenet ergo nō ieiunus eucharistiā sumere. ℂ D Sed diceres: ergo in casu sacerdos erit perplexus: q: tenet sumere: et sumendo in casu sumit nō ieiunus: et per cōsequens contra preceptū in. c. Liquido. Et ita peccat transgrediendo preceptū ecclesie. Ad hoc respōdet q ecclesia nō ita stricte phibet nō ieiunum percipere: sicut phibet diuisionē sacramēti: que videt esse prohibita a xpo: et a primeua ei⁹ institutione. Nec etiā ita stricte phibet nō ieiunū percipere: sicut pcipit cōsecrāti sacerdoti cōsecratū sanguinē sumere. Ex vna enim parte habet sacerdos preceptū christi: vt scilicet sanguinem cōsecret post corporis cōsecrationē: habet et districtū ecclesie preceptū de percipiēdo cōsecratū. Ex alia autē parte nō habet nisi leue preceptū ecclesie cōparatiue: scilicet de ieiunio. Ibi enim non ponitur q suscipiens nō ieiunus sit reus dñici sacramenti: neq q cōmittat sacrilegiū. Nec repellit a cōmunione per annū sicut in priori pcepto. Non est ergo ille perplexus: q: seruare debet pceptū christi ecclesie quod est strictius: et omittere preceptum ecclesie qđ est minus strictū. Nec ecclesia voluit illum ligari in hoc casu per secundū pceptum: sed magis voluit eū nō seruare et ligare ad oppositū. Et patet ex alio q ieiunium nō est ita necessaria cōditio in suscipiente: q: in die parasceues particula posita in calicē percipit cū vino nō cōsecrato. Et verisimile est q vinū citius descēdat in vētrem q̄ illa particula: ergo ex cōsuetudine ecclesie: sacerdos percipit eucharistiā non ieiunus. ℂ Itē in primo casu generali licet sumere eucharistiā nō ieiuno: scilicet infirmitatis. Sed in nullo casu licet celebrāti diuidere sacramētū: aut cōsecratū nō sumere: nisi in casu impossibilitatis: puta si sacerdos deficeret: de quo infra. Unde patet non esse ita strictū pceptū de ieiunio: sicut de nō diuidēdo et sumēdo. Hic ergo habet locum regula cācel. Gers. in suis moralib⁹ regulis. Si incidant duo pcepta incompossibilia ex culpa sua: agat illud quod de se est magis obligatoriū / et a nouo peccato immunis existit. ℂ E Si querit. In casu posito sacerdos deprehēdit se sanguinē nō ɔsecrasse: pro eo q defuit materia debita: vbi incipiet cōsecrationē dñici sanguinis? Respondet sanctus Tho. q debet sacerdos aliā hostiam ponere et ipsā simul cū sanguine cōsecrare. Sed nō apparet hoc fore necessariū ſm Sco. q: sunt distincte forme cōsecrationis corporis et sanguinis seorsum et diuisim efficaces. In vltimo enim instāti plationis verboꝝ super panē: incipit esse corpus christi: et non dependet efficacia hui⁹ forme ex forma consecrationis sanguinis: nec econuerso. Melius igit (vt videt) dicit: q caute suppleat quod omissum est ſm predicta. Et quoad hoc cōcordat Host. di. Si timet scādalum sacerdos in prorogatione misse sufficit dicere tantum verba cōsecrationis sanguinis. Si dicis: in cōsecratione calicis de nouo oritur scandalū populi: ideo videt q sit omittēda. Respōsio. Scandalum illud contēnēdū est: q: ē scandalū phariseorum: acceptū et non datū: nam factū illud bonū est in se: et necessariū sacerdoti ad euitationem mortalis peccati: et quilibet dz iudicare hoc bonum si causam nesciat: supponendo sacerdotem

Obiectio

Respōsio.

Questio.

Respōsio.

Hostien.

Obiectio.

Responsio ad obiectionem.

hoc sine rationabili causa nõ facere: quã causaꝫ quisquis eã sciret: deberet vtiq; approbare. Hoc autẽ scandalũ dñs cõtẽnere docuit Mat. xv. dũ dñs diceret. Audite ꝛ intelligite. Non qd intrat in os coinquinat hominẽ: sed qd ꝓcedit ex ore: hoc coinquinat hominẽ. Et discipuli respõdentes dño aiebãt. Scis q pharisei audito hoc verbo scãdalizati sunt. Rñdit. Sinite eos: ceci sunt et duces cecoꝝ. Omnis plãtatio ꝛc. Videt tñ nihilominus q cauere posset celebrãs ne scãdaluꝫ accipiat: si caute ꝓcedat. Nam vadẽs quasi pro vino ablutionis post cõmunionẽ percipiẽdo infuso vino in calicẽ ad aquã adhuc in calice manenteꝫ. Vel si tota prius exhausta fuerat: aqua de nouo admixta: poterit redire in mediũ altaris ꝛ statim in breui tẽpore ab illo loco. Simili modo postq̃ cenatũ ꝛc. incipiẽdo ꝯtinuare poterit vsq; Quotiẽscũq;. vel vsq; ibi. Unde ꝛ memores. Et illis verbis ꝓlatis cũ debita reuerentia: percipere iam verũ sanguinẽ xp̄i. Nec illud de facili percipit: q fieri potest in valde breui tpe. Hec est in tẽrtio Scoti di. viij. q. iij. ¶ Sed adhuc di. q̃s. Videt q ieiuniũ nature regulariter nõ requirat: nam apl's. j. Cor. xj. disponẽs de sumptione huius sacramẽti: corripiẽs corinthios pro eo q cenas suas in ecclesia mãducaturi cõferebãt: subiunxit in fine. c. si quis esurit: domi mãducet. Quibus verbis innuere videt q anteq̃ ad ecclesiã conuenirent: deberẽt domi famẽ extinguere: ne immoderate in ecclesia de speciebus sumerẽt. Respõdetur fm beatũ Aug. apl's reprehẽdit illos qui prãsi eucharistiã sumpserũt. Et ideo illud verbũ. Si quis esurit: domi mãducet: nõ debet intelligi domi anteq̃ veniat ad ecclesiã: sed post recessum ab ecclesia: ita q nõ satisfaciat fami sue de eucharistia: sꝫ expectãs qd sibi necessarium fuerit in domo sua pcipiat. Et ideo laudabilis est ecclesie latine cõsuetudo: que eucharistiã dispẽsat in modica q̃titate: q̃ nõ possit suscipi ad crapulã: ꝛ sufficit valde ad reuerentiã debitã sacramẽti: vnde glo. sup illo. Si quis esurit domi mãducet: suos cibos: et terreno pane pascat: ne post eucharistiaꝫ sumat. hec glo. ¶ f Secũdũ impedimẽtũ amouẽdũ est immũdicia corporalis. Ubi in primis cõsiderandum q nulla corporalis immũdicia de per se impeditiua est celebrationis: aut sacre communionis. Hãc cõsiderationẽ deducit sanctus Bona. in. iiij. sentẽ. dist. xij. q. iij. Et patet satis ex verbis christi si perpẽdatur benedicẽdi ratio. Mat. xv. Non lotis manibus mãducare nõ coinquinat hominẽ: q nulla passio talis: aut exterior immũdicia de per se peccatũ est: aut de necessitate cõiuncta peccato: vnde glo. marginalis Mat. xv. nunc allegata. Nihil est extra hominẽ qd interius inquinet. ꝛ glo. interli. Aug. Nõ timeo immũdiciã obsonij: sed cupiditatis. Obsoniũ cibus est delicatus qui post cenã sumit. Notanter dictũ est de per se: q de per accidẽs ratione alicuius cõcomitãtie vel sequele in anima impedire potest. Pro cuius declaratione aduertẽdum fm Jo. Gers. cãcel. de materia celebrationis ꝯsi. vij. q quedã est immũdicia corporalis ꝯiũcta immũdicie spũali fm veritatẽ: aut fm quãdã similitudinẽ vel cõformitatem: vt actus fornicationis in vigilia perpetratus quoad primũ: ꝛ immũdicia in somnis sordidis: quoad secũdũ. Alia est immũdicia corporalis q̃ visa vel cogitata horrorẽ ꝛ abhominationẽ quãdam generat: q̃uis nulla sciat inesse peccati veritas vel effigies: quales sunt lepra / mẽstrua: et innaturalis fluxus seminis: ꝛ alie infirmitates corporales. ¶ De vltimis ergo dicẽdũ est q nec a celebratione: nec a cõmunione impediũt. Nam afflictori punito nõ est afflictio addenda: immo potius eius miserie miserãdũ: vt in. c. ex parte. de clerico egrotãte. Quod vero co. tit. c. tua nos. precipit: q sacerdos diuino iudicio lepre morbo percussus remoueatur ab administrationis officio: nõ per hoc interdicit leproso facultas celebrãdi omnino: sed tãtũ populo parrochiali ꝓpter scãdalũ ꝛ abhominationẽ populi: vt pꝫ ex v̄bis decretalis. Erat enim is de quo loquit p̄latus ecclesie parrochialis: vnde priuatim nisi nimia esset debilitas aut deformitas poterit celebrare: vt dicit Alex. de ales. par. iiij. q. xlvij. mẽ. vi. Et post eũ beatus Tho. in. iiij. di. ix. q. iiij. ar. vlt. Uerum fm Hugonẽ cũ remoueat a cõi cohabitatione: multo fortius a sacris ordinibus percipiẽdis. Si tñ sit presbyter leprosus: cessabit a ministerio quoad sanos: sed leprosis cãtare ꝛ ministrare poterit diuina. ¶ g De mẽstruatis ꝛ feminis fluis q nõ habent necesse abstinere: patet per beatũ Greg. augloꝝ epõ in quadã epistola scribentẽ: ꝛ habet di. v. ad eius. Mulier dum fm ꝯsuetudinẽ mẽstrua patit ꝓhiberi ecclesiã intrare nõ dꝫ: q ei nature superfluitas in culpã reputari nõ debet. Similiter nec debet ꝓhiberi a cõmunione sacramenti: vnde ibidẽ sequit. Sãcte cõmunionis mysteriuꝫ in eisdẽ diebus percipere ꝓhiberi non dꝫ. Si autẽ ex veneratione magna percipere nõ p̄sumpserit: laudãda est: sed si susceperit: non est iudicanda. Bonaꝝ quippe mẽtiũ est ibi culpas suas agnoscere vbi culpa non est: q sepe sine culpa agit: qd venit ex culpa. Unde etiã cũ esurimus sine culpa comedimus: quibus ex culpa primi hominis factũ est vt esuriamus. Hec Grego. ¶ Idẽ põt dici (ait Alex. de ales) de vico feminifluo. Eadẽ etiaꝫ ratio est de muliere tẽpore purgationis post partum: vt dist. v. cũ enixa. ꝛ de purgatione post partum. c. vnico. Pariformiter de ceteris corporalibus immundicijs secundi generis: de quibus tamen beatus Tho. hanc facit distinctionẽ. Quia aut est perpetua: vel diuturna: vel temporalis et cito purgabilis. Si primũ: nõ est ꝓpter hoc abstinendũ: ne propter immũdiciã corporis perdatur fructus mẽtis: sicut accidit in leprosis / vel patientibus fluxũ sanguinis / vel seminis. Si secundum: tũc si aliquis fuerit in mẽte bene dispositus: sumere nõ ꝓhibet: q̃uis etiã possit ad tps laudabiliter abstinere ꝓpter reuerentiã tanti sacramẽti. Hec Tho. ¶ De immũdicijs autẽ primi generis que etiã distincte sunt / quarũ alique cõiũcte sunt fm veritatem immũdicie spirituali: que est peccatũ mortale. Iste quideꝫ nihil dubij habent quin impediant: vt actus fornicationis: adulterij: ꝛ cuiuslibet alterius incontinentie turpioris: quoniã ꝛ cõiugibus accessuris indicit cõtinẽtia triduana: vnde de cõse. dist. ij. omnis homo. dicitur. Omnis homo ante sacrã cõmunionẽ abstinere debet tribus aut quatuor aut octo diebus. De quo infra dicitur. ¶ h Alie vero que coniũguntur peccatis fm quandã similitudinẽ: vt resolutio seminis in somno: que non est peccatum: sed similitudo peccati. De ista pollutione et immũdicia varie senserũt doctores. Nam Alex. de ales / quem sequitur Alb. sanctus Bon. Petrus de pal. tenet q qui habuit pollutionem nocturnam: etiam si causam culpabilem nõ habeat: nihilominus abstinere debet a celebratione: nisi in casu necessitatis aut vitationis scandali: debet inquã de cõsilio: non de precepto: ita q mortaliter peccet si celebret. Causam assignat Alexã. de ales: q in hoc actu quasi omnino ordo virtutũ peruertitur.

Mat. xv.

Mat. xv.

Obsonium quid.

Grego.

Qui hũit pollutionẽ nocturnaꝫ: an abstinere debeat a celebratione.

Augustinus

peruertitur. Unde secundum Aug. In hoc opere aīa sit fo ta: carori sicut gustato spū desipit omnis caro: sic ecōtra et amplius gustata carne/desipit spūs: et fit carnalis. Generat etiā frequēter in aīa hebe tudinem quādā discrasiā et deordinationē: ideo abstinēdum est donec fuerit reordinata natura: qd fit regulariter spacio viginti quatuor horarum: vnde ad tantū tēpus abstinere debet post pollu tionem. Unde si dormitione meridiana contingat pollutio: debet in crastino abstinere a celebratio ne misse: nisi forte ad nonā celebraret: vt in tem pore ieiunii qn̄ explete sunt .xxiiii. hore. Hec Ale xāder paucis interpositis. ¶ Richardus de me dia villa lib. iiii. distin. ix. q. ii. arti. iii. finaliter ad hoc hanc materiā resoluit. Si pollutio in som no proueniat ex causa que est pctm̄ mortale: im pedit de necessitate. Si ex veniali precedente in firmitate vel superfluitate: tūc nō impedit. Ad dit etiam q̄ periculū vomitus impedit. ¶ Bea tus Tho. disti. ix. iiii. q. iii. latius prosequitur: et multipliciter distinguit: premittens q̄ ad dignā cōionē requirunt tria.

Ad dignā cōionē tria requirunt.

Mūdicia cōscientie: erectio mentis ad deum: mūdicia corporalis. Mun dicia conscientie non tollitur nisi per peccatum mortale: de quo. s. dictum est. Erectio mentis ad deum/per actualem scilicet deuotionem per mē tis hebetudinem vel occupationem: aut euaga tionem: interdum etiam sine peccato amittitur. Corporalis mundicia per corporis inquinatio nē tollitur. Primo et principaliter peccatū impe dit. Scdo indeuotio siue mentis hebetudo. Ter tio corporalis immūdicia. Propter qd celebra turi aut tractaturi aliquod sacramentum ob re uerentiam manus lauant. Et qn̄qz hec tria con currunt in vna pollutione: qn̄qz duo: qn̄qz vnū: et secundum hoc magis vel minus impedit. ¶ Secūdo distinguit de pollutione in ordine ad causam et modum.

Causa pollutionis est triplex.

Causa est triplex. Extrinseca spūalis: in trinseca spiritualis: intrinseca corpalis. Extrin seca spūalis est demon illudens dormiēti excitās phantasmata. Intrinseca spūalis: dum phātas mata apparent dormienti ex reliquiis precedē tium cogitationū. Intrinseca corporalis: et hec aut aliqn̄ fuit volūtati subiecta: vt qn̄ prouenit ex superfluitate cibi et potus precedentiū. Quā doqz nō fuit voluntati subiecta: vt dū accidit ex debilitate virtutis retētiue seminis. Uel ex vir tute nature superflua expellente: siue quacunqz alia infirmitate. ¶ Modus triplex: scz primo cū imaginatione turpi: et consensu volūtatis: scdo cum imaginatione turpi et sine cōsensu volunta tis: tertio sine imaginatione turpi.

Modus pollutionis est triplex.

In omnibus his pollutionibus corporalis immūdicia est cō munis: sed mētis hebetatio nō est nisi in illis in quibus pollutiones cū imaginatione accidunt. In aliis enim somnialibus resolutionibus: que sine imaginatione accidūt: aīa nihil participare vi detur. ¶ Ex his sumatur determinatio huius doc. in quatuor propositionibus. Prima. Si il lusio nocturna accidit ex mortali precedēti: pu ta ex consensu voluntatis certo vel probabiliter dubitato/omnino abstinēdū est. ¶ Scda ppositio. Si somnialis resolutio seminis ex diabolica illu sione accidit: cuius in nobis causa per turpem imaginationē vel delectationē nō pcessit (qd ex eo cōsiderari pōt: si frequēter accidat: et pcipue in dieb9 quib9 cōicādū est) non est a cōicatione aut celebratione abstinēdū: qr signū est q̄ diabo lus fructū eucharistie percipiende auferre cona tur. Sic legit consultū cuidā monacho in vitis patrum. ¶ Tertia propositio. Si pollutio hmōi ex nature infirmitate vel aīs nō precedente pctō accidat: et sine imaginatione turpi nō impedit: si necessitas immineat: aut deuotio exposcat: si tn̄ propter reuerētiā abstineat dum infirmitas nō fuerit perpetua laudādus est. ¶ Quarta ppositio. Patiēs pollutionē sine mortali precedenti: siue cū veniali: siue sine pctō: pcedēti tn̄ imagina tione turpi: lz nō peccet mortalr extra casuz ne cessitatis celebrādo vel cōicādo: min9 tn̄ reuerēter accedit et peccat venialiter. Et qm̄ difficile est di scernere oīa pdicta circa pollutionem in somno accidētē: ideo cōsuluit tāq̄ tutius abstinere dū necessitas celebrādi aut cōicādi nō immineat. Ab stinere aūt viginti quatuor horis: vt. s. dictū est. Hec videt esse snīa btī Tho. per ipm̄ diffusi9 de clarata. Uerū qr in pmissis videnť quedā dubia et quedā obscura: ideo clarius de hoc impedimē to differit clarissim9 doctor Joā. Ger. cācel. i duo bus libellis de hac materia ad timoratarū con scientiarum cōsolationē editis: cuius determinatio magis placet. ¶ R. Pro quo aduertēdū in pmis q̄ nulla pollutio in somnis inchoata et perfecta: a celebratione impedit: qr pctm̄ in se: vel qr cōta minet corpus xpi. Sz si impedit: ipedit: qr tollit debitā reuerētiā. Primum ptz: qr nulla talis est pctm̄: ex famosa illa regula Aug. Pctm̄ est adeo volūtariū: q̄ si nō esset volūtariū: nō esset pctm̄.

Augustinus

In somno aūt deficit libertas volūtatis: qr pse ctus rōnis vsus: ergo nihil in somno est volūta riū.

In somno nihil est voluntarium.

Minorē satis ostēdit btūs Tho. vbi. s. Rur sus ista est expssa determinatio btī Aug. xii. sup Gen. ad lram. Ipsa phātasia que fit in cogitatio ne sermocinātis: cū expssa fuerit i visiōe somniā tis vt inter illā et verā cōiūctionē corpoꝝ nō di scernať/cōtinue moueť caro. Et seqtur: qd cum motū seq solet/cum hoc tā sine pctō fiat: q̄ sine pctō a vigilātib9 di. Itē idē. i. de ciui. dei. c. xxv. Si illa cōcupiscētialis inobediētia q̄ adhuc in mē bris moribūdis habitat: pter nostre voluntatis legem quasi lege sua moveť: quāto magis absqz culpa est in corpore nō cōsentiētis: si absqz cul pa est in corpe dormiētis. Loquiť de oppssione nō cōsentiētis. Itē act9 exterior nulluz pctm̄ est: nisi denolatiōe extrinseca: nō plus q̄ vrina que dī sana: qr significat sanitatē. Ideo si in aīo non sit pctm̄ pprie dictū: dū libertate nō vtiť/nullus pro tūc exterior actus tanq̄ vitiosus culpať: non vtitur aūt libertate in somno: qr nec vsu rōnis. Requirit enim rōnis vsus opationes virtutum et potentiaꝝ sensitiuarū pro statu isto: que in som no sunt ligate. Qm̄ etsi intellectus noster nō sit potētia organica: et ita nō vtať sensu tanq̄ orga no: vtitur tn̄ eo tanq̄ potētia preuia: sine cuius operatione nō vadit in actū: vt pz. iii. de anima. Dicētes oppositū cōtradicūt nō solū theologi ce/sed phīce determinationi. Nec hnt q̄d respō deant: si fiat eis argumētū de infantib9 et furio sis: ac aliis nō vtētib9 rōne: quos protūc nō pec care nona trāsgressione pceptis est oīm snīa. Pōt tn̄ hmōi pollutio esse peccati effectus: aliqn̄ peti mortalis/aliqn̄ venialis. ¶ Dictū est aūt notā ter: pollutio i somnis inchoata: et pfecta in som no: qm̄ posset aliqs vigilās impuꝝ habere desi deriū se polluēdi: q̄ vigēte caderet i somnū: i quo sui pollutio pficereť: posset silr pollutionē i som nis ceptā expgiscēs male ꝯsūmare. Cōstat i his casib9 radicē pollutiōis eē liberā et flagitiosaz: p pter quā illō op9 obscenū iputabiť ad culpā. Si vero vtrobiqz in pncipio et fine fuerit rōnis carē tia: et p hoc cōsensus volūtatis: liber ēt erit talis act9 a culpa mortali: ēt si illo accedēte ꝯscius vigi

lando cōpleref:palā eſt ratio: q2 libertate care-
bat. Senētia hec eſt etiā beati Thome. Poterit
tñ aliqs peccare poſtmodū cōplacēdo ſibi in ta
li voluptate probroſa quā habuit: ſ3 ppter hoc
prior pollutiōis actus nō redderef culpabiliter
vitioſus: ſed ſequēs illa cōplacētia a volūtate li-
bere elicita: quāuis ſi ipa ſemis reſolutio facta
placeret: nō q2 voluptas: ſed q2 nature exonera-
tionē vel ſanitatē afferret: abſq3 ſui qui patitur
procuratione vel aſſenſu ſm beatum Tho. pctm̄
nō haberet. ¶ 2 Scōm etiā ſc3 ꝙ pollutio nō
impedit ppter timorē cōtaminationis corporis
xpi: manifeſtū eſt. Nihil enī3 attinet ad corpus
xpi in ſacramēto corporalis imūdicia ſumentis
vel contrectantis: ſicut nec ad radium ſolarem
aut ſpūaliū ſubſtātiarꝫ aliquā: qm̄ etſi i ſacramē
to ſit verū corpus xpi: nō tñ eſt ibi ſm cōditiōes
corporis naturaliū cauſarꝫ actionib9 attingibi-
lis: ſed modo quōdā ſpūali: quō rationalis ſpūs
eſt in corpe materiali: de quo. j. dicef. Manifeſta
ſunt hec etiā parū inſtructis. ¶ Tertiū oſtēdif. ſ.
ꝙ dū impedit perpeſſa reſolutio/impedit: q2 tol
lit debitā reuerentiā. Requirit eñ digna huius
ſacramēti ſuſceptio deuotū diſcretionis iudiciū
ſm aplm. j. Cor. xj. qui nō dyiudicantē corp9 dñi
indignū decernit. Exigit itaq3 reuerētia debita
animū clarū: nō hebetē: recollectū: nō per vagas
maxime lubricas cogitationes aliorum notabi-
liter diſtractum: ſerenum: conſtantem ꝛ quietū:
non dubium/ſcrupulis fluctuantem. Nūc autē
ſomnialis pollutio etiam que nullo accedēte cō
ſenſu accidit: nonnūꝗ̄ reddit aīm ſcrupuloſum:
inquietum: deiectum: hebetē et diſtractum: ita vt
nequeat cogitationes turpes: aut lubricas ſuffi-
cienter repellere: ꝛ ita ad predictā diſpoſitionē3
attingere. Uñ ſicut cogitationes volūtarie ꝛ lu-
brice diſponūt maxime ad hmōi fedas commo-
tiones: ita viceuerſa ex hmōi cōmotione/ꝛ car-
nis ſtimulatione: proueniunt ſepe ſomnia de no
cte/ꝛ cogitationes lubrice in vigilia de die: quē-
admodū iratus aliter ꝛ aliter cogitat ꝙ̄ mitiga-
tus: ꝛ timens ꝙ̄ ſecurus. Remanet etiam in hu-
iuſmodi (licet inuolūtarius patiaf) aliqua car-
nalis deguſtatio: vnde mēs hebetatur/ꝛ diſtrahi-
tur etiam nolens: que tñ debitam reuerentiam
tollunt. Debitā dico nō debito precepti: cuius
tranſgreſſio inducit pctm̄ mortale: ſed debito cō
gruitatis ꝛ conſiliј: cuius omiſſio frequenter nō
caret veniali. Uñ extra neceſſitatis cauſam pol-
lutus qui mortalis peccati reus non fuerit: licet
nōdum ab hebetudine mentis ꝛ diſtractione pur
gatus ꝛ reordinatus ad celebrandum accedens
dū laudabiliter poſſet abſtinere: nō peccat mor-
taliter: tñ a veniali nō excuſatur. Eſt expreſſa ſen
tentia ſancti Tho. vbi. ſ. Quia autē obſcenitas
huiꝰ iſtius cum ſuis reliquiјs non perpetuo
durat: ideo nec perpetuo a celebratiōe impedit.
Et licet pro reformatione animi: aſſignetur ſpa
cium vigintiquatuor horarꝫ: vt. ſ. dictū3 eſt: pōt
tñ aliquis vna hora purgatior effici: ꝙ̄ alius in
centū: ꝛ per hoc ad celebrādum aptior: porro ſi
timeatur reuerſio talium illecebrarꝫ tempore ce-
lebrationis: poſſunt vbiq3 hec etiā poſt viginti-
quatuor horas contingere: vel ex corruptela na
ture: vel ex diabolica operatiōe. Scōm hec ergo
citius vel tardius accedendū erit ad hoc vene-
rabile factū reuerēdiſſime celebrādū: citius ab
his/quorꝫ facilis eſt cōuerſio ppter fortē in ſan-
ctis cogitationib9 habituationē: ppter etiā ſtre
nuā carnis ſubiectionē: vt in viris cōtēplatiuis
ꝛ vere religioſis. Tardius vo illi nouiter cōuer-

ſis: nō exercitatos ſenſus habentib9 ꝛ ſecularibus
bus quibus hmōi reliquie tenacius adhereſcūt
De his in figura dictū eſt antiqs Leui. xv. Deu
te. xxiij. vt taliter immūdi ſepararenf ab aliquā ſ-
q3 ad veſperā ꝛ veſtium lotionē: qō beat9 Greg.
ſic exponit: ꝙ niſi prius ignis tentationis receſ-
ſerit: reum ſe quaſi vſq3 ad veſperam cognoſcat.
Conſtat aūt nullas tales cōſtitutiones vete. te-
ſta. que cerimoniales erant: ad obligationes no
ſtras trahendas eſſe/niſi iudaizare vellem9. Jō
veſpera hoc loco ꝛ lotio materialis nō ad lfam
accipiende ſunt: ſed tandiu homo ſe reputet im
mundum: vt extra caſtra ſacrorꝫ myſteriorꝫ ſece-
dat: quādiu tales in eo vigent peccati reliqe: he
betudo ſc3 mētis ꝛ cogitatiōis carnalitas. ¶ M
Ex his primo infero: ꝙ nulla corpalis immundi
cia de per ſe impeditiua eſt celebrationis: ſed de
per accidens: ratione alicuius cōcomitantie in
ala vel ſequele. Patet pro vtraq3 parte ex pmiſ-
ſis. ¶ Scōo infero: ꝙ nō ſolū ſine pctō: ſed etia3
cū merito cōtingit pollutum in ſomno celebra-
re: ſicut etiam qñq3 ipa pollutio in ſomno nō ex
precedenti pctō accidit ſ3 ex merito. Prīa pars
patet: primo de his qui poſt pollutionē3 animo
reformati: ꝛ alˀs nō indiſpoſiti accedunt habent
eñ que ad dignā celebrationē requiruntur. Pa
tet ſcōo de his/qui cū hanc immūdiciā ex demo
nis illuſione accidiſſe certis indiciјs dephēdūt:
celebrant: nō vt cedant: ſed vt tētatoris fallaciјs
fortiter obnitanf. Patet tertio de his qui vt ſu-
ſcepto officio ſatiſfaciant: vel cōmiſſorꝫ neceſſi-
tati: aliorꝫ cum quibus viuūt cōformitati: ſubla-
tioni ſcādali: aut inſtigāti deuotioni ppriε cele
brant. Cum eñ hi pia ferunf intentione: nec ha-
bent legitimū impedimētū: nō eſt dubiū eos ce-
lebrando mereri. ¶ Scōa pars pz: q2 nōnunꝗ̄
accidit ex arcta abſtinentia in pane ꝛ aqua: qō
perſpicuū fecit experientia. Jtē aliqñ ex cogita-
tionib9 de carnali vitio meritorie habitis: vt ſi
quis predicaturus eſt contra carnis vitia dete-
ſtanda. Nōne ſuper his cogitare habet ac do-
ctorꝫ ſcripta reuoluere: aut etiam cōfeſſionē au-
diens de his audire ꝛ inquirere? Poſſet vtiq3 cū
magno merito. Nihilominus occurrere ſentiet
in ſomnis aliqñ precogitatarꝫ impudicitiarum
ſimulacra: ꝛ ipm ex illis ſicut in aliјs ad pollutio
tionem concitari poſſe quis neget? Nōnunꝗ̄
deniq3 expertum eſt fuiſſe: qui dum celebraturi
erant ſequēti die: cū cubandum erat: orationib9
ſpūalibus cōtra hmōi ſordes ſe armare niſi ſunt
ex ipa orationū armatura phātaſmata illecebra
rum innouarūt: ꝛ in illud qō verebatur: incide-
runt. Oēs hos in hmōi ſuis cogitatiōib9 pauꝫ
quis dubitat meruiſſe? Accidit nihilominus ex
merito qñq3 occaſionaliter: vt dum illuſiōes de
monum inuidētiū bonis profectibus celebrare
volētiū cōtingūt: vel ad terrēdū ꝛ inquietandū
timoroſe cōſciētie puritatē: vel pro boni operis
vt celebratiōis impedimēto: vel vt vigilāti pla-
ceat qō ſomnians pertulit: vel vt demon abſti-
nētiā piculoſam: ꝛ indiſcretū vite rigorē ſuadeat
ꝛ ſic timoroſum in inſaniā precipitet: vel vt deo
ppitio ꝛ permittente deuotā mentē ſic exerceat
vt ex tali feditate ſtimulatam in humilitate cu-
ſtodiat. Loquitur non diſſormiter ad predicta
ſcribens Auguſtino anglorum epō beat9 Gre-
go. vt habef diſt. vj. in. c. teſtm̄. ponit enim multi
plicem harū illuſionū diſtinctionē. ¶ N Ex cu
ius vbis Cancel. duo memoranda colligit. Pri-
mū: ꝙ ſepe tales illuſiōes alius neſciens ptuliſſe
magis dolēdus eſt ꝙ̄ feciſſe. Et loquif de illuſio
ne: que

Reuerētia debita qd exigit.

Pollutio i ſōno qñq3 nō ex pce-denti pctō accidit/ſed ex merito.

ne:que ex nature supfluitate vel infirmitate eue nit:addēs q hec oino timenda nō est. Scdm q bonarū mētiū est ibi agnoscere culpā:vbi culpa nō est. Sic tn̄ agnoscat(ait Cācel.)vt nō īdiscrete impediat oratio iusta:neqȝ corpis debita susstētatio deserat. Ne preterea aliqs osciam sibi fabricet ꝛ nutriat erroneā:ne cadat ī scyllā cupiēs vitare carybdim. Et subdit. Pariet fortasse aliquis hesitatiōes varias dum ad comedēdū vel dormiēdū accesserit. Diceretqȝ sic:polluerȝ: si hoc ꝛ hoc nō omiseris:si tibi nō pcauebis. Cōtēnat talia necesse est:q discrimē maius imminere circūspicit: si nō parē cū alijs viuēdi formā prudēter insequit. Scrupulosis ergo cōtra scrupulos agēdum est:ꝛ fixo operis pede certādum. Tales em scrupulos euincere melius:q̄ per cōtēptum nequimus:tm̄modo sit cōtēptus iste timore reiecto:ꝛ regulariter nō absqȝ pirculo alterius presertim supioris cōsilio:alioqn facit imoderatus timor casuȝ:aut precipitat īcōsulta psumptio. Hec cācel.

Obiectio duplex.

Sȝ ꝯ pdicta pōt dupl'r obijci. Primo:nā cōiugati possunt sine pctō:immo cū merito misceri:ꝛ tn̄ indicit eis triduana abstinētia: vt.s.tactuȝ est:ergo videt q in nullo casu liceat pollutū celebrare. Scdo cōtra illud qd dictuȝ est:q impedit⁹ hac illusione a celebratione pōt reformari ante spaciū vigintiquatuor horaruȝ: ꝛ sic celebrare. Nā sic ꝛ fornicari⁹ silr in breui se posset recolligere:ꝛ ab omnib⁹ peccati reliquijs animā extergere:posset igitur statim celebrare.

Rūsio ad pmā obiectionem.

De prima obiectiōe est snīa Alexādri de ales ꝛ alioꝝ doctoꝝ:q si cōiugati pdicti accedant ex deuotione psertim dieb⁹ solēnib⁹:nō peccāt qm nō cā adimplēde libidinis:ȝ vel cā reddēdi debitū:vel affectu gignēde plis cōmixti sunt:naȝ ad reddēdū debitū cōiugi pceptū obligat:dicente aplo.i.Coꝝ.vij. Uxori vir debituȝ reddat similiter ꝛ vxor viro. Nō aūt videt q qs obediendo pcepto phibeat a sacra cōmunione. Canon vō.s. allega.de cōsecra.dist.ij.omnis hō. Intelligit fm glo. q abstinere dȝ quātū est in se vt nō exigat:exactus tn̄ reddat omni tēpore.xxxiij.q.v. si dicat vir.

Gregorius

De secūdo loquitur btūs Grego. ꝛ habetur xxxiij.q.iiij.vir cū ppria. Si quis sua coniuge nō cupiditate voluptatis raptus:ȝ solūmodo procreandoꝝ liberoꝝ gratia vtitur:iste profecto seu de ingressu ecclesie:seu de sumendo dn̄ici corpis sanguinisqȝ mysterio: suo est iudicio relinquēd⁹: quia a nobis nō debet phiberi accipere: qui in igne positus nescit ardere. Relinquēdus est suo iudicio propter statū mentis sue quē ipse meli⁹ nouit:vnde si mēte nō ardet concupiscētie relīquijs:non impedit a cōmunione. Addit cancel. etiā si cōmisceant causa incontinentie vitande maxime in altero ꝯiugū. O De scda obiectione dicit cācel q rarissimū est hoc:scȝ q fornicator se in breui extergere possit ab oīb⁹ reliquijs fornicationis:ꝛ de his que vix aut nūq̄ eueniūt

De his q vix/aut nū q̄ eueniūt: doctores parꝫ tractāt

docto.parū tractāt:si tn̄ immineret graue scandalū pro omissiōe:si deniqȝ magis ex surreptione diabolica:aut vehemēti tētatione tale flagitiū apud se raro cōmisisset. Si preterea grādis cōtritio cōcurreret:audeat qui pfundius sapit: talē phibere. fateor non audeo. In hoc casu et alijs sicut pspicuū est ex premissis: relinquendi sunt multi sue cōsciētie ꝛ iudicio:circūstātijs oībus quas prudētia circūspicit indagatis. Ex oīb⁹ precedentib⁹ pōt hec doctrinalis resolutio finaliter elici.

Cōclusio ꝯ pollutiōe.

Pollutus in somno / absqȝ cōsensu in vigilijs sequēte vel preuio:dum se non sentit magis hebetē:ꝛ per cogitatiōes ad carnalia reflexū:alijs impedimentis nō obstātib⁹ etiā extra casuȝ necessitatis aut remouēdi scādali:pōt sine pctō ꝛ meritorie celebrare:dū deuotio trahit:pietas suadet:aut susceptū officiū exigit:vel requirit. ✱ Particule singule patēt ex pmissis.

✱ Gerson in tractatu de pol. diurna ꝫ q pollutio diurna ꝯ per accidēs impedit a celebratiōe:puta qi talis sentit se ex hac feditate distractū ꝛ deiectū in aio: aut qr neqt tales cogitatiōnes lubricas et turpes īde cōsurgētes depellere.

Lectio.xj. A

Expedita de impedimētis a ministro sacraȝ oblaturo hostiā remouēdis/dicēdū est de cōuenientib⁹ ipsi ministro apponēdis. Hec autem sunt duplicia permanentia:et transitoria. Prima sunt ornamēta ꝛ sacre vestes. Trāsitoria vō:signa:gestus ꝛ orones.

De cōuenientibus ministro q̄ sunt duplicia.

Circa pmuȝ aduertēdum:q fm beatū Hieronymuȝ: religio xpiana alterū habet habitū in ecclesiasticis officijs:ꝛ aliū in cōmuni vsu. Et rationabiliter quidem:ad denotādū q fm mutationē vestiū:vita mutetur in melius fm spm̄:vt quoqȝ ecclesiastici his vestib⁹ vtētes:populo xpiano pbeant bone cōuersatiōis exemplum:quo p exutionē antiquaꝝ vestiū:veterī expoliatio hoīs cū suis actibus ꝛ vitijs scȝ ꝛ peccatis:ꝛ per induitionē nouarū:noui hoīs reformatio per iusticiā sanctitatis designet. Assumptus aūt est sacrarū vestium ritus partim:vt dicit Hugo lib.ij.de sacra.parte.iij.c.j.a veteri testō:partim a pr̄ib⁹ noui testamēti adiect⁹.

Hieronymus.

Precepit em̄ dn̄s moysi vt faceret aaron sacerdoti ꝛ filijs suis vestes sanctas in gloriā ꝛ decorē:vt sic loti ꝛ sacris vestib⁹ induti sacerdotio fungerentur. Exodi.xxviij. Simile habetur Ezech.xliiij. Ipsi ingredient sanctuarium meū:ꝛ ipsi accedēt ad mēsam meā vt ministrent mihi:ꝛ custodiāt cerimonias meas. Cūqȝ ingredientur portas atrij interioris:vestib⁹ lineis induantur:nec ascēdat sup ipsos quicq̄ laneū qn ministrāt ī portis atrij interioris.

Ezec.xliiij.

Uestes hē ad literā celebrātē sacerdotē a populo discernunt: tegūt ꝛ honestāt:vt cerimonialiter ordinate et inoffense etiā quātū ad exteriorē cultū ꝛ gestus summo huic assistat sacrificio:vn̄ apl'.i.Coꝛ.xiiij Omnia honeste ꝛ fm ordinē fiāt in vobis. Nec parū exteriores cerimonie populo pficiunt:cuius ex his pascit deuotio:ꝛ in exercitatis:ex his animus suscipit incremētū. Sed ad spūalē harꝫ intelligētiā indagādū cōuertamur. B Sunt igitur sex indumēta presbyteroꝝ simpliciū.i.nō episcopoꝝ:qbus vti debēt in celebrādis missarū solēnijs:que etiam in sua ordinatione recipiūt. Et congruit vt vnusquisqȝ qd percepit in consecratiōe honoris:hoc retineat etiam in oblatiōe seu perceptione sue salutis:vt habetur.xxiij.di. ecclesiastica. vbi suadetur:q sacerdos etiā soluȝ per se offerens aut sacramētum percipiēs: vt in infirmitate fm glo. nō aliter q̄ orario:idest stola vtroqȝ humero circunseptus accedat sicut tempore ordinationis sue dinoscitur consecratus.

Sex sunt indumēta qbus vti debent sacerdotes in celebrandis missaꝝ solēnijs.

Hec autem indumenta sunt:amictus:alba: cingulum:manipulus:stola siue orarium : planeta siue casula:que(vt dicitur de conse,distin.j.). vestimenta)esse debent sacrata et honesta : nec alijs vsibus q̄ ecclesiasticis ꝛ deo dignis officijs deputāda. Sunt autem sex:vt ipso numero ꝛ communia sacerdotum officia ꝛ virtutum perfectio significetur. Sex enim sunt in quib⁹ potestas eorum consistit:ait Alexā.de ales parte.iiij.q.xxxj.

membro.xi. §.i.q̄ue sunt cathecizare:baptizare p̄dicare:cōficere:soluere ⁊ ligare. Hec eñ ope ra cōmunia sunt sacerdotibus ⁊ ep̄is. Est deni q3 senarius nūerus perfect⁹surgens ex suis par tibus aliquot is. Senarius igitur numerus per fectionem virtutū significat:quibus debent sa cerdotes perornari. Sūt itaq3 hec sacrata indu menta:x:nō tm̄ ad honestatē ⁊ ornatum celebran tis/sed etiā ad significationē gestorū ac virtutū capitis ⁊ mēbrorum:idest christi ac ministri cele brātis: vnde hec indumenta:vt dicit dñs Inn . de officio misse parte.i.c.x.aliud significāt in ca pite xp̄o:aliud in mēbris: nā ⁊ caput et membra sacerdotis nomine nūcupantur. Ad caput dicit ps̄. Tu es sacerdos in eternū s̄m ordinem mel chisedech. Ad membra d̄r.i. Petri.ij. Vos estis genus electum:regale sacerdotium. Prius ergo exponenda sunt eorum significationes ⁊ myste ria s̄m q̄ capiti congruunt. ac deinde s̄m q̄ mē bris conueniunt. ¶ Quo ad primum occurrit duplex significatio: vna velut exteriorum a xp̄o passorum:alia magis mystica virtutum christi ⁊ interiorum. ¶ Circa primum aduertendum: q̄ q3 sacerdos celebrans christum eiusq3 mortem ⁊ passionem representat:s̄m illud ap̄li.i. Cor. xi. Quotienscūq3 manducaueritis panem hunc et calicem biberis:mortem dñi annunciabitis do nec veniat. Congruum est vt qui in persona ty pum xp̄i gerit pro nobis morientis:vt appropia tior fiat representator:etiam similitudinē teneat in vestimentis ⁊ nostre salutis armis. Sitq3 sa cerdoti oblaturo ad gloriam: quod summo pon tifici in vespertino suo sacrificio impius iudaici furor populi ad cōtumeliam intulit. Deniq3 cō gruum est vt que crudelitas sacrilega(benignis simum dñm extrinsecis .quibusdā habitibus de ridendo) xp̄o intulit:nunc suis expoliando:nūc ludicris vestiendo:nunc ligando:nunc flagellis cingendo:⁊ sic plenū contumelijs ad altare cru cis/pertrahendo. Horum olim memoriam sacer dos xp̄m imolaturus in altaris sacrificio expri mat ⁊ declaret. ¶ Unde amictus quo caput te gitur sacerdotis:velamen significat:quo perfidi iudei in domo cayphe christi faciem velabant: percutientes:illudentes ⁊ dicentes. Prophetiza nobis christe quis est q̄ te percussit. Mat. xxvi. ¶ Alba vestem ludicrā ⁊ albam qua velut stult⁹ ab herode illusus remissus est ad pilatū. Luce. xxiij. ¶ Planeta siue casula vestem purpuream representat:qua in pilati pretorio/post flagella tionem a militibus irrisus contumeliose saluta tus ac percussus inimicis suis est ostensus:dicē te pilato. Ecce homo. Johānis.xix. ¶ Zona ma nipulus:stola:tria ligamina quibus in captione in flagellatione:in crucis baiulatione dñs liga tus legitur:Quis eñ zona ip̄a significare poterit flagella corpus xp̄i ambientia. Et stola imposi ta collo:crucis patibulum xp̄i humeris imposi tum:⁊ ad locū caluarie baiulatum. Manipulus vero sinistri brachij:quo amoris signa gestari so lent:ornamentū quasi partis cordi propinquio ris: significare p̄ot nō incongrue magnum illud vinculum quo solo salus nostra vinciebat:scz in gens nostre redēptionis desiderium:quo anxia batur ad passionis sue qua saluaremur cōsum mationem:s̄m q̄ ait Luce.xij. Baptismo(haud dubiū quin sanguinis)habeo baptizari: ⁊ quo modo coarctor vsq3 dum perficiat. Non eñ cla ui ferrei quantūlibet grossi eū in cruce tenere po tuissent viuū:quem saxum magnū valde tenere nō potuit mortuum. Hec breuiter sufficiant de

Senarius nūerus virtutū perfectionem significat.

Sacerdos celebrans xp̄m / eiusq3 mortē/⁊ passionem rep̄sentat.

Amictus.

Alba.

Casula.

Zona.

Mānipul⁹.

Stola.

prima significatione exteriorū a christo passor. ¶ Allegorice. D Quantū autē ad mysteriū alle gorie in capite xp̄i. Amict⁹ quo sacerdos caput obnubit:xp̄m dñm sacerdotem magnum s̄m or dinem melchisedech pro nobis humanā assum psisse naturam qua suam occuluit deitatē signi ficat:que deitas per caput significat. Caput eñ xp̄i deitas est:s̄m illud ap̄li.i. Cor.xi. Caput viri xp̄s:caput xp̄i deus. Hoc etiam in Apoca.ca.x. representatur: cū xp̄s in specie angeli fortis nu be amicti de celo descēdentis describitur. Cui cō sonat illud Esaie.xix. Ascendit dñs super nubē candidam vt ingrederetur egyptū. Veniēs nāq3 ad illuminandū egyptū .i. mundum ignorantie tenebris obscurū dei filius magni cōsilij angel⁹ amictus est nube lucida. Sicut et glo.ibidē dicit. Corpus humanū assumpsit nō grauatum corru ptione virilis commixtionis sub quo occuluerat deitatem:hoc ergo latibulum carnis amictus si gnificat sacerdotis. ¶ Alba linea totum corpus tegens:puritatē denotat corporis xp̄i de virgine gloriosa sine originalis macula criminis assum pti totiusq3 vite ⁊ cōuersationis xp̄i candorem. Valde enī distat vestis linea a pelliceis tunicis de mortuis animalibus factis:quibus post pec catum vetus ille adā vestitus est. Gen.iij. Quia plurimū a cōuersatione veteris hominis vitio sa:nouitas vite distat virtuosa:quā xp̄s in se pre tulit:verbo docuit ⁊ nobis tribuit in baptismo. De qua apostolus Col.iij. Expoliantes vos vete rem hominē cum actibus suis: ⁊ induentes no uum eum qui renouat in agnitionē dei s̄m ima ginem eius qui creauit eū. ⁊ ad Ephe.iiij. Reno uamini spiritu mentis vestre:⁊ induite nouū ho minem qui s̄m deū creatus est in iusticia ⁊ san ctitate veritatis. Siquidē vestimēta xp̄i semper fuere candida:qui peccatum nō fecit: nec inuen tus est dolus in ore eius. Esaie.liij.⁊.i. Petri.ij. Et hoc est q̄ in eius transfiguratione facies ei⁹ vt sol resplenduit: ⁊ vestimēta eius facta sunt al ba sicut nix. Matthei.xvij. ¶ Zona sacerdotalis qua vestimēta cōstringuntur cum mēbris:vincu lum hoc fortissimū significat:quo nostrā naturā filius dei colligauit:nō quidē formaliter sed cau saliter ⁊ effectiue. Vinculū hoc charitas est:quā ap̄ls dicit vinculum perfectionis ad Col.iij. De hac dicit Johā.iij. Sic deus dilexit mundū vt fi lium suū vnigenitū daret:vt oīs qui credit in eū nō pereat:sed habeat vitā eternā. Hec est zona aurea qua precinctum ad mamillas iohānes vi dit similē filio hoīs. Apoca.i. Hec huic dissonat q̄d Esaie.xi.dicit. Erit iusticia cinctoriū(alˢ cin gulum)lumborum eius:q̄m iusticia legalis virtus est cōis:omnes virtutes includens. Quid autē charitate iustius? Quid charitate perfectius: q̄ sola ceteras virtutes perficit atq3 format:vt ve re sint virtutes. Habet deniq3 zona duas extre mitates:quia charitas feruet in corde: ⁊ radiat in opere. Hz etiam duo precepta:quibus preci pit diligi deus:ac deinde p̄ximus. Ita xp̄z incar nari fecit charitas patris ⁊ dilectio nostre redē ptionis:nā incarnatus est ex obediētia patris: ⁊ p̄pter salutē redimendi pditi hoīs. ¶ E Sto la que super amictum collo sacerdotis incūbit: obedientiam ⁊ seruitutem signat quam propter seruorum salutē omniū dominus subijt. Phi ij. Qui cum in forma dei esset:non rapinā arbitra tus est esse se equalem deo:sed semetipsū exina niuit:formam serui accipiens:factus obediens patri vsq3 ad mortē:mortē autē crucis. Causaz quippe mortalitatis nō cōtraxit origine:nec cō misit in

Amictus.

Esai.xix.

Alba.

Ad Col.iij.

Ad Ephe. iiij.

Zona.

Esa.xi.

Stola

Ad phil.ij.

misit in opere: sed qd non rapuit exoluebat. Dedit eni illi calicē pater non iudex: amore: non ira: voluntate: nō necessitate: gratia: nō vindicta. ¶ Manipulus quem in leua ponit sacerdos: brauium significat qd christus obtinuit in via: nam per manipulū brauiū vel premiū qd est btitudo: designaf.

Manipulus

* Leua vero presens est vita: fm beatum Greg. in homel. paschali: fm qd scriptū est. Leua eius sub capite meo: & dextera illius amplexabitur me Cant. ij. Christus autē singulari priuilegio viator fuit: & perfectus comprehensor. Viator: qr meruit nobis vitam & suo corpori gloriam: vt vult magister li. iij. di. xviij. Fuit & cōphensor: qr ab instanti sue conceptionis fuit aia sua beata per clarā diuine essentie visionem: & perfectissimā fruitionē atq3 summā delectationē: vt tangit magister lib. iij. dist. xvi. & xviij. Licet illa beatitudo portionis superioris in portionem inferiorem non redūdabat speciali & nouo miraculo: vt vult Sco. dist. xv. lib. iij. donec per beatificam suam passionē ufe opus redemptionis cōsummaretur. Hoc dñs ipse voluit innuere dum loquens in terra se esse dicit in celo: ait enim Joan. iij. Nemo ascendit in celum nisi qui descendit de celo: filius hois qui est in celo. Ecce filius hois adhuc in terra positus: se esse dicit in celo vtiq3 fm humanitatē fm quam hois est filius. Non enim erat in celo per localem humanitatis sue presentiam: que cū sit creatura nō deus: licet deitati vnita: non est vbiq3. Fuit autez christi humanitas in celo adhuc in terris posita per actualē beatitudinis gloriam: que per celum designatur. Sicut alibi beatitudo dicitur paradisus latroni promissa: quam ipse passionis sue die fuit habiturus. Non vtiq3 locum beatoꝝ: celum vez empyreum: quod ante ascensionē dominicam nullus hominū beatorum credif introisse.

* Vita presens p leuā figtur: & per manipulū brauiū siue merces: iuxta illud ps. Venientes autē venient cum exultatione portātes maipulos suos.

Joan. iij.

¶ Planeta qua corpus sacerdotis contegitur plenitudo gratie xpi significaf: qua membra xpi adornātur: qr de eius plenitudine oēs accepim⁹ gratiā pro gratia. Joan. j. Vel si magis placet. Casula magni sacerdotis vniuersalis ē ecclesia: quā sibi dominus copulauit: & copulando virginē fecit: sanctificans atq3 mundans eā lauacro aq̄ in verbo: vt exhiberet ipse sibi gloriosam ecclesiam non habentē maculā neq3 rugā. ad Ephe. v. Hec est vestis magni sacerdotis aaron: nō rumpenda nec scindēda. Leui. xxi. In cuius oram vnguentū gratie a capite barbā descendens influxit: dū de plenitudine capitis gratie xpi acceperūt: primo apostoli: deinde oēs ceteri. Casula hec est vnica integra: vndiq3 clausa: quia vna est ecclesia xpi sponsa matri sue electa. Una est colūba mea: ait sponsus candidus & rubicūdus in cāticis. vi. ca. Una & integra pp̄ter fidei vnitatem: & sacramentoꝝ integritatē: cūctisq3 erroꝛib⁹ hereticoꝝ clausam. Hinc ad Ephe. v. Unū corpus & vnus spūs vna spes vocatiōis: vn⁹ dñs: vna fides: vnum baptisma: vnus deus & pf olm. Una deniq3 ecclia ex iudeis & gentibus collecta: in vno angulari lapide xpo coniuncta: vt tangitur ad Ephe. ij. Casula tñ sacerdotis manuū extēsiōe quodāmodo diuidif in partē anterioꝛē & posterioꝛē: qr xpi passio in cruce distinxit ecclesiā veteris testamēti ab ecclesia noui testamenti: quaꝝ illa precessit: ista sequebaf: vtraq3 tñ in capite vnita: vtraq3 xpi passione redēpta: vtraq3 in xpi laude ɔsona. Unde & qui p̄cedebāt & qui sequebanf clamabāt dicētes. Osanna filio dauid: benedictus qui venit in noīe dñi. Mat. xxi. Hec de significatione vestium que caput concernit per allegoriam.

Planeta.

Casula.

Ad ephe. ij.

¶ Lectio. xij. Tropologice. A

Unc attendamus earūdē rep̄sentationē fm q̄ mēbris ɔuenit p tropologiā: scdꝫ hāc enim representant vestes virtutū: quibus ala celebrātis imo & sumētis dꝫ intus spūalr adornari. Nā mēsa hec sacralis cena magna est: nuptiale ɔuiuiū ē: quā magnus pf familias & rex regū filio suo fecit: & ad eā multos. i. oēs fideles inuitauit Ad quā si q̄sq̄s sine nuptiali veste intrās discubuerit: ligatis manib⁹ & pedibus in exteriores tenebras detrudef. Mat. xxij. Jd sacerdos hec sacrosctā mysteria celebraturus nō in cōibus: sꝫ sctis & sacratis vestib⁹ vestē nuptialē designātibus accedit: q̄ habitū mētis tā sacerdotis q̄ circunstantiū ac ɔcelebrantiū rep̄ntant. Nō eñ in sua tm̄ psona sacerdos: sed simul in psona circūstantiū et totius ecclie sacrā offert hostiā. Cōcelebrāt sacerdoti circūstātes: & spūalr cōicātes: nō ɔficiēdo cū sacerdote: qd tm̄ sacerdotis ē: sed cū eo hostiā pfi a sacerdote ɔsecratā: seqꝫ ipsos sacrificium placabile deo pfi offerēdo. Un̄ ē illud in canone. (Hanc igf oblationē seruitutis nre sed & cuncte familie tue &c.) pp̄ter hoc scriptura oēs xpifideles regale nolat sacerdotiū. Uos estis (inqt) gen⁹ electū: regale sacerdotiū: gens sctā: ppls acquisitiōis: vt enarretis virtutes ei⁹ qui vos vocauit in admirabile lumē suū. j. Petri. ij. & Apo. j. Fecit nos regnū & sacerdotes deo pfi suo. Significāt itaq3 vestes sacre q̄cq̄d ad dignā p̄parationē tā celebrātis: q̄ circūstātis: & cōicātis ppli requirif. Et p̄mo q̄dez ex ipo vestiū nūero pfectio significaf. Est eñ sextus nūerus pfectus: p̄se ex partib⁹ suis aliq̄tis que sūt. j. ij. iij. resultās: vt dictū est. Dñt igif eē sancti & pfecti q̄ tm̄ mysteriū celebrare vel pticipare p̄sumūt. Hinc sacerdotib⁹ ait dñs. Sacerdotes q̄ accedūt ad dñm sctificenf: ne pcutiā eos. Exo. xix. & Mat. v. olb⁹ dr. Estote pfecti sicut & pf vester celestis pfect⁹ est. Hec pfectio sicut nūerus senarius ex. j. ij. iij. integraf. Ex vno ouili qd est ecclia. Siq̄dē necesse est ɔsecrātē & cōicantē siue sumētē esse vnitū ecclie catholice nec ab ea p penā canonicā p̄cisuz: vt. s. habitū est. Ex duobus primis p̄ceptis legis diuine & naturalis p̄ncipus: siue duab⁹ legalis iustitie ptib⁹: q̄ sunt declinare a malo & facere bonū. Ex trib⁹ deniq3 theologicis v̄tutibus fide. i. recta: spe firma: charitateq3 pfecta q̄ per vestes significanf. ¶ B Prima ergo vestis amict⁹ vel suphumerale: ɔuenieter significat primā virtutē necessariā ad salutē: q̄ est fides: nam sine fide impossibile est placere deo. Heb. xi. Est aūt amictus q̄si substratoriū ceteri ornat⁹ sacri. Stringit collū & duab⁹ chordulis sub pectore colligatur. Sic fides substātia est & fundamētū toti⁹ edificij spūalis. Jdirco apls fidē describēs: vbi. s. ait. Fides est substātia reꝝ sperādaꝝ: argm̄. i. certitudo vel pbatio fm glo. nō apparētiū. Nam sine fide: nec sperare ɔtingit: nec amare celestia. Amare nemo pōt incognitū. x. de trinita. Sꝫ nec sp̄are quis

Uestes sacre q̄d significant.

Mat. v.

Amict⁹ fidē significat.

Fides substātia est: et fundamentū toti⁹ edificij spūalis

valet qđ posse futurū esse nō credit:cū spes sit cer
ta expectatio futurox bonox. Qđ vero possibile
nō creditur:nō expectaŧ: nec efficaciter appetiŧ/
ŧm eūdem ibidē. Hinc Abacbuc propheta totā
ole vitā fidei attribuit. Justus inqt ex fide viuit.
Hac abscedēte:nō potest spūs permanere: vnde

Esa.vij.

Esaie.vij.Si non credideritis nō permanebitis.
Fides hec corde possidetur: voce gutturis propa

Amictus fides habz duo principalia obiecta.

latur.Corde namqz crediŧ ad iusticiā:ore fit con-
fessio ad salutem.ad Rom.x. ℂ Habet quoqz fi-
des duo principalia obiecta: diuinitatem videlz
ꝛ christi humanitatē:que obiecta omnes articuli
a plici symboli respiciunt.Ad illa repñtanda hu-
merale collo circundaŧ:ꝛ duabus cordulis pecto
ri colligatur.Quāuis aūt oībus in christo pie vi-
uere cupientibus necessaria sit fides: maxime tñ
his qui huic mysterio participant vel ministrāt:
pro quanto maxima in eo relucēt mirabilia oēm
humani intellectus capacitatem trāscēdētia:ŧm

Ps.

illud ps. Memoriā fecit mirabiliū suorum mise-
ricors ꝛ miserator dñs: escā dedit timentibus se.
ℂ Celebraturus ergo amictu foris caput: et pe-
ctus exornās: fidei scuto se intus armare satagit
quo vniuersa inimici ignea tute possit excipere
tela:ne vacillet:si oculus corporis ocło discordet
mentis. Aliud foris cernens: aliud intus credēs.
Aduersario(inquit petrus)fortes resistite ī fide.
j.Petri.v. Jacula namqz venenata hostis anti-
quus exacuit:quibus nonnunq̄ etiam deuotorū
corda dubitationis infidelitatisqz veneno percu
tit:tanto vtiqz facilius : quanto abdita sacrificij
huius mysterij a rationis discursu intelligi min⁹
valent.Quibus;obuiantes ŧm apostoli consiliuz
in captiuitatem redigamus omnem intellectum

Credere sicut ecclesia credit ē bonū scutū fidei.

in obsequium christi.glo.i. fidei christi.ij.Cor.x.
Scutum bonū fidei est credere sicut ecclesia cre-
dit.Etiam si minus credita intelligūtur:dum ta-
men firmiter credātur. Nisi credideritis ait Esa.
ŧm aliā trāslationem:non intelligetis.c.vij.Ma-
gnum hoc ꝛ solidum fundamētum est credere si-

Solidū fūdamētū est credere sicut ecclesia credit.

cut ecclesia credit. Hec enim supra petram firmā
fundata est:quam(etsi venti scrupulorum seuiāt
quantūlibet flumina phantasmatū irruant quo
modolibet)non mouebunt nec prosternēt.Quic
quid eñ dubitationis malignus suggesserit: aut
humana infirmitas alligata sensibus ingesserit:
contrariataŧ fidelis ꝛ prudēs minister. In hac pe
tra solidetur dicens : credo sicut ecclesia credit.
Hec eñ veraciter dicēs oīa credēda:accedit fide
implicita:dū vera esse credit ī genere oīa q̄ catho
lica credit ecclesia : etiam si in particulari multa
ignoret:paratus animo quodlibz particulare cre

Innocen.

dere : dum rite innotuerit illud ad fidem ecclesie
pertinere. Magna prorsus hui⁹ fidei īplicite vti
litas ꝛ efficacia: quā ponit dñs Inno.in glo.c.fir

* ADDI TIO.

miter.de sum trini.ꝛ fide ca.dicens. Intantū va-
let fides implicita(vt dicunt quidā)ꝙ si aliqs eā
habet credens quicquid ecctia credit:lz false opi
netur ratione naturali motus:ꝙ pater maior vel
prior sit filio : vel ꝙ tres persone sint tres res a se
inuicem distantes:nō est heretic⁹:nec peccat:dū
hūc suū errorē nō defendit:ꝛ hoc ipm credit:quia
credit ecclesiā sic credere:ꝛ suā opinionē fidei ec-
clesie supponit:qz licet sic male opineŧ:tñ non est
illa fides sua:immo fides sua ē fides ecctie. Hec
Inno. Magnū reuera remedium: ꝛ nullū scrupu
losis:immo curiosis efficacius:ꝛ huius sacrosctī
mysterij abdita inqrentibus pernecessariū. Con
tingit eñ nōnunq̄ volētibus circa hoc sacramē-
tū questiones solutionū inquisitiōe euoluere: ꝙ
vna succisa hydre velut plura capita succrescant

Hydrā finxerūt poete multox capitū ī lerna palude:qūū aliqđ excisis/totidez cōtinuo renascebanŧ: tandem ab hercule et sagittis:et igni interfecta est.

ℂ C Narrat parriŧ. cancel. Gerson super magi-
strū tractatu.ix.de quodaz scholastico deuotidis
spm̄ habente:cui⁹ animo inciderūt scrupuli mul
ti questionū circa hoc benedictum sacramētum.
Petebat hic instantia ꝯtinua solutionē dubiorū
suox a maximis theologis quos nouerat parrhi
siis: sed crescebat morbus ex remedijs . Et sicut
de emoroissa legitur:peius īdies habuit ex reme
dijs ꝛ impensis.Consuluit tandem vnus experto
rū vt ad orationē totū se ꝯuerteret: ꝛ ꝯtra scrupu
los oēs ageret:suscipiēs sacrm̄ dicēs. Credo sicut
ecclesia credit.Credidit hō et accessit : serenatus
est ꝛ solidatus: nec parū illuminat⁹ circa venera
tionē hui⁹ sacramēti. Hec Gerson. ℂ Simile re-
citat de sctō Bern. qđ supra lectione.viij.iuxta fi
nē est habitū. Euenit etiā nonnūq̄ ꝙ nō tam me
ritoriū est credere:q̄ velle credere: sicut qñqz pl⁹
est velle dolere sensibiłr de pctīs ꝛ nō posse:q̄ ipz
sentire dolorē. Nam desideriuz paupex ex . d.ait
propheta:preparationem cor.e.au.aur.tua.Pre
paratio illa est ŧm supiorē anime partem.i.ŧm in
tellectū ꝛ voluntatē:ꝛ non ŧm ea q̄ nobis inuitis
inferior sensualitas aduehit: qualia sunt cogita-
tionū volubilitas:ꝛ phantasmatuz turba. Huic
igiŧ anchore firmiter adherēti nihil in fide peri-
culi esse pōt. Hec ꝓpter scrupulosos addere pla-
cuit occasione accepta ex amictu fidē significāte.
ℂ Amictu etiā vt vult Hugo. ꝛ Alexan. de ales:
qui sup humeros circūquaqz distendiŧ opex for-
titudo significaŧ. Humeri eñ fortes sunt ad ope
ra peragēda:ŧm illud de Isachar Geñ.xlix. Sup
posuit humerū suū ad portandū:factusqz est tri-
butis seruiēs. Sciat ergo sacerdos se nō debere
ocijs vacare:sed opibus virtutū insudare: ŧm il-
lud.ij.Tim.ij. Labora sicut bonus miles christi.
ℂ D Secunda vestis est alba:per quā conscien-

Albe.

tie mūdicia designaŧ. Alba eñ que sup humera-
le imponiŧ larga:candens:corpus tegit : ꝛ ne de-
fluat cingitur:qua sobrietas:ac vite mūdicia:ca-

Eccls.ix.

stitate fulgida designaŧ. Eccls.ix. Omni tpe vesti
menta tua sint candida.glo.i.corpus castū: nam
ꝛ de sacerdotibus diciŧ. Mūdamini qui fertis va

Hierony.

sa dñi. Esa.lij. Hiero.qz in prolo. super Malach.
Per moysen dñs preceprat sacerdotes taberna-
culi ab omni corpali vitio liberos: hostias omni
vitio vacuas offerre. Seqtur. Uñ sacerdotes an-
gelos dei esse hoc in loco scriptura testatur: vt si-
cut angeli puri sint ꝛ mundi. Mūdi inquā ab in-
quinamento mortalis pctī gñalr et specialr a vi-
tijs mundi carnalib⁹:gule videlz ebrietatis ꝛ oīs
intēperantie. Texiŧ aūt de lino: p qđ significaŧ ꝙ
sicut linū nō habet candorē p naturā: sed cū mul
tis assequiŧ laborib⁹ ꝛ tunsionibus ꝛ trituris:ita
sacerdos mūdiciā p naturam nō habet: nisi mul
tis attritionibus ꝛ laborib⁹ afflict⁹ per gr̄am ob
tineat:ꝛ apostoli exēplo castiget corpus suū: ꝛ in
seruitutē redigat:ne cū alijs predicauerit repro-
bus ipse fiat.j. Cor.ix. Tegit deniqz totū corpus
vt nulla ex parte corporis vllo tēpore voluptati-
bus vincendū esse demonstret. Debet eñ euāgeli
ci sacerdotis cōtinentia esse perpetua:legalis au
tē temporalis fuit. Propter qđ feminalia:etsi sa-
cerdotibus noue legis ꝓpter honestatem ꝛ signi
ficationē cōueniant: non tñ inter vestes sacerdo
tales istis/sicut illis precepta sunt:qz sacerdotes
noue legis occidētalis ecclesie:quox hec sunt in-
dumēta ad perpetuā teneŧ ꝯtinentiam: ad quā
nō tenebanŧ sacerdotes veteris legis:tenebātur
tñ tēpore ministerij sui. Indixit eis lex ꝙ tempore
illo haberent feminalia:in signū ꝙ tunc contine-
re deberēt. Uñ Hugo de sacramētis par. iij.lib.

Hugo.

ij.c.iiij.Uoluit

ij.ca.iiij. Voluit sermo dei in sacro officio: ministros dei ad tegēda infirma corporis: propriū et singulare operimētū habere: vt ꝑ hoc ostēderet pudicitiā ⁊ castimoniam illoꝝ ꝑcipue cū scā tractarēt: vnicā ⁊ singularē esse debere. Vñ ministri noui sacerdotij hoc operimentū in sacro officio singulare nō assumūt: quibꝰ est iniūcta seruāde castitatis necessitas: sicut est quotidie offerendi cōcessa potestas. Ministri vero veteris figure tēpore sacrificij feminalia sumunt: que ministerio expleto soluūt: qm̄ a cōtactu carnis vetꝰ lex sancta tractaturos ꝓhibuit: quos rursuz expleta vice ad operā carnalis commercij relaxauit. Hec Hugo. Est demū alba larga que in ve. testa. fuerat stricta ꝓpter spiritū seruitutis in timore: naz lex timoris erat. In nouo larga propter spm̄ adoptionis in libertatē. Ro. viij. Et qz tūc cōtinētia deo placet quando ex libertate spiritus offertur. Sunt enim eunuchi qui seipsos castrauerūt ꝓpter regnum celoꝝ. Mat. xix. ¶ E Hec quoq̄ alba

Cingulus.

cingulo siue zona pręcingiẜ ⁊ succingiẜ. Precingiẜ quidē quo principalis temperātie species castitas ipsa adherere ministro eucharistie debere firmiter designaẜ. Precingiẜ circa lūbos: vt nullis incentiuoꝝ stimulis castitas dissolnaẜ: sꝫ

Luce. xij.

illud Lu. xij. Sint lūbi vestri precincti. Lumbos autē precingimus aic beatus Greg. cū carnis lu-

Grego.

xuriā per carnis cōtinētiā coarctamꝰ. ad Ephe. vi. State succincti lūbos vestros in veritate. Succingiẜ ne defluat: vt expeditus ad pietatis opera nulla ocij lascinia naufrageẜ. Nihil em̄ tantū castitatem impugnat sicut ocij fastidiū. Vñ Naso.

Ouidius.

Ocia si tollas periere cupidinis arcꝰ. Bona ꝙ̄ppe opera sicut castitatē magnificant: sic castitas opera pietatis exornat: vt ꝗ̄ vbi supra Greg. Nec castitas magna est sine bono opere: nec opus bonum est aliquod sine castitate. Ideoq̄ cum dixerat. Sint lumbi vestri precincti: per qꝺ castitatez commēdauit: statim addidit. Et lucerne ardentes in manibꝰ vestris: per quod ad lucis opa castitate iam candidos inuitauit. ¶ Succingitur nihilominus alba ne defluat: per quod omnē superfluitatē a sacerdotis vita excludi oportere penitus demonstraẜ: nam et leuitici generis sacerdotibus vinū ⁊ quicquid inebriare poterat: cum in templo ministraturi erāt: dn̄s interdixit Leuiti. x. Et in. c. de vita ⁊ hone. cle. a crapula. ⁊. c. clerici officia. Clericis crapula: ebrietas taberne: secularia negocia: alearū ludus: superfluus: lasciuus: deauratus: rubei aut viridis coloris habitus. Fibule ⁊ corrigie auri vel argēti ornatum habentes ⁊ anuli: nisi quibus ex officio cōpetit: interdicunẜ. Indiciẜ autē corona ⁊ diligēs ecclesiastici officij ⁊ honoꝝ studioꝝ exercitiū: indumentum clausum: nec nimia breuitate: vel longitudi-

Luce. xxi.

ne notandū. Et dn̄s Lu. xxi. discipulis ait. Attendite vobis ne forte grauenẜ vestra corda crapula et ebrietate ⁊ curis huiꝰ vite. Neq̄ enim pōt ca-

Hiero.

stitas saluari vbi regnat ingluuies. teste Hiero. et habeẜ in decreto dist. xxxv. vēter. Uenter mero estuās cito despumat in libidinem. ⁊ ad Ephe. v. Nolite inebriari vino in quo est luxuria. Habet quoq̄ cingulū brachia duo sese cōplectentia: qꝺ duplicē significat mūdiciā: mentis. s. ⁊ corporis: quoniā nō solū carnali cōtagio perit castitas: sꝫ etiā mentali cogitatione impudica cōsensu acce-

Jacobus.

dente: vnde beatus Jaco. in sua cano. c. i. Unusquisq̄ tētaẜ a sua cōcupiscētia abstractus et illectus. Cōcupiscētia aūt cū cōceperit parit pecca-

Matth. v.

tum: ⁊ dn̄s Mat. v. Qui viderit mulierē ad cōcupiscendū eā: iam mechatus est eaz in corde suo.

Magna reuera mētis: corporisq̄ mūdicia fulgere dꝫ sacerdos euāgelicꝰ in tēplo dn̄i sanctū sanctoꝝ tractaturus: cū olim templuz illud figurale legis ministri introire nō poterant nisi purificationibꝰ multimodis premūdati. Que tūc in figura acta ad nostrā doctrinā scripta sunt. i. Cor. x. Populo deniq̄ ad montem syna vt angeli vocē moysi ꝑcepta dantē: audirēt accessuro dr̄ Exod.

Exo. xix.

xix. Estote parati in diē tertiū: ⁊ ne appropinquetis vxoribus vestris. Sed nec licuit dauid: et pueris suis / panes edere ꝓpositionis / nisi a ꝓprijs vxoribꝰ cōtinētibus. Vñ sacerdoti achimelech / in nobe querēti: si pueri mundi sunt: Respondit dauid. Si de mulieribꝰ agiẜ: continuimus ab heri ⁊ nudiustertius. i. Reg. xxi. Eadē rōne filijs israel in figura ꝑceptū est vt agnū paschalē nō ni-

Exo. xij.

si ꝑcinctis ederēt lūbis. Exo. xij. Recogitet ergo sacerdos veste cādida mundiciā significari Cingulo cōtinentiā: vt illic nō sordescat: hic non ef-

Stola.

fluat vita spūalis: ait Alexā. de ales. ¶ Sequiẜ quartū indumentū scꝫ stola siue orariū: qua obediētia humilis designatur. Hugo vbi supra. c. x. Ipsa em̄ sup collū imponitur: vt iugū dn̄i sacerdos suscepisse demōstreẜ: ⁊ deorsuz descēdit vsq̄ ad genua ꝙ̄ flectunẜ: vt tā suo descensu: ꝙ̄ genuū attactu humilitatē representet. Unde pōtifex in sacerdotis ordinatione orariū ei imponens dicit. Accipe iugū dn̄i. Iuguz enim dn̄i suaue est: et onus eiꝰ leue. Suaue. s. in ꝓsperis: leue in aduersis: qm̄ fidelis deus qui nō permittit tentari ho-

i. Cor. x.

minē vltra ꝙ̄ poterit: sꝫ facit cū tētatione prouētum vt possit sustinere. i. Cor. x. Ideo ad vtrunq̄ latus tēdiẜ: dextrū ⁊ sinistrū: vt non tm̄ in prosperis: sicut is de quo ꝓpheta in ps̄. ait. Cōfitebiẜ tibi cū benefeceris ei: sed etiā in aduersis obediat dn̄o. Quod vt fieri posset facilius: formaz crucis in pectore sua cācellatione pretendit: vt summe obediētie exēpluz: qꝺ in cruce dn̄s pertulit: factꝰ obediēs patri vsq̄ ad mortē: mortē autē crucis: sempꝑ in corde teneat. Ut autē obediētia integra

Ut obediētia integra perseueret in prospe ris ⁊ aduersis necesse est vt munita sit prudētia ⁊ patientia.

ꝑseueret in ꝓsperis ⁊ aduersis necesse est vt munita sit prudētia ⁊ patiētia. Prudētia opus est in prosperis: qua mala precaueanẜ futura. Patientia vero in irruētibus aduersis: ne precipitent in mala. Quoad primū diciẜ Mat. x. Estote prudē-

Matth. x.

tes. Quoad secūdū Heb. x. Patiētia vobis neces-

Hebre. x.

saria est: vt voluntatē dei faciētes reportetis promissionē. ¶ Ea propter stola quibusdā nexibus colligaẜ: qua virtutes patiētia ⁊ prudētia conseruari designanẜ. Patiētia: ne aliquo impulsu tentationis obediētia moueaẜ: vnde dictum est. In patiētia vestra possidebitis animas vestras. Luce. xxi. Prudētia: ne blādimentis peccatoꝝ sub-

Prouerbi. iiij.

uertaẜ. Prouer. iiij. Possíde prudētiā: ⁊ ne dimittas eā / et custodiet te: dilige eā / et cōseruabit te.

Manipulus.

B ¶ Quintū indumētū. s. manipulꝰ vel phanō vigilantiā designat: sepe em̄ diuino cultui mancipatis surrepit acedia: que animū reddit dormientez: vnde est illud ps̄. Dormitauit alā mea pre tedio. Gerit igiẜ sacerdos manipulū: alio nomine sudariū in sinistro brachio: quatenus mentis sudore deterso: ⁊ animi tedio ac tepore depulso: bonis operibus diligenter inuigilet. Unde sa-

Prouer. vi.

cerdotibus diciẜ illud Prouer. vi. Discurre: festina: suscita amicū tuuz: ne dederis somnū oculis tuis: nec dormitēt palpebre tue. Hec Alexā. Uel pro eo ꝙ̄ brachio manus sinistre imponitur: in quo digiti discretiōis sunt: significare poterit discretionē deuotā et cordialem: qua sacerdos sm̄ apostoli preceptū: corpus dn̄i discretionis iudicio diudicet: deuote discernēdo. Quia est quem

sacrificare et sumere ꝑsumit: ꝗs est in se: ꝗs sibi? In se quidē bonū: summū: eternū: potentissimū: sapiētissimū: benignissimū: pr̄i cōsubstātialē: ꝑsona discretū: quā adorāt angeli: demones ꝯtremiscūt: pauet oīa creatura: ꝛ sic de alijs innumeris ꝑfectionalib⁹ attributis. Itē ꝗs sibi: q: suus ꝛ vniuersitatis autor: gubernator: ꝯseruator: redēptor: ꝑ creationē pr̄: ꝑ incarnationē frater: iudex ꝑ finalē discussionē ꝛ premiator. Qui hoīem creauit dū nō esset: reparauit dū male esset: seipso cibauit / dū inedia cōsumptus esset: resuscitabit postꝙ eē defecerit: oī depulsa miseria: eternaliter btificabit: oȳndicabit demū ꝓbādo seipsū: ꝛ sic de pane illo edet. De qua ꝓbatiōe supra lec. viij. dictū est. ¶ h Ultimū vestimentū est planeta siue casula: ꝗ q: suprema: rotunda: lata: cetera oīa tegit: ꝛ manuū eleuatione diuidit: charitatē oīm virtutū supremā: operiētē pctōꝝ multitudinē representat. Et q: nunꝙ excidit: sȝ hic inchoata in futuro ꝯsummata in eternū ꝑseuerat. i. Coꝛ. xiij. recte ꝑ casule rotūditatē: eternitatis figura designat. Cui⁹ diuisio in ptes duas: duo charitatis obiecta: vel duo eiusdē ꝓcepta insinuat: sicut latitudo: dilectionis latitudinem se vsꝙ ad inimicos extēdētē representat: hāc eñ ab offerēte dñs exigit. Uñ Mat. v. Si offers mun⁹ tuū ad altare: ꝛ ibi recor. fu. q: frater tu⁹ hȝ aliꝗd aduer. te. relinque ibi mun⁹ tuū añ altare: ꝛ vade pri⁹ recō. fra. tuo: ꝛ tūc veniēs offeres mun⁹ tuū. Dȝ ergo accedēs hr̄e affectū amorosum: quaten⁹ accedat non metu pene: aut humano pudore: multo min⁹ vanitatis appetitu: nō pharisaica hypocrisi: nō desiderio turpis lucri: questū estimās pietatē: non qualibet alia supstitiosa: aut vitiosa corruptare intētiōe: sȝ ex diuini amoris feruore: vt tanto bono vniat ꝛ cōiūcet. Ut ordinatā medicinā contra quotidianos defect⁹ applicet. Ut maximū dei donū cū gratiaꝝ actiōe humiliter acceptet. Ut ꝟtutū ꝛ grē ꝑfectū in se augeat. Ut xp̄o ꝛ eccl̄ie subdit⁹ obediat. Ut ꝓximis viuis et defunctis satisfactiuo sacrificio succurrat. Ut iniūcto officio satisfaciat: ceterosq; hmōi sacratissime oblationis fruct⁹ in se ꝛ ꝓximis consequat imitās xp̄m quē sumit ꝛ sacrificat: apl̄is in huius sacramēti institutione loquentē. Desiderio desideraui hoc pascha manducare vobiscum anteꝙ patiar.

Planeta

Mat. v.

¶ Lectio. xiiij.

Orationes que missaꝫ ꝓcedere debēt sunt duplices.

De cōuenientibus que trāseuntia sunt / apponēdis: vež oronibus breuiter dicendū. Sunt aūt orationes que missaꝫ antecedere debēt duplices. Quedā christi representāt passionež: quedā dicunt ad celebrātis purificationē ꝛ deuotionē. Prime sunt hore canonice. Secunde sunt ꝗdā psalmi ꝛ orones: ꝗ ꝓparamenta dicimus. Hore canonice septē sunt. Matutinū: prima: tertia: sexta: nona: vespera: cōpletoriū: licet aliqui vt Archid. in rosario matutinū separent ab alijs horis: ponēs ꝓ prima hora diei artificialis laudes matutinarū. * Cui cōsonare vr̄ illud hti Bñdicti. xci. dist. presbyter. dicētis. Prophetā dicēte septies in die laudē dixi tibi. Qui septenarius sacrat⁹ numer⁹ a nobis sic implet: si matutini: prime: tertie: sexte: none: vespere: cōpletorij tpe nostre seruitutis officia ꝑsoluam⁹. Nā de nocturnis vigilijs ip̄e ait. Media nocte surgebā ad cōfitendū tibi. Institute aūt sunt hore ad laudandū deū ꝓ bñficijs suis: inter ꝗ maxima sunt beneficiū creationis septē dieb⁹ expletū. Genesis. i. Et beneficiū redēptiōis septē quodāmodo horis peractū. Hūc numerū diuine laudis etiā propheta se tenuisse asserit. ps. cxviij. dicēs. Septies in die laudež dixi tibi. Licet ꝙ dicit septem ꝯm btm̄ Aug. in glo. etiā vniuersitatē indicet: q: septē dieb⁹ omne tēpus currit. Uerū q: mai⁹ est beneficiū redēptionis per dominicā passionem cōsummatū bñficio creationis: ꝯm illud. Mai⁹ est peccatorē iustificare: ꝙ hominē creare. Neq; eñ pctōres redemit verbi facilitate quō dixit: et oīa facta sunt: sed triginta annis operatus est salutē nostrā in medio terre: affixus cruci: addict⁹ morti: ludibrijs deputatus: ait Ber. sermo. xix. de diuersis. Ideoq; hore canonice vt huius beneficij iugis memoria in cordibus orantiū perseueret: laus quoq; dño: honor: reuerentia et gratiarū actio ꝓ tanto bñficio redderet: horis illis quibus dñica passio inchoata est cōtinuata ꝛ cōsummata: canonice hore eisdē tēporib⁹ deputantur. ¶ B Cepit inquā xp̄i passio quātū ad violētiā ab extrinseco illatā: hora noctis tertia: in qua primum rabidoꝝ iudeorū furia violētas manus iniecit in dñm: et hoc in horto ab oratione surgētem: ꝛ eis volūtarie occurrentē. Ibi traditus: cōprehensus: ligatus: a discipulis derelictus. Ad annā primū: deinde ad cayphā cōtumeliose tractus: ligatus: accusatus: falso testimonio reprobatus: vt blasphemus iudicatus: ꝯsputus: velatus: irrisus: alapis: colaphis cesus: alijsq; innumeris affectus iniurijs: tota nocte illa tenebraꝝ potestati traditus: innocēs agnus: vt Augu. placet: penis exponitur: et sine intermissione contumelijs exprobrat: quib⁹ respōdet officiū matutinū. ¶ Oriente aūt sole mane facto prima diei hora post iteratū: funestū: tenebrosumq; consiliū: post insanas calūniantiū voces: post cōmēdaticias subornatoꝝ testiū falsitates: ad examen pilati pōtificū delegatione transfert: vt Lucas tradit in principio capituli. xxiij. Nouis accusationū fraudib⁹ impedit vt ppl̄i subuersor: imperij destructor: regni appetitor. Diuini honoris sacrilegus arrogator: duris vinctus nexibus: colaphis: alapisq; cesus: sputis oblitus: clamoribus predamnatus iudici presentat: vt inter tot mortis iudicia: nō auderet pilatus absoluere quem oēs vellēt perire. Hec varia iudicis disceptatio: impudētiū canū obstinatio. De tyrāno ad tyrannū irrisoria pariter ꝛ dolorosa missio ꝛ remissio: seditiosi latronis prelatio: innocentissimi corporis nudatio: virginee carnis sanguinolēta flagellatio: mille vulnerum spinosa coronatio: ludicre vestis purpuratio: vulnerati capitis percussio: subsannatoria salutatio: excreatoꝝ (alš execratoꝝ) sputaminū iniectio: alapaꝝ iteratio: innumerabiliūq; blasphemiaꝝ irrogatio: patientissimum dñm hora diei ꝓmaꝝ sq; ad tertiā afflixere: ꝗb⁹ ꝓma canonici hora officij deputat. ¶ C Tertia hora iudeoꝝ vocibus crucifigit: dū crucifige crucifige clamorib⁹ sacrilegia geminat. Seditioso barraba dimisso: morte turpissima cōdēnatur ab iniquo iudice vano timore ꝛ fauore corruptoris (vt Leo ait) manib⁹: et ore polluto eisdē labijs ad crucē mittit: ꝗb⁹ ante vicibus septē innocēs ꝓnūtiat. Sicq; agnus sine macula inimicoꝝ volūtati seuissimoꝝ tradit: vt Lu. scri. ꝛ pene sue mod⁹ null⁹: null⁹ termin⁹ designat. Hic vestib⁹ spoliat suis: ꝯfusibilr̄ alienis induit. In medio dānatoꝝ

* Aliqui separant matutinuž ab alijs horis ponētes ꝓ prima hora diei laudes matutinarum: naž in primitiua ecclesia laudes dicebant in ip̄o crepusculo diei: vñ canit in hymno laudež. Ecce iā noctis tenuat vmbra lux aurora rutilat. Ad ꝗd īstitute sūt hore.

Bernar.

Matutine.

Prime.

Tertie.

hatoꝝ tanꝙ̄ pnceps latronum eiicit: tercia one
ratus patibulo loco supplicij auctis cōtinue do-
lorib⁹ ⁊ blasphemijs pſtatur. His itaqꝫ a tercia
hora vſqꝫ ad sextā a dn̄o passis tertiarū hora ca-
nonica deputatur. ¶ Exhinc imolāde hostie cru
cis ara struitur: hostia sacrificio preparatur. Nā
pudicitie autoꝛ toto nudatus coꝛpe: afflictiōe ni
mia non sine aceꝛboꝛ innouatiōe vulnerū: pro-
prijs spoliatus indumentis mēbris vſqꝫ ad ossiū
oīm dinumeratiōnē penalissime distētis: manib⁹
pedibusqꝫ ferreis clauis trāsfixis: altari suꝑpo
nitur: imo vinculis ferreis alligat: voluntariūqꝫ
sacrificiū cōquassatiōe nimia violētatur. Sic sa-
lutaris hostia: spectaculū deo patri angelis ⁊ ho-
minibus inimicis pariter ⁊ amicis: imo ⁊ vlulāti
bus tenebrarū principib⁹ facta leuat: quatenus
exaltatus a terra vt olim ꝓmiserat: trahat oīa ad
seipsum. In hoc altari durissimo reclinatoꝛio: ho
stia nostra: filius hominis nō habens vbi caput
suum reclinet: hostia pacifica: hostia pro peccatꝭ
totꝰ humani generis: velut holocaustū trib⁹ ho
ris tota passionis igne refrigerio decrescēte ado
letur in suauissimū odorē patri. In augmētū do-
loris oīa in trāsuerberātis in atris: luminarib⁹: ce
lo: ⁊ elemētis cōpatientibus gaudētib⁹ inimicis:
⁊ blasphemātib⁹: lugentib⁹ ⁊ flentib⁹ mulieribus
⁊ amicis: ⁊ vere hostia suauissimi odoris: que in
tātis penis ꝙ celū obscurarūt: terrā mouerūt: pe-
tras ⁊ tēpli velū sciderunt: monumenta aperue-
rūt: ⁊ pene totam mūdi machinā dissoluerūt: sue
dulcedinis ⁊ misericordissime suauitatis etiā sce-
leo amaricato poculo obliuisci nō nouat: quin po
tius amorē vehementissimū nr̄e redēptionis: voci
bus oīm melodia dulcioꝛib⁹ personās declarabat.
Uoces loquoꝛ qb⁹ in cruce pendēs testm̄ ꝯdidit:
⁊ sua amicis ⁊ inimicis legando largiter dispēsa-
uit. Remissionē vezignoꝛāter peccantib⁹: regnū
cōuersis: veniā petentib⁹: matri discipulū pre ce
teris dilectū: coꝛpus satisfactoꝛijs penis extermi
nādū: iustitiā discipulis ac ceteris xp̄ianis: veri-
tatē patrib⁹ ⁊ ꝓphetis: spm̄ manib⁹ summi pr̄is.
Sic fons mīe suoꝛū neminē dereliqt: ꝙ in vltimi
supplicij crescentib⁹ penis ⁊ angustijs se a sūme
dilecto pr̄e deo: olim quidē: spāliter suo derelictū
clamoꝛe tā valido quam miserabili declarabat.
¶ D In his doloꝛū cremētis ad horam nonam
perueniēs lachrymis ꝓcibusqꝫ fusis. Heb. v. oīb⁹
ad perditi generis redēptionē patiēdis: ſm pro-
pheratū oracula cōsummatis: ꝓ nobis factꝰ ma-
ledictus: qꝛ maledictus oīs ꝗ pendet in ligno: vt
a maledicto legis redimeret. Gal. iij. Et qui pctm̄
non nouit: deus pater pro nobis fecit peccatum.
ij. Coꝛ. v. glo. i. hostiā ꝓ pctis: vt de pctō. i. de simi-
tudine carnis pcti dānaret pctm̄. Rom. viij. In-
clinato igit spinolēto capite in man⁹ pr̄is tradi-
dit spm̄: nr̄e repationis pciū quo soluta est inimi
citia: delctū qd aduersum nos erat chirographū
decreti cōtrarium nobis: ipm̄ quidē tulit de me-
dio affigēs illō cruci ⁊ expoliās principatꝰ ⁊ ptā-
tes tradunt cōfidēter palā triūphans illos in se-
metipso: ad Col. ij. Sic em̄ placuit p eū recōcilia-
ri oīa in ipso: pacificās p sanguinē crucis eiꝰ: siue
ꝗ in terris: siue ꝗ sunt in celis. Colo. i. His itaqꝫ l
ꝯonibus canonicis hore sexte ⁊ none dedicant:
sicut lanceatiōi ac depositioni de cruce vespera: ⁊
gl'iose cōpletoꝛiū sepulture. ¶ E Et licet primitꝰ
ex eccl'ie ꝯsuetudine vel ꝯstōne hore canonice di-
stinctis horis correspondenter ad ꝓdictas dn̄ice
passiōis horas legi ac celebrari consueuerint: vt
colligit ex. c. ꝓsbyter. de celebratiōe missa. ⁊ eo. ti.
c. j. in clemē. vbi dr̄: qd diuinū officiū nocturnum

⁊ diurnū horis debitis celebret: presertim in ca-
thedralib⁹ regularibus ⁊ collegiatis ecclesijs. Tn̄
cōtra illā oꝛdinationē obtinuit consuetudo eccle
siarū metropolitanarū cathedraliū ⁊ aliarū: vt
non sic distinctis ⁊ interpolatis tēpoꝛū horis le-
gant: quēadmodū in alijs materijs multe cōstitu
tiones antiq in dissuetudinē transierūt: ⁊ abolite
sunt ex toto vel ex parte. Et qꝛ talis recessus con-
stat legislatoꝛi pape vel eccl'ie nō prohibenti nec
punienti: videtur implicite obligationē prioꝛē: si
qua fuerat relaxare: tollere seu reuocare. Qui ꝟo
ad partē nō in cōuentu ecclesiaꝝ legunt: possunt
ſm exigentiā suoꝛū officioꝛū: ⁊ honestarū occupa
tionū horas pro magna parte simul legere. Un-
de cōsulit ecclesiarū minoꝛū sacerdotib⁹ in alle-
gato ca. presbyter. qd de mane dicant oēs horas
vſqꝫ ad vesperā: et deinde si voluerint exeant ad
opus rurale. Et dicit dn̄s Antoniꝰ. iij. parte sum
me tit. xiij. c. iiij. qd curiales ⁊ alij occupati solent
dicere horas de mane vſqꝫ ad vesperas exclusiue
de sero vesperas cū cōpletoꝛio: qd etiā pari rōne
licere puto studētibus clericis: vt soluto seruitu-
tis sue pēso: intendere qetius studio possint. Sic
etiā ex rōnabili cā nōnullas horas licet preueni-
re. Unde ſꝫ beatū Tho. in quodlibetis. Propter
necessitatē honestarū occupationū licite pōt qs
dicere de sero matutinas ⁊ in alijs horis tp̄s pre-
uenire: sicut hoc etiā qnqꝫ in solēnibus ecclesijs
fieri solet: sicut in plerisqꝫ ecclesijs in ꝓfesto coꝛ-
poꝛis xp̄i: in sero matutine dicunt in fauoꝛem po
puli: vt sic copiosius ad officiū diuinū indulgen-
tijs pctōꝝ allectꝰ cōcurrat. Sic in capella pape te
nebrose matutine hebdomade sctē ꝓcedenti sero
canunt: vt sine noctis periculo cardinales ⁊ pla-
ti interesse possint. Et hoc qdē ꝫ ſm sanctū Tho.
qꝛ meliꝰ est deo vtrūqꝫ reddere: scꝫ ⁊ debitas lau-
des: ⁊ alia honesta officia: ꝙ̄ per vnū aliud impe-
dire. Secus tn̄ si hoc fieret vt indulgeretur som-
no: aut vacaret ocio nō esset excusatio hmōi pre-
uentionis a pctō. Si ꝟo propter honestas occu-
pationes legi nō pn̄t debitis horis ꝓprijs: meliꝰ
est ꝓuenire ꝙ̄ tardare. Preuenire enim ſꝫ Hug.
est prouidētie: tardare ꝟo negligētie. Et siue ꝓue
niant siue tardiꝰ dicant: dūmō nō transeat dies
qui quantū ad hoc videt terminari circa mediā
noctē: ante horarū solutionē nō de se peccat moꝛ
taliter: qꝛ ꝓceptū de horis dicendis/nō refert ad
tp̄s horarū eiusdē diei: sed ad totam diē: vt vult
do. Anto. vbi. s. ¶ F Et lꝫ ex causis ꝓdictis hore
canonice legi possent extra horas determinatas:
intellectꝰ tn̄ ꝟhoꝝ referri dꝫ ad horas debitas ab
ecclesia ꝓmo determinatas: vt si qs legat. (Iā lu
cis oꝛto sydere) ante solis oꝛtū: aduerbium (iam)
non impoꝛtare dꝫ tp̄s illud quo legit: sꝫ referri ad
horam solis oꝛtui determinatā: neqꝫ ex hoc quis
mendaciū incurrit. Quis enim diceret hunc mē-
tiri ꝗ in noctis medio legeret que hora diei ꝯsue-
uerunt legi: puta dicēdo (hora nona dn̄s expira-
uit) ꝙ̄uis si diceret. Nunc est hora nona: falsum
pꝛoferret. Non ergo ad tempus lectionis: sed ad
horam ⁊ tp̄s in eo quod legitur intentas vel de-
signatas. Sic ecclesia canit annis singulis. Ho-
die deus homo factus ⁊c. qd tn̄ die quo canit cō-
stat nō esse factū. Sed redeundo ad propositum.
Que hore precedere debent misse officiū: Rn̄det
cōiter ſm oēs doctoꝛes: ad minus requirit quod
celebrans matutinas dixerit: alioqn ꝗ nondum
matutinis dictis celebrat: peccat moꝛtaliter. Alle
gatur ad hoc Guill. ⁊ Host. ⁊ est ratio: quia facit
cōtra generalē ⁊ approbatā ecclesie consuetudi
nē. dist. xi. In his rebus. vbi dicit. Sicut ꝓuarica.

Marginalia: Sexte. — None. — Heb. v. — Gal. iij. — Thomas. — Preuenire est ꝓuidentie: tardare ꝟo negligētie. — Questio. — Rn̄sio ad qōnem.

tores diuinarū legū:ita cōtēptores ecclesiastica-
rū cōsuetudinū coercendi sunt. De primis vo di
citur qḋ celebrās anteq̄ dicat primam nō peccat
mortaliter:nisi esset cōtra preceptū aliquod spe
ciale vel statutū. Credo tñ quod cōgruit in talib9
attendere morem ecclesie cathedralis vel collegij
aut regularis cuius est pars vel subdit9. Quidaꝫ
tamē credētes missam esse precipuum memoria-
le dominice passionis:que hora nona cōpleta est
horas vsqꝫ ad nonā prius dicunt. Alij dictis ma-
tutinis primis et tertijs sistunt in sextia. Tunc si-
quidem christusqui per sacerdotem in altaris sa
cramento offertur:ad altare crucis salutifere cre
ditur pcessisse. Qui etiam modus in multis tam
cathedralibus/q̄ regularibus ꝛ collegiatis eccle
sijs laudabiliter obseruatur:in quib9 missa sum-
ma post tertiaꝫ ꝛ ante sextam decātatur. Alij post
sextam ꝛ ante nonam celebrant: quoniam sexta
hora Christus in cruce leuatus est: in quo dolo-
ribus acerrimis laborauit. In his ergo que plus
ad decentiam:reuerentiam ꝛ deuotionem perti-
nent q̄ preceptū: quilibet nō speciali obligatiōe
constrictus suo sensu abundet:qḋ proprie deuo-
tiōi amplius seruire dignoscit̃:eligat. ❡ G Alie
orationes q̄ misse premittēde sunt ad sacerdotis
purificationē ac excitandū deuotionē:que prepa
ramenta dicuntur:sunt quinqꝫ psalmi:scꝫ. Quaꝫ
dilecta tabernacula. Bndixisti dñe. Inclina au-
rē. Credidi propter qḋ. ꝛ De profundis clamaui.
Dicuntur autem ex institutione pape Celestini
fm Guilhel. in rationali:maxime a pontificibus
ꝛ episcopis: ꝛ ex quadaꝫ deuotione ꝛ decentia ac
reuerētia a simplicibus etiā sacerdotibus. Et ra
tionabiliter dicunt̃ q̄nqꝫ: fm Innoc. in de officio
misse:vt quicquid imundū ꝛ facinorosuꝫ quinqꝫ
sensuum trāsgressione cōmissam est: quinqꝫ psal
morū oratione detergatur. Dicunt̃ autē speciali-
ter predicti quinqꝫ psalmi plus q̄ alij quinqꝫ fm
eundem:qꝛ queda in illis continētur que directe
cōueniunt celebraturis altaris mysterijs:ꝛ eucha
ristie sacramentū:vt patet in pā. discurrēti. Pre-
ces vero ꝛ collecte/q̄ adijciuntur:manifeste perti
nent ad impetrandū cordis mūdiciā ꝛ munimē.
Sic psalmi ꝛ orationes que ad lotionē manuū:
ꝛ ad induitionē sacrarū vestium dicantur simul
ꝛ psalmi. Iudica me deus ꝛ discerne. qui ad pgres
sum ad altare legit̃:ad idem pertinent. De cōfes-
sione autē publica que fit ante officij incboatio
nem:ipso quoqꝫ officio quantū ad ea que cano-
nem precedūt:q̄ longiorem tractatuꝫ requirunt:
hic rescindo:ne ad principalis intenti materiam
expositionem videlꝫ canonis tardius veniam9.
❡ H Restat aūt adhuc aliqua pmittere de circū
stantijs tpis assistentiū atqꝫ loci: ꝛ primo de cōse
cratiōis loco. Possunt aūt distingui triplicia cō
secratiōis loca:remota:propinqua:propria. Re-
mota sunt ecclie ꝛ dei tēpla. Propinqua sunt al-
taria. Propria calix ꝛ patena. ❡ Ubi notandū q̄
nō in oī loco fieri debet ꝯsecratio:sed in certo ad
hoc officium specialiter deputato:sicut nec vete.
te. oblatiōib9 q̄libet locus fuerat cōis:sed certus
ad hoc a dño designatus:vnde Deute. xij. pcipi-
tur:qḋ in certo loco quem elegerit dñs deus/offe-
rāt. Uñ dicit̃ ibi. Caue offeras holocausta in oī lo
co quē videris:sed in eo quē elegerit dñs in vna
tribuū tuarū offeras hostias:vñ de cōse. dist. j. c.
j. dicit̃. Si iudei/q̄ vmbre deseruierūt:loca in qui
bus sacrificabāt habebāt cōsecrata:nō in alijs q̄
deo dicatis locis munera deo offerebant: multo
magis nos q̄b9 veritas patefacta: ꝛ gratia per ie
sum christum data est: tēpla dño edificate: ꝛ pro

Triplicia sunt ꝯsecratiōis loca.

Cōsecratio nō dꝫ fieri i omni loco.

melius possumus ornare:eaqꝫ diuinis precib9 et
sctis vnctionibus suis cū altaribus ꝛ vasis: vesti
bus quoqꝫ ꝛ reliquis ad diuinū cultū explendaꝫ
vtēsilib9:deuote ꝛ solēniter sacrare. Et nō in alijs
q̄ dño sacratis ab epis tēplis celebrare:nec sacri
ficia dño offerre debemus. Itē eadē dist. c. nullus
presbyter. dicit siluester papa. Nullus presbyter
missas celebrare presumat:nisi in consecratis ab
epo locis:q̄ sui particeps de cetero voluerit esse
sacerdotij. Et eadē dist. c. sicut. dicit̃. Sicut nō alij
q̄ sacrati deo sacerdotes debēt missas celebrare
nec sacrificia super altare offerre:sic non in alijs:
q̄ in sacratis dño locis. i. tabernaculis diuinis
precib9 ab epis delibutis missas cantare ꝛ sacrifi
cia offerre lꝫ:nisi summa coegerit necessitas. Sa-
tius est ergo missam nō cātare vel audire:q̄ i his
locis vbi fieri nō oportet:nisi summa pro necessi-
tate cōtingat qm̄ necessitas legē nō hꝫ. ❡ Si que
rat̃ q̄ sit tāta necessitas. Rñdetur q̄ illa determi-
nat̃ de ꝯse. di. j. cōcedimus:vbi dicit̃ ex cōcilio tri
burien. Cōcedimus vt sicubi (qḋ peccatis nostris
exigentibus per plurimū factū est) a normanis ꝛ
sclauis:ab vngaris ꝛ a malis christianis: seu ali-
quo qualicūqꝫ modo ecclesie fuerint incense ꝛ cō
buste:in capellis cū tabula sacrata missas iteruꝫ
celebrari: donec ecclesie ipse restaurari queant.
Glo. super verbo. Capellis. i. oratorijs nō conse-
cratis: aliās si consecrate:nō esset opus pmissione.
Uel forte capelle nō erant ecclie:cū antiq̄tus di-
cerentur capelle tuguria caprarū pellibus tecta:
vel hec referas ad solēnitates maximas. Sequit̃.
In itinere vero positis:si ecclesia defuerit:sub di-
uo seu in tentorijs:si tabula altaris cōsecrata:cete
raqꝫ sacra mysteria ad illud officiū pertinētia ibi
affuerint:missaruꝫ solēnia celebrare cōcedimus.
❡ I Et nota qḋ ibi dicitur:concedimus: vbi fm
Alex. de ales notat̃ fauor generalis celebrādi mis
sam tali necessitate ingruente. Nō autem existē-
te tali necessitate:nō licet nisi cōcedēte epo loci.
De volūtate eñ ꝛ cōcessione epi loci sine tali ne-
cessitate licet celebrare missaꝫ in loco nō cōsecra
to:vt de cōse. dist. j. missarū. vbi dr. Missarū solē-
nia nō vbicūqꝫ:sꝫ in locis ab epis cōsecratis: vel
vbi ipse pmiserit:celebranda esse cēsemus. Simi-
liter hr̃ in. c. sic ergo. eadē dist. Debēt ergo cano-
nes in quibus dr̃:qḋ non lꝫ celebrare nisi in locis
consecratis:intelligi:nisi necessitate vrgente:vel
epo loci ꝯcedēte. Hec Alex. Uerūtamē fm Guil.
nō licet celebrare in mari vel fluminibus: vbi p-
babiliter timet̃ ne nutante (aliās nutāte) naui san
guis dñicus effundat̃:aut sacramentū inordina
te cōmoueatur. Introitus tñ misse ꝛ cetera q̄ cōse
crationē nō respiciūt legi pñt. Itinerantes ergo
in mari vel in terra:vbi pdicta haberi nō possunt
ab audit iōe misse in die dñico ac ceterꝫ festis excu
sant̃. Nec i casu fm Sco. in. iiij. di. xiij. q. ij. ligant̃
precepto obligante ad misse auditionē in sabba-
to:qm̄ occurrentibus duobus preceptis incōpos
sibilibus maius pceptum absoluit ab obseruan
tia minoris in tali casu. Est autē rōnabile locum
celebratiōis cōsecratū esse propter sacrosctī cor-
poris xp̄i pñtiam:qḋ ibi cōficit̃:qḋ est sanctū sctō
rum:xp̄s scꝫ oīa sanctificans:ideo oīa ad illud sa
crificium ptinētia ꝯsecrata esse debēt. Sacerdos
ministri:altare:calix:pāni ꝛc. vt dicit Tho. in. iiij.
dist. Etiā pter angeloꝝ p̄sentiā: q̄ fm btm̄ Gre-
go. in dialo. lib. iiij. assistūt illi sacrificio. Item pro
pter orationū nr̃aruꝫ celeriorē exauditionē: pro-
pter deuotionis excitationē: impedimentorū dia
bolice tētationis exclusionē: ceterosqꝫ effect9 bo-
nos ecclie ꝯsecrationē cōsequētes. Et noīe ecclie
hic itelligēde

Questio. Rñsio ad q̄onem.

Alexā. de Ales.

In mari vł fluminib9 nō licꝫ cele brare ꝛ qua re.

hic intelligende sunt etiaz capelle consecrate. In his eñ celebrari põt sine speciali fauore episcopi ipsius loci: eoipso qd est consecrata: vt in. c. si qs. de consecra. dist. j. ⁊ clarius in glo. super illo verbo. Celebrare cõcedimus. eadẽ dist. c. concedim9.

¶ Debet etiã locus consecratus nõ esse interdictus neqz a iure: neqz a iudice. A iure quidẽ: si est pollutus sanguine vel semine. de consecra. ecclesie. c. vlti. Et de adulterijs ⁊ stu. c. significasti. A iudice aũt per interdicti sniam contra locũ latam: nam in talibus celebrandum non est: vt infra dicitur.

¶ K Locus magis ꝓpinquus est altare cõsecratum ⁊ lapideũ: integrũ / non enormiter fractũ. De primo est statutũ in cõcilio Agathensi. qd altaria nõ solũ vnctione chrismatis / sed etiaz sacerdotali benedictione sacrent: vt in. c. altaria placuit. de cõse. dist. j. Et hoc eisdem cõgruitatib9 quibus congruit ecclesiam fore cõsecratã. Scdm

Altaria vt sint lapidea rõnabile est.

j. qd debet esse lapideũ: ptz ex primo: qr alioquin vngi nõ debet: vt in. c. altaria si nõ. vbi statuit ex cõcilio Epponensi. qd altaria si non fuerint lapidea: chrismatis vnctione nõ consecrẽtur. Est autem rationabile ꝙ altaria sint lapidea: fm Alex. de ales. parte. iiij. q. xxxvj. mẽbro. j. ꝓpter lapidis cõditatem: fortitudinem siue durabilitatem: ⁊ propter significationem. Nam propter cõmunitatẽ est facilis ad habendum: propter durabilitatem habet aptitudinem vt cõsecretur. Nõ enim cõueniret qd aliqd vnctione sacra ꝯsecraret: nisi esset solidũ ⁊ durabile. Propter significationem: nam

j. Cor. x.

petra xpm significat ⁊ xpi fidẽ. vnde. j. Cor. x. Petra aũt erat xps. ⁊ Mat. xvj. Super hanc petram i. fidei cõfessionẽ: edificabo ecclesiã meam. Nã vt xps fundamentum est ecclesie: ita ⁊ fidei Christi. Utrũqz eñ dicit aplus. Primum. j. Cor. iij. Fundamentũ aliud nemo potest ponere / preter id quod

Heb. xj.

positũ est: qd est xps iesus. Scdm Heb. xj. Fides est substantia rerũ sperandarũ. Nunc aũt in altari xps offertur: ⁊ fides necessaria est ⁊ quantũ ad consecrationem: ⁊ quantũ ad susceptionẽ. Quod vero in vete. testa. de diuersis materijs fiebant altaria scz de lignis sethim. Exo. xxvij. Itez de auro iij. Regũ. vij. Salomon fecit altare aureum. Item de terra. Exodi. xx. alia est ratio: qm in veteri testamento vnum tantum fuit altare holocausti: ⁊ hoc in deserto mobile erat cũ tabernaculo: ideo congruebat vt esset ligneum. In templo vero hierusalem immobile sed vnicum: ideo potuit fieri de auro: quod fieri non posset si multiplicandũ fuisset: fm quod in lege euãgelica multiplicatur: propter materie raritatem ⁊ preciositatem: vnde nec ligno: nec terre: nec auro cõueniunt cõditiones altaris que dicte sunt: saltez cuilibet simul. s.

Non oportet figurã in oib9 circũstantijs rñdere figurato.

cõitas soliditas ⁊ significatio. Nec oportet figuram in oibus circũstantijs rñdere figurato: nec est contra predicta quod in ecclesia lateran. est altare ligneũ: qd quidem altare ob apostolorũ principis (qui super hoc altare dr dominicũ celebrasse sacrm) ⁊ sanctorum precedentium martyrũ reuerentiam reseruat. Licet beat9 Siluester papa decreto firmasset: vt nullum deinceps altare esset nisi lapideũ. Hoc quoqz altare idem beatus Siluester stabiliuit: vt super illud nullus nisi roman9 pontifex audeat celebrare. Ab episcopatu autem a ploꝝ principis vsqz ad tẽp9 beati. Siluestri seuiente persecutorum rabie: certa non erat episcopalis statio: sed vbicũqz necessitas compulit: siue in criptis: siue in domibus religiosorũ: siue alijs quibuscũqz locis missam celebrabãt super altare ligneũ in modũ arce cõcauũ: quod portabatur a sacerdotibus vbicũqz romanus eps latitabat: sic

per qd die cene ⁊ sabbato sequẽte a summo põtifice ministerium peragit sacerdotale. Hec Alex.

¶ L Tertiũ scz qd dz esse integrum / nõ enormiter fractũ: ptz de cõsecratione ecclesie vel altaris c. j. ⁊ c. qd in dubijs: qd si altare motuz fuerit: aut lapis ille solũmodo superpositus qui sigillum cõtinet cõfractus aut diminutus: dz denuo cõsecrari. Motum. i. mutatum quoad formam: ita quod formam amiserit per diminutionẽ vel augmẽtũ: dicit glo. Tabula eñ ꝯsecrata de loco ad locũ mouetur: nec tamen consecratur. ca. cõcedimus. de cõsec. dist. j. Quod verum est si non est affixa structure inferiori sicut altare portabile. Cõsecratio eñ altaris presertim intelligit esse in coniunctione mense. i. lapidis superioris ⁊ structure inferioris: ergo si mẽsa fuerit mota: vel aliqs de lapidib9 inferioribus tangens ipsam: execrat altare: ⁊ est cõsecrandũ. Hec glo. in ca. si motũ. de cõse dist. j.

Pisanus.

Dicit tñ Pisanus ꝙ hoc intelligit de lapidibus principalibus. Similiter dicit qd nõ est reconsecrandum altare: si tota mensa cum sibi adherentibus transferat. Quandocũqz aũt sigillum quo sigillant reliquie: fractũ vel diminutum fuerit: siue sit in tabula: siue mensa: siue in structura inferiori: execratũ est altare ⁊ recõsecrandum. Et dicitur enormiter lesum: qr lesio modica non execrat altare: vt in ca. ligneis. de cõse. eccle. Que aũt dicatur enormis lesio: dicit glo. in. c. si motuz de cõsecra. di. j. Si est enormiter fracta vltra scz medietatẽ. Alij dicũt vt Guil. quando per diminutionẽ non tollit forma: nõ cẽset enormis. Scdm Host. autẽ tunc est enormis quãdo in angulis siue in cornibus in quibus precipue solet fieri altaris cõsecratio. s. inunctio fit lesio talis: credo per quã tollit pars inuncta. Uel enormis destructio debet esse talis: que inducat deformitatẽ arbitrio epi iudicandã: fm Innocẽ. Similiter si fit additio: per quã nõ tollit forma altaris: nõ est reconsecrandũ qr sacrum trahit ad se non sacrum dicit glo. in allegato ca. si motum. Etiã sine reliquijs altare cõsecrari nõ debet: vt in. c. placuit. de cõse. distin. j.

Que dicat enormis lesio.

¶ Dicitur etiã altare quasi alta ara ratione sit9: qr eleuatum est super terram. Item rõne sacrificij altissimi: corporis. s. ⁊ sanguinis dñi. Uel dicitur altare ab ardore: qr in lege veteri holocausta cremabantur in altari: ex qua lege traxit originem. Uerũtamen noe primũ altaris ritum exhibuisse credit. Geñ. viij. Edificauit noe altare domino. Deinde abraam vsum altaris in oblationibus habuit: ex hinc ritus legalis sacrificij in altarib9 inoleuit. ✱ ¶ M Debet autẽ altare ornatũ esse duabus pallis / ⁊ corporali cõsecratis de sindone mũda: nõ de serico aut intincto: sz albo / terreno / lineo. de cõse. dist. i. cõsulto. vbi dr. cõsulto omniũ statuimus: vt sacrificiũ altaris nõ in serico pãno: aut intincto quisqꝫ celebrare missaz presumat: sz in puro linteo ab episcopo cõsecrato: terreno: scilicet lino procreato / atqz contexto sicut corpus domini nostri iesu christi in mũda sindone linea sepulchrum fuit. Rationabiliter quidem duplici ratione. s. mũdicie maioris: ⁊ mysterij profundioris. Inter oia enim gña pãnorũ illa q sunt de lino puro ad candorem perspicuum ꝑducta mundissima sunt: ⁊ mundari meli9 psnt: ⁊ ꝓfundi9 sigãt q dño ꝯtingebãt: vt allegati canonis vba insinuãt. Dicit eñ in lino puro: in q notat innocẽtia ⁊ puritas omnimoda sine quacũqz macula saluatoris. Purũ est eñ cui nihil alteri9 nature est ꝑmixtũ. Sequit terreno: quo notat corp9 saluatoris passibile ⁊ mortale: de corpe terreno ꝟginis assumptũ. Addit: lino ꝑcreato atqz cõtexto. i. panno lineo

Altare vnde dicat.

✱ Altare vt qbusdã plz dr quasi alta ara: ꝑpt altitudinez sacrificij qd desup ꝯficitur.

Gen. viij.

multiplici tōsione ad candorē perducto: quo notat xp̄s: q̄ multiplici cruciatu ꝛ p̄ssurā puenit ad gloria: repr̄itat deniqꝫ sindonē mundā: qua dn̄i cū corpꝰ sepulture traditū fuerat inolutū. ¶ Debet etiā altare igne sine lumine celebrationis tp̄e esse fulgidū: de quo in. c. vlt. de celeb. missa. Sacerdos sine igne celebrās puniť. Scribiť etiā Leuit. vi. Ignis in altari meo semp ardebit. Ille ignis ēt sub aqua vixit. lxx. annis babylonice captiuitatꝫ: vt habeť. ij. Mach. j. q̄ extinctus fuit antbiocho vēdēte sacerdotiū iasoni: vt dicit Aug. ꝛ hť. j. q. j. sicut eunuchus. Significat aūt ignis sine lumen fidē ppl̄i: q̄ nō dꝫ esse absconsa sub modio: sed manifesta posita sup cādelabrū: vt ingredientes ecclesie vnitatē: videāt opa ex fide relucētia: ꝛ glorificent patrem q̄ in celis est. Et rōnabilr adhibetur ignis luminosus: vbi ille tractať qui venit ignem mittere in terrā: quē vult vehemēter accendi. Luce. xij. Qui qꝫ de se dicit. Ego sum lux mūdi: qui sequiť me nō ambulat in tenebris: sed habebit lumen vite. Joā. viij. ¶ .N. Locus proprius cōsecrationis: quo. s. imediate sacramētales ptinenť sp̄es: sunt calix ꝛ patena: ꝛ est corporale: sed de illo iam dictū est. Calix ergo ꝛ patena / quales esse debent: determinatū est in pcilio Remenś. ꝛ hť de cōsec. dist. j. calix. vbi dī sic. Calix dn̄i cū patena si nō ex auro oīno: ex argento fiat. Si quis aūt tā pauper est: saltē vel stāneū calicē habeat. De erea aūt ꝛ aurichalco nō fiat: q2 ob vini virtutē eruginē facit pariterqꝫ vomitū puocat. Nullus aūt in ligneo aut vitreo calice p̄sumat missam cātare. Itē eadē di. c. vasa. legiť q̄ vasa in q̄bꝰ sacrosctā cōficiunť mysteria: sunt calices ꝛ patene. De quibꝰ Bonifacius martyr ꝛ ep̄s interrogatꝰ. Si liceret in vasculis ligneis sacra conficere. R̄ndit: quondam sacerdotes nō aureis: sed ligneis calicibꝰ vtebāntur. Seuerinus. xvi. romanꝰ ep̄s patenis vitreis missas celebrari cōstituit: deinde Urbanus. x. papa oīa ministeria sacra fecit argētea. In hoc enim sicut in reliq̄s cultibꝰ magis ꝛ magis p incremēta tēpoꝝ decꝰ succreuit ecclīarū. Nostris em̄ diebus: qui serui patrissa. sumꝰ: ne decꝰ matris ecclie minuať: sed magis cumuleť / ꝛ amplificeť: statuimus / vt deinceps nullꝰ sacerdos sacrū mysteriū corporis ꝛ sanguinis dn̄i nr̄i iesu xp̄i in ligneis vasculis vllo mō pficere p̄sumat: ne vn̄ placari dꝫ: inde irascať deꝰ. Hec ibi. Hoc statutū factū fuit in pcilio triburicen̄. ¶ Si replicať calix f̄m Hug. significat sepulchrū: patena lapidē suprapositū: quod qui fuit excisum de petra. Mar. xv. videť quod calix esse deberet de petra. R̄ndeť q̄d non conueniret celebrare in vase lapideo: pp̄ter vasoꝝ lapideoꝝ ineptitudinē. Neqꝫ in ligneo propter porositatē ꝛ humoꝝ imbibitionē. Neqꝫ in vitro / vel crystallo pp̄ter fragilitatē: ne sic dn̄icus sanguis effusionis piculo exponať. Nec opꝫ q̄d signās ꝛ signatū in materia cōueniāt: vn̄ ꝛ calix aureꝰ ꝛ patena propter forme pcauitatē ꝛ sacramētalē veri corporis ꝛ sanguinis xp̄i cōtinētiā: sepulchrū dn̄i repñsentāt. ¶ Si iter obijciť illud Ambro. lib. de officijs: ꝛ hť. xij. q. ij. aurū. Aurū sacra nō q̄rūt: neqꝫ auro placēt q̄ auro nō emunť. Ornatꝰ sacroꝝ: redēptio captiuoꝝ est: ꝛ vere illa sunt vasa p̄ciosa q̄ redimunt aīas a morte: ille verus thesaurus est dn̄i q̄ operať q̄d sanguis eiꝰ operatꝰ est. Ex quibꝰ videť q̄ aurū nō dꝫ impēdi in vasa sacri mysterij: sed in alimoniā pauperū ꝛ redēptionē captiuoꝝ. R̄ndeť q̄ q̄ beatꝰ Amb. ꝛ canon ibi loquiť in casu q̄ res ecclie distraheťde sunt. s. in extrema necessitate p alimonia pauperū: ꝛ p redemptione captiuoꝝ. Un̄ dī ibi. Nōne dicturꝰ es dn̄s. Cur passus es tot inopes mori fame. Et certe habebas aurū de quo ministrasses alimoniā. Cur tot captiui in captiuitatē ducti / nec redēpti ab hoste occisi sūt. Quid dices? Timui ne tēplo dei ornatꝰ deesset respondebis. Aurū sacramēta nō querunt ꝛc. vt. s. Aliqui exponūt sic. Nō q̄rūt ad sui efficaciam: nō em̄ minorē efficaciā habēt si in alterius modi vasis cōficianť. Uel nō querūt ad hoc vt inde magis placeāt. Nō em̄ ex eo q̄ in auro cōficiunť magis placent deo: sed ex cōficientiū sanctitate ꝛ virtute. Hec Alex. Nūc de cōsecrationis tp̄e.

Anrū nō dꝫ impēdi ī vasa sacri mysterij: s; ī alimoniā pauperū / ꝛ redēptionē captiuorum.

Leuit. vi.

Ignis in altari quid significat.

Luce. xij.

Questio.

Responsio.

¶ Lectio. xiiij.

A Equitur nūc de tp̄e siue horis diei q̄bꝰ missam celebrať cōgruit. Ubi premittendum q̄d duplex ē missa: q̄dā ē missa cōuentualis siue popularis q̄ tanq̄ pncipale diei officiū / in pūcta totiꝰ ppl̄i seu parochianoꝝ diebꝰ singulis celebrať: q̄ ꝛ parochialꝫ missa solēnis publica vel summa q̄nqꝫ appellať. Alia est missa puata peculiarꝫ vel votiua: q̄ a sacerdotibꝰ ex sp̄ali instōne: beneficio vel deuotione nō sic pro toto pplo celebrať. De p̄mis. c. vt dn̄icis. de parochijs. De scd̄is hť in. c. q̄dā laicoꝝ. de celeb. missa. Et de vtrisqꝫ loqť Aug. in. c. ꝛ hoc. de cōse. di. j. vbi dicit attendendū vt misse peculiares: q̄ per dies solēnes a sacerdotibꝰ fiūt: nō ita in publico fiāt: vt pp̄ter eas a publicis missaꝝ solēnijs: q̄ hora tertia canonice fiūt abstrahať: s; sacerdotes q̄ i circūitu vrbis: aut in eadē vrbe sunt: ꝛ ppl̄s in vnū ad missatū publicā celebrationē pueniāt. De missis igiť solēnibꝰ dī: q̄d tribꝰ horis institute sunt: scꝫ tertia hora diebꝰ festiuis: sexta in diebꝰ pfestis: nona in diebus ieiunioꝝ. de cōse. di. j. c. nocte sctā natiuitatis: vbi dī. Reliq̄s vo tp̄ibꝰ missaꝝ celebrationes ante horā diei tertiā minime sunt celebrāde: q2 in eadem hora ꝛ dn̄s crucifixus est: ꝛ super apl̄os sp̄ūsctūs legiť descēdisse. Itē in. c. solēt. eadē dist. innuiť q̄d tp̄e ieiunioꝝ missa nona hora celebrari dꝫ. R̄ō assignať a doctoribꝰ: nā in missa recoliť mors xp̄i q̄ hora tertia crucifixus est linguis iudeoꝝ: hora sexta manibꝰ militū: hora nona expirauit. In ieiunijs vo q̄tuor tēpoꝝ: dū ordīes celebranť: pōt missa post nonā circa horā vesptinā cātari. In sabbato aūt sctō pasche: circa noctis initiū: vt l. c. solēt. alle. §. l ieiunijs. Incipit aūt noctꝫ initiū in vespera: q̄ ē extrema ps diei. i. vltia. Ultima aūt ps diei icipit stati post horā. ix. trāsacta meridie. Et hoc f̄z modū loquendi p̄hoꝝ: q̄ dicūt q̄ q̄libet ps ptinui minor medietate pt̄gēs vsqꝫ ad vltimū eiꝰ pūctū: ē eiꝰ vltia ps: f̄z hoc multas ptes eiusdē ptinui vltias pcedētes: q̄rū tn̄ vltiaꝝ ptiū semp vna est ps alteriꝰ. Sic i pposito. Pars diei designata post meridiē i. post medietatē diei: pōt dici ps eiꝰ vltia: q̄uis nō f̄z vsualē loquēdi modū. Et p q̄nto est vltia ps diei: pōt vocari sequētꝫ noctꝫ initiū; vel i pposito illa ps diei sabbati scti: cū nocte seq̄nte ad diē sctissimū pasche pputať. vn̄ dī i ofone Deꝰ qui hanc

Duplex est missa.

Augustinꝰ

q̃ hãc sacratis. noctem glia dñice resurr. illustras. Silr dr̃ in bñdictiõe paschal cerei. Hec nox ẽ i q̃ destructis vinculis mortis xp̃s ab iferis victor ascẽdit. Et sʒ hoc posset itelligi. c. sabbato: de cõ. di. iij. vbi dr̃. Traditio eccl'ie hʒ illo biduo: scʒ parasceue ꝛ scto sabbato pasche sacra penit⁹ nõ celebrari. Loq̃r de sacro eucharistie. Qd' vero videt̃ si pars diei post nonã ad noctẽ referat̃. De hoc vt dc. c. ꝙ a p̃ribus lxxv. di. ꝛ gl. ibidẽ multipliciter. ¶ B Sʒ videt̃ ꝙ di canones de sabbato scto pasche: ꝛ q̃tuor tẽpor quãtũ ad horas diei abrogati sint ꝑ ↄtrariã ↄsuetudinẽ: qm̃ neqʒ in vrbe: neqʒ in capella pape p̃nte sũmo põtifice officiũ differt̃ vsqʒ ad vespas: vel vsqʒ ad initiũ noctis: sed vsqʒ ad meridiẽ terminat̃: lʒ seruet̃ quãtũ ad horas canonicas ꝑsoluẽdas. Nã i sabbato scto pasche / oẽs hore minores legunt̃ an̄ officium misse: ꝛ vespe includunt̃ misse officio: ꝛ eadẽ orone q̃ cõplenda dr̃: missa ꝛ vespere simul ↄcludunt̃. Sic in ieiunijs ꝑfestor none in multis eccl'ijs legunt̃ statim post missam: tñ an̄ meridiẽ ꝛ p̃ãdij horã. In q̃dragesima vero none an̄ missam legũtur: ꝛ vespe statim post missaʒ an̄ meridiẽ dr̃r: ꝛ hora refectionis vltra meridiẽ nõ differt̃. Et si sic intelligũtur hore hodie stat ↄstitutio ↄcilij Cabilonen̄. de cõse. dist. j. solẽt: vbi dr̃. Solẽt p̃les q̃ se ieiunare putãt in q̃dragesima: mox vt signũ audierint ad horã nonã comedere: q̃ nullatenus ieiunare credendi sunt: si an̄ mãducauerint q̃̃ vespertinũ celebret̃ officiũ. Cõcurrẽdũ est eñ ad missas: ꝛ auditi missarũ solẽnijs ꝛ vespertinis officijs: ꝛ largitis elemosynis ad cibũ accedẽdũ est. Si vero aliqs necessitate ↄstrictus fuerit: vt ad missam venire nõ valeat estimata vespertina hora cõpleta oratione sua ieiuniũ soluat. Si aũt ꝑ horã nonã ꝛ vespertinã intelligunt̃ hore diei: meridiẽ scʒ seq̃ntes: manifestum est gn̄alẽ eccl'ie ↄsuetudinẽ in oppositũ laborare. ¶ C Misse vero priuate p̃nt celebrari a p̃ncipio diei: vsqʒ ad horã misse publice inclusiue: siue hora tertia: siue sexta: siue noua celebretur. Satis in hoc cõcordant doc. ꝛ sil' eccl'ie rit⁹. Vñ Leo papa ad dioscor alexandrinũ ep̃m. Necesse est inq̃t vt q̃dã ppl'i pars sua deuotiõe priuet̃: si vni⁹ tm̃ misse more seruato sacrificiũ offerre non p̃nt: nisi prima diei ꝑte ↄuenerint: vt habetur de ↄse. di. j. Necesse. vbi in rubro ꝛ nigro dicit̃. Etiã prima parte diei missas celebrare lʒ. De nocte aũt exceptis noctibus dñice natiuitatis ꝛ resurrectiõis: de q̃bus hr̃ in. c. de ↄse. dist. j. Nocte: ꝛ. c. solent: nõ licʒ celebrare: q: hoc sacramentũ ad tẽpus gratie ꝑtinet: qd' per diẽ designat̃: iuxta illud Roma. xiij. Nox p̃cessit: dies aũt appropinquauit. Et dicit Guil. Credo ꝙ q̃ scienter ante diẽ celebrat: cũ hoc sit cõtra gn̄alẽ eccl'ie ↄsuetudinẽ: mortaliter peccet: nisi sit sup̃ hoc sp̃aliter per ep̃m vel superiorẽ dispẽsatũ. Videt̃ tñ ꝙ ille non sit gn̄alis mos eccl'ie: cũ in hyeme freq̃nter celebret̃ hora sexta post mediã noctẽ dum adhuc tenebre sunt. In casu tñ vt p̃ cõicãdo infirmo in mortis ꝑiculo ↄstituto: dum aliã nõ haberet̃ eucharistiã: lʒ ante diẽ celebrare: s̃m Alex. ꝛ Pet. de pal. Principiũ aũt diei accipiendũ est nõ ab ascẽsu solis sup̃ nostrũ orizontẽ vt dicit Sco. in. iiij. dist. xiij. q. ij. sʒ ab illa hora ex q̃ radij solares incipiũt illuminare n̄rm hemisp̃heriũ: qd' dr̃ p̃ncipiũ aurore: ꝛ incipit vna hora ꝛ q̃nta parte hore ante corporalẽ solis ortũ: s̃m autorẽ lib. de crepusculis: ꝛ ꝑʒ per situationẽ linee crepusculi in facie astrolabij. Hec Sco. ¶ D Consequẽter videẽdũ de circũstantib⁹. de hoc aũt sic habet̃ de ↄse. dist. j. c. hoc quoqʒ: ex constitutione sotheris pape. Hoc q̃ʒ statutũ est: vt nullus p̃sbyter missarũ solẽnia celebrare p̃sumat: nisi duobus p̃ntib⁹: sibiqʒ r̄ndentib⁹: ꝛ ip̃e terti⁹ habeat̃: q: cũ pluraliter ab eo dr̃. Dñs vobiscũ: ꝛ illud in secretis. Orate pro me ꝛc. aptissime conuenit: vt ip̃ius r̄ndeatur salutationi. Ad hũc aũt canonẽ ita r̄ndet Alexã. de ales par. iiij. q. xxxj. mẽbro. v. Dicendũ ꝙ quedã retroactis t̃pib⁹ statuta erãt ob reuerentiã tãti mysterij: q̃ postea abrogata sũt ꝑ vsuʒ ꝛ ꝑpter necessitatẽ ꝛ vtilitatẽ. Multiplicato eñ numero presbyterorum: necesse fuit ꝛ vtile (ne freq̃nter cessarẽt a missarũ solẽnijs) vno assistẽte celebrare. Sacerdos vero dicẽdo. Dñs vobiscũ: ꝛ Orate pro me: loquit̃ eccl'ie: ꝛ ad eccl'iam dʒ ↄuertere intentionẽ. Et ita qd' dr̃: ꝙ null⁹ p̃sumat celebrare nisi duobus p̃ntibus ꝛc. intelligit̃ quantũ ad intẽtionẽ sacerdotis q̃ dʒ ↄuertere intẽtionẽ ad plures: vel assistẽtes: vel ad eccl'iam: q̃ plures verbis expressis r̄ndeãt vel voto. Vel põt dici ꝙ intẽtio decreti est: ꝙ null⁹ ex ↄtemptu celebret vno tm̃ assistẽte: bñ tñ põt i necessitate: vt Inn̄. recitato decreto r̄ndet sic. Aliud est necessitatis articul⁹: ꝛ aliud religiõis ↄtẽpt⁹. Pie q̃ʒ credẽdũ est: ꝛ satis autoritatib⁹ sacris ↄprobat̃: ꝙ angeli dei comites assistũt orãtibus: s̃m illd' ꝑphete. In cõspectu ãgelor psallã tibi de⁹ me⁹: ꝛ illud Tob. xij. Qñ orabas cũ lachrymis et sepeliebas mortuos ꝛ derelinq̃bas prandium tuum ꝛ mortuos abscõdebas ꝑ diẽ in domo tua: ꝛ nocte sepeliebas eos ego obtuli orõnẽ tuã dño. Ad idẽ est btũs Greg. iiij. dialo. ꝛ s̃m Bern̄. serm̄. de dedicatiõe. Dicit etiã glo. in. d. c. ꝙ reclusus missam sol⁹ cãtare põt dũ clerici copia nõ suffragat̃. ¶ E Sʒ circa p̃missis de loci ꝛ t̃pis circũstãtijs q̃rit̃ q̃ pena illor: q̃ ex p̃missis aliqd' horũ omiserint: puta q̃ nõ vestib⁹ sacris: aut in loco nõ sacro: seu vasis indebitis siue igne vel t̃pe incõgruo celebrarẽt aut p̃dictorũ aliqua vel plura omitterẽt. Ad hoc r̄ndet̃ primo ꝙ omissio hor oim vel aliquor: ceteris existẽtib⁹ q̃ supra ad celebrationẽ eucharistie de necessitate req̃ri exp̃ssa sunt. s. debitis materia: forma: ministro: ꝛ itẽtione: nõ ipedit effectũ principalẽ ↄsecratiõis: q̃ est trãssubstãtiatio panis ꝛ vini in verũ corpus ꝛ sanguinẽ dñi n̄ri iesu xp̃i. Nã hec: scʒ vestes / locus / t̃ps / vasa / ignis / ministri / circũstãtes / p̃uie orones: ꝛ silia sũt de gñe illor q̃ nõ simplr ad ↄficiendũ req̃runt̃: qm̃ nõ req̃runt ex ordinatione xp̃i: q̃ sacr̃m hoc instituit: ꝛ sine his cõsecrauit: sʒ req̃runt̃ ex ordinatiõe eccl'ie: licʒ nõ t̃pe vno: sed successiue ob reuerẽtiã tãti sacramẽti: ob significationẽ: ꝛ deuotiõis tã populorum q̃̃ ministror excitationem: eccl'ia aũt circa sacramentor essentialia nihil immutat. Sicut eñ sacramenta a solo deo poterãt institui: ita a solo deo p̃nt mutari: ab eo nãqʒ sacramẽta instituũtur: a quo habent cũ certitudine efficaciã: quippe cum sint signa practica: efficacia ꝛ certa. Certitudinẽ autẽ ꝛ efficaciã nemo sacramẽtis dare põt nisi sol⁹ de⁹. Siquidẽ effect⁹ sacramentalis est gr̃a inherẽs vl' subsistens: scʒ charitas isusa vel corp̃is xp̃i ꝑ trãssubstantiationẽ p̃sentia: ꝛ vtrũqʒ a solo deo est q: gratiã infundẽdo creat: ꝛ naturã trãssubstantiãdo mutat: sequit̃ ꝙ solus deus sacramenta instituit. Vñ minus bene sentiunt q̃ sacramẽta q̃dam ab apostolis aut ecclesia asserunt instituta: licet ap̃li precones esse poterãt institutionis a christo facte. Tñ circa ritũ ꝛ vsum sacramẽtor eorumqʒ dispensationẽ ecclesia quedã instituere põt: atqʒ per eã instituta mutare pro rerũ ꝛ tempor q̃litate. Sn̄ia est doc. subt. in. iiij. distin. iiij. q. iij. ꝛ alijs plerisqʒ locis. Nihil aũt dubiũ q̃n omittẽs aliq̃d p̃dictor ex ↄtemptu aut sciẽter q̃n peccet mortaliter.

Leo papa.

Tp̃s gr̃e ꝑ diẽ designatur.

Qñ sit accipiendũ p̃ncipiũ diei.

Thobie. xij.

Questio.

R̄nsio ad q̃stionem.

Eccl'ia circa sacram̃ẽtorũ essentialia nil immutat.

Excōicatio minor q̄nq̄z a iure: q̄nq̄z a iudice incurritur.

Excōicatio vero minor nō est nisi excōicatio fm quid: qz fm quid excludit a cōione fidelium: qz in sacramentis tm̄. Hec incurritur q̄nq̄z a iure: q̄nq̄z a iudice. A iure quidē in casibus pene innumerabilibus qui oliz fuere pauci. Nec tn̄ a iure: nec a iudice infligi debet nisi pro mortali. Nec quocūq̄z: sed graui: qd̄ etiā ɔcomitaƚ contumacia: qz q̄diu aliquis paratus est satisfacere pro culpa: et audit ecclesiā: quare habendus esset sicut ethnicus ⁊ publicanꝰ: cū fm x̄pm: pena ista infligatur quasi vltima illi q̄ non vult audire ecclesiā: q̄ est finaliter contumax. Hec relaxaƚ per illū qui excōicauit: si est excōicatio a iudice vel eius superiore. Scd̄o vero a iure: p absolutionē eius q̄ condidit ius: vel cui absolutio est reseruata aut commissa vel concessa. Ista pena cōparata ad precedētē: est simplr grauior: qz excludit ab oī cōmunione fidelium alias licita. Irregularitas vero tantuz ab his q̄ ptinent ad ordines. Sed ista reputaƚ leuior: qz facilius remittiƚ. Sed hoc est appositū: nam ideo facilius remittiƚ: qz grauissima est: ⁊ a pluribꝰ excludit. Ille etiā due pene/irregularitas ⁊ excōicatio possunt esse publice vl̄ priuate. Et quoad hoc q possunt esse priuate sunt minꝰ graues/q̄ altera vtra duarum primarum que semp sunt publice.

De interdicto.

¶ f Quinta pena est interdictū que est arctatio a quibusdam actibus ecclesiasticis exercēdis: vel ab assistendo quibusdam talibus. Et illa pena licz aliq̄n possit infligi loco ⁊ nō psone: q̄nq̄z persone ⁊ non loco: q̄nq̄z vtriq̄z: ⁊ sicut infligiƚ ita seruanda est: tn̄ vt est distincta pena a ceterꝭ: frequentiꝰ infligitur loco ⁊ nō psonis. i. nō nisi vt in loco: vt scz in tali loco nō liceat celebrare solenniter diuina: nec aliis interesse. Illa pena interdicti seu prohibitionis cōtrahiƚ q̄nq̄z a iure: vt exēpli gratia. De receptantibus extraneos vsurarios: quoꝝ terre/q̄diu in eis fuerint: ecclesiastico sunt supposite interdicto: vt in ca. vsurarū voraginē. de vsuris lib. vi. Infligiƚ vero a iudice ppter causas innumeras: ɔmunius tn̄ propter inobedientiā populi terre: relaxaƚ p illū q̄ posuit interdictum. Q̄nq̄z et a iure: vt in ca. alma mater. de snia excōi. lib. vi.

De suspensione.

¶ Sexta pena est suspēsio: ⁊ est pbibitio alicuiꝰ ab aliquo alias sibi cōueniente: ⁊ hoc ad tp̄s. In hoc distinguiƚ ista pena specialiter contra alias.

Multiplex est suspēsio

Hec est multiplex. Quedā est suspēsio ab officio: ⁊ quedā a bn̄ficio: quedā ab ingressu ecclesie. Et incurritur aliquādo a iudice: aliquando a iure. Tollitur autem ab eo qui eam tulit vel eius superiore. Istam materiam latius tractat Scotus di. xix. q. i. lib. iiii. Hec breuiter tacta sufficiāt.

¶ Lectio. x. A

Tertium ordinate ɔsecrationis impedimentū remouenduz/nec est culpa nec pena. Et hoc est duplex: scz solutio ieiunii nature: ⁊ corporalis immundicia in certo casu. ¶ Circa pmū est notanduz fm doctorē Sco. q. iii. di. viii. li. iiii. q duplex est ieiuniū scz nature: ⁊ ecclesie.

Duplex est ieiunium.

Ieiuniū nature est carētia cibi suscepti in stomachū: vel in via ad stomachū a pncipio diei a quo q̄s dr̄ ieiunus. Cibi dico fm Durandū: hoc est cuiuscūq̄z rei q̄ nutrire pōt siue in se: siue alteri ɔiūcta. Ieiuniū ecclesie ē quo aliq̄s vnā comestionē vnius diei non transgreditur per extraordinariā refectionem fm morem ecclesie. Unde ea que sumuntur propter alios cibos deducendos: puta potum post prandium: vel digerendos: sicut species medicinales aut electuaria: ieiunia ecclesie non soluunt. Ita nec medicina qualibz hora diei sumpta. Per hoc ad propositum dicitur: q tā ad celebrandum/q̄ ad manducandum ordinate ⁊ licite: nō sufficit ieiuniū ecclesie: sed regulariter requiriƚ ieiuniū nature. Hoc patet per btm̄ Augu. ad inq̄sitionē ianuarii: ⁊ habetur i canone de cōsecra. dist. ii. liquido. Placuit spūisctōvt ad honorem tanti sacramēti: prius in os christiani dominicaz corpus intraret/q̄ alii cibi. Et ratio huius principalis est diuina institutio/ quā christus discipulis suis dedit: vel p ipsos ɔmulgauit: vel saltē instituendū relinq̄t. Ad qd̄ sonat canō allegatꝰ dicta. Nāq̄z saluator/quo vehemētius ɔmēdaret mysterii huiꝰ altitudinē: vltimū hoc voluit infigere cordibus ⁊ memorie discipuloꝝ: a quibꝰ erat ad passionē digressurus. Et sequiƚ ad ppositum. Et ideo nō precepit quo deinceps ordine sumeretur: vt apostolis p quos ecclīaz dispositurꝰ erat huc locū: scz institutionis seruaret. Et p hoc tollitur obiectio de christo: q̄ post agnū typicū cū discipulis comestū: eucharistiā sumpsit ⁊ dedit: propter causam scz statim supra expressaz. Et vt figurā veritas sequereƚ. Ibi quoq̄z noua inchoaret: vbi vetera terminabat. De quo. l. vnde seq̄tur in authori. Aug. Si enim christus maluisset vt post cibos alios semp reciperetꝭ: credo q eum moiē nemo mutasset. Cū vero ait apl̄s de hoc sacramento loquens. Propter qd̄ fratres cum venneritis ad manducādū: inuicem expectate: si quis esurit: domi manducet: vt nō ad iudiciū cōueniatis. Statim subtexuit q̄ ad sacramenti eiusdē ordinē pertinent: scz quo modo ieiuni ⁊c. Cetera cū venero disponā. Ubi datur intelligi: qz multū erat vt epistola illis totū agendi ordinem insinuaret: qd̄ vniuersa p orbē seruat ecclesia ab ipso ordinatuz esse qd̄ nulla regionū diuersitate variatur. Hec ibi. Probaƚ etiā idē p ca. ex pte. de celebratiōe missa. vbi diciƚ q sacerdos nō debet vinū perfusionis. i. ablutionis accipere: cū voluerit eodē die missam aliā celebrare. Itē. vii. q. i. ca. nihil. Nullus post cibum ⁊ potum q̄dlibet etiā minimū: missas dicere presumat. Sic ergo ablutio que tn̄ ad cautelā accipiƚ: ⁊ modica est/impedit: quāto magis aliē qd̄ in os sumiƚ: ⁊ in ventrē traiciƚ impedit. Et q̄dem rōnabilis est hec institutio ppter tanti sacramenti reuerentiā: q̄ minor est regulariter in pranso q̄ ieiuno. Et vt prius queraƚ cibus spūalis quā corporalis. ¶ B Sed dice. Dictum est q ieiuniū nature est abstinentia a cibo a principio diei. Uñ sumiƚ principiū diei? Ad hoc diciƚ: lz principiū diei fm diuersos diuersimode sumaƚ. Nā q̄dam a meridie: quidā ab occasu: quidā ab ortu solis diē incipiūt. In proposito tn̄ fm beatum Tho. dist. xii. iii. ecclesia incipit diez a media nocte. Et ideo si quis post mediā noctē aliquid sumpserit per modum cibi aut potus: non debet illa die celebrare: nec cōionez sacramēti participare. Nec refert dicit beatus Tho. in. iii. par. summe: ⁊ post eū Durandus: vtrū post cibū ⁊ potū dormierit: aut etiā cibus digestus sit quantū ad rationē pcepti. Et hoc est contra glo. in. c. ex parte. de cele. missa. dicentem. Anteq̄ cibus digestus sit: corpus christi sumi non debet. Et allegat ad hoc cano. tribus. de ɔse. dist. ii. Sed ille canon nihil ad propositum qz loquiƚ de ieiunio seruādo post sumptionem sacramenti: non ante. Unde dicit. Qui mane sūpsit sacramentū ieiunet vsq̄z ad sextam: qui tertia vel quarta:

Uñ sumiƚ principium diei.

quarta: vsq ad vesperā. Sed & hocipsum abrogatum est per ecclesie generalē cōsuetudinē: qd approbat Host. qui nec credit dormitionē esse necessariā. Et q̄sq̄ nō refert quantū ad rationē precepti: vtrū dormierit: aut cibum digesserit: refert tamē q̄tū ad perturbationē mētis: quā patiunt homines ꝓpter defectū somni. Ex quo si q̄s multum perturbat: dz a cōmunione sacramēti abstinere. Sed quid de reliquijs ciborū manentib⁹ in ore si trāijciant casualiter? Respōsio. Nō impediūt a celebratione: tum qr trāijciunt per modū saliue: tum qr nō sumunt tanq̄ de nouo/illo die. Idē dicit de reliquijs aque: qua os abluit dūmodo nō traijciant in tāta q̄titate: vt maneāt in ꝓpria specie aque: sed quasi cōuerse sint in saliuā.

Richar. de media vil.

Dicit etiā hic Ric. de med. vil. dist. viij. .iiij. q. iij. principali ar. iij. Nec est acquiescendū dictib⁹: ꝙ illi qui post dictū matutinum in sero bibit: nō est licitū celebrare sequēti die nisi prius iterū dicto matutino. Hoc enim nō inuenit statutū. Et hec Richar. Uerū licet nō sit necessariū talē abstinere: videt tamē ꝙ sit valde cōgruū: cū matutinale officiū ad diē istū pertinet: a cui⁹ principio celebrās tenet esse ieiunus ieiunio nature. ❡ C Dictū est autē regulariter: qr in casu potest sumi & cōsecrari a nō ieiuno ieiunio nature. Unus casus est quasi generalis q̄tū ad sumentes: scilicet corporis infirmitas grauis. Unde quādo timet periculū mortis imminētis: periculū esset negare infirmo licet prāso poscēti sacramentū/cū sit viaticū. Et ideo dādū est ei qui proficiscit ex hoc mūdo: vt per ipsum perueniat ad terminū. Concordat Richar. di. viij. iiij. Alius est casus specialis quoad cōsecrantē: quo etiam nō ieiunus pōt cōsecrare & sumere: & est casus iste. Minister preparat calicē sacerdoti: & per errorē ꝓ vino ponit aquā: sacerdos supponēs ministruz bene fecisse: procedit ad cōsecrationē & calicis sumptionē: in cuius sumptione aduertit esse aquā/ipsa in ventrez traiecta. In quo casu tenet sacerdos sanguinem de nouo cōsecrare: & cōsecratū sumere: quānis per aque sumptionē soluerit ieiuniū nature. Quod ꝓbat: qr quādo sunt duo p̄cepta ordinata: p̄ceptū superioris magis ligat. Est autē vnuz preceptū xp̄i & ecclesie sumptū ex ratiōe sacramēti: ꝙ ipsum quādo conficit integrū perficiat: qm̄ sacrificiū in se est quoddā integruz ex duob⁹. De qua integritate seruāda habet scriptum ecclesie mādatū de cōse. dist. ij. cōperimus: vbi dicit. Aut sacramēta integra percipiāt: aut ab integris arceant: & loquit ibi canō de sacerdotibus cōficientibus & nō sumētibus. Et subdit ratio: qr diuisio vnius eiusdēq mysterij sine grādi sacrilegio nō potest prouenire. Ergo nō obstāte quocūq alio precepto ecclesie/maxime quod nō respicit propriā & essentialē rōnē sacramēti: tenet celebrans ad illā integritatē seruandū: ergo qui iam percipit aquā: tenet simpliciter ad cōplendū illud qd pretermisit: scz ad cōsecrationē sanguinis. Et cōfirmat per canonē Nihil. vij. q. j. vbi sic habet. Null⁹ minister atq sacerdos absq prouēta paternis molestie: cū ceperit imperfecta officia presumat omnino relinquere. Et si quis hoc temerarie presumpserit: excōmunicationis sententiā sustinebit. Relinquere aūt imperfectū eucharistie sacramentū: qui corpus xp̄i consecraret sine sanguine: saltē q̄tū ad significationē passionis xp̄i: que perfectius significat per vtrasq species panis & vini: q̄ per alterā tantū. Unde dicit beatus

Augusti.

Aug. in lib. sen. ꝓsperi: & habet de cōse. dist. ij. dū frangit hostia: vulneratio xp̄i intelligit. Dū sub speciebus vini sanguis eius sumit: eiusdē sanguinis effusio de latere xp̄i designat. Et tūc vltra. Si tenet cōsecrare: tenet & sumere: per. c. relatum. de cōse. di. ij. ꝫ. allegatū: vbi dicit ꝙ qui sacrificātes non edūt: rei sunt dñici sacramenti. Et sequitur. Qui talis est: a cōmunione vno anno nouerit se repulsum. Tenet ergo nō ieiunus eucharistiā sumere. ❡ D Sed diceres: ergo in casu sacerdos erit perplexus: qr tenet sumere: & sumendo in casu sumit nō ieiunus: & per cōsequens contra preceptū in. c. Liquido. Et ita peccat transgrediendo preceptū ecclesie. Ad hoc respōdet ꝙ ecclesia nō ita stricte ꝓhibet nō ieiunum percipere: sicut ꝓhibet diuisionē sacramēti: que videt esse prohibita a xp̄o: & a primeua ci⁹ institutione. Nec etiā ita stricte ꝓhibet nō ieiunū percipere: sicut p̄cipit cōsecrāti sacerdoti cōsecratū sanguinē sumere. Ex vna enim parte habet sacerdos preceptuz christi: vt scilicet sanguinem cōsecret post corporis cōsecrationē: habet & districtū ecclesie preceptū de percipiēdo cōsecratū. Ex alia autez parte nō habet nisi leue preceptū ecclesie cōparatiue: scilicet de ieiunio. Ibi enim non ponitur ꝙ suscipiens nō ieiunus sit reus dñici sacramenti: neq ꝙ cōmittat sacrilegiuz. Nec repellit a cōmunione per annū sicut in priori p̄cepto. Non est ergo ille perplexus: qr seruare debet p̄ceptū christi ecclesie quod est strictius: & omittere preceptum ecclesie qd est minus strictū. Nec ecclesia voluit illum ligari in hoc casu per secundū p̄ceptum: sed magis voluit eū nō seruare & ligare ad oppositū. Et patet ex alio ꝙ ieiunium nō est ita necessaria cōditio in suscipiente: qr in die parasceues particula posita in calicē percipit cū vino nō cōsecrato. Et verisimile est ꝙ vinū citius descēdat in ventrem q̄ illa particula: ergo ex cōsuetudine ecclesie: sacerdos percipit eucharistiaz non ieiunus. ❡ Itē in primo casu generali licet sumere eucharistiā nō ieiuno: scilicet infirmitatis. Sed in nullo casu licet celebrāti diuidere sacramētū: aut cōsecratuz nō sumere: nisi in casu impossibilitatis: puta si sacerdos deficeret: de quo infra. Unde patet non esse ita strictū p̄ceptū de ieiunio: sicut de nō diuidēdo & sumēdo. Hic ergo habet locum regula cācel. Gers. in suis moralib⁹ regulis. Si incidant duo p̄cepta incompossibilia ex culpa sua: agat illud quod de se est magis obligatoriū/et a nouo peccato immunis existit. ❡ E Si querit. In casu posito sacerdos deprehēdit se sanguinē nō ꝯsecrasse: pro eo ꝙ defuit materia debita: vbi incipiet cōsecrationē dñici sanguinis? Respondet sanctus Tho. ꝙ debet sacerdos aliā hostiam ponere & ipsaz simul cū sanguine cōsecrare. Sed nō apparet hoc fore necessariū ꝯm Sco. qr sunt distincte forme cōsecrationis corporis & sanguinis seorsum et diuisim efficaces. In vltimo enim instāti ꝓlationis verbox super panē: incipit esse corpus christi: & non dependet efficacia hui⁹ forme ex forma consecrationis sanguinis: nec econuerso. Melius igit (vt videt) dicit: ꝙ caute suppleat quod omissum est ꝯm predicta. Et quoad hoc cōcordat Host. di. Si timet scādalum sacerdos in prorogatione misse sufficit dicere tantum verba cōsecrationis sanguinis. Si dicis: in cōsecratione calicis de nouo oritur scandalū populi: ideo videt ꝙ sit omittēda. Respōsio. Scandalum illud contēnēdū est: qr ē scandalū phariseorum: acceptū & non datū: nam factū illud bonū est in se: & necessariuz sacerdoti ad euitationem mortalis peccati: & quilibet dz iudicare hoc bonum si causam nesciat: supponendo sacerdotem

Obiectio
Respōsio.
Questio.
Respōsio.
Hostien.
Obiectio.
Responsio ad obiectionem.

hoc sine rationabili causa nõ facere: quã causaꝫ quisquis eã sciret: deberet vtiqꝫ approbare. Hoc autẽ scandalũ dñs cõtẽnere docuit Mat. xv. dũ dñs dixerat. Audite ꝛ intelligite. Non qđ intrat in os coinquinat hominẽ: sed qđ ꝓcedit ex ore: hoc coinquinat hominẽ. Et discipuli respõdentes dño dicebãt. Scis qꝛ pharisei audito hoc verbo scãdalizati sunt. Rñdit. Sinite eos: ceci sunt et duces cecoꝝ. Omnis plãtatio ꝛc. Videt̃ tñ nihilominus ꝙ cauere posset celebrãs ne scãdaluꝫ accipiat̃: si caute ꝓcedat. Nam vadẽs quasi pro vino ablutionis post cõmunionẽ percipiẽdo infuso vino in calicẽ ad aquã adhuc in calice manenteꝫ. Vel si tota prius exhausta fuerat: aqua de nouo admixta: poterit redire in mediũ altaris ꝛ statim in breui tẽpore ab illo loco. Simili modo postq̃ cenatũ ꝛc. incipiẽdo ꝯtinuare poterit vsqꝫ Quotiẽscũqꝫ. vel vsqꝫ ibi. Unde ꝛ memores. Et illis verbis ꝓlatis cũ debita reuerentia: percipere iam verũ sanguinẽ xpi. Nec illud de facili percipiet̃: qꝛ fieri potest in valde breui tpe. Hec est in tertio Scoti di. viij. iiij. q. iij. ¶ Sed adhuc di. qn. Videt̃ ꝙ ieiuniũ nature regulariter nõ requirat̃: nam apls. j. Cor. xj. disponẽs de sumptione huius sacramẽti: corripiẽs corinthios pro eo ꝙ cenas suas in ecclesia mãducaturi cõferebãt: subiunxit in fine. c. si quis esurit: domi mãducet. Quibus verbis innuere videt̃ ꝙ anteq̃ ad ecclesiã conuenirent: deberẽt domi famẽ extinguere: ne immoderate in ecclesia de speciebus sumerẽt. Respõdetur fm beatũ Aug. apls reprehẽdit illos qui prãsi eucharistiã sumpserũt. Et ideo illđ verbũ. Si quis esurit: domi mãducet: nõ debet intelligi domi anteq̃ veniat ad ecclesiã: sed post recessum ab ecclesia: ita ꝙ nõ satisfaciat fami sue de eucharistia: sꝫ expectãs qđ sibi necessarium fuerit in domo sua ꝑcipiat. Et ideo laudabilis est ecclesie latine cõsuetudo: que eucharistiã dispẽsat in modica q̃titate: q̃ nõ possit suscipi ad crapulã: ꝛ sufficit valde ad reuerentiã debitã sacramẽti: vnde glo. sup illo. Si quis esurit domi mãducet: suos cibos: et terreno pane pascat̃: ne post eucharistiaꝫ sumat. hec glo. ¶ f Secũdũ impedimẽtũ amouẽdũ est immũdicia corporalis. Ubi in primis cõsiderandum ꝙ nulla corporalis immũdicia de per se impeditiua est celebrationis: aut sacre communionis. Hãc cõsiderationẽ deducit sanctus Bona. in. iiij. sentẽ. dist. xij. q. iij. Et patet satis ex verbis christi si perpẽdatur benedicẽdi ratio. Mat. xv. Non lotis manibus mãducare nõ coinquinat hominẽ: qꝛ nulla passio talis: aut exterior immũdicia de per se peccatũ est: aut de necessitate cõiuncta peccato: vnde glo. marginalis Mat. xv. nunc allegata. Nihil est extra hominẽ qđ interius inquinet. ꝛ glo. interli. Aug. Nõ timeo immũdiciã obsonij: sed cupiditatis. Obsoniũ cibus est delicatus qui post cenã sumit̃. Notanter dictũ est de per se: qꝛ de per accidẽs ratione alicuius cõcomitãtie vel sequele in anima impedire potest. Pro cuius declaratione aduertẽdum fm Jo. Gers. cãcel. de materia celebrationis ꝯsi. vij. ꝙ quedã est immũdicia corporalis ꝯiũcta immũdicie spũali fm veritatẽ: aut fm quãdã similitudinẽ vel cõformitatem: vt actus fornicationis in vigilia perpetratus quoad primũ: ꝛ immũdicia in somnis sordidis: quoad secũdũ. Alia est immũdicia corporalis q̃ visa vel cogitata horrorẽ ꝛ abhominationẽ quãdam generat: q̃uis nulla sciat̃ inesse peccati veritas vel effigies: quales sunt lepra / mẽstrua: et innaturalis fluxus seminis: ꝛ alie infirmitates corporales. ¶ Dicẽtimis ergo dicẽdũ est ꝙ nec a celebratione: nec a cõmunione impediũt. Nam afflictos ꝛ punitos nõ est afflictio addenda: immo potius eius miserie miserãdũ: vt in. c. ex parte. de clerico egrotãte. Quod vero eo. tit. c. tua nos. precipit̃: ꝙ sacerdos diuino iudicio lepre morbo percussus remoueatur ab administrationis officio: nõ per hoc interdicit̃ leproso facultas celebrãdi omnino: sed tãtũ populo parrochiali ꝓpter scãdalũ ꝛ abhominationẽ populi: vt p3 ex v̓bis decretalis. Erat enim is de quo loquit̃ ꝓlatus ecclesie parrochialis: vnde priuatim nisi nimia esset debilitas aut deformitas poterit celebrare: vt dicit Alex. de ales. par. iiij. q. xlvij. mẽ. vl. Et post eũ beatus Tho. in. iiij. di. ix. q. iiij. ar. vlt. Uerum fm Hugonẽ cũ remouet̃ a cõi cohabitatione: multo fortius a sacris ordinibus percipiẽdis. Si tñ sit presbyter leprosus: cessabit a ministerio quoad sanos: sed leprosis cãtare ꝛ ministrare poterit diuina. ¶ B De mẽstruatis ꝛ feminifluis ꝙ nõ habent necesse abstinere: patet per beatũ Greg. anglorꝫ epõ in quadã epistola scribentẽ: ꝛ habet̃ di. v. ad eius. Mulier dum fm ꝯsuetudinẽ mẽstrua patit̃ ꝓhiberi ecclesiã intrare nõ dꝫ: qꝛ ei nature superfluitas in culpã reputari nõ debet. Similiter nec debet ꝓhiberi a cõmunione sacramenti: vnde ibidẽ sequit̃. Sãcte cõmunionis mysteriuꝫ in eisdẽ diebus percipere ꝓhiberi non dꝫ. Si autẽ ex veneratione magna percipere nõ p̃sumpserit: laudãda est: sed si susceperit: non est iudicanda. Bonaꝝ quippe mẽtiũ est ibi culpas suas agnoscere vbi culpa non est: qꝛ sepe sine culpa agit̃: qđ venit ex culpa. Unde etiã cũ esurimus sine culpa comedimus: quibus ex culpa primi hominis factũ est vt esuriamus. Hec Grego. ¶ Idẽ põt dici (ait Alex. de ales) de viro feminifluo. Eadẽ etiaꝫ ratio est de muliere tẽpore purgationis post partum: vt dist. v. cũ enixa. ꝛ de purgatione post partum. c. vnico. Pariformiter de ceteris corporalibus immundicijs secundi generis: de quibus tamen beatus Tho. hanc facit distinctionẽ. Quia aut est perpetua: vel diuturna: vel temporalis et cito purgabilis. Si primũ: nõ est ꝓpter hoc abstinendũ: ne propter immũdiciã corporis perdatur fructus mẽtis: sicut accidit in leprosis / vel patientibus fluxũ sanguinis / vel seminis. Si secundum: tũc si aliquis fuerit in mẽte bene dispositus: sumere nõ ꝓhibet̃: q̃uis etiã possit ad tps laudabiliter abstinere ꝓpter reuerentiã tanti sacramẽti. Hec Tho. ¶ De immũdicijs autẽ primi generis que etiã distincte sunt / quarũ alique cõiũcte sunt fm veritatem immũdicie spirituali: que est peccatũ mortale. Iste quideꝫ nihil dubij habent quin impediant: vt actus fornicationis: adulterij: ꝛ cuiuslibet alterius incontinentie turpioris: quoniã ꝛ cõiugibus accessuris indicit̃ cõtinẽtia tridnana: vnde de cõse. dist. ij. omnis homo. dicitur. Omnis homo ante sacrã cõmunionẽ abstinere debet tribus aut quatuor aut octo diebus. De quo infra dicitur. ¶ h Alie vero que coniũguntur peccatis fm quandã similitudinẽ: vt resolutio seminis in somno: que non est peccatum: sed similitudo peccati. De ista pollutione et immũdicia varie senserũt doctores. Nam Alex. de ales / quem sequitur Alb. sanctus Bon. Petrus de pal. tenet ꝙ qui habuit pollutionem nocturnam: etiam si causam culpabilem nõ habeat: nihilominus abstinere debet a celebratione: nisi in casu necessitatis aut vitationis scandali: debet inquã de cõsilio: non de precepto: ita ꝙ mortaliter peccet si celebret. Causam assignat Alexã. de ales: qꝛ in hoc actu quasi omnino ordo viriũ peruertitur.

Mat. xv.

Mat. xv.

Obsonium quid.

Grego.

Qui hũit pollutionẽ nocturnaꝫ: an abstinere debeat a celebratione.

Augustin⁹

peruertitur. Uñ sm Aug. In hoc opere aïa sit fo
ta: caro⁊ sicut gustato spũ desipit oĩs caro: sic
ẽcõtra ⁊ amplius gustata carne/desipit spũs: et
fit carnalis. Generat etiã frequẽter in aïa hebe-
tudinem quãdã discrasiã ⁊ deordinationẽ: ideo
abstinẽdum est donec fuerit reordinata natura:
qđ fit regulariter spacio viginti quatuor hora⁊:
vnde ad tantũ tẽpus abstinere debet post pollu
tionem. Uñ si dormitione meridiana contingat
pollutio: debet in crastino abstinere a celebratio
ne misse: nisi forte ad nonã celebrare⁊: vt in tem-
pore ieiunij qñ explete sunt. xxiiij. hore. Hec Ale
xãder paucis interpositis. ¶ Richardus de me
dia villa lib. iiij. distin. ix. q. ij. arti. iij. finaliter ad
hoc hanc materiã resoluit. Si pollutio in som-
no proueniat ex causa que est pctm̃ mortale: im-
pedit de necessitate. Si ex veniali precedente in
firmitate: vel superfluitate: tũc nõ impedit. Ad-
dit etiam ꝙ periculũ vomitus impedit. ¶ Bea

Ad digna⁊ cõionẽ tria requirunt.

tus Tho. disti. ix. iiij. q. iij. latius prosequitur: et
multipliciter distinguit: premittens ꝙ ad dignã
cõionẽ requirunt tria. Mũdicia cõscientie: ere-
ctio mentis ad deum: mũdicia corporalis. Mun
dicia conscientie non tollitur nisi per peccatum
mortale: de quo. s. dictum est. Erectio mentis ad
deum/per actualem scilicet deuotionem per mẽ
tis hebetudinem vel occupationem: aut euaga
tionem: interdum etiam sine peccato amittitur.
Corporalis mundicia per corporis inquinatio-
nẽ tollitur. Primo ⁊ principaliter peccatũ impe
dit. Scđo indeuotio siue mentis hebetudo. Ter
tio corporalis immũdicia. Propter qđ celebra-
turi aut tractaturi aliquod sacramentum ob re-
uerentiam manus lauant. Et qñq⁊ hec tria con
currunt in vna pollutione: qñq⁊ duo: qñq⁊ vnũ:
et sm hoc magis vel minus impedit. ¶ Secũdo

Causa pol-lutiõis est triplex.

distinguit de pollutione in ordine ad causam et
modum. Causa est triplex. Extrinseca spũalis: in
trinseca spiritualis: intrinseca corpalis. Extrin-
ca spũalis est demon illudens dormiẽti excitãs
phantasmata. Intrinseca spũalis: dum phãtas-
mata apparent dormienti ex reliquiis precedẽ-
tium cogitationũ. Intrinseca corporalis: et hec
aut aliqñ fuit volũtati subiecta: vt qñ preuenit
ex superfluitate cibi ⁊ potus precedentiũ. Quã-
doq⁊ nõ fuit voluntati subiecta: vt dũ accidit ex
debilitate virtutis retẽtiue seminis. Uel ex vir-
tute nature superflua expellente: siue quacunq⁊
alia infirmitate. ¶ Modus triplex: sc⁊ primo cũ

Mod⁹ pol-lutionis est triplex.

imaginatione turpi: ⁊ consensu volũtatis: scđo
cum imaginatione turpi ⁊ sine cõsensu volunta
tis: tertio sine imaginatione turpi. In omnibus
his pollutionibus corporalis immũdicia est cõ
munis: sed mẽtis hebetatio nõ est nisi in illis in
quibus pollutiones cũ imaginatione accidunt.
In alijs eñ somnialib⁹ resolutionibus: que sine
imaginatione accidũt: aïa nihil participare vi-
detur. ¶ 3 Ex his sumatur determinatio huius
doc. in quatuor propositionibus. Prima. Si il-
lusio nocturna accidit ex mortali precedẽti: pu-
ta ex consensu voluntatis certo vel probabiliter
dubitato/oĩno abstinẽdũ est. ¶ Scđa ꝓpositio.
Si somnialis resolutio seminis ex diabolica illu
sione accidit: cuius in nobis causa per turpem
imaginationẽ vel delectationẽ nõ ꝓcessit (qđ ex
eo cõsiderari põt: si frequẽter accidat: ⁊ ꝓcipue
in dieb⁹ quib⁹ cõicãdũ est) non est a cõicatione
aut celebratione abstinẽdũ: q⁊ signũ est ꝙ diabo
lus fructũ eucharistie percipiende auferre cona
tur. Sic legit consiliũ cuidã monacho in vitis
patrum. ¶ Tertia propositio. Si pollutio hmõi

ex nature infirmitate vel aľs nõ precedente pctõ
accidat: ⁊ sine imaginatione turpi nõ impedit: si
necessitas immineat: aut deuotio exposcat: si tñ
propter reuerẽtiã abstineat dum infirmitas nõ
fuerit perpetua laudãdus est. ¶ Quarta ꝓposi-
tio. Patiẽs pollutionẽ sine mortali precedenti:
siue cũ veniali: siue sine pctõ: ꝓcedẽti tñ imagina-
tione turpi: li⁊ nõ peccet mortaľr extra casu⁊ ne-
cessitatis celebrãdo vel cõicãdo: min⁹ tñ reuerẽter
accedit ⁊ peccat venialiter. Et qm̃ difficile est di-
scernere oïa ꝓdicta circa pollutionem in somno
accidẽtẽ: ideo cõsuluit tãq̃ tutius abstinere dũ
necessitas celebrãdi aut cõicãdi nõ imineat. Ab
stinere aũt viginti quatuor horis: vt. s. dictũ est.
Hec videt esse snĩa btĩ Tho. per ipm̃ diffusi⁹ de-
clarata. Uerũ q⁊ in ꝓmissis videnť quedã dubia
⁊ quedã obscura: ideo clarius de hoc impedimẽ
to differit clarissim⁹ doctor Joã. Ger. cãcel. i duo
bus libellis de hac materia ad timoratarũ con-
sciẽtia⁊ cõsolationẽ editis: cuius determinatio
magis placet. ¶ R Pro quo aduertẽdũ in pils
ꝙ nulla pollutio in somnis inchoata ⁊ perfecta:
a celebratione impedit: q⁊ pctm̃ in se: vel q⁊ cõta

Augustin⁹

minet corpus xpi. S⁊ si impedit: ĩpedit: q⁊ tollit
debitã reuerẽtiã. Primum pz: q⁊ nulla talis est
pctm̃: ex famosa illa regula Aug. Pctm̃ est adeo
volũtariũ: ꝙ si nõ esset volũtariũ: nõ esset pctm̃.
In somno aũt deficit libertas volũtatis: q⁊ ꝓfe-

In somno nihil est voluntarium.

ctus rõnis vsus: ergo nihil in somno est volũta-
riũ. Minorẽ satis ostẽdit btũs Tho. vbi. s. Rur
sus ista est exꝓssa determinatio btĩ Aug. xij. sup
Gen. ad litteram. Ipa phãtasia que fit in cogitatio
ne sermocinãtis: cũ exꝓssa fuerit i visiõe somniã
tis vt inter illã ⁊ verã cõiũctionẽ corpo⁊ nõ di-
scernat/cõtinue mouet caro. Et seq̃tur: qđ eum
motũ seq̃ solet/cum hoc tã sine pctõ fiat: q̃ sine
pctõ a vigilãtib⁹ di. Itẽ idẽ. l. de ciui. dei. c. xxv. Si
illa cõcupiscẽtialis inobediẽtia q̃ adhuc in mẽ-
bris moribũdis habitat: ꝓter nostre voluntatis
legem quasi lege sua mouet: quãto magis absq⁊
culpa est in corpore nõ cõsentiẽtis: si absq⁊ cul-
pa est in corpe dormiẽtis. Loquit de oꝑꝓssione
nõ cõsentiẽtis. Itẽ act⁹ exterior nullu⁊ pctm̃ est:
nisi de volũtatiõe extrinseca: nõ plus q̃ vrina que
dr sana: q⁊ significat sanitatẽ. Ideo si in aïo non
sit pctm̃ ꝓprie dictũ: dũ libertate nõ vtit/nullus
pro tũc exterior actus tanq̃ vitiosus culpat: non
vtitur aũt libertate in somno: q⁊ nec vsu rõnis.
Requirit eñ rõnis vsus opationes virtutum et
potentia⁊ sensitiuarũ pro statu isto: que in som-
no sunt ligate. Qm̃ etsi intellectus noster nõ sit
potẽtia organica: ⁊ ita nõ vtat sensu tanq̃ orga
no: vtitur tñ eo tanq̃ potẽtia preuia: sine cuius
operatione nõ vadit in actũ: vt pz. iij. de anima.
Dicẽtes oppositũ cõtradicũt nõ solũ theologi-
ce/sed phĩce determinationi. Nec hñt q̃d respõ
deant: si fiat eis argumẽtũ de infantib⁹ ⁊ furio-
sis: ac alijs nõ vtẽtib⁹ rõne: quos pro tũc nõ pec
care noua trãsgressione ꝯcors est oĩm snĩa. Põt
tñ hmõi pollutio esse peccati effectus: aliqñ pcti
mortalis/aliqñ venialis. ¶ Dictũ est aũt notã-
ter: pollutio i somnis inchoata: ⁊ ꝑfecta in som-
no: qm̃ posset aliqs vigilãs impur⁊ habere desi-
deriũ se pollucẽdi: q̃ vigẽte caderet i somnũ: i quo
sui pollutio ꝑficeret: posset siľr pollutionẽ i som
nis ceptã expgiscẽs male ꝯsũmare. Cõstat i his
casib⁹ radicẽ pollutiõis eẽ liberã ⁊ flagitiosa⁊: ꝓ-
pter quã illõ op⁹ obscenũ ĩputabit ad culpã. Si
vo vtrobiq⁊ in ꝓncipio ⁊ fine fuerit rõnis carẽ-
tia: ⁊ ꝑ hoc cõsensus volũtatis: liber ẽt erit talis
act⁹ a culpa mortali: ẽt si nullo accedẽte ꝯscĩa rigi

lando cōpleref:palā est ratio: qꝛ libertate care-
bat. Sentētia hec est etiā beati Thome. Poterit
tñ aliqs peccare postmodū cōplacēdo sibi in ta
li voluptate probrosa quā habuit: sꝫ ꝓpter hoc
prior pollutiōis actus nō redderef culpabiliter
vitiosus: sed sequēs illa cōplacētia a volūtate li-
bere elicita: qnāuis si ipa semis resolutio facta
placeret: nō qꝛ voluptas: sed qꝛ nature exonera-
tionē vel sanitatē afferret: absqꝫ sui qui patitur
procuratione vel assensu fm beatum Tho. pctm̄
nō haberet. ¶ 2 Scdm etiā scꝫ ꝙ pollutio nō
impedit ꝓpter timorē cōtaminationis corporis
xpi: manifestū est. Nihil enīꝫ attinet ad corpus
xpi in sacramēto corporalis imūdicia sumentis
vel contrectantis: sicut nec ad radium solarem
aut spūaliū substātiaꝝ aliquā: qm̄ etsi i sacramē
to sit verū corpus xpi: nō tñ est ibi fm cōditiōes
corporis naturaliū causaꝝ actionib⁹ attingibi-
lis: sed modo quodā spūali: quō rationalis spūs
est in corpe materiali: de quo. i. dicef. Manifesta
sunt hec etiā parū instructis. ¶ Tertiū ostēdif. s.
ꝙ dū impedit perpessa resolutio/impedit: qꝛ tol
lit debitā reuerentiā. Requirit eñ digna huius
sacramēti susceptio deuotū discretionis iudiciū
fm aplm. i. Cor. xi. qui nō dijudicantē corp⁹ dñi
indignū decernit. Exigit itaqꝫ reuerētia debita
animū clarū: nō ebetē: recollectū: nō per vagas
maxime lubricas cogitationes aliorum notabi-
liter distractum: serenum: constantem ꝛ quietū:
non dubium/scrupulis fluctuantem. Hūc autē
somnialis pollutio etiam que nullo accedēte cō
sensu accidit: nonnūqꝫ reddit aīm scrupulosum:
inquietum: deiectum: ebetē et distractum: ita vt
nequeat cogitationes turpes: aut lubricas suffi-
cienter repellere: ꝛ ita ad predictā dispositionē
attingere. Uñ sicut cogitationes volūtarie ꝛ lu-
brice disponūt maxime ad hmōi fedas commo-
tiones: ita viceuersa ex hmōi cōmotione/ꝛ car-
nis stimulatione: proueniunt sepe somnia de no
cte/ꝛ cogitationes lubrice in vigilia de die: quē-
admodū iratus aliter ꝛ aliter cogitat ꝙ mitiga-
tus: ꝛ timens ꝙ securus. Remanet etiam in hu-
iusmodi (licet inuolūtarius patiaf) aliqua car-
nalis degustatio: vnde mēs ebetatur/ꝛ distrahi-
tur etiam nolens: que tñ debitam reuerentiam
tollunt. Debitā dico nō debito precepti: cuius
transgressio inducit pctm̄ mortale: sed debito cō
gruitatis ꝛ consilij: cuius omissio frequenter nō
caret venia. Uñ extra necessitatis causam pol-
lutus qui mortalis peccati reus non fuerit: licet
nōdum ab ebetudine mentis ꝛ distractione pur
gatus ꝛ reordinatus ad celebrandum accedens
dū laudabiliter posset abstinere: nō peccat mor-
taliter: tñ a veniali nō excusatur. Est expressa sen
tentia sancti Tho. vbi. s. Quia autē obscenitas
huiꝰ istius cum suis reliquijs non perpetuo
durat: ideo nec perpetuo a celebratiōe impedit.
Et licet pro reformatione animi: assignetur spa
cium vigintiquatuor horaꝝ: vt. s. dictuꝫ est: pōt
tñ aliquis vna hora purgatior effici: ꝙ alius in
centū: ꝛ per hoc ad celebrādum aptior: porro si
timeatur reuersio talium illecebraꝝ tempore ce-
lebrationis: possunt vbiqꝫ hec etiā post viginti-
quatuor horas contingere: vel ex corrupte la na
ture: vel ex diabolica operatiōe. Scdm hec ergo
citius vel tardius accedendū erit ad hoc vene-
rabile sacm̄ reuerēdissime celebrādū: citius ab
his/quoꝝ facilis est cōuersio ꝓpter fortē in san-
ctis cogitationib⁹ habituationē: ꝓpter etiā stre
nuā carnis subiectionē: vt in viris cōtēplatiuis
ꝛ vere religiosis. Tardius vo in nouiter cōuer-

i. Corin. xi.
Reuerētia debita qd exigit.

sis: nō exercitatos sensus habentib⁹ ꝛ seculari-
bus quibus hmōi reliquie tenacius adherescūt
De his in figura dictū est antiqs Leui. xv. Deu
te. xxiij. vt taliter immūdi separarenf ab alijs vs
qꝫ ad vesperā ꝛ vestium lotionē: qō beat⁹ Greg.
sic exponit: ꝙ nisi primo ignis tentationis reces-
serit: reum se quasi vsqꝫ ad vesperam cognoscat.
Constat aūt nul'as tales cōstitutiones vete. te-
sta. que cerimoniales erant: ad obligationes no
stras trahendas esse/nisi iudaizare vellem⁹. Jō
vespera hoc loco ꝛ lotio materialis nō ad litam
accipiende sunt: sed tandiu homo se reputet im
mundum: vt extra castra sacroꝝ mysterioꝝ sece-
dat: quādiu tales in eo vigent peccati reliqe: he
betudo scꝫ mētis ꝛ cogitatiōis carnalitas. ¶ M
Ex his primo infero: ꝙ nulla corpalis immundi
cia de per se impeditiua est celebrationis: sed de
per accidens: ratione alicuius cōcomitantie in
aīa vel sequele. Patet pro vtraqꝫ parte ex pmis-
sis. ¶ Scdo infero: ꝙ nō solū sine pctō: sed etiaꝫ
cū merito cōtingit pollutum in somno celebra-
re: sicut etiam qñqꝫ ipa pollutio in somno nō ex
precedenti pctō accidit sꝫ ex merito. Pria pars
patet: primo de his qui post pollutionē animo
reformati: ꝛ aīs nō indispositi accedunt habent
eñ que ad dignā celebrationē requiruntur. Pa
tet scdo de his/qui cū hanc immūdiciā ex demo
nis illusione accidisse certis indicijs dephēdūt:
celebrant: nō vt cedant: sed vt tētatoris fallacijs
fortiter obnitanf. Patet tertio de his qui vt su-
scepto officio satisfaciant: vel cōmissoꝝ necessi-
tati: alioꝝ cum quibus viuūt cōformitati: subla-
tioni scādali: aut instigāti deuotioni ꝓprie cele
brant. Cum eñ hi pia serunf intentione: nec ha-
bent legitimū impedimētū: nō est dubiū eos ce-
lebrando mereri. ¶ Scda pars pꝫ: qꝛ nōnunqꝫ
accidit ex arcta abstinentia in pane ꝛ aqua: qō
perspicuā fecit experientia. Itē aliqñ ex cogita-
tionib⁹ de carnali vitio meritorie habitis: vt si
quis predicaturus est contra carnis vitia dete-
standa. Nōne super his cogitare habet ac do-
ctoꝝ scripta reuoluere: aut etiam cōfessionē au-
diens de his audire ꝛ inquirere? Posset vtiqꝫ cū
magno merito. Nihilominus occurrere sentiet
in somnis aliqñ precogitataꝝ impudicitiarum
simulacra: ꝛ ipm ex illis sicut inuitis ad pollutio
tionem concitari posse quis neget? Nōnunqꝫ
deniqꝫ expertum est fuisse: qui dum celebraturi
erant sequēti die: cū cubandum erat: orationib⁹
spūalibus cōtra hmōi sordes se armare nisi sunt
ex ipa orationū armatura phātasmata illecebra
rum innouarūt: ꝛ in illud qō verebatur: incide-
runt. Oēs hos in hmōi suis cogitatiōib⁹ pius
quis dubitat meruisse? Accidit nihilominus ex
merito qñqꝫ occasionaliter: vt dum illusiōes de
monum inuidētiū bonis profectibus celebrare
volētiū cōtingūt: vel ad terrēdū ꝛ inquietandū
timorose cōsciētie puritatē: vel pro boni operis
vt celebratiōis impedimēto: vel vt vigilāti pla-
ceat qō somnians pertulit: vel vt demon absti-
nētiā piculosam: ꝛ indiscretū vite rigorē suadeat
ꝛ sic timorosum in insaniā precipitet: vel vt deo
ꝓpitio ꝛ permittente deuotā mentē sic exerceat
vt ex tali feditate stimulatam in humilitate cu-
stodiat. Loquitur non difformiter ad predicta
scribens Augustino anglorum epo beat⁹ Gre-
go. vt habef dist. vi. in. c. testm̄. ponit enim multi
plicem harū illusionū distinctionē. ¶ N Ex cu
ius vbis Cancel. duo memoranda colligit. Pri-
mū: ꝙ sepe tales illusiōes alus nesciens ꝑtulisse
magis dolēdus est ꝙ fecisse. Et loquif de illusio

neque

Pollutio i sōno qñqꝫ nō ex pcedenti pctō accidit/sed ex merito.

neque ex nature sup̃fluitate vel infirmitate eue nit: addẽs q̃ hec oĩno timenda nõ est. Scdm q̃ bonaꝝ mẽtiũ est ibi agnoscere culpã: vbi culpa nõ est. Sic tñ agnoscat (ait Cãcel.) vt nõ idiscrete impediat opatio iusta: neqꝫ corpis debita su stẽtatio deserat. Ne pterea aliqs ↄsciam sibi fa bricet ꝛ nutriat erroneã: ne cadat i scyllã cupiẽs vitare carybdim. Et subdit. Patiet fortasse ali quis hesitatiões varias dum ad comedẽdũ vel dormiẽdũ accesserit. Diceteqꝫ sic: pollueris: si hoc ꝛ hoc nõ omiseris: si tibi nõ pcauebis. Cõtẽnat talia necesse est: q̃ discrimẽ maius imminere cir cũspicit: si nõ parẽ cũ alys vincẽdi formã prudẽ ter insequit. Scrupulosis ergo cõtra scrupulos agẽdum est: ꝛ fixo operis pede certãdum. Tales em scrupulos euincere melius: q̃ per cõtẽptum nequimus: tñmodo sit cõtẽptus iste timore re iecto: ꝛ regulariter nõ absqꝫ previo alterius pre sertim sapiẽtis cõsilio: alioqn facit imoderatus timor casuz: aut precipitat incõsulta psumptio. Hec cãcel.

Obiectio duplex.

¶ Sz ↄ pdicta põt dupl̃r obyci. Pri mo: nã cõiugati possũt sine pctõ: immo cũ me rito misceri: ꝛ tñ indicit eis triduana abstinẽtia: vt. 3. tactũ est: ergo videt q̃ in nullo casu liceat pollutũ celebrare. ¶ Scdo cõtra illud qd dictuz est: q̃ impedit⁹ hac illusione a celebratione põt reformari ante spaciũ vigintiquatuor horaruz: ꝛ sic celebrare. Nã sic ꝛ fornicari⁹ sil̃r in breui se posset recolligere: ꝛ ab omnib⁹ peccati reliquys animã extergere: posset igitur statim celebrare.

Rñsio ad pmã obiectionem.

¶ De prima obiectiõe est snĩa Alexãdri de ales ꝛ alioꝝ doctoꝝ: q̃ si cõiugati pdicti accedant ex deuotione psertim dieb⁹ solẽnib⁹: nõ peccãt qñ nõ cã adimplẽde libidinis: sz vel cã reddẽdi debi tũ: vel affectu gignẽde ꝓlis cõmixti sunt: naz ad reddẽdũ debitũ cõiugi pceptũ obligat: dicente aplo. 1. Coꝝ. vy. Uxori vir debituz reddat simili ter ꝛ vxor viro. Nõ aũt videt q̃ q̃s obediendo p cepto ꝓhibeat a sacra cõmunione. Canon vo. 3. allega. de cõsecra. dist. y. omnis hõ. intelligit fm glo. q̃ abstinere dz quãtũ est in se vt nõ exigat: ex actus tñ reddat omni tẽpore. xxxiy. q. v. si dicat

Gregorius

vir. De secũdo loquitur btũs Grego. ꝛ habetur xxxiy. q. iiy. vir cũ ꝓpria. Si quis sua coniuge nõ cupiditate voluptatis raptus: sz solũmodo pro creandoꝝ liberoꝝ gratia vtitur: iste profecto seu de ingressu ecclesie: seu de sumendo dñici corpis sanguinisqꝫ mysterio: suo est iudicio relinquẽd⁹: quia a nobis nõ debet ꝓhiberi accipere: qui in igne positus nescit ardere. Relinquẽdus est suo iudicio propter statũ mentis sue quẽ ipse meli⁹ nouit: vnde si mẽte nõ ardet concupiscẽtie reli quys: non impedit a cõmunione. Addit cancel. etiã si cõmisceant causa incontinentie vitande maxime in altero ↄiugũ. ¶ O De scdo obiectio ne dicit cãcel q̃ rarissimũ est hoc: scz q̃ fornica tor se in breui extergere possit ab oĩb⁹ reliquys fornicationis: ꝛ de his que vix aut nũq̃ eueniũt

De his q̃ vix/aut nũq̃ eueniũt: doctores parũ tractãt

docto. parũ tractãt: si tñ immineret graue scan dalũ pro omissiõe: si deniqꝫ magis ex surreptio ne diabolica: aut vehemẽti tẽtatione tale flagi tiũ apud se raro cõmisisset. Si preterea grãdis cõtritio cõcurreret: audeat qui ꝓfundius sapit: talẽ ꝓhibere. Fateor non audeo. In hoc casu et alys sicut ꝑspicuũ est ex premissis: relinquendi sunt multi sue cõsciẽtie ꝛ iudicio: circũstãtys oĩ bus quas prudẽtia circũspicit indagatis. ¶ Ex oĩb⁹ precedentib⁹ põt hec doctrinalis resolutio finaliter elici. Pollutus in somno / absqꝫ cõsen

Cõclusio d pollutiõe.

su in vigilys sequẽte vel previo: dum se non sen tit magis hebetẽ: ꝛ per cogitatiões ad carnalia reflexũ: alys impedimentis nõ obstãtib⁹ etiã ex tra casuz necessitatis aut remouẽdi scãdali: põt sine pctõ ꝛ meritorie celebrare: dũ deuotio tra hit: pietas suadet: aut susceptũ officiũ exigit: vel requirit. * Particule singule patẽt ex pmissis.

** Gerson in tractatu de pol. diur na et ꝙ pol lutio diur na ꝺ per ac cidẽs impe dit a cele bratiõe: pu ta qꝛ talis sentit se ex hac fedita te distractũ ꝛ deiectũ in alo: aut qꝛ neqt tales cogitatio nes lubri cas et tur pes ide cõ surgẽtes de pellere.*

¶ Lectio. xi.

A

Expediti de impedimẽtis a mini stro sacraz oblaturo hostiã remouẽdis / di cẽdũ est de cõuenientibus ipsi ministro ap ponẽdis. Hec autez sunt duplicia perma nentia: et transitoria Prima sunt ornamẽ ta ꝛ sacre vestes. Trã sitoria vo: signa: gestus ꝛ orões. ¶ Circa pmũ aduertẽdum: q̃ fm beatũ Hieronymũ: religio xp̃iana alterũ habet habitũ in ecclesiasticis offi cys: ꝛ aliũ in cõmuni vsu. Et rationabiliter qui dem: ad denotãdũ q̃ fm mutationẽ vestiũ: vita mutetur in melius fm spm: vt quoqꝫ ecclesiasti ci his vestib⁹ vtẽtes: populo xp̃iano pbeant bo ne cõuersatiõis exemplum: quo ꝑ exutionẽ anti quaꝝ vestiũ: veteris expoliatio hois cũ suis acti bus ꝛ vitys scz ꝛ peccatis: ꝛ per indutionẽ no uarũ: noui hois reformatio per iusticiã sanctita tis designet. Assumptus aũt est sacrarũ vestium ritus partim: vt dicit Hugo lib. y. de sacra. par te. iiy. c. i. a veteri testõ: partim a pr̃ib⁹ noui testa mẽti adiect⁹. Precepit em dñs moysi vt faceret aaron sacerdoti ꝛ filys suis vestes sanctas in glo riã ꝛ decorẽ: vt sic loti ꝛ sacris vestib⁹ induti sa cerdotio fungerentur. Exodi. xxviy. Simile ha betur Ezech. xliiy. Ipsi ingredient sanctuarium meũ: ꝛ ipsi accedẽt ad mẽsam meã vt ministrent mihi: ꝛ custodiãt cerimonias meas. Cũqꝫ ingre dientur portas atry interioris: vestib⁹ lineis in duantur: nec ascẽdat sup ipsos quicq̃ laneũ qñ ministrãt i portis atry interioris. Uestes he ad literã celebrãtẽ sacerdotẽ a populo discernunt: tegũt ꝛ honestãt: vt cerimonialiter ordinate et inoffense etiã quãtũ ad exteriorẽ cultũ ꝛ gestus summo huic assistat sacrificio: vñ apl. i. Cor. xiiy Omnia honeste ꝛ fm ordinẽ fiãt in vobis. Nec parũ exteriores cerimonie populo ꝓficiunt: cu ius ex his pascit deuotio: ꝛ in exercitatis: ex his animus suscipit incremẽtũ. Sed ad spũalẽ haꝝ intelligẽtiã indagãdũ cõuertamur. ¶ B Sunt igitur sex indumẽta presbyteroꝝ simpliciũ. i. nõ episcopoꝝ: q̃bus vti debẽt in celebrãdis missarũ solẽnys: que etiam in sua ordinatione recipiũt. Et congruit vt vnusquiqꝫ qd percepit in conse cratiõe honoris: hoc retineat etiam in oblatiõe seu perceptione sue salutis: vt habetur. xxiy. di. ecclesiastica. vbi suadetur: q̃ sacerdos etiã soluz per se offerens aut sacramẽtum percipiẽs: vt in infirmitate fm glo. nõ aliter q̃ orario: idest stola vtroqꝫ humero circumseptus accedat sicut tem pore ordinationis sue dinoscitur consecratus. Hec autem indumenta sunt: amictus: alba: cin gulum: manipulus: stola siue orarium: planeta siue casula: que (vt dicitur de conse, distin. i. vesti menta) esse debent sacrata et honesta: nec alys vsibus q̃ ecclesiasticis ꝛ deo dignis officys depu tãda. Sunt autem sex: vt ipso numero ꝛ commu nis sacerdotum officia ꝛ virtutum perfectio si gnificetur. Sex enim sunt in quib⁹ potestas eo rum consistit: ait Alexã. de ales parte. iiy. q. xxvi.

De cõuenientibus mini stro q̃ sunt duplicia.

Hieronymus.

Ezec. xliiy.

Sex sunt in dumẽta q̃ bus vti de bent sacer dotes in ce lebrandis missaꝝ solẽ nys.

membro.vi.§.i.que sunt cathechizare:baptizare predicare:cõficere:soluere ꝛ ligare. Hec eñ ope ra cõmunia sunt sacerdotibus ꝛ epis. Est deni q3 senarius nuerus perfect9 surgens ex suis par tibus aliquotis. Senarius igitur numerus per fectionem virtutũ significat:quibus debent sa cerdotes perornari. Sũt itaq3 hec sacrata indu menta:nõ tñ ad honestatẽ ꝛ ornatum celebran tis/sed etiã ad significationẽ gestorũ ac virtutũ capitis ꝛ mẽbrorum:idest christi ac ministri ecle biãtis: vnde hec indumenta:vt dicit dñs Innoc. de officio misse parte.i.c.x.aliud significãt in ca pite xpo:aliud in mẽbris: nã ꝛ caput et membra sacerdotis nomine nũcupantur. Ad caput dicit ps. Tu es sacerdos in eternũ fm ordinem mel chisedech. Ad membra dr.i. Petri.ij. Uos estis genus electum:regale sacerdotium. Prius ergo exponenda sunt eorum significationes ꝛ myste ria fm q capiti congruunt. ac deinde fm q mẽ bris conueniunt.

Senarius nũerus vir tutũ perfe ctionem si gnificat.

¶ Quo ad primum occurrit duplex significatio: vna velut exteriorum a xpo passorum:alia magis mystica virtutum christi ꝛ interiorum. ¶ Circa primum aduertendum: q qr sacerdos celebrans christum eiusq3 mortem ꝛ passionem representat:fm illud apli.i. Cor.xi. Quotienscũq3 manducaueritis panem hunc et calicem bibetis:mortem dñi annunciabitis do nec veniat. Congruum est vt qui in persona ty pum xpi gerit pro nobis morientis:vt appropia tior fiat representator:etiam similitudinẽ teneat in vestimentis ꝛ nostre salutis armis. Sitq3 sa cerdoti oblaturo ad gloriam: quod summo pon tifici in vespertino suo sacrificio impius iudaici furor populi ad cõtumeliam intulit Deniq3 cõ gruum est vt que crudelitas sacrilega(benignis simum dñm extrinsecis quibusdã habitibus de ridendo) xpo intulit:nunc suis expoliando:nũc ludicris vestiendo:nunc ligando:nunc flagellis cingendo:ꝛ sic plenũ contumelijs ad altare cru cis/pertrahendo. Horum olim memoriam sacer dos xpm imolaturus in altaris sacrificio expri mat ꝛ declaret.

Sacerdos celebrans xpm/eius q3 mortẽ/ꝛ passionem repsentat.

Amictus.

¶ Unde amictus quo caput te gitur sacerdotis:velamen significat:quo perfidi iudei in domo cayphe christi faciem velabant: percutientes:illudentes ꝛ dicentes. Prophetiza nobis christe quis est q te percussit. Mat.xxvi.

Alba.

¶ Alba vestem ludicrã ꝛ albam qua velut stult9 ab herode illusus remissus est ad pilatuz. Luce. xxiij.

Casula.

¶ Planeta siue casula vestem purpuream representat:qua in pilati pretorio/post flagella tionem a militibus irrisus contumeliose saluta tus ac percussus inimicis suis est ostensus:dicẽ te pilato. Ecce homo. Johãnis.xix.

zona. Mãipul9. Stola.

¶ Zona ma nipulus:stola:tria ligamina quibus in captione in flagellatione:in crucis baiulatione dñs liga tus legitur:quis tñ zona ipsa significare poterit flagella corpus xpi ambientia. Et stola imposi ta collo:crucis patibulum xpi humeris imposi tum:ꝛ ad locũ caluarie baiulatum. Manipulus vero sinistri brachij:quo amoris signa gestari so lent:ornamentũ quasi partis cordi propinquio ris; significare põt nõ incongrue magnum illud vinculum quo solo salus nostra vinciebat:scz in gens nostre redẽptionis desiderium:quo anxia batur ad passionis sue qua saluaremur cõsum mationem:fm q ait Luce.xij. Baptismo(haud dubiũ quin sanguinis)habeo baptizari: ꝛ quo modo coarctor vsq3 dum perficiat. Non eñ cla ui ferrei quantũlibet grossi eũ in cruce tenere po tuissent viuũ:quem saxum magnũ valde tenere nõ potuit mortuum. Hec breuiter sufficiant de prima significatione exteriorum a christo passor.

¶ Allegorice. D Quantũ autẽ ad mysteriũ alle gorie in capite xpi. Amict9 quo sacerdos caput obnubit:xpm dñm sacerdotem magnum fm or dinem melchisedech pro nobis humanã assum psisse naturam qua suam occuluit deitatẽ signi ficat:que deitas per caput significat. Caput eñ xpi deitas est:fm illud apli.i. Cor.xi. Caput viri xps:caput xpi deus. Hoc etiam in Apoca.ca.x. representatur: cũ xps in specie angeli fortis nu be amicti de celo descẽdentis describitur. Cui cõ sonat illud Esaie.xix. Ascendit dñs super nubez candidam vt ingrederetur egyptũ. Ueniẽs nãq3 ad illuminandũ egyptũ .i. mundum ignorantie tenebris obscurũ dei filius magni cõsilij angel9 amictus est nube lucida. Sic vt glo. ibidẽ dicit. Corpus humanũ assumpsit nõ grauatum corru ptione virilis commixtionis sub quo occuluerat deitatem: hoc ergo latibulum carnis amictus si gnificat sacerdotis.

Amictus.

Esai.xix.

¶ Alba linea totum corpus tegens:puritatẽ denotat corporis xpi de virgine gloriosa sine originalis macula criminis assum pti totiusq3 vite ꝛ cõuersationis xpi candorem. Ualde eniz distat vestis linea a pelliceis tunicis de mortuis animalibus factis:quibus post pec catum vetus ille adã vestitus est. Geñ.iij. Quia plurimũ a cõuersatione veteris hominis vitio sa:nouitas vite distat virtuosa:quã xps in se pre tulit:verbo docuit ꝛ nobis tribuit in baptismo. De qua apostolus Col.iij. Expoliantes vos vete rem hominẽ cum actibus suis: ꝛ induentes no uum eum qui renouat in agnitionẽ dei fm ima ginem eius qui creauit eũ. ꝛ ad Ephe.iiij. Reno uamini spiritu mentis vestre:ꝛ induite nouũ ho minem qui fm deũ creatus est in iusticia ꝛ san ctitate veritatis. Siquidẽ vestimẽta xpi semper fuere candida:qui peccatum nõ fecit: nec inuen tus est dolus in ore eius. Esaie.liij.ꝛ.i. Petri.ij. Et hoc est q in eius transfiguratione facies ei9 vt sol resplenduit: ꝛ vestimẽta eius facta sunt al ba sicut nix. Matthei.xvij.

Alba.

Ad Col.iij.

Ad Ephe. iiij.

¶ Zona sacerdotalis qua vestimẽta cõstringuntur cum mẽbris:vincu lum hoc fortissimũ significat:quo nostrã naturã filius dei colligauit:nõ quidẽ formaliter sed cau saliter ꝛ effectiue. Uinculũ hoc charitas est:quã apls dicit vinculum perfectionis ad Col.iij. De hac dicit Johã.iij. Sic deus dilexit mundũ vt fi lium suũ vnigenitũ daret:vt ois qui credit in eũ nõ pereat:sed habeat vitã eternã. Hec est zona aurea qua precinctum ad mamillas iohãnes vi dit similẽ filio hois. Apoca.i. Nec huic dissonat qd Esaie.xi.dicit. Erit iusticia cinctoriũ(alr's cin gulum)lũborum eius:qm iusticia legalis virtus est cõis:omnes virtutes includens. Quid autez charitate iustius? Quid charitate perfectius: q sola ceteras virtutes perficit atq3 format:vt ve re sint virtutes. Habet deniq3 zona duas extre mitates:quia charitas feruet in corde: ꝛ radiat in opere. Hz etiam duo precepta:quibus preci pit diligi deus:ac deinde proximus. Ita xpz incar nari fecit charitas patris ꝛ dilectio nostre redẽ ptionis:nã incarnatus est ex obediẽtia patris: ꝛ pter salutẽ redimendi pditi hois.

zona.

Esa.xi.

¶ E Sto la que super amictum collo sacerdotis incũbit: obedientiam ꝛ seruitutem signat quam propter seruorum salutẽ omniũ dominus subijt. Phi ij. Qui cum in forma dei esset:non rapinã arbitra tus est esse se equalem deo:sed semetipsuz exina niuit:formam serui accipiens: factus obediens patri vsq3 ad mortez:mortẽ autẽ crucis. Causaz quippe mortalitatis nõ cõtraxit origine:nec cõ

Stola

Ad phil.ij.

misit in

misit in opere: sed qđ non rapuit exoluebat. Dedit eñ illi calicē pater non index: amore: non ira: voluntate: nō necessitate: gr̃a: nō vindicta. ¶ Manipulus quem in leua ponit sacerdos: brauium significat qđ christ⁹ obtinuit in via: nam per manipulū brauiū vel premiū qđ est btitudo: designat. * Leua vero presens est vita: s̄m beatum Greg. in homel. paschali: s̄m qđ scriptuz est. Leua eius sub capite meo: ⁊ dextera illius amplexabitur me Can. ij. Christus autē singulari priuilegio viator fuit: ⁊ perfectus comprehensor. Viator: qr meruit nobis vitam ⁊ suo corpori gloriam: vt vult magister li. iij. di. xviij. Fuit ⁊ cōphensor: qr ab instanti sue conceptionis fuit aīa sua beata per clarā diuine essentie visionem: ⁊ perfectissimā fruitionē atq; summā delectationē: vt tangit magister lib. iij. dist. xvi. ⁊ xviij. Licet illa beatitudo portionis superioris in portionez inferiorem non redūdabat speciali ⁊ nouo miraculo: vt vult Sco. dist. xv. lib. iij. donec per beatificam suam passionē nr̃e opus redemptionis cōsummaretur. Hoc dñs ipse voluit innuere dum loquens in terra se esse dicit in celo: ait enim Joan. iij. Nemo ascendit in celum nisi qui descendit de celo: filius hoīs qui est in celo. Ecce filius hoīs adhuc in terra positus: se esse dicit in celo vtiq; s̄m humanitatē s̄m quam hoīs est filius. Non enim erat in celo per localem humanitatis sue presentiam: que cū sit creatura nō deus: licet deitati vnita: non est vbiq;. Fuit autez christi humanitas in celo adhuc in terris posita per actualē beatitudinis gloriam: que per celum designatur. Sicut alibi beatitudo dicitur paradisus latroni promissa: quam ipse passionis sue die fuit habiturus. Non vtiq; locum beatoꝝ: celum vez empyreum: quod ante ascensionē dominicaz nullus hominū beatorum credit introisse. ¶ f Planeta qua corpus sacerdotis contegitur plenitudo gratie xp̄i significat: qua membra xp̄i adornātur: qr de eius plenitudine oēs accepim⁹ gratiā pro gratia. Joan. i. Vel si magis placet. Casula magni sacerdotis vniuersalis ē ecclesia: quā sibi dominus copulauit: ⁊ copulando virginē fecit: sanctificans atq; mundans eā lauacro aq̄ in verbo: vt exhiberet ipse sibi gloriosam ecclesiam non habentē maculā neq; rugā. ad Ephe. v. Hec est vestis magni sacerdotis aaron: nō rumpenda nec scindēda. Leui. xxi. In cuius etiam vnguentū gratie a capite barbā descendens influxit: dū de plenitudine capitis gratie xp̄i acceperūt: primo apostoli: deinde oīs ceteri. Casula hec est vnica integra: vndiq; clausa: quia vna est ecclesia xp̄i sponsa matri sue electa. Vna est colūba mea: ait sponsus candidus ⁊ rubicūdus in cāticis. vi. ca. Vna ⁊ integra ꝓpter fidei vnitatem: ⁊ sacramentoꝝ integritatē: cūctisq; erroribus hereticoꝝ clausam. Hinc ad Ephe. v. Unū corpus ⁊ vnus spūs vna spes vocatiōis: vn⁹ dñs: vna fides: vnum baptisma: vnus deus ⁊ pr̄ oīm. Una deniq; eccl'ia ex iudeis ⁊ gentibus collecta: in vno angulari lapide xp̄o coniuncta: vt tangitur ad Ephe. ij. Casula tn̄ sacerdotis manuū extēsiōe quodāmodo diuidit in partē anteriorē ⁊ posteriorē: qr xp̄i passio in cruce distinxit ecclesiā veteris testamēti ab ecclesia noui testamenti: quaꝝ illa precessit: ista sequebat: vtraq; tn̄ in capite vnita: vtraq; xp̄i passione redēpta: vtraq; in xp̄i laude ꝯsona. Unde ⁊ qui p̄cedebāt ⁊ qui sequebant clamabāt dicētes. Osanna filio dauid: benedictus qui venit in noīe dñi. Mat. xxi. Hec de significatione vestium que caput concernit per allegoriam.

¶ Lectio. xij. Tropologice. A

Marginalia (left column): Manipul⁹ — * Vita presens p leuā sig̃tur: ⁊ per manipuluz brauiū siue merces: iuxta illud p̄s Uenientes autē venient cum exultatione portā tes manipulos suos. — Joan. iij. — Planeta. — Casula. — Ad ephe. ij.

Unc attendamus eorūdē rep̄sentatione s̄m q̄ mēbris ꝯuenit p tropologiā: scdz hāc eniz represententant vestes virtutū: quibus aīa celebrātis imo ⁊ sumētis dz intus spūalr adornari. Nā mēsa hec sacralis cena magna est: nuptiale ꝯuiuiū ē: quā magnus pr̄familias ⁊ rex regū filio suo fecit: ⁊ ad eā multos. i. oēs fideles inuitauit Ad quā si q̄sq̄s sine nuptiali veste intrās discubuerit: ligatis manib⁹ ⁊ pedibus in exteriores tenebras detrudet. Mat. xxij. Jđ sacerdos hec sacrosctā mysteria celebraturus nō in cōibus: sz sctis ⁊ sacratis vestib⁹ vestē nuptialē designātibus accedit: q̄ habitū mētis tā sacerdotis q̄ circunstantiū ac ꝯcelebrantiū rep̄ntant. Nō eñ in sua tm̄ ꝑsona sacerdos: sed simul in ꝑsona circūstantiū et totius eccl'ie sacrā offert hostiā. Cōcelebrāt sacerdoti circūstātes: ⁊ spūalr cōicātes: nō ꝯficiēdo cū sacerdote: qđ tm̄ sacerdotis ē: sed cū eo hostiā pr̄i a sacerdote ꝯsecratā: seq; ipsos sacrificium placabile deo pr̄i offerēdo. Un̄ ē illud in canone. (Hāc igr̄ oblationē seruitutis nr̄e sed ⁊ cuncte familie tue ⁊c.) ꝓpter hoc scriptura oēs xp̄ifideles regale nolat sacerdotiū. Uos estis (inq̄t) gen⁹ electū: regale sacerdotiū: gens sctā: pp̄ls acquisitiōis: vt enarretis virtutes ei⁹ qui vos vocauit in admirabile lumē suū. ⁊. Petri. ij. ⁊ Apo. i. Fecit nos regnū ⁊ sacerdotes deo pr̄i suo. Significāt itaq; vestes sacre q̄cq̄d ad dignā p̄parationē tā celebrātis: q̄ circūstātis: ⁊ cōicātis pp̄li requirit. Et p̄mo q̄dez ex ip̄o vestiū nūero ꝑfectio significat. Est eñ sext⁹ nūerus ꝑfectus: p̄cise ex partib⁹ suis aliq̄tis que sūt. i. ij. iij. resultās: vt dictū est. Dñt igr̄ eē sancti ⁊ ꝑfecti q̄ tm̄ mysteriū celebrare vel ꝑticipare p̄sumūt. Hinc sacerdotib⁹ ait dñs. Sacerdotes q̄ accedūt ad dñm sctificent: ne ꝑcutiā eos. Exo. xix. ⁊ Mat. v. oīb⁹ dr̄. Estote ꝑfecti sicut ⁊ pr̄ vester celestis ꝑfect⁹ est. Hec ꝑfectio sicut nūerus senarius ex. i. ij. iij. integrat. Ex vno ouili qđ est eccl'ia. Siq̄dē necesse est ꝯsecrātē ⁊ cōicantē siue sumētē esse vnitū eccl'ie catholice nec ab ea ꝑ penā canonicā p̄cisuz: vt. s̄. habitū est. Ex duobus primis preceptis legis diuine ⁊ naturalis p̄ncipijs: siue duab⁹ legalis iustitie ptib⁹: q̄ sunt declinare a malo ⁊ facere bonū. Ex trib⁹ deniq; theologicis ỽtutibus fide. s. recta: spe firma: charitateq; ꝑfecta q̄ per vestes significant. ¶ B Prima ergo vestis amict⁹ vel superhumerale: ꝯuenienter significat primā virtutē necessariā ad salutē: q̄ est fides: nam sine fide impossibile est placere deo. Heb. xi. Est aūt amictus q̄si substratoriū ceteri ornat⁹ sacri. Stringit collū ⁊ duab⁹ chordulis sub pectore colligatur. Sic fides substātia est ⁊ fundamētū toti⁹ edificij spūalis. Jdirco apl's fidē describēs: vbi. s̄. ait. Fides est substātia reꝝ sperādaꝝ: argm̄. i. certitudo vel ꝓbatio s̄m glo. nō apparētiū. Nam sine fide: nec sperare ꝯtingit: nec amare celestia. Amare nemo pōt incognitū. x. de trinita. Sz nec sp̄are quis

Marginalia (right column): Uestes sacre q̄d significant. — Mat. v. — Amict⁹ fidē significat. — Fides substātia est: et fundamentū toti⁹ edificij spūalis

valet qđ posse futurū esse nō credit: cū spes sit certa expectatio futurorꝫ bonorꝫ. Qđ vero possibile nō creditur: nō expectatur: nec efficaciter appetitur/ fm eūdem ibidē. Hinc Abacbuc propheta totā ale vitā fidei attribuit. Justus inqt ex fide viuit. Hac abscedēte: nō potest spūs permanere: vnde Esaie.vij. Si non credideritis nō permanebitis.

Esa.vij.

Fides hec corde possidetur: voce gutturis propalatur. Corde namqꝫ credit ad iusticiā: ore fit confessio ad salutem. ad Rom.x. ℂ Habet quoqꝫ fides duo principalia obiecta: diuinitatem videlꝫ et christi humanitatē: que obiecta omnes articuli aplici symboli respiciunt. Ad illa repñtanda humerale collo circundatur: et duabus cordulis pectori colligatur. Quāuis aūt oībus in christo pie viuere cupientibus necessaria sit fides: maxime tñ his qui huic mysterio participant vel ministrāt: pro quanto maxima in eo relucēt mirabilia oēm humani intellectus capacitatem trāscēdētia: fm illud ps. Memoriā fecit mirabiliū suorum misericors et miserator dñs: escā dedit timentibus se.

Amictus fides habꝫ duo principalia obiecta.

Ps.

ℂ Celebraturus ergo amictu foris caput: et pectus exornās: fidei scuto se intus armare satagit quo vniuersa inimici ignea tute possit excipere tela: ne vacillet: si oculus corporis oclo discordet mentis. Aliud foris cernens: aliud intus credēs. Aduersario (inquit petrus) fortes resistite in fide. j. Petri.v. Jacula namqꝫ venenata hostis antiquus exacuit: quibus nonnunq̄ etiam deuotorū corda dubitationis infidelitatisqꝫ veneno percutit: tanto vtiqꝫ facilius: quanto abdita sacrificij huius mysterij a rationis discursu intelligi minus valent. Quibus obuiantes fm apostoli consiliū in captiuitatem redigamus omnem intellectum in obsequium christi. glo. i. fidei christi. ij. Cor.x. Scutum bonū fidei est credere sicut ecclesia credit. Etiam si minus credita intelligūtur: dum tamen firmiter credātur. Nisi credideritis ait Esa. fm aliā trāslationem: non intelligetis. c.vij. Magnum hoc et solidum fundamētum est credere sicut ecclesia credit. Hec enim supra petram firmā fundata est: quam (etsi venti scrupulorum seuiāt quantūlibet flumina phantasmatū irruant quomodolibet) non mouebunt nec prosternēt. Quicquid enī dubitationis malignus suggesserit: aut humana infirmitas alligata sensibus ingesserit: contrarietur fidelis et prudēs minister. In hac petra solidetur dicens: credo sicut ecclesia credit. Hec enī veraciter dicēs oīa credēda: accedit fide implicita: dū vera esse credit in genere oīa q̄ catholica credit ecclesia: etiam si in particulari multa ignoret: paratus animo quodlibꝫ particulare credere: dum rite innotuerit illud ad fidem ecclesie pertinere. Magna prorsus hui⁹ fidei iplicite vtilitas et efficacia: quā ponit dñs Inno. in glo. c. firmiter. de sum trini. et fide ca. dicens. In tantū valet fides implicita (vt dicunt quidā) q̄ si aliq̄s eā habet credens quicquid ecclia credit: lꝫ falso opinetur ratione naturali motus: q̄ pater maior vel prior sit filio: vel q̄ tres persone sint tres res a se inuicem distantes: nō est heretic⁹: nec peccat: dū hūc suū errorē nō defendit: et hoc ipm credit: quia credit ecclesiā sic credere: et suā opinionē fidei ecclesie supponit: qꝛ licet sic male opinetur: tñ non est illa fides sua: immo fides sua ē fides ecclie. Hec Inno. Magnū reuera remedium: et nullū scrupulosis: immo curiosis efficacius: et huius sacrosancti mysterij abdita inq̄rentibus pernecessariū. Contingit enī nōnunq̄ volētibus circa hoc sacramētū questiones solutionū inquisitiōe euoluere: q̄ vna succisa hydre velut plura capita succrescant

Credere sicut ecclesia credit ē bonū scutū fidei.

Solidū fūdamētū est credere sicut ecclesia credit.

Innocen.

* ADDITIO. Hydrā finxerūt poete multorꝫ capitū in lerna palude: quorū aliq̄t excisis/ totidem cōtinuo renascebantur: tandem ab hercule et sagittis: et igni interfecta est.

ℂ ℂ Narrat parrisi. cancel. Gerson super magistrū tractatu.ix. de quodam scholastico deuotiōis spm̄ habente: cui⁹ animo inciderūt scrupuli multi questionū circa hoc benedictum sacramētum. Petebat hic instantia ɔtinua solutionē dubiorū suorꝫ a maximis theologis quos nouerat parrhisius: sed crescebat morbus ex remedijs. Et sicut de emoroissa legitur: peius idies habuit ex remedijs et impensis. Consuluit tandem vnus expertorū vt ad orationē totū se ɔuerteret: et ɔtra scrupulos oēs ageret: suscipiēs sacꝫm dicēs. Credo sicut ecclesia credit. Credidit hō et accessit: serenatus est et solidatus: nec parū illuminat⁹ circa venerationē hui⁹ sacramēti. Hec Gerson. ℂ Simile recitat de sctō Bern. qđ supra lectione.viij. iuxta finē est habitū. Euenit etiā nonnūq̄ q̄ nō tam meritoriū est credere: q̄ velle credere: sicut q̄nqꝫ pl⁹ est velle dolere sensibilr de pctis et nō posse: q̄ ipꝫ sentire dolorē. Nam desideriū pauperꝫ ex. d. ait propheta: preparationem cor. e. au. aur. tua. Preparatio illa est fm supiorē anime partem. i. fm intellectū et voluntatē: et non fm ea q̄ nobis inuitis inferior sensualitas aduehit: qualia sunt cogitationū volubilitas: et phantasmatuꝫ turba. Huic igitur anchore firmiter adherēti nihil in fide periculi esse pōt. Hec ꝑpter scrupulosos addere placuit occasione accepta ex amictu fidē significāte.

ℂ Amictu etiā vt vult Hugo. et Alexan. de ales: qui sup humeros circūquaqꝫ distenditur operꝫ fortitudo significatur. Humeri enī fortes sunt ad opera peragēda: fm illud de Isachar Geñ.xlix. Supposuit humerū suū ad portandū: factusqꝫ est tributis seruiēs. Sciat ergo sacerdos se nō debere ocijs vacare: sed opibus virtutū insudare: fm illud. ij. Tim. ij. Labora sicut bonus miles christi.

ℂ D Secunda vestis est alba: per quā conscientie mūdicia designatur. Alba enī que sup humerale imponitur larga: candens: corpus tegit: et ne defluat cingitur: qua sobrietas: ac vite mūdicia: castitate fulgida designatur. Eccls.ix. Omni tpe vestimenta tua sint candida. glo. i. corpus castū: nam et de sacerdotibus dicitur. Mūdamini qui fertis vasa dñi. Esa.lij. Hiero. qꝫ in prolo. super Malach. Per moysen dñs preceperat sacerdotes tabernaculi ab omni corpali vitio liberos: hostias omni vitio vacuas offerre. Sequitur. Unñ sacerdotes angelos dei esse hoc in loco scriptura testatur: vt sicut angeli puri sint et mundi. Mūdi inquā ab inquinamento mortalis pcti gñalr et specialr a vitijs mundi carnalib⁹: gule videlꝫ ebrietatis et oīs intēperantie. Texitur aūt de lino: p qđ significatur q̄ sicut linū nō habet candorē p naturā: sed eū multis assequitur laborib⁹ et tunsionibus et trituris: ita sacerdos mūdiciā p naturam nō habet: nisi multis attritionibus et laborib⁹ afflict⁹ per grām obtineat: et apostoli exēplo castiget corpus suū: et in seruitutē redigat: ne cū alijs predicauerit reprobus ipse fiat. j. Cor.ix. Tegit deniqꝫ totū corpus vt nulla ex parte corporis vllo tēpore voluptatibus vincendū esse demonstret. Debet enī euāgelici sacerdotis cōtinentia esse perpetua: legalis autē temporalis fuit. Propter qđ feminalia: etsi sacerdotibus noue legis ꝑpter honestatem et significationē cōueniant: non tñ inter vestes sacerdotales istis/ sicut illis precepta sunt: qꝛ sacerdotes noue legis occidētalis ecclesie: quorꝫ hec sunt indumēta ad perpetuā tenentur ɔtinentiam: ad quā nō tenebantur sacerdotes veteris legis: tenebātur tñ tēpore ministerij sui. Indixit eis lex q̄ tempore illo haberent feminalia: in signū q̄ tunc continere deberēt. Unñ Hugo de sacramētis par. iiij. lib. ij. c. iiij. Uolui

Alba.

Eccls.ix.

Hierony.

Hugo.

ij.ca.iiij. Uoluit sermo dei in sacro officio: ministros dei ad tegēda infirma corporis: propriū et singulare operimētū habere: vt ꝑ hoc ostēderet pudicitiā ⁊ castimoniam illoꝝ ꝑcipue cū sctā tractarēt: vnicā ⁊ singularē esse debere. Uñ ministri noui sacerdotij hoc operimentū in sacro officio singulare nō assumūt: quib⁹ est iniūcta seruāde castitatis necessitas: sicut est quotidie offerendi cōcessa potestas. Ministri vero veteris figure tēpore sacrificij feminalia sumunt: que ministerio expleto soluūt: qm̄ a cōtactu carnis vet⁹ lex sancta tractaturos ꝓhibuit: quos rursuz expleta vice ad operā carnalis commercij relaxauit. Hec Hugo. Est demū alba larga que in ve. testa. fuerat stricta ꝓpter spiritū seruitutis in timore: nam lex timoris erat. In nouo larga propter spm̄ adoptionis in libertatē. Ro. viij. Et qꝛ tūc cōtinētia deo placet quando ex libertate spiritus offertur. Sunt enim eunuchi qui seipsos castrauerūt ꝓpter regnum celoꝝ. Mat. xix. ¶ E Hec quoq alba

Cingulus.

cingulo siue zona precingit̃ ⁊ succingit̃. Precingit̃ quidē quo principalis temperātie species castitas ipsa adherere ministro eucharistie debere firmiter designat̃. Precingit̃ circa lūbos: vt nullis incentiuoꝝ stimulis castitas dissoluat̃: ꝫ illud Lu. xij. Sint lūbi vestri precincti. Lumbos

Luce. xij.

autē precingimus ait beatus Greg. cū carnis luxuriā per carnis cōtinētiā coarctam⁹. ad Ephe. vi. State succincti lūbos vestros in ꝟitate. Succingit̃ ne defluat: vt expeditus ad pietatis opera nulla ocij lascinia naufraget. Nihil eñ tantū castitatem impugnat sicut ocij fastidiū. Uñ Naso.

Grego.

Ocia si tollas periere cupidinis arc⁹. Bona ꝗppe opera sicut castitatē magnificant: sic castitas opera pietatis exornat: vñ vbi supra Greg. Nec castitas magna est sine bono opere: nec opus bonum est aliquod sine castitate. Ideoq cum dixerat. Sint lumbi vestri precincti: per qđ castitatez commēdauit: statim addidit. Et lucerne ardentes in manib⁹ vestris: per quod ad lucis opa castitate iam candidos inuitauit. ¶ Succingitur nihilominus alba ne defluat: per quod omnē superfluitatē a sacerdotis vita excludi oportere penitus demonstrat̃: nam et leuitici generis sacerdotibus vinū ⁊ quicquid inebriare poterat: cum in templo ministraturi erāt: dñs interdixit Leuiti. x. Et in. c. de vita ⁊ hone. cle. a crapula. ⁊. c. clerici officia. Clericis crapula: ebrietas taberne: secularia negocia: alearū ludus: superfluus: lascinus: deauratus: rubei aut viridis coloris habitus. fibule ⁊ corrigie auri vel argēti ornatum habentes ⁊ annuli: nisi quibus ex officio cōpetit: interdicunt̃. Indicit̃ autē corona ⁊ diligēs ecclesiastici officij ⁊ bonoꝝ studioꝝ exercitiū: indumentum clausum: nec nimia breuitate: vel longitudine notandū. Et dñs Lu. xxi. discipulis ait. Attendite vobis ne forte grauent̃ vestra corda crapula et ebrietate ⁊ curis hui⁹ vite. Neq enim pōt castitas saluari vbi regnat ingluuies. teste Hiero. et habet̃ in decreto dist. xxxv. vēter. Uenter mero estuās cito despumat in libidinem. ⁊ ad Ephe. v. Nolite inebriari vino in quo est luxuria. Habet quoq cingulū brachia duo sese cōplectentia: qđ duplicē significat mūdiciā: mentis. s. ⁊ corporis: quoniā nō solū carnali cōtagio perit castitas: ꝫ etiā mentali cogitatione impudica cōsensu accedente: vnde beatus Iaco. in sua cano. c. j. Unusquisq tētat̃ a sua cōcupiscētia abstractus et illectus. Cōcupiscētia aūt cū cōceperit parit peccatum: ⁊ dñs Mat. v. Qui viderit mulierē ad cōcupiscendū eā: iam mechatus est eaz in corde suo.

Luce. xxi.

Hiero.

Jacobus.

Matth. v.

Magna reuera mētis: corporisq mūdicia fulgere dꝫ sacerdos euāgelic⁹ in tēplo dñi sanctā sanctoꝝ tractaturus: cū olim templuz illud figuralis legis ministri introire nō poterant nisi purificationib⁹ multimodis premūdati. Que tūc in figura acta ad nostrā doctrinā scripta sunt. j. Cor. x. Populo deniq ad montem syna vt angeli vocē moysi ꝑcepta dantē: audirēt accessuro di Exod. xix. Estote parati in diē tertiū: ⁊ ne appropinquetis vxoribus vestris. Sed nec licuit dauid: et pueris suis / panes edere ꝓpositionis / nisi a ꝓprius vxorib⁹ cōtinētibus. Uñ sacerdoti achimelech / in nobe querēti: si pueri mundi sunt: Respondit dauid. Si de mulierib⁹ agit̃: continuimus ab heri ⁊ nudiustertius. j. Reg. xxi. Eadē rōne filius israel in figura ꝑceptū est vt agnū paschalē nō nisi ꝑcinctis ederēt lūbis. Exo. xij. Recogitet ergo sacerdos veste cādida mundiciā significari Cingulo cōtinentiā: vt illic nō sordescat: hic non effluat vita spūalis: ait Alexā. de ales. ¶ F Sequit̃ quartū indumentū scꝫ stola siue orariū: qua obediētia humilis designatur. Hugo vbi supra. c. x. Ipsa eñ sup collū imponitur: vt iugū dñi sacerdos suscepisse demōstret̃: ⁊ deorsuz descēdit vsq ad genua q̄ flectunt̃: vt tā suo descensu: q̄ genuū attactu humilitatē representet. Unde pōtifex in sacerdotis ordinatione orariū ei imponens dicit. Accipe iugū dñi. Iuguz enim dñi suaue est: et onus ei⁹ leue. Suaue. s. in ꝓsperis: leue in aduersis: qm̄ fidelis deus qui nō permittit tentari hominē vltra q̄ poterit: ꝫ facit cū tētatione prouētum vt possit sustinere. j. Cor. x. Ideo ad vtrunq latus tēdit̃: dextrū ⁊ sinistrū: vt non tm̄ in prosperis: sicut is de quo ꝓpheta in ps̄. ait. Cōfitebit̃ tibi cū benefeceris ei: sed etiā in aduersis obediat dño. Quod vt fieri posset facilius: formaz crucis in pectore sua cācellatione pretendit: vt summe obediētie exēpluz: qđ in cruce dñs pertulit: fact⁹ obediēs patri vsqꝫ ad mortē: mortē autē crucis: semꝑ in corde teneat. Ut autē obediētia integra ꝑseueret in ꝓsperis ⁊ aduersis necesse est vt munita sit prudētia ⁊ patiētia. Prudētia opus est in prosperis: qua mala precauent̃ futura. Patientia vero in irruētibus aduersis: ne precipitent in mala. Quoad primū dicit̃ Mat. x. Estote prudētes. Quoad secūdū Heb. x. Patiētia vobis necessaria est: vt voluntatē dei faciētes reportetis promissionē. ¶ Ea propter stola quibusdā nexibus colligat̃: qua virtutes patiētia ⁊ prudētia conseruari designant̃. Patiētia: ne aliquo impulsu tentationis obediētia moueat̃: vnde dictum est. In patiētia vestra possidebitis animas vestras. Luce. xxi. Prudētia: ne blādimentis peccatoꝝ subuertat̃. Prouer. iiij. Posside prudētiā: ⁊ ne dimittas eā / et custodiet te: dilige eā / et cōseruabit te. G ¶ Quintū indumētū. s. manipul⁹ vel phanō vigilantiā designat: sepe eñ diuino cultui mancipatis surrepit accedia: que animū reddit dormientē: vnde est illud ps̄. Dormitauit aīa mea pre tedio. Gerit igit̃ sacerdos manipulū: alio nomine sudariū in sinistro brachio: quatenus mentis sudore deterso: ⁊ animi tedio ac torpore depulso: bonis operibus diligenter inuigilet. Unde sacerdotibus dicit̃ illud Prouer. vi. Discurre: festina: suscita amicū tuuz: ne dederis somnū oculis tuis: nec dormitēt palpebre tue. Hec Alexā. Uel pro eo q̄ brachio manus sinistre imponitur: in quo digiti discretiōis sunt: significare poterit discretionē deuotā et cordialem: qua sacerdos ꝭm apostoli preceptū: corpus dñi discretionis iudicio dijudicet: deuote discernēdo. Quis est quem

Exo. xix.

Exo. xij.

Stola.

j. Cor. x.

Ut obediētia integra perseueret in prosperis ⁊ aduersis necesse est vt munita sit prudētia ⁊ patientia.

Matth. x.

Hebre. x.

Prouerbi. iiij.

Manipulus.

Prouer. vj.

sacrificare et sumere psumit: qs est in se: qs sibi? In se quidē bonū: summū: eternū: potentissimū: sapiētissimū: benignissimū: pri cōsubstātialē: psona discretū: quā adorāt angeli: demones ptremiscūt: pauet ois creatura: et sic de aliis innumeris pfectionalib9 attributis. Itē qs sibi: qr suus et vniuersitatis autor: gubernator: pseruator: redēptor: p creationē pr: p incarnationē frater: iudex p finalē discussionē et premiator. Qui bolem creauit dū nō esset: repauit dū male esset: seipse cibauit/dū inedia cōsumptus esset: resuscitabit postq̄ eē desierit: ol depulsa miseria: eternaliter btificabit: dyndicabit demū pbādo seipsū: et sic de pane illo edet. De qua pbatiōe supra lec. viij. dictū est.

Planeta

¶ h Ultimū vestimentū est planeta siue casula: q qr suprema: rotunda: lata: cetera ola tegit: et manuū eleuatione diuidit: charitatē olm virtutū supremā: operiētē pctōx multitudinē representat. Et qr nunq̄ excidit: sz hic incboata in futuro psummata in eternū pseuerat. j. Cor. xiij. recte p casule rotūditatē: eternitatis figura designat. Cui9 diuisio in ptes duas: duo charitatis obiecta: vel duo eiusdē pcepta insinuat: sicut latitudo: dilectionis latitudinem se vsq̄ ad inimicos extēdētē representat: hāc em ab offerēte dñs exigit. Vñ Mat. v. Si offers mun9 tuū ad altare: et ibi recor. fu. qr frater tu9 hz aliqd aduer. te. relinque ibi mun9 tuū añ altare: et vade pri9 recō. fratuo: et tūc veniēs offeres mun9 tuū. Dz ergo accedēs hēe affectū amorosum: quaten9 accedat non metu pene: aut humano pudore: multo min9 vanitatis appetitu: nō pharisaica hypocrisi: nō desiderio turpis lucri: questū estimās pietatē: non qualibet alia supstitiosa: aut vitiosa corruptare intētiōe: sz ex diuini amoris feruore: vt tanto bono vniat et cōiiceet. Ut ordinatā medicinā contra quotidianos defect9 applicet. Ut maximū dei donū cū gratiax actiōe humiliter acceptet. Ut vtutū et grē pfectū in se augeat. Ut xpo et ecclie subdit9 obediat. Ut pximis viuis et defunctis satisfactiuo sacrificio succurrat. Ut iniūcto officio satisfaciat: ceterosq3 hmōi sacratissime oblationis fruct9 in se et pximis consequat imitās xpm quē sumit et sacrificat: aplis in huius sacramēti institutione loquentē. Desiderio desideraui hoc pascha manducare vobiscum anteq̄ patiar.

Mat. v.

¶ Lectio. xiij.

Orationes que missaz pcedere debēt sunt duplices.

DEcōuenientibus que trāseuntia sunt/apponēdis: vez orōnibus breuiter dicendū. Sunt aūt orationes que missaz antecedere debēt dupliceo. Quedā christi representāt passionez: quedā dicunt ad celebrātis purificationē et deuotionē. Prime sunt hore canonice. Secunde sunt qdā psalmi et orones: q pparamenta dicimus. Hore canonice septē sunt. Matutinū: prima: tertia: sexta: nona: vespera: cōpletoriū: licet aliqui vt Archid. in rosario matutinū separent ab aliis horis: ponēs p prima hora diei artificialis laudes matutinarū. * Cui cōsonare vr illud btī Bñdicti. xci. dist. presbyter. dicētis. Prophe ta dicēte septies in die laudē dixi tibi. Qui septenarius sacrat9 numer9 a nobis sic implet: si matutini: prime: tertie: sexte: none: vespere: cōpletorij tpe nostre seruitutis officia psoluam9. Nā de nocturnis vigiliis ipe ait. Media nocte surgebā ad cōfitendū tibi. Institute aūt sunt hore ad laudandū deū p bñficiis suis: inter q maxima sunt beneficiū creationis septē dieb9 expletū. Genesis. j. Et beneficiū redēptionis septē quodāmodo horis peractū. Hūc numerū diuine laudis etiā propheta se tenuisse asserit. ps. cxviij. dicēs. Septies in die laudez dixi tibi. Licet q dicit septem fm btm Aug. in glo. etiā vniuersitatē indicet: qr septē dieb9 omne tēpus currit. Verū qr mai9 est beneficiū redēptionis per dominicā passionem cōsummatū bñficio creationis: fm illud. Mai9 est peccatorē iustificare: q̄ hominē creare. Neq3 em pctōres redemit verbi facilitate quō dixit: et ola facta sunt: sed triginta annis operatus est salutē nostrā in medio terre: affixus cruci: addict9 morti: ludibriis deputatus: ait Ber. sermo. xix. de diuersis. Ideoq3 hore canonice vt huius beneficij iugis memoria in cordibus orantiū perseueret: laus quoq3 dño: honor: reuerentia et gratiarū actio p tanto bñficio redderet: horis illis quibus dñica passio inchoata est cōtinuata et cōsummata: canonice hore eisdē tēporib9 deputantur.

* Aliqui separant matutinuz ab aliis horis ponētes p prima hora diei laudes matutinarum: naz in primitiua ecclesia laudes dicebant in ipso crepusculo diei: vñ canit in hymno laudūz. Ecce iā noctis tenuat vmbra lucis aurora rutilat. Ad qd institute sūt hore.

Bernar.

Matutine.

¶ B Cepit inquā xpi passio quātū ad violētiā ab extrinseco illatā: hora noctis tertia: in qua primum rabidox iudeorū furia violētas manus iniecit in dñm: et hoc in horto ab oratione surgētem: et eis volūtarie occurrentē. Ibi traditus: cōprehensus: ligatus: a discipulis derelictus. Ad annā primū: deinde ad cayphā cōtumeliose tractus: ligatus: accusatus: falso testimonio reprobatus: vt blasphemus iudicatus: psputus: velatus: irrisus: alapis: colaphis cesus: aliisq3 innumeris affectus iniuriis: tota nocte illa tenebrax potestati traditus: innocēs agnus: vt Augu. placet: penis exponitur: et sine intermissione contumelus exprobrat: quib9 respōdet officiū matutinū.

Prime.

¶ Oriente aūt sole mane facto prima diei hora post iteratū: funestū: tenebrosumq3 consiliuz: post insanas calūniantiū voces: post cōmēdaticias subornatox testiū falsitates: ad examen pilati pōtificū delegatione transfert: vt Lucas tradit in principio capituli. xxiij. Noxis accusationuz fraudib9 impedit vt ppli subuersor: imperij destructor: regni appetitor. Diuini honoris sacrilegus arrogator: duris vinctus nexibus: colaphis: alapisq3 cesus: sputis oblitus: clamoribus predamnatus iudici presentat: vt inter tot mortis iudicia: nō auderet pilatus absoluere quem oēs vellēt perire. Hec varia iudicis disceptatio: impudētiū canū obstinatio. De tyrāno ad tyrannū irrisoria pariter et dolorosa missio et remissio: seditiosi latronis prelatio: innocentissimi corporis nudatio: virginee carnis sanguinolēta flagellatio: mille vulnerum spinosa coronatio: ludicre vestis purpuratio: vulnerati capitis percussio: subsannatoria salutatio: excreatox (als execratox) sputaminū iniectio: alapax iteratio: innumerabiliūq3 blasphemiax irrogatio: patientissimum dñm hora diei pmarisq3 ad tertiā affixere: qb9 pma canonici hora officiu deputat.

Tertie.

¶ C Tertia hora iudeox vocibus crucifigit: dū crucifige crucifige clamorib9 sacrilegia geminat. Seditioso barraba dimisso: morte turpissima cōdēnatur ab iniquo iudice vano timore et fauore corruptoloris (vt Leo ait) manib9: et ore polluto eisdē labiis ad crucē mittit: qb9 ante vicibus septē innocēs pnūtiat. Sicq3 agnus sine macula inimicox volūtati seuissimox tradit: vt Lu. scri. et pene sue mod9 null9: null9 termin9 designat. Hic vestib9 spoliat suis: psusibilr alienis iduit. In medio dā

natox

natoꝝ tanq̄ pnceps latronum eijcit: ⁊ crucis one ratus patibulo loco supplicij aucns cōtinue do⁊ loꝛib⁹ ⁊ blasphemijs pᵬtatur. Hic itaq̄ʒ a tertia hoꝛa vſq̄ʒ ad sextā a dn̄o passis tertiarū hoꝛa ca⁊ nonica deputatur. ¶ E Exhinc imolāde hostie cru cis ara struitur: hostia sacrificio preparatur. Nā pudicitie autoꝛ toto nudatus coꝛpe: afflictiōe ni mia non sine acceptoꝝ innouatiōe vulnerū: pro⁊ prijs spoliatus indumentis mēbris vſq̄ʒ ad ossiū olim dinumeratione penalissime distētis: manib⁹ pedibuſq̄ʒ ferreis clauis trāsfixis: altari suprapo nitur: imo vinculis ferreis alligat: voluntariūq̄ʒ sacrificiū cōquassatiōe nimia violētatur. Sic sa⁊ lutaris hostia: spectaculū deo patri angelis ⁊ ho⁊ minibus inimicis pariter ⁊ amicis: imo ⁊ vlulāti bus tenebrarū principib⁹ facta leuat: quatenus exaltatus a terra vt olim pmiserat: trahat oīa ad seipsum. In hoc altari durissimo reclinatoꝛio: ho stia nostra: filius hominis nō habens vbi caput suum reclinet: hostia pacifica: hostia pro peccatis totꝰ humani generis: velut holocaustū trib⁹ ho ris tota passionis igne refrigerio decrescēte ado letur in suauissimū odoꝛē patri. In augmētū do⁊ loꝛis alam trāsuerberātis in atria: luminarib⁹: ce lo: ⁊ elemētis cōpatientibus gaudētib⁹ inimicis: ⁊ blasphemātib⁹: lugentib⁹ ⁊ flentib⁹ mulieribus ⁊ amicis: ⁊ vere hostia suauissimi odoꝛis: que in tātis penis q̄ celū obscurarūt: terrā mouerūt: pe⁊ tras ⁊ tēpli velū sciderunt: monumenta aperue⁊ rūt: ⁊ pene totam mūdi machinā dissoluerūt: sue dulcedinis ⁊ misericoꝛdissime suauitatis etiā fel⁊ leo amaricato poculo oblinisci nō notat: quin po tius amoꝛē vehemētissimū nr̄e redēptionis: voci bus ol melodia dulcioꝛib⁹ personās declarabat. Uoces loquoꝛ q̄b⁹ in cruce pendēs testm̄ ɔdidit: ⁊ sua amicis ⁊ inimicis legando largiter dispēsa⁊ uit. Remissionē vcʒ ignoꝛāter peccantib⁹: regnuʒ cōuersis: veniā petentib⁹: matri discipulū pre ce teris dilectū: coꝛpus satisfactoꝛijs penis extermi nādū: iustitiā discipulis ac ceteris xp̄ianis: veri⁊ tatē patrib⁹ ⁊ pphetis: spm̄ manib⁹ summi pr̄is. Sic fons mie suoꝛuʒ neminē dereliq̄t: q̄ in vltimi supplicij crescentib⁹ penis ⁊ angustijs se a sūme dilecto pr̄e deo: olim quidē: spāliter suo derelictuʒ clamoꝛe taʒ valido quam miserabili declarabat.

None.

¶ D In his doloꝛū cremētis ad hoꝛam nonam perueniēs lachrymis pcibuſq̄ʒ fusis. Heb. v. olb⁹ ad perditi generis redēptionē patiēdis: sm̄ pro⁊ phetarū oꝛacula cōsummatis: p nobis fact⁹ ma⁊ ledictus: q2 maledictus oīs q̄ pendet in ligno: vt a maledicto legis redimeret. Gal. iij. Et qui pctm̄ non nouit: deus pater pro nobis fecit peccatum. ij. Coꝛ. v. glo. i. hostiā p pctīs: vt de pctō. i. de simi⁊ tudine carnis pcti dānaret pctm̄. Rom̄. viij. In⁊ clinato igit spinolēto capite in man⁹ pr̄is tradi⁊ dit spm̄: nr̄e repationis pciū quo soluta est inimi citia: deletū qđ aduersum nos erat chirographū decreti cōtrarium nobis: ipm̄ quidē tulit de me⁊ dio affigēs illō cruci ⁊ expoliās pncipat⁹ ⁊ ptā⁊ tes traduxit cōfidēter palā triūphans illos in se⁊ metipso: ad Col. ij. Sic em̄ placuit p eū recōcilia⁊ ri oīa in ipso: pacificās p sanguinē crucis ei⁹: siue q̄ in terris: siue q̄ sunt in celis. Colo. i. His itaq̄ʒ l ofonibus canonicis hoꝛe sexte ⁊ none dedicant: sicut lanceatiōi ac depositioni de cruce vespera: ⁊ gl'iose cōpletoꝛiū sepulture. ¶ E Et licet primit⁹ ex ecclie ɔsuetudine vel ɔstōne hoꝛe canonice di⁊ stinctis hoꝛis correspondenter ad pdictas dn̄ice passiōis hoꝛas legi ac celebrari consueuerint: vt colligit ex. c. psbyter. de celebratiōe missa. ⁊ eo. ti. c. j. in clemē. vbi dr: qđ diuinū officiū nocturnum ⁊ diurnū hoꝛis debitis celebret: presertim in ca⁊ thedralib⁹ regularibus ⁊ collegiatis ecclesijs. Tn̄ cōtra illā oꝛdinationē obtinuit consuetudo eccle siarū metropolitanarū cathedraliū ⁊ aliaruʒ: vt non sic distinctis ⁊ interpolatis tēpoꝛū hoꝛis le⁊ gant: quēadmodū in alijs materijs multe cōstitu tiones antiq̄ in dissuetudinē transierūt: ⁊ abolite sunt ex toto vel ex parte. Et q2 talis recessus con⁊ stat legislatoꝛi pape vel ecclie nō prohibenti nec ɔnienti: videtur implicite obligationē pzioꝛē: si qua fuerat relaxare: tollere seu reuocare. Qui ꝟo ad partē nō in cōuentu ecclesiaꝝ legunt: possunt sm̄ exigentiā suoꝛū officioꝛū: ⁊ honestarū occupa tionū hoꝛas pro magna parte simul legere. Un⁊ de cōsulit ecclesiarū minoꝛū sacerdotib⁹ in alle⁊ gato ca. presbyter. qđ de mane dicant oēs hoꝛas vſq̄ʒ ad vesperā: et deinde si voluerint exeant ad opus rurale. Et dicit dn̄s Antoni⁹. iij. parte sum me tit. xiij. c. iiij. qđ curiales ⁊ alij occupati solent dicere hoꝛas de mane vſq̄ʒ ad vesperas exclusiue de sero vesperas cū cōpletoꝛio: qđ etiā pari rōne licere puto studētibus clericis: vt soluto seruitu⁊ tis suę pēso: intendere q̄etius studio possint. Sic etiā ex rōnabili cā nōnullas hoꝛas licet preueni⁊ re. Unde sʒ beatū Tho. in quodlibetis. Propter necessitatē honestarū occupationū licite pōt q̄s dicere de sero matutinas ⁊ in alijs hoꝛis tp̄s pre⁊ uenire: sicut hoc etiā q̄nq̄ʒ in solēnibus ecclesijs fieri solet: sicut in plerisq̄ʒ ecclesijs in pfesto coꝛ⁊ poꝛis xp̄i: in sero matutine dicunt in fauoꝛem po puli: vt sic copiosius ad officiū diuinū indulgen⁊ tus pctōꝝ allect⁹ cōcurrat. Sic in capella pape te nebrose matutine hebdomade sctē pcedenti sero canunt: vt sine noctis periculo cardinales ⁊ pla⁊ ti interesse possint. Et hoc q̄dē ꝫ sm̄ sanctū Tho. q2 meli⁹ est deo vtrūq̄ʒ reddere: scʒ ⁊ debitas lau⁊ des: ⁊ alia honesta officia: q̄ per vnū aliud impe⁊ dire. Secus tn̄ si hoc fieret vt indulgeretur som⁊ no: aut vacaret ocio nō esset excusatio hmōi pre⁊ uentionis a pctō. Si ꝟo propter honestas occu⁊ pationes legi nō psit debitis hoꝛis pprijs: meli⁹ est pnenire q̄ tardare. Preuenire enim sʒ Hug. est prouidētie: tardare ꝟo negligētie. Et siue pue niant siue tardi⁹ dicant: dūmō nō transeat dies qui quantū ad hoc videt terminari circa mediaʒ noctē: ante hoꝛarū solutionē nō de se peccat moꝛ taliter: q2 pceptū de hoꝛis dicendis/nō refert ad tp̄s hoꝛarū eiusdē diei: sed ad totam dieʒ: vt vult do. Anto. vbi. s. ¶ F Et lʒ ex causis pdictis hoꝛe canonice legi possent extra hoꝛas determinatas: intellect⁹ tn̄ ꝟboꝝ referri dʒ ad hoꝛas debitas ab ecclesia pmo determinatas: vt si q̄s legat. (Iaʒ lu cis oꝛto sydere) ante solis oꝛtū: aduerbium (iam) non impoꝛtare dʒ tp̄s illud quo legit: sʒ referri ad hoꝛam solis oꝛtui determinatā: neq̄ʒ ex hoc quis mendaciū incurrit. Quis enim diceret hunc mē⁊ tiri q̄ in noctis medio legeret que hoꝛa diei ɔsue⁊ uerunt legi: puta dicēdo (hoꝛa nona dn̄s expira⁊ uit) q̄uis si diceret. Nunc est hoꝛa nona: falsum pꝛoferret. Non ergo ad tempus lectionis: sed ad hoꝛam ⁊ tp̄s in eo quod legitur intentas vel de⁊ signatas. Sic ecclesia canit annis singulis. Ho⁊ die deus homo factus ⁊c. qđ tn̄ dic quo canit cō⁊ stat nō esse factū. Sed redeundo ad propositum. Que hoꝛe precedere debent misse officiū? Rn̄det cōiter sm̄ oēs doctoꝛes: ad minus requirit quod celebrans matutinas dixerit: alioq̄n q̄ nondum matutinis dictis celebrat: peccat moꝛtaliter. Alle gatur ad hoc Guill. ⁊ Host. ⁊ est ratio: quia facit cōtra generalē ⁊ approbataʒ ecclesie consuetudi nē. dist. xi. In his rebus. vbi dicit. Sicut pua rica

Sexte.

Heb. v.

Gal. iij.

Thomas.

Preuenire est pꝛuiden tie: tardare ꝟo neglig̃ tie.

Questio.

Rn̄sio ad qōnem.

tores diuinarū legū: ita cōtēptores ecclesiasticarū cōsuetudinū coercendi sunt. De primis ℞o dicitur qd celebrās anteq̄ dicat primas: nō peccat mortaliter: nisi esset cōtra preceptū aliquod speciale vel statutū. Credo tñ quod cōgruit in talib⁹ attendere morem ecclesie cathedralis vel collegij aut regularis cuius est pars vel subdit⁹. Quidaȝ tamē credētes missam esse precipuum memoriale dominice passionis: que hora nona cōpleta est horas vsqȝ ad nonā prius dicunt. Alij dictis matutinis primis et tertijs sistunt in sextis. Tunc n. quidem christusqui per sacerdotem in altaris sacramento offertur: ad altare crucis salutifere creditur processisse Qui etiam modus in multis tam cathedralibus q̄ regularibus ꝛ collegiatis ecclesijs laudabiliter obseruatur: in quib⁹ missa summa post tertiaȝ ꝛ ante sextam decātatur. Alij post sextam ꝛ ante nonam celebrant: quoniam sexta hora Christus in cruce leuatus est: in quo doloribus acerrimis laborauit. In his ergo que plus ad decentiam: reuerentiam ꝛ deuotionem pertinent q̄ preceptū: quilibet nō speciali obligatiōe constrictus suo sensu abundet: qd proprie deuotiōi amplius seruire dignoscit: eligat. ❡ G Alie orationes q̄ misse premittēde sunt ad sacerdotis purificationē ac excitandā deuotionē: que preparamenta dicuntur: sunt quinqȝ psalmi: scȝ. Quaȝ dilecta tabernacula. Bndixisti dñe. Inclina aurē. Credidi propter qd. ꝛ De profundis clamaui. Dicuntur autem ex institutione pape Celestini fm Guilhel. in rationali: maxime a pontificibus ꝛ episcopis: ꝛ ex quadaȝ deuotione ꝛ decentia ac reuerētia a simplicibus etiā sacerdotibus. Et rationabiliter dicunt̄ qnqȝ: fm Innoc. in de officio misse: vt quicquid immundū ꝛ facinorosuȝ quinqȝ sensuum trāsgressione cōmissum est: quinqȝ psalmorū oratione detergatur. Dicunt̄ autē specialiter predicti quinqȝ psalmi plus q̄ alij quinqȝ fm eundem: q: quedā in illis continentur que directe cōueniunt celebraturis altaris mysteriū: ꝛ eucharistie sacramentū: vt patet in pd. discurrēti. Preces vero ꝛ collecte/q̄ adijciuntur: manifeste pertinent ad impetrandū cordis mūdiciā ꝛ munimē. Sic psalmi ꝛ orationes que ad lotionē manuū: ꝛ ad indutionē sacrarū vestium dicuntur simul ꝛ psalmi. Judica me deus ꝛ discerne. qui ad ꝓgressum ad altare legit̄: ad idem pertinent. De cōfessione autēȝ publica que fit ante officij incheoationem: ipso quoqȝ officio quantū ad ea que canonem precedūt: q̄ longiorem tractatuȝ requirunt: hic rescindo: ne ad principalis intenti materiam expositionem videlȝ canonis tardius veniam⁹.

❡ H Restat aūt adhuc aliqua ꝑmittere de circūstantijs tpis assistentiū atqȝ loci: ꝛ primo de cōsecratiōis loco. Possunt aūt distingui triplicia cōsecrandōis loca: remota: propinqua: propria. Remota sunt ecclie ꝛ dei tēpla. Propinqua sunt altaria. Propria calix ꝛ patena. ❡ Ubi notandū q̄ nō in oī loco fieri debet ꝯsecratio: sed in certo ad hoc officium specialiter deputato: sicut nec vete. te. oblatiōib⁹ qlibet locus fuerat cōis: sed certus ad hoc a dño designatus: vnde Deute. xij. ꝓcipitur: qd in certo loco quem elegerit dñs deus/offerāt. Vñ dicit̄ ibi. Caue offeras holocausta in oī loco quē videris: sed in eo quē elegerit dñs in vna tribuū tuarū offeras hostias: vñ de cōse. dist. j. c. j. dicit̄. Si iudei/q̄ vmbre deseruierūt: loca in quibus sacrificabāt habebāt cōsecrata: nō in alijs q̄ deo dicatis locis munera deo offerebant: multo magis nos qb⁹ veritas patefacta: ꝛ gratia per iesum christum data est: tēpla dño edificare: ꝛ pro melius possumus ornare: eaqȝ diuinis precib⁹ et sctis vnctionibus suis cū altaribus ꝛ vasis: vestibus quoqȝ ꝛ reliquis ad diuinū cultū explenduȝ vtēsilib⁹: deuote ꝛ solēniter sacrare. Et nō in alijs q̄ dño sacratis ab epis tēplis celebrare: nec sacrificia dño offerre debemus. Itē eadē dist. c. nullus presbyter. dicit siluester papa. Nullus presbyter missas celebrare presumat: nisi in consecratis ab epo locis: q̄ sui particeps de cetero voluerit esse sacerdotij. Et eadē dist. c. sicut. dicit̄. Sicut nō alij q̄ sacrati deo sacerdotes debēt missas celebrare nec sacrificia super altare offerre: sic non in alijs: q̄ in sacratis dño locis. i. tabernaculis diuinis precib⁹ ab epis delibutis missas cantare ꝛ sacrificia offerre lȝ: nisi summa coegerit necessitas. Satius est ergo missam nō cātare vel audire: q̄ in his locis vbi fieri nō oportet: nisi summa pro necessitate cōtingat qm̄ necessitas legē nō hȝ. ❡ Si queraт̄ q̄ sit tāta necessitas. Rñdetur q̄ illa determinat̄ de ꝯse. di. j. cōcedimus: vbi dicit̄ ex cōcilio triburieñ. Cōcedimus vt sicubi (qd peccatis nostris exigentibus per plurimū factū est) a normanis ꝛ sclauis: ab vngaris ꝛ a malis christianis: seu aliquo qualicūqȝ modo ecclesie fuerint incense ꝛ cōbuste: in capellis cū tabula sacrata missas iteruȝ celebrari: donec ecclesie ipse restaurari queant. Glo. super verbo. Capellis. i. oratorijs nō consecratis: alʼs si consecrate: nō esset opus ꝑmissione. Uel forte capelle nō erant ecclie: cū antiqtus dicerentur capelle tuguria caprarū pellibus tecta: vel hec referas ad solēnitates maximas. Sequit̄. In itinere vero positis: si ecclesia defuerit: sub diuo seu in tētorijs: si tabula altaris cōsecrata: ceteraqȝ sacra mysteria ad illud officiū pertinētia ibi affuerint: missaruȝ solēnia celebrare cōcedimus.

❡ I Et nota qd ibi dicitur: concedimus: vbi fm Alex. de ales notat̄ fauor generalis celebrādi missam tali necessitate ingruente. Nō autem existēte tali necessitate: nō licet nisi cōcedēte epo loci. De volūtate eñ ꝛ cōcessione epi loci sine tali necessitate licet celebrare missaȝ in loco nō cōsecrato: vt de cōse. dist. j. missarū. vbi dr. Missarū solēnia nō vbicūqȝ: sȝ in locis ab epis cōsecratis: vel vbi ipse ꝑmiserit: celebranda esse cēsemus. Similiter hr in. c. sic ergo. eadē dist. Debēt ergo canones in quibus dr: qd non lȝ celebrare nisi in locis consecratis: intelligi: nisi necessitate vrgente: vel epo loci ꝯcedēte. Hec Alex. Uerūtamē fm Guil. nō licet celebrare in mari vel fluminibus: vbi probabiliter timet̄ ne mutante (alʼs nutāte) naui sanguis dñicus effundat̄: aut sacramentū inordinate cōmoueatur. Introitus tñ misse ꝛ cetera q̄ cōsecrationē nō respiciūt legi pñt. Itinerantes ergo in mari vel in terra: vbi ꝑdicta haberi nō possunt ab auditiōe misse in die dñico ac ceteris festis excusant̄. Nec I casu fm Sco. in. iiij. di. xiij. q. ij. ligant̄ precepto obligante ad misse auditionē in sabbato: qm̄ occurrentibus duobus preceptis incōpossibilibus maius ꝑceptum absoluit ab obseruantia minoris in tali casu. Est autē rōnabile locum celebratiōis cōsecratū esse propter sacrosctī corporis xp̄i pñtiam: qd ibi cōficit̄: qd est sanctū sctōrum: xp̄s scȝ oīa sanctificans: ideo oīa ad illud sacrificium ꝑtinētia ꝯsecrata esse debēt. Sacerdos ministri: altare: calix: pāni ꝛc. vt dicit Tho. in. iiij. dist. Etiā ꝓpter angelorū ꝑsentiā: q̄ fm btm̄ Grego. in dialo. lib. iiij. assistūt illi sacrificio. Item propter orationū nr̄aruȝ celeriorē exauditionē: propter deuotionis excitationē: impedimentorū diabolice tētationis exclusionē: ceterosqȝ effect⁹ bonos ecclie ꝯsecrationē cōsequētes. Et noīe ecclie hic itelligēde

Tripllcia sunt ꝯsecratiōis loca.

Cōsecratio nō dȝ fieri I omni loco.

Questio. Rñsio ad qōnem.

Alexā. de Ales.

In mari vl fluminib⁹ nō licȝ celebrare ꝛqua re.

hic intelligende sunt etiaz capelle consecrate. In his eni celebrari pōt sine speciali fauore episcopi ipsius loci: eoipso qđ est consecrata: vt in.c.si qs. de consecra. dist.i. ꝛ clarius in glo. super illo verbo. Celebrare cōcedimus. eadē dist.c.concedim⁹. ¶ Debet etiā locus consecratus nō esse interdictus neqꝫ a iure: neqꝫ a iudice. A iure quidē: si est pollutus sanguine vel semine. de consecra. ecclesie.c.vlti. Et de adulteriis ꝛ stu.c.significasti. A iudice aūt per interdicti sniam contra locū latam: nam in talibus celebrandum non est: vt infra dicitur. ¶ R Locus magis ꝓpinquus est altare cōsecratum ꝛ lapideū: integrū / non enormiter fractū. De primo est statutū in cōcilio Agathensi. qđ altaria nō solū vnctione chrismatis / sed etiaz sacerdotali benedictione sacrent: vt in.c. altaria placuit.de cōse.dist.i. Et hoc eisdem cōgruitatib⁹ quibus congruit ecclesiam forē cōsecratā. Scđm l.qđ debet esse lapideū: ptꝫ ex primo: qꝛ alioquin vngi nō debet: vt in.c.altaria si nō. vbi statuit ex cōcilio Epponensi.qđ altaria si non fuerint lapidea: chrismatis vnctione nō consecrētur. Est autem rationabile ꝙ altaria sint lapidea: fm Alex. de ales.parte. iiij.q.xxxvi. mēbro.i. ꝓpter lapidis cōitatem: fortitudinem siue durabilitatem: ꝛ propter significationem. Nam propter cōmunitatē est facilis ad habendum: propter durabilitatem habet aptitudinem vt cōsecretur. Nō enim cōueniret qđ aliqd vnctione sacra ꝯsecraret: nisi esset solidū ꝛ durabile. Propter significationem: nam petra xp̄m significat ꝛ xp̄i fidē. vnde.i.Cor.x. Petra aūt erat xp̄s. ꝛ Mat.xvi. Super hanc petram i.fidei cōfessionē: edificabo ecclesiā meam. Nā vt xp̄s fundamentum est ecclesie: ita ꝛ fidei Christi. Utrūqꝫ eni dicit apl's. Primum i.Cor.iij. Fundamentū aliud nemo potest ponere / preter id quod positū est: qđ est xp̄s iesus. Scđm Heb.xi. Fides est substantia rerū sperandarū. Nunc aūt in altari xp̄s offertur: ꝛ fides necessaria est ꝛ quantū ad consecrationem: ꝛ quantū ad susceptionē. Quod vero in vete. testa. de diuersis materiis fiebant altaria scꝫ de lignis sethim. Exo.xxvij. Iteꝫ de auro iij. Regū.vij. Salomon fecit altare aureum. Item de terra. Exodi.xx. alia est ratio: qm in veteri testamento vnum tantum fuit altare holocausti: ꝛ hoc in deserto mobile erat cū tabernaculo: ideo congruebat vt esset ligneum. In templo vero hierusalem immobile sed vnicum: ideo potuit fieri de auro: quod fieri non posset si multiplicanduꝫ fuisset: fm quod in lege euāgelica multiplicatur: propter materie raritatem ꝛ preciositatem: vnde nec ligno: nec terre: nec auro cōueniunt cōditiones altaris que dicte sunt: saltēꝫ cuilibet simul.s. cōitas soliditas ꝛ significatio. Nec oportet figuram in oībus circunstantiis attendere figurato: nec est contra predicta quod in ecclesia laterań. est altare ligneū: qđ quidem altare ob apostolorū ꝓncipia (qui super hoc altare dr̄ dominicū celebrasse sacrm̄) ꝛ sanctorum precedentium martyrū reuerentiam reseruat. Licet beat⁹ Siluester papa decreto firmasset: vt nullum deinceps altare esset nisi lapideū. Hoc quoqꝫ altare idem beatus Siluester stabiliuit: vt super illud nullus nisi roman⁹ pontifex audeat celebrare. Ab episcopatu autem aplo℞ principis vsqꝫ ad tēp⁹ beati. Siluestri seuiente persecutorum rabie: certa non erat episcopalis statio: sed vbicūqꝫ necessitas compulit: siue in criptis: siue in domibus religiosorū: siue aliis quibuscūqꝫ locis missam celebrabāt super altare ligneū in modū arce cōcauū: quod portabatur a sacerdotibus vbicūqꝫ romanus ep̄s latitabat: sic

Altaria vt sint lapidea rōnabile est.

i.Cor.x.

Heb.xi.

Non oportet figurā i oib⁹ circūstantiis attēdere figurato.

per qđ die cene ꝛ sabbato sequēte a summo pōtifice ministerium peragit sacerdotale. Hec Alex. ¶ L Tertiū scꝫ qđ dꝫ esse integrum / nō enormiter fractū: ptꝫ de cōsecratione ecclesie vel altaris c.i.ꝛ.c.qđ in dubiis: qđ si altare motuꝫ fuerit: aut lapis ille solūmodo superpositus qui sigillum cōtinet cōfractus aut diminutus: dꝫ denuo cōsecrari. Motum.i.mutatum quoad formam: ita quod formam amiserit per diminutionē vel augmētū: dicit glo. Tabula eni ꝯsecrata de loco ad locū mouetur: nec tamen consecratur.ca. cōcedimus. de cōsec.dist.i. Quod verum est si non est affixa structure inferiori sicut altare portabile. Cōsecratio eni altaris presertim intelligit esse in coniunctione mense.i.lapidis superioris ꝛ structure inferioris: ergo si mēsa fuerit mota: vel aliqs de lapidib⁹ inferioribus tangens ipsam: execrat altare: ꝛ est cōsecrandū. Hec glo.in ca.si motū.de cōse dist.i. Dicit tn̄ Pisanus ꝙ hoc intelligit de lapidibus principalibus. Similiter dicit qđ nō est reconsecrandum altare: si tota mensa cum sibi adherentibus transferat. Quandocūqꝫ aūt sigillum quo sigillant reliquie: fractū vel diminutum fuerit: siue sit in tabula: siue mensa: siue in structura inferiori: execratū est altare ꝛ recōsecrandum. Et dicitur enormiter lesum: qꝛ lesio modica non execrat altare: vt in ca.ligneis.de cōse.eccle. Que aūt dicatur enormis lesio: dicit glo.in.c.si motuꝫ de cōsecra.di.i. Si est enormiter fracta vltra scꝫ medietatē. Alij dicūt vt Guil.quando per diminutionē non tollit forma: nō cēset enormis. Scđm Host. autē tunc est enormis quādo in angulis siue lateribus in quibus precipue solet fieri altaris cōsecratio.s.inunctio fit lesio talis: credo per quā tollit pars inuncta. Uel enormis destructio debet esse talis: que inducat deformitatē arbitrio ep̄i iudicandā: fm Innocē. Similiter si fit additio: per quā nō tollit forma altaris: nō est reconsecrandū qꝛ sacrum trahit ad se non sacrum dicit glo. in allegato ca.si motum. Etiā sine reliquiis altare cōsecrari nō debet: vt in.c.placuit.de cōse. distin.i. ¶ Dicitur etiā altare quasi alta ara ratione sit⁹: qꝛ eleuatum est super terram. Item rōne sacrificij altissimi: corporis.s.ꝛ sanguinis dn̄i. Uel dicitur altare ab ardore: qꝛ in lege veteri holocausta cremabantur in altari: ex qua lege traxit originem. Uerūtamen noe primū altaris ritum exhibuisse credit. Gen.viij. Edificauit noe altare domino. Deinde abraam vsum altaris in oblationibus habuit: exhinc ritus legalis sacrificij in altarib⁹ inoleuit. * ¶ M Debet autē altare ornatū esse duabus pallis / ꝛ corporali cōsecratis de sindone mūda: nō de serico aut intincto: sꝫ albo / terreno / lineo. de cōse.dist.i.cōsulto: vbi dr̄. cōsulto omniū statuimus: vt sacrificiū altaris nō in serico pāno: aut intincto quisꝗ celebrare missaꝫ presumat: sꝫ in puro lineo ab episcopo cōsecrato: terreno: scilicet lino procreato / atqꝫ contexto sicut corpus domini nostri iesu christi in mūda sindone linea sepulchrum fuit. Rationabiliter quidem duplici ratione.s.mūdicie maioris: ꝛ mysterij profundioris. Inter oīa enim gn̄a pānorū illa q̄ sunt de lino puro ad candorem perspicuum ꝑducta mundissima sunt: ꝛ mundari meli⁹ pñt: ꝛ ꝓfundi⁹ signant q̄ dn̄o ꝯtingebāt: vt allegati canonis ṽba insinuāt. Dicit eni in lino puro: in q̄ notat innocētia ꝛ puritas omnimoda sine quacūqꝫ macula saluatoris. Purū est tn̄ cui nihil alteri⁹ nature est ꝑmixtū. Sequit terreno: quo notat corp⁹ saluatoris passibile ꝛ mortale: de corpe terreno ṽginis assumptū. Addit: lino procreato atqꝫ cōtexto.i. panno lineo

Pisanus.

Que dicat enormis lesio.

Altare vnde dicat.

*Altare vt qbusdā plꝫ dr̄ quasi alta ara: ꝓpt altitudinē sacrificij qđ desup ꝯficitur.

Gen.viij.

multiplici tõsione ad candorẽ perducto: quo no
taẽ xp̃s: q̃ multiplici cruciatu ⁊ p̃ssurã ꝑuenit ad
gloria: reputat deniq3 sindonez mundã: qua dñi
cũ corp⁹ sepulture traditũ fuerat inuolutũ. ¶ De
bet etiã altare igne sine lumine celebrationis tpe
esse fulgidũ: de quo in. c. vlt. de celeb. missa. Sacer
dos sine igne celebrãs puniẽ. Scribiẽ etiã Leuit.
Leuit. vi.
vi. Ignis in altari meo semp ardebit. Ille ignis ẽt
sub aqua vixit. lxx. annis babylonice captiuitatĩ:
Ignis in altari quid significat.
vt habeẽ. ij. Mach. i. q̃ extinctus fuit anthiocho
vẽdẽte sacerdotiũ iasoni: vt dicit Aug. ⁊ hẽ. i. q. i.
sicut eunuchus. Significat aũt ignis sine lumen
fidẽ ppl̃i: q̃ nõ d3 esse absconsa sub modio: sed ma
nifesta posita sup cãdelabrũ: vt ingrediẽtes eccle
sie vnitatẽ: videãt opa ex fide relucẽtia: ⁊ glorifi
cent patrem q̃ in celis est. Et rõnabilr adhibetur
ignis luminosus: vbi ille tractaẽ qui venit ignem
mittere in terrã: quẽ vult vehemẽter accendi. Lu
Luce. xij.
ce. xij. Quiq3 de se dicit. Ego sum lux mũdi: qui se
quiẽ me nõ ambulat in tenebris: sed habebit lu
men vite. Joã. viij. ¶ M Locus proprius cõsecra
tiõis: quo. s. imediate sacramẽtales ꝯtinenẽ spẽs:
sunt calix ⁊ patena: ⁊ est corporale: sed de illo iam
dictũ est. Calix ergo ⁊ patena / quales esse debent:
determinatũ est in ꝯcilio Remenẽ. ⁊ hẽ de cõsec.
dist. i. calix. vbi dĩ sic. Calix dñi cũ patena si nõ ex
auro omnino: ex argento fiat. Si quis aũt tã pauper
est: saltẽ vel stãneũ calicẽ habeat. De ere aũt ⁊ au
richalco nõ fiat: qr ob vini virtutez eruginẽ facit
pariterq3 vomitũ ꝓuocat. Nullus aũt in ligneo
aut vitreo calice p̃sumat missam cãtare. Itẽ eadẽ
di. c. vasa. legiẽ q̃ vasa in q̃b⁹ sacrosctã cõficiunẽ
Questio.
mysteria: sunt calices ⁊ patene. De quib⁹ Boni
facius martyr ⁊ epũs interrogat⁹. Si liceret in vas
Responsio.
culis ligneis sacra conficere. Rñdit: quondam
sacerdotes nõ aureis: sed ligneis calicib⁹ vtebã
tur. Seuerinus. xvi. roman⁹ epũs patenis vitreis
missas celebrari cõstituit: deinde Urbanus. x. pa
pa oia ministeria sacra fecit argẽtea. In hoc eniz
sicut in reliq̃s cultib⁹ magis ⁊ magis p incremẽ
ta tẽpoꝝ dec⁹ succreuit ecclĩarũ. Nostris eñi die
bus: qui serui patrissa. sum⁹: ne dec⁹ matris ecclie
minuaẽ: sed magis cumuleẽ / ⁊ amplificeẽ: statui
mus / vt deinceps null⁹ sacerdos sacrũ mysteriuz
corpis ⁊ sanguis dñi nr̃i iesu xp̃i in ligneis vascu
lis vllo mõ ꝯficere p̃sumat: ne vñ placari d3: inde
irascaẽ de⁹. Hec ibi. Hoc statutũ factũ fuit in ꝯci
lio triburiceñ. ¶ Si replicaẽ calix sm̃ Hug. signi
ficat sepulchrũ: patena lapidẽ suprapositũ: quod
qr fuit excisum de petra Mar. xv. videẽ quod ca
lix esse deberet de petra. Rñdeẽ qõ non cõueniret
celebrare in vase lapideo: ꝓpter vasoꝝ lapideorũ
ineptitudinẽ. Neq3 in ligneo propter porositatẽ
⁊ humorũ imbibitionẽ. Neq3 in vitro / vel crystal
lo ꝓpter fragilitatẽ: ne sic dñicus sanguis effusio
nis ꝑiculo exponaẽ. Nec op3 qõ signãs ⁊ signatũ
in materia cõueniãt: vñ ⁊ calix aure⁹ ⁊ patena ꝓ
pter forme ꝯcauitatẽ ⁊ sacramẽtalẽ veri corporis
⁊ sanguinis xp̃i cõtinẽtiã: sepulchrũ dñi represen
tãt. ¶ Si iteꝝ obijciẽ illud Ambro. lib. de officijs:
⁊ hẽ. xij. q. ij. aurũ. Aurũ sacra nõ q̃rũt: neq3 auro
placẽt q̃ auro nõ emunẽ Ornat⁹ sacroꝝ: redẽptio
captiuorũ est: ⁊ vere illa sunt vasa p̃ciosa q̃ redi
Aurũ nõ d3 impẽdi i vasa sacri mysterij: s3 i alimoniã pauperũ / ⁊ redẽptiõem captiuorum.
munt alas a morte: ille verus thesaurus est dñi q̃
operaẽ qõ sanguis ei⁹ operat⁹ est. Ex quib⁹ videẽ
q̃ aurũ nõ d3 impẽdi in vasa sacri mysterij: sed in
alimoniã pauperũ ⁊ redẽptionẽ captiuorũ. Rñ
deẽ qõ q̃ beat⁹ Amb. ⁊ canon ibi loquiẽ in casu q̃
res ecclie distrahẽde sunt. s. in extrema necessita
te ꝓ alimonia pauperũ ⁊ ꝓ redemptione capti
uoꝝ. Vñ dĩ ibi. Nonne dictur⁹ est dñs. Cur passus
es tot inopes mori fame. Et certe habebas aurũ
de quo ministrasses alimoniã. Cur tot captiui in
captiuitatẽ ducti / nec redẽpti ab hoste occisi sũt.
Quid dices? Timui ne tẽplo dei ornat⁹ deesset re
spondebis. Aurũ sacramẽta nõ querunt ⁊c. vt. s.
Aliqui exponũt sic. Nõ q̃runt ad sui efficaciam:
nõ eñi minorẽ efficiaciã habẽt si in alterius modi
vasis cõficianẽ. Uel nõ querũt ad hoc vt inde ma
gis placeãt. Nõ eñi ex eo q̃ in auro cõficianẽ ma
gis placent deo: sed ex cõficientiũ sanctitate ⁊ vir
tute. Hec Alex. Nũc de cõsecrationis tpe.

¶ Lectio. xiiij.

A
Equi tur nũc de tpe siue hora dici q̃b⁹ missam celebraẽ cõgruit. Ubi premittendum qõ duplex ẽ missa: q̃dã ẽ missa cõuẽtualis siue popularis q̃ tanq̃ p̃ncipale dici officiũ / in ꝯuẽ
Duplex est missa.
tu toti⁹ ppl̃i seu parochianoꝝ dieb⁹ singulis cele
braẽ: q̃ ⁊ parochialĩ missa solẽnis publica vel sum
ma q̃nq3 appellaẽ. Alia est missa p̃uata peculiarĩ
vel votiua: q̃ a sacerdotib⁹ ex spãli instõne: bene
ficio vel deuotione nõ sic pro toto ppl̃o celebraẽ.
De p̃mis. c. vt dñicis. de parochijs. De scđis hẽ
in. c. q̃dã laicoꝝ. de celeb. missa. Et de vtrisq3 loq̃ẽ
Augustin⁹
Aug. in. c. ⁊ hoc. de cõse. di. i. vbi dicit attendendũ
vt misse peculiares: q̃ per dies solẽnes a sacerdo
tib⁹ fiũt: nõ ita in publico fiãt: vt ꝓpter eas a pu
blicis missaꝝ solẽnijs: q̃ hora tertia canonice fiũt
abstrahaẽ: s3 sacerdotes q̃ i circũitu vrbis: aut in
eadẽ vrbe sunt: ⁊ ppl̃s in vnũ ad missarũ publicã
celebrationẽ ꝯueniãt. De missis igiẽ solẽnib⁹ dĩ:
qõ trib⁹ horis institute sunt: sc3 tertia hora dieb⁹
festiuis: sexta in dieb⁹ ꝓfestis: nona in diebus ie
iuniorũ. de cõse. di. i. c. nocte sctã natiuitatis: vbi
dĩ. Reliq̃s vero tpib⁹ missaꝝ celebrationes ante ho
rã diei tertiã minime sunt celebrãde: qr in eadem
hora ⁊ dñs crucifixus est: ⁊ super aplos spũsctũs
legiẽ descẽdisse. Itẽ in. c. solẽt. eadẽ dist. innuiẽ qõ
tpe ieiuniorũ missa nona hora celebrari d3. Rõ
assignaẽ a doctorib⁹: nã in missa recoliẽ mors xp̃i
q̃ hora tertia crucifixus est linguis iudeorũ: ho
ra sexta manib⁹ militũ: hora nona expirauit. In
ieiunijs vero q̃tuor tẽpoꝝ: dũ ordines celebranẽ: põt
missa post nonã circa horã vespertinã cãtari. In sab
bato aũt sctõ pasche: circa noctis initiũ: vt l. c. so
lẽt. alle. §. l ieiunijs. Incipit aũt noctĩ initiũ in ve
spera: q̃ ẽ extrema ps diei. i. vltia. Ultima aũt ps
diei icipit stati post horã. ix. trãsacta meridie. Et
hoc s3 modũ loquendi p̃hoꝝ: q̃ dicũt q̃ q̃libet ps
ꝯtinui minor medietate ꝑ illgẽs vsq3 ad vltimũ ei⁹
pũctũ: ẽ ei⁹ vltia ps. s3 hoc mltas ptes eiusdẽ ꝯti
nui vltias ꝯcedẽtes: q̃rũ tñ vltiaꝝ ꝑtiũ semp vna
est ps alteri⁹. Sic i ꝓposito. Pars diei designata
post meridiẽ i. post medietatẽ diei: põt dici ps ei⁹
vltia: q̃uis nõ s3 vsualẽ loquẽdi modũ. Et ꝓ q̃to
est vltia ps diei: põt vocari sequẽtĩ noctĩ initiũ: vel
i ꝓposito illa ps diei sabbati sctĩ: cũ nocte seq̃nte
ad diẽ sctissimũ pasche ꝯputaẽ. vñ dĩ i orone De⁹

qui hanc

q̄ hāc sacratis. noctem glia dñice resurr. illustras. Silia dr̄ in bñdictiōe paschal cerei. Hec nox ē. q̄ destructis vinculis mortis xp̄s ab iferis victor ascēdit. Et fȝ hoc posset itelligi. c. sabbato: de cō. di. iij. vbi dr̄. Traditio ecclie hȝ illo biduo: scȝ parasceue ꝛ scō sabbato pasche sacra penit⁹ nō celebrari. Loq̄r de sacro eucharistie. Qd̄ vero videt si pars diei post nonā ad noctē referat. De hoc vt dc. c. ꝙ a pr̄ibus lxxv. di. ꝛ gl. ibidē multiplicem. ℭ B Sȝ videt ꝙ hi canones de sabbato scō pasche: ꝛ q̄tuor tēpoꝝ quātū ad horas diei abrogati sint ꝑ ꝯtrariā ꝯsuetudinē: qm̄ neqȝ in vrbe: neqȝ in capella pape p̄nte sūmo pōtifice officiū differt vsqȝ ad vespas: vel vsqȝ ad initiū noctis: sed vsqȝ ad meridiē terminat: lȝ seruet quātū ad horas canonicas ꝑsoluēdas. Nā i sabbato scō pasche/oēs hore minores legunt añ officium misse: ꝛ vespe includunt misse officio: ꝛ eadē ōrone q̄ cōplenda dr̄: missa ꝛ vespere simul ꝯcludunt. Sic in ieiunijs pr̄estoꝝ none in multis eccl̄ijs legunt statim post missam: tñ añ meridiē ꝛ prādij horā. In q̄dragesima vō none añ missam legūtur: ꝛ vespe statim post missaȝ añ meridiē dr̄r: ꝛ hora refectionis vltra meridiē nō differt. Et si sic intelligūtur hore hodie stat ꝯstitutio ꝯcilij Cabilonen̄. de cōse. dist. i. solēt: vbi dr̄. Solēt pl̄es q̄ se ieiunare putāt in q̄dragesima: mox vt signū audierint ad horā nonā comedere: q̄ nullatenus ieiunare credendi sunt: si añ mādūcauerint q̄ vespertinū celebret officiū. Cōcurrēdū est em̄ ad missas: ꝛ auditȝ missarū solēnijs ꝛ vesꝑtinis officijs: ꝛ largitis elemosynis ad cibū accedēdū est. Si vō aliqs necessitate ꝯstrictus fuerit: vt ad missam venire nō valeat estimata vesꝑtina hora cōpleta oratione sua ieiuniū soluat. Si aūt ꝑ horā nonā ꝛ vesꝑtinā intelligunt hore diei: meridiē scȝ seq̄ntes: manifestum est gn̄alē ecclie ꝯsuetudinē in oppositū laborare. ℭ C Misse vero priuate pñt celebrari a p̄ncipio diei: vsqȝ ad horā misse publice inclusiue: siue hora tertia: siue sexta: siue nona celebretur. Satis in hoc cōcordant doc. ꝛ sil ecclie rit⁹. Vñ Leo papa ad dioscoꝝ alexandrinū ep̄m. Necesse est inq̄t vt q̄dā ppl̄i pars sua deuotiōe priuet: si vn⁹ tm̄ missæ more seruato sacrificiū offerre non pñt: nisi prima diei pte ꝯuenerint: vt habetur de ꝯse. di. i. Necesse. vbi in rubro ꝛ nigro dicit. Etiā prima parte diei missas celebrare lȝ. De nocte aūt exceptis noctibus dñice natiuitatis ꝛ resurrectiōis: de q̄bus hr̄ in. c. de ꝯse. dist. i. Nocte: ꝛ. c. solent: nō licȝ celebrare: q꞉ hoc sacramentū ad tēpus gratie ꝑtinet: qd̄ per diē designat: iuxta illud Roma. xiij. Nox p̄cessit: dies aūt appropinquauit. Et dicit Guil. Credo ꝙ q̄ sciēter ante diē celebrat: cū hoc sit cōtra gn̄alē ecclie ꝯsuetudinē: mortaliter peccet: nisi sit sup hoc spāliter per ep̄m vel superiorē dispē satū. Videt tñ ꝙ illic non sit gn̄alis mos ecclie: cū in hyeme freq̄nter celebret hora sexta post mediā noctē dum adhuc tenebre sunt. In casu tñ vt pro cōicādo infirmo in mortis ꝑiculo ꝯstituto: dum alr̄ nō haberet eucharistia: lȝ ante diē celebrare: ſm Alex. ꝛ Pet. de palu. Principiū aūt diei accipiendū est nō ab ascēsu solis sup nostrū orizontē vt dicit Sco. in. iiij. dist. xiij. q. ij. sȝ ab illa hora ex q̄ radij solares incipiūt illuminare nr̄m hemisphe riū: qd̄ dr̄ p̄ncipiū auroꝛe: ꝛ incipit vna hora ꝛ q̄nta parte hore ante corporalē solis ortū: ſm autorē lib. de crepusculis: ꝛ ptȝ per situationē linee crepusculi in facie astrolabij. Hec Sco. ℭ D Conse quēter vidēdū de circūstantiib⁹. de hoc aūt sic habet de ꝯse. dist. i. c. hoc quoqȝ: ex constitutione sotheris pape. Hoc q̄ȝ statutū est: vt nullus p̄sbyteroꝝ missarū solēnia celebrare presumat: nisi duobus p̄ntib⁹: sibiqȝ r̄ndentib⁹: ꝛ ipse terti⁹ habeat: q꞉ cū pluraliter ab eo dr̄. Dñs vobiscū: ꝛ illud in secretis. Orate pro me ꝛc. aptissime conuenit: vt ipsius r̄ndeatur salutationi. Ad hūc aūt canonem ita r̄ndet Alexā. de ales par. iiij. q. xxxvi. mēbro. v. Dicendū ꝙ quedā retroactis tp̄ib⁹ statuta erāt ob reuerentiā tāti mysterij: q̄ postea abrogata sūt ꝑ vsuȝ ꝛ ꝓpter necessitatē ꝛ vtilitatē. Multiplicato em̄ numero presbyterorum: necesse fuit ꝛ vtile (ne freq̄nter cessarēt a missarū solēnijs) vno assistēte celebrare. Sacerdos vō dicēdo. Dñs vobiscū: ꝛ Orate pro me: loquit ecclie: ꝛ ad ecclīam dȝ ꝯuertere intentionē. Et ita qd̄ dr̄: ꝙ null⁹ p̄sumat celebrare nisi duobus p̄ntibus ꝛc. intelligit quantū ad intētionē sacerdotis q̄ dȝ ꝯuertere intētionē ad plures: vel assistētes: vel ad ecclīam: q̄ plures verbis expressis r̄ndeāt vel voto. Vel pōt dici ꝙ intētio decreti est: ꝙ null⁹ ex ꝯtemptu celebret vno tm̄ assistēte: bñ tñ pōt i necessitate: vt h̄ Inn̄. recitato decreto r̄ndet sic. Aliud est necessitatis articul⁹: ꝛ aliud religiōis ꝯcēpt⁹. Pie q̄ȝ credēdū est: ꝛ satis autoritatib⁹ sacris ꝯprobat: ꝙ angeli dei comites assistūt orātibus: ſm illud ꝓphete. In cōspectu āgeloꝝ psallā tibi de⁹ me⁹: ꝛ illud Tob. xij. Qñ orabas cū lachrymis et sepeliebas mortuos ꝛ derelinq̄bas prandium tuum ꝛ mortuos abscōdebas ꝑ diē in domo tua: ꝛ nocte sepeliebas eos ego obtuli ōrone tuā dño. Ad idē est btūs Greg. iiij. dialo. ꝛ ſm Bern. serm. de dedicatiōe. Dicit etiā glo. in. d. c. ꝙ reclusus missam sol⁹ cātare pōt dū clerici copia nō suffragat. ℭ E Sȝ circa p̄missa de loci ꝛ tp̄is circūstātijs q̄rit q̄ pena illoꝝ: q̄ ex p̄missis aliqd̄ horū omiserint: puta q̄ nō vestib⁹ sacris: aut in loco nō sacro: seu vasis indebitis siue igne vel tp̄e incōgruo celebrarēt aut p̄dictorū aliqua vel plura omitterēt. Ad hoc r̄ndet primo ꝙ omissio hoꝝ oim vel aliquoꝝ: ceteris exntib⁹ q̄ supra ad celebrationē eucharistie de necessitate req̄ri exp̄ssa sunt. s. debitis materia: forma: ministro: ꝛ itētione: nō ipedit effectū principalē ꝯsecratiōis: q̄ est trāssubstātiatio panis ꝛ vini in verū corpus ꝛ sanguinē dñi nr̄i iesu xp̄i. Nā hec: scȝ vestes/locus/tp̄s/vasa/ignis/ministri/circūstātes/p̄uie ōrones: ꝛ silia sūt de gr̄ie illoꝝ q̄ nō simplr̄ ad ꝯficiendū req̄runt: qm̄ nō req̄runt ex ordinatione xp̄i: q̄ sacr̄m hoc instituit: ꝛ sine his cōsecrauit: sȝ req̄runt ex ordinatiōe ecclie: licȝ nō tp̄e vno: sed successiue ob reuerētiā tāti sacramēti: ob significationē: ꝛ deuotiōis tā populorum q̄ ministroꝝ excitationem: ecclīa aūt circa sacramentoꝝ essentialia nihil immutat. Sicut em̄ sacramenta a solo deo poterāt institui: ita a solo deo pñt mutari: ab eo nāqȝ sacramēta instituūtur: a quo habent cū certitudine efficaciā: quippe cum sint signa practica: efficacia ꝛ certa. Certitudinē autē ꝛ efficaciā nemo sacramētis dare pōt nisi sol⁹ de⁹. Siquidē effect⁹ sacramentalis est gr̄a inherēs vl̄ subsistens: scȝ charitas īfusa vel corpis xp̄i ꝑ trāssubstantiationē p̄sentia: ꝛ vtrūqȝ a solo deo est: q̄ gratiā infundēdo creat: ꝛ naturā trāssubstantiādo mutat: sequit ꝙ solus deus sacramenta instituit. Vñ minus bene sentiunt q̄ sacramēta q̄dam ab apostolis aut ecclesia asserunt instituta: licet apl̄i precones esse poterāt institucionis a christo facte. Tñ circa ritū ꝛ vsum sacramētoꝝ cominqȝ dispensationē ecclesia quedā instituere pōt: atqȝ per eā instituta mutare pro rerū ꝛ temporꝝ q̄litate. Snīa est doc. subt. in. iiij. distin. iiij. q. iiij. ꝛ alijs plerisqȝ locis. Nihil aūt dubiū q̄n omittēs aliqd̄ p̄dictoꝝ ex ꝯtemptu aut sciēter q̄n peccet mortal-

Leo papa.

Tp̄s gr̄e ꝑ diē designatur.

Qñ sit accipiendū p̄ncipiū diei.

Thobie. xij

Questio.

R̄nsio ad q̄stionem.

Ecclīa circa sacram̄ē torūȝ essentialia nil immutat.

liter faciēs in hoc temere ꝯtra cōstitutionem aut ꝯsuetudinē gñalē Romane ecclie: vñ btūs Aug. in lib. ex dictis basilij: ⁊ habet dist. xi. ecclesiastica rū. ait. Ecclesiasticaꝝ institutionū quasdā in scriptis: quasdā vero aplica traditiōe ꝑ successores in ministerio cōfirmatas accepim⁹. Quasdā vero ꝯsuetudine roboratas approbauit vsus: qb⁹ par ritus ⁊ idē vtrisqꝫ pietatis debet affectus. Et prosequēdo declarat exēplariter in mysterio misse et ꝯsecratione fontis ⁊ vnctiōe baptizatoꝝ ⁊c. Idē ad casulanū presbyteꝝ. Sicut ꝓuaricatores diuinarū legū: ita ꝯtemptores ecclesiasticaꝝ cōsuetudinū coercendi sunt: eadē dist. in his. ❡ f Sed de pena canonis dicit Sco. vbi supra. In nullo ꝓmissaꝝ incurrit irregularitas nisi in duob⁹ casibus. Primus si scienter celebrat qs in loco interdicto a iudice: alius si celebrat in calice nō idoneo. Primū probat per cap. Postulasti: de clerico excōicato ministrante: ⁊ ꝑ c. Tanta. de excessibus ꝓlatorū. Clarius tñ ⁊ expressius habet in. c. si q. §. is vero. de snia excōicationis li. vi. Et notanter additū est in loco interdicto a iudice quomodo celebrās in loco interdicto a iure nō a iudice: vt in loco humano semine vel sanguine polluto non incurrit irregularitatē: vt in allegato ca. si q. dicitur Si q in ecclia sanguinis aut seminis effusiōe polluta: vel q presentib⁹ maioris excōicationis snia nodatꝭ sciēter celebrare ꝓsumit: lꝫ temerarie agat irregularitatis tñ (cū illud nō sit expressum in iure) laqueū nō incurrit. Is ṽo qui scienter in loco celebrat supposito interdicto: nisi sup hoc priuilegiatus existat: aut a iure sit ꝯcessum eidem: irregularitatē incurrit: a qua neqꝫ per aliū ꝙ̄ per Romanū pontificē liberari. Et hoc verū: si pctm̄ fuerit notoriū: qm̄ si notoriū nō fuerit sꝫ priuatū: nō est pctm̄ in loco hmōi celebrare: q: reconciliatiōe nō indiget: vt sentit Joan. in sum. ꝯfes. ⁊ Host. et Sco. q. s. allegata. ❡ Scōm scꝫ de calice non idoneo: ꝓbatur de cele. mis. c. viii. Ubi sacerdos q in calice non idoneo celebrauerat: iubetur officio ⁊ bñficio perpetuo priuari. Uerū ꝙ hec pena infligitur ꝓpter multa: q: vcꝫ celebrauit in pane fermentato: in calice ligneo: sine igne ⁊ aqua. Et ita dubiū est si propter quodcunqꝫ hoꝝ separatiꝫ debeat infligi depositio: q: oia supradicta simul cōcurrebant. Et tantuꝫ de his q reqruntur ad celebrationem: tam de necessitate sacramēti: ꝙ̄ de necessitate ministri: siue respiciant sacramentū siue ministrū: siue circūstātias tꝑis loci ⁊ circūstātiū: quibus nō existētibus sacerdos conficere nō poterit ordinate. Sequitur nunc textus canonis.

Augustin⁹

Sacerdos in calice nō idoneo celebrās qua pena puniat

❡ Explicit pars proemialis canonis.

❡ Incipit pars principalis ⁊ executiua.

❡ Lectio. xv.

A

Egressuri canonis expositionē post ea d quibus disserendis materie coegit cōnexio: magistri patres ⁊ dñi / diuini mecū impetratores sub sidij: oro concurrite: quo negato frustra incassum qꝫ labor ⁊ opera impenditur. Et sicut cito discit quicquid magistrāte spūsctō docetur: ita eius semoto magisterio: obscurū est quicquid humana voce profertur. Postulemus aūt ea nobis imperttiri: que dignissimū eucharistie sacramentum: circa quod principalis canonis versat intentio: exigit ⁊ requirit. Hec ꝭm predicta sunt fides: spes et charitas. Charitas vt pulset: ⁊ excitet affectum vt rōni imperet: quatenus ad tā fructuosam tāti sacrificij indaginem actū ꝯsiderationis dirigat. Fides intellectum illuminans: quatenus consideratis ⁊ inuentis fideliter assentiat. Spes vt appetitum solidet: quatenus tanti fructus mysterij lōganimiter expectet. Charitas: qua toto corde diligentes tanti beneficij autorem: qd canonis officio conficitur: gratiam quam possumus repēdamus ipsius beneficij amorosa consideratione exercitio ac condigna ponderatione: quo ad excitandū nostrā dilectionē tantā ad nos indignos charitatem maiestas illa benignissima demōstrauit. Quo namqꝫ magis diuina christi bonitas ineffabilem suam ad nos miseros ⁊ pauperes charitatē ostēderet: nisi ꝑ hoc ꝙ ipse qui se in precium patri pro nobis in cruce obtulit: seipm etiā in cibū nobis tribuit. Ut sicut soluendo preciū a morte ꝑditos redemerat: ita cibū tribuēdo celestē: infirmos nos ad vitā spūalem gratie roboraret. Fides quā cū apostolis deuote augeri oremus: qua diuinoꝝ memoria mirabilium oēm naturalis rōnis perspicacitatē excedentiū in sacro: de quo canō noster: factā capiamus: cui⁹ itelligētia nec arte pōt: nec doctrina hoīꝫ indagari. De quo btūs Aug. Mira mihi videtur q de hoc sacramento leguntur. Fides est necessaria: scientia rōnis supuacua. Scientia rōne ⁊ itellectu colligit: fides autoritate videt. Hec ergo sunt q fidē necessario exigūt: rōnē oīno nō admittūt: excedūt simplicē creditorē: arguūt improbū discussorem. Et post pauca. Credi namqꝫ oportꝫ salubriter qd inuestigari nō pōt vtiliter. Spes rursum ad roborandū nos exigit: ne cū retro abeūtibus ad huius sacramēti predicationē: dū nō subito q veritas ꝓtulit: verba intellectu capiebāt dicentib⁹. Dur⁹ est hic sermo. Quō pōt nobis hic dare carnē suā ad mādu candū: ⁊ nos ab incepto recedam⁹: sed lōganimiter cū discipulis expectem⁹ ṽitatis itellectū: q ꝑseuerāter christo adherētes istrui meruerūt: ⁊ plene ꝯsequi: qd sperabāt. ❡ B Ut ergo de⁹ apiat nobis ostiū sermonis ad loquendū mysteriū xpi: vt oportet sermone sale cōdito hui⁹ rei gfa flectamus cū aplo genua nre mentis ad patrē. Ephe. iij. dñi nostri iesu xpi: ex quo oīs paternitas in celis ⁊ in terra noiat: vt det nobis ꝭm diuitias glie sue: virtutē corroborari ꝑ spm ei⁹ in interiori hominē: xpm habitare per fidem in cordib⁹ nris: in charitate radicati ⁊ fundati: sine qua scientia nō edificat sed inflat: vt possumus ꝯprehendere cuꝫ omnibus sctis q sit huius sacrosctī sacrificij latitudo in peccatoꝝ expiatione. Lōgitudo in ꝑseuerāti filiorū alendorū ac ecclesie sustētatiōe: sublimitas in celestiū fructuum exuberatione: profundū in mysterioꝝ occulte sapientie ꝯprehensione Scire etiā supeminentē sciētie charitateꝫ Christi in hui⁹ beneficij largissima donatiōe: vt impleamur in oēm plenitudinē dei: nunc virtutuꝫ: tunc beatitudinis ꝓmioꝝ. Ei autem qui potēs est oia facere in nobis superabūdātius ꝙ̄ petimus: aut intelligim⁹ ꝭm virtutē gratie q operat in nobis: ipsi gloria i ecclesia pro tāto ecclesie sacrificio in xpo iesu in oēs gñationes seculi seculorū. Amen.

Augustin⁹

¶ Huiꝰ itaq; orationis impetrãdi fiducia stipata: simul aggrediamur spe comite/qualẽcũq; sacri canonis expositionem: cuius tale est initiũ.

Te igitur clemẽtissime pater per iesum christum filiũ tuum dominum nostrũ ꝛc. ¶ ¶ Iste est canon: secreta: actio seu sacrificiũ: pars principalior totiꝰ officij misse: in qua premissis populi illuminatione: cõsecrãdorumq; munerũ oblatione: agit de ipsoꝝ munerũ cõsecratione: que in verũ xpi corpus ꝛ sanguinẽ substãtialiter conuertunt. ¶ Dixi primo. Iste est canõ. i. hec verborũ cõgeries hac in clausula. Te igit: incipiẽs vsq; ad mysterij ↄsummationẽ: que fm Alb. ptendit vsq; ad illã clausulã. Oremꝰ preceptis salutaribꝰ moniti ꝛc. Uel fm Alex. vsq; ad finẽ orationis dñice canõ dicit. Dicit et secreta actio ꝛ sacrificiũ. Ideo canõ: q2 canon grece: latine sonat institutio: fm Papiã: fm Isid. li. vi. ethymol. c. xvi. idẽ est ꝙ regula. dist. iij. Canõ. Hec autem ṽboꝝ cõnexio: quã canonẽ appellamꝰ: regulariter partim a xpo: partim a sanctis patribꝰ instituta est. A xpo quidẽ instituta sunt ṽba substãtialia: que formã integrãt cõsecrationis. Cetera vero q̃ ad laudẽ dei dicunt: ꝛ orones q̃ ꝑ populo offerunt: a sanctis patribus non vno tpe: nec ab vno tñ fm Inn. ꝛ Durã. in rõnali: sed a diuersis ꝛ diuersis tpibꝰ particulatim edita sunt: ꝛ ꝑ Gelasiũ papã. ij. a beato petro ꝑncipaliter simul ordinata: cui tñ etiã posterius quedã addita sunt: vt infra suis in locis apparebit. Ad hoc de cõse. di. i. Iacobꝰ. vbi dicit in glo. Uerba quibꝰ corpꝰ cõficit: ab ipso dño sunt tradita: sed post alij alia addiderũt ad decorẽ ꝛ solẽnitatẽ. Nam ꝛ beatus petrꝰ quasdã oratiões que in canone legunt: fertur instituisse. Uñ Hugo de sacramẽtis li. ij. parte. viij. c. vi. ait. Celebratio misse in cõmemorationem passionis xpi agit. Et post pauca. Hãc missam beatus petrꝰ aplȷs primus omniũ antiochie dicit celebrasse: in qua tres tantũ orones in initio fidei dicebant: incipiẽtes ab eo loco vbi dicitur. Hãc igit oblationẽ. Sed ↄtra illud est quod Actuũ. ij. dicit. Erãt aũt perseuerantes in doctrina apostoloꝝ ꝛ cõicatione fractiõis panis/ꝛ orationibꝰ: qd fm glo. ꝛ doc. cõiter exponit de sacramẽtali pane eucharistie: quo tũc quotidie cõicabant: vnde dñs Anto. in sua chroni. ti. vi. c. ij. §. i. exponẽs illũ textum ait. Cõgregatis simul in domo aliqua ꝑmissis oronibꝰ/ꝛ quibusdã cerimonijs deuotis: vt pie credi põt: etsi nõ per scripturam expressum est: oẽs cõicabant etiã laici: qd sacramẽtũ cõficiebant ipsi apli vel alij discipuli ordinati a xpo vel ab aplis eius in sacerdotes. Itẽ de cõse. di. i. Iacobus. dicit. Iacobꝰ frater dñi fm carnẽ: cui primũ credita est hierosolymitana ecclesia: ꝛ Basilius Cesariẽs. eps cuius claritas ꝑ totũ orbẽ refulsit: in scripturis addiderũt nobis misse celebrationẽ. Glo. i. ordinẽ celebrãde misse. Põt ergo forte dici ꝙ Hugo loquebat de celebratione post aploꝝ diuisionẽ facta: dũ beatꝰ petrus in certo loco sedẽ primam cõstituit. Uel primus intelligit celebrasse cũ solẽnitate põtificali: vt dicit dñs Anto. par. i. tit. vi. c. viij. ¶ D Dicit enim canon secretũ ꝓpter tria: scz rõne significationis: operationis: ꝓlationis. Dicit secretũ ratione significationis duplicis: in xpo scz et celebrãte. In xpo quidẽ: q2 representat secretum hoc quo christus latuit: ꝛ se abscõdit a turbis. Unde fm Inno. ꝛ Alex. de ales par. iiij. q. xxxvij. mẽb. ij. ar. i. Dñs iesus vbi fuit honorifice susceptus hierosolymis cũ ramis palmarũ ꝛ laudibus. Io. xij. iudei volebãt eũ capere: ꝓpter qd recessit ab eis ꝛ abijt in bethaniã ꝛ abscõdit se ab eis. Nõ metu formidinis sed ꝓuidẽtia dispẽsationis: q2 nõdum venit hora eius: qua adueniente spontaneꝰ accessit. vñ Mat. xxvi. ait. Surgite eamꝰ: ecce appropinquat q̃ me tradet. Et cũ (vt Io. xviij. ait.) cohors venisset cũ laternis ꝛ facibꝰ et armis vt apprehẽderẽt eũ: ipse sciẽs oĩa que sup ipsum vẽtura erãt: ꝓcessit dicẽs. Quẽ queritis? Et respondentibꝰ eis. Iesum nazarenũ. Dixit. Ego suz. Et abierũt retrorsum ꝛ ceciderũt in terrã. Potestate quoq; accepta surgẽdi: iterũ querẽti dño quez quererẽt respõdẽtes: iesum nazarenũ. Rursuz dixit eis iesus. Dixi vobis q2 ego sum. Si ergo me queritis sinite hos abire. Illud ergo latibulum quo dispẽsationis gratia latuit: significat hoc secreti silẽtiũ. In sacerdote autẽ silẽtium significat mẽtis: quo sine tumultu: ꝛ verboꝝ strepitu mentis deuotio ad deũ dirigat: qui exauditor est cordis nõ vocis. Nam fm beatũ Greg. Illã orationem deus nõ exaudit: cui ille qui orat non intendit. Tunc enim sacerdos oz intrare cubiculũ cordis ꝛ sensuũ intercluso ostio deũ patrẽ orare nõ in multiloquio: sicut ethnici faciũt: sed in corde puro cõsciẽtia bona ꝛ fide nõ ficta. Neq; exorandus est clamoribꝰ: qui renuum scrutator est et cordiũ. Hiere. xvij. quod anna typũ gerens ecclesie insinuabat: que nõ clamorosa petitione: sed tacita deuotione qd petijt impetrauit. Dicitur em. i. Reg. i. ꝙ anna loquebat in corde suo: tantũq; labia illius cõmouebant: ꝛ vox penitꝰ nõ audiebatur. Et in ps. Dicite in cordibus vestris: ꝛ in cubilibus vestris cõpũgimini. Uerba tamen sunt proferẽda: ne quod petere vel intẽdere debemꝰ: ignoremus. ¶ Dicit etiã secretũ ratione operationis: q2 operatio illa occultissima est ꝛ abscõdita omni intellectui rationalis creature. Quid est secretius ꝛ mirabilius: q̃ꝫ vt panis ꝛ vinũ substãtialiter ↄuertãt remanẽtibus ꝓprijs ꝛ cõmunibꝰ eoꝝ accidẽtibus. Ex quibus ratio in cognitionẽ substãtie cõsueuit deuenire. Percipit oculus panis colorẽ: gustꝰ ipsius saporẽ: olfactus odorẽ: et tamẽ fallit ratio iudicans esse panẽ. Quid insup secretius: ꝛ ab humanis corporis/ꝛ mentis sensibus remotius: q̃ꝫ ꝙ gloriosa xpi persona: que in cruce pepẽdit: nõ quidẽ gloriosa/sed mortalis: ꝛ nũc residet ad dexterã patris gloriosa/et immortalis: fm omnes suas partes tam essentiales/q̃ꝫ q̃titatiuas. sub parua hostia ꝛ qualibet eiꝰ parte/fm esse suũ verũ ꝛ reale cõtinet. Abscõditũ est hoc mysteriũ a mũdi sapiẽtibus: ꝛ reuelatũ paruulis fidelibꝰ omnẽ intellectũ suũ captiuantibꝰ in obsequiũ fidei veritatẽ illã occultissimã sz certissimã astruẽtis. Idcirco etiã sacerdos celebrãs quibusdã velat cortinis in lateribꝰ altaris dependentibꝰ: ad designãdũ ꝙ sacerdos intrat ad maximũ fidei sacramẽtũ: in cuius figurã sancta sanctoꝝ in mosayco tabernaculo dependẽte velo claudebant: nec nisi summo sacerdoti semel in anno licuit introire: vt habet Heb. ix. Unde statutum est vt nulli laicoꝝ liceat in eo loco cõsistere: vt sacerdos possit libere sacramentũ. i. sacrũ secretuz deuotius celebrare. de vi. ꝛ hone. cle. c. i. ¶ E Dicitur tertio secretũ ratione ꝓlationis: ne scz tanti mysterij verba per quotidianũ vsum ex mani-

Canõ quid significet.

Hugo.

Actuũ. ij.

Iacobo fratri domini/ fm carnem primaz credita est ecclesia hierosolymitana

Ioan. xij.

Mat. xxvi.

Grego.

Ps.

festa platione vilescāt: ⁊ in locis nō cōpetentib⁹
passim ⁊ indiscrete dicant: ⁊ sint dicētibus in rui
nā: vt dicit Alex. Unde beatus Diony. in eccsia.
hierar. de ritu sacrificiorum loquēs dicit. Greci
hoc vidētes deridebāt: putātes tā humilib⁹ ver-
bis tm̄ sacrificiū inesse nō posse. Fert etiā q cum
antiquitus publice ⁊ alta voce canō diceret: oēs
pene per vsum: illū sciebāt: ⁊ in plateis ⁊ vicis il-
lum decātabāt. Unde cū quidā pastores in agro
pane sup lapidē posito canonē dicerēt: ad prola
tionē verbor illorū / panis cōuersus est in carnē:
ipsi autem igne de celo acerrimo diuino iudicio
sunt percussi. Propter quod sancti patres statue
rūt vt de cetero canō diceret sub silētio. Sed in-
telligendū est q hec cōuersio panis in * carnē:
nō fuit facta ꝟtute illor verbor: qm̄ nō nisi pro-
lata a sacerdote rite cōsecrato cū debita intētio-
ne virtutē habēt cōuersiuam substātie panis in
corpus xp̄i: sed aliūde facta est diuino miraculo:
quō cruor fertur effluxisse de hostia cōsecrata ad
pūctionē infideliū iudeor. Sicut ⁊ de quibusdā
imaginibus xp̄i: ⁊ sanctor ad sectionē peruerso-
rum factū fuisse referant historie: ⁊ hoc in vindi-
ctā impior: vt sic eor infidelitas / peruersitas ac
temeritas puniret: manifestareturq potentia di
uina: insinuaret quoq nō in ludo et iocis vtēdū
esse sacramētalib⁹ ꝟbis ac diuinis mysteriis: sed
cum reuerētia ⁊ timore eis modo ac fine quibus
sunt a xp̄o ⁊ sanctis patribus instituta. Factū q̄z
est ceteris in exēplū ⁊ terrorē: ne similiter deo ir-
reuerentiā faciāt sacra mysteria in ludibriū con-
uertēdo. Possunt tn̄ nihilominus sacri canonis
verba legi: exponi: masticari: pia ⁊ religiosa volū
tate ac inuestigari: a quo et ad q̄d instituta sunt
ac doctrinaliter disputari: sicut impresentiarum
agimus: quo sensu intelligēda: q̄ eor efficacia: et
cetera ad maiorē deuotionē ac gratitudinē exci-
tantia etiā virtuose ⁊ meritorie: dicēte scriptura
sacra cuius canō ille pars est per organū sapien
tis. Qui me elucidāt: vitam eternam habebunt.
¶ F Dicit tertio actio: vñ mos locutionis h̄z: cū
sacerdos ad illa verba peruenit dicere: iam est in
actione. Nominat autē actio duplici de cā. Pri-
mo: qr in ipsa sanctissimū xp̄i mysteriuz peragit.
Scdo: qr causa nostra corā misericordi deo p sa-
cerdotē tanq̄ corā iudice deducit. Peragitur si-
quidē hic xp̄i mysteriū: quo ex maxima ⁊ ineffabi
li charitate p spūali refectione in via peregrinā-
tibus dedit carnē ppriā in cibū: ⁊ sanguinē suū
in potū: q̄ vt iugiter peregrinātes sibi possent ap
plicare: ⁊ in vsum salutarē assumere: verba certa
ad hoc instituit: quib⁹ ab idoneo ministro super
certa materia: intētione debita platis statim ibi
esse inciperet verū corp⁹ suū: ⁊ sanguis ei⁹ natu-
ralis. Uerba aūt quib⁹ hoc peragit: canōis sunt
partes principales: hinc recte actionis nomē si-
bi vēdicat. Recte vtiq: qr actio proprie accipien
do: nō est nisi a principio libero ⁊ cōtingēter agē
te: ppter qd̄ Dam. dicit bruta nō agere: sz magis
per nature imperū duci. Hoc aūt qd̄ hic per ver-
ba agit: fit a principio liberrimo: ⁊ maxime con-
tingēter operāte: diuina scz voluntate: q̄ est tota
causa cōtingētie ⁊ libertatis in creaturis. ¶ Agi
tur secundo causa nostra in canone corā summo
omniū iudice xp̄o deo nr̄o per sacerdotē: qui nū
tius est inter sposum ⁊ spōsam: xp̄m scz ⁊ ecclesiā.
Hic quidē offert corp⁹ ⁊ sanguinē xp̄i: q̄ p cano-
nis verba cōsecrauit: p salute viuor ⁊ mortuorū
misericordissimo deo: memoriā faciēs passionis
vnigeniti sui: q̄ placita fuit ⁊ acceptissima oblata
in cruce supbenedicte trinitati: ppter cuius me-
moriā in oblatione sacerdotis eandē hostiā offe
rētis: deus ipse agit: ⁊ liberalissime cōcedit viato
ribus dona plurima. Nūc cōuersionē p gratiaz:
nūc cōseruationē in grā: nūc cōtra mūdi pericu-
la firmamētū: nūc angelor custodiā: nūc tētatio
num refrenationē: nūc detentorū in purgatorio
liberationē: ⁊ alia multa / de quib⁹ infra deo du-
ce latius tractabit. ¶ G Dicitur quarto sacrifi
ciū: qr per hunc canonē de exigui panis specie: ⁊
modici vini calice: cōficit sacrificiū absq vlla cō
paratione placidi⁹ cunctis veteris instrumēti vi
ctimar ⁊ holocaustor hostiis ac decimar primi
tiarū legalib⁹ sacrificiis: q̄ oīa sacrificiū nostruz
figurabāt: ⁊ adueniente nostri sacrificii veritate
cessabant: qm̄ perfecti⁹ oīa p̄stat pro quib⁹ conse
quēdis illa literalia persoluebāt. Offerebant em̄
veteres illi sacrificiū p pctō: hostiā pacificā pro
gratia referēda vel impetranda: holocaustū pro
vnione offerentiū cū deo per amorē intimū: put
hec leuitici tradit historia. Omnia autē hec no-
strū sacrificiū prestat. Quapropter iure sacrificii
nomē obtinet canō: cuius orōnib⁹ ꝟbis ⁊ conse
cratione sacrificiū illud conficit ⁊ immolat: quo
etiā que dicta sunt: largi⁹ ⁊ perfecti⁹ impetrant.
Hic ergo canō: secreta: vel actio seu sacrificiū est
principalior pars misse. Ad cuius intellectū ad-
uertēdū est q fz Alex. de ales. par. iiii. q. xxxvi. in
prin. Officiū dicit quasi efficiū: ab efficiendo di-
ctū: prima litera ppter sermonis decorem muta-
ta. Uel dicit ab officiēdo: vt quisq illa agat q̄ nul
li officiāt sed prosint oībus: vt dicit Raba. Et vt
idē dicit. Officiorū genera licet sint plurima: illō
tamē precipue qd̄ in diuinis rebus habetur: offi
cii nomine censet esse nuncupandū. ¶ Missa ve
ro multipliciter dicit. Qnq dicit missa totuz qd̄
dicit ab introitu vsq ad. Ite missa est. * Quan-
doq dicit pars q̄ primo canit: scz introit⁹ que di
citur missa: eo q angelus mittit. Qnq dicit mis-
sa illud qd̄ dicit ab introitu vsq̄z ad offertoriū: q̄
dicit missa cathecuminorūz. i. nouiter in fide in-
structor nōdū baptizator: et sic dicitur missa ab
emittēdo: qr tūc emittebant foras. Tūc enim dia
conus dicere solet. Exeant * cathecumini foras.
Inde missa dicit fm Isi. qr sacramētis altaris in
teresse nō possunt: q̄ nōdū regenerati noscūtur.
Ampli⁹ em̄ nō licet: neq iudeis: neq̄z paganis:
neq̄z cathecuminis interesse: qr nondū sunt mē-
bra ecclesie: de q̄b⁹ accipit illud Jo. ii. Jesus autē
nō credebat semetipsum eis. Qnq̄z dicit missa so
lum canō: vel etiā illa canonis ꝟba: quib⁹ corp⁹
dnicū cōficit: eo q tūc mittit christus corporalē
suā p̄sentiā exhibēs sacramēto: fm quā acceptio
nem misse dicit xp̄s in cena: ⁊ apl̄i post missionē
spiritussancti missam celebrasse: lz totū misse offi
ciū fm q nunc institutū est: neq̄z oīa verba cano
nis: q̄ tēporis successu addita sunt: ptulerūt. *
¶ H Misse itaq̄z p̄mo modo accepte canon est
pars pncipalior: sic em̄ accipiēdo missam: potest
diuidi in q̄tuor partes. In p̄ma insinuat illumi-
natio ppli: q̄ extēdit vsq̄z ad offertoriū inclusiue.
In scda parte ꝯsecrādor oblatio: q̄ incipit ab of
fertorio exclusiue: ⁊ terminat in pncipio canōis.
Te igit. In tertia pte oblator ꝯsecratio ⁊ immo-
latio: q̄ extēdit vsq̄z post cōionē. In q̄rta pte acce
pti bñficii diuini rememoratio: q̄ extēdit vsq̄z ad
finē. ¶ Aliter diuidit missam (dicit Albertus ma
gnus) in ptes tres: scz in introitū: in q̄ est tāti bo
ni aduocatio. In instructionē: in qua de hoc bo-
no perfecta ponit illuminatio. Et in oblationē:
in q̄ est isti⁹ boni adeptio: distributio ⁊ cōicatio.
Et hec tertia ps respicit canonē. Adeptio ꝟo bo
ni principalius

Diony.

Attende de pastorib⁹.

* Assistentes habent mysterium misse in maiori reuerētia: quādo canon in silentio pronunciatur.

Canon duplici de causa nominatur actio.

Damasce.

Officiū vn de dicatur.

* Missa multipliciter dicitur.

* Cathecumini sunt q̄ in fide instructi sunt sed nondū baptizati: q̄ nō sunt de corpore ecclesie.

Joan. ii.

Albert⁹ magnus.

* Missa fm Hugonem de sancto victore de sacra. li. ii. dr quasi transmissa: eo q populus tn̄ missa per mysteriū sacerdotis preces: vota: et oblationes trāsmittat deo: vel qr hostia illa primo a patre ad nos: deinde a nobis ad patrē est trāsmissa: vt oret pro nobis.

ni principalius est in misse officio. Unde manifestum est ꝙ canon est principalior pars misse: propter quam alie partes misse premittuntur ⁊ sequuntur. ¶ Vel melius dividitur missa in tres partes. s. in preparationem tam populi quam materie consecrande. In eucharistie consecrationem ⁊ oblationem. In consecrate communionem ⁊ mysterij conclusionem. Prima pars dici potest missa cathecuminorum: pro eo ꝙ maior eius pars admittit cathecuminos. Secunda canon. Tertia communio: de hoc infra lec. lxi. ¶ Quia autem canon coheret alijs misse partibus tanquam omnia antecedenti: quod notatur per notam illativam (igitur) in principio canonis positam: ea propter breviter precedentia canonem percurramus: ut sic canonis coherentiam clarius agnoscamus. ¶ I Eorum itaque que in laudem fiunt ⁊ solennitatem consecrationis: secundum Alex. q. xiij. parte. iiij. §. vi. quedam precedunt missarum solennia: quedam sunt de integritate ipsius misse presenti modo accepte.

Misse tria precedunt.

¶ Missam precedunt tria. s. confessio: altaris osculatio: thurificatio secundum morem romanum. Quibus significantur tria que reddunt fideles dignos ad celebrandum: ⁊ ad celebrationi assistendum. Primum est peccatorum purgatio. Secundum membrorum cum capite unio. Tertium celebrantis ⁊ assistentium devotio sive devota oratio. Quia ergo iustus prior. i. in sermonis principio est accusator sui. Prover. xviij. Sacerdos sacris vestibus (de quibus dictum est) ornatus: antequam sacrum inchoat officium coram astantibus peccata sua confitetur. In qua confessione attendendum est ꝙ peccata in genere non in specie (ut quidam minus provide faciunt) confitenda sunt: quia hec confessio manifesta est. non occulta. Similiter assistentes sua peccata confitentur: ut purgari a peccatis mereantur: secundum illud Ps. xxxi. Dixi confitebor adversum me iniusticiam meam domino: ⁊ tu remisisti impietatem peccati mei. Delet enim confessio generalis peccata venialia: ⁊ oblita criminalia: secundum magistrum in. iiij. disti. xxi. allegantem ad hoc beatum Aug. Sed de hoc alibi

Psalmus.

¶ Pectora enim in confessione percutiunt: exemplo publicani qui percutiebat pectus suum dicens. Deus propitius esto mihi peccatori. Lu. xviij. ut sic iustificati in domos suas descendant. ¶ R Secundo accedens sacerdos osculatur altare: significans ꝙ christus qui est sacerdos in eternum: secundum ordinem melchisedech: sacram sibi ecclesiam copulavit. Canti. i. Osculetur me osculo oris sui. Osculo siquidem os ori coniungitur. Et in christo non solum est humanitas unita deitati: verumetiam sponsa ecclesia sponso christo est copulata: secundum illud Esa. lxi. Induit me vestimento salutis: ⁊ indumento iusticie circumdedit me: quasi sponsum decoratum corona: ⁊ quasi sponsam ornatam monilibus suis. Vox est ecclesie ad christum eius sponsum: secundum glo. qui perfectos in ecclesia eodem nomine appellari dignatur. s. sponsi: imperfectos vero sponsas. Ipse ergo sponsus christus sponsos fecit ⁊ sponsas: tamen una in capite et membris est ecclesia. Hec glo. Christus ergo sponsus est ecclesia tota sponsa: unde Ioan. iij. Qui habet sponsam sponsus est. ¶ Per altare significatur ecclesia: de qua Exo. xx. Si altare lapideum feceris mihi: non edificabis illud de sectis lapidibus. Per lapidis sectionem fidelium divisio designatur: unde dominus sectionem lapidum in altari prohibens: divisionem fidelium in ecclesia reprobat. Divisionem dico per errores ⁊ schismata.

Canti. j.

Esa. xli.

Exo. xx.

¶ L Tertio sequitur thurificatio: que significat devotio ⁊ oratio celebrantis ⁊ assistentium directa ad deum iuxta illud Ps. cxl. Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo domine. Quod etiam signatum est in Apo. c. viij. ubi dicitur. Stetit angelus iuxta aram templi habens thuribulum aureum in manu sua: ⁊ data sunt ei incensa multa: ut daret de orationibus sanctorum super altare aureum: quod est ante thronum dei. Angelus ille sacerdos est. Malach. ij. Labia sacerdotis custodiunt scientiam: ⁊ legem requirunt ex ore eius: quia angelus domini

Psalmus.

Apoca. viij

Malac. ij.

exercituum est. Ante altare. i. in conspectu ecclesie. Per thuribulum aureum christus incarnatus significatur: cuius bonitas ⁊ immensa charitas per thuribulum aureum plenum igne intelligitur. Habere autem thuribulum ut incenset: moraliter instruit ꝙ si quis vult incensum orationis ac devotionis deo offerre thuribulum incarnationis per fidem debet tenere. Nam sine fide scilicet mediatoris impossibile est deo placere. ad Heb. xi. Tunc enim a deo nostrum munus accipitur: cum super dominice incarnationis fidem posuerit quicquid operatur. Greg. in glo. Exo. xx. Et data sunt ei incensa multa. i. orationes devote: ut eis offerat deo de orationibus sanctorum. Et dicit glo. notanter. de orationibus ⁊ non orationes: quia dominus non omnes orationes exaudit sed illas que sunt ad salutem: ut patet de oratione apostoli ij. Cor. xij. qui ter dominum rogavit ut discederet a se stimulus carnis angelus sathane eum colaphizans: ⁊ responsum est ei. Sufficit tibi gratia mea. Nam virtus in infirmitate perficitur. Super altare aureum. i. in summitate ecclesie triumphantis. Ante thronum dei. i. divinam maiestatem. Hec breviter de previis officio misse tacta sufficiant.

ij. Cor. xij.

¶ Lectio. xvi.

A Ve vero in ipso misse officio / ad laudem ⁊ solennitatem / canonem precedunt: ad illuminationem populi pertinet: vel ad consecrandorum oblationem: ut dictum est: prime partis sunt particule decem. ¶ In prima insinuatur illuminatio populi: ut intelligat adventum christi esse desiderandum: ⁊ hoc fit per introitum: qui desiderium adventus christi in carnem representat: de quo Luc. x. Multi prophete ⁊ reges voluerunt videre que vos videtis: ⁊ non viderunt ⁊c. Cuius repetitio clamorum multiplicationem designat dicentium ⁊ clamantium illud Esaye. xvi. Emitte agnum domine dominatorem terre. Et illud eiusdem. xlv. Rorate celi desuper: ⁊ nubes pluant iustum: aperiatur terra ⁊ germinet salvatorem. Item illud Esa. lxiiij. Utinam dirumperes celum ⁊ descenderes. ⁊ sic ita. ¶ Et nota ꝙ sacrificium illud memoriale est dominice passionis secundum illud. j. Cor. xi. Quotienscunque manducabitis panem hunc: ⁊ calicem domini bibetis mortem domini annunciabitis donec veniat. Ideo totum misse officium ad passionem domini representandum ordinatur. Et quia christus non secundum divinitatem: sed secundum carnem assumptam passus est: ideo in ipso officio adventus in carnem primo: ⁊ progressio eius ad passionem insinuatur: ⁊ deinde ipsa passio signis ⁊ verbis exprimitur secundum Alex. ¶ In secunda particula illuminatur populus: ut intelligat adventum christi non solum desiderandum fuisse: sed etiam postulandum: hoc per Kyrie eleyson. ¶ In tertia ut intelligat ipsum esse acceptandum: sive eidem esse congratulandum per Gloria in excelsis. ¶ Quarto ut intelligat postulationi gratie illius esse insistendum: scilicet per collectam. ¶ Quinto ut intelligat doctrine illius quecunque sit prophetarum ⁊ apostolorum totaliter esse innitendum: scilicet per epistolam que de prophetarum et apostolorum scripturis sumitur. ¶ Sexto ut intelligat ꝙ in statu presentis miserie penitentie

Luce. x.

Esa. xvi.

Totum officium misse ad quid ordinetur.

lamēto est insistēdū: scꝫ per graduale. ¶ Septimo ꝙ de expectatiōe leticie est gaudēdū: scꝫ per alleluya. ¶ Octauo ꝙ eiusdē mādatis est solicite ꝛ deuote obediēdū. s. p euāgeliū. ¶ Nono ꝙ fidei documēta sūt publice ꝯfitēda. s. p symbolū. ¶ Decimo ꝙ deo sunt dona ꝛ munera offerēda scꝫ per offertoriū. Hec aūt decē fuerunt necessaria ad suscipiēdū xp̄m aduenietē in carne visibiliter: ꝛ tūc etiā necessaria sunt ad suscipiendum eundem xp̄m venientē sub sacramēto inuisibiliter. Hic est em̄ quasi nouus aduētus cū xp̄s qui in carnē erat absens: in hoc sacramento fit p̄sens. Et hic quidē aduentus desiderādus est: postulādus ꝛ acceptādus. Innitēdū quoqꝫ est eius grē ac intēdēdū eius doctrine: necnon propter eius memoriā ingemiscēdū gemitu penitentie: a qua sua cepit predicatio: atqꝫ exultandū ꝓpter spez superne leticie. Sed ꝛ mādata ei⁹ diligēti⁹ obseruāda: ꝛ fidei eius verba publice confitēda: et per ip̄am fidē deo dona ꝛ sacrificia sunt offerenda: que oīa decet excellēter ꝛ diligēti⁹ fieri in ei⁹ presentia. Hec oīa Alexā. qui latius singula prosequitur questione superius allegata. Sed hec breuiter commemorata sufficiant.

Secunda pars Misse.

¶ B Post ppl'i illuminationē: seq̄tur ꝯsecrādorū oblatio: q̄ est pars misse scd̄a: ꝛ p̄paratio immediatior ad tertiā misse partē: q̄ est canon noster.

Albertus.

Hāc scd̄am partē licet Alex. incipiat post offertoriū ppl'i in oblatione munerū ꝯsecrādoꝝ: tn̄ dn̄s Albertus eā in ip̄o offertorio inchoat: ꝛ in canonis principio terminat. Scd̄m quē pars illa in quinqꝫ subdiuiditur: scꝫ in salutationē: offertoriū: p̄parationē: secretā ꝛ ꝯclusionē: que ē prefatio. ¶ Circa primū sacerdos populū salutans dicit. Dn̄s vobiscū. Primo quidē salutauit ppl'm post introitū ante orationē: ad ꝯsolādū de desiderio quo aduocat⁹ est dn̄s: optās vt cū eis sit dn̄s ad eiusdē desiderij ꝯpletionē. Scd̄o cū euāgelium legeret salutauit: vt cū eis sit dn̄s ad instructionis perfectionē: mō salutat vt dn̄s adsit ad offerēdoꝝ receptionē. q. d. s̄m Alb. Dn̄s vobiscū: vt in sacrificiū deo offeramini. Dn̄s vobiscū: vt circa saporem oblationis afficiamini. Dn̄s vobiscū: vt oblato sacrificio incorporemini. Nā dn̄s nobiscū est: dū nos sibi oblatos suscipit: qn̄ nos circa suum sacrificiū affici facit: ꝛ qn̄ nos sibi vnit. Cui ex personis offerētiū r̄ndet̄ Et cū sp̄ū tuo. quaten⁹ hoc sacrificiū in sp̄ū offeratur: ꝛ a dn̄o acceptēt s̄m illud Dan. iij. In aīo ꝯtrito: ꝛ sp̄ū humilitatis suscipiamur. Et illō ps. l. Sacrificiū deo sp̄ūs ꝯtribulatus: cor ꝯtritū ꝛ humiliatū deus nō despicies. Et illud Joan. iiij. Deus sp̄ūs est: ꝛ eos qui adorant oportet in sp̄ū et veritate adorare. ¶ Deinde sequit̄ offertoriū cui premittit sacerdos verbum ad orationē exhortatoriū. Oremus: ꝛ tn̄ orationē nō statim dicit: ad innuēdū ꝙ pura oratio exigit̄ vt deo munera ꝛ dona placabilia offerant̄.

Oro qd.

Oro em̄ est pi⁹ affectus mentis in deū directus. Et ppl's offerēdus dn̄o prius debet toto in ip̄m eleuari affectu vt de se dignum deo faciat sacrificium. Exhortationem igitur statim offertoriū subsequitur dictum ab offerēdo: quia tūc cātāte clero fiunt oblationes. Non em̄ solū sacerdos: sed cū sacerdote ppl's sua vota deo offerre debēt: ꝛ in tā scā oblatione oēs participare.

Rabanus.

vn̄ Raba. Post euāgeliū oblatiōes offerunt̄ a ppl'o: ꝛ offertoriū cātat̄ a clero: qd ex ip̄a cā vocabuliū sumpsit: quasi offerentiū canticū. ¶ C Sunt aūt tria offerenda: vt

Tria sunt offerenda.

dicit Alex. Primo ip̄e p̄sone. Scd̄o manuales oblationes. Tertio ip̄si sacrificio necessaria. s. pānis vinū ꝛ aqua. Sꝫ de hoc tertio in seq̄nti clausula. Canit̄ aūt offertoriū solēniter: dum sacerdos ppl'i mūera suscipit: ad significādū ꝙ q̄ deo offerunt̄: cū mētis iubilo offerri dn̄t: q: hilarē datorē diligit de⁹: ꝛ oblatio nr̄a spōtanea esse dꝫ non coacta: s̄m illud. Oīs volūtari⁹ ꝛ prono aīo. offerat ea. s. dona dn̄o. ꝛ Eccli. xxxv. In oī dato hilarē fac vultū tuū: ꝛ in exultatiōe sctifica decimas tuas. Vn̄ ꝛ dauid. j. Paral. vlti. Ego in simplicitate cordis mei let⁹ obtuli vniuersa hec: ꝛ ppl'm tuū q̄ hic repert⁹ est: vidi cū ingenti gaudio tibi offerre donaria. Dn̄e de⁹ abrahā ꝛ ysaac et israel patrū nr̄oꝝ: custodi in eternū hāc volūtatē cordis eoꝝ: ꝛ semp̄ in veneratiōe tui/mēs illa p̄maneat. Velvt dt̄ Inno. Offerēda cātat̄: q: p̄ sacrificiū laudis offert̄. ps. Circuibo ꝛ imolabo in tabernaculo ei⁹ hostiā vociferatiōis: cātabo ꝛ psalmū dicā dn̄o. Hec aūt ꝯsuetudo tracta est a lege. ij. Paral. xxix. Cūqꝫ offerrent̄ holocausta: ceperūt laudes canere dn̄o: ꝛ clāgere tubis: atqꝫ in diuersis organis: q̄ dauid rex israel p̄parauerat: ꝯcrepare.

ij. Cor. ix.
Exod. xxxv
j. Para. vl.

¶ D Circa hec videndū an ppl's ad offerendū in missa obliget̄: simul ꝛ q̄ dona licite offerant̄. Circa p̄mū Greg. papa. vij. ita statuit: vt hr̄ de ꝯse. di. j. oīs xp̄ian⁹. Oīs xp̄ian⁹ p̄curet ad missaꝝ solēnia aliq̄d deo offerre: ꝛ ad mēoriā reducere: qd dn̄s per moysen dixit. Nō apparebis in ꝯspectu meo vacuus. In collectis sctōꝝ patrū liq̄do apparet: ꝙ oēs xp̄iani offerre aliq̄d ex vsu sctōꝝ patrū debēt. Hec ibi. Sonat ad idē ca. statuim⁹. xvi. q. j. vbi dt̄ ꝙ oblationes ꝛ decie quas ppl's dare dꝫ extra parochialē ecclesiā sine ꝯsensu ep̄i dari nō dn̄t. ꝛ. xxxij. di. p̄ter hec vbi dt̄: ꝙ oblationes ecclesie dei fideliter reddātur a laicis: alr̄ a sancte ecclesie ꝯione separētur.

Exod. xxiii.

Verū tn̄ hec duo vltio allegata ca. q̄dā intelligunt de oblatiōib⁹ inter viuos vel cā mortis factis: hoc est de donatiōib⁹ eccl'ys spōte factis p̄pt viuētes vel mortuos ea ꝯditiōe: vt de illis fiāt certe oblatiōes: cui⁹ opiniōis est Ray. Sꝫ p̄mū capl'z qd de q̄tidianis oblatiōib⁹ loq̄tur: a diuersis diuersimode intelligit̄ ꝛ expōit̄. Hugo dixit vt recitat Host. i rub. de paro. ꝛ alijs parochialis. §. In tertia. ꝙ q̄libet cogi pōt p̄ excōicationez offerre s̄m tenorē dicti. c. oīs xp̄ian⁹. Alij itelligūt dictū ca. de oblatiōe iteriore seu bonoꝝ opeꝝ. Vtrūqꝫ aūt reprobat Hosti. Primuꝫ p̄ hoc ꝙ in. d. c. dt̄. Oīs xp̄ian⁹ p̄curet ad missaꝝ solēnia aliq̄d deo offerre. Notādū inq̄t ꝙ dt̄ missaꝝ solēnia: q̄si dicat de solēnib⁹ locoꝝ festiuitatib⁹: i qb⁹ tenet̄ qs totā missaꝫ audire sicut dn̄icis dieb⁹ ꝛ alijs festis q̄ annumerant̄ de ferijs. c. ꝯquest⁹. Cōtra scd̄aꝫ opinionē sil'r dicit: ꝙ in festis istis tenet̄ offerre aliqd corp̄alr. Nec em̄ subdit de oblatiōe iteriore: vel bonoꝝ operū tm̄ itelligi pōt: q: ad illā tenet̄ q̄libet sine missaꝝ solēnitatib⁹. Hec ille. Siq̄dē q̄libet semp̄ habitualr tenet̄ offerre deo suā volūtatē p̄ humilē obediētiaꝫ: per quā tenet̄ semp̄ etsi nō p̄ semp̄: opa q̄ in p̄cepto sunt p̄ficere. Ad hoc facit qd in ip̄o. c. dt̄. Reducere dꝫ ad mēoriā qd dn̄s p̄ moysen dixit. Nō apparebis in ꝯspectu ꝛc. vbi ad lr̄am dn̄s loquit̄ de oblatiōe et sacrificio corp̄ali. Dicit ergo Host. post recitatas opi. p̄dictas. Tu dicas ꝙ in p̄cipuis festiuitatibus tenet̄ qs offerre ꝛ cogi pōt: maxime cū sit q̄dā gn̄alis ꝯsuetudo hoc vbicūqꝫ terraꝝ. Precipuas festiuitates q̄ sint supra declarauit eas eē de qb⁹ alleg. c. ꝯquest⁹. Huic ꝯcordat glo. c. oīs xp̄ian⁹. sup̄ verbo vacuus: que dicit. Vacuus a

bonis

bonis operib⁹: vel ad litterã: ⁊ est cõsiliũ in dieb⁹ priuatis: sed in dieb⁹ festiuis pceptũ: ⁊ ita videt ꝙ oblationes sint ex debito exigẽde: ⁊ ad eas dãdas parrochiani sint cogẽdi. Hec glo. ¶ E Sꝫ inter hec quasi via media incedẽdo quatuor videntur tenẽda. Primũ. Omnis xpianus officio misse assistens: tenet offerre oblationẽ interiorẽ spũalẽ: ⁊ hoc actu virtute vel habitu. Hec oblatio nihil aliud est nisi oblatio suipsius per pptã ⁊ obediẽtẽ sue voluntatis diuine voluntati subiectionẽ: qua semp ex aĩo dicere possit deo illud saluatoris.

Mat. xxvi.

Nõ mea sꝫ tua volũtas fiat. Hãc oblationẽ ab oĩb⁹ reqrit dñs: hinc per Salomonẽ ait. Prebe fili mi cor tuũ mihi. Prouer. xxiij. ⁊ in ps. Sacrificate sacrificium iusticie ⁊ spe. in dño. Sũma aũt iusticia est reddere dño seipsum per obediẽtie debitũ. hinc Eccle. iiij.

Eccle. iiij.

Melior est obediẽtia ꝙ̃ stultoꝝ victime. Concordat samuel ppheta. j. Reg. xv. ⁊ Eccle. xxxv. Sacrificiũ salutare est attẽdere mãdatis: ⁊ discedere ab oĩ iniqtate. Hoc est sacrificiũ de quo pene oẽs clamãt pphete: vñ in ps. xxxix. Sacrificiũ ⁊ oblationem noluisti: aures aũt (haud dubiũ quin ad obediẽdũ) pfecisti mihi. Et sequit. In capite libri scriptũ est de me: vt face. volũ. tuã: de⁹ me⁹ volui: et le. t. in medio cordis mei. Sine hac spũali oblatione cetera corpalia deo minime sunt accepta: dicẽte aplo. Corpalis exercitatio ad modicũ vtilis est. Pietas aũt ad oĩa vtilis est: pmissionem hñs vite q̃ nũc est: ⁊ future.

j. Tim. iiij.

Pietas ad cultũ ⁊ religionẽ oĩpotẽtis dei refert. glo. q̃ religat voluntas ppria loco obediẽtie sub volũtate diuina. Hec pmissionẽ hꝫ vite ⁊c. vt hic bonis spũalib⁹ abũdet: ⁊ tpaliũ sufficiẽtiã habeat: vt dicit glo. interli. Deniqꝫ ad caim q̃ mun⁹ dño obtulit: seipsum aũt diabolo mãcipauit: dr in glosa beati Grego. xxij. moraliũ.

Gen. iiij.

Genes. iiij. Nõne si bene offeras: male aũt diuidas peccasti? Bene obtulit qui creaturã creatori obtulit. Male aũt diuisit: qui de bõis suis deo: ⁊ seipꝫ obtulit diabolo. Hic ibidẽ dr. Respexit dñs ad abel ⁊ mũera ei⁹: ad caim autem ⁊ munera eius nõ respexit. Prius respicit dñs psonã: deide ad munera. Nec vnꝙ̃ possunt placere munera nisi placeat psona. Nõ enĩ placẽt munera nisi per gfam: gfa autẽ prius iustificat subiectũ. i. aĩam vel psonã: ꝙ̃ ei⁹ opationẽ: prius naturaliter etsi nõ tpe. Et ꝙ̃uis hec interior oblatio omni tpe deo sit offerenda: singulariter tñ in missa (in qua cõmemorat illa singularis oblatio xpi. qua se patri obtulit pro nobis: factus obediens vsqꝫ ad mortem crucis) dignũ est deuotius offerri. ¶ F Scdm: offerre aliquid de exteriori substantia in misse officio est opus meritorium deo gratum ⁊ acceptũ: vtile ⁊ fructuosum. Opus dico supererogationis ⁊ cõsilij: ⁊ nõ generaliter precepti.

Opus meritorium.

Primum: scꝫ ꝙ sit opus meritorium: patet: qm̃ opus illud meritorium est qđ refertur finaliter in deum: ipm recognoscendo summũ bonum: a quo nobis omnia bona interiora ⁊ exteriora spũalia et corporalia sunt donata. Sicut autem hoc recognoscimus quãtum ad interiora: offerendo nostram voluntatem: ita quãtum ad exteriora offerendo corpalem substantiam. Nam sicut homo per sensum: quẽ tpali dño offert: recognoscit dñm in se habere tpale dominium: ita per oblationem corpalẽ deo oblatã: tanꝙ̃ per signum oblatiõis interioris idipm quoad dominum profitemur qđ tangitur Deut. xxvi.

Deut. xxvi.

vbi dr. Tolles de cunctis frugibus tuis primitias: ⁊ pones in cartalo: pergesqꝫ ad locum quem dñs deus tuus elegerit vt inuocetur nomẽ eius. Accedesqꝫ ad sacerdotem qui fuerit in diebus illis: ⁊ dices ad eum. Profiteor hodie corã dño deo tuo: ꝙ ingressus sum in terram pmissionis. Et sequit. Idcirco nunc offero tibi primitias frugũ terre quam dñs deus dedit mihi. Sic per oblationẽ recognoscit se pertinere ad dñm: oĩaqꝫ se a dño gratuito recepisse. ¶ C Qđ etiam oblatio exteriorũ sit grata dño ⁊ accepta ptꝫ: qꝛ in veteri testõ pcepta: ⁊ in nouo cõmẽdata pariter ⁊ psuasa. Nã licet in ceteris dñs multa israelitico pplo miraculose donauerit. Siqdem prepauit viã per mare rubrũ in deserto: in inuio viã pr̃uia nube mõstrauit: noctis tenebras ignis colũna illustrauit: manna de celo pluit: aquam de petra pduxit: in terrã pmissionis induxit: cãqꝫ gẽtilib⁹ pditis habitatoribus tribub⁹ distribuit: ac in oĩb⁹ pplo necessarius ipse puidit. Ea tñ q̃ ad se deũ ptinebant: ⁊ ad ministros sibi deputatos voluit cõmunib⁹ populi oblationibus perfici. Vñ tabernaculũ suũ de donarijs populi fieri pcepit: ⁊ suos ministros partẽ i terre distributione habere noluit: sꝫ eos de oblationib⁹ decimarũ: primitiaꝝ: sacrificioꝝ ⁊ victimarũ ppli viuere voluit: vt sic ppli zelũ ad se: ⁊ ad sibi deputatos famulos cõprobaret. His antẽ hodie in ecclesia decime succedũt: ⁊ populi xpiani oblationes. In nouo quoqꝫ testõ dñs cõmendauit viduam: duo era in gazophylatiũ mittẽtẽ.

Luce. xxi. Mar. x.

Consuluit etiã munus ad altare post fratris reconciliationẽ offerri. ¶ Est deniqꝫ dignũ vt qui spũalia de altari percipiunt etiã tpalium participiũ conferant ad altare: hinc apls Roma. xv. Si spiritualiũ eoꝝ pticipes facti sunt: debent ⁊ in carnalibus ministrare eis. Est quoqꝫ offerentibus vtile: qm̃ spãliter participant fructũ sacrificij: et ppter suã deuotionẽ: ⁊ sacerdotis specialẽ applicationẽ: quo scꝫ sacrificij fructũ offerentib⁹ applicando spãliter impertit. Nec ex hoc vilior est pauperũ cõditio ꝙ offerãt nõ habentiũ: aut minima offerẽtiũ. Tũ qꝛ vidua tm̃ duo era offerẽs: cunctis diuitib⁹ maiora tribuentib⁹ est prelata Tũ qꝛ vbi deficit substãtia: sufficit volũtas pia. Vñ Grego. homel. v. Ante dei oculos nunꝙ̃ est vacua manus a munere: si fuerit arca cordis repleta bona volũtate.

Gregorius

Nã oblatio interior/ q̃ nũꝙ̃ volenti deficit: prefert exteriori habentibus: vtraqꝫ simul melior est. Nõ habẽtib⁹ sola sufficit voluntas pia. ¶ B Tertiũ in his festiuitatibus: in quibus ex gñali loci cõsuetudine: omnes gñaliter offerre ꝯsueuerũt: qualia sunt quatuor festa pncipalia: de quib⁹ in. c. alma. de sen. excõ. lib. vj. Singuli tenent offerre: ⁊ de necessitate pcepti se consuetudini cõformare. Singuli intellige vtriusqꝫ sexus annos discretionis habẽtes qui fm. c. oĩs vtriusqꝫ: de peni. ⁊ remis. in pascha te venerabilẽ eucharistiã suscipere sunt astricti. Hec ẽ olim canonistarũ/ ac beati Tho. ij. ij. sentẽtia. q. lxxxvj. ar. iiij. Unde ⁊ addũt ꝙ possunt cogi per epꝫ: cuius in hoc est officiũ implorãdum. Alloquitur ad hoc. c. ad apostolicam. de simo. ¶ Quartũ: presbytero parrochiali pauperi: nec aĩs vñ viuat: ⁊ populo ministret habenti: tenentur subditi offerre vt habeat quo viuat: ⁊ eis spiritualia ministeria impẽdat. Hec veritas est legis nature ⁊ diuine: quã apls tradit dicẽs.

j. Cor. ix.

Quis militat suis stipẽdijs vnꝙ̃? Quis plãtat vineam ⁊ de fructu eius nõ edit? Quis pascit gregẽ: ⁊ de lacte eius non mãducat? Et ne quis hoc apostolum suo sensu: ⁊ nõ fm legẽ dei dicere putet subdit. Nunquid fm hominem hec dico? An et lex hec non dicit? Scriptum enim est in lege moys.

Nõ alligabis os bovi triturãti. ꝛ velut exponẽs
legẽ addit. Nunquid de bobus cura est deo? An
ppter nos vtiqȝ dicit: nã ppter nos scripta sunt
Et sequit. Si nos vobis spũalia seminamus: ma
gnũ est si nos vestra carnalia metamus? Et seq-
tur. Nescitis qm̃ qui i sacrario operant: que de
sacrario sunt edũt. Et qui altario deseruiũt: cũ
altario participãt? Ita ꝛ dñs ordinauit his qui
euãgeliũ annũciãt: de euãgelio viuere. Hec apo
stolus. Ait em̃ dñs Luce. x postq̃ phibuit euan
gelizãtib9 portare sacculũ ꝛ perã ostẽdẽs eis vñ
viuerent. Edẽtes ꝛ bibẽtes que apud illos sunt.
Dignus est em̃ operari9 mercede sua. ¶ Ex
his vbis xp̃i ꝛ apostoli duo notant. Primũ q̃ sa
cerdotes populo seruiẽtes in doctrina euãgeliȷ̃
ꝛ ministerio ecclesiastico ꝛ sacramentali: viuere
debẽt ꝛ sustẽtari impẽsis ꝛ puisionib9 populi: vt
decẽter officio suo cõgruere: ꝛ vtiliter possint ac
salubriter suo pp̃lo deseruire. Nã de cõitate vi-
uere dȝ: q̃sq̃s cõitati seruit. patet manifeste ex p-
allegatis. ¶ Scđm q̃ de puisione populi sacer-
dos sustẽtari debẽt nõ luxuriari: nõ supbire: nõ
diuitiarũ accumulatione pauperes opprimere:
aut eis onerosos se reddere. Uñ a diuitys con-
gregandis cohibuit euãgelizãtes dñs dũ peraȝ
ꝛ sacculũ eis abstulit. Et apl's dũ euangelizãtes
de euãgelio viuere cõstituit: grauiter eos obiur-
gans qui in q̃stu euãgeliũ ponẽtes: questũ existi
mant pietatez. Questus aũt magnus esse debet
ministris ecclesie: pietas cũ sufficientia. Et q̃les
esse debeant clericoꝝ diuitie nõ tacuit: cũ addit
Habẽtes inquit alimenta: ꝛ quib9 tegamur his
cõtẽti simus. Nã qui volũt diuites fieri: incidũt
in tẽtationeȝ / ꝛ in laqueũ diaboli: ꝛ in desideria
multa inutilia ꝛ nociua: que mergũt hoïes in in
teritũ ꝛ pditionẽ. Nihil intulimus in hũc mun
dum: haud dubiũ q̃ nec auferre q̃d possumus.
Huius exemplũ apl's in se pretuit: qui ne esset
oneri populis / quib9 euãgelizauit: victũ manuũ
labore acquisiuit: vt habet Act. xx. Uñ in cano-
ne dist. xc. clericus dr̃. Clericus victũ ꝛ vestitum
sibi artificiolo vel agricultura: absqȝ officij sui
dũtaxat detrimento pparet. Idẽ habet in duo-
bus ca. sequẽtibus. ¶ I Qualia aũt exteriora et
corpalia offerri debeãt dñs Alber. circa hãc ma
teriã tradit di. Exterior oblatio dȝ esse pinguis
deuotione: lata charitatis dilectione: mũda ac-
quisitione: vtilis valore. Dȝ esse pinguis deuo-
tione vt plus de cordis deuotiõe q̃ de manu pro
cedat: sm̃ illud ps. Holocausta medullata offe-
ram tibi. ꝛ Eccli. xxx. Oblatio iusti impinguat
altare: ꝛ odor suauitatis est in cõspectu domini.
Debet esse lata charitatis dilectione: ne fiat p-
ximi rãcore aut odio vel cũ proximi detrimento
q2 sm̃ be. Greg. nullũ sacrificium dñs accipit: ni
si qđ in altari boni operis flamma charitatis ac-
cendit. Hinc dñs ait. Si offers munus tuum ad
altare: ꝛ recordatus fueris quia frater tuus hȝ
aliquid aduersum te: relinque ibi munus tuum
ante altare: ꝛ vade prius reconciliari fratri tuo ꝛ
tunc veniẽs offeres munus tuũ. vbi glo. Prius
charitatẽ primo exoluat: q̃ mun9 suũ deo place
re exoptat. Hoc quoad p̃mũ. ¶ Quoad scđm re
prehẽdit dñs errorẽ scribarũ ꝛ phariseoꝝ dicen
tiũ. Meli9 fore si substantia terrena dño offerat
in tẽplo: q̃ si alẽdis parẽtib9 pauperib9 impẽda
tur. Et sic videt si oblatio facta pergat in detri
mentũ alioꝝ quibus offerẽs est debitor: siue vxo
ris: siue liberoꝝ: siue creditoꝝ: nõ em̃ pficienda
sunt cõsilia in fraudẽ preceptoꝝ: in hoc em̃ casu
nõ essent cõsilia. Nõ tñ propter hoc de suis q̃s
prohibet facere elecmosynã: aut oblationẽ: aut
prouidere saluti anime ppter heredes quibus
nõdũ est ius quesitum in hereditate: cum saluti
corporis prouidere possit cõtradictionib9 eorũ
nõ obstãtibus quibuscũqȝ. ¶ Debet esse mũda
acquisitione. i. nõ sit res iniuste acquisita: ꝛ non
de re nõ sua: vñ Prouer. iiȷ. Honora dñȝ de tua
substãtia: ꝛ de primitys frugũ tuaꝝ da pauperi-
bus. quasi dicat. Qđ tuũ est: nõ qđ alterius offe-
ras dño: nam immolãtis ex iniquo / oblatio est
maculata: ꝛ nõ sunt beneplacite subsannatiões
iniustoꝝ. Subsannatio em̃ ꝛ nõ oblatio est: qui
offert de furto: de rapina: de vsura: vel aliter de
iniusto lucro: vñ Eccli. xxxiiȷ. Dona iniquorum
non probat altissimus: nec respicit in oblatiões
iniquoꝝ: nec in multitudine sacrificioꝝ eorum
propitiabitur peccatis. Clamat em̃ rapina: cla-
mat vsura: clamat pauperũ sudor contra oppri-
mentes eos. Quare qui offert sacrificiũ de sub-
stantia paupeꝝ: quasi qui victimat filium in cõ-
spectu patris sui. Eccli. xxxiiȷ. de re ergo nõ sua:
ad cuius reȝ restitutionẽ iniustus possessor tene
tur: neqȝ oblatio: neqȝ elecmosyna fieri põt: sed
nec scienter recipi dȝ: vt declarat Joã. cãcel. par-
rhi. in de sollicitudine ecclesiasticorũ ca. xiȷ. nisi
forte nesciretur cui facienda esset restitutio: tũc
em̃ per modũ restitutiõis cõuerti posset in pios
vsus pro his quibus debent per oblationem vel
elecmosynam. de quo alias. ¶ Debet etiam esse
munda acquisitione vt nõ sit turpiter acquisita
idest vt nõ sit preciũ peccati: vñ Deut. xxiiȷ. pre-
cipitur. Nõ offeres mercedẽ prostibuli: nec pre-
ciuȝ carnis in domo dñi dei tui. Et hoc propter
cauendũ scandalũ: ne videat ecclesia fouere pec
cata: si de peccati lucro oblationeȝ reciperet: vt
dicit btũs Tho. ij. ij. q. xvi. ar. iiȷ. ¶ R Debet eẽ
quarto vtilis valore: vt pficiat ad finem ppter
quem offertur. Qui in genere duplex est. Prim9
est cõfessio seu protestatio supremi dominij bñ-
ficentie: misericordie: ꝛ ceterarum perfectionũ
in deo: ꝛ que ad hunc finem offerunt: debent ha
bere aliquẽ ordinẽ siue cõueniẽtiã ad representã
dum ea in quoꝝ testimoniũ offerunt: sicut cãde
le tenebrosa illuminãtes significãt diuinã sapiẽ
tiã cuncta illuminantẽ ꝛ cognoscẽtẽ. Sic vestes
sacre colores: thura: altariũ ornatus: incensum:
et cetera multa offeruntur: ac diuino cultui ap-
plicãtur: quoꝝ significationes Durãdus in rõ-
nali pticulatim prosequit. Ita etiã a plagis ꝛ pe
riculis liberati offerũt nõnũq̃ imagines: vel si-
gna de auro: argẽto: cera: aut alia materia pte-
stantes per hec dñm esse hoꝝ misericordem me
dicum: curatorem aut liberatorem. Sic legitur
philistum obtulisse q̃nqȝ anos aureos: ꝛ totidẽ
mures aureos dãtes gloriã deo israel: ꝛ recogno
scentes se ab eo plagas anorum ꝛ muriũ ppter
oblationem arce domini a filijs israel sustinuis-
se ꝛc. ¶ Alius finis oblationis est sustẽtatio mi-
nistroꝝ ecclesie: ꝛ talis oblatio esse dȝ que possit
cõuerti in eorum vtilitatẽ: vñ Malach. j. dñs lo
quitur. Intulistis munus: nũquid suscipiã illud
de manu vestra? Et sequitur. Maledictus dolo-
sus qui habet in grege suo masculũ: hoc est per-
fectum et valens: et votum faciens immolat de
bile domino. Et premisit. Si offeratis cecũ clau
dum: ꝛ languidum: nõne malum est? Offer illud
duci tuo si placuerit ei: aut si susceperit faciẽ tuã
dicit dominus exercituum. Per debile claudum
ꝛc. intelligit qđ cõuerti nõ põt in vtilitatẽ eccl'ie
et ministroꝝ eius. Pariformiter peccãt q̃ falsam
aut fractã monetã aut res viliores offerunt: que
omnia.

Deut. xxv. — Luce. x. — Attẽde de sustẽtari de sacerdotũ. — j. Tim. vj. — Alber. — Eccl. xxxv. — Homel. xxx. — Mat. v. — Mat. xvj. — Prouer. iij. — Deut. xxiij — j. Regũ. vj. — Malach. j.

ola fm sctm Tho.ij ij.q.xliij.arti.iij. ad dei con-
temptū referūtur:dū vilia ⁊ minus vtilia offerun
tur:vn̄ ⁊ Malach.i. Polluistis nomen meū in eo
qd dicitis:mensa dn̄i despecta est. Hoc autem fa
cto dicit:qui vilia ⁊ despecta ad mēsam dn̄i offert
¶ L Ex quibus patet ꝙ ad sustentationē mini-
stroꝝ ecclie/ola offerre licet que ad victū ꝯseruiūt
⁊ vestitū:aut etiā ad subleuandū alias eoꝝ neces
sitates:vt puta ad vtēsilia : libros ⁊ similia suble-
uāda. Cōserūt dico mediate sicut numisma:vl' im
mediate vt panis:vinū ⁊ cetera quib⁹ resci pnt:
vestiri ⁊ in ceteris necessitatib⁹ subleuari. ¶ Sic
ad protestationē/ꝙ ola habemus a dn̄o : de oib⁹
oblationes fieri pnt:quoꝝ exēpla multiplicia no-
bis exhibet veteris pagina testamenti. Vn̄ si aliq̄
offerant viuentia vel nō viuētia deo:vel in bono
rē huius scti vel illius:que ad finē ad quē offerun
tur nullā hnt ꝯuenientie rōnem:magis vident sa
pere supstitionē ꝙ̄ religionē. Verūtn̄ singulas rō
nes in singulis pquirere nō est necessariū popu-
lo simplici ⁊ fideli:dū sequit intētione simplici ri-
tū ⁊ ꝯsuetudinē ecclie ac holm bonoꝝ:intēdēdo
qd ecclia intēdit:stante in eo semp fidei solidita-
te ⁊ integritate ac alo ad informationem parato.
Sufficit insup leuis ꝯiectura:vt si ofo dicat noue
naria in honorē nouē choroꝝ āgeloꝝ:vel septena
ria in ꝯmemorationē septē donoꝝ spūsscti: vel q̄-
naria in memoriam quinqꝫ vulneꝝ christi:aut tri
na i honorē btissime trinitatis. Sic suo modo de
elecmosynis ⁊ alijs operibus bonis:si totiēs fiāt
vel totiēs:sic ꝙ ad honorē huius scti/huius gtis
oblatiōes fiāt:aialia:galli:galline:porcelli ⁊ cete-
ra multa:qr hec ꝯserūt ad sustentationē ministro
rū ecclie:dūmodo tn̄ nō addat positiue ac parti-
culariter aliq̄ intentio praua:⁊ oino ꝯtraria diui-
ne religioni:dūmodo etiam in talibus nō ponat
firma spes : quasi a deo vel sctis aliter/ꝙ̄ p tales
obseruatiōes auxiliū ꝯsequi non possent:⁊ quasi
in illis quedā sit necessitas: vt per eas ⁊ nō aliter
inducat deus ⁊ sancti illud facere qd petuntur.
Dū demum non passim queratur tentari deus p
inuocationem sanctorum suoꝝ:vel oblatiōes eis
factas:quasi debeat semp miraculose illud face-
re qd petitur:pſertim dū petūtur ꝯmoda tpalia:
⁊ quandoqꝫ paꝝ conferētia ad salutē : de quibus
late satis ⁊ vtiliter scribit cancel. parrhisien. Joā
nes gerson in tracta. de directione cordis.

¶ Lectio.xvij.

A

Eq̄;tur ter-
tia par-
ticla hu
ius scōe
ptis mis
se: q̄ fm
dn̄m Al
ber. ē p-
paratio
qua ite-
rim ad
offeren-
dū ⁊ cō-
secrādū
se ppa-
rat sacerdos. ¶ Preparat aūt se tribus.s. incēso:
lotione ⁊ ofone. Incēso se pparat deuotiōis odo
re:p lotionē mūdicie nitore:p ofonē cordis ardo
re. Nā sacrandis muneribus p subdiaconū ppa
ratis:⁊ p diaconū sacerdoti oblatis:p sacerdotē-
qꝫ in altaris medio sup pallas explicatas (quorū

Sacerdos tribus se pparat.

mysteria propter breuitatem transeo) collocatis/
munera ipsa sacerdos incensat ac thurificat:thu
risqꝫ incensum in thuribulo:(vt Alexan.ait) sup-
ducit:et in crucis modum circunducit : quaten⁹
thuris incenso:et crucis signaculo omnes diabo
lice malignitatis ⁊ fraudis conatus execretur:ne
contra sacerdotem vel sacrificiū aliquo modo p-
ualeat. Nam ⁊ fumo hmōi omne genus demonij
extricatur:vt ait raphael angelus Tob.vi. Signi
ficat nihilominus hec thurificatio bis facta/vn-
ctionē dn̄i:qui a maria magdalena bis vnctus le
gitur:primo pedes. Luce.vij. Secundo caput:dū
fracto alabastro vnguentum effudit super caput
iesu. Mar.xiiij. Et repleta est tota domus odore
vnguenti. Joan.xij. Propter quod sacerdos vndi
qꝫ totū altare incēsat: designās ꝙ factū hoc totā
vndiqꝫ respersit ecclesiam:sicut dn̄s ipse testatur
Mat.xxvi. Amen dico vobis vbicunqꝫ pdicatur
fuerit hoc euangelium in toto mūdo:dicet ꝙ hec
fecit in memoriā eius. Ex hac aūt vnguenti perdi
tione (vt iudas ait) occasionem accepit idem do
minice traditionis : qua dn̄m iudeis crucifigen-
dum tradidit:cuius memoria in hoc sacrificio ce
lebratur. ¶ B Preparat se secūdo sacerdos ite-
rata manuum lotione: nō propter timorē conta-
minationis corporis xpi : qd nulla corporali im-
mundicia cōtaminari pōt vel maculari:tū qr glo
riosum:tū qr eo modo/quo est in sacramento cor
poraliter tangi nō pōt:cum non sit in sacramēto
quātitatiue:seu per moduꝫ quātitatis situalis:q̄
modus ad corporalē contactū requirit : sed cum
iam manibus sacerdos tractare habet sacramen
ta:propter eoꝝ reuerentiā fulgere etiā debet ma-
nuum corporali mūdicia. Fit deniqꝫ hec lotio ad
excitandum se ad internā deuotionem ac purita
tem: quā principalissime intendere debet. Unde
solicite satagendum est:vt non tam exteriora ma
nuum:ꝙ̄ interiora mentium inquinamenta pur-
gentur:qr nō tātum inquinat hoiem tractare sa-
cramenta illotis manibus:quantum illotis ani-
mabus. Vn̄ fm Innocen. Lauat manus corpora
liter:vt mundet actus spiritualr:⁊ Alexā. de ales
Hic moraliter insinuatur ꝙ sacerdos oblaturus
hostiā lachrymis ꝯpunctionis lauare debet con
scientiā. ps. Lachrymis stratū meū rigabo:ne scꝫ
indignus accedēs ad tm̄ sacrificiū: reus fiat cor-
poris ⁊ sanguinis dn̄i. Est autē hec secūda lotio
prius cū ad celebrandū se pparans/in alio loco
manus abluit:vt fm Alber. qui primo ad missam
se parans se lauit ab iniqtate:nō sacrificiū obla-
turus q̄si amplior indigēs lotiōe etiā a veniali-
bus ⁊ petōꝝ se purget reliquijs:dicens cū pphe-
ta. Lauabo:non iā inter petōres: sed inter inno-
centes manus meas:⁊ circūdabo altare tuū dn̄e
Hāc interiorē ablutionē petijt dauid:dicēs. Am
pli⁹ laua me ab iniusticia mea dn̄e:acsi dicat. La-
uasti a mortalib⁹:laua me etiā a venialibus:quia
nemo adeo lotus est vt nō indigeat lotione vlte-
riori in tanti oblatiōe sacrificij. Hoc qꝫ signauit
dn̄s Joan.xiij. qr cū loti essent apl'i:cū accederent
ad refectionē mense dn̄i paschalis et lfalis agni:
noluit eis exhibere corpus suū:nisi iterato laua-
ret pedes eoꝝ:quo significata est affectuū ablu-
tio:dicens. Qui lot⁹ est : nō indiget nisi vt pedes
lauet:sed est mūdus tot⁹ ⁊ ista lotio ortū habuit a
lege Exod.xxx. vbi dr. Facies labiū eneū cum basi
sua ad lauandū:⁊ missa aqua lauabūt in ea aarō
⁊ filij eius man⁹ suas ⁊ pedes: qn̄ ingressuri sunt
tabernaculum testimonij:⁊ qn̄ accessuri sunt ad
altare vt offerant thus dn̄o. ¶ Ex illo pꝫ ꝙ ritus
quorūdā/quo ablutionē hāc differunt vsqꝫ ad fi-

Thurificatio bis fcā quid sigt.

Mar.xiiij.

De lotione manuum.

Innocen.

ij. Cor.xi.

Ps.l.

Exod.xxx.

Improbat quorundā ritus.

nē prefationis: est minus ɔueniēs: tū qꝛ figura p̄cedere debet figuratū: ⁊ ita corporalis lotio manuū: significans interiorem lotionem mentium: que fit p̄ orationem: precedere debet orationem. Tū qꝛ verba canonis depen dēt ad prefationem ⁊ hymnū sequentē. Sctūs/sctūs/sctūs/ita vt nō liceat quecūqꝫ alia verba interponere: ne coherētia sensus diuidatur. ℭ Ad lotionē autē manuū proferri debet ille psalmi versiculus. Lauabo inter innocentes manus meas: ⁊ circūdabo altare tuum dn̄e: per quē impertinentissime corrūpere⁊ sententiaꝝ continuatio. ℭ C Preparat se tertio orationis suffragio. Et hoc dupl'r f̄m Alber. scilꝫ primo per seipsum orādo: sc̄do oratiōis suffragiū a pplo postulando. Quoad primū tres facit orationes f̄m consuetudinem eccl'ie romane. In prima postulat acceptio diuina ipsius sacrificij ⁊ sacrificio assistentium. In sc̄da postulat cōsecratio sacrandoꝝ muneꝝ: in illa scꝫ. Ueni sctificator. In tertia postulat oblationis profectus quantū ad sctōꝝ honorē ⁊ salutē circūstantiū. In quibusdaꝫ ecclesijs dicit prima tm̄: scꝫ. In spū humilitatis ⁊ animo cōtrito suscipiamur dn̄e a te: vt sic fiat sacrificiū nostrū: vt a te suscipiat hodie ⁊ placeat tibi dn̄e deus. Et sumpta sunt hec verba ex orōne Azarie Daniel. iij. in camino ignis facta. Sacerdos aūt dicēs. In spū humilitatis ⁊ aīo cōtrito: duo tāgit que orationē faciūt exaudibileꝫ: scꝫ humilitatē ⁊ ɔtritionem: de primo dicit Eccli. xxxv. Oratio humiliātis se nubes penetrabit. de sc̄do Esa. vl. Ad quē respiciā nisi ad paupculū ⁊ cōtritū spū: ⁊ tremētē sermones meos? Quia aūt sacrificiū offert in recordationē passionis dn̄i: cum recordamur q̄ sacrificiū illud in ara crucis oblatū est pro peccatis n̄ris: offerimus in spū humilitatis recognoscentes pctā n̄ra: ⁊ in aīo cōtrito peti dolorē in corde sentientes. In hac ergo hūilitate ⁊ cōtritione ecclesie: petit sacerdos suscipi oblationē sacrificij: certus qđ sic oblatum a dn̄o non reijcitur: vnde in ps. Cor contritū ⁊ humiliatum deus nō despicies. Alie due orationes clare sunt.

Eccli. xxxv.
Esa. vlti.

Obiectio.

ℭ D Sed hic aliqs diceret: sacrificium (vt dicit Rabanus) dicit quasi sacrū factum: qđ prece mystical'r consecrat in memoriam dn̄ice passionis.

Respōsio.

Quod aūt tale est: oīno est acceptū ⁊ benedictum a deo ⁊ consecratū. Unde frustra postulatur in p̄factis orōnibus sacrificij acceptatio a dn̄o: bn̄dictio ⁊ consecratio. R̄ndet Alex. q̄ sacrificiū dicit tripliciter. Uno modo dicit actus ɔsecrantis: siue ipsa consecratio actiōis: ⁊ sic sumit in illa oratiōe. In spū humilitatis. Alio modo dicit hostia ɔsecranda: sic accipit in sc̄da oratiōe. Ueni sctificator oīpa eterne deus bn̄dic ⁊ sctifica hoc sacrificiū tuo sctō nomini preparatū. Tertio modo dr ipsa hostia cōsecrata f̄m diffinitionē Rabani allegatā: ⁊ de sacrificio sic sumpto nō sūt oratiōes due predicte. Sed de eo sic assumpto īclinato capite dicit sacerdos tertiā orationeꝫ. Suscipe sctā trinitas hanc oblationē ⁊c. qua petit vt sacrificiū tertio modo acceptum: qđ est hostia cōsecrata: a dn̄o: sctā scꝫ trinitate suscipiat: non quantū ad se sic em̄ semp est acceptissima f̄m illud patris. Hic est filius meus dilect9 in quo mihi bene ɔplacui. Mat. iij. ⁊ xvij. Sꝫ q̄ntū ad institutiōis sue finē et fructū: qui est grāꝝ actio: diuinoꝝ beneficioꝝ cōmemoratio: inter que precipuum est dn̄ica incarnatio: passio: resurrectio: ascēsio ⁊c. Sanctoꝝ honor ⁊ collaudatio et salutis in via adhuc peregrinantiū promotio: de quibus infra latius tractabitur. Et hec tangunt ac petunt in oratione ista vt patet eā aduertenti. ℭ E Premissis itaqꝫ his

Sacrificiū capit tripl'r

orationibus quas sacerdos consecrans ad deuꝫ fundit: quatenus oblatio sua p̄fectior placita fiat etiam ecclesie suffragia interpellat: sic em̄ placet deo sacrificiū f̄m illud Mala. iij. Placebit deo sacrificiū iude ⁊ hierusalē: sicut dies seculi: et sicut anni antiqui. Judas ɔfitēs: hierusalē pacis visio interpretat. Est itaqꝫ sacerdos iudas lotus ablutiōe ⁊ orationis cōfessione. Est ⁊ hierusalē pacis ⁊ vnitatis ecclesiastice suffragij intercessione: iđ conuertit se ad populuꝫ: petens in vnitate eccl'ie orōnis suffragia dicens. Orate pro me fratres vt meū ⁊ vestrū sacrificiū acceptabile fiat apud deū patrē oīpotentē. Aliqui addūt. Et sorores: p̄pter sexuū discretionē: sed alij vtrūqꝫ includūt in noīe sexus principalioris: attendentes illud apl'i. Nō est masculus neqꝫ femina: oēs em̄ vos vnuꝫ estis in xp̄o iesu. Appellatione fratris innuit ecclesie in vnitate charitatis colligationem ⁊ pacis vnionē. Recte aūt petit orationū intercessiones: memorans illud apostoli ad Heb. v. Qm̄ ⁊ ipse circūdatus est infirmitate: ⁊ ita vt homo infirmus indiget ecclesie adiutorio. Hinc Jaco. v. Orate p̄ inuiceꝫ vt saluemini: multum enim valet deprecato iusti assidua. Qđ vero dicit. Ut meū ⁊ vestrū sacrificiū ⁊c. innuit q̄ vt dictū est: tā offerentes q̄ oblata offerunt in altari dn̄o: cuius oblationis signū fuit exterioꝝ oblatio facultatū. Un̄ ⁊ debet quemadmodū p̄ pplo: ita ⁊ p̄ seipso offerre p̄ pctis. Ipse em̄ est hō ex hoībus assumptus: p̄ hoībus ɔstitutus loco eius scꝫ xp̄i: q̄ est totius sanctitatis perfector: vt Alber. loquit: ⁊ iđ vt homo indiget suffragio. Ut vero in loco dei constitut9: offert ⁊ sanctificationem perficit: f̄m illud apl'i ad Hebre. v. Omnis pōtifex ex hoībus assumptus: pro hominibus ɔstituitur in his q̄ sūt ad deū ⁊c. Huic autē sacerdotis petitioni quidam respondent. Memor sit dn̄s sacrificij tui: ⁊ holocaustum tuū placabile fiat. Alij. Spūssctūs superueniet ī te: ⁊ virt9 altissimi obumbrabit tibi. Quidā vt romani r̄ndent. Suscipiat dn̄s sacrificiuꝫ de manibus tuis ad laudē ⁊ gloriā nōis sui: ad vtilitatē qꝫ nostrā: totiusqꝫ ecclesie sue sancte amen. Sed forte quis diceret: incōueniens videt in tanto officio tot fieri diuersitates. Un̄ videtur q̄ hec varietas nō sit in ecclesia p̄mittēda: sed abolenda potius ⁊ dānāda. Respondet Btūs Ansel. in epistola ad valerianū magdebergensem archiepm: querenteꝫ de diuersitate modorū qui sūt circa celebrationem huius sacramenti dicens. Sic habemus a sctis patribus: q̄ si vnitas seruatur charitatis in fide catholica. nihil officit consuetudo diuersa. Et si multe sunt diuersitates q̄ non in summa sacramēti vel virtute eius aut fide discordāt: neqꝫ oēs in vnā consuetudinē colligi possunt: estimo eas potius in pace tolerādas: q̄ discorditer cū scādalo dānādas. Ex his patet que diuersitas toleranda: nam per summaꝫ sacramenti intelligunt illa que precise requirūtur ad esse sacramenti. ℭ F Sequitur statim quarta particula secunde partis principalis misse: que dicitur secreta f̄m Alex. de ales qꝛ tūc incipit mysteriū passionis dn̄i in oblatione eoꝝ que sunt consecranda: vn̄ ibi per correspōdentiā quandam representatiue inchoat machinatio quedā iudeoꝝ: et tractatio de morte xp̄i: p̄pter quam dn̄s abijt in regionem iuxta desertuꝫ. In illa enim parte initium est oblationis: que est mysteriū passionis dn̄i: sicut illa machinatio fuit initiū passionis eiusdem exhibite in corpore xp̄i. ℭ Dicitur etiam hec oratio secreta cum ceteris verbis sacri canonis f̄m Alber. preter rōnes supra lec. xv. recitatas: quia iam in illa oratione que secreta dicitur:

Mala. iij.

Gal. iij.

Ad heb. v.

Jaco. v.

Obiectio

R̄nsio

Charitatis vnitas si seruet in fide catholica: nihil officit cōsuetudo diuersa.

Joan. xi.

secreta .i. secretissima postulant et offeruntur: que a pplo cōi celari debēt vt amplius venerent. Ostē-
sa eñ pplo p vsum viscunt ⁊ vilipendunt: ⁊ forte nōnūq̄ ad vsus alios adhibent. In cuius signū
Nume.iiij. mandat aaron et filiis ei⁹: vt ipsi soli ingredientes tabernaculū: oīa ei⁹ vasa inuoluāt:
et portāda dū mouēda sunt castra singulis filiis caath distribuāt. Ipsi autem filii caath ac ceteri
nulla curiositate videant que sunt in sanctuario priusq̄ inuoluant: alioquin morient. Nā multi
vsu sanctissima ptēnentes dū publice eis ostēdū tur: accipiūt occasionē mortis in eis: que si forēt
operta ⁊ inuoluta: ⁊ ab eis celata venerarentur: hinc Matt.vij. dicit. Nolite sanctū dare canib⁹
⁊ margaritas nolite pijcere ante porcos: ne for-te cōculcēt eas pedib⁹ suis: ⁊ canes cōuersi dirū-
pant vos: q: audita ista vilescūt popularib⁹: ⁊ sa cerdotes verbis eorū lacerant: vñ ⁊ beat⁹ Diony.

Diony.

scribēs ad Timotheū de ecclesiastica hierarch. eadē pcipit. Obserua inq̄t diligentius ne sancta
sanctoꝝ efferas: ne profanis luminib⁹ violanda pmittas: venereberis magis occulta: q̄ dei arca-
na mysteria spūalibus inuisibilibusq̄ notioni-bus honorabis: atq̄ intemerata habebis: nequaq̄
ea passim rudibus tradēs: sed sanctis solis sacra rum rerū intelligentias secretius pandēs. ¶ Et
notandū q̄ prime secrete nō premittit immedia-te inuitatio ad orationē per verbū. Oremus: sꝫ se-
cūde: si plures secrete legant. Debet eñ numero et ordini collectarū cōformiter rñdere numerus
⁊ ordo secretaꝝ: ⁊ post cōmunionē .i. cōplendaꝝ: ita q̄ tot secrete ⁊ eodē ordine similiter ⁊ cōplen-
de dicant: quot ⁊ quo ordine dicte fuerant colle-cte: nō plures nec pauciores nec alio ordine. Cu-
ius cā tacta est lec.xvi. q: ipsa inuitatio p verbū. Oremus: cū salutatiōe ppli pmissa est ante offe-
rendā quā respicit prima secreta: quare ad eam. Oremus nō est repetēdū. ¶ In secretis aūt que
pene p singula officia variant: petit q̄ ppls offe-rens in suis donis deo in vnitate corporis xpi in
corporādus ipsi acceptabiliter offerat: vt ptꝫ in prima secreta prime dñice aduentus: vbi dr sic.
Sacra nos dñe potēti virtute mundatos: ad suū faciāt puriores venire principiū. Omniū eñ bo
rum principiū quantū ad oblationē: est oblatio qua xps obtulit seipsum. Et hoc facile attēdi po
test in oībus secretis: nisi q̄ aliqñ propter festuꝫ: quod agit de xpo vel sanctis: in secretis de ipsis
festiuitatibus mētio adhibet: vt gratia festi chri sto ppls offerēs vniatur. Sic ergo perficiēs con-
cludit alta voce: dicēs. Per oīa secula seculoꝝ: q: qd in cōclusione est: oībus expedit scire tā cle-

Quicquid petitur/ nō nisi in christi nomine exauditur.

ricis q̄ idiotis. Dicit ergo fm Alb. Per dñm no strū iesum christum ⁊c. vt sciatur q̄ quicq̄d petit
non nisi in noīe xpi exaudit. Potest nihilomin⁹ exaltatione vocis fm Alex. significari: q̄ christ⁹
iterū palā ambulās se tanq̄ verū paschalē agnū ante quinq̄ dies pasche: luna decima primi men
sis presentauit hierusalē publice a turba cum ra mis palmarū susceptus: et inter lunā decimaꝫ: ⁊
decimāquartā ingrediēs et regrediēs clamabat publice docens in tēplo. ¶ Respōdet autē sacer
dotis minister vel chorus. Amē: qd ad conclusio nem tm̄ refertur: ⁊ interpretatur pro verū est: fm
Alb. nō pro fiat: ac si dicat: tu dicis. Per dñm ⁊c. qui viuit ⁊ regnat ⁊c. Nos corde et ore pfitemur
et dicimus verū est: ac si dicat. Justi sunt oēs ser-mones tui: ⁊ nō est i eis prauū q̄d neq̄ puersum.

Prouerbi. viij.

¶ ℞ Audiēs sacerdos hāc ppli cōfessionē pro-cedit ad quintā huius partis secūde particulaꝫ: videlicet ad pfationē: que prelocutio interpreta
tur: q: tā sacerdos sentiēs populū ad altiora pa-ratū: preloquit eis publice de sacramēti altitudi
ne ⁊ reuerētia: ⁊ ab hac prelocutione il ud quod cantat nomē prefationis accepit. ¶ Diuidit au
tem fm Alex. in partes tres. Primo fideliū con-gregatoꝝ ad confitendū dño excitatio proponi-
tur. Secūdo cōfessionis exhibēde ratio declarat ibi. Uere dignū. Tertio cōfessionis exhibite acce
ptatio postulat ibi. Cum quib⁹ ⁊ nostras voces. ¶ Excitatio intentionis populi in tribus est fm
Alb. In eulogio salutationis: in cōmunione pro fectionis: in exhortatione gratiarū actionis. Eu
logiū salutationis cōtinet salutationē presbyte-ri: ⁊ deuotā responsionem populi. Salutatio est.
Dñs vobiscū: que optat diuini adiutorij assistē-tiam ad altissima sacramenti mysteria: angelice
etiā perfectioni tremēda: nō curiose discutiēda: sed humilitate cordis a populo suscipiēda et ve-
nerāda. Suscipiēda in cena spirituali: in qua re-ficiēdi sunt pane viuo: qui de celo descēdit. Uñ ⁊

Joā.vj.

prefationis officiū ad illud referri potest qd legi tur Luce.xxiij. Misit dñs petruꝫ ⁊ Joannem di-
cens. Euntes parate nobis pascha vt manduce mus. Et post. Ipse ostēdet vobis cenaculū gran
de stratū: ibi parate. Et hoc sonat qd dicit prefa-tio .i. prelocutio: quasi preparatio ad hostie cōse
crationē ⁊ cōsecrate sumptionē. ¶ Respōdet au tem ppls. Et cū spiritu tuo: optās vt que nō nisi
spiritussancti operatione fieri possunt: eodē spi-ritu sacerdotis spiritū subleuante ⁊ sibi vniente
nedū sacramētaliter: sꝫ ⁊ spiritualiter p sacerdo-tem perficiant: q: spiritus est deus: ⁊ eos q̄ ado

Joan.iiij.

rant eū in spiritu ⁊ veritate oportet adorare. Et maxime in hoc sacramēto: in quo sine spiritu ca
ro nihil prodest: sed spiritus perficit omnia: dicē te dño de huius sacramēti perfectione. Joan.vj.

Joan.vj.

Spiritus est qui viuificat: caro aūt non prodest quicq̄. Respōsione hac audita: sacerdos popu-
lum in cōione charitatis ad altiora proficisci vo lēs expresse hortat dicēs. Sursum corda: supple
leuate. De hac exhortatione ita dicit Cyprian⁹ papa: vt habetur de cōse. dist.i. q̄ñ. Quādo stam⁹
ad orationē fratres dilectissimi: inuigilare et in-cumbere ad preces toto corde debemus. Cogita
tio carnalis hoīs et secularis abscedat: nec q̄cq̄ animus aliud: q̄ id solū cogitet qd pcatur: ideo
et sacerdos ante orationeꝫ: prefatione premissa: parat fratrum mētes dicēdo. Sursum corda: vt
dū respōdet plebs. Habem⁹ ad dominū: admo-neat nihil se aliud q̄ dñm cogitare debere. Clau-
datur ptra aduersariū pectus: ⁊ soli deo pateat: nec ad se hosteꝫ dei tpe orationis venire patiat.
Hec ibi. ¶ ℣ Ait ergo sacerdos. Sursum: intel lectu veritatis: affectu charitatis: virtute cōuer-
sationis: rectitudine intētionis. ¶ De prima ad supna eleuatione dicit ps. Accedat hō ad cor al

Ps.

tum: ⁊ exaltabit deus. Ad cor altū intellectu veri tatis accedit: qui in sacramēto nihil carnale co-
gitat: sed omnia alta esse intelligit: vt quod in ci bo sumptus xps dētibus nō discerpit: nec sacer-
dotis diuisione diuidit. Sumptione nō digerit vt pereat: sed manēs integer sumpt⁹ nos sibi in-
corporat. In altare descēdens in dextera patris manet vt nos sibi incorporatos ad eiusdeꝫ pris
dexteraꝫ exaltet et hmōi. ¶ De scōa exaltatione dicit apostol⁹ ad Col.iij. Que sursuꝫ sunt sapite

Ad col.iij.

nō q̄ sup terrā. Sapimus eñ et querim⁹ celestia per charitatis feruidā exaltationem: ⁊ hoc in sa
cramento perficit: q: ⁊ nimiā dñi dilectionē pen-santes: aduertim⁹ q̄ ipse se nobis dat in cenā: quo
nos sibi incorporet: et sic ad alta domus patris:

vbi oēs eterne vite abūdāt panib⁹: nos eleuādo ꝑducat. ℭ De tertia eleuatiōe dicit idē ad Phi-lip.iij. Nostra cōuersatio in celis est. Vnde ⁊ sal-uatorē ad nos in sacramento expectamus dn̄m iesum christum: qui incorporando nos sibi refor-mabit corpus humilitatis nr̄e cōfiguratū corpo-ri charitatis sue. ℭ De quarta sursum eleuatio-ne dicit Job.xvi. Ad deū stillat oculus me⁹: hoc est oculus alte intētionis qui deuotionē⁊ memo-ria dn̄ice passionis stillat lachrymādo: et nō nisi in altū ad deū dirigit tēdēdo ⁊ ꝑgēdo: et oīa soli deo attribuēdo. Hanc aūt exhortationē facit sa-cerdos cōformiter ad illa v̄ba Job.xvi. Terra ne operias sanguinē meū: neq̄ locū ī te latēdi inue-niat clamor meus: ⁊ ideo terreno ⁊ dep̄sso corde sanguis xp̄i nō dʒ operiri: ⁊ clamor quo ad cōronē dei vocamur: latere non dʒ sub affectu terreno: sʒ potius corde eleuato ad celuʒ hec oīa venerari. Ad hanc autē sacerdotis excitationē r̄ndetur ex ꝑsona assistētis ppl̄i. Habem⁹ ad dn̄m: qꝛ ad al-tius aliq̄d cor exaltari non pōt: nec in aliquo tu-tius locari vt altissima ⁊ sp̄ualia dei dona perci-piat. Threnoꝝ.iij. Leuemus corda nostra cū ma-nibus ad dn̄m in celos. Totū enim cor in celesti-bus habitare dʒ: qd̄ taʒ celestia ⁊ sublimia dona expectat: qd̄ angelicis laudib⁹ voces carnis iun-gi desiderat: ne improperiū illud incidat. Appro-pinquat ppl̄s iste ore suo: et labijs suis glorificat me: cor autē eius lōge est a me. ℭ Huic respō-sioni sacerdos excitādo ppl̄i intētionē: annectit exhortationē quandā: qua exhortatur ppl̄m ad gratiaruʒ actiones: dicēs. Gratias agamus dn̄o deo nostro se ppl̄o cōicās ⁊ vniēs: dicēs in sua et ppl̄i ꝑsona: agam⁹: qꝛ vni⁹ sunt doni participes corporis et sanguinis dn̄i: quo in vnū corp⁹ my-sticū cū capite mēbra oīa vniunt. j. Coꝛ.x. Unum corpus multi sum⁹ oēs/q̄ de vno pane: ⁊ de vno calice participam⁹. Gratie autē agunt q̄n dona dn̄i digne percipiunt: discrete cognoscunt: ⁊ ma-gna deuotione in ipsum referunt. De ꝑceptione digna dr̄. j. Paral.xix. Tua sunt oīa: ⁊ que de ma-nu tua accepim⁹: dedim⁹ tibi. Sic eñ digne acci-pitur a deo donū: cuʒ nos indignos diuinis esse b̄nficijs estimam⁹: ⁊ ꝑ hoc grate accepim⁹. (Se-neca.ij. de b̄nficijs. Qui grate b̄nficiū accipit: pri-mā eius pēsionē soluit) dū ⁊ ea q̄ reddim⁹ a dn̄o esse minime dubitam⁹. Sic et discrete cognoscū-tur a nobis: si cū ap̄lo dicim⁹. Nos nō spiritum huius mūdi accepim⁹: sed spiritū q̄ ex deo est: vt sciamus q̄ a deo donata sunt nobis. Oīa eñ do-na deus dat in spiritu: et in spiritu data cogno-scunt qualia sunt: ⁊ quantā in nobis efficiāt vir-tutē: magna deuotione in ipsum datorē deum re-ferūt: vt dū eis vtunt ad finē ꝑpter quē dant: ⁊ so-lū deū ex his laudari ⁊ magnificari exoptāt: dicē-tes cū ap̄lo iuda illud in fine sue canonice. Soli deo saluatori nostro ꝑ iesum xp̄m dn̄m gloria et magnificētia: imperiū ⁊ potestas añ oīa secula: ⁊ nūc ⁊ in oīa secula seculoꝝ. ℭ R Hortat autē sa-cerdos ad agendas g̃ras dn̄o deo nostro. Dn̄o q̄ nos redemit. ps̄.xxx. Redemisti nos dn̄e deus ve-ritatis. Ex hoc n̄āq̄ ꝙ nos redemit acquisitum est ei ius possidēdi: et ita ratio dn̄ādi: vñ Aug. Tāti emit nos vt solus possideret. Deo qui nos creauit. Deute.xxxij. Possedit: fecit ⁊ creauit te. Nostro: qꝛ saluabit. ps̄. Deus noster: de⁹ saluos faciēdi. Tūc eñ verissime erit noster: q̄n erit oīa in oīb⁹. i. oīm bonoꝝ abūdātia. Ipse est de⁹ qui nos de nihilo creauit: ipse dn̄s q̄ suo nos sangui-ne redemit: ipse est nr̄ qui suo munere nos salua-bit: ipse q̄ creādo dedit naturā: qui redimēdo de-dit gratiā: qui saluādo ɔfert gloriā. Vel dn̄o: nos sua virtute portāti. ad Heb.j. Portās oīa verbo virtutis sue. Deo: nos sua sapientia regenti. ps̄. Qui regis israel intēde. Nostro: regnū nobis p̄-parāti. Jo.xiiij. Vado parare vobis locum. Hec est ratio triplex quare deo referende sunt gratie. ℭ Huic exhortatiōi sacerdotali chorus respon-det assentiēdo. Dignū ⁊ iustū est. Dignū: quan-tum ad ipsum: qm̄ ipse est dn̄s de⁹ noster. Justū: quātū ad nos: qꝛ nos ppl̄s ei⁹ ⁊ oues pascue ei⁹. Dignū: pro magnifica liberalitate qua dona cō-fert. Justū: pro debito receptiōis donoꝝ. De pri-mo Jaco.j. Dat omnibus affluēter ⁊ nō impro-perat. Ex hoc eñ ipse gratiarū actione dignissim⁹: qꝛ magnifice dat: non manu retracta: sed manu aperta liberalitate tota nullis precedētib⁹ meri-tis: qꝛ prior dilexit nos. j. Jo.iiij. nulla retributio-ne expectata. ps̄.cxv. Quid retribuā dn̄o pro om-nibus que retribuit mihi. De secūdo. j. ad Thes. vlti. In omnibus gratias agite.

ℭ Lectio xxiij. A

Post excitationē fidelium ad cōtenduʒ dn̄o per dignas gratiarum ac-tiōes: sequit altera pars p̄fatio-nis: q̄ sacerdos sue exhortationis rōnē ostēdit. Et diui-dit in partes duas: sʒ duas rationes diuine lau-dis a nobis exhibēde. Prima est excellentis diui-na. Scd̄a laus angelica: q̄ ibi tāgit. Per quā ma-iestatē tuā. ℭ Circa primū sacerdos primo r̄nsio-nē approbat. Scd̄o rationē diuine laudis decla-rat: ibi. Nos tibi semꝑ. ℭ Circa primū ait appro-bādo r̄nsionē ppl̄i qua r̄ndit. Dignū et iustū est. Vere dignū ⁊ iustū est. Dignū: qꝛ nos mera volū-tate cōdidit. Justū: quia pura m̄ia nos redemit. Equū: qꝛ nos gratuita iustificat. Et salutare: qꝛ nos perpetuo glorificat. Vel dignū rōne sue ex-cellētie. Justū: rōne sue beneficentie: multū enim placet deo gratitudo. Salutare: rōne sui ꝑmissi. Hec Alex. Aliter exponit dn̄s Alb. Has nāq̄ di-ctiones referēs eas ad quinq̄ q̄ ɔsiderant in sa-cramēto. ℭ Est eñ sacr̄m sincere veritatis: excel-lentis nobilitatis: eximie liberalitatis: pondera-te equitatis: summe virtuositatis. ℭ Quoad pri-mum dicitur. Vere: quia hoc sacramentum non tantū cōtinet gratiam significatiōe quō veteris testa. sacramēta: de quib⁹ ad Heb.x. Umbrā ha-bens lex futuroꝝ bonoꝝ: non ipsam imaginē re-rum. Hoc est nō ipsam veritatem rerum sancta-rum imaginatā: qꝛ boni gratie fuerūt signa non causa: sed continet in veritate autorē oīa gratie: sic eñ dicit Joā.j. Lex per moysen: sʒ in vmbris et figuris data est: sed g̃ra ⁊ veritas ꝑ iesum xp̄m facta est. ℭ B Quoad secundū dicit dignū: qꝛ ipsum solum est deo dignum sacrificiū: naʒ cū in veteris legis sacrificio quereret quid digne deo offerret: nullum inuentum est: dicente Michea. Quid dignum offeram dn̄o: nunquid offeram ei holocausto mata

Ad Phili. iij.
Job.xvi.
Threñ.iij.
Esa.xxix.
Seneca.
j. Coꝛ.ij.
Ps̄.xxx.
Augusti.
De altera p̄fatiōis parte.
Ad Heb.x.
Joan.j.

holocaustomata ⁊ vitulos anniculos. Nūq̄d nō
placari pōt dñs in milibus arietū. An in multis
milibus hircorū pinguiū. Nūquid dabo primo
Apoca. v.
genitū meū pro scelere meo: fructum ventris mei
pro peccato anime mee? quasi dic. non. Michee
vi. Propter qḋ Joā. representās gemitū antiquo
rū hoc nostro sacrificio carentiū dixit. Ego flebā
multū: qm̄ nemo dignus inuentus est aperire li-
brum: nec videre eū: christum scȝ vite librū. Istud
vero sacramentū oīa aperit huius libri secreta di
uina ⁊ celestia: ⁊ ideo quibusdā interpositis: dici
tur ibi de laude dignitatis istius. Et cū aperuis-
set librum: quatuor animalia: ⁊ viginti quatuor se
niores ceciderunt coram agno habentes singuli
citharas ⁊ phialas aureas plenas odoramentorū
que sunt orōnes sanctorū: ⁊ cantabant canticum
nouum dicētes. Dignus es domine deus noster
aperire librum ⁊ soluere signacula eius: qm̄ occi-
sus es: ⁊ redemisti nos deo in sanguine tuo. Li-
ber est secretū cōsilij diuine sapientie: quo dispo-
suit sacramentis ornare vel ordinare ecclesiam.
Hoc nemo aperire potuit: nisi is qui in sanguine
suo de corde suo sacramēta profluere fecit: ⁊ ideo
quatuor animalia euangelice predicationis in se
figurā preferētia: vt rōnem sacramentorum intel
ligant sicut homo. In sacrificiū se exhibeant vt vi
tulus: fortiter mortem vincāt vt leo: altissima cō-
templatione verbum apud deū comprehendant
vt aquila. Et viginti quatuor seniores: qui signifi
cāt duodecim patres vete. testa. ⁊ duodecim apo
stolos noue gratie patres: statim cadūt in facies
suas: in vna fide precedentium ⁊ sequentiū tam
dignum sacramentum venerātes: ⁊ iocunda lau-
de citharizātes oīm virtutum cōsonantia: habē-
tes phialas auro diuinitatis splendētes: hoc est
diuinis cordibus flagrantes omni odoramento
deitatis ⁊ bonitatis: statim in venerationem tāti
excitantur sacramenti in testimonium eius excel-
lentissime dignitatis. ¶ C Quoad tertium dici
tur iustum: q2 magnitudine doni liberalis sequit
magna obligatio eius cui donat faciende rōnis
Gregorius
sm̄ illud Greg. Cum crescunt dona: crescunt do-
norū rōnes. Ex maximi igitur sacramenti dono
maxime donāti dño obligamur: ideo iustum est
pro summo sacramenti hui9 dono summas deo
agere grās: summas dico nobis possibiles. Est
deniq3 iustū ex huius sacri institutione: siquidē
iustum est tenere diuina instituta: ⁊ illa maxime
que ad tantā nobis instituta sunt vtilitatē. Hinc
Ps. cxviij.
ps. cxviij. Utinā dirigant vie mee ad custodien-
das iustificationes tuas. Iniunxit dñs frequēta-
Luc. xxij.
tionem huius sacramenti dicēs Luc. xxij. Hoc fa
cite in meā cōmemorationē: in tanto sue charita
tis ⁊ nostre vtilitatis affectu: ⁊ ideo iustū et nihil
tam iustū est nisi vt sacramentū istud omni deuo
tiōe ⁊ gratitudine celebret. ¶ Quoad quartū ad
ditur equū. Cum eñ oīa dñs in pōdere disposuit
Sap. xi.
numero ⁊ mēsura. Sap. xi. Et diuina eq̄tas exigit
Luc. vi.
vt remetiat ea qua mensus est mensura. Luc. vi.
Necesse est per equitatē respondeamus dño in
rōne dati ⁊ accepti. Cū aūt nihil habeamus pro-
portionabile deo reddendū pro ineffabilibus do
nis ab eo acceptis: pro grauissimis offensionib9
in eū cōmissis: dedit nobis in hoc diuinissimo sa
cramēto seipsum/q̄ se prius dedit in redēptionis
nostre preciū: vt cū offerētes summo patri sacrifi
ciū pro pctis: hostiā placatiōis: holocaustū inti-
me ac pfecte vnionis suo dono equa mensura re-
spōdeamus/dū equale donū reddimus: ipm scȝ
per deuotā hui9 sacrificij oblationē: quē in dono
summo a patre misericordia ineffabili recepim9.

Unde nō tm̄ iustū: sed equū est p hoc sacramētū
dignas gratiarum repēdere actiones. ¶ Quoad
quintū cōcluditur: ⁊ salutare. Est eñ sacramentū
illud summe virtuositatis: q2 eterne salutis: ⁊ om
niū salutariū effectuū vnica causa. Unde saluta-
re est grās deuotissimas rependere: vt sic cōtinue
in hoc sacramēto ab ipso in nos: ⁊ in eū a nobis
effectus fluant ⁊ refluāt salutares. Hoc salutare
in desiderio erat patrum: vn̄ ait Jacob. Salutare
Gen. xlix.
tuū expectabo dñe. Et sanctus simeon puerū Je-
sum tenēs in manibus: viderūt inquit oculi mei
salutare tuū: qḋ parasti ante faciem omniū popu
lorū. Luc. ij. ¶ D Cōsequenter rationem huius
diuine laudis aperiens sacerdos addit. Uere di-
gnum ⁊ iustū est: equū ⁊ salutare. Nos tibi semp
⁊ vbiq3 gratias agere. Semper: q2 in tēpore gra-
tie: ⁊ in eternitate glorie: qm̄ sicut in tpe percipi-
tur christus vere quidem: sed latēs in sacramēta-
li ac figurali specie: ita in eternitate percipitur in
Tob. iiij.
veritatis faciali manifestatione. Tob. iiij. Omni
Ps. xxxiij.
tempore benedic deū. Et ps. xxxiij. Benedicā do
minum in omni tempore: semper laus eius in ore
meo. Ubiq3 q2 per ipsum restaurantur que in ce-
Phil. ij.
lis sunt: ⁊ que in terra. Et ideo trina mundi ma-
china gratias agit. Celū p angelice ruine restau-
ratione. Terra pro ecclesie militātis redēptione.
Infernus pro eorū qui ibi erant: ⁊ in purgatorio
tenentur liberatione: vt sic in nōie dñi omne ge-
nu flectatur: celestium terrestrium ⁊ infernorū.
Et ideo sacrificium hoc offert pro celestibus in
laudē: pro terrestribus ad gratie perceptionem:
pro his qui in inferno ⁊ in purgatorio sunt penis
ad liberationis supplicationem. Ps. ciij. In omni
loco dominationis eius benedic anima mea do
mino. Eum aūt cui gratie agende sunt dignis cō
binationibus exprimit: dicens. Domine sancte:
seruos suos sanctificans a peccatis iustificādo.
Pater omnipotens: filios exaltans in merito ex-
tollendo. Eterne deus: cultores suos remune-
rās eternaliter beatificādo. Uel: domine sancte:
suos in sanctitate conseruando. Pater omnipo-
tens filios regni potēter generando. Eterne de9:
suos intuitiua sui cognitione glorificando. Uel
tertio sm̄ Alber. Domine sancte: sanctificātia do
na de thesauris tue dominationis in hoc sacra-
mēto magnifice preparando. Pater omnipotēs:
paterne charitatis affectū dulcissimū in filiorum
pane potenti preparatione apertiua declarādo.
Eterne deus: deitatis tue alimonia mortales ad
eternitatis immortalitatē mirabiliter vegetando.
De primo ps. Gloria ⁊ diuitie in domo eius. De
secūdo. Parasti in dulcedine tua pauperi deus.
De tertio. Memoriam fecit mirabiliū suorum.
Tanto domino patri: deo iustum est gratias age
re: per xp̄m dominum nostrum: tanq̄ per media-
torem ⁊ aduocatum nostrum. Per enim preposi-
Per prepositio mediationem notat.
tio mediationem notat. Naturas aūt quib9 me-
diat: notat qḋ sequitur xp̄m. Christus vnctus in-
terpretat: cuius vnctio deitas: natura vncta hu-
manitas. Ut sicut carnalis tangit fontē quo hau
rit: et hortū quem rigat: Ita emanuel noster xp̄s
dominus tangit deum a quo tanq̄ a fonte fluūt
gratiarum charismata: ⁊ per humanitatem tan-
git eos in quos perfluunt per ipsum tanta gratia
j. ad Timo. ij.
rum dona. i. ad Timo. ij. Mediator dei ⁊ homi-
nū homo christus Jesus. Dominus: vniuersita-
tis productiōe: noster precij charissimi quo tene-
j. Pet. j.
bamur solutiōe. j. Pe. j. Nō corruptibilib9 auro
⁊ argēto redēpti estis de vana vestra cōuersatio
ne paterne traditiōis: sȝ precioso sanguine qua-
si agni immaculati. ¶ E Ostensa prima diuine

laudis rōne: q̄ est diuine nature excellētia: addit̄ scđa ratio q̄ est laus angelica: quā sequit̄ (p̄ cōiū ctione vocū nostrax laudibus angelicis) deuota supplicatio. Et ɔcludit̄ pars misse per hoc q̄ sub iungitur cōis angelorū ꝛ hoim adorande trinita tis excelsa laudatio: cū dicit̄. Sctūs sanctus san ctus. Sequitur ergo. Per quē: scꝫ christū maiesta tem tuā laudant angeli ꝛc. Per xp̄m a quo habēt esse: q2 ipse est dei virtus: ꝛ noticiā: q2 est dei sapiē tia .j. Cor .j. Per illū em̄ angeli laudant: adorāt: tremūt. Laudāt: per eum per quē facti sunt: scꝫ fi liū. Gen .j. Dixit deus fiat lux .i. angelica creatu ra. Uerbo dixit ꝛ verbo fecit: q2 verbo dn̄i celi fir mati sunt. Adorant: vñ .ij. Esdre .ix. (al's Neemie ix.) Exercit9 celi te adorāt. ps. xcvi. Adorate deū oēs angeli eius. Tremunt. Job. xxvi. Colūne celi cōtremiscunt ꝛ pauēt ad nutū ei9. Laudāt: inquā virtuti maiestatis testimonium exhibendo. Ado rant: excellentiā maiestatis reuerendo. Tremūt: potentiā maiestatis administrando sine eidē fa mulando. Tremere em̄ dicūtur: non metu formi dinis: cum sint perfecte beati: sed admiratiōis cō cepta ꝛ obedientie famulatu. Sunt enim omnes administratorij spūs ꝛ i ministeriū missi propter

Hebre .j.

eos qui hereditatem capiunt salutis. His nāq2 verbis innuitur: qđ diuina maiestas maxime est laudabilis: eo qđ est laudabilis a b angelis: quo rū testimoniū ē maxime autēticū. Maxime reue renda eo quod adorabilis a dominantibus: qui habent dominium ordinatum: super bonos infe riores angelos. Maximeq2 admirabilis eo quod tremēda a potestatib9 que aduersarias virtutes subditas habēt ꝛ cōceptū mandatū in principa tibus: archangelis ꝛ angelis sibi subditis perfi ciunt: vt tractāt expositores beati Dionysij in de celesti hierarchia. Hec Alexā. parte .iiij. de officio misse. Et sequit̄. Celi: scꝫ deū laudāt .i. viā laudan di prestant. ps. Laudate eū celi celorū: ꝛ aque oēs que super celos sunt laudent nomen dn̄i. Cuncta

Cuncta rō nalia et ir rationalia deū laudāt aut dāt ma teriam lau dis.

nāq2 que sunt rationalia ꝛ nō rōnalia deum lau dant: aut materiā laudis dant. Et dicitur celi ce lorū pluraliter: q2 plures sunt celi. Plures etiā ce lorū influentie: quibus ista inferiora producunt̄ in esse: ꝛ in esse conseruantur. Possunt tn̄ per ce los throni intelligi: in quibus dn̄s sedere dicitur quasi in tribunalibus: dū per eos sua iudicia di scernit: vnde Esa. lxvi. Celum mihi sedes est. Sic

Esa. lxvi.

ꝛ per virtutes ordo primus infime hierarchie: q̄ fm̄ beatum Grego. cōtinet tres choros: virtutes archangelos: angelos: pōt intelligi. Uel nomine virtutū oēs spūs celestes designari quidā volūt: vt habet̄ in glo. ps. cxlviij. Laudate dn̄m oēs ange li eius: laudate eū oēs virtutes eius. Uirtutes: ge nerale nomē est omniū virtutū celestiū: vt sic vir

Uirtutum noie q̄ spiri tus angeli ci intelligā tur.

tutū noie oēs angelici spirit9: qui specialibus no minibus expressi nō sunt: intelligant̄: quorū nul lus a diuinis laudibus secernitur: sicut scriptum est ps. cxlviij. Laudate eū oēs angeli eius. Ac bea ta seraphin: in plurali. Seraphin in fine p̄ n scri ptum neutri generis: non vnū angelū solum: sed totum supremi ordinis angelicū agmen signifi cat: dictū seraphin a dono charitatis quo excellē tius president: interpretat̄ enim ardor: vel incen diū siue ardentes. Hi cōcelebrāt .i. pari voto cele brāt laudes diuinas: socia exultatione: non enim absq2 exultatione permaxima laudes deo persol

Ps.

uunt: vñ ps. Beati q̄ habitant in domo tua dn̄e: in secula seculorū laudabūt te. Hec ola Alexā. de alex vbi supra. p̄te .iiij. de officio misse. ¶ Sub tilius potest hec particula exponi fm̄ dn̄z Alber. Per quē maiestatē ꝛc. Nam per eam ostēdit̄ ei9 cui in hoc sacramēto gratie agende sunt: super eminens magnitudo angelice vocis preconio. Quo tria notantur. Laudis altissime preconiū: reuerentie summe impensum obsequiū: in altissi mis cōcelebratū gaudiū. Et in primo horum duo notantur: mediatoris in laude officium: laudati culmen eximiū. De primo dr̄. Per quē: scꝫ media torē angelis data est laudis materia: qm̄ sua me diatione perficit̄ eox custodie effect9: ꝛ casus eo rum reparatur defectus: ꝛ in custodia promouet̄ profectus. Custodiūt nāq2 angeli hoīes sicut di citꝰ ps. xc. Angelis suis mandauit de te: vt custo diāt te in oibus vijs tuis. Et qm̄ xp̄s sue redēptio nis opere angelice custodie effectum dedit: ideo laudant angeli per xp̄m hanc materiam laudis

Apoca. xij.

dantē. hoc Apoc. xij. signatū est: vbi dicit beatus Joā. Audiui vocē magnā de celo dicentē. Nūc fa cta est salus ꝛ virt9 ꝛ regnū dei nostri: ꝛ potestas christi eius: q2 proiectus est accusator fratrū no strorū: q̄ accusabat illos ante cōspectū dei nostri die ac nocte: hoc est accusabiles reddidit: et ipsi vicerunt eum ꝑpter sanguinem agni: ꝛ post pau ca. Propterea letamini celi ꝛ q̄ habitatis in eis. Uox magna hec vox est laudantiū angelox in cō templatione tante gratie: vt dicit Grego. admirā tium dei consiliū: qualiter per xp̄m hominē a dia boli captiuitate absoluit: et angelicam custodiā ad officium salutis prouexit: ac etiaꝫ per hoc rui ne angelorū reintegratus defectus: vt habet apo

Ephe .j.

stolus. Gratificauit nos: scilicet pater: in dilecto filio suo: in quo habemus redemptioneꝫ per san guinē eius: remissionem peccatorꝫ fm̄ diuitias gratie eius que superhundauit in nobis in omni sapientia ꝛ prudentia: vt notum faceret nobis sa cramentū voluntatis sue fm̄ beneplacitum eius quod proposuit in eo in dispēsatiōe plenitudinis temporum: instaurare omnia in christo: que in celis et que in terra sunt in ipso. Simile ad Col .j. Hec ergo restauratio casus angelici causa est et

Luce .xv.

materia laudis i officio isto mediatoris: qui dra gmam decimam inuenit: et eam in loco cadentis angeli reposuit. Hinc Amos .ix. In illa die susci tabo tabernaculum dauid qđ cecidit: ꝛ reedifica bo aperturas murorū eius: ꝛ ea que corruerant instaurabo: et reedificabo illud sicut in diebus antiquis. Tabernaculum illud celū est: celestium mansio excubiarum: quod dicitur etiā nostri da uid: christi scilicet ex dauid semine incarnati: qui manu fortis: et aspectu desiderabilis interpreta tur: quia ipse propugnator est ad saluandum vt manu fortis: et in eo desiderant angeli prospice re: quia aspectu est desiderabilis. Hoc autem ta bernaculum cecidit in ruina angelorum: ꝛ muro rum aperturas sustinuit in defectu vacuarū mā sionum. In homine deniq2 in celum assumendo vnde collapsa suppleri poterant: etiam corruit in protoplasti lapsu. Pater ergo p̄ Christi mediatio nem illud tripliciter reedificauit: quia hominem a casu redemit: angelorum numerum ex homini bus reintegrauit: et paratas angelorum mansio nes hominum introductione repleri ordinauit. ¶ Ex mediatione quoq2 christi custodie promo uetur profectus: quia virtute sanguinis christi manus adiuuatur angelica: vt hominez facilius proueheat ad virtutum perfectionem: vnde dicit̄ in ps. xc. In manibus portabūt te: q2 operib9 an gelorū portamur ad profectum: remoto per chri sti sanguinem pondere cicircūstantiū peccatorꝫ. Quod etiā in hoc significari pōt: q̄ victo promo bis a christo tentatore in deserto: ne inducamur in tentationē per pctm̄ nos obruentē. Accesserūt angeli et

angeli et ministrabant ei. Matthei.iiij. Sic igit. tripliciter promouetur laus angelica per officiū mediatoris. ¶ B Laudati vero culmen eximium tangitur in verbo: maiestatem tuam. Est em̄ sm̄

Interpretatur nomen maiestas.

interpretationē nois: maiestas magnitudo supereminens stans: que nunq̄ declinat ad paruitatē. Hanc autē indeclinabilitatem deus maxime in hoc sacrificio ostendit: in quo mirabili maiestate efficit: vt incomprehensibilis in tam parua specie cōprehendatur in sacramento. Sumptus maneat in seipso regnans eternaliter: in ara mactet in ministerio. Dixit Salomon.iij.reg.viij. Si celi celorū te capere nō possunt: quātominus domus hec quam edificaui? Et nos admirando dicere possumus: quantominus forma hec minima panis et vini que est in altari? Sed hec est maiestas diuina q̄ verbū abbreuiatum fecit super terram. Esaye.x. Abbreuiatum in verbi incarnatione: et

Ro.ix.

adhuc magis abbreuiatū nobis in panis et vini specie: totum deum et totum hominem sine maiestatis diminutione sm̄ omnem sui veritatem ac magnitudinem continente: vt esset in nobis corporaliter et spiritualiter in sacramenti perceptione. Hinc magna gloria domus huius nouissime

Aggei.ij.c.

ecclesie scz magis q̄ prime.i. synagoge: vt dicitur Aggei.ij.c. quia replebo domū istam gloria dicit dominus exercituum: cum venerit desideratus cunctis gentibus (haud dubium) quin Christus: qui in hoc ecclesie sacrificio corporaliter habitat in synagoge vero hostijs tantūmodo in figura. In hoc etiam sumptus sacrificio integer manet apud partem in celo. Sumitur a nobis vt in ipso viuamus: manet: vt ipsi in celo cōregnemus. De

Joan.vi.
Luce.xxij.

primo Joan.vi. Qui manducat me: et ipse viuet propter me. De secundo Luce.xxij. Ego dispono vobis sicut disposuit mihi pater meus regnum: vt edatis et bibatis super mensam meā in regno meo. Uirtute enim huius alimonie tendimus cōtinue ad huius sacramenti principiū: qđ est xp̄s in figure ppria integritate: regnans in celo apud patrem vt illi conregnemus. Nemo autē sm̄ naturam ascendere potest: nisi participet naturam superioris: ideo naturam regnantis influit summa maiestas: vt per ipsam mensam: quam sumimus: ad locum regnantis in celū tendam9. Macetatur deniqz in mysterio et immortalis permanet: nam in commemorationem sue passionis et

j.Cor.xi.

mortis in sacramento offert et sumitur. Quotiens cunqz manducabitis &c. mortem domini annunciabitis donec veniat. Unde calice vtimur pro se

Joan.xix.

pulchro: patena pro lapide ad os spelūce obuoluto: pallis et corporalibus pro sindone et sudario: quibus inuolutum fuit corpus dominicum a nicodemo et ioseph pietatis officio. Credim9 tamē

Roma.vi.

firmiter et profitemur quod xp̄s resurgens ex mortuis iam non moritur: mors illi vltra nō dominabitur: quod enim mortuus est peccato mortuus est semel: qđ autē viuit: viuit deo: hoc est viuit ad similitudinē dei: qui solus habet imortalitatē: et lucem habitat inaccessibilē.j.ad Timo.vlt. Que vnq̄ in celo vel in terra ostensa maior maiestas? prorsus nulla. Ideo maiestas in hoc sacramento laudanda est per angelos: per xp̄m dñm nostrū: in cuius sacrificio ac sacerdotio (vt dictū est) hec maiestas tripliciter declarat. ¶ H Post laudis altissime preconiū: tāgitur reuerentie summe impensum beneficiū in eo qđ sequit. Laudāt ange-

Laus qd.
Honor qd

li: adorant dñationes: tremūt potestates. In hoc em̄ sacramēto summa virtus est et honor. Uirtutē decet laus: honorē reuerentia. Est em̄ laus virtutis preconium: et honor exhibitio reuerentie in virtutis testimonium. Et hec reuerentia duplex: sm̄ qđ respicit magnitudinem reuerende virtu-

ij.Ethico.

tis: vel paruitatem reuerentiā exhibentis. Et sm̄ hec ponuntur tria: laudant angeli: adorant dñationes: tremunt potestates. ¶ Circa primum: qr cōmune celestium spirituum officiū est laudare dei virtutem: qua de hoste humani generis per hoc sacrificium triumphauit: ideo dr̄. laudant angeli.ij. Paral.vlti. in oratione manasse regis inde dicitur. Laudabo te semper oibus diebus vite mee: qm̄ te laudat oīs virtus celorū. Non autem accipitur hic angeli specialiter pro infimo angelorū ordine: sed potius sicut beatus dionysius.c. v. et .xi. celestis hierar. docet. Angelos omnes celestes appellare virtutes consueuimus. et .c. viij. Cōmunis est celestibus omnib9 angelica cognominatio: quorū (vt Damascenus ait) vnū est cōmune opus hymnis laudare deum. In his enim prefationis nostre verbis: dicit Albertus: nec nomina ordinū celestiū spirituū: nec distributio p hierarchias describit: sed cōis laudis preconiū celestium substantiarū in sacramento declarat: vnde in ps.cij. Benedicite dño oēs angeli eius potentes virtute: facientes verbū illius: ad audiendā vocē sermonū eius. Laudant ergo oēs angeli.i. oēs celestes spiritus diuinam in sacramento maiestatē. Horum laus (vt dicit beatus Grego.) ad-

Gregorius

miratio est in sapientia et maiestate talē in sacramento virtutem perficientis. ¶ I Ad reuerentiā autem tanti honoris: quantus est in sacramento pertinet: vt sequit. Adorāt. Est eniz hoc sacramētū plenū omni gratia: nō solū gratia creata: sed plenū deo: q̄ est gratia subsistēs et increata: et fons totius gratie et v̄tutis: propter qđ debetur ei honor summus qui est cultus diuinus: grece theosebia dictus: a theos de9: et sebes pietas: quasi dei cultus siue pietas. Nam pietas sm̄ beatū Aug. proprie dei cultus intelligi solet: quem greci eusebiam vocant. Appropriatus tamen alij non eusebiā: quod bonus cult9: sed theosebiam quod ex

x. de ciuita. capi.i.

dei cultu cōceptū resonat dicere maluerūt. Hinc etiā dei cultus latria nuncupatur: quo etsi greci licet raro pro seruitute vsi sunt: tamen pene semper p ea que deo debet: sic et vsus latinorū habet latriam pro sola theosebia accipere: que vt dictū est: est cultus dei qui latet: qm̄ lucē habitat inac-

j.Tim.vi.
Esa.xlv.

cessibilē: vnde Esa.xlv. Uere tu es deus abscon-ditus. Hunc dei cultum adorationem etiam dicimus: proprijssime accipiendo nomen adoratio-

Mat.iiij.

nis: vn̄ Mat.iiij. scriptum est. Dñm deum tuum adorabis: et illi soli seruies. Talis cult9 hic in verbo adorant significatur: quē deo patri per dñm nostrū iesum xp̄m exhibent oēs angeli: sm̄ illud Heb.j. Et cum iterum introducit primogenitū in orbem terre: dicit. Et adorent eum oēs angeli eius. Introducit pater primogenitum iterū quotiens hoc sacramentum cōficitur et sumitur. Qđ hic inducitur vt et homines ad similem cultum et reuerentiam in hoc sacramento exhibendam exēplo angelico prouocent. Inducitur autem hic ordo dominationū: qui primus est scđe hierarchie, qui tñ ex vi nois min9 ad exhibendam reuerētiā inclinari / putari posset: pro eo qđ sm̄ Diony.ca. viij. celestis hierarchie: dñationis nomen signifi-

Diony.

cat celsiorem intelligentiā quandam totius seruitutis ignarā: oimqz submissione infima liberam: nulli tyrannice similitudini vllo modo seipsum subijcientem: que ad illud quod vere et proprie est sūmi: scz dominantis dei exemplar tota intentione conuert: seipsum inquantum pōt: et que post se sunt: ad summe boni exemplar effingit: summe

sempˀ dominātis deitatis pro viribus particepṡ fit. Cū ergo memorant illos volūtarie inclinari ad reuerentie adorationē: qui in altitudine semper feruntur: omni actu ⁊ desiderio diuine dominationis participes fieri: quoꝝ magis videtur adorari: ꝙ adorare: idipsum de alijs supernis spiritibus nullo modo dubitetur: nos quoqꝫ cum omni deuotione similia faciamus. De horum adoratione scribitur Apoca. v. Et audiui vocem angelorum multorum in circuitu throni ⁊ animalium ⁊ seniorum: ⁊ erat numerus eorum milia miliū dicentiū magna voce. Dignus est agnus qui occisus est: accipere virtutem ⁊ diuinitatem ⁊ sapientiam ⁊ fortitudinem ⁊ honorem ⁊ gloriam ⁊ benedictionē. Et sequitur. Et omnē creaturam que in celo est: ⁊ que in terra ⁊ super terram ⁊ sub terra: ⁊ que sunt in mari: ⁊ que sunt in eo: omnes audiui dicentes: sedēti in throno ⁊ agno. Benedictio ⁊ honor et gloria et potestas in secula seculorum.

Apoca. v.

¶ K Est autem honor reuerentie exhibitio: non solū in adoratiōe que est recognitio summe maiestatis: ⁊ eius professio que adoratur: sed etiā in recognitione proprie paruitatis eius qui adorat respectu magnitudinis illius qui adoratur. Hec est altera species reuerentie. Per primā fit accessus quidam ad summum: ipsum vꝫ adorandū. Per scđam fit quidam recessus ⁊ relapsus ad propriam fragilitatem. Hāc innuit qđ sequitur. Tremunt potestates. Tremor enī ex proprie fragilitatis ⁊ superne maiestatis cōsideratiōe oritur: ⁊ qꝛ omnis creatura quantūcunqꝫ pfecta: cōparata ad illā summā naturam que sola vere est: nō modo parua: sed omnino nulla videtur: quia vt dicit Boe. ij. de ꝯsolatiōe phie. prosa. vij. Infiniti atqꝫ finiti nulla vnꝙ poterit esse collatio. Unde ad immensam huiꝰ sacramenti maiestatem: necesse est omnem creaturam tremere ⁊ pauere. Unde ⁊ beatus patriarcha Jacob in somnis vidēs scalā stātem super terram: cuius summitas celum tangebat: angelos quoqꝫ dei ascendentes ⁊ descendentes per eam: ⁊ dominum scale innixū. Ascendentes ad dn̄m adorandum: descendētes ad seipsos tremendo. Cūqꝫ euigilasset: vere ait dominus est in loco isto: pauensqꝫ: quam terribilis est locus iste inquit. Non est hic aliud nisi domus dei: et porta celi. Quāuis ergo locus omnis pauendus sit ⁊ terribilis in quo deus sua ostendit sacra: tn̄ locus sacramentaliū specierꝫ specialiter est omni reuerētia tremēdus: in quo ea ostendit q̄ in cruce pfecit: vbi et saxa scissa sunt: et monumēta aperta: vbi terra tremuit: ⁊ ipse sol inclis sue radios abscōdit. Et sicut in priori honoris specie induxit dominationes: ita ⁊ nūc potestates: cum dicit. Tremunt potestates: nam potestatum est libera seueritate corripere: quod rectitudini legum diuinarum non congruit: et vindicare in omne quod legibus obstando repugnat. Et ideo potestatum nō est tremere: quorum (vt Dionysius vbi. s. ait) est insuperabili constantia: ordinatissime ad diuina tendere: ⁊ que post se sunt agmina dei imitatione promouere. Qđ ergo tremunt: tremore reuerentie nō timiditatis: coram ineffabili maiestate: cognoscētes suam potestatem nihil esse respectu diuine ⁊ immēse que in sacro continetur: quibus inesse pauor minus videbatur: ostendit humanam fragilitatem merito pauere: cū audit tremere potestates. Nam reuera hec est illa incōparabilis maiestas: ad cuius nutum colūne celi pauent ⁊ cōtremiscunt. Si ergo colūne celi. i. angeli sm̄ glo. reuerētia illius magnitudinis contremiscunt: multo magis omnis homo in se concussus in reuerentia ad sacramentū debet contremiscere ⁊ pauere.

Boetius.

Genesis xxviij.

Locꝰ sacraliū specierꝫ specialr̄ est oi reuerentia tremendus.

¶ L Post itaqꝫ manifestum summe reuerentie impensum beneficiū: sequitur in altissimis concelebratū gaudiū: in eo quod subditur. Celi celorūqꝫ virtutes: ac beata seraphin socia exultatione cōcelebrant. Ubi tria inducunf. Celi: celorū virtutes: beata seraphin. Celi hic dicūtur antonomatice celoꝝ angelice virtutes: qui supra se eū qui in sacramento est: venerant: sicut dꝛ in psalmo. Laudent eū celi celorū: ⁊ iterū. Laudate dn̄m de celis: laudate eū in excelsis. Ipse enī ascēdit dignitate etiam sm̄ assumptā naturam: super omnes celos: hoc est vertices angelicos. Qui descendit ipse est qui ascēdit super omnes celos vt adimpleret omnia. ¶ Celorum aūt virtutes sunt quibus virtus celestis sine obstaculo perficitur: hi dicti sunt angeli dei mandata: voluntatem et decreta inuincibiliter perficiētes: vt dꝛ in ps. cij. Benedicite dn̄o omnes virtutes eius ministri eius: q̄ facitis voluntatem eius. Hi cōcelebrant eū qui pre omnibus voluntatem patris perfecit: vnde Jo. xvij. Opus consummaui qđ dedisti mihi vt facerē: ait xp̄s ad patrem. Et iterum. Meus cibus est vt faciā voluntatē eius qui misit me: vt perficiam opus eius. Joan. iiij. Celi ergo celebrāt quem super se contemplantur. Celorum virtutes celebrant eū a quo est omnis virtus eorum. Uerbo enīꝫ domini celi firmati sunt: ⁊ spiritu oris eiꝰ omnis virtus eorum. Os patris filius est: a quo in angelos fluit virtutis spiritus ad omnes dei volūtates ineuitabiliter pficiēdas: ita qđ nec lex nature inferioris retrahat: nec infirmitas potentie deprimat: nec virtus contraria impedire valeat. ¶ M Ac beata seraphin. Significaf supremus angeloꝝ ordo seu chorus: qui totus ardens sine incendens sm̄ dionysiū interpretatur. c. vij. ecclesiastice hierar. Hoc agmē qꝛ diuine maiestati continenter assistit: perpetueqꝫ locatū sit: ⁊ ardentissime in deum semper tendit: antonomatice beatū dicitur: eo qđ ammirabilibus ⁊ purissimis firmissimisqꝫ dei theoreis ⁊ delectationibus perfruatur. Nihilominus quātūuis beatum sit vt in vestibulis dei collocef: tn̄ super se contēplās altitudinē sapiētie: ⁊ delectationis huius sacramenti: cōcelebrat solēniter ⁊ iocunde sacramenti istius altitudinem: quā super se veneratur. Quia ergo illa altissima agmina sic concelebrant: omnino irrationabile est si aliquis hominū huic celebritati se subtrahat: ne in sui reprehensionē audiat illud Job. xxxviij. Ubi eras cū me laudarēt astra matutina: ⁊ iubilarēt oēs filij dei. Astra matutina dicit angelica lumina: in principio cū celo creata et filios dei per conuersionem sui in deum in gratia confirmata. Ecce ad excitandum nostram tarditatem ad huius sacramenti venerationem: illi angelorum inducuntur ordines: quorum exēplis ad eorum imitationem homo efficacius moueretur. ¶ N Sequitur pfatiōis pars vltima qua confessionis exhibite acceptio postulatur: cū cōcluditur. Cum quibꝰ ⁊ nostras voces vt admitti iubeas deprecamur. In quibus verbis tangitur supplicatio: vt voces humane cōcelebrationibꝰ celestibꝰ misceanf. Duas enī oīpotēs deus rationales cōdidit creaturas: angelicā ⁊ humanam: q̄ laudibus diuinis insisterēt: ⁊ ei gratiarum redderent actiones (vt tangit magister distin. i. lib. secūdi sententiarū.) quas dum pari voto celebrant: tanꝙ inferiores et superiores chorde in celesti cithara socientur. De qua Apoca. xiiij. Et audiui vocē quasi citharedorū citharizantium in citharis suis: et cantabant quasi canticum nouum.

Ps. cxlviij.

Eph. iiij.

Ps. cij.

Jo. xvij.

Job. xxxviij.

De vltima pfatiōis parte.

Duas rōnales creaturas deꝰ cōdidit.

Apoc. xiiij.

Dicatur

Dicitur ergo (cum quibus) scilicet angelis (⁊ nostras voces) humiles quidem: sꝫ rationabiles: qꝛ vox est sonus cū intētiōe prolatus: vt admitti in laude sacramenti iubeas o deus omnis sctitatis perfector (deprecamur) quia sine tuo iussu innaniter ia nobis fieri nequit: ꝙ scilicet inter angelos nostra vox audiaẜ. Deprecamur autem (supplici confessione) non superba presumptione: sed ante maiestatē tuā proni laudem tuā humili confessione dicentes. Sanctus/sanctus/sanctus. ¶ Hec breuiter de expositione prefationis quotidiane. ¶ Sunt eñ ⁊ alie prefationes: non quidē ab illa dissone: sed pro magnitudine festi aut tpis qualitate ad maiorem deuotionis excitationē: ex festi materia ⁊ tēporis causas diuine laudis superaddentes: quarū decē sunt numero: vt habet de cōse. dist. i. inuenimus: vbi dicitur. Inuenimus has nouē prefatiōes in sacro cathalogo tantūmodo recipiendas. Unā in albis paschalibꝰ: aliā in die ascensionis domini: tertiam in die penthecostes quartam de natali domini: quintam de apparitione domini: sextam de apostolis: septimam de sancta trinitate: octauam de cruce: nonā de ieiunio in quadragesima tantūmodo dicendam. Decima vero addiẜ de beata virgine .lxx. dist. c. sanctorum canonum: ex concilio placeñ. sub vrbano papa. Quarum sententie in his que quotidiane prefationi supperaddunt: satis sunt manifeste.

¶ Lectio. xix.

Post prefationē qua ad ↄsitē dū dño mirabilia in hoc sacro ope rāti populꝰ excitatꝰ ē simul ⁊ ↄsten de laudis ratio declarata. Premissa deniqꝫ ad dñm supplicatione pro acceptatiōe diuine laudis/seqtur cōis angeloꝝ hoīmqꝫ adorande trinitatis excelsa laudatio: dū finita ꝑfatiōe: chorus voce ↄcordi hymnum canit. Sctūs sctūs sctūs dñs deus sabaoth. Pleni sunt celi ⁊c. Hūc aūt hymnū fm Guil. Durandū in rōnali: in missa cantandū instituit Sixtus papa. Et rōnabiẜr post prefatiōis deprecatiuā ↄclusionē: qm̄ ex nobis nō est: ꝙ nr̄a vox inter angeloꝝ ac celestiū virtutū ↄcrepantiū voces audiaẜ. Idcirco sacerdos in ꝑsona ecclie militantis in ꝑfationis ↄclusione deꝑcaẜ: vt saltē deus noster/nostras voces admitti iubeat ↄcentibus angelorū: socia exultatiōe laudes diuinas ↄcelebrātiū. Et qꝛ celestis militie exercitus sine iterceptione/diuinā laudāt gloriā: ipsius maiestatē ⁊ sctitatē venerātes fm illud ps. lxxxiij. Bti q̄ habitant in domo tua dñe: i se. se. laudabūt te. cupiētes nostra vota laudibꝰ ↄnumerari angelicis: angelicū hymnū pariter ↄcinimꝰ non ꝓpria ꝑsumptiōe: sꝫ humili deuotiōe et supplici dicētes. Sctūs sctūs sctūs dñs deꝰ sabaoth. Hic itaqꝫ hymnꝰ vox est angeloꝝ ⁊ hoīm. Prima eiꝰ pars angeloꝝ est: vñ Esa. vi. Seraphin clamabāt sub excelso dei solio. Sctūs sctūs sctūs dñs deꝰ exercituū: plena ē ois terra glia eiꝰ. ⁊ Apoc. iiij. Quatuor aialia non habāt requiē die ac nocte: dicētia. Sctūs sctūs sanctus dñs deꝰ oipotēs: q̄ erat: ⁊ q̄ est: ⁊ q̄ vēturus ē. Scda eiꝰ pars est hoīm/q̄ preibāt: comitabanẜ ⁊ seq̄banẜ dñm in hierl'm loco sue oblatiōis ⁊ respectiui sacrificij se ꝑstantē: dicētiū. Osanna in excelsis. Bñdictus q̄ venit in noīe dñi. Joan. xij. Congrue aūt hymnus ille: q̄ sacrificio ꝑmittiẜ: ex ꝑdictis duabus vocibꝰ ↄponitur: qꝛ in sacrificio isto placito: ima sūmis: ⁊ terrena celestibus: fm beatū G: ego. iiij. dialogorū coniūgūtur. Et fm hoc hymnus iste diuidiẜ in duas partes: in angelicā scꝫ ⁊ humanā. Et scda pars subdiuidiẜ in orōnē ⁊ graꝝ actionē. Scda ibi. Bñdictus. Uoce angelica: vnitas essentie: ⁊ ꝑsonaꝝ trinitas in deo cōmendaẜ. Uoce hūana vnio deitatis ⁊ hūanitatis in xp̄o predicaẜ. Diciẜ ergo in prima parte Sanctus. Nam sctūs a sancio. is. it. qd̄ ē a sanguis: ⁊ est firmare: decernere: statuere: ↄsecrare. Sic ⁊ leges sancte: ⁊ mores sancti: ⁊ hoīes in fide firmati scti dñr: ⁊ dñr scti a sanguine hostie: ⁊ hoc de veteri ↄsuetudine. Nihil eñ sctm̄ apud veteres dicebaẜ: nisi qd̄ sanguine hostie esset ↄsecratū vel respersum: nā ⁊ q̄ purificari volebant: sanguine hostie vngebanẜ: vñ postea sancti dicebantur: quasi sanguine vncti. De quo late aplš Heb. ix. Lecto inq̄t omni mandato a moysi vniuerso pplo: accipiens sanguinē hircoꝝ ⁊ vituloꝝ cū aqua et lana coccinea ⁊ ysopo: ip̄m quoqꝫ librum: ⁊ oēm pplm aspsit dicēs. Hic sanguis testamēti qd̄ mādauit ad vos dñs. Etiā tabernaculū: ⁊ omnia vasa ministerij sanguine similiter aspersit: ⁊ omnia pene in sanguine fm legem mundantur. Sic ergo sanguine ad dei cultum firmabātur: vt talia ad communes vsus applicare non liceret. Dicitur ergo fm hanc acceptionē sanctus. i. firmus. ¶ B Dicitur etiam sanctus idest separatꝰ a negotijs scilicet seculi: et ab his qui carnaliter viuunt: vt dicit glo. Origenis Leuitici. xix. super illud. Sancti estote. Sancti: idest separati ab omni immundicia corporali et spirituali. Etiā tertio dicitur sanctus quasi sine terra: nam grecus sermo agyos extra terram sonat. Est ergo sanctus firmus ab omni imperfectione separatus: a terra ⁊ omni creatura sublimiter eleuatus: que verissime diuine essentie conueniunt: que est firma: quia immutabilis: et eterna: ab omni imperfectione separata: quia simpliciter perfectissima: ⁊ super omnē creaturam sine proportione eleuata: quia intensiue infinita. ✱ In cuius significationem verbū sanctus ter dicitur. Dicitur etiam ter sanctus: et semel dominus deus: vt trinitatis et vnitatis mysterium comprobetur. Trinitas in triplicatione nominis sanctus: ostenditur. Unitas in simplici et non repetita prolatione nominis deus: significatur: vt declarat magister distin. ij. lib. i. sententiarum: quasi diceret. Sanctus pater: sanctus filius: sanctus spūssanctus. Nam sanctitatem patris filius attestatur. Joan. xvij. Pater scte serua eos in noīe tuo: quos dedisti mihi. Et sequitur. Sanctifica eos in veritate. Est eñ pater sanctus sctificās: nō sanctificatus: qꝛ nō ab alio: sed a seipso sanctus. Sanctitatē filij profitetur angelus ad mariā loquens. Qd̄ enim ex te nascetur sanctum vocabitur filius dei. Luce. i. Sanctitatē paracleti eloquiẜ christus Joā. xx. Accipite spm̄ sanctum quorū remiseritis ⁊c. Sanctitatem totiꝰ trinitatis lex promittit Leuiti. xix. Estote sancti: qm̄ ego sanctus sum dominus deus vester. ¶ C Est autem deus sanctus: nō sanctificatus: sed sctificās creaturā. Est autem sanctitas in his tribus ꝑso-

Marginal notes: Ps. lxxxiij. — Esa. vi. — Apoc. iiij — Joan. xij. — Sctūs a sancio dicitur. — Quid apd̄ veteres dicebaẜ sctm̄. — ✱ In eo ꝙ dr ter sctūs i ꝑsonis tri nitas desi gnaẜ ⁊ i hoc ꝙ postea dr ⁊ semel: dñs deꝰ vnitas essentie cō probatur. — Joan. xvij. — Luce. i. — Joan. xx. — Quō deus sit sanctus.

nis. Verius est he tres persone: non ratione proprietatū personaliū: aut relationū originis que trinitatē multiplicat: alioquin nō esset eadē sanctitas in tribus. Et cum sctitas dicat perfectionē simpliciter: neutra personarum esset simpliciter perfecta: pro quanto quelibet personarū careret aliqua perfectione simpliciter: scʒ sanctitate: que est in alia persona: ⁊ per hoc neutra esset deus: qꝛ neutra esset summe perfecta. Et qualibet persona posset aliqđ meliꝰ cogitari: scʒ bonū qđ perfectiões omniū personarū saltē vnitiue cōtineret. Deus aūt (vt dicit Aug. j. de doctrina christiana ⁊ Anselmus) est quo nihil melius cogitari potest. Inest aūt sanctitas ratiōe essentie: que vna est in tribus ⁊ indiuisa: nec in eis numeratur: sicut nec eternitas aut omnipotentia: ⁊ ideo pater: filius ⁊ spūssanctꝰ nō sunt tres sancti: sicut nec tres eterni: aut tres omnipotentes: sed vnus sanctus: sicut vnus omnipotens ⁊ eternus. Nō etiam inest sanctitas diuinis personis per realem informationē: quēadmodum in nobis sanctitas inuenit per actualē gratie informationē: ⁊ per hoc in nobis sanctitas est accidēs: nūc adueniēs: nūc transiens: nūc rediens per realē anime mutationem ⁊ sanctificātis gratie creationē vel annihilationē: sed est sanctitas in deo per predicationē ⁊ verissimā identitatē: qm̄ sanctitas predicatur de qualibet persona identice: idest predicatione dicente: hoc esse hoc. Et quelibet diuinarū personarū realiter est sanctitas: ⁊ omnes tres vna sctitas. ¶ Eo modo personis inest sanctitas: quo inesse accipitur: cum in prefatione canit ecclesia. Et in personis proprietas ⁊ in essentia vnitas: ⁊ in maiestate adoretur equalitas. Persona siquidem diuina cum sit deus: vere simplex est ⁊ incomposita: non habens in se proprietatem vt quoddā adiecticiū vel accidēs: quo modo tabula habet albedinem: aut anima nostra scientiā: sed ipa vere est suamet proprietas. i. illud reale qđ per proprietatē significatur: vt pote est illud reale qđ sanctitas: bonitas: eternitas: ⁊ pater sua paternitas: filius sua filiatio: ⁊ spiritussanctus sua passiua spiratio. Sic quelibet persona diuina est quicquid habet excepto correlatiuo: quod aliquo modo hʒ. ¶ D. Sequitur in hymno: dn̄s deus sine replicatiōe ⁊ singulariter: ad ostensionem essentie diuine vnitatis. Unde ⁊ dicitur in symbolo Athanasii. Dominus pater: dominus filius: dominus spiritussanctus: ⁊ tn̄ non tres dn̄i: sed vnus est dn̄s. Similiter non tres dii: sed vnus est deus. Et hoc qꝛ vna ratio dominij: vna ratio diuinitatis in tribus: que est ipsa diuina essentia: propter cuius vnitatem ille tres persone vnus sunt dominus: vnꝰ deꝰ: sm̄ illud Deuterō. vj. Audi israel. Dn̄s deus tuus vnus est. Propter eandē rationem dicit btūs August. Pater ⁊ filiꝰ ⁊ spūssanctus sunt vnꝰ creator: non tres creatores: qꝛ rō creādi vna est: scʒ essentia diuina in tribus. Propter idem ecclesia determinauit: ꝙ pater ⁊ filius sunt vnus spirator spūssancti: non duo spiratores: extra de summa trini. ⁊ fide ca. quia principiū spirandi volūtas diuina idē est ⁊ vnū est in patre ⁊ filio ⁊ nō numeratur in eis. Unū dico non specie tm̄ (quomodo humanitas in sorte ⁊ platone ꝯceditur eē vna: ꝓpter quā tn̄ vnitatē non ꝯcedit: ꝙ sortes ⁊ plato sunt vnꝰ homo: sed sunt duo hoies) sed vnum numero: seu sm̄ vnitatē verissimā que est vnitas numeralis. ¶ Addit in hymno sabaoth: qđ virtutū vel exercituū interpretat. Dicit aūt dn̄s deus sabaoth. i. dn̄s virtutū ⁊ exercituū: eo ꝙ omnis virtus exercitus celestiū ⁊ terrestriū est in manu eiꝰ. Est ꝗppe exercitus in celis simul ⁊ in terris āgelorū ⁊ hominū: qꝛ scta ecclesia in triūphantibus in celis et militātibus in terris est vt castrorū acies ordinata. Cant. vj. Unde sm̄ Inno. tot exercitus deus habʒ in terra: quot sunt ordines in ecclesia: et tot sunt in celis: quot sunt ordines in angelis. Exercitus enī est multitudo aliquorū habentiū ordinē ad vnū in eis supremū ipsis presidēs: quarum multitudinū: qꝛ plures sunt tā in celo: ꝙ in terra: ideo vtrobiqʒ exercitus multi numerant. ¶ E. Sequitur. Pleni sunt celi ⁊ terra glīa tua: quod dr̄ celi: nō est ab angelis dictū: vt patet Esa. vj. sed a patribus additū: ⁊ a Sixto papa ⁊ a Grego. ordinatū. Dixerūt nāqʒ angeli. Plena est oīs terra gloria tua: vt. s. allegatū est. Pleni tamen nihilominus sunt celi ⁊ terra. i. angeli ⁊ homies sm̄ Inno. glīa dn̄i. ✱ Angeli quidē sunt pleni gloria. i. beatitudine eterna: inquantū facie ad faciem clare ⁊ intuitiue sine medio diuinitatis gloriā ꝯtemplātur: eaqʒ per amorē perfectissimū perfruūtur. In quibus: visione scʒ perfecta fruitione beatitudo eterna essentialiter cōsistit. Dicunt aūt pleni nō sm̄ naturalē capacitatē: sed sm̄ exigentiā meritorum. Nam sm̄ ꝙ angeli in morula/qua viatores beatitudinē meruerūt: gratia qua pfusi fuerant: magis in sua ꝯuersione ad deum: vsi sunt: sm̄ hoc et nūc clariori cognitione illustrantur: ⁊ intēsius amorosiusqʒ deo perfruūtur. Pleni ergo sunt: qꝛ quietātur ⁊ saturant: vt maiorē beatitudinē sibi nō optēt: neqʒ de aliorū maiori beatitudine murmurēt: qm̄ se ⁊ alios beatitudinē sm̄ ꝯdecentiam diuine bonitatis: ⁊ exigentiā meritorum noscunt recepisse: in quo ⁊ ordinē diuine iusticie laudant: ⁊ magnificentiam diuine bonitatis extollūt. Plena est ⁊ terra glīa dn̄i. Nā terra. i. terrigene pleni sunt gloria non in rei possessione: sed in spe ⁊ promissione. Dedit enī dn̄s hoibus ptātem filios dei fieri his qui in eū credūt. Joan. j. Qui nāqʒ crediderit ⁊ baptizatus fuerit saluus erit. Marci vlti. Vel plena est terra gloria christi: ꝗ dn̄s est dominantium. Gloria inquā passionis: resurrectionis ascensionis: qꝛ in oēm terrā exiuit sonus discipulorū eius: ⁊ in fines orbis terre verba eorū: gliam christi predicantiū. Demū plena est glorioso corpore christi terra: qđ viaticū concessum est hominibus: ipsos perducens ad gloriam sempiternā. Vel plena est terra gloria dn̄i. i. gloriosa et suaui dn̄i ordinatione ac totius creature gubernatione: qua sapientissime gubernātur ⁊ regūtur: in ꝗ singulis gloria dn̄i relucet tāꝙ in vestigio seu imagine: vt de quolibet entium verum sit. Gloria dn̄i super te orta est. Vel sm̄ Inno. ad literam. Pleni sunt celi et terra gloria tua: idest celum ⁊ terra diuina gloria replent: quia diuinitas est vbiqʒ: sm̄ illud Hiere. xxiij. Celum et terram ego impleo. Unde ⁊ psalmista. Si ascendero in celum tu illic es: si descendero ad infernum ades. Nam est super omnia non elatus: subtus omnia nō prostratus: inter omnia non inclusus: extra omnia non exclusus: vnde Job. xi. Excelsior celo est: et quid facies. Profundior inferno: et vnde cognosces. Longior terra mēsura eiꝰ: ⁊ latior mari. ¶ F. Sequitur. Osanna in excelsis. Que est pars secunda huius hymni ⁊ vox humana. Nam turbe que precedebant: et que sequebantur christum procedentem ad Hierusalem clamabant. Osanna in excelsis. Osanna dictio est hebraica: que interpretatur obsecro vel salua. Et componitur secūdm Remigium ab osy: quod est salua: et anna quod est aduerbium: vel interiectio obsecrādi. Et sm̄ hoc deberet dici osyanna: sʒ vsu dicitur osanna: vt sit compositum

Athanasiꝰ

Deut. vj.

Augustinꝰ

Dn̄s quare dr̄ deꝰ sabaoth.

✱ Angeli sūt pleni: qꝛ ꝯtemplant ⁊ satiantur. Or̄ ps. xvi. Satiabor cum apparuerit glīa tua.

Joan. j.

Osanna dictio est hebraica.

compositū ex corrupto ⁊ integro. Uel dr osanna per sinalephā: q̄ est figura tollens vocalē de medio dictionis. Augustinus autē dicit: ꝙ osanna in toto in alterius lingue interpretationē transire nō pōt. Clamauerūt autem turbe osanna.i.salua: subaudi nos. Sed qua salute sequit᷑: in excelsis.i.in celis: quia ad dandā salutē eternā ⁊ celestem christus aduenit. Clamauerunt turbe que precedebāt: ⁊ que sequebant᷑ eandē confessionis laudē: ⁊ obsecrationis vocē: sm̄ Bedam: qr vna est fides eoꝝ: qui ante incarnationē dominicam fuerunt: ⁊ qui post venerunt: vnde Petrus. Per gratiam dn̄i nostri iesu christi credimus saluari: quēadmodū ⁊ illi. Act.xv. Chry. autē exponens illud Mat.xxi. Turbe autē que precedebāt: et que sequebant᷑ clamabant dicētes. Osanna filio dauid: ait. Memores populi mirabiliū eius q̄ ostēdit eis: ⁊ sanitatū quas prestitit eis exultātes in cordibus suis: ante ⁊ retro clamabāt: osanna filio dauid. Qui precedebāt seniores erāt patriarche ⁊ ꝓphete: ⁊ ceteri sancti: qui ante christi aduentū eū predixerūt: ⁊ cognouerūt eū esse venturum. Sequentes aūt iuniores.i.apostoli martyres: ⁊ ceteri doctores: q̄ post christi ascēsionē opera eius predicabāt ⁊ predicant. Qui etsi diuersis temporib⁹ fuerūt: tamē in eis non fuit diuersus: sed vnus exultationis spiritus. ¶ Et ponit᷑ bis osanna in excelsis: sm̄ Inno. ꝓpter duas partes salutis: que sunt stola mētis: ⁊ stola corporis: vel dotes anime ⁊ dotes carnis.q.d. Obsecram⁹ salua nos sm̄ animā ⁊ sm̄ corpus. Inuenitur et hic laudis versiculus in ps̄.cxvij. O dn̄e saluum me fac. Quod enim turbe clamauerūt osanna ps̄. dixit. O dn̄e saluum me fac. Quod vero turbe dixerunt. Benedictus qui venit in nōie dn̄i. ps̄. eisdem verbis subiūgit: in quibus tangit᷑ gratiarū actio ⁊ cōfessio mysterij incarnationis xp̄i: vnde dicit᷑ Benedictus. subauditur: sit: qui venit sm̄ humanitatē assumptā: in nomine dn̄i.i. in nōie patris: qui dn̄s est celi ⁊ terre: ipso dn̄o teste Jo. v. Ego veni in nōie patris mei. Uenit autē Christus in nomine patris sm̄ Bedā: qr in omnibus que gessit ⁊ docuit: nō suā sed patris gloriā quesiuit. Unde ait Joā.viij. Ego glorifico patrē meū: ego gloriā meā nō quero. ¶ B Aliter exponitur hymnus iste sm̄ dn̄z Alb. magis in ordine ad eucharistie sacramentū: quod verbis canonis conficitur: qui hunc hymnuz immediate subsequit᷑: vnde ait. Ter dicit᷑ sanctus ꝓpter triū personaꝝ (vt multi dicūt) discretionem: que oēs singulariter in hoc sacramēto sunt operate. Uirtus enim altissimi (vt dicit Cassianus) per appropriationē est patris que obūbrauit dū sui perfectā imaginē in vtero virginis: ⁊ sacramēto nostre redemptionis impressit. Umbra eñ dicit᷑ forma in speculo: resultās in speculo ex facie respicientis. Et in hoc sensu sumit᷑ vmbra que virginē obumbrauit: sm̄ Origenē. Spiritus autē sanctus superueniens tāz in vterū in quo noster panis / a mulieris eterna / scz sapiētia perfectus: q̄ etiam in sacramento in quo substātia panis in ipsum transsubstantiat᷑ sua virtute et operatione omnia ꝑfecit. Filius vero est qui omnia a spiritusancto ꝑfecta ⁊ in vtero: ⁊ in sacramēto sibi vnit: ratione cuius vnionis dicit. Caro mea vere est cibus: ⁊ sanguis meus vere est potus. Et qr sanctus dicit᷑ sanguine firmatus: ⁊ in sanguine christi operatione trinitatis omnis nostra religio fundata et firmata est ⁊ mūdissima effecta: ter dicitur sanctus: qr ibi sanguini suā pater imaginem impressit: spiritussanctus sanguinē ⁊ carnē mundatos formauit: filius formata ⁊ mūdata sibi vniuit. Dicit᷑ etiam ter sanctus: qr tribus sanctis cōficitur hoc sacramentū: scilicet antiquo: nouo ⁊ eterno: scz corpore: anima ⁊ deitate christi. Corpus christi dicitur antiquū: qr de massa corporis adā sumptum: et hoc sanctū: qr immune ab omni peccato assumptum: ipsum enim nō seminis cōmixtione / sz spiritussancti operatione in virgine conceptū: debito originalis peccati non fuit obnoxiū: qr etsi de massa perditionis assumptū: nō tamē per legem propagationis decisum ab adā quibus dūtaxat ale ꝯiūcte debito tenebant᷑ originalis iustitie. Immune quoq̧ a morbida qualitate: quē fomitem: aut carnis legē dicimus: qm̄ spiritussanct⁹ in virginē superueniēs sanguinē istum purgauit: de q̄ sine libidine: ⁊ qualibet noxia qualitate corp⁹ illud mūdissimū formauit. Unde glo. Jo. iij. super illud. Qui desursum venit: super omnes est. Desursum.i. de altitudine humane nature ante peccatū primi parentis: qr de illa altitudine assumpsit verbū humanū naturā: ⁊ non assumpsit culpam cuius assumpsit penā. Secūdū sanctū in sacramēto isto scz anima xp̄i nouū est: in tempore incarnationis filij a p̄re de nihilo creata. Et hec sancta: qr in ipso creationis momento omni sanctitate: ⁊ omni gratia: ⁊ sapiētia est repleta: vnde ad Col.ij. dicitur de christo. In quo sunt oēs thesauri sapiētie ⁊ sciētie dei recōditi. Tertiū sanctū et vere sanctissimū est diuinitas filij: que corpus sanctū ⁊ animā sanctitate plenā assumpsit: et in personā filij vniuit: vt omni sanctitate redundaret ille homo ad totius ecclesie sanctitatem ⁊ copiā: hinc Jo.xvij. Ego pro eis sanctifico meip̄m. ¶ D Hac igit᷑ rōne dicit᷑ ter sanctus: quasi diceremus: xp̄s in hoc sacramēto contētus sanct⁹ est ꝓpter carnis sanctitatē: ⁊ iterū sanctus propter anime plenitudinē. Tertio sanctus ꝓpter deitatis infinitā perfectionē. Propter vnitatē autē diuine essentie in trib⁹ personis hec perficiētis: addit᷑ singulariter dn̄s deus sabaoth. In quib⁹ verbis significat᷑ istius operationis facultas cū dicit᷑: dn̄s. Modus: cū dr: deus. Uirtus cū dicit᷑ sabaoth. Facultas in verbo dn̄s. Johe.ij. ⁊ Rom.x. Dn̄s diues est in oēs qui inuocāt eū: quia omni thesauro pecuniaꝝ possessionum ac honoꝝ omniū superpositus. Modus in verbo de⁹. Sapiēter eñ de⁹ perficit oīa: qr videt oīa sua sapiētia. Perficit vtiliter: qr oīa circūuenit ꝓuidētia et solicitudinis cura. ps̄. Dn̄s solicitus est mei. ⁊.j. Petri.v. Ipsi cura est de nobis. Perficit charitate maxima: qr deus ardēs ignis est: sm̄ illud Deutero. iiij. Dn̄s deus tuus ignis cōsumēs est. Uirtus in verbo Sabaoth: qḋ virtutū vel exercituū sonat. Sancta eñ ecclesia de omnibus terribilis est in triūphātibus ⁊ militātibus: ⁊ totus eius exercitus huic sacro vel assistit vel ministrat. Ministrat eñ ecclesia: ⁊ assistit celestis curia: vt demonū virtus excludat᷑: ne impediat corporis xp̄i ad caput vnionē: ⁊ hec virtus ab eo p̄cfluit: de quo in ps̄. dicitur. Dn̄s virtutū ipse est rex glorie. Et hac ratiōe dicit᷑: dn̄s deus sabaoth: vt describat᷑ trinitatis laudabilitas in ope sacramēti. ¶ Sequit᷑. Pleni sunt celi et terra gloria tua. Celi gloria dicit᷑ pro beatitudine triūphantiū: in quorū laudē hoc sacrificium offertur: vt dicunt Grego. Aug. Amb. Terra pro terrigenis ponitur: ⁊ quātū ad illos gloria pro gratia. Unde plena est terra gratia: in qua offert᷑ sacrificiū in adiutoriū militantiū pariter ⁊ in cibū. Comprehendunt᷑ etiaz sub terra: qui sunt purgatorijs in penis: pro quibus offert᷑ in suffragiū. Sic igit᷑ spūs dn̄i / q̄ ope-

Aug.

Chryso.

Osanna q̄re bis ponitur.

Quare dicitur ter sanctus.

Joan.vj.

Corp⁹ christi dicit᷑ antiquum.

Deut.iiij.

ratur in sacramento repleuit orbē terrarū: z hoc qđ cōtinet omnia: quod nihil aliud est nisi celū: hoc enim ſm Dam. cōtinētia est visibiliū z inuisibiliū creaturarū. Hic ergo spiritus scientiā habet vocis vtriusq laudis: quā prestitit hominib9 et angelis: quatenus sic omne genu flectatur celestiū: terrestriū z infernoꝝ: z omnis lingua confiteaẗ: qꝛ dñs noster iesus christus in hoc sacramēto oblatus: est in gloria dei patris. Hec igiẗ laus resultationis quo ad perfectionē sanctitatis: resultat chor9 in aula ecclesie: in qua fit perfectio sanctitatis. ¶ J Subditur. Osanna in excelsis. Osanna .i. salua obsecramus in celebratione sacramēti sanguinis: qꝛ nō est salus sine sanguine xp̄i. Sine sanguinis eñ effusione nō fit remissio peccatoꝝ. ad Heb. ix. Sed nec penarū. Zacha. ix.

Zacha. ix.

Tu autem in sanguine testamēti tui emisisti vinctos tuos de lacu in quo non erat aqua. In excelsis: in celis: vt omnes in sacramento sanguis saluet in quo totius relucet operatio trinitatis: et per quod celi et terra pleni sunt tue gloria maiestatis. Est ergo hec petitio vt saluet gr̄a sanguinis ab omni inquinamēto terrene contagionis. ¶ Sequiẗ. Benedictus qui venit in nomine domini: quod est gratiarū actionis: vt sicut patres precedētes aduentū eius vt abraam z pphete: z concomitātes vt apostoli: z sequentes vt martyres: eū psecuti sunt diuersis temporib9: vna fide ad passionē venientē: qua semetipsum hostiā p omnib9 obtulit: ita in eadē fide z gratiarū actione recipiamus z prosequamur eū venientē in altari offerendū pro nobis omnib9 in sacrificiū salutare. Dicimus aūt in hac gratiarum actione. Benedictus: non qꝛ ex nostra actione dei beatitudo augeaẗ: aut sibi bonū quodcūq accrescat: sed a nobis benediciẗ. i. benedictus predicatur: laudaẗ z caniẗ: qꝛ ipse venit plenus benedictionibus. Et qꝛ sicut diciẗ Eccle. xliiij. Benedictionē omniū gentiū pater dedit illi: z testamentū noue gratie: cui nunq aliquid superordinandū est: in sanguine suo cōfirmauit super caput eius. Nā ſm apostolū. Benedictus est qui benedixit nos in omni benedictione spirituali. Sic ergo benedicēdo gratias agētes in laude dicimus sibi bona que ipse in nos profluxit: ſm illud ps̄. Eructauit cor meū verbū bonū: dico ego opera mea regi. Sic benedictū dicimus qui venit: sic semel se offerēdo: ita quotidie oblationē illā in sacramento representādo. ps̄. Benedictus dñs die quotidie: psperū iter ad salutē per suā oblationem: faciat nobis deus salutarium nostroꝝ. In nomine dñi: qui dominū diuini potentiā notā nobis facit nos ab infimis exaltādo a paupertate suis copus releuādo: et sua dominali virtute cōtinēdo: ne ad pedestria z stabularia declinem9. ¶ Additur Osanna vt saluet secūda salute a miseria pene per gloriam: qꝛ iustitia culpe saluauit per gratiam: z sic suscitet de puluere egenū: z de stercore erigit pauperē. vt sedeat cū principibus z solium glorie teneat in celis: ppter quod cōcludiẗ z nūc. In excelsis: sicut z prius additū est: qꝛ ista sunt excelsa glorie sue: que nisi per ipsum attingere nemo potest. Unde angeli cecinerunt. Gloria in altissimis deo. Lu. ij. Oremus ergo dñm benedicētes z dicētes. Benedictus sit: z in eternū superbenedictus: qui venit in nomine dñi: operatione diuina in altaris sacramento: quatenus eum sic venientē honorifice suspicientes: benedictionem in presenti z in futuro largiter psequamur. Amē. ¶ R Qm̄ aūt misse officium qđ in canone principaliter cōsistit: ob memoriā dñice passio-

Ecc. xliiij. Ephe. j.

ps̄.

j. Reg. ij.

nis institutum est. In plerisq sacramentarijs inter prefationē et canonē imago crucifixi depingitur: vt nō modo intellectus: sed z picture aspect9 memoriā inspiret dñice passionis: vt dicit Alex. de ales. Et rationabiliter quidē: qm̄ que oculis videnẗ: fortius mouēt: q̄ que ore proferunẗ: z solo percipiunẗ auditu. Hinc Dam. iiij. lib. sentē. Multotiēs nō ſm mentē habētes dñi passionē: imaginē crucifixionis christi videntes: in salutaris passionis memoriā venimus z procidentes adoramus. Hinc z Ezech. ppheta iussus est pingere trāsmigrationē hierusalē: vt populus iudaicus sensibilibus formis moneretẗ eam agnoscere futurā. Unde Ezech. xij. Tu ergo fili hominis fac tibi vasa trāsmigrationis: z trāsmigrabis p diē corā eis. Trāsmigrabis autē de loco tuo ad locū alterū in cōspectu eoꝝ: si forte aspiciant: qꝛ dom9 exasperās est. Et efferes foras vasa tua: quasi vasa trāsmigrātis per diē in cōspectu eoꝝ. Ubi Grego. in commēta. Quia oculos ad videndum habent: z nō vidēt: aures ad audiendū habēt: et nō audiūt: da eis imaginē z picturā: z formis ostende corporeis: vt venturā captiuitatē non solū auditu: sed z oculis recognoscāt. Unde satis ostenditur fortius mouere imagines q̄ verba. Et hec est precipua ratio *cur xp̄iana religio admittit sacras venerādasq sanctoꝝ imagines: vt scꝫ simplicioribus esset memoriale perpetuum: z deuotionem sapientiū excitarēt. Cōgruū ergo est vt oculis sacerdotis passionis christi memoriale celebrantis: crucifixionis imago obyciaẗ: qua ad de ipsa cogitādū fortius inuiteẗ. Et idcirco ait Alexan. Forte diuina factū est puidentia: licet humana hoc puocauerit industria: vt ab ea litera canon inciperet que sui forma crucis signū ostēderet in figura. T. Litera etenim thau: que pma est in canone: mysteriū crucis habet z insinuat: dicēte dño Ezec. ix. Signa thau in frontibus viroꝝ dolentiū z gemētiū. De quo latius infra. In quibusdā etiā codicibus: vt Durādus in rationali dicit: maiestas patris depingiẗ et imago crucifixi: vt sacerdos quasi presentē videat quem inuocat: z quē alloquiẗ dicēs. Te igitur cle. ¶ L Hoc ergo crucis signū nō solum intueẗ sacerdos: sed etiā osculaẗ: vt osculo qđ pacis signū est ostēdat q per crucē pacificati sum9 z recōciliati deo patri: vt dꝛ Col. j. Cōplacuit per eū reconciliari oia in ipso pacificans per sanguinē crucis ei9: siue q̄ in terris siue q̄ in celis sunt. Seruanẗ aūt diuersi ritus in ordine osculādi: aliqui primo osculātur pedes crucifixi: et postea pedes maiestatis diuine: in signū q per filiū dei crucifixionē ad patris deducimur maiestatē. Alij modo cōtrario primo osculanẗ pedes maiestatis: postea crucifixi: in signum q nemo venit ad filium nisi pater traxerit eum: quodq omne donū optimum desursum est descendēs a patre luminū. Alij qui duplicem picturā nō habēt: primo osculantur altare: postea crucē in codice: eadē q̄ dicta sunt representātes. ¶ Uertit se etiā sacerdos canonē incepturus ad orientem: vt scꝫ solē iustitie xp̄m dñm aduocet per cōsecrationē ad altaris sacrm̄. Ab illo enim loco materialis sol oriẗ: q̄ vite origo est et cā. Trahit aūt hoc ipm̄ ex veteri lege originem: ſm Guil in qua sacerdos legalis cum orabat: faciē habebat versus ppitiatoriū: qꝛ exinde loquens dñs ppitiabaẗ pplo. Exod. xxv. Ideoq xp̄s qui propitiatio est p pctis nostris: qꝛ in canone petiẗ donari per sacerdotē: merito ad illā partem celi se vertit ad quā propitiatorium fuerat collocatum. ¶ Incepturus quoq canonē sacerdos iunctis manib9

se inclinat

Ezechi. xij.

Grego.

* Cur christiana religio admittit sacras venerādasq sanctorū imagines.

Lra thau mysterium crucis insinuat.

se inclinat: significās xpi inclinationē: qua in faciē pcidēs i horto orauit: vt si fieri posset trāsiret calix passiōis: cui9 meditatio intātū dñm angustiauit: vt fact9 sit sudor ei9 tanq̄ gutte sanguinis i terrā decurrētis. Lu. xxij. Fit etiā hec inclinatio v̄sus terrā: vt sacerdos se hūiliet: terrenū se agnoscat: seqz p hoc indignū pp̄rijs viribus iudicet ad tm̄ mysteriū p agēdū. ¶ Iūgit man9: vt v̄bis attētio copulet: iuxta btī Ber. exhortationē. Fratres imolātes hostiā laudis iūgam9 v̄bis sensū: sensui affectū: affectui exultationē: exultatōi maturitatē: maturati hūilitatē: hūilitati libertatē. Hic quoqz ministrātes post tergū vadūt sacerdotis: discipłoꝝ fugā figurātes vel aliꝰ exēplū retrocedēdi dātes ne cuiusq̄ voce vel aspectu sacerdotis intētio distrahat. ¶ Ultimo pulsat campanella: vt fideles intra ecclesie aream cōstituti/ad cordis preparationem excitentur: quatenus in spiritu ꝛ veritate adorent deuotius hostiam salutarem: quam post consecrationē/omniū osten dit aspectibus adorandam.

Magistri Gasparis

Haslachiū Symmeringēsis ad clerum epistola adhortatoria.

Gabriel Byel vir omniū peritoꝝ sine cōtrouersia peritissimus: catonianaz illam nobilissimā secutus sententiā: hoc est nō sibi soli: sz toti se mūdo genitū credens immortalitatē eternāqz famā posteris reliquit: estimās nullis se rebus: literarum studijs semotis: ceteros prestare posse: cunctis saltē phie diuine studio anhelātibus dans typū ꝛ exemplar. Quare o sacerdotes: o diuini nominis precones dulcissimi: quid in hac vmbratili: quasi vita alacriori studio: cōsuetu vel celeriori: diuina non capessatis officia? Quid bellu ine succūbere voluptati? Quid alexādrinis delitijs deditos esse? Quid tā sedentaria fatigatione pigro imminere? Quid die noctuqz maximos comis gradatim scāsilib9 labores impendere iuuat: non cogitantes illud i. Pet. ij. regale vos genus sacerdotij appellitari. Item ps. cix. promissionem eterni sacerdotij regio inquiēte propha. Tu es sacerdos in eternum ꝛc. Quare olbus alijs operationibus post positis: vestram sanctitatem: statum vestrū nobilissimum: virtutibus: bonis moribus: ꝛ quod est maximum: bonis exemplis (cum alteri malefaciendi dare occasionem apud summum deuz: quod maxime in se habeat grauitatis) excolētes non homines tantū: sed dij vocabimini. Ex quo autem diuersa sunt studiorum genera: maxime illud vnicuiqz acceptandū: quod suo statui non discrepare videtur. Et si sacerdotis sit officium deum colere puris lotisqz manibus ꝛ mūdo corde contrectare: summe sibi videtur necessarium huiusmodi gabrielis nostri opus: et die et nocte manibus voluere: exinde vt possit (quod maximum sui status est) christū scilicet in altaris hostia transsubstantiatum intelligere: quem nullis: nec exterioꝛib9: nec iterioꝛib9 (solo intellectu excepto) sensibus cognoscere pōt. Datū Bas. M. dx. Decimo kalen. Februarias.

¶ Lectio. xx. A

Te igit clementissime pater per iesum christum filiū tuum dominum nostrum supplices rogamus ꝛc. ¶ Expediti de continuatione textus sacri canonis per notā illatōis (igitur) designata: ad ei9 diuisionē ꝛ litere expositionē procedimus. ¶ Diuidit autē varie a varijs: nam Guilhel. in rationali triplicem recitat diuisionem: quarum vna in partes. xi. alia in partes. xij. tertia in sex partitur. Alexan. de ales diuidit in tres partes subdiuidēdas: dominus Alber. similiter in tres: non tamē eadem: sed longe alia diuisione. Sed quasi medium tenentes dicimus: q̄ textus sacri canonis: videlz ab illo loco. Te igitur. vsqz ad dominice orationis prefationem incipit ibi. Oremus preceptis salutaribus moniti: ibi enim terminatur canon scdm dominum Alb. vt tactū est. s. lec. xv. Hic inquā textus conuenienter diuiditur in sex partes principales. In quarū prima petitur a deo bñdictio appositorum munerū: que pro tota ecclesia offeruntur. In scda ponitur sanctoꝝ inuocatio: quorum meritis ꝛ precibus nobis dona a domino conferuntur: ibi. Communicātes. In tertia petitur sacrificiorū oblatorum acceptatio: qua electi a perfidis diuiduntur. In quarta ponit verborum forma quibus consecratio cōficitur: q̄ panis viniqz substantie in christi corpus ꝛ sanguinem cōuertuntur. In quinta ponitur consecratorum cōmemoratio: ꝛ salus petitur his qui sacrificio perfruūtur. In sexta subinfertur refrigerij ac suffragij postulatio: ꝛ iterata sctōꝝ inuocatio: quatenus que petimus a domino concedātur. Tertia ibi. Hanc igitur oblationem. Quarta ibi. Qui pridie. Quinta ibi. Unde et memores. Sexta ibi. Memento etiā domine. ¶ Prima pars in duas subdiuiditur: in quaꝝ prima dirigit petitio ad dñz vt apposita munera sanctificet.

Diuisio textus sacri canonis in sex ptes.

In scda fit specificatio pro quib⁹ scificata mūe-
ra deo libet:ibi. In primis q̄ tibi. Diuisio prime
particule pʒ ex ꝓncipio sequētis lectiōis. ¶ B
Pila pars incipit a lra T siue.t. Te igitur. qd̄ fm
Inn. nō videt̄ sine diuina ꝓuidētia factū. Est.t.
lra mystica fm Isid̄ i. lib. etymol. c. iij. Sunt em̄
quinqʒ litere mystice apud grecos. y. qd̄ hūanā
vitam designat: θ. Thita mortē. ⁊ alpha ꝓncipiuʒ
ω ꝗ finē: que due litere ad xp̄m pertinēt: fm illud
Apocal. i. Ego sum alpha ⁊ o/principiū ⁊ finis. θ
theta quā hebrei thau dicūt: nos. t. Dicit̄ autem
thau hebraice quasi signū. Litere aūt grece ⁊ la
tine ab hebraicis videnī exorte. formant̄ em̄ li-
tere grece ab hebraicis: ⁊ quātū ad sonū: ⁊ quā-
tū ad nomē: ⁊ latine a grecis: nā apud hebreos
primo dictū est aleph: deinde ex sili enūciatione
apud grecos tractū est alpha: inde apd̄ latinos
a. Trāslator aūt ex sili sono alteri⁹ lingue literā
cōdidit: vt nosse possim⁹ linguā hebraicā olum
aliar linguar ⁊ lrar eē matrē: sic ergo a thau he
breo formata est thita grece: ⁊ .t. latine. Insinuat
autē. T litera siue thau mysteriū crucis dñice: ex
sui forma ⁊ formatione ip̄m representās. Est de-
niqʒ signū illud fm btm̄ Hiero. qd̄ impssuʒ fuit
quorūdam faciebus: ad dñi iussionē: quo sic si-
gnatis concessa est salus ⁊ liberatio ab interitu
mortis angeli percutientis: de quo Ezech. ix. ita
scribitur. Dixit dñs ad virū indutū lineis habē
tem in lūbis atramētariū scriptoris. Trāsi per
medium ciuitatis in medio hierlm: et signa T su
per frontes gemētiū viror ⁊ dolētium super cūe-
ctis abominationibus que fiūt in medio eius.
Post hec dixit sex viris. Trāsite per mediā ciui-
tatē post eū: ⁊ pcutite sup quem nō videritis si-
gnum T. Nemini parcat oculus vester. Et post
pauca. Oēm aūt super quē videritis signū T nō
occidatis. Illud quoqʒ signū est illud super quo
moyses serpentē eneū erexerat in deserto: quem
inspiciētes saluabant̄ a morsib⁹ serpētū ignitor
Nūeri. xxi. De quo saluator. Sicut moyses exal
tauit serpentē in deserto: ita exaltari oportet fi-
liū hois. Factus est em̄ filius hois obediens pa
tri vsqʒ ad mortē: mortem aūt crucis. Phil. ij. q̄
crux istar litere T figurata fuit: ex stipite scʒ et li-
gno trāsuersali supraposito: stipite nō eminēte:
vt verificaret̄ illud Luc. ix. Vulpes foueas hnt:
⁊ volucres celi nidos: filius aūt hois non habet
vbi caput suū reclinet. ¶ ¶ Illud fuit etiā signū
de quo Apoca. vij. dicitur. Vidi alterū angelum
ascendentē ab ortu solis: habētē signū dei viui.
Glo. vexillum crucis clamātē voce magnā: qua
tuor angelis quib⁹ datū est nocere terre ⁊ mari
dicens. Nolite nocere terre: neqʒ mari: neqʒ ar-
borib⁹: quoadusqʒ signem⁹ seruos dei nostri in
frontib⁹ eor. Et qr in canone misse passio chri-
sti rememorat̄: q̄ in cruce cōsummata est: ideoqʒ
cōgruū fuit: ⁊ rationabile: vt ab ea lra incohare
tur: que crucē plus ceteris representaret: qualis
est litera T vt scʒ per eius inspectionē/sacerdos
in memoriā reduceretur dñice passionis. Quod
salutifere crucis signū laudabilit̄ fideles in quo
tidiani vsus sensibilib⁹ rebus: puta libris: parie
tib⁹: statutis imprimūt: ⁊ exēplo sacerdotis oscu
lant̄: vt ad passionis xp̄i memoriā excitētur: ⁊ ex
eius rememoratione sanent̄ a suggestionib⁹ ser
pentū infernaliū. Sicut oliʒ sanati sunt filij isrl̄
a morsib⁹ serpentū ignitor per inspectionē ser-
pētis in crucis signo erecti. ¶ Magna enim est
crucis virtus: magnū crucis mysteriū: vt fm In
no. Crux sanitatē restituit: bñdictionē impēdit:
discernit a perfidis: liberat a periculis: hostes ex
pellit: victores constituit. Crux mysterium fidei
sacramentum spei: clauis sciētie: forma iusticie:
magnificentia regum: gloria sacerdotum: sustē-
tatio inopū: pauperum cōsolatio: cecorū lumē:
claudor baculus: desolatorum spes: resurrectio
mortuor. Verba sunt originaliter beati Ioan.
Chry. in omel. de cruce. Hui⁹ crucis laudes Ra
banus sulden. monachus ⁊ magūtine sedis ar-
chieps mirādo cōpegit artificio: figuris prosa ⁊
metris: nihil eor omittēs: qd̄ ad eius magnifi-
cam laudē humanitus poterit inueniri. Hec de
lra t siue T canonis principio: cuius exordiū. Te
igitur clementissime pater ¶ D Ad cuius intel
lectum notandū ꝙ nomen Pater: dupliciter In
scriptura accipitur. Accipitur em̄ qn̄qʒ pater es-
sentialiter: ⁊ qn̄qʒ notionaliter. Essentialiter at-
tribuitur toti trinitati: ⁊ singulis personis con-
iunctim ⁊ diuisim: sicut cetera nomina essentia-
lia: que de singulis personis in omnibus simul
in singulari numero predicātur: sicut increatus
immensus: eternus: omnipotens: dñs: deus. de
quo in symbolo athanasij. Etern⁹ pr̄: etern⁹ fili⁹
etern⁹ spūssctūs. Et tñ nō tres eterni: sʒ vn⁹ eter
nus ⁊c. Nola em̄ essentialia: sicut de psonis sin-
gulis: ita de oīb⁹ simul singlr̄ nō plurali nūero
predicātur: sec⁹ de nole psone siue suppositū: qd̄
lʒ dicat̄ fm substātiā ꝓ quāto nō dr̄ relatiue fm
hec. Aug. vij. de tri. c. v. excipit̄ tñ a supradicta re-
gula fʒ eūdē li. viij. de tri. c. i. vt recitat magister
dist. xxiiij. ꝓmi sen. Et isto mō essentialiter scʒ ac-
cipit̄ pr̄ l cātico moysi Deut. xxxij. Nōne ip̄e est
pater tuus q̄ possedit: fecit ⁊ creauit te? Sic etiā
accipit̄ Mat. vi. in oōne dñica. Pr̄ nr̄ q̄ es in ce
lis. Et gn̄aliter sic accipi pōt: qn̄ de eo ꝑdicatur
terminus importās aliqd̄ cōueniēs toti trinita
ti: sicut opatio q̄libet ad extra. Opa em̄ trinita-
tis ad extra sunt indiuisa. Nā pr̄ ⁊ fili⁹ ⁊ spūssan
ctus/sicut inseparabilr̄ sunt: ita inseparabilr̄ ope
rant̄: ait Aug. i. de tri. c. iiij. ⁊ magister di. i. lib. iij
Et dr̄ notāter accipi pōt: qr aliqn̄ etiaʒ respectu
termini essentialis. i. cōuenientis tribus: accipit̄
nō essentialiter: vt cum in symbolo aplorum dr̄.
Credo in deū patrē olpotētē creatorē celi ⁊ terre
vbi patrē accipit̄ ꝓ psona pr̄is tm̄: lʒ sequat̄ om-
nipotentē ⁊ creatoreʒ celi ⁊ terre: q̄ sunt termini
essentiales cōuenientes oīb⁹ trib⁹. Sʒ hoc est ex
eo qr statim addit̄. Et in iesum xp̄m filiū ei⁹ vni-
cū dñm nr̄m: per qd̄ innuit̄ discretio eius a filio
Silr̄ hic. Patris ⁊ filij ⁊ spūssancti vna est diui-
nitas ⁊c. Pr̄is: silr̄ filij ⁊ spūssctī accipiūtur pso-
naliter: lʒ qd̄ seqtur: vna diuinitas: sit terminus
essentialis: eo qd̄ hic exp̄sse innuit̄ discretio per-
sonar. ¶ Alio mō pater accipit̄ notionaliter: vt
est ꝓp:iū prime psone q̄ a nullo est: ⁊ est termin⁹
psonalis: vnā tm̄ psonā importās: ⁊ sic semp ac-
cipitur qn̄ ponit̄ respectu predicati: psonalē pro
prietatē importātis: etiā cū exclusione ceterarūʒ
personar: vt cū dicim⁹. Pater a nullo est: nec fa-
ctus: nec creatus: nec genit⁹: nec ꝓcedens. Silr̄
pr̄ genuit filiū sibi coeternū ⁊ ꝯsubstātialē. Pōt
tñ qn̄qʒ capi notionaliter respectu ꝑdicati essē-
tialis: sʒ nō cū exclusione alicuius psonar: vt hic
Pater creauit mūdū. Pat incarnauit. i. incarna
ri fecit filiū. Pater tradidit in morteʒ filiū. Pat
pōt accipi notionaliter: ⁊ pōt accipi essentialr̄:
⁊ fm hoc fm nōnullos hec pticula pōt dupliciter
exponi. Vno mō vt accipit̄ essentialr̄: ⁊ tūc resu-
mi dʒ prima pars hymni ꝑmissi: vt sic. O de⁹ tri-
nitas. i. pr̄ clementissime: qr sctūs es: quia dñs sa-
baoth. i. exercituū es: qr pleni sūt celi ⁊ terra glia
tua. Igit̄. i. id vel idcirco supplices te rogamus

Quiqʒ sūt lre mystice apd̄ grecos Lre grece ⁊ latie ab hebraicis exorte videt̄.

Ezech. ix.

Ioā. iij.

Nūeri. xxi

Luce. ix.

Apoca. vij

De virtute crucis.

Nomē pat in scriptura dupl̄r accipitur.

Deut. xxxij

Mat. vi.

Obiectio

¶ E Sed cōtra hanc expositionē videt̄ esse qđ statim sequitur. Per iesum xp̄m filiū tuū. Nam xp̄s nō est filius toti⁹ trinitatis: q2 nō filij: quis nihil impossibilius ꝙ ꝙ idez gignat se: s̄m bea. Aug. j. de tri. c. Neqꝫ est filius spūssanctus: quia spūssanctus posterior est filio origine: q2 a filio procedēs: ⁊ tñ tā filius ꝙ spūssctūs pertinēt ad trinitatē: ⁊ cū patre sunt vna tota trinitas. ¶ Ad

Rñsio.

qđ respōdēt ꝙ xp̄s dici pōt filius trinitatis: non ḡnatione diuina: s3 creatione humana: nam generatione diuina a solo patre est: vt dicit

Athanasi⁹

Athanasius in symbolo. Filius a patre solo est: nō: factus nec creatus: s3 genitus. Loquit̄ de filio s̄m naturā diuinā: nō s̄m assumptā. Creatione autē humana. i. nature humane quā inseparabiliter tota trinitas operata est: filius est trinitatis sicut ceteri homines a deo pducti: s̄m quā xp̄s etiam a tota trinitate factus seu creatus est: ⁊ ita trinitatis fili⁹. Nō quidē ꝙ creari aut fieri primo cōueniat xp̄o qui deus est increat⁹: sed ei cōuenit per cōicationē idiomatū: rōne hūanitatis assūpte: sicut dr̄ passus mortu⁹ ⁊c. Scđm quē modū etiā dixit xp̄s Joā. xiiij. Pater maior me est. l3 sit

Joā. xiiij.

equalis patri. ¶ Uerūtñ alij hec expositio videtur a litera extranea: quia quotiens in diuinis sermonibus nomē filius additur nomini pater: discretio importat̄: ⁊ termini pater fili⁹: nō essentialiter: sed notionaliter accipiuntur. Neqꝫ he locutiones approbant̄: xp̄s est filius verbi: xp̄s est filius spūssancti: que tñ eadē rōne concedende sunt qua illa: xp̄s est fili⁹ trinitatis. Et ꝙuis possent habere veros intellectus: tñ ne aliquib⁹ detur errādi occasio: vitant̄. ¶ F Et ppter hoc Alex. de ales. dñs Alb. Guil. ac ceteri hac particulam tm̄ exponūt de patre accipiēdo notionaliter. Et sic resumi dz scđa pars hymni: vt sic. Pater celestis: qi magnificasti nobiscū miam tuam vt mitteres filiū tuum vnigenitū. cui turba canticum laudis acclamauit. Bndictus qui venit in noie dñi. Ideo clementissime pater te supplices rogamus. Sic patris autoritatem insinuat: ip̄m solū inuocādo ait Alex. quē alloquitur tāꝙ p̄ntē per gratiā qui nusꝙ deest per essentiā: potētiam ⁊ p̄sentiam. Uel s̄m dñm Alb. ⁊ vltimā expositionē hymni sic. Pater: quia sanctus es: et celum ⁊ terrā gloria replesti p eucharistie sacrm̄ Igitur te rogamus: quibus rōnem ⁊ causam te rogandi dedisti per hoc ꝙ celū ⁊ terrā gloria tua per sacrm̄ implesti. O pater qui paterna virtute nos formas: paterno affectu dulcissime de nobis cogitas: paterna puidētia bonoꝝ tuoꝝ heredes nos ordinas paterna disciplina instituens: vtiliter nos scīficas. Format eñ nos ad imaginem suā paterna virtute: quia nullius virtutis in celo ⁊ in terra est pprium formare natum ad

Esaie. lxiiij

imaginē ppriam: nisi paterne virtutis. Esa. lxiiij Nunc dñe pater nr̄ es tu: nos vō lutum ⁊ fictor nr̄ tu: ⁊ opa manuū tuarū oēs nos. ⁊ Eccle. xvij. Deus creauit de terra hoiem: ⁊ s̄m imaginē suā fecit illū: ⁊ s̄m se vestiuit illū virtute. Format aūt nos virtute dñi inuisibili imagini dei. i. filio qui est imago dei inuisibilis: in sacramēto per gr̄am vnimur ⁊ incorporamur. Ad cui⁹ incorporationis cōsignationē hortat̄ nos aplš. j. Coꝝ. xv. Fratres sicut portauimus imaginem terreni: portemus imaginē celestis. Qualis terrenus: tales ⁊ terreni: ⁊ qualis celestis: tales ⁊ celestes. Rursus pat paterno affectu dulciter de nobis cogitat: dum prestat panē de celo: omne habentē in se delecta

Sap. xvi.

mentū ⁊ oēm suauitatē saporis Sap. xvi. Angelorum esca nutriuisti pplm tuum: ⁊ paratū panem de celo prestitisti illis sine labore: oē delectamentū in se habentē: ⁊ omnis saporis suauitatē Substātiam eñ tuā ⁊ dulcedinē quā in filios habebas ostendebas: ⁊ deseruiēs vniuscuiusqꝫ voluntati ad qđ quisqꝫ volebat: cōuertebat̄. Uñ et hic pāis / pāis filioꝝ canib⁹ nō mittēd⁹ dr̄: qrti q2 a patre porrigitur. Insuper paterna puidentia bonoꝝ suoꝝ heredes nos ordinat: dum per incorporationē qua nos filij sui corpori per huius sacramēti sumptionem vnit: nos filios suos efficit: ⁊ veros heredes spūi: qui vaporat de sanguine eius quo potamur. Sicut ait aplš ad Roꝫ. viij. Accepistis spm̄ adoptiōis in quo clamam⁹:

Ad ro. viij.

abba pater: qui testimoniū reddit spūi nr̄o ꝙ sumus filij dei. Si autem filij: ⁊ heredes. Heredes quidem dei coheredes aūt xp̄i. Demū paterna disciplina instituēdo nos sanctificat: de quo ad Heb. xij. Pater spiritaū erudit nos: ad id quod

ad Heb. xij

vtile est recipiendo sanctificationē eius. Hanc licet multis recipiamus modis: cōuenietissime tñ in hoc sacramēto: in quo illi per spm̄ vnimur qui nunꝙ recessit a disciplina p̄ris. ¶ G Et vt citius impetrem⁹ qđ petim⁹ addim⁹. Clemētissime. Habet quippe hūana industria: vt dū petitionis sue affectū expectat ⁊ desiderat: obsecrati laudes petēdo pponat: vt sic per hoc ei⁹ beniuolentiā captet. Qualiter videre est apud oratores qui in suis exordijs iusticiā ⁊ famā aliaqꝫ laudis preconia p̄mittūt: vt sic animū ei⁹ quē orant: ad sui inclinēt desiderij implementū. Sic fecit prudēs mulier Judith: cū hostiū iudaice plebis cōtritionē impetrare a dño voluit: huiuscemodi exordio cepit. Dñe de⁹ patris mei symeō: qui dedisti illi gladiū in defensionē alienigenaꝝ: respice in castra assyrioꝝ: sicut tūc in castra egyptiorū videre dignat⁹ es. Orauitqꝫ. De⁹ celoꝝ: creator aquaꝝ ⁊ dñs toti⁹ creature: exaudi me miseram deprecātē ⁊ de tua mia p̄sumentē. Judith. ix. Et ita priscoꝝ patrū plurimos fecisse scriptura cōmemorat. Addit̄ ergo. Clemētissime. i. misericordissime: qđ p̄dicatū laudis est: qi mia ei⁹ super oia opa ei⁹. ¶ Est aūt clemētia s̄m Alb. virtus: ꝙ

Clementia quid.

facit quē p̄stabilē sup malicia ꝙ cōtra ip̄m cōmissa est: maxime quātū ad penas p ipsis infligēdas. Sic eñ clemētia spectat ad iudices ⁊ presidētes: quoꝝ ē miaz reis exhibere: s̄m illđ Jac. j. Mia superexaltat iudiciū. Uñ ⁊ Sen. Clementia est inclinatio animi ad lenitatē in pena exequēda. Ait eñ lib. de clemētia ad Neronē. Clemētia est temperātia animi in p̄tāte vlciscendi. Uel est lenitas superioris aduersus inferiorē in cōstituēdis penis. Et sequit̄ qđ dictū est. Itaqꝫ dici pōt ⁊ inclinatio animi ad lenitatē in pena exigenda Hec aūt maxime p̄sides decet: vt in li. j. idē ait. Nullū clemētia ex oib⁹ magis ꝙ regē ac p̄ncipē decet. Et qm̄ de⁹ est rex regū ac p̄ncipū p̄nceps: viuorūqꝫ ⁊ mortuoꝝ iudex est: maxime deo cōuenit: per quā ⁊ ip̄e semp citra cōdignū punit: nec letat̄ in perditione viuoꝝ. Sap. j. Siquidē pius

Sap. j.

est: ⁊ nō pascitur cruciatu s̄m Greg. lib. dial. Ne

Gregorius

qꝫ obliuiscet̄ misereri deus: neqꝫ continebit in ira sua misericordias suas. Ps. lxxvj. Cōgrue ita q2 ad patris clementiā in nostra petitione qua petimus miam nobis exhiberi aspiramus dicētes. Pater clemētissime q2 sanguis qui hic offertur pro multis effusus est in remissionem petōꝝ Mat. xxvj. * Et qm̄ benignus misericors ⁊ pre

* Hoc in sacrificio hn̄ clementiā mēora-mus: i quo

stabilis est super malicia. Johel. ij. ¶ H Pater igitur clementissime te rogamus: confidētes de impetratione eius quod petim⁹. animati pariter ⁊ docti s̄m verbo illi apli tui Jaco. j. c. sue can.

Sanguis cõsecratꝫ ꝛ offertꝫ: qui ſm magnã miſericordiã effuſus eſt in remiſſionẽ pctõꝝ.
Rogatio quid.

Poſtulet aũt in fide nihil heſitans a te dño qui das oĩbus affluẽter: ꝛ nõ improperas. Qui nãqꝫ heſitat: ſilis eſt fluctui maris qui a vẽto mouetꝫ ꝛ circũfertꝫ. ¶ Eſt aũt rogatio (ſm Alb.) inclinatio eius qui rogatꝫ ad exauditionis cõſenſuꝫ ab eo qui rogat: ꝛ per hoc differt a petitiõe q̃ ſm eũdem: eſt expſſio eius qd̃ deſideratꝫ fieri ab eo qui exauditurus rogatꝫ. Nõ eſt autẽ rogatio ſiue petitio: locutio vel oro: vt quibuſdã videtur optatiua: ſm Guil. parrhi. in de diuina rhetorica circa principiũ: ſꝫ oro alterius inclinatiua: nõ eñ qui optat: vel deſiderat aliq̃d: ideo ipſo petit: nã multi optant ſiue deſiderãt qui nõ petũt. Multi etiã optãt ſiue deſiderãt qui habere nolũt. ſicut viri ſancti ꝛ ſapiẽtes: qui multa cõcupiſcũt ꝛ deſiderãt: a quib9 tñ abſtinẽt ſe viriliter ꝛ auertũt. Qui aũt petit: indubitãter oſtendit ſe velle obtinere qd̃ petit. Hec Guil. Itaqꝫ in ꝓpoſito rogamus ꝛ petim9 deũ patrẽ clementiſſimũ: vt nobꝫ que petim9 tribuantꝫ. Quõ aũt intelligenduꝫ ſit deũ petitionib9 ad petita cõferendũ inclinari: inferius dicetꝫ: cũ de ſctõꝝ implorationib9 ſmo fiet. ¶ Additur. Ac petim9: ad exprimendũ affectus magnitudinẽ. Accumulat eñ ſm Alex. vba deꝓcatoria dicẽs. Rogamus ꝛ petim9: vt ſic geminata poſtulatione: melius obtineat qd̃ intendit. Et pluraliter loquitꝫ: ſignificans ſe vice oĩm orõnẽ fundere deo patri. ¶ I Petimus aũt nõ ſuperbi: ſed Supplices. i. humiles: qm̃ ab initio ſuperboꝝ ſupplicatio nõ placuit dño: ſed humilium. Iudith. ix. vñ ꝛ Iac. iiij. Sup̃bis deus reſiſtit: humilibus aũt dat gr̃am. Humiles ergo nõ preſumentes de noſtris meritis: nec in iuſtificationib9 nr̃is: ꝓſternimus p̃ces nr̃as ante faciem tuaꝫ: ſꝫ in miſeratiõib9 tuis magnis ꝛ multis cũ vito deſiderioꝝ ſctõ daniele (Eiuſdem. ix.) ſcientes q̃m oro humilitãtis ſe celos penetrat: ꝛ non diſcedet donec altiſſimus eã aſpiciat. Eccli. xxx. Vñ ꝛ legim9 q̃ phariſeus ille qui iuſticias ſuas allegauit corã deo ſpretus eſt: vbi publican9 cõfitens humiliter: iuſtificatus abſceſſit. Lu. xviij. Et qꝛ duo ſunt quib9 petẽs obtinet qd̃ intendit: ſcꝫ diuina clementia ex pte exorati: ꝛ hũilitas ex parte orãtis. Ideo ꝓpter p̃mũ dr̃: pater clementiſſime. Propter ſm ſupplices petim9 et oram9. Petim9 aũt. Per ieſum xp̃m filiũ tuũ dñm nr̃m tãq̃ per mediatorẽ inter te patrẽ ꝛ nos miſeros pctõres: qui ꝓpitiatio eſt ꝓ pctis nr̃is: qui lauit nos in ſanguine ſuo: ꝛ recõciliauit nos ꝑditos tibi: regenerauitqꝫ nos in ſpẽ viuã: per quẽ cum eſſem9 tenebre: facti ſum9 lux in dño. Per hunc ergo mediatorẽ: te patrẽ clemẽtiſſimũ rogamus ꝛ petim9: per quẽ impetrãdi certitudinẽ accepimus. Ipſe tua veritas eterna ſub iuramẽti pollicitatione nobis promiſit. Amẽ amẽ dico vobis: ſi q̃d petieritis patrẽ meũ in nõie meo: dabit vobis. Ioã. xvi. Propter qd̃ merito per ip̃m imploram9. Et qꝛ per te rogam9: ꝛ petim9 dñe nr̃ Ieſu xp̃e: aperi igitꝫ ꝓ nobis os tuũ ſctiſſimũ: os bñdictũ. Te nãqꝫ os tuũ aperiente: oẽs nr̃i accuſatores obmuteſcẽt: te p̃ſtãte patrociniũ cauſe nr̃e nulli ex aduerſis cõſurgẽt. Si nãqꝫ tu ꝓ nobis: quis cõtra nos? Te dãte vocẽ gratioſiſſimã pariter ꝛ pñr gratiſſimã vocẽ illã angeloꝝ eloquiis incõparabilẽ: an auertet pater miaꝝ aures ſuas? Qui te a nobis audiri mãdauit: dicens. Hic eſt filius me9 dilect9 in quo mihi bñ cõplacui: ip̃m audite. Mat. xvij. Quõ te ꝓ nobis interpellãteꝫ nõ exaudiet. Tu eñ ſuſcipere dignatus es patroni ꝛ aduocati officiũ: teſte dilecto tuo diſcipulo. Aduocatum habemus apud patrem ieſuꝫ xp̃m iuſtũ: ꝛ ip̃e eſt propitiatio pro pctis nr̃is. Hinc nr̃am age fideliter cauſam. Nõ opus eſt vt iteꝝ ſanguinẽ tuũ fundas viuificũ in ſanctificationẽ nr̃am: ſufficit nobis vt p̃ces fundas placationis in cõſpectu patris. An denegabis nobis preces rogatus: qui ꝛ ſanguinem propriũ tribuiſti nõ petitus? Tu nãqꝫ appares vultui dei ꝓ nobis: vt ſemper viuẽs interpellas ꝓ nobis. Ideoqꝫ per te ieſum xp̃m dñm noſtrum filium ſuum patrẽ rogamus ꝛ petimus. ¶ K Quibus vbis deſcribitur xp̃s quintupliciter. Primo quãtum ad effectũ ſalutarẽ qꝛ ieſum: quãtum ad dignitatem regalẽ qꝛ xp̃m: quãtum ad ꝓprietatẽ perſonalem qꝛ filiũ tuũ: quãtum ad p̃ſidentiã vniuerſalẽ qꝛ dñm: quãtũ ad ꝓfectũ humanalem qꝛ noſtrum. Quoad primũ dicit euãgeliſta. Vocatuꝫ eſt nomẽ eius ieſus. Luce. ij. cuius interpretationẽ Mat. c. j. aperit. Ip̃e eñ ſaluũ faciet pplꝫ ſuũ a peccatis eoꝝ: venit eñ ſaluum facere qd̃ perierat. Luce. xix. Nec venit vocare iuſtos: ſꝫ peccatores: q̃m nõ eſt op9 bene habẽtib9 medico: ſꝫ male habẽtib9. Mat. ix. ꝛ Petr9 ap̃ls. Nõ eſt aliud nomẽ ſub celo datuꝫ hoĩb9: in quo oportet nos ſaluos fieri. Ip̃m eñ eſt nomẽ ſalutiferũ: qꝛ omnis quicũqꝫ inuocauerit nomen dñi ſaluus erit. Iohel. ij. Ecce effectũ ſalutarẽ. ¶ Deſcribitur in nõie xp̃s dignitas regalis: quia xp̃s vnctus interpretatur: ꝛ ipſe quidẽ vnctus eſt ſm illud pš. de eo. Unxit te deus deus tuus oleo leticie pre participib9 tuis. Reges quippe ꝓphete ꝛ ſacerdotes in lege vngebantꝫ: ꝛ ip̃e rex fuit ꝓpheta et ſacerdos. Rex. Io. xij. Bñdictus q̃uenit in nõie dñi: rex iſrael. ꝛ iterũ. Noli timere filia ſion: ecce rex tuus venit tibi. Mat. xxi. Et pš. de xp̃o loq̃ns Sedes tua deus in ſeculũ ſeculi: virga directionis virga regni tui. Et iterum. Deus iudicium tuum regi da: ꝛ iuſticiam tuam filio regis. et in Apoc. xix. Habet in veſtimento ꝛ in femore ſuo ſcriptum Rex regũ ꝛ dñs dominantiũ. Ecce dignitatẽ regalem. ¶ Notatꝫ tertio ꝓprietas perſonalis in verbo filiũ tuũ: de quo pš. Fili9 meus es tu: ego hodie genui te. Et p̃euriori voce pr̃is lapſa de celo dictum eſt. Tu es filius meus dilectus in te mihi cõplacui. Vñ ꝛ ait vox verbi ioãnes. Et ego vidi ꝛ teſtimoniũ perhibui: quia hic eſt filius dei. Ioã. j. Lucas quoqꝫ. Et qd̃ naſcetꝫ ex te ſanctum vocabitur filius dei. Ipſe quoqꝫ ſe dei patris filium nedũ verbis creberrimis: ſꝫ et ſignis ꝛ virtutib9 certiſſimis declarauit. Unde ceco nato poſt eius illuminationem loquẽs ait. Credis in filium dei? Sequitur. Et vidiſti eum: et qui loquitur tecum: ipſe eſt. Ioã. ix. ꝛ eiuſdem xx. Hec ſcripta ſunt/ait Ioãnes qui veritati teſtimonium perhibuit: vt credatis: quia ieſus eſt chriſtus filius dei: et vt credentes vitam habeatis in nomine eius. ¶ L Inuenitur etiam preſidentia vniuerſalis in verbo domin9 ad Ephe. j. Deus pater conſtituit illum ad dexteram ſuam in celeſtibus ſuper omnem principatum ꝛ poteſtatem ꝛ virtutem ꝛ dominationem ꝛc. Et omnia ſubiecit ſub pedibus eius: ꝛ dedit ipſum caput ſuper omnem eccleſiam. Ipſe quoqꝫ dominus ait Matth. vlti. Data eſt mihi omnis poteſtas in celo ꝛ in terra. Iterum. Vos vocatis me magiſter ꝛ domine: et bene dicitis: ſum etenim. Ioã. xiij. Item ad Heb. ij. apoſtolus. Conſtituiſti eum ſuper omnia opera manuum tuarũ: vbi Amb. Ecce poteſtas xp̃i oſtenditur. Sicut eñ a diuino opere nihil excipitur: ita nec a xp̃i poteſtate. Itẽ ad Philip. ij. Propter qd̃ ꝛ de9 exaltauit illum: ꝛ donauit illi nomen: qd̃ eſt ſup omne nomen:

Iaco. iiij.
Eccle. xx.
Ioã. xvi.
Ioã. ij.
Heb. ix.
Deſcribitꝫ xp̃s quintupliciter.
Luce. ij.
Act. iiij.
Ioã. xij.
Luce. ij.
Ad ephe. j.
Mat. vlti.

nomẽ: vt in noĩe ei⁹ omne genu flectaꝛ celestium terrestriũ ꝛ infernoꝝ. Attende hic presidentiã vniuersalẽ. Signaꝛ deinum profectus humanalis in verbulo nr̃. Siquidem noster iesus: nr̃ christus: nr̃ filius: noster dñs. Paruulus enim natus ẽ nobis: ꝛ filius datus est nobis. Datus in antidotũ nr̃e saluationis: in pabulũ nr̃e refectiõis: in sacrificiũ nostre recõciliationis: in sacramentũ nostre sctificationis: in preciũ nostre redẽptionis: qꝛ iesus. i. saluator in aduocatum nr̃e allegationis: in magistrũ nr̃e eruditionis: in lumen nr̃e illuminationis: in directionem nr̃e viatiõis: qꝛ christus. i. vnctus: in scutũ nr̃e protectionis: in ducẽ nr̃e gubernationis: in propugnatorẽ nr̃e defensionis: in iudicem nr̃e remunerationis: qꝛ dñs noster. Magna igiꝛ fiducia preces fundimus ad te patrẽ clementissimũ: vbi assiduũ habemus interpellãtem iesum prudentissimũ aduocatũ xp̃m: mediatorẽ acceptissimũ patris celestis filiũ: petitionis effectuũ lagitorem cũ patre potẽtissimum celi ꝛ terre nr̃m ꝛ vniuersitatis dñm. Rogam⁹ ergo ꝛ petim⁹ supplices te pr̃ clementissime p̃ iesum xp̃m filium tuũ dñm nr̃m. ¶ Lectio. xxi.

Esa. ix.

Ti accepta habeas ꝛ benedicas: hec dõa: hec munera: hec sctã sacrificia illibata. ¶ Ca prata be inuolentia eius qui petiꝛ in verbo Te pater clemẽtissime. Cõmemorato ẽt mediatore: cui⁹ merito oratio nr̃a patri acceptabilis redditꝛ: in verbo. Per iesum xp̃m filiũ tuũ dñm nr̃m. Insinuato deniqꝫ supplicandi affectu: quo mens orantis in sublime tolliꝛ: in verbo. Supplices rogamus ꝛ petim⁹. Sequitur expr̃ssio coꝝ que a clementissimo patre obtineri desideranꝛ. Que duo sunt. Primũ vt grata sint offerenda munera. Secundũ vt fiant sacrificia idonea. Primũ exprimitur cum dicꝛ. Uti accepta habeas. Scd̃m cũ dr̃. Et bñdicas. Et tertio offerẽda ɔgruis vocabulis designanꝛ: cũ sequitur. Hec dona: hec munera: hec sctã sacrificia illibata. In his tribus versabiꝛ hec lectio. xxi. ¶ B Petimus ergo quoad primũ. Te pater clemẽtissime: vti. i. vt accepta habeas. i. placita tibi sint ꝛ grata hec dona ꝛ munera q̃ panis sunt ꝛ vinũ: terrena ꝛ a terrenis tibi oblata: ꝛ idcirco diuine maiestati tue indigna: tñ qꝛ p̃ filiũ vt a nobis iugiter offeranꝛ sunt instituta: petimus igitur vt in honorẽ dilecti filii tui: hec dona accepta habeas: vt placita sint tue volũtati. Qꝛ eñ oblationes: holocausta ꝛ vete. le. sacrificia: neqꝫ sufficientia erant: nec tibi placuerũt: idcirco fili⁹ tu⁹ in vltima cena finẽ eis ipõnere volẽs: acceptis in manib⁹ pane ꝛ vino grãs agẽs: bñdixit dixitqꝫ discipulis. Hoc facite in meã ɔmemorationẽ. Per qđ hec ipa dona ꝛ munera nobis in sacrificiũ cõmendauit. Petimus igiꝛ vt accepta sint tibi nr̃a munera: noua filii tui instituta: quib⁹ superuenientibus vetera sunt proiecta: sic eñ in lege mandasti. Superuenientibus nouis vetera proiicietis. Leuiti. xxvi. Et recte i tp̃e plenitudinis grãe: vetera imperfecte legis sacrificia pyicienda fuerãt: qꝛ imperfecta ac insufficiẽtia fuerãt: qm̃ deo nõ placuerũt peccatã nõ abstulerũt: nec gratũfacientẽ grãm ɔtulerũt. De p̃mo dicit Hiere. vi. c. Holocausta mea vr̃a nõ sunt accepta: victime vr̃e nõ placuerũt mihi. Osee. vi. Miam volo: nõ sacrificiũ: in ps̃a. quoqꝫ. Quõ si voluisses sacrificiũ dedissem vtiqꝫ: holocaustis nõ delectaberis. Et in alio ps̃. Nõ accipiaꝫ de domo tua vitulos: neqꝫ de gregibus tuis hircos. De scd̃o idẽ pp̃heta dicit. Holocaustum pro peccatõ nõ postulasti: ꝛ aplś ad Heb. x. Impossibile est sanguine hircoꝝ ꝛ tauroꝝ auferri peccatã. De tertio idẽ aplś ad Rom. iii. Ex opibus legis non iustificabiꝛ oĩs caro. ꝛ Ezech. xx. Dedi eis p̃cepta nõ bona ꝛ iudicia in q̃bus nõ viuẽt. Precepta scꝫ quãtũ ad sacrificia: ꝛ cerimonialia ac iudicialia: in q̃bus nõ viuẽt vita scꝫ grãe. Et iterꝫ ad Gala. ii. Si per legẽ iusticia: ergo xp̃s gratis mortuus est. Qꝛ igiꝛ pr̃ clemẽtissime legis oblatiões ꝛ sacrificia reprobas tanq̃ inutilia ad eterne vite ɔsecutionẽ: ꝛ remissionẽ peccatõꝝ. Te supplices per iesum xp̃m filium tuũ petimus vti accepta habeas hec nostra dona: munera ꝛ sacrificia: que idem filius tuus in quo tibi bene cõplacuit: nos tibi offerre voluit: pro cursu legis euangelice et gratie. ¶ C Sed predictis videtur obuiare illud Leuiti. iiii. Si peccauerit aĩa de pp̃lo terre: offerat caprã immaculatã: ꝛ adolebit eam sacerdos super altare in odorem suauitatis domino: rogabitqꝫ pro eo: ꝛ dimittetur ei. Uideꝛ ergo q̃ legis sacrificia placuerunt dñõ: ꝛ accepta fuerãt ad remissionem peccatõꝝ. Item ibidẽ. xviii. ca. Custodite leges meas atqꝫ iudicia: que faciens homo viuet in eis. Uita aũt hois spũalis est per gratiã iustificantẽ: igiꝛ videtur q̃ gratiã contulerũt. Preterea ad Heb. ix. Si sanguis tauroꝝ ꝛ hircorum ꝛ cinis vitule aspsus inquinatos sanctificat ad emundationẽ carnis: quanto magis sanguis christi. Et post pauca. Omnia pene in sanguine mũdantur s̃m legẽ. Ex quibus ꝛ his videꝛ elici posse q̃ per sanguinem aĩaliũ oblatoꝝ in sacrificiũ: remittũtur peccata delinquentiũ. ¶ Pro horum solutione aduertendũ: q̃ in sacrificio veteris legis tria considerãda occurrũt: scꝫ caro ꝛ sanguis animalis quod offerebaꝛ. Scd̃o res spũalis q̃ figurabaꝛ: vt in agno: vel vitulo xp̃s: in capra penitentia: in boue vita robusta ꝛ actiua: in aue vita sublimis ꝛ contẽplatiua. Tertio persone pro quibus sacrificiũ immolabatur: ꝛ harũ fuerunt due species: quia quedaꝫ digne: q̃dã fuerũt indigne. Indigne: q̃ sacrificiuꝫ hmõi carnaliter tm̃ attendebãt. Digne vero que ea spũaliter intellexerunt: ꝛ in xp̃m in eis figuratum explicite vel implicite credẽtes: s̃m spũalem horũ intellectũ vitam suam ordinauerunt. ¶ Secundo aduertendũ q̃ peccatã remitti per illa sacrificia dupliciter põt intelligi. Uno mõ quantuꝫ ad reatũ culpe: qui ꝛ cordis macula: ꝛ dei offensa appellaꝛ. Alio mõ quantũ ad reatũ pene: pene dico nõ debite pro peccatõ in inferno: vel purgatorio soluende: sed pene legis quã incurrebant ex esu p̃hibitoꝝ ciboꝝ: ꝛ ex tactu morticinii: ppter q̃ prohibiti fuerunt iudei ab ingressu templi: et ita facti quasi irregulares: de quo Num. xix. ¶ Tertio notandum q̃ sacrificia veteris legis iustificare dupliciter accipitur. Uno modo q̃ ɔferant gratiam gratũfacientem: q̃ est vera p̄fecta ꝛ gratuita iusticia: qua redditur deo honor ꝛ debita obedientia. Alio mõ q̃ in horũ sacramentoꝝ exhibitiõe iustificenꝛ sacrificantes iusticia q̃ est virtus moralis ꝛ politica: q̃ acquiritur ex frequenter iuste operari:

Duo sũt q̃ a clemẽtissimo pr̃e obtineri desiderantur.

Leui. xxvi.

Hiere. vi.

Osee. vi.

Ad rom. iii.

Ezech. iii.

Ad gala. ii.

Obiectio Leui. iiii.

Ad heb. ix.

Rñsio ad obiectionẽ

Tria ɔsideranda in sacrificio veteris legis.

Peccatã remitti per sacrificia dupl'r intelligiꝛ.

sicut cetere virtutes morales ex actibus frequen
tatis. ❡ D Per has distinctiones respondetur
ad obiecta. Unde dicendum quod sacrificia illa secundum se
sumpta: et virtute operis operati deo non place-
bant: neque propter ipsa deus peccatum sacrificantium
remisit quantum ad culpe reatum: sine conscientie macu
lam. Et secundum hoc intelligende sunt auctoritates in
ducte. Illa Hiere. Victime vestre non placuerunt mi
hi. Et illa apostoli. Impossibile est sanguine hircorum
auferri peccata: quia ad hoc victime ille institute non
fuerant a deo: neque ad hec attingere potuerunt: cum
fuerint res pure corporee et materiales: que ad pec-
catorum deletionem nullum efficientis cause ordinem
habuere. Verumtamen per hec sacrificia remittebantur
peccata quantum ad penas legis: et immundicias corpo
rales que fuerunt irregularitates quedam contracte
ex contactu cadaverum: vel aliarum corporalium im-
mundiciarum: que prohibebant ab ingressu templi: et red-
diderunt populos inidoneos ad cultum dei. Hec pene
et impedimenta tollebantur per quedam sacramentalia
illius legis. Et secundum hoc intelligitur dictum apostoli: quod san
guis hircorum et cinis vitule inquinatos sctificat ad
emundationem carnis. Carnis dicitur non anime ad de-
notandum quod gratiam que immundiciam mentis delet: non
contulerunt. Sicut in nova lege dispensatio cum male
nato ad susceptionem ordinum tollit irregularita-
tem: sed gratiam non infundit. Dicunt tamen doctores com-
muniter: quod hec sacramenta oblata in charitate ex obe
dientia dei instituentis: in protestationem vere fidei
salvatoris: quem per hec venturum credidere et pro
testabantur: deo placuerunt: et remissionem peccatorum
quantum ad delendum reatum anime profuerunt: et gra
tiam gratumfacientem contulerunt. Et secundum hoc intelligi
debet illud Levi. iiij. facta mentione de sacrificio
sequitur. Et orabit sacerdos pro eo: et dimittetur ei:
scilicet peccatum: non quidem ex oblato munere: sed ex offeren
tis devotione. Et similiter illud ad Gal. ij. Ex operibus
legis non iustificabitur homo: nisi per fidem Iesu
christi. Durum siquidem dicere videtur quod aliquis
ex obedientia et charitate servet preceptum dei: et
non mereatur: quoniam deus det preceptum alicui: et no-
lit preceptum observantem mereri quantumcumque ex obe
dientia et devotione observet. Neque tamen ex his sequi-
tur quod fuerint vera sacrificia: quia non contulerunt gratiam
virtute operis operati: sed virtute boni motus in-
terioris voluntatis: que non necessario requiritur in
sacramentis nove legis: sed sufficit remotio obi-
cis: ut declarat Sco. in iiij. disti. i. q. v. Sacrificia
tamen ista veteris legis / inquantum sub precepto cade
bant: iustificabant iusticia morali et politica: etiam
seclusa devotione que dicta est offerentis: inquan
tum scilicet opera legis: que iusta erant: quia divinis pre-
ceptis conformia: generabant habitum iusticie que
virtus moralis est in offerentibus. Hec enim ex fre
quentatis actibus gignitur naturaliter: et non gratuito in
funditur supernaturaliter. ❡ E Et secundum has distinctio
nes transeunt autoritates hincinde allegate: que
videntur opposite: et sibinuicem repugnare. Sola tamen
hec veteris testamenti sacrificia per unicum christi
sacrificium in cruce evacuata sunt: cuius nos quo
tidie memoriam facimus: offerentes eandem hostiam in
altari. Unde petimus a patre sacrificium nostrum ac
ceptum haberi: et sue maiestati dignum: non munerum
naturali proprietate: sed mediatoris christi institu-
tione. ❡ Ut vero ipsa munera apta reddantur con-
versioni in verum corpus christi: additur. Et benedicas
hec. s. munera. i. benedictionem virtutis tue et gratie in
ea diffundas: ut idonea sint tanto divino sacramen-
to: ut dicit Alber. non enim nostrum est benedicere sed
tuum: nostrum autem est te invocare o pater clementis-
sime: ut tu benedicas. Nume. vj. Invocabunt nomen
meum super filios israel: ego autem benedicam eis. Ro-
gamus ergo et petimus supplices clementissimum
patrem: quatenus benedicat et sanctificet munera
oblata: ut in unum sacrificium convertantur: verum
scilicet corpus christi et verum eius sanguinem. ❡ F Expri
muntur autem offerenda munera: panis scilicet et vi-
num aqua mixtum triplici nomine: cum dicitur. Hec
dona: hec munera: hec sancta sacrificia illibata.
Eadem sacrificia sunt his nominibus designata secundum
Alex. Nam que sacris altaribus offeruntur: mune-
ra dicuntur dona et sacrificia: unde Mat. v. Si offers
munus tuum ad altare etc. et ad Hebre. v. de pon-
tifice dicitur quod constitutus est a deo ut offerat do
na et sacrificia pro peccatis. Non ergo per premissa
tria aliud et aliud dicitur: sed res una pro sui magnitu
dine: diversa appellatione laudatur. Horum enim
verborum inculcatio pie devotionis est exercita
tio: et ineffabilis commendatio sacramenti. Siquidem
non invenitur aliquod vocabulum: quo tantum sacra
mentum digne valeat appellari: nisi quod grece dicitur
eucharistia quod exponitur bona gratia. Pronomen
hec: demonstrativum potest demonstrare ad literam
substantias oblatas panem et vinum: vel per tropo
logiam offerentem ipsum: vel per allegoriam: qui
in his substantiis significatur christum. Nam quodli-
bet horum non inconvenienter dici potest donum:
munus et sacrificium. Et secundum hoc tripliciter potest
exponi. Quoad primum quantum ad literam possunt
hec oblata tripliciter considerari. Vel ut ex libera
litate dei in nos profluunt: et sic dicuntur dona.
Vel ut a nobis pie recipiuntur: et ita sunt munera.
Ut autem deo a nobis offeruntur: sunt sacrificia: unde
Isid. Donum proprie dicitur quod inferiori a superiore confertur.
Iac. i. Omne datum optimum: et omne donum perfectum
desursum est. Munus quod ab inferiore superiori
prestatur. Gen. iiij. Respexit dominus ad Abel et ad mu
nera eius. Sacrificium: quod creatori offertur. Ps. Volun
tarie sacrificabo tibi. et in alio loco. Sacrificate sa-
crificium iusticie et sperate in domino. Et secundum hoc
sunt dona nobis ad sustentationem a deo collata:
munera a nobis deo ut laudetur reddita: sacrifi-
cia: quia pro peccatis nostris deo oblata nos sa-
cros efficiunt: unde Alexan. His vocabulis tribus
insinuatur quod hec demonstrata sunt nobis a deo col-
lata: a nobis deo presentata et oblata in verum et sum
mum sacrificium transsubstantiata. Sic ergo secundum Inno.
donum est dantis: munus recipientis: sacrificium
offerentis. Dona itaque offerimus cum david dicentes.
Que de manu tua accepimus: offerimus tibi quia
offerri non possunt nisi dona dei. Non enim iniuste acqui
sita: aut temporalia lucra offerri possunt: ut s. habitum est
Munera vero dum voluntarie reddimus. Non enim offer
ri possent nisi essent nostra munera: quia munera sunt vo
luntaria: et hec reponi possunt in dei donaria. Exod.
xxxv. Omnis voluntarius et prono animo offerat domino:
unde in Ps. Filie tyri in muneribus vultum tuum depre
cabuntur. Exponit Alb. Filie tyri in muneribus: sunt
anime angustiate huius seculi in labore: vel acquirentes
vel possidentes que domino debent offerri: unde et magi.
Venimus cum muneribus adorare eum. Mat. ij. Sa-
crificia autem offerimus: dum sacrum facimus: secundum Isido-
rum. Dum prece mystica in memoriam passionis do
minice consecramus. Et secundum hoc aliqui (ut refert
Alexan.) sic distinguunt. Hec dona scilicet nature: hec
munera scilicet devotionis nostre: hec sancta sacrificia
illibata maiestati divine: ut hec dona referatur
ad naturam: hec munera ad gratiam: hec sacrificia
ad incorruptionis gloriam. ❡ G In his prioribus
expositionibus per pronomen hec: ipsa dona pre-
sentia panis et vinum ad sensum demonstrantur. Et
huic consonat Aug. dona offerimus: cum nos ipsos
deo offerimus:

Marginalia: e — Ad gala. ij. — Albertus — Nume. vj. — Pronomen hec quid demonstret. — Oblata tripliciter considerari possunt. — Donum quid — Munus. — i. paral. vl. — Exod. xxxv. — Matth. ij. — Isidorus. — Augustinus

deo offerimus: munera cū eius beneficiorū memores sumus: sacrificia illibata cū ei humilitatē ac laudes inpendim⁹: vnde ps. Sacrificiū deo spiritus cōtribulatus: cor cōtritū et humiliatū deus non despicies. Possunt nihilominus: per pronomē hec: ad intellectū offerētes mystice demōstrari: vt nos offerentes intelligamur per dona: munera ⁊ sacrificia. ¶ Potest etiā tertio per pronomina: ille qui venit offerendus ad intellectum allegorice demōstrari. i. christus quantum ad corpus ⁊ sanguinē sic intelligēdo. Rogamus te pater clementissime vt hec dona: hec munera: hec sacrificia: hoc est christum in cuius corpus ⁊ sanguinē hec materialia dona panis ⁊ vini substantiā orant cōuerti: accepta habeas ⁊ benedicas: faciēdo scilicet vt effectū optatum habeant in illis ꝓ quib⁹ offerimus. Dicit autē xp̄s quantum ad corpus ⁊ sanguinē donū: munus ⁊ sacrificiū. Donū: inquantū a patre nobis datus est liberaliter. Esa. ix. Filius datus est nobis. Munus: inquantū hec spiritussancti formatione in vtero virginis deuote sunt recepta fm illud Lu. i. Ecce cōcipies in vtero ⁊ paries filiū: ⁊ sequitur. Spiritussanct⁹ superueniet in te ⁊c. Sacrificiū: inquantum ex nimia charitate in cruce seipsum obtulit spōte in sacrificiū nostre redemptionis: fm illud Esa. liij. Oblatus est: qr ipse voluit. ⁊ ad Ephe. v. Dedit semetipsum ꝓ nobis oblationē ⁊ hostiā deo in odorē suauitatis. ¶ Uel dicit christus donū: munus et sacrificium: qr ipsum pater dedit: filius obtulit: spiritussanctus accepit: singuli tamē dederūt obtulerūt et receperūt: sed ad distinctionē dicitur pater dedisse ꝑpter auctoritatem: fili⁹ obtulisse ꝑpter humilitatē: spiritussanctus accepisse ꝑpter benignitatē. ¶ Ex p̄missis itaq; patet quomodo offerētes: oblata et qui patri offerendus in eis significat: sunt dona: munera ⁊ sacrificia. ¶ D Dicitur etiā pluraliter hec dona: hec munera ⁊c. qr panis ⁊ vini prius quā cōsecrent: ⁊ diuerse sunt species substantiarū: et diuerse substātie specierū: sed vbi cōsecratio celestis accesserit: species quidē remanēt: substantie cōuertunt: vt sunt diuersa cōtinentia: vnū vero contentū. Nam idē sub vtraq; specie continetur scilicet totus xp̄s: licet nō in idem vtraq; panis ⁊ vini substātia cōuertat: de q̄ infra latius. ¶ Uel referēdo precise ad corpus christi fm vltimā expositionē. Quāq; xp̄s vnus/⁊ in se indiuisus: totaliter: integraliterq; cōtineat: dicit tamē pluraliter: hec dona: hec munera: hec sacrificia: ꝑpter diuersitatē realem sui corporis/⁊ sanguinis: que sunt diuersa ⁊ primo cōtenta sub dictis specieb⁹ ex vi cōsecrationis sacramētalis. Non enim corpus xp̄i est sanguis xp̄i: neq; sanguis xp̄i est corpus xp̄i: vel pars eius: pars dico illius corporis qd est primū signatū specierū panis. Hoc enim est corpus illud: qd est proximum perfectibile ab anima rationali: tale autē nō est sanguis: cū sanguis nec sit animatus: nec animalis fm philosophos: ⁊ philosoph⁹. ij. de anima. c. i. Ex aere quidē enī: aut aqua impossibile est cōstare animatū corpus: oportet enī firmū esse. Relinquit autem mixtū ex terra: et ex his esse: vt vniuersaliter caro et proportionabile. Et cōmētator cōmē. cxi. Impossibile est enī sicut dicit fm philosophū: vt constitutio corporis esset ex aere aut aqua: aīalia enim necessarie indigent corpore duro: sequit. Ut est caro ⁊ eius simile in animalib⁹ carētibus carne. Hoc etiā cōsonat cōmuni dicto doctor̄ asserentiū sanguinē xp̄i nō fieri presentē speciebus panis per se ⁊ directe vi cōsecrationis: sed per quandam cōcomitantiā: qd verū non esset: si sanguis esset per se pars corporis. Qr ergo realiter plura sunt: sanguis corpus: et sub distinctis speciebus per se cōtinent: petimus in plurali: vt hec dona: hec munera: hec sctā sacrificia accepta habeat et benedicat. ¶ J Et dicunt hec dona sancta ⁊ illibata sacrificia (fm Alex.) Sācta ratione significationis: nō fm se: sed qr significant sacrosanctū corpus ⁊ immaculatū sanguinē xp̄i. Et illibata nō quasi nōdū gustata: sed illibata. i. immaculata: qr sine macula cordis ⁊ corporis oportet offerri: quatenus ⁊ cor ab iniquitate mundet: ⁊ corp⁹ ab immūdicia: fm illud Esa. lij. Mūdamini qui fertis vasa dn̄i. ¶ Uel dicunt sancta. i. ad sanctū vsum deputata: quomodo Achimelech dixit ad Dauid in figura huius sacramenti. Non habeo panes laicos ad manū: sed tantū panē sanctū. i. Reg. xxi. Panis laicus cōmunis panis est: qui sacerdotibus in officio nō cōmittit: sed panis dicitur sanctificatus ⁊ sanctis ministrādus. ¶ Uel referēdo hec dona: hec munera ⁊c. ad id quod signant: ⁊ in quod conuerti orant. s. corpus et sanguinē xp̄i: sicut sunt sancta ⁊ illibata. i. munda: ⁊ nulla sordiū/aut peccator̄ contagione maculata: qr sanctispiritus operatione de purissimis sanguinibus gloriose virginis formata: ⁊ vnione inseparabili: fm Dam. ineffabili summe ⁊ sanctissime deitati vnita: ratione cui⁹ in ipsis omnis sanctitas redūdat. Unde ⁊ scribit ps. xv. Nō dabis sanctū tuū videre corruptionē: nec in se solū sctā sunt ⁊ immaculata: sed etiā quo ad nos. Nos enī sctificauerūt ⁊ mūdauere a sordibus pctōr̄: fm illud Apoca. i. Lauit nos a pctis nostris in sanguine suo. ¶ De his munerib⁹ ⁊ donis oblatis: frumēto scz de quo panis ⁊ vino dr Zacha. ix. Bibētes inebriabunt quasi a vino: ⁊ replebunt vt phiale et quasi cornua altaris: et saluabit eos dn̄s eorū in die illa: vt gregē ppl̄i sui: qr lapides eleuabunt sup terrā eius. Quid enī bonū eius est: ⁊ qd pulchrū eius: nisi frumētum elector̄ ⁊ vinum germinās virgines? Que exponēs dn̄s Alb. ait. Hec de sacramēto altaris intelligunt: qr bibētes dn̄i calicem inebriabunt amore eternor̄ vsq; ad obliuionem sui ⁊ terrenor̄: quasi vino qd letificat deū et homines. Ebrietasq; illa fm glo. placebit deo sicut sacrificiū altaris: phialis enim sup altare liba fundunt. Uel fm Alber. illo vino replent phiale spiritualis animi deuotione: quor̄ intima sanguis dn̄i infundit: ⁊ sic cū replet deuotionis odoramento: vt his sanctificati ⁊ cōfortati sacramētis: efficiant cornua altaris ad vētilandū omne qd deo nō militat. Et sic salute sacramenti saluabit eos dn̄s eorū in die illa: noue scz gratie: qr tunc clare fulgebit ad tenebrarū purgationē: saluabit autē sicut peculiarē gregē ppl̄i sui: cui de seipso pabulum preparauit. Lapides enī sancti: hoc est ministri noui testamenti solidi: viui ⁊ preciosi: tūc eleuabunt in dignitatē in terra ecclesie: quib⁹ merito perpetue sanctitatis sacramēta cōmittūtur. Ex hac refectionē in illibato sacrificio determinat dicēs. Quid est bonū? Bonū inquā oīs boni bonū qd oīa bonificat: sine q̄ nihil est bonū. Et quid pulchrū eius: qd oīa mūdat ⁊ pulchrificat nisi frumentū: quo toto amore fruēdum est. Electorū qui a massa perditionis per gratiā vocationis diuine separati sunt: ⁊ ante mūdi cōstitutionē electi in ipso. Hoc autē frumentū illibatū sacrificiū est: qd ad gustū vel vsum alieno deo nūq; libatū fuit. Apoca. ij. Dabo ei māna abscōditum: qd nemo nouit nisi q̄ accipit. Uel fm glo. frumētū electorū saluator est: qr ipse est panis q̄

[Marginal notes: Ps. — Luce. i. — Ad ephe. v. — Philosophus. ij. de anima. — Quare dicuntur hec dona sancta: ⁊ illibata sacrificia. — Esa. lij. — i. Reg. xxi. — Ps. xv. — Apoca. i. — Zacha. ix. — Alber. — Ephe. i.]

de celo descēdit: τ cōfirmat cor electorum: qui bibit ab his qui sancti sunt corpore τ spiritu: qui intro ducti in cellā vinariā: gaudētes sequunt agnum quocūqȝ ierit. Hec glo. Sanguis autē est vinum germinās virgines. i. virgineas mētes: τ tā virgineas nō germinaret omni germine virtutū: nisi et ipsum esset virgineū: τ ideo penitus illibatur. Uel fm glo. germinās virgines. i. populū in vnū deū credentē: qui prius cultu idololatrie constuprabat. R ¶ Dum autē hec pfert sacerdos: tribus crucibus panē τ vinū signat: vtrunqȝ cōiunctim. Nam τ in sequētibus frequenter huiusmodi signationes iterat anteqȝ post cōsecrationem: vt infra patebit. ¶ Ubi in primis aduertendū q hmōi cruces quib9 sacrificiū signat: nō fiūt duntaxat ad cōsecrandū hostiā: fm beatū Tho. par. iij. q. lxxxiij. arti. iij. alioquin post cōsecrationē fieri nō deberēt. Sed principaliter per crucis signa modū τ ordinē dñice passionis representat: vt dicit Inno. q verba canonis ad cōsecrationem et effectū ipsius impetrandū pertinēt: signa ad historiā recolendā. Unde qi sacrificiū istud perfectissimū memoriale est dñice passionis: vt nihil desit quo vel visus: vel auditus tam salubri memorie coopere: vniuersa in huius sacramēti cōsecratione ac dispēsatione cōcurrētia: siue visu: siue auditu perceptibilia: ad passionis dñice representationē sunt ordinata: vestes scilicet et vasa: altaris palle τ tabula cerimonie τ verba: vt ex predictis patet. Cum ergo christi passio in cruce sit cōsummata: conuenīter per signa crucis ipsa passio representat: vt hoc signo quo passio consummata est: eius memoria mentibus tenacius infigat. Et qm passio quibusdā gradib9 cōpleta est: siquidē alique passionis partes precesserant crucifixionem: aliqua in cruce sunt cōsummata: ideo vt cōgruo ordine singula representent que crucifixionem precessere per crucis signationes ante cōsecrationē factas: que do in cruce τ post crucē acta sunt vel passa: per eas que cōsecrationem sequunt designant. Crucem precesserūt dñi traditio: τ ad mortē vēditio: τ mortis ipsius in sacramenti huius institutione presignatio. In traditione cōsiderant persone a quib9 christus traditus est ad mortē. In venditione persone quib9 venditus est. Persone quoqȝ vendētis τ venundati: que omnia representant per cruces in canonis principio: et circa hec verba. Benedictam: ascriptā: ratā. Et iterū circa hec verba. Corpus τ sanguis cōsignatas: vt patebit in processu. ¶ L

Adqd fiūt cruces quibus sacrificiū signat.

Innocen.

Triplex xpi traditio.

Christi itaqȝ triplex traditio designat p tres cruces in horū verborum. Hec dona: hec munera: hec sancta sacrificia illibata: prolatione designatas. Traditus est em xps a deo: a iuda: a iudeorū populo. A deo p̄re: a filio: a spiritusancto. A deo patre fm illud Ro. viij. Proprio filio suo nō pepercit deus: sed pro nobis omnibus tradidit illum. Tradidit enim filiū preordinādo eius passionem ad humani generis salutē: dandoqȝ homini xpo voluntatē patiēdi. Et nō cohibēdo occidētiū seuitiam: immo dādo eis que cogitauerant in dñm faciendi facultatem. Unde dicit christus pilato. Non haberes potestatē aduersum me vllam: nisi tibi datū esset desuper. Tradidit etiā seipsum filius. i. Pe. ij. Tradidit autē iudicāti se iniuste: et ad Ephe. v. Christus seipsum tradidit p ecclesia vt illā sanctificaret: mūdans eā lauacro aque in verbo: vt exhiberet ipse sibi gloriosam ecclesiam nō habentē maculā neqȝ rugam. Itē a spiritusancto. Is est qui per os caiphe prophetauit. Expedit vt vnus moriatur homo p populo τ non tota gens pereat. Jo. xi. ¶ De secūda traditione iude habetur Lu. xxij. Iuda osculo filium hominis tradis. τ Mat. xxvi. Querebat oportunitatē iudas vt eū traderet. De tertia dicit de funesto iudeorum cōsilio. Uinctū adduxerūt eū τ tradiderūt pontio pilato presidi. Mat. xxvij. Et pilatus ad christū. Gens tua τ pōtifices tradiderunt te mihi. Jo. xix. Prima traditio qua traditus est a p̄re: patre: et spiritusctō facta est ex charitate nimia. Jo. iij. Sic deus dilexit mundū: vt filiū suum vnigenitū daret. Et iterū in persona redēpti hominis loquēs apostolus ait ad Gal. ij. In fide viuo filij dei qui dilexit me τ tradidit seipsum pro me. Secūda fuit ex auaritia. Nam constituerunt ei haud dubiū quin iude: triginta argēteos: querēti a iudeis: quid vultis mihi dare τ ego vobis eū tradam. Matt. xxvi. Tertia facta est ex inuidia. Sciebat enim pilatus q per inuidiam tradidissent eū. Ibidē. xxvij. Tradidit ergo illum deus ex dono: iudas pro munere: iudeus in sacrificiū illibatū: quod tamē nō iudei: sed gentiles libauerunt: quoniā ablatū est ab eis regnū dei: et datū genti facienti fructum eius. Mat. xxi. In huius ergo triplicis traditionis memoriā quā deus fecit ex dono: iudas pro munere: iudei in sacrificiū illibatum: singuli autem ad mortem scilicet crucis: tres cruces facimus: vnam in prolatione verbi: hec dona: secundā verbi: hec munera: tertiam in verbo: hec sancta sacrificia illibata. ¶ M Secundum Durandum autem in rationali etiam fiunt tres cruces in canonis exordio: ob reuerentiam eius cuius potentia fit conuersio horū donorum τ munerū in verū sacrificiū: corpus scilicet et christi sanguinē. Hic enim est deus trinus: cuius opera indiuisa sunt: que tota trinitas tradidit ipsum ad mortē: vt tota redimeret nos a morte per ipsam. Uel fm eundē: in memoriam trine crucifixionis christi. Prima fuit in volūtate persequentium iudeorum: dum collegerunt pontifices et pharisei consiliū quomodo iesum occiderent. Ab illo enim die cogitauerūt occidere eum. Jo. xi. Secūda fuit in vocibus clamantiū: crucifige crucifige eū. Mat. xxvi. Tertia fuit in transfixione manuū τ pedū: nam crucifixerunt eū: et cū eo latrones: vnum a dextris: aliū a sinistris. Luce. xxiij. Uel fm Alber. fiunt tres cruces propter tres christi illusiones. Fuit enim derisus corā pōtificibus: coram pilato: τ corā herode. Uerum signatio triplicis traditionis principalior est: que fm Alex. tunc cepit cum filius ex decreto patris: ex consilio spiritussancti: necnō ex proprio beneplacito veniens hierosolymam semetipsum exposuit passioni. Sequitur. In primis τc.

Joan. xix.

Ad ephe. v.

Luce. xxij.

Mat. xxvi.

Mat. xxvi.

Durādus.

Alber.

¶ Lectio. xxij.

A

In primis que tibi offerimus p ecclesia tua sancta. ¶ Postqȝ sacerdos deprecatus est deum patrē: vt sua clemētia apposita munera sanctificet. In illa secunda prime partis particula specificat pro quib9 hec ipsa dona τ munera deo offerat. Et subdiuidit in partes quatuor. In prima petit ea acceptari p tota ecclesia generaliter. In secūda p summis ecclesie capitibus specialiter ibi. Una cum famulo tuo. Tertio pro omnibus recte credentibus fraternaliter/ibi.

ter ibi. Et omnib9 ordotboxis. Quarto pro qui-
busdam specialibus singulariter: ibi. Memento.
¶ Circa primū quatuor petit. Primo tranquilli-
tatē pacis. Secūdo custodiā ab adversarijs. Ter
tio mēbrorū ecclesie adunationē. Quarto conve-
nientē totius ecclesie gubernationē: vnde dicit.
Rogamus ac petimus. In primis te pater clemē
tissime vt accepta habeas: hec dona: hec mune-
ra: que tibi offerimus. Offerimus ſm Alber. idest
ad te porrigētes ⁊ elevātes ferimus: vt sicut dici
mus sursū corda: habemus ad dominū: ita nos
extendentes elevamus oblationem cordiū eleva
tione ⁊ manuum protensione. Unde ⁊ aaron pe-
ctora ⁊ armos dextros separans ab hostijs eleva
uit corā dño: sicut precepit moyses Levit. ix. Pe-
ctora quidē pro cordis elevatione. Armos dextros
pro operis perfectione elevans per intentionem
⁊ devotionē corā dño. Dicit aūt offerim9 in plu-
rali: licet vnus solus sacerdos celebrans offerat:
qz sacerdos nō in sua dūtaxat persona sacrificat:
sed in persona tot9 ecclesie. Quapropter nihil in
sacramento ecclesie a bono magis nihil a malo
minus perficit sacerdote: qz nō i merito sacerdo-
tis: sicut nec in ꝑsona: sed in merito eccl'ie eiusqz
persona offertur: et in verbo creatoris cōficitur.
Nō ergo sacerdotis iniquitas impedit sacramē-
ti effectum: sicut nec medici infirmitas virtutem
impedit medicine: vt latius supra dictum est lec.
ij. In persona ergo ecclesie ait sacerdos: offerim9
tibi: scilz deo patri clementissimo: qz tibi soli vni

Exod. xx.

deo: nō idolis offerēdum est. Exo. xx. Nō adora-
bis ea: scilz idola neqz coles. Ego sum dñs deus.
Offerimus autem tibi in protestationem supre-
mi dominij: qd habes super omnia. Nam ⁊ sacri
ficiū describitur: quod est oblatio facta deo in re-
cognitionem supremi dominij. ¶ B In primis
notatur ordo huius oblationis quantū ad eos
pro quibus fit oblatio: qm etsi charitate spiritua
lia bona omnibus cōicanda sint: cum oēs dili-

Charitas ē ordinata.

gere teneamur: nihilominus charitas est ordina
ta: ſm illud Cant. ij. Introduxit me rex in cellam vi
nariam: ordinavit in me charitatem. Unde offe-
rendū est prius: id est principaliter ꝓ ecclesia to-
ta. Deinde pro personis singularibus: quoniam
bonum cōmune preponendū est bono privato ⁊
singulari: tanq̄ nobilius minus nobili. Unde et

Aristote. j. ethicorū.

Phs. j. Ethicorū. Amabile quidem vni meli9 aūt
genti et civitati. Hunc autē ordinem primū orā-
di ⁊ offerendi pro oībus generaliter: ac deinde ꝓ
his qui in sublimitate cōstituti sunt: tangit apl's
j. ad Timo. ij. Obsecro primo omniū fieri obsecra
tiones: orationes: postulationes: gratiarū actio-
nes pro omnibus hominibus: pro regibus: ⁊ pro
omnib9 qui in sublimitate cōstituti sunt: vt quie-
tam ⁊ tranquillam vitā agamus in omni pietate
⁊ castitate. Hoc enim bonum est et acceptum co
ram salvatore nostro deo: qui omnes homines
vult salvos fieri ⁊ ad agnitionem veritatis veni-
re. Ubi glo. Haymonis: misse hic ordo ostendit.
¶ C Pro ecclesia tua. Quia ecclesie nomē frequē
ter occurrit: placuit hic varias nominis ecclesie
acceptiones interserere: vt confusio quā parere
solet latens equivocatio: evitetur. Has autē la-
tius prosequitur Guilhel. ockā lib. v. prime par
tis sui dialogi. cap. xxxi. quem in plerisqz imitant
dominus Petrus de aliaco cardinalis camera-
cen. ⁊ Joan. Gerson cancel. Parrisiensis. ¶ No

Ecclesia est equocū. Deut. xxiij.

men ecclesia varias habet significationes. Quā-
doqz enim accipitur pro templo materiali divi-
no cultui deputato: ⁊ ita accipitur in veteri testa
mento Deutero. xxiij. Non ingredietur māser. i.
de scorto natus: in ecclesiam domini vsqz ad deci
mam generationem. Et in novo testamento. j. Co
rint. xi. Nunquid domos nō habetis ad mandu
candum et bibendum: aut ecclesiam dei contēni-
tis? Illo modo etiam accipitur. xvi. q. j. quicunqz
⁊. ij. q. vij. lator. vbi dicitur qd nemini licet eccle-
siam edificare nisi de favore episcopi. Alio modo
accipitur pro templo spirituali: ⁊ sic adhuc multi
pliciter accipitur. Quandoqz multū generaliter
pro quolibet spūali tēplo dñi hoc est pro qualibet
rationali creatura: quā deus inhabitat per gra-
tiam: quomodo de tēplo loquitur apl's. j. Cor. iij.
Nescitis quia templum dei estis et spūs
dei habitat in vobis? Licet forte minus proprie:
quia ecclesia grece: cōvocatio latine dicitur. Cō-
vocatio autem non est vnius: sed pluriū. Accipi-
tur ergo aliter pro congregatione fidelium. i. co-
gnoscētium catholicas veritates: sive vniversa-
li sive particulari. Et ita adhuc multipliciter ac-
cipitur. Quandoqz pro cōgregatione catholicas
veritates clare et beatifice cognoscentiū: et hec
cōgregatio vocatur ecclesia triumphans que est
beatorum in patria: qui adversus diabolū mili-
tā christo tenentes finaliter triūphaverunt: de qua
dicit in ps. Laus eius in ecclesia sanctorū. Hec
est illa ecclesia que sancta est ⁊ immaculata ⁊ in se
totam ⁊ omnes sui partes: sine macula atqz ruga
⁊ sponsa castissima sponsum suum christum bea-
tifico amore amplexatur: in cuius delitijs perpe-
tue vivit: nec ab eius amplexibus aliq̄n abrumpi
potest aut separari: spiritualiter fornicādo: quia
in amore ⁊ dilectiōe sponse firmiter stabilita ⁊ cō
firmata. Alio modo capit pro congregatione co-
gnoscētiū veritates catholicas enigmatice ipsis

Catholice veritates q̄ dicantur.

per fidem assentiendo. Voco autem catholicas
veritates quibus quilibet viator actu vel habitu
explicite vel implicite assentire tenetur: ⁊ hec cō-
gregatio vel multitudo hominum vocatur eccle-
sia militans: quia exercet christi militiam adver-
sus ipsius hostes: diabolū scilz carnē ⁊ mundum.
De hac dicitur Act. xx. Attendite vobis ⁊ vniver
so gregi in quo vos spūssctūs posuit epos regere
ecclesiam dei. Et sic accepta adhuc dupliciter ac-
cipitur. Uno modo tantum pro ecclesia vniversa
li: que est vnica extra quā non est salus: de qua di
cit apostolus. Xp̄m dedit caput super omnē eccle
siam que est corpus eius. Ad Ephe. j. ⁊ simile ad
Col. j. Et hoc modo cōprehendit in se oēs fideles
bonos et malos: ſm qd exponunt doctores san-

Matt. xiij.

cti parabolas evangelicas. Simile est regnū ce
lorum sagene misse in mare. Et ma. Simile est re-
gnum celorū homini regi qui fecit nuptias filio
suo. Ibidē. xxij. Item. xxv. Simile est regnū celorū
decē virginibus que accipiētes lampades suas:
exierūt obviam sponso ⁊c. In quarū parabolarū
expositiōe dicunt sancti malos intra ecclesie gre
mium contineri: dummodo tamen in fide non

Augustin9

errent: de quo beatus Augu. in de fide ad pe. par
te. ij. c. xliij. ait. Firmissime tene ⁊ nullatenus dubi-
tes: areā dei esse ecclesiam catholicam: ⁊ intra eā
vsqz in finem seculi mixtas frumento paleas cō-
tineri: idest bonos ⁊ malos sacramētorum cōmu
nione misceri: ⁊ i omni professione sive clericorū:
sive monachorū: sive laicorū: bonos esse simul
⁊ malos. Extra hanc ecclesiam fore paganos: iu-
deos: hereticos: schismaticos iam dixerat capit.
xxxvij. atqz extra hanc ecclesiam salvari neminē
posse etiam si pro Christi nomine sanguinem fu-
derit. cap. xxxix. demonstravit. Ad idem beatus
Grego. in homel. xxxviij. ⁊ homel. xj. ⁊ home. xvj.
super Ezechiel. Item. xviij. moralium exponens

illud Job.xxviij. Auro locus est in quo conflatur. Una est ecclesia in qua quisquis cōflari voluerit: ab omni etiā poterit peccatorū sorde purgari. Si quid pro deo amaritudinis: si quid tribulationis: extra hanc positi sustinetis: incendi potestis tantūmodo: nō purgari. ¶ D Hoc modo adhuc diversimode accipit. Uno modo pro cōgregatione omniū fideliū actu existentium que est ecclesia vera. Alio modo pro ecclesia representatiua: que est cōciliū generale in spūsancto legitime congregatum: de qua ecclesia s͡m plurium expositiones intelligitur illud verbum xp̄i de correctiōe fratris. Si te non audierit dic ecclesie. Mat.xviij. Ecclesia enim vera oīm fidelium multitudo propter suaz dilatationē nunq̄ congregatur: neqz congregari potest ad quodcunqz discernendū: sed cōuocantur patres de oībus mūdi partibus q̄ diffiniūt et decernūt: et hec facientes ecclesiam veram representant. Et sic ecclesia est supremū tribunal in terris: habens autoritatē super quālibet personam singularē cuiuscūqz status eminentie aut dignitatis extiterit: etiā si papalis: prout in ꝯstitutione. Frequēs cōciliij cōstantien. clarius diffinitur. ¶ Accipitur etiā adhuc ecclesia pro cōgregatione: nō tm̄ omniū fideliū actu existentiū: sed omniū qui fuerunt a tp̄e christi et apostolorū vsqz nūc sibi succedentium: et distinguit a synagoga moysi et sic accipit btūs Aug. in ep̄la fundamēti dicēs. Euāgelio non crederē nisi ecclesie autoritas me compelleret. Hoc eīm modo ecclesia maioris est autoritatis q̄ euangelium: q2 huius ecclesie euāgelista scriptor euāgelij est pars: totū autē maioris autoritatis est sua parte. Hoc modo accipit etiam ecclesiā Augu. in libro cōtra manicheos. et recitatur distin. xi. c palā. vbi ait. Palam est q̄d in re dubia ad fidē et certitudinem valeat autoritas ecclie catholice: que ab ipsis fundatissimis ap̄lorū sedibus: vsqz ad hodiernū diē succedentium sibimet: et ep̄orum serie et tot ap̄lorum cōsensione firmatur. Ubi ecclesia catholica episcopos et apostolos a tp̄e apostolorū: vsqz ad hodiernum diem sibimet succedentes importat. Et hec vocat ecclesia xp̄iana: q̄ cepit ortū a xp̄o primo in iudea et vocabatur primo ecclesia hierosolymitana: vñ Act. viij. Et factum est in illa die persecutio magna in ecclesia que erat in hierosolymis. Secunda fuit antiochena: in qua ap̄ls petr⁹ primū resedit: et ibi primū innotuit nomē xp̄ianus. Unde fideles primo vocabantur discipuli et fratres: postea vocati sunt christiani: vnde Act. xi. Audierant autē apostoli et fratres qui erant in iudea. Et sequitur in eodem. ca. Et annū totū cōuersati sunt: scz paul⁹ et barnabas ibi in ecclesia: et docuerūt turbā multam: itavt cognominarent primū antiochie discipuli christiani. Idem recitat in cap. sacrosctā. dis. xxij. in textu et glo. ¶ E Accipit adhuc ecclesia p̄ congregatione oīm fideliū a p̄ncipio mundi vsqz ad consummationem seculi: et sic non solū cōprehendit ecclesiā xp̄i: s3 etiā sinagogā moysi simul et eos qui fuerunt sub lege naturali. Et illo modo accipit beatus Augu. x. de ciui. dei. c. vlti. vbi vult q̄ nō solū a tp̄e corporalis presentie xp̄i et apostolorū eius: sed ab ipso abraam vsqz in hui⁹ seculi finem peregrinando percurrit. Et btūs Grego. in homel. dñice in septuagesima dicit. Uniuersalis ecclesia que ab abel iusto: vsqz ad vltimū electū q̄ in fine mūdi nasciturus est: quot sanctos protulit quasi tot palmites misit. Sic etiam ecclesia synagoga noīatur. Numeri. xx. Cur eduxistis ecclesiā domini in solitudinem. ¶ Accipitur etiam ecclesia pro tota multitudine predestinatorum: tā salvatorum q̄ saluandorum: siue iam sint beati in re siue beati in spe: siue beatificādi in re: ita accipit beatus Aug. in multis passibus presertim in Enchiri. Accipienda inquit est ecclesia non soluz ex parte qua peregrinat a solis ortu vsqz ad occasuz laudans nomen domini: verum etiam que in celis ex quo cōdita est semper cohesit deo: nec vlluz maluz sui casus experta est: et sic parti peregrinanti sicut oportet opitulat: q2 et que vna erit cōsortio eternitatis: nūc vna est vinculo charitatis: q̄ tota instituta est ad colendū deū. Idem sup illud ps. xxxvi. Junior fui etenī senui ait. Dñs in corpore suo: quod est ecclesia: iunior fuit in primis hominibus: et ecce iam senuit. Et postmodum. Caput nostrum christus est corpus illi⁹ nos sumus. Nū quid soli nos: et nō illi qui fuerūt ante nos? Oēs qui ab initio seculi fuerunt iusti: caput xp̄m habent. Illū enim venturū crediderūt: quē iam nos venisse credim⁹: et in eius fide ipsi sanati sunt: in cuius et nos: vt esset ipse caput ciuitatis hierusalē oībus cōnumeratis fidelib⁹, ab initio vsqz ad finē. Adiūctis et legionib⁹ angelorū et exercitib⁹: vt fiat illa vna ciuitas sub rege vno: et vna q̄dā p̄uincia sub vno iperatore. Felix in p̄petua pace et salute laudās dñz sine fine beata. Et i tali acceptione loquitur Paschasius in libro de sacramētis. Ecclesia spōsa dei: corpus xp̄i: est christus caput eius: et oēs electi mēbra eius dicunt. ¶ F Accipit etiā ecclesia aliquando pro pctōrū multitudine et iniquorum: que opponitur ecclesie electorū. de quo in ps. xx. ait David. Odiui ecclesiam malignātium. quā beatus Augu. in lib. de ci. dei babylon. i. ciuitatē cōfusionis vocat: et in presenti currere permixtim cum ecclesia siue ciuitate dei: sed finaliter separandam et sempiterne miserie subyciendam: cum suo capite diabolo latissime declarauit. Huius ecclesie abominationes cōsiderās propheta regi⁹ ps̄. liiij. Uidi inquit iniquitatē et contradictionem in ciuitate. Et iterum. Sup muros eius iniquitas: et labor in medio eius et iniusticia: non defecit de plateis eius vsura et dolus. Et de huius ciuitatis incola dicit. Noluit intelligere vt bene ageret. ¶ Sed horrenda hac malignantiū dimissa ecclesia: ad eam que fideliū est: reuertētes inuenimus et alias ecclie acceptiōes. Accipit etiā ecclesia non tm̄ pro hac ecclesia vniuersali: sed etiā pro ecclesia particulari: q̄ est pars ecclesie vniuersalis: et tales plures sunt. Hoc modo dicit apostolus ad Ro. vlti. Salutant vos oēs ecclesie xp̄i: premisit etiā. Quib⁹ gratias ago: non ego tm̄: sed et cuncte ecclie gentiū: et domesticam ecclesiā eorū. et in apocal. Joannes septē scripsit ecclesijs asie: et s͡m hoc dicimus: ecclesia orientalis: ecclesia occidentalis: et particulari⁹ ecclia moguntina: ecclia cōstañ. et ita in cap. allegato: sacrosancta distinguit inter ecclesiaz Romanā: alexādrinā: cōstantinopolitanā: antiochenam: et in sequētibus cap. multis. eadem dist. Sic etiā ait petrus. Salutat vos ecclia q̄ est in babylone collecta: et sic accipit in diuersis scripture locis. Et oībus his modis supra scriptis: quib⁹ ecclesia accipitur pro aggregatione fideliū cōprehendit tam viros q̄ mulieres: tam laicos q̄ clericos: et forte alijs modis nō accipitur i sacra scriptura. Et ita ad ecclesiā his modis acceptā: fideles laici et mulieres p̄tinēt: et ecclīastice p̄sone: sicut sunt clerici. ¶ Uerū in iure canonico nomē ecclesia h3 alias significationes a predictis: q̄bus tm̄ ad clericos restringitur. Et sic adhuc multipliciter accipitur s͡m q̄d notat extra de verbo. significa. Cuz clerici placēti. in glo. super verbo vocabulū. Aliquando

tantum

Marginal notes: Abhuc varie accipit ecclesia. — Act. viij. — Act. xi. — Gregorius — Numeri. xx. — Paschasi⁹ — Ad Rom. vltimo. — i. Pet. v.

tantũ pro epo: aliqñ designat oẽs viros ecclesiasticos: qñqz ponit pro maiore parte capli: qñqz restrigitur ad canonicos maioris siue matris ecclesie: qñqz signat quãlibet ecclesiã puincie. Allegant ad hoc iura in allegata glo. Clerici enim iuriũ cõditores ꝛ expositores hoc nomẽ ecclesia sibi appropriauerunt: vocãtes se tm̃ ecclesiasticos ꝓpter quandã principalitatẽ ꝛ eminẽtiã ipsorum super alias personas ecclie: ratione actuũ spũalium ad quos exercendũ potestatẽ ipsi: nõ laici receperunt.

Clerici hoc nomẽ ecclesia sibi appropriauerunt.

¶ G Possunt autẽ acceptiones ille diffuse breuiter sic summari.

Acceptiones ecclie.

Ecclesia accipit aliqñ pro rationali creatura: in bono pro ecclesia sctorũ: qñqz in malo pro ecclesia malignantiũ. In bono vniuersalissime pro cõgregatione omniũ angelorũ beatoꝝ ꝛ viatorũ fideliũ. Qñqz tm̃ ꝑ ecclesia triumphantium. Qñqz tm̃ pro congregatiõe deo militantium. Et sic tripliciter: vel olm a primo iusto vsqz ad vltimũ in fine mũdi nasciturũ ꝛ sic comprehendit synagogam ꝛ xpi ecclesiã. Secundo pro sola congregatione xpianorũ tam preteritorũ ꝙ presentiũ. Tertio pro congregatione oim fideliũ nunc existentiũ. Et quelibet harũ ecclesiarũ dr ecclesia vniuersalis vera: ꝛ ecclesia vniuersalis representatiua q̃ est concilium generale. Accipit etiã ecclesia non pro cõgregatione vniuersali oium fideliũ existentiũ nunc: sed pro congregatione aliqua particulari tam clericorum ꝙ laicorũ vni⁹ prouincie: diocesis: ciuitatis vel domus. Qñqz etiam: pro congregatione clericorum tm̃. Qñqz pro vno homine tm̃. Accipit pro domo materiali diuino cultui dedicata. ¶ Ad propositũ itaqz redeundo: petit sacerdos vt accepta habeat pater clemẽtissimus hec dona: munera ꝛ sacrificia ꝓ ecclesia: nõ domo materiali q̃ peritura est: nõ pro triumphante: qr illius est ꝓ nobis orare ꝛ intercedere: nõ ꝓ aliqua ecclesia particulari alias secludẽdo. Sed pro ecclesia vniuersali: q̃ est fideliũ habentiũ cõionem in ecclesiasticis sacramentis. Illi etẽim ecclesie vniuersali ꝛ nulli particulari cũ exclusione aliarũ datũ est hoc sctm̃ sacrificiũ offerre pro salute suorũ membrorũ: quapropter in huius sacrificij oblatione ꝓ ipsamet ecclesia .i. corpore ex oibus mẽbris cõstituto. Orat in primis minister ecclesie dr. Te igit pater clemẽtissime rogam⁹ ꝛ petim⁹ vt accepta habeas dona ꝛ munera que tibi offerim⁹. In primis pro ecclesia tua. ¶ H Addit. Sancta. Nomẽ sancta q̃d ipoztet iam supra dictũ est lect. xix. in angelici expositiõe hymni. Sed cũ vniuersalis: que hic designatur: ecclesia nomẽ sit collectiuum: ꝛ nihil aliud ꝙ homines xpi fide ex sacramẽtis vnitos significet (quorũ pars maior sancta non sit: sz reproba: qr neqz spiritussancti vncta gra: neqz a pctis separata: neqz ad celestia a terrenis cõuersatione leuata: qm̃ multi vocati ꝛ pauci electi. Mat. xx. per latam portam ꝛ spaciosam viam q̃ ducit ad perditionem multi intrant. Angustam vero portam et arctã viam que ducit ad vitam inueniunt pauci eiusdem. vij.) dubium esse posset quomodo ecclesia dicit sancta. Siquidem non a minore: sz a maiore denominatio fieri solet.

Dubium quomodo ecclesia dr sancta.

Ad qd dicit qd ecclesia ex oibus fidelibus aggregata vere sancta dr ꝛ est: nõ obstante pluriũ mẽbrorũ prauitate ꝛ malicia. Et hoc multis ex causis.

Rñsio.

Prima fm Alexã. de ales: qr est deo siue diuino cultui dedicata: naz vt habet in glosa Orige. Leuiti. xix. super illud. Sancti estote. Illa sunt sctã q̃ a cõibus vsibus separari debent: ꝛ diuino cultui mancipari: quo sancta dicunt vasa ministerij: et sancta vestimenta: loca quoqz in vrbibus vel suburbibus sacerdotibus deputata: pmogenita quoqz boum vel pecorum. Nũc aũt xpi ecclesia ppls scz xpianus ex cũctis iudeis ꝛ gentib⁹ collectus: de idololatria ꝛ ignorãtie tenebris vocatus: ꝛ ad vnius veri dei cultũ electus recte dr sctũs. Vñ apls ad Eph. j. Benedictus deus ꝛ pater dñi nostri iesu xpi: qui benedixit nos in omni benedictione spũali in celestibus in xpo: sicut elegit nos in ipso ante mũdi cõstitutionem: vt essemus sancti et immaculati in conspectu eius in charitate. Et idẽ. j. Pe. ij. Vos estis genus electũ: regale sacerdotiũ: gens sancta ppls acquisitionis vt virtutes annũcietis eius q̃ de tenebris vos vocauit in admirabile lumẽ suũ: aliquãdo nõ ppls: nũc aũt ppls dei. Ecce ptz qd eo ecclesia vniuersalis dr sancta: qr per fidem ab infidelibus separata est: ꝛ ad colendũ verum deũ conuocata.

Ad Eph. j.

j. Pet. ij.

¶ Secũdo dicit ecclesia sancta ratione forme: non ratione partium materialium: cuz enim ecclesia corpus sit mysticũ: ad instar corporis veri: habet partes materiales ꝛ formam. Materiales homines fluentes ꝛ sibijnuicẽ succedentes. Formam vero mysticam Christi fidem veram. Propter quod ecclesiã diffinientes aiunt. Ecclesia est corpus xpi mysticũ fide aiatum. Hec autẽ xpi fides vera est: recta ꝛ sancta: ꝓpter quã totuz corpus ecclesie dr sanctũ: sicut homo sanctus est ꝓpter aiam sanctã: lz in corpore aliqua sit macula seu turpitudo. ¶ J Tertio dr sancta ratiõe capitis xpi qui est sanctussanctoruz. Daniel. ix. Cui ecclesia matrimonialiter est coniuncta: ꝛ vt sponsa irrepudiabilis copulata: fm illud Osee. ij. Desponsaui te mihi in fide. ꝛ. ij. Cor. xj. Despõdi vos vni viro virginẽ castã exhibere xpo. Sic ergo sancta dr a sanctitate capitis: qd principalissimũ est in ea. Nec modo a christo: sed etiam ratione partium digniorum. He sunt homines sancti ꝛ iusti: qui donec mũdus finietur: in ecclesia esse nõ desinent: ex xpi promissione suaz assistentiã ecclesie ꝓmittentis vsqz ad seculi cõsummationem. De quo venerabilis Beda. Ex hoc intelligit ꝙ vsqz ad finem seculi nõ sunt deserendi in mũdo: qui diuina mansione ꝛ inhabitatione sunt digni in ecclesia. Et qr ab excellẽtiore et digniore denominatio fieri assolet: recte ecclesia propter sanctos: in ea qui digniores sunt: nomen sibi vendicat dignitatis.

Osee. ij.

ij. Cor. xj.

Beda.

¶ Quarto sancta dicitur ecclesia: quia sanctitas intimius ꝛ inseparabilius sibi propter sanctos: ꝙ malicia propter reprobos coheret. Malicia enim non semper est in ecclesia: sed nũc adest nunc abest: sed nunꝙ fuit priuata sanctitate: naz ante lapsum primorũ parentũ ecclesia in eis fuit sine malicia. Similiter post lapsum penitentibus parentibus primis ante parricidium Cain. Item post diluuium priusꝙ a filio cham pater noe dereideretur. Nunꝙ autẽ (vt dictũ est) fuit sine sanctitate: qr dominus amat iudicium: ꝛ non derelinquit sanctos suos: in eternũ conseruabuntur. Et hoc intelligendum videtur de sanctitate fm predestinationem: alioquin post lapsum Ade: ante penitentiã: fuit ecclesia sine sanctitate: sz nũc presentem iustitiã. Et post finalẽ maloruz separationem extirpata malicia: ecclesia sanctitate ꝑpetua perfruetur. Dum ibunt hi in ignem eternum: iusti autem in vitam eternam. Matth. xxv. In quã nõ intrabit aliqd coinquinatũ: aut abominationẽ faciẽs: aut mendaciũ. Apoc. xxi. Cũ ergo vnũquodqz potius denoiat ab eo qd inest quasi per se: ꝙ ab illo qd inest ꝑ accidẽs: hinc digne ecclia sancta potius: ꝙ peruersa aut reproba appellat.

Apoca. xxi.

¶ K Quinto dr sancta a suo rectore. Regit quidem a spiritusancto: quẽ xps promisit apostolis

pro ecclesia:que tunc in eis consistebat. Rogabo
inquit patrē:⁊ aliū paracletū dabit vobis: vt ma
neat vobiscū in eternū:spiritum veritatis. Joan.
xiiij. Item paracletus autē spiritussanctus quem
mittet pater in nomine meo:ille vos docebit om-
nia ibidem. Et iterum. Multa habeo vobis dice
c
re:sed non potestis portare modo. Cum autē ve-
nerit spiritus veritatis: ille docebit vos omnem
veritatem. Joā. xvi. Per que ⁊ multa similia intel
ligitur regimē ecclesie cōmissum esse spiritusan-
cto christo recedente ſm sui presentiam corpora-
lem. Et ideo in symbolo aplorū post articulū de
spiritusancto:sequitur statim articulꝰ de ecclesia
cū dicitur. Credo in spiritūsctm̄:sanctam ecclesiā
catholicā:vt sit sensus. Credo in spiritū sanctum
regentē:gubernantē ⁊ sanctificantē ecclesiam ca-
Albertus.
tholicam. De quo dicit Alber. in expositione sym
boli. Resoluendus est hic articulus secūdū pro-
prium opus spūssancti. Hoc est:credo in spiritū-
sanctū:non tantū in se:⁊ ſm se sanctū: sed etiam
credo in eum ſm proprium opus quod est sancti
ficare ecclesiā. Neqꝫ estimandum est articulū il-
lū intelligi debere de ecclesia triūphante: cui san
ctitatem inesse nullus dubitat christianus:sed de
ecclesia militante:quā xp̄s se fundaturū pollicitꝰ
est supra firmam petrā. i. fidei cōfessionē: ⁊ cōtra
quam porte inferi non preualebūt. Que certe cō-
fessio fidei nō cōpetit statui ecclesie triūphantis:
quia teste aplo. i. Cor. xiij. cū venerit qd perfectū
est:euacuabitur qd ex parte est. Unde cū omnis
christianus illam ecclesiam profiteatur sanctam:
quā dn̄s supra firmā fundauit petram. i. fidei cō-
fessionem:que non est triūphantis: sed militan-
tis ecclesie:sequit̄ quod hanc ecclesiam profiteat̄
in symbolo:cū dicitur. Credo sanctam ecclesiam
catholicam. Hec deniqꝫ est sententia beati Gre-
go in registro:⁊ beati Augu. in expositione sym-
boli. ¶ Sexto dicit̄ ecclesia sancta propter sctās
leges ⁊ ordinationes:quibus regitur ⁊ guberna-
tur:leges scꝫ euangelicas inobliquabiles ⁊ diui-
nas:leges etiam ipsius ecclesie in diuinis funda
tas:quarū trāsgressiōes vtiqꝫ diuinā legē soluūt:
illam scilicet qua dn̄s dicit Luc. x. Qui vos audit
me audit: ⁊ qui vos spernit:me spernit. Nam in
fide ⁊ moribus:⁊ his que sunt de necessitate salu-
tis:ecclesia vniuersalis errare non potest: pmit-
tente dn̄o Luce. xxij. Ego rogaui pro te Petre vt
non deficiat fides tua. Et iterū. Porte inferi non
preualebunt aduersus eam. Mat. xvi. Et illud de
fraterna correptione. Si te nō audierit dic eccle-
sie:si ecclesiam nō audierit sit tibi sicut ethnicus
Mat. xviij.
⁊ publicanus. Mat. xviij. In quibus ⁊ aliis fun-
datur potestas diffiniendi:determinandi: statuē
di:decernendi precepta:leges: ⁊ canones consti-
tuendi. ¶ L Septimo dicit̄ ecclesia sancta a san-
ctitate sacramentorū:que in ipsa per ecclesie mi-
nistros continue dispensantur:que nec inquina-
ri possunt per maliciam ministrorum:sed semper
deo placēt:et prosunt suscipienti non ponēti obi-
cem:siue p bonos:siue per malos dispensent̄. Sic
dicit̄. xv. q. viij. ca. vlti. Non pōt aliquis quantū-
cūqꝫ pollutus sit:sacramēta diuina polluere:que
purgatoria cunctarū cōtagionū existunt:q̄ enim
sancta sunt:coinquinari non possunt. Et sequit̄.
Sumit ergo intrepide ab oi sacerdote xp̄i myste
ria: qꝛ oīa in fide purgant̄. ¶ Octauo sancta est
ecclesia ex indefectibili assistētia xp̄i sponsi sui et
perpetua mansione spiritussancti. De quibus di
ctum est. Nā mānsio sua:quā xp̄s pmisit ecclesie.
non intelligit̄ quantū ad corporalē presentiam
(Sic enī abijt in celum:⁊ donec seculū finiet̄ fu-
sum est dn̄s. Augu. in de triplici habitaculo) sed
per fidē doctrinā ⁊ charitatē. Et quō nō esset san
cta hec ecclesia p qua sanctificanda sanctussan-
ctorꝫ xp̄s sanguinē suū fudit: vt testatur apls ad
Ephe. v. Christus dilexit ecclesiam: ⁊ tradidit se-
metipsum p ea: vt eā sctificaret: mūdās eā laua-
cro aque in verbo vite: vt exhiberet ipse sibi glo-
riosam ecclesiam nō habentē maculā:aut rugā:
aut aliquid hmōi:sed vt sit sctā ⁊ imaculata. Sā-
ctam deniqꝫ esse necesse est:pro qua sanctificāda
xp̄s qui semper exauditus est pro sua reuerentia:
patrem orauit dicens. Pater sancte serua eos in
nomine tuo:quos dedisti mihi. Joā. xvij. ⁊ infra.
Sanctifica eos in veritate. Non pro eis rogo tā-
tum:sed pro eis qui credituri sunt per verbū eo-
rum in me. ¶ Demum nono dꝛ ecclesia sancta:qꝛ
tm̄ in ea: ⁊ nullo modo extra eam potest q̄s san-
ctificari:sancteqꝫ ad salutem viuere: etsi extra eā
sacramenta percepta vera sint:nequaq̄ tamē sa-
lutifera. De quo beatus August. in de fide ad pe.
Augustinꝰ
parte. j. baptismus quidem extra ecclesiā esse po
test:sed nisi in ecclesia pdesse nequit. In ecclesia
igitur catholica tantummodo pōt prodesse per-
ceptio baptismatis:⁊ opera mie:⁊ nominis Chri
sti gloriosa cōfessio:si tamen in ecclesia catholica
bene viuatur. Et premisit. Si quis eleemosynas
largas faciat:⁊ pro nomine christi sanguinē fun-
dat:pro eo quod in hac vita nō tenuit ecclesie ca
tholice vnitatem:non habebit eternā salutē. de
fi. ad pe. parte. ij. c. xxxiij. Nam ⁊ in diebus dilu-
uij:neminē legimus extra arcā potuisse saluari.
Ad idē beatus Grego. vt. s. allegatū est. Merito
ergo sancta dꝛ ecclesia:intra quā solam:⁊ non ex-
tra vlla sanctitas reperitur. His de causis docto
res sancti conformiter ad verba symboli aposto-
lorꝫ: Augu. Hiero. Grego. Ambro. Cypria. Hila.
Pascasius. Chryso. Bern. ceteriqꝫ sancti eccle-
siam sanctā profiteri nullatenus dubitarunt. At-
tendentes eā ſm premissa esse diuino cultui de-
dicatam:certissima fide formatā:sancto capiti cō
corporatā:mēbrorum sanctitate firmatam: veri-
tatis spiritu gubernatā: iustissimis sanctionibꝰ
statutis ⁊ legibus fulcitā:sacramentis purifican
tibus adornatam: indefectibili presentia sponsi
Catholicū grecum nomen est.
sustentatam:solam sanctitatis gratie contenti-
uam. ¶ M Catholica. Catholicum grecum no-
men est:⁊ ſm beatū Isido. viij. etymol. tātum va-
let. i. vniuersalis latine vel quasi simul cōplectēs.
Dicit̄ ergo eccl̄ia ſm eū catholica (lib. j. sentent.
suarum. c. xix. ⁊ vbi. s. lib. etymo. viij.) idest vniuer
salis:eo quod vniuersaliter per totū sit mundū
diffusa. Non enim sicut cōuenticula hereticorū
Ad Ro. j.
in aliquibus regionum partibus coarctant̄: sed
per totū terrarū orbem dilata diffundit̄. Qd etiā
apls approbat dicens ad Ro. j. Gratias ago deo
meo per iesum xp̄m pro omnibus vobis:quia fi-
des vestra annunciat̄ in vniuerso mundo. Siue
dicitur catholica. i. vniuersalis:qd in vnitatē cū-
ctos coniungit credētes: hinc et vniuersitas ab
vno cognominata est:propter quod in vnitatem
colligitur. Ecclesia ergo catholica:sicut per totū
mundum extenditur:ita ⁊ omniū gentiliū socie-
tate cōstruit̄. Et hoc est qd ſm beatū Augu. dn̄s
promisit abrae. In semine tuo benedicentur oēs
Gene. xxij.
gentes. Gen. xxij. Benedicent̄ in te vniuerse co-
gnationes terre. Gen. xij. Et ne de iudeis dictum
puteretur/ait Aug. qd q̄ sunt semē abrae: in quo be
nedicende sunt omnes gentes: apostolus expo-
nit. Gal. iij. dicēs. Abrae dicte sunt pmissiones ⁊
semini eius. Non dicit ⁊ seminibus quasi in mul-
tis:sed quasi in vno: ⁊ semini tuo qui est christꝰ.

In christo be oēs gentes benedictionē habiture tanta autoritate promissionē receperūt:q̄ est tanta exhibita veritate. Unde ꝛ pudebit dicere: illas bis diebus ad pugillū orbis esse coarctatā. Hec Aug. Ecce fatet Aug. non in vna gente tantū reperiri illam benedictionē abrae promissam: que certe consistit in fidei christi illustratione: sed in finibus orbis. Item idem Aug. exponēs parabolā zizaniorū. Qui seminat semen bonum: paterfamilias est: ager: mundus: semē filij regni. Illos ergo posuit in agro: idest mūdo: non in aliqua porticuncula terre: sed in orbe toto ab ortu solis vsqꝫ ad occasum. Hoc saluator noster declarat: cum ait. Si quis vobis dixerit. Ecce hic est christus. i. in illa pte mundi: aut illic: suppie est fides catholica. Nolite credere. Si dixerint. ecce in penetralibus est: in doctrinis occultoꝝ hereticoꝝ: nolite credere. Est ergo fides catholica post eius publicationem sicut fulgur qḋ exit ab oriēte ꝛ paret in occidente. Ita exponit btūs Tho. in glo. ca. pallegato. ¶ Ex qbus verbis patet vniuersalitas catholice fidei ꝛ eccīe. Uñ ꝛ btūs Aug. de qstio. euāge. dicit: p oriētē ꝛ occidētē noīe: totum orbē voluit significare: per quē futura erat ecclesia. Et licet ecclesia primitiuorū patrū sctōꝝ tēporibus p totū orbē diffusa ramos suos a fine in finē tetēderit. A solis quoqꝫ ortu vsqꝫ ad occasū laudabat nomē iesu christi: vt euidentissimū foret ecclesiā fore catholicā. i. vniuersalē: dum egypti desertū tot stellis quot anachoritis effulsit: totaqꝫ Asia et Aphrica fide christi gliabatur: nostris tñ tpibus peccatis exigentibus: sicut olim hebreorū: ita nūc christianoꝝ relicte sunt dom⁹ deserte et redacta cernitur ad solius Europe angulū ecclesia. Propter qḋ quantū ad loca fidei xpi fabiecta infideliū ꝯparatione nō vniuersalis: sed pun la desleat. Est tamē ꝛ nūc vniuersalis sincere veritatis cōtinentia: vere salutis efficientia: ꝛ indesiciente fideliū ꝑseuerātia: sola qppe veritatē oēm continet necessariā ad salutē: sola predestinatos colligit ad boni summi fruitionē: sola victrix permanet ad bravij ꝯsecutionem: que licꝫ tāq̄ petri navicula tēpestatū fluctibus quatitur: nequaq̄ tamen absorbebit: q̄m in fine post dierū tribulationē: iterū ꝓualescēs triūphabit: dum fiet vnum ouile ꝛ unum pastor vnus: dñs noster iesus xp̄s cū patre ꝛ spiritusancto deus i secula bñdictus.

¶ Lectio. xxiij.

Quam pacificare / custodire / adunare / et regere digneris toto orbe terrarum. ¶ Quatuor que. s. expssa sunt (que sacerdos petit per hec quatuor verba. Pacificare: custodire: adunare: regere) specifice designat: vt̄ orat fm Inn. Quā scꝫ ecclīam sctām catholicam: pacificare digneris: vt pacē habeat ab hereticis ꝛ scismaticis. Custodire digneris a vitijs ꝛ demonibus. Adunare q̄ dispsa est inter paganos ꝛ pfidos. Et regere digneris in ꝓsperis ꝛ aduersis. Idē tñ fm eundem videtur esse pacificare qḋ adunare: custodire quod regere. Tūc eñ pacificat: cū fideliū mentes adunat: vt per spiritumsanctum charitate pfusa multitudinis credentiū fit cor vnum et anima vna. Tunc custodit: cū inter mundi pericula regit: ꝛ de sancto mittit auxiliūvt eam de siō tueatur. Ille certe pacificat ꝛ vnit. Ille regit ꝛ custodit qui propter ipsius ecclesie regimen: vnū ꝓposuit vniuersis: vt omnes ab vno: sicut corpus a capite gubernentur. Uel fm Alexandrū. Pacificare p charitatis inherentiam cū deo. j. Joan. iiij. Qui manet in charitate in deo manet. Illā in deo manentes pacē habent: vnde Joan. xvi. In me pacē beātis. Custodire ne pereat ob ingruentiam periculorum ꝛ tentationum. Quia nisi dominus custodierit ciuitatē frustra vigilat qui custodit eā. Adunare: per morum conformitatem ꝛ voluntatem: vt multitudinis credentium sit cor vnū. Regere in progressu virtutum: vt dicat cū ps. Dñs regit me ꝛ nihil mihi deerit. Uel fm dñm Albertū Pacificare pace temporis presentia: ꝛ pace eternitatis. Custodire a malo incurrente: et in bono ad vtrāqꝫ vitam conferente. Ps. Custodi me vt pupillam oculi: sub vmbra alarum tuarum protege me. Pupilla custoditur supra ꝛ infra: ꝛ velocitate quadā mirabili palpebris obtegitur: ne qḋ incidat virtutis visiue turbatiuū. Ita pater nos deprecantes exaudi: ne desuper malignus spūs virus immittat pestiferum: ꝛ a deorsū ꝯsurgant vitia ecclesie tue turbatiua. Sed custodi in limpiditate sua. vt virtutē ꝓpriā nō amittat. Protege sub vmbra alarū tuarū. Umbra autem protectio dñi est sub alis veritatis ꝛ virtutis: vt veritate illuminetur: ꝛ virtute ad bonū ꝑficiat. Aduna re hoc est ad vnū redigere. Hoc inquā vnū: qḋ est cōmunio per omnē ordinē graduum ecclesie. Totus eñ ordo ecclesie: ꝛ graduū diuersitas in ecclesia: in vnū stare debent ad vnū caput principale in celis quod est deus: ꝛ ad vnū caput vicariū in terris: qḋ est pontifex sūm m⁹ xp̄i in terra vicari⁹. ¶ Hec ordinatio in celo prefulget: in natur ostēditur: in xp̄o operibus exemplatur: in diuinis legibus precipitur: i toto corpore xp̄i mystico obseruat. In celo eñ angeli ad archāgelos: archangeli ad principatus: principatus ad potestates: potestates ad virtutes: ꝛtutes ad dominatiōes: dñationes ad thronos: throni ad cherubin: cherubin ad seraphin: fm obedientie ꝛ illuminationis ordinē ordinant. Et ipsa multitudo angeloꝝ que in quolibꝫ est agmine: ad vnā ꝑsonā q̄ in ipso preminet: adunat. Et subdit Alber. Ordo celi vocat: qꝛ oīs ordo relatio est multoꝝ in gradib⁹ differentiū ad vnū. Oim aūt boꝝ graduū tā multipliciter differentiū varietas ad vnū consummat deū: olm principiū atqꝫ finem. Hinc Job. xxxviij. Nunqd nosti ordinē celi: ꝛ rōnē ei⁹ ponces in terra? Hoc ipm in naturis ostēditur: nā multi rami culi ad virgas: multe virge ad ramū: multi rami ad stipitē: multi stipites ad radicē: q̄ vna est: infigūtur: vt oīa socia fiant ꝛ participia virtutis q̄ est in radice. Apostolus ad Ro. xj. Socius radicis ꝛ pinguedinis oliue fact⁹ es. Sic multe gratie vnā sequuntur. Sic multa mēbra in corpore vnius capitis percipiūt beneficia. Sicut enim multa mēbra in vno corpore habemus: oīa aūt mēbra non eundē actum habent. Ita multi vnum corpus sumus in christo. Patet quoqꝫ hic ordo in christi operibus: in quibus exēplificatur: qꝛ christi opus est semp in vnū colligere dispersa: sicut e regione diaboli opus est dispergere adunata. Hinc Joā. x. fiet vnum ouile ꝛ vnus pastor ouiū: ꝛ Mat. xij. Qui non congregat mecum dispergit: ꝛ q̄ non est

Mat. xxiiij.
j. Joan. iiij.
Act. iiij.
Albertus.
Job. xxxviij.
Ad Ro. xj.
j. Cor. xij. Ordo ecclesie sic ds esse debeat.
Joan. x.
Mat. xij.

mecũ cõtra me eſt. In diuinis quoqꝫ legibus pre
cipitur: ꝙ ſicut dicit beatus Dionyſius ca.iiij. de
ecle. hierarch. Lex diuinitatis eſt ꝑ ꝓma media:
ꝑ media vltima reducere. Talis aũt reductio vlti
morũ ad prima per media: nõ põt eſſe niſi in ordi
ne ad vnum primum: vt ſicut eſt deſcenſus illumi
nationum ⁊ chariſmatũ ab vno primo: ſic redu
ctio eſt ad vnũ principium. Hec enĩ lex ſicut ſupe
riora monet ⁊ ligat ad inferiorũ prouidẽtiã ⁊ cu
rã: ita inferiora ligat ad ſuperiorũ obedientiã: vñ
oĩa hoc modo ad inuicẽ ſint cõnexa. ¶ C Demũ
hec ordinis adunatio in toto corpore chriſti my
ſtico obſeruatur. Sicut enĩ vt in Ezech.iiij. ſcribi
tur: octo gradibus aſcendebaꝛ ad diuinitatis tẽ
plũ: ita ⁊ in eccleſia octo gradus ordinati ſũt. Pa
patus: patriarchatus: primatus: archiepiſcopa
tus: prepoſitura: ſub quo archidiaconat⁹ cõpꝛe
henditur: decanat⁹ ⁊ parochialis cura: omnia ad
vnũ rediguntur q̃ petri clauibus cõmittũtur: vñ
Matth.xvi. Tibi dabo claues regni celoꝝ: qđcũ
qꝫ ligaueris ſup terrã: erit ligatum ⁊ in celis: ⁊ qđ
cũqꝫ ſolueris ſup terrã: erit ſolutum ⁊ in celis. Et
porte inferi nõ preualebũt aduerſus eã. Ecce ce
lũ imminet clauibus: qꝛ claues celi appellantur
Terra clauibus ſubiicitꝛ: qꝛ quicquid in terris li
gãt ⁊ ſoluunt corã deo ligatũ ⁊ ſolutũ reputatur.
Infernus ↄprehẽditur ſub poteſtate: qꝛ nõ preua
let tenere quẽꝫ clauis voluerit eruere. Hec claues
vni ↄmittuntur: vt plenitudo ptãtis in vno oſtẽ
daꝛ: ⁊ in alios ab illo (ſm ꝙ in partem ſolicitudi
nis vocanꝛ) deriuenꝛ: vñ Eſa.xxij. de chriſto ⁊ ei⁹
vicario ſummo pontifice dicitꝛ: ꝑ ꝑſonã eliachim
iuſti deſignatũ. Uocabo ſeruũ meum eliachim:
et erit quaſi pater habitantib⁹ hierl̃m: et domui
iuda: ⁊ dabo clauẽ dom⁹ dauid ſup humerũ eius
⁊ aperiet: ⁊ non erit q̃ claudat: ⁊ claudet: ⁊ nõ erit
q̃ aperiat. Et figã illũ paxillũ in loco fideli: ⁊ erit
in ſoliũ glorie domus patris ſui: ⁊ ſuſpendã ſuper
eũ oẽm gloriã domus patris ſui. Paxillus dicitꝛ
ſm expoſitionẽ Alber. qꝛ ſibi imminet totũ eccle
ſie tabernaculũ. Gloria aũt tota nõ eſſet ſuſpẽſa
in eo: niſi in diſpoſitione patrocinio et regimine
haberet omnẽ gloriã eccleſie que eſt domus dei
patris ſui. Demum ſuperbenedicta trinitas hũc
cuſtodit adunationis ordinẽ: i qua pater ordine
nature ⁊ originis ꝓncipiũ eſt totius diuinitatis.
Filius a patre ſolo per generationem: ſpirituſſan
ctus a patre ⁊ filio per ↄmunem patris ⁊ filij ſpi
rationẽ oĩa acceperunt: ſic ergo in diuinis ſtatur
ad vnũ primũ. Hec Alber. Sequitꝛ. Et regere: ſm
eundẽ. Regere eſt regulis legalibus et canonicis
vnũquẽqꝫ in expletionem ſui officij dirigere. ps.
xliiij. Uirga directionis virga regni tui. In virga
ſignificaꝛ regiminis poteſtas: in virge rectitudi
ne ꝓcepta principalia legalia: quib⁹ eſt regendũ.
Unde cũ dñs mitteret moyſen ad regendũ dixit.
Uirgã hanc tolles in manu tua: in qua facturus
es ſigna. Exod.iiij. ¶ D Hec igitur quatuor que
oramus: pacificare: cuſtodire: adunare et regere
ſic diuerſificanꝛ: vt duo accipianꝛ ſm receſſum a
malo: ⁊ duo ſm acceſſum ad bonũ. Scđm receſ
ſũ a malo dupliciter. Eſt enĩ malũ eccleſie extrin
ſecus adueniẽs ⁊ impugnãs: ⁊ eſt malũ extrinſec⁹
ſurgẽs: bonũ adimẽs. Cõtra malum extrinſecus
impugnãs ecclie trãquillitatẽ: petimus pacifica
tionẽ: vt abſqꝫ vllo terrore vitã in ſilentio trãſigẽ
tes optata cũctis mortalib⁹ pace fruanꝛ. Contra
malũ intrinſec⁹ ſurgẽs petim⁹ eccleſie cuſtodiã:
hoc enĩ malũ peccatũ eſt: a quo nos cuſtodire ꝑ
gratiã oramus: ne in eccleſia pctã ⁊ vitia inuale
ſcãt. Alia duo q̃ petim⁹ in ordine ad bonũ: reſpi

Dionyſius

Octo gra dus i eccle ſia ordina ti ſunt.

Mat.xvi.

Eſa.xxij.

Pater ẽ ꝓn cipiũ diui nitatis.

Ps.xliiij.

ciũt aut bonũ ecclie: aut bonũ perſone. Quoad
primũ dr adunare: qꝛ bonũ eccleſie non ꝑcipitur
niſi in adunatione cũ mẽbris ecclie. Quoad ſcđꝫ
dicitꝛ: ⁊ regere: qꝛ bonũ ꝑſone eſt vt q̃libet ↄgruo
regimine tẽdat in bonũ ꝓpriũ ⁊ perſonale. Hinc
Apocalip.cap.vij. Agn⁹ dei reget illos ⁊ deducet
ad vite fontes aquarũ. Hec aũt omnia ſm ordi
nẽ a capite deſcẽdũt in corp⁹: qꝛ pacificatio eccle
ſie eſt in prelatis ſic ab incurſu malorum eccleſiã
preſeruantibus: ⁊ ideo murum ſe debent ponere
pro ecclia: ⁊ in ſe ſuſcipere ictus ⁊ inſultus hoſtiũ
Sic dicitur Joannis.x. Bonus paſtor alam ſuã
ponit pro ouibus ſuis. Hinc dñs quibuſdã deſi
dioſis improperat illud Ezechielis.xiij. capite.
Nõ aſcendiſtis ex aduerſo: neqꝫ oppoſuiſtis vos
murũ pro domo iſrael. Similiter ad prelatos re
ferꝛ cuſtodia: qꝛ ipſi ſunt cuſtodes ecclie. Sic dr
Eſa.lxij. Sup muros tuos conſtitui cuſtodes: to
ta die ⁊ tota nocte in ꝑpetuũ nõ tacebũt. Aduna
tio etiã in ipſis reperitꝛ: qꝛ ab ipſis profluũt cha
riſmata ⁊ dona: quibus adinuicẽ ecclie membra
adunanꝛ: vñ ad Ephe.iiij. Soliciti ſeruare vnita
tẽ ſpũs in vinculo pacis. Regimen quoqꝫ ecclie
in ipſorũ eſt manibus: vñ dictũ eſt eis Act.xx. At
tẽdite vobis et vniuerſo gregi: in q̃ vos ſpũſſctũs
poſuit epõs regere eccleſiã dei: quã acq̃ſiuit ſan
guine ſuo. ¶ E Orantes autẽ dicim⁹. Digneris.
Qꝛ dignationis eſt qđ dñs facit: non nñi meriti.
Digneris itaqꝫ. i. dignũ iudices eccleſiã tuã ſan
ctã pacificare: cuſtodire: adunare ⁊ regere: qꝛ ni
hil fieri dignum eſt: niſi qđ de tua benignitate et
miſericordi volũtate dignũ iudicare volueris: ne
qꝫ enĩ qꝛ bonũ aut iuſtũ eſt aliq̃d ipm deus vult:
ſed qꝛ de⁹ vult: ideo bonũ eſt ⁊ iuſtũ. Uoĩũtas nã
qꝫ diuina nõ ex nr̃a bonitate: ſed ex diuina volũ
tate bonitas nr̃a pẽdet: nec aliq̃d bonũ: niſi qꝛ a
deo ſit acceptũ. Ratio aũt quare ſic vel acceptat
aliqua diuina volũtas: non eſt bonitas preſup
poſita in obiectis quibuſcunqꝫ alijs a ſe deo: ſed
rõ eſt in ipſa ſola diuina voluntate: qꝛ enĩ ipſe ac
ceptat aliqua in tali gradu: ideo ſunt bona in ta
li gradu: ⁊ nõ econuerſo. Nã ſicut volũtas diuina
eſt cauſa oĩm vt ſint: ita etiã cauſa electoꝝ vt ſuis
donis digni ſint: vt ita nihil ſit qđ non de interio
ri inuiſibili atqꝫ intelligibili aula ſummi impe
ratoris egrediatur ſm ineffabilẽ iuſticiã: non no
ſtrã: ſed ſuã vt dicit Aug.iij. de trini.c.iiij. Nõ er
go niſi volũtas cã prima eſt ſanitatis ⁊ egritudi
nis: premioꝝ atqꝫ penarũ: gratiarũ ⁊ retributio
nũ. Ideo petim⁹ vt non ꝓpter nr̃as iuſticias: ſed
ſuã bonitatẽ eccliam ſuã pacificet ⁊c.: qđ innuit
verbum. Digneris. ¶ F Sequitꝛ. Toto orbe terra
rũ: ſupple diffuſam. Uocata ſiq̃dẽ eſt ecclia de oĩ
bus finibus terraꝝ: qđ ſignatũ eſt Act.ij. Qm̃ cũ
apli inceperũt euãgeliũ xp̃i ꝓdicare: loquebanꝛ
oĩm linguis. Erant enim in hieruſalẽ habitãtes
viri iudei: ⁊ ex omni natione que ſub celo eſt: qui
bus oĩbus predicabant apoſtoli linguis ſuis. Et
hoc eſt qđ de chriſto capite eccleſie loquitur dñs
per Eſa.xlix. Dedi te in lucẽ gentium: vt ſis ſalus
mea vſqꝫ ad vltimũ terre. De hoc etiã ꝓphetatũ
eſt per Eſa.ij. dicentem. Et veniẽt ppl̃i multi ⁊ di
cent. Uenite aſcendam⁹ in montẽ dñi: ⁊ in domũ
dei iacob ingrediamur. i. in eccleſiã: ⁊ oſtẽdet no
bis viam ſuam ⁊ ambulabimus in ea. Et hoc eſt
quod in euangelio ait Mat.viij. Multi ab orien
te ⁊ occidente: id eſt ex omni tribu ⁊ gente veniẽt.
Et in ps. Omnes gentes quaſcũqꝫ feciſti veniẽt
⁊ adorabũt corã te dñe. Quod vt verũ fieret: pre
cepit chriſtus aplis dicens. Euntes in vniuerſũ
mundũ: docete oẽs gentes: ⁊ ꝓdicate euangeliũ
omni

Apo.vij.

Joan.x.

Eze.xiij.ca.

Eſa.lxij.

Ad eph.iiij

Act.xx.

Eſa.xlix.

Mat.viij.

omni creature. Quod ꝛ fideliter impleuerũt: ſm
ꝙ de ipſis predictũ fuerat. In omnez terrã exiuit
ſonus eoꝝ: ꝛ in fines orbis terre verba eoꝝ. Pro
pter qꝺ ꝛ dñs Act.i. querentibus de reſtitutione
regni iſrael: reſpõdens ſubiecit. Uos eritis mihi
teſtes in hieruſalem et in omni iudea ꝛ ſamaria
vſqꝫ ad vltimũ terre. Sic ergo impleta eſt promiſ
ſio abrae fidelis. Gen.xvii. Eris pater multarum
gentiũ. Quoniã eius fides dilatata eſt per totuz
orbẽ: ita vt ꝛ nos ipſi de gentibus ad fidẽ ipſi⁹ vo
cati ſumus: dicẽte apoſtolo. Sic ergo vos xpi: er
go ſemen abrae eſtis. Gal.iii. Sic verificatuz eſt
illud Eſa.lxi. Uidebunt gentes iuſtũ tuũ: et cun
cti reges inclytũ tuũ.i. filiũ dei: quẽ abraã futu-
rum credidit: ꝛ credendo fidei oculis vidit: ſm il
lud Jo.viii. Abraã exultauit vt videret diẽ meũ:
vidit ꝛ gauiſus eſt. Ex quibus ſatis patet eccle-
ſiam chriſti toto orbe diffuſam. Hinc et beatus
Greg. parabolã Mat.xiii. de ſagena miſſa in ma
re: de eccleſia exponit: que ex omni genere piſciũ
ideſt ex omni natione ꝛ tribu hominis cõgrega-
tur. Sic in cantico beatoꝝ Amb. ꝛ Augu. dicit.
Te per orbẽ terraꝝ ſancta confitet eccleſia. ¶ Ex
quibus ſolui poteſt quorũdã queſtio. Quid erit:
et quid eſt de omnibus habitãtibus in finib⁹ ter
re: aut inſulis maris: viuentibus ſm dictamẽ na
turalis rationis: ad quos fides chriſti nõ perue
nit: damnabunt illi vel ſaluabunt? Patet ex pre-
miſſis: qꝛ eccleſia toto orbe terrarum diffuſa eſt:
vel ſm inhabitationẽ fideliũ: vel fidei ꝑpalatio-
nẽ. Hinc venerabilis Hugo de ſacramẽtis par-
te.vi.c.v.lib.ii. ait. Ego vel neminẽ talẽ eſſe: vel ſi
forte aliquis eſt: ſi eius culpa nõ obſtitiſſet: audi
re aut ſcire potuiſſe ac debuiſſe ſine cunctatione
affirmo: maxime cũ ſcriptura dicat. In omnẽ ter
ram exiuit ſonus eoꝝ. In omni terra quidem vel
auditi ſunt: contẽptores dãnabũtur. Uel auditi
nõ ſunt pro culpa ſua: ꝛ ignorãtes ignorantur et
nõ ſaluantur. ¶ Dñs armicanus primas hiber-
nie dicit. Poſito ꝙ tales eſſent: qꝺ non eſt veriſi
mile: nõ arctant lege chriſti: ꝛ excuſant per igno-
rantiã: ne ſcilicet peccẽt nouo peccato per nõ re
ceptionẽ baptiſmi ꝛ ſimiliũ tamẽ penam legis in
ſte ſubire cogunt: que eſt ꝑpter trãſgreſſionẽ pri
moꝝ parentũ: ſeparant a perpetua viſione dei: ſi
cut paruuli decedẽtes ante ſuſceptionem baptiſ
mi. Uerũ poteſt dici ꝙ cũ deus nõ deficit homi-
ni in neceſſariis ad ſalutem ſi fuerit aliquis talis
bene vtens naturalibus: et faciẽs quod in ſe eſt:
ad cognoſcendã viã iuſtitie ꝛ ſalutis aut per im-
mediatã internãqꝫ ſpiritusſancti illuminationẽ:
aut per alicuius inſtructis adhibitionẽ pandet
huiuſcemodi via ſalutis: etiam ſi inter infideles
cõſtitutus fuerit. Cuius rei teſtis eſt corneli⁹ cen
turio Act.x. ꝛ eunuchus cãdacis regine Act.viii.
Ad quoꝝ primum miſſus fuit petrus apoſtolus.
Ad ſecundũ Philippus diaconus. Hiſtorie no-
te ſunt. Teſtis eſt et barbara virgo ꝛ martyr: que
incluſa a patre in turri illuminata eſt: ꝛ btã chri-
ſtina a dño miraculoſe baptizata: vt hiſtorie te-
ſtant. Huius ſentẽtie eſt cãcel. parrhi. gerſ. cum
pleriſqꝫ alijs. ¶ G Una cũ famulo tuo papa no
ſtro ꝛ antiſtite noſtro. N. Et rege noſtro. N. Iſta
eſt ſecũda pars partis ſecũde prime partis prin
cipalis: in qua poſtqꝫ ſacerdos petijt ſacrificium
acceptari ꝛ benedici ꝓ tota eccleſia generaliter:
petit acceptari ꝛ benedici ꝓ ſummis eccleſie hie
rarchis ꝛ capitibus ſpecialiter: vnde dicit. Peti
mus acceptari hec noſtra ſacrificia: pro eccleſia
tua: vna cuz famulo tuo papa noſtro. N. Una.i.
ſimul vel pariter: ꝛ eſt aduerbiũ cõgregãdi: ꝛ no-
tat in preſenti aſſociationẽ capitis cuz corpore.
Papa enim caput eſt eccleſie laicẽ vicariũ et mi-
niſteriale: vt infra dicet. Petit ergo ſacerdos ac-
cepta haberi hec ſacrificia pro eccleſia ꝛ papa .i.
pro corpore ꝛ capite myſticis. ¶ Nomẽ papa in
ſcripturis nõ inuenit: ſed ſumptũ dicit ab inter-
iectione pape: que admirationis affectũ impor-
tat: vnde eis proprie conuenit ꝛ attribuit: qui in
cõuerſatione ſunt admirabiles vita ſanctitate ꝛ
doctrina: ad quẽ ſenſum dñs ieſus chriſt⁹ noſter
ſummus eſt papa: de quo ſcribit Eſa.ix. Et voca-
bitur nomen eius admirabilis. Sic olim oẽs epi
vite pollẽtes ſanctitate: pape ſunt vocati. Unde
beatus Hiero. in epiſtolis ad Augu. ſcribẽs ait.
Dño vere ſancto ꝛ beatiſſimo pape Auguſtino.
Sic auguſtinus ad paulinum: libros beatiſſimi
pape Aurelij epiſcopi. Et bonifacius comes ad
Aug. Ora venerabilis papa: vt talis de inimicis
vltio ſepe ꝓcedat. Et tamẽ neqꝫ Augu. neqꝫ Au-
relius fuit epiſcopus romanus: ſic refertur gre-
cos cũctos preſbyteros papas nominare. Nũc
vero nomen papa ſoli romano attribuit pontifi
ci: qui dicit papa: quaſi pater patrũ.i. epiſcopoꝝ
ꝛ ſacerdotũ: qui iure patres appellant.xcvi. diſt.
ca. In ſcripturis.ꝛ.c. ſeq. Quis dubitat: vbi dicit
Greg. ad hermannũ metẽſem epiſcopum. Quis
dubitat ſacerdotes chriſti: regũ ꝛ principum om
niumqꝫ fideliũ patres ꝛ magiſtros cenſeri. Item
theleſphorus papa.vi.q.i. ſacerdotes. Omnes qͥ
aduerſus patres.i. ſacerdotes armant: infames
eſſe cenſemus. Patres enim oẽs.i. ſacerdotes ve
nerandi ſunt nõ reſpuẽdi aut infamandi. Refert
etiã Euſebius ceſariẽſis ꝙ excellẽtia romani im
perij extulit papatũ romani pontificis ſup alias
pro eo ꝙ diſt.xcvi.c. Conſtantinus.ii. legit. Con-
ſtantinus imperator quarta die ſui baptiſmi pri
uilegiũ romane eccleſie põtifici contulit: vt in to
to orbe terrarũ pontifices ꝛ ſacerdotes ita hunc
caput habeant ſicut iudices regẽ. Quod etiã po
ſterius cõfirmatũ eſt per cõciliũ generale. Unde
idem Ceſarienſis. Nicena (inquit) ſynodus hoc
contulit priuilegiũ romano pontifici: vt ſicut ro
manoꝝ rex auguſtus pre ceteris appellat: ita ro-
manus põtifex pre ceteris epiſcopis papa velut
principalis pater vocaret. ¶ I Et recte quidem
papa.i. pater principalis: qꝛ caput eſt fidelium ꝛ
totius eccleſie militãtis.xxii.di. ſacroſancta. Pe
trus dictus eſt cephas ꝛ caput: eo ꝙ principatuz
teneret apoſtolatus. Non autẽ tantũ conſtanti
ni ordinatione: neqꝫ patruz: ſed diuina: romana
eccleſia primatũ obtinuit. Unde in eodẽ canone
ſacroſancta: dicit Anacletus qui fuit quart⁹ poſt
beatũ petrũ ſucceſſor beati Clementis: qui ſedit
anno dñi.ciiii. ꝛ ita lõge preceſſit conſtantinum.
Sacroſancta romana ꝛ apoſtolica eccleſia non
ab apoſtolis: ſed ab ipſo dño et ſaluatore noſtro
primatũ obtinuit: ſicut beato petro apoſtolo di
xit. Tu es petrus ꝛ ſuper hãc petrã ꝛc. Et ſequit.
Hec vero apoſtolica ſedes caput ꝛ cardo (vt pre
fatũ eſt) a dño: ꝛ nõ ab alijs cõſtituta eſt. Et ſicut
cardine oſtiũ regit: ſic huius apoſtolice ſedis au
toritate omnes eccleſie dño diſponẽte reguntur.
Hinc.vii.q.i. mutationes. Antherius papa de
beato Petro loquẽs ait. Petrus ſanctus magi-
ſter noſter ꝛ ꝑnceps apoſtoloꝝ. Leo papa.xxiiii.
q.i. cũ beatiſſimus. Cum beatiſſimus Petr⁹ apo
ſtolus a dño acceperit principatũ. Unde et bea-
tus Diony. in li. de diuinis no.c.iii. ipſum vocat
verticẽ.i. capitaneũ. Uel ſm aliã trãſlationẽ. Pe
trus ſupremũ decus ꝛ antiquiſſimũ theologorũ
culmẽ. Et in libello quẽ ſcripſerat de morte apo-

Marginalia: Act.xvii. — Queſtio. — Hugo. — Nomẽ papa ab interiectione pape ſumptũ dicitur. — Eſaie.ix. — Hierony. — Omnes epiſcopi vite ſanctitate pollentes ſunt vocati pape.

stolorum Pe. et Pau. dicit. Cum separarentur ab inuicem ducti ad supplicia: paulus petrū alloquitur in hec verba. Pax tecū fundamentū ecclesiarū / pastor omiū et agnorum christi. Item marcellus papa. xxiiij. q. j. Rogamus ait. Rogamus vos fratres dilectissimi: vt nō aliud doceatis neque sentiatis: quam quod a petro et reliquis apostolis atque patribus accepistis: ipse enim est caput totius ecclesie. Et beatus Aug. li. ij. de vnico baptismo. Puto quod sine vlla sui cōtumelia / cyprianus episcopus petro apostolo cōparatur: quantū attinet ad martyrij coronā. Ceterū magis vereri debeo ne in petrum cōtumeliosus existā. Quis enim nescit illū apostolatus principatu cuilibet episcopatui preferendū: sed etsi distat cathedrarū gratia: vna tamen est martyrium gloria. Et ponit. ij. q. vij. puto.

Augu.

¶ Ex omnibus his patet petrum fuisse caput ecclesie: et primatū inter omnes tenuisse. Cum autē quilibet papa canonice intrans successor sit petri: sequitur quod quilibet talis omnē dignitatē: et auctoritatē et principalitatē habeat quā habuit petrus. Is enim qui in ius succedit alterius: eo iure quo ille vti debet. de reg. iur. Is qui. li. vj. Nam si minus haberet quam primus: nō esset vera successio: vt arguit glo. in casu simili in. c. cum omnes. de cōstitutionibus. Et per cōsequēs etiam nunc papa caput est ecclesie et hierarcha summus sicut fuit petrus tempore apostolorum: etsi modo nō refulgeat his virtutibus: quibus petrus ceteros precellebat. ¶ R Beatus siquidē petrus nō modo officij dignitate verūetiā virtutū excellētia prestabat: fide scilicet humilitate et charitate. Nam propter fidei eminentiā: que fundamentum est ecclesie: et totius spiritualis edificij: petro datū est: vt ad questionē fidei de christo pro omnibus respōderet: dicēs ad Christū. Tu es christus filius dei viui. Ex qua fide arras accepit prefecture ecclesie: dicēte ei dño. Et ego dico tibi quia tu es petrus: et super hāc petrā edificabo ecclesiā meā. Et iterum. Et ego pro te rogaui vt nō deficiat fides tua: et tu aliquādo cōuersus: cōfirma fratres tuos per predicationē videlicet et doctrinam vere fidei et euangelij. Precellens humilitas claruit: cū correptionē pauli qui ipso fuit inferior et in faciem ei restitit: patiēter et humiliter tolerauit. ad Gal. ij. Patet et ex sua perfectione super ceteros a christo: qui eos nouit qui se humiliāt exaltare. Charitatis excellētia patet ex feruore operū siue vigilantia et discursu pro lucrifactione animarū: vt tradit actuū historia. Patet etiā ex christi questione eiusque responsione: cū enim quereret Christus. Simon Joānis diligis me plus his. Respōdet. Tu scis domine quia amo te. Post quā responsionē tertio datā: statim dñs sibi pascēdas commisit oues. Vñ patet dignitas petri: nedū ex prelatione qua factus est caput ecclesie: sed etiā ex virtutū excellētia: et christi dñi imitatione singulari. In quo vtinam haberet tot imitatores: quot habere sui principatus et officij cernitur appetitores. Lōge alij mores: aliaque pōpe videntur in successoribus: quam in petro: cuius successione gratulantur. De quo ad eugeniū papam beatus Ber. in li. de cōsideratione ita scribit. Inter hec tu pastor procedis deauratus tam multa circundatus varietate: oues quid capiunt? Si auderē dicere: demonū plus quam ouium pascua hec sunt. Et post pauca. Petrus hic est qui noscitur processisse nō gemmis ornatus vel sericis: nō tectus auro: aut vectus equo albo: nec stipatus milite: nec circūstrepentibus ministris: absque tamē his credidit satis posse implere mandatum Christi salutare. Si amas me pasce oues meas. In his nō successisti petro: sed cōstantino. Hec ille. ¶ L Uerūtamē etsi papa tanquam homo viator nondū in gratia cōfirmatus quādoque deuiat: quoniā teste Chry. non loca hominē sanctificāt: sed homo locū. xl. dist. Multi. Neque sanctorum filij sunt qui tenēt loca sanctorum: vt ait Hiero. eadē dist. nō est. et Greg. anastasio presbytero. Non loca vel ordines creatori nostro nos proximos faciūt: sed nos aut merita bona cōiungunt aut mala disiungūt. ea. dist. nō loca. Non tamē capitis dignitatē amittit: nisi in heresim lapsus extra ecclesiam fieret. ea. dist. si papa. In quo casu licet heresim pertinaciter defendēs non esset caput ecclesie: nihilominus non esset ecclesia sine capite: quoniā verum caput ecclesie christus est: ait apostolus ad Ephes. j. Ipsum dedit caput super omnē ecclesiā: que est corpus eius. Item. c. v. Christus caput est ecclesie: ipse saluator corporis eius. Itē ad Col. j. Ipse est caput corporis ecclesie. Caput mysticū sicut corpus mysticū est ecclesia propter similitudines repertas in corpore vero: quas exprimit apls. j. Cor. xij. Possumus igitur considerare in capite: scilicet ordinē: perfectionē et virtutem. Ordinē: quia caput est prima pars hominis: et inde est quod omne principiū consueuit dici caput: secundum illud Ezechie. xvj. Ad omne caput vie edificasti signū prostitutionis tue. Perfectionē: quia in capite vigent omnes sensus interiores et exteriores: cū in ceteris mēbris solus sit sensus tactus. Et inde est quod dicitur Esa. ix. Longeuus et honorabilis ipse est caput. Uirtutē: quia ceterorum virtus et motus est a capite: propter virtutē sensitiuam et motiuā ibi dominantē: propter quod et populi rector caput eius dicitur: secundum illud. j. Reg. xv. Cum esses paruulus in oculis tuis: caput in tribubus factus es. He capitis conditiones christo vere competunt respectu ecclesie corporis eius propter quod nomen capitis cōgrue ad ipsum translatū est: habet enim ordinem eminētie. Unde de ipso dicitur in ps. Ego primogenitū ponam illū excelsum pre regibus terre. Et vere primus et excelsus: quia omnes alij gratiam receperūt per respectū ad gratiam suam. Hinc ad Rom. viij. Quos prescivit hos et predestinauit conformes fieri imaginis filij sui: vt sit ipse primogenitus in multis fratribus suis. Secundo habet perfectionē quantū ad plenitudinē omniū gratiarū: secundum illud Joā. j. Uidimus gloriā eius: gloriā quasi vnigeniti a patre plenū gratie et veritatis. Tertio virtutem habet influendi gratiam in mēbra ecclesie corporis sui: nam de plenitudine eius omnes accepimus. Joā. j. Quippe secundum diuinitatem ipse est auctor gratie: fidei: ceterorumque donorum spiritualiū: que influit et causat effectiue principaliter in nobis in participatione sacramentorum: secundū humanitatem vero causa est meritoria eorundem. Nam propter passionem: quam sua sponte secūdum humanitatem subijt: deus pater statuit hec dona conferre hominibus: que principia sunt sensus et motus operationum spiritualium et vitalium in recipientibus ea. Et propter influxū bonorum donorum a christo in membra ecclesie: christus dicitur caput ecclesie: nō per proprietatem: sed per similitudinē capitis naturalis. ¶ M Papa etiam est caput ecclesie secundum predicta propter cōformes similitudines: licet multum differenter a christo. ¶ Primo propter ordinem et propinquitatem ad deum ratione officij: quia ipse summus est hierarcha in ecclesia: ad quem stat et reducitur tanquam in suū principiū omnis ordo ecclesiasticus: vt dicit Innocen. tertius in ca. Solite. de maio. et obe.

Attendant hec qui nostro tempore summis pontificibus detrahunt.

Papa caput est ecclesie.

Mat. xvj.

Luce. xxij.

Bernar.

Ad ephe. j.

Ezech. xvj.

Esaie. ix.

j. Reg. xv.

Papa caput est ecclesie.

et obe. Papam in petro omnibus prefecit: constituens eũ pastorẽ oniũ suaꝝ generalẽ: non discernẽs has oues ab illis: cuz dixit. Pasce oues meas. i. sm Chrysosto. loco mei prepositus ꝛ caput esto fratrum: vt ipsi te in locũ meũ assumentes vbiqz terrarũ te in throno sedẽtẽ predicent ꝛ confirment. ¶ Scḋo caput est ꝑpter pfectionẽ accepte potestatis que sm sui plenitudinem in ipso residet vt in capite: sicut ꝛ in Petro papa pꝛio: cui dn̄s tãq̃ eterne vite clauigero terreni simul ꝛ celestis imperij iura cõmisit: vt habet di. xxij. oẽs. De quo Chryso. sup Mat. Filius: q̃ patris est ꝛ ipsius filij ptãtem petro vbiqz terrarũ cõmisit: ꝛ homini mortali oẽm autoritatẽ dedit: vt ecclesiã vbiqz terraꝝ amplificet. Uñ ꝛ ecclesia de ipso canit. Tu es pastor oniũ pꝛiceps aploꝝ. Plenitudo aũt ptãtis petro collata trãsit in successores. ¶ Dicit etiã tertio caput ꝑpter virtutem influxiuã: dependet siquidẽ ab eo totus ordo ecclesiasticus: vt dictũ est: in dispositione ministrorum ecclesie: ꝛ ab ipso fluit mediate vel immediate omnis potestas spũalis: siue in ꝑlatis maioribus: siue in simplicibus presbyteris: vnde Leo papa dist. xix. ita dn̄s. dicit. Ita dn̄s ptãtem clauiuz ad oim aploꝝ officiũ pertinere voluit: vt in beatissimo Petro oim aploꝝ summo: huius muneris sacramẽtũ ꝑncipaliter collocaret: vt ab ipso quasi a quodã capite: dona sua velut in corpus omne diffunderet: vt exortẽ intelligeret se diuini misterij esse: qui ausus fuisset a petri soliditate recedere: hũc em̄ in cõsortiũ indiuidue vnitatis assumptuz id qḋ ipse erat dn̄s voluit nolari: dicendo. Tu es petrus ꝛ sup hanc petram edificabo ecclesiã meã: vt eterni templi edificatio mirabili munere gr̃e dei in petri soliditate cõsisteret. ¶ M. Magna autẽ est huius capitis a ꝑmo capite differẽtia: qꝛ xp̄s caput est ecclesie sm omne tp̄s preteritũ: presens ꝛ futurũ quia oẽs quicũqz saluati sunt: qui saluantur: et qui saluabunt: in xp̄i noie salutẽ pcipiunt: quia nõ est aliud nomẽ sub celo datũ hominibus in quo oporteat saluos fieri: q̃ in noie iesu: vt ait Pe. Papa aũt est caput ecclesie sm tẽpus determinatũ: scz sm tp̄s sui pontificatus. Unde scribit de sacerdotib9 ꝛ cõfessoribus: in quib9 ꝛ summus sacerdos cõprehẽdit. Plures facti sunt sacerdotes: idcirco q̄ morte ꝓhiberent permanere. Iesus aũt in eo q̄ maneat in eternũ: sempiternũ habet sacerdotiuz: vñ in ps. Tu es sacerdos in eternuz. Christus quoqz caput est ecclesie sm omnẽ statum: vie scz patrie: militantis ecclesie ꝛ triũphãtis: qꝛ datũ est ei nomẽ qḋ est super omne nomẽ. In quo flectat omne genu celestiũ terrestriũ ꝛ infernoꝝ. Papa autẽ caput est ecclesie sm determinatũ statũ: presentis scz peregrinationis ꝛ vie. Uñ dictũ est ei. Quodcũqz ligaueris super terrã: vt intelligatur pape ptãs ad viatores in terris consistẽtes limitata. ¶ Preterea xp̄s caput est ecclesie principale ꝛ primarium: in se omnia dona ꝛ gr̃arũ charismata ↄtinẽs ꝛ propria virtute ꝛ autoritate mẽbra viuificãs: ac motum ꝛ sensus spũales influens. Papa ṽo caput est ecclesie secũdariũ ministeriale ꝛ vicariũ nõnũq̃ virtutibus gr̃a ꝛ donis vacuum. Neqz em̄ ipse influit vitã spũalez in membra: neqz ipse dat membris sensum ꝛ motum nisi vt minister ꝛ vicarius xp̄i. Propterqḋ dicit apl's. ij. Coꝛ. v. Pro christo legatione fungimur tanq̃ deo exhortante per nos. ¶ O Et per hoc patet q̄ ecclesia nõ est monstruosa ꝛ biceps seu bicapitalis: quia nõ habet duo capita ex equo ꝛ principalia: sz vnuz principale: ꝛ aliud vicẽ eius tenens: qḋ nullam inducit monstruositatem. Sunt em̄ tanq̃ vnuz caput: inquãtum caput principale agit per papam tanq̃ per vicarium ꝛ vicẽ suam sua cõmissione tenentẽ: sicut rex iturus in regionem longinquam regit per gubernatorem: ꝛ episcop9 in casu per coadiutorem. Patet etiã q̄ ecclesia per mortem pape nõ est acephala: nec vero suo spõso viduata. Non em̄ deserit ecclesiã suaꝫ christ9 cui suam inseparabilẽ promisit presentiã Mat. vlti. dicens Ego vobiscum sum omnib9 diebus vsqz ad consummationem seculi. Huius autem famulum ꝛ ministrum recognoscit se papa: immo ꝛ seruorum eius: dum in bullis suis se scribit seruus seruorum dei. Et in altaris officio pro eo orantes dicimus. Una cũ famulo tuo papa nr̃o Pro hoc ergo famulo christi: ꝛ vicario eius: per quem ecclesiam suã regit ꝛ dirigit tanq̃ pro homine errare potente oramus: et rationabiliter. Nam vt docet beatus Bonifacius martyr: pro eius perpetuo statu vniuersitas fidelium tanto instantius orat: quãto suam salutem post deum ex illius incolumitate animi aduertit propensius dependere: vt habet distin xl. si papa. Oramus ergo pro papa: vt a peccatis ꝛ erroribus: q̃ tanq̃ membris capitis infirmitas ecclesie maxime nocent: misericorditer preseruetur: vt quoqz iuxta diuine legis sanctionem: ꝛ naturalis iuris equitatem suscepta vtatur potestate: non in destructionẽ: sed edificationem ecclesie: paretqz dn̄o suo regimine plebẽ perfectam. Et sequitur. ✠ Papa nostro. N. Per qḋ intelligi datur: q̄ celebrans orans pro papa: nomen eius debet exp̄mere: vnde dicit Pelagius papa allegante Alber. Ab vniuersi orbis communione sunt separati: qui qualibet dissensione inter sacra mysteria apostolici pontificis nomen sm consuetudinem nõ frequẽtant. Debent ergo celebrãtes nominare modo innocentium: qui diuina prouidẽtia apicẽ apostolatus tenet: dum hec scribimus Hoc autem intelligendum est q̄ nemo celebrãtium ex contemptu nomen pape pretermittere debet: ideo additur: qui qualibet dissensiõe. Si em̄ celebrans nomen pape non crasse ignorauerit: vl' legẽdo canonẽ nõ occurrerit: ꝛ ita pro papa hũc noie sui exp̄ssione orauerit: non estimo illum peccatum incurrere. Nec oportet pro rememoratione noie sacerdotẽ diu tardare: ne cõfusio tediũ: aut scãdalũ in pp'lo oriatur: et ꝓprie mentis distractio causa vitandi maioris periculi caueat. ¶ P Pro rege nr̃o. N. Postq̃ sacerdos in persona ecclesie orauit pro papa: qui est princeps ꝛ supremus in potestate ecclesiastica ꝛ spũali: consequenter orat pro rege qui suprem9 princeps est in potestate terrena ꝛ seculari. Uñ sm Inno. sicut sunt due vite: celestis scz ꝛ terrena: vna qua spũs viuit cũ deo: altera qua ex spũ viuit caro: ꝛ vtraqz nutrit vt possit subsistere: celestis spũalib9 terrena corporalib9. Ita sunt due potestates: ecclesiastica videlicet ꝛ mũdana: vna que moderatur spiritualia: alia q̃ corpalia. Ista per clericos: illa regitur per laicos: et ista vacat celestibus: illa corpalib9. Ista quãtum ad alam: illa quãtum ad corpus. He due potestates duo gladij sunt: de quibus domino apostoli dixerũt Luc. xxij. Domine ecce duo gladij hic. He sunt et duo luminaria magna: que posuit dominus in firmamento celi: hoc est ecclesie. Due scilicet dignitates: pontificalis autoritas ꝛ regalis potestas: vt dicit Innocen. in. c. solite. de maiori. et obediẽtia. Illis duab9 potestatib9 gubernatio ꝛ

Chrys.
Leo papa
Act. iiij.
Heb. vij.
Phil. ij.
Eccl'ia nõ habet duo capita ꝑncipalia ꝛ ex equo.
ij. Coꝛ. x.
✠ Gaufridus bonsfardus. Lz videatur Gabrieli q̄ sacerdos celebrans dz nomẽ pape exp̄mere: fi tñ mihi vr̃ necessariuz nec expediens: qm̃ cũ non sit nisi vnus papa sufficit dicere ꝛ orare mõ supra exp̄sso vna cũ papa nostro: sic em̄ dicẽdo aut orãdo: tãtũ di est: ac si diceret pro papa nr̃o Leone ꝛc. Innocẽ.
Luc. xxij.

regimē mundi est cōmissum. De potestate spiri-
tuali patuit ex v̄bis xp̄i ad petrum. Pasce oues
meas: nō discernēs illas ab istis. De seculari p₃
ex verbis eiusdē cū respōdit iudeis querētibus
vtrum liceret cēsum dare cesari. Reddite q̄ sunt
cesaris: cesari. Ex v̄bis quoq₃ Petri apl̄i. Sub-
diti estote omni humane creature ꝓpter deum:
siue regi quasi precellēti: siue ducib⁹ tanq̄ ab eo
missis ad vindictā malefactorū: laudē v̄o bono
rū. j. Pe. ij. De ambab⁹ simul scribit Gelasi⁹ pa-
pa anastasio impatori. xcvi. dist. duo quippe. di-
cens. Duo quippe sunt impator auguste quib⁹
principaliter hic mūdus regit̄: autoritas sacra
pōtificū: ⁊ regalis p̄tās. In quibus tanto grauı⁹
est pōdus sacerdotū: quāto etiā pro ipsis regib⁹
hominū in diuino sunt reddituri examine rōnē

Augustin⁹

Et bea. Aug. vt hēbet̄. xxiij. q. v. non frustra ait.
Nō frustra instituta sūt p̄tās regalis: ius cogni-
toris: vngule carnificis: arma militis: disciplina
dominātis: seueritas boni patris: habēt omnia
ista modos suos: causas: rōnes: ⁊ vtilitates: hec
cum timent̄: mali coercentur: ⁊ boni quieti inter
malos viuūt. Cui cōcordat Paul⁹ Rom. xiij. di-
cēs p̄tātes seculares esse a deo ad terrorē maloꝝ
⁊ laudē bonoꝝ: vnde ait. Uis nō timere potesta
tem: bonū fac: si aūt malefeceris: time. Non eñ
sine causa gladiū portat. Et beatus Isido. li. iij.

Isido.

sentētiaꝝ suarū. c. liij. Principes seculi nōnunq̄
intra ecclesiam potestatis adepte culmina tenēt
vt per eandem potestatē disciplinā ecclesiasticā
muniāt. Ceterū in ecclesia potestates necessarie
non essent: nisi vt qđ nō preualēt sacerdotes effi
cere per doctrine sermonē: p̄tās hoc impleat per
discipline terrorē. Sepe per regnū terrenū cele-
ste regnū proficit vt qui intra ecclesiā positi con
tra fidem ⁊ disciplinā agūt rigore principū cōte
rantur. Ipsamq₃ disciplinā quā ecclesie vtilitas
exercere nō preualet: ceruicibus superboꝝ p̄tās
principalis imponat. Et sequit̄. Cognoscāt prin
cipes seculi deo debere se rationem reddere pro
pter ecclesiā quā a xp̄o tuēdā suscipiūt. Nā siue
augeatur pax ⁊ disciplina ecclesie per fideles p̄n
cipes: siue soluatur: ille ab eis rationem exigit:
qui eoꝝ p̄tāti suā ecclesiā credit. Hec Isid. ⁊ ha-
betur eadē. q. principes. Ex quibus satis patet
q̄ regis interest: ⁊ secularis p̄tātis ecclesiam in
pace ⁊ tranq̄llitate tutare ⁊ defensare. Et q₂ ec-
clesia defensionē recipit a regia p̄tāte: iure natu
ralis p̄tātis obligatur: vt suffragiū quale potest
maxime sp̄uale: repēdat: qđ facit per sacerdotes
obsecrando vt clementissimus pater accepta ha
beat hec s̄ctā sacrificia pro rege nostro. ¶ Q. Fit
aūt oratio pro dignitate regia post orationē fa-
ctam pro papa: q₂ potestas suprema sacerdota-
lis excedit regiam: antiquitate: dignitate ⁊ vtili-

P̄tās sacerdotalis suprema excedit regiam

tate. Antiquitate: q₂ iubēte deo sacerdotiū insti
tutū est: vt p₃ Exo. xxviij. Post sacerdotiū insti-
tuta est p̄tās regia ad pp̄li petitionē: vt habet̄. j.
Reg. viij. ⁊ ix. ac. xij. c. Cuius regula qua viuere
debet ⁊ regere describit̄ Deut. xvij. Excedit etiā
dignitate: vt supra cū ageretur de dignitate sa-
cerdotali aliqualiter dictum est lec. iiij. Et ex eo
etiam patet quia maior est qui b̄ndicit: ⁊ qui b̄n
dicit̄ minor: s̄m apl̄m ad Heb. vij. Sine vlla cō-
tradictione: qđ minus est a meliori b̄ndicit̄. Rex
aūt in impatorē ꝓmouendus cōsecrat̄: b̄ndicit̄:
vngitur ⁊ coronat̄ a sacerdote supremo papa: vt
p₃ in. c. venerabilem. de electione. Hinc vt dicit
Inno. in. c. solite. de maio. ⁊ obe. allegato. Quāta

Innocē.

est differentia inter solē ⁊ lunā: tanta inter pon-
tifices ⁊ reges cognoscatur. Premisit aūt. Fecit
deus duo magna luminaria in firmamento celi.
Luminare maius vt preesset diei: ⁊ luminare mi
nus vt preesset nocti. Utrunq₃ magnū: sed alte-
rum maius. Ad firmamentū igit̄ celi: hoc ē vlis
ecclesie: fecit de⁹ duo magna luminaria. i. duas
instituit dignitates: qui sunt pontificalis auto-
ritas: et regia p̄tās: sed illa que preest diebus. i.
sp̄ualibus maior est: que v̄o carnalibus: minor.
Hinc ⁊ imperator papā vocat dn̄m: cui vt maio
ri prestat iuramentū. lxiij. di. Tibi dn̄o ioāni pa-
pe. Et caput eidē tanq̄ maiori submittit. dist. ea
dem: valentinianus. Un̄ ⁊ sacerdotes: patres: et
magistri regū ⁊ principū appellant̄. xcvi. dist. qs
dubitat. Propter qđ ⁊ Cōstātin⁹ impator indi-
gnū iudicat sacerdotes iudicare: vt scribit btūs
Grego. mauricio impatori. xj. q. j. sacerdotibus.
Hinc ⁊ impatores xp̄i executiones suas presu-
libus subdere debēt nō preferre. dist. xcvi. si im-
perator. Et papa transfert p̄tātē sup̄mā secula-
rem de gente in gentē: vt in. c. allegato: venera-
bilem. Et impatorē deponere pōt. xv. q. vj. alius.
Item iuncta glo. Et ip̄m pōt excōicare. xcvj. dis.
duo sunt. Ex quibus oībus p₃ excellētia digni-
tatis sacerdotij super p̄tātē secularē. ¶ R. Exce-
dit tertio et ip̄am vtilitate: quia potestas sacer-
dotalis per se respicit bona sp̄ualia: ⁊ ip̄as aīas.
Secularis v̄o bona tp̄alia: ⁊ corpus: ⁊ ista diri-
git in finē naturalē: pacē ciuilē ⁊ politicā: quie-
tam sc₃ ⁊ pacificā cohabitationē: in signū cuius
reges ⁊ principes ad genua sacerdotū prouolu-
ti: exosculata eoꝝ dextra orationib⁹ eorum se cō
mittūt ⁊ credunt cōmuniri: vnde ⁊ ipsi sacerdo-
tes pro eisdem in diuino sunt reddituri examine
rationem. dist. xcvi. duo sunt. Hinc q₂ sacerdo-
tium preest sp̄ualibus: maius lumē dictum est.
Sicut ergo aīa plus est q̄ esca: ⁊ corpus plus q̄
vestimētū: ita p̄tās sp̄ualis plus est q̄ secularis:
⁊ ideo recto ordine post orationē pro papa orat
sacerdos pro rege: hoc est pro constituto in su-
prema dignitate laicali. Neq₃ refert in ꝓposito
vtrum impator sit an nō: q₂ semper dignissimus
est statu in ordine laicoꝝ inter principes ⁊ secu-
larium p̄tātes. ¶ Uerum hanc clausulā nōnul-

j. ad Tim. ij
Baruch.

li referunt ad regem hunc: in cuius regno sacer-
dos celebrat: vel etiā p̄ncipem secularē sup̄mū
terre in qua celebrat: sicut illud qđ sequitur: pro
antistite nostro: refert̄ ad ep̄m istius diocesis in
qua missā dicit sacerdos. Ad orandū autē pro
principe hortatur apl̄s dicens. j. ad Tim. ij. Ob
secro primum oīm fieri obsecrationes: oratiōes
postulationes: gratiarū actiones pro omnibus
hoībus: pro regibus ⁊ omnib⁹ qui in sublimita
te cōstituti sunt: vt quietā vitam ⁊ tranq̄llā aga-
mus cum omni pietate ⁊ castitate. A p̄ncipe si-
quidē fluit in nos rectitudo iusticie ⁊ pacis: quo
ad regimē ⁊ gubernationē bonoꝝ exteriorum: ⁊
defensionē a p̄uersis ⁊ p̄tinacib⁹: quos ferire h₃
gladio sibi cōmisso. Un̄ ⁊ ꝓpheta Baruch legi
tur ad orādū pro rege q̄sdā exhortat⁹ fuisse: di-
cēs. Orate ꝓ vita nabuchodonosor regis baby-
lonis: ⁊ ꝓ vita balthasar filij ei⁹: vt sint dies eoꝝ
sicut dies celi sup terrā. ¶ S. Sequitur in textu.

+ Hoc nō ordicet ip̄e antistes in sua diocesi ep̄s: sꝫ ep̄i tes in ecclesia romana siue diocesi nō pro alio orāt q̄ pro dn̄o papa: q̄ cū hoc q̄ est vl'is ep̄s ēt est p̄ticularis ep̄us romane diocesis.

Pro antistite nr̄o. N. Antistes dicitur quasi an

Antistes vn̄ dicatur

te alios stans +. Et dr̄ antistes s̄m ianuēsē qui
libet sacerdos: qm̄ cuiuslibet talis est stare ante
pp̄l̄m p orōnē ad deū: ⁊ oblationē sacrificij: pro
peccato ⁊ salute pp̄li impetrāda. Un̄ ⁊ de sacer-

Iohel. ij.

dotib⁹ veteris test. scribit̄: q̄ plorabāt inter vesti
bulum ⁊ altare. dicentes. Parce dn̄e parce pp̄l'o
tuo. Iohel. ij. Accipitur aūt nūc antistes cōiter
cuius maxime est salutē pp̄li ꝓcurare p orōnes
predicationes

predicationes ⁊ vite imitabilis rectitudinē. Un̄ ⁊ xp̄s gregē suū sp̄aliter ep̄is commēdauit: vt in actib⁹ paul⁹ ait. Attēdite vobis ⁊ vniuerso gregi: in q̄ vos sp̄ūsſctūs posuit ep̄os regere eccliaȝ dei. Hinc apl's scribit. j. ad Timo. iij. Opȝ ep̄m irrep̄hēsibilē eē vni⁹ vxoris virū: sobriū: ornatū prudētē: pudicū: hospitalē doctorē ⁊c. Amb. q̄qȝ in suo pastorali. Magna sublimitas magnā habere debet cautelā. Grādis honor grandi dȝ sollicitudine circūuallari. Cui plus credit: pl⁹ ab eo exigit. Ita ⁊ aarō summ⁹ sacerdos instāter pro pp'lo iterpellabat. Un̄ legit Num. xvj. Cū ignis egressus a dn̄o multa hoim milia cōsumpsisset: moyses mādauit aaron: vt cito pgēs ad pp'lm rogaret pro eis: vn̄ aaron stans inter viuos ⁊ mortuos: p pp'lo dep̄cat⁹ēt cessauit plaga. ¶ T. Debēt aūt orare sacerdotes pro antistite suo. i. suo pōtifice: s'm Inno. illi q̄ nō sunt in romana diocesi: q̄ten⁹ vnitatē sp̄ūs i vinculo pacis obseruēt

Ambro.

Albertus.

q̄m s'm Alb. per ip̄m a papa primo capite ⁊ supmo dona gr̄aꝝ in nos descēdūt sicut vnguētum p'lo descēdit a capite in barbā q̄ capiti adheret a barba stillat in supiora: a supiorib⁹ i media: ⁊ fluit vsqȝ ad orā ⁊ fimbriā vestimēti. Illi aūt qui sunt de romana diocesi: nō orāt p alio antistite: q̄ p summo pōtifice: qȝ ille cū hoc q̄ est ep̄s vniuersalis: est etiā ip̄oꝝ ep̄s p̄ticularis. Nō enim aliū hȝ ep̄m romana diocesis: q̄ summū p̄sulem: p̄pter qd nōnulli dicūt q̄ romana ecclia sup alias ecclias tenet p̄ncipatū: qȝ. s. ep̄s roman⁹ est ep̄s vl'is ⁊ caput: s'm supi⁹ dicta toti⁹ ecclie militātis. Quapropter ⁊ ip̄a caput est ⁊ magr̄a aliorū ecclesiaꝝ: eo loquēdi mō quo metropolitana ecclesia dr̄ caput oīm ecclesiaꝝ suffraganeaꝝ: quia scȝ ei⁹ ep̄s est caput ⁊ supior: qȝ archiep̄s earūȝ. In cuius signū aiunt q̄ ecclesia antiochena / in qua petrus (vt historie referunt) septē annos sedit: sed priusq̄ romā adiit: primatū tenuit super alias ecclesias. Postq̄ vo petrus sedē suā romā trāstulit: romana ecclesia facta est primas ⁊ caput aliaꝝ. De quo habet. xxiij. q. j. rogam⁹. De hac materia diffuse tractat venerabil' inceptor Guilhel. oc̄ā in suo dialo. parte. i. li. v. per multa capitula: tāgēs diuersas opiniones cū motiuis suis. Dȝ aūt sacerdos offerēs p ecclesia sancta catholica vna cū papa nr̄o ⁊ antistite exp̄mere xp̄i nomen sicut supra dictū est de papa: vt attētior: certior ⁊ p̄ticularior sit applicatio hui⁹ sacrificij ad personas illos: que in sublimitate sunt cōstitute que curā nostri gerunt ⁊ sollicitudinē: ac pro nobis reddituri sunt rationem. Sequitur.

¶ Lectio. xxiiij. A

Et omnib⁹ orthodoxis. ¶ Postq̄ vtrāqȝ p̄tātē ecclesiasticā scȝ ⁊ secularē oratione sua dn̄o cōmendauit: orat sacerdos pro cūctis fidelibus orthodoxis: qui sub vtraqȝ potestate fidē catholicā tenēt: venerant ⁊ colūt. Dicunt aūt orthodoxi. i. recte gloriosi: vn̄ orthodox⁹ ab orthos grece: qd est rectum latine: ⁊ doxa gloria quasi vir recte glorie. Uel s'm Papiā. Doxos. i. doctrina vel regula: vnde orthodoxus quasi rectam regulā seu doctrinā credendo et viuendo tenens. Orat ergo pro omnibus orthodoxis. i. omnib⁹ fidelibus xp̄ianis: ⁊ recte xp̄i fidē ac doctrinam tenentibus. Hi em̄ tantū recte poterūt gloriari quibus conscientie testimonium cōsonat de fide nō ficta. Nam Paulo attestante. ij. Cor. j. Gloria nostra hec est: testimoniū cōscientie nostre q̄ in simplicitate cordis et sinceritate dei: nō in sapientia carnali: sed in gratia dei cōuersati sumus. Excludantur ergo a fructu hui⁹ sacrificij infideles: heretici ⁊ schismatici: p his non orat sacerdos dicens. Et omnibus orthodoxis. Tales namqȝ quia recta fide ⁊ vnione carent: neqȝ xp̄o capiti: neqȝ ceteris ecclesie cōnectuntur mēbris. Siquidē fides vinculū est vniēs membra capiti: sicut patuit in descriptiōe ecclesie supra posita. Ecclesia est corpus mysticū fide xp̄i animatū. Sūt em̄ nō viuētes mystice ⁊ sp̄ūaliter: quicūqȝ fide carēt. Q̄m iustus ex fide viuit. abachuc. ij. ⁊ Rom. j. ⁊ per cōsequēs nutrimenti sp̄ūalis influxus: scȝ vite sensus ⁊ motus: ad vitaliter operandum a capite xp̄o nullatenus sūt capaces. Sunt em̄ a corpore xp̄i rupto vnionis vinculo precisi: ⁊ ideo sicut ramus precisus a radice: ita a corpore xp̄i qd est ecclesia dimembrati nutriri ⁊ refici nō possunt operatione huius viuifici sacramenti siquidem vitam nutriendi nutritio presupponit. Recte igitur omnib⁹ orthodoxis orationē sacerdos applicat: quia eius sacrificij memoriā agit: qd xp̄s summus sacerdos pro omnibus ecclesie sue membris: sub diuo orbis medio ɔsummauit: s'm illud pp̄he. ps. lxxiij. Operatus est salutē in medio terre. ⁊ ad Eph. j. Instaurare omnia per sanguinē ei⁹: scȝ xp̄i: que in celis ⁊ que in terra. Debitū itaqȝ est vt sacerdos xp̄i typum gerens offerat sacrificiū pro omnibus orthodoxis: pro quib⁹ idip̄m obtulit xp̄s in ara crucis: nulliūqȝ excludat orthodoxorū tenax minister liberalis dn̄i: qui sacrificij fructum voluit esse copiosum s'm illud ps. Copiosa apud eum redemptio. Neqȝ cōgruit vt ibi dispēsator sit parcus: vbi liberalissimus est dn̄s: ideo pro orthodoxis omnibus sine exclusione orat: vt in suo ministerio fidelis inueniat. ¶ B Atqȝ catholice ⁊ apostolice fidei cultoribus. Tales: enīȝ sunt recte gloriosi: qui deum recte fidei cōfessione glorificant: ⁊ s'm catholice ⁊ apostolicē fidei regulā vere colūt: ad quos apl's ad Gal. scribēs ait ca. vlti. Et quicūqȝ hāc regulam: scȝ fidei iesu xp̄i: secuti fuerint: pax super illos ⁊ misericordia. ¶ Sed dice. Superflue videtur additū: catholice ⁊ apostolice fidei cultoribus: quia sufficiēter includitur in verbo omnibus orthodoxis. Rn̄detur q̄ nō superfluit: qȝ fidei cultus per hoc additum expressius declaratur: in eo q̄ cōditiōes fidei quo vere deus colit manifestius exprimuntur. Est em̄ fides ista catholica: est ⁊ apostolica. Catholica: qȝ eius principia non particulariter sȝ vniuersaliter toti mundo sunt tradita: non sicut lex vetus: q̄ dūtaxat vni pp'lo israelitico: semine scȝ abrae: data ceteros nō obligabat: nam abrae dicte sunt promissiones salutis ⁊ semini ei⁹. Ad Gal. iij. Ideo precipue a semine abrae de quo nasciturus erat xp̄us: deus fuerat colendus. Qui postq̄ per carnis assumptionē venit: legeȝ tulit vniuersalē vniuerso mūdo necessariā. Cui⁹ promulgationē misit aplis dicēs. Eūtes in mundū vniuersuȝ: p̄dicate euā. oī creature. Qui crediderit ⁊ baptizatus fuerit: saluus erit. Mar. vlti. Qd astruit necessitatē baptismi gn̄aliter quoad omnes tribus: nationes ⁊ gentes. Per huius nāqȝ susceptionē ascribit suscipiēs familie christi cui soli patet introitus regni celestis: dicente saluatore Ioā. iij. Nemo ascendit in celum nisi

Orthodoxus vn̄ dicatur.

Paulus.

Ad eph. j.

Ps.

Obiectio.

Rn̄sio ad obiectionē

Ioan. iij.

qui descēdit de celo: filius hominis qui est in ce
lo. Christus. s. totus cū corpore suo et membris.
Hinc dn̄s ad nicodemū. Nisi quis renatus fue
rit ex aqua et spū scto nō pōt introire in regnum
dei. Ibidem Est ergo fides catholica. i. vniuer
salis: que nullū respuit se suscipere volētem. So
la qȝ est que suos professores ad regnū: et eternā
beatitudinē pducit et perducat. ¶ C Est etiaȝ
fides aplica: hoc est per aplos toti mūdi cōcor
diter promulgata. Uel aplica. i. in aplis tāq̄ fir
mis radicibus fundata. Apli nāqȝ accepta pro
mulgande fidei cōmissione: antequā in oēm terrā
se segregarent ad predicādū fidē in fines orbis
terre: cōuenerūt in hierlȝ: et fidei articulos quos
predicaturi erant: simul cōtulerunt: fideiqȝ sym
bolum ediderunt vt vniformis esset eorū doctri
na: nec inter eos forēt schismata: per quos tot9

i. Cor. i.

fidelium cetus in vnitatē fidei fuerat colligēd9
vñ apls. i. Cor. i. Obsecro vos fratres per nomē
dn̄i nr̄i iesu xp̄i vt idipm dicatis oēs: et nō sint in
vobis schismata. Quibus vt idē paulus aplus

Ad Gal. ij.

concorditer euangelizaret: ad apostolos ascēdit
conferens cū eis doctrinā iter: vt dicit ad Gal.
ij. Ascendi hierosolymā cū barnaba assumpto et
tito et contuli cū illis euāgeliū qd̄ predico in gen
tibus: seorsum autē his qui videbanť aliqd esse
ne forte in vacuū currerē aut cucurrissem. Est
etiam fides in apostolis: tāq̄ radicibus firmis

ad Eph. ij.

firmata: nam apli fidē fundauerunt super pmū
fundamentū scȝ xp̄m. ad Ephe. ij. Superedifica
ti super fundamentum aplorū et prophetarū ipso
summo lapide angulari iesu xp̄o: vñ et ipsi apo
stoli fundamēta fidei et ecclesie dicunť. ps. lxxxvi.
Fundamenta eius in montib9 sanctis. De quo
etiam Pelagius papa. xxiiij. q. i. pudenda. Una
est ecclesia cui in canticis canticorū dr̄. Una est
columba mea: quaȝ nullā aliam esse constat nisi
que in aplica est radice fundata: a quibus ipsaȝ
fidem vniuerso orbe propagataȝ esse nemo pōt

Augustin9

dubitare. Et subdit. Qd̄ et vobis: hȝ notissimū sit,
omno: beati Aug. testimonio cōprobemus: audi
te qd̄ in quodā ope suo preclarissimus doctor di
cat ecclie: ait em̄. Si nullo mō recte pōt dici ec
clesia in qua schisma est: restat vt qm̄ nulla eccle
sia eē nō pōt: ea sola sit: q̄ in aplice sedis per suc
cessiones epōrū radice constituta: nulla malicia
hominū valet extingui. Ex quibus patet ecclie
fidē in aplica radice fundatā esse: qd̄ Nicolaus
papa in. c. fundamenta. de electione. lib. vi. cla
rius dicit: ait em̄. Fundamenta ecclesie militātis
in montib9 sanctis pphetā rememorās: per mō
tes aplos et pdicatores patenter insinuat: q̄bus
tota huj9 sacrificij fabrica innitit: qui vt firme
bases ecclesie sup xp̄o solidanť. Supfluū videť
allegare ad hoc plurima: cū Apo. xxi. clare scribi

Apo. xxi.

tur. Mur9 ciuitatis habēs fundamenta duode
cim: et in ipsis duodecim noīa duodecim aplorū
et agni. Ciuitas illa aūt est ecclesia militās (et ha
bet ppositū) aut triūphans: et si illius ciuitatis
celestis: apli sunt duodecim fundamēta: vbi nec
predicarūt: nec p xp̄o sanguinē fuderūt: quāto
magis erūt fundamēta ecclie militātis: quā do
ctrinarū imbrib9 rigarūt et pcioso martyrio cōse
crarūt. ¶ D Sȝ cū dicit apls. Fūdamētū aliud

i. Cor. iij.

nemo ponere pōt pter id qd̄ positū est: qd̄ est xp̄s
iesus: quō apli dici psūt fundamēta. Sȝ ad hoc
facile dr̄ per distinctionē fundamenti. Est enim
fundamentū primū et principale: sine quo nulla

Joā. xv.

fundari pōt ecclesie: et illud est xp̄us ipso dicente

Duplex est fundamēt..

Jo. xv. Sine me nihil potestis facere: sine me scȝ
primo et principali fundamento. Aliud est fun
damentū minus principale: sine secūdariū: sine
quo posset qdē fundari ecclia: sȝ de scto sine eo
fundata nō fit: et tale fundamētū sunt apli: et in
ter eos pncipalit9 petr9: vñ et petrus frequēter fū
damētū dr̄. Unī Aug. in epla seu libro ꝯ eplaȝ do
nati loquēs de petro dicit. Cū in illo tāq̄ i petro
fundata sit ecclia. Et in in sermone de cathedra
petri. Petrū itaqȝ fundamentū ecclie nolauit:
haud dubiū quin xp̄s: dicēs. Tu es petrus et sup
hāc petrā edificabo ecclesiā meā. Sequiť. Ideo
digne hoc fundamētū ecclesia colit: sup qd̄ eccle
siastici edificij altitudo cōsurgit. Et post pauca.
Dignū est vt fundamentū hoc in ecclesia hono
retur: per qd̄ celum ascēditur. vbi Augu. petrum
fundamentū nolat. ¶ E De primo fundamēto lo
quitur apostolus. Fundamētū aliud nemo pone
re rc. i. Cor. x. Petra inquit erat xp̄s. Hec pe
tra super quā fundāda erat ecclesia: cū dn̄s dixe
rat. Tu es petrus et super hanc petrā edificabo

Augustin9

ecclesiam meā: que exponens bea. Aug. in de ver
bis dn̄i dicit. Dn̄s noster iesus xp̄s dixit petro.
Tu es petrus et super hanc petram edificabo ec
clesiā meam: super hanc petrā: quā cōfessus es:
super hanc petrā quā cognouisti: dicens. Tu es
xp̄s filius dei viui: edificabo ecclesiam meā. Su
per me edificabo te: nō me super te: nam volētes
holes edificare super holes dicebant. Ego sum
pauli: ego sum apollo: ego vero cephe: et alij no
lentes edificare super petrum: sed supra petram
dicebāt. Ego suȝ iesu xp̄i. Hec Aug. Hūc errorē
circa ecclesie fundamētū vidēs apls reprobat. i.
Cor. i. subiungens ad premissa verba. Ego sum
pauli: ego vo cephe: ego aūt xp̄i. Diuisus ergo ē
xp̄s. Nunqd paul9 crucifix9 est p vobis. Aut in
noīe pauli baptizati estis: q̄si diceret. Non. Igiť
neqȝ petr9: neqȝ paul9: neqȝ aliqs ali9 extra xp̄m
est aliqd. i. ecclesie fundamētū. Et propter subse
quēter in eadē epla. c. iij. dicit. Quid igiť apollo?
qd paul9? Ministri ei9 sunt cui credidistis: et vni
cuiqȝ sicut dn̄s dedit supple eoȝ ministrare. Ego
inqt plātaui scȝ p pdicationē: apollo rigauit per
baptizationē: sȝ de9 incremētū dedit p fidei et cha
ritatis infusionē. Itaqȝ neqȝ q̄ plātat ē aliquid:
vt paul9: neqȝ q̄ rigat ē aliqd vt apollo: supra qd̄
scȝ fundari posset ecclia: sȝ q̄ incremētū dat de9
ipe. s. ē ecclie pncipale fūdamētū. Et subdit. Ut
sapiēs architect9 fūdamētū posuit. s. xp̄ȝ: de quo
dixi q̄ nēo aliud pōt ponere. Et iterū petra erat
xp̄s. Unusqsqȝ aūt videat quō superedificet. Et
intantū pcīauit apls hoc ecclesie fundamētum
q̄ nihil ausus erat loqui: nisi qd̄ sup illud funda

Ad Ro. xv.

mētū fuisset fundatū. vñ apls ad Rom. xv. Nō
em̄ audeo aliqd loq̄ eorū q̄ per me nō efficit xp̄s.
Et post pauca. Sic aūt pdicaui euāgelium hoc
nō vbi nolatus est xp̄s: a pseudo scȝ pphetis vel
aplis: ne sup alienū fundamētū edificarē. Non
predicauit apostolus in locis: vbi primo annun
ciatus est xp̄s per pseudo aplos: ne super errore
ab eis seminato: qui difficulter eradicať: quasi
sup alieno fundamēto edificaret: et ideo preue
nit eos: et his pdicauit quibus prius nihil annū
ciatū erat de xp̄o: vt i illis9 solidū poneret fidei
fundamentū. ¶ E Ex quib9 ptȝ q̄ nō petrus sȝ
petra in euāgelio xp̄i designať: cū dixit xp̄s. Su
per hanc pe. edi. ec. meā. Et hic aperte dicit que
dā glo. ibidē exponēs. Super hācpetrā. i. super
hanc xp̄m in quē credis: quem vnicū voluit esse
deus sue ecclesie fundamētū: aplorū vo neminē:
vñ addit. Tu es petrus a me petra: vt mihi fun

Augustin9

damenti retineā dignitatem. Ad idez augu. sup
Jo. Ecclia in hoc sclo diuersis tētatioibus velut
imbribus

imbribus fluminib⁹ ꝛ tēpestatib⁹ quatit: sed non cadit: qꝛ fundata est supra firmā petrā: vñ petrus nomen accepit. Nō em̄ a petro petra: sed a petra petrus: sic nec xp̄s a xp̄iano: sꝫ xp̄ianus a xp̄o vocatur: ideo quippe ait dn̄s. Super hāc pe. edi. ec. meā: qꝛ dixerat petrus. Tu es xp̄s filius dei viui: sup hanc petrā quā ꝯfessus es edi. ec. meā. Petra autem erat xp̄s. Idē in lib. retrac. ait. Dixi in quodā loco de aplo petro: ꝙ in illo tanq̄ in petra edificata sit ecclesia. Sed scio me sic postea sepius exposuisse qđ a dn̄o dictū est. Tu es petrus: ꝛ super hāc pe. edi. ec. meā: vt sup hūc intelligeret quem confessus est petrus dī. Tu es xp̄s filius dei viui. Et post pauca. Non em̄ dictū est illi: tu es petra: sed tu es petrus. Petra aūt erat xp̄s: quē ꝯfessus est simon. Hec petra xp̄s est lapis ille viuus ꝛ angularis: de quo petrus dixit. Ad quē accedētes lapidē viuū ab hoībus quidē reprobatū: a deo autē electū ꝛ honorificatū: ꝛ ipsi tanq̄ lapides viui superedificamini domos spūales in sacerdotiū sanctū offerentes spūales hostias acceptabiles deo per iesum xp̄m. Et subdit. Propter qđ continet scriptura. Ecce ponā in sion. glo. i. ecclīam ꝑ sion figuratā: lapidē angularē: summū ꝓbatum: electū: preciosum: ꝛ qui crediderit in eū nō ꝯfundetur.

1. Pe. ij.

Ad roma. ix. Idē habet ad Romā. ix. Per q̄ verba ambo illi romani apli petrus ꝛ paulus probant xp̄m ex scriptura lapidem esse ꝛ petrā fundamentalē: de quo ꝛ apl's alio loco dicit. Jam nō estis hospites ꝛ aduene: sed estis ciues sctōꝝ ꝛ domestici dei: superedificati super fundamentū aplōꝝ ꝛ prophetarum ipso summo lapide angulari iesu xp̄o: in q̄ omnis edificatio crescit in tēpliū sanctum in dn̄o.

Eph. ij.

Remigius. Super quo dicit Remigius. Fundamentū aplōꝝ ꝛ prophetarū. oīmq; christus est: qui in fide illius stabiliti ꝛ fundati: ꝛ infra. Ois em̄ qui fidem christi habet: sup ip̄m fundat⁹ est ipso summo lapide angulari christo. Et concludit qđ facit pro intellectu oīm que dicta sunt: q̄m christus est fundamentū ꝛ lapis angularis summ⁹: qꝛ ab ipso incipit fides: ꝛ in ipso: ꝛ ab ipso perficit atq; ꝯpletur: ideo oēs electi in ipso sunt fundati: ꝯiūcti ꝛ adunati: ꝛ propter hoc ipse est lapis de q̄ dicit ꝓpha. Quē reprobauerunt edificātes qui fact⁹ est in caput anguli: qui facit vtraq; vnū: ꝛ ꝯclusit iudeos ꝛ gētiles ī vnā ecclīam tanq̄ duos parietes sicut lapis iste in tēplo salomonis ab edificantibus reiectus: qui postea sedit in summitate edificij: ī angulo duos parietes ꝯiungēs: per quē christ⁹ est figuratus. ¶ f Ex quibus ꝯcluditur: ꝙ christ⁹ est fundamentū ꝑncipale ꝛ radicale: ꝛ primū: super qđ fundata est ecclīa: qꝛ ab eo fides incipit: in eo stabilit. Et ꝑter ipsam nulla firmitas: stabilitas nulla: nulla soliditas inueniri pōt: que spūale posset edificiū supportare: qꝛ nō est datū aliud nomē hominibus: in quo oportet saluos fieri: q̄ nomē christi. ¶ Apostoli vero sunt fundamenta fidei ꝛ eccl'ie secūdaria ꝛ minus principalia: fundati in fundamento primo: q̄m ipsi fidē ꝑ operosam predicationē dilatauerūt: cōfitētes christū corā regibus ꝛ ꝑncipibus ꝛ omni ꝑplo: minas iudicū: terroresq; tyrannoꝝ vsq; ad sanguinis proprij effusionē magna cōstantia ꝯtēnētes. Unde dixit petrus minātibus iudeis ꝛ prohibētibus aplis ne oīno loq̄rentur: aut docerēt in noīe iesu. Si iustū est in cōspectu dei vos poti⁹ audire q̄ deum: iudicate. Non em̄ possumus que vidimus ꝛ audiuim⁹ nō loqui. Actuū. iiij. Et paulus multo magis conualescebat ꝛ confundebat iudeos: affirmās q̄m hic est christus. Actuum. ix. Et oēs apli vnanimiter leuauerūt voces suas ad deū orātes. Dn̄e respice in minas eoꝝ: ꝛ da seruis tuis cū omni fiducia loqui verbum tuū in eo ꝙ manū tuā extēdas ad sanitates ꝛ signa ꝛ prodigia fieri per nomen sancti filij tui iesu. Et sequitur. Et repleti sūt omnes spūsctō: ꝛ loq̄bantur verbū dei cū fiducia. Et virtute magna reddebāt apli testimonium resurrectiōis dn̄i nostri iesu christi: ꝛ gr̄a magna erat in oībus illis. Actuū. iiij. Et quidē ibāt gaudētes a conspectu concilij: q̄m digni habiti sunt pro noīe christi contumeliā pati. Actuū. v. ¶ b Quia ergo ad ipsoꝝ predicationē augebat credentiū in dn̄o viroꝝ ꝛ mulierū multitudo: ita vt in plateis eijcerent infirmos: ꝛ ponerent in lectulis ac grabatis: vt veniente petro: saltē vmbra illius obumbraret q̄spiā illoꝝ ꝛ sanarent ab infirmitatib⁹ suis. Act. v. Ipsi dicūtur fundamēta eccl'ie secundaria: qꝛ fidē christi in cordibus multoꝝ plātauerūt: que est verū spūalis edificij fundamentū: ad Heb. xi. Fides est substātia reꝝ sperandaꝝ. Substantia. i. fundamentū: ꝛ causa oīm bonoꝝ sperādorū: faciēs ea subsistere in nobis: vt dicit glo. et in ca. gloriosus. de reli. ꝛ vene. sctōꝝ. lib. vi. dicitur de apostolis. Gloriosissimos christiane fidei principes: athletas dei electos: iustos seculi iudices vera mūdi lumina: christi redēptoris aplos numero duodenario contentos: qui viuentes in carne predictā ecclīam suo sanguine plātauerūt ipsam erigendo sublimiter: ꝛ disciplinis sctissimis dirigendo. Sunt ergo apli fundamēta eccl'ie fundantes ecclīam nō super se: sed supra christū primum verū ꝛ vnicū principale fundamentū: non em̄ ad se: sed ad christū vocabāt ꝑplm. Sunt fundamenta fundata super christū: ꝛ fundantia super christū. Christus vero fundamentū fundās non fundatum: ꝛ ideo fundamentū fundamētoꝝ.

Ad heb. xi.

Augustin⁹. Et hoc est qđ dicit btūs Aug. super ps. lxxxvi. Quemadmodū apte dicitur: christus est sctūs sctōꝝ: ita figurate dicitur fundamentū fundamētoꝝ. Si ergo sacra cogitas: christus est sanctus sctōꝝ: si gregē subdi cogitas: christus est pastor pastorum: si fabricam cogitas christus est fundamētum fundamētorum: qꝛ ergo aplis non conuenit ratio fundamēti principaliter ꝛ primarie: ideo quandoq; ab eis negatur: ꝙ sint ecclesie fundamenta s'm modum scripture: q̄ sepe ea negat ab eis: que nō ꝑncipaliter cōueniūt illis: sꝫ cōueniant secundario: sic enim. Nemo bonus: nisi solus deus. Et de baptista dn̄i dr̄ Joā. i. Nō erat ille lux. Et tn̄ de apostolis: quib⁹ minor nō erat ioānes: dicitur. Uos estis lux mundi. Mat. v. Et rursum de ioanne. Ille erat lucerna ardens ꝛ lucens. Joā. v. ¶ h Itaq; scripture que sonant ꝙ solus christus fundamentum sit: ꝛ ꝙ sibi soli fundamenti dignitatem retinuit: intelligi debent principaliter cum quo stat ꝙ apli sint fundamenta secundaria: sicut in fundamēto corporalis edificij petra ponitur supra petrā: vna tn̄ est oīm fundamentū omnia supportans: ita apli sunt fundamēta super xp̄m oia supportantem fundata: ꝛ inter apostolos petrus ꝓpter fidei sue soliditatē ꝛ cōstantiam q̄q; petra dr̄: ꝛ pre ceteris aplis ecclesie fundamentum: vñ bea. Amb. in hoīel. lib. i. nomē petrus sibi attribuens: ait. Fidelior factus est petrus postq̄ fidē perdidisse defleuit: atq; ideo maiorem gratiam repperit q̄ amisit: tanq̄ em̄ bon⁹ pastor tuendū gregem accepit: vt qui sibi ante infirmus fuerat fieret firmamentū oīb⁹: ꝛ q̄ se interrogatiōis tentatione mutauerat: ceteros fidei stabilitate fundaret. Deniq; propter soliditatem deuotiōis ecclesiarū petra dicitur: sicut ait dn̄s. Tu es petr⁹ ꝛ super hāc petrā edificabo ecclīam meā. Et subdicitur.

Lu. xviij.

Joan. i.

Petrus nō nūq̄ petra dicitur.

dit Amb. Petra dicit eo q primus in nationib⁹ fundamenta posuerit: ꝛ tanq̄ saxū immobile: scꝫ a finali constantia: totius corporis christianitatis compagē molēq; contineat: vt habet dist. l. fideliori. Hinc et sepe in cōsueto sermone nauicula Petri ecclesia dicit: et fides ecclie fides petri: hoc est fides quā petrus predicauit et docuit. Et propter eandem rationē dicitur fides aplica: qr p aplos per iussionē Christi promulgata: qui huius fidei autor est: magister ꝛ inspirator. Pro omnib⁹ huius fidei professoribus orans ꝛ sacrificans sacerdos dicit. Et oibus orthodoxis catholice ꝛ apostolice fidei cultoribus.

¶ Lectio xxv. A

Memēto domine famulorū famularūq; tuarū. N. ꝛ N. Hec est quarta ps secūde ptis pncipalis: i qua postq̄ sacerdos orauit p oibus recte credētibus fraternalr: in hac particula orat p quibusdam specialibus singulariter. Et diuidit i tres partes secundum Alber. in quarū prima tangit pro quibus ꝛ qualibus orat. In scda quid pro eis a deo desideratur: ibi. Pro spe salutis. In tertia quid ad exaudiendū allegatur: ibi. Tibiq;. ¶ Circa primum dicit. Memēto dñe.

Questio.

Circa qd verbū statī orit questio. Cū nihil ignoret dei sapiētia: nec alicuius valet obliuisci: quid est qd postulat sacerdos: vt quorundā memoret?

Rn̄sio ad questionē.

¶ Ad qd rn̄det: q sacerdos hec dicēs nequaq̄ intēdit vt deū ad oblitorū rememoratione excitet: sicut nec petit ꝛ orat vt que necessaria nobis sunt: deū instruat: aut quemadmodum nobis misereatur: doceat et inclinet. Nō em obliuisci pōt deus sicut nec ignorare: nos quidē multorū que nouimus obliuiscimur: ad q̄ iterū cognoscenda p spēs vel habitus post actualē cognitionē derelictas vel derelictos: nūc locutione: nūc visione: nūc alicuius sibi occurrētis ꝯsideratiōe: nūc doctrinarū collatiōe aliisq; modis q̄ plurimis excitatas vel excitatos in recordationem reducimur oblitorū. Nō sic omnisciēs ꝛ a fine ad finē attingēs dei sapiētia. Cuius oculis nuda sūt oia ꝛ aperta. Heb.

ad Heb. iiii.

iiii. In quo nō est cognitiuorū actuū vicissitudo: qm apud eū nec est trāsmutatio nec vicissitudinis obūbratio. Iaco. i. Ego inqt sum deus ꝛ non mutor. Malach. iii. Nā vnico itelligēdi actu immutabili ꝛ eterno qui est immēsa ei⁹ essentia: cūcta nouit: psentia: pterita ꝛ futura ꝛ possibilia: q̄ oia ꝛ singula sue notioni eternalr sunt presentia. Vn̄

Iacobi. i.
Malac. iii.
Boetius

Boe. v. de ꝯsola. me. ii. Huic scꝫ deo ex alto cūcta tuenti nulla terre moles resistunt. Nō nox atris nubibus obstat: que sint que fuerint veniāt que vno mentis cernit in ictu: quē qr respicit omnia solus: verū possis dicere solē. Et prosa vlti. Est deo semp eternus ac psentarius status. Sciētia quoq; eius oēm temporis supergressa motionē: i sue manet simplicitate psentie: infinitaq; pteriti ac futuri spacia ꝯplectēs: oia quasi iā gerant in sua simplici ꝯsiderat cognitione. Hec Boe. Consonat illd Salo. Prouer. xv. In omni loco oculi dn̄i ꝯtemplant bonos ꝛ malos. Et sequit. Infernus ꝛ pditio corā dn̄o: quāto magis corda filiorū hoim.

Prouer. xv

Hiere. xxiii. E vicino ego sum dicit dn̄s: non de longe deus ⁊ cognosco. ¶ B Que ergo in nobis est obliuio p passionē ꝛ cognitionis mutatione: deo attribuim⁹ per effectū sm Alber. Deus dicitur scire quos approbat. Aplus. Cognouit dn̄s qui sunt eius. Et di nescire quos reprobat. Mat. vii. Nunq̄ noui vos. Rursus di obliuisci malorū cū malus ad bonū cōuertit: vn̄ Si impius egerit pniam oim iniquitatū eius nō recordabor. Et di obliuisci bonorū: cum bonus ad mala puertit: vn̄ ibidē. Si iustus a sua iustitia se auerterit omnes iusticias ei⁹ nō recordabor. Deus ergo quādoq; recordatur ad miserandū: sm illud Iob. vii. Memento mei deus: qr ventus est vita mea. Quandoq; recordatur ad puniendum: vn̄ ps. Memor esto domine filiorū edom: in die hierusalē. Cum ergo petitur vt aliquorum meminerit: petitur vt illorum misereatur: sm illud. Reminiscere miserationum tuarum dn̄e: ꝛ misericordiarū tuarū que a seculo sunt. Et q eos gr̄a sua visitet qua mereantur: aut q bona eterna vel temporalia cōferat propter precedētia merita. Sic orauit Ezechias rex iuda: vt habetur Esa. xxxviii. Obsecro dn̄e: memēto quō ambulauerim coram te in veritate ꝛ corde pfecto: ꝛ quod bonū est in oculis tuis fecerim. Sic ꝛ orat propheta in ps. Memēto nr̄i dn̄e in bn̄placito populi tui. Uisita nos i salutari tuo. De hoc etiam beatus Augustinus lib. xi. confes. suarum in principio ita ait. Nunquid domine cum tua sit eternitas ignoras que dico tibi: aut quid temporis vides: que fiunt in tempore? Cur ergo tibi tot rerum narratione digero? Non vtiq; : vt per me noueris ea: sed affectum meum excito in te: ꝛ eorū qui hoc legunt: vt dicamus omnes. Magnus dominus ꝛ laudabilis nimis. Et sequitur. Nam et oram⁹ ꝛ tn̄ veritas ait. Nouit pater vester qd vobis opus sit priusq̄ pietatis a deo. Affectū ergo nostrū patefacimus in te confitēdo miserias nostras et misericordias tuas sup nos: liberes nos vt desinamus esse miseri in nobis: et btificemur in te. Hec August. ¶ C Hoc itaq; modo orat sacerdos: dicens. Memento scilicet per gratie appositionē: ꝛ pctōrū remissionē. Dn̄e qui diues es in misericordia: et omnis grē locuples possessor: cui ad saluandū cum volueris subest posse. Sapiētie. xii. Tu es dn̄e qui vite et mortis habes potestatem: et deducis vsq; ad portas mortis: et reducis. Eiusdem. xvi. Igitur memento famulorū famularūq; tuarum. Famulorum preponitur propter sexus dignitatem: propter quā vir caput est mulieris cui subiecta esse debet: scdm apostolū. i. Cor. xi. ꝛ i. ad Tim. ii. dicit autem non viri et mulieris: sed famulorum famularūq; tuarū: scilicꝫ te recte colentiū per catholicā fidem. Per quā se famulos deo subiectos recognoscunt: eumq; celi ꝛ terre dn̄m pfitent. Pro talib⁹ orās sacerdos: qd petit facilius poterit impetrare. Unde cū Salomon sapientiam a sede magnitudinis sibi mitti peteret: vt secū esset: secūq; laboraret: per quam ꝛ sciret quid acceptū est coram deo omni tēpore: statim post petitionē famulatus sui memoratur: dicēs. Da mihi dn̄e sediū tuarū assistricem sapiētiā: ꝛ noli me reprobare a pueris tuis: qm seruus tuus sum ego: et filius ancille tue. i. ecclesie: q̄ me genuit per verā fidē ad tua obsequia. Et prophe ta orans pro anime sue salute: ꝛ sua ab inimicis liberatione: sui famulatus meminit dicens. Educes de tribulatione

Hiere. xxiii.
ii. Tim. ii.
Ezech. xviii.
Iob. vii.
Esa. xxxviii.
Augustinus
Sapien. xii
Sap. ix.

ces d: tribulatione animā meam: ⁊ in mia tua di
sperdes oēs inimicos meos: ⁊ perdes oēs qui tri
bulāt animā meā: qm̄ ego seruus tu⁹ sum. Et ite
rū. Ad te leuaui oculos meos qui habitas in ce-
lis. Ecce sicut oculi seruo. in ma. do. suo. Et sicut
ocu. an. in ma. dn̄e sue: ita ocli nostri ad dn̄m deū
nostrū donec misereat nostri. Nec frustra fundi
tur oratio pro famulis dei ⁊ ministris: q2 illis ꝓ-
misit christus suā assistentiā in celis. Uolo inq̄t
pater: vt vbi ego sum: illic sit ⁊ minister meus. Si
quis mihi ministrauerit honorificabit eū pater

Joan. xij.

meus qui in celis est. Jo. xij. Orat ergo pro famu
lis ⁊ famulabus: q2 famulatus ⁊ humilis seruit⁹
deprecati animū ad cōcessionē petitoꝝ assolet in
clinate ¶ D Et hic locus est vbi congruit ꝙ sa-
cerdos ꝓ his pro quib⁹ vult specialiter oret: qḋ
nota copulationis innuit ſm Alex. posita cū di-
cit. famuloꝝ famularūq3 tuaꝝ. Et omniū circū-
stantiū. Et cū nō solet copulare partē cōtentam
toti cōtinēti: quod autem dicit famuloꝝ famula
rūq3 tuaꝝ cōtinet: q2 omniū fideliū ecclesiam im
portat: qḋ cōiungit omniū circūstātiū continet:
q2 partē ecclesie representat. Pars autē cōtinet
a toto: ideo vt apta sit copulatio famuloꝝ famu-
larūq3 tuaꝝ: specificari dꝫ per certos: ꝓ quib⁹ sa
cerdos specialiter sacrificat: ⁊ sic nō erit totū cō-
tinens cui apte copulat: ⁊ omniū circūstantiū: q̄
nō sunt partes horū famuloꝝ famularūq3 tuaꝝ.

Innocen.

Ideo ponit in codicib⁹. N. ⁊. N. ⁊ in nōnullis ru
brica inserit. Hic fac memoriā viuoꝝ: vt ī Inno.
Ex hac verboꝝ forma cū eo qḋ sequit: ⁊ oīm cir-
cunstantiū: manifeste conuincit ꝙ hic quidē sit
locus vbi sacerdos specialiter illos ꝓ quib⁹ ora-
re voluerit dꝫ nominare. Debet tamē nomina vi
uoꝝ dūtaxat recensere: qm̄ in sequentibus locus
occurrit vbi defunctoꝝ erit memoria specialis.
¶ Potest autē celebrās viuoꝝ nomina vocaliter
exprimere: aut solū cogitādo mēte recitare ꝓ qui
bus voluerit specialiter orare: eisq3 altaris sacri
ficiū particulariter applicare. Non enim de hoc
preceptū ecclesie inuenit: sed potest celebrās pro
sua deuotione: ⁊ loci vbi celebrat consuetudine:
personas quibus sacrificiū specialiter applicat
vel vocaliter exprimere: secrete tamē sicut cetera
canonis verba: vel dūtaxat mentaliter cogitare.
¶ E Et qꝛ̄ nō egeat deus intētione nostra vel
oratione particulari sicut nec alijs bonis nisi vt

Gerson.

alijs quibuscunq3 benefaciat: vt dicit Gerson in
de solicitudine ecclesiastica. pso. particula. xxvi.
nihilominus vult quedā ſm ordinē sue sapiētie
dare ⁊ cōferre: dū ad ipsū specialiter dirigimus
orationes nostras: qualia nō esset daturus sine
illis: vt nō sint vacua ⁊ inania sue sapientie ope-
ra. Sic ⁊ deus noscit merita intētionis: et corda
cōferentiū bona tpalia ⁊ elecmosynas ꝓ augmē
tatione cultus diuini: ⁊ tamē dat aliqua bona cō
ferētibus: dū fiunt suffragia postmodū ꝓ illis q̄
et qualia nō daret si omitterent nec fierent. Pa
tet in illis qui in suis testamētis: aut aliūde con
stituūt aliquid restitui vel pauperib⁹ dari: qui li-
cet sic dādo possunt mereri: nō tamē proficit eis
tantūdē hec volūtas nō sequēte effectu: sicut se-
quente: qm̄ in casu maneret iste ordinās adhuc
ad restitutionē postea obligatus. Hec Gerson.

Executores testamētorū singula debēt implere iuxta testantium pias voluntates.

Quod merito attendāt quidā remissi testamen-
toꝝ executores: vt fideliter iuxta testantiū pias
voluntates singula studeant exequi et implere.
Quodq3 debitorib⁹ debita non minuāt: vt inde
elecmosynas faciant largiores. Attendere debēt
hoc testatores: vt nō desidibus: torpētibus: aut
aliis minus timoratis executiones suarū studeāt
cōmittere voluntatū: nec per executionis negli-
gentiā: dū nō fiunt que ordinata sūt: suffragijs ⁊ do
nis priuent que deus cōferret ad instātiā oratio
num elecmosynarū ⁊ ceteroꝝ si fierēt ordinatoꝝ.
Nō dissimiliter fit in missa si sacerdos celebrās
his vel istis specialiter virtutē sacrificij non ap-
plicat non largitur deus bonū: vel remittit eisdē
penas peccatoꝝ: qḋ largiretur ⁊ faceret ad appli
cationē sacerdotis specialē. ¶ F Debet ergo sa-
cerdos si quosdā specialiter per suā celebrationē
adiuuare voluerit: specialiter pro eis orationem
ad deum dirigere: ⁊ eis virtutem sacrificij specia
liter applicare. Neq3 enim gratis et superuacue
ordinauit ecclesia: que spiritum spōsi sui habet:
vt per memento viuorum: in certo canonis loco pro
aliquibus viuis specialiter. Et per memento se-
cundum in alio canonis loco pro quibusdam de
functis particulariter memoria haberetur. Nec
frustra et inutiliter fideles missas pro se speciali
ter dici procurant: instituentes beneficia: dotan
tes ecclesias et altaria: volentes eos qui sua rece
piūt stipendia ad orandū pro se specialiter obli-
gare: conditiones et limitationes certas ad hoc
ipsum vtiles explicantes: qḋ expedire docet pre-
fatus doc. in alleg. tractatu partic. xvi. ⁊ xx. ⁊ per-
sonis recipientibus personis cōferentibus etiā
affinibus et cognatis. Attende ait et videbis ex-
pediens esse persone recipienti temporalia: ꝙ li-
mitetur ad certa suffragia quibus reddatur ani
mus eius magis sollicitus debitum soluere et in
tentionem suam in deū dirigere: quatenus pter-
ea maneat eius conscientia securior quo poterit
cognoscere ꝙ obligatione soluta quiet⁹ manet.
Nec paruipendende sunt (ait) ille due rationes
quibus addit tertia. Constat nāq3 apud deū qui
nouit omnia: qui ⁊ dicit. Ego deus ⁊ non mutor:
nihil necessitatis esse aperire nostras intentio-
nes ⁊ affectus exponere. Hoc aūt requiritur pro
pter nos orātes: vt exhibeam⁹ nos tales nobis-
ipsis: qualē cupimus deum esse nobis: pios / ami
cos / sedulos / compatiētes: ⁊ ita de reliquis affe
ctibus. Sed quis nesciat ꝙ orās plus mouetur ⁊
afficitur in seipso dū ad particularia respicit: dū
benefactoꝝ munera: dū intentiones: dū necessi-
tates cōsiderat: qꝛ̄ in quadā vniuersalitate et ge-
neralitate se tenēdo: siquidē particularia magis
mouent. Hoc quoad sacerdotes ab alijs benefi-
cia recipiētes. ¶ G De alijs subdit. Videbis rur-
sus particula. xxi. circa personā conferentē tem-
poralia expediens esse frequenter ⁊ necessarium
aliquādo suffragia limitare. Primo si ad illa suf

Attende de suffragijs.

fragia procuranda teneatur ex voto ꝓprio: vel ex
sacerdotis iniuncta penitentia: vel ex alteri⁹ sa-
cramento legato vel mandato. Certū est proinde
suffragia ecclesie vel singularis persone non tan
tum valere pro mille aut omnibus: quantum vni
prosunt: si pro vno tantū fiant. De quo infra lec.
xxvij. videbit. Addit pro tertio partic. xxij. Uide
bis deniq3 circa personas affines vel attinentes
persone beneficiū conferētis referre qꝛ̄ plurimū
si viderint ⁊ senserint per successionē temporū et
generationē ꝙ talis parens eoꝝ: vel affinis tan-
te fuit pie solicitudinis: vt pro se et suis talia fie-
ri constituerit pietatis officia. Nonne mouetur
et commouetur perinde preces cū gratiaꝝ actio
ne ⁊ laudibus ad deum referre. Nonne probabi
le est eosdem animandos fore: vt quemadmodū
ille fecit: et ipsi faciant. ¶ Ex quibus satis dedu-
citur proficuum esse et vtile tam celebrantib⁹: qꝛ̄
sua conferentibus: qꝛ̄ etiam ceteris fidelib⁹ par-
ticularem et specialem misse ⁊ orationē ac suffra

giorum ceterorum applicationem esse: quã vsus ecclesie habet. Cui si quis detrahit se imprudenter decipit. Nec sobrie: sed plus sapit q̃ oportet contra doctrinam apli ad Rom. xij. ¶ Sed circa hanc materiã latius declarandã quedam mouebo dubia: vt hoꝝ solutione clarius pateat cuius sit sacrificiũ applicare huic vel illi: quemadmodũ fieri debeat: ne celebrans ꝛ pia vota fideliũ suscipiens: vel seipsum vel sibi cõmissos: vel ecclesiã cuius minister est: contingat in sacrosancto tanti sacrificij ministerio defraudare.

¶ Lectio. xxvi. A.

Inter hec dubia aut questiũculas prima ꝛ secunda respiciũt sacerdotez celebrantem. Tertia missam ꝑ se vel suis specialiter ordinantem. Quarta vtrũq; celebrantẽ scʒ ꝛ eum pro quo celebratur. Quinta respicit modum quo applicatio congrue ordinatur. ¶ Est ergo questio prima vtrum applicatio fructus et virtutis sacrificij subsit celebrantis potestati. ¶ Secũda vtrum applicationem virtutis sacrificij impediat malicia vel suspensio celebrantis ministri. ¶ Tertia questio quomodo fideli liceat pro se vel aliquibus celebrari missam specialiter ordinare: cum teneatur omnes fideles equaliter sibi diligere. ¶ Quarta quomodo dantes et recipientes temporalia vt spiritualia rependantur: a prauitate simoniaca excusent. ¶ Quinta erit de seruando ordine in virtutis sacrificij applicatione. ¶ B Ad primam questionem respondet per hanc conclusionem affirmatiue. Sacerdos offerens sacrificium in persona ecclesie: põt eius fructum et virtutem alicui vel aliquibus specialiter applicare. Hec conclusio declaratur: quia licet sacerdos organum sit ꝛ minister eccl'ie: vt infra dr in solutione scđe questionis: per quod deꝰ p̃ces ecclesie admittit: ꝛ grarũ dona his pro quibus ecclesia per sacerdotẽ orat: infundit: qr tñ deo dicatus est: sanctificatus ꝛ cõsecratus ac diuino cultui specialiter mancipatus: supremũq; gradũ in ecc'iastica policia tenet rõne ordinis sacerdotalis. Ideo vltra hoc q̃ eius est sacrificiũ offerre: etiã ipsius est virtutẽ sacrificij et oblationis determinare: vt illis vel illis indigentibꝰ premium reddendũ pro hmõi ecclesie sacrificio conferat.

Guillel. Vñ dicit Guil. in tractatu de sacramẽtis in parte de sacramẽto ordinis. Si necesse fuit pro causis tẽporalibus aduocatos habere iurisq; secularis peritos: qui eas agerẽt corã iudice pro reis ꝛ oppressis simplicibus ꝛ indoctis: quãto ampliꝰ cõsulendũ fuit imperitie et cõitati simplicitatis hominuʒ in causis animarum suarum: cum ipsi eas vel nescirent vel nequirent officioꝝ et artificiorũ occupationibus prepediti: vt instituerent ad hoc ministri et aduocati: quatenus causam istorum agerent coram iudice viuorum et mortuorum. ¶ Est autez secularis aduocati officiũ: indigentiam partis pro qua aduocat: coram iudice allegare: et iudicis animum ad miserãdum inducere ac inclinare. Ita erit et in politia ecclesiastica: vt sacerdos gradum eminentem in ea tenẽs: patrociniũ illi specialiter applicet pro quo aduocationis officio fungitur celebrando. Ad

Scotus. hoc inducit doctor subtilis cõgruẽtiã in quotli. q. xx. vbi tractat materiam hanc diffuse: dicens. Ubi in domo aliq̃ rite ordinata est bonuʒ quoddam distribuendũ diuersis fm eorum exigentiã vel indigentiã: rationabile est q̃ dñs domus nõ immediate singulis distribuat: sed talis distributio alicui vel aliquibus certis ministris committat. Ita aũt: videmus regulariter in familijs ordinatis. Eque igitur vel magis ita esse debet in domo dei que est ecclesia: q̃ bonũ in virtute sacrificij communicandũ nõ solus deus distribuat: sed aliquis minister in ecclesia. Nulli autẽ hoc magis conuenire potest in ecclesia: q̃ sacerdoti offerenti sacrificiuʒ: cui sicut conuenit determinare intentionẽ suã pro quibus specialiter offerat: sic sibi conuenit dispositiue determinare cui virtute sacrificij bonum quod impetratur reddatur.

Obiectio. ¶ C Et si q̃s diceret. Super bonũ quod non debetur alicui: non habet ius assignandi illud alij. Bonũ autẽ qđ debet virtute sacrificij: non debetur sacerdoti vt celebranti: qm̃ ipse duntaxat est nũtius offerens petitionẽ ecclesie: et ita bonum quod virtute sacrificij debetur: nõ debetur sibi: esset eñ eadem virtus sacrificij si ipse esset in peccato mortali.

Solutio. ¶ Ad hoc dicendũ: q̃ licet bonum reddendũ ratione sacrificij nõ debeatur sacerdoti pro se: sicut nec procedit ex suo merito personali: debetur tamen ecclesie fm sacerdotis distributionẽ. Nã ipse ex ordine suo queʒ tenet in eccl'ia: nũtius est sponse ad sponsum: offerẽs petitioneʒ specialiter ꝑ determinatis personis: ꝛ ita dispositiue determinãs eis id qđ reddit pro talibꝰ petitionibꝰ. Et q̃uis quilibet sanctus et virtuosus in ecclesia possit pro quolibet sibi placito deum exorare: hoc tñ ex officio competit sacerdoti: nõ ceteris: q̃uis quibusdam alijs ex alijs officijs alij actus ecclesiastici cõueniãt: in quorũ diuersitate officioꝝ eccl'ie cõstat pulchritudo: vt habetꝰ Hiero. ad damasum papam: et habetur. x. q. i. quia sacerdotes: ait. Quia sacerdotes pro omnibus solent orare quoꝝ elemosynas et oblationes accipiunt: qua frõte presumunt laici oblationes q̃s christiani pro peccatis suis offerunt: vel ipsi comedere: vel alijs concedere: cum ipsi nõ debeant ex officio suo pro populo orare. Et Alexander papa. i. q. i. ipsi. Ipsi sacerdotes ꝑ populo interpellant: ꝛ peccata populi comedunt: quia precibus suis ea delent atq; consumunt. ¶ De actibus vero ecclesiasticorum officiorum: et eorum varietate dicit beatus Grego. lxxxix. distin. singula. Singula ecclesiastici iuris officia singulis quibusq; personis sigillatim committi iubemꝰ. Sicut em̃ in vno corpore multa membra habemus: omnia autem membra non eundem actum habent. Ita in ecclesie corpore multa mẽbra sunt: fm veridicam pauli sententiã (.i. Cor. xij.) In vno eodẽq; spirituali corpore cõferendũ est hoc officiuʒ vni: alij cõmittendum est aliud. Neq; em̃ quantũlibet exercitate vni persone vno tempore duarum rerum officia committẽda sunt: quia si totũ corpus est oculus: vbi auditus. Et sequitur ad propositũ. Sicut em̃ varietas membroꝝ per diuersa officia: et robur corporis seruat: ꝛ pulchritudinẽ representat: ita varietas personaruʒ per diuersa nihilominus distributa officia: ꝛ fortitudinem ꝛ venustatẽ sancte ecclesie dei manifestat. Et sicut indecorum est in corpore humano vt alterum membrum alterius fungatur officio: ita nimiruʒ noxiũ simulq; turpissimũ est: si singula rerum ministeria personis totidem non fuerint distributa. Et eadẽ distin. c. ad hoc. idem Grego. ait. Ad hoc dispensationis prouisio gradus diuersos et ordines

ordines cōstituit esse distinctos: vt dum reuerentiaȝ minores potioribus exhiberent: et potiores minoribus dilectionem impenderent: vera concordia fieret ⁊ ex diuersitate cōtextio: ⁊ recte officiorū gereret administratio singulorū. Neqȝ em̄ vniuersitas alia poterit rōne subsistere nisi huiusmodi magnus eā differētie ordo seruaret: quia vero queqȝ creatura in vna eadēqȝ qualitate gubernari vel viuere non potest: celestium militiarum exemplar nos instruit: quia dum sunt angeli sunt archangeli: liquet: quia non sunt equales: sed in potestate et ordine sicut nostris differunt alter ab altero. Hec ibi. ¶ D Secundum hoc ergo sunt in ecclesiastica hierarchia diuersi status et ordines: ſm quos christi ministerium peragitur: ecclesia regitur: gratie ⁊ dona dispensantur. Unde sicut papa ratione supremitatis potestatē habet dispensandi thesaurum ecclesie: conferendo nūc plenissimam remissionem peccatoꝝ: nunc parteȝ tertiam penarum auferendo: nunc certi numeri dierum vel annorū indulgentiam cōferendo: ſm qꝫ viderit ecclesie vnitati ⁊ populorum deuotioni expedire. Ceteri quoqȝ epi certos indulgentiarū dies cōcedunt. Jmmo ⁊ simplices sacerdotes de eodem thesauro per penitētie factā indulgentiā a penis largiunt: per applicationē thesauri ecclesie ad illas vel illas personas ſm cōcessam potestatem. Jta ⁊ in proposito recipit quilibet sacerdos potestatem ex ritu ⁊ institutione ecclesie: vt merita totius ecclesie illi vel illi possit applicare: vt pro ipsis illis aliqꝫ bonum cōferatur. Sic igitur autoritatē hꝫ sacerdos dispēsandi merita ecclesie ex ordine nobili quē tenet i ecclia. ¶ E Ex quo sequitur qꝫ sacerdos nō tantū est organum ⁊ instrumētū: ⁊ per hoc nō habēs virtutē applicādi actionē vel actionis effectū: sed est etiam minister ⁊ dispēsator. Licet em̄ bonū qꝫ impetratur virtute sacrificij: nō impetretur virtute meriti personalis ipsius sacerdotis (nam quantum ad virtutem sacrificij: est instrumētum ⁊ mere instrumētum: qꝛ organum inanimatū: licet sit organum viuum quantū ad meritū personale in celebrando: qꝛ sic mereri est eius inquātū in se viuit vita gratie) quātū tamē ad illud bonū impetrādū qꝫ debetur virtute sacrificij: quod eque proponit: etiā si nō viuat vita gratie: est organum precise ordinis. Jllud em̄ bonū impetratur virtute meriti ecclesie: in cui⁹ persona fit oblatio: ⁊ ob cuius gratiam oblatio acceptatur. Tn̄ qꝛ ratione ordinis hꝫ gradum excellentie in ecclesia: propter hunc cōuenit sibi nō modo offerre: sed etiā oblationis virtutē determinare: vt ſm predicta nō sit tm̄ nuncius et organū: sed simul etiā minister ⁊ dispēsator. Hec est sententia Sco. vbi. s.

Dubium.

¶ F Sed diceres: potestne sacerdos qui minister est ⁊ dispensatoꝝ: pro libito suo distribuere bonū misse virtute sacrificij debitum: ita scꝫ qꝫ hoc bonum specialiter reddat illi cui ipse applicat specialiter. Sunt qui dicunt quod nō: sꝫ ad hoc qꝫ applicatio sua habeat effectū oportet qꝫ eam faciat ſm beneplacitū dei: qui solus est dator illius boni ſm suū proprium beneplacitū: ideo non datur illi cui sacerdos applicat: nisi sacerdos in applicando se conformet datoris voluntati. Sed hanc sententiam Scot⁹ loco quo supra arti. ij. improbat. Nam ille nullaȝ videtur habere autoritatem applicandi vel assignandi aliqꝫ bonū cuius applicatio nunq̄ tenebit: nisi fiat ſm voluntatē alterius: de qua applicans regulariter habere nō pōt certitudinem determinatam cui debet applicare. Sacerdos autē regulariter non pōt habere certitudinē determinatam de diuina voluntate: cui velit dare bonuȝ reddēdū virtute sacrificij pro missa: qꝛ hoc deus in speciali nō reuelat. Nec etiam in scriptura de hoc doctrina habetur: nisi multum remota ⁊ vniuersalis: que non sufficit ad sciendum voluntatē diuinā in speciali. Jgitur si nunq̄ applicatio facta per sacerdotem in speciali haberet effectum: nisi esset facta cōformiter diuino beneplacito: sequitur qꝫ nullam habebit sacerdos autoritatem applicādi virtutē sui sacrificij nisi inuitū in vniuersali. Neqȝ eius applicatio proficua foret: nisi casualiter vel per diuinum miraculū: puta qꝛ casu fieri posset qꝫ sacrificiū applicaret illi cui ſm dei iudiciū esset applicandū. Uel quod sibi reuelaretur per miraculum que esset dei voluntas in hmōi applicatione. Similiter arguit Scotus in materia de penitētia. lib. iiij. dist. xviij. q. i. contra eos q̄ dicunt qꝫ penitētiam cōdignā sacerdos imponere tenet: scꝫ quā peccator ſm dei iustitiā agere tenetur: quā si sacerdos imponendo non attingit sed minorem: luet peccator residuū in purgatorio.

Scotus.

Unde arguit Scotus. Nulli cōmittitur potestas arbitrandi in causa aliqua: cuius arbitriū nunq̄ erit ratū: nisi fiat ſm iudiciū ⁊ beneplacitū partis: de quo tamen determinate scire nō potest arbiter. Sed beneplacitum dei quoad penitētiā condignā ⁊ punctualem regulariter scire nō potest sacerdos: ergo ⁊ in illud iudicium dei pūctualiter iniungere penitentiā: sacerdos non astringitur: modicū em̄ esset arbitrium immo pene nulla arbitrādi potestas in sacerdote: si semper ſm voluntatē alteri⁹ ptis arbitrari teneret: quā tn̄ volūtatem nosse non potest. Sic etiam in proposito. ¶ G Unde ad id qꝫ querebatur: an sacerdos pro libito suo possit virtutem sacrificij applicare cui voluerit: est sub distinctione respondendum. Qñqȝ enim habetur certa doctrina vel obligatio seu preceptum de applicatione certo modo faciēda: qñqȝ vero talis nō habetur. Si primuȝ: debet se sacerdos in applicatione cōformare doctrine vel precepto: qꝫ si contrariū fiat: forte dicit Sco. nec ei cui applicat proficit: et applicāti nocet: qꝛ si contra doctrinā vel preceptum: applicādo peccat. ¶ Pro cuius declaratione latiori notandum ſm eundem art. ij. vbi. s. in quotl. qꝫ missa potest intelligi valere ⁊ efficaciā habere dupliciter. Uno modo ex opere operāte. Alio modo ex opere operato.

Missa hꝫ efficaciaȝ dupl'r.

¶ Ex opere operante: hoc est ex merito personali persone celebrantis: propter quod confert deus petita a sacerdote eis. quibus orationem et misse sacrificium applicat. Ex opere operato. i. ex ipsa consecratione oblatione ⁊ sumptione venerabilis eucharistie non habendo respectum ad personalē sanctitatem aut meritum sacerdotis. Et hoc pōt intelligi dupliciter. Uno modo quod hic valor sit ex diuina institutiōe: qui efficaciter determinauit se ad cōferendū quosdā effect⁹ gratuitos ⁊ salutares ad cōsecrationē: oblationem ⁊ sumptionem corporis et sanguinis xp̄i factam a sacerdote: sicut dicimus de ceteris sacramentis noue legis: qꝫ habent virtutem ex xp̄i institutione: ita qꝫ ipsis exhibitis aliquib⁹ assistit de⁹ causando in eis quosdā effectus salutares: scꝫ remissionē peccatorū ⁊ gratiaȝ gratūfacientē: ⁊ hoc modo missa pficeret: etiā si per impossibile nullus mortaliū esset in gratia. Sicut baptismus tollit originale: ⁊ cōfert gratiā infanti baptizato: etiam si cūcti viatores essent petōres. Quā efficaciam sacramētorū meruit xp̄i passio: sacramētis vero contulit specialis xp̄i institutio. ¶ Alio modo intelligitur missa habere effectum ⁊ esse accepta deo ex opere

operato: precise rõne oblationis sacrificũ quod in missa perficitur: nõ attẽdẽdo christi institutionẽ: qꝛ oblatio nõ videtur grata deo et accepta: nisi sit alicuius offerentis grati ⁊ accepti: iuxta illud

Gen. iiij.

Gen. iiij. Respexit dñs ad abel ⁊ ad munera eius. Prius ad abel offerentem q̃ ad munera oblata. Hinc vidua paupercula plus oibus in gazophilatium misisse dr̃. Luc. xxi. Quia que misit: ex voluntate misit magis accepta. Nam s̃m beatũ Greg.

Gregorius

Non pensat deus quãtũ: sed ex quãta ⁊ quali voluntate offeratur. Hinc passio christi patri acceptissima fuit: qꝛ eã christus eterni patris filius in quo semper patri cõplacuit: volũtarie eam in animarũ nostrarum salutẽ obtulit: quã si iudeus crucifixor sol⁹ obtulisset patri minime placuisset. Et ita intelligendum est qḋ dicit Sco. arti. ij. qḋ eucharistia nõ precise ratione rei cõtẽte plene acceptatur: sed oportet qḋ sit oblata. Hoc enim bonũ in eucharistia contentũ equale est: qñ reseruatur in pixide: ⁊ qñ offertur in altari: ⁊ tamen non eque valet ecclesie reseruatum in pixide ⁊ oblatũ in officio misse. Ultra igitur bonũ contentum in eucharistia ad hoc qḋ proficiat ecclesie: requirit eius oblatio: ⁊ ad hoc qḋ oblatio sit placita ⁊ accepta requirit s̃m premissa: q̃ offerens sit placens ⁊ acceptus. ¶ H Est autẽ duplex offerens: scꝫ offerens immediate ⁊ personaliter. Alius offerens mediate ⁊ principaliter. Primus est sacerdos cõsecrans ⁊ sumens sacramentum: qui ita in persona sua: autoritate tñ diuina hec perficit: qḋ nemo

Offerẽs duplex est.

alius in sic offerẽdo secũ cõcurrit. Offerens vero mediate ⁊ principaliter est ecclesia militãs: in cuius persona sacerdos offert: ⁊ cui⁹ est in offerẽdo minister. Est eñ hoc sacrificiũ: sacrificiũ totius ecclesie: in cui⁹ signũ sacerdos nõ ex sua p̃sona dicit. Oro: sed ex persona ecclesie oremus. Nec dicit. In p̃mis que tibi offero: sed que tibi offerim⁹. Et post cõionem. Proficiant nobis quesum⁹ domine hec sacramenta que sumpsimus: q̃uis ipse solus offerat et sumat personaliter: vnde ecclesia offert per ipsum tanq̃ per ministrum: quẽ ad hoc instituit et ordinauit. Prim⁹ offerens nõ semper gratus est deo: nec semper sibi placet: qꝛ sepe peccator est. Secundũ offerens deo est semper acceptũ: qꝛ ecclesia semp̱ sancta est ⁊ vnica sponsa xp̃i pudica: casta: nesciens maculam neqꝫ rugam. Cũ ergo missa semp̱ valorem suum habet et accepta est deo: iuxta illud Joã. vi. Panis quẽ ego dabo p̱ me scꝫ ⁊ sacerdotes: caro mea est pro mundi vita.

Joan. vi.

Non ergo erit hoc regulariter p̱pter offerẽs primũ: quod nonnũq̃ displicet: ergo erit p̱pter offerens scdm: scꝫ ecclesiam que semper grata est deo qꝛ semper in ea sunt homines sancti et virtuosi: quoꝝ actiones ⁊ merita deo placent: qui ⁊ digni sunt inhabitatione spiritussancti: vt dicit Beda super illud Matth. vlti. Ego vobiscum sum om.

Matt. vlti.

di. vsqꝫ ad consumma. seculi. ¶ J Et ex hoc alicui videri posset qḋ missa vno tp̃e efficacior est: ⁊ magis accepta deo quã alio. Et regulariter q̃ missa sacerdotis boni existentis in gratia: cuius personale meritum est partiale meritũ ecclesie melior est: quã si ipse sacerdos esset extra gratiã. Patet: quia hoc modo missa est accepta: quia ecclesia sacrificium misse offerens est accepta: ecclesia autem accepta est propter mẽbroꝝ suorum et gratiarũ in eis existentiũ merita: qñ ecclesie meritum non est vniuersale platonicũ: seu meritum abstractũ extra homines particulares per se existens: sed est personarũ ⁊ membroꝝ ecclesiã cõstituentium. Cum autem vno tp̃e sint plures hoĩes ⁊ boni ⁊ virtuosi q̃ alio: sequitur quod ecclesia vno tempore magis accepta est quã alio. Et qñ valor misse hoc modo est ex merito ecclesie: sequitur q̃ s̃m qḋ variatur ecclesie meritũ: variatur ⁊ misse valor et premium: ⁊ hoc s̃m veram iustitiam retributiuam: s̃m quã non datur tantum pro merito minore: quantũ pro maiore. ¶ K Secũdo aduertendum s̃m eundem Scotũ in quol. i. qḋ meritũ

Doctor subtilis.

vel specialiter ipsa oratio: que inter opera meritoria magis habet rationem meriti applicabilis alteri quia de ratione sui est placatiua dei ⁊ reconciliatiua sibi: potest intelligi in triplici gradu valere alicui siue pro aliquo: videlicet specialissime generalissime: specialiter modo medio. Specialissime semper valet celebranti seu oranti quando

Missa semp̱ valet ipsi sacerdoti qñ est i gratia.

est in gratia: ipse enim habet motũ animi bonũ et elicit bonum opus. Isti motus ⁊ opus non sic sunt alterius pro quo orat sicut orantis: nec potest ille ordinata voluntate illud alteri dare qḋ non sit suum meritũ: quia magis tenetur ex charitate se quã alium diligere: immo forte non posset dare quin esset suum. ¶ Alio modo generalissime valet toti ecclesie: nec debet orans aliquem excludere de ecclesia: sed intẽtione habituali omnes includere. * ¶ Tertio modo valet illi cui p̱ orantem specialiter applicatur: non enim valet et specialissime: patet ex membro primo. Nec precise valet sibi generalissime sicut cuicunqꝫ de ecclesia: quia tunc frustra essent speciales orationes ab ecclesia ordinate: alia scilicet pro viuis: alia p̱ defunctis. Et iterum pro viuis alius et alius: puta pro benefactoribus amicis ⁊ alijs diuersis personis: statibus ⁊ congregationibus: causis ⁊ necessitatibus in missali Romano specialiter assignate. Frustra inquã: qꝛ nõ plus valerent illis: q̃ cuicunqꝫ generaliter de ecclesia. ¶ Per hoc ad propositũ: prima applicatio: scꝫ specialissima determinata est: quia semper fit ipsi celebranti. Similiter secunda: scꝫ generalissime que semper fit toti ecclesie. Et has duas determinatiões facit regula charitatis: que debet esse primo ⁊ potissime ad seipꝫ et generaliter ad omnem proximum: quapropter nullum de ecclesia debet excludere: sed intentione habituali (vt dictum est) omnes includere: nec solum applicare debet missam toti ecclesie: secundo modo ex ordine charitatis: sed ex institutione et vsu ecclesie: ex qua orare habet pro omnibus orthodoxis catholice et apostolice fidei cultoribus. ¶ Potest tamen iudicium ecclesie arcere sacerdotes officium offerentes: vt dicit Gerson super magnificat tracta ix. partitiõe tertia. ne per expressam ecclesie orationem comprehendat excommunicatos: vt. xi. q̃nc. iij. excõmunicatos. ⁊ c. sequenti. Non tamen excludit ecclesia eos ab effectu eorum charitatiuo: immo si excõmunicati fuerint in charitate: non possunt a virtute sacrificij: sicut nec ab alijs suffragijs ecclesie proijci et excludi: quia charitas facit bona omniũ quodammodo cõmunia: s̃m illud Ps. cxviij. Participem me fac deus omniũ timentiũ te. ⁊ custo. mãdata tua. Excluduntur tamẽ ab expressa oratiõe ecclesie: q̃ statuit sic pro eis orari non debere: vt sic ab inobedientia resipiscant: ⁊ ad ecclesie gremiũ redeant. ¶ L Unde dicit Durandus. Suffragia ecclesie possunt valere dupliciter. Uno modo ex vi charitatis: que omnes fideles connectit vt sint vnũ in dño: ⁊ istum valorẽ non potest excõicatio excludere: qꝛ si sit iniusta: nõ tollit charitatem ab excõicato: qua manente: manet vniõis vinculum et communio. Si vero sit iusta: sic charitatem nõ tollit: sed ablataꝫ presupponit. Neqꝫ enim ferri debet nisi pro mortali pctõ/quo charitas tollit

** Rit⁹ canonis ẽqḋ oret sacerdos p̱ tota ecclesia: p̱ oibus orthodoxis ⁊c. Ps. Participẽ me fac de⁹ oim timẽtium te. ⁊c. ⁊ hoc modo vꝫ misse oib⁹ fidelibus viuis et defunctis.*

Ps.

Durãdus.

Ecclesie suffragia p̃nt valere dupliciter.

tas tollitur.xi.q.iij. Nemo episcoporum. vbi dr. Nemo epōꝝ quēlibet sine certa z manifesta pctī causa cōione priuet ecclesiastica: sub anathemate autē sine cōscientia archiepī aut coepōꝝ nullū presumat ponere: nisi vnde canonica docet auctoritas. Quia anathema eterne est mortis dānatio: z non nisi pro mortali debet imponi crimine: z illis qui aliter corrigi nō potuerunt. Itaqꝫ qui sic excōicatur: seipsum mortaliter peccando priuauit gratia z charitate: z per cōsequens suffragijs que proflūt a charitate. Alio modo possunt valere suffragia ecclesie ex intentiōe facientia: qr scz ecclesia dirigit suā oratione vt illis prosint et suffragenf. Et illū valorem excōicatio excludit: qr ecclīa orare pro talibus excōicatis nō disposuit. Et hoc facit conformiter dei iudicio: qui punit peccatores qnqꝫ flagellis castigādo: vt eos a peccatis retrahat: qnqꝫ auxilia sua subtrahendo: vt ita īfirmitatē suā cognoscant z humiliati redeāt. Sic ecclesia inquantū excōicatuꝫ separat a cōione fideliū vt erubescat: imitaf iudiciū diuinum: quo flagellis castigat: inquantū separat ipsum a suffragijs specialibus imitatur iudiciuꝫ quo deꝰ hominem sibiipsi relinquit: vt per humilitateꝫ se cognoscens redeat. ¶ M Quāuis igif sacerdos generalissime debeat sacrificiū suum toti ecclesie applicare: nō tamen debet vocaliter pro excōicato orare: nec ei suum sacrificiuꝫ applicare: potest tamē alias pro eo singulariter orare: vt deus cor suum immutet: vt deposita temeritatis cōtumacia: ad gremium ecclesie reuertatur. Sed de hac oratione priuata non loquimur in proposito: sed de oratione que fit ex persona ecclesie pro membris suis non rebellibus. Et q̄uis eis virtꝰ sacrificij sic non applicetur: nō tn̄ totaliter a fructu sacrificij excludūtur: si sint in charitate: quia sicut per excōmunicationem charitas nō tollitur: ita nec fructus charitatis: qui est cōmunio z participatio boni quod ex charitate succrescit: ad taleꝫ enim participationis priuationē se potestas ecclesie non extendit. Recepit nāqꝫ ecclesia potestatem in edificationeꝫ: fm aplm.ij. Cor.x. nō in destructionē: que sequeretur si quem fidelē a charitate z cōione scrōꝝ excluderet per suam excōicationem. Hoc em̄ esset corpus xp̄i mysticum membratim lacerare: vinculū spūalis vnionis rumpere: et compagem totius ecclesiastice congregationis dissoluere. Itaqꝫ gladius esset in manu filij ad trucidandum matrem: oculus membro ad cōcidendū corpus: qḋ nefas est z insanū. ¶ Siquidem excōmunicatio medicinalis esse debet non mortalis: disciplinans nō eradicās: de snīa excō. Cum medicinalis. lib. vj. Simile dicit August. in homel. de pnīa: z habef. ij. qō. j. multi. Et apls. j. Cor. v. excōicando tradidit hominem cū patris vxore incestum cōmittentē sathane in interitum carnis: vt spiritus saluus sit in die domini. Queꝫ

Hieronymus.

locum exponēs beatus Hierony. super libruꝫ iudicū dicit. Tradantur peccatores sathane in interitum carnis: cū pro delictis suis a xp̄i corpore separantur: z de ecclesia per sacerdotem pellunf: vt notatus ab omnibus erubescat: z cōuerso eueniat ei id qḋ sequif: vt spiritus saluus fiat in die domini nostri iesu christi: z habef. xj. qō. iij. audi. ¶ N Et sic forte intelligunt quidam dicentes (q̄uis incaute) ꝙ excōicatio nō ligat animā sed corpus: qr separat a cōione z conuictu fideliū ciuili z exteriori participatione sacramentorū: non a fructu anime qui daf ecclesie ob cōmunia suffragia z orationes eiusdem: q̄uis interdum priuef quis propter excommunicationem fructu excrescenti ex applicatione ecclesie speciali orationuꝫ: et ex participatione sacramētorum eiusdem. Priuantur enim fructu et bono quod prouenturum erat eis ex officio sepulture: et exequiarum suffragijs: illa nāqꝫ excōmunicatis ab ecclesia non impendunf. Priuantur z fructu: q̄ puenit ex participatione sacramētorum: scz sacre cōionis: penitentie: susceptione ordinis zc. a quibus oībus arcentur ab ecclesia. Quāuis non sit negandū vsqꝫ quaqꝫ quosdam particulariter excōicatos plus mereri per virtutem patiētie: humilitatis z obedientie: quibus se abstinent ab exteriori participatione sacroꝝ: q̄ vtendo eorundem cōione. Sicut verbigrā. Si quis de facto cōtrahens cū sua sorore quā non posset probare sororem suaꝫ esse: z postea ad cor rediens eam a thoro separaret: et ꝓpter hoc ab ecclesia excōicaref: qr nollet reddere debitū cōiugale. Certū est qḋ tenef potius sustinere excōicationem: q̄ cōmittere incestum cuꝫ sorore: quā excōicationis penam humiliter sustinens obediendo ecclesie: in subtrahendo se a sacramentorū cōione mereretur: z participando contra ꝓhibitionem ecclesie peccaret. Si ergo sic intelligitur dictū premissum: scz ꝙ excōicatio nō ligat alam. i. nō tollit bona anime: neqꝫ separat ab eterna beatitudine: q̄ bonuꝫ est ad qḋ cetera oīa ordinanf. Et hoc intelligēdo de excōicatione fm precise: videf qḋ dictū hoc veritatē habet: q̄uis nihilominꝰ sepe sit in detrimētū anime: pro quāto retardat a beatitudine z glīa. Nā ꝓpter excōmunicationē pene peccatis cōmissis: z quantum ad culpe reatū remissis: debite propter priuationem indulgentiarū z suffragiorū ecclesie tardius soluunf. Preterea augmento gratie qḋ sacramētorū susceptio confert: similiter propter excōmunicationē priuatur: qua impediunf sic excōicati a participatione sacramentorum: z per hoc certꝰ glorie gradus per excōicationē eius tollif: qui scz responderetꝰ gratie sacramentali. Nō tn̄ excōicatio vt talis. i. pena precise simpliciter excludit a gloria: licet possit excludere a tanta. Pctm̄ tamē propter qḋ excōicatur si excōicatio fuerit iusta: nisi resipuerit per penitētiā: z per ecclesie recōciliationeꝫ quantū in eo fuerit: excludit simpliciter a gloria. ¶ O Ex illo sequitur qḋ nō semper est excōicatus a deo qui excōicatur ab homine z prelato.

Nō sempa deo excōicatꝰ est qui excōmunicaf ab homine z ꝑlato.

Nec semper habetur ratum in celis: quod fit a presidente in terris: sed duntaxat dum ligat et soluit claue non errante. Non enim cōmissuꝫ est prelatis ligare z soluere iuxta suorū motus capitū: z suarū beneplacita voluntatū: sed prudēter z legitime fm iuris diuini z humani dispositionē. Et hoc dicere non est prebere occasionem contēnendi gladium potestatis spiritualis: negare scz eius percussionem ad id quod non potest attingere: quin potius stulta ipsius extractio: et vsus indiscretus: ipsum reddit obtusum odibilemqꝫ. Neqꝫ enim leuiter extrahi debet gladius ille: sed pro inobedientia tantum z criminibus grauibꝰ et manifestis. Nec furor illū extrahat: sed discretio rationis: restringēda est enim sub ratione potestas. Nec quid agendum perturbāt concitata ad tranquillitatem mens redeat: ait Gregorius ad mauricium Imperatorem. De hoc late tractatur ij. qōne. iij. pluribus capitulis. ¶ Debet ergo prelatus gladio hoc ferire in spiritualē saluteꝫ ecclesie: propter quā conseruandam: membrum putridum morbosumqꝫ excōicationis gladio prescinditur: et in correctionem ac emendationem eius qui excōmunicatur: vt sic excōmunicatio habeat rationeꝫ medicine curatiue respectu eius cui in-

fligitur: et preseruatiue respectu aliorum. Nostris autem temporibus gladius ille dilatatus est usque ad prophanas laicorum causas: ac seculari foro agendas: intantum ut nonnunquam pro debito quinque solidorum quis excommunicatione feriatur: quo abusu gladius ille ita obtunditur: ut in causis urgentioribus: ubi usus eius exposcitur: acumen scindendi perdidisse videatur: ita ut eius percussio magis vilipensionem inducit et contemptum: quam corrigendarum salutem animarum: verumtamen timenda est semper pastoris sententia etiam si fuerit iniusta: ut dicit beatus Gregorius in homelia.

Excōicatio ppter pecuniam abusus est.

¶ P Redeundo ad propositum videndum est de tertia applicatione: media scilicet et speciali: quoniam de primis duabus ex iam dictis patet. Hec quandoque determinata est ex institutione et ordinatione ecclesie: que in diversis parochiis instituit diversos sacerdotes parochiales: qui tenentur officiare ecclesias et celebrare specialiter pro suis parochianis. Consimiliter in diversis collegiis sunt diversi sacerdotes instituti ad offerendum sacrificium altaris specialiter pro suis fundatoribus: etiam pro illis qui sunt in tali collegio: ex quadam singulari fraternitate: societate: convictu et unione tanquam membro eiusdem corporis quod est collegium: de quo in Ps. Ecce quam bonum et quam iocundum habitare fratres in unum. Et Proverbio. xviii. frater qui iuvatur a fratre quasi civitas firma. Et de hoc potest accipi illud beati Hiero. ad rusticum monachum. In apibus princeps unus est: et grues unam sequuntur ordine literato. sequitur. Singuli ecclesiarum episcopi: singuli archiepiscopi: singuli archidiaconi: et omnis ordo ecclesiasticus suis rectoribus nititur: et habetur. vii. q. ii. c. i. In apibus. Habent autem ecclesie singule suos proprios rectores: non tantum ad correctionem faciendam: sed ad reconciliationem peccatorum per salutarem hostiam et orationes ecclesie impetrandam. Unde Alexan. papa. i. q. i. ipsi. ait. Ipsi sacerdotes pro populo interpellant: et peccata populi comedunt: quia precibus suis ea delent atque consumunt: qui quanto digniores fuerint: tanto facilius in necessitatibus pro quibus clamant exaudiuntur. Ex quibus patet proprios sacerdotes suis fore specialiter obligatos.

Psalm. Proverbi. xviii.

¶ Q Sumitur etiam determinatio huius applicationis medie et specialis ex iustitia: ut scilicet fiat pro illis: qui bona nature: fortune et anime specialiter contulerunt: quales sunt parentes qui cum magna sollicitudine filios suos educarunt: postquam eos in naturali esse constituerunt. Sunt et benefactores alii: qui dotarunt solenniter monasteria: ecclesias et beneficia: ut ministros in eis residentes: et his temporalibus utentes: ad orandum et celebrandum pro eis specialiter obligarent. Sunt et predicatores et magistri: qui ingenti laborant diligentia ut alios rite instituant: quatenus ad vitam beatissimam proficiant moribus et doctrina: pro quibus omnibus ex equitate et iustitia sacerdos ut oret et celebret est specialiter obligatus. ¶ Verum in hac applicatione secundum prefatum docto. loco quo supra: gradus inveniuntur: secundum quos specialius et singularius pro uno: quam alio sacerdos virtutem sacrificii referre potest. Et possunt tot gradus poni: pro quot placet sacerdoti: differenter secundum magis et minus specialiter celebrare. Et hoc verum: nisi in sacerdotis obligatione aliud cautum sit. verbi gratia ponamus quod aliquis sacerdos velit missam suam valere tribus specialiter: ultra hoc quod valet toti ecclesie generalissime: sint hi pater: ecclesie sue fundator: et socius suus vel amicus fidelis. Sit primus a. secundus b. tertius c. Nec refert an in quolibet gradu sit una persona tantum: an plures ex equo. Velit ergo quod missa tantum valeat a: quantum alicui valere potest alteri a se celebrante. Et ipsi b. valeat quantum alteri valere potest post a: et ipsi quantum valere potest alicui post a et b. Esto igitur quod ex ordine ecclesiastico vel beneficio recepto teneatur quis offerre pro aliquo specialiter in primo gradu. Non illi preiudicat si in secundo gradu offerat: vel applicet virtutem sacrificii alteri: et tertio gradu tertio: et sic de quotcunque gradibus. Siquidem nunquam applicatio facta posteriori: subtrahit aliquid illi cui facta est in gradu priori. ¶ R Cui autem fieri debet applicatio in quo gradu dubium est: an scilicet curatus debet in priori gradu applicare parochianis: quam parentibus propriis: an econverso prius parentibus quam parochianis et fundatoribus. An prius et magis pro iustis quam iniustis: an potius pro mortuis quam vivis? ¶ Et possunt fieri rationes ex variis mediis puta quod legi naturali lex positiva non preiudicat. Ideo videtur magis obligari parentibus quam fundatoribus et parochianis: quorum obligatio est positiva: parentum vero naturalis. Neque presumendum aliquem positiva lege: quem obligare voluisse contra legem nature: neque sua obligatione impedire sacerdotem quo minus reddere posset libere parentibus quod tenetur. ¶ Sed ad oppositum si parentes fuerint parochiani alterius sacerdotis: habent eum sibi tanquam filius spiritualibus obligatum: sicut huius sacerdotis parochiani habent hunc tanquam patrem spiritualem sibi obnoxium. Obligatio autem spiritualis filiationis videtur esse efficacior quam carnalis. Sic ex maiori indigentia videtur magis applicandum oblationis beneficium mereri non potentibus: puta defunctis et peccatoribus a deo separatis: ut isti liberentur: hi convertantur. Sed ad oppositum: ex maiori autoritate videri posset orandum magis pro vivis viatoribus ut eis gratia augeatur: et ex consequenti merita: quam pro mortuis: ut sola pena remittatur: quibus non prestatur maior gratia: nec crescunt merita. Sic ex charitatis ordine magis videtur diligendus iustus qui deum diligit et proximum: et a deo diligitur: quam peccator se contrario habens modo. ¶ S In his sufficit doctrina et regula universalis pro quietatione celebrantis: unde secundum Scotum. Securius videtur quod talem generalem applicationem faciat in missa vel ante missam. Digneris domine oblationem istam acceptare pro illis quibus nosti me teneri specialiter: et in eo gradu: quo me nosti obligari. Et quantum ad specialem determinationem ad aliquem vel aliquos: tutius est eam fieri sub conditione: si deus omnipotens tibi placet. Verumtamen quia particularis determinatio omittenda non est. Tum propter multiplicem sacerdotis obligationem. Tum propter ingratitudinis evitationem. Tum propter devotionis actualis augmentationem: quam naturaliter parit beneficiorum recordatio: si gratia dei coniungatur. Nam particularia magis movent. Tum propter certiorem debiti impletionem et conscientie serenationem. In tantis obligationum angustiis salubre est consilium cancel. parisien. Joa. Gers. tracta. de sollici. ec. particula. xliii. ita dicentis. Ex humilitate laudabili potest fieri coram deo cessio quedam omnium bonorum spiritualium in manibus eius proportionabiliter ad forum exteriorem de temporalibus bonis ratione debitorum: et hoc ex consideratione tot exactorum: quibus obnoxii sumus: et qui nos premunt et quodammodo suffocant: dicentes. Redde quod debes

Scotus.

Joa. Gers.

debes: vt sunt creatio: recreatio: redemptio: debitorum toties facta remissio. Preterea tam crebra nunc vno mō: nūc altero mediate ⁊ immediate bonorū multiplicium facta receptio. Quo casu pauper homūtio sic depiebculsus ⁊ angustiat⁹ dicere pōt ad deū. Dn̄e vim patior responde ꝑ me. Tu inquam qui preciū nostrū es: nostra iusticia: nostra redēptio copiosa: redde creditoribus meis quō vis ⁊ scis: tātūmodo vita gratie in hac paupertate me sustētes: ⁊ satis est. Idē in trac. de oratione. consid. ix. de eodē tractās ita dicit. Quisquis tu tandē ordinatus es ad orandū: non tm̄ pro te: sed etiā pro ceteris: poteris i ipsa meditatiōe tua discutere: vt ab obligatione tua te apud deū ⁊ homine dissoluas. Nihilominus si quid in me ꝯsilij est: noli esse nimiuꝫ scrupulosus circa tue orōnis numerū: pondus ⁊ mensuram. Cōmitte totū illud deo: q̄ tribus digitis potentie sapiētie ⁊ clemētie appendit molē terre. Qui numerat multitudinē stellarum: ⁊ oībus eis nōia vocat. Qui nūerū nouit arene maris/ dic ei tota spei fiducia. Debitor sum pater noster: supra quā possit exiguitas mea soluere. debitor/ q: me creasti: debitor/ q: immemor tui: vitijs me sordidās cōtra tua precepta: et tū mihi parcēs nō me dānasti. Debitor itez proximis: q: de labore manuū suorū: ⁊ sudore vultus sui comedo panē i abūdātia. Debitor carni mee et sanguini: debitor orantibus pro me: debitor lapsis per me: ⁊ ita de reliq̄s sine numero. Tot igitur pressus exactionibus: q̄d agā: quo me vertā? Dn̄e vim patior: responde pro me. Sed q̄d respōdebis pro me? Recte prorsus. Si diuidas vnicuiqꝫ illud quantūcunqꝫ suffragiorꝫ qđ offerre paupertas mea pōt: qđ quantū sit solus vides. Nolo calculū ponere cū singulis proximis ⁊ bn̄factoribus meis. Tu pro parte tua recipias missam istā. Tu orationē: tu bonū opus alterū: tu sapientissime meritorū ⁊ suffragiorum ponderator deꝰ: distribue singulis prout vnicuiqꝫ opus est ad vtilitatē suā: ad liberationē meā. Exēplū in ciuilibus applico mihi. Debitor itaqꝫ non habēs vnde soluat creditoribus suis: solet vel cogitur cedere oībus bonis suis tam habitis q̄ habituris: retēta necessitate victus sui prout ordinauerit iudex vl aduocatus. Ita de spūalibus. Cedo corā te dn̄e ⁊ pie deus. Hec ille. ¶ Nec tm̄ illa sic accipiēda sūt vt sacerdos omittat determinatā ⁊ specialem applicationē: in hac sola generalitate intentionem suā figens: quoniā vt. s. dictum est: deus fm ordinē sue sapientie: aliqua dare statuit: propter speciales nostras orationes: ⁊ sacrificiuꝫ specialiter applicatum: que aīs his pretermissis non daret. Sed propter nimiū scrupulosos: quia per nullaꝫ specialem determinationē a scrupulis seruantur: vt hi facta determinatione speciali de qua certi esse non possunt: an facta sit prout fieri deberet: recurrant ad hoc consiliū applicationis generalis. ¶ T fuerunt nonnulli qui ordinem dari nisi sunt (quo specialiū cōmissorum memoria sit habenda) ad obliuionis remedium ⁊ confusiōis ac fastidij subleuamen. Unde quidam ex ordine sex casuum grāmaticalis declinatiōis nominū: quasi magis celebranti noto/ ordinem memorandorꝫ tradiderunt: vt a nominatiuo siue recto: qui primus est casuum. i. a seipso sacerdos a quo ordinata charitas incipit: viuorum memoriam ordinet. Scđo genitiui. i. progenitorum parentum ac propinquorum carnaliū ⁊ spiritualiū subdat memoriā. Tertio datiui. i. fundatorꝫ patronorū offerentiū ac bn̄factorꝫ a quib⁹ tpalia receperūt. Quarto accusatiui. i. inimicorum: nam accusatiuus ex

Ordo memorandorū ex ordine sex casuū grāmaticalis declinationis nominum.

vocabuli interpretationem casus est aduersariorꝫ. In hoc tanq̄ perfecti christi imitantes exemplū pariter ⁊ doctrinā dicentis in euangelio Mat. v. Diligite inimicos vestros: benefacite his q̄ oderunt vos: ⁊ orate pro persequentibus ⁊ calūniantibus vos: vt sitis filij patris vestri qui in celis est qui solem suum oriri facit super bonos et malos: ⁊ pluit super iustos ⁊ iniustos. Quantū ad ea em̄ que a deo habent inimici/ diligendi sunt: naturā scꝫ qua ad dei imaginē creati sunt: qua proximi ⁊ fratres sunt: ⁊ q: a christo redēpti ad fidem tanq̄ regni coheredes sunt vocati. Non quoad culpam ⁊ defectus in quo a seipsis ⁊ suggestione diabolica inciderunt. Quinto vocatiui. i. errantium infidelium ⁊ peccatorū: vt ad fidem ⁊ cōuersationem sanctam a suis erroribus ⁊ vitijs conuertantur. Uel vocatiui. i. prelatorum presidētiū ⁊ rectorū spiritualium ⁊ tpalium ad ecclesie regimen vocatorū: pro quibus vt specialiter oretur apl̄s hortatur. j. Timo. ij. Obsecro inquit primū omnium fieri obsecrationes: orōnes: postulationes: gratiarum actiones: pro omnibus hoībus: pro regibus ⁊ oībus qui in sublimitate constituti sunt: vt quietā ⁊ tranquillā vitā agamus in omni pietate ⁊ castitate. Per reges: omnes intelliguntur rectores. Sexto ablatiui. i. eorū quibus bona aliq: corporis aut fame abstulim⁹: occasionē dāni spūalis tpalis dedimus verbo vel exēplo: q̄b⁹ obnoxij sumus ad restitutionē: fm illud saluatoris Matt. v. Si offers mun⁹ tuū ad altare ⁊c. Uerū etsi hoc mō celebrātis memoria iuuari possit: non tm̄ hic ordo supradictorꝫ graduuꝫ ordini correspondet: nā in priori gradu applicanda est virt⁹ sacrificij his q̄b⁹ magis obligamur. Sum⁹ aūt magis obnoxij eis quos dānificauimus. Itē ecclie rectoribus tanq̄ spūalib⁹ parētib⁹: q̄ per ablatiuū ⁊ vocatiuū fm dicta intelligūtur: q̄ inimicis ⁊ infidelibus ac ecclesie ꝑsecutorib⁹: quos accusatiu⁹ cōmemorat. Processus etiam ille prolixus videt: et distractionē sacerdoti: ⁊ fastidiuꝫ ingerens ꝑplo circūstanti. Qđ oīmode cauendū est: cum nō sibi: nec pro se tm̄ sacerdos: sed ecclie ⁊ circūstātib⁹ in hoc officio debeat deseruire. Ideo nonnulli alio mō memoriā ordināt magis correspondēter ad gradus supradictos: vt in primis specialē memoriā faciant eorꝫ: pro quib⁹ pro ista vice celebrare ꝯstituere: q̄ variari pn̄t: vt sint nunc illi/ nunc alij: Nō em̄ celebrās tenet in oīb⁹ missis eundē determinationis modū obseruare: vt scꝫ semꝑ in ꝑmo gradu specialis applicationis: applicet parētib⁹ vel fundatoribus: aut spūalibus filijs ⁊c. sed nūc istis: nunc illis. Qm̄ etsi sacerdos obligatus est multis: est tū illa obligatio quantū ad missam celebrandum precepti affirmatiui: qđ non obligat ad semper: sed pro aliquando ⁊ certo modo: alio q̄n sacerdos teneretur quotidie celebrare: quod tamen beatus August. nec laudat nec vituperat. Laudaret autē celebrare: et vituperaret non celebrare quotidie: si ad id sacerdos teneretur. Ideo dum ex fundatione sui beneficij vel officij aut ex cura animarū sibi imposita non obligatur ad celebrandum: potest applicare cui voluerit. In quo simplices sacerdotes non curati maiori gaudent libertate pro quanto rōne beneficij (si quod obtinent) solis fundatoribus sint obligati: ⁊ frequenter ad certas missas scđm tenorem fundationis: quas cū perfecerint ad plures nō tenētur: igit in alijs quantū ad determinatiōes: sunt liberiores. Ideo nunc celebrare pōt specialiter: et in primo gradu medie applicationis pro parentibus: nūc pro certo benefactore: nunc pro certo liberando

f iiij

Mat. v.

sen, conuertēdo pctōre: ⁊ hoc vel viuis vel defun-
ctis. ℭ V Et fm̄ hec primo ⁊ in primo gradu me-
moria est habēda pro illo vel illis pro quo vel qui-
bus hac vice principaliter celebratur. Suo tñ lo-
co. i. in memoria viuoꝝ: si in hac vita fuerint. Uel
mortuoꝝ: si hinc per mortez transierint. Deinde
scđo parentū ⁊ cognatoꝝ carnaliū ⁊ spūaliū. Ter-
tio cure sue subiectoꝝ tanꝗ̄ spūaliū filioꝝ: si cura-
tus fuerit. Quarto confratrū suoꝝ: suoꝝ membro-
rū eiusdē corporis: si sit ecclia religiosa collegi-
ta vel domus priuata. Quinto fundatorū patro-
norū ⁊ benefactorū tpaliuz ⁊ spūaliū. In quibus
quilibet sibi regulā ⁊ ordinē ꝯstituat fm̄ cōgrui-
tatē ⁊ exigentiā sibi ꝯiunctorū quo prōptius sue
occurrant memorie. Nō tñ opus est vt memorā-
dorū noīa occurrāt aut recitentur: sufficit ꝙ per-
sone occurrāt mēti. Dū vero noīa occurrūt in ge-
nitiuo casu mente tenēda vel ore exprimēda sunt
vt Memēto dñe famulorū famularūqꝫ tuarum:
huiꝰ ⁊ illius aut illorū: quatenꝰ debita ⁊ cōgrua
precedentiū ⁊ sequentiū in textu canonis fiat cō-
nexio. Et qm̄ nō satis certū est: qs cui in gradū
prefatoꝝ ordine ꝑponēdus sit: intendat celebrās
gñalr vt dñs iustissimꝰ oim distributor accepta-
re dignet sacrificium ꝓ his eo ordine ⁊ mō quo se
nouerit obligatū. Addēs saltē mente hoc vel eq-
ualēs. Et oim quibꝰ me nosti debitorez. ℭ X Ne
aūt in hac memoria vel sacerdoti distractio: vel
circūstantibus fastidium surrepat: seruet regula

Ric Sco.

Sco. vt scz sacerdos añ accessum altaris se recol-
ligat ac intētionē suā ad eos ꝓ qbus spāliter cele-
brare disposuit dirigat: ac intētionē talē deo offe-
rat. Sic em̄ sufficiet in missa eoꝝ memoriā hre in
cōi: qꝛ deꝰ oblationē ⁊ deuotionē suam pro illis
acceptat: pro quibꝰ ordinauit se velle offerre. Et
ita nō oportet moraz facere in memoria: dum ibi
intētio ad eos refert generaliter: quoꝝ memoria
prius habita est in spāli. Et tm̄ de questiōe ꝑma.

ℭ Lectio. xxvij.

A D se-
cundaz
questio-
nē: qua
quesi-
tum est
vtrū ap-
plicatio-
nē virtu-
tis sacri-
ficij ipe-
diat ma-
licia vel
suspēsio
celebrā-
tis mini-
stri: Rñdetur ꝑ hāc ꝯclusionē. Personalis suspē-
sio aut malicia sacerdotis nō tollit virtutē sacrifi-
cij als rite ministrātis. Hec ꝯclusio declarat. Nā
ꝗuis sacerdos pctōr sit: ⁊ extra grām: ⁊ ꝑ ꝯñs ni-
hil in se habeat vñ possit a deo sua oblatio ⁊ obse-
cratio acceptari in ordine ad aliqd̄ bonū ꝯferen-
dū: qꝛ tñ oblatio hec ⁊ orō nō est sua ꝑncipalr: sꝫ
ecclie spōse xp̄i: inter quā ⁊ xp̄m nūcius est: eius
orōnē portās in ore: quā porrigit exaudiendā pa-
tri mīaꝝ: sequit ꝙ sua ꝑsonalis malitia nō reddit
orōnē illā ⁊ oblationē deo execrabilē: ⁊ inexaudi-
bilē. Nō em̄ obsecrādo innitit grē proprie sancti-

Guil. parrhisien.

tatis: sed dilectioni ⁊ charitati aliene. Vñ Guill.
parrhis. In lib. de sacramentis tracta. de ordine.
Aliud inqt est interpellare pro alio vt amicū: sine
beniuolū: ac inniti gratie proprie sanctitatis. Et
aliud interpellare vt nunciū: ⁊ preces ⁊ interpel-
lationē offerre aliene (vt ita dicamus) charitatis
Illud em̄ primū oim est ⁊ singulorum sanctorum
istud aūt propriū est sacerdotū. Ex officio quip-
pe sacerdotali: sacerdos nō preces suas ⁊ suppli-
catiōes offert patri mīaꝝ: sed ꝑces ⁊ supplicatio-
nes ecclesie: vt internuncius ⁊ mediator. Et sicut
aduocatus nō iura vel statuta sua allegat: sꝫ alie-
na: ⁊ verba eius cui patrociniū prestat in ore ge-
stat: sic ⁊ sacerdos ex officio publico verba / inter-
pellationes ecclesie: ⁊ orationes in ore gestat: et
eas quodāmodo patri misericordiaꝝ ore suo por-
rigit audiēdas ex parte ecclesie sue. Et illud dicit
diligenter attendendū: quia illud est quod erra-
re fecit hereticos circa illud sacerdotale officiuz:
scz interpellandi. Nō em̄ attendebāt ꝙ sacerdos
ex sacerdotali officio preces ecclesie nō suas offe-
rat: ⁊ ꝓpter hoc interpellationē malorū sacerdo-
tū irritā ⁊ nullā dicebant: sumentes occasionem
ex illo qđ dr̄ Joan. ix. Peccatores deus nō audit.
Quo verbo magna cecitate abusi sunt. Ille enim

Quis exau-
diatur.

ꝓprie exauditur: cuius desideriū adimplet. Ora-
tio vero quā ore gestat sacerdos: nō sua est sꝫ ec-
clesie: q̄ oratio quā sic porrigit si exauditur: eccle-
sia exauditur nō sacerdos. Quēadmodū ergo pe-
titio aliena in scriptis oblata princip / recipitur
ob gratiā eius cuius est: ⁊ ex cuius noīe offertur:
q̄ ⁊ in ea loquitur petens ⁊ supplicans: ⁊ ipse pro-
prie exauditur: quare ⁊ eius desiderium adimple-
tur: ac pro ipso petitio admittitur. Non autē ille
per quē petitionis scriptura porrigitur. Sic dici-
mus ⁊ de petitione ecclesie: que per sacerdotem li-
cet malū: principi deo porrigitur. Non em̄ refert
an voce an scriptura petitio offeratur. Nec aliud
aliquid vendicare debet in grā exauditionis pro-
curator: qui per vocē petitionē porrigit: ꝗ̄ ille q̄ ꝑ
scripturā: nec vox amplius aliqd̄ hꝫ vel operatur
in eadem gratia: ꝗ̄ scriptura. Cōstat autem ꝙ ei
qui per scripturā petitionē porrigit: nihil gratie
fit: sed ei cuius noīe ⁊ pro quo fit: ita nec proprie
dici pōt ꝙ malū sacerdotē deus exaudiat in hoc
casu. ℭ B Deniqꝫ deus ecclesie precibus / fusis
tñ per sacerdotē ad concedendū qđ petit: nō pro-
pter sacerdotē talē cōsentit: in eo ergo qđ conce-
dit exaudit ecclesia nō sacerdos. Ecclie enim vox
(interior scz intellectus ⁊ significatio orationum
vocaliū: quas offert sacerdos) est quam audit pa-
ter misericordiarū. Exteriorē autem strepitū per
se non curat. Qui em̄ strepitu tantū exteriori cla-
mat: illum deus apud se tacere reputat. Ex quibꝰ
satis patet cōclusio. Quāuis em̄ sacerdos malus
sit: neqꝫ in se habeat vt possit sacrificiū deo pla-
cere: ab eoqꝫ in ordine ad spūalia bona conferen-
da acceptari: qꝛ tñ nūcius ⁊ procurator est eccle-
sie deo dilecte: in hac oblatiōe / que ex officio sibi
incūbit: respicit deus ad eccliam principalr offe-
rentē ⁊ petentē nō obstāte malicia nunciꝭ offeren-
tis. Et si per impossibile in ecclia tota militante /
nullus esset deo acceptus: obsecratio huiꝰ sacrifi-
cij nihil a deo impetraret in rōne oblationis: qꝛ
sic nullus esset in ecclesia offerens et petens sibi
gratus. Vñ oblatio illa posset esse sibi grata: pla-
cita ⁊ accepta: inquātum oblatio sacrificij effica-
ciā habet ex merito ecclie offerētis: secꝰ inquātū
hꝫ efficaciā ex institutione xp̄i. ℭ Et ad hoc vide-
tur sonare Guill. parrhis. in loco supra allegato:
volens saluare dictum beati Cypriani martyris:

Cyprianus

dicentis hereticoꝝ sacramenta inania esse: irri-
ta ⁊ vacua. Cū em̄ ecclia hereticoꝝ ecclia sit ma-
lignantiū: ⁊ deo odibilis: vt puta adultera ⁊ apo-

statrix

ſtatrix: manifeſtū eſt (dicit) ꝙ nec eam per ſe: nec
per nūtios audit deus: ꝛ ꝓpter hoc dū ſacerdos
nūtiū eius ſe gerit determinate: nihil impetrat:
neqꝫ in aliquo vllatenus exaudiť: cū preces por-
rigit noīe eccleſie manicheoꝝ aut alteriꝰ ſecte dā-
nate nō noīe ſancte eccleſie catholice: qꝛ non eſt
nūcius ꝛ ꝓcurator catholice: ſꝫ eccleſie malignā-
tium: cuius orationē geſtat in ore intēdēs ꝓ ſua
ſecta: nō vniuerſali ſancta eccleſia veniā ꝛ gratiā
poſtulare. Hinc quia vox illa vox eſt diabolice fa-
ctionis: q̄d mirū ſi nihil impetrat: qꝛ vero vox ſa-
cerdotis eccleſie catholice vox eſt ſancte eccleſie
ꝛ eo dilecte cōgregationis: q̄d mirū ꝙ hāc exau-
dit pr̄ miſericordiaꝝ: ꝛ exauditionē eius ꝓcurat
celeſtis aduocatꝰ eiuſdē ecclie ſpōſus. Quid mi-
rū ſi illā repellit vt vocē ꝑtis aduerſe: iſtā admit-
tit vt vocē placētis amice. Lōge eñ diſtat petere
panē filioꝝ dare canibꝰ a pr̄e miſericordiarū: ab
eo qḋ eſt petere panē filioꝝ dare filijs ab eodē pa-
tre. Lōge etiā ſunt perſone canine a ꝑſonis filio-
rum: ꝑſone adultere ꝛ apoſtatricis: a ꝑſona ſpon-
ſe incorruptibilis caſtitatis ꝛ inſeparabilis cha-
ritatis. Vox coruina a voce colūbina: latratꝰ ca-
ninus a voce filioꝝ. Et ꝙ dicit beatꝰ Aug. ſacra-
mēta hereticoꝝ efficacia fore: intelligi dꝫ: dū ſer-
uant formā ꝛ ritū eccleſie vniuerſalis: illā autem
mutare intelligūtur: qm̄ tota petitio eoꝝ eſt: hoc
eſt eoꝝ noīe: ex eoꝝ parte: ꝛ pro eis determinate.
Hoc eñ eſt ꝯtra formā eccleſie catholice: immo
eccleſia catholica ab eoꝝ oratione penitus exclu-
diť: vnde ſic petiť ex parte inimicoꝝ dei: petiť ꝛ ꝓ
inimicis dei: qḋ obſiſtit impetratiōi: qualiter nō
eſt de noſtris ſacerdotibꝰ: licet quandoqꝫ malis.
Nō eñ vt dictū eſt: meritis ſuis: aut propria ſan-
ctitate nec ꝓprio nomine petūt: ſed noīe et meri-
tis ſancte eccleſie cui veniā puritatē ꝛ gratiā po-
ſtulāt. Hec Guil. ¶ C Sed hic aliqs opponeret
auto. beati Grego. in paſto. Cū is qui ad interce-
dendū mittiť: irati animus ad deteriora ꝓuoca-
tur. Ad quā dr̄ ꝙ hec veritatē hꝫ: qm̄ aliqs mittiť
ad intercedendū ex ꝓpria ꝑſona fauore ꝛ gratia
ſuḡpſius: talis eñ placare nō poteſt iratū. Secꝰ
ſi mittiť tanq̄ nūciꝰ ad intercedendū noīe ꝛ meri-
tis alterius grati ꝛ accepti: tūc placari poteſt ani-
mus irati gratioſitate nō nūcij ſed nūciū mitten-
tis. Sicut eſt videre in nūcio ferēte petitiones li-
teratorias: qui nuncius q̄uis diſplicceat obſecra-
to: tñ petitionē audit intuitu ꝛ fauore eius q̄ illū
miſit. Vel aliter dici poteſt: ꝙ malꝰ ſacerdos non
mittiť ab eccleſia ad intercedēdū ad deū ꝓ ſalu-
te populi: immo potius prohibeť. Statuit eñ ec-
cleſia vt miſſam nullatenus dicat diſplicens: nec
irrecōciliatus deo: cū vero ſe ingerit peccat. Eſt
tñ nūcius nō ex miſſione eccleſie: ſed ex officio et
ordine. ¶ Aliter et melius dicit ꝑdictus doctor:
ꝙ eſt verū: ꝙ animus ad deteriora ꝓuocať: ſꝫ cō-
tra eū qui temere intercedere ꝑſumit: ꝛ maieſta-
tem iudicis nō vereť: ſpurcitias vitiorū ꝛ pecca-
toꝝ ſuoꝝ impudēter ꝛ irreuerenter oculis eiꝰ in-
gerēs. Similiter ꝛ cōtra eū qui talē ad intercedē-
dum ſciēter mittit: nullatenus autē contra eccle-
ſiā ſanctoꝝ: que in illa parte omnino innocēs eſt
ꝛ immunis: alioquin ex alieno delicto eccleſia in-
curreret offenſam dei: qḋ ſentire iniquiſſimū eſt:
ſibi ergo huiuſmodi ꝑſumptor iudiciū mādu cat
ꝛ bibit. Eccleſia aūt de fonte illo ſaluatoris hau-
rit aquas ſalutares: vt diciť Eſa. xij. ¶ D Sꝫ ite-
rum quis opponeret. Si fructū miſſe non impe-
dit malitia celebrantis quin deꝰ det dona ſua ad
obſecrationē mali ſacerdotis ſicut ꝛ boni: cur ca-
nones multos ſacerdotes ꝓhibēt celebrare? Ad
hoc reſpondeť ꝙ generaliter omnes ſacerdotes
in mortali crimine exiſtētes prohibenť a celebra-
tione: q̄uis fructus celebrationis alijs pro qui-
bus celebrāt: nullatenus ſubtrahať: ꝛ hoc ꝓpter
ſalutē propriā celebrātis: qꝛ dicit apoſtolꝰ. j. Co-
rin. xj. Qui mādu cat ꝛ bibit indi. iudiciū ſibi mā-
du. ꝛ bibit. Nec vult eccleſia ſalutē ꝓcurare mul-
toꝝ: cū interitu ceteroꝝ preſertim miniſtroꝝ ſuo-
rum: ſed nec ſacerdotē in peccatis exiſtentē mo-
uere debet ad celebrādū ſalus aliena: ſi illam cū
detrimēto ſalutis ꝓprie ꝓcuret: cū dicat chriſtꝰ
Mat. xvj. Quid ꝓdeſt homini ſi vniuerſum mū-
dum lucreť: anime vero ſue detrimentū patiať:
aut quā dabit homo cōmutationē ꝓ anima ſua.
Et beatꝰ Greg. Quid ꝓdeſt facule ꝙ alijs luceat:
cū ipſam edax flāma cōburit? ¶ Singulariter tñ
multi ſacerdotes ꝓpter peccata ſpecialia a cele-
bratione ſuſpēdunť: qꝛ ipſoꝝ peccata huic vene-
rabili ſacramēto ſpecialiter repugnāt et aduer-
ſanť. Hoc ſacramentū eñ eſt ſacramentū fidei:
ideo repellunť heretici defectum fidei patiētes.
In hoc ſacramēto eſt vinculū charitatis: ideoqꝫ
repellunť ſchiſmatici: qui rūpūt vinculū eccleſia-
ſtice vnitatis. Sacramentū hoc eſt vas grē: vnde
diciť eucharistia. i. bona gratia: ideo repellunť ſi-
moniaci qui gratiā dei emere ꝛ vēdere nō erube-
ſcunt. Sacramentū hoc ſacramentū eſt commu-
nionis: vnde ꝛ cōmunio appellať: ideo repellun-
tur excōmunicati qui a cōmunione eccleſie ſunt
excluſi. Itē eſt ſacramentum dignitatis immo di-
gniſſimū: ideo repellunť degradati: qui omni di-
gnitate eccleſiaſtica ſunt priuati. Itē eſt ſacramē-
tum virtutis perfectiue: ideoqꝫ repellunť ſuſpēſi
et irregulares: qui manus habēt ligatas: ꝓpter
qḋ in exercitiū eccleſiaſtice poteſtatis ſm̄ actus
hierarchicos: qui ſunt purgare: illuminare: ꝑfi-
cere: admitti nō debent. Itē in hoc ſacramēto ele-
uatio mentis eſſe dꝫ in deū ſingularis: ideoqꝫ re-
pellunť fornicarij: qui tanq̄ carnales nō poſſunt
ea que ſpiritus ſunt: degustare: ſm̄ illud apoſto-
li. Animalis homo nō percipit ea que ſunt ſpiri-
tus dei: ſtultitia eñ eſt illi. j. ad Coꝛ. ij. ¶ Tertio
poſſet opponi cōtra ꝑdicta. Sacerdos malꝰ ca-
rens gratia: que vita eſt anime: eſt mēbrū ꝛ orga-
num mortuū: ergo per ipſuꝫ nō poteſt fieri influ-
xus gratie ꝛ vite ſpiritualis a christo capite. An-
tecedēs patet: qꝛ caret vita. Cōſequētia probať:
qꝛ mēbrū aridū ꝛ organū mortuū: nō pōt eſſe me-
diū influxus vite in aliud mēbrū: vt manifeſtum
eſt in corpore xp̄o: ergo nec in myſtico. ¶ E Pro
ſolutione huiꝰ oppoſitionis notādū: ꝙ q̄uis ec-
cleſia diciť corpus chriſti: ꝛ fideles huius corpo-
ris mēbra: chriſtus vero caput: tamē magna diſ-
ferētia eſt huius myſtici corporis ac mēbrorum
ſuoꝝ ꝛ capitis: a corpore mēbris ꝛ capite natura-
libus: quoad participationem influxus vite ſen-
ſus ꝛ motus. Unde in toto corpore naturali puta
humano: eſt vnaꝗ vita omniū partiū: que ab ipſis
participať ordine quodam. Qꝛ primo vita in cor-
de reperiť: qḋ ſm̄ philoſophū: eſt primū viuens:
ideo principiū vite appellať. Poſt hoc recipitur
in alijs mēbris: ſm̄ ꝙ magis vel minus propin-
que ſe habēt ad id principiū vite. Eſt quoqꝫ hec
deriuatio vite a corde naturalis: ita ꝙ non eſt in
cordis poteſtate vitā in ſe cōtinere ꝛ ceteris mē-
bris nō cōmunicare. Nec etiā cor cōtingēter et
libere reſpicit mēbra: ita ꝙ poſſit influere vitā in
mēbrū diſtās: abſqꝫ hoc ꝙ influat in mēbrū pro-
pinquius. Sicut nec ē in poteſtate ſolis lumē in
aerē nō diffundere: neqꝫ eſt in eius poteſtate illu-
minare partē aeris diſtantē: quin prius illumi-

Augusti.

Obiectio.

Rñſio ad obiectionem.

Obiectio.

Reſpōſio.

Mat. xvi.

Grego.

Sacramenti eucharistie diuerſa nomina.

Obiectio.

Solutio obiectiōis.

net partē aeris ꝓpinquā: ⁊ hoc inest talibus cau
sis ex conditione sue nature. Est ergo in corpore
naturali vna vita: anima scilicet vegetatiua: que
quodam ordine incipit esse in corpore: primo in
corde: deinde in mēbris ꝓpinquioribus: ⁊ sic de
nec mēbra singula viuificent. Nō sic in corpore
mystico: quod est ecclesia ⁊ suis membris. Sicut
eñ hec mēbra nō cōtinuant adinuicē: vt quid vere
re vnū cōstituāt: sic in isto corpore non est vna vi
ta numero: sed quodlibet mēbrū viuēs viuit pro
pria vita distincta a vita alterius: alia siquidē
est gratia ⁊ charitas fortis: alia platonis: nec cō
stituūt vnā gratiā numero: sicut partes vite ani
malis bruti cōstituūt vnā vitā: scilicet vnā tota
lem animā: sicut partes corporis vnū totale cor
pus numero. ¶ Participatio etiā vite spiritua
lis corporis mystici: nō est similis participationi
vite naturalis corporis materialis a pͥncipio vi
te. Nam principiū vite spiritualis christꝰ est: qui
est caput ecclesie: a quo descēdit gratia que est vi
ta ⁊ operationū meritoriaꝝ vitale principiū. Est
autē christus huius gratie causa non naturalis:
sed mere libera ⁊ gratiosa: influēs hāc vitam cui
vult: ⁊ prout vult. Neq₃ ordinē talē h₃ ad mēbra
ecclesie: vt nō possit vni mēbro influere: nisi priꝰ
insinuat alteri. Quoniā etsi in ecclesia vnū mēbrū
sit causa influxꝰ vite in aliud: vt sacerdos est cau
sa baptizato ⁊ cōfirēti infusionis gratie: non ta
men nisi ministerialis. Non eñ causat gratiam
effectiue in quocūq₃: q₂ gratia a solo deo creat: s₃
est causa ministerialis: q₂ per ministeriū sacerdo
tis causat deus gratiā: quo ministerio non adhi
bito deus gratiā nō influeret. Et qꝫ sic est causa
vite dūtaxat ministerialis: nō oportet viuere vi
ta tali: qua ipsum cui vita cōcedit per ipsū. Nec
oportet ꝙ sit ꝓpinquius principio vite in parti
cipādo talē influxū: sed sufficit ꝙ sit ꝓpinquius
in gradu ⁊ ordine ministrādi. Unde sacerdos sic
vitā influit in mēbra ecclesie ex suscepto ministe
rio qꝫ sibi cōuenit: nō ex ꝓpria vita spirituali et
sanctitate: sed ex officio ⁊ ordine. Sicut eñ nō fa
cit militē virtus ⁊ fortitudo bellica: sed ascriptio
principis ⁊ institutio. Nec robur corporis super
decē milites decurionē: sed principis electio ⁊ tra
dita potestas. Neq₃ ꝓcuratorē prudētia et soler
tia ꝓpria: sed cōstitutio a dño litis ⁊ cause. Sic sa
cerdotē influere vitam gratie suo modo nō facit
sanctitas vite: sed ordo ⁊ officiū sacerdotale. Ra
tione cuiꝰ cōpetit sibi offerre preces ecclesie spō
se christi ⁊ cui christꝰ: qꝫ pie desiderat / negare nō

Dubium.

potest. ¶ F Per hoc patet responsio ad oppositio
nem. Licet enim sacerdos malus sit organū mor
tuū ecclesie pro quāto caret in seipso vita gratie:
influere tamē eā potest in alia mēbra ministeria
liter. Quod nihil aliud est dictu: nisi ꝙ pōt exhi
bere suū ministeriū: offerēdo preces ⁊ sacrifican
do ſm institutionē xp̄i ⁊ ecclesie: cuiꝰ ministeriū
christus operat effectū: ad quē ipsum ministeriū
est ordinatū. Nec est simile de mēbris naturali
bus corporis: et mēbris officialibꝰ ecclesie certo
ministerio deputatis: vt p₃ ex p̄missis. ¶ G Sed
adhuc restat breue dubium: cū dictū sit ꝙ sacer
dos celebrās nūtius est deferēs ecclesie ꝓces ad
sponsum ⁊c. Et si hoc saluari posset quoad sacer
dotē in mortali peccato occulto existentem: quo
modo aūt verū est quoad suspēsum ⁊ excōmuni
catū: quē ecclesia manifeste ꝓhibuit: ne tali lega
tionis officio fungeret: ⁊ ita in officio quod cele

Solutio dubij.

brat cōtra ꝓhibitionē ecclesie: nō videt ꝙ gerat
tanq₃ nūtius personā ecclesie. ¶ Ad qꝫ dicendū
ꝙ sacerdos rite celebrās quantū ad materiā: for
mam ⁊ intētionē: hoc est habēs determinatā pa
nis ⁊ vini materiā ꝓferēs formā a christo institu
tam: intendēs quod ecclesia intēdit: que sunt de
essentia officij ⁊ cōsecrationis: vt dictū est lec. vi.
Hic inquā sic agēs: sicut vere consecrat: ita nun
cius est ecclesie: eiusq₃ personā gerit: licet fuerit
suspēsus: excōmunicatus vel degradatus: et per
hoc ab ecclesia ꝓhibitus. Cuius ratio est: q₂ esse
sic nunciū ecclesie: ⁊ eius personā gerere: est inse
parabiliter ordini ⁊ officio sacerdotali annexū:
quo semel suscepto priuari nō potest: ꝓpter cha
racteris in susceptiōe ordinis impressi indelebi
litatē. Nec ꝓhibitio ecclesie hoc effecit vt officiū
ꝓhibitus simpliciter exercere nō possit: sed vt nō
licite possit. Est enim in hoc quasi ꝓcurator ⁊ nū
cius irreuocabilis ecclesie: habēs formā sui offi
cij: quā tenēdo quoties officiū exercet personam
ecclesie representat: licet hoc faciēs cōtra ꝓhibi
tionē peccet. Exemplum ad hoc in humanis. Si
princeps cōstituit officialē irreuocabilē ⁊ perpe
tuum: ſm certā sibi traditā formā suo nomine re
gentē: licet postea ꝓhibeat ne aliqua faciat: nihi
lominus que post ꝓhibitionem ſm formā in sua
institutione traditā agit: virtute prime cōmissio
nis in persona sui dñi agit: ⁊ factū tenet: licet sic
faciendo dñm offendat. Ita ⁊ in ꝓposito: ꝙ vero
sic prohibitus nihilominus ⁊ celebrare attētās:
vere cōsecret seruatis ꝑdictis substātialibus: su
pra ostēsum est lec. ij. Hec est de secūda questio
ne. ¶ H Questio tertia qua quesitū est quomo
do alicui liceat ordinare vt missa specialiter cele
bret pro se: cū quilibet tenet omnes ꝓximos sibi
equaliter diligere. Nam sic specialiter ordinan
do diminuit bonū proximi: quod est cōtra frater
nam charitatē. Est ⁊ cōtra rationē huius sacrifi
cij: quod ideo cōmunio dicit: q₂ omnibꝰ cōmuni
ter valet. Et bonū quāto communius: tāto diui
nius: ideo huic cōmunitati nihil subtrahendū
erit per specialē applicationē. Questio ista cum
precedētibus / ⁊ earū solutione: videt presuppo
nere ꝙ missa celebrata pro pluribꝰ minꝰ valeat
cuilibet pluriū: q̄₃ si pro paucis siue paucioribꝰ
aut pro vno solo celebraret: de quo paulo latius
videndū est. ¶ Ubi nūc premittendū: infra latiꝰ

Bona q̄₃ plurima in effectu misse compre hendunt.

declarandū: ꝙ in effectu / siue fructu misse plura
bona cōprehendunt: scilicet maloꝝ ablatio: pu
ta solutio pene pro peccatis debite: ⁊ bonoꝝ gra
tuitoꝝ collatio: tam gratie gratū faciētis q̄₃ gra
tie gratis date. Sicut ⁊ christi passio quā missa
representat: pene debitū quo tenebamur obno
xij absoluit: celū aperuit: gratiā ⁊ gloriā: et bona
cuncta nobis meruit. ¶ J Quantum ad pene so
lutionē: cōmunis est ⁊ pene omniū sentētia mis
sam vnam non tantū valere pluribus: si pro eis
ex equo celebretur: quantū valeret si vni soli vel

Thomas.

paucioribus applicaret. De hoc beatus Tho. in
scripto. iiij. dist. xlv. q. principali. ij. dicit. Suffra
gia vno modo valent ad hoc ꝙ per intentionem
vnius alteri applicant: ⁊ sic satisfactio vnius alte
ri cōputat. Et hoc modo nō est dubiū quin ma
gis valēt ei pro quo fiunt: immo sic ei soli valent.
Satisfactio enim proprie ad remissionem pene
ordinatur: vnde quantum ad dimissionem pene
precise valet ad suffragium ei pro quo fit. Et se
quitur. Magis valet suffragium alicui quod ꝓ
eo singulariter fit: quam quod fit pro eo commu
niter ⁊ pro multis alijs. Sic enim effectus suffra
gij diuidunt ex diuina iustitia inter eos pro qui
bus fiunt. Idem sentit magister eadem distinct.
dicens. Potest dici plura subsidia contulisse di
uiti ad celeriorem solutionem: non pleniorem.

Quantū

¶ Quãtum vero ad collationē boni:quidam et prepositiuus:⁊ ceteri dicere volebant: ꝙ missa nō plus valet vni vel paucis si pro illis celebraẜ: ꝙ̃ valeret eisdē si simul pro pluribꝰ diceret. Qđ sic ostēdere nituntur. Bonū spūale ꝓportionatur spiritui:sz spūs est vbiqz totus:⁊ non cōicaẜ per partes:igiẜ bonū spūale cōicaẜ sine diuisione:⁊ ita nō minuiẜ:lz pluribꝰ cōiceẜ. Hoc etiā exēplo corporali declaraẜ:vbi minus apparet ꝙ̃ in proposito. Nā aliqua corporalia de quibus minus videtur ꝙ̃ de spūalibꝰ:nō minꝰ cōicanẜ cuilibet si pluribus cōicanẜ:ꝙ̃ si ei soli cōicarenẜ. Patet de lumine cādele simul illuminātis plura illuminabilia ⁊ equaliter sicut si illuminaret quodcūqz illoꝝ solū. Pꝫ etiā de voce que equaliter simul immutat quēcūqz multoꝝ audientiū: sicut si immutaret vnū eoꝝ tm̃. Ad hoc facit auto.b. Hiero. de cōse. dist. v. Nō mediocriter. vbi inter alia sic habetur. Cū pro centū alabus missa vel psalmus dicitur:nihil minus ꝙ̃ si pro vno quolibet eorum diceretur:accipitur. ¶ R Alij vero aliter opinanẜ:vcz ꝙ missa plus valet paucis vel vni: etiam quātū ad collationem boni:si pro eis determinate celebratur:ꝙ̃ si cū illis etiam pluribꝰ alijs applicaretur. Et hoc siue attendatur valor misse correspōdēs ex opere operato institutiōis scꝫ xp̄i: siue ex merito offerentis ecclesie: siue ex hoc opere operāte personalis meriti celebrātis. Qđ sic ꝓbatur:quia omni merito finito ẜm plenam iusticiā correspōdet adequate aliqđ ꝓmiū determinatum ad certū gradū:sed meritū celebrationis misse est finitū:ergo sibi correspondet in premio bonū finitum:⁊ ad certum gradū determinatū. Cōsequētia est in tertio prime. Maior nota:qꝛ ẜm iusticiā retributiuā oportet esse proportionē premij ad meritum. v. Eth. Ergo finito merito nō correspōdet infinitum:sed determinatum premium:finiti eñ ad infinitum nulla. vnꝙ̃ est proportio. ij. de cōsola. prosa. Minor autem probatur de quolibet merito misse:nam de merito ecclesie offerentis: ⁊ de merito personali sacerdotis celebrātis manifestum est ꝙ infinitum nō est. Neqꝫ eñ gratia:que radix est meriti:neqꝫ actus ex gratia elicitus ecclesie vel sacerdotis:que creature sunt:est infinita ⁊ infinitus:ergo nec meritum. Meritū eñ cōmensuraẜ gratie ex qua:⁊ actui qui ex ea elicitur. ¶ De merito vero sacrificij qđ sequiẜ institutionem christi ita patet. Nam quāuis in sacro eucharistie sit plenitudo omnis gratie ⁊ meriti spūalis:immo in ipso continetur xp̄s:qui est gratia increata ⁊ infinita:tamē quātum ad fructum cōferendum tam in ratiōe satisfactionis:ꝙ̃ boni gratuiti collationis:constituit ip̄m in pondere numero et mensura. Qđ sic patet:qꝛ longe minus est meritum oblationis xp̄i in sacramento misse:ꝙ̃ fuerit i eiꝰ cruce. In cruce eñ xp̄s se imediate obtulit:factus verum sacrificium:semel moriens pro redemptione omniū predestinatorū efficaci ẜm illud Hebr. ix. Christus pōtifex futuroꝝ bonoꝝ: per proprium sanguinem introiuit semel in scā eterna redēptione inuenta. Et. j. Petri. iij. Christus semel pro peccatis nostris mortuus est: iustus pro iniustis. In officio autem misse idē sacrificium est ⁊ oblatio:nō per iteratā mortē: sed per mortis semel passe rememoratiuā representationē. Quis autem dubitat esse maioris efficacie:mortem semel in sanguinis effusione acerrimis cū doloribus pro morti addictis pro patris conspectui offerre:ꝙ̃ tantum mortis semel passe memoriā. Unde ⁊ semel tm̃ passus est: ⁊ tñ quotidie mortis illius vnice memoriā in hoc sacramentali sacrificio representamus. Unde beatus Ambro. super epistolā ad Heb. In christo semel oblata est hostia ad salutem potens. Quid ergo per nos? Nōne per singulos dies offerimus? Et si quotidie offeramus:ad recordationez mortis eius fit:⁊ vna est hostia:nō multe:qꝛ semel oblatus est xp̄s. Hoc autē sacramentum exemplum est illius. Et sequitur. Christus hostiam obtulit: ipsam offerimus ⁊ nunc:sed qđ nos agimus recordatio est sacrificij. ¶ R Ex quo certum est ꝙ missa nō equiualet passioni ⁊ morti xp̄i quātum ad meritum:qꝛ in misse sacrificio xp̄s nō iterum moritur:lz mors eius (vnde om̄e meritū) specialius in ea cōmemoretur:ẜm illud Luc. xxij. Hoc facite in meam cōmemorationē. Alioquin sicut xp̄s semel tm̃ passus est ad totius mundi redemptionem:ita ⁊ vna missa sufficeret pro redēptione alaꝝ olm ab omnibus penis purgatorij ⁊ ad impetrationē totius boni:qđ tñ dicendū nō est. Alioqn frustra essent tot sacerdotes:frustra etiā tot misse pro varijs impetrādis ab ecclesia ordinate. Est ergo fructus ⁊ bonū correspondēs ẜm diuinam iusticiaꝫ merito misse minus eo: quod correspōdet passioni ⁊ morti xp̄i:⁊ per cōsequēs est finitum:⁊ ad certū gradum determinatū. Sꝫ omne finitū in partes diuisum minus est in partibus:ꝙ̃ in toto:⁊ si totum prouenit vni: nihil eius ꝓuenit alteri. Unde patet ꝙ missa celebrata specialiter pro vno vel pro paucis plus valet illi ⁊ cuilibet de paucis: ꝙ̃ si celebraretur simul pro pluribus siue pro multis:⁊ hoc tam ad pene solutionem:ꝙ̃ quo ad boni gratuiti collationē. Et hoc intelligendo in eodem gradu applicationis:quia si vni applicatur in certo gradu priori nihil minus consequitur ille si mille applicareẜ in gradu posteriori:vt supra dictū est. Quia nisi sic:tunc aliquis posset impetrare primam gr̄am quotcūqz pctōribus sicut vni:qꝛ hic nō requiriẜ pene solutio: sed vel placatio et impetratio ab eo. ¶ Item sicut plures pene minores equiualēt vni maiori pene:⁊ ideo non relaxantur:nisi per opus satisfactionis maiꝰ:vel plura opera satisfactoria. Sic ⁊ de pluribus bonis impetrandis: ꝙ equiualēt vni bono maiori:⁊ ideo nō nisi per plura bona impetratur vnum bonū maius. Igitur nō est ratio quare nō sufficit ad delectionem mali aliquid:sicut sufficit ad impetrationē boni:immo secūdum videtur maius:vt dicit Sco. in quotlibe. addens exemplum in amicitia humana:qꝛ dilectus per suā supplicationē mereẜ maius bonū vni:ꝙ̃ si supplicaret pro multis. Pro vno eñ exaudiẜ vt tm̃ bonū impetraret ei. Et si pro multis peteret:vel nō pro omnibꝰ:vel nō tm̃ bonum impetraret:⁊ hoc ẜm iustam amicitie legem. ¶ M Per hoc ad rationes aliaꝝ opinionum. Ad primā de spū qui totus est vbicūqz est: nec cōicatur per partes:ita ⁊ bonum spirituale. Diciẜ ꝙ spūs licet extēsiue nō diuidaẜ:tñ numeraliter spūs a spū distinguiẜ. Sunt eñ singuloꝝ corpoꝝ animatorū singule anime:⁊ ille habent bonitatem naturalem magis extensam/ꝙ̃ vna earum:immo equiualētem bonitati magis extēse ẜm illud. vij. de trinita. Plus aliquid sūt duo homines ꝙ̃ vnus homo. Et per hoc distinguiẜ pluralitas in diuinis a pluralitate i creaturis:quia aliquid plus sunt duo in creaturis:ꝙ̃ vnū. Nō sic in deo:non eñ aliquid maius sunt pater ⁊ filius:ꝙ̃ solus pater. Bonitates etiā plures spirituales sunt maioris valoris:⁊ ideo requirunẜ plura bona:vel vnū maiꝰ bonū:ꝓpter qđ retri-

Hieron.

Ad heb. ix.

j. Pet. iij.

Ambro.

Luce. xxij.

Scotus.

buauf. Non em̄ qui orando meretur viuificare vnū mortuū: eadē ratione meretur viuificationē quorūcūqꝫ mortuoꝝ: ita bonum spūale/licet cō municetur sine diuisione quātitatiua ſm̄ exten tionem: tamen cōicat̄ cum distinctione: scꝫ illud illi: ⁊ aliud alteri: quia idem indistinctū numero nō pōt pluribus cōicari: requirit igit̄ distinctuꝫ meritū equale propter qđ reddatur: equale dico intensiue. In his em̄/que nō mole magna sunt: idem est maius esse qđ melius esse ſm̄ bea Aug. vi. de trini. Maius autem bonū/etsi nō diuidit̄ per partes: habet tamē plura parua sibi equa lia: pro eo qđ vt dictum est: plura bona equalia meliora sunt altero illoꝝ: ⁊ in illis bonis paruis est distinctio. Et ita licet vnum spūale bonū ma gnum in se est indiuisibile: diuisibile tamē est vel magis distinguibile in equiualenti in plura bo na minora: que possunt pluribus distincte red di pro illo vno bono maiori. Nō igit̄ idē bonuꝫ spūale per partes reddit̄: realiter diuidentes bo num spūale: sed datur in multis bonis minori bus: que simul equiualēt maiori bono: ⁊ distin cta respectu illius boni habēt partialē valorem. ¶ Ad exemplū de lumine eque plura illuminan te: dr̄ ꝙ exēplū est ad oppm̄: qꝛ idē lumē nō eque illuminat multos diuersimode ſm̄ distātiā ap proximatos: sꝫ magis ꝓpinquiorē ⁊ minꝰ remo tiorē. Qđ v̄o eque distantes eque illuminantur: ratio est: qꝛ lumē diffundit̄ spherice: ⁊ quecunqꝫ infra eandē spherā ꝓpinquitatis cōtinent̄: sunt tanꝙ̄ vnū illuminabile quantū ad rationē tanti luminis susceptiuā: cuius partes eque illuminā tur: nec vna pars minꝰ ꝙ̄ plures: nec plures plꝰ ꝙ̄ vna. Sed si idē bonū spūale fuerit pluribꝰ cō municandū: nō pōt ſm̄ se cōicari: qꝛ idē nūero nō pōt esse in pluribꝰ: sed ſm̄ bona nūero distin cta singulis cōicat̄. Si ergo quodlibet distincto rum tm̄ bonū est: quātū id bonū merito adequa tum: ⁊ cū plura hmōi bona nūero distincta sunt maius bonū ꝙ̄ vnū solū: sequitur ꝙ plus redde tur: ꝙ̄ sit bonū hmōi merito adequatum. ¶ N Preterea exēplū nihil est ad ꝓpositū: qꝛ lux tāꝙ̄ agēs in illuminādo nō est determinatū ad ꝓdu ctionē effectus sui in certo nūero: sed quotquot passa eque disposita ⁊ approximata offerūtur: ꝓ ducit in quolibet effectum de nouo eiusdem in tensionis: ⁊ si infinita passa applicarentur: pro duceret infinitos effectus. Secus in retributio ne iusta: vbi determinatum est certum bonū cer to merito: ⁊ nō maius reddendū: ⁊ cum illud idē ⁊ indistinctum nō pōt reddi pluribꝰ: oportet red di per partes ſm̄ equiualētia: que necessario (qꝛ per partes) minoris valoris sunt singule ꝙ̄ totū cuius sunt partes per equiualētiā. Sicut si vnꝰ florenus in se. i. in florenos indiuisibilis: dari de beret. xxiiij. cum non posset totus dari singulis: oporteret per solidos singulis communicari: et cum. xxiiij. solidos valet florenus: reciperet qui libet vnum solidum: ⁊ ita omnes. xxiiij. vnū flo renum. Simile est de voce. ¶ Ad auto. be. Hie ro. dicendum ſm̄ glo. ibidem: ꝙ hoc referenduꝫ est ad ipsum celebrātem: vt sit sensus. Nihil mi nus accipitur ab ipso celebrante: quia siue pro vno: siue pro multis missa dicatur: semꝑ specia lissime valet celebranti ⁊ equaliter: qm̄ est eque dispositꝰ: et eque ordinate facit qđ facit: hoc est: eque tenet̄ pro multis quādo pro multis: et pro vno quādo pro vno. Uel illud referēdum est ad casum: in quo loquitur Hiero. scꝫ ꝙ nō minus valet vna missa dicta pro cētum cum cordis hi laritate: ꝙ̄ si pro vno quolibet diceretur cū cor dis anxietate. Premittitur em̄ ibi sic. Melior est quinqꝫ psalmoꝝ decantatio cum cordis purita te ⁊ serenitate ⁊ spūali hilaritate: ꝙ̄ totius psal terij modulatio cum anxietate cordis ⁊ tristitia. Et tūc subdit qđ adductum est. Cum igitur pro centum ⁊c. Et illud scđm fuit forte specialiter ad intentionē beati Hiero. volentis loqui ad con solationē monachoꝝ: ꝙ si pro multis tenerētur orare: tamē nō oporteret tot psalmos legere ꝙ vergeret in fastidium. Sed melius latisfit illis si pro eis dicantur pauciores cū hilaritate. Et me lius etiam valet dicenti: si stare pōt cum obliga tione qua obligatꝰ est hmōi multis. Et hec sn̄ia probabilior videt̄: quā approbat Sco. ⁊ Gerſ. cancel. parrhis. ¶ O Ex quo sequuntur aliqua correlaria. Primū. Obligatꝰ celebrare pro duo bus obligationibus distinctis: nō satisfacit cele brando vnā missam pro ambobus istis. Patet: quia talis minus soluit: ꝙ̄ se obligauit: nā obli gauit se cuilibet duoꝝ ad dicēdū missam pro eo specialiter: illā sibi applicādo quantū applicari pōt alicui specialiter. Cū aūt missaꝫ illā applicat ex equo duobꝰ: ⁊ vna missa nō tātū valet duobꝰ quātū vni tm̄ ſm̄ dicta: ptꝫ ꝙ nō soluit debituꝫ.

Primū cor relarium.

¶ Dicitur aūt notanter obligationibus distin ctis: qꝛ si vna obligatione se obligaret pro mul tis. Gratia exēpli. Celebrare pro parentibꝰ. a. et suis cōsanguineis: satisfaceret vnā missam cele brando. Neqꝫ em̄ alia presumitur fuisse intētio celebrantis. Loquitur ergo correlarium in casu quo quis se obligat duobus: ⁊ cuilibet seorsum celebrare pro eo missam principaliter ⁊ spālīter. ¶ Secūdum correlarium. Obligatus ad specia liter missam pro vno celebrare: fraudat eum si si mul iungit aliū vel alios: quibꝰ missaꝫ applicat in eodem gradu vel priori. Istud correlariū sen tentialiter est cācel. parrhis. in de soli. eccle. per sonarū parti. xxxij. Patet: qꝛ diminuit bonū sibi ex sacrificio misse debitū in eo ꝙ sibi soli in tali gradu ex obligatione applicare debuit. etiā alte ri in eodē gradu applicādo. Nā bonū sic appli candum: qꝛ determinatū est ⁊ finitum: diuisum in partes cuilibet parti minuitur: vt deductū est Et si detur oppm̄: scꝫ ꝙ missa tantū valet duobꝰ quātū vni: valebit ergo tantū tribus: tātū mille: tantū toti mundo: quātū vni si pro vno specia liter dr̄: ⁊ ita nō erit melior cōditio ꝓcurātis sibi missam peculiariter dici. Silr̄ sic. Si quis ad cē tum missas dicēdas obligat̄: sub voto vel ex in iuncto in foro pnīe: aut alterꝰ iusticie: absolue ret se dicēdo vnā missam: qꝛ vna missa tm̄ valet pro cētū cuilibet: quātū si cuilibet specialis dr̄: ⁊ ita quātū centū: qđ est impossibile vel inopina bile: frustra em̄ tūc fierent priuate institutiones ⁊ anniuersaria cōtra generalē cōsuetudinē eccle sie atqꝫ ritū. ¶ P Dicitur aūt notāter: in codeꝫ gradu: qꝛ si in casu sacerdos alios adiungit in alio gradu: vel per superadditas orōnes: vel in memoria viuoꝝ aut defunctoꝝ ſm̄ gnālē ecclie morē/nō fraudat eū pro quo spālīter se missam dicere obligauit. Tū quia per hoc bonum illi de bitum nō minuitur: vt ptꝫ ex predictis. Tum qꝛ hic ritꝰ ecclesie/cui se in hoc sacerdos cōformat sicut dꝫ: manifestus est: ⁊ nō ignoratur. Tum qꝛ tēporalia cōferens pro sacerdotis sustentatione ⁊ eū modo ꝑdicto obligās aliā intentionem in obligādo sacerdotē habere nō ꝑsumit̄. ¶ Ad eu ius elucidationē dictus cancel. quasdaꝫ mouet questiones: dicēs. Queramus a cōferente tem poralia questiones aliquas: vt ex sua respōsione veritas magis emineat. Et primo. Uis o frater

Scđm cor relarium.

vt in missa quã pro te dici cõstituis: nulla dicatur
in locis suis alia penitus oratio ꝙ̃ pro te? Puto re-
spõdebit sicut ꝛ rñdere debebit: qꝛ hec fieri non
prohibet. Uis rursus vt in memẽto tã priuis ꝙ̃ pro
defunctis nullus cõmẽdatus habeatur nisi tu et
tui? Rñdere oportet ꝙ hoc nõ intẽdit: qm̃ insti-
tutioni ecclesie iã ipse repugnaret. Uis pterea ꝙ
volẽtes ad offertoriũ venire: quatenus ipsi misse
participes sint repellantur? Certe nec hoc dicet: si
ritũ ecclesiasticũ plene cognouerit. Quid vis igitur
tibi fieri p peculiari missa tua? Si rñderit. Uolo
tota mea sit: tota cedat in spũalẽ vtilitatẽ meã:
tota valeat ad remissionẽ pctõꝝ meoꝝ ꝛ satisfa-
ctionis debite: vel iniũcte redẽptionẽ. Sꝫ an hoc
ita vis frater: ꝙ sacerdos nihil sibi mereatur: aut
nihil seipm iuuet: nihil p seipso satisfaciat: nihil
demũ impẽdat obsequij parẽtibus: nihil benefa-
ctoribus: nihil cõmẽdatis. Siliter vt tu conferas
nihil ecclesie toti militãti? Nolo dicet: ꝛ iure dicet
Subdit. Quid superest igitur nõ referre quãtita-
tem suffragij deo: que ꝛ qualis tibi debita ẽ. No
lito murmurare sciet pfecto: sciet ille q̃ montes
põderat in statera: tua siliter dona mẽsurare. Ad-
de ꝙ in oblatione tua alij fortasse sunt melioris
conditionis vt participẽt ꝙ̃ tuipse. Quõ petes.
hoc in quã modo: qꝛ de bõis eoꝝ vno modo: vel
alio male quesitis facis eleemosynã: facis funda
tionem: dilatas põpam tuam: facere vis nomen
tibi. Aut modestius sentiendo loquẽdoqꝫ tu de
bitores parentibus: patrie: benefactoribus: de-
niqꝫ vniuerse cõmunioni sanctorum. Hec cãcel
la. Respicit hoc correlariũ cõuentus: sacerdotes
parochiales: qui institutis iã cõmemorationibus:
anniuersarijs: missis ac diuinis cultibus: eisdeꝫ
superinducũt alios eorundẽ officiorum fructus
participãtes. Ut cũ (exẽpli causa) missa ac offiñ
defunctoꝝ certo die iam institutũ sit pro sex per
sonis: adiungunt de nouo illis sex alios: absqꝫ
tñ augmẽto cultus dei in numero officioꝝ vel
personarũ: videant illi an primis institutionibus
satisfaciant. ❡ Q Scd di. Est ecclesia aliqua ca
thedralis vel alias curata: que singulis diebus
(quibus fm morẽ vel statuta illius ecclesie agi
põt officiũ pro defunctis) ipsm officiũ ex veteri-
bus fundationibus facit: nec supersunt dies vacã
tes ab hmõi officio: quibus noua institutio fieri
posset noui officij. Ueniunt persone: vel eiusdeꝫ
ecclesie: vel alie petẽtes pro se ꝛ suis fieri cõmẽo-
rationẽ anniuersariã tpalẽ vel ppetuã. Nunqd
repellentur? ꝛ sic peior est cõditio pñtiũ ꝙ̃ preteri-
toꝝ. Aut si assumuntur: fraudabunt priores: cum
cultus diuinus ppter illos nec in nũero officio-
rum: nec psonaꝝ officia faciẽtiũ augeatur. Pro so

Tertium Correlariũ

lutiõe notetur correlariũ sequẽs. ❡ Correlariũ ter
tiũ. Ut ꝯscictie seruentur: fraus qꝫ in futuꝝ caueatur:
vtile esset vt in nouis missaꝝ: officioꝝ: anniuer
sarioꝝ instõnibus: ac fundationibus ꝛ modus agẽdi
officia: ꝛ ecclesie cõsuetudo: ac priores obligatiões
fundatoribus ac tpalia cõferẽtibus expsse ꝛ intelli
gibiliter declarentur. Quoqꝫ sic assumantur noua: vt
veteribus debita nõ minuantur. Patet: qꝛ sic acce-
pte mutuo cõsensu sup modificatione rõnabili
obligationis instituẽtiũ: ꝛ instientionẽ assumen
tium: tale prius bñ masticata obligatiõe facta
nulli fit iniuria: fm regulã iuris. Sciẽti ꝛ volẽti
nõ fit iniuria. Uñ si in casu priori volẽs institue
re nouũ anniuersarium cõsuetudinẽ ecclesie no
uit: scitqꝫ p se nõ fieri spãle offñ se suosqꝫ priori-
bus officia instituentibus addi in gradu posteriori:
satisfit agendo fm ecclesie ꝯsuetudinẽ sibi
notã. ꝙ si eã ignorauerit: ꝛ sibi in certo die anni-
uersariũ agi petierit: informetur prius taliter ꝙ in
telligat officiũ quõ petit pro se solo nõ fieri: sꝫ pro
aliis in priori gradu quibus ipse adiungendus erit
in gradu posteriori: vel etiã in eodẽ si priora ita
sint instituta: vt etiã alij in eodem gradu possint
adiũgi. Sic nemo repellitur: ꝛ sciẽs quẽadmodum
institutio sua assumitur nõ fraudatur. Hec cõformi
ter ad intẽtionẽ Scoti ꝛ cancel. locis allegatis
dicta sunt. ❡ R Si dicis. quid de fundationi-

Obiectio. Rñsio ad obiectionẽ

bus iam factis nõ cũ tali clara verboꝝ expressio
ne: ꝛ vbi qñqꝫ nescitur fundationis forma scriptis
super hoc perditis: aut vetustate cõsumptis. Di
cendũ ꝙ in hoc casu recurrendũ est ad gñalem
ecclesie ꝯsuetudinẽ rationabilẽ: vel ad bonoruꝫ
viroꝝ informationẽ: melius tñ ad ordinarij su-
perioris declarationẽ: hoc em̃ securius est: eo ꝙ
nemo in causa sua creditur bonus iudex. ❡ Corre

Quartum correlariũ.

lariũ quartũ. Ad beatitudinẽ tendẽti expedit et
vtile est missas p se spãliter pcurare. Patet: qꝛ
cum plus valeat missa dicta p vno principaliter
sibi tã p viã satisfactionis ꝛ redẽptionis ꝙ̃ per
viã impetrationis alicuius boni spũalis ad btĩ
tudinẽ pmouẽtis: vt pbatũ est: ꝙ̃ si diceret pro
se ꝛ aliis: ꝛ hoc tã ex ope opato ꝙ̃ ex merito eccle
sie ꝛ psonali celebrãtis. Utile est cuilibet: ꝛ p ce-
liori redẽptione a satisfactorijs penis: ꝛ p maio
ri gloria cõsequẽda: missas sibi ac pro se spãliter
pcurare. Nã vtile est petõri ad eternã beatitu-
dinẽ anhelãti: vt impedimẽta ab eius perceptio
ne retardatiua p posse studeat amouere. Obli-
gatio zo ad penã satisfactoriã siue in purgato-
rio: siue in hoc mũdo impedit a btĩtudinis con
secutiõe. Nemo siqdẽ quãtũcũqꝫ a peccatis sit
absolutus: btĩtudinẽ põt adipisci cũ obligatiõe
ad penã: qꝛ nec ad penã in btĩtudine soluẽdam:
nec post. Nõ cũ beatitudine: qꝛ scriptũ est. Ab-
sterget deus oẽm lachrymã ab oculis sanctorũ:
et mors vltra nõ erit: neqꝫ luctus: neqꝫ clamor:
neqꝫ dolor. Apocal. xxi. Neqꝫ post: qꝛ btĩtudini

Apoca. xxi.

pena nõ succedit: qꝛ ibũt bñdicti in vitã eternã.
Mat. xxv. que nequaꝙ̃ interrũpitur per penã qua
lẽcũqꝫ: vt origenẽ dicũt posuisse alternationem
in gloria ꝛ pena. Oportet ergo beatificãdũ prius
ab omni inquinamẽto culpe purgari: ꝛ ab omni
pene debito liberari. Missa aũt ab hmõi debito
liberat in toto vel in parte fm pportionẽ fructus
misse ad liberationem pene: qui si totus vni soli
applicatur: citius liberat illũ: ꝙ̃ si illi ꝛ simul alijs
impertitur. Sicut si in ciuilibus: duoꝝ quilibet de-
cem florenis alicui obligatur: pro quo debito. vter
qꝫ carceri mãcipatus est: si qs soluit decem pro
vno statim liberatur: secus si solueret p vtroqꝫ. Uti
le est deniqꝫ cuilibet sibi pcurare grãs: virtutes
ꝛ dona quibus in via ad merendũ maiorem glĩaꝫ
adiuuatur: que etiã p misse sacrificiũ impetrantur
Sicut si amicus regis facilius impetrat p viã sup
plicatiõis liberationẽ vni captiuo ꝙ̃ oĩbus ꝛ etiã
maiora dona vni: ꝙ̃ pluribus: ita ꝛ prima grã: ec
cetera dona: ꝛ citius ꝛ intẽsius cõferuntur vni ex
merito orõnis ꝛ sacrificij: ꝙ̃ multis: vt patꝫ ex su-
pradictis. ❡ S Per hoc põt rñderi ad tertiam
questionẽ: ꝙ pcurãs sibi spãliter bona spũalia
nõ agit cõtra charitatẽ primi: nam charitas ad
primũ in hoc potissime cõsistit: vt vel magis primo
insit dilectionẽ dei gratuitã. i. vt velimus pri-
mũ diligere ppter se ꝙ̃ summũ bonũ: qꝛ per
hoc volumus primo inesse maximũ bonũ: scꝫ actũ
summe iustitie: scꝫ actũ amoris: amicitie in deũ
cum grã: qui inter oĩa dona creata principatuꝫ
tenet: fm bea. Aug. immo fm apl̃m. j. Coꝝ. xiij.

j. Coꝝ. xiij.

Maior hoꝝ charitas: vtiqꝫ non sine actu. Per

hoc etiã diligitur primus ad eternã beatitudinem cõsequẽdã: que nõ cõfertur nisi diligẽti deũ ꝓpter se: hoc ẽ ergo diligere primũ sicut seipꝫ: vel se primũ cõdiligere sup oĩa deũ. ¶ Nec sibi ipsi preparãs viã ad btitudinẽ procurãdo sibi ꝑ speciãlia suffragia ad beatitudinẽ ꝓmouẽtia: ⁊ impedimẽtoꝝ remotionẽ: q̃ ab eadẽ sunt retardatiua: min⁹ vult primũ ꝑ perfectã dei dilectionẽ ad equalẽ ꝑuenire beatitudinẽ ad quã ipse aspirat. Neqꝫ per istã spãliũ suffragioꝝ ꝓcurationẽ subtrahit primo debitũ: tũ qꝛ per hoc ꝙ missã sibi vel aliquib⁹ spãliter applicat: vel applicari procurat: nõ diminuit bonũ qđ virtute sacrificij debetur toti ecclie cuius est prim⁹. mẽbrũ. Tũ qꝛ per hãc determinatã applicationẽ bonũ proximi nõ minuit: qꝛ nihil tollit in quo primus hꝫ ius quesitũ. Potuit eñ missa illa tanq̃ op⁹ supererogatiõis omitti sine iniuria primi: vñ posset remurmuranti primo dici. Amice nõ facio tibi iniuriã: tolle qđ tuũ est: id scꝫ qđ tibi debet ꝑnaliter vt mẽbro ecclesie: ⁊ vade. ¶ Qđ ꝟo additur ꝙ primũ tenetur diligere quilibet sicut seipsum.

Matth. xx.

Dicendũ ſm magistrũ dist. xxix. li. iij. ꝙ sicut: nõ dicit dilectionis equalitatẽ: quãtũ ad act⁹ diligendi intẽsionẽ aut effectus exterioris exhibitionem: sꝫ quãtũ ad bonũ finale: scꝫ beatitudinem eis optãdã: vñ ait. Charitatẽ oĩbus optare debemus vt bona paria mereant: sicut apłus dicit. j. Coꝛ. vij. Uolo oẽs vos esse sicut me. Optãda est eñ minorib⁹ ꝑfectio maioꝝ: vt ipsi fiãt ꝑfecti: ⁊ sic parẽ mereant btitudinẽ. Et sequit. Diligendi sunt fratres quãtũ nos. i. ad tm̃ bonũ diligamus ad quãtũ nos: vt tm̃ bonũ optemus eis in eternitate: et si nõ tato affectu: vt ibi. (quãtũ vel sicut) siĩtudinẽ dicat: nõ quantitatẽ. ¶ Uel etiã diligẽdus est primus pari dilectiõe. i. eadem nã eodẽ charitatis habitu oẽs diligẽdi sũt. Nã eadẽ est charitas habitualis infusa: qua diligere debem⁹ deũ ꝓpter seipm: nos ⁊ primũ in deo: inimicũ ꝓpter deũ. ¶ C Qđ etiã additur quod bonũ quãto cõmunius/tanto diuini⁹ ⁊ meli⁹ (vt sic ostendat melius fore missam cõmuniter applicare multis q̃ paucis) nõ ꝓbat ad qđ adducitur. Accipit eñ hec autoritas ex pho. j. Ethic. dicẽte. Amabile quidẽ bonũ est vni soli: melius ꝟo ⁊ diuinius genti ⁊ ciuitati. Loquit ibi de bono qđ est causa finalis obiectiue cõitatis: ⁊ etiã vnius q̃ est pars ciuilis ciuitatis. Tale bonum si amabile est cõmẽdare vni soli: erit amabilius et melius id ꝓcurare cõitati: vt exponit cõmentatoꝛ cõmen. j. Et vocat illud diuinius: ſm sanctum Tho. in suo cõmẽ. eo ꝙ magis pertinet ad siĩtudinẽ dei: qui est bonũ vniuersale: ⁊ vniuersalis causa oĩm bonoꝝ. Intelligitur igitur autoritas hec de bono: qđ totũ in se sine sui diminutione plurib⁹ cõicat: id eñ melius est quãto pluribus cõicatur: non quidem in se: sed eis q̃ ipm participãt. Hoc aũt nõ põt intelligi nisi de bono cõmunicabili obiectiue: qꝛ nihil idem potest totũ pluribus cõmunicari in creaturis formaliter. Tale aũt bonũ est beatitudo obiectiua: ipse scꝫ deus oĩm finis obiectiuus. Et hoc bonũ debemus vniformiter oĩb⁹ velle ſm dicta. Bonũ aũt qđ nõ participatur a pluribus in se: sꝫ in minoribus bonis equiualẽtibus isti vni bono: nõ est ex hoc melius ꝙ pluribus cõicat: nec in se: pꝫ nec eis a quib⁹ ꝑticipat: qꝛ quãto sic plurib⁹ participat: tãto cuilꝫ coꝝ min⁹ bonũ ꝑuenit. ¶ C Et ita pꝫ intẽtio ad hãc questionẽ. Quomodo licet cuilibet sibi specialiter querere salutꝭ adiutoria per misse sacrificiũ sibi determinate applicãdũ

j. Coꝛ. vij.

Aristo. j. Ethicoꝝ.

sine lesione charitatis in proximum. Nec repugnat illud apłi. j. Coꝛ. xiij. Charitas non querit que sua sunt: quod verũ est: sua temporalia repetendo cũ scãdalo proximoꝝ. Uel que sua sũt im: vt dicit glo. scꝫ alios excludẽdo quãtũ ad bonum finale oĩb⁹ pariter optãdũ: quãtũ ad affectũ penitus ⁊ effectũ. Sic eñ nõ licet excludere primũ cũ charitas facit oĩa cõmunia: differẽter tñ ſm determinationem graduum supradictam.

j. Coꝛ. xiij.

¶ Lectio. xxviij. A

De q̃ra questionem: qua q̃situm est quõ dãtes ⁊ recipiẽtes tẽporalia vt rependant spũalia a prauitate simoniaca excusentur.

Simonia quid.

¶ Pro cui⁹ breui decisione ꝑsupponit: ꝙ simonia est studiosa volũtas vel cupiditas emẽdi vel vẽdẽdi aliqđ spũale vel spũali annexũ: vt in glo. j. q. i. ꝙ q̃dã: ⁊ est in ꝑncipio. q. Itẽ in. c. q̃ studet: ea. q. Uñ simonia nõ est aliud ſm do. Antoninũ in sum. pte. ij. ti. j. c. v. q̃ emere vel vẽdere: vel aliũ cõtractũ nõ gratuitũ facere ꝓ spũalib⁹ habẽdis ꝑcio rei tpalis. ¶ Uolũtas ibi ponit nõ ꝓ potẽtia: sꝫ ꝓ actu ei⁹. Oẽ eñ pctm̃ actuale actu volũtatis cõmittit. ¶ Studiosa dr. i. deliberata: nam etiã sola volũtate preuia rõnis deliberatiõe cõmitti simonia potest: licet ab ecclesia nõ puniat dum nõ ꝓcedit in opus extra. Noĩe emptiõis ⁊ venditionis cõprehenditur oĩs cõtractus non gratuitus: excepta ꝑmutatiõe: q̃ licite fieri põt: seruatis cõditionib⁹ debitis ⁊ circũstantijs req̃sitis. ¶ Spũale ꝟo ſm Richar. in. iiij. dis. xxiiij. tripliciter dicitur: scꝫ essentialiter: vt gratia virtutes. Causaliter: vt sacramẽta: que causant gratiam suo mõ. Et effectiue vel actualiter vt predicare: corrigere: visitare: orare: ⁊ hmõi que sunt actus speciales. ¶ Annexum spirituali etiam dr dupliciter ſm san. Tho. in. iiij. Uno modo: quia dependẽs a spũalj: vt habere ecclesiastica beneficia: qꝛ nõ cõpetit nisi habenti officium clericale. Alio mõ: qꝛ ordinatur ad spũalia: vt ius patronat⁹: ius decimale: vasa sacra ⁊ similia. ¶ Sub precio aũt cõprehenditur omne munus temporale qđ pecunia estimari põt. Et ponit beatus Grego. triplex genus muneris quo simonia cõmittitur: scilicet munus a manu: a lingua: ab obsequio que sunt pecunia: preces. famulatus: dũ ergo pro illis spiritualia cõferuntur: vt horũ intuitu: simonia cõmittit. ¶ B Sed cũ dr spũalia dari pro temporalibus seu intuitu commodi temporalis: notanda est magistralis distinctio dñi Pe. de aliaco card. cameracẽ. quam ⁊ repetit Gerson in fine trac. de simonia: ꝙ quadruplex põt esse intuitus ad cõmodũ tẽporale in datiõe et ministratione spiritualiũ. Primus intuitus põt referri ad cõmodũ tẽporale tanq̃ ad ꝑcium rei spiritualis: quasi sit adequatio valoris vni⁹ rei ad alteram: sicut est in emptiõe et venditione in ciuilibus. ¶ Secundo potest fieri intuitus ad

Richar. Spũale tripliciter dr.

Triplex genus muneris quo cõmittit simonia.

tus ad commodum temporale: tanq̃ ad motiuū principale dandi vel ministrandi spiritualia: vel tanq̃ ad finem vltimū in quo sistit intuitus spūalia conferentis vel recipiētis. ¶ Tertio potest fieri intuitus ad commodum tēporale tanq̃ ad motiuum minus principale: vel tanq̃ ad finem subordinatum sub vltimo fine. ¶ Quarto modo pōt fieri intuitus ad ꝯmodū temporale tanq̃ ad rem debitam iure diuino pro sustentatione illius qui spiritualia subministrat: iuxta doctrinā christi et apostoli. Dignus est operari⁹ mercede sua. j. Timo. v. ꝛ Lu. x. ¶ Primus intuitus ꝛ secundus sūt vere simoniaci iure diuino ꝛ humano. Et si concurrit error in intellectu: scilicet ꝙ talia fieri possint: sicut dicitur in primo mēbro: vel ꝙ licite fiāt sicut ponitur in vtroq; modo: tunc incurrit heresis proprie dicta: si adsit pertinacia. Pro illo facit quod dicit beatus Greg. in regi. Altare: decimas: ꝛ spūmsctm̄ emere vel vendere simoniacā heresim esse nullus fideliū ignorat: ꝛ habetur. j. q. j. presbyter. Dictū est si credatur hoc posse fieri vel licite fieri: q: heresis ex sua ratione dicit errorem circa credibilia: ꝛ pertinet ad intellectum sicut fides cui opponitur. Si quis autem ex cupiditate vel auaricia s̄m exteriorem apparentiam cōmutare vellet spirituale pro temporali: non tamē credēs hoc posse fieri in corde: hic esset simoniacus ꝛ non hereticus: quia in intellectu circa credibilia non erraret. Cum autem hoc fieri posse credit aut licite fieri: iam errat circa catholicam veritatem: ꝛ si affuerit pertinacia: est hereticus. Dicunt autem cōmuni appellatione simoniaci heretici: non simpliciter ꝛ ꝓprie loquendo: sed propter similitudinē actus: q: ita operanē quasi estimarēt donum spūssancti pecunia posse possidere: que estimatio est heretica. Si autem feratur intuitus tertio ꝛ quarto modis: sic pōt ministratio spūalium pro temporalibus esse licita meritoria ꝛ a simonia penitus aliena: hoc attēto ꝙ seruet illud apli. j. Thessa. v. Ab omni specie mala abstinete vos. Hoc est ꝙ administratio spūaliū sctā sub altero tali intuitu: nō appareat ex modo suo fieri primo intuitu vel scdo: vt si non exerceant spūalia nisi prius dentur temporalia: aut si turpiter exigātur cū scādalo ꝛ auaricie nota. In quibus vtriq; casibus suspecti p̄nt haberi de simoniaca prauitate. Ad hoc bene loquitur btūs Prosper in de vita cōtemplatiua. Sacerdos cui dispensatiōis cura cōmissa est: non solū sine cupiditate: sz etiaz cū laude pietatis accipit a pplo dispēsanda: ꝛ fideliter dispensat accepta: vt vnde pauperibus subministrat: inde ꝛ ipse tanq̃ pauper voluntari⁹ viuat. Et seqtur. Quid est aliud de euāgelio viuere: nisi laborātē inde vbi laborat: necessaria vite recipere. ¶ C Per hoc ad questionē respondetur: ꝛ est cōclusio prima: ꝙ sacerdos rependēs spūalia: et accipiens tēporalia intuitu tertio vel quarto: excusat a simonia: qm̄ nō commutat spūale ministeriū: orationē scz vel missam pro tpali ex obligatione quasi ciuili vel legali: tanq̃ sit vera ꝯmutatio vnius pro alio: appreciati pro precio: imo talis appreciatio s̄m valorē inter hec fieri non potest: q: spūali bono cuncte opes terrene per equiualentiam cōparari nō possunt: sicut de sapiētia Salomon ait Prouer. viij. Melior est sapientia cunctis opibus preciosissimis: ꝛ omne desiderabile ei nō potest cōparari. Et petrus apl̄s condēnās simonē dixit Act. viij. Pecunia tua tecum sit in perditionez: qm̄ donū dei existimasti pecunia possideri. Neq; commutat sacerdos pro tpali laborem suū corporalē: q: nō est vendibile: ait Scot⁹: ꝙ aliquis tātū daret pro labore corporali habito in illo actu: immo neq; in pure corporalibus. Dicit Durandus. Sub venditione cadit labor opērantis s̄m ipsum opus operatum: quis em̄ vnq̃ (dicit) emeret laborem operātis nisi propter fructum operis. Et ideo ridiculum est (ait) dicere: ꝙ minister posset laborem suum vendere vbi opus suum vendere non potest. Et preter hec: q: actus celebrandi spūalis est quantū ad suū principiū: ꝛ quantum ad suum finem: quia competit sacerdoti ex officio ꝛ potestate spirituali: ꝛ per ipsum spirituale bonum confertur: quod s̄m veritatem nec vendi potest: nec locari etiā s̄m apparentiaz sine simonia. Non ergo celebrat sacerdos missaz pro pecunia vel re tpali: vt hec propositio pro: notat appreciationem huius pro illo: si rite celebrat neq; pro pecunia. i. propter pecuniā: vt scz hec dictio pro: vel propter: sit nota cause finalis vltimate ꝛ principalis: quasi intētio sacerdotis sistat in pecunia quasi in vltimo fine nō referēdo suā celebrationē in finem vlteriorē ꝛ digniorem: q: ꝛ hoc simoniacum esset. Et s̄m hoc intelligēda sunt verba reprobantium spūale pro tēporali cōmutari. ¶ D Sed quomodo tunc celebrabit pro pecunia volens cauere simoniā. Quomodo intētionē suam rectificabit: ne si lumen intētionis: scz oculus qd̄ in eo est tenebre fuerit: totū corpus actionis sue ꝯtenebrescat? Respōsio. Tripliciter id fieri potest. Primo s̄m Scotū: vt celebret pro tēporalibus tanq̃ pro aliquo sibi libere oblato: cum mendicatione orationis et spūalis suffragij. Sic em̄ tenebit recipiēs oblatū illud bonū tpale s̄m iusticiā exaudire mendicantē spūalia: qui tēporalia cōtulit ex iusticia: recipiēdo tēporalia se obligat liberaliter: hoc est sine ꝯuentione ꝛ cōmutatione ad orandū pro benefactore. Unde religiose volens facere institutionē (exēpli causa) alicuius anniuersarij ꝑpetuo die certo peragēdi in aliquo collegio seu mōasterio dicat. Assigno vobis talē vel talē agrū: domū aut decimā: ꝛ peto vt anniuersariū ꝑ me ꝛ amicis meis taliter peragatis. Ex hac receptione liberaliter donata: cū petitiōe suffragij s̄m iusticiā surgit obligatio ad audiendū preces cum dato hmōi porrectas. De hoc clarius infra. ¶ E Secūdo sic rectificabit sacerdos suā intentionē: vt nō impendat spūale ꝑpter pecuniā: tanq̃ ꝑpter finē principalē: sed tanq̃ propter finē minus principalē ꝛ secundariū: referendo intentionē ad suā sustētationē: vt nūc aut posterius liberius occupari posset circa spūalia exercitia: ita vt pecūia recepta sit finis sub fine: ita vt finis principaliter sit gloria dei: ꝛ salus animarū per spūale opus promouenda. Cui vt possit insistere: pecuniam potest recipere: qm̄ sine tpalib⁹ spūalia diu subsistere non possunt in hac mortalis vite miseria. Recipiat igitur nō tāq̃ ꝑciū spiritualis opis: sed tanq̃ necessariū decētis sustētatiōis. Unī vt Gerson in de solicitudine eccl̄ia. personarū parte. xij. ait. Iste siquidē iustus proprius ꝛ verus est titulus suscipiēdi tpalia: scz tāq̃ decētē sui sustētationē. In hoc em̄ titulo qui dr̄ sustentatio ministri: saluat ol̄s receptio moderata rex temporalium pro spūalibus s̄m Duran. Moderata dico in ordine ad ꝑsonā statū ꝛ officiū ꝑpendendū: vt nō solū attēdant necessaria vict⁹ ꝛ amictus: sed cetera officiū ꝛ ꝑsone statū concernētia vt si predicator est / libri et similia ad spiritualis officij executionē necessaria. Unde dicit Gerson in trac. de symbolo ꝓpositione. viij. Ecclasticus officians ex debito beneficio suo: sicut frequentādo horas canonicas vel mortuoꝝ exequias: non

Gregorius

Thessa. v.

Prosper

prouer. viij

Act. viij.

Scotus.

Durand⁹.

Questio.

Rñsio ad questionez.

Gerson.

ideo conuincitur simoniacus si recipiat aut reci
pere intēdat distributiones temporales assigna
tas illis qui talibus assistunt officijs: etiā dū ali-
quando sub hac intētione mercedis vadit ad ali
quod officium ecclesiasticum: alias pro tunc non
iturus. Gratia exempli. Habens officium predi-
cationis aut penitentiarie: cui pro sustentatione
vite annexa est prebēda in ecclesia cathedrali in
qua certis horis solis presentibus dantur quoti-
diane distributiones. Isti q̄ propter officium suū
singulis horis interesse non possunt (habent eñ
ille studere: ille confessionem penitentiū audire)
eligunt hi horas illas vt visitent in quibus lucrā
tur distributiones temporales: ceteris se absen-
tant et suo officio deseruiunt. Quis diceret hos si
moniacos: dum intrant chorum horis quibus re
cepturi sunt temporalia alias non intraturi: non
referentes illa temporalia in aliud: nisi in susten-
tationem congruam quam alias habere non pos
sent. Congruam dico: suo officio: ad dei laudem et
animarū salutem exercendam. ¶ Ex quo patet q̄
fallit argumentum multorum. Ille vadit ad cho-
rum propter pecunias: alias non iturus. Ille cele
brat propter pecunias alias nō celebraturus: igi
tur est simoniacus. Sed oportz addere: facit hoc
propter pecuniam principaliter. Hoc autem non
facit: qui refert actū suum ad dei honorē: et pecu
nias in sustentationem sui: quatenus sic spiritua
libus officijs melius possit intendere et vacare.
¶ Attendat tamen quilibet diligenter ne mentia
tur iniquitas sibi: vt non ex auaricia et cupidita-
te per talia spiritualia opera sibi multiplicet diui
tias plurimas et superuacuas et p̄ter necessarias:
pompam et curam carnis non spūs agat in deli-
ciis. ¶ F Tertio intentionem suam rectificabit ce
lebrans pro bono temporali: quasi pro mercede
et premio minus p̄ncipali sibi debito iure diuino
et naturali: pro sustentatione vite corporalis: scdʒ
regulam christi et apostoli. Dignus est operarius
mercede sua. Luce. x. Et. i. ad Cor. ix. Qui altario
deseruiunt cum altario participant. Nemo mili
tat suis stipendijs vnq̄. Si nos vobis spūalia se-
minamus: magnum est si nos vestra carnalia me
tamus? Ita et dñs ordinauit his qui euangelium
annūciant: de euāgelio viuere. Uiuere dicit apo-
stolus non luxuriari. Sic ergo ex debito ministra
tionis spūaliū suffragiorū: iustū est vt ministrāti
spūalia corporalia redonentur. Unde dicit Ger-
son de simo. propositione. v. Obligatus ministra
re spūalia et ministrās ea: habet vere ius et ptātem
recipiendi tēporalia absqʒ hoc q̄ mēdicet ea. Et
sub hac intentione licet minus principali potuit
vel pōt obligare se ad ministrandū spūalia: et p
mercede vel stipendio aut cibo et sua sustētatione
recipere tpalia. Sicut exēplificari posset in omni
statu ecclesiastico: tā secularū q̄ religiosoꝝ a ma
ioribus ad infimos. Hec Gers. ¶ Ex hoc funda
mento pōt sacerdos tā sibi ad sumpt⁹ sufficiēs ex
patrimonio vel alias pie collato: se ad prestandū
spūales actus obligare: et tēporalia ab eo recipe:
vt stipendiū debitū ministranti: sm Joan. in sum
ma. Et hoc nō ex cupiditate lucri: vel ad satisfa-
ciendū sue cupiditati: intentione ɔuertendi q̄ re
cipit aliunde in pios vsus. Non eñ hec redona-
tio boni tēporalis iusta videt tantū ex indigētia
persone spūalia ministrantis: sed ipsa rerū condi
tio talis est: q̄ res tpalis organice subseruit spiri
tualibus rebus. Et sic beneficiū dicit correspōde
re officio vt retributio ipi ministrationi. Ex se eñ
iustum est: vt illi consequantur stipēdiū: qui pro
tempore suū cōmodare reperiūtur obsequiū. xij.

q. ij. charitatem. Unde accidit ipsi officio et mini-
strationi spūali vtrū fiat per personam pauperē
vel diuitem. Que autem per se insunt: non tollun
tur ab eo quod per accidens est. Alias enim pro
motus ad curā: si accrescente patrimonio ditare
tur: gratis teneretur sine receptione temporaliū
spūalia ministrare. Quod non videt verum: quia
nemo tenetur suis stipendijs militare: cōtra apo
stolū supra allegatū. ¶ G Uerūtamen sic sibi suf
ficientes obligantes se ad prestandū suffragia ce
teris suam partem faciunt deteriorem: pro quan
to satisfacientes pro debitis alienis: retardant sa
tisfactionem pro delictis proprijs. Satisfactionē
quippe quam alijs impendunt: sibi negant: cum
opus satisfactoriū impēsum vni: non tollit penā
pro peccatis debitam alteri: vt dictum ē. ¶ Quo
non obstante premium essentiale sibi nō minuit.
Nam premium essentiale qd̄ meret sacerdos ce-
lebrando dum fuerit in charitate: non minuitur
sacerdoti quantūcunqʒ offerat specialiter ad sa-
tisfaciendū: et hoc siue pro se: siue pro alijs multis
vel paucis: alioquin non expediret satisfacere p
peccatis: si in diminutionem glorie (que incom-
parabiliter melior est q̄ liberatio a pena quacun
cunqʒ satisfactoria temporali) verteretur. Min⁹
siquidem esset penam tēporalē sustinere: q̄ quan
tocūqʒ gradu eterne glie perpetuo spoliari. Naʒ
actioni meritorie debet tantū premiū eterni: quā
tū debet simili actioni in illo in quo nō est satisfa
ctoria. Hoc est si duo: quoꝝ alter ad satisfaciēdū
pro pctis tenet: et alter nō tenet (quāuis putet se
teneri) faciāt opus meritoriū ex simili charitate:
et equali conatu volūtatis: stāte eadē act⁹ intētio
ne: ceterisqʒ parib⁹: ordinet vterqʒ actū illū in sa-
tisfactionē pro pctis suis. Illi meritorio actui cor
respondet idē premiū essentiale in vtroqʒ nec ma
ius in vno q̄ in alio: licʒ vni sit satisfactio: alteri nō
scʒ nō indigenti. Nec p̄pter hoc melior est ɔditio
pctōris penitētis: q̄ innocētis pn̄a nō indigen-
tis. Qui pōt rōnabiliter teneri q̄ sicut op⁹ ex cha-
ritate factū valet penitenti ad tpalis pene redem
ptionē: ita valet alteri innocēti ad aliqd̄ aliud bo
nū temporale: puta sanitatē vel multiplicationē
tpaliū: vel preseruationē specialem a malo. Illud
aūt p̄miū essentiale nō dat nisi faciēti opus meri
toriū: q̄uis enim vn⁹ pro alio possit satisfacere: et
vnus aliū a penis debitis liberare. Posset ēt vn⁹
alteri cōuersionē a peccatis: et ita primā gratiam
sicut stephanus paulo impetrare: nullus tñ alte-
ri mereretur eternā beatitudinē: nec beatitudinis
gradū aliquē: stante semp immutabiliter senten-
tia illa. Opera enim illoꝝ sequunt illos. Apo. xiiij.
et illa pauli. i. Cor. iij. Unusquisqʒ p̄priam merce
dē recipiet sm suū laborē: et ad Gal. vi. Que semi-
nauerit homo: hec et metet. Manet ergo sacerdo
ti pro alijs celebranti saluū ius suū ad beatitudi-
nem: que dat ex opere nōe eius meritorio. Nec il
la sibi minuitur: nec alteri p̄pter suā celebrandis
applicationem impertit. Secus de p̄mio accidē-
tali. ¶ H Si vero obijceret ɔtra p̄dicta p dictū
btī Hiero. ad dam. papā. i. q. ij clericos. Clericos
aūt illos ɔuenit ecclie stipendijs sustētari: quib⁹
parentū et p̄pinquoꝝ nulla suffragant subsidia.
Qui aūt bonis parentum et opibus sustētari pñt
qui qd̄ pauperū est: accipiūt: p̄fecto sacrilegium
ɔmittunt: et per abusionē taliū iudiciū sibi man-
ducant et bibūt. Et btūs p̄sper in de vita contē. et
habet. j. q. ij. pastor. Pastor ecclesie his quib⁹ sua
sufficiūt: non debet aliquid erogare. Qm̄ quidē
nihil aliud est habētib⁹ dare: q̄ perdere. Nec illi
qui sua possidentes dari sibi aliquid volunt: sine
grandi peccato

Apo. xiiij.

Ad Gal. vi.

Hieron.

nota

grandi peccato suo vnde pauper victurus erat: accipiũt. Ad hoc glo. in. c. Clericos. tripliciter respondet sup verbo sacrilegiũ. Primo ꝙ illud dictũ Hiero. exhortatio est nõ preceptũ. Uel scdo de his loquit qui occasione patrimonij amplia͂di qd habẽt a diuinis se abstrahũt obsequijs: quibus se absentantib⁹ dandũ nõ est. Uel tertio loquit hic de quarta pauperibus debita: que dari prohibet abundantibus. Cõcordat glo. in. c. illi autẽ. xij. q. j. dicens. Loquit de clericis vagabundis. Uel nõ debẽt recipere ecclesiastica bona vt sibi reseruẽt: possunt tamen vt distribuãt pauperibus: ꝛ ita nõ intelliguntur rapere bona pauperum: si in pauperũ vsus conuertunt.

Ulricus. Ulricus dicit: ꝙ clericus qui hꝫ sufficiẽs patrimoniũ: si deseruit ecclesie: potest sustẽtari de bonis eius: sed si nõ deseruit: ꝫ in malos vsus dispẽsat: peccat. Gers. in tractatu de sollicitudine ecclesiasticaꝝ personaꝝ particu. xxiij. dicit. Uellet fortassis aliquis dicere ꝙ recipiẽs tẽporalia dũ prius habet sufficientiã pro sustẽtatione status sui: vel ex patrimonio vel pie collato: peccat: et fraudat tam proximũ ꝙ̃ seipsum: cũ tota ratio conferendi ministris ecclesie: videat esse sustentatio sui: nõ diuitiarũ accumulatio vel ornat⁹ põpaticus. Sed hec assertio durior est ꝙ̃ oportet. Et post modicum. Cõtingit aliquãdo temporalia preter vel vltra necessitatẽ presentẽ: nõ pro solo statu recipiẽtis recipere: sed ad alioꝝ prouidentiã piamꝙ releuationẽ. Hoc satis cõfirmãt sententie doctorũ.

Ambro. vnde Ambro. in li. de officijs ꝛ habet. xij. q. ij. aurum. Aurũ habet ecclesia / nõ vt seruet: sed vt eroget / ꝛ subueniat in necessitatibus.

Hierony. Et beat⁹ Hiero. xij. q. ij. gloria. ait. Gloria epi est pauperũ opibus prouidere. ¶ I Ex quib⁹ satis deducit: ꝙ si clerici debẽt pauperibus ꝛ indigẽtib⁹ prouidere: ꝙ possunt vltra victũ tenere: imo vltra condecentiã status quo ad se: cũ nemo teneat elemosynas facere de his que ad sui stat⁹ exigentiã requirunt: nisi in extrema necessitate constitutis. Extrema eñ necessitas primi preferẽda est soli decentie ꝓpriũ status. Facit ad hoc verbũ prosperi in de vi. cõtẽ. Illi qui tã infirmi sunt: vt possessionibus suis renũtiare nõ possunt: si ea q̄ accepta ri erãt: dispẽsatori relinquãt nihil habentib⁹ cõferẽda: sine pctõ possidẽt sua: qꝛ ꝛ ipsi quodãmodo sua relinquũt: qñ ꝓprijs cõtẽti reb⁹: nihil eorum q̄ labori vel ordini suo deberi arbitrant: accipiũt. Facit ad idẽ cap. Qm̃ quicq̃d. xvi. q. ij. qd allegat factũ Pauli apostoli q̄ de laboribus manuũ suarũ vitã quꝙ duxit: relinquens bona sibi debita apud eos quib⁹ euangelizauit: ꝙ̃uis potestatẽ haberet ab eis recipiẽdi vite necessaria:

j. Cor. ix. vt ipse ait. Et in hoc op⁹ exercuit supererogationis. Nõ eñ qꝛ manibus laborauit / ius petendi stipẽdiũ perdidit: sed iuri suo sponte cessit: nõ in preiudiciũ sue potestatis ꝛ alioꝝ in accipiẽdo temporalia. Sic eñ iam possessionati clerici ꝛ religiosi si laboribus honestis manuũ intenderẽt nõ licite retinerẽt que habẽt: ꝛ q̄ data sunt a fundatoribus. Quod nõ apparet: ꝛ videt cõtra beatum Aug. in de operibus monachoꝝ dicentem. Si euãgeliste sunt: si ministri altaris sunt: fateor potestatem habent viuendi de sumptibus fidelium. Et idem permisit dominus apostolis: et iussit a subditis recipere necessaria vt quisquis vellet: possit. Si qs vero vti nollet: non cõtra iussum faceret: sed a suo iure recederet. Hec Aug. Huic libertati Paulus insistebat: dum quꝙ stipendia suscepit: quꝙ non: vt testatur ipse sic dicens.

ij. Cor. xi. ij. Cor. xi. Cum essem apud vos ꝛ egerem: nulli onerosus erã. Gratis dei euangelium euãgelizaui vobis. Alias autem ecclesias expoliaui: accipiẽs stipẽdia ad ministeriũ vestrũ. ꝛ ad Philip. vlti. dicit se pluries accepisse ab illis tam in ꝓpria ꝑsona: ꝙ̃ per nũtios. Et nõ solum hoc / sed ꝛ pro alijs collectas ordinauit. Qd facit ad propositũ: scilicet ꝙ clericus vltra decẽtiã quãdoqꝫ proprij status: iuxta tñ bonã fidẽ: recipere potest pro releuatione pia alioꝝ. vñ dicit apls. j. Cor. xvi. Facite collectas ꝑ vnã sabbati: ꝛ vnusquisqꝫ apud se reponat: recondẽs qd ei bene placuerit: vt nõ cũ venero / tũc collecte fiãt. Cũ autem presens fuero / quos ꝓbaueritis per epistolas: hos mittã perferre gratiã vestrã in hierusalem. Sic et dñs dona in loculos recepisse et pro se / ꝛ ꝑ alijs

Joan. xij. egenis pauperib⁹ legit. vnde Jo. xij. cũ dicit iude. Quod facis fac citius. Putabãt quidã ex discipulis ꝙ christus diceret ei: eme que nobis necessaria sunt ad diẽ festũ. aut vt egenis aliq̃d daret. Et ibidẽ. c. xij. Quare hoc vnguentũ non venijt trecẽtis denarijs: ꝛ datũ est pauperibus. Ex quibus deducit ꝙ persona ecclesiastica vltra ea que ad propriũ statũ pertinẽt: pro pia releuatione egentiũ ꝛ pauperũ bona temporalia recipere nõ vetatur. ¶ K Cõclusio secũda ad questionem quartã respiciẽs dantẽ tẽporalia. Dans temporalia vt rependant spiritualia quarto intuitu supraposito: a simonie vitio similiter sicut recipiẽs excusat. Patet per illa que adducta sunt de recipiente: secus si primo intuitu daret. Hic eñ intuitus tam dantẽ: ꝙ̃ recipientẽ cõstituit vere simoniacũ. Scds vero intuitus ꝛ tertius: nõ dantem tẽporalia sed recipientẽ respiciũt: qm̃ manifestũ est ꝙ dãs temporalia vt recipiat spiritualia in tẽporalib⁹ erogatis finẽ nullũ cõstituere põt. ¶ L ¶ Ex oĩb⁹ in responsione ad quartã q̃stionem ꝑmissis: possunt hec duo summatim colligi. Primũ ꝙ cõferẽs tp̃alia ad institutionẽ ecclesiastici beneficij: vel diuini cultus augmentũ: potest rationabiliter cõditiones certas apponere sue intẽtionis explicatiuas: quibus temporalia huiusmodi recipiẽtes: ad certos actus spirituales coercẽdos obligentur. Hec est snĩa Scoti in suo quodli. q. xx frequẽter allegata: sic enim ait. Multi dotauerũt monasteria ꝛ ecclesias vt ministri in talibus tenerent celebrare pro eis: ꝛ pro illis pro quibus intẽdebãt eos obligare. Et subdit dicẽs. Et est illa obligatio rationabilis: vt q̄ recipit elemosynas tẽporales: refundat benefactori suffragiũ spirituale orationis ꝛ oblationis:

j. Corin. ix. sicut de tẽporali beneficio refundendo pro spirituali predicationis officio apostolus ait. Si nos vobis spiritualia seminamus: magnum est si vestra carnalia metamus. q. d. Non. Licitũ igitur est ꝛ rationabile: ꝙ faciẽs elemosynam requirat orationẽ. Unde rationabiliter facit qui cũ elemosyna sua imponit obligationem orandi pro se et suis. Accedit ad cõsensum huic veritatis vsus cõis ecclesie: qui sic habet et recipit: cui si qs cõtradicit: imprudẽter se decipit: ait

Gerson. Gerson in de soli. eccle. personaꝝ par. xix. addens hoc cõgrue tam persone recipiẽti ꝙ̃ danti sine cõferenti: ꝙ̃ etiã ciua cognate vel affini. ¶ Elemosyna autẽ sic determinata trãsit ad quẽcunqꝫ succedentem cũ onere imposito: ita ꝙ cũcti successores huiusmodi tẽporalia recipiẽtes: ad imposita implẽda onera obligantur. Facit ad hoc clare ca. Significatũ. de prebẽ. in tex. et glo. ¶ Secũdũ qd ex premissis colligit. Licitũ est recipienti tp̃ale beneficiũ sic limitatũ: se ad solutionẽ impositoꝝ onerũ obligare et hoc sine recipiẽs sit singularis ꝑ

sona: siue cōitas: siue prelatus noīe cōitatis. Patet: q2 si cōferens pōt licite beneficiū certis actibus spūalibus repēdendis onerare: et suscipientem ad eorum executionē obligare: licitū erit suscipientē hmōi obligationis onus suscipere. Non tamen intelligenda est hmōi obligatio p modū cōuētionis legalis: per cōmutationē spūalis p tpali: sed mō prius expresso sm tertiū et quartū intuitus modum. ¶ M Sed dubitare qs posset an recipiēti hmōi tpalia: liceat in casu recedere ab obligatione et onere recepto muneri imposito.

Dubitatio.

Responsio ad dubitationem.

Ad hoc rūdet Cancel. parrbisien. in tractatu supra allegato parti. xx. et seqn. Ponēs tres casus siue causas quib9 existētib9 aut aliquo eorum: imposita onera et obligatio cessant in toto vel in parte. Hi sunt cā euidētis necessitatis: vrgentis vtilitatis: legitime dispēsationis. ¶ Necessitas incūbit nūc vel ex impotentia vel infirmitate recipiētis: nūc ex fortuitis demolitionib9 ecclesiarū: nūc ex dissipationib9 hereditatū atq3 redditnū: quib9 substētandus erat minister ecclesiasticus: cuius beneficiū qd dabatur pptet officiū: prorsus deperiit. In quo casu nō videt minister astrictus remanere seruitio: nisi fortasse aliūde obligatio remaneret. Ex quo videt q habēs beneficiū vñ tm̄ recipit: quantū sui status: et cōditionis necessitatis exigit et nō vltra: si casum impossibilitatis exequēdi officiū incidit: vt infirmitatē corporalē: captiuitatē aut hmōi: missas aut etiā canonicas horas: si qs negligit infirmitatis tpe: post cōualescentiā nō tenetur iterare: q2 necessitas hec infirmitatis corporalis sufficienter hmōi excusat: secus si pinguē prebēdam teneat: vnde nō solū decenter statū tenere sufficit iuxta qualitatē et cōditionē sue psone: verū et eleemosynas aliūde tribuere: aut pecuniam in arca cōgregare: aut alias dispergere: tunc em̄ officiū qd ex psona sua soluere nō valet: p aliū exequi opz: ne fraudet in suffragiorum spiritualiū bñficio temporalia cōferēs copiose. ¶ Scđa causa est vrgentior vtilitas: q̄ q̄nq3 cōtingit ex tēporis successu: vbi opz iuxta canonistarū verbū: q alia ratio reformet pactū. Nec est id absonū: qm̄ etiā in iuramētis et votis generaliter emissis de futuro plerūq3 sic accidit vt q̄ gñaliter pmissa bona esseri debant: fiāt in casibus particularib9 vel non seruanda vel immutāda: quia noxia sunt vel inutilia: moribus aut ecclesie ritib9 dissona: siue maioris boni impeditiua. Exēpli cā. Aliquis instituit missam quotidie pro defunctis dicendaz de requiem. Veniat dies natalis resurrectionis vel pētecostes: cōfluāt parrochiani ad audiēdā missam nō est ali9 ex casu qualicūq3 q̄ celebret. Puto nullus dicet cantandū esse officiū. Requiē pter scādalū ppl'i: ppter celebritatē festi. ¶ Tertia cā est dispensatio superiorum. Et dico superiorū: qm̄ nō olim est passim tales casus descendere sub generalib9 regulis emergeñ. sed ad prelatos spectat interpretatio iuridica ad doctores scholasticos presertim qñ poterit esse rōnabilis dubitatio de duplici casu: priori: scz necessitatis et vtilitatis. Vñ tutius est in his sumere dispensationē superioris pprii vel ordinarii vel cōmutationē: q̄ in his proprio iudicio inniti: cum nemo in causa sua bonus iudex esse cēseat. ¶ M Istis casibus semotis: tenet recipiēs tpale beneficiū: sm strictā iustitiā et obligationē implere voluntatē bñficiū cōferentis: et orationes sibi specialiter applicare sm moderationē et determinationem factas ab eodem: q si secus fecerit: erit iustitie limites: nec est fidelis date fidei obseruator: propter qd tales ab aliis plura bñficia recipere nō pñt: quib9 ad priora suffragia eis applicāda specialiter se adstringat. vñ sm Sco. ecclie iā dotate (intelligendū est sufficiēter) qrū ministri rōne ordinationis ecclesie vel eleemosynarum iā sunt dotātib9 et certis psonis spāliter obligati ad certū numerū missarum: vel quorūcūq3 suffragiorum (ad quā tñ sufficiūt) nō pñt se obligare licite ad missas vel suffragia talia aliis soluēda l receptione nouarū eleemosynarum.

Scotus.

Gerson.

Cōcordat Gerson de simoni. par. xix. di. Recipiens tpalia se defraudat deū et pximū: dū superinducit ad reddit9 iam cōstitutos: nouas p aliis obligationes priorib9 incōpassibiles aut earum destructiuas aut si sine augmēto suffragii: aut cult9 diuini nouas cōmēdationes suscipiūt: et posteriores: ac nouas priorib9 anteponant: pstat q tūc priorū fundatores fraudant: qm̄ ab eis suffragiū ipsis debitū tollit et aliis applicat. Sec9 si sm pdicta manente applicatione suffragii: priorib9 fundatorib9 in gradu suo eadē suffragia l alio posteriori gradu applicarent nouissimis fundatorib9. Sic em̄ nihil priorib9 periret: verū posteriores fraudarent: si ipsi tpalia impendissent ac fundassent suffragia sibi pncipalr et in priori gradu applicāda: vtputa si ignorēt eadē suffragiorum officia per alios prius fundata. ¶ O Hinc salubriter hortat dict9 Cācel. vbi. s. parti. li. dicēs. Recipiēs tpalia: presertim cōitas p se et successorib9 cū bona fide et sagaci discretione: psideret in recipiēdo tpalia: pmo qd liceat: scđo qd deceat: tertio quid expediat et profit nedū ad pñs: sz ad futurū. Euenit nāq3 sicut in agētib9 iter lōgū: q paruū pōd9 in se: et in pncipio aut p pauco tpe sit tolerabile: qd p successionē cōtinuā reddit velut importabile. Sic de paruis et paucis suffragiis dū vel iūgunt aliis vel ppetuant: inuenire possum9 q in pncipio ipsorum psolutio modica reputat: dū vo in ppetuitatē trāseūt: onus magnū estimat. Et subdit q memoria hoim labilis est: qdq3 superuenientes nō de facili suā intētionē applicāt ad insolita: q insuper custodiēda est vniformitas apud fratres: sicut in cōuictu ita et in officio: cantu: alioq3 ritu: et ita de aliis psiderationib9 hmōi. Fiūt q3 nihilominus frequenter obligationes in oppositū: aut ppter inaduertētiā incōsiderationēq3 recipientiū: aut vrgēte penuria: aut ppter cōplacētiā cōferētib9 faciendā: aut qz nō audēt recipientes apponere cōditiōes p seipsis licitas: decētes et expedientes. Quare sic? Qz nō placerēt pferētibus. Fit deniq3 hoc ppter auaritiā recipiētiū eorum turpē questū qui casus statim hz culpā: siue fiat in augmentū preter necessariorum iam fundatorum cenobiorum: siue propter famam: siue alias causas minus licitas.

Attende de pluralitate bñficiorum.

¶ P Ex hac radice magnum pōt sumi argumētum ad reprobationē pluralitatis beneficiorum in eadē psona: vltra iustā necessitatē: et vtilitatē ecclesie ac cōdecentiā status persone bñficia possidentis. Si em̄ susceptū beneficiū sufficiēs est ad honestā et sufficientē sustētationē ministri ecclesie: presumit et iure presumitur: q bñficiū instituēs voluit possessorē obligare ad sibi vtilius: et ita ad p se et suis pncipaliter et specialiter orādū. Si ergo vltra hoc aliud recipit bñficiū: instituēti scđo receptū ad sile obligat. Et si ambob9 idē suffragiū prestat: quilibet eorum fraudat: et bonum integrū cuilibet debitū diminuit sm predicta. Sic fit q violat iustitia: frāgit fides: fraus cōmittit: ale defunctorum a penis liberant tardius: a celi gaudiis suspēdunt diutius: ac per hoc tota celestis curia: letitia quā de eorū haberēt pñtia spoliatur.

liatur: ꝛ dei cultus minuit̃: sic deus fm̃ predicta fraudat̃. Inequalitas in clero pacis inimica oritur: retrahunt̃ ceteri a beneficioꝝ institutione: ꝛ quantũ ad instituta: voluntates vltime illuduntur. Secus in bñficijs exilibus: vbi non est presumendũ qꝺ primi fundatores voluerint possessores ad pro se tm̃ suffragia applicanda ꝓncipaliter obligare: cũ nõ cõtulerũt vñ sufficiẽter ꝛ decẽter vitaꝫ ducere possint. Et dato ꝙ fecerint: hec eoꝝ cõstitutio: epikeiã recipit fm̃ cõsiliũ ꝛ prudẽtiã sapientũ. In quo casu plura beneficia fm̃ cãces. dici possunt vnũ. sicut in magnis frigoribus multe tunice vna dicunt̃ morali vnitate: etsi ola illa nõ sint nisi ad sufficientiã stat⁹ occupantis.

¶ Q Attẽderent hoc vtinã quidã clericoꝝ auari ꝛ ambitiosi bñficia bñficijs addẽtes: q̃ beneficijs satiari nõ pñt: platuras: dignitates: personatus: ꝛ cetera incõpassibilia non solũ ex ꝑdicta radice: s; ex sacris canonib⁹: patrũq; sanctiõib⁹ simul plura possidẽtes: nõ vtiq; in ꝓfectũ eccl̃ie nõ in salutẽ animarũ: sed vt lautius inde viuãt: ne dicam luxurient̃: dilatẽt familiã: incedant purpurati: exaltẽt nomen: amplient famam: magnificent parentelã: noscũt nonnunq̃ bñficioꝝ redditus: patronos ignorant: cõputãt stipẽdia: imposita onera nõ attẽdunt. Inter ceteras excusationes in pctĩs ac malicie defensionẽ: ꝛ dispẽsationẽ eiusq; ꝑuisionẽ allegãtes: in augmẽtũ sui erroris papã dñm oim̃ beneficioꝝ ac ecclesiasticoꝝ bonoꝝ astruẽtes. Nihil quoq; iusti⁹ esse aiũt: q̃ vt quilibet moderator sit ac dispensator rei sue.

¶ Sed fallunt̃ miseri: affectu: intellectuq; deprauati: ꝛ inaniter sibimet de dispẽsatiõe blandiuntur. Põt papa dispensare: sed sup ius humanũ. Equitas autẽ ꝛ naturalis rõnis iusticia immutabilis perseuerat. Quãq̃ ergo papa dispẽsare possit vt incõpatibilia humano iure simul ab eodeꝫ possideãtur: tñ incõpatibilia ex predicta radice per dispẽsationẽ pape nõ erũt cõpatibilia: extra casus saltẽ memoratos: cõem scꝫ eccl̃ie vtilitatẽ: ꝛ ꝑsone possidẽtis indigẽtiã. In his eñ casibus incõpatibilia esse nõ cẽsent̃. Nã ꝛ dotator particularis beneficij recte instruct⁹ ad cõem ecclesie vtilitatẽ: sue ꝓpriẽ cederet ac cedere tenet̃ affectioni. Deniq; papa oẽm potestatẽ quã hꝫ super ecclesiã: personas ꝛ ecclesiastica bona: recipit ad eccl̃ie edificationẽ nõ destructionẽ. vñ ait aplŝ ij. Coꝝ. x. Si amplius aliq̃d gloriat⁹ fuero de potestate nostra quã dedit nobis dñs in edificationem: non in destructionem vestrã: non erubescã.

Attende de dispẽsatiõe ab aplica ptãce emanãec. Bernardus.

¶ R Omnis igitur dispẽsatio a potestate aplica manãs in ecclesie edificationẽ: cultus diuini augmentũ ac salutẽ aiarũ: tolerãda est: que autẽ ꝑter hec cõcedit̃ cassa est ꝛ inanis. Neq; persone vtilitas in dispẽsatiõe attẽdẽda est ꝓncipaliter sed ecclesie dicẽte aplŏ. i. Coꝝ. x. Oia in gl̃iaꝫ dei facite. Sine offensiõe estote iudeis ꝛ gẽtib⁹ ꝛ ecclesie dei: sicut ꝛ ego ꝑ oia oib⁹ placeo: nõ q̃rens qꝺ mihi vtile est: sed qꝺ multis: vt salui fiãt. Uñ ꝛ Bern̄. lib. de cõsi. ad eugeniũ papã. Nõ suꝫ tã rudis (inq̃t) vt ignorẽ positos vos dispẽsatores in edificationẽ: non in destructionẽ. Deniq; q̃ritur inter dispensatores vt fidelis q̃s inueniat̃: vbi necessitas vrget excusabilis dispẽsatio: vbi vtilitas ꝓuocat dispẽsatio laudabilis est. Utilitas dico cõis nõ ꝓpria: nã cũ nihil hoꝝ est: non plane dispensatio: sed crudelis dissipatio est. Concordat idẽ in epl̃a ad theobaldũ comitẽ: vbi ait. Honores ꝛ dignitates eccl̃iasticas nõ ignoro deberi his q̃ eas digne fm̃ deum ministrare velint et possint. Nec cuiq̃ plures in plurib⁹ ecclesijs habere licet: nisi dispẽsatiõe quidẽ ob magnã vel ecclesie necessitatẽ vel vtilitatẽ: nõ ꝓpriã: sed cõem. Illud ad Rupertũ. Quid tibi blãdiris de dispẽsatione aplica: cui⁹ int⁹ cõsciã in diuina tenet sentẽtia. Uñ si ideo teneant̃ plures prebẽde: vt lautius q̃s viuat: vt propinq̃s subueniat: vt honoribus intumescat: vt citius ad episcopatum perueniat: alijsve huiõi de causis: nõ plane fidelis est dispẽsatio: sed crudelis dissipatio: nõ excusans: sed accusans. Nõ ergo papa tale habet dominiũ super bñficia: vt ad nutũ ꝛ volũtatẽ suã possit de ipsis qualitercũq; ordinare: sed dominiũ habet super hec ꝛ cetera quoddã regitiuũ vt fideliter ꝛ prudẽter possit ea ministrare. Uñ ꝛ gers. in trac. de ptãte eccle. dicit. Ptãs ecclesiastica papalis nõ ita hꝫ dominia ꝛ iura terreni simul ꝛ celestis imperij: ꝙ possit ad libitũ de bonis clericoꝝ disponere: q̃uis cõcedi debeat ꝙ habet in illis dñium quoddã regitiuũ: directiuũ: regulatiuũ ꝛ ordinatiuũ. Hinc dispẽsator est verius q̃ dñs: fm̃ illud Pauli. Sic nos existimet hõ vt ministros xp̄i: et dispẽsatores ministerioꝝ dei: non excludens petrũ qui ait. Nõ quasi dominãtes in clero. Dispẽsatori aũt opus est fidelitate ꝛ prudentia. Luce. xij. Quis putas est fidelis dispensator ꝛ prudens: quẽ constituit dñs super familiaꝫ suã. Fidelitate vt bonuꝫ in cõem vtilitatẽ ordinet. Prudẽtia: vt rõnẽ dispẽsandi agnoscat: ꝛ nõ procedat ex sola sua volũtate: neq; ipsam vt legẽ cõstituat: qꝺ est hõis rõne nõ vtẽtis. Uñ ad eugeniũ papã Bern̄. Quo non indecẽs est tibi ait volũtatẽ ꝓ lege vti? Tu nec es maior dño tuo: qui ait. Nõ veni facere volũtatẽ meã: qꝺ q̃ nõ min⁹ deiecti q̃ elati animi est velut rõnis expertis: nõ ꝑ rõne sed ꝑ libito agere: nec iudicio agi: sed appetitu: quid tam bestiale. Et post modicum. Sic degenerãdo (qꝺ ait) generale opprobriũ fecisti propriũ. Hõ cum in honore esset nõ intellexit: cõparatus est iumẽtis insipiẽh. ꝛ si. fa. est illis. Et dicit dñs cameracẽn. ꝙ si papa pro libito distrahat bona eccl̃ie: et nõ ea dispẽsat bona fide: de iure nõ tenet. Et nõ soluꝫ tenet̃ tũc ad pñiam de pctõ: quasi propter abusum sue rei: sed infideliter agit: ꝛ tenet̃ ad restitutionẽ si aliunde haberet: q: fraudator est rei aliene: sec⁹ si esset dñs.

Luce. xij.

¶ S Esto ergo ꝙ papa cõsentiat in pluralitatẽ beneficioꝝ: sileat eccl̃ia nullus possessorẽ inquietet: calculũ postulabit de⁹: dicturus ad quẽlibet: redde rõnem villicationis tue: ꝛ tũc cognoscet̃ de⁹ faciẽs iudiciũ ꝛ iustitiã: q̃ in multa patiẽtia sufferens vasa ire: non agnoscitur. ¶ Quid autẽ et quarũ cõditio status clerici de bonis ecclesie requirat: ꝛ cũ bona fide stare possit: Origenes aperit exponẽs illud Matt. xxiiij. Quis putas est fidelis seruus: di. Oñ et fm̃ simplicẽ intellectũ opus habem⁹ vt fideles sim⁹ ad dispẽsandos eccl̃ie redditus: vt nõ deuorem⁹ q̃ sunt viduarũ: et vt memores sim⁹ pauperũ: et ne occasionẽ accipiẽtes ex eo qꝺ scriptũ est: Dñs cõstituit his qui euangeliũ pdicãt de euãgelio viuere: ãpli⁹ nõ queramus: q̃ cibũ simplicẽ ꝛ necessaria vestimẽta: ꝛ non amplius teneamus nobis q̃ his qui necessitatem patiuntur. Hec ille.

Origenes.

¶ Uideat igitur quilibet q̃ necessitas vrgeat: q̃ vtilitas proueniat: quali intẽtione moueat̃: quo fine ducat̃: vt in beneficijs sit pluralis. Et siquid hoꝝ reperit a rectitudine claudicare: pluralitatẽ abijciat tãq̃ salutis impeditiuã. Nec pluris estimet damnũ in arca: q̃ damnum in cõsciẽtia. Nec querat excusationem in pctĩs superioris autoritate se muniens per dispẽsationẽ: qm̃ vt sit recta in executione oportet eaꝫ naturali equitate ꝛ diuinis

legibus regulari. Neqꝫ idcirco min⁹ ardebit in baratro: qui cū licētia prelati demergitur in inferno. Si vero inuenit oīa equa et iusta: sollicit⁹ sit fideliter vices depēdere deo gratias ⁊ laudes: ecclesie generali: ac stipēdia ministrātib⁹ specialiter: orationes ⁊ spiritualis suffragij famulatū. ℭ Quinte. q. de ordine seruādo in virtutis sacrificij applicatione: responsio p3 ex dictis ad questionē primā supra lec. xxvi. Ideo breuitati cōsulens post digressionē longā: non aūt vt autumo inutilem ad textū nostri canonis reuertamur.

ℭ Lectio. xxix. A

S[initial] Et omnium circumstantium: quorum tibi fides cognita est ⁊ nota deuotio. ℭ Orauit sacerdos specialiter pro cōmissis singulariter: cōsequenter orat specialiter pro circūstantib⁹ non cōmissis peculiariter. Patet autem ex hac clausula euidenter fm Innocē. ⁊ Alexan. de ales: q̄ sanctum ⁊ salubre est missarum solēnijs interesse: cū sacrificiū eucharistie pro circūstātibus specialiter offeratur. Ut autē cuncti fideles sacri huius muneris misse fierēt specialiter participes: sancta ecclesia more pie matris: profectū sitiens filiorum salubriter instituit vt oēs fideles conueniant in sacris solēnitatibus ad ecclesiam missas audiant: ⁊ ante finem non recedant. Unde de consecra. distin. j. Missas dicitur: Missas die dñico secularibus totas audire speciali ordine precipimus: ita vt ante benedictionem sacerdotis; populus egredi nō presumat: qđ si fecerit ab episcopo publice confundat. *Idē in ca. seq. Cum ad celebrādum. Itē in. c. omnes eadem distin. dicitur. Omnes fideles qui cōueniunt in solēnitatibus sacris ad ecclesiā: et scripturas apostolorum ⁊ euāgeliū audiāt. Qui autē non perseuerāt in oratione vsqꝫ dū missa peragatur: nec sanctam cōmunionē percipiunt (velut inquietudines ecclesie cōmouentes) conuenit cōione priuari. Et q̄ nō recedat ante benedictionē sacerdotalem non intelligendum est de qualibet missa: sed dūtaxat de missa cui populus ex precepto ecclesie tenetur interesse: qualis est missa maior in die dñica ⁊ festis solēnibus. ℭ Unde notanter dicit in allegatis capl'is. die dominica ⁊ solēnitatib⁹: nā in his audire missam est preceptum: vt dicit glo. in. c. allegato. Missas. Nam ⁊ textus habet precipis. Itē de conse. dist. j. Qui in die. vbi precipiunt excōicari q̄ in die solēni conuentui ecclesie se subtrahūt sed nemo excōicādus est nisi propter transgressionē precepti que mortale peccatū inducit. De missa maiori. i. parochiali habet de consec. dist. j. Et hoc. ⁊ extra de paroch. Ut dominicas. Et de celebratiōe mis. Quidā laici. De hoc etiā supra lec. xiiij. ℭ B Et dicit doctor subtilis. iiij. senten. distin. ix. q̄ hoc preceptū ecclesie de audiendo integram missam in die dominica ⁊ solēni est specificatio diuini precepti affirmatiui. Diliges dñm deum tuū ex toto corde tuo ⁊c. quantū ad actū ⁊ quātū ad tps: sicut in vete. lege specificatū fuit quantum ad diem sabbati: vt videlicet illo tpe: die scꝫ dñico ⁊ solēni de⁹ colatur ⁊ adoretur in oblatione illius summi sacrificij eucharistie: quā offert sacerdos summo patri vere ⁊ sacramentaliter: populus circūstās spiritualiter. Nam tempus in precepto illo affirmatiuo: qđ non obligat pro semper non est expressū: sed ab ecclesia adiectū. Sicut regulariter precepta legis nature determinationē recipiūt per legē humanā. sicut lex nature dictat malū esse puniendum: bonū premiandū: sed qua pena ⁊ modo: determinat lex positiua. ℭ Debet ergo audiens missam stare quietus: intus: recollect⁹: mēte in deum ascendere ipsum adorando: magnificādo: laudādo: gratias agēdo: vt satisfaciat precepto ecclesie de audiēdo missam: ⁊ vt particeps fiat orationis sacerdotis specialiter dñm pro circūstantibus deprecātis. Unde notanter dicitur circūstantiū: non circūgyrantiū: perambulātiū ⁊ confabulātiū: q2 tales non solū nō fiunt participes misse: sed etiā peccant transgrediēdo preceptum ecclesie de audiendo missam die dñica: si aliam missam nō audierint ea die. *De quo cācel. in trac. de orone. Cognoscant ⁊ obseruēt tam clerici q̄ laici: quos op3 diebus dominicis ⁊ festis diuino interesse officio ⁊ seruitio: q̄ nō absoluuntur ab hoc debito dū scīēter fabulationibus intendūt: sed multiplici ori reatu se constringūt: q2 nedum nō obseruant preceptū: sed ⁊ alios impediūt: q2 in ecclesia sanctissimo dei tabernaculo scādalum inhonorationēqꝫ faciunt. Subdit. Stent ergo vel sedeāt: ⁊ si nō vocaliter orando: saltē in modesta quiete ⁊ silētio aīaduertant: cōsiderantes nedū ea q̄ dicunt vel canunt: sed ⁊ ea q̄ mystice peraguntur in ritibus ⁊ vestibus sacris: preterea in picturis presentantur: et sic de alijs. Hec ille. ℭ C Ad qđ implendū religiose hortat Greg. x. capl'o. Decet. de immu. eccle. lib. vi. dicēs. Decet domū tuā sctitudo. Decet vt cui⁹ in pace factus est locus ei⁹: cultus sit cū debita veneratione pacificus. Sit itaqꝫ ad ecclesias humilis ⁊ deuotus ingressus: sit in eis quieta conuersatio: deo grata: inspicientibus placita: q̄ considerātes non solū instruat sed ⁊ reficiat. Conuenientes ibidē: nomē illud qđ est supra oē nomē: a quo aliud sub celo nō est datum hominib⁹ quo saluos fieri credentes oporteat. Nomē videlicet iesu xpi: q̄ saluum facit populū suū a peccatis eorū: exhibitione reuerentie specialis: attollant. Et qđ generaliter scribit in noīe Jesu omne genu flectatur singulariter in seipsis implentes: precipue dum aguntur missarum sacra mysteria: gloriosum illud nomē q̄ncunqꝫ recolit: flectant genua cordis sui: vel qđ capitis inclinatione testent. Attendant in locis eisdē intentis precordijs sacris solēnijs deuotis orationibus insistant. Nullus in locis eisdē: in q̄bus cū pace ac quiete vota cōuenit celebrari seditionē excitet: conclamationē moueat impetū ve cōmittat. Cessent in locis illis vniuersitatum ⁊ societatū quarūlibet consilia cōtiones ⁊ publica parlamēta. Cessent vana ⁊ multo fortius feda ⁊ pphana colloquia. Cessent cōfabulationes quelibet. Sint postremo alia queciiqꝫ que diuinū possunt turbare officium: aut oculos diuine maiestatis offendere: ab ipsis prorsus extranea: ne vbi pctōr est venia postulāda ibi peccādi det occasio: aut deprehēdant pctā cōmitti. Cessent in ecclesijs earūqꝫ cemiterijs negociationes: ⁊ precipue nūdinarum ac fori cuiuscūqꝫ tumult⁹: oīs in eis secularium iudiciorum strepit⁹ cōquiescat. Et infra. Qui vero pmissas inhibitiones petulāti aīo cōtēpserint: pter pcessum ordinariorū ⁊ deputādorū ab ipsis diuine vltiones ⁊ nostre poterūt acrimonia formidare donec suū cōfessi reatum firmato pposito deliberauerūt abstinere. ℭ Ex quo satis deducit: q̄ tpe diuinorum in sacratis locis q̄b⁹ sine

strepitu

ADDITIO. * Hic pōt q̄ri: q̄n fideles tenētur audire missam? ⁊ tenetur cōiter / q̄ dieb⁹ dominicis: sub q̄b⁹ intelligūt dies festi ex institutione / ⁊ precepto ecclesie. p hoc facit ca. missas. cū glo. de cōse. di. j. extra de paro. vt dñicis: et de celeb. missa. q̄dā laici. hoc intellige d' laicis: q2 videt clerici vinētes de altari ⁊ maxime sacerdotes oī die teneri ad dicendā / vel audiendā missā: vt dicit Hos. d' son. in quo.

Scotus.

Audiēs missam q̄d agere debeat.

ADDITIO. * Circūgyrātes / ⁊ cōfabulantes nō tm̄ non sunt participes misse sꝫ ēt peccāt impediēdo ⁊ pbyterū ⁊ alios astātes. Item si nō audiant aliā missam peccāt per omissionē: nō em̄ absoluunt a pcepto de audiēdo missam: q2 in illo precepto nō tm̄ pcipit audire missam: sed intendere / ⁊ se recolligere: ⁊ tota mente ferri in deum per actū charitatis / ⁊ dilectionis.

strepitu debet quilibet apparere: maxime dũ mis se solẽnia peraguntur: vt de numero sit eorũ cir cũstãtiũ: ꝑ quib⁹ specialiter sacerdos sacrificiũ offerens deo patri: idipm petit acceptari/dicẽs. Memẽto dñe famulorũ famularũq₃ tuarũ: ⁊ oim circũstantiũ. ¶ D Nec tñ hoc sufficit: sicut nec solũ sufficit remouẽs ꝓhibẽs: qm̄ sicut in natura libus actus actiuorũ nõ suscipiunt̃ nisi in passo disposito: ita ⁊ actiones spũales certã prerequi rũt dispositionẽ. Ita in ꝓposito requirit̃ etiã cer ta dispositio ꝓ receptione fructus misse. ¶ Cõsi stit aũt hec dispositio audiẽtium missam in duo bus q̃ hic exprimunt̃ cum in canone dr. Quorũ ti bi fides cognita est ⁊ nota deuotio. Requiritur primo fides vt credat̃ sub speciebus panis et vi ni post consecrationis verba: verũ corpus xp̄i/⁊ verus eius sanguis cõtineri: qd̄ q₂ non fit virtu te naturali: nec potestate creata: s₃ infinita crea toris potentia: transcẽditq₃ capacitatẽ ⁊ intelli gentiã cuiuscunq₃ creati intellect⁹: nec rõne de prehendi põt: requirit̃ ad hui⁹ ṽitatis assensum ipsa fides: vnde dicit btũs Augu. Mira mihi vi dentur que de illo sacramento legunt̃. Fides est necessaria: scientia rõnis superuacua. Scientia rõne ⁊ intellectu colligit̃. Fides auctoritate vide tur. Hec sunt ergo q̃ fidẽ de necessitate exigunt: rõnem olno non admittunt. Expetũt simplicem creditorẽ: arguunt improbũ discussorẽ. Et post pauca. Credi nãq₃ op₃ salubriter: qd̄ inuestigari nequit vtiliter. Hec ille. Req̃rit̃ ergo fides circũ stantiũ: vt ipsis ꝓficiat oblationis sacrificiũ per quã in vnitate recipiunt̃ sacramenti: ⁊ adherent ceteris mẽbris corꝑis mystici: ⁊ xp̄o hui⁹ corpo ris capiti. Sicq₃ viuunt ⁊ spũalis vite fluxũ par ticipare pñt. Nã fides operãs ꝑ dilectionẽ puri ficat corda circũstantiũ vt ⁊ ipsi in oblatiõe illa que sua puritate puritatẽ mistici corꝑis represen tat: spũaliter offerant̃. vñ Act. xv. Fide purificãs corda. ¶ Scd̄o requirit̃ eorũdẽ attentio: ⁊ eleua tio/mentis in deũ per deuotũ affectũ: quo desi de rẽt oblationẽ huius hostie salutaris sibi proficere ad salutem: ⁊ hoc innuit̃ cũ dr. Et nota deuo tio supple ad hoc sacramẽtũ: qua tibi vniuntur virtute charitatis ꝑ affectum: sicut fide vniunt̃ veritate per intellectum: sicq₃ veritate ⁊ virtute vniant̃ ꝑ itellectũ ⁊ affectũ. Que fides ⁊ deuotio etsi homines latet: tñ tibi deo cognita est et nota. Cognita ꝑ approbationẽ: ⁊ nota per acceptatio nem. Tibi qui propitiaris fidelibus et deuotis: fm̄ Innocẽ. qui solus vides in conscientijs: qui recte credũt ⁊ deuote diligũt: qui scrutator es re nũ ⁊ cordiũ: deus scientiarũ ⁊ dñs ⁊ occultorum oim perscrutator: in cuius cõspectu nulla creatu ra est inuisibilis. Tibi etiam cui oẽ cor patet quo ad fidẽ ⁊ adhesionẽ: ⁊ omnis voluntas loquitur per desideriũ ⁊ deuotionẽ: ⁊ quẽ nullũ latet secre tũ per occultationẽ: qm̄ oia nuda ⁊ aperta sunt oculis tuis. His aũt duob⁹ existẽtib⁹ in audiẽti bus missam: fide sc₃ ⁊ deuotione: fructũ diuine grẽ huius sacramẽti percipiũt ⁊ nõnũq̃ abũdã tius q̃ sacerdos offerens. ¶ E Vñ subdit̃. Pro Quib⁹ tibi offerim⁹. Quib⁹ sc₃ famulis ⁊ famula bus tuis: ⁊ oibus circũstãtib⁹ fidelibus ⁊ deuotis offerim⁹. qd̄ dr in plurali ad denotandũ q̄ sacer dos loquit̃: vt supra tactũ est: in ꝑsona toti⁹ eccle sie q̃ est offerens principale: vel fm̄ dñm Alber. dr offerimus: ad denotandũ vnitatem corporis mystici: sc₃ ecclesie: q̃ in totius multitudinis fide hum ⁊ cleri seruitute offert oſtiã salutarem: ⁊ est idẽ in sñia cũ priori. ¶ Subdit̃. Vel qui tibi offe rũt. i. vel eorum circũstantiũ fideliũ q̃ tibi media te et spũaliter offerunt. Offerunt enim circũstã tes mediate: sacerdos celebrãs immediate: offe runt ⁊ spũaliter. Sic ẽt spũaliter dicuntur hoc sa cramentũ manducare pro quanto deuote se hu miliant in cõspectu corporis xp̄i: fide credentes altissima huius sacramenti mysteria: omnẽ intel lectum suũ in obsequium xp̄i captiuantes: vt lo quitur apls. ij. Cor. x. ac desiderantes fieri parti cipes huius hostie salutaris. De quibus beatus Augu. ait. Ut quid paras dentẽ ⁊ ventrẽ? crede ⁊ manducasti. Cui concordat Innocen. Nõ solum offerunt sacerdotes: sed ⁊ ceteri fideles. Nã qd̄ specialr̃ adimpletur ministerio sacerdotũ: hoc vniuersaliter agunt vota fideliũ. Hinc dicit do minus alber. q̄ hec particula: q̃ tibi offerunt: re ferri debet ad illud: qd̄ premissum est. sc₃ quorum tibi nota est deuotio: q₂ sicut sacerdos offert sa cramentum ministerio: ita illi offerũt voto. Spe ciali enim voto offerunt illi q̃ se ⁊ sua deferũt ad altare: ⁊ ideo etiã specialiter in altaris oblatione continẽtur: ⁊ illorũ specialis est recordatio. ⁊ ad dit. Fit ergo hec oratio specialiter pro offerenti bus: ⁊ cõsequenter pro alijs: ⁊ ideo monẽdus est populus vt offerat: q₂ per oblationes speciali vo to hostie coniungunt̃. Et vt dictum est: ipsi offe rũt voto: quẽ sacerdos offert ministerio. Alia au tẽ particula sc₃ tibi offerimus: referri debet ad il lã: quorũ tibi fides cognita est: q₂ non nisi in fi de ambulantib⁹ hec oblatio applicatur. Vel ali ter fm̄ Inno. Memẽto eorũ ꝓ quib⁹ tibi offerim⁹ sed ⁊ eorũ sacerdotum qui tibi offerunt. Quãuis enim sacerdos ꝓ populo offerat: offert tamẽ ni hilominus ⁊ pro se: offert itaq₃ sacerdos: offert ⁊ ppls. ¶ F Sacrificium laudis. Sacrificiũ dr fm̄ dñm Albert. ab effectu: q₂ sacros nos efficit. Laudis vero: q₂ nihil in eo est nisi quod est lau dis/pulchritudinis ⁊ honoris. Hinc ps. Sacrifi ciũ laudis honorificabit me: ⁊ illic iter quo ostẽ dam illi salutare dei. Iter eñ ad salutem per nul lũ vnq̃ fuit sacrificiũ nisi ꝑ illud. Vel fm̄ Innoc. ⁊ Alexan. Sacrificium laudis dr: q₂ propter hoc maxime deũ laudare debemus: q̄ nõ solũ se pro nobis dederit in preciũ: sed etiã se dederit nobis in cibũ: vt ꝑ pretiũ redimeret nos a morte. Per cibum nos aleret ad cõseruationẽ spũalis vite: ⁊ roboraret i via ad cõsecutionẽ vitalis glorie sem piterne. Joã. vj. Qui manducat me: ⁊ ipse viuet propter me. Iter nãq₃ nullũ patuit ad salutẽ per quodcũq₃ sacrificiũ veteris legis: qm̄ neq₃ aufe rebant pctã que regnũ celorũ claudũt: neq₃ gra tiam contulerant: q̃ ad ipsum aditum patefecit. Vel dicit̃ sacrificium laudis: q₂ xp̄s ipsum cum laude et gratiarum actione instituit. Sic enim le gitur. Gratias agens benedixit et fregit ⁊c. sic ⁊ sacerdos cũ laudibus sacrificium offert. ¶ G Pro se suisq₃ oibus. Preponitur pro se: q₂ chari tas ordinata q̃uis ad oẽs se extẽdit: tamẽ a seipa incipit: hoc est in ipsum in quo est primũ ⁊ prici paliter tẽdit. Sic enim quilibet se primo ⁊ plus diligit: postea ceteros ordine quodam. vnde Cã ti. ij. Introduxit me rex in cellã vinariã: ordina uit in me charitatem. Nec solũ ex charitate in fusa: que est ordinata: et ordinate se quisq₃ plus diligit: vel ⁊ ex inclinatione ⁊ amore naturali: imo plus ex illa q̃ ex prla. Hec eñ facit vt plus ipsum qd̄ qs est amet: q̃ qd̄ non est. Et inter ea q̃ quis nõ est: plus diligit hoc cũ quo qs h₃ maio rẽ similitudinem ⁊ participationem. Bonitas siqdem ⁊ vnitas rõnes sunt diligibilitatis: vt di cit Scot⁹ in. iij. Q₂ aũt quilibet maxime sibi est idẽ ⁊ vnũ: ideo plus se diligit: ⁊ post hoc ea cũ q̃bus

Augustinus.

Albertus.

Augusti.

Innocẽti⁹.

Sacrificiũ q̃d ⁊ vnde.

Psalm⁹.

Joã. vj.

Sacrificiũ laudis quare sic dicat̃.

Canti. ij.

est plus vnū. Exēplū in vidua sareptena ⁊ helia
iij. Reg. xvij. vbi dicit ꝓpheta. Uerūtñ mihi pri
mum. fac de ipsa farinula subcinericium panem
paruulū ⁊ affer ad me. Tibi autem ⁊ filio tuo fa-
cies postea. Hanc vnitatem vel quasi vnitatē:
hoc est participationem alicui⁹ vni⁹ esse rōnem
diligibilitatis exēplariter declarauit Guil. pari-
sien. ita dicēs. Societatē naturalē ⁊ amorem inter
fratres facit cōio cause essendi. Cōmunicat em̄ i
patre: ⁊ si addita fuerit cōicatio in matre: erit for-
tior. Naturalius em̄ se plus diligūt q̄ simul cōi-
cant in patre ⁊ in matre: q̄ꝫ qui in altero. Cōioni
si addideris cōionem in victu: erit fortior cōio-
nis amor inter eosdē. Et si addideris vt cōicent
in magisterio erit fortior. Itē si addideris cōionē
in lege: addes ⁊ fortitudinē eidē amori. Et si ad-
dideris cōionem in professiōe vel ordine: addes
⁊ aliā causam fortitudinis ⁊ cōfirmationis. Et si
addideris iterū cōionē in principe vel prelato:
augebitur ex hoc: ⁊ amplius firmabitur ipsa cōio.
Et si addideris cōionem domus: erit adhuc ex
hoc augmētum fortitudinis. Subdit causā om
nium premissorum dicēs. Radix autem in oībus
his est vnitas ⁊ cōmunio eiusdem amati: vel fm
quosdam: ipsa silitudo ⁊ assimilatio. Iuxta hunc
modū cōicatio in duce vnit milites: ⁊ cōicatio in
signo bellatores: ⁊ cōicatio in domo seruos ⁊ fa-
mulos: ⁊ cōicatio in mercede vel ope operarios: et
cōicatio in pastore vel grege vel pascuis oues: et
cōicatio cōmercantiū negociatores. Cōcludit q̄
quāto in pluribus ⁊ maioribus magisq̄ amādis
hoīes cōparticipant: tanto maior est in eis socie
tas: familiaritas: ⁊ dilectio: nisi aut inuidia: aut
alterius pestis corruptio hec impedierit. Re-
cte ergo ꝑ se suisq̄ offerūt fideles missam audiē
tes. Suis dico quibus magis vinculo nature et
familiaritatis sunt cōiuncti: q2 ad hoc est incli-
natio naturalis: q̄ semper recta est: q2 a deo indi-
ta: cui voluntas si fuerit cōsona: et ipsa recta erit
⁊ hoc nisi prohibita sit per regulam superiorem:
ne illi se ꝯformet: qḋ in ꝓposito minime reperit.
Orāt igit ꝑ suis consanguineis ⁊ affinibus fami
liaribus: amicis et benefactoribus fm Innocen.
Sic princeps quidam accessit ad iesum interce-
dens pro filia. Pro fratre suo orauit Martha.
Centurio pro puero paralytico. Et flentes vidue
deprecabant petrū vt resuscitaret thabitā nole
dorcas: ostendētes ei quas fecerat illis tunicas.
Act. ix. Ita ⁊ modo fideles ac deuoti ꝑ se: ⁊ per sa
cerdotem orant ꝑ sua varia sibi cōditione ꝯiun
ctis. Et lꝫ etiā teneamur diligere inimicos fm il
lud Matt. v. Diligite inimicos vestros. tñ dicit
Alexā. seruare debem⁹ ordinē charitatis. Cān. ij.
Introduxit me rex in cel. vinariā: ordi. in me cha.
Et addit. Estimo nihilominus q̄ si sacerdos ꝓfe
rendo hec ṽba suos inimicos amplecteret vtili⁹
sibi: ⁊ deo acceptabili⁹ hec eadem ꝓferret. ¶ H
Pro redēptione animarū suarum. pro spe salutis
⁊ incolumitatis sue. ¶ Hec est secunda particu-
la quarte partis principalis partis scḋe: in qua
postq̄ꝫ tactū est ꝑ qb⁹ ⁊ qualibus orat: ostendit
q̄d ꝑ eis a deo desiderat. Sunt aūt fm Innoc. et
Alex. post magfm. ij. sen. di. xxvij. tria bonorū ge-
nera. s. corpalia / spūalia / ⁊ eterna. Pma sunt infi
ma: scḋa media: tertia suprema: q̄ qb⁹ sacerdos of-
ferendo sacrificiū orat. Pro summis cum dicit:
ꝑ spe salutis. Pro medijs cū pmisit: ꝑ redēptiōe
animarū suarū. Pro infimis cū vltimo addit: et
incolumitatis. Ita vt verbū salutis ad ale salutē
que in beatitudine perficit: ⁊ incolumitatis ad
sanitatē corporis referatur. Utraq̄ em̄ sal⁹ mē-

Mat. ix.
Ioā. xi.
Mat. viij.
Act. ix.
Mat. v.

tis ⁊ corporis est ab eo: qui dicit. Salus populi
ego sum. Et q2 vtraq̄ salus ꝓuenit de redēptio-
ne aie. i. peccati remissione: sicut ecōtra de reatu
peccati ꝓcedit infirmitas vtriusq̄ fm sniam ve-
ritatis. Ioā. v. Ecce inquit san⁹ fact⁹ es: iam no
li peccare / ne deteri⁹ aliq̄d tibi cōtingat. Deniq̄
dñs docet nos pro his trib⁹ orare. Mat. vi. Pro
eternis. Adueniat regnū tuū. Pro spūalib⁹. Fiat
volūtas tua sicut in celo ⁊ in terra. Uolūtas dei
est sanctificatio nostra. i. ad Thes. iiij. Scifica-
tio aūt que est per grām ⁊ charitatem bonum est
spūale. Pro corporalibus. Panem nostrū quoti
dianū da nobis hodie. Offerimus igit ꝑ eternis
vt dent nobis in premiū: pro spūalibus: vt dent
nobis ad meritū: pro corporalib⁹: vt dent nobis
ad amminiculū: vt per corporalia ꝑueniam⁹ ad
spūalia: ⁊ ꝑ spūalia ad eterna. Orās ergo sacer-
dos primo dicit. Pro redēptione animarū: nō ꝑ
tpali lucro: vel terreno appetitu: sed pro redem-
ptione animarū. i. remissione pctōrū. Quibus re
missis ala redempta est: fm illud ps. Et ipse redi
met israel ex oībus iniquitatib⁹ eius. Pctm̄ em̄
captiuam detinet alam: fm illud Prouer. v. Ini-
quitates sue capiūt impiū: ⁊ funibus pctōꝝ suo
rū cōstringitur. Peccati ṽo stipendiū mors est.
Rom. vi. Remisso igitur pctō: ala liberatur et a
morte redimit. Et rōnabiliter petit remissio pec
catorū ⁊ alarū redemptio: per hanc oblationem
gloriosi corporis ⁊ preciosi sanguinis xp̄i: q2 hoꝝ
oblatio in cruce redemptionem alarū nostrarū
operata est ⁊ pctōꝝ remissionē. De primo. i. Pe.
i. Sciētes q̄ nō corruptibilib⁹ auro ⁊ argēto re-
dempti estis de vana vestra cōuersatione pater
ne traditiōis: sed ꝓcioso sanguine quasi agni im
maculati. Et Apoc. v. Redemisti nos deo in san
guine tuo. Huius redemptionis oblatio nostra
iugis est commemoratio. Inde Matthei. xxvi.
Hic est sanguis meus noui testamenti: qui pro
multis effundetur in remissionem pctōrū. Uñ ⁊
fm btm̄ Hiero. Uerbū qḋ iudei in malū sibi ⁊ fi-
lijs suis imprecabant dicētes. Sāguis eius sup
nos: ⁊ sup filios nostros. nobis optamus in salu
tē ⁊ remissionē pctōrū ⁊ redēptionē animarum.
est aūt redēptio ale a pctō: est ⁊ redemptio a pre-
senti miseria ⁊ exilio. Utraq̄ fit ꝑ xp̄i sanguinem
qui offert. De primo dr̄ Apoc. i. Lauit nos a pec
catis nostris in sanguine suo. De scḋo Hebre. x.
Habem⁹ fiduciam ꝑ sanguinē eius in introitu
sctōꝝ. Per introitum aūt sctōꝝ regni celestis: qḋ
sancti introierunt a miserijs huius seculi eripi-
mur. Et de exilio ad pr̄iā: de merore ad sempiter
nā leticiā reuocamur: vñ Esa. xxxv. Ambulabunt
qui liberati fuerint ⁊ redēpti a dño: cōuertentur
⁊ venient in syon cū laude ⁊ leticia sempiterna su
per capita ipsorū. Gaudiū ⁊ leticiā obtinebunt:
fugiet dolor ⁊ gemit⁹ ¶ I Petitaq̄ peccatorū
remissione: quā ꝓcedere opꝫ salutē: etiā pro ipsa
salute orat dicēs. Pro spe salutis. i. beatitudinis
idest beatitudīe sperata. Spe nāq̄ salui facti su-
mus. Ad Rom. viij. Est aūt vita beata id ꝑ quo
principaliter orare debemus: eāq̄ petere tanq̄ꝫ
summā nostram perfectionē ad quā cōditi sum⁹
a dño: vt dicit Aug. Ad Probā: in de orādo deū.
Cetera aūt oīa q̄ petimus / non petim⁹ nisi fm q̄
ad hāc ordinant. Ita ⁊ saluator prima petere do-
cuit: vt nobis adueniat regnū suum: q̄ꝫ vt panis
quotidianus tribuat. Uñ ⁊ Mat. vi. docet. Pri-
mū querere regnū dei ⁊ iustitiam eius: ⁊ dehinc
alia oīa adyciens. Pro quibus obtinendis sacer
dos addit. Et incolumitatis sue. i. cōmoditate
corporis que ad salutem ⁊ beatitudinē obtinen-

Ioā. v.
Prouer. v.
Ad Rom. vi.
Apoca. v.
Mat. xxvi.
Hieronymus.
Apoca. i.
Esa. xxxv.
Augusti.
Mat. vi.

dum ordinaſ. Pro quo et orauit propheta cum di
xit. Cõſerua me dñe qm̃ ſperaui in te. Et iterum.
Ne proiicias me in tpe ſenectutis: in qua plures
corporis aduerſitates aſſolent aduenire. Uñ ſeq
tur. Cũ defecerit virtus mea ne derelinquas me.
Pſ. lxx. ¶ Exponitur aũt hec clauſula ſm domi-
num Alber. ſcilicet pro ſpe ſalutis ꝛ incolumita-
tis: ita vt ambo hec ſalus ꝛ incolumitas ad cor-
pus referantur. Unde cum petit ſacerdos ꝑ ſpe
ſalutis petit pro debilibus ꝛ infirmis. Cum ꝑ ſpe
incolumitatis: pro valentibus ꝛ ſanis. Sanitatẽ
autem petimus infirmis: vt fortiores ſint in dei
ſeruitio. Ad quod ꝛ ipſe per ſe dominus multos
in corpore infirmitate grauatos curaſſe legitur ꝛ
ſanaſſe. vnde ꝛ ipſe ingratos de ſanitate recupe-
rata arguit: cum ex decẽ leproſis mũdatis: vnus
tantum regreſſus magna voce magnificans deũ
proſtratus in terram gratias egit: a dño audiuit

Lu. xvii.

Nonne decem mundati ſunt: ꝛ nouem vbi ſunt?
Non eſt inuentus qui rediret ꝛ daret gloriã deo
niſi hic alienigena. Iſtaꝫ ſanitatẽ a dño concedi:
teſtatur propheta dicẽs. Benedic aĩa mea domino.
Sequitur. Qui ſanat omnes infirmitates tuas:
qui redimit de interitu vitam tuaꝫ. Incolumitas
petitur pro ſanis ꝛ valentibus: qꝛ incolumitas ẽ
perfecte ſanitatis integritas: quã niſi deꝰ ſua mi
ſericordia conſeruet: ipſa ſtare nõ põt: tanꝙ ſup
fundamentũ debile fundata. Nã in corpore con
tinua eſt pugna calidi ꝛ frigidi: humidi ꝛ ſicci: le
uis ꝛ grauis: duri ꝛ mollis: aliarũqꝫ cõtrarietatũ

Sap. xvi.

que in corpore ſunt humano. Unde ſcribitur Sa
pien. xvi. Nõ herba neqꝫ malagma ſanauit eos
ſed tuus dñe ſermo qui ſanat omnia. ¶ Eſt etiaꝫ

Dan. xiii.

quedam ſpes ſalutis ſpes euadendi machinatio
nem inimicoꝝ: ſicut in pſ. dr. Erue a fra. deꝰ a me
ꝛ de ma. ca. vni. meã. Salua me ex ore leonis: et a
cor. vnicor. humi. meã. ꝛ Dan. xiii. Et ſaluatꝰ eſt
ſanguis inoxius in illa die. ſanguis ſcilicet ſuſan
ne de inſidiis iniquoꝝ iudicũ. Et de his omnibꝰ
dicitur in pſ. Dñs cõſeruet eũ ꝛ vi. eũ: ꝛ btm̃ fa.
eũ in ter. ꝛ nõ tradat eũ in manibꝰ inimicoꝝ eiꝰ.
Dñs opẽ ferat illi ſup lec. doloris eiꝰ vniuer. ſtra
tũ eiꝰ ver. in infir. eiꝰ. ¶ Pro hac ſalute liberatio
nis a fraudibus inimicoꝝ: ſilr offert ꝛ orat ſacer-
dos dicẽs. Pro ſpe ſalutis et incolumitatis ſue.
¶ R Sequitur. Tibiqꝫ reddunt vota ſua eterno
deo viuo ꝛ vero. Hec eſt tertia particula ꝑtis qr
te: in qua vt deus exaudiat bona coꝝ pro quibus
petiſ allegant. vñ diciſ. Memẽto dñe illoꝝ pro q
bus tibi offerimꝰ ſacrificiũ laudis: q tibi reddũt
vota ſua. i. deuotionẽ vel affectionẽ ſuã vel bona

Dubiũ pri mum.

opa ſua. ¶ Sed hic ſunt duo dubia. Primum cir
ca priorẽ textũ: cum dr. ii. Coꝛ. xii. Uirtus in infir
mitate perficiſ. Et cum infirmor tũc potẽs ſum.
Quid eſt ꝙ pro corporis infirmitate offerſ ſacrifi
cium ab eccleſia? Reſpondet Alex. vt infirmitati

Rñſio ad dubium.

nře ꝯdeſcẽdẽs: nobis occaſionem impatiẽtie pre
cludat: ꝛ ꝯſeruata vel reddita ſanitate gratiaruꝫ
actiões dño referamus. ¶ Scõm dubiũ circa ꝑ-

Scõm dubium.

ſentẽ textum. Cũ noſtra donemꝰ: ꝛ aliena redda-
mus: quõ vota ſi ſua ſunt: reddũt fideles ꝛ nõ po
tius donãt? Et ſi reddũt: quõ ſua ſunt ꝛ nõ potiꝰ
aliena? Rñdet Inno. ꝛ Alex. Uotũ ꝛ gñalr opus
bonũ ꝛ hois eſt ꝛ dei. Dei ꝑpter auctoritatẽ gra
tie. Hois propter libertatẽ arbitrii. Propter qḋ
dicit apls. i. Coꝛ. xv. Nõ aũt ego: ſed gra dei me-
cum. ꝛ i. Coꝛ. iii. Coadiutores ſumus dei. Et hoc
cõfirmat btũs Auguſtinus ſuper illud pſ. Adiu
ua nos deus ſalutaris noſter. dicẽs. Hoc verbo

Auguſtinꝰ.

ait: ſalutaris noſter ſatis exponit: quam pauper
tateꝫ voluit intelligi in hoc ꝙ dixit. Quĩ paupes
ſumus nimis. Ipſa quippe eſt infirmitas: cui ſa-
lutaris eſt neceſſarius. Cum vero adiuuare nos
vult: nec ingratus eſt gratie: nec tollit liberũ ar-
bitrium. Qui eñ adiuuatur ipſe etiam per ſeipm
aliquid agit. Concordat magiſter ii. ii. diſt. xxvii.
dicens. Ex gratia incipiũt bona merita: ꝛ cum ex
gra ſola eẽ dñr: nõ excludiſ lib. ar. qꝛ nullũ meritũ
ẽ i hoie: qḋ nõ fit ꝑ lib. ar. ¶ L Pro cuiꝰ itellectu
aduertẽdũ ꝙ i actu meritorio duo eſt ꝯſiderare.
Primũ eſt ipa ſubſtãtia ſiue realitas actꝰ. Scðꝫ
acceptabilitas actus. Subſtantia actus eſt a li-

Duo ſũt cõſideranda i actu meritorio.

bero arbitrio ſeu volũtate ſimul ꝛ a gratia: qꝛ gra
ꝛ voluntas ſunt due cauſe partiales: ꝛ vna cauſa
totalis actus illius Uolũtas tamen eſt cauſa ꝑn
cipalior: quia voluntas habet rationem potẽtie.
Gratia rationem habitus. Potentia autem vti-
tur habitu ꝛ non ecõuerſo. Et propterea ille actꝰ
liber dicitur quantum ad ſuũ ꝑduci. Hec auteꝫ
libertas eſt a voluntate: nõ a gratia vel charita-
te: quia hec eſt qualitas quedam naturaliter acti
ua: ſicut calor in igne: vel alia qualitas quecun-
qꝫ. Ex quibus duobus ſurgit principalitas quo-
ad voluntatẽ reſpectu ſubſtãtie actus eliciti. Ac-
ceptabilitas autem ipſius actus meritorii ſimilẽ
ter eſt a voluntate ꝛ etiam a charitate. Non eniꝫ
actus qcunqꝫ a deo acceptatur in ordine ad bea
titudinem conferendam: niſi ſit libere a volunta
te elicitus. Neqꝫ tamen hoc ſufficit: ſed oportet
ꝙ hoc ſit ſecundum inclinationem charitatis.
Que quia ratio ponitur merendi: ipſa eſt cauſa
principalior quoad acceptabilitatem ꝛ hoc ex or
dinatiõe dei plꝰ acceptãtis actũ: qꝛ ẽ a charitate
inclinãte ꝙ qꝛ ẽ a potẽtia eliciẽte: quis vtrũqꝫ re
qraſ. Et ꝑ illo facit dictũ bti Aug. i. de lib. ar. Gra

Auguſti.

tia ſe habet ad liberum arbitrium ſicut ſeſſor ad
equum. Idem in epiſtola ad Sixtum. voluntate
inquit concomitãte nõ preueniente: pediſſequa
nõ dña: homo meretur. Et ibideꝫ. Quid eſt hois
meritũ ante gratiã: cum oẽ bonũ meritũ noſtruꝫ
nõ in nobis facit niſi gra. In quibꝰ verbis videſ
principalitatẽ immerito attribuere gratie: quis
nõ ſecludat volũtatẽ. Sunt ergo vota ꝛ bona me
rita nra ꝛ dei. Nra vt dictum eſt ex libe. arbi. Dei
ex gra ad ipſa inclinãte. Cõgrue igiſ diciſ: q tibi
reddũt vota quaſi tua ex gra. Cõgrue etiã ſubiũ
gitur vota ſua ex voluntate: qꝛ quaſi libere elici-
ta. Libere eñ exit volũtas in opera talia ſicut in
quecũqꝫ alia. Hic ait propheta. Aĩa mea i mani
bus meis: ſemꝑ quoad opari ſcꝫ nõ quoad eſſe:
qꝛ ſic a ſolo deo eſt. Et illud Eccli. xv. Deꝰ ab ini

Eccl. xv.

tio cõſtituit hoiem: ꝛ reliquit eũ in manu cõſilii
ſui: adiecit ei mãdata ꝛ precepta. Sequitur. Ap-
poſuit tibi aquã ꝛ ignem: ad qḋ volueris: porrige
manũ tuã. Ante hoiem vita ꝛ mors: bonũ ꝛ ma-
lũ: qḋ placuerit ei: dabiſ illi. Ex quibus ſatis in-
telligi datur ꝙ opera hois in ipſius ſunt ptãte.
¶ M Sequitur. Eterno deo viuo et vero. Alex.
Dii dicuntur ꝛ homines ꝛ demones ꝛ ſimulacra
vel imagines: ſed homines adoptiõe: demones
vſurpatione: imagines nuncupatione. Per ad-
aptionẽ vt ibi. Ego dixi dii eſtis: ꝛ filii excelſi om-

Pſ. xcv.

nes. pſal. lxxxi. et Exodi ſeptimo. Moyſi dictum
eſt. Ecce conſtitui te deum pharaonis. Per vſur

Matt. iiii.

pationem: vt ibi. Omnes dii gentium demonia.
Hi deitatem ſibi vſurpant: hoc eſt gloriam deo
debitam. Unde Matt. iiii. Sathan dixit chriſto.

Eſa. xiiii.

Hec omnia tibi dabo: ſi cadens adoraueris me
ſcꝫ latria adoratione vt deũ. ꝛ Eſa. xiiii. In celuꝫ
ꝯſcẽdã: ſup aſtra dei exaltabo ſoliũ meũ: ſedebo
in mõte teſtamẽti: in lateribꝰ aquilonis. Aſcẽdã
ſuper altitudineꝫ nubium: ſimilis ero altiſſimo.

Sap. xiiij.

Per nũcupationẽ appellarũt deos opa manuuꝫ suarũ: lapides scꝫ ⁊ ligna ⁊c. de quibus. Sap. xiij. Infelices aũt sunt ⁊ inter mortuos spes illoꝝ est: qui appellarũt deos opa manuũ suaꝝ. Et in ps. cxiij. Simulacra gentiũ argentũ ⁊ aurũ opa manuũ hoiꝫ. Os hñt ⁊ nõ loquenꝭ: oculos hñt ⁊ nõ videbũt. Primi sunt veri ⁊ viui: sꝫ nõ eterni. Nã de eis dꝛ i ps. lxxxi. Uos aũt sicut hoies moriemini: ⁊ sicut vnꝰ de pncipibꝰ cadetis. Scdi sunt, viui: sed nec eterni: nec veri. Nõ eterni: qꝛ mutabiles: lꝫ qd finis carẽtiã sũt ppetui. Eternꝰ em̃ esse nõ põt nisi imutabilis tã substantialr ꝙ̃ accidentalr. Naꝫ fm Boe. v. de ꝯso. pña. viti. Eternitas est interminabilis vite tota ⁊ simul possessio. Qđ soli deo ꝯuenit: qꝛ est qcqd esse põt: nec transmutatiõe aut vicissitudine variaꝭ. Jaco. j. Apud quẽ nõ trãsmutatio nec vicissitudinis obumbratio. Neqꝫ veri sunt q̃ in veritate nõ steterũt. Nã ab initio homicida erat ⁊ in veritate nõ stetit: ⁊ veritas nõ est in eo. Tertij nec veri sunt: nec viui: nec eterni qꝛ nec veritatis capaces: qꝛ surdi et muti. Nec sensu ab intellectu pditi: nec icorruptibilitate dotati. Ad hoꝝ olm exclusionẽ dꝛ. Tibi deo eterno vivo ⁊ vero. Solus em̃ deꝰ p essentiã est deꝰ eternꝰ viuus et verus. Esa. xliiij. Absqꝫ me nõ est deꝰ: imo est eternitas ipsa vita ⁊ veritas. Cui neqꝫ vita neqꝫ vitas neqꝫ eternitas accidere põt: qꝛ simplex ⁊ incõpositus: ⁊ nulli oino componibilis. Ens oino pmũ ⁊ independens: ens necessariũ ens pfectissimũ. Hinc ab alio esse non capit. De cuiꝰ eternitate dicꝭ. j. ad Tim. vlti. Qui solꝰ hꝫ imortalitatẽ. glo. vera imortalitas vã est eternitas. de vita. iiij. Reg. xvij. Uiuit deus in cuius cõspectu sto. De veritate Rom. iij. Est autẽ deus verax: ois hõ mendax. ❡ Uel dicꝭ deo eterno vero viuo: ad innuẽdũ ꝙ tres psone diuine operantur in hoc sacramento. Licet em̃ hec tria appropriata psonarum: eternitas: veritas: vita sint cõia oibus tribꝰ psonis: qꝛ eternus pater: eternꝰ filius: eternus spũssanctus. Sic verus et viuus pater: verus viuus filiꝰ: verus ⁊ viuꝰ spũssctũs: tamẽ per appropriationẽ quandã eternitas patri attribuitur: qꝛ principiũ est sine principio originãte: de quo in symbolo Athanasij dicitur. Pater a nullo est: nec factus: nec creatus: nec genitꝰ. Sunt aũt a patre omnia: filius per generationẽ: spiritussanctus per spirationẽ: cetera cuncta per creationẽ. Ueritas appropriaꝭ filio: qꝛ procedit per modũ intellectus vt verbũ ad quem pertinet veritas. Uñ et de seipso Joan. xiiij. Ego sum veritas. Et propheta de filio loquens ait. Ueritas de terra orta est. Uita appropriatur spũisctõ qꝛ pcedit per modũ volũtatis ad quẽ specialẽ ordinem hꝫ vita: vt dico spiritualis. Unde in symbolo niceno dicitur. Et in spm̃sctm̃ dominũ viuificantẽ. Opatur aũt pater trãssubstantiationẽ panis et vini in corpus ⁊ sanguinẽ xpi: qꝛ hoc fieri nõ põt nisi per infinitã potentiã q̃ patri appropriaꝭ. Ordinat filius per sapientiam vt fiat sub speciebus humano vsui ꝯueniẽtibus: panis scꝫ ⁊ vini. Spiritussanctus cõfert grãm digne sumẽtibus p suã clementiã vt recte dicaꝭ eucharistia: quod est interpretatũ bõa gratia. Et licet hec obsecratio vt dicit Jnno. ⁊ Alex. spãlr dirigaꝭ ad prem pp auctoritatẽ pncipij: vt dictũ est: fm ꝙ ipse filius docet nos orare Matth. vj. Pater noster q̃ es in celis ⁊c. Propter qđ etiã in pncipio canonis dicꝭ. Te igiꝭ clementissime pater per iesum xpm dñm no. sup. rogamꝰ ac petimꝰ: tñ indiuidue trinitati sacrificiũ laudis offerꝭ: tã scꝫ patri ꝙ̃ filio ꝙ̃ spũi sctõ quoꝝ sicut idiuisibilis ẽ maiestas: sic ⁊ indiuisibilis adoratio. iuxta quod veritas dicit. Ueri adoratores adorabũt prem in spũ ⁊ veritate. i. in filio ⁊ spũsctõ: qꝛ pꭍ essentialr est in filio: ⁊ filius naturalr in pre: ⁊ spũssctũs substantialr in vtroqꝫ. Fm hoc ergo offerꭍ laudis sacrificiũ deo eterno. i. deo pri. deo vero. i. deo filio: deo viuo. i. deo spũisctõ q̃ lꝫ sint tres in psonis: vnꝰ tñ sunt deꝰ in essentia: que est indiuidua trinitas: cuiꝰ indiuisa est adoratio: q̃ specialr in hoc sacrificio exhibeꭍ.

Sap. xiij.

Ps.

Eternitas quid.

Jaco. j.

Jo. viij.

Esa. xliiij.

Ad rom. iij

Athanasiꝰ.

Joh. xiiij.

Mat. vj.

Jo. iiij.

❡ Lectio. xx. A

Om municãtes ⁊ memoriam venerãtes. ❡ Hec est pars scđa pncipalis totiꝰ canonis: i q̃ post petitionẽ bñdictionis appositoꝝ muneꝝ pro tota ecclia offerendoꝝ in pcedẽte pte pmissa: poniꭍ sctõꝝ inuocatio: quoꝝ precibꝰ ⁊ meritis eorũdẽ donoꝝ nobis a deo sacta est collatio. Et diuidiꭍ in duas ptes. Jn pria sctõꝝ ꝯmemoratio pmittiꭍ. Jn scđa p eoꝝ pces ⁊ merita supplicatio subinferꭍ: ibi. Quoꝝ meritis. Prima pars subdiuidiꭍ in pticulas quatuor. Jn prima tangiꭍ sctõꝝ cõis memoria venerabilr. Jn scđa fit memoria gliose virginis marie primo et pncipalr: ibi. Jn pmis. Jn tertia exprimunꭍ quorũdã aploꝝ ⁊ martyꝝ noia spãlr: ibi. Sed ⁊ btõꝝ. Jn quarta addiꭍ olm sctõꝝ memoria gnalr: ibi. Et olm sanctoꝝ tuoꝝ. ❡ Circa primũ dꝛ. Cõicantes. Pro cuius intellectu aduertendũ fm Jnno. ꝙ extra vnitatẽ ecclie nõ est locꝰ offerẽdi sacrificiũ vnitatis. Jđ sctõꝝ memoriã agimꝰ in sacrificio: quatenꝰ in ipoꝝ ofone cõionẽ hñtes sacrificiũ offeramꝰ. Scriptũ ẽ em̃. Alienigena nõ vesceꭍ ex eis qm̃ sctã sunt. Leui. xxij. (als ibidẽ. Ois alienigena nõ comedet d sctificatis). Jđ solũ illũ ad esum huiꝰ agni recipimꝰ q̃ nr̃e ꝯiũctꝰ est domui: vcꝫ oẽꝫ domesticũ fidei a pnciperꝯqꝫ ad plebeiũ: a pharisco vsqꝫ ad publicanũ. Ex sctis aũt ⁊ fidelibus viatoribꝰ vna domꝰ ⁊ ecclesia ꝯstat: vt. s. habitũ est. Jđ vt nõ rũpatur vnitas offerimꝰ laudis sacrificiũ cũ sctis cõicantes. Cõicantes. s. in vsu ⁊ oblatiõe huiꝰ sacrificij cũ sctis q̃ hoc sacrificio medio salutẽ ꝯsecuti sunt: qm̃ ipm est viaticũ, ad vitã eternã pducẽs. Qui mãducat meã carnẽ: et bibit meũ sanguinẽ hꝫ vitã eternã. Joã. vj. Cõicãtes dixi in vsu: qꝛ de sctis dꝛ ꝙ erãt pseuerãtes in doctrina aploꝝ ⁊ in cõicatiõe fractionis panis. Act. ij. Cõicamus igiꭍ cũ sctis in hoc sacrificio p ꝯtinuationẽ. s. qꝛ ab ipsis dũ viuerẽt: cõionem et vsum illius sacrificij accepimus: et ipsorum patrocinio in ipa pseueramꝰ. Ul cõicãtes in via cũ sctis fm Jnno. in vna fide quã ⁊ ipsi viatores habuerũt. Cõicãtes ⁊ i spe: qꝛ qđ ipi sperabãt ⁊ nos speramꝰ. Jn pria vo cõicabimꝰ sctis p rẽ quã ipi hñt: q̃ñ eã ⁊ nos habebimus. Nos siquidẽ fideꝫ habemus ⁊ spem: ipsi visionẽ ⁊ rem. Nos pcurrimus stadiũ: ipi possidẽt brauiũ. Nos pugnamꝰ in via: ipi triũphãt in patria. Uel fm dñꝫ Alber. Cõicamꝰ cũ sanctis in sacramento altaris: qꝛ qđ

Innocen.

Leui. xxij.

Johã. vj.

Albertus.

Cõio quid.

Ad Hebr. xiij.

Causa qua re ecclesia peragit cõmemoratio nem sctõꝝ.

illi percipiũt in rei veritate: nos frequẽtamus in sacramẽtali specie. Cõio enim est pceptio vnius ⁊ eiusdẽ in quo vniunt qui cõicant: q̃uis diuersi diuersimode illud vnũ participent. Sic eñ in symbolo dicim⁹. Credo sctõꝝ cõionẽ. Et apostolus Heb. xiij. Beneficiẽtie⁊ cõionis nolite obliuisci: talib⁹ eñ hostijs pmeret de⁹. ¶ B Sequitur. Et memoriã venerãtes. Semper venerãda est sanctoꝝ memoria. Et q̃uis multis de causis cõmemorationem sanctoꝝ peragit ecclesia: vna tamẽ sufficiat ad nostrũ ppositũ: q̃ est vt nos fragiles ⁊ mortales: sanctos immortales venerantes: ipsisq̃ nos cõmẽdãtes: mereamur ipsoꝝ meritis ⁊ precib⁹ adiuuari: quatenus ad deũ plene glorificandũ eoꝝ societati cõiũgamur: vt sm̃ Inno. Memoriã apostoloꝝ ⁊ martyꝝ: ⁊ pcipue virginis gloriose vt ipsoꝝ suffragio de fide perducamur ad visionẽ: de spe ad rẽ: de stadio ad brauiũ: de via trãseamus ad patriã. ¶ Et dicit Alex. In hac cõmemoratione sanctoꝝ obseruat ecclia qd̃ antiquit⁹ fieri solebat: vt in orõnib⁹ patruꝫ memoria recoleret: quaten⁹ eoꝝ meritis suffragantibus facilius qd̃ petebãt impetrarẽt. Sic moyses p pplo peccãte intercedẽs inqt. Recordare abraã isaac ⁊ israel seruoꝝ tuorum. Exo. xxxij. Et post pauca sequit. Placatusq̃ est dñs. Sic Azarias in fornace succẽsa. Ne auferas inquit: misericordiã tuã a nobis dñe deus nr̃: ppter Abraaꝫ dilectũ tuũ: ⁊ Isaac seruũ tuũ: ⁊ Iacob sanctum tuũ. Dañ iij. Dñs quoq̃ dixit ad Salomonem. Scindã regnũ tuũ: ⁊ dabo illud seruo tuo: verũ tamẽ in dieb⁹ tuis nõ faciã ppter dauid patrem tuũ. De manu filij tui scindã illud: nec totum regnũ auferã: sed tribũ vnã dabo filio tuo: ppter dauid seruũ meũ ⁊ hierusalẽ quã elegi. iij. Reg. xi. Multis quidẽ patrũ merita filijs suffragant. Unde cũ Ezechias diuinũ postularet auxilium: audiuit. Protegã vrbẽ istã ⁊ ppter me: ⁊ propter dauid seruũ meũ. iiij. Reg. xx. Nõ tamẽ inuocãtur sancti tanq̃ datores bonoꝝ pro quibus oramus: sed vt intercessores apud dñm: vt eoꝝ precibus adiuuemur ad cõsecutionẽ eius qd̃ postulamus. ¶ C Sed circa hũc textũ nostri canõnis: quo sanctorũ implorant auxilia: tres occurrunt dubitationes. ¶ Prima vtrum sancti in patria orẽt p nobis existentib⁹ in via. ¶ Scda cũ deus per suã eternã puidẽtiã et oia nouit futura: ⁊ immutabiliter disposuit facienda: ad quid prosunt sanctoꝝ orõnes quib⁹ deũ nec informare: nec a statuto possunt ordine immutare? ¶ Tertia cuꝫ sancti a nobis distãtia lõgissima seiuncti sunt: quõ orõnes ⁊ clamores nostros pcipiũt? ¶ Circa materiã prime questionis fuit heresis quorũdam nimia temeritate olim sanctoꝝ cultũ penit⁹ tollere volẽtiũ: qui nullũ sanctis honorẽ impẽdi debere mussitabãt: neq̃ preces vllas ad eos dirigi: sed nec eoꝝ reliquias venerari. Huius autor et heresiarcha primo fuit Iouinianus ⁊ Eunomius: ⁊ post hos Uigilãtius. Quẽ errorẽ cũ suis autoribus beat⁹ Hiero. in epl̃a siue libello quẽ contra vigilantiũ quẽ dormitãtiũ nõiat: scripsit egregie recitat ⁊ cõfutat. Tenuit itaq̃ vigilanti⁹ hereticus: q̃ sancti in patria p nobis nõ orant: immo nulli⁹ mortal p alio exaudiẽdã fore orõnes. Et ideo frustra nos ad sanctos clamare predicauit: ac eoꝝ patrocinia implorare: sꝫ vniuersorũ pces orõnesq̃ ad solũ deũ dirigẽdas esse asserebat. Ac p suo errore duab⁹ vijs argumẽtabat scꝫ ex diuina pfectione: ⁊ ex sanctoꝝ statu et conditione. ¶ D Ex primo sic. Nam orando principaliter petim⁹ vitã eternã ⁊ alia dũtaxat inquã-

Heresis q̃rundam.

Error vigilantij.

tum ad illã cõsequẽdã ordinant: vt gratiã ⁊ vite sanctitatẽ: vt docet beat⁹ Aug. ad probã de orãdo deũ. Solus aũt de⁹ est qui beatificat: sol⁹ qui gratiã infundit: qua nos in via sanctificat: sm̃ illud ps. Gratiã ⁊ gloriã dabit dñs. Ideo ad horũ cõsecutionẽ frustra sancti implorantur: qui neq̃ gloriã: neq̃ gratiã que a solo deo creant ⁊ infundunt: nobis tribuere possunt: quippe ad terminum creationis nulla creatura habere penitus põt actiuitatẽ. ¶ Deniq̃ quid opus est sanctos inuocare p quocũq̃ perpetuo vel tpali cõsequẽdo: cũ deus oia solus dare sufficiat: q2 ops. Oia dare velit: q2 liberalissimus ⁊ clemens plus nos amãs q̃ sanctoꝝ singuli immo q̃ pariter vniuersi: quã suã dilectionẽ: vt Ioã. iij. dicit: in hoc ostẽdit deus pr̃: q2 filiũ suũ vnigenitũ dedit: nec pepercit illũ p nobis tradere in mortẽ ignominiosissimã: mortẽ scꝫ crucis: ⁊ q2 filium tradidit quõ nõ oia cũ illo nobis donauit: vt dicit apostolus ad Ro. viij. Iniuria ergo quedã dei videt ad sanctos recurrere in his q̃ dñs ipse paratissimus est donare. Maxime cũ frequẽter dñs sub iuramentia attestatione pmisit oia se daturuꝫ que ab ipso fideliter peterent. Amẽ amẽ dico vobis (ait apostolis Io. xvi.) si quid petieritis patrẽ in nomine meo dabit vobis. Immo ad petẽdũ nos excitat. Petite ⁊ accipietis: querite et inuenietis: pulsate ⁊ aperiet vobis. Lu. xi. ⁊ Mat. xxi. Oia quecũq̃ petieritis in orõne credẽtes accipietis. Neq̃ credendũ est sanctos misericordiores fore: et ad veniã pñptiores: q̃ dñs ipse misericordiaruꝫ pr̃ et deus totius ꝯsolationis ac fons ipse gratiaꝝ. ij. Coꝝ. i. ¶ Ex scdo scꝫ statu ⁊ cõditione sanctoꝝ sic arguunt. Sancti nobis auxiliari nec meritis possunt: nec precib⁹. Et nõ ponit alius subuẽtionis modus a sanctis ⁊ doctorib⁹. Non meritis: q2 neq̃ pteritis: neq̃ recẽtib⁹: nam pro pteritis iam sufficienter premiant: sm̃ illud Apoco. xiiij. Opera eñ illoꝝ sequunt illos. Nec putanduꝫ q̃ premiũ meritis precedentib⁹ sanctoꝝ correspõdẽs diuidatur: ⁊ sanctis que meruerunt pars cedat: ⁊ pars eis p quibus orãt: reseruet. Nã vnusquisq̃ quodcũq̃ fecerit bonũ recipiet a dño. ad Ephe. vi. ⁊ ps. lxi. Tu reddes vnicuiq̃ iuxta opera sua. deniq̃ si nõ plenũ sm̃ merita sua premiũ sancti reciperẽt/ vbi pmissio dñi? Mensuraꝫ bonam: cõfertã: coagitatã ⁊ supefluentẽ dabũt in sinũ vestrũ. Lu. vi. Immo quilibet sanctoꝝ longe ampli⁹ premiat q̃ meruit a dño. Cu⁹ misericordia semp sicut punit citra condignũ (vt dicit Augu. sermo. v. ad fratres de heremo) ita et premiat vltra condignũ. Nõ ergo videt: aiũt illi: q̃ sanctoꝝ merita: quoꝝ retributioneꝫ plenissimã receperũt: alijs pficiãt: vt eis horum intuitu noua bona cõferant. Sicut eñ diuina iustitia non punit bis in idipsum. Naum. i. Nõ cõsurget tribulatio duplex: ita nec diuina misericordia bis premiat idẽ meritũ. Recentia quoq̃ merita quibus aliquid de nouo mereant nõ habent: q2 statum meriti excesserunt: quippe in termino sunt: nõ in via: nõ currũt in stadio: sed brauiũ acceperunt: cursum merẽdi cõsummauerunt: fruunt reposita iustitie iam corona. ¶ Et per hoc videt pbari posse q̃ non orant pro nobis: q2 oratio est opus maxime meritoriũ. Ipsi autẽ nunc mereri nõ possunt: igit nec orare. ¶ Et ex alio idem arguit. Aut vident deũ velle cõferre illud pro quo orant: ⁊ sic frustra fundunt preces: cum videant deũ infallibiliter collaturũ qd̃ affectãt. Si ṽo viderint deũ aut nolle: aut nõ velle ꝯferre nequaq̃ orabũt: q2 in per oia cõcordant diuine voluntati:

Ioã. xvi.

Mat. xxi.

Apoc. xiiij.

Naum. i.

nec vnq̃ petunt aut desiderant fieri qđ deū non facturum recognoscunt. His et similibus ratio nib9 decepti sunt dicti heretici. Decipiunt et nūc nōnulli nřo tpe xpiani. Ideo primo ostendenda est veritas. Scđo argumēta hec sophistica sunt soluēda. ¶ E Credendū est igit firmiter ꝛ nulla tenus dubitādū sanctos in patria ꝑ nobis inter cedere: nobisq̧ suffragari merito et prece sincero to. Merito dum precedentia eorū merita nobis suffragant. Et prece vel affectu: dum nostra vota a dño cupiūt impleri. Et in hoc orant pro nobis desiderio: nō voce: dum affectuose desiderāt hec vel illa nobis a dño cōcedi intuitu suoꝝ merito rum vel affectuū. Hec est sententia magři in. iiij. di. xlv. Que veritas autoritate ostendit et rōne. Autoritate vtriusq̧ testamēti vete ꝛ no. simul et sanctoꝝ patrū. Multa eñ contulisse dñm viuen tibus ꝑpter merita patrū dormientiū et in sinu Abrae quiescentiū: est vete. testa historia. Unde ait ad Isaac dñs Gen. xxvi. Multiplicabo semē tuū sicut stellas celi: daboq̧ posteris tuis vniuer sas regiones has: et bñdicent in semine tuo oēs gētes terre: eo q̧ obedierit abraā voci mee: et cu stodierit ꝑcepta ꝛ mādata mea: ꝛ cerimonias le gesq̧ seruauerit. Et sequit. Noli timere: qꝛ ego tecū sum: benedicā tibi ꝛ multiplicabo semē tuū ꝑpter seruū meū abraā. Itaq̧ frequenter dñs sa cris suis beneficia posteris commemorat se deum Abraam: Isaac ꝛ Jacob: vt patet Exo. iij. ꝛ in ple risq̧ locis alijs. Faciunt ad illud supra allegata. Norunt hec certissime patres vete. testa. ea pro pter cū orabāt dñm nostrū: patrū merita recēse bāt: vt sic eoꝝ suffragātibus meritis facilius au dirent. Ipsos deniq̧ ꝑ nobis intercedere et ora re expressius eadē pagina testat. Nā dñs volēs Hieremie ostēdere q̧ peccatis populi exigētib9 exaudiendus nō esset pro populo ait Hiere. xv. Si steterint moyses ꝛ samuel corā me: nō est ani ma mea ad populū istū. quasi diceret. Si hi qui te maiores sunt: orarent ꝑ populo illo non audi rem: q̃tominus te? Sed nihil esset dictū si nō ali quādo sancti pro pplo orarēt: nec orare possent. Simile esset acsi diceret. Si lapides intercederēt nō audirē: nec te exaudiā. Presupponit igit do minus moysen: ꝛ samuelē aliqñ ꝑ populo orare. Item ij. Mach. vl. dr de propheta Hieremia du dum defuncto. Hic est fratrum amator ꝛ popul israel. Hic est qui multū orat pro populo ꝛ vni uersa sancta ciuitate hierusalē: hieremias ꝓphe ta dei. Quodq̧ exaudita fuerit ei9 oratio: ex eo qđ sequit: manifestū est. Sequit eñ. Et extendit Hieremias dexterā: ꝛ dedit inde gladiū: dicens. Accipe sanctū gladiū aureū mun9 a deo in quo deijcies aduersarios populi mei israel. ¶ F Ex nouo etiā testamento ad idē ꝓferri possunt testi monia. Nā saluator nř sanctꝰ sanctoꝝ: ꝛ beatis simus beatoꝝ sm assumptam humanitatis na turā pro nobis orat in celo ad patrē sicut aplš ait Ro. viij. Qui ꝛ xp̃s iesus etiā interpellat ꝑ no bis. Itē ad Heb. vij. Jesus sempiternū habet sa cerdotiū: vnde et saluare in perpetuū potest: ac cedēs per semetipsum ad deū viuēs ad interpel landū pro nobis. Jo. quoq̧ in prima cano. c. ij. ait. Hec scribo vobis vt nō peccetis. Sed ꝛ siqs peccauerit: aduocatū habemus apud patrē Je sum christum iustum: ꝛ ipse est propitiatio ꝑ pec catis nostris. Cū ergo christus caput nostrum ꝑ nobis intercedat apud patrē: cur hoc nō de mē bris eius (beatis scꝫ) credamus. Maxime cū he reticoꝝ argumenta magis locū habere videant in xp̃o q̃ in sanctis: tanto vtiq̧ magis quo bea

Gene. xxvi.

Hiere. xv.

Ad ro. viij.

tior et patris voluntatem clarius recognoscit. ¶ Intercedit autem pro nobis christus: nō sm naturam diuinam sm quam equalis patri cū eo condonat petita: sed sm humanam: sm quā mi nor est patre: ꝛ meruit in omnib9 exaudiri. Nec dubium sanctos eū in hoc imitari in celis: sicut eum imitati sunt fideliter hic in terris. ¶ Pro batur auto. sanctorum: nam Hiero. contra vigi lantium scribens acerrime eum reprehendit: eo q̧ sanctos negauit pro nobis orare. Aug. etiam de verbis apostoli ait. Iniuria est pro martyre in ecclesia orare: cuius debemus orationibus com mendari. Et iterum loquens de purgādis in cō summatione seculi morientibus. Estimo inquit eum quasi per ignem transeuntem saluari meri tis et intercessionibus celestis ecclesie: qui ꝑ fi delibus semper intercedit: donec impleatur chri stus: scilicet in mēbris suis. Sanctus quoq̧ Joā nes Damas. in suo. iiij. senten. ait. Si quis mul tum laborat ducē inuenire qui ipsum alicui mor tali regi adducat: et pro eo ad ipsum verbum fa ciat: q̃to magis sancti dei duces generis huma ni: qui pro nobis ad deū interpellatiōes faciāt: querendi sunt et honorandi. ¶ Superfluum pu to adducere Ambro. Greg. Bedam: Ber. Ma gistrum: ceterosq̧ innumeros in re tam manife sta: cum ecclesie vniuersalis ritus et doctrina ve tustissimi nos doceant sanctos venerabiliter in uocare: cuius excellētissima est autoritas: a qua dissentire catholico fas non erit. ¶ G Pōt idē ratione breuiter ostendi. Nam q̃to quis ex cha ritate proximum magis diligit: eo amplius ei sa lutem a deo conferri desiderat. Longe autē san cti in celo magis diligūt nos: q̃ existentes in ter ris. Nam charitas non excidit in celo: sed perfi citur et cōsummatur. Salutem autem alteri de siderare a deo: est pro eo intercedere vt dictū est. Item cōstituti in terris iubemur multiplici scri pture exhortatiōe pro nobis mutuo orare: sicut ait Jaco. v. Orate pro inuicem vt saluemini. Qđ et sollicite fecerunt apostoli: nam ardētissime ꝑ alijs orauerunt: et aliorum orationes pro se fieri postulabant: vt patet trāscurrenti epistolas pau li: et recte: quoniam teste Jacobo vbi. s. Multū valet deprecatio iusti assidua. Multum per om nem modum: quoniam orauit vnus homo moy ses: ꝛ sexingentis milibus pugnatorum veniam impetrauit. Orauit helias ꝛ celū clausit ne plue ret annis trib9 ꝛ mēsib9 sex. Rursus orauit: ꝛ plu uiam largissimā arētib9 terre ꝛ holbus impetra uit. iij. Reg. xvij. ꝛ. xviij. ꝛ Jaco. v. Sed ꝛ dñs ami cis iob: q̃ recta locuti nō fuerāt: ꝑcepit vt ab iob se cōferrēt: petētes quaten9 ꝑ eis offerret sacrifi ciū ꝛ oraret: vt nō imputaretur eis stultitia eoꝝ. Sic Stephan9 orās ꝑ ꝑsecutorib9: paulo cōuer sionē impetrauit. Et Paulus orās. ccixxvi. suis cōnauigātib9 vite presidio fuit. Et sic est videre de innumeris qui in carne viuētes: alijs orando bñficiū beneficia plurima impetrarūt. ¶ H Et mira hereticoꝝ hebetudo: cū viuos pro sese fru ctuose orare ꝯcedūt: vtpote coacti apertissimis vtriusq̧ legis testimonijs: idipm negent de bea tis: q̃ certissime apud deū potētiores sunt effecti quo ꝑsentiores ac beatiores: dicente dño de eis. Qui minor est in regno celoꝝ maior est illo: scili cet Joanne baptista. Matth. xi. Si ergo adhuc in carne infirmi et mutabiles in via constituti: et ideo pro seipsis solliciti orationibus suis cete ris profuerunt: quanto magis fortes facti salu tis sue securi: in patria ciues et domestici dei cō stituti; in charitate quoq̧ fraterna consumma

Augusti.

Damas.

j. Coꝛ. xiij.

Exo. xxxij.

Actu. xxvi.

Mat. xi.

ti:pro fratrib9 in vīa relictis instanter ꝛ vtiliter
roūs ꝛ meritis perorabūt. ¶ Hāc ratonē bea.
Hiero.cōtra Uigilātiū tangit:cū ait. Apostoli
Hiero.
ꝛ martyres adhuc in corpore cōstituti ꝑnt orare
ꝓ ceteris qñ ꝓ se adhuc debēt eē soliciti quāto
magis post coronas ꝛ triūphos. Orauerunt in
vīa existētes:ꝛ postq̄ cū xpo eē ceperūt min9 va
lebūt. Tūc ora clausuri sunt:ꝛ pro his qui l toto
mūdo euāgelio crediderunt intuirenō potue
rūt quasi diceret. Nullo mō hoc credēdum est.
Et beat9 Bern. in sermone de vigil. aplor Pe
tri ꝛ Pauli. ¶ Qui potēs erat inquit in terra po
Bernar.
tētior est in celis ante faciē dñi dei sui. Si em dū
adhuc viueret misertus est pctōib9:ꝛ orauit ꝓ
eis:nūc tanto amplius:quāto verius cognoscit
miserias nostras:orat pro nobis patrem:q2 illa
beata patria charitatē eius non minuit:sed au
gmētauit. Et similia multa ponit l scriptꝭ suis.
¶ 3 Demū ex facto eadē ꝟitas nō tā colligitur:
q̄ palā oculis exhibetur. Quis dinumerare suf
ficit quanta beneficia prestita sunt in terris ad
deuotā sanctor inuocationē ꝛ reliquiar venera
tionem? Qd si nō sufficiāt ꝓbatissime historie:
fides adhibeat beato Aug. xxij. de ciui. dei. c. viij
vbi. xxv. miracula recitat qb9 ipse vt plurimum
interfuerat:inter que ꝛ mortuor suscitationē cō
numerat:q martyrū intercessione a domino fūt
exhibita. Neqꝫ deus qui erroris autor esse non
pōt/talia prestaret male petentibus:his scꝫ qui
sanctos inuocarēt:si inuocādi nō essent. Ope
rosissima deniqꝫ ecclesiar ꝛ monasteriorū edifi
cia in memoriā sanctorū:ꝓpter impensa moxta
lium beneficia cor auxilia petētibus cōstructa
predicte testimoniū perhibent ꝟitati. Unā mani
festuꝫ est q̄ temeraria ac blasphema est heresis
eam negantiū. Qui cū honorē gloriose virgini:
oībusqꝫ patriarchis:ꝓphetis:aplis:martyrib9
cōfessoribus:virginib9:cōtinētibus:oibusqꝫ de
bitū electis tollere conant:etiā dñm qui in sctis
suis in quib9 tot operat mirabilia:laudatur:im
pienō desinūt blasphemare. ¶ R Per hoc ad
ratiōes pro heresi inductas. Ad primā dum ar
guūt ex diuina ꝑfectione:ꝓpter quā solus deus
btificat in pria ꝛ gratificat in via. Dicēdū ꝙ lꝫ
de9 sol9 gliaꝫ donet ꝛ graz creet:nec sctī effecti
ue cōcurrāt cōcreādo:possunt tñ cōcurrere im
petrādo ꝛ orādo:vt de9 btificet vel gratificet si
ne quor oronē:tali pro quo oratur:nec btitudi
nē cōferret:nec graz:sicut amicus principis im
petrat qñqꝫ alteri donū a ꝓncipe:respectu cui9
tñ impetras nullā hꝫ actiuitati:qd nihilominus
princeps nō daret:nisi amic9 talis orādo impe
traret. Nō ergo frustra imploram9 sctōs q̄a nō
vt creatores grē siue btificatores inuocam9:sed
vt mediatores quor meritꝭ ꝛ intuitu nobis de9
confert que ex nr̄is accipere sumus min9 digni.
¶ Et ꝙ ꝯtiter arguūt. Deū solū ad oīa cōceden
da sufficere ꝛc. Nihil cōcludūt. Deus em̄ q̄ oīa
efficeret ꝑstare pōt sine cōcursu cuiuscunqꝫ cau
se scđe in ḡne cause efficientis:nō sua necessitate
vel indigētia:sed gratiosa ꝛ suaui voluntate ad
mittit cōcursuꝫ creature cōcausantis in multis
actiōib9 suis. Qñqꝫ ad terminū ipsum ꝓductio
nis:vt in ḡnatione naturali:puta ignis ex igne
ꝛc. Qñqꝫ ad dispositionē ei9 qd recipit effectum
ꝓductū per creationē:vt in ꝓductione hoīs ex
pr̄e ꝛ matre.lꝫ ad aīe creationē naturalis virtus
parētum nō attingat actiua:sed tm̄ ad materie
dispositionē:corpis scꝫ formationeꝫ:cui anima
infundēda est:que a solo deo creat : quo tñ cor
pore nō formato nullatenus aīa a deo crearet.

Qñqꝫ ad mediandū inter se deū datorē ꝛ hoiem
accipiētē. Sic moyses (Deut. v.) sequester ꝛ me
dius fuit inter deū ꝛ ppl'ꝫ:vt sic suauiter inferio
ra reducat ad supiora per media:vt dicit Dio
nysi. in de ange. hierar. c. iiij. Sicut ergo inferio
res talis ordinis angelos illumiat ꝑ superiores:
ꝛ nōnūq̄ ꝑ āgelos hoīes:ita placuit viatores ad
se reducere mediātib9 intercessiōe ꝛ auxilio bea
tor. Nec ita agēdo min9 diligit:q̄ sctī vt hereti
ci assumūt:sed summa ꝛ ordiatissima charitate
hec ita disponit sua sapiētia infinita:qua nō so
lum fortiter ac potēter:sed etiā suauiter omnia
ꝑut nouit vnicuiqꝫ cōuenire ministrādo a fine
vsqꝫ l finē attigit. Sap. viij. Magna q̄ppe digni
tas creature:ꝛ magne charitatis indiciū in crea
tore est:ꝙ suis amicis hāc cōtulit ptātē:vt auxi
lio eis esse possint ad salutē:qui hui9 de sua indi
gnitate minus sunt capaces. Sicut est videre in
hūana republica:in q̄ rex dauid dare vult : vult
nōnūq̄ per intercessionē alicui9 dare alicui:qui
nō eēt statim dign9 exaudiri. Pctōribus deniqꝫ
singularis est ꝯsolatio:q̄ ad sctōr interpellatio
nē qñqꝫ magis aiant q̄ iudicis:quor etiā sctita
tis defectū supplere pōt probitas aliena. Sic lo
quit bea. Bern. in ſmo. de btā ꝟgine:cui9 ꝓnci
Btūs bernardus.
piū est. Signū magnū. circa principiū. Prudē
tissim9 ꝛ clemētissim9 artifex qd cassatuꝫ fuerat
nō cōfregit:sꝫ vtili9 olno refecit:vt videlꝫ nouuꝫ
Adā formaret ex veteri:ꝛ Euā transfunderet in
Mariā. Et quidē sufficere poterat Christus:si q̄
dē ꝛ nūc oīs nr̄a sufficiētia ex ipso est:sed nobis
bonū nō erat hoiem esse solū. Et seqtur. Fidelis
plane ꝛ ꝑpotens mediator dei ꝛ hoīm homo
Christus Jesus:sed diuinā in eo vereītur hoies
maiestatē. Absorpta videt in deitatē hūanitas:
nō ꝙ sit mutata substātia:sed affectio deificata.
Nō sola cātat illi mīa:cātat ꝑiter ꝛ iudiciū. Q2
et si didicerit ex his q̄ passus est cōpassionem vt
misericors fieret:hꝫ tñ ꝛ iudiciariā ptātē. Deni
qꝫ de9 nr̄ ignis cōsumēs ē. Quidni vereat pctōr
accedere:ne queadmodū fluit cera a facie ignis
sic pereat ipse a facie dei? Opus ē ergo mediato
re ad mediatorē istuꝫ:nec alter nobis vtilior q̄
maria. Hec ille. ¶ L De eo qd arguūt ex statu ꝛ
cōditiōe sctōr dr̄ ꝙ nobis subueniūt meritis et
voto siue ꝓce. Meritis dico ꝓteritis ꝛ recētib9.
Meritum quid.
Preteritis:meruerūt em̄ in via vt bōa cōferant
nō mō sibi sꝫ ꝛ alijs. Cū em̄ meritū nihil aliō ē q̄
aliqd acceptatū ab aliq̄ in ordīe ad bonū retri
buēdū alicui. Sūma aūt dei liberalitas opa bo
na sctōr l via existētiū facta ad honorē dei:acce
ptauit vt nō solū ad summa bōa sctis retribuē
da:ꝫ ēt lōge hmōi merita excedētia:sꝫ ēt ad multa
bōa l via vel pr̄ia alijs tribuēda:q̄ ꝑ nouū volū
tatis actū alid bonū sibi applicāt:ꝛ faciūt q̄si suū
ita ꝙ summa dei liberalitas nō solū minori bo
no tribuit mai9 bonū:sꝫ ēt pꝛa bōa:dū meritu
nō solū merēti:sꝫ ꝛ alijs ad ipm recurrētib9 ꝓfi
ciat. Snia est Sco. dist. xxiij. li. iij. Sic ē videre in
filij:nā ꝓnceps aliq̄s militē ꝓpter actū strenuuꝫ
ꝛ multū sibi ḡtū nō solū abūdāter remunerat:sꝫ
etiā ꝓpt ei9 fauorē:aut ꝓces alijs bñficia impē
dit. Sic nabuchodonosor nedū danielē somniū
qd aufugerat sibi narrātē:fideliterqꝫ interꝓtan
tē in sublime extulit:munera multa ꝛ magna de
dit:ꝛ sup oēs ꝓuincias babylōis ꝓncipē ac ma
ḡratū ꝛ ꝓfectū ꝯstituit sup cūctos sapiētes:quo
vtiqꝫ eum liberaliter ꝛ magnifice remunerauit.
Sꝫ etiā ad ꝓbū. ei9 socios suos misac: sydrach:
ꝛ abdenago ꝓfecit sup opa ꝓuincie babylonis:
vt habetur Daniel. ij. Itaqꝫ sancti plenissime ꝛ

Scti longe plus recipiunt a dño q̄ meruerũt.

liberaliter a dño recipiũt lõge plus q̄ meruerũt puta p actu vel passiõe boraria: bonũ sempiternũ: ꝛ p merito finito: pmiũ obiectiue infinituz: summũ. s. bonũ: nihilominꝰ tñ dñs i tãtã sui eos recepit amicitiã: vt ẽt bñficia donare velit alijs ad ipos sctõs recurrẽtibꝰ. Nec ppter quoscũqz aut quotcũqz qbꝰ sctõꝝ succurrũt merita: minꝰ sctis retribuit: vt isti falso imaginanf. Nec ẽ sile qd adducũt de diuina iusticia et mĩa q̄ punit citra ɔdignũ: nec punit bis in idipm: ad bonũ intellectũ quẽ tradit magr dist. xv. lib. iiij. Sz mĩa pmiat vltra cõdignũ: ió nõ solũ maiora: sz etiaz plura bona retribuit: vt dictũ est. Hinc scribit

Exod. xx.

Exod. xx. Ego sum dñs deꝰ tuꝰ fortis zelotes visitãs iniqtates patrũ in filios in tres ꝛ quatuor gñationes eoꝝ q oderũt me: ꝛ faciẽs mĩas in milia his q diligũt me: ꝛ custodiũt pcepta mea. Sic plenissime abraã remuneraf p obediẽtia q filiũ obtulit: ꝛ tñ multa ppt hãc pmisit dñs: ꝛ exhibuit semini eiꝰ. Gen. xxij. Ita de dauid ꝛ plerisqz alijs. ¶ M Subueniũt etiã nobis scti i patria recẽtibꝰ meritis. Nã oȓone sua: lz nõ sibi tñ nobis merenf bñficia. Oȓo em̃ sua dispositio est de cõgruo: vt ppt eã deꝰ ɔcedat id qd impetrat illi cui petit: ꝛ ita ẽ meritũ nõ scti p se: sz illi cui reddif id qd huic oȓoni q̄si p pmio pprio correspondet: vt dt Sco in. iiij. di. xlv. q. iiij. Nec ẽ incõueniẽs

Scotus.

q̄ aliqs existẽs in termino quoad se p oȓonẽ suã alteri mereaf: vt ibidẽ dt. Per hoc soluif qd subijciũt: q̄ qr oȓo est opꝰ meritoriũ nõ ɔuenit sctis in pria. Oȓo em̃ nr̃a nũc duplicẽ habet effectũ.

Oȓo nr̃a nũc hz duplicez effectum.

Unũ qr est meritoria orãti: imo opꝰ valde meritoriũ. Aliũ: qr ex quo specialr dirigif p alio: meritoria ẽ illi p quo offerf. Pr̃o mõ bti nõ habẽt oȓonẽ eis meritoriã: nec oȓo eoꝝ habet pmũ effectũ: sz scdo mõ est meritoria. Siquidẽ rõnabile est q̄ btũs velit merita sua illi valere ad salutẽ qui ipm spãliter innocat: et sibi desiderat p illa merita subueniri. Sctõs autẽ hoc desiderare et velle: ac suũ desideriũ deo ea intẽtiõe offerre: vt ab ipso habeaf acceptũ ad hmõi effectũ: ẽ orare mẽtalr sctõꝝ. Et hec oȓo (vt dt Sco. vbi supra) nõ repugnat btitudini: qr bñ põt aliqs btitudinẽ summã adeptꝰ velle: vt p sua merita p q illã pfectionẽ attigit: alrꝰ p suã oȓonẽ attingat: ita vt sua merita nõ sibi tm̃ sint ppria: sz ꝛ alijs de bñficẽtia dei p sint. Sic posset aliqs summũ gdũ adeptꝰ in amicitia regis: p aliq obseqa velle orare p alijs: nõ vt p oȓonẽ hmõi ad maiorẽ gdũ amicitie attingat: sz vt illa merita p q ad illũ gdũ attigit: alijs ad ea recurrẽtibꝰ succurrat: supposita liberalitate regis acceptãtis illa: nõ tm̃ p illo: sz etiã p alijs. Et p hoc pz quõ oȓone nobĩ auxiliatur. ¶ N Qd ṽo vltio arguũt: q̄rẽdo an videãt deũ exaudire velle vel nõ: neutrũ dare opz: nedũ de finali salute eiꝰ p quo orãt: sz nec de sue oȓonis exauditiõe. Nec opz q̄ si deꝰ reuelet beato petro iohãnẽ petere saluari: q̄ reuelet sibi iohãnẽ saluãdũ: aut oȓonẽ suã p iohãne exaudiẽdaz vel nõ. Uñ si nõ reuelaf põt petrꝰ orare ꝛ expectare effectũ. Si aũt reuelaref petro determinate q̄ deꝰ nollet effectũ istũ pstare: petrus nõ oraret Si ṽo reuelaf q̄ exaudief orabit petrꝰ: ꝛ nõ frustra: qr sicut deꝰ vult iohãnẽ saluare: ita vult per determiata media: vtpote p oȓonez talis sancti ipm cõseq salutẽ. Nõ ergo sctõꝝ intercessiõe pdestinatio mutaf: sz illud impetraf qd ad eoꝝ pcẽ cõferri ordinatũ ẽ ab eterno: vt vult bea. Gre. li. j. dial. c. xx. ¶ Ex qbꝰ pz pces nr̃as: spẽqz cõseq̄ndẽ btitudis per mediatores sctõs in celo inanes nõ eẽ: sz ordie a deo instituto nos ad eorũ auxilia cõfugere debere: ac debita veneratione eos semp iplorare vt saluemur eoꝝ meritis atqz votis. Uñ ꝛ fidẽter ad sctõꝝ pces recurrere deo placere credẽdũ ẽ: cui sctõꝝ honoratio ꝛ veneratio ẽ accepta. Quicqd ei obseqũj ꝛ honoris eis impẽdif: deo ipẽdif: q sic ipos fecit gliosos: eapropter nõ parũ honorãt deũ ꝛ sctõs: q ipoꝝ implorãt auxiliũ apud dei mĩaz. Magnifice siqdẽ de ipoꝝ glia sentiũt: q eos tãte grẽ apd deũ esse credũt: q̄ suffragari nobis viatoribꝰ possunt. In q ꝛ deꝰ summe laudaf de mĩa: ꝛ ipiꝰ summa magnificẽtia: qua cõstituit suos famulos ꝛ amicos in tãta: vt succurrere possint ceteris: potestate.

¶ Lectio. xxxi.

Oluntas qd ne p ria restat rñdere ad seqntes duos q̄ꝝ altera fuit. Cum deꝰ per suã eternã puidẽtiã et oia nouit ꝛ immutabiliter faciẽda disposuit: ad qd psũt sctõꝝ oȓones quibus deum nec informare: nec a statuto possunt ordine immutare? Hec questio partim ex priori pendet: ꝛ rationẽ dubij innuit: quia deus immutabilis est: ꝛ nihil ignorat. Ad quaz rñdef per duas ppositiones. Prima. Alio fine orãdus est deus: alio fine orandus est homo. Prima pz patet: quia deus nõ est orandus quasi nr̃a oratione flectẽdus: aut quouis modo a sue volũtatis instituto immutandus est: qm̃ simpliciter est immutabilis: neqz flecti potest de nolle in velle: vel de vno velle in aliud: neqz aliquid de nouo velle quod non ab eterno voluit. Orandus aũt est deus: vt nosipsos excitemus orantes: ꝛ puocemus ad deuotionem ꝛ nostre miserie compassionem. At econtra non ob aliud hominem rogamus: nisi vt ipsum ad mĩam moueamus. Fine ergo contrario laborat intentio deum orando ꝛ hominem deprecando: ibi quidem finis est immutatio orantis: hic eius cui deprecatio dirigitur. Unde Guil. parhis. in de rhetorica diuina. c. ij. exponẽs differentiam inter oratorem spũalem ꝛ secularem: dicit. Orator secularis intẽdit oratione sua mouere iudicem: ꝛ inclinare in partem suam: vt scz pro parte sua iudicet ꝛ sentẽtiet Orator vero spũalis per orationem suam quam coram altissimo fundit: non intendit ipsum mouere quem scit indubitanter in vltimitate stabilitatis immobilissimum: sed potius semetipsum vel a malo in quo est bonum: vel a bono in melius quod est dicere. Quia intendit semetipsuz facere idoneum per orationem: vt ei cõcedatur qd impetrare intẽdit: vt si petimꝰ liberationẽ a malo: quatenus intuitu istius petitionis malũ a nobis deus auferat. Si petimus donationem alicuius boni: vt intuitu oȓonis efficiamur hoc accipere digni ꝛ idonei. Nõ vt p illã oȓonẽ flectamꝰ deũ: vt hoc nobĩ ɔferat q̄si nũq̄ ɔferre voluerit: ꝛ tũc pr̃o velle ɔferre icipiat: sz ab eterno hoc cõferre disposuit: ad petitionẽ tñ nr̃az factã vel faciẽdã

Quõ deus orandus.

Guillelmꝰ parrhisiensf.

vel faciēdā tpe certo. ¶ B Secus est de homine qui petitionib⁹ vincit: vt hoc vel illud faciat qd nūq̄ facere disposuit: z ita de nouo incipiat velle facere. Et quia varie se habent iudices: secularis scz z diuinus: varieq̄z se habēt oratores hinc nō incōgrue fm eūdē: contrario mō cā nostra versanda est coram deo z coram homine. vñ dicit. Cōfessio reatus in secularib⁹ iudicijs reis obesse consueuit ad penam. Ante tribunal vo dei miseratoris oīm nō solū nō obest ad penā: immo etiam prodest ad veniā. Eo ipso corā deo causam nostram facim⁹ meliorē: quo purius et sincerius nosipsos condēnam⁹ nullā excusatione pretēdētes: ita sane liberationē a morte spūali cui⁹ rei fueram⁹: deo facto propitio consequimur. Ista est lex: hoc est statutū in curia dei: quā promulgauit per os sapiētis: dicēs. Qui abscondit scelera sua nō dirigef. Qui cōfessus fuerit: et reliquerit ea: miām consequef. Per hanc legem obtinuit in cōsistorio dei rex dauid miaz: immo qd plus est per solū propositū cōfessionis sicut ipsemet testaf dicēs. Dixi confitebor aduersum me iniusticiā meā dño: z tu remisisti impietatē peccati mei. Et sequif. Amplius illa lex ore apostolico promulgata est. Si nosmetipos dyiudicaremus nō vtiq̄z a dño iudicaremur. ¶ Contraria horum obseruari cernim⁹ in curia forēsi iudicis hūani: vbi confessio z accusatio suipsius de crimine: dānationē z iudicium infert: etiam cum exterminatione vite corporalis. ¶ C Oramus igitur ad deū vt pmissum est: nō vt mutet propositū ad nostrā orationē sz vt oratiōe nosipsos disponamus: z efficiamur idonei impetrare qd petimus. Uolēs itaq̄z deum tibi fore piuz z misericordē: esto tibiipsi pius z misericors. Est eñ durus duris: pius pijs: bonus bonis: seuerus malis. Talem itaq̄z illum inuenies qualis z tu fueris in tuis desiderijs: nō quidē per mutabilitatem eius: sed per tuā. Uolens insuper in curia sue iusticie: absolutionē consequi: teipm accusabis: iudicabis: cōdēnabis: z sic remissionē impetrabis: nō p mutabilitatē sui: sz p mutationē tui. Cū eñ pctōr incipit detestari pctm: mutatur: qz hz in se detestationē: quā pri⁹ nō habuit: si petit ipo⁊ deletionem iterū mutaf: qz hz in se petitionē quā pri⁹ nō habuit. De⁹ aūt delendo vel remittēdo pctm nō mutaf: qz nihil in se recipit qd in ipso pri⁹ nō fuit. Si nāq̄z de⁹ vult pctā orātis nō imputare ad penā: nec punire ad eius detestationē z petitionē: nō incipit hoc de nouo velle: sed ab eterno hoc voluit nō imputari: cum pro illo pcaref z detestaref. Sicut si ego statuerē in meipso inimico meo velle remittere offensam ad suā supplicationē: quā futurā pro certo tpe ex reuelatione vel qualitercūq̄z puiderē: remittēdo ad suā supplicationē nō mutarer p tūc qz nullū actū nouū in me haberē quē prius non habui: sz ipse in se mutaref de nō petēte in petētē. Suo modo ab eterno de⁹ vidit petitionē hominis futurā: siue p remissione pctō⁊: siue p impetratione alicui⁹ alteri⁹ boni: z ad talē petitionē fiēdā in tpe determinato: determinauit se ab eterno remissurū pctm: vel collaturū illud bonū qd peteref: z hoc sine omni sua mutabilitate: q̄uis hoc non sit sine mutabilitate eius qui petit. ¶ Scda ppositio. Per pces ad scōs vt ipsi pro nobis interpellent fusas: nō intēdimus deū per eos quasi nesciētē quid nobis expediat informare. Ptz qm nō nescius est miseriarū nostra⁊ cuius oculis oia aperta sunt atq̄z nuda. ad Heb. iiij. Uñ metrista quidā. Est nihil occultū quod nesciat alta maiestas. Qui videt e celo quicquid in orbe latet. ¶ D Cur aūt sanctos oram⁹ tanq̄ mediatores satis lectione precedenti dictum est quibus tres sequentes addi possunt rationes. Prima propter nostram inopiā in merendo: qz eñ adhuc in corpore mortali sumus constituti qd aggrauat aiam: z ad terrā deprimit nō possumus attēta mente opera bona: z merita feruentia exercere: vt igitur cū mia dñs iusticiam seruaret: voluit vt quibus merita propria nō sufficiunt ad doni alicuius impetrationem: patrocinarentur z succurrerent aliena. Scda causa est sanctorum gloria. Nam vt ista cognoscatur per ipsos decreuit facere mirabilia in corporibus z per eos operari salutem in animabus: vt ex hoc in ipsorū laudes assurgere: z ad vitam eorūdem imitatione alliceremur: qua ad eandem gloriaz peruenire: z cū ipsis gaudio perfrui mereremur. Tertia cā ppter dei reuerētiam: vt scz peccator qui deū offendit: quasi non audēs i psona ppa pcti scoriā: corā maiestate altissima pariter z tremēda apparere: recurreret ad scōs purissimos et deo gratos: qui pctōris pces altissimo presentarent: easq̄z suis adiūctis meritis z pcib⁹ magis redderēt exaudibiles: placidas: atq̄z gratas.

¶ E Tertia questio. Solutio tertie questionis que querit modū quo scti in celis audiant nras pces fusas in terris: ex eo pēdet quibus modis beati q̄ a corpe sepati sunt: siue etiā in corporibus gloriosis deo assistūt: cognoscant pces nostras. ¶ Pro cuius intellectu notandū q̄ Aug. sup Gen. ad literā: distinguit duplicē cognitionē angelo⁊ btō⁊: scz matutinā z vespertinā. Uñ exponēs illud Gen. i. Diuisit lucē a tenebris: appellauitq̄z lucē diē z tenebras noctē. Factūq̄z ē vespere z mane dies vnus. Cognitionē angeli cōparat diei: siue luci eiusdē: z ignorātiā nocti vel tenebris. Uult ergo q̄ cognitio angeli dicatur dies. Et qz diei due sunt partes. Pricipiū qd dr mane: z finis qd dr vespera. His cōparat duplicem angeli cognitionē. Cognoscit eñ angel⁹ res vel in creatore siue in verbo: aut in creatura: siue cognoscat in seipso angelo per species concreatas: siue in pprijs gñerib⁹ p species a reb⁹ receptas. Prīa cognitio est supnaturalis z beatifica z in lumine glorie. Secunda est naturalis in lumine nature. Prima cognitio est qua in verbo: z lumine glorie cognoscit beatifice: clare et nude diuinā essentiam z creaturas in ipso tāq̄ in limpidissimo speculo: z exēplaria immēso sibi relucentes: z hec est pfectissima: sicut cognitio cōclusionis cognitis principijs: siue hec cognitio infundaf angelis btis imediate a verbo: siue eliciaf ab intellectu angelico lumie glie eleuato. ¶ F Scda cognitio est qua angelus in lumie nature. i. naturali intellectus sui vtute viuacitate cognoscit res creatas: siue in seipso angelo: siue in ipsis reb⁹ cognitis ad intellectū statiz supra exp̄ssum. Et ex reb⁹ sic cognitis: creatis: et factis ascēdit ad cognitionē creatoris fm illud apli ad Rom. i. Inuisibilia dei a creatura mūdi per ea q̄ facta sunt intellecta cōspiciūtur. Qd lz a btō Bern. ser. v. sup Cant. exponaf de hoie: facit eñ vim in vbo quo dr a creatura mūdi / non celi. Uerū tñ est z de creatura angelica: vt innuit glo. interli. di. ab hoie nō solū ab angelo. Et dr naturalis: qz ad ipaz sufficit natura cognoscitiui sine adminiculo alicuius doni supnaturalis: stāte tñ adminiculo cōis influentie dei. Utraq̄z cognitionū inest obiectiue tā creatoris q̄ creature. Nā prima cognitio: scz rerū in vbo: vna est

[Margin: Prouer. xxviij.]
[Margin: Ps. xxxi.]
[Margin: i. Cor. xi.]
[Margin: Cognitio angeli ē duplex.]
[Margin: Diei due sūt partes.]
[Margin: ad Rom. i.]

et indistincta qua cognoscitur verbū ⁊ relucentia in verbo. Hac eñ nude ⁊ beatifice diuinā essentiam cognoscit: ⁊ oīa relucētia sibi in verbo: nec relucētia sine verbo. Et dico sibi: quia lȝ oīnia cognoscibilia reluceant in verbo: nō tñ opȝ oīa cognoscibilia cognoscere cognito verbo: alś tollerētur act⁹ hierarchici: qui sūt: illuminare: purgare: perficere. Est eñ verbū quasi speculū voluntarium: ostēdens videnti se quātū voluerit: non quātum relucet. Que ergo nō ostendit videnti: non relucent illi. ¶ Et q̄uis cognitio verbi ⁊ rerum in vno verbo sit vna: ipse tñ angelus distincte cognoscit verbū: ⁊ quodlibet relucentium sibi in verbo faciente hoc deo noticiam illā creātē in angelo ⁊ perfectione speculi. i. essentie repsentantis oīa distincte. Nā ⁊ de⁹ ipse vnica cognitione ⁊ cognoscēdi ratione: que ē diuina essentia: perfectissime ⁊ distinctissime omnia nouit. Longe ergo perfectius cognoscit angelus res in verbo q̄ in seipso: vel in genere rerū proprio. ¶ B Scda vero cognitio multiplicatur sm multiplicitatē obiectoꝝ cognitorum: q̄m res l se vel in proprio gñe quas distincte cognoscit / cognoscit distinctis cognitionib⁹. Sic alia cognitione distincte cognoscit se ⁊ creaturas ⁊ creatorē ex creaturis cōfuse vel indistincte. Prima cognitio in vbo vocat matutina. Scda dr vespertina. Matutina qȝ est in verbo qd est principium rerum. Oīa per ipsum facta sunt: Joā. j. Vespertina dr scda: quia est cognitio rerum in creatura que inquātū est creatura: est in declinatione ⁊ casu. Uñ nō dr illa cognitio angeli matutina: ista vespertina propter admixtionem tenebraꝝ ignorantie. sicut lex matutina sic ⁊ vespertina admixta ē tenebris: cū in angeloꝝ cognitiōe nihil ignorātie sit admixtū: sed ex cā dicta. ¶ Sed dī. cū cognitio rerū naturalis angeli sit duplex scȝ rex in seipo p spēs cōcreatas: ⁊ in gñe ꝓprio per spēs a reb⁹ cognitis receptas: cur nō ponit triplex cognitio: vespertina matutina: ⁊ meridiana: sicut sunt he tres partes diei: cui comparat cognitio angelica? ¶ Solutio sm Alexā. de ales par. ij. q. xxiij. ar. j. q qȝ nō pōt angel⁹ cognoscere res nisi in creatore aut creaturis: idō hc. Aug. distinxit tm̄ duplicē cognitionē angeloꝝ. Et primam dixit cognitionē matutinā q̄ est in verbo. Scdam q̄ est in creatura: siue sit in ipō angelo: siue in ꝓprio rerū gñe: appellauit cognitionem vesptinā. Lȝ illa scda sit duplex: q̄rū vna cognoscit rē p spēs cōcreatas etiā absentē ⁊ nō existentē sȝ futurā. Alia tm̄ rē psentē p spēs a reb⁹ acceptas. Uñ ad Orosiū ait Aug. Ipsa creature cognitio in semetipsa vespertina: q̄ dei cognitiōe erat mane. Et idē in eodē. Scietia angeloꝝ in seipsis: in cōparatiōe ad scientiā q̄ est in vbo dr vespertina. ¶ D Harū triū hec est distinctio. Qm̄ illa q̄ est in vbo: nullo mō depēdet a re creata: sȝ illa q̄ est in āgelo ad min⁹ depēdet a forma seu spē concreata ipsi angelo: qȝ intellectiua est plena formis: sȝ illa q̄ rerū l proprijs generibus a rebus creatis simpliciter depēdet. Ex quo infert Alexā. q̄ ille tres rationes cognoscendi sm nobilitatē eaꝝ differūt. Nobilior eñ est forma increata: q̄ cōcreata ipsi angelo: ⁊ concreata q̄ forma a reb⁹ accepta. Ratio eñ cognoscēdi in verbo est ipsa diuina essentia: ⁊ non aliqua species media inter essentiā ⁊ cognitionem. Sicut in secūda ⁊ tertia est aliquod representatiu medium inter cognitū ⁊ cognitionē. Congrue ergo sola prima: scȝ in verbo dicit matutina: quia in principio. Alie due vespertine: quia in creatura.

Joan. j.

Alexander de Ales.

Augustin⁹

Uerū q Aug. matutinā quādoqȝ nominat diurnam. vnde. xi. de ciui. dei. c. xxix. Illi inquit angeli sancti nō per verba sonantia deū discunt: sed per ipsam presentiā immutabilis veritatis: hoc est verbū eius vnigenitum. Et ipsum verbum ⁊ patrem ⁊ eoꝝ spiritūsanctum: eāqȝ esse inseparabilem trinitatē: singulasqȝ in ea personas esse vnam substātiam: ⁊ tñ omnes non tres deos eē sed vnum deum ita nouerunt: vt eis magis ista q̄ nosipsi nobis cogniti sumus. Ipsam quoqȝ creaturam melius ibi: hoc est in sapiētia dei tanq̄ in arte qua facta est: q̄ in ea ipsa sciunt ac per hoc et seipsos ibi melius: q̄ in seipsis: verumtñ et in seipsis sciunt. Facti sunt eñ ⁊ aliud sunt q̄ ille qui fecit. Ibi ergo tanq̄ in diuina cognitiōe in seipsis autem tanq̄ in vespertina. Multum eñ differt vtrum in ea ratione cognoscat aliq̄d sm quā factuȝ est: an in seipso. Et sequitur. Oia enim aliter in verbo dei cognoscuntur ab angelis vbi habent causas ratiōesqȝ suas. i. sm quas facta sunt incōmutabiliter permanentes: aliter in seipsis. Illic clariore: hic obscuriori cognitione velut artis atqȝ operum. Que tamē opa cum ad ipsius creatoris laudē venerationēqȝ referūtur: tanq̄ mane lucescit in omnibus oculis contemplantium. Item lib. iiij. super Genes. ad literam. Cognitio que est in verbo ad diē pertinet que est in seipsis ad vesperā pertinet. ¶ I Posset etiam nō improbabiliter dici: q sicut lux solis meridiana omnium clarissima est: nec potest irreuerberatis oculis intueri: ita vocabulū hoc cognitio meridiana: soli diuine cognitioni qua deus in se omnia cognouit: lucidissime reseruat. Ad cognitionem nāqȝ sui ⁊ omnium comprehēsiuam: nullus creature oculus accedere pōt: dicente apso. j. ad Tim. vi. Lucē habitat inaccessibilem. Illa ergo lucidissima cognitio diuina: sola meridiana merito nominatur. ¶ Et que dicta sunt de angelis: suo modo intelliguntur et de beatis animabus. Unde magister in. iiij. dis. xlv. ex cognitione angelorum: similia argumētatur de beatis. ¶ K Cognitione itaqȝ rerū in ꝓprio gñere possunt sancti cognoscere orationes nostras vocales: dum ad ipsas habent debitaꝫ approximationē ⁊ presentiā. Non eñ intellect⁹ creatus intelligit naturali cognitione saltem intuitiue quodcūqȝ intelligibile quātūcunqȝ distans. Nā cū ad intuitiuam sui cognitionē obiectū coagat (sm beatū Augustinū. ix. de trinitate capi. xij. Omnis res quamcunqȝ cognoscim⁹ congenerat in nobis noticiā sui. Ab vtroqȝ eñ noticia pariter a cognoscente ⁊ cognito) nō videtur q creatura agere possit ad suam cognitionem per infinitā distantiam. ¶ Quid autem de mentali oratione: an beatus vel etiam angelus sufficienter presens videre posset cogitationes mentis, ⁊ affectiones alterius: sunt opiniones apud doctores. Sunt enim qui dicant q mentis cogitationes ⁊ affectiones homo habet occultas ⁊ clausas cuilibet creature: quam occultare pōt ita vt illam videre nemo possit: nisi cui voluerit reuelare: vel saltem ille qui intimior est cuilibet creature q̄ creatura sibiipsi: qualis est solus de⁹. Uñ cōsequēter dicūt q solus deus est scrutator cordiū. cui cōsonat illud. ij. Paralipomenō. vi. Tu solus nosti corda filioꝝ hominuȝ. Et in ecclesiasticis dogmatibus cap. xlix. Internas anime cogitationes diabolum non videre certi sumus. Et ne hoc cōcessum putetur angelis bonis: additur. Secreta autem cordiū ille solus nouit: ad quem dicitur. Tu solus nosti cor-

j. Ad Tim. vj.

Augustin.

Attēde de mētali oratione.

da filiorum hominum: ⁊.j. ad Cor. ij. Nemo scit hominum quid est in homine: nisi spiritus hominis qui est in homine. Et hmōi multa adducunt quibus nituntur probare ꝙ solus deus scrutatur corda ⁊ renes .i. affectiones. ¶ L Sed istis non obstantibus: sunt qui probabiliter oppositū tenent: vt Scotus in repertis. lib. ij. dist. ix. et doctor anglicus Guilhelmus ockam in. ij. q. xiij. scȝ ꝙ quilibet angelus: ⁊ eadem rōne quilibet btūs naturaliter potest distincte ⁊ intuitiue cognoscere cogitationes aliorum. Nec in hoc dependet a voluntate cogitantis. Unde posita cogitatione vel affectione: non est in potestate angeli cogitātis vel volentis: occultare eam alteri angelo vel beato: quin ille possit ea distincte cognoscere ex suis naturalibus: dummodo ad ipm habeat debitam presentiā ⁊ non impediatur. Et ita ex suis naturalibus cognoscere potest angelus: ⁊ beat⁹ orationes mentales orantis viatoris: stante debita presentia ⁊ sublato impedimento. Nam cū intellectus viatoris suos act⁹ cognoscat: cur nō intellectus beati qui est perfectior. Nam quicqd cognoscit potentia minus perfecta: cognoscit ēt perfectior. ¶ Item omnis potentia cognitiua disposita nō impedita ⁊ perfecta cognoscere potest naturaliter quicquid sub eius obiecto continet. Sed cogitatiōes ⁊ affectiones continentur sub obiecto intellectus qd̄ est ens inquantuȝ ens: ergo potest intelligi a quolibet intellectu sufficienter presente ⁊ non impedito. ¶ Item cause naturales non subsunt imperio voluntatis create: quin positis eis eo modo quo naturaliter agere sufficiunt: agant: sed cogitationes ⁊ volitiones cū intellectu presente naturaliter causant sui cognitionem. Nec videtur quomodo angelus vel beatus cognoscat essentiam anime orātis que est sibi intimior: ꝙ̄ accidentia inherētia: cogitatiōes scilicet ⁊ affectiones: ⁊ non cognoscat inherētia accidentia: scilicet cogitationes et affectiones. ¶ Item bti cognoscūt omnes motus ⁊ operationes corporales orantis: ergo multo magis operationes pure spūales: quales sunt cogitationes qꝛ tales sunt purū intelligibile ⁊ imateriale. Sicut intellect⁹ bti qui nō depēdet in cognoscendo a sensibus: sicut intellect⁹ noster in via: sed ex sua naturali perfectione ꝓpria cognoscit intelligibilia ꝑncipia sine medio sensuuȝ. Huic sentētie cōcordare videntur verba bti Aug. in carmine de glia paradisi loquētis de ciuibus paradisi celestis: dicit em̄. Nam ⁊ pectoris arcana penetrāt: alterutrū vnū volunt: vnū nolunt: vnitas est mentiuȝ. ¶ Dictū est autē: dūmodo ad ipsum habeāt debitā pn̄tiam: qm̄ (vt dictum est) nō potest intellectus finitus per quācūqȝ distātiam videre intelligibile. Additū est etiā dūmodo nō impediaꝛ: qꝛ impediri pōt per deū suā influētiam subtrahēte: ne cōcurrat coagēdo cum intellectu bti ad cognitionē secretoꝝ cordis viatoris. Sicut creditur fm sctōꝝ doctrinas prohibere malignos spiritus eis non coagendo: ne videāt ea que in cordibus hoīm versanꝛ: qui nisi prohiberētur: ex naturali sua perfectiōe possent sicut cetera sensibilia: ⁊ intelligibilia intueri. Prohibet autem deus misericorditer: ne totius salutis inimicus suis dolosis artibus: ⁊ temptatiōe seniore salutis proposita in mēte hoīs īpediret: qui maligni temptationes moderaꝛ: nec permittit hoīem temptari vltra ꝙ̄ potest sustinere. i. Cor. x. ¶ Qd̄ aūt deus dicitur scrutator cordiū: ⁊ solus noscere corda hoīm et filia: intelligēdum est vniuersalr ⁊ necessario ac inipedibiliter: ita ꝙ simpliciter impossibile sit ne videat

Augustin⁹.

cor cuiuslibet seipso ⁊ sine cuiuslibet alterius adminiculo: ⁊ hoc ꝓpriū est soli deo. Btūs ꝟo etsi videt cor vnius: non tn̄ ea que sunt in cordibus oīm: qꝛ nō habet ad oīa corda debitā presentiaȝ: nec videt necessario: qꝛ impediri potest: nec seipso qꝛ nō sine cooperatiōe obiecti: ⁊ gnali influentia dei. Quoniā alias ex auctoritatibus illis probaretur ꝙ nūꝙ̄ quis posset cognoscere cogitationes alterius nec quisꝙ̄ suas si solus deus cognosceret corda: ⁊ ita nec deus posset illis beatis reuelare nec āgelus angelo mētaliter loquiꝛ: que omnia erronea sunt ⁊ falsa. ¶ M Nec valēt que Greg. de arimino in suo. ij. dist. ix. obijcit: primo dicens ꝙ nullum genus entium priuatur vniuersaliter: vel in pluribus fm indiuidua ⁊ opera operatione sibi naturaliter ꝯpetente seu nata ꝯpetere. Genus autem angeloꝝ pro semper: vel in pluribus fm indiuidua ⁊ tēpora priuatur cognitiōe distincta cogitationū hoīm: ⁊ per ꝯseq̄ns patȝ ꝙ ipsi nō sunt naturaliter apti ad talem cognitionem. Prima pars antecedētis patȝ per illud Aug. vij. de ciui. dei. c. xxx. Sic deus administrat cuncta q̄ creauit: vt ea proprios exercere ⁊ agere motus sinat. Et ꝯfirmat. Alias em̄ inquit posset dici ꝙ albedo posset naturaliter albedinem producere sicut calor calorē. Sed ꝙ nō ꝓducit ex eo est: ꝙ de⁹ suspendit ea a tali actione nō coagendo sibi: qd̄ tamen nullus dicit. ¶ Scđo respondendo motiuis ponit ꝙ beati nō hn̄t debitam presentiam ad cogitationes alterius: ⁊ ideo eas videre nō pn̄t. Est autem debita presentia: presentia subiectiua ita ꝙ necesse est intellectum cognoscentem cogitationem esse subiectum illarum cogitationum. Unde nisi cogitationes inhereant intellectui: intellectus nō est sufficiēter presens: presentia que sufficit ad cognoscendum. Cuius signum addit: quia si per potentiam dei: duo homines essent simul in eodem loco primo: tunc intellectus coruȝ essent sibi ꝑsentes: quia indistantes: ⁊ tamē vn⁹ non intelligeret cogitatiōes alterius: quamuis essent eque dispositi: ⁊ cogitationes vtroinmqȝ eiusdeȝ ratiōis. Cuius nulla alia cā assignari potest: nisi ꝙ requiritur presentia subiectiua siue inhesionis. ¶ N Sed ista non cogunt. Non primum: qꝛ tam prima pars sui antecedentis ꝙ̄ secunda deficiunt. Nam prime parti datur instantia de genere demonum qui multis actibus ⁊ cognitionibus: ad quos habent naturalē potentiā perpetuo priuantur. Similiter ⁊ beati tristitia (q̄ naturaliter sequitur de rebus nolitis ⁊ tamen accidentibus) perpetuo priuanꝛ: eo ꝙ oīs tristitia repugnat beatitudini. Itē fm multos: potentia vegetatiua in hoīe: si non preueniret creatione anime: produceret formā: imperfectiorem tn̄ anima sicut in ceteris viuentibus: a qua tn̄ actione fm totā speciē perpetuo suspendiꝛ. Auctoritas ꝟo beati Aug. nō habet hoc ad quod inducitur: nā btūs August. c. precedēti ostēdit ꝙ deus summ⁹ oīa operaꝛ: ⁊ nature vim operandi ipse tribuit: q̄ per multa declarat: que gētiles quidam suis dijs falsis attribuere. Et in ca. xxx. subdit ꝙ deus ideȝ vbiqȝ totus nullis inclusus locis: nullis vinculis alligatus: in nullas partes sectilis: ex nulla parte inutabilis: implens celum et terram: presente potētia nō indigēte natura sic itaqȝ administrat oīa q̄ creauit: vt etiā ipsa ꝓprios exercere ⁊ agere mot⁹ sinat. Ex q̄ nihil aliud vult nisi ꝙ de⁹ q̄ est oīm vnicus creator ⁊ creatoꝝ gubernator: ita gubernat oīa q̄ fecit: ꝙ ēt secū in q̄busdā actionib⁹ coagere pmittit. Nec ex illo inferri pōt: ꝙ oēs operatiōes naturales agere pmittat: aut ꝙ nō quasdā

Improbatio obiectionū Gregorij de Arimino.

a suis naturalib⁹ actionibus l quas possent ad tempus vel perpetuo suspendat: sm ꝙ placuerit sue ordinatissime voluntati. Nec ad aliud inducunt hec verba Augu. nisi ad hoc ꝙ deus omnia operatur: quedam mediante creatura: quedā immediate seipso. Unde subdit. Agit multa per angelos: sed non nisi ex seipso beatificat angelos. ¶ Quod vero in confirmatione addit: ꝙ posset dici de ipsa albedine ⁊c. Sic vtiq3 posset dici: sed sine ratione. cum ad id dicendum nulla ratio: vel leuis apparentia inueniri potest. Ad dicendum vero ꝙ intellectus possit omnia cognoscere: que sub eius obiecto primo comprehenduntur: ⁊ ita actus alterius intellectus sicut alium intellectū videre que sibi sunt eque presentia: sunt rationes probabiles: ⁊ vix (sicut patet) solubiles. ¶ O Secunda etiam pars antecedentis: scilic3 ꝙ genus angelorum pro semper vel in pluribus priuatur cognitione distincta cogitationum hominum: non est probata. Unde credi potest ꝙ vt plurimū angeli et beati videant mutuas cogitationes: et etiam hominum quibus sunt presentes: saltem illas quas beati non volunt aliis celare: quia probabile est ꝙ quantum ad illas nō concurrat de⁹. Nihil enim inconueniens sequi videtur: ꝙ angelus hominis custos secreta cordis eius videat: presertim cum hoc fructum custodie non impediat: sed promoueat. Item quomodo alias orationes viatorū angeli custodes ad nos missi dño offerrent: sicut raphael dicit Thobie. Quādo orabas cum lachrymis ⁊c. ego obtuli orationem tuā domino: si non eas in nobis viderent. eiusdem. xij. Sunt enim efficaciores mentales oratiōes ꝙ̄ vocales: et lachryme cordis ꝙ̄ oculorum. Et per hunc modum facile intelligitur quemadmodum angeli sibi loquūtur. Celant suas cogitationes: dum illas nolunt sciri ab aliis: ⁊ tunc dñs cuius voluntati sunt indeclinabiliter addicti: non concurrit ad causandum cognitionem secretorum in aliis angelis. Loquūtur: dum in se cognitiones eliciunt ⁊ actus interiores: vt ceteri cognoscant: ⁊ tūc his formatis ceteri presentes naturali virtute cognoscant: nec impediūtur per subtractionem diuine influētie. Sic etiam saluatur quō angelus vel beatus multis eque presentibus vni vel aliquibus loquitur: ⁊ nō omnibus: volendo vnū cogitationē suam scire: ⁊ nō alium: ⁊ hoc deo cōcurrente respectu vnius: ⁊ suspendente suam coactionem respectu alterius. ¶ Quod vero doctor ille scdo dicit: ꝙ debita presentia ad videndū cognitionē est presentia subiectiua: videt omnino voluntariū ⁊ nulla ratione subnixū. Cum enī ita actus intellectus ⁊ volūtatis eque ꝯtineātur sub obiecto primo itellectus: sicut cetera intelligibilia: ⁊ oīm sub obiecto primo alicui⁹ potētie eque cōtentorum: nō dissimilis reqritur presentia ad cognitiōis formationē: sed quecūq3 presentia sufficit vni cōtētorum: sufficit ⁊ alteri: sicut ē videre in visibilibus. Nam obiectū primū visus est color: ideo quecūq3 presentia vni⁹ coloris sufficit vt videat: similis pñtia alterius sufficit: ⁊ sic de aliis. Cum ergo in nullo aliorum intelligibilium requirat talis presentia: quare poti⁹ hic. Et ita eadē facilitate ꝯtēnitur: qua probat. Et mirū videt quomodo angelus qui distincte videt intellectū alterius angeli nō videt omne intelligibile in illo intellectu viso existēs: stāte generali influentia dei. ¶ Itē ex illo seqretur ꝙ solus angelus posset cognoscere suas cognitiones: q2 soli sibi inherent: et ita nunꝙ̄ alius posset ea videre: et per consequens nullus alteri loqui: et sua secreta aperire: quod est contra omnes: quia nullus alius potest esse presens presentia subiectiua illis cū idem accidens nō possit in diuersis subiectari. ¶ P Et ad signū quo intentū probare nitit dicitur: ꝙ si illi hoīes essent viatores: neuter cognosceret intuitiue cogitatiōes alterius: sicut nec intellectū vel essentiā aīe alterius: q2 intellectus corpori immersus ita alligatus est viribus sensitiuis: ꝙ nullus extra se habere potest notitiam sine phātasmatibus: vt patet iij. de aīa. Et ideo nullius rei extra se notitiam intuitiuam habere potest: quod sensus intuitiue non cognouit. Propter qd̄ substantiam r intuitiue non possumus distincte cognoscere pro statu illo: sed nec actus proprios cognoscere posset nisi illos elicuisset preuiis phātasmatibus ad eum mouentibus. Cum ergo nullum phantasma mouens mediate vel immediate ad cognitiōis formationem alterius hominis in potentia cognitiua illius precessit: non mirum si ille cognitionem alterius intuitiue non videt: quamuis sit sibi presens. Secus de intellectu corpori nō immerso: qui intelligibilia immediate sine ministerio sensuum apprehēdit: nō minus ꝙ̄ sensus sensibilia: q2 ꝯ potētia superior ⁊ in cognoscendo est perfectior. ¶ O Redeundo nunc ad propositam questionē dicendū: ꝙ scti in patria qui de facto in celis sunt naturali cognitione puta vespertina: que est cognitio rerū in proprio genere: nullas orationes nostrum in terra consistētium: neq3 mentales: neq3 vocales cognoscūt propter immoderatam distantiam inter nos ⁊ ipsos. Hec enim: quia improportionata: habet naturalem cognitionem intuitiuā: que est de rerum existentia impedire. Et de hoc pōt accipi illud August. Esa. lxiij. in glo. interli. Abraā nesciuit nos. Mortui enim sancti nesciunt quid agant viui: etiam ipsorum filii. Accipitur hec glo. de verbis August. in lib. de cura pro mortuis agenda: vbi dicit. Si tanti patriarche: quid ergo pplm ab eis procreatum: ageretur ignorauerant quō mortui viuorum rebus atq3 actibus cognoscendis adiuuandisq3 miscentur? ¶ De cognitione autē matutina: an illa videant orones nostras: nunc videndū. Et dico primo. Non est de rōne beatitudinis essentialis: vt nras orationes: aut alia scrā nra matutina cognitione videāt in verbo. Probatur: q2 illud qd̄ nihil est obiecti btifici: non est necesse in btitudine intueri. Sed orationes nrē quelibet creatura nō sunt aliquid obiecti btifici igit. Minor patet: q2 obiectum beatificū est diuina essentia: q ex sua infinita pfectione sufficienter beatificat quēcūq3 intellectū creatum: immo ⁊ increatū diuinū nullo alio secū ad beatificādū ꝯcurrente qd̄ btūs Aug. innuit cū ait. Btūs est dñe q te videt: etiā si alia nesciat: etsi alia tecū videat nō ppter hoc beatior. ¶ Utrū autē videre nras orones pertineat ad eorum beatitudinē accidētalē: nō p oīa certū est. Un̄ venerabilis Hugo de sancto victore de sacra. li. ij. parte. xvi. ca. xi. ita dicit. Multi in questionem adducūt: si sancti preces supplicantium audiūt: si vota postulātiū ad ipsorum vsq3 cognitionē pueniūt. Difficile est iudicare de hmōi Quō enī scientia nra certa esse pōt de ipsis: q eā quā de nobis habēt scientiā: nec capere possumus: nec inuestigare. Hoc vnū certū est. Animas sanctorum in secreto diuine contēplationis cōstitutas: eorū que foris agunt: tm̄ scire: quantū illis vel ad gaudiū vel nobis ad auxilium pdesse cōstat. Nos intercessores querimus apud deū. Quid ampli⁹ vis? Times ne forte non orent qui semp orāt. Quō nō orabūt pro te qn̄ tu oras: qui: ⁊ qn̄ tu

Orones mentales vocalibus efficaciores sunt

Augustinus

Hugo

quia quando tu nō oras: orare tamē nō cessant. Si nō audiūt inquis: ego in vētū fundo vba nō audientibus et nō intelligētibus loquēs. Ecce dicamus. Nō audiūt scilicet vba postulātiū: neqȝ ad btitudinē illorum attinet ista nosse que foris aguntur. Ecce dicamus: nō audiūt. Nunquid deus nō audit? Quid ergo laboras investigare quid audiūt: et quantū audiūt scilicet quos oras: cū ipse deus audiat propter quem oras? Ipse videt humilitatē tuā / qui remuneraturus est devotionē tuā. Tamē si audiūt quantū audiūt: quid est audire nisi scire? Unū est lumē in quo audiūt ad percipiendū: et vidēt ad cognoscēdū: in quo si quid forte foris agitur: quod modo interim nō audiūt aut nō vidēt: mysteriū est dispēsationis: nō detrimentū felicitatis. Inveniuntur tamē quidā sanctorum patrū quedā ita diffinivisse quod nihil sit in creaturis quod nō videant qui videntē omnia vidēt. Ego amplius indicare nō presumo: nisi hoc solū: quoniam tm vidēt: quantū illi placitū est: quem vident: et in quo vidēt. Hec Hugo.

¶ R Ex illa autoritate tria eliciuntur. Primum quod videre creaturas in verbo: et ea que foris aguntur: non pertinet ad beatitudinē essentialē. Qr dicit quod illa nō videre: nō est detrimētū felicitatis. ¶ Secūdum: quod vidēt in verbo / et sciūt quicquid ad btitudinē eorum accidētalē pertinet. Dicit enim quod sciūt tantum quantū illis ad gaudiū: nobis ad auxiliū prodesse cōstat: utrunqȝ autē pertinet ad beatitudinē accidentalē. ¶ Tertium quod tm audiūt in verbo et vidēt: quantū placet verbo illis ostēdere in quo vidēt. Et secundum hoc intelligere oportet illud Aug. in meditationibus suis cap. xxv. Qui scientē cūcta sciūt: quid nescire nequeūt? Nota (quid) nō capitur quantitive: sed infinite pro aliquid. Quod de his dictū intelligitur que ad beatitudinē eorum pertinēt sive essentialem: sive accidentalē: sive de his que deo quē vidēt: eis cōplacet revelare. Ideo

Gregorius.

Greg. ii. mora. c. iiii. moderatius loquitur. Quid de his (inquit) que sciēda sunt nesciūt: qui sciētē omnia sciūt? Unde probabiliter dicitur quod licet nō necessario sequitur ad sanctorum beatitudinē / ut orationes nostras audiāt de cōgruo: tamē deus eis revelat omnia que ipsis ab hominibus offeruntur: sive ipsos magnificādo et laudando: sive eos orādo et auxilia implorando. Coadiutores quidē sunt dei in procurando salutē electorum: que cū nonnunqȝ cōferuntur propter sanctorum merita et intercessiones tanqȝ per media ad hoc ab eterno ordinata: revelantur eis orationes viatorum pro quibus intercedāt. Hoc etiā ad gaudiū eorum accidentale pertinet. Letantur enim amplius: dū intelligunt homines in terris degētes eorum suffragium postulare: quatenus cōcives fiāt in illa celesti curia: sicut et plerique ex ipsis salutē aliorum sunt orationibus cōsecuti. Huic cōsonat magister dist. xlv. lib. iiii. Nō est inquit incredibile animas sanctorum: que in abscōdito faciei dei veri luminis illustratione letātur: in ipsius cōtēplatione ea que foris agūtur: intelligere: quantū illis ad gaudiū: vel nobis ad auxiliū pertinet. Sicut enim angelis: ita et sanctis qui deo assistūt petitiones nostre innotescunt in verbo dei quod cōtēplantur. Et satis cōcordat beatus Thomas in. iiii. scripto eadē dist. q. viii. dicens. Unusquisque beatus tm de aliis rebus necessariū est ut in essentia divina videat: quantū perfectio beatitudinis requirit: ut homo habeat quicquid velit et nihil inordinate velit: hoc autem recta volūtate quilibet vult: ut ea que ad ipsum pertinēt: agnoscat. Unde cū nulla rectitudo sanctis desit: volūt agnoscere ea que ad ipsos pertinēt: et ideo oportet quod illa in verbo cognoscant. Hoc etiā ad eorum gloriā pertinet: quod auxiliū indigentibus prebeant ad salutē. * Sic enim dei cooperatores efficiuntur: quo nihil est divinius: secundum beatū Diony. c. iii. ecclesia. hierar.

Thomas Aquinas.

ADDITIO. * Sancti in celo orāt pro nobis deū triplici rōne. Primo propter

Manifestū ergo est quod cognoscūt vota: orationes: et devotiones hominum: qui ad eorum auxiliū cōfugiūt. Hec Tho. In quo dicto verbū (necessariū) non debet dicere necessitatē simpliciter cuius oppositū includit cōtradictionē: sed congruitatis certitudinē. ¶ S Ex quibus omnibus satis patet questionis tertie solutio. s. quod sancti cognoscūt orationes nostras cognitione matutina in verbo: quam cognitionem nulla cognitorum distātia impedit. Nō autem cognitione vespertina et naturali in proprio genere propter eorum distātiā immoderatā. Cū ergo potētes fecit deus sanctos apud se: ut nobis quod optamus valeāt impetrare: merito ipsorum memoriā agimus in cōsecratione huius sacrosancti sacrificii. Non ut aliquid ad ipsius perfectionē operentur: quia ad hoc nō acceperūt potestatē: sed ut eorum meritis adiuvemur et sanctificemur: quatenus digne et salubriter ipsum perficiamus: et ampliorē effectū gratie eorum intercessione consequamur. ¶ Et pōt hec esse una ratio quare ante christi corporis cōsecrationē: ecclesia sanctorū memoriā statuit peragendum. Edocta fuit ad hoc ve. testa. figuris: quoniam legalis sacerdos et pōtifex dū in sctā sctorum introivit: nomina duodecim tribuū in rationali descripta intulit. Sic sacerdos euāgelicus: ad sancta sanctorū ingressus: precedētiū patrū infert memoriā dicēs. Cōicātes et memoriā venerātes. Dicit venerantes: nō solēnizātes: quia memoria in plus est quam solēnitas. Ecclesia enim de aliquibus sanctis facit memoriā: de quibus nō facit solēnitatem ac festivitatē.

nostram necessitatem: quia indigemus per illos relevari. Secūdo propter dei volūtatē: quia vult ut spiritualia invicē se mutuo. Ipsi enim sciūt dei volūtatem: et eam in omnibus implent. Tertio propter charitatem et affectum quē habent ad salutem nostram: nos enim membra sumus cum ipsis per charitatem mutuam in christo qui est caput nostrum: ideo solliciti sūt nos iuvare cum orationibus suis apud deū.

¶ Lectio. xxxiii.

A

In primis gloriose semperque virginis Marie genitricis dei / et domini nostri Jesu christi. ¶ Hec est secūda pars partis prime / partis principalis secūde / totius canonis: in qua fit memoria primo et principaliter beatissime Marie virginis gloriose: virginis theotice. Recte in primis: nō tantum quia sanctorum sanctissima precellēs gratia et gloria: nedū sanctos: sed etiam angelicos spiritus universos. Nec modo in primis: quia tutissimū nostre calamitatis est asilū: et mlefinus generalis. Sed ideo principaliter in primis eius memoriā in hoc sacrificio veneramur: quia singularis huius sacrificii ministra fuit: et liberalissima dispēsatrix. De primo Hiero. ad paulam. Ceteris per partes prestatur: marie vero simul se totam infudit gratie plenitudo. Per quam ascēdit super omne humanū genus: ascēdit usque ad angelos: sed et ipsos quoque trāscendit: et celestē omnē supergreditur creaturā. De quo beatus Ber. in ser. cuius principiū est. fecūde virginis: ita ait. Intueor quēadmodū usque ad angelos plenitudine gratie supra angelos spiritusancto superveniēte pervenit. Est in angelis charitas: est puritas: est humilitas: quid horum nō enituit in maria? Et sequitur. Cui angelorum aliquādo dictū est. Spiritussanctus superveniet in te: et virtus altissimi obūbrabit tibi. Ideoque et quod nascetur ex te sanctū: vocabitur filius dei: denique veritas de terra orta est: nō de āgelica creatura. Nec angelos: sed semen abrae apprehendit. Magnū est angelo ut minister sit domini: sed maria sublimius quoddā meruit ut sit et mater. Fecūditas itaque virginis supereminēs gloria est: tātoque excellētior angelis facta manē

Hierony.

Bernar.

re singulari: q̄to differētius pre ministris nomē matris accepit. Hanc inuenit gratiā: plena iam gratia et charitate feruida: virginitate integra: humilitate deuota: fieret nihilominus sine viri cognitione grauida: sine dolore puerpera. Hec Bern. De secūdo idē in alio sermone cui⁹ principiū est. Signū magnū. Omnibus omnia facta est: sapientibus ꝛ insipiētibus copiosissima charitate debitricem se fecit. Omnib⁹ mie sinū aperuit: vt de plenitudine eius capiāt vniuersi. Captiuus redemptionē: eger curationē: tristis consolationē: peccator veniā: iustus gratiā: angelus letitiā: deniq̄ tota trinitas gloriā: filij psona humane carnis substantiā: vt nō sit qui se abscondat a calore eius. Ecce mie signū. ¶ B Audiamus et miserorꝫ asilū. De hoc idē in alio sermone sic loquit. Uoluntas dei totū nos habere voluit per Mariā. Hec inquā volūtas eius est: sed pro nobis. In oībus siquidē: ꝛ per omnia prouidens miserie tentationē nostrā solat: fidem excitat: spem roborat: diffidentiā abigit: erigit pusillanimitatē. Ad patrē verebaris accedere: solo auditu territus ad folia fugiebas: iesum tibi dedit mediatorē. Quid nō apud talē patrē filius talis obtineat? Exaudiet vtiq̄ pro sua reuerētia. Pater enim diligit filiū: an vō trepidas ꝛ ad iesum. Frater tuus est ꝛ caro tua: tētatus per oīa vt misericors fieret. Hunc tibi fratrē Maria dedit. Sꝫ fortet in ipso maiestatē verearis diuinam: q̄ licet factus sit homo: māsit tamē deus. Aduocatū habere vis: ad ipsūꝫ/et ad Mariā recurre. Pura siquidē humanitas in Maria: nō modo pura ab omni cōtaminatione: sꝫ ꝛ pura singularitate nature. Nec dubius dixerim: exaudietur ꝛ ipsa pro reuerentia sua. Exaudiet vtiq̄ matrem filius: et exaudiet filiū pater. Filioli inquit Bernar. Hec est peccatorū scala: hec mea maxima fiducia est: hec est tota ratio spei mee. Quid enī? Potest ne filius aut repellere aut sustinere repulsaꝫ? Non audire: aut nō audiri filius potest? Neutrū plane. ¶ De tertio q̄ ipsius merito in primis sum⁹ inmemoriā venerātes: q̄ꝛ specialis huius sacrificij ministrat/dispēsatrix est liberalissima. Ipsa nāq̄ est mulier illa euāgelica que tria farine sata commixta fermētauit. Lu. xiij. Satum vnū: verbū qđ erat in principio apud deū: ꝛ deus erat verbum. Alterū: anima que de nihilo creata est ꝛ ante nō erat. Tertiū: caro de massa corruptionis sine corruptione aliq̄ diuino segregata artificio. In quibus tribus triplex genus potētie: quod non erat creatū: quod perierat recreatū: quod super omnia erat paulomin⁹ ab angelis minoratuꝫ. Hec vinculo indissolubili in persone coeunt vnitatē. Hec euangelica farine sata pariter fermentant: vt sit panis angelorꝫ quem manducet homo: cor eius confirmans in hoc sacramento. Unde felix mulier benedicta in mulieribus: in cuius castis visceribus superueniente igne spiritussancti panis ille est coctus. Felix inquā mulier que in hec tria sata immisit fidei sue fermentū. Siquidē fide cōcepit: fide ꝛ peperit: dicēte Elizabeth. Beata que credidisti: q̄m perficientur in te que dicta sunt tibi a dn̄o. Hec Bern. sermo. ij. de natiuitate christi. ¶ C Ecce quēadmodū fuit huius panis et sacrificij ministra. Panis quidē vt dictuꝫ est: sacrificij autem cruci qua velut in ara sacrificium oblatū est assistens: ꝛ simul participato dolore patri offerens. Et per hoc liberalissima eius dispensatrix: q̄ꝛ panē hūc sicut cetera bona oīa: per manus eius mūdissimas accepimus. Unde Bern. serm. de vigi. natiuitatis christi. Confuse sunt et cōmixte due species: diuinitas. s. ꝛ humanitas in vtero virginis: spiritusancto illa suauiter cōmiscēte. Sed q̄ꝛ tu dignus non eras cui donaret: datū est Marie: vt per illā acciperes quicquid haberes. Que per hoc q̄ mater est: genuit tibi deū. Per hoc q̄ virgo est: exaudita est pro reuerentia sua: in causa tua: ꝛ toti⁹ generis humani. In primo est remediū: in scđo adiutoriū: quia nihil nos de⁹ habere voluit qđ per manus Marie nō trāsiret. Hec ille. ¶ E Et propter hoc fm̄ dominū

Albertus.

Alber. recte per ꝓpitiatoriū designatur: in qua dn̄s corporaliter apparuit vt propitiaretur. In quod angeli oēs versis vultibus respiciūt: vt etiā ab ipsa recipiant splendoris illuminationē. Propter idē quoq̄ꝫ recte figurata dicit per arcā testamēti: que virgā aaron: tabulas moysi ꝛ manna quod de celo datum est: cōtinebat. Sic virgo beatissima intra se cōtinuit christū benedictum ventris sui fructū in quo fuere. Deitas dulcissima per manna designata. Anima sapientissima: per tabulas lege dei digito scriptas figurata. Caro mūdissima que morte nō aruit: q̄m tertia die resurrexit: per virgā aaron que frondnerat designata. ¶ D Tangunt autē in premissis verbis sex laudū preconia ṽginis gloriose: scilicet imp̄cessibilis dignitas: inexcessibilis felicitas: lamissibilis virginitas: nominis sublimitas: mirabilis fecūditas: fructus ipsius immēsitas. ¶ Imp̄cessibilis dignitas tangitur in verbo initiali. In primis. Ipsa nanq̄ꝫ est quā vt Ber. ait Homel.

Bernar.

ij. super missus est: deus in celestib⁹ singulari donaturus gloria: singulari in terris preuenire curauit ꝛ gratia: qua ineffabiliter ꝛ intacta cōciperet ꝛ pariter incorrupta. Ipsa vero singularis q̄ (vt Damasce. ait) a nullo illustriū vincitur. De

Damasce.

Sedulius.

quo Sedulius in carmine paschali lib. ij. metro elegāti ita cecinit. Salue scā parens enixa puerpera regē. Qui celū terrāq̄ꝫ tenet per secula cui⁹ nomē ꝛ eterno cōplectens oīa gyro. Imperiū fine sine manet: que vētre beato Gaudia mr̄is habens cū virginitatis honore. Nec primā similem visa est: nec habere sequentē. Sola sine exemplo placuisti femina xp̄o. Singularis in ortu: singularis in totius vite ꝓcessu. De primo beat⁹ Hiero. ad paulaꝫ. Hec est inq̄t q̄ diuinis angelicisq̄ꝫ

Hieronȳ.

laudata est p̄conijs atq̄ꝫ p̄dicata: a patriarchis siquidē figuris ꝛ enigmatib⁹ p̄signata: a prophetis p̄nūtiata: ab euāgelistis exhibita ꝛ mōstrata: ab angelo venerabiliter ꝛ officiosissime salutata. Et beat⁹ Ber. vbi supra. Qđ moysi monstratuꝫ est in rubo ꝛ igne: Aarō in ṽga ꝛ flore: Gedeoni in vellere ꝛ rore: hoc apte Salomō p̄uidit in forti muliere ꝛ eius p̄tio. Apertr⁹ Hieremias precinuit de femina ꝛ viro: apertissime Esaias declarauit de virgine ꝛ deo. Gabriel tādem exhibuit ipsam salutādo. ¶ De scđo: scꝫ ꝓgressu dicit Am

Ambro.

bro. li. de virginitate. Sit vobis tāq̄ in imagine Marie vita descripta: de qua velut ex speculo refulget species castitatis et forma virtutis. Hinc sumatis exēpla viuēdi: vbi tāq̄ in exēplari magisteria sunt probitatis expressa: que q̄d corrigere: quid aufugere: q̄d tenere debeatis ostendūt. Et beatus Hierony. Ipsa in vigilijs inueniebatur prior: in sapientia legis eruditior: in humilitate humilior: in carminib⁹ dei prestātior: in charitate gratiosior: in puritate purior: in oī ṽtute pfectior. ¶ Inexcessibilis ei⁹ felicitas innuit i ṽbo. Gloriose. Ipsa siquidē fm̄ deductionē bea. Aug. in ser. de ei⁹ assumptiōe: est magnifice assumpta ad eternā beatitudinis sublimitatē in corpore ꝛ aīa gloriosa. Meruit enīꝫ exaltari super choros angelorꝫ:

angelorũ: et peruenire vltra q̃ nostre humanitatis est natura: vbi nõ natura tollit: sed magnitudo glorie demõstrat. Ad thronũ siquidẽ celestem intemerata virgo ⁊ mater processit: atq̃ in regni solio post xp̃m gloriosior residet sublimata: vt dicit Hiero. ep̃la statim allegata. ⁊ Bern. ser. j. de eius assumptione. Quantũ gratie adepta est pre ceteris: tm̃ ⁊ in celis obtinet glĩe singularis. Nec in terris locus dignior vteri ṽginalis templo: in quo dei filium maria suscepit. Nec in celo regali solio: in quo mariã filius sublimauit. ¶ E Uirginitas inamissibilis designat̃/ cũ additur. Semperq̃ virginis: q: virgo erat carne: virgo mente: virgo professione: virgo ante partũ: virgo in partu: virgo post partum. Unde Augu. super ioãnẽ.

Augustinus.

Sicut in sepulchro vbi positũ erat corpus dñi nec antea: nec postea corpus iacuit: sic vterus marie: nec ante nec post quicq̃ mortale cõcepit. Itẽ super illud Ezech. xliiij. Porta hec clausa erit: et non aperietur: ⁊ vir non transibit per eã: qm̃ dñs deus israel ingressus est per eã: eritq̃ clausa principi. Quid est: porta hec erit clausa: nisi q: maria semper fuit intacta? Quid est vir nõ transibit per eam: nisi q: ioseph non cognouit eã? Nec solum virgo: sed virgo singularis/ virgo purissima. De quo ser. iiij. be. Bern. de assumptiõe ait. Que enim angelica puritas virginitati illi (haud dubiũ quin marie) audeat cõparari: que digna fuit spiritussancti sacrarium fieri ⁊ habitaculum filij dei. Si rerũ precia de raritate pensamus: que prima in terris angelicã proposuit ducere vitam sup oẽs est. Sequitur. Immobile propositũ virginitatis: qd̃ nec angelo filiũ promittẽte aliquatenus titubauit. Quomodo inquit fiet istud? Neq̃ enim mõ quo fieri solet in ceteris virũ penitus non cognouit: sed nec filij desiderio: nec spe plis. Hec Bernar. ¶ Nolis sublimitas exprimitur l verbo marie. Maria maris stella interpretatur: ⁊ matri virgini cõuenientissime adaptatur. Aptissime siquidem syderi ipsa cõparatur: quia sicut sine corruptione sydus suum emittit radium: sic absq̃ sui lesione virgo parturit filium. Nec syderi radius suam minuit claritatẽ: nec virgini filius suã integritatẽ. Ipsa est igitur nobilis illa stella ex iacob orta: cuius radius vniuersum mundũ illuminat: cuius splendor ⁊ prefulget in supernis: ⁊ inferos penetrans: terras etiam perlustrans et calefaciens: magis mentes q̃ corpora: fouet virtutes: excoq̃t vitia. Ipsa inquã est pclara ⁊ eximia stella super hoc mare magnum ⁊ spaciosum necessario sublevata: micãs meritis: illustrãs exemplis: quã sequens non deuias: ipsam rogans non desperas: ipsam cogitans non erras: ipsa tenente nõ corruis: ipsa protegente non metuis: ipsa duce non fatigaris: ipsa propitia aduenis: ⁊ sic in teipso experier̃: q̃ merito dictũ sit nomẽ ṽginis maria. Hec Bern. homel. ij. super Missus est.

Utilitas Ioloratidis ṽginis gloriose.

¶ Mirabilis fecunditas tangitur: cũ additur: genitricis. Uere mirabilis virginea fecunditas: quã admirans propheta ait Hiere. xxxi. Nouũ faciet dñs in terra. Mulier circũdabit virũ: maria christũ. Uirũ enim fuisse christum non solũ cũ diceretur vir propheta potens in opere ⁊ sermone credimus: sed etiã cũ tenera adhuc infantie membra dei mater: blando vel fouerat in gremio vel portaret in vtero. Uir enim erat iesus: nedum etiam natus: sed sapiẽtia: non etate: animi vigore: nõ corporis: maturitate sensuum: nõ corpulẽtia membrorum. Neq̃ enim minus habuit sapientie: vel potius nõ minus fuit sapientia iesus cõceptus q̃ natus: paruus q̃ magnus. Siue ergo latens

Hiere. xxxi.

in vtero: siue vagiens in presepio: siue iam grandiusculus interrogãs doctores in tẽplo: siue iam perfecte etatis docens in populo: eque profecto plenus fuit spũsancto. Itẽ alius propheta. Antequã parturiret peperit. Antequã veniret tps partus: peperit masculum. Quis audiuit vnq̃ tale? Quis vidit huic sile? Esa. lxi. Antequã parturiret: antequã in partu laboraret: antequã veniret partus: antequã veniret dolor ex partu peperit masculũ: maria xp̃m. Glo. interli. ¶ F Fructus eius immensitas subiungitur in verbo. Dei et dñi nostri iesu christi: q̃ solus pelagus est infinite substantie: vt dicit Damas. Et bonũ quo nihil melius cogitari potest: teste Ans. Et sententialiter Augu. j. de doctrina christ. Huius vera genitrix est ⁊ mater virgo maria. Unde Damas. in suo. iij. Dei genitricem vere sanctã predicamus. Sicut enim deus vere ex ipsa genitus est: ita ipsa vere dei genitrix dicitur. Deum enim aimus ex ipsa genitum: nõ vt deitate verbi principiũ essendi accipiẽdi ex ipsa: sed dei verbo ex ipsa incarnato ⁊ genito. Nõ enim hominem nudum genuit sancta virgo sed deũ verũ: non nudum sed incarnatũ. Neq̃ negãs ipsam dici christotocõ. i. xp̃i matrem absolute eam negat genitricẽ xp̃i: sed cõtra Nestorium qui sub illo vocabulo voluit eam negare esse matrẽ dei: ponendo q̃ peperit purum hominem. Qui error dãnatus est in concilio ephesino: vt habetur. xv. di. Canones. §. Tertia synodus. Et. xvi. dist. sexta synodus. §. tertia ephesina. Sed eam dicendã esse theotocõ idest dei matrẽ asseruit. Nõ ergo negauit mariã matrẽ christi: qui vnã personã christi ⁊ verbi confitetur: sed noluit cõicare in sermone cũ heretico: qui suũ perfidie venenũ sub illo vocabulo occultabat. Marie itaq̃ fecunditas q̃ gaudium matris habet cũ virginitatis honore: etsi eius priuilegiũ est singulare: ⁊ continuo indicibile inuenitur: vt sicut nemo assequi possit: sic nec eloqui q̃dẽ. Sed si adijcias: cuius mater est: sed scilicet et domini nostri iesu christi: que iam poterit lingua etiã si angelica sit dignis extollere laudibus virginẽ matrem? Matrem autẽ nõ cuiuscunq̃ sed matrem dei. Unde Bern. iij sermo. j. de assumptio. virgi. Quis enim (ait) etiam si linguis hominũ angelorũq̃ loquatur: explicare queat quẽadmodũ supueniẽte spũsctõ obũbrãte virtute altissimi: caro factũ sit verbum dei: per qd̃ facta sunt oĩa: ⁊ dñs maiestatis quẽ nõ capit vniuersitas creature: intra virginea sese clausit viscera factus homo. Hic est fructus terre sublimis: q: super omnia deus in secula benedictus. Rom. ix. Cui a patre data est oĩs ptãs in celo ⁊ in terra. Ideo dñs noster qui venit saluare/ qd̃ perierat: vnde antiq̃ suspirabant pr̃es deuotissime clamãtes. Rorate celi desuper: ⁊ nubes pluant iustum: aperiat̃ terra ⁊ germinet saluatorẽ. Esa. xlv. Ideo additur: iesus. Ipse demũ de spũsctõ pre participibus suis vnctus. De cuius vnctionis plenitudine oẽs accepimus gratiã pro gratia. Ioã. j. Iõ ɔcludit̃: xp̃i. Huius ergo dei ⁊ dñi nr̃i iesu xp̃i genitricis gloriose semperq̃ virginis marie memoriã in primis veneramur. Sequitur. Sed ⁊ beatorũ apostolorum. ¶ G Post memoriam beatissime virginis: subditur memoria beatorum aplorũ. Et digne ac merito: quia ipsi tradiderunt nobis ritũ ⁊ formã offerendi hoc sacrificiũ: vt habet̃. j. Cor. xi. Ipsi huius sacrificij testes fuerũt idonei: qui in cena vltima/ qua christus sacrificium hoc in salutem mundi instituit presentes: primi hoc sacrificio vsi sunt. Ipsi a xp̃o tũc sacerdotes ordinati potestatẽ acceperunt super corpus xp̃i verũ

Esa. lxi.

Heresis Nestorij.

Bernardus.

Matt. vlti.

Esa. xlv.

consecrandū τ dispensandum: τ sup corp⁹ christi mysticū alys ordinandis eandem potestatem cōmunicandi. Unde eis dixit christus. Accipite et comedite ⁊c. Et iterum. Accipite τ bibite ex hoc omnes. Ac deinde dixit. Hoc quotienscunqȝ feceritis in mei ꝯmemoratione facietis: de quo. s. dictū est. Ipsi deniqȝ fuerūt testes precipui passiōis xpi τ resurrectiōis: vt legit in actib⁹ aploꝝ: quoruȝ hoc sacrificiū est memoriale precipuum. ¶ Sequitur. Ac martyrū tuorū. Horū memoria rite peragitur: q₂ pro semel oblata hostia: semetipsos obtulerunt viuētē hostiā deo placentem τ acceptabilē: qui etiā (quemadmodū apli) testes fuerūt nostre fidei. Martyr em̄ grece testis est latine. Vn̄ τ de eis intelligi pōt illud apli ad Heb. ij. Ab eis qui audierūt sal⁹ in nos cōfirmata est: cōtestante deo signis τ portētis τ varys virtutibus τ spūssancti distributionibus ſm suā voluntatē. ¶ Aduertendū autē q̄ patriarcharū τ prophetarū ve.te. memoria nō peragit: q₂ q̄uis fide τ deuotione in spū sacrificiū hoc cognouerunt τ spūaliter participarunt: sacramentaliter tn̄ ipso nunq̄ vsi sunt: qm̄ longe post eorū tp̄a noscitur institutū. ¶ Sed cur beatorū confessoꝝ/quoruȝ magnifice memoriā inter sctōs veneratur ecclesia: nulla fit in p̄nti loco commemoratio? Rn̄det Innocē. q̄ canon forte presertim quantū ad illā partē pri⁹ fit editus: q̄ memoriā cōfessoꝝ celebraret ecclesia. Nā omnes vere sancti: qui commemorant in canone: precesserūt siluestrū preter ioannem τ paulū: marcellinū τ petrum martyres, qui proximo successerūt. Ecclesia vero post tempus siluestri cepit sctōꝝ confessorū memoriā venerari. Nā sedes epales: q̄ iuxta dispositionē btī Petri sunt in singulis ciuitatibus antiquitus cōstitute: non in memoriā cōfessorum: sed in aplorū τ martyrū precipue beatissime virginis veterū deuotio dedicauit. Qd̄ vero canō tēpus beati siluestri p̄cessit: ex eo cōuincit ſm eundē Innoc. quia aploꝝ cathalogus nō reperit in canone dispositus: sicutin emēdatiorib⁹ codicibus sancti euāgely reperit. Nā in prioribus editionibus. i. in primis translationibus: vt dicit Hiero. nō soluȝ euangelistarū mutatus est ordo: sed τ verborū τ sentētiaꝝ confusa erat cōmixtio. ¶ Ponit et alia ratio a magistro in rationali: q₂ hoc sacramentū institutum est in memoriā passionis xpi. Cum aūt cōfessores ꝓ xpo passi non sunt: saltem in publico vitā tortor penis nō extorsit ꝓ xpo: id in hoc sacrificio passionis xpi eoꝝ memoria non hr̄. Et refert idē Guil. q̄ Greg. terti⁹ hec verba q̄ ſm cōsuetudinē quarūdā ecc̄iarū ꝓferunt: addidit. Necnō τ illoꝝ sctōꝝ quoꝝ hodie solēnitas in cōspectu tuo celebrat dn̄e deus noster in toto orbe terrarū quoꝝ certe ingens τ magna est multitudo. Vn̄ idē lib. vij. ti. de sctōꝝ festiuitatib⁹ sui rōnalis dicit q̄ cōstātinus imperator partes trāsmarinas petēs: inuenit Eusebiū cesariēsē ep̄m virū sanctissimū: cui dixit. Pete a me vnde ecclesia tua tua ꝓtetur. Ille vero rn̄dit. Eccl̄ia mea satis abundat in diuitys. Sed rogo te vt mittas per partes mundi qui nola sanctoꝝ τ tp̄a passionū τ sub quibus τ qualiter: τ in quib⁹ locis passi sunt: rescribāt: qd̄ τ factum est. Et refert idē Eusebius q̄ die quolibet āni plusq̄ quinqȝ milia sanctorū festa cōcurrūt: excepto die kalēdarū ianuarij: quo gentiles epulis intēderūt τ solēnitatib⁹: τ non ad martyrizandum sanctos. Idem Hieronȳ. in epistola que suo kalendario preponit. Et q₂ horū sctōrū festiuitas ab ecclesia dieb⁹ singulis celebrari non pōt: huius occasione forte hec

Martyr grece latine dr̄ testis.

Questio.

Rn̄sio.

Eusebius.

particula a dicto Greg. est apposita. ¶ Exprimunt aūt duodecim apostolorū nomina: cū additur. Petri: qui fuit summ⁹ ac caput aploꝝ: cui claues regni celorū collate sunt: q̄ τ ceteroꝝ ꝯfirmator fuit: postq̄ a negatiōe dn̄i conuersus surrexit: ſm verbū xpi. Luc. xxij. Et tu aliq̄n conuersus cōfirma fratres tuos. Cuius adhuc successor totius ecclesie obtinet principatum. ¶ Pauli: q̄ nō ab hoibus: neqȝ per homē electus est: ſȝ per xp̄m numero τ gradui aploꝝ addit⁹: vt esset vas electiōis: portās nomē dn̄i corā gētibus et regibus τ filijs israel. Act. ix. Hic in tertiū celuȝ rapitur vt audiat secreta verba q̄ non licet homini loqui. Hic gloriat in tribulationib⁹: non ignorans cogitatiōes sathane: abūdanti⁹ oībus laborauit. Gratie oia tribuit: viuit nō ipse: ſȝ viuit in eo xp̄s: q̄ gladio triumphās etiā mortuus testimonia fidei fert xpo: vt habet passionis eius historia. ¶ Andree: q̄ ad vnius iussionis vocē xp̄m sequebatur. Qui τ de huius sacramēti veritate cū egea procōsule disputabat. Hic primus aplorum vocatus: etiam germanū suū petrū Christo adduxit: ad exemplū magistri: in cruce desideratissima triumphauit. ¶ Iacobi: scȝ maioris ex vocatione ad apostolatū ad quem priusq̄ iacobus alter ascendit: hic quantū ad martyrij laureā in apostolis primatum tenuit quā prius ipse suscepit: vt habetur Act. xij. Misit herodes rex man⁹ vt affligeret quosdā de ecclesia. Occidit aūt iacobū fratrem ioānis gladio. ¶ Ioannis: dilecti domini qui in cena super pectus dn̄i recūbens euāgelium: vt Beda dicit: ab ipso sacro dn̄ici pectoris fonte potauit: qui mysterij huius altitudineȝ τ fructū pre ceteris plus reserauit. Cui τ xp̄s virginem matrē in cruce virgini ꝯmēdauit. ¶ Thome: q̄ τ didimus dr̄: quod interpretatur latine dubius: q₂ de dn̄ica resurrectione plus ceteris dubitauit. Unde clauorum locis digitos inserens ac dn̄ico lateri manus: credidit: τ oē dubitationis vulnus a nobis et infidelitatis amputauit. * ¶ Iacobi: scȝ minoris qui xpo simillimus in corporis figuratiōe: necnon τ religionis imitatione frater dn̄i appellari meruit: τ hierosolymitanam ecclesiam post dn̄i ascensionē primus episcopando rexit. ¶ Philippi: q̄ specialiter de patris τ filij inseparabili deitate instruct⁹: etiā quinqȝ panuȝ quibus saturandus in deserto fuerat ppl̄s: mysteriū q̄rētē dn̄o. Philippe vnde ememus panes vt manducent hi? intelligere meruit. * ¶ Bartholomei: q̄ solus fuisse dr̄ nobilis τ philosoph⁹ inter aplos. Qui teste Dionysio diuine ac mystice theologie sacramēta nouit: τ ꝑ vera τ increata sapientia excoriatus vir⁹: testis doctor est idoneus. ¶ Matthei: q̄ de theloneo vocatus a xpo: ex publicano factus est apl̄s τ euāgelista: spūaliū talētorū distributor: τ conuiuiorū dei ꝑparator: q̄ τ in hui⁹ sacramenti immolatione interfectus seipsum domino deo obtulit hostiā viuam. ¶ Simonis: q̄ frater erat iacobi minoris: dictus chananeus ex zelo christiane religionis. Chana quippe zelus interpretat. vn̄ ad differētiā simonis petri. Uel a vico chana ville galilee: in qua dn̄s p̄mo in vinū aquā mutauit: nolar⁹: articulū symboli: Cōionē sctōꝝ adiecisse dr̄: in quo τ hoc sacramētū qd̄ cōio dr̄: designat. ¶ Et thadei: qui tertius frater iacobi minoris τ simonis fuit. De quo τ metra cōia dici solēt. Anna solet dici tres concepisse marias. Quas genuere viri ioachin: cleophas: salomeqȝ. Has duxere viri ioseph alpheus zebedeus Prima parit Christum: iacobū scōa minorē. Et ioseph iustū peperit cuȝ simone

Judam

Luc. xxij.

Act. ix.

Act. xij.

Didim⁹ latine dubi⁹ interp̄tat.

A D D Ieτ I O.

* Grego. in Ome. Egit nāqȝ miromō diuina clemētia: vt discipul⁹ dubitās dū in magro palpare vulnera carnis: in nobis sanaret vulnera infidelitat̄. Pl⁹ em̄ infidelitas thome ad fidē q̄ olim discipuloꝝ fidelitas ꝓfuit: q₂ dum ille ad fidē palpādo reducit: mēs nr̄a oī dubitatiōe postposita i fide solidatur.

A D D Ie. T I O.

* Philippo xp̄s secreta sua reuelauit cuȝ dixit. Philippe q̄ videt me/videt τ patrē meum.

iudã. Tertia maiorem iacobũ: volucreq; ioãnē.
Dicit autē thadeus quasi apprehēdēs: quia per
fidē xp̄m firmissime tenuit: ⁊ cōtra veritatis cor-
ruptores acerrime scripsit. Ad cōstantiam semel
acceptate fidei exemplis relapsoꝝ angeloꝝ ⁊ ho
minum terribilius: futuriq; iudicij cōmemora-
tione fideles alauit. Hic dr̄ ⁊ iudas: qd̄ īterpre-
tatur confitens vel gloriosus. Uel per etymolo-
giā quasi iubilū dans. Habuit eñ cōfessionē fi-
dei: gloriā regni: et iubilum gaudij sempiterni.
¶ Hos duodecim elegit dñs: vndecim in terra
consistēs: duodecimū paulū de celo: qui fm̄ bea-
tū Augu. in quodā sermone: sunt duodecim filij
iacob: hi duodecim p̄ncipes plebis israel: hi duo
decim fontes reperti ī helim: duodecim castra in
ramasse vsq; ad mōtem syna: duodecim lapides
in veste sacerdotali: duodecim panes propositio
num: duodecim exploratores missi a moyse: duo-
decim populi terrā promissionis ingredientes:
duodecim lapides altaris: duodecim lapides de
iordane eleuati: duodecim lapides in eundē alta
ri: duodecim duces salomonis: duodeciz stelle in
corona sponse: duodecim fundamenta: ⁊ duode
cim porte ciuitatis dei: duodecim menses anni:
duodecim hore diei. Isti sunt missi de manu po-
tentis in corda inimicorum regis. Per hos rex
noster pacificus debellauit mundi principē ⁊ va
sa eius diripuit. ¶ R His duodecim aplis addi
ta sunt noīa. xij. gloriosorum martyrū: qui semet-
ipsos obtulerunt hostias viuentes deo accepta-
biles pro cōfessione noīs ⁊ passiōis xp̄i: cuiꝰ me-
moria agitur in missa: de quorum fide ⁊ martyrij
causa: vt dicit Alber. indubitabilis extitit certi-
tudo. Multoꝝ autē alioꝝ martyrū noīa hic nō
ponūtur fm̄ eundē: q; vt legit in ecclesiastica hi
storia: aliq̄ heretici cū martyribꝰ passi sunt: eo
q; tunc ecclesia synodos visitationes ⁊ examina-
tiones habere non potuit vt discerneret hos ab
illis ꝓpter ꝑsecutionē tyrannorū. Neq; tñ negā
dum est quin plures sint martyres: de quibꝰ nō
minus ecclesia est certa: eo qd̄ passionē ꝑ xp̄i no
mine subierunt: q̄ de hic scriptis. ¶ Sed cur illo
rū noīa canoni nō inserantur: certū est q; ꝓpter
prolixitatem nimiā in sanctoꝝ cōmemoratione:
nō oīa poni expediebat. Cur aūt certorū noīa: et
non alioꝝ canoni sunt inserta euidēs ratio assi-
gnari nō pōt: q; latet nos q̄ cause priores patres
induxerūt ad istorū potius q̄ aliorum insertio-
nē nominū. Multe coniecturales assignari pos-

Alber.

sent. Una fm̄ Alber. ꝫ. tacta / ꝓpter notionem
passionis ⁊ fidei ipsorum. Neq; forte omniū est
vna ratio: q̄ñ aliquorū noīa hic ponuntur pro-
pter sue passionis primeuitatē: q; vez passi sunt
in principio nascentis ecclesie. Quorūdam pro-
pter tormentorū immanitatē: quorūdā ꝓpter cō
stantie in patiendo singularitatez: ⁊ ita de alijs.
Uerisīle est q; aliqui dicūt canonē cōpositum ex
speciali instinctu dei ⁊ ordinatione. In signū cu-
ius referūt q; aliqui patres ex singulari quadam
reuerētia ⁊ deuotione quā ad certos sanctos ha
buere: ipsoꝝ noīa studuerūt apponere: ⁊ quorū-
dā iam appositorū remouere: sed transacto die
in crastino reppererunt illos deletos: et priores
literis aureis inscriptos. ¶ L Ponunt autē pri-
mo martyres eximij: qui in principio nascentis

Linꝰ primꝰ papa fuit post beatū Petrum.

ecclesie floruerunt in apice summi apostolatus.
¶ Lini: q̄ fuit primus papa post beatum petrum
⁊ hoc in regimine nō ex ordinatiōe Petri. Cui cō
trariū videt q; ioānes tertiꝰ scribit episcopis ger
manie ⁊ gallie: ⁊ hẽ. viij. q. i. si Petrus. vbi dr̄. Si
Petrus princeps apostoloꝝ adiutores sibi asci-
uit linū ⁊ cletū: nō tñ ꝑtātem pōtificij aut soluē-
di aut ligandi normā eis tradidit: sed successori
suo clemēti: q̄ sedē aplicam post eū ⁊ ꝑtātem pon
tificalē: tradēte sibi beato petro tenere ꝓmeruit.
Linus ꝟo ⁊ cletꝰ ministrabāt exteriora: p̄nceps
aūt aploꝝ petrꝰ verbo ⁊ orationi instabat. Sed
glo. ibidē soluit: dicēs. Patet hic q; linꝰ ⁊ cletus
non fuerūt aplici: ⁊ hoc veꝝ q; post petrū statim
nō fuerunt aplici: sed clemens fuit post eū apli-
cus. Uidens autem clemens q; hoc erat ꝑnicio-
sum exemplo: q; aliq̄s sibi eligeret successorē: re-
nunciauit papatui: ⁊ tūc electꝰ fuit linus: eo mor
tuo electꝰ est cletꝰ: quo mortuo denuo fuit electꝰ
clemens: ⁊ sic clemēs fm̄ vnā cōputationem fuit

ADDI-
TIO.
* Legimꝰ q; Deciꝰ di
xit. Afferat lectus fer-
reus vt in eo quiescat contumax. Laurētius. ministri er-
go eūexuūt ⁊ sup cratē ferreā extē-
dūt: ⁊ pru-
nis ardēti-
bus suppo
sita cū fur
cis ferreis
eū compres
serūt. Dixit
q; Laurēn-
tiꝰ Decio.
Ecce miser
assasti vnā
ꝑtem: gyra
aliā / ⁊ man
duca. Et ex
clamauit.
Grās ago
tibi domie:
q; ianuas
tuas ingre
di merui. et
sic emisit
spiritū. fuit
aūt Laurē-
tiꝰ Hispa-
nus: d̄ quo
ēt hoc legi-
tur. Experi
re (inquit
Laurētius
ad btm̄ Six
tū) vtꝝ ido
neum mini
strū elegeri;
cui cōmisisti
dñici sāgui
nis dispēsa
tionem.

scđs: ⁊ fm̄ aliā fuit quartꝰ. Uersus. Disputat hic
mūdꝰ: q̄ quartꝰ fuerit ve scđs. Hec gl. ¶ Itaq; fm̄
ordinationē bti petri: qui moriturus apprehen-
sa manu clementis: in auribꝰ totius ecclesie ait.
Clementez hunc vobis ordino ep̄m: cui soli mee
predicationis ⁊ doctrine cathedrā trado: quem
pre ceteris expertus sum deū colentem: homies
diligentē: discendi studijs deditū: sobrium: beni-
gnū: iustum patientē: scientē nōnulloꝝ ferre: etiaz
ex his q̄ verbo dei instituūtur iniuria a: vt scribit
ipse Clemens in ep̄la ad btm̄ Iaco. ep̄m hierolo-
lymitanū. Linꝰ ergo primꝰ post beatū Petruz in
cathedra Petri vsq; ad suā passionē sedit: q̄ plu-
ra ꝓ xp̄o pertulit genera tormētorū. ¶ Cleti qui
lino ī papatu successit multis passionibꝰ ⁊ signis
clarissimus. ¶ Clemētis: qui post transitum cleti
iterū in papā electꝰ: beati Petri discipulus ⁊ pe-
dissequus: oēs actus eius describens duodecim
libris: quos itinerariū appellauit. ¶ Sixti pape
⁊ martyris: qui in missarum solennijs hymnum
angelicū Scūs Scūs Scūs: cum Agnus dei:
constituit decantari. ¶ Cornelij pape et marty-
ris successoris beati fabiani: cuius indubita-
tum apud sanctos patres Ambrosiū ⁊ Augusti-
num fuit martyriū. ¶ Cypriani ep̄i carthaginen
sis: cuius tanta fuit fides: vt lata sue cōdēnatio-
nis snīa publice clamaret: gratias deo: in cōsisto
rio tyrāni. In cuius corde in testimoniū fidei: fi-
gura crucis ī specie auri fuisse dr̄ depicta. ¶ Lau
rentij ecclesie romane archidiaconi: qui certa et
indubitata fide rogū sustinuit: vt viuus in decij
imperatoris presentia assaret. * Hic facultates
ecclesie larga manu dispersit / ⁊ dedit pauperibꝰ
ideo iusticia eius manet in seculū seculi. ¶ Chri-
sogoni: cuius et mira fides extitit: vt sponte gau
dens ⁊ letꝰ mortis subiret supplicium. ¶ Ioānis
⁊ pauli qui imperialis aule domestici se gloriose
xp̄ianos ꝯfessione publica ostenderūt: ⁊ iulianū
apostatā cōsuderūt. In quorū laude canit eccle-
sia. Isti sunt due oliue: ⁊ duo candelabra lucētia
ante dñm. Iacb. iiij. quos eadē fides ⁊ passio ve
re fecit esse germanos. ¶ Cosme ⁊ damiani fra-
trum: qui in arte medicine clarissimi: gratis pro
pter deum artis sue officia exhibētes: a vero me
dico vocati sunt ad sanandū languores grauissi
mos animarū. ¶ Et omniū sanctorū in cōi quo-
rum nomina nota: ⁊ vitāde ꝓlixitatis cā omittū
tur. ¶ M Quorū meritis precibusq; concedas
vt in oībus ꝓtectionis tue muniamur auxilio ꝑ
xp̄m dñm nostrū. Postq̄ scđoꝝ specialis genera
lisq; premissa est cōmemoratio: addit ꝑ eorū pre
ces ⁊ merita ad deum deuota supplicatio: vñ dr̄

Alber.

Quorū scđoꝝ meritis. i. opationū meritoriarum
intuitu maxime superogationis: vt dicit Alber.
in hac mortali erūnosaq; vita ꝑfectarū: q̄ ⁊ alijs
proficere poterant: precibusq; suoꝝ piorū deside
riorū ꝓ nobis tibi oblatis: nūc in glīa. Qm̄ ⁊ de

ipsis verum est generaliter: qđ de scđo hieremia ppheta.ij. Mach.c.xv. scribitur spāliter. Hic est fratrū amator: ⁊ ppli dei israel. Hic est q̄ multuȝ orat pro pplo ⁊ vniuersa ciuitate sctā: dei vniuersali scȝ ecclesia. Concedas ⁊ misericorditer largiaris. Ut in oībus credendis: intelligēdis: appetēdis ⁊ agendis. Tue semper protectiōis ac defensionis: muniamur auxilio contra oēs inimicorū visibiliū ⁊ inuisibiliū machinatiōes: qb⁹ qm̄ humana fragilitas abducit a via ṽitatis ⁊ iustitie: et adheret falsis supstitiosis nōnunq̄ assertionibus: declinat quoqȝ a via mandatorum diuinorum. Auxiliū vero tuū habentes securi stam⁹ cōtra oīa aduersa ⁊ nociua. Qȝ tu solus potēs es: ⁊ in ditione tua cuncta sunt posita: nec est qui tue possit resistere voluntati. Hester.xiij. Hoc auxilio se tueri propheta gratulat⁹ ait. Auxiliū meū a domino qui fecit celū et terraȝ: sibiqȝ impartiri instāter orauit. Deus inquit in adiutorium meū intende: dñe ad adiuuandū me festina. ¶ Et notandū fm Alexā. de ales: q̄ in hac cōmemoratione sanctoꝝ: que fit ante consecrationē corporis xp̄i: implorat suffragiū sctōꝝ. In ea vero que fit post cōsecrationē sctōꝝ cōsortiū postulat: qȝ nimirum anteq̄ corpus xp̄i: qđ est vniuersalis ecclesia cōsecret.i. anteq̄ regnū adueniat: necessariū est nobis in via sctōꝝ suffragiū: vt meritis eorū et precib⁹ diuine ꝓtectiōis muniamur auxilio. Sed vbi corpus xp̄i fuerit cōsecratū.i. vbi regnum aduenerit: assequemur in patria cōsortiū sanctorū: vt societatē ⁊ partē cū sanctis apl̄is et martyribus habeamus: qđ in commemoratione sanctoꝝ infra postulatur. ¶ N Et nota q̄ i hac sanctoꝝ inuocatiōe: nō tm̄ sancti maiores: vt petrus ⁊ ceteri apl̄i in beatitudine ⁊ gloria deo ꝓximiores: sed etiā inferiores ⁊ mediocres: vt Linus ⁊ ceteri martyres ex noīe exprimunt. Etiam certi nolandi digūtur: vt per hoc instruamur q̄ licite nūc ad hūc: nūc ad illū maiorem vel minorem orationes fundere possumus: ⁊ ad spāles recurrere: deuotione ⁊ fiducia spāli. Quo illorū error reprobatur: q̄ nō ad varios sctōs pro varijs subleuandis defectibus recurrendū dogmatizabāt. Uñ nōnunq̄ fideliū turbat deuotio: ⁊ reuerētia sctōꝝ: q̄ rōnabili varietate discreta crescit cōfusa vniformitate minuit ⁊ tepescit. Ut aūt sctōꝝ inuocatio discrete a nobis fiat: ⁊ pulchra varietate amicta crescat: ꝯsiderāda est varietas donorū etiā in sctis tā in via: q̄ in patria discretoruȝ. Uerū eñ est ⁊ in sctis illud Uergilianū. Nō oīa possum⁹ oēs: qm̄ nec oīa: nec eadē oib⁹ data sunt: sȝ diuersi diuersa receperūt dona: oīa tñ ad cōeȝ ecclesie vtilitatē. Qđ pulchro paradigmate deducit apl̄s.i. Cor.xij. Diuisiones (inq̄t) gratiarum sunt: idē aūt spūs. Et diuisiones ministrationuȝ sunt: idē aūt dñs. Et diuisiōes operationū sunt: idē ṽo de⁹ q̄ operat oīa in oībus. Unicuiqȝ autē datur manifestatio spūs ad vtilitatē. Alij q̄dem per spm̄ dat sermo sapiētie: alij aūt sermo sciētie fm eūdē spm̄. Alteri fides in eodē spū: alij gr̄a sanitatū in vno spū. Alij opatio virtutū: alij ꝓphetia: alij discretio spirituū: alij gñā linguaruȝ: alij interpretatio sermonū ⁊c. Et sequit. Nūq̄d oēs apl̄i: nūq̄d oēs ꝓphete: nūq̄d oēs doctores: nūquid oēs virtutes: nūq̄d oēs habent gratiā curationū ⁊c. Sed vnusq̄sqȝ ꝓpriū hȝ donū: vn⁹ quidē sic: alr⁹ ṽo sic.i. Cor.vij. Qđ verū est (ait Gerson tractatu de ofone) nedū in viatorib⁹: sȝ etiā in beatis. Quo respectu canit ecclia. Nō est inuent⁹ silis illi q̄ cōseruaret legē excelsi. Cui consonat illud Joā. xiiij. In domo patris mei mansiones multe sunt.i. distincta meritoꝝ premia ac distincta priuilegia: vñ etiā consequit vari⁹ beatorum honor ⁊ gloria. Sic loquit btūs Augu. in de sancta virginitate. Quia vita eterna pariter erit oībus sctis: equalis denarius oībus attributus est. Qȝ vero in ipsa vita distincta fulgebunt lumina meritorū: multe mā siones sunt apud patrem: ac per hoc in denario quidē nō impari nō viuit alius alio prolixius: in multis aūt māsionibus honorat alius alio clarius. ¶ O Ex quibus cōcludit sctōs diuersos: diuersas gr̄as ⁊ priuilegia siue dona varia a dño cōsecutos: ⁊ quātum ad seipsos: ⁊ quātū ad necessitates, vel defectus viatoꝝ subleuādos: seu dona varia ⁊ bñficia impetranda. Et hoc etiā quoad personas: tpa: loca poterit silr estimari: vt q̄ quidā dati sunt patroni certe prouincie: quidā certe ꝑsone: quidā certis ꝑsonis: quidā certis beneficijs impetrandis. Quidam etiā propitij magis magisqȝ exorabiles inuocati certi loco ⁊ tpe: q̄ alio loco aut tpe alio. Que eñ a deo sūt: ordinata sunt. Ro.xiij. Unde eterna sua ineffabiliqȝ sapiētia nō solū preuidit ac preordinauit ea que facturus erat: sed etiā per quos ⁊ quibus medijs: elegitqȝ singulis loca ⁊ tēpora determinata: alioq̄n qūo rñdisset discipulis. Nō est vestrū nosse tēpora vel momēta q̄ pater posuit in sua ptāte. Act.i. Sic ergo non oīm generū miracula p singulos sctōs suos dñs operatus est i terris: sed per quosdā illa: per quosdā alia. Ita legim⁹ quosdā frequenti⁹ spūs immundos expulisse: vt Cyriacū diaconum: alios frequētius cecos illuminasse: vt Laurentiū: alios marinos sedasse fluctus: vt Martinū, ⁊ Nicolaum: alios celo, astris ⁊ nubibus imperasse: vt Josue: Heliā: alios etiā bestias curauisse vt Hieronymū: Blasiū: ⁊ sic varios sctōs i terris varias curasse infirmitates. Nec mirū: qm̄ lȝ singuli singulas amplexati sint aīe virtutes: tñ vn⁹ in hac: in illa alr⁹ magis ⁊ magis claruisse putat. Exempli causa: vt fm Greg.i. moral.c.xiij. Abel de innocētia: enoch de actionis mundicia: noe de spei longanimitate: abraā de obediētia: isaac de cōiugali castitate: de laboris tolerantia iacob: de retribuendis bonis pro malis ioseph: de mansuetudine moyses: iob de patiētia ⁊c. Qui vero in certarū virtutum exercitijs ampli⁹ meruerūt: nihil prohibet credere a dño ꝓ singulari quadā remuneratione in beatitudine obtinuisse: vt similes virtutes impetrare valeāt eis q̄ se in terris inuocare deuotius studuerunt: quatenus appropriate in his sublimenf in quibus meruerūt. Sic eñ legimus quosdā a carnis tentationib⁹ liberatos p inuocationem btē Agnetis: Andree: Hieronymi: Nicolai: Per btm̄ Petrū obediētie donū: p Paulū illuminatiōis: per Joānē charitatis obtinuisse: et ita de alijs multis. Et idcirco sanctos quosdam suos oratores transmisisse legimus ad alios: etiā celestes ad terrenos: maiores ad minores. Sicut de beato Petro Recitat Greg.iij. dialo.c.xxv. qui puellā paralyticā sanādaȝ sue ecclie custodi noīe abundio delegauit. ¶ P Uerūtñ scti sic ad certa beneficia cōferēda vel impetranda priuilegiati: nō ꝓpter hoc impotētes sunt ad auxilia i alijs cōprestāda. Sicut nec vni ṽtuti excellenter dediti: ṽtutes ceteras reliq̄re. Uñ quo scti maioris fuerunt meriti: ⁊ inō amplioris glie: eo efficaciores credunt ad oīa nobis apud dñm gñaliter impetrāda. Sic apl̄os legim⁹ infirmitates singlas curauisse: lȝ ex spāli cā maiores scti ad minores aliq̄n sanādos remiserūt: vt minoꝝ nōdū manifesta sctitas palā fieret: vel ꝓpt aliud hmōi.

Hester. xiij.

Alexan. de Ales.

Egloga vij.

i. ad Corin. xij.

Joan. xiiij.

Augusti.

Ad Roñ. xiij.

Gregorius

pariformiter

¶ Pariformiter credendū certis ꝑsonis: aut pa
trie certos sctōs specialiter patrocinari. Si eniꝫ
hec de angelis credimus: cur non etiam de sctis
ad angelorum societatem assumptis? Ibi vtꝫ spe
cialiter: vbi viuentes cōuersati sunt: vel ppli cu-
rā gesserunt: vel vbi corpora eoꝝ requiescunt et
reliquie: seu vbi ecclesias sibi possident dedica-
tas. Nam in talibus freqntius miraculis clarue
re: ⁊ bñficia plurima suis cultoribus: ⁊ loca hmōi
deuote visitantibus prestiterūt. Sic de btō Be
nedicto scribit btūs Greg. ꝙ quedā mulier men-
te capta dum errās casu ad specū beati patris ꝑ-
uenit ac ꝑnoctauit: mane sana exiuit ac sana per
mansit. ij. lib. dial. c. xlij. Sic btūs Martinus tu
ronensis vndecim mille virgines colonienses ab
hostium insidys ⁊ obsidione liberauit. Sic habe
tur. iiij. Reg. xiij. ꝙ cum cadauer cuiusdā defun-
cti proiectū fuisset in sepulchrū helisei: continuo
reuixit. Et mater beate lucie: cuius hodie festum
agimus: ad tactum sepulchri beate agathe est a
profluuio sanguinis liberata. Et de sancto hiere
mia scribit: ꝙ multū orauit pro populo: ⁊ sctā ci-
uitate hierlm: in qua olim ꝓphete officio funge-
batur: vt est supra allegatū. ¶ Q Sic etiā certis
temporibus exorabiliores se reddunt: vt puta in
suis natalicys ac ceteris eoꝝ festiuitatibus. Sic
de sancto Martino legit: ꝙ dū sarcophagū eius
transferre conarētur: frustra tribus diebus ⁊ no-
ctibus in orationibus: vigilys: ac ieiunys labo-
rauerūt: donec expectarent diē natalicij eius pō-
tificatus. In quo apparente quadā celesti virtu-

Augustinꝰ.

te cooperante sancto Martino facillime vota cō
pleuerunt. De his omnibus btūs Aug. ad eccle-
siā hipponēsē. ita scribit. Ubiqꝫ deus est: nullo lo
co clauditur: qui cōdidit oīa: ⁊ eum a veris adora-
toribus in spū ⁊ veritate adorare opꝫ: vt in occul
to exaudiēs: in occulto iustificet ⁊ coronet. Uerū
ad illa q̄ hoībus nota sunt: q̄s pōt eiꝰ perscrutari
ꝯsilium: quare in alys locis hec miracula fiant ⁊
nō in alys. Mltis enim notissima est sctitas loci
vbi scti felicis nolēsis corpus cōditū est: quo vo-
lui vt ꝑgerēt: qꝛ nobis faciliꝰ fideliusqꝫ scribi pōt
quicqd in eoꝝ altero fuerit diuinitus ꝓpalatuꝫ.
Nā ⁊ nouimꝰ Mediolani apud memorias sctō-
rū: vbi mirabiliter ⁊ terribiliter demones ꝯfiten-
tur: furē quēdā q̄ ad eū locū venerat: vt falsum iu
rando deciperet: cōpulsum fuisse furtū cōfiteri: ⁊
qđ abstulerat: reddere. Nūquid Aphrica marty-
ribus plena est? ⁊ tñ nusq̄ scimꝰ talia fieri. Sicut
enim qđ apls̄ dicit: non oēs scti habēt curationē
nec oēs habēt diiudicationē spirituuꝫ: ita nec in
oībus memorys sctōꝝ ista voluit fieri ille qui di-
uidit ꝓpria vnicuiqꝫ ꝓut vult. hec Aug. ¶ Huic
suffragiorū distributioni: quam sctis inesse credi
mus in patria: fauēt distincta angelorum officia
per q̄ aly alys ꝑsunt: tā ꝓuincys q̄ regnis q̄ per
sonis: sicut in Danie. legimꝰ. Propter qđ poten
tiores eos q̄s dubitat ad impetrādū bñficia eis
q̄bꝰ presunt: q̄ alys. Un̄ ⁊ danieli reuelatū est ꝓn
cipē persarū restitisse gabrieli. xxi. diebus: eo ꝙ le
gatio gabrielis nocitura erat persis. eiusdē. ca. x.
Quē persarū principē btūs Greg. xvij. mora. an
gelū gēti prepositū dicit. Et q̄uo restitit satis de-
clarat Nico. de lyra in postilla super Danielem.
¶ R Sed nunc qualis varietas cultui sctōꝝ ꝯde

De venera
tione sctōꝝ

cet: breuiter annectamꝰ. Illđ aūt supponendū ꝙ
in sctōꝝ veneratiōe: nō tā sctōs: q̄ in sctis dñꝫ ve
neramur. Dū eñ in sctis magnifica dona gr̄am ⁊
opa laudamꝰ qđ aliđ q̄ dñꝫ: q̄ oīa operat in oībꝰ
in sctis suis mirabilē predicamꝰ? Siquidē omne
datū optimū: ⁊ oē donū ꝑfectū desursuꝫ est descē

Jaco. j.

dēs patre luminum. Jaco. j. Nō eñ sctōꝝ cultus
in sctis finaliter terminari debet: sed ꝑ sctōs diri
gi in deū tāq̄ in oīs boni originem atqꝫ finē: alio
quin idololatriā saperet: dū creaturā ꝓpter se tm̄
sine relatione actuali vel habituali in finem vlti-
mū: qui deus est: coleremus. In omni igit sancto

Oīs sctōꝝ cultus triplicē ꝯplectit modū.

rum cultu: si recte colimus: diuinam potētiā: sa-
pientiā ⁊ bonitatē laudamus. Scđm que diuina
attributa oīs sanctoꝝ cultus triplicē ꝯplectit mo
dū. Unus dum de donis grā: btitudine ⁊ gloria
sanctoꝝ exultamus: gratias referentes dño q̄ tā-
ta suis cōtulit. Gaudemus quoqꝫ de salutaribꝰ
profectibus: qui nobis ex hoc proueniūt: totoqꝫ
mētis annisu ad eoꝝ ꝯsortiū ⁊ gloriā aspiramus.
Hec faciētes diuinam bonitatē attollimus: ꝯfi-
temurqꝫ dño: qm̄ bonus: qm̄ in seculū mīa eius:
qui tātis tamqꝫ desiderabilibus bonis suos ele-
ctos largiter cumulauit. Scđo sanctos colimus:
dū eorū fidē ⁊ doctrinā quā spūsctō inspirāt exē
plo ⁊ verbo sparserūt: amplectimur: ⁊ quoad pos
sumus imitamur: diuinā in hoc ꝯfitentes sapien
tiam: cuius magisterio ⁊ vnctione homines mor
tales nobis similes diuina nobis mysteria ac vi-
te viā certissimam demonstrarunt. Tertio modo
sanctos veneramur dum ad eorū suffragia auxi-
liaqꝫ nos infirmi: nos miseri: deuote recurrimꝰ:
⁊ confidenter diuinā bñdicentes potentiā: q̄ ta-
lem dedit hoībus ptātem. Hos tres modos co-
lendi sctōs ecclia tenet: dū in sanctoꝝ festiuitati-
bus virtutes eoꝝ cū gaudio ⁊ exultatiōe magni-
ficat: doctrinas ⁊ exēpla a filys suis imitāda reci
tat: et eorum intercessiones et auxilia implorat.
¶ S His itaqꝫ modis discreta varietate nobis
colendi sunt scti: ne stulte oberrādo dum illi diui
ne sapiētie: cui nihil inordinatū ⁊ irrōnabile pla
cet: placere cupimꝰ: plurimū displiceamꝰ. Audia
mus q̄ꝫ in opprobriū nr̄i illud Mat. xv. Sine cā

Mat xv.

colūt me: sꝫ in oībus f̄m traditionē aplicā: rōna-
bile sit obsequiū vestrū. Ro. xij. ¶ Unde talis di-
scretio seruet quatenꝰ quoad primū modū: ma-
iores ꝓpēsioresqꝫ grārum actiōes dño ipēdamꝰ:
ac festiuioribꝰ cerimonys laudū ꝓconia in illoꝝ
sctōꝝ solennys decātemus: q̄ a dño maiorē grām
ac munera in via ac gloriā abūdantioreꝫ sunt in
patria consecuti: quousqꝫ magis diuino munere
eccl̄ie dei ꝓfecisse credimꝰ. Propter qđ f̄m eccle-
sie ritū: glīose virgini marie supꝛ oēs puras crea-
turas: deitati suppositaliter nō vnitas in grā pa
riter ⁊ in glīa sublimitate maiorē debemꝰ reuerē
tiā: ac pro ea que olim redēptorē peperit ⁊ saluteꝫ
maiores deo reddere grās obligamur. Sic ⁊ bea
tū Joannē baptistā: quo veritatis testimonio: in
ter natos mulierū maior non surrexit: festiuitate
solēnius veneramur. Similiter ⁊ primoꝝ patrū:
beatissimoꝝ aploꝝ fundamentoꝝ ecclesie a dño
specialiter electorum honorē ceteris sctis oībus
anteponimus. Deinde quatuor euāgelistaꝝ qua
tuorqꝫ eccl̄ie doctoꝝ: qui plus ceteris eccl̄ie cre-
dunt ꝓfuisse: solēnia sub duplici officio colimus:
f̄m ꝙ statutum est in. c. gloriosus deus. de reli et
ve. sctōꝝ. li. vj. Alios v̄o minores: martyres: con-
fessores: virgines tēperatiori cultu veneramur.
Recte inquā hec in eccl̄ia varietas seruat. Nam
f̄m aplm̄. j. Coꝝ. xv. Sicut stella differt a stella in
claritate: sic erit resurrectio mortuoꝝ. Jđ eccl̄ia-

j. Coꝝ. xv.

stica hierarchia: vt in suis actiōibꝰ imitet celestē
illā sctōꝝ in gloria diuersitatē: varietate officio-
rū rōnabili eā ipsam representat. ¶ T Sic quo-
ad scđm modum. Quāuis sanctoꝝ vita ⁊ doctri-
na sit imitabilis: illorum tñ exēpla amplius attē-
denda sunt ⁊ imitanda: qui vel in his virtutibus

laudātur specialiter:vel qui magis statū concer-
nūt cuiuslibet:aut quorum contraria vitia plus
impugnant. Ita regularis propositi viri eos ma
gis imitari habēt: qui regule fuerūt institutores
vel institute precipue zelatores. Sic monachi ni
gri bn̄dictum: albi norbertum. Cisterciē. ber-
nardū:regulares augustinū:anachorite ioā. ba-
ptistā:chordati franciscū: predicatores dn̄icum
plus ceteris venerantur. ¶ Sic etiā si quis vitio
quolibet acrius impugnatur:eū venerādo atten
dat:qui per oppositam virtutem victor fuit. Sic
tentatus in fide abraā ⁊ petrum diligētius hono
ret. Quorum alter contra spem credidit in spem
vt pater fieret multarum gentium:nec in promis
sionis dei hesitauit diffidentia: dum filium vni-
genitum immolare iubetur: in quo sibi seminis
multiplicatio est promissa. ad Rom. iiij. ⁊ Heb.
xj. Alter inter diuersas hoīm de christo opiniōes
filium dei viuum paterna reuelatione recogno-
scens publice ꝯfitetur. Matth. xvj. Si quem per
secutorꝫ solicitat vindicta:dauid consideret ⁊ ste
phanū. Quorꝫ ille dū in capitalē inimicū ad mor
tem actu se querentem vindictam sumere potuit
noluit. j. Reg. xxiiij. Iste pro suis occisoribus dn̄z
exorauit. Si torquet inuidia: samuelem innoca
⁊ paulum. Quorum primus ita deijcientē se dile-
xit populum:vt pro eis nō orare pctm̄ reputaret.
j. Reg. xij. Secundus vero anathema esse optat
pro fratribus a sua persecutione nō cessantibus
ad Rom. ix. Si carnis petulantia stimularis:io-
seph emulare:⁊ ioannē zebedei quorum hic casti
tatem a sua dn̄a impugnatā sub vite periculo cu
stodiuit Gen. xxxix. Iste iam nuptijs ascriptus:le
ne coniugis respuens pectus:dn̄z virgo secutus
est:vt testatur Hiero. in prologo sup Ioā. ¶ Si
displicentes rerum euentus ad impatientie mur
mur te agitant. Iob venerare ⁊ Alexium: quorꝫ
vnus in omniū exteriorū amissione possessionū:
liberorum: corporisqꝫ sanitate nihil stultū cōtra
dn̄m loquit̄:sed ecōtra bn̄dixit. Alter paterna in
ede in medijs diuitijs ⁊ familia despici elegit: et
paupertatē ac seruorꝫ ꝯtumelias incognitus pa
tiēter tulit. ¶ Si immoderatus gehēne timor:et
cōmissorū nimietas pctōrꝫ: ad desperationem te
impellūt:manassem primo idololatrā:⁊ ꝓpheta-
rū occisorē:postea in captiuitate cōuersū ad me
moriā reuocet:de quo. ij. Paralip. xxxiij. Atqꝫ fa-
mosam illā peccatricē mariā magdalenam imitā
do colat:q̄ plurima a dn̄o priuilegia cōuersa con
secuta est:sm̄ euāgelicā veritatē. ¶ Si supbia te
vexat:humillimā dei genitricē amplectere:q̄ cum
summa sup angelicos spūs dignitate leuaretur
deūqꝫ sibi subditū materna autoritate haberet:
profundissimā hūilitatē mente tenuit: verbis ex
hibuit:⁊ in ol ope suo teste euangelio declarauit
Et sic in alijs posset pariformiter demonstrari.
Pro quo bene ad ꝓpositū loquitur btūs Greg.
home. xx. sup Ezech. versus finē. ¶ V Quātū ad
tertiū modū:similiter multis respectib⁹ nunc ad
vnū:nūc ad aliū ꝯuertere nos possumus auxilia
petituri: de quo Gerson i tractatu de oratiōe ita
scribit. Cōuertere inquit ad aliquē sctōrꝫ vel san-
ctā:qui deo proximior est in glorificatiōe:sicut et
meriti maioris fuit:aut ad aliquē sanctorꝫ qui fa-
miliari quadam deuotione cognit⁹ est:vt patro-
nus ecclie:in qua baptismū suscepisti:vel in qua
bn̄ficiū vel ordinē sortitus es:vel cuius tēplū in-
gressus es: aut cui⁹ noīe isignitus seu cui⁹ vitam
imitari soles ⁊ colere ex lr̄is tibi cognitam. Inter
hos mira fiducia semp adeūdus est angel⁹ ꝓpe
custodie deputat⁹. Et pari rōne sctūs ille vl sctā:

Gerson.

Propri⁹ angelus adorandus.

quem vel quam sibi quelibꝫ eligit singulariter in
patronū. Sicut ꝯmendabilis multorum mos hꝫ
eligere vnum ex apostolis: quē inter ceteros spe-
ciali venerationis deuotione amplectūtur. Quod
idem cancel. in de mendicitate spūali cōmendat
Nec frustra id fieri putandū est:qm̄ sancti illi q̄s
specialiter veneramur:etiā singularia nobis pa-
trocinia impendūt. Sicut de quadā matrona re-
citat Greg. homel. xxxij. Hec cum frequenter ec-
clesiam beatorum martyrum processi:⁊ martinia
ni deuote visitaret:quadam die eosdem sanctos
martyres obuiam habuit:dicentes sibi. Tu nos
modo visitas:nos te in die iudicij requiremus:⁊ q̄c
quid possumus prestabimus tibi. Ecce quanta
certitudine ꝓmiserunt sctī isti assistentiam ma-
trone:a qua specialiter visitabātur. Rogari enim
volunt sancti:⁊ (vt ita dixerim) ait Greg. querūt
vt querātur. Et subdit. Hos ergo adiutores ve-
stris orationibus querite:hos protectores vestri
reatus inuenite: q2 ne peccatores puniri debeāt
rogari vult ⁊ ipse qui iudicat. Rursus ait Cācel.
Ad aliquem sanctorꝫ conuertere pro necessitati-
bus aliquibus subleuandis:vel impetrāda qua-
dā spūali grā:qui sctūs vel sctā priuilegiatū donū
recepisse memorat̄ vt opeꝫ ferat:q2 diuisiōes grā
rū sunt vt superius est deductū. ¶ X Ex his patꝫ
quēadmodū ordinata veritate ꝯuerti possumus
ad sctōs:vel maiori apd̄ deū glīa fulgētes:vl no-
bis magis familiari deuotiōe notos:aut ad ꝓstā
dū q̄ possim⁹ singlari ꝓuilegio dotatos: vel tādē
nobis certa ꝯuersatiōe:aut alijs causis ꝓdictis
magis notis. ¶ Hic em̄ ordinat⁹ sctōrꝫ cult⁹ mul
ta fidelib⁹ cōfert bona:vt dicit Hen. de has. sup
Gen. Nā ꝯfirmat fidē:eleuat spē:auget charita-
tē:deuotionē accēdit:iustos letificat:pctōres cō-
fundit. Fides em̄ viatorib⁹ idubia reddit̄: cū au-
dit̄ q̄ l ea ꝑsistētes sic sublimati sūt a deo: ⁊ ei tm̄
placuerūt. Eleuat spē celestē ꝯsequēdi glīam: qm̄
media ipsa cognoscim⁹:q̄bus siles nobis morta
les ad ipam ascēderūt:eosqꝫ ad hāc ꝯsequēdū:in
dubitatos pt̄es ⁊ auxiliatores fidelissimos audi
mus. Auget charitatē:dū eos hāc ꝑfecte exercen
do:tāta intelligim⁹ ꝓmia meruisse. Deuotionē
accēdit:nā exēpla sctōrꝫ audita ⁊ cōsiderata:non
nūq̄ pl⁹ accēdūt q̄ ratiocinatio aut simplex do-
ctrina sm̄ Greg. homel. xiij. i Ezech. in ꝓlogo sui
dialogi. Iustos etiā letificat:dū pro terrenis cele
stia:ꝓ tp̄alib⁹ eterna dn̄z audiūt suis dilectorib⁹
ip̄os q̄s colūt mēsura plenissima tribuisse. Pctō
resqꝫ ꝯfundit qm̄ sctōrꝫ cōparatiōe apparet inex-
cusabilis eorꝫ negligētia:q̄ cū sctī angelicā dux-
erunt vitam:ipsi bestias imitari:summa bona ꝑdide
rūt:q̄ ⁊ ipsi:sicut illi:si volebant poterāt acq̄sisse.
Confundūtur nihilomin⁹ vtiliter ad supbiā ex q̄
busdā bonis suis operib⁹ tētati:dū ola opa sua
bona in oculis suis vilescūt ex ꝯparatiōe eorꝫ ad
magna illa merita btōrꝫ. ¶ Y Et quemadmoduꝫ
discret⁹ sctōrꝫ cult⁹ ꝯmendabilis est deo:⁊ sctis ac
ceptus:⁊ cultorib⁹ vtilis vite ꝑfect⁹:ita idiscret⁹
deo sctisqꝫ displicet: ⁊ cultorib⁹ tāq̄ supstitiosis
culpā auget. Est aūt indiscret⁹ dū nulla rōnabi-
li subsistēte cā:maiori solennitate festiuioribusqꝫ
cerimonijs agūtur festa sctōrꝫ inferioris ordinis
q̄ sctōrꝫ ordinis superioris. Silr̄ si sctūs extolli-
tur indiscrete ꝑ excessum in virtutib⁹ ⁊ donis vie
vel patrie habitis. Aut dū aliqua dona:virtutuꝫ
opa:vel miracula sctō attribuūtur ficte: q̄ nulla
eum scriptura ꝯmemorat habuisse. Aut quarto
dum aliquis nō sctūs aut ignotus pro sctō colit̄.
¶ Siquidē indiscretus est ille cultus: dū quidaꝫ
ecclesie questū pietatē estimantes:propter solas
quotidianas

Greg. xxxij.

Gerson.

Cultus indiscretus q̄ dicatur.

quotidianas distributiones: aliquez simplicem
martyrē: cōfessorē: vel virginē: solenioribus ceri-
monijs agūt in pulsib9/luminib9: vestib9 sacris
cātu: organis: ꝙ̃ festa aplorū immo qñqȝ ꝙ̃ festa
beatissime ꝟginis: aut xp̄i. Nec hoc id culpādū
ne nimius sctis honor impēdat: nā nulli sancto
etiā minimo honor sue glorie cōdignus ab hole
impēdi pōt: hole scȝ mortali: q̄ est puluis ꝛ cinis
ꝛ vermiū esca: cū eoꝝ presentia angelis sit vene-
rāda: immo q2 eoꝝ vnicuiqȝ laus est a deo: vt di-
cit apls. i. Cor. iiij. Sȝ ꝑpter sanctorū merita si-
mul ꝛ gloriā discernenda: decet talis moderatio
vt summis festis xp̄i potiora q̄ possum9 exhibea
mus: nō ꝙ illa sint ꝯdigna: sȝ q2 nō valem9 impē
dere maiora. Deinde ceteris moderatiori cultu
seruiēdū est magis ꝛ min9 ꝭm differētiā ꝛ distin-
ctionē eoꝝ quos festiuam9. Inter quos indiscre
tos maxime excedunt q̄ sanctis latriā q̄ soli deo
debet: exhibēt: siue actu mētis: siue exterioribus
ceremonijs ipsam ex ꝑpria institutione vel con-
suetudine significātib9. Ut cuȝ (exēpli cā) ecclia
in letanijs ꝛ deū ꝛ sanctos inuocat: differētiā in
verbis hȝ: nā a p̄re misericordiā petit: dicēs. Pr
de celis de9 miserere nobis. A sctis intercessio-
nē postulat: dicēs. Sctā Maria ora ꝓ nobis. In
discrete q̄cq̄d deo reseruat: sine differētia sanctꝭ
attribuūt. Sic peccāt q̄ sanctis sacrificāt qd ido
lolatrie est. Sol9 eñ de9 sacrificioꝝ oblatiõe ado
rād9 est. Licet eñ in honorē sanctoꝝ ecclie ꝛ alta
ria cōsecrent: ꝛ ipsi missaꝝ solēnijs honorent: tñ
sacrificia soli deo offerunt. Uñ nemo pontificuȝ
assistēs altari sctōꝝ petri ꝛ pauli dixit aliqñādo.
Offerim9 tibi petre aut tibi paule. Sic nōnunꝙ̃
stulti holes errāt q̄ seiūādo ꝛ ieiunādo sctōs ho-
norāt minores: fortasse ꝑpter aliqd tp̄ale dānuȝ
cauēdū vel remouēdū aut bonum cōsequēdū: et
maiores sanctos preterēūt: nec ieiunāt: nec cele-
brāt: dū id ecclesia p̄cipit ꝑpter bona ꝑpetua cō
sequēda: nō attēdētes illud btī Ber. ser. xlix. sup
Can. Ingratū est spūiscto q̄cq̄d obtuleris: omis-
so eo ad qd teneris. ¶ Dictū est aūt vigilāter si-
ne rōnabili cā. Sūt eñ cause plures ꝑpter q̄s in
ferioris ordinis sancti festiui9 honorant: ita tñ
vt latrie cult9 nō impēdat. Una si fuerint ecclie
patroni: aut si corporaliter in eis requiescūt: vel
eoꝝ reliquie ibi conseruant: aut q2 ibi passi sunt:
aut fidelib9 illi9 loci viui vel defuncti plura bene
ficia cōtulerūt: tales eñ ecclie magis tenent eis
ad gratiaꝝ actiones ꝑpēsius repēdēdas. Et pos
sent addi cause supra tacte. Nō eñ irrationabi-
le iudicat: vt huic sancto festiuius seruiā: quem
specialiter in ꝟtutib9 habeo imitari/vel cui9 suf
fragia ex propria necessitate magis congruit im
plorare. ¶ 3 Est quoqȝ indiscret9 ꝛ repr̄ehensibi
lis ille cultus: vt dicit Henri. de has. sup Bene.
dū in cōmendādis ꝟtutib9 sanctoꝝ in via posses
soꝝ: siue in gloria cōsummatoꝝ: ola per excessum
denūtiant: per superlatiuū q̄ soli deo ꝑprius est:
vt nō remancāt ꝟba quib9 deū in talib9 suā crea
turā excedere enarremus: vnde cū de deo verissi
me canit ecclesia. Tu sol9 altissim9: non videt de
quocūqȝ de sancto dici posse: tu sanctissimus: tu
sctissim9: beatissim9 ꝭm sermonis ꝓprietatem. *
Siue eñ affirmatiue siue negatiue exponat su-
perlatiuus: certū est ipsum soli deo cōuenire: vñ
tales locutiones duȝ de sanctis inueniunt: sunt
hyperbolice ꝛ improprie: in quib9 superlatiu9 p
valde exponēdus est: vt beatissimus .i. valde vel
multū beatus. Ea propter mod9 ille improprius
extēdēdus nō est: sed potius restringēdus. Ma-
gis tñ abusus ille repr̄ehēsibilis est: si predicata

Bernar.

Henricus de hassia.

* Honorā di sunt san cti: nō ado rādi: hono rādi inquā sunt: sȝ sub deo non la tria sed du lia: ideo in-

que ꝭm vsuȝ ecclesie soli deo p̄ri ꝛ mediatori xp̄o
attribuunt: vt ops saluatoris ꝛc. etiā sanctis appli
cant: maxime si hoc propter questū fit. Indiscre
tior ꝛ ille cultus est: ꝛ blasphemie ꝓxim9 dum do
na: ꝟtutes opa aut miracula nō habita sanctis
attribuunt: aut in eis q̄ facta nō fuerūt: laudant
falso: aut in celis sublimatio ascribit: quam non
sunt cōsecuti. Ad hos dici pōt ꝟbū Job. xiij. Nō
indiget deus: sed neqȝ sancti eius mēdacijs vr̄is
vt ꝓ eo vel illis dolos loquamini. Laus illa plu-
rimū displicet sanctis: qui veritati stabiliter inni
xi: mēdacijs delectari nō possunt. Cultores etiaȝ
hmōi qui mēdacia in doctrina religionis cōmit
tunt grauiter peccāt: vel si ita esse credunt: fatue
leuitatis arguunt: que deo in seruis suis displi-
cet: quos vt Augu. in de vita xp̄i ait: graues: pru
dentes: pios: irrep̄hēsibiles esse ꝯuenit. ¶ ꝛ Sȝ
et nimiū oberrāt: qui pro sancto colūt qui sctūs
nō est: nec vite sue testimoniū hȝ legēdas: vel pe
nitus apocryphas: vel aliqñādo ab infidelibus:
aut falsis xp̄ianis ob questū: quo nō deus: sȝ ido
lum auaritie colit: cōfictas. In quo cultu profa-
no diabol9 plurimū delectat: ꝛ ꝙ̃tū valet coope-
ratur: vt in errorē pertrahat cultorem veritatis.
Ob quā etiā causam pseudo prophetis ꝛ magis
assistit apparētibus miraculis. Sic scribit seue-
rus sulpitius in vita beati Martini: ꝙ latro qui
dam a multis peregrinātibus colebat: qui etiaȝ
error tandē per beatū Martinū sublat9 est. Ta-
lisinodi error ēst cū ad loca nō cōsecrata peregri
nationes fiūt: vel ad sanctos nouiter notos ꝛ in
cognitos omissis veterib9: quasi nō possent in-
uocātibus se: aut cōdigne colētibus ea impetra
re que a minus notis petunt: vt dicit Henri. de
has. vbi. s. ¶ Errāt nihilominus in postulādis
auxilijs a sanctis: qui vel nō petēda petunt: aut
principalius ꝛ primo petūt: que secūdario ꝛ mi-
nus principaliter petēda fuerāt. Aut qui cupita
inordinatis modis a sanctis obtinere querunt.
Uel qui ita a minoribus sanctis auxilia querūt
vt hec maiores sanctos: immo nec deū dare con
fidant. Propter qd ꝛ maiori reuerētia se conuer
tunt ad minores sanctos: ꝙ̃ ad maiores: vel ad
deū: sed horū prosecutionē relinquo propter ni-
miā digressionis prolixitatē. ¶ Solet aūt sacer-
dos dū dicit. Cōicātes ꝛc. ꝭm morē multarum ec
clesiarū man9 alti9 ꝟsus celū tēdere. Cuius cau-
sam digestā nō inuenio: sȝ puto ꝙ nō incōueniē-
ter hic mos inoleuit: vt gestus corporis suꝭ con
cordet sermonis. Nā cū hac clausula cōionis si-
gnificat cōnexio: qua ecclesia militās triūphāti
cōnectit: man9 in altū ꝟsus celū eleuās: hoc idē
membroꝝ erectione representat quasi se erigen-
do: velit superne se coniungere ciuitati.

discret9 est ille cultus ꝛ restringen- dus: quo a nonnullis colunt san- cti excessi- ue et per su perlatiuū: vt iuxta il- lud dicēdo beatissime M. nā om- nia ista su- perlatiua soli deo at- tribui dꝫ: iuxta illud quod canit ecclia. Tu solus altis- simus Jesu christe.

Job. xiij.

Augusti.

Seuerus Sulpitius.

Quandoqȝ errant qui a sanctꝭ au xilium po- stulant.

¶ Lectio. xxxiiij.

A

Hanc igitur

oblationem. ¶ Hec
est pars tertia cano-
nis principalis: in q̄
postqȝ in parte scda
precedenti posita est
sanctorū inuocatio:
quoꝝ meritis et pre-
cibus dona nobis a
deo ꝯferunt. In ista
parte petit accepta-
tio oblationis ac sacrificij: qua electa ꝓfidis:
ac oblationes placide a displicētib9 discernunt.
Et diuidit in tres particulas ꝭm tres petitiões
quas ꝑ illas cōplectit. In ꝑma petit qd dictū est

xp̄tū ad oblationē generaliter. Scđo petunt̄ sacrificantib⁹ cōmoda temporaliter ⁊ eternaliter. Tertio petit̄ oblationis perfectio xp̄tū ad finem principalem: qui est trāssubstātiatio specialiter. Scđa ibi. Diesq̄ nostros. Tertia ibi. Quā oblationē. ¶ In prima parte dicit. Hāc igit̄ oblationem seruitutis nr̄e: sed ⁊ cūcte familie tue: quesumus dn̄e vt placat⁹ accipias. Dicit igit̄: ad denotandū q̄ hec pars est cōclusio hui⁹ qđ p̄missum est. q. d. Igit̄ qr nō est locus offerendi sacrificium vnitatis extra vnitatē ecclesie: sanctoꝝ memorie cōicātes ⁊ in eoꝝ cōione sacrificiū offerētes: qui ritū hui⁹ sacrificij nobis tradiderūt: ⁊ ipsum offerēdo gratiā ⁊ gloriam cōsecuti sunt rogam⁹ quatenus eis intercedētibus hāc oblationē: hec dona: hec munera: hec sancta sacrificia illibata seruitutis nr̄e: quā scʒ facim⁹ in vero cultu soli deo debito. Sed ⁊ cūcte familie tue: scʒ sub crucis vexillo ac militie christiane militātis: quesum⁹ domine: de⁹ op̄s ⁊ clemētissime pater: placatus meritis ⁊ precib⁹ beatissime virginis marie: scōꝝ ap̄loꝝ: martyrū: ⁊ omniū electoꝝ tuoꝝ accipias: idest gratāter acceptes. ¶ B Qđ dicit̄: nr̄e seruitutis: dicit̄ p̄ clero fm̄ Alber. ⁊ qđ sequit̄: ⁊ cuncte fa. tue: addit̄ p̄ laico populo. Sicut em̄ seruitus regis in cubicularijs ⁊ dapiferis: pincernis: marscalcis: ducib⁹: ⁊ alijs regalis aule ministris: ita est seruitus dei in tēplo ad oblatiōis cōsecrationē ordinatus: scʒ ianitoꝝ: ceroferarioꝝ: exorcistarū: acholitoꝝ: lectoꝝ: subdiaconoꝝ: diaconorum: presbyteroꝝ: ep̄oꝝ ⁊c. q̄ seruitus theosebia ⁊ dei cultus dicit̄: de quo lec. xviij. Et sicut victoria nō est regis tantū sed omniū qui in seruitute regis ad victoriā aliquid cōferūt. In exercitu em̄ regis vn⁹ exercitui coquinat: alter arma parat: tertius sellat equos: quart⁹ parat milites: quintus ordinat acies: pugnat sextus: refrenat precedentes septimus: octauus postremos ad adiutoriū primoꝝ recuruat. Et victoria est per modum diuersum omniū illoꝝ: ⁊ quicunq̄ illoꝝ defuerit rex victoriā nō cōsequit̄. Ita in oblatiōe ianitor tēplū in quo fit oblatio mūdū custodit. Ceroferarius tenebras visibiles et inuisibiles repellit. Exorcista vim demonis excludit: ne cōmunicantes a cōmunionis perceptione impedire possit. Acholit⁹ virtutē fidei exponit. Subdiacon⁹ materiam immolandaꝝ hostiaꝝ ad sacrm̄ suggerit. Diacon⁹ oblationes ⁊ pallas corporalis in altari disponit. Sacerdos aūt vt perfector sanctitatis oblationē p̄ficit: ⁊ ideo oīm clericoꝝ est aliq̄ modo oblatio. Et hoc attēdēs bea. Greg. dicit. *[Grego.]* Hāc igit̄ oblationē seruitutis nr̄e: hoc est ad cuius p̄fectionē tota nr̄a ordinata est seruitus. Sʒ et cūcte familie tue. Hoc p̄ laico pp̄lo adiunctū est: q̄ (sicut dictū est) voto cōcurrit ad hanc oblationē p̄ xp̄to sacerdos p̄sonā totius ecclesie: cui⁹ ipsi partes sunt ⁊ mēbra: gerit: de q̄ Cant. vi. Terribilis est ecclesia vt castroruʒ acies ordinata. et Gen. xxxij. Castra dei sunt hec. Et fm̄ hoc exponit Alber. qđ subdit̄. Quesumus dn̄e vt placat⁹ accipias: scʒ seruitute cleri: ⁊ voto totius populi: accipias: vt prius. i. acceptā habeas: pro oīb⁹ scʒ pro quibus tibi offert̄. Malach. iij. Placebit deo sacrificiū iuda ⁊ hierusalē sicut dies seculi ⁊ sicut anni antiqui. Iuda em̄ qui interpretat̄ confitēs ⁊ glorificās: significat clerū confitentē confessione veritatis in predicatione ⁊ glorificatione. In laude autē hierusalē populum significat: cuius sacrificiū placet per acceptationē deo: sicut dies seculi: hoc est sicut sacrificiū a dieb⁹ seculi a sanctis oblatum. Et placet sicut anni anti

[Cant. vi. Gen. xxxij. Malac. iij.]

qui qui sunt anni eterni qui non deficiēt: hoc est sicut acceptū est ab eterno in preordinatiōe dei. Hec dn̄s Alber. ¶ Petitur aūt acceptari hoc sacrificiū nostrū: nō q̄tum est ex parte sacrificij in se: qr illud deo displicere nō potest. Hic em̄ sacrificat̄ filius: de quo paterna vox ait. Hic est filius meus dilect⁹ in quo mihi bene cōplacui. Mat. xvij. *[Mat. xvij.]* Sed petit̄ acceptari q̄tum est ex parte ministroꝝ ecclesie: qr q̄n̄q̄ accepta nō est: qr indigne hoc sacrificiū tractāt ⁊ offerūt. Unde de talibus *[Hiere. xi.]* dicit̄ Hiere. xi. Quid est dilectus meus in domo mea facit scelera multa? Nūquid carnes sancte auferēt a te malicias tuas in quib⁹ gloriata es? ¶ C Diesq̄ nostros in tua pace disponas. Ista est pars secūda partis tertie principalis: in qua sacrificātibus cōmoda petunt̄. Et primo tēporalia: scđo eterna: que sunt liberatio a dānatione: ⁊ associatio electoꝝ glorie. Et has tres petitiones bea. Greg. in canone dicit̄ addidisse fm̄ Inn̄. vn̄ petit sacerdos. Diesq̄ nostros in tua pace disponas. O dn̄e per eū qui pro nobis traditus est in manus eoꝝ qui pacē oderūt. Atq̄ ab eterna dānatione nos eripi: scʒ iubeas. Per eū qui pro nobis tēporali morte damnatus est. Et in electorū tuoꝝ iubeas grege numerari. Per eū scʒ qui pro nobis deputatus est cū iniq̄s. In his tribus p̄fitetur ecclesia in deo esse vniuersale ⁊ supremum dominiū: quoad triplicē mūdi machinā: hoc est quoad oēs creaturas. Per primū: scʒ dies nr̄os ⁊c. recognoscit ipsum dn̄m in terris. Per secundum. Atq̄ ab eterna: profitet̄ ipsum dn̄m in inferis. Per tertiū. Et in electoꝝ ⁊c. profitetur ipsum dn̄m in celis. Et petunt̄ in his trib⁹ duo fm̄ dn̄ʒ Alber. Unū pertinēs ad tp̄s: aliud pertinens ad eternitatē. Ad tp̄s pertinet illud qđ dr̄. Diesq̄ nostros: scʒ huic vite cōcessos in quibus multa turbātia oriunt̄: fm̄ illud ad Ephe. v. Redimentes tp̄s: q̄m dies mali sunt. *[Ad ephe. v.]* In tua pace: qr illa sola secura est. Disponas: qr tue solius sapiētie est mala futura p̄uidere. ¶ Hinc Inno. ⁊ Alex. quadruplicē pacē distinguūt: scʒ pacem peccatoꝝ fugiendā: pacē tp̄is que indifferēs est: de per senō mala ⁊ ideo acceptāda. Pax iustorum: ⁊ hec duplex: scʒ pax pectoris et pax eternitatis: ⁊ hec est desideranda. Sed de his infra latius circa particulam. Pax domini sit semper vobiscum. ¶ Ad eternitatē pertinent duo que sequuntur. Unum eterni mali deuitatio: aliđ eterni boni adeptio. Quoad primū dr̄. Ab eterna dānatione nos eripi. Quoad scđm. Et in electoꝝ tuoꝝ iubeas grege numerari. ¶ D Rōnabiliter aūt petitur ab eterna dānatione liberatio: propter tormētoꝝ et penaꝝ immanitatē: q̄ dānatis p̄petuo infligitur fm̄ corp⁹ ⁊ aīam. Corp⁹ q̄dē penis varijs quoad oēs sensus afficit̄. Aīa fm̄ oēs suas potētias cruciat̄. Nā quoad visum est ibi luminis p̄uatio: qđ delectabile est oculis videre: fm̄ illud Eccle. xi. *[Eccle. xi.]* Dulce lumē ⁊ delectabile est oculis videre solē. vn̄ Mat. xxij. Ligatis manib⁹ ⁊ pedibus p̄ycite *[Mat. xxii.]* euʒ in tenebras exteriores. ⁊ Sap. xvij. Ignis q̄dē nulla vis poterat illis lumē p̄bere. Nec syderū limpide flāme illuminare poterāt illā noctem horrendā. *[Sap. xvij.]* Est et aliud crucias visum: fumus scʒ execrabilis. Apoc. xiiij. Fum⁹ tormētorū eorū in secula scl'oꝝ ascēdet. *[Apoc. xiiij]* Erit ⁊ ibi existētiū aspectus horribilis. Sap. xvij. Persone tristes illis apparētes pauorē illis p̄stabant. ⁊ Esa. xiij. Unusq̄sq̄ ad p̄ximū suū stupebit: facies cōbuste vult⁹ eoꝝ. Est ⁊ ibi fletus oculorū lesiuus. Ibi erit fletus et stridor dētium. ¶ Quoad auditū. Est ibi sonus horribilis. Sap. xvij. Sonit⁹ descēdēs p̄turbabat

bat illos. Item gemitus miserabilis. Ibidē. c. v.
Et videntes turbabuntur timore horribili: ge-
mētes pre angustia. Item blasphemia execrabi-
Apo. xvi.
lis. Apo. xvi. Blasphemauerunt homines deū
propter plagam: qm magna facta est vehemen-
ter. ¶ Quoad olfactum: est ibi sulphur fetens.
Apoco. xiiij. Cruciabuntur igne z sulphure in cō
Esa. xxxiiij.
spectu angelorū. Et in ps. Ignis z sulphur pars
calicis eorum. Item pix ardens. Esa. xxxiiij. Cō-
uertent torrentes eius in picē: z humus eius in
sulphur: z erit terra eius in picē ardentē; nocte
z die: z nō extinguet in sempiternū. Quoad gu
Hierem. ix
stum. Absinthiū amarū cibus. Hierem. ix. Ec-
Deut. xxxij
ce ego cibabo populum istum absinthio: z po-
tum dabo eis aquā fellis. Item fel draconū po-
tus. Deut. xxxij. Uua eorum vua fellis: z botrus
amarissimus. Fel draconū vinum eorum: z vene
num aspidū insanabile. ¶ Quoad tactū est ibi
Esa. xiiij.
ignis vrens. Mat. xxv. Discedite a me maledi-
cti in ignē eternū: qui paratus est diabolo z an-
gelis eius. Item vermis corrodēs. Esa. xiiij. De
Prouer. xix.
tracta est ad inferos supbia tua. Subter te ster-
netur tinea: z operimentū tuum erunt vermes.
Job. xxiiij.
Item bestia mordens. Deut. xxxij. Dētes bestia
rum mittam in eos. Itē malleus percutiēs. Pro
uer. xix. Parata sunt derisoribus iudicia: z mal
lei percutientes stultorꝫ corporibus. Itē. Estus
insupabilis z frigiditas intolerabilis. Job. xxiiij
Transibūt ab aquis niuium ad calorē nimiū.
¶ Nec hec solum corpus affligent: verū in ipi9
penam quoad omnes suos sensus fm Basiliū
ois feditas z immūdicia: squallor z impuritas
Diony.
elementorum post diē iudicij in inferno aggre-
gabuntur. ¶ E Affligitur z anima in suis potē
tijs sensitiuis z intellectiuis: vnde fm Dionysi.
Est ibi proterua phātasia: demens concupiscē-
tia: z furens tristitia. Torsiones z dolores tene-
Chrys.
bunt eos: scribit Esa. xiij. quātū ad cōcupiscibi-
lem. Peccā videbit z irascet: dr pphā quātū ad
irascibilē. Est in intellectu pena dāni: que est ca
rentia visiōis diuine essentie: que est in dānatis
maxima penarꝫ: de quo Chrys. Si mille mihi ge
hēnas pponas: nō tantū reputo sicut ab illius
gl'iose societatis iocūditate expelli. Et iterū. Ex
cludi a bonis eternis: z alienū effici ab his que
Augustin9
preparata sunt iustis: tantū generat cruciatum
z dolorē vt etiā si nulla pena extrinsec9 torqret:
hec sola sufficeret. Et intelligēdū; videt hoc de
pena dāni: que cōseqtur pctm̄ actuale: qr illā cō
comitat tristicia z pena vermis: p quāto sic dā
nati odiūt carentiā diuine visiōis: inquātum in
eis est ppter demerita propria. Qd odiū tristi-
cia seqtur: qr tristicia est (fm Augu. xiiij. de ciui.
dei. c. xv.) de his rebus que nobis nolētib9 acci-
dunt. Pena aūt dāni q seqtur originale in pue-
ris sine baptismi susceptiōe decedētib9: est ipis
pena mitissima: fm beatū Aug. in de baptismo
paruulorꝫ: z hoc forte qr eā tristicia nō cōcomi-
tat. ¶ Est z i intellectu pena alia: que nominari
pōt pena excecationis. Determinatur eñ intel
lectus ab igne determināte obiectiue ad intensam
z perpetuā sui cōsideratonē: vt nō possit exire
Hierony.
fm imperiū volūtatis: nūc in cōsideratonē hu
ius nūc alterius. De quo accipi pōt illud Hie-
rony. Tanta est in inferno vis doloris: q mens
ad aliud dirigi nō pōt: nisi ad: qđ doloris vis im
Augustin9
pellit. ¶ Est in volūtate remorsus continuus: z
obstinatio in malo: de quo Aug. in de fi. ad pe.
In inferno eñ spūs erit penitudinis: nō tamē
erit correctio volūtatis. Sap. v. Penitētiā agē-
tes z pre angustia spūs gemētes. ¶ Has penas

in quadam summa numerat Inno. in de vilita-
Pene infer ni.
te conditionis humane in fine di. Ibi erit fletus
z stridor dentium: gemitus: eiulatus z vlulatus
Inno.
luctus z cruciatus: stridor z clamor: timor z tre-
mor: dolor z labor: ardor z fetor: obscuritas z an
xietas: acerbitas z aspitas: calamitas z egestas
angustia z tristicia: obliuio z cōfusio: torsiones
et punitiones: amaritudines z terrores: fames
z sitis: frigus z cauma: sulphur z ignis ardebūt
in secula seculorum. Qui hec fideliter corde per
tractat: dicere pōt cum propheta. Circūdederūt
me gemitus mortis / dolores inferni circūdede-
runt me. Quis enim hec meditans nō anxie ter
retur? Sed felix terror transitorius qui timorem
eternum excludit. Felices qui fm ps. alibi. viuē-
Psalmus.
tes descendunt in infernum: per horū diligētē;
considerationem vt caueant ne morientes de-
scendant dum cauere non possunt: z ibi irreme-
diabiliter permaneāt in eternū. ¶ Merito igit
sacerdos ne xp̄i sanguine a tantis penis sufficiē
ter redempti: per peccatorum recidiuam iterum
eisdem deputentur: petit patrem clementissimū
in persona fidelium: a damnatione perpetua li-
berari: z hoc in missa: qua vt frequenter dictum
est dñice passionis memoria agitur: per quā so-
lam a dānatione nos contingit perpetua libera
ri. ¶ F Secūdo petit in persona eorūdē fideliū;
boni eterni adeptionem in verbo. Et in elec. tu.
iu. grege numerari. Electorum videl; qui p gra
tiam finalis electionis a massa perditionis pec
catorum sunt separati: quales sunt ab eterno p-
destinati: vt in ipoꝫ cōsortio perpetuo gaudeāt
z letent. Huic gregi si annūerati fuerimus bti-
tudine non priuabimur: qr stabilis certusq; est
electoꝫ numerus in predestinatione patris: a
quo nullus vnq̄ excidit: qr ille minui nō potest:
sed nec augeri vt vno tpe maior sit: alio minor.
Neq; illi ascribit quisq̄ de nouo. Oēs electi ab
eterno sunt pdestinati: sicut z reprobi ab eterno
presciti. Neq; ascriptus deletur propter dei im
mutabilitatem: q saluari non posset ponēdo no
uitatē in predestinatione z reprobatione finali
Reqrit eñ successiua ɔtradictorioꝫ verificatio
de eodē mutation em: aut in altero extremo: aut
motu vel temporis lapsu. Sed ad eternitatē ni-
hil facit temp9 vel mot9: nec sufficit mutatio in
predestinato vel prescito: qr nihil in re extra deū
ponitur causa predestinationis: de quo alibi.
¶ Sz si numero electoꝫ nemo addit: quō petit
sacerdos vt in electorum tuorum iubeas grege
numerari? Soluo. Uno mō petit vt cōnumere
mur cū electis fm p̄ntē iustitiā hoc est vt habea
mus gratiā: quā habentes: electi dicimur p̄sta-
tu presentis vite. Fm quē modū dicit beat9 Aug.
Si non es predestinatus: fac vt predestineris. z
Augustin9
Ambro. Si tu noueris mutare vitā: deus nouit
mutare sententiā. Aliter dr q nō petit sacerdos
Ambro.
vt de nouo cetui electorū ascribamur: sed vt cū
electis numeremur in eterna beatitudine intui
tu orationis sue: tāq̄ medio a deo ordinato ad
eterne vite consecutionem fm modū supra lec.
xxxi. expositum. Merito ergo petit sacerdos nu
merari inter dei electos: quia illis preparata
sunt gaudia: q ocul9 nō vidit: auris nō audiuit
que nec in cor hois ascēderunt. Que lingua (ait
Greg. in homel. xxxvii.) dicere: aut qs intellect9
capere pōt: quāta sint gaudia angelorū; choris
Gregorius
interesse: cū btissimis spiritib9 glie cōditoris assi-
stere: p̄ntē dei vultū cernere: incircūscriptū lumē
videre? Magna est multitudo dulcedis tue: ait
pphā: quā pparasti diligētib9 te. Panē eñ ibi an-

gelorum ore pleno mãducabit homo: et de calice inebriabitur ꝙ̄ preclaro. Sed indicibilia cur edicere laboramus? ¶ Concluditur oratio. Per iesum xp̄m dn̄m nostrum. Ad quã nullus rn̄det: amen: dicit Alber. nisi angeli qui in hoc ministerio esse dicũtur. Hanc orationẽ legẽs sacerdos profunde se inclinat: et s̄m Alber. quasi capitis nutu dicẽs. Hanc igitur: oblationem ipsam demonstrat. Sequitur. ¶ G Quam oblationem tu deus. Hec est pars tertia tertie partis principalis canonis in qua post petitionem acceptationis hostie gn̄aliter: et commodorũ sacrificantium temporaliter et eternaliter: petitur perfectio oblationis quãtum ad finem principalem qui est transsubstantiatio spãliter vt. s. ex esca et potu materialibus fiat nobis corpus et sanguis iesu xp̄i dn̄i nostri: verum et verus. ¶ Et diuidit in duas partes. In prima petit oblationis gratificatio. In secũda corporis et sanguinis xp̄i cõsecratio ibi. Ut nobis fiat. Quoad primum dicitur. Quam oblationem scz seruitutis nostre: et cuncte familie tue. i. terrenam materiam ad corpus filij tui destinatam tu deus pater clemẽtissime quesumus facere digneris in omnib⁹ benedictam. ¶ In omnib⁹ multipliciter exponit s̄m ꝙ includere pōt multiplex distribuibile: et aliud et aliud determinare. Potest enī determinare a parte suppositi vocatiuũ casum: scz tu deus vt sit sensus: tu deus existens in omnibus: scz creaturis et naturis sine tui diffinitione: in oĩ loco sine tui circũscriptione: in oĩ tp̄e sine vicissitudine et tui mutatione. Uel pōt determinare ipsum suppositũ. s. nos quesumus: vt sit sensus: nobis in oĩb⁹ nr̄is viribus: tota cognitione: tota mente: toto intellectu quesum⁹: vt hanc oblationem facere digneris benedictã. Potest etiam determinare appositũ: et hoc quadrupliciter. Qr vel distribuit ꝓ modo. i. facere dignis hãc oblationem in oĩb⁹. i. oĩbus modis: vel oĩmode et rõnabiliter bn̄dictã: et sic pōt accipi aduerbialiter ꝓ oĩmode. Uel distribuit pro offerentib⁹. i. facere digneris eã bn̄dictã in oĩbus scz offerentibus. Uel distribuit pro hostijs: vt sit sensus. Digneris eã facere bn̄dictã in oĩb⁹ hostijs. i. trasferre in eã hostiã: que in idẽ super omnes hostias est bn̄dicta et ascripta etc. s. in corpus et sanguinem: vt infra seq̄tur. Hec est expositio dn̄i Inno. Uel pro his pro quib⁹ fit oblatio: vt sit sensus. In oĩbus. i. pro oĩb⁹ gradibus cleri et ppl̄i: nullum ab oratione excipiẽtes. Et hec est Alber. Nã pusillum et magnũ ipse facit: et equalr̄ est illi cura de oĩb⁹. Sap. vi. ¶ H Petit aũt sacerdos quinqꝫ in hac p̄ma oratiõis parte: s̄m quinqꝫ nõĩa que hic ponunt. s. bn̄dictã: ascriptã: ratã: rõnabilẽ: acceptabilẽ. ¶ Exponũtur aũt hec quinqꝫ vocabula quintuplr̄: scz. In ordine ad distinctionem effectuũ sacramẽti. In cõparatiõe ad hostias veteris testamẽti. In oppositiõe immanis iude sacrilegij. In ordine ad dona q̄ nobis optam⁹ cõcedi. In ordine ad rẽ sacrificij. ¶ Primo modo exponit btũs Aug. vt habet de cõse. di. ij. vtrum sub figura. qui dicit sic. Hanc ergo oblationem digneris facere benedictã: per quã bn̄dicimur. Ascriptã: per quã hoĩes in celo ascribunt. Ratã per quã in visceribus xp̄i censeamur. Rationabilẽ: per quã a bestiali sensu exuamur. Acceptabilẽqꝫ: vt qui nobis ipsis displicemus: per hanc acceptabiles eius filio vnico simus. Nihil aũt rationabilius ꝙ̄ vt nos qui iam similitudinem mortis ei⁹ in baptismo accepim⁹: similitudinē quoqꝫ carnis et sanguinis sumam⁹. ¶ Scd̄o mõ exponit Alber. Petit enī sacerdos vt ab hostia hac excludantur quinqꝫ que fuerunt in oblationib⁹ antiquis imperfectis. Antique enī oblationes fuerũt vacue a gratia: et ideo nulla ab ipsis profluxit bn̄dictio. Nec fuerũt ascripte ad eternam memoriam: sed potius ne idolis hoĩes illi⁹ temporis seruirẽt: ordinate. Non etiãꝫ fuerunt rate et firme: sed figurales et mutande atqꝫ finiẽde. Fuerunt etiam insufficiẽtes nec deo accepte quãtum ad gratie et vite eterne collationem: vt hec multipliciter probant ex vtriusqꝫ testamenti testimonio. Ideoqꝫ horum ꝯtraris petit sacerdos in presenti oratione quantum ad oblationem nostram: vt scz deus eam facere dignet benedictam: vt per ipsam spiritualium bonorum multiplicatiõe benedicamur. Ascriptam: vt per ipsam societati angelorum ascribamur. Ratam: vt ipsa vsqꝫ ad cõsummationem seculorũ in profectum salutis perfruamur. Rationabilẽ: vt per ipsam vti sufficiẽtem in finem rationalis creature deducamur. Acceptabilem: vt per ipsam deo placidi efficiamur. ¶ I Tertio s̄m Innoc. exponuntur hec quinqꝫ vocabula in ordine ad q̄nqꝫ dona opposita immani sacrilegio iude traditoris. Nã iudas scarioth a diabolo supplãtat⁹ immane sacrilegiũ ꝑpetrauit: dũ quarta feria ante pascha filiũ dei triginta argẽteis pharisteis vẽdidit: in recõpẽsationẽ dãni qd̄ incurrerat ex effusione vnguẽti sup bn̄dictũ caput xp̄i. Et post pauca subdit Inno. Illa vẽditio fuit maledicta: proscripta: irrita: iniqua: et detestabilis. Petim⁹ ergo o deus: vt tu facere digneris hanc nostram oblationem benedictam: ascriptã: ratam: rationabilem: acceptabilẽ. Judas aũt maledictionẽ dilexit: et venit ei: bn̄dictionẽ noluit: et elongata est ab eo. Sed tu deus digneris hanc oblationẽ nostrã facere benedictam: per quã nos in celestib⁹ benedicas. Judas deletus est de libro viuẽtium: et nõ est cum iustis scriptus: sꝫ tu deus digneris hãc oblationẽ facere ascriptã: per quam nos in celestibus ascribas. Judas se laqueo suspendit et episcopatũ eius alter accepit: sꝫ tu de⁹ hanc oblationẽ digneris facere ratã: per quam ratũ sit nostre salutis ꝓmissum. Judas exijt cõdẽnat⁹: et oratio eius facta est in peccatum: sꝫ tu deus hãc oblationẽ facere digneris rõnabilēꝫ: per quã rõnabile fiat nostre seruitutis obsequiũ. Judas reddidit mala ꝓ bonis: et odiũꝫ pro dilectione retribuit: sed tu dn̄e digneris hanc oblationẽ facere acceptabilẽ: ꝑ qua nos tibi reddas acceptos. ¶ Quarto exponuntur hec vocabula in ordine ad quinqꝫ dona nobis per hoc sacr̄m conferẽda. Primo mali remotionẽ: cũ dicimus benedictã. Petim⁹ enī benedictionẽ per remotionēꝫ a nobis malorũ culpe et penalis miserie. Scd̄o impressionẽ bonoꝝ sp̄ualiũ: per que efficimur socij beatoꝝ: per hoc qd̄ dr̄: ascriptã. Tertio collatorũ bonoꝝ stabilitionẽ: per hoc qd̄ seq̄tur: ratã. Quarto discretionẽ credẽdoꝝ et agẽdorum: cũ dimus: rationabilẽ. Quinto acceptationem operũ nostroꝝ ad vitã beatã: cũ dicit: acceptabilẽ. ¶ Quinto exponunt hec eadem verba in ordine ad rẽ sacramẽti: qd̄ est corp⁹ et sanguis xp̄i s̄m Alexan. de ales et Innocẽ. sic. Quam oblationẽ tu deus facias transmutari in eã hostiã que est omnino benedicta: ascripta: rata: rõnabilis: acceptabilis. Bn̄dicta dicitur salutaris hostia. i. ab omni peccato maledictionis eã immunis: tã originali ꝙ̄ actuali: tã criminali ꝙ̄ veniali. Luce. j. Benedictus fructus ventris tui. Ascripta dr̄: id est figuris et scripturis veteribus designata

In oĩb⁹ mĩtipliciter exponit: sꝫ ꝙ pōt aliud et aliud determinare.

Augustin⁹

Innocẽt⁹.

Luce j.

designata: tā in paschali agno. Exod. xij. tā ī mā
na celico. Exo. xvi. tā in isaac imolādo. Ge. xxij.
q̄ in abel imolato. Gen. iiij. Hic em̄ est agnus
qui occisus est ab origine mūdi. Apo. xiij. Rata
dr̄ nō q̄si transitoria sicut vetus oblatio: q̄ cessit
vbi noua successit: sz q̄ pmanet in eternū s̄m or-
dinē melchisedech. Rationabilis dr̄. i. habens
affectū congruū: q̄si non pecualis sicut legalis
erat: q̄ in sanguine hircoꝝ ⁊ tauroꝝ nō poterat
a pctō mūdare: sz q̄ sanguine pprio cōsciencias
emūdat ab operib⁹ mortuis ad Hebre. ix. Acce
ptabilis dr̄ nō q̄si illa de qua dr̄ pphā. Sacrifi-
ciū ⁊ oblationē noluisti. Et iterꝝ dr̄ dn̄s. Nō ac-
cipiā de domo tua vitulos: neqꝫ de gregib⁹ tuis
hircos. Sz illa de qua Eccl. xxxv. Sacrificiū iu-
sti acceptū est ⁊ mēoriā ei⁹ nō obliuiscet dn̄s. et
Eiusdē. xlv. Ipsum elegit ab omni viuente offer
re sacrificiū deo incensum: ⁊ bonum odorem in
memoriā placare pro populo suo. Loquitur de
aaron sacerdote ad literam. ¶ Hec autē exposi
tio tangit conditiões ipsius vere hostie. Et pri-
mo vt considerate in se. Secūdo in comparatio
ne ad prefigurationē legis. Tertio s̄m cōpara-
tionē ad mutationem legis que habebat aliam
succendēte: quātū ad oblationē hostiarum: qd
nō habet hostia ista. Quarto s̄m cōpationē ad
effectū. Quīto s̄m cōparationē ad illū cui offer-
tur. ¶ R Uel sic. Quā oblationē bn̄dictam per
cōsecrationē: ascriptā per approbationē: ratam
per cōfirmationē. i. quā oblationē: consecrataꝫ:
approbatā ⁊ cōfirmatā a te digneris facere ra-
tionabilē hostiā ⁊ acceptabilē. Rationabilē in-
quā. i. talē que diuine rationi conueniat: ⁊ acce-
ptabilē. i. q̄ bn̄placito diuino complaceat. Cui
apte subiūgit. Ut nobis corpus ⁊ sanguis fiat
⁊c. Refert dicere rōnale ⁊ rōnabile s̄m Alexan.
Quia rōnabile dr̄ qd s̄m cōsonātiā rōnis pce-
dit. Rationale qd vtit rōne. Petim⁹ ergo vt de⁹
hanc hostiā bn̄dicēdo cōsecret: vt cōfirmet quā
tū ad diuinā memoriā ibi ascriptam. i. taleꝫ que
de memoria sua nulla possit obliuiōe deleri. Et
petim⁹ eā ratā fieri. i. talē que de proposito suo
nulla possit mutatione cōuelli. Ut acceptet quā
tū ad duo: scꝫ quātum ad iudiciū rōnis: ibi. Rō
nabilē. Et quātū ad bn̄placitū volūtatis: ibi. Ac
ceptabilē. Cōsecratio refertur quātum ad ipsuꝫ
sacramētū: cōfirmatio ad premium: acceptatio
ad meritū: ꝙ oblationis memoria dei nō delea
tur: vel a pposito dei nō euellat: intelligit quā-
tū ad pmiū oblationis. Premiū inquā fideliuꝫ:
acceptatio aūt dei respicit meritū fideliū. ¶ L
Sequit. Ut nobis corp⁹ ⁊ sanguis fiat dilectis-
simi filij tui dn̄i nr̄i iesu xp̄i. ¶ Pars vltima ter
tie partis pncipalis: in qua petita hostie gratifi
catiōe: petit eius cōsecratio per cōuersionē ei⁹
in verꝫ corpus ⁊ sanguineꝫ xp̄i: vn̄ dr̄. Ut nobis
corpus ⁊ sanguis fiat. Nobis. i. ad nostrā vtili-
tatē ⁊ salutē. Ex substātijs tibi oblatis: substan-
tijs scꝫ panis ⁊ vini: fiat corp⁹ ⁊ sanguis p trās-
substātiationē scꝫ harū in istos sanguinē ⁊ cor-
pus tua infinita v̄tute ⁊ potētia: q2 illa sola effi-
ciente id fieri pōt. Corp⁹ dico ⁊ sanguis filij tui
dn̄i nostri iesu xp̄i dilectissimi tibi ⁊ nobis. No
bis: q2 nos a morte cui addicti eramus propter
trāsgressionē pmoꝝ parētū liberādis: seipm in
morte obtulit deo patri tanq̄ preciū nr̄e redem
ptiōis. Seqꝫ i cibū ⁊ potū nobis tribuit vt nos
ad vitā alteret sempiternā: s̄m illud Joh. vi. Ca-
ro mea vere est cibus: ⁊ sanguis me⁹ vere est po
tus. Propter qd merito a nobis summe diligi
debet tanq̄ noster creator ⁊ reparator. ¶ Peti-
mus aūt vt nobis fiat corpus ⁊ sanguis xp̄i cō-
formiter ad v̄bū matris gloriose: q̄ annūciāti an
gelo futurā xp̄i corpalē cōcessiōeꝫ: rn̄dit. Fiat mi
hi s̄m v̄bū tuū. Ad cui⁹ plātiōeꝫ: formatuꝫ in ei⁹
castis visceribus illud corp⁹ in qd cōuerti petim⁹
hostie nr̄e substātiā. Addit idē v̄bū fiat: q2 eadē
reqrit potētia nūc in cōuersiōe: q̄ reqrebat tūc
in v̄bi incarnatiōe: imo q̄ reqrebat in pma con-
ditiōe creature: vn̄ Gen. i. dr̄. Fiat lux: ⁊ facta est
lux. ¶ M Dicit etiā fiat deꝑcatiue: vt designet
ꝙ sacerdos sua naturali actiua v̄tute nō opat
ad pn̄tiā corporis ⁊ sanguinis xp̄i in altaris sacro
sz est tm̄ minister ⁊ instrumētū huius ineffabilis
cōuersiōis. Vn̄ nō in ppria psona loqtur facio:
sed fiat: v̄tute scꝫ oipotētis: in cui⁹ potestate est
facere hūc trāsitū substātie in substātiā: sicut ei⁹
potētie subsunt quātū ad totū esse ⁊ nō esse. Di
cit igit vt nobis fiat. Quid? Certe corp⁹ ⁊ san-
guis. Corp⁹ sub speciēb⁹ panis. Panis substan
tia in ipm trāseūte: ⁊ sanguis sub speciēb⁹ vini:
substātia vini i sanguinē trāseūte. Cuius? Dile-
ctissimi filij tui. Cui essentiā tuā o pater qua de⁹
es per gn̄ationē eternā tribuisti: nō p particule
alicui⁹ decisionē: quō carnalis pater p seminis
decisionē corporis materiā filio subministrat: sed
totā tuā essentiā indiuisibilē indiuisibiliter cōi
casti: vt p ola tecū sit vn⁹ deus tibi p ola cōsub-
stantialis: ⁊ per ɔn̄s vere tibi dilectissimus: quia
ipsa diuina essentia obiectū est infinite diligibi-
le cuilibet potēti infinite diligere: q̄lis est pr̄ cele
stis de⁹ infinit⁹. Est em̄ essentia diuina infinite
⁊ summe diligibilis: nedū in se: sz etiā in quocū-
qꝫ est p idētitatē q̄liter ē in filio: cui est rō cēndi
deū. Dilectissimi igit dr̄ filij tui. Tui: nō p ado-
ptionē: sz p naturā: s̄m illud Hila. Et ptāte v̄tu
te nature pris fili⁹ gignit. Dn̄i nr̄i: q2 dedisti illi
oēm ptātē: ⁊ q̄ in celo est ⁊ q̄ in terra: ⁊ ola subie
cisti sub pedib⁹ ei⁹: vt in ipsi⁹ noīe flectat oē ge-
nu in supremi dominij ꝓfessionē: ⁊ nr̄e subie-
ctiōis recognitionē. Iesu xp̄i saluatoris ⁊ media
toris nr̄i: quē misisti vt saluū faceret populum
tuū a peccatis eorum: vt esset propitiatio p pec
catis: teqꝫ offensum placaret: ac nos tibi displi-
centes recōciliaret ⁊ restitueret in pristine ami-
citie gratiā atqꝫ gradū. Huius dilectissimi filij
tui dn̄i nr̄i iesu xp̄i petim⁹ dari nobis corpus et
sanguinē pter multiplicē fructū atqꝫ pfectuꝫ
nobis ex eis ineffabiliter cōseqntē. Et tm̄ de te-
xtus illi⁹ expositione. ¶ N Sed nunc breuiter
aliqd de ritu: qui i hoꝝ v̄boꝝ platiōe obseruat:
videam⁹. Vn̄ hic fit corporis erectio post inclina-
tionē preuiā in oratione. Hāc igit. Fit etiā ma-
nuū eleuatio: ⁊ ad celū tensio. Fit tertiō signorū
crucis quina formatio. Erigit se sacerdos i cor-
pore: vt ⁊ ad celū mentē erigat cū fiducia obse-
crādo: quaten⁹ māna celeste qd supra nos est: in
altaris sacrm̄ descendat id patre clementissimo
efficiente. Sic propheta oculos leuauerat in ce
lum vn̄ auxiliū prestolabatur. Unde ait ps. cxxij.
Ad te leuaui oculos meos: q̄ habitas in celis.
Erigit quoqꝫ corp⁹ in hac diuinissima oratiōe:
petens vt nobis caro ⁊ sanguis xp̄i donetur: ad
significādū ꝙ sicut se erigit corpaliter ita surre
xit spūaliter a puluerib⁹ peccatorū: que ad ima
deprimūt mētē. Eleuat manus vt in sua petitio
ne citi⁹ exaudiat: exēplo moysi cui dn̄s cū sursuꝫ
man⁹ tetēdit: victoriā cōcessit liberaliter quam
petiuit: vt habet Exo. xvij. * Etiā in platiōe ho
rū v̄boꝝ: dilectissimi filij tui dn̄i nr̄i iesu xp̄i, ma
nus alti⁹ leuat ⁊ deponit ad excitādū (cōformi-
ter ad v̄ba dilectiōis) affectuꝫ. Quasi dilectissi-

Marginalia (left): Apo. xiij. — ad Heb. ix. — Eccl. xxxv. — Differunt rōnabile et rōnale. Rō nale est qd vtitur rōne. Rōnabile qd est recte rōni cōsonum. — Joan. vi.

Marginalia (right): Genes. i. — Hilarius. — De ritu et cerimonijs q̄ in horuꝫ v̄boꝝ platione obseruantur. — Psal. — * Exo. xvij. Cū leuaret moyses man⁹ vin-

mū filiū amorose affectiōis brachijs ad se strige-
re desideret deuotissime et amplecti. ¶ Tertio
format sacerdos in hac oratione qnq3 cruces: tres
cōiūctī3 sup oblatā et calicē in his verbis. Benedi
ctā: ascripta: ratā. Quartā diuisi3 sup oblatā so-
lā i verbo corp9. Quītā sup calicē solū i verbo: et san
guis. Cui9 a varijs varie assignant rōnes: nam
Alber. dicit q3 bñdictio hostie ascriptio et ratiha
bitio siue cōfirmatio ē a pncipio pcessore scrita
tis: et hāc i eā significat pcedere sacerdos p tres
cruces qs facit. Qr aūt rōnabilis et acceptabilis
est hec oblatio ex seipa i illis verbis rōnabilē et ac
ceptabilē nō facit cruces. Silr i verba corp9 et san
guis qb9 incorpatiōis verb9: et verb9 viuificatiōis de
signat: q a deo pcedūt i sacrm: ideo hec pferēs
duas cruces facit. S3 alit Inno. et Alexā. dnt. S3
plib9 diuitijs cōrñdēter ad dicta. ii. lec. xx. ppe
fine pōt dici: q pter hoc q crucis signatione si-
cut i ceteris sacris: materia prepat et scificat: vt
idonea fiat sacrali cōuersioni: fm illud stephani
pape de ↄse. di. v. nūqd. Nūqd nō ola charisma
ta sacerdotalia ministerij crucis figura pficiūt?
Nunqd baptismatis vnda nisi cruce scificata
pctā relaxat? Et vt cetera pteream9: sine crucis
signaclo qs sacerdotij grad9 ascēdit? ¶ P Pre
ter hec habēt et mysticas significatiōes. Nā si-
cut p tres cruces i pncipio canonis i his verbis fa
ctas. Hec dona: hec munera: hec scrā sacrificia
illibata: significat triplex xpi traditio: ita p cru-
ces h factas designat xpi vēditio: i q ↄsiderant
psone qb9 vēdit9 est dns: q sunt sacerdotes: scri-
be et pharisei: et illi designant p tres cruces sup
oblatā et calicē factas. Cōsiderant et psone vēdi
toris inde et vēditi xpi: q qr multū fuerūt discrete
et vita et scitate distincte: significāt p duas cru-
ces: qr vnā facit sup oblatā: aliā sup calicem di-
cēs. Corp9 et sanguis. ¶ Uel et p tres pimas cru-
cesignatiōes iportat vēditiōis pciū: ter decē. i.
triginta argentei: vt vult beatus Tho. pte. iij. q.
lxxxiij. arti. v. ¶ Alie plures rōnes / quas aliq vi-
dent satis pueriles et ipertinētes: qs et Albertus
satis acerbe reprobat: allegant. * Qr tñ h ritus
in ecclia cōiter ab oib9 obseruat: nēo hūc pter-
mittere aut cōtēnere psumat: qualicūq3 ex mo-
tiuo hoc venerit in vsum: aut sit statutū: ne qsrt
sapiēs i oclis suis ac singlaris arguat: recedat-
q3 a morib9 scte mris ecclie errare nō potētis: tā
q ser9 singlaris viā solitudis igrediēs: vbi diui-
tijs multiplicib9 abduci pōt: ne finē optatum ac
desiderabilē consequat. ¶ Lectio. xxxiiij. A

* Dici pōt etiā q p qnq3 cruces itelligūt qnq3 vulnera xpi: vl i illis qnq3 cruci bus xps le gis expmi mus: qd qnq3 libris di stinguit: vl p qnq3 cru ces qnq3 p sone qbus xps illud le gis regeba tur intelli gunt: sc3 in dices / Re ges / Prin cipes pphe te / et Sacer dotes. i.

cedebat Isra el: sin autē paululū re misisset / su perabat a- malech: ma nus autē Moysi gra ues erant. Aarō aūt et hur sustēta bāt manus ei9 ex vtra q3 pte. Et factū est: vt man9 eius nō lassarēt vsq3 ad oc- casum sol: fugauitq3 Iosue ama lech in ore gladij.

Uipri
die q pate-
ret / accepit
panem et c.
¶ Ista est
pars quar-
ta canonis
principalis
in qua pre-
missis orō-
nib9 ad pa-
trē clemen-
tissimū pro
oppositorū
munerum
cōmemoratione: pro
benedictione: sanctorum cōmemoratione: pro
benedictionis impetratione: addita deprecatio
ne: pro oblationis acceptatione. Procedit nūc
ad sacrificij perfectionem scilicet materie ido-
nee et sanctificate consecrationē: qua panis vi-
niq3 substantie in verum corpus Christi et san-
guinem substantialiter conuertuntur. ¶ Et di-
uiditur in duas partes principales. In prima
ponitur consecratio panis: qui in corpus chri-
sti conuertitur. In secunda subditur consecra-
tio vini: quod in eius sanguinem transubstan-
tiatur: ibi. Simili modo. ¶ Circa primum: pri-
mo modus institutionis hui9 sacramenti a xpo
premittitur. Secūdo verborum subditur forma
qua cōsecratio ipsa pficitur: ibi. Hoc est enim.
Prima pars: subdiuiditur in quatuor particu-
las. In prima tangitur huius gratiosissime in-
stitutionis tempus et hora. Secūdo ineffabilis
transsubstantiationis terminus a quo et mate-
ria: ibi. Accepit panem. Tertio ponitur huius
sanctissime institutiōis modus et circūstantia:
ibi. Et eleuatis oculis. Quarto tāgit institutio-
nis finis et ratio motiua: ibi. Dedit discipulis.
¶ Quoad primum dicitur. Qui pridie q patere
tur. Qui sc3 dilectissimus filius tuus dns noster
iesus xps: pridie. i. precedenti die q pateret. In
quibus verbis: vt dictum est: tangit institutio-
nis huius sacramenti tempus. ¶ B Fuit autē
de hoc tēpore altercatio inter grecos et latinos.
In hoc quidem cōcordant: q in vltima cena in-
stitutum est hoc diuinissimum sacramētum: sed
quota die mēsis cena celebrata sit discordia fuit
Uñ dixerunt greci cenam fuisse factam tredeci-
ma luna primi mēsis: et ↄsequēter dicūt xpm cō-
fecisse in fermētato: propter qd et ipsi in fermen-
tato celebrāt hoc sacrificiū: et nos latinos quia
in azymis celebram9 negāt vere conficere. Con
tra quos btūs Ans. scripsit elegantem eplam
siue libellum de fermento et azymo intitulatum
Et quia illa dependent et vnum ex alio firmamē
tum accepit: sc3 tempus cene et confectio eucha
ristie ex azymo aut fermento: ideo simul hic per
tractanda sunt: licet scdm de azyma et fermento
magis sequentē particulam (accepit panē: vbi
de materia huius sacramenti tractabit) respice
re videatur. Primo ergo vidende sunt ratiōes
grecorum ac eorum error. Scdo declarāda veritas,
Tertio rōnes in cōtrariū dissoluende. ¶ C Quā
tum ad primū: arguūt greci probare nitentes q
dns cenā nouissimā cū discipulis cenauerit tre
decima die mēsis primi nysan: quē nos dicimus
martiū fm lunationē. Christus cenā celebrauit
die immediate pcedēte diē passionis sue: et hec
fuerat tredecima: igit cenā fecit die mensis. xiij.
Cōsequētia tenet expositore per reductionē: et
maior patet ex decursu oim euāgelistarū. Nam
in ipsa nocte cena facta instructisq3 discipulis:
surgēs a cena et introiens hortū in latere mōtis
oliuarum: captus est: mane crucifixus. vñ ait Ioā.
xviij. c. Hec cū dixisset iesus egressus ē cū disci-
pulis suis trās torrētē cedrō: vbi erat hortus: in
quē introiuit ipe et discipuli eius. Et ↄsr descri-
bit captionē ei9. Luce quoq3. xxij. c. dns in cena
dixit petro. Dico tibi petre: nō cantabit hodie
gallus: donec ter abneges nosse me. Hodie dicē
dt naturalē includētē noctē3 illā et sequēs mane.
Et sequit ibidē. Adhuc qd scriptū est op3 imple
ri. Et cū iniquis deputat9 est. Adhuc dt noctem
eandē: qua hec verba xps ptulerat. Marc9 quoq3
et Mat. dicūt dnz in cena dixisse discipulis. Oēs
vos scādalū patiemini in me in ista nocte. Pau
lus vo. i. Cor. xi. apertissime ait. Dns Iesus in
qua nocte tradebat accepit panē. Ex quib9 ma-
nifeste pz cenā: in qua xps instituit hoc sacra-
mentu: ea nocte fuisse celebratā qua dns tradi-
tus est et mane crucifixus. Minorem sc3 q dies
illa

i. Cor. xi.

Ioā. xviij.

Luce. xxij.

illa fuit.xiiij.mensis primi:sic probare nitunt. Ce
na pcessit diē immolationis veri agni paschalis
hoc est passionē christi in cruce qua se patri obtu
lit vt dicit apostolus.i.Cor.v. Pascha nostrū im-
molatus est christus. Haud dubiū quin a seipso:
Ad heb.ix. vt dicit idē ad Heb.ix. Sanguis xpi qui per spm
sanctum semetipsuz obtulit immaculatum deo:
emūdauit ꝯscientiā nostram ꝛc. Et hec fuit.xiiij.
luna: ꝛ per consequens cena facta est.xiiij. luna.
¶Quod aūt xps passus sit.xiiij. luna sic pbant.
Ueritas debet correspondere vmbre:ꝛ figura rei
agnus aūt paschalis fuit vmbra:ꝛ figura veri pa
schalis agni:ꝛ immolatio immolationi:igitur ea
die xps verus agnus dei immolari debuit in cru
ce quo agnus typicus in lege. Agnus aūt typic⁹
Exod.xij. immolari preceptus est lūa.xiiij.vt habet Exod.
xij.vbi de agno paschali dicitur. Seruabitis euz
vsqꝫ.xiiij. diem mēsis huius. Immolabitqꝫ eum
vniuersa multitudo filiorū israel ad vesperam.
Joh.xiij. Preterea Joā.xiij.dr. Ante diē festū pasche sciēs
iesus quia venit hora eius. Et post. Cena facta
cum discipulis cum diabolus iam misisset in cor
ꝛc. Ex quibus vbis videtur ꝙ cena fuit facta añ
diem pasche:sed dies pasche fuit.xiiij luna:vt ha
Leui.xxiij. betur Leui.xxiij. Decimaquarta die mēsis ad ve
sperā celebrabitꝫ pascha: igitur cena que pcessit
Jo.xviij. diē pasche facta fuit.xiij. luna. ¶Itē Jo.xviij.hr:
ꝙ iudei nō introierūt domū pylati vt nō ꝯtami-
narent.sed manducarent pascha. Ex q̄ arguitur:
xps illa die passus est quo iudei manducarūt pa
scha. Hoc aūt factum est(scilicet pasche mandu
catio)decimaq̄rta luna:ergo cena pcedēs passio
nis diem:facta est luna tertiadecima. Et hoc cō-
cordat ei quod principes iudeorum dixerunt:vt
Mat.xxvj. scribitur Matth.xxvj. Non in die festo: ne forte
tumultus fieret in populo.ideo non crucifixerūt
christum in prima diē azymoꝝ luna quintadeci-
ma:que fuit celeberrima: nō autē crucifixerunt
post:ergo ante:scilicꝫ luna.xiiij. ¶Itē de sanctis
Lu.xxiij. mulieribus legit Luc.xxiiij.ꝙ viso monumēto in
quo positū fuit corpus dñicum:reuertētes para-
uerūt aromata ꝛ vnguenta. Hec aūt preparatio
fuit die in quo licuit operari ſm legē:aliter enim
mulieres scte ꝯtra legis preceptū nō laborassent
preparando vnguēta ꝛ emēdo aromata: ꝛ ita nō
erat dies q̄ntadecima lune:qꝛ die quintadecima
fuit solēnitas ꝛ prima dies azymoꝝ:sicut dicitur
Exo.xij. Exo.xij. Septē diebus azyma comedetis. Et seq̄
tur. Dies pⁱma erit sctā atqꝫ solēnis:ꝛ dies septīa
eadē festiuitate venerabilis. Nihil operis facie-
tis in eis:exceptis his q̄ ad vescēdū ptinēt. Dies
ergo passionis christi quo ꝛ sepultus est:fuit deci
maquarta luna quā precessit cena. Fuit igitur ce
na tertiadecia luna cū discipłis celebrata. ¶Itē
glo.super illud Luc.xxij. Appropinquabat dies
festus iudeoꝝ:dicit. Inter pascha ꝛ azyma hoc di
stat:ꝙ pascha vocabat sola dies in qua agn⁹ co-
medebat ad vesperā.i.q̄rtadecima luna pⁱmi mē
sis. Dies azymoꝝ erant a q̄ntadecima luna vsqꝫ
ad.xxj.diē eiusdem mensis.xv.itaqꝫ dies erat pⁱ
ma solēnitas ꝛ festū azymoꝝ:in quo dñs non est
crucifixus:sed die precedēte ſm illō pⁱncipū iu
deorū. Non in die festo ne forte tumultus fiat in
pplo. Ex hoc ꝯñr inferūt:ꝙ christus in pane fer-
mentato ꝯfecit: qꝛ cenauit tertiadecima luna:in
qua nondū fuerat azyma in domibus iudeorꝫ.
Cōsecrauit eñ in pane q̄ tūc vtebant iudei: non
aūt vtebant azyma ante vesperā diei.xiiij.q̄ come
debant pascha:vt habet Exo xij. ¶Preterea ad
idē arguūt. Magis ꝯuenit ꝯficere i fermētato q̄
in azyma:nā fermētatū expꝛessius significat xpꝫ q̄
azima. Fermētum enim significat charitatis fer-
Mat.xiij. uorem:vt vult glo. Matth.xiij.super illud. Simi
le est regnum celorum fermēto ꝛc. Sed p azyma
significat puritas christi a peccato. Maius aūt
bonū est feruor charitatꝭ:q̄ puritas a pctō:ergo
fermentū representat christum quantū ad mai⁹
bonum q̄ azyma. ¶Item arguūt. Si dñs nole-
bat nos seruare ritum iudeorum: videtur ꝙ nec
ipse seruauerit:non ergo ꝯfecit in azyma. ¶Itēꝫ
adueniente veritate cessare debuit figura: ergo
adueniente christo qui veritas est. Joā.xiiij. ces-
Joan.vj. sare debet vmbra. Existente igitur vero pane:scꝫ
christo. Joā.vj. Ego sum panis viuus ꝛc. cessare
debuit panis figuratiuus:scilicet panis azymus
nec de cetero sumi in vsum: alioquin vtentes eo
iudaizarent. ¶Item cōtra latinos arguūt. Uos
quod precepit lex quantū ad azyma obseruatis
ad literam. Litera autē occidit.ij.Cor.iij. Sic er
go facientes mortem operamini: non meremini
ad vitam. ¶Item obijciūt:in euāgelio vbi fit mē
tio huius sacramenti:in greco habetur archon:
sed archon pro fermentato accipitur:ideo ꝯficiē
dum est in fermētato. ¶ D His rationibus gre
ci permoti dicunt in solo fermentato posse confi
ci eucharistiam. Et in tantā insaniam prorupe
rūt:ꝙ quia euangeliste Matth. Mar. ꝛ Luc. po-
nūt cōtrarium vt patebit: ausi sunt dicere ꝙ fal-
sum scripserunt:ꝛ ꝙ Joannes eos correxit. Uñ vt
Inno. dicit Inno. ipsi asserunt parasceuē luna decima-
quarta extitisse:in qua verus agnus est immola
tus:vt legis impleretur figura:que decimaquar-
ta luna primi mensis paschalem agnum iusserat
immolari. Dñs igitur eadem die passurus se esse
prenoscēs in precedēti vespera necessitate cōpul
sus anticipauit comedere pascha: quo tunc lici-
te poterat comedi fermētum:ꝛ ita ipsi fermenta-
to cōficiūt. Hoc de illo:scꝫ recitatiōe erroris gre
corū cū suis pbamentis. ¶ E Quantū ad scōm
est veritas ostendenda. Uñ sine omni dubitatione
credēdū est ꝙ xps agnū paschalē manducauerit
decimaquarta luna ſm legis dispositionē:quam
nō venit soluere: sꝫ adimplere. Et qm̄ in eadē cena
post agnū typicū eucharistiā confecit: in qua se
ipm agnū verum discipulis suis dedit sub specie
panis. Nec erat tūc panis fermentat⁹ in iudeoꝝ
domib⁹. Dedit ergo seipꝫ suis discipulis sub spē
Exo.xij. panis azymi manducandū: nā Exo.xij.dr. Edētis
carnes assas igne nocte illa ꝛ azymos panes. Et
sequitur. Habebitis autem hunc diem in monu
mentū:ꝛ celebrabitis eū solēnē dño in gñationi-
bus vestris cultu sempiterno. Septē diebus azy-
ma comedetis: in primo die nō erit fermentū in
domib⁹ vestris. Quicūqꝫ comederit fermentum
peribit anima illius de israel a pⁱma die vsqꝫ ad
septimū diem. Pⁱma aūt dies incepit a vespera
lune decimaquarta. Uñ sequit ibidē. Pⁱmo mē
se.xiiij.die mēsis ad vesperā comedetis azyma:vsqꝫ
ad diē vicesimū primū eiusdē mēsis ad vesperā. Se
ptē dieb⁹ fermētū nō inuenief in domib⁹ vestris.
¶Ex q̄b⁹ manifeste pꝫ ꝙ ad vesperam diei.xiiij.
pⁱmi mensis q̄ comedebat agn⁹ paschalis vsqꝫ
ad duodecimū eiusdē mēsis:nō fuit fermētuꝫ in
edib⁹. Christ⁹ igit eadē die post agnū legalem eu
charistiā ꝯficiēs:nō in pane fermētato.sed in azy
mo ꝯfecit. Qō aūt xps decimaq̄rta luna agnum
paschalē comedit:ꝛ nō pueniendo decimatertia
Mat.xxvj. die pꝫ:qꝛ Mat.xxvj.dr. Pⁱa aūt die azymoꝝ ac-
cesserūt discipłi ad iesuꝫ dicētes. Ubi vis paremꝰ
tibi comedere pascha? Et sequit. Et parauerūt pa-
scha. Uespe aūt factō discūbebat cū duodeci disci
plis. Uñ gl. Pⁱa die azymoꝝ.i.deciaq̄rta die pⁱ

mi incẽsis: q̃ñ abiecto fermẽtato agnum immolabant ad vesperaȝ. ¶ Itẽ Marci. xiiij. Primo die azymorum: q̃ñ pascha imolabãt: dicũt ei discipuli. Quo vis eamus ⁊ cõparemus tibi vt manduces pascha? Et sequitur. Et parauerunt pascha. Uespere autem facto venit cuȝ duodecim. ¶ Itẽ Lu. xxij. Uenit aũt dies azymorum in qua necesse erat occidi pascha. Et misit Petrum ⁊ Joannẽ ⁊c. sequitur. Et parauerũt pascha. Et cum facta esset hora discubuit: ⁊ duodecim apostoli cuȝ eo. Fecit ergo dominus pascha eo die q̃ necesse erat occidi pascha: hec fuit decimaquarta luna mensis primi: vt patet ex predictis. ¶ F Ex quo sequitur q̧ nõ in fermẽtato: sed azymo confecit. Item ritus consecrandi in azymis ecclesie romane habetur ex institutiõe apostolorum cum quibus dominus cenauit: quibus presentibus eucharistiã confecit: eis dedit: eosq̧ȝ in dispẽsatores eucharistie ꝯsecrauit: quod est maximũ argumentũ ad ꝓpositum ꝯfirmandũ. Unde Inno. Id solũ sufficit latinis ꝯtra grecos: q̧ ꝯstantinopolitanam ecclesiam multarum heresum corruptio fermentauit vt nõ solum hereticos: verũetiam heresiarchas produceret. Romanam aũt ecclesiam super apostolice fidei petram stabili soliditate fundatam: nulla prorsus heretice prauitatis procella potuit conquassare: sed illud semper integra fide seruauit: quod ab ipsis apostolis accepit: qui eam presentialiter sacris doctrinis instruxere: ⁊ ecclesiastici ritus regulam docuerunt. Ab ipsis ergo beatis apostolis Petro ⁊ Paulo: duos ⁊ viuos habuit: ⁊ defunctos custodit: huius sacrificij ritum accepit: quod hactenus inuiolabili cultu seruauit. ¶ Uerum licet consecrandum est in azymis/ q̃uo ⁊ x̄ps cõsecrauit: ⁊ romane ecclesie ritus habet: nihilominus tñ in fermentato potest cõfici: quia nõ differt fermentatũ ab azymo substantialiter ⁊ f̄m speciẽ: sed accidente solo. Et sicut indifferẽter ex vino albo ⁊ rubeo cõficit: licet Christus in altero tñ confecit: ita f̄m beã Ans. non tñ ex azymo: sed etiã ex fermentato ꝯfici põt. Unde be. Ans. in ep̄la allegata ait. Propter hoc solũ videt se ⁊ carnẽ suã panẽ vocasse: ⁊ de pane corpus suũ fecisse: q̄ sicut ille panis azymus vel fermentatꝰ dat vitã trãsitoriam: ita corpus eiꝰ eternã: nõ q̄ fermẽtatus est vel azymus. Hec Ans. Indifferenter ergo se habȝ quãtũ ad hoc q̧ ex vtroq̧ȝ potest ꝯfici verum corpus christi. Unde ⁊ greci vere ꝯficiũt ceteris paribus: nec ex hoc tñ arguẽdi sunt: quantũ ex hoc q̧ dãnãt ꝯficiẽtes in azymo: dicentes q̧ nõ ꝯficiũt: vnde in hoc errãt heretici iuste iudicãtur. ¶ G Orta est aũt hec dissensio grecorũ a latinis: q̄ sicut dicit Leo papa: q̃ñ error vigebat de legali obseruantia: q̃ fuit ebionitarũ: qui dixerũt necessariũ esse christianos iudaizare: ⁊ ꝯsequens pascha suum in azymo cõficere decreuerũt q̧ ecclesia nõ ꝯficeret de azymo: sed fermentato quousq̧ȝ error ille cessaret. Unde ecclesia primo ꝯficiebat de azymo. Secundo de fermentato. Tertio cessante hac causa redijt ecclesia romana ad ritũ primũ: ⁊ cõsecit ex azymo. Greci ṽo tanq̃ȝ superbi noluerũt ad ritũ primũ redire: et ex hoc coacti sunt suũ errorem defendere. Primo dicentes se hũc ritũ accepisse a patribus. Sc̄do q̄ hoc nõ sufficiebat: addiderũt rõnem: ne iudaizarent. Tertio q̄ nec hoc sufficiebat: si dñs cõfecisset in azymis: ausi sunt dicere: q̧ dñs conficiebat de fermẽtato. Et q̄ euãgeliste ꝯtrariũ dicũt: ausi sunt blasphemare q̧ euãgeliste falsuȝ dixerũt. ¶ Quare aũt ecclesia romana nõ idistincte ex vtroq̧ȝ pane fermentato scȝ ⁊ azymo ꝯficit: sicut ex vino albo indifferenter ⁊ rubeo: respõdet Alexã. de ales par. iiij. q. xxxij. membro. iij. Et si in vtroq̧ȝ pane cõfici posset: nihilominus panis azymus magis congruit consecrationi. Et hoc ratione multiplici: primo: ex debito conformationis corporis qd̄ est ecclesia: ipsi capiti christo: quod de hmõi pane confecit. ¶ Secunda: expressio puritatis singularis sacramenti cum re cõtenta. Panis eñ azymus ratione qua est sine fermento: expressius representat puritatem singularem humane nature in christo: que sicut azyma de fermentato sumpta est: sic sumpta est de massa corruptionis sine omni corruptione peccati. ¶ Tertia ratio. Exp̄ssio simplicitatis singularis sacramẽti cum re cõtenta. Sicut eñ in genere panis azymus est simplicissimus: quia in minori substãtia esse nõ posset panis: sic christus in genere hominum simplicissimus. i. minime est diuisus. In ipso enim sunt omnes virtutes ⁊ dona: ⁊ vniuersaliter omnia bona in medio idiuisibili: sicut loquimur de medio virtutis/ quod virtus apprehendens punctualiter est perfectissima: ⁊ ab excessu ⁊ defectu: que vitium inducũt: remotissima. ¶ Quarta ratio. Insinuatio diligẽtie adhibende: vt membra corporis Christi mystici conforment se in puritate cuȝ corpore christi vero. Puritas enim azymi diligẽti obseruantia preparatur: ne extra medium suũ deuiet. Sic sumentes azymam carnem christi se diligentissime preparent: vt in se custodiant medium puritatis. Unde Ans. In lege: vbi fere omnia in figura fiebant: preceptum fuit in pascha azymũ panẽ comedere: vt ostenderet q̧ Christus quẽ expectabant: purus ⁊ mũdus futurꝰ esset. Et nos qui manducaturi eramus corpus eiꝰ: similr esse moneremur puri ab omni fermẽto malicie ⁊ nequitie. Et he rationes haberi possunt ex ep̄la beati Ansel. supra allegata dictis. Aptissimũ est q̄ melius sacrificat de azymo: q̃ȝ de fermentato. Tum q̄ valde apertiꝰ: purius et diligẽtius fit: tũ q̄ dñs hoc fecit. Apertius dicit ratione expressionis singularis simplicitatis: qua cõuenit sacm̄ cũ re. Purius ratiõe exp̄ssionis singl'aris puritatis: qua cõuenit sacm̄ cũ re. Diligentius ratiõe insinuatiõis diligentie adhibẽde ex parte mẽbrorũ: vt se cõforment capiti. ¶ Sic ergo colligendo summarie que dicta sunt: dicitur q̧ cõficere i azyma nõ est de necessitate sacramenti. Differentia harũ necessitatũ patȝ. 8. lec. i. Primum ostẽsum est: q̄ in fermentato si attẽtat fit cõsecratio. Secundũ patet: q̄ sic cõsecrans peccat faciẽs cõtra ritũ ⁊ p̄ceptũ ecc̄lie. Uñ extra de cele. missa. c. literas. punitur qui in fermẽtato consecrauit. Et dicit Sco. in. iiij. dist. xi. q. vi. in fine. Forte grauiter peccant etiam greci: qui se non conformãt ecc̄lie petri: maxie cũ hic habet fundamentũ solidum: q̄ sic x̄ps instituit hoc sacramẽtũ celebrandum ad minus si non necessario/ quin aliter fieri possit: tñ sic magis cõgrue celebrat. ¶ H Quantum ad tertium soluẽde sunt rõnes grecoꝝ. ¶ Ad primã qua arguit q̧ dñs tertia decima luna cum discipulis cenauit: cõcedit q̧ cena facta est die immediate p̄cedente diẽ passiõis: sȝ negat q̧ illa fuerit tertiadecima luna: sed vt visum est: fuerat facta decimaquarta luna. Ad probationem negetur q̧ dñs passus sit decimaquarta luna: sed passus est decimaquinta luna. Et ad probationem dr̄ q̧ veritas correspondebit figure. ¶ Ad cuius intellectũ notãdũ f̄m Alex. q̧ circa agnum typicum duo fiebãt: scȝ immolatio ⁊ comestio. Quantum ad comestionem: vmbra respõdit veritati: ⁊ figura rei: q̄ decimaquarta luna: scilicet in cena comedebatur

Mar. xiiij.

Luc. xxij.

Inno.

Leo papa.

Azymꝰ apꝰ nos dicitur sine fermento.

Anselmus.

Scotus.

comedebaꝫ agnus typicus ⁊ agnus verus. Naꝫ facta cena de agno paschali dedit dñs discipulis agnū verū: scꝫ corpus suū: similiter immolatio rñdit immolationi. Immolatio eñi figuralis agni facta est luna .xiiij. ⁊ immolatio veri agni similiter luna .xiiij. inchoata est: qꝛ post cenam nocte iouis .xiiij. luna incepit passio xp̄i: qñ factus est sudor eius sicut gutte sanguinis decurrentis in terrā. Luce .xxij. Itē nocte illa fuerat captꝰ: ligatus: cōsputus: colaphis ⁊ alapis cesus. Marci .xiiij. Sic ergo nocte illa inchoata fuit immolatio: ⁊ die sequenti cōsummata: ⁊ sic figure veritas rñdebat. Unde glo. sup illud Lu. xxij. Uenit autē dies azymoꝝ: di. Licet sequenti die .i. xv. luna sit crucifixus: hic tñ nocte qua agnus immolabaꝫ: ⁊ carnis / sanguinisꝙ suis discipulis sacramēta celebrāda tradidit: ⁊ a iudeis tētus / ⁊ ligatus ipsius immolationis .i. passionis sue sacrauit exordiū. ¶ Aliter pōt dici sm veritatē legis qua dies currebat a vespera in vesperū: vt dꝛ Le

Leui. xxiij.

ni. xxiij. A vespera vsqꝫ ad vesperam celebrabitis sabbata vestra. Et de festo pasche hoc plane de

Exo. xij.

terminatū est: vñ Exod. xij. habeꝫ. Primo mense .xiiij. die mēsis ad vesperā comedetis azyma vsqꝫ ad .xxi. eiusdē mēsis ad vesperā. Cū ergo vesperū .xiiij. diei: quo immolabaꝫ agnus: fuit pars sequētis diei: eodē die verus agnꝰ immolatus est quo

Obiectio.

agnus typicus. ¶ I Et si obijcitur. Ante resurrectionē dñi dies precessit noctē sm magistrum in histo. In nocte aūt resurrectionis terminatꝰ ordo naturaliū: qui est vt dies precederet noctem: deinde creator tēpoꝝ fecit vt nox precederet diē.

Responsio ad obiectionem.

Rñdeꝫ ꝙ ille ordo: quo dies noctē precessit: fuit sm cursum cōmunē tēporū: nihilominꝰ speciali rōne ordinatū fuit in lege: ꝙ in solēnitatibꝰ nox precederet diē: ⁊ currerēt dies solēnes a vespera in vesperā. Cuius rō fuit: qꝛ ille solennitates fuerunt figure solēnitatū tēporis grē: in quibus huiusmodi ordo seruaꝫ: ⁊ maxime solēnitatum patrie: que sequuntur ad noctē tribulationis vie. ¶ R Ad scḋm similiter ⁊ ad tertiū rñdeꝫ per di

Pascha multipliciter accipiꝫ.

stinctionē huius nōis pascha. vñ sm Inn. ⁊ Alexan. nomē pascha multipliciter accipiꝫ: et equocatione huiꝰ nōis greci decepti sunt. Accipitur eñi qñqꝫ ꝓ hora immolationis agni typici: vnde Lu. xxij. Appropinquabat dies festus azymoꝝ q̄ diciꝫ pascha. glo. Pascha dꝛ solꝰ dies in q̄ agnꝰ occidebaꝫ ad vesperū .i. decimaquarta luna primi mēsis. Qñqꝫ accipiꝫ pro agno paschali typico: vnde Luce vbi .s. Uenit aūt dies azymoꝝ: in qua necesse erat occidi pascha. Qñqꝫ accipiꝫ ꝓ vero agno paschali q̄ est xp̄s dñs .i. Coꝝ. v. Etenī pascha nostrū immolatus est xp̄s. Qñqꝫ pro die festo azymoꝝ: q̄ fuit quintadecima post equino

Ioā. xiij.

ctiū vernale. Ioā. xiij. Ante diē festū pasche sciēs iesus. Qñqꝫ accipiꝫ ꝓ cibis paschalibꝰ: panibꝰ scꝫ azymis quibꝰ vescebanꝫ tpe paschali: de quo Exo. xij. Primo mēse .xiiij. die mensis ad vesperā comedetis azyma: vsqꝫ ad .xxi. eiusdē mensis ad vesperā: ⁊ sic accipiꝫ Ioā. xviij. Non introierunt pretoriū: ne cōtaminarenꝫ: sed manducarent pascha. ¶ Per hoc patet ad argumenta ꝙ beatus Ioā. cū dixit. Ante diē festum pasche: accepit pascha ꝓ prima die azymoꝝ que fuit .xv. luna mensis primi. Et hoc innuiꝫ cū diciꝫ: ante diē festuꝫ. Differt eñi dicere sm Alex. diē pasche: ⁊ diem festum pasche: nec sunt idē vt ptꝫ ex lege. Dies eñi pasche est .xiiij. luna: dies festus pasche .xv. luna: vñ Leuiti. xxiij. Mēse decimo .xiiij. die ad vesperam phase dñi est .i. pascha: ⁊ decimaquinta die mensis huius solēnitas azymoꝝ dñi est: ⁊ ita ante diē solennē pasche que fuit luna .xv. facta fuit cena dñi .i. .xiiij. luna ad vesperā: ⁊ ita non est pro grecis: sed magis cōtra eos. * In illa aūt auto. Ioā. xviij. vbi diciꝫ. Ut manducaret pascha: accipitur pascha pro azymis panibꝰ: vt dictum est: quod comedebāt septē diebꝰ. ¶ Et per hoc ad illud quod addiꝫ. Non in die festo ⁊c. Dicitur qḋ causa huius dicti ⁊ dispositionis iudeoꝝ addiꝫ: ne forte tumultus fieret in populo. Nō eñi propter festū reuerentiā disposuerāt crucifixionē differre: sed ne tumultꝰ fieret in populo: qui in maxima copia ad festū illud cōfluxerat. Et ita ne de manibus eoꝝ raperetꝫ. Ideo nacta opportunitate: ⁊ submota causa tumultus populi: iuda se offerente ad tradendū illū: sine tumultu fecerunt contrariū: mutātes ꝓpositū: ⁊ hoc diuina dispositione: vt veritas correspōderet figure: qꝛ quintadecima luna eduxerat populū hebreoꝝ de egypto: ⁊ eodē die mors christi eduxit populū suum de tenebris peccati: vt Inñ. Porro dispositio sacerdotū cōtra dispositionē dei preualere non poterat: qui disposuerat vt verus agnus in diebus paschalibꝰ immolareꝫ. ¶ R Ad quartum de sanctis mulieribꝰ vnguēta post dñi sepulturam preparantibꝰ: diciꝫ ab aliquibꝰ ꝙ prima die azymorum: scꝫ die passionis dñi qui solēnis erat: interdicta fuere opera seruilia. vt Leui. xxiij. Primus dies erit vobis celeberrimus: omne opus seruile in eo nō facietis. Hmōi aūt vnguēti preparatio que congruebat defunctis: qꝛ fuit opus mie: non reputabaꝫ inter seruilia: ⁊ ita per hoc qḋ dicebaꝫ Exo. xij. Nihil operis facietis in eis exceptis his que ad vescendū pertinēt: non excludebaꝫ quin opera spiritualia fieri poterant: quale fuit opus mulierū. Dicūt igiꝫ ꝙ mulieres sancte ab hora qua viderāt christū positū in monumēto: sicut diciꝫ Lu. xxiij. vsqꝫ ad vesperuꝫ eiusdem diei: preparauerūt vnguēta que habebāt: ⁊ ad vesperū a preparatione quieuerūt sm legē propter sabbatū: de quo preceptū fuerat in lege: ꝙ a vespera celebrarēt vsqꝫ ad vesperā sine aliquo opere: tunc enim nō licebat preparare que ad cibuꝫ erāt necessaria. Illa etiam dies sabbati inter oīa sabbata celeberrima erat: ⁊ ꝓpt p. f. ha: et ꝓpter sabbatuꝫ. Licuit ergo preparare vnguenta luna .xv. qꝛ hoc fuit opus mie: ⁊ ideo nō seruile. ¶ Sꝫ contrariū videꝫ Marci .xvj. Cum transisset sabbatū: maria magdalena ⁊ maria iacobi ⁊ salome emerūt aromata: vt venientes vngerēt iesum: igitur die veneris dñice passionis non parauerunt aromata: qꝛ nonduꝫ fuerant empta. ¶ Solutio sm glo. Emerūt .i. empta parauerunt: qḋ eñi residuū fuerat nō paratū: die veneris parauerunt dum transisset sabbatū. Uel aliter: iudei multos sumptus facere solebāt circa funera. Nā ⁊ nicodemus: qui venerat ad iesum nocte primū venit ferens mixturā myrrhe ⁊ aloes quasi libras centum. Ioā. xix. Ecce sumptus magnus. Mulieres igiꝫ vidētes nō sufficere vnguēta que parauerāt die veneris: post sabbatū plura emerūt: ⁊ illa parauerunt vt dicit Marcus. ¶ Aliter posset dici ꝙ mulieres ille iam instructe in fide xp̄i nō cura

Inno.

bant hmōi legalia obseruare. vnde Inñ. ꝙ autē mulieres in die pasche dicunꝫ vnguenta parasse nō obest: qꝛ non erant sub litera: sed sub gratia. ¶ Uerū huic videꝫ cōtrariū qḋ Lucas dicit. Et sabbato quidē siluerunt ꝓpter mandatū: ex quo patet ꝙ legis mādata seruabāt. ¶ M Ideo adhuc aliter dici potest: ꝙ ille mulieres cognoscentes xp̄i mortē futurā: ante mortē eius parauerūt necessaria ad cōdendū corpus eiꝰ. vñ Inn. Mu

ADDITIO.

* Controuersia est inter Lyra / et Burgē. quia Lyra dicit / et est communis opinio / qḋ feria .vj. in qua passus est Christꝰ: fuit dies pasche. Sed Burgen. dicit ꝙ nō: sed die sabbati erat pascha / et dies solennis: et habet ad hoc rōnes multum apparentes: inde dicit qḋ Christus fecit cenaꝫ in die Iouis: que erat decimatertia luna: et preuenit dieꝫ: in qua iudei fecerūt cenam: ⁊ comederunt agnum paschalem: qꝛ sm enim fecerunt suā cenā in die venerꝭ post quam crucifixerunt Christum.

lieres reuertentes sm Lucã: portauerũt vngue-
tum & aromata: que ante longe parauerũt: quia
frequẽter audierãt dñm moriturũ. Nonne ma-
gdalena iam parasse videt per inspirationẽ hoc
cepisse ministeriũ inunctionis: teste veritate que
dicit. Mittens hoc vnguentum hec in corpus
meũ: ad sepeliẽdũ me fecit. Et iterũ. Sinite illã
vt in die sepulture mee seruet illud. Sic vnguen
tũ quod prius inceperat: cõsummauit. ¶ Pos-
set adhuc dici q̃ reuertentes mulieres a monu
mẽto & sepultura: parauerant aromata: non sta
tim pro tũc: q̃r nullum vel minimũ tempus vide
tur: sufficienter horã sepulture & vesperam sab
bati qua incepit solẽnitas sabbati. Nã sero de-
positus est dñs de cruce: vt dicit Mat. xxvij. Et
propter parasceuem iudeorũ in monumẽto hor
ti qd̃ prope erat: posuerũt iesum: vt dicit Jo. xix.
c. & Luc. xxiij. Parasceue erat & sabbatũ illuce-
scebat. i. vespera qua incepit solẽnitas sabbati:
sm illud Leui. xxiij. A vespera in vesperam cele-
brabitis sabbata vestra. Sz transacto sabbato:
quo siluerũt: & finẽ habuit in fine sequẽtis diei
tũc quidem emerũt aromata q̃ defuerunt: vt di
cit Marcus. Dũ trãsisset sabbatũ &c. emerunt
aromata vt veniẽtes vngerẽt iesum. Uenientes
nõ statim tũc propter noctẽ de primo imminẽ-
tem: sed expectabãt mane sequentis diei: q̃ fuit
prima sabbati. i. prima post sabbatũ: ideo sequi-
tur in Marco. Et valde mane vna sabbatorum:
veniũt ad monumentũ orto iam sole. ¶ N. Ad
quintũ de glo. Luce. xxij. q̃ dicit: q̃ sola dies mã-
ducationis agni dicatur pascha: & alij dies azy-
morũ. Dicendũ q̃ glo. ponit differẽtia inter illã
dictionẽ pascha in vna significatiõe tñ: sm quã
accipit in illo textu quẽ ibi exponit. Preter autẽ
illã etiã & aliter accipit vt dictũ est. Quod aũt ex
illo infert q̃ xp̃s in fermẽtato cõfecit: illud nõ se
quit: etiã si verũ esset qd̃ greci probare laborãt: scz
q̃ xp̃s tp̃s manducãdi agnũ paschalẽ preuenis-
set: & cum discipulis luna. xiij. cenasset. Qm̃ si ita
preuenisset diẽ legitimũ comedere pascha: sciẽs
qd̃ futurũ erat sup eũ: vtiq̃ preuenisset comedere
agnũ sm cerimonias & dispositionẽ legis: q̃ pre
cepit q̃ nõ nisi cũ azymis comederet: & sicut pre
uenisset comedere agnũ: ita & preuenisset come
dere azymũ. Et discipuli q̃ preparauerũt pascha:
preparassent & azyma: & ita ex hoc greci inten-
tũ suũ habere nõ possent: scz q̃ xp̃s in fermẽta-
to cõfecisset. Falsum tñ est antecedẽs q̃ cena fa-
cta sit luna. xiij. ¶ Ad sextũ quo arguũt ex signi
ficatiõe fermẽtati: propter quã magis cõgruit sa-
cramẽto q̃ azyma: dr̃ & si fermentũ exprimit sm
glo. allegatã qd̃ melius est in xp̃o: scz charitatẽ:
nõ tñ in propria & expressa similitudine xp̃m expri
mit: q̃r nõ solus xp̃s charitatẽ habuit licet solus
summã: quã summã appropriate non significat
fermentũ. Azyma aũt significat puritatem sin-
gularẽ xp̃i solius. s. naturã nostrã sumptam sine
omni corruptiõe infectiõis: vñ Inno. rñdẽs gre
cis dicẽtibus: q̃ fermẽtũ significat tumorẽ vte-
ri virginalis & vinculũ vnionis: dicit. Nam etsi
fermentũ significat tumorẽ vteri virginalis: et
vinculũ vnionis: porro multo religiosius illud
azyma insinuat: q̃ sm ap̃lm: xp̃s de massa pecca
trice corpus sine pctõ suscepit tanq̃ de fermẽto
suscepit azymum. Et vt inter xp̃m & pp̃lm mali-
cie & nequicie nihil sit: sic inter frumentũ & aquã
in azymo nil veteris masse vel aduene corruptio
nis interuenit: nã p frumentũ xp̃s: per aquã po
pulus designatur sm illud. Nisi granũ frumen
ti cadẽs in terrã mortuũ fuerit ipsum solum ma
net. Joã. xij. Et illud. Beati qui seminatis sup
oẽs aquas. Esa. xxxij. glo. i. corda gẽtium emolli
ta. Aqua sine fermento mixta frumẽto designat
populũ sine pctõ xp̃o cõiunctum: q̃ q̃ illud so-
leat designare q̃ sicut azym⁹ panis de pura mas
sa sine fermẽto cõficitur: ita corpus xp̃i de illiba
ta virgine sine crimine est cõceptũ. Sunt & alie
cõgruentie supra tacte. ¶ O Ad septimũ breui-
ter dicit: q̃ dñs nolens nos iudaizare: non hoc
quasi ex lege retinuit: sed de nouo instituit: sicut
& de baptismo in aqua cõstituto. Judei aqua lu
strabantur: & nos aqua lustramur: non autẽ ex
legis ordinatiõe: sed ex xp̃i dñi nostri institutio
ne. De hoc statim infra. ¶ Ad octauũ dr̃ q̃ ad-
ueniente veritate cessare dz figura sub rõne figu
re. Potest tñ manere materia figure: nõ vt figu-
ra veritatis venture significatiua: & ita cessauit
esus agni paschalis: cessauit & panis azymus in
ea significatione qua instituta sunt in lege: qm̃
adhuc paschali tp̃e agnellos manducamus: et
nonnunq̃ panes azymos: nec tñ hec facientes
iudaizamus: vñ btũs Ansel. Facere aliquid qd̃
fiebat sm legẽ: nõ est iudaizare: nisi fiat intẽtiõe
adimplẽdi legẽ: vt qui ex infirmitate circũcidi se
faceret: nõ vt ritũ legis obseruaret: nõ iudaiza-
ret. Quod aũt aiũt nos iudaizare ait Ansel. nõ
est verũ: q̃r nõ sacrificamus de azymo vt legẽ ve
terem seruemus sed vt diligentius fiat: et vt dñm
qui hoc nõ iudaizãdo fecit: imitemur. Cũ enim
facimus aliquid qd̃ vt iudaismũ seruarẽt facie-
bant: nõ iudaizamus: q̃r nõ propter iudaismũ: sz
aliã causam hoc facim⁹. Si em̃ in dieb⁹ pasche
azymũ panem aliqs comedit: siue q̃r nõ hz aliũ:
siue q̃r magis illo delectat q̃ fermentato: aut si
quis propter infirmitatẽ preputiũ circũcidere co
gitur. Aut si boui suo triturãti quis: ne esuriat:
os nõ alligat: nullus nisi insipiẽs: hoc agentem
iudaizare iudicabit. Cũ ergo nos panẽ azymuz
sacrificamus: nõ vt per azymũ tanq̃ p figuram
dñm iesum futurũ esse significam⁹: sed vt ipsum
panẽ in corpus ei⁹ diuina cooperãte virtute san
ctificem⁹: nequaq̃ in hoc legis vetustatẽ obser-
uamus: sed euãgeliũ veritatem celebram⁹. Item
simili rõne nec ipsi deberẽt conficere in fermẽta
to: q̃r preceptũ fuit in lege Leui. xxiij. q̃ offerrent
panes primitiarũ fermẽtatos. vñ Inno. Si pro
pter hoc repudiandũ est azymũ: q̃r lex illud ad-
misit: pari ratione repudiabit fermentatũ: q̃r lex
ait. Offerẽt panes fermẽtatos cũ hostia gratia-
rũ: q̃ immolat pro pacificis. Leui. vij. ¶ P. Ad
nonũ de eo q̃ litera occidit. dr̃. Uerum est si ser-
uatur qd̃ vete. testa. litera precipit vt precepti le
gis: & hoc quantũ ad sacrificia cerimonialia et
figuralia. Secus si tanq̃ de nouo p legẽ grẽ sta-
tuta sint assumpta: vt. s. dictum est. Uerũ argu
mentũ hoc beat⁹ Ansel. retorquet in grecos di-
cens. Sic vos cõficitis de fermentato: q̃ dr̃ a p
pheta scz Amos. iiij. Offerte mane victimas ve-
stras trib⁹ diebus decimas vestras: & sacrificate
de fermentato laudẽ. Aut hoc dicit propheta ap-
probãdo vel reprobãdo. Si reprobando: igit ex
hoc nõ debetis autoritatem assumere cõficien-
di in fermẽtato. Si approbando: & vos seruatis
hoc ad literã: & litera occidit: ergo vos subiacetis
illi damnationi qua dãnatis vos. ¶ Ad decimũ
quod obijciunt de nomine archon: rñdet Ale-
xan. q̃ nomen archon aliquãdo accipitur p fer
mẽtato. Aliquãdo p pane azymo: nã Exo. xxix.
dicit. Archos azymos similiter Nume. vi. vbi
nos habem⁹ canistrũ panũ azymorũ: ipsi habẽt
archos refertos oleo. Aliq̃n accipit p fermẽtato
& azymo

Joan. xij.

Anselmus.

zazymo cōiter: vñ ratio illorū non valet. Patet itaqʒ ex dictis veritas nostri text⁹: quātū ad tpe ceiic designatū: cū dixit. Qui pridie ꝗ pateretur.

Lectio.xxx.

A

Ecce pit panē i sanctas ac venerabiles manus suas. Hec est secūda particula prime ptis subdiuisionis pncipalis pti ꝗrte totius canōis: i ꝗ tāgit lessabilis trāssubstātiatiōis termin⁹ a quo: siue materia. Uñ dr. Accepit: scilʒ xps. Uolens etenī alas nr̃as reficere cibo spūali sio ꝯgruēti: p nil aliō id facere statuit: ꝗ p carnē ꝓpriā ⁊ sanguinē ei⁹ naturalē: vt nulla eēt natio tā grādis q̄ haberet deū tā ꝓpīquū sibi: ꝗ nobis summa ⁊ excellētissima diuinitas adest: in eo qđ corp⁹ suū: cui inseparabiliter ⁊ ineffabiliter vnita est: nobis tradere disposuit in cibū ⁊ sanguinē in potū. Hoc vt perficeret: accepit panē in sanctas. i. sanctificātes: ac venerabiles manus suas ꝓpter vnitā manib⁹ deitatē: ꝓpter quā summa veneratiōe sunt adorabiles scʒ theosebia q̄ est latrie cultus: vt tactu sctāx ⁊ diuinarū manuū suarū pane materiali vim sacri cōferret. Hoc est ipʒ in materiā hui⁹ viuifici sacri deputaret ac ordinaret: quaten⁹ ol tpe in verū corpus xpi trāssubstātiari posset. Sicut em̄ tactu mūdissime sue carnis (fm Bedā) vim regeneratiuā cōtulit aquis: ita ⁊ acceptiōe panis in venerabiles sctāsqʒ manus suas / vim pani tribuit: vt ex eo tanꝗ̄ cōgrua materia corp⁹ suū cōfici possit. Et hoc significatū est Joā. vi. vbi dñs panes quinqʒ quibus refecturus erat turbas: in man⁹ suas accepit ⁊ benedixit priusꝗ̄ turbis distribuēdos discipulis dedit. De his manib⁹ dicit Cañ. v. Man⁹ eius tornatiles: aurec: plene hyacinthis. Tornatiles dicūtur: qr in oēm opationē mobiles ⁊ volubiles. Aureç: qr in oibus cox operationib⁹ splēdet virtus deitatis. Plene hyacinthis: q̄ lapis est celestis ꝟtutis ⁊ coloris: qr i oib⁹ opationib⁹ celestē indicat vitā ⁊ intētionē. B Cū ergo hac acceptione panis i manus sctās ac venerabiles xpi: panis accepit vim essendi materia huius sacri: tractandū est de hui⁹ sacramēti materia. Ubi primo videndū est que sit hui⁹ sacri materia. Scđo de eius cōgruitate ac institutiōis causa. Quoad primū est olim catholicox doctorū cōsors sententia: ꝗ hui⁹ sacri materia simpl̃r necessaria panis est ⁊ vinū. De hoc Alexāder papa: ⁊ in cōcilio carthaginēsi vt hr̃ de cōsec. dist. ij. c. In sacro. Statutū est: imo xpi institutio cōmemorata est: ꝗ in sacro corpis ⁊ sanguis dñi: nihil amplius offeraṫ: ꝗ̄ qđ ipse dñs tradidit: hoc est panis ⁊ vinū aqua ꝑmixtū. Qđ dr aqua ꝑmixtū: cōgruitatis est nō necessitatis. Jđ statim sequiṫ. Nec amplius in sacrificiis offeraṫ: ꝗ̄ de vuis ⁊ frumētis. Uerū de aqua cur vino admisceṫ infra videbiṫ. Item eadē dist c cū omne. Julius papa reprobat errorem cox qui pro vino ausi sunt lac apponere. Unde ait. Cū em̄ magister veritatis: verū salutis nostre sacramentū suis cōmendaret discipulis nulli lac: sed panem tm̄ ⁊ calicem sub hoc sacramēto cognoscimus dedisse. Et sequiṫ. Cesset ergo lac in sacrificando offerri: qr manifestuʒ est: ⁊ euidēs exēplū euāgelice ꝟitatis illuxit: ꝗ preter panē ⁊ vinū aliud offerri non licet. Ex quo sequitur ꝗ nō est conueniens materia huius sacri farina aqua elemētari coagulata: neqʒ pasta: qr materia hui⁹ sacramēti est panis. nō autē pasta hmōi dr panis. Et ꝗ̄uis probabile sit pastā ⁊ panē non differre specie essentiali: qr per decoctionem paste ab igne nō fit vt videtur nisi extractio humoris aquei cōmixti cū partibus farine: que mixtio est p solā iuxta positionē partiū humoris ⁊ farine. Hec aūt sepatio humoris nō mutat speciē: qr p ipsam nihil tollitur pertinēs ad rei essentiā: sicut ⁊ talis cōmixtio speciē nō variat: qr non est ibi vera cōpositio: nec cōstitutio alicui⁹ vni⁹ ex his que adinuicē miscentur: sed quodlibet remanet in natura propria ab alio distinctum. Et ꝗ̄ꝗ̄ ita esse sit probabile: non tm̄ de pasta potest confici: qr instituit christus panē vsualē pro materia huius sacramēti: qr talia cōiter consueuit nobis esse sacramētū: propter cōgruentias infra assignādas. Sed occurrit triplex dubium. Primū vtrū ois panis fm substātiā sit apta cōsecrationis materia. Scđm: vtrū ois panis fm quātitatē. Tertiū: an ois fm qualitatē. C De primo dubio: vtrū ois panis cuiuscūqʒ substantie siue de spelta: siue de siligine: an solus triticeus sit cōsecrabilis: est multorū doctorū snīa: quod solus panis triticeus est materia apta huius sacramēti: ita qđ si in pane spelticeo vel siligineo attentaretur: nihil fieret. Cuius causam precipuam dicūt diuinā institutionē. Hanc aūt institutioneʒ cōuincūt ex cōparatiōe xpi: qua se grano frumenti cōparauit. Frumēti dicūt. i. tritici qr granū tritici nobilissimum est: quod qr inter cetera grana plus habet de medulla: p antonomasiā granū frumenti appellatur. Unde asserūt xpm in pane ex tali grano / cui se cōparauerat / sui corporis instituisse sacramētū. Apostolos quoqʒ in tali pane cōsecrationem frequentasseṫ: ⁊ illius panis vsum ecclesie reliquisse. Pro ista opi. ⁊ snīa allegaṫ beatus Augu. super illud Jo. xij. Nisi granū frumenti cadens in terrā mortuū fuerit: ipsum solū manet. Cū sint multa grana frugū: nulli se cōparat nisi illi: scʒ grano frumenti. Unde mos cepit ecclesie de illo solo grano conficere corpus dñi. Huius opinionis videtur esse sanctus Tho. doctor subtilis / Durādus / Gerson / ⁊ pleriqʒ alij. et Alexā. de ales parte. iiij. q. xxxij. dicit. Sunt autē plura alia grana tritici habētia solūmodo differentias accidētales: vt forte spelta et candith: de quib⁹ cōfici licet: ⁊ cōficitur in quibusdā terris. Cui ꝯsentit Durandus / credēs probabiliter inter speltā ⁊ triticū solū esse differētiā accidentalē cōtra sanctū Thomā: cuius probalitas ex cōi dicto vulgari accipitur: quo dicitur ꝗ in quibusdā partibus seminato tritico in certos agros nascitur spelta: qđ vr̃ argumentuʒ idētitatis fm speciem qr ex granis ⁊ seminib⁹ generātur vt frequēter similia fm speciē. Deducitur etiā hec idētitas specifica ex multitudine accidētiū propriorū ⁊ ꝯmuniū spelte ⁊ tritici. Multū siquidem appropinquant quoad quātitatē: figurā ⁊ colorē: ⁊ quoad alia: q̄ etiā ꝗ̄uis remote: indicāt tm̄ diuersitateʒ et idētitatē in forma specifica. Dñs Albertus dicit in quarto: ꝗ ꝗ̄uis spelta sit alteri⁹ speciei a tritico: est tm̄ panis de spelta materia apta et ve-

Beda.

Canti. v.

Primuʒ dubium.

Augusti.

Albertus.

re consecrabilis. Et hoc qr spelta est species frumēti. Addit q si christus vsus est pane triticeo: tñ i tali vsu videt dedisse virtutē generi fm oēm suam speciē. ¶ Sed illud dicit Durādus: nō videt bene dictū: qr in certis sacramentis. illud qd assumitur pro materia sicut est vnū nole: ita est vnū specie: sicut patet de aqua baptismi: et oleo extreme vnctionis. Nō eñ nisi aqua elemētaris materia est baptismi: ꝛ nō nisi oleum olive: materia vnctionis: nō oleū nucū: aut seminis rapaꝝ: oportet ergo q panis qui est materia huius sacramenti/sit idē fm speciem: nec sufficit idētitas fm gen⁹. ¶ Thomas de argētina dicit. Uellē qd in isto puncto: ꝛ in qbuslibet aliis in qb⁹ tractat de his q ad necessitatē pertinēt sacramētoꝝ: sive quibus nō putat esse veritas in sacramentis: doc. nūq sibi cōtradiceret: ꝛ sicubi hoc fieri cōtingeret: q ecclesia Romana p determinationē suaꝫ remediū adhiberet. Huic addit duo dicta. Primū q cōsulti⁹ est q sacerdos in sua cōsecratione vtat pane triticeo: qr oēs doctores xpiani fatent talē panē cōuerti in corp⁹ xpi: platis certis vbis a ministro idoneo. Multi aūt ꝛ magni doctores ꝛ solēnes negāt panem spelticeū in xpi corp⁹ cōuerti. Scdm dictū est: q nō pbat sufficiēter p alios ista negativa: q panis spelticeꝰ nō est cōsecrabilis. ¶ Ad cui⁹ intellectū sciēdū fore dicit: q fm Isido. li. xvii. ethymo. c. iii. frumētū est in plus q triticū. vñ dicit Isido. Frumēta q aristas habēt: reliqua vero q aristas non habēt: fruges appellant. Ideoqꝫ dicit ibidē siligines: et multa alia de genere esse frumētorum: eo q aristas habēt: imo ipsuꝫ triticū genus dici frumēti multas habēs spēs. Uñ dicit. Siligo gen⁹ tritici a selecto dictū: nā in pane spēs ei⁹ precipua est. Et de ordeo trimēsi dicit. Trimēse triticū ideo nūcupatū: qr satū post tres mēses colligit. ¶ D Cū igit neqꝫ ex fide: neqꝫ ex sacra scriptura: neqꝫ ex statuto ecclie in decreto aut decretalib⁹ cōtento: neqꝫ ex originalib⁹ sanctoꝝ doctoꝝ haberi possit: qd solus panis triticeꝰ sit materia cōsecrabilis: non probat sufficiēter hec negativa: q panis de spelta nō sit cōsecrabilis. Uñ de sum. tri. ꝛ fi. cat. vbi fit mētio spālis de hoc venerabili sacramēto: nō fit limitatio materie ad panē triticeū. Silr in. c. cū marthe. de cele. missa. hec arctatio nō ponit: vbi singulariter de hoc sacro ptractat. Neqꝫ in decretis de ɔse. dist. ii. limitatio ad panē triticeū reperit: vbi rō diffuse de hoc sacro agit: vt patet etiā in ca. supra allegatis. Silr ex euāgelus aliud haberi nō pōt: qr nullibi habet determinatio? locutio de materia hui⁹ sacramēti: q qd dicit. Accepit iesus panē. Nō aūt videt qn panis sit vniuocū ad oēm panē vsualē: sive sit de tritico: spelta: siligine vel ordeo. Sicut ꝛ frumētū vniuocum esse videt ad triticū: speltā: siliginē ꝛ ordeū: quis hec sese excedāt in perfectiōe: sicut hō: asin⁹: leo: de qbus vniuoce dr alal. Ex quo videt ɔcludi: qd nō valet dictū quorūdā dicentiū: q frumētū qn per se stat ponit p suo significato famosiori sive digniori qd est triticū: qr illa regula habet veritatē tñ in analogia: q sunt vere eqnoca: nō in vniuocis. Nunc aūt frumētū nō est analogū: qr nec eqnocū ad triticū: speltā: siliginē ꝛc. quis sit analogia qdā pfectiōis inter significata sua: sicut generaliter in significatis p qdcūqꝫ gen⁹. Gen⁹ siquidē plures sub se ɔtinet spēs pfectiōe differentes: cū nulle due spēs sint eiusdem pfectionis: qr habēt se vt numeri. viii. metaphysice. Nec tñ propter hoc gen⁹ per se positū stat p specie pfectiori: vt patet de alal: lapis: brutū ꝛc. Nō eñ sequit est alal: ergo ē hō. Nec sequit: nō est hō: ergo nō est alal. Quō sequeret i analogia: est hō: ergo est hō viu⁹. Et sequit: nō est hō viu⁹: ergo nō est hō: immo sequit: est hō pictus: ergo nō est hō. Sic in proposito nō sequit: hoc est frumētū: ergo est triticū. Nec sequit hoc nō est triticū: sive hoc ē spelta: ergo nō ē frumētū: cū vt dictū est frumētū vniuoce dicat de olb⁹ hñtib⁹ aristas ēt apud vulgū. ¶ E Uidet igit sufficere ad hoc qd aliqd sit materia apta cōsecrationis: q sit panis: dū tñ sit de granis aristarū. Hinc panis coctus de fabis: pisis: lentib⁹: vel alio legumine nō habēte aristas: nō est cōsecrabilis. Hinc de cōse. dist. ii. in. c. in sacramēto. s. allegato habet. Nec amplius i sacrificus offerat: q de vuis ꝛ frumentis. Pro illo facit q apparat⁹ illius decreti nō excludit ab hoc benedicto sacro aliqd verū frumentū: sed dūtaxat piper ꝛ loliū. ¶ Ad hoc pōt rō adduci. Sancta mr ecclia satagens filios suos in honorē sui spōsi educare: vbi cōspicit occasionē ruine vl deviatiōis: monitis salutarib⁹ ꝛ statutꝫ solicita est obviare: ꝛ vbi maius periculū iminet: pvidet vigilātius. Multa aūt statuta edidit circa hoc sacramētū venerabile: puta q sacerdos sit ieiun⁹: q certis ꝛ benedictis vtat vestib⁹: q nō celebret nisi i loco ɔsecrato nō interdicto/q nō nisi in altari lapideo chrismatis vnctiōe bñdicto: nō nisi tpe certo: nec sine igne ꝛ ministro. Et circa sacramentum sanguinis multa sunt statuta: q scꝫ vino aqua apponat: q non in calice ligneo: vitreo aut cupreo celebret: aut cōsecratus simul sumat et cetera multa: quoꝝ tñ nullū est de veritate ac necessitate sacramēti: qn sine quolibet horū: immo sine olbus simul sacerdos de facto si attētaret ɔsecrare: vere cōficeret: qr tñ illa ɔferūt ad reuerentiā ꝛ honorē xpi ꝛ deuotionē ppli: sive ad quasdā significationes mysticas: placuit ecclie ea oia i ɔsecratiōe tā digni ac ineffabilꝫ sacri obseruare: sed si materia consecrationis corpis xpi est solus panis triticeus: longe maius periculꝫ esset ipm nō assumere: q in cōsecratiōe sanguis vti vino aqua non permixto: aut pretermittere quodlibet predictoꝝ. Qm p assumptionē panis non triticei: omitteretur aliquid essentiale: ac qd foret de necessitate sacramenti: quo frustraretur totus effectus cōsecrationis: qr nihil fieret: eo q deficeret debita materia. In aliis aūt tñ omitteretur aliquid requisituꝫ de bene esse sacramenti vel cōsecrantis: ꝛ tamē nullibi reperitur ecclesiaꝫ precepisse vt solus panis triticeus ad corpis xpi cōsecrationē assumatur: et ecclesia provida circa minus necessaria negligens esset circa necessaria: et prohiberet scillā/et relinqret carybdim: qd de ecclesia sponsa xpi: que sponsi sui spū regit nefas est cogitare. Maxime etiam cum ante multos annoꝝ cētenarios hoc ipsum apud catholicos doctores solennes versum est in dubium: vt pꝫ de Alberto magno ꝛ sequacib⁹ suis. ¶ F Uidetur igitur probabile q panis vsualis de frumēto confectus: sive sit de spelta: vel de alio frumēto: sit apta materia consecrationis. Nihil enim plus conuincitur ex euangelys: nisi qd christus accepit panē. Neqꝫ aliquis sctoꝝ doctorū ex originalibus determinatius locutus est: vnde non videtur tutū ac securū quēcūqꝫ scholasticū doctorē etiam acerrimi ingenii ac profunde sciētie diffinire hanc negativā: ꝛ determinare q panis de spelta: aut alio vero frumēto: nō est apta materia consecrationis: cum vt dictū est: ad hoc nō habeat evidēs canonis auctoritas: nec diuina revelatio: nec cogens rō: nec ecclie determinatio.

Deniqꝫ

Isido.

Improbatio quorundam.

Doctor subtilis.

¶ Deniqʒ periculosum videtur: vt in simi arguit doctor subtilis in.iiij.dist.xxvi. periculosuʒ inquã est articulũ fidei limitare vel restringere ad certũ intellectũ spãlem: dũ saluari potest in generali. Hic eñ faceret a fide apostatare: cum aliquid in hoc sensu credendũ ꝓponeretur: vbi sine repugnãtia scripture rõnis ꝛ autoritatis in alio sane intelligi posset. Hoc preterea esset credibile: certũ ponere in dubiuʒ ꝛ incertitudinẽ. Non enim certũ est qđ ex incerto depẽdet: hoc aũt in proposito fieret. Certũ quideʒ est ex scriptura sacra qđ xp̃s cõsecrans corpus suũ: accepit panẽ: qm̃ hoc euãgeliste scribũt. Dicere aũt ꝙ hoc nõ saluatur nisi in isto sensu particulari ꝙ accepit panẽ triticeũ: ꝛ illũ per hoc tanq̃ materiã cõsecratiõis instituit: est trahere certũ ad dubiũ: qꝛ ille particularis sensus (vt dictũ est) ex nullo autẽtico potest deduci. * ¶ Difficile quidẽ est et forte ĩpossibile xp̃m vsum fuisse in consecratione pane triticeo. Hoc tñ posito adhuc certũ nõ est: neqʒ euidẽs: xp̃m per hũc vsum determinate hũc panẽ vt materiã consecrationis instituisse: ꝛ nõ potius oẽm panem: immo si hoc fecisset: verisimile est euangelistas hoc determinate expressisse: ꝛ nõ in quadã generalitate explicuisse: ex qua in dubiũ quid ꝛ qualiter xp̃s fecit: rõnabiliter posset reuocari: quõ ecclesiã sic in incerto reliquisset: maxime in aliquo simpliciter necessario requisito ad sacramenti veritatẽ. ¶ Preterea xp̃s in cõsecratione calicis vsus est vino mixto cũ aqua: vt inferi⁹ patebit: nemo tñ dicit aquã cũ vino esse materiam necessariam sacramẽti sanguinis ex tali vsu: sed vinum dũtaxat. ¶ Amplius: xp̃s (ponam⁹) vsus est vino albo in cõsecratione sanguinis: ꝛ q̃s dicet ex tali vsu vinũ rubeũ nõ esse materiã aptam cõsecrationi: cũ tñ ꝓbabile sit vinũ rubeũ differre specie a vino albo: ꝓpter diuersas ꝓprietates ꝛ operationes quas habẽt: q̄ diuersitatẽ vt videt̃ arguunt quarũdã qualitatũ ꝓpriarũ cõsequentium formas specificas diuersas. Vinũ q̃ppe rubeum (vt fertur) cõstipat: albũ laxat: qđ nõ cõpetit eis ex aliquo humano artificio aut industria: sed ex naturali ꝓprietate: q̄ formã cõsequit̃ specificã. Immo forte nõ oĩa vina alba sunt eiusdem speciei specialissime: sicut nec oĩa pira: nec omnia poma: vbi arguitur diuersitas ex vapore: teneritudine folliculorum: vitium: ꝓpaginum: foliorũ: que videnť tantũ differre: quantũ arbores diuersorũ fructuũ: diuersorũ scʒ pomorũ ꝛ diuersorũ pirorũ. Accidẽtia aũt maxime propria media sunt arguendi differentiã specificã in naturarũ quoad nos: qui proprios substantiarũ conceptus nõ habemus. Preterea xp̃s ſm omnes doctores: apl̃os sacerdotes ordinauit: dicens ad eos. Hoc facite in meam cõmemorationẽ. Facite hoc inquã qđ ego feci. Quid autem fecit xp̃s? Accepit panẽ ꝛ fregit ꝛc. dicens. Hoc est corpus meum. Ergo sacerdos hoc ipsum nũc faciens: et certa verba proferens: consecrat: sicut xp̃s consecrauit. Accipiens aũt panem de spelta: aut alio frumento: accipit panẽ: ergo consecrat sicut xp̃s. ¶ Quod aũt beatus Tho. ꝛ ceteri arguunt xp̃m vsum fuisse pane triticeo: non cõcludit propositũ: qꝛ hoc certum non habetur. Et si hoc poneretur: adhuc nõ haberet̃ intẽtũ: qꝛ de vino hoc nõ sequitur: est vsus vino albo: ergo vinũ rubeũ nõ est materia sacramenti sanguinis: inter que tñ apparet differentia specifica. ¶ G Ex eodẽ fundamento non concludit ratio Durandi dicẽtis ꝙ materia corporis xp̃i est vna ſm nomen: ergo debet esse ſm speciem: qꝛ hoc fallit: vt apparet in materia sanguinis. Quod autem dicit sic esse in ceteris sacramentis: propositũ suum non concludit. In baptismo quidem sic est: qꝛ xp̃s instituendo materiã baptismi: vsus est hoc nõie aqua dicens. Nisi quis renatus fuerit ex aqua. Qđ etiaʒ ſm Porphi. est species specialissima: dicẽte pħo in topi. Omnis aqua omni aque est eadem specie. Instituendo aũt materiã corporis xp̃i: dicũt euãgeliste: ꝙ accepit panẽ: vtunť ibi euangeliste nomine panis: qđ genus esse videť sub se certas continẽs species. ¶ Qđ dicit de materia vnctionis: ꝙ sit oleũ oliuarũ nõ oleũ nucũ: si hoc veruʒ est: habetur ex determinatiõe ecclesie: q̄ si in ꝓposito haberet̃ cessaret questio: sed si nõ habetur: nec sancti hoc exprimũt: stat dubiũ ibi sicut hic. Dum addit ꝙ vsus panis triticei ab apostolis ad nos vsqʒ descendit: non videtur hoc vniuersaliter verũ: cũ dicat Alexã. de Ales pte. iiij. q. xxxj. membro. iiij. ꝙ in quibusdam terris conficit̃ de spelta ꝛ candith. Hic rit⁹ quoad panẽ triticeũ q̄ ad nos descẽdit: forte plus ĩtroductus est ꝓpter reuerentiam sacramenti: q̃ propter necessitatẽ: qꝛ triticum est nobilior species frumenti: ea propter plusq̃ alia frumẽta est assumptũ. Sicut laudabiliter in quibusdã bene ordinatis ecclesijs vinũ optimũ qđ ex crementis haberi põt: datur celebrantibus ꝓpter reuerentiam magis q̃ necessitatẽ. ¶ Quod etiã adducit̃ cõparatio xp̃i: qua comparauit se grano frumenti: nihil videtur facere ad propositum: qꝛ non comparauit se grano tritici: sed grano frumenti indifferenter ꝛ indistincte. Pro quo facit autoritas allegata Aug. dicẽtis. Cũ multa sunt genera frugũ: nulli se cõparat nisi illi: volẽs per hoc a cõparatione secludere fruges nõ verũ frumentũ. Et preterea ex tali cõparatione null⁹ panis factus est materia sacramenti: sed ex speciali institutione xp̃i materia eius effecta est. ¶ Et qđ dicit beat⁹ Aug. ꝙ inde cepit mos ecclesie in tali grano conficere: verum est: ꝛ hoc institutione subsequente: que si subsecuta non fuisset: quis panẽ assumeret ad consecrãdum corpus xp̃i? Hec dicta non tanq̃ conclusio certa accipiantur ꝛ sufficienter ꝓbata: sed tanq̃ ꝓbabiliter causa scholastici exercitij adducta: et neqʒ ecclesie determinationi: nec canonice scripture: neqʒ originaliũ patrum sanctorum dictis repugnantia: melius sentiẽti in nullo preiudicãtia. Hec de materia primi dubij. ¶ H Quantuʒ ad scđm dubium: de quãtitate materie. Dicunt quidam ꝙ sacerdos nõ potest consecrare materiam panis nisi in determinata quãtitate: in tanta scʒ quanta cedere debet in vsum fidelium. Cuius rationẽ assignant ex verbis Hugonis de sancto victore. Sacramẽtuʒ irritũ reputat̃ si contra institutionem celebretur. Debet igitur intentio ministri (aiũt) concordare institutioni sacramẽti. Institutio autem sacramenti est ꝓpter vsum fidelium: vt scʒ vtantur ipso in ꝓfectum gratie ꝛ virtutũ: igit̃ si minister intendat consecrare tãtũ panem quãtus cedit in vsum fideliũ: verũ est sacramẽtum: aliter non. ¶ Preterea ministris ecclesie data est ptãs: non in irrisionẽ fidei ꝛ sacramẽtorũ: sed in edificationẽ ecclesie ꝛ fideliũ: ſm apl̃m. ij Cor. x. Potestatẽ dedit nobis dñs ĩ edificationem: ꝛ nõ in destructionẽ. Sed irrisio esset fidei ꝛ sacramenti: si sacerdos ꝯsecrare posset totũ panem qui est in foro: ꝛ omne vinum qđ est in cellario. Sed rñsio illa alijs nõ placet: naʒ vt arguit btũs Tho. pte. iij. q. lxxiiij. ar. ij. Si sacerdos intẽdat ꝯsecrare ꝓpter finẽ malũ vt irrideat: veneficia faciat: aut incãtet: nihilomin⁹ ꝓpter po-

Additio. * ¶ Quid agẽdũ si panis apposit⁹ ꝑcipiat̃ esse corrupt⁹. Sol. Quia panis corrupt⁹ dr̃ q̄ substãtiã ꝛ speciẽ panis ꝑdidit vel ex putrefactiõe/ vł vetustate/ vel alio hm̃ói/ qđ ꝑcipi potest/ cũ cõtinuitas soluit̃: ꝛ sapor/ odor/ color/ aliaqʒ accidẽtia mutata sunt: idẽ nõ ẽ panis neqʒ ꝯsecrabilis.

Alexan. de Ales.

Augusti.

Hugo de scto victore.

Thomas aquinas.

testatem sibi datā perficit sacꝫm: et tn̄ hec intentio magis est difformis institutiōi ꝙ̄ prior. ¶ Preterea intentio ministri requiritur ad sacramenti ꝑfectionē: sed nō quecūq;: sed illa q̄ est de his q̄ intrinsece pertinent ad ipm: ⁊ nō illa q̄ est de cōtingentibus. Nā si q̄s baptizaret puerū non ea intentione vt baptizat⁹ cōsequeretur salutē: sed cupiditate pecuniarū: vel alia ꝑuersa intētione: puta q̄: baptismū ad salutē nil credit ꝓficere: huius intentionis defect⁹ effectū sacramēti nō euacuat: quo minus sit vere sacꝫm: dū tn̄ seruat formā et ritū ecclesie: intendēs qd̓ ecclesia facere cōsueuit: ꝗ̄uis baptismū nihil valere credat: vt. s̄. dictū est lec. vi. Propter qd̓ etiā beat⁹ Augu. concedit hereticos baptizare. Sic in ꝓposito vsus sacramēti eucharistie nō est de illis q̄ sunt intrinseca sacramēto: cum illud sacramentū quoad fieri cōsistat precise in cōsecratione materie: imo ꝑ vsum desinit esse sacramētū: ⁊ nō consistit in vsu sicut cetera sacramēta. Ideo intētio de vsu sacramenti nō est de necessitate sacramēti. ¶ Qd̓ aūt dicit Hugo de sancto victo. ꝙ sacꝫm irritū habetur si ꝯtra institutionē celebref: intelligendū est qn̄ celebraf cū omissione eoꝝ q̄ instituta sunt obseruari: tanq̄ ꝑtinentia ad necessitatē ⁊ essentiā sacramenti: de quoꝝ numero nō est intentio vsus sacramenti. ¶ Dicif ergo fm̄ illos: ꝙ quilibet sacerdos pōt cōsecrare panē in tāta quātitate: quantā pōt habere presentē. Cuius ratio est q: concurrentibus oībus que sunt de necessitate sacramēti: est verū sacꝫm: sed pane quantūcūq; magno presente sacerdoti: si ipsum cōsecrare intendat: ⁊ profert verba ad hoc a xp̄o instituta: iā concurrūt oīa q̄ ꝑtinent ad hoc sacꝫm intrinsece ⁊ q̄ absolute requirunf: ergo vere cōficit. ¶ Dicitur aūt notanter: quātocūq; pane presente: q: panē absentem etiā modice quātitatis ꝯsecrare nō potest. Hinc sacerdos existens in ecclia non potest cōsecrare panem in foro. Cū eñ forme verborum cōsecrationis cōtineāt in se ꝓnomen demonstratiuū: ideoq; requirit presentiā materie cōsecrande. ¶ Et per hoc ad scd̓m argumētū inductū r̄ndetur: ꝙ lꝫ ministris ecclesie nō sit data potestas ꝓpter hoc vt abutanf: nihilominus tn̄ abuti possunt: tā illa q̄ est iurisditionis: ꝙ̄ illa q̄ est consecrationis. Sententia est beati Tho. et Durandi. ¶ De tertio dubio: qualitate scꝫ materie panis: vtrum in azymis seu fermentatis confici possit: satis dictū est precedenti lectione: ideo de hoc non plura. ¶ Iā placet simul tractare de materia consecrationis sanguinis: ne eiusdem repetitio fastidiū ingerat relegenti. Est aūt materia consecrationis sanguinis/vinum de vua vitis expressum. Ratio ꝑncipalis est institutio xp̄i: qui in vino vitis hoc sacramentum instituit. vnde Luc. xxij. Accepto calice dixit. Dico vobis: nō bibam de generatione vitis donec regnū dei veniat. ⁊ Mat. xxvi. Iam non bibam de genimine vitis: vsq; ad diem illū cum illud bibam nouū in regno dei. De congruentia postea dicetur. ¶ Ex quo sequif ꝙ vinū pomorū: aut artificiale nō est apta materia consecratiōis sanguinis xp̄i: quia non est vinum vitis: nec est simpliciter vinū: sed equiuoce ⁊ fm̄ quid. ¶ Secūdo sequitur ꝙ vinū in vua non expressum: non est materia apta consecrationis sanguinis: q: liquor ille in vua magis hꝫ rationem comestibilis/ꝙ̄ potabilis. Et de hoc d̓r de ꝯsecra. distin. ij. didicimus. ⁊ ca. sequē. cū omne. vbi prohibetur cōiunctio vuarū in hoc sacrificio: ⁊ cōceditur in necessitate expressio vini de botro in calice. ¶ Sequif tertio qd̓ agresta

Materia ꝯsecratiōis sanguinis.

Mat. xxvi.

nō pōt esse huius sacri materia: q: nōdū hꝫ vini speciē: sed est in via ad vini generationē: ⁊ ꝙ̄uis nō videatur differre nisi per maturum ⁊ immaturū: hoc tn̄ arguit diuersitatē specificam. Requiritur eñ ad veritatē vini: ꝙ sit digestū in vua: nā digestū ⁊ indigestū variat speciem. Agresta aūt non est digesta: iō sicut nō ex pasta corpus: ita nec ex agresta sanguis dn̄i conficif. ¶ Quarto sequif ꝙ nec acetū est materia ꝯsecrabilis. Patꝫ: q: nō est eiusdē speciei cū vino: sed est vinū corruptū: vn̄ non fit reditus de aceto in vinum. Uerū Alexan. de ales distinguit de aceto: q: vel deductū est ad vltimū corruptionis a qua non contingit regredi in vinū: qd̓ simpliciter est alterius speciei: ⁊ de illo sanguis xp̄i nō conficif. Uel nondū ad tantā corruptionē est deductū: sed est quasi vinū acidū nondū plene corruptū: ⁊ de illō potest fieri cōsecratio. Ad hoc allegat Innocen. dicentem. Licet diligēti studio vinū optimum sit inquirendū vt in sacrificiū offeratur: vitiū tamē vini nō maculat mundiciā sacramenti. Quocirca siue nouū vinum: qd̓ d̓r mustum: siue vinū acidum: qd̓ appellatur acetum in sacrificiū offeraf: sacramētū cōficitur: ⁊ diuinitus cōsecratur. Et dicit Alexā. ꝙ in aliquibus regionibus solū conficitur ex aceto: q: ad illas regiones non pōt deferri vinū manēs in suo esse potissimo. Item quedā glo. de cōse. di. ij. sicut. j. dicit. De aceto cōficitur si ex vino factum fuerit: alr̄ nō: q: prope eadem vsia est. Ex quibus tn̄ si caute attendantur verba: manifestū est ꝙ nō loquūtur de aceto proprie: qd̓ iam vini speciem mutauit: sed de aceto large. i. de vino acido/qd̓ est in via ad corruptionem: nondū corruptum: sed adhuc propriā speciem vini seruans. ¶ Quinto sequif ꝙ in musto pōt fieri cōsecratio q: mustum vinum est qd̓ attestaf eius dulcedo: q̄ signum est digestionis: ⁊ proprietas q̄ vini facit opus. Nā letificat: calefacit: ⁊ inebriat: qd̓ vini speciē arguit. Nō tn̄ vsq;quaq; cautū est qualecūq; mustū assumere ꝓpter eius impuritatē: q: feces cōmixte substantie vini in sanguinē nō cōuertuntur: sed dumtaxat substātia vini. Idcirco magis videtur ad reuerētiam huius sacramenti pertinere vinum purū ⁊ defecatū: ꝙ̄ vinū nouū siue mustum turbidū. ¶ R Sed dubia quedam circa hanc materiā occurrunt. Primū: vtrum solum vinum sit materia apta consecrationis: an requiratur aque admixtio? Scd̓m: vtrū aqua vino admixta in sanguinē cōuertaf? Quod autem aqua requiratur de necessitate sacramenti: ita ꝙ sine aque admixtiōe vinū nō cōuertaf in sanguinē: arguitur multis medijs. Primo autoritate canonis: nam Alex. papa/vt habef de cōse. dist. ij. c. j. omnibus orthodoxis scribens: dicit. Non debet in calice dn̄i aut vinum solum: aut aqua sola offerri: sꝫ vtrūq; ꝑmixtū: q: vtrūq; ex latere ei⁹ in passione sua ꝓfluxisse legif. Et Cyprianus papa eadem distin. c. sicut. j. dicit. In sacrificando calicem dn̄i offerri sola aqua nō pōt: quō nec vinum solū pōt. Nā si vinū tm̄ q̄s offerat: sanguis xp̄i incipit esse sine xp̄o. Qn̄ eñ vtrūq; miscef/⁊ adunatione cōfusa sibi inuicē copulantur: tunc sacꝫm ⁊ sp̄uale ⁊ celeste efficitur. Et statim sequitur. Sic vero calix dn̄i nō est aqua sola et vinū solum: nisi vtrūq; misceatur: quomodo nec corpus dn̄i potest esse sola farina: nisi vtrunq; adunatū fuerit ⁊ copulatum/⁊ panis vnius compage solidatū. Ex his arguif sic. Ex aqua sola nō potest confici sanguis xp̄i: igitur nec ex vino. Dicit enim quod aqua sola nō pōt offerri sicut nec vinū solū. Silr̄ ex alia silitudine. Ex farina sine aspersione nō pōt

Attende de aceto.

Innocen.

Alexan.

confici

confici corpus xpi: igitur nec sanguis ex vino sine aqua. Dicit enim: calix dñi non est vinum solum: sicut nec corpus dñi potest esse sola farina. Cõcordat Julius papa eadem dist. cũ omne. vbi dicit. Non potest calix dñi aqua sola esse aut vinũ solũ: nisi vtrũq; misceatur. Et quasi rõnem ꝓmisit. Cum in calice inquit vino aqua miscetur: christo ppl's adunatur: ⁊ credentium plebs ei in quẽ credit: copulat̃. Sequitur. Nam si vinum tñ quis offerat: sanguis xpi incipit esse sine nobis. Si vero aqua sit sola: plebs incipit esse sine christo. Facit ad idem Martinus papa eadem dist. nõ oportz. vbi dicitur. Non oportet aliud aliq̃d in sacramento offerri preter vinũ ⁊ aquã ⁊ panẽ: que in typo christi bñdicuntur: q; dum in cruce christus pẽderet: de corpore eius effluxit sanguis ⁊ aqua: hec tria vnũ sunt in christo iesu. Hec hostia ⁊ oblatio dei in odorẽ suauitatis. Sil'e habetur in ca. statim sequente. ¶ Itẽ rõne ad idẽ: aut christus instituit aquã admisceri vino: aut non. Si primũ: igitur videtur necessario apponenda: q; nihil aliud offerre licet: q̃ȝ quod dñs tradidit: eadẽ dist. in sacramento. Si 2m: tũc temeraria ꝓsumptiõe apponit̃ ab ecclia Romana: q; sacramenta neq; instituere h; nec mutare: vt. 3. pbatũ est lectione. ¶ Itẽ illud est de substantia sacramenti qđ directe ducit in illud ꝓpter quod institutum est sacramentũ: sed hoc sacramentũ institutũ est in recordationẽ passionis dñice. Lu. xxij. Hoc facite in meã 9memorationẽ. Hoc autẽ facit aqua in hoc sacramẽto vt ex canone Alexã. pape paꝫ supra allegato. Itẽ res hui⁹ sacramẽti necessario significari debet ipso sacramẽto: sed res huius sacramenti est vnio corporis mystici cum capite. Hec aũt per admixtionẽ aque significatur: nã aqua pplm significat fidelẽ. Apo. xvij. Aquas quas vidisti ppli sunt: vñ Beda super Marcũ. Quia nos i xpo: ⁊ christũ in nobis manere oportet: vinũ cũ aqua misceť: q; teste Joan. aq̃ populi sunt. ¶ L Sed istis nõ obstantibus: rñdetur ad dubiũ: ꝙ aque admixtio nõ est de necessitate sacramenti: licet sit de necessitate ministri 9secrantis. Distinctio harũ necessitatũ supra lectione. j. declarata est. Primũ patet per magistrũ. iiij. sententiaꝝ dist. xj. Si quis nõ intendẽs introducere heresim obliuione/aut ignorantia aquã ꝓtermiserit: nõ videt̃ irritũ esse sacramentũ: sed ille grauiter est corripiẽdus. Ad hoc facit autoritas Cypriani pape de 9se. dist. ij. scriptura: vbi dicit. Si quis de antecessoribus nostris vel ignoranter vl' simpliciter hoc nõ seruauerit: ⁊ tenuerit qđ nos dñs facere exemplo ⁊ magisterio docuit: põt simplicitati eiusdẽ indulgentia dñi venia 9cedi. Nobis vero nõ põt ignosci qui nũc a dño admoniti ⁊ instructi sumus: vt calicẽ dñi cum vino mixtuȝ (ꝭm ꝙ dñs obtulit) offeramus. Non aũt ignorãtia vel simplicitas excusaret: si aqua nõ apposita nõ fieret 9secratio. Item dicitur grecus aquã nõ apponere: ⁊ tamẽ non negat ecclesia latinoꝝ eos vere cõficere. Item nihil est de necessitate huius sacramenti materialiter qđ nõ remanet: neq; ꝭm substantiaȝ: neq; ꝭm accidẽs: sed aqua admixta nõ manet ꝭm substantiã: q; 9uertitur in vinum neq; ꝭm accidẽs: q; non manet odor neq; sapor. Panis vero ⁊ vinũ etsi transeũt ꝭm substantiaȝ: manent tñ ꝭm accidentia ⁊ ꝓprietates. ¶ Itẽ in nullo euangelio legit̃ dñm apposuisse aquã vino in institutione hui⁹ sacramẽti: sed solũ cõfecisse de pane ⁊ vino. Si aũt esset aqua de substãtia sacramẽti: vtiq; facta esset mẽtio sicut de pane ⁊ vino. ¶ Itẽ in sacramẽtis noue legis/nihil ẽ de substantia ex parte sacramentoꝝ nisi quod efficit qđ figurat: sed aqua apposita nihil efficit: q; nec verum corpus: nec mysticum: quia effectiue ⁊ significatiue est ibi vtrũq;: etiã si aqua nõ apponat̃. ¶ M Scđm scꝫ ꝙ aqua sit apponẽda: ⁊ si minister non apponeret: grauiter peccaret. Patet satis ex allegationibus in ꝑncipio dubij adductis tum quia contra ecclesie preceptũ multipliciter expressum ageret: tum quia sine aqua ecclesia xpm non imitaretur: tum quia dñicam passionẽ nõ sufficienter exprimeret: tũ quia significatiões mysticas tolleret. ¶ Christus siquidẽ quoad ꝭm creditur vinũ cum aqua miscuisse anteq̃ȝ vinum in propriũ sanguinẽ conuertisset: vnde Damasc. iiij. snīaꝝ suarũ. Christus inquit calicem ex aqua ⁊ vino mixtũ tradidit discipulis suis: dicẽs. Bibite ex hoc oẽs: hic ẽ calix sanguinis mei. Cui cõsonat illud. In sacramento corporis ⁊ sanguinis dñi nihil amplius offerat̃: q̃ȝ quod ipse dñs tradidit: hoc est panis ⁊ vinũ aqua mixtum: de 9se. dist. ij. in sacramẽto. Ad idẽ facit. c. scriptura. eadẽ dist. Quotienscũq; calicẽ in 9memorationem dñi/⁊ passionis eius offerimus: id qđ cõstat dñm fecisse faciamus. Et sequit̃. Calicẽ dñi cũ vino mixtũ (ꝭm qđ dñs obtulit) offeram⁹. Huius autem probabilitas sumit̃: q; vinũ terre illius forte est ⁊ substantiosum. Cũ aũt xps vixit temperatissime: probabile videtur vinum cum aqua miscuisse. ⁎ ¶ Denuq; Paschasius quantũ ad tertiũ inquit. Cur in calice aqua misceatur: illa permaxime inquit causa est: q; de latere xpi: vbi passio cõpleïur sanguis pariter et aqua manauit. Qđ certe apli mysteriũ plene intelligentes: fiendũ in calice censuerunt: vt nihil deesset nobis de sacramento ad 9memorationẽ passionis qđ tunc extitit in cruce in 9summatiõe nře redẽptiõis. Hoc q̃ad passionis sufficientẽ expressionẽ. Tolleret̃ etiã mystica significatio: scꝫ vnio: que vt argutum est: aptissime per hãc aq̃ admixtionem designatur. ¶ Per hoc ad rões in oppm̃ factas: q̃ ꝓbare nitunt̃ ꝙ aqua requirit̃ de necessitate sacramẽti. Ad autoritatẽ Alex. pape: q̃ ad hoc sonat ꝙ vinũ solum sine aqua offerri nõ debet. Et in autoritate Cypriani. Nõ põt. Rñdet Inno. ꝙ ṽba illa determinari debent: q; recipiunt exceptionẽ hoc modo. Non potest nisi ex simplicitate ⁊ ignorãtia fiat. Ul' nõ põt. i. nõ dꝫ: q; illud dr̃ fieri nõ posse: qđ de iure siue licite fieri nõ põt. Solũ em̃ vinũ legitime ⁊ sine ꝓcepti trãsgressiõe nõ põt offerri. Ita expõit magister dist. xj. quarti ⁊ ceteri doctores. Sil'r dicit̃ ꝙ illa aduerbia sic ⁊ sicut/dicunt nõ omnimodã silitudinẽ: cũ aqua sola vino solo 9paratur: et vinũ sine aqua farine nõ asperse: dicũt em̃ silitudinẽ decẽtis ⁊ legitime 9secratiõis. Uñ neutrũ põt fieri legitime, ⁊ sine ꝓcepti trãsgressiõe. Sed in hoc ẽ dissimilitudo: q; ex aq̃ sola ⁊ farina nõ 9spersa nullo mõ confici põt: ex vino aũt solo 9fici põt licet nõ legitime. ¶ Et p hoc pꝫ solutio ceteraruȝ autoritatũ. Sic ẽt qđ dr̃: si offertur vinũ solũ: incipit esse sanguis vel xps sine nobis ⁊c. i. nobis nõ proficit huiõi oblatio: vt exponit glo. in. c. cũ oẽ. allegato. Uel sanguis incipit esse sine nobis: quãtũ ad significationeȝ: q; deest aqua que nos xpo vniẽdos significat. Sic si aqua sola/plebs icipit esse sine xpo. i. significat̃ esse absq; significatione xpi. ¶ N Ad rõnẽ cũ arguit̃. Aut xps admiscuit aquã aut nõ: dicit̃ ꝙ admiscuit vt dictum est: nec impedit ꝙ null⁹ euãgelistarũ hoc scribit. Multa enim et alia signa fecit iesus in cõspectu discipuloꝝ suoꝝ: que non sunt scripta ⁊c. vt habet Joan. xx. Et maxime in institutione huius sacramenti.

Apo. xvij. Beda.

Damasce.

A D D I T I O.

Quid agendũ/si sacerdos post cõsecrationeȝ recolat/vel deꝑhendat aquam nõ fuisse admixtam vino: vtrũ veȝ adhuc debeat admiscere. Sol. nullo mõdꝫ aquã vino 9secrato admiscere: q; sequeret̃ corruptio sc̃i/ad minus in aliq̃ pte: qđ cauendꝫ si fieri possit Sꝫ pcedat sine admixtiõe aque: admixtio em̃ aq̃ nõ est de necessitate cõsecrationis sꝫ 9secrãtis

vt habetur de cele missa. cum marthe. ⁊ cum infertur. Ergo necessario est apponenda: negetur consequentia. Q2m dn̄s instituendo sacramentum non tm̄ apposuit que erant de necessitate efficacie: sed etiam que erant de necessitate significationis. Unde hec appositio aque non est necessaria quantū ad efficaciā sacramenti: est tamen necessaria quantū ad plenitudinē significationis. Dn̄s enim apposuit aquam tanq̄ congruā propter significationē expressiorem: non tanq̄ necessariā simpliciter. Et quod in probatione addit. Nihil offerre licet: verū est: nec licet offerre calicem sine aqua: si tamen fit: non est irritum sacramentū. ¶ Ad aliā dicitur ꝯcedēdo maiorē: intelligendo eā de illo propter quod sacramentū per se ⁊ principaliter institutū est. Sed ad minorē dicitur: ꝙ recordatio passionis nō est finis p se seu propter quē institutum est ꝑncipaliter: sed spiritualis nutritio anime ⁊ fructus huius sacramenti. Neqʒ enim diceret dn̄s. Hoc facite in meam cōmemorationē: si non fuisset alius finis ꝑncipalior. Sed hoc dicit: vt celebrantes hoc sacramentum propter finē principalē: vitā scʒ aīe: ⁊ vnionē cum christo gratuitā (quē expressit dn̄s. Si quis māducauerit ex hoc pane: viuet ineternuʒ. Et panis queʒ ego dabo caro mea est pro mundi vita. Et sequitur. Qui manducat meam carnē ⁊ bibit meum sanguinē: in me manet ⁊ ego in illo. Propter hūc quidē celebrantes) nihilominus recordarentur passionis sue. Exemplū. Cuʒ aliquis ex amore gratuito prestat beneficiū aliquod amico bene vult ꝙ amicus suus recordet̄ beneficij accepti: ne arguendus sit ingratitudinis: nō tñ illa recordatio est propter quod prestat bñficiū: sed vtilitas quā vult amicum ex eo consequi. ¶ Ad vltimū dicitur: res huius sacramēti que est vnio ⁊c. significari debet per aliquid sacramenti: nō ideo aque admixtio qua hec vnio significatur: est de necessitate sacramenti: q2 hec vnio etiam significatur p aliq̄d aliud in hoc sacramēto: scʒ corpus xp̄i verū: qd̄ est res ⁊ signū. Unde Hugo de sacramentis lib. ij. parte. viij. c. vij. Hec res. s. corp9 xp̄i est integrū sacramentū alteri9 rei: scʒ vnitatis capitis ⁊ mēbroꝝ. Uñ ait. Corp9 ⁊ sanguinē sacramētū esse credim9 grē spūalis: qua scʒ grā mēbra capiti vniūtur. ¶ O Nūc de scd̄o dubio: vtrū aqua vino admixta I sanguinē xp̄i ꝯuertatur? De hac questione recitat Inno. iij. in c. cū marthe. de cele. missa. tres opiniones. Quarū vna est: ꝙ aqua a diūcta vino manet in sua specie: vini accidentibus circūfusa: ita ꝙ vini saporē assumit: nō tñ sui substantiā derelinq̄t. Hec opinio quā pro tertia recitat Inno. est ꝯtra bea. Amb. in li. de offi. dicētem ꝙ in sacramēto altaris post ꝯsecrationē: nihil est nisi corpus ⁊ sanguis xp̄i. vñ ait. Ante bñdictionē illa species noīat̄: post bñdictionem corpus signatur: ⁊ hr̄ de ꝯse. dist. ij. ante bñdictionem. Et Aug. in li. sni ax ꝓsperi. eadē dist. c. nos autē. Fateamur ante ꝯsecrationē paneʒ esse ⁊ vinū qd̄ natura formauit: post cōsecrationē vero carnem xp̄i ⁊ sanguinē: qd̄ bñdictio ꝯsecrauit. Itē Amb. de sacris eadē dist. panis. ij. calix est vini ⁊ aq̄ plenus. vbi v̄ba xp̄i opata fuerūt: ibi sanguis efficit̄ q̄ plebē redemit. Ad idē multa adduci pñt ex dis. ij. de ꝯse. vbi nullibi mētio fit ꝙ manet post bñdictioneʒ aqua: sʒ tm̄ xp̄i sanguis. ¶ Preterea si aq̄ maneret in ꝓpria specie: vino in sanguinē ꝯuerso: tūc nō liceret sacerdoti in casu eadē die duas missas aut plures celebrare: sicut nec lʒ semel nō ieiunū (ieiunio nature) celebrare: vt. s. habitū ē lec. x. qd̄ tñ falsuʒ est: cū in plerisqʒ casibus lʒ vna die plures missas celebrare. Probatur autem illa ꝯsequentia: tum quia celebrans sumendo xp̄i sanguinē simul sumeret aquā calici admixtaʒ in propria natura ⁊ specie manentē: ⁊ sic solueret ieiuniū nature: quare nō posset scd̄o celebrare. Et hāc rōnem tangit gl. in. c. cum marthe. allegato. ¶ Ideo fuit scd̄a opinio: ꝙ vinū ꝯuertitur in sanguinē: ⁊ aqua in id quod cum sanguine de latere xp̄i effluxit. vnde dicūt. Cum de latere xp̄i duo ꝑcipue fluxerūt sacramēta: redemptionis in sanguine: ac regenerationis in aqua: in illa duo vinuʒ ⁊ aqua que ꝯmiscētur in calice diuina virtute mutantur. Horū aliqui dicūt ꝙ aqua ꝯuertitur I humorē aqueū quem phlegma vocant: vt recitatur in. c. in quadā. de cele. missa. ¶ Sed hi tripl'r deficiunt. Primo: q2 sicut priores negāt actiuitatem vini in aquā. Scd̄o: q2 fm̄ hoc aqua seorsum eēt ꝯsecranda: sicut vinuʒ seorsum a pane ꝯsecratur. Uirtus em̄ verboꝝ non se extendit ad aliquid qd̄ in verbis nō exprimit̄. Cū aūt dicitur. Hic est calix sanguinis mei: exp̄mit̄ sanguis xp̄i: ⁊ nō aqua que effluxit ex latere xp̄i. Tertio peccāt in hoc: ꝙ dicunt humorē qui fluxit de latere xp̄i: humorem fuisse phlegmaticū ⁊ non aquam. Hoc aūt reprobat Inno. in. c. in quadā. de cele. mis. Ubi contra tales ponit quatuor rōnes ꝓbātes ꝙ vera aqua fuit que fluxit de latere christi. ¶ P Ideo fuit tertia opinio: ꝙ aqua cū vino transsubstantiatur in sanguinē mixta vino. Hāc opinionē probabiliorē dicit Inno. quā cōiter sequūtur docto. theologie: scʒ Tho. Sco. ⁊ ceteri tanq̄ indubitatam. Si tñ sic intelligit̄ ꝙ aqua post admixtionē cū vino: per actiuitatem vini transit ⁊ ꝯuertitur in vinum ⁊ facta vinū/ ꝯuertitur in sanguinē christi. Unde dicit Sco. l. iiij. di. xi. q. vij. Uino apponere aquā non est simpl'r necessariū de necessitate sacramēti: q2 etiā q̄n apposita nō est ꝯuertitur in sanguinem: nisi prius sit ꝯuersa in vinū. Sicut em̄ modicum vinum admixtū aque absorbetur ab aqua ⁊ perdit virtutē ⁊ speciē vini: vt si gutta vini in doliū aque mittat̄: statim corrūpitur: ⁊ conuertitur in aquā: ita viceuersa modica aqua missa in calicē vini ex vino alterat̄: ⁊ tandē corrūpitur ⁊ ꝯuertitur in vinū. Et sic aqua in vinū naturali operatione ꝯuersa p transsubstantiationem supernaturalem ꝯuertitur in xp̄i sanguinem: ⁊ non alias nec aliter. ¶ Unde modica aqua apponi dʒ: ne vinū distrahat̄ a sua specie p nimiā aque appositionē: sed ecōuerso aqua ꝑpter sui modicitateʒ a sua specie cito in vinū trāsear: ⁊ demū totum in sanguinē ꝯuertatur. Et tanto minus de aqua apponendū est: quāto vinū debilius fuerit ⁊ minus substantiosum. ¶ Et si q̄ris: quāta aqua sufficit? Rñdet Alexan. de Ales: ꝙ vna gutta sufficit quātūcunqʒ parua sit: dummodo possit a suo toto separari. * Et hinc sumitur alia ratio preter eaʒ q̄ supra posita est: cur forte ⁊ optimū vinum in hoc sacrificio offerendū est: vt sit rigorosum ad alterādū ⁊ ꝯuertēdū aquā appositā in se: ⁊ a propria sua specie trāsmutandū. ¶ Propter idē caute faciunt celebrantes: qui aquā satis tēpestiue ⁊ hora bona: vt in ꝑncipio misse: vel añ euāgelium vino ꝯmiscēt: q2 ꝯuersio aq̄ in vinū nō fit p miraculū: sicut vini conuersio fit immediate a virtute diuina in sanguinem: sed fit per naturalē actioneʒ vini in aquā: q̄ requirit preuiā alterationē. Hec aūt fieri nō pōt in instanti: sʒ in tp̄e. Oportet em̄ qualitates aque corrūpi: ⁊ qualitates alias vini forme ꝯuenientes introduci: ⁊ corrupta forma aq̄ ad introductionē q̄litatū ei disconuenientiū: ⁊ materia iā cōtrarijs qualitatib9 disposita: forma vini

Joan. vi.

Hugo.

Ambro.

Augustin9.

Scotus.

Questio.

Rñsio.

ADDITIO.

* Tā modica aq̄ dʒ vino admisceri/ vt vinuʒ in sua natura/ ⁊ spē possit pmanere. Si em̄ a natura sua mutaretur: non posset confici. Uñ vna gutta aq̄ q̄tūcunqʒ pua/ dūmō tpe debito fuerit iposita/ vt possit fieri mixtio/ sufficit: ⁊ precipue si vinū sit debile.

generet. Hec aũt q̄ fiunt ab agēte naturali: nō possunt nisi in tpe ꝛ successiue fieri. ¶ Q. Huiꝰ absorptiōis aque in vinũ: p quā nō manet in se Alex. de ales ponit quasdam mysticas rōnes: vt scꝫ sit cōformitas signi ad signatũ. Per hāc em̄ vnionem aque vino ipsam absorbēte: significat triplex vnio pfecta: qua vnũ ab altero quodammodo absorbet. Primo est vnio mēbroꝝ cũ capite: q̄ nō habent esse distinctuꝫ a capite. Scd̄a est nostre mortalitatis absorptio. Tertia est gentiũ insertio. ¶ Primo hec mixtio aque cũ vino: significat vnionem mēbroꝝ cũ capite: q̄ vnio est res huiꝰ sacramēti. Sicut em̄ habet ab Innoc. tria sunt in hoc sacro / forma visibilis panis ꝛ vini: veritas corpis ꝛ sanguinis xp̄i virtus spũalis vnitatis ꝛ charitatis cōicantis ppl̄i. Primũ est sacr̄m tm̄. Scd̄m est sacramentum ꝛ res. Tertiũ est res tm̄. ¶ Sed notādũ ꝙ est vnitas charitatis mēbroꝝ mystici corporis xp̄i adinuicē: huius signũ ꝛ causa est corpus verũ: vñ Inn. Uerum corpus xp̄i est res prima: q̄ significat ꝛ cōtinetur a primo: ꝛ sacramētũ tertij: q̄ significat ꝛ efficit tertiũ. i. vnitatē ecclesiasticā. Alia est vnio corporis cũ capite: cuius causa est corpus xp̄i verũ: sed vnius vnionis hec mixtio est signũ. Hac aũt virtute vnionis quasi mutat homo in deũ: scd̄m ꝙ dicit apl̄s. i. Cor. vi. Qui adheret deo vnꝰ spũs efficit. Unde ꝛ huius cibi spũalis: alia est virtus q̄ cibi materialis: nam materialis cibus cōuertit in sumētē: iste aũt cibus cōuertit in suā naturā sumentē. Cibus suꝫ grādium (ait Aug.) tu mutaberis in me: non ego mutabor in te. Q̄ igit virtute huius cibi qua fit hec vnio: mutat hō in deũ: vt sit cōformitas signi ad reꝫ: cōueniebat vt aqua mutaret in vinũ. ¶ Significat scd̄o hec aque mixtio aliā vnioneꝫ: q̄ est nr̄e mortalitatis absorptio. Aqua enim nostrā mortalitatem designat. ij. Reg. xiiij. Oēs morimur ꝛ tanq̄ aq̄ dilabimur in terrā q̄ nō reuertunt. Per vinũ: quo signat sanguis xp̄i: eiusdē mortalitatis absorptionem sine mortificationē. i. Cor. xv. Absorpta est mors in victoria: et Osee. xiij. Ero mors tua o mors. Licet aũt in nobis morimur in xp̄o tm̄ viuimus. Col. iij. Mortui estis: ꝛ vita vestra abscōdita est cũ xp̄o in deo. ¶ Significat etiaꝫ hec aq̄ mixtio vnionē gētiũ: q̄ inserēde erāt ecclesie de iudeis: sicut oleaster oliue. ad Rom. xi. Aqua autē cōuertit in naturā vini: in signũ ꝙ gētes erāt cōuertende: ꝛ fideliũ ecclesie ex iudeis incorporande. Propter qđ dictũ est petro. Occide et māduca. Act. x. Sicut em̄ qđ māducat: in naturā cōuertit mādūcātis: sic aqua q̄ gētes incorporādas significat: in naturā vini cōuertit. Per qđ ecclesia de iudeis q̄ gētes incorporat represētat. ¶ Neq̄ huic mixtioni ꝛ vini conuersioni obest: qđ pro se tertia opinio recitata assumpsit: scꝫ de latere xp̄i fluxerũt sacramēta redēptionis in sanguine: ac regenerationis in aqua ꝛc. q̄m in sacro redēptionis aqua apposita nō est signũ regenerationis. Est quidē aqua sacr̄m regenerationis non mutua nec cōmixta: sed in baptismo sub ea pprietate: qua sibi pprijssime cōuenit virtus abluendi. In sacro aũt redēptionis apposita vino: ꝛ mutata in vinũ: est significatiuũ vnionis ppl̄i cũ capite glorioso xp̄o: ea pprietate qua aqua: q̄ semp defluit in terrā populũ significat: qui cōtinue decurrit in mortē: scd̄m illud supra allegatũ. Omnes morimur ꝛ tanq̄ aque dilabimur in terraꝫ. Hec igit sunt rōnes mystice cur aqua in vinũ priꝰ est cōuertēda. ¶ R. Sed forte quis diceret. Quid si in instāti cōsecrationis aqua nondũ cōuersa est

Augusti. — *Osee. xiij.* — *Actuũ. x.* — *Obiectio. Responsio ad obiectionem.*

in vinũ nunq̄d et ipsa cōuertit in sanguinem? Et q̄ supra respōsum est ꝙ nō: q̄d fiet de aqua? Respōdet: si fuerit in tāta q̄ntitate: ꝙ ipsa conuertisset vinũ in se: si vinũ nō fuisset priꝰ cōuersum in sanguinē: tũc alterabit species remanentes post cōsecrationē: et in instāti quo corrũperet forma vini si nō fuisset cōuersuꝫ: ꝛ introduceret forma aque in materiā vini corrumpunt qualitates vini: ꝛ deus creat nouā substātiā cōpositā ex materia ꝛ forma aque: sub qualitatibꝰ de nouo introductis. ¶ Et dico notāter ꝙ deus creat: q̄ aqua nō pōt educere formā de materia / quia nulla est ibi: nec pōt ipsam materiā producere que a solo deo creatur: recte sicut de corruptione specieruꝫ in eius manducatione. de quo. i. ¶ Si aũt aqua illa est tā modica: ꝙ vinũ ipsam in seipsum cōuertisset si nō fuisset trāssubstātiatũ: tũc species vini remanētes post cōsecrationeꝫ / alterāt aquam corrũpēdo ipsiꝰ qualitates: ꝛ in instāti quo vinũ corrũperet aquā: si esset p̄sens: corrũperet forma aque: et produceret forma vini noua in materia aque: vel ab accidētibus: vel a deo scd̄m diuersas opiniones. de quibꝰ. i. Et saluaret ibi tādiu sanguis xp̄i: q̄diu manēt species vini trāssubstātiati: nō tm̄ sub speciebꝰ vini de nouo pducti inciperet esse sanguis xp̄i. ¶ Et notādũ ꝙ hic quidem sanguis sub nullis speciebus incipit esse aut manet: nisi istius vini supra qđ plata est verboꝝ forma ad cōsecrationem sanguinis requisita. Hec aũt nō est plata sup vino de nouo ex aqua genito post cōsecrationē: q̄m etiā si post cōsecrationē vinũ purũ apponeret speciebꝰ: nō transit in sanguinē sicut aqua non benedicta addita benedicte efficit bñdicta: ꝛ oleũ nō cōsecratũ additum cōsecrato reddit cōsecratũ. Non sic in pposito: nam sanguini xp̄i in calice: q̄ nō est extra venas corporis xp̄i sed in venis glorificatis: ideo ei nullus liquor appositꝰ pōt cōmisceri: nec per consequēs aliquis in ipsum cōuerti: nisi diuina virtute verbis cōsecrationis assistēte. In aqua aũt bñdicta est perfecta vnio alteriꝰ aque apposite cũ aqua bñdicta: ꝛ cōstituũt vnā aquā: ppter qđ totum resultās sortit nomē aque bñdicte: ita et in oleo. Nec ex bñdictione aque vel olei fit substantialis trāsmutatio aque vel olei: qualis fit in pposito: vbi substātia vini cōuertit in substantiā corporis xp̄i. ¶ S. Sed quid de sumēte calicē in quo apposita aqua nōdũ esset in vinũ cōuersa: ꝛ per cōsequēs nec in sanguinē: nonne solueret ieiuniũ impediēs ab iterata celebratione? Rñdetur: solueret quidē ieiuniũ: sed nō impediret ab iterata celebratiōe: q̄ ignorātia inuincibilis excusat. Nō em̄ pōt sciri vel euidēter apprehendi instās hm̄ōi conuersionis a sacerdote: nisi forte tāta fuisset aqua apposita: ꝙ notabiliter deprehenderet sapor aque: tũc esset ab iterata celebratione abstinēdũ. ¶ Si querit qualis esse debeat aqua? Et quid si apponeret rosacea: vel ex alijs herbis distillata? Rñdet ꝙ dꝫ esse aqua talis q̄li credit christus vsus fuisse in vltima cena: hoc est aqua elemētaris: verũtamē q̄ elemētaria aqua si nō apponit nō impedit cōsecratio: ideo si apponeret modicũ aque distillate ꝙ nō posset corrumpere vinũ: licet apponēs grauiter peccaret: effectus tm̄ cōsecrationis nō impediret. Sententia est Alex. ꝛ sancti Tho. ¶ Si demuꝫ queritur. Nunq̄d sufficit si aqua admisceat in dolio: quia ante misse inceptionē: frequēter calix per aque ꝛ vini infusionē pparat? Solutio scd̄m Alexā. Non sufficit: q̄m cũ cōmixtio aque ꝛ vini est sacramentalis: nō debet fieri anteq̄ mysteria inchoētur:

Questio. Solutio. Aliud quesitum. Responsio ad quesitũ. — *Questio.* — *Solutio questionis.*

vel fiat preparatio ad inchoandū: ⁊ in vasis san
ctificatis ⁊ ministris ad hoc ordinatis. Unde in
missa solēni solet apponi post euāgeliū: in priua
tis vero solet fieri ante: qm̄ in missa solēni ꝓpter
cantū chori ⁊ ꝑsationis copiosius tp̄s habetur
quo pōt fieri aque in vinū trāsmutatio: q̄ȝ in mis
sa priuata que legit̄ sine cantu. ¶ T Nūc iuxta
diuisionē in principio hui⁹ lectionis factā: vidē
dum est breuiter de cōgruitate institutionis hu
ius sacramenti sub materia panis et vini. Assi
gnāt aūt doctores sancti varias causas institutio
nis: quaꝝ vna principalior est alia. Principalis
itaq̄ causa est: vt nutrimēto conuenienti animā ad
vitā per baptismū regeneratā: dn̄s aleret cibo vi
te ministrato ↄtra cibū illū primoꝝ parentū: qui
erat cibus mortis: vn̄ eis dictū est. In quacunq̄
die ex eo comederitis: morte moriemini. Gene.
ij. De cibo aūt isto dr̄. Quicunq̄ manducauerit
ex hoc pane: viuet in eternū. Jo. vi. vn̄ Inno. Ut
suā erga nos charitatē ostenderet ⁊ nostrā erga
se charitatē accēderet: dedit se ꝓ nobis in ꝑciū:
vt per ꝑciū nos redimeret a morte/ per cibū ale
ret nos ad vitā. Alia causa est ad gustū diuinita
tis inuitatio. Instituit enim diuina sapiētia (ait
Alex. de ales. q. xxx. mēbro. vi. par. iiij.) sacramen
tum corporis ⁊ sanguinis sui: vt ad gustū diuini
tatis sue: per gustum humanitatis nos dn̄s inui
taret. ¶ Tertia est mortis sue cōmemoratio: que
amorē nr̄m dȝ sibi totaliter vēdicare. Hoc facite
inquit in meā cōmemorationē. ⁊ .i. Cor. xi. Quo
tienscunq̄ mā. panē hūc ⁊ ca. bi. mortē dn̄i an. do.
ve. ¶ Quarta peccatoꝝ quotidianorū venia: vn̄
Inno. Dedit nobis dn̄s hoc sacr̄m salutis: vt qr̄
nos quotidie peccamus: ⁊ ipse iam mori non po
test: per hoc sacr̄m qd̄ in memoriā mortis accipi
mus: remissionē peccatoꝝ quotidie ↄsequamur.
¶ Quinta ē scripturaꝝ ⁊ figuraꝝ īpletio. Esa. vij.
Uocabit̄ nomē ei⁹ emanuel: qd̄ interꝑtat̄ nobiscū
deus. ⁊ Mat. vi. Ego vobiscū sum (inq̄t dn̄s) om
nib⁹ dieb⁹ vsq̄ ad cōsummationē seculi. Sed de
hoc l. cū de figuris quib⁹ ꝑfiguratū est lati⁹ di
cet̄. ¶ U Cur aūt cū cibus sit ale: multaq̄ sint ci
borū genera: q̄re sub specie panis ⁊ vini placuit
illud instituere? Ad hoc ponit magister di. xi. q̄r
ti tres rōnes. ¶ Prima: vt fides habeat meritū:
dū sumeret̄ corpus xp̄i sacratissimū sub aliena
specie occultatū. ¶ Scd̄a: ne abhorreat animus
qd̄ cerneret oculus: dū mādūcādū in spē ꝓpria
ꝓponeret̄ verū hoīs xp̄i corpus. ¶ Tertia: ne ab
infidelibus nr̄e fidei insultaret̄. vn̄ Augu. Nihil
rationabilius q̄ȝ vt sanguinis similitudinem su
mamus: vt ita ⁊ veritas non desit: ⁊ ridiculū nul
lum fiat a paganis si bibamus cruorē occisi ho
minis. De hoc sunt metra. Sumit̄ occulte xp̄s:
ne sit tibi stulte. Horror vel risus: sitq̄ lucrosa fi
des. ¶ His trib⁹ addit̄ rō quarta fm̄ Hug. que
est significationis ꝑfectio. Significationis dico
duplicis: scȝ veri ⁊ cōtēti xp̄i corporis: et spūalis
refectionis ⁊ saginationis mētis. Habet eñ pa
nis exꝑssam similitudinē corporis: nā panis ma
teria: granū scȝ frumēti in terraȝ iacitur: in terra
mortificat̄: vt multū fructū afferat. Grana cōtri
ta in farinā resoluunt̄: quibus apposito liquore:
pasta cōficit̄: que cocta ignis calore in panē ꝑfe
ctū maturat̄. Sic xp̄s terre infert̄: vtero scȝ vgi
nali. De qua ꝓphetice scriptū est. Benedixisti do
mine terrā tuā auertisti captiuitatē iacob. Et ite
rū. Terra nr̄a dabit fructū suum. In terre medio
mortificat⁹ est. Un̄ salutis fruct⁹ plurim⁹ subse
cutus est scȝ toti⁹ humani gn̄is a diabolica serui
tute redēptio: peccatoꝝ remissio: regni celestis
apertio: ac immarcessibilis glorie ac beatitudi
nis plenitudo. Ex quo multiplici fructu integra
tur mysticū xp̄i corp⁹: eccl̄ia scȝ militās ⁊ trium
phās: q̄ ex multis mēbris colligit̄: fidei liquore et
diuini amoris ardore inuicem cōbinatis. ¶ Re
fectio insup mētis quā per hoc sacr̄m dn̄s ꝑstat:
quō apertius significari potuisset: q̄ȝ in pane et
vino: quo ꝑfecta refectio celebrat̄: ⁊ quotidie ali
mur: ac in vita corporali sustētamur: ↄfortamur:
roboramur. De quo ꝓpheta. Panis cor hoīs cō
firmat ⁊ vinū letificat cor hoīs. Qui panis quia
cōis est oib⁹ vsusq̄ ei⁹ delectabilis sine fastidio:
lȝ quotidianus. Cōgrue itaq̄ xp̄s sapiētia pr̄is:
sacr̄m spūalis refectionis in pane ac vino insti
tuit: vt sicut materia baptismi que signū est inte
rioris ablutiōis est aqua: inter cetera magis ad
corporis lotionē cōgrua: per quā spūaliter rege
neramur ⁊ in esse spūali constituimur. Sic mate
ria eucharistie diuinissime: qua in vita spūali fo
uemur: nutrimur: et augmētamur: est panis qui
corporali refectioni est aptissimus: nec aliqñ si
cut ceteri cibi est fastidio ⁊ horrori. ¶ X De hoc
pulchre scribit venerabilis Hugo li. ij. de sacra.
par. viij. c. viij. in verba hec. Uoluit sapiētia dei:
que se ꝑ visibilia manifestat: ostēdere qm̄ ipa ani
maꝝ cib⁹ ⁊ refectio est. Et ꝓpterea carnē assum
ptā in edulīū ꝓposuit: vt ꝑ cibū carnis ad gustū
inuitaret diuinitatis. Sȝ ne rursum hūana infir
mitas ↄtactū carnis in assumptiōe horreret: cō
sueti ⁊ ꝑncipalis edulij spē illā velauit: ⁊ sic sumē
dā ꝓposuit vt sensus in vno fouerent̄: ⁊ fides in al
tero edificaret̄. Fouet̄ eñ sensus in vno: dū solita
tm̄ et ↄsueta ꝑcipit. Edificat̄ aūt fides in altero:
dū in eo qd̄ videt: q̄le sit illud qd̄ nō videt: agno
scit. Proponit̄ igit̄ species panis ⁊ vini: vt docea
tur plena ⁊ ꝑfecta refectio eē in sumptiōe corpo
ris ⁊ sanguinis xp̄i ex diuinitate xp̄i. Plena aūt
refectio cib⁹ ⁊ pot⁹ est: cibi aūt ⁊ pot⁹: panis ⁊ vi
nū ꝑncipalis substātia est. Et ꝓponit̄ species ex
ꝑncipali substātia refectiōis: vt in ea sumat̄: et ꝑ
eā v̄itas corporis ⁊ sanguinis xp̄i significaret̄: si
cut ipse testat̄ dicēs. Caro mea vere est cib⁹: ⁊ san
guis me⁹ v̄e est pot⁹. Que tm̄ corporis ⁊ sangui
nis sumptio: qr̄ sola sine spūali effectu salutē nō
cōferret: idē ipse saluator manifestat dicens. Caro
nihil ꝓdest: spūs est qui viuificat. Uirtus ergo ⁊
plenitudo spūalis refectiōis: q̄ in corpore xp̄i et
sanguine est: ꝑ speciē q̄dē panis ⁊ vini significat̄.
In ꝑceptiōe aūt grē infusio interne ⁊ eterne refe
ctionis ꝑficit̄. Et sic q̄dē cū tria in vno ibi sint.
In ꝑmo q̄dē signū inuenit̄ secūdi. In scd̄o autē
causa tertij. In tertio v̄o virt⁹ scd̄i et v̄itas ꝑmi:
⁊ hec tria in vno sunt et vnū sacr̄m. Claret itaq̄
quō diuinissime eucharistie sumptio sacr̄m est ⁊
imago participationis iesu: qr̄ hoc q̄ eius sacr̄m
visibiliter ꝑcipim⁹: signū est q̄ ei spūaliter vniri
debem⁹. Ipsa aūt eucharistia. i. bona grā: ipsa. s.
hostia sacra diuinissima vocatur: qm̄ diuinos fa
cit: ⁊ participes diuinitatis eos q̄ se digne parti
cipāt. Et qr̄ ipsa signū est ⁊ v̄itas: in q̄ v̄a caro in
specie panis sumit̄: et in carne ei⁹ digne sumpta
ipsi⁹ ēt diuinitatis susceptio ⁊ participatio ⁊ cō
sortiū ↄdonat̄: hec venerabilis Hugo. ¶ Y Ptȝ
igit̄ q̄ ↄgrue id qd̄ nobis est ꝑncipalis cib⁹ ⁊ po
tus: corp⁹ dn̄i significat: q̄ verus cib⁹ est alet ꝑfe
ctus: hn̄s in se cōditiones ꝑfecti cibi: q̄ noue ī m
dn̄m Alb. in de officio misse ꝑte. ij. nūerant̄. Hec
sūt cibi nobilitas ex gn̄e: suauitas ex sapore: nu
tribilitas ex v̄tute: ad cibatū ↄgruitas ex silitudi
ne: penetrabilitas ex subtilitate: vnibilitas ex cō
naturalitate: ⁊ firma desibilitas ex cibati apphē
sione.

[Margin notes: Gene. ij. — Alc. d ales. — Luce. xxij. — Inno. — Esa. vij. — Matth. vi. — Augusti. — Hugo. — Perfecti ci bi conditiones.]

hōc:q̄ p lōgū ꝓsequitur:sȝ rescidunt ꝓpt nimiā ꝓlixitate. ¶ Sūt ⁊ alie cause q̄re sub duplici spē instituťū sit:q̄ reseruant vsq̄ȝ ad eā canonis ptē: vbi d' singulis ꝯsecratiōe agit:ad lec.s.liij. ¶ Sȝ vȝ aūt mos/⁊ rubrica docet romā: ordinarij: q̄ sacerdos celebrās dicēs hec vba. Qui p̄die ⁊c. digitos suos pollices ⁊ indices vtriusq̄ȝ man⁹ ducat sup pallā corpalis tergēs eos:lȝ ēt añ canonis īceptionē lotos:ad significādū q̄ hoc sacrificiū nō nisi mūdis manib⁹:nō viciatis/nō pollutis dȝ venerabiliter ac summa reuerētia ptractari. Ea ppt̄ ⁊ ep̄s sacerdotes ordinās:man⁹ eoꝝ chrismate vngēdo sacrificat:vt digne sctis manibus tractēt hostiā salutarē. Fit aūt hec tersio digitoꝝ:q̄b⁹ dn̄icū corp⁹ sub specieb⁹ tractādū est nō ꝓpt timorē ꝯtaminatiōis corpis xp̄i:q̄si ipm̄ possit corpali imūdicia maculari.q̄ cū sit sub hoc sacrō mō non quātitatiuo ⁊ q̄si indiuisibili:quo aīa intellectiua ēt in corpe:fm̄ quē modū a nullo corpe cōtingi pōt. Sȝ fit poti⁹ ad reuerētiam exhibēdā: excitādū q̄ȝ deuotionē ⁊ attētionē ad bn̄dictū xp̄i corp⁹:qd̄ realiter post ꝓlata ꝯsecratiōis vba sub specieb⁹ panis cōtinet. Magnā eñ reqrit puritatē ⁊ reuerētiā imolatio hui⁹ sacrificij:q: inter oīa sacrificia ipm̄ ē poti⁹:⁊ in dignitatē queq̄ȝ alia supexcedit:dicēte Alexā. Papa:vt hr̄ de ꝯse.dist.ij.nihil. Nihil in sacrificijs mai⁹ eē pōt q̄ȝ corp⁹ ⁊ sanguis xp̄i. Nec vlla oblatio hac potior est:sȝ oēs hec p̄cellit:q̄ pura cōsciētia dn̄o offerēda est:⁊ pura mēte sumēda:atq̄ȝ ab oīb⁹ venerāda. Et sicut potior est ceteris: ita poti⁹ excoli ⁊ venerari dȝ. Hec ibi. ¶ Dȝ aūt sacerdos hec vba ꝓferēdo panē de palla corpali/vbi añ canonis inchoationē reposit⁹ fuerat: suscipere:sicut xp̄s accepit panē in manus suas volēs ꝯsecrare:dās p hoc formā ⁊ exēplū siliter faciēdi. Dȝ ⁊ sacerdos cauere ne inltū añ hostiā sic in manus receptā eleuet p̄usq̄ȝ ꝯsecratiōis vba ꝓferat:ne circūstās ppls panē nōdū ꝯsecratū:nōe ī corp⁹ dn̄i ꝯuersuȝ adoret:⁊ ita idololatriā incidat dū ꝓ xp̄o panem adorat. Unde nō satis cauta est nōnulloꝝ sacerdotū cōsecrātiū sollicitudo:q̄ hostiā cōsecrādā in man⁹ recepturi:genua flectūt:in altū eleuāt:pplo respiciēte:⁊ post ad cōsecrādū ꝓcedūt. Teneat ergo in manu hostiā sacerdos nō multū eleuādo ipam de altari: nec genuflectat quousq̄ȝ ꝯsecratiōis mysterium est ꝑfectū:qd̄ vsq̄ȝ ad vboꝝ ꝯsecratiōis pāis (q̄ sunt:hoc ē eñ corp⁹ meū) ꝓlationē integrā ꝑficitur. Siq̄dē vt infra dr̄:in ꝑlō nō esse vboꝝ incipit esse corp⁹ xp̄i sub specieb⁹ panis:in eodē panis substātia desinēte.

Sacerdos nō dȝ genu flectere donec ꝯsecrationis mysterium sit perfectum.

¶ Lectio.xxxvi.

At eleuatis oculis in celū ad te deuȝ patrem suū oīpotētē. ¶ Hec ē tertia ps subdiuisio nis q̄rte ptis p̄ncipalis canōis in qua p̄missis hui⁹ sacrosctē institutiōis bōis ⁊ materia:tangitur eius modus ⁊ circunstantia. Uñ dicitur. Et eleuatis oculis in celū. Et eleuatis.i. sursum leuatis:oculis scȝ mentis ⁊ corporis in celum a quo omne datū optimū est descēdens: ad te deum eius fm̄ humanitatem:patrē suum fm̄ diuinitatem:omnipotētē per deitatis infinitatem:que fm̄ Dam. pelagus est infinite substātie. Etiā oīpotētem per creationis ⁊ trāssubstātiationis ptātē:que quia infinita est omnipotētia:tibi patri oīpotenti ⁊ clementissimo gratias agēns ⁊c. In quib⁹ verbis fm̄ Alexā. de ales:arduitas facti ⁊ dignitas sacramenti designatur. Non eñ sic fecit dn̄s in institutione alicui⁹ alterius sacramenti:de quo de conse.distin.ij.nihil dicit Alexā. papa quintus vt supra allegatum est in fine lectionis p̄cedentis. Nihil in sacrificijs maius esse pōt:q̄ȝ corpus ⁊ sanguis xp̄i:nec vlla oblatio hac potior est:sed oēs hec precellit que pura conscientia dn̄o offerēda est/⁊ pura mēte sumenda atq̄ȝ ab omnibus venerāda. Et sicut potior est ceteris ita potius excoli ⁊ venerari debȝ Hec ibi. ¶ Sed hic diceret aliquis:cum nullus euangelistarū institutionem huius viuifici sacramenti describētium/xp̄m eius institutorem oculos suos ad celuȝ eleuasse cōmemoret: quis tante presumptionis extitit ⁊ audacie:vt verba suo de corde interponere tētauerit:⁊ q̄ xp̄s ī celum oculos suos leuauerit affirmare? Respōdet dn̄s Inn̄. q̄ tria cōmemorātur hic in ca. de cele. missa. Cū marthe. que nullus euangelistarū describit/videlicet. Eleuatis oculis in celū: eterni testamenti: mysterium fidei. Sed vnde tunc canoni hec inserta sunt quasi Christus sic fecerit: ⁊ sic dixerit? Respōdet idē q̄ formā istoꝝ verboꝝ acceperūt apl'i a xp̄o:⁊ ab ipsis aplis cepit ecclesia. Multa siquidē tā de factis/q̄ȝ verbis dominicis pretermiserunt euāgeliste:que tñ apostoli vel facto suppleuisse:vel verbo expressisse leguntur. Paulus nāq̄ȝ in actibus aploꝝ sic ait. Meminisse nos oportet verbi dn̄i nr̄i iesu:qui dixit beatius est dare magis q̄ȝ accipere. Hoc nullus quatuor euāgelistaꝝ scripsit. Nullus etiam eoꝝ expssit qd̄ ad corinthios de xp̄o scribēs ait. Uisus est plus q̄ȝ q̄ngētis fratrib⁹ simul. Deinde visus ē ⁊ iacobo:nouissime aūt oīm tāq̄ȝ abortiuo visus ē mihi. Euāgeliste etiā mutuo inter se supplesse legunt:q̄ ab eoꝝ aliquo vel aliq̄b⁹ omissa sunt. Uñ cū tres euāgeliste posuerūt hoc ē corp⁹ meū:sol⁹ lucas adiecit:qd̄ p vobis tradet. Et cū matthe⁹ ⁊ marc⁹ dicāt ꝓ multis/lucas dt̄ ꝓ vobis:matthe⁹ aūt in remissionē pctōꝝ adiunxit. Ceterū ea q̄ addunt in canone misse pn̄t ex alijs locis euāgelij cōprobari. Joānes eñ suscitationē lazari describēs:Jesum sursum oculos leuasse asserit et dixisse. Pr̄ grās ago tibi qm̄ audisti me ⁊c. Et infra. Si tūc igit in celum oculos leuauit ad patrē:cū ad corp⁹ exanime aīam lazari reuocauit:ꝓbabili⁹ esse videt q̄ tūc oclos leuauerit ad deū patrē in celū/cū panē ⁊ vinū in corp⁹ ⁊ sanguinē ꝓpriū cōmutauit. Hec ibi. ¶ .B. Leuauit aūt oculos in celū ad deū pr̄ē suū oīpotētē duplici de cā. Pria vt nobis insinuaret se ptātē a deo pr̄e hoc op⁹ magnificū ꝑficiēdi accepisse Hoc siq̄dē ⁊ ī alijs locis plurimis vbo attestat⁹ est vt̄ Mat.xi. Oīa mihi tradita sunt a pr̄e meo. Et iteꝝ Jo.vij. Mea doctrina nō est mea: sȝ ei⁹ qui misit me pr̄is. Quāuis eñ xp̄s ver⁹ fuit ⁊ est de⁹ pr̄i p oīa equalis:q: tn̄ per gnationē a pr̄e originat: qua generatiōe sibi a patre cōmunicata est essentia qua deus est. Omnipotētia q̄ ei equalis est:⁊ quicq̄d pater habet eo dūtaxat excepto: quo sibi opponit:idest pr̄nitatis relatione: qm̄

Alexan. de ales.

Obiectio.

Responsio

Act xx

i. Cor.xv.

Christus leuauit oculos ī celū ad patrē duplici de causa. Matth.xi. Prima cā.

relationes in diuinis opposite originis sunt in eodem supposito incompossibiles: ideoqȝ patri omnia que facit attribuit: quia omnem faciẽdi potestatem a patre se accepisse profitetur. Data est inquit: mihi omnis potestas in celo ⁊ in terra. Matth. vlti. Sic in recognitionem ꝙ hanc potestatem transsubstantiandi panem et vinũ in corpus suũ ⁊ sanguinem a patre accepit: oculos suos in hac actione ad deum patrem eleuauit. ¶ Scḋa causa est ꝑpter nostram eruditionem: vt scȝ per suam actionem nos instruat quatenus in principio actionum nostrarum oculos mentis ad deum tanꝙ ad autorem ⁊ datorẽ bonorum omnium subleuaremus: de quo ait Inno. Hoc ad nostram instructionẽ faciebat xp̄s: vt ⁊ nos oculos cordis non deprimamus in terram: sed eleuemus in celum si quod petimus volumus impetrare. Sic fecisse propheta legitur. Oculi mei semper ad dominum. Et iterum. Ad te leuaui oculos meos qui habitas i celis. Sic sacerdos hec ꝓferens etiã suos corporales oculos sursum eleuet in celũ: quaten⁹ excitat⁹ mentis oculis recognoscat ministeriũ illḋ angelicis humeris tremendũ a solo dn̄o celoꝝ rege accepisse. Seq̄tur. Tibi gr̄as agẽs. Tibi scȝ oīpotẽti deo pr̄i suo: gr̄as agẽs de tãto dono: de tã excellenti gr̄a: de tã efficaci cibo: sacramento dignissimo ⁊ mysterio tã ꝓfundo. Circa qḋ diuina virtus secretius operat̄. Joan. xi. Pr̄ gr̄as ago tibi qm̄ exaudisti me. Ego aũt sciebam qꝛ tu semper me exaudis. ⁊. ij. ad Coꝛ. ix. Gratias ago deo su per inenarrabili dono ei⁹. Hec Albert⁹. ¶ Uel gratias egit ſm̄ Inno. nō pro se: sȝ pro nobis. i. nostra reparatiōe ⁊ salute oīm per hoc sacramẽtuȝ futura: qꝛ p vsuȝ istius sacramẽti/augef gr̄a que est causa salutis. Uel gratias egit nobis in exemplum: vt ⁊ deũ in singulis actibus nr̄is pre oculis habentes: gr̄aꝝ actiones de oīb⁹ bonis collatis referamus. Unde Bern̄. Sicut de veteribus terminãdis: sic de nouis incipiẽdis gr̄as egit xp̄s: nobis pariter exẽplum tribuens in oīs boni opis inchoatione vel perfectione patrem qui est in celis esse glificãduȝ: vnde ad Ephe. v. Gr̄as agẽtes semꝑ pro oīb⁹ in nōīe dn̄i nr̄i iesu xp̄i deo ⁊ patri. ¶ Uel gr̄as egit ſm̄ Chry. docẽs nos qualr oportet nos hoc mysteriuȝ perficere: ostendẽs per hoc ꝙ in sumptiōe/⁊ ante sumptionem huiꝰ sacramẽti preexigit̄ deuotio ⁊ oratio: ac mentis in deũ eleuatio: atqȝ vt in aduersitatibus positi a gr̄aꝝ actiōe nō cessem⁹. Unde subdit Chryso. Accepto pane gr̄as egit: iã ꝓximus passioni: vt ⁊ nos gr̄as agam⁹ in flagellis positi Et dicit Inno. ꝙ ex hac gr̄arũ actione hoc sacramentũ sacrificiũ laudis appellat̄: qꝛ scȝ cũ laudibus ⁊ gr̄aꝝ actiōe christ⁹ ipm̄ instituit. ¶ Sequit̄. ¶ Bn̄dixit. Ad prolationẽ huius verbi facit sacerdos crucẽ super oblatã: nō qꝛ christus benedicẽdo panẽ crucẽ formauerit: qꝛ nondum facta fuerat crux character bn̄dictionis ⁊ sanctificationis: sed fit a ministro nũc post crucis xp̄i sctificationẽ: per cõtactũ preciosi corꝑis ⁊ sanguinis crucifixi: suꝑ materiã panis ⁊ vini. Tum ꝑpter materie sanctificationẽ: qꝛ cruce xp̄i oīa sctificant̄: vt in ca. Nunq̄d. de cõse. dist. v. vt supra habet̄ lec. xx. Tũ ad representanduȝ. Nam due cruces hic fiunt in verbo bn̄dixit repetito. Primo ad representãdũ presignationẽ passiōis xp̄i factã in cena per huius sacramenti institutionẽ sub specie panis ⁊ vini: vt dicit sctũs Tho. in. iiij. par. q. lxxxiiij. arti. v. in solutiōe tertie rationis. Scḋo ſm̄ Alexã. ad significandum ꝙ morte christi hic spẽaliter representatã: duplex hominis natura: scȝ corpus ⁊ anima redempta est. Tertio ad insinuãdũ dn̄m in duplici natura: corꝑe scȝ ⁊ anima passionem sustinuisse. Nam corpus ad carnem: sanguis ad animam (cui⁹ sedes in sanguine esse dicit̄) referri solet. ¶ Quia aũt in bn̄dicendo xp̄s consecrasse intelligit̄: queritur vtrꝫ aliquo sensibili signo: an ceteroꝝ verboꝝ ꝓlatione: an sola virtute ⁊ potestate consecrauit: et per hoc qua forma ꝯsecratiōis dn̄s vsus est? Et circa hoc Alex. par. iiij. q. xxxiij. mẽ. ij. quatuor recitat opiniones: nō tñ eo ordine quo hic recitãtur. ¶ Prima fuit: ꝙ sicut xp̄s prius baptizatus est: ꝙ formam baptismi instituit ita ⁊ prius consecit: ꝙ verba aliqua protulerit. Ipse siquidẽ qꝛ est verbum patris: sine verbo sua virtute ꝯfecit. Nobis aũt qui diuini verbi virtute egemus: dedit formã verboꝝ qua consecramus: vt sic differentia in consecrãdo inter ministros ⁊ sacramẽti autorem appareret. Huic fauere videt̄ Inno. Sane pōt dici inquit: ꝙ xp̄s virtute diuina confecit: ⁊ prius formã expressit sub qua posteri bn̄dicerent. Ipse nãqȝ per se virtute propria benedixit: nos autem illa virtute quam verbis indidit. ¶ Pro ista opinione quidam arguunt. Si xp̄i corpus non fuisset sub sacramento ante istoruȝ verboꝝ prolationem: non vere dixisset christ⁹: hoc est corpus meum. Oportuit ergo corp⁹ xp̄i preexistere in sacramẽto ante ꝙ dixit: hoc est corpus meum: vt vera esset oratio. Precessit ergo aliqua benedictio consecratiua: ⁊ de illa intellexit euangelista: cum ait: benedixit. i. consecrauit. Huius opinionis videtur fuisse Franciscus maronis: addens ꝙ christus protulit hec ṽba indicatiue: nos recitatiue. Indicatiuũ aũt presupponit hoc qḋ indicatur. Cũ ergo dixit: hoc est corpus meum: oportuit ad veritatem huius locutionis: preexistere id qḋ per pronomen hoc indicaretur: nō aũt sic oportet ad nostram ꝓlationẽ verboꝝ: quia recitatiue tantũ proferim⁹ illa verba: ideo nō oportet ꝙ aliquid preexistat. Sed quãuis nō sit dubium christum sola virtute sine verbis ⁊ signis potuisse panem in corpus suũ cõuertere: hoc tamẽ ita fecisse nulla ratione aut autoritate ꝓbat̄. ¶ Unde est scḋa opinio ꝙ dn̄s accipiẽs panẽ benedixit ⁊ cõsecrauit illũ quadam benedictione secreta nobis ignota: ad quã facta est trãssubstãtiatio: post modũ fregit: ⁊ dedit discipulis suis dicẽs. Accipite et co. hoc est corp⁹ meũ: ⁊ in ꝓlatiōe hoꝝ ṽboꝝ: contulit eis ꝑtatẽ ⁊ vim ꝯuertẽdi in posterũ panẽ in corpus xp̄i. ¶ Tertia opinio est: ꝙ dn̄s cõfecit hoc verbo hoc est corp⁹ meũ: sed verbum illud dixit bis: licet nō scribat̄ nisi semel. Postꝙ em̄ benedixit tacite dixit: illud verbũ hoc est corp⁹ meum ⁊ tũc cõfecit: ⁊ qꝛ tacite dixit tacuit euangelista. Per illud aũt verbũ scḋo dictũ duo nos docuit scȝ quid fuit qḋ scȝ dedit corpus eius: ⁊ qualiter alius cõsecrans facere deberet. Oẽs ille opiniones: quia nulla autoritate probantur ⁊ qꝛ superflua videtur eoꝝ ẽudem verboꝝ repetitio: iḋ ea facilitate cõtemnũtur: qua acceptant̄. ¶ Ideo est quarta opinio ceteris ꝓbabilior ⁊ ꝯmunior: quam etiam tenere videtur Alexã. Alber. ⁊ sanctus Tho. ⁊ cõmuniter alij: videlicet ꝙ christus in vltima cena consecrauit per eadeȝ verba per que nos conficimus. Quodqȝ semel tm̄ ꝓtulerit ipsa: ⁊ per vnicã eoꝝ ꝓlationem oīa tria scilȝ consecratio significatio et informatio fiebant. Protulit tamẽ non eodem ordine quo hic sunt posita quo et euangelista ponit: quia non fuit euangelistis

Mat. vlti.

Secunda causa.

Idẽ. Leuaui oculos meos i mõtes: vñ veniet auxilium mihi.

Joan. xi.

Bernard⁹

Ad eph̄. v.

Chrysosto.

Innocẽ.

Quō xp̄us cõsecrauit.

Pria opinio.

Frãciscus maronis.

Secunda opinio.

Tertia opinio.

Quarta opinio.

euangelistis cura seruare ordinem verbox quo prolata sunt a dño: sicut et in multis alijs: sz dumtaxat facta et plata a dño narrare. Ordo autem talis fuit. Accepit panem et bñdixit dicēs. Hoc est corpus meū: ac deinde fregit et dedit discipulis suis dicēs. Accipite et mãducate. Et hoc (vez quia dñs consecrauit horum verborum prolatione semel facta) magis videtur dici ex verbis euangelij et dictis sanctox patrum. Vñ Eusebi9 emissenus: et habetur in canone de cõse. distin. ij. Quia corpus. Inuisibilis (ait) sacerdos: visibiles creaturas in substantiam corporis et sanguinis sui: verbo suo secreta potestate cõuertit: ita dicens. Accipite et comedite: hoc est corpus meum. Et sanctificatione repetita. Accipite et bibite ait. Hic est sanguis meus. Ergo sicut ad nutum precipientis dñi repēte et ex nihilo substiterunt excelsa celorum: profunda fluctuū: vasta terrarum: ita pari potestate in spiritualibus sacramentis: vbi precipit/virtus seruit effectus. Ecce plane dicit q dñs cõuertit visibiles creaturas in substātia corporis et sanguinis sui hec verba proferendo: hoc est corpus meum. Itē cõueniens est q cõsecratio: que exercetur ab ecclesia: eadem forma verbox fiat qua fiebat ab ipso: a quo ecclesia habet conficiendi autoritatem.

Eusebius.

¶ E Uerum sunt quidam tenētes cum opinione quarta: q xps his verbis semel prolatis: hoc est corpus meum: cõsecrauit: sed aiunt quod ea post fractionem panis protulerit. Unde dicunt q xps confecit post diuisionem omnium partiū panis: in termino scz vltime fractionis: in quo confecit dicendo. Hoc est corpus meum. Sicut enim duodecim fuerunt apli: et ipse tredecim9: ita in tredecim partes fregit panem: et pro vltimo instanti fractionis porrexit discipulis/ et cõfecit. ¶ Et si opponit q ecclesia q xpz imitatur prius cõsecrat q frãgit. Rñdēt q duplex est fractio sacramēti: queda ad figurandum: quedam ad distribuendū. Illa que fit ad figurãdum: fit a sacerdote in altari post cõsecrationē: de qua inferius dicet. Illa vo q fit ad distribuēdū multis qui sunt sacramentum perceptur: pōt precedere cõsecrationē: vt si qs cõficeret pro multis nõ habens distinctas hostias: sed vnū panem integrū: cõgrue prius frãgeret in particulas et postea cõsecraret: ita xpm dicūt confecisse: sed prima est cõmunius. ¶ Si queris quid fregit xps? Respõdeo id qd frãgit sacerdos euangelicus. spēs scz sacramentales et nequaq corpus domini: de quo infra suo loco dicendum erit. ¶ Sequitur.

Questio.

Rñsio ad questionē.

§ Dedit discipulis suis dicens. Accipite et manducate ex hoc omnes. Hec est quarta pars subdiuisionis partis quarte principalis: in qua ostensis diuinissime eucharistie institutionis modo atqz circūstantia: tãgit eiusdē institutiōis finis ratio motiua: vñ dī. Dedit discipulis suis. xps nãqz hoc sacramētum instituit fm frequēter repetita: vt esset memoriale signū passionis sue: et vt esset remediū cõtra peccata quotidiana anime. Hec aūt cõueniūt huic sacramēto plus per sui vsum q cõueniãt ei fm se. Hinc dicit apls. j. Cor. xj. Quotiēscūqz mãducabitis panē hunc: et calicē bibetis: mortē dñi annūciabitis. Non dī cõficitis: sed sumitis: et Aug. in lib. sententiarū prosperi. Dū frãgit inquit hostia: dū sanguis de calice in ora fideliū fundit: quid aliud q dñici corporis in cruce immolatio: eiusqz sanguinis de latere effusio designat. Et habet de cõse. dist. ij. dū frangitur. Item amb. super eplaz ad Heb. et habetur eadem dist. In christo. Nos per singulos dies hostiam offerimus ad recordationē mortis xpi. Itē Aug. li. de trini. Qui domini morte liberati sumus: hui9 rei memoriam in edēdo et potando carnem et sanguinem q oblata sunt: significamus. eadem distinct. Quia morte. Remissio etiam peccatorum plus fit per vsum hui9 sacramenti: q per ipm in se. Nō enim tātū prodest in pixide cõseruatum: sicut oblatum et sumptum in vera fide et deuotione. vnde Aug. eadez distin. vtrū sub figura. Quia quotidie labimur: xps quotidie mystice pro nobis immolatur. Ad idem paschasi9 cap. immediate pcedēte. Hinc frequēter xps volens exprimere fructum huius sacramenti dixit. Qui manducat carnem meaz: et bibit sanguinem meum habet vitam eternaz. Manducatio et potio hui9 sacramenti est vsus. Hinc et volens discipulos suos xps fructus huius sacramēti participes fieri: postq corp9 suū cõsecrauit non sistebat in consecratione. Neqz dedit discipulis vt ipm honorifice cõseruarent sed dedit in sui vsum dicens. Accipite et manducate. Et qm per vsum mãducatio transit et cõsumitur: dedit eis quotiens vellent cõsecrandi potestatem dum addit. Hoc facite in meam cõmemorationem: vt ita nūq fructu (vsum sacramēti consequēte) priuarentur pter sacramēti carentiam et defectum. Ex his satis patet q consecratio ad vsum qui est eius manducatio tanq ad finem quodãmodo proximum ordinat: quia xps postq accepit panem benedixit: dedit discipulis suis vt manducarent. ¶ Dedit autem discipulis suis qui secum in vltima cena agnū paschalem: qui figura fuit huius sacramenti comederūt: vt sicut cum ipsis finem dedit sacrificijs legalibus ac cerimonijs iudeorum: ita cum ipsis inchoaret sacrificiū nouū vsqz in finem mundi duraturū. ¶ Dedit discipulis suis: ad instruendū q nemo hoc sacramentū digne percipit nisi ipsi9 fuerit discipul9. Sūt aūt xpi veri discipuli qui qd summ9 veritatis magister de hoc altissimo sacramēto credēdū posuit: fide certissima firmiter amplexant. Propterea nō fuerūt veri discipuli: q audita xpi doctrina de hoc sacramēto abierūt retrorsum: dicētes. Quō pōt hic nobis dare carnē suam ad mãducãdū? Dur9 est hic sermo. Quis pōt eū audire? Johã. vj. Discipuli xpi sunt q preceptis ei9 studiose obtēperant: fm qd dixit Joã. xv. Uos amici mei estis: si feceritis q ego pcipio vobis. Propterea nō fuerūt veri discipuli xpi: quib9 imprecans dixit. Uos irritū fecistis mãdatū dei pter traditionem vestram. Mat. xv. Discipuli xpi sunt qui valde in fraterna solidant charitate. De quo Joã. xiij. In hoc cognoscēt omes q discipuli mei estis: si dilectionē habueritis adinuicē. Hec siqdē dilectio discernit discipulos ac filios dei a discipulis diaboli: vt Ber. ait. Quã si habuerim9: pfecto ait: cognoscēt omnes pusilli et magni q veri sumus discipuli xpi. Qui eñ dilectionē et charitatē non habet: quō essent eius discipuli: qui preceptum dedit charitatis. Propterea nō fuit ver9 xpi discipul9 seru9 ille nequã q cõseruo suo debitum dimittere recusauit? Mat. xviij. ¶ Sequit. S Accipite et mãducate. Accipite cū beniuolētia: et nō rapite cū violentia: q qd vobis porrigit panis est filiox: qui sumendus est de manibus donantis cum amore et dilectiōe. Nō rapiēdus vi et violēta extorsione: ne forte magis rapinã cõmitteret quis dū rapit alienū: q acciperet reuerēter qd gratuito et liberalr ministrat dñs omniū. Rapiunt aūt violenter: qui phibiti: aut indigni: et

j. Cor. xj.

Augustin9

Ambro.

Qui sint veri xpi discipuli

Joã. vj.

Mat. xv.

Bernar.

velut canes immundi panem hũc filiorum canibus non mittendum accipiunt: aut tollunt: magis volentes hac sumptione pctã que dimittere nolunt: palliare: q̃ per humilem sue indignitatis recognitionem ad tẽpus abstinere: donec a peccatis mundati: possunt purgata conscientia salubriter manducare: accipientes hunc panẽ de donantis humiliter ꝛ devote. Quõ enim discipuli christi ausi fuissent manducare dominum suum ꝛ magistrum: nisi eos ad manducandũ quasi amicos ꝛ filios suos invitasset: dicẽs. Accipite ꝛ manducate. Et iterum. Qui manducat me ꝛ ipse vivet propter me. Accipite ait dñs. Non est intelligendum dicit Inno. ꝙ sumptum corpus de manu dñi sibi invicem discipuli ministrarent: sed qui consecravit idem ꝛ ministravit dicens. Accipite: scʒ de manu mea: ꝛ manducate qd̃ vobis offero. Accipite cũ devotiõe. Mãducate cũ veneratione. Vel accipite per fidem: manducate per charitatem. Vel accipite in officium: manducate vt anime alimentum. Vel accipite sacramentaliter: mãducate spiritualiter: duplicem huius sacramẽti comestionẽ ſm Inno. significans. Dupliciter siquidem corpus xpi comeditur: quia dupliciter intelligitur. Verum scʒ qd̃ de virgine traxit xps ꝛ in cruce pependit. Et mysticũ qd̃ est ecclesia xpi ipsa vegetata. De vero corpore dñs ait. Hoc est corpus meum qd̃ pro vobis tradetur ꝛc. De mystico dicit apostolus. Unde corpus et vnus panis multi sumus. Corpus xpi verum comeditur sacramẽtaliter. i. sub specie panis. Corpus xpi mysticum comeditur spũaliter in fide cordis. De comestione sacramentali ait dñs. Accipite ꝛ manducate hoc est corpus meũ. De comestione spũali dicit. Nisi mãdu. carnẽ filij hois ꝛ bi. eius sanguinẽ: nõ habebitis vitã in vobis. Hec Inno. ¶ Neqʒ tñ ex hoc negandũ est corpus xpi verum spiritualiter mãducari: qꝛ sicut mãducatur corpꝰ christi mysticũ per hoc ꝙ aliqs assumitur in societatẽ fidelium: aut firmiꝰ in ipsa solidatur: ita manducatur corpus xpi verũ spũaliter: cũ qs mẽbrũ xpi efficitur: ꝛ xpo incorporatur: ipsiqʒ fortius per fidem ꝛ dilectionẽ cõiũgitur. Unde dicit Hugo lib. ij. parte. viij. c. v. Deniqʒ carnes agni comedimus: qñ in sacramento verum corpus sumendo per fidẽ et dilectionem xpo incorporamur. Alibi qd̃ mãducatur incorporatur: quãdo autem caro christi manducatur: nõ qd̃ mãducatur: sed qui mãducat ei quẽ mãducat: incorporatur. Idcirco voluit xps a nobis manducari: vt nos sibi incorporaret: qd̃ nõ intelligitur nisi de spirituali manducatione qꝛ in sacramentali tantũ non fit hec incorporatio: non tamẽ spũalis excludit semper sacramentalem. ¶ H Pro cuiꝰ intellectu notandũ: ꝙ mãducatio corporis xpi dupliciter intelligitur spiritualis. Uno modo ex parte modi. Alio modo ex parte effectꝰ. Ex parte modi quidẽ qꝛ est manducatio corporis xpi: nõ sub ꝓpria specie carnis ꝛ lineamentis corporalibus humano corpori cõvenientibus: sed sub specie aliena sub qua latet et vt sic nõ subijcitur alicui corporalium sensuum. Sub qua specie habet quodãmodo modũ existẽdi spũa: qꝛ ibi est mõ invisibili ꝛ insensibili. Hec manducatio spũalis vere est manducatio sacramentalis: ꝛ opponitur mãducationi corporali seu carnali. De qua intelligebãt iudei: ꝛ quidam discipuli: cũ xps faciẽs sermonẽ corã apostolis et quibusdã alijs dixit. Nisi mãducaveritis carnẽ filij hois: ꝛ biberitis eius sanguinẽ: nõ habebitis vitã in vobis: dicẽtes. Durus est hic sermo. quõ põt hic nobis dare carnem suam ad manducandum: ꝛ abierunt retro propter duriciam sermonis eius. Intellexerunt quidam carnem suam manducandam quõ in cadavere venditur: aut in macello pertiatur a dentibus laniatur: ꝛ ideo fuerunt scandalizati. Unde xps agnoscens ꝙ inter se murmurabant dixit. Hoc vos scandalizat: ꝙ scʒ dixi carnem meam a vobis manducãdam. Sed cum videritis filium hominis ascendẽtem vbi prius erat: in divinitate scʒ tunc videbitis quia nõ eo mõ quo putatis corpus meum erogabo vobis vt morsibꝰ consumatur: quia cum ipso corpore integro vtiqʒ ascensurus sum in celum. Sic exponit beatꝰ Augustinꝰ. Recedẽtibꝰ autem illis a xpo duodecim manentibꝰ: apostolos instruxit de eo qd̃ dixerat. Spiritus inquit est qui vivificat: caro non prodest quicq̃. Verba que ego locutus sum vobis spũs ꝛ vita sunt. Caro non prodest quicq̃. quõ scʒ illi intellexerũt carnales discipuli carnẽ xpi carnaliter manducandam. Spũs est qui vivificat. i. caro mea spiritualiter sumpta vivificat. Verba que locutus sum ad vos de carne mea manducanda: spũs et vita sunt. i. spũalem habent intellectũ: ſm quem caro mea vita ꝓstat: scʒ sumpta spũaliter ꝛ sub sacramẽto. vñ Aug. in expositione. liiij. ps. ꝛ habetur de cõse. dist. ij. Prima quidem. Intellexistis spiritualiter: spũs ꝛ vita sũt scʒ verba q̃ locutꝰ sum vobis. Intellexistis carnaliter: etiã sic illa spũs ꝛ vita sunt: sʒ tibi nõ sunt spũs ꝛ vita q̃ spũaliter nõ intelligis: spũaliter intelligite q̃ locutꝰ sum. Nõ hoc corpus qd̃ videtis mãducaturi estis: ꝛ bibituri illũ sanguinẽ quẽ effusuri sunt q̃ me crucifigent. i. nõ eadẽ specie ꝛ repñtatione in qua vidistis mãducaturi estis carnẽ meã sed in sacro. Vñ sequitur. Sacramentũ aliquod commendavi vobis: spũaliter intellectũ vivificabit vos: caro autem nõ ꝓdest quicq̃. Sʒ quõ illi intellexerũt: sic respõderũt. Carnem quippe sic intellexerũt: sicut in cadavere venditur ꝛc. vt supra. Per q̃ v̈ba non intendit btũs augustinus excludere veritatem corporis xpi in sacramento eucharistie: sʒ ostendere volebat ꝙ corpꝰ illud non erat manducandum visibiliter in specie hũana: in qua a iudeis videbatur ita vt per ptes sicut aliarũ ceterorum carnes discerperetur. Erãt tñ idẽ corpus manducaturi sub specie panis invisibiliter occultatũ. Et hoc est qd̃ idẽ subdidit. Sacramentũ aliqd̃ vobis cõmẽdavi: spũaliter intellectum vivificabit vos: non volẽs ꝙ corpus xpi sit tñ spũaliter ꝛ mystice sub sacramẽto mãducãdũ: sʒ spũaliter i. invisibiliter ꝑ virtutem spũs ꝑ quẽ ꝛ vivificat. ¶ I Et ꝙ hec sit mẽs btĩ Aug. patet ꝑ eundẽ in epla ad hyrenicũ vbi dicit: ꝛ habetur de conse. dis. ij. c. non hoc. Nõ hoc corpꝰ qd̃ videtis mãducaturi estis: ꝛ bibituri illũ sanguinem quẽ effusuri sunt q̃ me crucifigẽt. Ipʒ qdẽ ꝛ nõ ipm: ipʒ invisibiliter: ꝛ nõ ipm visibiliter: qꝛ ipʒ sub specie panis ꝛ vini visibili non visibiliter in ꝓpria specie corporis sui. Vñ idẽ in lib. sniar. ꝓsperi. Caro eiꝰ est quã forma panis opertã in sacramento accipimus. Et sanguis eiꝰ quẽ sub vini specie potamus. ꝛ habetur eadẽ dist. Hoc est. Ad idẽ facit qd̃ dicit Aug. in ca. Utrũ sub figura. eadẽ distin. Et nota ibi glo. reducẽtem modos loquẽdi improprios ad sermonis ꝓprietatẽ. Et qm̃ corpus xpi sub panis velamine vere contẽtũ non apparet corporaliter i ꝓpria specie: idcirco põt dici qd̃dã spũale. Et ſm hoc dicit Ambro. in lib. de mysterijs. ꝛ habetur de conse. dist. ij. in illo. In illo sacramento Christus est: quia corpus est Christi

nõ ergo

Innocẽ.

Hugo.

Manducatio corporis xpi duplr' intelligitur spũalis.

Augustinꝰ

Ambrosiꝰ.

non ergo corporalis esca: sed spiritualis. Et seq̄-
tur. Corpus enim dei est corpus spirituale: corp⁹
xp̄i corpus diuini spūs est. ¶ Concordat beatus
Hieronẏ.
Hiero. super epistolam ad Ephe. Dupliciter in-
quit caro xp̄i ⁊ sanguis intelligitur. Uel illa spūa-
lis ⁊ diuina de qua ipse ait. Caro mea vere est ci-
bus: ⁊ sanguis meus vere est potus. Et nisi man
du. carnem meā: ⁊ bibe. meū sanguinē: nō habe-
bitis vitā eternā. Uel caro mea que crucifixa est:
⁊ sanguis qui militis effusus est lancea. Et hr̄ ea
dem dis. dupliciter. Per hoc quod dicitur caro il
la diuina ⁊ spūalis: nō distrahitur a veritate car
nis realis: quasi ex hoc ꝙ dr̄ spiritualiter ibi esse:
non sit ibi vere ⁊ realiter: quia eadem ipa ſm sub
stantiam ⁊ realitatem qua tracta est a virgine: et
Augustin⁹.
passa est in cruce ibidem cōtinetur. vn̄ Aug. Uo-
luit dn̄s in mysterio. glo. i. in sacramēto vere car-
nem suā ⁊ sanguinē suū cōsecratione. ss. potētiali
ter creari. i. transsubstantiari: vt sicut de virgine
per spm̄scm̄ vera caro sine coitu creatur: ita per
eundē ex substātia panis ⁊ vini mystice idem cor
pus xp̄i ꝯsecretur. Corpus xp̄i veritas est ⁊ figu-
ra. Ueritas: dū corpus xp̄i ⁊ sanguis virtute spi-
ritussctī in virtute ipsius ex panis ⁊ vini substan
tia efficitur. Figura vero illud quod exterius sen-
titur. Ecce speciē que sentit nominat corpus xp̄i.
Item Ambro. in ca. Ola de ꝯsc. dist. ij. ait. Licet fi
gura panis ⁊ vini videatur: nihil tn̄ aliud ꝙ̄ caro
xp̄i ⁊ sanguis post ꝯsecrationē credendū est. Un-
de ipsa veritas ait ad discipulos. Hec inquit ca-
ro mea est pro mundi vita. Et vt mirabilius loq̄r
non alia plane ꝙ̄ que nata est de virgine: ⁊ passa
in cruce: ⁊ resurrexit de sepulchro: hec inquā ipa
est: ⁊ ideo xp̄i caro est que pro mundi vita adhuc
hodie offertur: ⁊ cum digne accipitur: vtiqꝫ vitaꝫ
eternā in nobis opatur. Panē quidem istū queꝫ
sumimus in mysterio illum vtiqꝫ intelligo panē:
qui manu spūsctī formatus est in vtero virginis
⁊ igne passionis decoctus in ara crucis. Panis
Joan. vj.
eñ angeloꝝ factus est hoim̄ cibus. vnde ipe ait.
(Joan. vj.) Ego sum panis viuus qui de celo de-
scendi. Et itē. Panis quē ego dabo ca. m. est pro
mū. vita. Ex his nanqꝫ duabus sententijs aperte
datur intelligi: q: panis est: ⁊ ille non duo: sꝫ vn⁹
panis: ⁊ caro vna proculdubio vnum corpus ef-
ficitur (iste in p̄ia auctoritate: ⁊ ille in scd̄a desi-
gnatus: vt glo.) illō vere: istud sane qō sumpiū ē
de virgine: qō passuꝫ est ⁊ sepultū: qō resurrexit ⁊
in celū ascēdit: ⁊ sedet ad dexterā dei patris: ⁊ qō
est venturū iudicare viuos ⁊ mortuos. Hec ibi.
¶ R Ex olbus his infero p̄imum membrū tacte
distinctiōis: ꝙ mādūcatio corpis christi veri sub
sacro altaris pōt dici spūalis ⁊ diuina: ⁊ ꝙ nō mā
ducaf corporalr quō iudei ipm manducandū in
tellexerūt. Qō patet ex eorum r̄nsione. Durus est
hic sermo: ⁊ quō pōt hic nobis dare corpus suū
ad manducandū? Est igif hec mādūcatio spūa-
lis. i. nō corpalis vel carnalis: sed est spūalis. i. re
fectiua spūs. Et hoc regulariter: q: ipsa cōi nole
vocaf a doc. manducatio sacramentalis: cui acci
dit vt mādūcās spūaliter reficiaf: q: cōis esse po
test bonis ⁊ malis. Nisi eñ ⁊ mali hoc modo mā
ducarēt: quō dixisset apl̄s. Qui mādūcat ⁊ bibit
indigne: iudicium sibi mādūcat ⁊ bibit. Quomo
do preterea dixisset Aug. Qui indigne accipit sa-
cramētū: acq̄rit magnū tormentū: in ser. de v̄bis
euan. ⁊ hr̄ de cōse. dist. ij. Quid est. Et idem. Qui
discordat a christo: nec mādūcat carnē eius: nec
bibit sanguinē eius. scꝫ spūalr quoad effectū: etsi
tante rei sacr̄m ad iudicium sue perditiōis quoti
die accipiat. Et in ca. Sicut iudas. eadē dist. Au
gust. Quisquis indigne sumit corpus christi: nō
efficit: vt q: malus est malum sit: scꝫ quod accipit
aut q: non ad salutem accipit nihil accipit. Cor-
pus enim ⁊ sanguis dn̄i nihilominus erat in illis
quibus dicebat apostolus. Qui manducat indi-
gne: iudicium sibi manducat ⁊ bibit. Nisi etiam
boni sic manducarent quō dixisset apl̄s. Probet
aūt seipsum homo: ⁊ sic de pane illo edat ⁊ de ca-
lice bibat. Et xp̄s. Qui manducat carnē me[um ⁊ bi]
bit sanguinē meū: habet vitā eternā. Quō preter
ea dixisset Augu. iiij. de tri. Corpus et sanguinem
xp̄i mystica prece cōsecratum recte sumimus ad
salutem spūalem in memoriā dn̄ice passionis in
ca. Corpus. j. dis. sepe allegata. ¶ L Secūdo mo-
do potest intelligi mādūcatio spūalis ex parte ef
fectus: quia scꝫ ad ipsam seq̄tur refectio spūalis:
ipsius videlicet ale soliditas ⁊ robur in vita spiri
tuali. Et ſm hoc manducare spūalr extenso voca
bulo nihil aliud est: ꝙ̄ credere xp̄m ⁊ ipsum ama
re: vel credere in ipsum per fidē formatā: que scilꝫ
Augustin⁹
per dilectionē opatur. vnde August. super Joan.
Credere in christum iesum hoc ē mādūcare panē
viuū: qui credit manducat inuisibilr saginaf: q:
inuisibilr renascif. Idem in lib. de remis. pctē. Ut
quid paras vētrē ⁊ dentem: crede ⁊ manducasti.
Et tam large loquitur August. de spūali mandu-
catione: vt eā extendat ad patres veteris testamē
ti: qui institutionem huius sacrosancti sacramē-
ti longe precesserunt: ⁊ ad paruulos baptizatos:
ante sacramentalē huius sacramenti perceptio-
nē vita functos. Unde sup illud apostoli. j. Cor.
x. Patres nostri eandē escam spiritalē manduca
uerūt: ⁊ oēs eundē potū spiritalē biberūt ⁊c. dicit
⁊ ponif de ꝯse. dist. ij. inquit. Inquit apl̄s oēs eā-
dem escā spūalē mādūcauerūt. Spūalē itaqꝫ eā-
dē. Nam corporalē aliā: q: illi māna manducaue
rūt: nos aliud: ⁊ oēs eundē potū spūalē biberunt
aliud illi: aliud nos: sed specie visibili: quod tamē
idē est virtute spūali. Sed q̄ illa esca eadem spūa
lis: ⁊ quis potus idem nisi caro ⁊ sanguis xp̄i: me
diator dei ⁊ hoim̄: qui erat cibus ⁊ satietas ange
loꝝ ſm diuinitatē factus est cibus ⁊ potus viato
rum ſm humanitatē. Nō solū illoꝝ qui post ad-
uentū suū in carnē in ipsum crediderūt: sed etiā
precedentiū: qui illud futurū qō nos p̄teritū nō
dubitamus: crediderūt. Illi siquidē veteris testa
mēti patres carnē xp̄i spiritualiter manducaue-
rūt qn̄ explicite vel implicite crediderunt filium
dei carnē humanā de nr̄a mortalitate assumptu
rū: eandēqꝫ daturū in cibū sub eucharistie sacra
mēto. Sic igif eandē escā comederūt sub manna
quā ⁊ nos sub hostia: non ꝙ sub māna verū corp⁹
xp̄i ꝯtinerēt sicut sub hostia: sed q: manna figura
fuit corpis xp̄i sub hostia: qō ipsi manducando
māna spūaliter intellexerūt. Idē igif spūali v̄tu-
te fuit: qō ipsi manducauerūt: ⁊ qō nos mādūca-
mus: q: corp⁹ xp̄i p māna designari fide credide-
rūt: ⁊ nos fide affirmamus idipm̄ sub hostia ꝯti-
neri. Silr̄ mō eundē potū nobiscum biberūt: xp̄i
scꝫ sanguinē: cū biberūt aquā de petra: p quā effu
sionē sanguinis xp̄i de latere intellexerūt significa
ri. Per quā ⁊ futurā xp̄i passionē crediderunt: et
per eā sperauerūt a morte ppetua liberari: quod
⁊ nos firmiter credimus ⁊ speramus. Pꝫ igitur
ex v̄bis bti Aug. patres ve. te. corpus xp̄i spūalr
manducasse: non aliter ꝙ̄ per fidē ⁊ dilectionem.
¶ M De pueris etiam ꝙ spūaliter manducant
corpus xp̄i in susceptione baptismatis patꝫ p eū
dē sup illud apl̄i. Un⁹ panis ⁊ vnū corp⁹ multi su
mus. in sermone de infantib⁹: ⁊ hr̄ de conse. dist.
ij. q: passus. Nulli inq̄t aliquatem⁹ est dubitādū

vnūquēq3 fideliū corporis ꝛ sanguinis dn̄ici tūc esse participem: qñ in baptismate membrū efficitur Christi: nec alienari a panis sanguinisq3 illius consortio: etiā si anteq̄ panē illū comedat caliceq3 bibat de hoc seculo migrauerit in vnitate corporis xp̄i constitutus. Sacramenti quippe illius participatione ac beneficio non priuabitur: qm̄ in se hoc qd̄ illud sacramētū significat inuenitur. Quid autem hoc sacramentū significet in eodem ca. explanat dicens. Heretici quando accipiunt hoc sacramentū: testimoniū cōtra se accipiunt: q2 illi querūt diuisionem: cū panis ille significet vnitatē. Et post pauca. Ita dn̄s noster iesus xp̄s nos significauit: nos ad se pertinere voluit. mysterium pacis ꝛ vnitatis nostre in mensa consecrauit: in mensa sc3 vltime cene. Significat igitur s̄m mentem Aug. hoc sacramentū vnitatem nostram: seu corporis xp̄i mystici q̄ est per fidem ꝛ charitatem. Quod expresse declarat in quadam homelia: ꝛ habetur eadē dist. hoc sacramentum: vbi dicit. Hoc sacramentum pietatis ꝛ est signum vnitatis: vinculū charitatis q̄ vult viuere accedat ꝛ credat: ꝛ incorporet. Hūc cibum ꝛ potum societatem vult intelligi corporis ꝛ membrorū suorū quod est in ecclesia in p̄destinatis. Societas autem ꝛ vnitas in predestinatis ex nullis ita attenditur in presenti vita: quantum ex fide ꝛ charitate: quia hic effectus quidam sunt ꝛ media quibus beatitudinem: ad quam p̄destinantur homines: ꝯsequuntur. Sicut ergo quia paruuli in baptismo fidem ꝛ charitatē suscipiūt: societatē intrant ecclesie: ꝛ membra corporis xp̄i mystici efficiūtur: ꝛ ita xp̄o vniūtur ꝛ incorporantur: ipsisq3 spūaliter adherent. Per ꝯn̄s xp̄z spiritualiter manducare dicuntur: q2 in ipsis est vnitas ꝛ societas cum ceteris xp̄i mēbris: que p̄ hoc sacramentū: vt dictū est: significātur. Quod ꝯfirmat idem ad bonifacium scribens. Nec cogitetis inquit vitam habere non posse paruulos: q̄ sunt expertes corporis ꝛ sanguinis dn̄i nostri iesu xp̄i dicente dn̄o. Nisi mandu. car. filij hois ꝛc. de cō se. dist. iij. In ecclesia. vbi glo. super verbo cogitetis. q. d. non dubitetis: immo certi sitis: q̄ vitam habere non possunt paruuli: si sint expertes corporis christi. Corporis glo. i. vnitatis ecclesie: quā illa significat. Ideo sequitur statim ca. seq. Nulli est aliquatenus ambigendum tunc vnūquēq3 fidelem corporis ꝛ sanguinis christi participem fieri: qñ in baptismate membrum christi corporis efficitur ꝛc. vt. s. allegatū est. Ex quibus satis patet q̄ paruuli baptizati s̄m August. in hoc corp9 christi ꝛ sanguinem spūaliter percipiunt: quia sc3 in christū credūt: ꝛ ipsum diligūt: sibiq3 vniunt ꝛ incorporant saltē per habitus fidei ꝛ charitatis receptos in baptismate: licet nō actualr̄. Et hoc est qd̄ dictū est in p̄ncipio illi9 mēbri distinctiōis premisse: q̄ mādncare xp̄m spiritualr̄: est in christū credere actu vel habitu: ꝛ sibi per hoc vt capiti tanq̄ mēbrū incorporari. ¶ N De hac māducatiōe spūali dicunt cōiter doctores intelligi debere verbū christi scriptū Joan. vi. Nisi māduc. car. meā ꝛc. Et hoc ex verbis euangelij premissis huic verbo ꝛ seq̄ntibus ipsum ꝯcludūt. Ubi christus his qui saturati erāt ex quinq3 panib9 ꝛ duobus piscibus: nō tn̄ in eū credētibus: sed signum vt crederēt petētibus dixit. Amen amen dico vobis. queritis me: nō q2 vidistis signa: sed q2 manducastis ex panibus ꝛ saturati estis. Operamini cibū qui nō perit. i. operā date: vt habere possitis cibū spūalē qui non perit vt cibus corp̄alis sumptus ad hoc vt nutriat: sed qui p̄manet in vitam

eternam: quem filius dabit vobis. Illis autē petentibus semper hunc panem dari eis declarat christus quis est ille panis: ostēdēs eum hoc modum quomodo debeat manducari dicens. Ego sum panis vite: qui venit ad me non esuriet: ꝛ qui credit in me non sitiet. Per quod exprimitur modus quo hoc panē vti debet q̄ vult vt non esuriat nec sitiat: qui est ire in christum: ꝛ credere in christum: que duo idem sunt: quia non corpore: s3 mēte per fidem charitate formatam itur in christū. Unde beatus Aug. de verbis dn̄i. Credere in deū est credēdo deum amare: credēdo in eum ire: credēdo ei adherere: ꝛ ei vt membrum incorporari.

Augustinus.

¶ Ex quibus patet q̄ idē est in christum credere ꝛ in christum ire: ꝛ qui credit in christū incorporatur christo: ꝛ fit mēbrum eius: ꝛ per hoc mādncat christum ꝛ panē vite quē qui edit non esuriet sed habebit vitam eternam. Murmurantib9 aūt iudeis: quia christus se dixit panē vite: repetit qd̄ premisit dicēs. Amen amen dico vobis: qui credit in me habet vitam eternam. Ego sum panis vite. Et post pauca. Si quis māducauerit ex hoc pane: viuet in eternum. Per quod apparet idem esse credere ꝛ manducare: christo met sic exponēte. Manifestum est enim: q̄ ad non esurire ꝛ sitire peruenitur per manducare ꝛ bibere: ad quod scil3 non esurire ꝛ sitire etiam peruenitur per venire ad christum ꝛ credere in christum: ipso dicēte. Qui venit ad me non esuriet: ꝛ qui credit i me non sitiet. ¶ Quod aūt manducare hunc panē: sit idem quod manducare carnem eius: declarat mox subiungens. Et panis quem ego dabo: caro mea est pro mundi vita. Et litigantibus iudeis ꝛ dicētibus. Quomodo potest hic nobis dare carnē suam ad manducandum? Respōdit christus confirmans quod dixit. Amen amen dico vobis nisi mādncaueritis carnē filij hominis: ꝛ biberitis eius sanguinē non habebitis vitā in vobis: ꝛ cetera que sequuntur. Ex quibus Christi verbis: videtur q̄ manducare carnē filij hois: ꝛ māducare panē qui de celo descēdit: idē sūt qd̄ credere in christū: q2 qui credit in christum non esuriet: qui credit in christū habet vitā eternā: sicut manducans panē quē christus promisit nō esuriet ꝛ habet vitā eternā. ¶ O Et est singulariter attendēdum: q̄ quotiens christus loquitur de pane: siue de carne sua māducāda: semp̄ addit vel p̄mittit vitā eternā: vnde quotiens Joan. vi. loquitur de pane: totiens de vita facit mentionem: que vtiq3 non semper sequitur manducationem sacramentalem: cum ipsa quandoq3 fiat ad iudiciū ꝛ dānationē: s̄m ap̄lm. Uidet igit̄ loqui de spūali: quā vita eterna ꝯsequit̄ iuxta doctrinā xp̄i. ¶ Prefatā sn̄iam super ceteros doc. explanat btūs Aug. super Joan. vbi multa de hac materia ponit: exponens verba xp̄i: inter cetera loquēs de manducatione corporis xp̄i ita dicit. Deniq3 iam exponit quomodo id fiat quod loquit̄: ꝛ quid sit manducare corpus eius ꝛ sanguinē bibere. Qui manducat carnē meā ꝛ bibit sanguinē meū: in me manet ꝛ ego in eo. Hoc est manducare illam escam ꝛ bibere illum potum: in christo manere: ꝛ illum manentem in se habere. Et per hoc qui non manet in xp̄o: ꝛ in quo xp̄s non manet: procul dubio nec manducat eius carnē neq3 bibit eius sanguinē: etiā si tante rei sacramentū ad iudicium sibi manducat ꝛ bibit. Hec Aug. ¶ Idē in homelia sequēti expresse declarat dicens. Exposuit autem christus modū attributiōis huius doni sui quō daret carnē suā ad manducandum dicens. Qui manducat carnē meā ꝛ bibit sanguinē meum in me manet ꝛ

Idem est in xp̄z credere ꝛ in xp̄z ire.

Augustinus.

me manet ⁊ ego in eo. Signū q2 mādūcauit ⁊ bibit hoc est: si manet ⁊ manet: si habitat ⁊ habitatur: si erit ⁊ nō deserat. Hec ille. Ecce causam ꝓpter quā q mādūcat hꝫ vitā eternā: q2 vꝫ ipe manet in xp̄o velut mēbrum xp̄i: ⁊ xp̄s in eo tāq̄ caput viuificās ipsum. Manet aūt et habitat xp̄s in nobis ꝑ fidē dicēte aplo. Inhabitare xp̄m ꝑ fidem in cordib9 vr̄is. Ad Ephe.iij. Manet etiaꝫ in nobis ⁊ nos in eo per charitatē: teste Joāne. Де9 charitas est: ⁊ q̄ manet in charitate in deo manet/ ⁊ de9 in eo. j. Jo.iiij. Ideo aūt viuit ille in quo est xp̄s: q2 ipse est vita. Dicit eniꝫ de seipso Jo.xiiij. Ego sum via: veritas: ⁊ vita. ⁊ Deu.xxx. di de eo. Illi aūt adhereas ipe eñ est vita tua. Ideo quilibet tūc spūaliter viuit cū xp̄s ꝑ fidē ⁊ charitatē manet in ip̄o: q2 iust9 ex fide viuit. Abachuc ij. ⁊ Gal.iij. Tūc igit̄ mādūcat illū cibū: sine quo nō habet vita: carnē scꝫ xp̄i: de qua ipse dixit. Nisi mādūcaueritis carnē filij hoīs: ⁊ biberitis ei9 sanguinē: nō habebitis vitam in vobis. De hac materia infra plus dicet̄ lec.lxxxiiij. ⁊ lxxxvij. cuꝫ tractabit̄ vtrum mādūcatio sub vtraq̄ specie sit necessaria ad salutē. ¶ P Sequit̄. Ex hoc oēs. Illa particula a nullo euāgelistaꝝ reperit̄ addita ꝑmisse particule: scꝫ accipite ⁊ comedite: sꝫ eā mox sequit̄. Accipiēs calicē grās egit: ⁊ dedit discipulis suis: dicēs. Bibite ex hoc oēs: vt refert Matth. Credit̄ aūt ad hūc apposita locū ꝑ apostolos in ꝑncipio nascētis eccl̄ie: a qb9 ad scṫos pr̄es deriuata: deuenit in vsum eccl̄ie vsq̄ in hodiernū diē. Apli ṽo eaꝫ credunt̄ a xp̄o audiuisse in cena: dū cōsecrato pane porrexit ⁊ dixit. Accipite et mādūcate ex hoc oēs. Qd aūt hec verba/ xp̄i ṽba sint: testat̄ Ambro. libro de sacra. ⁊ ponitur de ↄse. dis. ij. panis in altari: ita dicēs. Didicisti q2 accipis corp9 xp̄i. Vis scire q2 ṽbis celestibus ↄsecrat̄: accipe q̄ sunt ṽba q̄ dicit sacerdos. Fac nobis inquit hāc hostiā sanctā: rōnabilē ⁊c. Inde oīa illa euāgeliste sunt. Accepit panē: gratias egit: fregit ⁊c. vsq̄ ad Accipite siue corp9/ siue sanguinē. Inde ṽba xp̄i sunt. Accipite ⁊ bibite ex hoc oēs. Et post pauca. Deinde audi dicentem: accipite ⁊ comedite ex hoc oēs. Nō est autē ṽisimile a quoq̄ hec ṽba addita ad ṽba euāgelistaꝝ: ꝑterq̄ ab aplis q̄ ↄsecrationi xp̄i interfuerūt. De hoc satis supra dictū est in ꝑncipio hui9 lectionis: vbi tactū est ꝙ nō solū ea q̄ ab euāgelistis accepim9 de xp̄o certa fide tenem9: sꝫ etiā ea q̄ aplica traditione in vsum venere eccl̄ie: vt hꝫ dist. xi. ecclesiasticaꝝ. Sic eñ tāq̄ fidei articuluꝫ tenem9: ꝙ xp̄s descendit ad inferna: q2 in symbolo aploꝝ ponit̄ qd in nullo euāgelistarū reperit̄. Nec solū ea obseruam9 q̄ ꝑ aplos ad nos ꝑ scripta descēderūt: sꝫ etiā ea q̄ eccl̄ia ab ipsis ⁊ in cōsuetudinē duxit: vt dicit Aug. l. c. allegato a Damasc. iiij. li. sentētiaꝝ suaꝝ: cuiusmodi sunt multa que in dispensatione sacramentorum obseruamus: vt quod ter immergimus baptizando ⁊ similia. * ¶ Q Et nota ꝙ ꝑnomen hoc: cuꝫ dicit xp̄s: accipite ⁊ comedite ex hoc oēs: non demonstrat aliqd fragmētoꝝ: cū singulis singula fragmēta distribuit: nā ꝑ se fregit panē in partes iuxta numerū discipuloꝝ: quib9 singulis de manu ꝓpria singulas porrexit particulas. * Et lꝫ non videat̄ necessariū fuisse vt eos singulos ꝑmoneret quaten9 mādūcarēt ex hoc oēs: sicut duꝫ eis porrexit calicē: q2 dūtaxat semel ↄsecrauit calicē: ⁊ ideo nisi vnusquisq̄ partē vini cōsecrati reseruasset sequēti discipulo: nō potuissent oēs ex eo bibisse: ideo ꝑmonitos eos esse oportebat: vt q̄libet sequēti discipulo partē reseruaret: qd factuꝫ

Ad Ephe. iij.

Joan. xiiij.

Deute. xxx.

ADDITIO.

* Non tātum ea que ab euangelistis scripta sunt certa fide tenere debem9: sꝫ etiam que apostolica traditione in vsum venerant ecclesie. Sic indubia fide tenem9/ ꝙ Christus descēdit ad inferos: lꝫ a nullo scribatur euangelista. De multis alijs nō scriptis exēplificari posset: vt ꝙ ter mergimus: baptizamus ⁊c.

* Christus (vt aliquibus placꝫ) diuisit panem in tredecim bolos q̄s post cōsecrauit: et discipu

videt̄ per ṽbū xp̄i dicētis. Diuidite inter vos (vt Lucas refert) ⁊ bibite ex eo oēs: vt ceteri dicunt euāgeliste: tñ sub particularī specie: corp9 suū tradēs dixit: comedite ex hoc oēs: ipsos ad sacr̄m huius cōmunioneꝫ inuitādo: qd est sacr̄m amoris: ex charitate maxima institutū: a quo neminē q̄tum in se est: secernere voluit: lꝫ peccōres propter pcc̄m qd a deo separat: accedere prohibeantur. Neq̄ ꝑ hāc ꝑpositionē ex: cū dixit: ex hoc o[ēs]: diuisionē innuit sui corporis ꝑ partes discerpēdi. Longedi lē ab intētiōe xp̄i. ¶ R Sꝫ hic notādū: ꝙ in scriptura sepe agi videt̄ de vno: cuꝫ tñ agit̄ de diuersis: vt in ꝓposito: cū dicit̄. Accepit panē bñdixit: fregit: dedit discipulis suis. Hic de vno: scꝫ de pane videt̄ fieri locutio: cū tñ fiat de diuersis: bñdixit q̄dē panē: sed fregit: nō panem: sꝫ panis formā/ siue speciem: ⁊ dedit naturale corpus suū. Nō oīno dissimiliter dixit fm Inno. Mādūcate ex hoc oēs. Pronomē hoc: vt dictum est: demonstrat integrū corp9 xp̄i: ⁊ ex ꝓpositio innuit formā diuersam: vt sit sensus. Comedite corpus integrū sub diuersa tñ ⁊ distincta specie panis: ⁊ sic species panis diuidit̄: ⁊ corp9 integrū mādūcat̄. Et fm hoc dicit beat9 Aug. vnusquisq̄ accipit partē suā. Per partes mādūcat̄ xp̄s ⁊ manet integer totus (de cōse. di. ij. Qui mādūcāt.) vt referat̄ partialitas et diuisio ad sacr̄m: hoc est ad species ↄtinētes: totalitas vero ac integritas ad cōtentū. Dixit igit̄ dñs. Comedite ex hoc oēs: ex hoc scꝫ corpore: de quo dixit: hoc est corp9 meū. Comedite nō faciēdo partes ex corpore: sꝫ q2 feci vobis partes de pane: sub q̄b9 oīb9 corpus meū cōtinet̄ qd offero vr̄m cuilibet mādūcādū. Et ita (ex) qd ꝑponit̄ ꝓnomini (hoc) qd corp9 xp̄i demōstrat: notat diuisionē: nō in corpore sꝫ in corporis sacr̄o. Fuerūt eñ hec verba ꝓlata a christo postq̄ panē cōsecrauit: sicut ⁊ post cōsecrationē discipulis suis dedit. Nā ⁊ fregit postq̄ cōsecrauit fm opinionē magis cōmunē supra positā vt patuit ex premissis. * Nec periculū fuit decidētium particulaꝝ ex fractione: qm̄ ita solitus erat xp̄s frāgere manib9 sicut alius cultro scindere. Propter quod nouerūt eum discipuli in emaus post resurrectionem in fractione panis.

¶ Lectio. xxxvij. A

Ir ca hunc textum tria mouent̄ dubia. Primū vtrū Judas fuerit vnus ex oīb9 xp̄i corp9 sacramentaliter sumētibus. Secundū: quale corp9 dedit dñs discipulis: mortale an immortale? Tertiū an xp̄s in cena sumpserit corpus ⁊ sanguinē suū cum discipulis. ¶ Dubium primū oritur ex textibus euāgelistarū. Videtur eñ ex quodā passu iudā iam exisse ↄuiuiū christi ⁊ discipuloꝝ priusq̄ xp̄s corpus suū sumēdum discipulis tradidit: ⁊ calicē ad potandum. Nam vt refert Mat. xp̄s bibētib9 calicē: statim dixit. Dico aūt vobis: ꝙ nō bibā amodo de hoc

lis porrexit: sicut sacerdos diuersas hostias consecrāt: vel ꝑmo totum paneꝫ cōsecrauit: post diuisit in tot partes q̄t erāt discipuli.

Augusti.

* Christus ita solitus erat diuidere manib9: sicut nos cultello scindimus.

Dubiū primum.

genimine vitis vsq̧ in diē illū: cū illud bibam vobiscū nouū in regno pr̄s mei. Uobiscū vł demōstrare assumēdos ad regnū patris. Et q̄ hec verba ad oēs tūc p̄sentes loquebat: oēs tūc presentes assumendi fuerāt ad regnū patris: ⁊ in eo cū christo bibituri. Et ex hoc videtur sequi ꝙ iudas presens nō fuerit: qui ad regnū assumēdus non erat: ⁊ ita corpus xp̄i non accepit. ¶ Et illo passu videt interfuisse cōuiuio: cū xp̄s suis discipulis tradidit suū corpus ad manducādū. Nā fm̄ Lucā xp̄s tradēs calicē dixit. Hic calix noui testamēti est in meo sanguine qui pro vobis effundetur. Uerūtamē ecce manus tradētis me mecum est in mēsa. Ex quo sequit ꝙ iudas qui dn̄m tradidit fuit secū in mēsa. Quotquot aūt fuerūt in cōuiuio eucharistiā acceperunt teste Marco: biberunt ex eo oēs: ergo ⁊ iudas bibit: ⁊ per consequens prius manducauit: q̄ post corporis sum ptionē tradidit calicē. ¶ Preterea iudas cū accepit panis buccellā exiuit cōtinuo: ⁊ erat nox: vt dicit Jo. xiij. c. Christus aūt post alios cibos tradidit eucharistiam: postq̄ s. cenauit: vt dicit Lucas. Accepit inquiēs calicem postq̄ cenauit: dicens. Hic est calix ⁊c. Uidetur ergo ꝙ prius exierit: q̄ xp̄s traderet eucharistiā. ¶ Item xp̄s tradens calicē et dicēs. Hic est calix noui testamēti in meo sanguine: qui pro vobis fundet: nullū p̄sentiū excepit. Multos aūt excepit cū dixit apostolis. Beati eritis si hec scitis ⁊ feceritis ea: statim excipiēdo adiecit. Non de oībus dico. Ego scio quos elegerim. Et iterū. Uos mūdi estis: sz nō oēs. Ibidē igit videt ꝙ ad oēs bibentes calicem: sanguinis effusio habuerit efficaciā quoad vite eterne cōsecutionē. Cum aūt iudas beatitudinē cōsecutus nō est sequit ꝙ non fuit vnus ex his quib⁹ christus dixit verba premissa. Hic est calix noui testa. ⁊c. ¶ Preterea xp̄s docuit sctm̄ non esse dandū canibus: ideo nō videtur ꝙ suū sacratissimū corpus dederit iude ꝓditori: maxime q̄ iudas accipiēdo mortaliter peccasset: cuius vt videt christus occasio fuisset porrigendo: cōtra illud beati Augu. q. xi. li. lxxxiij. q. Deo autore nemo fit deterior. ¶ B Ad hoc dubium respōdet dn̄s Juno. Tenēdū forte est in illo casu sine alioꝝ preiudicio: qđ Joan. insinuat: ꝙ iudas cū accepisset buccellā exiuit cōtinuo: scz ad tradēdum christū: erat eñ nox: post alios autē cibos tradidit eucharistiā: vt dicit ex illo Luc. xxij. Similiter ⁊ accepit calicē postq̄ cenauit. Accipiēs aūt buccellā nō accepit corp⁹ christi: vt dicit beatus Aug. ⁊ per cōsequēs prius exiuit iudas quā xp̄s traderet discipulis eucharistiā. Qđ vero Lucas post calicē cōmemorat traditorē: pōt intelligi per recapitulationem: que frequētius fit in sacra scriptura: vt scz factū ꝓprius narret posteri⁹: sicut Matthe. vigesimosexto commemorat inunctionē Marie ꝓpedes dn̄i ⁊ caput vngētis post biduum ante suam passionem: cum tamen Joā. dicat illud factum ante sex dies pasche. eiusdem duodeci. Idem tenet Hilarius: quod Christus corpus suū iude nō tradidit ꝓpter textū Mat. supra allegatū. Nō bibam amodo de genimine vitis ⁊c. Judas aūt posterius nō bibit: ergo nec tunc. ¶ Sed autoritatibus illis nō obstātibus: oppositū eius qđ dictū est cōmunius sustinet: ⁊ a sanctis doctoribus approbatur. vñ dicit Dionys. in de ecclesiastica hierar. c. iij. In qua (haud dubiū quin nouissima cena) autor ipse signorū scz xp̄s: eū qui secū nō pie: neq̧ cōcorditer perceperat in cena: a cōtubernaliū forte iustissime separat: vbi dicit: nō piū neq̧ cōcordē: videlicet iudam secū in cena percepisse. Et loquit ibi Diony. de sacramēto eucharistie. ¶ Itē Chryso. sup Mat. dicit. Judas particeps mysterioꝝ conuersus nō fuit: vnde fit scelus eius immanius: tū q̄ tali ꝓposito imbut⁹ adijt mysteria: tū q̄ audiēs melior fact⁹ nō fuit: nec metu: nec beneficio: nec honore. ¶ Ad idē beatus Ber. in quodam sermo. Dé vna mēsa comedūt iudas ⁊ petr⁹: petrus ad salutē: iudas ad dānationē. Pro illo etiam facit quod dicit beatus Aug. (⁊ habet. j. q. j. Christus.) Quid fecit nobis qui traditorē suū tanta patientia pertulit: vt ei primā eucharistiā confectam: manibus suis ⁊ ore suo cōmēdatā sicut ceteris apostolis traderet * ¶ Itē super Joā. Cū intinxisset panē iesus dedit iude simonis scharioth: sed non (sicut putāt quidā negligenter legentes) tūc iudas corpus xp̄i accepit. Intelligēdum est eñ ꝙ iam omnib⁹ eis distribuerat sacramentū corporis ⁊ sanguinis sui: vbi ⁊ iudas ipse erat. Sicut sanctus Lucas euidētissime narrat: et magister. iiij. sententiaꝝ distin. xi. prope finē. Eucharistia intincta nō debet dari populo pro supplemento cōmunionis: q̄ nō legitur christū alicui discipuloꝝ prebuisse panē intinctū nisi iude: tunc vero nō accepit corpus xp̄i iudas: sed tātum panē. Corpus vero ⁊ sanguinē christi ante cum alijs discipulis perceperat. Hec magister. ¶ Itē Bernar. in ser. de cena dn̄i. Sciendū est inquit: ꝙ omnibus iam scilicet quando porrexit iude panē intinctū distribuerat sacramentū corporis et sanguinis sui: inter quos et iudas fuit. ¶ C Per hoc intelligitur ⁊ exponi potest textus Joā. supra inductus ad oppositū: q̄ christus iā dedit discipulis scilicet et etiā iude corpus ⁊ sanguinē: quādo iude porrexit panē intinctū: q̄ dicit beatus Aug. postq̄ distribuit corpus suum ⁊ sanguinē: ventum est ad hoc vt fm̄ narrationē Jo. iude buccella panis porrigeret: per quod suū expressit: licet tacite: ꝓditorē. Et quod dicit Lucas postq̄ cenauit accepit calicem: referri dz ad esum agni paschalis: qui comestus fuit in cena principali: inter quā ⁊ institutionē sacramēti tēpus aliquod fluxit: q̄ illa cena agni paschalis facta: lauit pedes discipulorum: prius q̄ discipulis suis corpus suū dedit ad manducandū ⁊ post pedum lotionem resedit: et cenam primam per pedum lotionē interruptā continuauit. vnde dicit Mat. Cenantibus illis accepit iesus panē: ⁊ tūc primo instituit sacramentū ⁊ dedit omnibus. Et deinde adhuc posterius dedit iude panē intinctum: vt dicit Jo. In signum huius dicit Lucas bis: ⁊ accepto calice semel scilicet ante lotionem pedū post esum agni paschalis: et semel post institutionē sacramēti. Unde Augu. Lucas de duplici calice mentionē facit. Primo de calice vini post pascha iudeorum. Secūdo de calice sanguinis sui. His cōcordat beat⁹ Hiero. in glo. super Marcū: exponēs illđ Marci. Et biberūt ex illo oēs. Ebrietas felix: salutaris satietas que quāto copiosius sumit: tāto sobrietatē mentib⁹ dignatur donare. Et sequit ad propositum. Et iudas bibit: sed non saturat: nec sitim extinguit eterni ignis: q̄ indigne sumit mysteria xp̄i. Hic macula lune ostendit que nūq̄ deletur. Luna ecclesie cōparat merito: q̄ a se nō habet splendorē: sed a sole certis modis suscipit lumē. i. a xp̄o qui permanet in eternū. Sūt eñ quidā in ecclesia quos sacrificiū nullū emūdat: sed incipiens cogitatio ꝑducit ad culpās: q̄ se crudelitatis ceno miscuerūt. Sāguis eñ noui testamenti: qui pro multis effunditur: non omnes emundat. Hec Hieron.

Per hoc

Joan. xiij.

Mat. xij.

Augusti.

Responsio ad primum dubium.

Hilarius.

Christ⁹ corpus suū iude dedit.

Dion.

Bernar.

Augusti.

* Ad hoc est magr̄ in iiij. dist. xi. vbi sic dicit: corpus vero et sanguinē christi ante cum alijs discipulis perceperat: vbi loquitur de iuda. Item canit ecclesia. Cibum turbe duodene se dat suis manibus. Itē extra de offi. iudi. ordi. si sacerdos. in fi. vbi qđ nec christ⁹ iudam a cōmunione remouit.

Hiero.

Thomas aquinas.

¶ D Per hoc ad primũ argumentũ sumptum ex verbis Mat. q xps dixit discipulis suis. Nõ bibam amodo ⁊c. Rñdet beatus Tho. parte. iij. q. lxxxi. ar. ij. q xps loquitur discipulis aꝯ quorum collegio iudas se separauit: nõ aũt xps eũ exclusit. Et ideo xps quantũ est i se: etiaz cũ iuda vinũ biberet in regno dei: sed hoc conuiuiũ ipse iudas repudiauit. Uel potest dici q dictio vobiscũ: referenda est ad discipulos nõ oẽs ibi presentes: sz predestinatos: de quorũ numero iudas non fuit. ¶ Ad secundũ dr qd nõ aliter accipiendũ est dictum Luce: qui pro vobis effundetur: q̃ dictum Matthei ⁊ Marci qui dicũt. Qui pro multis effundetur. Unde sanguis xpi pro oibꝯ effusus est: quãtũ ad sufficientiã: qr quãtũ fuit ex se sufficiẽs fuit pro saluatione oim hominũ. Fuit em̃ effusio hec oblata a supposito diuino: scz xpo filio dei q fuit suppositũ infinitũ: qr deus. Ideoqz accepta fuit quasi meritum sufficiens a patre pro remissione etiam infinitorũ petõrum si essent. Est aũt effusus pro multis. quantũ ad efficientiã: qr pro predestinatis in qbus solis operaẽ collationem beatitudinis. Et sm illud accipi debet dictũ Luce: qui pro vobis effundetur scz discipulis predestinatis: nõ tamẽ cũ exclusione aliorum predestinatorũ: de quorũ numero nõ fuit iudas. ¶ Qd additur q iudas nõ est exceptus sicut cum dñs ait. Uos mũdi estis sed nõ oẽs. dicitur q qr verba xpi in vno sensu simpliciter vera fuerunt: etiã de ipso iuda pro quo sanguis christi effusus est quantũ ad sufficientiã: ideo excipi non debuit: sz hec verba. Uos mũdi estis. nõ couenieba͂t iude: qui tpe prolationis eoꝝ immundissimꝯ fuit: ideo merito exceptꝯ. ¶ Ad tertiũ dicit q doctrina xpi intelligi debet: vbi sanctũ canibꝯ sine scãdalo negari potest ibi dandũ nõ est: vbi aũt non: dandũ est. Nunc aũt sine manifestatiõe criminis secretu: nõ fuisset denegatũ xpi corpus: qd oblatũ fuit ceteris oibꝯ. Ne ergo occultũ crimẽ iude aliis reuelaretur: ipsum a cõione nõ repulit: dans i hoc nobis doctrinã ⁊ exemplũ: ne tales occulti peccatores a cõione repellant: ne hoc facientes magis proditores q̃ correctores videamur: vt vult. Innocẽ. de offi. mis. Hinc statutũ est in cap. si sacerdos. de offi. iud. ordi Si sacerdos pro certo sciat aliquẽ esse reũ alicuius criminis: vel si confessus fuerit ⁊ emẽdare noluerit: nisi iudiciario ordine quis pbare possit: nõ debet eũ arguere nolatum sed indeterminate: sicut xps dicit. Unus vestruz me traditurus est. Sed si ille cui dãnum illatum est: petierit iustitiã: põt excõicare actorẽ damni: licet etiam ei cõfessus sit. Sed tamẽ non põt euz nominatim remouere a cõione: licet sciat eum esse reũ: qr nõ vt iudex scit: sed vt deus: sed debet eũ admonere ne se ingerat: qr nec xps iudã a cõmunione amouit. Hec Eugenius papa. Et in. c. non phibeat. de cõse. dist. ij. Non prohibeat dispẽsator pingues terre. i. diuites in peccatis. glo. in mensa dñi mãducare: sed exactorẽ moneat timere. Concordat glo. Augustini super illud. i. ad Cor. v. Nos a cõmunione quẽq̃ prohibere non possumꝯ: nisi aut sponte confessuz: aut in aliquo iudicio ecclesiastico vel seculari nolatum vel cõuictum. ¶ ✠ Sed circa hãc canonis particulaz querit dñs Innocen. Cum minus malum sit reddi suspectũ de crimine: q̃ cõmittere crimen: ⁊ de duobus malis: cum viget necessitas: minus malum eligendum sit: cur discretus sacerdos nõ negat eucharistiam criminoso: quatenus minꝯ incurrat: vt maius malum euitet. i. potius reddatur suspectus: q̃ manducet indigne. Soluit dicens.

Augusti.

Sane cũ nemo debet vnũ mortale cõmittere ne proximus aliud malum cõmittat: eligendũ est potius sacerdoti nõ pcedere petõrem: q̃ vt ille non peccet: sed ille potius dz eligere vt abstinẽdo reddatur suspectus: q̃ cõicãdo mãducet indignus. Unde Aug. in lib. qstionũ super Geñ. Periculosissime admittit hec cõpensatio vt nos faciamus aliquid mali: ne aliꝯ grauius malum faciat. Peccauit igitur iudas sumẽdo corpus xpi de manu dñi: qr se peccatorẽ agnouit. Nec i hoc casu põt quis famã suã celare: qr maiꝯ preceptũ restringit ad non indigne cõmunicandum: q̃ ad conseruationẽ proprie fame. Debet ergo plus se abstrahere a cõione petõ: cũ dispendio fame: q̃ corpꝯ dñi percipere cũ detrimẽto anime. Qd qr iudas non fecit: cõicando mortaliter peccauit.

Augusti.

Questio.

¶ Querit ↄsequẽter Inno. vtrũ xps ad bonum vel ad malum tradidit iude eucharistiaz? arguit ad partes. Non videt quidem dedisse ad bonũ. qr alis sua fuisset intentione defraudatꝯ: cõtra illud prophete. Oia quecunqz voluit fecit. Iudas enim non ad bonũ: sed ad malũ accepit. Sed nec ad malum dedisse videt: qr xps non est autor malorũ: sed vltor.

Innocen.

Solutio.

¶ Soluit. Uerissime dici põt q si illa prepositio ad: denotat intentionẽ vel affectũ cũ dicit: dedit ad malũ: falsa est propositio. Si vero consecutionẽ innuat vel effectũ vera est: qr scz male accepit bonũ: ad malũ accepit bonum: qr malũ sequebat in eo ad susceptionẽ boni. iiij. senten. distin. ix. Et ex hoc docemur dicit apostolus. Qui manducat ⁊ bibit calicez dñi indigne: iudiciũ sibi manducat ⁊ bibit: q̃ sit cauendũ accipere male bonũ. Ecce enim factum est malum ꝓbum male accipit bonũ. Sicut ecõtra aplo malo factũ est bonũ: cũ bene accipit ab ipso malũ: scz dũ stimulus sathane patiẽter portat. Ergo ⁊ mala prosunt bonis: sicut angelo sathane Paulo. Et ecõtra obsunt malis: bonis sunt ad salutem mala: malis ad iudiciũ bona: qr mali male accipiũt qd bonum est. Et ex hoc patet qd iudas xpo autore non est factus deterior: qr sibi nullũ malum intulit: sed bonũ: corpus scz suũ sanctissimũ porrexit: qd factũ est sibi malũ qr male sumpsit. Et sic verificatur illud qd de xpo scribit. Positus est hic in ruinam ⁊ in resurrectionẽ multorũ in israel. Uñ Paulus de se ⁊ aliis bonis christianis dicit. qd aliis sumus odor mortis in mortẽ: aliis odor vite in vitam. Ita ⁊ hodie bonus predicator in ecclesia: dum veritatẽ predicat multos mittit ad gaudium eternum. Hos scz qui eius predicationem reuerenter suscipiunt: firmiter adherendo his q̃ credenda pponit: ⁊ opere implendo: q̃ agere mãdat: suadet ex scriptura: et precipit. Multos etiã mittit ad ignem sempiternũ: qui spretis eius sermonibus in scripture incõmutabili veritate fundatis: se precedentium malis moribꝯ ⁊ deprauatis abusionibus: quas consuetudines appellant tuentes sermones hmõi rectos ⁊ salubres paruipendunt ⁊ postponunt: ⁊ in animarũ suarũ graue periculum ⁊ iacturã. Sic igitur quẽadmoduz sermo idẽ vtilis est multis ad salutẽ: multis occasio ad maiorẽ dãnationẽ. Sic ⁊ xpi corpus bene dispositis ipsum suscipientibus medicinalis est anime refectio: male sumentibus iudiciũ est ⁊ dãnatio ex praua sumentiũ volũtate.

Luce. ij.

ij. Cor. ij.

¶ f Ad scdm dubiũ quo quesitum est: quale corpus xps dedit discipulis: mortale an immortale: passibile an impassibile: Uenerabilis Hugo lib. ij. de sacra. parte. iiij. c. iij. Ego inquit: in huiusmodi qõne sicut in aliis professus sum: omnia secreta magis veneranda q̃ discutienda censeo. Simplicitati fidei

Rñsio ad secũdũ dubium.

Hugo.

hoc sufficere puto: si dicimus tale dedit quale voluit: ⁊ rursus quale dedit ipse nouit: ideoqȝ tale dedit quale voluit: qꝛ oĩpotens erat ⁊ potuit omne qđ voluit. Ideo aũt ipse nouit quale dedit: qꝛ sapiẽtia erat: ⁊ nõ potuit ignorare qđ fecit. Propterea leuius se a questiõe absoluit: ⁊ fortasse tutius in semetipso subsistit: q̃ nõ dicit mortale dedit: ne videaẗ dicere cõtra sacramenti dignitatẽ. Nec dicit imortale dedit ne estimetur credere cõtra eam que in xp̃o ante resurrectionẽ fuit mortalis corpis veritatẽ. Propter hoc fortasse melius est: vt neutrũ diffinire presumamus: q̃uis tñ credaẗ ꝙ alterũ fuerit. ¶ Quãq̃ aũt hoc bene ⁊ catholice sit dictũ: non tñ quietat de presenti materia dubietatẽ: nẽpe licet xp̃s dedit tale quale voluit: ⁊ quale voluit ipse nouit: nescitur tñ quale dare voluit: ⁊ quale se dedisse agnouit. Uerũtñ qꝛ factum tale mere contingens erat: ⁊ a soli⁹ dei bñplacito ⁊ volũtate dependebat: ipsum certe et veraciter sciri non põt: nec plene inuestigari: sicut nec diuina voluntas in quacũqȝ alia opatiõe circũscripta reuelatione: que de presenti materia nunq̃ legiẗ facta. Et q̃uis ita sit: tamẽ doctores se circa illud occupantes: oĩ semota temeritate: qđ verisimili⁹ xp̃m fecisse credi poterit: doctrinaliter docuerunt nõ tñ oĩno in eadẽ snĩa cõcordãtes. Unde ipsemet Hugo declinans ad partem vnam ait. Ego (si alterũ dicendũ est) absqȝ preiudicio veritatis: magis ad illud sensu accedo: vt corpus impassibile ⁊ immortale: quãtũ scȝ pertinet ad scĩficationẽ sacramẽti tradidisse dicatur. Et infra. Si enim hoc potuit vt ipse seipsum manibus gestaret: vt discipulis sine corruptiõe sui se edendum distribueret: ⁊ tñ ipse qui dedit: ⁊ qui dabatur: qui portauit ⁊ qui portabatur idẽ esset: quid mirũ est si dicitur ꝙ ipse ĩ eo qđ dabat mortalis fuit: ⁊ in eo qđ dabaẗ imortalis fuit: ⁊ tamẽ ipse q̃ mortalis dabat: ⁊ qui immortalis dabaẗ: nõ duo: sed vnus fuit ipse. Quđ eniȝ immortalis nõ dabaẗ qui inuisibiliter sumebatur: ⁊ incorruptibiliter mãducabatur. Inuisibiliter sumebaẗ quãtum ad formã dico proprij corporis sui: non quantũ ad speciem sacramenti sui. Inuisibiliter enim sumebaẗ: qꝛ in eo ꝙ sumebaẗ qđ ipse erat nõ videbatur. Christus enim sumebatur ⁊ sp̃es panis ⁊ vini tñ videbantur: ideo dico inuisibiliter sumebatur: ⁊ qđ erat non. videbatur. Si ergo in eo qđ dabat qđ ipse erat videbatur: ⁊ in eo qđ dabatur qđ ipse erat: nõ videbatur. Et si in eo qđ dabat tenebaẗ ⁊ crucifigebatur: ⁊ in eo qđ dabaẗ frangebatur: ⁊ nõ diuidebatur: edebaẗ ⁊ non corrumpebatur. Quid miraris si in eo qđ dabat mortalis diciẗ: ⁊ in eo qđ dabatur immortalis et impassibilis predicatur. ¶ B Si quis aũt obijcit ꝯtra hoc qđ ante resurrectionẽ dñs iesus corpus mortale portabat: et hoc discipulis tradidit qꝛ dixit. Hoc est corpus meũ. ⁊ per cõsequẽs dedit ipsis corp⁹ mortale. Rñdet Hugo. Hoc ipsi indubitanter profitemur: mortalẽ fuisse dominũ iesum sm̃ humanitatẽ susceptã: qꝛ si mortalẽ fuisse non crederemus: mortuũ negaremus. Humana ergo natura in xp̃o mortalis fuit: sed volũtate nõ necessitate: ex eo eñ quo per gratiã ab oĩ peccato mũda: verbo dei in vnitatẽ persone iuncta est: ab omni⁹ mortis necessitate ⁊ debito libera facta est: vt nihil morti deberet ꝓ eo quod peccati nihil haberet. Sustinuit tamẽ sponte mortalitatem: qꝛ morteȝ sustinere volebat. Si ergo sponte mortalitatem portauit: quousqȝ mortẽ gustaret ⁊ ita mortalitatẽ deponeret. Quia ergo volũtate non necessitate mortalis fuit: ipsius mortalitatis proprietatẽ: sm̃ ꝙ ordo ⁊ ratio tp̃is postulabat: priusq̃ eã per mortẽ exueret totam aliq̃ñ ex parte qñ voluit deposuit: ⁊ rursum quando voluit recepit: vt in hoc ipso probaret: qꝛ inquãtuȝ eã sustinuit: ex necessitate nõ esset: q̃ sic pro potestate inquãtũ voluit eã nõ habere sustinere oĩno non posset. Legiẗ in euangelio ꝙ dñs iesus xp̃s cum verbũ vite predicaret: ⁊ ad vitã mortales et morituros inuitaret: zelãtes ⁊ inuidi hostes quẽ rõne conuincere non poterãt: furore extinguere volebant. Itaqȝ quasi in eum q̃ nihil amplı⁹ mortale haberet: manus iniecerũt: ⁊ duxerũt in supercilium montis vt eũ inde ꝑcipitarent. Ipse aũt vt ostẽderet se quidẽ mortalẽ esse: sustinuit vt teneretur: ⁊ vt iterũ demõstraret: qꝛ volũtate non necessitate mortalitatẽ ⁊ passibilitatẽ ferebat: non sustinuit vt precipitaretur. Cum eñ esset ducendus: teneri se patienter tolerabat. Cum aũt esset precipitandus: potenter per medium illoꝝ transiens ibat. Qñ voluit tenebatur: qñ voluit non tenebatur. Quantũ voluit ⁊ qñ voluit naturam mortalitatis admisit: quãtũ aũt eã sustinere noluit: ⁊ qñ noluit: eandẽ a se ptãtem remouit. Trãsiens inquit per mediũ illorũ ibat. Nunquid putas ꝙ xp̃s luctando se de manib⁹ inimicorũ subtraxerit: cũ ab eis teneretur: vt transiens liber ꝑ medium illorũ iret? Ergo fortitudo corporis sola in eo laudãda est: nõ virtus deitatis. Nõ ita cõuenit sed exhibuit se qualẽ voluit admittens ad se ex eo ꝙ sponte portabat quantum voluit. Si ergo xp̃s mortalitatis naturã sm̃ dispensationis rationem diuine priusq̃ eã perenniter victurus exueret: sm̃ tempus aliq̃ñ ex parte deposuit: ⁊ iterũ cũ tp̃s postulabat assumpsit: quid mirum est: si dicatur aliq̃ñ pro cã ⁊ rõne tp̃is sm̃ aliquid et totã deposuisse: in qua tñ adhuc cũ tp̃s postulabat passurus fuit. Si ergo hoc esse potuit: vt ipse seipsum manibus gestaret ⁊ discipulis sine corruptione sui edendum distribueret: ⁊ tñ ipse q̃ dedit ⁊ qui dabatur: ⁊ qui portabat ⁊ qui portabaẗ idem esset: quid mirũ est si dicitur ꝙ ipse in eo qđ dabat mortalis erat: ⁊ in eo qđ dabatur imortalis fuit: ⁊ tñ ipse q̃ mortalis dabat: et qui imortalis dabatur: nõ duo: sed vn⁹ fuit ipse. Hec Hugo. In quibus hoc vult in summa: qđ sub sacr̃o corpus suum xp̃s immortale ⁊ impassibile tradidit discipulis suis: qđ tñ adhuc passurum erat in ꝓpria specie carnis. Pro illo dicto Hugonis facit glo. super illud Mat. xvij. Transfiguratus est ante eos: dicẽs. Illud corpus qđ habuit ꝑ naturã dedit: discipulis in cena nõ mortale: nõ passibile. Et super illud Leuiti. ij. Si oblatio tua fuerit de sartagine ⁊c. dicit glo. Carnẽ suã ante passionẽ esui nõ aptã: esui aptam fecit. Constat aũt ꝙ caro passibilis non erat apta esui: ergo fecit eã impassibilẽ. ¶ H Sed contra hanc opinionẽ arguunt alij. Si sacr̃m per triduũ mortis xp̃i reseruatũ fuisset: aut beatus Petrus in triduo i cõsecrasset: sequeretur ꝙ vnum ⁊ idẽ corpus simul et semel fuisset viuũ ⁊ mortuũ: passibile ⁊ impassibile: passibile in cruce: impassibile in sacramẽto mortuũ in sepulchro: viuuȝ in sacramento: et ita idem corpus in cruce fuisset vulneratuȝ: ⁊ simul tempore in hostia integrũ ⁊ illesum. ¶ Propter hoc est opinio aliorũ cõtraria tenentium ꝙ xp̃s dedit discipulis suis corpus passibile ⁊ mortale. Unde Magister distinct. xi. quarti prope finem. Discipulis corpus tale dedit: quale tunc habuit idest mortale ⁊ passibile: nunc vero sumitur a nobis impassibile ⁊ immortale: nec tamẽ maiorem hȝ efficiẽtiã. Itẽ Innoc. Qꝛ incredibile indicaẗ. vt sm̃

Obiectio.

Rñsio.

Matt. xvij.

Leuitici. ij.

Obiectio.

Magister senten.

Innocen.

ut sm eandē naturā simul fuerit xps mortalis et immortalis: qd tñ ei congruebat sm eandē psonā: pōt salua fide cōcedi q tale corpus xps tunc dedit: quale tunc habuit: mortale scz & passibile. Nunc aūt sumit a nobis immortale & impassibile: nec tñ maiorem habet efficaciam sicut nec maiorez potentiā. Et quasi rñdens motiuis Hugo subdit: q ergo passibilis edebat: & tñ nō ledebat nō erat hūane nature: sz diuine potētie: qua volebat quicqd volebat diuino. Idez sentit glo. i. Cor. xi. dicens. Potest queri quale corpus discipulis suis dedit dñs. Et rñdet per verba magistri statim allegata. Dedit tale qle habuit &c. Hoc idez tenet btūs Tho. san. Bona. Egidius de roma: & doctores cōiter. De hoc tñ q improbatio prime opinionis tangit: an scz possibile sit vnum & idez corpus pro eodē tpe esse simul mortuū & viuum: animatū & inanimatū: pati & habere dotē impassibilitatis: & an illa sequant ad positionē illam primā: qz innitit alijs principijs: posterius scz lect. xlvi. ptractādis: ideo vsqz ibi differat: vna cū solutionib⁹ rationū hincinde adductarū.

Tertiū dubium.

¶ 3 De tertio dubio: scz vtrū xps sumpsit corpus et sanguinez suū in cena? Recitat Alex. de ales pte. iiij. q. xliiij. & post eūz sctūs Tho. pte. iij. q. lxxxi. duas opiniones. Nā quidā dixerūt q xps in cena corpus & sanguinē suū discipulis suis tradidit: non tñ ipe sumpsit. Nō eñ aiunt: de xpi factis & dictis asseri dz qd autoritate sacre scripture nō tradit. In euāgelijs aūt nō hr q xps corpus suū mãducauerit: aut sanguinē suū biberit: ergo nō est asserendū. ¶ Itē nihil est a seipso diuisum neqz xps: sed assumptū est diuisum a sumente: ergo. Itē frustra assumpsisset: qz ala xpi nō indiget nutrimēto: sacrm aūt corpis xpi nutritio est spūalis ale. Sz hec opinio non acceptat: qz obuiat scripture canonice sane intellecte & autoritatibus sanctoz.

Rñsio ad tertiū dubium.

Unde rñdet ad dubiū: q xps in cena accepit corpus suū manducādo: & sanguinē suū potauit primo: & dehinc suis discipulis tradidit. Unde sicut xps suscepit circūcisionē & baptismū q fuere maxima sacra quantū ad necessitatē in vete. & no. testa. nō tñ suscepit necessitate purgationis: sed dispensatione nre informationis: vt esset alijs exēplum & informatio: vt que obseruāda ab alijs institueret: prius ipse obseruaret: sz illud Act. i. Cepit iesus facere & docere. Uñ Chrys. super Mat. xxvi. dicit. Bibit ex eo vt audiētes hoc nō dicerent: quid sanguinem bibo & carnē manduco. Ut eñ nō turbarentur sicut turbati fuerunt: quādo multi abierūt retro: prius sanguinem suū bibit.

Act. i.
Chrys.

Hoc etiā innuit textus euangelicus vbi legit in Mat. Marco & Luca: q xps accepit panē & calicē: qd non est intelligendū q accepit solū manibus ad distribuendū discipulis: sed eo mō accepit quo mō accipiendū alijs tradidit. ¶ Qd aūt sic intelligēdū est probant sanctoz autoritates: nam Ruth. iij. dicit glo. sup illud. Cūqz comedisset & bibisset. Comedit xps & bibit cū in cena corporis & sanguinis tradidit sacrm aplis. Uñ quia pueri cōicauerunt carni & sanguini & ipse participauit eisdē. Item Leuit. viij. super illud. Cūqz de sanguine arietis &c. glo Esitij. Primo sacerdos: postea filij ei⁹ sanguine vngebant: qz xps in cena primo sanguinez accepit: deinde discipulis suis dedit. Itē alia glo. ibidē Cum bibit & alijs bibere dedit: intelligibilē sanguinē sup altare i. corpus suū fudit. Itē ad heldibiā Hiero. & hr de cōse. dis. ij. nec Moyses. Nec Moyses dedit vobis panē verū: sed dñs noster iesus ipse cū aplis cōuiua & cōuiuiū: ipse comedens & q comedit. Uñ de hoc

Hiero.

etiā quidā metrice dixit. Rex sedet in cena turba cinct⁹ duodena. Se tenet in manib⁹: se cibat ipse cibus. ¶ Per hoc ad primū pz: quō hec veritas in euangelio cōtinet: sane sm sctoz expositionez intellecto. ¶ R Ad scdm dz q aliqd a se esse diuisum pōt intelligi dupl'r. Uno modo qtū ad intrinseca. i. substātialiter: vel sm naturā qua diuisum nō retineret naturā & substantiā eius a quo diuidit. Alio mō quantū ad locum aut extrinseca: & sic pōt esse diuisum a seipso: pro quāto idē potest esse in diuersis locis & in vno loco nō habere aliquid qd in alio loco nō habet: sicut dicit de ala q est in pede & in corde: & hz intellectionē & volitionē in corde nō pede: saltē nō opz. Primo mō idez a seipso diuidi nō pōt: sz bene scdo mō: qz sic idez diuidi a se nō est aliud nisi idē esse i diuersis vbi: vel habere aliqd in se in vno loco & eo carere in alio loco. Quod quō est possibile postea patebit. Ad tertiū patebit statim.

Dupl'r intelligi pōt aliqd esse a se diuisum.

¶ L Sz hic queri posset an xps sumpsisset seipsum in cena sacramētaliter vel spūaliter? Et vr qd nō spūaliter: qz manducatio spūalis gratiā auget: & vnit manducantem xpo & incorporat: sed xps est sibiipsi summe vnus: & hz gratia inaugmentabilē ab instāti sue cōceptionis: igitur nō spūaliter. Nec sacraliter tñ: qz hoc est tñ malorū. Itez sic min⁹ dedisset se sibi q discipulis quib⁹ dedit ad manducandum sacramentaliter & spūaliter.

Questio.

Rñdent quidā vt recitat Alex. de ales. q xliiij. par. iiij. membro. ij. qd xps sumpsit se: & nec sacraliter nec spūaliter. Uñ dicūt hāc diuisionē manducationis vel sumptionis in sacramentalē & spūalē esse manducatiōis mēbroz & nō capitis. Cuius manducatio nō erat pp̄ter alicuius defectus reparationē: aut pp̄ter effectū gratie in ipso assequendū: sed vt esset exēplū nostre manducationis. Sed hoc non placet Alexādro: ideo rñdet q sumpsit sacraliter tñ: nā sicut baptismū suscepit sacramētaliter tñ & non rem: sic & hoc sacrm. Fuit eñ in xpo cognitio hui⁹ sacramēti quā psupponit sacramētalis sumptio. Nō aūt fuit spūalis manducatio: qz nō spiritualis refectio per incorporationē: qz sibi incorporari nō potuit q sibi idē fuit. Incorporatio autē distinctionē ponit incorporati: & eius cui fit incorporatio. Neqz charitatis augmētatio: qz lz xps fuit viator: fuit tñ pfectissim⁹ apphēsor: & ideo proficere nō poterat: nec habitu charitatis: nec motu feruoris. Alius aūt viator qūqz perfectus: si digne & spūaliter recipit hoc sacramentū: intēditur in eo charitas motu vel habitu. Ratione enim gratie vnctionis qua maiorē nō pōt habere creatura: non potuit in xpo augeri gfa. Ab instāti eñ cōceptionis tāta abūdauit gfa q nulla ei potuit fieri additio: sed nec meruit sibi: lz meruit nobis. Nō ergo spūaliter manducauit: sz sacramētaliter tñ: nō spūaliter pp̄ter vltimitatem sue pfectionis & felicitatis.

Rñsio ad qōnem.

¶ M Per hoc ad rōnes in 3rium. Ad illā q arguit q manducatio sacramētalis est tñ malorū: hoc negeť: qm nō tātū malicia sumentis est cā sacralis sumptionis: sed qūqz pfectio gfe sm vltimitatē perfectionis. Uñ ratio sacramētalis sumptionis tñ est: qz sumēs non est capax spūalis effectus huius sacri. Hoc aūt pōt cōtingere duplici de cā: aut pp̄ter maliciā sumētis: & hoc indignitatis est vt i peccatoribus: aut pp̄ter plenitudinē gfe: & hoc pfectiōis est: & in solo xpo fuit. Ad aliud patet q nō minus dedit sibi q discipulis quantū ad veritatē primi contenti i sacro: scz corporis & sanguinis sui: nec quantū ad gratiā & charitatē: quā lz tunc non recepit: tñ eam prius in summo habuit: ita qd ma-

Rñsio ad rōnes.

Alexan.

forem sm ordinatam dei potentiã habere nõ potuit. ¶ Addit tñ Alex. quedã modum sm quẽ salvari posset xp̃m sacramẽtaliter manducasse: di. Vel potest dici ꝙ in sp̃uali manducatione sunt plura instar modificationis corporalis: scꝫ delibe ratio: delectatio: assimilatio: vnio seu incorporatio. Quantũ ad duo prima scꝫ deliberationem ⁊ delectationẽ mãducauit se: qꝛ plene deliberauit ⁊ [illegible]erauit quid sumebat ⁊ quãtũ erat ⁊ quale. Plenã etiam ibi habuit delectationẽ. Quãto em̃ magis cognoscebat totã ỽtutẽ mysterij ⁊ melius dispositus erat: tanto magis delectabiliter sumpsit. Quantũ ad alia duo nõ mãducauit se: vt patet ex premissis. ¶ Lectio. xxxvij. A

Hoc est eniꝫ corpus meũ. ¶ Premissa huius sacramẽti institutione quãtũ ad tp̃s ⁊ materiã: modũ: finẽ: ⁊ rõnes motiuã facta a xp̃o: subditur ỽbor̃ forma q̃b9 perficit ipsa cõsecratio. * Quãuis enim (vt. s. dictũ est) xp̃s dñs dei patris naturalis filius eidẽ consubstantialis natura: equalis virtute ⁊ potentia sua diuina potestate panem in corpus suum conuertere potuit absq̃ verborũ quorũlibet plationem: sola sua q̃ celũ ⁊ terram creauit: ⁊ vniuersa de nihilo omnipotenti voluntate: vsus tñ est paucis certisq̃ verbis: q̃b9 panẽ in corp9 suũ trãsubstãtiauit. Perfecturus em̃ hoc sacramentũ ait cõcenãtibus apostolis. Accipite ⁊ comedite: hoc est corpus meũ. Nec solus ipse his verbis vti voluit in sua personali cõsecratione: verũ ⁊ ap̃los: q̃bus se primũ dedit in cibũ: nec tm̃ ap̃les: sed oẽs eor̃ in sacerdotio legitimos successores rite ab ecclesia ordinatos prout supra lect. ij. ⁊ vi. latius est probatum. His ergo verbis contulit dñs vim consecratiuã eucharistie. De quo Paschasius in quodam tractatu de sacramẽto sic ait. Nulli dubiuꝫ q̃ sicut q̃n in nomine patris ⁊ filij ⁊ sp̃ussancti: ter mergimur in fonte vtiq̃ baptizamur: non in virtute ⁊ ptãte illius qui hoc dicit: sed in virtute xp̃i qui hoc precepit: dicens. Ite docete oẽs gentẽs: baptizantes eos in noie ⁊c. Sic ⁊ hoc sacr̃m nõ meritis: nõ verbis humanis. i. in persona hominis prolatis: sed procuidubio diuinis efficitur ⁊ consecratur mandatis. Idcirco estimandũ nõ est quod alterius verbis: ꝙ vilis meritis: ꝙ ptãte alicuius ista fiant: sed ỽbo vtiq̃ creatoris. Et post modicũ. Propterea veniẽdum est ad verba xp̃i: ⁊ credendum ꝙ in eisdem verbis id conficiatur. Reliqua oia q̃ sacerdos dicit: aut clerus canit: nihil aliud quã laudes et gratiar̃ actiones sunt: aut certe obsecrationes: fideliũ postulationes ⁊ petitiones. Verba autem xp̃i sicut diuina sunt: ita ⁊ efficacia vt hoc scꝫ proueniat: quod iubet. Celũ inquit xp̃s ⁊ terra transibunt: verba autem mea nõ trãsibũt: sed faciẽt oia ad que missa sunt. Cuꝫ igitur dicit xp̃s. Accipite ⁊ manducate ex hoc oẽs: hoc est corpus meum. Ilico ibi comparuit corpus suum. Et subdit. Paschasius. Sane forte putares quod de illo solo vno pane: ⁊ in illa hora hoc esse iusserit. Ad quod tollendum adiungit. Hoc facite in meam commemorationẽ. Unde fatendum ꝙ quicquid illud fuit q̃d apostoli a xp̃o perceperunt: hoc totum est istud quod sacerdotes ⁊ fideles percipiunt. Et si velis audire q̃d est. Hoc est inquit corpus meum: quod pro vobis tradetur. In hoc ergo ỽbo creatur illud corpus: qꝛ diuinũ verbum ⁊ omnipotentia plenum est. Et quod dicit: hoc est corpus meum quod ꝑ vobis tradetur: crede o fili quia ita est: quoniam ipse dixit ⁊ factum dubitare non potes. Ipse mãdauit et creatum est. Preceptum ergo posuit in meam cõmemorationem hoc facite: et ideo quotienscũq̃ fit catholice: vere hoc fit q̃d dictum est hoc est corpus meũ. ¶ Ex quibus verbis Paschasij satis habetur: quod his ỽbis xp̃i: hoc est corpus meum: corpus xp̃i consecratur. Hoc ipsum expresse dicit Ambro. de conse. distin. ij. panis est in altari. Ubi inquit: sacramentum cõficitur: iaꝫ non suis sermonibus sacerdos: sed sermonibus vtitur xp̃i: ergo sermone xp̃i conficit sacramentum. Accipe que sunt verba Christi. Accipite et manducate: hoc est corpus meum. Idem Inno. in. c. cũ marthe. de celebr. missa. Forma ait: verborum qua Christus vsus est: cũ panem ⁊ vinum in corpus ⁊ sanguinem transsubstantiauit: est q̃ ponitur in canone misse: qua vniuersalis vtitur ecclesia: quã apostoli acceperunt a xp̃o: ⁊ ab ipsis eorũ acceperunt successores. ¶ B Sed pro intellectu dicendorum de forma huius sacramenti notandum quod proprie loquẽdo refert loqui de forma huius sacramenti: ⁊ de forma consecrationis huius sacramenti: quod singulare est in hoc sacramento. Siquidẽ sm Scotũ. q. i. distin. viij. libro. iiij. omnia alia sacramenta consistunt solũ in vsu quodã ⁊ in fieri: ita quod idem ibi est sacramẽtum ⁊ perceptio sacramenti: sicut idem est baptismus: et perceptio baptismi. Non enim baptismus est aqua: aut confirmatio chrisma. Sed hic est lotio facta in aqua cum certa verborũ forma: et hec est vnctio hominis in fronte facta a põtifice sub forma verborum debita. Nec in his permanet sacramentum transeunte vsu seu tali perceptione aut actu. Sacramẽtum vero eucharistie est quoddam permanens etiam ante vsum eius: qui consistit in eius sumptione: ⁊ hoc congruum erat: qꝛ xp̃s permanenter voluit esse nobiscũ: ergo in aliquo signo permanente: cuiusmodi signum est sacramentum istud. Habet ergo sacramentum eucharistie esse permanens ⁊ nõ successiuũ. Est enim sacramentum eucharistie species panis ⁊ vini: corpus ⁊ sanguinem Christi cõtinens: vel etiam ipsum corp9 xp̃i sm certã sacramenti acceptionem: ⁊ tam species continẽtes: q̃ corpus xp̃i contentum res sunt permanẽtes. Rei autem permanentis forma esse nõ potest q̃d successiuum: cum res habens formam non possit esse sine forma: ꝑmanens autem manet: successiuũ vero non: quia eius esse consistit in quodam fieri. Et qꝛ verba nõ possunt esse nisi in quadã successione prolationis: saltem vocalia: de quibus nunc est sermo: ideo manifestum est ꝙ non possunt esse forma sacramenti eucharistie: alioquin cessantibus verbis: nõ esset sacramentum eucharistie. Quod dicere foret hereticum: immo cessantibus verbis consecrationis: incipit esse sacramẽtum eucharistie. Desinunt em̃ verba per primuꝫ nõ esse: ⁊ primum nõ esse verborum: est primũ instans eucharistie. Unde patet ꝙ non sunt simul ỽba consecrationis eucharistie ⁊ sacramentum eucharistie. Consecratio autem huius sacramẽti: q̃ est quedã via ad sacramẽtum: est res successiua consistens in fieri: et ita requirit certam formã ỽbor̃: q̃ dici pñt verba sacramẽtalia sm Scotũ lib. iiij. dist. viij. qõne. i. Verba vtiq̃ sunt forma ꝯsecrationis sacramẽti: nõ forma sacramenti: qꝛ pertinẽt

ADDITIO.
* Utrũ hec ꝯfectio em̃ fit ỽ substãtia forme/⁊ de necessitate est ꝓferẽda? Sol. nõ ẽ ỽ sub̃a forme: neq̃ ỽ necessitate ꝯsecrationis sacri nõ tñ oꝫ scilicet omitti: alioq̃ sacerdos grauiter peccaret.

ADDITIO.
Utrũ sacerdos si obmissa eib9 illis q̃ i missa dici solẽt diceret solũ ꝓdicta ỽba sup panem aptũ consecraret? Sol. si ea dicere cũ intẽtione cõsecrãdi/tunc cõsecraret: sꝫ grauiter peccaret faciens ꝯ ritũ ⁊ ordinationẽ ecclesie: vñ in nullo casu hoc fieri debet.

Mat. xxvj.
Mar. xiiij.
Luc. xxij.

Ambro.

Innocen.

Scotus.

Scotus.

quia pertinēt non ad esse sacramenti: sed ad fieri sacramēti: pertinent autē ad esse ꝯsecrationis qḋ cōsistit in fieri: vt dictū est. Aliorū autem sacramētorum forme sunt verba: qꝛ alia sacramenta non sunt nisi in fieri sicut ⁊ ipsa verba.

Questio. Rn̄sio ad q̄stionem.

℄ C Si queris ergo que est forma sacramenti eucharistie: pōt dici ſm doctorem sup̄adictū: ꝙ in sacramento eucharistie non est aliquid tanꝙ̄ materia: ⁊ aliud tanꝙ̄ forma sicut in sacramentis ceteris. Cuius ratio est: qꝛ istud sacramentū est permanens: ⁊ id (vt dictū est) nō possunt aliqua verba ad eius essentiā ptinere. In quocūqꝫ enim sacramento distinguūtur materia ⁊ forma. Signū visibile dicitur esse materia: verba vero forma. In isto aūt sacramento sole species panis ⁊ vini sunt sacramētū: que sunt forme quedā accidētales sine materia: vt infra dicetur: quarū nō est alia forma.

Obiectio.

℄ Si dicis: species iste nō sunt sacramētū nisi inquantū sunt signa rei sacramentalis: nō ḋſit ergo esse sacramentū ex eo ꝙ species panis ⁊ vini sunt: sed ex representatione rei ꝯtēte: igitur saltē significatio erit forma sacramenti: q̄ dat esse sacramento.

Rn̄sio ad obiectionē.

Rn̄deo breuiter ꝙ in sacramento eucharistie. i. in eo qḋ est sacramentū tantum ⁊ nō res: nō est aliqua realitas p̄ter species illas sensibiles. Neqꝫ representatio aut significatio addit aliquā rem speb⁹ que sit aliquid sacramēti. Sed qꝛ sacr̄m nō est terminus absolutus sed ꝯnotatiuus: ideo supponit pro speciebus panis ⁊ vini: ꝯnotando institutionē: que institute sunt a xp̄o ad efficaciter significandū rem ꝯtentā: sed illa institutio vel est christus instituens. vel species institute: aut vtrunqꝫ simul.

Sacr̄m est termin⁹ cōnotatiuus.

Et nihil dicit distinctū a specieb⁹ quod sit aliquid sacramenti: nisi q̄s diceret ꝙ sacramentū diceret relationē vel respectū superadditum: quē nō opinor esse ponendū. Quotiens ergo dr̄ verba esse forma sacramenti eucharistie: intelligendū est ꝙ verba certa sint forma ꝯsecrationis eucharistie: ⁊ ita ꝯſr loquendum erit de forma.

℄ D Quia aūt inter cetera diuine pietatis bn̄ficia humane saluti prestita: institutio huius sacramenti mirabilis excedensqꝫ humanā intelligentiā predicatur: ſm illud prophete. Memoriam fecit mirabiliū suorū misericors ⁊ miserator domin⁹ escam dedit timentibus se.

Ps. c.

Sunt quoqꝫ in eo nō nulla cursui nature ꝯtraria: ac intellectui difficillima: ideo presupposita fide certissima: absqꝫ temeritate scrutandi diuinā tremendāqꝫ maiestatē cū omni hūilitate ⁊ timore ex doctorib⁹ orthodoxis querendū nobis est ⁊ laborandū: si ad aliq̄lē creditorū indulgentiam pertingere valeamus: quatenus innotescat quid vere: quid pie: quid sobrie: de hoc mirifico ac mirabili sacr̄o asseri: q̄d ve negari: q̄d denique veritatē fidei impugnātib⁹ possit catholice responderi. Diuino ergo consili⁹ auxilio: vt in dicēdis vitet̄ ꝯfusio: hoc ordine statui p̄cedendū. Ut in ꝯsecratione forme quatuor principaliter inquirant̄. Primo de forme integritate. Scḋo de forme efficacia ⁊ virtute. Tertio de forme veritate. Quarto de ꝯuenienti dictorū expressione. ℄ Circa primū inuestigabit̄ q̄ ⁊ qꝛ v̄ba sint de forme ꝯsecrationis essentia. Scḋo an in illa forma ad ꝯsecrandū sufficiat si p̄termitterent̄ verba canonis p̄cedētia ⁊ sequētia. Tertio vtrū ꝓpter mutationē quorundā verborū forme impediat̄ ꝯsecrationis efficacia. ℄ Circa secūdū principale tractabit̄ quis effectus sequitur ad prolationē debitā forme. ℄ E Et q̄m ſm oēs catholilicos tractatores ibi incipit eē corpus xp̄i: qḋ cōsiderari pōt ſm habitudinē oīm predicamentorū qꝛ viris scholasticis loquor: placuit ſm ordinem eorum inquirere mirabilia dei in hoc sacramēto.

℄ Quantum ad predicamentum substātie: vtrū ibi sit verum ⁊ substantiale corpus Christi. Qua substātiali mutatione inceperit esse corpus christi ī sacramēto. Quid etiam in quid ꝯuertatur. Que substantia maneat: que desinat. Et an desinens annihiletur. ℄ Quantū ad predicamentum quātitatis: vtrum corpus xp̄i sit quantū in sacramēto secūdū proprias dimensiones quas habet in celo. Utrum habeat positionem situs in loco. Utrum totus in toto sacramento: ⁊ totus in qualibet parte: cum ceteris etiam predicamentum situs ꝯcernentibus: pro eo ꝙ vtraqꝫ predicamenta quātitatis ⁊ situs positionem respiciunt: illud in toto: istud in loco. ℄ Quantum ad predicamētum relationis. Utrum accidentia panis ⁊ vini manentia afficiant corpus xp̄i. Utrum inhesiue sint in aliquo subiecto: aut stent per se sine subiecto. ℄ Quātū ad predicamētū qualitatis. Utrū omnes ꝓprietates ⁊ qualitates naturaliter corpori xp̄i inexistentes in celo: insint sibi in sacr̄o. ℄ Quātum ad predicamentū actionis. Utrum oīs actio sibi ꝯueniens in loco in quo est circunscriptiue possit sibi ꝯuenire in sacr̄o. ℄ Quātum ad predicamentū passionis. Utrum corpus xp̄i in sacramento possit a causa naturali trāsmutari. ℄ Quantum ad predicamentum habitus: qꝛ de predicamento situs vt supra: vidēdum erit cū predicamento quātitatis. Utrum in sacramento corpus xp̄i sit ornatum dotibus glorie. Itē an sit ab oculo corporali vel intelligibili vt in sacramēto visibile. ℄ Quantū ad predicamētū vbi. Utrū localiter descēdat de celo vt esse incipiat in sacramēto. Utrū sibi vt in sacramento possit inesse motus localis. Utrum sit in sacramento circūscriptiue vel diffinitiue. Utrum simul ⁊ semel esse possit in diuersis vbi. ℄ Quantū ad predicamentū q̄n: q̄n incipit esse in sacramento. Utrum corp⁹ christi ⁊ substātia panis pro aliquo instāti sint simul. Q̄n desinat esse sub speciebus sacramenti. ℄ Ad finē secundi principalis. An respectu corporis christi: ⁊ eius presentie in sacramento: verba ꝯsecrationis formā integrantia: habeant aliquā virtutem effectiuā naturalē vel sup̄naturalē. ℄ Circa tertium principale tractabitur quō formalis oratio in se vera. Quid demonstrat pronomē hoc. Et de singulis dictionibus in ea positis: est: corpus: meū: qua congruentia ibi dicant̄. ℄ Circa quartū principale quō loquendū sit: vt ꝯuersio panis in corpus xp̄i: ⁊ cetera apte exprimantur an per verbum est: vel fuit: aut erit. Item an per p̄positionem ex: vel prepositionem de: vel in: aut aliam. Et q̄m ex oīm p̄dictorum inuestigatione patebit in sacramēto verum corpus christi existere. Utrū vt ibi sit adorandū latrie adoratione? ℄ De his oībus ⁊ alijs eis adherētibus tētandū est inuestigare priusq̄ ad sequētia textus procedat̄. Ad horū tamē executionē me noui inidoneum penitus ⁊ obtusum: ⁊ nisi diuina preueniat gr̄a: in executione deficientem. Idcirco patres humanissimi: domini ac fratres deuoti orōnū vestrarū supplicia imploro suffragia: quaten⁹ diuine sapiētie se nobis petētibus in hoc sacramēto benignissime offerētis ducatu fretus: vera inueniā: inuēta quoqꝫ sermonib⁹ ꝯgruis clare intelligibiliterqꝫ merear doctrinaretamen. ℄ F Quantum ad primum intelligendū est ꝙ forme ꝯsecrationis eucharistie īregritas ponitur ꝯsistere ex his quatuor verbis xp̄i: scꝫ pronoīe hoc: verbo est: noīe corpus: ⁊ pronoīe meū. Nā sicut in ceteris sacramētis forme illud significāt quod efficiunt: vt exempli causa.

forma baptismi interiorē purgationem aīe: forma pnie: absolutionē a pctis: p hec verba baptizo: absoluo ita ⁊ hec forma significat corpus xpi: qḋ ad verboꝝ prolationē presentialiter exhibet. Sacerdos enim proferens hec verba: debita cū intentione: ⁊ super debitam materiā vere cōficit hoc diuinissimū sacramentū. * Et licet hec verba tantū sint de necessitate sacramenti: vt infra docebit: sunt tñ cetera verba canonis de necessitate ministri: vt riteꝫ legitime ꝯsecrationē pficiat. Quilibet eñ sacerdos celebrās ordinationi sanctorum patrum ⁊ ecclie se tenet cōformare. Hec forme ꝯsecrationis ꝯiunctionem (enim) inseruit rōnabili ex causa vt dicetur: que ceteris quatuor connumerata dici solent quinqꝫ esse ꝯsecratiōis verba. Quod nō vacat a mysterio: sic enim quinqꝫ verbis corpus xpi ꝯsecratur in sacramēto: qḋ totidē verbis ꝯcipiebatur in virginis vtero: ipa nāqꝫ āgelo salutāti: ꝯsentiēte ⁊ dicēte. Fiat mihi sꝫ vbū tuū: incarnatū ē patris verbū. Peccatorum etiā (q̄ huius sacramenti digna pceptione delentur) publicanus veniā meruit quinqꝫ verborum oratione: cum percutiens pectus suum orauit dicens. Deus propitius esto mihi peccatori. Similiter quinqꝫ verbis crimina paralytico relaxauit dicens. Fili remittūtur tibi peccata tua. Paradisus quoqꝫ ad quam xpi corpus tanꝙ viaticū ducit: quinqꝫ verbis latroni promittitur: dicente in cruce dño. Hodie mecum eris ī paradiso. ¶ Qḋ ergo hec verba: hoc est corpus meum: integrent formam ꝯsecrationis eius tanꝙ essentialia forme sic potest ostendi. Hec verba integrāt formā ꝯsecrationis quibus xps ꝯsecrauit corpus suum ⁊ sanguinem: his aūt verbis xps ꝯsecrauit: ergo. Maior videtur manifesta: quia ad hoc solū verbis xps consecrauit: vt nobis formam id faciendi traderet: alioquin sola voluntate panem ⁊ vinū in suū corpus ⁊ sanguinē ꝯuertere potuisset. Minor declarata est lectiōe pmā. Itē forma debet esse ꝯueniēs in significando sacramentali signo: sacꝫm autē eucharistie significat presentiā corpis xpi: non in vsu sed in esse permanēti. Hoc aūt significāt hec verba: hoc est corp⁹ meū: ⁊ nulla alia a xpo in ministratione huius sacramenti dicta: aut in canone misse scripta: igitur ipsa sūt ꝯsecrationis forma. ¶ B In hoc etiā differt hec forma a formis alioꝝ sacramentorum: nā qꝛ cetera scꝫa consistūt in vsu quodā: forme ceterorū sacramētoꝝ important vsum materie puta actū baptizādi vel ꝯsignandi chrismate vel ablnēdi: ⁊ iō proferunt in psona ministri exercētis hmōi act⁹. sicut dicit. Ego te baptizo. Ego te ꝯfirmo. Uł ministri imperantis: vt in sacramento ordinis. Accipe ptātē. Uel ministri deprecātis: sicut in sacro extreme vnctiōis. Per ista vnctionē ⁊ suā piissimā misericordiā ldulgeat tibi ⁊c. Hoc aūt sacramentū tanꝙ res pmanēs non ꝯsistit in vsu: lꝫ ordinet ad vsum: ideo ei⁹ forma non debet exprimere aliquē actū: sed existentiā rei pmanentis. Nec dꝫ proferri in psona ministri: sed ex psona ipsius xpi loquētis: vt detur intelligi ꝙ minister in perfectione hui⁹ sacramēti nihil agit: nisi ꝙ profert verba xpi. Ostēditur hāc etiā eē formā: hoc est corpus meū: sctōꝝ patrū autoritatib⁹. Nā Eusebi⁹ emissenus: vt hꝫ de ꝯse. dist. ij. qꝛ corpus: ait. Inuisibilis sacerdos visibiles creaturas in substantiā corporis ⁊ sanguinis sui verbo suo secreta potestate conuertit: ita dicens. Accipite ⁊ comedite hoc est corpus meū. Et sanctificatione repetita. Accipite ⁊ bibite ait: hic est sanguis meus. ¶ Itē Amb. lib. de sacra. vt habetur de conse. dist. ij. panis est in altari: inquit. Cōsecratio autem quib⁹ verbis: ⁊ cuius sermonibus est dñi iesu. Et sequitur. Ubi aūt sacrificiū ꝯficitur: iā nō suis sermonibus sacerdos sed vtitur sermonibus xpi: ergo sermonibus xpi conficitur hoc sacramentū. Et sequitur. Accipe que sunt verba xpi. Dicit sacerdos. Qui pridie ꝙ pateretur. Accepit inquit in sanctis manibus panem. Anteꝙ consecraretur panis est: vbi aūt verba xpi accesserunt: corpus xpi est. Audi dicentē: accipite ⁊ comedite ex hoc omnes: hoc est enim corpus meum. Ad idem loquitur Amb. in eodem lib. de sacra. ⁊ habetur dist. qua supra. c. vere. prope finem. Ipse clamat dñs Jesus: hoc est corpus meum. Ante bñdictionem verborum celestium alia species nominatur: post consecrationē corpus signatur. Simile dicitur li. iiij. de sacra. ⁊ habetur in ca. in calice. eadē dist. Iteꝫ btūs Aug. in ca. vtrū sub figura. eadē dist. Credendū est inquit: ꝙ in verbis xpi sacramēta ꝯficiantur. Cuius enim potentia creantur prius: eius vtiqꝫ verbo ad melius procreantur. Reliqua omnia que sacerdos dicit: aut clerus chori canit: nihil aliud ꝙ laudes aut gratiarum actiones sunt aut certe obsecrationes ⁊ fideliū petitiones. Unde ⁊ sacerdos dicit prius euangeliste verba assumēs. Qui pridie ꝙ pateretur. In hoc ergo creatur illud corpus. Hec Aug. Iteꝫ magister di. viij. iiij. li. sententiarum. Cum proferūtur hec verba: hoc ē corpus meum. hic est sanguis meus. cōuersio fit panis ⁊ vini in substantiā corporis ⁊ sanguinis xpi. Reliqua ad laudem dei dicuntur. Ad hoc faciūt verba Paschasij ⁊ aliorum in principio huius lectionis allegata. Ex his satis patet ꝙ forma huius ꝯsecrationis est verba xpi illa que dicta sunt. Hoc est corpus meū. ¶ D Sed diceres: xps ī cena discipulis ait. Accipite ⁊ comedite: hoc est corpus meuꝫ. Si ergo in verbis xpi fit ꝯsecratio: ad formā ptinēt etiā illa verba xpi: accipite ⁊ comedite. Et per ꝯsequens forma nō est solū hec quatuor vba: hoc est corpus meū. Et ad hoc videt sonare autoritates suprascripte Eusebij ⁊ Ambrosij. Respōdet Alex. de ales: ⁊ post eum sctūs Tho. ꝙ solū hec quatuor verba sunt essentialia forme hoc est corpus meū: ⁊ nō illa: accipite ⁊ comedite. Cuius ratio est: qꝛ per formā exprimi debet aliqḋ pfectū vel faciendū circa materiā ꝯsecrandā vel trāssubstantiandā in corpus xpi: p ista aūt verba accipite ⁊ comedite: nō exprimit aliquid ptinens ad ꝯsecrandū: nec ad ꝯsecrationē ipsam vt perfectā: sed respiciūt vsum sacramēti qui non est de necessitate sacramēti: ⁊ sequit perfectionē seu cōuersionē. Significāt eñ ꝙ sumi dꝫ sacꝫm: que sumptio presupponit trāssubstantiationē iā pfectā: ⁊ ita per hec verba. Hoc est corpus meū. exprimit tota perfectio huius sacramēti: scꝫ presentia veri corporis xpi q̄ est de essentia sacramēti: ⁊ sufficit etiā sine vsu ei⁹. Qḋ aūt addūtur illa accipite et comedite: ab Eusebio. Amb. dꝫ: ꝙ qñqꝫ addunt qñqꝫ nō: vt ptꝫ in diuersis autoritatib⁹. Qn aūt addūtur siue a sctis siue in canone: nō addūtur tanꝙ sint essentialiter de forma cui virtus transsubstantiādi data est: sed qꝛ illis exprimit ꝙ propter hoc fit ꝯsecratio hmōi sacramēti: vt id quod ꝯsecratur sumatur in vsum. i. in cibū fideliū. Ipa enim ꝯsecratio nō est simpliciter finis ꝯsecrātis: sed potius vsus fideliū: ad hoc eñ ꝯsecratur corpus ⁊ sanguis: vt fideles eoꝝ vtātur manducādo ⁊ manducātes capiti ⁊ mēbris fortius vniantur: qḋ insinuare volētes addunt forme. Accipite et comedite. Pōt etiam dici ꝙ aliqua dupliciter dicūtur esse de forma: vel qꝛ eis data est virt⁹ transsubstantiandi

Marginal notes:

* Lꝫ hec verba hoc ē corpus meuꝫ: sint tñ de necessitate sacri: sunt tñ cetera vba canonis de necessitate ministri ⁊ precepti vt. s. riteꝫ legitime pficiat consecrationem.

Luce. j.

Lu. xviij.

Mat. ix.

Lu. xxiij.

Eusebius.

Ambro.

Augustinus.

Obiectio.

Rñsio.

substātiandi: ꝛ illa sunt essentialia de necessitate forme: vel illa q̄ nō sunt solū essentialia: sed preci piūt vsum sacramēti: ꝛ sic verba. Accipite et come dite: sunt de forma. Hec de primo.

Dubium.

¶ I Quantū ad scḋm: est dubiū: vtrū pretermissis verbis pre cedentib9. Qui pridie ꝗ̄ pateref: cū alijs que se quunf per hec sola: hoc est corpus meū: fieret cō secratio? Hic Sco. videf declinare ad partez ne gatiuā: q2 verba sacramētalia ex vi verboꝝ debēt significare illud qḋ efficiunt in sacrō: sed q2 ex vi cōsecrationis efficif ꝙ ibi vere incipit esse corp9 christi: ergo hec verba debēt significare corpus xp̄i ibi cōtineri. Prefata aūt verba: hoc est corp9 meū: plata a sacerdote sine alijs ꝓcedentib9 ad iunctis: nō significāt corpus xp̄i: sed significant magis corpus sacerdotis pferētis: q2 per meuz: corpus restringif ad corpus loquentis. Unde lz minister possit intendere loqui velle in persona xp̄i: cū dicit. Hoc est corp9 meū: nō tn̄ ꝓpter hoc significatū terminoꝝ illoꝝ esset ꝙ (meū corpus) ex vi verboꝝ importaret corpus xp̄i: sed corp9 pferentis: sicut si ego dicerē: doctrina mea non est mea. Sed si dicerem: xp̄s dixit: doctrina mea nō est mea: sed eius q̄ misit me patris. Iaz significo ꝙ hec doctrina nō est mea: sed xp̄i rōne eius qḋ premittif xp̄s dixit. Qḋ si nō ꝓmitteref nō signi ficaf doctrina esse alteri9: ꝗ̄ hec verba loquētis. Meū eñ ꝗ̄tū ad possessoiē: demōstrat primā p sonā: q̄ est psona loquētis. Si vero loquēs nō in sua: sed alterius persona loquitur: hoc designari opz p aliqua vba adiūcta: alioquin ſm ꝓprieta tem sermonis importaf persona loquēs: sicut in proposito. Nisi ꝓmittanf verba quib9 significe tur ꝙ sacerdos illa verba. Hoc est corpus meū: pferat in psona xp̄i: de vi verboꝝ denotaf corp9 sacerdotis: in qua significatione manifestum est nō fieri cōsecrationē.

Scotus.

Addit etiā Scotus: ꝙ non est intelligendum ꝙ ex necessitate ꝛ essentialiter sint pertinētia ad cōsecrationem: sed necessario sunt ꝓmittēda: ꝛ nō solū illa: sed plura ꝓcedētia in canone. Illa videlicet q̄ ad hoc faciūt vt ex vi sermonis haberi possit: ꝙ hec verba: hoc est cor pus meū pferanf a sacerdote in persona christi: vt̄ dicit. Nō sine causa ecclesia ita connexuit to tum canonē misse: ꝙ ab illo loco. Cōmunicātes: vsq3 ad illū locuz. Supplices te rogamus: nō est aliqua orō q̄ nō cōnectaf cū ꝓcedēte: vel p cōiū ctionē sicut. Hāc igif: vel per ꝓnomē infinitum: vt. Quā oblationē tu de9 ꝛ Qui ꝓdie ꝗ̄ pateref. Et post cōsecrationē. Supra q̄ propitio. Uel per relationē: vt ibi. Simili modo postq̄.

Reprobatur opinio Scoti.

¶ R Sed hec opinio nō videf satis fundata: ꝛ verbis san ctoꝝ. s. allegatis cōtraria: quib9 dicif ꝙ ola ver ba: reliqua sc3 ꝑter verba christi nihi aliud quaz laudes sunt ꝛc. Ideo dicūt alij ꝙ ad consecratio nem sufficiāt minister idoneus: intentio debita: forma instituta ꝛ materia req̄sita. Forma autē a christo instituta hec est: hoc est corp9 meū. Qua si vtitur sacerdos cū debita intentione sup ma teria cōuenientē: vtiq3 videtur cōsecrare: omnib9 alijs circūscriptis. Consequenter dicūt: ꝙ ad for mam cōsecrationis nō requirif ꝙ ipsa significet illud qḋ cōtineſ in sacramento: seu qḋ efficitur p sacramentū vel per cōsecrationē: ꝛ hoc ex ordine et serie verboꝝ ipsius. Sed sufficit ꝙ forma hoc significet ex ordinatione christi: ꝛ intētione mini stri vtentis hac forma. Ordinauit autē christus instituens hanc formā: ꝙ quotiēs sacerdos ipsa vtitur super debita materia: totiens vult assiste re ꝛ efficere qḋ significat. Potest autez sacerdos ex intentione loqui velle ex persona christi: cū di cit: hoc est corpus meuz: sine quibuscūq3 alijs. Sufficit ergo ꝙ predicta verba significent id qḋ efficif ex intētione ministri proferentis: ꝗ̄uis id nō significēt ex proprietate sermonis.

Durandus.

Et preter ea arguit Durandus. Si oporteret verba conse crationis ex serie precedentiū verboꝝ significa re corpus christi hic cōtineri: tūc nō fieret conse cratio solū per hec quatuor verba: hoc est corp9 meū: alijs nō premissis. Sed eadē ratione nō fie ret etiā alijs verbis pretermissis vel nō ꝓmissis. Quod patet: q2 verba precedentia recitantur vt prolata a christo: scilicet accipite ꝛ māducate ꝛc. Constat autē ꝙ per hāc seriē verboꝝ non signifi caf ꝙ corpus christi sit presens sub his specieb9 panis ꝛ vini quas tenet sacerdos in altari: sz so lum sub speciebus panis: quas accepit christus in vltima cena ꝛ benedixit: ergo per illa vba nō esset ꝓsens corpus christi speciebus panis existē tibus in altari: qḋ est simpliciter erroneū. Suffi cit igif dicit Durādus: ꝙ vt dictū est: forma con secrationis significet corpus christi vt ꝓsens spe ciebus: quas tenet minister ex intentione mini stri: ꝗ̄uis aliud significēt ex serie verboꝝ. Idē te net Petrus de cādia: similiter sanctus Tho. par te. iij. q. lxxviij. ar. i. In solutione vltime rationis addēs rationē: q2 canō nō est idē apud omnes: nec ſm omnia tēpora sed diuersa sunt a diuersis apposita. Et addit sanctus Tho. Unde dicendū est: ꝙ si sacerdos sola ꝓdicta verba proferret: cū intētione cōficiendi hoc sacramentū: perficeref hoc sacramentū: q2 intētio faceret vt hec verba intelligerenf quasi ex persona xp̄i prolata: etiā si verba precedētia nō recitarenf: grauiter tamen peccaret sacerdos sic cōficiēs vtpote ritū eccle sie nō seruās. ¶ Nec arguit cōnexio verboꝝ ca nonis vt arguit Sco. q2 etiā canō ipse connexus est hymno angelico: et hymnus ꝓfationi: ꝓfatio secretis: ꝛ ita omnia ista requirerenf de necessi tate ad cōsecrationē. Fit autē cōnexio ꝓpter sen tentie cōtinuationē: sicut totus canō scripture: tota scilicet biblia accipif sicut vna oratio copu latiua: vt sit vna scripturaꝛ sententia indiuisa. Et ista vltima opinio cōmunior est ꝛ verior: q2 verba sacramētalis forme nō sortiunf suā efficaciaz ex significatione qua significāt id qḋ in sacramen to efficif ex ordine ꝛ serie verborū: sed ex institu tione xp̄i. Potuisset aūt xp̄s instituisse verba nō significatiua p forma cuiuslibet sacramēti sicut nonnulli dicūt hec verba: hoc est corpus meū dū proferunf in canone accipi materialiter. Unde quecūq3 verba xp̄s institueret pro forma: ex xp̄i institutione significarēt id qḋ efficiūt. Propter qḋ Hugo dicit: ꝙ sacra ex similitudine represen tāt: ꝛ ex institutione significāt: ex sanctificatione ꝯtinēt gratiā spūalē li. i. pte. ix. c. i. Hec de scḋo.

Hugo.

¶ L Nūc ꝗ̄tū ad tertiū: videndum est de muta tione forme: an aliqua ꝛ que impediat eius effe ctū. De hoc querit Inno. de ofi. misse. Queritur inquit vtrū additio vel subtractio: vel transposi tio: vel mutatio fiat in illa forma verborū quam xp̄s expressit: vt si dicaf: hoc est corpus meuz qḋ sumpsi de vgine. Uel subtrahēdo: hoc est corp9. Uel trāsponēdo: corpus meū hoc est. Uel inter ponēdo: hoc vtiq3 est corpus meuz. Uel mutādo hoc est corp9 iesu: si effectū ꝯsecrationis īpediat.

Questio.

Rn̄det. Sane fecit dn̄s hominē rectū: sz ipse infi nitis miscuit se questionib9. His itaq3 ꝓtermis sis que quādoq3 magis subuertūt animū: ꝗ̄ edi ficēt. Illud pro certo sciaf: ꝙ grauiter peccat qui quodlibet hoꝝ quorūcūq3 mutare attentauerit: maxime si formā intēdit mutare: vel heresim in

Responsio. Eccle. vij.

troducere: q̄ forma verboꝝ quā xp̄s expressit: p oīa dꝫ illibata seruari: Quis ſm philosophū: nomina ⁊ verba trāſpoſita idē ſignificāt: ne vtile p inutile vitieꝫ. ¶ Particularius tamen hāc queſtionē tractat Sco. ⁊ ceteri doctores: ſm quē aduertēdū ꝙ ſm philosophū. v. phyſicoꝝ quadruplex eſt mutatio: ſm ſubſtātiā: ſm q̄titatem: ſm qualitatē: ſm vbi ſiue locū: ſm iſta quatuoꝛ pōt intelligi fieri mutatio in forma conſecrationis vel etiā alterius ſacramēti: vt etiā tāgit Inn. vbi ſupra. ¶ M Scd̄m ſubſtātiā fit mutatio: ſi loco vnius verbi ponitꝛ aliud verbū. Et hoc cōtingit dupliciter. Uno modo ponēdo aliud verbuꝫ ſm quid: puta ſm vocē tm̄: idē tn̄ ſignificās: vt ſi fiat mutatio ſm idiomata: ſic ꝙ loco huiꝰ dictionis corpus latine: ponitur dictio greca vel hebraica huic ſynonyma: ⁊ hec mutatio nō impedit cōſecrationē. Unde ſi preſbyter partim pferret latinū: partim hebraicū vere ꝯficeret: q̄ nihil omitteret neceſſario requiſitū ad cōſecrationē. Accidit eñ forme cōſecrationis eſſe grecā: latinā: vel hebraicā: vel ex his mixtā: dūmodo ſit ex verbis exprimētibꝰ id qđ xp̄s per ea exprimi voluit. Peccaret tn̄ ſacerdos ſic v̄ba cōmutās: q̄ ordinauit romana eccleſia: ꝙ officia eccleſiaſtica dicanꝛ et ſacramēta miniſtrenꝛ in latina grāmatica: ⁊ hoc rōnabiliter: q̄ illud pōt diſtinctiꝰ ſcribi ⁊ proferri. Scd̄o modo fit variatio ponēdo aliud verbū ſm vocē ⁊ ſignificatū. Et hoc dupliciter. Primo modo ponēdo verbū oīno diſparatū in ſignificādo: vt ſi loco illiꝰ termini corpus: ponaꝛ terminꝰ veſtimētū: dicēdo hoc eſt veſtimētū meū: et tunc nihil fit: ⁊ cenſeꝛ forma ſimpliciter variari. Secūdo modo ponēdo verbū generaliꝰ ad aliqđ verboꝝ in forma poſitoꝝ: vt ſi diceretꝛ: hoc eſt mea ſubſtātia. Et ſic iterū nihil fit: q̄ cū in xp̄o multe ſubſtātie ſint: nō ſignificauit p̄fata locutio p̄ſentiā determinate ⁊ certe ſubſtātie: quā tn̄ xp̄s p cōſecrationis formā exhibere voluit. Si eñ anima p̄ſens fieret vi cōſecrationis: hec eſſet vera: hec eſt ſubſtātia mea: ſicut modo corpus eſt p̄ſens: ⁊ ita ex p̄dicta locutione neſciretꝛ q̄ ſubſtātia eſſet que cōtineretꝛ ſub ſpeciebꝰ panis ad prolationē forme ſacꝛalis. ¶ N Scd̄o modo pōt fieri variatio in dicta forma verboꝝ ſm q̄titatē dictionuꝫ diſcretā: vel per additionē vel ſubtractionē. Additio aūt nō pōt fieri vel in principio: vel in medio: vel in fine. ¶ In principio vt ſi diceret ſacerdos. Accipite ⁊ comedite cum reuerētia: hoc eſt corpꝰ meū. Hec additio nō impedit ꝯſecrationē q̄ nō variat formā: ſed omnino eſt ad ipſum impertinēs. Determināt eñ verba iſta: accipite et comedite q̄ nihil ſunt forme. Secus ſi ſeipſuꝫ formā aut eiꝰ partē diſtraherēt a ꝓpria ſignificatione: vt ſi quis diceret: accipite ⁊ comedite dico in perſona mea: hoc eſt corpꝰ meū. ¶ In fine: ⁊ tūc aut addiꝛ terminꝰ diſtrahēs aliquē terminum a ſuo ſignificato: ⁊ hec impedit cōſecrationē ⁊ mutat formam: vt ſi dicat ſacerdos. Hoc eſt corpus meū aereū: vel phantaſticū: aut aliq̄d ſimile: aut addiꝛ aliq̄d ſpecificās magis formā aut impertinens: vt ſi dicaꝛ: hoc eſt corpus meū: qđ traxi de virgine: nō impedit conſecrationē: q̄ forme integritatē ſeruat. Similiter ſi diceret cōſecrās: hoc eſt corpꝰ meū: adorate hoſtiā. ¶ Aut fit additio in medio: ⁊ hoc fit per aliquod diſtrahēs aliquē terminū forme a ſuo vero ſignificato: ⁊ tūc nihil fit: vt in priori exēplo. Ut dicēdo: hoc eſt aereum corpus meū: vbi corpus diſtrahiꝛ a veritate corporis xp̄i per hoc additū aereū: vel etiā a veritate corporis xp̄i: ita ꝙ dictio corpus: nō ſupponeret pro corpore xp̄i: vt ſi diceretꝛ: hoc eſt mortale corpꝰ meū: vbi corpꝰ ſupponit ꝓ vero corpore: ſꝫ nō ꝓ corpore xp̄i qđ nō eſt nunc mortale. ¶ Aut fit per cōiūctionē diſiūctiuā et alterū terminum impertinentē: vt dicēdo hoc eſt corpus vel veſtimentū meū: ſiue hoc eſt corpꝰ vel aīa mea: q̄ ibi nō ſignificaꝛ determinate id qđ p conſecrationē cōficiꝛ: cū diſiūctiua verificari pōt ꝓ altera partiū indifferēter: ⁊ ſic cenſeꝛ forma variari. ¶ Aut fit per verba impertinētia: ⁊ hoc dupliciter. Aut eñ tunc ſoluiꝛ per illa vnitas forme qđ iudicari pōt ex cōi modo loquēdi: ſi ſcꝫ p talē interpoſitionem ſic ſoluiꝛ ſermonis cōtinuitas: ꝙ non generat talē ſenſum in audientibꝰ quē forma talis generaret ſine hmōi interruptione: ⁊ tunc impediꝛ conſecratio: vt ſi dicat ſacerdos hoc eſt. Et ſubdat. Trahe nolā ⁊ dic ſabulantibꝰ vt exeāt eccleſiā: ⁊ tūc ſubderet: corpꝰ meū: ⁊ ſic iterū nihil efficiꝛ. Aut per talē interpoſitionem cōtinuitas forme nō ſoluiꝛ: nec impediꝛ oratio a cauſando ſenſum in audiēte: quē faceret tali interruptiōe circūſcripta: tūc fit conſecratio vt ſi dicat. Hoc (tace) eſt corpus meū. Sic nō cēſeꝛ forma mutari: et nō impediꝛ ꝯſecratio: nec opꝫ ꝓpter talē interruptione ōrōnē rurſus incipere: ſꝫ ſufficit cōtinuare. ¶ O Si aūt fit variatio in q̄titate forme per ſubtractionē. Aut tunc ſubtrahiꝛ aliqđ quatuoꝛ verboꝝ q̄ ſunt de eſſentia forme: tūc nihil fit: q̄ illud qđ remanet nō determinate ſignificat illud eſſe qđ per cōſecrationē efficiꝛ: vt ſi dicat: eſt corpus meū: vel hoc corpꝰ meū: aut hoc eſt meū: ſeu hoc eſt corpꝰ. Aut ſi ſubtrahiꝛ aliq̄d adiectū per eccleſiā: ſcꝫ cōiunctio eñ: hec mutatio nō impedit cōſecrationē. Aut ſubtrahiꝛ aliqua ſyllaba p ſyncopā: vel omittiꝛ aliq̄ litera vt dicendo. Hoc eſt corpꝰ me. vel hoc eſt corps meū: quia per talē ſubtractionē nō impediꝛ ſenſus quin audiēs capiat verū ſenſum ſermonis p̄lati: nec variaꝛ forma ⁊ fit ꝯſecratio. ¶ P De tertia variatione ſm qualitatē q̄ maxime cōmittiꝛ ex incōgrua vel inepta locutione: ſeu prolatione ſm finalē terminationem: ⁊ hec fit: aut ex imperitia lingue. Ut ſi ſacerdos grecus volēs celebrare dicat ignorās latinā grāmaticā: hoc eſt corpu meum: vel hoc eſt corpū meū: aut corpꝰ meus: ſic iterū nō impediꝛ cōſecratio: qđ verū eſt ſi talis ſit incongruitas: q̄ nō ꝓhibet quin capi poſſit ſenſus verus forme cōſecrationis: ⁊ quō hoc ſit poſſibile: ex hoc ſcire poſſumꝰ: q̄ñ literati audiunt loqui illiteratos incōgrue: ⁊ tn̄ cōcipiūt q̄d dicere velint q̄tuꝫ ad ſingula v̄ba. ¶ Aut fit ex quadaꝫ inaduertentia aut etiā ſciēter ⁊ volūtarie: ⁊ ſic iterū nō impeditur cōſecratio dū audiēs cōcipere poſſit q̄d per orationē ſignificetur: q̄uis grauiter peccet celebrās nō cōformādo ſe p̄ceptis eccleſie: q̄ ſtatuit formā illibatā obſeruari. Hic eñ magis cauēdū eſt: q̄ in alijs verbis: immo q̄ in alijs ſacramentis ꝓpter reuerētiā ſacramēti ineffabilis dignitatis. Nec tamē auderē dicere ait Sco. q. iij. diſ. iij. quarti: ꝙ nō vitās talē variationē peccet mortaliter: ſi nō ex contēptu: ſed ex quadā infirmitate: vel incōſideratione humana non precaueret in omnibꝰ q̄tum poſſet ¶ Q De quarta variatione que fit ſm vbi: per tranſpoſitionem dictionum: dicenduꝫ eſt ꝙ vix in propoſito fieri pōt vt effectus ꝯſecrationis impediaꝛ: q̄ qualitercūq̄ fiat tranſpoſitio horum quatuoꝛ verborum: hoc eſt corpus meum: ſemper eundem ſenſum faciūt in audiente. * Unde ſiue dicatur: hoc meum eſt corpus: vel hoc eſt meum corpus: vel meum eſt hoc corpus: ſiue eſt hoc meū corpus (niſi queſitiue

Quadruplex eſt mutatio.

ADDITIO.
* Sola trāſpoſitio verboꝝ nō impedit cōſecrationē: ſed tamen fieri nō debet. Si aūt cum hoc variareꝛ ſenſus / tūc nō fieret conſecratio: vt ſi interrogatiue diceretur. Eſt hoc corpꝰ meū?

tiue pferret: ⁊ tūc nihil faceret: ꝗ tūc sensus oratiōnis variatꝰ esset: ⁊ per cōsequens forma sine qua nō fit cōsecratio. In aliis quidē transpositionibꝰ quatuor dictionū effectꝰ cōsecrationis nō impedit. Intelligēdū tñ in oībꝰ pmissis variationibꝰ cōsecrationē nō impedientibꝰ sine ſm substantiā: quātitatē: qualitatē: siue vbi: qđ vere est ꝙ nō impediūt sacramēti effectū: dum sacrarians nō intēdit per istā suā variationē inducere heresim vel errorē in ecclesiā: neqꝫ abijcere formā ecclesie quasi inutilē vel inefficacē: ⁊ suā introducere vt sufficientē ⁊ magis efficacē: aut precisam ⁊ necessariā. Quū si aliqđ dictor̄ intendat nō cōsecrat: quia deficit intētio requisita ad cōsecrandum: que est ꝙ vti debet verbis prefatis tanꝗ forma qua vtitur ecclesia: qđ sufficit etiaꝫ si crederet eā esse inefficacē ad cōsecrādū. Hoc aūt sic variās nō facit dū vtitur verbis illis variatis nō tanꝗ forma ecclesie. Intelligitur autē qđ dictū est de variatione ꝙ nō impedit: dū sic variāti deficit itētio ecclesie: q̄ est velle per dicta verba cōsecrare tanꝗ p sufficientē ⁊ efficacē formā a xp̄o institutā: ⁊ ab aplīs ⁊ scīs pr̄ibꝰ vsqꝫ ad nostra tpā frequētatā. Que si deest: nō fit cōsecratio ſm btm̄ Aug. ¶ R. Hec omnia sunt de mente doctoris irrefragabilis Alexan. de ales parte. iiij. q. xxxij. ar. iij. mēbro. iij. qui sub breuibus que dicta sunt summās ait. Dico sine preiudicio: ꝙ si mutatio verbor̄ nō variat intellectuꝫ forme tradite a dño: dūmodo fiat ex simplicitate pferentis: aut ex defectu naturali: sicut si aliquis diceret: hoc est colpus meū: vel corpu meū cōficit: si ppter heresim introducēdū: nequaꝗ. Si aūt mutatio intellectū variat forme tradite a dño: verba variata virtutē trāssubstantiandi nō habēt. Et subdit. Si diceret: hec ē caro mea: nō cōsecraret: qꝛ est aliꝰ intellectꝰ huius verbi ⁊ illius: sicut nō baptizaret q̄ diceret. In nomine gignētis ⁊ geniti ⁊ procedētis ab vtroqꝫ: qꝛ aliꝰ est intellectus huiꝰ ſmōis ⁊ illiꝰ: cui dñs cōtulit vim regeneratiuā. ¶ Et si cōtra predicta replicaret. Dñs istis verbis: hoc est corpus meum: sub hac forma expressis dedit virtutē trāssubstātiandi vt nūc supponit: igit qualitercūqꝫ variantur nō habent hāc virtutē: ⁊ per consequens nihil efficiūt. Rndet Alexā. ꝙ dñs dedit hāc vim huic forme ⁊ nō alij: sed nō est alia nisi varietur intellectus verbor̄. Uñ quacūqꝫ lingua proferātur verba instituta ꝟtutē habent: ⁊ hoc est qꝛ intellectꝰ verbi nō mutat: quo non mutato: forma mutari non censetur. Et iter̄ obijceret: cū dꝫ. hoc est colpus meū: vel hoc est corpu meū: hec verba non habent ſm veritatē intellectū verbor̄: quibus dñs virtutē dedit. Dicēdū ꝙ si nō habent ſm veritatē institutionis: habēt tamen ſm vsus accōmodationem: ⁊ hoc sufficit. Hec Alexander.

Alexan. de ales.

¶ Lectio. xxxix. A

Nuncquātū ad tertiū principale premisse diuisionis: restat cōsiderare de forme efficacia: hoc est: quis sit effectus huiꝰ forme: siue qđ sequatur ad platio nem debitam horū verbor. Et primo quātum ad predicamentum substantie: videndum est vtrū prolatio rite consecrationis verbis: sub speciebus panis sit verum corpus xp̄i. Et in hoc qđ dico rite prolatis: volo omnia intelligi que requirūtur de necessitate huius sacramenti: scꝫ minister idoneꝰ: forma instituta: materia debita ⁊ intentio requisita. ¶ Recitat aūt magister lib. iiij. sententiarum. dist. x. heresim quorūdā: primā heresim inter discipulos xp̄i exortā imitantiū: qui diuinam virtutem iuxta modum naturaliū rer̄ metientes audacius ⁊ piculosiꝰ veritati contradicūt asserentes corpus xp̄i vel sanguinē nō esse in sacramento: nec substantiā panis vel vini in substātiā carnis ⁊ sanguinis cōuerti: sed ita xp̄m dixisse: hoc est corpus meū: sicut apl̄s dicit. i. Cor. x. Petra aūt erat xp̄s. Dicūt corpus xp̄i ibi esse in sacramēto tm̄. i. in signo māducari a nobis. Qui errādi occasionē sumunt a verbis veritatis: vnde prima heresis facta est in discipulis xp̄i: de cōse. dist. ij. prima quidem. Cum enim diceret. Nisi quis mā ducauerit carnē meam: ⁊ biberit sanguinē meū: nō hēbit vitā eternā. Jo. vi. Illi ꝟo nō itelligētes dixerunt adinuicem. Durus est hic sermo: quis pōt eū audire: ⁊ abierunt retro. Illis abscedētibus instruxit duodecim remanētes. Spūs est inquit qui viuificat: caro nō prodest quicꝗ. Uerba que locutus sum vobis: vita ⁊ spūs sunt: quasi ſm expositionē Aug. super ps. iiij. diceret. Intellexistis spūaliter spūs ⁊ vita sunt. Intellexistis carnalr: etiā sic spūs ⁊ vita sunt: sꝫ tibi non sunt spūs ⁊ vita qui spūaliter non intelligis. Spūaliter intelligite q̄ locutus sum. Non hoc corpꝰ qđ videtis: manducaturi estis: ⁊ bibituri illū sanguinē quē effusuri sunt qui me crucifigent. Sacramentum qđ vobis cōmendaui: spūaliter intellectū viuificat vos: caro aūt nō prodest qcꝗ. Et sequit ibidē de cōse. dist. ij. prima quidē. Donec seculū finiat sursum est dñs: sed tamen etiaꝫ hic nobiscuꝫ est veritas dñi. Corpus eñ in quo resurrexit vno loco esse oportet: veritas aūt eius vbiqꝫ diffusa est. Itē vna persona deus ⁊ homo: vbiqꝫ per illud qđ deꝰ est: in celo per illud qđ hō est xp̄s etiaꝫ dicit. Pauperes semper habebitis vobiscum me autē nō semper habebitis. ¶ B His alijsqꝫ similibꝰ vtunt prefati heretici in assertione sui erroris. Periculosissimus est error iste et perniciosissimꝰ cōtra fidei vtilitatē: cōtra diuine charitatis magnitudinē: contra sacramenti dignitatē ⁊ excellētiā. Magna est eñ vtilitas fidei ex hoc ꝙ sub specie panis cōtinetur verum corpus xp̄i. Ex illa eñ cōtinētia multa accidunt circa hoc sacramētū: q̄ sunt supra potestatē nature: quor̄ fides est fidelibꝰ valde vtilis ⁊ meritoria. Hoc idē est etiā charitatis xp̄i maximū iudiciū: q̄ sua pn̄tia corpali voluit nobis vtilissime prouidere: vt docēt sacramēti huiꝰ fructꝰ diligēter masticati. Ex pn̄tia deniqꝫ xp̄i eo modo quo ibi est declarat multiplr potētia dei: ex quo sacri huiꝰ dignitas elucescit. ¶ C Cōtra hanc heresim cū oībꝰ doctoribꝰ catholicis a romana ecclesia approbatis q̄ de eucharistie sacramēto scripserūt: imitās i hoc clarissimū doctorē Guil. ockā in trac. suo glōso de sacramēto: pono hāc cōclusionē. Corpꝰ xp̄i qđ sumptū est de virgine maria qđ passum est ⁊ sepultū: quodqꝫ resurrexit: ⁊ ad celū ascēdit: ac sedet ad dexterā dei patris: i quo filiꝰ dei ventur9 est iudicare viuos ⁊ mortuos: sub specie panis vere ⁊ realiter cōtinet. Hec cōclusio per rationē naturalē ostendi non pōt: sed ad huiꝰ veritatis noticiā accedere oportet per fidē. Est eñ silr de articulis fidei eo modo quo ꝟitas alicuius sacramenti pertinet ad articulos fidei vt dicit Scotꝰ di. x. scrip. iiij. q. j. De hoc itaqꝫ ar-

I. Cor. x.
Joan. vj.
Augustinꝰ
Mat. xxvj.
Mar. xiiij.

Conclusio summe notanda.

ticulo dubitare nõ lz: cum constet ip̄m per vni-
genitũ dei filiũ fuisse ap̄lis reuelatum: ⁊ a prin-
cipio expresse traditũ: ex quo eucharistie sacra-
mentũ fuit ab ipso d̄no institutum. Testes sunt
euãgeliste: nam sanctissimus euangelista Mat.
xxvi. c. Accepit inquit panem ⁊ benedixit ac fre-
git: dedit q̄ discipulis suis: ⁊ ait. Accipite et co-
medite: hoc est corp us meũ. De quo ⁊ Marcꝰ
ca. xiiij. ait. Manducãtibꝰ illis accepit iesus pa-
nem ⁊ b̄n̄dicens: fregit ⁊ dedit eis ⁊ ait. Sumite
hoc est corpꝰ meũ. Quibꝰ consentit Luc. xxij. di-
cens. Accepto pane gratias egit ⁊ fregit: ⁊ dedit
eis dicẽs. Hoc est corpus meũ quod pro vobis
datur. Hoc facite in meã cõmemorationẽ. Joã-
nes quoq̄ euãgelista refert verba saluatoris: si-
mul ⁊ veritatẽ ⁊ vtilitatem huius sacramẽti de-
notans. Panis quẽ ego dabo caro mea est pro
mũdi vita. Et sequit. Nisi mãducaueritis carnẽ
filij hois: ⁊ bibe. eius sanguinẽ: nõ habe. vitam
in vobis. Qui mãducat meã carnẽ ⁊ bibit meũ
sanguinẽ habet vitam eternã. Similiter ⁊ Pau-
lus. j. Cor. xj. D̄ns inquit iesus in qua nocte tra-
debat: accepit panẽ ⁊ grãs agẽs fregit ⁊ dixit. Ac-
cipite ⁊ mãducate hoc est corpus meũ quod pro
vobis tradetur. Hoc facite in meã cõmemora-
tionẽ. Itẽ. j. Cor. x. Panis quẽ frangimꝰ nonne
cõicatio corporis d̄ni est. Ecce tot auctoritates
canonice scripture cõcorditer affirmãt corpꝰ xp̄i
realiter ⁊ veraciter sub specie panis datũ fuisse
ap̄lis: ac eisdẽ fuisse a saluatore preceptũ: vt in
memoriam passionis d̄nice: corpus xp̄i sub spe-
cie panis offerrent. Hoc facite inquit in meã cõ-
memorationẽ. ¶ D Hec aũt verba xp̄i figura-
tiue dicta nõ sunt: sicut illa. Ego sum vitis vera
aut Petra aũt erat xp̄s. vbi vitis: ⁊ petra nõ ac-
cipiũtur s̄m p̄prietatẽ: sed s̄m similitudinem. i.
ego sum vitis. i. ego sum similis viti ⁊ petre: pro-
pter qḋ per vitẽ ⁊ petrã significor. Sic etiã verꝰ
dicere potuisset xp̄us de agno paschali: hoc est
corpꝰ meũ: q̄ de azymo pane. Nã agnꝰ pascha-
lis vtiq̄ corpus xp̄i figurabat: cuius oblatio et
comestio euanuit: cum xp̄s seip̄m in cruce obtu-
lit. seip̄z nobis in cibũ dedit: quẽadmodũ cessat
figura adueniẽte veritate: ⁊ vmbra accedẽte lu-
ce. ¶ Ut aũt sciat q̄n verba xp̄i figurate intelli-
genda sunt vel p̄prie: seruanda est regula b̄ti
Augu. in lib. lxxxij. questionũ. q. lxx. non longe
a principio. Solent in quit: circũstantie scriptu-
re illuminare sententiã cum ea que circa scriptu-
ram sunt p̄sentẽ questionẽ cõtingentia diligẽti
discussione tractant. Hec Aug. Uniuersalr cuiz
intellectus verborũ xp̄i an loquatur figuratiue
an nõ: colligi põt ex p̄cedentibꝰ vel sequentibꝰ
ibidẽ: vel ex alijs scripture locis. Uñ cũ xp̄s ait.
Ego sum vitis vera: subiũxit vos palmites. Cõ-
stat aũt q̄ discipuli nõ erãt palmites naturalis
vitis: sed dũtaxat sp̄ualis: sic dicti propter quã-
dam similitudinẽ repertã in vtrisq̄. Nã sicut pal-
mites veri trahũt originem ex vite: que est ipsis
viuẽdi principiũ: vt fructꝰ afferant carpẽtibus.
ita ⁊ discipuli sp̄ualẽ vitã a xp̄o sp̄ualis vite p̄n-
cipio ⁊ origine receperũt: ⁊ multos fructus vite
perẽnis: per suas operosas predicatiões attule-
rũt. Cũ aũt dixerat. Hoc est corpus meũ. subdit
qḋ pro vobis tradet. Et iterũ cum dixisset. Hic
est sanguis meus: addit qui pro multis effunde-
tur: vt dixit Mat. Per que manifeste significat
se nõ locutũ fuisse de corpore suo figuratiue: cũ
dixerat: hoc ē corpꝰ meũ: hic est sanguis meꝰ: sed
de corpore illo qḋ tradẽdũ erat in mortẽ pro sa-
lute generis humani: ⁊ sanguine ex eodem cor-
pore fundendo. Ad hoc late valent dicta Augu.
vbi supra. q. lxx. Hoc aũt corpus morti traditũ
verũ corpus xp̄i fuit: qui vere in corpore suo na
turali crucifixus est. Et sanguis in cruce fusus
verus xp̄i sanguis fuisse a nullo fideli dubitat.
Patet hoc idem ex diffusa predicatione huius
sacramenti. Caro mea vere est cibus: ⁊ sanguis
meus vere est potus. Et panis quẽ ego dabo: ca-
ro mea est pro mundi vita: ⁊ cetera que ibi habẽ
tur. Nec vnq̄ aliquis hoim hoc predicare pre-
sumpsisset: nisi xp̄s qui veritas est: hoc primum
docuisset. dum accipiens panẽ fregit ⁊ dixit. Ac-
cipite ⁊ comedite: hoc est corpus meũ. ¶ E Sic
quoq̄ xp̄m locutũ fuisse: ⁊ hanc fuisse eius intẽ
tionẽ: sancti patres scripture sacre expositores
vita ⁊ doctrina probatissimi: nos scriptis suis
multipli͛ docuerũt quor̄ perplures sententias
Gratianus collegit de conse. dist. ij. vnde Euse-
bius emissenus. ea. dist. quia corpus ait. Quia
corpus assumptũ ablaturus erat ab oculis: ⁊ il-
laturus syderibus necessariũ erat vt in die cene
sacrm̄ nobis corporis ⁊ sanguinis cõsecraret: vt
coleret iugiter per mysteriũ: qḋ semel offerebat
in precium: vt quia quotidiana ⁊ indefessa cur-
rebat pro oim salute redẽptio: perpetua esset re-
demptionis oblatio ⁊ perennis victima illa vi-
ueret in memoria: ⁊ semper presens esset in grã.
Et sequitur. Recedat ergo oẽ infidelitatis am-
biguũ: q̄m quidẽ qui autor est muneris: ipse etiã
testis est veritatis. Nã inuisibilis sacerdos visi-
biles creaturas ĩ substantiã corporis ⁊ sangui-
nis sui verbo suo secreta potestate cõuertit: ita
dicens. Accipite ⁊ comedite: hoc est corpꝰ meũ
⁊c. ¶ Itẽ Leo papa in synodo Romana ea. dist.
in quibus. Est cibus refectionis ⁊ cibꝰ sanguis:
sicut eñ caro d̄ni vere est cibus: ita sanguis ve-
re est potus. Est corpus de quo dictum est. Ca-
ro mea vere est cibus: ⁊ sanguis meꝰ vere est po
tus. Circa hoc corpus aquile sunt: q̄ alis circũ-
uolãt sp̄ualibus. vnde idẽ corpus xp̄i edimꝰ: vt
vite eterne possimꝰ esse p̄ticipes. ¶ Itẽ Hilariꝰ
papa ea. dist. corpus xp̄i. Corpus xp̄i qḋ sumit
de altari: figura est: dum panis ⁊ vinũ videtur
extra: veritas aut dum corpus ⁊ sanguis xp̄i in
veritate credit interius. ¶ Itẽ Hilarius. viij. de
trinita. statim post principiũ multa de hoc scri-
bit: ⁊ habent aliq̄ ea. dist. in xp̄o. Si vere carnẽ cor
poris nr̄i xp̄s assumpsit: ⁊ vere hõ ille qui: ex ma
ria natus fuit: xp̄s est Nosq̄ vere sub mysterio
carnẽ corporis sui sumimꝰ ⁊c. ¶ F Itẽ btũs Hier.
in sermo. d̄nice. v. post epiph̄. dicit. Singli autẽ
totũ accipiũt xp̄m d̄nm: ⁊ singlis portiõibꝰ totꝰ
est: nec per singulos minuit: s̄z se in singulis pre-
bet. ¶ Itẽ idem ad heluidiũ. Nec moyses dedit
vobis panẽ vex: sed d̄ns iesus ip̄e cõuiua ⁊ cõui
uiũ: ip̄e comedẽs ⁊ q̄ comedit ea. dist. nec Moy
ses. ¶ Itẽ bea. Ambro. lib. de sacr. ea. dist. panis
est in altari. ait. Panis est in altari vsitatꝰ ante
verba sacramẽtor̄: vbi accessit cõsecratio: de pa
ne fit caro xp̄i. Et infra. Qḋ erat panis ante cõ-
secrationẽ: iã corpus xp̄i est post cõsecrationem
q̄z s̄mo xp̄i creaturã mutat: sic ex pane fit corpꝰ
xp̄i: ⁊ vinũ cũ aq̄ in calice permixtũ fit sanguis
cõsecratione verbi celestis. Et sequit. Christꝰ te
stificat q̄ corpꝰ suũ ⁊ sanguinẽ accipimꝰ: de cu-
ius fide ⁊ testificatiõe dubitare non debemus.
¶ Itẽ idẽ in eodẽ: ea. disti. reuera. Reuera inq̄t
mirabile est q̄ deus mãna pluerit p̄ribꝰ: ⁊ quoti
diano celi pascebant alimẽto: vñ dictũ est. Pa-
nẽ angelor̄ mãducauit hõ: sed tñ panẽ illũ q̄ mã
ducauerũt: oẽs ĩ deserto mortui sũt. Ista aũt esca
quã accipitis:

Mat. xxvi.
Mar. xiiij.
Luc. xxij.
Joã. vi.
Augustinꝰ
Joã vi.
Eusebius emissenus.
Leo papa.
Hilarius papa.
Hierony.
Ambro.

quã accipitis: iste panis viuus qui de celo descẽ
dit: vite eterne substantiam administrat. Et qui
cũqȝ hũc panem manducauerit nõ morietur in
eternum: quia corpus est xpi. Considera vtrum
prestantior nũc sit panis angelorũ: an caro xpi
que vtiqȝ corpus est vite. Manna illud de celo:
hoc super celum. Illud celi: hoc dñi celorum. Il-
lud corruptioni obnoxiũ si in diem alterum ser-
uaretur: hoc alienũ ab omni corruptione. Qui-
cunqȝ religiose gustauerit: corruptionem senti-
re nõ poterit. Illis aqua de petra fluxit: tibi san-
guis ex xpo. Illos ad horã satiauit aqua: te san-
guis diluit in eternũ. Iudeus bibit ⁊ sitit: tu cũ
biberis sitire nõ poteris. Illud in vmbra: hoc in
veritate. Et sequitur post pauca. Potior est lux
q̃ vmbra: veritas q̃ figura: corpus creatoris: q̃
mãna de celo. Et post multa miracula recitata:
quibus ostendit possibilitatem cõuersionis sub
stantiarum panis ⁊ vini in verum corpus christi
subdit. Sed quid argumentis vtimur? Suis vta
mur exemplis. Incarnationis astruamus myste
rij veritatem. Nũquid nature vsus presensit cũ
dñs iesus ex maria nasceretur. Si ordinem que-
rimus: viro mixta femina generare cõsueuerat.
Liquet igitur q̃ ꝑter nature ordinẽ virgo gene-
rat: ⁊ hoc qd̃ conficimus corpus ex virgine est.
Quid hic nature ordinẽ queris in xpi corpore:
cum preter naturam sit ipe dñs iesus partus ex
virgine. Vera vtiqȝ caro xpi est que crucifixa est
que sepulta est: vere ergo illius carnis sacramẽ-
tum est. Ipse clamat dñs iesus: hoc ẽ corp⁹ meũ.
Ante benedictionem verborum celestiũ alia spe
cies nõiat: post cõsecrationẽ xpi corp⁹ significa-
tur. Ipe dicit sanguinẽ suũ: ante consecrationẽ
aliud dr̃: post cõsecrationẽ. Sanguis nũcupat
tu dicis amẽ: hoc est verũ est qd̃ os loquit: mẽs
intẽta fatet: qd̃ smo sonat: affect⁹ sentiat. ¶ Et
Idẽ in. c. oĩa qcũqȝ. eadẽ dist. Oĩa q̃cũqȝ voluit
dñs (ait) fecit in celo ⁊ in terra. Et q: voluit sic:
factũ est ita. Licet figura panis ⁊ vini videatur
nihil tñ aliud q̃ caro xpi ⁊ sanguis post cõsecra
tionẽ credẽdũ est. Vñ ipsa veritas ait ad discipu
los. Hec (inqt) caro mea est ꝓ mũdi vita. Et mi
rabili⁹ loqr: nõ alia plane: q̃ q nata est de maria
⁊ passa in cruce: ⁊ resurrexit de sepulcro. hec in-
quã ipsa est. Et ideo xpi caro est que pro mundi
vita adhuc hodie offert. Et cũ digne accipit vi-
tã vtiqȝ eternã in nobis opat. Panẽ quidẽ istũ
quẽ sumimus in mysterio: illũ vtiqȝ intelligo pa
nẽ qui manu sancti spũs format⁹ est in vtero vgi
nis: ⁊ igne passiõis decoctus in ara crucis. Pa-
nis eñ angelorum fact⁹ est cib⁹ hoim. vnde ipe
ait. Ego sum panis viuus qui de celo descendi.
Et itẽ panis quẽ ego dabo caro mea est pro mũ
di vita. Ex his nãqȝ duab⁹ sentẽtijs: apte datur
intelligi: q: panis iste ⁊ ille nõ duo: sed vn⁹ pãis
⁊ vna caro: procul dubio vnũ corpus efficit. Illud
vere: illud sane: qd̃ sumptũ est de vgine: qd̃ pas-
sum est ⁊ sepultũ: qd̃ resurrexit: ⁊ in celũ ascẽdit
⁊ sedet ad dexterã dei pr̃is: ⁊ qd̃ est venturũ iudi
care viuos ⁊ mortuos. ¶ Ad idẽ loqtur idẽ in. c.
in calice. eadẽ dist. idẽ in lib. vij. de sacra. eadem
dist. sicut est. Sicut est ver⁹ dei fili⁹: dñs nr̃ iesus
xps: nõ queadmodũ hoies per gratiã: sed filius
ex substãtia pr̃is: ita vera est xpi caro: sicut ipse
dixit: quã accipim⁹: ⁊ ver⁹ sanguis ei⁹ pot⁹. Ego
sum inquit panis viu⁹: qui de celo descendi. Et
rñdens cuidã replice que fieri posset: addit: sed
caro nõ descẽdit de celo: quõ ergo descẽdit de ce
lo panis viu⁹? Rñdet. Quia idẽ dñs iesus ꝯsors
est diuinitatis ⁊ corporis: ⁊ tu qui accipis carnẽ
diuine eius substantie in illo participas alimẽ-
to. ¶ Idẽ in libro de mysterijs eadẽ dist. in illo.
In illo sacramẽto xps est: quia corp⁹ est xpi: non
ergo corpalis esca: sed spũalis. Vnde ⁊ apostol⁹
de typo eius ait: quia patres nostri eandẽ escaȝ
spũalem manducauerunt. Corpus enim dei cor
pus est spũale: corpus xpi corpus diuini spũs ẽ.
¶ Huic dicte veritati egregi⁹ doctor Aug. etiam
multiplex perhibet testimonium: vñ in lib. sen-
tentiarũ ꝓsperi eadem dist. nos autẽ: ait. Nos
autẽ in specie panis ⁊ vini quã videmus res in-
uisibiles. i. carnẽ ⁊ sanguinẽ honoram⁹. Nec si-
militer cõprehendim⁹ has duas species: queãd
modũ ante cõsecrationẽ apprehẽdebam⁹: cũ fi-
deliter fateamur añ cõsecrationẽ eẽ panẽ ⁊ vinũ
qd̃ natura formauit: post consecrationem vero
carnem xpi ⁊ sanguinẽ qd̃ bñdictio cõsecrauit.
Et in eodẽ lib. idẽ dicit eadem dist. hoc est. Hoc
est qd̃ dicim⁹: qd̃ modis oĩb⁹ approbare contẽ-
dimus. Sacrificium ecclesie duobus modis cõ-
fici: duobus cõstare: visibili elementorum specie
⁊ inuisibili dñi nostri iesu xpi carne ⁊ sanguine:
⁊ sacramento ⁊ re sacramenti. i. corpore xpi. Itẽ
Caro eius est quã forma panis opertã in sacra-
mento accipimus. Et sanguis eius quem sub vi
ni specie ⁊ sapore potamus. ¶ Idem lib. de trini
ta. eadem dist. q: morte. Quia morte dñi libera-
ti sumus: huius rei memores in edendo ⁊ potã-
do carnem ⁊ sanguinẽ que ꝓ nobis oblata sunt:
significamus. ¶ Item eadem distin. vtrũ sub fi-
gura. Vtrũ sub figura: an sub veritate hoc mysti
cum calicis sacramẽtũ fiat vitas ait. Caro mea
vere est cibus: ⁊ sanguis me⁹ vere est pot⁹. Alio
quin quõ magnũ erit. Panisquẽ ego dabo caro
mea est pro mũdi vita: nisi vera sit caro? Sed q:
fas nõ est vorare dentib⁹: voluit dñs hũc panẽ
⁊ vinũ in mysterio: vere carnẽ suam ⁊ sanguinẽ
suũ cõsecratiõe spũssancti potẽtialiter creari: et
quotidie ꝓ mũdi vita mystice immolari: vt sicut
de virgine per spm̃sctm̃ vera caro sine coitu crea
tur: ita per eãdẽ ex substantia panis ⁊ vini mysti
ce idem corp⁹ xpi consecretur. Corpus xpi ⁊ ve-
ritas ⁊ figura est. Veritas: dũ corpus xpi ⁊ san-
guis virtute spũssancti in virtute ipsius ex pãis
⁊ vini substãtia efficitur. Figura vero id est qd̃ ex
teri⁹ sentit. Et sequit. Credẽdũ est q̃ in vbis xpi
sacramenta cõficiant: cuius eñ potẽtia creant
prius eius vtiqȝ vbo ad meli⁹ ꝓcreantur. ¶ Idẽ
in epla ad hireneũ. ⁊ habet ea. dist. c. corporeũ.
Corporeũ illud manna nũc est tanti res miracu
li: q: venit qd̃ perfectũ est. Perfectus autẽ pãis
de celo corpus est ex virgine. ¶ Item super ps.
xxxiij. homel. ij. Accesserũt ad iesum iudei vt cru
cifigerent: nos accedam⁹ vt corp⁹ eius ⁊ sangui
nẽ accipiam⁹. Itẽ vere magn⁹ de⁹ ⁊ magna mia
eius: qui dedit nobis mãducare corpus suuȝ in
quo tanta ꝑpessus est: ⁊ sanguinẽ bibere. Iteȝ in
ps. xxxiij. ad iudeos. Iã ⁊ securi bibite sanguinẽ
quẽ fudistis. Itẽ in ps. lxv. Ipm sanguinẽ queȝ
per insaniã fuderunt: per gratiam biberũt. Iteȝ
in ps. xxvij. de carne marie carnẽ accepit: ⁊ ipaȝ
carnem ad mãducãdũ ad salutẽ dedit. Similia
multa in varijs psalmorum expositionibus ponit:
quorũ quedã in ca. accesserunt. eadẽ distin. no-
tant. ¶ Beatus quoqȝ Greg. in homel. pascha
li eadẽ distin. qd sit. similiter docet: ait eñ. Quid
sit sanguis agni non iam audiendo sed bibẽdo
didicistis: qui sanguis super vtrunqȝ postẽ po-
nitur: qñ nõ solũ ore corporis: sed etiam ore cor-
dis hauritur. Hec salutaris victima illam no-
bis mortẽ vnigeniti per mysteriũ reparat: qui tȝ

j. Cor. x.

Augustin⁹

Gregorius

resurgens ex mortuis: iam nõ moritur: mors illi vltra nõ dominabit: tñ in seipso immortaliter ꝛ incorruptibiliter viuẽs iterum in hoc mysterio moritur: eius quoqꝫ vbiqꝫ corpus sumitur: eius caro in salutẽ populi patitur: eius sanguis non iam per manus infidelium: sed fidelium in ara perfunditur. Et sequitur. Uno eodẽqꝫ tempore ac momento in celo rapitur ministerio angelorꝫ corpori xp̄i sociãdus: ꝛ ante oculos sacerdotis in altari videtur. Tãta est ecclesie vnitas in xp̄o vt vnus vbiqꝫ sit panis corporis xp̄i: ꝛ vn⁹ sit calix sanguinis eius. Calix enim quẽ sacerdos catholicus sacrificat: non alius nisi ipse quem dominus aplis tradidit: quia sicut diuinitas ṽbi dei est vita que totum implet mũdũ: ita lꝫ in multis locis: ꝛ innũerabilibus diebus illic consecretur corpus: non sunt tñ multa corpora xp̄i: neqꝫ multi calices: sed vnũ corpus xp̄i ꝛ vn⁹ sanguis cum illo: qđ sumpsit in vtero virginis: ꝛ qđ dedit aplis. Diuinitas em̄ ṽbi replet id qđ vbiqꝫ est ꝛ coniũgit ꝛ facit vt sicut ipsa vita est: ita et vnum corpus eius sit in veritate. Uñ aduertendum est ꝙ siue plus siue minus quis inde percipiat: oẽs equaliter corp⁹ xp̄i integerrime sumũt ꝛ gñaliter oẽs ꝛ specialiter vnusqqꝫ. Item idem. Quotidie ipse comeditur ꝛ bibitur in veritate: sed integer ꝛ viuus atqꝫ imaculatus manet. Et ideo magnũ ꝛ pauendũ est mysterium: qꝛ aliud videtur ꝛ aliud intelligitur. Hec Greg. ¶ Nec tñ quẽq̄ moueat ꝙ corpus xp̄i verum in sacramento mysterium đr. Ex quo verbo heretici nutrimentũ trahunt erroris: vt dicit dñs Inno. c. cum marthe. de celebra. missa. dicẽtes. In sacramento altaris non esse corporis xp̄i ꝛ sanguinis veritatem: sed imaginẽ tm̄: ꝛ speciẽ ꝛ figurã: pro eo ꝙ scriptura interdũ cõmemorat id qđ in altari suscipit esse sacr̄m ꝛ mysterium ꝛ exemplum. Sed tales ex eo laqueũ erroris incurrunt: quia nec autoritates scripture cõuenienter intelligũt nec sacramẽta dei suscipiunt reuerenter. Si em̄ qꝛ figura est sacr̄m altaris: veritas negat: ergo nec mors: nec resurrectõ xp̄i (cũ sit figura) ṽitas est credẽda. Siquidẽ mortẽ ꝛ resurrectionẽ xp̄i: similitudinẽ ꝛ imaginẽ esse apl's manifestat. Ipse

Rom. iiij.

inquiens mortuus est pro delictis nr̄is: ꝛ resurrexit ꝓpter iustificationẽ nostrã. Aplorꝫ em̄ princeps petrus in ep̄la sua scribit. Christus passus

i. Pet. ij.

est pro nobis vobis relinquẽs exẽplũ vt sequamini vestigia ei⁹. Sic ergo tã mors xp̄i: q̄ resurrectio eius est exẽplũ: vt nos peccatis mortui iustitie iã viuam⁹. Quare si non fuit ṽitas: qꝛ fuit exẽplũ: ergo nec ṽitas fuit xp̄s: nec vere a mortuis resurrexit. Sꝫ absit a fideliũ cordib⁹ error

Esa. liij.

iste: cũ ꝓpheta de ipso testet: ꝙ vere languores nr̄os ipse tulit: ꝛ dolores nr̄os ipse portauit. Dicitur tñ mysteriũ fidei: qm̄ aliud ibi credit q̄ cernatur: ꝛ aliđ cernit q̄ credat. Cernit species panis ꝛ vini: ꝛ creditur veritas carnis ꝛ sanguinis xp̄i. Hec ibi. ¶ R Itẽ Eusebius. Cũ reuerendũ ad altare cibis spiritualibus satiãdus ascendis sacrum dei tui corp⁹ ꝛ sanguinem fidei respice. Honora: mirare: mente continge: cordis manu

Eusebius.

suscipe. ꝛ habet de cõse. dist. ij. qꝛ corp⁹. Itẽ Leo

Leo papa.

papa. Sic ꝛ sacre mẽse cõmunicare debetis: vt nihil prorsus de ṽitate corporis ꝛ sanguinis ambigatis. Itẽ Basilius. O miraculũ / o dei nimia

Basili⁹ paschasius.

beniuolentia: qui sursum sedet ad dexterã p̄ris: sacrificiũ tñ tp̄e manib⁹ hoim continet. Itẽ paschas. vt. ĩ. in prin. lec. xxxiiij. Ad idem magister sententiarum lib. iiij. distin. x. multas sanctorũ

Hugo

adducit autoritates. Venerabilis quoqꝫ Hugo lib. ij. de sacris parte. viij. ꝑ multa capitula hãc fidei veritatem ꝛ cõfitetur ꝛ probat. vñ. c. vij. ait. Quod videmus: spẽs panis est ꝛ vini. Quod autem sub spẽ illa credimus: verum corpus xp̄i est ꝛ verus sanguis iesu xp̄i: qđ pependit in cruce ꝛ fluxit de latere: nec per panem ꝛ vinum corpus ꝛ sanguinem tm̄ significari credimus: sed sub specie panis ꝛ vini verum corpus ꝛ verum sanguinem consecrari: ꝛ speciẽ quidem visibilem sacramentũ esse veri corporis ꝛ veri sanguinis. Corp⁹ autem ꝛ sanguinẽ sacramẽtũ esse grẽ spũalis. Et quẽadmodũ spẽs illic cernit: cuius res vel substantia ibi esse nõ creditur: sic res ibi veraciter ꝛ substantialiter presens creditur: cuius spẽs non cernitur. Uidetur em̄ species panis ꝛ vini: ꝛ substantia panis ꝛ vini nõ credit: creditur aũt substantia corporis ꝛ sanguinis xp̄i: ꝛ tñ species non videtur. Quod ergo videtur ꝭm speciem: sacramentum est: et imago illius quod sc̄dm corporis veritatẽ. Et qđ creditur ꝭm corporis veritatẽ sacr̄m est illi⁹ qđ percipit ꝭm gratiã specialẽ. Sacramẽtũ ergo altaris: ꝛ eucharistia diuina l ṽo corpꝫ ꝛ sanguine dñi nostri iesu xp̄i: imago ẽ ꝭm speciẽ panis ꝛ vini in qua cernitur: ꝛ res est ꝭm substantie sue veritatẽ in qua creditur illic atqꝫ percipit. Et rursum. Quod nunc visibiliter ꝭm sacramẽti speciẽ: ꝛ corpaliter ꝭꝫ carnis ꝛ sanguinis ṽitatem: xp̄m in altari sumim⁹: sacr̄m est: et imago ꝙ ipsum eũdẽ inuisibiliter ꝛ spiritualiter ꝭm gratie infusionẽ ꝛ spũssancti participationẽ in corde sumere debemus. Ergo diuinissima eucharistia: q̄ in altari ꝭm panis ꝛ vini speciẽ: ꝛ ꝭꝫ corporis ꝛ sanguinis xp̄i veritatẽ visibiliter ꝛ corporaliter tractat: sacr̄m est ꝛ signum: ꝛ imago inuisibilis ꝛ spũalis participationis iesu: q̄ intus in corde per fidẽ et dilectionẽ ꝑficit. Hec Hugo

Innocen.

¶ L Item Inno. in de offi. mis. Cũ sacerdos illa xp̄i verba ꝓnũciat. Hoc est corpus meũ: hic est calix meus: panis ꝛ vinũ in corpus ꝛ sanguinem cõuertunt: illa verbi ṽtute qua ṽbũ caro factũ est: ꝛ habitauit in nobis: q̄ dixit ꝛ facta sunt mãdauit ꝛ creata sũt vniuersa. Ego igit q̄ vitã eternã habere desidero: carnẽ xp̄i veraciter comedo ꝛ sanguinẽ ei⁹ veraciter bibo: illã vtiqꝫ carnem quã traxit de ṽgine: ꝛ sanguinẽ quẽ effudit in cruce. Ego corde ꝛ ore cõfiteor: ip̄m dñm iesum xp̄z in hoc sacr̄o mãduco: fret⁹ autoritate ipsi⁹ dñi. ¶ Probat idẽ cõfessio berengarij facta in gñali concilio Nicolao papa ꝑsidẽte: ꝛ ht in. c. ego berengarius. de cõse. dist. ij. qua ait. Consentio sc̄tẽ romane eccl'ie ꝛ apostolice sedi: ꝛ ore ꝛ corde ꝓfiteor panẽ ꝛ vinũ q in altari ponunt: post ꝯsecrationẽ nõ solũ sacr̄m: sꝫ etiã verꝫ corp⁹ ꝛ sanguinẽ dñi nr̄i iesu xp̄i esse. ¶ Demũ hãc veritatẽ vniuersalis ecclesia (cuius post euãgeliũ nulla maior est autoritas) determinauit in ꝯcilio generali sub Innocẽ. iij. celebrato vt ht in. c. firmiter de summa trinitate ꝛ fide catholica. vbi đr. Una ṽo est fideliũ vniuersalis ecclesia: extra quã nullus omnino saluat: in qua idẽ ipse sacerdos est ꝛ sacrificiũ iesus xp̄s: cuius corpus ꝛ sanguis in sacramẽto altaris sub speciebus panis ꝛ vini ṽaciter cõtinet. ¶ M Hac etiã ṽitatẽ Guilhel. parrhis. in tractatu solẽni: quẽ de sacramẽtis edidit in pte de sacr̄o eucharistie. c. sine p̄ncipio ꝛ iuxta p̄ncipiũ persuadet ex trib⁹ officijs: que xp̄s pro nobis suscepit: scꝫ presbyteri: aduocati ꝛ medici

guilhelm⁹ parrhisien.

Unde quia in missa fit populi sanctificatio necesse est christum vt sacerdotem fidelissimum interesse pro expletione officij sacerdotalis. Hoc em̄ exigit fidelitas sacrificãtis vt adsit cũ ad sacrificium

crificiũ postulat aduenire. Est aũt officiũ sacer-
dotale: sacramẽtare siue sanctificare: qđ certe nõ
implet nisi ꝑ hostiã: qua gratia sanctificationis
ꝑplo impetrat. Nulla autẽ hostia est qua possit
sctificari ppls: nisi illa quã xp̃s in cruce obtulit:
que ẽ ipsemet xp̃s: scđm ꝙ homo: sicut dicit aplś
ad Heb. ix. ꝙ semel in ꝯsummatione sclo℞ ad de
structionẽ pctõ℞ ꝑ hostiã apparuit. Et ibidẽ. x. c.
Sctificati sumus ꝑ oblationẽ iesu xp̃i semel. Ne
cesse est igit huc venire ex officio sacerdotali su-
scepto ad sacrificãdũ pplm ꝑ hostiã. Nõ est aũt
xp̃s sacerdos nisi i forma hũana: ꝛ i eo ꝙ hõ: igr
vt sic p̃ntẽ se facit i altari sacro. Juxta hũc modũ
qꝛ fidelis est nr̃ aduocat⁹: necesse hꝫ iteresse cau-
se quã agendã suscepit quotiẽs causa nostra agi
tur: ꝛ presentia eius desiderat. Causa aũt totius
ecclesie in missa agit: scꝫ coram deo patre: ꝑ sacer
dotẽ tanq̃ ꝓcuratorẽ. Necesse igit hꝫ interesse ꝛ
causam agere hic noster aduocat⁹. Non est aũt
aduocatus: neqꝫ causam agit nisi inquantũ ho-
mo: ergo inquantũ homo necesse habet assistere
procuratori sacerdoti: maxime qꝛ causa ista non
agitur nisi per interpellationẽ: si nõ nisi ex ore ei⁹
digna est suscipi ꝛ per munus quod ipsemet est.
Tertio qꝛ fidelis medic⁹ egrũ quẽ curãdũ susce-
pit: habet visitare quotiẽs hoc requirit infirmi-
tas: ꝛ hoc cũ vnguẽtis ꝛ medicinis que curationi
eiusdem sunt necessaria. Quia igit vnusquisqꝫ de
ecclesia eger est: et medicatione indiget siue ad
curationem: siue ad ꝯseruationem: siue ad preser
uationẽ: siue ad confortationẽ: ꝛ vnũquẽqꝫ curã
dũ mirabili miseratione suscepit: necesse habet
ad curandũ quotiẽs opus erit: aduenire. Opus
aũt est quotiẽs de medicatione eius agitur: ꝛ sa-

Ad qđ missa agitur.

nationẽ eius intendit. Quia ergo ad hoc missa
agit: ꝛ quicq̃d i ea fit: fit vt hmõi egro medicatio
nis impendat officiũ ꝛ sanitatis beneficiũ: neces
se habet misse officio interesse: ꝛ hoc i eo ꝙ medi
cus: hoc est in forma humana: cũ corpore suo qđ
est velut antidotum solidissimũ cõtra oẽs humo
res noxios vitio℞: ꝛ cũ sanguine suo qui est velut
syropus mulcebris ꝛ dulcissim⁹: ꝛ medicina liqui
da valẽs cõtra oĩa aĩa℞ languores atqꝫ vulnera:
quo℞ duorum virtutes in ipsa dñica passione po
tissimũ claruerũt. Scđm hoc igit qꝛ venerandũ
corpus xp̃i medicina est saluberrima: qua curan
tur quotidie nr̃e infirmitates: ꝛ sacramentũ eius
est placabilissimum quo lapsi deo patri recõcilia
mur: ꝛ sctificationis nr̃e est sacr̃m sacratissimũ: q̃
deo p̃ri vt filij charissimi ꝯiũgimur: ꝛ incorpora-
mur: ꝛ cibus est nr̃e refectionis: quo in vita spũa
li subsistim⁹ ꝛ solidamur: necesse est ipsius in mis
sa℞ solẽnijs in quibus oĩa ista peragunt sacratis
simã ꝛ verissimã adesse presentiã. Non eñ suffi-
cit designatio siue figuratio corpis istius viuifi-
ci ꝛ sanguinis ad ista ꝑdicta peragẽda: sed neces
sario reqrũt istius viuifici panis ꝑsentissimam
veritatẽ. Neqꝫ enim figura: neqꝫ aliq̃ designatio
medicine prestare põt vllo modo salutẽ: sed sola
ipsius p̃ns veritas salutẽ facit. Similiter impos-
sibile est per solã ꝛ inanẽ figurã ꝛ designationem
sacrificij placari iratũ: aut reconciliari offensum
absqꝫ sacrificij veritate: similiter neqꝫ sacrari aut
sanctificare possibile est quenq̃ absqꝫ sacramẽti
veritate: cũ sacramẽti scꝫ sola figura. Eodem mo
do impossibile est aliquẽ refici: pasci / aut potari
sola figuratiõe panis ꝛ vini: alioqn sufficerẽt no-
bis figure ꝛ picture ad ista quatuor peragẽda: et
frustra laboraret circa missarũ solẽnia. Suffice-
rent inquã picture sacrarũ oblationũ ꝛ sacrificio
rum ad reconciliationẽ ꝛ placationem: figure pa
nis ꝛ vini ad medicationẽ ꝛ refectionẽ. Hec au-
tem insania ad hoc deduceret vt pictura diluuij so
la sine veritate mũdũ submergat: ꝛ pictura ignis
quo mũdus inferior ꝯflagrandus est: iam mũdũ
exurat: atqꝫ pictura sola panis pascat atqꝫ refi-
ciat: sic ꝛ pictura vini potet: ꝛ inebriet: que certe
nemo admittit cõpos ratiõis. Venit autẽ in par
tem sic loquentiũ dementia: vt omnino non distin
guãt quantũ ad virtutẽ ꝛ efficaciã inter signa et
res: inter figurã ꝛ veritatẽ: cum eandẽ virtutẽ at
tribuãt signis et veritati. Nimiũ ergo desipiunt
heretici atqꝫ falluntur astruentes corpus christi
nõ realiter vere in sacramento altaris contineri:
sed dũtaxat in quadã designatione ꝛ figura con-
tra christi euangeliũ ꝛ tot sancto℞ testimonia pa
trum: in quo elucet ipsorum detestanda temeri-
tas: ꝛ presumptio temeraria qua sensui proprio
proterui innitũtur: sententiã suã maiorũ autori-
tatibus preferendo cõtra sapiẽtis exhortationẽ.

Prouer. iij

Fili ne innitaris prudentie tue: neqꝫ sapiens sis
apud temetipsũ. Verũ he persuasiões Gabriel.
magis ostendũt congruitatẽ corporalis presen-
tie christi: q̃ demõstrent assistentie necessitatem.

Albertus.

¶ N De eodem etiam loquit Alber. in lib. de sa.
par. ij. Quid inquit: necesse est tantum facere ap-
paratũ pani ꝛ vino: nisi significarẽt corp⁹ ꝛ san-
guinem christi? Quid ad hoc ordinarentur sacer
dotes: cõsecrarentur altaria: tẽpla ac cetera que
ad ritum ꝛ altaris cultum pertinẽt: si nihil in his
fieret nisi ꝙ panis benediceret: qui corpus chri-
sti tñ significaret. Adhuc autem adoratio ꝛ vene
ratio que fit a ꝑplo exhiberet creature. Sicqꝫ in
oĩ missa idololatria ꝯmitteret: qꝛ cultus debitus
creatori pure exhiberet creature: qđ nefariũ est
dicere. ¶ Quõ etiã btũs Dionysi⁹ de hoc sacro lo
quẽs: ꝑhis vtit q̃ soli deo digne attribuũtur. Ait

Dionysius

eñi in de ecclesiastica hierarchia. c. iij. loquẽs de ve
nerabili eucharistie sacro. At ꝟo põtifex cũ diui-
na munera laude ꝓsecutus fuerit sacrosctã ꝛ au-
gustissima mysteria ꝯficit: ꝛ que ante laudauerat
venerandis operta ꝛ abdita signis in conspectu
agit diuinaqꝫ munera reuerenter ostendens: ad
sacrã illo℞ comunionẽ ꝛ ipse cõuertitur: ꝛ reliqs
vt cõiicent hortat. Et post multa. Describit enim
põtifex in his ferme sensibiliter muneribus in cõ
spectu dans xp̃m iesum nostram spiritalem vt in
imaginibus vitã: ex diuinitatis occulte ꝑfecta et
incõfusa nostre mortalitatis assumptiõe clemen
tissime ꝓprietatẽ ex nobis accepisse: atqꝫ ad diui
sibile nostrum sine mutatione sui ex vnitate na-
turali ꝓcessisse. Perqꝫ hãc beatificã clemẽtiã ad
participationẽ sui suorũqꝫ bono℞ inuitare gen⁹
humanũ. Si tñ ipsius clementie inseramur ipam
quãtũ fas est imitãdo: sicqꝫ veraciter ꝯsortes dei
diuino℞ũqꝫ ꝑticipes efficiamur. Hec Diony. fm
nouã trãslationẽ. In qb⁹ satis pꝫ eũ sensisse dñm
iesum xp̃m in sacramẽto realiter: sꝫ opertum spe-
ciebus panis ꝛ vini ꝯtineri. ¶ O Ex oib⁹ ꝑcedẽ
tib⁹ satis reor ꝓbatũ esse hãc fidei nr̃e veritatem
ꝙ sub specieb⁹ panis ꝛ vini post ꝯsecrationem ri
te sactã verũ xp̃i corpus verusqꝫ ei⁹ sanguis: nõ
sicut in signo: sed in se realiter continet: contra
damnatam heresim hanc veritatem negantium.
Neqꝫ pro eis facit quod pro se adducunt: ꝙ cuꝫ
hec verba christi: hoc est corpus meum: non sint
accipienda sicut illa. Ego sum vitis vera. Aut si-
cut illa apostoli. Petra autem erat christus: sa-
tis supra declaratum est. Verba vero beati Au-
gust. supra pro sua heresi allegata: magister di. x.
quarti determinat dicẽs. Non his negat Augu.
corpus xp̃i a fidelibus sumi vel esse in altari: sed

bis veritas apostolos: ⁊ in eis nos instruxit: ꝙ ip
sius corpus nõ per partes discerptũ vt putauerũt
illi discipuli qui retroierũt: sed integrũ: nec visibi
liter in forma hũana: sed nobis inuisibiliter sub
forma panis ⁊ vini / corpus ⁊ sanguinẽ traderet.

Augustin⁹.

Quem sensum beatus Aug. confirmat dicẽs. Ip
sum quidẽ ⁊ nõ ipm corpus qđ videbat mandu
cabant: ipm inuisibiliter: ⁊ nõ ipm visibiliter. Iterũ
etsi necesse est illud visibiliter celebrare: necesse ẽ
tñ inuisibiliter intelligi. Ita etiã intelligendũ est
corpus xpi esse in vno loco: scȝ visibiliter in for
ma hũana: veritas tñ eius. i. diuinitas vbiqȝ est:
veritas etiã eius. i. verũ corpus in omni altari ẽ
vbicũqȝ celebratur. Sic etiã illud intelligendum
est. Pauperes semp habebitis vobiscũ: me autẽ
nõ semp habebitis: ẜm corporalẽ p̃sentiã ẜȝ quã
cũ eis conuersabat. Silr ⁊ illud: ꝙ homo est: in celo
est visibiliter: inuisibiliter autẽ est in altari: quia
nõ in forma humana apparet: sed forma panis ⁊
vini operit. Unde ⁊ inuisibilis eius caro dicitur
q̃ vere est in altari: sed qꝛ non in specie sua appa
ret dicitur inuisibilis. Ait enĩ August. Sacrificiũ
ecclesie duobus cõstat: visibili elementorũ specie
⁊ inuisibili domini nostri iesu christi carne ⁊ san
guine: sacramento ⁊ re sacramenti. i. corpore xpi
Ecce inuisibileȝ dixit carnem christi: quia forma
panis operta sumitur et tractatur.

¶ Lectio. xl.

A

Sicẽ
sa corpo
rali pre
sentia cor
porꝫ xpi
sub spe
ciebꝰ pa
nis / ad
prolatio
neȝ for
me sacra
mẽtalis
consequẽn
ter inq
rẽdũ est
qua mu
tatione incipit corpus christi esse in sacramẽto.
¶ Circa qđ notandũ: ꝙ quãuis expsse tradat in
scriptura: ꝙ corpus xpi veraciter sub speciebus
panis cõtinet: ⁊ a fidelibꝰ sumit: vt patuit lectio
ne p̃cedente: tñ quõ ibi sit xpi corpus an p conuer
sionẽ alicuius in ipm: an sine conuersione incipiat
esse corpus xpi cũ pane manẽtibus substãtia ⁊ ac
cidentibus panis: nõ inuenit expssuȝ in canone
biblie. Unde de hoc antiqtus fuerũt diuerse opi
niones: vt recitat magister di. xi. quarti. Uñ colli
gunt tres opiniones q̃ hñr. c. cũ marthe. in glo.
extra de cele. missa. ⁊ Inno. de offi. mis. par. iiij. ca.
xxiiij. easdẽ recitat. ¶ Una ꝙ panis substãtia ma
net simul cũ corpore xpi: ⁊ nihil preexistẽs ibi añ
consecrationẽ desinit esse. ¶ Scđa tenet ꝙ substan
tia q̃ fuit panis primo: postea est caro xpi. ¶ Ter
tia tenet ꝙ substãtia panis ibi desinit esse: ⁊ ma
nẽt accidẽtia tñ: sapor: color: põdꝰ ⁊ silia: et sub
his accidẽtibus incipit esse corpꝰ xpi. ¶ Quartã
opinionẽ addit magr vbi supra ꝙ panis substan
tia nõ cõuertitur: sed annihilat: vel in preiacentẽ
materiã resoluit. Sed nũc opinio tertia ab omni
bus doctoribus catholicis acceptat: scȝ ꝙ substã
tia panis nõ manet: sed realr veraciter in substã
tia corporis xpi conuertit trãssubstantiat seu commu
tatur. Tũ qꝛ de sacramentis tenendũ est sicut te
net scã Romana eccl̃ia: vt habet de hereticꝭ. ad
abolendã. Nũc aũt ipa tenet ⁊ determinauit pa
nem transsubstantiari in corpus christi: ⁊ vinuȝ
in sanguinẽ: vt hr de sum. tri. ⁊ fi. ca. firmiter. vbi
sic dicitur. Ipe iesus christus sacerdos est ⁊ sacri
ficiũ: cuius corpus ⁊ sanguis in sacramento alta
ris sub speciebus panis ⁊ vini veraciter cõtinet.
Et seqtur. Trãssubstantiatis pane in corpus ⁊ vi
no in sanguinẽ ptãte diuina. ¶ Ad idẽ sunt auto
ritates plurime scõꝝ: quarũ plures ca. preceden
te sunt allegate. Unde Eusebius emissenus de cõ

Eusebius emissenus.

se. dist. ij. qꝛ corpus. Inuisibilis inqt: sacerdos vi
sibiles creaturas in substantiã corporis sui ⁊ san
guinis verbo suo secreta ptãte cõuertit. Et sequi
tur. Nouũ tibi ⁊ impossibile esse non debet: ꝙ in
xpi substantiã terrena ⁊ mortalia conuertũtur. Itẽ

Ambro.

Amb. lib. de sacramentis: vt. s. allegatuȝ est in. c.
panis. ij. de cõse. dist. ij. Panis est in altari vsitatꝰ
ante verba sacramentoꝝ: vbi accessit consecratio
de pane fit caro christi. Sequitur. Si ergo tanta
vis est in sermone dñi iesu vt inciperet esse qđ nõ
erat: quãto magis operatoriꝰ est vt sint que erãt
⁊ in aliud commutent. Et sic qđ erat panis ante cõ
secrationẽ: iã corpus christi est post cõsecrationẽ:
qꝛ sermo christi creaturaȝ mutat: ⁊ sic ex pane fit
corpus christi: ⁊ vinũ cum aqua in calice mixtuȝ
fit sanguis cõsecratiõe verbi celestis. Itẽ Aug. et

Augustinꝰ.

habet eadẽ dist. vtrũ sub figura. Uoluit dñs hũc
panẽ ⁊ vinũ in mysterio: vere carnẽ suã ⁊ sangui
nẽ suum cõsecratione spũsscti potẽtialr creari. Et
seqtur. Ex substãtia panis ⁊ vini mystice corpus
xpi cõsecrat. Et infra. Corpus xpi ⁊ sanguis in vir
tute spũsscti ex panis ⁊ vini substãtia efficit. Et se
quitur. Per spmsctm hanc: scȝ panis substantiã
suã efficit carnẽ: ⁊ trãsit vinũ in sanguinẽ. Et in
fra. Credendũ est ꝙ in verbis christi sacramenta
cõficiantur: cuius enĩ potẽtia creant prius scȝ pa
nis ⁊ vinũ: eius vtiqȝ verbo ad melius procrean
tur. Itẽ in cap. cũ marthe. de cele. missa Paneȝ ⁊
vinũ in corpus ⁊ sanguinem proprie cõmutamꝰ.
Itẽ venerabilis Hugo lib. ij. de sacramentis par

Hugo.

te. viij. c. ij. Sacramentũ corporis ⁊ sanguinis fuit:
ipse dñs iesus christus instituit: quando post ce
nam veteris pasche: panẽ ⁊ vinũ in corpꝰ ⁊ in san
guinẽ suũ potẽtia trãsmutans apl̃is sumẽdũ di
stribuit. Et ibidẽ. c. ix. idẽ ex intẽtione declarans
Ait per verba sctificationis vera panis ⁊ vera vi
ni substantia in verũ corpus ⁊ sanguinẽ xpi conuer
tit: sola specie panis ⁊ vini remanente: ⁊ substan
tia in substãtiã transeũte. Cõuersio aũt ipsa non
ẜm vnionẽ: sed ẜm transitionẽ credẽda est: qm ne
quaq̃ essentia essentie in augmentum accedit vt
p illud qđ accedit: id ad qđ accedit: maius fiat:
sed trãsitione vt id qđ accedit: cum illo ad qđ ac
cedit: vnũ fiat. Nec sic in pane christi corpus cõ
secrare dicimꝰ: vt de pane corpꝰ xpi esse accipiat
nec quasi nouuȝ corpus subito factũ: de mutata
essentia scȝ panis: sed in ipm corpꝰ verũ mutatã
essentiã: nec ipsam substantiã panis ⁊ vini in ni
hilũ redactã: qꝛ desijt esse qđ fuit: sed mutatã po
tius: qꝛ cepit esse aliud qđ nõ fuit. Et aliud ipsuȝ
qđ cepit supple substãtia panis esse / ex ea esse nõ
accepit: qꝛ prius panis fuit: sed ipsa esse accepit
quãdo desijt esse qđ fuit. Ex his ⁊ alijs plurimis
autoritatibꝰ sanctoꝝ habetur ꝙ corpus xpi est in
sacramẽto per trãsmutationẽ vel conuersionem
aut transsubstantiationẽ substantie panis ⁊ vini
in corpus ⁊ sanguinẽ christi. In dictis aũt auto
ritatibꝰ sunt quedã sobrie exponẽda: quibus di
cit ꝙ panis ⁊ vinũ fit sanguis ⁊ corpus christi: q̃
quõ intelligẽda sunt postea lec. xlix. docebitur. Et

propter hoc predicta verboꝛ forma dicit͛ cōuer-
siua: q꞉ dū ipsa rite a sacerdote sup panē et vinū
ꝓferunt͛: panis et vini substātia in corpus ⁊ sangui
nem xp̄i cōuertunt͛. ❡ ❡ Cū ergo ex determina-
tione ecclesie: conformiter ad sanctoꝛ autorita-
tes: credēdū est corp⁹ xp̄i in sacramēto esse p cō-
uersionē panis in ipsum. Uidēdū quō intelligē-
da sit ipsa cōuersio: vbi tria sunt ꝑquirēda. Pri-
mo quid sit cōuersio. Secūdo qd in quid ꝯuerti
possit. Tertio qua specie conuersionis panis in
corpus xp̄i cōuertat͛. ❡ Quoad primū notādū:

Conuersio duo dicit.

ꝙ cōuersio q̄ est transitio vnius in aliud: duo di-
cit: scʒ desitionē alicuius rei: ⁊ successionem alte
rius. Si em̄ legit͛ aqua conuersa in vinum in na
ptiis Joā. ij. desijt in hydrijs aqua: ⁊ successit vi-
nū: hoc est ꝙ forma aque in hydrijs desijt esse: et
successit forma vini in materia aq̄. Uel tota aq̄
substātia desijt: tota substātia vini successit: quip
pe fieri vtrunqꝫ potuit. Qō aūt hoꝛ factū: sit ipse
nouit qui fecit. Sic in ḡnatione naturali ignis
ex aere: aer conuertit͛ in ignē: dū corrupta forma
aeris: succedit forma ignis: sic albū vertit͛ in ni-
grum: dum albedini desinenti succedit nigredo.

Succedere quid dicat͛.

❡ Est ergo cōuersio successio entitatis positiue
ad entitatē positiuā desinentē. Illud vō ſm opi
nionē Scoti, dicit͛ succedere qō ad desitionē al-
terius nouū esse recipit: aut in esse qō hʒ conser-
uat͛: ita ꝙ nisi aliud desineret: ipsum non recipe-
ret nouū esse nec in esse qō hʒ ꝯseruaret. Ex quo
sequit͛ ꝙ corruptioni vermis in terra non succe-
dit sol in celo: q̄uis corrupto verme cōseruetur:
maneret em̄ nihilomin⁹ si vermis corruptio nō
precessisset. ❡ Scdo sequit͛ ꝙ de ratione succes-
sionis nō est ꝙ succedēs sit in eadē materia sub
eisdē accidentib⁹: vel in eodē loco in qua: quib⁹:
vel quo fuit id cui succedit. Patet ex secūdo. Uñ
si deus cōseruaret solē in celo ad destructionem
alicuius animalis in terra alr̄ nō cōseruatur⁹:
sol q̄tū ad esse in quo cōseruat͛: succederet aiali
⁊ animal desinēs cōuerteret͛ per ꝯsequēs in solē.
❡ Tertio sequit͛ ꝙ nō est de rōne successionis vt
sit nouitas aliqua in succedente: q꞉ si res aliqua
in suo esse qō habuit sine sui mutatione cōserua
ret͛ ad corruptionē alicuius rei alr̄ nō cōseruan
da: illa succederet rei corrupte: sine sui mutatio-
ne ⁊ qualibet nouitate. Sententia est Scoti qōli.
q. 5. ❡ Et posset ratio assignari: q̄m q꞉ res de no-
uo ꝓducta. i. accipiēs esse post nō esse ad desitio
nem alterius succedit desinēti rōne res cōserua-
ta. i. accipiēs esse post esse p̄cedēs ⁊ desitionē al-
terius succedit ei: nulla em̄ potest assignari rō di
uersitatis cū cōseruatio est quedā ꝓductio: nam
vtrobiqꝫ ad esse cause sequit͛ effectus: qui causa
cessante nō sequeret͛. Posita em̄ causa sufficien-
te ⁊ ꝓducēte: ponit͛ effectus de nouo: si prius nō
fuerit: aut ponit͛ nō de nouo si prius fuerit: ⁊ hoc
si eadē fuerit causa ꝓducēs ⁊ cōseruās. Nec mi-
nus hʒ esse effectus a causa cōseruāte: q̄ a causa
ꝓducēte: q꞉ ita cōseruatū nō esset submoto con-
seruante: sicut ꝓductū nō esset remoto ꝓducēte.
❡ D Per hoc patet ad ſm quid in quid conuer
ti possit: nā tūc res aliqua cōuerti pōt in aliā: dū
vtraqꝫ est in potestate agētis q̄tū ad esse vel cō-
seruari: ⁊ nō esse simpliciter vel ſm quid. Uñ di-
citur primo ꝙ nō solū corpus in corp⁹: aut sub-
stantia in substātiā: seu accidēs in accidens: sed
spiritus in spiritū: ⁊ corpus in spiritū: ⁊ spiritus
in substātiā corporalē: substātia in accidēs ⁊ ac-
cidēs in substantiā: et ḡnaliter quodlibet creatū
in creaturā quālibet pōt cōuerti diuina potesta
te. Patet: q꞉ cū quelibet creatura eque est in ple
na potestate dei q̄tū ad esse ⁊ nō esse potest q̄li-
bet creaturā annihilare: ⁊ ad desitionē alterius
cuiuscunqꝫ ꝓducere: similiter pōt q̄libet creatu
ram cōseruare ad desitionē alterius. Quod cū
facit: creaturā que desinit in eā quā sic cōseruat
vel ꝓducit: cōuertit. Nec tamē ꝓpter talē cōuer
sionē vnū fit reliquū: hoc est si corpus conuertit͛
in spiritū: nō ideo corpus fit spiritus: neqꝫ mate
ria fit forma si in formā cōuerteret͛: nō substātia
accidēs: vel ecōuerso: cū cōuerti vnum in aliud:
nō est vnū fieri aliud: sed est vni desinēti succede
re aliud: licet in casu ex corpore fit spiritus: et ex
materia fit forma: qō nihil aliud est dictu: nisi ꝙ
desinēti corpori succedit spūs. Sicut in ḡnatio-
ne naturali ignis ex aere: aer nō fit ignis: nec for
ma aeris fit forma ignis: sed forma aeris corrū-
pit͛ ⁊ ꝓducit͛ in eadē materia forma ignis: qō est
cōuerti aerē in ignē: siue formā aeris in formam
ignis. ❡ Secūdo dicit͛ ꝙ nihil cōuerti potest in

Nihil in deum vel in aliquod intrinsecum deo conuerti potest.

deū: vel in aliquod intrinsecū deo. Probat͛ q꞉ ni
hil intrinsecū deo est in potestate dei q̄tū ad eē
et nō esse: cū esse intrinsecū deo: est deus: ⁊ neces
se esse ⁊ nō possibile non esse. Potētia enim diui
na est tantū respectu possibiliū: vt declarant do
ctores circa distinctionē primi: ⁊ ideo non succe
dit esse diuinū cuicūqꝫ creature desinēti: cū siue
creatura desinat: siue non: necessario est de⁹: nec
solū necessario est: sed necessario est immutabi-
lis: ⁊ ideo nō tantū quoad esse non succedit: sed
etiā q̄tū ad omnē modū sui esse nulli creature
succedit. ❡ E Sed forte qs diceret cōtra primū.

Obiectio. Augusti.

Illud videt͛ esse cōtra beatū Aug. sup Gen. dicē-
tem lib. vij. Omne corpus in omne corpus posse
mutari nō defuerūt qui assererēt: corpus aūt ali
quod cōuerti in animā: fieriqꝫ naturam incorpo
reā nec quēq̄ sensisse scio: nec fides hʒ. Et eodē
lib. expressius habet͛ idē. Omne inquit corp⁹ in
omne corpus mutari posse credibile est: quodli-
bet autē corpus posse mutari in animā: credere
absurdū est. ❡ Itē. Boetius in lib. de duab⁹ na-

Boetius.

turis dicit. Neqꝫ corporea substātia in incorpo-
ream substātiā mutari pōt: nec incorporea in se
inuicē mutari: ꝓprias formas mutāt: sola em̄ in
se inuicē mutari possunt: que habēt vnius natu
re cōmune subiectū. ❡ Itē nō videt͛ ꝙ substātia
possit cōuerti in accidēs: q꞉ nō potest fieri inhe-
rens: nec absolutū potest cōuerti in respectiuū:
q꞉ tūc absolutū requireret duos terminos. Itē
q̄titas panis nō pōt cōuerti in corporis xp̄i q̄ti
tatē: q꞉ nō pōt corpus xp̄i quātificari per q̄tita-
tem panis: cū nō sit debita cōmensuratio. ❡ Ad
illa dicit͛ ad primū: ꝙ beatus Aug. ibi loquit͛ de
conuersione prime ꝓductionis: ⁊ ſm modū illi⁹
productionis vbi de corpore materiali aliud cor
pus productū est: vt de materia informi celum ⁊
elemēta: ibi incredibile nō est de quolibet corpo
re: quodlibet ꝓduci potuisse: sed non de corpore
in spiritū: q꞉ ostēdere vult ꝙ anima nō est produ
cta de materia sine corpore materiali. Uel potest
dici ꝙ vult ꝙ minus possibile est corpus in spiri
tum cōuerti: q̄ corpus quodlibet in quodcunqꝫ
corpus: q꞉ plus cōueniūt corpora quecūqꝫ inter
se q̄ corpus cū spiritu. Uerū hoc dici posset refe
rendo ad potentiā naturalē: sed respectu diuine
potētie: cui oīa eque subsunt: nec vnū est magis
possibile altero. Ideo finaliter potest dici beatū
Aug. ita opinatū fuisse: vel ſm alioꝛ opinionem
locutū esse. Nec probat qō opinat͛: nec assertiue
loquit͛ asserēdo vnū: negādo aliud: sed dicit cre-
dibile est. Et i alia parte: nec quēq̄ sensisse scio:
nec fides hʒ ⁊ postea: absurdū est hoc asserere. l.

non est vsitatū nec certū. ¶ Ad Scotū dicit: q̄ loquit de cōuersione naturali & immediata: que requirit subiectū cōmune: & principia agendi et patiēdi mutuo in cōuersis. Dicit em̄ ibidem: q̄ nō pōt es in lapidē pmutari: qd̄ intelligit nō pōt nisi de cōuersione naturali et immediata. Quomodo aūt ratio sua teneat cōtra Euticem: cōtra quē ibi loquit: alibi videndū est. ¶ Ad tertium & quartū dicit: q̄ fundat sup falsa imaginatione: que est q̄ termin⁹ ad quē cōuersionis induat cōditiones termini a quo: qd̄ falsum est: q2 si terminus ad quē cōuersionis recipit esse s̄m cōuersionem recipit esse s̄m cōditionē proprie nature: vt patet etiā in conuersione naturali. Ideo si accidens cōuertit in substātiā: substātia seruat cōditionē suā: & ecōuerso si substātia in accidēs: accidens tenet suas cōditiones: & si absolutum in respectiuū: respect⁹ habebit fundamentū & terminos suos: quos nō habuit absolutū cōuersum. Sic si q̄titas panis cōuerteret in q̄titatē corporis xp̄i (posito q̄ q̄titas sit accidēs absolutum) corpus xp̄i ꝑpter hoc nō extenderet q̄titate panis: q2 conuersa desinit esse: sed q̄titate sua propria: q̄ succedit q̄titati panis cōuerse: et per hoc patet scd̄m. ¶ F Quoad tertiū: scz qua specie cōuersionis panis cōuertat in corpus xp̄i. Naz in allegatis autoritatibus q̄nq3 dicit mutari: q̄nq3 cōuerti: & q̄nq3 trāssubstantiari. Quomodo ergo se habeat cōuersio ad trāsmutationē: quomodo ad trāssubstātiationem: inquirendū. Dicēdum

Mutatio multipliciter accipit.

itaq3 est: q̄ mutatio multipliciter accipitur tā a philosopho q̄ a sanctis: possunt aūt acceptiōes iste reduci ad tres. Unde pōt accipi mutatio large siue cōmunissime: & sic mutari est rez incipere vel desinere esse: aut se habere aliter posteri⁹ q̄uā ter se nō habuit prius instātanee vel successiue: et sic est genus ad motū & cōuersionē: q2 mot⁹ dicit successionē: & cōuersio desitionē ꝯuersi: q̄ non importat mutatio in spē. Similiter ad creationē et annihilationē et alterationē: q2 in genere importat q̄cq̄d illi termini importāt i specie. ¶ Secūdo modo accipit stricte ꝓ receptione alicuius forme substātialis vel accidentalis de nouo: vel dimissione talis forme prehabite instātanea vel successiua: et illo modo materia prima si fuisset creata sub forma. i. simul creata cū forma: in instanti sue creationis fuisset mutata: q2 in illo instanti recepisset formā quā ante hoc instās non habuisset. ¶ Tertio modo accipit strictissime: & sic mutari est subiectū presuppositū recipere formam: vel locū prius nō habitā vel habitū: vel tamen perdere instātanee vel successiue: & sic accipitur. viii. physicoꝝ: vbi innuit q̄ mutari est rē aliter se habere pri⁹ & posteri⁹. Ex illo pz q̄ ꝯuersio non est mutatio scd̄o vel tertio modis saltem nō opz: sz tm̄ ꝑmo modo: q2 qd̄ his duobus vltimis modis mutat: nō desinit: qd̄ aūt cōuertit desinit

Conuersio duplex est.

esse. ¶ G Sed quō se habeat cōuersio ad transsubstātiationē / aduertēdū q̄ est cōuersio quedā naturalis: q̄dā supnaturalis. Naturalis est que fit a ꝑncipiis nature ꝑsupposito subiecto vtriq3 termino: vt est cōuersio aeris in ignē. Supnaturalis est q̄ fit actione diuina speciali ꝑter ordinē nature: & ista si fit inter terminos substantiales: dicit trāssubstātiatio. Si inter terminos accidētales: posset dici trāsaccidētatio. Si inter terminum a quo qui est substātia: & ad quē qui est accidens: posset circūlocutiue dici trāssubstātie accidētatio. Sic ecōuerso posset dici transaccidētis

Trāssubstātiatio q̄d.

substātiatio. ¶ Pōt aūt trāssubstātiatio ad ꝓpositū sic describi: est cōuersio substantie totius in substātiā nō habētē cōmunē materiā cū priore. Cōuersio ponit ꝓ gn̄e: q2 vbicūq3 est trāssubstātiatio: ibi est cōuersio: & nō ecōuerso. Primū pz: q2 in oi trāssubstātiatione termin⁹ a quo desinit esse. Si em̄ maneret: nō esset trāssubstātiatio: q2 nihil trāsiret in aliud. Dicit substātie: ad excludendū trāsaccidētationē. Dicit toti⁹: qd̄ dz accipi mixtim. i. cathegorematice & sincathegorematice simul: vt exponit ip̄m & nihil ipsi⁹ quin ip̄m. Per hoc excludit gn̄atio naturalis: in qua lz totū cathegorema. i. integrū transeat in totū: vt dicit ph̄s in de gn̄atione. Gn̄atio est trāsitio hui⁹ toti⁹ in hoc totū. Siquidē in gn̄atione ignis ex aere: tot⁹ aer corrūpit: & tot⁹ ignis ꝓducit cathegorematice: nō tn̄ tot⁹ aer capiēdo tot⁹ mixtim: q2 nō quicq̄d est aeris corrūpit: q2 materia q̄ est ꝑmo pars aeris: & postea pars ignis nō corrūpitur: sz manet sub vtroq3 termino. Dicit in substātiā ꝑpter ꝯuersionē substātie in accidēs: que nō trāssubstātiatio: sz magis trāssubstātie accidētatio. Dicit vltimo: non habentē cōem materiā cū alia: ꝑpter cōuersionē forme substātialis ꝑ gn̄ationē de nouo ꝓductā: q2 lz ibi sit ꝯuersio totius forme corrupte in formā ꝓductā: q2 nihil forme corrupte manet: tn̄ nō est trāssubstātiatio: q2 forma corrupta & forma genita habēt eādē materiā cōem. ¶ H Ex his pz q̄ trāssubstātiatio est species cōuersionis supnaturalis / & ꝑ cōsequēs species cōuersionis in gn̄e. Pz q̄ nulla potētia naturalis pōt in trāssubstātiationez: q2 nulla hz in sua potestate totā substātiā cōpositā q̄tū ad materiā & formā: cū materia naturalis sit ingenerabilis & incorruptibilis: neq3 substātiā simpliciter formā nisi mediāte subiecto cōi vtroq3 termino trāsmutationis: sed vbi manet materia cōis ibi nō est trāssubstantiatio vt patuit: ergo nulla virtus naturalis hz in sua facultate trāssubstantiationē: sola itaq3 potētia diuina q̄ est infinita habēs in sua potestate materiā & formā & oē creatum et creabile pōt substātias trāssubstantiare.

Prolatis quinq3 verbis in instāti nō est ibi amplius panis: sed verū corpus christi.

¶ Et ꝑ hoc ad ꝓpositū dz: q̄ ꝯuersio q̄ substātia panis ꝯuertit in substātiā corporis xp̄i: est transsubstātiatio: panis q̄z trāssubstātiat in verū corpus xp̄i. Probat: q2 ibi fit ꝯuersio toti⁹ substātie panis q̄tū ad materiā & formā. Nam ibi desinit esse simplr tā materia panis q̄ ei⁹ forma: forte ꝑ subtractionē diuine ꝯseruationis saluatis accidētib⁹ in suo esse sine subiecto: & succedit ꝑ verā ꝑsentiā in locū substātie panis sub eisdē accidētib⁹ verū corp⁹ xp̄i ad panis desitionez: ergo est ibi vera trāssubstātiatio: tenet ꝯsequentia ex q̄d nois trāssubstātiationis. ¶ Possibilitas antecedētis q̄tū ad oēs partes satis pz: attento q̄ oia creata sunt eque in potētia obedientiali dei. Factū ꝓbatū est autoritate ecclesie & sanctoꝝ: q2 ratione ꝓbari nō pōt. Et lz ita est q̄ sub accidētib⁹ que ante ꝯuersionē erāt i substātia panis: ꝑsens est ꝑ cōuersionē corpus xp̄i: nec tn̄ afficit ab eis. Tum vt supra dictū est: sic esse ꝑsens accidētib⁹: nō est de rōne trāssubstātiationis. Tū q2 de⁹ posset facere corp⁹ suū ꝑsens accidētib⁹ panis simul & substātie panis: ita q̄ panis nō desineret: sz maneret cū corpore xp̄i: cū hoc nullaz includat ꝯdictionē: vt statim patebit: & postea ꝯuertere panē in corp⁹ xp̄i iā p̄ns: destruēdo panis substātiā: et ꝯseruādo corp⁹ suū ad desitionē panis: & tūc nō est successio subē ad subam sub accidētib⁹ illis: q2 pri⁹ fuit corp⁹ xp̄i sub accidētib⁹ illis eodē mō quo postea desinente pane: & sic non succederet. ¶ J Posset lz dici q̄ adhuc eēt successio corporis xp̄i: nō q̄tū ad eē hic de nouo: sz q̄tū ad ꝯseruā sub

Phs.

sub specieb9 panis. Sic em̄ pōt esse conuersio in preexistēs: vt statim. J. Tum q: sicut substātia panis: ita ꝛ accidētia ei9 possunt cōuerti i corp9 xp̄i ꝛ sic desinerēt esse: ꝛ per ꝯñs corpus xp̄i nō esset pñs accidētibus. Tū q: (vt sentit Sco.) suba panis posset trāssubstātiari in corpus xp̄i vt existēs

Scotus.

in celo: absq3 hoc ꝙ acq̄reret nouā p̄ntiam ad species vel locū panis: q: de9 pōt velle corp9 suū cōseruare: sine esse in celo: in ordine ad desitionē panis in altari als nō cōseruaturus: in quo casu panis desinens trāssubstantiaref in corp9 xp̄i: vt ptz ex q̄d nois trāssubstātiatiōis: ꝛ tñ nō esset in loco: vel sub specieb9 panis cōuersi: lz de facto ꝑ transsubstantiationē panis in corp9 xp̄i: corpus xp̄i realiter fit presens accidētibus panis ꝛ loco: qui panē prius q̄ȝ desineret: cōtinebat. Hec oia recitata sunt fm opinionem doctoris subtilis in quodlibe. q. x. ꝛ in. iiij. dist. xi. ¶ R Scōm ℞o opinionem Guil. ockā: successio vltra p̄missa dicit

Guillelmus ockā.

presentiā eius q3 succedit accidentib9: vel loco eius cui succedit. Et fz hoc describit transsubstātiationē sic: est successio sube ad subam desinētē esse simplr in se: sub accidentibus aliq̄bus proprius sube desinētis. addendū est: vel ad min9 in eodem loco. etiā addi opz. nō habētis materiam eādem cū suba desinēte. ¶ Ex quo ptz ꝙ ad transsubstātiationē req̄rit aliqua nouitas in termino trāssubstātiatiōis: q: noua p̄ntia ei9 spēb9 vel loco substātie desinētis: nisi forte ꝑ miraculū prius ante cōuersionē fuisset pñs sube desinenti: vt in casu statim supradictō. Sufficit em̄ ꝙ si nō esset presens ante cōuersionē fieret de nouo presens ꝑ conuersionē. ¶ Scdo ptz fm illū doctorē: ꝙ substantia panis nō pōt trāssubstātiari in corp9 xp̄i vt in celo: q: deficeret eius p̄sentia. Si aūt substātia panis cū accidētibus cōuerteref in corp9 xp̄i: sufficeret ꝙ corp9 xp̄i per cōuersionē de nouo inciperet esse i loco: quo fuerat panis suba cū suis accidentibus: sic si sola accidētia cōuerterenf in

Obiectio.

corpus. ¶ Si diceres. Posito ꝙ panis desineret in ordine ad corpus xp̄i: vt i celo absq3 ei9 presentia ad spēs panis: panis mutaref ꝛ nō annihilaref: q: desitio eius nō est absolute in nihilū: sed ad aliquid vere existens: scilz corpus xp̄i in celo: neq3 est corruptio q: nō in materia: ergo trāssubstātiatio. ¶ R̄ñdetur ꝙ talis mutatio panis/ est

R̄ñsio.

mutatio panis large capiēdo mutationē: sed nulla illarum: sed est quedā mutatio supernaturalis cui nō est nomē impositū: q: nunq̄ȝ facta est: nec fiet: licet fieri posset. Harū opinionū diuersitas magis cōsistit in quid nois trāssubstātiatiōis: q̄ȝ in re ipsa. ¶ L Sed circa ista mouentur quatuor

Primum dubium.

dubia. Primū: nā videtur ꝙ cōuersio illa fit in sacramēto: nō fit trāssubstātiatio: q: non est ad substantiā tanq̄ȝ ad suum terminum formalē: igitur. Tenet ꝯsequētia: q: ois denominatio cuiuscūq3 trāsmutatiōis sumēda est a termino formali. Antecedens ptz: q: illa cōuersio est ad vbi: sc3 ad presentiā corporis Christi loco et speciebus panis tanq̄ȝ ad terminum formalē: ꝛ non ad substantiā corporis xp̄i. Quod probatur: q: ad illud est conuersio tanq̄ȝ ad terminum formalem qḋ succedit desitioni panis: huic aūt nō succedit substantia corporis xp̄i: sed presentia. Quod probatur: quia substantia corp̄is xp̄i non recipit nouum esse ad desitionem panis: manifestū est q: prefuit. Nec conseruatur in ordine ad desitionē3 panis: quia etiam si non fieret cōuersio: hoc est si panis non desineret: nihilominus substantia corporis christi cōseruaretur in suo esse. Et sic ptz primum qḋ non succedit substantia corporis xp̄i. Scōm etiā ptz: q: corpus xp̄i accipit nouā presentiā ad species panis: qb9 (desinente pane) nūc de nouo est p̄sens: ergo succedit quātū ad presentiā localem. ¶ Secundū dubiū: vtrū panis cōuertatur in solū corpus christi: an etiā in sanguinē: in aiam: vel in deitatē? Et videf ꝙ nō solū in corpus: sed etiā in sanguinē ꝛ aiam: q: ad desitionē3 panis incipit esse sanguis Christi/ ꝛ aīa sub spēb9 panis: ergo cōuertitur in sanguinē3 ꝛ aiam. Tenet ꝯña: quia hęc est desitio panis ꝛ successio sanguinis ꝛ anime xp̄i: ergo cōuersio huius in illa. Tenet ꝯña: q: ista duo importat cōuersio: ꝛ nihil aliud. Oppositū determinat magister distin. xi. vt infra in responsione ad dubiū. ¶ Tertium dubium: qualis

Tertium dubium.

mutatio sit panis desitio: an sit annihilatio: an corruptio? Et videf ꝙ sit annihilatio: q: nihil panis manet: nec materia nec forma: nec prefuit: ergo annihilatur. Oppositū: q: qḋ conuertitur in aliud non annihilatur: substātia panis cōuertif in corp9 xp̄i: ergo M ¶ Quartū dubiū ē ꝯ hoc ꝙ panis cōuertif in corpus xp̄i. Articulus fidei in

Quartum dubium.

vniuersali traditus nō est imitandus ad intellectū specialē: maxime non ad illum qui est difficilior: ꝛ ad quē plura videnf sequi naturali rōni cōtraria ꝛ plura miracula. Sicut enim in naturalibus pluralitas sine necessitate vitāda est: ita ꝛ in supernaturalib9 superfluitas miraculorū. Sed absq3 cōuersione panis pōt saluari tota veritas sacramenti: ꝛ ꝛ caueri miraculorum pluralitas: ꝛ inconuenientia rationi naturali cōtraria: ergo. Consequentia nota ꝛ minor. Prima pars ptz dicendo: ꝙ cū substātia panis manente esset verū corpus xp̄i: q: ad veritatē sacramenti nihil aliud requiritur nisi veritas signi ꝛ signati: substantia panis cū suis accidentibus eque ꝛ magis potest esse signū sicut sola accidentia: q: suba panis cū suis speciebus est nutrimentum ꝛ non sole spēs ideo magis panis significat corpus xp̄i in rōne nutrimēti spūalis. Similiter q: ex multis granis panis cōficitur vn9: significat vnitatē corp̄is veri ꝛ mystici: qḋ nō cōuenit accidētibus: ergo. Signatū etiā: sc3 corp9 xp̄i eque pōt saluari cū substantia panis sicut cū accidentibus solis: q: non magis repugnat sube esse cū substātijs: q̄ȝ cū accidētibus se nō afficiētib9: neq3 accidētib9 cū accidentibus cōtrarijs: sed in sacramento cū accidētibus panis est corpus xp̄i: ꝛ etiā accidentia corporis xp̄i: vt quantitas maior corporis christi: si ponif accidens distinctū a substantia. Itē caliditas corp̄is xp̄i: cū frigiditate hostie: ꝛ sic de alijs accidentibus corp̄is ꝛ panis: quorū multa videntur cōtraria. ¶ Scōa pars minoris patet: sc3 qḋ vitarenf miracula: q: dicēdo ꝙ substantia panis maneret cū corpe christi: nō oportet ponere desitionem materie panis cuius desitio est miraculosa. ¶ Itē caueref ꝙ accidens non esset sine subiecto. Itē vitaref ꝙ fit actio ꝛ passio nullo subiecto presupposito. Itē vitaretur deceptio sensuū. Itē ꝙ fit nutritio sine substātiali nutrimento. Itē vitatur ꝙ materia vel que prefuit: vel que nunq̄ȝ de nouo creatur: vt dum ex sacramento generantur vermes: sine dū corpus ad sumptionē specierum sacramentalium nutritur: ꝛ similia. Maior probatur: q: ex quo fides nobis data est vt sit via ad salute3: ita debet teneri ꝓut est magis idonea ad salutē. Sed ponēdo aliquē talem intellectum supra modum difficilē: ꝛ in plerisq3 rationi naturali ꝛ rationi ac experientie repugnantem: est occasio auertendi omnes philosophos et naturalem rationem sequentes a fide: vel saltēm impediendi eos ne cōuertātur ad fidē: dum dicif eis

talia esse de substãtia fidei: q̃ videtur tã sensui: q̃ intellectui repugnare. Immo videt̃ ꝙ negando substantiã panis: tot occurrũt hic difficilia intellectu: quot i articulo incarnationis. Et mirũ videtur arguit Scotus: ꝙ in vno articulo q̃ nõ est principalis articulus fidei: debeat talis itellect⁹ asseri: propter quẽ pareat cõtẽptui olm sequentiũ rõnem. ¶ Itẽ in sacro veritatis: nulla dz esse falsitas: accidẽtia ista significãt naturaliter substantias quas afficerunt: et si manet ibi illa substantia. significatio eorũ erit falsa. Nec valet dicere ꝙ significant corpus xp̃i qḋ ibi vere continetur: ꝛ hoc ex institutione xp̃i. Et illa significatio est vera: qꝛ significatio naturalis nõ mutat̃ propter significationẽ ad placitũ: ideo nõ obstante institutione xp̃i: manet significatio naturalis: qua significant panẽ: ꝛ ideo eorũ significatio naturalis erit falsa: sed si maneret substãtia panis: vtraqꝫ significatio tã naturalis q̃ ad placitũ esset vera. ¶ R Ad primũ dubium rñdeo p̃mittẽs ꝙ tria cõcurrunt in trãssubstãtiatione panis in corpus xp̃i: due scꝫ mutationes ꝛ vna successio.

Scotus.

Rñsio ad primum dubium.

¶ Primum est mutatio deperditiua termini a quo: scꝫ substãtie panis q̃ desinit esse simpliciter. ¶ Secũdũ est successio corporis xp̃i qua fm esse suũ nõ nouũ: sed preexistẽs succedit desitioni panis: ꝛ illa successio fieri posset sine mutatione corporis xp̃i. Posset eñ deus velle conseruari corp⁹ suum in celo ad desitionẽ panis in terra: ita ꝙ pane in terra desinente: si corpus suũ nõ esset in celo: ipsũ de nouo produceret in celo: in quo casu esset successio corporis xp̃i sine eius mutatione. ¶ Tertiũ est mutatio localis acquisitiua termini ad quẽ: scꝫ corporis xp̃i: qua incipit de nouo esse presens specieb⁹ panis sine perditione sui vbi in celo ad desitionem panis. Et illa sunt separabilia. Primũ a secũdo: qꝛ panis posset desinere esse simpliciter: lꝫ nõ succederet aliud: ꝛ tũc illa desitio esset annihilatio. Scḋm etiam separari põt a tertio: qꝛ posset corpus xp̃i ꝯseruari in celo in ordine ad desitionem panis in terra: absqꝫ hoc qḋ fieret presens specieb⁹ panis. Sed tunc nõ esset trãssubstãtiatio fm ockam: lꝫ esset fm Sco. Tertium etiaꝫ posset separari a primo: qꝛ posset corpus xp̃i fieri presens speciebus panis: pane desinẽte: ꝛ esset simplex mutatio localis sine transsubstantiatione. Potest etiam illud tertium separari a secũdo: qꝛ posset fieri presens specieb⁹ panis ꝛ cõseruari: nõ aũt ad substãtiã panis desinentẽ. ¶ O Trãssubstantiatio aũt fm opinionẽ ockã: cõnotat oĩa illa tria: lꝫ principaliter cõnotet secũdũ. Sicut prãdere cõnotat actionẽ ꝛ tp̃s: qꝛ quocũqꝫ deficiente nõ esset trãssubstantiatio: lꝫ sortiret̃ aliud nomẽ impositũ vel imponendũ. Secundũ tamen principalissime cõnotat: qꝛ ab illo impositum est nomẽ transsubstantiatio. Scḋm Scotum aũt solũ duo prima cõnotat ꝛ non tertium. Nam fm eũ deficiente tertio manentibus duobus primis adhuc saluat̃ ratio transsubstantiationis. ¶ Unde fm eũ tripliciter fieri põt trãssubstãtiatio: vel qḋ vna substantia desinens esse cõuertat̃ in aliã succedẽtẽ sibi fm esse nouũ simpliciter: siue in loco prioris substãtie desinentis siue in alio loco. Ut si ad desitionẽ lapidis fm se totum: deus pduceret aurũ vel angelũ lapis trãssubstãtiaret̃ in aurũ vel angelũ. Uel scḋo ꝙ substantie desinenti succedat alia substantia fm esse suũ: nõ nouũ: sed preexistẽs in locũ siue sub accidentib⁹ prioris substãtie. Sicut in proposito: corpus xp̃i fm suã substãtiã succedit subẽ panis: et fit presens ei⁹ specieb⁹. Uel tertio ꝙ subẽ desinẽti succedit alia substãtia quoad cõseruari in suo esse iam habito: sine sui mutatiõe: quo modo panis trãssubstãtiari posset in corpus xp̃i: vt in celo. Quãtũ ad p̃mos duos modos cõcordat ockã non quoad tertiũ: cõcedit quidẽ sic fieri posse: lꝫ non diceret̃ tunc trãssubstãtiatio. Nã deus posset velle suũ corpus esse nõ solũ post desitionẽ panis: sed in ordine ad eius desitionẽ: ita qḋ si non prehaberet esse: vellet ip̃m de ipso nouo pducere in esse. Et fꝫ hoc: sicut de⁹ dr̃ rẽ creare qñ vult eã esse post nõ esse simplr̃: ꝛ ꝯseruare cũ vult eã esse post idẽ esse preacceptuꝫ. Ita põt velle aliq̃d esse: siue quãtũ ad eẽ nouũ: siue q̃tũ ad esse antiquũ in ordine ad aliã rẽ totaliter desinentem: ꝛ sic dr̃ fm Sco. res desinens cõuerti ꝛ trãssubstantiari in aliaꝫ: fm ockã vero vltra illa requiritur: ꝙ res fm esse suũ nouũ vel antiquũ succedat in locum desinentis: vt possit dici trãssubstãtiatio: ꝛ ita doctores illi nõ dissidẽt quãtũ ad rẽ: sed tñ quãtuꝫ ad vocabuli rationem.

Trãssubstãtiatio tripliciter fieri potest

¶ P Per hoc ad formaꝫ rõnis dubij negetur ꝙ conuersio illa in sacro nõ fit ad substãtiam tanq̃ ad terminũ formalẽ. Ad probationẽ est ad vbi tanq̃ ad terminum formalẽ: ꝛ nõ ad subam corporis xp̃i: neget̃ illa copulatiua: qꝛ vt patuit: ibi sunt due mutationes: ꝛ successio sube ad subam: ꝛ propter successionẽ sube ad substantiã principaliter dr̃ transsubstãtiatio: ꝛ nõ ꝓpter alias mutatiões: lꝫ ipse req̃rantur. Et sic vocãdo terminũ formalẽ trãssubstãtiationis illud qḋ principaliter cõnotat̃ p nomẽ transsubstantiatio: vbi scꝫ non est terminus formalis sed suba corporis xp̃i ꝯseruata in ordine ad desitioneꝫ panis. Sicut in generatiõe naturali forma q̃ pducit̃: pducit̃ in materia forme corrupte: ꝛ ita in loco forme corrupte: ꝛ sic acquirit nouũ vbi: ꝛ tñ vbi non est terminus formalis generationis siue pductionis forme. ¶ Et cum arguit̃ ꝙ substãtia corporis xp̃i nõ cõseruat̃ in ordine ad desitioneꝫ panis: neget̃. Ad pbationem cõcedit̃ ꝙ corpus xp̃i pmaneret si panis non desineret. Sed ꝓpter hoc nõ tollit̃ quin ꝯseruet̃ ad decisionẽ panis: qꝛ illud dr̃ cõseruari ad desitionẽ panis alteri⁹: qḋ si aliud non desineret: non cõseruaretur: aut si aliud desineret: ipsum de nouo produceret̃ si nõ esset. Et scḋm est in proposito: qꝛ desinente pane p verba cõsecrationis: si corpus xp̃i nõ esset i naturali sua cõsistẽtia de nouo pduceret̃ a deo ad plationẽ verboꝝ cõsecrationis per quã desijt substãtia panis. Et cũ arguit̃ ad probãdũ ꝙ vbi sit terminus formalis: qꝛ corp⁹ xp̃i quãtũ ad nouũ vbi qḋ acquirit: succedit desitioni panis. Cõcedit̃ ꝙ vbi est terminus formalis: sed nõ transsubstãtiationis: sed mot⁹ localis q̃ est alia mutatio a trãssubstantiatione: req̃sita tñ fm vnũ modũ loquẽdi ad trãssubstãtiationẽ: nõ fꝫ aliũ.

¶ Q Si querit̃ iuxta modũ loquẽdi ockã: cuꝫ id in qḋ fit trãssubstãtiatio succedit in locũ cõuersi: vtrũ semper sit in loco conuersi diffinitiue: vel an possit in eodem esse circũscriptiue? Ad hoc rñdet ockam q. vj. quarti in solutione q̃rti dubij: ꝙ esse in hoc loco diffinitiue vel circũscriptiue accidit trãssubstãtiationi: qꝛ põt esse trãssubstãtiatio: siue id in qḋ fit trãssubstãtiatio: sit in loco vno mõ vel alio licet de facto in trãssubstãtiatione sacramentali corp⁹ xp̃i est in loco hostie non circũscriptiue sed diffinitiue: vt infra patebit. Tñ si esset substãtia panis transsubstantiari equalis corpori xp̃i in celo posset corp⁹ xp̃i ibi esse circũscriptiue: sicut in celo per partes suas loco ꝛ situ distinctas: posset etiã ibi esse diffinitiue: sicut placet deo trãssubstantiãri. Nec solũ substãtia equalis: sed ꝛ minor ꝛ maior potest

Questio.

Rñsio.

rior pōt trāſſubſtātiari in ſubſtātiā habentē3 eſſe in loco cōuerſe circūſcriptiue: ⁊ hoc vel tanꝙ in loco adequato maiori vel minori. Adequato quidē quia etiā naturaliter idem corpus pōt fieri ſub maiori loco ⁊ quātitate: ⁊ minori circūſcriptiue: ſine acquiſitione ⁊ deperditiōe alicui⁹ partis illius corꝑis: vt p3 de corꝑe primo raro: poſtea dēſo ⁊ ecōuerſo. Multo magis pōt deus cōdēſare corpus ſuum vt exiſtat circumſcriptiue in minori loco: ꝗ̄ ſit in celo: ⁊ ꝑ ꝯñs pōt intantū condēſare corpus ſuū ⁊ eius partes vt poſſit circūſcriptiue eſſe in loco parue hoſtie: quo caſu manerent partes diſtincte ei⁹ abinuicē loco ⁊ ſitu ſicut in celo: nō tñ tm̄ diſtarēt ſicut in celo: eſſet em̄ corpus minus ⁊ caput ⁊ ſingula mēbra minora ſub hoſtia: ꝗ̄ in celo. Silr poſſet deus rareſacere corp⁹ ſuū3 vt coaſſiſteret maiori loco circūſcriptiue: ꝗ̄ ſit locus eius in celo. Poſſet quoq3 deus granū miliū tranſſubſtātiare in maximū montē exiſtētē in eodē3 loco grani diffinitiue vel circūſcriptiue ꝑ ſui cōdenſationē. Nō em̄ implicat ꝯdictionem corpus quātūlibet magnū ꝑ diuinā potētiā cōdēſari ad quālibet paruitatē3: ⁊ ita poſſet mons maximus ꝯdēſari ad paruitatē grani milij ſine deperditiōe cuiuſcunq3 ſibi eſſentialis. Poſſet etiā granū milij trāſſubari in montē: manēte montis magnitudine mori ad locū grani: ſ3 locus grani nō erit ſibi adequatus. Nec op3 id in qḋ fit ꝯuerſio: eſſe in loco conuerſi adequate ⁊ preciſe: ſ3 ſufficit ꝙ ſit pñs illi loco: ſiue adequato: ſiue maiorē ſiue minori: dūmodo nō ſit totaliter ſeparatū3 a loco ꝯuerſi. Nā ſi ex aqua generaṫ vapor: non eſt ille vapor preciſe in loco aque conuerſe in vaporē: ſed occupat longe maiorē. Sic ecōuerſo dū vapor cōuertiṫ in aquā: aqua habebit locū minorē loco vaporis.

Pro intellectu trāſſubſtātiatiōis.

R. ¶ Pro maiori autē3 oſtenſione poſſibilitatis hmōi tranſſubſtantiationis: ⁊ clariori ei⁹ intellectu: ſūt notari alique ꝓpoſitiōes. ¶ Prima. Deus ꝑ ſuā olpotentiā infinitam pōt qualibet creatā ſubſtātiā ſm oēs ſuas ꝑtes ſi eſt cōpoſita: vel ſi fuerit ſimplex ſm totā ſuā ⁊ ꝑfectā eſſentiā deſtruere. Patet: qꝛ quecūq3 ꝓduxit pōt deſtruere: cū ſm phm: facilius ſit deſtruere ꝗ̄ cōſtruere. Nō em̄ q̄cūq3 ſuba ex hoc ꝙ creata eſt: ꝯtit neceſſitateṁ eſſendi ſimpliciter: qꝛ ꝑ ſui creationē nō cōſequiṫ exēptionē a diuina potētia: ſed ſicut ꝯtingenter mere creata eſt: ita contingēter mere a deo cōſeruaṫ. Pōt ergo deus ſubtrahere ſuā manutenētiā ſiue ꝯſeruationē reſpectu cuiuſlibꝫ ſube: quo facto quelibet harū3 deſinit eſſe: qꝛ ſine eius cōſeruatione vadit in nihilū: ſicut ꝑ eius cōſeruationē ſaluaṫ in eſſe. ¶ Scḋa ꝓpoſitio. Deus pōt ꝑ eandē ſuā potētiā aliquā ſubam totaliter nouā in eſſe ꝓducere. P3: qꝛ cū ſit infinite potentie: nō eſt eius potētia ꝑ ꝓductionem creaturarū iā actu ꝓductaꝝ exhauſta: nec manu⁹ ſue potētie abbreuiata: qꝛ oēs ille finite ſunt numero ⁊ ꝑfectione. Siquidē3 oīa fecit deus in numero: pōdere ⁊ mēſura: ergo vltra has pōt alias totaliter nouas ꝓducere. ¶ Tertia. De⁹ pōt eadē virtute qua primo res in eſſe ꝓduxit de pure nihilo: ipſas iam annihilatas ſm idē eſſe qḋ habuerūt reparare. P3: qꝛ nō eſt maior rō impoſſibilitatis: vt res reproducanṫ poſtꝗ̄ in nihilū trāſierūt: ꝗ̄ vt ꝓducerenṫ poſtꝗ̄ nūꝗ̄ fuerūt. Utroq3 em̄ mō ꝓducūṫ de pure nihilo eſt. ¶ S Quarta. Deus pōt ſubam quā de nouo ꝓduxit: ſilr eā ꝗ̄ prefuit ⁊ actu eſt: trāſferre ad locū ſube ꝗ̄ totaliter deſinit eſſe: ⁊ facere pñtē accidentib⁹ deſinētis ſube cōſeruatis. P3 primū: qꝛ minus eſt trāſferre ꝗ̄ creare. Primū p3 ꝑ ꝓpoſitionē ſcḋā3: ergo ⁊ ſcḋm. Scḋa pars ꝓpoſitionis: qꝛ accidētia ꝯſeruari ſine ſubiecto nullā includit ꝯdictionē: ergo a deo negādū nō eſt. ¶ Preterea accidētia dependēt ad ſubiectū tanꝙ ad cauſam extrinſecā: quippe ſuba nō eſt de eſſentia accidētis: ⁊ ita extrinſeca accidēti. Sed oēm cauſalitatē cauſe extrinſece de⁹ pōt ſupplere: nō qḋ ſubijciaṫ accidētibus ſm ꝙ ea ſuſtēret. i. cōſeruet. ¶ Quīta. Pōt de⁹ ſubam deſtructā in loco in quo prefuit reparare in ordine ad aliā eſſe deſinētē: etiā eā ꝗ̄ actu eſt in loco ſuo in quo actu eſt: ad alteri⁹ ſube deſitionē cōſeruare: ita ꝙ eā ſi nō eſſet: de nouo produceret ad totalē deſitionē alterius ſubſtātie in alio loco. P3 ex priorib⁹: ⁊ qꝛ nulla hic pōt aſſignari cā impoſſibilitatis: qꝛ nulla oīno implicatur contradictio. ¶ Ex illis manifeſte apparet poſſibilitas trāſſubſtātiationis ſm ambas vias ſupra tactas. Pōt em̄ deus ſubam panis deſtruere ex ꝓpoſitione prima. Pōt corpus ſuū in ordine ad deſitionē panis cōſeruare ex ꝓpoſitiōe quīta. Pōt illud facere pñs ſpeciebꝰ panis cōſeruatis ex ꝓpoſitiōe quarta. Hec cū facit panē i corpus ſuū trāſſubſtātiat: vt p3 ex trāſſubſtātiationis diffinitione. Pōt em̄ agēs naturale formā in formā conuertere corrūpendo formā in materia exiſtētē: ⁊ aliā in eandē materiā introducēdo: ſiue de nouo ꝓducēdo: nō materiā quā nō h3 i ſua facultate ꝗ̄tū ad eſſe ⁊ nō eſſe. Hec aūt eſt in ptāte dei nō minus ꝗ̄ forma: ergo pōt totā materiā ⁊ formā in totū cōuertere: deſtruēdo illud totū ⁊ producēdo aut conſeruādo illud totū.

Rñſio ad ſecundum dubium.

¶ T De ſcḋo dubio dr primo: ꝙ panis nō cōuertiṫ in deitatē: qꝛ p3 ex ſtatim. ꝯ. dictis ꝙ in deitatē3 nihil cōuerti pōt: ipſamq3 ꝓpter ſuā neceſſitatē ⁊ immutabilitatē nulli poſſe ſuccedere. Scḋo ex eiſdē dictis p3: ꝙ qꝛ ꝗ̄libet creatura in quālibet ꝯuerti pōt ꝑtāte diuina: panis ſuba ꝯuerti pōt in alaꝫ xpi ⁊ ſanguinē: ſ3 an de facto ꝯuertaṫ panis i animā ⁊ ſanguinē ⁊c. quotienamiſſa rite celebratur: de hoc querit dubiū3. ¶ Ubi hoc primo firmiter tenendū eſt: ꝙ facta ꝯſecratione ſub ſpeciebꝰ panis eſt verū corp⁹ xpi: tale quale eſt in ſua naturali cōſiſtentia. i. quale eſt ad dexterā patris: non mortuū: ſ3 viuū: ⁊ ꝑ ꝯñs vitalib⁹ humorib⁹ plenū non mortale: ſed glorioſum. Eſt ergo ibi aīa xpi: ſanguis: diuinitas: ac cetera que in corꝑe ſunt: aut in celo exiſtēti viuunṫ: hec ſufficiēter. ꝯ. ſunt declarata lec. xxxix. ⁊ xxxvij.

Dubium.

¶ S3 an oīa iſta ſint ibi per cōuerſionē panis in illa: ſiue ex vi cōſecrationis: aut quodlibet horū ſit termin⁹ formalis ⁊ per ſe ꝯuerſionis: aut ſolū corp⁹ xpi: hoc eſt qḋ nunc inquirimus.

Rñſio ad dubium.

¶ Pro cui⁹ deciſione eſt notādū poſt venerabilē Guil. ockā. q. vi. lib. iiij. et in tracta. ſuo glioſo de ſacro eucharistie. ca. iiij. qḋ cōuerſio ⁊ tranſſubſtātiatio dupli̇r accipiṫ. Uno mō cōiter ſiue large: prout. ꝯ. deſcripta eſt: et hoc mō ꝯuerſum deſinēs ꝯuertiṫ i quodlibet ſibi ſuccedēs. Alio mō accipiṫ magis ꝓprie ⁊ ſtricte ⁊ ſic cōuerſio eſt ſucceſſio alicui⁹ prio ⁊ principaliter intēti a cōuertēte: nō qꝛ cōiūctū alteri ad cōuerſum deſinēs. Illud aūt dr prio ⁊ ꝑncipalr intēdi a ꝯuertēte: qḋ nō intēdiṫ: qꝛ cōiūctū alteri: ſ3 etiā ſi eſſet ꝑ ſe ab alijs ſeparatū intēdereṫ a cōuertēte tanꝙ termin⁹ cōuerſiōis: ita ꝙ cōuertēs faceret ipſm ſuccedere deſitioni cōuerſi: etiā ſi ipm eſſet ab oīb⁹ alijs ſeparatū. ¶ Scḋo aduertēdū ꝙ terminus ꝑ ſe ⁊ formalis etiā dupli̇r pōt accipi.

Termin⁹ ꝑ ſe formalis accipi pōt dupliciter.

Uno mō vt diſtinguiṫ a termino ꝑ accidēs: ⁊ ſic terminus ꝑ ſe ꝯuerſiōis dr entitas illa poſitiua ꝗ̄ vere ſuccedit cōuerſo: ⁊ hoc mō ꝗ̄libet cōuerſio h3 terminum ꝑ ſe. Et ſi vni rei cōuerſe ſuccedunt plu-

ra a se distincta: quodlibet illoꝝ est termin⁹ p se ꝛ formalis. Immo i casu erūt tot ꝯuersiōes: quot sunt succedētia distincta: qꝛ mot⁹ ꝛ mutatio vnitatē accipiūt a termino. Terminꝰ aūt p accidēs dr̄ q̄ nō succedit ꝯuerso: sꝫ cōiunct⁹ est succedēti sicut caliditas posset dici termin⁹ p accidens albefactiōis si albū calefieret. Talis aūt termin⁹ p accidēs simplr̄ nō est termin⁹ ꝯuersionis vel pductiōis: qꝛ simplr̄ nō pducit illa pductiōe: nec succedit conuerso. Sic eñ nihil pōt pduci nisi a cā p se: ita simplr̄ loquēdo nihil est termin⁹ pductiōis nisi termin⁹ p se. Sic mō de conuersiōe. Alio mō dr̄ termin⁹ p se ꝛ formalis vt distinguit ꝯ terminū minus pncipalē: ꝛ sic termin⁹ p se ꝛ formalis est termin⁹ principalr̄ a ꝯuertēte intētus ad intellectū statim exp̄ssum. ¶ V Per hoc rn̄detur ad dubiū p duas ꝓpositiones. ¶ Prima: accipiēdo cōuersionē ꝛ trāssubstātiationē primo mō siue cōiter: subā panis ꝯuertit ac trāssubstātiat nō solū in corp⁹ xp̄i: sꝫ etiā in alam: in sanguinē: ꝛ in accidētia corpori xp̄i inherētia tāq̄ in terminos p se: p̄io mō accipiēdo terminū p se. Probat: qꝛ illo mō panis cōuertit in oē succedēs desitioni panis: sꝫ oīa q̄ dicta sunt succedūt pani: ergo. Consequētia nota: ꝛ maior patet ex notabili. Et minor pbat: qꝛ ad desitionē panis p platiōnē verboꝝ sacralū: oīa illa incipiūt esse sub speciēb⁹ panis: ergo succedūt. Sic eñ panis subam cōuerti in alam xp̄i nihil aliud est: q̄ ad platiōnē v̄boꝝ sacralū p q̄ desinit panis sub ei⁹ spēb⁹ incipere alam xp̄i. Et qꝛ ita vere icipit ala xp̄i de nouo esse sub speciēb⁹ panis sicut corp⁹ xp̄i: ꝛ ita vere ac si panis ꝯuersus esset p̄io: ꝛ solū in alam xp̄i: ꝛ iō ala vere ꝛ p se est termin⁹ cōuersiōis huius: sꝫ nō termin⁹ p̄io intēt⁹. Ex illo sequit q̄ tot sunt cōuersiōes in cōsecratiōe eucharistie: quot ibi incipiūt esse de nouo sub spēbus panis entia realr̄ distincta ꝛ ab inuicē separabilia: vñ est ibi trāssubstātiatio panis in corp⁹. Itē panis in animā. Itē panis in sanguinē. Itē ꝫ trāssube accidētatio panis in accidētia: sꝫ tm̄ vnū sit cōuersum ꝛ trāssubstātiatū. s. suba panis. Sicut si i aliq̄ subiecto acq̄rerent plura accidētia simul tpe: vt color: caliditas: raritas ꝛc. nō obstante mobilis vnitate: sunt ibi diuerse mutatiōes tot: quot qualitates introducunt: ꝛ q̄libet q̄litas esset termin⁹ sue mutatiōis. Ita in ꝓposito. ¶ X Scđa ꝓpositio: accipiēdo cōuersionē scđo mō stricte ꝛ ꝓprie ꝛ silr̄ terminū per se ꝛ formalē p termino p̄io itēto: conuersio panis nō fit in alam xp̄i: nec in ei⁹ sanguinē: nec in accidētia: sed tm̄ in corp⁹ xp̄i tanq̄ i terminū ei⁹ p se p̄mū ꝛ formalē. Probat: qꝛ tm̄ corpus xp̄i est ibi p se nō vt cōiūctū: q̄m si esset separatū ab ala ꝛ a sanguine sicut fuit in triduo mortis xp̄i: tūc ad platiōnē v̄boꝝ cōsecrationis: esset tm̄ ibi corp⁹ cū diuinitate: ꝛ nec ala: nec sanguis nec opationes vitales. Ad platiōnē eñ verboꝝ ꝯsecratiōis a sacerdote sup materia ꝯueniēte cū debita intētione diuina ptāte semp incipit esse sub spēb⁹ panis id qđ significat p terminos forme cōsecratiōis. i. corp⁹ xp̄i: ꝛ tale quale est in naturali ꝯsistētia. i. cū oīb⁹ sibi vnitis ꝛ inherētib⁹ ꝛ ꝯiunctis ꝛ ad hec req̄sitis. Et qꝛ nō semp eadē insunt corpi: nec eadē ꝯiūcta sunt: iō nō semp eadē sunt p̄ntia spēb⁹ panis ad verba ꝯsecratiōis. Illud itaq꞉ qđ semp p̄ns est facta cōsecratiōe: et qđ significat exp̄sse p verba ꝯsecratiōis: est p̄mo intētū a deo ꝯuertēte: cetera v̄o scđario. ¶ Y Et ita accipiūt ꝯuerti ꝛ terminū p se ꝯuersiōis doc. dicētes corp⁹ xp̄i esse sub spēbus panis tm̄ v̄tute v̄boꝝ sacralū ꝛ ex vi ꝯuersionis: alam v̄o ꝛ sanguinē ꝛ accidētia ibi eē p ꝯcomitātiā: qꝛ cōiūcta sunt corpi i sua ꝯsistētia naturali: qui si ꝯiūcta nō essent: nō cōtinerent sub spēb⁹: quātūcūq꞉ sacerdos cū intētiōe debita pferret v̄ba ꝯsecratiōis sup cōuenienti materia. Silr̄ cū dicūt subam panis ꝯuerti in corp⁹ tm̄: ꝛ nō i alam vel sanguinē: ꝛ ita loquit glo. de cōse. dist. ij. q̄d est xp̄m māducare. dicēs. In solā carnē panis ꝯuertit: ꝛ vinū i sanguinem. Et magr̄ dist. xi. quarti sniarū. Licet sub vtraq꞉ specie sumat tot⁹ xp̄s: tñ nō fit conuersio panis nisi in carnē: nec vini nisi in sanguinē. Carnē ponit pro corpe. Et p hoc ad rōnē dubij dr̄: q̄ pcedit de ꝯuersione ad transsubātionē cōiter dictā: quō etiā diffinita est. Sꝫ accipiendo ꝓprie et stricte: ꝛ diffinitioni. s. dicte addere opꝫ: p se p̄mo ꝛ pncipalr̄: vt dicat. Trāssubātio est ꝯuersio sube tot⁹ in subaꝫ: p se p̄mo ꝛ pncipalr̄: nō habētem cōem materiā cū ꝯuersa. Et exponant termini p se: p̄io ꝛ pncipalr̄: vt nūc expositi sunt. Et ita pꝫ ad illud dubiū: quō panis ꝯuertit vel nō ꝯuertit i solū corp⁹ vel etiā in alaꝫ ꝛ sanguinē ꝛc.

¶ Lectio. xli. A

D tertiū dubiū precedēti lectione motū. s. an ꝯuersio dici debeat annihilatio: an corruptio: rn̄dendo. Notandū q̄ illud dubiū orit ex incertitudine q̄d nois vocabuli. Nō eñ apud oēs codē mō accipit vocabulū annihilatiōis. Certū est aūt q̄ annihilatio dicit desitionē rei: nō tñ oēm. Desitio v̄o est trāsitio rei aliq̄ existētis in nō esse. Siq̄dē desinit qđ nō esse incipit: vt pꝫ p ei⁹ expositionē. Trāsit aūt res i nō esse multiplr̄. Qñq꞉ p solā separationē partiū suarū ptib⁹ ipsis separatim manētib⁹: sic hō desinit et trāsit in nō esse separata ala intellectiua a corpe: sꝫ maneat ala separata: ꝛ silr̄ corp⁹. Sic totū integrale siue sit res vna ꝯtinua naturalis: vt lignū: lapis siue ꝯtinuū artificiale: vt dom⁹ tunica desinit eē si ptes abinuicē separent localr̄ ipsis tñ manētib⁹ in suo eē. Qñq꞉ trāsit res in nō eē p desitionē alteri⁹ partiū essentialiū altera pte manēte. Sic oīs res naturalis ꝯposita ex materia ꝛ forma materiali siue extēsa corrūpit: ꝛ trāsit in nō esse: per hoc q̄ forma ei⁹ subalis nō manet: manēte tñ materia q̄ est sue ꝯpositiōis ps altera. Sic lignū desinit simplr̄ ꝛ trāsit in nō esse dū ex eo gñat ignis qꝛ manēte materia ligni corrūpit forma ligni: et introducit forma ignis i eādē materiā. Sic etiaꝫ brutū cū morit transit in nō esse: qꝛ corrūpit forma brutalis: ꝛ introducit forma cadaueris i materiā bruti manēteꝫ. Qñq꞉ res desinit ꝛ transit in nō esse f'm se totū: qꝛ nihil ipsi⁹ manet: sꝫ quodlibet ipsi⁹ ita trāsit i nihil siue i nō esse: hoc est: ita simplr̄ f'm se ꝛ quodlibet sui nō est: sicut non fuit ante mūdi pductionē. Et isto mō trāseūt i nō eē oēs res cōposite ex ptib⁹ diuersarū rōnum: siue habeāt ptes: siue nō: dū desinūt: siue etiā sint res totales

Rn̄sio ad tertium dubium.

Annihilatio Desitio q̄d dicāt et quō fiant.

totales per se subsistẽtes vt angelus siue materie inherẽtes: vt forme substãtiales ⁊ accidentales. Unde in corruptiõe ꝯpositi substãtialis puta bru ti vel aeris: ita forma substãtialis trãsit in nõ esse ⁊ nihil ipsius forme manet: sicut ante mũdi crea tionẽ nihil ipsius fuit: ⁊ ita trãsit in nõ esse forma in corruptiõe ꝯpositi: sicut angelus si simplr de strueretur. Nec refert quãtũ ad nõ esse: q̄ forma desinit in materia: ⁊ q̄ angelus desinit extra ma teriã. Nã vbicũq3 res fm se ⁊ q̄libet sui desinit: nihil ipsius manet. ℭ B Nec ideo forma desi nens in materia minus trãsit in nihil aut in non esse: qꝛ fm aliquos manet in potẽtia materie. Tũ qꝛ nõ plus manet in potentia materie q̃ in potẽ tia agẽtis: sed nõ obstãte illo esse: q̄d h3 in poten tia agẽtis trãsit in purum nihil .i. in nõ esse sim pliciter: ergo similiter nõ obstat q̄ manet in potẽ tia materie. Itẽ non obstante illo esse in potẽtia materie: forma põt creari a deo: qꝛ omne ꝑduci bile a natura de potẽtia materie: põt simpliciter creari a deo: sed quicquid creaṫ de nihilo ꝑduciṫ fm magrm dist. j. li. ij. sniarũ. Ergo non obstante illo esse in potẽtia materie trãsit in purum nihil.

Magr sen.

ℭ Preterea: forma materialis potest a deo anni hilari ⁊ ita reduci ad purũ nihil: ⁊ tñ annihilata manet in potentia materie: qꝛ põt reproduci ad esse actuale in materia: ⁊ hoc est esse in potentia materie. ℭ Si dicis q̄ forma corrupta nõ põt re produci ab agẽte naturali. v. phisi. ⁊ ij. de gñatio ne in fine. Sed solũ a deo nõ de potẽtia materie: sed ꝑ creationẽ. Illud est pro dicto ꝓbãdo: qꝛ tũc forma naturaliter i materia corrupta nõ manet in materia potẽtia: qꝛ nõ põt reproduci de poten tia materie: qꝛ nõ per agẽs naturale: nec ꝑ agens supernaturale: qꝛ deus nõ agit de potẽtia mate rie: q̄ nõ indiget in sua actiõe materia. ℭ Preter ea illud esse in potẽtia materie nõ est aliquod es se reale distinctũ a materia ⁊ agente. Nihil enim aliud est q̃ posse produci ꝯcurrẽte materia: sicut esse in potentia dei agentis nihil aliud est q̃ pos se produci a deo agente: ⁊ non dicit aliquod esse creabile in deo: vt ostendit magister dist. xxxv. pri mi: in simili de esse in scientia dei. Posse autẽ pro duci a deo: vel posse ꝑduci ꝯcurrente materia: ni hil ponit impossibile sic produci: ideo illo nõ ob stante: tale possibile est purum nihil. Similiter ⁊ accidens quod abijciṫ in alteratione transit sim pliciter in nõ esse: sicut nõ fuit ab initio ante mũ di productionem. ℭ Item desitio rei siue in mate ria siue rei totalis potest fieri aliquando a causa naturali: sicut in generatione substãtiali: siue ac cidẽtali qñ corrumpitur totum compositum silr ⁊ forma substantialis: ⁊ generatur noua forma in priori materia: ⁊ per hoc nouũ cõpositũ. Quãdo q3 fit a causa sup naturali nõ concurrente actiua causa naturali: vt si de⁹ imediate destrueret for mã bõis vel asini in materia: silr in destructione charitatis ⁊ grẽ. ℭ C Cõsequẽter nota q̄ annihi latio dupliciter põt accipi. Uno modo vt est desi tio rei fm se ⁊ quodlibet sui: qua redigiṫ in puruz nihil: sicut fuit purũ nihil ante mũdi creationem. Hoc est q̄ ita trãsit in nõ esse simplr q̄ nihil ip̄i⁹ manet in materia: sicut nihil ei⁹ in natura fuit an te mũdi ꝑductionẽ: ⁊ hoc a cã nõ requirẽte i sua actione materiã. ℭ Ex quo p3 q̄ illo mõ distin guiṫ a corruptiõe ꝯpositi substãtialis: qꝛ illud in sua corruptiõe nõ desinit fm se ⁊ q̄libet sui: ma net enĩ materia. Distinguiṫ etiã a corruptiõe for me substantialis vel accidẽtalis in materia natu rali: qꝛ l3 forma talis simplr transit in nihil: vt ꝓ batum est: qꝛ tñ hãc desitionẽ causat causa q̃ req̃

Annihila latio duplr capitur.

rit materiã: ideo non annihilatur: sicut ẽcõuerso licet forma per gñationẽ producta vere ꝑduca̅ṫ de nihilo: hoc est postq̃ nihil fuit: qꝛ tñ producitṫ ab agente q̄d requirit materiã: ideo nõ creatur: sed fieri dr ex vel de potẽtia materie: non q̄ prius fm q̄dcunq3 esse fuit in materia: sed qꝛ ad eius ꝑ ductionẽ a tali agẽte requiriṫ materia manens. Ita forma corrumpitur in potẽtia materie: nõ q̄ fm aliq̄d sui manet in materia: sed quia ad eius corruptionẽ ab agente tali naturali req̃riṫ mate ria. Scd̃o modo accipiṫ annihilatio vt nõ solum negat esse annihilati: sed etiã negat successionez cuiuscunq3 positiui: ⁊ illo modo nihil q̄d ꝯuertiṫ in aliud: q̃uis simplr desinat esse: ãnihilatur. Et diffinitur vt. s. addẽdo sine successione alicuius entitatis positiue. ℭ E Per hec ad dubiũ r̃ñdeṫ per duas ꝓpões. Prima. Accipiendo annihila tionẽ primo modo: substãtia panis vere annihi latur in ꝯuersione ei⁹ in corpꝫ xp̄i. Probaṫ: quia vere redigiṫ in purũ nihil fm se ⁊ q̄libet sui: ad sensum .s. positum. Probaṫ: qꝛ substantia panis nõ h3 veri⁹ vl actualius esse in corpꝫ xp̄i succedẽ te: q̃ in potẽtia dei creatiua fm ꝯtinentiã virtua lẽ vel perfectionalẽ: aut quocũq3 alio modo exp̄ maṫ. Sed nõ obstante tali esse in potẽtia dei ve re annihilareṫ: si desineret fm se ⁊ q̄libet sui: ma teriã. s. ⁊ formã: nõ succedente corpꝫ xp̄i: ergo nec obstat esse q̄d dr hr̃e in corpꝫ xp̄i. Cõsequẽtia no ta cũ maiori. S3 minor ꝓbatur: qꝛ nisi sic nõ pos set a deo annihilari: qꝛ q̃tũcunq3 reduciṫ ad pu rũ nihil semꝑ manet in potẽtia dei: qꝛ semꝑ põt recreari a deo sicut potuit priusq̃ erat creari. ℭ Itẽ sicut impossibile est q̄ aliq̄d habeat esse post nõ eẽ nisi per gñationẽ vel per creationẽ: ita impossibi le est aliq̄d acq̃rere nõ esse post esse: nisi ꝑ corru ptionẽ vel annihilationẽ. Sed substantia panis ꝯuersa in corp⁹ xp̄i acq̃rit non esse post esse: ⁊ nõ per corruptionẽ: qꝛ illa presupponit materiã ma nentẽ: q̄d nõ est in ꝓposito: qꝛ totũ transit in to tũ: ergo per annihilationẽ. Sed hic posset faciļr dici q̄ acq̃rit nõ esse post esse ꝑ ꝯuersionẽ supna turalẽ: que vr esse mediũ inter corruptionẽ ⁊ an nihilationẽ: ⁊ sic etiam ꝯuersio posset forte poni mediũ inter gñationẽ ⁊ creationẽ. Et põt ꝯfir di ci q̄ si quid cõuerteretṫ supnaturaliter in aliquid de nouo fm se totũ ꝑductiuũ quoad materiam ⁊ formã: illud sic ꝑductum de nouo nõ creareṫ nec gñaretur: sed inciperet esse ꝑ ꝯuersionẽ alterius in ip̄m: et ꝑ hoc oĩno esset de nihilo: ideo prima rõ est efficacior. Illa aũt posset fieri cõtra ꝓpositionẽ seq̄ntẽ: ⁊ solviṫ vt nũc soluta est. ℭ F Secũ cũda ꝓpositio. Accipiẽdo annihilationẽ secũdo mõ: vt sc3 negat successionẽ entitatis positiue: pa nis substãtia in corpus xp̄i ꝯuersa nõ annihilaṫ. P3: qꝛ l3 fm se totũ desinat: tñ succedit corp⁹ xp̄i ad cui⁹ successionẽ ordinaṫ totalis desitio panis. ℭ Et si q̄s dr. Desitio panis est mutatio ꝑdiri ua: realiter sepabilis a successione corpis xp̄i: er go siue succedat corp⁹ xp̄i: siue nõ: nõ variaṫ in se desitio panis: s3 si nõ succederet corp⁹ xp̄i: simplr annihilaṫ: ergo etiã si succedit ãnihilaṫ: qꝛ eadez est mutatio panis siue corp⁹ xp̄i succedat siue nõ. R̃ñdeṫ: verũ est q̄ mutatio panis est eadem siue succedat corpus xp̄i siue nõ essentialiter: qꝛ sem per est eadẽ desitio: ⁊ idẽ termin⁹ intrinsec⁹: puta nõ esse simplr: panis tñ n3 sortiṫ ꝓpter hoc eãdẽ denõiationẽ ꝯnotatiuã: ãnihilatio enĩ est ꝯnota tiuũ ꝯnotans priuationẽ successionis: ideo ista exĩ stẽte dr panis annihilari: ea nõ exñte (qꝛ cõnota tũ deficit) nõ ãnihilaṫ. Sicut idẽ hõ q̃nq3 dr alb⁹ q̃nq3 nõ sine sua variatiõe eẽntiali: ⁊ q̃nq3 alteni

dexter q̄nq; finister: sine quacūq; sui mutatione:
sed nō sine mutatiōe alterius. Sic eadē panis de
fitio dr̄ annihilatio: si non adsit successio alteri⁹:
⁊ dr̄ nō annihilatio si adsit. Ratiōes dubij labo-
rant in equiuoco huius termini ānihilatio: ⁊ pȝ
solutio ex dictis. ❡ B De quarto dubio: qō inq̄

Rñsio ad quartū dubium.

rit cur ad tā difficilem intellectum limitauit eccle
sia articulū de sacramento eucharistie. De hoc
varias rōnes assignare laborat sctūs Bonauē.
Alexan. de ales: ⁊ post euȝ sctūs Tho. qui in. iiij.

Sanctus thomas.

scrip. dist. xj. q. j. dicit: ꝙ opinio tenens ꝙ panis
substantia manet cuȝ substātia corpis xp̄i est in-
cōueniens: impossibilis ⁊ heretica. Incōueniēs:
qꝛ tollit reuerētiā debitā xp̄o: vt ꝯtinet in hostia.
Sibi eñ vt in eucharistia: debet cultus latrie; sed
si ibi maneret panis: nō deberet talis exhiberi: ⁊
eēt occasio idololatrie remanēte ibi pane. ❡ Itē
tollit significationē huius sacramēti: dȝ eñ illud
primū significare corpus xp̄i vt primū signatū: sȝ
si ibi maneret substātia panis ipa h̄ret rōnē p̄mi
signati. ❡ Item tolleret debitus vsus sacramen-
ti: qꝛ si ibi maneret substātia panis: esset vere ci-
bus corpalis. Usus aūt huius sacramēti est: ꝙ sit
cibus spūalis. Impossibilitatē p̄bat: qꝛ nihil po-
test incipere esse vbi prius nō fuit: nisi per sui mu
tationē vel alterius in ip̄m. Sed si panis manet:
⁊ nō ꝯuertitur in corpus xp̄i: corpus xp̄i mutaret
localiter: ⁊ cū simul ⁊ semel in diuersis locis corp⁹
xp̄i consecretur: oporteret ipsum simul ⁊ semel ad
diuersa loca moueri qd̄ est impossibile: qꝛ contin
geret ꝯtrarios motus inesse eidē: vel saltē diuer-
sos eiusdē speciei. ❡ Tertium ꝙ sit hereticum p̄-
bat: qꝛ est cōtra veritatē scripture: scȝ verba xp̄i in
stituentis: dicentis. Hoc est cor. m. Si aūt substā
tia panis maneret: verius diceref: hic est corpus
meū: q̄ȝ hoc est corp⁹ meū. ❡ H Sed ꝙ iste ratio
nes nō sint efficaces: ōndit Sco. q. iij. dist. xj. quar
ti sui scripti. Inefficacia prime pȝ: qꝛ nō est idolo-
latria adorare xp̄m in eucharistia ⁊ tñ negari po
test q̄n sit ibi creatura aliqua. s. spēs ille: sȝ nō est
adorandū sensibile ꝯtinēs: sed xp̄s ꝯtētus. Sic si
panis maneret: diceref xp̄ȝ ꝯtineri sub pane quā
to ⁊ quali: ⁊ tñ nō adorari panē: sed xp̄m ꝯtentuȝ
in pane: vt in signo. Nec etiā simplices nō poten
tes distinguere panē a corpe xp̄i: nec nunc nō po
tētes distinguere inter accidētia panis ⁊ corpus
xp̄i sūt idololatre. In oib⁹ eñ est vna rñsio: ꝙ sim
plices adorāt in fide ecclie: ⁊ hoc sufficit eis ad sa
lutē. Maiores aūt distincte adorāt ꝯtentū xp̄m:
⁊ nō signū: siue signū ꝯtinens sit accidēs tm̄: siue
substātia panis cū accidente. ❡ Scd̄a rō magis
est ad oppm̄: qꝛ vt argutum est in ꝑpositione du-
bij: si ibi maneret panis: duplex significatio esset
vera: naturalis ⁊ ad placitū: nūc aūt non pōt sal-
uari nisi altera vera. ❡ Dicif ergo ad rationē: ꝙ
primū significatū ex institutiōe diuina dȝ eē cor-
pus xp̄i: ⁊ ita est siue maneat substantia panis si
ue nō. Primū aūt significatū accidētiū qd̄ natu-
raliter significāt: semꝑ est substātia illa quam pri
mo affecerūt: qꝛ illa naturalis significatio nō mu
tatur: illa idem significāt fideli ⁊ infideli. ❡ Nec
tertia rō probat: qꝛ nō manifestum est ꝙ ille spēs
nutriūt: ⁊ tñ nō negaf hic esse cibū alr̄: cū daf cō-
tentū sub cibo corpali: ita ēt si poneret ibi panis
manere: esset ibi nutrimentū corpale: ⁊ tñ ꝯtentū
sub illo esset tm̄ nutrimentū aie spūale. Ratio ēt
probās īpossibilitatē nihil valet: qꝛ ōndetur īfra
ꝙ corpus xp̄i vere mutaf localiter acquirendo p̄
sentiā nouam ad diuersa vbi diuersas scȝ species
sacramentales. Quo aūt nō est impossibile diuer
sos motus: sursum deorsum ⁊c. inesse eidē: aut v-
rius idem moueri diuersis motibus: infra diceť.
❡ Ultimum de hic et hoc: nihil ad propositum.
Uerum est enim hic est corpus meum: ⁊ similiter
verum est hoc est corpus meum non hoc accidēs
sed contentum sub accidente. Eodem modo si es
set substantia panis: non hoc quod est substātia
panis esset corpus xp̄i: sed hoc quod est conten-
tum sub pane: est corpus xp̄i. Maluit autem sal-
uator vti hic vocabulo hoc: q̄ȝ hic: quia sic magis
exprimitur veritas: licȝ vtrunq; esset verum. Alie
persuasiones doctorum videntur minus effica-
ces. ❡ I Tenēda ē ergo hec veritas: ꝙ panis sub
stantia non manet: sed cōuertitur in corpus xp̄i
propter ecclesie determinationem: ⁊ auto. sancto
rum vt patuit in principio precedentis lec. Eccle
sia enim determinauit istum intellectū esse de ve
ritate fidei in symbolo edito sub Inno. iij. in con
cilio lateraň. sicut allegatum est: vbi magis expli
cite ponitur veritas credendorum quorundam:
q̄ȝ in symbolis apostoloꝝ Athanasij vel niceni cō
cilij. Et quicquid ibi dr̄ credendū: tenendū est eē
de substantia fidei post istam decisionē solenpeȝ
ecclesie. ❡ Sed cur hūc intellectū difficilē sancti
dicere: ⁊ ecclesia determinare elegerunt: cum scri
pture possunt exponi ⁊ saluari s̄m intellectum fa
cilem de hoc articulo. Rñdent hic Sco. ⁊ bona.
ꝙ eo spiritu exposite sunt scripture quo cōdite: ⁊
ita ecclia catholica eo modo exposuit: quo spiri-
tu veritatis edocta fuit: ⁊ ideo intellectū hūc dif-
ficilē elegit: qꝛ verus est. Non enim in ꝑtāte eccle
sie fuit hunc intellectū: verū facere vel nō veꝝ: sȝ
dei instituentis. Intellectum aūt hūc a deo verū

Joan. xiiij.

factū ⁊ traditum ecclia explicauit: directa in hoc
(vt credif) a spū sponsi sui xp̄i: spū scȝ sctō: quē p̄
misit xp̄s ecclie vt maneat cū ea in eternū. Hec
ergo veritatis spū recta: in his que fidei sunt: er-
rare non pōt. Uñ licet xp̄s potuisset instituisse: ꝙ
ad v̄ba ꝯsecratiōis corpus suū p̄sens esset substā
tie panis nō desinēti simul ⁊ ei⁹ accidētib⁹: ita tñ
nō instituit: sed ordinauit ꝙ fieret p̄ns accidenti
bus tm̄: ad substātie panis desitionē. Ordinatio
aūt hec fortasse īnotuit ecclie lōgo tempore post
sacramenti institutionē. Et creditur primū sctis
patrib⁹ reuelata: q̄ scriptis suis posteros docue-
rūt: vel saltē ipsi ꝑ studiosam scripturarum expla
nationē inuenerunt: quoꝝ autoritates. s. posite
sunt. ❡ K Nō ergo fecit ecclia p̄rio hāc veraȝ: ꝙ
panis ꝯuertitur in corp⁹ xp̄i: dū hāc veritatē pri
mo tenēdā statuit: sed eā ab initio institutionis
sacramēti fuisse verā declarauit: q̄ ante ei⁹ decla-
rationē nō sciebaf fuisse vera ex sufficiēti autori-
tate. Quāuis eñ btūs Amb. ⁊ alij scti p̄res ipam
astruētes non defuerūt: qꝛ tñ ipsoꝝ autoritas ad
assentiendū ipsoꝝ dictis neminē ꝯpellit: nisi in di
uinis fundata fuerit scripturis: aut diuine inni-
tatur reuelationi: ideo anteq̄ȝ hoc cōstaret: licuit
q̄busdā cōtradicere eoꝝ dictis ⁊ oppositū opina
ri. vñ btūs Hiero. Si q̄d dixero qd̄ nō aliq̄ duo-
rū testamētoꝝ ꝑbauero. nō mihi credaf. Et bea-
tus Aug. in ep̄la. viij. ad Hiero. Solū canonicis

Augustin⁹.

scriptorib⁹ hic honor est exhibēdus: vt q̄cūq; di-
xerint: hoc ipso vera esse credanf. Et post modi-
cū. Alios ita lego vt quātalibet sctitate: quātave
doctrina polleāt: nō ideo verū putē qꝛ ipsi ita sen
serūt: sed qꝛ mihi per alios autores vl̄ canonicas
vl̄ probabiles rōnes: q̄ a vero nō oberrāt: ꝑsuadē
re potuerūt: ⁊ habef di. ix. Ego. vbi multa ad hoc
propositum: cuius exēplū familiare est. Lȝ btūs
Tho. sctūs credatur: ⁊ ab ecclia canonizat⁹: qꝛ tñ
multa scripsit ad q̄ sufficiētē auto. ⁊ rōnem nō ha
buit: nec constat de reuelatiōe diuina: sibi sacrat
ideoq;

ideoq͂ hodie in scholis publice sibi ɔ̄dicit: et qđ maius ē secūm scrō ɔ̄dicit: sic ɔ̄dicit btūs Aug. btō cypriano de baptismo hereticorꝫ scismaticorꝫ: siīr ꝛ btō Hiero. de reprehēsione pauli: qua reprehēdit petrū: ꝛ sic de multis siīb9. ¶ L Cum aūt ecclīa aliquā veritatē determinat: innitit̄ diuine reuelationi: aut saltē diuinis scripturis: ꝑ quarū diligētē expositionē v̄itates q̄sda extrahit: q̄s vt credēdas ꝓponit: q̄ prioꝛib9 incognite fuerunt: saltē sic explicite declarate nō ꝙ nouas v̄itates (vt dictū est) faciat: q̄ pri9 v̄itas nō fuit: sꝫ v̄itatē que semꝑ fuit vera: declarat q̄si prius nō sufficiēter cognitā. Sic in ɔcilio niceno determinatum est spm̄ sctm̄ a p̄re ꝛ filio ꝓcedere: cuius oppositū dicebāt greci: nec tn̄ ꝓpter hoc ante determinationē tenētes oppositū fuerunt heretici: q: ante nō fuit hoīb9 certū id esse verū: qđ post repertū est esse verꝫ modis ante dictis. Sic nouissime in ɔcilio basilieñ. in sessione. xxxvi. anno M. cccc. xxxix. determinata est hec v̄itas: ꝙ btā ꝛ gloriosa v̄go originali pctō nūq̄ subiacuit: quā determinationē sub plūbo ꝛ sigillo cōcilij gnalis vidi: et manib9 tenui. Nō hoc tūc factū est verꝫ ꝑ ecclie determinationē: sꝫ declaratū est esse verꝫ qđ pri9 fuit verꝫ. Sꝫ id fuisse verꝫ ex sufficienti autoritate nesciebat̄: ꝓpter qđ pri9 oppositū sine culpa ꝛ temeritate teneri potuit ꝛ defendi. Et sm̄ hoc verꝫ est qđ dicit btūs Greg. suꝑ ezec. ꝙ ꝑ incrementa tēporꝫ creuit noticia sacrarꝫ līarꝫ: q: veritates catholice de die I diē magis ꝛ magis explicate sunt. Sic dixit ꝓpheta. Suꝑ senes intellexi: ꝛ suꝑ oēs docentes me intellexi. Et dn̄s aplīs. Multa habeo vobis dicere que nō potestis portare mō: cū aūt venerit ille sp̄us v̄itatis docebit vos oēm veritatē. Sic in ꝓposito: declarauit ecclīa panē trāssubstātiari in corp9 xp̄i ꝛ nō manere: et ita corp9 xp̄i esse p̄ns speciebus panis sine substātia panis. Non sua volūtate bñplacito aut sapiētia: q: nō est fides in sapiētia hoīm q̄ stulticia est apđ deū: sm̄ aplm̄. Sꝫ q: verū hoc esse ecclesia cognouit. ¶ M Et ꝑ hoc ad rōnes dubij dr: ꝙ intellectus cuiuslibet articuli in vniuersali tradit9 ad illū intellectū specialē limitād9 est: q̄ ver9 est: nō curando an sit facilior: vel ad intelligēdū difficilior: siue sequant̄ plura miracula: siue pauca. Et ita intellect9 ille: ꝙ panis ɔuertit̄ ꝛ nō manet cū corpore xp̄i p̄ñte solis speciebus: q: ver9 est: ꝛ oppositus falsus: ab ecclīa est determinat9: debetq̄ ad eū suscipiēdū captiuari cuiuslibet intellect9 fidelis in obsequiū fidei xp̄i: vt dicit aplīs: q: pl9 pōt de9 sua oīpotētia efficere: q̄ creata intelligētia capere: sm̄ ꝙ dicit. b. Aug. fateamur deū aliq̄ posse ꝛ nos intelligere nō posse: neq̄ de9 laborat faciendo miracula: ad q̄rꝫ multiplicationē fidelis gratulari hꝫ nō refugere. Gratulari inquā: q: tā potentē deū colit: q̄ tā mirabilia opat̄ ꝓpter salutē hoīs: q̄ create nature excedūt ꝛ facultatē ꝛ intelligētiā. Infidelis q̄ꝫ ꝓpter pl9 in fidei admiratione: q̄ ei9 derisionē suspēdi pōt: immo ad credendū allici ꝛ ꝓmoueri: dū audit tātā autoris fidei potētiā vt oē id posse astruat̄ qđ ɔ̄dictionē nō includit. Multaq̄ cū mirabilia suꝑ nature cursū ꝓpter fideliū suorꝫ amorē ꝛ salutē oparī: sicq̄ se sub potēti manu sua humiliēt: et suū: cui credūt: autorē glorificēt. Sic eñ multi infideliū ad fidē sunt allecti auditis insuetis effectibus ꝛ miraculis: ꝛ I admirationē suspēsi: rursus ex admiratione docibiles redditi: ꝛ a dn̄o misericorditer ꝑ meritū sanctorꝫ suorꝫ illuminati. Et si q̄ alij ꝓpt̄ miracula ꝛ fidei nr̄e ardua scādalizant̄: nō potētes aut nō volētes credere nisi his q̄ in natura aspiciūt: ac ꝑ hoc fidē tāq̄ falsam aut vanā cōtēnūt: q̄d aliud q̄ v̄bū xp̄i amplectēdū est. Ois plantatio quā nō plātauit p̄r meus celestis eradicabit̄. Sinite eos: ceci sunt ꝛ duces cecorꝫ. Utilius eñ scādalū nasci ꝑmittit̄: q̄ v̄itas relinquit̄. ait Grego. ꝛ ponit̄ in decretalib9 ꝓ regula iuris. Sic q̄dā xp̄i falsi discipuli ad salutiferā ipsi9 de hoc sacro doctrinā supra humanū intellectū eminētē scandalizati sunt: ꝛ abierūt retro: in damnationis lacū seipsos p̄cipitātes: ꝓpter quos tn̄ xp̄s veritatē ac mirabilia hui9 sacri nō tacuit: sꝫ publice predicauit: dicens. Caro mea vere est cibus ꝛc.

Gal.ij.

Grego.

Joan.xvj.

j.Cor.iij.

ij.Cor.x.

Augu.

Mat.xv.

Grego.

¶ N Neq̄ eñ ex intellectu credibiliū fidē nāscī opꝫ: sꝫ ex fide intellectū: dicente Esa. Nisi credideritis nō intelligetis: eiusdē. vij. c. sꝫ aliā trāslationē. Si quem igit̄ a fide reuocant miracula: sciat se nō esse idoneū xp̄i sectatorē: q̄ fidē miraculis instituit ꝛ roborauit. Cessent deniq̄ humana (ait Maxim9 in ser. de innocētib9) dū tractātur diuina. Necesse est humana succūbere dū celestia p̄dicant̄: silere naturalia cū v̄itates loquūtur. Nō itaq̄ ad lucrādū fidei irrisorē v̄itati cedēdū fuit: aut miracula minuenda: q̄ ad fidei robur: ꝛ fideliū vtilitatē benignitas operata est saluatoris: sꝫ ꝓpterea venerād9 et collaudādus est de9: ac sua dilectio nimia agnoscēda. Siq̄dē minorare ꝛ abijcere miracula est fidei firmamentū tollere. Nā ad robur fidei etiā p̄dicatorib9 in orbem vniuersum missis ptātē dedit signorꝫ: vt noua q̄ p̄dicarēt nouitate miraculorꝫ cōprobarēt: ꝛ fidē v̄bis facerēt nō sapiētia humana: sed mirabilia facta diuina. Sicq̄ dū nō humanis persuasionib9: sꝫ diuinis crederet̄ operationib9: fides meritoria suo p̄mio nō fraudaret̄: q̄ nō hꝫ meritū vbi p̄bet humana rō experimētū. Opꝫ igit̄ ab apparētijs naturalib9 animū reuocare: ꝛ v̄itati mr̄is ecclie fideliter adherere: ꝛ a fide nō adulterari: sequēdo nostrā intelligētiā quā experimur in multis deficere: ꝛ errare. ¶ Per hoc sufficiēter respōsum est rōnib9 dubij. Fides eñ tūc ꝓficit nobis ad salutē: q̄ñ innitit̄ veritati in xp̄o fundate: nō vanitati ꝛ naturalis cognitiōis īfirmitati ꝛc.

Joan.vj.

¶ Lectio .xlij.

A

Sic̄ iso ꝙ panis conuertit̄ I corpus xp̄i tanq̄ in terminum formalē et per se conuersiōis: videndūꝫ est quid accipit̄ nomine corporis xp̄i: in qđ ɔuertit̄ panis substantia. An substātia q̄dā simplex: an aliq̄ cōposita ex materia ꝛ forma. Et posset q̄dē breuiter r̄nderi: ꝙ corpus in qđ ɔuertit̄ substātia panis est ꝓximū ꝑfectibile ab aīa xp̄i intellectiua. i. id qđ cū aīa intellectiua cōstituit humanitatē xp̄i: tanq̄ altera ei9 pars essentialis: qđ verꝫ est: si nō ponant̄ plures forme vitales in xp̄o. Utrū aūt illđ ꝓximū ꝑfectibile sit materia simplex: an cōpositū ex materia ꝛ forma: sunt diuerse opiniones sm̄ diuersitatē opinantium de vnitate substantialis forme

eiusdē cōpositi: ⁊ pene tot: q̄t sunt doctores ī hac
materia scribētes. Unde pfundiori harū discus-
sione dimissa: nihil determinando duos modos
recitabo fm duas oppositas opinioēs qb9 mate-
ria ista resolui posset: stāte semp firma hac ṽitā-
te sufficiēter supra ostēsa: q̄ sub specieb9 sacramē-
talib9 est illō vex ⁊ idē corp9 xp̄i qō ɔceptū et na-
tū est de ṽgine: pependit in cruce: iacuit in sepul-
chro: resurrexit ⁊ sedet ad dexterā p̄ris ne glie: in q̄
ṽcturus est dn̄s iesus iudicare mortuos atq̄ vi-
uos. Etiā si sciri nō possit certe determinate q̄d
sit illō corp9 adequate: illō em̄ credere sufficit ad
salutē: illō scire ⁊ sic est optabile ⁊ bonū nō tm̄ ne-
cessariū. Un̄ egidi9 de Roma doc. famosus q̄ in

Egidi9 de Roma.

q̄nquaginta theorematib9 multū laborauit hu-
ius sacri mirabilia explicare: ac nodos dissolue-
re q̄stionū: cū ad hāc materiā venit: fatet de ṽita-
te sue positionis (q̄ ponit corp9 in qō ɔuertit pa-
nis subā: eē materiā nō absolute ⁊ fm se sz orga-
nizatā: ⁊ habētē modū q̄ntitatiuū: ppter quē pōt
dici corp9) sibi sufficiēter nō ɔstare: ideoq̄ eidē
firmiter nō assentit dicēs. Sufficit mihi scire qō
panis ɔuertit ī corp9 xp̄i: qō fuit formatū ex san-
guinib9 ṽginis: qō fuit immolatū in cruce. Etiā
nū in vex sanguinē: q̄ p redēptiōe humani gn̄is
fuit effusus: cui hoc nō sufficit: cū freno fidei que-
rat vlteri9. Mihi aūt hoc sufficit: nā malo in sim-
plicitate manere: q̄ de arduis temere iudicare.
¶ B Inq̄rēdo igit q̄dditatē corpis in qō cōuer-
tit panis: vr q̄ opiniones diuerse de vnitate for-
me pn̄t reduci ad duas oppositas. Una q̄ in cō-
posito substātiali plures sunt forme substantia-
les: siue ille multiplicent fm pluralitatē p̄dicato-
rū q̄dditatiuox de tali cōposito p̄dicabiliū: siue
fm diuersas opationes a formis pcedētes. Siue
ponat in hoie tm̄ forma corporeitatis: quā aliq̄
nominā formā mixtionis: ⁊ forma vegetatiua:
sensitiua ⁊ specifica q̄ est itellectiua. Siue alr fm
varios modos ponēdi sic opinātiū. ¶ Scd̄a opi-
nio est: q̄ sicut ī vno cōposito nō sunt p̄les mate-
rie diuerse rōnis: sic nec p̄les forme substātiales.
Sz oē cōpositū subale cōponit ex materia eius-
dē rōnis: ⁊ vna forma specifica q̄ in hoie ē ala in-
tellectiua. Un̄ hō sortit nomē subex corpis: tā ex
materia q̄ ala itellectiua simul siue ɔiūctim. Di-
cit ṽo corp9 alatū alalis rōnalis p vnicā formā:
alam sci itellectiuā: q̄ opat opationes vitales in
hoie. Itē vegetat corp9: ipsa sensificat: ipsa rōci-
nat: lz p alia ⁊ alia organa non silr q̄lificata. Un̄
eo ipso q̄ aliq̄d est cōpositum ex ala itellectiua ⁊
materia p̄ma: est suba: corp9 alatū aial hō: vt pz
manifeste p cōes diffinitiōes hox terminox. Un̄
tz q̄ in hoie ⁊ in q̄libet cōposito substātiali: p̄ter
formā specificā: nō est alia suba: nisi simplex ma-
teria p̄ma: q̄ manet eadē nūero in genitox corru-
pto immediatē. i. q̄x vnū succedit alteri. ¶ C Cō-

Corpus tripliciter accipitur.

sequēter notādū q̄ corp9 accipit tripliciter post
Greg. de arimino in. ii. scrip. di. xvi. q. ii. Uno mō
vt est spēs immediata sube: ⁊ sic sigt substātiā to-
talē cōpositā ex materia et forma. Totalē dico. i.
q̄ nō est pars alteri9: q̄ gn̄a ⁊ spēs p̄dicamētalia
nō importāt res partiales: q̄ res partiales non
sunt p se in p̄dicamento: sz tm̄ reducuntur fm mul-
tos. Itē gen9 p̄dicat de oib9 speciceb9 ⁊ indiuiduis
sub eo ɔtētis. Sub corpe aūt toq̄ sub gn̄e ɔtinē-
tur oēs spēs specialissime ⁊ indiuidua sube: signi-
ficātes res cōpositas vt hō: asin9: ioānes: petr9:
paul9: tales aūt significāt res totales p se ī gn̄e:
⁊ p ɔn̄s corp9 nō ṽificat de eis si significaret res
partialē. ¶ Correlariū. Si in eodē cōposito sub-
stātiali sunt plures forme: cōpositū ex materia: ⁊
vna forma tm̄ nō est corp9. Gra exēpli. Si in ho-
mine essent q̄tuor forme: corporeitatis: vegetati-
ua: sensitiua ⁊ rōnalis cōpositū ex materia ⁊ for-
ma corporeitatis p̄cise nō est corp9 sic accipiēdo
corp9: q̄ q̄cq̄d cōtinet sub gn̄e: ɔtinet ēt sub aliq̄
spē specialissima: sz illō cōpositū p̄cise nec ē aia-
tū: nec aialatū: nec hō: nec asin9: sz bn̄ ē p̄s hois.
¶ Alio mō accipit vt est spēs q̄ntitatis ɔtinue: et
sic importat trinā dimēsionē: lōgitudinē: latitu-
dinē ⁊ pfunditatē. Et sic dimēsio realiter distingui-
tur a suba ⁊ q̄litate extēsa: tūc corp9 illo mō non
supponit nisi p accidēte: scz q̄titate trine dimen-
sionis. Si nō distinguit: tūc supponit indifferen-
ter p suba vel q̄litate extēsa ɔnotādo trinā dimē-
sionē partiū. ¶ Tertio mō accipit corp9 p alte-
ra parte cōpositi substātialis: vt cū dicim9 hoiez
cōponi ex corpore ⁊ ala: ibi em̄ nō capit corpore
vt est spēs immediata sube: et sic hō nō cōponit
ex corpore: sz est corp9: sicut nō cōponit ex aiali:
sz est aial: nec sortes cōponit ex hoie: sz est hō. Et
sic vr q̄ corp9 est in p̄dicamento relationis sicut
pars: q̄ importat formaliter partē toti9 cōposi-
ti: ⁊ ita respectū ad totū. Et illo mō materia pri-
ma est corp9: sicut accipit cōmētator. i. phy. com-
mē. lxiii. vbi posita distinctione de duplici altera-
tiōe: substātiali ⁊ accidētali: ait. Et cū ɔsideraue-
rint illud qō defert vtrāq̄ transmutationē: inue-
niūt ipm idē numero: ⁊ est corp9 demōstratū. Ui-
dem9 em̄ idē corpus in eodē loco trāsferri de car-
neitate in terrestreitatē: ⁊ de terrestreitate in ve-
getabilitatē ⁊c. vbi p corp9 intelligit materiā. Ad
idē. i. metaphy. cōmento. xxi. vbi materiā q̄tuor
elemētox vocat corp9. In hac significatiōe cōi-
ter accipit a sctis. Un̄ Joā. Dam. Oēs hoies ex
ala ⁊ corpe cōpositi sunt: ⁊ oēs naturā ale parti-
cipāt: ⁊ subam corpis possidēt. Itē. b. Hiero: in
explanatiōe fidei catholice: hūanitatē dicit ɔsti-
tui ex ala corpore. In his corp9 accipit p altera
parte cōpositi. Sic capit corp9 phs. ii. de ala cū

Damas.

dicit. Ala est act9 corpis. ¶ D Uerū q̄dā adhuc

Hierony.

distinguūt de corpe illo mō accepto: q̄ vno mō
accipiūt gn̄aliter p altera pte essentiali cōposi-
ti: q̄ cū forma ɔstituit totū: ⁊ sic ois materia p̄ma ē
corp9. Hoc mō ɔcedendū est q̄ aer hz corp9: silr
ignis: ⁊ q̄cunq̄ hōgenea substātialia: sic accipit
ɔmētator vbi supra. Alio mō accipit strícti9 p al-
tera pte cōpositi organizata cū forma ɔstituēte to-
tū: ⁊ illo mō materia ī aialib9 p̄fectis ē corpus: et
nō ī homogeneis. Sic ɔcedim9 q̄ aial ɔponit ex
corpe ⁊ ala: nō aūt lapis vel terra aut aq̄ vel aer.
¶ Scd̄z ponētes aūt p̄les formas substātiales in
eodē ɔposito: adhuc opz ponere vlteriorē distin-
ctionē corpis vt dicit alterā partē ɔpositi ēt orga-
nizatā: q̄ pōt accipi vno mō p primo p̄fectibili
a forma vita siue specifica: sz quā acceptionē ve-
rū ē q̄ ois hō ɔponit ex duab9 ptib9 in: scz corpe
⁊ ala itellectiua: ibi corpe accipit p toto illo sub-
stātiali qō est p̄uiū aie itellectiue. i. p ɔposito ex
materia ⁊ forma corporeitatis vegetatiue ⁊ sensiti-
ue. Alio mō capit corp9 p cōposito ex materia ⁊
sola forma corporeitatis: ⁊ sic corp9 nō ē altera pars
sz forte q̄rta vel sexta vel cētesima: sz q̄ ponūt plu-
res vel pauciores forme substātiales ī eodē ɔpo-
sito. Et hoc mō opz accipe corp9 sz eos q̄ ponūt
plurimas formas: vel ad min9 p cōposito ex ma-
teria ⁊ forma vel formis nō vitalib9. Et p hoc ha-
bēt dicere q̄ corp9 in qō ɔuertit panis tāq̄ ī ter-
minū p se formalr: est cōpositū ex materia et for-
ma corporeitatis: excludēdo formas vitales. i. ve-
getatiuā: sensitiuā ⁊ itellectiuā. Pp̄ q̄ habēt di-
cere q̄ corp9 in qō cōuertit panis: est illō qō ma-

net idē in xp̄o viuēte ⁊ mortuo. Illud autem nō includit formā vitalē: illa eñ non fuit in corpore xp̄i mortuo in sepulcro. Ex quo sequit̃ ꝙ corpus non dicit̃ ꝓcise primū perfectibile ab aīa intellectiua ſm ſic opinātes. Patet qꝛ primum perfectibile ab aīa intellectiua includit omnes formas: preter aīam intellectiuam: ⁊ ſic includit aīam vegetatiuā ⁊ ſenſitiuā: q̄ nō ſunt ꝑtes corporis in qḋ cōuertit̃ primo ſubſtantia panis: qꝛ ille ſeparate fuerunt a corpore xp̄i moriente. Et hec rn̄ſio videtur eſſe de intētione Scoti: quātū ad hoc ꝙ corp⁹ ſit cōpoſitū ex materia ⁊ forma corporeitatis: contra ſanctū Tho. ⁊ Egidiū ponentes vnitatē forme ſubſtantialis in vno compoſito. Quē etiā in hoc imitat̃ Guilh̄. ockā. vñ ait Sco. q. iij. di. x. ꝓpe finē. Dico ꝙ corpus xp̄i per ſe includit materiā: ⁊ ad minus formā vnam mixti priorē intellectiua: ⁊ per iſtā formam eſt in actu eſſentiali: ⁊ proximū receptiuū aīe intellectiue: ſ; nō ſit per eā in gn̄e corporis: vt corpus eſt genus: niſi per reductionē. Et in illud cōpoſitum qḋ tñ per ſe eſt pars hoīs: fit per ſe cōuerſio panis. ſ. totus in totū: ⁊ ꝑtiū in ꝑtes: ⁊ ꝑ ꝯñs hec forma eſt terminus formalis cōuerſionis: ſiue forma termini cōuerſionis: hec aūt manet eadem: ſiue aīa vniat̃ ei ſiue nō: quia hec prior eſt naturaliter ſaltē; informando ipſa aīa: ⁊ in triduo manſit: aīa nō manente ibi: ⁊ ita in triduo fuiſſet eadē; res ſacramenti ſi ſacꝛm tunc manſiſſet: quia forma corporeitatis nō fuit ſeparata in xp̄o: ⁊ per ꝯñs nec ſeparata a materia ſua vt in eucharistia. Sicut eñ idem numero fuit res iſta ſm ſe in exiſtentia naturali: ita etiam idem compoſitū numero: qḋ eſt primus terminus cōuerſionis: manſiſſet ſemper in eucharistia. Hec Sco. ⁊c.

Scotus.

¶ E Sed quia paucitas eſt ſemper ponenda vbi plura ponēdi nulla eſt neceſſitas: cui tanq̄ principio phyſico vtriq; ſcotus ⁊ ockā frequēter innituntur: nec aliqua neceſſitas cogēs ad ponēdū formas ſubſtātiales in eodē cōpoſito apparet: ideo ſecūda opinio que pluralitatē formaꝝ vitat: ꝓbabilior videtur. Nam omnes rationes quas alij contra hanc opinionē inducunt: tam phyſicas q̄ theologicas ſufficienter ſoluit Grego. de arimi. in. ij. diſti. xvi. q. ij. Inter quas due rationes theologice pōderātur. Una ſi in vno compoſito nō eſſet niſi vna forma ſubſtantialis: tūc nō eſſet idem corpus in genito qḋ fuit in corrupto: nā corrupto hoīe: ſtatim inducitur forma cadaueris: ⁊ illa cū materia manente ꝯſtituit corp⁹. Illud aūt corp⁹ cōpoſitū ex materia ⁊ forma cadaueris: nūq̄ fuit in viuēte tāq̄ pars ei⁹: ⁊ per ꝯñs non eſt idē corpus in genito qḋ fuit in corrupto. Conſequentia nota: ⁊ p̃ma pars antecedētis ꝑʒ: quia corrupta vel ſeparata forma ſpecifica: ſtatim introducitur alia forma ſpecifica. Et ſicut materia nō pōt ſtare nuda naturaliter: ſed ſemꝑ ꝓuata vna forma introducit̃ alia forma. Ita ꝑfectibile a forma ſpecifica ſiue ſit materia ſiue cōpoſitū manēs: dum priuatur vna forma ſpecifica: recipit aliā. Nec pōt ſtare nudū a forma ſpecifica: iō corrupta forma aſini ſtatim introducit̃ in materiā forma cadaueris: illa corrupta: introducitur forma vermis vel pulueris terreſtris: illa corrupta: forma graminis vel alterius mixti: que oēs ſunt ſpecifice. Scḋa pars ꝑʒ: qꝛ illud ſic manēs dicit̃ corpus defuncti hoīs vel aīalis. ¶ Ex hoc aūt ſequūtur duo incōueniētia theologicalia. Unū: ꝙ illud quod iacuit in ſepulchro nūq̄ fuit corp⁹ xp̄i viuentis nec reſurgentis. Scḋm: ꝙ fruſtra venerarentur reliquie ſanctoꝝ: nam oſſa illa venerantur tāq̄ corpora vel partes corpoꝝ olim ſctōꝝ: ⁊ ita rediret hereſis Eluidij: quam ſtudioſe reprobauit beatus Hiero. in ep̄la contra eūdē. S; ſi in his non eſt niſi vna forma: puta cadaueris vel pulueris: illa nūq̄ fuit in ſctis: ⁊ ꝑ ꝯñs nec corp⁹ cōpoſitū ex hac forma ſpecifica ⁊ materia fuit aliq̄ñ pars ſctōꝝ. ¶ F S; rōnes iſte ſeipſas ſoluūt attēta diſtinctione corpis ſuprapoſita. Nam ſi accipit̃ corpus vt eſt ſpēs ſubſtantie certū eſt ꝙ nō manet idē corpus in genito qḋ fuit in corrupto: etiā ſm eos. Sic eñ corp⁹ corrūpit̃: ⁊ ſimplr nō manet: qꝛ ſic corp⁹ nō eſt ſuba partialis: ſed totalis. Si accipit̃ ſcḋo mō: vt eſt de quātitate: nihil ad ꝓpoſitū: qꝛ cōuerſio nō fit in quātitatē. Si tertio mō pro ꝑfectibili per formā ſpecificā: illud nō cōſtituit̃ ex materia ⁊ forma cadaueris ſed eſt ſubiectū forme cadaueris idē in gēito qḋ fuit in corrupto. Et iō ita eſt ꝯ arguētes ſicut cōtra opi. ſcḋam: nā certū eſt ꝙ viuēs corrūpit̃ in cadauer. Certū etiā eſt ꝙ oſſa illa que dicūt̃ reliq̄e ſctōꝝ: ſunt res q̄dā totales ꝑ ſe in gn̄e ⁊ in certa ſpē: ⁊ ita hn̄t formas ſpecificas q̄ nūq̄ fuerunt ꝑtes ſctōꝝ. Nā defuncto bea. Hiero. ſctm cadauer ſuū (Sic eñ volat Euſe. ⁊ Cirillus ei⁹ diſcipuli ⁊ ꝯtēporanei) nūq̄ fuit ꝑs btī Hiero. viuētis: ſ; materia cadaueris: ſiue ſubiectū forme cadaueris q̄dcūq; fuerit. Ueneramur aūt ſctōꝝ reliq̄as: nō qꝛ totū illud qḋ ſenſib⁹ ſubijcit̃: fuit pars ſctōꝝ: ſ; qꝛ materia vel ſuba forme reliq̄aꝝ vere ⁊ eadē nūero fuerūt in ſctis: ⁊ iteꝝ reunient̃ in reſurrectione aīab⁹ ſctōꝝ ꝑcipes gl̃ie corporis. De corpe xp̄i patebit. ſ. ¶ Ad ꝓpoſitū ſ; hāc opi. tenētē: ꝙ in eodē cōpoſito ſubali nō eſt niſi vna forma ſubalis: dr̄ ꝙ in hūanitate xp̄i nihil ē niſi materia ⁊ aīa intellectiua tāq̄ ꝑtes ei⁹ eſſentiales: ex q̄b⁹ cōponit̃. ¶ G Qḋ autē ſit corpus illud in qḋ cōuertit̃ ſuba panis: ſunt diuerſe rn̄ſiones. Btūs tho. iij. par. q. lxxv. ar. vi. ponit ꝙ corpus illud in qḋ cōuertit̃ panis: ē aliqḋ cōpoſitū ex materia ⁊ aīa intellectiua: nō vt intellectiua ē: nec vt cōſtituit cōpoſitū qḋ eſt hō: ſ; vt dat eſſe corporeū: ⁊ ꝯſtituit cōpoſitū: qḋ eſt corpus. Sed hoc ſuſtineri nō pōt: qꝛ cōuertit̃ in illō corpus qḋ fuit idē in ſepulchro ⁊ in cena vel cruce: ſed illud nō includit aīam: cū aīa xp̄i non fuit in ſepulchro.

Btūsthō.

¶ Egidi⁹ dixit theoremate. xxviij. ꝙ corpus illud in qḋ ꝯuertit̃ ſuba panis: eſt materia: non abſolute ⁊ ſm ſe: qꝛ in hoc errauerunt omnes ph̄i antiqui: dicētes materiā eſſe corp⁹: vt dicit theoremate. xx. ſed organizata: ſcꝫ materia hn̄s quēdam modū quātitatiuū: propter quē ipſa pōt nominari corp⁹: ſic enim dicit ph̄s ꝙ anima eſt actus corpis. ſ. materia hn̄tis partes ſeu modum quēdam quātitatiuū: non tñ includendo quātitatem: quia illa non eſt de eſſentia hominis. Ille tamē modus dicit. non eſt q̄dā accidēs ſuꝑadditū materie eſſentie: ſ; eſt derelictus in materia ex adiacētia quātitatis: ⁊ eſt realiter ipſamet materia ſubſtās certis dimēſionibus ſiue quātitati: quia vt ſic cenſet̃ hr̄e ꝑtes etiā diſtinctas a ꝑtib⁹ quātitatis. Et ꝓpter hoc etiā materia vt ſub tali mō hꝫ eē pōt dici q̄dda; totū: ſiue q̄ddā cōpoſitū: vt declarat theo. xxix. vt ita vere poſſit dici totus panis cōuertitur in totū corp⁹. Et ſm hoc pōt ēē idē fuiſſe corp⁹ xp̄i viuū ⁊ mortuū: nō ſolū rōne materie ſ; rōne illi⁹ termini: modi exiſtēdi ſub quātitate: vt declarat theo. xlvj. Iō āt negat quātitatē eē ꝑ ſe termīo ꝯuerſiōis: qꝛ tūc nō eēt trāſſubſtātiatio ſi req̄reret ꝑ ſe termīo aliqḋ accidēs: ēt tūc ibi eēt quātitas ꝓmo: qḋ ipſe negat ⁊ alij cōiter. ¶ Iſta opinio ⁊ ſi bñ poſſet itelligi: tñ mod⁹ loq̄ndi vr̃ im-

Egidius.

plicare. Non eñ simul stant φ modus ille quã-
titatiuus sit idem materie realiter: ⁊ non sit de-
relictus a quãtitate: quia materia nõ derelinq-
tur: nec causatur a quãtitate. Similiter non stat
φ modus ille adueniat materie ex adiacẽtia for-
marum ceterarum: vt ipse frequenter dicit: ⁊ φ
sit idem materie: q2 idẽ non cõuenit sibi ipsi. Itẽ
si est idem materie: quõ materia põt dici ex ipso
quoddã cõpositum: ¶ Has opiniones cũ opi-
ni. Henrici de gãdauo tenẽtis in homine duas
esse formas substantiales: late recitat Sco. cum
suis motiuis: ⁊ latius nititur improbare: cuius
tñ rõnes sufficienter soluit Grego. vbi supra in
quãtum procedunt contra vnitatem forme sub
stantialis in composito. ¶ H Potest ergo dici
sustinẽdo vnã tñ formã substãtialem esse in ho
mine que est anima intellectiua: φ panis cõuer
titur in materiam primã humanitatis xp̃i: tãq̃
in terminũ primum per se ⁊ formalem cõuersio-
nis facte vi consecrationis. Que materia est cor-
pus: vt dicit alteram partem compositi substan
tialis: que cum forma constituit totum. Et hec
materia siue corpus est alia numero a materia
panis: hec etiam est eadem numero in xp̃o viuẽ
te ⁊ mortuo. Ipsa etiã materia iacuit nuda in se
pulcro. Nuda dico a forma substantiali: nõ nu-
da a formis accidẽtalib⁹. Non tñ conuertit̃ pa-
nis primo in aggregatũ ex materia ⁊ accidẽtib⁹
sibi inherẽtibus: quia accidentia illa variabilia
sunt: nec semper manent eadẽ in eodeꝫ subiecto
idest materia xp̃i: quia alia accidẽtia puta pal-
lor vel nigredo: frigus: rigor ⁊c. fuere tã in corpo
re xp̃i mortuo: q̃ȝ in viuo. Terminus autẽ per se
huius cõuersionis semꝑ est idẽ vt. 8. dictum est.
Hoc ideo dicere φ forma cadaueris successit aie
intellectiue l xp̃o moriẽte: qd̃ de aliis fctis nemi
nẽ negare puto: nõ sic l xp̃o: de quo ꝓpha in ps.
Nõ dabis sctm̃ tuũ videre corruptionẽ: vt alle-

Actuũ. ij.

gat btũs Petr⁹: atq3 exponẽs ait. Prouidẽs ꝓ-
pheta locut⁹ est de resurrectione xp̃i: q2 neq3 de-
relict⁹ est in inferno: nec caro ei⁹ vidit corruptio
nẽ. Sctm̃ tuũ. gl. corp⁹ sctificatũ. Per hoc ꝓbat
hũane fragilitatis expertẽ: ⁊ suggressuꝫ esse hu-
manã cõditionẽ. Hec gl. Videret aũt corruptio
nẽ cõi lege fragilitatis hũane: si sepata ala: ac in
infernũ descẽdẽte: corp⁹ in sepulchro formã su-
sciperet cadaueris. Si ergo forma cadaueris nõ
successit: nec alia forma specifica: qd̃ hoꝝ magis
obuiat physicis ꝓncipus: materiã stare nudam
an ipsam stare sine forma specifica vtrũq3 nega-
ret ph̃s: q̃ ponit ad corruptionẽ vni⁹ sequi gñā-
tionẽ alteri⁹. Vtrũq3 fieri per deũ cõcedere ha-
bet catholic⁹ eo φ neutꝝ implicat ꝯtradictionẽ.
¶ I Sivo q̃s dicere nõ refugeret: sepata aia xp̃i
aliã formaꝫ succedere in materia: nolet vt libet.
Iã manifestũ est φ corpus cõpositũ ex materia
⁊ illa forma succedẽte: qd̃ iacuit in sepulchro: nũ
q̃ȝ fuit in xp̃o neq3 pars hũanitatis xp̃i. Nõ er-
go i hoc corp⁹ cõuertit̃ panis: q2 corp⁹ in qd̃ con
uertit̃: idẽ q̃n in sepulchro ⁊ in viuẽte xp̃o: vt pleris-
q3 autoritatib⁹ sctõꝝ patrũ ꝓbat̃. Unde Ambr.

Ambro.

vt habet̃ de ꝯse. dist. ij. ola queeũq3. Ideꝫ inquit
corpus qd̃ de virgine sumptũ est qd̃ passum est ⁊
sepultũ: ⁊ resurrexit ⁊ in celũ ascendit. loq̃tur de
corpore in qd̃ ꝯuertit̃ panis in eucharistia. Iteꝫ

Leo.

leo in ser. de ascẽ. Nõ dubia fide: sed certissima
sciẽtia tenem⁹: eã naturã in pr̃is cõscẽsurã thro

Augustin⁹

no: q̃ iacuerat in sepulchro. Item Aug. in de fide
ad pe. Idẽ hõ in vtero m̃ris ⁊ pepẽdit in cruce: ⁊
iacuit in sepulchro: ⁊ resurrexit. Sed nõ põt illa
idẽtitas intelligi nisi rõne ptis q̃ est corp⁹. Ideꝫ
in epl̃a ad Felicianũ. Illã carnẽ in sepulchro nõ

deseruit quã in vtero formauit. Itẽ grego. super

Gregorius

illud Ioã. xxi. Maria stabat ⁊c. Qd̃ moriẽdo in
sepulchro posuit: surgendo sup angelos leuauit
Item super illud Ione. glo. Tu subleuãs de cor-
ruptione: idipm corp⁹: ⁊ eandẽ carnẽ resurgere
qd̃ in humo conditũ fuerat. Multa ad idẽ. 8. al
legata fuerãt. Et per hec patet solutio rationuꝫ
supra. ¶ R Sed di. nõ solũ est idẽ corpus: sed et
eadẽ caro: vt dicũt q̃dã auctoritates. Et ps. xv.

Actuũ. ij.

Caro mea requiescit in spe. ⁊ Act. ij. Nec caro ei⁹
vidit corruptionẽ ⁊ eadẽ rõne ei⁹ ossa. Materia
aũt nõ põt dici caro: neq3 os: cũ illa nõ sũt eius-
dem rõnis. Materia aũt est eiusdẽ rõnis in om
nibus organis. Rñdet̃: caro ⁊ ossa sunt termini
cõnotatiui: ⁊ accipiunt̃ dupl̃r. Uno mõ vt sup-

Caro ⁊ ossa termini sũt cõnotatiui ⁊ capiunt̃ dupliciter.

ponũt ꝓ corpe de suba. i. ꝓ cõposito ex materia
⁊ forma specifica ꝯnotãdo accidẽtalẽ dispositio
nẽ ⁊ sic panis nõ ꝯuertit̃ in carnẽ: vt supra dictũ
quia nõ in corp⁹ vt est spẽs sube. Nec sic est ea-
dem caro viui ⁊ mortui: nec eiusdẽ rationis est
in hole ⁊ pecore. Alio mõ accipit̃ vt supponit ꝓ
corpore tertio modo accepto. i. altera parte cõ-
positi q̃ est materia: ꝯnotãdo certas dispositio-
nes accidẽtales: ⁊ sic est eadẽ caro in viuo ⁊ mor
tuo. Etiã caro ⁊ ossa sunt eiusdem ratiõis essen
tialis: sed nõ accidẽtalis: sicut homo albus ⁊ ca
lidus. Sunt etiã eiusdẽ rõnis in hole ⁊ pecore.
Nec seq̃tur: sunt eiusdẽ rationis: ergo caro est
os ꝓpter defectũ ꝯnotati: sicut hõ iust⁹ ⁊ iniust⁹
sunt eiusdẽ rõnis essentialis. Nec tñ ꝓpter hoc
iustus est ⁊ iniustus. Et tãtũ de hac materia: in
qua eligat quis qd̃ placet: seclusa temeritate ⁊
pertinacia: stante semper humili subiectiõe in-
tellectus proprij determinationi ecclesie: ⁊ fidei
orthodoxe. ¶ L Adhuc restat videre an cõuer-

Dubium Rñsio ad dubium Innocẽ. i.

sio illa fiat in tpe vel in instanti. Ad qd̃ est vna
responsio doctoruꝫ omniũ: quia dicit Alexã. iiij.
par. q. xxxviij. mẽ. vi. Totus panis in totũ corp⁹
cõuertitur indistincte: ita φ nõ vna pars substã
tie panis in vnã partẽ corporis xp̃i: alia in aliaꝫ
prout determinatum est ab Inno. iij. sic dicente.
Utrũ ptes in ptes: aut totũ in totum: aut totale
transeat in totale: nouit ille q̃ facit: ego qd̃ resi-
duum est igne cõburo. Si tñ querẽtis instarum-
probitas: ego salua fide concesserim: φ totalis
panis in totale corp⁹ cõuertit̃: ita vt nulla pars
panis transit in aliquã partẽ corpis. ¶ Et hoc
satis patet ex ꝓmissis: nam cũ cõuersio nõ dicit
aliud nisi desitionẽ panis ⁊ successionẽ corporis
desinit aũt totus panis: in se ⁊ quodlibet sui: ⁊
succedit totũ corpus xp̃i. Manifestũ est φ totũ
cõuertitur in totũ: ⁊ ita fit corpus xp̃i totum si-
mul p̃ns speciebus panis: ⁊ nõ pars post partẽ:
et ita nõ successiue: ⁊ per consequens instãtanee
idest totũ simul. Nõ eñ põt esse successio ex par
te termini qui totus simul introducitur: ⁊ non
pars post partem. Nec ex parte subiecti succes-
siue ad forme receptionem dispositi: q2 nullũ est
hic subiectum: cum totũ trãseat in totũ. Nec ex
parte agentis limitati: quia agens est infinitũ:
⁊ ꝓpter idẽ nulla põt esse resistentia. Dicit̃ ergo
φ in fine ꝓlationis verborũ incipit esse corpus
christi sub speciebus panis ⁊ desinit esse panis.
¶ Et si diceres: lꝫ virtus diuina conuertens sit
infinita: tñ operatur ad ꝓlationẽ verboꝝ sacramẽ
taliũ: que non põt esse subita. ¶ Ad illud respõ-

Alexan.

det Alexan. licet virtus diuina operetur ad ver-
bi ꝓlationẽ: nõ tamen fm prolationẽ successio-
nis: operatur enim virtus diuina non nisi ꝓla-
tis verbis: sed non durante verborum prolatio
ne. Operatur autem in fine prolationis et non
ante: q2 ita placitũ est sue oĩpotenti voluntati.

Sed forte

¶ M Sed forte quis replicet: signo instans vl-
timū esse panis: et similiter primum instans corporis
xp̄i sub speciebus panis: vel sunt vnum instans
vel diuersa. Si primum: ergo simul sunt corpus
xp̄i et panis contra prius dicta. Si diuersa: et cū
instantia nō possunt esse immediata cadit tp̄s
medium: pro quo vt videtur: introducitur corp⁹
xp̄i: et ita successiue. Solutio: pānis desinit simul
cum verborum prolatione: ita q̄ idem est instās
desitionis plationis verboꝝ et desitionis panis
Cū autem prolatio verborū est successiua: et res
successiua desinit per primū nō esse: et nō per vl-
timum esse: alioquin daretur vltima pars conti
nui que necessario foret indiuisibilis: ideo non
datur vltimū esse panis: sicut nō datur vltimū
instans plationis: sed datur primū nō esse plato
nis simul et panis: et illud est primū esse corporis
xp̄i sub specieb⁹ panis. Et per hoc ptz solutio re
plice: nō admittēdo qd̄ assumitur: signo vltimū
esse panis: illud enī non est signabile: q: desinit
non per vltimū esse: sed per primum nō esse. Et
huic satis cōcordat sententia aliter Alexā. de ales
par. iiij. q. xxxvij. mē. vij. vbi ait. Sumere est in-
stans in quo est corpus xp̄i primo et illud est ter-
minus hui⁹ mutationis que est trāssubstantia-
tio. Sed q: in tp̄e nō cōtinuant̄ adinuicē instā-
tia: sed inter quelibet est tp̄s mediū: nō est sume
re instās p̄ximū ante instans vltimum trāssub-
stantiationis: in quo instanti primo aū vltimū
est panis: q: et si sit sumere instās indiuisibile vl-
timū in cōtinuo: nō tñ penultimū. Unde nō est
sumere instans in quo vltimo est panis: instans
enī instanti nō pōt cōtinuari: sed tempus instā-
ti. Unde totū illud tempus in quo est panis: cō-
tinuatur illi instanti in quo primo est corp⁹ xp̄i.
Hec ille. Hoc ergo instans in quo primo est cor
pus xp̄i: est primū nō esse panis: et terminat tp̄s
prolatiōis verboꝝ. Tātū de illo. Et per cōsequēs
de his que respiciūt corpus xp̄i fm̄ cōsideratio-
nem predicamēti substantie: scʒ de veritate cor-
poris xp̄i in sacramento. Qua mutatione inci-
pit ibi esse. Quid inquit cōuertit̄. Que substan-
tia maneat. Que desinat: et an desinēs annihilet̄
An cōuersio instātanee: an in tp̄e p̄ficiat̄. ¶ N

Questio.

Pro cōplemento tñ et clariore ac specialiore de-
cisione eoꝝ q̄ respiciūt substātiā eucharistie: fm̄
diuisionē. s. lectiōe. xxxviij. factā. Ad huc viden-
dū an tot⁹ xp̄s fiat p̄ñs altaris sacramēto ad le-

Rñsio ad q̄stionem.

gitimā cōsecratiue forme plationē? ¶ Pro cui⁹
solutiōe duo p̄mitto p̄ambula. Primū: q̄ nomē
xp̄s noiat suppositū verbi diuinū subsistēs i dua-
bus naturis: diuina scʒ et humana. vñ Damas.

Damas.

li. iij. Hoc nomē xp̄s p̄sone dicim⁹: nō monotro
pos. i. vno mō dictū: sʒ duaꝝ naturaꝝ ee significa-
tiuū: scʒ diuinitatis et humanitatis. Et Aug.
cōtra maximū. Christ⁹ vna p̄sona est gemine sub
stātie. Ex illo ptz q̄ lʒ sint tria supposita diuina

Augustin⁹

scʒ pr̄ et fili⁹ et spūsctūs: q: tñ sol⁹ fili⁹ subsistit in
natura hūana: q: sol⁹ ip̄e incarnat⁹ est: xp̄s sup
ponit p̄ solo filio nō p̄ p̄re nec spūsctō. Suppo-
nit enī p̄ p̄sona diuina: cōnotādo humana na-
turā hypostatice sibi vnitaʒ: vñ dimissa natura
hūana: verbū nō eēt xp̄s p̄prie loquēdo. Defice-
ret enī cōnotatū: quo deficiēte: deficit et supposi
tio fm̄ logicos. Sicut deus dñs est: tñ deficiēte
creatura nō esset dñs: eo q̄ nō deficeret cōnota
tū hui⁹ termini dñs: cōnotat enī fm̄ū. Nō existē
te aūt creatura: nō est fm̄⁹ cui dñs dñaret̄: et ita
nō esset dñs: vt vult btūs Aug. v. de trini. c. xvj. et
allegat magi. di. xxx. primi. ¶ Ex illo ptz q̄ verbuʒ
nō semꝑ fuit xp̄s: q: nō ante assumptionem hu-
manitatis. Nec obstat illud apl̄i. Christ⁹ Iesus
heri et hodie: ip̄e et in secula. Quia simpliciter ve
rum est fm̄ rigorem logice: xp̄s fuit heri et hodie
et ab eterno: q̄uis verbum non fuit xp̄s ab eter-
no. Suppositū enī illud qd̄ est xp̄s: fuit ab eter-
no: q̄uis nō ab eterno vnitā habuit sibi naturā
humanam. ¶ Scd̄o sequit̄ q̄ p̄prie loquendo: et
de rigore verboꝝ in triduo mortis xp̄i verbū nō
fuit xp̄s. Patet quia in illo triduo nō habuit si-
bi humanitatē vnitam: quia nō fuit humanitas
xp̄i in illo triduo: sʒ fuit corpus et aīa vtrūqʒ dei
tati vnitum: q: tñ aīa fuit separata a corpore nō
fuit ibi humanitas: nam hūanitas cōposita est
ex vtroqʒ: vt dicit Hiero. et allegatum est supra.
¶ O Ex quo sequitur tertio q̄ si aliqua predica
ta xp̄o attributa sunt pro triduo ratione hūani
tatis: q̄ tales orationes sunt tropice et figurati-
ue: hoc est non sunt vere de virtute sermonis: sʒ
admittunt̄ per figuram: vt illa Aug. super Ioā-
nē. Quia non est derelictus in inferno? Christ⁹:
sed in aīa sola. Quis iacuit in sepulchro? Christ⁹
sed in corpore solo: quia in his singulis xp̄s est.
In his singulis xp̄ʒ confitemur. Et illa Ambro.

Ambrosi⁹.

in lib. de spūsancto. Christus pependit in ligno:
xp̄s iacuit in sepulchro. Et illa symboli. Christ⁹
est sepultus: xp̄us descendit ad inferna. Hec in-
quā et similes fm̄ prefatum modum loquēdi per
synodochē cōceduntur: quia diuinū suppositū
māsit vnitū corpori xp̄i: et similiter anime in tri-
duo: vt dictum est: que fuerunt partes humani-
tatis eius: ratione quarū partium toti xp̄o pre-
dicta predicata lattribuunt̄. fm̄ hunc ergo intel
lectum conceditur: xp̄s iacuit in sepulchro. i. cor
pus humanitatis christi: cui mansit vnitū verbi
suppositum iacuit in sepulchro. Et illa xp̄us de-
scendit ad inferna ad hunc intellectum cōcedit̄
anima xp̄i diuinitati vnita descēdit ad inferna.
¶ Notādū tñ de illis. Christ⁹ descēdit ad infer-
na: xp̄s iacuit in sepulchro: q̄ fm̄ rigorem logice
vere sunt. Nō aūt ille. Ad inferna descēdit xp̄s:
in sepulchro iacuit xp̄s: quaꝝ differētia pʒ ex lo-
gica: q: aliter appellāt termini cōnotatiui positi
a parte eiusdē extremi: aliter dū ponunt̄ a parte
diuersoꝝ. Ueꝝ nonnulli gñalius de nomine xp̄i
loquunt̄ dicētes: ip̄m supponere pro diuino sup
posito: cōnotādo ip̄m subsistere in natura capa
ci assumptiōis suppositalis: siue sit totalis siue
partialis. Et hi admittūt p̄fatas locutiōes pro-
prie: nō per figurā: tñ per idiomatū cōicationē.
¶ P Sed nō stādo in ista diuersitate: videam⁹
an xp̄s fm̄ totā diuinitatē et fm̄ totā humanita-
tem sit in hoc sacro In vtraqʒ enī natura est re-
perire quādā totalitatē. In diuina q̄ est fʒ inclu
sionē oīm triū p̄sonarū: sic enī xp̄m fm̄ totā dei-
tatem esse in hoc sacro est xp̄m esse cum patre et
spūsctō. In hūana vero natura est reperire du-
plicē totalitatē: vnā fm̄ partes essentiales aliaʒ
fm̄ partes integrales. Et sic xp̄ʒ esse in sacramē
to fm̄ totā naturā humanā: est xp̄m esse in sacra
mento fm̄ corpus et aīam: et fm̄ oēs p̄tes integra
les caput: pedes et sic de aliis. Scd̄o supponitur
ex supradictis q̄ aliqd̄ dr̄ esse in sacramento du
pliciter: vel ex vi cōsecratiōis vel cōuersiōis: qd̄

Dupliciter aliqd̄ dr̄ eē in sacro p̄positio pri-
ma.

scʒ est termin⁹ per se cōuersiōis: et primo intēt⁹.
Scd̄o mō p̄ quādā cōcomitātiā: q: cōiūctū ei qd̄
primo mō est p̄ñs. ¶ His p̄missis ponunt̄. v. p̄po
sitiones. Prima: xp̄s deus et homo fm̄ diuinam
naturā pariter et humanā presens est venerabi-
lis eucharistie sacramēto. Hec veritas satis de
ducta est ex autoritatib⁹ canonis et sctōꝝ lectō.
xxxix. et possunt alique breuiter commemorari.

De summa trinita. ⁊ fi. catho. c. i. Idem ipse sacerdos ⁊ sacrificium iesus xp̄s. Jesus autē xp̄s deus ⁊ homo est subsistens in natura diuina et humana. Et concordat beat⁹ Hiero. de conse. di. ij. Nec moyses: Nec inquit moyses dedit vobis panem verū: sed dn̄s iesus ipse cōuiuium et cōuiua: ipse comedēs ⁊ qui comeditur. Itē illud est sub sacramento qđ mādncaꝛ ⁊ sumitur sumpto sacramento. Hoc autem est xp̄s. Aug. de cōse. dist. ij. qui manducat. Mādncatur xp̄s: viuit manducat⁹ quia surrexit occisus. Itē Hierony. eadem dist. singuli. Singuli inquit totum accipiunt xp̄m dn̄m. Itē Ambro. lib. de offi. eadem dist. ante benedictionē. In hoc sacramento xp̄s est. Ad idem plures adduci pn̄t que habent eadem dist. ⁊ iiij. sentētiaꝝ. cōcordant oēs docto. Inno. Hugo. ⁊ ceteri. Qꝛ ergo ibi est xp̄s: ⁊ xp̄s dꝛ vtrāq; naturā diuinā ⁊ hūanā: sequiꝛ ꝙ ibi sit vtraq; natura. ¶ Q Scđa propositio. Sub hostia cōsecrata cōcomitāter est ipsa diuinitas et dei filius. Nō tamē ibi sic est pater ⁊ spūſſctūs. Pria pars ptʒ: quia diuina natura vnita est corpori xp̄i: nec ipm̄ vnq̄ dereliquit: qđ corpus est ibi per se vi consecrationis: vt dictum est. Qđ autem diuinitas nō dereliquit corpus: ptʒ per beatū Aug. super Ioā. Mors ad temp⁹ animā ⁊ carnē separauit: sʒ neutrū a v̄bo dei. Itē Dam. lib. iij. sen. Christ⁹ qđ semel assumpsit nūq̄ dimisit. qđ intelligi oportet quātū ad partes essentiales: qꝛ in triduo dimisit humanitatē: q̄ in triduo nō fuit: sed non partes: qꝛ nec corpus: nec alam. Cū ergo diuinitas ⁊ v̄bū (qđ est filius dei) nō sit ibi ex vi cōuersiōis: nec in ipm̄ panis cōuertiꝛ: vt. s. dictū est. Est aūt cōiūcta corpori assumpto qđ nō dereliquit: sequiꝛ ꝙ sit ibi per cōcomitantiā. Scđa pars ꝓpositiōis ptʒ. s. ꝙ nō sit sub hostia pater ⁊ spūſſctūs sic cōcomitāter sicut deitas ⁊ filius. Sūt qui dē sub sacr̄o pr̄ ⁊ spūſſctūs qui ꝓpter immēsitatē diuine nature sunt vbiq;: etiā ꝓpter idētitatē essentie nō pn̄t separi a filio vt fili⁹ sit alicubi ⁊ nō ibi sit pr̄ ⁊ nō spūſſctūs: qꝛ quelibet harꝝ ꝑsonaꝝ est in alia ꝑ circūcessionē: ⁊ simplr̄ inseparabiles sunt: vn̄ dixit xp̄s philippo. Ego in pr̄e ⁊ pr̄ in me est. Nō aūt sunt in sacramēto eo mō ꝑ cōcomitātiā sicut essentia ⁊ filius: nā essentia ⁊ fili⁹ sunt ibi ꝑ cōcomitātiam qꝛ vniti hypostatice corpi assumpto: sʒ nec pater nec spūſſctūs assumpsit hūanā naturā ⁊ ita nec partes ei⁹. Nō em̄ pater factus est hō: nec spūssanctus incarnat⁹ est: vt ꝓbat magr̄ dist. i. tertij ⁊ distin. xvi. primi lib. sen. ¶ R Utrū aūt debeat cōcedi simplr̄: ꝙ ibi sit pater ⁊ spūſſctūs per cōcomitantiā lʒ nō sicut v̄buʒ: videtur mihi salua semper saniore sententia ꝙ vis est in nomine: qꝛ de re cōstat. Cōstat quidē ꝙ ibi est pater ⁊ spūssanctus duplici rōne. Primo quia sunt deus: et per ꝯn̄s vbiq;. Scđo qꝛ sunt cōsubstātiales verbo: ergo sunt vbi verbū: ita ꝙ si per impossibile nō essent vbiq;: nihilominus essent in sacr̄o in quo est verbū: ꝓpter consubstātialitatem verbi. Constat etiam ꝙ ibi est verbū per assumptionē corporis quo mō nō est ibi pater ⁊ spūssanctus. ¶ Posset igitur dici ꝙ aliq̄d dꝛ esse in sacr̄o per cōcomitantiā dupliciter: immediate ⁊ mediate. Primo modo dꝛ esse ibi qđ est vnitū siue coniūctum ei qđ est ibi per se ⁊ ꝑmo: nō ꝑ aliud. i. non ꝓpter hoc ꝙ est coniūctū alicui cōiūcto ei qđ est ibi pr̄io ⁊ ꝑ se. Sic est ala sub speciēb⁹ panis: qꝛ immediate cōiūcta est corpori. Scđo mō qđ est ibi ꝓpter ꝯiūctionē ei⁹ cū cōiūcto illi qđ est ibi per se primo: sic accidētia ale: gr̄a: charitas: ale xp̄i sunt in sacr̄o: nō quia vnita sunt corpi quod est ibi primo ⁊ per se: sed quia vnita sunt anime que coniuncta est corpori. Per hoc posset dici ꝙ verbum est in sacramento per cōcomitantiam primo modo immediate quia vnitum immediate corpori. Nō em̄ est vnitū per animā: alioquin in triduo non fuisset vnitū corpori: ala tunc separata: qđ ptʒ falsum. Pater aūt ⁊ fili⁹ sunt ibi: quia vniti ⁊ cōsubstātiales v̄bo: qđ est immediate vnitū corpori: ⁊ sic nō sunt ibi per cōcomitātiam ꝑmo mō imediate: sed scđo mō. ¶ S Tertia ꝓpositio q̄ respicit hūanitatē xp̄i: q̄ attēdiꝛ penes ꝑtes essentiales eiusdē: est illa. Corp⁹ xp̄i est sub speciēb⁹ facta cōsecratiōe primo ⁊ per se Ala v̄o est ibi per cōcomitātiā imediate. Prima pars ꝓbata est. s. Scđa ꝓbaꝛ: qꝛ tale est corpus xp̄i in sacr̄o quale est in sua naturali existentia. In naturali aūt existentia est viuū: ⁊ nō mortuū qꝛ xp̄s resurgēs ex mortuis iā nō moriꝛ. Nō viuit aūt nisi per alam: ergo nō est sine ala. Quod aūt sit ibi per cōcomitantiā ptʒ: qꝛ nisi esset coniūcta corpi nō eēt ibi: vn̄ in triduo fuisset corp⁹ in sacr̄o sine ala: vt frequēter dictū ē. Quod etiā immediate: ptʒ: qꝛ ala imediate cōiūgiꝛ corpori ipsiq; inheret: ⁊ ipʒ viuificat: nō ꝑ aliqđ mediuʒ cui pri⁹ inherebat. Et sicut dictū ē de ala: ita dicēdū est de ꝓcioso xp̄i sanguine: ꝙ etiā est in corpore ⁊ sacr̄o ꝑ ꝯcomitātiā imediate. Nō em̄ pōt corp⁹ hūanū viuere naturalr̄ sine sanguine. Et est imediate ꝯiūctū corpi nō ꝑ aliđ cui sit essentiali⁹ ꝯiūctū. ¶ Quarta ꝓpō respiciēs ꝑtes integrales. Oēs ꝑtes integrales corporis xp̄i: caput pect⁹ manꝰ pedes ⁊ cetere ꝑtes integrales ꝑ se ⁊ ꝑmo hn̄t p̄ntiā ad spēs sacr̄ales. Probaꝛ: qꝛ per se ⁊ ꝑmo est ibi corp⁹. Cū aūt corpus nihil est: q̄ sue ꝑtes simul sumpte: ergo ꝓpositū maxime qꝛ xp̄i corp⁹ nūq̄ fuit mōstruosuʒ aut īꝑfectū: ergo semꝑ habuit oēs ꝑtes ad corporis ꝑfectionē requisitas. Erat em̄ speciosus forma p̄ filys hoim̄ s̄m ꝓphetā. ¶ Sʒ est caute considerādū ꝙ noia partiū intergraliū q̄n q; dicūt ꝑtes toti⁹ cōpositi etiā ex materia ⁊ forma specifica cōpositas: et sic caput nō est tm̄ materia vel forma corporeitatis s̄m sic opināntes: sʒ est cōpositū ex materia ⁊ ala viuēte sic disposita ⁊ qualificata. Alio mō dicūt tm̄ materiā subtractiue: ⁊ nō formā specificā cōnotādo certā formā ⁊ qualificationē: quo mō etiā in corpore mortuo dicim⁹ esse caput et mēbra: ⁊ sic pōt etiā distingui de carne ⁊ ossib⁹. Et per hoc pn̄t cōcordare doc. quoꝝ aliq̄ dicunt ꝙ caput carnes ⁊ ossa nō sunt eadē i viuo ⁊ mortuo. Nec noia hec vniuoce īportāt ꝑtes illas in corpe viuo ⁊ mortuo sʒ eq̄uoce: sicut hō significat viuū holem ⁊ mortuū. Alij oppositū asserūt Prima opinio vera est s̄m primā acceptionem: scđa s̄m scđam acceptionem illorū noim̄ caput manus ⁊c. In ꝓpositione aūt nr̄a accipi debent scđo mō ⁊ nō ꝑmo mō: qꝛ primo mō accipiendo sunt ibi partim per se ⁊ ꝑmo quātū ad materiā: ⁊ partim per cōcomitantiā quoad formaʒ. ¶ T Ex his colligitur ꝙ quatuor pertinentia ad perfectā corporis xp̄i cōsistentiā: sunt in sacramēto venerabili. Primū: corpus christi gloriosuʒ: s̄m preciosus eius sanguis: tertium benedicta eius anima: quartū diuinitas excellentissima. Corp⁹ ex vi cōuersionis sine per se pr̄io cetera tria per concomitantiam quodam ordine s̄m Franciscū maronis s̄m quē habent esse in xp̄o in existētia naturali. Nam sanguis est ibi ex cōcomitantia immediata: quia pertinet immediate ad dispositionē corporis vt sit susceptiuū ale: q̄ nō viuificat

Hiero.

Augustin⁹

Ambrosi⁹.

Scđa propositio.

Augustin⁹

Damas.

Jo. xiiij.

Dubium.

Aliq̄d dꝛ eē i sacr̄o per cōcomitantiam duplr̄

Tertia propositio.

Rom. vi.

Quarta ꝓpositio.

Noia ptiū integraliuʒ q̄d dicant.

Quatuor ptinētia ad ꝑfectaʒ corporis xp̄i cōsistētiaʒ sunt in hoc sacramēto

cat corpus sine sanguine. Secūdo est ibi aīa ex cōcomitantia mediata: q2 presupponit sanguinem in corpore: sine quo corpus non viuificat. Tertio est ibi deitas ex cōcomitantia remota. que q̄uis immediate sit vnita corpori: ꝛ etiā mansit vnita corpori: anima ꝛ sanguine separatis: in triduo scilꝫ tamen in incarnatione facta est vnio ad totū hominē primo: ꝛ ex consequenti ad partes humanitatis: ꝛ ideo quasi remota ꝛ vltima concomitantia dī esse sub sacro. Ex quo patet ꝙ alr loquitur ille doc. de medio: q̄. ē. dictum est. Loquit̄ em̄ hic de medio quasi disponente: vt mediate dicat̄ vniri vel ꝯiungi: qḋ requirit aliqḋ mediū quasi disponens aliud ad sui cōiunctionem: nō ꝙ illo medio vniat̄: et sic aīa mediante sanguine vnitur corpori: q2 non vnit̄ corpori sine sanguine disponente corpus: nō aūt vnit̄ sanguini. Supra aūt dictum est de medio suscipiēte vnionem. i. de medio quo prius vnit̄ alicui: ꝛ propter hoc ꝙ vnitum est illi ꝛ illḋ alteri: vnit̄ etiā illi alteri. Et sic nec sanguis nec aīa: nec deitas mediate vnitur corpori: sꝫ singulū hoꝝ imediate vnitur corpori. Et ſm hoc q̄dam sunt ibi p̄ ꝯcomitantiā ad corpus xp̄i: q̄daꝫ per ꝯcomitātiā ad ꝯcomitātiā: de quibus dicet̄. De illis quatuor supradictis etiā loq̄t sctūs Bonauē. dist. xi. quarti. q. i. ar. iiij. aliquo mō ꝯformiter francisco di. ꝙ ibi est corpus xp̄i vi ꝯuersiōis sanguinis rōne ꝯiunctionis: aīa ratiōe ꝯnexiōis: diuinitas rōne vniōnis: q̄ etiā notari pūt in verbis xp̄i. Ego sum pa. vi. q̄ de ce. descē. Panis quātū ad corp9 seu carnē. vn̄ Caro mea vere est cib9. ibidē. Uiu9 p̄ aīam q̄ nō viuificat sine sanguine. qui de celo descēdi ex deitate: non motu locali: sꝫ hūanitatis assumptiōe. ¶ U Sexta ppō. Nō solū hec quatuor nōiata corpus: sanguis: aīa: deitas: sunt in sacro eucharistie: sed etiā earꝫ proprietates accidētia ꝛ perfectiōes nature ꝛ glie. Pꝫ: q2 vt frequenter dictū est: ꝙ tale est corp9 sub hostia quale est in naturali existentia quātū ad suas p̄tes ꝛ ꝓprietates maxime absolutas: ſm eos qui ponūt respectus: q2 de respectiuis presertim ad vbi nō ita: de quo postea. Unde sunt ibi quatuor dotes glie corp̄is determinata partiū armonia: ac qualitates piner sc̄dē: ꝯplexio debita partium officialium ꝛ organoꝝ. Sunt em̄ ibi in optima dispositiōe naturali quantū ad oīs qualitates singulis inexistentes. Sed de quātitate corporis ac partiū ac eoꝝ situ ꝛ distantia locali dicet̄ lec. seq. Nec solum ibi sunt oīa que faciūt ad perfectionē corp̄is ꝛ mēbroꝝ: sed etiam ea que sunt ad corp̄is ornatū ꝛ decorem: vt capilli: vngues: barba ꝛ cetera que pertinēt ad gl'iosi corp̄is speciositatē: que xp̄s resumpsit in sua mirifica ꝛ gloriosa resurrectiōe in quibus sedet ad dexterā p̄ris: sctōꝝ a speciebus p̄itatus. Sunt ꝛ ibi perfectiones aīe naturales ꝛ gl'iose: scꝫ cognitiōes diuine essentie: et reꝝ oīm in verbo ꝛ ꝓprio genere. Similr ꝛ fruitio btā ac affectiōes: amores: ceteriqꝫ volūtatis act9 ꝛ delectatiōes. Necnō ꝛ exterioꝝ sensuū ꝛ interiorū op̄a ꝛ qualitates. Si em̄ aliqua haꝝ perfectionū deesset xp̄o vt in sacro: tūc esse in sacro redundaret in magnā imperfectionē corp̄is ꝛ aīe xp̄i. Perderet em̄ aliquā perfectionē vt ibi existens q̄ sibi inexisteret in celo: qḋ videtur absurdū dicere. Nam sic min9 delectabile esset xp̄o quātū ad corpus et aīam esse in eucharistia q̄ in celo: vt si ibi careret aliqua p̄fectiōe aut delectatione corp̄ali vl' sp̄uali. Sicut ꝛ āgelis custodibus nr̄is magis triste foret: si eis nobiscū in terris existentib9 aliq̄ deesset perfectio que adesset in celis. Unde etiaꝫ nobiscū existētes: semp̄ vidēt faciē p̄ris. ¶ Neqꝫ em̄ necessariū est quodcunqꝫ absolutū in corpore aut aīa xp̄i tolli: propter nouā eius p̄sentiā ad species sacramentales: q̄ꝫ eis inest in celo. Nullo ergo priuatur in sacro qḋ inest in celo. Et hoc de facto: q2 ſm absolutā dei potentiā oppm̄ non est impossibile: vt infra dicet̄. ¶ Et pro oībus illis vna est ratio: q2 cū ꝓpter ꝯuersionem panis in solū corpus xp̄i: per cōcomitantiā sunt ibi sanguis aīa: deitas: q2 ꝯiuncta sunt corp̄i ꝛ vnita: eadē ratione ibi sunt ꝛ illa que sanguini: aīe: aut deitati sunt vnita: non em̄ propter p̄ntiam corp̄is sui in eucharistia vult xp̄s ip̄m corpus priuare suis ꝓprietatibus ꝛ perfectionibus: nec illis sibi ꝯiunctis. Uult ergo p̄mo esse sub hostia corpus suū vt ꝯuersiōis ad sensuꝫ supra expꝛssum: vult illud corpus suū gl'iosuꝫ comitari aīam: diuinitatē ꝛ sanguinē. Uult illa ꝯcomitātia nō esse imp̄fecta: nec suis op̄ationibus: donis naturalib9 ꝛ gratuitis esse priuata. Per hoc pꝫ q̄līo totus xp̄s est in hoc salutifero sacramento. Et hec de his que predicamentū substātie respiciūt/ad presens sufficiant.

¶ Lectio. xliiij. A

E xpeditis vt cūqꝫ his ſm priorē diuisionē: que cōueniūt substātie p̄dicamēto: ꝯsic videndū est de respicientibus corpus xp̄i quantū ad quātitatē ꝛ sitū. Cum autē ſm catholicā veritatē totus xp̄s ſm vtranqꝫ naturā diuinā ꝛ hūanā: ꝛ ſm oēs partes sue hūanitatis gl'iose: officiales ꝛ integrales atqꝫ organicas: simul cum singularum proprietatibus est in sacramento eucharistie sub speciebus panis: vt lec. proxima: ꝛ aliis p̄cedentibus diffuse ostensum est: inquirenda est intelligentia huius veritatis. Inter cetera enim multa ꝛ magna huius sacramenti mirabilia: hoc singulariter mirabile est ꝛ humanam videtur excellere intelligentiam: ꝙ corpus tam speciosum in sua quantitate lineamentis ꝛ figura perfectissimum cum omniū membrorum ꝛ organorū perfecta distinctione est sub parua hostia cuius quātitatem longe excedit. Uidetur enim incomp̄hensibile q̄līo caput sit precise vbi digitus: pes vbi oculus: cor ꝛ epar vbi manus: venter cum dorso: tibia cum collo ꝛc. saluis partium distinctione et sine earum confusione: ꝛ membrū maius nō maiorem locū occupet q̄ membrū minus: puta venter q̄ oculus. Ponenda est ergo primo veritas tenenda: deinde ei9 intelligētia inquirenda. ¶ Quo ad primum sit hec propositio post venerabilem Guil. ockaꝫ in tractatu de venerabili sacramēto. c. vi. Quamuis corpus xp̄i realiter ꝛ veraciter sub speciebus panis contineatur: nō tamen in sacramento altaris loco circunscribitur: ꝛ totum corpus xp̄i sub tota hostia: ꝛ totum corpus xp̄i sub qualibet parte hostie realiter continetur. Totuꝫ dico sincathegorematice. i. quelibꝫ pars. Uel integrum. i. ip̄m ꝛ nihil ipsius quin ipsum. de hoc infra lectione. lxx. Probatur hec veritas testimoniis sanctoꝝ patrū. vnde btūs Hiero. in ser. dn̄ice. v. post epi. de ꝯse. dist. ij. singuli. Singuli totū accipiūt xp̄m dn̄m: ꝛ in singulis portionibus tot9 est nec p̄ singulos minuit̄: sed integrum se in singulis prebet. Itē hilari9 papa in. c. vbi. eadem dist. Ubi p̄s est corp̄is: est ꝛ totū. Eadē rō est in corpore dn̄i q̄ in māna: qḋ in ei9 figura p̄cessit. De q̄ dr

Btūs Bonauen.

Joan. vi.

Mat. xviij.

Hieron.

Hilarius papa.

Qui plus collegerat nō habuit ampli⁹: neq₃ qui minus parauerat habuit min⁹. Itē gl. sup illo qđ dicit Hila. in fine ca. iā allegati. Non eñ quātitas visibilis in hoc estimāda mysterio: sed virtus sacramēti spūalis: dicit. Non est sic quātitas estimāda: vt sub minori quātitate min⁹ sit corp⁹ xpi ꝛ sub maiori maius: qꝛ vbicunq₃ pars: siue dicas pars speciei totum corpus est: siue pars corporis xpi. i. manus vel pes: totū corpus est. Non tñ dicendū est ꝙ oīa mēbra mixta sunt: vt vbi caput ibi mixtim pes vel man⁹: sꝫ vbi pars ibi totū: qꝛ non maiorem locū occupat totū ꝙ̄ pars: ꝛ econuerso Hec glo. Qđ dicit mixtim intelligo. i. confuse: de quo postea. ¶ B Ex quibus colligit̄ manifeste primo ꝙ totus xps est in tota hostia: et totus in qualibet parte. Scđo ꝙ etiā q̄libet ps corpis xpi est in qualibet pte hostie. Tertio ꝙ in quacūq₃ pte hostie est vna pars corpis xpi: ibi sunt omnes. Quarto ꝙ vbi caput xpi: ibi manus: vbi pes: ibi oculus: ꝛ sic de aliis partibus. Qđ verum est: si vbi dicit locū extrinsecū specierꝫ: secus si dicit intrinsecā corpis partē. Cuius intellectus ex sequentibus pēdet. Diuine veritatis possibilitas sic accipi pōt. Nihil negare debet christian⁹ posse fieri diuina virtute nisi ꝙ per rationes ex per se notis pōt euidēter probari includere ꝯtradictionē. Uel nisi hoc elici pōt ex scriptura sacra: aut recepta seu determinata ab ecclesia. Non eñ iuxta modū causaꝝ naturaliū diuinā arctare debem⁹ potentiā: cū diuina ptā oīm creaturarū virtutē in infinitū excedat. Nec ad negandū aliqđ posse fieri diuina virtute experta sufficiūt: cū totū ordinē naturaliū causaꝝ possit deus imutare: ꝛ cōtra omnē cursum naturaliū causarū ꝯstet eū multa fecisse. Quis eñ vnq̄ naturalr̄ expert⁹ est virginē sine viro ꝯcipere: duo corpora simul existere mortuos ad vitā resurgere: accidētia sine subiecto subsistere: aliaq₃ innumera: q̄ tñ cōstat diuinitus esse facta: teste vtriusq₃ testamenti scriptura. Nō igitur negare aliqua debemus a deo fieri posse: qꝛ ipsa nō naturalr̄ fieri experimur. Ad propositū igitur duo supponant̄. Primum deus per suā absolutā potentiā pōt facere vnā aliquā substantiam s̄m se totā coexistere pluribus corporibus. Patꝫ: qꝛ hoc nullā includit ꝯtradictionē: cuꝫ per propositiones per se notas possit euidenter pbari. Ex quo statim seq̄t̄ ꝙ vna substantia p eādem diuinā potentiā pōt s̄m se totā coexistere alicui toto ꝛ cuilibet eius parti. Si eñ pōt coexistere pluribus corpibus a se distinctis ꝛ separatis: multo magis pluribus partibus eiusdē corporis coexistere pōt. Utroq₃ eñ cōcesso: pōt euidenter per veras logicales regulas: que omni noticie et scientie deseruire noscūtur: oīs contradictio euitari: sicut infert⁹ soluēdo rōnes quorundā ad oppositū argumentiū ostēditur: quāuis nō possit euidenter ex puris naturalibus probari: ꝙ ita factū sit siue fiat. Non ergo negare debet catholicus: quin deus facere pōt ꝙ aliqua substātia tota s̄m se ꝛ quālibet partē suā coexistere posset alicui corpori toti ꝛ cuilibet eius parti. Ita eñ tenemus ꝙ aīa intellectiua est tota ī toto corpe: ꝛ tota ī qualibet eius parte. Sic etiā asserimus ꝙ angelus ē totus in aliq̄ loco diffinitiue: ꝛ totus in qualibet eius parte: nec alterutrius oppositū probari pōt per demonstratiuā rationem. ¶ C Scđm. Deus per suā absolutā potentiaꝫ pōt duo corpora siue eiusdē speciei siue diuersaꝝ facere coexistere simul eidē loco. Patet vt primū: qꝛ nullā hoc includit ꝯtradictionem. Sic eñ credimus ꝙ saluator noster xps clausis ianuis intrauit ad discipulos clauso resurgens prodiit de sepulchro: lapide ab ostio monumenti nondū per angelum reuoluto. Etiā clauso virginis vtero natus est huic mūdo. Ascendit in celuꝫ: nullo celesti corpore diuiso. Ex quo etiam sequitur ꝙ due partes: ꝛ quotlibꝫ plures eiusdem corporis: immo omnes eidem loco possunt coexistere. Nam qua ratione duo corpora sepata possunt per diuinam potentiam eidem loco existere: eadem ratione ꝛ due partes eiusdeꝫ corporis possunt eidē loco coexistere: ꝛ eadem ratiōe tres partes quatuor sex ꝛ simul omnes. Nā penetratio dimensionū: licet nature sit impossibilis: nō tamen deo. Etiam de facto plures forme accidentales extense coexistunt eidem loco: ꝛ inherent eidem materie ꝛ subiecto. ¶ Ex quib⁹ sequitur ꝙ deus qui plus potest facere ꝙ̄ nos possumus intelligēdo comprehendere: facere potest ꝙ tota substantia corporis christi coexistat toti hostie: ꝛ cuilibet eius parti: quia potest facere ꝙ sua substantia coexistat diuersis corporibus siue locis: ꝛ ita diuersis partib⁹ hostie. Et per hoc ꝙ quelibet pars corporis sui coexistat cuilibet parti hostie: potest ꝛ facere ꝙ plures substantie corporee possunt simul coexistere eidem loco: ꝛ per hoc potest facere plures: immo omnes corporis sui partes esse simul sub qualibꝫ parte hostie. Et hoc cum facit: corpus suum totū est sub tota hostia ꝛ totum sub qualibet eius parte: quia omnes sue partes coexistunt singulis partibus hostie: ꝛ per consequens non est in sacramento circūscriptiue: quia nō est sic ī loco hostie: ꝙ vna pars corporis coexistat vni parti loci ꝛ nō illa: sed alia coexistat alteri: ex quo omnes partes coexistunt omnibus. Est autem in hostia siue in loco hostie diffinitiue: sicut anima intellectiua aut angelus dicitur esse in loco: quia realiter ꝛ vere est ī loco hostie ꝛ non extra: saltem non oportet. Potest enim esse extra sub alia hostia ꝛ similr̄ esse extra in celo ¶ D Quamuis autē hec sic simplr̄ credere sufficiat cuilibꝫ orthodoxo: quia tñ hic sumus in scholastico gymnasio: vbi nedū qđ credendū: sed quēadmodū credenda catholice intelligantur inuestigānduꝫ est quantum humana fragilitas sinit. Eisq₃ loquor qui parati esse debebunt ad satisfaciendū omni poscenti rationē de ea q̄ in nobis ē in spe. Qui exēplo Pauli sapientib⁹ ꝛ insipientibus debitores ꝯstituentur. Potētes exhortari in doctrina sana: ꝛ eos qui ꝯtradicūt arguere. Ideo vltra inquirendū est: an corpus xpi s̄m dimensiones ꝓprias: quib⁹ extenditur in celo: sit in sacramēto? Et an concedenduꝫ sit ꝙ corpus xpi sit tm̄ in sacramēto: quātū fuit in cruce: siue quantum nunc est in celo? Utrū etiā quātitas sua sit in sacramento? Item quō saluet̄ figura debita humani corporis: si pars nō distat a parte: aut quō distat si sunt simul. Quō oculus sit in capite et non in pede: ꝛ quō saluabit̄ partiū organicarū distinctio. Et gn̄aliter quō vitari possit partium confusio. Que oīa sunt difficilia intellectu. Uñ doctor irrefragabilis Alexan. par. iiij. q. xl. mē. iij. ar. iiij. dicit. In hoc sacramento quedam sunt scđm naturam: quedam supra naturam: sed non super intellectum: quedam super intellectum et super naturam. Secundum naturam sunt ibi accidētia q̄dam: sicut color: sapor: ꝛ magnitudine: ꝛ aptitudo accidentia respectu actus sui: sicut albedinis ad immutandū visum. Supra naturā sunt accidētia sine subiecto: vt color: sapor: rotunditas sine substantia: hoc aūt est supra naturā: sed nō supra intellectū. Intelligit eñ intellectus accidentia sine subiecto per abstractionē. Supra naturā ꝛ intellectū.

Penetratio dimēsionū deo non est impossibilis.

j. Pe. iij.
Rom. j.
Titū. j.

Alexā. de ales.

et intellectū est ibi xp̄s in tota q̃titate in q̃ta est
in celo: ⁊ nō excedit terminos illi⁹ parue formu-
le: hoc aūt est supra naturā ⁊ intelligētiā. Dicen
dum igit̄ ꝙ lꝫ corp⁹ xp̄i nō excedat formā illā: nō
tñ est eiusdē q̃titatis: q2 cōtinētis illa qua corp⁹
xp̄i ꝓut est in sua q̃titate cōtinet̄ sub illa forma:
nec excedit illā: nō est aliqua virtute nature: sed
v̄tute sup̄ naturā ⁊ mirabiliter: vñ mirabilis est
illa cōtinētia nō naturalis. Et sequit̄. Unde q̃-
tum ad hūc articulū soli fidei intēdēdū est: quia
neq3 simile est in exēplo inuenire: neq3 ad hoc po
test intellect⁹ human⁹ attingere. Uñ dicit Inn̄.
In hoc sacro credere iubemur: discutere ꝓhibe-
mur. Unde in hoc sacro ex captiuatione intelle-
ctus illi⁹ qui credit ⁊ nō intelligit: nō modicū est
meritū fidei. Hec Alexā. ¶ Sed alij doctores vt
bea. Tho. Egidius. Sco. Okā: ⁊ eoꝝ sequaces ni
tunt̄ aliquo mō rōnē intelligēdi aperire: sed mul
tipliciter diuersificant̄. Uñ q2 difficultas intelli-
gēdi modū existēdi corporis xp̄i sub eucharistia
depēdet partim ex hoc: vtrū q̃titas sit accidens
distinctum a substātis ⁊ qualitate. Uel an sit res
ipsa q̃ta: substātia scꝫ vel qualitas: ideo possunt
ille opiniones primo reduci ad duas sibi contra
rias: quarū vtraq3 multos hꝫ imitatores: quas
cōmemorat doc. subtilis in. iiij. scripto di. ij. q. ij.

Innocen.

¶ E Prima est: ꝙ q̃titas continua siue extēsiua
est q̄dā essentia absoluta realiter distincta a sub
stātia q̃ta ⁊ sil'r a q̄litate q̃ta: sicut albedo vel ca
liditas est entitas q̄dā absoluta distincta reali-
ter a re alba. Uñ imaginantur hi ꝙ substātia vel
qualitas ex se nō hꝫ partē extra partē: sꝫ quā po
test extēdi: sꝫ hoc cōuenit substātie vel qualitati
ꝑ quoddā accidēs supadditū: quasi mediās in-
ter substātiā ⁊ qualitatē: inherēs substātie: et fm
aliquos substās qualitatib⁹: ita ꝙ qualitates in
hereāt q̃titati tāq̄ subiecto immediato: ⁊ substā-
tie tāq̄ mediato: fm alios inherēs substātie: ⁊ nō
substās qualitatib⁹: req̄sitū tñ ad hoc ꝙ qualita
tes inhereāt substantie. Nā fm illos qualitates
extēse nō possunt inherere subiecto siue substan
tie nisi fuerit in q̃titate extēsa. Uñ fm illos quic
quid est q̃tū: vel est q̃tū: q2 idē q̃titati: vel q2 hꝫ
q̃titatē sibi inherētē: vel inherētē suo subiecto ⁊
sibi coexistētē. Primo modo ipsamet q̃titas est
q̃ta. Scdo modo substantia cui inheret. Tertio
modo accidētia q̄b⁹ coassistit ꝑ inhesionē eidē
subiecto cui inherēt hmōi accidētia. ¶ Tenētes
ergo hāc opi. de q̃titate ad ꝓpositum nostrū de
existētia corporis xp̄i in eucharistia inter se sunt
diuersi: vñ q̄dā dicūt ꝙ sicut corpus xp̄i realiter
est in sacro: ita etiā ei⁹ q̃titas qua extendit̄ in ce
lo est realiter in sacro. Asserūt eñ ꝙ vbicunq3 est
substātia aliqua: ibi etiā necessario sunt oia acci
dētia absoluta sibi inherētia. Cōsequēter dicunt
ꝙ illa q̃titate nō extendit̄ corp⁹ xp̄i localiter in
sacro: q2 nō est ibi q̃titas xp̄i modo suo. i. modo
q̃titatiuo: sꝫ modo substātie. Modus substātie
fm se est esse in loco diffinitiue. Substātia enim
q̃tū est de se: est in loco indiuisibiliter ⁊ definiti-
ue: sicut aīa intellectiua in corpore: q2 rō substan
tie fm se est indiuisibilis: ⁊ eque cōuenit toti sub
stātie ⁊ cuilibet eius parti. Cuius rō est fm eos:
q2 q̃titas xp̄i nō est ibi tāq̄ primus ⁊ ꝑ se termi-
nus cōuersionis sꝫ cōcomitāter ad primū termi
nū. Nā vt supradictū est ꝯuersio panis fit in sub
stātiā corporis xp̄i tāq̄ in primū ⁊ ꝑ se terminū:
quā cōcomitant̄ sua accidētia. Qd̄ v̄o est sub eu
charistia: eo modo est ibi quo terminat ꝯuersio-
nem. Substātia corporis xp̄i est ibi tāq̄ ꝓprius
et per se termin⁹ qui ex se non hꝫ modū existendi

Opinio docto. subtilis de q̃titate ⁊ substantia.

Mod⁹ substantie fm se quis.

q̃titatiuū: cōmēsuratiuū siue extensiuū: ergo est
ibi modo sibi ꝓprio. i. tota in toto: ⁊ tota in qua-
libet parte. Quātitas aūt ibi est ꝑ cōcomitantiā
naturalē ad substātiam. Ergo erit ibi nō mō suo
ꝓprio: sꝫ modo substātie: etiā tota in toto: ⁊ tota
in qualibet parte: ⁊ nō modo q̃titatiuo. Sūt eñ
ibi cōtrario ordine dimēsiones corporis christi:
⁊ dimēsiones corporis cōmēsuratiue locati. Nā
dimēsiones corporis cōmēsuratiue in loco loca-
te sunt in illo ꝑmo: ⁊ ideo modo q̃titatiuo: ⁊ per
eas est ibi substātia: ⁊ etiā modo q̃titatiuo. Sed
dimēsiones corporis xp̄i sunt in sacro non ꝑmo:
nec sicut in loco ꝓprio: ergo sunt ibi fm modum
substātie q̄ est ibi primo: ⁊ nō modo suo q̃titati-
uo. Uult ergo dicere hic modus: ꝙ q̃titati fm ꝓ
priā naturā cōuenit modus q̃titatiu⁹ vbi est ꝑ
se ⁊ primo: hic aūt nō conuenit sibi illo modo: q2
hic est cōcomitāter. Illi cōsequēter habēt conce
dere: ꝙ corp⁹ xp̄i est in sacro q̃tū: ⁊ ꝙ est ibi tan-
tum q̃tū est in celo: q2 vt ibi hꝫ eādē q̃titatē nu-
mero / quā hꝫ in celo: sicut eñ quicq̄d hꝫ albedi-
nem est albū: ita q̄cq̄d hꝫ in se q̃titatē: est q̃tum:
nō tñ est ibi q̃te siue q̃titatiue: q2 nō cōmēsurat̄
specieb⁹ vt sit pars in parte vna: ⁊ alia pars cor-
poris xp̄i in alia: ⁊ ad hūc modū declinant bea.
Tho. ⁊ Egidi⁹. ¶ F Aliter pōt dici tenēdo eādē
opinionē de q̃titate: ꝙ q̃titas q̄ est accidens in-
herēs corpori xp̄i in celo: nō inheret sibi in sacra
mento. Sed corpus xp̄i est ibi sub speciebus sim
pliciter sine q̃titate: q2 extēsio cōuenit substātie
per q̃titatē q̄ ibi nō est: ideo corp⁹ xp̄i nō est ibi
extēsum. Aiūt eñ: ꝙ q̃titati essentialis est mod⁹
q̃titatiuus: nec ab ea separari pōt. Cōsequenter
dicūt illa absoluta tñ ꝯcomitari corpus xp̄i sub
sacro: quib⁹ talis modus existēdi in sacro ex pro
prijs rationib⁹ nō repugnat: talis aūt est quāti-
tas: ideo nō cōcomitat̄. Dicūt ergo illi ꝙ separa
ta q̃titate: partes corporis xp̄i non sunt extra se
inuicē in hostia: sꝫ vna pars corporis sit cū alia:
Potest eñ deus facere partē subintrare partē: et
vltra illā q̄ subintrauit cū ea quā subintrauit ite
rum subintrare aliā: ⁊ sic vltra subintroibūt sein
uicē vsq3 ad minimā q̃titatē naturalē: ⁊ sic salua
tur veritas cuiuslibet partis: ⁊ tñ nulla est exten
sio partis extra partē: sicut saluat̄ veritas mate-
rie ⁊ forme: q̃uis nō sint extra seinuicē. ¶ G Ter
tij dicūt ⁊ distinguūt triplicē positionē: q̄ in gñe
duplex est: sed vna subdiuidit̄. Una est positio q̄
est differētia q̃titatis: hec dicit ordinē partiū ad
totū absolute nō curādo de loco extrinseco. Illa
necessario est in quāto cōtinuo permanēte: nec
eñ est intelligibile aliq̄d esse q̃tū dimēsionatū:
quin sit signare in toto ordinē hui⁹ partis ad il-
lam fm q̃titatē interiacentē: ⁊ illā opꝫ saluari in
ꝓposito. Alia est positio q̄ dicit ordinē locati ad
locū siue ordinē ꝯmēsuratiuū partis locati ad cer
tam partē loci: siue simpliciter totius aut partiū
ad locū cōtinentē: siue pars sit in certa parte lo-
cantis: siue in qualibet parte cū toto. Hic ordo
pertinet ad predicamentū vbi: q̄d importat ha-
bitudinē siue ordinē locati ad locū siue circūscri
ptiuā siue diffinitiuā. Tertia est positio que pre-
supponit duplicē ordinē partiū iam dictū: scꝫ ad
totū ⁊ ad locū: ⁊ vltra dicit ordinē partium ad lo
cum cōmēsuratiuū vel circūscriptiuū: fm quem
partes locati coextendunt̄ partibus loci: et hec
pertinēt ad predicamentū situs. Unde positio q̄
est predicamētū situs ꝑsupponit positionū diffe
rentiā q̃titatis ⁊ vbi: ⁊ specificat vbi: ⁊ hec posi-
tio dicit̄ modus q̃titatiuus vel dimēsiuus. Con
sequēter dicūt isti: ꝙ hāc habitudinē seu positio

Positio triplex est.

nem possibile est deuz separare a q̃to vel a positione prima: non solũ per negationẽ termini prima loci: sicut posset facere aliquod corpus extra vniuersum: q2 tũc nõ esset locus cõtinens: cuius partibus cõmẽsurarent partes locati. Sed etiã posito termino: cui p̃senti posset fieri cõmẽsuratio corporis cõtẽti: ita ꝙ posset esse q̃tũ in loco: et habere coexistentiã ad aliud q̃tũ: sine tamen coextẽsione partiũ vnius ad partes alteri⁹: quã dicit positio sit⁹. Hec est opinio Sco. in. iiij. dis. x. q. 1. quã sic persuadet. Quecũqȝ natura contingẽter respicit quãlibet formã alicuius gñis: respicit cõtingẽter totũ genus simpliciter .i. nõ necessario ex causa intrinseca: q2 qð a natura intrinseca determinat sibi aliquod genus necessario determinat sibi aliquã speciẽ illius generis: q2 vna natura nõ h3 necessitatẽ ad opposita disiuncta: quin habeat necessitatẽ ad vtrum illoꝝ. Sed corpus cõtingẽter se h3 ad quãcũqȝ positionẽ: ergo corpus etiã h3 positionẽ partiũ in toto: non simpliciter: sed h3 necessario ad positionẽ sit⁹. Nec coexistẽtia q̃ti ad q̃tũ est simpliciter ratio necessaria illius positionis secũde: q2 cõtingit intelligere coexistentiã alicuius ipsi toti: absqȝ hoc qð intelligat coexistẽtia partis vnius parti alteri⁹. Hec em̃ coextẽsio est alia ab illa etiã qñ se cõcomitant: nec ista in sua rõne formali includit illã: ergo absolute corpus q̃tũ habẽs primã positionem: posset esse sine omni positione extrinseca: ⁊ intelligi põt q̃tũ ad coexistentiã habere aliquid q̃tũ sine ista positione. Unde q̃titatẽ cõseruari sine positione extrinseca nõ est aliud nisi absolutum conseruare sine respectu extrinsecus aduenientẽ. Sic etiã coexistẽtiã cõseruari sine positione secũda: nõ est aliud nisi relationẽ vnã conseruare sine alia relatiõe extrinseca. ¶ H Ista opinio videt cõcordare cũ prima in hoc ꝙ q̃titas corporis xp̃i in celo realiter sit in sacr̃o. Quodqȝ corpus xp̃i vt ibi est vere q̃tũ: licet vt ibi non habeat modũ q̃titatiuum. Modus em̃ q̃titatiuus qui dicit positionẽ situs: non est passio q̃ti: sicut risibile hominis: sed accidẽs per accidens eius: q2 est respectus extrinsecus aduenitẽs partibus q̃ti ad partes alterius q̃ti: scʒ loci. Habet etiaʒ cõcedere hec tertia opinio: ꝙ in corpore xp̃i sub sacramẽto sit pars extra partẽ: prout extra respicit per seipsas partes corporis ⁊ eaꝝ positioneʒ: que est differentia q̃titatis. Sed si extra respicit locũ: sic pars nõ est extra partẽ .i. extra illũ locuʒ in quo est alia pars: q2 totũ q̃tũ habẽs eodẽ modo partes suas extra seinuicẽ in toto põt habere p̃sentiã sui ⁊ omniũ partiũ ad aliquod vnuʒ extra indiuisibile vel q̃tũcunqȝ modicũ diuisibile. Hoc modo saluat hec opinio partium corporis xp̃i eandẽ q̃titatẽ: cõtinuationẽ: distantiã: et partiũ mediationẽ: vnionẽ: separationẽ: incõfusionẽ: figurã in ordine ad totũ in sacramento sicut in celo: sed nõ sic in ordine ad locum: species scʒ sacramẽtales. Q2 in sacramento est eadẽ q̃titas dimẽsiua inherẽs corpori xp̃i que est in celo. Nam oẽs partes cõtinuate sibi in celo: cõtinuãtur in sacramẽto: scʒ collũ capiti: brachia scapulis: manus brachijs. Mediat quoqȝ inter colluʒ et manus brachiuʒ. Unitur oculus capiti tanq̃ pars toti ⁊ nõ vẽtri. Separat pes a pectore non per abscissionẽ: sed interiacentẽ corporis partẽ: et per hoc cõfusio partiũ tollit: q2 manent distincte inter se: ⁊ quicqd est pars partis in celo: manet pars eiusdẽ partis ⁊ nõ alterius in sacramẽto: nec sunt partes inter se: sed manẽt extra se: et per hec saluat eadẽ figura corporis: intelligẽdo totũ illud dictũ in ordine ad totũ: non in ordine ad locũ: nam in ordine ad locuʒ simul sunt intra se .i. vbicunqȝ est vna pars: ibi omnes. Nec plus distat pes a capite: q̃ a tibia: nec maioreʒ locum occupat q̃ oculus: aut totũ: q̃ minimus corporis punctus. ¶ J Contra primũ modum arguit Sco. Unũquodqȝ siue sit terminus primus trãssubstãtiationis siue secũdus: si tamẽ est ibi: h3 ꝓprietates suas que sibi necessario et naturaliter cõueniũt: quod probat exẽplo: quia si deus creet substãtiã q̃tã vel natura generet: ⁊ cõcomitetur q̃titas vtriusqȝ ꝓductionis: terminus prim⁹ est substãtia et q̃titas cõcomitãs: ⁊ tamẽ tã in generato q̃ in creato q̃titas habet suũ modũ realẽ: sicut haberet si primo terminaret aliquã mutationẽ. Quia alia habitudo ad agẽs nõ variat naturaʒ rei: siue ad idẽ agens siue ad aliud: hoc est siue sit terminus primus siue secundus: siue mediatus siue immediatus: ergo nec carebit q̃titas suo modo naturali: ꝓpter hoc tantũ q2 non est primus terminus trãssubstãtiationis: dũ tamen ibi sit realiter. ¶ Jtẽ dare subiecto modum q̃titatiuũ ita cõuenit q̃titati ex ꝓpria natura sicut albedini ꝯuenit dare albũ esse suo subiecto. Sed impossibile est albedineʒ esse in subiecto: et subiectũ nõ esse albũ: vel nõ habere modũ essendi albũ: ergo impossibile est q̃tum esse in subiecto: ⁊ subiectũ nõ habere modũ q̃titatiuũ. Consequentia nota cũ minore. Maior patet: q2 sicut dare esse album est effectus formalis albedinis: ita dare modũ q̃titatiuũ effectus formalis q̃titatis: sed impossibile est effectũ formalẽ separari a forma inherẽte. ¶ Jtẽ quero vtrũ dare moduʒ q̃titatiuũ ꝯuenit q̃titati per se vel per accidẽs? Si per se: ergo separari non potest. Si per accidens: ergo cõuenit alicui per se: per cuius vnionem vel presentiã cõuenit q̃titati. Sicut substãtie conuenit modus q̃titatiuus per accidens: ⁊ per inhesionẽ q̃titatis: ⁊ ita q̃titas christi habebit modũ q̃titatiuum per aliud accidẽs in celo. Tunc quero: an illud accidẽs etiã sit in sacramẽto: et stabit argumentuʒ de illo sicut de q̃titate. Si non: tunc non omne accidẽs absolutũ corpori christi in celo: concomitatur in sacramento. ¶ K Contra secundũ moduʒ arguit Sco. q2 ille videtur tollere a corpore christi positionẽ in toto: ⁊ omnẽ figurã que necessaria forte est ad corpus animatũ. Si enim totũ subintrat totũ vsqȝ ad minimã partẽ naturalẽ: nõ distat caput a pede: nec erit ordo partiũ ad totum necessario ad corpus animatũ. Sed hic faciliter dicerent cõcedendo illatum. Sed ordo partiũ ad totũ et distãtia ac figura: ⁊ si requiratur ad corpus animatũ naturali modo existẽs: nõ tamen simpliciter: potest enim corpus animatũ per potentiã diuinaʒ miraculose conseruari sine his. Sic etiã ẜm cũ: licet corpus animatũ naturaliter non possit cõsistere sine debita distantia partiũ in ordine ad locum: neqȝ figura commensuratiua sine ordine partiũ corporis ad partẽs loci: in quo solo videt consistere figura: tamẽ miraculose per potentiã dei potest consistere sine illis. ¶ L Contra opinionem Sco. arguit Ockã in suo. iiij. q. iiij. et in trac. de sacramento. c. xxix. querens de illo ordine partiũ in toto queʒ dicit q̃titas: aut est ordo partiũ situalis: ita ꝙ vna pars est superior: aut inferior: vna ante: alia retro: vna versus orientem: alia versus occidentẽ: aut est ordo perfectionis: aut totius ⁊ partis: quõ oculus est pars capitis nõ pedis. Aut ordo causalitatꝭ: quõ vna pars est cã alteri⁹: aut ordo originis vel nature vel tp̃is: qua

Scotus.

Guilbermus ockã

qua vna pcedit aliā origine et pe vel natura. Ali⁹ ordo nō videt̃ assignabilis importatus p positio nē: vt est differentia quātitatis. Si primus ordo scz̃ situalis: ille nō pōt esse sine locali distātia par tiū. Sed qz localiter partes nō distāt: nō erit ibi ille ordo: nec aliqs aliorū ordinū imperat̃ p quā titatē: qz quilibet eoꝝ ita poterit competere sube corporis xp̄i si separata esset penit⁹ a quātitate: qd̄ etiā facere fm eū deo est possibile: sicut qñ est cōiuncta quātitati. Cōseruata eñ tota corporis xp̄i substātia absqz hoc ꝙ sit quāta: ita tunc esset pars vna perfectior talia sicut nunc: nec plus p̄ vna esset pars alterius. Nūc nec prior tpe vl na tura nunc ꝙ̄ nūc: ⁊ ita nullus ordo partiū sub stantie pōt competere partib⁹ corpis xp̄i in toto qñ est coniunctū quātitati quin conueniat eisdē qñ quātitas fuerit separata: preter ordinē situa lē: qui solus sufficit ad hoc ꝙ sit quātū. Talis au tē ordo partiū reqrit distantiā partiū localē que non est ibi: igit̃ nullū ordinē partiū in toto dicit quātitas: preter situalē: q qz ibi nō est: nō erit ibi quātitas. ¶ Itē omne quātū cōtinuū est longū: latū: ⁊ profundū: qz superficies: corpus: aut linea fm ph̄m in predicamentis: sed he dimēsiones re quirunt localem partium distantiā. Itē vbicūqz est distantia partiū intrinseca vel extrinseca: pōt fieri mot⁹ localis de parte in partem distantē: sz ille fieri nō pōt sine ordine partiū in loco. ¶ Itē omne quātū continuū permanēs ⁊ finitū est figu ratum: qd̄ ⁊ ipse cōcedit de corpe xp̄i vt in sacra mēto. Ad figuram autē non sufficit ordo partiū in toto sine ordine partium in loco. Nā facta so la locali mutatione partiū: mutatur figura: vt si pedes ponerentur super caput: oculi in loco au rium ⁊ ecōuerso: seruato omo alio ordine partiū. Seruato autē ordine partiū in loco: nō mutat̃ fi gura: ergo ad rōnem figure reqrit̃ ordo partium in loco: ⁊ p ꝯñs ad rōnē quātitatis. ¶ M Itē po sito ꝙ corpus xp̄i nullibi esset in naturali consi stētia: sed solū in sacro: qd̄ fm eū possibile est: cu ius tūc figure esset in sacro? Nulla assignari pos set cū manētibus ceteris ordinibus partium ad totū qualitercūqz mutatur ordo situalis: manet ordo quē dicit quātitas: ergo vel haberet in casu oēm figuram simul vel nullā. Sicut si de⁹ crearet de nouo substantiā ligni cū olbus accidentibus absolutis: ⁊ ita cū quātitate sine positione situa li: cuius figure esset. Nulla posset assignari ratio quare plus diceretur quadratū ꝙ̄ triāgulare aut rotūdū: nec posset plus dici pedale ꝙ̄ bipedale. Hec tñ sunt partes quātitatis cōtinue ⁊ figure: ⁊ quicqd cōtinet̃ sub genere: cōtinetur sub aliqua specie: nec ēt tale quātū esset rarū nec dēsum: nec posset maiorari nec minorari: cū nō posset dici ꝙ partes qñqz propinquius sibi adiacerent vel re motius: qd̄ tñ contingit in cōdensatione ⁊ rare factione. ¶ Item nō videtur ꝙ in corpore homo geneo possit saluari ordo partiū ad totum subla to ordine ad locū: cū preter ordinē partiū ad lo cum nulla omo sit differētia positionis inter eas. ¶ Et si ad oīa illa diceret̃: ꝙ lz partes in casu nō distent extrinsece in ordine ad locum: distant tñ intrinsece per partes interiacētes intrinsece: per quā intrinsecā distātia saluat̃ etiā figura intrin seca: lz non extrinseca: rōnes autem ille solū pro cedunt de distantia ⁊ figura extrinsecis. ¶ Cōtra queritur: quid intelligatur per interiacētiā par tiū intrinsecā: cū eñ oēs ille partes simul sint re spectu cuiuslibet puncti loci seu cōtinentis: quō inter duas interiacet quasi mediando alia pars: nisi sic intelligatur qd̄ brachium interiacet inter manum ⁊ scapulā: quia man⁹ est pars brachij: ⁊ nō scapule: sed illa interiacentia saluat̃ sine quā titate: oporteret vtiqz exprimere qd dicat ille or do. ¶ Preterea videtur penitus intelligibile ꝙ ptes distēt in ordine ad totū: ⁊ nō in ordine ad lo cū pñtem ⁊ cōtinentē. Quō eñ intelligi pōt ꝙ ca put tripedaliter distet a tibia p partes interiacē tes: ⁊ nō silr haberet eundē ordinē in ordine ad locū extrinsecū. Signo eñ partē loci correspōdē tē capiti: ⁊ partē loci cōtinentē tibiā: aut est eadē vel diuerse. Si eadē precise: quō intelligitur distā tia intrinseca: cū caput tibia ⁊ partes interiacen tes sint simul precise. Nō est eñ intelligibile qd̄ sit sol: ⁊ sit aliqd corpus nō habens certum ordi nē distantie ad solē. Si autē sunt diuerse partes loci: tunc corpus erit i loco illo circūscriptiue: qz pars vna in vna parte: alia in alia: quod in pro posito nō conceditur. Inter illos modos tenen tium quantitatem esse distinctam a substantia ⁊ qualitate: secundus modus videtur planior ⁊ in telligibilior: nec cōtra eū militat ratio Scoti: vt patuit. ¶ N Scđa opinio pncipalis Guil. ockā ⁊ suorum sequaciū tenet: ꝙ quātitas nō sit acci dens absolutū distinctum a substantia quāta et a qualitate: quāta: quo substātialis qualitas for maliter dicat̃ quāta. Et hāc opinionē putāt etiā esse ph̄i: q (vt aiunt) nō inuenit̃ distinxisse inter quātū ⁊ quātitatē. Ad cuius euidentiā: vt non la boretur in equiuoco: describunt quātitatē dimē siuam de qua hic loquimur. Nō eñ hic loqmur de quātitate discretiua pfectionis: aut duratio nis: sed de quātitate molis. Est ergo quantitas molis vel dimensiua id quo res habet partē ex tra partem: siue partē distātē a parte. Omne eñ extensum ⁊ solū tale est quātū: illud aūt est extē sum qd̄ hz partē extra partem. Nō eñ sufficit ha bere partes realiter distinctas ad hoc ꝙ res dica tur quāta: alioqn sciētia: charitas: gr̄a: qz habēt partes scz̃ gradus intensionales ex quibus cōpo nuntur: dicerentur ⁊ essent quāte quātitate mo lis: qd̄ non cōceditur. ¶ Quo premisso: dicunt ꝙ suba materialis ⁊ silr qualitas habet partes ex quibus cōstituit̃ seipsa ⁊ nō per accidens supad ditū: cū deus pōt producere ⁊ conseruare subam quālibet sine qcūqz accidēte. Sublatis igit̃ om nibus accidentibus a suba pōt manere suba ea dē: ⁊ ita partes eius sine quib⁹ nō est substātia ex partibus cōposita. Et ille partes possunt distare a se: ⁊ vna esse extra aliā: ⁊ per ꝯñs esse quāta se paratis olbus accidētibus per diuinā potentiā: nihil eñ impossibile includit ꝙ deus subam nu dā materialē de nouo crearet: ita ꝙ partes ei⁹ pro ducat in distinctis locis sine omni accidente. Itē ꝙ separet accidētia a suba materiali naturaliter producta: cōseruando partes eius in eisdem siti bus in quibus erant. Non enim necessitat̃ deus rē aliquā localiter mouere ppter destructionem cuiuscūqz qd̄ nō est de essentia sua: re ⁊ loco ma nētib⁹. In vtroqz casu suba illa est quāta: qz par tē extra partē hz sine quocūqz accidēte sibi inhe rēte: vel in eodē subiecto coexistēte: ⁊ nō est quan ta sine quātitate: ergo quātitas qua est quāta nō distinguit̃ sub ea: cū olbus aliis amotis adhuc manet quāta. ¶ Itē per illud est suba quāta p qd̄ hz partē extra partē: per illud aūt hz partē extra partem: per qd̄ est presens loco quo circūscribit̃. Est aūt psens loco per suas partes: ⁊ p nihil su peradditum: qz si per aliqd̄ supadditū maxime p ꝙ̄titatē: q̄ro p qd suba est pñs quātitati: si seipsa ⁊ p partes suas: eadē rōne seipsa ⁊ p partes suas erit pñs loco. Si p aliud accidēs: de illo silr q̄rit̃.

Quātitas molis siue dimensiua quid sit.

Corpus xpi vt in sacro sit quantum.

et vel dabit aliqd in quo est status: cui scz seipsa immediate est pns: et eadē rōne stabit in primo: vel procedit in infinitū qd est impossibile. ¶ Dicit ergo fm hāc opi. q corp9 xpi (vt in sacro) non est quātū: qz vt ibi nō hz partē extra ptē: sed oēs partes coexistunt simul cuilibet pūcto speciei sacramētalis: vt. s. probatū est. Nihilominus corp9 xpi quātū in celo: est fm se totū in sacro: et omnes suas partes: etiā cū oib9 accidentib9 suis absolutis ipm in celo afficiētib9 vere realiter et integre tanq̄ in loco suo non ipsum circunscribente: sed definiēte. ¶ Quō aūt hoc sit possibile declaratū est. s. et pōt quedā exēplaris manuductio dari: nā deus pōt naturaliter rem aliquā cōdēsare ad minorem quātitatem sine egressu alicui9 absoluti. In qua cōdensatione oēs partes pri9 sibi imediate manēt immediate: et partes mediate sibi magis appropinquāt: et sic minorē locū posteri9 occupant q̄ prius: sicut opposito mō in rarefactione vniformiter partes corpis rarefacti imediate manēt immediate: et qlibet partes mediate posterius plus distant q̄ prius: et tn̄ nec in rarefactiōe nec condēsatione fit partium noua continuatio vel diuisio. i. partes prius diuise per partes medias nō cōtinuant per imediationē. Nec partes pri9 cōtinue vel immediate diuidunt: lz in cōdēsatiōe sit aliqs ingressus sine approximatio partiū: in rarefactiōe aliqs egressus et elōgatio partiū. ¶ Pōt aūt de9 corpus quātūlibet magnū p suā oipotētiā condēsare ad quātālibet paruā et minimā quātitatē: vt maximū mōtē ad quātitatē grani milij. Qd si faceret: fit magn9 ingressus partiū et approximatio: tn̄ sine partium diuisiōe: aut noua cōtinuatione: aut penetratiōe. Uerum adhuc maneret distantia cuiuslibet partis a qualibet: lz modica. Si tn̄ cōdēsaret ad pūctum indiuisibile iam tolleret ois distātia partium et figura corpis: sine tn̄ diuisione partiū: sed cū earū penetratione. Ita aliqualiter imaginari possumus in venerabili sacro: q oēs partes corporis xpi per mirabilē ei9 operationē sibi inuicem: et cuilibet pūcto hostie coexistūt indiuisibiliter: sine earū diuisione: et noua quarūcūqz partiū cōtinuatiōe. Uerū oēs partes sibyinuicē efficiunt immediate negatiue. i. non mediate tali medio quo posset fieri motus localis de vna ad aliā: lz in celo sint mediate. Hoc enim fieri: nullā implicat ɔtradictionem: ideo a deo non est negandū. ¶ P Ex quo ptz q fm logice rigorē illa cōcedi dz: corpus xpi quātū est in sacro: et illa negari: corpus xpi est i sacramēto quātū. Similiter illa: corpus xpi vt in sacramento est quātū: si (vt in sacramēto) tenet se ad partem predicati. Nā prima tn̄ valet: corpus xpi quod alibi habet ptes extra partes: est in sacramento: qd constat esse verū: quia corpus xpi habens partem extra partem in celo est in sacro. Scda vō illa. Corpus xpi habet in sacramēto partē extra partem: qd verum nō est: qz in sacramēto oēs partes sunt simul. Quō autē differāt fm appellationē terminorū ɔnotatiuorū in eis positorum remitto ad logicā. ¶ Consequēter dicunt q ordo positionis partium in toto nō est separabilis ab ordine partium in loco saltem existente loco. Sed sicut in pposito: partes corpis xpi simul sunt in ordine ad locū: qz respectu cuiuslibet puncti specierum: ita simul sunt respectu toti9: et quelibet pars respectu cuiuslibet partis: ex illa tamē partium simultate nō sequit partium diuisio vel cōfusio: sed manet ois ordo partiū ad se et ad totum qui ē i celis: excepto solo ordine situali. Manet ordo perfectiōis: nā etiam in sacramēto pars perfectior in celo: est pfectior minus perfecta vt caput pede. Manet etiam ordo totius et partis: quia sicut in celo: ita scz in sacro oculus est pars capitis et non pedum: et per hoc oculus est in capite et non in pede: et digitus in manu et nō in collo: q̄uis caput: oculus: digit9: manus sint simul adequate in eodē loco: qz oculus pars est capitis: nō pedum. In: eīm non pōt hic dicere aliā habitudinē nisi partis ad totū: vt ptz transcurrēdo oēs modos essendi in. Et est sile: qz lz simul sint in lacte albedo et dulcedo: tn̄ gradus albedinis non sunt partes dulcedinis: et in cōposito partes materie non sunt partes forme: et tamē non distant fm situm. ¶ Manet etiā ordo distinctionis partium organicarū. Nā ad distinctionē organorū non requirit localis distantia: sed distinctio realis dispositionū naturaliū: qbus existentibus est organū: siue partes distent: siue nō. Nā q̄uis manus retentis eisdem dispositiōibus esset simul in eodem loco cū oculo: homo tn̄ per manū non videret: sed per oculum. Manēt ergo in sacro ptes organice suis dispositionibus qualificate: et abinuicem realiter et nō localiter distincte.

Questio. Solutio qōnis. i

¶ Q Si queris: qd de figura partiū organicarū: q̄ videt necessario reqri ad organizationē partiū. Dicit qd figura simplr nō requirit ad organizationē: qz pōt dns oculū ɔseruare in oi sua naturali dispositione absqz hoc q sic circūscriptiue in loco: in quo casu vere est oculus: et tn̄ nullā habebit figuram: quia figura est quantitas linea vel lineis clausa: vnde qz figura cōnotat certum partiū situm et distātiam: sicut in sacro non est positio situalis: ita nec figura. Nec est magis incōueniēs figurā nō esse partiū vt in sacro: q̄ eas vt ibi non habere positionē situalē nec situalē distantiam. ¶ De ordine causalitatis aut prioritatis nature vel tpis nō est difficultas. Si aliquis talis est partiū in celo: idem est in sacro. Non est ergo fz hāc opi. corpus xpi in sacramēto quātū: nec figuratū nec partes eius vt ibi sunt: distant. Est tn̄ corpus xpi verū organizatū integrū pfectū: ɔstans partibus suis distinctis et inconfusis. Et in hoc scdo omnes opi. concordant. Sed prima et tertia opiniones in hoc discordant a secūda et quarta: quia illi dicunt corpus christi in sacramento esse quātū per quantitatē propriam sibi inherentē: lz non habeat modum quātitatiuū. Isti dicunt qd corpus Christi in sacramēto non est quātū: nec habet ibi in se quātitatem que sit accidentalis forma sibi inherens. Prima autē in hoc discordat a tertia: q dicit quātitatem corporis Christi nō habere suum proprium modū in sacramēto: qui est modus quantitatiuus. Tertia dicit quod habet suum propriū modū: ille autē nō est modus quātitatiuus. Intelligendo per modum quantitatiuū partium extēsionē: fm quā res potest esse in loco cōmensuratiue. Sed est positio que est ordo partium ad totū: non ad locū. ¶ Tres pme opi. discordant a quarta: qz ponunt quantitatē esse accidens absolutū inherens rei quāte: qd negat opinio quarta. ¶ R. Posset tn̄ quantum ad aliquid opi. tertia cū quarta cōcordari per equiuocationē nois quātitatis. Nā diffiniendo quātitatē prout opi. quarta diffinit: et silr quātū dimēsiuū: q est res habēs partē extra partē siue distantem a parte inter quas pōt fieri motus localis: quo mō etiā cōiter accipit quātitas et quātū: certū est corpus christi in sacramēto non esse quātū qz sic quātitas includit ordinē partiū ad totū et locū: verū vel imaginariū qui nō est in sacramento. Si autem accipit quantū pro re vna numero habente

habente partes realiter distinctas natas distare localiter p naturã: sic corp⁹ xpi est quãtũ i sacro. Si sic accipit opi. tertia: est intelligibilis ꝛ ꝓbabilis: in paucis discordãs a quarta. In eo manet discordia: qꝛ ponit quãtitatẽ distingui a re quãta: qd q̃rta negat: alioq̃n opinio tertia est difficilis intellectu. Eligat q̃uis qd a pietate fidei non discordat. Et tñ de his q̃ ꝑdicamẽtũ quãtitatis ac sit⁹ cõcernũt fm diuisionẽ lect. xxxiiij. premissam. ¶ Lectio. xliiij.

Expeditis vtcunq3 his q̃ fm ꝑdicamẽti quãtitatis habitudinẽ corp⁹ xpi respiciũt. Transeundũ est ad ꝑdicamẽtũ relatiõis: ꝛ inq̃rẽdũ de accidẽtib⁹ q̃ ante cõsecrationẽ panẽ ꝛ vinũ affecerũt ꝛ sensui apparent: vt3 colore: sapore: odore: q̃litatib⁹ ꝑmis tãgibilib⁹ põderositate ꝛ cetera cui subiecto inhereant: an sint sine subiecto? Inhesio em̃ respectiue dr: nec intelligi põt absq3 eo qd inheret: ꝛ eo cui inheret: hoc ẽ vt alij dicũt: sine fundamẽto ꝛ termino. Forma inherens fundamẽtum est: ꝛ subiectũ cui inheret termin⁹: ꝑmo itaq3 ea dicem⁹ q̃ certa sunt. Scdo q̃ nõ sicr ab olbus sunt opinata. ¶ Quo ad primũ q̃nq3 pono ꝓpositiones.

Prima ꝓpositio. Pria. Species panis ꝛ vini manẽt eedẽ post cõsecrationẽ q̃ fuerũt ante cõsecrationẽ. Spẽs sunt accidẽtia panis ꝛ vini: q̃lia sunt q̃litates sensibiles: color/ sapor/ odor/ q̃litates ꝑme tãgibiles: calor/ frigiditas/ humor siccitas/ raritas/ densitas/ figura/ quãtitas: ꝛ si q̃ sunt silia: pt3 illud p experientiã sensuũ. Sensus nãq3 circa ꝓpriũ obiectũ nõ decipit: ꝛ cum eadẽ appetit pri⁹ q̃ ante: si nõ sunt eadẽ illudit sensus. Cõtra illud beati Amb. ꝛ allegat magr dis. xij. iiij. senten. Nihil falsi putandũ est in sacro pietatis: sicut fit in magorũ ꝑstigiis: vbi delusione quadã fallunt oculi vt videat esse qd nõ est. Itẽ venera.

Hugo. Hugo de scto victo. lib. ij. de sacra. parte. viij. ca. vij. In sacro inquit: tria ibi discreta proponũtur.

In sacramẽto tria ibi discreta ꝓponũtur. Species rei visibilis: ꝛ ṽitas corporis: ꝛ virtus gratie spũalis. Aliud est em̃ visibilis spẽs q̃ visibiliter cernit. Aliud est veritas corporis ꝛ sanguinis que visibili specie credit. Aliud gratie spũalis q̃ sub corpore ꝛ sanguine inuisibiliter ꝛ spũaliter ꝑcipit. Qd em̃ videm⁹: spẽs panis est ꝛ vini: qd aũt sub specie illa credim⁹: verũ corpus christi est ꝛ ver⁹ sanguis. ꝛ paucis iterpositis. Et speciem q̃dẽ visibilẽ sacrm esse veri corpis ꝛ sanguinis veri. Corpus aũt ꝛ sanguinẽ sacrm esse gratie spũalis. Et quẽadmodũ spẽs illic cernit: cui⁹ res vel substãtia ibi esse nõ credit: sic res ibi veraciter ꝛ substantialiter ꝑsens credit: cuius spẽs non cernit. Videt em̃ spẽs panis ꝛ vini: ꝛ suba panis ꝛ vini nõ credit ꝛc. Ex quibus manifeste ht spẽs panis ꝛ vini q̃ sunt accidẽtia ꝑmanere in sacramẽto: imo ipsas esse sacrm. ¶ B

Scda ꝓpositio. Scda propositio. Accidẽtia illa cõsecratiõe facta nõ inherent sube panis ꝛ vini. Pt3: qꝛ panis ꝛ vini suba ibi nõ manet: vt. S. ꝓbatũ est: ꝛ vba Hugonis ꝑmissa satis innuũt.

Tertia ꝓpositio. Tertia ꝓpositio. Accidẽtia ꝛ spẽs sacramẽtales nõ inherẽt corpori ꝛ sanguini xpi nec eos afficiũt: nec denotant. Patet per magrm dis. xij. lib. iiij. sen. c. i. Ibi nõ est inquit substãtia nisi corporis ꝛ sanguinis dñici: q̃ nõ afficit illis accidentib⁹. Nõ em̃ corpus xpi talẽ in se h3 formam sed qualis in iudicio apparebit. Ite3 corpus xpi ad q̃litates sensibiles de nouo non alterat: qd tñ cõtingeret: si accidẽtia panis corp⁹ christi informarẽt. ¶ Item qualitates cõtrarie nõ sunt simul in corpore christi ꝛ eadẽ eius parte: sed qualitates panis ꝛ vini sunt cõtrarie: vt siccitas panis: humiditas vini: vt ad sensum pt3. Similiter contingit in qualitatib⁹ differẽtiarũ hostiarũ cõsecratarũ: ergo non sunt simul in corpore Christi.

Quarta ꝓpositio. ¶ Quarta ꝓpositio. Species ꝛ accidẽtia in sacramẽto non inherẽt aeri circũstãti tanq̃ subiecto. Probatur qꝛ nullum sacrm nec fm se totum: nec fm partẽ sui distat loco ꝛ situ a subiecto suo primo: sed ad sensum apparet ꝙ aliqua pars hostie loco ꝛ situ distat ab aere circũstãte: ꝛ a q̃libet parte eius: nõ ergo est in aere subiectiue. Conseqn̄tia nota cũ maiore. Minor patet de partibus interioribus specierũ que nõ tãgunt aerẽ. ¶ Item subiectũ accidẽtis nõ est locus accidẽtiũ: sed subiecti ꝛ accidẽtis sibi inherẽtis est idẽ locus. Aer aũt circũstans accidẽti est locus eorum: qꝛ terminus corporis cõtinentis accidẽtia. Etiã alius est locus aeris ꝛ alius loc⁹ specierũ: qꝛ alia ꝛ alia cõtinẽtia: nã aer cõtinet species: nõ aũt cõtinet seipsum. Qd vero subiectũ nõ sit loc⁹ accidẽtis patet: qꝛ locus situ distinguit a locato: ꝛ non est simul cũ locato penetratiue: quippe locus diuisus est a locato situaliter. iiij. Phys. Subiectũ aũt ꝛ accidẽs sunt simul: ꝛ ideo idem est loc⁹ substãtie ꝛ accidentis. Sicut locus lactis est etiã locus albedinis ac dulcedinis inherentis.

Quinta ꝓpositio. ¶ Ex illis sequitur ꝓpositio q̃nta: ꝙ accidẽtia que sunt spẽs sacramẽtales: nõ sunt in substãtia tanq̃ in subiecto. Patet: qꝛ nõ sunt in substantia panis ex propositione scda nec in substantia corporis christi ex ꝓpositione tertia: nec in substãtia circũstãtis aeris ex ꝓpositiõe quarta: nec põt ibi fingi alia substantia: sunt tñ ibi realiter ex ꝓpositiõe pria.

Dubium. Rñsio ad dubium p opi. ¶ C S3 restat dubiũ: an sint in aliquo subiecto accidẽtali. De illo sunt opi. Sunt em̃ q̃ dicũt solã quãtitatẽ posse esse sine subiecto: q̃litates ꝯo materiales: l3 possint esse sine subiecto subali p diuinã potentiã: nõ tñ sine subiecto accidentali. Inherẽt em̃ quãtitati tãq̃ subiecto imediato: sine quo ꝯseruari nõ pñt in esse. Cuius rõnem assignant: qꝛ sola quãtitas indiuiduatur per se: ꝛ ola alia accidẽtia p quãtitatẽ: ergo si aliqd accidẽs esset: ꝛ nõ in quãtitate: eẽt hec res: ꝛ nõ esset hec. ¶ Itẽ si esset albedo separata a quãtitate eẽt sensibilis ꝛ non esset sensibilis. Sensibilis: quia p se esset de tertia specie qualitatis. Et esset non sensibilis: qꝛ nõ quãtũ nõ potest sentiri: qꝛ idiuisibile sentiri nõ põt. De sensu ꝛ sensato dubitatione vltima: qualitas aũt nõ est diuisibilis nisi p quãtitatẽ. ¶ Item sine quãtitate albedo esset qualitas spũalis: qꝛ indiuisibilis ꝛ sine materia ꝛ quãtitate: ꝛ tñ esset qualitas corpalis: qꝛ de tertia specie qualitatis. ¶ Itẽ quarto si esset sine quãtitate: ꝛ p ꝯñs spũalis: nõ esset repugnãtia q̃n inesset spũi: ꝛ sic spũs posset esse albus. ¶ D Sed hanc opi. reprobat Sco. q. xij. dist. xij. similiter ꝛ ockam q. vij. quarti ostẽdentes ꝙ quodlibet accidẽs absolutũ per diuinã potentiã põt esse sine subiecto. Na3 essentialius depẽdet qualitas ad substãtiã tanq̃ ad subiectũ: q̃ ad quãtitatẽ: esto ꝙ etiã inheret quãtitati: qꝛ substãtia est primũ subiectum. Essentialior aũt est depẽdẽtia ad ꝑmũ q̃ ad aliquod posterius. Si ergo põt qualitas manere sine dependentia actuali ad substantiam multo magis põt esse sine dependentia actuali ad quãtitatem. ¶ Preterea magis dependet quãtitas

a substātia: q̄ qualitas a quātitate: ponēdo quā
titatē subiectū mediū inter substātiā ⁊ q̄litatē: sȝ
quātitas cōseruat̄ a deo sine substātia: ergo ⁊ qua
litas ꝯseruari pōt sine quātitate. Maior pȝ: quia
priorē ⁊ vehemētiorē influētiam hȝ cā prima sup
causatū: q̄ cā scđa: sȝ in genere cause subiectiue
sub̄a est causa prima: quātitas posterior ⁊ scđa.
¶ Preterea qualitas ꝑfectior est quātitate: ergo
si quātitati non repugnat esse ꝑ se: multo magis
nō repugnat qualitati. Qđ aūt qualitas sit per-
fectior quātitate: pȝ multipl̄r. Tum q̄ qualitas
est principiū agendi actione reali: quātitas non.
Non eñ est quātitas de virtutibus actiuis. Tūȝ
q̄ nobilioribus substātijs correspondent quali-
tates nobiliores: nec sic quātitas: q̄ nō opȝ nobi
liorē substantiā esse maiorē quātitatē: vt pȝ de
elemētis q̄ sunt quātitate maiora: ⁊ tñ ignobilio-
ra. Tū q̄ ꝑ qualitates sub̄e attingūt fines suos:
vt pȝ de accidentib⁹ beatificis nō ꝑ quātitateȝ.
Tum q̄ quātitas cōsequit̄ compositum rōne ma
terie: qualitas rōne forme. Forma autē simpl̄r ꝑ-
fectior est materia. Tū q̄ qualitates magis cōue
niunt cū ꝑfectione simpl̄r: vt sapiētia: intelligen-
tia: velle: quorū est eadē ratio formalis cū sapien
tia diuina ⁊c. qđ nullo modo quātitati cōuenit.
¶ E Igitur est alia opi quā puto verā: q̄ oē acci
dēs absolutū ꝑ diuinā potentiā esse pōt: ꝑduci ⁊
cōseruari sine subiecto: tam sub̄ali q̄ accidētali.
Uñ si ponit̄ quātitas accidēs mediū inter sub̄aȝ
⁊ qualitatē: pōt qualitas esse sine quātitate: sicut
quātitas sine substātia. Probatur: q̄ omne abso
lutū a quolibet alio absoluto realiter secūdū se ⁊
quodlibet sui distinctū: pōt deus separare ⁊ sepa
ratim cōseruare. Qđ probat̄: omnis res sufficiē-
ter dependet a suis causis. Quicq̄d eñ necessa-
rio requirit̄ ad esse alteri⁹: ita q̄ sine eo aliud esse
nō pōt distinctū ab eo essentialr̄: est cā eius in ali
quo genere cause: vt deduci pōt ex diffinitione
cause. Sed cuiuslibet cause extrinsece causalita-
tem pōt deus supplere. Res vero absoluta ſm se
⁊ quodlibet sui distincta ab alia: ⁊ qualibet eius
parte necessario ad esse alterius req̄sita est causa
ei⁹ extrinseca: siq̄dē sole partes rei essentialis: scȝ
materia ⁊ forma sunt cause cōpositi intrinsece: er
go eius causalitateȝ pōt de⁹ supplere ⁊ sine eo id
cui⁹ est cā conseruare. Uñ manifeste sequit̄ quod
quodlibet accidens absolutum a quātitate reali
ter distinctū: sine quātitate cōseruare: sil̄r sine
sub̄a ⁊ ita sine subiecto. ¶ Itē non plus includit
cōtradictionē vnū accidens absolutum esse sine
subiecto: q̄ aliud: ⁊ quantitatē esse sine subiecto
non includit cōtradictionem: ergo nec quodcū-
qȝ aliud. Consequentia nota cū minore. Maior
pȝ soluēdo rationes opinionis opposite. ¶ F Uñ
ad primā dr̄ q̄ fundat̄ in falso fundamento: nulla
eñ res indiuiduat̄ ꝑ aliqđ sibi extrinsecum: sȝ q̄li
bet seipsa est singularis. Etiam si ponerentur dif
ferentie cōtrahentes naturam ad singularitatē:
ille non erunt alterius generis: q̄ ſm sic loquen-
tes: sicut i quolibet genere est inuenire supremū
in illa coordinatiōe: ⁊ sil̄r genera ⁊ spēs medias:
ita est inuenire aliquod infimū per se in illa coor
dinatione de quo oīa ꝑdicantur ⁊ ipm̄ de nullo.
Ideo qualitates etiā si essent in quātitate: nō est
hoc per quātitatē formaliter: de quo alibi magis
tractādū est. ¶ Ad scđam dr̄ q̄ si albedo esset si-
ne quantitate: esset visibilis in potentia remota:
⁊ insensibilis in potentia propinqua: quia scđm
illam modū existendi: quo scȝ nō haberet parteȝ
extra partem dimēsiue nō esset visibilis: posset tñ
extendi: ⁊ sic esset visibilis in potentia ꝓpinqua:
et hoc sufficit vt sit de tertia specie qualitatis.
¶ Ad tertiā distinguitur: quia qualitas pōt dici
corꝑalis ⁊ materialis: vel q̄ nata est ꝑficere ma-
teriam ⁊ corpus: vel q̄ est extēsa aptitudinal̄r. i.
habet ptes q̄ psūt extēdi: vel tertio q̄ actu exten-
dit̄. Primis duob⁹ modis qualitas nō quanta:
nata tñ esse quāta: est corporalis ⁊ materialis: nō
tertio mō. Angelus aūt ⁊ intellectio ⁊ volitio nul
lo mō sunt corporalia. Angelus: q̄ nō hȝ partes:
intellectio et volitio etsi habēt partes graduales
tñ ſm illos nō sunt extensibiles: sed intensibiles.
¶ Ad quartā dr̄ q̄ sublata quātitate nō esset spi-
rituale: si spūale dr̄ non extēsibile: ⁊ esto qđ esset
spūalis: nō ideo sequitur q̄ posset inherere ange
lo: q̄ nō sola extēsio cā est quare nō potest subie-
ctari in angelo. Nā non quelibet qualitas potest
inherere cuilibet subiecto: sed ex natura propria
quedam sub̄e determināt sibi certas qualitates
quarū sunt receptiue: ⁊ quarūdā ex natura pro-
pria nō sunt receptiue: cui⁹ alia ratio danda non
est: nisi q̄ hec natura est hec. Sic lapis nō est re-
ceptiuus visionis: nec celū coloris: q̄uis ille qua
litates sint extense: ⁊ ita etiaȝ res spūales diuer-
sarū specierūȝ possunt sibi determinare aliquas
qualitates speciales specie differētes: quarū vna
potest perficere illā huius speciei ⁊ non aliā spiri
tualē substantiam alteri⁹ speciei. ¶ G Sed ad- Obiectio.
huc forte q̄s diceret: videt̄ simpl̄r impossibile ac-
cidens esse sine subiecto: tū q̄ accidens diffinit̄ ꝑ
subiectū: nūc autē impossibile est alicui cōuenire
diffinitū nisi cōueniat ei diffinitio: cū sint cōuer-
tibilia. ¶ Itē sicut sub̄a hȝ se ad esse per se: ita ac-
cidens ad esse in alio: sȝ impossibile est esse sub̄aȝ
⁊ non esse per se: igitur impossibile esset esse acci
dens ⁊ nō esse in alio. ¶ Itē tūc de⁹ posset facere
sub̄am sine accidente: ⁊ ita hoīem sine quātitate:
colore: figura: ⁊ ita sine carne ⁊ ossibus ⁊ sine or-
ganis. Consequēs videtur falsum: q̄ corp⁹ orga-
nicū est de essentia hoīs: q̄ aīa que est de essentia
hoīs diffinit̄ ij. de aīa. act⁹ corporis organici. Nō
igitur pōt esse nisi in corpore organico. Probat̄ cō
sequētia: q̄ caro ⁊ ossa ⁊ organa non distinguunt̄
nisi accidentaliter. ¶ Itē tunc deus posset face-
re intellectionē ⁊ volitionē sine subiecto: q̄ vtra-
qȝ est accidens absolutū: preterea tūc posset etiā
accidēs respectiuū esse sine subiecto. Cōsequens
falsuȝ: q̄ nō pōt intelligi sine fundamēto ⁊ termi
no: multo minus esse. Probat̄ tñ illatū: q̄ oēs rōes
nes adducte ad probandū q̄ accidēs absolutum
pōt esse sine subiecto: equal̄r ꝯcludūt de accidēte Rn̄sio ad primā obiectionem.
respectiuo: q̄ subiectuȝ respect⁹ hȝ rōnem cause
extrinsece respectu relatiōis: ⁊ illam pōt de⁹ sup-
plere: nā subiectū seu fundamentū nec est relatio
nec pars eius. ¶ Item simitas est accidens nasi
et non videtur posse fieri sine naso. ¶ H Ille ob-
iectiones mote sunt propter infideles ⁊ philoso-
phos: qui specialiter propter hūc articulum in-
uehere solent cōtra fidem et eam deridere. Ideo
ad primam respondeo: quod accidens diffinitur
per subiectū non in actu: sed in aptitudine: hoc
est quod accidēs non diffinitur esse res que actu
inheret: sed que naturaliter apta nata est inhe-
rere: ⁊ hec diffinitio ꝯuenit accidenti siue inhe
reat siue non: et est conuertibilis cum accidente:
quia non potest esse accidens quin natum sit in-
herere. Hec responsio est de mente sancti Bona
uen. in quarto distin. xij. qđ. j. ¶ Ad secundum di
citur quod maior non est vera: nisi esse in alio di
cat aptitudinem ad inherendum. Sic verum est
sicut substantia totalis est per se: idest non apta
nata inherere. Si autem vtrunqȝ dicit actum:

non est

nō est bona diuisio entis: in ens per se: ⁊ ens per accidēs. ¶ Preterea esse ꝑ se: non videt̄ substātie esse essentiale: nec ē de ei⁹ rōne formali: quia nō conuenit materie nec forme substātiali: q̄ tñ vere sunt substātie ꝯm phm in p̄dicamētis. Nō ꝯtrarī bēt vos partes substātie ⁊c. Itē nō videt̄ plus repugnare totali substātie inherere alteri: q̄ supponitari ab alio. Neqȝ eñ per se est q̄ alio supponitatur: ideo sicut nō implicat ꝯtradictionē q̄ ꝑsona extrinseca terminat esse suppositale substātie totalis: ita nō vr̄ implicare q̄ substātia totalis quātū ad esse suum ꝑ se depēdeat ad aliud: lȝ sibi [illegible] nia sine alio eē ꝑ se: sicut esse suppositale ꝯuenit substātie ꝑ se: ⁊ tñ pōt quantū ad illud esse depēdere ad aliud. Si hoc nō placet: sufficit solutio prima. ¶ Ad tertiū ꝯcedit̄ q̄ deus posset substantiā facere sine accidēte: ⁊ cū infertur de hoīe sine qualitate ⁊ figura: ꝯcedit̄ quantū ad figuram et quantitatē: ⁊ cetera accidentia. Sed de organis carne ⁊ ossibus dr̄. Si illa distinguuntur per formas substātiales diuersarū rationum: sic hō sine illis esse nō posset. Nō eñ est hō sine forma sensitiua: vegetatiua: intellectiua ⁊c. siue sit vna siue plures. Si aūt tñ distinguūtur ꝑ dispositiōes accidētales: ꝯceditur: q̄r hoc nullā implicat ꝯtradictionē: vñ pōt hoiem cōseruare sine manibus et pedib⁹: immo sine capite qđ est ꝓncipiū membrorū. Vñ legitur de sctīs Albano ⁊ Dionysio: q̄ decollati capita sua manibus portarūt ꝑ lōga spacia ad locū sepulture: ⁊ si ad tps vixerūt sine capitibus: potuerūt sīr viuere per miraculū per tempus quantūlibet magnū. ¶ I Ad quartū ꝯcedit̄ illatū: nō eñ plus repugnat diuine essentie ꝓducere aut conseruare accidēs spūale sine subiecto q̄ materiale. ¶ Ad quintū dicerēt q̄ negarēt oēs respectus: q̄r ratio illa falsum supponit. Supponit eñ esse aliquas res respectiuas distinctas ab absolutis: qđ illi nō admitterent. Scđm illos vero q̄ admittūt hmōi res paruas respectiuas hñt cōsequēter dicere q̄ non possunt esse sine fundamentis ⁊ terminis: q̄uis sint extrinseci respectiui. Cuius ratio est: q̄r respect⁹ est essentia quedā: vel natura cuius essentia est habitudo inter duo extrema: ⁊ vtrūqȝ extremoꝝ est de rōne essentiali respectus: ideo tollere alterum extremum siue terminū siue fundamētū: est tollere essentialē rōnem respectus: ⁊ ita destruere naturā eius. Unde non q̄r respectus est accidēs: ideo reqrit subiectū vel fundamentū: sed q̄r respectus est respect⁹: ideo requirit cui⁹ sit ⁊ ad q̄d sit: etiā in diuinis vbi nō est accidēs: ⁊ ideo licet de⁹ supplere posset causalitatē fundamēti ⁊ termini: vt si respectus esset a solo deo causaliter effectiue: nō posset esse respectus sine illis: q̄r eius natura essentialiter depēdet ab illis: nō sic q̄cūqȝ res absoluta dependet a causis extrinsecis scđis. Fortassis etiā dici posset: q̄ de⁹ posset respectū cōseruare absqȝ inhesione: sed nō absqȝ extremis: ⁊ propter hāc rōnem nonnulli negāt respectus. ¶ Ad vltimum de finitate nasi dr̄: q̄ finitas nō est accidēs absolutū distinctū a naso: sicut nec ḡnaliter figura a re figurata. Sed isti termini finitas: figura ⁊c. sunt termini connotatiui: connotātes certū ordinē partium rei extense: qui ordo nō est accidēs distinctū a partibus ⁊ a toto: sed partes ipse sic vel sic distantes ⁊ ꝓpinque: ⁊ ideo q̄nqȝ predicātur de re: q̄nqȝ non: ideo dr̄r. accidentia non realia sed logicalia .i. nō res alie significate: scȝ partes substantiaꝝ: sed ꝯcept⁹ hec representātes sunt accidētia idest accidētaliter p̄dicabiles. Hec de possibili.

Dubium. ¶ R Sed q̄d de facto: an oīa accidentia panis ⁊ vini sint sine subiecto: an vnū accidēs inhereat alteri i sacro.

Rñsio ad dubium. Ad hoc ꝯm diuersimode opinantes de quātitate diuersimode rñdet̄. Nā tenētes quātitatē nō distingui a re quāta: sed quālibet rē extēsam: ꝑ suas partes ⁊ non per accidēs superadditū extensam: quā opinionē tenet ockā: ꝯsequenter habent dicere q̄ oīa accidētia sint simpliciter sine subiecto q̄r non est ibi quantitas aliqua distincta a qualitatibus ⁊c. sed quelibȝ q̄litas puta albedo. sapor ⁊c. est suamet quātitas: ⁊ cū qualitas nō sit in q̄titate: manifestū est q̄ nulla qualitas est in quātitate: ⁊ per ꝯñs q̄libet qualitas simpliciter est sine subiecto. ¶ Qui vero tenent q̄ quantitas sit accidens absolutū: possent adhuc dupliciter dicere. Vel q̄ sola quantitas sit simpliciter sine subiecto cetere qualitates sint in quantitate tanq̄ in subiecto proximo vl' immediato. Aliter q̄ sicut quātitas est simpliciter sine subiecto: ita ⁊ cetera accidētia. ¶ Cōsequēter q̄ q̄litates materiales in q̄cūqȝ corpore sunt: sunt immediate in materia siue substātia tanq̄ in subiecto: ⁊ nō in quātitate: extendūtur tñ ad extēsionē subiecti. Vñ primo subiectū extendit̄ per quātitatē sibi inherentē. Cetera accidētia per eandē quantitatē sibi in eodem subiecto coexistentē. Et nō oportet dicere ad saluandā accidentiū extēsionē: q̄ inhereāt quātitati: sed sufficit q̄ coexistat eis quātitas in eodē subiecto: ꝑ quā habent partes extra partes. ¶ L Et hoc dictū: scȝ q̄ accidētia oīa sint ꝑ se in sacro sine subiecto: magis videt̄ posse probari autoritatibus originaliū doctoꝝ. Nam magister in. iiij. dist. xii. Si q̄rit̄ inq̄t: de accidētibus q̄ remanent: scȝ de specieb⁹ sapore ⁊ pondere: in quo subiecto fundent̄: potius mihi videt̄ fatendū esse sine subiecto: q̄ in subiecto. Nec valet hec euasio si dicet̄ q̄ vult q̄litates nō sint i aliqua substātia: ꝑ eo q̄ magister q̄si rōnē sui dicti: q̄re qualitates nō sint in subiecto assignās subdit: q̄r ibi nō est substātia nisi corp⁹ ⁊ sanguis dñi: q̄ nō afficit̄ illis accidētibus. Hec rñsio nō sufficit: q̄r nunq̄ dici pōt accidens sine subiecto: q̄diu subsistit in suo subiecto primo ⁊ immediato: iō qualitates nō ꝑñt dici esse sine subiecto si sunt in quātitate: q̄r quātitas est subiectū immediatū earū. Nec possent dici subsistere per se si essent in quātitate. Sed magister vbi prius loquēs de qualitatib⁹ de quibus prius dixit q̄ sunt sine subiecto: dicit. Remanēt illa accidētia ꝑ se subsistētia ad mysteriū ritū: ad gustus fideiqȝ suffragiū: q̄b⁹ corp⁹ xp̄i habēs formā suā ⁊ materiā tegit̄: ⁊ subdit. Ne mireris vel insultes si ibi accidētia videātur frāgi: cū ibi sint sine subiecto. ¶ Itē ecclesia solēnizans festū corꝑis xp̄i legit sic. Accidētia sine subiecto in eodē existūt: vt fides locū habeat dū visibiliter inuisibile sumit̄ aliena specie occultatū: ⁊ sensus a deceptione immunes reddātur: q̄ de accidētib⁹ iudicāt sibi notis. Ecce ḡnaliter de accidētibus sensibilibus loquit̄ q̄ illa sine subiecto existūt. Nec ꝑsūmo q̄ reperit̄ ab aliquo sanctorū patrū originaliū doctorū traditum: sed nec a pho q̄ accidētia aliqua: scȝ qualitates sint in quantitate tanq̄ in subiecto: magis philosophus ad oppositū loquit̄: vñ. iiij. Metaphy. Accidēs non accidit accidēti: nisi q̄r ambo accidūt eidem subiecto. Nihil eñ hoc illi magis q̄ illud huic. Similiter in p̄dicamento substātie dicit. Maxime ꝓpriū est substātie: cum sit idē numero: ꝯm sui mutationē esse susceptiuū cōtrariorū. Si ergo accidēs puta quātitas etiā susciperet cōtraria accidētia ꝯm sui mutationē: nullo mō esset ꝓpriū subē: q̄r nec oī: nec soli ꝯueniret: vñ cū dicit q̄ maxime ꝓpriū est subē ⁊c. per

iiij. Meta.

hoc videtur velle substantiã ab oibꝰ separare: quasi per illud qđ soli substantie cõuenit: ȝ vtraqȝ au-toritatũ phi ab alijs exponat ⁊ glosetur: ⁊ ex intẽtio ne probat ꝙ nõ ꝯuenit quãtitati: replicat enĩ de oratione quã ponit speciẽ quãtitatis: ꝙ et insint ꝯtraria fm sui imutationẽ: scȝ verum ⁊ falsum: et soluit concludens ꝙ suscipe ꝯtra soli substãtie sit propriũ ⁊ nõ alteri conueniat. Hec de respiciẽti-bus predicamentũ relatiõis. ❡ M Quantũ ad ea q̃ respiciũt pdicamẽtũ qualitatis occurrit du-plex ꝯsideratio. Una de qualitatibꝰ panis ⁊ vini remanentibꝰ. Altera de qualitatibꝰ substãtiam corpis xpi ꝯcomitãtibus: ⁊ de vtrisqȝ põt esse ꝯsi-deratio: vel quoad se vel in ordine ad operatiões earũ ⁊ passiones. Scđa ꝯsideratio locũ hẽbit seq̃n ti lectiõe: vbi dicetur: de his q̃ respiciũt predicamẽ-ta actiõis ⁊ passiõis. ❡ Quoad prima videndũ est vtrũ oẽs qualitates substãtie panis ⁊ vini in-herentes añ ꝯsecrationẽ: maneãt facta ꝯsecratio ne. Et ibi dr ꝙ nulla qualitas accidentalis q̃ fuit in pane ⁊ vino ante ꝯsecrationẽ: mutatur quãtũ ad suũ esse per ipsam panis ⁊ vini ꝯuersionem. Ma-nent enĩ oẽs qualitates q̃ fuerunt in pane ⁊ vino etiã post ꝯsecrationẽ in eisdẽ sitibꝰ: sed nõ in eisdẽ subiectis: sicut prius: istud satis propõne prima presentis lec. declaratũ est. ❡ Et dr notãter: non mutantur p cõuersionẽ: qr fieri pñt mutationes illarum qualitatũ fm diuersas spẽs mutationis. Possunt enĩ intẽdi: possunt remitti: rarefieri: cõ-densari: ꝯgelari ⁊c. vt experiẽtia docet: sed he mu-tatiões nõ fiũt virtute ꝯuersionis: nã ꝯuersio il-la est trãssubstantiatio: vt. s. dictũ est: in qua sola substãtia desinit esse nõ accidẽtia. Ubi aũt accidẽ tiũ mutatiões fiãt: dicetur lectiõe seq̃nti. ❡ N De qualitatibꝰ corporis xpi dictum est. s. lec. xlij. Et põt summarie repeti: ꝙ oẽs qualitates: imo oĩa accidẽtia absoluta corpori xpi in celo inherentia quorũ rõnibus formalibus modus existendi sub sacramẽto diffinitiuꝰ nõ repugnat: inherẽt etiaȝ corpori xpi sub sacramẽto: ⁊ quĩ ille modus existẽ di qualitatibꝰ nõ repugnat non plus q̃ substan-tie: ideo concomitãtur corpus xpi in sacramento qualitates sue oẽs. ❡ Ad hoc posset adduci con-gruentia. Nam corpus xpi gloriosum resurgens ex mortuis nõ moritur: deponẽdo animã que est vita: ita nec moritur deponendo aliq̃ perfectio nẽ vel gliam corporis. Moreretur aũt illi pfectioni qualitatiue quã deponeret in sacro. Sic enĩ mo-ri dicitur res ei a quo separatur: fm quẽ modũ loqui-tur apostolus ad Roma. vi. Existimate vos esse mortuos pctõ: viuẽtes aũt deo in xpo iesu. ❡ Pre-terea sicut in naturalibus nihil ponitur frustra: ita nec in gratuitis: ⁊ maxime in sacramento salutis nihil aũt pficeret saluti vtentiũ hoc sacro dimis-sio cuiusqȝ qualitatis corpus xpi pficientis: ideo nõ est asserendũ: vt etiã. s. tactuȝ est lec. xlij. Nec obstat ꝙ figura corporis xpi: ⁊ quantitas nõ ma-nẽt fm aliquorũ opinionẽ: qr ille repugnãt modo existendi in sacro: q̃ multũ vtilis est ⁊ magnum si dei fructũ parit: dum presentie corporis xpi nul-lã habemus experiẽtie euidentiã: sed simpliciter credimꝰ in obsequiũ xpi intellectũ nostrũ capti-uantes. ❡ O Sed diceres cõtraria non sunt: si-mul ẽt in hoc sacro. Qualitates autem panis et vini contrarie sunt qualitatibꝰ corporis xpi: nõ ergo erũt simul cũ speciebus sacramenti. Ad hoc dr ꝙ qualitates ꝯtrarie non sunt simul in eodem subiecto: nõ aũt simplr repugnat eas simul esse in eodẽ loco. Nulle enĩ qualitates ꝯtrarie sunt in eodẽ subiecto adequate in sacro: nam qualitates ꝯtrarie panis ⁊ vini nõ sunt simul neqȝ subiecto: nec sunt nec loco. Sed qualitates panis ⁊ vini ꝯtrarie q̃li-tatibus corpis xpi sunt simul cũ illis loco nõ sub-iecto: ille enĩ sunt sine subiecto: iste sunt in corpe xpi subiectiue. Silr qr membra corpis xpi sunt si-mul in qualibet parte hostie etiã qualitates mẽ-brorũ sunt simul: ⁊ tñ alique sunt ꝯtrarie: puta fri-giditas cerebri: ⁊ calor epatis: nõ tñ sunt in eodẽ subiecto. Nam mẽbra manent distincta quibus inherent qualitates cõtrarie. Et hec breuiter cõ-memorata esse sufficiat: qr partim in precedenti-bus habita sunt: ⁊ cetera sequentibus reseruantur.

Margin: Questio. Rñsio ad questionem. — Rom. vi. — Ad rom. vi. — Obiectio. Rñsio.

❡ Lectio. xlv.

A

On sequenter considerandum est de actione ⁊ pas-siõe que fiũt aut fieri pñt p vel cir-ca qualitates tam sen-sibiles in sacro q̃ insensibiles corpus xpi afficiẽtes. Prio aũt de q̃-litatibꝰ sensibilibꝰ sine subiecto remanẽtibꝰ videndũ ẽ: vtrũ possunt hẽre oẽȝ actionẽ: quã hẽre pote-rũt in subiecto. Ac deinde an oĩs trãsmutatio pas-siua possit causari ab agẽte naturali circa accidẽ-tia in eucharistia manẽtia q̃ fierẽt si essent in sub-iecto. ❡ Circa primũ aduertendũ ꝙ triplex actio põt ꝯuenire accidẽtibus. Una respectu substãtie generãde: ⁊ hec respectu accidẽtis pducẽdi: vna respectu cognitiõis causande in potẽtia cogniti-ua: altera realis in passiuȝ hñs realr ꝯtriũ. ❡ Quã-tũ ad primũ est quorũdã opinio ꝙ accidẽs separa-tũ nõ põt esse pncipiũ generãdi substãtiã: nec pn-cipale nec instrumẽtale: sȝ nec corrũpẽdi substan-tiã: intm̃ ꝙ si tota substãtia ignis in sphera sua de-strueretur: remanẽtibꝰ oĩbꝰ accidẽtibꝰ: ⁊ ita maxio calore: gutta aq̃ ibi posita nũq̃ corrũperetur ab il-lis: qr sicut gñatio substãtie: ita ⁊ corruptio eius nõ põt fieri nisi a substãtia. Huiꝰ pncipale moti-uũ est: qr totale causans nõ põt eẽ imperfectiꝰ cau-sato. Cũ ergo spẽs essent totale agẽs: nõ enĩ cum eis ꝯcurrit aliq̃ substãtia: cũ substãtia panis ⁊ vi-ni nõ sint: nec alia: ergo spẽs q̃ sunt accidẽtia nõ pñt esse cãe respectu substãtie generãde vel corrũ-pende. Qđ nõ corrũpẽde: qr nihil põt corrũpere substãtiã nisi hẽat virtutẽ pducẽdi substãtiã: ⁊ p hoc pȝ fm illã opi. ꝙ spẽs sacrales nõ pñt pduce-re substãtiã in q̃cũqȝ materia: ⁊ hec est opi. Sco. dist. xij. q. iij. quarti scripti. ❡ Alr opinatur btũs Tho. in. iiij. scripto ea. dist. q. i. quã Sco. vbi. s. re-citat ⁊ iprobat. Tenet aũt ꝙ spẽs in virtute forme substãtialis pñt agere ad formã substãtialẽ tanq̃ ad terminũ sue actiõis: quã virtutẽ receperunt a forma panis ⁊ vini: dũ prio in pane pducte sunt ⁊ vino: q̃ virtꝰ in eis manet desinẽtibꝰ pane ⁊ vino sicut eis manet idem esse quod in eis receperũt. ❡ B Sed quicquid sit de illis opinionibus: po-test hic dici post Guil. ockã: ꝙ accidens potest eẽ causa partialis substantie generande et corrum-pende tam coniunctum q̃ separatum: nec opor-tet refugere ad virtutem a substantia receptam. Sed hoc conuenit sibi a propria natura. Nã ea-dem ratione

Margin: Actio triplex põt cõuenire accidentibus.

dem ratione: qua persuadetur substãtiam esse cau
sam substãtie: eadẽ etiã ꝓbatur accidẽs esse causaꝫ
substãtie licet neutrũ põt demõstrari: nam sicut
ad ꝑsentiã substãtie sequitur productio vel corru-
ptio substãtie: q̃ non corrũperetur vel ꝓduceretur in
ei9 absentia: ꝛ ideo substãtia dr ꝓductiua vel cor
ruptiua substãtie: vt pꝫ de igne ꝓducẽte ignem ꝛ
corrũpẽte aquã. Sic etiã ad ꝑsentiã caloris ꝓdu
citur ignis ꝛ cõsumitur aqua: qð nõ fieret sine presen
tia caloris: immo aliq̃ñ ad presentiã caloris sine
igne ꝓducitur ignis: vt in motu forti cõfricatiõis:
vt in molẽdinis nõnũq̃ ꝯtingit: nũq̃ aũt ad ꝑ-
sentiã ignis sine calore. Nec aliqua alia via põt
ꝓbari aliq̃d esse causam alteri9. Verũ rõ non de
mõstrat: q2 instãtia est de aïa intellectiua: q̃ a so-
lo deo causatur: ꝛ tñ ꝓductionẽ ei9 ꝑcedit ꝯmixtio
maris ꝛ femine sicut in gñatiõe bruti: vñ si eẽt hec
materia informata forma ignis: ꝛ alia esset infor
mata forma aque sine oïb9 accidẽtib9 hinc inde:
tũc posset q̃s experiri certitudinaliter: vtrũ sub-
stantia generaret substãtiã sine accidẽtibus: ꝛ si
sic: tũc posset sustineri q accidẽtia nõ essent cau
se partiales illi9 generationis substãtie. Si nõ:
tũc necesse foret ponere q accidẽtia essent cause
ad minus partiales substãtie: sic etiã si ad ꝑsen-
tiam accidẽtiũ separatoꝝ ꝓduceretur substantia:
posset certe sciri q accidẽtia ꝓducerẽt substãtiã
principaliter sine substãtia cõcurrẽte: sed q2 nul
libi est inuenire substãtiã sine accidẽtib9 nec ac-
cidẽtia extra substãtiã naturaliter: ideo certitu-
do haberi nequit. ¶ C Neq videtur posse demon
strari ex se notis: q aliqua creatura causet quẽ-
cunq effectũ efficiẽter: q2 posset ꝯterniens dice-
re: q oïs effect9 positiuus immediate est a solo
deo: q̃tũcũq cõcurrũt cause scðe: sicut dr de ꝓ-
ductione aïe intellectiue: cui posset applicari il-
lud apl̃i. Ego plãtaui: apollo rigauit: de9 aũt in-
cremẽtũ dedit: quasi diceret. Etsi a creatura acti
ua passiuis applicantur: de9 tñ est q̃ operatur oïa in
oïb9. Et posset rõ addi: q2 sine deo nihil ꝓduci-
tur: vt patet in igne chaldeoꝝ pueros nõ cõburẽ
te: ꝛ in simılib9 multis miraculis: et ipse solus in
principio creationis mũdi oïa ꝓduxit. Ideo vi-
detur q eque ꝓbabile est accidẽtia partialiter pro
ducere substantiã: sicut q substãtie ꝓducãt sub-
stãtias: cũ neutrũ sine altero ꝓducit. ¶ Nec rõ
Scoti aliquid ꝓbat: q2 admisso q causa totalis
nõ sit imperfectior causato: nõ sequitur ideo q cã
partialis nõ possit esse imꝑfectior causato. Nul
la aũt creatura põt esse causa totalis efficiẽs cu-
iuscũq effect9 q2 de9 est causa ꝑncipalis cuiusli-
bet effectus positiui: qui sine alterius cause con
cursu põt ꝓducere effectũ: ꝛ nulla causa scða si-
ne ea: ideo in oï actione cause totalis efficiẽs est
perfectior causato: ꝓpter deũ ꝑncipaliter cõcur
rentẽ. Et si illa ꝓpositio q causa nõ est imperfe-
ctior causato: restringeretur ad causas scðas: tunc
patitur multiplicẽ instantiã: vt pꝫ de productione
aïaliũ ex putrefactione: vbi nõ concurrit animal
viuẽs. Et si dicitur q cõcurrit celũ: celũ nõ est per-
fectius essentialiter viuẽte: fm beatũ Aug. dicen
tem: q viuẽtia in perfectione ꝑponuntur nõ viuẽ-
tibus. ¶ D Per hoc ad ꝓpositũ dicitur post Ale-
xan. de ales parte. iiij. q. xl. arti. j. mẽ. ij. §. ij. q spe
cies sacramẽtales habẽt eandẽ virtutẽ agẽdi in
materiã exteriorẽ: quã haberẽt si essent cõiuncte
substãtie panis ꝛ vini. Ad hoc allegat Alex. In-
no. dicentẽ. Species pur sunt mirabiliter nõ pri
uantur virtute nec ꝓprietatibus naturalibus na-
turaliter exeunt in huiusmodi opera: q2 eis sunt
ꝓpria per naturã: ꝛ per hoc patet q species tãq̃

Margin notes (left column): j. Cor. iij. — Danie. iij. — Augusti. — Innocen.

obiecta possunt ꝓducere sensationẽ sui cũ potẽ-
tia: puta videri possunt: odorari: tãgi ꝛc. q2 ad il-
las actiones nihil cõfert subiectũ. Non eñ sen-
tiuntur ꝓpter subiectũ: sed ex propria natura sunt
qualitates sensibiles. Suo modo dicendũ est de
accidẽtib9 realibus. Põt eñ caliditas hostie ꝓ-
ducere caliditatẽ in aere circũstãte: aut alio tan
gente: humiditas humiditateꝫ naturaliter. Sic
ergo patet q species ille agũt naturaliter ad pro
ductionẽ substãtie: ꝛ ei9 corruptionẽ: vt ad corru
ptionẽ musce cadẽtis in calicẽ: ad generationeꝫ
gutte aque ex aere: si species panis essent cõgela
te ꝛ stube calide illate: possunt ꝓducere qualita
tes reales: similiter ꝛ spirituales in potẽtia sensi
tiua ꝛ intellectiua tãq̃ obiecta. ¶ Et notãter ad
ditũ est in materiã exteriorẽ: quia an species ille
seipsas alterari possunt: hoc est vna aliã corrũpe
re: ꝛ aliã in locũ corruptũ adducere: vt si species
panis cõgelate mitterentur in vini species cali-
das: an species vini remitterẽt frigiditatẽ et pro
ducerẽt caliditatẽ in particula cõgelata: dicetur
statim infra. ¶ E Per hoc cõsequẽter dicit Ale-
xan. q. xl. parte. iiij. ar. ij. mẽ. ij. §. ij. ꝛ post eũ san-
ctus Bona. q species vini inebriare possunt: lꝫ
nõ possunt naturaliter reficere vel nutrire: vñ di
cit. Virtus naturalis relicta in specieb9 natura-
liter põt immutare sensus: vñ bñ cõcedo q virt9
vini mirabiliter relicta in specie põt naturaliter
agere in gustum: ꝛ in tãta q̃titate posset sumi: q
inebriaret naturaliter. Virtus enim hmõi q2 est
naturaliter diffusiua: põt se naturaliter diffunde
re per aerẽ vsqꝫ ad cerebrum ꝛ perturbare spm̃: ꝛ
sic inebriare: sicut etiam qñqꝫ ex forti odore vini
quidã inebriantur: qui tñ vinũ nõ biberunt. Et ad
hoc adducitur illud qð habetur in textu ꝛ in gl. q ali
qui inebriati sunt ex vsu specierum: quos notat
apl̃s cũ dicit. Alius quidẽ esurit: alius aũt ebri9
est vbi glo. Notat eos q̃ munera: que offerebant
altarib9 ꝓ sacrificio cõficiẽdo peracto illo sibi re
sumebãt: nec alijs nõ habẽtib9 cõicare sinebant:
sed soli sumebãt: vt inde etiã inebriarentur alijs
esuriẽtibus. Hec glo. Nõ tamẽ naturaliter refi-
ciũt ꝛ nutriũt: nã refectio est qñ loca euacuata ꝑ
caloris naturalis actionẽ replentur nutrimẽto di-
gesto: ꝛ sic ꝑcedit nutritionẽ. Nutritio dicitur qñ
alimentũ simile factũ vnitur alẽdo: ꝛ informatur for-
ma partiali viuẽtia. Hec ergo refectio ꝛ nutritio
fieri nõ potest ex solis speciebus ꝛ accidẽtib9: de
quo statim dicetur. ¶ F Nunc de mutatione passi
ua: que fieri potest circa illas species. Quedam
mutationes fieri possunt in speciebus manente
nihilominus eucharistia. Quedaꝫ fieri possunt
circa species propter quas desinit esse euchari-
stia: que autẽ sint ille vel iste: notari põt per hãc
regulã. ¶ Per nullã trãsmutationẽ factam circa
species sacramẽtales desinit esse corpus Christi
sub eisdẽ: cũ qua maneret substãtia panis aut vi
ni si nõ fuisset facta ꝯuersio: ꝛ quãdocũqꝫ fit trãs
mutatio circa species sacramẽtales per quã cor
rumperetur panis substãtia aut vini si essent desi-
nit esse corpus xp̃i in eo instãti in quo desineret
panis aut vinũ. Instituit eñ deus sub euchari-
stia. i. sub speciebus panis ꝛ vini: quam ex nimia
charitate dedit spõse sue ecclesie: tãdiu cõserua-
re species eisq succedẽtes sine subiecto: et sub il
lis ac quibuscunqꝫ in locũ earũ succedẽtib9 pre-
sentiaꝫ sui corporis ꝛ sanguinis exhiberet q̃diu
sub illis maneret substãtia panis ꝛ vini: si cõuer
si nõ essent. ¶ Secũda regula. Deus ea volũta-
te qua eucharistiam esse voluit in ecclesia dispo
suit oẽs trãsmutatiões ꝛ effectus circa illas spe-

Margin notes (right column): j. Cor. xj. — Attẽdeð refectione et nutrinõe.

cies p̄sente actiuo naturali causare immediate: ad quos agēs naturale ꝓpter subiecti defectum nō pōt attingere: quos tñ agēs naturale causaret si substātia cōuersi ꝑmaneret: ⁊ hoc nō nouo miraculo: sꝫ volūtate qua instituit eucharistiā: ne si species viderent̄ intrāsmutabiles: meritū fidei euacuaret̄. Uoluit eñ dn̄s vt nulla naturali experiētia ꝓbari posset p̄sentia sui corporis sub istis speciebus: sed sola fides cerneret vt͞n meriti sui fructū reportaret. ℭ G Et ideo oēs transmutationes que fierent naturaliter circa istas species: siue in subiectis: siue in q̄titatib⁹: siue qualitatib⁹ per ꝑnationē: corruptionem: alterationē rarefactionē: vel ↄdēsationē si nulla facta fuisset ↄuersio: et nūc fiūt facta ↄuersione q̄dā a causis naturalib⁹: q̄dā a solo deo immediate supplente actionē causaꝝ naturaliū: nec per hoc aufert de⁹ ab agēte naturali suā ꝓpriā actionē. Nō eñ aufert q̄ sibi cōpetere possunt: scꝫ trāsmutatiōes de forma in formā existēte subiecto: terminos hmōi trāsmutationū deserēte. Actiones aūt q̄ naturalib⁹ agētib⁹ cōpetere non possent: scꝫ vbi non est subiectū vtriusq̄ termini trāsmutationis ꝓpter desitionē substātie panis ⁊ vini ↄuersoꝝ: illā sua potētia immediate supplet siue nouo: siue antiquo miraculo parū refert. Nō eñ de⁹ laborat faciēdo miracula ad suoꝝ salutē fideliū. Si eñ effectus sup naturā a deo immediate ꝓductus de nouo: ideo dicit̄ nouū miraculū q: nō ꝓducit̄ volūtate noua: sꝫ volūtate antiqua: cū ex parte dei nulla sit volūtas noua: sed q̄cūq̄ de nouo fiūt a deo: sunt ab eterno immutabili volūtate volita: nullū erit miraculū nouū. Si ꝟo dicit̄ nouū miraculū: q: effect⁹ nou⁹ est: totiēs fiūt a deo miracula noua: quotiēs a deo ꝓducit̄ effect⁹ imediate supra naturaꝫ. ℭ H Pōt addi tertia regula. Nulla trāsmutatio acq̄sitiua pōt fieri a cā naturali nisi in subiecto presupposito. Patet: q: nisi sic: creatura posset creare: q: quicq̄d ꝓducit̄ ⁊ nō de potētia subiecti: creat̄: nā qḋ nō ꝓducit̄ de potentia subiecti: ꝓducit̄ de nihilo: qḋ vero de nihilo ꝓducit̄: creatur ſm magistrū dist. j. Q: in hoc discernit creare a facere: q: creare est aliq̄d de nihilo ꝓducere. Facere vero aliq̄d ꝓducere siue de nihilo siue de subiecto p̄supposito.

Differunt creare et facere.

ℭ Dicit̄ notanter: nulla trāsmutatio acq̄sitiua: q: ſm Guil. ockā. Trāsmutatio deperditiua fieri potest nullo etiā p̄supposito subiecto. Creatura eñ ſm cū: licet nō possit creare: pōt tñ annihilare. Cui⁹ rationē in suo quarto scripto. q. vij. assignat: q: q̄si agēs naturale equaliter et indifferenter se hꝫ ad multa seu infinita sub aliqua specie causabilia: equaliter: vel eque primo facit oīa vel nullū. Cuꝫ autē agēs creatum equaliter ⁊ indifferēter se habeat ad oēs effectus causabiles in aliqua specie: puta ad infinita indiuiduꝰ sub specie humana: et q: oīa creabilia sunt purum nihil: nō plus appropinquat vnū creabile agēti naturali: q̄ aliḋ: et per cōsequēs equaliter oīa talia respicit: et ita si posset creare: rō assignari nō posset quare pl⁹ crearet vnū: q̄ mille: immo q̄ infinita. Q: autē creatura nō pōt simul creare infinita nō pōt aliquid creare. Agens autē naturale aliter respicit vnū annihilabile q̄ aliud: eo q̄ quodlibet eoꝝ est in actu: ⁊ vnū potest plus appropinquare agēti naturali q̄ aliud: ideo plus potest annihilare vnū q̄ aliud. Unde mirabile aūt videt̄: si modicū frigus separatuꝫ approximaret̄ maximo igni: q̄ ignis ille nō posset illud frigus modicū destruere. Non potest autē destrui nisi per annihilationem. ℭ Uerū illa ratio videt̄ eque ꝓcedere de generatione forme de potentia subiecti: ideo sicut ibi dicit̄: ita in ꝓposito: q̄ causa naturalis determinat̄ quoad indiuiduū a causa prima scꝫ deo: qui q: est causa volūtaria: in volūtate sua est cōcurrere ad productionem vnius et nō alterius.

Guil. ockā.

ℭ I Ideo alij dicūt cōmuniter: q̄ sicut creatura nō potest creare: ita nec annihilare: quodq̄ omnis virtus creata presupponit subiectū in omni sua actione: tā acq̄sitiua q̄ deperditiua. Et hoc tenēdo q: vtrūq̄ ꝓbabile: non oportebit addere regula acquisitiua. ℭ Per hoc descendendo ad particularia: dicitur primo q̄ nulla trāsmutatio passiua ad substātiā in loco specierū sacramētalium ꝓducendā potest fieri virtute agētis naturalis: hoc est dictu: q̄ nulla virtus naturalis potest ꝓducere substantiā in loco specierū: sub speciebus species sacramētales succedētibus. Patet: q: illa substātia cuꝫ nō producat̄ de potentia subiecti: creat̄. Nulla autē virtus creata attingit effectiue ad terminū creationis: vt nūc supponitur. Ex quo patet q̄ illa substātia immediate ꝓducit̄ a deo per secūdā regulā suprapositā. Gratia exēpli. Si per putrefactionē species sacramētales alterant̄ intantū q̄ si ibi esset substātia panis: ipsa corrumperet̄ ⁊ generaret̄ vermis: in illo casu vermis ꝓducit̄ immediate a deo. Sic si ꝓducit̄ ignis: cinis: aut puluis: aut nutrimentū in corpus sumentis species cōuertendū. ℭ K Sed querit̄ an in casu totū cōpositū producat̄ a deo: an sola materia. Et si materia: an illa redeat que cōuersa est in substātiā corporis xp̄i: hoc est materia panis ⁊ vini eadē numero.

Questio.

ℭ Quāuis hic varie r̄ndēt doctores: tñ breuiter dī post Sco. et ockā: q̄ deus potest creare totā substātiā: potest creare solā materiā: ⁊ eandē que conuersa est: vel aliā de nouo. ℭ Primū patet: q: ibi necessario ꝓducit̄ cōpositū qḋ afficiat̄ accidētibus panis: si mālisset in cōpossibilibus: illud aūt a virtute naturali produci nō potest: cū ibi ꝓducat̄ simul materia ⁊ forma. Materia aūt a virtute naturali ꝓduci nō potest. Quod aūt cōpositū necessario ꝓducat̄: patet: q: deus statuit nulla accidētia conseruare sine subiecto: nisi ea sub quibus continetur corpus christi: ideo alteratis speciebus sacramentalib⁹ vsq̄ ad gradū incompossibilē substātie panis: si ibi esset: desinit corp⁹ christi esse presens. Et q: illa accidētia ſm gradū incompossibilē nō erunt sine subiecto: necesse est igit̄ redire materiā: illa autē nō redit nuda. Nec tali inesse possunt accidentia naturaliter: ergo redit informata substātiali forma ⁊ ita cōpositū.

Responsio ad questionem.

ℭ Secundum patet: q: creata materia: ⁊ in eodeꝫ instanti dispositiones qualitatiue possunt cōcurrere cuꝫ deo ad educendā formā quā eduxissent de materia panis si ibi esset: tūc autē cōcurrissent ad ꝓductionē forme vermis: ignis: cineris: pulueris: vel nutrimēti: ergo ⁊ nunc. Tenet cōsequētia: q: nullū impedimentū assignari potest: nisi diceretur q̄ p̄supponūt materiā vt priorē: ⁊ ideo in instanti creationis materie nō sufficiunt agere: q: deficit prioritas. Sed hoc nō impedit: q: ista presuppositio ⁊ prioritas nō est tēporis sed nature. Unde si existēte sole produceret̄ aer: vel etiam simul cum sole: in eodē instanti illuminaretur aer quo ꝓduceret̄ sol ⁊ aer. Instanti dico temporis: non nature. Concurrentibus ergo dispositionibus qualitatiuis cū deo ad ꝓductionē forme: sola materia immediate creat̄ a deo: ⁊ forma naturaliter generatur. Uerum ſm opi. Sco. tenentis q̄ accidentia nō attingunt substantiā tanq̄ terminum sue actionis: oportet dicere quod prima

forma

forma substātialis a solo deo creatur: sequētes vero naturaliter producunt. ¶ Tertium ptz: scz φ pōt reproducere eandē materiā numero que cōuersa est: cōtra eos qui dicunt corruptum vel annihilatū idē numero redire non posse: quia nihil sequēs annihilationē materie: nō est alterius rōnis cum nihilo precedēte creationē materie: sicut terminus annihilationis ad quem: & terminus creationis a quo: nō sunt diuersi: & nō est maior distantia ad nihil sequēs: φ̄ precedēs annihilationem & creationē: ergo eadē potētia pōt super hanc & illam: ergo que pōt creare de nihilo: pōt etiam redactū ad nihilum recreare. ¶ Itē vnum non plus implicat contradictionē φ̄ aliud: ergo sicut primum pōt deus scz creare de nihilo: ita pōt & illud qđ transiuit in nihil recreare: pōt nihillominus nouā materiam φ̄ prius nō fuit creare sicut placuerit sue sapientissime volūtati. ¶ L Ex illo ptz quō spēs sacrales nutriunt: & quid in nutritione sumentis eucharistiam cōuertitur in substantiā corporis sumentis: non eñ spēs ille: quia spēs in substātiā conuerti nō pñt. Sz nutrimētalis substātia de nouo pducta in instāti desitionis corpis xpi: reficit et nutrit p ola: acsi panis cōuersus fuisset in nutrimētū. ¶ Quartū: φ pōt nouā materiam creare: dubiū apud fideles nō bz. Ex his satis videt cōcordare dñs Inno. li. iiij. de eccle. offi. di. Si vero queraf qđ a mure comedaf: vel qđ incineref cū sacfm cremaf. Rñdef φ sicut miraculose substātia panis ɔuertif in corp9 dñicū: & incipit eē sub sacro: sic ipa quodāmodo miraculose reuertif: cū ipm corp9 dñicū ibi desinit esse. Sicut eñ in aliis opib9 mirabilib9 expleto officio ppter qđ cōdita erāt: illa q̄ mirabilr erāt cōdita: redacta sunt in pmū statū: sicut dr de colūba: in qua apparuit spūsscrūs: vcz φ pacto officio suo: in preiacentē redijt materiā vñ assumpta est. Silr et de stella magoꝝ ductrice: φ peracto officio: mox esse desijt reuertēs in preiacentē naturā vñ sumpta fuerat: vt habef in glo. Mat. ij. Sic dicūt eē in pposito φ qñ species desinūt esse sacramētū substātie naturales specieꝝ in suū reuertuntur statū sicut prius fuerūt miraculose trāsmutate. Huic cōsentit Alex. & sctūs Bonauē. ¶ Veruz nō est ol mō sile de spēb9 sacralib9: qz in illis apparitionibus colūbe & stelle materia non desijt nec cōuersa est: & ideo peracto officio desinente forma colūbe & stelle: materia manet eadez ante & post sola forma mutata. Hic vero tota panis suba quoad materiā & formā trāsit. qz totū cōuertitur in totū: & ita nulla materia manet. Et ideo si illi de reditiōe sube intelligūt hoc de materia tm̄: ita φ materia redit ipa eadē que fuit i pane nūero vel specie per nouā creationē: verū est dictū illoꝝ. Si vero intelligūt φ etiā forma panis redeat: & ita totus panis nō videf posse sustineri: qz vel in eo instāti rediret in quo qualitates sūt forme panis incōpossibiles vel añ vel post. Nō primū: qz tunc qualitates essent in subiecto sibi incōpossibili: qđ implicat. Nec post: eadē rōne: nec ante: qz tūc panis esset simul cū corpe xpi: qz corpus xpi manet vsqz ad instās incōpossibilitatis: ideo materia redit p nouā creationez ipa que prefuit: vel alia eadē specie cū priore de nouo creaf & forma nō panis: sed cui cōueniūt qualitatiue dispositiones puta vermis; ignis: cineris: pulueris: vel nutrimēti gñatur in materia redeunte: vel etiā a solo deo creaf: vt supra dictum est. ¶ Nisi diceref sicut videtur dicere Inno. φ xps qz in eucharistia est vt nutrimētū spūale: est ibi quādiu spēs sunt nutrimentum cōueniens corporali. i. quādiu panis sub huiōi speciebus eēt cōueniens nutrimentū corporale. Panis autez & vinum nō quādiu manent fm substantiā sunt cōueniens nutrimentum corporale: sed per mutationem qualitatū certā: cessant esse nutrimētum: quāuis manent fm substantiā: & sic corruptis speciebus fm eā habitudinē fm quā essent cōuenientes nutrimēto: desinit esse corpus xpi ibi: & ideo redit substantia panis que pōt affici specieb9 nō cōuenientibus nutrimento: de qua prius naturaliter gignitur vermis vel ignis &c. Sed illud est contra cōe dictū doc. φ tandiu manet xps sub speciebus: quādiu manet ibi substātia panis si nō esset cōuersus. ¶ Item tūc difficile esset inuenire gradū certum alterationis specierum vsqz ad quē precise maneret eucharistia. ¶ M Sed forte di. Si sacfm nutriret: sacerdos sumens eucharistiā solueret ieiunium: & ita nō posset eodē die bis celebrare. Item sacfm est cibus spūalis & nō corporalis. Nā inter alias hec vna est causa quare panis non manet cum corpore xpi in eucharistia: ne sacramentū reficeret corporaliter: qđ est cibus spūalis aīe. Itē Amb. dicit φ est cibus mentis nō vētris. ¶ Ad ista dr φ sacfm istud reficit & nutrit corporaliter: vt ex premissis patet: alioquin experimentum accipi posset de presentia corporis xpi. Si scz quis sacramentū sumens in magna quātitate: & nullū aliū cibum nihillomin9 deficeret: verūtñ si illud precise nutrit qđ cōuertif i substātiā rei alite sacfm nō nutrit: licet sumens sacfm nutriaf: sz suba sine nutrimentū rediēs fm predicta nutrit. Illud eñ nō spēs cōuertif in substātiā rei alite. Et ita intelligēdū est cū dr φ sacfm nutrit: seu species nutriunt. i. sumens sacfm etiā sine alio cibo nutritur. ¶ Et per hoc ad primū dr φ sacerdos sumens hoc sacramentū nō soluit ieiuniū nature: qz sacramentū nō est cibus corporalis. Tū qz cōtētū scz corp9 xpi tm̄ est cib9 mentis & nō corpis nec ipso aliquaten9 nutrif corp9: nec est pñs ei qđ nutrit sicut accidentia alterata. Tū quia sequens cibatio ex suba reuersa: est pter intētionē cōsecrātis & sumentis: & olno impertinēs ad ipz sacfm. Tū qz nihil ei9 qđ sumif ɔuertif in substātiā sumētis. Tū qz illud qđ cōuertif in substātiā sumētis nō sumif deforis: nec traijcif p viā naturalē ad stomachū sicut cib9: sz int9 de nouo creatur: vt dictū est: iđ nō soluit ieiuniū. Sicut non soluit ieiuniū cib9 añ mediū noctis sumptus: & post mediū noctis digest9: & in sumentis subam cōuersus. Siqdē sol9 cib9 deforis sumpt9 in via ad stomachū soluit ieiuniū: etiā si nō ɔuerteref in subam aliti sicut qdā medicine. ¶ Ad fm dr φ est cib9 spūalis: & nō corpalis quātū ad nutritionē q̄diu ibi est vitas sacri: non eñ cibat carnaliter inquātū est sacramentū: sed ad cibandū spūaliter est ordinatū. Ipsa aūt cibatione spūali terminata per desitionem pñtie corporis xpi: cibat corporaliter per substātiā redeuntem. Que aūt sit cā φ nō manet panis dictū ē: licet illa in argumento tacta pōt esse congruitas quedam. Ad beatū Ambro. dr φ Ambrosius loquitur de ipo corpore xpi φ est cibus anime tm̄: fm Alex. de ales vbi. s. ¶ N Cōsequēter de trāsmutatione passiua accidētiū eucharistie. De motu locali specieꝝ plane dr: φ mot9 localis specierū fieri pōt vtute naturali sicut earūdē ante consecrationē: hoc est ita separata moueri pñt sicut cōiūcta: fm oēs doc. quia si tenetur φ mot9 sit accidens successiuū distinctum realiter a mobili et

Innocē.

Mat. ij.
Mar. j.
Luc. iij.
Joā. j.

Obiectio.

Ambro.
Responsio ad obiec.

loco:erit subiectiue in mobili:⁊ qꝛ accidētia quā titas ⁊ qualitas sunt mobilia:eis inheret mot⁹ sicut subiecto. Cū ergo in motu hmōi ē assignare subiectū motus:scꝫ accidens motū localiter: potest agēs naturale mouere accidētia seu spēs localiter tanꝙ̄ subiectuꝫ motus. Nulla eīn alia causa est ꝙ agentia naturalia nō agūt circa hoc sacr̄m:nisi sublatio subiecti:vt ptꝫ ex tertia regula. Nisi diceret̄ ꝙ accidens nō pōt informare accidēs:sed oē accidēs immediate inheret subē. Qualitates vō mouēt̄ur ad motū subiecti:ꝑ modum nō inherentē sed coassistētē:sicut etiam de quātitate vna opinio recitata est. Tūc de motu sicut de qualitatib⁹ supposito ꝙ nō sint in quātitate statim dicetur. Si vero motus nō distinguitur a mobili tunc in motu locali speciex non est mutatio acq̄sitiua alicuius noue rei: nec deperditiua:ita ꝙ in motu locali nouum ꝓducit̄ aut corrūpitur: sed mobile fit presens de nouo alicui loco cui prius nō fuit presens:⁊ hoc fieri per agens naturale nihil plus requirit/nisi mobile ⁊ locum:⁊ hec sunt in ꝓposito siue accidentia sint in subiecto:siue nō. Sed cōsequēter vidēdum est de mutatione passiua:⁊ ꝑmo ad quātitatem:deinde ad qualitatē. ¶ O De primo si tenetur ꝙ quātitas nō distinguitur realiter a substantia aut qualitate extēsa:tūc nō spālis difficultas de quātitate eucharistie: cū illa sit realiter qualitates ibi sine subiecto remanētes. Tenendo aūt s̄m aliā opinionē:ꝙ quātitas sit accidens distinctū a re quāta:cū experientia manifestum est:ꝙ species possunt rarefieri ⁊ cōdēsari ad ꝑsentiā agentis naturalis:⁊ ita mutat̄ quātitas. Dicit̄ ꝙ si ꝑ rarefactionē noua quātitas maior introducitur:⁊ per cōdēsationem minor siue totalis siue partialis:s̄m diuersitatem opinionū de rarefactione ⁊ cōdēsatione: aut noua subtilis substātia generat̄ que partib⁹ rari interponit̄. Quodcūqꝫ dr̄ ꝯ̄r dicēdū est:qꝛ quātitas nō ē in subiecto:rarefactionē ⁊ cōdēsationē speciex eucharistie nō fieri ab agente naturali per tertiam regulā:sed immediate a deo supplētein hoc actiuitatē cause naturalis per scđam regulam. Que aūt opinio de rarefactione ꝓbabilior sit:videāt naturales phi.iiij.phys. disputantes Si aūt fieret additio alicuius rei quāte ad spēs sacramētales:vt vinū nō cōsecratū admisceret̄ spēbus vini:nō ꝓpter hoc mutat̄ quātitas speciex vini preexistēs:quid aūt ibi fieret dictū ē.8. lec.xxv. ¶ Itē de mutatione quātitatis ꝑ diuisionē specierū:infra dicetur cū de fractiōe sacri tractabit̄. De mutatiōe ad qualitatē siue qualitates. Si tenet̄ ꝙ qualitates oēs in sacr̄o sunt sine subiecto. Dicēdū ꝙ oēs transmutationes earum acq̄sitiue fiūt imediate a deo ⁊ nō a causis naturalib⁹. Tū qꝛ qualitates noue q̄ acquirunt̄ non educunt̄ de potētia materie. Tum qꝛ ⁊ ipse manēt sine subiecto. Utrūqꝫ actiuitatē excedit cause naturalis:⁊ ꝓducere aliq̄d de potētia subiecti ⁊ ꝯseruare accidēs sine subiecto. ¶ De mutatiōe deꝑditiua:si tenet̄ ꝙ natura possit annihilare:dr̄ ꝙ oēs trāsmutatiōes deꝑditiue facte in sacr̄o fiunt a causis naturalib⁹. Diceret̄ ergo s̄m illos ꝙ in intensiōe caloris sacramentalis cā naturalis remittit frigus:sed sola causa supnaturalis intēdit calorē:qꝛ remissio est corruptio gradus qualitatis. Intēsio est ꝓductio gradus noui. ¶ Si vō tenet̄ ꝙ q̄litates sint subiectiue in quātitate:⁊ cā naturalis nō presupponat necessario materiā primā:nec subiectū sub̄ale:sed subiectū in gn̄e sit sub̄a vel accidēs:tunc omnes transmutationes qualitatū in eucharistia fieri solite:fiunt per causas naturales que educunt nouas qualitates de potētia quātitatis que est subiectū qualitatū. Si vō teneretur ꝙ causa naturalis in sua actione presupponit materiā primam:⁊ subiectū sub̄ale:de cuius potentia educat formas tā sub̄ales ꝙ̄ accidentales:tunc ꝯ̄r dicendum ꝙ oēs transmutationes circa species sacr̄ales fiunt immediate a deo. ¶ Et ex his ptꝫ breuiter q̄d dicendū est de transmutatione passiua accidētium eucharistie s̄m varias phoꝝ opi. Accidentiū dico sensibilū que fuerūt in pane:aut eis successerūt. ¶ P Cōsequēter vidēdū est de actionib⁹ ⁊ passionib⁹ corꝑis xp̄i:⁊ accidētium eius vt in sacr̄o. Et primo de actione:scđo de passione. Et vtrobiqꝫ tā de facto ꝙ̄ de possibili. ¶ Premittit̄ aūt hec regula generalis. De facto nulla fit actio vel passio in corpore xp̄i et eius accidentib⁹:per quā posset sumi experimētum presentie corporis xp̄i sub speciebus sacr̄i. Patet ex premissis:qꝛ voluit de⁹ sacr̄m istud ad mysteriū esse occultū sensui ⁊ patere fidei:vt sic sic fides premio suo nō frustretur. Unde ⁊ si aliqua oꝑatio naturaliter fieri posset per corp⁹ xp̄i eiusve accidētia vt in sacr̄o:aut aliquis effectus vel transmutatio fieri a causa naturali:deus coagendo nō cōcurrit:⁊ ita operationē hmōi impedit:ne experimētū sumat̄ de corꝑis xp̄i presentia in sacr̄o. Quo premisso de actione corꝑis xp̄i non loquimur hic de ea q̄ cōcomitanē ꝑsentiaꝫ corꝑis xp̄i:hoc est que inest corpori xp̄i ꝑmo in celo:⁊ per cōcomitantiā etiā sibi inest in sacr̄o. De illo dr̄ infra:cū de his que predicamentum vbi concernūt tractabitur:vbi etiam agetur de motu locali corporis xp̄i vt in sacr̄o. Sed de illa actiōe que sibi primo competit vt in sacr̄o: que ⁊ competeret sibi si solum esset in sacr̄o ⁊ nullibi extra:sic etiā de passionibus. ¶ Et primo igit̄ de actionibus cognitiuis de facto de q̄b⁹ Sco. in.iiij.dist.x.q.v.ponit duas ꝯclusiōes. ¶ Prima nulla sensatio pōt primo inesse xp̄o vt in eucharistia. Motiuum est:quia organū sensus nō est in corpore xp̄i vt in eucharistia modo quātitatiuo:qui tñ requiritur ad hoc vt imutetur ab obiecto. Ad hoc eīn vt fiat visio corꝑalis: oportet talem esse approximationē organi ⁊ obiecti: vt possit fundari pyramis:cuius basis sit in obiecto ⁊ con⁹ in oculo. Hec requirit ꝙ vtrūqꝫ ⁊ obiectū ⁊ oculus habeat modum quātificatiuum vt sit in loco circūscriptiue. ¶ Scđa conclusio. Ois oꝑatio spūalis puta intellectua ⁊ voluntatis pōt primo inesse xp̄o vt in eucharistia. Hāc deducit:qꝛ ala xp̄i:quia beata intelligit vt angelus quātum ad hoc ꝙ nō dependet intelligēdo a sensibus aut sensibilib⁹. Sicut ergo angelus alicubi existēs pōt intuitiue intelligere obiectū sibi ꝓportionatū sibi p̄ns:ita ⁊ ala xp̄i in eucharistia. Pōt ergo intuitiue videre intellectu ola ad eucharistiā ꝓportionatā distātiam hn̄tia scꝫ ipaꝫ spēs sacr̄ales:alam sacerdotis: ⁊ quecūqꝫ intelligibilia debitā p̄ntiā habentia. Et hec intuitio primo inest anime xp̄i vt hic in sacr̄o nō vt inest illi anime primo vt est in celo. Unde pōt dici ꝙ aliqua videt anima xp̄i primo vt in sacr̄o que non videt visiōe intellectiua in proprio genere primo vt in celo: puta omnia hic localiter presentia:supposito ꝙ immoderata distātia impediat intellectionem creatam:sicut nec angelus existens in celo videt in proprio genere:que videt hic inferius intuitiue. Ex isto infert correlarium:ꝙ xp̄s ꝓpter suū esse in eucharistia non

tantum non.

Quid s̄m is̄ so. Quid i tensio.

Prīa ꝯclusio.

Scđa conclusio.

tantū nō puaf aliqua operatione quā habet vt
in celo:sȝ etiā vt in eucharistia est:habet aliquā
operationē pmo:quā per ꝯñs cōcomitanter hȝ
vt in celo:vt puta intellectionē ꝛ volitionem cu
iuscūqȝ obiecti cuius angelus hic pñs haberet
ꝛ per ꝯñs nō ad imperfectionē est suam:ꝙ sit in
eucharistia:sed ad multitudinem perfectionuȝ.

Ochām. sacro refragatur.

¶ Q Prime cōclusioni nō assentit ochā:vñ cō-
tra eā ponit hāc conclusionē. Suppositis his q̄
fidei sunt:nō pōt sufficiēter pbari ꝙ xp̄s i sacro
non possit corporali oculo obiecta visibilia vi-
dere ꝛ videri. Quā sic probat:quia nō min⁹ pōt
principium habere actionē suā naturaliȝ q̄ñ se
toto est pñs alicui toti passo seu obiecto:q̄ dum
per vnā partem est presens vni parti passi:ꝛ per
aliam ptē psens alteri parti passi. Est aūt corp⁹
xp̄i:ꝛ oīa eius accidētia corporalia se toto pñs
toti hostie ꝛ cuilibet eius parti:ideo eodē modo
pōt esse principiū actiuū ꝛ passiuū respectu vi-
sionis:sicut si vna pars ei⁹ coassisteret parti ho
stie ꝛ alia alteri. Nā si albedo in pariete tota co
assisteret toti parti:ꝛ tota cuilibet parietis par-
ti nihil minus videretur tūc q̄ nūc. ¶ Itē posi-
to actiuo sufficiēti ꝛ passiuo:pōt seq̄ actio. Nec
ppositio hec neganda est:nisi pp̄ter rōnē q̄ hic
non apparet:vel pp̄ter autoritatē scripture:que
silr in pposito nō apparet. Uel pp̄ter experien-
tiam q̄ hic nō cōcludit:q: deus suspēdit actionē
causaȝ naturaliū ne agāt:vt pȝ ex regula pmis-
sa. Sȝ oculus includēdo potētiaȝ in corpore xp̄i
est sufficiēs agēs cū obiecto:ꝛ sufficiens passiuū

Obiectio. Rñsio ad obiectiōēs.

receptiuum visionis:ergo pōt poni visio. ¶ Et
si dicitur ꝙ tā organū q̄ obiectum sint circūscri
ptiue in loco. Rñdet ꝙ hoc non est pbatū. Et si
allegatur autor perspectiue de pyramide radio
sa:dr ꝙ autor pspectiue loquit pure naturaliter
oībus habentib⁹ se ordine naturali:nullo cōcur
rente miraculo:ꝛ de his q̄ ipse expertus est. Nū
q̄ eñ vidit colorē nisi extēsum:in talibus visio fit
per modū pyramidis ꝛc. ad bonū intellectū. i. re
quiritur talis approximatio ꝛ situs obiecti ꝛ or
gani:ꝙ si traherent linee imaginarie includen-
tes obiectū ab obiecto ad oculū: haberēt figu-
ram pyramidis cui⁹ basis esset in re visa ꝛ con⁹
in oculo:qđ verum est q̄ñ obiectū visum est ma-
ius oculo. Sed deus pōt facere colorē nō exten-
sum:ꝛ tūc videret nō per talē figurā. ¶ Deniqȝ
etiam hec figura pōt hic saluari:quia linee py-
ramidis terminant in pūcto indiuisibili imagi
nario contingente in oculo ideo nō requirūt ex
tensionē oculi. ¶ Silr quātū ad visionē passiuā
corporis xp̄i:lȝ nō fit in loco circumscriptiue:est
tñ in loco diffinitiue qui locus est extēsus: ꝛ pōt
fundare basim pyramidis : vt si linee traherent
ab extremitatib⁹ hostie continentis corpus xp̄i
precise ad oculū sacerdotis: haberent figuram
pyramidis:ꝛ hoc sufficit ad hoc ꝙ videatur:sal-
tem oppositū pbari nō pōt. Unñ videt ꝙ oculus
xp̄i in vna pte hostie posset videre se in alia pte
Sicut posset si ocul⁹ esset in diuersis locis circū
scriptiue. ¶ Nec obest, si diceret ꝙ idem nō di-
stat a se:ꝛ distātia reqritur obiecti ab organo vt
fiat visio:q: eo mō idē distat a se:dū ē in loco dif-
finitiue:quō distaret a se:si esset in loco circūscri
ptiue. Ista aūt sufficerent ad causandū visionē:
ergo ꝛ illa:de quo magis. i. cuȝ de vbi tractabit.
¶ R Suo mō dicit vtraqȝ opinio de reliq̄s cor-
poralib⁹ actionib⁹ sicut de visione sensus. Unñ
prima opi. diceret:ꝙ nullā corporalem operatio
nem pōt habere corpus christi in eucharistia p
mo vt vbi:pōt aūt habere oēm spūalem. Cū cor-
pus nomino:ꝛ aīam ꝛ vtriusqȝ accidentia intel-
ligi volo. Et voco actionē corporalem:cuius ter
minus est res extēsa vel naturaliter extēsibilis.
Opposito mō spūalis actio dr:cuius termin⁹ est
res p naturā nō extēsibilis:cuiusmodi sunt in-
tellectiones ꝛ volitiones:de quibus dictum est.
¶ Fūdamentū pme opi. est:quia actio corpalis
requirit extēsionē ꝛ modū quātitatiuū agētis et
passi. Scđa. opinio negat pmū:nā dicit corpus
xp̄i sub hostia posse calefacere hostiā:si de⁹ eius
actionē non suspenderet:ꝛ sic de aliis actionib⁹
Negat eñ ꝙ requiritur modus existendi quāti
tatiuus in agente. Nā q̄ñ sunt duo actiua quo-
rum vtrūqȝ est ex se actiuū:ꝛ hñt cōsimilē modū
existendi:si vnū pōt agere in passiuū sufficiēter
dispositū ꝛ psens : etiā pōt agere ꝛ reliquū. Aīa
aūt intellectiua pōt agere in corp⁹ q: fm he. Au

Augustin⁹

gu. ix. de trini. Aīa magnā imutationē hȝ respe-
ctu corporis sui:nō obstāte ꝙ nō hȝ modū existen
di quātitatiuū in corpe:ergo pari rōne q̄litates
corporis xp̄i pñt agere in aliud corpus : q̄ habent
cōsilem modū existendi in sacro sicut aīa in cor
pore ꝛ sunt ex se agentia:ꝛ pōt applicari passiuum
bene dispositū:ergo pñt agere. Existētib⁹ enim
actiuo sufficienti ꝛ passo disposito:nisi de⁹ suspē
dat actionē:fit actio. ¶ Nec videtur ꝙ ideo mi
nus sufficiēs sit actiuū:quia fm se totū est eque
psens passo:q̄ si eēt psens per ptes inequaliter.
Nō eñ videt ꝙ intensissimus calor si eēt in pū-
cto:iō minus vel remissius ageret:cuȝ etiam fm

Auicennā.

Auicēnā:si calor esset sepat⁹ ab oī subiecto:ad-
huc posset hr̄e actionē oēm quā hr̄e pōt in sub-
iecto:sed tūc nō eēt necessario in loco circūscri-
ptiue:sȝ tñ diffinitiue. Etiā vt⁹ vnita fortior est
seipa dispsa:iō nō reqrit extensio ptiū agentis:
sed quāto magis sunt simul:tāto fortius agunt.
¶ Itē idē pōt agere in seipm actione corpali:vt
pȝ de aqua reducēte se ad pristinā frigiditatem
post eius calefactionē remoto calefaciente ꝛ sue
nature dimissa:ꝛ tñ idē a seipo nō distat localr:
nec hȝ talē modū existēdi quātitatiuū qui ꝯue-
nit ei respectu extrinseci puta loci. ¶ Itē mod⁹
accidētalis pncipii actiui nō impedit actionem
eius:que sibi cōuenit a natura intrinseca:sȝ esse
in loco circūscriptiue:est accidentale q̄litati et
substātie:ergo pp̄ter eius ablationeȝ nō aufert
illud qđ ē naturale. ¶ Dicit ergo illa opi. ꝙ oēm
actionē quā pōt hr̄e corpus xp̄i tā corpalem q̄
spūalem si esset in loco circūscriptiue:pōt etiam
hr̄e vbi ē in loco diffinitiue passis equalr dispo
sitis. ¶ S Cōsequēter de transmutatione passi-
ua circa corpus xp̄i ꝛ sua accidētia videndū. Et
primo an possit videri oculo corpali? Scđo an
oculo intellectuali? Tertio de aliis trāsmutatio-
nibus corporalibus. Circa primuȝ conformiter

Scotus.

ad predicta rñdetur fm Sco. ꝙ corpus xp̄i eius-
qȝ accidentia nec ab oculo corporali xp̄i:nec cu
iuscūqȝ alterius glorioso vel mortali videri pñt:
patet motiuis supradictis. Sed fm opinionem
oppositam dr ꝙ corpus ꝛ eius accidētia possent
corporali oculo in debita substantia ꝯsistētem vt
puta sacerdotis in altari ꝛ circūstantiū videri:
si deus actionē naturalium causarū nō suspen-
deret:suspendit aūt ex cā supradicta. ¶ Sȝ tūc

Questio.

querit. Cum partes corporis xp̄i sunt simul in-
distincte localr:silr ꝛ colores partiū quō discer-
ni pñt ꝛ quō colores videri:cum tñ colores etiā
extēsi certo mō situati se impediunt: vt si tenue
albū puta pān⁹ subtilis albus ponatur sup in
tensum rubeū vel nigrū:color albus nō videtur
¶ Rñdet fm sic opinātem:ꝙ p visionē corpalē

partes diuerse rōnis discernunt per suas quali-
Rñsio ad questionē.
tates. Sed ptes eiusdē rōnis nō discernerentur
sicut ptz de albedine intensa: cuius partes gra-
duales discerni nō pñt: ꝛ ptes duoꝝ luminuz in
eodem medio nō pñt per visuz distingui. ¶ De
coloribus ptiū q: simul sunt: dr ꝙ maior est dif-
ficultas de colore respectu visus: ꝙ̄ de alijs sen-
sibilibus respectu alioꝝ sensuū: q: diuersitas si-
tus coloris qñqz impedit coloris visionē: nō sic
in alijs sensibilib⁹. Nā color immutat actū fm
oēm sitū ꝓportionatū. Ideo difficile est videre
qui colores in corpe xp̄i: an oēs: an aliq̄ ꝛ nō oēs
videant: ꝛ si nō oēs: q̄s pdominetur: q: de illo
nullam habem⁹ experientiā. Uñ lz illa simultas
coloꝝ partiū corpis xp̄i: possent se impedire ne
oēs viderent: nō tñ est tm impedimentum quin
aliquid videret: si deus nō suspenderet actionē
coloꝝ: illis nō coagendo: sicut in exemplo p̄di-
cto: lz color albus nō videatur: tñ color rubeus
vel niger videtur. ¶ T Sed hic posset queri: an
Questio.
aliquo mō cōcedi posset ꝙ xp̄s videtur in sacro
oculo corpali. Cuz cōiter ppls asserit se vidisse
xp̄z dñm dū vidit sacrm: ¶ Pro isto notandū ꝙ
Rñsio ad questionē.
oculo corporali aliquid dr videri quadruplr: scz
per se: per accidēs: ꝓpter ordinē ad aliud visuz:
ꝛ ꝓpter cōiūctionē silem cuz visu. ¶ Per se vi-
detur qđ videretur si esset ab omni alio sepatū:
ꝛ sine quo nihil videret: sic videt tantū color vel
lux: q: color etiā si esset a subiecto separatus vi-
deret: vt in sacro: ꝛ sine colore vel luce nihil pōt
videri oculo corporali. Ideo color vel lux ē pro-
prium obiectum visus. ¶ Per accidēs videtur
qđ accidēti per se visibili subijcit. Sic dicimur
videre solē: parietē: ꝓpter lucē ꝛ colorem que vel
qui est subiectiue in sole ꝛ pariete. sic dicit phs
scđo de ala: ꝙ diatru fili⁹ videtur per accidēs: q:
color qui in ipo est: videtur per se: ꝛ hoc mō vide
mus substātias corporeas. ¶ Propter certū or-
dinem ad aliud visum per se: nō informationis:
sed continentis ꝛ cōtēti dicimur videre cōtētū:
dū videmus cōtinens: vt hominem armatū: dū
arma quibus indutus est videmus. Et hominē:
cū tñ solū vestes videmus: ac vinum in vase du-
ci: cū solū vas cōtinens videmus. Sic in scriptu
ris dr quidā angelos vidisse: q: corpus ab an-
gelo assumptū viderūt: vt legit de manue Iudi-
Iudi. xiij.
cū. xiij. vbi dr. Intellexit manue angelū dñi esse:
ꝛ dixit ad vxorē suā: morte moriemur: q: vidim⁹
dñm. ¶ Quarto ꝓpter spūalē vnionē vel ɔiūctio-
nē alicui⁹ cū eo qđ vr aliquo p̄moꝝ triū modoꝝ
videri dr: sicut dr de⁹ visus in terris ab olb⁹ post
Baruch. iij.
hoc in terris visus est: ꝛ cū hoib⁹ cōuersat⁹: q: s.
cōiūct⁹ ē spūali vnione corpi xp̄i: qđ visuz ē scđo
mō p accidēs. Sic dixit dñs. Q: vidisti me tho-
ma credidisti. Me demōstrat xp̄z loquētez filiū
dei: quē eo vidit: q: corp⁹ dñi cui vnitū ē vbū vi
dit: quō ē q̄ hūanitatꝭ xp̄i sunt vbo attribuunt
per cōicationē idiomatū. ¶ U Scđm hanc di-
Joan. xx.
stinctionē rñdet: ꝙ corp⁹ xp̄i vt cōtētū in sacro:
nō videtur oculo corpali p se neqz per accidens
Patet ꝙ nō per se: q: corp⁹ est substātia: ꝛ nulla
subā p se vr: cū nulla suba videret sepata a colo
re ꝛ luce. Scđm ptz: q: accidētia q̄ videntur nō sub
iectant in corpore xp̄i: ideo per ea non videtur
corpus xp̄i: alioquin infidelis eadem accidētia
videns etiam videret corpus xp̄i: qđ falsum ptz.
¶ Preterea fidelis eodez mō videt hostiā ante
cōsecrationē ꝛ post: nec aliud indicat visus post
consecrationem: ꝙ̄ prius indicauit: ꝛ prius non
iudicauit ibi esse corpus xp̄i: ergo nec post. Cuz
sit eadem visio continuata vt pono eius natu-
ralis significatio non variatur: ita nec iudiciuz
precise cognitionem illam sequens. ¶ Scđo dr:
ꝙ etiam non videtur corpus xp̄i in sacro quar-
to modo. Patet: quia corpus xp̄i nō habet spe-
cialem vnionem ad species que videntur: cū nec
sint partes corporis xp̄i: nec informent ipm: nec
suppositantur ab eo. Tertio dr ꝙ corpus xp̄i vi-
detur in sacro tertio modo dicto. Patet quia vi-
dentur species sub quibus vere ꝛ realiter conti-
netur xp̄s: lz non per omnia sicut contētū in cō-
tinente locatur: vt vir armatus sub armis: ꝛ vi-
num a vase: quia corpus xp̄i continetur diffini-
tiue: nō circūscriptiue. Neqz proprie spēs sunt
locus corporis xp̄i. Sed locus specierum est lo-
cus diffiniens corpus xp̄i: vt. s. declaratum est.
Uerum ille modus tertius est magis proprius
quia videndo vas ɔtinens vinum: vinum in ve
ritate nō videtur: ideo in iudicio quo iudicam⁹
nos vinū videre viso vase sepe decipimur. Nec
est illud iudicium sensus sed intellectus: ꝛ ideo
frequēter sancti dicūt corpus xp̄i sub sacro non
videri: sed fideliter credi: aliudqz videri: aliud in
telligi: vt in auctoritatib⁹. s. allegatis in diuer-
sis passibus loquunt in illis sancti: de eo qđ pro
prie. i. per se vel per suū accidens videt. Sic etiā
lz improprie satis cōcedi posset: ꝙ videndo sacrm
videm⁹ deū: q: videmus corp⁹ xp̄i tertio mō: cui
Attendāt hec qui cōcionant ad plebeculaz rudem.
spūaliter vnitus est de⁹. Hoc ergo caute videat q̄
ad ppl̄m rudē p̄dicat: ꝙ aut subtiliora sileat: aut
si op⁹ fuerit de his smonē facere: ita clare ac di-
stincte informet: ne dū voluerit se ostendere do-
ctorē subtilē fiat in pplo magꝭ error: ꝛ nō tā in-
struat: ꝙ̄ simplices in fide turbet ꝛ seducat. ¶ X
De visione intellectuali ɔcordāt sco. ꝛ ocāā quā
tū ad intellectū sepatū: nō quātū ad cōiūctum.
Uñ de intellectu separato siue angelico siue hu-
mano: vel etiā cōiūcto ꝛ beato: q: de his est par
ratio. (Hi enim sunt similes in eo ꝙ immediate
possunt cognoscere obiecta intelligibilia: ꝛ non
indigēt ministerio sensuū vt nūc supponit. Itez
per videre intellect⁹ intelligitur cognitio intui-
tiua obiecti) dr p̄mo. Ols intellect⁹ nō alligat⁹
sensib⁹ in intelligēdo. siue angelic⁹: siue anime
sepate: siue cōiūcte ꝛ bt̄e: naturaliter pōt videre
existētiā corpis xp̄i in eucharistia. Patet. Nam
omnis intellect⁹ talis intuet res: vt in se hñt eē
fm ꝙ sunt fm se intelligibiles. Non eñ capit ta-
lis intellectus cognitionē substantiaꝝ ex cogni
tione accidētiū: sicut intellectus noster ꝓ statu
isto. Uñ q: color est ꝓpriū obiectū sensus: video
ols color obiect⁹ sensui imediate cognoscit l se:
ꝛ nō vn⁹ p aliū: ita pariformiter: q: totū ens est
obiectū intellect⁹ (idest ens in sua gñalitate fm
quā includit subam ꝛ accidēs quodlibet ens im-
mediate ꝛ in se intelligit ab intellectu: ꝛ nō per
aliud: quia quodlibet ens si esset separatum ab
olb⁹ alijs: in debita approximatione existēs ad
intellectū hmōi intuitiue cognosceretur. Quod
libet ens dico finitū ꝛ creatū: sec⁹ eñ ē de deo: q̄
nullius creati intellectus est obiectū naturale:
sed volūtarium. Nō igit accidētia panis occul-
tari possunt angelis (siue bonis siue malis: aut
intellectui hoīs beati vel separato) corp⁹ xp̄i vt
sub eis existēs: quin videatur dū nō fuerit distā-
tia imoderata: quinimmo: sicut possunt videre
accidētia panis separata ꝛ absentiā sube panis
ita etiā naturaliter videre possunt presentiā cor-
poris xp̄i sub illis speciebus: q: nō est vnū magis
obiectum intellectus ꝙ̄ aliud: ꝛ hoc stante sem-
per cōmuni coactione dei. Sicut eñ intellectus
talis pōt immediate videre aliuz intellectū an-
gelicum.

gelicū vel humanū: ita τ quālibet substantiā materialem τ quodlibet itelligibile creatū sibi pñs. Nec aliquis modus accidētalis obiecti impedit eius intuitiuā cognitionē: qr substantia sicut est prior quocūqȝ mō accidētali: ita primo τ in se intelligibilis: τ p̄ ꝯñs modus accidentaliter posterior non impedit cognitionē prioris. Est autē ille mod⁹ existēdi corporis xp̄i sub spēbus eucharistie ipsi accidētalis: ergo nō impedit ei⁹ cognitionē. ¶ v. Notanter dictū est stante semp cōi influentia sine coactione dei: qr si angelo malo pmittat vti sua naturali potētia: pōt intelligere quodcūqȝ intelligibile creatū sibi pñs: τ ita posset intelligere mysteria gratie: ex quo posita sunt in effectu τ sic presentiam corporis xp̄i in eucharistia. Sed sicut dicit magr̄ dist. vij. scd̄i snīarū: multa pñt ex natura sua: q̄ nō pmittunt eis: τ creditur q̄ angelus malus videre nō permittit mysteria grē: τ ita nec p̄sentiā corporis xp̄i sub specie sacramētali: vñ

Egidius

Egidius theoremate. xvj. Probabile inquit: videtur q̄ de⁹ tā excellēs sacrm̄ celet aliquibus substantijs separatis: τ nō pmittat demones omnē illā cognitionē habere de sacro eucharistie: quaȝ habere possent ex naturali earum virtute. Et sic

Autoritas Amb. qualiter exponenda.

exponenda est autoritas btī Ambro. de mysterio incarnatiōis: q̄ dicit ipm̄ malignum spm̄ latuisse nō absolute quin quilibet malus angelus possit videre integritatē virginis marie: tam in mēte q̄ȝ in carne: sed nō fuit permissus ꝑpter certas causas: vt nō impediret redēptio nostra eo mō quo ꝑuisa est. Vñ sicut nō semp pmittūtur demones facere q̄ possent ex naturali virtute (sicut deducit beatus August. τ allegat magr̄ dist. vij. li. ij. q̄ magi pharaonis demonū auxilio fecerunt ranas et serpētes: non tñ eorū auxilio facere potuerunt ci-

Augustin⁹.

niphes. De quo ita btūs Aug. dicit. Ex ineffabili dei potētia fit vt qd̄ possent mali angeli si permitterent: ideo non possunt: qr nō permittūtur. Neqȝ occurrit alia ratio cur nō potuerūt facere ciniphes qui ranas serpētesqȝ fecerūt: nisi qr ibi aderat maior dn̄atio prohibētis dei per spm̄ sanctū. Hec ꝓhibitio est nō per modū precepti: sed per subtractionē causalitatis) sic in ꝓposito creditur deū nō coopari demonibus ad visionē sacro scti corporis. ¶ Et si legitur aliqñ demones huic sacro reuerentiā exhibuisse: hoc forte factū est qr ex verbis: signis bonis: factis: aut miraculis ꝯtingentibus: ꝯijciebant ibi adesse dei maiestatē: cui

Ad Phil. ij.

vt apls ait ad Phil. ij. Omne genu flectit celestiū terrestriū τ infernoꝝ. Aut forte dimissi sunt proprie nature sm̄ quā (vt dictū est) cognoscere pos-

Questio.

sunt presentiam corporis xp̄i. ¶ 3 Si queraf an angeli τ beati videāt existētiā corporis xp̄i visiōe btīfica in verbo? Dicendū qr visio btīfica vt talis terminaf ad diuinā essentiā τ nō ad aliquā creaturam. Non enī est de ratiōe btītudis cognitio cu-

Rñsio ad q̄stionē. Aug.

iuscūqȝ creature sm̄ illud btī Aug. li. ꝯfes. Btūs est dn̄e qui te videt: etiā si alia nesciat. Si autē te τ alia videat nō ꝑpter hoc beatior. Accidit ergo btītudini hāc vel illā creaturā videre actu btīfico in verbo. Illa enim vident in verbo que speculum illud sctissime trinitatis lucidissimum voluntarie in se dignaf ostendere: ideo btīfica vidēt visiōe si ostēditur: si nō: non videt: quod aūt bonū fiat: dubiū nobis est. ¶ Probabile tñ est: q̄ videre existētiā corporis xp̄i in sacro pertinet ad beatitudinē accidentalē aīaꝝ btāꝝ: qr ille dum erant viatrices habuerūt fidem qua firmiter crediderūt corpus xp̄i ꝯtineri sub hostia. Visio aūt succedit fidei in patria tanq̄ȝ premium merito: licet essentiale premiū succedens fidei sit visio diuine essentie: qua sufficienter premiaf (alīs que sufficiēter premiat) omne meritū fidei. Tñ quoad premiū accidētale oīno probabile est: q̄ visio clara: et cognitio euidens oīȝ articuloꝝ fidei succedat fidei. Neqȝ est incōueniēs boīes btōs aliqua videre in verbo: q̄ in illo nō vident angeli: esto q̄ non viderent. Sicut etiam aīe btē recipiūt aureolas virginū: doctoꝝ τ martyꝝ: que nō dātur angelis. ¶ De intellectu coniūcto viatoꝝ aliter τ aliter est dicendū sm̄ duas opiniones tactas de visione corporali. Nam qr intellect⁹ cōiūctus nihil extra se cognoscit intuitiue: nisi qd̄ a sensu intuitiue cognitum est: τ presentatur intellectui in phātasmate: sm̄ illud. iij. de aīa Oportet intelligentē phantasmata speculari. Dicētes corpus xp̄i in sacro corporali oculo videri posse naturalr: si nō subtraheret suā coactionē deus: habēt dicere ꝯsequenter: q̄ etiaȝ intellectus coniunctus videre pōt xp̄i existentiaȝ in hostia. Siquidē q̄cq̄d cognoscit sensus intuitiue qui est potentia inferior: etiam cognoscit intellectus ꝯiunctus qui est potētia superior. Qui autē negāt sensum cognoscere posse: habēt ꝯsequēter negare hoc idē de intellectu ꝯiūcto quātū ad noticiā intuitiuaȝ. ¶ Habent aūt viatores fideles noticiā enigmaticā presentie corporis xp̄i per fidē longe certiorē quacunqȝ noticia: naturali experientia causata: qr illi falsum subesse non potest: nec falli pōt. Experiētia aūt fallax. Unde nonunq̄ȝ videre dicimur ea que fide tñ cernimus seu cognoscimus: τ fides oculus dicitur qui decipi nō potest. Unde τ btūs Aug. fidē scientiā nolat: non propter euidentiam (qr sm̄ aplm̄. Fides est argu-

Hebre. ij.

mentū nō apparētiū) sed propter infallibilē certitudinē. Et hoc modo etiā admitti posset mod⁹ loquendi dicētiū. Christū vidi sub hostia. i. firmiter credo: preter modos predictos: vt sic itelligatur. Vidi christū in sacro. i. vidi sacramentum in quo cōtineri veraciter xp̄m firmiter credo. Et sic hoc intelligenda sunt verba quorundā sacerdotū ostendentiū eucharistiā infirmis τ querentiū. Credis hoc qd̄ vides esse veꝝ corpus xp̄i: vt fit demonstratio τ relatio ad intellectum. i. credis hoc qd̄ fide cōcipis esse sub hostia visa: esse corp⁹ xp̄i vel q̄ fiat demonstratio τ relatio ad sacrm̄. i. credis sub hac specie quā vides: esse corp⁹ xp̄i: Cautius ergo diceret: credis sub hoc sacro esse veruȝ

Questio. Rñsio ad q̄stionem.

corpus xp̄i. ¶ τ Finaliter de alijs transmutationibus passiuis ad formas corporales. An alique tales possint fieri naturalr siue per causas naturales in corpore xp̄i vt in sacro: videndum. Et est primo dicendū: qr corp⁹ xp̄i in sacro est gl'iosum: doteśqȝ gl'iosi corporis comitanf ipm̄ vt in sacro. Est ergo ibi impassibile τ imortale: ꝑpter qd̄ nullū agēs naturale in ipm̄ agere pōt ad ei⁹ trāsmutationē etiaȝ si esset localiter in sacro. ¶ Sed q̄d si adhuc esset mortale sicut fuit in cena. Pōt breuiter dici q̄ illud fieret qd̄ in cena factū est: de q̄. 8. lec. xxxvij. ¶ Sed q̄d si dn̄s nō suspēderet actionē suā: nec causaꝝ naturaliū: tūc variabit rñsio sm̄ duas opiniones tactas. Diceret eniȝ opinio pria Sco. q̄ nullū agēs corpale pōt hr̄e quācunqȝ actionē circa corp⁹ xp̄i: vt circa passum: vt est in sacro: eo q̄ deficit illa habitudo situalis inter agēs τ patiēs: q̄ sm̄ eū necessaria est ad actionē τ passionē: vt. 8. dictum est. Vñ ꝯfr dicit q̄ corp⁹ xp̄i vt i sacramēto: nec nutrit: nec respirat: nec aliquo modo trāsmutaf. Unde videtur ꝯfr dicendū: q̄ si corpus xp̄i mortale et passibile esset sub hostia: τ nullibi extra in consistētia naturali: ꝯseruatis specieb⁹ ꝑpetue: nūq̄ȝ moreref: nec trāsmutaref: quia ei vt ibi: non posset applicari corrum

pens naturale: eo q non est in loco dimẽsiue: nec in seipsum agere posset: aut vnũ membrũ in aliud eadẽ ratione. Sed f̃m aliã opinionem oppositũ dicendũ: scz q oĩs transmutatio naturalis q̃ fieri posset circa corpus xp̃i: si esset in sacramento dimensiue: etiã nunc fieri posset cuz ibi sit diffinitiue: vt. s. dictũ est: si deus relinqueret res suis naturis: z non suspenderet actionem earum.

¶ Lectio. xlvi. B

Expeditis his q̃ respiciũt p̃dicamẽta actiõis z passionis: tam quoad sacramentales species corpus xp̃i continentes: q̃ quoad corpus xp̃i contentũ. Consequẽter dicenduz foret de habitudine eiusdem corporis quantuz ad predicamentũ habitus: vcz vtrũ sit in sacramẽto vestitũ dotibus glorie sicut i celo: z vtrũ sub illis sit visibile ac sensu perceptibile. Uerũ quia de secundo sufficiẽter dictũ est lec. proxima. de primo etiam aliquid ꝯmemoratum est. s. lec. xliij. prope finem. z dicetur. i. qñ ex dicendis intellectus eius pendet: ideo his dimissis transeundũ est ad predicamentũ vbi. ¶ Et quantuz ad illud duo sunt principalr̃ tractanda. Primũ vtrũ corpus xp̃i simul esse possit in diuersis locis: puta in celo et in sacramento? Item vtrũ etiam possit sacramentaliter esse in pluribus altaribus? Secũdo de locali motu corporis xp̃i: vtrum de celis descendat per medium ad hostiam in hora ꝯsecrationis? Item vtrũ localiter moueat motis spẽbus. ¶ B Circa primũ est multorum doctorz opinio: q lz corpus christi sacramẽtaliter sit in pluribus locis: puta in omnibus altaribus z locis vbi consecratur eucharistia: vel vbi reseruatur: fide ad hoc ꝯcedendũ ꝯpellente: tñ corpus xp̃i: z quodcũqz aliud cẽ in pluribus locis a se separatis circunscriptiue z f̃m proprias dimẽsiones est simplr̃ impossibile. ¶ Quod multiplr̃ probare nitũtur. Tum qz impossibile est aliqd esse extra terminos proprios: sed termini loci z locati sunt simul: ergo quod est extra terminos loci: est extra terminos positiõis. Tum scd̃o: qz impossibile est idem esse vnũ z plura: sed si idem esset ꝯmensuratiue in diuersis vbi: esset plura: qz sicut locatum commensurat̃ loco f̃m quãtitatẽ ꝯtinuã: ita etiã f̃m quantitatem diseretã. Tũ tertio: qz sicut res per naturam ꝓpriaz est tñ in vna specie: ita per vnã dimensionez ẽ tñ in vno loco simul: qz sicut natura ad speciem: ita dimensio ad locũ. Tũ quarto: qz quecunqz vbi distincta possunt esse termini mot9: sz termini motus sunt ꝯtrariũ: ꝯtraria vero inesse eidẽ nõ p̃nt: ergo diuersa vbi non possunt simul ꝯuenire eidem. Tũ quinto: pari ratiõe qua idẽ posset esse in pluribus locis: posset esse in oĩbus: z sic vbiqz: qd̃ repugnat limitationi creature: z est proprium dei. Tũ sexto: qz idẽ tẽporale nõ potest esse in diuersis tẽporibus: prius scz z posterius: ergo idem locale non põt esse in diuersis locis. ¶ Item illa positio includit multa ꝯtradictoria. Infert etiã eidem inesse ꝯtraria. Infert etiã multa absurda z non intelligibilia. Primũ probatur: qz sequeret̃ q idem esse sursum z deorsum: dextrũ z sinistrũ: ante z retro: que sunt ꝯtraria respectu eiusdẽ. ¶ Item idẽ esset calidus z frigidus. vt si esset in stuba calida z foris esset etiã in medijs niuibus. Sic eñ ignis producerет calorẽ in eũ in stuba sicut in aliũ sibi collateralẽ: z similr̃ nubes ꝓduceret frigiditatez in eundem existentem in medio niuiũ: quia vbiqz agens haberet passum dispositum z sufficienter sibi approximatũ: z ita de similibus. ¶ Item sequeretur q idẽ moueretur z quiesceret: moueretur hic: quiesceret Rome: hic sanus: ibi infirm9 hic vulneratus: ibi integer perfectus z sanus hic videns: ibi cecus z exoculatus: hic acephal9 z sine capite aut alijs mẽbris trũcatus: ibi totus oĩbus contextus: hic patibulo affixus aut aquis prefocatus: ibi solatijs indulgens: cõuiuijs z voluptatibus deditus: hic fame deficiens: ibi abundanti se cibo reficiens: tãdem hic viuus: ibi mortuus. Hec sequũtur: si in diuersis locis circũscriptiue existenti diuersa exhibentur: vt si idem hic fuerit z Rome: z vnum oppositorz hic aliud Rome adhiberetur. ¶ Item sequeretur idem distare a seipso. Hec omnia videntur implicare manifestam ꝯtradictionem: cum semper terminus priuatiuus infert suũ negatiuum: vt sequitur: cecus ergo non videns: quiescit ergo non mouetur: viuit ergo non mortu9: z econuerso. Est rome z hic ergo distat. Est idem ergo non distat: nam inter ea que idem sunt nihil mediat. ¶ Item sequitur q naturaliter eadem materia subijcitur diuersis formis substantialibus specificis. Nam si idem nutrimentum cõueniens diuersis animalibus: ponat̃ in diuersis locis: z sumatur a diuersis aĩalibus in illis locis existẽtibus: singulorum virtus nutritiua ꝯuerteret illud in suã substãtiã: z sic eadẽ materia nutrimenti erit sub diuersis formis substantialibus: z alabit̃ diuersis sensitiuis aĩalibus specie distinctis. ¶ Similr̃ si idem lignũ distãtibus ignibus applicet̃: siue diuersi ignes eidem ligno in diuersis locis existenti: quilibet ignis in illud tanq̃ in passum sibi ꝓportionatũ z sufficienter applicatũ ꝓduceret formã ignis z nõ vnã: qz agẽtia sunt diuersa: ergo plures: z materia est eadẽ ergo. ¶ Itẽ sequeret̃ q quantũcunqz paruul9 ignis posset cõburere oĩa combustibilia. Habz eñ ignis hic cõbustibile sibi approximatũ: z ibi aliud: z in tertio loco tertiũ: poterit agere i quodlibet: qz super quodlibet habet dominiuz agendi z ita simul in infinitis. Sed virtus q̃ posset simul in multa parua passa: posset simul in passum magnũ integrãdũ ex illis paruis z ita minim9 ignis posset ꝯburere totum ꝯbustibile integrandũ ex oĩbus cõbustibilibus. Uel ponat̃ q ille vnus applicet̃ totiẽs singulis partibus ꝯbustibiliũ: quot sunt partes sup quas habet dominiũ: z sic cõbureret omnes partes omniũ ꝯbustibiliũ: z per consequens oĩa ꝯbustibilia: q̃ oĩa videntur absurda.

¶ C Sed illis nõ obstantibus est alia opinio doctoris subtilis i. iiij. di. x. q. ij. z Guil. ockaz ac suorum sequacium: q̃ videt̃ probabilior: quia magis attribuit z magnificat dei oĩpotẽtiã q̃ tenet q corpus xp̃i nõ solũ in diuersis locis ẽ possit sacralr̃ sz ẽt p diuinã potẽtiã ẽ possit i diuersis locis circũscriptiue z localr̃: z in tot in q̃t placuerit sue oĩpotenti voluntati. Et qd̃ dĩ de corpore xp̃i: similiter de quolibet corpore asserendũ est: qm̃ oĩa corpora: immo omnes creature equaliter sunt in potẽtia obediẽtali respectu oĩpotẽtie dei: hoc est dictu: equaliter oĩs creatura obedit oĩpotẽtie dei. ¶ Ratio aũt principalis z generalis huius opinionis est aliquotiẽs supra tacta: qz nihil est negandũ ab oĩpotentia dei: qd̃ non includit ꝯtradictionem euidenter. vñ dicit Sco. vbi. s. q deo est possibile omne qd̃ nõ includit cõtradictionẽ: est maxima mihi certissima. Et ockaz tra. de sacra. c. vj. Nihil.

Marginalia: Questio. j. — Questio. ij. — Opinio Guil. Ockã z suorũ sequaciũ — Sco. — Ockã.

c. xi. Nihil debet christianus negare posse fieri diuina virtute: nisi qđ per rationem ex per se notis: que nullus poterit dubitare: pōt euidēter probare includere cōtradictionē. Uel nisi hoc possit elici ex scriptura sacra. Non enī iuxta modū causarū naturaliū potentiā diuinā arctare debemus: cū diuina potestas virtutē creaturarū omniū in infinitū excedat. Hec ille. Idē aūt corpus esse in diuersis locis localiter et circūscriptiue nō includit cōtradictionē: vt patebit soluēdo rationes supra adductas: nec eius oppositū habetur in scriptura canonica: aut ecclesie determinatiōe: nec ex his euidēter probari pōt: ideo negandum nō est a potētia dei absoluta. ¶ Preterea corpus christi esse in diuersis locis sacramētaliter cōcedere oportet sm fidē catholicam: sed est eque: immo magis possibile corpus christi esse in pluribus locis localiter q̄ sacramentaliter: ergo. Qđ sit eque possibile patet: qr nō magis repugnat sibi q sit totū in diuersis locis: et partes precise in partibus illorū locorū: q̄ q sit in illis totū in toto: et totū in omnibus partibus: sed secundū de facto cōceditur: ergo primū de possibili nō est negandū. Quod vero sit magis possibile: qr in primo sunt duo miracula: in secundo sufficit vnū: siue in primo sunt duo supra naturā / in secūdo tantū vnū. In primo enī miraculosum est et supra naturā: q corpus est in loco totū in toto: et totū in qualibet parte: hoc enim sm naturā cōuenit spiritui soli. Secundū supra naturā est: q idē corpus est in diuersis locis abinuicē separatis / scz diuersis hostijs cōsecratis. In secūdo autē non est nisi illud secundū miraculū: et nō primū. Non enim videtur quin vbicūq deus pōt facere aliquā substantiā sub modo sibi nō naturali: q etiā ibi possit eā facere sub modo suo naturali. Cum ergo corpus suū potest facere p̄sens diuersis hostijs: totū toti: et totū cuilibet parti: qui est modus nō naturalis substantie materiali: poterit et ibi facere corpus suū modo naturali. ¶ D Nec valet illud in quo plurimū se fundāt opinātes oppositū: scilicet q in sacramēto est per cōuersionem alicuius. s. panis in corpus christi: ideo potest esse in omnibus locis in quibus fuit substātia in ipsum conuersa. Non tamē est in aliquo illorū locorū per dimēsiones proprias: sed per dimensiones panis cōuersi etc. et ita nō potest esse: nisi vbi fuit substātia conuersa. Nec aliter q̄ modo substātie: cuius est esse totū in toto etc. vt supra habitū est lectione. xliij. Qr cōuersio panis in corpus christi: nō est ratio formalis corporis christi esse in loco panis conuersi: qr potest cōuersio fieri absq hoc q illud in quod fit cōuersio: succedat in locū cōuersi: vt habitū est supra lectiōe. xl. Similiter posset esse corpus in hostia sub cōuersione alicuius in ipsum: puta si simul esset cū substātia panis: quod licet non ita sit de facto: tn̄ ita posse fieri dubitandū non est: vt patet supra lec. xl. Qr licet opinio que hoc tenuit ita esse de facto: hodie nō tenetur: nō tamē reprobata est tanq̄ dicēs aliquod impossibile. Illo ergo posito: iam nō esset ibi per conuersionē. ¶ Itē posset substātia q̄tra equalis corpori christi cōuerti in corpus christi q̄tū: qr quodlibet creatū potest cōuerti in quodlibet creatū etc. vt supra lec. xl. et tūc erit corpus christi in loco cōuersi localiter et circūscriptiue: qr modo q̄titatis cōuerse: et ita potest esse localiter in pluribus locis. ¶ E Ideo dicitur q nihil includit simpliciter impossibile: idē corpus esse in diuersis locis localiter. Sicut nec impossibile est plura corpora esse simul penetratiue in eodē loco: qđ cōcedere oportet tam de corporibus gloriosis: q̄ non gloriosis: vt supra probatū est lec. xliij. Quis vtrūq sit naturaliter impossibile. Unde ven. Hugo. de sancto vic. li. ij. de sacramētis par. viij. c. xi. ad propositū querit. Quomodo inquit corpus Christi vnū: eodē tēpore in diuersis locis esse potest: hic est: ibi est: et totū vtrobiq est: et in multis locis similiter. Noli mirari: qui locū fecit: corpus fecit: et locū in corpore: et corpus in loco: et qui fecit vt vnū corpus in vno loco esset: fecit sicut voluit. Et si voluisset aliter facere potuisset: nā et quando vult aliter facit: et est sicut ipse vult semp. Qr autē sicut ipse fecit vt corpus vnū in loco vno esset tu quod factum est vidisti: et nescis aliud nisi qđ factū esse vidisti. Idcirco miraris quādo aliđ vides vel audis: q̄ videre et audire cōsueuisti: et sequitur. Idcirco cū quid mirari ceperis et dixerit tibi forte cogitatio tua: quomodo hoc esse possit: cogita facientē et desinet esse mirabile quicquid illud fuerit. Et si forte mirabile nō esse desierit: tamē incredibile non erit. Si factor omnipotēs cogitatur: nō erit impossibile quicquid erit. hec Hugo.

Hugo.

¶ F Sed pro solutione obiectorū pro opinione cōtraria: ponit Sco. tres regulas: quibus ostēdit quid cōcedendū est de corpore christi in diuersis locis existēte: quid ve negandum.

Rnsio ad obiecta.

¶ Prima. Quecūq sunt priora essentialiter ipso vbi: vniformiter insunt corpori habent diuersa vbi. Que vero posterius vel simul natura: variātur ad variationē vbi.

Prima regula.

¶ Secūda. Sicut passum existens in vno loco reciperet formā a duobus agētibus sibi ibidē approximatis: sic ipsum patitur ab eisdē existēs in duobus locis sibi in eisdē approximatis: et intelligēdo de passione ad formā absolutā.

Secunda.

¶ Tertia. Sicut corpus in vno loco existens: se haberet in ratione actiui ad diuersa passa ibidē sibi approximata in illo loco: sic ipsum existēs in duobus locis: se habet ad illa sibi in illis approximata.

Tertia.

¶ Per primā regulā hoc patet qđ omne accidēs absolutū: qđ inest alicui in vno loco: etiā sibi inest in alio: si fuerit simul in diuersis locis. Unde si aliquis fuerit in basilea et Rome: si hic fuerit calidus: albus: sanus: iuuenis etc. etiā rome est talis: et ecōuerso: qualis fuerit rome: talis hic. Similiter et negatiue: qlis non fuerit hic: talis nō est rome: hoc tamē nō oportet de motu ad locū: qr nō sequitur si mouetur hic: q etiam localiter moueatur rome: nec ecōuerso. Motus enī localis est respectu loci: et ideo nō oportet q sit idem in diuersis locis. ¶ Ex secūda et tertia regulis habetur: q si in aliquo existēte hic et Rome aliqua qualitas producitur hic: illa etiā inerit eidē Rome: et si aliqua destruitur hic: desinit etiā Rome. Et si aliquod passum fuerit fortius in resistēdo hic: resistit agenti debiliori in Roma: vt gratia exempli. Frigiditas summa hic: illa resistet agēti in roma: si agēs in Roma fuerit approximatū: nimirum qr si fuerit in subiecto hic qđ etiā est Rome: est etiā in eo Rome. Uerū iste regule videntur habere veritatē intelligēdo eas sm cursum nature post miraculum: hoc posito aliquo corpore per miraculū ad diuersa loca per potētiā diuinā: et postea dimittendo res suis naturis: sic videntur habere probabilitatē. Sed loquēdo consequenter secūdum diuinā potentiā absolutā: de qua loquitur opinio opposita inducēs argumēta: quibus probare nititur q etiā per diuinā potentiā absolutā nō potest idē corpus simul esse in diuersis locis: regule ille nō videntur subsistere. Quod etiam doctor ille videtur sentire qui ponit regulas p̄missas: nam. q. iiij. dist. x. quarti scripti dicit. Posset dici

q non est necesse posita existentia corporis christi hic et alibi: q illa que insunt corpori sub vna existētia insint sibi sub alia loquēdo etiam de formis absolutis: nec tamē sequitur cōtradictio: vt cōsequēter declarat. ¶ G Jdeo posset poni alia regula de mēte Guil. ockā. Quecunq sunt ab inuicē realiter distincta ⁊ separabilia: deus potest vnū eorum ponere in diuersis locis: ⁊ aliud conseruare in vno alio loco tantū. Gratia exempli. Sit corpus aliquod calidū: substātia corporis ⁊ caliditas realiter distinguuntur: ⁊ possunt separari: q potest manere substātia corrupta caliditate. Potest ergo deus substantiam corporis ponere ad plura vbi: ⁊ caliditatē cōseruare in eo in vno loco tantū. Patet: q quecunq contingēter coniunguntur ⁊ inter se ⁊ cidē tertio: potest vnū illorū conuenire illi tertio absq hoc q aliud cōueniat eidē: sed presentia huius loci ⁊ qualitas absoluta: contingēter cōiunguntur inter se ⁊ respectu corporis: ideo nō oportet q si vna cōiungatur etiam alia coniungatur. Potest ergo qualitas coniungi corpori: sine presentia eius ad illud vbi: ⁊ sic sibi inexistere in alio vbi: ⁊ non hic. ¶ Preterea non est maius qualitatē simpliciter separare a subiecto: q separare quoad certū vbi. Primum potest vt est in sacramento: ergo etiā secundū. ¶ Item per nihil cogitur deus si vnā rem ponit ad diuersa vbi: q ideo aliud ab eo separabile similiter ponat ad diuersa vbi. Ex qua regula patet q nō est necessarium: q si aliqua res fuerit hic ⁊ rome: q eius accidētia similiter sint hic ⁊ Rome. Potest enim aliquod accidēs sibi hic inesse et nō rome: ita q illud accidēs non replicetur ad replicationem sui subiecti. ¶ Et per hoc respōdendum est ad rationes alterius opinionis: que pro maiori parte ita pcedūt cōtra presentiā corporis christi sacramentalē pluribus locis: sicut cōtra presentiā localē. ¶ R Ad primā cōceditur maior: q res non potest esse extra terminos suos / q non extra se. Ubicunq enim fuerint nō separatur a seipsa. Minor autē: termini loci ⁊ locati sunt simul: si intelligitur adequate nō est vera: quia quādo locatum est in pluribus locis: nullius loci termini sunt adequate simul cū terminis locati. Si intelligitur non adequate: cōsequentia nihil valet. Et id argumētum fieri potest de corpore xpi: quod vere locatū est in celo: ⁊ in loco speciērū: q non minus locatur indiuisibile per locū definientē: q diuisibile per locū transcribentē: licet nō eodē modo. Corpus autē christi est in sacramēto modo rei indiuisibilis .i. totū in toto: ⁊ totum in qualibet eius parte. ¶ Ad secundū conceditur q idē nō potest esse plura: ad sanū intellectū. Ad probationē de cōmensuratione cōtinua ⁊ discreta dicitur: verum est de facto ⁊ naturaliter: ideo de facto vnū locatū non est in pluribus locis: non autē sic est sm potētiā diuinā. Nam sm illā: sicut plura possunt esse in eodē loco penetratiue: vt supra frequenter dictū est per potentiā diuinā: ita possunt esse plura loca vnius per eandē potentiā. ¶ Ad tertiū negatur consequētia: q natura habet se essentialiter ad esse illius speciei: nō sic dimensio ad locū. Nam mere contingēter habet se quelibet dimensio ad locū: q nullus locus est essentialis dimēsionibus locati: q potest locatū esse extra talē locum. Sub alijs verbis soluit Sco. que tamē idē important. ¶ Ad quartū de terminis motus cōtrarijs dicitur: q termini motus realis qui sunt locus a quo ⁊ locus ad quē: non sunt cōtrarij: q possunt esse res eiusdem speciei: vt partes eiusdem aeris vel eiusdem aque: sed priuatio ⁊ forma inter que est motus: vt non esse in loco a: ⁊ esse in loco a: sunt contrarij idest non conueniunt eidē: quos Sco. vocat primos terminos motus: sic enim motus est inter terminos contrarios: quia inter priuationem et habitum. ¶ Ad quintum conceditur q idem corpus posset per diuinam potentiā de facto esse vbiq: nec sic esse vbiq est propriū deo: sed esse vbiq per naturam propriā: ita q impossibile sit esse locum in quo non esset: est proprium dei: ⁊ hoc nulli creature communicatur. ¶ Ad sextum dicitur q idem temporale potest esse in diuersis temporibus: quia hodie et heri et cras et prius ⁊ posterius idest in tempore priori ⁊ posteriori: quia in preterito ⁊ futuro: verum si prius ⁊ posterius includerent negationem vt prius diceretur qd pcederet posterius et nō esset cū posteriori: sic non est sile: q esse in pluribus locis nullā includit negationē. ¶ Si dicis et si nō includūt negationē: adhuc nō pōt idē eē simul in diuersis tpibus. Rñdetur: q diuersis temporibus repugnat esse simul cum tempus sit res successiua: siue aliquid sit in tempore siue non: ideo diuersis et eidem repugnat esse simul in diuersis temporibus: non autem diuersis locis: imo omnia loca possunt simul esse tempore etiam simul loco per potentiam diuinam. ¶ Ad rationes de incōuenientijs que adducuntur: primo de contrarijs: et de illis positionum differentijs sursum: deorsum: ante: retro ⁊c. iam dictum est: q ille non sunt cōtrarie: quia possunt esse eiusdem speciei. Sed loquēdo de contrarijs proprijs: scilicet formis naturalem repugnantiam in eodem subiecto habentibus: vt calor et frigus. De illis sunt duo modi loquendi. Quidam dicūt q simpliciter repugnāt: ⁊ q sunt tales nature que formaliter repugnant ex ppria natura: ideo nō possunt esse simul etiam per diuinam potentiam: quia naturam propriā mutare non possunt. Hoc enim implicat: quia si mutat res naturam suam: iam non est res illa. Natura enim rei est sibi essentialis: et ideo mutata natura rei: mutatur res ipsa. Est enim natura res ipsa vel forma rei. Sed vnde hoc probetur: non facile inuenitur nisi per experientiam: quia experimur q vnum cōtrarium expellit aliud: nec se compatiuntur in eodē. Sed experientia cursus naturalis nō preiudicat diuine potentie: que est super ordinē naturalē. Nec valet si diceretur q cōtrarijs inferūt cōtradictoria. Hac eni rōne ptraria nō possunt simul esse vera: q sequeretur q contradictoria essent simul vera. ¶ Jllud eni nō est verū de qualitatibus cōtrarijs: sed de ppositionibus contrarie oppositis: vt ois homo currit: nullus homo currit: ille inferūt cōtradictoriam: quia sequitur: nullus homo currit: ergo aliquis homo non currit. que est cōtradictoria huius: ois homo currit. Sed ex illa: a est calidum: non pōt euidēter inferri: ergo a non est frigidum: et ideo qualitates contrarias esse simul in eodem subiecto: quia non includit contradictionem euidenter: non erit simpliciter impossibile nec negādū: quoniā deus posset contraria simul ponere ⁊ cōseruare in eodem subiecto. ¶ Et si dicis: si sunt simul: vnū corrumpet aliud: sicut videmus etiā cū sunt in diuersis subiectis sibi approximatis. Dicitur q ita videmus fieri naturaliter: tamen oppositū fieri posset supnaturaliter. Posset eni deus suspendere actionem earū: sicut suspendit actionē ignis in camino respectu triū puerorū. Per hoc ad rationē illā dicitur sm illū modum: q non est incōueniēs idē esse calidū et frigidū: ⁊ hoc verū est nō tm de existente in diuersis locis: sed

Regula de mēte Guil. ockā.

Responsio ad obiectionem.

Obiectio.

Responsio ad obiectionem.

Duo modi loquendi.

sed etiã de existẽte solũ in vno loco: sm ꝙ nõnul-
li dicũt corpora damnatorum simul pati ab imẽ-
so calore ⁊ frigiditate in inferno: ⁊ nõ tñ p vicissi-
tudines. ℭ R Uel sm alioꝝ opinionẽ põt dici: ꝙ
in casu argumẽti nõ pducunt qualitates ꝯrie: qꝛ
ille simul existẽs in stuba calida: ⁊ in medijs niui
bus: nõ simul calet ⁊ friget: sed alterũ tñ contin-
git sm regulas Sco. Qꝛ aut frigiditas niuis: ⁊ ca
liditas stube habẽt ad seinuicẽ pportionẽ equa-
litatis vel inequalitatis. Si primũ non fit actio.
Si scdm: tunc illa qualitas q̃ habet proportionẽ
minoris inequalitatis agit tñ pducẽdo silem: ⁊
cõtraria in agẽdo impedit: vt si frigiditas niuis
est fortior calore stube: tal᷑ existẽs vtrobiqꝫ nõ ca
lesiet in stuba sꝫ frigesiet. Si aũt calor est fortior:
calefiet vtrobiqꝫ. ℭ Uel dicet ꝙ lꝫ cõtraria repu-
gnẽt in eodẽ subiecto in vno loco naturaliter cõ-
sistẽti: possunt tñ inesse eidẽ subiecto in diuersis
locis replicato: hoc est habẽt repugnantiã in eo-
dẽ subiecto ⁊ loco: nõ aũt in diuersis subiectis:
vt pꝫ de corpe xpi in sacro: nec in eodẽ subiecto
in diuersis locis replicato: ⁊ ideo nihil impedit
aliqđ idem rome esse calidũ: parrhisius esse frigi
dum: si fuerit vtrobiqꝫ. ℭ L Ad nonũ vbi indu-
cũtur multa priuatiue opposita de eodẽ: ex qui-
bus inferuntur contradictoria: dicẽdũ ꝙ eque
procedũt de corpe xpi in diuersis altaribus etiã
in vno altari ⁊ in naturali cõsistentia existẽti: pu
ta in cruce ⁊ in hostia: in sepulchro ⁊ in hostia: in
celo ⁊ in hostia: ideo distinguẽdũ est de negatiõe
priuatiue inclusa in priuatiuis: vel negant habi-
tum simpl̃r inesse: hoc est nullibi ⁊ nullo mõ ines
se: vt quiescens valet tñ. i. aliqđ non motũ: ⁊ in-
firmus. i. aliqs nõ sanus: cecus aliqs nõ videns:
acephalus nullibi habẽs caput: mortuꝰ non ha-
bens vitã: ⁊ sic de alijs. Et illo mõ accipiunt qñ
pdicant simpl̃r sine determinatiõe sibi addita.
Et tunc opposita priuatiue inferũt opposita cõ-
tradictoria: vt bene sequit: a est videns ⁊ cecus:
ergo videns ⁊ non videns: ⁊ sic de alijs. Aut ne-
gant habitum inesse: nõ simpl̃r: sed certo mõ vel
loco p determinationẽ sibi additã expressam: vt
quiescẽs rome. i. nõ motꝰ rome: cecꝰ in tenebris
i. non videns in tenebris: mortuus in cruce. i. nõ
habẽs aiam in cruce psentẽ ⁊ viuificãtẽ. Et tunc
terminus priuatiuus non infert cõtradictoriũ:
vnde nec sequit. quiescit hic: ergo non mouet: si-
cut nõ sequit: cecus hic ergo cecꝰ: mortuꝰ hic er-
go mortuꝰ: qꝛ in oibꝰ locis arguit a parte in mõ
ad totũ: siue ab inferiori ad superius negatiue: q̃
cõsequẽtia non valet: sicut nõ sequit: nõ est colo-
ratus colore albo: ergo non est coloratus. ℭ Et
per hoc pꝫ qđ accipiendo priuatiua primo mõ:
oẽs propositiones de predicatis priuatiuis in ca
su argumẽti sunt negãde: scꝫ a hic quiescit: a est
infirmum: cecũ: acephalũ: mortuũ: vt (hic) deter-
minat ipsum a. nec sequit: non mouetur hic ergo
q̃escit: sicut non sequitur: nõ mouetur hic ergo
nõ mouet. Et ita nunq̃ termini priuatiue oppo-
siti pdicant simul de eodẽ. Uñ licet vnus in ali-

De terminis priuatiuis.

quo loco quiesceret: in alio moueretur: in vno lo
co exocularet: capite truncaret aut ceteris mem-
bris. in vno loco aia desineret informare corpus
⁊c. ⁊ nõ in alio: tñ de tali concedẽdũ nõ est ꝙ mo-
uet ⁊ quiescit: ꝙ est oculatꝰ ⁊ exoculatꝰ ⁊c. qꝛ oẽs
ille de predicatis priuatiuis sunt simpliciter false.
ℭ Si vero termini priuatiui accipiunt scdo mo
do: tunc oia illata sunt cõcedẽda: scꝫ idem quie-
sceret ⁊ moueret: esset viuũ ⁊ mortuũ: nec tñ infe
runtur contradictoria: qꝛ tunc mortuũ tñ valet:
aliqđ in certo loco in quo natũ est hr̃e vitam in
se: nõ habet vitã. Et ille stãt simul a corpus in cer
to loco habet animã se viuificantẽ. Et ita sꝫ opi
nionem Hugo. tactam supra lec. xxxvij. si sacra-
mentũ in cena fuisset reseruatũ p triduũ: qꝛ ibi
fuisset impassibiliter: fuisset corpꝰ xpi simul viuũ
⁊ mortuũ: viuum in sacro: mortuum in sepulchro
vt manifeste patet resoluendo terminos. Sed se
cundũ eandẽ opinionẽ ⁊ eundem casum: corpus
xpi in sepulchro non fuisset simpliciter mortuus
capiendo mortuũ secũdo modo: quia falsum fuis
set dicere ꝙ corpus istud iacẽs in sepulchro nul-
libi habuisset vitã. ℭ M Nec videat alicui ab-
surdũ dicere idẽ viuũ ⁊ mortuũ secundo modo
accipiendo mortuũ: qꝛ cũ eadẽ materia per diui-
nã potentiã potest subijci diuersis formis speci-
ficis: potest etiam replicari ad diuersa loca. Po-
natur ꝙ hic subijciatur forme asini: alibi forme
lapidis: in casu illa materia hic viuit vita sensiti
ua alibi nõ viuit: hic est animata: alibi est inaia-
ta. i. ibi nõ habet aiam. Et hoc verũ: si aiatũ ⁊ in-
aiatum accipiunt vt differentie accidẽtales. Se-
cus si accipiunt vt sunt differẽtie essentiales op-
posite. Sic eñi simpl̃r impossibile est idem hic es-
se aiatum ⁊ inanimatũ: sicut impossibile est idẽ
hic esse hoiem ⁊ alibi esse ⁊ nõ esse hominẽ: lꝫ eñ
hic sit cõpositũ ex aia ⁊ corpe: ⁊ alibi sit idẽ corpꝰ
sine aia: qđ credo possibile: nihil tñ qđ hic est ho

Eadẽ materia p diuinã potẽtiã põt subijci diuersis formis specificis.

mo: est alibi nõ homo: qꝛ illud idem qđ hic est et
alibi: nec hic: nec alibi est homo: solũ naqꝫ corpꝰ
est idem hic ⁊ alibi i casu: ⁊ corpus nõ est homo.
Homo enim neqꝫ est corpus tantũ: nec aia tñ:
sed ex vtroqꝫ aial cõpositũ: ⁊ tale cõpositũ in ca-
su nõ est hic ⁊ alibi. Suo modo dicit de alijs ter-
minis absolutis: puta lapis / terra / aial / corpꝰ ⁊c.
ℭ Conceditur itaqꝫ ꝙ in casu argumẽti idẽ mo-
ueretur ⁊ quiesceret: idem esset vulneratũ ⁊ inte-
grum: idem videns ⁊ cecus / idẽ acephalus ⁊ mẽ-
bris truncatus: ⁊ integer ac perfectus. Idem hic
patibulo affixus aut aqua suffocatus: ⁊ alibi so-
latus indulgens: cõuiuijs ac voluptatibus dedi
tus: idem viuus ⁊ mortuus: idẽ hic fame deficiẽs
alibi sufficiẽti cibo reficiens. Nam possibile est
nutrimentũ hic sumptũ cõuerti in substantiam
aliti: ⁊ illud sic cõuersum nõ replicari ad aliũ lo-
cũ: cum sit realiter distinctũ a corpore nutrito: qꝛ
ei de nono additũ. Ex quo consequẽter sequit ꝙ
posset alibi mori fame ⁊ hic impinguescere. Pos-
set enim corpꝰ alibi sicut hic resolui per actiõem
caloris naturalis: ita qđ anima vtrobiqꝫ partes
materiales resolutas desineret informare: et hic
fieret restauratio deperditi p nutrimẽtũ hic con
uersum in subam aliti ⁊ nõ alibi: ⁊ ita p cõtinuaꝫ
resolutionẽ alibi ⁊ restaurationis defectũ: tandẽ
aia simpliciter desineret informare corpus alibi
lꝫ nõ hic: ⁊ ita alibi moreretur aial: hic viueret.
Sic etiã staret idẽ corpus hic viuere sanuꝫ: alibi
putrescere tanq̃ cadauer mortuũ. Nec est magis
impossibile materiaꝫ stare sub forma cadaueris
in vno loco: ⁊ eandeꝫ in alio loco stare sub forma
viuentis: q̃ hic stare sub forma viuentis et alibi
sub forma lapidis vel alia quacũqꝫ. ℭ N Ad de
cimũ dico ꝙ si distãtia distinguit diuersitatẽ ter-
minoꝝ inter quos est aliqđ mediũ: sic idẽ nõ di-
stat a seipso. Si aũt distinguit mediũ aliqđ inter
hoc ⁊ hoc: nõ curãdo an termini sint disiũcti vel
nõ: tũc idẽ põt distare a seipso: qđ nihil aliud est
dictu nisi ꝙ aliqđ idẽ est in diuersis locis inter q̃
est realis distantia. ℭ Si dicis: si ideꝫ potest esse
in locis distãtibꝰ: tũc idẽ posset ad seipsũ moue
ri ac sibi obuiare: a se recedere: ⁊ seipsum circum
ire: immo secũ loqui: disputare: choream facere:

secū pugnare:luctari.ꝛ si idē haberet mille loca facere magnū exercitū in cāpo:ꝛ similia multa: vt chorū clericorū cōstituere:ꝛ diuersis vocibus cātare:tenorē ꝛ contra tenorē ꝛ discātū ꝛc. ¶ Ad illa dicit Sco. Puerilia sunt sensui ꝛ imaginationi innitētia. Unde oīa illata tanq̄ possibilia cōcedenda sunt:nec illa implicāt aliquā ɔtradictionē:nec maiorē includūt repugnātiā:q̄ idē corp⁹ esse in diuersis locis:qḋ cū cōcessum est ꝛ pbatū esse possibile:q̄ sequunt̄ neganda non sunt: nisi manifestā includerent cōtradictionē.

Obiectio. ¶ Et si dicis:si sic idē impedit seipm̄:tūc nūq̄ posset illud qḋ ad diuersa loca replicatū est redire ad vnum vbi:qr sit corp⁹ replicatū ad duo loca a:sit vn⁹ locus b:alter c. Si corp⁹ a debeat redire ad vnū locū:vel ergo de b ad c:vel de c ad b. Sꝫ si corp⁹ existēs in b migrat ad seipm̄ in c:cū venerit in c expellit seipm̄ de c ad aliū locū:ꝛ corpus qḋ fuit in b:manet in c:ꝛ sic adhuc manet in diuersis locis: qr expellens in c:ꝛ expulsum in alio loco. sic etiaꝫ ecōuerso si de c redit ad b.

Rn̄sio ad obiectionē. ¶ Ad hoc rn̄det̄:q̄ si a est in aliquo loco.s.b:ꝛ post p diuinā potentiam ponit̄ simul ad aliū locū scꝫ c:nō est imaginandū q̄ a migret de b in c p mediū:sed incipit esse in c per diuinā potentiā absq̄ꝫ hoc q̄ deserat primuꝫ locū b:vel migret per mediū. Si etiā desinit conseruari in c:non regredit̄ per b in mediū: sed desinēte in c:cōseruat̄ in b:ꝛ ita manet in vno loco:ꝛ de hoc latius infra. Et sic ad argumentū dr̄:q̄ in casu a redeundo ad vnū locū:nec redit de b in c: nec de c in b:per mediū a se mouendo: sed sic redit ad vnū locū:qr conseruat̄ in vno loco vbi placet deo:ꝛ i aliīs desinit esse absq̄ꝫ quacūq̄ꝫ migratione de loco in locū. ¶ O Ad vndecimū cōceditur ɔn̄s illatū tanq̄ possibile. Unde nō implicat q̄ eidē materie i diuersis locis replicate possunt inesse simul diuerse forme substantiales:ꝛ cōtrarie accidētales:vt. S. dictū est. ¶ Ad duodecimū dicitur q̄ ignes illi ex equo distinctis locis eidēꝫ ligno in illis locis replicato pducunt duas formas vel vnā:etiā in duob⁹ locis: fm̄ q̄ determinant̄ a prima cā quātū ad indiuiduū: nec est magis impossibile duas formas eiusdē speciei informare eandē materiā:q̄ diuersas formas specificas informare eandē materiā: neutꝝ implicat cōtradictionem: neutrū pōt natura nisi pcedente miraculo:nec īpedit q̄ sunt diuersa agētia:qr diuerse cāe ēt totales pn̄t causare eandē effectū:vt alibi declarat̄. ¶ Ad vltimū dr̄ q̄ ɔn̄s nō est impossibile: nam etiā naturaliter sine miraculo: ignis paruus ex combustibilib⁹ auget̄: nec deficeret sꝫ cresceret in infinitū si semp aducerent̄ cōbustibilia:nec ideo sequit̄ q̄ sit infinite perfectionis in agendo:qr nō potest in quācunq̄ꝫ resistētiā:quia quodcūq̄ꝫ combustibile quantuncūq̄ꝫ paruum si fuerit maioris resistentie non agit in ipsum. Aucto aūt igne: auget̄ ꝛ eius actiua virtus:secus aūt si ignis nō augeret̄. ¶ P Ex his ergo ptꝫ:qḋ nullam contradictionē includit idē corpus esse in diuersis locis circūscriptiue:nō plus q̄ esse in diuersis locis diffinitiue. ¶ Secundo q̄ non opꝫ q̄ oīa absoluta q̄ insunt siue vniuntur alicui in vno loco: insint eidem in pluribus locis si ipsuꝫ ad plura loca replicetur. Quod etiā duplici exemplo ostenditur. Primum de natura assumpta a verbo:nā fm̄ opī. pene oīum:vnio nature humane est simul vnioni accidentis ad subiectuꝫ: non tn̄ in omnibus: ꝛ illa similitudine non obstante potest verbū esse alicubi:immo de facto vbiq̄ꝫ:et tn̄ natura humana assumpta nō est vbiq̄ꝫ:est ergo alicubi verbum:vbi non est natura humana: Ergo eodē modo pōt esse in pposito: q̄ subiectū alicui⁹ forme sit in plurib⁹ locis:ꝛ forma soluꝫ informet ipsum in vno loco. Nec impedit illimitatio verbi:qr sicut verbū est simplr̄ illimitatuꝫ:ita subiectum quodcūq̄ꝫ est illimitatū:quantum ad potentiam obedientialē dei:ꝛ quantū ad aliqua loca. ¶ Scḋm exemplū est:qr fm̄ alios corpus replicatū ad duo loca:habet duo vbi:ꝛ duas p̄sentialitates ad illa:ꝛ tamen illa vbi:ꝛ presentialitates nō replicant̄ ad replicationē corporis locati. Sic corpus xp̄i existēs in celo: pōt habere aliqḋ accidens absolutū i celo ꝛ illo carere in sacro:q̄nis de facto oīa credit̄ habere in sacro:vt supra habitum est. ¶ Tertio habet̄ q̄ ppter replicationem eiusdē corporis ad diuersa loca:nō sequitur agens naturale agere p distātiā improportionatā:non eñ opꝫ q̄ si corpus vnū sit hic ꝛ Rome:si hic approximatur ignis: q̄ generet calorē in roma. Nō enim opꝫ calorē hic genitū:in illo corpe qḋ est hic ꝛ rome:etiā inherere sibi rome: etiaꝫ si calor replicaret̄ ꝛ esset hic ꝛ rome. Nō tn̄ pduceretur primo rome ab igne hic applicato:sed pduceretur primo hic ꝛ esset rome per cōcomitātiaꝫ: nō p se primo. Et tātū de ista materia q̄ si nimis extensa est:veniā dabit auditoꝝ scholasticū cui loquor. ¶ Q Restat videre de locali motu corporis xp̄i. Et primo vtrū corpus xp̄i localiter mutetur:dum vi consecrationis incipit esse sub speciebus panis. ¶ Scḋo vtrum in hora cōsecratiōis descendat localiter de celis per media ad spēs sacramentales. ¶ Tertio vtrum moueat̄ localiter motis speciebus. ꝛ si sic p quē moueat̄.

Scotus. ¶ De primo est opinio quorundā vt scīl Thome ꝛ Egidij theo. xi. Recitat Scot⁹ di. x. q. i. q̄ corpus xp̄i incipit esse in altari sine sui mutatiōe locali ppter cōuersionē panis i corpus xp̄i:ꝛ ideo nō opꝫ corpus xp̄i in se mutari. Sufficit eñ q̄ aliqḋ mutet̄ in ipsum:ad hoc q̄ incipiat ibi esse presens:quia vniuersaliter sicut genitū est vbi pri⁹ fuit corruptum:non per aliquā loci mutationē ppriā geniti:ita illud in qḋ cōuersum est aliqḋ:per conuersionē est vbi prius cōuersum fuit:ꝛ nō p mutationē loci ppriaꝫ termini a quo. ¶ Sed hec opinio satis supra reprobat̄:p hoc q̄ cōuersio non est rō formalis corporis xp̄i essendi sub specieb⁹ panis vide supra D. ¶ Preterea presentia corpis sub specieb⁹ panis pōt esse p se terminus alicui⁹ mutatiōis ꝛ nō cōuersionis:qr illa est ad substantiā corporis xp̄i tanq̄ ad per se terminū:ergo nō ad p̄ntiam localē:cū eiusdem mutatiōis nō sint plures per se termini:nec pōt alia mutatio assignari:cuius p̄ntia localis sit per se terminus nisi mutatio localis:ergo. ¶ Item si aliqḋ corruptuꝫ cōuertitur in genitū:nō obstante illa cōuersiōe erit ibi mutatio localis geniti. fꝫ Ockā. q. iij. vi. qtli. Sicut eñ materia nō pōt habere nouā formā sine sui mutatione:ita nec corp⁹ pōt habere nouū vbi qḋ pri⁹ nō habuit sine corpis illi⁹ mutatiōe. ¶ Nec valet si diceret̄:q̄ corp⁹ xp̄i nō est in loco immediate:sed mediātib⁹ speciebus sub quibus fuit subā:ꝛ ita nō est ibi sicut in loco pprio: qr oē qḋ cōpetit alicui mediante alio cui pīo cōpetit: nō cōpetit illi:nisi ppter specialē vnionē ad alterū quā prius nō habuit. Sicut exēpli cā:ignis calefacit:qr calefacere pmo cōuenit calori: q̄ informat ignē:ꝛ ita calere cōuenit igni ppter specialē vnionē caloris ad ignē. Silr̄ verbū dicit̄ passum: qr passum pri⁹ cōuenit nature hūane q̄ vnit̄ verbo spāli vnione:sine qua v̄bū nō diceret̄ passuꝫ. Sed vnio corpis xp̄i non est specialis ad species panis:nō eñ est alia nisi q̄ angeli ad corpus cui

assistit

consistit:sed si angelus esset presens speciebus: non esset in loco specierū propter illas species:sed esset in loco per suā substantiā definitive:& si de novo acquireret locū illū:mutaret localiter: ergo & corpus xpi nō est in loco per speciē tanq̄ p rōnē formalē. Et cū de novo incipit esse sub speciebus:mutatur localiter:qr acquirit locū quē prius nō habuit. ¶ Item sicut existens in loco ita qd vere et realiter totū est in toto:& pars in parte:est in loco per se circūscriptive:ita existēs sic in loco q̄ totaliter vere & realiter est in toto: & totū in qualibet parte:est per se & vere in loco definitive: sic est de corpore xpi:ergo nō est in loco per spēs tanq̄ per rōnez formalē existēdi in loco. ¶ R. Ideo est alia opinio tenens q̄ corpus xpi nō sit pñs sacto de novo sine sui mutatione & mutatione locali. ¶ Sed notandū qd qñ corpus movet de loco quē deserit: ad locū quē acqrit: ibi sunt due mutationes locales. Una deperditiua loci quē relinqt. Alia acquisitiua loci quē intrat:& p ↄñs quattuor termini:qlibet mutatio hz duos terminos: privatiuū & positiuū. Prima enim dictarū mutationum est de termino positiuo ad terminū privatiuū: qr de esse in tali loco: ad non esse in tali loco. Scda est de termino privatiuo in terminū positiuū: scz de nō esse in loco a:ad esse in eo. Et si fit cū expulsione alterius corporis extra terminum ad quē:sunt ibi quatuor mutationes & octo termini:patz:quia eadez rō est de corpore expulso sicut de corpe expellēte. Si vo moveret corpus aliqd de loco suo: & nō expelleret aliud de loco ad quē:sicut in penetratione dimēsionum:tūc nō erūt nisi due mutationes pdicte. Si aūt corpus nō recedēs a priori loco fieret de novo pñs alij loco sine expulsiōe existētis in illo: tūc nō est nisi vna mutatio acqsitiua & nulla deperditiua:cuius termini sunt privatio novi vbi:& acquisitio eius. Mutat em̄ tale corpus de nō esse in loco a:ad esse in loco a. Nec aliter intelligibile est corpus esse vbi prius nō fuit nisi aliquo horū modorū. Cū aūt corpus xpi incipiēs de novo esse sub sacto: nō deserit locū i celo vbi prius fuerat:vel ēt in sacto i alio altari cōfecto: patz q̄ est pñs de novo per sui mutationē localem sm vltimū modū dictū:ita q̄ manēs pñs ei loco cui prius scz ante hāc cōsecrationē fuit pñs:incipit de novo esse pñs illis speciebus: qbus prius nō fuit pñs:q̄ em̄ nō obstāte consecratione maneat pñs in celo:patz per beatū Augu. de cōse. di. ij. prima quidē. Donec seculū finiat sursum est dñs: et hoc intelligendū sm Sco. nisi placeret ex aliqua gra spāli descendere. Qd nō ponit fieri propter veritatē eucharistie:& rōnabiliter. Aliogn angelici spūs & sic btī:& etiā oculi corporū iā glorificatorū:privarent iocūdissima visiōe gloriosissime humanitatis xpi:in qua oēs (Petro teste) delectātur. Privarent inquā huiōi humanitatis visiōe si a celo descēderet sub missarū celebratione: duz psētem se faceret altaris sacto. Ita ad visionē intuitiuā rei (saltē in pprio genere) reqrit certa approximatio obiecti & potētie:q in proposito videret nō esse. Hoc aūt inconveniens vr q̄ propter viatorū salutē minuat gaudiū & delectatio beatorū. Manēs igit in celo fit pñs xpi corpus in altaris sacto:cui prius nō fuit pñs:& ita non sine sui mutatiōe. ¶ S Sed tūc est dubiū:qualis sit illa mutatio an debeat dici mutatio localis. Videtur q̄ qd illa sit de qd nolis termini:nā vere satis ↄstat: nā certū est q̄ hec mutatio est ad locū specierum sacralū tanq̄ ad terminū. Acquirit em̄ corpus xpi hūc terminū de novo p cōsecrationē sacerdotalē. Cōstat etiā q̄ nō deserit nec deperdit locum

Augusti.

j. Pet. j.

Dubium.

priorē:sz manēs in loco in quo prius fuerat:acquirit novū vbi:scz locū sacri. Cōstat sitr q̄ illa mutatio sit istātanee & nō successiue:puta tota simul in primo nō esse, platiōis forme ex dictis lec. xlij. ¶ Ex quo patz pmo:q̄ nō pōt dici motus localis: qr nō est mutatio successiua. Motus autē cōnotat successionē. Restat ergo q̄ sit mutatio localis:vl alia cui nondū nomē impositū est. Si ergo mutatio localis distinguit qualibet triū mutationū superadictarū indifferēter:scz acquisitiuam tm̄: vel deperditiuā tm̄:vel acquisitiuā & deperditiuā simul: & sit ejus qd nolis:mutatio per quā aliqd acquirit novū locū:vel pdit habitū:vel facit vtrūq; simul sic est mutatio localis:qr prima pars qd nolis sibi ↄvenit. Si vo mutatio localis distinguit vtrāq; cōiunctim:& neutrā partē seorsuz:sicut vr dicere phs. v. physi. Motus est a subiecto i subiectū: tūc mutatio illa nō erit mutatio localis:nec cōprehendit sub aliqua specie mutationis a pho posita: nec mirū:cū hec mutatio sit supnaturalis: facta sola divina virtute:qualē nunq̄ expertus est phs: eo q̄ doctrina phi ad eā nō pertigerat. Est ergo mutatio cui nomē impositū nō est:qr enim naturaliter in locali mutatione nunq̄ separant ab invicē mutatio deperditiua loci & acqsitiua:cū in locali mutatione mobile deserit priorē locū:& acqrit aliū. Ideo mutatio localis ex ↄmuni vsu dicit vtrāq; mutationē coniunctim & neutrā separatim & lz sint realiter distincte mutationes:tm̄ nomina eas distincte seu separate significātia nō sunt imposita: & sic accipit mutationē localē Alexā. Capiēdo tm̄ mutationē pprio mō est vere mutatio localis:qr vere acqrit novū locū in quo prius non fuit:lz nō sit in eo cōmensurative:sed tm̄ definitive:qr totū corpus in toto:& totū in qualibet parte loci:nec tm̄ ideo minus vere est in loco specierū q̄ si esset ibi totū in toto:& pars in parte.

¶ Lectio. xlviij. B

On sequenter vidēdū est de duobus dubiis aliis pcedenti de eadem ratione: quorum primum est vtrū corpus xpi in hora cōsecrationis descēdat localiter p mediū ad species sacramēti altaris? Ad qd plane dicitz corpus xpi ad legitimā verborū formaliū plationē:incipiat esse sub speciebus panis:p sui mutationem novi loci acqsitiuā:nō tm̄ movet descendēdo de celo p mediū vsq; ad sacramēti locū. Primū patz ex declaratis lectiōe pcedēti. Scdm pbat autoritate btī Joā. dam. dicētis. Qr cōsuetudo est hominibus panez cōedere & vinū bibere et aquā: cōiungavit eis ejus divinitatē:& fecit ea corpus & sanguinē ejus. Non qm̄ ipsum corpus qd assumptū est de celo descendat:sed qm̄ ipse panis & vinū transit in corpus et sanguinē xpi. Hec dam. Cum etiā innumera sunt altaria in quibus celebrat sacrū illud mysteriū si moveret p medios orbes celi & spheras elemētareo ad singula huiōi altaria:corpus xpi esset in cō

tinuo motu: ⁊ moueretur ad cõtrarias positio-
nũ differẽtias simul: scʒ ad oriẽtẽ ⁊ occidentem:
meridiẽ ⁊ septẽtrionẽ: p varietate situs altarium:
qđ est absurdum ⁊ ridiculosum. Tenet enĩ ecclia
corp⁹ xpi nullibi esse q̃ in celo ⁊ in altario sacro:
nisi ex speciali causa ⁊ gr̃a xp̃s se vellet alicui ostẽ
dere. Quẽadmodũ legit̃ btõ petro passionẽ decli
nãti extra romã post suam ascẽsionẽ occurrisse: ⁊

Obiectio.

querẽti. Dñe: quo vadis: rñdisse. Uado romã ite
rũ crucifigi. ℭ B Sed dicis cũ corpus xpi ante
cõsecrationẽ est in celo: quo facta consecratione,
põt venire ad sacri locũ: ⁊ nõ moueri: vel instan-
tanee mutari p mediũ qđ ẽ inter celũ ẽpyreũ ⁊ sa
cramẽti locũ: nõ enĩ videt̃ itelligibile. ℭ Ad hoc

Rñsio ad obiectio-nem.

dicendũ q̃ imaginatio huius dubij pcedit: ac si
locus corporis in celo esset terminus a quo inci-
peret motus vel mutatio corporis xpi ad locum
sacri: qđ nõ ita ẽ. Nã existẽtia corpis xpi in celo
nihil facit ad hoc q̃ corp⁹ xpi incipiat eẽ i sacro.
Eque enĩ iciperet in sacro esse ad legitimã forme
plationẽ: si corpus xpi nõ esset in celo. Falsa eniʒ
est illa imaginatio qua imaginat̃ q̃ cũ corp⁹ xpi
incipit esse in sacro: de aliquo loco in quo est sua
naturali cõsistẽtia: veniat ad locũ sacri p media
intercepta. Sed quodcũqʒ corp⁹ existẽs in certo
loco põt de⁹ imediate ponere in alio loco absqʒ
hoc q̃ relinquat priorẽ locũ: ⁊ absqʒ hoc q̃ mute
tur p mediũ. Sicut enĩ de⁹ põt rẽ q̃ nõ est actu de
nouo pducere in loco quo voluerit absqʒ hoc qđ
de alio loco veniat seu moueatur: ita põt corpus
actu existẽs in loco ponere imediate in loco alio
quo placuerit absqʒ hoc q̃ moueat̃ de priori loco
p mediũ. Nec scđm maius est vel difficili⁹ pmo.
ℭ Ex hoc enĩ q̃ rẽ actu pduxit: nõ efficit̃ impo-

Rom. iiij.

tẽs vt min⁹ possit circa rẽ pductã q̃ potuit prius
q̃ pduxit. De⁹ ergo qui vocat ea q̃ nõ sunt: sicut
ea q̃ sunt. Etiã ea q̃ sunt vocat quocunqʒ volue-
rit: vt ibi sint primo ⁊ immediate: sicut ea q̃ non
sunt: ⁊ p ↄñs nõ p motũ ei⁹ p loca media. Ordo
enĩ in mouentib⁹ creatis cõstitutus naturalis:
quo mouẽs creatũ nõ põt mouere mobile de ex-
tremo in extremum: nisi relicto priori loco mo-
ueat p mediũ: nõ cõstringit oĩpotẽtiam dei. Ea-
dẽ nãqʒ potẽtia: qua põt vnũ corpus ponere ad
diuersa loca simul: põt etiã corpus ponere in lo-
co quo voluerit: vt ibi sit statim ⁊ immediate si-
ne ei⁹ motu per quodcũqʒ mediũ: etiã siue aliq̃d
in ipsum cõuertat̃ siue non. Ita enim potest me
hic maņẽtẽ immediate ponere in roma: absqʒ cõ
uersione alicuius rei rome existẽtis in me sicut cũ
cõuersiõe. Cõuersio enim (vt supra dictũ est lect.
precedẽti D.) nõ est ratio formalis alicui existẽ-
di in loco cõuersi. Statuit itaqʒ summ⁹ sacerdos
xp̃s vt legitime prolatis verbis consecrationis:
sub speciebus panis ⁊ vini presens sit verum cor
pus suum ⁊ sanguis: nõ curando vbicunqʒ sit in
cõsistẽtia naturali: nihil siquidem pmouet: nihil
impedit ei⁹ existentia naturalis ad hoc q̃ sit sub
sacramẽto: sed per virtutẽ cõsecrationis quasi de

Scotus.

nouo oritur siue creatur xpi corpus sub specieb⁹
ℭ E Unde tenet Sco. q. iiij. distin. x. lib. iiij. q̃ exi
stẽtia corporis xpi sub sacro non necessario pre-
supponit ei⁹ existentiã sub modo naturale: quia
illa non depẽdet ab ista. Est enim existẽtia indif-
ferens ad oẽm modum existẽtie: ergo saluari po-
test in vno modo siue alio: potest ergo corp⁹ xpi
esse modo sacramentali: ⁊ nullibi esse modo na-
turali. ℭ Preterea existentia sub modo naturali
non est de essentia existentie sub modo sacramen
tali: nec est eius causa: ergo ista non dependet ab
illa. Primum patet: q̃ res eucharistie non habet
in sacramento modũ naturalẽ scilʒ extensiuum.
Haberet autẽ si modus naturalis esset de essen-
tia illius existẽtie sacramẽtalis: q̃ quod est de es-
sentia alicuius: nõ potest ab eo separi. Scđm pa
tet: quia deus est causa existentie sacramentalis.
Deus enĩ est causa immediata: qđ corpus xpi est
sub speciebus sacramentalibus: ⁊ nõ corpus i exi
stentia naturali. Ex hoc Scot⁹ vbi. s. infert duo

Primũ correlarium.

correlaria. ℭ Primũ: ante incarnationẽ christi:
potuit eucharistia fuisse ita vera sicut nunc: tam
quantũ ad signationẽ: q̃ quantũ ad rem signa-
tam ⁊ contentã. ℭ Scđm q̃ post incarnationem

Scđm correlariũ.

posset corpus xpi desinere esse sub mõ naturali:
⁊ tñ in eucharistia vere manere quantũ ad veri-
tatẽ signi ⁊ signati ac cõtẽti. Utrunqʒ patet: quia
ad corpus xpi realiter contineri in eucharistia:
nõ necessario sequit̃ corpus illud habere existẽ-
tiam mõ naturali: ergo primum potuit fieri sine
secũdo: siue precedendo siue remanendo post de
structionẽ illi⁹ secundi. Ubicũqʒ enĩ res põt ha-
bere esse verũ ⁊ reale: ibi postq̃ nõ fuit: põt pro-
duci ⁊ incipere simplr̃ esse. Corpus autem xpi in
sacramento hʒ verũ ⁊ reale esse: ergo si non esset
posset ibi sub illo mõ existẽdi produci ⁊ incipere
esse simplr̃: lʒ nullibi esset sub alio modo essendi.
ℭ D Unde si de⁹ instituisset sacrm̃ illud sub ea-
dẽ efficacia ante incarnationẽ xpi: qua post icar-
nationeʒ instituit ad legitimã verboꝝ plationẽ:
ita tũc sub speciebus panis fuisset verũ: ⁊ idẽ cor
pus xpi illud qđ nũc sumptũ est de virgine sicut
modo: fuisset enim tũc eadẽ materia corpis xpi:
eadẽ aĩa: eadẽ vnio verbi que nũc est. Illa tantuʒ
fuisset differentia: q̃ tunc ad prolationẽ verboꝝ
corpus xpi fuisset de nouo productũ: ⁊ incepisset
esse simplr̃. Nũc aũt nõ de nouo pducit̃: nec ici-
pit simplr̃ esse: sed incipit esse ibi in sacramento.
Sic etiã si corpus xpi simplr̃ nunc desineret esse:
ita qđ nec esset in existẽtia naturali nec sacramẽ-
tali: ⁊ sacerdos legitime celebraret: iam de nouo
inciperet esse simplr̃ sub sacro: ⁊ de nouo pduce
retur: ac verbũ de nouo incarnaretur: sicut enim
semel incarnatũ est verbũ: ⁊ p certo tp̃e ex virgi-
ne: ita potuit prius vel posteri⁹ incarnari: ⁊ ideʒ
corpus assumere et non ex virgine: qđ enĩ potuit
prius vel posteri⁹ incarnari: certũ est: cũ nullum
tempus necessitet eternum. Omne enĩ tp̃s deus
posuit in sua ptãte: quantũ ad omne opus tp̃ale.
Qđ aliunde q̃ ex virgine: ptʒ: q̃ nihil sumpsit ex
virgine nisi materiã corpulẽte subẽ: hec aũt mate
rie portio fuit prius q̃ virgo: nã tota materia in
pricipio simul pducta est: nec est generabilis: nec
corruptibilis: nec augmẽtabilis: nec diminuibi-
lis. Poterat ergo illã portionẽ materie prius q̃
fuerat virgo vbicũqʒ fuerat: a sua forma subali se-
parare: ⁊ eã aĩa intellectiua eadẽ qua nunc aĩare
⁊ ita corp⁹ humanũ idipsum qđ nũc est: q̃ eandẽ
materiã ⁊ formã assumere: ⁊ hoc vel sub mõ existẽ
di sacrali vel sub existẽtia naturali: ⁊ in tale corp⁹
sic de nouo formatũ potest ⁊ potuit cõuertere pa
nis subam. Ita enĩ potest panẽ cõuertere in non
existẽs aute cõuersionem: ⁊ ipsa cõuersione pdu
ctũ (sicut patet in conuersione naturali aeris in
aquã: ⁊ aque in vinũ in vite) sic potest cõuertere
panẽ in actu existẽs. Nõ enĩ plus requirit̃ ad cõ
uersionẽ: nisi q̃ vterqʒ terminus cõuersiõis sit in
plena ptãte cõuertẽtis quãtũ ad esse ⁊ nõ esse: sic
aũt oĩa possibilia existẽtia ⁊ nõ existentia sunt in
ptãte diuina. Nec in casu quo prius esset sub exi
stẽtia sacrali ⁊ post: pduceret̃ sub existentia natu-
rali: simplr̃ inciperet eẽ sub existẽtia naturali: nec
simplr̃ pduceret̃: q̃ iã vere esset pductũ sub alia

existẽtia

existentia sub qua vere est: sicut ꝫ nũc nõ ꝓducit simpliciter sub eucharistia: ex quo prius est sub naturali existentia. Siĺr si manens in sacramento desineret esse in consistentia naturali: nõ simpĺr desineret: ꝫ desineret sub isto mõ existẽdi: cõformiter ad predicta de corpe xpi in cruce: sepulcro: ꝫ in sacramẽto: si reseruatũ fuisset in triduo. Nõ ergo sequitur ꝙ res incipiat prius ꝙ̃ icipiat: aut esse desinat postꝙ̃ desierit. ¶ E Sed diceres: nõ obstante ꝙ fuisset corpus xpi in eucharistia: potuisset nihilominus fuisse formatũ de sanguinibus virginis sub modo existendi naturali: ꝫ ita assumi: ꝫ sic verbũ incarnari postꝙ̃ fuit incarnatum in eucharistia: ꝫ sic incarnari postꝙ̃ fuit incarnatum: quod est impossibile. ¶ Ad illud dicit Scotus possibile fuisset illud corp⁹ fuisse formatum de sanguinibus virginis sub modo essendi naturali: non obstante ꝙ eucharistia vera precessisset: sed illa formatio non fuisset tunc inceptio corporis nisi ꝫm quid: q2 ꝓhabet esse simpliciter in eucharistia. ¶ Sed diceres quõ poterat corp⁹ iam animatũ anima intellectiua ꝫ perfectum formari de sanguinibus virginis inanimatis: cum corpori xpi ꝑfecto nõ possit fieri additio. Ad huius intelligentiã (vt mihi videtur) aduertendum primo: ꝙ si in eucharistia fuisset idem corpus qḋ nũc: ante incarnationẽ ex virgine: ꝫ postea incarnatũ ex virgine: necesse fuit eandẽ materiã in eucharistia substare anime intellectiue xpi: ꝫ in virgine substare forme sanguinis: eandẽ dico numero: alioquin nõ fuisset idem corpus qḋ nũc. Materia enĩ corporis xpi que nũc substat anime xpi: substiterat forme sanguinis in virgine. Cum ergo ꝫm premissa lectione prima: eadem materia numero põt replicari ad diuersa loca sine replicatione forme: imo in diuersis potest locis substare diuersis formis. In casu nr̃o potuit forma sanguinis in virgine in ea parte materie qua erat eadem in eucharistia corrũpi: ꝫ aĩa xpi q̃ iformabat materiã eandẽ in eucharistia: etiã eã incipere informare in vtero virginis: ꝫ eam vt ibi viuificare: et ꝑ iuxta positionẽ ptis materie q̃ steterat sub forma nutrimẽti augmẽtari: ꝫ aĩa xpi eãdẽ materie ptẽ vt ibi etiã informare: ꝫ ita crescere vt ibi ꝫ ita sic tandẽ ꝫ lactari ꝫc. Unde opꝫ imaginari ꝙ tota materia corpis xpi sub eucharistia: extra eucharistiã sub naturali exñtia sit multipĺr diuisa: ptim substãs forme sanguinis in virgine: ptim forme nutrimẽti iã assumpti a virgine: ꝯuertendi i sanguinẽ: ptim forme alteri⁹ rei in cibũ ꝯuertende: ꝫ aliq̃ñ a virgine sumẽde. Quas ꝫ simul iũctas informat aĩa xpi in sacro: non tñ informat simul in ṽgine ꝫ alibi vbicunqꝫ fuerit replicata ac diuisa. Informabit tñ successiue eã iuxta ponunt portioni materie in ṽgine: vĺ post natiuitatẽ extra i corpore nati: successiue ingnã donec iformet oẽs materie ptes i naturali exñtia: q̃s sil' iformat i eucharistia. Et ꝫ in illis trãsmutationib⁹ multe forme substãtiales corrũpũtur: vt forma sanguinis: nutrimenti: cibi ꝫc. nulla tñ noua forma ꝓducit: sed aĩa xpi eadẽ in eucharistia dudũ creata: successiue informabit singulas materie ptes extra q̃s informat simul in eucharistia. Sic ergo corpus xpi iam existẽs in sacramẽto põt ꝯcipi in virgine: crescere: nasci: nutriri ꝫc. nõ accipiẽdo nouũ esse: q2 q̇cq̇d accipit ibi: prius habet in eucharistia: sed accipiet nouũ modũ essendi sine de nouo esse ibi. Et est aliquo modo siĺe si xp̃s instituisset eucharistiã statim post ꝯceptionẽ ei⁹ in vtero: ꝫ tũc cresceret nutriret corp⁹ in vtero: ꝫ post natiuitatem in ꝯsistẽtia naturali: nõ tñ opꝫ ꝙ ibi mutaret in sacramẽto: vt. B. dictũ est: si reseruatũ fuisset in triduo. Cui nõ placet modus ille: q̃rat aliũ: libẽs enĩ cedo sñie saniori. ¶ F Mira sunt hec: ꝫ extra nature ordinẽ ꝯstituta: sed nõ tã admiranda in his infinita dei virtus ꝫ potẽtia: ꝙ̃ imẽsa ipsius benignitas ꝫ mĩa: qua ad hoc loq̇ntib⁹ sacerdotib⁹ ꝫ corpus suum aduenire postulãtib⁹ nõ voce fragili sed facto rñdet efficaci. Ecce adsũ: nec raptim suam exhibet ꝓsentiam q̃ẽadmodum suis discipulis apparuisse legitur post resurrectionẽ: ac ipsis sensus in eũ figere volẽtibus subito disparuit. Non vtiqꝫ sic suam ꝓsentiam in hoc venerabili exhibet sacramẽto: quinimmo manducãdum expectat: ꝫ se digne mãducanti vitã promittit eternam. Si quis inq̇t manducauerit ex hoc pane viuet in eternũ. Mirãdũ ꝙ semel venit filius dei pro mundi salute: carnẽ suã crucifixioni: sanguinẽ suum effusioni expositurus. Quotidie se ꝓsentat: eandẽ suã carnẽ comestioni ꝫ eundem fusum sanguinẽ potationi: ad refectionẽ anime fideliũ in eternum victure: amore ineffabili traditurus. Hinc plus fideli assurgẽdum est: ꝫ mẽte deuotissima in gratiarum actionẽ prorumpẽdum: pro tãto diuine mĩe exhibito bñficio: ꝙ suspẽdẽdum in admirationem ex infinite potẽtie ꝫ virtutis sctõ miraculo. ¶ G Uidetur tamẽ sonare contra predicta verbum beati Greg. iiij. dialo. li. c. l. ꝫ in homel. paschali: ꝫ habet de ꝯse. dist. ij. Quid sit sanguis. Quis (inquit) fideliũ dubiũ habere possit in ipsa immolationis hora ad sacerdotis vocem celos aperiri. In illo iesu christi mysterio angelorum choros ad esse: suprema ꝫ ima sociari: vnum qꝫ ex visibilibus ꝫ inuisibilibus fieri. Ex quibus verbis videtur corpus de celo descẽdere: ꝫ terrene materi sociari: quod obuiat supradictis. Ad hec tripliciter respondetur. Uno modo ꝙ verba illa Greg. nõ dicuntur accipi proprie in eo sensu: quẽ ꝫm primariam institutionẽ generant: q2 celi in consecratione eucharistie minime rũpuntur aut diuidũtur. Sed dictã sũt per quẽdam tropũ: ad eleuationẽ mentis in deum: vt dum mens audit corpus xpi quod in celo residet in summa prãter glia: ad vocẽ sacerdotis ꝓsens altaribus fieri: rursusqꝫ rapiat in ꝯtẽplationẽ diuine mĩe ꝫ pietatis: reuerẽtiã exhibeat debitã cũ sui hũiliatione in cõspectu tante maiestatis. Dicũtur aũt celi aperiri in hora ꝯsecrationis: q2 ꝑ illuḋ qḋ ꝑ verba sacerdotis cõficitur ꝫ ꝯsecratur: aditus ad celestia fidelibus preparat. Hoc q̇ppe corpus xpi ẽ peregrinantiũ cibus ꝫ viaticũ: in cuius fortitudine ambulant vsqꝫ ad montẽ hereditatis dei: cuius per hũc cibũ certissimũ pign⁹ datur. ¶ Uel scḋo dicũtur celi aperiri in immolationis hora: q2 ad vocẽ sacerdotis panis q̇ in ei⁹ manib⁹ tenetur: in id qḋ in celis est trãssubstãtiat. Hos duos modos tãgit glo. in ca. ꝯlega. ¶ Uel tertio vt exponit Berñ. sup magnificat. Dicũtur inq̇t: in tali hora celi apiri: nõ ꝑ fractionẽ: sed per spũalem infusiõnẽ q̃ qualiter optabat ꝓpheta dicẽs. Utinã dirũperes celos ꝫ descẽderes. Et iterũ. Rorate celi desuꝑ. Sicut legit dalilã de sansone dixisse. Nũc aperuit mihi cor suũ. Nõ vtiqꝫ per partiũ cordis diuisionẽ: sed ꝑ secreti cordis reuelationẽ. Sic in proposito celi dicuntur aperiri: q2 celestia nobis secreta ꝫ occulta manifestantur in corpe xpi: per qḋ spũaliũ gratiarũ: ꝫ celestiũ charismatũ dona exuberanter nobis egẽtib⁹ largiũtur. Et ꝫm has tres expositiões intelligi põt qḋ sequitur. Sũma imis sociãtur. Iuxta primã sociãtur ima sũmis. i. homines mortales brĩs: q2 hoc sacro medio: homines ad btitudinẽ ꝑducunt. Iuxta scḋam sociant

Obiectio.

Solutio obiectionis.

Joã.vi.

Gregorius

Esaie.lxiiii

Eiusdẽ.xlv

Judicũ.xvi

summa imis. i. diuinissimuz corp⁹ xpi speciebus corruptibilib⁹ vini ꝛ panis. Iuxta tertiam sociā-tur ima summis. i. viatores triūphantib⁹ iā in celis: pro quāto cōnectūtur in vno xpi capite ibi ꝛ hic presente. ¶ P Restat nūc tertiū videre: scilz verū corpus xpi moueat mot; specieb⁹: ꝛ si sic an moueatur virtute sacerdotis hostiam mouētis: an ab aliq̄ superiore potentia. ¶ Quoad primum in proposito solum est intentio de motu locali siue ad vbi: quia de motu ad formam absolutā substantialem vel accidentalem satis patet ex predictis. Accipio etiā motum localez extensiue pro omni mutatione diuisibili vel indiuisibili: hoc est successiua vel instantanea: qua acquiritur nouū vbi: siue nou⁹ locus: siue mobile sit in loco circūscriptiue vel definitiue. ¶ Itē aliquid esse sic mobile potest intelligi vel per se ꝛ primo: alio modo per accidens vel concomitanter. Per se ꝛ primo mouetur: quod moueretur etiā nullo alio qđ nō est pars eius: sic moto. Sed per accidēs ꝛ ɔcomitanter: qđ mouetur ad motū alteri⁹ qđ nō est ps eius: quo nō moto ipsius nō moueret. Est ergo olm sntia ꝙ motis speciebus corpus xpi cōtinentibus: mouet ꝛ corpus xpi. Quod patet: qꝛ motis speciebus localiter: corpus xpi fit presens alij loco: scz loco specierū ad quē mouetur: cui prius nō fuit presens: ꝛ ita mouetur localiter: motis etiam nobis mouētur oīa que in nobis sūt. Sicut ergo aīa intellectiua mouetur ad motum corporis: ita mouetur corpus xpi ad motum sacramenti continentis. ¶ Sed sunt qui tenent ꝙ corpus xpi vt in sacro nō pōt moueri per se primo: sz tm̄ p accidēs ad motū specierū. Cōtra quos Sco. ꝛ ockam tenēt oppositū scz ꝙ pōt moueri primo ꝛ p se. capiendo moueri sic extense sicut dictū est. Pbō est: qꝛ q̄cq̄d p se pōt ꝛ imediate esse in loco circūscriptiue vel definitiue p se est mobile. Nūc aūt corpus xpi pōt esse in loco specierū p se ꝛ immediate ꝛ ita p se ꝛ imediate moueri. Nō em̄ est in loco formalr p spēs panis sub q̄bus ɔtinet: qꝛ ad hoc ꝙ sit in loco ambiente species: non est simplr necessariū ꝙ sit presens speciebus: sed tm̄ ex ordinatione diuina: de qua certificata est ecclesia. Posset em̄ de⁹ de potentia sua absoluta corpus suum facere isto mō pñs aeri ɔtinēti spēs destructis speciebus: ꝛ successiue nūc vni parti aeris nūc alteri ꝛ corp⁹ suū absq; specieb⁹ trāsferre de loco hostie ad quācūq; partē vniuersi: ꝛ semp sub eodez mō existendi definitiue cū alio corpe replente locum sicut nō cū specieb⁹: mouet ergo corp⁹ xpi motis speciebus primo ꝛ immediate. ¶ I Sed a quo an a sacerdote mouēte species. Hic dicit doctor subtilis. q. v. dist. x. lib. iiij. ꝙ isto motu non mouetur nisi a solo deo immediate: ꝛ non a sacerdote mouēte spēs: rōnē hāc assignās. Quia qñ aliqua cōiūgūtur precise per actuz volūtatis cōtingēter se habentis ad illā ɔiunctionē: si vnū illoꝝ sit mobile fm se oīno improportionatum alicui mouenti ipm: nō eadē motiōe pōt mouere vtrūq; coniunctorū: qꝛ si mouet vnū qđ est sibi proportionatuz nō ꝑpter hoc p accidēs mouet reliquū: quia reliquū nō est presens isti motori: nec vt actus potentie: nec ecōuerso: nec ex alia necessitate naturali: sicut graue est p̄sens cui vnitur: ꝛ propter hoc sil mouet cū illo: sed tm̄modo sibi est pñs volūtate: cōtingenter se habēte ad illā ɔiunctionē: que per ɔñs potest nō velle ɔiunctionē illā: stante tamen motione alterius illoꝝ. Exēplū. Si angelus volūtarie faceret se presentē lapidi: si moueo lapidem nō propter hoc moueo angelum: qꝛ nec est mobilis a virtute mea per se ꝛ per accidens: qꝛ nec est forma nec pars alicuius mobilis a me p se. Si ergo esset p̄sens lapidi moto a me ꝛ termino motus hoc nō esset per actū meū: sed p actionē suā propriā: qua faceret se p̄sentem illi. Eodē mō in ꝓposito: cū corp⁹ xpi sit presens speciei tm̄ per actum voluntatis diuine. Si facio speciem nouum habere vbi seu locū: per illā motionem non erit ibi corpus xpi: quia nullo modo subest p̄sentialitas illius corporis neq; noua: neq; antiqua potestati mee. Nec etiam per accidens: quia nec est forma: nec pars illius qđ subest mee motioni. Nec contrariatur hec regula. Motis nobis mouētur que in nobis sunt: quia nō dicit a quo moueatur. Stat ergo adhuc regula quia mouetur quidē motis speciebus sed a deo: nō a mouēte species. Nō tamen necessario motis speciebus mouet a deo: sed regula intelligitur de his que in nobis sunt p aliquam naturalem habitudinem vel colligātiā que non est in proposito. Ex illo patet ꝙ ista motio corporis xpi ad motionem specierum est miraculosa. An autem sit nouum miraculum an antiquum: quo dominus constituit ꝙ corpus illō sit in loco specierum: dicat vt supra. lec. xlv. ¶ K Et licet que dicta sunt: vera sint quantū ad sacerdotem celebrantem: ꝙ ille nec alius homo mouens species ad aliud vbi: moueat corpus christi: sed mouetur immediate a deo: tamen quantū ad animam christi tenet Guill. ockā contrarium: vnde tenet ꝙ possit moueri ab anima christi. Quod sic probat: quando aliquid habet modū essendi cōuenientem mobili: ꝛ modū essendi cōuenientem mouēti: nō est incōueniēs illud mouere aliō moueri. Corpus aūt christi hz modū essendi in sacramēto conuenientē mobili ꝛ aīa eius modum ɔuenientē mouēti: saltē quantū ad potētiā non organicā. Unde sicut angelus pōt se mouere in loco: ita et aīa itellectiua pōt mouere corpus suū siue habeat modū quantitatiuū siue nō. Uñ dicit ille doctor: ꝙ aīa xpi pōt corpus suum mouere in celo organice: eo ꝙ ibi est circumscriptiue: in sacro mouere pōt corp⁹ suū nō organice. ¶ Ad cui⁹ intellectū notandū ꝙ est duplex potentia mouendi corpus organicū organica scz ꝛ nō organica. Potentia organica est que in sua operatione vtitur organo corporali: ita ꝙ sine illo operationez hmōi perficere nō pōt: vt est potētia sensitiua. Potētia motiua motu progressiuo. Per oppositū potentia nō organica: vt volūtas ꝛ intellect⁹. Mouere aūt organice est mouere primo vnā ptē corporis ꝛ per illam aliā distantē a priori: sicut cōtingit in motu aīalū: ꝙ primo mouet cor: deinde pars cordi propinquior: ꝛ per illā alia: ꝛ sic deinceps: sicut est videre in motu ɔposito ex pulsu ꝛ tractu. Mouere nō organice est mouere eque primo totum ꝛ partē. ¶ Aīa ergo xpi corpus suuz in eucharistia nō pōt mouere organice: qꝛ cū totum corp⁹ ꝛ oēs partes sue sunt simul: nec vna pars ab alia distat localiter: nō pōt vnā mouere p aliam: sed oēs eq̄ primo. Pōt aīa xpi velle ꝛ credit ꝙ de facto velit corpus suum mouere ad motū hostie propter cōformitatē volūtatis sue ad volūtatē diuinā: qua vult corpus ad motū hostie moueri. Sic ergo volēdo: si moueatur hostia: mouet tūc corpus suuz: nō organice: qꝛ totū simul: eo mō quo est sub hostia tanq̄ cā partialis: cōcurrendo cū deo causa principali. Si vero aīa christi suspēderet volūtatē suā in hmōi motione: tunc corpus suum a solo deo moueretur ad motum hostie: immo si nō esset contra ita ordinatio dei volentis corpus illud esse vbi est hostia seu spēs: posset aīa corpus suuz mouere quiescente hostia: ꝛ ɔconuerso: quiescere mota

Doctor subtilis.

Opinio Guil. ockā

Duplex est potētia mouēdi corp⁹ organicum

mota hostia: et per hoc se separare ab hostia: et in tali motu esset causa partialis cōcurrēs cum deo ad huiusmodi motū. ¶ L Ex illis patet primo q̄ mota hostia: corpus xp̄i mouetur. Secūdo q̄ nō mouetur a sacerdote hostiā mouēte: neq̄ per se: neq̄ per accidēs. Tertio q̄ sic mouetur a volūtate diuina statuēte et ordināte: q̄ facta cōuersiōe panis in corpus xp̄i: ipsum corpus a speciebus nō separat donec māserint in ea dispositiones que conseruassent panis substātiā: si cōuersus nō fuisset. Quarto q̄ sic a solo deo mouetur nulla cōcurrēte creatura s̄m opi. Scoti. Sed s̄m opi. okā cōcurrere potest aīa xp̄i: q̄ habet dominiū sup corpus suū: etiā s̄m illū modū existēdi in sacramēto. Quinto q̄d corpus xp̄i sic mouetur per se primo et nō per accidens ad motum hostie: siue a solo deo: siue a deo et aīa xp̄i cū deo cōcurrēte: quod et posset sic a deo et aīa xp̄i moueri ad aliū locū hostia quiescente. Et tantū de his q̄ concernūt predicamentū vbi.

Opinio occam.

¶ M Quātū nūc ad predicamentū qn̄: vidēdū esset: qn̄ corpus xp̄i esset in sacramēto: vtrū p̄ aliq̄ instāti simul sint sub spēb⁹ substātia panis et corpus xp̄i. Itē qn̄ desinit ibi esse corpus christi. De primis duob⁹ dictū est supra lec. xliiij. et lec. xl. De tertio dicendi locus aptior occurret: dum de sumptiōe hui⁹ sacramēti tractabitur. ¶ Ideo his omissis vidēdum est de vltimo huius partis: scz vtrū verba cōsecrationis formā integrantia habeāt aliquā virtutē effectiuā naturalē vel supernaturalē respectu p̄sentie corporis xp̄i: qua videlicet effectiue cōuertāt panē in corpus christi: faciantq̄ corpus christi realiter esse p̄sens altaris sacramēto. Et hic quidē cōcors est doctorum sententia: q̄ cōsecrationis verba nihil horum efficiant ex naturali sua virtute aut p̄prietate. Cū enī verba ista nihil aliud sint q̄ voces p̄late ab ore proferentis: nullā habent naturalē virtutē nisi immutatiuā auditus ad sui apprehēsionem: sicut quicunq̄ alius sonus. Naturale enī est cuilibet obiecto cuiusuis potētie apprehēsiue: ipsam ad sui cognitionē vel apprehensionē immutare. Sicut albedini naturale est vt reducat potentiā visiuā (ceteris parib⁹) ad actū se vidēdi. Sic sono conuenit vt immutet auditū ad sui auditionē ad apprehēsionē: et hoc respectu cuiuslibet audit⁹ bene dispositi. Et si p̄ter hoc etiā intellectū immutet ad apprehensionē rerū per ipsas voces significatarum: id nō conuenit eis per naturā p̄priā: sed ex impositione aut bn̄placito instituētis: in cui⁹ signū hūc effectū immutādi nō habent respectu cuiuslibet audiētis voces ipsas: sed tantū respectu ei⁹ cui nota est earum impositio: et q̄ hz in se species seu habitū rerū significatarum. Alio etiā audiētis vocib⁹: nō cogitant res significate ab audiēte eas et impositionem nō ignorāte. Hec aūt immutatio siue ad vocū ipsarum perceptionē: siue ad rerū significatarum cogitationē: nihil facit ad realem cōuersionē panis aut vini in corpus et sanguinē xp̄i: vt manifestū est: et ideo neq̄ ex naturali proprietate: neq̄ ex volūtarie impositionis significatione: cōuenit vocib⁹ actiue cōcurrere ad cōuersionē sepe dictā. ¶ Preterea naturalis p̄prietas vocū est eadē apud oēs: et earū significatio volūtaria similiter eadē est apud oēs impositionē earum nō ignorātes: a quocūq̄ proferantur: vtraq̄ etiā infuit vocibus ante eucharistie institutionē. Sed si a laico p̄ferantur: nō fit conuersio: vt ex premissis patet. Sic si ante incarnationem christi p̄lata fuissent: nulla fuisset facta conuersio: quare ad cōuersionē huiusmodi verba p̄secrationis nullā habēt efficaciā ex naturali p̄prietate: neq̄ ex impositionis grāmaticalis significatione. ¶ N Utrū aūt actiue cōcurrāt per virtutem supernaturalē a deo influxā vel datā ad huiusmodi cōuersionē altercatio est non parua inter doc. catholicos: nā Alex. de ales. par. iiij. dist. xxix. et post eum bea. Tho. in. iij. parte. q. lxxviij. ar. iiij. recitat opi. dicentiū q̄ cū dicitur conuersio hec fit v̄tute verborum: v̄tute verborum extēso nomine d̄r: nō q̄ aliqua qualitas data sit v̄bo per quā verbū operatur: sz ex diuina institutiōe hoc firmatum est q̄ illo v̄bo p̄lato a sacerdote intentione cōficiēdi panis trāssubstātiatur. Unde ad p̄lationem illi⁹ v̄bi: verbū increatū operatur. Illa ergo ordinatio v̄bi infallibilis ad talē effectū virtus dicitur: q̄ nō est aliqua q̄litas data v̄bo: nec aliud de nouo creatū. ¶ Sed hāc opinionē reprobāt: tum q̄ tūc nō bene diceretur penes verbū formā attendi ipsius sacramēti. Sic enī verbū simpliciter esset materiale et nullo modo actiuū: sicut nec panis: et nō esset forma: cū forme sit agere. Tū q̄ sicut in omni operatione naturali vbi deus operatur mediāte creatura: datur virt⁹ creature: mediāte qua operatur: ita videtur q̄ a simili in omni operatione miraculosa: vbi deus operatur mediāte creatura: detur aliqua virtus creature. Tū q̄ hoc repugnat dignitati sacramētorum no. le. q̄b⁹ (vt ex multis sanctorum autoritatib⁹ habetur) nō solū cōuenit vt significēt: sz aliquo modo vt causent q̄d significāt. Cū ergo hoc sacrm̄ ceteris dignius est: p̄ q̄̄to cōtinet gratiā increatā et subsistētē xp̄m scz vere et realiter. Alia nō cōtinēt gratiā vere et formaliter: sed significāt gratiā accidētalē: p̄sequēs igitur est q̄ in verbis formalib⁹ huius sacramenti sit quedā virt⁹ creata ad predictā cōuersionē faciēdā. Tū demum q̄ ad hoc sunt multe sanctorum autoritates etiā. s. allegate. Inter quas sunt ille Amb. sup epistolā ad Cor. Anteq̄̄ consecretur: panis est et vinū: vbi aūt verba xp̄i operata fuerint: corp⁹ et sanguis efficitur xp̄i. Ecce dicit v̄ba operata fuerint. Itē idē. Q̄d erat panis ante p̄secrationem: iam corpus xp̄i est post cōsecrationē: q̄ sermo xp̄i creaturā mutat: hec aūt mutatio est operatio quedā. Idē in li. de sacris. Ubi sacrm̄ cōficitur: iam nō suis sermonib⁹ vtitur sacerdos: sed sermonib⁹ xp̄i: igitur sermo xp̄i hoc cōficit sacrm̄. Ecce plane dicit q̄ sermo cōficit. Et iterū ibidē. Ex pane fit corp⁹ xp̄i cōsecratione v̄bi celestis. Idē. Si tm̄ valuit sermo helie: vt ignē de celo deponeret: nō tm̄ valebit xp̄i sermo vt species mutet elementorum? Idē. Ubi verba xp̄i operata fuerint: ibi sanguis efficitur qui plebē redemit. Igitur vide q̄̄ potens est sermo xp̄i vniuersa cōuertere. Itē Aug. Credēdū q̄ in verbis xp̄i cōficiantur sacramēta: cuius enī potētia creantur prima: eius vtiq̄ verbo ad melius p̄creantur. Itē Eusebius. Inuisibilis sacerdos visibiles creaturas in substantiā corporis et sanguinis sui secreta potestate cōmutat: dicēs. Accipite et comedite &c. Itē Damas. Uerbum dei est verbū actiuū et op̄s: et loquitur de v̄bo xp̄i quo fit cōuersio panis in corpus xp̄i. Itē Hugo li. ii. de sacramētis par. viij. Per verba sanctificationis vera panis et vera vini substātia in verū sanguinē et corpus xp̄i cōuertitur: sola specie panis et vini remanēte et substātia in substantiā trāseūte. ¶ O His aliisq̄ sanctorum autoritatib⁹ videtur colligi posse verba ista per virtutē aliquā cōcurrere ad sacramēti cōsecrationē: nō naturalē ergo supernaturalē. Unde tenēt q̄ verba xp̄i .i. tradita a christo habēt virtutē cōuertēdi elemēta in corpus xp̄i et sanguinē. Et hec virtus data est verbo creato a verbo increato. Nec hoc excludit quin

Reprobatur aliquorum opinio.

Ambro.

Augu.

Eusebius.

Damasce.

Hugo.

ibi virtus increata sit intime operās: sicut est in omnib⁹ quibus cooperaꝛ virtus creata. Nulli eñ creature data est virt⁹ sufficiēs ad ꝓducēdū per se aliquid in esse ꝓprio. Hāc aūt insufficientiā supplet virtus diuina ei influēdo ⁊ cooperādo. Data est ergo verbis virtus supernaturalis huiꝰ ⁊ ceteroꝝ sacramētoꝝ: quoꝝ virtute res sacramētoꝝ efficiunꝛ: virtute diuina cooperāte: licȝ effectio illa principalius attribuenda est virtuti increate cooperāti. Unde etsi virtus data ꝟbis a verbo increato operatiua sit ad trāssubstātiationem: tñ primo et principaliter accipiēda est ipsa cōuersio virtute increati. Hec oīa Alex. Cui consentit sanctus Tho. innuēs. Cū hec verba ex persona xp̄i proferanꝛ: ⁊ eius mādato cōsequuntur quandā virtutē instrumētalē per applicationeȝ ministri ad perficiēdū hoc sacramentuȝ que instrumētaliter cōcurrit ad trāssubstantiandū panem in corpus christi. Sicut in alijs sacramētis est virtus supernaturalis cōcurrēs instrumentaliter ad causandū: etsi nō gratiā tñ effectū sacramentalē: puta characterē in habētib⁹ characterem: vel quendā ornatū anime in nō imprimētibus characterē: qui est dispositio quedā preuia ad gratiā: que gratia est principalis effectus sacramēti. ¶ P Hec aūt positio licet sit multoꝝ: videꝛ tñ multa difficilia implicare ⁊ valde incerta. Dubiū quippe est qñ hec virt⁹ spiritualis p̄dicte verboꝝ forme infundaꝛ: vtruȝ scȝ in principio ꝓlationis verboꝝ: ⁊ si sic tūc tot erunt virtutes in hac forma cōsecrationis quot dictiones: immo quot syllabe: quot litere dictionū. Accidētia eñ numeranꝛ ad numerationē subiectorum realiter distinctoꝝ. Distinguunꝛ aūt abinuicem realiter dictiones litere ⁊ syllabe huius orōnis: ergo ⁊ accidētia in eis: ⁊ per cōsequēs virtus eis inexistēs. Hec aūt concedere absurdū videꝛ: qđ nec rō ꝓbat: nec autoritas cogit. ¶ Preterea dato ꝙ si cōtinue generareꝛ noua ⁊ noua virtus ad ꝓlationē noue dictionis syllabe aut litere: pari modo cōtinue corrūpereꝛ hec virtus sicut subiectū eius scȝ verba ꝓlata syllabe ⁊ litere: q᷑ corrupto subiecto corrūpiꝛ ⁊ accidēs: quo concesso nō videnꝛ oēs ille virtutes habere aliquā actionem respectu cōuersionis: q᷑ cū illa sit ꝓlatione orationis cōpleta: ad eā nequaꝙ̄ videꝛ agere virtus prime dictionis hui⁹ forme que trāsijt et nō est.

Agere presuppōit eē.

Agere eñ p̄supponit esse: qđ maxime ex eo patet: q᷑ ipsa cū esset: nullā induxit dispositionē in pane ad sui desitionē: q᷑ nō videꝛ panis realiter per hāc alterari vt vadat in nō esse: ⁊ nō videtur agere etiā dispositiue ad desitioneȝ panis: quomodo prima gutta cadēs diciꝛ agere ad cauationem lapidis: quaȝ vltima gutta inducere putaꝛ quodāmodo in virtute precedētiuȝ que egerunt ad eā dū inexerūt: ⁊ si non egerūt ad panis desitionem: per cōsequēs nō agūt ad transsubstātiationem panis in corpus xp̄i: maxime q᷑ s̄m sic dicētes corpus xp̄i nō mutaꝛ: ergo ad ipsum non est actio in cōuersione tantū ad panis desitioneȝ q̄ mutaꝛ. ¶ Et si diceret ꝙ virtus inexistēs prime dictioni cōseruareꝛ: ⁊ trāsfundereꝛ in secundam dictionē: ⁊ sic vsq₃ ad vltimā: tūc accidens migrabit de subiecto in subiectum: qđ nec fides ponit: nec cōuincit ratio: aut si virtus dūtaxat datur ⁊ infundiꝛ in vltimā dictionē vel literā: iam nō est ipsa virt⁹ hui⁹ forme sed vltime litere. ¶ Q Preterea neq₃ talis virtus agere posset ad transsubstātiationē in se: q᷑ ꝓ nullo instāti est cū trāssubstātiatiōe: nā cū fit trāssubstātiatio: tūc illa virt⁹ est corrupta. Fit enim trāssubstātiatio instantanee: vt habitū est ꝟ. Et pro instāti pro quo fit corpus xp̄i presens nulla virtus est in verbis: q᷑ nec in illo aliqđ verbū vel pars eius est. Nam primū instās esse p̄sentie corporis: est primū instās nō esse verboꝝ: ⁊ per cōsequēs virtutis existētis substantie in verbis. Neq₃ posset idipsum inducere aliquā dispositionē: q᷑ aut illa esset in pane: ⁊ tūc q᷑ dispositio necessitās ad aliquā formā: est pro instāti introductionis forme: sequiꝛ ꝙ pro instāti trāssubstātiationis sit panis: q᷑ existēte ei⁹ dispositione: est etiā eius subiectū: qđ non cōcediꝛ in ꝓposito: aut esset in corpore xp̄i: ⁊ tūc non est dispositio ad fieri corporis xp̄i: qđ est contra sic opinātes. ¶ Itē cū in alijs sacramētis virt⁹ verboꝝ s̄m illos nō agit ad gratiā accidentalē: sȝ ad characterē vel ornatū: que nō ponunꝛ hic: quomodo pōt dici ꝙ agāt ad gratiā substātialē: scilicet corpus xp̄i. ¶ Videꝛ etiā hoc esse cōtra dicta quedā sanctoꝝ: nā beatus Aug. in de verbis dñi ait. Sicut de virgine per spiritū sanctū vera caro sine coitu creaꝛ: ita per eundē ex substātia panis ⁊ vini mystice idē corpus xp̄i cōsecraꝛ.

Augusti.

Idem habeꝛ a Dam. li. iiij. Itē Amb. li. de sacramētis.

Ambro.

Sermo xp̄i qui ex nihilo pōt facere qđ non erat: nō pōt ea que sunt mutare in id qđ erat: quasi diceret: potest. Sed verbū qđ facit aliqđ ex nihilo vt sit: verbū est eternū ⁊ increatū. Idem. Sermo xp̄i cōficit sacramentū: quis sermo xp̄i: nisi hic q̄ facta sunt oīa. Hoc autē verbum quo facta sunt omnia: verbū est eternū ⁊ increatuȝ. ¶ R Propter hec ⁊ multa alia: est alia opinio quam multi tanꝙ̄ magis ꝓbabilē amplectunꝛ: negātes omnem virtutē instrumētalē cōcurrētē effectiue ad trāssubstātiationē inexistere verbis consecrationis. Unde dicūt ꝙ sola diuina potētia ⁊ virtute panis in corpus xp̄i cōuertatur: q᷑ panis in hac cōuersione desinit esse: vt habitū est tā s̄m materiam ꝙ̄ s̄m formā. Ad hāc desitionē substātie cōposite nō pōt agere virt⁹ creata: sicut nec ad annihilationē ⁊ ad creationē. Et huic fauet ca. firmiter. de sum. tri. ⁊ fi. ca. vbi diciꝛ. Panis transit in corpus: ⁊ vinū in sanguinē potestate diuina. Et plures alie autoritates sanctoꝝ hincinde superposite. ¶ S Sȝ tūc est dubiū: quomodo illa verba dicanꝛ cōsecratiua. Et quō corpus xp̄i diciꝛ esse p̄sens specieb⁹ panis ex vi verboꝝ. Et sacerdos celebrās diciꝛ per hec ꝟba perficere et consecrare eucharistiā. Ad hec plane respōdeꝛ: ꝙ ipsa ideo dicanꝛ cōsecratiua: q᷑ ad ipsoꝝ ꝓlationē fit cōsecratio: ⁊ ad nullā aliā ꝓlationē quorūcunq₃ verboꝝ. Nō quidē ꝙ ipsa per virtutē aliquā eis inexistentē ad cōuersionē cōcurrāt: sed q᷑ de⁹ cōuersionē illā operatur: dū ꝟba hec ꝓferunꝛ. Sic quidē ordinauit ꝙ quotienscunq₃ sacerdos hec verba legitime ꝓfert: totiēs vult ipse assistere ad cōuertendū panē in corp⁹ suū. Et s̄m hoc sacerdos diciꝛ cōficere ⁊ consecrare: q᷑ facit aliquem actū scȝ verboꝝ ꝓlationē: qui requiriꝛ ad hoc vt fiat cōuersio. Requiriꝛ dico nō ex natura rei: sed ex ordinatione dei cum ecclesia paciscētis ꝙ ad talē ꝓlationem idonei ministri ecclesie ipse assistere vult ⁊ cōuertere panē in substātiam corporis sui. Et hoc videꝛ dicere beatus Augu. Uñ hoc sanctissime deus ꝙ sacerdos cū sit puluis et cinis: te presentem habeat manibus nō vtiq₃ ex debito aut eius merito: sed voluntatis tue beneplacito. Hec est vera indulgentia quā nulli angeloꝝ: nulli archangeloꝝ: nullis supernis spiritibus: sed hominib⁹: nō oīb⁹ sed consecratis credim⁹ cōcessam. ¶ S Placuit igiꝛ deo ꝟba instituere in ecclesia predicta regulariter ad quorum prolationē

Augusti.

plationē legitimā.cōuersio fieret sua mia τvo-
lūtatē:qd̄ fecit cū dixit. Hoc facite in meā cōme
morationē:hoc scʒ qd̄ ego feci:quasi diceret. Ac
cipite panē τ dicite. Hoc est corp⁹ meuʒ. Et per
hoc fecit pactū cū ecclesia:vt quotiēs sacerdos
illa vba pferret:totiēs vult assistere: τ corporis
sui pñtiā pane in ipm̄ cōuerso exhibere:τ ppter

Paschasi⁹

hoc sacerdos dr̄ ministerialiter cōsecrare. vnde
Paschasi⁹. Sacerdos nō ex se dixit:ꝙ ipse crea-
tor corpis τ sanguinis esse possit: qꝛ si hoc pos-
set (qd̄ absurdū est) creator fieret creatoris. Sed
ipse primo obsecrat per filiū patrē:τ quē ad euʒ
accessum hʒ vt nobis fiat corp⁹ τ sanguis dile-
ctissimi filij sui:qd̄ xp̄us indulsit:vt in virtute et
verbo spūsſcti noua creatura fieret ad nostre re
parationis salutē. Hoc aūt semp fieri p sacer-
dotē ad plationē verboꝝ testaṫ in verbis q̄ pre-
mittit ibidē cū dicit. Et qd̄ semel factū est p xp̄m
cōtinue fieri nō dubito p sacerdotē. Quō autē
corp⁹ xp̄i fit pñs vi verboꝝ:satis est expositū. s.
lec.xl. ibi quere. Et quō sacerdos dr̄ eucharistiā
conficere:expositū est. s.lec.iiij.in fine. ¶ T Ad
veritatē huius sententie manuducimur per alia
quedā facta xp̄i τ sctōꝝ:q̄ dū recte intelligimus
facile est his q̄ nūc dicta sunt:assensum cōmoda

Mat.ix.

re. Legiṫ xp̄m sanasse mulierē ad vestimenti fim
brie tactū. Nunqd xp̄s virtutē aliquā influxit
sui fimbrie vestimenti:qua sanitatē efficeret mu
lieris? Nō vtiqʒ:sed ipse imediate sanitatē con
tulit:dū mulier in fide fimbriā tetigit. Ita in pro
posito:deus est qui subaim panis in corpus xp̄i
cōuertit:dū sacerdos vba protulerit q̄ ad hoc ipse
instituit:nec in vbis causat virtutē aliquā q̄ vl-
terius effectiue cōcurrat ad panis cōuersionē:
sed ipse tanq̄ causa totalis cōuersionē illā perfi
cit:dū sacerdos hec verba legitime protulerit.
¶ Similr btūs matern⁹ suscitauit mortuū:duʒ
baculo bti petri apli cadauer tetigit nō vtiqʒ p
aliquā vtutē baculo inexistentē:sed de⁹ virtute
sua infinita mortuo vitā reddidit: dum mater-

Actuū.v.

nus baculo corpus mortuū tetigit. ¶ Beatus
petr⁹ vmbra sanauit infirmos:vt in actib⁹ legiṫ

Umbra bti Petri sanabat infirmos.

Quis diceret vtutē effectiuā sanitatis fuisse in
vmbra:q̄ nō est res aliqua:sʒ luminis priuatio cui
nulla potest cōpetere actiuitas? Siquidē age-
re psupponit esse:τ qd̄ nihil est in natura:nō est

Nume.xxi.

actiuitatis vllatenus susceptiuū:sed deus ipse ad
ostendendū fidei vitatē quā petrus predicauit
ad trāsitū petri infirmis τ inualidis restituit sa
nitatē. ¶ Sic serpens eneus preseruabat filios
israel a morte:a serpētū morsib⁹ venenatos: nō
per vtutē in ere existētē. Putabant hoc quidam
idiote:ppter hoc serpētem plus debito venerā-
tes τ idololatriā cōmittētes:ppter qd̄ rex sctūs
Ezechias eū cōtriuit:τ occasionē idololatrie sic
remouit.iiij. Reg.xviij. Sic in pposito in verbis
cōsecrationis nō est vtus aliq̄ supnaturalis: per
quā actiue cōcurrāt ad effectū sacramētalem.i.
panis in corp⁹ xp̄i trāssubstātiationē. Sed xp̄us
ex pacto quod cū ecclia spōsa sua pepigit:suo si
gno assistēs cōuersionē efficit:τ iō dr̄ signuʒ ne-
dū certū:sed efficax:qꝛ infallibiliter assistit xp̄us
id efficiēs. ¶ U Et ppter hoc verba illa dicūr cā
trāssubstantiatiōis:nā qꝛ causa est ad cuius eē
sequiṫ aliqd:τ ad esse hic plationē vboꝝ debi-
tā sequiṫ pñtia corpis xp̄i per cōuersionē pa-
nis in ipsum:ideo dicūr causa huius presentie et
cōuersionis. Unde notat ockā.q.j.quarti:ꝙ cū
causa dicitur illud ad cuius esse sequitur aliud.

Guilh. ockam.

Dupliciter pōt accipi illud τ intelligi. Uno mō
qñ ad pñtiā alicuius sequiṫ aliud esse ex natura
rei sine naturalr. Alio mō qñ ad esse vni⁹ sequiṫ
esse alterius ex sola volūtate alicui⁹:quō dicim⁹
ꝙ actus meritorius est causa respectu premij ex
sola volūtate diuina premiātē:τ talis cā dicitur
causa sine qua nō:τ nō ea que est causa pilo mō
Nā in naturalib⁹ nō contingit dare causaʒ sine
qua nō respectu alicui⁹ effect⁹:sʒ solū involūta-
rijs. Sic ergo vba ɔsecrationis:τ gñaliter sacra
noue legis sunt cā sine q̄ nō effect⁹ sacralis:hoc
est grē accidētalis vel effect⁹ gratuiti:sicut in p-
posito:τ non cause pprie dicte ex natura rei. Et
hoc sufficit ad saluādū dicta magri τ alioꝝ sctō-
rū:dicētiū sacra eē causas grē:qꝛ de⁹ sic instituit
ꝙ nō ɔferaṫ grā accidētalis vel substātialis nisi
positis sacramētis:τ eis positis cōferṫ:τ iō sunt
causa sine qua nō:nec ppter hoc oportet pone-
re virtutē aliquā supnaturalē:per quā sint cause
illo mō:sed sufficit sola volūtaria institutio diui
na. Nō ergo sunt cause eo mō quo ignis p virtu
tem caloris sibi inexistentis est cā calefactiōnis
passi debite applicati:neqʒ etiā sicut intellectus
est cā act⁹ fidei meritorij:τ volūtas meritorie di
lectiōis p charitatē supnaturalr infusam. Que
infusa charitas etsi fuerit habitus supnaturalr
infusus:naturaliter tñ inclinat actū ea mediāte
a potētia elicitū in deū tanq̄ in finē vltimū. Sed
verba sunt tñ cā sine qua nō ex volūtate diuina
(vt dictū est) cōuersiōis ad eoꝝ plationē legiti-
mā cōsequētis. Recte sicut ad actū meritorium
sequiṫ intētio habit⁹ charitatis ſm mētē beati
Aug. dicētis. Charitas mereṫ augmētū sui. Nō

Augustin⁹

q̄dē ꝙ act⁹ ille meritori⁹ actiue causalr ɔcurrat
ad causandū nouū gradū charitatis:qꝛ charitas
a solo deo creaṫ τ infundiṫ:sʒ ordinauit deus ꝙ
quotiēs q̄s elicit actū meritoriū:totiēs τ ipse in
tēdere disposuit habitū charitatis q̄ hui⁹ actus
causale est pncipiū. Intēdere dico p nouū gra-
dū charitatis de nouo a se creatū:τ priori habi
tui vnitū:τ ppter hoc ille act⁹ meritori⁹ dr̄ cā in
tēsionis charitatis:p quāto sine eo charitas nō
intēdereṫ. ¶ X Simili modo act⁹ meritorij dicūr
esse cause btitudis future:non ita ꝙ ipse causent
effectiue btitudinē:q̄ tanq̄ merces a solo deo cō
ferṫ:sʒ qꝛ ex dei ordinatiōe τ liberalitate placuit
ipi dare tm̄ bonū in futura vita elicientibus ta-
les actus in presenti vita. Sic paterfamilias cō
ducēs seruū in vineā suā p denario diurno: ex-
pleto labore tribuit mercedeʒ laboris:quā non
causat labor ex sua natura:sed causare dr̄ ex pa-
ctiōe cōducētis τ ɔducti:ppter quā placuit suo
tales labores pficere in ordie ad denariū pmis-
suʒ:τ placuit ɔducēti dño dare denariū i ordine

Gen.xvij.

ad labores tales exhibitos. ¶ Nec cuiq̄ abso-
nū videaṫ sicut dicitū deū i noua lege cū fidelib⁹ huiōi
pacta celebrasse:cū etiā i lege veteri silia fecisse
legaṫ:vbi ait. Hoc pactū meum qd̄ obseruabitis
inter me τ vos τ semē tuū post te. Circūcideṫ oē
masculinū ex vobis. Et infra. Mascul⁹ cui⁹ caro
pputij circūcisa nō fuerit:delebiṫ aīa illa de po-
pulo suo. Ubi a ɔtrio sensu arguiṫ. Si circūcisa
fuerit saluabiṫ. Et ex hoc pacto statuto de⁹ huic
circūcisiōi assistit remittēdo originale pctm̄:et
causat grām:que mediū est hominē perducēdi
ad salutē. Hec sunt de intentione doc. subtilis τ
Guilhel. ockā:que videntur rationabiliora et
intelligibiliora:q̄ sententia prioris opi. tenētis
ꝙ verba consecratiua concurrunt effectiue ad
cōuersionē panis in corpus xp̄i: per virtutē su-
pernaturalē verbis influxā:qꝛ etiā nec virt⁹ illa
influereṫ:nisi ex pactiōe diuina ipsam influēte
facta cū ecclesia. Dicere tñ opʒ deuʒ decreuisse

totiēs velle hmōi v̄tutē sup̄naturalē infundere quotiens sacerdos illa rite ꝓtulerit. Sicut ergo ibi recurrit ad pactū quātū ad influxum huius virtutis in v̄ba: ita rōnabilius recurritur ad deū in ipsa cōuersione immediate: q̄ reqrit infinitā potentiā s̄m opinionē olim. Ola etiā saluari pōt facilius: ꝛ cum di multe difficultates: nō ponēdo hmōi v̄tutē in verbis q̄ ponēdo: quare sup̄flua tas hec videtur rescindenda. Et opinio primo recitata ꝛ vltimo declarata seruanda. ¶ 2 Preterea nec cogūt motiua aliorum supra inducta. Nō primum quo arguūt ꝙ alia verba non possent vere dici forma sacramentū cum forme sit agere. Nā quō verba sint forma sacramēti eucharistie dictū est. 6. lec. xxviii. vbi ostēsum est ꝙ nō sunt forma sacramēti eucharistie: sed forma cōsecrationis. Nec tn̄ forma cōsecrationis ꝓprie accipiēdo pro forma substātiali vel accidētali q̄ informat subiectū cuius est agere: sic enim v̄ba sunt forme aeris cui inherent: sed sunt forme metaphisice. vn̄ qr ad sacra requirunt quedā signa sensibilia ꝛ verba: illud qđ est sensibile in sacro vt lotio in baptismate: vnctio in confirmatiōe ꝛc. dr materia similitudinarie: qr magis materiale: ꝛ v̄ba dicuntur forma: qr magis sp̄ualia: etiā quia expressius significatiua gr̄e sacramentalis. Huius autē forme metaphisice nō est agere per aliquā virtutem sibi inexistentē. Nec tamē oēm actionem opz tollere a verbis. Concessum est enim ꝙ sunt cause sine qua nō ita concedi pōt: ꝙ agunt sicut causa sine qua nō: hoc est ad eorū legitimā prolationē sequitur cōuersio ex pactione diuina. Sicut ergo agūt ex pactione diuina propter qđ ad eorum esse. i. proferri sequit cōuersio: nec aliter agit ignis calorē: nisi ꝙ ad eius presentiam incipit esse calor in ligno apposito: licet hoc conueniat igni caloris sibi naturaliter inexistētis: v̄bis ex pactiōe dei suo signo assistētis. ¶ Neq3 scđz cogit: sed magis est ad oppositū: nā in hoc distinguit miraculū ab operatione naturali: qr in miraculo ꝓprie accepto solus deus opat: ꝛ si qñq3 illud facit ad preces scōrum nemo tn̄ dicit ꝙ precibus insit virtus sup̄naturalis effectiua eius qđ petitur sicut nec fimbrie: nec vmbre petri: vt dictum est. ¶ 3 Sili̇r tertiū nō cōcludit: qr admisso ꝙ sacra legis noue causent qđ significāt: vt cōcessum est: tanq̄ causa sine qua nō: non sequitur ꝙ causent per virtutē sup̄naturalē eis inexistentē: nec per hoc distinguunt ab oībus sacramentis veteris legis: qr hoc etiā cōuenit circūcisiōi: ꝛ si nō alijs a circucisione aūt distinguunt: qr cōferūt maiorem gratiā: ꝛ qr aperiūt regnū celorum: qđ nō fecit circūcisio: sine hoc fecerint ex vi sacramenti: vel qđ verius est: ex solutiōe debiti. ¶ Sunt ꝛ alie excellētie sacrorum noue legis: super sacra veteris testamenti: vt ꝙ gratiā cōferūt ex opere operato: nō sic sacramēta veterꝫ legis: excepta circūcisiōe sed tn̄ ex deuotiōe vtētis sacramēto: ꝛ illa instituta sunt a deo imediate: qr a xp̄o in assumpta natura: ista v̄o a deo per angelos: vt vult Aug. q. ꝛ. iij. de tri. quasi per totū: ꝛ cetera de quibus dicendū nō est per singula. ¶ Quartū etiā ꝙ multas scōrum auctoritates allegant: non est contra opi. qr nihil aliud habet ex oībus auctoritatibus inductis: nisi ꝙ ad prolationē verborum legitimā fit cōuersio: ꝓpter qđ v̄ba dici pōt cā cōuersionis mō supra exposito: ꝛ ꝓpter hoc dicr̄ operari ꝛ mutare creaturā: ꝛ sp̄es elemētorum efficere corpus xp̄i ꝛ sanguinē: ꝛ effectiua: ꝛ s̄mo ops: quia concurrit tanq̄ cā sine qua nō ad cōuersionē q̄ reqrit in agēte ꝑncipali potētiā infinitā. Ola ergo illa cōuenisūt v̄bis cōsecrationis p v̄tutē xp̄i assistētē: ꝛ hec oīa operātē: nō p v̄tutē v̄bis insistētē nec hoc haberi pōt ex aliqua auctoritatū allegatarum. Quo aūt intellectu sacerdos dicat his v̄bis cōsecrare: ꝛ corpus xp̄i ꝛ sanguinē cōficere: satis late dictū est supra lectiōe. iiij. Et tn̄ de isto scđo ꝑncipali diuisiōis. 3. lec. xxviii. ¶ Lectio. xlix.

Expeditis his q̄ respiciūt forme cōsecrationis integritatē effectū ꝛ efficaciā. Cōsequēter inquirendū est de ipsius v̄itate ꝛ conuenientia: quantū ad singulos terminos ipsam integrātes eorūq3 significatione. Nā veritas propositiōis ex eius significatione resultat: et significatio cuiuscunq3 complexionis: ex significatione suarum partium. Integratur autē forma consecrationis ex his quatuor terminis: hoc est corpus meum: vt habitum est supra lec. xxviii. De primis duobus terminis: scilicet pronomine hoc: ꝛ v̄bo est maior est difficultas. Dubium enim videtur quid per pronomen hoc demonstretur: ꝛ quod tempus per copulam est importetur. Ex quibus tamen maxime dependet veritas orationis: nam cum pronomen hoc sit demonstratiuū positum respectu copule de presenti demonstrat aliquod presens in prospectu orationem proferentis vel apprehēdentis. Uel ergo demonstrat panis substantiam quam celebrans manibus tenet aut species quas sensu percipit: aut corpus xp̄i quod fide cernit. Non prima duo quia tunc propositio esset falsa: qr nec panis substantia: nec sp̄es sunt corpus meum idest xp̄i. Nec propositio affirmatiua vera esse poterit: cuius extrema non supponunt pro eodem. Nec demonstrant tertium: scz corpus xp̄i: quia illud non est presens dum oratio profertur sed incipit esse sub speciebus panis: quādo oratio perfecte prolata est: ꝛ tunc oratio non est: ergo nec vera est. ¶ Similiter ꝛ copula est aut importat tempus precise coexistens sue prolationi et pro illo tempore non est ibi corpus xp̄i: aut tēpus coexistens prolationi totius propositiōis: sed nec pro illo tempore est ibi corpus christi: qr nō est sub speciebus panis ante conuersionem panis in ipsum: sed existente oratione nondum est conuersio. Aut importat instans conuersionis: sed illud non est presens: nec coexistit orationi vel eius parti: quia instans conuersionis est primum non esse orationis: vt dictum est lect. xlii. Sic ergo apparet dubietas ꝛ difficultas huius materie. ¶ De qua sunt diuerse opiniones: et plures modi soluendi eius nodum apud doct. Que tamē pōt primo reduci ad duas. ¶ A Prima tenet ꝙ dum hec verba proferuntur a sacerdote ministro xp̄i: per hoc nihil demonstratur: nam minister celebrans non profert illa verba significatiue: sed recitatiue tanq̄ a xp̄o dicta: non ergo intendit per pronomen hoc rē demōstrare: sed dumtaxat recitare facta xp̄i que gessit et que verba dixit: dum corpus suum consecrauit: ꝛ cōsecratū discipulis suis vt manducarent tradidit: sicut cum dico. Xp̄s dixit petro. Tu es petrus: per pronomē tu: non demōstrando personā cuiuscūq3: s3 dico xp̄m hāc ꝓpōnē dixisse. Tu es petrus. In qua ꝓpositione xp̄i: tu demonstratiue

Propositionis veritas ex eius resultat significatione.

stratiue accipiebat: sȝ in ppositiõe q̄m ego pfe
ro: tu sicut ceteri ei9 termini: accipitur materia-
liter ⁊ nõ significatiue vel personaliter: ⁊ ita ni-
hil demõstrat. Sic in pposito cũ sacerdos dicit

Pronomē hoc q̄d demonstrat.

Hoc est corp9 meũ: per hoc nõ demõstrat corp9
xp̄i: nec aliq̄d aliud: sed recitat xp̄m dixisse hanc
propositionē: cum ipse cõsecrauit ac discipulis
suis dedit. Et ſm hoc prefata oro nõ est cõsecra
tiua vt significatiua veri vel falsi: sed data est no
bis tāq̄ signũ vt cognoscam9: q̄ illa orone pla-
ta a sacerdote corp9 xp̄i realiter sit pñs per diui
nũ bñplacitũ. ¶ Et videtur esse intẽtio dñi In-

Innocen.

no. de officio misse par. iiij. c. lvi. ⁊ ix. ita dicentis
Sane dici põt q̄ per hoc sacerdos nihil demon
strat nec vtatur enũciatiue sȝ recitatiue. Sic cũ
ait. Ego sum vitis vera. Ego sum lux mũdi: ⁊ ta-
lia innumerabilia. Sic quidē loquēs sacerdos:
ego sum lux mũdi: per ego: nõ demonstrat se in
ppria persona: neq̄ȝ sic loquit̄ in psona xp̄i. Sed
dicit xp̄m dixisse: ego sum lux mũdi. Uñ dũ euã-
gelium legitur in ecclesia: semper p̄mittitur: di-
xit iesus discipulis suis: ego sum lux mũdi: aut si
mile: ita in pposito. ¶ ¶ Hanc opinionē videt̄
etiã tenere glosa in capi. qui scelerate. de conse.
distin. ij. vbi querit di. Solet queri / quid demon
stretur per hoc pronomē hoc? Et sequitur. Ad
hoc dico. Per hanc dictionē hoc: nihil demon-
stratur nã ip̄a materialiter ponitur. ¶ Pro hac
etiã opinione videntur sonare verba canonis
precedentia ⁊ sequẽtia. Unde sacerdos volens
consecrare: de xp̄o loquens ait: in sua nõ in pso-
na xp̄i. Qui pridie q̄ pateretur accepit panem:
gratias agens fregit: deditq̄ȝ discipulis suis: di-
cens. Accipite ⁊ manducate hoc est corp9 meũ.
¶ Et preterea q̄ nõ loquat̄ in psona xp̄i: sed in
persona sua referens facta ⁊ verba xp̄i: videtur
ex verbis canonis que sequunt̄ formã consecra
tionis sanguinis: quib9 de sanguine xp̄i dicit̄.
Qui pro multis effundetur. Cõstat aũt q̄ in po-
sterũ sanguis xp̄i nõ effundetur. Quia mors illi
vltra nõ dñabitur: cũ effundetur sit futuri tp̄is.
Si loq̄tur significatiue: oratio erit falsa. Ideo
probabile videtur q̄ sacerdos dũtaxat recitati-
ue loq̄tur recitando verba xp̄i que ip̄e protulit
dicẽs de sanguine suo: qui pro vobis ⁊ pro mul-
tis effundetur. Hanc opinionem Inno. ⁊ glose
allegate doc. cõiter nõ approbãt. Et contra euȝ
arguũt Alex. de ales par. iiij. q. xxxiiij. ⁊ post eum
beatus Tho. ⁊ alij plurib9 medijs: quoꝝ duo ma

Rom. vj.

gis ponderãtur. ¶ Primũ: q̄ si verba illius for-
me acciperẽtur materialiter ⁊ nõ significatiue:
tunc nõ applicarẽtur ad materiã corporalē pñ-
tem in corpus xp̄i cõuertendã: plus q̄ quãcũq̄ȝ
aliam: immo ad nullã: q̄ nullã significarent. ita

Reprobat̄ opinio Innocen.

per ip̄m non conficeretur sacramentũ: quia ſm
Aug. super Ioã. eo q̄ verbum accedit ad elemē-
tum fit sacramentum. Non aũt accedũt verba
ad elementũ: nisi significando ip̄m. ¶ Scðm q̄
per illã positionē nõ euadit̄ difficultas q̄stionis
q̄ q̄uis sacerdos sic loquēdo nihil demonstret
tñ xp̄s qui his verbis cõsecrauit: aliquid in ce-

Augustin9

na per pronomen hoc: demonstrauit. Non eniȝ
xp̄s ea recitatiue protulit quasi ab alio dicta: sȝ
significatiue ⁊ indicatiue tanq̄ a se primo pla-
ta. Et ideo hoc accipitur demõstratiue: ⁊ per cõ
sequẽs aliquid demonstrat: ⁊ redit eadem diffi-
cultas que prius. Siłr si xp̄s mõ esset viator: per
illa v̄ba posset cõsecrare: nõ recitatiue accepta:
sed significatiue. ¶ D Sed volẽs sustinere opi-
nionem Inno. qui fuit vir magnus papali au-
toritate: ⁊ scientie diuine ⁊ humane pfunditate
facile r̄nderet ad rationes. Nam ad primã dice-

Opinio innocentij teneri ⁊ defendi an possit

ret: q̄ nõ obstãte q̄ verba ista materialiter acci-
piũtur: nihilominus accedit verbum ad elemē-
tum vt fiat sacr̄m. Accedit ad elementum: nõ q̄
materiã vł elemẽtũ aut aliq̄d aliud demonstret
sed accedit per intẽtionē sacerdotis: verba illa
ad elementũ applicãtis. Intẽdit enim sacerdos
per v̄ba illa xp̄i q̄ recitat: materiã panis in con
spectu suo existẽtē cõsecrare. Cui recitationi as-
sistit de9 cõuertendo panē in corpus xp̄i: ip̄sum
presens faciendo speciẽb9 panis: vñ ſm hoc or-
dinauit xp̄s q̄ q̄ñcũq̄ȝ sacerdos cũ intẽtione cõ
secrãdi sup materiã debitã sua v̄ba recitat: tũc
infallibiliter ⁊ efficaciter vult causare p̄ntiã sui
corporis in vltimo instãti prolationis. Et ſm hoc
accedit verbũ ad elemẽtũ: nõ tñ ex intẽtiõe mi-
nistri volẽtis per eoꝝ recitationē cõsecrare: sed
etiã ex ordinatione xp̄i instituentis: vt ad eorũ
legitimã recitationē: p̄fat9 cõsequat̄ effect9. Uñ
si deus instituisset vocē nõ significatiuã quãcũ
q̄ȝ ⁊ nobis incognitã: vt esset forma cõsecratio-
nis: nihilominus per legitimã illi9 incognite vo
cis plationē: accederet v̄bũ ad elementũ vt fie-
ret sacr̄m. Neq̄ȝ eñ cõuenit verbis esse formam
sacramẽtalē ex eoꝝ significatione: sȝ ex xp̄i insti-
tutione. Uñ v̄ba nõ sunt effectiua rei sacramen-
ti inquãtũ vera vel nõ vera: significatiua vel nõ
significatiua: sed inquãtũ a xp̄o instituta tanq̄
signa efficacia: propter assistẽtiam xp̄i ea sic in-
stituentis. ¶ Ad scðm diceret cum Inno. q̄ xp̄s
per illa in cena nõ cõsecrauit: vt. ꝰ. tactũ est lec.
xxxvj. vñ xp̄s dicẽs. Accipite ⁊ mãducate: hoc est
corpus meũ: per hoc demõstrauit corpus suum
iam presens factũ speciebus panis quas manu
tenebat: nõ ad plationē hoꝝ verboꝝ: sȝ ex cõse-
cratione añ hoꝝ verboꝝ prolationē a xp̄o facta:
qui ſm Inno. nõ verbis: sed sua virtute diuina
in cena cõsecrauit. Cui etiã Frãciscus maronis
consentire videtur quãtũ ad hoc q̄ xp̄s sine ver
bis consecrauit. Cõsentit ⁊ Durãdus quãtũ ad
hoc: q̄ verba illa a sacerdote prolata tenent̄ ma
terialiter. Qð etiã pbabile reputat Robertus
holkot ⁊ quidã alij. ¶ E Uerũ ad illud qð addi
tur. Si xp̄s mõ esset viator: his v̄bis consecrare
posset in vltimo instãti plationis eorũdē: effe-
ctum scȝ trãssubstãtionē causando: qui pferret
illa verba nõ recitatiue: sed significatiue. Et tũc
stat difficultas q̄uo illa sit vera: hoc est corpus
meũ sic significatiue a xp̄o prolata. Difficili9 est
r̄ndere. Siłr nõ videt̄ q̄ xp̄s alia forma sit vsus
q̄ ea quã discipulis suis tradidit. Nã ſm sctm̄
Amb. sacerdos consecrat in v̄bis xp̄i. vñ ait lib.
de sacr̄is. Consecratio quibus verbis ⁊ cui9 ser-
monibus est? Respondet. Dñi iesu. Et sequitur
Ubi sacrificiũ conficit̄: iam nõ suis sermonibus

Ambrosi9.

sacerdos: sed vtitur sermonibus xp̄i: ergo ſmo-
nibus xp̄i hoc conficitur sacr̄m. Hec Ambr. Et
habetur in. c. panis. ij. de conse. distin. ij. Sed si
verba accipiuntur materialiter: iam non sunt
verba xp̄i qui ista protulit significatiue. Nõ eñ
sunt eadem verba que non idem significant: et
si voces forent similes. ¶ Item forme sacramen
tales sunt efficaces: quia efficiũt qð significant
Si ergo verba accipiũtur materialiter ⁊ non si-
gnificatiue: nihil significant: non ergo efficiunt
qð significant. ¶ F Propter illa duo ⁊ similia: sȝ
solui possent: est alia opinio: q̄ v̄ba illa accipiũ
tur non materialiter sed significatiue: ⁊ proferũ
tur a sacerdote non recitatiue: sed enũciatiue.
Non autē in persona sacerdotis ea pferẽtis sȝ
in persona xp̄i. ¶ Sed statim occurrit dubium:

quō sacerdos hec verba nō ꝓferat recitādo facta ⁊ verba xp̄i: cū loquēs in persona sua qui pridie ⁊c. recitat acta q̄ xp̄s in hui⁹ sacramēti institutione gessit: in cui⁹ signū xp̄m exprimit in tertia ꝑsona cū dicit. Qui scꝫ xp̄s pridie q̄ pateref accepit panē ⁊c. Et cū peruenit ad verba xp̄i: vt indicet illa recitatiue dicere: premittit verbum dicēs: qꝺ v̄bū restringit terminū a se trāsitiue rectū ad suppositionē materialem. ¶ Ad quod dicendū est in hanc secūdā opi. ꝙ sacerdos recitatiue loquit̄: recitās actus xp̄i: ⁊ etiam verba illa. Accipite ⁊ māducate ex hoc omnes: que restringuntur ad suppositionem materialem: per verbum dicēs: qꝺ premittit̄ vsqꝫ ad verba consecrationis: nā vsqꝫ ad illa loquitur in persona sua propria. Dū aūt ꝓferenda sunt verba cōsecratiōis: cessat loqui in ꝑsona sua: ⁊ assumit personam xp̄i: tanq̄ eius ꝓcurator aut vicarius ad hoc officiū per eum institutus ꝓferendo verba illa: hoc est corp⁹ meū significatiue sicut xp̄s ea ꝓferret: si in persona ꝓpria ꝑsens loqueref: ⁊ sicut in cena vltima ea creditur ꝓtulisse. Unde sacerdos quasi distinctionē siue pausam faciens: post illa verba. Fregit: deditqꝫ discipulis suis dicens. Accipite ⁊ manducate ex hoc oēs q̄ recitatiue ꝓtulit in sua persona significatiue: quasi nouā orationē incipiens in persona xp̄i subiūgit: hoc est corpus meum. ¶ B Sed tunc videnduꝫ quō ꝓpositio illa sit vera: ⁊ quid per hoc: demōstref: an demōstref ad sensum qꝺ in ꝓspectu est: vel ad intellectū. id qꝺ ibi nōdū est: hoc est an demōstretur panis vel ei⁹ species aut corpus xp̄i: ¶ Et quidē hic varij sunt modi doc. quos breuiter tangendo percurrā: ⁊ post moduꝫ saluādi veritatem magis clarū ⁊ facilem aperiam. Sūt qui dicunt ꝙ hoc demonstret panē: sed verbum est: nō capitur substātiue: sed vt valet tm̄. i. significat: vt sit sensus. Hoc est corpus meū idest panis significat corpus meū. Et ita sacerdos proferens hāc ꝓpositionē in persona xp̄i vex dicit. Uerū si sic dicētes negent corpus xp̄i vere ⁊ realiter contineri in sacramento: ⁊ panē trāssubstātiari in corpus xp̄i: sꝫ xp̄m tantū figuratiue locutum fuisse: cū dixit. Accipite hoc est corp⁹ meuꝫ ad instar huius locutionis. Ego sum vitis vera ⁊c. corpusqꝫ xp̄i non esse in sacramēto nisi tanq̄ in signo. Heretica est: ⁊. s. lec. xxxix. satis reprobata. Ideo tanq̄ fidei ac veritati cōtraria resellenda est ⁊ relinquēda. Alij vt Richar. de sancto victo. in lib. de trini. tenet ꝙ in hac oratiōe: hoc est corpus meū: est demonstratio mixta: partim ad sensum: partim ad intellectum: vt sit sensus orōnis. Hoc est corpus meuꝫ: hoc. i. illud in qꝺ panis diuina v̄tute est trāsmutandus: est corp⁹ meum. Et ad illā positionē videf etiā declinare Richar. de media villa dist. viij. quarti. ꝙ hic est demōstratio partim ad sensum: ꝑtim ad intellectū: sic intelligēdo ꝙ demonstratur hic aliquid qꝺ est obiectū sensus: ⁊ aliquid qꝺ est obiectum intellectus. primū in obliquo. scḋm in recto: vt sit sensus. Hoc. i. aliquid sub hac spē sensibili ē corpus meū. Et hoc verum est non restringēdo illud ad aliquā differentiā temporis. Unde fm eum pronomen hoc supponit ꝓ illo qꝺ actu cōtinetur: vel de proximo cōtinebif in futuro sub hac sensibili specie: que disiunctiua vera est pro scḋa eius parte. Et ex hoc dicit ꝯñr: ꝙ corp⁹ xp̄i esse sub sacro nō est causa veritatis huius ꝓpositionis: hoc est corpus meū: sed corpus xp̄i statim fore sub istis speciebꝰ est causa v̄itatis ꝑsate locutiōis. Uñ sensus est: hoc est corp⁹ meū. i. illud qꝺ statim erit p̄ns sub hac specie sensibili que videf: est corp⁹ meū: ⁊ hoc vex est. ¶ H Fūdamentū Richar. est: q2 cū fm grāmaticos tp̄s nō accidit noi: neqꝫ ꝓnomini qꝺ loco nois ponitur ꝓnomē vel nomē a parte subiecti positum nō restringif ad aliquā temporis differentiam: ⁊ ideo pōt supponere pro suo significato qꝺ est: vel fuit: vel erit sicut indifferēter significat. Nec pōt dici inq̄t ꝙ restringaf ꝑ v̄bū p̄ntis tp̄is ad supponēdū tm̄ ꝓ aliq̄ qꝺ p̄ns est: sicut cuꝫ dr̄ hō est albus: termin⁹ homo nō restringitur ad stādū pro albis tm̄: sicut cū dr̄ hō alb⁹: q2 restrictio nō fit nisi per restringēs indistans idest a parte eiusdeꝫ extremi positū. Sic ergo hoc demōstrat aliquid sub specie sensibili: siue nunc sit sub ea: siue fuerit: siue erit. Demonstrat eñ sine restrictione tp̄ali. Et equiualet ꝓpositioni disiūctiue diuersas tp̄is differētias importāti: scꝫ illi: hoc qꝺ cōtinetur: cōtētum fuit: vel continebitur sub his spēbus est corpus meū. Ecquātū capio illū doctorem vult dicere ꝙ lꝫ copula vniat extrema pro tp̄e per ipsam importato: nō tm̄ restringit extrema ad supponēdum pro suis significatis tm̄ sibi ad tp̄s copule correspōdentib⁹: lꝫ ꝓpositio solum verificetur pro illis. Uñ ꝯñr dicendum ꝙ in illa homo viuit: hō supponit non tantū pro hoīb⁹ qui sunt in tempore presenti: sed etiā pro adam ⁊ antixp̄o: lꝫ illa propositio solūꝫ verificetur pro hominib⁹ qui sunt. Sicut hic. hō currit homo irrestricte supponit tam pro hoīe currēte q̄ pro sedente ac quiescēte: lꝫ solum verificef pro homine currente. Ita in proposito hoc: demonstrat aliquid: scꝫ corpus xp̄i qꝺ nunc est vel erit sub speciebus: ⁊ illud quod erit sub speciebꝰ panis: iam est corpus xp̄i: ⁊ sic propositio simpliciter est vera. ¶ I Alexan. de ales par. iiij. q. xxxiij. post aliorum reprobationē: dicit: ꝙ hec oratio: hoc est corpus meum: est significatiua ⁊ operatiua: significatiua ex prima sui impositione: operatiua ex forme sacramentalis institutione. Ratione qua est significatiua: hoc demōstrat signatum per signum. Ratione qua est operatiua insinuatur aliquid in aliud cōuertendum. Unde est hic demōstratio signati ꝑ signū in signatum cōuertēdū. Signū ē panis: signatū est corp⁹ xp̄i: in qꝺ panis ē ꝯuertēd⁹. Hoc ergo demōstrat ad intellectū corp⁹ xp̄i: qꝺ ē signatū panis ꝯuertēdi in ip̄m. Uñ sensus hui⁹: hoc ē corp⁹ meū: est signatū hoc signo qꝺ est panis trāssubstāciādus in corp⁹ meū est corpus meū. Et sic pꝫ ꝙ nō est idem dicere: hoc est corpus meum: ⁊ corp⁹ meū est corp⁹ meū. Hec positio nō fauet heresi: q̄ dicit corp⁹ xp̄i tm̄ ꝑ panē significari: ⁊ ꝑ hoc illam esse verā: hoc est corp⁹ meuꝫ: q2 panis significat corp⁹ xp̄i. Nō eñ dicit Alexā. ꝙ hoc demonstret panē: sꝫ significatū per panē. Nec dicit panē tm̄ significare corp⁹ xp̄i: ita ꝙ nūq̄ cōuertaf in corpus xp̄i: sed dicit panē cōuertēdū esse in corpus xp̄i: ⁊ hoc implicari in demonstratione per hoc. Nā hoc demonstrat corpus xp̄i significatū per panē cōuertēdum in corpus xp̄i. ¶ Guil. antisiodoref. in summa sua dicit: ꝙ pronomen hoc: hꝫ vagam demōstrationem. Ut sit sensus huius orationis: hoc. i. existēs sub hac forma panis est corp⁹ meū. Ut cū dr̄: tu aperi: tu hꝫ indeterminatā demōstrationē. Ille eñ qui extra domum est dicit: tu aperi nesciēs quis sit intus: nihil determinate demōstrās ꝑ tu. Ita in ꝓposito: hoc demōstrat existēs sub forma illa nō determinādo illud ꝑticulariter. ¶ Huic positioni videf fauere Durā. dicens: ꝙ in proposito sit demonstratio

Attēde varios dicēdi modos.

Richard⁹ de sancto victore.

Fundamētū Richer.

Alexan. de ales.

Guil. antisiodorēsis.

tio

tio ad intellectũ: non quidem alicuius indiuidui
signati: sed solũmodo indiuidui vagi. vt sit sen-
sus: hoc. i. contentum sub hoc. i. sub speciebus: lo
quendo in generali: nõ in speciali de pane vel cor
pore est corpus meum. ¶ R. Beatus Tho. pte.

Beatus Thomas.

tij. q. lxxviij. art. v. & redit in idem: dicit ꝙ hec lo-
cutio: hoc est corpus meũ: resoluitur in illã. i. con
tentum sub hoc: est corpus meũ. Contentũ dicit
indeterminate: nõ determinando ad panẽ: qꝛ sic
locutio esset falsa. Nec ad corpus xp̃i: qꝛ sic signi
ficaretur ꝙ corpus xp̃i esset corpus xp̃i. Et hec di
cit est ratio quare cum pronoĩe hoc: nõ ponit no
men a parte subiecti: ne scꝫ eius demõstratio ad
aliquam certam speciem substãtie determinaret
sed indeterminate demonstret ↄtentum sub spe-
ciebus: qd̃ cõmune est & substantie panis & corpo
ri xp̃i: que ambo successiue ↄtinentur sub specie-
bus panis. ¶ Huic positioni etiam ↄsonat Egi-
dius theo. xliij. Item glo. interlinearis Mat. xi. di
cit: ꝙ est demonstratio ad sensum quasi ad intel-
lectum talem. Hoc est corpus meũ. i. illud qd̃ sub
illa specie visibili videtur: est corpus meũ. Ad si-
militudinem qua diceremus viso angelo sub spe
cie humana: hoc est angelus. In glo. videtur: nõ
dicit visionem corporalẽ: sed intellectualem. i. in

Sctũs Bonauentura

telligitur. ¶ Sanctus Bonauen. in. iiij. dist. xij
post recitationem et reprobationẽ multarũ opi.
dicit: ꝙ hoc demonstrat substãtiam panis sub ac
cidentibus que oculis conspici possunt: que est
terminus a quo conuersionis. (Est) vero: est ope
ratiuum: & nõ dicit inherentiam vel identitatem
extremorum. sed ↄuersionem. Et hoc est speciale
in ista oratione. Unde cum dicitur hoc est corp9
meum: nõ significatur ꝙ panis sit corpus: sed ꝙ
ad prolationem huius verbi panis: transit in cor
pus. Ualet ergo est tm̃. i. trãsit vel ↄuertit. ¶ Illa
opinio differt a prioribus in duobus. Primo: qꝛ
dicit ꝙ hoc nõ demonstrat corpus xp̃i: sed panis
substantiam sub accidentibus oculis apparenti
bus. Scd̃o dicit ꝙ est: nõ accipitur substãtiue: vt
dicit rei existentiã: sed conuersiue vt importat cõ
uersionem alicuius in aliquid: vnde valet tantũ
idest trãsit vel conuertitur. ¶ Oppositũ vtriusqꝫ
dicũt alie opi. scꝫ ꝙ hoc demonstrat corpus xp̃i: &
accipitur est substãtiue. ¶ L. Omnes ergo predi
cte opi. preter Innocentij in hoc concordat. Pri-
mũ ꝙ hec o͂ro: hoc est corpus meũ: nõ accipitur
materialiter sed significatiue: eo modo quo xp̃s
protulit dum per eam in cena ↄsecrauit. Quia ea
dem forma: quam nobis tradidit: etiam ipse ↄse-
crauit. Nõ aũt esset eadẽ forma si per nos ꝓlata
caperetur materialr̃: cũ forma xp̃i qui protulit eã
capitur significatiue. ¶ Scd̃m: qꝛ oratio illa ẽ cõ
uersiua. Per eam enĩ panis ↄuertit in corp9 xp̃i.
Et ideo significabit terminũ a quo ↄuersionis q̃
est panis: & terminũ ad quem qui est corpus xp̃i.
Et ideo nõ potest esse synonyma illi: corpus meũ
est corpus meũ: que nõ est cõuersiua: & tm̃ signifi-
cat terminũ ad quem. Nec importat ↄuersionẽ.
¶ Tertiũ: ꝙ oratio illa que est forma ↄsecrationis
est oratio vera: quia in sacramento veritatis nõ
debet esse aliqua falsitas. Laborant aũt opi. quõ
illa tria inueniantur in hac oratione: hoc est cor-
pus meũ. Uidetur enĩ difficile saluare ꝙ est vera
& simul ↄuersiua. Nã qr vera: necesse est extrema
vniri: hoc est supponere pro eodem: siue vt alij di
cũt: esse idẽ. Cuꝫ aũt predicatũ: scꝫ corpus suppo
nit pro corpore xp̃i: in cuius persona sacerdos lo
quit: necesse est subiectũ: scꝫ hoc: pro eodẽ corpo-
re supponere: & ita nõ pro pane: quod si est: vale-
bit illã: corpus meũ est corpus meũ: & ita nõ erit
cõuersiua. ¶ Hanc difficultatem faciliter videt
euadere sctũs Bonauẽ. qꝛ dicit quoad primũ ꝙ
hec est vera: & extrema supponũt pro eodem: sed
non ꝓ corpore xp̃i: sed pro pane. Hoc enĩ qd̃ est
subiectũ: demonstrat panẽ. Et predicatum non ẽ
corpus meum: sed hoc totum: ens quod conuer-
titur in corpus meum. Nam est: valet tm̃. i. tran-
sit vel conuertitur. Et ita ad illam vocalẽ: hoc est
corpus meũ: correspondet illa mentalis: hic pa-
nis ↄuertitur in corpus meũ: cuius predicatum
est: ens qd̃ conuertitur in corpus meũ: vt patꝫ in
resoluendo. Hoc aũt predicatum supponit pro
pane: & cõnotat eius cõuersionem in corpus xp̃i.
Sed quia dicere ꝙ est: valet tantũ. i. transit vel cõ
uertitur: videtur omnino voluntariũ. Nec aliq̃
grãmaticoꝝ sic imposuerunt. Nec ostendi potest
per quem theologũ data sit sibi hec significatio:
ideo ea facilitate respuitur qua acceptatur: vnde

Alexander.

Alex. q. xxxiij. mem. iij. ar. ij. §. ij. Licet hec oratio:
hoc est corpus meum: inquit sit operatiua: virtute
sibi collata a dño instituente hoc sacramentum:
non ꝑpter hoc subtracta est sibi ꝓpria significa-
tio quam habet ex impositione: neqꝫ sm̃ se totaꝫ:
neqꝫ sm̃ partem ipsius aliquam. Unde qd̃ dico ẽ:
qd̃ dico corpus: quod dico meũ: ꝓprias retinent
significationes: & modos essentiales significan-
di hic sicut alibi. Hec ille. ¶ M Ea propter oẽs
alij opinantes predicti: dicunt ꝙ est significatiue
est substantiuum. Et quantũ ad predictam diffi-
cultatẽ soluendã: fatis in hac snla ↄcordant: licet
verbis nõ eisdẽ: ꝙ ꝑdicatum huius o͂ronis: hoc
est corpus meũ: est corpus meũ: quod supponit ꝓ
corpe xp̃i: subiectum vero hoc: demõstrat cõten-
tũ sub spẽbus panis visui presentibus in instãti
ↄuersionis: si illud est corpus xp̃i. Ita ꝙ hoc: duo
demonstret. s. corpus xp̃i nõdũ ꝑsens ad intelle-
ctũ: & panẽ aut species eius presentes ad sensum.
Qd̃ sic põt declarari. Nã ꝓnomen ponit loco no
minis: & nõ tm̃ loco noĩs absoluti: sed etiã cõno-
tatiui. Et si est demonstratiuũ: demonstrat illud
& sub ea habitudine qua nomen loco cuius poni
tur: significat. Unde nõ solũ demonstrat absolu-
te rẽ aliquã: sed põt demõstrare ipsam cũ oĩb9 cir
cũstantijs: quibus significari põt per nomẽ: siue
incõpletũ siue ↄpletũ. Siquidẽ ꝓnomen demon
stratiuũ nõ est significatiuũ: nisi ex intentiõe ꝓfe
rẽtis. Nõ enĩ institutũ est primaria institutione
ad significãdũ aliq̃d determinate: sed ad signifi-
cãdũ qd̃cũqꝫ ꝓ quo ꝓferẽs eo voluerit vti. Ideo
põt poni loco cuiuscunqꝫ noĩs absoluti ꝓpriũ vel
ↄnotatiui ꝑositi vel ꝑponẽdi: simplicis vel ↄplexi
Sic in ꝓposito ꝓnomẽ hoc: demõstrat corp9 xp̃i
ad intellectũ: nõ absolute: sed ↄnotat panẽ ꝑsen-
tem sub speciebus sensibilibus in ꝓspectu existẽ-
tibus ↄuertẽdũ in corp9 ipꝫ. Est enĩ ꝑ̃ntẽ demõ
strãtis rem sic vel aliter demõstrare: & ita & ꝓ isto
vel alio noĩe ponere: vñ nomẽ loco cui9 ponitur
ꝓnomẽ hoc: est illud ↄplexũ: hoc est ens vel aliq̃d
in qd̃ panis sub illis accidentib9 ↄuertendus est
Et hoc ↄplexum supponit ꝓ corpe xp̃i: & ↄnotat
panẽ sub illis speciebus eiusqꝫ ↄuersionẽ. Hoc er-
go demõstrat ad intellectũ illud pro quo suppo-
nit. i. corp9 xp̃i: & demõstrat ad sensuꝫ panẽ & spẽs
quem vel q̃s conotat. Et sic intellecta o͂ro simplr̃
est vera: siue est: importat tp̃s ꝓlationis sue ꝑcis-
se siue ꝓlatiõis toti9 o͂ronis: siue instãs ↄuersio-
nis: qꝛ ꝓ quolibet illo tẽpore: & instanti hoc in qd̃
cõuertendus est panis: est corpus christi. Illud
enĩ in quod conuertendus est panis: est corpus
christi ante ꝓlationẽ hui9 orationis: sub ꝓla-
tione: & post ꝓlationẽ. Sic ergo pꝫ v̾itas o͂ronis.

Patet etiā q̄ est conuersiua: quia importat vtrū q̄z terminum ꝯuersionis: immo ⁊ ipsam ꝯuersionem: nō tamen eodem modo significandi: sed terminū ad quem subtractiue: terminū a quo ⁊ conuersionē formaliter seu ꝯnotatiue. Patet etiaʒ q̄ nō est idem dicere. Hoc est corpus meum: ⁊ corpus meum est corpus meū: q̄ʒ licet extrema vtrin q̄ʒ supponant pro eodem scʒ corpore xp̄i: non tñ ꝯnotant idem vt declaratum est. Et ita videt̄ q̄ q̄libet dictarum opinionum possit saluari: lʒ vna magis proprie loquatur q̄ꝫ alia. ¶ R Et licet sic videatur difficultas euacuata quantū ad demōstrationē ꝓnoīs hoc: tamē adhuc latet maior difficultas: ꝑ quā adhuc veritas forme poterit ipugnari: ⁊ est hec. Forma ꝯsecrationis in omni casu possibili est efficax: prolata a sacerdote: debita intentione super materiam ꝯgruam. Ponatur igit̄ casus: q̄ corpus xp̄i nullibi sit ante ꝯsecrationē: nec in celo: nec alibi in sacramēto: quod est possibile. Celebrat sacerdos. Ad prolationeʒ forme in vltimo prolationis verboꝝ incipit esse corp⁹ xp̄i de nouo sub speciebus panis. De nouo dico: tamen post priorem existentiā interruptam in casu. Accidit em̄ ꝯuersioni q̄ corpus xp̄i sit ante ꝯuersionem in naturali ꝯsistentia vt habitum est supra lec. proxima. Illo ergo casu posito: ꝓcederet ratio in principio huius lectionis facta: quia lʒ hoc demōstrat corpus xp̄i in quod cōuertendus est panis: ⁊ ita illud qđ predicatum significat: tamen nec ipsum: nec ꝑdicatum supponit respectu huius copule est: q̄ siue dicat tempus sue prolationis: siue ꝓlationis totius ꝓpositionis pro illo non est corpus xp̄i. Nec pōt dicere instans cōuersionis: quia illud non est cum prolatiōe ꝓpositionis. Est enim primuʒ non esse propositionis pro quo propositio non est: sed immediate ante hoc fuit. Itaq̄ʒ cum illud instans non sit presens nec simul cum oratione: non potest importari ꝑ verbuʒ est ꝑsentis tp̄is. Sic ergo residebit maior difficultas in significatione copule est: q̄ꝫ demonstratione pronoīs hoc. ¶ Q Circa hoc laborauerunt Sco. ⁊ Ockā: nescio si alter eorū satisfecerit curioso lectori. Guil. ockā huius occasione inuestigat qñ propositio vocalis sit vera: an in principio prolationis: medio: vl' fine. ij. quotli. q. vlti. ⁊. xx. quotli. q. xj. Et posset queri quādo propositio vocalis dicit̄ esse? ¶ Pro quo breuiter aduerti potest: q̄ pro alio tp̄e propositio vocalis est: et pro alio vera est s̄m quosdā. Et q̄ dici non potest q̄ propositio vocalis nunq̄ꝫ est. Nec pōt dici esse qñ omnes partes sue simul sunt: q̄ʒ ille cū sibi succedāt: nunq̄ꝫ simul sunt. Nec dici potest q̄ est qñ nulla partiū eius est. Relinquitur ergo q̄ tūc est: qñ aliqua partiū eius est: sit prima: sit media: sit vltima: q̄ non est maior ratio de vna q̄ꝫ de alia. Est ergo pro toto tp̄e prolationis sue: ⁊ pro qualibet eius parte. ¶ Et nota vocabulū pars: q̄ʒ nullus terminus dicitur pars propositionis: nisi cōiungat̄ alijs cū quibus ꝯstituit ꝓpositionē. Propositio autē tunc dicit̄ vera: qñ significat sic esse sicut est in re: si fuerit de presenti: de inesse ⁊ affirmatiua: nō aūt significat: nisi quādo sibi mētalis correspondet: q̄ʒ vocalē propositionē significare: nihil aliud est q̄ꝫ eam instrumētaliter immutare siue mouere cognitiuā ad ꝯcipiendum propositionem mentalē. Illa aūt solū ꝯcipit̄ in fine propositionis vocalis: q̄ʒ audiēs. Hoc est corpus: ignorat an dictur⁹ sit ꝓferens asini: aut hominis: aut meū: ideo nō format mentalē ante ꝯpletam ꝓlationem totius vocalis. Est ergo vocalis vera: qñ cōplete prolata est: ⁊ tunc nō est. Quādo aūt prolata est complete: tunc sub speciebus panis ē verum corpus xp̄i. Et ita illa. Hoc est corpus meū: demonstrando contentum sub speciebus. s. corpus xp̄i simpliciter: vera est: quia qñ significat ꝓpositionaliter: tūc sic est sicut significat: q̄ʒ tñ in fine ꝓlationis sue ꝓpositionaliter significat. Siquidem mentalis semper sua vera est: quia nō formatur ante cōpletā prolationē vocalis. ¶ P Sʒ q̄ꝫuis hec imaginatio sit subtilis: nō tñ videtur satisfacere: quia esto q̄ mentalis formetur vocali ꝑfecte formata: tamen copula mentalis nō importat tempus ꝓ quo mentalis ꝯcipitur: sed magis tempus ꝓ quo vocalis ꝓfertur. Unde posito casu q̄ angelus a esset precise tempore prolationis huiꝰ: angelus est: ⁊ nō vltra: tunc hec esset vera a est. Et si in mentali que formatur ad ꝓlationem vocalis est: importat tempus ꝯceptionis mentalis: ipsa esset falsa: quia qñ mentalis est: a non est vt ponit casus. Oporteret ergo q̄ copula mentalis vocali correspōdentis: importet idem tp̄s quod copula vocalis: alias nō essent synonyme. Et idē in priori casu quo corpus xp̄i per hāc conuersionem de nouo incipiet esse. Illa: hoc ē corpus meū si est importet tempus sue ꝓlationis nō esset vera: etiam in vltimo instanti sue prolationis: neq̄ʒ mentalis sibi correspondens: licet pro illo vltimo instanti: corpus xp̄i cōtineretur sub specieb⁹ panis: eo q̄ est nō importaret illud instans. Etiam videtur satis inusitatum dicere q̄ ꝓpositio est vera qñ nō est. Nec videtur q̄ verum ⁊ falsum a parte predicati ampliant subiectum ad preteritum. Ideo pōt ꝓbabiliter dici q̄ ꝓpositio vocalis est vera qñ est: ⁊ nō qñ nō est. Cōsequenter etiam q̄ mentalis correspondens vocali: est simul cū vocali in fieri: licet nō in esse. Ita q̄ mentalis etiā successiue formatur sicut vocalis: subiectum mentale ad ꝓlationem subiecti vocalis: copula ad ꝓlationem copule vocalis predicatum ad predicatū licet mentalis maneat desinente vocali. Manēt enim partes mentalis: simul nō sic vocalis. Cōsequenter dicitur q̄ vocalis tūc vera est: qñ res ita se habent sicut ipsa significat vl' significaret si aliquis eam apprehenderet ⁊ eius mentalem formaret. vnde si quis dicat: deus est: vera est etiā si nullus eam appꝑhendit. Sicut etiam euangelium in libro scriptum: verum est: etiam dum nullus ipm appꝑhendit. Significat autem vocalis qñ est: tūc enim mouet ad formandum mentaleʒ ꝑ partes: ⁊ nō qñ esse desijt. Uerum in hoc nō stat pondus ꝑsentis disputationis: sed in hoc solum qđ tempus importat copula est: in predicta ꝓpositione quia si ꝑcise importat tp̄s sue ꝓlatiōis: vl' etiā ꝓlatiōis totius orōnis: hoc est corp⁹ meū: adequate: indubie in casu illa ē falsa: q̄cq̄d etiā demōstret̄ ꝑ ꝓnomē hoc: q̄ʒ ꝑdicatū corpus meū: nō supponit: cum ꝓ toto tēpore prolationis: nō sit corpus christi s̄m casum. ¶ Q Idcirco notandum q̄ est: in dicta oratione q̄ʒ presentis tēporis: tēpus presens importat. Cū aūt presens tempus sit diuisibile (quia non pono instantia indiuisibilia) dubitari pōt quanto tempore possimus vti pro tempore ꝑñti. Ad qđ dicendū tanto: quāto placet ita tñ q̄ includat ꝑsens nunc. Unde possumus vti ꝓ tempore ꝑsenti: hora ꝑsenti: die ꝑsenti: mense ꝑsenti: anno ꝑsenti: hoc est hora includente ꝑsens nunc: die includente presens nunc ⁊ sic de alijs. Cum autem aliquo temporis spacio vtimur pro presenti. (exempli causa presenti die.) quicquid est pro aliqua parte hodierne diei: presens dicit̄ esse illa die siue hodie: ⁊ ita esse. Quamuis ergo est: dicit tempus ꝑsens: est tñ in beneplacito proferentis: quanto

Propō vocalis qñ di dicatur esse

Propō qñ dicat̄ vera.

Questio.

Rñsio ad q̄stionem.

ferentis: ꝙ̄to tēpore velit vti pro presenti: an ma
gno: paruo: vel instanti si poneretur. Et ꝭm hoc
variantur propositiones in veritate et falsitate.
¶ R Per hoc ad propositū. Dico ꝙ in illa: hoc
est corpus meū: hoc demōstrat corpus christi: in
quod cōuertēdus est panis speciebus visibilib⁹
subiectus: vt dictū est. Et significat presens tem
pus includēs prolationē huius vocalis cū instā
ti terminante ipsum: quod est primū instans nō
esse ei⁹: quod est instans conuersionis: vt valeat
tantū hec oratio: hoc est corpus meū. i. hoc con-
tentū in quod conuertendus est panis ꝛc. in ali-
qua parte tēporis includentis ꝓlationē: et in-
stans terminās: est corpus meū. Et hoc est verū:
etiā si de nouo corpus christi inciperet esse sim-
pliciter in instāti cōuersionis. Nam de eo veruȝ
est dicere quod est: q2 est cōtentū sub speciebꝰ in
primo nō esse prolationis verboꝝ: quod ex sup-
positione est pars temporis presentis importati
per est. Et hāc respōsionē tangit Sco. in. iiij. dis.

Scotus.

viij. q. ij. post tredecim conclusiones: quas ponit
ad inuestigādū quādo propositio sit vera: quid
importet verbū est: ꝛ quid demonstret pronomē
hoc. Tandē declinat ad hoc: ꝙ est importat tem
pus ꝭm intentionē exprimentis: ꝛ quantū est in
se: ꝛ inquantum est minister dei: qui orationi assi
stit ꝭm intentionē quā habere debet minister ad
faciendū quod sic intendit. Hec autē est: vt tota
oratio referaꝛ ad vltimū instans ꝓlationis ipsi⁹
orationis: siue hoc sit ex virtute sermonis: siue ex
determinatione proferētis: ꝛ hoc nō tantū in se:
sed in ordine ad principale agēs assistēs ad agē-
dum. ¶ Et per hoc ad rationē in principio hui⁹
lectionis factā dicit: ꝙ pronomē hoc demōstrat
ad intellectū corpus christi: pro quo ꝛ supponit.
Et demōstrat ad sensum substantiā panis et spe
cies: quas connotat: vt dictū est. Et licet corpus
christi nō sit presens dum oratio profertur: suffi-
cit ꝙ sit ꝑsens in tēpore presenti quod per copu-
lam est: importatur. Est enim importat totū tem
pus includēs tempus prolationis: ꝛ instās con-
uersionis tanꝙ̄ presens: ex intentione quam ha
bere debet proferens sacerdos: ꝛ ita erit simplici
ter vera. ¶ S Verū quicquid sit de hac disputa
tione logica: hoc tenendum est: ꝙ hec oratio nō
est forma sacramētalis vt vera: sed vt tale signuȝ
precedēs forte tēpore: vel ad minus natura: suaȝ
veritatē. i. conuersionē per quā propositio est ve
ra. Et nec vt vera: nec vt falsa est cōuersiua: sȝ vt
sic tanꝙ̄ dispositio preuia a deo instituta ad esse
ctū sacramētalē: cui dn̄s ex pacto assistit ad cau-
sandū talē effectū in termino sue prolationis: si-
ue significet hoc: siue aliud: siue vera: siue falsa.
Nō itaꝙ̄ necesse est ministro de eius veritate di
sputare. Sufficit ei intēdere proferre hāc oratio
nem eo modo ꝛ fine: quo christus instituit eā ꝓ
ferendā. Et hec est intētio debita: quā in habere
debet actualiter vel habitualiter: vt declaratum
est lec. vi. qua existente: ꝛ ipso orationē vocaliter
distincte proferente: assistit deus ad perficiendū
effectū: etiā si sacerdos ipsa verba tanꝙ̄ imperi-
tus latini idiomatis nō intelligeret: aut actu ad
eoꝝ significationē nō attenderet. Nec cautū est
celebranti in hora cōsecrationis secū disputare
ac sollicite intendere quid per pronomē demon-
stret: sed attendat vt verba integre proferat: ve-
litꝙ̄ hoc fieri ad verboꝝ a se prolatoꝝ expressio-
nem: quod christus instituit: et ecclesia credit.
¶ T Ostensa nūc vtcunꝙ̄ veritate huius oratio
nis: hoc est corpus meū: que est forma consecra-
tionis. Etiā paululū addendū est de eius ꝯgrui-
tate: quātū ad singulos terminos in ea positos.
Congruitate non dico grammaticali: que manife
sta est: sed verboꝝ in ea ordinatoꝝ aptitudine et
conuenientia ad rem ipsam que ibi significatur ꝛ
agitur. Posset enim alicui videri vt arguēdo re-
citat doc. irrefragabilis. parte. iiij. q. xxiiij. mem.
iij. ar. ij. ꝙ inepte poneretur hoc pronomē hoc: pro
subiecto: qḋ ꝭm vim vocabuli demonstrat id qḋ
est in prospectu proferentis: nihil autē tale: nec
panis: nec species (siquidē hec tantum sunt pre
sentia in prospectu proferentis) nihil horum est
corpus christi. Ideo ponendū erat aliud subie-
ctum expresse importans idē cū predicato: vt ab
omnibus audiētibus ꝛ proferētibus statim de-
prehenderetur eius veritas. ¶ Item q2 forma ista
cōuersiua: qua transsubstantiaꝛ panis in corp⁹
christi: que fit prolatione facta: in ipsaꝙ̄ virtus
infinita: per quā creata sunt omnia: operatur: quo
dammodo creās sub his speciebus corpus chri-
sti quantū ad nouā eius presentiā. Opera autē

Gene. j.

creationis per verbū fiat imperatiui modi expri
muntur: vt est illud. Fiat lux: fiat arida ꝛc. Cōuenien-
tius fuisset ponere verbū transitionē ꝛ ꝓductio
nem sub tempore futuro ꝛ modo imperatiuo im
portās: vt fiat: vel conuertatur: aut simile: ꝙ̄ verbū
est: quod est substantiuū importās subsistentiaȝ
rei: nō trāsitionē ꝛ hoc indicatiue sub tēpore pre
senti. ¶ Item in ceteris sacramentoꝝ formis po
nitur verbū importans operationē ministri cir-
ca materiā sacramēti: vt baptizo: cōfirmo: inun-
go: absoluo. Ideo ꝛ hic poni deberet huiusmodi
verbū: vt cōficio vel reficio: vt sic exprimeretur nō
solū operatio dei inuisibiliter operātis: sed etiā
ministri visibiliter circa materiā aliquid actiā-
tis. Preterea cū hoc sacramēto reficitur anima
tanꝙ̄ cibo vite: ꝛ caro magis conuenit cibo ꝛ re
fectioni: ꝙ̄ corp⁹ quod ossa includit: magis erat
dicendū: hoc est caro mea. Unde ꝛ dn̄s ait. Caro

Jo. vj.

mea vere est cibus. Et panis cuius partes sunt
eiusdē rationis: expressius significat carnē chri-
sti homogeneā: ꝙ̄ corpus quod habet partes si-
miles ꝛ dissimiles. Unde ꝛ christus. Panis queȝ
ego dabo caro mea est pro mundi vita. Caro di-
cit: nō corpus. Itē transsubstātiatio ꝭm rationeȝ
nominis: dicit substantiā mutatā in substantiā:
ideo magis dicenduȝ fuit: hoc est substātia mea.
Preterea magis dicenduȝ erat corpus christi: ꝙ̄
meū: q2 proferunꝛ a sacerdote loquente de chri-
sto in tertia persona. Qui pridie ꝙ̄ pateretur acce-
pit: benedixit: fregit. Uel si relatio fit ad christū:
magis dicendum fuisset: hoc est corpus tuum.
¶ Itē licet christus dixit discipulis. In nomine

Mar. vlt.
Act. xvj.

meo demonia eijciēt: tamē discipuli eijcientes di
xerunt in nomine christi: sicut Paulus dixit spi-
ritui phytonisse. Precipio tibi in nōīe iesu chri-
sti exire ab ea. Et Petrus Act. iij. In nomine Ie-

Act. iij.

su Christi Nazareni surge ꝛ ambula. Dicendo
etiā corpus christi: omnis dubietas tolleretur: ꝛ
error simpliciū dubitantiū vel putantiū sacerdo
tem loqui in persona sua. ¶ V Ad congruitatis

Sanctus Bona.

ostensionē: ꝛ obiectorū solutionē notat sanctus
Bona. post Alex. di. viij. quarti. q. vij. ꝙ hec ora
tio singulariter significatiua est inter oēs oratio
nes. Nam alie orationes tantū sunt indicatiue
veritatis existētie eius qḋ significāt. Hec autem
quod significat efficit ꝛ operaꝛ. Nec solū est ora

Sex singularia notātur in hoc venerabili sacro.

tio hec singularis cōparando ad alias commu-
nes locutiones: sed etiā singularis cōparādo ad
alias formas sacramētales: sicut et hoc sacramē
tum non solū omniū alioꝝ dignissimū est: sed et
supermirabiliter singularissimum. Unde sicut sex

notant in hoc venerabili sacramēto singularia: ita eadē singulariter oportuit per eius formā designari. ¶ Primū est mirabilis illa cōuersio panis in corpus xpi: cuius cōuersionis mira singularitas in superioribus exposita est: ideo oratio que dicit forma huius sacramēti: nedū est significatiua: sed operatiua. Efficit em̄ qđ significat tanq̄ causa sine qua nō: vt. s. lec. xliij. dictū est ¶ Secūdū: q operatio illa siue cōuersio ad successiuā orationis prolationē facta: nō est successiua: sed instātanea. ¶ Tertiū: q nō est operatio siue pductio alicuius rei noue vel nō existentis: sed terminus eius est ens actu cōpletū: substantialiter nō mutatū. ¶ Quartum: q cōuersio illa terminat ad illud ens: scz corp9 xpi: vt est signū alteri9: videlicet corporis xpi mystici: ecclesie scz fideliū que est corpus capitis christi sm apostolum. Dedit illū caput supra omnē ecclesiam que est corpus eius. ¶ Quintū: q hec cōuersio fit virtute verbi increati: nō tamen sine ministro sacerdote verba certa super materiā certā cū intētione debita proferēte. ¶ Sextū: q sacerdos nullaz operationē habet preter verbor plationē circa materiā cōuertendā. Siquidē ad effectū conuersionis nō requirit q sacerdos materiā: scz panē et species tāgat: leuet: frāgat: aut dispenset. Sine omnib9 his sola verbor prolatione: cū intentione consecrādi: fit conuersio: etiā si nec tangat: dispēset: frangat: aut sumat. Non sic in alijs sacramētis. In baptismate nō sufficit platio verborū super puerū et aquā: sed requirit lotio in aqua: q est operatio sacerdotis baptizātis. Et in confirmatione vnctio in fronte cōfirmādi: que similiter est operatio epi cōfirmatoris: sine quibus nihil efficiūt verba ¶ X Hec sex subtiliter et aptissime designant per quatuor verba forme. Nā qr forma est operatiua: per subiectū eius significari oportuit et cōuersum: et illud in quod erat conuertendū: siue cōuersio: nam si designaret operatio sine eo in qđ cōuersio fit: nō esset vera oratio. Et cū illud importat per predicatum: oportuit illud designari et per subiectū. Sed illa duo in subiecto per terminū simplicē vnū tantū modum significādi habentē: fieri nō potuit: qr vno modo significāda nō erāt. Nec apte in breui forma verbor: quā oportuit distincte pferre: poneretur ex multis terminis cōplexū. Ideo aptissime positū est pronomē demonstratiuū hoc: quod vnicū in voce ad intentionē debitā pferentis haberet duplicē demōstrationē ad sensum et ad intellectuz. Ad sensum demōstraret panis substantiā sub visibilibus speciebus presentē cōuertendā. Et ad intellectū: corpus christi nondū p̄sens tanq̄ huius cōuersionis terminuz. Pro isto supponēdo: alis cōnotando: quod sic aptissime fit per pronomen demonstratiuū: qđ ex primeua institutione habet demōstrare ad intētionē ministri cōficiētis. Nec oportuit illā significationē patere omnibus idiotis: cū secretissimū est huius sacramēti mysteriū: vt vult Diony. in de ecclesiastica hierarchia Neq ab intellectu significationis orationis depēdet virtus cōsecrationis: vt dictū est. Hec quoad pronomē hoc. ¶ Quia etiā termin9 huius conuersionis: que principaliter in oratione significat: est actu ens nō mutatū substātialiter: nō debuit poni verbū mutationē ei9 importās: puta fieri. sicut dicim9 ex aere aquā fieri: vbi importat substātialis mutatio termini: qr pductio aque simpliciter per vbū fieri: sed debuit poni per vbū essendi vt significaret cōuersio esse sine mutatione termini. Et qm̄ cōuersio illa fit nō

Ephe.i.

Diony.

successiue: sz instātanee: vbi simul est fieri et factū esse instās etiā cōuersionis nō diuidit a tpe plationis per tps vel instās mediū: q̄si post platione futurū: sed instans terminās platione: ipsum est instās cōuersionis. Ideo verbū essendi nō debuit esse futuri tpis: sed pñtis tpis: qr terminus rei presentis: pñs iudicat. Et lz virt9 conuersiua sit infinita: virtus scz verbi increati per qđ facta sunt oia: tm̄ p hāc in illa conuersione nihil nouū creat. Neq cōuersio illa est ad nouā p̄sentiā corporis xpi: tāq̄ ad terminū formalē: sed ad ipsum corp9 xpi: ad cui9 substātialē existētiā desinit esse panis cōuersus: vt habitū est lec. xl. Ideo non dr cōuersio hic trāslocatio: sz trāssubstātiatio. Corpus aūt xpi in hac conuersione nō creat: qr ante fuit: et p cōuersionē trāssubstātialiter nō mutat: ideo nō debuit poni verbū Imperatiuū: vocans rē de nō esse ad esse: fiat vel crectur: sed verbū est substātiuū: significās immutatā et semp existentem corporis xpi substātiam. Hoc de verbo est. ¶ X Qr etiā cōuersio fit panis in corp9 xpi: tāq̄ in signū alterius: qr corpus christi res est sacramēti panis: et sacrm corporis mystici qđ ex multis mēbris diuersor officior cuz vno capite xpo cōnectit: signās vnionē mēbror fideliū cuz xpo: nō sufficit: dicere caro. Qđ lz sufficeret ad rōnez cibationis spiritualis exprimēdā (ppter qđ xps cū de cibo loquit: vtit noie caro) ad signādū aūt vtrūq qđ pertinet ad rationē sacramēti: dicēdū erat corpus: qđ cōe est ad totū homogeneū et eterogeneū. Un̄ in institutiōe sacramēti dixit xps. Accipite etc. hoc est corp9 meū. Et lz panis: qr cibus et eiusdē rōnis in suis partibus: apte significet carnē xpi: qr tamē ex multis granis conficit per aque admixtionē vnitis et in pastā redactis: apte significat corpus xpi ex multis mēbris connexū: ala eius sacrosancta viuificatū: vt vult beatus Aug. sup Joan. Ut ergo vtrūq significaret: et corp9 christi vt cib9 vite: et vt mystici corporis significatū: cōgruētius dr corpus q̄ caro. Quia etiaz tota operatio ista fit virtute verbi increati hoc sacrm instituētis et dispensantis sub hac verborum forma: minister ex potestate a deo sibi tradita hoc idē ministeriū aliter facturus eadē verba assumit: nō tm̄ in sua: sed in xpi principalis et summi sacerdotis psona: ideo verba xpi nō mutata pferre dz. Un̄ nō corpus xpi: vel corp9 tuū: sed meū dicere opz: qđ nō sacerdotis: sed xpi corpus demonstrat. Et licet sacerdos in precedentibus verbis loquat de xpo in psona tertia: in his tamē loquit in psona xpi pma: vt dictū est: neq est simile de potestate eijciendi demones tradita: et de potestate cōficiēdi: qr ibi nō instituit formā aliquā. Nec eiectio demonū facta est virtute verbor: sz vtute fidei ad xpm. Plus em̄ ibi fides operata est: q̄ verba. Un̄ frequenter dixit xps in suis miraculis. Fides salua te fecit: aut fiat tibi sicut credidisti. Hic autē formā sacramenti instituit quā mutare non licebit. Qr demū sacerdos nullā habet circa materiā eucharistie operationē preter plationē verbor: nō debuit aliud verbū operationē sacerdotis circa materiā significās addi: sicut in alijs sacramētis. ¶ Et per hoc pz q vba illa q̄tuor sufficiūt: quodq cōgruētissime sunt posita: nec supflua nec diminuta. Patet etiā per hec obiectionū solutio sufficiēs. Nō tm̄ intelligēdū q illa verba sic necessaria sunt: q per alia a deo formata istitui nō potuit. Potuit em̄ quecūq voluisset instituere: sz ex cōgruitatib9 allegatis fuerūt magis apta. Et tm̄ de forme cōsecrationis panis cōgruētia: et certissima veritate.

i. Cor. x.

Augu.

¶Lectio.xlix.

Expeditis tribus principalibus diuisiõis lect.xxxviij. premisse mẽbris: scilz forme integritate: eius efficacia & veritate. Restat quarti mẽbri psecutio: qd est de cõueniẽti singularissime ɔuersiõis expressiõe. Qua scz habitudine nomina terminos hui⁹ conuersionis significantia poni debeãt in locutione: vt cõuersio ipsa catholice & vere exprimaf. Sunt aũt nõia terminorũ huius ɔuersionis panis & corpus xpi: aut eis equipollẽtia. Panis nomẽ est termini a quo: corpus xpi termini ad quẽ. Inquirendum itaqz an ipsa cõuersio his noibus exprimi possit per vbũ esse fieri. posse esse: simplr in rectis: vel mediante prepositione ex: de vel in: in obliqs. Inueniũtur nẽpe orõnes varie diuerseqz apud sctõs: quibus de hac sacrosctã trãssubstantiatione sunt locuti.

Ambrosi⁹.

Nã & btũs Amb eã nũc p verbũ pot: exprimit in lib. de sacramẽtis. vbi dicit. Quõ aũt pot qd panis est: esse corpus xpi: Rñdet. cõsecratiõe. Nũc p verbũ erat & est. Ibidẽ. Qd erat panis ante cõsecrationẽ: iã corp⁹ xpi est. Ibidẽ. Nunc per verbum fit. Vñ idẽ in lib. de catechizãdis rudibus. Panis & calix fit nobis alimẽtũ resurrectionis. In lib. de sacramẽtis. De pane fit corpus xpi. Et sequif. Ex pane fit corp⁹ xpi. Et vinũ fit sanguis christi. Ubi etiã addit prepositiones ex: de. Et sequitur ibidem. Calix sanguinis efficitur. Similiter & beatus Augu. varie loquitur.

Augustin⁹

Nam in libr. sniarum prosperi. Celestis panis qui christi caro est. Et sequitur ibidẽ quasi se exponẽs. Uocatur corpus christi / cum sit re vera sacramẽtum. Idem in. c. Qui mãducat de cõsec. dist. ij. Panis est corpus xpi. Calix sanguis. Idẽ lib. iiij. de trinita. Corpus & sanguinem christi dicimus: quod ex fructibus terre acceptum: & prece mystica consecratum recte sumim⁹ ad salutem spũalem. Quod aũt ex fructibus terre acceptũ est: & prece mystica cõsecratũ: panis est. Dicit ergo panẽ esse corpus xpi. Itẽ per fit: exprimit in. c. Non ois. ea. dist. vbi dicit. Nõ ois panis: sed accipiẽs bñdictionẽ christi: fit corpus xpi. Itẽ in. c. vtrũ sub figura. in ea. dist. exprimit per prepositiões ex: & in. vñ ait. Ex substãtia panis & vini corpus xpi mystice ɔsecratur. Et sequitur. Corpus xpi & sanguis in virtute spũssancti ex panis & vini substãtia efficitur. & sequitur. Ipse scilz xps est qui per spiritũsanctum: hãc vez panis substãtiã: suã efficit carnẽ: & trãsfit vinũ in sanguinẽ. Itẽ in cõfessione Berẽgarij: vt habef eadẽ dist. Ego Berẽgarius pfiteor eandẽ fidẽ me tenere de sacris dñice mẽse: quã hec sctã synodus auctoritate euãgelica & aplica tenendaz tradidit: mihiqz firmauit: scz panẽ & vinum que in altari ponunf: nõ solũ sacrm: sed etiam verum corpus & sanguinẽ dñi nri iesu xpi esse.

Eusebius emissenus.

Item Eusebius emissenus de cõsc. di. ij. c. qr corpus sic exprimit. Inuisibilis sacerdos visibiles creaturas in subam corpis & sanguinis sui verbo suo secreta ptãte cõuertit. Sequif. In xpi subam terrena & mortalia cõuertunf. Ecce omnibus modis I lectiõis hui⁹ principio ppositis: sancti vtũtur de venerabili eucharistia dogmatizãtes. Sed videdũ q̃ modi sint ppriij: q̃ figuratiui: vt obscura exponanf: & ad sermonis ppetatẽ q̃ sunt min⁹ ppria: reducãtur: qd & glose dictarũ autoritatũ faciũt. ¶B Suppono itaqz ex frequẽter dictis: q in hac cõuersione: qua panis & vinũ in corpus & sanguinẽ xpi trãssubstantiaf: panis & vinũ fm se & quodlibet sui desinũt: manentib⁹ accidentib⁹: quibus desinẽtibus: succedit corpus xpi: qd non de nouo pducif: sed preexistẽs incipit de nouo esse sub illis accidẽtib⁹. Nihilqz qd est aliqd ipsi⁹ panis vel vini: nõ materia: nõ forma: nõ aliqua pars ei⁹ itrat: cõiũgif: aut manet in: vel cũ corpe xpi: & sanguine sub accidẽtib⁹ remanẽtib⁹. Hec est catholica veritas: hic intellect⁹ quẽ in oĩbus sermonib⁹ cõuersionẽ istã exprimẽtibus cõcipere oportet & tenere: & q̃buscũqz sermonib⁹ exprimatur cõuersio ac trãssubstantiatio panis & vini in corpus xpi: nihil aliud intelligitur per conuersionem & trãssubstãtiationẽ: q̃ oĩmoda panis et vini desitio: & corporis & sanguinis christi sub remanẽtibus accidẽtibus successio. Et ad hũc intellectũ debẽt retorqueri & exponi. Sed nunc videdum q̃ locutiões fm sermonis ppetatẽ sunt ɔcedẽde.

Attende de duplicib⁹ ppositionibus q̃ in pposito formari pñt.

¶ Pro quo aduertẽdũ: q duplices possunt formari propositiões in pposito. Quedã in quibus panis quod importat terminũ a quo cõuersionis: & corpus xpi qd importat terminũ ad quẽ: sunt extrema totalia: quedã in quib⁹ nõ sunt totalia extrema. Propositiones I quibus panis & corpus xpi sunt totalia extrema: sunt simpliciter false de rigore verbox: siue sint de inesse: siue de possibili: etiã cuiuscũqz tpis pñtis: pteriti vel futuri. Cuius ratio est: qr ois ppositio de inesse affirmatiua cuiuscũqz tpis fuerit: importat vnionem extremorũ pro tpe per copulã importato. i. quia importat p subiectũ & pdicatũ sunt idem: siue magis logice loquẽdo: q extrema scz subiectũ & pdicatũ supponãt pro eodez. Si aũt fuerit de possibili: importat vnionẽ illã esse possibilẽ p aliquo tpe. Hinc est illud: q nunq̃ propositio de inesse: de preterito vel de futuro est vera: nisi sua de presenti aliqñ fuit: vel aliqñ erit vera: qr omne tps preteritũ aliqñ fuit presens: & omne futurum aliqñ erit presens.

Prepositio de inesse / d pterito & de futuro qñ sit vera.

Sic nunq̃ propositio de possibili est vera: nisi sua de inesse sit possibilis. Cũ ergo hec: panis est corpus xpi: simplr est impossibilis: ideo oẽs ille sunt false & impossibiles: panis erit corpus xpi: corpus xpi fuit panis: panis potest esse corpus xpi: panẽ possibile est esse corpus xpi. Siliter & earũ cõuerse. Et quia non sunt dabiles alie propositiones affirmatiue de inesse et possibili a predictis: in quibus sunt totalia extrema: sequitur qd dictũ est: q oẽs tales sunt false. ¶ C Propositiones vero in q̃b⁹ nõ vterqz terminox panis & corpus xpi est totale extremũ: sz ad minus vnus eorũ est pars extremi: sunt in dupplici differẽtia. Aut sunt ambo recti casus: aut alter eorũ est obliqui casus. Si ambo sunt recti casus tũc predicãtur mediãte verbo fit: efficif: incipit esse: & siqua sunt silia. Et tũc ad veritatẽ talis requirif q extrema ad min⁹ successiue supponãt p eodẽ. Vñ illa: albũ fit nigrũ: nũq̃ erit vera: nisi illud qd iã est albũ: aliqñ fit nigrũ: ita q p illo pro quo albũ supponit: aliqñ supponat nigrũ. Sic de illa. Peccõr fit iust⁹: pcecator fit discipul⁹: & silib⁹. Unde illa est simplr falsa. Hõ fit asin⁹: hõ fit cadauer: embryo fit hõ: qr illud qd est hõ: totũ scz cõpositũ: nũq̃ erit: nec fuit illud qd est vel erit cadauer. Cõpositũ eñi ex materia & forma cadaueris nũq̃ fuit hõ: licet materia hois pot fieri materia cadaueris. Et materia embryonis pot fieri materia hois. Et materia hominis fieri potest materia asini: licet p multas trãsmutationes medias.

Et ad hūc intellectū qñqʒ (lʒ improprie) cōcedū tur ille: hō fit cadauer: lignū fit ignis: qr pars hominis aut ligni fit pars cadaueris vel ignis. Sʒ siue ꝓprie siue improprie nō est illa vera fm vim verborū. Panis fit corp⁹ xp̄i: qr nec nūc: nec posteri⁹: qd est panis pōt esse corp⁹ xp̄i: lō nec simul nec successiue panis ⁊ corp⁹ xp̄i pro eodē supponūt. Nec pars panis aliqñ erit pars corpis xp̄i: qr in ꝯuersione: panis tot⁹ desinit: nec aliqd ei⁹ intrat corpus xp̄i. Unde oēs ille sunt simplr false panis fit corp⁹ xp̄i: panis fact⁹ est aut fiet corp⁹ xp̄i. Sic de verbo efficit: incipit esse: ⁊ similibus. ¶ D Si aūt alter terminorū ponit in obliquo: tūc regulariter ponit cū additiōe prepositionis ex: de vel in: ita ꝙ ex vel de: addit termino a quo i. pani: vt ex pane: vel de pane fit corp⁹ xp̄i. Et tūc preposito ex vel de: pōt dicere circūstantiā cause materialis: vel circūstantiā ordinis: vt cū dicimus. Ciphus fit de vel ex auro: quoad primū: vel ex mane fit meridies: vt dicit. v. Metaph. quoad scdm. Primo mō adhuc falsuʒ est dicere: ex pane fit corpus xp̄i: qr valebit: ex pane tanq̃ ex materia fit corpus xp̄i: q̄ falsa est vt iā dictū est. Scdo mō cōcedit: qr tūc tm̄ dicit ordineʒ substantie panis ad presentiā corpis xp̄i. ⁊ valet tm̄: ex vel de pane fit corp⁹ xp̄i. i. post desitionē panis fit p̄ns corp⁹ xp̄i: siue pani succedit corp⁹ xp̄i. hoc mō etiā cōceditur: ex nō hoīe fit hō. i. post nō esse hoīs succedit esse hoīs: qd nihil aliō est dicere: nisi postq̃ aliqd nō fuit homo: fit hō. Silr concedit: ex non albo fit albū. Quā forte p̄hs non cōcederet: nisi propter cōe subiectū vtriusqʒ termini. Si vero ponit prepositio in: addita termino ad quē. i. corp⁹ xp̄i: vt dicēdo. Panis trāsit vel cōuertit in corp⁹ xp̄i: ⁊ tūc denotat circūstātiā termini ad quē cōuersionis: ⁊ ideo ipsa vera est: ⁊ literalius magis ꝓpria. Nā tm̄ valet: panis trāsit in corpus xp̄i. i. panis trāsit vel ꝯuertit: cuius trāsitus seu cōuersionis corpus xp̄i est terminus ad quē: qd nihil aliud est: nisi ꝙ desitioni panis que trāsit de esse ad nō esse: terminus ad quē. i. illud qd succedit: est corp⁹ xp̄i. ¶ E Ex qbus summarie colligit qd solū his locutionib⁹ vere exprimit trāssubstātiatio panis in corp⁹ xp̄i: in qb⁹ ablatiuo pane: addit ex vel de: aut accusatiuo corp⁹ xp̄i: addit ꝓpositio in. Et scda pro tāto ē magis ꝓpria: qr nō denotat cōem materiā vtriqʒ termino ꝯuersionis. Et ad alterā illarū reducere opʒ oēs alias si in veritate debeāt saluari: ⁊ hoc vult gl. de ꝯse. di. ij. qr corp⁹ sup verbo cōuertunt. Bene dicit inqt cōuertunt vel transubstātiant: vel (vt alij dicūt) trāseunt vel trāseant: non fiunt: nec incipiūt. Nihil em̄ fit vel incipit esse corp⁹ xp̄i. Pōt tn̄ cōcedi qd de pane cōficiat vel fiat corp⁹ xp̄i: sicut de aqua fit crystallus: sed securius nō cōcedit hoc. Et vbicūqʒ inuenit panis vel de pane fit vel cōficit corpus xp̄i: sic intelligit. i. trāsit in corp⁹ xp̄i. Uel expone sic. i. sub specie panis: vel latet vel incipit esse vel latere corp⁹ xp̄i: vbi ante cōsecrationē non erat. Si em̄ panis corp⁹ xp̄i fieret: singulis dieb⁹ ei adderetur aliqd qd pri⁹ non erat: ⁊ sic semper augmētaret. Itē qualiter vniret diuinitati ille panis ⁊ iste? Itē si panis est corp⁹ xp̄i: ergo aliqd qd nō est natū de virgine: ⁊ sic aliqd inanimatuʒ est corpus xp̄i: ergo est animatū ⁊ inanimatū: ergo nō solum de virgine habuit originē. Nō intelligas ergo ꝙ aliqd augmentū sumat ex tali cōuersione: nec eo mō quo cib⁹ ꝯuertit in carnē: sʒ ibi est corruptio. i. desinit ibi esse subā panis ⁊ vini: nulla tamē generatio. Unde nō pōt dici ꝙ sit ibi vera trāsubātio quātū ad hoc qd noua essentia ibi generet. Hec glo. cuius intentio ptʒ: lʒ verba glosatorem theologum nō fuisse sua improprietate demōstrēt. Ex his satis ptʒ quō autoritates supra posite ⁊ siles sint moderande: ad sensuʒ catholicum reducende. Et tantum de illo.

¶ F De diuinissimi sacramēti eucharistie veneratione seu cultu.

Uia autē ex p̄dictorū olim inuestigatione: sufficient patuit in hoc sacramento xp̄m cōtineri ⁊ quoad corp⁹ et animaʒ ineffabilēqʒ deitatē: restat ꝓ cōplemēto illi⁹ quarti mēbri inquirere quo cultu: qua ve adoratiōe diuinissimū illud sacrm̄: tā a sacerdote celebrāte: q̄ a circūstātib⁹ debeat venerari? Ad hoc em̄ statim facta cōsecratiōe reuerēter in altū fert hostiā ipsaʒ ꝓplo ostēdēs quaten⁹ visa eucharistia ab hoīb⁹ supplicitera doret. ¶ Ad cuius prosecutionē aduertēdū ꝙ cōiter ponunt tres spēs adoratiōis large accepte siue venerationis: q̄ grecis frequēter nominant vocabulʒ: scʒ theosebia siue latria: dulia hyperdulia. Utimur aūt grecis vocabulis: qr in latino eloquio nō habem⁹ noīa simplicia: qb⁹ explicent q̄ ꝑ hec noīa intēdim⁹ designare. Uñ beat⁹ Aug. x. de ciui. dei. c. j. loquēs de cultu soli deo exhibēdo ait. Ad significādū deo debitū cultū: qm̄ mihi satis idoneū nō occurrit latinuʒ: greco vbi necesse est insinuo: qd velim dicere. Cōsequēter exponit ibidē: qd noīe theosebia: qd latria significet. De q. 3. lec. xvij. dictū est in expositiōe huius clausule ꝑfationis. Adorāt dn̄ationes ⁊c. Iō breuiter ꝑ latriā in ꝓposito intelligēda est theosebia. i. cult⁹ vel seruit⁹ soli deo debit⁹: q̄ ⁊ adoratio strictissime sūpto vocabulo dici solet. ¶ Qr aūt de⁹ colit actu sacrificij. Est aūt sacrificium fm beatū Aug. x. de ci. dei. c. vj. oē opus qd agit vt sctā societate inhercam⁹ deo relatū scʒ ad illū finē boni q̄ veraciter esse beati possim⁹. Sequit ꝙ oī actu in deuʒ rōnabiliter ordinato deus colit. Est autem hmōi actus duplex interior ⁊ exterior. Et fm hoc duplex distinguit latria. Interior latria dr̄ actus fidei spei ac charitatis. fm btm̄ Aug. in ench. ca. ij. ⁊ sequētib⁹. Ubi em̄ soli in religione qua deus colit sequēdi sunt: vt ibidē dicit. c. iij. Harū nāqʒ virtutū actib⁹ debita deo reuerētia exhibet. Uñ quotiēs actū fidei spei aut charitatis elicio: totiēs deū colo: deū veneror: deū adoro. ¶ Cū enīʒ in deo summum bonum credo: meditor: agnosco ipsumqʒ vniuersale principiū: creatorē: gubernatorē: ⁊ principē. In ipso cōsistere summū bonum: oīsqʒ prātis plenitudinē: sine cui⁹ nutu nec foliū cadit de arbore. In cui⁹ manu oīa sunt posita: cuius volūtati resistere null⁹ pōt: cui⁹ sapiam nil latere: prouidētiā cūcta disponere credo. Ei⁹ bonitatē liberalissime cōicare: a quo oīb⁹ donatū est esse ⁊ viuere: creata ꝯseruare: ꝯseruata in suos ꝓpos fines sortit suauiterqʒ ordinare: sueqʒ btitudis rōnalē creaturā ꝑticipē facere: lapsa reparare:

perpetue

Adoratio triplex.

Augustin⁹

Latria.

Sacrificiū

Latria duplex.

perpetue captiuitati filios precioso sanguine redimere: redemptos glorificare: nulla sui vtilitate aut necessitate: sed misericordissima ac perpetua qua nos dilexit charitate: ac cetera innumera infinite sue perfectionis opera mente profiteor. Hec credendo ac meditando actu fidei deũ adoro atq; colo. ¶ B Cũq; ex horum pertractatiõe agnosco ipsum deũ esse rõnalis creature bonuz: quam ad se beatifice possidendum ac fruendum creauit in quo tanq̃ in summi boni possessione quicq̃d desiderari põt: summe habet. Ac per hoc assurgo ad cõcupiscẽdũ ipsum mihi plus oĩbus: summũ mihi bonum & cõmodum: & ppter eũ sic possidendũ: perpetuo oĩa alia paruipendo. Incipio eum diligere amore cõcupiscentie: qm̃ est proprius actus spei. Cũ vero vltra pgredior meditando oẽm hanc suã liberalissimã diffusionẽ: non ex preuenientib⁹ creature meritis: sed intrinseca ac naturali bonitate sua: liuore carens (vt Boeti⁹ loquit̃ me. v. iij. de cõso.) procedere: ac per hoc solũ ipsum essentialiter bonũ sibi solũ sufficiẽtissimũ: ac summe perfectũ: & ppterea ab oĩ sua creatura coli: uereri: honorari: timeri: ppter se & super oĩa amari: sibiq; fruiri & subijci debere dignissimũ esse debitũ & iustissimũ. Et idcirco actũ pfecte dilectionis: quo ipsum nõ ppter cõicata bñficia sed propter seipsum elicio. Sint quoq; mihi creationis/conseruationis: redẽptionis/iustificationis: gratificationis: beatificationis beneficia: vie quedã & effect⁹ excitãtes & ducẽtes ad diligendum eũ qui oĩum bonũ est cã. Diligendũ dico i se & ppter se finaliter: meq; totũ sibi p obediẽtiã perfectã subijciendũ. Hic actus dilectionis pfectus est & amor amicitie ac fruitio: ppriusq; effectus charitatis quo deũ colo theologica charitate. Hi sunt actus interioris reuerentie: honoris ac cultus latrie: quibus deũ extollo: magnifico super oĩa: tanq̃ vnicum summũ bonũ adoro. Quippe nihil aliud est deũ adorare/magnificare/extollere/uereri: nisi deũ talẽ credere: & talem desiderare: ac super oĩa diligere: qđ est ipsuz talem summũ scz esse: & sibi & oĩb⁹ dñari velle: ac per hoc oĩa alia estimare tanq̃ nihilũ coram eo. Nec se nec aliud velle sibi preponere/nec amare hoc est qđ Raban⁹ super Gen. dicit. Adorare est in deum tota mẽtis intentione tendere. Nõ autem mente tendimus nisi actu voluntatis aut intellectus. ¶ Ecce habes q̃d est colere & adorare deũ actu interiore: qđ breuissime dici potest post beatũ Augusti. ei adherere fide/spe/& charitate. Hic enim verus dei cult⁹: fm eum in ench. c. iiij. inchoat̃ fide/spe tenet̃: pficitur charitate: nec tñ abinuicem: quatenus perfecte sunt separantur. Hic est verus dei cultus quo pater celestis colit̃ in spiritu & veritate/fm illud saluatoris Joã. iiij. Ueri adoratores adorabunt patrem in spiritu et veritate. Spũs est de⁹: & eos qui adorãt eũ in spiritu & veritate opz adorare. Nam & pater tales querit qui adorent eum. Ubi glo. super verbo. In spiritu & veritate. Nõ in templo: non in hoc monte: sed interius in intimo cordis templo & in veritate cognitionis. Hec glo. Quid est in intimo tẽplo cordis: nisi in amorosa affectione volũtatis? Nã cor frequenter pro voluntate ponitur in scriptura. In veritate agnitionis: in fide trinitatis. ¶ H Latria exterior signum est aliquod sensibile in protestationem latrie interioris exhibitum vt sunt actus & gestus exteriores: quibus quis profitetur intus se credere sperare: & amare eũ cui soris exhibetur: vt summũ bonum oĩm creatorem: salutis & omnis boni causale principium atq; finem. ¶ Sunt aũt hi actus ritus quidam: qui fm christiane religionis pietatẽ obseruant̃: vt oblatio sacrificij: laudũ & canticorũ vocalis prolatio: manuũ cõpositio aut extensio: pectoris tũsio: capitis nudatio/genuũ inflexio/corporis totius prostratio & silia. De hac duplici adoratione loquitur beatus Joan. Dam. in suo quarto. Qr inquit ex duplici natura cõpositi sumus: intelligibili scz & sensibili: duplicẽ adorationẽ deo offerimus: scilz spũalez: q̃ scz cõsistit in interiori mẽtis deuotione: & corporalẽ que consistit in exteriori corporis humiliatiõe. Et qr in oĩbus actibus latrie: id qđ est exteri⁹: refert̃ ad id qđ est interi⁹ sicut ad principalius: ideo ipsa exterior adoratio fit propter interiorẽ vt scz p signa humilitatis q̃ corporaliter exhibemus: excitetur noster affect⁹ ad subijciendũ se deo: qr ꝯnaturale est nobis/vt per sensibilia ad intelligibilia pcedamus. Hec Tho. ij. ij. q. lxxxiiij. arti. ij. Uerum signa ista sensibilia equiuoca sunt: qr & deo exhibentur & creature. Non autẽ simili sed diuersa intentione. Et fm hoc qñq; sunt signa adorationis latrie: qñq; dulie. Cũ ergo signa illa exhibentur in protestationẽ summe maiestatis potentie ac bonitatis diuine: p ea deus adoratur adoratione latria: qr vt sic nulli pure creature sunt exhibenda. Nã si hec adoratio interior: vel exterior prefata intentione exhibet̃ alicui qđ nõ est vere & essentialiter deus nõ est latria sed idololatria: qr illud cui impẽdit̃ quodcunq; fuerit circa deũ est velut vmbra & idolũ respectu dei vere lucis & pfectissimi entis: vñ dicit̃ idololatria. i. latria exhibita idolo. Et qr ex actibus frequenter elicitis generatur habitus: latria nõ solum accipitur pro actu summe adorationis: sed etiã pro ipso habitu: fm quã acceptionẽ dr̃ virtus ad religionem pertinens. ¶ I Scđa species adorationis est dulia. Et dr̃ dulia a dulos grece qđ est seruus latine. Inde dulia. i. seruitus. Et accipit̃ dulia tripliciter: proprie/cõmuniter/& communissime. Proprie accipit̃ pro seruitute siue reuerentia quã serui & subiecti impendere debent dñis suis & superioribus. & sic loquit̃ Augu. x. de ciui. dei. c. j. Ea seruit⁹ q̃ debetur hominib⁹: fm quã precepit apl's: seruos dñis suis subditos esse debere: alio noĩe hoc est nõ latria: grece nuncupari solet. Uocabulũ aũt illud grecũ nõ exprimit: sed ꝯmuni vocabulo a doctoribus cõiter dulia nominatur. Et qr duplices sunt serui. Quidã mancipia seu possessio dñi quibus dñi ipsi vtuntur sicut ceteris suis rebus ad propriam vtilitatem: quibus dñs fm Arist. in politicis. principatur dispotico. i. dñatiuo principatu. Alij sunt serui naturaliter: qui carent naturali prudẽtia: nec vigent naturali rõne: de quibus dicit Ph's. Homines corpore robusti: intellectu autẽ deficiẽtes naturaliter sunt alioꝝ serui: q̃ tñ simpliciter sunt liberi eisq; dñi principantur politice & ciuiliter. Ad vtrosq; extẽdit se dulia. Est eñ dulia proprie accepta: virtus qua serui & subditi suis dñis & superioribus honorẽ ac reuerentiã exhibere debẽt fm id petri. Serui subditi estote dñis: nõ tantuz bonis & modestis: sed etiaz dyscholis. j. Petri. ij. Ita in vete. lege secundogeniti primogenitos vt suos dños & maiores adorabant. Uñ Gen. xxvij. dixit Ysaac ad iacob filiũ suũ. Esto dñs fratrum tuoꝝ: & incuruent̃ ante te filij matris tue. ¶ Dulia vero cõiter sumpta dr̃ seruitus quedã reuerentialis: fm quã rationales & intellectuales creature se mutuo honore preueniunt et venerantur: propter quasdã speciales rationes: ppter aliqđ diuinũ vel virtuosum in ipsis repertuz: aut saltẽ

Margin notes:

Boetius.

Quid deuz adorare: magnificare &c.

Raban⁹.

Joã. iiij.

Cor frequẽter p volũtate ponit̃ i scriptura.

Joã. Dam.

Dulia.

Dulia tripliciter accipit̃.

Augusti.

Duplices serui.

Dulia p̃prie accepta q̃d sit.

Gen. xxvij.

Dulia cõiter sũpta.

cis possibiliter nō exclusum. Et fm hoc legit homines alios quosdā adorasse: qui tñ neq3 fuciūt ipsorū dñi nec rectores: sed ad captandū beniuolentiā: vel mitigādam irā: aut ad designandū aliquā x̄tutē: seu in signū specialis amoris et amicitie. Sic legit de moyse in Exo. xviij. q egressus in occursum cognati sui ietro ipm adorauit. Sic Jacob de mesopotamia progrediens: in terram pronus adorauit septies fratrem suum Esau appropinquantem. Gen. xxxiij. Et dauid adorauit Jonathan filiū Saul. j. Reg. xx. ¶ R Et notanter dictū est ꝓpter aliqđ diuinū in istis rationabilibus creaturis cōiter repertū. Hoc diuinū est q sunt cōditi ad dei imaginē. Un̄ dicit Damascenus. Cuius grā nos inuicem honoramus: nisi qr ad imaginē dei facti sumus? ꝓpter qđ et j. Pet. ij. di. Oēs honorate. Nam sicut charitas et dilectio extēdit se ad oēs dei imagine insignitos: beatitudinis quoq3 (que trinitas ipsa est: ad cuius imaginem insigniti sunt) capaces. Et hoc modo extēdit se dulia ad oēm creaturam non damnatam. Non eñ extēditur ad demones et reprobos p dānationis sniam a beatitudine perpetuo exclusos. In quibus et si imago dei quantum ad naturalia perseuerat. nec deleri potest: tñ qr a deo perpetuo separati: beatitudinem fm ordinatam dei potentiā adipisci nō possunt tanq̄ inimici a deo proscripti: a nobis nullatenus sunt honorandi. Sic etiā propter alias gratias et dona gratis data naturalibus superaddita: vt sapiētia: virt9: et cetera dona gratis data: q̄ ad edificationē vel ecclesie vel persone a deo donant: dulia adorantur quasi in hoc alios non habentes talia precellentes. Sic in politicis Phs dicit: q homines rōne vigentes naturaliter alioꝝ sunt dñi et rectores. et per hoc ceteris magis honorandi. Sic pharao honorauit Joseph. Et nabuchodonosor Danielem. Et lex docet senes honorandos dicens. Coram cano capite consurge: et honora personam senis: et time dominum deum tuum. Leuitici. xix. Sic gratiā dei habentes honorandi sunt: de qb9 beatus Grego. super Ezechielē. Boni et virtuosi honorandi sunt: ne fortasse per eos ille honoretur qui eorum corda inhabitat. Magis autē creatura iam beata rationabiliter est adoranda. Sic abraam adorauit angelos. Gen. xviij. Josue cecidit pronus in terram adorans angelum. eiusdem. v. ca. Uerum q intelligi pñt in angelis personam domini adorasse mittentem. Uerū quia vt dictum est signa adorationis exteriora sunt equiuoca: aliud significantes dum deo: aliud dū creature exhibentur: propter qđ ea que communiori vsu ad diuine maiestatis protestationē exhibentur: creature exhibenda non sunt. De quo beatus August. x. de ciuitate dei dicit. Multa de cultu diuino vsurpata sunt que honoribus deferuntur humanis siue humilitate nimia: siue adulatione pestifera. Ita tñ q ea quibus deferuntur homines habentur qui dicuntur colendi venerandi. Si autem multū eis additur et adorandi. Quis vero sacrificandum censuit nisi quē deum aut sciuit: aut putauit: aut finxit? Ideoq3 ioānes angelum in Apocalip. c. vlti. sibi loquentem adorare volens prohibitus est ab eo dicēte. Uide ne feceris. Tū ad ostendēdū dignitatem hominis quā cōsecutus est per xp̄m vt angelis equet. Un̄ subditur ibidem. Conseruus tuus sum: et fratrū tuorum. Tum ad excludendū idololatrie occasionem. Unde subditur. Deū adora. propter cuius occasionis vitationem: mardocheus noluit adorare superbissimum aman timens ne honorē dei transferret ad holem: vt dicit Hester. iij.

Exo. xviij.

Damascenus.

j. Pet. ij.

Phs in politicis.

Gregori9.

Augusti.

Apoca. vlt.

¶ L Dulia cōmunissime sumpta extēdit se etiā ad latriam: prout dicit reuerentiā et honorem exhibitos et minoribus et paribus et superioribus: nedum participatum dñium habentibus puta creaturis: sed etiā vniuersalissimo creatori habēti illimitatā et vlteriorem presidentiā. Et ita loquit glo. super illud ps. Dñe deus meus in te speraui. iuncta gl. super illud ps. In ecclesijs benedicite deo: dño de fontibus israel. Ps. lxvij. Dñe dicit p omnipotētiā: cui debet dulia. Deus per creationē: cui debetur latria. Et btūs Augusti. super illud Marci. iiij. Dñm deum tuum adorabis: et illi soli seruies: dicit. Seruitus duobus modis ac diuersa significatione solet appellari. Dicitur enim latria: dicitur et dulia. Sed dulia intelligitur seruitus cōis: hoc est: seu deo: seu homini: seu cuilibet rerum nature exhibita. A qua etiam seruit9 idest dules grece nomē accepit. Latria aūt appellat seruitus illa que sola diuinitatis cultui debita: nec vlla est participanda creature: vnde idololatre nuncupant. Hec Augu. qui duliā in hac autoritate accepit tertio mō siue largissime. ¶ Sed notandū qđ qr in deo cōsideramus dignitatē et ꝑfectionē creature incōicabilem fm nomē: vt est essentia diuina et natura: que creature incōmunicabilis est. Unde creatura deus proprie vel diuina natura dici nō pōt. Cōsideremus et in deo dignitatē cōicabilem: nō fm eandem gradū sed fz idem nomē: vt sapientiā: potētiā: bonitatē: presidentiā: dominiū. Nā et creatura dī potēs: sapiēs dñs etc. Ratione perfectionis incōmunicabilis creature debetur deo adoratio latria: que simpliciter incōicabilis est creature: itellige fm nomē. Ratione perfectionis cōicabilis debetur deo honor et adoratio cōicabilis fm nomē cōicabile: qđ est dulia cōiter acceptū. Et sic loquit glo. allegata. Deo cui debetur latria. i. honor incōicabilis quēadmodū deitas est incōicabilis. Dominium eñ cōicatur creature fm q dicimus q deus potens facit creaturam potentē. Sapiens est: et facit creaturā sapientē: bonus est: et facit creaturā bonā: ita q ꝑticipat ei9 bonitatē. Et fm hoc debet ei honor: qr descēdit in cōionē: scz rōne dignitatū: in quarū participatione dicimus esse creaturam. Et iste honor noiatur noīe cōi qđ est dulia. Et ita ptz sensus huius glo. Benedicite deo cui debetur latria. Dño: cui debet dulia. Uel vt addit in ps. vij. Domine per potentiā: cui debet dulia. Deus per creationē: cui debetur latria: qr creatio actiua nō cōicatur creature: sed bene potentia cōicatur. ¶ M Nō tñ itelligēda sunt hec q in deo differat essentia: dominiū: sapiētia: quasi distincte perfectiones: quarū vna sit creature cōicabilis: alia incōicabilis. Nam nihil distinctum ab essentia dicit potentia/sapientia etc. In deo enim est tantum vna perfectio: que est diuina essentia: et hec olbus modis est sapientia veritas: et potētia. Nec sapiētia plus vel veritas est sapientia q̄ essentia. Unde non plus distinguit sapientia ab essentia a bonitate vel eternitate q̄ sapiētia a sapiētia. Qđ plane dicit beatus Augusti. in de triplici habitaculo. Oīa vnū sunt in deo excepto qđ ad relationē pertinet. Nā sapientia et veritas dei et eternitas: nō diuersa sunt: sed vnū sunt: sicut et oīa. Sapiētia eñ dei nō magis sapia q̄ veritas est. Et non magis veritas/veritas est: q̄ sapientia: q̄ eternitas: q̄ cetera dei. Omnia vnum enim sunt in deo: et non solum inter se eadem sunt in deo: sed non aliud sunt: q̄ ipse deus. Hec ille. Et ita nec aliquid in deo realiter cōicatur

Dulia sumpta cōissime.

Augusti.

tur creature ⁊ nō aliud: puta potētia: sapiētia: nō
substantia vel essentia. Nihil enim est qd in deo
realiter cōicatur creature: sed fm nomen tm̄: hoc
est nomen potentia: nomen sapiētia: vniuoce at-
tribuitur creature ⁊ deo: ⁊ hoc fm rationez gene
ralem non specificam. Nō enim est sapientia dei
eiusdem rationis specifice: ⁊ sapientia creature:
qꝛ illa est substantia: ista accidēs. Nomen autem
deus: diuinitas: nō attribuitur vniuoce ⁊ ꝓprie
creature. Et fm hoc non sunt rōnes diuerse ado
rationis in deo realiter: ꝓpter quas diuerse ado-
rationis species deberētur deo. Sed quōcunqꝫ
a nobis ꝯsideratur deus: siue in se absolute vt in-
finite pelagus substantie: siue in ordine ad crea-
turam vt creator: dn̄s: ꝯseruator: per potentiam:
sapientiā: bonitatē: semꝑ debetur sibi adoratio
latrie: quia totū est idē in deo. Nec dulia ista que
debeᷓ dn̄o fm predictā gl. distinguitur a latria: sꝫ
est actus latrie. Neqꝫ dulia accepta distinguitur
a latria nisi sicut genus a specie. Et sicut idem est
sortes ⁊ homo ⁊ animal: ita idem actus adoratio
nis: puta quo profiteor deum summū: infinitum:
oīpotentē ⁊c. est actus latrie ⁊ dulie ḡnaliter acce
pte. Sic ergo sapientia diuina: ⁊ deus idē sunt: sic
dulia deo debita ⁊ latria idem sunt: sicut aīal rō-
nale ⁊ homo: lꝫ nomen dulia generale sit ad actū
adorationis diuine ⁊ ad actū adorationis crea-
ture. ¶ N Licet aūt tantū sit vna ratio adoratio
nis in deo: que est infinita dei maiestas: etiam q̄-
buscūqꝫ terminis differētibus exprimatur: est tn̄
differētia aut multiplex ratio debiti in creatura:
qua ipsa creatura obligatur ad colendū deū cul
tu latrie: fm multiplicitatē beneficioꝝ ⁊ gratiarū
a deo acceptarū: sic debitor est homo ratione bn̄-
ficij creationis: rōne beneficij redemptionis: iu-
stificationis: glorificationis. Etiā quia nō equa-
liter oēs recipiūt: nō est equale debitum quia iu-

Mat.xx.

xta euangelicā parabolā. Cui plus ꝯmittitur pl⁹
debet. Unde vni dedit dn̄s duo talenta: alij q̄nqꝫ
Et plus debuit cui quinqꝫ ꝯmisit: q̄ꝫ cui vnū. Et
sic ex parte ꝯmissi seu accepti nō est equale debi-
tum: tn̄ equalis honor: qꝛ honor r̄ndet dignitati:
⁊ eadem dignitas est in deo qua accipio hoc ⁊ il-
lud. His similiter concordat doctor irrefragabi-
lis parte. ij. q. xxx. ¶ O Diuiditur aūt ꝯmuniter
dulia primo mō vel secūdo modo accepta: vt sꝫ
tantū creature debetur: in duliā maiorē ⁊ duliaꝫ

Hyperdulia

minorē. Dulia maior est tertia spēs diuisiōis ꝑn
cipalis siue ꝑme suprapositē q̄ hyperdulia dr̄ ab
hyper: qd est super: quasi excellens dulia. Minor
dulia simplr̄ obtinet nomen dulia generale sine
addito. Hyperdulia est seruit⁹ quedā reuerētia-
lis exhibita rōne excellentie singularissime ⁊ emi
nentis in eo cui exhibeᷓ: qualis est reuerētia exhi
bita virgini gl'iose: in qua est prerogatiua excellē
tissime ⁊ singularissime dignitatis: pure creature
ꝯcessa: in eo ꝙ est mater dei: q̄ excellit cherubin ⁊
seraphin ⁊ oēs angelicos spūs. Hec ēt hyperdu-
lia sꝫ quosdā ꝯuenit monarchis eccl'ie pape ⁊ im
peratori. Qd admitti pōt faciēdo ꝯparationem sta
tuū officioꝝ ⁊ dignitatū in eccl'ia militāte: ibi ma
nēdo ꝑ se. In his em̄ supremus ⁊ excellentissim⁹
status in spūalibus est papat⁹. In secularib⁹ est
maiestas impalis. Sic admittit papa tanq̄ꝫ sup-
mus hierarcha in politia ecclesiastica: vt sibi fi-
deles prosternantur vsqꝫ ad pedū oscula: nō q̄dē
rōne scitatis ꝑsonalis (si recte est sibi conscius ⁊
rōnis cōpos: cū sit hō fragilis: nesciēs sicut cete-
ri an amore vel odio dign⁹ sit) sed rōne dignita-
tis sui status: qꝛ vicarius est xp̄i in terris: qui po-
testatis plenitudinē ꝯcessit petro: ⁊ cuilibet suo
legitimo successori. Hinc fortassis crucē gerit in
sandalijs: quā osculandā offert: tanq̄ꝫ locū gerēs
crucifixi: honorem illum nō sibi vsurpans: sed in
dn̄m cuius signum osculatur retorquēs. Claues
etiam habꝫ in signo siue armis: qꝛ successor eius
est: cui singulariter clauiū potestas in sua pleni-
tudine est collata. Sic ⁊ reges ⁊ imperatores pa-
tiūtur prostrationes: ⁊ vsqꝫ ad terram genuflexio

ij. Reg. xiiij.

nes sibi exhiberi. Sicut legitur. ij. Reg. xiiij. Da-
uid non repulit adorantes se super faciem terre:
sed magis petita ꝯcessit. In quo nō reprehendū
tur tanq̄ꝫ honorem sibi indebitum arrogantes.
Uerum loquendo de hyperdulia comparādo ad
vniuersitatem creaturarum: nō potest reuerētia

Dulia minor siue simplr dcā qd sit.

illa hyperdulia nuncupari. ¶ Dulia minor siue
simpliciter dicta: est reuerētia cōmunis alicui ex
hibita nō in attestationē alicuius excellentie sin
gularissime: sed fm rationem excellentie cōmu-
nem multis: qualis est reuerentia exhibita p̄la
tis inferioribus: in sacris ordinibus ꝯstitutis: aut
in dignitatibus ꝑsonis virtuosis: hoībus sapien
tia precexcellentibus: immo ⁊ beatis āgelis ⁊ ani-
mabus sanctis: potentibus nobis ferre auxiliū:
aut nostram indigentiam releuare. Uel fm suam
generalitatem: quibuscunqꝫ creaturis: rōnalib⁹
⁊ intellectualibus beatitudinis capacibus: scdm
dei potentiam ordinatam. Et potest quelibet ha
rū specierum accipi vel pro actu interiori: vel pro
actu exteriori: vel pro habitu ex actibus huiōi ge
nerato correspondenter ad dicta superius de la-

Quid ⁊ quō adorādum

tria. ¶ P Quia autem materiaꝫ adorationis in
trauimus: paulo latius in ea moremur: vt parti-
cularius nosse possimus que ⁊ quomodo adora-
re oporteat. Ne idiscreta nostra adoratio sit: aut
negligens: in nostrāqꝫ sugillationem audiamus

Joā. iiij.

a dn̄o. Uos adoratis quod nescitis. Joan. iiij. Et

Mat.xxv.

illud Mat.xxv. Quādiu non fecistis vni de mino
ribus his: nec mihi fecistis. Inq̄ram⁹ igitur. Pn
creature rationales ⁊ res īsensibiles a nobis ado
rande sint. Ut exempli causa: crux xp̄i: imagines
sanctorum ⁊ reliquie: ac cetera ad xp̄m vel mem-
bra eius: hoc est: sanctos pertinentia. Secundo
an xp̄i humanitas sit latria veneratione adoran
da. Ex quibus clare patebit: que ⁊ quō in altaris

Aduerte q hic de adoratione dicantur.

sacramento consistentia sunt adoranda. ¶ Quā
tum ad primū notandum ꝙ adoratio in suis spe
ciebus: latria: dulia: ⁊ hyperdulia descripta est in
sua ꝓpria significatione: prout tn̄ conuenit na-
ture intellectuali seu rationali: rōne cuiusdam su
perioritatis ⁊ excellētie tanq̄ꝫ obiecto proprio si-
ne per se adorando. Accipitur aūt larg⁹: vt etiā
extendit se ad ea que nō per se aut ꝓpter se: sꝫ per
accidens ⁊ ꝓpter aliud venerantur: nec ꝑncipa-
liter ad ea terminatur adoratio: sed ad aliud per
ea que habent aliquem ordinem representatio-
nis: ꝯtinentie: cōiunctionis: aut alteri⁹ huiōi ha
bitudinis. Et qꝛ adoratio nō cōuenit illis tanq̄ꝫ
obiectis adorationis actū terminātib⁹: sꝫ q̄si me
dijs p̄ q̄ adoratio terminaᷓ ad obiecta p̄ se ⁊ prin
cipalia: ideo eoꝝ adoratio eisdē noībus nolaᷓ: ⁊ ad
easdē spēs reduciᷓ adorationis: q̄ sunt ꝑncipaliū
obiectoꝝ: ꝓpter q̄ illa veneranᷓ. Et p̄ hoc adora-
tio nō ꝯuenit vniuoce his ⁊ illis: sꝫ analogice. Et
sic adoratio ꝑnt attribuiᷓ illis min⁹ principalis
est veneratio alicuius nō ꝓpter se: sed ꝓpter ali-
quā habitudinē specialē: quā hꝫ ad aliud ꝑncipa
liter adorādū. Et illo modo pōt sil'r distingui in
species latriā: duliā ⁊ hyperduliā: vt latria dica-
tur reuerētia vel veneratio que debeᷓ alicui: non
tanq̄ꝫ simpliciter summo: sed tanq̄ꝫ habenti spe-
cialem habitudinē ad simpliciter summuꝫ latria

proprie dicta adorandum: et sic suo modo de aliis speciebus. ¶ Q Est autem hec habitudo rei inanimate: aut insensibilis ad naturam intellectualem vel rationalem adorabilem in genere duplex. Una est ratione representationis. Alia ratione specialis coniunctionis aut unionis: ut quia para continens habitus: idest vestis possessio contingens vel aliquod simile. Representatio autem fit tripliciter. Una fundatur in similitudine rei representantis ad representata: que imitatur ipsam in quibusdam accidentibus similibus. sicut imago picta vel sculpta secundum similem protractionem et figurationem membrorum christi: sive in ea figura in qua natus est: sive in qua predicavit: sive qua crucifixus in ligno pependit: sive qua a mortuis resurrexit: ascendit: vel ad iudicium venturus expectatur: secundum quam in recordationem venire facit personam christi veri dei et hominis. Alia est representatio que sumitur non ex figurali similitudine membrorum christi: gratia exempli: secundum corporalia lineamenta: sed ex quadam extensione vel distensione partium: brachiorum scilicet et crurum sanctissimi corporis christi in cruce pendentis. Et per hoc etiam in recordativam christi sic passi facit noticiam devenire: sicut crux picta vel sculpta etiam sine imagine appendentis ad memoriale dominice passionis. Tertia est representatio non ex aliqua predictarum similitudinum: sed ex voluntate et beneplacito dei: qui voluit per aliqua precedentia facta christum significare et figurare: sicut petra deserti: et serpens eneus christum figurabant. Imagines primis duobus modis adorantur simili specie qua adoratur representatum. Unde si fuerint imagines christi adorantur eadem specie: qua christus. i. adoratione latrie. Si beatissime virginis hyperdulia. Si beati petri vel alterius sancti dulia. Hec tamen adoratio magis terminatur ad rem significatam: quam ad ipsam imaginem. Unde Damas. lib. iiii. sententiarum. Honor qui exhibetur imagini: refertur ad illum cuius est imago. Unde dicit magnus Basilius. Honor imaginis ad prototypum pervenit. i. exemplar. Est enim prototypus prima forma seu forma exemplaris: ad quam facta est imago. De hac adoratione imaginis christi habetur in quodam decreto synodi Constantinopolitane: ubi dicitur. Sacratam imaginem domini nostri iesu christi et omnium liberatoris et salvatoris equo honore cum libro evangeliorum sanctorum adorari decrevimus. Et infra. Si quis ergo non adorat iconam salvatoris christi: non videat formam eius quando veniet in gloria paterna glorificari et glorificare sanctos suos: sed alienus sit a communione ipsius et claritate. Quod autem representans tertio modo habet rationem imaginis non sic adoratur. In illis enim non apparet aliqua sensibilis imitatio similitudinis: ratione cuius representet statim christum: sed duntaxat ex aliquo occulto mysterio: unde et figure mystice dicebantur: propter quod non statim intuentem in rememorationem figurati producebant. Et sic facile adoratio terminaretur ad rem illam figurantem: et non ad figuratum pretenderetur. Quod considerans rex Ezechias serpentem eneum qui iussu dei per moysen fuit erectus ut ipsius aspectu iudei a morsibus serpentum sanarentur: laudabiliter contrivit: considerans populum ipsum serpentem adorando gloriam non deo: sed serpenti tribuere: ut habetur. iiii. Reg. xviii. et in ca. quia sancta. lxiii. dist. ¶ R Ex his apparet quod in adoratione imaginum et aliorum predictorum adorandorum: quamvis sit unus actus exterior: ut genuflexio vel aliud signum reverentie: tamen in adoratione interiori sunt duo actus distincti: quorum unus terminatur ad imaginem: non tamen absolute ut est hec res materialis: hic lapis: hoc aurum vel lignum: sed ad rem ipsam inquantum est imago christi vel alicuius sancti. Hic actus est quedam recognitio qua recognosco rem illam ut ordinatam ad representandum christum. Vel complacentia qua mihi complacet res illa ut talis imago honoranda propter prototypum: et ille actus pertinet ad latriam analogice. Alius actus est qui immediate terminatur ad prototypum: quo recognosco id quod representatur tanquam summe bonum universale omnium principium. Ad quem actum eliciendum moneor per apprehensionem imaginis. Et hic actus vere est actus latrie proprie dicte: qui solum terminatur ad imaginatum: et non imaginem. Non enim videndo imaginem recognosco ipsam imaginem quam video esse summum bonum: sive considerem ipsam in ratione imaginis: sive absolute ut rem aliquam in se. Et ideo quod dicitur eodem actu adorandam esse imaginem: et illud cuius est imago: intelligendum puto de actu exteriori: cui correspondent duo interiores: quorum unus terminatur ad imaginem: alius per se ad prototypum. Forte tamen quantum ad actum affectus sustineri posset: quod esset unus affectus terminatus ad utrumque ordine quodam: sicut eodem actu diligo creaturam et deum dum diligo creaturam propter deum: quia secundum aliquos simul est usus et fruitio. Usus inquantum terminatur ad creaturam. Fruitio inquantum terminatur ad deum non autem sic de actu intellectus. Et sic accipiendum est quod in decreto synodi Constantinopolitane supra allegato dicitur. Dignum est ut secundum congruentiam rationis et antiquissimam traditionem: propter honorem qui ad principalia ipsa refertur: etiam derivate icone. i. imagines honorentur et adorentur. Adorentur inquam non per se quasi in ipsis sit aliqua virtus: unde relevari aut iuvari possit humana infirmitas: sed tamen quam signa christi et sanctorum que ferre possunt auxilium postulanti. Et hoc est quod dicit canon: venerabiles: de cons. dist. iii. Venerabiles inquit imagines christiani non deos appellant: neque serviunt eis ut diis: neque spem salutis ponunt in ipsis: neque ab eis expectant futurum iudicium: sed ad memoriam et recordationem primitivorum venerantur eas et adorant. Sic ad adorandum christi imaginem hortatur beatus August. de visi. infirmorum ubi loquens de tali imagine dicit. Hanc complectere humiliter: venerare suppliciter cum hec ad memoriam tibi reducat crucifixum. Hic est unus modus loquendi de imaginum adoratione. ¶ S Alii sunt qui distinctionem supradictam adorationis non attendunt: sed adorationem presertim latriam in sua propria accipiunt significatione. Hi dicunt quod imago neque ut consideratur in se secundum quod est lignum: lapis aut metallum: neque ut consideratur secundum rationem signi et imaginis est adoranda: quia qualitercunque consideretur: est res quedam insensibilis et creatura: cui adoratio latria minime est exhibenda. ¶ Quod vero christiana religio imagines sustinet in ecclesia et oratoriis: non permittit eo fine: ut ipse adorentur: sed ut fidelium mentes per earum inspectiones excitentur ad reverentiam: et honorem exhibendum his: quorum sunt imagines: in quorum cognitionem recordativam ducunt. Et hic modus dicendi videtur esse Roberti holkot super illud sapientie. Infelices sunt: et inter mortuos est spes illorum: qui appellaverunt deos suos opera manuum suarum: ubi sic dicit. Non video esse bene dictum quod eodem honore honoretur deus et imago eius. Sed mihi videtur dicendum quod neque adoro imaginem christi quia lignum: nec quia imago: sed adoro christum coram imagine christi: quia scilicet imago christi excitat me ad amandum christum. Hic modus loquendi originem videtur trahere ex dicto quodam beati Greg. qui Sereno episcopo massiliensi imagines

Marginalia: Representatio fit tripliciter. — Nota Jconolatriam. — Damascenus. — Basilius magnus. — Nota Jconolatriam. — Augustinus — Sapie. xiii. — Gregorius

ri imagines destruēti ne adorarent: ita scribit vt habet de ɔse. di. iij. perlatū. Perlatū est ad nos q incōsiderato zelo succēsus: sanctoꝝ imagines sub hac q̄si excusatiōe ne adorari debuissent cōfregeris. Et quidē q2 eas adorare vetuisses oino laudam9 fregisse vero reprehēdim9. Dic frater a q̄ factū sacerdote aliq̄n auditū est qd fecisti? Aliud est eīm picturā adorare: aliud p picture historiā qd sit adorādū addiscere. Nā qd legētibus scriptura: hoc 7 idiotis p̄stat pictura cernentib9: q2 in ipsa ignorātes vidēt qd sequi debeāt. In ipsa legūt q̄ literas nesciūt. Un̄ 7 p̄cipue gētib9. i. laicis: p lectione pictura est. Ad idē vr sonare Damascenus li. iiij. sen. dicēs. Q2 nō oēs noscūt lr̄as: neq3 lectioni vacāt: p̄res excogitauerūt velut quosdā triūphos in imaginib9 hoc describere ad veloce memoriā. Quapropter multotiēs nō hn̄ mentes habētes dn̄i passionē: imaginē crucifixionis xp̄i vidētes: 7 in salutaris passionis memoriā venientes: p̄cidētes adoram9 xp̄m. Ecce dicit xp̄m adorari ad inspectionē imaginū ducētiū in notitiā rememoratiuā xp̄i. Hoc etiam dr̄ in canone allegato: venerabiles: vbi addit in fine. Sed nō seruiūt eis scz imaginib9: cultu diuino: sicut nec alicui creature: quo innuit imagines nō adorari latria. ¶ T Inter hos duos modos maior est discordia in locutiōe q̄ in re. Uterq3 eīm mod9 hoc intēdit: q creatura adorari non dz latria adoratione p se tāq̄ termin9 adorationis: 7 hoc latria p̄prie dicta. Uterq3 et admittit q ad apprehēsione imaginis mēs fert cognitiue 7 affectiue in prototypū ipsū adorādo. Uterq3 et mod9 admittit q vidēs imaginē: hz actū aliquē respectu imaginis: q̄ terminat ad imaginē ipsam: vt est rep̄sentatiua imaginati. An aūt aliq̄s horū actuū debeat dici adoratio imaginis vr esse diuersitas: q̄ vr ita resolui posse: q act9 ille quo cognitiue 7 affectiue fert in prototypū: sit adoratio latria dubiū nō est. Utrū aūt actus quo fert in imaginē debeat dici adoratio. Dicit q est adoratio analogice 7 impropriе nō aūt p̄prie: q̄m est respectu creature. Si vo vn9 act9 fuerit exterior: vel vnus elicit9 interior respectu vtriusq3 imaginis 7 prototypi: ille est adoratio latria p̄prie quaten9 terminat ad prototypū: 7 adoratio analogica inq̄ātū terminat ad imaginē. ¶ U Ex illis pz quorūdaz holm stolid9 error: q̄ adeo ad imagines afficiuntur: vt in ipsis credāt esse aliqd numinis: qr̄e vel sanctitatis: qb9 potētes sint facere miracula: prestare sanitates: eripere a periculis: 7 a nocumentis ac insidus p̄seruare: ex hoc assurgētes ad eorum venerationē: vt p̄missoꝝ aliqd ɔsequant. Arguit ex eodē nōnulloꝝ indocta simplicitas 7 indiscretio: qua reuerentius adorāt imagines pulchras: q̄ turpes: nouas q̄ vetustas aut ecōtra ornatas venustiori auro 7 purpura q̄ nudas: credētes eas eo sanctiores q̄ p̄ciosiores. Et vt Ber. ait: offerētes libēti9 auro tectis vbi magis cernitur diuitiaꝝ cumulus. Arguit 7 alioꝝ rudis leuitas: q̄ improuide vota emittūt: ad peregrinādū se obligāt: nūc ad illā: nūc ad aliā ecclesiā intuitu certaꝝ imaginū: credentes illas maiori in illa q̄ similes in aliis fulgere v̄tutib9: clarere miraculis: 7 maiori fulciri potestate. Hec oia in vanam trāseūt sup̄stitionē in quā nō inciderēt si rationem adorationis ac veri cultus attēderēt: aut si ignorāt: informationē humiliter a doctorib9 reciperēt. Patet siqdē imagines fore res insensibiles: q̄ ex certa partiū suarū figuratione 7 ordine imaginis nomē sortiunt: vn̄ eis ɔuenit res alias significādo rep̄sentare. Nō autē adorationis in

Damas.

Error quorundā hominum credentium in imaginib9 aliquid esse numinis. Bern.

deo vt dictū est: est p̄fectio summa ac vniuersalis p̄sidētia. In creaturis vo est aliqd diuinū puta virt9: potestas: aut excellentia aliq̄ singularis a deo participata: quoꝝ q2 neutrū reperitur in imagine: nulla talis propter se adorāda est: neq3 auxiliū qdcūq3 ab eis postulādū est. Neq3 eīm vident: neq3 audiūt: neq3 se intelligūt venerantes. Sūt eīm creature inanimate: quib9 nec est sensus: neq3 intellect9. Oia eīm q̄ dicta sunt a deo et sanctis quoꝝ sunt imagines: q̄ 7 p se corā imaginib9 adorādi sunt: fideliter expectant. Ipse vero imagines p accidēs honorant: nō p̄pter v̄tutē: potētiā: aut gratiā eis inexistētē: sz p̄pter rep̄sentationē eoꝝ q̄b9 talia insunt. Hinc (vt supra allegatū est) neq3 ipsis vt dijs seruim9: nec spem salutis in eis ponim9: nec iudiciū ab ipsis expectam9. ¶ X Qd si aliq̄n miracula fiūt hominib9 etiā ad eas ɔfluētib9: adiutoria aut sanitates p̄stant: nō hec virtute imaginū: sz v̄tute dei: ministerio bonoꝝ angeloꝝ ad intercessiones sanctoꝝ cōtingūt. Uel etiā nōnūq̄ opatiōe demonū ad fallēdū inordinatos cultores deo p̄mittēte exigēte taliū infidelitate. Nec tn̄ p̄pter hoc imagines p̄iciēde sunt: aut de oratorijs elimināde occasione idololatrie deuitāde. Aut p̄egrinationes ad certas imagines vel certa loca p̄sertim ɔsecrata: vel et ɔsecrāda penit9 reprobāda. Nō eīm vsq3quaq3 negādū est: q̄n in certis locis singulariter relucēt b̄nficia dei 7 maiora crebri9 q̄ in alijs: vt p̄pter sctōꝝ reliq̄as ibi ɔditas: vel occulta ministeria (al's mysteria) futuris tp̄ib9 ibi celebrāda aut celebrata: vel alias causas nobis occultas: p̄pter q̄s de9 vnū locū elegit suo cultui nō aliū. Si p̄mo elegit tabernaculū qd per moysen erigi mādauit. Deinde locū in sylo. Deinde tēplū salomonis in hierl'm. Un̄ ait moyses. Caue ne offeras holocausta tua in oi loco quē videris: sed in eo quē elegerit dn̄s 7c. Nā 7 iacob vt hr̄ Genes. xxviij. post scale: cuius summitas celū tetigerat: angeloꝝq3 in ea ascēdētiū 7 descēdētiū visionē: ait. Uere dn̄s est in loco isto 7 ego nesciebā: surgēsq3 erexit lapidē in titulū: fundēs oleū desup: appellauitq3 nomē loci illi9 bethel: qd interp̄tat dom9 vel habitaculū dei. Un̄ et dixit. Terribilis est locus iste: nō est hic aliud nisi dom9 dei 7 porta celi. Idcirco locū istū tituli erectiōe sacrificio 7 voto qd dn̄o vouerat honorauit. Edoct9 nīq̄ā diuinit9 didicit q̄ta 7 q̄ mirabilia opatur9 erat in loco isto. Nā ibi fundādū erat tēplum ad dei specialē cultū. Ibi ɔsummatur9 erat dn̄s op9 nr̄e redēptionis: seip̄m p̄ri in cruce offerēs. Propinquus eīm erat loc9 crucifixiōis. Ideo post reditū d mesopotamia ibidē sacrificiū obtulit: vt habetur Gen. xxxv. Nō solū p̄pter locū: sz p̄pter mysteria ibidē futura: in loco isto dn̄o sacrificauit. Un̄ Aug. in gl. Sup lapidē libauit iacob nō lapidi. Sic nec reprobari pōt: si dn̄in in vno loco: vel coram vna imagine crebrescūt miracula: sanitates: 7 cetera b̄nficia in eodē loco: nō locū: sz deū q̄ inibi opat: laudare: nec imaginē: sz corā imagine deū 7 sctōs ɔtingat adorare. Ita q nō inanimatis: sz deo 7 sctis eius honor: laus: 7 adoratio impēdat. De hoc lati9. 3. lect. xxxij. dictū est: qua rōnabili discretiōe: nūc in vno loco: nūc in alio: nūc in vno tp̄e: nūc in alio: nūc ad vnū sctm̄: nūc ad aliū p diuersis donis: v̄tutib9: 7 gratijs recurrere lz: easq3 deuotis orōnib9 impetrare. Et quō in sctōꝝ venerationib9 diuina bonitas: sapientia: potētia: extollit 7 laudat: 7 multa huic p̄posito applicāda. Hec de imaginū adoratione rōne rep̄sentationis. Nūc de adoratiōe rerū ratione

Imagines p accidens honorant.

Deute. xij.

Augusti.

specialis vnionis ad naturã rationẽ adorabilez
dicendũ:qđ tamẽ sequenti lec. reseruandum est.

¶ Lectio. l. A

Es adoran de rõne specialis piũctionis cũ reb⁹ propter se adorandis sũt hec. Quedã speciali qdã habitudine cõiũ
cte fuerũt deo xp̃o vel sanctis velut partes eorũ:
sicut reliqe sanctoꝝ:q̃ ſm se vel eius materiã fue
rũt partes corpoꝝ sanctorũ dũ in terris vixerũt:
vt ossa vel pulueres in q̃s resoluta sunt eoꝝ cor
pora. Uel vt arma triũphi:sicut crux xp̃i:claui:lã
cea:corona:flagella:columna:ꝛ silia. Suo modo
de sctis velut vestes:ꝛ alie in eoꝝ vsum p corpoꝝ
ꝛ mẽbroꝝ sctõꝝ ɔtactũ veniẽtes. De sanctoꝝ re
liquijs tenẽdũ:ꝙ ille venerãde sunt tãꝙ ea q̃ fue
rũt partes corpoꝝ sanctoꝝ:saltẽ ſm materiã ea
rum:vt dictũ est. š. lec. xlij. Partes aũt sili adora
tione adorãde sunt cũ toto. Cũ ergo sancti dulia
adorãdi sunt:sili adoratione dulie eorũ reliquie
sunt adorãde. Simili dixi non eadẽ:qꝛ adoratio
dulie analogice attribuit̃ sanctis ꝛ partib⁹:q̃ nõ
sunt creature rõnales:hoc est partib⁹ materiali
bus:ppter animã rõnalẽ:cui debet̃ dulia ꝓprie
dicta:siue sit actu pars:siue fuerit pars. Ceteris
partib⁹ puta corpori vel parti ei⁹ debetur dulia
analogice:siue sit actu pars scti:siue fuerit aliqñ
pars eius. Et hec clare patent resoluendo termi
nos in eorũ q̃d nois:puta latriã ꝛ duliã. Sũt eñ
sanctoꝝ reliquie venerabiliter honorãde:vt pro
bat beat⁹ Hiero. cõtra vigilantiũ:qui cultũ reli
quiarũ sanctoꝝ reprobauit. Qđ ex hoc etiã ꝓba
tur:qꝛ per cõtactũ illoꝝ multa dñs beneficia cõ
tulit ad earũ dignitatẽ declarandã. Sic ad con
tactũ sepulchri btẽ agathe: curata est mr̃ sancte
lucie a sanguinis ꝓfluuio. Ad cõtactũ ossiũ heli
sei ꝓphete:vita restituta est mortuo. Ad cõtactũ
semicinciorũ pauli ꝛ sudarioꝝ:sanati sunt lan
guidi. Sic de straminib⁹ in quib⁹ cubuerat bea
tus martin⁹ legit̃:ꝛ silibus multis. ¶ Honor er
go siue adoratio dulie sctõꝝ reliquijs impensus
vel impẽsa q̃tũ ad interiorẽ actuz nihil aliud est
q̃ recognitio interior:qua hmõi reliquie credũ
tur esse vel fuisse partes corpoꝝ sanctoꝝ dũ vixe
runt in hac mortali vita:quib⁹ deuote seruierũt
dño:ꝛ meruerunt gloriã:cuius post resurrectio
nem dum reuniẽt̃ animabus sanctoꝝ: partici
pes erunt per dotes glorie corporis. Hec inquã
recognitio ꝛ cõplacentia volũtatis cõsequẽs est
ſm rẽ actus dulie interior:analogice nõ proprie
qꝛ non recognoscunt̃ tanꝙ rõnales creature ha
bẽtes in se diuine gratie dona ꝛ merita ac virtu
tes dei per actus beatificos capaces ſm poten
tiã dei ordinatã:q̃ recognitio est actus dulie pro
prie accepte. Sed recognoscunt̃ tanꝙ aliq̃d per
tinẽs ad eas. Et actus exterior reuerentialis in
signũ interioris actus exhibitus: est dulia exte
rior hmõi reliquijs debitus. ¶ Et qꝛ non habe
mus distinctos actus exteriores distincte:latriã
vel duliã proprie vel analogice dictã representã
tes:ideo in variarũ rerũ adorationibus eisdem
actib⁹ exteriorib⁹:nõ tñ eũdẽ actũ interiorem si
gnificantibus vtimur:vt genua flectim⁹ corã ve
nerabili sacro:corã imagine crucifixi: coram san
ctoꝝ reliquijs. Idem signũ scꝫ foris:eadẽ scꝫ genu
flexio:sed non idẽ actus interior. ¶ B Suo mo
do dicendum est de ceteris supradictis vt armis
triũphalib⁹:vestibus:sepulchris:ꝛ alijs olim ad
vsum sanctoꝝ pertinẽtib⁹. ¶ Generaliter igitur
oĩa cõiuncta adorãdis:eadẽ specie adorationis
analogice adorãda sunt:quib⁹ ea ad q̃ coniũcta
fuerũt:adorant̃ ꝓprie. Si latria:latria. Si hiper
dulia:hiperdulia. Si dulia:dulia. Sic preputiuz
christi et sanguis christi de corpore eius in cruce
fluens:si adhuc in terris cõseruant̃: sicut vtrũq̃
in ecclesia lateranensi vrbis Rome ɔtineri dr̃: et
in die scrõ pasche pplo adorãdũ ostedit̃. Si quã
dñs resurgẽs nõ reassumpsit totũ sanguinem fu
sum:ꝛ q̃cq̃d fuit de veritate humane nature: ea
dez adoratione adoranda sunt qua humanitas
christi:nõ vt cõiuncta verbo. Nã preputiũ si ad
huc reseruat̃ in terris:nõ est vnitum diuinitati:
qꝛ nõ est actu pars corporis christi:sed quoddaz
suppositũ p se:sicut quelibet pars integralis se
parata a toto est p se suppositũ:nõ aũt sunt plu
ra supposita xp̃i. Nec hoc est cõtra Dam. qđ se
mel assumpsit nõ dimisit. Uerũ eñ hoc est q̃tuz
ad partes essentiales totales humanitatis xp̃i.
Nã totũ corp⁹ nũꝙ dimisit:nec i sepulchro: nec
animã dimisit etiã in inferno. Nã dubiũ nõ est:
q̃n partes corpis materiales p actionez caloris
naturalis resolute dimisse sint. Silr̃ ꝛ preputiuz
post circũcisionẽ vbicũq̃ fuerit:ante resurrectio
nem nõ fuit vnitũ hypostatice deitati. Quõ aũt
hũanitas xp̃i adorãda sit:statiz dicet̃. Nõ diffor
miter dicẽdũ erit de cruce dñica:clauis:lãcea: et
ceteris xp̃i sanguine rubricatis. ¶ C Uerum de
cruce xp̃i dupliciter loq̃ possum⁹ ſm sanctũ Tho.
in. iij. scripto dis. ix. q. ij. Aut de cruce q̃ est imago
crucifixi:siue picta:siue sculpta : siue de quacũq̃
materia fabricata:etiã si fuerit de ligno domini
co. Et sic dicẽdũ est sicut de alijs imaginib⁹ xp̃i:
ꝙ adorãda est latria sicut prototypus:ad sensuz
tamẽ prius expositum. Scđo modo loqui possu
mus de ipso crucis ligno:in quo sal⁹ nr̃a xp̃s pe
pẽdit:nõ vt imago:sꝫ vt tale lignũ mẽbris xp̃i in
eo suspẽsis ɔsecratũ. Et sic dicit Tho. nõ est ado
rãdũ latria sꝫ hiperdulia:qꝛ nõ ꝑtinet ad ꝑsonã
xp̃i sicut pars ei⁹:sꝫ est res quedã ei⁹ in qua salu
tẽ operat⁹ est in medio terre. ¶ Beat⁹ Boñ. di
cit ꝙ vtroq̃ mõ cõsiderata debet̃ sibi duplex ser
uitus adorationis ꝛ venerationis. Adorationis la
trie:ꝛ venerationis specialis:q̃ nec est latria:nec
dulia. Nã ſm eũ honor exhibitus in famulatuz
cõplacẽtie:est honor adorationis latrie. Ille ve
ro qui exhibet̃ in obsequiũ reuerentie:est honor
venerationis. ¶ Sed cõcorditer ad p̃dicta dici
põt:ꝙ crux christi et cetera salutis nostre arma:
qꝛ res quedã sunt ad xp̃m pertinẽtia. Ipsa enim
vt Ans. loquit̃:sunt instrumenta fortissima:qui
bus oĩps virtus:ꝛ inuestigabilis sapiẽtia dei re
staurationẽ mundi potenter ac mirifice operata
est:ipsaq̃ attactu mẽbroꝝ xp̃i dedicata: et tanꝙ
preciosissimis margaritis ornata sunt. Et ideo
adoratio eoꝝ ad eandẽ speciẽ adorationis redu
cit̃:qua adorat̃ xp̃s cui speciali quadã habitudi
ne coniungunt̃:hoc est adoratiõe latria nõ ꝓprie
dicta:sꝫ analogice:q̃ adoratio quãtũ ad interio
rẽ actũ nihil aliud est:nisi act⁹ intellect⁹: q̃ talia
cognoscunt̃:

Reliquie ꝛ vestes sanctorũ quomodo adorande.

iiij. Re. xiij. Actuũ. xix.

Crux christi quomodo adoranda.

Beatus Thomas. Sanctus Bona.

Anselmus.

cognoscunt: tanq̃ res quedã siue arma speciali quadã habitudine ad xp̃m ptinentia: vel etiam actus volũtatis sibi in his vt talib⁹ cõplacẽtis. Et hec cõclusio nullã patit difficultatẽ. ¶ D Sed

Hũanitas xp̃i quõ adoranda.

nũc de humanitate xp̃i qua specie adorationis illa est adorãda videndũ est. De hoc aũt varie sunt opiniones ex diuersis sctõꝝ autoritatibus ortũ trahẽtes. Uñ in hoc videntur oẽs cõcordare: q humanitati xp̃i in se cõsiderate: non vt vnite: debet dulia maior vel minor ſm diuersas ei⁹ cõsideratiões: vt. l. dicet. Considerata autem vt a verbo assumpta: ⁊ nature diuine in verbo hypostatice vnita: sic de eius adoratiõe inueniunt

Opinio prima de adoratiõe hũanitatis xp̃i

tres opiniones. Una tenet q vt sic adorãda est dulia maiore q̃ hyperdulia dr̃. Motiuũ: qꝛ sol⁹ de⁹ adorãdus est latria: ⁊ natura nõ cõicat alteri nature sua idiomata. Unde nõ dr̃ humana natura deus: lꝫ vnita diuinitati. Nec dr̃ eterna infinita: creatrix: lꝫ vnita sit nature infinite eterne creatrici. Et ita dicit q nõ sit adorãda latria: lꝫ vnita sit summe maiestati latria adorãde. Allegãt pro se glo. sup illud ps. Adorate scabellum pedũ

Ps.

eius: q̃ dicit. Caro xp̃i sine impietate a verbo dei assumpta adoratur a nobis. Nõ illa dico adorationẽ que latria est: q̃ soli creatori debetur: sed illa q̃ dulia dignior est. Scdã opi. tenet q hũanitas xp̃i cõsiderata vt vnita ṽbo: latria est adorãda. Moti autoritate Joã. dam. Et allegat magi-

Secunda opinio.

ster. iij. snīaꝝ dist. ix. Nõ inadorabilẽ carnẽ dicẽtes. Adoratur enĩ in vna verbi hypostasi. Seqt nõ vt nudã carnẽ adoram⁹: sed vt vnitã diuinitati in vnã hypostasim dei verbi duabus reductis naturam. Timeo carbonẽ tangere propter ligno copulatũ ignem: adoro xp̃i dei mei simul vtrãq; naturã: propter carni vnitam deitatem.

Augustin⁹ Joã. xiiij.

Item beatus Aug. in sermone super illud. Non turbetur cor vestrum ait. Ego dñicã carnem immo perfectã in xp̃o humanitatem ideo adoro: q a diuinitate suscepta ⁊ deitati vnita est: vt nõ aliũ ⁊ aliũ: sed vnum eundẽq; deũ ⁊ hominẽ filium dei esse confitear. Deniq; si hominem separaueris a deo: illi nunq̃ credo nec seruio. Uelut si quis purpurã vel diadema regale iacẽs inueniat nunq̃ ea conabitur adorare. Cum vero rex ea fuerit indutus periculũ mortis incurrit: si ea cum rege qs adorare cõtempserit. Ita i xp̃o dño hũanitatem nõ solam vel nudam: sed diuinitati vnitã: scꝫ vnum filium: deũ verum ⁊ hoiẽ verũ si qs adorare cõtempserit: eternaliter morietur. Item supra ps. lxxx. Caro sine impietate

Psalmus.

a verbo dei assumpta adoratur a nobis: qꝛ nẽo carnẽ eius manducat: nisi prius adoret: sed qui adorat nõ terrã intuetur: sed illum potius cui⁹ scabellũ est propter quem adorat. ¶ Dicũt ergo illi q secus est de exhibitiõe honoris ⁊ alijs proprietatib⁹. Honor nõ respicit hãc ptẽ vel illã: sꝫ respicit ipam personã. Unde quãuis purpura ⁊ vestimentũ regis nõ pticipet pprietates ei⁹ absolutas: cõicat tñ in honore ⁊ reuerẽtia. Et ideo qꝛ est vna psona in xp̃o: cui debetur reuerentia summa: vna adoratione latrie est adorãda quãtum ad vtrãq; naturã: diuinã scꝫ ⁊ humanam. Sicut eadẽ adoratiõe adorat in vno hoĩe caput

Sanctus Bonauẽtura.

⁊ pes. Et hanc approbat sctũs Bonauẽ. in. iiij. scri. di. ix. q. j. Uñ dicit. Cõcedendũ est q xp̃s hõ nõ solum adorãdus est latria: sꝫ etiã ei⁹ hũanitas inquãtũ ṽbo est vnita: quãuis put in se cõsideraẽ nõ debeaẽ ei nisi dulia. Qm̃ aũt xp̃i hũanitas nũq̃ est a ṽbo sepata: ideo semp cõsiderãda est vt cõiũcta: ⁊ semper adoranda est latria.

Opinio tertia.

Hec Bonauẽ. ¶ E Tertia opi. q humanitas xp̃i vt verbo vnita adoraẽ latria: sed nõ pprijssime: sed large sumpta. Pro cuius intellectu rememorãdum q ſm Alexã. de ales latria tripliciter

Latria capitur tripliciter.

sumitur. Uno mõ proprie pro cultu soli deo debito: siue ſm dignitatem: in cuius participatione nõ est creatura: vel in cuius participatiõe est creatura. Scdõ mõ stricte vt restringit vocabulum ad seruitutem que debetur creatori rõne dignitatis: in cuius participatiõe nõ est creatura Sic accipitur latria in glo. precedenti lec. allegata. Deo cui debetur latria: dño cui debetur dulia: cuius intellectus ibidem declaratus est. Tertio mõ accipitur large vt nõ dicit solum seruitutem que debetur dignitati diuine: sed etiã creature vnite ipsi. Hec videtur esse Rabani dicentis. Caro xp̃i latria adorãda est sicut verbũ: sed

Rabanus.

nõ omni specie latrie: qm̃ nõ adoramus eã omnino pstrati in terrã: sic q credam⁹ q nos creauit de nihilo: nec sacrificam⁹ ei sicut deo: sꝫ adoramus eã: qꝛ per ipsaꝫ redempti sum⁹. Sic ergo dicitur latria extẽso nomine siue large: ⁊ vt. ã. dictum est: analogice. Prime due opi. accipiũt latriã pprie: tertia vero vt patuit large. ¶ Ueritas huius questiõis. Utrum humanitas xp̃i cõiuncta verbo adorãda sit latria: facile inuestigatur si loco huius vocabuli latria: eius quid nominis ponatur: ⁊ quis sit actus latrie interior q̃ principalis est: intelligatur. Nã de exteriori nõ est difficultas: cum eodem actu exteriori adoramus latria ⁊ dulia creatorem ⁊ creaturã ſm subordinationem tñ ad aliũ ⁊ alium actũ interiorẽ vt frequẽter dictũ est. Latria enĩ vt. ã. habitũ est lec. xlix. est reuerẽtia exhibita alicui vt summo ⁊ vni olm pncipio. Act⁹ interior latrie aut est act⁹ intellect⁹ aut volũtatis vel vtriusq;: preter illos nõ est ali⁹. In intellectu aũt respectu vn̄s bõi: nõ

Latria q̃d sit.

est ali⁹ act⁹ nisi cognitio siue pfessio ei⁹ tãq̃ sũmi bõi: q̃ est act⁹ fidei: extẽdẽdo nomẽ ad sciam ⁊ oẽm firmã adhesionem veri. In volũtate nõ est act⁹ ali⁹ ordinat⁹ nisi dilectio ei⁹ tãq̃ sũmi bõi in se: ⁊ sũmi bõi creature rõnalis. Null⁹ horum actuũ haberi põt respectu cuiuscũq; creature siue vnite ṽbo siue nõ. Quero enĩ vtꝝ hũana natura vnita diuie l supposito ṽbi sit summũ ⁊ vñe olm pncipiũ. Itẽ vtꝝ vt sic vnita sit sũmũ bonuꝫ sup oia diligẽdũ. Certũ ẽ q neutrũ ↄcedit: ergo ad naturã hũanã ṽbi (q̃ lꝫ vnita sit ṽbo: distinguiẽ tñ realr a ṽbo ⁊ a diuia natura) nõ põt terminari act⁹ latrie qualitercũq; cõsidereẽ. ¶ F Sequẽs ergo Alex. de ales: pmitto q refert multũ loq̃ de hũana natura in xp̃o: ⁊ de hoĩe xp̃o. Nã hõ nomẽ est suppositi siue psone: nõ sic humana natura. Uñ hõ xp̃s ẽ suppositũ ṽbi subsistẽtis in natura hũana. Persona enĩ ṽbi: qꝛ subsistit in duab⁹ naturis humana scꝫ ⁊ diuina eadẽ vna ⁊ indistincta est deus etern⁹ pper diuinã naturã: est hõ verus pper naturã humanã. Hũana aũt natura in xp̃o est cõpositũ ex carne ⁊ aĩa: qd manẽs creatura assumptu ꝫ est a psona verbi. Sicut idẽ hõ est credens in deũ ⁊ diligẽs deũ: credẽs per actũ fidei: diligẽs per actũ charitatis: nec tñ act⁹ fidei est act⁹ charitatis: nec act⁹ fidei est hõ credẽs: sꝫ aliq̃d in hoĩe distinctũ ab hoĩe. Et ideo lꝫ actus fidei ⁊ act⁹ charitatis duo sint: nõ tñ duo sunt hõ credens ⁊ diligens: sed vnus ipse est qui credit et diligit: quis per aliud credit: ⁊ per aliud diligit. Ita duo sunt realiter ⁊ essentialiter distincta natura ⁊ humana ⁊ diuina. Hec tẽporalis: ista eterna: hec creatura ista creatrix essentia. Una aũt ẽ psona ⁊ penit⁹ indistincta ṽbi seu filij dei: q̃ subsistit eternali-

ter in natura diuina:⁊ ex tp̄e assumpsit huma-
nā. Et per hoc eadē ⁊ indistincta est deꝰ ⁊ homo
deus ab eterno:hō ex tp̄e. Refert igitur loqui de
adoratione humanitatis xp̄i:⁊ de adoratiōe ho
minis xp̄i. Licet nōnunꝗ̄ scīe vnꝰ ꝓ alio
ponit⁊ est frequēs id apud Aug. Verbū suscepit
hoīem. vbi hoīez accipif ꝓ natura hūana:quia
verbū nō suscepit ꝑsonā sꝫ naturā. Ista nūc sup
ponātur ex tertio sniar. Quibꝰ p̄missis ponunf
quatuor ꝓpositiones. ¶ B Prima. Homo xp̄s
vna adoratiōe q̄ est latria ꝓprie accepta est ado
randꝰ. Patet:q2 hō xp̄s est ꝑsona ꝟbi ⁊ ita deꝰ:
⁊ per ꝯñs ea adoratiōe q̄ solius dei:est adorādꝰ.
hec autē est latria proprie dicta. Itē credendum
⁊ profitendū est hoīez xp̄m esse summū ⁊ vniuer
sale oīm p̄ncipiū:q2 deū fm illud symboli. Dñs
noster iesus xp̄s dei filius:deus ⁊ hō est. Ab hac
adoratiōe natura hūana secludēda nō est:nō ꝙ
natura humana sit terminus huius adoratiōis
sed q2 tota persona verbi (hoc est persona verbi
in humana ⁊ diuina natura subsistens) adoraf.
Hec enim ꝑsona (qua vere est hō) est summū et
vniuersale omniū principiū. Et ad hoc seruit si-
militudo purpure ⁊ diadematis regis. Similr
igniti carbonis. Jō Damas. postꝗ̄ dixerat. Ado
ro xp̄i dei mei simul vtrāqꝫ naturaz ꝓpter carni
vnitā diuinitatē. addidit. Nō enim quartā ap-
pono personā in trinitate: sed cōfiteor ꝑsonam
vnā verbi ⁊ carnis eiꝰ. His ꝟbis insinuare vide
tur xp̄i humanitatē cū verbo vna adoratiōe esse
adorādā: attēdēdo vnitatē persone: quod nihil
aliud est dictu: ꝗ̄ adoro simul vtrāqꝫ naturā ad
hunc sensum. i. adoro xp̄i ꝑsonam in vtraqꝫ na-
tura subsistentē. Hoc idem pretēdunt verba bt̄i
Aug. 3. allegata. ¶ Scd̄a ꝓpositio. Hūana na-
tura in se cōsiderata adoranda est dulia maiore
siue summa que hyperdulia est vocata. Probaf
q2 in se cōsiderata ē creatura:sꝫ fm grāz ⁊ gloriā
oīm creaturarū ꝑfectissima:ergo sibi debef sūma
seruitus creature debita:que hyperdulia est di-
cta. Ipsa deniqꝫ est qua redempti sumus ac pḡi
recōciliati quodāmō instrumētaliter:q2 redem-
ptionē ipsam p̄ncipaliter oꝑata ē diuinitas per
hūanitatē tanꝗ̄ causam meritoriā. Verūtñ nō
oīs cōsideratio illius nature est eius adoratio.
Nā si cōsidero naturā illā gn̄aliter sub ratione
entis: hec ꝯsideratio nō meref dici adoratio:q2
nō est recognitio eius tāꝗ̄ nature intellectualis
habētis excellētiā aliquā ex dono diuino. Simi-
liter cōsideratio qua cōsidero eā vt naturam in
tellectualē simpliciter:nō cū excellētissimis suis
donis ⁊ gratys. Hec cōsideratio est quidē actꝰ
adoratiōis:sed dulie minoris:q2 illo non profi-
teor eaz vt singulr̄ alias naturas intellectuales
excellentē:sed tanꝗ̄ vnam inter illas. Et hoc est
ꝙ qdā dicunt:ꝙ hūana natura xp̄i siue corpus
eius ⁊ aīa pōt cōsiderari quadrupliciter. Vel vt
est entitas q̄daz in se extra nihil. i. q̄ nō est nihil:
se vt est aliq̄d extra suā causam efficiētē. Vel in
cōparatione ad suā originē: quātū ad partē ma
terialem: vt scꝫ corpus formatū de virgine spāli
⁊ immediata oꝑatione spūsscti. Vel tertio in or-
dine ad partē formalē: que ē aīa intellectiua ad
dei imaginē creata btitudinis capax. Vel quar
to vt deo vnita: vel vnione gratuita excellētiore
vel vnione hypostatica ⁊ personali: que ē singu-
larissima. Primis duobus modis nō est adora-
bilis: tertio adoratur dulia minore: quarto du-
lia maiore ⁊ summa. ¶ H Tertia ꝓpositio. Na
tura humana vt diuine in xp̄o hypostatice vni-
ta: nō est adoranda latria propria dicta. Patet
ex premissis: quia latria proprie dicta solꝰ deus
adoratur. Hūana autē natura vnita deitati in
xp̄o nō est deus: q2 per illā vnionē: sꝫ excellētissi-
mā: nō erit terminus creature: nec mutatur quā
tum ad substātialia: ⁊ ita manet creatura. Et pꝫ
hec ꝓpositio satis ex supra inductis post recita
tionē triū opinionū. ¶ Quarta propositio. Ac-
cipiēdo latriā cōiter: hūana natura in xp̄o ado
rāda est latria. Pꝫ: q2 hec adoratio nihil aliud
est ꝗ̄ recognitio eiꝰ vt summe ⁊ singlr̄ vnite deo
⁊ eius vt sic dilectio. Et hic actꝰ intellectꝰ ⁊ volū
tatis est actꝰ latrie large accepte. Et per has ꝓ-
positiōes clare ⁊ resolute intelligif quō adoran
da sit humanitas xp̄i. Et qō dictū est de huma-
nitate: pariformiter intelligēdū est de partibus
eius: scꝫ corpe ⁊ aīa: attribuendo cuilibet quod
suū est. Nec aliud puto sensisse sctōs ⁊ doc. si eo
rum dicta ⁊ verba bñ ⁊ resolute intelligant. Nā
btūs Aug. in supra allegatis: volēs ꝙ humana
natura vt vnita verbo: nō debet spāli adoratiōe
adorari: sꝫ eadē qua verbuz cui est vnita: vult ꝙ
hūana natura nō est adorāda tāꝗ̄ ꝑsona distin
cta a ꝑsona ꝟbi ꝯtra hereticos ponētes duas
ꝑsonas sicut duas naturas. vñ dixit Aug. quasi
rationē assignās quare humanitatē adorat deo
vnitā. Vt nō aliū ⁊ aliū: sed vnū ⁊ eūdē deum et
hoīem filiū dei eē cōfitear. Illa ergo adoratione
qua adorat ꝑsonā que latria est: adorat etiā cō-
iunctā hūanitatē. i. adorat ꝑsonā in hūanitate
cōiūcta subsistētē. Vñ actꝰ ille quo ꝑsonā illā. i.
xp̄i in hūanitate simul ⁊ diuinitate subsistētē cō
fiteor mēte esse veꝝ ⁊ hoīem: ⁊ summū ac vniuer
sale oīm p̄ncipiū: ē actꝰ adoratiōis latrie: q̄ p̄n-
cipaliter termīaf ad ꝑsonā ꝟbi: sꝫ partialr̄ ad na
turā hūanā. Est eñ assensus ꝓpositiōis cuiꝰ ex-
trema totalia supponūt ꝓ ꝑsona ꝟbi: ꝯnotāt tñ
etiā naturā hūanā ꝑ ꝑtē vniꝰ extremi significa-
tā. ¶ Et ꝑ hoc pñt ꝯcordari opi. Qō eñ dr̄: ꝙ sic
vel sic cōsiderata natura hūana xp̄i est sic vel sic
adoranda: nihil aliud est: nisi ꝙ hec vel illa cōsi
deratio hūane nature ē hec vel illa species ado
rationis. Nā ꝓpter aliā ⁊ aliā cōsiderationem
eiusdē nō mutaf obiectū adorationis: sꝫ mutaf
ipsa cōsideratio siue cōsiderationis actꝰ: qui est
realiter ipsa adoratio interior. Hoꝝ ergo actuū
vnus pōt dici adoratio latria: aliꝰ dulia maior
vel minor: aliqs etiā oīno nec est adoratio vt di-
ctū est. Et hec vr̄ esse snia Alexan. q̄ sub epilogo
dicta resumēs dicit. Respiciendo ꝑsonā: vna est
adoratio scꝫ nature ⁊ ꝑsone. Respiciēdo diuersi
tatē naturarū: differēs est adoratio. Diuina eñ
natura semꝑ adoraf latria. Hūana considerata
in se semꝑ maiori dulia: q2 sctīs sctōꝝ. Cōsidera-
ta ꝟo vt diuinitati vnita adoranda est latria: ex
tēso nōie latrie. Hec ille. ¶ J Sꝫ p̄dictis obuia
re videf: q2 sic latria eēt ꝟtꝰ theologica ⁊ nō mo
ralis: cuiꝰ oppositū doctores cōiter determināt
Nā si actꝰ latrie est actꝰ fidei spei ac charitatis
fm superiꝰ dicta: ⁊ eorūdē actuū eadē est virtus
q2 idē habitꝰ: sequif ꝙ latria sit ꝟtꝰ theologica:
immo a fide ⁊ spe ⁊ charitate indistincta. Ad hu
ius solutionē supponif ꝙ ꝟtꝰ moralis ⁊ theolo-
gica nō distinguunf penes fines: eo ꝙ oīm ꝟtu-
tū vnꝰ ē finis: ip̄a scꝫ felicitas fꝫ ph̄m in ethicis
Sꝫ penes obiectū. Nā ꝟtꝰ theologica deū hꝫ ꝓ
obiecto. Moralis aūt aliq̄d citra deū. Vt fides
ē respectu dei: vt habitꝰ iclinās ad assētiēdū illi
deꝰ ē triniꝰ ⁊ vnꝰ. Charitas ē habitꝰ inclinās ad
diligēdū deū vt sūmū bonū i se. Spes ē habitꝰ i-
clinās ad diligēdū vt sūmū bonū nr̄ꝫ. Prudētia
ꝟoꝫ circa agibilia tāꝗ̄ obiectū. Fortitudo circa
timores ⁊

Propositō prima.

Damascen.

Secūda ꝓpositio.

Tertia propositio.

Quarta ꝓpositio.

Augustinꝰ

Alexan.

Diffinit virtutes.

timores ꝛ audaciā. Tēperātia circa delectatiōnes ꝛ tristicias. Justicia circa ea quibus homo se bene habet ad alterū. ¶ Supponit̄ scđo ex dictis ꝙ latria est cultus deo debitus. Hic autem est duplex: exterior ꝛ interior. Loquēdo de exteriore sic manifestū est ꝙ latria est virt⁹ moralis: qꝛ sic habet pro obiecto nō deū: sed aliqđ opus exterius: vt sacrificiū: genuflexionem: aut aliud opus extrinsecū: quo reueremur deū vt summū ꝛ vniuersale oīm principium. Est eñ latria exterior: capiendo pro habitu/habitus inclinās ad agendū hmōi opera exteriora. Et ita frequēter loquunt̄ doctores. Unde sctūs Bona. disti. ix. q. ix. dicit: ꝙ cultus deo debitus quatuor noib⁹ nolatur: grece: theosebia ꝛ latria: latine: pietas ꝛ religio. Quoꝝ duo: scꝫ theosebia ꝛ pietas ꝓprie pertinent ad actum interiorem: latria ꝛ religio ad exteriorē. Nam etsi cultus ꝛ seruit⁹ frequēter pro eodē accipiūtur: cultus etiā lꝫ dicat actū interiorē ꝛ exteriorē: tñ cultus magis respicit actū interiorē. Seruitus ỽo exteriorem. Latria ſm Aug. cū sit seruitus ꝓprie respicit actuꝫ exteriorē. Sicut theosebia: qꝛ est ideꝫ qđ cultus diuin⁹: iō ꝓprie respicit actū interiorē. Uirt⁹ ỽo que respicit actū exteriorē: est in gñe ỽtutis cardinalis. Hinc est ꝙ latria est in gñe ỽtutis cardinalis. Et qꝛ respicit actū exteriorem sub rōne debiti in cōparatione ad alterū: ꝛ hoc est iusticie: ideo cōtinet̄ sub virtute cardinali que est iusticia. Et qꝛ species iusticie ſm quā ordinat̄ ad venerādū naturā superiorē: sicut dicit Tullius: est religio. Hinc est ꝙ latria est in genere virtutis: sicut in genere remoto. In gñe ỽtutis cardinalis: quaſi in gñe subalterno. In gñere iusticie: sicut in gñere propinquo. In gñe ỽo religionis: sicut in gñere proximo. hec Bona. Loquēdo aūt de actu interiori: qui ꝛ ipse ſm cōem acceptionē ad latriam pertinet ſm quā nō distinguitur latria a theosebia: sic magis videtur dubium ad quā virtutem pertinet. ¶ R. Pro quo aduertēdum ꝙ circa cultum dei possumus habere triplices actus ad totidem ỽtutes pertinentes. Pōt eñ ratio recta dictare nūc deū esse colēdū. Pōt volūtas se cōformare huic dictamini: ꝛ velle colere deū: quo velle imperat elici actū diuini cultus. Pōt etiā potētia elicitiua cultus talē actuꝫ elicere. Sicut in simili/rō pōt dictare nunc esse speculādūꝫ de trinitate ꝑsonaꝝ ꝛ vnitate essentie. Uolūtas pōt se cōformare ꝛ velle speculari: quo velle imperat intellectui vt speculet̄. Intellect⁹ pōt imperio volūtatis se ꝯformare ꝛ speculari. Quilibet hoꝝ actuū generatiu⁹ est habit⁹ quoꝝ primus ꝑtinet ad prudētiā: que dictat de agēdis. Scđs ad ỽtutē moralē appetitiuā. Tertius ad theologicā. Primi duo sunt practici: tertius est speculatiu⁹. ¶ Sic in ꝓposito: qꝛ actus interior quo de⁹ colit̄: est act⁹ fidei spei vel charitatis: pōt recta rō dictare iā esse actualiter credēdū: sperādum in deū: vel diligēdū eū. Potest volūtas se ꝯformare: ꝛ volēdo hmōi act⁹ elicere intellectui ꝛ sibipsi imperare vt eliciāt. Potest intellectus iuxta volūtatis imperium actu credere: ꝛ volūtas diligere ꝛ sperare. Primus act⁹ dictatiuus est act⁹ intellectus: qꝛ rōnis recte: ꝛ pertinet ad prudētiā. Scđs est act⁹ volūtatis: ꝛ pertinet ad ỽtutē moralē: qꝛ obiectū eius ꝓpriū sicut act⁹ prim⁹: cui se cōformat: est actus colendi deū: nō ipse deus. Tertius est actus vel intellectus vel volūtatis: ptinēs ad virtutē theologicā: qꝛ actus fidei: spei vel charitatis. Suo mō de habitibus derelictis. ¶ Latria ergo interior dicit aliquē triū actuū: aut eoꝝ habitus: ꝛ quidem primū nō dicit. Nō eñ est latria actus vel habitus dictatiuus: sed inclinatiu⁹ ad colēdū vel ad velle colere scđo mō: vel ad ipꝫ colere tertio mō. Et sic latria interior vel est velle elicere actū diuini cult⁹: aut habitus ad hoc inclinās: ꝛ ita ptinet ad virtutē moralē: ꝛ reducit̄ ad iusticiā. Uel est ipse actus elicitus quo colitur deus: vel habitus ad hūc inclinās: ꝛ sic capiēdo pro habitu est virtus theologica: fides vel spes vel charitas. Hoꝝ eñ actib⁹ colitur deus. Et hoc videt̄ velle sctūs Boñ. cum prioib⁹ addit. Theosebia dicit cultum interiorē: qui proprie spectat ad ỽtutes theologicas: sicut est dilectio: fides ꝛ similia. Et scđm hoc possunt concordari doctores. Nā dicentes latriā esse virtutem moralem: loquunt̄ vel de exteriori vel interiori: vt nō dicit actū colēdi deum: sed actū qui est velle colere deū: aut habitū ex hmōi actu derelictū. Sed illa latria non adoratur deus: qꝛ act⁹ quo adorat̄ deus terminatur ad deū tāꝙ ad obiectū. Latria autem illa terminat̄ ad actū volūtatis vel intellectus quo adorat̄ de⁹. Sicut velle videre seu amare deum: nō terminatur ad deum tāꝙ ad obiectū: sed ad actū vidēdi vel amandi deum. Capiendo auteꝫ latriā pro actu vel habitu quo adoratur deus: ꝛ per ꝯñs qui terminat̄ ad deū tāꝙ ad obiectum: sic est virt⁹ theologica: vt dictū est statim. ¶ L. His de adoratione in gñe declaratis: redeūdū est ad adorationē eucharistie. Et qꝛ in eucharistia multa sunt. Sunt eñ ibi species sacrales accidentia scꝫ que cōtinent xpm. Est ibi totus xps diuinitas verbi ꝛ hūanitas. ꝛ humanitatis partes: anima scꝫ ꝛ corp⁹: ꝛ vtriusqꝫ accidētia: vt. s. lec. xliiij. prope fiñ. Que singula quō differenter adorāda sunt: satis ptꝫ ex quatuor ꝓpositiōib⁹ supra positis. Nā partes ꝛ totum: qꝛ simili adoratione adorant̄: ea adoratione qua adorat̄ humanitas xpi adoratur etiā eius aīa benedicta: corpus gloriosum: ꝛ mēbra eius. ¶ De accidētibus ỽo dicendū sicut de pertinentib⁹ ad hūanitatem xpi: vt. s. dictū est in ꝑncipio hui⁹ lectionis. Debet igitur in sacřo totus xps adorari latria ꝓprie dicta. ¶ Unde dum sacerdos in misse officio sacřm leuās in altum: populo ostendit: adorādus est xps latria actu interiore ꝛ exteriore. ¶ Interiore magna mentis deuotione: quieto corde: exclusis tumultantibus temporalium rerum cogitationib⁹ se recolligat quiuis circūstans ad deum creatorem suum redemptorem ꝛ saluatorem: qui veraciter ſm vtranqꝫ naturam sub sacramentalibus speciebus quas corporalibus videt oculis: inuisibiliter cōtinetur adorādum. Dicens verbo mentali/ſm Alexā. de ales. Adoro te iesu xpe saluator qui per morteꝫ tuam redemisti mūdum: quē credo sub hac specie quā video cōtineri. Adoro per fidē te xpm in hoc sacramēto cōtētū: ꝑfitendo verū deū: verū hoiem eterni patris cōsubstantialem filium pro nobis hoiem factum: qui quos creasti sanguinis ꝓprii effusione amarissima morte: a morte perpetua redemisti: in cuius salutarem memoriam ꝑsentem te exhibere dignatus es his specieb⁹ vt iteꝝ sis hostia ꝛ sacrificiū ꝓ nřis reatibus quotidianis: quēadmodū ꝓ vniuerso mūdo i cruce fact⁹ es hostia generalis. ¶ Adoro te ꝑ charitatē diligēs corde toto te summū ꝛ incōprehēsibile bonū: qui dilexisti nos dū inimici essem⁹: teipsum in mortē tradens: vt nos patri recōciliādo amicos faceres. ¶ Adoro te sola spes oīm vera bona diligentiū: summa et finalis beatitudo in te

Sanctus Bonauē.

Augustin⁹

Circa cultū dei possumus hēre triplices act⁹ ad totidē ỽtutes ꝑtinentes.

Btūs bonauentura

De eucharistie adoratione.

confidentiū: viaticū militātium: cibꝰ inficiam esurientiū: mediator dei ⁊ hoīm: tuā plenissimā satisfactionē (in cuius memoriā pri libaris acceptabile sacrificiū) pro me extēdere per hoc presens holocaustū oīa mea peccā expiando misericorditer dele. ¶ Mōt ⁊ quilibet fidelis in eleuatione ⁊ ostensione huiꝰ viuifici sacri: rememorando meditari opprobriosam xpi ostēsionem: dum post flagellationē ⁊ corporis sui liuores: post perditā forme speciē pulchritudinē ac decorē: pilatus eū tanq̄ despectū ⁊ viroꝝ nouissimum: sceleratissimoꝝ iudeoꝝ aspectibꝰ presentauit: ac voce cōtēptibili demōstrauit: dicens. Ecce hō. Et iterum. Ecce rex vester. ¶ Mediteẗ insuper in sacri eleuatione xpi in crucis patibulo ignominiosam eleuationem: qua inter iniquos ⁊ latrones suspēsus: ab intuentibꝰ impijs cōtēptibiliter irrisiones ⁊ cōtumelias sustinuit multimodas. Sicq; pro cōtumelijs opprobrijs ⁊ blasphemijs adorādo latrie reuerentiā impendat. Pensando quātꝰ pro qualibꝰ tāta sustinuit: et ad gratias agēdas se totū inclinet. ¶ Similiter adoret latria exteriori decēti corporis gestu in sacramenti eleuatione: ad significādū internam fidē ⁊ reuerentiā: qua ipm actu interiori vt oīm creatorem deū ⁊ dñz veneratur. Atq; vt sicut in sua crucifixione ab incredulis turpiter cōfusus: blasphematus: irrisus fuit verbis ⁊ exterioribꝰ inordinatis capitis ⁊ mēbrorum motibus. Ita viceuersa a fidelibꝰ in sacrosancto misse officio (quo illius passionis memoria agitur) exteriori corporis gestu honoretur. ¶ Debent igiẗ humiliter nudata fideles capita xpo in sacro qd̄ ostenditur inclinare: cuiꝰ caput spinaꝝ aculeis p̄ delictoꝝ nroꝝ expiatiōe mille vulneribꝰ cruciatū: in mortis hora ad nos (quoꝝ salutē cā agebat) dolorosissime: sz benignissime est inclinatū. Nā inclinato capite tradidit spm̄. ¶ Debēt genua in terrā flectere se humiliātes ei: q̄ seipm̄ exinaniuit formā serui accipiens: factꝰ obediēs prī vsq; ad mortē: mortē aūt crucis. ¶ Et sicut inuerecundissimi canes derisorie genu flectētes eternā dei prīs sapiaz blasphemauerūt: dicētes. Aue rex iudeoꝝ. Et iteꝝ. Si rex israel est: descēdat de cruce ⁊ cetera hmōi. Ita ecōtrario genua curuātes: intus corda hūiliēt: adorātes ⁊ dicētes illud beati

Anselmus.

Ans. Adoro te xpe rex israel: lux gētiū: princeps regū terre: dñe sabaoth: virtꝰ oīpotētis dei fortissima. ¶ Debēt ⁊ manꝰ deuote cōponere ꝯ crudelissimoꝝ iudeoꝝ ⁊ gētiliū furorē: manꝰ suas impie alapizādo: colaphizādo: crucifigēdo extēdētiū. Rursus debēt manꝰ suas in celū tendere cū mentis affectu: sicut xps suas misericorditer in cruce extēdit: vt sic exaltatꝰ oīa traheret ad seipz ⁊ tēdēdo manꝰ: summo prī grās agere: dicētes. Gratias tibi dñe pr̄ referat oīs lingua: sup abūdātia bonitatis tue q̄ vnico filio cordis tui non pepercisti: sz p̄ nobis illū tradidisti in mortem: vt eū tāq̄ fidelē aduocatū haberemꝰ in celis corā te. ¶ Debēt ⁊ pectora tūdere in memoriam diri vulneris dñici pectoris aperti lācea militis: vñ sanguis pfluxit ⁊ aqua: in lauacrū simul ⁊ redēptionē pctōꝝ. ¶ Debēt etiā tūdere in ꝯfessione laudis dei ⁊ fraudis ppriē: dicētes illud Ansel. Tuas xpe miseratiōes pdicamꝰ: tue suauitatis memoriā cū abūdātia eructamꝰ: tibi xpe sacrificiū laudis immolamꝰ p̄ multitudine bonitatis tue quā ostēdisti nobis feminini nequā: filijs iniquitatis ⁊ pditis. Sic deuote se gerētes in adoratione xpi in sacro: gratiā multiplicē ⁊ fructū plurimū reportabūt. ¶ M Sz proch pudor ē cernere plurimos in ecclesia: qui tanq̄ de beneficijs dei ingrati paruā vel nullaz huic diuinissimo sacro exhibent reuerentiā. Stant erecti nō attēdētes illud apli Phil. ij. vbi post cōmemoratā xpi humiliationē vsq; ad mortem crucis subdit. Propter qd̄ ⁊ deus exaltauit illum: ⁊ donauit illi nomen qd̄ est sup omne nomē: vt in noīe eiꝰ omne genu flectatur celestiū terrestriū ⁊ infernoꝝ. Et omnis lingua cōfiteaẗ: q2 dñs iesus xps in gl'ia est dei patris. Quibꝰ rogo cōparādi sunt q̄ huic honorē xpo exhibere cōtemnunt: quē demones omittere nō audēt? Sz q̄ detestandi sunt: q̄ etiā in summi sacrificij ostēsione capita sua nudare negligūt? Et cū apls virū velato capite orare nō permittit. Oīs em̄ vir inquit: orans vel prophetans velato capite: deturpat caput suū. j. Coꝛ. xi. Caput aūt viri xps: quāti cōtemptus arguiẗ: qui etiam xpm in sacramēto sub oculis p̄sentez velato capite adorare presumit? Cōtra tales procedit verbū dei per Esa. c. j. Filios enutriui ⁊ exaltaui: ipsi aūt spreuerunt me. Exaltauit dū nostrā naturam assumpsit. Enutriuit: dū se nobis in hoc sacramento cibum vite tradidit. Et sequitur. Cognouit bos possessorē suū: et asinꝰ p̄sepe dñi sui: israel aūt. i. vidēs deū per fidem: me non cognouit: ⁊ populus meus non intellexit. Quō em̄ cognoscūt in sacramento contineri redemptorem suū? Quō suū iudicē intelligūt: qui debitā subtrahendo reuerentiā viso sacro: nec amore liquescunt in grāꝝ actiones? Nec timore humiliantur in iudicis sui recognitione? Hec de populo circūstante. ¶ Sacerdos vō celebrans prolatis verbis consecrationis: humiliter se inclinet: ac prius xpm in sacro deuotissime adoret nō vocali sono: sz corde attēto: hec vel similia ruminans. Adoro te p̄ciosum p̄cium redemptiōis nostre: hostia pacifica: que solo odoris tui suauitate inestimabili: patrez qui in altis habitat: ad respiciendum humilia inclinasti: ⁊ filijs ire placabilem reddidisti. ¶ Eleuando vero hec cogitare poterit. Respice dñe scte pater de sanctuario tuo: ⁊ de excelso celorum habitaculo: et intuere hanc sacrosanctam hostiā quā tibi offert magnꝰ pōtifex nr̄ sctūs puer tuus dñs iesus pro pctis fratrū suoꝝ: ⁊ esto placabilis sup multitudine malicie nr̄e. Et ita deuote ⁊ hūiliter deponat oblatā: ponēs in loco suo i palla mūdissima corpalis. ¶ O Sz occurrūt hic duo dubia. Primū: vtꝝ pctōr vidēs sacrm: videndo peccet sicut peccat tāgēdo ⁊ sumēdo p̄pter eiꝰ indignitatē.

Dubium primum.

Scdm: q2 pōt error cōtingere in cōsecratiōe: propter quē effectꝰ cōsecratiōis impediẗ: ita vt nō fiat cōuersio panis in corpus xpi: vt si cōsecrās nō sit sacerdos: aut q2 errat in forma: aut q2 deficit cōficiendi intentio ⁊c. Nec pōt circunstans esse certꝰ de transsubstantione facta: immo nec ipe sacerdos celebrās: q2 euidēter scire nō pōt se eē sacerdotez: q2 incerta est sibi intētio sui ordinatoris. Quō adorās sacrm euadere pōt periculū idololatrie? Si em̄ adorat hostiā nō cōsecratā quā putat cōsecratam: idololatriā cōmittit.

Dubium secundum.

Rñsio ad primū dubium.

¶ Ad primū dr̄ fm Alexā. par. iiij. q. lij. mē. vj. et alios doc. q2 ordinatū est ab ecclesia vt sacrm eucharistie immediate in altum eleuetur vt videatur: ⁊ saluator xps adoreẗ: nō i m̄ a iustis: sed ab omnibꝰ: inspicere ergo corpus sub sacramento intētione adorandi: nulli est illicitū. ¶ Rationabiliter autē hoc instituit ecclesia: q2 ex illa inspectione accedit spirituale cōmodū inspiciēti: nō tantū iusto: sed etiam peccatori. Tū ex pōderatione charitatis saluatoris: tū ex subuentione

tione beneficij reparatoris: tum ex recordatione passionis redẽptoris. Hec em̃ debent ⁊ iustus et peccator in corpis xp̃i intuitione recordari: quã tum fuit beneficium reparationis: quãta passio redemptoris: quãta charitas saluatoris. Ex qua recordatione cordis compunctio oritur: ac mentis deuotio accẽditur. Uñ nõnunq̃ peccator ad ↄtritionem mouetur: ⁊ gratiã ↄsequitur. Nec est simile de sumẽte in pctõ ⁊ inspiciẽte. Tũ qꝛ nõ est tãta irreuerẽtia in videndo sicut in sumẽdo: qꝛ videns nõ ptingit videndo ad substantiaȝ corporis xp̃i: sed tm̃ ad sacramẽtales species: sed qui manducat: nõ solũ sumit spẽs: sed xp̃m sub speciebus vere ↄtentũ. Tũ qꝛ sumens in pctõ abutit̃ sacrõ: nõ sic videns. Abutitur quidem in pctõ sumens: qꝛ impedimentum ponit spirituali cibationi: ad quã ordinata est corporalis mãducatio tanq̃ ad effectũ ꝓprium. Uidens aũt in pctõ non abutit̃: qꝛ adorare põt visum ⁊ colere per fidem: ⁊ que dicta sunt in memoria reuoluere: ad que ipsa sacramẽti ostẽsio est ordinata. Tũ tertio qꝛ manducãs in pctõ trãsgreditur preceptũ apl̃i: immo xp̃i per aplm̃ precipiẽtis. Probet autẽ seipsum homo: ⁊ sic de pane illo edat: et de calice bibat. i. Cor. xi. Hoc autẽ negligẽdo peccator transgredit̃: nõ sic peccator inspiciẽs sacramentũ intẽtione adorandi cõtrauenit: sed magis concordat institutioni ecclesie. Neq꞉ em̃ adorando irreuerentiaȝ facit: nec se nõ preparãdo ad gratiã negligẽtiã cõmittit: eo q̃ non tenet̃ se ad gratiã preparare ꝓpter visionẽ sacramẽti: qꝛ ostensio nõ ordinat̃ ꝑ se ad gratiã videnti ↄferendã: vt vult sctũs Bonauẽ. in. iiij. dist. ix. q. vi. ¶ P Sic etiã nõ est par rõ in tangẽte: qꝛ visio sacramẽti fit in distantia: tactus vero in ↄiũctiõe. Nã ⁊ si tãgẽs nõ attigit substãtiã corpis xp̃i: attingit tñ ipsas species imediate corpus xp̃i ↄtinẽtes. Tum etiã qꝛ tangẽs in pctõ abutit̃ sacramẽto: qꝛ tangendũ nõ est nisi ꝓpter dispẽsationẽ sumẽtis. Hoc aũt est actus ordinis quẽ laicus facere presumẽs grauiter peccat: officiũ sibi indebitũ vsurpãdo. Sicut legit̃ de saule: qui offerẽs holocaustum dñõ qd̃ sacerdotũ erat: regnũ perdidit: vt habet̃. i. Reg. xiij. Et ozias lepra percussus est: eo q̃ incẽsuȝ adolere ꝓsumpsit in altari thymiamatis: vt habet̃. ij. Paral. xxvi. Simil̃r ⁊ sacerdos tangens in pctõ grauiter peccat: sicut fm̃ btm̃ Tho. oĩs exercens actũ ordinis sui i mortali: peccat mortal̃r. Agit etiã cõtra preceptũ quo dicit̃. Mundamini vos qui fertis vasa dñi. Si itaq꞉ ferẽs vasa dñi sctificata mũd⁹ eẽ percipit̃: quantomagis qui fert seu tãgit in sacro sctm̃ sctõꝝ dñm ipsum? In casu tñ licet laico: vel sacerdoti pctõri tangere: vt si iaceret in luto vili aut vbi expositũ esset imminenti piculo comestiõis a porco vel cane. In illo casu si peccator sacerdos vel laicus motus fide ⁊ reuerentia: ipsum tolleret ⁊ poneret in loco congruenti: nõ peccaret. In tali enim casu tangere prohibitũ nõ est: sed multomagis preceptũ: qꝛ tenet̃ irreuerentiam ⁊ inhonestã eius collocationẽ impedire. ¶ Oza vero tãgens arca dei declinantẽ: bobus calcitrãtibus: ⁊ ideo percussus ↄtra preceptũ fecit: qꝛ tenuere cognita vxore illa nocte tetigit: vt quidã dicunt: qd̃ nõ licebat: vel vt lyra dicit in postilla. ij. Reg. vi. qꝛ sua ordinatione vehebat̃ in plaustro: que leuitarũ humeris portari precepta erat. Ideo dũ calcitrabant boues: percussus est: ideo non ꝓpter tactum precise: sed ex causis dictis percussus est. Ubi nihilominus fm̃ glo. notandũ est quantum delinquat qui ad corpus dñi reus accedit: si ille morte mulctat̃ qui arcani dñici corporis figuraȝ

minori q̃ debuit veneratione corripuit. ¶ Q Si replicatur de bethsamitis qui percussi sunt plaga magna: pro eo q̃ viderũt arcã dei reductam a philistijs: vt habet̃. i. Reg. vi. Sed longe dignius est sacrm̃ eucharistie arca federis in lege. Respõdetur q̃ quia preceptũ fuit: ne arca nuda videretur. Unde Nume. iiij. legitur q̃ aaron ⁊ filijs ei⁹ mandatũ est vt intrarẽt sanctuariũ ⁊ inuoluerẽt arcam: ipsamq꞉ sic inuolutã traderent leuitis portandã. Et dicit̃ ibidem. Alij nulla curiositate videãt que sunt in sanctuario priusq̃ inuoluãtur: alioqn moriẽtur. Ideo bethsamite: qꝛ curiositate ducti arcã nudã cõtra preceptũ viderũt: a dño sunt percussi. Quod nihilominus etiaȝ in figura illis contigit nobis: significãs q̃ simplicioribus nõ licet arcana dei perscrutari: que in sacra latent scriptura per arcã significata: fm̃ illud Prouer. xxv. Qui scrutator est maiestatis: opprimetur a gl̃ia. ¶ Dupliciter autẽ est videre maiestatẽ dei: scȝ per fidẽ: ⁊ sic videre licȝ omnibus. Alio modo per scrutinium: ⁊ sic non licet nisi prouectis ⁊ instructis in diuina scientia. De nõ vidẽdo aũt sacramentũ: nõ est preceptũ nisi his qui nondũ baptismatis sacramento sunt initiati: illi em̃ admittendi nõ sunt: sed finita missa cathecuminoꝝ expellẽdi: de quo supra lec. xv. Unde ad videndũ admittunt̃ oẽs qui fide ⁊ sacramẽtis xp̃o iũcti sunt: ad manducandũ solũ qui charitate dño sunt vniti. Uerũtamen si quis ex humilitate non figeret visum ad sacrm̃: sed in terram oculos deflecteret se indignum reputans tanti sacramenti visione: nõ reprobat̃: sicut in hoc publicano: qui oculos ad celũ leuare nõ audens: pectoris percussione ⁊ humili oratione veniã impetrabat: vt refert Lucas. c. xviij. Põt em̃ quis q꞉ op⁹ bonũ superogationis ex humilitate omitti: qua tñ omissione alter nõ tenetur abstinere: vt vult bea. Tho. in. iiij. scripto. dist. ix. q. iij. ¶ R Ad scd̃m dubium. Respondet̃ fm̃ Alex. par. iiij. q. xx. mẽ. iij. ar. i. §. iij. ⁊ post eum bea Tho. ⁊ sctũs Bon. in. iiij. dist. ix. q̃ hostia sive eucharistia i altari adorari debet sub cõditione: si seruata sunt seruãda: hoc est oĩa requisita ad cõsecrationẽ. Et hoc habituali: hoc est tacita vel expressa. Nõ em̃ opȝ q̃ adorans hostiã in missa actualiter seu expresse cõditionẽ apponat. Nec forte expedit maxime simplicib⁹: ne dubitatiõi circa fidẽ sacramẽti locũ dare assuescãt. Sed sufficit q̃ habeat conditionẽ illã habitualiter siue tacite. Ita q̃ intentio sua taliter sit instituta: q̃ si sciret defectũ circa necessaria ad cõsecrationẽ reqsita fuisse commissuȝ: non adoraret. Uel si ↄditio ꝑdicta tpe adorationis in cogitatiõe occurreret ipsam apponeret. Hac itaq꞉ habituali ac tacita ↄditiõe existẽte: adorans sine actuali ↄditiõe: vt puta de ea nõ cogitãs adorãdo nõ peccat etiã si hostia nõ fuerit ↄsecrata: qꝛ nõ adorat purã creaturã: sȝ xp̃m fm̃ intẽtionẽ suã: q̃uis sacerdos nõ ↄsecrans: aut volũtarie aliqd̃ ad ↄsecrationẽ requisitũ omittẽs quantũ in se est facit populũ idololatrare: qꝛ offert purã creaturã ad adorandũ: vt dicit Tho. ¶ Hec aũt habitualis intẽtio nõ sufficeret: si quis adoraret angelũ sathane transfigurantem se in christum. Nam si ille adoret̃ sub conditiõe: si tu es christus: non peccat sic adorans: qꝛ tunc non adorat sathanam: sed christum: qꝛ non stat oratio nisi stet cõditio. Nec ad aliũ refert̃ oratio: nisi etiã ad quẽ refertur orationis intẽtio. Si aũt habitu tm̃ habeatur cõditio: nõ actu nõ vitat̃ idololatrie pctm̃: nec excusat̃ homo rõne ignorantie facti. ¶ Habet em̃ triplex adiutoriũ talẽ vitãdi errorem. s. sacre scripture mo-

i. Reg. xiij.

Esaie. lij.

Lyra.

Prouer. xxv.

Rñsio ad scd̃m dubiuȝ.

nitionē: q̄ nobis significat q̄ angelus tenebrarū se trāsfert in angelū lucis. ij. Cor. xi. Item q̄ multi venient in nōie meo dicit dñs: dicētes. Ego sum xp̄s: ꝛ seducēt multos ꝛc. Mat. xxiiij. ¶ Scōm ad iutoriū est orationis remediū. Nā si oraret deū toto corde vt reuelaret ei veritas: non pmitteret deus eū decipi. In hoc em̄ casu intelligitur illud Joan. xvi. Si qd petieritis patrē in nōie meo dabit vobis. In nōie meo qḋ est iesus: qḋ interpretatur salus. Hoc est. Si qd petieritis ptinēs ad salutē: vt exponit btūs Aug. Uñ qui in casu nō orat nō adhibet oēm diligētiā quā dz. ¶ Tertiū est suspēsio actus adorādi s̄z Bonauē. Sic legitur de sctō Luciano p̄sbytero: q̄ reuelationē sibi veram factā p gamalielē btī Pauli didascalū nō statim acceptauit nec credidit: s̄z se suspēdit donec p̄missa orōne visio ipa tertio sibi manifestaretur. Uel tertiū adiutoriū s̄m Alex. est appositio actualis ɔditionis: cuius appositiōe pōt vitare periculū. Ut si tu es xp̄s adoro te. ¶ S Si ergo talia apparitio ondit̄ur alicui: q̄ res isolita est ꝛ noua: ideo nō dz precipitare s̄nlam: sed diligenter ɔsiderare priusq̄ adoret: s̄m illud. i. Joan. iiij. Probate spiritus si ex deo sunt: p̄misit aūt. Nolite omni spiritui credere: rōnem subiungēs: q̄ multi pseudo ꝓphete exierūt in mundū. Sic virgo prudētissima audita salutatiōe angelica: nō statim assensit: s̄z turbata in sermone angeli cogitabat qualis eēt illa salutatio. Propter qḋ etiā legitur de quodā sancto patre: cū appāruit ei diabolus in specie xp̄i clausit oculos: dicēs se nolle xp̄m videre in hac vita: cuius humilitate diabolus cōfusus abscessit. Quo cōtra narrat̄ de multis qui leues corde: ad tales reuelatiōes se reputātes idoneos desiderauerūt eas ꝛ sunt in insanias ꝛ stulticias ꝛ ꝑicula precipitati. Quō aūt discerni debeāt visiones vere a falsis: multa scripserūt patres opuscula: inter que singulari p̄conio dignū est opus qḋ cancellarius parisiensis Gerson de ꝓbatione spūum cōpilauit. Ubi plurimū valere docet hūilitatē: qua hō visionibus hmōi indicat se indignū. Quia ergo visiones hmōi ꝛ appitiōes insolite sunt: nō excusat errātē in eaꝝ adoratiōe intētio habitualis. Sed sese suspēdat cui tali ɔtingūt: donec certificetur: vel ad min⁹ sub ɔditiōe actualiter apposita adoret. Consecratio vo hostie solita est ꝛ ɔsueta: idō sufficit ibi habitualis ɔditio: si ɔsecratio debito modo facta est. Unde nulli vel pauci in hac adoratiōe peccāt. Oēs em̄ hanc ɔditionē tacite aut habitualr hñt. Quod ex hoc manifestū est: si adorās requireret̄: quid faceres si ɔsecratio debito modo facta nō esset. Haud dubiū quin fidelis q̄sq̄ requisitus responderet: nequaq̄ adorarem.

> Mat. xxiiij.
>
> Joan. xvi.
>
> Alexan.
>
> Multū valet hūilitas ad obtinendas veras visiones.

¶ Lectio. li. A

E Stat circa hāc materiā adhuc dubiū: qḋ agēdū si in loco hostie appareret alia species: puta carnis/vel pueri: cruoris vel agni aut similis. Utrum sub his speciebus debeat xp̄s adorari? ꝛ an ibi xp̄s contineatur/ꝛ quomodo? ¶ Pro primi solutione notandū q̄ hmōi apparitio ex duplici cā fieri solet. Quādoq̄ ꝓpter ardenter amātes: qui magno ꝛ estuāti desiderio xp̄m sub sacr̄o sibi ostēdi humiliter ꝛ deuote dep̄cantur: quoꝝ precibus diuina pietas q̄nq̄ condescendit: vt sic eoꝝ deuotio amplius accēdatur. Uel propter hesitātes in fide sacramēti: vt ad veritatē fidei miraculo inuitentur ꝛ solidētur. Potest ꝛ fieri diuina permissione illusione demonis ad decipiendū ꝛ fallendū incautos. Quēadmodū in cōuētu quodā fratrū minorū obseruātiū oppidi ysennac partiū thuringie nr̄is tp̄ibus ɔtigisse relatiōe accepi. Fraticellum vnū laicū celebrāti astitisse: ꝛ dū tēpus cōionis quo sacerdos sumere sacr̄m solit⁹ est aduenerat: q̄ frater ille laicus ex quadā indiscreta deuotione cōionē sacre eucharistie desiderabat: apud se putās se bene dispositū ad tanti sacramēti perceptionē. Et sic minus caute in seipso complacēte: apparuit quidā in specie angeli particulā apparenter porrigēs. Aperuit stultus os: sumens de manu porrigētis apparentē hostie particulam: ꝛ cōtinuo a diabolo obsessus est ꝛ grauiter vexat⁹. Postea tñ elapsis aliq̄t diebus: fratrum orationibus liberat⁹ est. ¶ B Sed de primo ɔsequamur qui adhuc duplr̄ potest ɔtingere. Aut cū diuina reuelatiōe q̄ sub specie tali xp̄s veraciter cōtinetur. Aut q̄ fiat apparitio sine tali reuelatiōe. Si primo modo cū tali reuelatiōe falsum subesse non possit: sicut nec fidei nr̄e quā per reuelationē accepimus: dubitandū non est ei cui facta est reuelatio: xp̄m sub tali specie veraciter cōtineri. Quapropter pōt ꝛ debet a tali catholice et laudabilr̄ adorari. De quo pasca. de quodā presbytero narrat: qui cū digno moderamine sanctā christo propitio duceret vitam: cepit omnipotētem deū precibus pulsare: vt sibi monstraret corporis christi naturā: nō ista inquit ex infidelitate: sed ex mentis pietate petiuit. Fuit em̄ a pueritia diuinis legibus imbutus: ꝛ propter amorem superni regis olim patrios fines dereliquit: ꝛ dulcia liquerat arua: vt exul sedulo christi disceret mysteria. Idcirco ei⁹ amore succensus: magis quotidie p̄ciosa munera offerens: poscebat sibi premonstrari: q̄ foret species latitans sub forma panis ꝛ vini. Uenerat ergo dies vt idē celebrans pie solennia missarum: more solito ꝓcubuit genibus. Te precor omnipotēs inquit: pāde mihi exiguo in hoc mysterio naturam corporis christi: vt mihi liceat eū conspicere presentem corporeo visu: ꝛ formā pueri quem olim sinus matris tulit vagientem nunc manibus contrectare. Qui dum talia precaretur angelus de celo veniēs affatur sacerdotem. Surge inquit ꝓpere: si christū videre placet: adest presens corporeo vestitus amictu: quem sacra puerpera gessit. Tunc venerabilis presbyter pauidus vultu se erigēs: vidit super arā patris filium puerū quem symeon infantem portare suis vlnis meruerat. Cui angelus inquit. Si christum videre placuit: quē prius sub specie panis verbis mysticis consecrare solebas: nūc oculis inspice: manibus attrecta. Tūc sacerdos celesti munere fretus qḋ dictu mirū est: vlnis tremētibus accepit puerū: ꝛ pectus ꝓpriū pectori christi ɔiunxit. Deinde ꝓfusus in amplexum dat oscula deo: atq̄ suis labiis pressit pia labia christi. Quib⁹ sic actis preclara mēbra filij dei restituit in verticem altaris: ꝛ repleuit celesti pabulo christi mensam. Tūc rursus homo prostratus deprecatus est dñm: vt dignaretur ipse

> Appritio alterius spēi loco hostie duplr̄ fieri potest.
>
> Attende de quodam sacerdote cui de⁹ mōstrauit corporis xp̄i naturā.

gnaret ipse iterū verti in pristinā speciē. Qua cō-pleta oratione surgēs e terra inuenit corpus xp̄i in formā remeasse p̄orē. Et cōcludēdo dicit. Mi-ra oīpotētis dispensatio: q̄ ob vnius desideriū: ita se p̄bere dignatus est visibilē: ⁊ nō informē sicut alijs q̄busdā: sed in forma pueri: quatenus et veri-tas patesceret in ostēso: ⁊ sacerdotis desiderium impleret̄ ex miraculo: nostraq̄ fides firmaret̄ ex relatu. Hec ille. ¶ C Utrū aūt talis effigies pue-ri apparētis sit ꝓpria species ⁊ figura xp̄i: aut sit aliqua forma miraculose aliūde creata sub qua xp̄s latet: dubitari p̄ōt. Similiter vtrum sub tali specie apparente sit xp̄s: eo modo quo in hostia sub specie panis: totus scꝫ sub toto: ⁊ totus sub qua libet parte. Aut sit sub illis dimēsionibus circū-scriptiue: caput vcꝫ sub capitis figura: ⁊ pes sub figura pedis ⁊ ita de alijs partibus. ¶ Beatus Tho. aliā distinctionē ꝑ respōsione ad p̄ncipale dubiū motū: scꝫ an ibi xp̄s vere cōtineat̄: in par-te. iij. q. lxxvi. ar. vi. ponit dicēs ꝙ dupliciter con-tingit talis apparitio: qua q̄n̄q̄ miraculose vide-tur caro aut sanguis aut puer in hoc sacramen-to. Q̄n̄q̄ cōtingit hoc ex parte vidētiū: quoꝝ ocu-li immutant̄ tali immutatione: ac si viderent ex-presse exterius carnē vel sanguinē aut pueꝝ: nulla tñ mutatione facta ex parte sacramenti. Et hoc quidē videtur cōtingere: q̄ñ vni videt̄ sub specie carnis vel pueri: alijs tñ videt̄ sicut prius sub spē panis vel q̄ñ ad horā videt̄ sub specie carnis vel pueri: postmoduꝫ sub specie panis. Nec tñ hoc pertinet ad aliquā deceptionem: sicut accidit in magoꝝ p̄stigijs: q: tales species diuinitus forman-tur in oculo ad aliquā v̄itatē figurandū ad hoc scꝫ vt manifestet̄ vere corpus xp̄i esse sub hoc sa-cramēto. Sic etiā xp̄s sine deceptione apparuit discipulis eūtibus in emaus sub specie peregrini. Dicit em̄ bea. Aug. in li. de. q. euāge. ꝙ cuꝫ fictio nr̄a refert̄ ad aliquā significationē nō est mēda-cium: sed aliqua figura veritatis. Et q: per hunc modū nulla immutatio fit ex parte sacramenti: manifestū est ꝙ nō desinit esse xp̄s sub hoc sacra-mento tali apparitione facta. Q̄n̄q̄ vero contin-git talis apparitio non per solā immutationē vi-dentiū: sꝫ specie q̄ vr̄ exterius realiter existente: ⁊ hoc tūc videt̄ esse: q̄n̄q̄ sub tali specie q̄d ab om-nibus videt̄ nō ad horā tm̄: sed per lōgū tp̄s ita ꝑ-manēte. Et in hoc casu q̄dā dicūt: ꝙ est ꝓpria spe-cies corporis xp̄i. ¶ Nec obstat ꝙ q̄n̄q̄ nō videt̄ ibi totus xp̄s: sed aliqua pars carnis. Uel etiam ꝙ nō videt̄ in specie iuuenili: sed in effigie pueri-li: q: in p̄tāte corpis gloriosi est ꝙ videat̄ ab oc̄lo nō glioso vel s̄m totū: vel sꝫ partē: ⁊ in effigie ꝓ-pria vel aliena. Hoc autē sanctus Tho. reprobat: q: s̄m eū corpus xp̄i nō p̄ōt videri nisi in vno lo-co: in quo circūscriptiue cōtinet̄. Unde cū in ꝓ-pria specie videat̄ in celo: nō sic videt̄ in hoc sa-cramēto siue in terris. Etiā: q: corpus gloriosuꝫ q̄d apparet vt vult post apparitionē cū voluerit disparet: vt dicit̄ Lu. vl. ꝙ ab oculis coꝝ discipu-loꝝ euanuit. Hoc aūt q̄d sub specie carnis appa-ret diu ꝑmanet: quinimmo q̄n̄q̄ legit̄ inclusum: ⁊ multoꝝ ep̄oꝝ cōsilio in pixide reseruatū: q̄d ne-fas esset de christo sentire s̄m propriaꝫ speciem. ¶ D Ideo dicēdū: ait Tho. ꝙ manētibus dimen-sionibus q̄ prius fuerūt: fit miraculose q̄dā muta-tio circa alia accidentia puta figurā ⁊ colorem ⁊ alia hm̄oi: vt videat̄ caro vel sanguis: aut etiam puer. Et sicut supra dictum est: hec non est dece-ptio: q: fit in figurā cuiusdā veritatis: scꝫ ad ostē-dendū per hāc miraculosam apparitioneꝫ ꝙ in sacramento est vere corpus xp̄i ⁊ sanguis. Et sic patet ꝙ remanētibus dimēsionibus que sunt fun-damēta illoꝝ accidētiū: remanet vere corpus chri-sti in hoc sacramēto. Nec videt̄ propria species corporis xp̄i: sed species miraculose formata: vel in oculis intuentiū: vel etiā in ipsis sacramētali-bus dimensionibus que manēt etiā in mutatione facta circa eas q̄ntū ad alia accidentia. Hec ola bea. Tho. ¶ Et p̄ōt hic dicēdi modus sic intelli-gi: ꝙ sicut in sacramēto saluant̄ dimensiones pa-nis: que sub qualitatibus sensibilibus: colore scꝫ et odore: sapore ⁊ ceteris ꝓtendūt ⁊ indicāt speciez panis. Ita in hac trāsformatione diuina virtute superaddunt̄ alia accidētia sensibilia: que indi-cant speciē carnis vel pueri. Et s̄m hoc dimēsio-nes ille que prius erāt figure rotūde: aliā figurā postea acq̄rūt: s̄m diuinū bn̄placitū. Et forte in hac superfusione accidētiū carnis ad illas dimē-siones siue q̄ntitatem panis: accidētia sensibilia panis que p̄fuerūt: cedūt: q: forte idē subiectum hec ⁊ ille qualitates ꝑ eodē tempore afficere nō possunt. ¶ E Egidius de ro. theo. xxiij. videt̄ di-cere: ꝙ illa species pueri nō est ꝓpria species ⁊ fi-gura xp̄i: sed quedā forma miraculose facta: et in hoc cōcordat cū sancto Tho. Sed in hoc discor-dat: q: dicit ꝙ dimēsiones panis diuina virtute cōuertunt̄ in accidētia carnis siue pueri: ⁊ nō in accidētia corporis christi: ⁊ ita dimēsiones prio-res nō manēt. Et sub illis accidentibus est corpus christi: sicut prius fuit in accidētibus panis. Et si-cut accidētia panis que prius apparebant: non erāt accidētia ⁊ dimēsiones ꝓprie xp̄i: ita nec di-mensiones ille pueri vel carnis post apparētes: sunt dimēsiones xp̄i: q̄uis sub illis vere christus cōtineat̄ sicut ⁊ cōtinebat̄ sub prioribus accidēti-bus panis. Fundat se etiaꝫ doctor iste in ratione Thome q̄ntū ad id in quo cōcordat: q: vnum cor-pus nō p̄ōt localiter ⁊ s̄m ꝓprias dimēsiōes esse nisi in vno loco. Cum aūt xp̄s sit sic in celo: nec verisimile sit ipsum propter hm̄oi apparitiones deserere celū: dimēsiones ille carnis vel pueri nō sunt ꝓprie dimēsiones corporis xp̄i. Quod si ali-quis nō haberet ꝑ incōueniēti xp̄m ꝑ tali tēpo-re deserere celū corporaliter: q: tamen eodē tēpo-re cōtingunt apparitiones ille in diuersis locis: sequit̄ nihilominus vnū corpus s̄m ꝓprias dimē-siones esse in diuersis locis: q̄d reputat impossi-bile. Sed quicq̄d sit de illo dicto in se: patet ex p̄-missis: ꝙ ratio illa nullū hꝫ fundamētū: cū supra sufficiēter ꝓbatū est: ideꝫ corpus esse in diuersis locis nullā includere cōtradictionē: ⁊ per conse-quens nō esse simpliciter impossibile. ¶ F Alio-rum modus est: cui videt̄ cōsentire Alexan. ꝙ in istis apparitionibus: dū tamē a deo fiūt: ⁊ non hu-mana ꝓcuratione aut diabolica illusione: appa-ret christus: seq̄ ostēdit in ꝓpria specie ⁊ accidēti-bus suo corpori inherētibus: qualiter ostēdit se di-scipulis suis post suā resurrectionē: et petro post ascensionē: ⁊ quod apparet est caro christi vera. Nec obstat ꝙ nō semꝑ videt̄ totus christus: sed aliqua pars carnis. Sicut in miraculo btī Gre-go. quo petente panis christi formā accepit digi-ti. Aut ꝙ nō semꝑ apparet in forma virili quam habet in celo: in qua apparuit ⁊ petro dicenti si-bi: dn̄e quo vadis: sed aliquādo in forma pueri: vt in apparitione pascasij supra posita. Quia in potestate corporis gloriosi est: vt ab oc̄lo nō glo-rioso videat̄ s̄m se totū vel s̄m parteꝫ: in q̄ntitate magna vel parua: forma illa vel alia: sub fulgore claritatis glorie vel sine: etiā vt appareat vni: et ab vno videat̄: et nō alteri nec ab alio cernatur. ¶ Et quicq̄d sit de corpore glorioso generaliter:

Beatus Tho.

Augu.

Sanctus Thomas.

Luce vl.

Sanctus Thomas aquinas.

Egidius de Roma.

hoc tamē esse in potestate christi:in cui⁹ potesta
te sunt oīa corpora:ꝛ ꝗtum ad esse ꝛ ꝗtū ad sic:
vel sic esse seu apparere:nullus hꝫ ambigere fide
lis:ꝛ ad illā positionē arguit Alex. Cū hmōi reue
lationes fieri solēt in misericordi condescēsione
defectus fidei alicuius vt fides hui⁹ sacramenti
roboretur. Si autem caro aut sanguis sic appa
rens esset caro vel sanguis alicuius alalis:vel su
bito creata:nullū argumentū veritatis induce-
ret ad fidē ꝓbandā vel roborandā:sed solummo
do caro aut sanguis christi. Unde nō videtur ꝙ
ob causam pretactam debeat apparere caro vel
sanguis nisi ipsius dñi. Qm̄ licet virtute aliqua
ostenderet alicui hesitanti caro vel sanguis alie
nus. (Licet forte ex hac ostēsione excitaretur ad
credulitatē) nō tamē hec fides ꝓueniret ex signo
vel ostēsione veritatis:sed potius falsitatis:qꝛ ex
hoc ꝙ in tali apparētia:tale apparēs crediē esse
corpus dñi vel caro christi. crederet ꝟitas ipsius
sacramenti. Si eñ crederet esse caro vel sanguis
bruti:nunꝗ ꝓpter hoc crederet:nec credi debe-
ret veritas sacramēti. ¶ B Qꝛ ergo ostēsio veri-
tatis ipsius sacramēti dꝫ fieri per iudicia vera ꝛ
non simulata vel ficta:videt dicendū ꝙ caro vel
sanguis in hmōi apparitione est vera caro dñi:

Obiectio.

aut verus sanguis xp̄i. ¶ Et si obijcit ꝙ aliquan
do apparuit caro in loco sacramēti diuturnita-
te tēporis corrumpi et denigrari:sicut accidit in
marchia teruisina:vbi a multis diebus videtur
corrūpi: vt patet ex certitudine sensuum. Caro

Solutio obiectionis.

autem christi est incorruptibilis ꝛ gloriosa. Re-
spondet ille doc. ꝙ illud nunꝗ accidit quando a
dño fit ista apparitio:sed solū quādo fit procura
tione humana vel operatione diabolica. ¶ Nec
obstat si dicit ꝙ christus nō est nisi duobus mo-
dis:scilicet manifeste in ꝓpria forma in celo. aut
velate sub speciebus panis et vini in sacro. Qꝛ
hoc verū est regulariter. Dispēsatiue tamen pro
pter fidei robur:aut deuotionis fomentum: aut
aliā causam ostēdit se quādoq;: aut corpus suū
sine velamine:fm ꝙ noscit fidelib⁹ expedire. Uñ
cōtingit ꝙ vno tempore vni ostēdit carnem suā
sub sacramēti velamine alteri in sez nude. Unde
accidit vt vnus videt ꝛ hostiā ꝛ carnē velatā sub
panis specie:alius carnē reuelate:vt sic ex facti
notitia ꝛ relatione fide digna certū habeat. Nec
hoc est impossibile deo: cū ꝛ angelus in corpore
assumpto vni se ostēdit ꝛ nō alteri eque presenti:
vt patet Dan. x. vbi dicit. Uidi ego daniel solus

Dan. x.

visionē. Porro viri qui erāt mecū: nō viderunt.
Loquit autē de visione angeli apparētis in spe-
cie viri:lineis vestiti:ꝛ in alia forma vni ꝗ alteri.
Quod ergo potest angelus in corpore alieno:po
test christus in corpore suo. ¶ Differentia etiam
quā hea. Tho. supra ponit quādo apparitio ma
net ꝛc. nō est probabilis:qꝛ in miraculo hea. Gre
go. vbi ad firmandū plebis fidē:sacramentū ver
sum est in cruentā carnē:ꝛ statim ad orationem
eiusdē redijt in panis speciē. ¶ H Hec sentētia sic
potest persuaderi Qꝛ diuina misericordia q̄ hāc
apparitionē facit:cōdescēdēs infirmitati homi-
num vt fides recta de sacramēto eluceat ac robo
ret:nequaꝗ decipit:neq; ad idololatriā ꝯmitten
dam nos incitat:que tamē cōmitteret: dū homi
nes miraculo inducti:in adorationē tanꝗ veri
corporis ꝛ sanguinis xp̄i procumberent ꝛ adora
rent:dum miraculū tale appareret vel in sacerdo
tū manib⁹:vel in loco hostie. Ad idololatriā au-
tem homines prouocare deū:nefas est cogitare:
cū idololatrie vltor est deus ꝛ punitor. ¶ H Ex ha
rum opi. recitatione satis apparet: ꝙ omnes illi
modi in hoc concordant: ꝙ sub illa specie mira-
culose apparēte vere est corp⁹ christi:nisi ꝙ hea.

Sanctus Thomas.

Tho. sentit ꝙ desinentibus dimensionibus pa-
nis:non manet corpus christi. Nō autem in ta-
li apparitione desinunt:quia eis manentib⁹ pos
sunt alia accidentia mutari. ¶ Sed an species il
la apparens sit species corporis christi:ita ꝙ ac-
cidentia illa apparentia inhereant corpori chri
sti:variātur opiniones. ¶ Nam prime due opi.
hoc negant:sed dicunt esse species miraculose ꝓ
ductas:sub quibus non aliter est corpus christi:
ꝗ fuit prius sub speciebus panis: scilicet totum
sub toto et qualibet eius parte. ¶ Secundū ter-
tiam opinionem diceretur ꝙ species ille apparē-
tes:sunt proprie corpori xp̄i et ei inherentes sub
quibus corpus christi totum vel pars est circū-
scriptiue tanꝗ sub proprijs dimensionib⁹. Nec
obstat quod corpus Christi est simul in celo et in
terra:ꝛ vbiq; secūdum ꝓprias dimēsiones. Neq;
ꝙ ibi magnum:hic paruum:hic talē habens co-
lorem ꝛ figuram:ibi alium ꝛ aliam. Qꝛ non opor-
tet ꝙ si corp⁹ idē ponat in diuersis locis: ꝙ vtro
biq; habeat candē ꝗtitatē:qualitatē ꝛ figuram:
vt supra lati⁹ deductū est lec. xlvi. Oēs ergo mo-
dos illos esse possibiles infinite potentie dei pu
to fideli nō dubitādū. Nullus eñ illoꝝ cōtradi-
ctionē includit:ꝛ rationes hincinde adducte nō
demōstrant:ꝛ facile soluuntur. ¶ I Quid autē
de facto dicēdū sit:quid ego homūcio dicere pos
sum:vbi tanti doctores disceptant? Sed imitan

Alexan. de ales doctor irrefragabilis.

dus est mihi doctor irrefragabilis Alex. profitē-
do propriam ignorantiam:vnde ait. In casu po
sito nihil me scire confitear. Unde nihil definiē-
do vel asserendo dico:sed salua sententia melio-
ri tantū opinando. Hinc videtur cautius pie du-
bitare facti hmōi modū:ꝗ curiose et temere ali-
quē predictoꝝ sine ratione sufficiēti et autorita-
te determinare. Hinc dicit venerabilis Hug. li.

Hugo. Exodi. xij. Inno.

de sa. ꝛ post eum Innocē. Ego diuina mysteria ꝛ
sacramenta magis venerāda ꝗ discutienda ꝓfi
teor Scriptū est enim. Nō comedetis ex eo cru-
dum qd:nec coctū aqua:sed assum tm̄ igni. Cru-
dum quid comedit:qui temerario ausu de agno
isto immaculato definire nō erubescit:qd neq; ꝑ
rationē:neq; per autoritatē:neq; per sanctorum
patrū ꝓbabiles sentētias digestū esse dinoscit.
Ille vero comedit agnū coctū aqua: qui ex insta
bili ꝛ nō fundata ac phantastica quasi ratione ꝛ
impertinēte autoritate definit de hoc sacramen
to sub quo ver⁹ agnus latitat:qd veris rōnib⁹ ꝛ
scripturis nō ꝓbat. Ille vero bene sentit de hoc

De hoc sacramento qui bñ sentiat.

sacramēto:qui sine ambiguitate nō ꝓfert sentē-
tias:nisi quas christus sua charitate: et euāgeli
ste ac apl̄i spūsancto succensi docuerunt: aut fer
uens sanctoꝝ studiū lucidauit. Tūc quidē agnū
comedit assum igne quādo doctrine tales tanta
refulgēt veritate:tāta sunt digeste maturitate:vt
nihil pestiferū:nil eis noxiū qd officere poterit
ministrat. Hinc qꝛ neuter modoꝝ ꝓfatoꝝ solide
innitit autoritati aut indeclinabili rationi:secu
rius videt fm ꝓdicta pie dubitare:ꝗ sine hesita
tione aliquid temere diffinire. Qm̄ eīsi in hoc sa-
ctis cōcordāt ꝙ sub illa specie miraculosa verum
corp⁹ christi cōtineat:ꝛ hoc pia credulitate susti
neri possit:dū ꝓbabiliter cōstat illas apparitio-
nes diuino miraculo fieri. Qꝛ tñ nō sp̄ de miracu-
lo ꝯstat:nemo leuis eē dꝫ ad adorādū. Sꝫ poti⁹
aīm suū suspēdere quisq; a deo ab hoc vel scriptu
ra doceat. Aut sub ꝯditiōe (si nihil fraudis appa
reat) adorare. Ut dicēdo. Si tu es xp̄s: te vel xp̄m
adoro:ꝛ hoc ꝯditiōe nō tm̄ hituali sꝫ et actuali.

Et per

¶ R Et p hoc pz rñsio ad scdam diuisionis ptē supra in rñsiōe ad primū dubiū partitā: scz quid agēdū dū apparitio fit sine reuelatiōe diuina: an tūc adorādū. Cui cōcordare videt factū qd recitat Alexā. ex narratiōe magni ac fide digni viri lanfranci. Cū eñ p̄sbyter qdā missam celebrans inuētā sup altari verā carnē: ꝛ verū in calice sanguinē: ſm ppriā carnis ꝛ sanguis speciē sumere formidaret: rē ptin⁹ cū suo sub cōsiliū qsitur⁹ aperuit. Epūs aūt cū multis coepis ad hoc cōuocatis: calicē illū cū eadē carne ꝛ eodē sanguie dñi diligēter aptū ꝛ sigillatū inclusit in medio altaris p summis reliquijs reseruādis ppetuo. Qd hodie obseruat ecclia qñ aliq̄ negligētia vel miraculū nouū in tantis mysterijs accidit. ¶ L Ex hoc ēt daf informatio sacerdoti: si cui hoc accideret: vt celebrāti hostia in forma pueri ꝛ i calice sanguis appareret. Debet eñ talis p illo p̄ces fundere ad deū ꝛ ipm deuotius exorare: vt sua mia dignetur sacrm hoc reducere i pristinā formā mādacatiōi cōgruētē: exēplo bea. Greg. ꝛ Pasca. Et dū forma panis redit: dz reuerēter sacrm sumere. Qd si forte sacerdotis p̄ces nō exaudirētur: cū tūc qd apparet rōnem ac spēm cibi ac pot⁹ nō haberet: rōnabiliter abstinet a sumptiōe. Uñ dicit btūs Hiero sup Leui. ꝛ hr de ꝯse. di. ij. de hac qdē. De hac qdē hostia q in xp̄i cōmemoratiōe mirabiliter fit edere licet: de illa vo quā xp̄s in ara crucis obtulit: sz se edere nō lz. Qd expōnēs Alexā. dicit. De hostia quā obtulit xp̄s in cruce sz illā formā in q apparebat cū inter nos ꝯuersabat visiōe corporali. nulli lz edere: quasi diceret. Si de⁹ faceret: vt appareret sanguis in calice: aut caro in altari: sumēdū nō est. Nec tñ ex hoc sacerdos trāsgressor fieret p̄cepti ecclie: qd ponit eadē dis. relatū. vbi dz. Quicūqz sacerdotū sacrificiū oblaturus accesserit: ꝛ se a cōione suspēderit: repulsū se nouerit anno vno. Intelligit qdē hoc decretū qñ illud sacrz pmanet in sua forma mādacationi apta. Leges nāqz ꝛ statuta ad ea q cōiter accidūt: adaptātur. ¶ Dicūt tñ quidā q sacerdos in hoc casu dz accipere aliā hostiā: ꝛ illā de nouo ꝯsecrare: q si iterū apparet in specie carnis: dz scdam accipere: vt manducet cōsecratā pp̄ter canonē allegatū: ꝛ. c. sequēs: cōperim⁹. Ubi precipit q aut integra sacramēta pcipiāt: aut ab integris arceant. Priores tñ dicūt q in casu sufficit mādacatio spūalis ꝛ nō reqrit scdaria ꝯsecratio. Sacrm vo trāsformatū recōdēdū erit cū alijs reliquijs sicut sacrū fuerat in illo casu supra recitato. Et hec salua in oibus saniori snia dicta sufficiāt: quātū ad ola diuisionis supra Lec. xxviij. posita mēbra. Sequit nūc textus sacri canonis.

Hieronỹ.

Alexan.

¶ Lectio. liij.

Simili modo postq̄ cenatū est accipiēs ꝛ hūc p̄clarū calicem in sctās ac venerabiles manꝰ suas. Itē tibi gratias agēs: benedixit: dedit discipulis suis: dicēs: accipite ꝛ bibite ex eo omes. ¶ Postq̄ i quarta pncipali canonis pte: in qua de sacrificij hui⁹ pfectiōe agit: determinatū est de idonee ac scūficate materie ꝯsecratione qua panis suba in verū xp̄i corp⁹ ꝯuertit in prla eiusdē ptis particula. In hac particula scda agitur de ꝯsecratione vini: qua ei⁹ suba in verū xp̄i sanguinē trāssubstātiat. ¶ Et subdiuidit in tria hui⁹ particule mēbra. In primo tāgit modus institutiōis hui⁹ sacrosctē cōuersiōis. In scdo subdit forma cōsecratiōis. In tertio addit significatiōis efficacia ꝯsecrati sanguis. Scdm ibi: hic est calix. Tertiū ibi hoc facite ¶ Circa pmū p illo tāgit hui⁹ sacrosctē cōuersiōis tps ꝛ hora cū dz. Simili mō postq̄ cenatū est. Scdo hui⁹ cōuersiōis materia cū sequit. Accipiēs ꝛ hūc p̄clar calicē in sctās ac venerabiles manus suas. Tertio adiungit hui⁹ iā sctē institōnis modus ꝛ circūstātia: cū infert. Itē tibi grās agēs ꝛc. ¶ Circa primū dicit. Simili mō quo xp̄s cōsecrādo panē istū in carnem suā cōuertit: ad vini ꝯsecrationē accessit. Modo inquā simili quātū ad ei⁹ bonitatē: quātū ad charitatē: quātū ad virtutē: ꝛ quātū ad gestor ꝯformitatē. Siqdē bonitas q fecit vt corp⁹ suū nobis traderet in cibū: eadē operata est vt sanguinē suū: quatenus pleno frueremur cōuiuio: cōicaret nobis in potū: qz ſm beatū Dionysiū. Boni est bona adducere. Charitas fecit vt sanguine nos redimeret: ſm illud Hiere. xij. Reliqui domū meā: dimisi hereditatē meā: dedi dilectā alam meā in manus inimicor eius. Sedes ale in sanguie est: sz illud Leui. xvij. c. Anima ols carnis in sanguie est: ꝛ ego dedi illū vobis: vt sup altari in eo expietis alas vestras: ꝛ sanguis pro ale piaculo sit. Et sicut pane in suū corpus ꝯuerso: ita vino in sanguinē suū trāssubstātiato: nos nutriens eiusdē redēptiōis sue memoriā: ꝛ fructum in nobis renouaret. Hinc zacha. ix. dz. Quid eñ bonū ei⁹: ꝛ qd pulchrū ei⁹: nisi frumētū elector: ꝛ vinum germināns virgines? Uirtus diuina fecit: vt ea ptāte infinita: qua panē in corp⁹: etiā vinū cōuerteret in sanguinē. Ut sicut caro eius hac cōuersiōe vere facta est cib⁹: ita ꝛ cōuersiōe simili sanguis fieret vere pot⁹. Ioā. vi. Caro mea vere est cib⁹: ꝛ sanguis meus vere est pot⁹. Gestor ꝯformitas fecit vt eisdē cerimonijs seruatis: id ipm corp⁹ scz ꝛ sāguis sub vtrisqz speciebꝰ crederet ꝛ cēt. Ideo sicut ibi panē in man⁹ suas venerabiles ꝛ sctās accipiēs ac patri grās agēs benedixit: in corp⁹ suū cōuertit: discipulis suis dedit. Ita ꝛ hic calicē in easdē man⁹ sumēs: ꝛ itē patri grās agēs ꝛ bñdicēs i sanguinē suū vinū ꝯuertit: ꝛ eisdē suis discipulis ministrauit. Qz ergo similis effect⁹ in vtraqz cōuersione: iō siles cerimonie. ¶ B Igitur simi mō postq̄ cenatū est: a xp̄o scz ꝛ aplis: vtraqz cena: agni scz paschalis typici: ꝛ corpis sui accepit ꝛc. Nā vltio post oēs cibos legales sacrm instituit ꝛ tradidit. Et vt piectis veterib⁹ vmbris legis: noua grā instituerent sacramenta: ꝛ ipsa arcti⁹ figeret in suor discipulor ac fideliū corda. De tpe vero hui⁹ institutiōis sacre. xiiij. luna mēsis primi: ꝛ de ieiunio celebrādo ac cōficiētib⁹ ꝛ sumētib⁹ hoc sacrz supra dictū est lec. xxxiiij. ꝛ lec. x. iō nūc rescindunt. Sequit. Accipiēs scz xp̄s: ꝛ hūc p̄clarū. i. pre alijs clarū non figuralē vmbrosum ꝛ nubilū: vt vete. testa. sacrificia fuere: sz lucidā veritatē cōtinētē. Iō de calice ve. test tāq̄ nō satis claro dicit Luc. xxij. Nō bibā de gñatiōe vitis donec regnū dei veniat Mat. xxvi. Nō bibā amō de hoc genimine vitis vsqz in diē illū: cū illō bibā vobiscū nouum i regno p̄ris mei. i. i ecclia: q regnū dei dici

Dionysi⁹.

Hiere. xij.

Leui. xvij.

Zacha. ix.

Ioā. vi.

Luce. xxij.

Mat. xxvi.

tur fm̄ Grego. cōfirmata eius ptāte. Hūc enim preclarū calicem quotidie bibit: ⁊ sibi imbibit in mēbris suis: que hoc potu salutifero corpori suo mystico incorporant̄: ⁊ ei per hui⁹ sacramēti gratiam vniūtur. Hinc in Ps. Calix meus inebriās ꝙ̄ pclarus est. Ad quā sobriā ebrietatem ꝟgines (vt statim dictū est) germinātē: hoc est fidē incorruptā ⁊ perfectā charitatem tribuētē: spūssanct⁹ Canti. v. inuitat amicos: dicēs. Comedite amici ⁊ bibite: ⁊ inebriamini charissimi. ❡ Calicē. Calix. fm̄ Albertum a calore dicitur: q: calorem charitatis accendit. Hinc in Ps. dr̄. Calicem salutaris accipiam: ⁊ nomen dñi inuocabo. ❡ Hinc notandū ꝙ calix accipit̄ tripl'r. Uno mō pro vase receptiuo potus vel liquoris. Et ita dñs xp̄s calicē recepit in sanctas suas manus vt referunt euangeliste: hoc est vasculū illud in quo fuerat potus. Scđo accipit̄ pro passiōis amaritudine: hoc modo accipit̄ Matth. xx. cū dixit dñs filiis zebedei. Potestis bibere calicem quem ego bibitur⁹ sū? hoc est potestis subire passionem ⁊ mortē quam ego patiar pro redēptione humani generis? Et dr̄ calix passio: q: iuxta veterem cōsuetudinē ad mortem cōdēnatis potus in calice offerebatur: fm̄ illud Prouerb. xxxi. Date siceram merētib⁹: ⁊ vinū his qui amaro sunt animo. Bibāt ⁊ obliuiscant̄ egestatis sue: ⁊ doloris sui nō recordent̄ amplius. Amos. ij. Uinū dānatorum bibebant. Tertio mō sumit̄ pro poculo in calice contento. Et sic accipit̄ Hiere. xlix. Quib⁹ nō erat iudiciū vt biberent calicē. ⁊ Marci. ix. Quisquis potum dederit vobis calicē aque frigide in nōie meo: q: xp̄i estis: amen amē dico vobis nō perdet mercedem suam. Sic in cōi locutione accipit̄ qn̄ dicimus: ille ebibit totū calicē. i. totū potū vel liquorem qui fuit in calice. Et ita videt̄ cepisse xp̄s cū dixit. Hic est calix sanguinis. In proposito vero accipit̄ primo modo: cū dr̄ ex persona euāgeliste. Accipiens ⁊ hunc preclarum calicē in sanctas ac venerabiles manus suas. i. vas: nō vtiqȝ vacuū: sed cū vino: q: premisit. Nō bibā amodo de genimine vitis. Per qđ expressit vini liquorē fuisse in calice contentū. ❡ C Ponit̄ aūt hic circa sanguinis cōsecrationē calix: siue vas continēs vinum cōuertendū in sanguinem plus ꝙ̄ circa cōsecrationem corporis: vbi absolute dicit̄. Accipiēs panē: nō dr̄ in sportella vel disco: q: ꝯsecrat̄ sanguis in rōne potus. Nullus aūt liquor ꝯuenienter est potabilis nisi in aliquo vase aut receptaculo cōtineatur. Corpus aūt cōsecrat̄ in rōne cibi. Cib⁹ vero solidus rōnem cibi hȝ: et si in nullo vase cōtineat̄. Et q: ad literā nō cepit xp̄s vinū in man⁹ immediate sicut panē: sed accepit in calice cōtentū: iđ non dicit̄: accepit vinū: sed calicē. ❡ Addit̄ etiā ꝓnomē hūc demōstratiuū. Accipiēs nāqȝ sacerdos calicem in manu: de xp̄o loquēs dicit. Accipiēs scȝ xp̄s hūc calicē: hunc scȝ eundē quē ego accipio. *Sed q: dictū est: ꝙ calix aliqñ accipit̄ pro vase: ⁊ aliqñ ꝓ poculo in vase ꝯtēto: pōt hec idētitas referri ad ip̄m vas vel ad vasis liquorē. Si refert̄ ad vas: nō est idē qđ sacerdos accipit: ⁊ qđ xp̄s accepit quātū ad materiā ⁊ substātiā metalli. Sacerdos. enī accipit calicē factum de auro ⁊ argēto: vel vbi paupertas ecclie cogit: de stāno: vt ꝟ. dictū est Lec. xiij. Christ⁹ aūt q̄ aplis suis possessionē auri ⁊ argēti interdixit: non credit̄ fuisse vsus calice argēteo vel aureo: sȝ forte nec stāneo qui paupertatē suā nobis declarās: ait. Uulpes foueas habēt: ⁊ volucres celi nidos: fili⁹ aūt hoīs nō hȝ vbi caput suū reclinet. Est ergo hic demōstratio nō ad sensum: sȝ ad itellectū: vt sit sensus:

Hūc calicē. i. calicē eiusdē rōnis quātū ad liquoris cōtinētiā. Si ꝟo calix accipit̄ ꝓ potu in calice cōtento: aut ꝓ vino cōuertendo in sanguinē: iterū erit demōstratio impsonalis. Hūc calicem. i. vini liquorē eūdē nō numero: sed specie vel genere propinquo: tenendo aliqua vina differre specie essentiali. Uel si acciperet̄ pro vino cōuerso. i. sanguine precioso in quē cōtinuo ꝑ cōsecratiōis verba vinū cōuertit̄: sic est demōstratio ꝑsonalis q: eiusdē rei numero. Nā idē sanguis numero ⁊ non ali⁹: est in quē vinū qđ in manus suas cena facta suscepit: cōuersum est: ⁊ in quē vinū qđ nūc sacerdos l suas man⁹ accipit: ꝯuertit̄. ❡ D Accipiens itaqȝ xp̄s calicē cū vino vtiqȝ pclarū ꝓpter pclari ac chorusci sanguinis sui puritatē: i quē viui liquor: nō in sanguinē hircoꝝ aut vituloꝝ qui in veteris testamenti sacrificio offerebat̄ vertendus est: instituit vinū in materiā cōsecratiōis sui sanctissimi sanguinis suo facto: dum ipsum vinū diuina sua virtute: in verū ⁊ ꝓpriū cōuertit sanguinem: ⁊ aplis suis: eorūqȝ successorib⁹ vini sic cōuertendi cōtulit ptātem. Nā postq̄ ineffabili amore suos discipulos refecit cibo angeloꝝ: propria scȝ carne sub specie panis visui humano cōgruentissima: vt amplius charitatis sue immensitatē exprimeret: instituit et eosdē reficere potu sacratissimo sanguine suo dignissimo sub specie vini potui cōuenientissima: vt sic nobilissima spiritualis nutritio ale: perfecta corporis refectiōe significaret̄. Ad nutritionem enim corporis ꝑfectam: non pertinet solus cibus: pertinet etiā potus. Idcirco postq̄ accepit panē: sub cui⁹ specie tradidit in cibū propriā carnem: accepit ⁊ calicē vini: sub cuius speciebus in potuȝ tradidit ⁊ sanguinē. Et qm̄ humanus sanguis in propria specie sine horrore nō est potabilis: clemētissim⁹ redēptor volēs illū tradere in potū: sapiētissime eū extranea velauit specie: vt sic fm̄ Hugonem sensus foueretur in vno: ⁊ fides in alio edificaretur. Fouetur sensus: dum solitam ⁊ consuetam ac gratam speciem potus percipit. Edificatur autem fides in altero: dum in eo qđ videt: quale sit illud qđ nō videt: agnoscit. Alius quoqȝ ex causis commēdauit preciosum sanguinē suū sub aliena specie que. ꝟ. lec. xxxv. sunt cōmemorate. Quibus adduntur cōgruentie que sequūtur. Q: enī xp̄s sacerdos erat in eternū fȝ ordinē melchisedech: in sacrificiū panē ⁊ vinū offerētis: cōgruebat vt adinstar: ei⁹ quē pmisit postq̄ obtulit panē acciperet ⁊ vini calicē: vt figure figuratū rñderet. Expressio enim sacramenti corporis ⁊ sanguinis xp̄i figura erat sacrificiū melchisedech sacerdotis. Amplí⁹ vt hoc sacrificiū vere ⁊ propinq̄ gereret similitudinem eius qđ significat: accepit calicem vini. Uoluit quidem christus hoc sacramentum significare suum corpus verum ⁊ sanguinem naturalē ⁊ spiritualē refectionem: ⁊ mentis inebriationem. ❡ E Idcirco postq̄ accepit panē habentē congruam significationem corporis ⁊ refectiōis spiritualis: accepit ⁊ vinū habēs cōgruentiā ad significandū sanguinē ⁊ spūalē inebriationem. Uinum quippe ex vite succrescit: in vua colligit̄: in ea per solis ardorem maturat̄: ⁊ in torculari prelo exprimitur: vt fiat potus reficiēs: ⁊ sitis ardorem restringens. Et per hoc plene cōpetit sibi xp̄i sanguinē significare. Nā ⁊ ipse succreuit ex vite fecundissima: virgine scȝ benedicta: de qua caro et sanguis christi traxit originem. Christus quoqȝ ipsemet vita est saluatoris: quā primo protulit virgo gloriosa: ⁊ viri exploratores: apostoli scilȝ ⁊ prophete: ad nos humeris suis fortiter et

constāter

Ps.

Canti. v.

Albertus.
Ps.

Calix tripliciter capit̄.

Mat. xx.

Prouerb. xxxi.

Amos. ij.

Hiere. xlix.
Marci. ix.

*Dicit̄ accipiēs calicē nō vinū: q: vinū nō pōt sumi l man⁹: sicut panis: iđ dr̄ accipiēs calicē cū vino scȝ hūc calicē nō certe eūdē l nūc ro: sed hūc i. eiusdē rōnis: nō quo ad materiā q: forte calix quē tūc habuit xp̄s non fuit de argento: iđ hūc. i. eiusdē rōnis q̄ ad ꝯtinētiā. Si ꝟo caperet̄ calix ꝓ vino ꝯtēto in vase: tūc expōe hūc calicē. i. vini liquorē eundē l specie.

Hugo.

constanter gestātes: per fidē ⁊ predicationem detulerūt. In quo liquor iste preciosus sanguis: immenso ardore amoris est maturatus vsqꝫ dū passionis prelo i torculari: pantibulo vcꝫ crucis exprimeret: ⁊ pfflueret in potum totius humani generis refectiuū: ⁊ in extinctionē sitis spūalis que ex ardore pueniit ⁊ ꝯcupiscētia peccātum. Quo nāqꝫ liquore alius potuisset xp̄s inebriationē mentis designasse / q̄ per vinum in quo quotidie in vita corporali iocundamur: et reficimur: s̄m illud Ps. Et vinū letificat cor hois. Accepit igit̄ vinū in calice: tanq̄ materiā ad cōsecrationē sui sanguinis magis cōgruentē. Itē in sacꝰo cibi spūalis debet attendi aliqua operatio substātialis. i. pncipalis: per quā ab alijs distinguit̄ sacramētis. Et cū in baptismo dat̄ esse substantiale p generationem spūalem: vt vult Dyonysius. Et in sacꝰo cōfirmationis dat̄ incremētū ⁊ robur spūale. Ita ad idē esse cōseruandū / ac deperditū / restaurandū ⁊ augendū: dat̄ in eucharistia edulīū spūale. Edulīū aūt spūale cū dat̄ p sacꝰm visibile nihil causat in grā qd̄ ex sacꝰi similitudine nō significat. Hoc aūt sacꝰm institui debet in elemēto corporalis refectionis: cibi scꝫ ⁊ potꝰ. ¶ F Est autem alia operatio in corporali refectione cibi alia potus. Ideo sicut post cibū corporalē sumit̄ potus ad perfectionē nutrimēti corporalis: qꝛ diuisam habet operationem in satisfactione sitis: ⁊ latione nutrimēti: ⁊ quasdā alias. Ita post nutrimētū spūale sumit̄ potꝰ ad pfectionē spūalis nutrimēti: scꝫ sanguis: qui ꝯ diuersaꝫ operationē hꝫ a corpe. Corpus eniꝫ dedit xp̄s in cōionem sui ⁊ membrorum: sanguinem autē dedit in redemptionē peccōꝝ. Hee autē sunt diuerse operationes. Nulla enim existente redemptione facta vel faciēda: adhuc esse posset cōio: etiaꝫ posita cōione capitis ⁊ membrorū: non oporteret ꝙ eo mō quo nunc esset redēptio: vt patꝫ in angelis: vbi est mēbrorum cōmunio ⁊ non redemptio. Uel si hoc nō placet: in statu innocentie: si homo permansisset potuisset deus incarnari sicut nunc: ⁊ tn̄ nō pati. Fuisset ergo tūc cōio: ⁊ non redemptio. Diuerse ergo videnꝰ gratie cōionis ⁊ redēptionis. Cum dn̄s sic multiplicauerit sacꝰa: vt oēs grās habeamus in sacramentis: nō sufficit habere gratiā cōmunionis per corporis sumptionē: que in sacꝰo significat̄ per elementū panis: nisi ⁊ haberemꝰ grām redemptionis per sanguinē qui significat̄ per elementū vini. Hac ergo rōne xp̄s vtrunqꝫ instituit. Et licet sanguis habeatur in corpe sub specie panis: nō tn̄ ex virtute sacꝰali: hoc est: non vi cōsecrationis sacꝰalis: sed potꝰ ex vnione naturali: qꝛ humores vniunꝰ cuꝫ corpore: cuiꝰ sunt humores. Oportet autē ꝓpter effectum sacramētalem: vt habeat̄ sanguis ex virtute sacramenti ad nutriendū pertinente. Et ita oportuit: vt ibi esset ꝯsecratio alterꝰ elemēti: puta vini: sub quo virtute sacramenti sanguis domini contineret̄: ne sacꝰm esset imperfectū alimentuꝫ. ¶ G Que autē sint operationes speciales potus in sacꝰo: consequenter exponit dn̄s Albertus: ꝙ principalis operatio nutrimēti est restauratio deperditi in vita spirituali. Non enim pōt esse vita spūalis: quin ex multis occupationibus ⁊ negligētijs hominis fiat aliqua deperditio spūalis: p famē ⁊ carentiā alimenti spūalis: q̄ per hunc spūalem cibū restaurat̄. Per potū autem qui influit nutrimentuꝫ in oībus: fit hec restauratio spūalis: vt sic xp̄o fortiter incorporemur: inhereamꝰ ⁊ maneamus in ipso: sicut hi qui per humoreꝫ sanguinis suo corpori sumus influxi. Unde ⁊ ip̄e dicit Joā. vi. Qui manducat meā carnē: ⁊ bibit meum sanguinem: in me manet: ⁊ ego in illo. Sic aūt sibi influxi ⁊ coherētes: spm̄ ipsius participamus ⁊ vitam. Qui mādacat inq̄t me: ⁊ ipse viuet propter me. Hinc Eccl. iiij. Sapiētia vitā filijs suis inspirat: ⁊ suscipit exquirētes se: ⁊ preibit in via iusticie. Sapiētia xp̄s est q̄ corpus suū cōicando mēbris suis: ⁊ sanguinē influendo: insluit ⁊ inspirat eis spiritū ⁊ vitā: ⁊ sic in suā incorporationē suscipit inquirētes se: preiens eos in omni via iusticie: qꝛ nisi sic simus in ipso: viā iusticie nō possumus tenere. Subdit ⁊ alias speciales operationes idē Albertus: qꝛ vngit ad salutis sanitatē: p ipsum datur speciale pignus spūs: lauat vitiorū sordes: rigat arida: extinguit malo calore incēsa: tingit ⁊ exornat ac xp̄o cōsignat: que p longū ꝓsequitur. De quibus cū de fructu huius sacramēti tractabitur spū calamū ducente: dicet̄. Alexā. de ales pte. iiij. q. xxxi. mēbro. ij. etiam plures ponit rationes. Unā ponit vt duplici rōni institutiōis respondeat duplex species sacramēti. Institutū eñ est ad augmentū: vt firmior sit vnio mēbrorū corporis xp̄i cū capite: ⁊ vt firmior sit recordatio redēptionis facte per xp̄i sanguinē fusuꝫ i cruce. Specie panis que est sacꝰm corporis: afferetur affectus vnionis. Specie vini que est sacꝰm sanguinis: memoria redēptiōis. Alia rō. Nā duplex est mysticū huius sacramenti. Unū est respōdēs incarnationi. Aliud passioni. In incarnatiōe facta est vnio diuine nature cuꝫ humana. Uñ xp̄s caput est ecclesie: cui vnita sunt membra: qd̄ significatur in sacꝰo corporis xp̄i sub specie panis. In passione facta est redēptio nostra: effusione sanguinis: qd̄ significat̄ i sacꝰo sanguinis: sub specie vini liquētis. In sumptione igit̄ corporis xp̄i sub specie panis: significatur cōiunctio mēbrorum corporis xp̄i cū capite facta per incarnationem. In sumptione sanguinis sub specie vini: redemptio nostra per sanguinis xp̄i effusionem. Unde in hoc vno sacꝰo signat̄ qd̄ est incarnationis: et qd̄ est passionis: ꝓpter qd̄ est perfectissimū sacramentoꝝ. Aliā rōneꝫ assignat: vt significet̄ in xp̄o duplicis nature assumptio. In nobis duplicis nature redēptio. Unde glo. i. Coꝝ. xi. sup illo. Hoc facite in meam cōmemorationem: dicit. Cū totꝰ sub specie panis: totus sub specie vini sumit̄: cur nō in vna: sꝫ in duabus dedit: Ut ostenderet xp̄s totā humanā naturam. i. corpus ⁊ aīam sumpsisse: vt vtrūqꝫ redimeret. Panis eñ ad corpus refertur: vinuꝫ ad animā: qꝛ vinū operatur sanguinem in quo est sedes anime. Ergo in duabus speciebus celebrat̄ hoc sacꝰm: vt aīe ⁊ corporis susceptio in xp̄o ⁊ in nobis vtriusqꝫ liberatio significetur. ¶ I Item sub duplici specie institutum est ꝓpter duplicem eius effectum. Ualet eñ vt dicit Ambro. ad tuitionem corporis ⁊ anime. Et lꝫ illd̄ qd̄ sumit̄ sub spēbꝰ panis valeat ad vtrūqꝫ: ⁊ silr qd̄ in vino sumit̄: qꝛ in pane totū ⁊ integrū: ⁊ silr in vino totū ⁊ integruꝫ sumit̄. Sed si in pane tm̄ sumeretur: alterū tm̄ significaret̄. s. ꝙ ad tuitionē corporis valeret. Si in vino tm̄ sumeretur: soluꝫ significaretur ꝙ pro salute aīe sumeretur: quia vinū sanguinem significat: in quo vt dictum est: sedes aīe esse dr̄. Oēs iste rationes reduci possunt ad quinqꝫ. Nā sub distinctis speciebꝰ panis ⁊ vini: institutū est: ꝓpter pfectā significationē spūalis nutrimenti: correspondentiam veritatis ad figuras veterꝰ testamenti: pfectam silitudinē ad rem sacramenti. Seculre effectū distinctioni corpori ⁊ sanguini per appropriationem conuenientē: variam representationem in xp̄o sumēti: quo-

Psalmus.

Alber.

Eccl. iiij.

Alexan. de Ales.

Duplex est mysticū huiꝰ sacꝰi.

Hoc sacꝰꝫ i duabꝰ speciebꝰ celebrat̄ q̄re.

Ambro.

rū membrorū declaratio ex premissis satis patet. Sȝ statim surgit dubiū. Cū sint distincte species: quō saluari possit vnitas sacramēti. Sed de hoc dicetur post expeditam consecrationis formam. Et qm̄ in his verbis. Accipiens calicē: tangitur institutio materie: que est vinū in sanguinē trāssubstantiandū. De materia ista tractatū est supra lectione. xxx. ¶ R Sequit᷑. In sanctas ac venerabiles manus suas. Exponat᷑ vt supra lectiōe allegata. i. xxxvi. vbi plene eadē verba: panis cōsecrationi premittūtur. Nam tactu sue manus: vino cōtulit vt semper posset in suū sanguinē cōuerti: vt dicit Albert⁹. i. materiā cōsecrandi sanguinis instituit. Itē. i. iterū: gratias agēs tibi. s. patri de humani generis redemptione: per sanguinem suum iam in xp̄o fienda. Eadem quippe nocte tentus: ⁊ mane sequenti crucifixus: sanguinē fudit: quo nos ab eterna morte redemit.

Albertus.

Hanc enim amore intentissimo desiderauit: ⁊ cum gaudio portionis superioris perfecit. Unde Luc. xii. ait. baptismo habeo baptizari: ⁊ quō coartor donec perficiatur. Et ad Hebreos. xii. Proposito sibi gaudio sustinuit crucē: cōfusione contēpta. Benedixit: omni benedictione gratie cōsecrando: ⁊ vinum in suū sanguinē transsubstantiādo. In quo verbo sacerdos cruce signat calicem: vt sm̄ Albertū: significetur hec benedictio a primo perfectore sanctificationis: patre celesti profluere in sacrm̄. ¶ Utrum autem xp̄s benedicendo ac consecrando signo aliquo corporali aut verbo vsus sit: aut sola diuina virtute vinum in sanguinem suum cōuertit: que cōuersio hic per benedictionē intelligit᷑: dictum est. s. lec. xxxvi. vbi hec vba vna cū mysterio crucis: quā hic sacerdos facit super calicē latius exponunt᷑. Sequit᷑. ¶ Dedit. non vendidit: non reddidit: sed gratuito dono gratis dedit: vt ei⁹ exemplo nullo fauoris aut pecunie precio: aut timore humano dignissimū sacrm̄ canibus ⁊ indignis: aut peccatoribus publicis porrigamus: sed gratis acceptum dignis gratis detur. vn̄ subdit᷑. Discipulis suis. q̄ soli digni fuerant: etsi nō oēs: nulli tn̄ publice indigni fuere. Occultū eni adhuc fuerat ceteris pctm̄ iude.

Luce. xii. — Hebr. xii.

Hinc Matth. vii. Nolite sanctū dare canibus: neqȝ mittatis margaritas vestras ante porcos ne forte cōculcent eas pedibus suis: ⁊ canes cōuersi dirumpant vos: dicens. Accipite. in officiū scȝ cōsecrandi ⁊ dispensandi. i. Cor. iiii. Sic nos existimet homo vt ministros xp̄i: ⁊ dispēsatores ministeriorum dei: vel mysteriorum dei. Utrūqȝ eni ponit glo. Et bibite. ad incorporationē mihi nō ad fastidium: sed celestis desiderii augmentū. Eccli. xxiiii. Qui edunt me adhuc esurient: ⁊ qui bibunt me adhuc sitient: nō per famis sitisqȝ defectum: sed per semp inherendi feruēs desideriū: omne tollens fastidiū. Ex eo. scȝ calice vel sanguine Omnes sine distinctione. Act. x. In veritate cōperi: qr nō est personarum acceptor deus. Rationē expositione cū dubus quere supra.

Mat. vii. — i. Cor. iiii. — Eccl. xxiiii. — Act. x.

Hic est enim calix sangui

nis mei noui ⁊ eterni testamenti: mysterium fidei qui pro vobis ⁊ p multis effundetur in remissionem peccatorū. ¶ Post modū institutionis sacri sanguinis: sequit᷑ forma cōsecrationis: qua etiam nos xp̄s vti voluit i sui sanguinis sanctissimi cōfectione. Et primo ponit᷑ forma ipsa necessaria fm omnes. Scdo notat᷑ effectus huius sacrosancti sanguinis. Forma est. Hic est calix sanguinis mei. ¶ Effectus notantur tres. Primus: qr testatur nobis hereditatem. Scdo: qr declarat in mysterio fidem. Tertius: quia prestat peccatorum remissionem. De primo dicit. Noui ac eterni testamēti. Noui: qr in ritu ⁊ effectu nouū est. Apo. xxi. Dixit q̄ sedebat in throno. Ecce noua facio oia. Leuit. xxvi. Nouis superuenientib⁹: vetera proiicietis. Itē dies veniunt: ⁊ feriā domui isrl̄ ⁊ domui iuda fedus nouū. Eterni dr̄: qr nunq̄ reperiet alteri⁹ testamēti vel sacramenti superordinationem: sicut sacramentis veteris legis superordinatū est aliud testamētū ⁊ alia sacramenta. vnde Hiere. xxxi. Scrm̄ dn̄i nō euellet᷑: ⁊ non destruet᷑ vltra in perpetuum. Et Esa. lv. Feriam vobiscū pactū sempiternū. Et ad Heb. x. Una oblatione cōsummauit in eternū sctificatos. Et ideo dr̄ testamentum: qr in sanguine cōfirmauit omnes testatas pmissiones. Hinc ad Heb. ix. vbi testamētū est: mors necesse est intercedat testatoris. Testm̄ enim in mortuis confirmatum est. Alioquin nondum valet dum viuit q̄ testatus est. Et zach. ix. Tu in sanguine testamēti tui emisisti vinctos tuos de lacu: in quo non est aqua. Mysterium dr̄ a mystin grece qd̄ est secretū. Secretū eni fuit quō p morte vitā eternā: ⁊ sanguine pficeret sanctitatem. vnde Esa. xxiiii. Secretum meū mihi: secretū meū mihi. Et Job. xxviii. Profunda fluuiorū scrutat⁹ est ⁊ abscondita pduxit in lucē. Fluuii sunt flumina vulnerū: quorū est profunda sapientia qualiter sanguine xp̄i redemptus est mundus. Et in hoc profundo ola mysteria fidei sunt reuelata. Nam deus pacis eduxit de morte pastorem magnū in sanguine testamenti eterni. Qui scȝ sanguis (pro vobis) discipulis meis. Nam ⁊ xp̄s ⁊ sacerdos aspersurus est profunda sanguine redemptionis: qm̄ ⁊ de pontifice dicit apostolus ad Hebre. v. Et ipse circūdatus est infirmitate: ⁊ ppterea dȝ quemadmodū pro pplo: ita etiā pro semetipso offerre pro petis. Et pro multis: scȝ predestinatis efficaciter: pro olb⁹ aūt sufficienter effundet᷑ in remissionē pctōrum: tanq̄ nostre redemptionis preciū. Hinc. i. Pe. i. Nō corruptibilibus auro vel argento redempti estis de vana vestra cōuersatione paterne traditiōis: sȝ precioso sanguine quasi agni immaculati xp̄i. Ad Heb. ix. Sine sanguinis effusiōe non fit remissio. Ideo dilexit nos: et lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo. Apoc. i. ¶ M Est autē hec forma. Hic est eni calix ⁊c. certa forma: forma cōgrua: forma sufficiens ⁊ perfecta. Certa: qr a xp̄o instituta: ab aplis pmulgata: et per scōs patres in nos deriuata. Accepit eni hāc formam romana ecclesia a summo aplor̄ principe Petro qui fuit vltime cene: in qua hoc sacrm̄ institutum est: cōuiua. Un̄ Innocē. de officio misse. Romana eccl̄ia super aplice fidei petram stabili soliditate fundata: id integra fide seruauit: qd̄ ab aplis accepit: qui eam principaliter sacris instituere doctrinis: et ecclesiastici ritus regulam docuerunt. Ab ipsis ergo aplis Petro ⁊ Paulo: quos et viuos habuit et defunctos ritum circa huius sacrificii oblationem accepit: quem hactenus inuiolabili cultu seruauit. Idē in capi. Cum marthe. de ce. missa. Credimus quod formam verborum: sicut in canone reperitur: apostoli a xp̄o et ab ipsis eor̄ receperūt successores. ¶ N Nec obstat quod hec forma vbor̄ in nullo euāgelista: vt hic describitur: postea reperit᷑: qr vt ibidem dicit Innocētius. Multa tam de verbis q̄ de factis dominicis inuenimus ab euangelistis omissa: q̄ apostoli vel suppleuisse verbo: vel facto expressisse leguntur. Hinc dicit Alexander de ales pte. iiii. q. xxxiiii. Magis videtur quod prefata forma verborum quam seruat ecclesia: fuit forma tradi-

Forma cōsecrationis calicis.

Apoca. xxi. — Hiere. xxxi. — Hiere. xxxi. — Ad Heb. x. — Ad heb. ix. — Mysterium vnde. Esa. xxiiii. — Job. xxviii. — Ad hebr. v. — i. Pet. i. — Ad heb. ix. — Innocētius. — Alexan. de ales.

ta a

ta a dño: ꝙ alia posita in euãgelijs: q̄ post scripta erãt: ⁊ variata fuit diuersitate traditionũ ⁊ trãslationũ. Neq; ipsi euãgeliste in forma verboꝝ conuenerũt. Uñ Mat. hanc ponit formaz. Hic est eñ sanguis me⁹ noui testamenti: q̄ pro multis effundet in remissionẽ pctõꝝ. Marcus illam. Hic est sanguis meus noui testamẽti: q̄ pro multis effundet. Lucas. Hic est calix nouũ testm̃ in meo sanguine: q̄ pro vobis fundet. Et paulus .i. Coꝝ. xi. Hic est calix nouũ testm̃ in meo sanguine. In sensu tamen satis ↄuenerũt: quẽ oẽs narrare valebãt (alii volebãt) Apostoli ergo q̄ ecclesiam instituerũt fm ꝙ a dño acceperũt: formã tradiderũt. Euangeliste vero facta ⁊ opa christi narrauerunt: plus ꝙ historiographi: attẽdentes ad facta in se: ⁊ ad veritatẽ intellect⁹: ꝙ ad verba. Ideo frequenter idẽ factũ: eandẽq; veritatẽ: nõ eisdẽ verbis: sensu tamen nõ dissonis scripserũt. Unde nõ fuit necesse ait Alexãder: vt tanta diligẽtia apponeretur in euangelijs de forma pscripta a dño scribẽda in quibus referuntur opera dñi vt operata erãt: sicut vbi tradita est forma a dño pscripta: non vt indicet opus xpi: sed vt illa mediante: fiat qđ christus fecit: idest ↄuertatur panis ⁊ vinũ in corpus ⁊ sanguinez christi. Ibi eñ debuit illa forma precise obseruari: cui dñs dedit virtutẽ conuertẽdi. Hec Alexander. ℭ O Et ppter hoc multi doctores dubitãt. Utrum sacerdos vtens forma aliqua ab euangelistis tradita: vere conficeret sanguinẽ: quia dubiũ est: vtrũ ipsi euangeliste intendebant formã ↄsecrandi tradere: aut christi duntaxat facta narrare. Multi tamen cõcedũt sacerdotẽ tali forma vtentẽ: vere christi conficere sanguinẽ. In cuius argumentum assumũt: qꝛ ecclia non negat grecos cõficere: qui tamen nõ vtũtur forma qua nos vtimur. Sꝫ illa vt refert Richar. Hic est sanguis meus noui testamenti: qui ↄ vobis ⁊ multis effundetur. Et hoc communiter tenetur. Nec tamen ex hoc sequitur ꝙ forma nostra non sit certa: quia in sententia satis concordat cũ priori: ⁊ prior cum ista. Et ita oportet dicere ꝙ modica variatio forme quantũ ad certas dictiones: dum tñ principalis sensus non mutetur non reddit formã inefficacẽ: de quo supra cum de forma panis agebatur: lectione. xxxviij. latius disputatũ est. ℭ Usus preterea romane ecclesie formã in canone positam: certissimã facit: etiã si in scriptura non reperiretur: propter magnam consuetudinis huius ecclesie autoritatem: de quo btũs Augu. in libello de cura pro mortuis agenda: ita scribit. Si nulla esset autoritas sacre scripture q̄ doceret orare pro defunctis: tanta est autoritas ecclesie romane ⁊ consuetudinis eius obseruate: vt nemo illam insequens poterit errare. Item in epla quadã ad beatũ Hiero. Cõtra ecclesie fundatissimũ morẽ nemo sentiat. Hec de eius certitudine. ℭ Hinc cum forma expssa in canone: ab omnibus obseruet in ecclesia romana: nemo ambigere debet de eius certitudine: aut quouismõ de ei⁹ efficacia hesitare. ℭ P Est etiam forma illa ↄgrua: qꝛ in hoc sacramẽto significat sanguis christi: vt effusus in pciũ nostre redẽptionis: ⁊ vt ministrat⁹ in potum nostre refectiõis. Sanguis aũt de se neutrũ hoꝝ dicit expresse: sed per coniũctionẽ ipsius cũ calice: vt effusus ⁊ vt potabil⁹ offertur ac proponit. Calix nãq; fm predicta: transsumit ad significandũ tã passionẽ ꝙ potum. Et pp hoc ↄgruenti⁹ dicit. Hic est calix sanguinis mei ꝙ. Hic est sanguis me⁹: qꝛ expressius significat ⁊ passio ⁊ refectio. Perfecta quoq; est ⁊ sufficiens: qꝛ forme sacramẽtales vt cõiter hoc significant

Augustin⁹.

qđ efficiunt. Hec aũt significat sanguinẽ xpi contineri in calice: qđ ⁊ efficitur. ℭ Q Per hoc etiaz ad expositionẽ illoꝝ verboꝝ. Hic est calix sanguinis mei: prius dimissam redeam⁹. Primus terminus est pnomẽ hic: qđ demõstrat partim ad sensum: ptim ad intellectũ sanguinẽ xpi. in quẽ species vini finitis vbis consecrationis cõuertunt. Demõstrat aũt sanguinẽ in rõne potus. Unñ valet. Hic scꝫ sanguis me⁹ in potũ traditus: est calix ⁊c. Et cõsequenter quecũq; .s. lec. xlviij. de pronomine hoc: dicta sunt: proposito seruiũt: ⁊ similiter dicendũ de pronomine hic. Hec est sula Alexandri vbi supra: cui satis ↄcordãt sctũs Tho. et sctũs Bonauẽ. Sequit. Calix. Calix vt dictũ est: pprie significat vas potũ ↄtinens: tñ transsumit vel p potu vel p passione. Hic nõ capit pprie: sꝫ trãssumptiue pro potu. Unñ sensus est. Hic scꝫ q̄ erit in fine consecrationis: est potus sanguis mei: scꝫ doctores supradictos. Qđ additur: sanguis mei: specificat calicẽ pro potu acceptũ: vt sit sensus. * Hic est calix .i. pot⁹ sanguinis mei: scilicet naturalis ⁊ veri: fm illud Joan. vi. Sanguis me⁹ vere est potus. Et btũs Hier. sup psalmum. lxx. loquens iudeis: ait. Sanguinẽ quẽ p insaniã fuderũt: per gratiã biberũt. Et sctũs Bonauẽ. licꝫ ponat in obliquo: intelligit tamen intrãsitiue in recto: vt poculũ vini: creatura salis id est poculuz qđ est vinũ: ⁊ creatura q̄ est sal: vt sit constructio intrãsitiua. Hec Bonauẽ. ℭ Quare aũt dicit calix: ⁊ nõ simpliciter sanguis me⁹: Ratio statim supra fm Alexã. dicta est. Nec impedit ꝙ in consecratiõe nõ dicit. Hoc est cib⁹ panis: qꝛ panis de se est cibus. Nec habet aliud officium: ꝙ cibare. Nõ sic sanguis christi: qui nõ est potus: nisi quatenus propinatur in calice passionis. ℭ R Sed hic statim oritur dubiũ non negligendũ. Si enĩ forma illa quatenus est forma efficax consecrationis: habet sensum illũ metaphoricũ: posset sacerdos cõsecrans hoc ignorare ⁊ intentionem suaz ad sensum orationis propriũ reflectere: ⁊ ita non cõsecraret: quia deficeret debita intentio: q̄ semper cõformis esse debet sensui verborum fm quẽ instituta sunt: vt sunt efficacia forme. Magis ergo cõgruebat formã instituere: non habentez sic ambiguos sensus: q̄ etiã sunt occasio distractionis: cũ nõ possit cõcipi sensus metaphoricus: nisi prius ↄcipiatur sensus proprius ⁊ ex eius similitudine fiat trãslatio ad sensum metaphoricũ verũ. Oĩa aũt que vel distractionẽ vel errorem occasionare possunt: debẽt a tãto sacramento remoueri vbi nullũ errorẽ: sed summã deuotionẽ ⁊ recollectionez esse congruit in ministrãte: fm illud Esa. lvij. Auferte offendicula de via ppli mei. ℭ Ad illud rñdet Alexan. vbi supra. ꝙ quantũcũq; sacerdos consecrans haberet simplicem ⁊ propriũ intellectũ verboꝝ: ⁊ per hoc ex negligentia sacerdotis posset frustrari effectus sacramenti: tñ ppter negligentiã illã que contingere posset: nõ debuit dominus qđ cõgruebat omittere. Sed minister qui intẽdit consecrare: debet diligentius quo potest se recolligere ⁊ redire ad se: ⁊ etiã debet intelligere qđ ad officiũ suũ pertinet: sine quo non potest rite in officio ministrare: ꝙ nihil omittat de contingentibus. Unde dicũt ꝙ negligentia talis in hac operatione est pctm̃ mortale. ℭ S Sed illa sententia videtur nimis dura. Et si vera esset frequenter tolleret effectum consecrationis: tum ex motis distractiõe q̄ nõ est in ptãte celebrantis: immo frequẽter dũ magis recollect⁹ ⁊ ad singula intentus esse cupit: magis distrahit. Tũ qꝛ maior sacerdotũ numerus hoc ignorat: qui etiã ab

Joan. vi.
Hieronỹ.

* Ut sanguinis mei specificat calicẽ p potu accipiendũ. Et lꝫ ponat in obliquo: tñ ẽ locatio intrãsitiua vt poculum vini creatura salis .i. poculũ qđ est vinũ ⁊ creatura q̄ est sal. Ita hic calix sanguis mei .i. calix siue pot⁹ q̄ est sanguis meus.

Esa. lvij.
Alexan.

ecclesia ad hec scienda nō diligēter instruunt. Un
recurrendū est ad supra dicta lec. vi. Ubi fm pba
biliorē opinionē sufficit q sacerdos intēdat hoc
qd ecclesia intēdit per hec verba efficere: ad que
christus ea instituit: etiā si verba ista penit9 non
intelligat: quā intētionē hēre pōt sacerdos hereti
cus z infidelis: etiā in hoc articulo sacramēti. Nō
eni pendet verboꝝ virtus ex intētione sacerdotis
sz ex institutiōe xpi. Et ideo qñ est intētio illa quā
xps habuit: instituēdo .i. intēdendo q ad platio-
nē verboꝝ fiat ɔuersio quā xps fieri voluit p hec
verba: sufficit: sufficit dico: ad effectū sacramenti
quāuis non semper sufficiat ex parte dispositiōis
ministri: q si ex sua negligētia ignarus fuerit aut
distractus: a peccato minime excusatur.

ℂ Lectio. liij. A

Dubium.
Rñsio ad
dubium.

Circa formā ɔse-
cratiōis sangui-
nis oc-
currunt
aliq du-
bia. Pri
mum.
Utrum
ad pfe-
ctionez
hui9 for
me per-
tineant
oia verba illa ab eo loco. Simili modo: vsqz ad il
lum. Unde z memores? ℂ Ad illud cōiter rñdet
fm oēs docto. q verba precedentia istā clausulā
nō sunt de essentia forme: z illa sunt verba plata
in psona sacerdotis referentis: qd factū est. Con-
secratio aūt fit in verbis in persona xpi prolatis:
fm btm Amb. Illa vero verba. Accipite z bibite
ex hoc oēs: que proferūtur vt plata a xpo: nō sūt
essentialia forme ɔsecrationis sanguinis: sicut
nec illa. Accipite z comedite ex hoc omnes: requi
rūtur ad ɔsecrationē corpis xpi sub specieb9 pa-
nis: qz magis respiciūt vsum sacramenti q eius
perfectionē: immo eius perfectionē .i. trāssubstā-
tiationē psupponit. Sensus eni est. Accipite z bi
bite ex eo ɔuersionē vini in sanguinē: de quo. s.
lec. xxxviij. Similr z hec verba. (Hec quotiēscun
qz feceritis in mei memoriā facietis) nō sunt de es
sentia forme: qz nō plus respiciūt ɔsecrationem z
sumptionē sanguinis q corpis: qz vtriusqz corpis
z sanguinis cōsecrationē z sumptionē eque pce
pit xps fieri in memoriā. Si ergo ptinerēt ad cō-
secrationē sanguinis: pari rōne ad ɔsecrationez
corporis: z ita sub hostia panis nō esset verū cor
pus xpi ante plationē hoꝝ verboꝝ. Et ita cū pri9
per sacerdotis eleuationē ostendit pplo: pplus ado-
rās: adoraret idolū: quod est absurdissimū. Pre-

Hieroñ.

terea per illa verba (vt cōiter conceditur: z ponit
btūs Hiero. de illustribus viris) Christus ɔtulit
aplis ɔsecrandi ptātem: eosqz ordinauit sacerdo
tes. Collatio autem potestatis non fit per verba
ad consecrationē pertinētia: qz verba ɔsecratio-
nis respiciūt materiā que ɔsecratur: vel terminū
ad quē consecratio terminatur. Uerba autez per
que cōfertur potestas cōsecrādi respiciūt euz cui
cōfertur: z ptātem ipsam que confertur. Ideo cōi
ter concessum est verba illa ad consecrationē nō
pertinere. ℂ B De illis vero vbis. Noui z eter
ni testamenti qui pro vobis z pro multis effunde
tur in remissionem peccatorum est magis dubiū

Sctūs
Thom.

quia de his varie sentiunt docto. Sanctus Tho.
par. iij. q. lxxviij. ar. iij. dicit q ille clausule. Noui
z eterni testamenti: z sequentes: sunt de substan-
tia forme vsqz ad illam. Hec quotienscunqz fece
ritis: que pertinent ad vsum huius sacramenti:
qz ille clausule pertinēt ad integritatē huius ora
tiōis. Hic est calix sanguinis mei: qz sunt deter-
minationes pdicati: scz sanguinis mei. Et idē est
qd dicit: q sacerdos eodez ritu z mō scz tenendo
calicē in manib9: oia hec verba pfert Lu. ēt. xxij.
interponunt hec verba inter pdia: cū dicit. Hic ē
calix nouū testm̄ in sanguine meo: qz ergo perti-
nēt ad eandē orationē: ptinēt ad eandē formam.

Lu. xxij.

Silr z hec clausula. Qui p vobis z pro multis ef-
fundet: videt ad eandē orationē pertinere: pp ter
relatiuū qui: qd implicat suū añs: quod est sangui-
nis mei. ℂ Alex. de ales parte. iiij. q. xxxiij. dicit q

Alexan. de
Ales.

illa verba duntaxat. Hic est calix sanguinis mei
sunt de substātia forme. Cui9 rō est: qz illa sunt tm̄
mō de forma qb9 fit trāssubstātiatio vini in san-
guinē xpi. Sed p illa vba q sequūtur: nō fit trās-
substantiatio: qz nō trāscūt sup materiā trāssub-
stantiādā: sed sunt pprie declaratiua quarūdā cō
ditionū quib9 excellētia hui9 sacramēti manife-
stat. Hec aūt vba. Hic est calix sanguinis mei: ex
pressiua sunt toti9 effect9 cōtenti in hoc sacramē
to: sicut z vba ɔsecratiōis corpis sunt hec. Hoc
est corp9 meū: q significāt corpus sub speciebus
panis ɔtineri: vñ sicut illa. Accipite z bibite: que
pertinēt ad vsum sacramēti: non sunt de essentia
forme: ita neqz (immo a minore) illa. Noui z eter
ni testamēti qui pro vobis effundet. Nec obstat
q ille clausule in se nō sunt oratiōes pfecte: quia
sufficit q forma illa consecratiua i se sit pfecta si-
ne illis clausulis adiūctis. Hec eni ē pfecta orō.
Hic est calix sanguinis mei. Neqz obstat euāge-
liū Luce: qd allegat in q verba aliq ex sequentib9
interponūtur. Qz vt dictū est: i ipis euāgeliis nō
tradit forma vt a dño est tradita ad cōsecrandū
instituta: sed vt a dño dicta z gesta: que nō neces-
sario eo ordine z eisdē verbis: sed equiualētib9 ex
primūtur. Ritus etiam nihil arguit: qz verba illa
breuia sunt: z prioribus cōnexa: p quib9 solis nō
oportuit aliū instituere ritū. ℂ Huic opi. conso-
nat dñs Alber. cōsonat z sctūs Bonauē. dicēs: q

Sctūs bo-
nauētura.

hec est forma congrua: tota: z pfecta. Sufficiens
eni est ad significādū trāssubstātiationē vini i san
guinē xpi. Un in his q sequūtur: describit effect9
sanguinis in hoc sacramēto significati z pciū in
cruce effusi. ℂ C Scot9 dicit in. iiij. dist. viij. q. ij.
q nō est nobis tradita oino certitudinaliter: an
ad formam ɔsecratiōis sanguinis ptinēt aliqua

Scotus.

vba q sequūtur post illō: sanguis mei. Ideoqz peri-
culosum est illō asserere: de q sufficiēs autoritas z
rō nō habet. Nō est eni piculosum hoc ignorare
qz est ignorātia inuincibilis: qz non pōt homo ex
quacūqz diligētia istud scire qd queritur: nisi spe
ciali reuelatiōe illustret: qd qz factū non legitur:
certitudo in pmisso negocio nō habet. ℂ Ex illo
dicit: patet improbatio cuiusdā dicti indiscreti:
q necesse est in quolibet sacramento scire precise
q verba sint de forma: ad hoc vt sacramentū illō
rite perficiat. Illud eni manifeste falsum est: non
solū in proposito: sed etiā in sacramēto peniten-
tie z ordinis. Non eni dicit: est oimoda certitudo
q sit forma pcisa ordinationis in sacerdote: pro-
pter multitudinē sermonū quos pfert eps in col
latiōe prefati ordinis: z tñ nō ē dicēdū q nullus
est in ecclesia vere in sacerdotē ordinatus. Simi
liter diuersi diuersis vtuntur formis in sacramen-
to penitentie:

lo penitētie: nec est certū de aliquib⁹ verbis ꝑcise q̄ sint forma: nō tñ dicēdū ꝙ nullus absoluat in ecclesia. Sic de sacramēto matrimonij. Addit idē ↄsiliū: dicēs. Sacerdos intēdēs facere qḋ facit ecclesia: legēs distincte verba canonis a pͥncipio vsq; in finē: vere cōficit. Hec est tutum alicui q̄ se reputat valde peritū de sciētia sui dicere: volo vti ꝑcise istis ꝟbis pro cōsecratione sanguinis: sȝ securior est simplicitas qua apud se dicat. Uolo ꝓferre ꝟba ista ea intētione qua xp̄s ea instituit ꝓferenda: vt q̄ ex xp̄i intētione sunt de forma: dico vt de forma: ⁊ q̄ ad reuerentiā: ꝓfero ad reuerētiā. Hic absq; dubio rite ⁊ legitime procedit ⁊ ꝟe ↄsecrat. Hec de forme integritate. ¶ Posset moueri dubiū de ꝟitate forme: sȝ de hoc dicēdū erit sicut supra dictuȝ est de ꝟitate forme cōsecrationis panis lec. xlviij. ¶ Sed specialiter dubiū facit ꝟbuȝ: effundet: qḋ est futuri tp̄is: ratione cui⁹ vr̄ forma ista cū nūc a sacerdote ꝓfert nō esse vera: lȝ dū a xp̄o in cena ꝓferebat fuit vera: q: in nullo futuro tp̄e post ꝑsens instans sanguis xp̄i effundet sicut nec moreetur: cui mors vltra non dominabit. Rom. vj. [Ad Ro. vi.] Ad hoc faciliter respondēt q̄ dicūt ꝟba illa sequētia participiū: dicēs: vsq; ad illa. Un̄ ⁊ memoriā: accipi materialiter: ⁊ nō significatiue: sic em̄ cessat rō dubij: cum effundet sic acceptū: nō importat tp̄s: q: non est verbū: sȝ nomen: sicut omnis dictio materialiter accepta. ¶ Scḋm alios q̄ dicūt omnia ꝟba: hic est calix: cū sequētib⁹ accipi significatiue: videtur dici posse ꝙ effundet: refertur ad tp̄s: qḋ in hora institutionis fuit futurū: ⁊ nō ad tp̄s: qḋ nūc in hora ↄsecrationis est futurū. Ita ꝙ tm̄ valeat ꝙ effundet. i. effundēdū erat: nūc ꝟo effusum est. Et sic vera est oꝛo: ⁊ hec significatio satis colligit ex circūstātib⁹ ↄstructibilib⁹: ex q̄b⁹ satis significatur: ꝙ illa ꝟba ꝓferunt a sacerdote tāq̄ ꝓlata a xp̄o. Et ideo ad idē tp̄s referēda sunt: ad qḋ xp̄s ꝓferēs retulit. Et si dr̄: ergo ꝟbū est: etiā ad idez tp̄s referendū est: q: tota illa oꝛo sequēs participiū dicēs dr̄ vt ꝓlata a xp̄o ⁊ in ꝑsona xp̄i: scȝ accipite ⁊ bibite ex hoc oēs. Hic est calix ⁊c. Et ita est: importat tp̄s prolationis xp̄i: et sic oratio simpliciter erit falsa: q: pronomē hic demōstrat sanguinē xp̄i: nō simpliciter: sed cōtētū sub illis specieb⁹ vini: sicut dictū fuit de ꝓnomine hoc: in cōsecratione panis. Cū ergo ille species vini quas demōstrat hic ꝓ suo cōnotato: ꝓ tp̄e importato per est: scȝ ꝓ tp̄e ꝓlationis xp̄i nō fuerūt ꝓnomē hic: respectu copule est: tale tp̄s importans non supponeret. Oportet em̄ cōnotatū ⁊ substratū simul correspōdere termino cōnotatiuo: respectu copule ad hoc vt supponat: alioq̄n deficiēte connotato: deficit ⁊ suppositio. ¶ Ad hoc vr̄ dicēndum: saluo meliori iudicio: ꝙ nō est simile de verbo est: ⁊ de ꝟbo effundet. Nam est: in forma cōsecrationis importat tp̄s ꝓlationis sacerdotis ꝓferētis: vel maius: illud tm̄ includens vt supradictū est de forma cōsecrationis panis: q: illa ꝟba: hic est calix sanguinis mei: nō tm̄ ꝓferunt vt ꝓlata a xp̄o: sed vt instituta ab eo: vt forma efficax cōsecrationis sanguinis ꝓ tp̄e: pro quo ꝓferunt a sacerdote celebrāte legitime: rōne cui⁹ ꝟbū est: importat tp̄s celebrationis ꝓ quo est efficax forma. ¶ Et ꝟm hoc oportet dicere ꝙ illa clausula: qui effundet ⁊c. nō est de essentia forme. Qḋ etiā rationabiliter videt dici posse plus q̄ de illa: noui ⁊ eterni testa. q: illa oꝛo: qui ꝓ vobis ⁊c. est per se perfecta oratio ⁊ cathegorica ꝓpositio copulatiue priori cōiūcta: qui em̄ valet tantū i. et ille sanguis. Et ideo potest verbū eius effundet: importare aliud tp̄s q̄ hoc verbū est. in alia cathegorica ꝑcedēte cui copulat. Cui nō placet hec solutio: aliā querat: q: timidus quicq̄ asserere nō ausim qḋ nō inuenio a docto. priorib⁹ exaratum: semper in his magis cupiens doceri q̄ docere. ¶ Tertiū dubiū. Utrū ille due forme cōsecrationis corporis ⁊ sanguinis mutuo se expectent q̄tū ad eoꝝ efficaciā: an vna sine alia effectū ꝓpriū sortiat. Hic q̄dā antiqui doctores dixerunt ꝙ ille due forme se expectāt in agēdo: ita ꝙ ꝑma nō perficit suū effectū: nisi secūda ꝓferatur: neq; prius cōuertit panis in corpus xp̄i q̄ vinū conuertat in sanguinē: qḋ fit finita ꝓlatione secūde forme. [Dubium.] Motiuū eoꝝ est: q: si per ꝟba cōsecrationis panis: panis cōuerteret in corp⁹ xp̄i ante cōsecrationē vini: sequit ꝙ in hoc sacto corpus esset sine sanguine: ⁊ ita nō viuū: cū vita sit in sanguine. Et propterea sacr̄m corporis ⁊ sanguinis sunt vnū sacr̄m. Nihil aūt est vnum: nisi positis his que ad vnitatē requirunt: quare per formaȝ cōsecrationis panis: nō cōstituit sacr̄m: nisi adsit ⁊ forma cōsecrationis sanguinis. Sed his nō obstātib⁹ dicēdū est plane: ꝙ verba cōsecrationis panis effectū suū habēt pri⁹ q̄ ꝓferant verba cōsecrationis vini: ita ꝙ ꝓlatis verbis cōsecrationis panis: vere est corpus xp̄i sub speciebus panis: etiā si ꝟba cōsecrationis vini omnino postea nō ꝓferant: alia quō verū dixisset xp̄s: hoc est corpus meū: ante vini consecrationē? Sic em̄ dixisse debuisset: hoc erit corpus meū scȝ post cōsecrationē vini. Est etiā hec positio contra ritū ecclesie: ꝟm queȝ sacerdos corpus xp̄i sub speciebus panis ostēdit populo adorādū: anteq̄ consecret sanguinē: ꝙ si tūc nō esset verū corpus xp̄i: daret simplicib⁹ idolatrādi occasio ab ecclesia. qḋ nefas est de ea (que errare nō potest) cogitare. Un̄ dicēdū ꝙ ꝓlata rite hac forma verboꝝ. Hoc est corpus meū: vere incipit esse corpus xp̄i sub specie panis: ipsa panis substātia in corp⁹ trāseunte. Siquidē nullū est hic impedimētum: nullum deest requisitū. Nec tamē sequit incōueniēs per alios inductū: q: ꝟm supra declarata ad ꝓlationem ꝟboꝝ sacramētaliū nō solū incipit esse corpus xp̄i sub panis sacto: sed totus xp̄s: q̄uis in solū corp⁹ sit cōuersio. Qꝛ vero obijciūt de vnitate sacramēti: soluet infra dubio speciali. Uerū ꝙ sacerdos non debet cōsecrare corp⁹ xp̄i: nisi etiā in eodē officio cōficiat sanguinē sub speciebus vini: q: diuisio illius mysterij sine grādi sacrilegio fieri nō potest: vt in ca. cōperim⁹. de cōse. dist. ij. Et hoc verū ꝟm dn̄m Alber. regulariter: q: in casu forte oppositum fieri posset: vt in terris vbi vinū nō crescit nec posset adduci: de quo dixit Alber. Ad hoc aūt qḋ querit de terris in quibus vinum nullo modo haberi pōt: dicēdū videt: ꝙ de hoc cōsultatio haberi dȝ apud sedē apostolicam quid sit agēdū: tum ꝓpter intolerabile dānū animarū qḋ incurrit ex sacramēti defectu. Uidetur mihi aūt: cū talib⁹ esse dispēsandū: vt corp⁹ christi haberēt sine calice: ⁊ sic sacerdotes cōficerent sacramētū. ¶ Dubitat quarto in quo precise cōsistit effectus huius forme? Respōdet breuiter correspōdēter ad ꝑdicta: ꝙ in duobus. Primum est: ꝙ ad ipsius legitimā ꝓlationē: vini substātia desinit esse ꝟm se totā accidētib⁹ seruatis: ⁊ conuertit ac trāssubstātiat in verū ⁊ naturalem sanguinē xp̄i. Et de illo dicēdū est per oīa: vt supradictū est de cōuersione panis in corpus xp̄i lect. xl. Secundū: ꝙ ad huiusmodi legitimā forme ꝓlationē: ꝑsens sit speciebus vini naturalis christi sanguis. Et huius veritas patet ex ꝟbis christi

1.Cor.x.

sti dicētis. Hic est calix sanguinis mei qui ꝓ vobis effundet. Itē ex verbis apl'i.1.Cor.x. Calix benedictionis cui benedicimus: nonne cōmunicatio sanguinis christi est? Ad idē est etiā ecclesie determinatio: et sanctoꝝ patrū dicta.s. lec.xxxix. recitata. Presens autē; hic sanguis xp̄i: qui est in corpore christi in celo existente. Unde si est aliqͥd de sanguine xp̄i derelictū in terra post gloriosā christi ascensionē: in hūc substātia vini nō cōuertit: nec talis p̄sens fit sacramento. Cuius ratio cōiter assignat: qꝛ sic sacrm corporis et sanguinis christi est institutū: ꝙ virtute cōsecrationis tota substātia panis et vini cōuertit in totā substātiā corporis et sanguinis christi et in partes actualiter toti cōiunctas. Si autem esset aliquid de sanguine christi in terris relictū: ille esset a toto sanguine christi separatus: qui intra corpus christi cōtinet: et per cōsequēs in illū nō fieret cōuersio: nec talis presens fit sacramēto. ¶ Similiter dicitur de carne preputij christi: si est alicubi reseruata in terris: et non reassumpta in resurrectione: q̄

Inno.

(vt dicit Inn̄.de officio misse) credit a multis in lateranēsi basilica reseruari: lꝫ a q̄busdā dicat delata karolo magno ab angelo qui trāstulit ipsaꝫ aquisgrani. Postea apud catrosum: apud ecclesiam saluatoris. Cuius veritas dicit: totius deo cōmittit: q̄ aliquid de ipsa temere definiat. Tamen si ex suppositiōe sit in terris: panis in ipsaꝫ non cōuertit: qꝛ non est actu pars corporis christi. ¶ Et ita similiter videt dicendū de sanguine si in terris reperit. Nec obstat si quis in triduo cōsecrasset: ꝙ vinū fuisset cōuersum in sanguinē a corpore christi separatū. Non ideo si hodie sit aliquid eius separatū in ipsum vinū cōuertit. Nō enim simile est hic et ibi. Nam in triduo mortis: sanguis christi fuit effusus et separatus a corpore fm se totū et partes. Et ideo si tunc quis celebrasset: vinū fuisset cōuersum in sanguinē separatū. Modo autē etsi alique reliquie in ecclesia reperiant: tamē maxima pars sanguinis christi in resurrectione fuit reassumpta et corpori reunita: et ita nūc habet ratonē totius sanguinis xp̄i. ¶ Quocirca in sacramento eucharistie substantia vini conuertitur in sanguinem Christi reassumptū qui habet ratonē totius: et nō in sanguinem qui non est pars illius totius. ¶ B Et q̄q̄ in solū sanguinē christi substātia vini cōuertat: nō tamē solus sanguis ibi incipit esse sub speciebus vini: ad ꝓlationē verboꝝ forme. Sed et corpus christi et aīa excellētissima q̄ diuinitas: et breuiter totus xp̄s: perfectus deus: perfect⁹ homo fm eandē naturā: partes et ꝓprietates naturarū sicut et vere et realiter cōtinet sub specieb⁹ panis: vt simplr nō sit differētia inter ꝯtētū sub specieb⁹ panis: et ꝯtētū sub specieb⁹ vini: sꝫ idē ꝑcise vtrobiq̄ cōtinet: eodē modo cōtinentie: q̄tū ad diffinitionē localē: et vtrobiq̄ totū sub toto: et totus sub qualibet parte specierū tam panis q̄ vini cōtineat. ¶ Uerū quoad ordinē cōtentoꝝ sub his specieb⁹ solet differētia assignari. Nā sub speciebus panis primo ex vi cōsecrationis est corpus tantū: et deinde cetera eodē ordine quo sunt corpori propinquiora. Hoc est secundo sanguis ex cōcomitantia immediata: que pertinet ad perfectionē corporis: vt sit susceptiuū anime rationalis. Tertio est ibi anima ex cōcomitātia propinqua: pro q̄to que presupponit sanguinem in corpore fm ordinē nature: cū quo sic dispositio: ipsm informando constituit vnam naturam humanā. Quarto ē ibi diuinitas ex ꝯcomitātia remota: qꝛ nō pertinet ad eād naturā cum corpore: qꝛ tamen corpori vnita est hypostatice: quod nūq̄ reliquit: ideo et ipsum concomitat etiā in sacramento: de quo late dictuꝫ est lec.xlij. ¶ In calice autē q̄uis ola illa eadē et eo finitalio tū ordine. Est enī ibi p̄mo totus sanguis xp̄i reassumptus et vnit⁹ corpi p se et vi ꝯsecrationis. Scdo est ibi corpus xp̄i ex ꝯcomitātia immediata: qꝛ corp⁹ immediate respicit in se sanguinē. Sāguis enim cū sit materia liquida: proprijs terminis non continetur: sed terminis extraneis: hi autē sunt partes corporis christi inter quas concludit. Tertio est ibi anima christi ex concomitantia propinqua: cum enim hic sit sanguis et corpus: nec corp⁹ sit exanime ac mortuum: necesse est et animam hic contineri. Et quia ipsa ad eandem naturā pertinet cum corpore: dicitur hic esse concomitantia propinqua: q̄uis nō immediata: quia immediatuꝫ sanguinis receptaculū est corpus: per quod est ibi anima. Quarto est ibi bñdicta deitas concomitātia remota: quia q̄uis ipsa pertineat ad eandem personā cum anima et corpore cui inest sanguis: non tamen pertinet ad eandem naturā cum predictis. ¶ Et est notandum ꝙ ordo hic designatus nō est ordo temporis: non enim prius est ibi sanguis q̄ corpus aut anima seu diuinitas. Non enim est ibi sanguis extra venas corporis et extra corpus modo fluido: ad similitudinem quo species vini in calice fluunt. Nam sanguis in resurrectione reassumptus corporis gloriosi venis inest: et nunq̄ extra illas in sua naturali consistentia: sicut et fuit ante passionem. Talis est autē habitudo christi sub sacramēto qualis est in existentia naturali: q̄tū ad omnia: excepta sola locali circūscriptione. Ideo nō est in sacramēto sanguis extra venas: et ita nec extra corpus. Sed ille ordo assignatus est ordo nature et presuppositionis: quia posterius non esset sub sacramento sine priori: et non econuerso fm declarationem supra lec.xlij. habitam: quid sit ibi esse per se et primo: et quid per concomitantiam mediatam vel immediatam: et propinquam et remotā. ¶ D Ex illo posset et alia ratio assignari: quare vinum non conuertitur in sanguinem in terra derelictū: non reassumptū: sꝫ aliq̄s talis est: qꝛ nihil est ibi in sacro qd̄ nō ꝑtinet ad xp̄m tanq̄ assumptū a xp̄o: aut pars nature assumpte vel inexistens alicui hoꝝ. Hūc sanguis ille in terra dimissus: nec est assumptus a verbo: nec inest nature assumpte aut ei⁹ parti: ideo in ipsum non conuertit. ¶ Patꝫ etiā ex eodē ratio alterius dicti supra scꝫ ꝙ qualiscūq̄ liquor siue aqua: siue vinū post cōsecrationē mittat in calicē: nō consecrat nec in sanguinē cōuertit: qꝛ tale vinū post consecrationē immissum nō pōt xp̄i sanguinē contingere aut ei cōmisceri: qꝛ vinū illud etsi species sacramēti tāgit quib⁹ immediate iungit: sꝫ nō sanguinē xp̄i q̄ nō est ibi fluide sicut species: sꝫ intra venas q̄ semꝑ mediabūt inter vinū de nouo infusum: et sanguinē xp̄i in eis inclusum: et ita cōtingere nō pōt: sicut nec cōtingeret sanguinē hominis si corpori hois superfunderet: propter qd̄ dicit Inno.in de offi.misse. Si post consecrationem calicis aliud vinū mittat in calicē: id quidē nō transit in sanguinē: nec sanguini commiscet: sed accidētibus prioris vini cōmixtū corpori qd̄ sub eis latet: vndiq̄ circūfundit nō madidans circūfusum: ipsa tn̄ accidētia derelicta videntur vinum appositū afficere. Quod dicit inde conuincitur: qꝛ si aqua pura fuerit apposita: vini saporē assumit. ¶ Sed necesse est intelligatur ꝙ afficiat vinum causaliter: causando in eū saporē eis similem:

lem: scʒ saporem vini: nō formaliter inherendo materie vini: q: sic aut corpus xp̄i desineret esse sub illis speciebus eis manētibus: aut esset sub eis cum substantia vini: quorum vtrūqʒ improbatum est. Similiter tunc accidentia prioris vini transsubstātiati migrarent de subiecto in subiectum: qḋ nō cōcedit. ❡ 3 Sed forte contra hoc quis replicaret. Si sanguis xp̄i nō cōtinet vt liquor fluidus in calice: quō xp̄us nobis sanguinem suum dedit in potum? Potus em̄ nominat materiam fluidam non solidam. Respondetur breuiter q̄ sanguis datur nobis vt potus in calice: non sm̄ se vt quasi iste fluat in calice: sed quoad species sub quibus continetur. Proponitur em̄ sub speciebus vini que habent rationē potabilis. Et sʒ hoc intelligi debet dictū Inno. quo dicit. Corpus xp̄i sub speciebus vini nō comeditur: ꝛ sanguis sub speciebus panis nō bibitur. Uerum quidem est per comparationē ad signa extrinseca: sub quibus corp⁹ xp̄i ꝛ sanguis eius continentur: ꝛ nobis sumenda proponunt. Quātum em̄ ad effectum ꝛ corpus bibit: ꝛ sanguis comeditur sub vtraqʒ specie: q: sic idē est bibere qḋ comedere: reficit vʒ per grām secūdū aiam: qḋ fit ex sumptiōe corpis ꝛ sanguinis: que sumptio fit sub vtraqʒ specie seorsuʒ. Nā sumēs hostiā: sumit cibū ꝛ potū: q: penit⁹ idē in hostia ꝛ in calice ptinet. Mādūcare quidē nihil aliud est q̄ sumere cibum: ꝛ bibere: sumere potū: ergo qui sumit hostiā mādūcat ꝛ bibit: ꝛ hoc maxime quoad effectū spūalē mādūcationis ꝛ potationis. s. refectionē aie. ppter quē effectū manducare ꝛ bibere ad hoc sacm̄ trāsferunt. Quoad speciē aūt sacālē: sumēs hostiā: nō dr̄ bibere: quia ille species nō sumunt vt liquide per modū potus corpalis. Sanguis tn̄ xp̄i nō dr̄ potus tātū: ratione speciex: sʒ in se: q: spūaliter extinguit sitim ꝛ ardorē cōcupiscētie qui est ex pctis. Hoc aūt facit ita sumpt⁹ sub specieb⁹ panis sicut vini: q: ille spēs corpales nihil faciūt ad effectum sacramēti: sed dūtaxat sub illis speciebus caro ꝛ sanguis nobis pponunt: ne horrorē sensib⁹ ingerant. Utqʒ fides habeat meritū: dū rerum sub alia specie traditax: nullū sensibile accipit experimentū: vt supra declaratū est. ❡ R Adhuc cōtra pdicta posset quis dubitare: vt dictum est: q̄ deitas est sub specieb⁹ vini per cōcomitātiā remotā. Nā videt q̄ deitas nō sit sub specieb⁹ vini per cōcomitātiā sicut sub specieb⁹ panis: vbi cōcomitat corpus qḋ ibi per se ꝛ primo cōtinet. Nullibi em̄ est deitas per cōcomitātiā: nisi vbi est aliqd assumptū a deitate per se ꝛ pmo. Nunc aūt sub specie vini est sol⁹ per se pmo: siue vi cōuersiōis. Sanguis aūt nunq̄ fuit assumpt⁹ a solo vbo: qḋ ptʒ: q: sola humanitas est assumpta aut pars eius: idest cōpositū ex corpe ꝛ aia: ꝛ similiter pres: scʒ aia ꝛ corp⁹. Sanguis autē non est tota hūanitas nec pars: q: nec aia: patet: nec corpus: nec pars corpis. Nā sanguis nō est formaliter aiatus: vt dicit Sco. dist. x. quarti. q. iij. ꝛ tenet cōmuniter: sed est nutrimentū corporis in subaʒ ei⁹ cōuertēdū p virtutē nutritiuā: vt dicūt phi ꝛ medici. Dicit em̄ phus. ij. de aia. c. de sensu tact⁹. Ex aere qdē impossibile est constare aiatum corpus: oportet em̄ firmū esse. Reqritur aūt mixtū ex terra ꝛ ex his esse scʒ corpus aiatū: vt est caro ꝛ proportionabile. Un̄ ptʒ q̄ oportet corpus aiatū nō esse fluidum: sed firmum ꝛ proprijs terminis terminatuʒ. Unde ꝛ cōmentator ibidē cōmento. cxi. Impossibile est q̄ cōstitutio esset ex aere aut aqua. Aialia em̄ indigent ex necessario corpore duro: super quo abundaret ter restreitas: vt est caro vel aliquid simile in aialibus carentibus carne. Patet igitur q̄ sanguis nō est formaliter aiat⁹ sicut nec alius humor corporis: licet sanguis necessario requiritur ad eē corporis aiati saltem perfecti: quia sine sanguine diu manere nō pōt naturaliter: sicut nec sine spiritu ꝛ aere quoad aialia respirātia: nec tamē ideo aer inspiratus est aiatus: ꝛ ppter hoc dicit sedes anime: nō q̄ anima informet sanguinem: sed requirit sanguinē: vt informet carnē. Cum igitur corpus est aiatū: sanguis nō est pars corporis: ꝛ per hoc deitas nūq̄ fuit hypostasis sanguis sicut corporis. Assumpsit autem xp̄s hūanam naturam ꝛ partes eius essentiales qualis nō est sanguis. Unde etiam patet q̄ deitas non fuit vnita sanguini xp̄i i triduo. Alioquin sicut vere cōceditur per communicationē idiomatum: q̄ xp̄s iacuit in sepulchro: quia ibi iacuit corp⁹ deitati vnitum. Et q̄ xp̄s descendit ad inferna: quia descendit ipsius anima deitati vnita. Ita etiam fuit concedendum q̄ xp̄us fuit in peplo: xp̄s mansit in cruce: quia vtrobiqʒ mansit sanguis xp̄i respersus: qḋ tamen non conceditur. Hoc tamen sequeret: si sanguis esset pars essentialis hois: sic em̄ fuisset vnit⁹ deitati: nec ab ea derelict⁹: cū sm̄ Dama. Quod xp̄s semel assumpsit nūq̄ dereliqt: ꝛ ppter hoc dicit Richar. de media villa in. iij. dist. ij. q. j. scdē partis di. in solutione scdē rationis. Si quis cōsecrasset in triduo: sanguis xp̄i nō fuisset adorandus. Rationē ponit: q: nō est pars essentialis corpis: qbus solis vnita est suppositalr maiestas diuinitatis q: ergo diuinitas nō est vnita sanguini qui ibi est pmo vi consecrationis: videtur q̄ non sit sub specieb⁹ vini per cōcomitātiā. ❡ R Ad hoc dicitur: lʒ deitas nō sit hypostatice vnita sanguini: est tn̄ vnita corpori in quo est sanguis: ꝛ p ɔ̄ns ē ibi per cōcomitātiā: nō quidē ppinquā sʒ remotam. Un̄ vt dictū est: vi cōsecrationis est ibi sanguis xp̄i eo mō quo est in consistentia sua naturali: ꝛ sic in corpore quō est in corpore xp̄i in celo: ꝛ p ɔ̄ns ē ibi corp⁹ xp̄i p cōcomitātiā mediatā: cui corpori vnita est diuinitas. Iterum ibi est corpus nō mortuū sʒ viuū quale est in celo: ergo aiatū. Aia aūt silr est deitas: ꝛ sic diuinitas ē ibi duplici cōcomitātia: vna ad corp⁹: alia ad aiam: ꝛ vtraqʒ immediata quātū ad corp⁹: ꝛ quātū ad aiaʒ: sʒ mediata quātū ad sanguinē: q: si ibi esset solus sanguis extra corpus: sicut fuit separatus in triduo mortis nō esset ibi diuinitas per concomitātiam: nec mediatā: nec immediatā. ❡ Ex quo pʒ q̄ si p imediatā ɔcomitātiā intelligit illa qua ɔcomitat alius circūscriptis: deitas est sub specieb⁹ panis p imediatā ɔcomitātiā: nō autē sub spēb⁹ vini. Nā imediate ɔcomitat corp⁹ illō cui est immediate vnitū: ita q̄ si corpus separet ab aia nihilomin⁹ maneret deitas corpi vnita. Nō aūt sic ɔcomitat imediate sanguinē: quia si sanguis eēt separat⁹ a corpore nō ɔcomitaret. ❡ Uex supra vbi dictū est diuinitatē cōcomitari corp⁹ sub speciebus panis: concomitātia mediata siue remota: aliter accipit ɔcomitātia mediata scʒ p ea qua id qḋ ɔcomitat nō ptinet ad eandē naturā cū eo qḋ cōcomitat. Et p hoc ptʒ solutio illius replice. Negādū em̄ est q̄ nullibi sit diuinitas p cōcomitātiā: nisi vbiqʒ est aliqd assumptū a diuinitate p se ꝛ pmo. Hoc em̄ solū verū est de cōcomitātia imediata: nō de mediata. Sufficit em̄ ad cōcomitantiā mediatam: q̄ sub specieb⁹ sacramentalib⁹ sit aliqd: siue prīo: siue

Obiectio.

Rn̄sio.

Innocē.

Scotus.

Philosophus.

cōmētator

Damasce.
Richar. de media villa.

non primo:cui vnita est diuinitas:ꝛ sic est in proposito:vt pꝫ ex declaratis. ℭ M Aliud dubiū est de vnitate sacri eucharistie. Cū eñ sibi diuersa materia:silr diuerse forme:q̄ etiā nō simul habēt suā efficaciā:sꝫ vna prius alia:quō posset dici vnū sacrm̄? Nec valet:si diceret hic sicut q̄dā dicūt de sacro baptismatꝭ:ꝙ bñ possibile est plura sensibilia cōcurrere in fundamēto relationis:vt ꝙ aqua ꝛ v̄ba sunt fundamētū significatiōis:q̄ significatio magis ꝑprie est forma:ꝙ et hic tā vini ꝙ̄ panis ꝯcurrūt in vnū fundamētū significatōis eucharistie:qꝛ tūc neutrū illoꝝ ēēt aliq̄d sacri sine alio. Hic aūt spēs panis ꝯtinet suū signatū sine spēb⁹ vini ꝛ econuerso. ℭ Ad hoc r̄ndet ꝙ sacrm̄ corpis ꝛ sanguinis simplr loquēdo nō sunt vnū sacrm̄ vnitate indiuisibilitatis aut simplicitatis. Sꝫ sic sunt duo sacra ab inuicem realiter sepabilia:q̄ etiā nō simul sed vnum prius ꝛ aliud posterius:immo vnū sine alio cōfici pōt:lꝫ sacerdos sic faciēs peccaret:vere tñ cōsecraret. Sūt eñ diuersa signa sūt ꝛ diuersa per se ꝛ primo significata ꝛ cōtēta. De quo bona et pateꝭ glo. de cōse. di. ij. cōperim⁹. quā nota. Dicunt tñ vnum sacrm̄ vnitate integritatis ꝛ ordinationis. Ordinant eñ ambo signa:scꝫ species vini ꝛ panis:ad significandū idē cōtētū totale: ꝛ eundem spiritualem effectū. Idem contētum: quia idem corpus xp̄i acceptum:vt includit oīa ad corpus organicū requisita. ℭ Pro quo notādū fm̄ Sco. distin. viij. quarti. q. j. ꝙ corpus xp̄i duplr accipit. Uno mō stricte:vt includit tantū partes animatas aīa xp̄i:cuiusmodi nō est sanguis:vt dictū est.lꝫ sit in potentia propinqua vt cōuertat in carnē aīatā: ꝛ sic corpus distinguit essentialr a sanguine:ꝛ in se vt signatū: pōt eñ hui⁹ esse signū sicut ꝛ ꝑpria diffinitio. Alio mō largius accipit prout oīa includit q̄ ꝑtinent ad corpus organicū: siue sint partes aīate:siue alia nō formaliter aīata:vt humores ꝛ spūs. Et hoc modo accipiendo sanguis est aliquid corporis. Accipiēdo corpus p̄o modo:lꝫ ipm ꝛ sanguis sint pri⁹ diuersa signata:tñ cōstituūt vnū signatū totale:qō est corpus scdo mō. Sic ergo signū ꝑpriū corpis p̄o mō:scꝫ spēs panis ꝛ signū propriū sanguis:scꝫ spēs vini possunt eē vnū signū vnitate integritatis corpis scdo mō. Corp⁹ eñ sic significatū scdo mō:est idē cōtētū nūero sub vtrisqꝫ specieb⁹. Ordinant etiā ad significādū eundē effectū spūalē:scꝫ ꝑfectā aīe refectionem. Illā aūt cōgruit significari sacro habēte vnitatē integritatis nō diuisibilitatis:qꝛ tale signum pertinere debet ad ꝑfectā refectionē corpis:que nō fit aliq̄ vno simplr:scꝫ cibo tm̄ aut potu tm̄: sed in his duob⁹ q̄ sunt vnū integritate:qꝛ integrāt vnā refectionē ꝑfecte nutriētem. Nutritio aūt ꝑfecta aīe spūalis est grā spūalis:per quam vnitur corpori xp̄i mystico:ad quā vtraqꝫ signa ordinant. ℭ Et hāc sententiā Alex. de ales par. iiij. q. xxxiij. ar. j. ita innuit. Ait eñ ꝙ he species vnitatē habēt inquātū sacrm̄ ab institutiōe effectu ꝛ fine. Ab institutiōe:qꝛ a dn̄o institute sunt vt essent sacrm̄ corpis inquātū cōtinent carnē ꝛ sanguinē. Ab vnitate effectus qui est ꝑsentia xp̄i fm̄ naturā corporis sacramētalr sub his speciebus. Ab vnitate finis in significādo. Significāt eñ idē:scꝫ immolationem xp̄i per sanguinis xp̄i effusionē in cruce. Unde Luc. xxij. Hoc facite in meā cōmemorationem ꝛ j. Cor. xj. Quotienscūqꝫ panē hūc mādu cabitis:ꝛ cal. bi. mor. dn̄i annū. do. ve. Etiā ab vnitate finis in efficiendo:qꝛ hec digne suscepta vnū efficiūt cū mystico xp̄i corpo

Scotus.
Corpus xp̄i dupliciter accipitur.

Alexander

Luc. xxij.

j. Cor. xj.

re qō est ecclesia. Qō ꝓ̄o btūs Greg. in collecta pluralr loquit. Purificent nos dn̄e sacra q̄ sumpsimus:attēdit ad materiale specierū distinctionem. Ideo propter vnitatē earū in ratione sacri in eadem collecta subdit:vt hoc tuū sacramētū nō sit nobis reatus ad penam:qꝛ quātū ad effectum qui petitur:eundē effectū operatur: ꝛ quātū ad remotionem mali:ꝛ quantum ad ꝑmotionem boni:que in dicta collecta postulantur. N

Oui tester:

ni testamenti. Licet text⁹ ille. s. breuiter fm̄ Alber. exposit⁹ sit:placet tñ propter aliqua ibidē dimissa cū lati⁹ ꝑsequi fꝫ Alexā. ꝛ suos sequēces Uñ in his v̄bis siue sint de suba forme: siue nō fm̄ Alexan. par. iiij. q. xxxiij. tria significantur ad manifestationem excellentie ꝛ vtilitatis huius sacramenti que sunt. Innouati testamenti cōfirmatio:secretoꝝ fidei insinuatio:peccatorum nostrorum remissio. Primum tangitur:ibi. Noui ꝛ eterni testamenti. Scdm:ibi. Mysterium fidei. Tertiū ibi. Qui pro vobis ꝛ pro multis. ℭ Circa primū aduertendū:ꝙ cum testamētū sit vltima distributio bonorū morte testatoris firmata:seu cōstitutio vel traditio de ordinandis bonis attestatione legitima firmata:recte fides ꝛ lex xp̄i est testamentum nouum. In illa siquidem xp̄us eternam hereditatem fratribus suis ꝛ fidelibus distribuit:ordinat ꝛ promittit. Hec autem lex confirmata est per mortem ꝛ passionem xp̄i:in qua sanguis eius effusus est:que effusio est sui testamenti legitima attestatio ꝛ confirmatio. Testm̄ enim nisi per mortem testatoris roboretur:non est immobile ꝛ stabilitum:pro quāto semper a testatore poterit ꝛ reuocari ꝛ immutari: vt docet apostolus ad Heb. ix. ꝛ est allegatū. s. in prima huius textus expositione lec. precedēte. In morte autem confirmatur ꝛ fit immobile. Ideo xp̄s in cruce iamiāqꝫ moriens dixit. Consummatum est. ✱ Est ergo testm̄ xp̄i eternū:qꝛ immobile et irreuocabile tanta morte confirmatum. ℭ Nouum dicitur respectu veteris quod institutione huius:est terminatum ꝛ euacuatum. In cuius signum in xp̄i passione velum templi scissum: et clausa vete. te. mysteria exhibita veritate reuelata:fm̄ ꝙ multipliciter hoc testm̄ nouū fuit in ꝓphetis repromissum. Dicit ꝛ nouū ꝛ eternuꝫ: qꝛ noua ꝛ eterna bona ꝓmittit. Uet⁹ eñ testamētū qō p hircoꝝ aut vituloꝝ sanguinē cōfirmatum est:ꝓmittebat t̄palia:q̄ oīa:qꝛ trāsitoria vetera scūt ꝛ ad interitū tēdūt. fm̄ illud apl̄i ad Heb. viij. Dicēdo nouū veterauit prius:qō aūt antiquat ꝛ senescit:ꝓpe interitū est. Premisit autē. Melioris testamēti mediator est:qō in melioribus ꝓmissionib⁹ sancitū est. De qb⁹ bōis ac ꝓmissionuꝫ firmitate:itē apl̄s ad Heb. ix. loquit. Christ⁹ inq̄t assistēs pōtifex futuroꝝ bonoꝝ per amplius ꝛ ꝑfecti⁹ tabernaculū nō manu factū. i. nō huius creatiōis:neqꝫ p sanguinē hircoꝝ aut vituloꝝ:sꝫ p ꝑpriū sāguinē introiuit semel i scā eterna redēptiōe inuēta. ℭ O Nō ergo sola scriptura diuina cōtinēs mādata testm̄ dr:sꝫ ꝛ ꝓmissio testm̄ dr:fm̄ illō ad Heb. Iō noui testamenti mediator ē:vt morte intercedēte i redēptionē eaꝝ ꝑuaricationū q̄ erāt sub priori testō repromissionem

Alexander

Testamentū quid sit.

Lex xp̄i q̄re testm̄ nouū dicatur.

✱ Lex xp̄i q̄ est ei⁹ testm̄ eterna ē ꝛ immobilis vñ xp̄s in cruce dixit moriens. Consummatuꝫ est. i. testm̄ meū iaꝫ est cōfirmatuꝫ ꝛ stabilituꝫ vt debeat manere in eternū. Ad Heb. ix.

sionē accipiāt q̄ vocati sunt hereditatis eterne. Et fm hoc exponit. Hic est calix sanguinis mei noui ꝛ eterni testamēti.i.noue ꝛ eterne ꝓmissio nis cōfirmator:sicut ꝓmittit ipe dn̄s Jo.vj. Qui mādu.meā car.ꝛ bi.me.san.hꝫ vitā eternā q̄ vera est hereditas xp̄i. Hinc ait apl's Roma. viij. Si aūt filij:ꝛ heredes:heredes quidē dei: coheredes autem xp̄i quo ad ꝑceptionē: scꝫ btitudinis ꝛ glie. Christus quidē est naturalis heres q: naturalis dei filius:ꝛ iō natura btūs. Nos aūt dei filij sum⁹ adoptiui. Vn̄ ꝛ nobis hereditas filij btitudo.s.xp̄i ꝓmittit ꝛ dat ex testō morte xp̄i cōfirmato. Per hāc em̄ mortē meruit vt introitus regni celoꝝ cōcederetur olb⁹ mādata ipsius cōseruātib⁹. Quapropter dixit. Si vis ad vitam ingredi serua mādata. Uel etiā fm Inno.dr nouū.i.vltimū.i.post ve.test. institutū: quo mō et dies vltima dr nouissima:vt fm Alex.inde ꝓbet eternū.i.ꝑpetuū:vn̄ asserit nouū.i.vltimū. Sic ergo eternū dr nō ꝓpter carētiā principij:sꝫ propter negationē successionis alterius. Nullū em̄ aliud subsequet istud:sicut istō secutū est ve.test. Hic dānat quorūdā error hereticoꝝ dicētium: q sicut testō veteri qd̄ appellāt testm̄ p̄ris success it testm̄ nouū qd̄ dicūt testm̄ filij:ita ꝛ isti succedet testm̄ tertiū:qd̄ erit testm̄ spūssancti. Huius erroris falsitas manifesta est:quia dicit veritas q̄ fallere nescit:q hic est sanguis eterni testamēti. Eterno aūt nihil pōt succedere: alioquin nō esset eternū. Si dicis nouū;quō eternum: Nam qd̄ eternum est ita ꝑ̄icipio caret sicut ꝛ fine. Ad hoc r̄ndet:q quātū ad dei ꝑordinationē ꝛ ipaꝫ hereditatē quā ꝓmittit eternū est:q: ab eterno ordinatū est:ꝛ ab eterno ꝑparatū:sed quātū ad exhibitionē nouū. Sic ergo simul est eternum ꝛ nouū:sꝫ respectu diuersoꝝ. hec Tho. ¶ Adhuc dr testm̄ xp̄i nouū:q: nouo mō dedicatū. Uetus em̄ testamētū dedicatū est ꝛ cōsecratū sanguine irrationaliū pecudū. Uel lecto legis mādato a moyse oī ꝑplo:ppl's testm̄ accepit:ꝛ se ad obseruandū obligauit. Moyses ad cōfirmādū testm̄ ꝛ legē sanguine hircoꝝ aspersit librū ꝛ oēm pplꝫ dicēs. Hic est sanguis testamēti cōfirmatiuus qd̄ ad vos mādauit dn̄s. Historia habet Exod. xxiiij. ꝛ cōmemorat apl's ad Hebre.ix. Testm̄ vo nouū nouo mō dedicatū est:scꝫ sanguine noui bois:sanguine agni immaculati. Ex quo etiam ptꝫ excellētia noui testamenti supra testamētum vetus. Congruebat aūt nouū testamētum sanguine cōfirmari:vt sic esset correspōdentia figurati ad figurā. Ola em̄ ve.te.cerimonie ꝛ sacrificia:figura fuerunt noui testamenti in vnico sacrificio xp̄i consummato. Sequitur. P.

Joan.vj.

Ad ro.viij.

Mat.xix.

Innocen.

* Error aliquoꝝ q̄ dn̄t q: adhuc sequet tertiū testm̄ qd̄ dicet testm̄ finale lex spūssancti.

Mysteriū fidei. ¶ Hic tangitur scd̄s effectus qui est secretoꝝ fidei insinuatio. Vn̄ dr sanguis ille mysteriū fidei referēdo ad fidē passionis ꝛ mortis xp̄i:q̄ fuit sacratissimū secretum sub figuris ve.testa.latēs ꝛ abscōditū:ꝑcognitū tn̄ a p̄rib⁹ tāq̄ mysteriū ḡnalis redēptiōis toti⁹ hūani generis. Hec aūt fides crucis ꝛ passiōis xp̄i ꝑ sanguinē ipsi⁹ manifesta ē. Nō em̄ effluxit sanguis sine vulneratiōe ꝛ corpis passione. Uel pōt referri ad fidē q̄ habet de vitate corpis ꝛ sanguinis:q̄ lꝫ sint res cōtēte sub speciēb⁹ sacfalib⁹:sunt tn̄ ꝛ ipsa sacfm significatiuū vnitatis fideliū ꝑ gr̄am ꝛ charitatē. De quo.s.lec.xxix.dictū est. Quia igitur sanguis xp̄i sacfm est spūalis virtutis fidei ꝛ charitatis:quibus fideles corpori mystico adunant:quas in digna eius perceptione suscepimus:sanguis ille dr mysteriū fidei. Uel tertio dr mysteriū fidei:q: est fidei obiectū. Ad cui⁹ intelligēdā existētiā sub sacfalib⁹ symbolis fides est summe necessaria:q: ad ei⁹ intelligētiā hūana fragilitas ascēdere nō pt. Excedit q̄ppe create rōnis acumē ꝛ sensum ꝓpt multa mirabilia que sola diuina potētia sup naturā opat:vn̄ salubriter credit:sup nacne inuestigatur. Est ergo mysteriū fidei:q: obiectū secretissimū solo fide cognoscibile. Nec tn̄ iō min⁹ est in sacfo corpis ꝛ sanguinis vitas:q: mysteriū hic a xp̄o dr:vt q̄ supra lec.xxix.sufficiēter puto dictū. * ¶ Et lꝫ sacfm illud sacfm sit charitatis vt dr Chrys. Est em̄ indiciū diuine ineffabilis charitatis:quā in passiōe cui⁹ memoriale ē) exhibuit:ꝛ inductiuū ꝛ allectiuū ad charitatē:ꝛ silis effect⁹ inductiuū sicut charitas. Hoc sacfo vniūtur mēbra adinuicē capiti:sicut a charitate. Cōuenienti⁹ tn̄ dicit mysteriū fidei q̄ charitatis:q: mysteriū dr ꝓprie occultū vel secretū:qd̄ cōuenit fidei q̄ est nō apparētium:quasi abscōditoꝝ vel secretoꝝ argumētū:ad Heb.xj. Charitatē aūt ꝓprie nō cōuenit mysteriū:eo q ipa fiūt quasi experimētaliter ola manifesta:vnde Jo.xv.dixit dn̄s aplis. Uos dixi amicos:q: ola quecūq: audiui a patre meo nota feci vobis. ¶ Quāuis etiā in olb⁹ sacramētis sit aliquid occultum ꝛ secretum fide credendum:tn̄ sicut baptismus spāliter dr sacfm fidei pro eo q dicitur ianua sacfoꝝ(q: in eo ꝑmo infundit fides:ꝛ ab eo est ꝑmus stat⁹ fidelium:scꝫ ḡnatio spūalis:imprimitq: characterem fidei.) Ita ꝛ sacfm eucharistie:ꝛ sacfm aut mysterium fidei:q: totū fidei est qd̄ in hoc sacfo cōtingit:ꝛ sola fide cōprehēsum in cōuersiōe:in cōtento:in in accidētib⁹:in sumptiōe. Nihil tale est in alijs sacfis:lꝫ coopatio eoꝝ ad gratiā occulta sit ꝛ ad fidē ꝑtinēs:nō tn̄ sic cetera ola. Sequitur. Q

Ui pro vobis ꝛ pro multis effundetur in remissionē pctōꝝ. ¶ Hic tangit effectus tertius qui est pctōꝝ nrōꝝ remissio:ac multoꝝ sal⁹ ꝛ iustificatio. Unde dr q̄ scꝫ sanguis ꝑ vobis iudeis:quos per apostolos q̄b⁹ loquebatur intellexit:qm̄ genere fuerunt iudei: ꝛ pro multis scꝫ gentilibus per vos ad fidem cōuertēdis:effundetur scꝫ in passione statim imminēte in remissionem pctōꝝ. vnde dicit petrus. Non corruptibilib⁹ auro vel argento redempti estis de vana vestra cōuersatiōe paterne traditionis sed precioso sanguine quasi agni imaculati xp̄i ꝛ icōtaminati.j. Pet.j. Et Apoc.i. Lauit nos a pctis nostris in sanguine suo. ¶ Dicit aūt pro vobis ꝛ pro multis:ꝛ nō pro omnibus:q: lꝫ quātū est se sit sufficiens pro remissione pctōꝝ omnium hominum:nō tn̄ efficaciam hꝫ in omnib⁹ hominibus:ꝓpter quorūdā hominum indispositionē:qui ponūt obicē gratie dei quā nobis meruit passio xp̄i. Unde dicit cōmuniter:q effusus est sanguis xp̄i pro omnibus quantū ad sufficientiam:non quātum ad efficaciam. Sufficit enim tollere omnia peccata:vbi non inuenit obicem

* Mysteriū a mysti grece qd̄ ē secretū latine secretuꝫ em̄ q morte vitā eternāt sanguine efficeret scītatē: iō dr mysteriū q: aliō vr ꝛ aliō credit: aliud intelligit. Credere iubemur discutere nō audem⁹ de pse.di.ij. Quid si ad fidem iō dr mysterium fidei:q: credere debemus q ibi sal⁹ nr̄a cōsistit:vel q: sine fide nō pōt cōꝑhēdi istō sacfꝫ Et sine fide ad hoc venerabile sacramētum null⁹ accedere dꝫ. Dicit mysteriū q: secretā ꝛ recōditā hꝫ dispēsationē:ꝛ intelligētiā.j.q.j. multi. Chryso.

cõtrarie volũtatis. Efficit eñ salutẽ in solis predestinatis ⁊ electis. Hi eñ soli per ipm consequũtur remissionis gratiam: ⁊ future hereditatis gloriam. Unde ad Heb. ix. Christꝰ semel oblatus est ad multoꝝ exhauriẽda peccata. Multoꝝ dicit: nõ omniũ. ¶ Electi autem erant discipuli quos signauit dñs cum dixit. Pro vobis: ⁊ alij plures ex iudeis ⁊ gentilibus: propter quos dixit: ⁊ pro multis. ¶ Uel põt ita distingui ſm Alexãdrum: quia sacerdotes debent pro se specialiter ⁊ ꝑ alijs orare. vt dicit apls ad Heb. v. loquẽs de põtifice ex hominibꝰ assumpto. Qm ⁊ ipse circũdatus est infirmitate: ⁊ propterea debet quẽadmodum pro populo: ita etiam ⁊ pro semetipso offerre pro peccatis. Ideo dicit pro vobis scz sacerdotibus: ⁊ pro multis scz subditis. ¶ Effundetur: nõ dicitur ſm partem: sed ſm totum. Liquor quippe qui de vase funditꝰ ſm partem: fundi quidẽ dicitur: sed nõ effundi: de sanguine autem xpi hic dicitur: effundetur idest totaliter ⁊ penitus de corpore fundetꝰ. ¶ Quãuis aũt vna gutta tam preciosi sanguinis sufficiens fuisset pro totius mũdi redẽptione: vt vult beatus Ansel. Cur deus homo. Et beatus Ber. Uoluit tñ xps ipm liberaliter ⁊ largiter fundere: vt dilectionis sue ⁊ virtutis magnitudinem demõstraret: quatenus ad se super omnia diligẽdum nos inuitaret. ¶ R. Cetera quidez omnia deus fecit in pondere: numero ⁊ mensura: nõ sic in sui effusione sanguinis. Ibi enim neqz numerũ seruauit: vt centũ aut mille guttulas funderet: nec pondus: vt eius nobilitatem appreciaret: vt cũ nostra indignitate per vncias libraret: nec e mensuram: vt calicẽ vnum vel duos propinaret: quibus reddendum premiũ mensura precisa compensaret. Sed totum dedit: totuz fudit vt copiosa esset apud eum redemptio. Ut in virtute effusi sanguinis iustitie nostre de se indigne ꝑmiuz sublimissimum quod in cor hominis nõ ascẽdit pondus glorie immensum quod auris nõ audiuit: ⁊ mẽsuram supereffluentẽ quam oculus nõ vidit: longe actis prius peccatis omnibus sortirentur. Effundendus igitur erat sanguis: nõ de capite tñ: aut tñ de manibus aut pedibus: sed de his ⁊ toto residuo corpore: quod preuidens Esaie. liij. ait. Non erat ei species neqz decor: reputauimus eum quasi leprosum ⁊ percussum a deo ⁊ humiliatum. Haud dubiũ propter plagarum vniuersalitatem. Unde ⁊ non incõgrue dici põt de eo quãtum ad penaz: quod dr Esa. i. ca. de peccatoribus quoad culpam. A planta pedis vsqz ad verticem nõ est in eo sanitas. Nimirum: quia vere languores nostros pertulit: ⁊ dolores nostros ipse portauit. Eiusdem. liij. Et licet ex scriptura canonica non habeamus certũ testimonium de numero vulnerum christi: per que preciosus ille sanguis tam prodige effluxit: dicitur tamen ꝙ quibusdam deuotis personis numerus hic reuelatus est. Fertur quoqz ꝙ fuerunt. v. M. cccc. lxxv. de quo communiter habẽtur hec metra. Septuaginta quinqz quater centum milia quinqz. Tot fertur xps pro nobis vulnera passus. Unde si quis per singulos dies integri anni: diceret quindecies dominicam orationem: pro singulo vulnere vnam orationẽ obtulisset: quod patet multiplicando numerũ dierum anni: scz. ccc. lxv. per. xv. resultabit numerꝰ supradictus. Similiter si quis psalmũ. xxix. Exaltabo te domine: qm suscepisti me (qui simul de passione canitur ⁊ resurrectiõe: vt nõ passio terreat quos spes resurrectionis letificat: vt dicit Aug. in glo.) singulis diebus per annum dixerit vel singulis sextis ferys septies vice septem horarum canonicarum per annũ legerit: pro quolibet vulnere versum vnum in gratiarum actione rependit. Habet enim psalmꝰ ille. xv. versus preter gloria patri. Alys pervidetur ꝙ passus sit legionem vulnerum scz. vj. milia. dc. ⁊. lxvj. Uez quicquid sit de numero vulnerum certum est ꝙ totus sanguis effluxerat propter quod in eius persona propheta. Aruit: inquit: tanqȝ testa virtus mea. ¶ S Neqz tñ semel effusus est: sed vicibus multis. Unde preter effusionẽ eius in circumcisione: sex vicibus legitur effusus in passione. Primo in oratione facta in orto post cenam vltimam: vbi factꝰ iesus in agonia prolixius orauit. Et factus est sudor eius sicut gutte sanguinis decurrentis in terram. Secundo in flagellatione: de qua dicitur. Et tradidit eis iesum flagellis cesum vt crucifigeretur. Tertio in coronatione: de hac habetur Ioã. xix. Et milites plectẽtes coronam de spinis: imposuerunt capiti eius de quo Ansel. in sermo: ⁊. Coronatꝰ incedit. Sz ipsa eius corona cruciatus est illi: ⁊ mille puncturis speciosum eius caput diuiulnerat. Quarto in manuũ perforatione. Quinto in pedũ affixione. De his Lucas ibi. Crucifixerunt eũ et latrones: vnum a dexteris: alteꝝ a sinistris. ¶ De clauis ꝟo solus Ioãnes facit mentionem: cum Thomã refert dixisse. Nisi videro in manibus eius fixuram clauorum: ⁊ mittam digitũ meũ in locũ clauoꝝ ⁊c. Cui ⁊ dñs dixit. Infer digitũ tuũ huc: ⁊ vide manus meas. Sexto in lateris apertione. de qua idẽ Ioã. Et vnus militũ lancea latus eius aperuit: ⁊ cõtinuo exiuit sanguis et aqȝ Prio scz sanguis q̃ toto defluxo: seqȝbatꝰ aq̃ i testimonium totius sanguinis effusi: vt vult Simon de cassia. Ad quid autem effundendus erat: sequitur cum additur. T

Lu. xxij. Marci. xv. Ioã. xix. Ioã. xx.

In remissionẽ peccatoꝝ.

¶ De quo. i. Io. i. Sanguis filij eiꝰ emũdat nos ab oibꝰ pctis. Et ad Colo. i. Eripuit nos de potestate tenebraꝝ: ⁊ transtulit nos in regnum filij dilectionis sue: in quo habemꝰ redẽptionẽ per sanguinẽ crucis eius ⁊ remissionẽ peccatoꝝ. Cõplacuit eñ patri recõciliari per eum oĩa in ipso pacificãs per sanguinẽ crucis eiꝰ siue q̃ in celis siue q̃ in terris sunt. Ibidẽ. ¶ Hoc aũt multipliciter ꝑfiguratũ est in vete. testa. Nã ꝑ sanguinẽ agni liberati sunt ab angelo oĩa ꝑmogenita egypti percutiẽti. Per sanguinẽ mũdati sũt a pctis vt ptz per totũ Leuiticũ: vbi dr: ꝙ sine sanguine nõ fiebat peccatoꝝ remissio ꝓpter qd dicit apls ad Hebre. ix. Omnia pene in sanguine mũdanꝰ Per sanguinez q̃z fuit ppls sanctificatus: dum moyses aspergẽs sanguinẽ sup pplm: hic est ait sanguis testamenti: qd mandauit ad vos deus. Silr nõ sine sanguine patuit ingressus summo sacerdoti semel in anno in sancta sanctoꝝ: sz nec tabernaculũ: nec vasa ministerij: sine sanguine scificata sunt vt tangit apls ad Heb. ix. ꝓpter qd subdit. Oĩa pene in sanguine ſm legẽ mũdãtur: ⁊ sine sanguis effusione nõ fit remissio. Hec aũt oĩa figuralia fuerũt vt tãgit idẽ. i. Coꝝ. x. Et ꝑ sanguinẽ xpi in nobis i ꝟitate ꝯpleta. vt h ibi. d. aitapls. Si eñ sanguis hircoꝝ ⁊ tauroꝝ ⁊ cinis vitule aspersus inquinatos scificat ad emũdationẽ carnis: quãto magis sanguis xpi q̃ per spm̃ scm̃ semetipm obtulit immaculatũ deo emundauit cõsciẽtiã nostram ab operibus mortuis ad seruiendum deo viuẽti? Et ideo noui testamenti

Ad heb. ix. Alex. ad Heb. v. Sap. xi. Esa. liij. Esa. i. ca. Numerus vulnerum Christi quibusdam deuotis psonis reuelatus. Ad col. i. Exo. xij. Ad heb. ix.

mēti mediator est: vt morte intercedēte in redemptionē earū preuaricationū que erant sub priori testamento repromissionez accipiunt qui vocati sunt eterne hereditatis. Ad idem sunt innumera scripture testimonia: que longum esset adducere in re satis fidelibus manifesta. U

Hecquotienscunqz feceri

tis in mei memoriā facietis. ¶ Hoc est membrū tertium scḋe particule quarte partis principalis In quo post traditā priore mēbro formam ɔsecrationis: additur significationis efficacia ɔsecrati sanguinis. Et fm Guil. in rationali hec clausula respicit tā consecrationē corporis q̄ sanguinis: & sic exponi pōt. Hec quotienscunqz feceritis. i. cōsecraueritis siue obtuleritis: hec scilicet corpus & sanguinem. In mei memoriā facietis. Hec quidē vna causa fuit institutionis sacramenti huius in ecclesia militante: vt ipsum esset signum memoriale & representatiuuz istius summi sacrificij qḋ xp̄s obtulit in cruce: in qua sustinuit mortē in corpore: & sanguinē fudit in precium redēptiōis nr̄e: de quo btūs Ambro. super epistolā ad hebreos.

Ambro.

In xp̄o iesu ait semel oblata est hostia ad salutem sempiternam potēs. Quid ergo nos? Nonne per singulos dies offerim⁹? sed ad recordationē mortis eius: & vna est hostia nō multe: qr semel oblatus est xp̄s. Hoc aūt sacrificiū exemplū est illius. Idipsm semp̄ idipsum: proinde hoc idē est sacrificiū. Alioquin diceretur qm̄ in multis locis offert̄ multi sunt xp̄i: nequaq̄. Sed vn⁹ vbiqz est xp̄s: & hic plenus existens: & illic plenus. Sicut enīz qḋ vbiqz offertur: vnū est corpus: & nō multa corpora ita & vnum sacrificium. Pontifex aūt ille est q̄ hostiam obtulit nos mundantē. Item ipsam offerimus & nūc: que tūc oblata est: ɔsumi non potest. Quod nos facimus: in ɔmemorationem fit eius quod factū est. Hoc enim facite ait: in meā ɔmemorationē. Et habetur de ɔse. dist. ij. in xp̄o. Ecce dixit btūs Ambro. q̄ vnum est sacrificiū qḋ obtulit xp̄s: & quod nos offerimus: quāuis nō eodem modo offeratur. Ab ipso quidem oblatum est in mortem: a nobis non in mortē: qr xp̄s resurgens ex mortuis iam nō morit̄. Rom. vi. sed in mortis recordationem offert̄ a nobis. Unde nr̄a oblatio nō est reiteratio sue oblatiōis: sed representatio. Et propter hoc dicit btūs Aug. in lib. sen. prosperi. Semel immolat⁹ est in semetipso xp̄s: & tamen quotidie imolat̄ in sacrō: qḋ ita intelligēdum est: qr in manifestatiōe sui corporis: in distītione suor̄ mēbror̄ olim: ver⁹ de⁹ & ver⁹ hō: semel tm̄ in cruce pependit: offerēs prī seipm hostiā viuā: passibilē & mortalē: viuor̄ & mortuor̄ redemptiōis efficacē: eor̄: scz q̄s altitudo diuini ɔsilij redimēdos iudicauit: presciuit: p̄destinauit: vocauit modis & tpibus quib⁹ id fieri ɔgruebat. Et habet̄ de cōse. dist. ij. semel. ij. Ecce dicit August. q̄ xp̄s in propria forma & specie hūana obtulit se in cruce: sed ita nō offertur a nobis quotidie: sed in sacrō & extranea specie: vt rep̄sentet ipsa oblatio illud qḋ olim factū est. Facit eīn nos moneri tāq̄ videam⁹ dn̄z mori in cruce. Et iō dicit sup̄ ps. xx. vt habet̄ ca. immediate p̄cedēte. Et ponitur in glo. versus qui sequunt̄. Claudit̄ hoc vase nr̄i p̄ia victia pba se. Uiua salutari semel in cruce sp̄ in aris. Quos recreas iesu iā sacri corpis esu. Et vt nos mūda sacrati sanguis vnda. Sz credit̄ ics⁹ remanet integer esus. Res occultat̄; q̄re: qr si videat̄. Forsitā horreres: & māducare timeres. Ut sine subiecto nubes in aere pēdet. Et cētrū terre sustētat abyssos in mari. Sic vini color: & sapor & pōd⁹ quoqz panis. Hec ibi. ¶ x Uñ ad rep̄ntandā distinctius passionē xp̄i in imolatiōe hui⁹ sacrificij: sanguis separatim in calice ɔsecrat̄: qr in passiōe xp̄i sanguis fuit a corpore xp̄i separat⁹. Et pp̄ hoc in canone pl⁹ ad ɔsecrationē sanguis q̄ corpis addit̄ Hec quotiēscūqz feceritis &c. Lz ad vtrūqz referat̄: qr exp̄ssior est significatio passiōis xp̄i p̄ sanguinem q̄ p̄ corp⁹: qr corp⁹ esse pōt sine passiōe. Sanguis separi nō pōt sine corpis vulneratiōe. Idcirco hāc xp̄i passionē p̄ sacramenti (sub spēb⁹ sensibilibus) consecrationē: non ita appropriate designat. Uñ & in die passiōis. s. parasceues sacerdos nō ɔsecrat: sed sumit sacrm̄ tantūmodo sub specie panis ad refectionē poti⁹ in p̄sona totius ecclīe q̄ ad significationē passiōis: q̄ fit p̄ consecrationē corporis & sanguinis sub distinctis speciebus: qr sancta mater ecclīa p̄ totū officiū qḋ peragit die illo: ɔmemorat passionē xp̄i & effusionem sanguinis de sanctissima sua carne. ¶ Alio mō exponi pōt hec particula. Hec quotiēscūqz feceritis. Quotiēscūqz feceritis. i. manducaueritis & sumpseritis. Hec scz corp⁹ & sanguinē sub speciebus panis & vini. In mei memoriā facietis. Non eīn dūtaxat ɔsecratio sub distinctis speciēb⁹ rep̄sentat passionē xp̄i: sz ēt māducatio corpis & potatio sanguinis sub eisdē spēb⁹: eadē xp̄i passionez significat: vnde apl̄s vtrūqz hoc sil̄ ɔplectēs ait. Quotiēscūqz eīn māducabitis panē hūc: & calicē bibetis: mortē dn̄i annūciabitis donec veniat. i. Cor. xi.

i. Cor. xi.

De q̄ btūs Aug. in de trini. & hr̄ de ɔse. di. ij. Qr morte: qr morte dn̄i liberati sum⁹: hui⁹ rei mēores i edēdo & potando carnē & sanguinē que p̄ nobis oblata sunt significam⁹. Itē in eodē lib. sniarū p̄speri de ɔse. dist. ij. dū frangit̄. Dū frangit̄ hostia: dū sanguis de calice in ora fideliū funditur: quid aliud q̄ dn̄ici corporis in cruce immolatio eiusqz sanguinis de latere effusio designat̄?

Augustin⁹.

¶ Qualitercūqz aūt hec verba exponant̄: iuxta tm̄ doctorum p̄babiliorē sententiā: p̄lata sunt a xp̄o dūtaxat ad apl̄os: & in ipsis ad quoslibet eorū legitimos successores. Istis quidē dictuz est a dn̄o. Hoc facite in meā ɔmemorationē. Facite. i. ɔficite. ¶ Hic eos sacerdotes ordinasse creditur Et ipsis ptātē ɔsecrādi ɔtulisse: vt accipit̄ a Hieron. in de illustribus viris: vt etiā. s. allegatum est. Si ergo ad oēs fideles gnāsr se extēderēt tāq̄ ad oēs a xp̄o p̄lata: oēs recepissent ptātē ɔsecrandi qḋ nemo dicit. ¶ Hic & soli sacerdotes hodie in ecclīa romana corp⁹ & sanguinē dn̄i participant sub distinctis specieb⁹. Nō tm̄ inducti ad rememorandū xp̄i passionem: cuius ipsi sunt ministri specialiter in ecclīa deputati: sed p̄pter p̄ceptum ecclīe ipsos ad hoc faciēdū districte obligāo: de quo in. c. ɔperimus de ɔse. dist. ij. supra frequenti⁹ allegato: q̄ canon de solis sacerdotibus loquitur: vt patet ex rubrica & glo.

Soli sacerdotes perci piūt hoc facrz sub vtraqz spē non tm̄ ad rememorādū xp̄i passionē: sz et pp̄ preceptū ecclīe.

¶ Hinc tm̄ occasionē acceperūt bohemi: dicētes sumptionē sub duplici specie esse de necessitate salutis oī fideli: de quo infra cū de māducatione ac sumptione aget̄ latius dn̄o concedente dicet̄. ¶ y Merito autez ac cōgrue agitur hec xp̄i memoria in ecclesia propter multiplex malū euitandū: qḋ incurrimus ex obliuione dei ac suorum beneficiorum. Incurrimus eīn ingratitudinē: per quā amittimus diuinam gratiam: ac diabolice subijcimur potestati. de quo Deutero. xxxij. dicit̄. Deum qui te genuit dereliq̄sti: & oblitus es domini creatoris tui. Propter quod ait. Abscondam faciem meam ab eis idest subtrahā gr̄az q̄ est fons oīs meriti. Ubi autē fons perit: riuus necessario arescit. Eris deserta: qr oblita es dei saluatoris tui. De secūdo habe

Deut. xxxij.

Esa. xvij.

Ad Rom.j. tur ad Roma.j. Sicut non probauerũt.i. noluerunt habere deum in noticia: tradidit illos in reprobũ sensum: vt faciãt ea que nõ ↄueniũt. Faciẽdo aũt ea que nõ cõueniũt.i. peccãdo obligamur ꝛ incorporamur diabolo: q̃ caput est oĩm maloꝝ: ſm btm Gre. In quo aũt magis secludi poterat dei obliuio: eiusq; memoria arctius fidelium cordibus infigi: q̃ȝ in oblatiõe ꝛ sumptiõe corporis veri ꝛ naturalis sanguinis xp̃i sacramẽto? In quo

Psalmus. teste ps. fecit dñs memoriaȝ mirabiliũ suoꝝ: per que sursum tollit̃ ratio ad meditandũ summã ac immẽsam dei potentiã per fidem ꝛ cognitionem. In quo deus oñdit suã maximã charitatẽ ꝛ dilectionem: in eo q̄ seipm tradidit in mortẽ vt nos a morte liberaret: se etiaȝ nobis traderet in cibum quo aleremur ad vitã. Per que multuȝ inflãmat̃ affect⁹ ad ipsum diligendũ. In quo demũ patefecit maximã suã liberalitatẽ in nos paupes ꝛ egenos: magis q̃ȝ in eo q̄ in hoc sacramẽto se mãducãtibus: pignus se dedit promisse future glie. In hoc enim erigit̃ spes nr̃a ꝛ roboratur illo fruendi in glia: quẽ nunc velatũ sumimus in via. Et quo modo nõ erit nobis futura beatitudo: q̃ esse nũc dignat̃ noster cibus ꝛ spũalis refectio? Jure itaq; hec agunt̃ a sacerdotibus ptãtem hãc a xp̃o accipientibus in passionis memoriã: per cuius passionis meritũ: hec nobis dona: ꝛ quecũq; gratuita sunt donata alpr̃e copante.ſſ. per filiũ. Cui sit salus ꝛ imperiũ per infinita scl'a seculoꝝ. Amen.

Lectio.liiij. A

Unde ꝛ memores dñe nos serui tui sz ꝛ plebs tua sctã: eiusdẽq; filij tui dñi dei nr̃i tam btẽ passiõis nec nõ ꝛ ab inferis resurrectõnis: sed ꝛ in celos gliose ascẽsionis: offerimus p̃clare maiestati tue: de tuis donis ac datis: hostiã purã: hostiã sanctã: hostiã imaculatã: panẽ sctm̃ vite eterne: ꝛ calicẽ salutis ppetue. ¶ Postq̃ȝ in p̃cedẽti parte quarta posita sunt verba formalia ꝛ substãtialia ↄsecratiõis sacrosctĩ corpis xp̃i ꝛ preciosi sanguis. In hac pte q̃nta p̃ncipali totius canonis subdit̃ ↄsecratoꝝ rememoratiua oblatio: ac salutis petitio his qui pfruũtur ↄsecratis. Et subdiuidit̃ ĩ tres. In quaꝝ prima ponitur ↄsecratoꝝ (in memoriã xp̃i) oblatio. In scd'a petit̃ oblatoꝝ acceptatio: ibi. Supra que ppitio. In tertia postulat̃ diuine grẽ participatio: ibi. Supplices te rogam⁹. ¶ Prima pars tres hz clausulas. In prima tangit̃ offerentiũ qualitas ꝛ differẽtia. In scd'a xp̃i ꝛ operationũ eius claritas et memoria: ibi. Eiusdẽ xp̃i filij tui dñi dei nr̃i tam btẽ ꝛc. In tertia ↄsecratoꝝ varietas ac diuersa noĩa: ibi: De tuis donis ac datis. ¶ Quoad primũ: q2 dñs ip̃e hec in sui memoriã p̃cepit fieri di. Hoc facite in meã ↄme. Uñ.i. ex hoc p̃cepto sacerdos in psona ecclie ad patreȝ dicit. O clemẽtissime. Unde.i. ex quo xp̃s filius tu⁹ voluit: vt illa in sui memoriam faceremus que ipse benignissim⁹ in vltima cena facere ꝛ instituere dignat⁹ est pro sua benignitate ꝛ mĩa. Nos serui tui: sacerdotes ꝛ presbyteri: q̃ nostroꝝ ordinum ministeria ad hec offerenda accepimus. Uos aũt sacerdotes dñi vocabimini: ministri dei nr̃i dicet̃ vobis. Nos inquã serui q̃ succedimus aplis: quos in sacerdotes filius tu⁹ psonalr̃ ↄsecrauit: ꝛ ĩ ministeriũ suũ spãlr̃ deputauit dũ eis dixit. Hoc facite in meã ↄmemorationem.

Esa.lxj. Nos in idẽ opus ab ecclia ordinati: ꝛ ptãtem ab eodẽ xp̃o dño nr̃o accipiẽtes. Sz ꝛ plebs tua.i. tota cõitas xp̃iana. Sctã.i. sacratis sacramẽtis imbuta. Uel sctã.i. fide ꝛ charitate in successiõe baptismatis sctificata. Uel sctã.i. sctis legibus regulata. Adhuc sctã.i. sanguine xp̃i abluta: ꝛ in xp̃i sponsaȝ iugiter copulata. De cui⁹ sctitate latius supra hr̃.lec.xxij. Nos inquã serui tui: sed ꝛ plebs tua sctã. Memores eiusdem xp̃i filij tui. Hic memorãda: scȝ xp̃s ꝛ operũ suoꝝ claritas p̃ponũtur. Memores ei⁹ cuius nunq̃ȝ hñda est obliuio: vt dicit Albert⁹ ps.lxij. Sic memor fui tui super stratũ meũ: in matutinis meditabor in te: quia fuisti

Ps.lxij. adiutor me⁹. Et iterum ps.cxxxvi. Adhereat lin

Ps.cxxxvi. gua mea faucib⁹ meis: si nõ meminero tui. Eiusdem cuius corpus ꝛ sanguinem confecimus ꝛ pticipamus. Christi mediatoris dei ꝛ hominũ: cuius corporis ꝛ sanguinis participatione in ipso

Joan.vj. incorporati manemus sicut ip̃e ait Joan.vj. Qui manducat meam carnem ꝛ bibit meũ sanguineȝ in me manet ꝛ ego in eo ꝛ Joã.xv. Sicut palmes non potest facere fructum a semetipso nisi manserit in vite: sic nec vos nisi in me manseritis. Filij tui. tibi ↄsubstãtialis: qui tecũ vn⁹ est in essentia: sicut ip̃e ait Joan.x. Ego ꝛ pater vnuȝ sumus

Joan.x. vt per ipsum ad te clementissimũ patrẽ accessum habeamus. Justificati ex fide pacem habeamus ad deum per dñm nostrũ iesum christũ: per queȝ habemus accessum p fidẽ in grãm istã in qua stamus ꝛ gliamur in spe filioꝝ dei. Propter hoc eñ

Augusti. vt ait Aug. vniuit sacrificiũ et offerentẽ cum pr̃e vt nõ resisteremus: sed per sacrificiũ ꝛ offerenteȝ accederemus vsq; ad patrẽ. Ipse enim xp̃s sacerdos ꝛ sacrificiũ: ver⁹ est cubicular⁹ ꝛ verus ostiarius: qui ad secreta patris introducit. In cuius

Gen.xliij. figura Gen.xliij.dr̃. Introduc viros domum: ꝛ occide victimas: ꝛ instrue cõuiuiũ: q2 hodie mecuȝ sunt comesturi meridie: hoc est in plena luce: et charitatis feruore reficiendi sunt dulcedine diuinitatis mee: vñ dicit. Ego sum ostium: per me si q̃s introierit saluabit̃: ꝛ ingredietur ꝛ egredietur et

Joan.x. pascua inueniet: ꝛ ibidem. Huic ostiarius aperit vbi dicit glo. August. q̄ christus est mediator: est ostium ꝛ ostiarius fidelis: introducens ad pr̃em. Domini qui facultatib⁹ diues est in omnes. Idẽ

Rom.x. dominus omnium diues in omnes. Dei: quia nisi deus esset: nos vsq; ad se per hostiam nõ introduceret. Joan.j. deum nemo vidit vnq̃ȝ. Unigenitus filius qui est in sinu patris: ipse enarrauit. Nostri. Quis enim sit dñs ꝛ deus omniũ: tamen noster deus est per specialẽ curã ꝛ puidẽtiã quaȝ gerit de nobis: ꝛ specialem mĩam quam exhibet nobis: per gratiam nos vocans in sortem filioꝝ ꝛ sctõꝝ: quoꝝ ipse sc deũ nolari non confunditur vñ Apoca.xxj. Et ipsi ppl's eius erunt: ꝛ ip̃e deus cum eis erit eoꝝ deus. Et in ps.xciiij. Ipse est dominus deus noster: nos aũt ppl's eius: ꝛ oues pascue eius. ¶ B Tã btẽ passionis. Hic operuȝ claritas: quoꝝ memoriã habẽda est designatur. Unde tria ↄmemoranda proponit sancta mater ecclesia: scȝ christi passioneȝ: resurrectionẽ ꝛ ipsi⁹ in celũ ascensionem. Quoꝝ primum qd' est passio ſm Juno. Et Alexã. accẽdit charitatem: secũdũ: scȝ resurrectio

* Quãuis eñ sit dñs deus oĩm: tñ nr̃ est de⁹ p spãlẽ curã ꝛ puidẽtiam quam gerit de nobis q̃s in sortẽ suã vocare di-

gnatus est: nos enim pre-
byteri su-
mus pprie
servi sui: et
magis ap-
propinqua
mus ad ei⁹
peculiare
obsequiuz:
vel etiaz de
olbus xpia
nis diceret
q̄ est dñs ꝛ
deus nr̄: q̄
specialiter
eos in su-
sceptiõe hu
ius sacra-
menti ado-
ptare vide-
tur.

scꝫ resurrectio corroborat fidẽ: tertiũ .i. ascensio
amplificat spem. Quid enĩ magis accendit chari
tatez in nobis: q̄ꝫ q̄ꝫ proprio filio suo nõ pepercit
deus: sꝫ p olbus nobis tradidit illuz? Rom. viij.
Qui s̄m patris volũtatẽ pro nobis fact⁹ est obe-
diẽs vsqꝫ ad mortẽ: morte aũt crucis. Quid etiã
magis in nobis cõfirmat fidẽ: q̄ꝫ q̄ꝫ xp̄s qui se re
surrecturum predixit: tertia die resurrexit a mor-
tuis: primitie dormientiũ: vt sicut per hominem
mors: ita per hominẽ resurrectio mortuoruz. Et
sicut in adã oẽs moriunt̃: ita ꝛ in xp̄o oẽs vivifi-
cabunt̃. i. Cor. xv. Quid demũ magis amplificat
spem: q̄ꝫ q̄ꝫ xp̄s ascendẽs in altũ captivã duxit ca
ptivitatẽ: dedit dona hominib⁹. Ephe. iiij. vt sic
vbi esset iste: ibi esset ꝛ minister eius. ¶ Sed for-
te hic quis diceret. Ex quo dñs hic fieri precepit
memoriã eius passionis: quare hic addit̃ memo
ria resurrectionis ꝛ ascẽsionis? Respõdet Alex.
q. xxxvij. parte. iiij. Christus precepit in huius sa
crificij celebratione memoriã fieri sue passionis
ppter hoc vt faciẽtes assequerent̃ fructũ eiusdẽ:
ad quẽ assequendũ maxime pmovet fides resur
rectionis: spes ascensionis. Ideo harũ memoria
nõ inutiliter infert̃. Uel aliter p̄ceptũ dñi intelli-
gi põt. In mei memoriã facietis. i. in mei patien-
tis resurgẽtis ꝛ ascẽdẽtis. Non ergo voluit dñs
solũ fieri memoriã sue passionis: sed etiã resurre
ctionis ꝛ ascensionis ac ceteroꝝ christi operum.
¶ Dicit ergo celebrãs. Memores tã beate pas-
sionis. i. passionis tam excellenter beatificantis.
Christi enĩ passio causa est meritoria apertionis
regni celoꝝ: quod clausum fuit ab origine mũdi
vsqꝫ ad xp̄m patiẽtẽ. Est ꝛ causa grẽ collate in p̄-
senti: ꝛ beatitudinis in futuro q̄ nulli mortaliuꝫ
vnq̄ꝫ cõcessa est: neqꝫ cõcedet̃ nisi in virtute pas-
sionis xp̄i. Unde ait xp̄s. Nemo venit ad patrez
nisi per me. Jo. xiiij. Et iterũ. Cũ exaltatus fuero
a terra oĩa trahã ad meipsuz. Ibidẽ. xij. Uel bea-
te passionis: q̄ a peccatis liberat et absoluit: que
impedimentũ prestãt beatitudini: ad quã null⁹
ingredit̃ pctõ maculatus. Nõ intrabit in eã ali-
quid coinquinatũ: aut abhominationẽ faciens
ꝛc. Apoc. xxi. Unde et ppheta loquẽs de christo.
Ipse vulnerat⁹ est ppter iniquitates nostras: at
tritus est ppter scelera nostra. Disciplina pacis
nostre super eũ: ꝛ livore eius sanati sumus: vtiqꝫ
a morbo peccati. Uel s̄m Alber. tã beate passio-
nis q̄ mortuos a vinculis mortis absoluit. Unde
xp̄o in passione moriẽte: monumẽta apta sunt: ꝛ
multa corpora sanctoꝝ qui dormierunt surrexe-
runt: ꝛ ingressi sunt civitatẽ sanctam et visi sunt
multis. Uel quarto tam beate passionis propter
beatitudinẽ patiẽtis. Passus siquidẽ christ⁹ qui
beatus fuit s̄m divinitatẽ ex se naturaliter: ꝛ s̄m
aĩe portionẽ superiorẽ p clarã visionez ꝛ fruitio-
nem: vñ ꝛ sanctussanctoꝝ dr̃: ppter q̄d eius pas-
sio ppter cõiũctionẽ duplicis beatitudinis me-
rito dr̃ beata. ¶ ¶ Necnon ꝛ ab inferis resurre-
ctionis. Ab inferis ad quos in triduo s̄m animã
xp̄s descẽdit: vt sanctos inibi detẽtos liberaret:
patres scꝫ pphetas. In quib⁹ licet nil purgandũ
erat: ppter pctm̃ tñ Ade portaz regni claudens:
suis meritis beatitudinẽ attingere nõ poterant:
sed expectabant p̄cij solutionẽ q̄d fuit sanguis
in passione xp̄i fusus: quã tota trinitas accepta-
uit tanq̄ꝫ causam meritoriã apertionis regni ce-
loꝝ. Quãuis enim deus ppter passionẽ xp̄i futu
ram cõtulit gratiã q̄ a peccatis mundabat: nulli
tamẽ cõtulit beatitudinẽ priusq̄ꝫ fuerit exhibita
in factoꝝ opere exteriore. Undeꝫ resurgẽs a mor
tuis secũ duxit quos purgatos invenit: eisqꝫ vi-
sionẽ divine essentie ac fruitionẽ cõicavit: quam
in passionis hora latroni cõfitẽti repromittens:
dixit. Hodie mecũ eris in paradiso. Ab inferis:
hoc est a sinu abrae qui limb⁹ patrũ dicebat̃: ꝛ a
loco purgatorij: de quo Petr⁹ apl's loquens de
christo ait. Hũc deus suscitavit a mortuis solu-
tis dolorib⁹ inferni: q̄d intelligi non potest de in
ferno inferiori de quo nemo liberat̃: neqꝫ ibi est
redẽptio. Neqꝫ etiã de limbo patruꝫ: q̄ ibi non
erãt dolores: sed cõsolationes: vt pꝫ Luc. xvi. In
telligit̃ igit̃ de inferno. i. purgatorio in quo erãt
pene sensibiles: de quib⁹ quosdaꝫ eripuit dum a
mortuis resurrexit. Uel s̄m Alber. Necnõ ab in-
feris resurrectionis: qua resurgens alios secũ re
surgere fecit: quosdã in re: quosdã in certa ꝛ feli-
ci spe. In ipso enĩ resurgimus a morte anime ad
iustificationẽ: ꝛ a morte corporis ad gloriam. ad
Rom. iiij. Traditus est ppter delicta nostra: ꝛ re
surrexit ppter iustificationẽ nostrã: quoad p̄mũ:
et. i. Cor. xv. Mortui resurgẽt p̄mitie xp̄s. Dein
de hi qui sunt xp̄i qui in adventum eius credide
runt. ¶ D Sequit̃. Sed et in celos. Nõ in aereꝫ
vt iret in babylonem: vt Abacuch. Dañ. vl. Nec
in paradisum terrestrem vt Enoch ꝛ Helias: de
quib⁹ Geñ. v. ꝛ. iiij. Reg. ij. sed in celos: non vnũ
tãtũ: sed sup oẽs: vt dicit apl's. Qui descẽdit ipse
est ꝛ qui ascẽdit sup oẽs celos: vt adimpleret om
nia. ¶ Per oẽs nanqꝫ celos in quibus beati resi
dent: hoc est per oẽs angeloꝝ choros ascendit:
oẽs ꝛ singulos suis illuminationibus repleuit: ꝛ
idcirco decẽ dieb⁹ celebrat̃ ascẽsio dñi: q̄ novem
angeloꝝ choros cõscẽdit: ꝛ in decimo trinitatis
celo ad dexterã patris cõsedit. Et sicut a summo
celo egressio eius: ita s̄m pphetã occursus eius
vsqꝫ ad summũ ei⁹. Nec sit qui se abscõdat a ca-
lore eius. Gloriose: q̄ in corpore glorioso et im-
mortali in quo resurrexit: ad celos ascendit. Nã
resurgẽs ex mortuis iam nõ morit̃. Rom. vi. Uel
gloriose: q̄ nullius extranee virtutis adminicu-
lo: sed ppria v̄tute ꝛ potẽtia ascẽdit. Uñ Grego.
in home. Redẽptor noster nõ curru: nõ angelis
sublevatus legit̃: q̄ qui fecerat oĩa: sup oĩa virtu
te ferebat̃. Uel tertio gloriose ppter assistẽtiã an
gelicaꝝ virtutũ: ꝛ celestiũ gloriosoꝝ spirituũ: oc-
cursumqꝫ exercit⁹ totius celestis militie: atqꝫ p
pter turbã gloriosam xp̄m concomitantẽ. Duxit
quidẽ secũ patres sanctos veteris testamẽti pro
phetas ꝛ patriarchas: ac oẽs quos d̃ sinu abrae
ꝛ inferno liberavit: s̄m illud Ps. Ascẽdẽs xp̄s in
altũ captivã duxit captivitatẽ. Ascensionis: qui
nos in hostia xp̄o incorporatos in celos ascẽde-
re facit. Michee. ij. Ascẽdit iter pãdẽs ante eos.
Jo. xvi. Expedit vobis vt ego vadã: q̄ vado vo-
bis parare locũ: ꝛ si abiero ꝛ preparavero vobis
locũ: iteruꝫ venio ꝛ accipio vos ad meipsum: vt
vbi sum ego: ꝛ vos sitis. Eiusdẽ. xiiij. q̄ ascendo
ad patrẽ meũ ꝛ patrẽ vestrũ: deũ meũ ꝛ deum ve
strũ. Ibidẽ. xx. Hec ergo sunt tria xp̄i magnalia:
quoꝝ nos servi tui: ꝛ plebs tua sancta memores
sum⁹. ¶ Dũ autẽ hec verba sacerdos pferre in-
cipit: in modum crucis manus suas extẽdit ad
vtrunqꝫ altaris cornu: vt sic corporis gestu: ma-
nuũ xp̄i extẽsionẽ in cruce factaꝫ representet: s̄m
magistruꝫ in rationali: quatenus passio xp̄i que
mẽte memorat̃ ꝛ vbis significat̃: etiã gestu corpo
ris explicet̃. Uel s̄m alios fit expansio brachioꝝ
ad cornua altaris: vt significet̃ et insinuet̃ q̄ꝫ xp̄s
p iudeis ꝛ gẽtib⁹ passus sit: que per duo cornua
altaris designant̃. ¶ Dicẽs vero: necnõ ab infe-
ris resurrectionis: man⁹ ad se reducẽs parũ eri-
git: in signũ q̄ꝫ xp̄s invictus leo a mortuis resur-

Joan. xiiij.

Esa. liij.

Mat. xxvij.

Actuũ. ij.

Alber.

Ad ro. iiij.

i. Cor. xv.

Ad Ephe. iiij.

Ad Ro. vi.

Grego.

Ps.

Michee. ij.

rexit: sicut et resurrectio significetur signis: que verbis explicatur. ¶ Demum dicens: et in celos gloriose ascensionis: manus aliquantulum altius erigit usque ad humeros: in signum quod christus elevatis manibus ferebatur in celum. Ut sic etiam ascensio significetur per corporis nutum: sicut passio et resurrectio designatur. ¶ E Sequitur. Offerimus. Hic additur tertia clausula in qua tangitur consecratorum varietas et diversa nomina. Unde dicitur. Nos servi tui sacerdotes et plebs tua sancta: passionis: resurrectionis et ascensionis filii tui (clementissime pater) simul memores. Offerimus simul: non tamen simili modo. Nos enim sacerdotes offerimus in ministerio et opere: sed plebs tua sancta voto duntaxat et devotione. Sacerdotes namque soli consecrant: et soli offerunt ut persone publice pro salute totius ecclesie. Alii autem offerre dicuntur: quia desiderant et precantur deum: ut sacerdotis oblatio accepta habeatur: et salus que petitur fidelibus concedatur. Offerimus igitur o pater clementissime. Preclare maiestati tue. i. pre ceteris clare: secundum Inno. Nam si iusti fulgebunt sicut sol in regno patris eterni: quanto magis prefulget divina maiestas: radiat et coruscat in loco beatorum: ubi deus ipse gloriosus sicut est facie ad faciem intuetur: ubi nihil obscuritatis admixtum. *Sed in dispari claritate sanctorum est par gaudium: ut dicit Aug. Offerimus igitur maiestati tue. De tuis donis. i. de frugibus terre: quantum ad panem qui conversus est in carnem christi. Ac datis. i. fructibus arborum quantum ad vinum in sanguinem christi conversum. Non quod in oblatione hic fit panis et vinum: sed quia offeruntur ex pane et vino sunt confecta: et sub speciebus panis et vini remanentibus latentia: et idcirco offerre nos dicimus de fructibus segetum et arborum. Vel exponi potest: ut dona spiritualia: et data ad temporalia referantur: ut sit sensus. Inter cetera dona spiritualia et data temporalia que nobis contulisti: offerimus maiestati tue: tanquam potissima dona et data. Hostiam puram: hostiam sanctam: hostiam immaculatam: ipsam scilicet eucharistiam: que possunt exponi in ordine ad eucharistiam in seipsa: vel causaliter in ordine ad nos. Primo modo dupliciter vel per impuritatum exclusionem: vel perfectionum positionem. Primo modo sic secundum Alex. Hostiam puram. i. mundam a fomite originalis peccati. Hostiam sanctam: sine fece ac terra peccati mortalis. Hostiam immaculatam: sine contagione peccati venialis. Vel puram: per cuiuslibet peccati eliminationem quantum ad cogitationem. Sanctam: quantum ad locutionem. Immaculatam quantum ad operationem: quia ipse solus est qui peccatum non fecit: nec inventus est dolus in ore eius. Vel secundo hostiam puram: quantum ad deitatem que est lux purissima: in qua non sunt tenebre ulle. i. Io. i. Habitat enim lucem inaccessibilem. i. Timo. vi. Hostiam sanctam: quoad animam omni gratia et sanctitate plenissimam. De cuius plenitudine omnes accepimus gratiam pro gratia. Io. i. In eo namque omnes thesauri sapientie et scientie dei absconditi sunt. ad Col. ii. Hostiam immaculatam: quantum ad carnem de purissima virgine sancti spiritus operatione conceptam: et ideo omni naturali corporis perfectione decoratam. In ps. Speciosus forma pre filiis hominum diffusa est gratia in labiis tuis: propter. benedixit te etc. Et sequitur. Specie tua et pulchritudine tua: intende prospere procede et regna. ¶ F Vel tertio. Hostiam puram: causaliter. i. nos purificantem a fomite originalis criminis. Sicut enim per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit: et per peccatum mors. Item si unius delicto multi mortui sunt: multo magis gratia dei et donum in gratia unius hominis iesu christi: in plures abundavit. Ro. v. Et hostiam sanctam nobis sanctificantem: et omnem virtutem et sanctimoniam tribuentem. Io. xvii. Ego pro eis sanctifico meipsum. Unde sanctussanctorum est: a quo sacra cunctos sanctificantia profluxerunt. Hostiam immaculatam. i. actualis peccati maculas a nobis abstergentem. Continetur enim in hac hostia agnus sine macula: qui seipsum tradidit pro ecclesia: ut eam sanctificaret: mundans eam lavacro aque in verbo vite: ut exhiberet ipse sibi gloriosam ecclesiam non habentem maculam neque rugam. Ephe. v. Sequitur. Panem sanctum in se scilicet: quia panis est angelorum confirmans in vitam eternam. Hinc enim est virtus vivendi eternaliter. Unde additur. Vite eterne. Ioan. vi. Hic est panis verus qui de celo descendit: ut det vitam mundo. Si quis manducaverit ex hoc pane vivet in eternum. Et calicem salutis perpetue. In quo est potus inebrians: sanguis scilicet christi perpetue salutis causativus. Unde ait christus. Qui bibit sanguinem meum: in me manet et ego in illo. De hoc calice in psalmo dicitur. Calix meus inebrians quam preclarus est. Inebrians sobria iocunditate et letitia perpetua: que non adest: ubi salus abest. Vel: Sanctum vite eterne: esurientibus: et calicem salutis perpetue: sitientibus iustitiam. Mat. v. Beati qui esuriunt et sitiunt iustitiam: quoniam ipsi saturabuntur. Saturabuntur non ad fastidium: quod cibus corporalis replet ad nauseam: sed ad perpetuam dilectionis spiritualis iocunditatem: quo crescunt desideria ex desiderati abundantia. Unde qui me edunt: adhuc esurient: et qui me bibunt: adhuc sitient. Eccli. xxiiii. Esurientes enim panis ille implet bonis: fastidiosos divites huius mundi amatores dimittit inanes. Hinc perpendere habent fideles sacerdotes cum quanta puritate conscientie et mentis preparatione: cordisque devotione accedere debent ad hanc hostiam puram: sanctam et immaculatam: panem vite et calicem salutis perpetue oblaturi. Ne si peccato obnoxii offerant: fit eorum oblatio: quasi qui victimat filium in conspectu patris. Eccle. xxxiiii. Ne si accedant seipsos non probantes: magis filium dei rursum crucifigant: quam ipsum offerant in sacrificium beneplacitum deo patri in reconciliationem peccatorum. ¶ G Quia autem secundum Inno. ecclesia se dominice passionis memorem dixerat: statim acerbiorem sue passionis speciem recolit in quinque crucibus quas format sacerdos ad prolationem verborum: et statim premissorum: scilicet hostiam puram etc. ¶ Et nota hic que supra dicta sunt lectione. xvi. de ordine signorum crucis. Format autem quinque: ad significandum quinque Christi plagas: seu vulnera in cruce inflicta: que sunt petre vivientis foramina: in quibus residet immaculata illa columba fructuose nidificans. Can. ii. Duo scilicet manuum: et totidem pedum: et unum lateris: que fideli contemplatur memoria. Format autem tres cruces communiter super oblatam et calicem: quoniam in tribus primis verbis utrunque simul intelligitur: quia nomine hostie corpus et sanguis significatur. Dicitur namque hostia: ab hostio vel ab hoste secundum Heb. ab ostio: quoniam ad ostium tabernaculi offerebatur. Utrunque autem et corpus et sanguis christi ad hostium celi sursum est introductum: et ex oblatione huius hostie totus homo in celum elevatur. Vel secundum gentiles hostia dicitur ab hoste: quia cum contra hostes pugnare statuerant: faciebant hostiam. i. sacrificia. Quapropter et hic nomine hostie: et corpus et sanguis intelligitur christi: quia christus pugnaturus contra hostem humani generis: corpus et sanguinem obtulit: et ad eius oblationem genus humanum de servitute diabolica est ereptum: et libertati pristine restitutum. Due autem alie cruces divisim fiunt. Una super oblatam. Alia super calicem: quia corpus et sanguis per duo ultima verba discrete significantur. s. per panem sanctum corpus: per calicem salutis sanguis. Unde nunquam signaculo crucis panis separatur a calice: nisi cum separatim in canone nominantur:

Mat. xiii. | *Unde Apocalip. xxi. in fine. Et civitas non eget sole neque luna: ut luceat in ea nam claritas dei illuminabit eam. | i. Pet. ii. | i. Ioan. i. | Ioan. xvii. | Ioan. vi. | Ps. | Mat. v. | Innocen. | Quinque cruces quas format sacerdos quid significent.

nominanf:qualiter fit in pposito:ⁿ ante cōsecra tionē vbi dī. Ut nobis corpus ⁊ sanguis fiat ⁊c. Uerū fm Alexandrū ⁊ Innoc. erecta pars crucis solūmodo sup panē:trāsuersa vero sup calicē pte di debet:qm̄ erecta pars crucis corpus xp̄i suscepit:⁊ pars transuersa brachia distendit:quod verū est qn̄ ponif oblata cū calice lateraliter: scꝫ in latere sinistro ꝟsus septētrionē. Calix est directo versus austrum. Secus si oblata ponif ante calicem versus sacerdotē. Tūc pars crucis erecta fit sup calicē ⁊ oblatā. Pars transuersa sup calicem dū crucis signum fit super vtrumqꝫ. ¶ Uerū fm Guilbelmū in rōnali. Due cruces separatim facte:significāt corp⁹ xp̄i ⁊ alam in morte fuisse separata. ¶ Et notandū ꝙ cruces ante ꝯsecrationē facte:significāt ea q̄ acta sunt ante crucifixionem xp̄i. Iste vero q̄ post cōsecrationem fiunt:ea representant que xp̄s in cruce ⁊ morte est perpessus. ¶ Ꝑ Iuxta hec orif qō fm Inno. ⁊ Alex. nō pretereunda silētio. Cū eñ plene ⁊ perfecte consecratio sit celebrata. Nā sūba panis ⁊ vini iā per cōsecrationē trāsijt in sūbam corporis ⁊ sanguinis xp̄i:quare sup eucharistiā benedictā ⁊ plenissime cōsecratā:adhuc bn̄dictiōis insignia imprimūtur. Rn̄det Inno. ꝑmissa protestatiōe nō preiudicādi saniori snīe:ꝙ in canone aliud verba significāt:aliud signa pretēdūt. Significāt eñ verba:⁊ referunf ac principalr spectant ad eucharistie ꝯsecrationē ac oblationē. Signa vero ꝑncipaliter pertinēt ad historiam dn̄ice passionis recolendā. Nā verbis vtimur ad cōsecrādū panē ⁊ vinū in corpus ⁊ sanguinē xp̄i. Signis autē vtimur ad recolēdū ea q̄ per hebdomadā ante pascalē gesta sunt ⁊ acta circa xp̄ꝫ. Scd̄m hoc igitur dicēdū ꝙ signa nō requirunf ad cōsecrationē: qr illa iā pfecta est per verba ad hoc instituta:sed referunf ad passionē xp̄i recolēdā:q̄ post ꝯsecrationē eucharistie a xp̄o i cena facta est cōsummata. ¶ I Sed forte dicis:nō solū benedictiōis signa sed etiā verba subiungūtur q̄ ad cōsecrationem pertinere videntur: ⁊ innuere ꝙ nondū sit cōsecratio ꝯsummata. Sicut illa verba ante dn̄icam orationeꝫ prolata (per quē hec oia semper bona creas:sctificas:viuificas). Itē dum diuiso sacro particula vna sanguini cōmiscef: dicit sacerdos fm ordinariū romanū. (Fiat hec cōmixtio ⁊ ꝯsecratio corpis ⁊ sanguis ⁊c.) Ad hoc rn̄det Alexā. q. xxxvij. parte. iiij. post dn̄m Innocē. ꝙ quātū ad ordinē eucharistie ꝯsecrāde caplm illō. Qui pridie. in quo fit cōsecratio: in fine canonis subijci debuisset:qm̄ in eo cōsecratio consummaf. Sed ordo iste impediuisset ordineꝫ historie recolēde: qr qō gestū fuit in medio:recoleref in fine. Prouidus igitur canonis ordinator:vt ordinē seruaret historie:quasi quadā necessitate cōpulsus: capitulū illud. Qui pridie q̄ pateretur: quasi cor canonis in medio collocauit: vt q̄ sequunf intelligātur precedere:fm illā figuraꝫ:qua sepe fit: vt q̄ narratiōe succedūt:itellectu ꝑcedāt. Uel potius vt tā litere q̄ historie suus ordo seruef. hec Alex. ¶ Unde videtur dicēdū ꝙ quecūqꝫ sequētia verba que cōsecrationē sonare vidētur: intelligēda sunt nō pro tēpore ꝑ quo referunf:sed pro instanti prolatiōis forme cōsecratiōis. Nō eñ possunt simul dici q̄ simul facta sunt ⁊ fiunt. Licet igif pro diuersis tp̄ib⁹ dicanf:sunt tn̄ accipiēda ac si pro eodē instāti proferanf. Unde oia verba canonis eucharistie ꝯsecrationē designātia:referēda sunt ad instās ꝯsecrationis:⁊ intelligēda ac si pro eodē instāti simul cū forma ꝯsecratiōis fuissent ꝓlata Ita ꝙ verba presentis tp̄is in illis successiue prolata:idē tempus:scilicet prolationis forme cōsecrationis: quasi tunc presens importent: vt exempli gratia. Per quē hec oia dn̄e semꝑ bona creas:sctificas:viuificas:bn̄dicis cōuertendo in sanctū vinū ⁊ benedictū corp⁹ ⁊ sanguinē eius: nō modo cū hec proferūtur: sed tunc cum verba consecrationis proferuntur seu prolata fuerunt. Similiter cum dicitur. Fiat hec cōmixtio ⁊ cōsecratio non que nunc fit:sed que facta est in termino prolationis forme consecrationis.

Questio.

Rn̄sio ad questionē.

Obiectio.

Rn̄sio ad obiectionem.

Lectio.lv.

A Upra q̄ ꝓpitio ac sereno vultu respicere digneris: ⁊ accepta habere. ¶ Hec est scd̄a pars ꝑncipalis partis q̄nte ꝑncipalis canonis:in qua post rememoratiuā oblationem cōsecratorū parte ꝑcedente: addif petitio acceptionis oblatorū. Et in duas subdiuidif particulas. In prima petif acceptatio. In scd̄a acceptatiōis per patrū oblatiōes nostrā figurātes additur et specificatio:ibi. Sicuti accepta habere dignat⁹ es. ¶ Circa ꝑmū ait. Supra q̄:scꝫ dona ⁊ data tibi in hoc sacrificio oblata corp⁹ scꝫ ⁊ sanguinem xp̄i filij tui pr̄ clemētissime respicere digneris de celo:tuo habitaculo:sicut olim ꝓpheta tuus orauit:vt in ecclesiā respiceres dicēs. Respice de celo:⁊ visita vineam istā:sanguine filij tui supra quā hic respicere peteris plantatā. Supra.i. desuper celesti venturo respectu: vbi tibi sedem esse esaias testatus est. Celū inqt:mihi sedes est:⁊ terra scabellū pedum meorū:q̄ dona ⁊ data: panem scꝫ vite ⁊ calicē salutis ꝑpetue: q̄ pluraliter referunf rōne proprietatū ꝑ dec ꝟba: hostiam purā: sanctā:imaculatā cōsignatarū. Respicere digneris. Pr̄ ⁊ hoc pr̄ clementissime pollicit⁹ es. Esa. lxvi. Ad quē respiciā inquiens:nisi ad pauperculū ⁊ cōtritum spū:⁊ trementē sermones meos? Hic aūt ꝑpter nos oblatus:xp̄s pauperculus fuit:cū nudus tibi in cruce offerebaf: olm tpaliuꝫ rex ēēt necessariarū ⁊ amicoꝝ possessione pariter ⁊ visu spoliatus:tot⁹ liuoribꝰ:plagis ⁊ vulneribus attritus. Attritus est ꝑpter scelera nostra: cuius liuore sanati sumus. Esa. liij. Tremebat qꝫ sermonē patris dū offerēs:dixit. Nō mea: sed tua volūtas fiat. ¶ Supra hūc itaqꝫ oramus digneris respicere:non nostris meritis: sed tua misericordi dignatiōe propitio ac sereno vultu. Propitio.i. placabili vultu:facilitate dimissiōis peccati pro quo offertur hostia:vt effectum remissionis peccatorum nostrorum cōtra te cōmissorum audire mereamur. Propitius ero peccatis eorū: ⁊ iniqtatum eoꝝ nō recordabor ampli⁹ Hiere.iij. Pro hac siquidem remissione ipse filius tuus peccabaf in cruce tibi se offerens. Pater ignosce illis: quia nesciūt q̄d faciunt. Ac sereno vultu.i. benigno ⁊ hilari. Hec eñ duo vultū faciūt serenū: qr iracūdiā tollunt: māsuetudinē ostēdūt:ac īferūt bonitatē ⁊ misericordiā. Hinc in ps̄. dauid. Illu

Ps.lxxix.

Esa.lxvi.

Hiere.iij.

minet vultũ suũ sup nos: ⁊ misereaꝛ nr̃i. Et Nu‑
meri. vi. Sacerdoti aarõ dictũ est a dño. Sic bñ‑
dicetis filijs israel. Bñdicat tibi dñs ⁊ custodiat
te: ostẽdat dñs faciẽ suã tibi ⁊ misereaꝛ tui. Con‑
uertat dñs vultum suum ad te: et det tibi pacem.

Benignitas ⁊ serenitas vultuz faciũt serenum.

Nume. vi.

¶ B Nec tñ hoc crude estimandũ est deũ pa‑
trẽ vultũ habere ad moduz hoĩs corporalẽ: quia
de⁹ spũs est: oĩs lineamẽti figuralis expers. Di‑
ciꝛ tñ habere vultũ p metaphorã. In vultu eñ ⁊
facie aĩalis vigent cognitiue potẽtie obiectoꝛuz
apphẽsiue. Ita qꝛ deo oĩa aperta sunt: ⁊ obiecti‑
ua presentia cognita: diciꝛ habere vultũ: hoc est
oĩm intuitiuã cognitionẽ. Petimus igiꝛ vt sere‑
no vultu. i. serena cognitiõe respicere dignetur:
supra dona sibi oblata: cognitiõe nõ nuda ⁊ spe‑
culatiua: sed cõcomitante diuino beneplacito: vt
scilicet ex cognitiõe oblatiõis huius benignita‑
tem exhibeat offerẽtibus. Nec tñ putandũ deuz
ex nr̃a petitiõe quoquo modo mutandũ. Uñ In‑
no. Nõ est estimãdũ ꝙ vult⁹ dei qñqꝫ immuteꝛ:
quasi sit qñqꝫ seren⁹: qñqꝫ non seren⁹. Sed tunc
vultũ serenat ⁊ sup nos illuminat: cũ miam suaz
sup nos exhibet ⁊ declarat. Sicqꝫ vult⁹ dei sere‑
natio nõ est vult⁹ ei⁹ imutatio: sꝫ singularis doni
⁊ beneficij collatio: quo ꝑcepto: humano mõ de
deo iudicam⁹ ipm̃ ad nos vultũ habere ꝓpitiuz
⁊ serenuz. Igiꝛ respicere digneris oculo amoꝛis:
qꝛ vbi amoꝛ: ibi oculus. Eccli. xxxvi. Miserere no‑
stri deus oĩum: ⁊ respice in nos: ⁊ ostẽde nobis lu‑
cẽ miserationũ tuarũ. Et accepta: id est grata ha‑
bere ipsum nostrũ sacrificiũ: pro oĩbus q̃ tibi cle‑
mẽtissime pater in ipsa offeruntur hostia. Ps. l.
Tunc acceptabis sacrificiũ iustitie: hoc est qđ p
oĩbus exhibuit iustitiã satisfactiõis. Petim⁹ aũt
vt acceptũ ⁊ gratũ habere digneꝛ pater clemẽtis‑
sim⁹ hoc sacrificiũ nõ in se tñ: qꝛ ipm̃ sibi displi‑
cere nõ põt. Scriptũ q̃dẽ est de xp̃o: q̃ in isto nr̃o
offertur sacrificio: patris ad ipsum delapsaz esse
vocẽ. Hic est fili⁹ meus dilectus in quo mihi cõ‑
placui. Quippe ꝓpter hoc sacrificiũ acceptũ re‑
stitutum est genus humanuz in amicitiam dei: a
qua lapsum est per ade trãsgressionẽ. Deprecatio
igitur qua petitur acceptari ad offerẽtes ꝑtinet
vt q̃ peccatis suis terrenꝛ: ⁊ de propria diffidunt
virtute: hostiã acceptabilẽ offerẽtes per eã se ac‑
ceptos fieri postulãt: quã nequaq̃ acceptã dubi‑
tant. Orãt igitur: vt acceptã habeat quantuz ad
offerentẽ. Unde Gene. iiij. Respexit domin⁹ ad
Abel ⁊ munera eius. Glo. Ex dantis corde datũ
acceptatur vel refutatur. Subditur.

Deus dicitur habere vultũ p metaphorã.

Unde Malach. iij. Ego dñs ⁊ nõ mutoꝛ.

Eccl. xxxvi.

Psalmus.

Matt. iij. ⁊ xvij.

Marci. j.

Luce. iij.

Gene. iiij.

Sicuti accepta habere di

gnatus es munera pueri tui iusti abel: ⁊ sacrifi‑
ciuz patriarche nostri abrae: ⁊ quod tibi obtulit
summus sacerdos tuus melchisedech: sanctum
sacrificiũ: imaculatã hostiã. ¶ Hec est scđa par‑
ticula huius partis: in qua addiꝛ specificatio hu‑
ius oblatiõis nostre acceptationis: per oblatio‑
nẽ patrũ eã figurãtiũ. Adducunꝛ aũt figure tres
quarũ semꝑ vna plus manifestat de veritate q̃
alia. Pria eñ manifestat oblati passionez. Scđa
oblati vnigeniti dignitatẽ. Tertia sacrificij rituz
⁊ veritatẽ. Dicit igitur. Sicuti ⁊c. Sicuti aduer‑
biũ: fm̃ Inno. ⁊ Alex. ⁊ Alber. similitudinẽ innuit
nõ equalitatẽ. Multo quippe accepti⁹ est hoc sa‑
crificiuz q̃ qđ obtulit Abel: q̃ qđ obtulit Abraã:
q̃ qđ obtulit melchisedech. Nulla enim oblatio
hac potioꝛ: sꝫ hec oẽs ꝑcellit. de cõse. dist. ij. c. ni‑
hil: ⁊ Hugo de sacramentis li. ij. pte. viij. c. j. Sa‑
cramẽtũ corꝑis ⁊ sanguinis xp̃i vnum est ex his
in q̃b⁹ ꝑncipaliter salus ꝯsistit: alter oĩa singula

Hic adducũꝛ tres figure antiq̃rũ patrum oblationez p̄ñtem figurantium.

Hugo.

re: qꝛ ex ipso oĩs sctĩficatio est. Hec eñ hostia ꝓ
mũdi salute oblata oĩbus ꝑcedẽtib⁹ ⁊ sequẽtib⁹
sacris virtutẽ dedit: vt ex illa sctĩficarẽt per illam
liberandos oẽs. Ualet eñ res magis q̃ vmbra:
veritas q̃ figura. Ipsam igitur siĩtudinẽ magis
debem⁹ attendere q̃ quãtitatẽ. Similitudinẽ di
co talẽ: qualis esse poterat typi ad veritatez. Ista
eñ sacrificia q̃ hic annumeranꝛ figure fuerũt hu
ius nostri sacrificij veri: de quo hic habeꝛ sermo.
Quapropter dignius est hoc q̃ illa. Istud nãqꝫ
acceptũ est ex se: ⁊ ꝓpter se ex opere operato. Illa
autem tñ ex fide: ⁊ deuotione offerẽtiũ. Nõ igiꝛ
(sicut) notat equalitatẽ in similitudine fm̃ eun‑
dẽ gradũ siĩtudinis quãtũ ad ipsa sacrificia l se
sed aliqualẽ quãtũ ad offerentes. Uñ sensus est.
Supra q̃ pater cle. re. dig. ꝓpi. ac sereno vultu et
ac. ha. Sicuti accepta habere dignat⁹ es ⁊ acce‑
pta tibi fuerunt munera abel: abraã: ⁊ melchise‑
dech ex fide ⁊ deuotione offerẽtium. Ita vt acce‑
ptũ habeas nostrũ sacrificiũ vltra hoc ꝙ ex se ti‑
bi placet: etiã gratũ sit ex nobis offerentib⁹: hoc
est tales nos offerẽtes facito fide ⁊ deuotiõe: qua‑
les fuerũt abel/Abraã/melchisedech. Et vt no‑
stra petitio sortiaꝛ effectum: conemur ẽt nos his
pr̃ib⁹: quoꝛũ placuerũt sacrificia: assimilari. Assi‑
milemur inquã abel: quaten⁹ qđ recte offerim⁹:
recte diuidamus: qđ qꝛ cayn non fecit peccauit.
Sua nãqꝫ recte cui debebat: obtulit deo scꝫ: sed
retinẽs sibi seipm̃: ⁊ cor suũ auferẽs deo male di‑
uisit. Abel aũt acceptũ deo in corde intus obtu‑
lit holocaustũ: qꝛ nõ se sibi retinuit: sed deo totũ
se subdidit ⁊ impẽdit. Ideo respexit de⁹ ad Abel
⁊ munera ei⁹: ad caym aũt ⁊ munera ei⁹ nõ respe
xit. Gen. iiij. Pri⁹ ad abel: postea ad munera ei⁹
respexit: qꝛ nõ offerẽs placuit ex oblato: sed mu‑
nus ex offerẽte. Siĩr abraã egregia fide totum se
prius offerebat altissimo: ⁊ ꝓpterea placidas ho‑
stias offerebat. ¶ D Et vt placidũ sibi deus fa‑
ceret abrae sacrificiũ: prio ab illo affectum exige‑
bat. Tolle inq̃t: filiũ tuũ vnigenitũ quem diligis
isaac: ⁊ offeres illũ in holocaustũ sup vnũ mõtiũ
quẽ mõstrauero tibi: statimqꝫ prõptũ inuenerat
ad obediẽdũ: ⁊ pro vnigenito quẽ in corde obtu‑
lit: arietẽ inuenit quẽ occidit. Gen. xxij. Melchi‑
sedech q̃ꝫ nisi se pri⁹ post mun⁹ acceptũ obtulis‑
set futuroꝛũ cãs minime preuidisset: q̃rũ intuitu
mysticũ panem ⁊ vinũ in sacrificiũ obtulit. Erat
eñ sacerdos dei altissimi. Gen. xiiij. Nos igiꝛ ad
offerendũ assistẽtes: si recte diuidim⁹ pri⁹ nos in
sacrificiũ offeram⁹: ac deinde sicut munus abel: si
cut sacrificiũ abrae: sicut hostiam melchisedech:
vota nr̃a dñs acceptabit. Munera dꝛ pueri tui
abel. Mũera: scꝫ q̃ de tuis donis accepit offerẽs
de p̄mogenitis ⁊ adipib⁹ gregis sui. Gen. iiij. Pue
ri: scꝫ obediẽtia ⁊ puritate: non sensu ⁊ intellectu
Unde apl's. Nolite pueri effici sensu ⁊ intellectu:
sꝫ malicia paruli estote: sensu aũt ꝑfecti. Nã puer
centũ annoꝝ morietur: ⁊ peccatoꝛ centũ annoꝛũ
maledict⁹ erit. Esa. lxv. Tui: fm̃ quãdã assimila‑
tionẽ. Esa. xlij. Ecce puer meus elect⁹ quem elegi
posui super eũ spiritũ meũ. Iusti abel: * in quo
occisus est agn⁹ ille ab origie mũdi: q̃ est sacrifi‑
ciũ īnfin. Apoca. xiij. Et sacrificiũ patriarche nr̃i
abrae: patris scꝫ patrũ: ⁊ patris multarũ gentiũ.
Nostri: qꝛ non tam israelitice plebis: q̃ populi
tui christiani est pater: illi⁹ per carnez: istius per
fidẽ. Uñ dicit. Non vltra vocabitur tibi nomen
abram: sed appellaberis abraam: qꝛ patrẽ mul‑
tarũ gentiũ constitui te: qui tibi obtulit vnigeni‑
tum: fm̃ illud. Per memetipsum iuraui dicit do‑
minus: qꝛ fecisti hanc rem: ⁊ non pepercisti filio
tuo

Abel quare acceptũ deo obtulit holocaustũ.

Gene. iiij.

j. Coꝛ. xiiij.

Esa. xlij.

* Iusti abel a quo fm̃ Grego. in homeꝛ. lxx. incepit ecclesia: et ab illo tempore vsqꝫ ad consummationem seculi dura

tura: semꝑ habuit ꝛ habebit aliq̄s iustos.

tuo vnigenito ꝑpter me: benedicā tibi. Sequit. Et qḋ: scꝫ sacrificiū obtulit tibi: primus ꝛ summ⁹ sacerdos tuus melchisedech: rex salē: ꝑferens panē ꝛ vinū reddendo gratias tibi deo de victoria abrae venientis de cede quatuor regū: vt hr̄ Geñ. xiiij. Sacerdos tuus: nō solū q̄ꝛ tibi ministrās: sed q̄ꝛ te significās. Glo. Geñ. xiiij. Melchisedech: q̄ interpretaꝛ rex iusticie: ꝛ dr̄ rex pacis xp̄m significat: per quē recōciliati sum⁹: ꝛ qui in fine seculi iuste iudicaturus est. Sanctū sacrificiū: immaculatā hostiā. Illam clausulā vt Inno. refert: addidit ad canonē Leo papa. Et pōt referri ad sacrificiū melchisedech: qḋ dr̄ sanctū ꝛ immaculatū: nō in se formaliter: sed figuratiue ꝑpter sacrificium nostrū: quod in illo expressiue fuit prefiguratū: quapropter ꝛ illi nostri sacrificij conditiones attribuuntur. Hoc quidē sanctū est ꝑpter plenitudinem gr̄e ꝛ virtutū copiā. (Nō eñ dedit de⁹ spm̄ filio suo ad mensurā) qui in hoc nostro sacrificio continet. Joā. iij. Est ꝛ sacrificiū imaculatū quoad innocētiā ꝛ pc̄i immunitatē. Christus eñ nec pc̄m fecit: nec inuentus est dolus in ore ei⁹. Esa. liij. ꝛ. j. Pet. ij. Uel sanctū est quoad nos: ꝑ quāto nobis ex hoc sacrificio gr̄a ꝛ spūaliū virtutū dona largiunt: q̄ sunt nostra sc̄titas vicet pign⁹ future glorie: ꝛ ꝑpetue fc̄litatis. ¶ E Qꝛ autē in textu illo mētio fit de figuris: quibus hoc sacrificium prefiguratū est aliq̄d latius de figuris ipsis est tractandum: scꝫ de figurarū rōne ꝛ congruentia: numero et sufficientia: ordine et excellentia. ¶ Circa primum ponit Alexan. parte. iiij. q. xxix. arti. j. rationes tres: quibus congruebat prefigurari: scꝫ ratione difficultatis: significationis: dignitatis. Ratione difficultatis: q̄ꝛ illud sacr̄m inter oīa sacr̄a: imo īter credibilia difficillimū ē ad credendū: ergo hoīes debuerūt manuductione assuefieri figurarū: ꝛ sic ꝑgredi ad ei⁹ credulitatem. Propter significationē: q̄ꝛ xp̄s passus (quo datur vita fidelib⁹) hoc sacr̄o significaꝛ ꝛ ꝯtinet. Cōgruebat aūt xp̄m passum pluribus figuris prefigurari: eadē ratione cōueniebat illa sacramenta prefigurari: in quibus xp̄s passus principalr̄ significaꝛ. In duob⁹ aūt sacramētis. s. baptismo ꝛ sacramento altaris principalr̄ significatur xp̄s passus. Nā de baptismo dicit apl̄s. Cōsepulti sumus per baptismū xp̄o in morte. De eucharistia vero ait dn̄s. Hoc facite in meam cōmemorationē. Unde ꝛ ista duo sacr̄a fluxisse dicunt ex latere xp̄i militis lācea aperto: quia in sanguine ꝛ aqua que de eodē latere fluxerunt: sacramētū eucharistie ꝛ baptismi (baptismi quidem in in aqua: eucharistie in sanguine) significabaꝛ. Eadē igitur rōne qua baptismus: etiam eucharistie sacramētū debuit prefigurari. Propter dignitatem. Prefiguratio enim rei attestatur eius dignitati. Inter oīa aūt sacr̄a noue legis: sacr̄m eucharistie dignissimum est ꝛ excellētissimum: q̄ꝛ nō tm̄ gratiā accidētalē significat sicut cetera sacr̄a: sed gr̄am substātialē continet vere ꝛ realiter: xp̄m scꝫ dn̄m fontē oīm gratiarū. Et q̄ꝛ expectabaꝛ tanq̄ donū dei excellētissimū: cōgruebat vt ꝑfiguraretꝛ: quatenus sic quodāmodo certificarentꝛ expectantes: ꝛ ex hoc magis consolarentꝛ: ꝛ expectati dignitas monstraretꝛ. ¶ F De figurarū aūt pluralitate et numero dr̄ sm̄ Alexā. ꝛ Alber. q̄ q̄uis multa fuerunt sacrificia ꝛ ante legem ꝛ in lege deo oblata a patribus: tamē illud vnū in oībus est significatum. Nā tot gr̄e: ꝛ salutares sunt huius sacramenti effectus: ꝛ tāta legis imperfectio: q̄ ꝑ vnā figuram sine sinū nō poterat expresse significari. Uarijs ergo figuris significatur. Et quantū ad

Innocēti⁹.

Roō. vj.

Luce. xxij.

materiā q̄ est signum tm̄. Contentū quod est res ꝛ signū. Rem ꝛ non signum. s. diuersitatē gratiarum. Effectuū et operationum multiplicitatem. ¶ Quātū ad materiā q̄ est panis: significatur in panibus: angelis ab abraam Geñ. xviij. oblatis. Propositionis. Exo. xl. Primitiarū. Leuit. xxiij. Helie subcinericio. iij. Reg. xix. Ordeaceo in hostes voluttato. Judicū. vij. In his quinq̄ panum generibus significanꝛ quinq̄ q̄ sunt in xp̄o ꝑ panē significata. s. nature puritas: nature sc̄litas: regalis dignitas: nutrimēti efficacitas: sup inimicos triūphās humilitas. ¶ Nature puritas significatur in pane angelis abraā oblato: de quo ita scribitur. Apparētibus angelis abrae sedenti in ostio tabernaculi sui: festinauit abraam in tabernaculum ad sarā: dixitq̄ ei. Accelera: tria sata simile ꝯmisce: ꝛ fac panes subcinericios: quos ꝛ posuit corā eis vt sequēs text⁹ declarat. In his tribus satis sile cōmixtis: q̄ sunt farinula purissima: signaꝛ triplex puritas. Puritas deitatis sine surfure mutabilitatis. Jaco. j. Apud quē non est transmutatio: nec vicissitudinis obūbratio. Puritas aīe sine surfure pc̄ti originalis. Sap. viij. c. Sortitus sum aīam bonam. Puritas corporis sine surfure libidinis. Ibidē. Cū essem magis bonus: veni ad corpus incoinquinatū. ¶ Nature aūt sanctitas per panes ꝑpositiōis significaꝛ: de quib⁹ dr̄. j. Reg. xxj. Nō habeo laicos panes ad manū: sed tm̄ panē sanctū. Si mundi sunt pueri maxime a mulieribus: mādacent: dixit Achimelech sacerdos in nobe ad David. Non licebat eñ illum panem manducare nisi a sanctis: ꝛ in loco sancto. Sic ꝑpter huius panis xp̄i sc̄litatē: nō licꝫ eū comedere nisi sc̄tōs. Alioquin si indigne sumitur: non ad vitam sed ad iudicium sumiꝛ sempiternū. j. Cor. xj. ¶ Regalis aūt nobilitatis dignitas significaꝛ per panes primitiar. Primitie eñ nobiliores fuerūt in fructib⁹. Hiere. ij. Sanctus israel dn̄s primitie frugū ei⁹: ꝛ iterū. Honora dn̄m de tua substantia: ꝛ de primitijs omniū frugū tuarū da pauperib⁹. De optimis nostris dn̄m honorare iubemur. ¶ Nutrimēti efficacia ꝛ viatici virt⁹ significaꝛ i pane Helie: q̄ in panis sibi ab angelo p̄stati fortitudine: ambulauit. xl. diebus ꝛ. xl. noctibus vsq̄ ad mōtē dei oreb. Et ideo viaticū appellaꝛ: q̄ꝛ per totā viam ambulantes nos cōfortat: vt h̄r Josue. v. Per totā viā deserti nō defecit cibus mānatis filijs israel. ¶ Triūphans xp̄i humilitas cōtra oēs inimicos: ac patientis mortalitas figuraꝛ ꝑ panē subcinericiū: ordeaceum in sumnis visum volui in castris madiā: ipsaq̄ subuertere: ꝛ terre funditus coequare. Judi. vij. Humilis eñ xp̄i passio oīa inimicoꝝ castra subuertit. Phil. ij. Exinaniuit semetipsū formam serui accipiens in silitudinem hominū factus / ꝛ habitu inuentus vt homo: humiliauit semetipsum factus obediens vsq̄ ad mortē: mortem autē crucis: propter qḋ ꝛ deus exaltauit illū ꝛ donauit illi nomē qḋ est sup oē nomē: vt in nole ei⁹ omne genu flectaꝛ: celestiū: terrestriū ꝛ infernorū: ꝛ oīs lingua cōfiteaꝛ: q̄ꝛ dn̄s ih̄s i glīa est dei patris. Quāuis enim humilitas durus cortex esse videatur: ꝛ mortalitatis passio decoctio. videatur sub cinere: tn̄ virtus cōfortatiua latet intus que diabolū. vincit: ꝛ inimicoꝝ castra subuertit. ¶ G Contētū ṽo huius sacramēti xp̄s passus: q̄ res est ꝛ signū: figuraꝛ per oblationē aīaliū terrestriū simul ꝛ volatilium. In agno quem obtulit abel. Geñ. iiij. Uacca trienni quā obtulit abraā Geñ. xv. Per vitulū tenerrimū quē idē obtulit in cibū angelis. Geñ. xviij. Per agnū paschalē ꝛ

Sap. viij.

j. Reg. xxj.

Prouerb. iij.

Ad Phi. ij.

bedū. Exo. xij. Per arietes vitulos ꝛ hircos qui
in Leuitico ꝛ locis diuersis precipiūtur offerri.
Leui. xxj.
Precipue ꝑ imolationē veruecis seu arietis: quē
abraā patriarcha ꝓ vnigenito obtulit. Gen. xxij.
Per holocaustū vitule rufe: cuiꝰ cineribꝰ ꝛ san-
guine oīa expiabanť: ꝛ cuiꝰ sanguis ꝑ pontificez
semel in anno in sancta sctōꝝ inferebať. Etiaz in
auibus turture: colūba ꝛ passere. Leuiti. j. ꝛ. xiiij.
In agno qdē ꝓpter patiētis mansuetudinem. Et
ego tanq̄ agnꝰ mansuetꝰ q̄ portať ad victimam.
Hiere. xj. ꝛ Esa. liij. Sicut ouis ad occisionē duce-
tur: ꝛ quasi agnꝰ corā tondente se obmutescet: et
nō aperiet os suum. In hedo aūt ꝓpter passiōis
Gen. xxij.
causam: q̄ est duplex pctm̄. s. originale ꝛ actuale.
Pergēs affer mihi duos hedos optimos: qbꝰ li-
benter vescit pater tuus: quos cū coctos intule-
ris: bñdicat tibi pater tuus. Hircꝰ ꝛ capra duas
sequelas signāt pctōꝝ: quas etiā xp̄s abstulit sua
passiōe. Hircus eñ pcti fetorē in vilitate eiꝰ pro
pter cōsuetudinē eiꝰ significat. Capra aūt ꝑ libi-
Leui. iiij.
dinē: pnitatem ad pctm̄ repñtat: q̄ purgauit dñs
in sua passiōe. Leui. iiij. de pncipe dī. Offer ꝛ ho-
stiā corā dño hircū de capris immaculatū. Solꝰ
aūt xp̄s silitudinē carnis pcti habēs ꝛ nullū pec
catū: est hircꝰ imaculatus de capris: hoc est pec-
catoris ꝛ peccatricis: a pñibꝰ descēdens. Veruet
autē siue aries dux gregis principatū xp̄i i regno
Prouerb. xxx.
fidelium designat. Unum de bene gradiētibꝰ est
aries dux gregis: nec est q̄ resistat ei. Hūc offert
abraaz: quo repñtať quāiř imortalis manet dei-
tas sicut isaac: ꝛ immolata humanitas ducis no
stri gregis: qd̄ significat aries imolatꝰ. ¶ H Cō-
memoratio aūt passionis: q̄ quotidie fit in obla-
tione huius sacrificij in altari: per iuge sacrificiū
qd̄ mane fiebat ꝛ vespere de agnis: vt dicit Nu-
meri. xxviij. Agnos anniculos imaculatos duos
Numeri. xxviij.
quotidie in holocaustū sempiternū: vnum offere
tis mane: alterū ad vesperū. Mane quidem ad
gratiam ꝟtutis: qua mane in vita ista egemꝰ ad
meritū. Vespere aūt in periculosa infirmitate: qꝛ
tūc egemꝰ sacro ad viaticū: de quibus in ps̄ dī.
Dirigať oro mea sicut incensum supple matuti-
Eccles. xj.
nū i ꝯspectu tuo: eleuatio manuū meaꝝ sacrificiū
vespertinū. s. in recōmendatiōe anime. Mane se
mina semē tuū: ꝛ vespere nō cesset manus tua: qꝛ
nescia q̄d magis oriať hoc aut illud: ꝛ sic vtrūqꝫ
simul: meliꝰ erit. In vitulis aūt boū repñtabatur
hoc sacrificiū ꝓpter saginā: maturitatē ꝛ vtilita
tē. Saginatꝰ est eñ vitulꝰ omni pinguedine de-
Luc. xv.
uotiōis. Luc. xv. Occidit pater vitulū saginatū:
qꝛ saluū illū recepit. Mature etiā incedit bos et
caute: ꝛ fortiter vngulā figit: ꝛ vtilis est ad aran-
dū. Sic xp̄s caute pedē posuit: nulli malū oībus
bonū exemplū dedit: hoīn corda vomere ꝑdica-
tionis arauit. Prouerb. xiiij. Ubi apparēt pluri-
me segetes: ibi manifesta est fortitudo bouis. In
auibus aūt per turturē designať ꝑ gemitū: ꝛ hoc
in oratione per columbam: qꝛ ad patriam reuo-
lare xp̄s docuit: qd̄ pre auibus ceteris colūba no
Esa. lx.
uit. Qui sunt hi qui vt nubes volant ꝛ quasi co-
lūbe ad fenestras suas? In passere aūt: qꝛ fugere
pñtiū insidias docuit. Passer eñ aliud presidiuz
non hꝫ nisi fugā. Uñ in ps̄ passeri se cōparat. Fa
ctus suz sicut passer solitariꝰ in tecto. In singula
ri tñ sacrificio vitule rufe. Numeri. xix. signať: iō
qꝛ sicut in sanguine vitule rufe vniuersa expiabā
tur: ꝛ cū sanguine eiꝰ erat introitꝰ in sctā sctōꝝ. Ita
Ad Heb. xiij.
ꝛ in sanguine xp̄i vniuersalis fit expiatio pctōꝝ.
Et ꝑ sanguinē eiꝰ aptꝰ est itroitꝰ in regnū celoꝝ.
Uñ ad Heb. xiij. Quoꝝ aialiū inferť sanguis pro
pctō in sctā ꝑ pōtificem: hoꝝ corpora cremanť
extra castra: ꝓpter qd̄ ꝛ iesus vt sctificaret ꝑ suuz
sanguinē ppłm: extra portā passus est. Et ibidez
ix. Nō eñ in manu facta sctā introiuit iesus exē-
plaria veroꝝ: sed in ipm̄ celū: vt appareat nunc
vultui dei pro nobis. Sic igiť signať in aīalibꝰ cō-
tentū in hoc sacro xp̄s passus res simul ꝛ signuz.
¶ 3 Signať tertio ꝓpter diuersitatē gratiarum:
quas cōtinet hoc sacrm̄ virtualr ꝛ effectiue: que
sunt res huius sacramēti: ꝛ nō signū ꝑ oblationē
ꝛ sacrificia reꝝ inalataꝝ: vt salis: similaginis:
mellis: olei: thuris: ꝛ adipis. Mel enim lꝫ non sit
oblatio legis. Leui. ij. est tñ in verbis sapientie:
ꝛ ostēdit dulcedinē sacrificij: q̄ in sacrificijs holo
caustis ꝛ pacificis offerebanť: sicut tangitur Le-
ui. j. ꝛ. ij. ꝛ deinceps. ¶ In his igiť sacrificijs pre-
Leui. ij.
signatū est sacrm̄ sex modis. In sale discretio rō-
nabilitatis: qꝛ nihil fecit xp̄s nisi congrua rōne.
In omni sacrificio offerens sal. Ad cuius imi-
tationē et apl̄s nos hortať rationabile obsequm
vestrū. Rom. xij. ¶ In similagine huius sacrificij
mūdissima puritas. Leui. ij. De simila purissima
erit sacrificiū. ¶ In melle sctī spūs dulcedo. Spi
ritus meus sup mel dulcis: ꝛ hereditas mea sup
Eccl. xxiiij.
mel ꝛ fauum. ¶ In oleo aūt pinguedo figuratur
Canti. j.
deuotionis. Oleū effusum nomē eius. ¶ In thu
Canti. iij.
re notať ordo orōnis ꝛ virtutis. Que est ista que
ascendit de deserto sicut ꝟgula fumi: ex aromati-
bus myrrhe ꝛ thuris. ¶ In adipe ꝛ pinguedine
significať hoc sacrificiū: quo ad crassitudinis dul
cedinē in spūsscti intima ꝯsolatione. Oīs adeps
Leui. iij.
dñi erit iure ꝑpetuo. ꝛ in ps̄. Sicut adipe ꝛ pin-
guedi. re. aīa mea: ꝛ labijs exul. lau. os meū. Hic
ecclesia canit. Pinguis est panis xp̄i: ꝛ prebebit
delitias regibus. Et ita sacrm̄ hoc quātū ad mul
titudinem gřarum suarū: ac pinguedinem ꝛ cō-
solationem spūs in his sacrificijs est signatum.
¶ 4 Figurať q̄rto quātū ad effectuū suoꝝ ꝛ ope
rationū multitudinē in modis oblationū. Sunt
aūt modi illi vniuersi numero quinqꝫ: ꝛ sextꝰ mo
dus saluať in oībus illis. Et sunt holocaustū pa
cifica: victima: hostia: immolatio. In oībus istis
saluať oblatio: qꝛ quodlibet istoꝝ deo offerebať.
¶ Holocaustū eñ dī qd̄ totū incendebať igne:
sicut agni iuge sacrificiū: ꝛ sacrificiū vitule rufe
¶ Pacifica vero q̄ ꝓ pacis ꝓpitiatione (vel iam
facte vel in xp̄o faciēde: tū ꝓ pctōrum reconcilia-
tiōe) offerebatur. Et hec nō tota incēdebatur: sꝫ
pars cremabatur domino: pars cessit sacerdoti
offerēti: ꝛ pars i vsus eius q̄ obtulit pacificā: ꝛ ꝓ
Hostia vñ dicta.
quo offerebatur. ¶ Hostia aūt vt dicit Esitiꝰ vel
iō dicebatur q̄ ad hostiū tabernaculi ducebať:
manibus offerētiū impositis capiti eiꝰ: vt sic si-
gnificareť q̄ per ipa ad sctā pateret accessus. Uel
iō: qꝛ ꝓ vincēdis: vel iam victis hostibus offere-
Victia vñ dicatur.
bať. ¶ Victima aūt vt idē Esitius dicit: dicebať:
vel qꝛ victa offerebať: vel qꝛ offerebať in victoria
qua hō vicisse gaudebat. ¶ Immolatio dicebať
Immolatio.
q̄ cū offerebatur molā quandā habebat in capi-
te in signū q̄ hoc animal ad dei sacrificia perti-
Mola.
nebat. Mola dī puls ex farina aqua et sale: qua
olim victime iter cornua ꝑfundebantur: hinc dī
verbū immolare i. victimam molā ꝑfundere: vt
dicit Januenš. ¶ In oībus autem his saluatur
oblatio: qꝛ quodlibet illoꝝ coram deo offerebať:
anteq̄ in toto vel in parte incenderetur. ¶ Hec
oīa in nostro implentur sacrificio spūaliter. No-
strum q̄ppe sacrificiū totū in igne charitatis et
spūssancti oblatum est: ꝛ offertur quotidie: qd̄ si-
gnatū ē Ge. viij. vbi postq̄ noe de arca egressus
ē saluatꝰ ē ex aqua: qd̄ salutē per baptisma ꝯsecu
tā significauit: fm̄ illud j. Pe. iij. In diebꝰ noe cū
fabricaretur

fabricaret arca: pauci.i. octo aie salue facte sunt
p aquã. Qd ꝛ vos siĺis forme saluos facit baptis-
ma. Postq̃ igit sic noe egressus arcã saluat⁹ edi
ficauit altare: ꝛ tollẽs de cũctis aialib⁹ ꝛ volucri-
bus mũdis: obtulit holocaustũ sup altare: ꝛ odo
ratus est dñs odorẽ suauitatis: qꝛ sive sint aialia
dei: q̃ laborant in necessitatib⁹ hui⁹ vite: siue sint
volucres celi: ꝯtemplatiõe celestia petẽtes in ho
locaustũ per ignẽ charitatis ꝛ spũssctĩ incẽsi ĩ al-
tari: hoc est in sacrificio altaris deo oblati: ĩ odo
rẽ suauitatis acceptãtur. Immũdi vero nihil cũ

Gen. xxij.

altari nr̃o hñt cõe: quia sacrificio nr̃o nõ sunt vni
ti. Tolle filiũ tuũ vnigenitũ quẽ diligis isaac ꝛ va
de in terram visionis: atq; ibi offeres eum in ho
locaustũ super vnũ montiũ quẽ mõstrauero tibi.

Ad eph. ij.

Mons autem ille eleuationem spũs representat
quã in nobis opatur virtus sacramẽti. ¶ L Hec
hostia etiã inter oẽs est singulariter pacifica: que
pacẽ fecit inter nos ꝛ deũ. Ipse est pax nr̃a: qui fe
cit vtraq; vnũ ꝛ mediũ parietẽ soluens inimici-

Joan. xvj.

tias in carne sua. ꝛ Jo. xvj. ait. In mundo ꝑssu-
rã habebitis: in me aũt pacẽ. ¶ Hec hostia paci
fica diuidit: qꝛ pars deo ad laudẽ offert: pars aũt
p ecclia laborãte: pars p purgandis in purgato
rio ꝑticipat: de quo. l. dicet. ¶ Hec etiã oblatio
verissime hostia ẽ: qꝛ ꝛ hostes potẽter deuicit: ꝛ p

Esa. lxiij.
Jo. xvj.

seipm q̃ ostiũ est: in celũ ĩtroduxit. Hinc Esa. lxiij
Propugnator sum ad saluandũ. Et Jo xvj. Ego
vici mũdũ. Xp̃s eñ exiuit vincẽs vt vinceret. Apo

Ad Ro. v.

ca. vj. De scdo dr̃ Ro. v. Per ipm accessum habe
mus ad deũ ꝛ gloriamur in spe filioꝝ dei. ¶ Hec

Ad phil. ij.
Mat. xxvj.
Actu. xx.
Esa. xlv.

etiã oblatio spãliter dr̃ victima: qꝛ xp̃s vict⁹ obe-
diẽtia p̃ris volũtarie se obtulit. Fact⁹ est obediẽs
vsq; ad mortẽ: mortẽ aũt crucis. His vinculis li-
gat⁹ fuit qñ ait. Nõ sicut ego volo: sꝫ sicut tu vis
fiat. His qꝫ paulus ligat⁹ fuerat qñ dixerat. Alli
gat⁹ spũ vado in hierlm q̃ in ea vẽtura sunt mihi
ignorãs. His vinculis vinciũtur oẽs q̃ seipsos vi
ctimãt pro xp̃o. Uincti manicis pergẽt: ꝛ te ado-
rabũt teq; deꝑcabũtur. Jõ etiã victima diceba-

Ad Heb. ij.

tur. qꝛ ĩ victoria offerebat. Per hãc eñ in xp̃o oẽs
vincim⁹ ꝛ mortẽ: ꝛ eum q̃ hꝫ mortis impiũ. Heb.
ij. Ut p mortẽ destrueret eũ q̃ habebat mortis im
periũ: ꝛ liberaret eos q̃ timore mortis per totaꝫ

j. Cor. xv.

vitã obnoxij erant seruituti. Ubi est mors victo-
ria tua: vbi est mors stimulus tu⁹? Seqnr. Deo
aũt gr̃as q̃ dedit nobis victoriã p dñm nr̃m iesũ
xp̃m. Hec deniq; hostia singulariter immolatio
vocabat: qꝛ olim offerẽdo mola iponebat: vt deo
sciret esse oblata. Ita xp̃s in oblationeꝫ scrãm si-

Joan. vj.

gnat⁹ est a deo p̃re ꝛ manib⁹ offerentiũ. A deo q̃-
dẽ sicut dr̃ Jo. vj. Hũc eñ p̃r signauit de⁹. A ma-

Can. iij.

nib⁹ offerẽtiũ purpura: veste alba: arũdine p sce
ptro ꝛ corona spinea signat⁹ est. Egredimini filie
hierlm: ꝛ videte regẽ salomonem in diademate q̃
coronauit illũ mater sua. Ab hac mola: immolatio
nis nomen congrue accepit nr̃a oblatio ꝑs. Im-
mola deo sacrificiũ laudis: ꝛ redde altissimo vo-
ta tua. Circũ. ꝛ imola. ĩ tabernaculo eius hostiaꝫ
vociferatiõis. Itẽ tibi sacrificabo hostiã laudis.
In oib⁹ his saluat salutaris oblatio: q̃ ipe summ⁹
põtifex obtulit se in oibus his. Et ad oĩa hec q̃ di

Esa. liij.
Joan. xvij.

cta sũt Esa. liij. Oblat⁹ est qꝛ voluit: cui⁹ oblatio
nr̃a scrificatio fuit. vñ Jo. xvij. Ego p eis scrifico
meipm: hoc est. Ego p eis scrifico meipm: vt ipsi
ĩ me sint scti ꝛ oblati. Oblati eñ sum⁹ semel ĩ xp̃o
moriẽte ĩ cruce: offerimur ĩ eo q̃tidie ĩ hac altaris

Octo pref
guratiões
hui⁹ sacri-
ficij.

hostia: ad cui hostiũ nobis p hostiã hanc aptuꝫ.
Hec oĩa Alb. li. ij. de mis. officio. ¶ M Doctore ve
ro irrefragabilis Alex. de ales. q. xxxix. parte. iiij.
mẽbro. ij. octo ponit prefiguratiões hui⁹ sacrifi-
cij. Prima fuit in oblatiõe panis ꝛ vini melchise
dech Gen. xiiij. Scd̃a in agno paschali Exod. xij.
Tertia in mãna Exo. xvj. Quarta in aqua q̃ fluxit
de petra. Nũe. xx. ꝛ. j. ad Cor. x. Quĩta in diuersis
legis sacrificijs. Leui. ij. ꝛ seq̃ntibus. Sexta in he
do quẽ coctũ obtulit manue. Judi. xiij. Tulit he-
dũ de capris ꝛ libamẽta: ꝛ posuit sup petram ꝛc.
Septima in fauo mellis quẽ ionathas sũmitate
virge ꝯuertit ad os. j. Reg. xiiij. Octaua in fluxu
aq̃ ꝛ sanguinis de latere xp̃i Joã. xix. Dicit enim

Augustin⁹.

Aug. ꝙ fluxus ille figura fuit baptismi ꝛ eucharis-
stie. Prima figura fuit figura hui⁹ sacri quantũ ad
exteriorẽ formã ꝛ effectũ primũ. s. refectionẽ spũa
lẽ. In illa oblatiõe panis ꝛ vini repñtata fuit for-
ma exterior sacri: ꝛ refectio spũalis. Uñ sicut hic
est ĩ re: ita ibi fuit ĩ figura. ¶ In scd̃a scꝫ agno pa-
scali fuit figura sacri ꝛ rei: hoc est xp̃i. Nam sicut
agn⁹ pascalis dat⁹ fuit ĩ signũ liberatiõis a serui
tute egypti: ita agn⁹ est in liberationẽ a seruitute

Innocẽtia
Xp̃i p agnũ
signata fuit

diaboli. Nõ eñ dari debet hoc sacrm nisi existen
tibus ĩ gr̃a. Fuit ẽt inocẽtia xp̃i signata p agnum
cuiꝰ mãducatio a calciatis ad iter ꝑcinctis bacu
los in manib⁹ hñtibus cũ lactucis agrestibus ꝛ
azymis pãib⁹: dispositionẽ coꝝ q̃ mãducãt quate
nus ad salutẽ sumant significat: vt scꝫ sumentes
sint sine pcti fermento. Penitentia pro peractis
amaricati pctis: fide diuinitatis ꝛ humanitatis
imbuti in inq̃rẽdis mysterijs simplices nõ curio-
si mẽte ꝛ corpe casti: precedentiũ patrum imitato
res: animarũ suarũ custodes: ad patriã cum desi
derio festinãtes: que oĩa late prosequit bea. Gre-
go. in homel. pascali. ¶ In tertia scꝫ mãna signa

Sap. xvj.

tur effectus suauitatis. Sap. xvj. Panem de celo
prestitisti eis: omne delectamentum in se haben-
tem: ꝛ omnis sapoꝛis suauitatẽ. Suauitas nãq;

Suauitas
ĩ mãna q̃d
significat.

in mãna significat plenitudineꝫ gratie in xp̃o: de
cui⁹ plenitudine accipiẽs aĩa delectat. ¶ In q̃r-
ta scꝫ aqua que fluxit de petra significatur effect⁹
huius sacramẽti: que est extinctio estus pcti: eius
qꝫ ablutio facta p sanguineꝫ xp̃i: vñ Amb. lib. de

Ambro.

sacra. Illic aq̃ de petra fluxit: tibi sanguis fluxit
de christo. ¶ In quinta. s. sacrificijs significatur
oblatio xp̃i in hoc sacro representata. Oblatus
enim fuit in passione tãq̃ holocaustum: tãq̃ ho-
stia pacifica: ꝛ q̃si victima pro pctõ. Inquãtũ eñ
innocẽs fuit ꝛ nullius debitor: ĩmolatio illi⁹ ho-
locaustũ fuit: qd̃ nõ obtẽto ali q̃: sed totũ in obse-
quium dei offerebatur. Totus inquã pro nobis:
nihil pro se. Inquãtum aũt fiebat in recõciliatio
nẽ cũ deo ꝛ angelis: fuit hostia pacificoꝝ: pacifi-
cãs oĩa: ꝛ q̃ in celis ꝛ q̃ in terris: ad Col. j. Inquã-
tum fuit redẽptio nr̃e fuit victima p pctõ. In ob
latione manue sup a petrã signat: ꝙ oblatio nr̃a
fieri debet in fide xp̃i qui est petra: de qua apl̃s. j.

j. Cor. x.

Cor. x. Petra aũt erat xp̃s. ¶ In septima scilꝫ fa-
uo mellis: quẽ ad os suũ virga intincta ionathas
applicuit: qualitas significat offerẽtis sacerdotis
qui debet habere vite scitateꝫ: qd̃ per ionathã si
gnificat: qui gr̃a interpretat: ꝛ ordinis dignitatẽ
qd̃ p virgã importat: ꝛ xp̃i cuius personã gerit: fi-
dei ꝛ vite imitationẽ: qd̃ per intinctionẽ virge in
fauũ mellis ꝛ applicationẽ ad os importat. Xp̃s
eñ fau⁹ mellis est ꝑpter duplicẽ naturã: diuinaꝫ
in hũana: qd̃ est mel ĩ cera. ¶ In octaua scꝫ efflu-
xu sanguinis de xp̃i latere ostendit: vñ hoc sacra-
mẽtũ hꝫ efficacie sue ortũ: scꝫ ex passione xp̃i q̃ in
lateris apertione est cõsummata: hec Alex. in suia.
¶ M Uõ vero magister snīarũ dist. viij. quarti li
bri ponit tm̃ quatuor figuras. s. mãna effluxũ san
guinis de latere xp̃i: oblationem melchisedech: ꝛ
agnũ pascalem: põt breuiter dici ꝙ magr non vo

luit ponere oēs figuras: sed magis exp̄ssas. Possūt enim hec quatuor figure distingui penes quatuor p̄ncipales effectus hui⁹ sacramēti.s. Uiuificare: ⁊ quātū ad illū figurat̄ p sanguinē q̄ est vita hoīs causalr̄: q̄a aīa oīs carnis in sanguine est. Leui. xvij. Et sanguis xp̄i emūdauit ꝯsciētias nr̄as ab opib⁹ mortuis. ad Heb. ix. Ali⁹ est viuificata nutrire: ⁊ quantū ad hoc significat̄ per māna. Sap. xvi. Angelorū esca nutriuisti pp̄lm tuū. Terti⁹ effectus est vires restaurare: ⁊ quantū ad hoc significat̄ p panē ⁊ vinū oblatum a melchisedech abrae reuertenti de p̄lio: quo p̄dita restaurauit. Quartus effect⁹ est ꝓtegere a p̄tāte aduersariorū: ⁊ quātū ad hoc significat̄ p agnū pascalē: cui⁹ sanguine custoditi sunt filij isrl̄ ab angelo exterminatore. Uel pōt dici q̄ ille q̄tuor figure posite sunt fm̄ q̄tuor q̄ in hoc sacro ꝯcurrūt: scʒ signū tm̄: res ⁊ signū: res tm̄: ⁊ cā: que sunt spēs panis ⁊ vini: xp̄s: gr̄a: sanguinis effusio. Primū p oblationem melchisedech: fm̄ per agnū pascalē: tertiū per māna: quartū p effluxū sanguinis de latere representatur. Alie ab aliis assignātur cause: s̄ȝ ille sufficiāt ⁊ tm̄ de nūero ⁊ sufficientia figurarū. ¶ De tertio scʒ figurarū ordine ⁊ excellentia. Dicit̄ aūt figura excellētior q̄ exp̄ssius significat: ⁊ quātū ad hoc di q̄ figure se hn̄t sicut excedentia ⁊ excessa. Nā fm̄ diuersa in hoc sacro cōsiderata: nec hec figura excellit: nec illa. Nam quātū ad sacr̄m tm̄ rep̄sentandū: excellit figura melchisech: quantū ad sacr̄m ⁊ rē: agn⁹ pascalis: quātū ad rem tm̄: māna deserti: quātū ad cām. effluxus sanguinis xp̄i. Et hec satis patent ex p̄missis ¶ O Sʒ sunt duo dubia. Primū: cur pl⁹ sacrificia hoīū triū p̄sm abel melchisedech: abrae: q̄ ceterorū ꝯmemorantur? Scōm: cur potius hec sacrificia de lege nature q̄ de lege moysaica in canone assumunt̄: ¶ Ad primū d̄r: q̄ iō horū patrū sacrificia ꝯmemorant̄: q̄r sicut illorū sacrificia typi fuere et figure sacrificij nr̄i: ita ⁊ p̄ses ipsi fuere figura xp̄i. Abel em̄ innocēs ⁊ iustus a fratre suo inuidiose interfect⁹ est: p qō sigr̄ur xp̄s: q̄ a fratribus suis iudeis inuidia obcecatis: maliciose in morte traditus: ꝓpter qō dicit Jo. apoc. xiij. q̄ agnus xp̄s ab origine mūdi occisus est: in suis scʒ in abel: in cuius occisiōe p̄figurat⁹ est: vt dicit glo. Abraā quoqʒ figura fuit xp̄i in magna sua obediētia: qua parat⁹ fuit offerre propriam suā substantiā in filio suo vnigenito. Et xp̄s obediēs fuit patri offerēdo seip̄m in mortē ad volūtatē ⁊ bn̄placitū patris. Fuit etiā I hoc abraā figura xp̄i: q̄ patriarcha fuit ⁊ p̄nceps patrū: nō tm̄ israelitice plebis: sʒ ⁊ pp̄li xp̄iani: illius p carnē: istius p fidē: fm̄ illud Gen. xvij. Nō vltra vocabit̄ nomen tuū abrā: sed appellaberis abraā qr̄ p̄rem multarū gentiū te ꝯstitui. Sic xp̄s p̄r est oīm q̄ fecit vtraqʒ vnū: q̄ lapis est angularis: duos in se parietes: iudeos ⁊ gentiles ꝯiungēs in fidei vnitatē. Jn quo ⁊ oēs mō sp̄ualr̄ renascimur: ⁊ filij dei efficimur p gr̄am adoptiōis: q̄ ⁊ iuxta promissionē abrae factā de suo fuit semine ort⁹. Melchisedech q̄ʒ figura xp̄i fuit q̄r fuit rex salē. i. rex iusticie ⁊ pacis. Fuit sine patre ⁊ sine m̄re: ⁊ sine genealogia. Sacerdos dei altissimi: bn̄dixit abrae: ⁊ obtulit decimas: p que xp̄m apte figurabat: de quo ꝓpheta. Orietur in dieb⁹ ei⁹ iusticia ⁊ abundātia pacis donec auferatur luna. i. ecclesie mortalitas: ⁊ Esa. ix. Jpe p̄nceps pacis: pater futuri seculi. Hic princeps pacis fuit sine patre ex tempore sine matre in eternitate: sine genealogia in diuinitate. Bn̄dixit oībus fidelib⁹: ⁊ occurrit pulsās a ī ostiū: p̄ueniēs singulos in bn̄dictionib⁹ dulcedinis. Occurrit q̄dē peccātib⁹ in multa miseratione p immissionē sctārū cogitationū: vt a pctīs se conuertāt. Occurrit ⁊ iā ꝯuersis in multa dulcedine: p multiplicationē gr̄arū donorū ⁊ virtutum. Obtulit ⁊ decimas p restaurationē ruine angelice. Cecidit quidē draco magn⁹ lucifer: ⁊ traxit secū tertiā p̄tē stellarū: iuxta visionē bti Joā. in apoca. c. xij. Christ⁹ aūt p nature hūane assumptionē obtulit se deo p̄ri: quo illa pars angelorū q̄ cecidit est integrata: ne vacuitas eēt in illa hierl̄m superna. Et sicut p̄ses xp̄i: ita eorū oblatiōes figure fuerūt nr̄i sacrificij: vt p̄ʒ ex supradictis. ¶ P Ad s̄ȝ dubiū r̄ndet̄ fm̄ Alb. q̄ iō sacrificia legis nature sunt adducta: q̄r illa in fide semp fuerūt accepta. Hostie aūt legis vc. min⁹ accepte fuerūt: ⁊ ad tp̄s tolerabātur: vt eas carnalis pp̄ls magis deo offerret: q̄ idolis immolaret: eo q̄ pp̄ls ille pron⁹ fuit ad idololatriā. Uñ Leui. xvij. postq̄ mandauit de bobus ⁊ eorū adipibus immolari dn̄o quasi cām assignās addidit. Et nequaq̄ immolabāt vltra bostias suas demonib⁹ cū q̄b⁹ fornicati sūt. Uñ de sacrificijs ⁊ hostijs illi⁹ legis scribit̄ p Hiere. vi. c. Holocaustomata vr̄a nō sunt accepta: victime vr̄e nō placuerūt mihi. Et p Osee. c. vi. Mia3 volo ⁊ nō sacrificiū. Et iterū in ps. Nō accipiā de domo tua vitulos: neqʒ de gregib⁹ tuis hircos. Nū q̄d māducabo carnes taurorū aut sanguinē hircorū potabo? Et silia multa q̄ ostidūt sacrificiorū illorū inacceptabilitatē: quātū ad pctōrū remissionē ⁊ gr̄e collationē. Nā q̄ad p̄mū dicit apl̄s. Jmpossibile est sanguie taurorū ⁊ hircorū auferri pctā: ad Heb. x. Quoad fm̄ ait Rom. iij. Ex opibus legis nō iustificabit̄ oīs caro. Et ad Gal. ij. Si p legem iusticia: ergo xp̄s gratis mortuus est. Sed de hoc lati⁹. 8. lec. xx. ¶ Pōt etiā dici q̄ nō tm̄ ꝯmemorātur sacrificia horū patrū tāq̄ figure nr̄i sacrificij: quantū ꝯmemorant̄ ꝓpter patrū illorū acceptabilitatē. Jn quorū primo ꝯmendat̄ ꝯstās iusticia: in scōo fides: in tertio obediētia. Uñ orat sacerdos vt accepta sint sacrificia: sicut patrum illorū fuere. Sequitur.

Up plices te rogam⁹ oīpotēs de⁹. Jube hec p ferri per manus scti āgeli tui: in sublime altare tuū: I cō specta diuine maiestatis tue: vt q̄q̄t ex hac altaris p̄ticipatione sacrosctm̄ filij tui corp⁹ ⁊ sanguinē sumpserimus: oī benedictiōe celesti ⁊ gratia repleamur. Per eūdem dn̄m nostrū. Amen. ¶ Hec est tertia pars partis q̄nte p̄ncipalis canonis: in q̄ post petitā oblatorū acceptationē: petit sacerdos diuīe gratie ⁊ bn̄dictionis p̄ticipationem. Et h̄ȝ tres p̄ticulas. Jn p̄ma ponit̄ petitiōis istātia. Jn scōa petitiōis forma: ibi. Jube hec. Jn tertia iungitur petitionis finis ⁊ substātia: ibi. Quotquot. ¶ Quoad primū dicitur. Supplices. i. humiles te rogamus. Allegamus aūt humilitatem nostra in petēdo benedictionis gratias: instructi doctrina iacobi apl̄i dicētis. Deus superbis resistit: hūilib⁹ dat gr̄as.

Eiusdem

ad Heb. ix.
Sap. xvi.
Dubiū primum.
Dubiū fm̄
Rn̄sio ad p̄mū dubiū.
Gen. xvij.
Melchisedech sine genealog a fuit.
Ps. lxxi.
Esa ix.
Rn̄sio ad fm̄ dubiuȝ.
Leui. xvij.
Hiere. vi.
Osee. vi.
Ps.
Ad Gal. ij.

Esa.lxiiii.

Eiusdē.liiij. Hinc rogam⁹ nō ex nr̄a iusticia: q̄m
illa ante faciē tuā est tāq̄ pān⁹ mēstruate. Esaie
lxiiij. sz innitētes humilitati: p̄ quā nihil de nobis
p̄sumim⁹: sz solū de tua mīa rogam⁹ et petimus
sciētes q̄ oratio humiliū celos penetrat: ꝛ nō di-
scedit donec altissimus eā inspiciat. Eccle. xxxv.
Rogam⁹ igif te oꝑs de⁹: q2 nemo potēs est p̄sta-
re q̄ petim⁹. Quis em̄ imperabit angelis vt vota
nr̄a perferāt ante ꝯspectū tue celsitudinis nisi tu
de⁹ oꝑs: qui rex es ꝛ dn̄s angeloꝝ? Quis p̄funde
re p̄ōt celesti bn̄dictione: ꝛ imbre sup̄ne gr̄e cor-
pus ꝛ sanguinē xp̄i filij tui participantes: nisi tu
deus oꝑs qui pr̄ es mīaꝝ ꝛ totius cōsolationis:
qui p̄uenis in bn̄dictionib⁹ de mēsa quam para

Innocen.

sti māducātes? Jube hec p̄ferri. Tāte sunt p̄fun
ditatis hec verba: dicit Inno. vt intellectus hu-

Grego.

man⁹ vix ea sufficiat penetrare. Nā ꝛ bea. Greg.
tāti sacramēti dignus interp̄res in.iiij. li. dialo.
c.l. rāq̄ d̄ re ineffabili ineffabiliter loquēs. Quis
inquit fideliū dubiū h̄re possit: in ipsa immola-
tionis hora: ad sacerdotis vocē celos aperiri: in
illo iesu xp̄i mysterio angelorum choros adesse:
summis ima sociari: terrena celestib⁹ coniungi?
Unū quoq̄ ex visibilib⁹ ꝛ inuisibilib⁹ fieri? Idē.
Uno eodēq̄ tp̄e ꝛ momento ꝛ in celū rapit mini
sterio angeloꝝ sociād⁹ corpori xp̄i: ꝛ ante oculos
sacerdotis in altari videt: ꝛ ponunt hec verba de
cōse. di. ij. quid sit sanguis. Quoꝝ expositionē re
quire supra lec. xlvij. ℂ R Subdit Inno. Saluo
tn̄ occulto celestis oraculi sacro: possunt hec ver
ba: lz simplicius: tn̄ securius intelligi sic: triplici-
ter quidē: fm̄ q̄ p̄nomē hec p̄ōt demōstrare: vel
fideliū vota: vel corporis ꝛ sanguinis sacra: vel p̄
ea mystice significata. Primo mō sic. Jube hec
scz vota fideliū: supplicatiōes ꝛ p̄ces. Perferri i.
rep̄resentari. Per man⁹ sancti angeli tui. i. p̄ mi-

Angeli offe rūt deo ora tiones no- stras.

nisteriū angeloꝝ: q̄ (vt ap̄ls ait ad Heb. i.) sunt
oēs administratorij spūs. Hi q̄dē nūciāt deo no
stras orōnes quas fundimus: iuxta illud qd̄ ait
angelus ad Thobiā eiusdē. c. xij. Qn̄ orabas cū
lachrymis ꝛc. ego obtuli orōnē tuā dn̄o. Et fm̄

Albertus.

Alber. nō d̄r hic: p̄ sancti angeli tui p̄ vno ange
lo tn̄: vel p̄ vno angeloꝝ choro: sed p̄ oīb⁹. Oēs

Diony.

em̄ celestes essentie (vt dicit bea. Diony.) angeli
vocant: quoꝝ innumera est multitudo: fm̄ illud

Dan. vij.

Dan. vij. Milia miliū ministrabāt ei: ꝛ decies cē
tena milia assistebāt ei. Hoc aūt maxime intelli
gendū est fieri: dicit in sacro altaris: allegans il-
lud Greg. statim supra positū. Assistūt aūt ange
li nō ad hoc sacrm̄ cōsecrādū: q2 ad hoc nō acce
perūt potestatē: sz in hac ab hoībus excedunt: vt
supra habitū est lec. iiij. Adsunt aūt vt honorē ꝛ
reuerētiā exhibeāt regi suo xp̄o: in cuius vultū
respicere (vt Pe. ait) semp̄ delectātur. Ut quoq̄

j. Pe. i.

vota ꝛ p̄ces ꝛ desideria sacerdotis ꝛ toti⁹ populi
deo rep̄sentēt: fm̄ illud Apoc. viij. Ascēdit fum⁹

Apoc. viij.

aromatū in ꝯspectu dn̄i de manu angeli. Nō au
tem hoc petit: fm̄ bea. Aug. vt de⁹ p̄ angelos no

Augusti.

scat primo q̄d petimus aut desideram⁹: q̄ oīa no
uit anteq̄ fiāt. Dan. xiij. vn̄ ꝛ xp̄s ait. Scit pr̄ ve
ster quid op⁹ sit vobis anteq̄ petatis. Matt. vi.
Sz q2 necesse h̄z rōnalis creatura tp̄ales causas
in deū ꝛ ad eternitatē referre: siue petēdo q̄d er-
ga se fiat: siue cōsulendo q̄d faciat: aut q̄d deo iu
bēte implendū esse cognoscat: hoc nobis euidē-
ter vel latēter angelus reportet. Sic em̄ de⁹ iuxta
ordinē sue sapiētie statuit: vt infima p̄ media re-
ducantur ad suprema: vt vult Diony. in li. de an
ge. hierar. Sic docet hoīes p̄ angelos. interiores
p̄ superiores: vt oīs illuminatio a pr̄e luminū ordi
nate procedat. ℂ Uel aliter exponit hec particu

la. Jube hec p̄ferri. Hec. i. corp⁹ et sanguinē filij
tui. In sublime altare. i. in celū non fm̄ realē loci
trāslationē: q2 iā ibi residet in forma gloriosa: sz
fm̄ acceptationē gratā inquātū tibi hec corp⁹ et
sanguinē offerimus: petētes vt ex eoꝝ participa
tione celesti gr̄a repleamur. ℂ S Uel tertio. Ju-
be hec p̄ferri. Hec. i. signatū p̄ sacra corporis et
sanguinis: qd̄ est ecclesia militās. Ecclesiā mili-
tantē eiusq̄ mēbra. Jube tu pr̄ celestis p̄ferri in
sublime altare tuū. i. ecclesiā triūphātē q̄ altare

Leuiti. vj.

dicit: iuxta hoc Leui. vj. Ignis in altari meo sem
per ardebit. i. feruor charitatis in ecclesia trium
phāte: ꝛ d̄r altare: q2 ibi sacrificat sacrificiū lau-

Ps.

dis. Ps. Beati q̄ habitāt in domo tua dn̄e: in secu
la seculoꝝ laudabūt te. In ꝯspectu diuine maie-
statis tue. i. sup̄me et altissime diuinitatis tue: q̄
in celo ꝛ ecclesia triūphāte singulari fulgore ruti
lat. Per man⁹ scti angeli tui. i. p̄ ministeriū ꝛ ser-
uitiū angeloꝝ vt supra. Uel per man⁹ scti angeli
tui. i. xp̄i filij tui q̄ est angel⁹ magni ꝯsilij fm̄ illud

Esa. ix.

Esa. ix. Uocabit nomē ei⁹ magni ꝯsilij angelus.
Ut quotquot: de seruitute cleri vel voto p̄pli. Ex
hac altaris participatiōe: hoc est ex sacrificij al-
taris cōione. Sūpserim⁹: ꝛ hoc sacramētaliter vt
celebrās: vel spiritualiter tn̄ vt p̄pls circunstās.
Sacrosanctū filij tui corp⁹: qd̄ opatiōe spūssan-
cti de purissimis sanguinib⁹ ỽginis formatū: in
separabiliter mō ineffabili excellētissime diuini-
tati vnitū est: p̄pter qd̄ rectissime sacrosanctum
dicit: q̄si bis sctm̄: ex plenissime gr̄e ꝛ ỽbi p̄sonali
vnione. Et sanguinē: naturalem p̄ nobis fusum
eiusdē filij tui. Omni celesti bn̄dictione: oīm spi-
ritualiū: charismatū gr̄aꝝ: donoꝝ ꝛ virtutū. Re-
pleamur: q2 sine hoꝝ largitiōe oē op⁹ nr̄m est in-
ualidū. Repleamur fm̄ mētē a te pr̄e luminū: a q̄
est oē datū optimū: ꝛ oē donū p̄fectū. Cōcludit.
Per eūdē xp̄m dn̄m nr̄m: quē ꝯstituisti mediato
rem inter te ꝛ nos p̄tōres miseros: atq̄ aduoca
tum: vt cām nostrā corā te p̄issimo iudice iustis
simo ageret: ꝛ p̄ nobis efficaciter iterpellaret: q̄si
diceremꝰ. nō p̄ merita nr̄a placere tibi poterit
nr̄a orō. Placeat igit tibi saltē p̄ dn̄m nr̄m iesum
xp̄m filiū tuū in q̄ tibi bn̄ cōplacuisse testat⁹ es.
Per hūc ad te accedim⁹ quaten⁹ ad te ipse p̄ se-
metipsum accedat: cui ꝛ pri⁹ cōcessisti vt introi-
ret p̄ sanguinē p̄priū in scā tua eterna nr̄a redē
ptione inuēta. ad Heb. ix. ℂ T Sacerdos autē
hāc dicēs orōnē: humiliter se inclinat: osculat al-

Inclinatio quid signi- ficat.

tare: manus cōplicat: ꝛ tres cruces format. Incli
natio illa fm̄ Inno. ꝛ Alex. significat xp̄i hūilia-
tionē ꝛ inclinationē: qua imminēte passione po-
sitis genib⁹ p̄cidit in faciē orās. Pr̄ mi si possibi
le est transeat a me calix iste. Uel fm̄ alios signifi
cat illā in cruce inclinationē q̄ xp̄s inclinato in
cruce capite tradidit spiritum. Uel tertio sacer-
dos humiliter se inclinat: vt p̄ signa sensibilia si-
gnificet internā humilitatē: q̄ dū supplicās vesti
tur vt ei⁹ orō sit acceptior exaudiri: vtq̄ humilita
tem corpore demōstret quā sermone explicat se

Cācellatio manuū an te pect⁹ q̄d significet.

tenere: dicēs. Supplices te rogam⁹. ℂ Cancellat
etiā sub hac orōne manus suas ante pectus: fm̄
quarūdā cōsuetudinē ecclesiaꝝ fm̄ magistrū in
rōnali: ad designādū q̄ humilitas orōnis p̄ in-
clinationē designata: tūc p̄mū digna est exaudi-
ri: dū ex fide p̄cedit pectoris atq̄ mētis. Ex fide
dico p̄ dilectionē operātē: q̄ operatio per manus
intelligit. ℂ Uel fm̄ aliaꝝ ꝯsuetudine ecclesiaꝝ:
orat cācellatis manibus ad altare: quasi facto ex
ope ipso dicat. Obsecro te p̄ passionē et crucē fi-
lij tui: iube hec ꝛc. Cācellatio em̄ manuū suppo-
sitio ad altare crucifixionē xp̄i significat: in quo

se obtulit sacrificiū p expiatiōe peccatorū. Rursus
dū dicit. Ut quorqt ex hac altaris participatio-
ne altare osculaš: et repñsentās p hoc osculū inde
vt dicit Inn. 7 vt sicut ad pditoris osculū se xp̄s
inclinauit: ita inclinet se sacerdos ad osculuʒ re-
uerentie 7 honoris. Scdm Alb. ḋo vt se fieri par
ticipē altaris sacrificio cū alijs oīb⁹ ostēdat sicut
olim dauid se participem oīm bonoꝝ fieri petijt
cū ait. Participē me fac de⁹ oīm timētiū te: 7 cu-
stodiētiū mādata tua. ¶ Scdm alios: osculū al-
taris significat reconciliationē nostrā cū deo fa-
ctā in morte xp̄i p hoc sacrificiū commemoratā:
nā osculū pacis est signū. Osculanš aūt qdā ter
altare: fm magistrū in rōnali: agētes p hoc grās
trinitati: cui p passionē xp̄i humanū gen⁹ est re-
cōciliatū. Alij aūt bis: ad repñsentandū geminaʒ
in xp̄o naturā: seu ad significādū ipsuʒ in corpo
re 7 aīa passum. Alij semel: ad significandū illud
vnicū osculū pditoris vel vnicā xp̄i mortē et nr̄e
recōciliationē. ¶ V Deīde facit sacerdos quar-
tam crucis signationē: q̄ lʒ multipliciter a diuer-
sis exponaš in ordine ad diuersa in corpore xp̄i
vero vel mystico significata: tñ sequēs ordinē su
pra lec. xxi. in his signis expositū: dico post sctm
Tho. parte. iij. q. lxxxiij. ar. v. q̄ in hac q̄rta signa
tiōe fit trina crucis signatio. Prima ī verbo cor
pus: scda in v̄bo sanguine: tertia in v̄bo omni be
nedictione. Prima fit sup oblatā quo corp⁹ xp̄i:
scda sup calicē: quo sanguis xp̄i vi ꝯsecrationis
primo ꝯtineš: tertia ante faciem sacerdotis. Per
primā igiš ꝯmemoraš corporis xp̄i rigidissima ex
tēsio: qua iuxta pphete vocē: oīa ei⁹ ossa dinume
rari poterāt. Foderūt inq̄t manus meas 7 pedes
meos: 7 dinumerauerunt oīa ossa mea. Ps. xxi.
Cui quasi cōpatiētis affectu ecclesia canit. Flecte
ramos arbor alta: tēsa laxa viscera: 7 rigor lente-
scat ille: quē dedit natiuitas: vt superni mēbra re-
gis miti tēdas stipite. ¶ Per secundā crucē effu
sio largissima sanguinis: qua oīa defluxo humo-
re: corp⁹ sctissimū torruit: qđ idē ppheta non ta
cuit: cū in psona xp̄i Ps. preallegato ait. Sicut
aqua effusus suʒ: 7 dispersa sunt oīa ossa mea: fa
ctū est cor meū tāq̄ cera liquescēs in medio ven
tris mei. Aruit tāq̄ testa virt⁹ mea: 7 lingua mea
adhesit faucib⁹ meis: 7 in puluerē mortis dedu-
xisti me: 7 in hymno p̄fato. Clauis mite corp⁹ p-
foraš: sanguis vnda pfluit: terra pōtus: astra:
mūd⁹: que lauanš flumine. ¶ Per tertiā passio-
nis fruct⁹ vñ pfluit in nos oīs bñdictio: designa
tur: q̄ ideo añ sacerdotis faciē figuraš. ¶ X Hāc
aūt bñdictiōis plenitudinē Alber. dicit p oēs il
las tres cruces significari: vt p p̄mā sup corp⁹ sa
crā: significeš plenitudo bñdictiōis: a p̄mo perfe
ctore sctitatis scʒ xp̄o in corp⁹ xp̄i mysticū proce
dere. Per scdam sup calicē signatā: significaš in
idē corp⁹ xp̄i mysticū gratiā recipi. Per tertiam
ante faciē sacerdotis figuratā: significaš eandeʒ
gratiā in sacerdote 7 eis p quibus offert pmane
re. Scdm magistrū in rōnali: p̄me due cruces si-
gnificāt q̄ xp̄s p duob⁹ pplis passus est. Vel fm
alios: q̄ p mortē xp̄i 7 sanguinis effusioneʒ a du-
plici morte: corpis scʒ 7 aīe liberati sum⁹. ¶ Ter-
tia aūt fit ante sacerdotis faciē: vt crucis 7 passio
nis xp̄i teneat memoriā: sicq̄ʒ passiōis socius fa-
ctus: fiat particeps 7 regni: fm illud apl̄i. Si su-
stinebim⁹ 7 conregnabim⁹. ¶ Vel p tertiā crucē
significari pōt: q̄ p xp̄i passionē in cruce cōsum-
matā: crux facta est figura demonib⁹ formidabi-
lis: qua ꝯ eos efficaciter munimur 7 dfensamur.
¶ Vel fm alios p has tres cruces significaš di-
uersitas passiōis: 7 corpis quoad vulnerationē:

Innocen.

Alber.

Osculū re-
conciliatio
nis ē signū.

Ps.

Alber.

ij. Thim. ij.

sanguis quoad effusioneʒ: faciei quoad velatio-
nē: ꝯtumelias: 7 multiplicē irrisionē. Inn. ḋo nō
attēdēs ordinē lc. pallegata positū: dicit q̄ ideo
fiūt tres cruces: q: xp̄s in agonia fact⁹ tertio ora
bat: eūdē sermonē dicēs 7c. Vel crux sup corpus:
vincula figt qb⁹ ligat⁹ fuit dñs: sup calicē: flagel
la repñsentat: añ faciē sacerdotis signata: sputa 7
alapas qb⁹ xp̄i facies lita ē atq̄ pcussa figt. Sic
vario mō exponiš ista crucis signatio: sʒ p̄ma ex
positio rationabilior vr 7c. Lectio. lvi.

Inno.

A
E:
mēto ē
dñe fa-
mulorū
famula
rumq̄
tuarum
N. 7. N
qui nos
precesse
rūt cū si
gno fi-
dei: et
dormi-
unt ī sō-
no pa-
cis. Ipsis domine et omnibus in Christo quie-
scentibus locū refrigerij lucis et pacis vt indul-
geas deprecamur. Per eundē xp̄m do. no. Amē.
¶ Hec est sexta pars principalis toti⁹ canonis:
in qua post cōsecratoꝝ rememorationē 7 petitā
salutē his qui sacrificio perfruunš in parte ista
subinferš refrigerij ac suffragij postulatio 7 itera
ta sanctoꝝ inuocatio: quatenus petita a dño cō
cedanš. Et diuidiš in partes duas. In prima pe-
titur refrigeriū pro defunctis. In secūda petitur
suffragiū pro viuis: adiūctis sanctoꝝ memorijs:
ibi. Nobis quoq̄ 7c. ¶ Circa primum duo facit.
Primo orat pro quibusdaʒ mortuis specialiter.
In secūdo p oībus in xp̄o quiescētib⁹ generali-
ter: ibi. Et oīb⁹ in xp̄o 7c. ¶ Quoad primū dicit.
Memēto etiā. Etiā signū est cōtinuatiuū distin
ctoꝝ abinuicē: 7 in pposito cōtinuat hāc oratio
nem prime pcedenti: vt sit sensus: cū hoc q̄ peti
mus q̄ nos viui celesti bñdictione et grā repleā-
mur: etiā petimus dñe vt memoriam habeas fa-
muloꝝ famularūq̄ tuaꝝ 7c. credētes nr̄m sacrifi
ciū nō solū pdesse viuis: sʒ 7 defunctis. vñ Inno.
Orat pia mr̄ ecclesia nō solū p viuis: sʒ etiā pro
defunctis: 7 eos sacre oblatiōis intercessioni cō
mēdat: certissime credēs: q̄ sanguis ille p̄ciosus
qui pro multis effusus est in remissionē peccatorum
nō solū ad salutē viuētiū: verūetiā ad absolutio
nē valeat mortuoꝝ. Et vt magis ostēderet eccl̄ia
fidē qua tenet nostrū sacrificiuʒ mortuis pdesse
statuit et decreuit vt in quibuslibet missarū solē-
nijs: loco debito defunctorū memoria habeatur
vñ de ꝯsc. dist. i. visum. decretū est in concilio ca-
bilonēsi in hūc modū. Visum nobis est vt in oī-
bus missaꝝ solennijs: pro spiritibus defunctorū
loco cōpetēti in ecclesia ad dñm depreceš. Sicut
eñ nulla dies excipiš: qua nō p viuētibus 7 qui-
buslibet necessitatib⁹ dñm depreceš: ita nimirū
nulla dies excipi debet: quin pro animabus fide
liū preces ad dñm in missarū solēnijs fundanš.
Antiquitus igiš hūc morē tenet eccl̄ia vt in mis-
sarū solēnijs: 7 alijs precibus dño spūs quiescen
tiū cōmendenš: dicēte btō Aug. Nō sunt preter-
mittende supplicationes pro spiritibus mortuo
rum: quas faciendas p omnibus in christiana
7 catholica

Etiā signū
est cōtinua
tiuū distin-
ctorum.

Augusti.

et catholica societate laudamus. Defunctorum etiam tacitis nominibꝰ eoꝝ quos sub ḡnali cōmemoratiōe suscepit ecclesia: vt quibus ad ista desunt parētes aut filij aut quicūqꝫ cognati vel amici: ab vna eis exhibeat pia matre ecclesia.

Albertus.

¶ B Orat ergo. Memēto dn̄e ⁊c. Hoc est fm Alb. Nō sint erga te famuli tui ⁊ famule de numero illoꝝ de quibꝰ nullam vis habere mēoriā ⁊ noticiā: de quibꝰ per prophetā dixisti. Nōm eorum nō recordabor amplius per labia mea. ⁊

Mat. vij.

Mat. vij. Multi dicēt mihi in illa die: dn̄e dn̄e ⁊c. ⁊ tūc confitebor illis: qꝛ nunꝗ̄ ego noui vos. Illi eñ in dei memoriā nō sunt: qui deleti sūt de libro vite: de quibus dr̄. In ciuitate tua imaginē eoꝝ ad nihilū rediges. Hi sunt quibꝰ gr̄e bn̄ficiū nō impēdis: sed his que sunt in noticia tua sicut ille cui dixisti.

Exo. xxxiij.

Exo. xxxiij. Inuenisti gratiā coram me ⁊ teipm̄ noui ex noīe. Dixit aūt. Memēto: nō ꝙ velit deū quasi oblitum aliquoꝝ ad memorādum excitare: qꝛ in deū nulla penitꝰ cadit obliuio. Immutabilis est eñ neqꝫ in ipso quoꝝcūqꝫ actuū est vicissitudo: vt Jaco. j.

Jacobi. j.

Apd̄ quē nō est transmutatio: nec vicissitudinis obūbratio. Dicit ergo sacerdos. Memēto dn̄e: vt sic proijciat in deū oēm affectum suū tanꝗ̄ patrem clementissimū: vt qd̄ desiderat ⁊ petit iam deo cognitum: misericorditer tribuat: ac largiatur.

Augustinꝰ.

Ita dicit btūs Aug. ij. cōfessio se locutum fuisse ad dn̄m dicēs. Cur inquit tibi dn̄e tot narrationes rerum dirigo? Nō vtiqꝫ vt per me noueris eā: sed affectū meum excito in te: cōfitendo tibi miserias nostras: ⁊ mias tuas super nos: vt liberes nos: vt desinamus esse miseri in nobis: ⁊ btificemur in te qui pauperes sumus. ¶ Sequitur Famuloꝝ famularūqꝫ tuaꝝ: qui tibi in obedientia mādatorum tuoꝝ famulati sunt: quia de his qui nūꝗ̄ famulari voluerūt: nulla est apud deū recordatio. ij. Timo. ij. Cognouit dn̄s qui sūt eiꝰ

Joan. x.

Joan. x. Cognosco oues meas: ⁊ cognoscunt me mee. Exprimit aūt sacerdos famulatum eorum pro quibꝰ orat: vt qd̄ petit valeat citiꝰ impetrare exēplo sapiētis: qui cū sapiētia de sede magnitudinis sibi mitti petijt: ⁊ statī induxit famulatū dī.

Sap. ix.

Da mihi dn̄e sediū tuaꝝ assistricē sapiaꝫ. Et post pauca subdit. Qm̄ seruꝰ tuus sum ego: ⁊ filius ancille tue. Et ꝓpheta dauid petēs ab inimicis suis ac tribulatiōibꝰ liberari: seruitutis sue memorat. In mia tua inq̄t: disperdes inimicos meos: ⁊ perdes oēs q̄ tribulāt aīaꝫ meā: qm̄ ego seruus tuꝰ sum.

Ps. cxlij.

Fit aūt hoc qꝛ mortē hūano famulatus ⁊ hūilis seruitꝰ animū ad exauditiōeꝫ inclinare cōsueuit. * ¶ Et Sequit. Qui nos precesserūt. Tāgit mortuoꝝ pietateꝫ ⁊ ꝓfessionem. Qui nos ꝑcesserūt aū nos decedēdo. Cū signo fidei: hoc est sacra fide venerabilr ⁊ reuerēter suscipiēdo. De illis eñ spes est apud ecclīaꝫ: ⁊ pro illis intercedit. j. Coꝛ. v. Quid mihi inq̄t aplus: de his qui foris sunt iudicare? Uel fm Inno. cū signo fidei. i. cū charactere xp̄ianitatis: quo fideles ab infidelibꝰ discernunt: fm illud. Audiui numerū signatoꝝ cētū quadragintaquatuor milia ex oī tribu filioꝝ israel. In susceptiōe q̄dē baptismatis: q̄ introitꝰ est: ⁊ fidei ianua: imprimitur quoddā signū spūale ac indelebile in aīaꝫ baptizati: per qd̄ discernit baptizatꝰ a nō baptizato: fidelis ab infideli: de q̄. s. dictū ē lec. ij. Et hoc cōi noie dr̄ character ⁊ signū xp̄ianitatꝫ: de quo ht̄ in. c. maiores: de baptismo ⁊ eius effectu: vbi dr̄

* ¶ Inde psalmꝰ. In mia tua disperdes inimicos meos: ⁊ ꝑdes oēs q̄ tribulāt animaꝫ meā. Seq̄t qm̄ ego suꝰ tuus sum.

Innocē.

Innocē. Qui ficte accedit ad sacm̄ baptismi scꝫ characterē recipit xp̄ianitatꝫ impressuꝫ. Uel sic: qui nos ꝑcesserūt cū signo fidei. i. qui dū vixerūt apparuerunt in eis signa ꝙ fuere fideles ⁊ vere xp̄iani de quibus desperādū nō est: sꝫ magis pro eis orandū. ¶ Sequitur. Et dormierūt in somno pacis. i. in pace conscientie mortui sunt sine peccatis mortalibus ⁊ dei offensa: sed in dei amicitia ⁊ gratia. His eñ dūtaxat prosunt orōnes viuentiū. Frequēter autem scriptura defunctos dormiētes vocat: pro eo ꝙ sicut dormiētes somno naturali a somno euigilant: sic ei mortui a somno resurgent: vnde apls. Nolumꝰ vos ignorare de dormientibus vt non cōtristemini sicut ⁊ ceteri qui spem nō hn̄t. j. Tes. iiij. ⁊ Joā. xj. dominus inquit.

Joā. xj.

Lazarus amicus noster dormit: sed vado vt a somno excitem eum. Et declarās quali somno dormiret: subdit euangelista. Dixerat iesus de morte eius. Illi autem scꝫ discipuli putauerunt: qꝛ de dormitiōe somni diceret. Tūc ergo iesus dixit eis manifeste. Lazarus mortuꝰ est. ⁊ Lu. viij.

Lu. viij.

Puella nō est mortua sed dormit: ⁊ deridebāt eum: scientes quia mortua esset. Et vere qui nature mortui sunt: deo dormiūt: nam fm Aug. nō tā facile quis dormiētē a somno excitat: ꝗ̄ facile deꝰ a morte resuscitat.

Augustinꝰ.

Ex hoc aūt v̄bo qd̄ hic dr̄. In somno pacis: dr̄ Alb. Hi dormiūt in somno pacis: vel q̄ nūc in regno recepti pace fruunt: dicētes. In pace i idipm̄ dor. ⁊ re. ⁊

Alber.

Apo. xiiij. Amodo iā dicit spūs: vt requiescāt a laboribꝰ suis. Uel q̄ sunt in purgatorio: hi eñ per certā expectationē sunt in pace cordis: qꝛ i securitate gr̄e: ⁊ liberati ab oī mutabilitate: ⁊ strepitu mūdi: vñ secure expectāt sue purgatiōis terminū: ⁊ liberationē a penis ac ꝑenaꝝ locꝫ.

Apoc. xiiij.

¶ D Ex hoc etiā v̄bo videt innui fm Alb. ꝙ aīe i purgatorio nō affligunt ministerio demonū: qꝛ cū demonibꝰ somnū pacis nō haberēt: sꝫ purgant per seipsas: sicut aurū purgat ⁊ rutilat in igne. vñ. j. Coꝛ. iij. Uniuscuiusqꝫ opꝰ quale sit: ignis ꝓbabit. Si cuiꝰ opꝰ arserit: detrimētū patiet: ipe tñ saluꝰ erit: sic tñ quasi per ignē. Uñ nō opinor ait Alb. ꝙ demōes aīas purgādas deferant ad loca penarū: qꝛ scē sunt aīe ille. Et dr̄ dauid. Nō tradas bestijs aīas ꝯfitētes tibi: hoc est nō tradas eas ꝑtāti demonū affligēdas: q̄ sunt bestie dicte ⁊ aīas pauperꝫ tuoꝝ ne obliuiscaris i finē: qꝛ purgatos educis de locis penaꝝ. Sꝫ potiꝰ aīe pōdere venialiū pctōꝝ q̄ secū portāt de corpe exeūtes tēdūt ꝓfunde: ⁊ minꝰ ꝓfunde ꝑ diuersitate venialiū delatoꝝ secū ad loca penaꝝ: sicut diuersi pōderis grauia tēdūt deorsum: ⁊ ideo zach. v. dr̄ iniq̄tas sedere sup talētū plūbi. ⁊ in ps xxxvij. dr̄ de pctis. Sicut onus graue grauate sunt super me. Illis ergo valēt suffragia.

Ps. lxxiij.

¶ Hic aūt fm Inno. Alexā. ⁊ Alb. sacerdos quoꝝ voluerit habere dꝫ mēoriā specialē: scꝫ defunctoꝝ parētū: consanguineoꝝ: spāliter cōmissoꝝ: ⁊ eoꝝ q̄bꝰ missaꝫ suā spāliter applicare maluerit: quoꝝ mēoriam nō vocaliter nolatī exprimat: sed tñ mētaliter personas ipas cogitabit: ne scꝫ astātiū deuotio turbet: aut ne in vanā laudē missas dici ꝓcurātes extollant. De hac materia quoꝝ scꝫ fieri debeat: ⁊ quo ordine ac ceteris hac materiā respiciētibꝰ satis dictū est. s. cū ageret de mēoria viuoꝝ: lec. xxvi. ⁊ seq̄nti q̄ hic sup̄fluū foret repetere. Tactū est ibidē: ꝙ mēoria esse dꝫ breuis: additi sunt etiā modi breuiādi. Cui consentit Guil. parif. in diuina rhetorica: vbi de breuitate orōnis loq̄t: ita dicēs.

Guil. parif.

Qui missas adeo lōgas faciūt ꝙ tedio ꝓlixitatꝫ sue corda circūstātiū a gr̄a deuotiōis arescūt: ⁊ ipaꝫ refectiōeꝫ spūalē quā i missis ꝑcipe deberēt. i molestie amaritudinē cōuertūt. De his igit pt̄ cōq̄ri ppl̄s circūstās ⁊ dicere.

Dederũt in escã meã scl. Stulticia igitur hmõi
bolm hec est: vt pro pugillo deuotiõis quod eis
in missis tribuitur: totius populi deuotionẽ deo
auferũt: ⁊ pro trib⁹ aut quatuor (vt ita dicatur)
lachrymis cõpũctiõis aut deuotiõis: vasa ma-
gna. i. corda deuote ⁊ lachrymose orãtiuz effun-
dant. Ibi ergo breuis esse debet oꝛo: vbi breui-
tas eius alioꝝ deuotiõi orãtiũ militat ⁊ deseruit
nũq̃ tñ plixitas ⁊ longitudo oꝛonis deo displi-
cet: nisi vbi ipsa prolixitas alijs impedimentum
prestat orãdi. Hec Guil. De illis ergo sacerdo-
tibus qui in publico corã pplo celebrant loquit̃
Guil. ❡ Seq̃tur. Ipsis dñe ⁊ olb⁹ in xp̃o quiescẽ
tibus. Ubi postq̃ sacerdos aliquoꝝ defunctoꝝ
memoriã habuit spãliter: hic olm facit memoriã
gñaliter. vñ dicit. Ipsis scz q̃s spãli designauim⁹
recordatiõe. Et olb⁹ in xp̃o quiescẽtibus. i. in fi-
de ⁊ cõfessione xp̃i defunctis. Uel fm Alb. in si-
gnis fidei quiescẽtibus a laborib⁹ vite exterio-

Job. iij.

ris. Job. iij. Requieuerunt fessi robore: ⁊ ibidem

Apoc. xiiij.

Nunc enĩ dormiens silerẽ ⁊ somno meo requiesce
rem. De quibus etiam dr̃ Apo. xiiij. Beati mortui
qui in dño moriũtur. Ut indulgeas. i. concedas
ex tua beniuolẽtia ⁊ mia que superaltet iudiciũ
Jac. ij. Locũ refrigerij: in quo nõ est ardor pena
rum. Nõ hoc erat: quasi in gratia decedẽtes ex-
pertes sint refrigerij diuine cõsolationis. Non

Luc. xvi.

enĩ sunt de illis quib⁹ nullũ subuenit refrigeriũ:
qualis fuit diues epulo qui in penis clamauit.
Pater abraã miserere mei: ⁊ mitte lazarũ vt intin
gat extremum digiti sui in aquã: vt refrigeret lin
guam meaz: q2 crucior in hac flãma. Nec tñ q̃d
postulauit obtinuit: q2 dicẽte abraã. Inter nos ⁊
vos chaos magnũ firmatũ est: vt hi qui volunt
hinc trãsire ad vos nõ p̃nt: neq3 inde huc trãs-
meare. Chaos hoc profundissimũ immobilitas
est diuine s̃nie: que nullũ scĩoꝝ in patria per cõ-
passionis suffragiũ permittit trãsire ad subuen-
tionẽ in inferno dãnatoꝝ. Nec aliquẽ dãnatoꝝ
permittit per refrigerij adeptionẽ trãsire libera
tum ad locũ btõꝝ. Hic est locus refrigerij: q̃ pe-
titur in gr̃a defunctis: scz quãtũ ad penã ignis.
Quia lz cõsolationẽ habẽt ex certitudine adipi-
scẽde btitudinis: ⁊ charitate dei qua replentur:
nõ tñ habẽt refrigeriũ a pena quã adhuc susti-
nent pro pctis in vita p̃nti cõmissis: ⁊ nõ plene
quantũ ad satisfactionẽ remissis. Tale est refri-

zacha. ix.

geriũ q̃d per aquã designat zach. pph̃a. c. ix. Tu
in sanguine testamẽti tui emisisti victos tuos de
lacu in quo nõ est aq̃: refrigerij scz ab afflictione
penaꝝ: quãuis nõ sit refrigeriũ diuĩe ꝯsolatiõis.

j. Timo. vj.

❡ Seq̃tur. Lucis. i. locũ illũ in quo nõ est obscu
ritas tenebraꝝ. Sunt enĩ ale in purgatorio pri-
uate apta dei visiõe in qua ẽ lux maxĩa: habitat
enĩ lucẽ inaccessibilẽ. In his ergo tenebris sunt

Michee. vj.

nõ in tenebris culpe infidelitatis aut desꝑatio-
nis: habẽt enĩ lumẽ cogitatiõis spei ⁊ charitat̃.
De q̃b⁹ illõ Michee. vij. accipi põt. Ne leteris
inimica mea sup me: q2 cecidi. Cõsurgã. Cũ sede
ro in tenebris: dñs lux mea est. Irã dñi portabo
q̃m peccaui ei: donec cãm meaz iudicet: ⁊ faciat
iudiciũ meũ. Educet me in lucẽ: ⁊ videbo iusti-

Apoc. xxi.

ciã ei⁹. ❡ Et pacis: in qua nõ est afflictio hostiũ
Apoc. xxi. Absterget de⁹ oẽz lachrymã ab oculis
scĩoꝝ ⁊c. Uel pacis: cõtra vermẽ cõsciẽtie: qui in
his q̃ a pace eternitatis pfecta sciũcti sunt non
morit̃. Donec pueniat ad locũ vbi delectabunt̃
in multitudine pacis: cũ placebũt corã deo in lu
mine viuẽtiuz. Hic loc⁹ refrigerij lucis ⁊ pacis:
celũ est empyreũ: loc⁹ btõꝝ: loc⁹ cõsolatiõis ⁊ re

Sap. iiij.

frigerij: de quo Sap. iiij. Justus si morte pocc-
patus fuerit i refrigerio erit. Locus claritatis ⁊
lucis: quẽ claritas dei illuminat: fm illud Apoc.

Apoc. xxi.

xxi. Ciuitas nõ eget sole neq3 luna vt luceant in
ea. Nã claritas dei illuminabit eã: ⁊ lucerna ei⁹

Esa. xxxij.

est agnus. Locus securitatis ⁊ pacis. Esa. xxxij.
Erit opus iusticie pax: ⁊ cultus iusticie silẽtium:
⁊ securitas vsq3 in sempiternũ. Et sedebit pplˢ
meus in pulchritudine pacis: ⁊ in tabernaculis
fiducie: ⁊ in requie opulẽta. Hic loc⁹ celestis est
ciuitas: cuius pax est ordinatissima ⁊ cõcordis-
sima societas fruẽdi deo: ⁊ inuicẽ in deo: vt dicit

Augustin⁹

Augu. xix. de ciui. dei. c. xiij. Deprecamur oẽs scz
nos qui sacrificiũ tibi offerim⁹ siue sacramenta
li ministerio siue voto: primũ sacerdotẽ: scdm re
spicit pplm circũstantẽ. ❡ f Cõcludit̃. Per eũ-
dem xp̃m dñm nostrũ: q̃ ad inferos descendens
defunctos liberauit a locis penaꝝ: inducens in
locum refrigerij btitudinis eterne. Ipse etiaz est
splẽdor paterne glorie: lux ⁊ veritas quẽ expecta
bant sedentes in tenebris: vt educerent̃ ad locũ
diuine claritatis. Ipse est qui post labores ⁊ mi-
serias ⁊ angustias pacẽ ⁊ requiẽ repromisit di-

Joã. xvi.

cẽs Joã. xvi. In mũdo pssurã habebitis: in me
autẽ pacẽ. Cõgrue igitur petim⁹ per dñm iesum
xp̃m: vt in ip̃o donetur quiescẽtibus defunctis
locus refrigerij lucis ⁊ pacis. Et q̃uis multi in
xp̃o dormierũt qui de facto locũ lucis ⁊ pacis in
habitant quãtũ ad alam: ⁊ ita suffragio viuorũ
nõ egent: tñ hos ab alijs nõ discernim⁹ sed gñia-
liter pro omnib⁹ in xp̃o dormiẽtib⁹ supplicam⁹.

Augustin⁹

Uñ dicit Aug. in lib. de cura pro mortuis agẽda
⁊ habetur. xiij. q. ij. Nõ estimem⁹. Quãuis enim
altaris siue orationũ: siue eleemosynaꝝ sacrifi-
cia nõ pro: quib⁹ fiũt olbus prosint: sed his tãtũ
pro quibus dũ viuũt cooperantur vt prosint: sz q2
nõ discernimus qui sint: opz ea p regñatis olb⁹
facere: vt nullus coꝝ ꝑtermittatur: ad quos hec
beneficia possint ⁊ debeant peruenire. Melius
enĩ supererunt illa his quib⁹ nec obsunt nec pro
sunt: q̃ eis deerũt pro quibus prosunt. ❡ Et q2

De suffra-
gijs mor-
tuorum.

hic memoria agit̃ mortuoꝝ: cõgruũ est aliquid
de coꝝ suffragijs tractare: ea tñ que circa memo
riã viuoꝝ tractata sunt minime repetẽdo. Uidẽ
dũ igit̃ erit de sex. Primo vtrũ viuoꝝ suffragia de
functis pdesse possint. Scdo an olb⁹: an aliq̃b⁹
psint: quib⁹ ⁊ quib⁹ nõ. Tertio quib⁹ suffragijs
iuuari possint: ⁊ q̃ boꝝũ magis prosint. Quarto
vtrũ indulgentie pficiant trãseũtibus. Quinto

Ps.

ad q̃d psint. Sexto quoꝝ suffragia psint: an tñ
existẽtiũ in gr̃a: an etiã suffragia pctõꝝ. Et vtrũ
suffragia pro defunctis facta pficiãt actori. Et
si sic: an tm ei pficiãt quãtũ si p seipso faceret: ⁊
suã intẽtionẽ ad aliũ nõ dirigeret. ❡ B Quãtũ
ad primũ fuit error quorũdã hereticoꝝ negãtiũ
alas ab hic decedẽtiũ posse viuẽtiũ suffragijs ad
iuuari: suã p̃fidiã diuersis rõnibus muniẽtiũ
⁊ scripture autoritatibus. Nã scriptũ est in ps.
Reddes vnicuiq3 fm opa sua. ⁊ apo. xiiij. Opa

ij. Coꝝ. v.

enĩ illoꝝ sequuntur illos. Itẽ. ij. Coꝝ. v. Oẽs nos
oportet manifestari ante tribunal xp̃i: vt referat
vnusq̃sq3 propria corpis prout gessit: siue bonũ
siue malũ. Itẽ. j. Coꝝ. iij. Unusquisq3 pprlã mer-

Ad ro. xiiij

cedem accipiet fm suũ laborez. ⁊ ad Rom. xiiij.
Unusquisq3 nrm p se reddet rõnẽ deo. Itẽ Gal.
vj. Que seminauerit hõ: hec ⁊ metet. Et ibidem.

Hieronỹ.

Unusquisq3 on⁹ suũ portabit. Et btũs Hiero. ⁊
habet̃. xiij. q. ij. In presenti. In presenti ait seculo
scimus siue orationibus siue consilijs inuicem
nos posse adiuuari. Cũ aũt ante tribunal chri-
sti venerim⁹: nec iob: nec daniel: nec noe rogare
posse pro quoq̃: sz vnũquẽq3 portare onus suũ.

Ex his

¶Ex his oībus & similib⁹ sequi videt: q̄ defuncti actuū suor quos in corpore gesserunt p̄mia cōdigna percipient: & per ɔ̄ns nihil tunc eis proficiēt opa alior. ¶Ad idem arguunt rōne. Ad iusticiā dei pertinet vt vnicuiqz tribuat s̄m merita ppria: iusticia aūt dei nō deficiet: igitur nō pōt aliquis ex alterius operib⁹ accipere liberationis suffragiū. ¶Itē ad diuinā iusticiā pertinet silr reddere bona p bonis & mala p malis: sed null⁹ punit pro malis alterius. Ezech.xviij. Aia q̄ peccauerit ipsa morietur. Fili⁹ nō portabit iniquitatē patris: ergo nec vnus iuuat ex bonis alteri⁹. ¶Idē per idē. Opus est meritoriū & laudabile: scz per volūtatis libertatē: in inuolūtarijs enim neqz laudamur neqz vituperamur.iij. Ethi. Sed ex bono vnius nō laudat alter: ergo nec opus vnius poterit alteri esse meritorium. ¶Item proficere ex opere aliquo est existentiū in via. sed mortui sunt in termino recipiēdi s̄m merita: s̄m illō apli. Statutū est oīb⁹ hominib⁹ semel mori post hoc iudiciū ad Hebre.ix. Uñ et de mortuis intelligitur qd̄ legit Job.xix. Semitā meā circūsepsit: & trāsire nō possum⁹. Nullus eñ iuuatur ex opere alterius: nisi sit aliqua vite cōicatio: sed viuorū & mortuor nulla est cōicatio: s̄m p̄hm.j. Ethi. ergo suffragia viuorū mortuis nō p̄sunt. ¶H Sed cōtra hūc errorem est v̄itas fidei scriptura sacra: ac sctōr dogmata ecclesie qz rit⁹ & determinatio: atqz rō. ¶Rō: quia charitas q̄ est vinculū ecclesie mēbra vniēs nō solū ad viuos se extēdit: sz etiaz ad mortuos qui in charitate decedūt. Charitas eñ est vita aie q̄ nūq̄ excidit: qz nec in hoc seclo: nec in futuro finitur: vt dicit glo.j. Cor.xiij. & ideo opa viuorū cōia facit etiā defunctis. Oēs eñ fideles viui et defuncti per charitatē vniti vnius corpis ecclie mēbra sūt: lz diuersor statuū. Mēbror aūt eiusdē corpis vnū p aliud cōstat iuuari posse. Hinc ij. Mach.xij. dr̄ q vir fortissim⁹ iudas collatiōe facta duodeciz milia drachmas argēti misit hierosolymā: offerri p pctis mortuor sacrificiū iuste & religiose de resurrectiōe cogitās. Nisi eniz eos qui ceciderant resurrecturos (scz a penis in quib⁹ erāt) speraret: supflūū videret & vanum orare p mortuis. Hec eñ est resurrectio prima: qua aīa resurgit a penis i quib⁹ d-tinet. Et scd̄a resurrectio est corpor a sepulcris. Uñ & dr̄ de resurrectiōe p̄la Apoc.xx. Btūs est & sctūs q̄ hz partē in resurrectiōe p̄ma: qz illi mors in eternū nō dñabit. Uñ ɔcludit vbi. s. Sctā igitur & salubris est cogitatio p defunctis exorare: vt a pctis soluant. Ex hac autoritate luce clari⁹ p₃: q mortui orōnib⁹ viuor p̄nt a pctis: hoc est pctōr penis solui. ¶Ecclie etiā rit⁹ hāc veritatē approbat. vñ btūs Aug. in li. de cura agēda p mortuis Nō parua est vniuerse ecclie (q̄ in hac cōsuetudine claret) autoritas vt in p̄cib⁹ sacerdotis q̄ dño deo ad ei⁹ altare fundunt locū suū habeat etiam cōmemoratio mortuor. Hec autem consuetudo ab ipsis instituta ē aplis vt dicit Dam. in q̄dā s̄mo. de suffra. mortuor. Mysterior ɔscij discipuli saluatoris & sacri apli in tremēdis viuificis mysterijs memoriā fieri eor qui fideliter dormierūt sanxerūt. ¶Hoc idē p₃ p btm̄ Diony. ca. vlti. eccle. hierar. vbi ritū cōmēorat: quo in p̄mitiua ecclesia p mortuis orabat: vbi etiaz Diony. replicādo & soluēdo ostēdit orōnes viuorū valere defunctis ad remissiōez pctōr p infirmitatē hūanā admissor: vñ ait. Accedēs deinde venerādus antistes: p̄cē sacrā sup mortuū peragit. Et seqtur. Precatur oratio illa diuinā clementiam: vt cuncta dimittat per infirmitatem humanā admissa peccata defuncto: eūqz in luce statuat: & regione viuor in finib⁹ abrae: isaac: & iacob: in loco vbi aufugit dolor & tristicia & gemitus. Ista vt reor perspicua sunt beatissima sctōr premia. Hec Dionysi⁹ aplis cōtēporane⁹ & bti pauli discipul⁹. Aug. qz in suo enchi. c. cix. & habetur.xiij.q.ij. t̄ps. Neqz negādū est defunctor aīas pietate suor viuentiū releuari: cū pro illis sacrificiū mediatoris offert: vel eleemosyne fiūt in ecclia. ¶Itē btūs Amb. in lib. de obitu theodosij impatoris & habet.xiij.q.ij. Qz alij: ait. Alij tertiū diem: alij tricesimū: alij septimū: alij quadragesimuz obseruare cōsueuerūt. Et sequitur. Utraqz obseruatio habet autoritatē qua necessariū pietatis impletur officiū. Btūs Greg. ad idē multa in.iiij. lib. dialo. scribit: quor aliqua postea ponent. Ad idē magister disti.xlv. quarti libri sentētiar. & Hugo de sacra. li.ij. par.xvi. Ex quib⁹ & alijs multis satis manifestū est aīas fidelium defunctorū suffragijs iuuari viuoruz. ¶I Per hoc ad autoritates & rōnes hereticorū. Ad autoritates pōt tripli respōderi. Uno mō q oēs intelligēde sunt quātū ad premiū essentiale beatificum: & quātū ad penā eterne dānationis: illud eñ quilibet recipit s̄m propria merita. Nec per suffragia quorūcūqz iuuatur vt infra dicet. Uel intelligūtur de premio in finali iudicio cuilibet reddendo. Post illud eñ extremum & tremendū iudicium cessabūt suffragia: cessabit & quecūqz penar diminutio: & glorie augmentum: tā essentialis q̄ accidentalis. Usqz tunc eñ gaudiū accidentale btōr: per opa viator meritoria auget & maxime illor quib⁹ bti occasio fuerūt per doctrinā verbi: scripti vel exempli: preces: auxilia: ac cetera hmōi: silr & pena accidētalis dānator sicut de arrio loquit Aug. Debent ergo autoritates intelligi de redditione premior & penarū in finali iudicio futura: q̄ eñ tūc reddent: manebūt sine fine: s̄m illud Matt.xxv. Et tūc ibūt hi in suppliciū eternū: iusti aūt in vitam eternam. ¶Uel tertio q suffragia q̄ fiunt pro mortuis et viuis: dici possunt opera illor pro quibus fiūt. Tum quia vt ista eis proficerent post mortē ipsi suis operib⁹ dum viuerent meruerant: & ita sua fecerūt: qz suis precedētib⁹ meritis redduntur. De quo btūs Aug. in enchi. c. cix. Eis scz defunctis p̄sunt hec: qui cū viuerēt vt hec sibi postea prodesse possent meruerūt. Et sequitur. Hic oē meritū cōparatur quo possit post hāc vitā releuari quispiā vel grauari. Nemo autez speret qd̄ hic neglexit: cū obierit apud deū pmereri. Non igitur ista q̄ pro defunctis cōmēdādis frequētat ecclesia: illi apostolice sunt aduersa snie qua dictum est. Oēs eñ stabimus ante tribunal xp̄i: vt referat vnusquiqz s̄m ea que per corpus gessit: qz etiā hoc meritū sibi vnusq̄sqz dū in corpe viueret cōparauit: vt ei possent illa pdesse. Tū quia opus qd̄ p aliquo fit: efficit ei⁹ p quo fit: appropriat eñ ei per intētionē faciētis. Tū qz qd̄ q est eius qui vnū mecū est: quodāmō & mecū est. Uñ nō est cōtra diuinā iusticiā: si vnus fructū accipiat de opibus factis ab alio qui vnū secū est in charitate: & maxime p eo factis. Nā & s̄m hūanā iusticiā cōtingit: vt satisfactio vni⁹ pro alio acceptet: vt vult btūs Tho. in quarto scripto di stin.xlv.q.iiij. Et ita oēs autoritates allegate q̄ de pprijs opibus loquūtur: que quisqz gessit in corpore: sunt p̄dictis consentanee & nullatenus aduerse. ¶K Autoritas etiam beati Hiero. de tribunali extremi iudicij loqtur: i illo eñ finali

Eze.xviij.

Ad heb.ix.
Job.xix.

Apoc.xx.

Augustin⁹

Damasce.

Dionysi⁹.

Augustin⁹

Ambrosi⁹.

Mat.xxv.

Augustin⁹

indicio: vt dictum est: cessabūt orōnes sanctoꝝ. Uel per onus suū intelligitur qđ quisqȝ meruit: meruit aūt decedēs in gratia: vt ei pficerent viuoꝝ suffragia. Nō ergo iob: daniel: aut noe rogare poterūt vt noua merita cōsequāt defuncti. Pñt autē rogare vt pcedētib⁹ meritis hec reddantur. Uel vt Gratianus. c. allegato dicit: ꝟba hieremi de impenitentibus accipienda sunt

Ps. xlviij.

De quib⁹ ꝑpheta. Nō dabit deo placationem suam: nec precium redemptiōis aīe sue: ⁊ iō frater nō redimet cū: sed laborabit in eternum. De alijs a ſūt intelligi nō pōt. Hec gratianus. Nec obstat qđ Eccls. ix. dicit. Mortui nō hñt partē in hoc seculo: neqȝ in opere qđ sub celo geritur: quia verbū hoc est cōtionatoris: veritatē nō determinantis vt ptȝ ex textu. Etiā lȝ mortui nihil habeant de opere qđ fit in hoc seculo per cooperationē ꝓpriā (qr hoc seculū excesserūt) hñt tñ aliquid de fructu qui opera cōsequit. Ad instar quoꝝdā mercatoꝝ societatem adinuicē habētium: qui participant aliquid de lucro per suos socios: qui laborādo discurrunt per mūdi partes: cum ipsi domi residcant ⁊ quiescant. Sic et eiusdē corporis membra: licet nō oīa in eodē officio laboreīt: fructum tñ laboꝝ singuloꝝ omnia participant. Quāuis eñ manus nō digerāt sed stomachus: nec cibos in os inferat stomachus sed manus: tñ nō sibi tñ: sed omnibus membris stomachus digerit: ⁊ toti corpori manus cibum inferunt: ⁊ pedes totum corpus portant: oculi toti corpori vident ⁊c. Ita eiusdem corporis mystici ecclesie scȝ membra: tā ea q̄ trāsierūt: ꝙ illa que supsunt cōicāt: neqȝ defuncti desinunt esse mēbra ecclesie: qr capiti charitate sūt vniti: ⁊ nō pcisi sicut charitate nudati: igit ꝑticipare pñt fructū suoꝝ mēbroꝝ. ¶ L Ad rōnes. Ad pmam ptȝ ꝙ nō est contra iusticiā dei qui vnicuiqȝ ſm propria merita retribuit: qr ſm pdicta opus qđ pro aliquo fit efficit eius pro quo fit: vt statiȝ. s. dictū est. ¶ Ad scđam đr ad minoiē: ꝙ verū est ꝙ nullus punit ꝑ malis alterius: que nō aliquo mō sunt sua. Nā iuste aliqs ꝑ malis aliorū: qui aliquo mō per occasionē: consensum aut aliam cōionē etiā ad eū pertinent: vñ đr Exo. xx. Ego

Exo. xx.

sum dñs deus tuus fortis zelotes: visitans iniqtatem patrū in filios: in tertiaȝ ⁊ quartā generationem eoꝝ qui oderūt me. Ita etiā nullus iuste bonū cōsequitur ex bono alterius nihil oīno ad se ꝑtinētis: secus vbi est aliqua cōio eoꝝ aut cōiunctio: vt in ꝓposito. Uñ vbi supra sequit. Faciēs miam in milia his qui diligunt me: ⁊ custodiūt precepta mea. Uñ auferre aliqđ qđ sibi debet directe iusticie repugnat. Dare autē aliqđ ei cui nō debet: act⁹ est liberalitatis: ⁊ iusticie non repugnat: lȝ iusticie metas excedat. Ad qđ facit

Mat. xx.

illud Mat. xx. Amice nō facio tibi iniuria: nōne ex denario diurno cōueni tecū: tolle qđ tuū est ⁊ vade: volo autē huic dare sicut ⁊ tibi. ¶ Ad tertiā negat maior. Nō eñ ꝑ oīa ſile est de laude ⁊ merito: nā laus nō dat alicui nisi ſm ordinē ad actū q̄ aliqs bñ disponit. Et qr nullus bñ disponitur ex opere alterius: ideo ex oꝑe alteri⁹ null⁹ laudat nisi ꝑ accidens: ꝑ quāto ipse aliquo mō operū illoꝝ est cā: cōsiliū: vel pbens auxiliū aliquo mō inducēdo: sed op⁹ qñqȝ est meritoriuum alicui: nō ex dispositiōe quā iā habet: sȝ quātum ad aliqđ ꝯñs dispositionē vel statū eius: vt dicit Tho. Uel pōt dici breuius ꝙ opus suffragij est volūtariū volūtate antecedēte. Uult eñ qlibet

Sanctus Thom.

iustus iuuari post hanc vitā suffragijs supstitū. ¶ Ad quartā đr ſm scm̄ Tho. ꝙ aīe in purgatorio existētiū quātū ad aliquid sunt in termino: quātū ad aliquid in via. In termino sunt quātū ad meritum premij essentialis: ⁊ quātum ad certitudinē status beatitudinis ⁊ miserie: ⁊ quātū ad hoc via eoꝝ est circūsepta: vt nō possint vlterius per aliqua oꝑa trāsmutari quātū ad statuȝ adipiscēde felicitatis. Sunt aūt in via quātū ad hoc ꝙ nōdū apprehēderūt finale pmiū ⁊ vltimā retributionē ad quā ambulātꝫ ꝯtinuā satispassionē ꝑ pctis. Et quātū ad hoc via eoꝝ non est circūsepta: quin possint ab alijs iuuari. ¶ Nec contra illud est verbū apli. Post hoc iudicium: qr siue loquat de vli in fine seculi: siue de particulari iudicio statim post mortem celebrando: intelligit de iudicio finalis retributiōis: ⁊ quātū ad illud aīe iuuari non pñt viuoꝝ suffragijs. Uel pōt dici ꝙ iudicio particulari nō solū indicat quā retributionē ꝑpetuā habitur⁹ sit hō: sed etiā qb⁹ purgatōib⁹ (attētis suffragijs futuris) peruenire ad finālē retributionē. ¶ Ad qrtā đr ꝙ minor nō est vera. Ostēsum eñ est ꝙ mortuoꝝ ⁊ viuoꝝ est cōicatio quātū ad oꝑa vite spūalis: tāꝙ mēbroꝝ eiusdē corporis charitatis nexu vnitoꝝ. Phs ꝟo loquit de cōicatiōe operū ciuiliū: que nō est eoꝝ q̄ sunt extra vitā ciuilē quā excesserūt mortui: nō aūt vitā spūalē ſꝫc qua etiam mortui in xp̄o viuūt. ¶ M De scđo pncipali. s. quib⁹ ꝓsint viuoꝝ suffragia: an solū existētibus in purgatorio: an etiā existētib⁹ in inferno. Naȝ qui btitudinē adepti sunt: his nō indigent. Ad

Dubium Rñsio ad dubium

hoc dubiū rñdet btūs Augu. in suo enchi. c. cix. ⁊ allegat magr đi. xlv. li. iiij. Nō eñ inqt oīb⁹ prosunt: scȝ ecclie suffragia. Et q̄re nō oīb⁹ ꝓsūt: nisi ob dñiam vite quā qsqȝ gessit i corpore ꝓmisit. Hec eis ꝓsunt: q̄ cū viuerent: vt hec sibi postea ꝓdesse possent: meruerūt. Est enim qdā viuēdi modus: nec tā bon⁹ vt nō reqrat ista post mortē nec tā mal⁹ vt ei nō ꝓsint ista post mortē. Est ꝟo talis i bono: vt ista nō reqrat: ⁊ ē rursus talis in malo: vt nec his valeat cum hec vita trāsiret adiuuari. Primi hoiū dñr mediocriter boni ⁊ mediocriter mali: scđi valde boni: tertij valde mali. ¶ Ex qb⁹ elici pñt tres ꝓpositiōes ad dubium rñsiue. Pria. Ecclie suffragia pro defunctis post mortē ꝑpeta nō ꝓsunt btis. Et nota qđ đr suffragiū. Nā suffragiū de sui ratione importat quādam auxiliationē que cōpetit indigēti: scȝ ei qui

Suffragiū qđ īportat.

defectū patit. Et ideo ꝙuis oꝑib⁹ meritorijs viuoꝝ crescat gaudiū accidētale beatorū: nō tamē propter hoc dñr suffragia respectu beatoꝝ oꝑa bona viuoꝝ. Sic intellecta ꝓpositio ptȝ: qr hec ipsi nō requirūt: cū his nō indigeāt: habent eñ quicquid volūt: ⁊ nullius indigent. De quibus in ser. de verbis apli idē Aug. ait: ⁊ hr de ce. mis. Cū marthe. Iniuriam facit martyri qui orat pro martyre. Et pari ratione iniuriam facit cuilibet alteri btō pro ipso orans: quia oēs sunt in statu nō deficiente: sed in statu beatitudinis ⁊ sufficiētie. ¶ Scđa propositio. Suffragia ecclesie ꝓsunt defunctis in purgatorio carceratis. Patet: quia tales sunt qui ea requirunt: idest desiderant: et eis prodesse possunt: nam in penis detinentur a quibus liberandi sunt: quoruȝ liberatio pōt per ecclesie suffragia accelerari. Item aliqui defuncti suffragijs iuuari pñt: sed nulli potius ꝙ illi vt patet ex verbis Augu. Illi enim meruerūt dū viuerent: vt post mortē iuuari possint. Quō meruerunt: per hoc certe ꝙ manserunt in vnitate ecclesie per charitatem: in qua finaliter decesserūt: ꝓpter qđ manserunt membra eiusdē corporis xp̄i cui⁹ ⁊ viui: iō in bonis spūalib⁹ cū viuis cōmunicant:

communicant: vt dictũ est in precedenti dubio. Meruerunt autẽ merito conditionato liberari a penis si aliqui operis pietatis ꝛ sacrificium altaris pro ipsis exhibeant: quod si non fiat: penã illam sustinebũt quousq; satis patiantur ſm eorũ quantitatẽ peccatorum. Meritũ igitur illud nõ est aliud nisi perseuerantia finalis in charitate: per quam manẽt in statu in quo possunt aliorum viuorũ scʒ operibus cõmunicare: ꝛ sic per ea in penis releuari. ¶ R. Tertia propositio. Quibusdã defunctis perpetue damnationi ascriptis: viuorum pietates nõ proficiũt: qui in suis penis nullis pro terunt suffragiis releuari. Patet per illud Aug. Pro valde malis: etsi non sunt adiumenta mortuorum: qualescunq; viuorum consolationes sunt. Utrum aũt visi damnatorum suffragijs viuorum iuuari possunt: opiniones sunt apud doc. Sunt eñ q̃ in predicta beati Aug. auctoritate quatuor mẽbra faciũt. Nam sicut duo sunt genera electorum: valde boni ꝛ mediocriter boni: sic duo sunt genera reproborum: valde scʒ mali ꝛ mediocriter mali: et ſm hoc primã partem auctoritatis beati Aug. distinguunt in duo membra: intelligentes per mediocriter bonos eos qui sine mortalibus in charitate decesserunt: cum debito tamen satisfaciendi pro venialibus petis aut mortalibus quoad culpã remissis: ꝛ de his accipiũt illud Aug. ꝙ est quidã mod⁹ viuendi nõ tã bonus vt nõ requirat ista post mortem. Per mediocriter autem malos intelligũt decedẽtes in fide catholica informi: cũ mortalibus licet tamen non grauissimis: ꝛ ideo damnati: de quibus accipiunt id quod in Aug. sequitur. Nec tam malis vt eis non prosint post mortem. Illis dicũt valere suffragia: non vt aliqñ nõ puniant̃ sine vt liberent̃: sed vt min⁹ puniant̃. Et ad hũc sensum retorquẽt verba ꝙ subdit Aug. auctoritate. S. allega. Quibus autẽ prosunt aut ad hoc prosunt vt sit plena remissio: aut certe vt tolerabilior fiat ipsa damnatio. Primũ referunt ad mediocriter bonos scʒ existentes in purgatorio. Scõm ad mediocriter malos scʒ existentes in inferno. Nã eñ quõ dixisset Aug. vt tolerabilior sit eorum dãnatio: ꝛ nõ potius vt tolerabilior sit eorum purgatio? Ualde aũt mali quibus non prosunt: sunt infideles: idolatre: gẽtiles: iudei: heretici ꝛ pessimi ac obstinatissimi christiani: de quib⁹ intelligunt illud beati Greg. ad bonifaciũ. Cõgruit vt sacerdos pro mortuis catholicis memoriã faciat ꝛ intercedat: nõ tñ impius (quãuis christiani fuerint) licet q̃d agere liceret: ꝛ hanc opinionẽ tenet gl. xiij. q. ij. Tho. ꝛ in ca. Cum marti. ·. de cel. miss. ¶ O Et pōt hec opinio quibusdã rõnibus muniri. Primo qꝛ hi pro quibus machabeus misit hierosolymã duodecim milia drachmas argẽti vt. S. alleg. est: fuerũt in inferno: qꝛ in mortali decesserũt: qm̃ cõtra legem de donarijs idolorum acceperũt furtim e sub tunicis abscondentes. ¶ Item in vitis patrũ de scõ machario legiẗ ꝙ caput cuiusdã inuentũ in via: ad preces ei⁹ rñsum dedit: ꝙ fuerit sacerdotis gẽtilis dãnati: ꝛ tñ ꝯfessum est se et alios ꝯsone machary iuuari. ¶ Itẽ dam. in ser. narrat btm̃ Greg. pro traiano gẽtili orantẽ vocẽ diuinit⁹ allatã audisse. Uocẽ tuã audiui: ꝛ veniã traiano do: cui⁹ rei aut testis est oriens ꝛ occidẽs. Sed ꝯstat traianũ dãnatũ fuisse: qꝛ gẽtilis erat ꝛ qꝛ multorum martyrũ sanguinem fudit: vt ibidẽ dicit Dam. ¶ Itẽ suffragia viuis valẽt in mortali petõ existentibus. ergo ꝛ defunctis in mortali dãnatis: pl⁹ eñ valet defunctis q̃ viuis: vt vult Dion. c. vlti. eccle. hierar. ¶ Itẽ pena dãnatorum pōt augeri per mala opa viuentiũ: sicut dicit Aug. ꝙ

ignoratur pena arrij: quia nesciũt quot eius errore sunt subuertẽdi: ergo ꝛ minui pōt per bona opa viuentium inter que sunt suffragia: quoniam pronior est deus ad miserendũ q̃ ad puniendũ. ¶ P Ad quid autem prosint damnatis suffragia sequenti dubio reseruandum foret: quia tamen hic occurrit materia nũc ꝯsequamur. Et de hoc tangit Alber. circa hũc textum canonis quatuor opi. Prima est preposi. ꝛ Aug. de ench. alio in de potestate ecclesiastica: ꝛ glose allegate: ꝙ suffragia facta pro damnatis mediocriter malis ꝓsunt ad diminutionẽ pene: tollunt eñ aliquid de pena non vt liberent̃: sed vt minus puniant̃. ¶ Et si contra hoc arguitur sicut ipsi arguũt: et ponit glosa allegata. Pono ꝙ certum opus pietatis puta eleemosyna tollat centesimã ptẽ pene ei⁹ pro q̃ fit: ergo si fiant centũ eleemosynã ex equali charitate facientis: tota pena illi remitteretur: qð negant sic opinantes. Respondet ꝓpositin⁹ ꝛ glo. ꝙ in casu posito: secunda eleemosyna non tantũ tollit de pena quantum prima: secũdum quantitatem: sed ſm proportionem. Unde sicut in casu primo eleemosyna tollit centesimã partẽ totius pene: sic secũda eleemosyna tollit centesimã partẽ remanentis pene: ꝛ sic de alijs: ꝛ quia pena est diuisibilis in partes eiusdem proportionis in infinitum: post quãcunq; centesimã ablatã adhuc manent partes. ꝛcix. igitur nũq̃ tolletur tota pena: ꝛ tamen per quodlibet suffragium sic aliquid aufertur: ꝛ fit pena tolerabilior. ¶ Ponit ꝓpositinus exemplũ in diuisione linee vel cuiuscunq; quantitatis continue. Si fit diuisio ſm partes eiusdem quãtitatis: stabit diuisio ad certum numerum partium vt ad duas medietates vel tres tertias: vel centũ cẽtesimas: aut mille millesimas q̃bus ablatis nihil manet. Si vero fit diuisio i ptes eiusdẽ ꝓportiõis: vt prio auferat: medietas toti⁹ scdo: medietas residui: tertio medietas remanẽtis: sic ꝓcessus i infinitũ: manet eñ semp aliq̃d diuidẽdũ. ¶ Sed ꝯ hãc rñsionẽ eã improbãdo arguit Alber. ꝛ bñ di. Queraẗ a ꝓpositino q̃ sit cã ꝙ ſm suffragiũ min⁹ i quãtitate pene tollit q̃ pmũ: cũ i oi natura equalr agẽtia equalr tollãt ꝛ abijciãt de passiuo. Phꝯt aũt sequẽtis suffragia cẽ equalis prio: qꝛ pcedere pñt ex eq̃li charitatis feruore ac deuotiõe: ꝛ cũ nulla pt assignari cã rõnabilis: neq; dictũ illð ex auctoritate ꝓcedit: eadẽ facilita te ꝯtẽnit̃ ꝙ ꝓbat̃: rñ eã reputat tãq̃ fictionẽ i nul lo fundatã. ¶ Q Scõa opi. est cãtoris parꝭ. ꝛ ste phani cãtuariẽ. q̃ dicũt ꝙ suffragiũ dãnatis im pẽsuꝫ tollit aliq̃d de pena inferni ꝛ ſm si fuerit eq̃ le prio: tñ quãtũ prio in casu posito: ꝯsit ꝓcedũt ꝙ ꝯsit tñ multiplicari eccle suffragia: ꝙ pena to taliꝫ tollit: vel veri⁹ tota suspendit: qꝛ pñr dicũt ꝙ suspẽsa tota pena: dãnat⁹ iterꝫ in easdẽ penas re labit: qꝛ nemo liberat̃ a penis sine relapsu nisi p gr̃am diuinã: cui⁹ dãnatus nõ est pticeps nec susceptiu⁹. Hoc ꝯfirmãt p dictũ Joan. chryso. q̃ distinguit ꝙ duplex est mia dei .s. liberãs ꝛ relaxãs. Liberãs est q̃ ex toto indulgẽs liberat: vt dicit: nõ est sup ois opa dei: qꝛ non est sup dãnatos. Mis relaxãs q̃ est citra ꝯdignũ puniẽs: in oi iudicio p tẽ pen relaxat ꝛ nũq̃ totã: ꝛ hãc dicit eẽ sup oia opa ei⁹ ẽt sup dãnatos: de qua intelligit illud ps. Oẽs vie dñi mia ꝛ veritas: ꝛ illud Jaco. ij. Sup exaltat aũt mis iudicium. Ponunt autem hunc relapsum maxime fieri post diẽ iudicii: tũc quidem spũs dãnatorum resumptis corporib⁹ detrudent̃ in ignẽ eternũ: sine spe ois venie. ¶ Sed cõtra illos queritur: que sit causa ꝙ iã liberatus iterum relabitur in penã: qꝛ apud iustũ iudicem: si aliquis

Augustin⁹.

Gregorius

Suffragia ad quid ꝓsint dãnatis

Alber.

Jo. chry.

Jaco. ij.

satisfecit ꝓ reo: ⁊ iudex satisfactionē acceptauit: iā iniustū est reū iterum in penā reuocare. Hoc quoqȝ dictū minime ꝓbāt. Autoritas quoqȝ omnino impertinens est ꝓposito. Nō eñ vult Chrysos. ꝙ ex dei mīa continuo relaxetur aliquid de pena damnatoꝝ postq̄ inflicta est: sed ꝙ ex dei mīa non tanta infligitur: quantam meruit suo pctō. Punit eñ deus citra condignū. Etiā contra istā opinionē allegat Albertus autoritates canonis: illā scȝ Job. xv. de damnato. Nō recedet de tenebris: ramos ei⁹ arefaciet flamma: ⁊ auferetur spū oris sui: non credit errore frustra deceptus ꝙ aliquo precio redimendus sit. Itē Prouer. vi. zelus ⁊ furor viri non parcet in die vindicte: nec acquiescet cuiusq̄ precibus nec recipiet pro redēptione dona plurima. ¶ R Ideo est tertia opi. Guil. altisiodorens. que dicit: ꝙ pena damnatoꝝ per ecclesie suffragia nec minuit nec suspenditur: prosunt tamen dānatis vt tolerabilior sit eorum dānatio: q2 per suffragia confortant: vt lenius ferre possint ignis incendium. Sicut quando quis pōdere magno grauatus lassitudine debilitat: si qs in faciem eius fundat aquam frigidā: ille pond⁹ quod portatur in nullo alleuiat: ⁊ tamen portantem ad lenius sustinendū confortat ⁊ refrigerat: ⁊ in hoc sensu dixit diuitem guttam aque petere vt refrigeret. ¶ Sed contra hos argui pōt sicut contra priores: quia si certum suffragium tribuit confortationem certi gradus: duplex suffragium prestabit duplicem confortationis gradum: ⁊ sic possent tñ multiplicari suffragia: ⁊ per ea confortatio: ꝙ nihil damnatus sentiret de pena. ¶ Preterea ꝯtra hāc opi. ⁊ omnes eius modos arguit ꝙ viuoꝝ suffragia dānatis simplr non prosunt. Primo per verbum abrae qḋ respōdit diuiti aq̄ guttā ad lingue refrigerationem petenti. Chaos magnū firmatū est inter nos ⁊ vos ⁊c. ⁊ premisit. Tu recepisti bona in vita tua: ⁊ similiter lazarus mala. Nūc aūt hic cōsolat: tu vero cruciaris. Ex quo patet ꝙ tantū chaos mediat inter dānatos ⁊ ceteros ꝙ etiā minimū compassionis suffragiū a sanctis ad damnatos nō possit deriuari. Si eñ suffragium negatur a patre abraā iā domestico dei: ⁊ cōsimiliter a sancto lazaro: quō poterit ad eos deriuari suffragiū a viatoribus mortalibus potētibus deficere? ¶ Preterea beatus Aug. Si scirem inquit patrem meū in inferno: non plus orarem pro ipso q̄ pro diabolo. Et. xxi. de ciuita. dei. cap. xxiiij. Si ecclesia esset certa de aliquibus hic in vita constitutis ꝙ essent in ignem mittendi eternum: pro eis nō oraret. Hoc autē stultum foret ⁊ fatuum pretermittere: si orationibus ⁊ suffragijs viuorum pena damnatoꝝ aut tolli posset aut minui. ¶ Item beatus Greg. xxxiiij. mora. ⁊ satis concordat btūs Aug. loco allegato. Eadē causa est: cur non oretur tunc (scȝ post diem iudicij) pro hominibus eterno igne damnatis: que nūc causa est vt non oretur pro diabolo angelisqȝ ei⁹ eterno supplicio damnatis: que etiam nunc causa ē ꝙ sctī nō orant pro infidelibus impijsqȝ defunctis: quia de eis vtiqȝ quos dānatos eterno supplicio iā nouerūt: ante illū iusti iudicis ꝯspectū orōnis sue meritū cassari refugiūt. In inferno igit dānatis suffragia nō prosunt. ¶ Itē ex Augu. verbis magister dist. xlv. quarti: elicit ꝙ qui sine fide operante per dilectionē eiusqȝ sacramentis de corpe exierūt frustra illis a suis: hmōi pietatis officia impēdūtur: cuius cum hic essent pignore caruerūt: nō mīam sibi thesaurizātes: sed irā: sed omnes damnati sunt hmōi: q̄re suffragia eis a viuis impensa nō prosunt. ¶ Seruit ad idē ratio duplex. Prima quia iusticie obuiat: manente pctō: penam illi correspondentem minui. Manet autem pctm̄: nec vnq̄ minuitur seu remittit damnatis: quia remissio peccati non fit nisi per gratiā cuius damnati capaces nō sunt: neqȝ habere possunt voluntatē bonam: quia obdurati sunt in malo: ⁊ si bonum volunt non tamen bene quia semper deficit principalissima finis circunstantia: ⁊ adest peruersa qua seipsos finem constituunt: quippe seipsos diligūt super oīa ⁊ odiunt deū: iuxta illud. Superbia eorum qui te oderunt ascendit semper. Si igitur dānatus immobiliter manet in peccato: stat imutabiliter pena tali peccato debita: quia pena ordinat culpam: ne in vniuerso sit dedecus culpe sine decore iusticie ꝑ penam ordinantis culpam: vt deducit btūs Ansel. ¶ Scḋa ratio: sublata cōione viuorum ad mortuos: tolluntur ⁊ mutua suffragia: sed viuorū ad dānatos nulla est cōio: ⁊ per ꝯns viuoꝝ suffragia ad damnatos deriuari non possunt. Sunt eñ dānati extra vinculū charitatis: s̄m quā solum opera viuoꝝ continuātur defunctis. ¶ Et addit tertia ratio s̄m sctm̄ Tho. in. iiij. scripto dist. xlv. q. v. ar. j. Nam damnati sunt totalr in termino quantum ad animā ⁊ extra viā: recipientes vltimā pro meritis retributionē: sicut ⁊ sancti qui sunt in patria. Quod enim restat de pena vel glia corporis: hoc eis rōnem viatoris nō prebet: cum glia essentialr ⁊ radicalr existat in anima: simul ⁊ miseria damnatoꝝ: ⁊ ideo nō potest pena eorū diminui: sicut nec premiū sanctoꝝ augeri quātum ad gloriā essentialē. Est ergo opinio predicta vt dicit btūs Tho. vbi supra presumptuosa: vt pote sanctorū dictis contraria ⁊ vana: nulla autoritate fulcita: ⁊ irrationabilis: propter rationes iam contra eā inductas. ¶ S Est igitur alia opinio beati Thome ⁊ ceteroꝝ doctoꝝ cōiter/ qui tenēt ꝙ suffragia viuorum non prosunt damnatis quantum ad penas peccatorum pro quibus damnati sunt quouis modo releuandas: nec quoad penam damni neqȝ quoad penam sensus. Quoad penam damni: que est carentia visionis diuine essentie: nam huius pene ablatio non potest fieri nisi per collationem visionis diuine sicut in alijs priuationibus. Siquidem priuatio a subiecto nō tollitur nisi per positionem habitus oppositi. Non eñ ab hole aufertur cecitas: nisi per positionem visus. Positio autē visus diuine essentie beatificat s̄m illud Joan. xvij. Hec est vita eterna vt cognoscāt te solum deum verum ⁊c. Cognoscant inquā clare ⁊ intuitiue: q̄ cognitio visio appellatur. Hec q2 s̄m quēqȝ gradum beatificat: sicut et gratia s̄m quemqȝ gradum gratificat: ideo s̄m quemqȝ gradum tollit dānationē. Quoad penā sensus: consistit in aliquo positiuo reali afflictiuo sensus damnati: siue corporis: siue mentis: et maxime mētis que s̄m August. xj. de ciui. dei. ca. iij. verissime sensus dicitur: qualis est pena ignis ⁊ vermis. Neqȝ enim illa tollitur vel minuitur per suffragia viuorum in damnato: quantum ad eam q̄ infligit per pctō mortali: q2 illa est eterna: dicente xp̄o. Discedite a me maledicti in ignem eternum: qui paratus est diabolo ⁊ angelis eius. Matt. xxv. Quod verbū pertractans beatus Augu. xxj. de ciui. dei ait. Nimie presumptionis est dicere cuiq̄ ipsorū eternū suppliciū nō futurum: quos deus ituros dixit in supplicium eternum. Et Esa. Vermis eorum non moriētur ⁊ ignis eorum non extinguet. ¶ Notanter autem dictū est quātū ad penas illoꝝ peccatorum pro quibus damnati sunt scilicȝ mortalium: quia de venialibus peccatis ⁊ mortalibus hic

Job. xv.

Prouer. vj.

Luc. xvj.

Augustin⁹.

Tho. aquinas.

Joan. xvij.

Augustin⁹.

Matt. xxv.

Esa. lxvj.

libus hic remissis quoad culpã nõ quoad penã satisfactoriã: tenet Sco. in suo q̃rto dis. xxi. q. i. ꝙ eis etiã in inferno nõ debetur nisi pena tp̃alis: cuꝫ venialis culpa sufficiẽter punitur pena tp̃ali: ꝛ pena mortalis eterna: dimisso mortali ꝑ penitẽtiã mutatur in tp̃alem: illa igitur tp̃ali soluta nihil remanet soluẽduꝫ. ¶ Qđ dictũ etsi ꝓbabile est quoad pctã mortalia ꝛ venialia hic dimissa: tñ ꝑ veniali cũ quo q̃s moritur nõ dimisso quoad reatuꝫ culpe nõ videtur verũ: q: cũ tale pctm̃ q̃ad culpã cõtinuatur ꝑpetuo sicut ꝛ mortale: nõ põt tolli pena manẽte culpa. Nõ aũt tollitur culpa venialis sicut nec mortalis post hãc vitã in dãnatis: q̃bus semꝑ placet et nũq̃ displicet culpa: displicẽtia debite circũstantionata circũstãtia finis: q̃ requiritur ad remissioneꝫ culpe. Hãc aũt hr̃e nõ p̃nt obstinati in inferno: igitur nõ põt tolli aut minui pena non dimissa culpa. Si ergo opinio illa vera est q̃tũ ad penaꝫ hic dimissam quoad culpã posset ꝓbabiliter dici ꝙ q̃tũ ad illa proficerẽt dãnatis vivoꝝ suffragia. Nã cũ dãnati ꝓ illis pctis possunt satisfacere patiẽdo tp̃alẽ penã in inferno: ita ꝓ eis posset q̃s satisfacere tp̃aliter in via. Satisfactio em̃ temporalis nõ põt fieri ab vno ꝓ alio. ¶ Verũ ꝙ oppositũ eque ꝓbabiliter põt sustineri. s. ꝙ stãte positione p̃dicta vn⁹ nõ põt satisfacere ꝓ alio cũ q̃ nõ hꝫ aliquã cõionẽ. Vivoꝝ aũt cũ dãnatis nulla est cõio vt dictũ est: nec fm̃ p̃dicta ipsi meruerũt in via vt eis ꝓdessent suffragia post mortem. Et hoc sentire videtur Richar. de me. vil. in. iiij. di. xlv. q. ij. ¶ T Per hec ad rõnes p̃ncipalis opi. Ad primaꝫ autoritatẽ Aug. in enchi. In qua se fundãt iuriũ glosatores: ꝛ q̃dã alij doctores: dicẽdũ ꝙ diuisio beati Aug quã ibi ponit: nõ est quadrimẽbris: sicut ipsi sentiũt: sꝫ trimẽbris. Nã q̃dã sunt mediocriter boni ꝛ mediocriter mali: illi. s. qui decesserũt in gr̃a cũ pctõ veniali: aut cũ debito pene ꝓ pctis mortalib⁹ hic ꝑ penitẽtiã quoad culpã dimissis: nã mediocriter bon⁹: est etiã mediocriter malus. Qđ satis clare pꝫ ex verbis beati Augu. Nã ponit tñ tres modos vivẽdi: ait em̃. Est quidam vivẽdi mod⁹ nec tã bon⁹ / vt nõ req̃rat ista: scꝫ suffragia post mortẽ: nec tã mal⁹ / vt ei illa nõ ꝓsint post mortẽ. Ecce prim⁹ mod⁹ vivẽdi. Sequitur. Est ṽo talis in bono: vt ista non req̃rat: ꝛ est rursus talis in malo: vt nec his valeat (cũ hec vita trãsierit) adiuuari. Primũ ergo modũ vivẽdi cõtra mẽtẽ bti Aug diuidũt in duos: cũ sit tãtuꝫ vn⁹ mod⁹ vivẽdi medius: inter duos extremos. Vn⁹ extrem⁹ est talis q̃ nõ indiget iuuari. Alius extrem⁹ q̃ nõ põt iuuari. Medi⁹ q̃ indiget et potest: ꝛ ille est mediocriter bon⁹: q: põt: ꝛ mediocriter malus: q: indiget iuuari. Itẽꝫ q̃ est mediocriter bon⁹: aut est aliq̃ãtulũ malus vel oĩno non mal⁹. Si scđꝫ: tũc est valde bon⁹: nihil oĩno hñs mali seu debite malitie: culpe nec pene. Si p̃muꝫ habetur ꝓpositũ. Sic de mediocriter malo: aut hꝫ aliq̃d bonitatis: ꝛ sic est mediocriter bonus: aut nihil bonitatis: ꝛ sic est valde mal⁹. Et hoc etiaꝫ pꝫ: q: Aug. resumẽs dictã diuisionẽ circa finem ca. iterũ ponit tñ tria mẽbra: vbi dicit. Cuꝫ ergo sacrificia siue altaris: siue q̃rũcũq̃ eleemosynaꝝ ꝓ baptizatis oĩb⁹ defunctis offeruntur ꝓ valde bonis gratiaꝝ actiones sunt: ꝓ nõ valde malis ꝓpitiationes sunt: ꝓ valde malis: etsi nulla sunt adiumẽta mortuoꝝ: qualescũq̃ cõsolationes vivorũ sunt. Ubi nõ valde malos nolat: q̃bus ꝓsunt suffragia: nec inter illos distinguit. Hoc etiã sentit Durandus in suo. iiij. Absurdũ etiã videtur qđ illi dicũt: ꝑ valde malos intelligi qui fidẽ nõ habuerũt: q: paruuli decedẽtes in solo originali fidem nõ habuerũt: ꝛ tñ non fuerũt magis mali q̃ fideles dãnati: q̃ multa mortalia cõmiserunt: qđ etiã pena ostẽdit: cũ illi tñ pena dãni: isti pena dãni ꝛ sensus puniuntur. Maior aũt pena maiorẽ arguit malitiã: q: pena correspõdet culpe. Etsi dicerent ꝑ valde malos intelligi infideles adultos q̃ etiã in infidelitate pctã actualia add[...]t: ꝛ fideles grauiorib⁹ pctis obnoxios: tũc sequitur ꝙ decedẽtes in originali tñ nõ essent valde mali: ꝛ sic prodessent eis suffragia fm̃ Aug. cõñs falsum: q: non hñt nisi penã dãni: q̃ vt p̃missum est: nec tolli põt nec minui: nisi ꝑ collationẽ btitudinis que repugnat dãnatis. Qđ aũt dicit Aug. ꝙ quib⁹ ꝓsunt suffragia: ad hoc ꝓsunt: vel vt sit plena remissio: vel certe vt tolerabilior sit eorũ dãnatio. Videtur ꝙ ibi accipitur dãnatio large: ꝓ q̃libet punitione ad quã aliq̃s est iudicat⁹: fm̃ quã acceptionẽ includit etiã penã purgatorij. Vñ ꝛ btũs Greg. dicit ꝙ eodẽ igne purgantur boni: q̃ reprobi puniuntur. Et in alijs cõib⁹ locutionib⁹ dicim⁹ aliqueꝫ condẽnari ad certã pecuniariã penã: sive ad aliquod tp̃ale suppliciũ. ¶ V Ad illud de machabeis dicẽdũ fm̃ Tho. vel ꝙ illa donaria inuenta sub tunicis mortuoꝝ nõ fuerũt accepta in reuerentiã idoloꝝ: sꝫ iure belli eis debebantur: tñ ꝑ aliq̃ualẽ auaritiã venialiter peccauerũt: ideo non fuerũt in inferno: ꝛ ita suffragia eis poterãt valere. Vel ꝓbabili⁹: ꝙ in ipsa pugna vidẽtes sibi imminere periculũ: pctm̃ suũ cognouerũt ꝛ penituerũt: fm̃ illud ps̃. Cũ occideret eos querebãt eũ: ꝛ ita pctm̃ remissum fuit ꝑ penitẽtiã: ꝛ ꝑ cõseq̃ns nõ fuerũt in inferno: sꝫ purgatorio. ¶ Ad aliud de scõ machario ꝛ capite inuẽto: dicẽdũ ꝙ illud adiutoriũ non erat ad pene diminutionẽ: sed ad hoc solũ vt ibidẽ dr̃ ꝙ eo orãte cõcedebatur eis vt mutuo se viderẽt: ꝛ in hoc aliqđ gaudiũ nõ veꝝ: sꝫ phãtasticũ hr̃e dicuntur: dũ implet illud qđ desiderãt. Sicut ꝛ demones gaudere dicuntur: dũꝫ ad pctã ꝑtrahũt hoies: q̃uis ꝑ hoc eoꝝ pena nullatenus minuatur. Sicut nec angeloꝝ gaudium minuitur: dũ nostris malis cõpatiuntur. ¶ Ad illud de traiano põt dici ꝙ ad p̃ces bti Greg. traian⁹ fuit ad vitã reuocatus: ꝛ ad statũ viatoꝝ: ꝛ ibi gratiã cõsecut⁹: ꝑ quã pctõꝝ remissionẽ obtinuit: ꝛ ꝑ cõñs immunitatẽ a pena: sicut apparet in oĩb⁹ illis q̃ fuerũt miraculose resuscitati: quorũ plures cõstat idololatras ꝛ dãnatos fuisse. De his oĩb⁹ similr̃ dicere oꝫ ꝙ nõ erãt in infernũ deputati finaliter: fm̃ p̃sentẽ iustitiã ꝓprioꝝ meritoꝝ: sꝫ fm̃ superiores causas q̃b⁹ p̃uidebantur ad vitã reuocãdi: de eis aliter disponendũ erat. Et ita diffinitiua ꝛ irreuocabili sñia traian⁹ dãnat⁹ non fuit. q̃ sola facit quẽ dãnatuꝫ. Vel dr̃ ꝙ aĩa traiani fuit simplr̃ liberata ꝑ absolutã dei potẽtiã. Qđ autẽ dr̃ aĩas dãnatoꝝ iuuari nõ posse: intelligitur fm̃ legem cõem. Vel dicũt alij: ꝙ aĩa Traiani non fuit simplr̃ liberata a pena inferni: sꝫ pena ei⁹ fuit suspẽsa ad tp̃s: scꝫ diẽ iudicij. Nec tñ oꝫ ꝙ hec fiãt oĩb⁹ ꝑ suffragia eccl̃ie: q: alia sunt q̃ legi cõi accedũt: ꝛ alia q̃ singl̃r ex p̃uilegio alicui ꝯceduntur. Alij dicũt ꝙ liberat⁹ fuerat a pena sensus nõ dãni. Sed q̃litercũq̃ dicatur: hec duo stabũt. Primũ ꝙ de potẽtia absoluta de⁹ posset oẽs damnatos btificare. Scđꝫ ꝙ de lege cõi in inferno nulla est redẽptio: neq̃ quoad pene oblationẽ: neq̃ eorũ diminutionẽ: ꝛ hoc quoad pctã in via nõ dimissa. ¶ X Ad penultimũ dr̃ ꝙ q̃tuꝫ ad hoc magis acceptatur suffragiũ ꝓ mortuo q̃ ꝓ viuis in mortali existẽtib⁹: q: magis indiget: cũ sibi non possint auxiliari: sicut viu⁹ põt. Sꝫ q̃tũ ad hoc viu⁹ est melioris ꝯditiõis: q: põt trãsferri de statu pec

Scotus.

Tres modi vivendi.

Greg.

Ps.

tati mortalis ad statū gratie: qḋ de mortuis fieri nō pōt: ideo nō est eadē rō orādi ꝓ mortuis et viuis. Et est aliqua rō orādi ꝓ viuis existentibꝰ in mortali: que nō habet locū in mortuis. ℂ Ad vltimū negeꝭ ꝯña: q: nō est sīle. Tum q: dānati pena augeri pōt manēte sua difformi voluntate: q: puniꝭ citra [illegible]gnū. Sed ea manēte pōt minui: q: vt dictū est manēte culpa: pena illi correspondens culpe: nō pōt tolli aut minui ſm diuinā iusticiā: penā pro culpa ordinantem. Sed culpa in dānatis semꝑ manet: scꝫ volūtas peruersa cōtra deū. Ideo sicut opus bonū ab alio factū: ꝛ ad suffragiū dānati ordinatū: nō minuit eius penam: multominꝰ ꝑ opꝰ bonū qḋ qs facit nō ꝓ ipso: sed occasionaliter ex eiꝰ doctrina ipse iuuari potest. Tum q: pena infligiꝭ arrio ꝓ peruersa sua doctrina: q̄ merito augeꝭ ꝓpter nouū malū ex ea consequēs: sꝫ ꝓpter sanā doctrinā quā dānatꝰ reliquit in terra nō puniꝭ: ergo ex bonis sequētibꝰ nulla pena minuiꝭ. ℂ Uel breuiter dī ꝙ ideo nō est simile: q: dānatꝰ est in statu in quo pena eiꝰ nō potest minui ꝓpter volūtatis obstinationē. Potest aūt augeri: q: nūq̄ pōt vsq; ad ꝯdignū: ſm iusticiā dei strictissimā puniri. ℂ Si dicis: Quis nulla pena tali remittiꝭ: tñ aliqḋ bonū sibi conferendum est ꝓpter bona q̄ occasione suoꝝ ꝓcedētiū operū fiūt. Sicut beatitudo accidētalis sanctorum augeꝭ ꝓpter bonū qḋ ex eoꝝ occasiōe agiꝭ.

Obiectio.

Rñsio ad obiectionem.

Rñdeꝭ ꝙ sicut merita eterne vite (quibꝰ dānatꝰ meruit: dū in grã fuit) ꝑ pctm̄ mortale superueniēs moriunꝭ: nec aliqḋ ꝓmiū ꝯsequunꝭ post mortem in beatitudine: ꝓpter pctī mortalis obicē: quē volūtarie obtēdit: ꝛ quo impediunꝭ ne cōsequanꝭ beatitudinē: ac ꝓmioꝝ ipsis meritis correspōdere debentiū se reddiderūt incapaces: ita ꝛ premioꝝ accidētaliū. Uñ nullū bonū irremuneratū: nisi is qui remunerari deberet: impedimentum remunerationis spōte ꝑberet: sicut in ꝓposito. ℂ Uel pōt dici ꝙ si dānatus bona remunerāda facit: deꝰ futuroꝝ ꝓscius illa retribuit in ꝑsenti vita. Uñ dixit abraā diuiti refrigeriū petenti. Fili recor. q: rece. bona in vi. tua. Nō sic in beatis: in quibꝰ radix boni opis manet .s. charitas: ideo sunt maioris boni capaces. In dānatis aūt manet iniquitas [illegible] dei odiū immobiliter perseuerās: ꝓpter [illegible]paces sunt maioris pene: ꝛ iuste ab ol dei speciali dono ꝛ bñficio nouo cōferēdo sunt seclusi. Unde ꝓceptū est ministris parabolice. vt hominē sine nuptiali veste ad nuptias ingressum ligatis manibꝰ ꝛ pedibꝰ ꝓijcerent in tenebras exteriores: ꝑ qḋ significaꝭ delertio dānati ab omni subsidio ꝛ suffragio: ꝛ immobilitas in malo. ℂ Ponit tñ Alb. vnū modū: quo vt dicit sustineri posset suffragia ecclesie valere dānatis: vñ dicit ꝙ vermis cōsciētie de tribꝰ remordet. s. de pctō a seipso cōmisso: scḋo de bono a seipso omisso: ꝛ tertio de bono cuiꝰ ipse potuit esse causa vt fieret ab altero. De primis duobus: q: ꝓterita sunt: nulla est pene mitigatio. De tertio ꝛ crescit ꝛ mitigaꝭ. Si em̄ ꝑ malū suū causa est mali in alio: totiēs crescit vermis: quotiēs crescit ꝛ dilataꝭ malū illḋ in alijs quos inuoluit. Si aūt causa fuit vt bonū fieret per alios: totiēs decrescit vermis quotiēs bonū illud multiplicatur. Decrescit: intelligēdo nō q̄tuꝫ ad tristitiam vermē cōsequētē q̄ infuit: sed a tristitia: q̄ infieret si bonū illḋ nō multiplicareꝭ. Per hoc autē nulla pena minuiꝭ: sed aliq̄ pena accidentalis: ne fiat: impediꝭ. ℂ Sāctus Tho. etiā tāgit vnū modū q̄ suffragia possunt ꝓficere dānatis: nō q̄tū ad pene interruptionē vel diminutionē: sꝫ q: ex hmōi

Mod' quo sustineri posset suffragia ecclesie valere damnatis.

suffragijs: eis aliq̄ doloris materia subtrahitur: q̄ eis adesse posset si ita se abiectos ꝯspiceret: ꝙ sui ꝓ eis nullā curā haberēt: sꝫ hoc ipsuꝫ beatus Tho. reprobat: q: ſm cōem legē ibi sunt spiritus defunctoꝝ: vbi nō vidēt quecūq; aguntꝭ aut eueniūt in ista vita: vt dicit Aug. in de cura pro mortuis agenda. Qḋ precipue verū est de dānatis: ꝛ ita nō cognoscūt q̄ ꝓ eis suffragia fiunt: nisi supra cōem legē aliquibꝰ dānatoꝝ illud reuelareꝭ: qḋ omnino incertū est. Uñ tutius est inquit: simplr dicere ꝙ suffragia non prosint dānatis: nec ecclesia intēdit ꝓ eis orare: vt ex autoritatibꝰ inductis apparet. Cui cōsonat illud Eccls. ix. Quodcūq; facere pōt manus tua instanter operare: q: nec opꝰ: nec rō: nec sapiētia: nec scientia erunt apud inferos: quo tu properas. Et tātū de illo dubio.

Eccls. ix.

ℂ Lectio. lviij. B

Unc de tertio principali. scꝫ quibus suffragia le defunctorum iuuari possint: tñ pluribꝰ que borū magis prosint. ℂ Ad primaꝫ huiꝰ questionis partē beatus Grego. ad Bonifaciū (vt. xiij. q. ij. ale recitaꝭ) q̄tuor suffragioꝝ gña annumerat: ait em̄. Ale defunctoꝝ q̄tuor modis soluunꝭ: aut oblationibꝰ sacerdotū: aut ꝑcibꝰ sanctoꝝ: aut charoꝝ elemosynis: aut ieiunio cognatoꝝ. Per oblationes sacerdotū misse celebratio accipiꝭ. Per orationes sanctoꝝ cuiuslibet boni hois: siue in patria existētis deuota ꝓ defunctis obsecratio. Elemosyna aūt ꝑ quecūq; fiat: dī elemosyna chari: quia charus est q̄ bñficiū impēdit. Signū em̄ dilectionis exhibitio est opis: ſm eundē homel. xxx. Sic a quibuscūq; fiāt ieiunia: aut alie corporis afflictiones: cognati sunt eoꝝ pro quibꝰ fiunt: carnales vel spūales. Diciꝭ nēpe cognatꝰ quasi connatus: q: vi amoris ei agglutinaꝭ: ꝛ quasi cōnasciꝭ ala defuncti tāq̄ veri amici. ℂ Sūt autē hi quatuor modi generales: ad quos oēs alij reducuntur. Unde ad ieiuniū oēs carnis afflictiones: vt vestiuꝫ asperitas: discipline: peregrinatio: labor corporalis: et quecūq; ad corporis afflictionem assumunꝭ ꝑtinēt. Ad elemosynas reducunꝭ oīa opera mīe: corporalia ꝛ spūalia. Ad orationē reducunꝭ oīa spūalia exercitia: vt meditatiōes sctē grarū actiōes: theologic studiū ac ꝯtēplatiōes. Ad oblatiōes sacerdotū oīa sacrificia et oblationes: q̄ immediate deo aut cultui diuino ac ecclie ministris applicanꝭ: vt sunt oblatiōes pecunie: cereoꝝ: aialiū: ornatū: ꝛ similiū. Bꝫ cuiꝰ ḋo Aug. in li. de cura ꝓ mortuis agēda (ꝛ habeꝭ. xiij. q. ij. nō estimemꝰ) tria annumerat: omittens ieiuniū cognatoꝝ: vñ ait. Nō estimemꝰ ad mortuos ꝓ quibus curā agimꝰ ꝑuenire: nisi qḋ ꝓ eis: siue altaris: siue orationū: siue elemosynaꝝ sacrificus solēniter supplicamꝰ: ꝛ sequiꝭ. Corpori autē humano quicq̄d impēdiꝭ: nō est presidiū salutis: sꝫ humanitatis officiū: ſm effectū (als apostolum) q:

Grego.

Augusti.

nemo

Ephe.v.

nemo vnq̃ carnẽ suã odio habuit. Ad hoc intellectũ notandũ q̃ (vt docet btũs Tho. in quarto scripto. dis. xlv. q. vi. arti. i.) suffragia viuoꝝ prosunt defunctis fm q̃ vniũtur viuentib⁹ charitate: ⁊ fm q̃ intẽtio viuentiũ refert ad mortuos. Et ideo vniuersa opa pñt suffragari mortuis q̃ ptinent ad cõicationẽ charitatis: vel ad directionẽ in alterũ intentiõis. Ea propter vniuersa opera bona q̃ ex charitate fiunt: oia quoq; que ex intẽtione ⁊ intuitu subueniendi (qr quasi pro illis ex psonis defunctoꝝ) fiũt eis pficiũt. Ad charitatẽ aũt precipue eucharistie oblatio ptinet: qr est sacramẽtũ ecclesiastice vnionis: cõtinẽs illũ in quo tota ecclesia vnif ⁊ solidaf scz xp̃m: vnde eucharistia est quasi quedã charitatis origo seu vinculũ. Elecmosyna vo ad charitatẽ ptinet tanq̃ ei⁹ effectus: est eñ precipuus eius effectus. Sic ista duo eucharistia ⁊ elecmosyna ex parte charitatis precipue mortuis suffragant. ¶ Ex parte vo intentionis in mortuos directe pcipue valet oratio: qr fm suã rõnem nõ solũ dicit respectũ ad orãtẽ sicut cetera opa: sed direct⁹ ad eũ p quo oratur. ¶ Ieiuniũ vo qr in rõne sua nõ ptinet q̃ ad charitatẽ: vel ad intẽtionis directionẽ ptinet: sz hec sunt ei quasi extrinseca: ppter qõ et Augu. nõ posuit: iõ ad vtrũq; põt reduci. Et qr ex charitate põt assumi: ⁊ qr corpis afflictiuum est: põt tanq̃ penale opus satisfactoriũ pro penis defunctoꝝ ex eorundẽ personis dño offerri. Et hoc respectu tribus predictis fm Augu. positis annumerauit Greg. ieiuniũ: quasi suffragii genus quartũ. Nec incassum: qm cũ aie in purgatorio nõ nisi satisfactorias penas soluãt: quib⁹ solutis: suffragiis nõ indigent: multũ iuuant dũ pro eis opus penale (quale est ieiuniũ) deo offert. Op⁹ eñ penale eo q̃ penale satisfactoriũ est. ¶ Ex his pz rñsio ad primã partẽ qõnis: scz quib⁹ suffragiis aie defunctoꝝ iuuari pñt. Unde rñdetur breuiter q̃ oib⁹ opib⁹ bonis: nã oia opa bõa fieri possunt ex charitate. Sic etiam oia opera bona possunt eis applicari ex intentionis directione. Põt eñ quodcũq; opus fieri ea intentione: vt prosit spiritib⁹ defunctoꝝ. ¶ P. Pro rñsione ad scdãm partẽ. q. scz q̃ opera magis prosint liberãdis defunctoꝝ. Aduertẽdũ q̃ suffragia habẽt effectũ vel ex genere opis: vel ex dispositiõe opantis. Ex genere operis illa pcipue vel magis suffragant defunctis: in quibus cõcurrũt plures vel pauciores rõnes de supradictis. Ex operante vero illa magis proficiũt que ex persona magis accepta (propter maiorem charitatẽ/aut deuotionem/aut aliã dispositionem: ⁊ maius meritũ operantis) impẽdunt. Meritũ dico vel operantis psonale vel ecclie totius generale: cuius psonã operãs in suo ministerio represẽtat: vt tãgit Sco. in suo quodli. q. xx. circa principiũ. ¶ Itẽ põt opus suffragii valere vel ex parte operãtis principalis tale op⁹ fieri pcurãtis: vt testatoris: fundatoris vel alterius opus fieri mandãtis: petẽtis vel ordinãtis. Uel ex pte op⁹ hmõi exequẽtis: vt testamẽtarii amici familie opus facientis ⁊c. Hanc distinctionem alii sic exprimũt ⁊ in idẽ redit. Suffragioꝝ quedam pficiũt ex operãte tãtũ: alia ex opere opato: alia simul ex opere operato ⁊ operãte. Ex operante tñ q̃ ex sola dispositione ⁊ acceptatione agẽtis acceptantur a deo vt sacrificia vc. test. ⁊ opera nõ priuilegiata q̃ quisq; ex spontanea voluntate operatur. Ex opere operato q̃ ex ipso opere exhibito ẽt circũscripta dispositione operãtis quãtũ ad ei⁹ esse acceptũ habent suũ effectũ: vt est sacrificium altaris ⁊ ecclesie sacramenta: q̃ effectũ habent ex

Eucharistia ⁊ elecmosyna ex parte charitatis precipue mortuis suffragantur.

Attẽde hãc d suffragiis distinctionem.

institutione xp̃i: nõ ex dispositiõe ministri efferẽtis vel dispẽsantis: de quo. s. lec. xxv. ⁊ in aliis pluribus locis. Sic nõ est impiũ sentire de orõne dominica: de horis canonicis ⁊ aliis orõnib⁹: quas ecclesia dicẽdas instituit: q̃ quãdã vim accipiũt ex prẽ diuini ⁊ ecclastici mandati: vt dicit Gers. cancel. paris. in trac. de orõne. Ita sunt quedaz que effectum sortiuntur ex priuilegio: vt indulgẽtie vel silia. Itẽm sunt opera q̃ etiaz valẽt ex opere opato: nõ ex sua instõne sicut sacra: sed ex effectu ex ipso opere accidẽte: sicut elecmosyna pauperum indigẽtiã releuãte: sequif oratio eorundẽ pro aia defuncti ad deũ pro eo cui⁹ intuitu fiũt: vt dicit beatus Tho. ¶ C Ex his põt rñderi ad qõnis partem magis ad particularia descendẽdo per aliquas propositiones. ¶ Pia. Inter oia mortuoꝝ suffragia quãtũ ad liberationem defunctorum: excellit eucharistie oblatio per manus sacerdotũ: ecclesie ministroꝝ. Hec ppositio est de mente Aug. Greg. magistri: ⁊ ceteroꝝ: q̃ inter defunctoꝝ suffragia pmo loco ponunt altaris sacrificiũ. Et põt illud ostẽdi rõnibus ⁊ exẽplis. Ratione: nã illa magis suffragant defunctis: in quibus principaliores ⁊ plures rõnes suffragandi cõcurrant: vt statim supra dictũ est. Sunt autem rõnes fm supradicta charitatis cõmunio: intẽtionis directio: meritum ⁊ pia supplicatio: ⁊ hoc tam ex efficacia operis operati: q̃ operis operantis: ⁊ hoc vel eius qui operaf: vel eius in cui⁹ persona: vel eorũ ex quorũ personis operatur. Oẽs ille rationes perfectissime cõcurrunt in sacrificio altaris. Cũ enim sacrm eucharistie sit sacrm ecclesiastice vnionis: ptinẽs xp̃m in quo tota ecclesia vnif: sitq; origo quedã ⁊ fomentũ charitatis: vt dictum est: manifestũ est q̃ in effectu huius sacrificii oẽs cõicãt: qui cũ capite xp̃o ⁊ inter se per charitatis vinculum vniuntur. Nam hanc vnionem non solũ solidat ⁊ conseruat: sed etiã expresse significat: vt dicit Aug. in de sacramentis fideliũ: ⁊ allegat magister dist. viii. quarti. Unus panis ⁊ vnũ corp⁹ ecclesia dicit: pro eo q̃ sicut vnus panis ex multis granis cõponif: sic ecclia ex multis fidelibus charitate copulãte cõnectif. Huius vnionis etiã corpus xp̃i sumptũ de virgine est sacramentum. i. significatiuum: qr sicut corpus xp̃i ex multis mẽbris purissimis ⁊ immaculatis constat: ita societas ecclesie ex multis psonis a criminali macula liberis aggregaf. Propter qõ etiam sacramentũ illud cõio nũcupaf: qr eius bñficiũ cõicant omnes ecclie vniti: nõ solũ qui in terris viuunt: sed etiã qui trãsierunt: ⁊ q̃ iam beatitudinem adepti sunt: ⁊ qui in via purgatiõis ad eam tendunt. Unde dist. ii. quarti: ⁊ hr de cõse. dist. ii. qr passus. §. ita dñs noster. dicif. Nulli ambigendũ est tũc quẽq; corpis sanguinisq; dñi participẽ fieri: quãdo xp̃i mẽbrũ efficif: nec alienari ab illius panis calicisq; consortio: etiã si anteq̃ panẽ illũ edat: ⁊ calicẽ bibat de hoc seculo in vnitate corporis xp̃i cõstitutus abscedit: qr illius sacramenti beneficio non priuatur: qñ ille in hoc qõ sacrm illud signat inuenif. In huius rei testimoniũ hostia sacra in tres partes in altari diuidif vt significent effectũ ei⁹ participare: ⁊ qui in beatitudine: ⁊ qui in purgatorio: ⁊ qui in hoc seculo delitescunt: de quo infra latius tractabitur. Nullũ ergo opus tñ prodest defunctis per cõionem charitatis: quãtũ eucharistie oblatio que huius communionis signum est: fomentum ⁊ origo. ¶ D In hac etiã oblatiõe intentio dirigif nõ solũ ad viuos: sz etiã ad mortuos. Intẽtio dico nõ solũ ministri celebrantis: sed ecclie vniuersalis

que memoriā defunctorū in missa fieri instituit: cuiusqȝ ꝑsonā sacrificās minister gerit. In huius officij cōmissione sacerdotali scȝ ordinatiōe: dici tur accipere ptatē offerendi pro viuis ꝛ pro mor tuis. Est ergo nuncius ecclesie ad deū orādo pro mortuis: quare ꝑsonam repñsentat ecclesie se mit tētis: est etiā ibi ratio meriti. Nā sic probaꝛ quia opus aliqđ meritorium est in ecclesia: siue glie: siue grē: siue remissionis culpe aut pene: poterit ne aliquid esse magis meritorium illo sacrificio? In hoc enim illius vnici ꝛ ꝑfectissimi sacrificij fit memoria ꝛ inuocatio: per cuius virtutē celi aperti sunt: gratia daꝛ: per quā solā opa nostra esse ꝑht meritoria: olim pctā hoīm remittūtur: ac celestis gloria nostro pctō perdita redonaꝛ. Ipse enim q̄ in hoc sacrificio patri offertur: clauis est Dauid: q̄ claudit ꝛ nemo aperit: aperit ꝛ nemo clau dit. Apocal. iij. Ipse fons gratiarum ꝛ caput eccle

Apoca. iij.

sie: de quo solo gratia fluit in barbā aarō descen dens in orā vestimenti. Ps. cxxxij. De cuius nāqȝ plenitudine oēs accepimus gratiam pro gratia. Joā. j. Ipse est quē deus pater fecit pctm̄ pro no bis. ij. Cor. v. Idē sacrificiū quo oīm pctā hoīum expianꝛ. Ipse est sine cuius vnidē (quā hoc sacri ficium prestat) nemo gloriā in celo cōsequiꝛ ipso dicente. Nemo ascendit in celum nisi q̄ descēdit de celo: filius hoīs q̄ est in celo. Joā iij. Nec po

Joan. iij.

test aut vnq̄ potuit post primi hoīs lapsum opus aliqđ gratum esse deo patri ꝛ acceptū: nisi in virtu te huius sacrificij vespertini: in fine huius seculi oblati. ad Col. j. Cōplacuit per eū recōciliari om

Ad Col. j.

nia in ipso pacificans per sanguinem crucis eius: siue que in terris: siue q̄ in celis sunt. Et ideo sa cramentū illud sacrificiū dr̄ ꝛ eucharistia. Sacri ficium ꝓpter pctōꝝ remissionē: eucharistia pro pter gratie infusionē. Est autē ibi ratio meriti: nō tam ex operante: q̄ ex opere: nō enim solum effe ctum habet expiandi pctā ex celebrantis deuo tione: sed multo magis ex ipsa oblatiōe. i. xp̄o ite rū in memoriā sue passionis benedicte oblato: q̄ effectus nō minuiꝛ per quācūqȝ sacerdotis indi spositionē: formā ꝛ intentionē ecclesie obseruan tis. Et licet habere effectum ex opere operato cōe sit oībus legis noue sacramentis: magis tn̄ huic appropriatur sacrificio: in quo vere ꝛ realiter cō tinetur xp̄s: sacerdos ꝛ sacrificiū: seipm̄ patri re presentās: ꝛ pro nobis offerēs in holocaustū: vt deducit aplūs ad He. ¶ In hoc quoqȝ sacrificio est ratio pie supplicatiōis: nam in eo fiunt expres se oratiōes pro defunctis: ꝛ specialiter cōmissis: et generaliter ꝓ vniuersis: vt patet ex premissis. ¶ Hec autē oratio ꝛ supplicatio que fit in misse officio: ceteris omnibus efficacior est: qm̄ fit in ꝑsona nō tantū sacerdotis (vt dictum est) sȝ etiā specialiter ex personis eorum qui missam ipsam celebrari ordinauerūt: sit defunctus ipse dum vi xit: siue testamētarij: siue amici: siue circūstantes: siue offerentes. Generaliter vero ex persona to tius ecclesie sponse christi vnice: cuius oratio re pulsam non patitur. Ex oīum bonoꝝ deuotione ꝛ merito efficaciā suam colligit oratio celebrantis. ¶ Preterea si aliqua oratio priuilegiata est ſm predicta: vel qꝛ a xp̄o instituta: aut qꝛ ab ecclesia ordinata: nihil ita sicut misse officium priuilegia tum esse cōstat. Hoc eīm quoad essentialia a solo xp̄o institui potuit: ꝛ quātū ad superaddita: vtȝ cerimonias: orationes: ꝛ cetera: ab ecclesia nosci tur ordinatum. Nihil ibi sonat a sacerdote sua spōte dictatū: sed verba xp̄i in euangelio: in cōse cratione ꝛ dnica oratione: in ceteris verba profe rūtur ecclesie. Nō eīm debet sacerdos verba sua

miscere: aut de suis addere: aut de institutis mi nuere: sed verba xp̄i ꝛ ecclesie in eius persona: in tegre: sollicite ꝛ deuotissime personare. ¶ Deni qȝ quicqđ poterit deuotio celebrātis cooperari in hoc maxime officio exhibetur. Nā q̄ ad hoc of ficiū celebrans vel circūstans indeuotū se exhi bet: vbi rogo deuotus apparebit? Totius eīm eccle sie deuotio in hoc officio colligiꝛ: nutriꝛ ꝛ augeꝛ: vt bene declarat Sco. in. iiij. di. viij. q. j. ¶ E Pos set et exēplis plurimis misse efficacia in subueniē do defunctis ostēdi: quoꝝ nonnulla recitat beūs Greg. lib. iiij. dial. c. liiij. ꝛ. lvi. ꝛ. lvij. ꝛ alijs q̄ relin quo ꝑdicatoribus inqrenda. Rōnem aūt efficacie idē Greg allegato. c. lvij. ponit: qꝛ hec singulari ter victima inquit: ab eterno interitu saluat: q̄ no bis mortē vnigeniti per mysteriū reparat: qui li cet surgens a mortuis nō moriꝛ: ꝛ mors ei vltra nō dominabiꝛ: tn̄ in ipso imortaliter ꝛ incorrupti biliter viuens: iterū ꝓ nobis in hoc mysterio sa cre oblationis imolaꝛ. ¶ Sed circa hoc occurrit duplex dubiū. Primū vtrū ad aie liberationē tā tūdem valeat missa a quocunqȝ sacerdote bono vel malo celebrata. Scđo vtrū intersit aliqđ qua le officiū dicatur. Requiē vȝ: vel aliud de nostra dña: aut de passiōe dñi: aut sancto aliquo. ¶ Ad primū ꝑsuppositis his que. s. lec. xxvj. dicta sunt respondetur breuiter q̄ quātū est ex opere opera to: tantūdem valet missa ad liberationem defun ctoꝝ: siue a bono sacerdote celebreꝛ: siue a malo. Malum dico qui in mortali peccato de quo non penitet inuenitur. Sacramenta enim nō ex mini stro: sed ex institutione christi suā habent effica ciam: vt supra dictū est. Ideo dum missa rite per ficitur: fructus quem ex vi sacramēti operaꝛ: nec minuitur: nec aufertur dicente beato August. in li. de corpore xp̄i. In mysterio corporis ꝛ sanguinis dñi: nihil a bono maius: nihil a malo minus perfici tur sacerdote. ¶ Quantum vero est ex parte ope ris operantis (et hoc vt gerit personam ecclesie: vel vt est instrumentum motum per aliū ad cele brandum: qꝛ vt sic non gerit ꝑsonā suā: sed perso nā ecclesie vel ordinantis missam) non impedit malicia sacerdotis plus q̄ cuiuslibet alterius nō celebrantis: sic enim fructus misse colligiꝛ ex me rito ecclesie: resultāte ex membrorum deuotione: vel specialiter eius qui ordinat missam celebra ri: de quo late dictū est lectione. xxvij. circa princi piū. In quātū vero gerit ꝑsonā suā ꝓpriam: malus sacerdos celebrādo parū vel nihil proficit defun cto. Sic eīm locū habet verbum Grego. in pasto. etiā supra allegatū ꝛ expositū. Si is qui displicet ad intercedendum mittitur: irati animus ad de teriora prouocatur. Unde ꝛ qui scienter malum sacerdotem in sua malicia perdurantem ad cele brandum induceret: haud dubiū grauiter pecca ret. Non tn̄ leuiter quisq̄ iudicandus est malus cū duodecim sint hore diei: in quarū singulis pec cator pōt per pniam conuerti: ꝛ interior cōuersio ac iustificatio nobis sit occulta. Bonus vero sa cerdos deuote celebrans multum cooperaꝛ libe rationi anime defuncte: qm̄ si multum valet ora tio iusti assidua: ſm sententiam Jaco. apli: etiam vbicūqȝ fiat: quātū magis qm̄ fit in missa: ꝛ tanto iungitur sacramēto? Ideo ceteris paribus ꝛ seclu so pusillorum scandalo: magis optanda est ꝛ pro curanda missa boni sacerdotis ꝛ deuoti: q̄ suspe cti ꝛ vagi. Hec sunt de intentione doctorū: beati Tho. in quarto scripto dist. xlv. q. iij. ar. ij. ꝛ dist. xiij. q. j. ar. v. similiter Scoti dist. xiij. quarti. q. ij. prope finē. ¶ f Ad secundū diciꝛ q̄ in missa duo sunt: scȝ sacrificiū ꝛ orationes. Sacrificium qđ est

Gregorius

Dubium primum.

Scđm dubium.

Rñsio ad primum dubium.

Augusti.

Gregorius

Jaco. v.

Duo sunt in missa.

precipuū

precipuū in missa: idē est in oībus missis q̄cūq̄ officia dicanṫ. Ideo ex hac parte idē valet defuncto quodcunq̄ officiū dicaṫ: siue requiē: siue de nostra dn̄a. Sed quātū ad orationes: ille videtur efficaciores ꝑ quas magis excitaṫ deuotio orantis: ⁊ intentio magis dirigiṫ ad eos pro quibus oraṫ. Et q: in officio requiē orōnes ⁊ laudes ibi dicēde expresse sonāt ꝓ defunctis: nō sic in aliis: ideo ex hac pte officiū requiē videṫ plus valere. Pōt tn̄ ex parte deuotionis excitāde plus valere officiū de dn̄i passiōe: aut de nostra dn̄a: aut alio scō: ad quē celebrās vel missam dici ꝓcurās maiorem h₃ deuotionē. Silr ꝓpter intercessionē sancti de quo missa dr̄: ⁊ q̄ ad subuētionem defuncti suppliciter imploraṫ: pōt missa de sancto magis valere defuncto. Reducunṫ etiā ad sacrificiū oblationē₃ cetera que pro defuncto offeruntṫ ad dei cultum pertinentia: vt oleū: cerei thura: vel cetera q̄ ad cultus dei ⁊ ecclesiarū ornatū offeruntur.

Damasce.

Hinc Damasce. in sermo. de morientib⁹: docet cereos oleū: ⁊ hmōi ꝓ defunctis offerri. Dū enī₃ cerei circa altare: feretrū aut tumulos incenduntur: ex psona defunctorū xp̄m verū lumē ⁊ eternū eiusdēq₃ fidē: q̄ lumē est intellect⁹ viatoris: ꝓfitemur. Dū thura incendimus: ex eorū psona xp̄m vna cū patre ⁊ spiritu scō vnū solū deū verū adoramus. Dū aquā benedictā spargim⁹: demones ne orationes fideliū impediāt: ⁊ ne corporib⁹ illudant: fugamus. Sic quecūq₃ ad altare offeruntur: siue in pecunia: siue in aliis esculētis: poculētis ac ceteris vel ad ꝓtestationē fidei: vel cōionis tanti sacrificii: vel ad substētationē ministrorum altaris ⁊ ecclesie: plurimū valere aīabus fideliū dinoscunṫ. Unde vt allegatū est. 2. Judas machabeus pecunias misit hierosolymā offerri ꝓ pctīs defunctorū. Et ita quecūq₃ taliū ad honorē dei fm ritū ecclesie ꝓ defunctis offerunṫ aut aguntur: ad oblationē₃ sacrificii reducunṫ ¶ B Propositio secunda. Post sacrificii oblationē multū prodest pro defunctis exorare: ac deuotas preces fundere: maxime eas que fiunt in persona ecclesie: aut que sunt priuilegiate: vt supra dictum est. Similiter ⁊ meditationes sancte pro defunctis assumpte: studiū theologie: ꝑdicationes: sacramentorꝫ participationes: eucharistie: penitētie ⁊ aliorꝫ. Sicut ⁊ quecunq₃ meritoria opa possunt quātū ad meritū defunctis applicari: pōt enim quilibet meritū₃ suū vndecūq₃ acquirat aīabus fideliū impertiri: vt infra dicetur. ¶ Propositio tertia. Dehinc plurimū valēt elemosyne tā corporales q̄ spūales: ⁊ illc non tantū ex dantis deuotione: sed etiam ex pauperū quibus impendūtur: suffragiis ⁊ oratione. ¶ Propositio quarta. Ualent demū ieiunia: discipline: peregrinatiōes ⁊ quecūq₃ corporis afflictiua ꝓ defunctis assumpta: q: eo ꝙ sunt penalia: sunt ꝓ pena defunctorꝫ satisfactiua. Pena nāq₃ penā soluit: minuit: ⁊ si sufficit: totaliter liberat. Et tātū de illa questiōe. ¶ D Ad quartam principalem. q. Utrū indulgētie prosint defunctis. Nō querit hec questio de indulgentiis quas defunctus cōsecutus est dum vixit: de his enim dubiū nō est quin plurimū proficiant. Ipse enim sunt que tollunt penā peccatis debitam: quorū debito sublato non remanet in purgatorio pena soluenda. Sed de indulgentiis quas viui defunctis amicis impetrant: vel consequi nitūtur. Gratia exēpli. Papa oībus ꝯtribuētib⁹ tn̄ ad huius ecclesie fabricā cōcedit relaxationē triū annorū: vel partē satisfactionis aut totius est questio: si q̄s cōtribuit pro patre suo: vtrū pater defunctus participet hmōi indulgentias.

De isto sunt opi. apud doc. beatus Tho. in quarto scripto dist. xlv. q. vi. art. ii. tenet partē affirmatiuam: tn̄ sub quadā distinctione: quem sequitur Aug. de anchona. ⁊ Antoninus parte. iii. ti. xxii. ⁊ plures alii.

Opinio beati Tho.

¶ Distinguit igitur: quia indulgētie possunt fieri sub duplici forma. Uno modo largiuntur illis qui certū opus pietatis implent: vt qui visitat ecclesiā scti petri: habebit tales indulgentias. Aliqñ etiā extēdunṫ ꝓ illis ꝓ quib⁹ fit tale opus: vt si hec sit forma: quicūq₃ hoc opus pietatis facit: ipse vel ali⁹ pro quo facit talē remissionē cōsequiṫ. Primo mō indulgētie non prosunt defunctis: q: nō pñt opera pietatis facere ꝓ quibus indulgentie sub tali forma emanantes cōceduntur. Nec viuus tale opus ꝑficiens: pōt fructum indulgentiarū in alios trāsferre: q: eius nō est applicare ad aliquid intentionem ecclesie per quā₃ cōicanṫ cōia suffragia thesauri spūalis: vnde indulgentie vigorem habent. Hec enī applicatio ad papā ꝑtinet: ⁊ ecclesie prelatos: potētes concedere indulgentias. ¶ Scdo mō proficiunt defunctis: si opus pietatis pro quo date sunt indulgentie: per facientē mortuis applicaṫ. Illa enī applicatio fit fm intentionē cōcedentis. Nō enī est aliqua ratio vt Tho. quare eccl̄ia possit trāsferre merita cōia quib⁹ indulgētie innitunṫ ad viuos ⁊ nō ad mortuos. Adducit ad hoc rōnem: q: meritū toti⁹ ecclesie est efficaci⁹ merito vnius psone: sed meritū personale suffragaṫ defunctis: vt dictum est: ergo multofortius ecclesie meritū₃ cui innitunṫ indulgentie. Item indulgentie prosunt existentibus de foro ecclesie: sed existentes in purgatorio sunt de foro ecclesie: alioquin ecclesie suffragia eis nō ꝓdessent. Item cōsuetudo ecclesie dū facit predicare crucem: cōcedit ꝙ assumens crucē h₃ indulgentias etiam pro duabus vel tribus aliqñ pro decem aīabus tam viuorꝫ q̄ mortuorū: qd̄ esset deceptio nisi mortuis prodessent.

Indulgētie possūt fieri sub duplici forma.

¶ Alia est opinio Hostien. ꝙ indulgentie ex vi indulgentie non valēt defunctis: cū nō sint de foro ecclesie. Nam forum ecclesie ligādi ⁊ soluendi: tantū extendit se ad viuētes in terris: dicēte dn̄o Petro. Quodcūq₃ ligaueris sup terram: erit ligatum ⁊ in celis: ⁊ quodcūq₃ solueris super terram: erit solutum ⁊ in celis.

Opinio Hostiēsis.

Mat. xvi.

¶ Et dicitur notāter ex vi indulgentie: q: opera illa bona pro quibus indulgentie cōceduntur: pñt valere defunctis: sicut alia opera bona ⁊ meritoria: si eis applicantur: nō tn̄ plus valent propter indulgētias nec minus q̄ si nulle indulgentie essent concesse. ¶ Et arguunt ad inconuenientia: q: sic papa posset liberare quēcūq₃ vellet de purgatorio: immo dando plenarie remissionis indulgentias: posset euacuare totū purgatoriū. Semꝑ etiā inueniret causas rationabiles ita pro defunctis sicut pro viuis: puta beneficia ⁊ auxilia impendenda necessitatibus ecclesie cultui diuino augmentādo: hospitalibus pauperibus: ⁊ sic de aliis q̄ reputantur cause sufficientes indulgentias largiēdi. ¶ Item tunc ecclesia ⁊ papa negligenter agerent in tam crebris indulgentiis temporibus nostris concessis: nō extendendo illas ad animas defunctorum: per conuenientes clausulas bullis inserēdas. De qua tn̄ tanq̄ de pia matre presumendum non est: ꝙ ita obliuioni traderet filios suos defunctos: maxime cū nō esset certior modus liberandi aīas a purgatorio: q̄ per indulgētias plenarias. Sicut enī viuus qui consequitur indulgētias plenarie remissionis (si moritur sine recidiua) euolat: vt dicunt doctores. Ita defunctus tentus in purgatorio si pro eo quis indul-

gentias plenarie remissionis consequeret: sim- pliciter liberaret. Similiter igitur tanti sumptus fie- rent in exequiis: ac labores in sacrificiis: oratio- nib9: elemosynis: ieiuniis: quorũ quãtitas effe- ctuũ incerta est: cũ per impetrationẽ indulgẽtia rum certe liberari possent ꝛ euolare. ¶ Item in omni genere suffragiorum apud beatũ Aug. vel Greg. nulla fit mentio de indulgentiis. Cui hec opinio Hostien. placet: posset respondere ad ra- tiones beati Tho. Ad primã q̃ querit rationem quare merita cõia ecclesie per indulgentias ꝑnt a papa trãsferri ad viuos ꝛ nõ ad mortuos. Dicit ꝙ ratio est: q2 hec trãslatio nõ fit nisi rõne pote- statis clauium iurisditionis spũalis. Hec autem data est tñ quoad viuos super terrã: non quoad defunctos qui sunt extra ecclesiã militantẽ ꝛ eius iurisditionẽ. Nõ ergo extẽdit se vltra restrictio- nẽ qua a dño qui eã dedit restricta est. ¶ Et per hoc patz solutio secundi: lz enim meritũ totius ec- clesie sit efficacius merito vnius ꝑsone: tñ meritũ cõe ecclesie non est ita in potestate: sicut meritũ persone quantũ ad satisfactionẽ est in potestate facientis: nã opus satisfactoriũ ꝑsonale: est i pote- state persone facientis tanq̃ suũ: ideo põt illud reseruare sibi vel dare alteri cui maluerit: viuo vel defuncto. Sed meritũ cõmune ecclesie: cui in nituntur indulgentie: est in potestate pape ex cõ missione xp̃i quantũ ad ei9 dispensationẽ q̃ limi- tata est tñ ad viuos. ¶ Ad tertiũ dr ꝙ defuncti non sunt de foro ecclesie militãtis: nec sequit qd ideo ecclesie suffragia eis nõ ꝓsint: q2 illa suffra- gia que prosunt sunt personalia merita: lz aliqũ facta sint in persona ecclesie. Illa aũt vt dictũ est possunt transferri in viuos ꝛ defunctos: q2 ꝑso- nali merito põt quis satisfacere pro eo q̃ non est de foro suo: aut de eodem de quo ipse est. Nõ aũt iudex vt talis soluere vel ligare potest eũ qui nõ est de suo foro. De hoc qd additur de cõsuetudi- ne ecclesie in predicatione crucis ꝛc. Dico quod nõ constat de hoc modo: nam ꝛ cõtra turcos no- stris diebus etiam cõtra bohemos crux predica- ta: est: silr plenissime indulgẽtie in reductiõe gre- corũ tpe cõcilij Basilien. Itẽ in anno iubileo tpe Nicolai pape anno ꝛc. M.cccc.l. Et nullibi appo site sunt cõditiões per quas extẽderet ad purgã- dos in purgatorio. Existimo aũt ꝙ in casu hui9 dubij esset necessaria determinatio ecclie.

¶ Circa hanc indulgentiarum materiam defun ctis applicandarum sequitur additio necessaria que nunc suo loco hic adiuncta est: q̃ĩ non ab re collector ꝛ post ipsum impressor in fine huius operis primaria impressione eã annexuerint: cu- ius tenor is est. R

Attẽde per diligenter hãc de īdul gentiis ma teriam.

Cum in lectione quinquagesima septima tractarẽ de īdul- gentiis: inq̃rens vtrũ indulgẽtie ꝓsint aia- bus defunctorũ: reci tatis opinionib9 cõ- trarijs doctorũ: in so lutionibus rõnũ pro opi. tenentiũ partem q. affirmatiuam: con tra Hostiẽ. qui tenet partẽ negatiuã. Rñ- dẽdo ad rõnẽ beati Tho. dixi nõ cõstare de hac cõsuetudine ecclesie: dũ scilz predicat crucẽ ꝙ assumens crucẽ ꝑ certo numero aiarum assequit remissiones plenarias pctõr. Presertim q2 nostris tpibus cõtra bohe- mos tpe martini pape quinti: ꝛ cõtra turcos tpe Pij secũdi predicata sit crux: silr tpe cõcilij Basi lien. pro reductione grecorum. Et anno dñi. M. cccc.l quo fuit iubileus magnus: date sunt indul gentie plenissime remissionis: que tñ ad aias de- functorũ extense nõ sunt. Dũ itaq3 illa scripsi: nõ- dũ venerat ad man9 meas declaratio dñi Sixti pape nouissime de medio sublati: q̃ declarat in- dulgentias ꝓficere ꝑ modũ suffragij etiã anima- bus in purgatorio existentibus: dũ ad ipsas per summũ pontificem expresse extendũtur. Hinc ꝛ modernus pontifex dñs Innocentius octauus indulgentias huiusmodi olim per Pium secun- dum ꝛ Sixtũ prefatũ: visitantibus ecclesiã Xan- tonensem: ꝛ fabrice eius contribuentibus ad ani mas in purgatorio redimẽdas per modũ suffra- gij extensas: etiam ad contribuentes ad sanctam cruciatam contra turcos extendit. Similiter Ca lixtus papa tales indulgẽtias dedit in hispania ecclesie tyrasinensi. Sic ꝛ Pascasius quintus de- dit indulgentias plenarias per modũ suffragij animabus in purgatorio: quas vndecim summi pontifices confirmauerũt: vt legitur in litera au tentica: in introitu capelle ecclesie sancte Praxe- dis de vrbe: in qua cõtinetur colũna: ad quã sal- uator noster in domo pilati ligatus fuerat et fla- gellatus. ¶ Et fuit data indulgentia sub hac for- ma. Quicunq3 celebrauerit vel celebrari fecerit quinq3 missas pro aia parentis vel amici existen tis in purgatorio: dictus Paschasius dat remis- sionẽ plenariã ꝑ modũ suffragij tali aie. Et ibi ha betur ꝙ dictus Pascasius post mortem cuiusdã sui nepotis: dictas quinq3 missas pro aia nepo- tis sui in ipsa capella celebrauit: et post celebra- tionẽ quinte misse: dũ esset adhuc in altari: ap- paruit sibi supra altare in testudine fenestre: que est ante altare virgo maria visibiliter extrahens nepotis aiam a purgatorio. He autẽtice scriptu re leguntur in introitu dicte capelle. ¶ Itẽ summi põtifices dederũt plenarias indulgẽtias ꝑ aia- bus in purgatorio: visitantib9 ecclesiã btĩ Lau- rẽtij extra muros vrbis: in hũc modũ. Quicũq3 singulis quatuor ferijs totius anni dictã eccle- siã deuote visitauerit: ꝑ aia patris: aut alterius existẽtis in purgatorio: dicti summi pontifices dant remissionẽ plenariã aie ꝑ modum suffragij: pro qua ecclesia ipsa modo predicto est visitata. ¶ L Et quod frequenter repetitum est: per mo- dũ suffragij: non est intelligendũ: quasi modus suffragij tollat efficaciam indulgentiarum: ita ꝙ opus illud pro quo dant indulgentie factum pro aiabus: nõ plus valeat aiabus: q̃ si idem op9 vel suffragium factum esset pro eis: nullis indulgen- tijs adiũctis: sicut quidam intelligere voluerũt. Si eñ frustra daret indulgẽtia ꝑ aiabus: nihil eñ ꝓficeret: nec aliq̃d suffragio impẽso superadde ret: ꝛ ꝑ hmõi indulgẽtiarũ cõcessionẽ ppls deci- peret: qd de ecclia ꝛ de sede aplica est nullatenus presumendũ. Sed qd addit ꝑ modum suffragij: excludit modũ iudiciarie ptãtis: q̃ dicit iudicialẽ absolutionẽ ꝛ pene debite in aliã penam volũta rie ac deuote assumptã cõmutationẽ. Et ille mo dus iudiciarie autoritatis: tñ hz locũ in viuis: q̃ iudicialiter absoluunt: ꝛ qb9 pena debita in aliã volũtarie: ab eis ac deuote assumptã ꝯmutatur: vt vult Alexan. de ales parte.iiij.q.lxxxiiij. mem- bro.v. ꝛ post eũ sctũs Bonauẽ.l.iiij. dist.xx. q.v.

Alexã. de ales.

Vim

Uiui eñ dūtaxat assumant voluntarie opus illd ut puta peregrinationē: eleemosynam: orationē: contributionem ad opus salutare: vel aliud hmōi pro quo dantur indulgentie. Cū aūt hmōi opus defuncti adimplere nō possunt: dū illud fit p eis ab alio: iam opus alterius suffragatur eis ut possint consequi indulgentias nō minus q̄ si ipsi p se opus illud impleuissent. Et ita indulgentie pficiunt eis per modū suffragij .i. ppter aliqd op9 ab alio factum: et eis per modū suffragij applicatum. Sicut cum papa dat indulgētias oibus cōtra infideles pugnantibus: aut pugnatorem pro se mittētibus: tunc indulgētias pugnantes assequūtur per modū autoritatis iudiciarie: et mittētes per modū suffragij: quod maxime verū est: si esset aliquis pauper non habēs suis expēsis mittere: et alius suus amicus pro paupere siue pauperis nole mitteret: iam pauperi proficerēt indulgentie per modum suffragij pro quāto opus pro quo indulgentie concesse sunt: sibi per modū suffragij applicatū est. ¶ Uel ut dicit sctūs Bonauē.

Sctūs bonauen.

Si quis ptendat vicariū Iesu xpi habere iudiciariā potestatē sup eos qui sunt in purgatorio: non est ei multū resistendū: dūmodo hoc dictet rō vl autoritas manifesta. Sana eñ fide hoc tenendū est: q dñs suo vicario plenitudinē sue ptātis contulit: et tantā quantam decebat puro hoī dari ad edificationē corporis sui: qd est ecclia. Hec Bonauen. Cui alludit autoritas Chryso. super illud

Matt.xvi.

Matt.xvi. Tibi dabo claues regni celorum: quā allegat Alex. vbi. s. Homini mortali celi et terre et omniū que in eis sunt: pmisit potestatē de9: et ecclesiam validiorem celo demonstrauit. Et subdit

Alexan.

Alex. Ex hoc patet q in collatiōe clauiū maxima fuit summo pontifici collata ptās. Et probabilr vel verissime presumitur: q thesaurus ecclie est in illius potestate. Et q illis qui sunt in purgatorio: qr rōne charitatis in qua decesserūt: sunt idonei ad beneficiorum ecclesiasticorum susceptionē: pōt illis beneficia cōicare: et sic potest illis facere indulgentiā et relaxationes. Hec Alex. ¶ Hāc ergo sententiā asserentē indulgētias proficere aiabus in purgatorio: per modū suffragij eo mō quo supra in prima opinione recitatū est lectionis hui9 nō tā velut opinionē: sed sniam certam amplecti deberi existimo. Tum propter pluralitatē doctorum eā asserentiū: scz Alexā. de ales: sctī Bonauē. btī Tho. Egidij: Durādi. Pe. de tharantasia: Ricū. de me. vil. Tho. de argētina et aliorum plurimorum. Tū maxime et pncipaliter ppter determinationē summorum pōtificū priorum et moderniorum. ¶ Et idō restat rñdere rōnib9 et motiuis p opposita opi. adductis lec. presenti: et ibidē nō solutis. ¶ M Ad primā q̄ arguit q ale in purgatorio nō sunt de foro ecclesie ligādi et soluēdi: hoc eñ solū extēdit se ad existentes in terra etc. Rñdetur fm Alex. q super terrā esse dñr quātū ad solutionem et ligationē: quousqz fiat reductio siue ingressus in regnū vt pote dū ale tpalibus et terrenis iuuātur suffragiis. ¶ Itē ale in purgatorio dñr esse super terrā qr sunt de ecclia militāte et nō triūphāte. Et sicut hi q̄ sunt in terra: sunt in via et nō in termino: ita existētes in purgatorio sunt in via et nō in termio Sūt eñ in trāsitu ad patriā quantū ad purgationē qua purgant per penā: p quā velut p viā transeūt ad patriā: lz sint in termino quātum ad pfirmationem: qr ampli9 peccare nō pñt nec mereri. Etiā si cōcedit q nō sunt supra terrā simplr sunt tñ sup terrā quātū ad absolutionē a penis (quia hoc meruerūt existētes i terra) a qua discesserūt in charitate: vt scilicet illis indulgentie etc. applicari possint ecclie suffragia. Sunt ergo in terra quantū ad suffragia ecclesie: et indulgentias que eis cōmunicari possunt. Et ita sunt de foro ecclie ratione meriti quo meruerunt in terris vt iuuari possint: licet fm statum psentē nō sint de foro ecclesie ad aliquid de nouo merendū vel demerendum. ¶ Item sunt de foro ecclie ppter delictum. Nā quilibet reus sortit forum rōne delicti quocūqz se transferat: etiā extra locū in quo pmisit delictū remanet semper quātū ad delictū sub iurisditione dñi in cuius dñio deliquit: ad quē spectat cuz propter tale delictum punire vel penā remittere. iij.q vi.c.vlt. scilicet qui crimen. Et ideo pōt papa remittere penā existentibus in purgatorio: debitā peccatis in terra cōmissis: nō tñ potest simili ratione absoluere existētes in inferno: a penis peccatorum in terra pmissorū: quia illi non sunt capaces remissionis: qr charitate nudati in peccatis sunt obstinati: manente aūt pctō in voluntate: non pōt tolli pena pctō debita. Uel dicūtur esse sup terram quantū ad forum mie: et si nō quo ad forum iusticie. ¶ Item quia virtute clauiū ecclie dum existerent sup terrā: fuerūt obligati ad sustinendū penā tpalem: hic vel in purgatorio soluendam: in quā i pfessiōe fuit eis pmutata pena eterna. Ideo lz nūc nō quoad oīa sint de foro ecclesie tñ quantū ad absolutionē pene: sunt de foro ecclie: et possunt solui de thesauro ecclie. ¶ N Quidam etiā tractantes autoritatē xpi. Quodcunqz solueris super terrā etc. dicūt q illa additio: super terrā: pōt determinare pronomen tu inclusum in verbo solueris: et tūc est sensus. Quodcūqz tu petre existens super terrā meus vicarius: solueris: erit solutū et in celis .i. approbabitur a me i celis clave scz nō errāte. Alio mō pōt determinare: qdcūqz: et tunc est sensus. Quodcūqz solubile super terrā exītēs: tu petre solueris: illud erit solutū et in celo. Et vterqz sensus verus est: etiā referendo ad alas i purgatorio. De primo sensu manifestū est: quia petrus existens in terra per modū suffragij soluit alas in purgatorio. De scdo etiam sensu pz: qr et papa soluit alas q̄ sunt sup terrā quantū ad meritū et forum: et tales sunt ale in purgatorio

Attēde duplicē sensuz autoritatis xpi. Qdcunqz solueris sup terram etc.

¶ Si dicis papa non hz alas ligare existentes in purgatorio: ergo nec soluere: cum vtraqz autoritas: simul piunctim est tradita. Rñdet Alexā. ve-

Alexan.

rū est aña: nisi ex aliqua cā spāli meruit aliqs eiectionē a liminibus ecclesie: et ita subtractionē suffragiorum. Consequentia tñ nō valet: et est rō: qr ale dū viuerēt in corpore: nō meruerūt vt ligari possent post mortem: meruerūt aūt vt iuuari et solui possent post mortē: etiā tūc nō est tēpus ligandi sed soluendi. Patet ita multiplex expositio autoritatis. Quodcūqz solueris sup terrā etc. ¶ Posset etiam breuissime dici: q autoritas illa loquit de ligatiōe et solutiōe p modum iudicialis autoritatis: nō aūt de solutione p modū suffragij: q̄ mō soluit papa alas in purgatorio: et illo mō pōt aliqs soluere bona cōicando ei q̄ nō est de sua iurisditiōe. ¶ Ad scdm qd inducit incōueniēs: q papa posset quēcūqz liberare de purgatorio: et etiaz posset euacuare purgatoriū qñ vellet. Dicit q sicut dicūt sctūs Tho. et Bonauē. q indulgētia vt valeat requirit cā rōnabilis. Et dispensatio bonorum ecclesie cū moderamine et discretione facienda est. Alioqn nisi discrete fiat: deus nō acceptabit: qr ipse pater mīarū sic miseret: vt semp velit timeri suā iusticiā. Preterea indulgētie non dantur nisi ppter aliqd op9 pium et vtile ecclie: qd necesse est fieri p viuos p defunctis vt extēdat se ad defunctos: vix aūt vel nunq̄ a viuis tot pietatis

opera fierēt: vt per ea omnes anime in purgatorio existentes a penis euolarent. Si tamen ita fieret per viuos: nihil incōueniēs est ꝑ indulgētias euacuari purgatoriū: sicut ⁊ ꝑ cetera suffragia ecclesie in tantū multiplicata: ꝙ sufficerent pro redēptione alarū olim in purgatorio penas soluentiū: purgatoriū posset euacuari. Non ergo quascunq; vult papa de purgatorio liberat: sed eas ꝓ quibus fit opus pium: pro quo indulgentie conceduntur. Et si semper inuenit causas rōnabiles dandi indulgentias: potest semꝑ eas dare: nec tñ sic euacuatur purgatoriū: quia nō semper proni sed desides sunt viui ad agendū pia opera pro defunctis. Et vtinā tantus esset in viuis feruor charitatis: vt suis suffragijs alc oīs de purgatorio tollerentur. ¶ O Ad tertiū quod inducit negligentiā eccłie ⁊ pontificis pro eo ꝙ nō extēdūt indulgētias q̄ cōiter dātur: ad alas defunctoꝝ. Cui addaẜ quinta rō: q̄ arguit ꝙ in gñe suffragiorum apud btm̄ Aug. ⁊ Greg. nō fit mētio de indulgentijs. Rñdetur ꝙ vt dictū est: cū discretione multa thesaurus ecclesie dispensandus est ad eccłie vtilitatem. Unde maioribus ecclesie necessitatibus maiores indulgentie reseruantur. Ita quoq; defunctis suffragia impendenda sunt: vt per hec via occasio non detur desidie: ⁊ abijciendi onera satisfactionis ꝓprie. Homines eñ tardi ad opa satisfactionis: si passim darētur indulgentie plenarie pro aiabus: cū per eas liberarenẜ a penis: omitterent opa satisfactionis: qđ foret magnum malū viuentib⁹: cum per hoc punarētur ꝑmio essentiali eterno correspondēte opibus satisfactorijs: quod est maius malum q̄ pati penā quācunq; tpalem. ¶ Et quod additur de Aug. ⁊ Greg. dicendū: ꝙ ante tpa beati Greg. modicus vel nullus fuit vsus indulgentiarū. Nunc aūt crebrescit earum vsus: ꝙ sine dubio: ecclesia habens spiritū sponsi sui christi: ⁊ ideo nō errans singula prout expedit tpib⁹ suis distribuit: mota ⁊ illuminata a spū dei: q̄ nouit tpa q̄ pater in sua posuit ptāte: quorum mysteria indagare nō sufficimus dicēte filio. Nō est vestrum nosse tpa ⁊ momenta que pater posuit in sua ptāte. Act. j. ¶ Possumus tñ conijcere aliquas causas cur magis modo q̄ olim vsus indulgentiarū crebrescit: qm̄ in ecclesia primitiua calescēte adhuc recēter effuso christi sanguine. hoīes feruidi sanctissime vixerūt. Et si qñq; humana ex fragilitate ceciderunt: magnā egerunt pnīam: vt patz in sanctis martyribus. Et in vitispatrū ac legendis sctōꝝ: idcirco indulgētijs non egebant. ¶ Itē vt timor transgressionis mādatoꝝ dei induceretur in conuersos fideles: graues pnīe iniūgebanẜ ⁊ pene. sicut patz de saphyra ⁊ anania marito eius: q̄ propter mendaciū statiz subitanea morte correpti sunt: vt habetur Act. v. vñ magnus timor cecidit in ecclesiā. ¶ Fuerūt et hoīes proni ad suscipiendū ⁊ agēdū ꝯdignos penitētie fructus: ſm exhortationē Ioā. bap. Ideo tunc nō fuit necessarius nec conueniēs indulgētiarū vsus. Nūc vero tepescēte charitate in his vltimis tpib⁹: nec satisfactiōes cōdigne iniūgūẜ: nec modice iniūcte perficiūtur: ideo valde necessarius est copiosus indulgentiarū vsus: vt qđ per accidiā deficit: per alioꝝ suffragia suppleaẜ. Sic cū viuentes tepidi sunt ad iuuandū alas ꝑ satisfactiōis opa ꝯdigna: decēs est ⁊ nūc indulgētias ad eas extēdere: vt non careant beneficio auxiliorū. Uñ de hoc arguit Alex. de Ales ad propositū dicens. Pater mie oibus ꝓuidit ſm ordinatissimā dispositionē: ⁊ misericordissimā suā pietatē: ſʒ recta ordinatio charitatis que exigit vt vn⁹ ab alio possit adiuuari: hoc maxime exigit circa eos qui se iuuare nō possunt. Si ergo hoībus in hoc seculo cum indigent auxilio: prouidit deus de auxilio per indulgentiā ecclesie conferendā: cum illi de purgatorio indigeant auxilio: ⁊ se iuuare non possunt: videtur ꝙ de indulgentijs eis conferenda maxime prouidere debuit. Adde: maxime eo tpe quo alia auxilia negligentius impenduntur. Non ergo pia mater ecclesia negligēs fuit circa filios suos defunctos: non semper: nec freqūter indulgentias hmōi impertiendo: sed ordinate eas distribuit vt vtrisq; conuenit: viuētibus ⁊ defunctis: prout tempus ⁊ conditio exigit: ⁊ prout regitur directione spiritussancti. ¶ P Ad quartum quod arguit ꝙ inutiliter sumptus fierent in exequijs anniuersarijs ⁊c. Dicendū ꝙ neq; stulte neq; frustra fiunt suffragia defunctoꝝ in sacrificijs: in orationibus: abstinentijs ac eleemosynis: licet anime pro quibus hec fiunt: indulgentias plenarias ꝯsequerētur. In cuius rei signum etiam pro baptizatis in infantia defunctis: nō inutiliter exequie per sacrificij oblatiōes ⁊c. fiunt: vnde Alex. de ales par. iiij. q. xlv. ar. vlt. ait. Ecclesia instituit sacrificiū altaris offerri debere pro paruulis decedentibus in innocentia baptismali: de quibus constat ꝙ statim euolāt: cuius multe sunt rōnes: scʒ conformitatis ecclesiastice ꝯseruatio: deuotionis fideliū ⁊ maxime parentū excitatio: beneficij redemptionis recordatio: ꝯnexionis paruulorū cū ꝯmembris corporis xp̄i mystici significatio: alarū purgandarū sarcine subleuatio: debite laudis diuine expressio. Ut eñ conformitas eccłie in exequijs mortuoꝝ ꝯseruetur: vt deuotio fideliū ⁊ maxime parentū excitetẜ: vt bñficiuʒ redēptionis: qđ maxime locū habet in paruulis merito passiōis saluandis rememoretur: vt ꝯnexio paruuloꝝ cuʒ ꝯmēbus corporis christi mystici significeẜ: ex hoc paruuloꝝ exeq̄e sicut ceteroꝝ membroꝝ celebrantur: vt purgandarū alaꝝ sarcina subleuetur: et vt debitū diuine laudis exprimatur: q̄ scʒ saluatori exhibenda est: ex hoc ꝙ sine paruulorum meritis gratie sue sinceritate saluātur: conuenit: vt pro illis missarum solennia celebrentur: ⁊ salutaris hostia offeratur. Ex hoc eñ ꝙ pena alaꝝ purgandarū illorum gratijs mitigatur: ⁊ laus deo exoluitur ⁊ deuotio fideliū ad eorundē meritum excitatur: accrescit paruulis materia gaudioꝝ. Hec Alexā.

¶ Si ergo hec pro paruulis nullis actualiū peccatorū maculis fedatis agēda sunt: de quoꝝ btitudine nullū relinquiẜ dubiū: quāto magis omitēda nō sunt ꝑ adultis ꝓ quib⁹ indulgētie plenarie ꝓcuranẜ: vbi adhuc de eaꝝ liberatione a purgatorio aliq̄ualē dubiū esse posset: nō q̄n indulgētiā participēt plenariā: euolēt. Sʒ dubiū esse posset an cā indulgētiaꝝ sit ea quā de⁹ approbat: an ꝯferēns intētio sana sit ⁊ integra: ⁊ nō subdola ex simonie vitio vel auaritie ꝓcedēs: q̄ licet nō sine facile ꝑsumēda: nō tñ sunt vndequaq; certa: naʒ claue errāte: ptās clauium debita caret efficacia.

¶ Q Deniq; etsi certū foret defuncti alam indulgētie effect⁹ ꝯsecutā esse: nō iō ex ꝑmissis causis ⁊ rōnibus omittēda sūt suffragia: sicut nec ꝓ paruulis quorū certa est saluatio: q: magis hic q̄ ibi dicte militāt rōnes. Nā per hec suffragia magis q̄ ꝑ indulgētias ꝓcuratas: laus ⁊ honor redditur deo: fruct⁹ amplior accrescit subueniēti amico: et augetur cumulatius glīa accidētalis liberando. Manifestū est eñ per misse sacrificiū: ꝑ orōnes deuotas: per multiplicatas eleemosynas: et crebra ieiunia: magis deū glorificari: cuius ptātem: mīam: iusticiam: benignitatem in his operibus.

Modicus vel nullus fuit vsus indulgentiarū añ tēpora bti Gregorij.

Actuū. j.

Mat. ⁊ Luce. iij.

Alexan. de Ales.

ex charitate ad dei gloriā primo ⁊ principaliter: ⁊ secūdario ad anime liberationē exhibitis prote stamur: q̄ per vnū solū op⁹ cōtributiōis ad sanctā cruciatā: vel eclesie particularis edificationē vel pauperū in hospitali aliquo collectorꝝ sustē tationē. Sic etiā q: illa suffragia defunctis impē sa p modū satisfactionis magis ꝑficiūt facientib⁹ viuis: q̄ indulgētie defunctis acquisite: nō sunt aliquatenus omittenda. Quō autem suffragia defunctorū facientibus ea ꝑficiant: dicetur lec. lviii. et in allegatis ibidē. ¶ R Magis denique proficit aiab⁹ liberatio p suffragia satisfactoria charorum: q̄ per solas indulgentias cōcessas ex ptāte clauiū: nā p istas tm̄ tollitur pena: sed p satisfactoria charorꝝ opa: ⁊ pena aiarꝝ tollif: et gaudiū eis accidētale ꝑpetuū cumulaf. Gaudēt eīn plurimū de ꝑfectu amicorꝝ suffragia īpēdētium: gaudēt āplī⁹ de honore deo p hmōi suffragia exhibito: gaudēt de auxilio ceteris aiabus p hmōi suffragia īpēso. Siqdē idulgētie alicui aie acqsite: ei tm̄ et nō aliis ꝑficiūt ad pene mitigationē aut totalē liberationē. Nūq̄ aūt suffragia fiūt p

Suffragia nō fiunt p vna sola anima.

vna sola aīa: lz principalr fiat p vna. Semp eīn in diuinis officiis orōib⁹ ⁊ ceteris suffragiis: nō p vna sola fit sacrificiū orō vel suffragiū: sz etiā memoria fit olm defunctorꝝ i charitate decedētiū. Siquidē ab oibus orando addif. Et aie oliū fideliū defunctorꝝ requiescant in pace. Uñ magis

Animab⁹ magis proficit liberari per opera satisfactiōis q̄ p indulgentias.

ꝑficit animab⁹ liberari p opa satisfactiōis: q̄ p indulgētias: licet p illa tardius: p istas citi⁹ liberenf: qm̄ sati⁹ videf ad tps penā pati: q̄ gaudio etiā accidētali ꝑpetuo ꝑuari. Qz tn̄ raro a viuis opa satisfactoria impēdunf: q̄ sufficiāt ad aie liberationē: ideo cōsultū est vt indulgētie dū pro aiab⁹ cōferūf nullaten⁹ negligāf. Nec ꝑpter indulgētias acqsitas cetera omittāf: qm̄ etsi aiab⁹ p indulgētiā liberatis nō ꝑficit satisfactiōis suffragiū ad pene sublationē: proficit tn̄ eis ad glorie augmentū: ꝑficit aliis animabus ꝑpinquorū: vel generaliter oibus ad pene mitigationem ꝑficit facienti ad meritū gratie: ⁊ glorie augmentū. deo ad honorē: ⁊ cetera. Per hec etiā deduci pōt sufficiētia solutionū rationū adductarum p hac opinione: immo pro declarata veritate. Et tm̄ de illo. ¶ S De quinta questione principali scz ad quid suffragia non valeant defunctis iam ex premissis patet respōsio. Ideo breuiter respōdetur p quattuor ꝑpositiones. Prima. Suffra

Prima propositio.

gia viuorꝝ nō valent defunctis ad status mutationē: status dico dānationis vel beatitudinis. Probaf: q: p nulla suffragia eccle impetrari pōt: vt aliqs defunct⁹ de statu dānationis mutetur ad statū salutis: stante imutabilr hac sniā. Eccls. xi.

Eccls. xi.

Lignū vbi ceciderit siue ad haustrū: siue ad aqlonē: ibi erit. glo. Locū quez hic tibi preparaueris in futuro habebis. Rōnē assignat btūs Thō. q. iiii. dist. xlv. quarti scripti arti. i. q: sors glie reddif fm mensurā accipiētis: hoc est dispositionis

Beatus Thomas.

dignitatis ei⁹ ad premiū. Unusquisq̄ aūt ex suo actu disponif: nō ex actu alteri⁹: actu inquā voluntario. Nihil aūt volūtariū esse pōt: nisi sua ꝑpria voluntate. Et ad hoc facit illō Dioni. eccle.

Diony.

hierar. Qui pie inquit: vixerunt lucidissima diui naqz vita p merito ab equissimis lancibus redditur: p merito haud dubiū secūs aliorꝝ. ¶ Se

Secunda propositio.

cunda ꝑpositio. Per viuorꝝ suffragia defunctis non cōparantur merita noua. Patet: quia si nouum eis meritum acquireref: acquireref nouus gradus beatitudinis: et mutaretur status ꝑmy essentialis: cuius oppositū dicit prima ꝑpositio Pz etiā ex allegatis auctoritatib⁹ in pria qōne: ex quib⁹ sufficiēter deductū est: q̄ beatitudo vnicuiq̄ redditf fm ꝑpria merita. ¶ Tertia ꝑpositio.

Tertia propositio.

Suffragia viuorꝝ valēt defunctis ad beatitudinis accelerationē. Probaf: q: suffragia fm premissa valēt ad remissionem pene satisfactorie in purgatorio in toto vel in parte: quā tenenf i gra decedētes pati: in supplemētū satisfactionis cōdigne hic neglecte. Huius pene debito manēte nullus beatificari pōt: q: nec cū debito pene simul soluende in btitudine. Hoc eīn est impossibile: q: oīs pena repugnat beatitudini. Nec posterius soluēde: q: nihil est post btitudinē: cū ipsa sit eterna fine carēs: ⁊ ꝯñs etiā oē debitū pene repugnat beatitudini. Remisso itaqz hmōi debito sublatū est impedimētū beatitudinis: quo sublato acceleratur beatitudo. Sententia est Sco. in iiii. scripto. dist. xxi. ¶ Quarta ꝑpositio. Suffra

Quarta propositio.

gia a viuis defunctis impēsa: augēt in eisdē beatitudinē accidētalē. Pz illa ꝑpositio: q: cū aie in purgatorio sunt beatificāde: ⁊ in btitudine non solū gaudebūt de ꝑfectionib⁹ diuinis (qō pertinet ad btitudinē essentialē) sz ēt de bonis ꝑprüs ⁊ olm electorꝝ. Et q: suffragiū est qddā bonū etiā in facientibus remunerādū: gaudebūt de hoc bono ꝑximi sicut de olb⁹ bonis ꝑximorꝝ. Hoc aūt gaudiū: q: est de bono creato: ⁊ de bono creature: ꝑtinet ad btitudinē accidētalē. Sic ⁊ de liberatione vni⁹ aie a penis purgatorii: oēs alie aie in purgatorio gaudēt: ⁊ ꝯsolationē quandā accipiūt. ¶ T Et fm hūc modū suffragiū vni anime specialiter impēsum: valet olb⁹. Tho. vii. q. dist. xlv. Ualet eīn suffragiorꝝ vno mō valet ex radice charitatis: q̄ facit oīa cōia: ⁊ sic attēdif magis fz quādā interiorē cōsolationē: fm q̄ in charitate existēs gaudet ac cōdelectaf de bonis alteri⁹: q̄ f in pene diminutionē. Et sic magis valet ei q̄ hz maiorē charitatē: lz ꝑ eo specialiter nō fiat. Nā q̄ magis diligit ꝑximū: magis gaudet ac delectatur de bono ꝑximi: q̄uis p hoc pene nō minuantur: nisi q̄tū illud gaudiūz de alteri⁹ bono: puta liberatiōis aut merito suffragiū impendētis: sensum pene q̄si suspēdēdo vel patiētē ꝯfortādo minuit: q: fm phm. vii. Ethi. delectatio de q̄cūqz minuit tristitiā inexistētē. Et fm hūc intellectū va

Aristo. vii. Ethico.

dit opinio ꝑpositiue. S. lec. xxvii. recitata: scilicet q̄ suffragia p vno facta nō magis ei ꝑficiāt p q̄ aūt: q̄ illis q̄ sunt magis digni: sicut cādela aliq̄ q̄ accēdif p aliq̄ diuite: magis prodest illis secū existētib⁹ q̄ habēt oculos clariores: ⁊ lectio q̄ p vno legif: nō min⁹ ꝑdest aliis q̄ simul audiūt: immo eis ampli⁹ q̄ sensu magis sunt capaces. Sec⁹ autem de valore ex hoc q̄ p intētionē facientis alteri applicaf: sic eīn vt dictū est: hz rōnē satisfactionis translate in alterū. Satisfactio aūt ꝑprie ad pene remissionē ordinaf: q̄tū aūt ad diminutionē pene: ꝑcipue ei valet p q̄ fit: ⁊ q̄tū ad hoc nō assimilaf suffragiū lumini vel lectioni. Nam lumen postq̄ accēsum fuerit: natura aliter agit illuminādo: nō fm intētionē ⁊ volūtatē ponētis seu accēdētis. Debiti eīn solutio liberare solet fz intētionē soluētis: p quo eīn debitū soluēs intētionem suā dirigit ⁊ ordinat: is ⁊ nō ali⁹: a debito liberatur. Quātū aūt ad ꝯsolationē ⁊ gaudiū qō infert ceteris de bono ꝑximi dilecti: sic nō agit fm intētionē facientis suffragiū sz q̄si naturaliter fm dispositionē aliorū in charitate. Quare velit nolit impēdēs suffragiū p vno: ceteri q̄ hūc: aut impēdentē diligūt magis de suffragio gaudēt. Et quātum ad hoc nō incōuenienter assimilaf lectioni ⁊ lumini. Et de hac materia lati⁹ vide in lec. iā allegata: vbi etiā lati⁹ tractaf verū suffragiū si plu

rib⁹ impēdit: tñ valet cuilibet pluriū: ꝙtū ad pe
ne solutionē: ꝙtū valeret si vni soli impēderetur.
Itē quō se habeāt obligati ad suffragia pluribꝰ:
vtrū vno suffragij actu (exēpli cā) vna missa cele
brata satisfaciat olbus. Silr ꝛ de applicatiõe suf
fragiorꝫ: ꝑsertim fructus misse quēadmodū fieri
possit ꝛ debeat a sacerdote: ꝛ multa alia ad hec ꝑ
tinētia: supra cū de memoria viuorꝫ ageretꝰ: latiꝰ
tractata sunt. ꝛ ideo hic dimissa. ℂ U Restat se
pta qō supra mota: scꝫ quorꝫ suffragia prosint: an
tm̄ existētiū in gr̄a: an etiā pctōrꝫ? ℂ Ad hāc que
stionē ꝙtū ad ea suffragia quorꝫ virtꝰ ꝯsurgit ex
ope opato: iā visum est statim supra. Silr ꝙtum
ad opꝰ operās dū faciēs agit vt minister in ꝑso-
na alteriꝰ. Ideo breuiꝰ di post sctm̄ Tho. dis. xlv.
q. iiij. ar. iij. ꝛ Ric. eadē di. ꝙ opꝰ suffragij fieri po
test ab aliquo dupliciter. Uel vt a cā ꝑncipali nō
mota: sꝫ mouēte mādāte aut ordinante opꝰ fieri.
Alio mō tāꝗ a cā instrumētali: puta dū faciens
opꝰ agit vt motꝰ ab alio vt q̄ facit ad alteriꝰ mā-
datū vel ordinationē. Sequiꝰ aūt opꝰ cōditionē
agētis ꝑncipalis magis ꝙ̄ instrumētalis. Uñ si
autor opis ꝑncipalis: siue ꝑ se faciat: siue ꝑ aliuꝫ
mādet fieri: nō fuerit in charitate: dū mādat vel
ordinat: siue fiat executio opis ꝑ bonū vel malū
ministrū: nō ꝓdest defuncto nisi forte ꝑ accidēs:
vt si paupes eleemosynā recipiētes excitanꝰ per
hoc ad orādū ꝓ defuncto. Sed iste est effectꝰ ope
ris opati: de quo nūc loqmur. ℂ Et dico notāter
dū mādat: qꝛ lꝫ autor ꝑncipalis postꝙ̄ mādauit
ante opis executionē iustificeꝰ: qꝛ tñ opus sequiꝰ
cōditionē autoris: dū autor fuerit operis. i. dum
ordinauit opꝰ fieri nō ꝓdest defuncto. Silr ꝛ ecō
uerso: si dū ordinat opꝰ fieri: fuerit in gratia: licet
post incidat in mortale priusꝙ̄ opꝰ fiat: nihilomi
nus valet opus defuncto: qꝛ hꝫ vigorē suū ex pri-
ma eiꝰ ordinatione. Si vo faciēs opꝰ facit ipsuꝫ
vt instrm̄ motū ab alio: qꝛ opus fit in ꝑsona prin
cipaliter mouētis ex cuiꝰ ꝑsona fit: vnde si fit ex
persona ecclesie: q̄ nunꝙ̄ caret gratia: semper va
let. Si vero ex persona priuati hominis ordinan
tis: sequiꝰ illius cōditionē: si fuerit in gratia: tūc
cū ordinauit: valet suffragiū: nō aūt valet si tunc
fuerit in mortali: licet recuperet postea gratiam
ante executionē opis: nisi de nouo mādaret aut
de nouo acceptaret. Uerū eligibiliꝰ est executio-
nem operis fieri ꝑ bonū ministrū ꝙ̄ per malū: qꝛ
si per bonū opꝰ ordinaꝰ: ꝛ ꝑ bonuꝫ fiat executio:
tūc cū principali cōcurrit etiā deuotio ꝑsonalis
ministri: quā minister vt principaliter agens sue
deuotionis pōt trāsferre in defunctū. ℂ X Ex il-
lo sequiꝰ: ꝙ cautius est ordinare suffragia ꝓ de-
functis ꝑ officia ecclesie: vt ꝑ missas et exequias
funerales. Illa etenim semꝑ valēt defuncto si ca
pax fuerit: nō obstāte indispositione ordinantis
particularis seu ministri exequētis. Nā ista suf-
fragia fiūt ex ꝑsona ecclesie vt ꝑncipaliter agen-
tis: ꝛ vices suas ministris cōcedētis vt ex ecclesie
persona suffragia sua applicent cui voluerint: vt
supra patuit lec. xxvi. ℂ Scdo sequiꝰ ꝙ cautum
valde ꝛ vtile foret: vt volens ordinare eleemosy-
nas vel alia suffragia pro defunctis: siue aliqs: si-
ue ꝓ seipso post mortē exequēda: se prius per pe-
nitētie sacramētū purgaret: ac se deo reconcilia-
ret: quatenus ea in gratia existens ordinaret: qꝛ
tunc in virtute illius ordinationis in gratia or-
dinatoris facte valerēt futura suffragia: etiam si
pctōres exequerenꝰ. ℂ Hec aūt rñsio fundaꝰ in
alia sancti Tho. qui tenet ꝙ satisfactio iniūcta:
facta in mortali: nō tollit penā ꝑ pctō dimisso de-
bitā: quā tenet in. iiij. scrip. dist. xx. q. iij. artic. ij.

Opus suffragij fieri pōt ab aliquo dupliciter.

Sententia sancti tho.

ℂ Uerū tenentes oppositā opinionē doc. subti-
lis in quarto dist. j. q. i. scꝫ ꝙ in pctō mortali pōt
quis satisfacere ꝓ pctō prius dimisso: ita ꝙ satis-
factio illa tollat penā: licet nō sit placās nec recō
cilians: ita ꝙ si quis pro mortali sic post priorez
penitentiā cōmisso dānareꝰ: pro peccatis prius
dimissis quoad culpā ꝛ impleta satisfactione in-
iuncta: si fuerat cōdigna in mortali nō punietur
in inferno. Et supposito ꝙ alter ꝓ altero pōt sa-
tisfacere qō oēs tenēt: videtur posse dici ꝙ suffra
gia ꝓ defunctis facta ab existente in mortali tan
quā a principali causa: pro ꝙ̄to sunt opera satis-
factoria: etiāꝫ valēt existentibꝰ in purgatorio ad
pene solutionē. Si nanqꝫ is qui facit: posset pro
suis peccatis satisfacere ꝙ̄uis sit extra gratiam:
ꝙ̄to magis ꝓ alio existēte in gratia: quales sunt
vincti i purgatorio? Et ista opinio est magꝭ pia:
licet prior sit securior et minus dubia. Satis em̄
certuꝫ est ꝙ suffragia q̄ impenduntꝰ ab eo qui est
in gratia tanꝙ̄ a principali agēte: valēt: de aliis
non ita certū. ℂ Y Et quia incidit materia de or
dinatione suffragiorꝫ videndū est vtrū ordinans
aliquid in testamēto pro se fieri: vt celebrare mis
sas: dare eleemosynā: augeri cultū diuinum: idqꝫ
per testamentarios negligatur: aut etiā ordina-
tum per ministros ecclesie aut heredes omitta-
tur: defunctus nihilominus fructum absolutio-
nis a pena consequatur. Sed hec determinatio
questionis sequenti lec. reseruetur.

ℂ Lectio. lviij. A

A: perest soluere questionem in calcestatim lectionis ꝑcedentis motā. Pro cuiꝰ solutione rememorandum est
quod supra in principio precedētis lectionis la-
tius habitū est: ꝙ suffragia ex duobꝰ valēt: scꝫ ex
ope operātis tā ꝑncipalis ꝙ̄ instrumentalis exe
quētis. Scdo ex ope opato nō solū ex institutiõe
xp̄i vel ecclesie: vt pꝫ in sacris ꝛ orōnibꝰ et actibꝰ
priuilegiatis. Sꝫ etiā qñqꝫ ex effectu cōsequente
ipm̄ opꝰ operatū: vt ex orōne pauperū ꝓ defun-
ctis eleemosynas recipientiū. Quo in memoriā
reuocato: simul ꝛ ad qd̄ valēt mortuorꝫ suffragia.
Rñdeꝰ ꝑ aliquas ꝓpositiones. ℂ Prima. Ordi-
nans in testamēto aliquid ꝓ se aut suis: aut qui
buscūqꝫ fidelibꝰ post mortem: si tunc cū ordinat
fuerit in charitate: efficaciā suffragij per eū ordi
nati: correspōdētē opi operāti ꝑncipalis agētis
quatenꝰ est meritoriū ꝑmij essentialis: qō ē aug-
mētū gr̄e ꝛ gl̄ie: plene ꝯsequeꝰ: siue fiat opꝰ ordi-
natū: siue nō. Ipsa ꝓpositio est btī Tho. in ꝙ̄rto
scripto di. xlv. q. v. ar. ij. in solutione vltimi argu-
mēti. Et ꝓbaꝰ: qꝛ talis effectꝰ correspōdet bono
mortui aīe quem elicuit ex charitate: ordinando
hmōi suffragiū in finē debitū ꝛ vltimū qui deus
est. Hoc est ordinās hmōi suffragiū ꝓ se et suis:
vt citius deo iungaꝰ: eorūqꝫ cōsortio: de quibus
psalmista

Suffragia ex duobus valent.

Prima propositio.

psalmista dicit ps.lxxxiij. Beati qui habitãt in domo tua dñe:in secula seculorũ laudabunt te. Sicqз per eũ cũ ceteris de⁹ collaudetur: ac sua volũtas in sctõꝝ predestinatione impleaꝛ: ꝛ ita finaliter ꝓpter deum. Iste aũt actus boni mot⁹ ordinantis iã pfect⁹ est:nec depẽdet a suffragio post futuro quãtũ ad merita: ergo siue fiat suffragiũ:siue nõ fraudabitur premio sibi debito: immo quãtũ ad augmẽtum gr̃e:statim cõseqtur premiũ:ꝛ quãtũ ad gloriã:stat similr ipm cõseq̃ prius ꝙ̃ suffragia fiant.

Psalmus.

Scd̃a propositio.

¶ B Scd̃a propositio. Ordinans in testamento vel alr̃ suffragia post mortẽ agenda:si illa nõ fiant:frustraꝛ suffragioꝝ efficacia correspõdente operi operanti agentis principalis quãtum ad premiũ aliquod accidẽtale qd̃ est pene alleuiatio:ꝛ detentionis in purgatorio abbreuiatio. Hec ex Richar.in.iiij.di. xlv.q.v.principali.arti.iiij. Et ptз: qꝛ quantum ad hũc effectũ meritũ est ꝯditionale si fiat: ideo nõ existente cõditione:nõ existit meritũ. Unde aduertendum ꝙ ordinans aliquid fieri in chari tate:sic ordinando dupl̃r meretur:scз premium essentiale qd̃ est augmentũ gr̃e in pñti: ꝛ glorie in futuro: de quo precedens propositio. Scd̃o meretur premium accidentale multiplex: quoꝝ est vnũ:ꝙ si fiat ordinatũ per ipsuз: prodest sibi ad pene purgatorij alleuiationẽ:ꝛ isto pmio frustratur:si ordinatum per ipm nõ fiat:quia vt pз ex dictis:gñaliter suffragia post mortẽ illis prosunt dũtaxat:qui dum vixerunt meruerant vt eis post mortẽ prodessent:nec tñ prosunt si nõ fiãt: ita in casu nostro speciali:alioqn nõ plus prodessent facta ꝙ̃ nõ facta.

Ordinans aliquid fieri ex charitate dupl̃r meretur.

¶ Et notãter dictũ est si tunc cum ordinat fuerit in charitate:qꝛ si ordinans nõ fuit in charitate dum ordinauit: nihil meretur per suam ordinationem:etiã si ordinata fiant quãtũ est ex operãte:siue postea recuperet charitatẽ siue nõ nisi per nouũ actũ recuperata charitate ordinationẽ illam innouet eã ratihabendo:quia tunc ex illo actu nouo in gr̃a elicito sortitur efficaciam:siue nõ recuperet ꝺdãnetur. Nec eñ tunc proficiet quoad penam pro venialibus ꝛ mortalib⁹ hic dimissis in inferno temporaliter soluendam: vt patet ex premissis.

Tertia propositio.

¶ Tertia ꝓpositio. Ordinãs in testamẽto suffragium post mortẽ impẽdẽdũ:nullũ penit⁹ effectũ consequitur ex ope opato:si suffragiũ negligaꝛ. Patet manifeste:qꝛ neglecto suffragio nullũ est opus opatũ. Ex nihilo autẽ nihil fit:ꝛ qd̃ nõ est futurũ nihil vtiqз causabit.

Quarta propositio.

¶ Quarta propositio. Ordinãs in testamẽto suffragiũ:si negligiꝛ: effectu eius frustraꝛ quẽ cõsequereꝛ ex ope opato:quãtũ ad orões ministroꝝ ecclesie tã earuз quas facturi erãt ex persona ecclesie ꝙ̃ ex persona sua ꝛ psonali deuotione:simpl̃r ꝛ pauperum qui recepturi erant legatũ. Patet vt supra. Nã nõ impleto suffragio nihil opaꝛ. Preterea dum ministri ꝛ paupes nõ recipiũt legatũ:nõ tenentur ad suffragiũ spũale impositũ legato:nec grati esse possunt de bñficio:qui bñficiũ nõ receperũt.

Quinta propositio.

¶ C Ex his seqtur qnta ꝓpositio. Ordinãs in testamẽto suffragiũ ꝛc. frustraꝛ effectu liberationis a pena purgatorij:correspõdente suffragio ex ope opato:dum suffragiuз negligiꝛ. Ptз. Nam opi operato si fuerit penale correspondet vt tali aliqua remissio pene satisfactorie inquãtum penale. Nã sm̃ Richar. operatio exterior vltra bonitatem act⁹ interioris:valet ad accidẽtale pmiũ:qualis est remissio pene purgatorij ꝙ̃ tẽporalis ẽ. Similiter si fuerit eleemosyna ex eo ꝙ est quedam sustentatio pauperis propter deũ impensa:habet remittere aliquid pene peccatis purgandis debite. Hinc Dañ.iiij.dr̃. Pctã tua eleemosynis redime. ꝛ Eccl̃.iij. Ignẽ ardẽtẽ extinguit aqua:ꝛ eleemosyna resistit pctis:ꝛ de⁹ prospector est eius q̃ reddit gratiã. ꝛ Tob.xij. ait raphael angelus. Eleemosyna a morte liberat: et ipsa est que purgat pctã:ꝛ facit inuenire vitam eternam. Hac ergo liberatione caret ordinans suffragium:dũ ipm negligiꝛ. Sicut si qs ad restitutionem:aut debiti solutionẽ obligatus morte preuenitur:quis talis si contritus moritur ordinauitqз restitutionẽ fieri ab heredibus:si restitutio negligitur nõ quidẽ dãnatur: qꝛ in gr̃a decessit:nec penas perpetuas luet:multo tamẽ tardi⁹ a penis purgatorij liberabitur:ꝙ̃ si debitum solueretur:vt dicit Richard. loco allegato.

Danie.iiij.
Eccl̃.iij.
Thobie.xij.

¶ D Ex istis ꝓpositiõib⁹ sequũtur aliqua correlaria per modum doctrinarũ. Primum. Nõ nunꝙ̃ quis fraudatur bonis etiam spũalib⁹ ex culpa alterius. Patet in pretactis casib⁹ in quibus testator fraudaꝛ effectu ordinatoꝝ per ipm suffragioꝝ:propter negligentiam aliorum:puta executorum. Hoc aũt verum est sm̃ beatũ Tho. in tempalibus vt in liberatione a penis purgatorij que sunt tempales. qd̃ ꝟo ad eternaз retributionem:nullus fraudari põt nisi per ꝓpriam culpam.

Correlariũ primum.

¶ Scd̃m. Stat aliquẽ in gratia decedẽtem penitus frustrari effectu suffragiorum quãtum ad opus opatũ etiaз si fiant. Patet in casu quo suffragia tantũ differuntur:ꝙ prius is cui fiunt purgatus est:sic eñ suffragia post ei⁹ liberationẽ impẽsa nõ prosunt ad ei⁹ liberationem iam factam. Hec Thomas.

Scd̃m correlarium.

¶ Tertium Stulte ꝛ insipienter agũt qui restituenda eleemosynas orationes:ꝛ testamẽta que in vita ipsi exeq̃ possunt heredibus aut testamẽtariis exequẽda cõmittunt. Ptз triplici rõne. Pr̃a:qꝛ si ipsi in vita exequerenꝛ ꝓter valorẽ quẽ hñt ad remissionem pene:est etiã eis meritoriũ maioris gratie ꝛ glorie. Plus eñ mereꝛ effectualiter dans eleemosynã ꝙ̃ tñ dare ordinans. Supaddit eñ aliquod opus exterius in merito opi interiori.

Tertiũ correlarium.

¶ Scd̃a: qꝛ plus valet ad remissionem etiã pene:tũc erogare rẽ suã in pios vsus:qñ est in dãtis ptãte: ꝙ̃ ordinare vt tũc deꝛ qñ retineri nõ põt:tũc enim datur nõ quasi suũ sз quasi alienũ. Nec attẽdũt tales sua in vita retinẽtes:ꝙ seruãdo pdũt: que erogãdo seruare potuerũt. Nã sicut Isido.li.iij. sniaꝝ suaꝝ ca.lxiiij.ait. Terrena omnia seruãdo amittim⁹:largiẽdo seruam⁹. Patrimoniũ retẽtũ perit:erogatũ manet. Hinc Eccle.xiiij. Ante mortẽ bñfac amico tuo:ꝛ sm̃ vires tuas exporrigẽs:da paupi. Et seqtur. Nõne alij relinq̃s dolores ꝛ labores tuos ꝛc. Et qs magis amic⁹ tu⁹ ꝙ̃ aĩa tua? Miserere aĩe tue placẽs deo. Eccle.xxx. Et qui sibi nequã est:cui alij bonus erit? Eccl̃i.xiiij.

Isido.
Eccle. xiiij.
Eccle.xxx.

¶ Tertia rõ:qꝛ testamẽtoꝝ executores heredes ꝛ amici raro fideles inueniunꝛ. Uñ q̃ in vita sua exeqtur:cert⁹ est de suffragio:nec in seuissimis purgatorij penis expectare hз suffragiuз. Qui ꝟo cõmittit post mortẽ exequẽda:incertus est si fiẽt:cert⁹ aũt est de pena donec fiãt. Nã experiẽtia teste:frequẽter trãsit defunctoꝝ memoria cũ sonitu:ꝛ ꝓcul ab oculis fit ꝓcul a memoria cordis. Perrarũ ẽ ꝙ defunctoꝝ ordinatiões eo mõ fiãt q̃ ipsi viuẽtes voluerũt. Aut oĩno negligitur aut tardius adimpleꝛ:qm̃ plus relicte amantur diuitie:ꝙ̃ defunctoꝝ aĩe. Surde sunt aures supstitũ ad voces de penis clamãtiũ. Misere mini mei:miseremini mei saltẽ vos amici mei:qꝛ manus dñi tetigit me:q̃re me psequimini sicut de⁹ ꝛ carnib⁹

Job.xix.

meis saturamini? Uere persequuntur defunctos carnibus q3 eorum saturantur: dum in relictis diutius abutuntur: et debita pietatis suffragia negligunt aut negligenter impendunt. De hoc beatus Hiero. super Lucã ait. De substãtia quã habemus nullus fidelior dispẽsator est q̃ nosipsi. Dum ergo licet: et dum tpa habemus: sollicite tribuamus: memores simus q̃ quidã sapiens dixit. Munera q̃ dat moriẽs: munera nõ sunt. Dicit ergo nõ esse deo placabilia munera nostra data post mortem vt ea que in incolumitate vite huius danf. Qd ergo voluerit habere in patria eterna: preparet sibi quisq3 dũ moraf in hac pñti vita: q2 que hic recõdit in manu pauperis: illic inueniet in patria diuine maiestatis. Melius est ergo vt quisq3 viuens que habet deo offerat: q̃ alius post mortẽ eius: q2 qui seipm negligit post mortẽ frustra penitebit. Unde dño fideli suo dispensatori dictum est. Euge serue bone: in modico fidelis: intra in gaudium dñi tui. Hec ille. ¶ E Plus tñ valet morituro si preordinat suffragia sibi impendenda: q̃ si eadẽ eo nõ ordinãte impenderenf: quia si preordinat in charitate existẽs duo cõsequef bona. Primo: q2 ex ipso actu ordinationis sic ex gra pcedẽte vt dictũ ẽ: cõsequef essentiale pmiũ augmentũ scz gre et glorie: qd nõ cõsequeref per ordinationẽ aliorum: vel executionẽ aliorum. Solus enim eliciẽs actũ meritoriũ: cõsequitur essentiale premiũ: et nullus alter. ¶ Scdm: q2 ordinans sic in charitate suffragiũ pro se fieri post mortẽ: cõsequif remissionẽ pene: dum fit executio ordinationis sue: siue fiat per existẽtes in charitate: siue nõ. Si vero ipse nõ ordinasset: et executio fieret per nõ existẽtes in gratia et charitate fm pdicta nihil sibi pficeret: essent enim tũc executores principales actores. ¶ Circa qd duo auisamẽta non negligenda pono. Primũ est vt quisquis testificõdere voluerit: ac pro se aut pro aliis suffragia ordinare: aut donationẽ ecclesie vel pauperibus facere: aut bñficia vel alia ad diuini cultus augmentum instituere: studeat se prius deo reconciliare: et per sacrm penitẽtie a pctis purgare: ac sic recuperata gratũ faciente gratia: ordinationem: institutionẽ: donationẽ: deo offerat: sic certus erit: q̃ pter meritum essentialis premij: quod statim ordinãdo cõsequif: oia ordinata pficiẽt ad medelam et alẽ sue liberationẽ. ¶ Scdm. q̃ cũ in extremis munif sacramẽtis renouaret per ratificantem cõsensum oia per se ordinata ad diuinum honorẽ pncipalr: etiã quecũq3 per alios ex sua psona ordinãda. Sic enim si qua prius ordinasset extra grãm: per istũ nouũ cõsensum reputabũtur sibi ac si nũc de nouo per eũ fuerint ordinata: ad qd faciẽdum etiã per circũstãtes sollicite moueaf.

Quartum correlariũ.

¶ F Quartũ correlariũ. Testamẽtorum executores amici et heredes infideliter agunt et grauiter peccãt: qui suffragiorum executionem sine rationabili cã differũt. Patet clare: q2 cõtra proximi charitatẽ agunt: nec defuncto fidẽ seruant quẽ sua negligẽti dilatione misere cruciant penis acerbissimis: cũ ipm (cõmissa exequẽdo) ab eisdẽ liberare potuissent. Hinc egentiũ necatoribus cõparãtur: vt habef. xiij. q. ij. qui oblationes. i. et duobus ca. seq. ait enim ibidẽ cõcilium carthaginẽse: varẽse et agathẽse. Qui oblatiões defũctorum: aut donata: aut in testamẽto relictas retinent aut difficulter reddũt: tanq̃ egentiũ necatores excõicenf: vt infideles ab ecclia abucãtur: q2 et fideles de hoc corpore recedẽtes votorum plenitudine: et paupes cõsolatione alimonie: et necessaria sustẽtatione fraudantur. Hi ergo tales quasi egentiũ necatores et velut nõ credẽtes iudicium dei habẽdi sunt. Unde et beatus Hiero.

Hieron.

Amico inquit rapere quippiã furtum est: ecclesiam fraudare sacrilegiũ est: accepisse pauperibus erogãdum: et exinde aliquid subtrahere: olim predonũ crudelitatẽ superat. Hec ille. ¶ G Sz hic incidit alia questio. Utrum magis pfit statuere anniuersaria ppetua: aut certũ cultũ diuinum: vel eleemosynas ppetuas certis vicibus singulis annis exequẽdas: q̃ si vna vice oia illa impẽdanf. Exẽpli cã. Quis vult ad pias causas erogare. xx. florenos: vtrum plus pficiat ei distribuere vna vice oẽs pauperibus: aut ecclesie ministris: vt eadem die celebrẽt. cc. missas: aut emere. j. flo. annui cẽsus qui singulis annis certo die erogef in pios vsus: eleemosynas scz pauperum aut ministris illa die celebrantibus. De hoc nõ inuenio aliquid particulariter ad hoc definitũ: ideo que dico ad dãdum occasionẽ altius speculandi dico: nõ aliquid determinãdo. ¶ Quẽ tũ ad pmiũ essentiale facile dr q̃ si vtrobiq3 ẽ eadẽ charitas et idem conatus volũtãtis: ac cetera sunt paria: est idẽ meritum: et per cõsequẽs nõ dispar pmiũ nam quãtũ ad illud pmiũ volũtas pro facto habetur. Neq3 enim in hoc merito magnitudo opis sed attẽdif affectus. Propter qd vidua duo era in gazophylaciũ mittẽs a dño pferf ceteris oibus maiora mittẽtibus.

Luc. xxi.

Sed loquẽdo ad pfectũ accidentalis pmij: qd est liberatio a pena purgatorij: videtur posse distingui: q2 põt oculus intẽtionis instituẽtis instituẽdo respicere ampliatiõem diuini cultus et honoris: ac proximorum edificationẽ pncipaliter: aut instituẽdo magis p pctis pro prijs satisfactionẽ. Si pmũ magis pficit ad remissionẽ pene instituere cultũ perpetuũ et eleemosynas ppetuas q̃ tẽporales: q2 quãto magis in ope queritur diuinus honor et proximi edificatio: tãto magis opus est meritorium essentialis premij. Procedit enim ex feruẽtiore charitate dei et proximi: que nõ q̃rit que sua sunt: sed q̃ sunt iesu xpi et proximi. Et quãto opus est magis meritoriũ essentialis pmij: tanto etiam magis est satisfactorium pro pctõ: vt declarabif sequenti dubio. Magis autem queritur diuinus honor in cultu ppetuo q̃ tẽporali. Silr et edificatio proximorum q2 nedũ psentium: sz etiã futurorum. ¶ H Si dicis suffragiũ futurum nõ pdest ad pene liberationẽ priusq̃ exhibeaf: vt pz ex propositione quinta: et ideo fructuosius est instituere suffragia que statim fiant: q̃ que post lõga tẽpora explebunf: qualia sunt hmoi ppetua. Rñdef q̃ verũ est de suffragio simplr futuro: scz qd neq3 in se neq3 in sua radice psñs est: sz dum fiunt fundatiões perpetuorum suffragiorum: iam totũ simul exponitur a fundatore vnde obligabunf futuri ad suffragiorum opa: vt in casu: siue ordinet. cc. missas simul legi: siue singulis annis decem ppetuo fundans redditus vnius floreni p ministris ecclesie: semper hz exponere in prõptu et simul xx. flo. et sic iã in actu ponitur fundatio futurorum: in qua sicut in radice psentia sunt oia futura suffragia: q2 iã factum est vñ fiant in futuro. Secus in prioribus propositionibus: vbi nõ pcedit aliqua fundatio nihil etiã exponif: sz dũtaxat cõmittif vt fiat institutio: et ita nõ ponif in actu radix et fundatio futurorum. Et quia illa institutio in longum: fit ad maiorẽ dei honorẽ et proximorum edificationem acceptaf a deo vt pnisa ad remissionẽ tante pene quãtũ soluerẽt exhibita. Sicut et passio xpi prius pculit grãm pfib9 q̃ exhiberef a xpo: eo q̃ ppt cã vt pnisã pres salui facti sũt et iustificati. Indignũ

enim

enim videtur q ls qui preponit diuinum hono-
rem proprio cōmodo: sentiret ex hoc iacturam.
¶ Uel si vtrūqz insistis: q saltē suffragia plus va-
lebūt exhibita p se ex ope opato: q̄ nō exhibita
vt viderur sentire Rich. dicēs: q si bon⁹ hō mit-
tat elemosynaz pauperi per seruū: q ex malicia
elemosynā pauperi nō porrigit: minuitur qdēz
meritum mittētis nō quoad impetrationē grē:
sed quātū ad remissionē pene: maxime qz si ille
pauper elemosynā recepisset feruētius oraret
pro eo. Dicēdū et si aliquo mō minuit remissio
pene: q precise correspōdet operi operato: tñ ex alia
parte augetur: pro quāto iustificatio facta est ex
maiori charitate: que magis querens deū parui
pendit cōmodū suū. Unde maior remissio pene
correspondet tante charitati instituentis suffra
gia perpetua ppter diuinū cultum: q̄ correspō-
debit suffragijs si actu simul ex minori charita-
te fuissent exhibita. Si vo instituens magis di-
rigeret oculū ad propriū cōmodum: circa tñ dei
contēptū: posset dici q ista suffragia (si tñ aliqd
valerēt) plus valerent exhibita statim q̄ in lon-
gum dilata. Et dico (si tñ valerent) qz verti pōt
in dubiū si valeāt: dū principaliter intēdunt pro
pter cōmodū ppriū: scz liberationē a pena: pro-
pter defectū circūstantie finalis vltimi. Ista eñ
circūstantia deficiente: nō erit institutio merito
ria premij essentialis: qz etsi pcederet ex habēte
charitatem: nō tñ elicitur ex charitate: qd requi-
ritur ad tale meritum: pōt tñ esse aliquo modo
meritoria premij accidentalis: hoc est alicuius
boni tpalis: qualis est remissio pene purgatorij.
Si hec rñsio nō placet: cedo libens sñie saniori.
¶ 3 Ad vltimā qōnē superius lec. lvj. factā: vtz
vtrum suffragia facta pro defunctis etiā valeāt
siue psint viuis facientib⁹ ea. Et vtrū tñ actori
psint quātū prodessent si intētionē suā ad aliuz
nō dirigeret. Distinguēdū est de valore suffra-
giū scdm bīm Tho. dist. xlv. quarti scripti. q. iij. ar.
viij. sñialiter: q valor suffragij ex charitate pro-
cedētis est duplex scdm duplex meritū. Meritum
vz pmij essentialis: hoc est alicuius gradus btī
tudinis que est visio et fruitio dei perfecta. Est et
meritū premij accidentalis: hoc est alicui⁹ boni
tpalis vel etiā eterni: qd nō est de essentia btītu
dinis: vt gaudiū qd habet de bono creature. In
ter premia accidētalia est etiā remissio pene pur
gatorij: de qua principaliter nūc agitur. Quātū
ad premiū essentiale cōiter dñr opa meritoria:
quātū ad pene redēptionē dicunt satisfactoria.

Ualor suffragij ex charitate pcedētis est duplex.

¶ His hac distinctiōe premissa: dicit primo: q suf-
fragia quātū ad premiū essentiale tñ valent vi-
uis: scz actori et nō defunctis: et hoc si suffragium
elicitur ex charitate. Patz ex dictis. s. lec. lvj. in
rñsione ad questionē ibi motā: et lectione. lvij. in
rñsione ad quintā questionem. ¶ Sed vlterius
quesitū est an tantū valeat actori: et hoc quoad
pmiū essentiale: ac si pro se fieret: et intentio sua
ad alium nō dirigeretur. Ubi posset generalius
queri: vtrū opus satisfactorium ex intentiōe sa-
tisfaciēdi et soluēdi debita pro peccato cōmisso:
siue a se/siue ab alio: tñ valeat actori ad pmium
essentiale: quātū sibi valeret: si intētionez suam
tantū ad beatitudinē acquirēdā dirigeret: et nō
ad penā redimendā. Uerbi gratia. Imponit in
foro penitētie opus aliquod satisfactoriū: peni
tens exequitur illud in charitate: intētiōe satis-
faciēdi p suis peccatis. Utrū tale opus tantum
pmiū mereat in beatitudine: quātū mereretur:
si nō esset iniunctū pro penitentia: nec haberet
respectum a faciente ad pene solutionem debite

Questio.

pro peccatis. ¶ R. Ad hanc questionem respō-
detur per quatuor ppositiones notatu dignas.
¶ Prima. Executio opus satisfactionis sibi im
positū in foro penitētiali ex charitate meret in
illa executione pmiū eternum. Probatur: qz ōis
actus bon⁹ viatoris procedēs a charitate ē me
ritorius pmij eterni. Patet per illud saluatoris
Ioā. xij. Si quis mihi ministrat me sequatur: et vbi
sum ego: illic et minister meus erit. Ministram⁹
charitatis operibus: ergo erimus vbi ipse est: nō
in terris: sed in beatitudine: in qua semp est xps
qnia eternaliter est btūs: tota scriptura concor-
dat. ¶ Scda propositio. Nulla actio meritoria
est minus meritoria premij eterni: ex eo q cum
hoc q est meritoria: est etiam satisfactio vel re-
demptio temporalis pene peccatis debite. Pa-
tet: quia nisi sic nimis punirent boni et electi: si
aliquis gradus eterni premij debitus tolleretur
aut minueretur in recōpēsationē pene tempora
lis remittende: immo meli⁹ cōsultiusqz foret to-
tam penā purgatorij soluere: q̄ p sublatione il-
lius pene aliquo gradu glie carere. Subtractio
eñ illius gradus glorie: excederet longe qnācū-
qz tēporalem penā: et sicut grauior est pena dāni
quacūqz pena sensus, etiā eterna: multo magis
grauior pena est: pena dāni quātum ad hūc gra
dum eterna quacūqz pena tpali. Silr stulte tūc
facerent cōfessores penitētiā per modū satisfa-
ctionis imponētes: et pcertiz in hoc q opa deuo
tionis et meritoria opa vite eterne in satisfactio
nem imponūt: dicentes Opa bona que facies
sint tibi in remissionem peccōx: qz tollerent par-
tem pmij debitā illi merito. Stulte etiaz facerēt
homines pro peccatis suis se in hoc seculo affli
gentes. Cōsultiusqz esset viatorib⁹ ōia sua opa
facere p se ppter amorē dei: et ad merendū btī-
tudinem: et ōem satisfactionē vsqz ad purgato-
rium differre: qd est contra illud Luc. iij. Facite
fructus dignos penitentie. Contra etiam patrū
doctrinas et ritū ecclesie. ¶ L Tertia ppositio.
Actioni meritorie satisfactorie debetur tantum
premij eterni: quātum debetur simili actioni: in
istomet satisfaciēti vel alio: vbi talis meritoria
actio nō esset satisfactoria. i. redēptio pene tem
poralis ceteris omnib⁹ paribus. Pro intellectu
huius ppositionis pono. Sint duo quox vnus
tenetur ad penā tpalē: alius nō tenetur: quia re
missa est sibi ōis pena: putet tamē se obligari ad
aliquā penā. Faciant hi opa certa animo satis-
faciēdi: et sit equalis charitas in vtroqz: equalis
quoqz conatus: equalis deniqz intentio actus
et ita de alijs. Nulla sit inter eos differentia: nisi
q vnus obligatus sit pene: alter nō: licet ambo
putent se obligatos. In illo casu nō minus pre-
mij debetur actioni satisfactorie: q̄ ei que nō est
satisfactoria. Ptz ppositio ex eo qz nulla actio
meritoria est min⁹ meritoria ex hoc q simul est
satisfactoria: et per ɔñs cū in hmōi actiōib⁹ (de
quib⁹ casus) est ōimoda paritas: excepto solo q
vnius satisfacit: nō alterius in quo nihil est sol-
uēdum: que disparitas nō facit differētiā in me-
rito: ið nec erit differentia in premio: debet igit
equale pmiū essentiale vtriqz. ¶ Quarta ppositio.
tio. Actioni meritorie et satisfactorie debetur qñ
qz maius pmiū: q̄ simili actiōi meritorie nō satis-
factorie in ipsomet vel alio. Ptz: qz in illo qui hz
satisfacere illa actio est meritoria tanti gradus
beatitudinis: quāti in illo alio qui nō indiget sa
tisfactiōe: et cū hoc est redēptiua alicuius pene
in eo qui habet satisfacere et nō in alio cui totaz
dimissum est: licet in casu ignoret licet/sibi vale-

Rñsio ad qōnem.

Propositō prima.

Ioā. xij.

Scda propositio.

Luce. iij.

Tertia propositio.

Quarta ppositio.

ret equaliter ad remissionem pene si esset debi-
tor pene. Nã vtriqz equaliter valeret: si vterqz
equaliter indigeret: ꝛ si neuter indigeret: neutri
quo ad illum effectũ valeret. Sicut ignis rẽ hu-
midam ꝛ frigidaz calefacit ꝛ exiccat: aliam rem
eque frigidam sed summe siccam calefacit q̃dẽ:
sed nõ exiccat: exiccaret autem si humida esset.
Põt tñ rationabiliter dici: ꝙ sicut tale opus ex
charitate factũ valet vni illoꝝ: vt dictum est: ad
redẽptionẽ pene tpalis: illi scȝ qui habet satisfa-
ctõe: ita valet alteri ad aliquod aliud bonum tẽ
porale: puta sanitatem vel multiplicationẽ tem
poraliũ vel preseruationẽ a malo specialẽ ꝛ cete
ra hmõi. Uel ex hoc valere colligitur thesaurus
ecclesie: vñ per indulgentias subueniẽ indigen-
tie pximoꝝ ad satisfactionẽ obligatorum. ¶ Ex
quo sequitur ꝙ stulta est hec ꝛ impia parcitas:
qua quis subtrahit suffragia pximis timore di-
minutionis premij: se pro tali opere in beatitu-
dine mancẽtis. Patet: qꝛ per hoc premiũ nõ mi-
nuitur.

Quinta ꝓpositio.

¶ Quinta propositio. Stat q̃nqȝ opus
suffragij ex intentione pro defunctis facti ẽẽ ma
ioris meriti q̃ꝫ si fieret solo respectu beatitudis
acquirẽde sibi ipsi. Patet: qꝛ maiori charitate vi
detur accẽsus: qui scintillas mittit ad alios: ma
xime ad inimicos: q̃ꝫ is qui sibi soli sollicitꝰ est.
Charitas eñ nõ que sua sunt querit tñ: sed que
aliorũ: ꝛ ignis iutẽsus in modio includi nõ põt
sed erũpit: ꝛ purior est amor ille quo si minus ha
bens de ꝓprio sine amore concupiscẽtie: qui fre
quẽter minuit amorẽ amicitie: ꝛ per cõsequens
meritum: qꝛ solus amor amicitie dei principiuȝ
est meriti: nõ amor cõcupiscẽtie dei vel suipsius

Opꝰ satis-factoriũ põt valere ad remissionẽ pene alicui dupliciter.

¶ M Quãtum ad meritum premij accidẽtalis:
ꝛ presertim remissionem pene tẽporalis: de quo
magis ad propositum. Aduertendum: ꝙ opus
satisfactorium põt valere ad remissionem pene
alicui duplr scȝ directe ꝛ idirecte. Directe valet
illi ad quẽ intentio actoris dirigitur tãq̃ꝫ ad illũ
pro quo opus illud operatur. Indirecte: q̃ñ hoc
mõ actoris intentio nõ dirigitur: sed alr ad ali-
quem fructus operis deriuatur. Primo modo ꝛ
directe nõ valet actori ad pene remissioneȝ: nisi
inquãtũ fieret vel pro illo qui suffragio nõ indi
geret: vt si is pro quo fit iã esset btũs: vel pro eo
qui iuuari nõ posset: vt damnatus. In hoc eniȝ
casu quia non proficit illis pro quibꝰ fit reuer-
titur meritũ ad eũ qui facit: s̃m illud ps̃. xxxiiij.

Psalmus.

Oratio mea in sinu meo conuertet. ꝛ Luc. x. Si
non fuerit filius pacis: pax vestra ad vos reuer-
tetur.

Luce. x.

Esse eñ debet habitualis intentio facien
tis suffragiuȝ qđ sibi proficiat: si illi pro quibus
facit capaces nõ fuerint. Si ṽo capax fuerit is
pro quo fit: nõ proficit ad hunc fine actori: qꝛ vt
dicit btũs Tho. vbi. s̃. opus suffragij reputatur
quasi eius ꝑ quo fit: igitur ita absoluit eũ a de-

Beatus Thomas.

bito pene: ꝙ nõ absoluit facientem a debito pro
ꝓprio pene: quia in tali recõpensatione attẽditur
equalitas iusticie. Opus aũt satisfactorium ita
põt applicari vni reatui: ꝙ alterum nõ cõpen-
sat. Nã reatus duoꝝ pctõꝝ requirit maiorem sa
tisfactionẽ q̃ꝫ vnius. Cũ ergo totũ opus applica
tuȝ alteri q̃ eo indiget: nihil remanet actori: naȝ
qui s̃m hũanã iusticiã pro altero debituȝ soluit
tali solutiõe seipm a debito ꝓprio non liberat.
Et de hoc latius dictum est. s̃. lec. xxvij. ꝛ. xxviij.
¶ M Indirecte ṽo plurimũ valet actori: necdũ
ad remissionẽ pene quã ipse nũc debet: vel ex cõ-
mittẽdis peccatis debebit: sed etiã ad augmẽtũ
gr̃e: ad ꝑseuerãtiã in bono: vel ad primã gratiã
impetrãdã. ¶ Primũ patet: qꝛ per hoc merẽtur

actores: vt dum ad eũdẽ statũ venerint: etiã su-
perstitum suffragijs adiuuari possint. Nam vt
s̃. ptз dictum est: illis mortuis prosunt suffragia
viuorũ qui dum viuerent meruerunt vt possint
eis post mortem hec ꝓdesse. Et licet per finaleȝ
perseuerãtiã in gratia gn̄aliter hoc merentur vt
dictum est: spãliter tñ hoc merent ꝛ appropriate
faciendo nũc mĩam cũ ꝓdecessoribus defunctis
suis. Nam scriptum est. In qua mensura mensi
fueritis remetieẽ vobis. Mat. vij. ꝛ iterũ beati

Mat. vij.

misericordes: q̃ñ ipsi misericordiã consequenẽ.
Mat. v. Ita reuera ꝛ nos si modo misericordes
fuerimus in defunctos: merebimur similibꝰ su-
perstitum suffragijs subleuari: alioquin iudiciũ
sine misericordia fiet ei: qui non facit misericor-
diam. Jaco. ij.

Jaco. ij.

¶ Nec improbabiliter hanc vnã
esse causam inter ceteras existimanduȝ est: cum
frequenter tam tarda ꝛ imperfecta sit testamen
toꝝ expeditio: qꝛ ꝛ ipsi dũ vixerunt negligentes
extiterant executores circa suoꝝ ꝓdecessorũ te-
stamẽta. Scđm ptз: quia hos quibꝰ viui impen
dunt suffragia habituri sunt ꝑ se diligẽtissimos
intercessores. Licet eñ nũc purgatorij ignis car
cere teneantur: sunt tñ amici dei: ꝛ magni apud
deum meriti: qui ingrati bñficioꝝ esse non pos-
sunt: ideo liberati suis liberatoribus vicẽ repen
dentes: pro eis potẽter dñm exorabunt. Nõ tñ
cum ipsi nunc suffragia impẽdentes etiam pur-
gatorijs tenebanẽ ignibus: quo tunc non mino
rem satisfactionẽ orõnibus impendent q̃ꝫ rece-
perunt. Sed dũ adhuc in vis existunt: pñtis vi-
te gratie augmẽtum: eiusqȝ perseuerãtiaȝ impe-
trabunt. Nec hoc tñ eos facere credendum est
dum liberati sublimabunẽ ad gloriã: sȝ pie putã
dũ: ꝙ hoc ipm agant adhuc existẽtes in purga-
torio: nã qui ibi existẽtes corpalia viuis ꝓstant
beneficia: quõ nõ magis spũalia impetrabunt?
¶ Legiẽ aũt ꝛ scribit Petrus Damiani de bea-
to Seuerino coloniẽsis ecclie epõ: ꝙ satisfactio
nis debitꝰ penis miraculis claruit in terris. Si
militer de btõ pascasio romane ecclie diacono
refert btũs Greg. lib. iiij. dial. ¶ D Necqȝ negã
dũ ẽ plerosqȝ diutiꝰ purgari: q̃ maioris sunt me-
riti: ꝛ ꝑ ꝯñs potẽtiores apud deũ: nõnullis citiꝰ
liberatis aut euolãtibꝰ: qđ manifestũ est de pue
ris ante vsum rõnis in baptismali innocẽtia de
functis q̃ euolãt: ꝛ minoris meriti sunt existẽti-
bus i purgatorio. Et ex illo ptз quartũ: scȝ ꝙ pñt
impetrare pmã gr̃az. Tertiũ eñ: scȝ ꝑseuerãtiaȝ
manifestũ est ex scđo: qꝛ eadẽ rõne qua impetrãt
augmẽtũ gr̃e: impetrat ꝛ ꝑseuerãtia. Sȝ quartũ
ptз: nã stat facientẽ opus satisfactoriũ ẽẽ in pctõ
mortali: ꝛ lȝ tũc ipm opꝰ paꝝ psit s̃m ꝓdicta: pẽ
sant tñ aĩe sancte defunctoꝝ nõ tã opꝰ q̃ꝫ affectũ
qꝛ ꝑfecta in eis est charitas: ꝛ nõ desinent repẽ-
dere affectũ. Repẽdẽt aũt in eo qđ magis neces-
sariũ est ei cui repẽdunt inquãtũ pñt. Pñt autẽ
orõnibꝰ impetrare gr̃am capaci: qua nihil ma-
gis necessariuȝ pctõri: q̃ q̃ñ viator est: capax est
gr̃e: illã ergo pmo impetrabũt: siue adhuc existẽ
tes i purgatorio: siue iã assumpti in celo. Sic eñ
legimꝰ multis cõcessaȝ pmã gr̃az orõnibꝰ sctõꝝ
tã viatoꝝ q̃ꝫ cõphensoꝝ. Silr stat cũ q̃ facit suf-
fragiũ in gr̃a existẽtẽ: recidiuare in mortale. Cui
iterũ liberati a purgatorio: suis orõnibꝰ impe-
trare pñt cõuersionẽ a pctõ: ꝛ ita primaȝ gr̃am.
Nec impedit ꝙ sunt extra viã: ꝛ nihil sibi mere
ri pñt: qꝛ pñt orõnibꝰ suis ꝑ nobis apđ deũ fa-
ctis gr̃az ꝛ remissionẽ nobis impetrare: sicut ꝛ iã
sublimati in gl̃ia: de quo. s̃. lec. xxx. ¶ P Nõ er-
go nobis negligenda est suffragioꝝ impertitio
defunctis:

defunctis: quorum precibus deo confidimus reconciliari: quinimmo ea suffragia solicite et diligenter impendere: ex quibus nihil utilitatis propterea perit: sed impensum reddet cum usura. Aut enim ipsi quibus impendimus capaces sunt suffragiorum: aut non. Si non: redeunt nostra ad nos suffragia. Si sunt capaces: maiorem ab eis: sive a deo per eos percipiemus retributionem: quod maxime verum est: si suffragia impendimus non turpis lucri gratia: sed gratis ex charitate dei et dilectione fraterna. De primis enim vehementer timendum ne eis dicatur. Amen amen: receperunt mercedem suam: quod utique timere habent: qui non pro sustentatione vite: sed satisfactione avaritie suffragia mortuorum in questum ponunt: ubique se pro beneficiorum pluralitate: aut quotidiana distributione aliis se obligant: se miserabiliter negligunt. Non enim illi sperare possunt retributionem et suorum defectuum futuram per eos sublevationem: sicut qui pietate commoti: quasi elemosynam illam indigentibus impertinentes suffragia faciunt. De his apostolus cap. ii. ad Cor. viii. ad faciendum elemosynam hortaretur dixit. Vestra abundantia illorum inopiam suppleat: ut et illorum abundantia vestre inopie sit supplementum: ut secundum glo. sicut hic ministrant sanctis: scilicet per suffragia impensa eis: vicem sancti reddant in futuro. Et tantum de hac materia suffragiorum.

Mat. vi.

ii. Cor. viii.

Lectio. lix.

Nobis quoque peccatoribus famulis tuis de multitudine miserationum tuarum sperantibus: partem aliquam et societatem donare digneris: cum tuis sanctis apostolis et martyribus: cum Joanne: Stephano/ Mathia/ Barnaba/ Ignatio/ Alexandro/ Marcellino/ Petro/ Felicitate/ Perpetua/ Agatha/ Lucia/ Agna/ Cecilia/ Anastasia et omnibus sanctis tuis intra quorum nos consortium non estimator meriti: sed venie quesumus largitor admitte. ¶ Hec est secunda pars principalis partis septe et ultime partis totius canonis: in qua post petitum refrigerium pro defunctis petit suffragium pro vivis: et consortium cum sanctis triumphantis ecclesie membris. Et subdividitur pars illa in tres particulas. In prima captatur eius qui petitur benivolentia. In secunda petitionis exprimitur materia: ibi. Partem aliquam etc. In tertia eius per quem petimus inducitur persona: ibi. Per christum dominum nostrum. ¶ Quoad primam partem dicitur. Nobis quoque. Nobis secundum Alber. quoque: qui pro aliis mortuis intercessimus et sacrificium pro eorum liberatione a penis obtulimus: cum tamen nos magis hac gratia indigeamus. Debet enim sacerdos quemadmodum pro aliis: ita etiam pro seipso offerre pro peccatis: ut dicitur ad Hebre. v. Cum et ipse circundatus est infirmitate: ibidem. Quasi diceret cum patriarcha iacob. Justum est ut aliquando et domui mee provideam Gen. xxx. Dixit ille: non mihi sed domui mee. Ita et sacrificans non dicat mihi sed nobis: quia secundum predicta sacrificium quod offertur sacrificium est militantis ecclesie: in cuius persona sacerdos sacrificat atque petit. Addit. Peccatoribus. Peccatores se et alios vivos pronunciat: quia et ille dilectus christo discipulus: qui ob vite sue puritatem super pectus dominicum recumbere meruit: de seipso et aliis ait. Si dixerimus quia peccatum non habemus: ipsi nos seducimus: et veritas in nobis non est. Et addit Innocen. et post

Albertus.

Ad Heb. v.

Gen. xxx.

i. Joan. i.

Innocen.

Misse sacrificium pro peccatorum remissionem celebratur.

cum Alexan. de ales. Licet omni tempore debeamus ex corde nos recognoscere peccatores: precipue tamen illud expedit in misse sacrificio quod in remissionem peccatorum celebratur. ¶ B Sed forte diceres. Cum scriptum sit: peccatores deus non exaudit: ut habet Joan. ix. * Quare in hac petitione sacerdos peccatum suum et aliorum allegat. Videtur enim quod hoc petitioni prestet obstaculum ne exaudiatur. Ad quod dicitur quod peccator ut peccator: petens ea que saluti obviant et sunt nociva: a deo non exauditur saltem placato: quia ad sui damnationem exaudiri posset a deo irato: sicut dicit beatus Greg. quod deus quandoque concedit iratus: quod negat placatus. Peccator etiam petens aliquid quasi in signum aut testimonium sue probitatis: non exauditur. Deus enim falsitatis testis esse nequit. Et secundum hoc inductum videtur verbum ceci. Scimus quia peccatores deus non exaudit in approbationem scilicet sue probitatis. Peccator tamen cum petit aliquid a deo cum humili sui recognitione: ac peccatorum suorum quasi indignus exaudiri: sicut fecit: qui ait. Domine non sum dignus ut intres sub tectum meum Matth. viii. Et item. Qui pre multitudine peccatorum suorum sursum ad celos oculos suos attollere non audebat: sed percutiens pectus se peccatorem fatebatur dicens. Deus propitius esto mihi peccatori Luce. xviii. Hoc exemplo qui petit ea que ad salutem pertinent: a deo gratiose exauditur: et eo amplius: quo se magis humiliat: et vera confessione peccata sua damnat. Respexit inquit propheta in orationem humilium: et non sprevit precem eorum. Sic enim daniel pro liberatione populi orans: primo peccata confitebatur Dan. c. ix. Peccavimus: iniquitatem fecimus in omnem iusticiam tuam. Sequitur. Neque in iustificationibus nostris prosternimus preces nostras ante faciem tuam: sed in miserationibus tuis multis etc. Sic denique quotidie clamat ecclesia ad dominum. Peccatores te rogamus audi nos. Nihil ergo obstat impetrationi quod nobis peccatoribus petimus aliquid celestis doni et beneficii impertiri. Magis autem spectat ad dei benivolentie captationem peccatorum recognitio: ostendentes per hoc multitudinem misericordie divine: in hanc nostram fiduciam proiicientes: non presumentes de nostra iusticia quemadmodum fecit ille phariseus evangelicus cuius propterea oratio est repulsa Luc. xviii. Hinc Prover. xviii. Justus prior accusator est sui. ¶ Sequitur. Famulis tuis per veram ac humilem obedientiam: ut. B. expositum est. De multitudine miserationum tuarum: sperantibus: in qua propheta confisus peccatorum petivit remissionem: dicens. Secundum multitudinem miserationum tuarum: dele iniquitatem meam Et iterum peccatorum suorum oblivionem petens ad eandem multitudinem miserationum confugiens. Reminiscere inquit: miserationum tuarum domine: et misericordiarum tuarum que a seculo sunt. Delicta iuventutis mee: et ignorantias meas ne memineris domine. Nec incassum sacerdos supplicans refugium habeat ad dei miserationem: quia misericordia eius super omnia opera eius. Ipsa est que superexaltat iudicium: quam neque potest cum ira sua continere. Quis enim unquam speravit in domino et derelictus est: Respicite filii nationes hominum: et scitote quia nullus speravit in domino et confusus est: ait Jesus syrach Eccli. ii. Quod attendens beatus Aug. se cum in propriis viribus spem posuit confitetur derelictum. Sperabam inquit aliquando in virtute mea: que non erat virtus: et cum sic volui currere ubi magis stare credebam: ibi magis cecidi. Factusque sum magis retro quam ante. Dicebam enim. Hoc faciam: illud perficiam. Fiebatque post hec: nec hoc nec illud: quando de meis viribus confidebam. Nunc autem confiteor tibi domine

* Dictum illud Joan. ix. peccatores deus non exaudit non est autenticum: non enim est christi: nec evangeliste nisi recitantis: sed est verbum ceci nondum baptisati: et ut dicit August. adhuc inunctus loquebatur peccator in persona ecclesie orans exauditur: ut presbyter quam missam dicit in persona totius ecclesie sue loquitur dicens. Oremus. Ideo exauditur: quia non suas: sed populi preces et vota offert. Exauditur etiam peccator dans elemosynam pro domino suo quam hoc sibi iniunxit si dominus quando iussit erat in gratia: peccator etiam orans pro se pro his que pertinent ad salutem: et presentialiter exauditur: alioquin deus paucos audiret/ si non audiret peccatores.

Peccator etiam actu existens in peccato de quo non penitet orans ex se pro alio non exauditur: aut pro se de temporalibus et aliis non pertinentibus ad salutem: ex Rich. l. iiii.

ter: pater celi & terre: qm̄ nō in fortitudine sua roborabitur vir: et nō glorietur ante te stulta ꝓsumptio oīs carnis. ¶ Dicit aūt de multitudine miserationum: non ꝙ in deo sint multe misericordie qr nulla est ibi pluralitas: vbi oīa sunt vnum: vbi nō obuiat relationis oppositio: vt vult. Boetius & Ansel. Deus em̄ summe simplex est: & est quicqd habet: excepto ꝙ pater nō est filius: quem habet. Est ergo in deo vna dūtaxat mīa: q̄ est ipse deus misericors. Dicitur pluralr: de multitudine miserationū tuarum: propter varios & multos diuine mīe effectus: qui nōnunq̄ dei miseratiōes nōiant: sic loquitur Esaias ꝓpha ca. lxiij. post recitationē plurīū effectuū mīe dn̄i: dicens. Ubi est zelus tuus: & fortitudo tua: multitudo viscerum tuorum & miserationum tuarū. ¶ Sequitur. ¶ Partem aliquam.

¶ Hec est sexta particula: in qua exprimit petitionis materiā. Hoc est illud qđ petit nobis petētibus: qđ est habere partē siue dei participationem btīficam cū sctīs apl̄is & martyribꝰ iā in glīa sublimatis: vt trāsferat nos a ptāte tenebrarū: & det nobis partem sortis sctōrum in lumine: ad Col. j. & in

Ps. xv.

Ps. xv. Dn̄s pars hereditatis mee. Et sequitur. Funes ceciderūt mihi in preclaris: etem̄ hereditas mea preclara est mihi. Funes scz ꝯsortium nostrarum partes in beatitudine mensurantes: ceciderūt nobis in preclaris partibꝰ hereditatis eterne

j. Cor. xv.

Sed cū deus sit oīa in nobis. j. Cor. xv. Salus ꝓmium & glīa singulorum. Salus inquit popl̄i mei ego sum. Quid est qđ dicit partē aliquā donare digneris: quasi non oēs electi sint vnū & eundē denariū recepturi: iuxta parabolā Mat. xx. vbi dici

Mat. xx.

tur. Receperūt & ipsi denarios singulos: quo intelligitur beatitudo que estens oībus. Respōdet hic Alex. de ales par. iiij. q. xxvij. Licet vnū & idem sit premiū singulorum: scz deus ipse in cuiꝰ visione clara: felicitas cōsistit eterna: fm̄ illud Joan. xvij.

Joan. xvij.

Hec vita est eterna vt cognoscāt te solū deū verū & quē misisti iesum xp̄m: tn̄ fm̄ differentiā meritorū: alius plus alius minus diuina visiōe fruūtur

j. Cor. xv.

vnde dicit apl̄s. j. Cor. xv. Stella differt a stella in claritate. Sic & erit in btīs diuersa claritas visionis diuine essentie: fm̄ diuersam participationē lumīs glīe sub quo diuina videt essentia ad quā disponit diuersitas meritorum. Hinc dixit dn̄s. In

Joan. xiiij.

domo pr̄is mei mansiones multe sunt Joā. xiiij. Quia multi sunt status & gradus deū timentiū: sine tamē diuersitate dei cogniti siue visi. Unde sicut est vnus sol qui ab vniuersis videt: & vna lux siue claritas solis que oīa terrena illuminat: nihilominus tn̄ ab aliis clarius: ab aliis minus clare videt fm̄ differentiā perfectiōis oculorum intuētiū. Ita vnꝰ est deus: vna diuīa essentia q̄ omnes btīficat: & ab oībus btīs videt: ab aliis tn̄ lympidius: ab alio minꝰ lympide: fm̄ differentiā & gradus meritorum: fm̄ quā sumit excessus in beatitudine. ¶ D Una est igitur oīm btītudo obiectiua diuina scz essentia oēs beatificās per eundem denariū: quem singuli militātis ecclīe operarii sunt a dn̄o percepturi. Cū quo stat ꝙ is singulis btīs sit alia & alia btītudo formalis que nō est nisi actus visiōis: quo singuli visione ꝓpria in suo intellectu recepta: deū facie ad faciē contemplant: sicut eundē solē diuersi nō vna: sed diuersis visionibꝰ cōtuentur. Et fm̄ hoc sacerdos petit partē beatitudinis nobis dari: vt participes efficiamur btītudinis sctōrum: vt partialitas illa referat ad visionis actū: nō ad obiectū visum. Quelibet em̄ visio dici pōt pars btītudīs: pro quanto est aliqd multitudinis actuū in toto cetu oīm btōrum. Uel potest quelibet creata visio btīfica dici pars btītudinis pro quanto nō representat obiectū beatificū fm̄ totā rōnem sue cōprehensibilitatis. Est em̄ obiectum beatificū sicut in se infinitū: ita infinita cognitiōe cognoscibile: & sola tali cōprehensibile: q̄ impossibilis est oīm creature. Ideo oīs cognitio creature qua cognoscit deum: dicit quodammodo pars diuine cognitionis: qr nulla talis est diuine essentie fm̄ totū illud: fm̄ qđ est cognoscibile: qr pōt adhuc clarius videri. Unde quātūcunq3 perfecte lympide ac clare videat diuina essentia: etiam a supremo angelo: imo ab aīa xp̄i: imperfecta tn̄ visio creata: & infinite distās a visiōe increata qua deus seipsum videt. Hec em̄ est infinita que solā ꝯprehendit diuinā essentiā: idest ea sola videt diuina essentia tāta quāta in se est: hoc est infinita que pōt dici totalis btītudo: qr ibi solū est adequatio cognoscētis actus cognoscēdi: & cognoscibilis siue obiecti cogniti. Hec tn̄ adeqtio: sed idētitas: qr idem est in deo essentia visa: deus visus et actus vidēdi. Nō ergo petit partē btītudinis sacerdos: quasi deꝰ fm̄ aliqd sui videat ab vno beato: & fm̄ aliqd sui lateat illum: & videat ab alio: qr cū sit essētia simplicissima: carēs oī partialitate: a quocunq3 videtur: tota videtur & indiuisa: sed petit partē beatitudinis. i. participationem beatitudinis: hoc est formalē beatitudinē siue actum beatificū: fm̄ ꝙ creature cōuenit: quo clare possumus videre deum: nō fm̄ totā suam cognoscibilitatem: sed fm̄ nostri intellectus capacitatē: & meritorum nr̄orum exigentiā. Sic em̄ & nō aliter videt a beatis. ¶ E Ideo sequit. Et societatē cum sctīs. In hoc em̄ est summa iocunditas societatis beatorū: q oēs simul beatifice deū intuentur: de quo in Ps. lxxxvi. Sicut letantiū oīm habitatio est in

Ps. lxxxvi.

te. per continuū & stabilē aspectū: in quo oēs cōiicāt beati: & societatē habere dicūtur: qr vniuscuiusq3 sctōrum bona efficiūtur oīm in btītudīe cōia. ¶ Sequitur. Donare digneris: tua scz gratia: et benignitate: cōtra errorē pelagianorum asserentium hominē ex puris naturalibus posse assequi beatitudinem: nec ad hoc requiri speciale donū gratie: neq3 ad meritoriam mandatorum impletionem. Unde sicut gratiā qua operamur meritorie a solo deo creante accepimus: ita ꝓbabile valde est: ꝙ actum beatificū qui perfectior est gratia solus deus infundit intellectui beato: vt sic illud ꝓphete. Gratiā & gloriam dabit dn̄s: equaliter intelligat quantū ad vtrūq3. Cui nō dissonant metra que ponit Alber. circa hunc textum. Quicqd

Albertus.

habes meriti preuentrix gratia donat. Nil deus in nobis preter sua dona coronat. Si deus coronat: & nō nisi actu beatifico: ipse ergo hunc donat non cum beatis elicit. Sed de hoc alibi. ¶ Sequitur. Cum tuis sanctis apl̄is & martyribus: quos firma fide credimus illa beatifica dei visione perfrui: & inuicem congaudere eterna & iocūdissima societate: quales sunt quorum hic noīa recitantur. Dicit Alb. ꝙ ecclesia tātū tangit eos de quorū fide & btītudine sufficiēter est certificata: alios non tangit nisi in communi. ¶ Et hic fit secunda & iterata sanctorum ꝯmemoratio: qđ fm̄ Inno. signum est ꝙ canon non simul ab vno est cōpositus: sed successiuis temporibus particulatim

Innocen.

a pluribus. Unde in hac commemoratione supplentur ex magna parte: qui de primitiue ecclesie sanctis deesse videbant in commemoratione prima. Unde dr̄. Cū tuis sanctis apl̄is: quorum sonus exiuit in omnē terrā: & in fines orbis terre eorum verba: ipsis regnum dei quod hic petitur predicātibus. Et martyribus: fidei testibus: qui vt regni dei fierent participes: mortis pro fide.

Christi vos

Christi nõ timuerũt subire suppliciũ. ℂ f Exprimunt aũt quorundã sanctoꝝ noĩa: apostoloꝝ. s. martyꝝ ⁊ virginũ: octo sexus virilis: ⁊ septem sexus feminei: ad significãdũ ꝙ magistrũ in rationali: ꝙ per hoc sacrificiũ septẽ charismata: scilicet spiritussancti dona octo beatitudinib⁹ cõiũgant indigne hoc sacrm mãducãte. Unde sequitur. Cũ Joã. Istũ (dicit Alber.) opinor Joan. baptistã: q̃ ⁊ martyr est: ꝓpter qd̃ ⁊ hic inter martyres numerat: de quo dixit dñs. Inter natos mulierũ nõ surrexit maior Joã. bap. ⁊c. qui ⁊ finis legis fuit: ⁊ vsq; ad ipsum ꝓphete ꝓphetauerunt. Mat. xi. Ad idẽ Inno. dicit. Posset per Joannẽ nõ euãgelista sed baptista intelligi: nisi ꝑmitteretur cũ sanctis aplis tuis ⁊ martyrib⁹. Per quod cõuincit ꝙ apli tm̃ ⁊ martyres subnotent: ꝗ̃uis Joãnes inter martyres posset cõnumerari. Alyis autẽ videt ꝙ fiat hic iterata cõmemoratio Joannis euangeliste: quia Joannes baptista hoc sacrificiũ nõ tractauit: quapropter hic nõ iducit: sed q̃cq̃d sit de dicto in se nõ modicũ facit: qꝛ hic petit cõsortiũ cũ sctis: sed nõ dubitat de sctitate vtriusq;. Dato igit ꝙ intelligat de Joanne euangelista: cur in hac cõmemoratione repetit: et stephano sociat: q̃ et matthie preponit ⁊ barnabe. Rñdet idẽ Inno. Sane inq̃t ioãnes in pila commemoratione cũ aplis numerat ꝓpter dignitatẽ apostolat⁹. In secunda ṽo repetit ⁊ stephano sociat propter puilegiũ castitatis ⁊ celibatus. Joãnes enĩ ⁊ stephanus virgines sunt: ⁊ sequũt agnum quocũq; ierit: quapropter ⁊ ceteris premittunt. Uirginitas ioannis inde cõmendatur qꝛ xp̃s in cruce matrẽ virginẽ discipulo virgini cõmẽdabat: ex qua hora accepit eã discipul⁹ in suã custodiã. * In stephano ṽo in hoc maxime virginitas cõprobat: ꝙ deputat⁹ est ab aplis ad ministeriũ viduarũ: ⁊ qꝛ fact⁹ est prepositi⁹ feminarũ testimoniũ meruit sincerissime castitatis. Alij quidã dicũt ꝙ hic ꝑ Joannẽ intelligit marcus q̃ fuit binoĩ⁹: vocabat enĩ marcus ⁊ ioannes: sed parũ refert quẽ hoꝝ canonis ordinator denotauerit. Oẽs quidem sancti: oẽs de hoc numero sunt: quoꝝ cõio ⁊ societas postulat. ℂ Stephano: qui sanctitatis habuit ꝑconium singulare: de quo in actib⁹ apostoloꝝ. c. vi. Stephanus plenus gr̃a ⁊ fortitudine: faciebat prodigia et signa magna in populo: qui in hora disputatiõis plenus spiritusancto: intẽdẽs in celũ in contione iudeoꝝ positus: vidit gloriã dei: ⁊ iesum stantem a dextris virtutis dei: ⁊ prim⁹ sui sanguinis effusione xp̃o testimoniũ perhibuit: vnde et protomartyr. i. martyꝝ princeps appellat. Qui ⁊ xp̃i imitatus vestigia: in passionis hora positis genibus voce magna clamauit. Dñe ne statuas illis hoc pctm̃. Unde in prosa de eo canit. O stephane signifer regis summi bone: nos exaudi profecto: qui es ꝑ inimicis tuis exauditus. Paulus tuis precib⁹ stephane te quondã persecut⁹ christo credit. Te petrus xp̃i ministrum statuit: tu petro normã credẽdi astruis: ad dexterã summi patris ostendendo quem plebs furens crucifixit. ℂ h Sequit. Matthia: qui sorte electus in apostolũ: vt iret in locũ de quo ꝑuaricat⁹ est iudas: vt fieret testis dñice resurrectiõis. Que sors (fm beatũ Diony.) nõ fuit nisi impetratio signi: quo eũ spiritussanct⁹ assumẽdũ ostẽdit: ⁊ non ioseph iustũ: quẽ apli secũ ex alijs statuerãt orãtes. Tu dñe qui nosti corda omniũ: ostende quẽ elegeris ex his duob⁹ vnũ accipere locũ ministerij huius et apostolatus: de quo ꝑuaricatus est iudas: vt abiret in locũ suũ: ⁊ dederũt sortes eis: et cecidit sors sup matthiã: ⁊ annumeratus est cum vndecim aplis. ℂ Barnaba: qui etiaꝫ signo qd̃ dedit spiritussanctus segregatus est in apostolat⁹ officiũ cũ paulo. vnde Act. xiij. dixit spiritussanct⁹. Segregate mihi paulũ ⁊ barnabã in opus ministerij ad qd̃ assumpsi eos. Hic primus cũ paulo fuit apls gentiũ: ⁊ ideo a reliquijs gentiũ: nobis scilicet est specialiter honorãdus: vnde Act. vbi supra. Tunc cõstanter paulus ⁊ barnabas dixerunt ad iudeos. Uobis oportebat primuꝫ loqui verbũ dei: ꝫ qm̃ repellitis illud: ⁊ indignos vos iudicatis eterne vite: ecce cõuertimur ad gẽtes: sicut precepit nobis dñs dĩ. Esa. xlix. Dedi te in lucẽ gentiũ: vt sis salus mea vsq; ad extremũ terre. ℂ Ignatio: qui gloriosissim⁹ fuit martyr apostoloꝝ cõtemporaneus: gloriosissime virginis matris dei pedissequus ⁊ capellanus: beati Joãnis euãgeliste discipulus: qui sub Traiano imperatore cõdemnatus: ad bestias romam delatus: rogabat vt sancti in eius passione nõ deficerẽt: qui prestatus est in theatro: ꝙ non vt malefactor puniret: sed vt christi discipulus. Qui bestias que sibi dei virtute mãsuescebãt: contra se vt deuorarentur prouocabat: qui publice in hec verba prorupit. Ignis: crux: bestie: ossiũ cõfractio: membroꝝ diuisio: tormẽta diaboli: in me ꝑ christo veniãt: vt iesu fruar: vt hec ipse in epistola quã romanis direxit scribit: qui cũ esset in dentib⁹ leonis: alta voce dixit. Frumentũ xp̃i sum: dentibus bestiarũ molar: vt panis mũdus inueniar. Qui (vt de eo Dionysius scribit) aliud in ore non habuit: nisi amor meus crucifixus est. Hic ⁊ multas laudes in diuersis epistolis de dñi matre conscripsit. Et cũ fuisset mortuus inuẽta sunt hec verba. Jesus christ⁹: aureis literis in corde ipsius scripta. De hoc sic ait beatus Ber. super psalmum. xc. Magnus est ille Ignatius auditor discipuli quẽ diligebat iesus: martyr ⁊ ipse: cui⁹ preciosis reliquijs paupertas nostra ditata est. Mariã in pluribus epistolis quas ad eã scripsit christiferã consalutauit. Egregius quidẽ titulus dignitatis et commẽdatio honoris vniuersi. ℂ Alexandro: qui papa fuit vrbis ⁊ orbis: sextus a beato ac sancto petro: successor euaristi I papatu. Ab aureliano comite sub Adriano imperatore cũ beatis Euẽtio et Theodolo: post cõuersionẽ hermetis prefecti: et quirini tribuni rome martyrio coronatus est: cuius corpus rome apud sanctã sabinã in altari. saluino quiescit. * ℂ Marcellino ⁊ petro: quoꝝ primus presbyter: secũdus exorcista: cum arthemio ⁊ domo sua martyrio coronari meruerunt: quoꝝ animas dorotheus qui eos decollauerat: vestibus splẽdidis ⁊ gẽmis indutas: vidit angeloꝝ manibus in celũ deferri: vnde et christianus est effectus. ℂ h Consequẽter nominantur sancte de feminco sexu: vnde dicit. Felicitate: illustris femina vidua matre septẽ filioꝝ christianissimorum Januarij: Felicis: Philippi: Siluani: Alexãdri: Uitalis: ⁊ Martialis: in cõspectu matris diuersis suppliciorꝝ generib⁹ interemptoꝝ: in quo numero quoq; speciale martyriũ perpessa est. Et tandẽ a Publio prefecto sub Antonio Augusto: capite trũcari iussa: datis prius filijs salutarib⁹ monitis martyriũ cõsummauit: que ob miraꝫ in tormẽtis sui ac filioꝝ cõstantiã: ⁊ tpis prioritatẽ (siquidẽ ante cõsequẽter notatis passa est virgines) in eoꝝ recitatiõe nominũ est ꝑlata. ℂ Perpetua priuilegio castitatis ⁊ fidei etiã martyrio coronata. ℂ Agathe virgine ac martyre sanctissima: que et vberũ amputationẽ iussu Quintiani prefecti in Deciana persecutione passa: beati

Alber.

Inno.

* Hieronym. sup Jo. dicit ꝙ propter ei⁹ castitatẽ xp̃s eum prec ceteris dilexit: et eũ de nuptijs nubere volentem reuocauit.

Diony.

Actuũ. j.

Act. xiij.

Diony.

Bernar.

* Instituit hic in missa vino aquã misceri. Et q̃ prior dic: ꝙ pare ret ⁊c. Iteꝫ ꝙ aqua benedicta in tẽplis et in cubilib⁹ cõtra demones retineretur: et qd̃ ð azymo cõficeret. Ex Plati. Nomina filiorum felicitatis.

Petri apostoli visitationē in carcere: et totius corporis sanitatē meruit: que post passa multorū tormentorum genera: angelorū sanctitatis testimoniū in sepultura accepit: qui tabulā hāc scripturam. Mentē sanctā spontaneā honorē deo: et patrie liberationē) * continentē: capiti sancti corporis cōiunxerūt: cuius postea velo capitis paganorū populus ab incendio ignis ex sicilie mōtibus irrumpentis: et cathanensiū ciuitas liberaꝭ. ¶ Lucia: immobilis constantie virgine: que in paupeeres distracto patrimonio ac matri sanguinisfluxe curationis beneficio apud sepulchrū beate agathe cōcesso: per gladiū et ignē contra diabolum eiusꝙ ministrū Paschasiū prefectū loco et fide immobilis triūphabat. ¶ Agna siue Agnete: nobili romana: corpore iuuencula mente cana: que teste Amb. tredecimo etatis anno mortē ꝓ christo moriendo perdidit: et vitā inuenit. Nā et mūdi diuitijs carnisꝙ delitijs spōte christi inestimabiles anime margaritas ac cyclades auro charitatis textas preposuit. Octaua passionis die parentibꝰ apud sepulchrū eius exequias agentibꝰ: agno niue cādidiore eiꝰ dextre adherente apparuit in choro sanctarū virginū: dicēs. Cū his omnibus lucidas sedes accepi. Nam et vinēs nuda ad lupanar: crinibꝰ tamē inclinis tecta ꝙ vestibꝰ ducta: angelū preparatū ad virginitatis sue custodiā inuenit. Qui locū turpitudinis claritate circūfulgēs stolā cādidissimā induit: virginemꝙ ab omni carnis pollutione mūdissimā conseruauit. ¶ Cecilia: clarissimo romanorū genere exorta: que euāgeliū christi semꝑ gerebat in pectore: non diebꝰ neꝙ noctibus a colloquijs diuinis et oratione cessabat: et intus cilicio: foris vestibus deauratis ornata cantantibus organis soli deo decantabat. Fiat dn̄e cor meū et corpus meū immaculatū vt nō cōfundar. Hec duos fratres Tiburtiū et Ualerianū spōsum suū conuertit: alma christū tyrānū superauit: angelos dei cōuersis fratribꝰ cū vernantibus sertis demonstrauit. Et teste Urbano papa: xp̄o tanꝙ ouis argumentosa seruiebat. Et tandē militibus xp̄i confortatis in bullienti balneo percussa martyriū cōsummauit. ¶ Anastasia: pretextati illustrissimi romani filia infideli publio nupta: que cū largissimas facultates in pauperes et sanctos: quibꝰ sedule ministrauit: distribueret: et ea propter arctissimo carceri mācipareꝭ a marito: cōsolatorias epistolas a sancto chrysogono martyre dedit et accepit: et tandē ignis incendio triūphauit. ¶ Sed queriꝭ hic cū sm̄ probabilē sententiā ꝑ ioannē hic in principio nominatū nō baptista: sed euāgelista designaꝭ: vt supra dictum est: cur in canone sancti ioānis baptiste mētio nominatim nō habeꝭ: cū tamē fuerit ante sanctus ꝙ natꝰ. Ipse quoꝙ xp̄i qui in hoc sacro cōtineꝭ et sumiꝭ precō fuerat: eū digito ostēdit: baptizauit: et efficacissimo testimonio approbauit. Ad hoc respōdet Alex. q. xxxij. par. iiij. In canone misse celebraꝭ sacramentum dn̄ice passiōis: ꝓpter qđ solūmodo ibi cōmemorantur qui passi sunt pro dn̄o .i. martyres. Et illi dūtaxat qui imitati sunt dn̄m ordine tp̄is: et conformitate euolationis: tales enim ꝓprie dicuntur martyres .i. testes. s. passi christi. Ipsum em̄ martyriū indiciū est passionis dn̄i: ipsa repētina euolatio est indiciū virtutis eiusdē. Uerū cōnenit ioanni baptiste qui ante passionē dn̄i passus est: et post passionē suā nō euolauit: sed ad limbū descēdit: ꝓpter qđ in canone misse nō cōmemoratur. ¶ Sequiꝭ. Et omnibꝰ sanctis tuis quorū fides et merita deo sunt nota: de quibus dicitur

* Tabule lem scripture huiꝰ sensus hic est. Mentē sanctā habuit: spōtaneam se obtulit: et patrie liberationē acquisiuit.

Cecilia semper euangelium christi gerebat in pectore.

Questio.

Rn̄sio ad questionem.

Ipsius martyrium iudicium est passiōis domini.

Job. xx. Nunquid est numerus militū eius? Intra quorū cōsortiū .i. sortis sue participationem: quorū indubitata est gloria. Nos: offerētes ministerio et voto ac desiderio altaris hoc sacrificium: vt .s. cū eisdē sanctis tuis easdē beatitudinis sortes obtineamus: vt sm̄ orationē ap̄li ad Ephes. iij. cōprehendere possimus cū omnibꝰ sanctis: que sit latitudo: lōgitudo et sublimitas et ꝓfundum. Scire etiā supereminentē sciētie charitatē christi: vt impleamur in omnē plenitudinē dei. Non estimator meriti: qꝛ vt dicit Esa. Omnes iustitie nostre sunt sicut pānus mēstruate: eiusdē. lxiiij. Ideo nō possumus ꝓsumere quicꝙ de ostēsione meritorum. Si enim tu pater celestis et clemētissime iniquitates nostras obseruaueris: quis sustinebit? Nō ergo intuitu nostrorū meritorū: nec in iustificationibꝰ nostris ad beatorū cōsortium petimus admitti: sciētes illud apostoli: ꝙ in hoc tēpore reliquie sm̄ electionē gratie salue fient: si autē ex gratia iam nō ex operibꝰ. Ad ro. xi. Sed et cum fecerimus quecunꝙ ꝓcepta sunt nobis: habemus dicere sm̄ christi sententiā. Serui inutiles sumus: qđ debuimus facere fecimꝰ. Lu. xvij. Te ergo clemētissime pater qui non es meritorū estimator: quia nō iuxta exigentiā meritorū retribuis citra cōdignū puniēdo dicēte propheta in ps̄. Non sm̄ peccata nostra fecit nobis: neꝙ sm̄ iniquitates nostras retribuit nobis: et supra condignū remuneras. Non enim sunt cōdigne passiones huiꝰ tēporis ad futurā gloriā que reuelabiꝭ in nobis. ad Ro. viij. Das enim mensurā bonā et cōfertā et coagitatā et supereffluentē. Nō ergo estimator meriti. Sed venie quesumus largitor admitte. Benignꝰ enim es et misericors: patiēs et multe misericordie: et prestabilis super nequitia. Johe. ij. Qui solus veniā largiris: siquidē solus peccata dimittis: solus gratiā prestas et gloriā. Nam et pater misericordiarū es: nō cōtinēs in ira misericordias tuas: quesumus. Quesumus itaꝙ: vt veniam largiēdo ad cōsortium sanctorū nos admittas: qꝛ sic admitti solius indulgentie benignitatis liberalitatis tue est: sicut dauid dicit. Benigne fac dn̄e in bona volūtate tua ꝛc. Ut de viuis lapidibꝰ edificenꭍ muri celestis hierusalē. Muri inquā per angelorū lapsum rupti: non nisi tua benignitate ex nobis hominibus reparandi. Nisi em̄ tu dn̄e edificaueris domū: in vanū laborant qui edificāt eā. Neꝙ sufficiētes sumꝰ a nobis tanꝙ ex nobis aliqđ cogitare: sed om̄is nostra sufficientia ex te clemētissimo patre deo est. ¶ R. Sed cōtra illud qđ dr̄: non estimator meriti: videtur esse multiplex scripture autoritas: qua ostendiꭍ deꝰ esse ponderator meritorū. Nā. ij. Paral. xv. Erit merces operi vr̄o: sicut hꝫ Hier. xxxj. Itē Sap. v. Reddet deus mercedem laborum sanctorū suorum. Et Eccle. xvi. Misericordia faciet locū vnicuiꝙ sm̄ meritum operum suorum. In ps̄. Reddes vnicuiꝙ iuxta opera sua. Itē Mat. v. Merces vestra copiosa est in celis. Merces respectū dicit ad meritum sicut et premium. Item .j. Cor. iij. Unusquisqꝫ propriam mercedem accipiet sm̄ suū laborē. Et .ij. Cor. iiij. Quod in ꝓsenti est momentaneū et leue tribulationis nostre: supra modum in sublimitate eternum pondus glorie operatur in nobis. Non autem aliter temporalia operantur eterna nisi per modum meriti. Item ij. Timo. iiij. Reposita est mihi corona iustitie: quam reddet mihi dominus in illa die: iustus iudex. Et multa similia ad idem adduci possent: quibus ostenditur deus esse iustus iudex: et remunerator bonorum et malorum. Non autem

potest

Job. xx.

Ad Ephe. iij.

Esa. j.

Ad Ro. xj.

Ad ro. viij.

Johe. ij.

Ps̄. l.

ij. Cor. iij.

Sap. v.

Ps̄. lxi.

Matth. v.

j. Cor. iij.

ij. Tim. iiij.

pōt esse iusta remuneratio: nisi fiat ſm estimatione meritorū. Ad idē sunt autoritates sctōrum patrū ꝛ doctorū innumere: quibus docet beatitudo esse premiū pro meritis. Quāuis facile pōt dici ad textū nostrum: qḋ ideo dr̄ deus non estimator meriti: q2 nō precise p̄miat ſm merita: sed ex sua liberalitate superaddit. Unde vt dictū est: semp premiat vltra meritū: ꝛ punit citra cōdignū. Nō ergo negat estimationē meriti simplr̄: sed estimationē ad premiū merito p̄cise cōdignū. Ita quod neq3 excedat in premiādo: neq3 deficiat in puniēdo: ꝛ hoc sufficit ad vitatē text⁹ nostri. ¶ 2 Uerū q2 autoritates ille videntur innuere ꝙ operib⁹ nostris mereamur p̄miū eternū: nō inutiliter queri pōt. Utrū opera nostra q̄ tēporalia sunt: mereātur beatitudinem que est eterna? Pro cuius resolutione. Aduertēdū primo ꝙ opera nostra dupl'r possunt cōsiderari. Uno modo ſm se: vt a nobis operata virtute nostra actiua naturali: quā accepimus in prima nostra cōstitutiōe. In qua facultatem accepimus libere operandi: siue opera bona siue mala: ſm qḋ dixit propheta. Anima mea in manibus meis semp. In manibus meis. i. in potestate mea. semp: vt per ipsam faciam siue bonū siue malū. ꝛ Eccli. xv. Deus a principio cōstituit hominē: ꝛ reliquit illū in manu ꝯsilij sui. Adiecit mandata ꝛ p̄cepta sua. Si volueris mādata cōseruare cōseruabūt te. Apposuit tibi aquam ꝛ ignē: ad qḋ volueris porrige manū tuā. Ante hominē vita ꝛ mors: bonū ꝛ malum: qḋ placuerit ei dabitur illi. ¶ Alio modo cōsiderari possunt opera nostra vt nō solū sunt a nostra virtute actiua: sed ad eorū productionē cōcurrit cū nr̄a volūtate singulare donū dei: qḋ grāz appellam⁹: de quo loquitur apostol⁹. j. Cor. xv. Grā dei sum id qḋ sum: ꝛ gratia eius in me vacua nō fuit: sed abundantius illis oīb⁹ laboraui: nō ego: sed grā dei mecū. Et dicit Aug. in de libe. arbi. Gratia se hz ad liberū arbitriū sicut sessor ad equū. Sessor autē actiuo regit ꝛ mouet equū. Ita ꝛ gratia mouet volūtatem ad aliquē actum eliciendū vel operandū. ¶ 3 Est etiā aduertendū ꝙ ad actus meritorij rationē duo requirūtur in genere. Primū est libera eius electio. Scd̄m eius ad p̄miū retributionē acceptatio. Primū requirit ex parte elicientis ei⁹ sc3 q̄ meretur. Scd̄3 ex parte ei⁹ a quo p̄miū redditur. Propter primū actus naturali necessitate p̄ductus nō est meritorius: sicut cursus solis ꝛ astrorum. Inuolūtarius enī neq3 laudamur: neq3 vituperamur. iij. Eth. Meritū aūt vt distinguitur contra demeritū: est actus imputabilis ad laudem. Propter scd̄m act⁹ bon⁹ bonitate morali tm̄ nō gratuita: nō est meritorius ad vitā seu respectu btitudinis. Talis enī nō acceptatur a deo ad btitudinē cōferēdā: qm̄ actui moraliter bono facto extra grām nullus btitudinis gradus corrispōdet in p̄mio: cū3 dicat apl's. Grā dei vita eterna. ad Rom. vi. ꝛ ad Eph. ij. Grā estis saluati per fidē: ꝛ hoc nō ex vobis. Dei enī donū est: nō ex opib⁹: vt ne q̄s glorietur. Un̄ pōt actus meritorius sic notificari in genere. Act⁹ meritori⁹ est act⁹ a volūtate libere p̄cedēs: siue elicit⁹. siue imperat⁹ ad retributionē alicui⁹ p̄mij. Acceptatur aūt actus ad premij retributionē q̄n aliq̄s bonū aliqḋ seu p̄miū retribuit operāti: vel alteri p̄o quo operatur intuitu talis operationis. Ita qḋ tale bonū nō retribueret nisi actus p̄cessisset. Ex quo p3 qḋ hō iniustus operibus iustitie nō meretur illuminationē a sole: q2 eque facit deus solē suū oriri super bonos ꝛ malos: ꝛ pluit sup iustos ꝛ iniustos. Mat. v. ¶ 4 Diuiditur aūt cōster meritū ſm doctores in meritū cōgrui ꝛ meritum cōdigni. Meritū cōdigni super rōnem meriti addit debitū reddendi premiū ex iustitiā. Unde meritū cōdigni est act⁹ a volūtate libere procedēs ad retributionē p̄mij ſm debitum iustitie acceptatus. Dicitur ſm debitum iustitie: q2 si p̄miū quantū ad valorem aut dignitatē: deficeret vel excederet dignitatē vel valorē meriti: et hoc siue ſm proportionē geometricā siue arithmeticā: hoc est ſm iustitiā distributiuam vel cōmutatiuā: nō seruaretur iustitia in premiando. Hoc est: quod talis premiatio: nō fieret precise ſm iustitiā: sed vel ſm liberalitatē: si p̄miū excederet: vel citra iustitiā si deficeret. ¶ Requiritur itaq3 ad meritū de ꝯdigno: queda equalitas premij ad meritū ſm alterā duarū proportionū. Hec aūt equalitas attēditur vel ex natura actus: vel ex ordinatione pacto seu cōuentione: siue etiā promissione acceptantis. Exēplū primi vt dū merces cōmensurat operi. Ita qḋ opus ſm se tm̄ valet p̄miāri: quātū premiū reseruatū. Ita ꝙ premians tantā vtilitatē consequi pōt ex opere merētis: quātā ex premio. Exēplū secūdi: vt q̄n ex libera promissione ꝛ cōuentione promittitur tm̄ pro tali. Sic dicitur in parabola euangelica. Nōne ex denario cōuenisti mecum. Amice nō facio tibi iniuriā: sc3 dando ſm conuentionem factā tolle qḋ tuū est: ꝛ vade. Mat. xx. Ubi iustitia seruata fundatur in cōuentione: nō in natura act⁹. Et siue sic: siue sic attendatur cōdignitas siue equalitas exigit opus meritoriū aliqḋ in operāte: aliqḋ in opere: ꝛ aliquid in premiante. In operante: ꝙ sit amicus: inimicus enī ſm beatū Augu. non est dignus premio: sed pena. Et allegat Magr̄ iij. q. dist. xxxi. Ex quo sequitur ꝙ peccātor nihil meretur de condigno apud deū: q2 nō est amic⁹: sed inimic⁹ dei. Similiter enī odio sunt deo impius ꝛ impietas eius. Sap. xiiij. Et ibidem. iiij. cap. fruct⁹ impiorū inutiles. In opere requiritur ꝙ ordinetur ad vtilitatē vel honorē premiantē. Ideo op⁹ existentis in grā non ordinatū finaliter in deū: non est meritum de cōdigno. Si enim ad opus esse meritoriū sufficeret sola coexistētia gratie aut charitatis: tūc opus indifferens a tali operatum esset meritoriū de cōdigno: qḋ implicat: tūc enī nō eēt indifferens. In premiāte requiritur acceptatio siue ordinatio actus ad p̄miū tale. Hec autē ordinatio in deo non est nisi diuina voluntas: q̄ voluit ab eterno actū sic elicitū vel imperatū esse meritū condignū tali premio: vel ex natura actus: vel ex sua pactione ac promissiōe qua voluit esse debitor talis premij sic operantis. Quo duntaxat modo actio tpalis esse pōt meritū cōdignū premij eterni. Semper enī premium eternū est mai⁹ bonū merito tpali. Et iustitia stricta non reddit meli⁹ bonū pro minore bono ſm se considerato: ꝛ naturalē eius ꝛ intrinsecam bonitatem: ꝙ vero est cōdignum: tm̄ est ex gratuita acceptatione diuina sic se obligare volente operanti. Meritum de cōgruo est actus libere elicitus acceptat⁹ ad aliqḋ bonum retribuendum: nō ex debito iustitie. Et hec nō requirit dictas cōditiones in operāte in opere aut p̄miāte. Hoc mō opus bonū de genere factū ab inimico sic accipiatur ad aliqḋ bonū retribuendum: vt bonus motus naturalis anime peccātoris quo facit qḋ in se est: sine quo non daretur gratia iustificās: est meritū gratie de cōgruo. Similiter si aliquis bonū aliqḋ retribuit facienti opus bonum de genere: non tamen ad honorem vel vtilitatem retribuentis: bonū illud factum est meritū de cōgruo boni retributi. Sic etiam si quis bonum excedens actum operantis

Dupliciter opa nostra possunt cōsiderari.

Ps. cxviij.

Eccl. xv.

j. Cor. xv.

Augustin⁹

Ad rōnem actus meritorij duo requirantur.

Ephe. ij.

Actus meritori⁹ q̄d.

Diuisio meriti.

Meritū cōdigni.

Mat. xx.

Augusti.

Meritū de congruo.

non ex debito precedentis pacti: sed nuda libera litate donet: non daturus illud nisi operatio il-

Prima pro positio.

la precessisset: in premiando: talis operatio esset meritũ de cõgruo: nõ de cõdigno. ¶ O Per hec respondetur ad q. motã per prepositiões. Pria. Opus nostrũ cõsideratũ fm intrinsecã suã boni tatẽ quã bz per se ex se et volũtate eliciẽte gra circũscripta: nõ est meritũ beatitudinis: nec de cõgruo: nec de cõdigno. Probatur: qr nulli confert beatitudo propter opus elicitũ ex naturali aut morali virtute hominis gratia circũscripta. Statuit siquidẽ deus fm ordinẽ sue sapiẽtie: nullum fore glorificandum in patria nisi fuerit prius gratificatus in via. Sed nec actum aliquẽ premiare in patria beatitudine: cuius nõ fuit principium gratia vie. Unde et opz paruulos qui nullũ pctm cõmiserunt baptizari: vt gratiam recipiãt si gloriã et beatitudinẽ debeant adipisci. Quapropter dixit apls. Si linguis hominum loquar et angelorum &c. Et si tradidero corpus meũ vt ardeã charitatẽ aũt q est gra: non habuero: nihil mihi prodest: ad vitã eternã scz. j. Cor. xiij. Et beatus

Augusti.

Augu. Gratia sola est que diuidit inter filios regni et perditionis. Patet hoc idẽ ex. 8. allegatis. Et sic intelligi põt illud beati Bernar. in ser. de annunciatione dñica di. Credere opz q vitã eternam nullus promereri poterit bonis operibus suis. Sic loquit glo. super illud Rom. vi. Gratia dei vita eterna: vt intelligeremus nos deũ ad vitã: nõ nostris meritis: sed sua miseratiõe pducere. ¶ Scda ppositio. Opus bonũ de genere vel

Scda ppo sitio.

etiã moraliter elicitũ a volũtate gra nõ coexistẽte nihil meretur: neqz tpale nec eternũ de condigno. Patet: qr deficit scda cõditio supra posita. s. dignitas ex parte operãtis. Meritũ enĩ de cõdigno: vt dicit Alexan. de ales vbi supra est seruitiũ deo digne debito mõ impensum. Existẽs autẽ in mortali pctõ: nõ põt digne exhibere seruitiũ deo: quia in eo est indignitas peccati per quod est in odio dei. Operibus autẽ impij non premiũ debetur: sed pena tanqz operibus inimici. ¶ P Ter-

Tertia pro positio.

tia propositio. Opus bonũ moraliter extra gratiam factum de cõgruo meretur aliqd bonũ spirituale vel temporale. Patet: qr apud largissimũ retributorem nullum bonũ manet irremuneratũ. Itẽ multa bona dant peccatoribus: nõ ex debito iustitie propter aliqua opera precedẽtia: qbus nõ precedentibus illa bona nõ darẽtur: ergo illorũ bonorũ opera precedẽtia sunt merita. Tenet cõsequẽtia ex quid nois meriti supra positi: qr talis operatio est libere elicita: et a deo ad opus bonũ retribuendũ acceptata. Sunt ergo merita et non cõdigna: vt patuit ex propositione scda: ergo sunt merita de congruo. Preterea multa bona cõcessa legimus infidelibus: et etiã idololatris intuitu quorundã bonorũ operũ. Sic enĩ legit de Achab impio rege israel. iij. Reg. xxi. Nonne vidisti humiliatum regem Achab corã me: qr igitur humiliatus est mei causa: non inducam malũ i diebus eius. Item de rege nabuchodonosor: idololatra similia habent in Daniele. Preterea peccatori facienti qd in se est: dat dñs gratiam: quã nõ daret

Zacha. i.
Jaco. iiij.

nisi qd in se est faceret: fm illud Zacha. i. Conuertimini ad me: et ego cõuertar ad vos. Et Jac. iiij. Appropinqte deo: et appropinquabit vobis. Meretur ergo peccator gratiam de cõgruo faciendo

Facere qd i se est.

qd in se est: que est bonũ spũale ¶ Forte queris. Quid est facere qd in se est: Respondet Alexan. par. iij. q. lxix. arti. iij. Ad videndũ inquit quid est facere qd in se est: est notandũ quod in quolibet homine per naturã est recta ratio: et hec recti-

do boni est notio indita a creatore: qua quelibet a la põt cognoscere suũ principiũ. s. deũ: fm illud

ps. xcix.

Ps. Scitote qm dñs ipse est deus: ipse fecit nos et non ipsi nos. Per hoc enĩ q quilibet naturaliter scit se nõ semp fuisse: scit se factũ esse: et ita scit se habere principium: et scit qd ab illo principio bz quicqd habet et nõ a se. Scit et qd ab illo dz petere bonũ: quodqz per illum debent suppleri oẽs sui defectus. Si ergo fm istam notionem operet homo: suo arbitrio recurrendo ad illũ quem scit suũ esse principium: et quem scit esse adorandũ: et petit ab eo lumen cognitionis fidei et boni: facit qd in se est: et hoc est facere qd in se est generalr in quolibet homine. Plus autem est in fideli existente in peccato mortali de lumine: quia ipse habet fidem informẽ: quia sine charitate. Hec autẽ fides informis radiat ad duo: scz ad diuinã iustitiã dãnantem reprobos: et ad diuinã misericordiam saluantẽ iustos. Ex primo creabitur timor in eo: et ex secundo spes: et hoc est facere qd in se est. Hec Alexan. Ex quo hoc dicitur: qd iste facit qd in se est: qui illuminatus lumine rationis naturalis: aut fidei: vel vtroqz: cognoscit pcti turpitudinẽ: et proponens ab ipso resurgere desiderat diuinũ adiutorium quo possit a peccato mundari: et deo suo creatori adherere. Hec facienti deus gratiam suam tribuit necessario: necessitate non coactionis: sed immutabilitatis: vt ibidez declarat Alexan. Statuit enim deus hec faciẽti infundere gratiam per quã a criminibus emundetur. Inde dicit apls ad Ephe. v. Surge q dormis: et exurge a mortuis. i. operibus mortis: faciẽdo qd

Ad Eph. v.

in te est: et illuminabit te xps. ¶ Q Quarta propositio. Cõparando opa fm se et intrinsecã bonitatẽ quã habẽt ex voluntate eliciente ad premiũ

Quarta ppositio.

beatificum: bona opa ex gratia facta premij beatifici nullatenus merita sunt cõdigna. Illa ppositio patet per illud apli ad Ro. viij. Nõ sunt cõdigne passiones huius tpis ad futuram gloriam: que reuelabitur in nobis. Item Esa. lxiiij. Quasi

Esa. lxiiij.

pannus mẽstruate vniuerse iustitie nostre. Item

Luc. xvij.

Luc. xvij. Cũ feceritis oia q precepta sunt vobis dicite serui inutiles sumus: quod facere debuimus fecimus. Ex quibus pz quod opera nostra imperfecta: etiã qr alias debita: et ppter creationem nostrã de nõ esse ad esse: et ppter redemptionem a dãnatione: et ppter iustificationem ab impietate &c. non sunt condigna premio futuro in beatitudine. Probatur etiã ratione: qr inter meritũ de cõdigno premiũ: est quedam cõmensuratio et equalitas valoris. Sed inter opera nostra et premiũ beatificũ nulla est proportio aut equalitas: cõsiderando opera fm intrinsecã bonitatẽ: et vt sunt a voluntate nostra. Nam opera nostra sunt temporalia: et quasi momẽtanea: premium vero perpetuum. Denigz visio beatifica et fruitio que dantur in premio: sine comparatione perfectiora sunt quecunqz acta viatoris in deũ relato Unde dicit doctor subtilis: qd si deus per vnicũ

Doctor subtilis.

instans durãtẽ cõferret homini beatitudinem: clarã scz dei visionẽ et cõcomitantẽ fruitionẽ sufficiẽter remunerasset oia opera bona q homo toto tpe vite sue perfecit propter magnã perfectionem beatitudinis: et immoderatũ eius excessum super oia opa nostra. ¶ R Quinta propositio. Con-

Quinta ppositio.

siderando dignitatẽ opis meritorij ex gra coefficiẽte cũ libero arbitrio: et ex spũsctõ mouẽte: atqz ex diuina promissiõe: et ordinatione eius ad premiũ beatificũ: opera nra ex gra elicita sunt meritoria premij beatifici de condigno. Patet p auctoritates in principio huius dubij adductas: q

innuunt

innuit q beatitudo sit pmiū ac merces nostro-
rū operum: et ita opera nostra merita: sed dignus
est mercēnarius mercede sua. Luce. x. Ideo apls

ij. ad Tim.

ait. Reposita est mihi corona iustitie: quam red-
det mihi dns in illa die iustus iudex. Quod autē
reddit fm iustū iudiciū: videt esse merces condi-
gna. Item glo. sup illud ps. Misericors et misera
tor et iustus dns: dicit. Misericors est cum expe-
ctat: miserator dū iustificat: iustus dum remune-

Actuū. v.

rat. Itē Act. v. Ibāt apli gaudētes a cōspectu cō-
cilii: qm digni habiti sunt pro noīe iesu contume-

Augusti.

liā pati. Itē Augu. lib. v. cōtra iulianū. c. v. Deus
primo eligit indignū: sed eligēdo facit dignum.

Gregori9.

Itē Greg. xx. moral. Gratia veniens facit vt di-
gni simus ascendere ad celestia. Et Ans. in mo-
nologion. Si creatura rōnalis q̄ eminet omnib9
creaturis: amet deū: nihil pōt esse preciū huius

Beda.

nisi deus. Multa ad idē adduci pnt. Itē Beda
in hom. de filijs zebedei dicit. Ita igitur premia
pollicetur electis: vt et digna premijs merita pre-
monstret. Ecce aperte dicit digna merita pmijs:
et loquit de premio eterne btitudinis. Probatur
etiā rōne: qr meritū cōdigni requirit equalitatē
quādā cū premio fm iustitiā. Hoc aūt est in pro-
posito cū ceteris requisitis supra positis. Nam
equalitas est ex mouente primo qd est spūsctūs
qui p grām mouet voluntatē. Hic aūt est bonū
infinitū: rōne cuius opus meritoriū equat pmio
obiectiuo qd est deus trinitas: de quo Gen. xv.

Gen. v.

Ego merces tua magna nimis. Unde et spiritus-
sanctus est pignus hereditatis nostre. ij. ad Co-
rin. j. Est etiā equalitas ex parte mouentis secū-
di: qd est gratia respectu premij formalis: qd est
visio et fruitio: et hoc in virtute etsi non actu si-
cut semē arboris in quo est virtus ad totā arbo-
rem. Per gratiā etiā fit opus velut deiforme: et
opus cōsors diuine nature. Adoptamur enim p
gratiā in filium: cui debet hereditas ex ipso iure
adoptionis: fm illud ad Ro. viij. Si filij et here-
des. Ex parte dei pmittentis est iustitia in reddē-
do. Justū enim est vt seruet promissum. Hinc dr

Mat. xx.

mercēnario. Tolle qd tuū est. Nō reddere autē
suū: iniustū esset. Hec autē iustitia non est ex na-
tura actus: sed ex liberalissima dei promissione: q
volēs se debitorē cōstituit: et sua volūtate se obli-
gauit tali operi tm reddere premium: et ita surgit
ibi cōdignitas ex veritate pollicētis: quia stante
illa dni pollicitatione: iustū est reddere / et iniustū
non reddere: licz illa iustitia ex sola liberalissima
volūtate dei pēdeat tanta premia pollicētis. Et
iste propositiones cōcorditer sunt de mēte Alex.
par. ij. q. lxix. scti Tho j. ij. q. vxi. scti Bonauen.
distin. xxvi. secūdi. et doctoris subtilis et aliorum.
¶ S Et per hoc facile exponuntur autoritates
hincinde allegate. Quarum alique loquūtur de
opere nostro cōsiderato quātū ad substātiā act9
prout elicitur ex libero arbitrio. Alie vero de eis
fm qd sunt a spiritusctō et a gratia. Unde breui-

Sctūs bo-
nauētura.

ter virūqz cōprehēdēs sctūs Bona. dicit. Op9
meritoriū cōsideratū in cōparatione ad volūta-
tis seu arbitrij libertatē: et dispensatoris liberali-
tatē: et tpis oportunitatē: est opus meritoriū me-
rito cōdigni. Cōparatū vero ad gratie dignitatē
ex qua fit opus mouente spiritusancto ad pollicē-
tis veritatē: et operis difficultatē: sic est meritū cō-
digni. Nā in hoc opus arduū est: qr est supra vi-
res volūtatis elicientis in eo q homo eleuatur su-
pra seipsū: et bono proprio pponit bonū eternū
hinc tale genus operis eterna remuneratiōe di-
gnū est. Hec sanctus Bonauen. Gratia etiā per
quā sic volūtas eleuat: eo mō quo premiū est in-
finitū: ipsa est infinita: qr gra vie non distinguit
realiter a charitate patrie: nisi forte sicut pars a
toto. Nā gra est charitas q̄ manet in patria: fide
et spe euacuatis. Nūqz em excidit charitas: vt di-
cit apls. j. Cor. xiij. Et gloria ipsa est gra consum-

j. Cor. ij.

mata. Et ita sicut nec oculus vidit: nec auris au-
diuit etc. que preparauit deus diligētibus se. Ita
nec intellectus viatoris cōprehendit pfectionē
grē virtualē: qr nō pōt pfecte et cōprehensiue co-
gnosci gra: nisi et premiū cognoscat: qd est effect9
eius tanqz cause meritorie. Sic etiā lz ex natura
rei deus nullius creature pōt esse debitor: tamen
ex natura sue immutabilis veritatis et liberalis
ac voluntarie pollicitationis se potest facere de-
bitorē sue creature. Ita etiā q stāte sua pmissiōe
qua pollicit9 est dare vitā eternā seruātibus sua
mandata: nō posset sine iniustitia subtrahere eis
premia repromissa Licet enim simplr nullius est
debitor: et posset nō dare premiū eternum creatu-
re sue: sicut potest differre: etiam creaturam anni-
hilare: tn stante promissione et ordinatione eius
ad vitā: nec pōt annihilare: nec nō dare vitā eter-
nā pmissā. Nā hec ordinatio et promissio nihil
aliud est nisi actus diuine volūtatis: quo vult illi
qhqz dare vitā. Illa ergo volūtas cū sit immuta-
bilis: nō pōt stare cū volūtate nō reddendi. Ea-
dē igitur necessitate qua non pōt solui scriptura
Jo. x. Nec iota vnū perire. Mat. v. et Lu. xvi. etiā
nō pōt nō reddere pmissa. Scriptū aūt est. Ubi
sum ego: illic et minister me9 erit. Pater quos de-
disti mihi volo vt vbi sum ego: et illi sint mecū: vt

Joan. xij. et
xvij.

videant claritatē meā quā dedisti mihi: qr dilexi-
sti me ante constitutionē mūdi. Hec autē visio
beatitudo est et vita eterna. Ibidē. Hec est vita
eterna vt cognoscāt te solū deū verū: et quē misi-
sti iesum xpm. Etlz pmissio ipsa sit cōtingens: si-
cut et predestinatio: et q pmisit pōt non pmisisse:
et predestinatū pōt nō saluare in sensu diuiso: qr
pōt non predestinasse: tn non pōt pmissum non
seruare in sensu cōposito. Hinc. ij. ad Tim. ij. dr.
Nō pōt negare seipsum. Glo. interli. Non pōt
negare seipsum qui est veritas: qd faceret si dicta
sua non impleret: et si per impossibile promissum
nō seruaret: verax nō esset: ita si pmiū promissū
mādata ei9 seruātib9 nō daret: iniustus esset. Si-
cut in humanis: oē pmissum: lz sponte et volunta-
te cadit i debitū. Sic ergo debitor noster est de9
sua misericordi voluntate: non rei necessitate.

Obiectio.

¶ T Sed cōtra pōt opponi. Eadē rōne sequit q

Ad Ro. xi.

gra prima caderet sub merito de cōdigno: qd est
cōtra oēs doctores: et aplm ad Ro. xi. Si ex meri-
tis: iam gra nō est gra. Unū sicut implicat gratiā
nō esse gratiā posita cōstantia subiecti: ita impli-
cat gratiā esse ex meritis: et tn sequit qd dictum
est: qr sicut ordinauit de9 se daturū premium ser-
uāti mādata ex gra: ita ab eterno ordinauit dare
gratiā faciēti qd in se est. Sicut ergo seruās man-

Rñsio ad
obiectionē

data meret gloriā de cōdigno: ita faciens qd in
se est: meretur gratiam de cōdigno. Respōdetur
qd faciendo quod in se est: non meretur primam
gratiā q̄ est gratia iustificās pctōrē de cōdigno
licet mereat de cōgruo. Nec est par ratio: qr pre-
ter ordinationem dei qua vult dare premium: sic
facienti ad cōdignitatē meriti duo requiruntur:
que in pposito deficiunt: ita q cōdignitas ope-
ris ex tribus pendet: scz ex dignitate operantis
ex cōmēsuratione operis: ex acceptatione pmiā-
tis. Ex dignitate operātis: vt scz operās sit perso-
na digna: hoc est nō sit indigna: nō inimica Unū
peccator qr inimicus dei est: nihil mereri potest
de cōdigno vt. 3. Cōmēsuratio opis: et hoc est vel

ex natura operis: vel ex principio operandi. Modo opus meritoriū: vt dictū est ꝓpter gratiā ex qua elicit̄: ⁊ spūm sctm̄ inhabitātē p gratiā mouentē: cōmensurat̄ premio tam obiectiuo q̄ formali. Nihil tale est in pctōre: qui nec habet spūm sctm̄ inhabitantē: nec donū supnaturale gr̄e cōmēsurabile. Nullū eñ donū gratie gratis date cōmēsurabile est gratie gratū facienti. Et ideo lz de⁹ acceptet opus faciēdi qd̄ in se est ad gratiam infundendā: quā alr̄ non infunderet: tñ deficiunt alia duo correquisita: ⁊ ita non est eadem ratio hic et ibi. Et illa tria includunt̄ in hac particula descriptionis meriti de cōdigno: qua dicitur. Ad retributionē premij fm̄ debitum iustitie acceptatus: vt ibidem est declaratum. Et tantū de illo dubio.

¶ Lectio. lx.

A Er xp̄m dñm nostrum. ¶ Hec est tercia pticula partis scd̄e sexte partis p̄ncipalis canonis: in q̄ inducitur persona p quā petim⁹ p̄fez venie largitorē admitti ad cōsortium beatorum. Et subdiuidit̄ in duas porticulas. In prima facit qd̄ dictū est. In scd̄a cōcludēdo totū canonē: reducit̄ in eū qui circa cōfectionem corporis xp̄i operat̄ trinitas benedicta: ibi. Per quē hec oīa bona semp creas ⁊c. ¶ Circa primum dicit. Per xp̄m dñm nostrū: qui veniā quā nobis pater celestis largit̄: meruit: ⁊ celi ianuā primo aperuit. In quo sctōrū cōsortiū qd̄ petim⁹ celebrat̄: vbi et ipse xp̄s oleo leticie pre participib⁹ suis vnctus ⁊ perfusus: primus patri equalis ad dexterā eius residet: forma pre filijs hominū speciosus. Et hic non r̄ndetur: amē: sicut in p̄orib⁹ orationibus propter cōnexionē verbo⁊ statim sequentium: in quib⁹ est relatiuū: cui⁹ antecedens est qd̄ hic dr̄: xp̄m dñm nostrū. Sequit̄ eñ. Per quē scilz xp̄m. Habet ergo cōdependentiā ad p̄ora: sicut relatiuū dependet ad suū antecedēs: q̄ vt nō soluat̄: nihil interponit̄. Uel secūdo q2 sacerdos secrete hāc petitionē facit: ita vt eius verba a circūstantibus ministris audiri nō possint: ⁊ nemo est circūstantiū qui respondeat amē. *Uerū hec ratio nō parū facit: q2 sic cōcluderet q̄ etiā in p̄orib⁹ orationib⁹ dici nō deberet: in quib⁹ tñ sacerdos celebrās fm̄ romane ecclesie ordinē: dicit amen: ergo ⁊ hic dicere posset secrete. Ideo tertio dicūt quidā: q̄ ideo omittit̄ amen: q2 angeli sctī q̄ huic ministerio adesse creduntur: affectātes qd̄ nos petimus suo cōsortio adiunari: respondeant amen. Hec clausula quantū ad singulas dictiones ei⁹ frequēter exposita est. Ideo hec sufficiāt.

*Hic non r̄ndet̄ amē: q2 angeli sctī q̄ p assistūt q̄ creduntur r̄ndere: tū q2 sacerdos dicit ista v̄ba i silētio: vt circūstātes audir̄ non possint: et ita nec r̄ndere: tū q2 v̄ba sequētia: p quem hec oīa dn̄e ⁊c. istis īmediate cōiūgunt̄: ita vt nihil interpōi possit.

B

Per quē hec oīa domine

semper bona creas: sanctificas: viuificas: benedicis ⁊ prestas nobis. ¶ Hec est secunda porticula: in qua ea q̄ circa corporis xp̄i cōfectionem acta sunt: reducit in xp̄m patris filiū dñm nr̄m. Et primo ea q̄ sunt ex parte sacramenti. Secundo ea que sunt ex parte personarū in sacramento operantium: ibi. Per ipsū: ⁊ in ipso. ¶ Circa primum pōt litera tripliciter exponi fm̄ triplicem huius pronois hec demonstrationē. Pōt eñ demonstrare panis ⁊ vini substātiā demonstratione simplici fm̄ Alex. q2 que demōstrat modo non sunt: sed fuerunt p̄ntia. Est ergo simplex pronois demōstratio: sicut verbis verbi cōfusio. Pōt ergo demonstrare panis ⁊ vini substantiam: q̄ fuerunt materia sacramenti: ⁊ quarū species presentes sunt sacramētū. Pōt etiam rem sacramenti presentem demonstrare carnē scz xp̄i ⁊ sanguinē. Pōt etiam demonstrare eos qui simul offerūtur in hoc sacramēto: qui mēbra sunt xp̄i: cōstituentes corpus eius mysticū ibi significatū: nō autē cōtentū. Scd̄m primā expositionē dicitur. Per quē scz dñm nostrū xp̄m mediatorē: qui se fecit rē huius sacramēti. Hec oīa scz panis vini ⁊ aque que ibi fuerant: substantias. Semp bona. Uidit eñ deus cuncta que fecerat ⁊ erāt valde bona. Gen. j. Creas condendo naturā. Sanctificas: cōsecrando materiā. Uiuificas transsubstantiādo creaturā in viuam scilicet christi carnem ⁊ sanguinē. Benedicis: accumulando gratiā: q̄ plus in hoc opere reluxit q̄ in ceteris. Creas inquam fm̄ causas primordiales: hoc est fm̄ rōnes ideales fm̄ quas rationabiliter facis quicq̄d operaris: vt dicit Aug. Sāctificas: fm̄ causas sacramētales: que sunt verbo⁊ forma: consecrantis potestas ⁊ intētio. Uiuificas: fm̄ causas effectiuas principales: que sunt tua volūtas ⁊ beneplacitū qua ipsas transsubstātias: ac cōuertis in alias viuas substantias. Benedicis: fm̄ causas salutares. Et p̄stas nobis: fm̄ causas liberales. ¶ Uel fm̄ Alber. Hec semper bona creas: per nature constitutionē. Sanctificas per verbum ⁊ orationem. Uiuificas: per vitalē cōuersionem. Benedicis: per gratie exuberationē. Et prestas nobis: per liberalissimā largitionē. ¶ Scd̄o modo exponit̄: vt hec demonstrat rem contentā: sic. Per quē hec oīa bona/carnē scz ⁊ sanguinē: semper bona: quantū ad omnē speciem boni. Sunt quippe bona vtilia ad reformationem vite labentis spiritualis. Honesta ad rememorandū opera salutis. Delectabilia: ad promotionē summe ⁊ intime deuotionis. Creas ipsa in sacramentū addncendo. Sanctificas: sacris velamentis obtegendo. Uiuificas: increate vite vniendo. Benedicis: spūalibus donis ⁊ beneficijs impiendo. Et p̄stas nobis: misericorditer largiendo. ¶ Tertio modo prout hec demonstrat signatum ⁊ non cōtētū: potest sic exponi fm̄ Alex. Implorata eñ admissione peregrināntium ad cōsortium sanctorū: subditur cōmendatio trinitatis: vt sic captāta dei beniuolētia: facilius impetret̄ quod intenditur. Commendatur igitur pater ex autoritate maiestatis: ibi Per quē hec omnia. Filius ex immensitate virtutis: ibi. Semper bona creas. Spiritussanctus: ex connexione vnitatis: ibi. In vnitate spiritussancti: in particula sequēti. Uirt⁹ ergo filij commēdatur in eo quod potest omnia ex nihilo creare: ibi. Per quem hec omnia: semper bona creas: et a peccatis purgare: ibi. Sanctificas: ⁊ gratia ⁊ virtutibus viuificare: ibi. Uiuificas: ⁊ viuificatos ⁊ purgatos gloria remunerare: ibi. Benedicis. Ut sic insinuetur: qd̄ est deus nature: largitor venie: autor vite: ⁊ rex glorie. ¶ Dicit̄ ergo. Per quem scilicet christū. Domine sancte pater cuius est autoritas maiestatis. Hec oīa bona: idest omnes hoc sacramēto significatos: nos scilicet in multitudine tuarum miseratio-

num

Augustin9.
nū sperantes:vt nobis partē cū sanctis tuis:do-
nes in glia stabilitatis. Creas:in natura bona cō
stituendo. Dicit em̄ Aug.j. de doctri.chri. qr bo-
nus est:sumus: ꝛ inquantū sumus: boni sumus.
Sanctificas:in ipso a pctis purgādo: ipso peten
te Joan xvij. Pater sancte sanctifica eos in veri-
tate. Per quem. Uiuificas: gfa et virtutibus ad
vitā preparando. Nā ꝛ ipse obtulit pro vita mū-
di. Per quem Benedicis: viuificatos gloria co-
ronādo. Ipse est q̄ in iudicio dicet. Uenite bene-
dicti patris mei:possidete paratū vobis regnum
a constitutione mundi. Mat.xxv. Per quē olim
patribus veteris testamenti benedixisti propter
ipsum qui ab eis fm carnem fuerat descensurus.
Per quem. Et prestas nobis:bona gfe ꝛ glorie:si
ne quibus nemo attingit cōsortiū beatorū. ¶ D

Dubium.
Sed hic qs dubitaret circa hunc textum. Cū pa-
ter celestis causa est immediata ois esse: ꝛ creatu
re:autor etiā sanctitatis:ꝛ principiū vite: olsqz
benedictionis origo:quō hic dicitur creare:san-

Rnsio ad dubium.
ctificare:viuificare:ꝛ benedicere per filiū. ¶ Rn-
detur ex quo pater est agens rōnale recognoscēs
ola opa sua anteq̄ fiant:necesse est q̄ apud se ha
beat rōnes ideales ꝛ exēplares rerū fiendaꝝ. Ha
beat inquā apū se in esse cognito:fm has produ
cit quecūqz pducit:vt cognoscēs ꝛ rōnabilr ope
retur:quemadmodū dicit phs.vij. Meta. Dom9
extra in re:fit a domo intra in mente:qr domifica
tor anteq̄ construat domū realez: preconcipit in
mente qualiter partes domus cōponat ꝛ ordinet
vt artificiose construatur. Cū autem filius proce-
dit a patre per modū intellectus: quia vt verbuz
patris:in quo tanq̄ in imagine perfectissima re-
lucet:nedum omnia paterna perfectio:sed omne
creabile a deo:propter qd fm Aug.xv. de tri.c.xiij
verbum generari dicitur de scientia patris:voca
turqz ars prīs oipotētis. Ars plena rationū om-
niū viuentiū:fm illud. Quod factū est in ipso vi-
ta erat. Cū igitur pater summ9 artifex pducit ali-
quid extra se:qr pconcipit:per artē dicit̄ opari:et
sic p filiū q̄ ars est prīs. Et ita dr creare p filium.

Augustin9. Joan.j.
Nō tn̄ vt ppositio per: sit nota pncipij formalis
pducēdi:quō ignis calefacit p calorē: ꝛ creat9 ar-
tifex operat̄ per artē. Nā filius nō est ars patris
formaliter:sicut nec ē sapiētia patris formaliter.
Non enim pater sapit sapiētia genita sed forma
liter sua essentia:q̄ est essentialis cognitio sapien
tia ꝛ ars patris. Siquidē nihil pater recipit a fi-
lio:sed ola hz a semetipso. Nec creat p filiū:vt p:
sit nota cause instrumentalis: sicut sector lignoꝝ
secat per securim sicut per instrumentū: qm̄ fili9
nō est instrumentū patris:qr nō minor prē. Sed
creat p filiū:vt p:dicit pncipij idētitatē ɔsubstan

Quid est dicere patrez creare p filium.
tialē: vt tn̄ sit dicere. Pater creat p filiuz tanq̄ p
vnū secū ɔsubstantiale pncipiū. Un̄ nihil aliud ē
patrē creare per filiū:q̄ patrē ꝛ filium a se produ-
ctū vnū esse creature effectiuū principiuz: vnum
scz creatorē. Et lz verissime dicatur ꝛ pater crea-
re per spm̄sctm̄:qr pater ꝛ filius ꝛ spūssanctus sūt
vnus dns:omnipotēs creator: ꝛ olm rerum finis
ꝛ principiū:tamē ea que ordinē habēt ad intelle-
ctum: specialiter attribuūtur filio: sicut que hāt
ordinē ad voluntatē attribuūtur spiritui sancto:
quia sicut filius a patre procedit per modū intel
lectus vt verbū: ita spūssanctus pcedit ab vtro-
qz per modū volūtatis vt donū. ¶ E Sed dice-

Obiectio.
res:ex illo sequeretur q̄ licet cōuenicter diceret̄
pater creare per filiū:nō tamen sanctificare: viui
ficare ꝛ benedicere:qr cū illa sint bona habentia
ordinē ad voluntatez:quia gratiose et liberaliter
donata attribui debent spiritusancto:et sicut di
citur creare per filium: dicatur sanctificare per
spiritum sanctum. Ad hoc respondetur q̄ pprie

Rnsio ad obiection
ꝛ vere dicitur pater sanctificare:viuificare spūa-
liter ꝛ benedicere per spiritumsanctum: tamē ni-
hilominus propter ꝛ ex alia causa id attribuitur
filio. Nam quia filius solus est incarnatus pas-
sus ꝛ mortuus:vt humanum genus in adam per
ditum patri reconciliaret:factus est causa meri-
torij totius boni spiritualis: quod homini cōfer
tur ad salutem. Neqz vnq̄ post lapsum ade: ali-
cui homini collata est gratia: nisi propter christi
passionem exhibitam vel exhibendam: quam vt
sic acceptauit tota trinitas tanq̄ meritū gratie
conferende:fm hoc igitur: quia christus in assū-
pta humana natura meruit:vt nobis a patre gra
tia:sanctitas:spiritualis vita ꝛ benedictio confe
ratur:conuenienter dicitur pater per filium san-
ctificare:viuificare:ꝛ benedicere:ꝛ illo modo in-
telligendo per:non dicit idētitatem principij cō-
substantialem:sed circunstantiam cause merito-
rie. Quomodo etiam dicim9 patrem aliquid da-
re per sanctos idest per merita sanctorum:non q̄
meritum sit causa vel ratio prebens patri facul-
tatem operandi:sicut calor igni prebet facultatē
calefaciendi:sed quia est aliquod acceptum a pa
tre in ordine ad collationē talis boni. Et illo mo-
do patet q̄ pater non sanctificat per spiritūsan-
ctum:quia spiritussanctus non est causa merito-
ria sanctificationis nostre: sicut nec filius fm
naturam diuinam:sed fm tantum eam in qua sa
tisfecit pro nobis idest secundum naturam mor-
talem assumptam.

Per ipsum et cum ipso ꝛ in

ipso:est tibi deo patri omnipotenti in vnitate spi
ritussancti:omnis honor ꝛ gloria. Per omnia se-
cula seculorum. Amen. ¶ Hec est vltima porticū-
cula et conclusio canonis: in qua reducit ea que
circa corporis christi consecrationem acta sunt:i
christum ex parte personarum in sacramēto ope
rantium:personarum sanctissime trinitatis: vn-
de dicitur. Per ipsum:christum scilicet filiū tuuz

Joan.j.
per quem hec oia que offerimus: creas: immo et
totum mundū: ꝛ omnia que in eo sunt. Ipse enim
est verbum per quod ioanne testante omnia fa-
cta sunt: ꝛ apostolo ad Heb.j. per quem fecit ꝛ se
cula:per quem opus humane redemptionis per
fecisti: ꝛ ruinam angelicam restaurasti. Per quez
hec oia bona: panē vinū ꝛ aquā creata sctificas:
viuificas: benedicis.i.das virtutem purgandi:
viuificandi:glorificandi: ꝛ prestas nobis sancti-
ficata ꝛ transsubstantiata: vt sint nobis in subsi-
diū purgationis:viuificationis ꝛ glorificationis

j.Tim.ij.
Per hunc quasi per mediatorem.j.Tim.ij. Me-
diator dei ꝛ hoim homo christus iesus: tibi ho-
nor ꝛ gloria. Omnes quidem rationales creatu-
re ꝛ intellectuales: homines scilicet ꝛ angeli tibi
canunt gloriam:te honorificant: quia tuum istū
vnigenitū dignatus es mittere ꝛ opera tam glo-
riosa:tam magnifica exercere. Unde.ꝛ. in prefa-
tione dicitur. Per quem christum dnm nostrum
maiestatem tuā laudant angeli:adorant domina

Ad Eph.iij
tiones ꝛc. Et paulus ad Ephe.iij. In christo iesu
domino nostro fiduciam habz ꝛ accessum ad pa-
trē ad quem flectit genua: vt ibi dicit̄. Rursus p
ipsummet filiū tuū christū tibi honor ꝛ glia: i mi
raculorū suorū operatione in quibus per filium
glorificatus est pater: vt expresse habetur Joan.

Obiectio.
ix. in illuminatione ceci nati: ꝛ Joan.xj. in resusci
tatione lazari:cuius infirmitas non esse ad mor-
tem: sed ad gloriam dei Christus ipse asserit.

Ji ipsum de cecitate illuminati discipulis querētibus quis peccauerit vt cecus nasceretur: Rńdit. Nec mirum quoniam ipse in suis operibus gloriam suam nō querit: sed honorificat patrem. ¶ H Sequitur. Et cum ipso. ois scilicet honor ⁊ gloria: q: cum ipso est tibi patri vnum esse diuinū per quod tecum vnus est deus: ipso dicēte. Ego ⁊ pater vnū sum⁹: scꝫ in essentia: quam per generationem te cōicante accepit. Pater inquit quod dedit mihi maius est oibus: hoc est diuina essentia qua maius nihil cogitari potest. Est enim scđm Dam. pelagus infinite substantie: que q: indiuisa est in filio: merito cum ipso est tibi honor ⁊ gloria: quia tibi est coequalis maiestate ⁊ potentia. Hinc apls. Qui cum in forma dei esset: non rapinam arbitratus est se esse equalem deo. Est ⁊ coequalis duratione quia coeternus. Sicut dicitur in symbolo athanasij: vna est diuinitas: equalis glia: coeterna maiestas. Quod etiam ꝓpheta innuit in persona patris loquēs. Ego hodie genui te. Hodie. i. i eternitate vbi nihil futurꝫ: nihil preteritū: sed hodie cōtinuū. Vñ blasphemantibus iudeis rńdens dńs ait Joā. viij. Anteq̄ abrahā fieret: ego sum: semꝑ est q: immutabiliter est. Est et coequalis btificatione sui ⁊ oim electoꝝ. Sui: q: ex se naturaliter btūs: lꝫ nō a se eadem btitudine qua ⁊ pater Joā. v. Sicut pater habet vitam in semetipso: sic dedit ⁊ filio habere vitā in semetipso. Una siquidē necessaria cognitio ꝯprehensiua sūme diuine nature: vna eiusdē eterna fruitio pr̄is ⁊ filij. Omniū electoꝝ: q: in eius faciē oēs desiderant prospicere angeli ⁊ hoies. Vñ ⁊ ipse ait. Hec est vita eterna: vt videāt te patrē: ⁊ quē misisti iesum xp̄m solū verū deū Joā. xvij. Jdcirco tibi pr̄i cū ipso ois honor ⁊ glia cū quo operaris oia: cū ipso disponēdo ⁊ regendo per spm̄ creata: vñ Jo. v. Pater meus vsq: mō operat̄ et ego operor. Et sequit̄. Quecūq: ille facit: hec ⁊ filius simil̄r facit. ¶ H Sequitur. Et in ipso: est tibi honor ⁊ glia: in quo tanq̄ in imagine ⁊ immēso exēplari tuo reluces ꝑfectissime. Jpse eñ imago est dei inuisibilis: primogenitus ois creature: qm̄ in ipo cōdita sunt vniuersa in celis: ⁊ in terra: visibilia ⁊ inuisibilia: siue throni: siue dńationes: siue ꝑncipatus siue ptātes: oia per ipm̄ ⁊ in ipo creata sunt: ⁊ ipse est ante omnes: ⁊ oia in ipo ꝯstāt: ad Col. j. Jpse est splendor glie ⁊ figura substantie patris portans oia verbo virtutis sue: ad Heb. j. Jn ipo ꝑfectissime representaris. Vñ ⁊ philippo petenti. Ostende nobis patrē: rńdit. Philippe qui videt me: videt ⁊ patrē Joā. xiiij. Nec solum tu pater in ipo relucens: sed ⁊ oia q̄ sunt in tua sciētia. Nam ⁊ verbum est: ⁊ notitia omniū que in paterna memoria sunt declaratiua: vt btūs Aug. Jn ipo eñ tanq̄ in speculo lympidissimo teipsum ⁊ omnium creaturarū rationes intueris. Est enim emanatio virtutis ⁊ claritatis omnipotētis dei sincera. Candor lucis eterne: ⁊ speculum sine macula dei maiestatis: ⁊ imago bonitatis illius Sap. vij. Jn quo et beati omnium quorum voluerint: facies contēplantur. Jn ipso quoq: est tibi pater honor ⁊ gloria: tanq̄ in eo in quo semp ⁊ substantialiter existis. Tu eñ in ipso: ⁊ ipse in te per circumincessionē admirabilē semp existis: ipso dicēte. Non credis inqt philippo: q: ego in patre ⁊ pater i me est: tā singulari: q̄ incōprehēsibili inexistētie modo A te eñ genit⁹ in idētitate nature: nō mō specifico: sicut in ceteris generantibus q̄ generāt sibi similē in specie: sꝫ in idētitate numerali: ⁊ ꝯsubstantiali per quā ipse tecū vn⁹ est de⁹ simplex ⁊ verus: cui totā tuā substantiā naturā oēmq; ꝑfectionē cōicasti: nec ab eo nisi paternitatis relatione dissūgeris. Vñ ⁊ ait. Tu pater in me ⁊ ego in te: adhuc aūt in ipo est tibi honor ⁊ glia: ⁊ vnū sumus. Joan. xvij. Jn illo igit̄ in quo semp es: in quo tibi bene cōplacuit: est tibi honor ⁊ gloria: tanq̄ in fine in quo oia consummas: scđm Alex. Vñ Apo. c. j. Ego sum alpha ⁊ o: principiū ⁊ finis. Per ipsum ergo per quē oia creas: ⁊ cū ipo cū quo creata gubernas: ⁊ in ipso in quo oia consummas est tibi ois honor ⁊ gloria: cum tradiderit regnū deo patri. j. Coꝛ. xv. Et subiect⁹ erit illi qui sibi subiecit oia: vt sit deus oia in oibus. Tūc per filiū erit patri ois honor ⁊ glia: nunc quidē est patri honor ⁊ gloria per filium: sed nō ois donec post ꝯsummationē: sicut a patre ad filium: sic a filio hereditas reuertatur ad patrē: ꝓpter quod dicitur: in ipso est ois honor ⁊ glia: q: tunc reuelabitur a filio pater: quia qđ modo creditur: tunc per speciē ⁊ manifestationem clarescet: vt habetur in glo. loco allegato. ¶ J Sequitur Est tibi deo: nō participatiue aut nūcupatiue aut vsurpatiue quō hoies ⁊ demones dij appellantur: vt ibi. Omnes dij gentium demonia. Et iterum: quos excecauit de⁹ huius seculi. ij. Coꝛ. iiij. Jtē. ego dixi dij estis ⁊ filij excelsi omnes ps. lxxxi. Sed tibi deo vino ⁊ vero per naturam ⁊ essentiam simpl̄r infinitaꝫ. Patri. nō tantū honore cura ⁊ venerabilitate: qualiter homines maiores ⁊ prestantiores patres appellamus: sed tibi patri per naturam ⁊ originem: qua tibi vere ⁊ proprijssime conuenit generatio. Vñ dixisti. Nunquid ego qui generationem alijs tribuo sterilis remanebo? Abs te inquam patre: a quo omnis paternitas in celo ⁊ in terra nolatur Ad Ephe. iij. Tu enim vnica ⁊ vera es omniū origo ⁊ principiū. Omnipotenti: ⁊ scđm virtutis ⁊ vigoris infinitatem ⁊ scđm autoritatis liberam ⁊ vniuersalem potestatem: scđm quam singulis a d nutū dńaris: omnia habens in tua ditiōe. Hester. xiij. cui subest cum volueris posse Sap. xij. Nam omnia quecunq: voluisti fecisti in celo ⁊ in terra ⁊ in oibus abyssis ps. cxxxiiij. Solus potens rex regum et dńs dominantiū. j. Timo. vj. Omnia eñ quecūq: voluerit faciet: ⁊ sermo illius potestate plenus est. Nec dicere ei quisq̄ potest: quare ita facis? Eccl̄s. viij. Nam potestas ei⁹ potestas sempiterna: ⁊ regnum eius a generatione in generationē. Dan. iiij. Tibi ois honor: q: prestantissime es virtutis: immo essentialiter virtus. Tibi ois glia: q: claritas tue virtutis super oēs emicuit: propter qđ merito ois tibi glia exhibetur: ⁊ clara tui cū laude noticia oibus predicatur. Jn vnitate spūssancti. i. cōione spūsscti: q̄ amor est nexus patris ⁊ filij: in quo coiscant tanq̄ in vno cōi dono ab vtroq: ꝓcedēte. Procedit nāq: spūsctūs a pr̄e ⁊ filio: tanq̄ amor infinitus ex infinita ⁊ fecunda vtriusq: patris ⁊ filij volūtate. Que q: est vna oibus modis in patre ⁊ filio: spūsctūs tanq̄ amor cōis ab vtroq: procedit tanq̄ ab vno spiratore ⁊ principio. Jn ipso igitur cōmunicant tanq̄ in ꝯmuni ꝓducto. Uel in vnitate spūssancti. i. in idētitate essentiali spūssancti. Quāuis ei spūssanctus personaliter sit a patre filioq: distinctus est eñ idē sibi essentialiter. Una quidē est eis cōis essentia: qua pater filius ⁊ spūsctūs vn⁹ sunt de⁹ Jn hac ergo vnitate essentie ⁊ idētitate cuꝫ spiritusctō: est tibi pr̄i: cū ipso: in ipso ⁊ ꝑ ipm̄ filium. Ois honor ⁊ glia: q: i hac vnitate essentie es de⁹ verus: cui soli vt ait apl̄s. ij. ad Timo. vi. Glia ⁊ honor in scl̄a scl̄orum. * Hic deus: vt Aug. ait: ē de⁹ trinitas q̄ hic exprimit̄ in ꝟbis expositis. Cū dr̄. Tibi deo patri: in quo nolat̄ pria persona scꝫ pater

Marginal notes (left column): Damasc. — Phil. ij. — Joan. viij. — Joan. v. — Joan. v. — Ad Col. j. — Ad Heb. j. — Joan. xiiij. — Augustin⁹. — Sap. vij.

Marginal notes (right column): Joā. xvij. — Apoca. j. — Esa. lxvj. — Ad Eph. iij. — Sap. xij. — Dan. iiij. — * Jn symbolo quoq: legimus patris ⁊ filij vna ē diuinitas: eq̄lis glia: coeterna maiestas — Augustin⁹.

Diony.

pater qui totius diuinitatis vt Diony. dicit: est principiũ: per ipsum ⁊ cũ ipso ⁊ in ipso: scd̃a persona a solo patre genita: patri omnimode equalis ⁊ cõsubstãtialis. In vnitate spiritussancti: exprimit tertia ꝑsona a solo patre et filio spirata. In idẽtitate essentie cõsubstãtialis ambobus patri et filio. Tibi igit deo patri: cũ ipso scilicet filio: in vnitate spiritussancti. i. vna cum spiritusancto honor ⁊ gloria. Cõtra oẽs hereticos filio et spiritusancto detrahẽtes. Cõtra quos beatus Hieronymus ro. vt in singulis psalmis diceret. Gloria patri ⁊ filio ⁊ spiritusancto: sicut erat in principio ⁊ nũc ⁊ semp ⁊ in secula seculoꝝ amẽ: apostolicã autoritate interpellauit: vnde ad Damasum papam scribẽs epla. iiij. ita ait. Istõ carmẽ laudis: haud dubiũ quin gloria patri ⁊c. vsq amẽ: omni psalmo cõiũgi ꝑcipias: vt fides. cccxviij. episcopoꝝ niceni cõcilij ⁊ nostro ore pari cõsortio declaret: vbi deus ⁊ homo honorabili voce predicat. ¶ R Cõcludit oratio. Per omnia secula seculoꝝ. i. ꝑ oẽs mũdi etates: que secula possunt appellari. Naz seculũ ⁊ seclũ per syncopã quodlibet tps accipit aliquantulũ longũ: a sequor dictũ eo ꝙ tps: tps sequat. Licet fm quosdã spacium. c. annoꝝ importet: vt dicit Januẽsis: vnde secula seculorũ. i. omni tpe vel eternaliter. Siquidẽ in omni tẽpore fuit honor ⁊ gloria deo. In exordio quidẽ mũdi deũ laudabãt ⁊ glorificabant astra matutina: angelice scz virtutes: ⁊ per decẽsum seculoꝝ sanctoꝝ patres patriarche ⁊ ꝓphete: apostoli: martyres: cõfessores: virgines: ⁊ oẽs dei athlete: quibus suã presentiã pollicitus est xps dei filius vsq ad cõsummationẽ seculoꝝ: quibꝰ omnibus vsq tũc glorificabit ⁊ laudabit deus trinitas. Unde dixit ꝓpheta. In secula seculorũ laudabunt te. i. eternaliter. Siquidẽ ante mũdi cõstitutionem: ⁊ cuiuscũq creature: honor fuit ⁊ gloria in ꝑsonis summa parilitate sibiinuicẽ cõgaudẽtibꝰ. Fuitq eternaliter ante omnẽ creaturã summe glorificanda ⁊ honorãda altissima dei maiestas. In illa superbenedicta trinitate: vbi est summe clara cuz laude: infinita et cõprehẽsiua sue perfectionis notitia. Unde ibi est deo in se et a se summa honoris gloria. Glorificat enĩ patrez filius: glorificat vtrũq spiritussanctus: ⁊ viceuersa quelibet diuina persona reliquã: qz quilibet clarissimã ꝑfectionis cuilibet infinite infinitam cũ laude notitiã. Fuit enĩ (verius est ⁊ semp est) ante omnẽ creaturam summe honorificãda ⁊ laudãda ⁊ glorificãda illa infinita maiestas: nec ab alia cõdigna ꝙ a seipsa: cũ nullius creature notitia cõmensurabilis sit substantie infinite. Nihil quidẽ isti summe ⁊ beatifice societati defuit. Unde per creature cõstitutionẽ magis reddet honorãda: nec aliquid glorie ex creatura accreuit. Ipsa sola est sibiipsi sufficiẽs honor ⁊ gloria ab eterno ⁊ in secula seculoꝝ. ¶ A Respondet chorus vel minister: Amẽ. qd̃ in proposito aduerbiũ est affirmandi. i. certã: seu verũ est. Non verbũ defectiuũ valẽs tantum. i. fiat. Nihil enĩ hic fieri petit: vel optat: qd̃ nõdũ est: sed honorẽ ⁊ gloriã que eternaliter est trinitati sacerdos sacrificãs fideliter cõfitet: cui circũstans fideliũ turba cõsonans ⁊ ipsam cõfessionẽ ac gratiarum actionẽ approbãs respõdet: amen. i. verũ est: ꝙ per ipsum xpm tibi oipotenti patri in vnitate spiritussancti: est oĩs honor et gloria: per omnia secula seculoꝝ. Sic itaqz perfectis omnibꝰ que ad sacramẽti supercelestis ⁊ diuinissimi cõsecrationẽ: ⁊ ad sacrificiũ per sacerdotem quidẽ ministerialiter: per patrẽ autẽ cũ filio in vnitate spiritussancti operantẽ principaliter pertinẽt canonis institutor in hac gratiaꝝ actione: ⁊ pro hoc immẽso dei beneficio nobis peccatoribꝰ indignissimis exhibito: sed et ꝓ essentiali sua gloria a creaturis omnibꝰ magnificãda ⁊ ꝑpetuo collaudãda canonẽ dixerat cõcludendũ. Cui ⁊ nos ꝓ qualicũqz eiusdẽ canonis expositione per me deficiẽter foris exhibita grãs possibiles ⁊ deuotissimas referamus: agnoscẽtes fideliter quicqd verũ: quicqd dignũ: quicquid salutare sonuit: nõ meũ sed illius esse: a q̃ oẽ verũ: omne sanctũ: ⁊ omne bonũ atqz datũ optimum est. Si quid vero erroneũ: si minus clarũ: si tãto incomprehẽsibili: admirabili sacramẽto indignũ personuit: meũ esse palã cõfiteor: cuius remissionem vt apud misericordẽ dñm se nobis ex nimia indebitaqz charitate in hoc sacro cõicantem: ac iterũ atqz iterũ ꝓ nobis misericordi patri offerẽtem: obtinere merear: vestraꝝ orationũ patres ⁊ magistri ⁊ fratres suffragia imploro suppliciter ⁊ requiro. ¶ Nunc addẽda est expositio mysteriorum in gestis signis et ritibꝰ sacerdotis ꝑlata in altari proferẽtis latentiũ. In primis cũ post suffragia defunctis petita: ad viuos rediens dicit. Nobis quoqz peccatoribꝰ vocẽ exaltat: ⁊ pectus tundit: quo aliud significat fm allegoriaz: aliud fm tropologiã. Scd̃m allegoriã vocẽ exaltat silẽtium interrupẽs fm Inno. ⁊ Alex. quo representat cõfessionẽ et cõtritionẽ latronis in illo dñice passionis articulo increpãtis alterũ et dicentis. Nos quidẽ digna factis recipimus: hic vero nihil mali gessit. Desiderãsqz cõsortiũ beatoꝝ pro quo sacerdos petit in ipsa orone: dicebat ad iesum. Dñe memẽto mei dũ veneris in regnũ tuũ. Lu. xxiij. Uel fm eosdẽ: per exaltationem vocis ⁊ tunsionẽ pectoris exprimit ꝙ centurio ⁊ qui cuz ipso erãt: visis his que fiebãt christo in cruce pẽdente: timuerũt valde dicẽtes. Uere filiꝰ dei erat iste. Mat. xxvij. ⁊ Lu. xxiij. dicit. Uidẽs autẽ centurio qd̃ factũ fuerat: glorificauit deũ dicẽs. Uere hic homo iustus erat. Et oĩs turba eoꝝ qui simul aderãt ad spectaculũ istõ: ⁊ videbãt q̃ fiebãt: percutiẽtes pectora sua reuertebant. Secunduz Albertũ vero per tropologiã. Tunsio pectoris ꝓ hoc ꝙ est ictus afflictionẽ inferens: significat satisfactionis laborẽ: qui necessarius est ad obtinẽdum participationẽ cũ sanctis que petitur. Per hoc autẽ ꝙ sonus tũsionis est cum sono vocis: significat cõfessionẽ eoꝝ que in pectore latent: per hoc ꝙ fit cũ gemitu: significat cõtritionis cõpũctionẽ que etiã necessaria est: vt cõsortiũ cũ sanctis impetret. Nihil enĩ inquinatũ in hoc sctm ⁊ diuinũ cõsortiũ potest introire. Apo. xxi. Fit autẽ hec tunsio tribꝰ digitis vltimis: qz pollex ⁊ index separari nõ debẽt ꝓpter reuerentiaz sacramenti post cõtactũ eius vsqz ad cõmunionẽ: ne forte si quid de hostia digitis adhereret: per cõtactũ alterius corporis a digitis decideret: et ita irreuerẽtia fieret sacramẽto: vt sic se tripliciter peccasse exprimat: corde ore ⁊ opere. ¶ M Dum ho sacerdos ꝓfert hec verba. Sanctificas: viuificas: bñdicis: tres format cruces cõtinuatim sup hostiam ⁊ calicẽ. Deinde quinqz cruces in verbis. Per ipsum ⁊c. que a diuersis diuersimode exponunt. Nec mirũ: quia in hoc sacratissimo mysterio: mysteria multiplicia includuntur. Sequẽdo tamẽ in primis beatũ Tho. in parte. iij. q. lxxxiij. ar. v. conformiter ad ꝑdicta lec. xxi. ⁊ liiij. vbi dictum est: ꝙ ꝑ cruces importat passio Christi: ⁊ ꝑ eas que ꝑcedũt cõsecrationẽ: ea significant que passus est ante ligni affixionẽ: per cruces q̃ postea fiũt: ea que passus est aut egit in ligno crucis

Hieronymus.

Seculũ quantum spaciũ importet.

Amen aduerbium affirmandi.

Lu. xxiij.

Matth. xxvij.

Albertus.

Sonus tũsionis q̃ est cũ sono vocis quid significat.

et post depositionē. Et s3 hoc dictū est ꝙ quinq3 cruces facte in verbis. Hostiā purā ⁊c. designāt quinq3 vulnera xp̄i in sua affixione et lāceatione passa: ⁊ in tribus crucib9 in his verbis. Corpus ⁊ sanguinē: representaꝛ corporis extensio: sanguinis effusio: ⁊ passionis fructificatio. Hunc ordinem prosequēdo fit hic in verbis. Sāctificas ⁊c. sexta crucis signatio: qua fiūt tres cruces super calicē ⁊ hostiā cōiunctim in verbis. Sāctificas: viuificas: bñdicis: per que significaꝛ triplex oratio quā xp̄s fecit in cruce. Prima quam fecit pro suis persecutorib9: cū3 dixit. Pater ignosce illis: q2 nesciūt quid faciūt. Secūda quā fecit pro liberatione a morte: cū dixit. Deus meus de9 meus: vt quid dereliquisti me? Tertia pertinet ad adeptionē glorie: cū ait. Pater in man9 tuas cōmendo spiritū meū. Rursus septima signatio fit sm eundem: tribus crucibus cū hostia sup calicē discoopertū cū his verbis. Per ipsum: cū ipso ⁊ in ipso: ad representandū tres horas quib9 pependit in cruce: sc3 a sexta hora vsq3 ad nonā. Octaua signatio cōtinue subsequiꝛ septimā: cū sacramento panis extra calicē vel in latere calicis factā cū duabus crucib9 in verbis. Et tibi deo patri omnipotēti: in vnitate spūssancti. Quibus signaꝛ separatio anime a corpore in morte dñi. Licet eñ in xp̄o tres sint substātie: sc3 diuinitatis: anime: et corporis: tñ solū due fuerunt in morte ab inuicē separate: sc3 anima a corpore. Diuinitas vero a neutra fuit separata: sed vnita fuit carni in sepulcro: etiā aie in inferno. Istum tñ ordinē nō p omnia seruāt Inno. et post eū Alexā. vnde sm eos: q2 sexta feria passus est dñs: ⁊ crucifixus hora tertia linguis iudeorū. Mar. xv. Hora sexta manib9 gentiliū. Joh. xix. Et circa horā nonā inclinato capite emisit spiritum. Ibidē. ad significādū primā crucifixionē: linguis iudeorum hora tertia clamantiū. Crucifige crucifige: fiunt tres cruces in sexta signatione. Secūda que est post interuallū horarū trium facta est militum gētilium manibus: designatur in septima signatione: que iterū fit trib9 crucibus. Diuisio vero corporis ⁊ anime facta in hora nona mortis xp̄i significatur octaua signatione sicut supradictū est. Et illas duas cruces sm Alexan. facit sacerdos cū corpore christi manu ad se ꝯuersa: quo significatur ꝙ mortē quā xp̄s sustinuit: q̄ p illas duas cruces significaꝛ: sustinuit p nobis. i. Pe. iij. Christus semel p peccatis mortuus est: iustus pro iniustis. ¶ O Uel aliter: tres cruces septime signationis significāt tres xp̄i cruciatus: q̄s ipse in cruce sustinuit: passionē: ꝓpassionē ⁊ compassionē: passionem in corpore: propassionem in mente: cōpassionē in corde. De passione in corpore dicit ꝓpheta Thren. i. O vos oēs qui transitis per viā: attēdite ⁊ videte si est dolor sicut dolor meus. Itē foderūt man9 meas ⁊ pedes meos dinumerauerūt omnia ossa mea. Ps. xxi. De ꝓpassione mētis Mat. xxvi. Cepit iesus contristari ⁊ mestus esse dicēs. Tristis est aīa mea vsq3 ad mortē. De cōpassione cordis orauit pro crucifixorib9 suis. Pater inquit ignosce illis ⁊c. De passione ⁊ ꝓpassione loquiꝛ Hiero. sup illud Mat. Cepit iesus cōtristari ⁊ mestus esse. Ut veritatē inquit: ꝓbaret assumpti hoīs: vere cōtristat9 est sed nō passio eius dominaꝛ animo: verū propassio est. Que tractās magister li. iij. sentē di. xv. dicit. Afficiꝛ quis interdum timore vel tristitia: ita vt mentis intellectus nō inde moueaꝛ a rectitudine vel dei cōtēplatione: ⁊ tūc propassio est: aliquando vero moueꝛ ⁊ turbatur: ⁊ tūc passio est.

Mar. xv.

Jo. xix.

i. Pe. iij.

Thren. i.

Mat. xxvi.

Hiero.

Hec magister. Passio ergo ⁊ propassio vt distinguunꝛ: affectiones mētis sunt nō corporis. Nō ergo fuit passio illa que cōtra propassionē cōdiuidiꝛ: hoc est affectio mentē deordinans: sed fuit in eo passio que est dolor corporis: ⁊ propassio q̄ est tristitia mētis: nō tamē deordinās mentē. Et ideo nō habuit mentis passionē. ¶ Facit autem tres cruces illas cū corpore christi sup calicē: q2 christus sustinuit huiusmodi cruciatus: qui per calicē significanꝛ voluntarie. Esa. liij. Oblat9 est q2 ipse voluit. Quod vero hostia superferꝛ calici: significaꝛ ꝙ christus nō fuit deiectus inuoluntaria passione: sed mētis cōplacētia superferebatur. Uel significaꝛ per hoc sublimatio christi per passionis obedientiā ad Phil. ij. Factus est obediens vsq3 ad mortē: mortē aūt crucis: ꝓpter qḋ et deus exaltauit illū ⁊c. Due vero cruces q̄ fiūt in latere: significant duo sacramenta que de latere christi fluxerūt: scilicet aqua regenerationis: ⁊ sanguis redēptionis. Jo. xix. Unus militū lācea latus eius aperuit: et continuo exiuit sanguis et aqua. Unde quidā in horū duoꝝ signoꝝ fine: tāgunt calicē cū hostia: per quod percussio lateris christi cū lancea designaꝛ. Secundū dñm Albertum fiūt tres cruces in sexta signatione: ad significandū ꝙ oīa creata ⁊ recreata sanctificanꝛ: viuificanꝛ ⁊ benedicunꝛ in virtute crucifixionis et passionis xp̄i. ¶ P Sed querit hic Alex. Cur in prolatione huius verbi: creas: non fit crucis signatio: sicut in prolatione sequentiū verborum. Sanctificas: viuificas: benedicis. Respōdet. Signatio crucis indiciū est dñice passionis. Creatio autē hominis nō est causa passionis dñi: sed lapsus hoīs reparandus: ⁊ ideo in verbo: creas: non fit signatio crucis. Preterea licet hō ex prima conditione naturali ratione polleret: et gauderet arbitriȷ̄ libertate: non tamē habebat vnde poterat merendo proficere. Posse autem merendo proficere habet homo ex gratia sacramentali: et virtute crucis sine passionis dñi. In signum ergo huius defectus non efficiꝛ crux a sacerdote cum dicit. Omnia bona creas. Adhuc dicit Alexan. de vltimis quinq3 crucibus in verbis. Per ipsum ⁊c. Licet sm vsum Romane ecclesie tres cruces cum hostia primo fiant supra calicem: deducendo hostiam a labio calicis ad labiū: ⁊ due vltime iuxta latus calicis. i. inter calicem ⁊ sacerdotem: aliter tamen fiunt sm vsum quarundam ecclesiarum: sm quem prima crux ex omni parte vltra calicem protendiꝛ: secunda calici coequaꝛ: tertia inter calicem coarctatur: quarta eade3 est cū prima: quinta ante calicē protrahiꝛ. Per primam crucē significatur passionis christi diuturnitas: per secunda3 integritas: per tertiā acerbitas siue intimitas. Diuturna eñ fuit passio xp̄i. Non enim incepit die mortis eius: sed in circūcisione quādo arra3 dedit redēptionis nostre. Luce. ij. Et post cōtinue in paupertate et labore vitam ducebat. Ps. Pauper sum ego: ⁊ in laboribus a iuuentute mea. Integra fuit: quia totū corpus circūquaq3 patiebatur. Job. xvi. Circundedit me lanceis suis: conuulnerauit lūbos meos. Nō pepercit ⁊ effudit in terra viscera mea. Concidit me vulnere super vulnus. Acerba fuit pertingēs vsq3 ad interiora aīe ⁊ spūs. Ps. Intrauerunt aque vsq3 ad animā meā. Aque inundationes penaꝝ sunt. Per quartā crucē que est eiusdē dimēsionis cū prima: significaꝛ sufficiētia efficacie passionis. Per quintā significaꝛ ꝓfect9 sufficiētie. Sufficiēs enim fuit redemptioni omnium nō tñ ꝓfuit nisi redēptis fidelibus: vt dicit Ber.

Esa. liij.

Ad Phi. ij.

Joan. xix.

Alber.

Questio.

Rñsio ad q̄stionem.

Alex.

Ps.

Job. xvi.

Ps.

Item

¶ Q Uatuor hec cruces formãde sunt: sacerdos corpalẽ vel custodiã desuper calicẽ remouet: in signũ q illud qd de xpo fuit significatũ: sed clausum: erat in passiõe reuelatũ. Tunc verificatum fuit illud Hiere. xxxi. Cognoscẽt me oẽs a minimo vsqz ad maximũ: in cuius rei signũ velũ templi scissum est a summo vsqz deorsuz. Mat. xxvij. Deinde sacerdos tenet corpus dñi sup calicem: ⁊ parũ eleuato calice cũ ambabus manibus dicat. Per oia secula seculoꝝ. Et dicẽdo. Oremus reponit eũ in loco suo sup corpale. Et dicendo. Per oia scla seculoꝝ: exaltat vocẽ interrũpẽdo silẽtiũ. Ad literã vt chorus: pplš vel minister audiẽs: respõdeat. Amen. Quo per mysteriũ designat q xps clamãs voce magna emisit spm. Vel sm alios: q cẽturio magna voce pnũciauit. Uere filius dei erat iste: q chorus rñdet. Amen: signũ est lamẽtatiõis mulieꝝ: q xpm seqbant flẽtes dñm. Depositio vo hostie super pallã corpalis: signũ est inuolutiõis corpis dñi de cruce depositi in syndone mũda: facte per nicodemum ⁊ ioseph de arimathia: sepelientes dñm in monumento nouo: in quo nondum quisq̄ positus fuerat. Deinde tegit calicẽ corpali vel custodia in signũ occultatiõis veritatis q futura est maxime tempore antichristi: qd ⁊ Esa. vj. figuratuz est: vbi legitur: q duab9 alis seraphin velabant caput: ⁊ duab9 velabãt pedes: ⁊ duab9 volabãt. In capite principiũ/in pedib9 finis intelligitur. In principio igr ecclesie ante xpi aduẽtũ: velata fuerũt que de eo fuerãt reuelata. Ale velãtes caput: fuerunt figure legis nature: pariter legis scripte: idest moysi. Ale velantes pedes signant q in fine tpe antichristi erit occultatio credẽdorum ⁊ agẽdoꝝ: qn regnabit error falsitatis ⁊ libido improbitatis. Duabus alis volabãt. In volatu ale extẽdũtur: ⁊ elongãtur a corpe: nec corpus tegunt. Unde volatu seraphin significatur processus ad manifestationẽ: quo significat manifestatio veritatis significatoꝝ de xpo tẽpore medio: idest tẽpore passionis. Et tantum de his mysterijs. ¶ Explicit Canon.

¶ Eucharistie communio: ⁊ pars secunda expositionis canonis incipit. ¶ Lectio. lxi.

I Mperscrutabilis diuine charitatis altitudo: que etsi se nobis peccatorib9 manifestare dignata ẽ i filij summi patris incarnatiõe: qua ad nostra descẽdit infima: vt nos ad sua sublimia exaltaret. Nã ⁊ supra modum benigna ineffabilis trinitas in vna personarum suaꝝ (ait Dionysius cap. primo de diui. no.) infirma nostra integre verissimeqz suscepit ad seipsam reuocans ⁊ astringens infirmitatem nostram: simplex iesus eternusqz tẽporales subijt metas: atqz intra nature nostre terminos venit: qui omnem totius nature ordinem excedit. Nam qui origini humane multum dedit: quod nos ad imaginem suaz fecit: reparationi nostre longe amplius tribuit: cum seruili forme ipse se dominus coaptauit Sic enim ait Leo. In christo ipsa ad peccatores misericordia: ipsa ad errantes veritas: ipsa ad mortuos vita descendit. Nec modo descendit: sed et morte sua quã pro nobis subijt: eterne mortis vincula quibus tenebamur: dirupit. Siquidem post illãm humane preuaricationis primam ⁊ vniuersalem ruinam: ex qua per vnum hominem peccatum intrauit in hunc mundum: ⁊ per peccatum mors: et ita in omnes homines pertransijt: in quo omnes peccauerunt: nemo diaboli dñatiõnem nemo vincula dire captiuitatis euaderet. Nec cuiq̄ aut recõciliatio ad veniã: aut reditus pateret ad vitam: nisi coetern9 patri deo fili9: etiã hominis esse dignaretur filius: veniens querere ⁊ saluare qd perierat: vt sicut mors per Adam ita per dñm nostrum iesuz xpm esset resurrectio mortuorum: quod manifestissimum nimie dilectionis noscitur esse signum. Maiorem charitatem nemo habet: inquit ipse saluator q̄ vt aiam suam ponat quis pro amicis suis. Joan. xv. Sed maiorem ipse habuit. Cõmendauit eñ charitatem suam deus in nobis: ait apls: quia cum adhuc inimici essemus: recõciliati sumus deo per mortem filij eius: ad Roma. v. Ecce apertissimã summe charitatis exhibitionem. Nec tamen satis visuz est inexhausto pietatis fonti: vt nostra assumẽs frater noster fieret excelsus oĩz creator: lapsorum sufficientissimus reparator: nisi etiam nostra vt ita loquar fieret factura: dũ in hoc mirabili sacramento sacerdotũ ministerio suã nobis exhibet presentiã sub sacramentis speciebꝰ symbolis: panis viniqz substãtia: in corp9 suum et sanguinẽ cõuersa: ⁊ substantialiter trãsformata. ¶ O Uiuificum ⁊ admirabile sacramentum quo corporali dei presentia fruimur: quo celi ambitum excedẽtem: lucẽqz inaccessibilẽ inhabitãtem breuissima specierũ formula cohibitũ oculis corporeis cõtemplamur. O perfectum ⁊ permagnificũ donũ: qd principalẽ cõdecuit munificentiam quo sic se totũ nobis effudit: vt nil sibi retineret in corpe ala deitate. Uere eleuata est magnificentia tua sup celos. Nam q̄cq̄d in celo fuit gr̃e ⁊ glorie: liberalitate ineffabili cõtulisti. Et hoc quidẽ donũ verbis sacri canonis q deo duce, vtcũqz exposuim9: cõsecram9: cõficim9: cõtrectamus: vt liceat dicere illud. j. Joã. j. Quod fuit ab initio: qd audiuim9: qd vidim9 oculis nostris: qd pspexim9: ⁊ man9 nr̃e cõtrectauerũt de verbo vite: ⁊ vita manifesta est: ⁊ vidim9/⁊ testamur: ⁊ annũciam9 vobis vitã eternã: q erat apd patrẽ: ⁊ apparuit nobis. Qd vidim9: ⁊ audiuim9 annũciam9 vobis: vt ⁊ vos societatez habeatis nobiscũ: ⁊ vt societas nr̃a sit cũ pr̃e ⁊ filio ei9 iesu xpo. Quis fratres tãte charitatis magnificẽtia nõ miref? Quis nõ toto hilaritatis affectu suscipiat? Quis ad tante societatis patris ⁊ filij cõsortium nõ aspiret? Reuera admirãda: stupẽda qz sunt hec excellentissima dei dona. ¶ B Sed si qd superest attẽtius cõspexerim9: quo nos perducet incõprehẽsibilis excellentioris modi donatiõis admiratio: quo inq̄s queso? Nõ sufficit summe liberalitati se nobis dedisse in peregrinatiõis comitẽ: ⁊ sociũ nobiscũ in hoc eucharistie sacro sm nomẽ suũ oẽm in se gr̃am cõtinẽte nisi in eo se traderet famescẽtib9 in eduliũ vegetans ad vitã eternã. In viaticũ cõfortans nos ad pficiẽdã hui9 exilij viã: ⁊ in pign9 eterne salutis: ⁊ ois felicitatis: ⁊ cõiortis suminã. Hoc est qd pphcta post laudes prioris doni decãtatas expectabat (al's expetebat.) Magnificẽtiã glorie tue loquẽtur (inqt) ⁊ mirabilia tua narrabunt. Sed adhuc donũ diuini expectans alimẽti: addit. Oculi oĩm in te sperãt dñe: ⁊ tu das illis escã in tẽpore opportuno. Aperis tu manum tuam: ⁊ imples oẽ aĩal bñdictiõe. Ps. cxliiij. quasi dice-

Hiere. xxxi.
Mat. xxvij.
Esa. vj.
Dionysi9.
Leo.
Roma. v.
Joã. xv.

ret:q̄cq̄d hacten⁹ dedisti parū est adhuc inedia destituti expectam⁹ oēs donec largā manū magnificētie apiēs:nosq̄z oēs donec adhuc alaleo dono quo teipꝫ dare digneꝛ l escā satiādo omni impleas bñdictiōe.Et ecce factū est. Disposuit rex noster salomō pacificus mensam cuꝫ cibis:ꝛ propositionis panibus:quos videns regina saba:ecclesie ex gentibus collecte figura:admirata est:ꝛ ꝓ stupore nō remāsit in ea spūs.iij. Reg.x.ꝛ.ij.Paral.ix. ¶ Hoc cōuiuiū grāde qđ assuerus beatitudo nostra:in cōiunctione Hester ꝙ est ex ꝑplis eleuata:parari iussit supermagnificum cunctis principibus ꝛ seruis suis:quo dedit requiē vniuersis prouincijs ac dona largit⁹ est:iuxta magnificētiā pꝛīcipalē. Magna eq̄dem dona in hoc cōuiuio ecclesie sue xp̄s dedit: corpus videlꝫ suū in cibum:sanguinē in potū:aīaꝫ in precium:deitatē in cōdimētum liberalr̄ exhibendo. ¶ Hoc phase qđ celebrauit Ezechias rex:ad cuius ꝑficiēdū mysteriū scīficata est sacerdotū pluria multitudo ꝛ oīs terra iuda dñm fideliter cōfitētiū hilaritate ꝑfusa est:tā sacerdotum ꝛ leuitaꝝ:ꝙ̄ vniuerse frequētie que venit ex israel.i.tota frequētia xp̄iani ꝑpl'i : cōicās huic dono dñi iesu xp̄i. Hoc eñ panis cōfirmās:vinū letificās cor hoīs:ac cib⁹ ligni vite: quo qui digne vescitur:mortē videre nō poterit in eternū. Ad cuius sumptionē fructuosissimā ꝙ super est pars officij disponit. ¶ ¶ Postꝙ̄ eñ sacratissimū altaris officiū qđ missa dicit̄ : in prima sui parte ꝓmisit ꝑparationē ꝑpl'i:ꝛ offerendoꝝ:que dicitur missa cathecuminoꝝ. Et in scđa que canon dicitur:subiūxit cōsecrationē oblatoꝝ. In hac tertia parte ꝙ cōio recte noiatur ꝓcedit ad participationē cōsecratoꝝ. In pꝛīa parte ꝑpl's illuminat̄ ꝛ materia ideonea altari ꝑñtatur. In scđa forma traditur qua eucharistia cōficitur ꝛ summo patri offert̄. In tertia ꝛ finali ꝑ sumptionem sacramenti fructus eius cū benedictionis plenitudine percipit̄. Diuidit̄ aūt hec pars sm̄ Dionȳ.c.iij.de ecclastica hierar.in tres partes In prima ad sacrā eucharistie sumptionē ꝑparatio cū exhortatione ꝓmittit̄. In scđa cōio ipsa sumit̄ ꝛ dispēsat̄. In tertia cū graꝝ relatiōe finis mysterijs imponit̄ Scđa ibi. Per.e.d.n. Tertia in antiphona:ꝙ post cōionē dr̄:ꝛ sm̄ officioꝝ diuersitatē variat̄. Et q2 ad dignā tanti mysterij participationē ex nobis exurgere nō valemus. Dñs eñ est qui opatur in nobis velle ꝛ ꝑficere pro bona volūtate.ad Philip.ij. Neq̄ꝫ eñ sufficientes sumus cogitare aliq̄d a nobis quasi ex nobis:sed sufficiētia nr̄a ex deo est:qui fecit nos idoneos ministros no.te.in huius sacramenti institutiōe inchoati.ij.ad Cor.iij. Ideo hanc a dño oꝛonibus obtinere oportet. Premittit igit̄ in primis exhortationē ad orandum misericordem ꝛ clemētissimū patrem. Scđo ponit ipsam orationē:ibi. Pater noster. ¶ Circa primū dicit.

Hester.i.

ij. Paralipo.xxx.

Dionysi⁹.

ad Phil.ij.

ij. Cor. iij.

Oremus preceptis saluta

ribus moniti:ꝛ diuina institutione formati audemus dicere. ¶ Pane celesti iā cōfecto:stās ad arā sacerdos alta voce premonet oēs petere hūc panē dicēs. Oremus. Attendēs ꝙ in patrū desiderio an re dudū est desideratus:quāuis nullus esset qui esurientibus dare ꝛ frāgere posset. Hinc Threnoꝝ.iiij. Paruuli petierūt panē : ꝛ nō erat qui frangeret eis. Hinc autē mō speratur a dñi benignitate:ꝙ suis quidē viribus: sed sacerdotis manibus frangatur:ꝛ distribuatur vnicuiq̄ꝫ sm̄ ꝙ oportet. Et ideo ad excitandū hoc desiderium:sacerdos exaltat vocem in hac oꝛone:duo circa hoc faciēs. Excitat eñ desideriū ad petendū panē celestē:dicēs in cōmuni. Orem⁹ Deinde ad temeritatis excusationē ꝛ ꝑsumptiōis allegat salutaria orādi monita ꝛ ꝑcepta: ac circa orādi modū diuine instructiōis instituta. Cum eñ vt premissum est in ꝓhemio:multa requirantur ad fructuosam hui⁹ celestis alimonie mādu cationē:ne cib⁹ vite cōuertat̄ in cibū mortis : siquidē de eo in prosa canit̄. Mors est malis:vita bonis:opus est vt oremus:ne cibus vite nobis vertat̄ in cibū mortis:ꝛ cib⁹ salutaris ꝓpt̄ nr̄aꝫ indispositionē fiat nobis exitialis. Indigne eñ māducātes iudiciū sibi māducant ꝛ bibūt : facti rei corporis ꝛ sanguinis dñi:vt dicit apl's.i.Cor.xi. ¶ D Inter req̄sita ad digne cōicādū numerat̄ oꝛo.s.lec.xiiij. Ad orādū aūt ꝑceptis monemur vtriusq̄ꝫ testamēti noui ꝛ veteris : euāgelicis et apl'icis:ideo sudi figit.ꝑceptis. Uñ.ij. Paral.xx. Cū ignoremꝰ q̄d agere debeam⁹:hoc solū habemus residui:vt oculos nostros dirigam⁹ ad te: haud dubiū quin in oꝛone. Itē Tob.iiij. Omni tp̄e bñdic deū:ꝛ pete ab eo vt vias tuas dirigat ꝛ oīa cōsilia tua in ipso permaneāt. ꝛ Eccl.xviij. Nō impediaris orare semꝑ qm̄ merces dei manet in eternū. Monemur ꝛ ꝑceptis euāgelicis. Luc.xviij. semꝑ orare ꝛ nō deficere. Et apl'icis. vñ.i. Thes.vlt. Sine intermissiōe orate. Iteꝫ ad Heb.iiij. Adeam⁹ cū fiducia ad thronū gratie dei: vt miam cōsequamur:ꝛ grām inueniamus in auxilio opportuno. Tota scriptura huiusmodi preceptis ꝛ monitis plena est. ¶ Addit̄. Salutarib⁹.q2 scripture ꝑcepta ad vtilia ꝛ ea ꝙ salutis sunt dirigūtur. vñ.ij.ad Tim.iij. Oīs doctrina diuinitus inspirata vtilis est ad docēdū : ad arguēdū:ad corripiēdū:ad erudiēdū in iusticia vt ꝑfectus sit homo dei ad omne opus bonum instruct⁹ Salutaria igit̄ sunt monita: ꝛ vtilia ꝑcepta inductiua ad orādū : quibus inuigilādūꝫ est:ne cōtēnētes tā salubrē exhortationē dei beneficio redamur indigni. iuxta illud beati Gregorij.x.moral. Dignū ꝑfecto est vt ab ei⁹ beneficijs quisquis sit extrane⁹:cuius iussionib⁹ nō vult esse subiect⁹. ¶ Sed cū monere ꝛ precipere cōtrarias habēt cōditiōes:preceptuꝫ enim vim habet obligatiuā:monitio vero tm̄ inductiuam ꝛ exhortatiuā:cur hec simul iungunt̄:cum dicit. Preceptis salutarib⁹ moniti. Respōdet Alexā. parte.iiij.q.xxxvij.ꝙ doctrina orādi ꝛ presertim huius oꝛonis ad quā inducimur: christi est qui magister est ꝛ dñs. Ioā.xiij. Uos vocatis me magister ꝛ domine ꝛ bñ dicitis:sum etenī. Dñi aūt est precipere ꝛ instituere. Magistri monere ꝛ instruere:vt illa duplex autoritas insinuaretur:dominationis scꝫ ꝛ magisterij:copulatur hic institutio ꝛ preceptū ꝛ monitio. Preterea dicit Alex. Monitio domini:licet non importet obligationem necessitatis:sicut illud quod est preceptum simpliciter:importat tamen obligationem reuerentie:vt sicut ob necessitateꝫ salutis acq̄rende incūbit exequi id qđ ꝑceptū est. sic ob reuerētiā domini monentis incumbit exequi qđ monet̄. Monita enim hic dicuntur precepta. ¶ E Seq̄tur. Et diuina institutiōe formati idest firmiter eruditi:quid scꝫ ꝛ qualiter orare debeam⁹. Hoc enim nescit mortalis imbecillitas nisi doceatur vnde ad Roñ.viij.dicitur. Quid oremus sicut oportet nescimus. Unde ꝛ filij zebedei in petitione reprehēsi sunt:q2 nō recte petierunt: dicente eis xp̄o. Nescitis q̄d petatis. Mat.xx. Et Iaco. iiij. Petitis ꝛ non accipitis eo ꝙ male petatis.

Threnoꝝ. iiij.

Tob.iiij.

Eccli.xviij.

Ad heb.iiij.

ij.ad Tim. iij.

Gregorius

Dubium.

Rñsio ad dubium.

Ioā.xiij.

Alexan.

Ad ro.viij.

Iaco.iiij.

Eapropter

Ea propter discipuli me in petitiõe errarent: xp̄m adierũt: petẽtes vt quẽadmodũ orãdũ esset eos institueret dicentes. Domine doce nos orare. Mat. vi. vnde et precibus eorum inclinatus plurima salutis monita circa orationis modum et formã tradidit dicẽs. Cum oraueritis nõ eritis sicut hypocrite: qui amant in synagogis: et angulis platearum stantes orare vt videantur ab hominibus. Tu autem cũ oraueris intra in cubiculũ tuum: et clauso hostio: ora patrẽ tuum in abscõdito. Tradidit et formam orandi dicẽs. Orãtes nolite multũ loqui sicut ethnici faciũt. Putãt enim q in multiloquio suo exaudiãtur. Sic autem orabitis. Pater noster qui etc. Hac diuina institutiõe edocti: nõ nostra presumptiõe temeraria Audem⁹ dicere sciẽtes quid: a quo: qualr orare debemus. Christo autore pariter et doctore: qui ausum prebet orandi salutaribus preceptis fiduciã impetrãdi exhortatiõis monitis. Amẽ amẽ dico vobis si qd petieritis patrẽ in nomine meo dabit vobis. Joã. xvi. Petite et accipietis: querite et inuenietis: pulsate et aperietur vobis. Luce. xi.

Joã. xvi.

Prebet et doctrinã deprecãdi diuinis formans institutus. Et sm Alexã. dicit notanter formati: nõ informati quo notat q diuina instituto firmiter nobis inherere debet: sicut forma ei cuius est forma: propter qd signãter dr formati poti⁹ q̃ informari: licet idẽ importent. Vñ instituta dñi debẽt in corde scribi. Prouer. vij. Serua mãdata mea et viues: et legẽ meam quasi pupillã oculi tui. Liga eã in digitis tuis: scribe eam in tabulis cordis tui. ¶ F Et qr ad orandum tã salubriter exhortamur: vidẽda sunt aliqua de oratiõe: quatenus ad vtiliter orãdũ instructi: eidem fructuosius incũbamus. Quid enim oratiõe prestãtius: quid fructuosius: aut qd magis necessariũ? Cuius excellentia ex his colligitur: vt dicit Guilhel. pari. in diuina rhetorica circa principiũ: q ois sacrificatio: ois bñdictio: oẽ sacrm: et omnino qcqd in cultu diuine honorificẽtie agitur: aut orõ est aut oratiõe pficif. Itẽ ex eo q ois ecclesia sctõrum celesti ac diuino magisterio erudita ac instituta tãta: tãqz multiplici celebritate frequẽtat oratiõẽ vt et die noctuqz insistat et inuigilet: et eidem vite presentis tpa tanq̃ illi ↄsecrata et debita partiatur. Cuius rei nulla alia cã vel ratio estimari vel cogitari põt nisi orõnis tanta necessitas tantaqz fructuositas: qua tante frequẽtatiõis et instãtie cõtinuitatẽ exigat et requirat. Deniqz sicut oẽs virtutes oratiõe pficiũt: ita nulla vera virtus nisi per oratiõẽ obtineri põt. Vñ abbas isaac in sua colla. c. ij. ait. Est virtutũ et oratiõis reciproca quedam inseparabilisqz cõiũctio: inuicẽ sibi mutua ratione cõnexa. Na sicut ad oratiõis perfectionẽ ois tẽdit structura virtutũ: ita nisi huius culmine hec oia virtutũ genera fuerint colligata atqz cõpacta: nullo mõ firma poterunt vel stabilia perdurare. ¶ Vidẽda sunt ergo de oratione nouem in genere. Primo de eius quidditate ac definitiõe ac cuius potẽtie et virtutis sit act⁹. Scdo ad quẽ dirigẽda sit. Tertio de spẽb⁹ orõnis. Quarto de his que petẽda sunt. Quinto cuius sit orare. Sexto de eius qualitate. An vocalis esse debeat an mentalis. Septimo de attẽtiõe. Octauo de eius efficacia. Nono de eius merito. ¶ G Quãtum ad primum recitat Alexã. par. iiij. q. lxxxiij. multas orationis definitiones verbaliter differentes: scdm sniam satis concordãtes. Dam. lib. iij. ca. xxiiij. ita definit. Ascẽsus intellectus ad deũ. Cui consonat illa Aug. in ser. de oratione et ieiunio. Pius mentis affectus in deum directus. Et

Alexan.

Prouer. vij.

Guilhel. parif.

Circa orõnẽ vidẽda.

Diffinitio orõnis ex Damasceno.

illa Hugonis. Cõuersio in deum per pium et humilem affectum. Itẽ definit Dañ. Oratio est petitio decẽtiũ a deo. Cui etiã consonat illa Augu. Rerũ inuisibiliũ inquisitio. Et illa glo. magi. super illud. j. Thes. v. Sine intermissione orate. Expressio desiderij propter bonũ adipiscẽdum: vel malũ remouẽdũ in forma per verbũ exterius vel interius. Hec enim exprimũt petenda: priores exprimunt potentiã qua petitur. Aliter definit bea. Greg. x. moral. dicens. Orare est amaros in cõpunctione gemitus: et nõ cõposita verba resonare. Cui silis est illa Hugonis. Deuotio ex cõpunctione pcedens que danf sm statum penitẽtis. Itẽ btũs Bern. in quadã epistola. Oratio ẽ hominis deo adherentis affectio: et familiaris q̃dam et pia allocutio: et statio illuminate mentis ad fruẽdũ deo q̃diu licet. Cui cõsonat ista beati Ambr. Oratio est cibus mentis pclaraqz alimonia suauitatis: que mẽbra nõ onerat: sed in ornamẽta cõuertit. Ornamenta vtiqz morum ac virtutum. Hec one dantur sm statum pfectionis orantis. Hec autem diffinitiões diuersas orõnis proprietates exprimunt: et magis quedam sunt pprietatũ assignatiões et laudes: vt dicit Guil. q̃ conuertibiles definitiões. Has pulchre et late prosequitur Alex. loco allegato. Definit autẽ orationẽ Guil. in de diuina rhetorica in sua generalitate sic. Oratio est petitio que ad deum dirigitur: vel ad personas vel personã propter ipsum Petitio autem genus est ad orationem: que generaliter est locutio inclinatiua alterius ad bonum prestandum: vel mala in remouendum. Et dicitur inclinatiua nõ optatiua: qr nõ est idem optare et petere. Multi enim optant et desiderant: que nõ petũt: et multi optant vel desiderant que omnino habere nolunt sicut viri sancti et sapiẽtes qui multa cõcupiscũt et desiderãt sm sensualitatẽ: a quibus en se abstinẽt viriliter et auertũt. Qui autem petit indubitanter ostendit sese velle obtinere qd petit. Hec Guilhel. ¶ H Ex his patet quod oratio est actus quidam potentie rationalis quia relatus ad deum: qd referre in deum soli potẽtie rationali cõuenit. Sed vtrum sit actus intellectus vel volũtatis. Nã vtrumqz videntur definitiones sanctorum astruere. Ut illa ascensus intellectus ad deum. Et illa Aug. Pi⁹ mẽtis affectus in deum directus. Scdm primam videtur q sit actus intellectus: sm scdam: q sit actus volũtatis siue affect⁹. Pro quo notat Richar. in. iiij. dist. xv. q. iiij. ar. j. q oratio dupliciter põt accipi. Uno modo pro desiderio obtinẽdi aliquid a deo quo desiderans ordinetur in ipsm Et illo modo est actus voluntatis vt elicientis: et intellectus vt dirigentis. Alio modo oratio est propositio hmõi desiderij: loquẽdo deo per modum supplicatiuum. Sic dicit Isidorus: orare ẽ dicere: et sic est actus intellectus vt elicientis: et volũtatis vt mouentis. Ex illo pz q oratio siue sic: siue sic accipiatur: semper importat vtrumqz actum intellectus et voluntatis. Uterqz enim requiritur ad orationem. Nihil enim petitur obtineri nisi affectu desideretur: et intellectu desideriũ exprimatur ei a quo obtineri speraf. Solum enim desiderium obtinẽdi nõ ẽ oratio. Nã qui qd deside rat suo ingenio et labore acquirit: nõ dr orare: sed qui hoc ab alio sibi dari petit orat. Requirif ergo expressio petitionis verbo mentali ad minus quandoqz etiam verbo signo vel verbo vocali. Sed desiderium hmõi exprimi non potest: nisi habeatur saltem verẽ: vnde oratio vtrumqz dr. Sed quod horum dicat substantiue: et quod for-

Gregorius

Bernar.

Ambro.

Diffinitio orõnis ex Guilhel.

Oratio dupliciter põt accipi.

Isidorus.

maliter seu cōnotatiue est qōnestio: ⁊ sic responsio Richar. distinguit: q2 vtrūqz pōt dicere fm aliā ⁊ aliā acceptionē: parū tū refert: quia deficiente cōnotato: deficit suppositio: ideo vterqz act⁹ requiritur vt sit oratio. Quia tū oratio frequenti⁹ dr petitio: ⁊ petitio est sine locutione vel mentali vel exteriori: immo est locutio interior vel exterior: ideo pōt dici q oratio sit actus rōnis: ille. s. quo loquit deo mentaliter a quo desiderat optata obtinere. Quō aūt fiat interior locutio habitum est supra lec. xxi. Nihil eñ aliud est nisi proprium desiderium mente cōcipere: vt deus illud cōcedat: ⁊ hoc est mentaliter exprimere verbum mentale formare. Oratio vo exterior est signum aliqō sensibile orationi interiori subordinatum. Et ita btūs Tho. ij. ij. q. lxxxi. ar. i. tenet orationē esse actum ratiōis. Et hoc idem innuit nomen petitio: qō pōit pro genere definiti. ¶ Addit q ad deū dirigit q2 sola petitio q fit ad deū imediate vel imediate per sanctos intercessores: pprie oratio dr. Ut patet in olb⁹ definitionibus supra positis exprimitur deus tanq̄ is qui petit. Ut vt dicit Guil. sola petitio que fit ad autoritatē principalitatem potestatis in re que petitur habētē est oratio. Hic aūt est solus deus: in cuius sunt ditione cuncta posita. Petitio vo que fit ad sanctos: quia nō fit tanq̄ ad eos per quos principaliter implendū sit qō petitur: sed tanq̄ ad mediatores id a deo fieri impetrantes: pro quanto per eos fit ad deum oratio dr. Ideo additū fuit: vel ad personam vel personas pp̄ter ipm. Ea enim que petēda sunt: gratia scz ⁊ gloria: solus deus dare pōt. ¶ I Ex quo patet solutio scde. q. scilz ad quem dirigenda sit oratio: scz ad solum deuz tanq̄ ad illum qui principalitatē hz prātis petita concedendi. Unde etiam colligitur cuius virtutis oratio sit actus. Cum eñ orans orādo deū protestatur ipso facto deum esse summum oīm principium: oīa in sua hñs potestate: exhibet sibi honorē latrie: vt ptz ex dictis. s. lec. xlix. Orādo enim petit ab eo tanq̄ ab eo qui principalitatem hz potestatis: quod solius dei est: vnde sic petendo adorat: quia deum quem orat: confitet primum omnium principium: omnia producens omnia gubernans: omnia administrans: pertinet igitur oratio ad virtutem latrie. Huic diffinitioni Guil. satis concordat illa Dam. Oratio est petitio decentium a deo. Et illa magistri. Expressio desiderij ⁊c. ita q addatur. Expressio desiderij facta deo propter bonum adipiscendum vel malum remouendum formata per verbū interius vel exterius. Et lz deus nō indiget expressione vt noscat nostra desideria cuius oculis nuda ⁊ aperta sunt omnia: tū orans orando deum elicit in se cognitionē desiderij sui: vt deus illud compleat: qō est exprimere ⁊ loqui deo. ¶ K Ad tertium: scz de speciebus orationis tanta est varietas: vt nisi speciali spūssancti illuminatione cōprehendi nō pñt. Nā tot orationis spēs assignari pñt: quot in anima vna: immo in cunctis aīabus: status queunt qualitatesqz generari. Scdm mensuram nāqz puritatis in qua mens vnaque qz proficit: ⁊ qualitatē status in quo vel ex accidentibus inclinatur vel per suam renouatur industriam: ipsa quoqz nomen satis singulis reformat. ⁊ idcirco vniformes ofones emitti semper a nemine posse certissimum est. Aliter eñ qsqz supplicat cū alacer est: alr cū tristitie vel desperatiōis pōdere pgrauat: aliter cū spiritalib⁹ successib⁹ viget: aliter cū impugnationum mole deprimit: aliter cū veniā petōr: aliter cū acquisitionē grē seu cuiuslibet vtutis exposcit: vel certe extinctionē cuiuslibet vitij depcat: alr cū ɔsideratiōe gehēne ac futuri iudicij tiore cōpūgit: alr cū spe futuror bonor desiderioqz inflāmat: aliter cū in necessitatib⁹ ⁊ periculis: aliter cū in securitate ⁊ trāquillitate versat: alr cū sacrorum celestiū reuelatiōib⁹ illustrat: aliter cū sterilitate vtutū ac sensuū ariditate cōstringit: vt dr ab abbas Isaac de ofone. c. viij. Scdz oēs has innumeras alias diuersitates orantiū: sumi pñt alie ⁊ alie spēs ofonū. Preterea fm diuersas ofonū cōsiderationes ac cōparatiōes nūc ad eum qui orat: nūc ad eos p quib⁹ oratur: nūc ad ipa que cōcedi postulant: aut remoueri petuntur: nunc ad radices ɔ quib⁹ orādi affectus oritur: nūc ad alia quedā varie sumunt ofonū spēs: q oia pseq̄: cū si nō impediret ingenij obtusitas: phibet tū digressionis a pncipali nra materia nimia plixitas. Sufficiat vel tāgere spēs illas qs apls i. ad Timo. ij. exarauit. ¶ L Quatuor itaqz ofonis spēs assignat apls cū ait. i. Tim. ij. Obsecro primū oīm fieri obsecratiōes: ofones: postulationes: grar actiones p olb⁹ holbus. Que pene tot hñt interptes: quot expositores. In colla. patrum collatiōe. ix. distinguūtur fm. iiij. stat⁹ hominū. Nā pmo obsecratio ad incipientes peculiari⁹ ptinet: q adhuc vitior suor aculeis ⁊ memoria remordent. Est eñ obsecratio imploratio vel petitio p pctis: qua vel p pñtib⁹: vel p pteritis admissis suis vnusquisqz cōpūctus veniam depcat. Scda ofo que ad illos spāliter ptinet: qui in pfectu iā spiritali: appetituqz virtutum quadā mentis sublimitate cōsistunt. Est eñ ofo vt spēs in alijs cōdistincta: cū aliud aliqd offerimus seu vouem⁹ deo: vt cū renūciātes mundo spōdēt cordis metriōe dño: funiturant cū pponūt firme vitior radices funditus eruere: qō ad pficientes ptinet. Tertia spēs postulatio: eos respicit q pfectionē votor suor opib⁹ implētes: intercedere p alijs ɔsideratiōe fragilitatis eor ⁊ charitatis studio pcurant. Est eñ postulatio supplicatio q ex charitatis feruore p alijs fundit. Quarta spēs grar actio ad illos respicit: qui iā penalis cōsciētie spina de cordib⁹ euulsa: securi iam munificentias dñi ac miseratiōes: quas vel in preterito tribuit: vel in pñti largit: vel pparabit in futuro: mēte purissima retractātes ad illā ignitā q ore holm nec cōphēdi nec exprimi pōt ofonē feruētissimo corde raptant. Et has quatuor supplicationū spēs etiā dñs ipe in suis ofonib⁹ explaniuit. Nā obsecratiōis gen⁹ assumpsit dum in horto orauit. Pater mi si possibile est trāseat a me calix iste. Uel illud qō ex ei⁹ psona cātatur. Deus deus me⁹ respice in me q̄re me dereliq̄sti? Orationē vo cū dicit Jo. xvij. Ego te clarificaui sup terrā: op⁹ cōsummaui qō dedisti mihi vt facerē. Postulationē cū dt. Pr qs dedisti mihi: volo vt vbi sum ego: ⁊ ipsi sint mecū. Joā. xvij. Itē cū dixit. Pr ignosce eis: qi nesciūt qd faciūt. Lu. xxiij. Gratiar actionē cum dicit. Cōfiteor tibi pr dñe celi ⁊ terre: qi abscōdisti hec a sapiētib⁹ ⁊ prudētibus: ⁊ reuelasti ea paruulis: ita pr: qm sic placitum fuit ante te. Mat. xi. Aut cū dicit Joā. xi. Pater grās ago tibi: qm̄ audisti me: ego autem sciebā: qi semper me audis. Possunt tū oīa illa quatuor ofonū genera in vna supplicatiōe pfecta cōphendi. Quod ⁊ declarari posset in ofone prolixa quā fecit dominus post cenaz vltimam Joā. xvij. ¶ M Glos. or. i. Timoth. ij. non multum difformiter a predictis vult q species ille seu differentie orationum assignate ab apostolo

Guilbel.

Ofo quid.

Quatuor spēs oratio nis.

Quid postulatio.

Joā. xvij.
Luc. xxiij.

Joan. xi.

stolo: dicunt differentias orationis scdm q̃ oratio dicitur: qua exprimuntur petenda scdm gradus quibus perficitur a statu culpe ad statum glorie. Unde obsecratio dicitur adiuratio pro rebus difficilibus: vt pro conuersione ipsius: aut remotione mali. Oratio est petitio bonorũ: vt virtutũ pro iã cõuersis. Postulatio est petitio glie celestis pro iam iustis. Gratiarũ actio est gratiarũ relatio generaliter pro omnibus. Vt̃ sis Tho. in. iiij. dist. xv. q. iiij. ij. q. lxxxiij. ar. vlt. quem sequitur Petrus de aliaco. Nycolaus de lyra: ⁊ alij plerique: distinguit dictas quatuor species scdm ea que requiruntur ad orationem: non seruat tñ ordinem quem apls posuit. Unde scdm eum ad orationẽ tria requiruntur.

Tria req̃sita ad orõnẽ scdm sctm̃ Thomam.

Quorũ primum est orans mente ascendat ad deũ quẽ orat: quod signatur noĩe orationis: accipiendo proprie nõ cõiter. Nam scdm Dam. Oratio est ascensus intellectus in deũ. Ascensus dico ad cogitandũ ⁊ memorandũ diuinas perfectiones: potentiã: sapientiã: bonitatẽ: ⁊ ceteras. Que etiam ideo verbis exprimũtur: vt per ea mens ad deum cognitiõe ⁊ amore eleuetur: vt cum ecclesia orat. Omnipotens ⁊ misericors deus ⁊c.

Pro. xxx.

¶ Scdo req̃ritur petitio: que significatur nomine postulationis: siue determinate aliquid proponatur: vt illd̃ Salo. Prouerb. xxx. Duo rogaui te ne deneges mihi anteq̃ moriar. Uanitatẽ ⁊ verba mendacij longe fac a me. Mendicitatem ⁊ diuitias ne dederis mihi: quod quidã proprie nolant postulationem. Siue indeterminate: vt cum quis generaliter petit exaudiri vel iuuari: vt in ps. xxx. Inclina ad me aurem tuam: accelera: vt eruas me. Et illud ps. lxix. Deus in adiutoriũ meũ intende dñe ad adiuuãdũ me festina. Et hãc nolauit supplicationẽ: siue solũ factũ narret: vt illud Joã. xi. Ecce quẽ amas infirmat: quod vocant insinuationẽ.

Ps. xxx.
Ps. lxix.
Joan. xi.
Daniel. ix.

¶ Tertio req̃ritur ratio ĩpetrãdi qđ petit ⁊ hoc vel ex parte dei qui petitur: vel ex parte eius qui petit. Ratio quidẽ impetrãdi ex parte dei: est dei scitas ⁊ perfectio: propter quã petimus exaudiri: scdm illud Daniel. ix. Propter temetipsum inclina deus me⁹ aurem tuã: ⁊ ad hoc pertinet obsecratio: que est per sacra cõtestatio: sicut cũ dicimus. Per crucẽ ⁊ passionem tuã: libera nos dñe. Sic petẽdi q̃ñ petit pro se amotionẽ culpe: ⁊ si ei⁹ petitio nõ est accepta rõne petẽtis: accepta tamẽ esse põt ratione mediatoris per quẽ fit adiuratio sicut si diceret petẽs. Obsecro te dñe per preciosã mortem tuam vel per dulcissimã matrẽ tuã. Acceptam enĩ illã orationẽ faceret intercessio matris vel inuocatã beneficiũ passionis. Sic ɔsueuit ecclesia in orationibus ad patrẽ factis concludere. Per dñm nrm̃ iesum xp̃m: vt supra frequẽter expositũ est. Sic ɔtestamur deũ per sctõs qui sibi placuerũt. Sic in letania. Per incarnationem tuam per natiuitatẽ tuã ⁊c. li. nos dñe. Ratio vero impetrãdi ex parte petẽtis est gratitudo: qr de acceptis bñficijs grãs agẽdo meremur priora nobis ɔseruari: augeri: ⁊ accipe potiora. Uias aũt ĩpetrãdi sibi claudit: qui de acceptis grãs non agit. Et vt dicit Glo. barmonis: he quatuor spẽs in officio misse inueniunt. Nam obsecratiões sunt que precedũt ɔsecrationẽ: in quib⁹ fit memoria xp̃i: doctrine eius: ⁊ sctõrũ: ⁊ sic quedã sacra commemorantur. Orationes vero sunt ea que in ɔsecratiõe dicuntur in qua mẽs nr̃a maxime debet eleuari in deũ. Postulatiões vero sunt: que in sequentib⁹ petitionibus sequũtur: qr eterna bona: ⁊ pax determinate ⁊ generalr̃ viuis ⁊ mortuis postulantur. Que vero post cõmunionẽ dicũtur: sunt gratiarũ actiones. Et hec quatuor cõiter in orationib⁹ ecclesie ac collectis simul inueniuntur: vt in illa oratione. Omnipotens sempiterne deus mestorũ cõsolatio: laborantiũ fortitudo: perueniãt ad te preces: de quacũque tribulatiõe clamãtium: vt omnes in necessitatibus suis tuã miam sibi gaudeãt affuisse. In qua primũ oĩpotẽs scz deus: ptinet ad orationem: mestorum ɔsolatio ⁊c. ad grãrũ actionẽ: quod sequitur: perueniãt ad te preces ⁊c. pertinet ad postulationẽ. Per xp̃m dñm nr̃m: pertinet ad obsecrationẽ. Et ita est videre pene de oĩbus.

¶ Ex his aũt patet: vt dicit dñs Petrus de aliaco: q̃ obsecrationes: orõnes: postulationes: gratiarũ actiões: nõ sunt partes subiectiue: hoc est species orationis: propter quod non oportet q̃ diffinitio orationis conueniat cuilibet harum partium. Sed sunt partes integrales ex quibus componitur oratio perfectissima. Consistit tamẽ oratio principaliter in ipsa postulatione siue petitione vnde bene definita est petitio: que ad deũ dirigitur: vel ad personas: aut personam ꝓpter xp̃m. Uel scdm Dam. est petitio decentiũ a deo mediate vel immediate. Sunt ⁊ alie diuisiones sanctorũ: ⁊ expositiones prefate diuisionis: quas late prosequitur Alexã. Sed que dicta sunt sufficit tetigisse.

Petrus de aliaco.

¶ M Nunc videndũ est de his que petenda sunt: ⁊ de hoc breuiter dicitur scdm beatum Aug. ad probã de orando deum. Que licet desiderare: hec licet ⁊ petere. Sed scdm Rich. breui distinctione absoluitur hec questio. Nam triplicia sũt que desiderari possunt. Quedam quibus nõ possumus male vti saltez formaliter: vt virtutes: grã ⁊ gloria: ⁊ talia determinate ⁊ simpliciter peti possunt in oratione. Sic enim legimus sctõs simplr̃ petijsse. Ostẽde nobis faciẽ tuã ⁊ salui erim⁹. Itẽ dirige me in semita mandatorũ tuorũ. Et hoc verũ est de grã gratũ faciẽte ⁊ glia: illis nemo male vti põt: nec formalr̃ nec obiectiue: qr repugnant omni malo vsui: scz petõ: sic ⁊ ceteras virtutes charitate formatas simpliciter petimus: quia ꝓpter charitatẽ formantez eas etiã nemo male eis vtit̃ obiectiue. Secus de moralibus tñ: id est grã nõ formatis: illis male vti possumus obiectiue: qr de eis q̃s põt extolli ⁊ supbire: sicut de virtutib⁹ naturalibus: ⁊ nõ sunt inter summa: sz inter mediocria bona numerãda. Quedã sunt bona q̃b⁹ possum⁹ ⁊ bene ⁊ male vti: vt bona naturalia: dona grẽ gratis date: ac bona tp̃alia: ⁊ illa non sunt determinate petẽda ⁊ p se. i. absolute: sed sub ɔditione: si de⁹ ꝓuidet illa ad salutẽ nostrã esse vtilia. Illa vero quibus bene vti nõ possumus ea acceptãdo: vt vindicta de inimicis: victoria in bellis iniustis: potẽtia paupes opprimẽdi: ⁊ silia: que sine petõ adesse nõ pñt: nullo mõ sunt petenda a deo in orõne vt hec nobis ɔcedant. De hoc latius in petitionib⁹ dñice orõnis tractãdũ erit: eo q̃ oĩa orãda seu petẽda in ip̃a cõtinent.

Augustin⁹

¶ O De q̃nto: scz cuius sit orare. Ad hoc rñdet btũs Tho. q. ꝑallegata ar. x. post Alex. q̃ q: orõ est act⁹ rõnis q̃ aliq̃s supiorẽ deꝑcat: sicut iperiũ est act⁹ supioris quo inferior ad aliq̃d ordinat. Illi ꝓprie competit orare: q̃ rõnẽ hz ⁊ supiorem. Unde pz q̃ omni rõnali creature vsum rõnis habenti: ⁊ solũ tali conuenit orare: q̃les sunt angeli ⁊ hoĩes. De ãgelis bonis manifestũ est. Unde Raphael. Dum orabas ⁊c. Ego obtuli orationes tuas dño. Tob. xij. Offerẽdo autẽ oratiões: ⁊ ip̃e orabat desiderãdo oratiões tobie a deo exaudiri. De malis Matthe. viij. Demones rogabat eũ dicẽtes. Si eijcis nos hinc mitte nos in porcos. De hoĩbus bonis prophetis ⁊ sanctis plena est vtriusque testamenti scriptura. de dãnatis Lu. xvj. Diues epulo orabat

Cui competit orare.

Tobie. xij.

Matt. viij.

pater abraã miserere mei: et mitte lazarũ ꝛc. Deo vero qui superiorem non habet hõ orãdo pstare cõuenit: et non orare. Neqz ex eo ꝙ vna persona est ab alia: et per hoc exaudire orantẽ ab ea hz a qua et essentiam. Non tamen propter hoc vna est superior alia: licet origine sit prior. Unde in symbolo athanasij. Tres persone coeterne sibi sunt et coequales: et nulli persone diuine conuenit orare: ꝙ vero christus patrem orasse legitur: non ſm diuinam naturam hoc egit. sed ſm humanaz pro nobis assumptã: ſm quam ait. Pater maior me est

Joan. xiiij.

Joan. xiiij. Brutis quia ratione carent: orare nõ conuenit. Et licet dicitur in ps. Qui dat iumẽtis escam ipsorum: et pullis coruorum inuocantibus eũ. Inuocare capitur ibi pro naturali desiderio: quo omnis creatura etiã non cognoscens appetit deo assimilari: vt dicit Phs. ij. de aia: qꝛ appetit esse et permanere: et ea quibus potest in esse cõseruari. Sic et omnia dicũtur deo obedire ꝓpter naturalẽ instinctũ: quo a deo mouent̃.

Alexan. de Ales.

¶ P Alexander de ales. q. xcj. par. iiij. latius prosequitur illam questionem de personis in diuinis: de beatis: de viatoribus: de damnatis. De primo dicit. Non potest esse oratio in diuinis: quia oratio de sua ratione repugnat idẽtitati substantie: repugnat etiam equalitati potentie: repugnat fontalis plenitudinis opulentie. Ergo quia in diuinis nulla est substantie diuersitas: ideo nec oratio quia nullus orat se. Nulla etiam potentie minoritas: igitur nec oratio: quia ois orans magis potentem orat: qui aliquid prestare potest quod ipse non potest. Quia etiam in bonis nulla egestas igitur non oratio. Omnis eñ orans orat pro aliquo supplendo: quo caret ipse vel alius ꝓ quo orat. quia ergo personarũ in diuinis est substãtie idẽtitas: potentie equalitas: et eadẽ fontalis plenitudinis opulentia: non potest ibi esse oratio. Christo autem ſm assumptã naturã optime conuenit orare tum propter meritũ: tum propter exemplum: tũ propter veritatis assumpte nature argumentũ: tum propter officiũ assumptum exequendum. Congruebat eñ ratione sui meriti: quia sua oratione merebat̃ nobis qui sumus min⁹ idonei ad susceptionem beneficiorũ dei. Ratione exempli: vt discipulos suos et ꝯsequenter nos ad orationis exercitiũ inuitaret: in cui⁹ exercitio maxime aduersarius superatur: propter qđ dñs dicit Mat. xxvj. Uigilate et orate vt non intretis in tẽtationẽ.

Mat. xxvj.

Ambro.

Unde Amb. super Beati imaculati. Pernoctabat in oratione dñs iesus: non indigens petitionis auxilio: sed statuẽs nobis imitationis exẽplum. Orare etiam conuenit christo in argumentum veritatis assumpte humanitatis: vt se ostenderet verũ hoiem: et vere a deo missuz. Hinc Joã. xj dicebat. Pater gratias ago tibi qm̃ audisti me Ego autẽ sciebã: qꝛ semꝑ me audis: sed propter populum istum qui circũstat dixi: vt credãt: qꝛ tu me misisti.

Joan. xj.

Ultimo congruebat christo orare ratione officij: qꝛ ipse sacerdotis et põtificis habebat dignitatem. Uñ sicut ad officium eius pertinebat sacrificiũ pro peccatis offerre: ita et pro peccatoribus exorare. Uñ ad Heb. v. Omnis pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus cõstituitur in his q̃ sunt ad deũ: vt offerat dona et sacrificia pro pctis. Et sequit̃. c. vij. Jesus eũ eo ꝙ maneat in eternum: sempiternũ habet sacerdotium: vnde et saluare in perpetuũ potest: accedẽs per semetipsum ad deũ: semper viuens ad interpellandũ pro nobis. Dixit: semper viuens ad interpellandum: quia nõ tantũ dũ in humanis vitam adhuc mortalẽ a gerer: sed et nunc: et vsqz ad

Ad Heb. v.

generale iudiciũ interpellat pro nobis ratiõe humane nature representatione sui ad patrem ea ꝑte qua homo est: ex qua parte mediator noster est: vt dicit glo. supra verbum allegatum: scilicet semper viuens ad interpellandum pro nobis. Glosa inter. representatiõe sui ex ea natura qua pontifex. i. humana: quam celis intulit: interpellat pro nobis. ¶ Q Hic ce obuiat predictis quod de spiritusancto Paul⁹ dicit ad Rom. viij. Quid oremus sicut oportet nescimus: sed ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.

Ad Ro. viij

Nam ſm ꝙ exponit beatus Aug. de bono perseuerantie: intelligendum est causaliter. Postulat ꝓ nobis. i. nos postulare facit. Unde dicit Quid eñ est ꝙ ipse spiritussanctus interpellat: nisi interpellare facit gemitibus inenarrabilibus: sz veracibus. Tropo enim illo dicit quo dicimus: letũ diem: qui letos facit.

Augustin⁹.

Quod vero Damascenus lib. j. ca. x. loquens de spiritusancto: vocat euz interpellatorem paracletum: ita dicens. Deprecatorẽ et interpellatorem paracletum: et vniuersorum deprecationes suscipientem: per omnia similem patri et filio: intelligendum est per quandam appropriationem. Nam preces nostras per quandam appropriationem suscipit. Cum enim actus dei respectu creature: sit totius trinitatis: suscipere preces orantium attribuitur spiritusancto: sicut et ipsa bonitas ſm quam suscipiuntur preces humiles miserorum. Et per hunc tropum intelligẽde sunt plures autoritates: in quibus spũssctus dicitur aduocatus noster: et pro delinquentibus interuenire apud iusticiam patris: vt loquitur Grego. Quod et ipse exponit dicens. Aduocatus noster dicitur: quia pro errore delinquentium apud iusticiaz patris interuenit. Et sequitur. Qui etiã pro delinquentibus exorare perhibetur: quoniaz eos quos repleuerit: ad postulãdum inflammat: et orãtes facit.

Dama.

Grego.

¶ R De beatis angelis et sanctis consequenter prosequitur Alexan. ostendens ꝙ eis conuenit orare. Orant enim pro se et pro nobis. Pro se orant: non pro malis amouendis: qꝛ nullum est in eis malum: sz pro bonis tãtum adipiscendis. Orant enim pro bono habito: vt eo continuẽtur tam angeli q̃ anime beate. Unde Gre. reg. ij. mora. In ipso deo posite: ab ipso aliquid petere dicuntur. Nam quo mente ardentius inherẽt etiam de ipso accipiunt: vt ab ipso petant que eũ facere et velle nouerunt. De ipso ergo bibunt: et ab ipso sitiunt: et modo nobis incomprehensibili in hoc petendo esuriunt: prescinendo satiãtur. Discordarent ergo a voluntate cõditoris: si que eũ vident velle dare: non peterent: eiqz minus inhererent: si volentem dare pigriori pulsarent desiderio. Hic plane dicitur de petitione boni habiti: vt continuetur: quod notatur cum dixit. De ipso bibunt quod ab ipso sitiunt. Et quod dixit de animabus: similiter verum est de angelis. Anime autem beate etiam orant pro non habito: scilicet pro corpoꝝ suoꝝ reuniõe: a qua in parte depẽdet glorie ipsarum perfectio: vnde Bernar. in de diligendo deuz. Sine corporibus suis (inquit) nec valent nec volunt consummari. Et beatus Grego. scđo mora. exponens illud Apocalip. vj. Uidi subtus altare dei animas interfectorum propter verbum dei et cetera vbi dicit: ꝙ animas vindictam petere: est diem iudicij et resurrectionis corporum extinctorum desiderare. Magnus enim eorum clamor: est magnum eorum desideriũ: ac verba illa eorum sunt desideria. Pro nobis autẽ orant: et pro bonis adipiscendis et malis remouendis. De quo satis supra dictum recor esse lec. xx. et. xxi.

Angelis et sctis orare conuenit.

Grego.

Bernar.

Grego.

xx.⁊ xxi. ℭ S Qd vero oib⁹ viatoribꝰ bonis ⁊ malis conueniat orare: p3: q2 q̄diu hic viuit: vertibilis est viator ad bonū ⁊ ad malū. Nunq̄ p̄uat potētia satisfaciēdi ⁊ merēdi. Jdeo cōpetit ei oratio: q̄ virtutē h3 p̄seruādi et purgādi. Purgādi: q2 salutaris. P̄seruādi: q2 est virtualis. Hec enim duo p̄cipue orationi ascribunt. Nam de p̄mo dicit Hiero. sup Mat. c. vi. Oratione pestes sanātur mētis. Ecce purgatio cōtra incētiua vitiox. De secūdo Jsid. de sum. bo. ii. iij. c. vij. Frequens oratio vitiox impugnationē extinguit. Ecce preseruatio p̄tra oīa tētamēta. Nec obuiat q̄tū ad malos illud Eccl. xv. Nō est speciosa laus in ore pctōris. Nec illud Jo. ix. Scim⁹ q̄m pctōres de⁹ nō audit. Nec illud Chryso. sup Mat. Qui orat ⁊ peccat: nō orat: s3 deū deludit. Nec illō Aug. in quodā sermone. Qua frōte postulas qd̄ promisit deus: si nō facis qd̄ iussit de⁹. Prius audi monitionē: ⁊ sic exige p̄missiones. ℭ Nā quoad primum ⁊ cetera intelligi possunt autoritates ille de pctōre volente in pctō p̄manere: ⁊ ita obstinato. Tali in illo statu nō cōuenit orare: cū oranda ac petēda a deo nō affectet. Secus de pctōre nō obstinato: q̄ affectat ac p̄ponit pctā deserere: et statum iustitie induere. Talis em̄ q̄m h̄ūe effectū et hoc p̄positum h3 a deo: iam p̄ illo dono cōuenit sibi vox laudis ⁊ gratiax actio: q̄ est laus speciosa. Vel d̄r non est speciosa. i. deo grata et accepta laus in ore pctōris. Accepta inquā ad p̄miū eterne remunerationis. ℭ De scd̄o. Scim⁹ q2 deus pctōres nō audit: dicit beat⁹ Aug. q illud verbū nō fuit x̄pi: s3 ceci nōdū plene illuminati. Vel vt supra dictū est. Deus nō audit pctōres in pctis p̄manere volētes: neq3 in his q̄ male petunt. De talib⁹ etiā peccatoribꝰ loquunt Chryso. ⁊ Augu. in autoritatib⁹ allegatis. ℭ T De dānatis vero in malo obstinatis dicit: q nō ꝯuenit orare licet possint aliqua postulare. Cū em̄ ofo p̄prie accepta: vt. s. definita est: sit cōuersio ad deū per piū ⁊ humilē affectū: sitq3 petitio decentiū a deo: manifestū est eis dānati nec habeāt piū ⁊ humilē affectū in deū: nec decētia petāt ꝯquia obstinati in malo: ideo ofo p̄prie accepta dānatis nō conuenit. ℭ Qd etiā p3 ex eox p̄rauitate: ex ofonis dignitate: ⁊ ex dei bonitate. Cū em̄ cōtinue mouentur per ꝯtēptū in deū: nō pōt in eis esse humilis affect⁹: sine quo tn̄ nō pōt esse ofo quoad p̄mu3. Oratio etiā eleuat p̄priū subiectū sc3 mētem supra se in deū: sicut definit Augu. Oratio est pius mētis affect⁹ in deū direct⁹. Dānati x̄o penitus sunt a deo auersi ⁊ in malo depressi: ita vt eleuari supra se non possunt: q̄re eis ofonis dignitas nō cōuenit quoad scd̄m. Deus quoq3 summe bonus gr̄e sue munera nō valētib⁹ p̄ficere nō elargit. Ofo aūt inter diuine gr̄e munera numeraf: ideo eā dānatis: q̄ munerū gr̄e capaces nō sunt: nō largit. Verū l3 eis nō cōueniat orare proprie: possunt tn̄ petere aut postulare. Petunt em̄ sibi laxari man⁹ ad bonox vexationē. Sicut diabol⁹ petiit ptātē tētādi Job. Sic dicit glo. ii. Cor. xij. sup illud. Ter dn̄m rogaui. Exaudit diabol⁹ Job petēs tētādū: ⁊ nō exaudit ap̄ls petēs stimulum amouendū. Et beat⁹ Greg. ii. mora. Tribus modis loquit diabol⁹ ad deū. Vel cū vias suas insinuat: vel electox innocētiā criminib⁹ accusat: vel tentādā eādē innocētiā postulat. Et ita accipiēdo ofonem large: p̄ qualibet petitione facta ad deū f̄m definitionē Basil. etiā demonib⁹ conuenit orare. Sic v3 accepisse beatus Tho. cū dicit. Illi cōuenit oratio: qui rationē habet et superiorem: ⁊ ita large accipitur supra in respōsione ad dubiū: cū dicit: omni rationali creature vsum rationis habēti cōuenit orare. Si autem orare acciperet stricte: oporteret addere omni rationali creature vsu3 rōnis h̄nti: nō obstinate ⁊ dānate.

Margin notes: Hiero. — Jsidorus. — Eccle. xv. — Jo. ix. — Augu. — Damnatis non conuenit orare. — Augusti. — Grego. — Beatus Tho.

ℭ Lectio. lxij. A

Unc de certa q̄stione videndū: que fuit de ofonis q̄litate. Inuestigādum ergo est de ofonis q̄litate q̄tum ad expssionem vocis: loci cōgruētiā: morā tp̄is: gest⁹ ⁊ sitū corporis. Nā de qualitate p̄fectionis dicetur in q. viij. de ofonis efficacia. ℭ Circa primum. An ofo debeat vocaliter p̄fici. Premittit hic Alexā. par. iiij. q. ix. mē. ij. ar. vi. aliqua ofo est pure mentalis: aliqua pure vocalis: aliq̄ mixta ex vtraq3. ℭ Pure mētalis est: dum immotis labijs cor ad deū loquit. Quo modo orabat anna: de q̄. j. Regū. i. d̄r. Porro anna loquebat in corde suo: tantumq3 labia ei⁹ mouebant: ⁊ vox penit⁹ nō audiebat. Et glo. sup illud ps. Exaudisti dn̄e deprecationē meā dū clamarē ad te. Clamor fit ad deum nō voce: s3 corde: q2 multi silētes labijs clamauerunt: multi strepētes corde auerso nihil impetrare potuerūt. Clama ergo intus vbi de⁹ exaudit. ℭ Pure vocalis est: q̄n vocaliter loquēs nihil cogitat de his q̄ dicit nec in generali: nec in speciali: sed castra fabricat in hispania aut h̄mōi: hoc est inter versat mania ⁊ penitus impertinentia. Mixta est qua oiās mētaliter cogitat in gn̄e vel in specie q̄ vocib⁹ enūciat. ℭ Itē ofonu3 q̄dā est publica vel cōis: alia est p̄uata ⁊ singularis. Publica ac cōis est: q̄ per ministros ecclesie in p̄sona totius fidelis pp̄li deo offert. Hec nō solū exigit affectū interiorē: sed ⁊ effectū exteriorē: q2 illa est excitatiua oīm fideliū ad bonū: ⁊ fit p̄ omnibus fidelib⁹. Et licet sacerdos exequēs orationis officiū nō habeat q̄nq3 affectū: nō tn̄ est sine affectu interiore rōne affectus mēbrox q̄ sunt de ecclesia: q2 semp aliqui sunt in ecclesia qui habent mentis affectū in deū directū. Alia est oratio singularis ⁊ p̄uata q̄ offert a singulari p̄sona: siue pro se siue p̄ alio aut alijs orāte. Persona singularis d̄r: q̄ nō gerit ex officio personā ecclesie. ℭ B Tūc dicit ad dubium q oratio publica necessario est vocalis. Oportet em̄ q talis ofo innotescat populo p̄ quo offert: qd̄ fieri nō potest nisi sit vocalis. Debet nāq3 se populus in hac ministris ecclesie cōformare: ipsum deū f̄m modu3 sibi possibilē publice deprecando. Et ideo rationabiliter statuit ecclesia: vt ministri ecclesie huiusmodi orationes etiā alta voce pronūtient: vt ad notitiā omnium possint peruenire. Nec hoc tantū: sed etiā instituit: vt h̄e cū melodia cantus perficiant: vt patet ex cōi ecclesie ritu etiā in vetesta. obseruato. Nam cantus in laudē dei fact⁹ cū intellectu: ⁊ aduertētia eox que cantant: animos cantantiū exhilarat simul ⁊ audiētiū. Et fugat etiā acidiā: q̄ f3 Greg. est quedā tristitia cir-

Margin notes: Orationis sectio. — j. Reg. j. — Ps. — Altera partitio orationis. — Persona singularis que dicat. — Grego.

ea bona spiritualia et diuina: q̄ protūc imminēt
faciēda: vñ dr Jac. v. Tristatur aliquis vestrum:
oret equo aīo aut psallat: vbi glosa. Crebra psal-
modie dulcedine nocuā tristitiā depellat. Et p-
pheta in ps̄. Exultabūt la. mea cū can. tibi. i. ita
repleor interno gaudio cū cantauero tibi: q̄ in
labijs meis foris apparet abūdātia gaudij inte-
rioris. Cantus etiā ad dei laudē ordinatus oble-
ctat animū: et ad maiorē excitat deuotionē. De
quo beat⁹ Augu. dicit q̄ flebat vberrime in hym-
nis et canticis ecclesie suauiter cātātis: quodq̄
voces ille influebant in aures eius: et eliquaba-
tur veritas in corde. Et in lib. cōfes. Reminiscor
lachrymas meas quas fudi ad cant⁹ ecclesie tue
dñe in primordijs recuperate fidei mee: et nunc
ipse cōmoueor: nō cantu: sed rebus que cantan-
tur cū liquida voce et cōuenientissima modulatio-
ne. Proficit etiā cātus attētioni: dū animus diu-
tius moratur circa sententiā verborū que cātant.
Profundius quippe intelligere possunt ea: et ma-
sticare: q̄ si raptim ac celeri⁹ sine cantu pferant:
ppter qd̄ supra dicit Aug. q̄ voces influebāt in
aures: et veritas eliquabat in cor eius. ¶ Ex his
patet q̄ in ecclesia vtiliter et salubriter institutū
est publicas orationes cū cātu exerceri dū illud
agat deuote: honeste et ordinate: resecatis nimiū
curiosis: secularib⁹ et lasciuis: fractisq̄ modula-
tionibus: que magis animi distractionem: et va-
nā auditus delectationē operant: q̄ deuotionis
excitationē. Magisq̄ verborū laudis diuine in-
telligentiā tollunt: dū ppter nimiā artificiosam
vocū fractionē: nō verba: sed tm̄ cantantium so-
nus percipit. Qd̄ vtiq̄ reprehensione dignū nō
dubitat: vnde beatus Aug. in cōfes. ait. Cū mihi
accidit vt amplius me cantus: q̄ res que cantat
moueat: penaliter me peccare confiteor. Et tunc
mallem me nō audire cātantē. Et beatus Hier.
sup epistolā ad Ephe. v. cātantes et psallentes in
cordibus vestris dño: dicit. Audiant hec adole-
scentuli: audiant hi quib⁹ est in ecclesia psallen-
di officiū: deū nō voce solū: sed corde cantandū.
Nec in tragediarū modū guttur et fauces lenien-
de sunt medicamine: ne in eccl'ia theatrales mo-
duli audiantur et cantica. Hec Hiero. Et habet
dist. xcij. c. cantātes. Et idē intelligēdū de omni-
bus corporalib⁹ cerimonijs et actib⁹ qui in eccle-
sia gerunt: que tunc laude digna censent: dū tali
modestia ac simplicitate fiunt: vt agentes et in-
spiciētes: nō solū corpore: sed et mente exerceant-
tur in laude dei. Caueat pōpa et lascivia: vt per
exteriora mēs ad interiora cōtēplāda incitet: et
affectiones spirituales in fidelib⁹ circūstantib⁹
generent. ¶ Secūdo dicit q̄ priuate ac singu-
lares orationes vtroq̄ modo fieri possunt: cor-
de tantū aut corde simul et voce: nō autē solū vo-
ce. Prima pars patet per beatū Aug. ad [illegible] ā.
Multū precari est deū quē precamur: diuturna
cordis pia affectione et excitatiōe pulsare. Nam
plerūq̄ hoc negotiū plus gemitib⁹ q̄ sermonib⁹
agit. Itē Aug. dū deū oramus vt ab eo exaudia-
mur: nō indigemus v̄bis multis vel paucis. Nō
enim ambitione precū exaudit nos deus: q̄ sem-
per parat⁹ est nobis dare suā lucē: nō solū visibi-
lem: sed et intelligibilem et spiritualē. Patet etiā
ex orationis definitionib⁹: in quib⁹ habet q̄ ora-
tio est ascensus mentis in deū. Illa autē fieri pōt
solo affectu sine vocū platione. ¶ Secūda pars
probat: q̄ scz oratio fieri pōt simul corde et voce.
Nā dñs qui est doctor sapiētissim⁹ modū orādi
dedit vocalē: dicēs. Sic orabitis. Pater noster q̄
es in celis. Preterea oratio obsequiū est iustitie.

Justū aūt est dño nedū interiori cordis affectu:
sed etiā exteriori vocū motu obsequi. ¶ Et licet
sufficiat oratio mētalis quoad deū: qui inspector
est cordis: vtilis tamen est priuata vocalis pro-
pter plures causas q̄s assignant doc. Alex. Tho.
et ceteri post eos. ¶ Prima est excitatio interio-
ris deuotionis: qua mens orantis et affectus ele-
uetur in deum. Nam per exteriora signa vocū:
siue etiā aliquorū factorū: mouet mens hoīs sm̄
apprehēsionē: et p consequēs etiā sm̄ affectionē:
vnde Aug. ad probā: dicit: q̄ verbis et alijs signis
ad augēdū desideriū sanctū nosipsos acrius ex-
citamus. Et glo. Mat. vj. super illud. Scit enim
pater vester quid opus sit vobis dicit. Cur ergo
scienti loquimur: nō vt nostre faciamus indiciū
voluntatis: sed vt excitemus obsequiū pie deuo-
tionis. ¶ Secunda est mentis illuminatio. Ver-
bis eñi instruitur intellectus ad discernendū pe-
tenda: propter quod dñs aplis quēadmodū ora-
rent doceri petentib⁹: orationē vocalē tradidit:
quam cū proferrēt vocaliter intellectus ad ea q̄
petenda sunt a deo illuminaretur: vt vult Beda
super Mat. c. vj. ¶ Tertia est facilior recordatio
rerū tempore orādi: vnde glo. Mat. vj. sup illud.
Nō apud deū agendū est verbis: sed rebus: intē-
tione cordis: affectu simplici. Que cū dicim⁹: nō
eū docemus: sed nos tpe orandi recordamur: scz
eorū que petimus. ¶ Quarta mētis ab euagatio-
ne custodia: vt videlicet mentē ad deuotionē ex-
citatam: verba vocalia in ipsa deuotione et attē-
tione teneāt: ne euaget ad inutilia et ad orationē
impertinētia. Intētio nāq̄ mētis nostre nisi ad
aliquod sensibile se teneat: faciliter declinat: et ad
alia distrahit. Juuatur autē plurimū vt maneat
circa vnū attēta: si verba vocalia orātis affectui
coniungant. ¶ Quinta est plenior debiti reddi-
tio: vt scz homo seruitiū deo debitum impendat
sm̄ totū illud qd̄ a deo habet: hoc est non solum
mēte sed corpore: et hoc precipue cōpetit orandi
prout est satisfactoria: vñ dr Osee xiiij. Tollite vo-
biscum verba: et cōuertimini ad dñm: et dicite ei.
Omnē aufer iniquitatē et accipe bonū: et redde-
mus vitulos labiorū nostrorū. Et Dama. lib. iiij. c.
xiij. Cū vtiq̄ ait ex visibili sum⁹ et inuisibili natu-
ra: duplicē adorationē creatori offerim⁹: quēad-
modū et intellectu psallim⁹ et labijs corporalib⁹.
¶ Sexta est redūdātia quedā ab aīa in corp⁹ ex
vehementi affectione ac deuotione: sm̄ illud ps̄.
Letatū est cor meū: et exultauit lingua mea. Se-
pe eñi mēs orātis deuotione accensa in fletus et
suspiria in iubilos et voces incōsideratē prorum-
pit: vnde Isid. de sum. bo. li. iij. c. vij. vocalis vtili-
tatem orationis enumerans: ait. Psallendi vtili-
tas tristia corda cōsolat: gratiores mentes facit:
studiosos oblectat: inertes exuscitat: peccātores ad
lamēta inuitat: ad pietatis affectū alios inflectit.
¶ Septima est instructio primorū: vñ glo. Mat.
vj. Vult de⁹ rogari et venerari: vt bonitas ei⁹ de-
riuet ad plurimos: et stat⁹ iustitie seruet apd̄ sub-
iectos. Hec aūt deriuatio nō pōt fieri orōne mē-
tali q̄ ab alijs dep̄hēdi nō pōt: opz ergo adiūge-
re vocalē: vt exēplo sensibili ceteri instruantur.
¶ D Ex premissis satis dici pōt: q̄n in priuatis
orōnib⁹ vocali expssione vtēdū est: et q̄n solo mē-
tali affectu. Nā p̄fecti viri q̄ sic īflāmat / q̄ totalr̄
ferē i deū: maioris efficacie est mētalis orō solarī
q̄ vocalis adiūcta. Talis eñi nō īdiget voce exte-
riore ad deuotionē excitādā seu affectū inflāmā-
dū: q̄ iā mēte tot⁹ trāsijt in deū. Immo poti⁹ ex
sono vocali retardat. ¶ Alr̄ est de orōne impfe-
cti: q̄ cū talis nōdū habeat ptātē se totaliter in
deum

Margin notes: Jaco. v. — Augusti. — Utiliter et salubriter institutum est in ecclesia publicas orationes cū cantu exerceri dū illud honeste agat. — Hierony. — Augusti. — Osee xiiij. — Dama. — Ps. — Isido.

deū efferēdū: indiget ex causis premissis vt voce excitet: & excitat⁹ in deuotione cōseruet. Ideo generaliter hmōi vocibus & signis tm̄ est vtendum quantū sufficit ad mētis excitationē & custodiaz. Si autē mens per hec distrahat: vel quouis modo impediatur: a talibus est cessandū. Hec autem intelligenda sunt de oratione priuata q̄ spōte offertur. Secus si ex debito: puta officio voto aut iniuncta penitētia: oratio sit dicēda. Sic eīm debitum nō solueretur: si oratio sola mente pfi cereretur. ¶ Tertium scz q̄ ofo non solū voce fieri debet: probatur: q: oratio vocalis ordinatur ad mentalē: nō ecōuerso. vn̄ Isid. vbi supra. Oratio cordis est: nō labiorū. Neqz eīm verba deprecantis deus attendit solū: sed orātis cor aspicit. Vn̄ melius est cū silētio orare corde: sine sono vocis q̄ solis verbis sine intuitu mentis. Et sequitur. Bonum est corde semper orare. Bonū etiā & sono vocis deum spiritualibus hymnis glorificare. Nihil est sola voce canere sine cordis intentiōe. Sed sicut ait apls. Cantantes in cordib⁹ vestris. Hoc est non solū voce: sed & corde psallētes. Itez sicut. s. patet: oratio est ascensus in deū. ille autē fieri non potest per voces: nisi coniuncte sint mēti. Hinc & Chryso. sup Mattheū. Nō audit dns vocē sacerdotis: sed fidē cēturionis. & glo. Mat. vi. Verbotenus sine affectiōe vacuas aures dei implere malum est: quasi in hoc audiamur. Quibus autē verbis in oratione vtendū est: an multis: vel paucis: posterius dū de breuitate orationis dominice dicendū fuerit: reseruetur. Hec de qualitate orationis quantū ad expressionem vocis. ¶ E De qualitate vero loci congruētis: presupposito q̄d duplex est oratio: publica & priuata de vtraqz dico. Etsi in omnibus locis fieri potest oratio tam publica q̄ priuata: congruentius tm̄ fit in locis: que ad dei cultum consecrata sunt et specialiter ordinata. Prima pars huius propositionis probatur primo de orationib⁹ publicis ex communi ecclesie ritu que processiones instituit cū canticis & orationibus per terras & aquas: vt de Grego. ma. legitur. Qui grassante epidimie morbo in populo Romano pcessionem instituit qua etiā iram dni placauit. De priuatis oratiōibus dns ait. Tu aūt cū oraueris: intra in cubiculum tuū: & clauso ostio: ora patrē tuū in abscōdito: & pater tu⁹ qui videt in abscōdito reddet tibi. Mat. vi. Que tractās Isido. iij. de sum. bono. ca. vij. dicit. Oratio priuatis locis opportunius funditur: magisqz obtentū impetrat: dum deo tm̄ teste depromitur. ¶ De vtraqz sunt autoritates multe. Nā. j. Timo. ij. ait apls. Volo viros orare in omni loco leuantes puras manus sine ira et disceptatione: silr & mulieres. vbi glo. In omni loco vbicūqz sunt: nō solū in ecclesia. & Joā. iiij. Veri adoratores adorabūt patrē in spiritu & veritate. Glo. Non in templo: nō in monte hoc: sed in intimo cordis tēplo & veritate adorandū est. Item ibidē glo. Cū deus sit spūs nō corpus: nō aduertit corporeū locū vel tēplū in quo scz oretur. Ps. In omni loco dnationis eius benedic aīa mea dño. vbi glo. Sicubi nō dominat: ibidem nō benedicatur. Cū ergo nulla creatura sit in qua de⁹ non dominet: nullus locus a laude eius excipit. ¶ Secunda pars scz q̄ cōgruentius fit in ecclesijs dei consecratis: ostenditur per illud Ps. In ecclesijs benedicite deo. Et dns. Domus mea domus orationis vocabit. vbi glo. Chryso. Ingressus iesus vrbē primo tēplū adijt: dans formā religiōis: vt quocūqz imus primo ad domū orationis si ibi sit accedamus: & per orationes deo commē datis: sic ad agēda negocia secedamus. Neqz eīm cōstitute essent ecclesie: nisi orationes essent pereligende. ¶ F Quod autem magis congruat in ecclesijs orare: plures a docto. assignantur rationes. ¶ Prima forme obseruatio ac christi imitatio di. Domus mea domus orationis vocabitur Mat. xxi. vbi glo. Augu. In oratorio nemo aliud agat: nisi id ad q̄d factum est. ¶ Secunda pter mutuā membrorum ad orandū incitationē & faciliorē exauditionem. vnde ad Col. iij. Cōmonētes vosmetipsos in psalmis & hymnis & canticis spiritualibus. Et quoad faciliorē exauditionem dicit Mat. xviij. Vbi sunt duo vel tres congregati in nōie meo: ibi sum in medio eorū: scilz ad exaudiendū eos. Et ibidem premisit. Si duo ex vobis consenserint super terram de omni re quācunqz petierint fiet illis a patre meo qui in celis est. In ecclesia autē est cōuētio fideliū charitatis vinculo cōnexorū: vnde & nomē ecclesia q̄d sonat cōuocatio: sumptum est. ¶ Tertia pter maiorem deuotionē quā fideles cōcipiūt: propter ecclesie cōsecrationez / illuminationē / vnctionē / inscriptionē / sacrosancte eucharistie / & reliquiarū sanctarum presentiam: que oīa deuotionē tribuunt & augēt. Non enim frustra hec in cōsecratione exhibent per manus pontificum: vt deducit bea. Bern. in sermo. de dedi. eccle. ¶ Quarta pter specialem angelorū presentiaz que figurata est Gen. xxviij. Dum iacob in loco quo fundanda esset domus dei: vidit angelos ascendentes & descendentes. Cui cōsonat illud. Supra muros tuos hierusalē constitui custodes: tota die & tota nocte in perpetuū nō tacebūt laudare nomē dni. Que pulchre ad propositum exponit beatus Bernar. vbi s. ¶ Quinta pter certiorē exauditiōis sponsionē vn̄. iij. Reg. viij. & ix. ad orationē salomonis. Respōdit dns. Exaudiui orationem tuā & deprecationē tuā quā deprecatus es corā me: & sctificaui domū hāc quā edificasti vt ponerē nomē meum ibi in sempiternum: & erunt oculi mei: & cor meū ibi cūctis diebus. Deniqz dns pces ecclesie spōse sue nō patit esse cassas. In ecclesie autez consecratione deuotissime preces ecclesie oblate sunt dño: p exauditione orationū eorū q̄ in ea fuerint dnm depcaturi: in quarū virtute etiā priuate orationes in ecclesia sunt efficaces: q: nō illa tm̄ singularis psona orās in ecclesia: sed cū ea tota supplicat ecclia cui⁹ psonā gessit pontifex ecclesie cōsecrator. ¶ His ergo de causis ceteris paribus efficacior est ecclesia locis ceteris. Nec etiā tantū efficacior: sed quibusdā ofonibus debita & necessaria: vt quibusdā ofonib⁹ sacralib⁹ sicut est misse officiū. Silr horis canonicis ex institōne ecclesie publice decātādis: nullus tn̄ locus spernendus: vbiqz dns orādus est: q: vbiqz ei⁹ psidio indigemus. In domo / in foro / in mēsa / in lecto / in latrina / in palatio. Nec aliqs loc⁹ turpis est ofoni dū orās mūd⁹ fuerit atqz pur⁹. Legit eīm de scō Greg. vt recitat Alex. de ales: q̄ cū purgaret ventrē: & psalmū diceret: apparuit ei diabol⁹ querēs qd faceret: Rndit. vētrū meū purgo: & deū meuz laudo. Opera eīm nature pfectis turpia nō videtur. Nec infernus oratiōi nō cōgrueret: si inesset q̄ orādi affectū haberet. ¶ G De q̄titate vo orationis quātū ad tpis diuturnitatē siue cōtinuationē. Aduertēdum q̄d cōtinuatio siue diuturnitas ofonis dupl'r pōt attendi. Vno mō fm seipsam orationē: hoc est orationis actū. Alio mō fm orationis causam. Causa aūt orationis desideriū est charitatis. Ex illo eīm pcedere debet oratio. Attēdēdo igitur cōtinuationē orationis fm causaz

Isido. | Chryso. | Quib⁹ locis fieri debeat ofo. | Isido. | Joan. iiij. | Ps. cij. | Ps. lxvij. | Chrysosto. | Rōnes a docto. assignāt: q̄re magis cōgruat orat in ecclesijs. | Mat. xxi. | Ad col. iij. | Mat. xviij | Esa. lxij. | Alexan. de Ales. | Diuturnitas siue cōtinuatio ofonis dupl'r attēdi pōt.

continua debet esse in nobis oratio:et hoc actu: habitu:vel virtute. Debet eñ in nobis esse semp charitatis habitus:cui9 virtus manet in oĩbus operib9:q̃ ex charitate procedũt: oĩbus enim il-lis inest ordinatio eorũ ad gloriã dei:fm illud.i. Cor.x. Oĩa in gloriã dei facite:quã ordinationẽ sortiunt̃ ex charitatis inclinatione:vñ Augu.ad probã dicit. In ipsa fide spe ꝛ charitate continua-to desiderio semper oramus. Attendendo autẽ orationẽ fm se sine actũ orãdi:nõ potest esse cõti-nua.q: in alijs operibus occupari necessitas hu-mane infirmitatis cõpellit.vñ ad probã dicit Au-gu. Ideo p certa interualla horarũ ꝛ tẽporũ etiã verbis rogam9 deũ:vt illis rerũ signis nosipsos admoneamus:ꝛ quãtũ in hoc desiderio profece-rimus nobisipsis innotescamus:et ad hoc agen-dum:nosipsos acrius incitemus. Si in vniuersa-li queritur:quãta esse debeat cõtinuatio: ac diu-turnitas oratiõis actualis fm se respõdet sanct9 Tho.q.alle.ar.xiiij.q qr vniuscuiusq3 quantitas debet esse pportionata fini: sicut potionis quã-titas pportionatur sanitati. Ideo vtile est quod oratio tam sit diuturna:quantũ expedit ad exci-tãdũ interioris desiderij feruorẽ. Cum vero hanc mensurã excedit:ita qð sine tedio prolongari nõ possit:nõ est vlterius oratio protelanda. Et ideo btũs August.vbi supra approbat cõsuetudinem quorũdam fratrũ in egypto q̃ crebras dicunt̃ ha-bere oratiões:sz tñ breuissimas ꝛ raptim quodã-modo iaculatas:ne scz p pductiores moras eua-nescat deuotio: ꝛ pariter euanescat intẽtio. Et p hoc sicut hec intẽtio nõ est obtuenda: si pdurare non põt:ita si perdurauerit: docet non cito esse abrũpẽdã. Addit q sicut hoc est attẽdẽdũ in ora-tione singulari per cõparationẽ ad intentionem orãtis:sic ꝛ in oratione cõmuni per cõparationẽ ad deuotionem populi. Et fm hec exponendum est illud. Oportet semp orare ꝛ nõ deficere. Luc. xviij.ꝛ.i.ad Tessal.v. Sine intermissiõe orate. Sẽ-per ꝛ sine intermissione in habitu ꝛ virtute: non autẽ in actu. Uel semper orat ꝛ sine intermissio-ne qui debitis et statutis tẽporibus orat:vt innuit gl.interli.i.Tessal.v.que dicit. Sine intermissio-ne certarũ horarũ.ꝛ Augu. lib.de heresibus. Qð dominus dicit. Oportet semp orare ꝛ nõ deficere. Et apls sine intermissione orate. sanctissime sic accipitur: vt nulla die intermittant̃ certa tempo-ra orandi. Uel intelliguntur de oratione cõmu-nissime accepta fm qð cõprehendit omnẽ actuz bonũ:sic dicit Aug.ꝛ hr̃ in glo. Luc.xviij.ꝛ.i. Tes-sal.v. Iustus nunq̃ desinit orare:nisi desinat iu-stus esse. Semper orat qui semper bene agit. Ipz enim desideriũ bonũ oratio est:ꝛ si cõtinuum est desideriũ:cõtinua est oratio. Et sicut supra dictũ est de loco:ita ꝛ nũc dicta de orationis tpe intel-ligenda sunt de orationibus voluntarijs:non de orationib9 ex debito dicẽdis puta ex institõne ec-clesie/ex voto/ex ordine suscepto/ex penitẽtia in-iuncta. Tales eñ non debẽt autoritate singula-ris persone aliquatenus mutari: prescindi: vel p-longari pper tediũ legẽtis:sed integre fm eccle-sie ordinationẽ aut aliã obligationẽ sunt persol-uende. Non eñ põt sacerdos horas canonicas: aut penitẽs iniũctã satisfactionẽ pper suã acci-diã omittere.vel mutare. ¶ II De qualitate ge-stus corporis ꝛ situs videndum: qua congruentia orat̃ ad orientẽ genua flectunt̃:pectora tundunt̃ man9 extẽdũtur:etiã prostratiões in terrã frequẽ-tant̃. Sicut de saluatore legitur:q orãs ad patrẽ in faciem procidit:vt habetur mat.xxvi. Pro ho-rum solutiõe notat Alex.parte.iiij.q.xxiiij.mẽb.

[Margin:] i.Cor.x. — Augusti. — Sanctus Thomas. — Luce.xviij. — Augusti. — Ad oriẽtẽ orandum.

iij.q oratio maxime salutis ꝛ satisfactoria hz vir-tutẽ impetrandi ꝛ etiã significandi. Ratio impe-trandi residet penes orantis deuotionẽ ꝛ feruo-rem: ratio significãdi penes id qð foris apparet. vnde Hugo de sctõ victo.lib.ij. de sacra.par.ix. ca.i. Sunt quedã sacra in ecclesia: in quibus etsi pncipaliter salus nõ cõsistat:tñ ex his salus au-getur: inquãtũ deuotio exercet̃. Et ex eis quedã cõstant ex rebus:qualia sunt aque aspersiões: su-sceptio cinerũ/benedictio florũ:cereorũ ꝛ hmõi. Aliqua constant in factis:qualia sunt signaculũ crucis/exufflatio exorcizatiõis/expãsio manuũ/ incuruatio genuũ ꝛ hmõi. Aliqua in dictis con-stant sicut est trinitatis inuocatio. Signa ergo corporalia ac gestus que fiũt in oratiõe ad signi-ficandum adhibent̃. Et qr in oratione duo sunt: scz qui orat:ꝛ qui oratur:duo per hmõi signa exte-riora designant̃:scz aliquid ex parte dei: aliqd ex parte hominis orantis. Sic versio orãtis ad oriẽ-tem:significat q sicut ex illa parte oritur sol ꝛ lux que est nobilissima inter oẽs creaturas corpora-les:sic ad eum qui omnes creaturas excellit:ora-tio dirigenda est. vnde Augu.lib.ij. de ser. dñi in mõte:exponẽs illud. Pater noster q̃ es in celis:di-cit. Cũ ad orationẽ stamus:ad oriẽtẽ cõuertimur vnde celũ surgit:non tanq̃ hic habitet de9:quasi ceteras mundi partes deserens:qui vbiq3 loco-rum psens est:non locorũ spacijs:sed presentia maiestatis:sed vt admoneatur animus ad natu-ram excellentiorẽ se conuertere.i. ad deum:cum ipsum corpus qð terreũ est: ad corpus celeste ex-cellentius cõuertitur. Et Dam. lib.iiij.c.iiij. ait. Non simpliciter.i.non sine ratione ad orientem adoramus:sed qr ex inuisibili.i.intelligibili ꝛ sen-sibili cõpositi sumus:duplicem adorationis con-ditionẽ offerimus:quẽadmodũ intellectu psalli-mus et labijs corporalibus. Et sequit̃. Qr igitur deus lumẽ intellectuale est vel itelligibile:ꝛ sol iu-stitie:ꝛ oriens in scripturis nominatur xps:repo-nendũ est ei oriens in adoratione. Omne eñ me-lius deo reponendũ:ex quo omne bonuz. Insup deus paradisum nõ ad occidentẽ: sed ad orientẽ vbi hominẽ plasmauit posuit:quẽ propter trans-gressionẽ a paradiso exulẽ fecit. Et occidẽte: igit̃ antiquã quidem patriã exquirentes ad ipsuz re-spicientes. Et assumptus ad orientem sursum fe-rebatur:ꝛ ita apli eum adorauerunt:ꝛ ita veniet quõ ipsi eũ viderũt eũtem in celũ. Ipsum igit̃ ex-pectãtes ad oriẽtem adoram9. Hec Dam. Que-dã etiã signa sunt ex parte nostra ad significãdũ in oratione:sicut genuũ icuruatio: vbi significa-tur vera humiliatio ac reuerentia. Extensio ma-nuũ:qua ostẽdit̃ passiõis fides ꝛ exhibẽda ei obe-dientia. Tunsio pectoris:debita de pctis penitẽ-tia. Hec autẽ oĩa nõ sunt tã de orõnis necessita-te:q̃ de eius cõgruitate/nisi vbi circa hec eccl̃ia aliquid ordinauit:aut generalis cõsuetudo indu-xit maxime in publicis in q̃bus oĩbus vitandum est scandalũ:vitãda est pharisaica hypocrisis:in priuato vero orans ꝛ in secreto quilibet relinqui-tur sensui suo. ¶ I Cõsequẽter inquirendũ est de q.vij.que fuit de attentione:que qualisve sit ne-cessaria ad oratiõis effectum:ꝛ ad soluendũ ora-tionis debitũ. Ad cui9 expeditionẽ supponit̃ hic ꝛ repetita habet̃ triplicis attẽtiõis partitio supra lec.vi.descripta.s.actualis:habitualis ꝛ virtualis. Rursus harũ quelibet diuidit̃:qm̃ alia fertur in solas voces ꝛ verba:alia in verborum significa-ta: tertia nec ad hec:nec illa: hoc est nec voces: nec significata:sed ad orõnis finẽ imediatuz vel vltimũ:scz ad petita:vel ad deũ:aut ad alios effe-

ctus

[Margin:] Hugo de sancto vi-ctore. — Duo sunt i oratione. — Augusti. — Orantis attentio. — Multiplex attentio.

ctus bonos vel viciosos: quem habere pñt etiam idiote: nec litteras: nec verborũ significata scientes. Mẽs est btĩ Tho. art. xiij. q. lxxxiij. scḋa scḋe. Et est hec. q. tñ de oratione vocali: qm̃ mentalis ab attentione separari nõ potest. Potest ꝛ addi

Triplex est effect⁹ orationis.

tertia distinctio de effectu orationis. Est enim ets illic triplex. Primus cõmunis est oĩbus actibus charitate informatis: qui est mereri: scḋs effect⁹ orationis proprius est impetrare qḋ petitur: tertius effectus oratiõis est quẽ principaliter efficit scz quedã spiritualis refectio mẽtis. Et põt addi quartus: qui est solutio debiti ad quod orans tenetur. Unde ꝯsiderandũ ꝙ duplices sunt oratio-

Duplices sũt oṙones vocales.

nes vocales. Quedã sunt oranti debite: vt pote q̃ cadũt sub precepto: sicut hore canonice clericis beneficiatis aut in sacris constitutis: ac oṙones pro satisfactiõe iniũcte: quoꝶ totalis omissio inducit mortale peccatũ. Alie sunt oratiões voluntarie assumpte: ad quas orans nullo modo obligatur. Et de illis manifestũ est: qm̃ si penit⁹ omittit̃ p̃nt sine pctõ: non est mirũ ꝙ euagatio seu distractio tollens attentionẽ nõ inducit pctm̃: nisi forte adesset cõtemptus vel pusillorũ scandalũ. Igitur quãtũ ad quartũ effectũ de primi generis orationibus tñ dicenda intelligantur. Quoad primos tñ tres effectus generaliter de quibuslibet oratiõis generibus dicendũ p̃ propositiões.

Prima propositio.

¶ R Prima ꝓpositio. Attentio actualis oṙonis siue ad verba: siue ad sensum verboꝝ nõ semper requiritur ad oṙonis effectũ quadruplicẽ consequẽdũ. Pꝫ primo de quarto: qui est solutio debiti: qꝛ obligatus ad certas orationes: puta horas canonicas: dicens illas soluit debitũ: lꝫ mẽte ad alia sit distractus: ita ꝙ nec actualiter attendat: siue aduertat voces quas ꝓfert: nec sensum ṽborum: sed cogitet quedam alia sibi incidentia. Satisfacit tñ precepto ecclesie: qꝛ p̃ceptum de oratione ecclesie positiuũ est: ꝛ nõ cadit nisi super vocum ꝓlatione. Preceptũ nãqꝫ positiuum humanum nõ cadit nisi super ea q̃ subiacent humano iudicio: qualia sunt actus exteriores: nõ interiores. Et ita exercens actũ exteriorẽ: mãdatum nõ trãsgredit̃: ꝛ per hoc etiã a pctõ mortali excusat̃: simul ꝛ ab horarũ repetitiõe. Nec tenet talẽ reũ mortalis criminis: qḋ nõ seruat preceptum ad intentionẽ precipientis. Nã ecclesia precipiens legi horas canonicas: intendit qḋ illic legant̃ ad cõsecutionẽ premij celestis: ꝛ per ꝯñs deuote ꝛ attẽte: vnde de cele. mis. ca. dolentes. dicitur de clericis ꝛ p̃latis. Districte precipiẽtes in virtute obedientie: vt diuinũ officiũ ꝛ nocturnum pariter et diurnũ: quantũ eis dederit de⁹: studiose celebrẽt pariter ꝛ deuote. Qz etiã nõ ideo peccat mortaliter seruans diuina mãdata: si in eorũ obseruatione nõ impletur intentio dei p̃cipiẽtis: ꝛ finis q̃ est vt seruentur ex charitate: et finaliter propter deum. Alioquin honorans parentes ex naturali pietate peccaret: ꝛ nõ existens in gratia nõ occidẽdo peccaret: silr̃ nõ furando: nõ cõcupiscendo rem alienã. Hec est intẽtio sancti Tho. i. scḋe. q. c. ar. x. ꝛ Bern. in tracta. de solicitudine ecclesie. particula. ix. ¶ Quantũ ad alios tres effect⁹ pꝫ: qꝛ quoad tertiũ effectũ stat ꝓferentem verba ex assuefactione p̃ cõtẽplationẽ in alia sursum rapi trahi vel versari: q̃ sonat oratiões sensus vel verba: ꝛ sic perfectius consequi hunc tertiũ effectũ orationis: qui est quedam sp̃ualis refectio mentis.

Finis ꝛ virtus oṙonis

Cum enim finis ꝛ virtus oratiõis sit in eleuatione mẽtis in deũ p̃ piũ ꝛ humilẽ affectũ in cõtemplatiõe maxime cõsequit̃ a.la hũc oratiõis fructũ ꝛ affectũ. Sic quoad primũ effectũ qui est merendi: ita quoad scḋm qui est impetrare qḋ petitur: patet qḋ talis ad cõtẽplationẽ tractus facit actũ magis gratũ deo: q̃ sit attendere ad sensum ṽborũ aut ṽba ip̃a: ideo nõ tollit̃ ratio meriti aut impetratiõis. Uñ Hugo. in lib. de oṙone. Pura ora-

Hugo.

tio est cũ ex abundantia deuotionis mẽs ita accenditur: vt cũ se ad deũ postulatura cõuerterit: pre amore eius magnitudine: etiam petitionis sue obliuiscatur: ꝛ sequitur. Hoc genus orandi infirme est. ꝛ q̃ pre ceteris omnib⁹ vnicũ: tã est apud deũ pre ceteris oĩbus preciosuꝫ. Patet etiã quoad intentionẽ ad sensum litterẽ de monialibus: ꝛ multis clericis parum litteratis: qui ea q̃ proferũt minime intelligunt: ꝛ tñ debituꝫ soluunt: alioqn nõ esset salua oĩs caro. ¶ L Dictũ est notãter in ꝓpositione. Nõ semp̃ requirit̃ ꝛc. qm̃ lꝫ p̃ attentionẽ: que tollit̃ p̃ distractionẽ seu euagationem inuolũtariã nõ aufert̃ effect⁹ oratiõis. Nõ quartus scꝫ solutio debiti. Nã etiã sic cũ distractione ꝛ sine actuali intentione que vagatio ꝛ attentio displicet oranti: nõ tenetur ad repetitionẽ eorũ q̃ sine attentione ꝓtulit. Sufficit ꝙ dũ se sentit distractũ redeat: ꝛ pro posse distractionẽ excludat. Nec tollit̃ effect⁹ oṙonis primus ꝛ scḋs: dũ alias orans fuit in gr̃a: et ip̃sa oratio ex gratia ꝓcessit. Nec tertius in casu statim supradicto. Si tñ voluntarie distrahit̃: puta volens assumere cogitationes impertinẽtes ꝛ seculares: nec etiã euagationẽ ac distractionẽ curat repellere: sed vult progredi in distractione: iam nullũ horũ effectuũ cõsequit̃. Nõ quartũ: qꝛ sic nõ soluit debitũ. Non em̃ satisfacit precepto: qꝛ verba precepti contra mentẽ precipientis tenet. Aliud q̃ppe est p̃cepta seruare ad litterã preter mẽtẽ: vel non s̃m mentem precipientis: hoc est nõ ad id: vel propter id propter qḋ p̃cipiens p̃cepit. Et aliud seruare litterã cõtra mentem precipientis. Scḋm includit cõtemptũ: nõ primũ: ideo scḋs peccat: non primus. Et ideo qꝛ scḋs nõ satisfacit p̃cepto: tenet̃ ad repetitionẽ eoꝝ: que sic sine attentione ad ṽba: sensum vel sine cũ voluntaria mentis alienatione orauit. Sententia est Cãcel. parrhis. trac. de oratiõe cõsi. xix. Et beati Tho. in. iiij. scrip. dist. xv. q. xvij. ar. iiij. in respõsione ad scḋm argumentũ. Nec talis cõsequit̃ effectũ tertiũ: manifestũ est. Nullã enim cõsequitur mentis cõsolationẽ ex oratiõe ad quã nõ attendit. Nec cõsequitur effectũ primum vel scḋm: qꝛ nõ ꝓcedit illa oratio ex charitate: imo si infuisset charitas: iam eam perdit: eo qḋ volens cõtra mentẽ p̃cipiẽtis agit. ¶ M Sed dubita-

Dubitatio

ret aliquis: an meditatio celestiũ ꝛ sp̃ualiũ sit voluntarie admittenda dũ orandũ est. Exẽpli causa: dicat aliquis. Domine ne in furore tuo arguas me: neqꝫ in ira tua corripias. miserere mei ꝛc. Et occurrat sibi in mẽte triplex iudiciũ dei. In inferno: in purgatorio: in mundo: ꝛ meditetur hec voluntarie et fortiter: vt possit trahi in affectuꝫ cordis: horrendo iudiciũ inferni: timendo iudiciuꝫ purgatorij: querendo iudiciũ in hoc mundo: s̃m m̃iam dei: dicens. Fac mecũ s̃m m̃iam tuam dñe ꝛ s̃m iudicium diligentium nomẽ tuum. An illa aut ꝯsimilis meditatio possit voluntarie assumi tp̃e oṙonis. Et dr̃ voluntarie: qꝛ si fiat inaduertẽter ꝛ absqꝫ cõsensu deliberato: cõstat qḋ nõ obligat ad reiterationem: multominus q̃ viciosa habituatio.

R. fisio ad dubitationem.

¶ Ad hoc dicẽdum s̃m Cãcella. parrhis. quod si quis orat solus aut cum alio: qui ei⁹ moram tolerare paratus est: prodest et salubriter cõsulitur suspendere actualem orationis attentionem simul cũ oratione vocali: donec huiꝰ̃ meditatio circa alia cesset. Ut dum inter orandum q̃s

sentit vehementē tractum cogitationis bone et honeste: vt predicationis faciende aut hmōi potest orās verbalē orationē intermittere: aliquando diutius: aliqñ breuius: et redire postmodum ad cōtinuationē absq3 vlla precedentiū iteratione verborū: qr stāte interruptiōe act9 naturalis: moralis ꝯtinuatio manet. Neq3 fructū orationis aufert: nec meritū. Silr dicendū: si qs exterius ab aliquo alio requiritur super rñsione sibi faciēda: siue dū rei domestice vel officijs ꝓprijs iminens vrget vel trahit cōmoditas: vt eidē ꝑtinus intēdatur. Si vero qs orationē agere debeat in cōi: vtpote in ecclīa seu cōuētu: vbi nō suppetit talis interruptiōis actualis intētiōis libertas: qr non ita redire pōt ad passum quē reliqt ꝑcedēte choro ꝛ cōuentu in orone. Talis interruptio fieri nō debet: sed tutius est ꝙ talis meditatio volūtarie nō admittat tpe orōnis debite: sed vel deferatur: vel in aliud tpˢ reseruet. Suspiretq3 talis orās ꝛ gemat: ꝙ eā tūc admittere non cōcedat: dicatq3 sibiipsi. Melior est obediētia ꝙ̄ victime meditationū. Potēs est de9 reddere vicē in idipsum: et si nō hic: tñ certissime in alio seculo: vbi fiet vox laudis sine ꝑturbatione qualibet nostri cordis. De hoc beat9 Bernar. ser. xlix. super can. ita ait. Nihil operi dei preponere licet. Et sequitur. Nil aliud dum psallitis: preter id qḋ psallitis cogitetis. Nec solas dico vitādas cogitationes vanas ꝛ ociosas: vitāde sunt ꝛ ille: illa dūtaxat hora: et illo loco: quas officiales fratres pro cōi necessitate quasi necessario frequēter admittere compelluntur. Sed ne illa quidē ꝑfecto recipere tunc ꝯsulerē: q̄ forte pauloante in claustro sedētes in codicib9 legeratis: qualia3 nūc me viua voce differēte ex hoc auditorio spūssancti gratia reportatis. Salubria sunt: s3 minime illa salubriter inter psallēdum reuoluitis. Spiritus enim sctūs illa hora gratum nō recipit: quicquid aliud q̄ debes: neglecto eo qḋ debes: obtuleris. Hec Bern. Pōt tñ in casu pio aut necessario aliquid omitti: vt rñdeatur querenti: aut queraꝛ aliqḋ qḋ tunc ad diuinū cultu3 vel als in re familiari necessarium fuerit: vel rñsum sup q̄sito accipiatur. Et sic omissum resumendū nō est. Turbareꝛ eñ vel chorus vel ipse omittens in alijs cōtinuādis. Cōsultius est in hoc casu cū quadā cordis ꝯtritiōe ꝑgredi. Nā ꝛ in foro pnie nō op3 iniūgere formalē omissorū repetitionē: vt primā pro prima: tertiā ꝑ tertia ꝛc. sed sufficit ꝙ equiualēs iniūgaꝛ. ¶ Secūda ꝑpositio. Attētio habitualis tñ: ad sensu3 verba vel finē: non sufficit ad orationē ex debito ꝑsoluēda: nec ad ceteros orōnis effectus cōsequēdos. Pt3 qr stat habētē habitū acquisitū ex attēta oratione frequentata orare ꝑuersa attētione: ꝛ nolle actualiter attendere: sed voluntaria alia etiā turpia alo v̄sare. In quo casu debitū nō soluit: quinimo ad repetitionē obligaꝛ: vt pt3 ex ꝑcedenti ꝑpositione ꝛ eius ꝓbatione. Et tamen talis habitualiter attendit: qr habitū h3. Neq3 cōsequitur finē tertiū: manifestū est: qr ille presupponit attentionē actualē. Nec primū aut secūdum effectū: qr sic orās orādo peccaret mortalr: ergo nec mereꝛ nec impetrat. ¶ Tertia propō. Virtualis attētio ad verba: sensum: aut finē orōnis proximū vel remotū: nō interrupta ꝑ actualē intentionē sibi mortalr (als moraliter) cōtrariā sufficit ad debitā solutionē ꝛ duoꝝ primorū effectuu3 consecutionē. Est autē virtualis attentio virtus quedā relicta ex attētiōe actuali preuia: qua cōtinuaꝛ oratio etiā vbi cor euagaꝛ actualiter inaduertēter circa alia multa. Pt3 hec propō quoad

I. Reg. xv.
Eccls. iiij.

Beatus Bernar.

Secūda propositio.

Tertia propositio.

Virtualis attētio qd sit.

quartū effectū: qr attentio aliqua requiriꝛ: alioquin orō nō esset operatio humana: sed casualis ꝛ fortuita. Et non requiriꝛ actualis continuata ex propositione prima: l3 requiraꝛ in principio. Sine ea nāq3 nō esset virtualis. Nec sufficit attētio habitualis ex ꝑpositione scda: ergo requiriꝛ ꝛ sufficit attētio virtualis. Consequentia tenet a sufficiēte diuisione. ¶ Ex illo sequiꝛ qḋ supra dictū est: ꝙ euagatio mētis quā quis patiꝛ inuitus nec sentiendo cōsentit: excusat a mortali pctō simul ꝛ debito repetēdi orationē quā soluere tenebatur. Patet: qr illa euagatio inuoluntaria stat cū attētione virtuali q̄ sufficit. Idcirco ait Gerson. Nō debēt facile super hmōi inaduertētias ꝛ distractiones scrupuli formari. Alioquin nunq̄ poterit orans cor suū quietare: qr nitiꝛ ad īpossibile sibi ꝑ naturā: vel cōplexionem vel cōsuetudinē: vel ꝑ hārasie turbationē: q̄ nunq̄ pōt quiescere: sicut nec aer vel mare dū agitaꝛ assiduitate ventorū. Vñ repetitionē l casu fieri: nedū supuacuū est: sed etiā inquietatiuū: periculosum ꝛ nociuū: precipue si inconuenientib9 orat vbi societatē cui esset onerosus: iuuare teneret. Quoad duos primos effectus silr pt3: qr illa intētio virtualis sine actuali stat cū charitate: ꝛ ꝑ ꝯñs nō tollit rationē meriti nec impetrabilitatis. Nec manet hec intētio virtualis: si actualis vnde ꝑdesserat: fuerit electa ex charitate sublata charitate ꝑ mortale. ¶ Tertius vo effectus. s. spūalis refectio mentis: requirit actualē attētionē ad v̄ba sensum vel finē: vt dicit beat9 Tho. Si eñ olo actualis intētio tolliꝛ: cedit ꝛ refectio mētis spūalis: actualis sc3 dulcedo ac cōsolatio seu iocūditas quā pepetit intētio actualis maxime finis. Nam l3 quelibet attētionū verboꝝ: sensus: ꝛ finis: sufficiat ad effectus orōnis: vltima tñ q̄ est finis laudabilior est q̄ scda: ꝛ scda laudabilior q̄ prima: ꝛ quia ala nō pōt esse vehemēter intēta ad diuersa: nō prima attētio pōt nocere vt minor sit orōnis fructus: si secūdā euacuat: vel scda si tertiā olno tollit: s3 nō econuerso: tñ attētio cōiter accipiēdo ad aliquam triū predictarū non nocet: sed ꝑficit: ꝛ sufficit ad debitū ꝑsoluendū. Verūtñ ceteris paribus: expedi9 est affectionē suā exercere iuxta literā q̄ profertur: ꝑpter quatuor rōnes in speciali. Una est scripture veneratio: in qua spūsscrūs semꝑ loqui credendus est. Altera est particularior eruditio circa mysticos sub arido lr̄e nucleo clausos sensus. Tertia est suauior assuefactio circa quotidianos sensus. Quarta est maior stabilitio circa determinatios affectus: q̄ circa vagos ꝛ ingiter nouos. ¶ Sed hic surgit dubiū quō cū deū pro nostra vel alioꝝ salute petere volumus: psalmos illos ꝛ scripturas: q̄ nec petitionis verba: nec ad petitionē nostrā pertinētia cōtinere videnꝛ: recitamus. Vt dū ꝑ pctōꝝ indulgētia orare volum9 quid nobis ꝓdest si ps. Quare fre. gen. aut. De9 venerunt gen. siue. Attendite popule meus: vel alium hmōi decātamus. ¶ Ad qḋ post venerabilem Hugo. de scrō vict. in trac. de orone rñdeo. Premitto ꝙ cū oratio sit ascēsus mētis in deū per pium ꝛ humilem affectū: non est opus verbis quibuscūq3 in orone vt deus instruaꝛ. Nouit eñ pater nr̄ qd opus sit nobis anteq̄ petam9. Mat. vi. Sed verbis vtimur vel vt admoniti cōsideremus qd petim9: vel vt pietatis i nobis excitēt affectū. Sunt affect9 hmōi innumeri: q̄ tñ pñt reduci ad tres principales: sc3 affect9 amoris: affect9 humilitatis: affectus indignationis. Quoꝝ prim9 narratione diuine laudis gigniꝛ: secūdus cōmemoratione nostre miserie excitatur: tertius malicie nostroꝝ

Gerson.

Dubium.

Ps.

Rñsio ad dubium.

nostrorū aduersariorū exaggeratione orif. Affectui amoris dei quem laus diuina parit: annectitur affectus admirationis et cōgratulatiōis. Nā dū laudes dei manifestanf: mens ad amorē accēditur: et dū in eisdē aliqd nouū vel mirandū eliciř mens in amirationē et stuporē trahitur. Cūqz aliqd acceptabile beneplacitū et gratum deo pcipitur: animus quadā congratulatiōis hilaritate pfundiř. Hos ergo tres affect⁹ sermo diuine laudis generat: qr ex cōmemoratione bonitatis surgit affect⁹ dilectionis. Ex cōmemoratione potentie et fortitudinis surgit affect⁹ admirationis. Ex cōmemoratiōe alicui⁹ psperi euētus et fati felicis: surgit affect⁹ cōgratulatiōis. Affectui humilitatis annectiř affect⁹ doloris et affectus timoris. Hi ex cōmemoratione infelicitatis et miserie nascuntur. Nā ex cōmemoratione proprie īfirmitatis: nascitur affectus humilitatis. Ex cōmemoratione malorū presentiū vel preteritorū surgit affect⁹ doloris. Ex preuisione futurorū: affectus ebullit timoris. Affectui indignationis: adherescit affectus zeli: et affectus maioris psumptionis de mia dei. Nā cū fit inuectio et accusatio in aduersarios: ex ipsa eorū malignitate mēs indignata: in eorū odium inflammatur: cōtra iniuriā zelus oritur: quo mēs ex amore iustitie ad desideriū vindicte inflāmaf ppter eorū malitiā: affect⁹ bone psumptiōis de dei misericordia orif: dū mens ex noua aliqua et singulari fiducia plus solito animaf. ¶ P Cum ergo scripture sacre: et ps quib⁹ inter vota precū vtimur: vel narrādo laudē dei ad ei⁹ amorē nos puocāt: vel nostrā miseriā cōmemorando ante cōspectū ei⁹ nos humiliant: vel malitiā aduersariorū nrorū exaggerādo: vtilē nobis solicitudinē et fiduciā nobis corā deo pstant ampliorē: pz qꝫ nō impertinēter in nris orōnibus recitanf: qr lz alique earū narratiōes petitionē nō hnt: habent tamen oēs affect⁹ virtutū quos in nobis accēdūt. Per quos orātes citi⁹ desiderata: qꝫ per petitiones impetrāt: qm in affectibus pietatis est ois virtus orādi. Unusquisqz ergo cū in orōne psalmos vel alias quascūqz scripturas dicat: diligenter cōsideret cui affectui seruiat: et ad illū affectū cū toto nisu cor suū excitet: ad quē id qđ loquif magis ptinere videt: qr si verborū q̄ loquif affectū habuerit: per affectū ipz magis veritatē cognoscet: et p intelligentiā verborū in maiorē deuotionē affectū accēdet. ¶ Qui aūt psalmi hos vel illos excitēt affectus Hugo exemplificat di. Ex affectu dilectionis cātatur ps. Diligā te dñe virt⁹ mea. Ex affectu admiratiōis dicif ps. Dñe dñs noster. Ex affectu gratulationis ps. Oēs gētes. Et in oibus est laudatio. Ex affectu hūilitatis canif ps. In te dñe speraui. Ex affectu doloris ps. Usqzquo dñe exaltabif inimicus meus super me? Ex affectu timoris ps. Dñe ne in furore. Et in oib⁹ his est mixta q̄rele deprecatio. Ex affectu indignationis canif ps. Quid gliaris in malitia? Ex affectu zeli ps. Deus vltionū. Ex affectu bone psumptiōis ps. Judica me dñe: qm ego in innocentia mea ingressus sum. Nō tn̄ per totā seriē vnius ps. Unus tm̄ affect⁹ ptēdif: sz qñqz fit transit⁹ de alio affectu in aliū: sm qꝫ mētes orantiū diuersis modis affici solēt. ¶ Q Ut aūt affect⁹ piu: attētioqz deuota: in orōnibus nris quibus ipse exaudif: et impetratoria reddaf: generetur: vtile valde est ac plurimū cōfert pparatio sui ad orōnē per recollectionē preuiā. Que ad quinqz premeditāda reduci pōt: q̄ si mēs oratura pri⁹ meditaref: vel saltē breuiter cogitando in se cōmemoraretur: fructū plurimū cōsequeretur: attētaqz exaret affectibus piis plena. Hec aūt sunt: vt cōsideret cōditionē sui orātis: eorū quos orat: pro quibus orat: quid orādo petat: quibus verbis oret. ¶ Querat ergo cupiēs deuote orare a seipso. Tu quis es? Quis inquā ex merito vel demerito? qs professione et statu? quis munere ministerio? qs deniqz largissimo dei bñficio? In primo si recte sapit: se peccatorē cognoscet: sm illud. i. Joan. i. Si dixerimus qꝫ pctm̄ nō habemus ipsi nos seducimus: et veritas in nobis nō est. Estqz incertus an amore vel odio dign⁹ sit: eo qꝫ oia in futurū seruantur incerta finaliter. Eccle. ix. In scđo se forte cognoscet monachū: sacerdotē aut clericum: et orōni spālr dedicatum. In tertio se intelliget sua sponte intercessiōia oīm assumpsisse: aut donis bñficiis vel obligationib⁹ ad orandū astrictū eē: seu necessitate aliqua aut charitate paterna impulsum. In quarto se intelliget creaturā rōnalē ad dei quē orat imaginē creatā: ac sanguine xpi redēptā: et ideo magna fiducia preces fundet tanqꝫ ad factorē opus suū nō repellentem. ¶ Scđo meditef quis sit: vel qui: quē vel quos orat. Et occurret in primis deus ipse: cuius potentiā nil supat: sapientiā nil latet: indulgentissimā bonitatē nulla pctōr magnitudo aut multitudo superat: cui⁹ iusticia reprobos seua vltione dānat. Occurrent et sancti nostri ad deū mediatores: vel qui magis deo dignitate et merito sunt vicini: aut oranti familiariori deuotione cogniti: seu speciali subuentionis priuilegio dotati: aut sue custodie singulariter deputati. ¶ Meditabitur tertio ipsa que petenda sunt: non quidē vilia aut modica: sed summa et maxima: sm saluatoris preceptū. Primū q̄rite regnū dei et iusticiā ei⁹. Mat. vi. Petēda igitur sunt liberatio a dānatione mortis perpetue: collatio btitudinis eterne: īfusio gratie: remissio offense. Prima duo respiciunt regnū dei. Secunda duo: iusticiā ei⁹: quib⁹ petitis: alia tpalia adiiciētur. ¶ Meditabitur quarto pro qbus orabit. Orabit aūt in primis pro seipso: sm illud. Miserere aie tue placēs deo. Eccli. xxx. Deinde pro bonis in purgatorio. Itē pro bonis quorum casus magis scādalizat in hoc seculo. Demum p malis vt eruantur a diabolo. ¶ Meditabif quinto quibus verbis orationē perficiet. Sunt eñ quedam verba a xpo ore pprio expressa: sicut oratio dñica. Sunt alia ab apłis et pphetis spūscto dictāte expssa. Sunt verba ab eccłia instituta. Sunt etiā verba ppria orātis deuotiōe formata. Hec quedā priuilegiata sunt: vt etiā ex ipso opere effectum aliquē sortiantur. Que sm autorū suorū dignitatē digne et reuerenter sunt proferēda. Hac dispositiōe precedente haud dubiū quin attētio diligentior sequetur: et pietatis affectus multiplicior.

¶ Lectio. lxiiii. B

Ap

est inuestigare de. viii. q. rez ð efficacia orōnis hoc est q̄ requirātur ad hoc qꝫ orō sit īpetratoria eius qđ petif

Quod enim aliqua sit impetratoria omnium que petuntur: probat certissima promissio diuina: qua dicitur Joan. xvi. Amen amen dico vobis: siquid petieritis patrem in nomine meo: dabit vobis. Item Mat. xxi. Omnia quecunque petieritis in oratione credentes: accipietis. Et Joan. xv. Quodcunque volueritis: petetis: et fiet vobis: et similia multa habentur. Manifestum est autem quod nedum peccatores: sed etiam iusti multa que petierunt non acceperunt. Moyses enim petiuit vt intraret terram promissionis et non exauditus est a domino Deut. iii. Paulus ter dominum rogauit: vt stimulus carnis auferretur ab eo: et audiuit. Sufficit tibi gratia mea. ii. ad Cor. xii.

Joan. xvi. Mat. xxi. Joan. xv.

Ideo videndum que oratio sit impetratoria eius quod petitur. Ad cuius inuestigationem aduertendum: quod aliud est orationem esse meritoriam et aliud efficacem ad impetrandum omne quod petitur: vt tradit Alexan. q. xcvi. parte. iiii. membro. iii. Nam ad hoc quod oratio sit meritoria requiritur quod procedat ex charitate: que fidem presupponit et spem: secundum quod dicit Hugo: quod oratio est conuersio ad deum fide spe et charitate subnixa. sic oratio Pauli meritoria fuit: nec tamen quod petiuit impetrauit.

Aliud est orationem esse meritoriam: et aliud efficacem ad impetrandum omne quod petitur

¶ Ad hoc autem quod oratio sit impetratoria cuiuslibet quod petitur: requiruntur quatuor conditiones que ponuntur in glo. Luce. xi. super illud. Quis vestrum habet amicum: que sunt vt petatur pie: perseueranter: ad salutem: et pro se. Requiritur enim aliquid ad orationem ex parte petentis: aliquid ex parte eius a quo petitur: et aliquid ex parte obiecti quod petitur: et aliquid ex parte eius pro quo postulatur.

Orationis impetratorie conditiones.

Ex parte petentis requiritur quod petat pie. Est autem pie petere religiose petere. Pietas autem est dei cultus: vt dictum est. ii. lec. xxiii. Et religio illa virtus est: que dirigit potentiam circa cultum dei: quatenus recte recolatur deus. Pie ergo petit qui recte quantum est ex parte orantis petit. Et sic secundum beatum Tho. dist. xv. quarti q. viii. Illa conditio pie petere includit omnia ex parte petentis ad orationem efficacem requisita: vt sunt: quod confidenter petat: humiliter recta intentione: ordinate: attente. Ex parte eius a quo petitur: requiritur: quod petatur perseueranter. Est enim pater noster quem petimus: qui filiorum curam gerit: secundum illud. i. Petri. v. Omnem solicitudinem vestram proiicientes in eum quoniam ipsi cura est de vobis. ideo semper et perseueranter ad eum oratione est recurrendum. Unde ait per prophetam. Nunquid obliuisci potest mulier infantem suum: vt non misereatur filio vteri sui: et si illa oblita fuerit: ego tamen non obliuiscar tui. Ecce in manibus meis descripsi te. Esa. xlix. Possent ad idem reduci conditiones requisite ex parte petentis: vt humilitas: confidentia etc. qui illa requiruntur in petente in ordine ad eum qui petitur. Ex parte obiecti .i. rei que petitur: requiritur quod petantur que sunt ad salutem. Ex parte eius cui: siue pro quo petitur: requiritur quod oratio fiat pro se. Et he quatuor conditiones tanguntur in verbis christi. Joan. xvi. supra allegatis vbi dicit. Amen amen dico vobis: si quid petieritis patrem in nomine meo: dabit vobis. Prima conditio tangitur ibi. In nomine meo: quia in nomine iesu petit qui pie petit et religiose. Hoc nomen est super omne nomen vt in nomine eius omne genu flectatur. ad Phil. ii. flexio genuum ad orationem pertinet: que est actus religionis et pietatis. Secunda conditio tangitur ibi. Patrem: vt patet ex statim declaratis. Tertia conditio tangitur ibi. Quid: idest aliquid. Sola enim que ad salutem que perennis est: pertinent aliquid vere dici possunt respectu eius quod transitorium est: quod petit: verius nihil: quam aliquid dici potest. Propter quod esse proprissime deo qui solus immutabilis est: attribuitur. Unde Exod. iii. Qui est: misit me. Et ibidem. Ego sum qui sum. Quarta conditio tangitur: ei dicitur. Dabit vobis. Vobis inquit: non alteri.

Pie petere quid sit.

i. Pe. v.

Esa. xlix.

Joan. xvi.

Ad phil. ii.

Exod. iii.

¶ B De his conditionibus paulo latius prosequamur: que tamen non ita intelligende sunt: vt dicit Tho. quod nunquam exaudiatur oratio nisi adsint omnes dicte quatuor conditiones. Nam per orationes iustorum multa impetrantur aliis: tam viuis: quam defunctis. Propter quod dicit Jacobus. Orate pro inuicem vt saluemini: quia multum valet deprecatio iusti assidua. Jaco. vlt. Similiter et nonnunquam oratio extemplo exauditur: vt ibidem apostolus de oratione helie exemplificat: et ita de aliis conditionibus. Exaudit etiam frequenter peccatores: qui tamen non petunt pie: non quidem ex iustitia eorum. Cum enim peccatores hoc non mereantur: sed solum ex pura sua bonitate: et misericordia: potissime quando oratio peccatoris concordat diuino proposito. Quandoque etiam audit peccatores deus in ira in malum eorum dum petunt illicita. Sic populo israeli male petenti carnes in deserto concessit quod petebant: vt idem populus subsequenti pena disceret: quam male ex inordinata concupiscentia contra dei voluntatem petissent. Unde in psalmo dicitur. Adhuc esce erant in ore ipsorum: et ira dei ascendit super eos. Ubi Cassiod. Saciati sunt ad eorum ruinam: non vt indeuiuerent sed potius perirent. Et Aug. super Joan. Si hoc a deo petitur et obtinetur vnde homo leditur exauditus: magis timendum est: ne quod posset non dare propitius: det iratus. Ita igitur deus aliquas orationes que non habent has quatuor conditiones exaudit: sed non omnes. Sed illis conditionibus quatuor existentibus: semper exauditur oratio: quantum ad omnia que postulantur.

Thomas.

Ps.

Cassiod.

Augustinus.

De conditionibus orationis

¶ C Prima itaque conditio est quod oratio fiat pie. i. religiose que vt dictum est: includit omnia que requiruntur ex parte orantis. Hec autem possunt reduci ad ad quinque scilicet vt petat ex fide confidenter. Ex consideratione sue imperfectionis humiliter. Recta intentione propter deum finaliter. Ordinate per media congruenter. Attente et aduertenter. ¶ Oportet igitur primo quod oratio fiat ex fide et confidenter: vt credat dominum omnium rectorem et prouisorem posse dare que petit. Confidat etiam per spem eum velle dare ex sua bonitate et liberalitate. Unde beatus Jacobus. Si quis indiget sapientia postulet eam a domino qui dat omnibus affluenter et non improperat: et dabitur ei. Hoc quoad primum: et sequitur quoad secundum. Postulet autem in fide nihil hesitans. Qui enim hesitat similis est fluctui maris: qui a vento mouetur et circumfertur. Non ergo existimet homo ille quod accipiet aliquid a domino. Jaco. i. Hinc dominus Matth. xxi. Si habueritis fidem et non hesitaueritis: non solum de ficulnea facietis: sed etiam monti huic dixeritis: tolle et iacta te in mare: fiet. Et omnia quecunque petieritis in oratione credentes accipietis. Et Marci. ix. cuidam petenti a domino: liberationem filii sui a demonio: et dicenti. Si quid potes adiuua nos. Respondit dominus. Si potes credere: omnia possibilia sunt credenti. Ubi glo. Hiero. Fides cum lachrymis optata voti capit. ¶ Secundo oportet quod fiat humiliter ita quod orans ex consideratione sue imperfectionis recognoscat se indigentem: seque sibi non sufficere: sed omnia a deo recipere et expectare. Talem enim orationem deus respicit: secundum illud ps. Respexit in orationem humilium. Superbis enim resistit: humilibus autem dat gratiam Jaco. iiii. et i. Petri. v. Et Greg. xx. moral. Iste veram deo confessionem exhibet qui semetipsum: quia puluis est humiliter videt: qui sibi nihil virtutis tribuit: quod bona que agit: esse de conditoris misericordia recognoscit. ¶ Tertio adsit recta intentio: qua ea que petit: petat intentione vltimi finis qui deus est: ita vt siue vitam eternam petat: siue virtutes et gratiam

Mat. xxi.

Marci. ix.

Hiero.

Gregorius

tiam: siue etiā bona corporis: aut rerū exteriorū omnia finaliter ac principaliter postulet ꝓpter deū: vt ex hoc deus glorificet et honoret. Ideo vitam eternā petat: vt (quod beatorꝫ est) coniunct⁹ deo in secula seculorꝫ laudet eū. Cetera vero petat in ordine ad vitā eternaꝫ: ſm illud apli. Omnia in gloriā dei facite. i. Cor. x. Hanc aūt intentionē charitas ꝑstat: que oīa in deū super oīa dilectū ordinat. Sicut spes dat cōsequēdi fiduciā: et fides potētie ac liberalitatis eius qui petit credulitatē. ¶ D Ex quo sequit ꝙ nō petit pie: q̄ nō petit ex fide: spe: et charitate: ſm Hugo. qui orare dicit adherere deo fide spe et charitate: ex quo sequit secūdo: ꝙ existēs in mortali pctō: nō petit pie. Patet: q2 caret charitate: et ideo nō semꝑ obtinet q̄d petit: vnde dr̄ in ps̄. Iniquitatē si aspexi in corde meo: nō exaudiet dn̄s. Si cor nostrū nō repꝛehēderit nos fiduciā habem⁹ ad deū et quicquid petierimus: accipiemus ab eo. i. Io. iii. Beda quoqꝫ exponēs illud ps̄. Uoluntatē timentiū se faciet: et depꝛecationē eorꝫ exaudiet et saluos faciet eos: in quadā homelia ait. Qui preces suas deo oblaturi prius iussa ei⁹ implere satagūt: horum cū ipsi clamauerint: orationes exaudit. Horum cū ad se suspirauerint: pia vota perficiet. Et sequit ad ꝓpositū. Sed illi male petūt: qui vocē dn̄i iubētis audire obtēperando cōtēnūt: et nihilominus dn̄i sui vocem exaudire miserādo deposcunt: quos ipse repellēs in euāgelio dicit. Quid autē vocatis me dn̄e: et nō facitis que dico? Naꝫ et de istis dicit per Esa. i. Et cū extenderitis man⁹ vestras: auertā oculos meos a vobis: et cū multiplicaueritis orationes nō exaudiā: q2 manus vestre plene sunt sanguine. ¶ Nō tamē oīs qui in mortali orat: orādo sic peccat. Nā peccator orās pro remissione pcti nō peccat: vt patet de publicano orante Lu. xviii. qui orādo obtinuit sui iustificationē: ergo nō peccauit: vñ Eccle. xxi. dicit. Fili peccasti: nō adycias iterū: sꝫ de pristinis deprecare vt tibi dimittant. Nec verū est verbū ceci. Io. ix. Scim⁹ q2 deus peccatores non audit: vñ glo. interli. ibi. Adhuc inūctus loquit: quia deus peccatores audit: vt publicanū cōfitentes: sicut nec ieiunās aut elemosynā dās in mortali peccat. ¶ E Et dico nō oīs: q2 in trib⁹ casibus orās: suo modo ieiunās: vel dās elemosynaꝫ in mortali: mortaliter peccat. Prim⁹ si orās orādo peteret illicita. Unde de tali sicut de iuda dicit: oratio eius fiat in pctm̄. De hoc Beda. Bene orat qui orādo deū querit: hic a terrenis ad superiora progrediēs: virtute sꝑrie superioris ascendit: qui vero de diuitiis aut honore: aut certe de inimici morte sollicitius obsecrat: hic in infimis iacēs: viles ad deum preces mittit. Hec Beda. ¶ Secūdus: qn̄ oratio ꝑcedit ex radice vitiosa: puta ex ꝑsumptione superba. Sicut qn̄ aliqs dignior se ceteris reputat ad ecclesiasticas dignitates: et sic ad orandū ꝓ populo: q2 diues: potēs: vel de nobili ꝓsapia. Sicut figuratū est in facto Ozee regis qui voluit adolere incensum sup altare thymiamatis. ii. Paral. xxvi. Ideoqꝫ percussus fuit incurabili lepra. Uel si ꝑcedit ex hypocrisi. Mat. vi. Cū oratis: nō eritis sicut hypocrite: qui amāt in synagogis et in angulis platearꝫ stantes orare: vt videant ab hominibus. Uel si ꝑcedit ex auaricia: amore scꝫ pecunie. Matth. xxiii. Ue vobis scribe et pharisei hypocrite: q2 comeditis domos viduarꝫ: lōgas orationes orātes ꝛc. De his Isid. de sum. bo. li. iii. c. vii. Quorūdam oratio in peccatū fit: sicut de iuda ꝓditore scribit. Qui enim iactāter orat: appetēdo laudē humanā: non solū eius oratio nō delet peccatū: sed ipsa cōuertit in peccatū: sicut iudei: heretici: qui licet ieiunare et orare videant: eorꝫ tamē oratio non illis ad purgationis meritū: sed mutat potius in peccatuꝫ. ¶ Tertius casus: cum oratio fit in scādalū: vt in notorio peccatore orationes publicas et officio corā populo perficiēte. Exēpli causa. Fornicari⁹ publicus officiū misse celebrās: aut sacramentales orationes in publico perficiēs: de quibus illud ps̄. intelligit. Peccatori aūt dixit de⁹. Quare tu enarras iustitias meas: et assumis testamētuꝫ meū per os tuū? Et de orationib⁹ in predictis casibus intelligunt multe autoritates scripture et sanctorꝫ: vt illa Greg. in pasto. Cum is qui displicet ad intercedendū mittit: irati animus ad deteriora prouocat. Non autē prouocat deus nisi per peccatū. Prouocat autē cōtra mittentē: qui sciēter mittit indignū: et cōtra missum: qui scienter in mortali suscipit et exercet publice intercessionis officiū. Et illud Prouer. xxviii. Qui declinat aures suas ne audiat legem oratio eius erit execrabilis: legē scꝫ dimittendo: si habet aliquid aduersus aliquē: sicut dr̄ Mar. xi. Cum stabitis ad orandū: dimittite si q̄d habetis aduersum aliquē ꝛc. ita exponit Alex. ¶ F Quarto ad pie orādum requirit vt petat ordinate per media congruētia ita ꝙ nō solū petat: sed etiam media congrua id quod petit acquirendi nō omittātur: faciatqꝫ petēs qd̄ humano modo pōt: pro obtinendo eo qd̄ petit. Ut siquis rogat deū pro necessariis vite: nō omittat diligēter laborare. Si ꝓ sciētia: cū hoc ꝙ dei auxiliū implorat: a studio nō desistat. Si petit vitā eternā a deo: nō cesset seruare legē: et opera meritoria perficere et peccata vitare. Alioquin si dimissis cōgruis mediis: qs petit aliquid a deo: nō videt deū petere: sed tentare. In hoc eīm repꝛehēsi sunt filii zebedei: quia petierunt sublimitatē ꝑmii prius q̄ laborē operis meritorii. Unde audierūt a dn̄o. Nescitis quid petatis. Mat. xx. Sup quo dicit Beda. Nesciebāt quid peterēt: qui premiorꝫ sublimitatē prius q̄ operū perfectionē querebāt. Sed celestis magister quid primū querendū sit insinuans: reuocat ad viā laboris qua brauium attingi possit retributionis. Potestis inquit bibere calicē queꝫ ego bibiturus sum? Calicē dicit passionis amaritudinē. Naꝫ quisquis hāc humiliter patiēterqꝫ pro xp̄o suscipit: merito cū illo sublimiter regnabit. Qr ergo filii zebedei cū ipso sedere desiderabant: admonet eos primo passionis eius scq̄ exēpla: et ita demū maiestatis eius culmē appetere. Petierūt etiā dicti filii gloriā sibi dari: et non petierūt preseruari a ruina peccati. Ordinata fuisset eorꝫ petitio: si petiissent vt dn̄s daret eis auxiliū gratie vitādi peccata in hoc seculo. Unde Chrysost. sup Matt. Qm̄ in hoc mūdo periculosissimo viuimus quasi in pelago vbi nunq̄ deest tempestas: aut si interdū tēpestas nō est: est tamē semꝑ timor tēpestatis. Sic in hoc mūdo viuētib⁹ nunquam deest tētatio: aut si aliquādo deest: semper tamē adest tētationis timor. Ideo orandum nobis est. Da nobis dn̄e auxiliū tue gratie in tribulatione vt vincamus malū: ⁊ non vincamur a malo. Nos enim in hoc spirituali certamine viuentes nō debemus principaliter cōgitare qualem gloriā cōsequamur: sed magis quomodo ruinaꝫ euadamus. Qui vero de gloria cogitat: et nō magis de casu: ille nec infirmitatē carnis sue cognoscit: nec malitiā huius seculi: nec versutias intelligit diaboli. ¶ G Quinto requirit ad pie petendū vt oratio fiat attēte et aduertēter. Unde bea-

i. Cor. x.

Beda.

Esa. i.

Eccle. xxi.

Io. ix.

* Orans: vel suo modo ieiunās vel dās elemosynaꝫ in mortali in tribus casibus mortaliter peccat.

Beda.

Primus casus.

Secundus casus.

Mat. vi.

Mat. xxiii.

Tertius casus.

Ps. xlix.

Grego.

Prouerb. xxviii.

Mar. xi.

Mat. xx.

Chryso.

Grego. tus Greg. super illud Gen. xv. q abraā abigebat volucres sup sacrificiū descendētes: dicit. Illam orationē deus nō audit: cui ille qui orat nō attēdit. Et beatus Cypria. in li. de dn̄ica ōrone. Quo modo audire te a dn̄o postulas: cū ipse te nō audis: cū sepe etiā orasti: nescis. Uis esse deū memorem tui: cum ipse memor tui non sis? Hoc est vigilare oculis: ꝛ corde dormire: cum tamē christianus debeat oculis dormire ꝛ corde vigilare. Qualis autē attentio requiratur supra in respōsione ad. vij. q. in principio hui⁹ materie mota latius est tractatū. ¶ II Secūda conditio principalis orationis impetratorie est petere perseueranter. Sepe enim dn̄s que dare vult differt dare ad maiorem petētis vtilitatem: vt. s. ex dilatione petiti orās amplius desideret ipsum: ꝛ per hoc feruentius ad deū se cōuertat: atq꜡ sic plura ac maiora bona recipere mereaꝭ. Unde Augu. in de verbis dn̄i. Ipse enim dn̄s que dare vult differt dare vt amplius desideres ipsum dilatū: ꝛ vt desiderando capax inueniaris: vt cū venerit amplius implearis. Et iterū idē in eodē. Qui nos hortaꝭ vt petamus: ꝛ cui displicet si nō petimus: si aliquādo tardius dat: cōmēdat dona sua: nō negat ea: qm̄ diu desiderata dulcius obtinenꝭ: data ꝯo cito: vilescūt. Et ibidē. Qui de xp̄o quod sentiēdū est: sentit: ipse in eius nomine petit et accipit qđ petit. Et subdit ad ꝓpositū. Accipit autē quādo debet accipere. Quedā em̄ nō neganꝭ: sed vt congruo deṅꝭ tēpore: differunꝭ. ¶ Sed hic queritur. Quid est perseuerāter petere: nā impossibile est semꝑ stare in actu petēdi. Ad hoc respōdet Alex. q. xxvi. parte. iiij. mē. iij. ar. v. q ad perseueranter orandū vt hic accipiꝭ: quādo est vna quatuor cōditionū requisitarū: ad orationis efficaciā tria requiranꝭ. Primū habitualis cōtinuatio desiderij petitoꝝ. i. Thess. v. Sine intermissione orate. Glo. Ipsum desideriū boni: oratio est: ꝛ ꝯtinuū desideriū: ꝯtinua est oratio. Secundū est iteratio seu frequētia orationis: ita vt nō semel tantū oret: quasi pro eodē petito orationē nūꝗ̄ resumpturus: sed ita oret ꝗ̄si iterū atq꜡ iterū idipsum petiturus. Tertiū est expulsio siue remotio impedimenti quo impediretur efficacia impetrandi. Si enim interuenerit impedimentū: puta peccatū: seu nō obseruātia ceterarū cōditionū: non semꝑ impetrat. Si enim quis actū orandi cōtinuaret: ꝛ a pietate recederet: nō necessario impetraret. Oportet ergo cum habituali desiderio petiti: ac frequēti orationis iteratione cauere impedimētum: quo petēs redderetur indignus recipere petita vt perseuerāter censeaꝭ orare. Quod autem talis perseuerātia orationis requiraꝭ: beatus Grego. in moralibus docet: vbi ait virtutis pondus oratio nō habet: quā nequaꝗ̄ perseuerātia continui amoris tenet. Et Chrys. in de cōpunctione cor. Ab oratione non recedas: donec accipias finem postulati: tunc cessa quando acceperis: immo magis nec tūc cesses: sꝫ ꝛ tūc perseuera agēs gratias pro eo qđ accepisti: vt perseueret tibi qđ acceperis. Requiriꝭ ergo nō tantū perseuerātia orōnis ꝗ̄tū ad duo ꝑma: habitū scꝫ desiderij: et frequētiā act⁹: sꝫ etiā ꝗ̄tū ad habitū charitatis: ꝗ̄ ꝑdito: nō est dign⁹ exaudiri: qꝛ peccā: nō est dign⁹ ꝑmio: sꝫ pena. Et hoc est tertiū: impedimēti remotio: quoꝝ maximū est peccatū: quo existente: nō petit pie. Sic ergo primū hoꝝ principium est secūdi. Tertiū complementū est primi ꝛ secundi. Si enim interueniret impedimentū: vt peccatum aut aliaꝝ cōditionū defectus: nec continuatio habitualis desiderij: nec actualis iteratio orationis efficax haberet. ¶ III Tertia cōditio principalis ad orationis efficaciā requisita est: vt petatur ad salutē. i. salus ipsa que est regnū celoꝝ: ꝛ omnia illa per que ad regnū perueniꝭ: vt est iustitia generalis: de qua dicitur Mat. vj. Querite primū regnū dei ꝛ iustitiam eius. Ut sunt omnia corpori necessaria: qꝛ enim ꝗ̄diu in hoc mundo sumus: viatores sumus: ꝛ qꝛ viā cōplere non possumus: nisi corpore sustentato: nec ad regnū peruenire possimus: nisi via cōpleta: ideo et temporalia quecunq꜡ corpori necessaria petunꝭ ad salutē. Si tamē teneꝭ regula Aug. i. de doctri. christia. vt ea que in vsum veniūt ad obtinēdū illud quo fruendum est: referanꝭ: ꝛ petēda ea intentione petanꝭ: sic ꝛ pertinētia ad salutē petit: quisq꜡ petit remotionē impedimentoꝝ: ꝛ in se ꝛ in alijs. Sic ordinate peti posset tyrannoꝝ oppressio: tribulationū amotio: inimicoꝝ correptio: infirmitatis ablatio ꝛ similia: quaten⁹ sunt impedimenta salutis nobis vel proximis. Sic helias orauit vt clauderetur celū: iterū orauit vt plueret: et exauditus est. Jac. v. iij. Reg. xvij. ꝛ xviij. ꝛ Lu. iiij. Iterum orauit ꝛ ignis descēdit de celo: et deuorauit duos quinquagenarios cū suis quinquaginta. iiij. Reg. i. Licet dici posset: q helias nō orando optauit: sed nuntiauit sicut ꝛ ceteri ꝓphete mala temporalia imprecātes idololatris ꝛ peccatoribus populis. Dū ergo homo sepe ignorans petit saluti contraria: ceteris cōditionibus stantibus: a patre misericordiaꝝ qui nostre saluti consulit non exaudiꝭ ad suā voluntatē: sed suam vtilitatem. Et quandoq꜡ nō accipit quod petit: sed aliud quod vtilius est ac salubrius. Hinc beat⁹ Aug. homel. xix. super Joan. dicit. Dum petim⁹ simul petamus vt dn̄s facta oratione non faciat quod non bene petimus. Neq꜡ enim parua temptatio est: si contra tuā causam fit tua petitio. Sic dn̄s facta oratione ad patrē pro calicis ablatione: statim subiūxit. Uerūtamen nō sicut ego volo: sed sicut tu vis: quo nos docuit dum aliqđ petimus quod nō est manifeste salutis ꝓmotiuū: nec saluti contrariū quatenus illud cōmittam⁹ diuine dispositioni ꝛ prouidētie: vt illud cōferat vel auferat: sicut magis saluti nostre nouit conferre expedire. Ex his patet q mirandū non est fidelibus si instāter orātes pro pace ecclesie: aut alia bona ordinatione ecclesie: nō semper petita accipiūt: qꝛ deus scit quid magis expedit ad gloriam electoꝝ ꝛ correctionē peccatoꝝ. Ideo rogādus est conditionaliter deus vt auferat malum concedat bonū: inquantū est pro honore suo et expedit saluti nostre: ꝛ tunc sic conferat quādo ꝛ quomodo expedire nostre saluti nouit. Que aūt simpliciter sint petēda: ꝛ que sub cōditione tacita vel expressa: dictū est. s. lec. lvj. Quarta conditio est vt orās petat pro se. Cōtingit em̄ q oratio facta pro alio: nō impetret alij petitū etiā si fiat pie perseuerāter: ꝛ de pertinētibus ad salutē: ꝓpter impedimentū ex parte eius ꝑ quo petitur: vnde dicit Alexā. q. alleg. ar. iij. mē. iij. Cum quis orat pro se procul dubio potest se facere talē cum diuino adiutorio: vt nō sit aliquid qđ impediat sue petitionis effectū. Cum autē orat ꝑ alio quātūcunq꜡ facit qđ in se est pro illo pro quo orat: ille tamē ꝑ quo oraꝭ: si non faciat se talē vt oratio nō impediaꝭ: immo si obicē posuit: orās pro ipso non poterit amouere: quēadmodū poterit: cum orat pro seipso: vnde Hiere. vij. diciꝭ. Noli orare ꝑ populo hoc: nec assumas ꝑ eis laudē ꝛ orationē: nec obsistas mihi: qꝛ nō exaudiā te. Et ibidem. c. xv. Si steterint Moyses et samuel coram me:

Marginalia: Cypria. — Augu. — Questio. — Rn̄sio ad q̄stionem. — Ad orationis efficaciā tria requirantur. — Grego. — Chryso. — Mat. vj. — Augusti. — Hie. xv.

me nõ est aia mea ad pplm istum. ¶ Istis ergo quatuor cõditionibꝰ stãtibꝰ: oratio ẽ impatiua oim que petunt. Curꝰ ſm Alexã. triplex est ratio scʒ summa exaudientis liberalitas: summa veritas: sũma amicabilitas. Qr em̃ sũme liberalis: ꝓptior est ad dandũ q̃ homo ad recipiendũ: qñ hoiem dispositũ dignũ ⁊ habilẽ inuenit: sicut sol diffundit suã lucẽ qñ inuenit susceptibile. Ita est de patre luminũ: qñ inuenit hoiem dispositũ tunc diffundit suã bonitatẽ. Differẽter tñ: quia diffusio patris luminũ est volũtaria: diffusio solis est naturalis. Item quia summe verax est ſm illud Numeri. xxiij. Nõ est deus quasi hõ vt mentiatur: nec vt filiꝰ hoĩs vt mutet. Dixit em̃ ⁊ nõ faciet: locutus est ⁊ nõ implebit. Ueritati addit promissiõeʒ: nõ qr nõ posset facere sine ꝓmissione: sed vt fidem certã daret de impetrãdo. Quia deniqʒ summe amicabilis: sicut amor facit q̃ hʒ in ptãte volũtatẽ amici: ita etiã aia sancta habʒ in ptãte sua quodãmodo volũtatẽ dei ex maxia vnione eius ad deũ: propter qd iosue cõfisus de hac ptãte quasi precipiẽdo dixit soli. Sol ne moueaᵵis cõtra gabaõ. Et sequit̃. Stetitqʒ sol in medio celi: ⁊ nõ festiauit occũbere spacio vniꝰ diei obediẽte dño voci hoĩs. Josue. x. Inde est q̃ dominus nõ vult negare homini qd petit rõnabiliter in oꝛõne. Nec est aliqua ratio ex parte dei retrahens a dãdo: nõ impotẽtia: nõ indigentia: nõ inuidia. Hec em̃ sunt cause cur sepenumero hoies nõ tribuũt petita postulãtibꝰ. Nihil em̃ nõ põt deus in cuius ptãte oia sunt posita. Hester. xiij. c. Nihil odit eoꝝ etiã que fecit. Sap. xi. Nec possessio sua largitione bonoꝝ minuit̃: eo q̃ dãdo nihil sue eximit̃ ptãti: manent sue ptãti subiecti ⁊ donum qd largitur: ⁊ is cui donatur.

Alexander

Nume. xxiij.

Hester. xiij.

¶ A Sʒ forte dicis: quõ deus exaudit orationẽ clamãtiũ ad se in oibꝰ que pie: perseuerãter: ad salutẽ ⁊ pro se petuntur: ⁊ tñ multi nõ exaudiũtur: vt sunt qui tribulãtur: ⁊ clamãt vt eruãtur: nec tñ ab eis liberant̃: Rñdet btũs Aug. Tu tñ teneꝛias eius: ⁊ qñ tribularis: audit te supple et si nõ ad volũtatẽ dando petitũ: tñ ad vtilitateʒ: ⁊ sicut magis expedit ad finẽ oratiõis: qui ẽ vʒ salus tua ⁊ gloria dei. Quod ꝯsequẽter declarat per duo exempla subdens. Quia deus medicus est: ideo adhuc secat scindendo vulnus: ⁊ nõ tollit manũ nisi secuerit: ⁊ quãtũ ei videt̃ expedire infirmo. Etenim medicus ille crudelis est: qui exaudit clamãtẽ hoiem: ⁊ parcit vulneri in periculũ vite. Rursus matres qñ fricãt in balneis pueros ad salutẽ; nõne paruuli clamãt inter manus earũ? Ille ergo crudeles sunt vt nõ exaudiãt lachrymas infantiũ? Absit. Nonne potius plene sunt pietate? ⁊ tñ clamãt pueri ⁊ nõ parcit̃ eis. Sic deus vt plenꝰ est pietate paterna: sed ideo videtur hic nõ exaudire: vt sanet ⁊ vt parcat in perpetuũ. Uñ scribitur in ps. Clamauerũt iusti ⁊ dñs exaudiuit eos: ⁊ ex oibus tribulationibus eoꝝ eripuit eos. Eripuit eos: etsi nõ corꝑaliter: tñ spũaliter. Unde idẽ Aug. Ille q̃ tulit de flamma tres pueros: nunq̃d tulit de martyrio septeʒ machabeos. Nõne illi in ignibꝰ hymnizabant illesi. Illi martyrio expirabãt. Deꝰ triũ pueroꝝ: nõne ipse est ⁊ machabeoꝝ? Illos eruit: illos nõ eruit: immo vtrosqʒ eruit. Sed tres pueros sic eruit: vt carnales cõfunderent̃. Machabeos autem nõ sic eruit: vt illi q̃ ꝑseq̃bant̃ in penas irẽt grauiores: cũ se putabãt dei martyres oppressisse, ⁊ sup eodẽ ps Cas. iustos clamasse dicit ad dñʒ ⁊ semꝑ exauditos. Quid ergo de martyribꝰ dicimus: q̃s de supplicijs tyrãnoꝝ minime ꝯstat esse

Obiectio
Rñsio ad obiectionẽ

Augustinꝰ

Cassiod.

liberatos? Rñdet. Liberati plane sunt: qñ sunt ad celoꝝ regna ꝑducti: oibꝰ tribulationibꝰ probant̃ exuti. Clamores em̃ iustoꝝ nõ solũ ad tpalẽ: sʒ maxime ad eternã vtilitatẽ semper a dño exaudiuntur. Ex quibꝰ pʒ: q̃ iusti qui tpaliter liberari petũt a tribulatiõe: sicut nec paulus a stimulo: ita nec illi a tpali malo liberari petẽtes: petunt ad salutẽ: quos tñ dñs exaudit ad salutẽ: dũ nõ petita: sʒ q̃ meliora sunt: ⁊ vtiliora ꝓstat benignus et cõcedit. Et tm̃ de illa q̃õne. ¶ Ultio quetitur est de merito oratiõis: an sit meritoria. Que qõ ex iã dictis satis soluta est. Uñ preter effectũ spũalis cõsolationis: quẽ habet seu efficit ꝑ̃ntialr: adhuc duos effectꝰ hʒ oꝛo: vt dictũ est. Et hoc respectu futuri. s. virtutẽ merẽdi: ⁊ virtutẽ impetrãdi qd petit̃. Et iste virtutes qñqʒ cõiũguntur in oꝛone: qñqʒ separãtur. Nã quãtũ ad vᵵutẽ merendi innitit̃ charitati: a qua dũ ꝓcedit debetur sibi sicut cuilibet actui meritorio ꝓmiũ vitẽ fincʒ de cõdigno. Inquãtũ impetratoria innitit̃ gratiose volũtati diuine q̃ nos ad orãdũ incitat qd nõ faceret nisi dare vellet: vt vult Aug. Cñ ergo oꝛo ꝓcedit ex charitate est meritoria: etiã si non impetrat petitũ ꝓpᵵ defectũ alicuiꝰ q̃tuor cõditionũ dictaꝝ. Qñ vo nõ ꝓcedit ex charitate: ⁊ tñ fit ꝑseuerãter ꝑ se ⁊ ad salutẽ: licet nõ pie qr nõ ex charitate: licet nõ semꝑ: qñqʒ tñ: immo frequenter impetrat petitũ: sic oꝛone impetratur prima gra ⁊ alia multa dei dona: q̃ deꝰ donat orãti: ais nõ datur? nõ tãq̃ digno: sʒ sua liberalissima voluntate: quoꝝ donoꝝ oratio meritũ ẽ de ꝯgruo nõ de cõdigno. Qñ vero fit oratio ſm oẽs quatuor cõditiões: pie: ꝑseuerãter: ꝑ se: ⁊ ad salutẽ: qr simul cõcurrit gra: alioquin nõ oraret pie: tũc est meritoria vite eterne: ⁊ cũ hoc impetratoria eiꝰ qd sic petit̃. Uñ oꝛo vt sit impetratoria: non coexigit graʒ: qr nõnũq̃ ĩpetrat graʒ. ¶ N Uñ pʒ magna vtilitas oꝛonis: nõ tm̃ meritorie: sed etiã nõ meritorie: q̃ tñ nõ ẽ ꝯ salutẽ. Cuiꝰ fructꝰ ⁊ vtilitatẽ: si dicere laborarẽ: frustra niterer. Que em̃ mala oꝛonibꝰ repulsa nõ sunt? Que bõa aie ⁊ corꝑis pie orãtibꝰ negata sũt? Nã oꝛo culpas delet: q̃ pestes sũt aie. Uñ Hier. sup illud Mat. xvij. Hoc genꝰ demonioꝝ nõ eiicit̃: nisi ꝑ oꝛonẽ ⁊ ieiuniũ dr. Oꝛo sanat pestes mẽtis ieiuniũ pestes carnis. Pestis mẽtis vitia sunt ⁊ pctã. Uñ ⁊ rogãti seruo dñs omne debitũ dimisit: qr cũ rogauit. Mat. xviij. Similiter ⁊ dauid postq̃ orauit: audiuit: ⁊ transtulit dñs pctm̃ a te. ij. Reg. xij. Fugat oꝛo malignos spũs: vt. s. allegatũ ẽ. Hoc genꝰ demonioꝝ ⁊c. Tẽtatiões quaslibet extinguit. Uñ Mat. xxvi. Uigilate ⁊ orate ne intretis in tẽtationẽ. Uñ ⁊ Isid. iij. li. de sum. bo. c. vij. Hoc ẽ remediũ eiꝰ q̃ vitioꝝ tẽtatiõibꝰ exestuat: vt quotiẽs quolibet tãgitur vitio: totiẽs ad oꝛonem se subdat: qr frequẽs oꝛo impugnationẽ extinguit. Etiã corꝑis infirmitates ⁊ lãguores tollit. Jac. v. Oratio fidei saluabit ĩfirmũ. ¶ O Ualet etiã ad impetrãdũ vniuersa bõa anime ⁊ corꝑis: vite scʒ ꝓlongationem. Pʒ de Ezechia rege cui oranti additi sunt vite sue q̃ndecim anni. Esa. xxxviij. iiij. Regũ. xx. ⁊ ij. Paral. xxxij. Ad pacis ⁊ quietis trãquillitatem. j. ad Timo. ij. Obsecro primũ oim fieri obsecratiões: oratiões: postulatiões: graꝝ actiones: ꝑ oibus hominibus: pro regibus: ⁊ omnibus qui in sublimitate constituti sunt: vt quietã ⁊ tranquillam vitam agamus in oi pietate ⁊ castitate. Ad tribulatoꝝ ⁊ tristiuʒ cõsolationẽ. Jaco. v. Tristat̃ aliq̃s vestrum: oret equo aio ⁊ psallat. Ad victoriã ⁊ inimicorum expugnationẽ. Exo. xvij. Moyse orante vincitur

Oꝛo an sit meritoria.

Hiero.

Mat. xxvi.
Isido.
Jacob.

Jaco. v.

Amelech. Et Machabeoꝝ per totū. Ad alie illuminatiōez .iij. Reg. iij. dixit dn̄s salomoni. Quia postulasti sapiētiā ad discernēdū iudiciū. Ecce feci tibi ſm sermōes tuos: ꝛ dedi tibi cor sapiēs ꝛ intelligēs. Un̄ apls. Si qs vr̄m indiget sapientia: postulet eā a deo: q dat oib⁹ affluēter ꝛ non improperat. Ad gr̄e abūdātiā. Actuū .iiij. Cum orassent scʒ apli motus est locus in quo erāt cōgregati: ꝛ repleti sunt oēs spūsctō. Ad celi apertionē. Jaco. v. hr̄ ꝙ ad orōnē helie apertū est celū ꝛ clausuʒ: qđ nō solū intelligit̄ de apertiōe celi quātū ad bn̄ficiū pluuie sed etiam ad salutem anime. Un̄ statim loquit̄. Orate pro inuicem vt saluemini. Supfluū existimo diutius immorari cum ostensum est orationē quatuor dictis cōditionib⁹ vestitā: oīa que desiderant̄ ꝛ petūtur impetrare. Quod etiā patet factum per discursum vtriusqʒ testamenti. Ex quo satis pʒ necessitas oratiōis ad impetrādū cūcta nobis necessaria: que ex nobis habere nō valemus. ¶ p Multa alia de oratione ad deū faciēda: nō vt ipsum instruamus qui oīa nouit: aut inclinem⁹ q semper immutabilis existit: habes supra lec. xxxi. Hec aūt premissa de oratione in genere sufficiant ad nostri informationē quō orādū est: ne incassum oremus: ꝛ ad inclinādū aīos nr̄os vt orare non cessemus. Orationē eīn laboriose mēdicare non oportet: aut a remotis adducere: apđ nos est in nr̄a ptāte cōstituta. Possum⁹ dn̄ volum⁹ semper dn̄m orōnib⁹ pulsare suo qđ semper presto est: auxilio cōcurrēte. Un̄ in ps. dicit ꝓpheta. Apđ me oratio deo vite mee: que exponēs btūs Aug. ait. Non eīn vt supplicez deo empturus sum de transmarinis locis: aut vt exaudiat me de⁹ me⁹ nauigabo: vt de longinquis afferā thura ꝛ aromata: aut de grege adducā vitulū saginatū. Sʒ apud me est oratio deo vite mee offerenda. Int⁹ habeo victimā: quā immolē sibi. Intus habeo thus qđ imponam. Intus habeo sacrificiū: quo flectam dn̄m meū: quia apud me est oratio deo vite mee. Que cum ita se habeant: ꝙ dignū est ꝛ salutare oratiōes nr̄as ꝛ crebro nos offerre dn̄o deo nr̄o: immo ꝙ necessarium nobis: vt sic puro corde: sincero affectu: mente deuota: cū ceteraꝝ cōditionū obseruatiōe ad deū refugiētes: in oībus nostris necessitatibus exaudiri mereamur: quo salutē nostrā ad quā cōditi sumus finaliter cōsequamur. Et tantū de oratione in generali.

Jacobi .j.

Actuū .iiij.

ps. xli.

Augustin⁹

¶ Lectio .lxiiij.

A

Remissis qbusdā de orōne in generali accedēdū ē ad orōnez dn̄icaʒ in spāli aliqua breuit de eius excellētia premittētes: ꝛ deīde ad ei⁹ expositionē ſm sctōꝝ sententias ꝓcedētes. ¶ Est autē hec orō dn̄ica aliis orōnib⁹ excellētior: ſm Hugonē cardinalē in postilla sup Mat. ꝑpt ei⁹ dignitatē: breuitatē: fecūditatē. ¶ Est eīn orō hec dignior aliis: qꝛ ab ipo xp̄o deo q̄ ora: ꝛ edita est ꝛ edocta: ꝛ p hoc exaudibilior: qꝛ autor ei⁹ est quē cōstituit pr̄ mediatorē inter se ꝛ nos pctōres. Qui qꝛ sicut est pr̄is vnigenit⁹ in quo sibi bn̄ cōplacuit: ipsi⁹ orōnez refutare nō pōt. Ipʒ eīn pcepit audiri a mortalibus: dicēs. Hic est fili⁹ me⁹ dilect⁹ in quo mihi bn̄ cōplacuit: ipm̄ audite. Cū ergo xp̄s dixit. Sic ergo orabitis. Pr̄ nr̄: hesitare nemo poterit quin orō illa sit patri acceptior: ꝙ alia q̄cūqʒ: de hoc accipe dictū btī Cypriani. Que eīn pōt esse spūalior orō: ꝙ q a xp̄o nobis data ē: a q ꝛ spūsſctūs nobis missus est? Que apud patrē pcatio exauditior: ꝙ q ab ore filij: qui veritas est plata credit̄? Idē. Qui fecit viuere docuit ꝛ orare: vt dū pce ꝛ oratione quā filius docuit apud patrē loquimur: facillimū vtiqʒ exaudimur. Hāc exaudibilitatē xp̄s significauit: cū dixit. Si qd petieritis patrē in noīe meo dabit vobis. Per qđ aūt magis in noīe xp̄i petere poterim⁹ nisi p orōnē quā nobis orādā edidit: ꝛ psonaliter instituit? ¶ Est etiam eo dignior: ceterisqʒ exaudibilior: qꝛ in ipsa sola ea que digna sunt ꝛ bn̄placita deo: ab ipo postulant̄. Christ⁹ eīn qui venit nos soluere a pctis: et nos deo recōciliare nō nisi nobis vtilia: ꝛ salutifera petēda ꝑscripsit: aīo quō dixisset pater: ipm̄ audite. ¶ B Scđo excedit alias in breuitate. Un̄ xp̄s eā instituēs premisit. Orātes nolite multuʒ loqui sicut ethnici faciūt: putātes in suo multiloquio exaudiri. Hi eīn exercēde lingue magis operā dat: inquit glo. ꝙ mēti mūdande. Ut hoc nugatoriū officiū gēn⁹ etiā ad eū ꝑcē nectendum trāsferāt putātes ꝙ sicut orator iudicē: ita ꝛ ipsi deū flectere queāt. Damnat aūt multiloquiū de infidelitate: sʒ nō multas lachrymas: nō multas obsecrationes in cordis puritate: qđ sctī faciūt. Qđ ꝛ dn̄s iesus legit̄ fecisse: qui pernoctauit in oratiōe. Sed verbotent⁹ sine affectione vacuas aures dei implere malū est: quasi in hoc audiamur. De hac breuitate Cyprianus in lib. de orone dn̄ica ait. Ipsa est orō quā met deus incarnatus mortales orare docuit: q suo magisterio oīʒ precē nostram in vno sermone breuiauit: tāꝙ sit sermo: de quo dixit Esaias. Sermonē breuiatuʒ faciet dn̄s in toto orbe terre. ¶ C Huī⁹ aūt breuitatis multe assignant̄ cause. Una vt xp̄s ꝑberet fidelib⁹ fiduciā impetrādi qđ breuib⁹ verbis postulādū demōstrauit: de hoc dicit qdā glo. super Mat. x ps inter cetera salutaria monita quibus cōsuluit credētib⁹: formam orādi ꝓponens: orōnē cōposuit breuib⁹ v̄bis: vt eēt fiducia cito annuēdi: q breuiter vult rogari. ¶ Scđa rō: vt eo facili⁹ posset memorie cōmēdari: de q beatus Cyprianus. Cū dn̄s noster iesus xp̄s oīb⁹ veniret et colligēs doctos pariter ꝛ indoctos: oī etati preceptа salutis ediderit: pceptoꝝ suoꝝ fecit grā de cōpēdiū: vt l doctrina celesti discētiū memoria nō laboraret: sed qđ eēt simplici fide necessariū velociter disceret. ¶ Tertia vt prudētia etiā ingeniosoꝝ miraret̄ de ꝓfunditate mysterioꝝ: et multiplicitate sēsuꝝ in tāta v̄boꝝ paucitate cōprehēsoꝝ. De quo btūs Aug. sup ꝑfata v̄ba dt. Orō illa paucis v̄bis res multiplices cōp̄hēdit vt sic cito simplices fidei sufficientiā sue salutis discerēt. Hoc quoad rōnē scđam tactaʒ. Et pro tertia ratione subdit. Et prudētia ingeniosoꝝ profunditate mysterioꝝ obstupesceret. ¶ Quarta: vt corpō quo breuior ꝛ p hoc facili⁹ discit̄ ꝛ retinet̄: sine fastidio frequētaret̄: ꝛ cū maiori attētiōe ac deuotiōe sepi⁹ repeteret̄. Anim⁹ eīn noster volatilis est: ꝛ multitudine v̄boꝝ nonnūꝙ distrahit̄: ita vt ante oratiōis finē: sola lingua loquente

Excellētia orōnis dn̄ice sup alias orationes.

Cypria.

De breuitate orationis dn̄ice.

Cypria.

Cause aliquot breuitatis orationis dn̄ice.

Cypria.

Augustin⁹

quēte tot⁹ effluat: ⁊ ad alia impertinētia deflecta
tur. Et ideo nisi ex spāli cā ofonē cōueniat extē-
di: breuib⁹ verbis ⁊ sentētiosis xp̄s orādum esse
docuit in institutione huius breuissime ofonis.
¶ Quinto ipsam breuiter cōtexuit cōtra errorē
ethnicoꝝ putātium ꝙ deus verbis persuasibili-
bus mulceaꝭ: vt si absens sit voceꝭ: aut ꝙ ṽboꝝ
ambagib⁹ qđ nesciat doceatur. vñ btūs Augu.
ad p̄bā. Absit in oratiōe multa locutio: sed non
desit multa p̄catio si seruēs p̄seuerat itētio. Nā
multū loqui in orādo ē rē necessariā in sup̄fluia
agere verbis. Multū aūt precari: est deū quem
precamur: diuturna ⁊ pia cordis excitatiōe pul-
sare. Et plerūq₃ hoc negocium plus gemitibus:
ꝙ̄ sermonib⁹ agiꝭ: plus fletu ꝙ̄ affatu. Nō enim
est deus vt hō: ꝙ verboꝝ possit flecti multitudi-
ne: aut p̄suasibilib⁹ inclinari: vel ad exaudiēduʒ

Chryso.

passionari sicut gētiles de suis diȷs existimabāt
vt dicit glo. Contra quos ⁊ Chryso. loquiꝭ. Qua
si dormiētē dñm accusat: qui orationē suā lōga
contextione prosequiꝭ: vel qui orat vt deo quasi
ignoranti suā necessitatē exponat: ꝗliter ethnici
faciūt: ⁊ taliter orare nō solū est inutile sed ple-
rūq₃ blasphemia. Nō em̄ vt idem dicit: docēd⁹
est deus: sed placandus: nō afficiend⁹: idest affe
ctus in eo excitādus: quasi sit affectione muta-
bilis: sed olm bonoꝝ largitor recognoscēd⁹. Qñ
autem ⁊ vsq₃quo: quare intentione et vtilitate
multiplicari possint: dictum est. S. lec. lxij. ¶ Se
xto breuem instituit orationem: vt de ignorātia
excusationem nullus adultus pretēdere posset
⁊ quia qđ tam breue est: ⁊ tam faciliter scitur: nō
nisi culpabiliter ignoratur. Has causas breui
epilogo recitat Alexan. parte. iiij. q. xxxvj. dicēs.

Alexan.

Multiplicē vtilitatē breuitas dñice ofonis pa-
rit. Ob illi⁹ em̄ breuitateȝ facilius scitur: melius
retineꝭ: frequētius iteraꝭ: min⁹ fastidit orātē: ci-
to exaudiri innuit. Plus affectu ꝙ̄ ore orādū eē
insinuat: ignorantē incusat. ¶ D Tertio excel-
lit hec oratio dñica ceteras in fecūditate: ⁊ sula-
rum pōderositate. Vñ dicit Cyprian⁹ lib. de ofo

Cypria.

ne dñica. Magna sunt oratiōis dñice sacramē-
ta: qr multa ⁊ magna breuiter sunt in sermōe col
lecta: ita vt nihil pretermissum sit: qđ nō in p̄ci-
bus ⁊ ofonib⁹ nr̄e celestia doctrine cōpēdio cō-
prehendaꝭ. Hoc etiā ipso petitionū eius nume
ro insinuaꝭ. Septē em̄ petitiōes cōtinere diceꝭ
⁊ septē numerus est vniuersitatis. Nā ⁊ vniuer-
sa que a dño licite desiderari possunt ⁊ postula-

Septē nūerus est vniuersitatis.

ri: his petitionibus cōtinētur: ⁊ extra has nihil
licite postulaꝭ. Vñ btūs Aug. ad p̄bā. Si recte ⁊
cōgruēter oramus: nihil aliud petere possumus
ꝙ̄ qđ in ofone dñica positū est. Et post pauca.

Augustin⁹

Si oīa sanctaꝝ p̄cationū ṽba discurras: quātuʒ
existimo: nō inuenies qđ ista oratio dñica nō cō
tineat ⁊ includat. Et hoc declarādo subdit. Qui

Ofo dñica ꝯtinet et includit oīa sactāꝝ p̄cationū ṽba.

em̄ dicit. Clarificare in oībus gētib⁹ sicut clarifi
catus es in nobis: vt p̄phete tui fideles inueniā
tur: q̄d aliud dicit ꝙ̄ sanctificeꝭ nomē tuū? Qui
dicit. Ostēde nobis faciē tuā: ⁊ salui erimus: q̄d
aliud dicit: ꝙ̄ adueniat regnū tuum? Qui dicit.
Dirige gressus meos in semitis tuis s₃ eloquiū
tuū: vt nō moueanꝭ vestigia mea: q̄d aliud dicit
ꝙ̄ fiat volūtas tua? Qui dicit. Diuitias ⁊ paup-
tates ne dederis mihi: q̄d aliud dicit: ꝙ̄ panem
nr̄m quotidianū ⁊c? Qui dicit. Memēto dñe da
uid ⁊c. Et iterū. Si reddidi retribuentib⁹ mihi
mala: q̄d aliđ dicit: ꝙ̄ Dimitte nobis debita no
stra: sicut ⁊ nos ⁊c? Qui dicit. Aufer a me ꝯcupi-
scētias ventris: q̄d aliud dicit: ꝙ̄ Et ne nos indu-
cas in tētatione? Qui dicit. Erue me de inimicis
meis: q̄d aliud dicit: ꝙ̄. Sed libera nos a malo?
Et sic si per oīa sctāꝝ p̄cationū ṽba discurras;
nihil inuenies qđ in ista ofone dñica nō ꝯtinea
tur. ¶ E Silr quicq̄d affectus diuersi: timor: me
ror: spes: gaudiū: ac hoꝝ radix: gemin⁹ amor dei
⁊ p̄ximi suggerere poterit vt petaꝭ: totū verbis
hmōi dñice ofonis cōprehēditur. Nā sentiens
se tam multiplicib⁹ circūdatū periculis tētatio
num: demonis: mūdi: carnis: suāq₃ imperfectio
nem ac resistēdi debilitatē: timor surgēs nō pri⁹
impellit ad inuocādū diuinum adiutoriū ⁊ cla-
mandū ad deū. Deus in adiutoriū meū intēde:
dñe ad adiuuādū ⁊c. Itē ne proijcias me a facie
tua: ⁊ spm̄ sctm̄ tuū ne auferas a me. Hoc ipsum
orat talis cū dicit. Et ne nos inducas in tētatio
nem. Sed libera nos a malo. Si perpēdens pec
catoꝝ maliciā q̄ cōmisit grauissimaq₃ dāna que
hoꝝ occasione incidit. (Per hoc em̄ se dei grām
⁊ beatitudinē perdidisse: oīa bona merita mor-
tificasse penaꝝ inferni reatuȝ cōtraxisse cogno-
scit.) Vñ dolor ⁊ cōtritio animū vehemēter affi-
cit tanꝙ̄ de maximo malo p̄senti: offensa scʒ dei
vñ clamare cōpellitur. Propitius esto peccatis no
stris p̄pter nomē sctm̄ tuuʒ. Item. Delicta iuuē
tutis mee: ⁊ ignorātias meas ne memineris dñe
Miserere mei deus s₃m magnā miām tuam. Et
s₃m multitudinem ⁊c. Omnes has petitiones:
clausula ista cōprehendit. Dimitte nobis debi-
ta nostra ⁊c. ¶ Cōsiderans quoq₃ patrie celestis
claritatem ad quā vocati sumus: diuine visiōis
iocūditatem: fruitiōis dulcedinem: stabilitatis
securitatē: periculoꝝ omniū euasionem: appeti-
tus plenissimā satietatem: omniū bonoꝝ perfe-
ctionem: ⁊ oīs mali exclusionē: tanꝙ̄ exul ⁊ pere
grinus tota mēte suspirat ad patriā quā deside
rat: orans cū propheta. Sitiuit aīa mea deum
fontem viuum qñ veniet. ⁊ apparebit ante faciē
dñi. Quid aliud orat ꝙ̄. Adueniat regnū tuum.
¶ F Sic cū filius fidelis celestis patris sentiens
in sola pace consciētie verū cōsistere gaudium:
ipsam quoq₃ pacē aliter haberi nō posse: nisi ex
cōformitate sue volūtatis cū volūtate paterna.
Isto em̄ existēte: gaudiuʒ ꝯscientie nemo te llere
pōt: s₃m illud xp̄i ad discipulos. Tristicia vestra

Joan. xvj.

vertet in gaudiū. Et sequiꝭ. Gaudiū vestrum ne
mo tollet a vobis. Nō aduersa: nō p̄spera: nec
quecūq₃ accidētia: cū preter volūtateȝ dei nihil
accidere pōt. Quod ṽo s₃m diuinā volūtatē oc-
currit: etiā occurrit ⁊ acceptaꝭ per voluntatem
p̄priā: vt pura cōformē diuine voluntati Execu
tionē ṽo p̄prie volūtatis sequiꝭ gaudiū: ⁊ gau-
diū est de assecutiōe eoꝝ q̄ volum⁹: s₃m he. Aug.

Augustin⁹

xiiij. de ciui. dei. c. xv. Ac per hoc nō q̄rit que sua
sunt: nō honores: nō tpales consolationes: non
cōmoda propria: sed solū placitū diuine volūta
tis orat ad deū. Ad te cōfugi dñe: doce me face-
re volūtatē tuā: qr deus meus es tu. Idipsum pe
tit cum dicit. Fiat volūtas tua sicut in celo et in
terra. ¶ Cōsiderans deniq₃ diuinā bonitatē oīa
predicta suis dilectorib⁹ ordinātē: ac amore p̄fe
cto sibi inherere cupiens: ac per hoc dilecti sui
dei honorē ⁊ gloriā p̄moueri eiusq₃ noticiā ad
oēs dilatari orat. Gloriā regni tui dicent: ⁊ potē
tiam tuā loquenꝭ. Ut notā faciāt filijs hominū
potētiā tuā: ⁊ gloriā magnificētie regni tui. Nō
aliud orat cū petit. Scificeꝭ nomē tuū. Demū
cū agēte charitate suipsius ⁊ p̄ximi: quas sibi
p̄ximisq₃ vult summa ac celestia bona: ad illud
quoq₃ ascēdere nō posse humanā infirmitateȝ:
nisi fuerit fota ac cōfortata pace celestis eduliȷ:
pane ṽbi dei: pane grē: pane etiā corporalis cibi:

quo mētis cōpitq; pellat inedia: cognoscit: petit sibi accōmodari tres panes pdictos: sacralē spūalē: & corpalē. Hi panes filioꝝ nō mittēdi canib⁹. Hos petit cū ait. Panē nrm quotidianū &c. Sic ergo patet: q oratio dñica cōtinet qcqd affectus quilibet orare nos suggerit & impellit. Ubi manifesta est hui⁹ orōnis excellētia in secūdit.te & pōdere suarū.

Dubium.

¶ S3 circa hoc dubitatur: vtrū solis verbis in dñica orōne expressis vtendū sit in nris orōib⁹. Et videt q sic. Hoc eni pcepit dñs cum dixit. Sic ergo orabitis: vbi formā hāc orādi prescribit.

Matth. vi.
Cypria.

Itē Cyprian⁹ in lib. de dñica orōne dicit. Aliter orare q xps docuit: nō solū ignorātia est: sʒ & culpa. His motiuis se tnet error vvaldēsiū asserentiū: q a nobis nulla alia verba dici debeāt: nec oratio nisi orō dñica & verba in ea cōtēta. Sed error ille facile repellit autoritate scripture. Nā xps & apli alijs verbis vsi legunt in suis orationib⁹. Nā orauit xps patrem dicens. Pater mi si possibile est transeat a me calix iste. Et orans pro petro dixit. Ego rogaui pro te petre vt nō deficiat fides tua. Et Joan. xvij. rogat pro discipulis dicēs. Pat sancte serua eos in noīe meo: quos dedisti mihi. Et in cruce. Pater dimitte illis q: nesciūt quid faciūt. Silr apli in electiōe matthie orātes dixerūt Tu dñe qui nosti corda oīm: ostēde quē elegeris &c. Apostolus quoqʒ Paul⁹ orat p romanis: pro ephesiis: flectit genua ad dñm deuʒ pfēʒ &c. Et alijs multis. Petrus alijs verbis q̄ his que in orōne dñica cōtinentur: vt pʒ per decursum eplarum suaꝝ.

Mat. xxvi.
Lu. xxij.
Lu. xxij.
Actuū. i.

Rāsio ad dubiū per duas ppositiones.

¶ Per hoc ad dubiū respondet per duas ppositiōes. Prima. Nō est necessariū ad efficaciam orōnis: vt vtamur semper orōne dñica aut verbis in ea formaliter positis & expssis.

Pria ppositio.

Pʒ hec ppositio: q: & xps legislator: & apli ab eo immediate instructi: vsi sunt alia orādi forma: etiam post institutionē dñice orōnis: vt pʒ ex iam dictis. Possum⁹ ergo in orōnibus alijs ṽbis vti: fm q vrget necessitas: vl expostulat vtilitas: aut oīm qd exercem⁹ exigit & reqrit. Et hoc est qd dt btūs Aug. ad probā. Liberū est alias atqʒ alijs verbis ab his q̄ in orōne dñica ponunt dicere. Et hoc siue ṽba illa cōposita sint: vt psalmi: hymni: collecte & cetere orōnes ecclesie publice pferēde: siue verba illa ex pprio effectu sint formata: vt cū quis verbis suis q̄ pprius affectus suggerit deo loquit: cor suū corā eo quasi sensibiliter presente effundēs: & necessitates cōquerens: aut pctā sua confitens: & veniā postulans: seu auxiliū implorans: & ille modus orandi vt plurimum est efficacior: & pertinens ac cōgruus orationibus peculiaribus & priuatis.

Augustin⁹

¶ Scđa propositio. nō licet alia a dño petere q̄ ea q̄ cōprehensa sunt in dñica oratiōe.

Scđa propositio.

Pʒ: q: vt supra habitum est: In ipsa oratione dñica oīa designant q̄ recte a deo petere possumus: & que eū nobis dare decet. Nō ergo alia fm rē petere decet: sed eadeʒ alijs & alijs verbis postulare licet. Unde Augu. post verba statim allegata addit. Orādū est alijs atqʒ alijs verbis ab his q̄ in orōne dominica posita sunt. Sed nō debet esse liberum alia fm rem dicere: id est res alias petere: q̄ que in oratione dominica petuntur. Sed hec que ibi petūtur pro nobis: & p nostris: & p alijs: atqʒ inimicis sine fructu dubitationis oranda sunt atqʒ petenda. Et in eodem Augu. Quecūqʒ verba alia dicamus que affectus orantis format vt clareat: vel consequenter attenderet crescat: nihil aliud secūdum rem dicimus: q̄ qd in oratione dñica positū est: si recte & cōgruenter oramus. Per hoc ad rōnes in propositione dubij adductas. Ad primam dr q aduerbium: sic nō dicit omnimodam similitudinem verboꝝ: sed reꝝ significataꝝ: vt sit sensus Sic orabitis. i. verbis similē sententiā importātibus orabitis. Ubi glo. Bede Matth. vi. Inter cetera salutaria monita & diuina quib⁹ cōsuluit credentib⁹: formā orādi pposuit: disciplinā tradidit: vt noster affect⁹ qui cū deo agit: disceret res quas oraret nō verba que diceret. Unde nō his solū verbis oratur: sed & alijs cōtētis sub eodem & nō alio sensu: quib⁹ etiā cor nfm accēdit. Ad autoritatē Cypriani similiter dicēdū: q ṽbū aliter: nō dicit alietatē verboꝝ quib⁹ oratur: sed alietatem rerum pro quibus oratur.

Beda.

¶ Istis sic premissis: de oratione dñica in spāli sequitur oratio: cuius is est tenor initialis. J

A
ter nr qui es. ¶ Premissa exhortatiōe ad orādū piū & misericordissimū patrē: pñr autor candis subdit ipsam orōnē: & primo ponit orōnē dñicā. Scđo addit eius embolismum qd est orō super crescēs: & precedētem orōnē dñicā quātū ad ei⁹ finalē clausulā declarās ibi. Libera nos dñe ab oībus. ¶ Circa primū dicit. Pater noster. Hāc autem btūs Greg. super hostiā in altari decātādam instituit: incōgruū asserēs: vt super eucharistiam dicat oratio quā Scholasticus Romanus cōposuerat: sicut antiquit⁹ fieri cōsueuerat: qn statim post pdicta dicebatur hec oratio. Libera nos quesum⁹ dñe &c. & illa omittebat quaꝫ dñs & magister noster xps dictauerat. Instituit igitur vt ista cōmunioni premitteretur: quaten⁹ virtute ipsius & efficacie preparemur ad dignaꝫ tāti sacri māducationē. In ipsa eni bōa que hac cōmunione dignū efficiunt petūtur: & mala que dignitatem cōmunicantis auferunt remoueri postulātur.

* Beat⁹ Grego. instituit orōnē dñicam sup hostiā in altari decantadam

¶ Diuiditur autē hec oratio dñica in tres partes principales scʒ in exordium: tractatum: & conclusionem: fm Petrum de aliaco.

Orō dñica in tres partes pncipales diuidit

In prima parte eius qui petitur captatur beniuolentia. In scđa petitionū quas fundim⁹ subiungitur continentia: ibi. Sctificet nomē tuū. In tertia petitionū optat cōfirmatio & edificatio: cū concludit Amen. ¶ Quo ad primū dicit. Pater noster. Solent quippe homines aliquid impetrare cupientes: a laudibus ipsius quē rogaturi sunt: suam ordiri orationē: quatenus eū reddant beniuolum & attentum: de quo beatus Ambro. lib de sacramentis versus fineʒ inquit. Uide vnde debes incipere orationē tuam. Dic mihi si velis hominē rogare: & sic incipias. Da mihi qd peto. Nonne arrogans videtur oratio Propter quod sapientes oratores hanc obseruant disciplinam: q incipiunt a iudicis laudibus: vt eum fautorem sibi presentēt: & beniuolū faciant cognitorem. Hec quoqʒ sacre scripture est cōsuetudo. Nam & amicus dei Moyses hāc disciplinam

Ambro.

disciplinam non ignorauit. Rogaturus enim deum: ut populum israeliticum non desereret: sed ducatum prestaret salutarem: dei laudes petitioni sue premisit di. Dominator domine deus misericors et clemens: patiens ⁊ multe miserationis et verax. Et continuo petitionem subiunxit. Si inueni gratiam in conspectu tuo domine: obsecro ut gradiaris nobiscum. Hanc etiam petendi industriam prudens illa Judith obseruauit: dum pro contritione hostium deum flagitare voluit. Audientibus enim incipiens ita ait. Deus celorum creator aquarum: ⁊ dominus totius creature: exaudi me miseram deprecantem: ⁊ de tua misericordia presumentem. Similiter orandi formam plurimi prophetarum ⁊ patrum obseruauerunt. ¶ Ita ⁊ magister noster christus: pro infinita sua sapientia: ⁊ summo magisterio: nos facere docuit: dum orationem instituens ipse premisit exordium laudis: di. Sic autem orabitis. Pater noster qui es in celis ⁊c.

Exo. xxxiiij.

Judith. ix.

¶ K Captamus autem hoc exordio beniuolentiam dei: ut non ipsum flectamus: cum eius voluntas sit immutabilis: nec ut eius beniuolentiam preueniamus: quoniam ipse prior dilexit nos. Sed ut in nobisipsis de sua beniuolentia certam fiduciam excitemus: quod fit precipue ex quatuor que in hoc exordio notantur: videlicet ex consideratione charitatis qua bonum nostrum vult: quia pater. Secundo ex consideratione largitatis: qua seipsum nobis donat: quia noster. Tertio ex consideratione immutabilitatis qua nos immutabiliter predestinauit: quia vere additur: qui es. Quarto ex consideratione eius potentie ⁊ maiestatis: qua petita dare potest: cum dicitur in celis. ¶ In his enim verbis deus qui petitur: ex quatuor commendatur. Primo a dilectionis magnitudine cum dicitur: pater. Secundo a liberali bonitatis sue diffusione: cum additur: noster. Tertio ab immutabili perpetuitate: cum subiungitur: qui es. Quarto a sublimitate potentie: cum concluditur: in celis. ¶ Per primum differt hoc exordium ab exordijs ve. te. Illa quidem communiter exordium accipiunt a dei dominatione ⁊ maiestate: ut patet in exemplis iam positis. Istud autem initium capit a dei beniuolentia ⁊ pietate: quia dicitur. Pater noster. Cuius ratio est: quia habitudo hominum ve. test. ad deum erat ut seruorum ad dominum. Illius enim temporis homines seruierunt domino magis timore quam amore: quod proprie est seruorum. Unde ⁊ lex illa lex timoris ab apostolo est vocata. In nouo autem testamento est habitudo fidelium ad deum ut filiorum ad patrem. Per christi enim incarnationem tantum deus humano generi condescendere dignatus est: ut eos per adoptionis gratiam filios suos constitueret. Unde ⁊ dixit apostolis christus. Jam non dicam vos seruos: sed amicos ⁊ domesticos dei. Hinc ⁊ apostolus legem nouam: legem libertatis appellauit ⁊ amoris. Et de his loquitur Aug. li. ij. de ser. domini in monte. Multa inquit dicta sunt in laudem dei: que per omnes sanctas scripturas varie lateque diffusa: poterit quisque considerare cum legit. Nusquam tamen inuenitur preceptum populo israel ut ad deum diceret: pater noster: aut oraret patrem deum. Sed ipse eis dominus deus insinuatus est: tanquam seruientibus idest secundum carnem adhuc viuentibus. Sed populo noui testamenti qui vocatur ad eternam hereditatem: ut sit christi coheres: ⁊ in adoptionem filiorum israel: venit non suis meritis sed gratia dei: preceptum est ut eandem ipsam gratiam adoptionis ponat in principio orationis: ut dicat. Pater noster qui es in celis. ¶ L In cuius exordio cum dicitur. Pater: commendatur deus ex dilectionis ⁊ charitatis magnitudine. Est enim pater nomen amoris ⁊ pietatis: quod natura ipsa docet in patre naturali: ⁊ fides nostra astruit in patre spirituali. Quia enim pater naturalis non de aliena: sed de sua propria substantia filium generat (propter quod filius dicitur aliquid esse patris) idcirco cum quilibet se diligit ex naturali quodam instinctu: non potest pater naturam suam: quam filio communicauit: non diligere. Quod sciens sapientissimus ille Salomon: cum ex nulla probatione exteriore discernere posset cuius mulieris filius erat infantulus ille: de quo coram ipso litigabatur: se ad philosophiam conuertit naturalem: que naturales rerum instinctus ⁊ conditiones explicat: ⁊ naturam ipsam subtiliter interrogans: illam veram viui infantis matrem esse cognouit: que eius occisionem naturali amore tolerare non poterat: ut patet. iij. Reg. iij. ubi glo. dicit quod salomon tentauit naturam parentis: que non potuit seipsam ut in filio est: non amare dilectione naturali: de quo ⁊ philosophus late tractat. viij. Ethi.

* Homines veteris testamenti seruierunt domino magis timore quam amore

Joan. xv.

Augustinus.

¶ De patre spirituali idipsum fides astruit: docens gratiam potiorem esse quam naturam. Hinc cum filij spirituales essemus dei secundum regenerationem per christi mortem: vocauit nos in hereditatem eternam: ubi nobis preparauit bona que nec oculus vidit: nec auris audiuit: ⁊ que in cor hominis minime ascenderunt. Et quis est qui nesciat hec maxime dilectionis ⁊ pietatis esse indicia: que in nomine patris designantur? Reincet igitur in primo dominice orationis verbulo quod est pater: dilectionis charitatisque magnitudo. ¶ M Sed est hic notandum quod nomen pater: quod deo attribuitur: dupliciter accipitur: ut. S. lec. xx. expositum est: notionaliter: siue personaliter: ⁊ essentialiter. ¶ Notionaliter accipitur quando attribuitur deo respectu persone diuine: ⁊ sic est prima persona in deitate: que non ab alia persona capit esse: sed a se immutabiliter subsistit ⁊ eternaliter. Unde dicitur in symbolo athanasij. Pater a nullo est factus: nec creatus: nec genitus. Et ita accipitur a christo cum dicit. Ego ⁊ pater vnum sumus. Et ita accipitur quotiens in scriptura discernitur a persona filij aut spiritussancti. ¶ Essentialiter accipitur quotiens attribuitur deo respectu creature que ab ipso dependet in esse ⁊ conseruari: ⁊ sic conuenit omnibus tribus personis simul: ⁊ singulariter singulis. Tota enim trinitas pater: filius: ⁊ spiritussanctus: vnus pater est. sicut vnus deus: vnus dominus vnus creator omnium. Et singula persona pater est: sicut singula deus est: creator ⁊ dominus: non tamen tres patres: sed vnus creature pater. Hinc ad Eph. iiij. Unus deus ⁊ pater omnium. ⁊ Deut. xxxij. Nunquid non ipse est pater tuus qui possedit te ⁊ fecit ⁊ creauit te? ⁊ Sapien. xiiij. Tua autem pater prouidentia ab initio cuncta gubernat. ¶ Dicitur autem deus pater multiplici ratione: preter illam que respicit eternam generationem: de qua Esa. liij. Generationem eius quis enarrabit? secundum quam solius filij est pater. Est enim pater predestinatione. Eph. j. Gratia vobis ⁊ pax a deo patre ⁊c. qui predestinauit nos in adoptionem filiorum. Item pater creatione. Mala. ij. Nunquid non pater vnus omnium nostrum? Nunquid non deus vnus creauit nos? Item imaginis participatione: ubi. S. Deut. xxxij. Nunquid non ipse est pater tuus: qui pos. te ⁊ fe. ⁊ cre. te? fecit inquam ad imaginem ⁊ similitudinem suam. Gen. j. Faciamus hominem ad imaginem ⁊ similitudinem nostram. Item redemptione. Esa. lxiij. Tu domine pater noster ⁊ redemptor noster a seculo nomen tuum. Item sacramentali regeneratione: ad Titum. iij. Per lauacrum regenerationis ⁊ renouationis spiritussancti. j. Pe. j. Benedictus deus ⁊ pater domini nostri iesu christi: qui secundum misericordiam suam magnam regenerauit nos in spem viuam. Item fidei instructione. Jaco. j. Uoluntarie. i. sine meritis nostris genuit nos in verbo veritatis. i. fidei. Et Jo. j. Dedit eis potestatem filios dei fieri his qui credunt in nomine eius. Item gratie adoptione. Ro. viij. Accepistis spiritum adoptionis filiorum dei in quo clamamus abba pater

Esaie. lxiiij
j. Cor. ij.

Nomen pater dupliciter accipitur.

Joan. x.

Ad eph. iiij
Deut. xxxij
Sapien. xiiij

Esa. liij.

Mala. ij.

Deut. xxxij.
Gen. j.

Esa. lxiij.

Joan. j.

Ad gal.iiij.

Et ad Gala.iiij. Misit deus spiritum filij sui in cor da vestra clamantem abba pater. Itaqz iam non est seruus: sed filius: ꝙ si filius: et heres per deū. I. per opera dei. Omnibus illis modis (preter pri mum qui respicit eternam genituram) accipitur essentialiter: et omnibus illis aliisqz pluribus mo dis: vt cura: defensione: hereditatis preparatiōe est pater noster: vt patuit ex allegat. Et ita essen tialiter fm omnes dictas rationes accipitur hic cum oramus. Pater noster. Unde Chryso. super

Chryso.

Mat. Uide qualiter confestim suscitauit audito rem: et omnis rememorauit beneficij in phemio. Qui enim patrem dixit: et peccatorum dimissio nē: et pene destructionē: et iusticiā: et sanctificatio nem: et redemptionē: et adoptionē: et hereditatē: et fraternitatem: que est ad vnigenitum: et spūs lar gitionē per vnam hanc cōfessus est nūcupationē

Alexan.

Et exponit Alex. illud quod dr: fraternitatem ad vnigenitum: de fraternitate non naturali: sed ad optiua: vt valeat ad vnigenitū adoptiuum. Alio quin pater nō acciperetur essentialiter: sed perso naliter. ¶ iii Licet aūt in oratione dñica postu letur beneficium exhibendū a tota trinitate per nomen pater acceptū hic essentialiter: nihilomi nus ratione autoritatis patris: et mediationis ip sius filij: frequenter in orationibus specialiter fit mentio de patre et filio. De patre: vt a quo petit. De filio: vt per quē postulatur obtinere. Un ora tiones frequēter concluduntur. Per dñm nřm ie sum xpm. Et sic dicit Alber. in lib. de sacramētis. Attolle oculum ad patrē: qui p filium te redemit: et dic pr noster rc. ¶ Quod vero cū oratio hec di rigit ad totā trinitatē: non ponitur nomen essen tiale fm sermonis proprietatē: vt deus vel dñs: sed nomen pater: qđ fm proprietatem sue imposi tionis est personale: licet hic accipiatur essentia liter scil plures assignant rationes. Una vt p hoc celestis magister daret nobis fiduciā impetrādi petita: et per hoc ad frequenter orandū nos inui taret. In patre nanqz attendimus beniuolentiā et pietatē: ex qua sperare poterimus: ꝙ preces no stras non abijciat: sed magis ex paterno affectu ipsas aspiciat et gratiose admittat. Hinc Chryso. Deus patrem se magis ꝙ dñm dici voluit: vt no bis daret fiduciā ad petēdū et spem magnam ad impetrandū. Serui eñ nō semper impetrant qđ

Chrysosto.

petūt: qz plerūqz nō cōsiderāt quid ad honorem dñi: sed quid ad propriā pertineat vtilitatē. Econ uerso aūt faciūt veri et legitimi filij: et ob hoc im petrāt qđ impetrare ptēdūt. Ad idē facit qđ dicit

Augustin⁹.

Aug. Quedā datur inqt presumptio impetrandi que petituri sum⁹: cū prius que peteremus tam magnū donū accipimus vt sinamur: imo vt iu beamur deo dicere pater. Quid enim nō dabit fi

Bernard⁹

lijs petētibus quibus hoc ipm ante dedit vt filij eius essent? Et hc. Ber. Oratio que paterno dul cescit nole oim petitionū meaꝝ impetrandarum fiduciā mihi prestat. ¶ Scđa causa est: vt p hoc xps nos inuitaret ad exercitiū piaꝝ et virtuosarū operationū. Cogitare nanqz debemus ꝙ cū deum patrē nostrū dicimus: nos filios ei⁹ recognosci mus: et per hoc ipsū imitari studeamus. Uile eñ est et opprobriosū esse filiū viri excellētis in virtu te et ol probitatis honestate: et a morib⁹ eius scitis et virtutibus degenerare. Sic indignissimum est: vt homo deum qui omni bonitate excedit vniuer sam creaturā: patrē noiet et nihil suis vita et ope ribus ostēdat dignū tanto patre: quo scz deo ali qualr assimilari posset. Unde xps iudeis gloriā tibus se habere deū patrē in celis (cuius tamen

Joan.viij.

opa nō exercebant) exprobrabat dicēs. Uos ex patre diabolo estis. Et hoc dicit propter opera eorum contraria operibus dei. Et iterū ipsis di cētibus se esse filios Abrae: ait. Si abrae filij estis: opera abrae facite. Hinc btūs Cyprianus. Me

Cyprianus

minisse nos debemus et scire: ꝙ quando deū pa trem dicimus: vt et quasi filij dei operemur: vt sci licet simus pij et misericordes: sicut et pater noster qui in celis est. Et beatus August. Qui dicit deo

Augustin⁹.

pater: videat ne tāto patre sit indignus: p recessū scilicet a patre: per inobedientiam moresqz per uersos. Dicentes itaqz pater: paternam imagi nē vite nostre similitudine imitemur. ¶ iiii Pro

Triplex est assimilatio hoīs a deo

quo notādum ꝙ hominis ad deum triplex est as similatio. Una qua receditur a deo. Alia qua ac ceditur ad deum. Tertia qua sistitur in deo. Pri ma est multorum qui peruerse imitantur deū vo lentes deo esse similes: per magnitudinem poten tie: per singularitatem reuerentie: permittentes et appetentes sibi diuinos honores exhiberi: per

Esa.xiiij.

infinitatem opulētie et per similia. Tales sic imi tando non efficiūtur filij dei: nec deo accepti: sed hac imitatione recedunt a deo: efficiūturqz socij

Pria assimilatio.

luciferi qui dixit. In celum cōscendam sup astra dei exaltabo solium meū: sedebo in monte testa menti: in lateribus aquilonis ascendam sup alti tudinem nubiū: et similis ero altissimo. Scđa si

Scđa assimilatio siue similitudo.

militudo est bonorum viatoꝝ: et cōsistit in parti cipatione similiū virtutū virtutibus dei: que sūt iusticia / misericordia / liberalitas / veritas / chari tas: et cetere virtutes hmōi: que perfectissime in deo sunt: vt ipse deus sunt: et esse debent par ticipatiue in omni rationali creatura: de quo in telligitur illud Aug. viij. de tri. Non locoꝝ inter

Augu. viij. De trinitate.

uallis: sed similitudine acceditur ad deū. Et si dissi militudine opposita receditur a deo: et hac simili tudine volens nos accedere ad deū: dixit christ⁹. Estote misericordes sicut et pater vester miseri cors est. Luce. vi. Tertia similitudo est beatorum

Tertia similitudo.

de qua. i. Joan. iij. Scim⁹ ꝙ cū apparuerit: simi les ei erimus: scilicet in gloria eterne visionis et fruitionis: que est beatitudo perpetua: ad quam nūc aspiramus: ad eam aūt p secundā similitudi nem peruenimus: ad quam exhibendam cum di cimus pater: excitamur. ¶ Tertia causa cur ma

Malach.

gis voluit nos in oratione dicere pater: quā do minus est: vt hoc ostenderet ꝙ seruire sibi debe mus: non timore pene: sicut serui dominis suis ministrant: sed sicut boni filij optimo pri ex amo re et timore filiali. Debemus enim ad deum talē habere amoris affectum: ꝙ si verberet: si castiget si aduersi aliqd admittat: ab eo nō recedam⁹: si cut serui faciūt qui a dominis se castigantib⁹ fu giūt. ¶ Quarta causa: vt per hoc nos ad se hono randum prouocaret. Siquidem honor patri de bet. Mala. i. Si pr ego sum: vbi est honor meus? ¶ Quinta: vt a solo deo quod necessariū est po stuletur. Cū eñ ipse est pater ad eum pertinet cu

Sap. vi. iiij. Reg. i.

ra prouisionis. Sap. vi. Equaliter est illi cura de omnibus. Et. i. Pe. v. Omnē solicitudinē vestrā proijciētes in eum: quoniā ipsi cura est de vobis. Et. iiij. Reg. i. Nunquid nō est deus in israel vt eatis ad consulēdum beelzebub deum accaron. ¶ Sunt et alie cause supra tacte ad ostendendū differentiam filiorū legis gratie. Itē vt dum de fi liali adoptione cogitamus: ei tanꝙ patri filialē affectum rependamus. Item vt timeat orans of fensam patris: ne contingat audire graue illud opprobriū. Uidit dñs et ad iracundiam concita tus est: quia prouocauerunt eum filij sui et filie.

Deut. xxxii

¶ P Noster. Hic secundo captamus dei beni uolentiā per commendationem eius liberalita tis amplitudine

tis amplitudine: dicēdo noster: qd generalitatē: siue vniuersalitatē quādā importat. Magna ꝗp pe dei est dignatio: ꝙ nō solum se patrē cōstituit angelicaꝝ virtutū perspicuitate nature fulgētiū. Neqꝫ dūtaxat hominū excellētissimoꝝ: ꝛ in vera religiositate eminentiū: sed olm generaliter mortalium quos imaginis sue similitudine insigniuit. Oēs siqdē illos paterno de⁹ respicit affectu: vt nō sit hō viuēs in terra: q se abscōdat a calore eius. Respicit inquā dū ipsos etiā quos sua insigniuit imagine: per gratiā in filios ꝑ xp̄m in eo est adoptat. De quo apls. Accepistis spm̄ adoptionis filioꝝ dei in quo clamam⁹ abba pater: qui testimoniū reddit spiritui nostro: ꝙ sum⁹ filij dei. Per qd vult nos hereditatis sue esse participes. Unde sequit. Si filij ꝛ heredes: heredes qdē dei: coheredes aūt xp̄i. Nō em̄ vult de⁹ mortē peccatoris: vt qdā crudeles parētes: qui filios extermināt: ꝛ ab hereditate ꝓscribūt: sed magis vt cōuertant et viuāt: vt partē hereditatis: ꝛ regni sui cū ceteris valeāt possidere. Rursus paterne omnes respicit de⁹: dū ne hic in via deficiāt: panē ꝑstat salutiferū: oē delectamētū in se habentē: ꝛ omnē saporis suauitatē: quo nutriti ꝛ cōfortati: ambulare possint in fortitudine cibi illius vsqꝫ ad mōtem dei: altitudinē scꝫ beatifice visionis. Et ne ꝑ deuia in via moꝝ oberremus: deus piissimus pr̄ ꝑ spm̄ suū nos erudit ad id qd est vtile in recipiēdo sctificationē: vt dicit apls Heb. xij. Recte igitur oramus ad deū. Pr̄ nr̄. Noster inquā q nos generat: pascit: nutrit: corripit et instruit: et alia patris officia circa nos pie non desinit exercere.

Ro. viij.

Obiectio. ¶ Q Sed his obuiare videt. Nam xp̄s orando dixit. Pater mi si possibile est: trāseat a me calix iste. Ois aūt xp̄i actio nostra est instructio: vt dicit Greg. Igit videt ꝙ ꝛ nos orantes ad patrē sigillatim debeam⁹ dicere: pater me⁹: ꝛ non pater noster. Huic cōcordat scriptura: nā Mat. vj. dicit xp̄s. Ora patrē tuū in abscōdito: ꝛ pr̄ tu⁹ q videt in abscōdito: reddet tibi. Itē Hier. iij. Amodo voca me: pr̄ meus: dux ꝟginitatis mee es tu. Itē ꝑsumptionis esse videt dicere: pr̄ nr̄: cū pr̄ dicit paternitatē adoptionis: q nos in filios adoptat per gratiā. Nemo aūt scit an odio vel amore dignus sit. Ergo presumptio est dicere pr̄ nr̄: q se significat filiū seu esse in numero filioꝝ. Unde sufficeret dicere pr̄: ꝛ nō esset necessariū vt videt addere: neqꝫ nr̄: neqꝫ me⁹: sicut ꝛ Luc. xj. facit: di. Cum oratis dicite. Pr̄ sanctificet nomen tuum.

Mat. xxvj.
Grego.
Mat. vj.
Hier. iij.
Luce. xj.

Rn̄sio ad obiectionē ¶ Ad ista rn̄det Alex. de ales par. iiij. q. xxxvij. notando ꝙ nemo simpliciter dicere dꝫ pr̄ me⁹: nisi xp̄s filius dei: ne dictū simpliciter sonet in paternitatē nature: vn̄ gl. Mat. vj. Nemo dicat me⁹: qd soli xp̄o cōpetit: q est fili⁹ ꝑ naturā. Hmōi em̄ ꝓnomina solēt discretiue poni: ꝛ discretionē seu singularitatē importare: qd nulli cōuenit nisi q singulariter filius est. i. per naturā. Nihilomin⁹ scriptura insinuat sic posse dici: meus scꝫ pr̄: nō tamē simpliciter: sꝫ cū aliqua additione insinuāte hoc nō singulariter dici: vt etiā ptꝫ in hꝫ bis scripture allegatis. Naꝫ vbi dr̄: ora patrē tuū in abscōdito: addit: ꝛ pr̄ tuus qui videt in abscōdito: reddet tibi. Redditio soli creature cōuenit. Soli em̄ creature merces reddit: vn̄ glo. Reddet tibi mercedē fidei. Silr̄ cuꝫ dicat Hiere. iij. Uoca me pr̄ me⁹: addit: ꝛ dux virginitatis mee es tu: qꝛ ducatus soli creature cōuenit: deo em̄ nō conuenit duci: sed ducere insinuat: qd dictuꝫ est nō debere intelligi de filio simpliciter. i. filio naturali: ꝛ ita nec de patre eius naturali. In oꝛone vō dn̄ica addit. Qui es in celis: qd cōuenit pr̄i respectu filij naturalis: ideo si adderet meus: importaret ꝙ esset pr̄ simplr̄. i. naturalis orantis. ¶ R Esto etiā ꝙ ꝑ sequētes particulas. s. dimitte nobis debita nr̄a: cū ceteris satis innueret: patrē deū nō esse naturaliter patrē orātis: q petit sibi tāqꝫ deficiēti creature dimitti debita.

Cui reddat merces.
Hiere. iij.

Quare dicat in oratione dominica noster ꝛ nō meus. Sunt tn̄ ꝛ alie notabiles cause ꝛ rōnes cur dr̄ nr̄ ꝛ nō meus. Quarum vna est pacis cōseruatio ꝛ cōcordie. Appropriatio em̄ ꝛ singularitas persepe cause sunt litis ꝛ dissidij. Un̄ quidā gloriātes de suis magistris ꝛ doctorib⁹ ꝑ appropriationē: cōtētionē inuicē cōcitarūt: dicente vno ego qdē sum pauli: ꝛ altero: ego sum apollo: et alio: ego vero cephe: alio: ego aūt xp̄i: vt refert apls. j. Cor. j. ꝛ. iij. Ut ergo lis et discordia in oꝛone tolleret: et nemo sibi filiationem vsurparet singulariter: xp̄s voluit orātes dicere pr̄ nr̄. De quo bea. Amb. tractans verbū de quo sermo. Attolle inqt oculos ad patrē qui te ꝑ lauacrū genuit: q te per filiū redemit: ꝛ dic pr̄ nr̄. Bona ꝑsumptio: sꝫ moderata. Patrē dicis quasi fili⁹: sꝫ noli tibi aliqd specialiter vēdicare. Solius xp̄i est pr̄ specialis: nobis olb⁹ in cōi est pr̄: qꝛ illū soluꝫ genuit: sꝫ nos simul creauit. Illi⁹ em̄ pr̄ ꝑ naturā: sꝫ nr̄ est pr̄ per gratiā.

Ambro.

¶ Secūda cā est: vt ad charitatē ꝓximi accēderemur. Naꝫ sicut per verbū pr̄: ad summi patris amorē excitamur: ita cū dicim⁹ nr̄: ad fraternā dilectionē inflāmamur. Cū em̄ orando nos vnū patrē in celo habere recognoscim⁹: dicētes pater noster: ꝑ cōsequens nos in terris esse fratres ꝓfitemur: ac ꝑ hoc inuicē nobis impēdere fraternū amorē ac fidelitatē: admonemur. Nā ad hoc natura inclinat: ꝛ rō dictat: vt filij vni⁹ patris tenacius se diligāt: efficacius se iuuēt: ꝛ sibi mutuo viscerosius cōpatiant: propter illud cōe qd participāt a suo pr̄e. Sicqꝫ sibi obsequant. i. mutuo se honorent. ad Ro. xij. Honore inuicē preuenientes: vbi glo. Aliter nō esset fraternus amor: nisi mutuo se preueniāt obsequijs.

Ad ro. xij.

¶ S Tertia causa est: vt ꝑ hoc xp̄s nos inuitaret ad humilitatē: ꝛ a nobis tolleret oēm suꝑbie occasionē: ne scꝫ diues super pauperē se extollat: nobilis suꝑ ignobilē: superior super inferiorē: potēs suꝑ debilē: clericus suꝑ secularē: sed oēs se fratres cognoscerēt: ꝛ vni⁹ patris filios: ꝺm illud Malac. ij. Nunqd non pr̄ vn⁹ est olm nostrū? Quare ergo despicit vnusquisqꝫ vestrū fratrē suū? Et bea. Aug. in de sermone dn̄i in mōte. Admonent inqt: ꝑ oꝛonē dn̄icā diuites et genere potētes seu nobiles ꝺm seculū: nō superbire aduersus pauperes ꝛ ignobiles: qm̄ omnes simul dicūt deo pater noster: immo potius: qꝛ dicūt oēs pater noster: sibi mutuo tāqꝫ fratres debēt subuenire. Diues pauperi: sanus egrotanti: sapiēs ignorāti: potēs impotēti: aliter infructuose clamant pater noster. Si patris iussa non impleāt: si obediētiā filialē trāscēdant: ꝛ fraternum amorē in se inuicē nō exerceāt. Sꝫ ꝓh pudor nūc inter christianos suꝑior opprimit inferiorē: fortior debiliorē: diues inopē: miles ciuem: ciues sacerdotē.

Malac. ij.
Augusti.

Efficax sane remediū cōtra suꝑbiā animiqꝫ tumorem: affectuose reuoluere nos esse fratres: vnū habere patrē deū: qui non est acceptor personaꝝ. Hoc remedio vtit Boe. iij. de conso. me. vj. cōtra arrogātes ex generis nobilitate dicēs. Quid genus ꝛ proauos strepitis? Mortales igitur cūctos. Edidit nobile germē: nā omne hominū gen⁹ in terris. Simili surgit ab ortu. Un⁹ enim rerum pater est. Un⁹ q cūcta ministrat. Si primordia vestra. Autoremqꝫ deū spectes. Nullus degener extat. Ni vitijs peiora fouens. Proprīū deserat ortum. ¶ Quarta causa: vt inuicem

Remediuꝫ efficax contra animi tumorem.
Boetius.

nobis impedamus orationū suffragia. Quia eñ orās ad deū ⁊ dicēs: pater noster: nō se tantū: sed et alios dei filios pronūtiat: in hoc ⁊ ꝓ aliis non pro se tantū orat: implēs in hoc qđ scribitur Eccle. xvij. Unicuiq; mādauit deus de ꝓximo suo.

Eccle. xvij.

Cypria.

vnde Cypria. in li. de oratione dñica. Ideo nō dicimus pater me⁹ sed noster: nec da mihi: sed nobis: q̄r vnitatis magister noluit priuatim preces fieri: vt scilicet tantū quis pro se precet. Unū autem pro omnib⁹ orare voluit: q̄r in vno oēs ipse portauit.

Chryso.

Et Chry. super Mat. dulcior est oratio ante deū: quā nō necessitas trāsmittit: qua quis pro se orare cogitur: sed quā charitas fraternitatis cōmēdat. Precatur igit frater pro fratre dicēdo. Pater noster: dimitte nob̄ debita nostra ⁊c. Hanc etiā cū pluribus aliis causis tangit idem Chry. dicēs. Erudit autē cōmunē pro fratribus facere orationē. Non enim dicit: pater me⁹: qui in celis es: sed pater noster: pro corpore cōmuni deprecationes referēs: ⁊ nusquā intendēs quod est suipsius: sed vbiq; qđ est proximi. Adhuc autem ⁊ inimicitiā destruit: ⁊ elationē comprimit: ⁊ emulationē expellit: ⁊ matrem bonoꝝ vniuersoꝝ amore inducit: ⁊ inequalitatē humanaꝝ causaꝝ exterminat: ⁊ multa mōstrat regi ad pauperē honoris equalitatē. Hec ille. ¶ T Per hec soluuntur rationes inducte. Ad primā de christo orante. Pater mi: dicitur ꝙ christus in illa sua oratione nobis orādi modū ⁊ formā nō prefixit: s; quia ipse filius erat patris per naturā: qđ nulli creature cōpetit: idcirco ibi vt persona singularis ⁊ naturalis fili⁹ dei patris dixit pr̄ mi. Uel aliter ſm Alexan. đr: ꝙ oīs actio xp̄i nostra fuit instructio: quantū ad substātiā actus: nō quātū ad modū. Sicut ⁊ ieiunium dñi instructio nostra fuit ad ieiunandū: non tñ eo mō quo dñs ieiunauit oīno abstinendo a cibo. Sic oratio xp̄i nostra fuit instructio: qua instruimur ꝙ in nostris necessitatibus oratione recurrere debemus ad deū patrē. Modū vo orādi nō dedit in suis orationib⁹: sed in ea forma quā nobis prestitit cū nos docendo dixit: sic orabitis. Pater noster. ¶ Ad autoritatē Mat. vi. ⁊ Hiere. iij. dicendū est: vt. d. in principio huius respōsionis: ꝙ vtrūq; dici pōt: pater meus: ⁊ pater noster: sed differēter: vt ibi dictum est.

Triplex est oratio.

¶ Uel đr ſm Alexā. ꝙ triplex est oratio ſm diuersos status orantium. Petens eñ aut petit vt mēbrū: aut vt cōmēbrū: aut vt preeminens membrū. Primo mō petit aliq̄d vt singulari persone ſm ꝙ petebat dauid. Miserere mei deus. ⁊ Lu. xviij. Deus ꝓpitius esto mihi pctōri. Scđo petit aliq̄d vt cōiūctis vinculo ꝓfessionis fidei: ſm ꝙ đr Eccli. xvij. Unicuiq; mādauit deus de ꝓximo suo. Tertio petit aliq̄d ex officio quo q̄s ad orandū ꝓ cōmissis astringit. His duob⁹ modis vltimis petentib⁹ cōuenit dicere pater noster. Orāti secūdo mō tā ꝓfesso christiane religionis: qua mēbrū est mystici corporis xp̄i: oranti tertio mō similiter cōuenit dicere pr̄ noster: q̄r illoꝝ subditoꝝ seu cōmissoꝝ vnus est pater: vnde cōtra presumptionē phariseoꝝ dixit dñs discipulis. Un⁹ est pater vester qui in celis est: vester scʒ prelatorum ⁊ subditoꝝ. Nunc ergo Mat. cū dixit. Ora patrē tuū in abscondito: loquit tāq; ad mēbrū et singularē personā pro se orantē. Silr ⁊ in Hiere. Cū autē docuit nos orare: docuit nos vt cōmembra ecclesie: ⁊ tāq; eos q̄ ex officio erant prelaturi: quales fuerūt apl̄i quib⁹ specialiter in monte loquebat. ¶ Ad aliud de presumptione đr: ꝙ l; hō meritis suis exigentib⁹: nō sit filius adoptionis: nihilominus ꝗtū est ex diuina bonitate: omnibus se exhiberet patrē: oībus scʒ offerēdo gratiā adoptionis. vñ. i. ad Tim. ij. Uult oēs hoīes saluos fieri. ⁊ Jo. i. Illuminat omnē hominē venientem in hūc mundū. Uñ l; nesciat q̄s an odio vel amore dignus sit: nihilominus cōfitēdo deū esse patrē suū nō presumit: illi attribuēdo beneficiū adoptionis: nō sibi ascribendo meritū beneficij electionis.

Lu. xviij.

Eccle. xvij.

Mat. xxiij.

Joan. i.

Eccle. ix.

Et cū đr: sufficeret dicere pater: ⁊ non addēdo neq; meus neq; noster. Dicēdū ꝙ quia deus est pater oīm creatione: hoīs adoptione: filij naturali generatione. Ut distinguat paternitas ſm gratiā adoptionis: ab illa q̄ est creationis et nature: đr noster. Per noster eñ insinuat quedam cōicatio: qua se deus dat nobis: et nos sibi adoptat gratiā infundēdo. Uñ nō sufficiēter expressa esset paternitas dei respectu hoīs: ꝑ hoc qđ dicit pater: sicut cū dicit: pater noster. Quod vero Lucas nō addit noster sicut Mattheus: rationē assignat Alexā. q̄r in Mattheo insinuatur modus orandi cōueniēs mēbris ⁊ excellentibus mēbris. Loquit eñ apl̄is cū dño in montē ascendentib⁹ tāq; ꝑfectis. Lucas loquit ad discipulū quasi locū tenentē infirmoꝝ: q̄ nō audent dicere noster: sicut Luce. xv. filius ꝓdigus dixit. Pater peccaui in celū ⁊ corā te. Licet posset dici ꝙ Lucas qui posterius scripsit: quod Mattheus plenius et sufficienter disseruit: abbreuiauit.

Obiectiuncula.

Responsio ad obiectionem.

¶ Lectio. lxv.

Tres. ¶ Hic tertio captatur beniuolētia ex cōmendatione a subsistentia immutabili et perpetuitate: dicendo. Qui es. hoc enim cōplexum qui es: proprie acceptū soli deo est propriū: significans ipsius immutabilē subsistentiam: que tempore non mensuratur: sed omne tempus transgreditur. Non aūt in deo preteritio aut futuritio est: sed nūc eternitatis semper stans: sine fluxu in preteritum: ⁊ sine transitu in futurum. Hanc immutabilitatem subsistētie volens de se tanq; de deo ostēdere christus: iudeis dicentibus. Quinquaginta annos nondum habēs ⁊ abraam vidisti: dixit. Amen amen dico vobis: antequā Abraam fieret ego sum: scilicet ſm diuinitatem: que tempori non subiacet: nec tempore mēsuratur. Unde nō dixit anteq; fieret ego fui: sed anteq; fieret ego sum: ꝗuis eñ tēpus fluxit: diuinitas tamen semper immutabiliter subsistit: nō in tempore vt in mēsura: sed in nunc eternitatis. Et propter hanc immutabilitatē essendi diuinitatis: qua cū a tpe nō incipit: cū tpe nō desinit: in tpe nō labitur: nulli temporali mutationi subijcit: qui es: siue esse proprie acceptū: soli deo attribuit: vñ beat⁹ Aug. sup Jo. tractās illđ. Ni si credideritis q̄r ego sum: moriemini in pctīs vestris. Joā. viij. Res inquit: quelibet qualicunq; excellētia fulgēs: si mutabilis est: vere nō est. Nō est eñ verum esse: vbi est et nō esse. s. possibiliter. Quicq̄d eñ mutari pōt: mutatū nō est qđ erat: si nō est qđ erat: mors q̄dā ibi facta est: q̄r peremptū est ibi aliquid qđ erat ⁊ nō est. Et exēplificat.

Jo. viij.

Augu.

Joan. viij.

Nigredo

Nigredo mortua est in capite albescentis senis. Pulchritudo mortua est in corpe fessi ⁊ curui senis. Mortue sunt vires in corpe languētis. Mortua est statio in corpe ambulātis. Et post pauca. Deniqz de mortuo cū dicitur: vbi est ille hō? Rñdet: fuit. Itaqz in oībus actib⁹ ⁊ motibus nr̄is et in vniuersa prorsus agitatione creature: duo tēpora inuenio: pteritum ⁊ futurū. In veritate aūt q̄ manet ⁊ pteritū ⁊ futurū nō inuenio: sed solū pn̄s: ⁊ hoc icorruptibiliter: qđ in creatura nō est. Ex quib⁹ verbis pz creaturas quaslibet esse mutabiles: ⁊ p pn̄s nō vere esse: ⁊ solā veritatē: q̄ de⁹ est: imutabiliter esse: ⁊ ex hoc est esse sibi ppriuz. Et per hoc soluit. q. quā pmisit querens ⁊ dicēs. O dn̄e de⁹ noster: qđ est qđ aisti: nisi credideritis qr ego sum. Quid eīn nō est eoꝝ q̄ fecisti? nūquid nō est celū? Nūquid terra nō est? Nūquid ea nō sunt que sunt in celo: ⁊ que in terra sunt? Nūqđ homo ipse cui loqueris nō est? Si oīa sunt hec q̄ per te facta sunt: quid est q̄ tibi quoddā propriū cenuisti ipm esse: qđ alya non dedisti: vt tu solus esses? Nā q̄uo audio. Ego sum qui suz: quasi alia nō sint? Qui hanc inquā q. soluit per ea q̄ premissa sunt: qr vere esse est semp ⁊ immutabiliter esse: qđ soli deo cōuenit: hinc ⁊ moysi a deo ad liberādum pplm israel misso ac querenti. Si dixerit mihi ppls qđ est nomē eius q̄ misit te: qđ dicā eis? Dixit dn̄s illi. Ego sum qui sum. Et addidit. Sic dices filys israel. qui est misit me. Ecce nullū aliđ predicatum adiecit deus de se dicendum: q̄ esse. Esse ergo de se dicere iussit: qđ soli deo vere ⁊ proprie cōuenit: vnde Damas. Primū ⁊ pncipali⁹ omniumque de deo dicunt nominib⁹: est qui est: sicut ⁊ ipse loquens in oraculo moysi ait. Totū in seipso cōprehendēs velut quoddā pelagus sube infinitū ⁊ indeterminatū. Nā ratiōe (qui) qđ est nomē Infinitū: significat substātie infinitatē. Ratione (est) qđ significat vt actu presens in nunc immutabilitatis: significat essentiā vt actualitatem semper presentē: ⁊ ita vt eternā ⁊ immutabilē. Sic ergo qđ est ppriissime acceptū: significat substātiā infinitā eternā ⁊ immutabilē. Talis autē est solus deus. Uerū ergo per cōplexū qui es: cōmendamus deum patrem nostrū ex incōmutabili subsistentia actuali ⁊ eterna: qđ nulli creature: sed soli deo cōuenit. Eoipso eīn q̄ creature dependēt ab alio: scz creatore: ab eis realiter ⁊ essentialiter distincto in esse: pduci ⁊ cōseruari: mutabiles sunt in esse ⁊ nō eterne. Ad eū igitur qui immutabilis semp perseuerat: ꝯfidēter oratiōe accedimus: quā ipse docuit: certi de exauditiōe: quia immutabilis es: qui se orare docuit et mandauit ⁊ hoc in complexo qui es: inquantū deo propriū est intelligimus: ⁊ intelligendo ad fiduciam sine qua oratio non impetrat excitamur. Sequitur.

Exod. iij.

Damasce.

¶ B In celis. Hic quarto captatur beniuolentia dei ab excessiue mansionis sublimitate: qua potentiam ⁊ maiestatem eius qua dare pōt: protestamur: cū dicimus in celis. Sunt autē celi corporales: sunt ⁊ spirituales: ⁊ de vtrisqz exponitur clausula: in celis. Primo modo in celis. i. in illis corporibus celestib⁹ que supra nos sunt: ⁊ supra elementarē regionē. In celis inferioribus mobilibus: ⁊ l superiori empyreo immobili. In illis mouendo eos per se ⁊ virtutes angelicas: ad nostrā ⁊ totius vniuersitatis viuentium ⁊ corporalium salutem. In istis presentando electorū aspectib⁹ faciem sue maiestatis. Ubi ⁊ illud māsio dei sunt sedes ⁊ habitaculum. Sicut scriptum est. Qui habitas in celis miserere nobis. Et iterū. Celum mihi sedes est: ⁊ terra scabellum pedum meorū.

Celi corporales ⁊ celi spirituales.

Item in domo patris mei mansiōes multe sunt. Hos celos stephanus vidit apertos: ⁊ iesum stātem ad dexteram dei patris. ¶ Est tamen aduertendum qđ deus non dr̄ esse in celo sicut in loco quo circūscribitur sicut corp⁹: vel quo definitur sicut angel⁹. Tales enim locabilitatis modi deo nō conueniunt: sed dūtaxat creature ratione corporeitatis ⁊ finitatis essentie. Corpus quidez qđ habet partes extra seinuicem ⁊ situaliter distantes loco circūscribit: ⁊ ipsi loco cōmensurat: vt totum sit in toto loco equali: ⁊ pars in parte sibi cōmēsurabili. Angelus vero qui spiritus est nō corporeus: qr tamē finite est essentie ac terminate: a loco definitur: cui ita presens est: vt non sit extra illū. Deus aūt qr substātia est incorporea: simplicissima / impartibilis / imensa / ⁊ infinita / nullo loco concludi potest: circūscribi aut definiri: sed illimitatissime omnē locū: ⁊ creaturā omnē respicit. vn̄ Hiere. xxiij. Celum ⁊ terrā ego impleo. Qđ ⁊ propheta regius aduertens ait in ps. Quo ibo a spū tuo: ⁊ quo a facie ⁊c. Si ascē. i ce. tu illic es: si descēde ad infer. ades. Et Job. xi. Excelsior est celo: profundior inferno: longior terra mēsura ei⁹ ⁊ latior mari. Qđ dictū qr sonat quasi deus corporeis liniamētis extendat. ¶ C Ideo btūs Grego. lib. x. mora. §. x. exponēs ait. Quod deus celo excelsior: inferno profundior: terra longior: mari latior esse describitur: tanto spūaliter debet intelligi: quāto de eo nefas est iuxta corporea liniamēta sentire. Sed celo est excelsior: quia in circūscriptione sui spūs cuncta transcendit. Inferno profundior: qr transcendēdo oīa subuehit. Terra lōgior: qr creature modū perennitate sue eternitatis excedit. Mari latior: qr rerū tēpaliū fluctus sic regens possidet: vt hos sub oīmoda potētie sue presentia coangustādo circūdet. Idē sup Ezec. xvij. Deus manet inter oīa: ipse est extra oīa: ipse sup omnia. Superior est per potentiā: inferior per sustentationem: exterior per magnitudinem: interior per subtilitatem. Sursum regens: deorsum continens: externus circundans: intus penetrās. Et venerabilis Hugo lib. de sacra. parte. i. c. vii. Deus sic vbiqz per cuncta diffusus est: vt non sit qualitas mūdi: sed substātia creatrix mūdi: sine labore regens: sine onere continēs mundū: nō th̄ per spacia locorū quasi moles diffusa: ita vt in dimidio corpore mundi sit dimidius: ⁊ in alio dimidio dimidius: atqz ita per totum totus: ⁊ in celo solo totus: et in sola terra totus: ⁊ in celo ⁊ in terra totus: ⁊ nullo contentus loco: sed i seipso vbiqz totus. Et infra declarans quod dixit. Ideo inquit vbiqz esse dicitur: qr nulli parti rerū absens est. Ideo totus: quia nō parti rerū partē suā presentem prebet: ⁊ alteri parti alterā partem: equales equalibus: minori minorem: maioriqz maiorem. Sed non solū vniuersitati creature: verum etiam cuilibet parti eius totus pariter adest. Qđ etiam dixit totum esse in seipso exponit dicens. Quomodo eīn vbiqz in seipso? Ubiqz scz: qr nūsq̄ est absens. In seipso aūt: qr non cōtinetur ab eis quib⁹ presens est: quasi sine ipsis esse nō posset. Hec Hugo. Hec sic esse credim⁹: sed quomodo sic est nō intelligimus. vnde Chrysosto. sup epl̄a ad Heb. ⁊ allegat magister dist. xvij. primi. Sicut multa de deo intelligimus: q̄ penitus loqui non valemus: ita multa loquimur: que intelligere nō sumus idonei. Uerbi gratia: qđ vbiqz de⁹ est scimus ⁊ dicimus: q̄uo vbiqz est: intellectu nō capimus. ¶ D Quāuis autem sic deus sit vbiqz: ⁊ in omnibus creaturis generalr̄ per essentiā: potētiā ⁊ presentiam: vt dicit magister dist. xxxvij. Primi

Esa. lxvi

Joan. xiiij.

Act. vij.

Hiere. xxiij.

Job. xi.

Gregorius

Hugo.

Deus q̄uo sit vbiqz.

Deus q̄uo dicat esse vbiqz.

Chrysosto.

Per potentiā quidē: q: oīa sue potētie sunt subiecta. Per p̄ntiā ꝫ tā cognitiōis q̄ indistātie localis. Per essentiā intime penetratiōis: qua oībus rerū interioribus immediatus est. Tñ scriptura frequēter hunc cōmemorat esse in celis: propter maiora: mirabiliora: ꝛ sublimiora dei opa in celorū pulchritudine: armonia: ordine: ac operatiōe relucentia. Sunt eñ celi corpa magne altitudinis: mire latitudinis: ingētis luminositatis: motu regularia: syderibus ornata: corpore simplicia virtute stabilia: tpe incorruptibilia: vitali influxu mirabiliter efficacia: ad inferioris mūdi regimen cōcorditer ordinata. Propter q̄ in eis diuina potentia / sapiētia bonitas ꝛ clemētia magis: q̄ in alijs mundi corporibus declaratur. Manifestatur nāqꝫ dei potētia: in celoꝝ magnitudine ꝛ stabilitate Dei sapiētia in ipsorū pulchritudine: ordine ꝛ speciositate. Dei bonitas ꝛ clemētia in ipsorū situ ꝛ causalitate. De coꝝ soliditate dr̄ Job. xxxvij. Celi solidissimi quasi ere fusi sūt. De coꝝ speciositate. Eccli. xliij. Spēs celi glīa stellarū. Et Job. xxvi. Spiritus eius ornauit celos. De ipsoꝝ causalitate: Phs. j. metheo. Mūdus iste inferior contiguus est lationibus superioribus: vt oīs eorū virt⁹ inde gubernet. Adhuc aūt dei gloria maxime relucet in celo empyreo: qui locus est sanctoꝝ: in quo se clare facie ad facie cōtemplandum actu beatifico prebet. In quo summo dono se cōicat rationali creature: qđ excellit longe oīa alia sua opera. Nam ꝛ pp̄ter hoc oēs creaturas produxit: ꝛ cetera bonitatis sue munera impendit. His ergo de causis summam dei maiestatē frequentius in celis illis corporalibus esse scriptura predicat. ❡ E Quod vero xp̄s in sua oratiōe nos potius dicere voluit: pr̄ noster qui es in celis: q̄ qui es vbiqꝫ: doctores sancti aliquas rationes assignāt. Quaꝝ vna est: vt per hoc nos doceret petere bona celestia permansura: ꝛ nō caduca: ac terrena: nisi quatenus ad celestia ordinantur. Bonus eñ filius pro paterna hereditate dꝫ laborare. vnde Chryſ. Christus docuit nos orare ad patrē qui in celis est: vt sciāt boīes se habere patrē celestem: ꝛ ex hoc erubescant terreno patri se substernere: hi scꝫ qui patrem habent in celis. ❡ Scđa vt doceret desiderio eleuari per spem firmam ad celestia: vbi patrē nostrū deū dicim⁹ residere. de hoc Abbas ysaac in collatione patruꝫ ait. Dicētes pater noster: qua vniuersitatis deū ac dñm patrē nostrū esse voce ppria confitētes: de conditiōe serui in adoptionē filioꝝ nos p̄fitemur ascitos. Adycientes. Deinde q̄ es in celis vt cōmemorationē vite presentis qua in hac degimus terra: velut peregrinā ꝛ a nostro patre longissime separatē toto horrore vitātes: ad illā potius regionē: in qua patrē nostrū cōmorari fatemur summo desiderio pperem⁹: nihilqꝫ admittamus eiusmodi qđ indignos nos hac nr̄a p̄fessiōe ꝛ nobilitate tāte adoptiōis efficiēs: ꝛ hereditate paterna velut degeneres priuet: ꝛ iram nos faciat iustitie ei⁹ ac seueritatis icurrere. ❡ Tertia rō: vt ostēdat immēsitas diuine potentie: quꝫ existens in celis generat nos filios per adoptionē in terris. Cui⁹ cōtrariū mali senserunt: ſm qđ Job. xxij. legit. Quid eñ nouit deus? Quasi p caliginē iudicat. Nubes latibulū ei⁹: nec nr̄a cōsiderat: ꝛ circa cardines celi perambulat. ❡ Quarta rō est insinuatio petēdorū: p hoc eñ insinuat qđ celestia simplr̄ petēda sunt: vñ Hugo. Si dixisset q̄ vbiqꝫ es: vel dixisset: sꝫ ne lepra ꝛ inania q̄ritādo mēte vagemur: dicit q̄ es in celis: vt mēte radicata q̄ sunt vtilia queramus. ❡ Quinta ratio: vt insinuaret distātia iustoꝝ a petōrib⁹. In iustis eñ sicut in celis habitare dr̄: vt infra dicet: vnde Aug. Accōmodatissima silitudo est vt spūaliter tm̄ interesse videat inter iustos ꝛ petōres: quātū inter celū ꝛ terrā. ❡ Sexta rō est: vt ostēdat quasi per silēc iustos multiplex beneficiū assequi a domino. Sicut eñ a celis multiplex beneficiū affertur corporalibus creaturis: scꝫ lucis / caloris: humoris ac saluatiue ꝛ fecūdantis influentie multiplicis. Sic ab ipso quē in celis existentē inuocamus: multiplex accipimus beneficiū. Omne datū optimū ꝛ oē donū perfectū desursum est descēdens a patre luminū. ꝛ. j. Coꝝ. xij. Alij per spm̄ datur sermo sapientie: alij sermo sciētie ꝛc. ❡ F Secundo modo exponitur hec particula ī celis moraliter: vt per celos nō intelligant corpora sphaerarū celestiū: sed anime sancte: iuste ꝛ virtuose: et angeli scti: vnde Hugo vbi. s. In celo maxime habitare dr̄: q̄uis sit vbiqꝫ: q: per celos intelligunt angeli ꝛ homines iusti: in q̄bus maxime deus habitat: sicut scriptū est. Aīa iusti sedes est sapiētie. Sap. ix. ſm aliā translationē. Et Augu. exponit. Pater noster qui es in celis. i. in sctis ꝛ iustis: nō enim spacio locorū cōtinetur deus: quēadmodū eñ terra appellatus est petōr: cū dictū est. Terra es ꝛ in terrā reuerteris. Sic iustus celū ecōtrario dici potest. In iustis nāqꝫ speciali modo habitat deus: quo nō habitat in ceteris peccatoribus et irrationabilibus creaturis. Castas siquidem mētes per gratiam inhabitat: quibus illabit ꝛ vnit illapsu sctificatiuo: pp̄ter qđ apl̄s ait. j. Coꝝ. iij. Nescitis q: templū dei estis: ꝛ spūs dei habitat ī vobis. Et seqtur. Tēplū eñ dei sanctū est qđ estis vos. Et. ij. Coꝝ. vj. lquit. Uos estis tēplū dei viui sicut dicit deus: qm̄ habitabo in illis. Et eadem epl̄a. c. xiij. An non cognoscitis vosmetipsos: q: xp̄s iesus in vobis est: nisi reprobi sitis. Tota eñ dignātissima trinitas que in hac oratione pater nominat: pias mētes inhabitat: in quibus mirabilia operatur. Nam de patre dicitur Joā. xiiij. Si quis diligit me sermonem meum seruabit: et pater meus diliget eum: ꝛ ad eum veniemus: et mansionē apud eū faciem⁹. De filio q̄ est sapientia increata: scribit Sap. vij. In aīas sanctas se trāsfert: ꝛ amicos dei ꝛ prophetas cōstituit. ꝛ beatus Augu. iiij. de tri. dicit q̄ de sapiētia dei q̄ filī⁹ dei est: dictū sit. Emitte illā de celis sctis tuis vt mecū sit. Que ꝛ de seipsa testimoniū perhibet di. Delitie mee esse cū filijs hominū. De spū scto dicit saluator. Rogabo patrē meū: ꝛ aliū paracletū dabit vobis: vt maneat vobiscū in eternū. Joan. xiiij. ❡ G Dicunt aūt viri scti celū metaphorice ob quasdā cōditiōes ꝛ pp̄rietates celoꝝ materialiū: que in eis p silitudinē spūaliter inueniuntur. Primū pp̄ter ornatus pulchritudineꝫ. Sunt eñ celi corpora lucida: sole ac stellaruꝫ multitudine ornata: ab oīs imūditie cōtagione remota. Ita viri sancti ꝛ iusti sunt intellectu luminosi ꝛ clari: a vitiorū maculis ꝛ feditate purgati: ꝛ charitate ac diuersarū virtutū floribus tanq̄ sole ardentissimo: ꝛ stellis fulgidissimis adornati: vnde btūs Bern. sup cātica. Aīa scta celū est: in quo sol est intellectus: luna fides: astra virtutes. Et sicut stelle in nocte lucēt: in die latent. Sic vera virtus est q̄ in p̄speris nō apparet: in aduersitatibus emicat. Et de apl̄is spālīter dicit q̄ celi sunt. vñ Honorius sup illud ps. Celi enarrāt gloriā dei. Celi ait sunt scti apl̄i: in q̄bus celata sunt secreta celestia dei. Ex quib⁹ rutilat sol sapientie: lucet luna sciētie: micāt stelle virtutū: coruscāt fulgura signorū: crepāt tonitrua p̄dicationū: manant pluuie

scripturarum

Marginalia (left): Quare in scriptura in īgis frequēter legimus deū esse in celꝫ q̄ alibi. — Job. xxxvij. — *Assignat aliquot rōnes q̄re xp̄s in sua orōne nos potius voluit dicere q̄ es in celis q̄ q̄ es vbiqꝫ. — Prima rō. — Chrysosto. — Scđa rō. — Tertia rō. — Job. xxij. — Quarta rō. — Quita rō.

Marginalia (right): Augusti. — Sexta rō. — Hugo. — Gen. iij — ij. Coꝝ. vj. — Joā. xiiij. — Sap. vij. — Augusti. — Uiri scti dicuntur celi metaphorice. — Bernar. — Honori⁹. Celi dicuntur apl̄i.

scripturarũ. ¶ Sc͡do: viri sc͡ti celi dicunt ꝓpter celestis cõuersationis celsitudinẽ: vnde ap͡ls ad Phil. iij. Nostra ↄuersatio in celis est. Peccatorũ aũt ↄuersatio circa terrena versat. de quo ps. Oculos suos statuerũt declinare in terrã. ¶ Tercio viri sc͡ti dicunt celi: q͞ sicut in celo apparent singularia opa dei: quib⁹ regit inferiorẽ mundũ: ita in sc͡tis relucent singularia opa trinitatis: in quib⁹ appropriata ꝑsonarũ apparẽt: potẽtia sapiẽtia: bonitas. Potẽtia patris in soliditate siue firmitate. Sapientia filii in decore ꝫ luminositate. Bonitas sp͡ussc͡ti i influẽtia ꝫ causalitate. Ita ꝫ in sc͡tis hoĩb⁹ ꝫ virtuosis tota ipsa trinitas diuinarũ ꝑsonarũ singulari⁹: q̃ in ceteris operat. Pater fortitudinẽ qua ambulãt i lege dñi: vt nõ declinẽt neq̨ ad dexterã: neq̨ ad sinistrã: vt non deficiãt in aduersis: nec extollant in ꝓsperis. vñ scribit sapiẽs Prouer. xij. Nõ cõtristabit iustum q̄cq̄d ei acciderit. Filius lumẽ fidei: ꝫ credẽdorũ cognitionem: quo cauere possint hereses ꝫ errores: et loqui sapiẽtiã inter ꝑfectos. Vñ promisit xp͡s se sequẽtib⁹ in virtutũ operatione lumen vite: ne in foueã errorũ ꝫ tenebrarũ caliginẽ ꝑcipitentur: dicẽs. Qui sequit me nõ ambulat in tenebris: sed habebit lumẽ vite. Et alibi. Dabo vobis os ꝫ sapientiã: cui nõ poterũt resistere ꝫ cõtradicere oẽs aduersarij vestri. Sp͡ussc͡tus operat in virtuosis mirabilẽ influxũ ꝫ influxuꝫ ac bonitatis diffusionẽ. Docẽt siquidem sc͡ti verbo vel opere vias dñi: vt impij ad ipsuꝫ conuertant: deriuant quocũq̨ sua virtuosa opa in quoscũq̨ alios: vt inde fortificent ꝫ roborentur. Hinc gloriatus est ꝓpheta se participẽ esse oĩum timentiũ dñm ꝫ custodientiũ mãdata. Hũc causalẽ influxũ in alios testat se habuisse ap͡ls cũ dixit. Factus suꝫ oĩbus oĩa: infirmis infirm⁹: insipiẽs insipientib⁹ ꝫc. vt oẽs facerem saluos. Uel sicut celuꝫ hꝫ in lumine claritatẽ: in motu singularitateꝫ: in virtute vigorositatẽ. Sic ꝫ tria opat in sc͡tis deus: illuminat intellectũ remouendo errorẽ: regulat affectũ ordinãdo amorẽ: influit ad ꝑfectuꝫ ministrãdo vigorẽ. ¶ Hũc aũt ꝓlogũ alij distinguũt i tres partes: ꝑ quarũ primã orãs cõfortat: ꝑ sc͡dam dilatat: ꝑ tertiã eleuat. Vñ venerabilis Hugo. Septẽ inq̄t petitionib⁹ premisit ꝓlogũ tribus verbis cõtẽtũ. In primo cor hoĩs cõfortat: in secũdo dilatat: in tertio eleuat ꝫ exaltat. Quis em̃ audiẽs se patrẽ dei habere nõ alicur ad spẽ glie. Pater inq̄t: vt sim⁹ imitatores dei sicut filij charissimi. Subdit noster: vt ad fraterne charitatis amoreꝫ dilatemur. Dicit q̄ es in celis: vt mẽte in summis radicata q̄ sunt vtilia q̄ram⁹. Itẽ in celis sp͡ualibus: vt ad sp͡ualitatẽ in qua habitat festinare discam⁹: ꝫ celestia ab eo petam⁹: vt vult glo. Matt. vi. ¶ Innocẽ. aliter distinguit dicẽs. Beniuolẽtia ✱ o captat a trib⁹ ꝑsonis: cognitoris: petitoris et assessoris. Cognitor est de⁹: petitor est hõ: assessor est angelus. Innuitur ꝑsona cognitoris cũ dr̃ pater: petitoris cũ dr̃ noster: assessoris cum addit q̄ es in celis. i. in angelis sc͡tis: de quibus dicit. Celi enarrãt gloriã dei. ¶ I Ex predictis itaq̨ potest deuote orare cupiens talem formare meditationẽ ad deuotiõis exercitiũ. ¶ O trinitas vn⁹ de⁹. Pater oĩm q̄dẽ creatione: hoĩm redẽptiõe: fidelũ adoptiõe: electorũ predestinatione. Qui spirituales filios generas per viuificam charitatiui amoris propaginẽ. Utinam mihi misero sic tue amorose charitatis geminę gratiã infundas: vt fili⁹ tãti patris esse merear. ¶ Noster: q̄ te nobis dare nõ cessas ꝑ largissimã tue bonitatis diffusionẽ. Utinã ꝑ ardẽtissimi amoris adhesioneꝫ vere tuus esse merear: ꝫ paternã nobilitatẽ tuã dignis morib⁹ imitari: amoreq̨ fraterno omnibus filiis tuis fratrib⁹ meis in oĩbus bonis cõicare valeã. Tu ergo pater excelsus in creatione: suauis in amore: diues i hereditate: liberalis paterna cõiõne: ac filiorũ gratuita hac sac͡rali regeneratione: supbiã proximi contemptricẽ: q̄ indignos celesti patre reddit: a nobis misericorditer auerte. Ad gratiã adoptiõis ꝫ vnionẽ fraternitatis seruãdã nos conuerte: vt paternitatꝫ tue gloria: ꝫ filiationis tue gr͡a: atq̨ vnione fraterna semper gaudeamus. ¶ Qui es in celis materialib⁹ admirabilis tue potẽtie ꝫ magnitudinis ostẽsione. Et in celo supremo empyreo speculum eternitatis: corona iocũditatis: thesaur⁹ felicitatis. In celis quoq̨ spiritualibus in sc͡tis tuis ꝑ sp͡alẽ tue gratifice illustrationis habitationẽ. Utinã miserabilis aĩa mea tibi sit celũ clarũ ꝫ nitidũ ac varijs virtutuꝫ syderib⁹ adornatũ: vt tue sc͡tẽ habitatiõis dign⁹ hospes inueniar. Fiatq̨ omne desideriuꝫ cordis mei ad celestia bona obtinenda: cõtẽptis oĩbus trãscũtibus oblectamẽtis. Sicq̨ meditãdo clausa in his verbis mysteria vtcũq̨ supra exposita: ad flãmigeros diuine charitatis: ac fraterne dilectiõis affectus magna cũ fiducia assurgere põt: necnõ ꝫ in odiũ sanctum vitiorũ: se tanta filialis adoptionis gr͡a indignũ reddere conantium. Et tñ de prologo dñice orationis. ✱ Sequitur.

¶ Lectio lxvi.

A

Ancrificetur nomẽ tuũ. ¶ Post exordiũ sequẽs tractat⁹: i q̄ petitiones ad deũ fundẽde cõtinẽtur. Pri⁹ tñ q̄ adhuc mis textus diuisionẽ ꝓcedat: premittẽda sunt aliqua de ordine petitionũ ꝫ sufficiẽtia. Cũ ergo oratio hec ꝑfectissima est: nõ solũ petẽda cõprehendit: sꝫ etiã ordinẽ petẽdorũ instruit. Vñ ꝫ desideranda manifestat. Et quo ordine desiderãda sunt instituit. Cũ em̃ orõ desideriorũ nr̃orũ est interpres: ordini desideriorũ r̃ndere dꝫ ordo petitionuꝫ. Est aũt ordo desiderij ꝫ intẽtionis oppositus ordini executionis: nã in desiderio primo cadit finis. Deinde q̄ sunt ordinata ad finẽ: ꝫ inter illa priora sunt intẽtione: q̄ ꝓpinquiora sunt fini. Oppositũ est i executione: ubi media ordinata ad finẽ ꝓcedũt finis assecutionẽ: ꝫ ea media sunt priora: q̄ a fine sunt remotiora. Et sm̃ hec multiplex ordo accipi põt i petẽdis. De quo pulchre loquit glo. Mat. vi. assignãs rõneꝫ ordinis septẽ petitionũ dñice orationis: ita dicens. Cũ vita nr̃a tꝑaliter agitur: sperãturq̨ eterna: priora sunt dignitate eterna: his tñ scꝫ tꝑalib⁹ prius acceptis. In his aũt septeꝫ petitionib⁹ oĩa bona presentis vite vel future cõtinẽtur: in quib⁹ est ordo mirabilis. Ut em̃ in Esa. legit: sicut septẽ dona sc͡ti sp͡us a summis incipiũt: ꝫ vsq̨ ad initiũ sapiẽtie: scꝫ timorẽ dñi descẽdũt: ita ordo precũ a summis vsq̨ ad fidẽ: vt a malis mũdi liberemur extẽdit. Si aũt in vtrisq̨ donis

✱ Illa qu[illegible] tuor v̄ba q̄ pri⁹ expõsita sunt. ꝑficiunt q̄ es i celis a doctorib⁹ ponũt pro exordio in q̄ captat beniuolẽtia dei a q̄ volum⁹ aliq̄ necessaria petere. Solẽt q̄ppe homines aliq̄d impetrare cupiẽtes a laudib⁹ ipsius quẽ rogaturi sunt suaꝫ ordiri orõnẽ: quatin⁹ eũ red dãt beniuolũ ꝫ attẽtũ: ita fecerũt antiq̄ pr̃es a deo aliq̄d obtinere et impetrare volẽtes. Moyses Exo. xxxij. rogaturus deuꝫ ꝓ ducatu ꝫ directiõe ppl̃i israel dixit. Dñator domine deus misericors ꝫ clemẽs multe miserationis ꝫ verax cõtinuo petitionẽ subiũgit. Si inueni gratiã in cõspectu tuo dñe: obsecro vt gradiaris nobiscũ ꝫc. ita Judith prudens illa viduaa laudibus dei incipiẽs dixit. De⁹ celorũ creator aq̄rũ: ꝫ dñs totius creature audi me miserã deꝑcãtẽ: ꝫ de tua mia ꝑsumẽtẽ. ita magister noster xp͡s nos facere docuit in ꝑcepto

ꝯ ronisquā petitionibꝰ a fine incipimꝰ: ad pfectionē fit or-
p nobis in do ascensionis. Si a summis: qꝛ hoc de supernis
stituit exor acceperimꝰ: fit ordo descēsiōis. Sed qꝛ p hec. s. do-
dium ꝓmit na nos ab imis ad summa ꝯsurgimꝰ: septē beati-
tēs in q ipꝫ tudines q p eadē dona querunt: de imis grada-
dn̄m deū a tim ad summā pueniūt. In precibꝰ ergo est vt im
quo petere petremus dona: in donis vt operemur mādata:
intendimꝰ de operatione beatitudines sequuntur. Hec glo.
ꝯmendat a
quatuor.

¶ Duplex ergo ordo innuitur. Unꝰ ascēsiōis: q in enumeratione beatitudinū seruat. Matt. v. Alius descēsionis q in enumeratione donoꝝ te-
net. Esa. xi. Ubi dona hoc ordie recitant. Sapiē tia/intellectꝰ/cōsiliū/fortitudo/scia/pietas/ti-
mor dn̄i. Et huic ꝯformat ordo petitionum. Qd aūt aliꝰ ordo in btitudinibꝰ/aliꝰ in petitiōibus obseruat: hec est rō ſm Alex. pte. iiij. q. xxv. Naꝫ btitudo est actus pfectꝰ: vt hic loqmur de btitudi ne. Actus aūt est in executione: iō btitudinibꝰ cō gruit ordo executiōis: q est ascēsiōis a medijs ad finē. Petitio vo est desideriū seu intētiōis expssio cui cōuenit ordo intētionis: qꝛ quod primo desi- derat: primo intendit. Et hic est ordo descēsiōis a fide ad media. Primo em̄ desiderat finis: ac de- inde media propter finē. Et qꝛ petitiōibus impe- trant dona qbꝰ operari cōualescimꝰ: iō idē est or do donoꝝ petitionū. Ex quo satis ptꝫ: cur peti tiones dn̄ice orationis nō incipiant a remotiōe maloꝝ: vt prius declinent mala: deinde fiāt bo- na: ſm illud Boetij. iij. de ꝯso. Qui vult ingenuū serere agrū priꝰ liberet arua fruticibus. Et illud Prouerb. xxiiij. Diligēter exerce agrū tuū: postea edifices domū tuā. Qꝛ aliꝰ esse dꝫ ordo petitio nū: aliꝰ ordo operationū: actuū de quibꝰ loquū tur aucto. allegate. Ordo itaqꝫ petitionū ordineꝫ sequit desideriorū. In ordinato aūt desiderio: vt dictuꝫ est: prio cadit finis: deinde ordinata ad fi- nē. Finis noster deus est: in quē noster affectꝰ du pliciter tendit. Uno mō ppter seipsum prout est summū bonū in se: qd facimꝰ dū p actū charita- tis deū in seipso diligimꝰ: eiusqꝫ gloriā pfectio- nem sup oia volumꝰ. Alio mō tendit in eū deside riū nostrū: vt est summū bonū nostruꝫ: dū videlꝫ ipso frui cupimꝰ per actū spei. Primum pertinet ad affectionē iusti. Scdm ad affectionē cōmodi. Illo em̄ modo diligimus dn̄m vt cōmodū nostrū ita nos diligimꝰ i deo. Utraqꝫ dilectio bona: sꝫ pfectior est prima: qꝛ vtraqꝫ actꝰ est virtutis theo logice: sed pria virtutis excellētissime. s. charita- tis: scda spei. ¶ Ad primū igit ptinet petitio pri- ma. Scificet nomē tuū: p quā petimꝰ gloriā dei. Ad scdm ptinet scda petitio. Adueniat regnum tuū: p quā petimꝰ ad gloriā peruenire: q ꝯsistit in eius clara visione btā fruitione. Et sic iste due petitiones ordinant ad finem: scꝫ ad beatitudi- nem. Prima ad beatitudinē obiectiuā: secunda ad formalē. Obiectiua est deus: formalis est frui- tio dei. ¶ ¶ Ad finē aūt hūc ordinat nos aliqd dupl'r. Uno mō per se: alio mō p accidēs. Per se dirigit bonū qd est vtile ad finē. Et hoc est duplex nā aliqd ordinat nos ad finē directe pncipal'r s. meritū quo btitudinē mereamur deo obediēdo qꝫtū ad hoc petit. Fiat vo. t. si. in ce. in ter. Alio mō instrumental'r quasi coadiuuando nos ad merēdū. ad hoc ptinet qd dicimꝰ. Panē no. qti. da no. ho. Siue intelligat de pane vbi dei: siue de pane sacrali: siue de pane corporali. Per accidēs ordinamur ad beatitudinē p remotionē prohi- bētis. Sunt aūt tria q nos phibent a beatitudi- nis cōsecutione. Primū est petm̄: qd directe phi bet a regno dei: quātū ad hoc dī. Et di. no. debi. nra. sicut nos di. deb. nris: debita. i. petā. Scdo

Tria sunt q nos prohi- bēt a btitu dinis ꝯsecu tiōe.

phibet impedit nos tētatio: q retrahit ab obe- dientia diuine volūtatis: inclinat seu inducit ad petm̄: iō petit. Et ne nos ind. i te. Tertio nos impedit penalitas pn̄s: iō subdit. Sꝫ libe. nos a ma. Hunc ordinē tradit sctūs Tho. ij. ij. q. lxxxiij. ar. ix. quē imitat dn̄s Pe. de aliaco. ¶ Pōt et planiꝰ accipi sufficiētia ordo petitionū sic. Qꝛ septē iste petitiones omne appetibile recte desi derabile cōprehēdunt Oē aūt appetibile aut est collatio boni: aut remotio mali. Bonū cuiꝰ col- latio petit est triplex: bonū celeste/bonū spūale/ bonū tpale. Primū est gl'ia/scdm gr'a/tertiū na tura. Bonū celeste duplex est: scilꝫ obiectiuale/ formale: vt dictū est. Malum qd petit auferri sil'r est triplex: scꝫ pteritū pn̄s futurū: ideo petit vt pteritū remittat: pn̄s tollat: futurū caueat. Qua tuor ergo pdictis bonis cōferēdis corrn̄dēt qua- tuor prie petitiōes. Tribꝰ malis remouēdis cor- respōdēt vltime tres petitiōes. ¶ Uel sic pōt ad a dhuc planiꝰ distingui ordinari petitiōes ipe. Oramꝰ em̄ hac orōne deū tanq̄ filij patrē celestē hinc dicimꝰ: pr nr q es i celis. Iō ordinate petēs tanq̄ bonꝰ filiꝰ: prio petit ea q respiciūt honoreꝫ pr̄is ad qd ptinet: scificet nomē tuū. Scdo ea q ptinent ad seipm proximū: hec aūt sunt collatio boni remotio mali. Sunt aūt triplicia bona: vt tradit Aug. li. i. retra. Magna/media/minima. Magna bona/sunt bona btitudinis glie. Bo na media: sunt bona spūalia ad btitudinis cōse- cutionē necessaria: vt gr'a virtutes/ meritorie opatiōes. Minima bona sunt q conferūt qdē ad btitudinē: nō sunt tn̄ necessaria: qꝛ sine eis btitu- do conseq pōt: vt bona corpis/sanitas robur: ꝛc. Et qdā bona sic minꝰ necessaria: vt ingenij pspi cacitas/scia secularis. Pria bona. s. btitudinem ipam petimꝰ cū dicimꝰ. Adue. re. t. Nā p regnuꝫ intelligit btitudinis gl'ia in regno celoꝝ sine fine possidēda. Bona media petimꝰ cū addimꝰ. Fiat vo. tua ꝛc. Uolūtas dei est scificatio nra. Scifi- camur aūt p gratiā: vtutes/ opa meritoria i mā datoꝝ dei obseruantia: qbꝰ credimur digni vita eterna. Infima seu minima bona petimꝰ cū con- sequēter oramꝰ. Panē no. quo. ꝛc. Nā panis no- mine itelligunt oia corpi necessaria: per que cor- pus spūi subseruire pōt: siue cōcernāt corpis sa- nitatē: siue victū amictum. Mala etiā remouē- da triplicia sunt prioribꝰ bonis opposita. Maxi mū malum est petm̄ separās nos a summo bono per hoc ab eternis gl'ia: q separatio est extrema vltima miseria dānatoꝝ: qd auferri petimꝰ cuꝫ dicimꝰ. Di. no. de. Media mala sunt petōꝝ occa siones: q inducūt ad petm̄: qles sūt tētatiōes dia boli: carnis mūdi: q auferri petimꝰ: cū subiūgi- mus. Et ne nos indu. i te. Minima mala sunt dā na corpis: rerū exterioꝝ vtiliū atqꝫ fame: vt in firmitas corpalis/despectio psone/paupertas/ ce tera qcūqꝫ icōmoda tpalia rerū: fame amicoꝝ. Hec em̄ nōnūq̄ ipedimēta sunt boi i pfectu aie spūali: q petunt remoueri cū i fine annectit. Sed libe. nos a ma. Que spāliter refert ad mala corpo ralia pn̄tia: lꝫ extēdi posset ad oia mala. Sic ergo ordinatissime primo petit qd charitas dei exigit: deinde qd charitas sui proximi. Et primo colla tio maioris boni: deīde minoris: tertio ifimi: ac deinde remotio maloꝝ: prio maximoꝝ: scdo me- dioꝝ: vltimo minoꝝ. Et hec sufficiētia et diuisio respicit planissimū sensum literalē: q a simplici- bus ac popularibꝰ cōprehēdi pōt ꝛoꝫ ¶ E Bea tus vo Aug. i li. de vbis dn̄i: pfundiꝰ dn̄ice orō- nis cōtinētiā discutiēs: septenariū numeꝝ peti- tionū septē donis btitudinibꝰ cōnectit: dicēs.

Triplicia sunt bona.

i. Thes. iiij.

Augustinꝰ

Si timor

Si timor dei est quo beati sunt pauperes spiritu quoniã ipsorum est reg. ce. τc. petamus vt in nobis sanctificetur nomen dñi: timore casto permanente in secu. seculo. Si pietas est qua beati sunt mites qm̃ ipsi possi. terram: petamus vt veniat regnũ vel in nos: vt mitescamus nec ei resistamus: vel de celo in terras in claritate aduentus: vbi letabimur: sicut dicitur. Venite bñ. pa. mei. Si scientia est qua bti sunt qui lugent: qm̃ ipsi consolabũtur: petamus vt fiat volũtas: vt consentiat caro spiritui: quia non est luctus nisi quia ista contra se confligunt: vt cogamur dicere. Infelix ego hõ: qs me liberabit de corpore mortis huius. Si fortitudo est qua beati sunt qui esuriunt τ sitiunt iusticiam: quoniã ipsi saturabuntur: oremus vt detur panis quotidianus: quo fulciti ad illã satietatẽ perueniamus. Si consiliũ est quo beati sunt misericordes: qm̃ miam consequentur: dimittamus τ nobis dimitti oremꝰ. Si intellectus est quo bti sunt mundo corde: qm̃ ipsi deum videbũt: oremꝰ non induci in tentationẽ per aspera vel blanda: ne non sit simplex cor: dũ non simpliciter bonum petat in oibus que agit. Si sapientia est qua beati sunt pacifici: quoniã filii dei vocabũtur: oremꝰ liberari a malo. Liberatio enim facit liberos. i. filios: vt dicamus spiritu adoptionis: abba pater. Sic his petitionibus petimus dona: per que peruenire possumus ad beatitudinẽ perfecta opa: τ per opa perfecta ad premia sempiterna. ¶ Aliter distinguit idem Augu. has petitiones in enchi. Sed rescindo propter nimiã prolixitatẽ. ¶ Sz hec quis dubitare posset: cur lucas orationẽ dñicam conscribenatm quinqz posuit petitiões. Aut enim ipse diminute tradidit: aut mattheus superfluus fuit ponens septẽ dũ quinqz sufficiunt. Ait enĩ Luce. xi. Pater sanctificet nomen tuũ: adueniat reg. tuũ: panẽ nostrũ quoti. da no. hodie: et dimitte nobis peccata nostra: siquidem τ nos dimittimus debitoribus nostris: τ ne nos indu. in tentationẽ. Dimittit igitur. Fiat volũtas tua: τ libera nos a malo. Ad hoc respondet btũs Augu. in enchi. c. cxi. Euangelista Lucas in oratiõe dñica ait: petitiones quinqz non septẽ: complexus ẽ. Nec ab isto vtiqz disceptauit: (al's discrepauit) sed quemadmodũ illa septẽ sint intelligenda: ipsa sua breuitate ꝯmonuit. Nomẽ quippe dei sanctificat in spũ: dei aũt regnum in carnis resurrectione ventura. Ostendens ergo lucas tertiã petitionẽ duarũ superiorũ esse quodãmodo repetitionẽ: magis eã dimittendo fecit intelligi. Quia scz ad hoc p̃ncipaliter dei volũtas tẽdit: vt eius sanctitatẽ cognoscamꝰ: τ cũ ipso regnemus. Subdit Aug. Deinde tres alias adiungit: de pane quotidiano: de remissione pctõꝝ: de tẽtatione. At vero qd ille vltimo posuit: sz libera nos a malo: iste nõ posuit: vt intelligeremus ad illud superius quod de tentatione dictũ est pertinere: vt sciat vnusqsqz in eo se liberari a malo: cũ non infertur in tentationem. Ideo nec Lucas diminute: nec Matheus superflue petitiones posuit: sed qd vnꝰ intellexit: alius expressius posuisse vtile reputauit. Ecclesia aũt vtitur eo qd expressius est: qd Matheus explanauit. ¶ His premissis ad diuisionez huius partis procedamus: cũ dt in orõne dñica.

Dubitatio

Luce. xi.

Rñsio ad dubitationem.

Augustinꝰ.

Sctificetur nomen tuum

¶ Hec est scda pars principalis orõnis dñice: in qua captata in exordio dei beniuolentia: in ista exprimit forma petitionis τ modus. Et qz omne qd a deo petimus: aut est de acquirendis bonis: aut de remouendis malis: id hec pars diuiditur in duas partes principales. In prima petitur bonorũ collatio. In secunda petitur malorum exclusio: ibi. Dimitte nobis. Prima pars in duas diuiditur. In prima petitur id quod pertinet ad dei honorẽ τ reuerentiam. In scda quod pertinet ad nostram salutẽ τ indigentiã: ibi. Adueniat regnũ tuũ. ¶ Quãtũ ad partẽ p̃mã: hec clausula dupliciter exponitur: lz nõ multũ differant. Uno modo vt sctificatio referatur ad deũ seu ad diuini nois sanctificationem: eo modo quo sanctificari põt in se. Scdo modo vt referatur ad nostrã sanctificationẽ: qua nomen dei in nobis intelligitur sctificari. Quoad primũ dicitur. Sanctificet nomen tuũ. Quia deus est summũ bonũ optimũ mentibus: de cuius bonitate cetera oia suam bonitatẽ participant: idcirco recto ordine ipsius honor et gloria ceteris quibuscũqz est preponenda. Cũ ergo in oratione dñica multa petituri simus que ad nostrã salutẽ τ profectũ pertinent: dignũ est vt primo circa ipsius reuerentiã insistamus: cetera oia laudi dei τ glorificationi postponamꝰ: vñ Chrys. Dignũ est vt oratione deũ deprecans: nihil petat ante gloriã patris. Hunc ordinẽ summus magister xp̃s saluator noster docuit nos obseruare: cũ in prima petitione dicere nos iussit añ alia illud glorificationis verbũ. Sctificet nomẽ tuũ. ¶ Ubi est aduertendũ: q duplicitur aliqd cõtingit sctificari. Uno modo per sanctitatis adoptionem: quia scilicet ipsam sctitatez recipit. Alio modo per sanctitatis ostẽsionem siue declarationem: quia scilicet ipm sanctũ esse predicatur siue declaratur: siue quia sanctitas eius creditur laudatur τ amatur. Primo sctificantur creature rõnales in via τ in patria. In via per susceptionem grẽ siue in sacramentoꝝ susceptiõe baptismi aut pnie: qua pctm̃ originale vel actuale dimittitur: vel etiã sine sacro per contritionẽ: aut ex spãli priuilegio: sicut quidã in vtero legũtur sctificati: vt hieremias: ioãnes bap. ꝓgo glosa. Uñ sctificari in via: nihil aliud est q̃ gratificari per gratie susceptionẽ vel eiꝰ augmẽtationẽ: iuxta illud Apocali. Sctũs sctificetur adhuc. Est enĩ grã sanctitas vie. In patria vero sctificat rõnalis creatura p susceptionẽ glorie in clara dei visione: fruitione: τ firma tẽtiõe: q̃ est securitas de glia nõ pdenda. Illo mõ deꝰ sctificari nõ põt: qz nec grãm recipere põt: nec gloriã: nec quodcũqz accidẽs: qz simpliciter immutabilis: vt. s. dictũ est in verbo: qui es. Hoc ergo intellectu nõ oramus: vt nomẽ eiꝰ sanctificetur. ¶ Alio mõ cõtingit aliqd sctificari p sctitatis ostẽsionẽ seu declarationem: qz ipsum sctm̃ esse p̃dicat τ declarat: siue qz sctitas eius credit/laudat/diligit/reueret/honorat. Illo modo deus sanctificari põt a creatura: qz eiꝰ sanctitas credi põt: laudari: extolli: predicari τc. Et hoc petimus: fm vnã expositionẽ. Sctificet nomen tuũ idest nota sit tua sctitas toti mũdo: vt totus mũdus noscat te solũ verũ deũ esse. Te totus laudet vt decet tuam sanctitatẽ. Iussit nãqz xp̃s orare p emẽdatiõe totius mundi: qui ante aduentuz xp̃i nõ recte de dei sctitate estimabat: vñ dicit Cirillꝰ. Penes eos adquos nondum peruenit fides: nomen dei ꝯtẽnebatur: sed vbi iubar veritatis sup eos illuxit: ipsum fatentur sctm̃: sicut τ sctũficatoꝝ. Sic ergo fm hãc expositionẽ petimus deũ mundo ita innotescere: vt non existimet aliquid aliud deo esse sanctius: sed deũ vt sanctissimũ colat et adoret. De hoc glo. Matth. vi. Sanctificetur: id est ita vt est sanctum habeatur hominibus: τ ita innotescat illis deꝰ vt nõ reputẽt aliqd eo sanctiꝰ. Huic expositioni cõcordare videt btũs Hiero.

Expositio duplex huiꝰ particule. Sctificetur nomẽ tuuz.

Chrys.

Dupl'r ꝯtigit aliquid sanctificari

Apo. vii.

Cirillus.

Hiero.

super Esa. tractans hanc particulam. Sanctifi-
cetur nomen tuũ: ita inquiẽs. Jubemur a deo pe
tere vt det vocẽ virtutis euãgelizantibus: vt per
eorum predicationẽ ⁊ doctrinã apud oẽs gentes
sanctitas dei innotescat: ⁊ vnus verus ⁊ eternus
deus eis manifestetur: vt sic toto orbe conuerso:
Augustin⁹ fiat vnus pastor ⁊ vnum ouile. Et hec expositio si
milis est ei quam dat beatus Aug. sup illud Joã.
xvij. Pater clarifica filium tuũ: vt fili⁹ tuus clari-
ficet te. Merito ait queri potest: quõ patrem cla
rificauerit filius: cum sempiterna claritas patris
nec diminuta fuerat in forma humana: nec auge
ri potuerit in sua perfectione diuina. Respondet
In seipsa claritas patris nec augeri nec minui po
test: apud homines aũt proculdubio minor erat quã
do in iudea tãmodo not⁹ erat. Nondũ a solis or-
tu vsqз ad occasum laudabãt nomẽ dñi. Hoc au
tem qz per euangeliũ xpi factũ est: vt p filiũ pater
innotesceret gentib⁹: profecto patrẽ clarificauit
⁊ filius. ℂ J Sed hic dubiũ oritur: quenã est ista
sanctitas dei quã fm hanc expositionẽ petimus
vt mũdo innotescat. De dei sanctitate late dictũ
Dubium. est lec. xix. in expositione hymni angelici. Sanct⁹
sctũs sctũs dñs deus sabaoth. Ideo hic breuiter
Rñsio ad dubium. rñdetur fm Diony. in de diui. no. c. xij. Sãctitas
quidem est inquit: vt fm nos loquamur omni sce
lere libera perfectaqз ⁊ penitus incoinquinata mũ
dicia. Super quo dicit ꝯmẽtator linconienf. San-
ctitas dei vt fm nos est dicere: idest vt possibile ẽ
dici fm nostram intelligentiam: est puritas libe-
ra ab omni inuidia: cum infrangibili ⁊ inflexibi-
li firmitate: rectitudie ⁊ ordine bonitatis ꝯsistẽs.
Per hoc quod dicif puritas libera ab omni im-
mundicia: excludif pctm: per hoc quod additur
cum infrangibili ⁊ inflexibili firmitate: secluditur
potentia siue possibilitas ad peccãdũ. Ex quo pз
qz solus deus illo modo est sanct⁹: sicut solus est
bonus ⁊ solus altissimus. Omnes enim creature
rationales ⁊ intellectuales quecũqз fuerint suis
viribus derelicte possunt ab interiori libera vo-
luntate ad peccandum declinare: ⁊ ab exteriori
Job. iiij. impulsu ad malum flecti: vnde dicitur Job. iiij.
Ecce qui seruiunt ei non sunt stabiles: ⁊ in ange-
lis suis reperit prauitatez: quanto magis qui in
habitãt domos luteas: que terrenum habẽt fun-
damentum: cõsumentur velut a tinea? Et hoc est
Hiero. qđ dicit Hiero. in tract. de filio prodigo. Solus
deus est in quem non potest cadere peccatum: et
hoc ex propria natura ⁊ perfectione. Nã etsi bea
ti in patria peccare non possunt: hoc tamen non
est ex ipsorum natura: sed gratiosa dei voluntate
Augustin⁹. vnde Aug. contra maximum. Cuicunqз rationa-
li creature prestatur vt peccare non possit: nõ est
hoc nature proprie: sed dei gratie. Solus aũt de⁹
est q̃ a rectitudine obliquari nõ põt: qz solus ipse
Leui. xx. Origeñ. perfectiones oĩm supergreditur: solus igitur san
ctus: vñ Orige. super Leui. sup illo verbo. Sancti
estote: quia ego sanctus sum. Quid est inquit qa
ego sanctus sum: nisi qz ego segregatus sum: ⁊ lõ-
ge separatus ab oĩbus q̃ colũtur: siue in celo siue
in terra: imense ⁊ iproportionabiliter oĩa transcẽ
dẽs in omni perfectionis ⁊ dignitatis conditio-
ne: Est igitur fm hoc dei sanctitas: infinita dei p
fectio: ipsius omnipotentia: inflexibilis firmitas
a rectitudine: omnimoda puritas ab omni imun
dicia: cui nec aliqua immũdicia in quocũqз pla-
cere põt: ipsius infinita sapiẽtia: equissima iusti-
cia: immensa liberalitas ⁊ misericordia: ⁊ quecũ-
qз alia ipsius perfectio. Alia dico fm nomen: qa
fm rem ipsam: oĩa que dicta sunt: nõ multe perfe
ctiones: sed vna sunt pfectio ipsi⁹: scз infinita: in
diuidua ⁊ simplicissima essentia: quoniã illa ĩ in-
finitum distat a quolibet: quod in terra siue in ce
lo perfectum ⁊ dignum reperitur. Secundũ hoc
igitur petimus vt nomen dei sanctificetur: idest
vt vere ipse cognoscatur fm summas illas perfe-
ctiones in ipso solo reperibiles: ⁊ quicquid perfe
ctionis est: ⁊ dignitatis ⁊ excellentie ac honoris
ipsi attribuatur: vt in toto orbe ipse nominetur
altissimus: potentissimus: iustissimus: sapientis-
simus: ac pater misericordissimus. Et sic recte co
gnitus vt solus deus veneref: magnificetur ⁊ di-
Augustin⁹. ligatur. Et hoc est quod dicit btũs Aug. ad pbã.
Cum dicimus sanctificef nomen tuũ: nos admo-
nemur desiderare vt nomen eius qđ semper sctm̃
est: etiã apud hoĩes sanctum habeatur: hoc est ꝙ
non cõtẽnatur (quod non deo: sed hominibus p
dest) Nihil nãqз sanctitatis deo accrescit per no
stram sanctificationem qui ante secula sanctus
fuit: ⁊ sanctus permanet imutabiliter in eternuз.
ℂ K Petimus etiam secũdo vt sanctificetur no-
men tuum: non in se sed in nobis: vnde glo. Mat
thei. vi. Hic spiritũ sapiẽtie oramus: ne a sancti-
ficatione nominis in aliquo discrepemus: sed pa
tris nomen in filijs vita et moribus ostendatur.
Et glo. alia. Nomen patris in nobis est qui filij
dicimur: quod petimus sanctificari: non vt ipse
sanctior fiat: sed vt in nobis operetur augmentũ
sue sanctificationis: nam sanctificatio filiorum
nomini eius attribuitur. Tunc autem in nobis
Chrys. sanctificatur: vt Chryso. ait: quando scientes ip-
sum sanctum timemus: ⁊ sollicite vigilam⁹ ne for
te in nobis ipm violemus. Violemus inquã non
sua natura: sed in nobis: ne ipsum contẽnamus:
⁊ ei nõ obediamus per opera mala. Tunc igitur
sanctificatur in nobis: cum fm predicta corde re
cte de ipso sentimus ⁊ credimus: quia scilicet mũ
di est creator ⁊ gubernator: bonorum remunera-
tor: ⁊ malorum retributor. Tũc in nobis sanctifi-
catur: cum voluntatem nostram sue conforma-
mus rectissime ⁊ inobliquabili volũtati: suis pa
rendo pceptis ⁊ mandatis: tanqз summi domini
⁊ supremi. Cũqз exterioribus signis reuerentiali-
bus: vt genuflexionibus: prostrationibus: pecto
ris tũsionibus ⁊ silibus ipm reueremur tãqз vni
uersalẽ ⁊ supremũ dñm: pstantes ritib⁹ exterio
ribus fidẽ quã interi⁹ in corde tenemus: de ipsius
summa sctitate ⁊ pfectione in ecclesijs: ⁊ oratorijs
in noĩs sui inuocatiõe: in suoꝝ verboꝝ reuerẽti
pnũciatiõe: ⁊ silibus. Sicqз in nobis sctificaf: qz
in hoc nos scti efficimur: ⁊ a pctis emundamur.
Anselmus. Ita dicit Anselm⁹. Ut sctificef q̃tidie depcamur.
Opus eñ nobis est cõtinua satisfactiõe: vt q̃ q̃ti
die delinquimus delicta nr̃a cõtinua satisfactiõe
purgem⁹. ℂ L Sctificaf aũt dei nomẽ in nobis
Triplex status sctificãdorum. tripliciter fm Alex. fm triplicẽ statũ sctificandoꝝ
incipiẽtiũ: proficiẽtiũ ⁊ pfectoꝝ. Sctificatur in in
cipiẽtibus per sctitatis aductũ. In pficiẽtib⁹ p
sctitatis augmẽtũ. In pfectis per sctitatis cõple-
mẽtũ. Quoad primum dicit apls. j. ad Thess. iiij.
Hec est volũtas dei sctificatio vr̃a. Quoad scđm
Apoca. xxij. Sctũs sctificetur adhuc. Quoad ter
Ambro. tiũ dicit btũs Amb. Tũc nomen dei pfecte sctifi-
camus: cũ bonã vitã bonis operib⁹ terminam⁹.
⁊ Ezech. xxxvij. Percutiã cum eis fedus pacis: pa
ctũ sempiternũ erit illis: ⁊ dabo sanctificationez
meã ĩ medio eoꝝ imppetuũ. Hec tria notat bea-
tus Cyprian⁹ dicẽs. Cũ sctificari petim⁹: vt in no
Cyprianus bis perueniat sctificatio oramus: ecce primum.
Cũ vero sanctus rogat vt sit sanctus: id vtiqз ro-
gat vt sctũs permaneat: ecce scđm. Cũ hoc vtiqз
petũt vt in eis perseuerẽt bonis q̃ se accepisse no
uerunt:

nerint: ecce tertiũ. Petit in hac petitiõe obtinẽdũ: vt in tpe q̃tũ ad incipiẽtes ⁊ pficiẽtes: q2 in hoc tpe adueniit nobis sanctificatio: ⁊ augmẽtat in nobis: sȝ in eternitate q̃tũ ad cõplemẽtũ ⁊ cõsummationẽ: vñ gl. Aug. In eterna vita triũ primaꝝ petitionũ impetratiões siũt lȝ hic incipiãt.

Augusti.

Et est btı Augu. in enchi. c. cxiiij. vbi dicit. Apud euãgelistã mattheũ septẽ petitiões dñica oro cõtinere videt: quaꝝ tribus eterna poscunt. In reliquis quatuoꝛ tpalia: q̃ tñ ppter eterna cõsequẽda sunt necessaria. Nã qḋ dicimꝰ scilicet nomẽ tuũ: adue. reg. t. fiat vo. tua sicut in ce. ⁊ in ter. qḋ nõ absurde q̃dã intellexerũt: in spũ ⁊ corpore omnino retinẽda sunt sine fine. Et hic lchoata quãtũcũq3 pficimꝰ: augent in nobis. Perfecta vero qḋ in alia vita sperãdũ est semp possidebuntur. Qḋ vo dicimꝰ panẽ nostrũ quoti. da no. hodie: ⁊ di. no. de. no. sicut ⁊ nos di. deb. no. Et ne nos in. dn. in tẽ. sȝ li. nos a ma. Quis nõ videat ad p̃sentis vite indigentiã ptinere? In illa vtiq3 vita eterna: vbi nos semp speramꝰ futuros: ⁊ nos dei sanctificatio: ⁊ regnũ eiꝰ: ⁊ volũtas eiꝰ: in nr̃o spũ et corpore perfecte atq3 immoꝛtaliter pmanebunt. Panis vo quotidianꝰ ideo dictꝰ est: qꝛ hic est necessariꝰ: quãtꝰ ale carniq3 tribuẽdus est: siue spiritualiter: siue carnaliter: siue vtroq3 intelligatur mõ. Hic est etiã quã poscimꝰ remissio vbi est ois cõmissio pctõꝝ: hic tẽtatiões q̃ nos ad pctm̃ vel alliciũt vel impellũt: hic deniq3 malũ vñ cupimꝰ liberari: illic aũt nihil est hoꝝ. Hec Aug. ¶ Ex q̃ etiã posset accipi alia sufficiẽtia ⁊ diuisio petitionum. Sȝ q̃ superiꝰ posite sunt sufficiãt. Hoc aũt petẽtes conemur etiã p posse ad habẽdũ sanctitatẽ: vt sic in nobis nomẽ dñi sctificet. ¶ M Sȝ

Questio.
Expositio nois sanctus
Respõsio.

hic forte q̃ris: q̃ est hec sanctitas: q̃ in nobis esse dȝ vt in nobis dei nomẽ sanctificet? Licet sanctitatis nomẽ. s. lec. xix. expositũ est: tñ nõ piget aliqua hic addere seu repetere. Vñ sm Orige. Sanctus vno mõ tñ dr quasi sancter. i. sine terra: ⁊ sic sanctꝰ hõ appellat si q̃s se deuouerit deo. Si q̃s nullis terrenis ac secularibꝰ negotijs se implicauerit vt ei placeat cui se pbauit. Si q̃s segregatꝰ est ⁊ separatꝰ suis actibꝰ a reliq̃s hoĩbus carnaliter viuẽtibꝰ: ac mũdanis obligatis negotijs: nõ querẽs ea q̃ sup terrã: sȝ ea q̃ in celis sunt. Et ad talẽ loquẽs Orig. Separa te inq̃t a terrenis actibus: separa te a cõcupiscẽtijs mundi: ⁊ cũ separaueris te ab his oĩbꝰ deuoue te deo: vt nõ operet per te pctm̃: nec iugũ tibi imponat malicia: ⁊ solius tẽpli vsibꝰ ⁊ dei ministerio vaca. Et sic segregatꝰ in dei lege meditare die ac nocte: ⁊ eris sanctus. Hec Orige.

Origen.

Ad hãc ergo sctitatẽ habendã conari debemꝰ: qꝛ q̃to illo mõ sanctiores sumꝰ: tãto magis deũ dignificare exposcimꝰ: q̃to eñ liberiores sumꝰ a terrenis: tanto liberius eleuare possumꝰ animũ ad diuina ⁊ celestia meditãda: ⁊ q̃to terrenis magis implicamur: tãto minꝰ deũ sanctificamꝰ: qꝛ tãto minus diuina cogitamꝰ: ppter qḋ dñs dixit. Nemo põt duobus dñis seruire.

Mat. vi.
Luc. xvi.

Alio mõ sanctꝰ dr sine terra. i. incoinq̃natꝰ. i. mũdus: ⁊ ita mẽs humana sancta est q̃ diuinis ⁊ sublimioribꝰ cogitatione inheret: deo scȝ ⁊ celestibꝰ.

Mens humana terrenis immersa scã non est.

Siquidẽ res q̃libet ex cõmixtione vilioris sordescit ⁊ impura dr. Sic aurũ ex cõmixtione argẽti: argẽtũ ex cõmixtione plũbi dr impurũ. Pariformiter mẽs humana dũ inferioribus ⁊ terrenis immergit rebꝰ: inquinat ⁊ sancta nõ est: ⁊ talis deo inherere nõ põt. Necesse igit est vt ab inferioribꝰ abstrahat vt superioribꝰ ⁊ diuinis iũgi possit. Nõ eñ põt mẽs sine mũdicia ⁊ sanctitate deo: qui sanctus sanctoꝝ est: pfecte iũgi: sm illud Heb. xii. Pacẽ sequimini cũ oĩbus ⁊ sanctimoniã: sine qua nemo videbit deũ. Et illud Leui. xx.

Leui xx.

Sãctificamini ⁊ estote sancti: qꝛ ego sanctꝰ sum dñs deꝰ vester. Huic etymologie nois consonat etiã illa qua dr sanctꝰ. i. sanguine tinctus: sic sanctus est q̃ xp̄i sanguine mũdatus est: sm illud ad Ephe. i. Habemꝰ redẽptionẽ p sanguinẽ eiꝰ: remissionẽq3 pctõꝝ.

Ad ephe. i.

Dicit quoq3 sanctus a sancio sancis qḋ est firmare: q̃si firmꝰ in fide ⁊ mãdatorum dei ac consilioꝝ obseruãtia. ¶ N Dicẽtes itaq3. Sanctificet no. tuũ: petimꝰ vt pr̃ nr̃ qui est in celis: nobis det vt expediti terrenis actibꝰ mũdi ab infimis cogitationibꝰ sanguine xp̄i filij sui dñi ⁊ redẽptoris nr̃i loti: tincti et oꝛnati: firmi in fide ⁊ mãdatoꝝ suoꝝ obseruãtia: in tota vita nostra ⁊ singulis ale nr̃e potẽtijs sibi inhereamꝰ ipsum bñdicamꝰ ⁊ glorificemꝰ: sm illud ps̃. Benedic aĩa mea dño: ⁊ oĩa que intra me sunt nomini sancto eiꝰ: vt intꝰ in corde in eũ credamꝰ: ac bñficia sua ⁊ pfectiones iugiter intelligamꝰ ac meditemur: atq3 firma teneamꝰ memoria: affectu pfecta dilectiõe cõstringamꝰ: ore p̃dicemꝰ: opere demõstremꝰ: ac sic sue sanctitati testimoniũ perhibeamꝰ: cognoscatq3 mũdꝰ sanctũ esse deũ: qui tã sanctos hȝ famulos. ¶ O Sȝ q̃s q̃reret. Cũ multa sint noĩa dei: quod nomẽ sanctificãdũ est?

Questio.
Responsio ad q̃onem.

Ad hoc rñdet: q2 cũ nomẽ a notamine dr: quicq̃d notificat nobis deũ: eiusq3 perfectiones: nomẽ dei est: vñ Hugo. Nomẽ dei nõ est sonus trãsitorie vocis: sȝ notitia spiritualis. Oportet aũt tria de deo nosse. Primũ qꝛ est. Heb. xi. Credere opȝ accedentẽ ad deũ qꝛ est. Itẽ opȝ scire q̃d non est: vñ Aug. Si nõ cõprehẽderis q̃d sit deꝰ: multũ comprehẽdis si scis q̃d nõ sit deus. Hugo. Si nemo possit explicare digne de deo q̃d sit: grãdis tñ est effectꝰ scire q̃d nõ sit: de quo. i. Jo. iij. Uidebimꝰ eũ sicuti est.

Augu.
Hugo.

Prima notitia est notitia fidei: secũda est doni intellectꝰ: tertia est glorie. Prima liberat nos ab insipiẽtia brutali: de qua in ps̃. Dixit insipiẽs in corde suo nõ est deꝰ.

Sap. xv.

Secũda ab idololatria stulta. Stultꝰ eñ est q̃ cõfidit in sculptili: qꝛ scriptũ est: pars eius cinis est: ⁊ insipiens adorauit illud. Tertia liberat nos a morte secũda: qꝛ est vita eterna.

Jo. xvij.

Hec est vita eterna: vt cognoscãt te solũ verũ deũ: ⁊ quẽ misisti iesum xp̄m. Hec notitia est nominis sanctificatio: q̃ hic petit: vt dicit Alex.

Alex.

Qꝛ ergo quicquid notificat nobis deũ: nomẽ eius est oĩa eiꝰ nomina sanctificamꝰ generaliter: q̃n deũ solũ vniuersaliter perfectũ credimus: ⁊ vt talẽ sup oĩa diligimꝰ ⁊ colimꝰ. Vñ nomen deꝰ sanctificamꝰ: dũ deũ summã naturam (qua melioꝛ cogitari nõ põt) corde: ore et opere pfitemur. Nomẽ creatoꝛ sanctificamꝰ: dũ deum omniũ rerũ originẽ ⁊ principiũ a quo omnia dependẽt: qui omnibꝰ esse dedit ⁊ viuere credimꝰ: atq3 vt talẽ adoramꝰ. Nomẽ redẽptoris sanctificamus: si nos eiꝰ esse nõ nostri iuris cognoscentes: gratias agere: ipsum glorificare: eiq3 seruire nõ cessamꝰ: sm illud apl̃i. i. Coꝛ. vi. Nõ estis vestri.

Actuũ. iiij.

Empti eñ estis p̃cio magno: glorificate ⁊ portate deũ in corpore vestro. Nomẽ iesus sanctificamus: si in nullo alio saluari speramꝰ: sciẽtes q2 nõ est aliud nomẽ sub celo datũ hominibus: in quo oporteat nos saluos fieri. Nomẽ xp̄s sanctificamus a quo dicimur xp̄iani: si illũ in vita nr̃a fideliter imitari: suis p̄ceptis ⁊ doctrinis actꝰ nostros regulare: ⁊ in ipso sicut nole: ⁊ ita ⁊ vite cõformitate manere satagimꝰ: sm illud. i. Joan. ij.

i. Joan. ij.

Qui dicit se in xp̄o manere: dȝ sicut ille ambulauit: ⁊ ipse ambulare: alioq̃n q̃ dicit se nosse eũ: et mãdata eiꝰ nõ custodit: mẽdax est: ⁊ vitas in eo

nō est. Sic suo mō de alijs dei noībus intelligat. ℂ P Specialiter tñ nomē illō q̄ se in hac orone nolari docuit (qđ est nomē pris) sctificādū nob est fm glo. ī. alleg. ⁊ glo. interli. Noīe q̄ filij dei dicimur: hoc est nomē pris: snū nomē nobis cōicās.

Alber.

De hoc Alb. in de of. mis. Nomē qđ hic sanctificari petim⁹ hoc nomen est qđ in nobis generat tāq̄ pr: nā pr hō generat hominē: et genito dat vt hō vocet ⁊ sit. Ita pr de⁹ generat deū: ⁊ ipa gñatione dat nato vt sit de⁹. Generat aūt nos p gratiā dādo nobis snā deitatē. Hui⁹ gñationis semē est v̄bū in intellectu ⁊ charitas in affectu: q̄ participes fiūt ⁊ ɔformes imaginis filij sui naturalis: vt ad Ro. viij.

Ad ro. viij.

Quos p̄sciuit ⁊ p̄destinauit cōformes fieri imaginis filij sui: hos ⁊ vocauit: ⁊ q̄s vocauit: hos ⁊ iustificauit: ⁊ Jo. x.

Jo. x.

Nōne scriptū est in lege vr̄a. Ego dixi dij estis. Si illos dixit deos ad q̄s sermo dei fact⁹ est: ⁊ non pōt solui scriptura: q̄ñ di. qz nō pōt solui scriptura: q̄s v̄bi sui semine pr gñauit: ⁊ p gratiā adoptauit: v̄e filij dei sunt: p ɔformitatē silitudinis filij sui naturalis: vt sit ipse p̄mogenit⁹ in multis fratribus. Qđ magnifice nobis cōmēdauit dilect⁹ xp̄i discipul⁹ ioānes.

j. Jo. iij.

Uidete inq̄t: qualē charitatē nobis dedit pr: vt filij dei nominemur ⁊ sim⁹. Premisit aūt. Qm̄ iust⁹ est: scitote qm̄ ⁊ oīs q̄ facit iustitiā ex ipso nat⁹ est. Hoc ergo nomē q̄ dij ⁊ dei pris filij noīamur: pp̄ter cui⁹ participationē nobis datam pr nr̄ est: hoc inquā nomen petim⁹ sctificari in nobis: vt sit in nobis firmum: sit sanguine filij sui ab oī macula purgatū: sit sine terra: sit mūdū ⁊ nulli⁹ secularis vanitatis ɔtagione pollutū: ne cū indignis tāto noīe audire ɔtingat: illud Malac. j.

Mala. j.

Magnū est nomē meū in gētib⁹: ⁊ vos polluistis illō. Et illō Esa. lij.

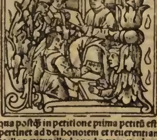
Esa. lij.

Jugiter tota die nomē meū blasphemat. ℂ Q Siq̄dē polluūt nomē q̄cūq̄ in vanū illud in os suū sumūt. Qui in locutionib⁹ suis cū leuitate q̄dā ex paruipensione nominis dei iurādo: ⁊ q̄nq̄ deū in testē falsitatis assumēdo. Necnō q̄ ad auditū noīs tremende maiestatis dei: nullū honorē exhibēt: nullā reuerentiā. Nec subiectiōis signū aliqđ corporis gestu ostēdūt. Et si ore dicāt sctificet no. t. ope ɔriū facere ɔuincūt. Quis locutur⁹ p̄ncipi cerimonias p̄ncipi debitas seruādo: honorē ac reuerētiā nō exhibet? Quiq̄ in ei⁹ p̄ntia nomen ipsius leuiter absq̄ ceruicis aut corpis inclinatiōe p̄fert et repetit? Studiosi hui⁹ mūdane vrbanitatis (veri⁹ curiositatis) reperiunt plurimi: q̄ pollutis mēte ⁊ labijs: ludicre ⁊ iocaliter deū nomināt: ⁊ audito ei⁹ in diuinis officijs noīe: neq̄ assurgere: nec saltem capitis inclinatiōe venerant ⁊ sctificāt. Coram baal genu flectūt. Deo v̄o viuo ⁊ vni bonorē nullū impēdūt: erecti velut statua salis immobiles ⁊ rigidi deo loquunt: ⁊ ab alijs ecclie ministris nomē gloriosuz audiūt.

ij. Reg. vj.

Tetigit olim oza arcam dñi min⁹ reuerēter calcitrātib⁹ bob⁹: ⁊ pcussus a dño interijt. Tāgūt illi p̄ciosum dñi nomē: aurib⁹ audiēdo: lingua p̄ferēdo irreuerēter: ⁊ dei iudiciū nō metuūt. Sz ⁊ nomē dei pris nō sctificāt: q̄ potētie ei⁹ detrahūt: diuinis ordinatiōib⁹ ac regimini remurmurāt: ⁊ q̄ summa dei pūidentia gerunt: casui ⁊ fato attribuūt. Nomē filij polluūt: q̄ redēptiōis mysterio ingrati: ipm paruipēdūt aut discredūt. Qui puersis exēplis ⁊ p̄ditis moribus religionē xp̄ianā maculāt xp̄i sanguine sctificatā ⁊ firmatā: p̄bētes se exteris ⁊ infidelib⁹ lapidē offensiōis ⁊ petrā scādali: ne ad xp̄i legē cōfluāt: timētib⁹ magis ipsi⁹ p̄fessiōe: coꝝq̄ cōsortio maculari: q̄ sctificari. Nomen spūsscti inhonorāt q̄ cū pelagianis errātib⁹ gratiā spūssancti necessariā nō existimāt: ideoq̄ de se p̄sumētes sibi qđ dei est: attribuūt: suā nō dei gloriā querūt. Quiq̄ de dei mia desperātes: aut nimiū p̄sumentes vitā suā non corrigūt: aut pctōꝝ veniā posse cōseq̄ desperāt: aut sola spūsscti mia sine meritis saluari p̄sumūt. Illi seuerū hūc astruunt sine clementia: isti misericordē sine iustitia. Illi caim fratricidā emulāt dicētes. Maioꝝ est iniq̄tas mea: q̄ vt veniā merear. Isti vane in facinoꝝ perseuerātia p̄phete sibi v̄bis blādiunt: dicētes. Misericors de⁹ nō ɔtinebit in ira sua mias suas: et illud. Mia ei⁹ sup oīa opa eius. ℂ R Hoꝝ oīm ⁊ quorūcunq̄z diuinū nomē contēnentiū blasphemias horrētes: vt nomē dei oīb⁹ p̄expositis modis: in se sctitatis sue manifestatione: ⁊ in nobis imaginis sue v̄tuosa exornatione: in p̄mis vt filij charissimi pris gl̄iaz diligētes orem⁹. Pr nr̄ q̄ es in ce. san. no. t. vt tali bonoꝝ filioꝝ pietate ⁊ affectu flagrem⁹: vt iā nō p nr̄is vtilitatib⁹: sz p nr̄i pris gloria totū impēdam⁹ affectū: sitq̄z nostruz desideriū: nostrū gaudiū: gloria nr̄i pris. Sit nomē tuuz semp memorie nr̄e impressum: sit mel in ore: cithara in aure: iubil⁹ in corde. Sit noīs tui gloria in nr̄o intellectu p verā cognitionē: in affectu p sanctā dilectionē: in mēoria p firmā adhesionē: in ore p publicā cōfessionē ⁊ ope per fidelē imitationē. Sicq̄z sctificet: p beniuolētiā in corde: p reuerētiā in ore: p pseuerātiā l ope. Tu esto nostrū gaudiū qui es futurū p̄miū. Sit in te nr̄a gloria p cūcta pie scl̄a. Sctificet etiā nomē tuū: vt sanctificatio tua nr̄a sit pfectio. Tales nos pr oram⁹ facito: vt spū sapiētie ⁊ timoris et amoris tui: carnalis ɔcupiscētie flāmas extinguere valeamus: q̄ten⁹ p ɔtinētie gratiā pacē interius exteriusq̄z tenentes: filij tui vocari ⁊ esse mereamur. Sitq̄z pr̄mū nomē tuū in nobis tāta veneratiōe sctificatū: vt nulla terreni pulueris ɔuersatione polluat. Sit nomē filij eterne tue sapiētie in nobis purgatū ⁊ clarū: vt nulla erroris nebula obfuscet. Sitq̄z semp sanguine iesu tinctū: vt salutē eiusdē sanguinis pretio acquisitam desiderātes ingiter ɔsequamur. Sit noīe sanctispūs firmū vt in bonis gr̄e pseuerātes ⁊ operib⁹ sctis: sic luceāt opera nr̄a corā hoīb⁹: vt glorificēt te patrez nostrū qui es in celis sup oīa benedictus. Amē.

ℂ Lectio. lxvij. A

D: ueniat regnuz tuum. ℂ Hec est secūda particula secunde partis p̄ncipalis petitionum dominice oratiōis: in qua postq̄ in petitione prima petitū est id quod pertinet ad dei honorem et reuerentiam: in parte ista petitur illud quod pertinet ad nostram salutem ⁊ indigētiam. Et diuidit hec in tres fm q̄ triplicia bona petimus in sequentibus trib⁹ petitionib⁹. In prima petim⁹ bonū celeste ⁊ gl̄ie q̄ in pr̄ia btificamur. In scđa bonū spūale ⁊ gl̄ie q̄ in via ad beatitudinē ɔmerēdā puocamur: ibi.

Fiat

Fiat voluntas tua: que est vt saluemur: qd nõ fit nisi per gratiam. In tertia bonum tpale ac fortune quo in vita naturali sustẽtamur: ibi. Panẽ no. quo. ¶ In pñti aũt pticula. Adue. reg. tu. inter bona ad nram pfectionẽ ptinentia: primo petimus summũ bonũ nrm: qd est btitudo ꝛ regnum celorum. Siquidẽ ordini cõgruit vt filij adoptionis post petitionẽ eorum q̃ ad patris ptinẽt honorem tanq̃ ad hereditatẽ dei asciti regnum eius petãt tanq̃ filij. Circa hãc aũt turpissime errauerunt manichei ꝛ luciferiani heretici. Dixerunt manichei duo fore rerũ principia: vnũ bonorum: aliud malorum: vnũ lucis ꝛ aliud tenebrarum. Quodq3 hec principia pugnã: ꝛ litem cõtra se cõcitarent: per quã cõpulsus sit deus lucis: vt aliquã partẽ sue luminositatis deo tenebrarum cõicaret: vt ab eo segregatus quietẽ sortiret. Et ita in hois cõpositione partẽ dei lucis cõiũctã dicũt parti dei tenebrarum. Et fm hoc dicũt a nobis orandũ esse vt oẽs partes lucis: quas deus lucis in pugna perdiderit: a tenebris purgate: readuneñt deo lucis vt potẽtius perfectiusq3 regnet sup ola q̃ sunt lucis. Siquidẽ in hoie senualitatẽ dicũt esse a deo tenebrarum: rationẽ vo a deo lucis. ¶ Luciferiani vo qui luciferũ verũ deũ fuisse dicunt iniuste a deo: qui nũc mũdũ regit: tanq̃ per potẽtiorẽ cũ sibi adherẽtib9 a regno suo expulsum: qui ꝛ ab eo vinctus teneñ vsq3 ad terminũ mundi: tũc quidẽ solueñ lucifer de carcere: ꝛ restitueñ regno suo pristino: deiecto deo nũc regnãte. Et fm hoc dicũt petẽdũ esse. Adue. re. tu. tibi sc3 lucifero vt regno a quo pulsus es: restituaris. He sunt tã delire friuoleq3 fictiões: fabule stulte: et blasphemie: vt deducit btũs Aug. cõtra faustũ. Et sunt tã fatua deliramẽta: vt nõ sint tã digna reprobatiõe: q̃ irrisiõe: q̃ propter illis irrisionibus derelictis: ad verã ꝛ catholicã hui9 petitionis expositiões pcedam9. ¶ B Solet aũt varijs modis exponi: non aduersis licet diuersis: fm multiplex dei regnũ. Nã de septẽplici regno legim9 in scriptura. Primũ est regnũ dei vle: de quo i ps. cij. Regnũ ipsi9 olb9 dñabit. ꝛ. j. Tim. vj. Solus potẽs rex regũ ꝛ dñs dñantiũ. Scdm est regnũ scripture: de quo dr Mat. xxj. Auferet a vobis regnũ dei: ꝛ dabit gẽti facienti fruct9 ei9. Auferet a vobis carnalibus ꝛ induratis iudeis regnũ dei ꝛ intelligentia spũalis scripture sacre pro eo q xpm reprobastis: qui verũ scripture intellectũ reserauit. Uñ ꝛ excecati sunt in diẽ hũc imitẽtes lrẽ que occidit: spm. i. intellectum scripture q̃ viuificat abijciẽtes. Tertiũ est regnum ecclesie militãtis: de quo plurime habent parabole euãgelice: sicut est ista. Sile est regnũ celorum sagene misse in mari. Itẽ colligent de regno suo ola scãdala. i. de ecclesia fm expositionẽ Grego. Quartũ regnũ est regnũ gre: de quo Luce xvij. Regnũ dei intra vos est. i. gra que veri regni origo est ꝛ pricipiũ. Quintũ est regnum glie: de quo Luc. xiiij. Btũs qui mãducabit panẽ in regno dei: vbi glo. i. in btitudine. Sextũ regnũ est loc9 btitudinis: de quo Mat. xiij. Fulgebunt iusti in regno patris eorum. i. in celo. Septimũ regnũ: xpi persona est: de quo Lu. xj. Si in digito dei eijcio demonia: pfecto peruenit in vos regnum dei. i. xps. Glo. Mat. xij. De olbus his regnis petitio intelligitur: precipue tñ de regno glie quod est btitudo. ¶ C Primũ regnũ est regnũ dei vle et eternum: quo sue potẽtie ola in celo ꝛ in terra ꝛ in olb9 abyssis subiecta sunt: de quo in ps. dicit Regnũ tuũ regnum olm seculorum: ꝛ dñatio tua in gñatione ꝛ gñ. ꝛ Apo. xix. In femore eius scriptũ

Heresis manicheorum

Heresis luciferianorum

Augustin9

Attẽde de septẽplici regno.

Matt. xiij.
Ibidem.
Luc. xvij.

Matt. xiij.

Luce. xj.

Apo. xix.

est. Rex regũ ꝛ dñs dñantiũ. Istius regni aduentum nõ petimus fm Aug. in ser. dñi in mõte: qñ dñs nõ regnet semper vbiq3 ꝛ sup ola: qñ in sua ditione cuncta sunt posita: ꝛ nõ est qui sue possit resistere voluntati. Hester. xiij. Nam omnia quecunq3 voluit fecit in celo ꝛ in terra ꝛc. ps. cxxxiiij. Quãuis aũt sic super ola regnet immutabiliter: nõ tñ olb9 cõstat: nec cõstabat. Multi siquidem insipiẽtes ꝛ mali nõ cõfitẽtur: nec cõfitebantur deũ dñm esse vniuersorum: immo nec deũ esse. Dixit enim insipiẽs in corde suo nõ est deus. Petim9 ergo fm Aug. Adue. re. tu. i. dei regnũ: qd semp est fuit ꝛ erit: olb9 innotescat: ꝛ euidẽter manifestetur. Hoc aũt erit in finali iudicio: qñ xps dominus cũ magna ptãte apparebit. Tunc enim per euidẽtẽ experiẽtiam apparebit vle dñium super ola. Tũc enim ad suũ imperiũ celũ ꝛ terra mouebunt: mortuiq3 resurgẽt: ac oẽs cognoscent vle dei regnũ ꝛ olpotentiã in potẽti punitione malorum: ꝛ misericordi pmiatione bonorum ꝛ iustorum. Tũc pfecte ꝛ clare olbus ostẽdetur q de9 regnat regnauit: ꝛ regnabit in eternũ. Tunc apparebit qd apls dicit Heb. ij. Ola subiecit sub pedibus eius. In eo enim q ola ei subiecit: nihil dimisit nõ subiectum ei. Nũc aũt non videmus omnia subiecta ei: sc3 qualiter cõpleto finali iudicio: ꝛ factã cõsummatione seculi erunt ei ola subiecta: ppt qd regnũ dei dicet tunc aduenisse: qñ euacuata omni ptãte principatu ꝛ virtute solus deus regnabit in eternũ. Tunc xps tradet regnum deo ꝛ patri: idest fideles ducet ad visionẽ dei: beatãq3 summe trinitatis fruitionẽ. Tunc sancti vt iusti cognoscẽtes dei iusticiã ꝛ punitionẽ malorum: ꝛ miam in premiatione bonorum dicẽt. Regnauit dñs deus noster olpotẽs: gaudeamus ꝛ exultemus ꝛ demus gloriam ei. Apoc. xix. Hoc est regnum fm hãc expositionẽ quod aduenire petit. Ex quo sensu huius petionis pz qualis esse dz xpianus: ꝛ q̃ pure conscientie: qui quotidie rogat iudicium dei superuenire: de hoc etiã btũs Chry. Regnum diaboli queritur tolli de medio: ideoq3 dicitur: adueniat reg. tuum: quia omnes nõ sunt iusti. Hoc autem tunc fiet: qñ oẽs iniq cum principe suo diabolo mittent in stagnum flãmeũ inferorum. Tunc enim regnum vnum ab alio separabitur. Cõcordare huic videt Glo. Mat. xj. dicens. Regnũ dei tunc aduenire nemo põt ignorare: cũ filius hois venit singulos iudicare Ex quo sensu beatus Hier. Grãdis fiducie est ꝛ pure cõsciẽtie postulare regnũ dei. i. iudiciũ dei nõ timere: grãdis vtiq3 cũ nescit homo an amore vel odio dignus: sit sz omnia in futurũ seruãtur incerta. Multum reuera ostendit se domino cõfidere: qui in hoc mortali statu dei iudicium supplicat aduenire. Nõ tñ timet cũ impijs condemnari: sed magis expectat cũ iustis ex dei gra coronari. De hoc abbas Isaac vbi. s. Uel certe illud regnum qd pstituto tẽpore est olbus perfectis ac dei filijs gñaliter repromissum: in quo eis dicet a xpo. Uenite bñdicti patris mei: possidete paratũ vobis regnũ a constitutione mundi. Mens pura intẽtis id quodãmodo obtutibus ac desiderans desiderans ꝛ expectans: dicensq3 ad eũ. Ueniat regnũ tuũ. Nouit enim testimonio cõsciẽtie sue cũ apparuerit: mox eius se futurum esse cõsortẽ. Hec enim dicere vel optare criminosorum null9 audebit: q3 nec videre tribunal iudicis valet quisquis sub aduẽtu ei9 nõ palmã: nec pmia suis meritis: sz penã nouit poti9 repensandam. ¶ D De scdo regno exponit. Adueniat regnum tuũ. i. ad nos veniat regnũ scripture tue: vera sc3

Hester. xiij.

Hebreo. ij.

j. Cor. xv.

Apoc. xix.

Chryso.

Hierony.

Eccle. ix.

Mat. xxv.

*Mat. xxi. Auferet a vobis regnū dei: et dabit genti facienti fructus eius. Loqtur de iudeis: qui ppter suaʒ obstinationē pdiderūt verā intelligētiaʒ scripturaꝝ: vt sit sensus. Adueniat regnū tuū. i. veniat ad nos vera intelligentia scripturaꝝ sacrarum (sicut iudei) ignorātie tenebris obruamur.

intelligētia diuinoꝝ eloquioꝝ.* Ne vt iudei ꝛ ceteri infideles ignorātie tenebris obruamur: ꝛ velut ceci in foueā cecoꝝ precipitemur: vtqꝫ nō audiamus illud xpi improperiū. Erratis nesciētes scripturas. Hec est expositio beati Ambro.
❡ De tertio regno ecclesie expōitur. Adueniat regnū tuū. i. regnū ecclesie veniat per sui scʒ dilatationē ꝛ exaltationē: vt ꝛ psonaꝝ nūero ꝛ merito augeat: vt infideles ecclie mēbra efficiātur: conuersi in fide ꝛ charitate proficiāt: vt regnū synagoge ꝛ antixpi ꝛ gentiū ꝛ diaboli minuatur ꝛ dissipetur. Uel regnū tuū qđ est ecclesia militās: adueniat. i. veniat ad regnū triūphans: vt eis fiat vnū ouile ꝛ vnus pastor oīm. Uel sic. Adue. re. tuū: idest prelibatio ꝛ pregustatio dulcedinis patrie ꝛ regni triūphātis veniat ad regnū ecclesie: vt gustato spū desipiat oīs caro. i. carnalis cōcupiscētia: quaten⁹ pregustet ꝛ credat per fidē qđ est in regno triūphāte per speciem: vt sic dicere posset: allecta pregustationis dulcedine: nostra conuersatio in celis est. ❡ De quarto regno scʒ gre. Adueniat regnū tuum. i. ad nos veniat gratia tua: vt illa in nobis regnet: ꝛ destruat corp⁹ pcti ꝛ malicie: vt per ipsam pareamus pceptis tuis ꝛ cōsilijs: vt ita nō solū sis rex noster potētia: sʒ in nobis regnes ꝛ pricipens gratuū faciēte gra. Quippe aliud est esse regē: aliud regnare. Deus enim naturaliter rex est oīm: nec tñ in oīb⁹ regnat: qꝛ nec oēs eius faciūt voluntatē. In iniquis nō de⁹ sed diabolus regnat cuius faciunt voluntatem. Quāuis etem oēs in ptāte sunt dei: qꝛ tñ esse nolunt sub deo: nō habēt in se regnū dei. Duo qđē sunt regna in mūdo cōmixta. dei scʒ ꝛ diaboli. q̄ fm btm̄ Aug. xiiij. de ciui. dei: dicunt due ciuitates q̄s cōstituūt duo amores. Regnū dei siue ciuitatē celestē cōstituit amor dei vsqꝫ ad cōtēptū sui. Ciuitatem terrenā amor sui vsqꝫ ad cōtēptū dei: ista in se ipsa: illa in dño gloriatur. Primū regnū fm Chry. super Mat petimus tolli de mūdo: regnū scʒ diaboli: cū dicimus. Adueniat regnum tuū. i. fac vt iniqui qui sunt de regno diaboli: iustificent ꝛ fiant mēbra ꝛ ciues tui regni. Et hoc est qđ dicit btūs Hierony. Generalr pro totius mūdi petimus regno: vt scʒ diabolus in mūdo regnare desistat: ꝛ in quocūqꝫ regnet de⁹ ꝛ nō regnet pctm̄ in hoc mortali corpe. De hoc ꝛ isaac abbas: vt recitat Cassian⁹ colla. xiiij. ait. Petitio mētis purissime aduenire iā iamqꝫ regnum sui patris exoptat. Uel istud scʒ quo xpūs regnat in sanctis. Quod ita fit cū diaboli imperio per extinctionē fetētiū vitioꝝ de nostris cordibus expulso: deus in nobis per virtutū flagrātiaʒ ceperit dñari: vt dum deuicta fornicatione castitas superato furore trāquillitas: calcata superbia hūilitas in nostra mēte regnēt. ❡ E De quinto regno qđ est regnuʒ glorie essentialis scʒ ꝛ formalis beatitudinis eterne: exponitur. Adueniat regnū tuū. i. intra nos veniat eterna btitudo: que est clara dei visio post huius vite fidē. Perfecta eius fruitio post imperfectā charitatē. Firma tentio post spei nře peregrinationis anchorā. Petimus ergo vt post transitū hui⁹ vite: intra nos veniat btitudo hec que cōsistit in actibus interiorib⁹ potētiaꝝ aie nobilissimis: respectu summi ꝛ nobilissimi obiecti: quos cōcomitatur gaudiū ꝛ interminabilis exultatio. Ex qua redūdat gloria corpis per resurrectionē aie reuniti: per que satiaṫ oīs hūani⁹ appetitus. Nō habens in pfectissima possessione obiecti btifici omnibus modis quib⁹ poterit possideri. Sensitiu⁹ ꝛ naturalis in dotibus corporis: quā satietatem

Chryso.

Hierony.

prestare non possunt sine deo oēs creature teste btō Aug. lib. i. cōfes. Dñe inquit fecisti me ad te ꝛ inquietū est cor meū donec quiescat in te. Et propheta in ps. Satiabor cū apparuerit glia tua. Hec btitudo vere dei regnū est: qm̄ facit omnes btōs regnare cū deo in eternū: per plenissimam voluntatū cōcordiā: per quā quecūqꝫ voluerit poterunt in celo ꝛ in terra: ꝛ in omnib⁹ creaturis. Nimirū: qꝛ oīs dei volūtas: etiā eoꝝ est voluntas. Nec aliud velle poterunt nisi qđ deuꝫ velle cognoscunt: quē plus seipsis ꝛ super oīa diligūt quoꝝ summū est gaudiū: summūqꝫ desiderium diuine volūtatis in seipsis: ꝛ in oīb⁹ alijs efficax cōplemētum. Huic expositiōi cōsonat illud btī Cypriani. Regnū petim⁹ aduenire nobis a deo repromissum ꝛ xpi sanguine acquisitū: vt qui in hoc seculo ei seruim⁹: postmodū cū ipso regnāte regnemus. Uel certe illud regnū petim⁹ aduenire: qđ prestituto tpe omnib⁹ pfectis ac dei filijs gnāliter est repromissuꝫ. Ad qđ recipiēdū a xpo inuitātur ipso dicēte. Uenite bene. pa. mei: per. reg. qđ vo. pa. est ab origine mūdi. Adueniat petimus: ac si dicamus: pōdere pcti ꝛ mole corpis pregrauati ad id ascēdere nō valemus. Ueniat igitur ad nos vt nos hinc absumat: quo a pñti ꝛ futura miseria liberemur. Sʒ quō petim⁹ nobis hoc aduenire: cū potius nos vadam⁹ ad ipsʒ? Rñsio nō possumus venire ad hoc regnum: nisi ipm̄ prius ad nos veniat. Btitudo eñ que per regnum illud intelligitur: Quis finis vltimatus sit hois: nō tñ est finis hois naturalis: quem scʒ attingere possit hō naturali sua virtute ꝛ perfectione: sʒ est finis supernaturalis quē nō nisi ex dei beneficio cōsequi poterit ꝛ gratia spāli. Petim⁹ igiṫ vt nobis adueniat ex dei mīa: quia ad ipm̄ venire nō possumus ex nřa natura. Im⁹ tñ ad ipm̄ in hac via per mādatoꝝ dei obseruātiā: ac per bona virtuosaqꝫ opa. Sʒ ad ipm̄ nō puenimus nisi in patria: ꝛ hoc ex dei tm̄ bonitate et mīa. Nō eñ ex operib⁹ iusticie que fecim⁹ nos: sʒ fm mīam saluos nos fecit. Et in ps. Gratiam ꝛ gloriā da. dñs. Adueniat petim⁹ re. tuū: nō regnū tpale ꝛ terrenū de quo in ij. regū legitur: q talis rex tpe tāto totqꝫ annis regnauit ꝛ mortu⁹ est: sʒ regnū tuū celeste ꝛ ppetuū nullo vnq̄ fine terminādū: fm Gabriel eulogiū ad virginem. Et regni eius nō erit finis. Et in ps. cxlv. Regnabit dñs in scl'a de⁹ tu⁹ sion: in oī gnatione ꝛ gnationē. Sic ergo regnū illud petim⁹ adueniat: vt regnū quo tu mō regnas in nobis per fidē: pueniat ad regnū quo tu in nobis regnabis per spēm. i. regnū fidei ad regnū trāseat spēi: in quo regno requiescūt aīe sctoꝝ: vbi gaudiū sine merore: leticia sine tristicia: requies sine labore: dignitas sine tremore: vbi nihil deest qđ appetitur: nihil adest qđ fastiditur: nulla turbat aduersitas: nulla molestat iniqtas: dulcescit in oīb⁹ charitas.
❡ F De sexto regno btitudinis: scʒ loco: sic exponitur. Adue. re. tu. i. ad nos veniat: nō per translationē fm locū: sʒ vt fiat nřa habitatio regnum tuū loc⁹ sctoꝝ: dom⁹ patris: in quo cōstitute sunt multe mansiones lucidissime: in quib⁹ requiescūt sctoꝝ aīe in pulchritudine pacis ꝛ requie opulēta. In cui⁹ atrijs melior est dies vna q̄ alibi decem milia. Hoc regnū pphetā sibi aduenire petijt cū orauit. Unā petij a dño hanc reqrā: vt inhabitē in domo dñi oīb⁹ dieb⁹ vite mee. Hec est domus tua vinētiū plēa bōis dñi: ciuitas q̄ nō eget sole: qꝛ claritas dei illuminabit eā et lucerna ei⁹ ē agn⁹: cui⁹ porte nō claudunṫ nocte: qꝛ nox vltra nō erit: ꝛ oē maledictū nō erit āpli⁹: sʒ sedes dei et agni

Augustin⁹

Psalmus.

Cyprianus

Mat. xxv.
Questio.
Rñsio.

Ad tytū. iij.

Luce. j.

Esa. xxxij.

regni in illa erũt: et serui ei9 seruiẽt ei: et videbũt
faciẽ eius: et nomẽ eius in frontib9 eoꝝ: vbi illu-
minabũtur a dño: et regnabũt in secula seculoꝝ.
Apo.penul. et vlti. De laude huius regni ciuita-
Augustin9 tis sancte hierl'z multa scribit btũs Aug. in suis
meditatiõib9. c. xxiij. et xxv. iter cetera ita dicẽs.
Muri tui ex lapidib9 p̃ciosis: porte tue ex mar-
garitis optimis: platee tue ex auro purissimo.
In quib9 iocũdũ all'a sine intermissione ꝯcinit.
Sequitur. Speciosa facta es et suauis mr̃ hierl'z
Et in. c. xxv. Nã quis ꝯnat summe pacis quãta
sit leticia: vbi ex viuis margaritis surgunt edifi-
cia. Auro celsa micãt tecta: radiãt triclinia. So-
lis gẽmis p̃ciosis hec structa nectitur: auro mũ-
do tanq̃ vitro vrbis via sternit. Abest lim9: decest
fimus: lues nulla cernit. Hyems horrens estas
torrens: illic nũq̃ seuiũt. Flos ꝑpetu9 rosaꝝ ver
agit ꝑpetuũ. Cãdent lilia: rubescit crocus: sudat
balsamũ. Virẽt prata: vernãt sata: riui mellis in
fluũt. Pigmẽtoꝝ spirat odor: liquor et aromatuz
Pẽdẽt poma floridoꝝ: nõ lapsura nemoꝝ. Non
alternat luna vices: sol vel cursus sydeꝝ. Agnus
est felicis vrbis lumẽ inoccidnũ. Noꝝ et tp̃s de-
sunt ei: diẽ fert ꝯtinnũ. Et sequit. Inde statũ sem
per idẽ exeũtes capiũt. Clari viuidi iocũdi nul-
lis patẽt casib9. Absunt morbi semꝑ sanis: sene-
ctus iuuenib9. Hic ꝑenne tenẽt eẽ: nam trãsire
trãsiũt. Inde vigẽt: virẽt: florẽt: corruptela cor-
ruit: imortalitatis vigor: mortis vim absorbuit.
¶ B De septio regno qd̃ est xp̃s expõit. Adue.
re. tuũ. i. xp̃i q̃ est rex regũ magn9 sup oẽm terrã.
Cui9 fm Hugonẽ triplex est regnũ: scz regnũ po
tentie: regnũ sapie: regnũ bonitatis et leticie. Ue
niat igitur regnũ potẽtie ad nos debiles et infir-
mos roborãdos. Ueniat regnũ sapiẽtie: ad nos
insensatos et insipientes illuminãdos. Ueniat
regnũ bonitatis et leticie ad nos flebiles et affli-
ctos cõsolãdos. Hac expositionẽ tãgit beatus
Cyprianus dicẽs. Põt fratres dilectissimi et ipse
xp̃s eẽ regnuz dei qd̃ venire quotidie capimus.
Cuius aduẽt9 vt cito nobis p̃sentetur optam9.
Nã cũ resurrectio ip̃e nr̃a sit: q̃ in ip̃o resurgim9
et regnũ dei põt ip̃e intelligi: q2 in illo regnaturi
sumus. Ut aũt regna adueniant dũ oramus: ne
cesse est etiã pro eoꝝ assecutiõe totis nos quib9
possum9 viribus laborare: et ad hec medijs vtis:
et modis debitis ad hoc ordinatis toto conatu
tendere per obseruãtiã mãdatoꝝ: per cõtẽptum
mũdanoꝝ: per feruẽs desideriũ eternoꝝ. Ad pri-
mũ roborat vera dilectio dei q̃ fm Greg. magna
Gregorius operatur si est: scz in homine: si opari desistit nõ
est. Nã charitatis ꝓbatio opis est exhibitio. Ad
sequẽtia duo inducit vera eoꝝdẽ cognitio. Nõ
eñ mũdũ diligere põt qui sedula cogitatiõe me
ditat: q̃ breuis vana et instabilis est huius mundi
gloria: q̃ impure eius delicie et amara sunt gau-
dia: q̃ infirma et ad p̃standũ qd̃ ꝓmittũt: impo-
tẽtia: q̃ caduca sunt terrenaꝝ diuitiaꝝ apparẽ-
tia bõa: q̃ deniq3 terribilia et tremẽdus est finis
eoꝝ ad quẽ ducũt: inferni: scz cruciat9 et intermi
nabilis pena. Hec sine dubio si diligẽter et sedu-
lo meditata fuerint et mẽorie cõmẽdata: regnum
mũdi nõ appetẽdũ ostẽdũt: sz ꝯtẽnẽdũ. Sic e re
giõe eternoꝝ desideriũ in nobis accẽdit inexpli
cabilis gloria: iocunditas gaudiosa: summi bo-
ni possessio: et vniuersoꝝ desiderabilium satians
abũdantia fideli mente frequentius ruminata
illius regni celestis qd̃ ab origine mundi prepa-
ratum est omnibus illud pio corde et opere que
rentib9 qd̃ et nos petim9 cũ orantes dicimus ad
Dubium primum. ne. reg. tuũ. ¶ D Circa istã clausulã occurrunt
duo dubia Primuz vtrũ quilibet viator fidelis
possit exaudibiliter hanc oratiõem fundere ad
deum. Adue. reg. tuũ: Quod sic: nã xp̃s veritatis
magister oẽs mortales fideles docuit sic orare
nec eius doctrina est inutilis aut inefficax: ergo
quilibet põt vtiliter hãc oratiõez fundere. Fun-
deret aũt inutiliter: si nõ exaudiret: ergo pars du
bij affirmatiua est vera. In oppm̃ arguit. Multi Mat. xx.
viatoꝝ fideliũ sunt p̃sciti: et nullus p̃scitus vtilr
orat hãc orõnẽ: ergo maior supponitur: q2 multi
sunt vocati: pauci electi. Minor ꝓbat: q2 inutilr
orat q̃ inefficaciter orat: tales sunt p̃sciti. Inef
ficaciter eñ orat p̃scit9. Adue. reg. tu. q2 nũq̃ cõse
quetur regnũ. i. btitudinẽ. Sic eñ capit regnuz
Rñsio ad dubium in dubio ꝑ quo orat. ¶ Pro solutiõe aduertẽdũ
q exaudiri oratẽ in hac oratiõe põt intelligi du
pliciter. Uno mõ ꝑ seip̃o. Alio mõ ꝑ alijs. Pro
alijs quidẽ põt exaudiri: põt eñ illam petitionẽ
deo porrigere q̃libet fidelis in ꝑsona toti9 ecclie
aut in ꝑsona fideliũ saluãdoꝝ: et ita ꝑ illis exau-
diri. Concessit eñ hoc dei benignitas: vt vn9 al-
teri gr̃az impetrare possit: et ita mediãte gr̃a vitã
eternã. Immediate tñ null9 quãtũcũq3 deo gra-
tus impetrare põt alteri aduẽtũ regni glie et bti-
tudinis. Q2 statuit de9 nulli dare btitudinẽ pro
pter merita alteri9 sz vel ꝑpter merita xp̃i: vt no
uiter baptizatis statim decedẽtib9: vel ꝑpt meri
ta ꝓpria: vt. 8. de orati õib9 sctõꝝ lec. lvi. latr9 est
ostẽsum. Pro seip̃o aũt orãs maiorẽ vr̃ hr̃e diffi
cultatẽ ꝓpter p̃scitos: de q̃b9 est argumẽtum in
oppm̃. Et de hoc dr̃ q p̃scit9 põt saluari: q2 põt
nõ esse p̃scit9: cũ sit cõtingẽter p̃scit9: lz nũq̃ sal-
uabitur. Prescientia eñ dei nõ necessitat liberuz
p̃sciti arbitriũ: Alioq̃n p̃scit9 peccare nõ posset:
q2 in eo q nõ subest libere voluntati: hõ nõ põt
pctõ actuali peccare. Põt ergo p̃scitus pctm̃ ca
nere cooperãte gr̃a dei: q̃ ei nõ subtrahit nisi vo
luntarie eã abijciat: imo põt finaliter in gr̃a per
manere: sicut põt saluari: lz nõ ꝑseuerabit. ¶ Si
querit an p̃scit9 efficaciter oret ꝑ se. Adueniat
Questio. regnũ tuũ. Dicẽdũ q nõ: loquẽdo de regno bti-
tudinis. Nõ eñ impetrat qd̃ petit: ergo oratio
sua nõ est efficax: q2 nõ orat ꝑseuerãter: finaliter
eñ cadit in mortale: et si tũc orat nõ orat pie. Si
Rñsio. dicis pono q oret ꝑseuerãter. Rñdetur q casus
repugnat priori: scz q sit prescitus: et q oret pie et
perseuerãter. Nã si est p̃scit9: finaliter peccabit
mortaliter: et in illo pctõ morief: ideo nõ stat q
oret pie et perseuerãter. Si aũt per regnũ dei in-
telligatur regnũ gr̃e: nõ ẽ dubiũ quin possit effi-
caciter petere: adue. reg. tuũ: et exaudiri. Nã pre
scitus multo tp̃e quo est in via põt stare in gr̃a:
sicut ptz de saule et traditore iuda. Naz de saule
i. Reg. ix. dr̃. i. Reg. ix. q fuit electus et bonus: et nõ erat vir
i. Para. x. de israel melior eo: et tñ tãdẽ reprob9 effect9. Nã
de eo dr̃. Mortuus est saul propter iniquitates
suas. Phitonissaz cõsuluit nec sperauit in dño:
propter qd̃ interfecit eũ. Sic iudas ex discipulo
factus est traditor. Silr̃ et predestinatus põt per
multũ vite sue tp̃s stare in pctõ: vt ptz de latro-
ne conuerso in cruce. Et paulo prius ꝑsecutore:
postea egregio gẽtiũ doctore. Põt ergo p̃scitus
cõuerti et agere penitẽtiã et cõsequi gr̃am: ac per
eam esse gratus et accept9 deo: et efficaciter ꝑ se et
alijs orare: lz gr̃am finaliter nõ custodiet. Et per
hoc ptz ad dubiũ rñsio affirmatiua: q q̃libet via
tor põt hanc petitionẽ efficaciter et vtiliter fun-
dere: nõ autem omnes sic faciunt. Nam prescitij
nõ perseuerãt in gr̃a: quia nõ diuina predestina
tione necessitante: sed sua libertate auertuntur
a deo: finaliter morientes in mortali culpa.

Dubium secundum.

¶ Secundum dubiū/qñ adueniet regnū beatitudinis dei electis. An tñ post extremū iudicium: an animabꝰ sufficiēter purgatis: an purgatione nō indigētibus ante diē generalis resurrectionis? ¶ De isto olim fuerūt qui dicerēt: alas per mortem a corpibꝰ separatas ante gñalē resurrectionem ⁊ extremi iudicij sniam: nō esse beatas: nec intuitiue ⁊ facialiter deū videre: eoqꝫ nō pfecte frui: quātūcunqꝫ sint ab oibus pctis originali ⁊ actuali mortali ⁊ veniali absolute: nihil habentes a quo purgari debeant: allegantes pro se: qꝛ xps nullibi legitur aiabꝰ a corporibꝰ separatis promisisse beatitudinē siue regnū celorum: sed hoibus post diē finalis iudicij. Unū petro interroganti. Ecce nos relinquimus oia ⁊ secuti sumꝰ te: quid ergo erit nobis: Rñdit xps. Amen dico vobis: q vos qui secuti estis me: in regeneratione cū sederit filius hois in sede maiestatis sue: sedebitis ⁊ vos sup sedes duodecim: iudicantes duodecim tribus israel. Et ois qui reliquerit domum aut fratres aut sorores ⁊c. propter nomen meū: cētuplum accipiet ⁊ vitam eternā possidebit. Et ibidē. xxv. Cū venerit filiꝰ hois in maiestate sua: ⁊ oēs angeli eiꝰ cū eo: tūc sedebit sup sedē maiestatis sue: ⁊ ꝯgregabunt ante eū oēs gētes. Et sequit. Tūc dicet his qui a dextris erūt. Uenite bñdicti patris mei: possidete paratū vobis regnū a cōstitutiōe mūdi. ⁊. j. Et ibunt hi in supplicū eternū iusti aūt in vitam eternam. Itē. j. Pet. v. Humiliamini sub potenti manu dei: vt vos exaltet in tēpore visitationis. Et. j. Joh. iij. Charissimi nūc filij dei sumus: ⁊ nōdū apparuit quid erimꝰ: qm videbimꝰ eū sicuti est. Ex quibꝰ ⁊ multis silibꝰ pꝫ q beatitudo est nobis ꝓmissa post diē finalis iudicij. Ad hoc enī ordinatum est iudiciū illud: vt vnicuiqꝫ retribuat ſm opera sua: btitudo pro bonis meritis: pena ꝓ demeritis. Quia si aie iam essent beate: frustra hoc iudiciū esset futurū. Et ſm hoc dicunt: q lꝫ aplus plus oibꝰ laborauit: nō tñ psumpsit suis ex meritis statim post mortē gloriam sibi dari: sꝫ magis per modū depositi in thesauris regis glie merita sua recōdi vsqꝫ in diē finalis retributiōis di. Scio cui credidi ⁊ certus sum: qꝛ potens est depositū meū seruare in illū diē. Et ibidem. c. iiij. Reposita est mihi corona iusticie: quam reddet mihi dñs in illa die iustus iudex. Nō autē solū mihi sꝫ ⁊ his qui diligūt aduētū eiꝰ. Loqui videt de die vltimi iudicij: in quo tāq̄ iustus iudex viuorū ⁊ mortuoꝝ pmia ſm meritū vnicuiqꝫ dispēsabit. ¶ Itē Aug. in ench. c. cviij. Tps inquit qd inter hois mortē ⁊ vltimā resurrectionē interpositū est: alas abditis receptaculis continet sicut vnaqueqꝫ digna est: vel requie vel erūna pro eo qd sortita est in carne dū viueret: sed abdita habitacula nō psūt intelligi celū ⁊ infernus: quia in illis aie etiā post resurrectionē vltimā erūt in corpibꝰ: vñ pro nihilo distingueret tps ante resurrectionē ⁊ post. ¶ Itē glo. super illud ps. Adhuc pusillū ⁊ iaꝫ nō erit pctōr: dicit. Sancti liberantur in fine vite: ⁊ post hāc tñ vitā ibi nō erūt vbi erunt sancti quibꝰ dr. Uenite bñdicti patris mei. Isti aūt sctī erūt i celo: ergo sancti post hāc vitā nō statim ascēdūt in celū. Itē bearꝰ Bern. in sermo. ij. de oibꝰ sanctis (tractans illud Apo. vj. Uidi subtus altare alas interfectoruꝫ ꝓpter verbū dei: ⁊ ꝓpter testimoniū qd habebāt: ⁊ clamabāt voce magna dicentes. Usqꝫquo domine sctūs ⁊ verus nō iudicas ⁊ nō vindicas sanguinē nrm de his qui sunt in terra? Et date sunt illis single stole albe: ⁊ dictū est illis: vt requiescerent adhuc tps modicū donec cōpleant ꝯserui coꝝ. Inquit) Altare dicit corpꝰ saluatoris. Et sequitur. Interim sub xpi humanitate sancti fideliter requiescūt: in quā nimirū desiderant etiam angeli videre donec veniat tps: qñ iā nō sub altari collocabunt: sꝫ exaltent sup altare. Et sequitur. Ostēdet enī filius semetipm nō in forma serui: sꝫ in forma dei. Ostēdet etiā nobis patrem ⁊ spm sctm sine qua visione nihil sufficeret nobis vñ Joā. Scimꝰ cū apparuerit siles ei erimus: qꝛ videbimꝰ eū sicuti est. In hac aūt visione consistit btitudo vt ibi ꝯfir declarat. Itē ser ij. de sctis idē tractans illud ps. Conuertere aia mea in requieꝫ tuā: qꝛ dñs bñfecit tibi: dicit. Ad requiem exute corporibus aie ꝓtinus admittunt. Ad gloriam regni nō ita. Quātū ad illā dicit. Sustinete modicū tps donec impleat numerus fratrum vestroꝝ. Et in eodē ostēdēs quibꝰ gaudijs perfruant aie ante resumptionē corpoꝝ dicit. Triplici gaudio exultant. De recordatione trāsacte virtutis: de exhibitiōe psētis quietis: de expectatione future cōsummatiōis. Ex quibꝰ oibꝰ videt velle btūs Bern. q aie ante resurrectionem nō sunt btē: nec vident diuinā essentiā nude ⁊ btifice. Itē ad idē arguūt rōne. Maior est glia aiarū q̄ gloria corpoꝝ: sꝫ simul oibꝰ reddit gloria corpoꝝ: vt sit maior leticia singuloꝝ ex cōi gaudio vt habet ex glo. ad Heb. xj. sup illud. Deo aliqd melius pro nobis ꝓuidēte ⁊c. Ut in cōi gaudio olm: maius fieret gaudiū singloruꝫ: ergo multo fortiꝰ gloria aiaꝝ dꝫ differri vsqꝫ ad finē vt simul oibꝰ reddat. Preterea pena ⁊ pmiū q̄ per sniam iudicij reddunt: iudicium pcedere nō debēt: sed ignis inferni ⁊ gaudia paradisi dabunt hoibus per sniam xpi iudicātis in vltimo iudicio: vt pꝫ ergo ante diē iudicij nullus ascēdet in celū: ⁊ per ꝯñs nullus ante iudiciū videbit btifice deuꝫ: qꝛ beatifice visioni tanq̄ summo premio debetur excellētior locꝰ. ¶ R. Ad hoc dubiū semota ambiguitate dicendū est: q aie a corpore absolute statim cōsequūtur vel premiū vel penam: nisi impediat aliqd debitū adhuc satisfaciendi ꝓ peccatis venialibꝰ aut mortalibus dimissis: qd pꝛiꝰ solui opꝫ: qꝛ cū debito cuiuscūqꝫ pene etiā tpalis vnius hore: nemo intrare pōt ad regnū: opꝫ ergo alas ad btitudinē admittēdas ante btitudinis cōsecutionē ab oi debito pene absolutas esse ⁊ purgatas. Hoc ergo impedimēto sublato aia statim vt de corpe egredit: descēdit in infernum: aut euolat in celū. Huic veritati attestant manifeste autoritates scripture canonice: dicit btūs Tho. in. iiij. scrip. dist. xlv. q. j. ar. ij. ⁊ documenta sctōꝝ patrū. Unū cōtrarium pro heresi est tenendū: vt pꝫ. iiij. dial. ⁊ in lib. de dogmatibus eccle. Hec Tho. Et addit exēplū. Sicut in corporibꝰ est grauitas ⁊ leuitas quibꝰ feruntur in locū suū q̄ est finis motus coꝝ. Ita etiā est in alabus meritꝫ vel demeritū: quibꝰ ꝓueniūt aie ad premiū vel ad penā q̄ sunt fines actionū ipsarū. Unū sicut corpus per leuitatem vel grauitatē statim fertur ad locū suū nisi prohibeat: ita anime statim soluto vinculo carnis: per qd in statu vie detinebant: pmiū cōsequūtur vel penā: nisi aliquid impediat. Certū aūt est q pmiū electorum aiaꝝ est btitudo. ¶ Hec etiā veritas pꝫ per illud. Pater quos dedisti mihi: volo vt ibi sum ego et illi sint mecū: vt videāt claritatē meā quā dedisti mihi. Et loquit de claritate sue deitatis: quia premisit. Pater clarifica me apud temetipm claritate quā habui priusq̄ mūdus fieret apud te. Hec aūt claritas diuie nature ꝓmissio dei vera est.

Sunt

Marginalia: Mat. xix. — j. Pet. v. — j. Joan. iij. — ij. ad Tim. j. — Augustinꝰ — Bern. — Ps. — Mat. xxv. — Joā. xvij.

Sunt ergo apostoli apud deū ⁊ vident claritatē
eius: ⁊ eadē ratione ceteri electi a corpore separa
Luc.xxiij.
ti nullum impedimentū hñtes. Item Luc.xxiij. di
xit xp̄s ad latronē. Amen dico tibi hodie mecum
eris in paradiso. Per paradisum intelligitur btī
tudo regni celestis: que non sine visiōe est. Et q̄d
de tali paradiso .i. visione intellexit xp̄s: patet ex
serie textus euangelici. Nam latrone dicente ad
dñm. Dñe memento mei cū veneris in regnū tuū
R̄ndit dñs. Amen dico tibi: hodie mecum eris in
paradiso. Ex quibus datur intelligi q̄ idem intel
lexit xp̄s per paradisum: quod latro intellexit per
xp̄i regnum: latro aūt intellexit per regnū gloriā
xp̄i: que non est sine clara visione dei. Unde hic
est sensus. Hodie mecū eris in paradiso .i. btitu-
dine sicut ego: seu in gloria sicut ego: alioq̄n quō
esset secum? Non enim erat latro cū dño in para
diso sumpto pro loco corporali: siue terrestri: siue
celesti: cum ibi non erat xp̄s. Nondū em̄ ascēdit
in celum: nec infernus in quo ala xp̄i die illa futu
ra erat: nec sepulcrum: quo corpus xp̄i clauden-
dum erat: paradisus vocari pōt aut regnū xp̄i: er
go paradisus quod regnum xp̄i est: est xp̄i gloria:
⁊ eius beatitudo. Latro autem non erat futurus
hodie cum xp̄o sm̄ corpus: quia non fuit resusci-
tatus illa die a mortuis: ergo sm̄ animā a corpo-
re solutā. Assumptus autem est in paradisum sm̄
animā tm̄: quia sm̄ illā consecutus est eandē dei
btitudinis gloriā. Et q̄d latroni tunc promissum
est ⁊ datum sm̄ animā: similiter oībus aīabus da
tur post mortem nō habentibus aliq̄d q̄d purge-
tur. Item apostolus .ij. ad Cor. v. dicit. Scientes
ij.Cor.v.
q̄m dum sumus in hoc corpore: peregrinamur a
dño. Per fidem em̄ ambulamus ⁊ non per spem.
Audemus aūt: ⁊ bonā voluntatē habemus ma-
gis peregrinari a corpore: ⁊ p̄sentes esse ad dñm: ⁊
ideo cōtendimus siue absentes: siue p̄sentes pla-
cere illi. Ex quibus verbis primo habetur q̄ dum
peregrinamur a dño: scʒ dum sumus in hoc cor-
pore: ambulamus per fidem. Dum aūt ambula-
mus a corpore: ambulamus p̄ speciē: verius nō
ambulamus: sed p̄sentes sumus dño per speciē.
Ambulare aūt vel magis p̄sentem esse per speciē:
est deū cognoscere facialr intuitiue et beatifice:
i.Cor.xiij.
ipso teste .i. Cor. xiij. Videmus nūc per speculum
⁊ in enigmate: tunc aūt facie ad faciem. Nūc co-
gnosco ex parte: tunc aūt cognoscā sicut ⁊ cogni-
tus sum. Hec est cognitio per speciē: q̄ tūc sicut
nūc per fidem. Scd̄o q̄ ap̄ls peregrinari cepit
a corp̄e: ⁊ esse deo presens: vt cū deo existens non
ambularet per fidē sed per speciē. Sicut cū alibi
Philip.i.
dicit. Cupio dissolui ⁊ esse cum xp̄o. Voluit ergo
presens esse dño: vt per speciē .i. facie ad faciē co-
gnosceret: que peregrinus a dño cognouit per fi-
dē. Sed q̄n hoc cepit: an̄ iudiciū vel post? R̄n-
det ipse ap̄ls. Voluntatē habemus inq̄t peregri-
nari a corp̄e ⁊ p̄ñtes esse ad dñm: ergo tūc q̄n per
egrinatur a corp̄e. Post iudiciū aūt nō p̄egrina-
tur a corp̄e cōpleta iā resurrectione: ergo ante iu
diciū post mortē corp̄is: tūc em̄ solū peregrinat᷑ a
corpore. Itē idē ap̄ls in raptu non plus vidit aut
cognouit q̄ modo sm̄ aīam: sed tūc vidit diuinā
substātiā facie ad faciē: nō in enigmate ⁊ speculo:
sed p̄ p̄priā spēm sicut est: ergo ⁊ nūc videt eodeʒ
mō deū: ⁊ p̄ ꝯñs btifice. Cōseq̄ntia nota: ⁊ maior
videt᷑ certa: q̄ nūc corp̄e q̄d corrūpit᷑ ⁊ aggrauat
aīam: nō impedit᷑ minus q̄ tūc: cū se raptū none
rat: nesciēs an in corp̄e vel extra corpus: vt dicit
ij.Cor.xij. Minor patet per glo. in loco nunc al-
legato: que expresse dicit repetitis vicib⁹ ⁊ diuer
sis verbis supra positis. Unde exponit tertiū ce-

lum .i. visionem qua deus videtur facie ad faciē.
Item gl. Aug. tertium celum intellectualis est vi-
sio: ad quā raptus est apostolus vt ipsum deum
in se non in figura aliqua videret. Item glo. Dio
ny. In tertio celo throni cherubin seraphin: quo
rū tertius vicinius deū ꝯtemplatur: ad quorū si-
militudinē ap̄ls vidisse deū dicitur. Itē glo. Au-
gust. ad tertiū celū quod nō per corpus videtur:
nec imaginabiliter: sed proprie ea visione que su
perat oēs: ⁊ .i. hoc est tertiū celum: vbi deus videt᷑
facie ad faciem. Item glo. primū celum aereum:
sm̄ firmamentū: tertiū spirituale vbi angeli ⁊ san
cte anime deo fruūtur in contemplatione: q̄ glo.
expresse animas sanctas copulat angelis in dei
fruitione ⁊ contemplatione. Certum est angelos
beatifice frui deo eumq̄ꝫ cōtemplari: ergo ⁊ aīe
me. Item vt .B. allegatum est Apoc. vi. aīabus sub
altari vindictā petentibus date sunt singule sto-
le albe. Glo. interli. beatitudo aīe etiā sm̄ Bern.
bine stole sunt glīa aīe ⁊ gloria corporis. Itē bea.
Ambro.
Ambro. in de bono mortis ait. Ale purgate post
corporum claustra: visione spirituali que est per
speciē vident deū. Visio per speciē distinguitur a
Augustin⁹.
visiōe enigmatica que est fidei. Item Aug. li. me-
ditationū. c. xxiij. loquens ad sanctos ait Per ip
sum vos rogo de cuius pulchritudine iam satia-
mini: de cuius beatissima visione semper gaude-
tis: sola beatifica visio cū fruitione satiat. Et ca.
sequenti. Ibi deus est omnia in oībus: quem sctī
ap̄li prophete ⁊ ceteri sine fine vidēt: ⁊ semper vi
dēdo in ei⁹ amore ardent amāt ⁊ laudāt. Iteʒ ca.
xxv. Et p̄sentē veritatis ꝯtēplant᷑ spēm. Itē Aug.
in de vtilitate credē. expresse dicit aīas a suis cor-
poribus separatas in possessiōe illa plena ꝯsiste-
re: qua de⁹ videt᷑ nō p̄ speculū: sʒ facialr: q̄uis in
primo retractationū hoc videt᷑ in dubiū reuoca-
re. Et bea. Greg. in .iiij. lib. dial. p̄ longum. ¶ M
Pōt etiā ad hoc adduci p̄suasio vna fundata in
euāgelio. De⁹ p̄nior est ad miserēdū: q̄ ad puniē
dū: vt vult Aug. ⁊ fundat᷑ in illo Exo. xx. Ego sum
dñs deus tuus fortis zelotes: visitās iniquitates
patrū in filios vsq̄ꝫ ad tertiā ⁊ quartā generatio
nē eorū qui oderunt me: ⁊ faciēs misericordiam in
milia his qui diligunt me. Deus autem punit q̄s
dam animas in inferno ante finale iudiciū. Un-
Job.xxi.
de dicit Job. xxi. Ducunt in bonis dies suos: ⁊ in
Luc.xvi.
puncto ad inferna descendūt. ⁊ Lu. xvi. scribit᷑ q̄
mortu⁹ est diues ⁊ sepultus in inferno. Qui cum
esset in tormētis clamās dixit. Pater abraā mise
rere mei: ⁊ mitte lazarū vt intingat extremū digi-
ti sui in aquā: vt refrigeret linguā meā: q̄ crucior
in hac flāma. Q̄d si ita est: a fortiore aīe p̄miantur
statim post exitū a corpore: dū nihil est purgabile
in celo. Et ambo illa tāgit btūs Greg. lib. allega.
Gregorius
vbi in p̄sona petri ait. Nosse velim si nūc ante re
surrectionē corporū in celo recipi valeant aīe iu-
storū. Respōdet dic⁹s. Hoc nec de oībus iuste fa-
teri possumus: neq̄ꝫ negare de oīb⁹. Et .i. Si san-
ctorū aīas in celo esse sacri eloquij attestatiōe cre-
didisti: opꝫ vt p̄ oīa iniquorū aīas esse credas in
īferno. Nā sicut electos btītudo letificat: ita cre
di necesse est: q̄ a die exit⁹ sui ignis reprobos exu
rat. Pro ista veritate et facit q̄d scribit Innoc iij.
in ca. cū marthe. de celeb. missa. vbi ad q̄stionem
Innocen.
archiep̄i Lugdunēsis q̄rentis qualiter fuerit mu
tatū q̄ in secreta beati leonis in veteribus codi-
cib⁹ cōtinetur sic. Annue nobis q̄s dñe: vt aīe fa-
muli tui Leonis hec p̄sit oblatio: cum in moder-
nis sacramentarijs habeatur. Annue nobis q̄s
dñe: vt itercessiōe btī leonis hec nobis p̄sit obla
tio. R̄ndet Inn̄. q̄ cū sacre scripture dicat autori-

tas: q iniuriam facit martyri qui orat pro martyre: eidem est consimili ratione de alijs sctis sentiendum q orationibus nostris non indigeant p eo q cum sint perfecte beati: omnia ad vota eis succedunt (aliis succurrunt.) Ecce dicit Inno. Animam sancti leonis et aliorum sanctorum esse perfecte beatas. Perfecta autem beatitudo visionē dei facialem includit. ¶ N Pro intellectu autē autoritatum in oppositū adductarum est notandum q fz Ockam (parte scda sui dialogi: in qua materiam hanc late prosequitur cōtra Joannem xxij. quem asserit opposite opinionis fuisse. c. v.)

Guil. ockā

Beatitudinis nomē multipliciter accipit. Uno modo pro beatitudine patrie. Alio modo pro btitudine vie. Utroqz modo accipitur dupliciter.

Nomē btitudis accipit multiplr

Nam pro beatitudine patrie. Uno modo p operatione intellectuali optima fm speciem: qua scz obiectum beatificum diuina essentia: nude et immediate ac perfecte attingitur: siue illa sit visio clara diuine essentie: siue fruitio. Non eni ab inuicem separantur: et sic btūs est quicūqz clare et intuitiue videt deum. Aliter accipit btitudo patrie p statu huius intellectualis nature optimo fm speciē omne bonū tā essentiale q accidētale: ad quā vnq eadē natura intellectualis perueniet includente. Ista btitudo excludit desideriū ad ulteriorem perfectionē: delectationē et gaudiū etiā de aliquo citra deū attingendum. Sic dicit btitudo fz Boe. status oīz bonoz aggregatione perfectus: cui scz nihil deest de oībus bonis que talis natura intellectualis vnq habebit. Et hanc quidā vocant btitudinē ɔsummatā siue integrā. Btitudo vie etiā duplr accipit. Uno modo pro operatiōe seu dispositiōe perfecta: qua quis disponitur in via ad btitudis patrie ɔsecutionē: sic dicit Jaco. j. Btūs vir qui suffert tentationē: qm cū probatus fuerit accipiet coronā vite. Mat. v. Bti pauperes spū etc. Scdo modo accipit beatitudo vie pro mūdana ac tpali prosperitate: fz quā btm dixerūt pplm cui hec sunt: vt habetur in ps. cxliij. Prima btitudo omnē molestiā: anxietatē: penā et afflictionē nunc de facto excludit: ɔpatitur tn desideriū maioris perfectionis: aut alicui⁹ cōmodi acqrēdi. Scda sine omi molestia pena et afflictione: etiā desideriū maioris perfectionis et ɔmodi excludit: et oīa bona essentialia et accidētalia tali nature cōgrua includit. Tertia btitudo nec desideriū maioris cōmodi aut perfectionis: nec afflictionē et penā: fz tm future btitudinis patrie impedimenta: puta pctā mortalia excludit. Quarta btitudo tm apparēs est et falsa: et ideo noīe btitudinis indigna. De btitudine vie nihil ad propositū. Primo igit modo accipiendo btitudinē: aīe sctōz ante diē iudicij sunt btē: q: clare vident diuinā essentiā: eaqz perfecte fruūtur fm predicta. Non aūt scdo modo: q: non carēt omni expectatione ac desiderio delectationis future quā nondū hnt: q: expectāt resuscitationē corpoz et impletionē ciuitatis eterne: de quib⁹ sunt gaudiū non modicū habiture: vnde quāuis habeāt stolā aīe stolā tamen corporis nondū habent. De hoc dicit btūs Greg. In ipsa carne gaudebunt in qua cruciatus et dolores pro dño pertulerūt: hinc et scriptū est. Date sunt illis singule stole albe. i. singulis singule visiones diuine essentie fm glo. Dictū qz est eis: vt reqescerēt tēpus adhuc modicū: donec ipleatur nūerus ɔseruoz et fratrū suoz. Tunc qdē et ipse corpora resumēt: in quibus et ipse cum aīis letabūtur. Quod fiet in extremo iudicio: cū et ipsi resumēt corpa: et in terra sua duplicis possidebūt: q: tūc stolas binas. i. cū gloria aiarū: quā solam habent ante iudicium: etiam gloriam corporum recipient: et in vtroqz simul gloriabuntur.

Boetius.

Btitudo vie duplr accipitur.

Jaco. j.

Mat. v.

Lib. iiij. dialogo.

¶ O Et per hoc ad rationes in contrarium. Ad primum inducit q beatitudo et regnum celorum promisse sunt toti supposito hominis nō anime. Respōdetur q merces que includit gloriam anime et corporis: soli supposito: hoc est homini integro ex aīa et corpore cōposito pmittitur: que non datur de cōi lege ante diē iudicij generalis. Merces autē que includit gloriā anime tantum: scz visionem et fruitionem dei pmittitur anime: et multis animabus datur etiaz a corpe separatis: et ita ante diem iudicij. Multa autem in diuersis scripturis pmittuntur: aliqua anime: aliqua corpori: aliqua vtriqz ɔiunctim simul: ac etiaz aīe separate: ideo oportet cōsiderare quid cui promittat. Quod enim anime pmittitur requies: manifestū est Apocalip. vj. vt. s. allegatum est. Item frequēter in vtroqz testamento anime salus pmittitur. vt Ezechiel. xxxiij. Si se custodierit: animā suam saluabit. Et in nouo. Qui perdiderit animā suaz propter me et euangelium: saluam faciet eam. Et similia multa. Salus autem visionem dei includit: sed more scripture frequenter pars pro toto: et econuerso totum pro parte accipitur. Unde cum homini toti aliquid promittitur: qd aīe separate ɔuenit: in hoc q toti pmittitur: intelligitur anime pmissum: et sic qd anime pmittitur et etiā toti ɔuenit: vtriqz toti supposito et anime itelligit promissum. Et ita ptz q falsum est q nullibi btitudo pmittatur aīe separate. Nō dū pmittit toti: promittit et aīe coniūcte et separate: eo q pōt ɔuenire ei vtroqz mō. Et qūuis aliq autoritates allegate respiciāt totū suppositū: et nō aīam separatā: nō tn ideo sequit q nō alibi seu per alias scripturas nō pmittatur salus aīe separate. Unde posset argumentum hoc validius cōtra eum retorqueri q arguit sic. Nullibi legitur in scriptura: q aīe sancte post mortē ante iudiciū non sint btē: nec ista negatiua ex aliquib⁹ scripturis elici pōt: ergo nō est illud negandū: maxime cum ista negatiua nec diuinā misericordiam et clementiam magnificet: nec iustitiā eius cōmendet: nec anime sancte dignitatē extollat: qd facit eius opposita affirmatiua. Ad scdm de iudicio dicitur: q licet anime sanctorū nunc sint beate: et acceperunt stolam glorie sue: non tamen ideo frustra fiet iudiciū: quia per illud beatitudo consummata toti supposito donatur. Et etiā ipsi anime que ante iudicium desiderabat gloriā corporis: quem ante non habuit. Et plura alia gaudia accidētalia consequetur p iudiciuz vniuersale: quibus ante priuata fuerat. Etiā fm aliquos post iudiciū perficitur beatitudo essentialis anime: ita q post clarius videbit diuinam essentiam q ante: sed hoc dubium est. Patet ergo q extremū iudicium non frustra fiet: et quoad animaz et quoad corpus. Sunt tn et alie rationes et congruentie extremi iudicij futuri: de quo magis alibi videndū est. Ad tertium de corona apso reposita in illum diem: dicit q per diem illum potest intelligi vel dies extremi iudicij: vel dies sue resolutionis: de qua ibi loquitur: ait eni. Ego iam delibor: et tempus resolutionis mee instat. Item corona iustitie: que et depositum est: est ipsa beatitudo: vel anime vel totius suppositi. i. includens vtrāqz stolam: vel alteram scilz anime tantum. Si ergo diem: diem dicit resolutionis: corona et depositum dicere debet beatitudinem anime tantum. Si diē iudicij: tūc corona capi debet pro beatitudine consummata duplici stola. Et ita patet vero dicto Pauli concors respōsio:

Marci. viij

Extremum iudiciū nō fiet frustra quoad animam et quo ad corpus.

Quis aūt

Quis aũt ala beati Pauli nũc habeat stolã sua᷑ gloriã: videatq̃ deũ ⁊ cognoscat sicut cognitus est: tñ beatꝰ paulꝰ integer ex ala ⁊ corpore cõpositus: nũc nõ videt deũ: qꝛ nũc non est. Totiꝰ igit᷑ corona ⁊ btitudo reseruat᷑ in illũ diẽ extremi iudicij. ¶ P Ad quartũ de abditis babitaculis q̃ ponit btũs Aug in enchi. ⁊ magr̃ dist. xlv. li. iiij.

Beatus Thomas aquinas.

Rñdet beatꝰ Tho. ꝙ inter illa babitacula de q̃bus beatꝰ Augu. loquit᷑ etiã sunt cõputãdi infernus ⁊ paradisus: in q̃bꝰ ale aliq̃ ante resurrectionẽ ɔtinent᷑: sꝫ nõ distiguit᷑ tps añ resurrectionẽ ⁊ post: qꝛ añ resurrectionẽ sunt ibi sine corpore: post aũt erũt ibi cũ corpe: ⁊ qꝛ in aliquibus receptaculis nũc sunt aliq̃ ale. s. nõdũ plene purgate: in quibꝰ post resurrectionẽ nõ erũt. Et negat᷑ ꝙ illa babitacula nõ possunt intelligi infernꝰ ⁊ celũ quãtũ ad multas alas: dãnatas scꝫ ⁊ plene purgatas: sꝫ i illis sint etiã post iudiciũ. Nec ideo distinctio est ꝓ nihilo: qꝛ aliter sunt in illis babitaculis ante iudiciũ: alr̃ post. Ad quintũ de glo. ps̃. dr̃ ꝙ glo. illa exponit seipsam. Naꝫ cũ dixerat ꝙ post hãc vitã sctĩ nõ erũt ibi: vbi sctĩ quibus dicet᷑. Uenite bñdicti ⁊c. erũt: statim subdit: nõ habebũt geminã stolã: quã habebũt sctĩ post resurrectionẽ. Hec Tho. Uel dr̃ ꝙ glo. loquit᷑ de sctĩs añ xp̃i passionẽ adhuc i limbo detẽtis. Hec eñ sunt verba glo. Post istã vitã parnaꝫ nõdum eris: vbi erũt sctĩ quibꝰ dicet᷑. Uenite bñdicti. Sꝫ poteris esse in illa requie in qua diues lazarũ vidit: in qua securꝰ expectes diẽ iudicij: q̃ñ recepto corpore angelis equaberis. Sꝫ quõ lazarus fuit in requie cũ nõdũ esset missa hostia? In spe exto to in rẽ partim: qꝛ nec ignẽ materialem: nec vermẽ corrodẽtem sensit. Pꝫ ergo ꝙ loquit᷑ de limbo añ oblationẽ hostie q̃ est xp̃s. Ad sextũ de btõ Bern. dr̃ primo ꝙ beatꝰ Ber. nunq̃ negauit ꝙ ale sctẽ videãt essentiã diuinã añ diẽ iudicij in celo: sꝫ negauit a sctĩs ante diẽ iudicij btitudinẽ cõsummatã sctõ mõ supra posito acceptã: nã in sermone de sctõ Malachia epõ ait. Nũquid nõ viuit: scꝫ ala Malachie? Rñdet: viuit et btẽ. Et ad eũ verba ꝯtẽs addit. Nec iã in fide ambulas: sꝫ in specie regnas. Malachias ille epõs fuit hibernie apud eũ in Claraualle defunctus. Ecce dicit eũ fm̃ animã btm̃ et regnare in specie: qõ nõ est sine clara dei visione. Itẽ sermone vltimo de omnibꝰ sctĩs (loquẽs de sctĩs quos venerat᷑ nũc ecclesia ante diẽ iudicij.) Nõ inqt acquiesco exper tes glie credere sctõs: maxime ꝓpter illõ qõ apostolꝰ ait. Qõ in pñti est momẽtaneũ ⁊ leue tribulatiõis nostre: supra modũ in sublimitate eternũ glorie põdus operat᷑ in nobis. Et ꝓpheta. Uisita nos in salutari tuo ad vidẽdũ in bonitate electoꝝ tuoꝝ. Itẽ in eodẽ sermone aliquãtulũ ante finẽ loquẽs de iustis a corpe assumptis: et iustis in terra adhuc mortalibꝰ: ⁊ tractans hũc versiculũ ps̃. Iusti epulent᷑ in cõspectu dei ⁊ delectentur in letitia. Iustꝰ inqt q̃ iã cõspectũ meruerit: non qui adhuc viuit ex fide: nimirũ ꝙ ait dñs. Cũ ipso sum in tribulatione: ad eũ ptinet q̃ ex fide ambulat: nõ aũt q̃ ad faciẽ eiꝰ iã ꝑuenit. Eqdeꝫ vtrisq̃ est caput vnũ: sꝫ nõ vno mõ mẽbris oĩbꝰ exhibetur. Quibusdã ostendit᷑ caput hirsutũ spinis: inclinatũ in cruce: vt humilietur pariter et cõpungãtur. Quibusdaꝫ gloriosum apparet: vt ab ipso glorificent᷑: vt i ipso glorient᷑ quẽ vidẽt sicuti est. Hoc ergo secũdũ desideriũ: qõ ex sanctoꝝ cõmemoratione flagrat in nobis: vt sic nobis etiã xp̃s appareat vita nr̃a: vt nos quoq̃ cũ ipso appareamus in gloria: interim nempe nõ sicut est: sed sicut ꝓ nobis factus est caput nostrũ nobis ꝑsentat ⁊c. Ecce dicit sctõs nũc non esse expertes glorie: ipsosq̃ ꝑuenisse ad faciẽ: ⁊ ꝙ eis caput qõ deꝰ est: apparet gloriosum: ꝙ ab ipso glorificant᷑: ⁊ vident eũ sicuti est. ¶ Q Uult etiã beatus Bern. distinguere tres statꝰ alaꝝ sanctaꝝ in sermo. iij. de oĩbꝰ sanctis. ⁊ iiij.

Beatus Bern. ii. Cor. iiij. Ps. cx.

Tres statꝰ animarum sanctarũ.

Primus est existẽtiũ in corpore mortali. Secũdus sine corpore. Tertius in corpore glorificato ⁊ immortali. Primꝰ est in militia. Secũdus in requie. Tertius in beatitudine cõsummata. Primꝰ est in tabernaculis. Secũdꝰ in atrijs. Tertiꝰ in domo dei. ¶ Primꝰ in tabernaculis: qꝛ adhuc in tẽtatione et pugna cõtinua cõtra inimicos ⁊ vitia: pugnantiũ aũt mãsio in tabernaculis est. ¶ Secũdus in atrijs nõ in pugna: sed in requie ⁊ securitate: q̃ est animaꝝ separataꝝ ante diẽ iudicij: in quo nõdũ peruenerunt ad vltimũ gradũ beatitudinis: qꝛ nondũ stolam corporis cõsecute sunt: sꝫ in stola prima q̃ est gloria anime gloriant᷑. ¶ Tertiꝰ in domo est: in gloria ɔsummata corporis et ale tãta ꝙ maiorẽ vel aliã nõ percipiẽt. Et hec volẽs exprimere varijs verbis vtit᷑. Addẽs ꝙ in tabernaculis est gemitꝰ penitẽtie. In atrijs gustus letitie. In domo satietas glie scꝫ ɔsummate. Et ad hoc inducit illõ supra allegatuꝫ de alabus sub altari. Que sunt ale sctõi statꝰ btẽ quidẽ ⁊ diuinã essentiã vidẽtes: nõ tñ quãtũ ad omne desideriũ satiate: qꝛ expectãt secundã stolã: ⁊ q̃dã gaudia accidẽtalia: vt. s. dictũ est. Unde de alabꝰ secũdi statꝰ dicit. Acceperũt iam singulas stolas: sꝫ nõ vestient᷑ duplicibꝰ donec vestiamur et nos. Stola ꝑma ipsa est quã dicimus felicitatis: ⁊ requies animaꝝ. Scõa est immortalitas ⁊ glia corpoꝝ: quã desiderãtes dicũt. Usquequo nõ vindicas ⁊c. q̃ clamor est desideriũ future resurrectionis ⁊ glie corporũ: vt ibi cõsequẽter declarat. Ex q̃ pꝫ fm̃ eũ ꝙ nũc receperũt gloriã ale: quã nõ expectãt: ⁊ ꝑ ɔsequẽs visionẽ diuine essentie. Hec eñ est gloria anime. Consequenter declarat ꝙ anime sancte sunt sine macula: sꝫ nõ sine ruga: qꝛ nõ toto affectu libere pergũt in deũ: sꝫ ɔtrabit᷑ quodãmõ: ⁊ rugã facit duꝫ inclinat᷑ ad corpꝰ desiderio carnis resuscitande. Et post subdit. Qõ nõ sequunt᷑ agnũ quocunq̃ ierit i. nõ in vniuersalẽ in omnibꝰ delectationeꝫ. Nõ ergo inuenit᷑ dixisse ꝙ ante iudicium nõ videãt beatifice deũ: sed illã visionẽ primo post iudiciuꝫ assequentur. Qõ ergo dicit animas nunc esse sub altari futuras: nihil aliud est: nisi ꝙ eorũ btitudo nũc abscõdita est: nõ a ciuibꝰ supnis: sꝫ ab existẽtibꝰ in inferno in purgatorio ⁊ in terris. Sꝫ in extremo iudicio erũt sup altare: qꝛ tũc manifesta erit eorũ ꝑfecta glia in corpore ⁊ ala oĩbꝰ euidẽter vidẽtibꝰ eos ascẽdere in celũ etiã demonibꝰ ⁊ dãnatis. Sic eñ sub dicit abscõsionẽ: ⁊ super manifestationẽ: fm̃ illud. Nõ põt abscõdi ciuitas supra montẽ posita. Neqꝫ accendũt lucernã ⁊ ponunt eã sub modio ⁊c.

Matth. v.

Quãuis textꝰ non habet: ꝙ post iudiciũ erunt iuxta vel supra altare: immo sĩ esse sub altari: intelligit᷑ esse sub protectione ⁊ dñio xp̃i q̃ intelligit᷑ ꝑ altare: ita post iudiciũ vnitis corporibꝰ in cõsummata gloria sunt sub altari sicut ante: qꝛ in eternũ agnus reget illos. Ex hoc pꝫ quõ fm̃ mentẽ btĩ Ber. nũc sunt sub altari: ⁊ post iudiciũ sup altare. Quod sequitur in argumento: ⁊ ostẽdet semetipsum filius et pater ⁊ spiritussanctus. Uerum est: sed nõ primo alabus: q̃uis primo totis suppositis. Nec aliõ dicit Bern. ¶ R Ad illud qõ sequit᷑ vbi dicit: ꝙ anime exute nõ statim admittunt᷑ ad gloriam regni. Dicit᷑ ꝙ hoc intelligit᷑ de gloria ɔsummata: nõ de gloria regni primo mõ dicta. Alioq̃n quõ

Apoca. vi.

baptism⁹ aperiret regnū baptizatis aliter q̄ cir cūcisio: si nō statim post mortē cessante impedimēto cōsequerent regnū: cōtra determinationē ecclesie in .c. maiores: de baptismo et ei⁹ effectu. Et ad illud qd̄ sequit: q̄ ostendēs quib⁹ gaudiis exultēt ante iudiciū ꝛc. dicitur verū est q̄ de istis ibi annumeratis gaudēt. Non autē loquitur exclusiue .i. nō tm̄ de istis: sed multo plus gaudent de beatifica visione nūc p̄sente. Illud enim gaudium est essentiale: cetera ibi annumerata pertinent ad beatitudinē accidētalem. Sed diceres.

Questio. Cur autē beatus Ber. nō facit mētionem illius gaudii de visione: cū sit maius ꝛ principale gaudium?

Responsio. Respōdet q̄ beatus Berñ. illa posuit in quo est distinctio illius status secundi a tertio. Nūc autē nō distinguunt anime secūdi status ab aiab⁹ tertii status in gaudio beatitudinis essentiali: sed tantū accidētali. Nō eñ in visione beatifica distinguunt: q: illa est vtrobiq̄: sed in his tantū que nō conueniūt vtriq̄ statui. Ad septimū.

Actu. xvii. Respōdet sanctus Tho. q̄ hoīes fm̄ corpus habent quādā cōmunitatē adinuicē: qr fm̄ eū verū est qd̄ dr̄ Act. xvii. q̄ de⁹ ex vno homine fecit omne hominū genus: sed aīas sigillatim finxit. Uñ nō est tāta congruētia: vt oēs hoīes simul glorificent in aīa: sicut q̄ simul glorificent in corpore. Itē gloria corporis nō est ita essentialis sicut gloria aīe: vnde maius detrimentū esset sctis: si gloria aīe differret sicut gloria corporis: nec posset hoc detrimētū glorie cōpēsari per amplitudinē gaudii singuloꝝ de cōi gaudio: ptz ergo q̄ consequētia a sili in p̄posito nō valet. Ad octauū. Rñdet bea. Greg. li. iiij. dial. Si inqt: nūc in celo sūt

Grego. aīe sctōꝝ: qd est qd̄ in die iudicii p̄ iusticie sue retributione recipiūt? Et rñdet: hoc eis nimirū accrescit in iudicio: q̄ nunc aīe sola sue glorie retributione letant. Postmodū vo etiā corpoꝝ btitudine p̄fruunt: vt in ipsa q̄z carne gaudeāt in qua dolores p̄ dn̄o cruciatusq̄ ptulerūt. Patet ergo q̄ illud qd̄ in iudicio reddit: scz glīa corporis et totius suppositi: illud nō precedit iudiciū: q̄uis gloria solius aīe p̄cedat. Et tantū de illo dubio.

Attēde hec quia digna sunt notatu. ¶ S Recolligentes igit que dicta sunt: eleuato mētis desiderio oremus. Pater noster q̄ es in celis. Adueniat regnū tuū vniuersale: adueniat iudiciū finale: q̄ tuū regnū: tua maiestas ꝛ ptās: in celo ꝛ in terra: in bonis ꝛ malis p̄ facti euidētiā oib⁹ apparebit: cū cōtrusis in infernalis baratri ignē ppetuū inimicis: pax q̄ omnē sensum exuperat: tuos i eterna beatitudine suscipiet electos. In oib⁹ euacuata oī ptāte principatu et virtute: tu solus pater nr̄ regnabis tuos btificās in eternū. In quib⁹ vt numerari possim⁹: adueniat regnū scripture. Regnet oramus in nobis veritas tua: omnē de nostris cordibus erroris nebulā dō ge faciēs: nec nō q̄ truculētus suis fraudib⁹ regnet in nobis diabolus mēdacii pr̄ ꝛ p̄nceps tenebrarū. Quaten⁹ eius regno: regnoq̄ synagoge ꝛ antichristi: cui⁹ mysteriū iniq̄tatis iā opat in diffidētie filiis disturbato: dilatet regnū ecclesie tue sctē numero ꝛ merito filioꝝ: vt in p̄nti tue dulcedinis p̄gustatrice nis triūphātis ecclie regno iungant: ꝛ gustato spiritu desipiat oīs caro. Cognoscāt q̄z oēs ꝛ singuli q̄ magna multitudo dulcedinis tue: quā abscōdisti timētib⁹ te. Qua p̄gustatione cor nostrū dilatet ad currendū viā mandatoꝝ tuoꝝ indefesse. Qd̄ vt possim⁹ precamur: o pater q̄ es in celis. Adueniat regnū grē tue: regnū charitatis tue: q̄ totos nos possideat: qua te sup oia ꝛ in oīb⁹ diligētes: ceteras virtutes tuas cōsequamur: vt non regnet pctm̄ in nostro mortali corpore: sed destruat corp⁹ pcti vitioꝝ. Uincat supbiā humilitas. Extirpet auaritiā largitas. Pellat inuidiā benignitas. Superet furorem trāqllitas. Eliminet fornicationē castitas. Moderet gastrimargiā frugalitas. Excitet acidiā feruēs mētis viuacitas. Triūphet in oībus excellētissima charitas: quatenus iniqui q̄ sunt de regno diaboli iustificent: ꝛ fiāt mēbra ecclesie ꝛ ciues regni tui. Adueniat tādē pater nr̄ q̄ es in celis: regnū btitudinis eterne: post trāsitū hui⁹ vite mortalis ꝛ miserie: i quo oīs human⁹ satiat appetitus. Rōnalis qdē in perfecta summi boni possessiōe. Sēsitiuus in p̄ntia humanitatis xp̄i eiusq̄ p̄fecta apprehēsiōe. Naturalis in dotib⁹ glīe vbi vere regnabunt tecū electi tui: p plenissimā volūtatis concordiā: quo fiet vt nihil adsit molestū: nihil absit cupitū: qr tu deus pater nr̄ eris ibi oia in oībus. Adueniat qs ne pctōū pōdere pressi cū impiis iudeis olim regni tui filiis eiciamur foras in tenebras exteriores: vbi erit fletus ꝛ stridor dētiū sempiternus. Qd̄ qr in solo empyreo celo prestat regulariter: adueniat precamur ad regnū illud habitationis etheree: regnum domus tue oib⁹ bonis plene. Ciuitas sctā hierusalē patria nostra q̄ sole nō eget: cui⁹ lucerna agn⁹ cui⁹ portaꝝ seras confortasti: vt perpetua securitate ciues eius firmi nullo eiectionis timore trepidēt: qm̄ posuisti fines ei⁹ pacē imperturbabilē sine fine. Que vt in futuro cōsequamur: oram⁹ vt adueniat regnū tuū qd̄ est xp̄s: virga directionis: virga regni tui: adueniat qd̄ est nūc in p̄senti: qr nisi nūc regnet in nobis: ad regnū eternū peruenire non possumus. Extingat in nobis regni terreni desiderium: vt mundus hic immundus nobis cū omnibus suis cōcupiscētiis vilescat: quatenus maiores mundo facti: sola celestia affectem⁹. Regnet in nobis xp̄s sua potētia ad nos infirmos ac debiles roborādos: sua sapia ad nos insipiētes illuminādos: sua bonitate ad nos flebiles ꝛ afflictos cōsolādos. ¶ T Hāc petitionē de quadruplici regno breuiter exponit dn̄s Petrus de aliaco. Adueniat .i. ad nos veniat regnū tuū .s. sacre scripture per verā cognitionē: vt destruat regnū erroris et ignorātie. Regnū diuine gratie per spiritualē inhabitationē: vt destruat regnū pcti ꝛ malitie. Regnū vniuersalis ecclesie per xp̄iane fidei declarationē ꝛ exaltationem: vt destruatur regnum antichristi et false synagoge. Regnum celestis glorie per eternam premiationem: vt destruatur regnū presentis et future miserie. Et tantum de illa petitione.

Petrus de Aliaco.

¶ Lectio. lxviii.

A

Fiat voluntas tua. ¶ Postq̄ petitū est bonū celestis glorie: quo in patria beatificamur in precedenti petitione scd̄a: sequit nūc petitio tertia: qua petitur bonū spiritualis grē: quo in via ad promerēdam celeste gloriā p̄paramur. Preparamur aūt ad hāc p̄merendā per gratiā/nostrā volūtatē diuine volūtati cōformātē in via. Hāc ergo petim⁹ cū subiungim⁹. Fiat volūtas tua. Et primo petitio hec

tio hec simpliciter ꝓponit. Scđo eius perfectio specificatur: cū additur. Sicut in celo: ⁊ in terra. ¶ Sed priusq̄ ad expositionē huius petitionis procedat: explicāda est significatio huius termini volūtas dei: q̄ diuersimode accipit in scriptura. Vñ Magr libi. i. dist. xlv. c. vij. Sacra scriptura inquit de volūtate dei varijs modis loqui cōsueuit. Et tñ nō est dei volūtas diuersa: sed locutio diuersa est de volūtate dei: qꝛ nōie voluntatis diuersa accipit. Nā voluntas vere ⁊ ꝓprie dr̄ q̄ in ipso est: et ipsius essentia est. Et hec vna est: nec multiplicitatem recipit. Hec magr. Unde solet voluntas dei distingui. Primo in voluntatem beneplaciti: ⁊ in voluntatē signi. Volūtas beneplaciti duplex est. s. volūtas antecedēs ⁊ ɔ̄sequēs. Volūtas signi q̄ntuplex est. s. ꝓhibitio/ ꝑceptū/ ɔ̄siliū/ impletio/ siue opatio/ ⁊ ꝑmissio. Illa ergo distinctio vt declarat Ockā in suo primo distin. xlv. q. i. non est alicui⁹ qđ est realiter in deo: qꝛ in deo nō est aliquo mō multiplex volūtas sicut nec multiplex essentia. Nā in deo nō distinguit volūtas ab essentia. Sed ille distinctiones sunt vocabulo⁊ seu nominū q̄ significāt diuinā volūtatem que deus est: ita qđ hoc verbū: vult velle: qñ in sacra scriptura attribuit deo: diuersimode accipitur: vt qñ dicitur deus hoc velle: qñqꝫ valet tātū. i. deus hoc precipit: vel cōsulit: vel operatur: vel permittit: quandoqꝫ dicitur hoc velle qđ sua voluntate efficit: qđ vt sit vel fiat placet. ¶ B Est ergo volūtas beneplaciti ipsa diuina essentia sibi in aliquo cōplacēs vt sit vel fiat: de qua aplꝯ. Ut probetis que sit volūtas dei bona ⁊ beneplacens ⁊ perfecta. vbi glo. Voluntas dei dicitur vel qua vult que in deo est: siue id qđ vult. Hic accipitur dei voluntas qua vult: que beneplacitum dei siue dispositio dei appellatur. Hec glos. Hec voluntas dei vt ait Augustinus. iij. de trini. cap. iiij. ⁊ alijs capitulis: vt Magister colligit dis. quasupra: est prima ⁊ summa causa omniū specierū atqꝫ motionū. Nihil em̄ fit quod non de interiori atqꝫ intelligibili aula summi imperatoris egrediat: ſm ineffabilē iustitiā. Ubi em̄ non operatur quod vult dei omnipotentis sapientia que pertingit a fine vsqꝫ ad finē fortiter: ⁊ disponit oia suauiter: ⁊ nō solū facit ea q perseuerantia consueta diuis admiratōnē nō admittunt: sed etiam ea q̄ propter raritatē ⁊ insolitū euentū mira videntur quorū nihil fit sine volūtate dei: licet plerisqꝫ nō appareat. Itaqꝫ nō nisi dei voluntas causa prima est sanitatis ⁊ egritudinis: premiorū atqꝫ penarum gratia ⁊ retributionū. Hec sola est vnde ortū est quicquid est: ⁊ ipsa orta nō est: sed eterna. Quod vero hec volūtas beneplaciti distinguit in antecedentem ⁊ ɔ̄sequentē: nō sic intelligendū est qđ sicut in nobis est vna voluptas seu volitio precedens actū: ⁊ alia cōsequens actū quo cōplacet in actu: q̄ ita sit in deo. Non em̄ est talis multiplicitas in deo: sed quicquid est ibi: est oībus modis essentia vel relatio: aut constitutū ex his. Et ideo hec multiplicitas est nōis: vt dictū est. Unde eadem voluntas in deo est antecedēs ⁊ cōsequens. Dicit tñ nunc antecedēs: nūc consequens respectu alterius ⁊ alterius. ¶ C Voluntas beneplaciti antecedens est volūtas diuina dans alicui antecedentia: vnde pōt cōsequi aliquid vel operari parata coagere si ille velit cū ꝑcepto vel consilio exequēdi. Et sic dicitur antecedēter velle aliquid quando ad id agendum: vel consequendum dat alicui necessario requisita paratus illi coagere ⁊c. Gratia exempli. Diuina voluntas antecedenter vult petrū mereri: quando dat petro liberū arbitriū atqꝫ gratiā. Addit etiā preceptū aut consiliū vt mereatur: paratus sibi cooperari ad actum meritoriū: in hoc enim diuina volūtas nō quasi per se ⁊ immediate fertur super operationē meritoriā: sed quasi mediate ⁊ antecedenter: qꝛ immediate fertur in ea antecedētia meritum donādo ea sine quibus non meretur: vel ordinata ad meritum: vt sunt liberū arbitriū: gratia: ꝑceptū: aut consiliū. Dicuntur ergo operatiōes meritorie a deo volite antecedenter etiā prius q̄ fiant: immo etiā si non fiant: ex eo solū quod efficaciter vult ea que antecedunt actū meritoriū. Per hoc qđ dicitur volūtas diuina (qđ proprie accipitur pro actu diuine volūtatis qui est realiter essentia diuina ⁊ deus) excluditur volūtas signi. Dicitur dans alicui antecedentia: per hoc excluditur voluntas beneplaciti cōsequens. Licet enim voluntas tam antecedens q̄ cōsequens est volūtas beneplaciti: ⁊ ita diuina essentia: ipsa tñ nō dicitur absolute voluntas: sed in ordine ad aliquod volitū immediate aut mediate. Respectu voliti immediate est volūtas cōsequēs: respectu voliti mediate antecedēs. Unde in casu posito essentia diuina dicitur volūtas beneplaciti cōsequens respectu li. arbi. petri ac gratie sibi īfuse: ⁊ precepti aut cōsilij de agendo meritorie: sed respectu act⁹ meritorij nondum in esse positi dicitur volūtas antecedens. Dicitur cum consilio vel ꝑcepto: ad excludendū operationes vitiosas: ⁊ peccata: que deus non vult antecedēter: licet dedit libe. arbi. naturalia ⁊ potentias quibus perficiuntur: quia non adiecit preceptū vel cōsiliū de agendo male aut peccando: sed magis de opposito. i. non peccando. Ideo illas operationes malas nō vult voluntate beneplaciti antecedēter. Dicitur vltimo parata coagere si velit: per hoc excluditur factum abrae: quia dñs voluit eum offerre suū filium antecedēter: licet id preceperat ei: ⁊ dedit ei naturalia: quibus posset filium immolare: qꝛ non paratus fuit ei cooperari. Loco cuius particule quidam dicunt: sine manifestatiōe oppositi eius: qꝛ precepit: ⁊ redit in idem. ¶ D Voluntas beneplaciti cōsequens est volūtas diuina sibi efficaciter in esse alicuius cōplacens: ipsum diligendo esse: aut producendo seu conseruando. Dicitur ipsum diligendo esse: propter voluntatem diuinā respectu suipsius ⁊ personarum in diuinis. Non enī volūtas que est essentia diuina: oībus modis seipsam vel personas producit: aut conseruat: licet seipsam vel personas velit. Dicit producens aut conseruans propter voluntatē diuinā consequētē respectu creature: qm̄ volendo oēm creaturam in esse producit: aut productam conseruat. Hac voluntate immediate fertur in volitum. Et sic dr̄ deus velle omne positiuum. Sine hac voluntate nihil fieri potest in mūdo: quia vt dictum est: ipse est prima ⁊ summa causa omnium causabilium. Hec etiā voluntas beneplaciti consequens semper impletur. De hac em̄ dicitur in ꝑs. Omnia quecunqꝫ voluit dominus fecit in celo ⁊ in terra. Quod etiam ratione ostenditur: nam q̄ aliquis effectus non fit ab aliqua causa hoc contingit. Aut qꝛ causa illa non habet sufficientem potētiā ad producendū illum effectum: sicut homo non potest producere angelū: qꝛ ad hoc nō hꝫ virtutē actiuam. Aut qꝛ ab alio impeditur in causando: sicut ignis nō comburit stupam propter obstaculi prohibentis interpositionem. Aut depēdet in agendo ab alia causa requisita ad agendum: que secum non cōcurrit: sicut ignis in camino ignis non egit in pueros: quia deus subtraxit suam

Distinctio voluntatis dei.

Que sit volūtas beneplaciti.

Ro. xij.

Augusti.

Eadē volūtas in deo ē antecedēs ⁊ cōsequēs.

Que dicat volūtas beneplaciti antecedens.

Quid sit volūtas beneplaciti cōsequens.

Psalmus.

causalitatē: que requiritur in actione cuiuslibet creature. Aut qr causa ipsa mutatur in se anteq̄ producat effectū: sicut hō non semper facit que facere instituit: quia anteq̄ faciat mutat propositū faciendi. Nullo horū modorū impediri pōt diuina volūtas: quin fiat id qd̄ facere vult. Ipsa enim est cā vere oīpotēs: quapropter nulla pōt ei deesse causalitas: requisita ad fieri cuiuscūqz. Si eīn aliqua talis deesset: iā nō esset omnipotens. Similiter ex eodē: a nulla causa potest impediri quin agat qd̄ efficaciter agere vult. Nā quia oīpotens: potest tollere omne impedimētū si esset. Si enim nō posset: deesset sibi potentia ad tollēdum obstaculum. Ex eodē impediri non pōt per defectū cause coagētis: quia quāuis cum deo in multis actionibus cōcurrant cause secūde: sicut sol ad illuminandū aerem: ignis ad producendū calorem. Potest tñ sua omnipotentia sine omni causa secunda producere quēlibet effectū: alioquin sibi deficeret potentia supplendi causalitatem cause secunde. Nec propter quartam omittitur qd̄ vult fieri: qr est simpliciter immutabilis: quapropter quicquid vult pro tpe ab eterno voluit: ideo pro tpe pro quo fieri vult: immutabiliter fit. Simili modo deduci potest qd̄ quicquid non vult fieri: non fit adiuncto qd̄ est causa mere libera in agendo ꝛ causa vniuersalissima cōcurrens ad productionem omniū productorū. Eapropter nulla creatura pōt aliquē effectū producere: nisi dei voluntas adsit ꝛ concurrat libere in agendo. Hunc concursum cum subtrahit qd̄ facere pōt dū vult: quia libera in agendo nihil fieri pōt a creatura: ꝛ per cōsequens nō fit qd̄ deus nō vult fieri. Non autē sic est de volūtate dei beneplaciti antecedēte. Illa enim nō semp adimpletur: nam manifestū est qd̄ deus dat cuilibet naturalia quibus potest facere actum meritoriū. Similiter ꝛ gratiā si non ponit obicem: paratus est etiam coagere cuilibet ad actum meritoriū. Dat etiam preceptū ꝛ cōsiliū vt exequanf: ꝛ tñ non quilibet facit actū meritoriū. Sed multi eliciūt actꝰ demeritorios contra voluntatē diuinam antecedentē. ¶ E Volūtas signi est creatura aliqua: siue effectus diuine voluntatis significās vel manifestans nobis diuinā volūtatē. Sepe eīn signa nominanf nominibus signatorū: sicut elemosyna impēsa pauperi: vocatur misericordie vel pietas. Unde dicimus ille fecit magnam misericordiam vel pietatem huic pauperi: quia elemosyna exterior pauperi data signū est misericordie ꝛ pietatis in animo dantis: sic testamentū siue codicillum vocamus vltimam volūtatem: qr signū est volūtatis vltime testatoris. Unde Magr̄ vbi s. Aliquando fm quandā figuram dicendi: volūtas dei vocatur qd̄ proprie nō est voluntas eius: vt pceptio/ pbibitio/ ↄsiliū/ pmissio/ ꝛ operatio. Ideoqz pluraliter aliqñ volūtates dei pronūciat vt in ps. Magna opa dñi exquisita in oēs volūtates eius: cū nō sit nisi vna volūtas dei: que ipse est. Ita etiam idem propheta propter multos effectus mie ꝛ iustitie pluraliter dicit. Mias dñi in eternū cantabo. Et alibi. Iustitie dñi recte letificātes corda. Cū tñ in deo vna sit mia: vna iusticia: ꝛ vna eadēqz sit misericordia: que iustitia: scilicet diuina vͣ fia. i. essentia. Ideo autē preceptio probibitio ꝛc. cum sint multa: vnūquodqz tamē eorum dicitur voluntas: qr sunt signa diuine voluntatis. Quemadmodum signa ire dicūtur ira/ ꝛ signa dilectiōis dilectio appellātur. Et fm hāc figuram dicendi non est falsum quod dicitur. Sz verū qd̄ dicitur sub tropo nubilo obumbratur:

Quid sit volūtas signi.

Signa sepe notanf nominib⁹ signatorū.

et secundum hos tropos diuerse voluntates dicuntur: quia diuersa sunt illa que per tropum voluntates dei dicuntur. Hec magister. ¶ F Hec autem voluntas signi etiam non semper implef: maxime illa que est preceptio: probibitio: ꝛ consilium. Nā deus precepit omnibus seruare legē. Constat autem multos contra legem ambulare: ꝛ violare precepta: nec tamen ex hoc arguitur impotentia in dei voluntate: qr non vult hominus efficaciter vt omnes suis mandatis obtemperēt: qr si sic vellet indubitanter omnes mandata eiꝰ obseruarēt. Sed fm hoc velle dicitur: quia illud fieri precepit: determinans se cooperaturum omnibus id facere volentibus: neminem tñ cogit ad id faciēdum. Et fm hoc nihil aliud est dicere voluntatē dei signi non adimpleri: nisi qd̄ dei precepta non adimplentur. Et silr nihil aliud est dicere aliquid fieri ↄtra voluntatem dei: nisi qr aliqd fit contra pbibitionē dei: sed cōtra voluntatem signi: q̄ est operatio vel permissio: nihil fit. Nam eoipso ꝙ operatio est ipsa operatio ipletur. Silr eoipso ꝙ est permissio: id impletur: ꝛ fit qd̄ pmittitur. Si enim non fieret: nec diceretur operatio dei nec permissio: et ita nec voluntas dei. Et fm hoc exponitur ꝛ intelligi debent scripture: sicut illud apli. Deus vult oēs homines saluos fieri ꝛ ad agnitionem veritatis venire: qd̄ intelligendū est voluntate antecedente: qd̄ est dictu. Deꝰ vult oēs homines saluos fieri antecedenter: quia dedit omnib⁹ hominibus liberā voluntatē: qua se vertere possunt in bonū. Adiecit legem ꝛ cōsilia vt fm illas regularent suas operatiōes paratus dare oībus suam gratiam: vt efficaces sint in bene ꝛ meritorie operando: ꝛ potentes resistere malis inclinationibus ac suggestionibus: quib⁹ omnibus homines ordinanf ad salutem. Uult ergo oēs homines saluos fieri antecedenter: pro quāto facit qd̄ in se est: dirigendo homines ad salutē. Sic exponit Damasce. libro. ij. ca. penul. Btūs vero Aug. ait ꝙ apls non vult dicere ꝙ deus velit oēs saluari: sed qd̄ nullus hominum saluatur nisi per dei voluntatē. Et est talis modus loquēdi: sicut si in vna ciuitate esset tantū vnus magister: qui doceret pueros illi⁹ ciuitatis: tunc dici posset ꝙ magister talis doceret omnes pueros ciuitatis. Nō quia oēs pueri a tali magistro docerentur: sed qr nullus doceretur nisi per eum. Eandem sniam ponit btūs Aug. in epla ad vitalē di. Sicut illud qd̄ dictū est: omnes in christo viuificabuntur: cū tñ multi eterna morte punientur: ideo dictū est: qr quicūqz vitam eternā pcipiūt nō pcipiūt nisi in christo. Ita qd̄ dictum est omnes homines saluos fieri: ideo dictū est quia omnes homines qui salui fiunt: nisi christo volente salui non fiunt. Sunt ꝛ alie expositiones: sed iste sufficiant. ¶ G Istis premissis procedo ad expositionem huius petitionis. Fiat volūtas tua: primo de voluntate beneplaciti: deinde de volūtate signi. Quoad primū hac petitione: vt dicit beat⁹ Cyprianus: non petimus vt deus faciat qd̄ vult: sed vt nos facere possimus qd̄ deus vult: supplenos velle. Nam quis obsistit quo min⁹ quod velit faciat: sed quia nobis diabolus obsistit/ quominus per omnia noster animus atqz actus deo obsequatur: oramus ꝛ petimus: vt fiat in nobis volūtas dei: que vt fiat in nobis: opus est dei voluntate. i. ope ꝛ eius protectione: quia nemo suis viribus fortis est: sed dei indulgentia ꝛ mia tut⁹ est. Et recte post petitionē regni dei: qd̄ est finis noster: petimus nostre voluntatis conformitatē tanq̄ mediū ad hūc finē perueniendi: qr tm̄ hāc habentibus

j. Timo. 4.

Augustin⁹

Cyprian⁹.

habentibus pax regni nunciatur ab angelis. In
hac sacratissima natiuitate qua hec scribim⁹ an-
no.M.cccc.x. canetib⁹. Et in terra pax homini
bus bone volūtatis. Bona est nostra voluntas:
dum fuerit cōformis diuine voluntati. Qz tñ di-
uina volūtas ex seipsa recta est: ꝛ suppsima regu
la:qm̄ summa est ꝛ eterna:nec regulā hꝫ cui se cō
formet vt sit recta: super:orē aut priorē: ipsa ꝛ sui
ꝛ oīs rectitudinis ac iustitie regula est: ideo obli
qua ꝛ non recta esse nō pōt. De hoc venerabilis

Hugo de sctō victo.

Hugo de sctō victo.lib i.pte.iiij.c.i.ita ait. Pri-
ma rerū oīm causa voluntas est creatoris: quam
nulla pcedens causa mouit:qz eterna est:nec sub
sequens aliqua confirmat:qz semetipsa iusta est.
Neqz idcirco iustū voluit: qz futurū iustū fuit qḋ
voluit:sed qḋ voluit idcirco iustū fuit: qz ipse vo-
luit. Suum enim ac propriū volūtatis eius est
iustū esse qḋ est: ꝛ ex eo qḋ in eo est iustū:iustū est:
qḋ ex eo est iustū:qm̄ sm̄ eam iustum est qḋ iustū
est:qḋ vtiqz iustū nō esset:si sm̄ eam nō esset. Cū
ergo querit̄:quare iustū est qḋ iustum est: conue-
nientissime rn̄detur:qm̄ sm̄ volūtatē dei est q̄ iusta
est. Cū ergo q̄ritur:quare ꝛ ipsa dei voluntas iu-
sta est. Hoc sanius rn̄det̄:qm̄ prime cause nulla
causa est cui ex se est esse qḋ est. Hec eniꝫ sola est
vnde ortum est quicquid est: ꝛ ipsa non est orta:
sed eterna. Hec Hugo. ¶ H Oīs ergo iustitia ꝛ
rectitudo rōnalis creature cōsistit in cōformita-
te ipsius ad dei volūtatem. Obliquitas vō ꝛ in-
iustitia creature rōnalis ex difformitate volūtatꝭ
eius ad voluntatē diuinā ꝯsurgit: sicut docet be.

Augustin⁹

Aug.sup.sup ps.vi. Isti sunt recti corde: q̄ in hac
vita sequunt̄ volūtatē dei. Volūtas dei est aliqñ
vt san⁹ sis:aliqñ vt egrotes. Si qñ sanus es:dul-
cis est tibi volūtas dei: ꝛ qñ egrotas:amara est ti
bi:nō es rectus corde:qz nō vis voluntatē tuā di
rigere ad dei volūtatē:sed vis dei voluntatē cur-
uare ad tuam. Illa recta est:tua curua:tua dirigē
da est ad illā vt ad regulā non illa curuāda est ad
tuā. Iustitia ergo nostra in hoc cōsistit vt nostra
voluntas infirma de se nō recta:cōformet̄ diuine
volūtati tanq̄ sue regule: cui cōuenit essentiali-
ter esse rectā. Huic qz angeli q̄dā se difformarūt:
deiecti sunt a loco voluptatis:iucūditatis:letitie:ꝛ ame
nitatū ad loca penarū miserie ꝛ tenebrarū. Ideo
ne ꝛ nobis ab hac inobliquabili voluntate decli-
nātibus paretur locus caliginis ꝛ gehenna:ora-
mus. Fiat voluntas tua. Quia vero ceteri ange-
loꝝ diuinā voluntatē:eiusqz beneplacitū intuen-
tes:se illi libere ꝯformarūt:ne ab illa curuari pos
sent:sed in ipsa ppetuo solidarent̄:cōfirmati sunt
ꝛ stabiliti in beatorū pria. Iō qz ꝛ nos in illaꝫ ve
nire cupimus:post petitū regnū qḋ est sanctoꝝ
patria:orātes subiungimus. Fiat voluntas tua.
Hūc orādi modum nedū verbo magister noster
docuit:sed facto suo exemplauit. Unde btūs Cy-

Cyprian⁹.

prianus. Deus infirmitatem hoīs quā portabat
ostēdēs ait. Pater si fieri pōt:transeat a me calix
iste. Et exēpiū discipulis suis tribuens:vt non vo
luntatē suā:sed dei faciāt addidit dicēs. Uerūta
men nō qḋ ego volo:sed qḋ tu. Et alio loco dicit.
Nō descēdi de celo vt facerē voluntatē meā: sed
eius qui me misit. Qḋ si fili⁹ obediuit/vt faceret
patris voluntatē:quāto magis seruus obedire
hꝫ vt faciat volūtatē dei: sicut I.epl'a sua Joānes
quoqz ad faciēdū dei volūtatē hortat̄ ꝛ instruit:
dicēs. Nolite diligere mūdū ꝛc. Et sequit̄. Mun
dus trāsit ꝛ cōcupiscētia ei⁹. Qui aūt fecerit vo-
lūtatē dei:manet ineternū:sicut ꝛ de⁹ manet i eter
nū. Qui ergo i eternū manere volum⁹:dei q̄ eter-
nus est:volūtatē facere debem⁹. Hec Cyprianus

Si ergo filius cui⁹ voluntas curuari non potuit:
vt puta cōfirmata ꝛ impeccabilis orauit. Pater
non mea:sed tua voluntas fiat:quid faciet miser
peccator/cuius voluntas instabilis/ꝛ peccabilis
multisqz retiaculis pctōꝝ inuoluta:quā trahit
mundus:suggerit diabolus: cōcupiscentia incli-
nat ad se difformandū diuine rectissime volunta
ti? Nihil certe vtili⁹ vel fructuosius fieri poterit:
q̄ tota mente aīo ꝛ corde ad patrē orare q̄ in cele
sti residet gloria. Fiat voluntas tua:vt qḋ tu nos
vis facere faciam⁹:qḋ tu phibes: caueamus: qḋ
tu consulis impleamus:qḋ tu vis: velimus. Sic
tue voluntati iustissime semper ꝛ in omnib⁹ nos
conformem⁹. ¶ I Sed p pleniori huius petitio-
nis intellectu querit̄. Utrū teneamus nostrā vo-
luntateꝫ diuine voluntati in oībus conformare.

Perutilis questio.

Et videt̄ q̄ nō:qz non tenemur intellectū nostrū
diuino intellectui conformare: alioquin habens
opinionem falsaꝫ:peccaret:qz discordaret ab in-
tellectu diuino qui in nullo errare pōt:ergo a simi
nec tenemur voluntatem nostrā diuine volunta-
ti conformare. Ad oppositum. Uolūtas creata te
netur se conformare sue regule: sed voluntas di-
uina est regula cuiuslibet voluntatis create:ergo
quelibet voluntas creata tenet̄ se cōformare vo-
luntati diuine. ¶ Ad hoc dubiū doctores varie
respondent: vt recitat Alex.de aiesparte.).q.xli.ꝛ
post eum sanctus Bona.q.vlti.primi senten.plꝰ
in modo loquēdi q̄ i re ipsa differētes. Ideo pre-
mitto quasdam distinctiones: sm̄ quas ponētur
cōclusiue rn̄siones. ¶ Notandū igit̄ q̄ volūtas

Rn̄sio ad qōnem.

nostra pōt conformari voluntati diuine. In voli
to:volendi actu:volendi modo. In volito:quan-
do vult rem illam seu opus quam vel quod vult
deus. In volendi actu:qñ vult illud qḋ deus vult
eam velle:qñ scꝫ hꝫ actū ꝯformē actui diuine vo-
lūtatis:ꝫ nō illud velit qḋ deus vult. Gratia exē-
pli. De⁹ vult bonū filiū honorare patrem:quē ta
men deus non vult honorari. Uult enim de⁹ filiū
velle necessitatē patris releuare:vt puta infirmi-
tatē/vel paupertatē:ꝫ deus patrē velit esse ifirmuꝫ
ꝛ pauperē. Silr deus vult quēlibet diligere oēm
proximū suum volendo sibi vitā eternā:cū tñ de⁹
non velit illi proximo.s.prescito vitā eternā. Dili
gēs ergo sic proximū:conformat se volūtati diui-
ne nō in volito:qz nō in vita eterna:ꝫ in actu vo-
lendi:quia habet actū cōformē actui diuine volū
tatis:vult eñ sicut de⁹ vult eū velle. In modo vo
lendi:qñ vult ex sili charitate:ꝛ pp̄ter eundeꝫ fi-
nem quo deus vult. Sic qui vult aliq̄d qḋ deus
vult:ꝛ qḋ de⁹ vult eū velle: nō tñ pp̄ter eundē fi-
nem.i.nō pp̄ter deum. (Nā pp̄ter seipsum deus

Prouerb. xvi.

vniuersa operat̄:vt dr̄ Prouerb.xvi.)cōformat se
diuine voluntati in volito:ꝛ in actu volendi:non
tamen in volendi modo. ¶ R Scḋo notandum
qḋ quelibet dictarū volūtatum pōt esse actualis
vel habitualis. Actualis:vt qñ elicit actū:scꝫ vel-

Uoluntas actualis qñ sit: ꝛ qñ habitualis.

le id qḋ de⁹ vult:vel qḋ deus vult eā velle: aut cū
circūstātiis ꝛ eo mō cū quib⁹ ꝛ q̄uo de⁹ vult. Ha-
bitualis: qñ actu nō elicit velle vel nolle:hꝫ tñ in
se habitū inclinant̄ ad eliciendum. Et ille habi-
tus inclinare potest mediate vel immediate. Im-
mediate:sicut habitus genitus ex particularib⁹
actibus volendi hoc vel illud. Sicut ex actibus
volēdi abstinere a supfluis frequentatis:generat̄
habitus tēperantie:qui immediate inclinat ad
volendum viuere tēperate tanq̄ ad actū ppriū.
Mediate autem habitus iclinat:qui iclinat me-
diante actu pprio. Sicut habitus principiū me-
diante actu proprio inclinat intellectum ad actū
conclusionis:vt est habitus quo generaliter cō-

placet voluntati quicquid cōplacet volūtati diuine. Hic enim non inclinat immediate ad omne volitū a deo. Presupponit enim cognitionem qua sciatur hoc esse volitū a deo: et mediāte illa inclinat ad actū volendi volitū tale a deo. Nā ille habit⁹ primo inclinat ad volēdū generaliter omne volitū a deo tanq̄ ad actum proprium. Iste autē actus volēdi omne volitū a deo: ꝯcurrente cognitiōe: q̄ hoc particulare est volitū a deo: inclinat ad volendum illud particulare quia volitum a deo.

Prima propositio.

¶ L His premissis est ꝓpositio prima. Nō opʒ voluntatē viatoris se cōformare diuine voluntati in omni volito: volendo quodlibet volitum a deo actualiter: immo qñq; tenetur se nō ꝯformare. Prima pars ptʒ: q: non semper tenet̃ scire voluntatem dei beneplaciti cōsequentem. Hec est enim voluntas dei quo ad volitū: dicente aplo ad

Ad Ro. xi.

Roñ. xi. Quis cognouit sensum dñi? Qd autē nō tenetur scire: non tenetur velle: cū velle presupponat cognoscere: immo potest qñq; meritorie oppositū velle. i. hoc velle qd deus non vult. Sicut de dauid legit̃. ij. Reg. vij. quod voluit edificare templū dño: qd tñ dñs noluit p ipsum: sed per filium suū salomonē edificare: et tñ volūtas dauid bona fuit et recta. Uñ. iij. Regū. viij. habet̃ Dixit dñs ad dauid: q cogitasti in corde tuo edificare domū nomini meo: benefecisti: hoc ipsum mente pertractans. Uerūtñ tu non edificabis mihi domū: sed filius tuus. Itē beatus Aug in enchi. ca. c. Aliqñ bona volūtate hō vult aliqd qd deus nō vult: etiaʒ ipse bona multo amplius multoq; certius volūtate: tanq̄ si bon⁹ filius patrem velit viuere: quē deus bona voluntate vult mori. Et rursus hoc fieri pōt: vt hoc velit homo volūtate mala qd deus vult bona: velut si malus filius vellet mori patrem: velit hoc etiā deus. Et sequit̃. Naʒ deus quasdam voluntates suas bonas implet p malorū hominū voluntates malas: sicut per iudeos maliuolos bona voluntate patris xps pro nobis occisus est. Preterea si deus precipiat alicui vt nō velit ab eo volitū: vt si deus velit patrē meum mori: et precipiat mihi vt velim patrē meū viuere. In hoc casu q impossibilis nō est: teneor me ꝯformare diuino ꝑcepto: et non diuino volito: vt infra patebit: etiā si ꝯstat mihi de volito. Scḋa pars patet: q: stat q deus precipiat homini aliquid velle qd ipse non velit: quo modo precepit diligere proximum volendo sibi salutem: quē prescivit ad dānationeʒ. In quo casu homo tenetur velle salutem proximo: in qua voluntate nō conformat se volito diuino: ergo tenet̃ se nō conformare diuino volito in casu. ¶ M Ex illa propositione sequitur q diuina voluntas beneplaciti nō est regula sua conformare nostram voluntatem regulans vt sit bona. Ptʒ per bea. Augu. vbi supra in enchi. Bone voluntati dei pietas potius cōsonat: cuius alius volētia q̄ huius idē volentis: impietas tantū interest qd velle homini: quid deo ꝯgruat: et ad quē finē suā quisq; referat voluntatem: vt aut probetur / aut improbetur. Hic aperte ostēdit Aug. q nō semp probat̃ volūtas hoīs cōformis voluntati dei in volito: neq; reprobat̃ semp voluntas difformis: q: qñq; aliqd cōgruit velle deo: et aliud cōgruit velle homini. Silr in eodē volito a deo et hoīe qñq; in aliuʒ finē refert̃ hmōi volitū a deo: in aliū ab hoīe: propter qd qñq; volūtas cōformis diuine voluntati reproba est. et difformis iusta. Itē in habentibus intellectū et voluntatē vnū non regulat aliud: nisi inquātum imponit vel ꝓponit sibi qd et qualiter velle et agere debeat. Sed voluntas diuina bñplaciti ꝯhs: cū nō semp nobis innotescat: etiaʒ dum innotescit: non semp imponit nobis qd velle vel agere oporteat: ergo nō est regula / nostrā voluntatē regulās. Illa ergo volūtas dei nostrā volūtatē regular: qua nobis innotescit quid et qualiter nos velle opʒ. Et hec est preceptū / vel cōsiliū quo nobis innotescit qd et qualiter nos velle deus velit. Tūc enim recta est nostra voluntas: qñ id et taliter volum⁹ quod et qualiter deus vult nos velle.

Uoluntas nr̃a qñ dr̃ esse recta.

Et conformitatē ad hanc dei volūtatem denotat Augu. in de lib. arbi. cū dicit: q etiā lex naturalis et hoc recta est: q: cōformat se diuine voluntati. Sic enim oīs iustitia et oīs rectitudo legū humanarū descendit a prima rectitudine: que est volūtas dei: et cōsistit in conformitate sua ad diuinam voluntatē: dū scʒ est talis: qualē eā vult esse diuina voluntas.

Augustinus

Scḋa propositio.

¶ Scḋa ꝓpositio. Nō tenet̃ voluntas viatoris se cōformare habitualiter imediate volūtati diuine in volito. Ptʒ ꝓpositio sicut ꝑcedēs: q: habitus immediate inclinās ad volendū aliquid: presupponit cognitionē volendi. Nō autem tenetur homo cognoscere volita diuina: ergo nec tenetur habere habitū inclināte particulariter et immediate ad illa volita. Preterea pōt habere actū cōtrariū volūtatis: vt deductum est meritorie alicuius voliti a deo: ergo etiā habituʒ cōtrariū: et per ꝯsequēs non habere habitū conformē: cū contraria simul stare nō possunt: et quicūq; pōt habere vnū cōtrariorū sine pctō: nō tenet̃ habere reliquū.

Tertia propositio.

¶ N Tertia ꝓpositio. Uolūtas cuiuslibet viatoris ad aliqualem dei noticiaʒ attingere potentis rōnis vsum habentis: tenet̃ se conformare habitualiter mediate voluntati diuine beneplaciti quātū ad volita per ipsam. Patet: q: in omni homine vsum ratiōis habente: oʒ esse talis voluntas habitualis: qua sibi in genere quicquid deo placet: licʒ in particulari nec sciat quid deo placeat: ergo propositio vera. Cōsequētia nota. Antecedens ꝓbat̃. Nam quilibet hoīm tenetur habere cor nō prauū: sed rectum. Cor autē rectum est cor volens oīa que vult deus. Unde Aug. super illud ps. Nō adhesit mihi cor prauū: ait. Cor prauū est cor non rectum. Rectum autē cor hoīs dr: qui oīa que vult deus et ipse. Et glos. super eodē vbo dicit. Cor prauū cor tortū: qd habet qui non vult oīa que vult deus. Hoc aūt non potest intelligi de voluntate actuali aut habituali immediate inclinante ad volendum quod de⁹ vult: vt patet ex duab⁹ ꝑcedentibus ꝓpositionibus: ergo intelligit̃ de volūtate habituali mediate inclināte.

Augustinus

Quarta propositio.

¶ Quarta ꝓpositio. Uolūtas viatoris tenet̃ se cōformare volūtati diuine bñplaciti in particulari cognite: nisi reuelatio aut ꝑceptuʒ dei ipsam ad oppositū obligaret. Probatur illa ꝓpositio: q: impossibile est voluntatē velle añs / et nō velle ꝯñs scitū esse tale: cū nō possit opposita simul velle. Oppositum autē ꝯsequentis semper repugnat ꝯtradictorie antecedenti. Sʒ volēs habitualr oē volitū a deo: vult añs ad quodlibet particulare volitū: cū qlibet vniuersalis inferat suā particularē: ergo volēs vniuersalē: omne scʒ volitū a deo vult etiā hoc volitū a deo scitū esse tale. ¶ Et nota q habit⁹ et habitualiter nō accipitur hic ꝓprie ꝓ qualitate genita ex actibus frequentatis: sed largius pro oī dispositione volūtatis / q̄ parata est velle actualr obiectū sibi sufficiēter presentatū. Nā volūtas anteq̄ habuisset actum volēdi oīa q̄ de⁹ vult sine hoc particulare volitū deo: tenet̃ habitualiter hoc velle: et tamen non tenetur habere qualitatē ex actibus genitā: cū nullus actus ꝑcessit. ¶ Dicit̃ notāter in ꝓpositione.

non actualiter: q2 posset voluntas apprehenso
aliquo a deo volito non esse deliberata aut distra
cta circa alia. Posset etiam suspendere actū suū
z precipere intellectui: vt magis deliberaret. Nā
actus preuenientes deliberationem non sunt in
hois potestate: ideo ad illoꝝ moderationē subitā
homo nō obligatur. ¶ O Concessum etiā est hu
mane infirmitati: vt dicūt doctores: si euenit ali-
quid triste: z penale motu quasi subito z natura-
li: illud nolle z quasi disconueniens refugere. Cū
aūt ratio accedit: z q̄ hmōi euentus causa est di-
uina voluntas attendit: tunc volūtate talem deli
beratā cognitionē ꝯsequente: tenetur se ꝯformare
voluntati dei volendo illud triste z penale. Unde

Augustin9.

btūs Aug. Si qui recto sunt corde: quandoq3 eoꝝ
de mortali priuatim aliqd vellnt qd sine cause ne-
gocio vel pñti necessitati conuenit: tñ ꝗ̄ cito intel-
lexerint aut cognouerint deū aliud velle: prepo-
nūt voluntatē omnipotētis sue volūtati infirme:
z voluntatē dei voluntati hoīs. Unde hō xp̄s ostē
dit quandā priuatā hoīs voluntatē p̄ri: dicens.
Si fieri potest: transeat a me calix iste. Hec hūa-
na volūtas erat propriū aliquid z priuate volēs.
Sed q2 rectū corde voluit esse hominē: z quicqd
in eo aliquantulū curuū esset: dirigere ad deū: q
semper rectus est: subdit. Uerūtamen nō qd ego
volo: sed quod tu vis pater. ¶ Dicitur etiam nisi
reuelatio aut preceptū dei zc. quia posset deus re
uelare petro q̄ nō vellet eū3 velle mori patrē: quē
tñ deus ipe vellet mori. In quo casu teneretur pe

Roñ.iiij.

trus velle patrē suum nō mori: licet sciret deū ip3
velle mori. ¶ Dicitur notanter in particulari co
gnite: q2 vt. s. dictū est: pōt bon9 filius patrē suū3
velle viuere quē deus vult mori: dum ignorat hāc
dei voluntatē. Unde licet pater grauissima labo-
ret ac desperata infirmitate: adhuc filius potest
velle patrē viuere. Pōt etiā vite remedia querere
medicoꝝ opere z aliis licitis vūs: tum q2 nulla in
firmitas est euidēs signū q̄ de9 velit p̄rem mori:
q pōt etiā mortuos resuscitare: z vocat ea que nō
sunt sicut ea q sunt. Semp̄ eñ dubitare pōt fili9:
an de9 velit patre3 suū mori ad min9 pro illo: vel
isto instanti. Jō donec mortu9 nō fuerit: remedia
lōgiorꝭ vite licite q̄rere pōt. Et sic suo mō in aliis
pōt q̄libet q̄rere defensionē ac refugium ꝯtra insi
diantes: oppugnantes: opprimētes: l3 deus velit
eū sic tētari: z dāpnificari: q̄diu ignorat vtrū deus
hoc velit: aut q̄diu z vsq3 quo hec velit: semp̄ tñ
manere d3 habitualis illa conformitas volūtatis
mediata: de q loquit̄ propositio tertia: vt semp̄ sit
parat9 aio patiēter ferre: si nosset deū hoc simpli
citer velle. ¶ P Sed hic q̄ri pōt: p̄ q̄d nobis ino

Questio.

tescere pōt volūtas dei bñplaciti z ꝯñs. Rñdetur

Rñsio ad questionez.

q̄ duobus modis possum9 certe cognoscere deū
aliquid velle nunc esse vel fuisse vel futuru3 fore.

Actuum.v.

Unus est diuina reuelatio. Sic certe p̄phete no-
uerūt p̄terita p̄sentia z futura. Sic moyses nouit
mūdi creationē: quā posteris descripsit: q longe
fuit p̄terita. Sic petr9 nouit p̄cium qd fraudauit
ananias ꝯsentiēte saphyra. Sic helise9 p̄pha no
uit giezi tenere vestes q̄s naamā dederat z mune
ra. iiij. Reg. v. Sic nos certe credimus futuꝝ iudi
ciū: antixp̄i persecutionē: z mortuoꝝ resurrectio-
nem. Alio mō cognoscitur hec diuina voluntas
ipso facto aut operatione. Cū eñ diuina volun-
tas oīm rerū existentiu3 est autor: z nihil omnino
fieri pōt ea nolēte: eo ipso q̄ aliquid fit: vel factū
est: certe noscimus deū hoc fieri: vel factū esse vo
luisse. Et hec notitia tñ extēdit se ad preterita et
existentia: nō ad futura. Uñ certi sumus q̄ quecū
q3 circa nos fiunt: siue prospera: siue aduersa: vt
abundantia temporalium in frumento z vino: di
uitiarum affluentia: corporum sanitates: honoꝝ
sublimationes. Similiter z hominū clades: guer
re: pestes: terrarū depopulationes: paupertates: ęr
rūne: amicoꝝ interitus z similia: omnia deo vo-
lente z faciente hec fiunt: vt. s. tactū est. ¶ Q Ex
quo sequitur q̄ in omnibus supra dictis ita tene
mur nostrā voluntatē diuine conformare volūta
ti: vt omnia hec dum fiūt: seu accidūt: nobis pla-
ceant: eaq3 sic fieri velimus tanq̄ volita a deo sua
rectissima z iustissima voluntate. Hoc etiam do-

Eccli. xxxix

cemur Eccl. xxxix. Bñdicite dñm in operib9 suis
Et dicetis in cōfessione. Opera dñi vniuersa bo-
na valde. Opera enim dñi exquisita sunt in oēs
voluntates eius. Et iterum in ps. Benedicam

Ps.
Augustin9.

dñm in omni tpe. semper laus ei9 in ore meo. Su
per quo Aug. Nunquid solum qñ tibi benefacit:
quando abundant temporalia: multum frumen
ti vini z olei: auri: z argenti: pecorum: domorum:
tūc benedices? Non: sed in omni tpe: ergo z tunc
qñ illa fm tempus z fm flagellum dei turbantur:
auferūtur: z minus nascūtur: z iam nata dilabun
tur: z exinde sequitur egestas: labor: dolor: ac tri
bulatio: tunc q cātas: benedicam domino in om-
ni tpe: bñdic z quādo illa dat: z qñ illa tollit: quia
ille dat: z ille tollit: sed seipsum a benedicente nō
tollit. De illis vero qui se non ꝯformāt diuine vo
luntati dicit propheta. Confitebitur tibi cum bñ

Ps. xlviij.

feceris ei: super quo glo. i. laudabit te o deus cū
benefeceris ei: z solu3 in prosperis: z blasphemat
in aduersis. Non dicit qui talis est: vt seruū Job.
Si bona suscepimus de manu dñi: mala cur non
sustineamus? Et itex. Dñs dedit: dñs abstulit: si
cut dño placuit ita factū est: sit nomen dñi bñdi-
ctum. ¶ R Sed dicis ergo placere debet incen-
dium: z ita non erit extinguendu3: dum in domo
vel in ecclesia oritur: nec muniendus est locus cō
tra hostiū insultus: nec defendenda patria: s3 nec
instituende processiones: ac oratiōes publice ad
deum fundēde sunt tpe pestilētie z guerrarū: qd
est contra vsum ecclesie. Si eñ tenemur illa velle
nō sunt nolenda: z ita nec etiā ne sint orandū est
aut agendū. Itē sic deberent nobis placere pctā:
homicidia: adulteria: furta: comesationes: ebrie-
tates: ipudicitie: z cetera maleficia z pctā. Oīa il-
la sicut cetera supradicta nō nisi deo volente fiūt
si eñ fieri nollet: fieri non possent. Ad primum dr
q̄ supradicta penalia z aduersa dum fiunt aut fa
cta sunt: placere debent tanq̄ a deo iusta volūta
te facta. Sed quia dubium nobis est quādiu dñs
velit vt maneat: possumus velle vt cesset. Uult
eñ qñq3 dñs incēdiū oriri: z non cōtinuari. Uult
etiā qñq3 hostes insurgere: z conari aduersum in
stos z nō nocere: sed ab eis quib9 nocere moliun
tur: repelli. Et ideo muniēda sunt loca: instituen-
de p̄cessiōes: extinguēda incēdia: nō vt nō sint or
ta: frustra eñ hec fierēt: cū p̄teritum reuocari nō
possit: vt nō fuerit: nec qd est: caueri vt nō sit: cum
oē qd est: qñ est: necesse sit esse: in sensu cōposito.
Sed agendū est z orādū: vt ea tollanẗ: vt non per
maneāt: hoc eñ an deus velit qi nobis incogni-
tū est: orandus est vt velit: q2 forte iō oriri voluit:
vt ad oronem nos excitaret: z nos exaudiēdo no
bis suā charitatē ostēderet: z p̄ hoc dilectionē in
nobis ad se hñdā excitaret. Qd eū fecisse innume
re scripture testantur. Sic indurauit Pharaonē
vt potentiam suam populo liberādo ostēderet: et
eos p̄sequi p̄misit vsq3 ad mare rubru3: vt eos mi
rabiliter liberatos: ad sui cognitione3 z amorem
erudiret: vt hr. in Exo. Et p̄ hoc p3 q̄ si oritur incē
diū: laborādū est ad extinctionē: ne p̄manēdo ab-

famat: licet nō sit volendū vt nō sit ortum: q̄z hoc ipsum ꝙ ortum est: certum est deum voluisse: non aūt certū ꝙ deus ipsum velit ꝑmanere: augeri: vł ad nondū incensa protendi. Si aūt certum foret ꝑ reuelationem aliquā: deū velle totā ciuitatē incinerari: aut ab hostibus capi: nequaꝗ̄ resistendum foret nec laborandū ad ignis extinctionem: aut hostium repulsionem aut orandū pro pestilētie ablatione ⁊c. Sic peccauerunt iudei nolentes ciuitatē hierlm ⁊ seipsos tradere regi Nabuchodonosor ad denunciationē hieremie: vt hꝫ Hiere. xxxviij.

Obiectio.

¶ S Ad secundum respondebitur infra cum docebitur de voluntate signi quod est permissio. Sed diceres ꝙd si deus reuelaret alicui ꝑscito: ꝙ dānādus esset: nūquid talis prescitus vellet deberet suā perpetuā damnationē? Hoc enim esset contra legem dilectionis: qua tenetur seipꝫ diligere ad salutem. Ad hoc r̄ndet Grego. de arimino. q. vlt. j. snīarum. Supposito inquit: ꝙ talis reuelatio a deo possit fieri (qꝺ est satis dubium.)

Rn̄sio Grego. de arimino.

Dicendū videretur ꝙ nisi deus vellet hmōi hominē non velle suam dānationē ⁊ hoc sibi constaret: ipse sciens dei voluntatē: deberet ꝯtentari: et velle ꝙ eum deus dānaret: ex quo sic esset placitū deo: ⁊ hic actus procederet ex maxima dilectione dei: nec esset culpabilis: sed laudabilis. Et vlteriꝰ videtur dicendū: ꝙ in tali casu non esset sibi licitum pro finali salute sua orare: sed simpliciter de diuino iudicio deberet cōtētari. Et huic fauet dictū beati Aug. xxi. de ciuitate dei. c. xxiiij. Ubi eiꝰ snīa est: ꝙ pro nullo viuente finaliter reprobato ecclesia oraret vt saluaretur: si de eius reprobatiōe esset certa. Ait eñ. Si de aliquibus ita eccl̄ia certa esset: vt qui sint illi etiā nosset: qui licet adhuc in hac vita sint constituti: tñ predestinati sūt in eternū ignē ire cum diabolo tam pro ipsis nō oraret ꝗ̄ nec pro seipso: ⁊ hoc late declarat ibidē.

Augustinꝰ.

Et intelligendū est qꝺ dictum est: in casu in quo quis esset certus deū sic absolute: ⁊ non solū conditionaliter velle. ¶ T Illa aūt propositio quarta quibusdā videtur dura. Unde arguūt ꝯtra eā. Uoluntas nō tenetur oīa velle que deꝰ vult: etiā que nouit deū velle: ergo propositio illa est moderanda: ⁊ nō sicut iacet est vera. Antecedēs probatur: q̄z si teneref oīa velle q̄ nouit deum velle: aut hoc est ex natura volitoꝝ a deo: aut ex precepto: sicut eñ nihil est malū nisi ꝺm se: vł ex ꝓhibitione superioris: ⁊ per ꝯsequēs ex se cauēdū: vel ex prohibitione: sic nihil est necessario volendū: nisi ex se vel ex ꝑcepto superioris in proposito vel ex precepto dei: sed rē volitā a deo non semꝑ tenemur velle ex natura rei: puta damnationē patris: q̄z sic teneremur eā velle: etiā si deus eaꝫ per impossibile vellet nō tanꝗ̄ rē per se bonā: qꝺ est absurdū: neq̄z ex ꝑcepto id tenemur: quia nusꝗ̄ legimus tale preceptū. Preterea si tenemur conformare volūtatē nostrā volūtati diuine: sic subiectus teneref voluntatē suā ꝯformare volūtati sui prelati: ł his in quibꝰ est sibi subditus: sed ille non tenetur facere vel velle id qꝺ prelatus vult fieri ex eo solo: ꝙ prelatus vult hoc fieri: sed ex hoc ꝙ prelatus vult subditum hoc velle vel facere. Ita videtur in proposito. Illud tñ tenetur voluntas hominis velle quod deus vult eum velle: ⁊ nō vniuersaliter q̄cquid deus vult. ¶ Huius sententie est Durandꝰ circa primū snīaꝝ: ⁊ videf cōsentire btūs Thom. j. ij. q. xix. ar. x. Et allegatur ad idē Ansel. li. de similitudinibus dicens nō debere nos velle semper qꝺ deus vult: sed velle quod deus vult nos velle. Itē Aug. in enchi. Deū cōgruit aliq̄d velle: quod nō congruit hoīs volūtati velle. Et allegat idē magister disti. xlvi. primi. Et ꝺm hoc dicunt: ꝙ si deus alicui absolute reuelaret suā dānationē: nō teneretur talis velle suā dānationē. Quia licet sibi innotesceret: ꝙ deus vellet suam damnationem: nō tamen ex hoc innotesceret deum velle ꝙ damnādus vellet suam damnationē. Et ꝺm illos loco ꝓpositionis quarte suprapositę: ponitur hec ꝓpositio que etiam apud priorē opinionem vera est.

Btūs Anselmus.
Augustinꝰ.

¶ U Uoluntas hominis viatoris ita tenetur se conformare diuine voluntati in volito: ꝙ non debet remurmurare oppositū volendo simpliciter ⁊ deliberate ei: quod scit deum velle: secus ex conditione. Probatur conclusio: quia voluntas viatoris volendo scienter iniustum: peccat: ⁊ est iniusta. Sed voluntas volens oppositum ei quod iustum est: scienter vult iniustū: ergo est iniusta. Ultra. Omnis voluntas volens oppositū ei quod vult deus: vult quod scit vel scire debet esse iniustum: ergo est iniusta. Antecedēs patet: quia omne quod deus vult: eo ꝙ vult: iustum est: ergo eiꝰ oppositū iniustū. Item quilibet viator tenef deū super omnia diligere: ergo tenetur velle q̄ nouit dominum deū velle: ⁊ ita non remurmurare. Cōsequentia tenet: quia ꝺm Tullium. Amicitia est idem velle ⁊ idem nolle in rebus honestis. Omnia aūt que deus vult iusta sūt ⁊ honesta. Et hec ratio etiam probat priorem propositionem. Iteꝫ volens ꝯtrarium ei quod deus vult scienter ⁊ deliberate: repugnat diuine iusticie: hoc autem nō licet: ergo antecedēs pro prima ꝑte ꝑꝫ. Uolens contra diuinam voluntatem: vult contra legem eternaꝫ: ⁊ ita repugnat diuine iusticie: que est ꝺm legem eternam: ⁊ per consequens peccat. Consequentia illa simul cum antecedente patet ꝑ beatum Augustinum lib. xxij. Contra faustū: qui diffiniens pctm̄: ait. Peccatum est dictum: factum: vel concupitum contra eternam legem. Et declarando subdit. Eterna lex ratio est vel volūtas dei. Item volens aliquid non esse quod deus vult eē videtur quantum in se est a deo tollere omnipotentiam. In eo enim ꝙ vult oppositum: vult diuinam voluntatē non esse efficacē: ⁊ ita nō esse omnipotentē.

Tullius.

¶ Dicitur notanter simpliciter: quia ex conditione posset oppositum velle: vt potest velle non pati certos aduersitatē: si non demeruissent talē vel talē tribulationē ꝙ eā non paterenf. Sic ⁊ virgo gloriosa: ⁊ sancti noluerunt passionē christi sub conditione si non peccasset homo: quā tñ voluerūt propter humani generis redemptionē. Cetere conditiones patent. ¶ X Uerum volens seruare primā opinionē que est sancti Bonauē. Gregorij de ari. Ockam ⁊ alioꝝ plurium: facile responderet ad rationes in cōtrariū factas. Ad primā diceret: ꝙ voluntas viatoris tenef velle quicquid nouit deum velle ex precepto dei: quo preceptum est diligere deum super oīa. In hoc precipitur etiā velle omnia que deus vult: cū diligentiū sit idē velle ⁊ nolle. ¶ Ad secundam diceret: ꝙ nō est simile de subdito respectu sui prelati ⁊ subdito dei: quia non tenetur subditus suum prelatū plꝰ seipso diligere: sicut tenemur deum diligere. Etiā prelatus habet superioritatem in corpus tñ: nō in aīam: ideo sufficit ibi exterior ⁊ corporalis obedientia. Sed deus habet plenū dominiū in aīas ⁊ corpora: qui magis requirit interiora mentis obsequia: ꝗ̄ corporis exteriora. Hec auteꝫ maxime consistunt in conformitate voluntatis viatoris cum diuina in volito: vt idem velit et nolit. De secunda conformitate in volendi actu: hoc est ꝙ velit quicquid deus vult eum velle. Dicendum est sicut de voluntate signi: quia nō aliter potest hoc

Augustinꝰ.

nobis

nobis innotescere quid de⁹ velit nos velle: nisi p signa: scz pcepta: prohibitiones: aut ɔsilia. Ideo simul tractabit cū volūtate signi lectione sequē-ti. De volūtate antecedēte dr̄ breuiter: φ viator nō tenet se ɔformare illi nisi esset pceptū dei volē-do illud qđ deus tali voluntate dr̄ velle. Gfa exē-pli. Volūtate antecedente vult oēs saluos fieri: vult ꝛ omnes homines pfectos esse: qꝛ ad vtrūq; dat antecedentia arbitrium liberum ꝛ gratiam. Sed primo addit preceptum: secundo cōsilium. Ideo primum tenemur velle: non secūdum: sicut infra dicetur de voluntate signi.

Lectio .lxix. A

Sten sortcun q quē-admodum vo-lūtatem nostrā ɔforma-ri opz di-uine vo-luntati benepla-citi cōse-quenti: qđ est se ɔforma-re volūtati dei in volito: cōsequēter vidēdū quō nostra volūtas dz ɔformari volūtati signi. Quo etiā patebit quō debemus nos cōformare volun-tati diuine bnplaciti in actu. i. in eo qđ vult nos velle. Nā cōformādo nos pceptis ꝛ cōsilijs: hoc volumus qđ ipse vult nos velle. Quicqđ em̄ vult nos velle: p ei⁹ pcepta ꝛ ɔsilia: nobis innotescit. Silr qđ vult nos nolle seu non velle: per ei⁹ pro-hibitiones manifestat. ¶ Sed hic statim oritur dubiū. Vn̄ nobis innotescunt dei pcepta prohi-bitiones ꝛ cōsilia. Ad qđ rn̄det φ multis modis hec nobis insinuant. Primo p naturalis rōnis dictamē ꝛ iudiciū. Hec em̄ est lex naturalis ꝛ re-gula nr̄e volūtatis: nūq; discordās a regula diui-ne rōnis: quantū ad prima agendoꝝ ꝛ vitandoꝝ principia practica. Hāc em̄ de⁹ cōtulit homini: vt semp ad optima dep̄cet. Vn̄ et apl's ad Rom. ij. Cū gētes q̄ legē: scz scriptā: nō habent: natura-liter ea q̄ legis sunt faciūt: eiusmodi legē non ha-bētes ipsi sibi sunt lex: q̄ ostendūt opus legis scri-ptū in cordibus suis. Huius em̄ legis naturalis principia sunt immutabilis rectitudinis a deo: vt contra ipsa nulla alia lex statuta ab hoie recta esse pōt. Qđ vtiq; verū non esset: nisi esset confor-mis rectitudini diuine volūtatis. Recta itaq; ra-tio a deo nobis indita suo dictamine et iudicio nobis insinuat diuina precepta ꝛ cōsilia. Concor-dat em̄ p oīa diuine volūtati et rationi. Vult em̄ de⁹ nos illi obtemperare. Eterna em̄ lex natura-lē ordinē seruare iubet: perturbari vetat: vt dicit Aug. xxij li. contra faustum. Hic ordo est vt oēs actiones moresq; hoīs sint rōni subiecte. Unde ꝛ Aug. li. i. de libe. arbi. Hō ordo rectus vel o[illegible] ordo appellād⁹ est: vbi deteriorib⁹ meliora subij-ciuntur. Et sequit. Ratio irrationabiles alemo-tus regit: id scz dn̄at in hoie cui dn̄atio lege debe-tur: eāq; eternā legē cōperimus. Dictamen igit recte rōnis manifestatio ē legis diuie. ¶ B Se-cūdo nobis notificat diuina lex pcepta cōtinēs: phibitionē: ꝛ cōsilia: per scripturā sacram. Hec em̄ pandit q̄ deus pcipit: phibet ꝛ cōsulit. Unde Hiero. in epl'a ad demetriadē virginē. Diuinas scripturas sepi⁹ lege: immo nūq; de manib⁹ tuis sacra lectio deponat. Scio in sacris scripturis p quas solas poteris plane dei voluntatē intellige-re: quedā prohiberi: quedā precipi: quedā conce-di: aliqua suaderi. Et beatus Greg. in moral. Fi-delium mētes per scripturā sacrā os dei intuen-tur: qꝛ deus per eas loquit: qđ vult ab ore ei⁹ fie-ri manifestū. Et Chrys. super Mat. In sacra scri-ptura inuenit ignorās quid discat: contumax qđ timeat. ¶ Tertio innotescit dei volūtas per con-suetudines rōnabiles: institutiones et traditio-nes vniuersalis eccl'ie: cui scz eccl'ie in apl'is mis-sus est spūssctūs vt ipsam doceret oēm veritatē: quapropter in his q̄ credēda pponit et agenda pcipit: nō credit a diuina lege errare. Rursuz nō solū ex traditionib⁹ vniuersalis ecclesie: sz ex pce-ptis ꝛ cōstitutionib⁹ etiā patrū ꝛ eccl'ie platoꝝ: quoꝝ est diuinoꝝ h̄re sciētiā ꝛ volūtatē ꝛ legē ex-plicare. Vn̄ ꝛ dn̄s de lege sua hesitantes / remisit ad sacerdotes di. Si aliqđ ambiguū fuerit in le-ge aut difficile: venies ad sacerdotes leuitici ge-neris / querēs ab eis: q̄ indicabunt tibi iudiciū ve-ritatē: et facies quecunq; dixerint q̄ presunt loco quē elegerit dn̄s / et docuerint te iuxta legē eius. Sequerisq; sententiā eoꝝ: nec declinabis ad dexte-rā: neq; ad sinistraz. Deute. xvij. Et alibi. Labia sacerdotis custodiūt sciētiā: ꝛ legē reqrent ex ore ei⁹. Vn̄ ꝛ xp̄s saluator iussit audire illos q̄ cathe-dras tenēt: ꝛ ceteris psunt. Omnia (inqt) quecunq; dixerint vobis: seruate ꝛ facite q̄si. s. ipsi doceant ꝛ sciāt dei volūtatē. ¶ Quarto etiā q̄nq; cogno-scit dei volūtas et lex p effect⁹ dei: qꝛ p hoc φ de⁹ punit aliq̄s act⁹ hoim: arguit φ hominē sic age-re sibi displicet. Et per hoc φ aliq̄s tales pmiat bona cōferēdo: cognoscit φ act⁹ illi deo placue-rūt. Ita displicuit deo numeratio ppl'i facta per dauid: p quo grauiter punitus legitur. ij. Regū xxiiij. Placuit dn̄o zelus phinees: pp̄ter qđ sibi cōtulit sacerdotiū sempiternū: et toti populo re-propitiatus est: vt habet Nume. xxv. ¶ ¶ Qui-bus pmissis sequunt alique ppositiones ostēdē-tes quō nr̄a volūtas tenet esse cōformis volūta-ti diuine signi. Et hec est ppositio pma. Volun-tati signi cognite: q̄ est preceptio ꝛ prohibitio: te-net viator suā volūtatē cōformare: vt velit iussa modis quib⁹ pcepta sunt perficere ꝛ phibita ca-uere. Patet ppositio per illud. Si vis ad vitā in-gredi serua mādata. Itē q̄libet viator tenet deuz diligere ex toto corde ꝛ sup oīa. Sed hec est cha-ritas dei vt mādata ei⁹ custodiam⁹. Et q̄ hz mā-data mea ꝛ seruat ea: ille est q̄ diligit me. Dicitur cognite: qꝛ si inuincibili ignorātia laboraret ex-cusari posset. Dicit etiā modis quibus precepta sunt: qꝛ aliter pcepta sunt affirmatiua: alr nega-tiua. Nā affirmatiua precipiunt pro loco ꝛ tēpo-re. Negatiua prohibent psemp: hoc est ita tenet viator se ɔformare volūtati signi pcepti: vt velit q̄ pcepta sunt perficere oīa: pro illo tn̄ tpe et loco ꝛ modo quo precepta sunt. Sed ea q̄ prohibent simpliciter pro omni loco ꝛ tēpore cauere. ¶ Sz dr̄ hic aliquis. Deus precepit aliqua que tamen non vult fieri neqz antecedēter neqz ɔnr. Simili-ter q̄nqz phibet aliqua que vult fieri: ergo videt φ nō teneamur illa facere q̄ pcipit: nec ea vitare que prohibet. Primū patet de Abraā: cui preci-pit φ filiū suum immolaret: quod tn̄ fieri noluit vt docuit effectus. Secūdū patet: quia Christus curans surdū et mutū: precepit astantib⁹ ne cui dicerēt: ꝛ quāto plus precipiebat: tāto magis il-li predicabant: in quo phibuit publicationē mi-

Dubium.
Responsio ad dubiū.
Ad ro. ij.
Augusti.
Hiero.
Grego.
Chryso.
Malac. ij.
Mat. xxiij.
Prima propositio.
Mat. xix.
i. Jo. v.
Joan. xiiij.
Aliter sunt precepta affirmatiua aliter negatiua.
Obiectio.
Gene. xxij.
Mar. vij.

raculi: et tñ ipsam voluit: vt factũ docuit: cũ miraculũ publicãtes nõ arguant vt pcepti trãsgressores.

Rñsio ad obiectionem.

Rñdet cõcedẽdo q res a deo pcepta non est semp volita volũtate bñplaciti: ꝛ res prohibita nõ est semp ab ipso nolita volũtate bñplaciti: ꝛ res nolita: vt dictũ est lectione pcedẽte. Sed nihilomin⁹ tenet hõ velle qd pcipit: ꝛ nolle qd ꝓhibet: qꝛ quãuis nõ semper velit sua pcepta adimpleri volũtate cõsequẽte: tñ vult nos semper ad pcepta obligari: hoc est vult nos obligari ad volendũ ea q̃ pcepit. Et hoc pcertim dũ nõ ꝯstat de volũtate bñplaciti cõsequẽte opposita. ¶ D Et si iterũ replicat: tũc illa pcepta q̃ vult non obseruari essent signa falsa. Sicut signa intellect⁹ non sunt vera: nisi sic sit in re sicut ipsa significãt. Ex eo em̃ q res est vel nõ est: oratio vera vel falsa dr. Sic et videt de signis volũtatis: q illa precepta ficta sint: q̃ precipiẽs nõ vult obseruari seu impleri. Qui enim indicat se velle qd nõ vult: fictus videt: qd deo nõ cõuenit. Ad hoc rñdet fm aliqs: q precepta dei etiã illa que generaliter omnibus data sunt: vt precepta decalogi: nõ sic sunt signa volũtatis diuine: q res pcepta sit simpliciter volita voluntate consequente. Sic enim oĩa precepta ab oĩbus seruarent: sicut generaliter voluntas beneplaciti cõsequẽs semp adimpleret. Sed sufficit q res precepta sit volita voluntate antecedente. Sic em̃ dedit mandatum de dilectione sui: quã vult voluntate antecedente: quia omnibus dedit naturalia dona et auxilia: quibus fieri possunt in deũ dilectione quã precepit. Et ita in ꝓposito dicũt de mãdato abrae specialiter facto: q de⁹ nõ voluit immolationẽ filij eius volũtate consequente: quãuis ipsam voluit voluntate antecedente. Et ex hoc secluditur fictio a precepto ꝛ pcipiẽte: qꝛ vtiqꝫ vult qd pcipit: etsi non sp executiue: tñ antecedẽter. Sed tenẽdo fm supradicta q de⁹ noluit immolationẽ isaac voluntate antecedẽte. Dicẽdũ q adhuc non est pceptũ fictũ nec pceptor fict⁹: qꝛ hoc pceptũ non est signũ volũtatis dei: q̃si de⁹ vellet rẽ quã pceptũ significat sꝫ est signũ obligatiõis: quo vult obligari subditum ad faciẽdũ illud qd pcipit. Et fm hoc abraã exhibuit suã obediẽtiã volẽdo filiũ suũ immolare. ¶ E Hoc plani⁹ põt sic exꝑmi. In pcepto deo abrae est attendere ṽba pcipiẽtis: ꝛ intẽtionẽ pcipiẽtis. Preceptũ illud fm mẽtẽ pcipiẽtis pretẽdebat obediẽtiã abrae fieri notã ceteris in exẽplũ ꝛ nõ immolationẽ filij quã pcepti ṽbꝫ significabãt. Quẽadmodũ ꝛ plat⁹ religiosus qñqꝫ pcipit fratri suo aliqd arduũ qd tñ per ipm nõ vult adimpleri: vt experiat obediẽtiã fratris: vñ cũ viderit fratrẽ velle pceptũ adimplere: reuocat pceptũ. Nec tñ in hoc prelat⁹ precipiẽs est fictus: qꝛ qd intẽdit p pceptũ: scꝫ probationẽ et meritũ fratris: vere execut⁹ est: nec preceptũ fictũ et inutile est: qꝛ ꝓpter fratris obediẽtiã cedit fratri in meritũ: licet reuocatus nõ exequat. Et si tam large acciperet fingere. i. valeret tantũ dare signum q aliqs aliquid velit fieri (qd tñ dans signum non vult fieri) in vtilitatẽ ꝛ ꝓfectũ eius: cui fit signuꝫ nõ repugnat diuine sapientie ac iustitie fingere: immo sic fingere sepius bonũ est ꝛ vtile. Et in ꝓposito hec fictio multũ profuit abrae quantũ ad obedientiã quã ostẽdit: quã per hoc preceptum dñs ꝓuocauit. Sic ꝛ xp̃s finxit se longius ire: ad excitandũ charitatem et opus misericordie discipulorꝫ quib⁹ loquebat. De scdo qd inductum est

Luce. xlti.

de surdo ꝛ muto cui⁹ curationẽ miraculosam ne ꝓmulgaret precepit: aliter dicẽdũ. Nã illos quibus precepit ne cui dicerent: noluit obligari ad nõ faciendũ qd ꝓhibuerat: seu ad volendum nõ facere sicut voluit obligare abraã p pceptuꝫ sibi datũ. Tũc em̃ fuissent hi: qui tãto ampli⁹ clamabant: bene oĩa fecit surdos: fecit audire ꝛ mutos loqui: q̃to xp̃s pcipiebat ne dicerẽt: transgressores. Sꝫ vt dicit Durãd⁹ illd ꝓponebat magis vt documentũ: q̃ vt pceptũ: vt pꝫ p glo. Aug. Unde per hoc instruunt benefacientes: vt ex bñficientia nõ querãt gloriã mũdi. Instruunt ꝛ beneficiati: vt nõ sint ingrati. Et hoc xp̃s figurabat in se: et in alijs quib⁹ loquebat: vt scꝫ fuga sit proprie glorie in benefactorib⁹ et fuga ingratitudinis in beneficiatis. Et sic sermo verus est sine fictione: ꝛ hoc mõ figuratiuo. Et si diceres. Cũ filijs sit ꝓlatio ṽborꝫ quib⁹ hic pcepit ne cui dicerẽt: ꝛ eorꝫ per que discipulis corã quib⁹ transfigurat⁹ est in mõte pceperat: ne visionẽ quã viderãt: cuiqꝫ dicerent: donec fili⁹ hoĩs a mortuis resurgeret: per q̃d illi intellexerũt ṽba preceptiua nõ esse preceptũ: isti siliã susciperent vt preceptũ. Põt dici: q dñs qui loquebat foris: illuminabat mẽtes vtrorũqꝫ ad intelligẽdũ qua intẽtione ac quo intellectu hec illa protulerit. Hoc quo ad tũc psentes xp̃o loquẽti. Quo ad nos ꝓpter quos scriptũ est intellectũ colligimus ex his q̃ circũstant scripturã: sicut dicit Aug. li. lxxxiij. q. lxix. Solent circunstantes scripturarũ illuminare sentẽtiã ꝛc. vt. s. allegatũ est lec. xxix. Cũ em̃ illi ad verbũ xp̃i prohibẽtis ampli⁹ laudabant dñm: isti pceptũ ad literã seruabant: ꝛ vtrũqꝫ commendat: colligimus vtrosqꝫ intellexisse intentionẽ dñi pcipiẽtis. ¶ F

Durãdus.

Augusti.

Scda ꝓpositio. Uolũtati signi qd cõsiliũ dr: volũtas viatoris cõformare se tenet: nõ vt pficiat: sꝫ ne ꝯtẽnat. Primũ pꝫ: qꝛ de his dicit dñs. Qui põt capere capiat. q. d. nõ obligo ad perficiendũ sed cõsulo vt qui põt seipsum vincere faciat. Nõ em̃ ꝯsilia euãgelica obligant: alioqn ꝛ ipsa precepta essent: sed viã pfectiõis tãqꝫ magis expeditã ostẽdunt. Uñ ait dñs. Si vis pfectus esse: vade: vẽde oĩa q̃ habes ꝛ da pauperib⁹: ꝛ habebis thesaurũ in celo: et veni sequere me. Qd verũ est: nisi quis voto se astrinxisset sicut clerici in sacris ꝛ religiosi ad cõtinentiã: quib⁹ propter votũ sponte emissum: consiliũ factũ est preceptũ: fm illud. Uouete et reddite: primũ cõsiliũ: scdm est pcepti. Scdm patet: qꝛ tenemur non spernere: sꝫ amplecti tanqꝫ vtilia ꝛ expediẽtia ad btitudinis ꝯsecutionẽ. Qui em̃ spernit cõsiliũ: spernit cõsulenteꝫ. Et q̃ iudicat aliqd cõsiliũ inutile et vanũ: aut reputat cõsulentẽ malitiosum: aut insipientẽ: que nefas est cogitare. ¶ Tertia propositio. Eisdem modis quibus tenemur nos cõformare voluntati cõsequẽti diuini beneplaciti: tenemur nostraꝫ volũtatẽ conformare diuine operationi: q̃ dr volũtas signi. Patet: qꝛ opatio diuina certũ signũ est volũtatis diuini beneplaciti: vt. s. habitũ est. Quicq̃d em̃ deus operat: illud est ab eo volituꝫ: volũtate beneplaciti consequẽte. Siquidẽ nihil operat nolẽs aut ignorãs. ¶ Quarta ꝓpositio. Uolũtati signi q̃ est permissio: cõformari nõ debemus vt eadẽ faciamus: aut in alijs similia permittamus. Pꝫ hec ꝓpositio: qꝛ illa q̃ deus pmittit (vt pmissio est signũ distinctũ ab alijs diuine volũtatis signis) mala sunt q̃ deus nõ impedit. Mala aũt nec facere debemus: nec pmittere in alijs: saltẽ oĩa vniuersaliter. Alioqn deberemus velle pctã ꝛ diuinam offensaꝫ. Hec em̃ permittit de⁹. Uñ Hugo li. i. de sacramẽtis parte. iiij. De⁹ permittit mala: ꝛ malus non est: quia malum ad bonũ et decorẽ vniuersi nouit optime reformare. Rex aũt et prelat⁹ malus censendus est: si sine

Secũda ꝓpositio.

Mat. xix.

Ibidem.

Tertia propositio.

Quarta ꝓpositio.

Hugo.

periculo

periculo maioris mali malū fieri non ꝓhibet et impedit: sed permittit. Tenemur tamē ꝛ obligamur cōtra dei permissionem nō murmurare: qꝛ iustissime ꝛ sapientissime permittit iuxta sua occultissima iudicia: ꝛ abyssum sue sapientie infinite. In signum cuius ꝛ filys israel cōtra dominum murmurātibus pena grauis nūciatur. Unde

Nūe.xiiij.

nūeri.xiiij. Oēs qui nūerati estis a vigesimo anno ꝛ supra: ꝛ murmurastis contra me: nō intrabitis terram super quā leuaui manū meā: vt habitare vos facerē. Unde ꝛ aplſ hortaf. Neqꝫ murmuraueritis sicut quidā eorum murmurauerūt ꝛ perierunt ab exterminatore. Et tm̄ de primis

j.Cor.x.

modis ↄformandi se diuine voluntati: scꝫ in volito ꝛ in volēdi actu: qđ ē in eo qđ vult nos velle: que sua voluntas nobis innotescit per signa sue voluntatis. ¶ B De tertia ṽo cōformatione: q̄ est in modo volendi: vt scꝫ ea que volumus ex simili charitate ꝛ ꝓpter eūdem finem velimus: ex qua ꝛ propter quē deus vult: hoc est ex charitate ꝛ principaliter ꝛ finaliter ꝓpter deū lōgiorem tractatū requirit. Sed hoc sufficit pro nunc: ꝙ quotiens aliquid meritorie volendū est: necesse est vt nr̄am voluntatē diuine cōformemus: modis supradictis: ꝛ vltra hec etiā in modo volēdi: ita vt hec ex charitate velimus ꝛ principalr̄ ꝛ finaliter ꝓpter deū. Et qꝛ nō semper tenemur mereri: nō tenemur nos semper conformare diuine volūtati in modo volendi: quāuis nihil vtilius sit viatori: nihil iocūdius cōprehensori: ꝙ sic se cōformare summe volūtati. In hoc em̄ consistit omne meritū viatoris: ꝛ fruitio cōprehensoris. Unde breuiter ad illā cōformitatē tenemur: qñcū qꝫ deū super oīa diligere actualiter obligamur. Et hec de ista cōformitate sufficiant. Et per hoc ad rationes in principio huius qōnis preceden. ti lec. adductas rñdetur. Ad primā: q̄ arguit ꝙ nō tenemur nos conformare diuino intellectui intelligendo: ergo nec voluntati volēdo. Dicitur ꝙ nō peccamus assentiēdo falso difformiter diuino intellectui vtꝫ aut semper: qꝛ defectus ille quo intellectus noster assentit falso nō est semp ex his que sunt in nr̄a ptāte. Cogitur enim qñqꝫ falsis ꝛ sophisticis rōnib⁹ quas intellect⁹ soluere deprehēdendo defectū eax nō pōt. Unde in his nullū pctm̄ cōmittit: sed tm̄ intellectus ligatur. Et ita nō est in ptāte intellectus semp se cōformare diuino intellectui. Defectus aūt volūtatis quo minus nr̄a volūtas se cōformat volūtati diuine est in nr̄a ptāte: qꝛ in nullo nr̄a volūtas cogitur ad volēdū siue nolēdū quodcūqꝫ ꝓpter sui libertatē. Eapropt dū se nō cōformat diuine volūtati: dū ꝛ ibi tenet ſꝫ ꝑmissa iuste ad pctm̄ sibi imputaf. Hinc ꝛ de intellectu quātū ad ea que fidei sūt: ꝛ necessaria ad salutē: si se difformauerit diuino intellectui: pctm̄ in forib⁹ est: qꝛ hec credere est in nr̄a ꝑtāte. Nō em̄ credit nisi volens: ait

Augustin⁹

bea. Aug. Ad ſꝫ oppm̄ patuit q̄ ꝛ quō diuina voluntas est regla nr̄e volūtatis: ꝛ ꝑ hoc ꝙ in his in quib⁹ est regla volūtas nr̄a se cōformare obligaf. ¶ H Scđm oēs itaqꝫ hos modos: quibus nr̄a volūtas diuine dꝫ cōformari volūtati: petimus vt fiat volūtas dei in nobis: dicentes. Fiat volūtas tua. Petim⁹ em̄ hec dicentes grām dei: per quā sua volūtas nedū bñplaciti de quo supra ſꝫ ꝛ signi in nobis fiat: vt per grāꝫ tuā vniuersa ꝑcepta tua intelligamus sine errore: mēoriter teneam⁹ sine obliuione: ope exeq̄mur sine tpe: ſꝫ ꝛ prohibita diligenter caueamus: ac cōsilia non spernētes feruēter amplectamur: vniuersa eius opa collaudem⁹: ꝛ in donis suis ac ꝓſpitatibus gratias agamus. In aduersis patientiam seruemus. In omnib⁹ nosmetipsos exhibentes sicut

ij.Cor.vj.

dei ministros: per arma iusticie a dextris ꝛ sinistris. Ut quoqꝫ in tuis promissionibus nō presumamus nosipsos atqꝫ nobis cōmissos negligentes: ac tua patientia abutentes: thesaurizemus nobis iram in die ire ꝛ reuelatiōis iusti iudicij dei. Sed nec tibi in malorum prosperitatibus quōlibet remurmuremus. Sed in omnibus

Roma.ij.

tue volūtatis signis: ſm sanctissimā volūtatem tuā ꝛ iustissimā cōuersemur. Fiat vo. tua in nobis ꝛ in mō volēdi: vt quecūqꝫ volum⁹ ſm te et propter te: ꝛ in te qui dñs noster es ꝛ pater: ꝑncipaliter ꝛ finaliter ordinem⁹: ſm apli tui senten-

j.Cor.x.

tiam. Siue manducem⁹: siue bibam⁹: siue aliqd aliud faciamus oīa in gloriā tuā faciam⁹. Et sic tua in nobis volūtas fiat: vt tibi viuentes ꝛ morientes illis iūgamur in celis in quibus volūtas tua semp ꝛ feliciter adimpletur. Uel ſm dominū

Albertus.

Alb. petimus qđ in ps. cx. Magna opa domini exquisita in oēs volūtates eius. Dū preceptum implemus: ꝓhibitionē cauemus: cōsiliū amplectimur: opationē tanq̄ exemplū sequimur: ꝛ in permissione bonum nobis fieri permittitur. In permissione em̄ q̄uis nō velit pctm̄ qđ permittit: tamē vult bonū qđ ex ordinatione illius mali in alio prouenit. Sicut nō voluit crudelitatē decij ꝛ aliorū tyrānox: tm̄ voluit ex hoc elucescere cunctis in exemplum patiētiā laurētij ꝛ alior constantiā martyrū. Hec dum nobis fieri oramus: corde ore ꝛ opere conemur perficere: pro-

Roma.xij.

bantes ſm apli exhortationē. Que sit voluntas dei bona beneplacens ꝛ perfecta. Bona quidē in preceptis ꝛ prohibitionibus. Beneplacens in cōsilijs: ꝛ exemplaribus operationibus. Perfecta autem in bono: quod in nobis de ꝑmissis in alijs malis elicitur. Hec est voluntas dei de qua dicitur. Hec est voluntas dei sanctificatio vestra. Sanctificamur dum sic quintuplici dei

j.Thes.iiij.

voluntati conformamur. Tunc em̄ benigne nobiscū facit deus pater noster qui es in celis: qñ nostram voluntatem sue voluntati conformat: vt edificentur muri hierusalem: qui de viuis et voluntatem dei facientibus lapidibus instaurātur. Hec Albertus. ¶ Sequitur. 3

Sicut in celo et in terra.

Proposita petitione simpliciter. Fiat voluntas tua: eius perfectio specificaf cū addif. Sicut in celo ꝛ in terra. Res em̄ ꝑfecta ꝛ magna petif: cū ita volūtas fieri optaf in terra sicut in celo ꝑficitur. Unde Cassian⁹ ait col. ix. Non pōt maior esse

Cassianus

ofo q̄ꝫ optare vt terrena mereanf celestibus coequari. ¶ Exponif aūt hec particula pluribus modis ſm diuersas celi ꝛ terre acceptiones. Accipif em̄ celū vel ꝓ celestis patrie incolis: ꝓ superiori portiōe rōnis: ꝓ sanctis hoībus ꝛ iustis: ꝓ superiorib⁹ mūdi spheris. De quib⁹ etiā. 3. dictum est lec. lxv. Primo mō exponitur. Fiat volūtas tua sicut in celo ꝛ in terra. Fiat volūtas tua: vt sint homines similes angelis: ꝛ sicut volūtas dei ab illis impletur in celo: ita etiāꝫ hi qui sunt in terris: non suam sed eius vniuersi faciāt voluntatē. Huic expositioni consonat beat⁹ Aug.

Augustin⁹

Petitur inquit vt sicut dei voluntas fit in angelis: qui celi sunt: qui ipso perfruuntur: nullo errore obnubilante ipsorum sapientiam: nulla miseria impediente eorum beatitudinem: ita etiāꝫ fiat in terra in sctis. i. hoīb⁹ iustis q̄ sunt in terra ꝛ de terra quātū ad corp⁹ facti. Sicut tm̄ nō dicit oīmodā silitudinē ſm ꝓportiōabilē eqlitatē

ſm q̄ cōuenit viatorib⁹ ⁊ peregrinis. Hinc ſanctus Tho. Petimus vt ſicut celi ciues cōformāt volūtatē ſuā volūtati diuine: ita vt faciāt hoīes in btitudīe terreſtri. ¶ Scd̄o mō ſm gl. Mat. vi. exponitur de ſpū ⁊ carne: ſiue ſupiori ⁊ inferiori portione. Sic ergo petim⁹ obediētiā carnis ad ſpm̄: vt caro ſpūi nō rebellet: ſʒ perfecte obediat Uñ dicit ſm ſpm̄: celum ſumus ſm carnē terra. Oramus igit̄ vt ſicut in celo. i. in ſpū: ſic in terra ideſt in carne: fiat volūtas tua: vt ſic caro ⁊ ſpūs ſint vnus homo ſpūalis: ⁊ ſimul ferātur in deū. quō ꝓpħa ſe totū dicit in deo iubilaſſe. Cor meū inqt: ⁊ caro mea exultauerūt in deū viuū. Petimus igitur ſm hoc: qd̄ ſpūs ſiue ratio: que eſt ſuperior pars hoīs (⁊ ꝓpter hoc celū dr̄) ſuadet: ⁊ dictat ſm illud quo ad optima depcat̄: illi ⁊ caro ideſt ſenſualitas: que eſt pars inferior hoīs: ⁊ idō terra nūcupata: ⁊ que aduerſus ſpm̄ cōcupiſcit: cōſentiat: vt ſic ſublata diſſenſione rixa ⁊ aduerſitate q̄ eſt inter carnē ⁊ ſpm̄: caro obediat ſpūi: ⁊ tot⁹ hō diuino bn̄placito cōformet̄. Sic exponit btūs Cypria. Fieri petim⁹ volūtatē dei ſicut in celo ⁊ in terra: qd̄ vtrūqʒ ad cōſummationem noſtre volūtatis pertinet ⁊ ſalutis. Nā cū corp⁹ e terra: ⁊ ſpm̄ poſſideamus e celo: ipſi terra ⁊ celum ſumus: ⁊ in vtroqʒ. i. in corpe ⁊ ſpū: vt dei voluntas fiat oram⁹. Eſt eñ inter carnē ⁊ ſpm̄ colluctatio ⁊ diſcordātib⁹ aduerſus ſe inuicē quotidiana cōgreſſio: vt nō que volumus ipſa faciamus: dū ſpūs celeſtia ⁊ diuina querit: caro terrena ⁊ ſecularia cōcupiſcit: ideo petim⁹ impēſe inter iſta duo ope ⁊ auxilio dei cōcordiam fieri: vt dū ⁊ ſpū ⁊ carne volūtas geritur: q̄ per eū renata eſt aīa ſeruetur. Et ſeqtur quotidianis immo cōtinuis oratiōib⁹ hoc precamur: ſicut in celo ⁊ in terra voluntatē dei circa nos fieri: qr̄ hec eſt volūtas dei vt terrena celeſtib⁹ cedat: ⁊ ſpūalia ⁊ diuina preualeāt. Hec Cypria. ¶ R Tertio modo exponitur de hoīb⁹ iuſtis ⁊ pctōribus: ita q̄ per celū intelligatur eccl'ia iuſtoꝝ: ſeu fideliū ſm legē celi viuentiū: ⁊ per terram congregatio pctōꝝ terrena querētiū: pro quoꝝ cōuerſione et iuſtificatione orare debemus ex charitate vt ad dei fidē cultū ⁊ agnitionē veniant: ⁊ ita celi fiant De hoc bea. Aug. in ſer. de oratione dñica dicit Huius petitiōis eſt ali⁹ ſenſus pr⁹ valde. Moniti eñ ſumus orare pro inimicis nr̄is qui terra ſunt: quaſi dicam⁹. Credāt inimici noſtri ſicut ⁊ nos in te credimus. Terra ſunt: ideo nobis aduerſantur. Celi fiāt: ⁊ nobiſcū erunt. H̄ ūc etiam intellectū tangit btūs Cypria. vt recitat beatus Aug. in li. de dono perſeuerātie di. Uidit ⁊ aliuʒ in his verbis ſenſum beatus martyr Cypria. vt

Cyprianus

ſcʒ pro infidelibus qui ſunt adhuc in terra terrenum tantū hoīem portātes: orare intelligant̄ fideles: qui celeſti homine inducti nō immerito celi nolē intelliguntur. Unde ſenſus eſt ſm euʒ. Fiat voluntas tua in infidelib⁹ ſicut in fidelib⁹ Et poſt ſubdit. Non tm̄ pro fidelibus vt augeat̄ in eis vel perſeueret fides: verūetiam pro infidelibus: vt habere incipiāt: ſancta eccleſia orat: vt qui adhuc ſunt pila natiuitate terreni incipiāt eſſe celeſtes ex aqua ⁊ ſpū nati. Huic concordat

Chryſo.

etiam btūs Chry. ſuper Mat. di. Hinc domin⁹ pro orbe terrarū oratonē cuilibet noſtrum iniūxit. Neqʒ eñ dixit. Fiat volūtas tua in me vel in nobis: ſed vbicūqʒ terrarum: vt ſoluatur error: plantetur veritas: ⁊ expellatur nequicia vniuerſa: ⁊ reuertatur virtus: vt in nullo iaʒ differat celum a terra. Si eñ hoc fiat nihil diſtabunt que inferius ſunt ab his q̄ ſuperius: ⁊ ſi natura diuerrant angelos alteros terra nobis oſtēdēte. Hec dicit: quia homines ſic celeſtē in terris vitā agētes ſimiles erunt angelis nō natura terreſtri: ſʒ cōuerſatione celeſti. ¶ Quarto modo exponit̄: intelligendo per celum hoc materiale celum: et per terram homines ī terra conſtitutos: vt ſit ſenſus. Fiat vo. tua ſicut in ce. ⁊ in terra. i. ſicut illa que in celo materiali ſunt tue parent voluntati: ita ⁊ homines hoc ipſum oſtēdant. Illa eñ que ibi in celeſtibus ſpheris ſunt: dei ordinationem nequaq̄ tranſgrediūtur. Sol eñ iuxta dei conſtitutum continue mouetur de oriēte in occidentem: ⁊ ad dei nutum contra curſum naturalem diuino beneplacito obedit: ſtando tempore ioſue: retrocedendo tempore ezechie. Cetere quoqʒ ſtelle ſphere ⁊ planete dei ordinationi in ſuo curſu obediunt. Ita ⁊ in nobis petimus: vt nihil dei preceptis contrarium inueniatur: ſʒ vt perfecte illi obediamus. Nunc currendo de virtute in virtutem: nunc ſtando perſeueranter ac fortiter cōtra omnes xp̄i inimicos in bono: nūc retrocedendo per conuerſionem a vita peruerſa ⁊ perditis moribus. Uel ſic. Fiat vo. tua ſi. in ce. ⁊ in terra. i. ſi in celo eſt fertilitas ſm diuinuʒ beneplacitum ⁊ inſtitutū cauſaliter ſcʒ: ⁊ in terra idipſum ab hominibus acceptetur: vt cōtra prouidentiam diuinam nō remurmurent: neqʒ cōtra ipſius ſapiētiſſimā ordinationē. ¶ R Eſt tñ in hac clauſula notandū q̄ ſm Chry. hec particula. Sicut in celo ⁊ in terra: referri debet ad oēs predictas petitiōes: ſcʒ Sanctificet̄ nomen tuū. Adue. re. tuū. Fiat vo. tua. Et ſic erit ſenſus. Pater noſter qui es in ce. ſanctificetur no. tuuʒ ſicut in ce. ⁊ in terra. i. ſicut ſancti in celo te perfecte ſanctificāt: qr̄ vidētes clare ⁊ facialiter tuā maieſtatem ⁊ immēſam ꝑfectionē: te diligūt: honorant ⁊ laudāt ſine intermiſſiōe ⁊ faſtidio eternaliter: Ita da nobis vt adhuc in terra manentes ſctificemus noīe tuū ſm noſtre fragilitatis poſſibilitatē: vt vite huius curſus finit ac ꝑmittit. Rurſus. Pater noſter qui es in celis. Adue. reg. tuū ſicut in celo ⁊ in terra. i. ſicut in celo exiſtentibus regnum glorie tue iam aduenit: eterna ſcʒ beatitudo: ita cōcede ⁊ nobis in terra morantib⁹: vt poſt huius vite curſum eterna beatitudo cōferatur. Demum pater noſter qui es in celis. Fiat vo. tu. ſicut in ce. ⁊ in terra. i. ſicut celi ciues conformes ſunt tue volūtati: perfecte: ſcʒ ſine quātalibet declinatiōe. Ita dona nobis terrigenis: vt nō noſtrā: ſed tuam volūtatem perficiamus. Ut velim⁹ vniuerſa que te nos velle cognoſcim⁹: ipleam⁹ q̄ ꝑcepiſti: fugiam⁹ q̄ ꝓhibuiſti: affectem⁹ q̄ ꝓmiſiſti: amplectamur q̄ ꝯſuluiſti: opa tua magnificem⁹: ac te in oībus bn̄dicamus. Et ſicut celi ciues in tue volūtatis ꝯformitate ſunt ſtabiliti: vt ab illa declinare nequeant: ita ⁊ nr̄a in ea ꝯformitate q̄ eſt dicta: fortiter ꝑſeueret. ¶ M Sed circa hāc particulā dubitatur

Dubitatio

Utrū bti in celo poſſint ſe diuine volūtati diffor mare. Et q̄ ſic arguitur per illō Job. iiij. Ecce q̄ ſeruiūt ei nō ſunt ſtabiles: ⁊ in angelis ſuis reperit prauitatē. Prauitas aūt nō eſt ſine receſſu a diuina volūtate: q̄ ſi ſemel facta eſt in celis nō videt̄ in futurū impoſſibilis. In oppoſitū videt̄ qr̄ in illo regno btitudinis nihil pōt eſſe inquinatum. Declinare aūt a diuina voluntate magna eſt iniqtas: q̄ ſibi pōt cōmitti: ⁊ cōmittētes a regno illo expelli: quō diceret ſcriptura. Et qui bona egerūt ibūt in vitā eternā. Non eñ eſt illa vita eterna a qua ꝓpter peccatum expellit̄. Primo reſpondebit̄ de facto. Scd̄o de poſſibilitate.

Quoad

Quo ad pmū dicēdū: q beati in celo perfecte cō
formāt se diuine volūtati: nec vnq̄ se illi difforma
būt volēdo cōtrariū eius qd de⁹ vult. Quid em̄
magnū xp̄s iussisset viatores orare vt fiat in eis
volūtas dei sicut in beatis i celis: si illi sicut nos
a bono ad malū possent declinare: et difformes
fieri diuine volūtati: parū p̄stā tior esset ipsoꝝ
cōditio: si illā quā adepti sunt btitudinē: per pria
nam volūtatē possent amittere: cū nil infelicius
nihil sit miserius q̄ meminisse se fuisse felicem.
Minor est cruciatus bonū imperfecte cognitū
nō adipisci: q̄ a possesso cū gaudio et exultatiōe
exulare. Sic igit adepti sunt btitudinē: et in eter-
num illa nō priuabunt. Priuarent aūt si se diui
ne volūtati difformarent. Si nāq̄ hui⁹ tp̄is ho-
mines indigni fiūt dei gr̄a cū dei volūtati aduer
sant: nō obstāte ipsoꝝ fragilitate: et multipliciter
ad peccādū impellūtur: nūc a carne p̄pria: nunc
a demōib⁹: nūc a falsis fratrib⁹: quāto magis iā
glorificatos necesse foret a btitudine excidere: si
nullo impetu perurgēte diuine volūtati conarē
tur repugnare: hoc ergo p̄cul est a ciuib⁹ et inco
lis regni celoꝝ: q ad btitudinē nō momētaneā et
trāsitoriā: sꝫ stabilē et p̄petuā sunt inuitati dicēte
Matt. xxv. xp̄o. Uenite bñdicti patris mei: possidete paratū
vobis regnū a ɔstitutiōe mūdi. Et sequit. Ibūt
hi in suppliciū eternū. Justi aūt in vitam eternā.
Ps. lxxiii. Eterna aūt hec vita et btitudo nō esset si p pctm̄
et difformitatē a dei volūtate interrūperet. Un̄ si
cut dānati nō ɔformabunt se diuine volūtati: q̄
ipsa voluntas mala et superba ascendit sēper: vt
dicit p̄ph̄a: ita ecōuerso bti difformāt se diuino
bñplacito: sed neq̄ vnq̄ se illi difformabunt pro
Ps. lxxxiii. pter: qd idē dei ph̄a ait. In scl'a scl'oꝝ laudabunt
Augustin⁹ te. Hic Aug. li. xii. de ci. c. vii. Null⁹ volet male
vivere in illa felicitate: aut volet aliqd qd deerit
aut deerit qd voluerit: qcqd amabit aderit: nec
desiderabit qd nō aderit. Oē qd ibi erit: bonum
erit: et summ⁹ de⁹ summū bonū erit: atq̄ ad fruē
dū amātib⁹ p̄sto erit. Et sequit ad p̄positū. Et
qd est oīno btissimū: ita sp̄ fore certū erit. Ecce
vt btūs Aug. q certū erit btis: q ab illa btitudīe
nūq̄ segregabunt: sꝫ felices eternalr p̄manebūt
ea propter suas volūtates diuine voluntati non
difformabūt: quia hoc sine pctō fieri nō posset.
Pctm̄ aūt in eis locū nō hꝫ. Un̄ idē dr in ench.
Sicut nūc aīa nr̄a nō hꝫ nolle infelicitatē: sic et
nolle iniq̄tatē semp̄ habitura est: in vita scꝫ btā:
p̄pter qd et describes btitudinē vbi. ā. dr. Btūs
est qui habet quicqd vult: et nihil male vult. Dif-
formare aūt se diuine voluntati: malū est etiam
in viatoribus: quare in beatis minime reperit:
q̄ per hoc beatitudine priuarentur. Si em̄ pec-
catum ante adeptā btitudinem homines repellit a
De ci. lib. beatitudine: q̄ malis dicet saluator. Ibunt hi in
xii. c. x. suppliciū eternū: quāto magis si btūs peccaret:
a btitudine pelleret: et ita btūs fieret miser: et sic
btitudo nō esset p̄petua: qd est contra statum alle-
legata. Et idē Aug. xii. de ci. c. xiii. Nullo mō
igit esse poterit vita veraciter btā: nisi fuerit sem
piterna. ¶ iii. Quo ad scdm: scꝫ possibilitatem.
Utrū scꝫ beati possint se diuine volūtati diffor-
mare? Accipiēdo illā p̄positionē in sensu diuiso
sicut de rigore vboꝝ accipit: pōt tripl'r intelligi.
Primo vtrū beati ex naturali cōditione sue na-
ture possint peccare: aut potentiā habeant ad
difformādū se diuine volūtati? Scdo vtrum per
aliqd sibi inexistens tollat ab eis posse peccare:
qualiter in igne caliditas tollit potētiā frigefa-
ciēdi? Tertio an aliqua cā extrinseca impediat
btōs: ne se difformare possint diuine voluntati.

¶ Quātū ad primū intellectū: dicēdū q conside
rando naturas btōꝝ fm se et naturales p̄prieta
tes: nō videt ipsis deesse potētia ad peccandum
Nulla em̄ creatura ex natura p̄pria ē simpl'r im
peccabilis: sꝫ quelibet deficere pōt a rectitudine
Ansel. diuine volūtatis: vn̄ Ans. in lib. cur deus homo
Rñdēs discipulo q̄rēti ab eo: cur nō potuit de⁹
facere creaturā rōnalē ipeccabilē? Rñdet q̄ nō
Augustin⁹ potuit ipā facere deū. Itē btūs Aug. ɔ maximū
Cuicūq̄ rōnali creature p̄stafvt peccare nō pos
sit: nō est hoc nature p̄prie: sꝫ diuine gratie. Ex
quib⁹ cōcluditur beatos ex p̄pria natura non
esse impeccabiles. Et pro illo arguit a posterio-
ri. Nā angeli beati ante adeptionē beatitudis
fuerūt in via: siue in statu vie in quo poterāt be
ne et male agere: qd ostendit effectus: qm̄ aliqui
peccauerant et dānati sunt: alij stando meruerūt
btitudinē: et cōfirmati sunt. Cum ergo in vtrisq̄
naturalia manserūt integra: neq̄ substātialiter
fuerūt mutata: igit quātū est ex parte nature: re
mansit in eis potētia ad oē id ad qd prius potē
tes extiterūt. Et fm hoc accipi debet dictū bea-
ti Hiero. in trac. de filio prodigo. Solus de⁹ est
in quē pctm̄ cadere nō pōt: scꝫ p̄prie sue nature
ɔfectiōe. ¶ ii Quātū ad fm intellectum videt
posse cōcedi btōs peccare nō posse. Habēt enim
intra actū beatificū et grāz: q miseriā culpe secū
nō cōpatiunt. Habent aūt nō sicut nos in hac
mortali vita habemus gratiam: a qua frequēter
per pctm̄ excidemus: et iterū per penitētiā recu-
peramus: sꝫ habēt inamissibiliter: nec est in eoꝝ
p̄tāte se ab illis nudare. Btitudo em̄ sicut et grā
a solo deo est: ita vt btūs btitudinē nō eiciat: sꝫ
dūtaxat eam a deo recipiat: quapropter nō est in
sua p̄tāte vt eā a se remoueat. Quāuis em̄ possi-
bile est btm̄ cessare ab oī actu quē causat ex sua
libertate: nō tn̄ est possibile vt destruat qd in se
habet per actiōes superioris agētis maxime dei q
p̄stātior est in cōseruādo suū effectū q̄ sit crea
tura ipm abijciēdo. Uerū q̄ beatitudo et gratia
accidēs est per accidens. i. contingēter inexistēs
beato: nec btūs has naturaliter sibi determinat:
sicut ignis calorē a quo naturaliter separari nō
pōt: sed tota inseparabilitas est ex beneplacito
diuine volūtatis. Idcirco melius reducitur im-
peccabilitas btōꝝ in deum tanq̄ in causam ex
trinsecā: fm tertiū intellectū premissoꝝ: q̄ in cau
sam formalē fm intellectū scdm. Un̄ fm hoc di-
cendū q bti se nō possunt diuine volūtati diffor
mare: q̄ ita sunt in bono cōfirmati: q ad malū
declinare nō possunt. Consistit aūt hec cōfirma
tio in vno positiuo: et in vno quasi priuatiuo seu
Rom. ix. negatiuo. Positiuū est q de⁹ cōseruat sine inter
ruptiōe actū btificū in btō: qui est maximum bo
num cui⁹ natura intellectualis capax est: et ideo
eā creatura remouere nō pōt. Dei em̄ voluntati
quis resistit? Negatiuū est: q̄ statuit de⁹ nō vel-
le coagere btō ad actū btitudini formaliter vel
virtualiter repugnātē: quapropter btūs ex virtu
te sua actiua nullū talē pōt elicere: quo demereret
btitudinē perdere: q̄ causalitas dei requirit ad
p̄ductionē cuiuslibet effectus positiui: qua sus-
pēsa nulla creatura pōt quicq̄ efficere. ¶ P Ex
his duob⁹ simul beati sunt in beatitudine per-
petuo cōfirmati: scꝫ ex eo q deus perpetuo con-
seruat in eis actum: scꝫ clare visionis: et perfecte
fruitiōis in quib⁹ est essentialis beatitudo. Ex
scdo sunt indefectibiles: q̄ p̄pter subtractionē
diuine causalitatis hēre non possunt volubiles
cogitatiōes circa btitudinē: nec elicere p̄nt act⁹
btitudini qualitercūq̄ cōtrarios: sꝫ nec omitte-

re actū ad quē tenenf: actū scʒ dilnie ac fruitiue
dilectiōis: quo intēsissime ꝛ sap ola diligūt deū:
qꝛ ille cōseruaf a deo cui repugnat ols inordina
tus actꝰ ꝛ omissio inordinata. Et sm hoc intelli-
gi pōt dictū btī Aug. s. allegatū: scʒ nō posse pec
care nō cōpetit illis ex natura: sꝫ gfa. i. gratiosa
dei volūtate. Et ex reuelatiōe hoꝝ duoꝝ: btī sunt
securi de sua btitudie: qꝛ deꝰ reuelauit eis ꝙ vult
semp btitudinē in ipsis cōseruare: ꝛ ipis nō co-
agere ad actū malū sibi displicētē: ꝛ sic pꝫ intelle
ctus alteriꝰ qd addit Aug. s. ꝙ btissimū ē ita sem
per fore certū erit. s. p reuelationē dei. ℭ Ad ar-
gumētū in oppm. R. dicef ꝙ in angelis repta est
prauitas añ btificationē eoꝝ: dū adhuc erāt via
tores. Sꝫ post adeptā btitudinē nullꝰ cecidit de
statu btitudinis: qꝛ in ipa cōfirmati btitudineꝫ
i ipis deo ppetuo ꝯseruāte. Et tm̄ de illo dubio.
ℭ Q. Sūmādo igif q̄ dicta sunt: deuotꝰ orator
hāc petitionē pferēs ita meditatiōis sue attētio
nē vbis accōmodet vt dicēs. Fiat volū. tua: cum
affectu mētis credat deū: vt abbas ysaac alt: ola
que videnf vel aduersa vel pspera p nris vtilita
tibꝰ dispēsare. Magisqꝫ eū p suoꝝ salute ꝛ cōmo
dis puidū atqꝫ sollicitū ꝙ nosipos ē p nobis.
Hoc credēs affectuose petat. Fiat vo. tua sicut i
ce. ꝛ i terra. Da pater nr̄ q̄ es in ce. spm̄ boni cō-
silij: quo misericordes effecti tuā volūtatē in ter
ris impleamꝰ p modulo vie: sicut implef in celo
p modulo pfīe auaricia religata. Dona pr̄ nr̄
gfaꝫ tuā: per quā nra volūtas terrā despiciēs cē
incipiat deiformis. Hec em̄ est volūtas tua: naꝫ

i. Tim. ij.

volūtas tua salꝰ nra ē: quavis oēs hoies saluos
fieri: ꝛ ad vitatis agnitionē venire. i. Tim. ij. Uo
luntas tua scīficatio nra est: vt mūdati ꝛ scīfi-
cati in terra: illuc introire possimꝰ: quo nihil co
inquinatū poterit introire. Uolūtas tua est: vt
nō moriatur petōr: sꝫ cōuertaf ꝛ viuat. Uolūtas
tua est o pr̄ nr̄: quā xps vnigenitus tuꝰ de celo in
terra missus ꝛ fecit ꝛ docuit. Hec est hūilitas in
cōuersatiōe: stabilitas in fide: vecūdia i vbis: in
factis iusticia: in opibꝰ mia: in moribꝰ disciplina
Iniuriā facere nō nosse: factā tolerare: posse cuꝫ
fratribꝰ pacē tenere: deū toto corde diligere: ama
re in illo qd pr̄ est: timere qd dns est. Christo ni-
hil oīno pponere: qꝛ nec nobis ille quicꝙ ppo-
suit: charitati eiꝰ inseparabiliter adherere: cruci

Ezec. xxxiij

eius fortiter ac fidēter adsistere. Qñ de eiꝰ noie
ꝛ honore certamē est: exhibere in sermōe cōstan
tiā qua cōfitemur: in qōne fiduciā qua cōgredi-
mur: in morte patiētiā qua coronamur. Hoc est
coheredē xpi velle esse: hoc est pceptū dei facere
hoc est volūtatē pris adimplere. Fiat igif o pat
volūtas tua: in pctoꝝ cōuersiōe: p opꝰ penitētie.
In cōuersoꝝ scīficatiōe: p munꝰ gfe. In scīfica
toꝝ saluatiōe per bonū pseuerātie. In saluatoꝝ
perpetua clarificatione per donum glie. Fiat in
quā sicut in celo ꝛ in terra: sicut in angelis: sic in
hominibꝰ: sicut in iustis: sic in peccatoribus et
aduersis. Sicut in portione superiore mētis: sic
in sensualitate carnis. Sicut in xpo capite q̄ ve-
nit de celis: sic in ecclia eiꝰ corpe que peregrina
tur in terris. Fiat vt pfecta cōformitate tue san-
ctissime voluntati cōsentiamus: quatenus om-
nia tibi placita approbemus: salutis anteceden
tia apprehendamus: preceptis: prohibitiōibus
consilijs obtēperemꝰ: in omnibꝰ donis ꝛ opibꝰ
te bñdicamus. In permissiōibꝰ tuā misericordē
patientiam agnoscamus. Nec aliud velle ꝛ nol-
le cōcupiscamus: nisi qd te patrē nostrum qui in
celis es: nos velle nouimus ꝛ nolle. Sicqꝫ nos
perseuerātes in tua sola bona semper ꝛ optima
voluntate: ꝛ nunc in terris tēporaliter: ꝛ dehinc
in celis viuere eternalr valeamꝰ. ℭ Lectō. lxx. P

Pa-
nē nrm
quoti-
dianuꝫ
da nobꝫ
hodie.
ℭ Pre-
missis
petitiōi
busqui
buspro
bonis
maxis:
scʒ glia
regni ac
pio me
dus scʒ gfa qua ad regnū puenif deū prem ora-
mus: sequitur petitio quarta qua pro bonis in-
fimis: bonis scʒ corporis tpalibus ac fortune pa
trem obsecramus. Et li ad literā petitio illa de
bonis ad corpis sustentationē ptinētibus: ꝛ per
panē quotidianū intellectis exponaf: nihilomi-
nus per scōs ꝛ doctores eiꝰ expositio ad ea qui
bus nutritur ala: extēditur sm multiplicē panis
mysticā significationē. Est em̄ panis naturalis
sustentationis pnie ꝛ laboris: intelligētie illumi
nantis: gfe viuificātis: eucharistie ꝯfor[ta]tis: de
uotiōis sursum agētis: glie cōsummātis. Prius

Ex duabꝰ substantus sumꝰ ꝯpositi.

tm̄ q̄ de mysticis tracter: psequamur ad lrām de
pane corpꝰ sustētāte. Ubi in primis aduertēduꝫ
ꝙ lꝫ sm apli doctrinā phibeamꝰ carnis curam
agere in desiderijs: possumꝰ tm̄ curā eiꝰ gerere: in
his q̄ saluti eiꝰ sunt necessaria: ꝛ q̄ ad naturaleꝫ
eiꝰ subsistētiā reqrūtur. Pro his em̄ obtinēdis

Gen. xxviij

docuit nos xps orare ꝛ dicere. Panē nrm quoti-
da no. ho. Uoluit aūt xps nos qui filij sumꝰ dei
quoꝝ pater celestis puidētiā gerit specialem: ab
eodē patre quotidianū panē ꝛ victū reqrere: vt
ipm prem nostrū recognosceremꝰ: ꝛ phteremurqꝫ
nos ipsiꝰ puidētia indigere. Qd manifeste hūili pce
ostēdimꝰ. Nā q̄ ab alio petit: in se indigētiam: ꝛ
in alio beniuolētiā attestaf. Petēdo itaqꝫ nraꝫ
indigētiā cōfitemur. Sumꝰ em̄ cōpositi ex dua-
bus substātijs: corpe scʒ ꝛ ala: quaꝝ q̄libet iuxta
nature sue cōditionē indiget refectiōe: defensio
ne: cōseruatiōe varijs quoqꝫ adiutorijs ꝛ susten
tamētis: p quibꝰ habemꝰ deū iugiter implora-
re. Petimꝰ aūt ea q̄ ad salutē ale ptinēt: dū ora-
mus vt in nobis dei nomē scīficef: vt nobis re-
gnū glie adueniat: vt per gfam nram volūtatem
diuine volūtati cōformemꝰ. Cōsequēter nūc req
rimus iumamēta qbꝰ corpꝰ reficiamus dicētes.
Panē no. quoti. da no. ho. Noie aūt panis ola
intelligēda sunt: qbꝰ hūani corpis fragilitas ad
sui sanitatē ꝛ ꝯseruationē idiget: vt sūt ꝯuenictes
cibꝰ ꝛ potꝰ: vestitꝰ: habitatio ꝛc. vñ Gen. xxviij.
dixit iacob prarcha. Si dns dederit mihi paneꝫ
ad vescēdū: ꝛ vestimētū ad induēdū: erit mihi dns
i deū. Ubi p panē (sicut i plerisqꝫ alijs scripture
locꝫ) itelligif victꝰ necessariꝰ ad alalis vite sustēta
tionē. Et hoc ē qd dt bea. Aug. ad pbā. Dicētes

Augustinꝰ

Panē no. qti. da no. ho. sufficiētiā vite illā nois
panis significamꝰ. ℭ B. Fecit aūt dns mētionē
de solo pane: ꝛ nō docuit nos expresse petere car
nes: pisces: vinū ꝛc. cū tm̄ hoies his indigeant p
cōpetēti ac salubri sua sustētatione: vt ex mō lo-
quēdi nobꝫ innuaret: vt quātū ꝯmode possumꝰ
paucis ꝯtēti simꝰ: ꝛ cōibꝰ ad victū necessarijs: vñ
dicit

Chryso.

dicit Chryso. Xp̄s solū panē petendum docuit: vt habētes alimēta: ⁊ quibus tegamur: his contēti simus: innuens ꝙ solū petere habemꝰ necessaria non delicata nec superflua. Ideo postulāda sunt nobis necessaria vite: non ciborum diuersitates ⁊ vina odorifera ⁊c. que delectant guttur: onerāt ventrem: ⁊ mētem perturbant: sed panis qui potest substantiā corporis sustentare. Unde ⁊ sapiētissimus salomon nō pro superfluis: sed pro necessarijs orauit ad dominū dicēs. Mendicitatē ⁊ diuitias ne dederis mihi: sed tm̄ tribue victui meo necessaria: ne forte satiatus illiciar ad negandū ⁊ dicā: quis est dn̄s: aut egestate cōpulsus: furer ⁊ periurem nomen dei mei. puer. xxx. Que aūt sunt necessaria vite: exprimitur Eccl. xxix. Initiū vite hoīs aqua ⁊ panis ⁊ vestimentū: ⁊ domus protegens turpitudinē. Idem. xxxix. ¶ Sumpsit aūt ex hac particula quorundā error occasionē dicentiū: ꝙ fideles solū sollicite pn̄t petere a dn̄o ea q̄ ad victum tenuissimū spectant panem scilicet et aquā: ꝙqꝫ peccent omnes qui se lautius ⁊ largiꝰ reficiunt: q̄̄ victu tenuissimo: quo natura ne deficiat valeat sustentari. ✱ Sed huius erroris falsitas patet per apostolū. i. ad Tim. iiij. vbi ↄtra quosdam erroneos doctores loquens dicit. Tales ꝓhibent nubere: quasi scꝫ malū sit ⁊ precipiunt abstinere a cibis q̄s deus creauit ad percipiendum cū gratiarū actiōe fidelibus: ⁊ his qui cognouerunt veritatē: quia omnis creatura dei bona est: ⁊ nihil reijciendum quod cum gratiarū actione percipitur: tanq̄̄ prohibitum a cerimonijs ve. le. qm̄ cerimonie ille cessauerūt: qꝺ tamen hec docentes astruxerūt. Aut tanq̄̄ a deo tenebrarꝫ creatū; aut legali obseruantia cōe ⁊ immūdū. Preterea xp̄s ap̄lis quos docuit hāc orationē: dū eos mitteret ad predicandum hoībus fidem nō precepit comedere solū panem ⁊ bibere aquā. Sed in quācunqꝫ domū intrauerītis ait: in eadē manete edētes ⁊ bibentes que apud eos sunt. Non est tamē verisimile q̄̄ semꝑ receptī sint ab his qui etiā lautos cibos preparauerūt. Preterea xp̄s in conuiuio nuptiali quo aquā conuertit in vinum: nec ipse tunc aquā bibisse legitur: ⁊ alijs vinum ministrasse. Itē cum ipse ōn̄s magnā multitudinē refecit in deserto: nō solū panem: sed ⁊ pisces multiplicauit. Et dn̄s ip̄e quāuis homo fuerit sobrius ac temperatissimus in nullo virtutis mediū excedēs: tm̄ sic cū hoībus ⁊ vsitatis cibis vescebatur: vt quidā phariseorꝫ polluto ore ipsum voratorē carniū ⁊ potatorem vini appellauerint. Preterea xp̄s in euāgelio ↄtra phariseos: qui cibos discernebant: ⁊ circa ipsos cerimonias obseruabāt diuersas dicit. Audite ⁊ intelligite: nō quod intrat in os: coinquinat hoīem: sed qꝺ procedit ex ore: hoc coinquinat hoīem: sequitur. Omē qꝺ intrat in os ⁊ in ventrē vadit: ⁊ in secessum emittit: non coinq̄nat hoīem: que vero de ore procedūt: de corde exeūt: ea sunt q̄ coinq̄nant hoīē. Ad idē facit qꝺ dixit dn̄s ad noe post diluuiū. Oēs pisces maris manui vr̄e traditi sunt: ⁊ omne qꝺ mouet ⁊ viuit erit vobis in cibū. Quasi olera virentia tradidi vobis omnia: excepto ꝙ carnē cū sanguine nō comedetis. Ex q̄bus satis videt ꝙ licitū est hoībꝰ alijs cibis q̄̄ aq̄ ⁊ pane siue tenuissimo victu vti: ex ↄcessione beniuolētie dei exēplo xp̄i ⁊ ap̄lorꝫ. Quapropter pro his possumus licite orare. ¶ D Sed q̄d de tot salsamētis ac ciborꝫ varietatibus: exq̄sitissima cocorꝫ arte: aromaticis spēbꝰ ↄditis ⁊ multiplicatis: quibꝰ plurimi vtunt: nunq̄d orātes. Panē no. quo. da no. possunt hāc petitionē referre ad boū ferculorꝫ multiplicaū donationē.

✱ Uꝫ panis ⁊ cibꝰ tenuis sustentationi vite sufficeret: q̄m modico natura contenta est: vt in esse saluet: qꝛ tn̄ refectio lautior plerisqꝫ vtilis: immo necessaria ē ad sensuū bonā dispositionē ⁊ vegetationē ⁊ totiꝰ corporis debitā valitudinē maxime in delicatis: ⁊ qui lautioribꝰ cibis vesci ↄsueuerunt licite a nobis peti potest: ꝓp qꝺ vbi nos dicimus. Panē nostrum q̄tidianum vt Luc. scribit. Matt. dixit supersubstantialē distl. xij. Nō cogantur diuites pauperū ex hꝫ vesci: vtātur ↄsuetudine sue infirmitatis: sed doleant se non posse sustētari si ↄsueta dudinē mutātā egrotāt.

puer. xxx.

Eccl. xxix.

¶ Respondetur ꝙ cibi preparati delicate s̄m medicine aut cocorum artem: de se mali non sunt: sꝫ res indifferentes ad bonum ⁊ ad malū. Dicūtur autem boni ⁊ mali occasionalr: ex ipsorꝫ bono et malo vsu: qui ex ordinato aut ꝑuerso hoīs appetitu cibum sumentis ꝓcedit. Unde btūs Grego. in moral. Non cibus: sed appetitus est in vitio. Unde lautiores cibos quādoqꝫ sine cl'pa sumimꝰ ⁊ abiectiores non sine reatu conscientie degustamus: ⁊ exemplificat. Esau primatum per lenticulam perdidit: ⁊ helias in eremo virtutem corporis carnem edendo seruauit. Unde ⁊ antiquꝰ hostis primū sibi hoīem non carne: sed pomo subdidit: ⁊ s̄m non carne: sed pane temptauit. ¶ Ex quo apparet: ꝙ nec cibus cōis et grossus de se bonus est: quin aliquis ipso possit abuti. Unde patet ꝙ cibi ⁊ potus delicati et cetere res temporales tales sunt: qualis est animus vtētis. Ut si quis vtatur cibo ⁊ potu delicato bono fine: temperata sobrietate: ⁊ recta intentione: vt sanior: viuacior: ac robustior ad officiū suū exercendū reddatur: aut cū gratiarum actione: qꝛ cibi tales dati ⁊ cōcessi sunt humano vsui: boni censentur. Si vero quis grossioribus vtitur ex cupiditate inanis glorie: vt appareat sanctior: aut temperantior aut vt vētris ingluuiem expleat: cibus grossus malus iudicatur. Et hoc est quod dicit beatus Aug. Fieri potest vt sine aliquo vitio turpitudinis ⁊ voracitatis preciosissimo cibo vtatur sapiēs. Insipiēs autem fedissima gule flamma in vilissimum cibū inardescat. ¶ Ceterum pro particulariori discussione sunt tria attendenda. Primū conditio vtentis. Utrū scilicet sit persona in dignitate constituta vt plebeia: ignobilis vel generosa: secularis aut religiosa: docta vel rustica: tenera aut robusta: sana aut infirma. Hos enim non similibus cibis decet refici: sed alijs ⁊ alijs iuxta statuū ↄditionū et officiorꝫ atqꝫ exercitiorꝫ diuersitatē. Grossioribꝰ siquidē indigent corporalibus insudātes laboribus: melioribꝰ vacātes studio aut exercitio rōnis. Sic nobiles ꝑsidentes: diuites: infirmi: subtilioribꝰ cibis indigēt. Meliores siquidē cibi ⁊ potꝰ sanguinē vt cōiter generāt meliorē. Ex ipso namqꝫ subtiliores spūs vitales sensitiui generantur: q̄ multū faciūt ad acumē ingenij et intelligibilis iudicij: ad viuacitatē sensuū: q̄ ꝑsidentibꝰ ac docentibꝰ multū fore vtilia iudicant. Qui deniqꝫ tales pluribꝰ solicitudinibꝰ fatigant: spūalibꝰ marcescūt laboribꝰ: poterūt pre ceteris indulgētius cibis: ⁊ talibus: q̄ ad corporis sanitatē conferunt licentius vti. Etiā alio respectu nobiles potētes ⁊ prelati magnificentiam facere pn̄t sup alios: vt in ipsis dignitas conoretur: potētia nō ledat: et reuerētia debita tribuat: q̄ crebro his subtrahūtur dū q̄ ad exteriorē apparatū attinet: ab eisdē omittūtur: que plus in experiētia q̄̄ in codicibꝰ addiscūtur. Hinc ⁊ beatus Augu. disponit in regula: vt aliter tractet delicatus ex mūdo cōfluēs aliter grossus ⁊ plebeius ante introitū in paupertate degens. Et huius dicti rationabilitas trahi videt ex factis in primitiua ecclesia: vbi q̄̄uis fidelibus oīa erant cōia: tn̄ distribuebātur singlis ꝓut vnicuiqꝫ opus erat: iuxta vcꝫ fideliū statū et cōditionē. Silr de infirmis: q̄ delicatius nutriri debēt: vt manifeste patꝫ in regule docent. De teneris ⁊ delicate nutritis scribit btūs Aug. in de verbis dn̄i. Utant diuites cōsuetudine infirmitatis sue: ⁊ doleat se aliter nō posse. Nō extollit paup de mendicitate: tu q̄re extolleris de infirmitate? Utere cibis electis ⁊ preciosis sicut ↄsueuisti: qꝛ alr non potes: qꝛ si ↄsuetudinē mutas: egrotas.

vtant superfluis: dēt in opibus vilis. Hec augu. Est enim panis substantialis: q̄ scꝫ ad substātie cōseruationē necessarius: vt cibus tenuis sufficiens ad vite sustentationē: vt nō deficiat tōtū. Est ⁊ panis supsubstā tialis q̄ corpalis vita ↄseruat cūꝫ bōa corporis mēbrorꝫ ⁊ virtū valitudie q̄ requirit ad exercitium operationū ꝓde scūbētium. Est ⁊ panis superfluus q̄ scꝫ ꝑter ꝑdicta voluptates multiplicat: pro pilo duobꝰ petimus: ꝓ tercio nulla tenus orare possumus.

Cōceditur tibi vti necessarijs: da pauperibus su-
perflua: vtere preciosis: da pauperibus vilia. Sic
igitur diuersa vtentium conditio magnam facit
differentiam in cibis & potibus cōmunibus & de
licatis. ¶ f Scdm considerandum est consuetu-
do regionum & mos cōuiuentiū. Habet quidem
regio vna cibos delicatiores ꝙ alia: etiam quan
tū ad substantiā edibiliū: habet & mos hominū
certarum terrarum cibos delicatius & exquisitius
ꝙ aliorum preparare: cui consuetudini licite potest
quis se conformare edendo & potādo: absqꝫ hoc
ꝙ medium exeat virtutis. Unde dicit btūs Aug.

In doct. christia.

Quid loco temporis & personis conueniat diligen
ter attendendū: ne timere flagitia vbi nō sunt de
prehēdamur: qui parcius cibo vtitur ꝙ mos ha-
beat quibus conuiuit: aut intemperās est aut su-
perstitiosus. Et quod minus videtur de his olen-
tibus siue odoriferis bonisqꝫ odoribus: ꝙ licite
quis vti his possit ꝙ cibis delicatis: afferit idem
de se loquens. De illecebris inquit odoris non ni
mis satago: dū desunt non requiro: dū adsunt nō
renuo: paratus sum carere eis. Et quid mirum si
iuxta consuetudines regionum: & hoim mores: li
ceat quem lautius et delicatius refici ꝙ suus mos
habeat: cū consuetudo patrie & hoim ritus alie
ni licentiam tribuat comedēdi: vbi alias sibi fue

Ambro.

rat ieiunandū & cibis simplr abstinendū. Sic re-
spondet btūs Ambro. btō Aug. querenti: an sibi
& matri cum mediolani existerent ieiunandū fo-
ret sabbato: iuxta morē sue ciuitatis: an ecclesie
mediolan. more prandendū? Quid aliud ait Am
bro. huic dicere possum: ꝙ quod ipse facio? Et sub
dit. Quando hic sum tunc non ieiuno sabbato:
quando Rome sum ieiuno. Et amplius eos in-
struens subdit. Ad quamcunqꝫ ecclesiam veneri
tis eius morem seruate si pati scandalū non vul-
tis aut facere. Hec August. in epla de ieiunio sab
bati. ¶ g Tertium est intentio vtentiū: quo scilꝫ
fine cibos exquisite sibi preparent. Utrū ꝑpter ia
ctantiā aut inanē gloriā: vt liberales predicētur:
aut inordinatos in se motus excitent: vt potētes
sint in malo: & ita nemini licet vti delicatis cibis.
Sed neqꝫ sic licet vti cōibus ad finē inordinatū.
Nam ois actus etiā de genere bonus ordinatus in
finē culpabilē & malū: culpabilis est & malus: qꝛ a
fine iustum est singula denolari. Et in moralibus
circūstantia finis est potissima: penes quā attēdi
tur actus bonitas malitiare. Aut hmōi delicata
ciborum preparatio fit intentione delectationis
gustū ꝯsequentis in ciborum & potuū sumptiōe. Et
tūc aut fit intra limites legis christiane: puta qꝛ
sic delectari querens nullū preceptū violat vere
vel interpretatiue: paratus omittere si deus vel ec-
clesia sic delectari prohiberet: & tunc aut nullum
aut leue pctm est aut veniale: qđ aqua benedicta
abluit. Aut fit hmōi delicata preparatio citra le-
gem: puta qꝛ ex tanta libidine querit delectari in
cibo & potu: vt postponat deū: non curādo vtrū
ex hoc īpediatur in operationibus spūalibus: & an per
hoc preceptū dei vel eccłie trāsgrediatur. Neqꝫ pa
ratus est cessare si prohiberetur: tunc nō est sine ma-
litia & mortali pctō: si oia hec adsunt. Huius simi-
le ponitur in delectatiōe actus ꝯiugalis: q si queri-
tur intra leges matrimonij: nullū aut veniale est
pctm. Si aūt citra siue extra limites ꝯiugij: para
tus hoc idem facere si coniunx non esset: pctm est
mortale. Qui ergo sic querunt cibos delicatos:
sunt hi quorum deus venter est: qui in ꝑparādis cibis:

Hugo de claustro ale

(vt Hugo ait in de claustro ale) studiū adhibēt:
infinita decoctionū frixurarum & condimētorum gene
ra excogitātes: modo mollia: modo dura: modo
calida: modo frigida: modo elixa: modo assa: mo
do pipere: modo allijs: modo sale condita: scdm cō-
suetudinē pregnantium mulierum desiderantes.
Horum etiam palatum per ferculorum multipli
cationem & variam preparationē seducitur: quoniam
varietas fastidium tollit: & cum iam stomachus
crebris ructibus repletum se indicat: nondū ta-
men curiositas satiatur. ¶ Est & alia intētio: qua
quis cibū & potū delicatum querit: dum quis nō
in eis finē statuit: querēs voluptuose delectari: sed as
sumit ipsos tanꝙ adminicula: quibus ducitur in
finem altiorem & meliorem vt in se vires exciter:
quatenus in se corporis valitudo conseruetur: et
sensuum proportionata viuacitas ad exercitium
spūalium operū anime: vt aptior inueniatur in
his que ad salutem cōferunt: siue illud sit studiū
literarum: siue modulatio psalmorum: siue medi
tatio diuinorum: aut īstructio fideliū: siue quod-
cunqꝫ aliud habens ordinē ad salutem. Ad hunc
quippe finem non modo licet vti cibis subtilior
bus: sꝫ sepe meritoriū est: dū tamen modus serue
tur in quanto pariter & in quali: scdm exigentiā per
sone tpis: & laborū ei incūbentiū ex officio aut ꝑ
pria deuotione. ¶ h Et oia sic corporis nutrimen
ta necessaria & accōmoda panis noie sunt intelli
genda in petitione dñice orationis. Et lꝫ panis &
cibus tenuis sustentationi vite sufficiant: qm mo
dicis contenta est natura vt in esse saluetur: quia
tamen refectio lautior quatenus valet scdm predi-
cta ad sensuum integritatē: & eam corporis valitu
dinem que subseruire potest spiritui: licite a no-
bis peti potest: propter qđ vbi nos dicimus. Pa
nē no. quoti. vt Lucas scribit Mat. dixit. Panē
nrm supsubstantialē. Est em panis subalis: ē pa-
nis supsubstātialis: & est panis superfluus. Panis
substantialis est victus tenuis sufficiens ad cor-
poralis vite sustentationē vt non deficiat tantū.
Qui ideo substantialis dicitur: quia ad substātie
conseruationem necessarius est & requiritur. Pa
nis supersubstantialis est quo corporalis vita cō
seruatur: cum bona corporis membrorum vtriū
valitudine: que sufficit ad operationum persone
incūbentiū ordinatā executionem. Panis super
fluus est q preter predicta voluptates multipli-
cat: & sensuales delectationes parit: q nō ad finē
hois q est ale salus promouet: magis autē impe-
dit. Pro primis duobus panibus hoc est substātia-
li & supsubstātiali petimus. Pro tertio nullatenus
licite orare possumus. Ita tn panē nobis dari pe
tamus a dño: vt in eis finē nō ponamus: sed ea pe-
tere debemus tanꝙ quedā adminicula: quibus ad fi-
nē qui est btitudo anime adiuuemur. Cū enim vi
ta nostra tpalis: ad acquirendū eternam ordi
nata est: intantū huius vite nobis querenda sunt
necessaria: inquantū ad hunc finē conferunt & cō
ducant. Hinc btūs Aug. ad probā. Sufficientiā

Beatus Augustinus.

vite nō indecēter vult quicūqꝫ eā vult & non am-
plius: que nō appetitur ꝑpter seipsam: sed pro
pter salutē corporis: & ꝑpter congruentē habitū
persone hois vt nō sit inconueniens cum quibus
viuendū est. Illa ergo cū habentur: teneantur: cum
non habentur: orandū est vt habeantur. De hoc etiā

Alexan.

Alexā. par. iiij. q. xxxvi. ait. Panis corporalis nō
est petendus: vt illud quod principaliter inten-
ditur obtineri oratione ista: sed vt adminiculū illi
quod principaliter postulatur. Petitur em panis ma
terialis ad sustentandum corpus: ne succūbat in
exercitio operationū iustitie: sed cooperetur spiri-
tui: vt assequatur qđ intēdit: vnde petitur vt adie-
ctum: non vt principaliter intentum. Hinc glo.
Luce. xi. Quia etsi panis materialis hic petatur:
nō petitur

non petitur vt primo et principaliter intentū et petendū: sed vt adiectū ⁊ posterius intētū. J

Nostrum. Nostrū dicim⁹ et nō meū vt nemo sibi temporalia ꝓ sua dūtaxat vtilitate appropriet: sed ea que a deo percipimus alijs prout indigentis ⁊ necessitas expostulat impertiamur. vnde dicit Chrys. Omnia q̄ nobis orantib⁹ dn̄s dat: siue militantibus: non nobis solū dat: sed ⁊ alijs per nos: vt de eo quod percipimus a deo: partē impotentibus faciam⁹. Item sicut natura cibū per stomachū assumptū cōicat oībus mēbris: sic et nos qui multa mēbra sumus vnius corporis mystici: debemus petere hunc panē: nō solū pro nobis petētibus: sed pro omnib⁹ nobiscū participantibus. Secūdo dicimus nostrū: vt nemo aliena bona sibi vt sua vsurpet: de quo Chry. Qui de iustitia panē acquisitū manducat: suū panē mādūcat: qui autē cū peccato alienū: fm hoc igit petimus panē nostrū. i. panem siue victū cū iustitia acquirere: ⁊ nō cū peccato ⁊ iniustitia panē cuiuscunq̧ vsurpare. Certio dicit nostrū: nō tuū: quia panis illius sit qui daturus est eū: q2 etsi dei est dominio ⁊ proprietate: tamē noster est ex eius munere. Itē noster refectione ⁊ causalitate. Nostrā cū indigentiā commemoramus vt humiliemur. Nos quoq̧ sumus ꝓpter quos panis ille nedū corporalis: sed ⁊ sacramētalis ⁊ spiritualis ac doctrinalis paratus est: ac ministrat sub ratiōe panis: hoc est inquātum est reparatiuus indigētie. Licet ergo dei sit proprietate: noster est vtilitate ac finis causalitate. Sic ergo oramus deum vt nobis de sua benignitate panē tribuat: qui noster sit ex eius panis scz acceptione: vtilitate: ⁊ refectione. i. ad nostrā vtilitatē ⁊ refectionē: vt vult Alex. de ales. Dicit et nostrū quarto: vt nemo pro se solo: sed etiaz ꝓ alijs oret. * Unde bea. Cypria. li. de oratione dominica: non longe post principium. Ante omnia inquit: pacis doctor: vnitatis magister sigillatim noluit et priuatim precē fieri: vt quis cū precat: pro se tantū precet. Non dicimus pater me⁹ qui in celis es. Nec panē meū da mihi hodie: nec dimitti sibi tantū vnusquisq̧ delicta postulat. Aut vt in tentationē nō inducat: atq̧ a malo liberet pro se solo rogat: publica est nobis ⁊ cōis oratio. Et quādo oramus non pro vno: sed pro populo toto oramus: q2 totus populus vnū sum⁹. Deus pacis ⁊ cōcordie magister: qui docuit vnitatem: sic orare vnū pro oibus voluit: quomodo in vno oēs ipse portauit. Hec ille. Sequitur. K

Chrys. (margin)

* Nostruz non meuz: vt non tantum de nobis particulariter solliciti simus: sed etiam ꝓ fratribus ⁊ ꝓximis nostris petere necessaria intēdam⁹: vt igitur intelligamus non tātum de nobis priuatis debere nos esse sollicitos sz etiam ꝓ nostris proximis simul necessaria a nobis esse petenda: docuit orādo nos debere dicere panē nostrum.

Quotidianum. Loco huius nominis quotidianum: quod Lu. ponit ca. xi. Mattheus posuit supstātialē. Sed cū ecclesia in oratione dn̄ica in oībus alijs sequit verba Mat. euāge. cur in hoc verbo mutauit nomē supersubstātiale in quotidianū? Respōdet hic Alex. primo ꝓpter hoc: q2 quid sit supersubstātiale pauci intelligūt: quid quotidianum a multis capit. Cum autē Mat. orationem dn̄icā scripsit vt perfectis cōueniebat. Lucas vt perfectis ⁊ imperfectis. Ideo vt oēs capere possent orationē dn̄icā: que ab omnib⁹ dici debet: ecclesia decreuit loco supersubstantiale poni debere quotidianū. Secūdo q2 generalius exprimuntur petēda per nomē quotidianū: q̄ per nomen supersubstātiale. Nam accipiēdo ꝓprijssime supersubstātiale importat panē sacramentalē: scilicet christū. Nam hic ille ⁊ proprie sup oēs substātias est: qui q̄n panis noster esse dignatus est: ꝓprie dicit panis supersubstātialis. Quotidianuz vero continet ⁊ panē quotidie sumendū: siue sit corporalis: siue spiritualis: siue doctrinalis: siue sacramētalis. Uerūtamē pro eodē accipit supersubstātialē ⁊ quotidianū: ⁊ idem sunt. Unde Dama. Panē nostrū supersubstātialē da nobis hodie: hoc est panē nostrū quotidianuz. Similiter Mat. vi. glo. supersubstātialē vel quotidianum. Exponit autē supersubstantiale dupliciter. Uno mō vt sunt due dictiones. Alio vt est vnica. Primo modo ꝓprie de christo exponit vt dictuz est. Supersubstātialē. i. christū qui sup oēs substantias est. Secūdo modo taz de christo q̄ de pane materiali: vt sit sensus. Panē nostrū supersubstātialē da no. ho. i. petimus vt sup panē nostre substentationi necessariū: des nobis ⁊ panem sacramentalē: ⁊ victū necessariū additū ad substantie substētationē: hoc est. Da nobis vtrūq̧ panem: mentis ⁊ corporis. Quomodo autē panis supersubstātialis differat a pane substātiali ⁊ pane superfluo: statim supra dictū est. Oramus autē pro pane quotidiano fm ecclesie ordinationē. i. pro pane quotidie nobis necessario. Hunc autē panem quotidianuz docet nos petere christus fm Chrys. vt luxuriosos cibos cōpesceret. Ut disceremus mādūcare q̄tū naturalis ratio exigit: nō quantū carnalis lascivia impellit. Si enim tu ꝓ lascivia in vno cōuiuio tantū expēdis: q̄tū sufficere potest: verbi gratia centū hominibus moderate viuentibus: aut tibijpsi centū diebus disciplinate victi: iam quotidianū cibū nō manducas: sed multoꝝ dierū. Neqz tamē sic mandauit deus orare panē quotidianum nobis donari q̄si illicitū iudicauerit hominē christianū plus habere q̄ panē quotidianū. Oramus ⁊ secundo nobis dari pa. quo. ex christi instituto: vt sic doceremur sollicitudinē de tēporalib⁹ abijcere: q̄n hec dum mentē imbuerit: de spiritualibus ⁊ diuinis vix cogitare permittit. Hanc vt a cordibus suoꝝ dn̄s discipuloꝝ auelleret: nolite dixit esse solliciti in crastinū. Et hic nos orare docuit: ⁊ petere panem quotidianū. Sed cōtra hoc arguit bea. Augu. in de ser. dn̄i in mōte di. Cur oramus pro his adipiscēdis: q̄ huic vite sunt necessaria: veluti est victus ⁊ vestimentū: cū ipse dn̄s dicit. Nolite solliciti esse quid manducetis vel quid induamini? An potest quisq̧ de ea re non sollicit⁹ esse: ꝓ qua adipiscēda cū tanta attētione animi oratio dirigenda sit: vt ad hoc totū illud referat qd̄ de claudendis cubiculis dictū est. Per hoc innuit Augu. q̧ si panis petit in oratione dn̄ica: cū sollicitudine petitur: q2 tanta diligentia (de qua dicit. Cum oraueris intra in cubiculū tuū ⁊c.) non potest esse sine sollicitudine. Itē sup illud. Querite primū regnū dei ⁊c. Et hec omnia adijcientur vobis: hec omnia vtēda in via. Non inquit Augu. querite primū regnū dei: deinde ista querite: sed hec omnia inquit apponent vobis. s. etiā nō q̄rentibus. Quomodo autē recte dicat nō querere aliquis: quod vt accipiat intētissime deū deprecat: nescio vtruz inueniri queat. Per hoc videt velle Aug. q̧ panis corporalis: vel aliud tēporale non sit petendū in oratione dn̄ica. ¶ L Ad illa dicendum: q̧ in verbis allegatis sollicitudinē ꝓhibentibus: nō prohibet omnis sollicitudo: sed sollicitudo immoderata. * Nam q̧ moderata sollicitudo concedat: innuit in hoc q̧ non docuit nos dn̄s orare panē nostrū hodiernum da nobis hodie: quasi sua esset intentio vt peteremus panem vnius diei soluz in omni sollicitudine prouisiua pro futuro: sed vt peteremus panē multoꝝ dierū sibiinuicē succedentiū: que successio dicit quotidianū. Non ergo prohibet moderata et oppor-

Dama. (margin)

Expositio duplex huius nominis supersubstantiale. (margin)

Chrys. (margin)

* Duplex est sollicitudo: vna est moderata: et ista non ꝓhibet: imo est necessaria homini i hac vita mortali din viuēti: ⁊ est prudentia prouisiua: siquidem licituz est curam ꝓ futuris habere: vt tēpore abundantie colligere: ⁊ ꝓuisionē pro tempore futuro facere: alia est immoderata sollicitu

do que impedit hominem a spiritualibus querendis: qua scilicet homo ita ẽ implicitus: vt postpositis rebꝰ salutaribus: omni die ⁊ festo cogitat de temporalibꝰ cōgregandis: qua homo sine fine: sine termino sine mensura semp cogitat congregare: et querit quasi semper victurus esset: et hic ꝑpetuo mansurus quasi ita anxius est: ꝙ nihil aliud cogitat: et diffidentiã habet de diuina ꝓuisione: quasi s. f. terra nō sit futuris annis germinatura. Hanc sollicitudinem ꝓhibet dominus.

Dan. vlti.

iij. Re. xvij.

tuua curatio ⁊ cogitatio de crastino: sicut aliqui errantes docuerūt: sed immoderata. Est autem sollicitudo immoderata triplex. Quia vel est superflua: anxia: finalis querendi causa. Superflua est: que impedit animuȝ a spiritualibus querendis ⁊c. Beda super verbo allegato. Sollicitudinem illam amputandã docuit: ob quam spiritualia negligunt ⁊ postponunt. Item superflua est sollicitudo: que est in multa futura tẽpora: quasi semp victuri essemus: ⁊ locū manētem hic haberemus: ⁊ nō magis futurū inquirere deberemus. De quo beatus Cyp. ia. Qui christi cepit esse discipulus: sm vocem magistri sui renuntians omnibus: diurnū cibū debet petere: nec in longū desideria petitionis sue extēdere. Et sequitur. Quia cōtrariū sibi fit ⁊ repugnans vt queramus in seculo diu viuere: qui petimus regnū dei velociter aduenire. Unde et diuitē stultum secu lares copias cogitantē ⁊ se exuberantiū fructuū largitate iactanteȝ: redarguit dñs dicēs. Stulte hac nocte expostulatur anima tua: que ergo parasti cuius erunt? Letabatur stultus in fructibꝰ: nocte moriturus: ⁊ cui vita iam deerat: victꝰ abūdantiã cogitabat. Sollicitudo anxia est que diffidentiaȝ habet de largitate diuine prouisionis. Hec est in auaris diuitibus: qui semper timent deficere: ideo nō cessant cum cordis anxietate et parta tueri: ⁊ superfluas ꝓuisiones facere: ac diuitias diuitijs cumulare in preiudiciū pauper: et crebro in ꝓprie salutis detrimentū: quasi deo non esset cure de suis. Contra quoꝝ diffidentiaȝ dicit beatus Cypria. Neqȝ deesse quotidianꝰ cibus potest iusto: cū scriptū sit. Non occidit (al's affliget) dñs fame animã iusti. Et iteruȝ. Junior fui ⁊ senui: ⁊ nō vidi iustū derelictū: nec semē eiꝰ querēs panē. Item cū dñs promittat ⁊ dicat. Nolite cogitare dicentes: quid edemus aut quid bibemus aut quo vestiemur? Hec enim nationes querūt. Scit autē pater vester qr his omnibꝰ indigetis. Querite primū regnū ⁊ iustitiã dei ⁊ hec omnia apponent vobis. Querentibꝰ regnū ⁊ iustitiã dei omnia ꝓmittit apponi. Nam cum sint dei omnia: habēti dñȝ nihil deerit: si deo ipse nō desit. Sic danieli in leonū lacu iussu regis incluso: prandiū diuinitus procurat: ⁊ inter feras esurientes ⁊ parcētes homo dei pascitur. Sic helias in fuga ⁊ solitudine coruis ministrantibꝰ: ⁊ volucribus sibi cibū apportãtibꝰ in persecutione nutritur. Et exclamãs addit. O humane maline detestanda crudelitas. Fere parcūt: aues pascunt: homines insidiant ⁊ seuiūt. Hec Cypria. Simile de sancto Paulo primo eremita beatus Hiero. in eiꝰ vita testatur. Et huiuscemodi plurima in probatissimis leguntur historijs. Sollicitudo principalis que est rei alicuius vt causa finalis: hec est que habetur de aliquo tãqȝ principaliter intento: propter quod alia intendūtur: et ipsum tanqȝ finis intenditur: in quo adepto is qui intēdit quietatur: nec id in aliud magis cōcupiscendum ordinatur: quã habēt de cibo ⁊ tēporalibus homines voluptuosi: ⁊ pecudū vitã eligentes: vt dicit phs. i. Ethi. c. iij. Similes Sardanapalo assyrioꝝ regi: qui vitã egit in voluptatibus et sensualibus delectationibus presentibus: non querens aliū finē: similiter bestijs. ¶ M Hanc igitur triplicē malã sollicitudinē ⁊ curã de crastino dominus a suis fidelibus hic excludere voluit: cum nos quotidianū panē petere docuit. Non sollicitudinē ordinate prouidentie. Siquidē licitum est fidelibus curã pro futuris cū prouidentia gerere: vt tēpore abundantie rerū prouisioneȝ in

Sardanapalus assyriorum rex vitam voluptuosam egit.

ipsis faciant pro alio tempore: ne ob defectū eorūdem: defectū vite necessarioꝝ patianf. Sic ioseph ꝓuisor egypti laudabiliter fecisse legif Gene. xli. dum in annis fertilibus fructus ad corporalis vite sustentationem necessarios industriose conseruauit: quo populū egypti a superuentura ⁊ dira famis necessitate: que ꝑmebat ceteros: preseruauit. Neqȝ hec superflua sollicitudo dicēda est: sed industria ⁊ prudentia prouisiua. Hoc eniȝ est de rōne aĩalis rōnalis: quod naturaliter arte ⁊ prouidentia viuere debet. Unde Seneca in libello de quatuor virtutibus. Si prudēs esse cupis inquit in futurū prospectū intende: et que possunt contingere animo tuo prepone. Et beatus Aug. in ser. domini in monte. Cum viderimꝰ aliquē seruum dei prouidere: ne huius vite necessaria sibi desint: aut his quibus cura sibi cōmissa est: vehementer cauendum est: vt non iudicemus eum de crastino sollicitum esse. Nam ⁊ ipse dominus propter exemplum ne quis postea scãdalum pateretur: cum aliquem seruū dei aduerteret ista necessaria ꝓcurare: loculos habere dignatus est. Et in actibus apostolorum scriptum est: ea que ad victum sunt necessaria procurata esse in futurum propter imminētem famē. Hinc prudentissimus Salomon huius prouisiue prudentie detestans in hominibus defectum: remittit pigros contra humani status conditionē improuidos ad animalia irrationalia: vt discãt ab eis prudentiam ⁊ rationalem industriam de crastino prouide cogitare. Ait enim Prouer. vi. Uade ad formicam o piger: ⁊ considera vias eius et disce sapientiam. Que cum non habeat ducem: nec preceptorem: nec principē: parat in estate cibum sibi: ⁊ congregat in messe quod comedat in hyeme. Et per hoc patet que sollicitudo sit christiano prohibita: que concessa. ¶ Sed hic instat Chryso. Uidentur hec verba sonare prima facie: vt qui dicunt. Panem nostrum quotidianuȝ da nobis hodie: quasi nihil habeant in crastinum: aut post crastinum. Quod si habent preparatuȝ in crastinum: aut in quinqȝ aut decem dies: quomodo possunt dicere. Panem nostrū quotidianum da nobis hodie. Illud nanqȝ petitur quod non habetur. Quod iam possidetur vt quid adhuc requirif. Quod si ita est: oratio aut paucis aut nullis conuenire potest. Quis enim ita fidelis: vt cū possit amplius habere: tamen amplius sibi non seruat qȝ panem quotidianum. Quotidianos victus forsitan petere solis conueniebat apostolis: qui docendi gratia per singulas ciuitates omni tempore vagabantur: ⁊ ipsa vagatio amplius quotidiano victu possidere non poterat. Respondet. Ita debemus aptare christi doctrinam vt omnes in ea proficiant: ne forte communia medicina iustitie: que ad salutem omniū est preparata: dum aut paucis aut nullis prodesset: inueniretur superflua. Intelligendum igitur est quia non solum oramus deum panem quotidianum dare vt manducemus: sed vt quem mãducamus: de manu dñi accipiamꝰ. Habere quidem ad manducandum cōmune est iustis: et iniustis: ⁊ frequenter habent amplius peccatores qȝ mãducent: qȝ iusti. De manu autem dei accipere: tantum est iustorum. Preparare igif ⁊ prouidere non vetant hec verba: tamen cū pctō preparare vetãt. Nã qui cuȝ iustitia pparat: illi deꝰ dat panē quē manducat: qui cū peccato pparat: illi nō deꝰ dat: sed diabolus. Naȝ qȝuis omnia a deo creanf: nō tamen oĩa a deo ministranf. Habētes igitur panem paratum apud se: qui ipsis

sufficit

Seneca.

Augusti.

Actuū. xi.

Prouer. vi.

Obiectio.

Chryso.

Rñsio ad obiectionem.

sufficit in plurimos dies: adhuc petere habet panem quotidianum: vt sic panem quem dedit dñs possessione etiam det vsione: vt scilicet ipsi ex benignitate eius bene vtantur pane concesso: deo ad laudem et sibi ad corporis animeque salutem. Difficillimum enim est homini exteriora iuste possidere: recte dispensare: et eis bene vti ad dei laudem: et ad propriam: ac aliorum vtilitatem et salutem. Ad hoc enim indiget homo maiori dei auxilio: quam vt talia acquirat: ideo necesse est vt etiam abundans in temporalibus a domino petat panem quotidianum: quem habet in possessione: sibi dari vsu conuenientem: vt cum apostolo sibi donetur: scire abundare et satiari et esurire et penuriam pati. Nec paruipendendum est scire abundare. Nam vt dicit glosa ad Philip. iiii. Qui acceptis rebus non extollitur: qui eas ad vsum vane glorie non intorquet: quia solus non possidet quod accepit: sed cum indigentibus misericorditer diuidit: scit abundare. Qui acceptis alimentis non ad vegetationem ventris vtitur: sed ad preparationem virtutis: nec plus carni tribuit quam necessitas petit / scit satiari. Qui alimentorum inopiam sine murmuratione tolerat: nec pro necessitate victus agit aliquid vnde anima peccati laqueum incurrat: scit esurire. Hec glo. Unde ne diabolus per cibum et potum nos in gula tentet immoderato eorum sumptu: petimus a deo: vt det nobis moderatum: et salubrem vsum eorum: et que nunc habemus et que habituri sumus. Ideo commendabilis est deuotorum fidelium consuetudo: prius quam comedant deum orare: vt panem et reliquum cibum eis sanctificet. Sanctificatur enim cibus per verbum dei et orationem. j. Timoth. iiii. vbi glo. Sanctus fit cibus et salubris non noxius anime vel corpori. Uerbum sanctificat: oratio impetrat: diabolus vero per cibum tentat. ¶ Sequitur.

Ad Phil. iiii.

Da. scilicet tu pater celestis: qui das escam omni carni. Qui aperis manum tuam: et imples omne animal benedictione. Da liberaliter: quia tu es deus vniuersorum: quoniam tui sunt celi: et tua est terra: et orbis plenitudo eius. Da: non vende: quia nihil habemus quo a te emamus quod a te non accepimus. Quid habes dicit apostolus: quod non accepisti. Da: non mutua: quia non inuenimus preter tua dona quod restituamus. Da igitur simpliciter gratiose: sine spe lucri: precij: aut muneris: quia bonorum nostrorum non indiges. Ex hoc autem elicitur: quod non solum bonorum spiritualium est largitor: sed et bonorum temporalium distributor. Hec enim ab illo petere xpus nos docuit: per quod confutatur error quorundam gentilium putantium prouisionem bonorum temporalium ad diuersos deos pertinere: quos intuitu temporalis prosperitatis et affluentie colendos astruebant. Sequitur.

j. Cor. iiij.

*Error manicheorum dicentium bona terrena non a deo excelso: sed a deo tenebrarum descendere.

Nobis. qui sumus tui filij: ea propter te patrem vt tribuas interpellamus: et nobis a te donari petimus: quia ex nobis ipsum habere non possumus. Dicitur etiam nobis pluraliter: et non mihi: eadem ratione qua dictum est: non pater meus: sed pater noster: et qua petimus: panem non meum: sed nostrum: vt statim supradictum est. Ut non pro nobis tantum: sed etiam pro proximis: panem quotidianum a communi patre olim postulemus. Unde patet etiam diuites hoc respectu quantumcunque abundent panibus recte petere panem dari nobis: quoniam etsi ipsi non indigeant: sunt tamen pauperes plurimi qui egent panibus, pro quibus omnibus petendum est: vt panem recipiant quotidianum.

Hodie. Cum premissum sit quotidianum: cur additur hodie. Nam in verbo quotidianum includitur verbum hodie. Dum enim petitur dari panem quotidianum: petitur dari hodiernum: et ita hodie et cras et perpetuo. Respondet Ale. de ales par. iiij. q. xxvi. Non superflue apponitur hodie: quia licet panis quotidianus comprehendat hodiernum: non tamen petendo panem quotidianum nobis dari: petimus hodie nobis dari. Hodie enim tempus determinat: seu quando ipsius dandi: quod non exprimit (quotidianum) sed magis qualitatem: siue substantiam rei dande. Unde sensus est. Da nobis panem quotidianum: idest da nobis panem qui est quotidianus: idest quo quotidie debemus refici: panem scilicet necessarie et frugalis refectionis: non lasciuie et superfluitatis. Hodie vero tempus exprimit quo id dari petimus: quo secundum Chrys. innuitur: vt non sollicitudine grauemur. Unde ait. Pro pane iussit solum orationem facere: et pro pane quotidiano: vt non solliciti simus pro crastino: et neque hoc suffecit verbo: sed et aliud post hoc apposuit dicens. Da nobis hodie: vt non conteramus nosipsos sollicitudine superuenientis diei. Cuius enim diei spacium te visurum nescis: quam ob causam in illius sollicitudine torqueris. Uel etiam hodie idest omni hora et toto tempore vite: vt dicit Augu. ad probam. Quo etiam loquitur Apostolus in epistola ad Heb. dicens. Hodie si vocem eius audieritis. i. toto tempore vite: quod non est nisi vnum hodie: scilicet vnus dies: scilicet iuuentutis et senectutis: iuxta illud Gene. j. Factum est vespere et mane dies vnus. Mane scilicet iuuentutis: et vespere senectutis. Sunt et alie cause cur apponitur hodie: allegorice et morales: de quibus postea dicetur. Unde ex omnibus premissis elicitur talis sensus huius petitionis quantum ad panem materialem. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. i. tu pater celestis da nobis panem: idest bona temporalia pro huius mortalis vite cursu necessaria: et ea mensura: eoque vtendi modo: quibus nobis vtilia sunt: et ad vitam immortalem quo tendimus profutura. Hec de prima panis acceptione. ¶ Dubitatur circa expositionem qua nomine panis intelligitur: totum quod pertinet ad humanum victum. Dubitatur vtrum quis recta ratione possit a deo petere diuitias temporales. Quod non videtur: quia quod xpus docuit contemnere: non recte a deo potest peti. Christus autem docuit diuitias contemnere exemplo et verbo. Fuit enim in persona pauperrimus: ita vt eleemosynam reciperet: dicente Matth. Mulieres multe sequebantur illum: et de facultatibus suis ei ministrabant. Fuit tante paupertatis quod proprio careret hospitio: ipso attestante Luc. ix. Uulpes foueas habent et volucres celi nidos: filius autem hominis non habet vbi caput suum reclinet. Super quo Hiero. in persona christi. Quid me propter diuitias et lucra seculi sequi cupis: cum nec hospitium habeam et tecto vtor non meo. Idipsum verbo docuit: cum suis discipulis charissimis possessionem auri et argenti interdixit. Nolite inquit possidere aurum et argentum: neque pecuniam in zonis vestris. Et iterum. Nisi quis renunciauerit omnibus que possidet: non potest meus esse discipulus. Item. Facilius est camelum per foramen acus transire quam diuitem in regnum celorum. Mat. xix. et similia in multis alijs passibus a xpo dicta leguntur. ¶ Oppositum videtur: quia quod licet possidere sine dei offensione: licet etiam a deo petere. Diuitias autem temporales possidere licitum est: vt patet in exemplis pluribus. Nam Job plurimis diuitijs pollebat ouium: camelorum: boum: asinorum: et familie multe nimis ita vt magnus esset inter omnes orientales. Cui tamen de iustitia: non homo: non angelus: sed dñs ipse testimonium perhibuit. Sic abraam: isaac: iacob:

Obiectiuncula.
Responsio ad obiectiunculam.
Chrysosto.
Hodie capitur pro toto tempore vite nostre.
Heb. iiij.
Gene. j.
Dubitatio
Mat. xxvii
Luce. ix.
Hierony.
Matt. x.
Luce. xiiij.

Ratio ad ad dubitationē.

Dauid ⁊ plurimi amici dei diuitias possederūt. ¶ P Pro rñsione aduertēdum: q opes ⁊ diuitie dupliciter considerari pñt. Uno modo quoad se. Alio modo quoad appetitum hoīs. Primo modo res sunt quedā a deo condite bone ⁊ non male.

Opes ⁊ diuitie dupl'r cōsiderari possunt.

Bone bonitate naturali: de qua res tm̄ participat quātū participat de entitate. Nā ens ⁊ bonū cōuertunt̄: vnde Basilius super illud. Uēde oīa q̄ habes ⁊ da pauperibus. Nō docet inquit: dñs facultates vēdere: eo q naturaliter sint praue: alias creature dei nō essent: nec eas docet abijcere tanq̄ malas: sed disponere monuit. Cōparādo autē diuitias ad appetitū hoīs: quādā habēt indifferētiā ad bonum ⁊ ad malum: hoc est: quod possunt bene appeti ⁊ male: vnde Bern. libr. de cōsi. Aurū ⁊ argētū ⁊ cetera hmōi quātū ad animi bonū spectāt: nec bona sunt: nec mala Usus tamē eoꝝ bonꝰ abusus malus. ¶ Ad idē Chryſ. Rerū ait quedā bone: quedā male: quedā medie. Bone sunt castitas: humilitas ⁊ cetere virtutes quas cū hō elegit bonus est. Mala sunt his bonis opposita: vt luxuria/superbia: quas cum homo elegit malus fit. Medie sunt diuitie q̄ qñq3 ad bonū: qñq3 ad malū ordinant̄ fm affectū vtentium. Idē Origenes super ep̄lam ad Rom. li. iiij. tractans illud apl̄i. Nō solū autē hoc: sz in ⁊ tribulationibus gl'iamur. Oīa dicit q̄ sunt vel agūtur: aut bona sunt aut mala: aut indifferētia. Bona illa certum est ꝓprie dici: q̄ ad virtutes animi pertinent: ⁊ mala sola ea q̄ ad maliciā pertinēt: ⁊ cōtra legē dei agunt̄. Cetera vo indifferentia esse i. neq3 bona neq3 mala nōanda: vt sunt diuitie species corporis: ⁊ fortitudo vel ꝓceritas: atq3 ea que corporis vsibꝰ seruiūt. Amb. Discāt diuites nō in facultatibus crimē haberi: sed in his quibus vti nesciūt. Nam diuitie vt sunt impedimēta improbis: ita bonis sunt adiumēta virtutis. Item btūs Greg. Uidimus quosdā diuites qui ⁊ opes ⁊ gloriā sine culpa habere potuissent: si habere animi humilitatē voluissent. Ecce diuitie et honores possunt sine culpa teneri si sit hūilitas animi. Et subdit. Sed nunc extollunt̄ rebus: inflantur honoribus: dedignantur ceteros qui sue vite fiduciam in ipsa abundātia rerū ponūt: qđ sine culpa nō est. Itē Amb. sup lucā. In pecuniarū copus pleraq3 sunt inuamina peccatorū: pleraq3 incentiua virtutū. Et infra. Nō census: sed affectus in crimine est. Hiero. Diues cū deposuerit sarcinā peccatorū: ⁊ totius corporis prauitatem intrare pōt per angustā portā ⁊ arctā viam q̄ ducit ad vitam. Non dicit Hiero. cū deposuerit diuitias: sed cū deposuerit sarcinā peccatorum. ⁊ btūs Basilius. Cōdēnatur diues nō qr diuitias possidet: sed qr eis abusus est. Preterea btūs Augu. super illud ps. Diuitie si affluāt nolite cor apponere. Non dicit inquit diuitias nolite habere sed nolite cor apponere. Nō dānat diuitias vnde mereremur celū: sed cor appositū: quod scz non expēdit sed recondit. Cui cōcordat Chryſ. Non prohibet dñs ditari: sed opibus famulari. Uult enim vt in necessarijs eis vtamur: non vt custodiamus. Naz famuli est custodire eas: ⁊ domini dispēsare. ¶ Q Ex quibus omnibus satis deducitur: qđ diuitie non sunt de se praue: quoniā possunt in bonū vsum ordinari. Nec sunt de se bone: quoniam appetitus circa eas pōt deprauari. Contingit enim ipsis bene vti. Cōtingit ⁊ eis male vti vitiose. Contingit quem esse diuitez ⁊ deo gratū Contingit ⁊ aliuni ab eodem propter eaꝝ abusum esse reprobatum. Quomodo aūt quādo ⁊ qualiter hoc contingat generali regule deffiniri non pōt quantū ad circūstātias particulares. Potest tn̄ aliquatenus colligi ex cōditionibꝰ eorū diuitū: q̄ in scripturis sunt reprobati: ⁊ eorum rursus qui in scripturis sunt cōmendati. Legimꝰ Luc. xvi. de diuite epulone i inferno sepulto: qūo suis diuitijs abusus sit: qr ad pompā: ⁊ superbiā: quia induebatur purpura ⁊ bysso. Ad lasciuiā ⁊ gulam: qr epulabatur quotidie splēdide. Ad philargyriā ⁊ auaritiā: qr tenaciter eas possedit: nec pauperi lazaro micas cadētes desideranti impertitus fuit. Legimꝰ etiā Luc. xij. qđ hominis cuiusdam diuitis ager vberes fructus attulit: ⁊ cogitabat intra se dicens. Quid faciā? qm̄ non habeo quo cōgregem fructus eius: ⁊ dixit. Destruā horrea mea ⁊ maiora faciā: ⁊ illuc congregabo oīa q̄ nata sunt mihi ⁊ bona mea: ⁊ dicam anime mee. Anima mea habes multa bona reposita i annos plurimos: requiesce/comede/bibe/epulare. Dixit aūt illi deus. Stulte: hac nocte repetent aīam tuaz a te: scz demones: que aūt parasti: cuiꝰ erūt? Repetent propter abusum diuitiarum. Abusus quippe fuerat in acquisitione cū nimia sollicitudine: qr cogitabat intra se scz sollicite. In retētione cū nimio eorū amore: qr dixit congregabo: cū deberet dispergere. In custodia cū stulta fiducia: qr dixit aīe sue: nūc quiesce: qr hec tibi sufficiūt: qr nec alijs indiges. In mala intētiōis ordinatiōe: quia ordinabat eas ad crapulā ⁊ carnis delitias quia dixit: comede/bibe/epulare. ¶ Abusi sunt insuper diuitijs quibus dñs vt impiecat̄ di. Ue vobis diuitibus qui habetis nunc cōsolationez vestram. Ue vobis q̄ saturati estis: quia esurietis. Ue vobis qui ridetis nunc: qr lugebitis ⁊ flebitis. Beatitudinē suā ⁊ mercedem suā in diuitijs ponentes. Deniq3 ⁊ illi de quibus in sua canonica Jaco. v. Agite nunc diuites: plorate vlulantes in miserijs vr̄is: ⁊ post. Epulati estis sup terrā: et in luxurijs enutristis corda vestra. Itē illi de quibꝰ Amos ꝓpheta. c. vi. Ue vobis qui opulēti estis in sion: ⁊ confiditis in monte samarie. Qui dormitis in lectis eburneis: et lasciuitis in stratis vr̄is: spē scilicet suam in eis ponentes: ⁊ omnes per eas carnis sue concupiscentias consummantes. Sic e diuerso legimꝰ nōnullos diuitias laudabiliter possedisse: eas virtuose in vsum propriū ⁊ aliorū necessitatē expēdisse: sicut abraam ysaac ⁊ iacob quorū se specialiter dñs deū dignatus est nominare: vt dicit apl̄s ad Heb. xi. Non confunditur deus eorū deus nominari. Sic enim frequenter se nominauit: deus abraam: deus isaac: deus iacob. Sic ioseph cū quo dominus fuit in captiuitate: in seruitute ⁊ regno diues erat: ⁊ nominabatur in vniuersa terra egypti. Gene. xlv. Sic Job: Judith: Dauid: Ezechias: Josias: ⁊ ceteri plures diuites a deo electi: ⁊ diuitijs suis dominātes: ad virtutum exercitium eis vsi sunt. ¶ B In nouo quoq3 testamēto de pluribus legitur. De zacheo qui christum hospitio suo recepit: a quo ⁊ singulariter meruit commendari. Item de Cornelio de quo legitur Act. x. quod erat vir religiosus et timens deum cum oī domo sua: faciens eleemosynas multas ꝓpter qđ meruit angelica visitatiōe honorari. Item ioseph ab arimathia qui fuit diues nobilis ⁊ iustus. De quo dicit Raba. quod magne dignitatis fuit apud seculuz: sed maioris meriti apud deum. Quia non erat diues diuitiarum amore: sed tantum possessione: ideo non exclusus a discipulatu Christi: quia non pecunie amator: sed ipsius liberalis ⁊ religiosus distributor. Similiter ⁊ de compluribꝰ alijs extra canonē in chronicis et ꝓbatis historijs legitur: qui magnis

Marginal notes (left column): Luc. xviij. — Basilius. — Bernar. — Chrysosto. — Origenes. — Super lucam. — Gregorius — Ambro. super lucam. — Hierony. — Augusti. — Diuitie de se non sunt praue/nec bone.

Marginal notes (right column): Luce. vi. — Jaco. v. — Ad heb. xi. — Luc. xix. — Raba.

gnis diuitijs ornati: vitā laudabiliter finierunt. ¶ Ex quibus plane deducit̄: qd̄ diuitie quandaȝ habent indifferentiā ad bonū ⁊ ad maluȝ vsum: quorū vsus malus non est ex vitio diuitiarū: sed male vtentiū. Un̄ in premissis reprobis diuitib⁹ notatur in primis nimia sollicitudo ⁊ auaritia in acquirendo: quam amputari debere docuit saluator: dicēs. Nolite solliciti esse in crastinū. Cōsiderate lilia agri ⁊c. Matth. vi. ca. Qui sic diuites fieri satagūt: incidūt (vt apl's ait) in temtationeȝ ⁊ in laqueum diaboli: ⁊ desideria multa inutilia ⁊ nociua: q̄ mergūt hoīes in interitū ⁊ perditionem. Radix oīm maloꝝ est cupiditas: quaȝ quidam appetētes errauerūt a fide: ⁊ inseruerunt se doloribus multis: tu vero homo dei hec fuge. i. Timoth. vi. Incidunt in laqueos diaboli: q2 tāta cupiditate feruntur in habēdas diuitias: vt iustitie metas nō attendant. Nullū eñ est iustitie in illo corde vestigiū: in quo auaritia sibi fecit habitaculū: vt inq̄t Leo papa. Hinc tā crudelis in cordibus auari cupiditas: per fas ⁊ nefas: per furta ⁊ rapinas: p̄ dolos ⁊ fraudes: pauperū oppressiones ⁊ vsuras vndecūqȝ diuitias accumulans: in quo nec patrē filius: nec fratrem frater vicinus: nec cōciuem vicinus circūuenire dubitat. Sed nec dominū: nec seipsum attendit: quominus sacrilega auiditate vsqȝ ad beneficiorū: dignitatū: prelaturarū pluralitatē dānabilem se extendat: in diuini cultus diminutionē: cōmissorum negligentiam: suiipsius ac plurimorum irreparabile periculum animarū. Ab hac cupiditate liber fuit diues ille abraā: in cuius sinuȝ sublatus est paup̄: vt testat̄ Aug. sup̄ illud ps. Quid gloriaris in malicia. Lege inquit scripturas ⁊ inuenies diuitē abraā: vt noscas q2 diuitie nō puniuntur. Abraam diues erat: ⁊ in eius sinū lazarus pauper sublatus est. In sinū diuitis pauper recipit̄: an potius ambo deo diuites: ambo cupiditate pauperes. ¶ Notatur scd̄o in p̄dictis diuitijs nimia tenacitas in retinendo. Cōtra quā xp̄s docuit dare elemosynā: pascere esurientē: potare sitientē. Unde cōtra hos tenaces clamabit in iudicio. Esuriui et non dedistis mihi manducare: sitiui et non dedistis mihi bibere. ¶ Tertio notat̄ in his nimi⁹ amor in possidēdo quē dānat xp̄s: dicēs. Nisi q̄s renūciauerit oībus q̄ possidet: nō pōt meus esse discipul⁹. Et p̄pheta. Diuitie si affluāt: nolite cor apponere. Et Eccli. x. Nihil iniquius q̄ amare pecuniā. ¶ Quarto notat̄ nimia spes in cōfidendo quā dānat p̄pheta: dicēs. Ecce hō qui nō posuit deū adiutorē suū: sed sperauit in multitudine diuitiarū suarū. Quinto notat̄ fastus ⁊ pompa in sup̄biendo: quā dānat apl's dicēs. Diuitib⁹ hui⁹ seculi precipe nō sublime sapere: neqȝ sperare in incerto diuitiarū. i. Timo. vi. ¶ Sexto nimia gulositas in expendēdo: quā dānat xp̄s Luc. xxi. Attēdite vobis ne forte grauent̄ corda vestra: in crapula ⁊ ebrietate: ⁊ cura hui⁹ vite: ⁊ sup̄ueniat in vos repentina dies illa. ¶ Hec oīa mala in diuitibus quos dānat scriptura sunt reperta: p̄pter quod dixit xp̄s. Difficile est diuitē intrare regnū celorū. Matth. xix. ¶ S In alijs vero diuitibus quos scriptura nō dānat: illorū maloꝝ cōtraria extiterūt. i. acq̄sitio iusta sine cupiditate ⁊ auaricia: decēs stat⁹ sine pōpa: possessio sine dilectione feruida: affectio sine fiducia: detentio in vtendo temperata: in subueniendo pietas larga. Dū ista mala desunt ⁊ cōtraria bona adsunt: nulla est iniquitas in diuitijs: neqȝ in earum acquisitione vsu aut possessione. Unde de primo dicit bea. Aug. super Ps. li. Dñs in diuite non pecuniam:

Matt. vi.

Leo papa.

Augustin⁹

Matt. xxv.

Luc. xiiij.

Psal. li.

Luce. xxi.

Mat. xix.

Beatus Augustin⁹

sed auaritiā condēnauit. Et sup̄ ep̄lam. i. ad Timo. Profecto dñs in diuitijs cupiditatem reprehendit nō facultatē. De secūdo dicit idē in quodā sermone. Tolle sup̄biā: ⁊ diuitie nō nocebūt. De tertio dicit idē vt allegatū est. Dñs nō dānat diuitias vñ meremur: s3 cor appositū p̄ amorem. De quarto dicit Beda sup̄ Lucā. Non rep̄hēdit̄ diues q2 terrā coluerit: vel fructus in horrea cōgregauerit: sed q2 fiduciā vite in illis posuerit. De quinto bea. Hiero. i quadā ep̄la. Nō obsūt diuiti opes: si eis bene vtat̄: nec pauperē egestas cōmendabiliorē facit. De sexto dicit btūs Greg. Et quos cēsus ⁊ honorū tp̄aliū abūdātia per tumorē nō eleuāt: sed mle opera exaltant. ¶ Ex his colligi pōt r̄nsio ad dubiuȝ: q̄n licitum est diuitias appetere: ⁊ q̄n non. Distingui etiā hic posset de cōditione personaꝝ: vtrū sint persone ecclesiastice: siue seculares: vtrū sint nobiles aut plebei. Rursus de varietate statuū: vtrū presidētes ⁊ prelati: an simplices ⁊ gubernati: vtrū viri soluti / an in matrimonio cōstituti. Hec aliqualē differentiam vident̄ facere. Unde breuiter quecūqȝ cuilibet f̄m statū suū licet appetere: hec etiā pñt licite a dño postulari. Et per hoc ad rōnes in p̄ncipio dubij motas. ¶. T Ad primam respōdet̄ qd̄ diuitias fore cōtēnendas dupliciter pōt intelligi. Uno modo quantū ad interiorē affectioneȝ. Alio modo quātū ad exteriorē possessionē. Primo mō docuit xp̄s eas ab oībus esse cōtēnendas: vt sc3 nemo sic ad eas afficiat̄: vt obliuiscat̄ dei: vt in ipsis spem ponat: ⁊ beatitudinis finē statuat. Et sic in hoc dixit. Nisi quis renūciauerit oībus q̄ possidet ⁊c. Unde dicit Beda. Differētia est inter renūciare oībus: ⁊ oīa relinquere. Oīum fideliū est renūciare oībus q̄ possident: hoc est sic tenere ea q̄ mūdi sunt: vt tñ p̄ ea nō teneant̄ in mūdo: rē temporalē tenere in vsu: eterna in desiderio. Sic temporalia gerere: vt tñ tota mēte ad celestia tendāt. Sic dat apl's. i. Cor. vij. Qui vtunt̄ hoc mundo: sint quasi non vtant̄. Que exponens beat⁹ Grego. homel. xxxvi. ait. Mūdo vtit̄ s3 quasi non vtatur: q̄ ⁊ necessaria cuncta exterius ad vite sue ministeriū redigit: ⁊ tñ hec eadem nō sinit sue menti dominari: vt subiecta foris seruiāt: ⁊ nunq̄ intentionē animi ad alta tendentis frangant. Quicunqȝ igit̄ tales sunt: eis p̄fecto terrena oīa non ad desideriū sed ad vsum adsunt: quia reb⁹ quidem necessarijs vtunt̄: sed nihil cuȝ petō habere cupiunt: de ipsis quoqȝ rebus habitis quotidie mercedes querūt: ⁊ plus gaudent de bono op̄e q̄ de larga possessione. ¶ Secūdo modo eas cōtēnere nō oēs docuit: q̄q̄ ip̄e in persona oēs / vt argutum est: dereliquit. Et cū dr̄. Oīs xp̄i actio nostra est instructio. Cōcedit̄ quidē q2 est istructio: sed non ad similem actionē est nostri obligatio. Non enim ex hoc obligemur ad necessariaȝ sue actionis imitationē. Qd̄ p3 ex verbis eiusdē saluatoris: ⁊ cū dixit ad consecutionem beatitudinis sufficere obseruantiā mandatorū. Si vis inquit: ad vitā ingredi serua mādata. Constat autem qd̄ multe operationes sue in mandatis non cōtinentur. Nam obseruauit virginitatem: oratuit pro suis crucifixoribus ⁊c. que tamē nobis nō sunt precepta. Quod additur de doctrina xp̄i. Nolite possidere aurū: nec argentū: nec pecuniā: nō facit contra dicta: q2 xp̄s per hec verba nō interdixit possessionem pecunie oībus fidelibus: sed dūtaxat suis apostolis ⁊ discipulis: nō quia mala esset auri ⁊ argenti possessio: non quia ad mortalis vite sustentationem nō pertinet: sed ex causis alijs q̄ alibi tractari habēt. ¶ Qd̄ vltimo opponit̄: facie-

Beda.

Hierony.

Duplr̄ intelligi pōt diuitias fore ɔtēnēdas.

Beda.

Gregorius

Unde hoīes ɔtēnere opes: ⁊ eas q̄s dignuȝ finge deo: quo nō dignius amatoꝝ opū est.

lr̃ia est camelū p foramē acus trāsire: q̄ diuitem intrare in regnū celorū. Respondet q̄ intellectū huius dicti dñs ipse reserauit Mar.x. Nā cū dixisset: q̄ difficile qui pecunias habēt in regnum dei introibūt: ⁊ discipuli obstupuissent: quasi declarando rursus ait. Filioli q̄ difficile est confidētes in pecunijs in regnum dei itroire. Ecce quod non loquitur de omni diuite: sed de illo qui confidit i pecunia. Aliter dici solet vt tangit glos. quedam extra ordinaria: minus tamē autētica: vt recitat Hugo postillator: sic q̄ hierosolymis erat quedā porta q̄ vocabat foramē acus: per quā cameli ire nō poterant: nisi onere deposito ⁊ genibus flexis: sm hoc xp̄s significare voluit: q̄ sic nec diuites trāsire pñt p viā ducentē ad btitudinē: nisi depositis pctōr oneribus: que diuitias vt plurimū comitant. Et tm̄ de illo dubio. Sequit expositio huius petitionis de pane sacramentali.

Lectio.lxxi.

A Ecū

do expo nit hec petitio de pane sacrāli: sacrosācta scilꝫ eucharistia: propter hoc enim sacerdos hāc orationē dicēs alta voce pronūciat sm Alber. vt premoneat populū ad presentia eucharistie desideriū. Sic ⁊ beatus Augu. ad probā exponit de sacramēto fideliū: q̄ in hoc tpe nobis est necessarium ad eternā felicitatē cōsequēdā. Unde q̄ per peccatū sumus vulnerati. necesse est vt nostris vulneribus medicinā adhibeamus. Medicina summa venerabile est sacramētum corporis ⁊ sanguinis domini: de quo beatus Bernar. Qui vulnus habet medicinam querit: vulnus habemus dū sub peccato sumus. Medicina est sacramentū: quotidie accipe: quotidie curaberis. Hec medicina xp̄s est sub sacro contētus: qui non tantum medicina est curans morbum: sed ⁊ cibus anime ⁊ nutrimentū a morte secunda preseruās: ⁊ ad vitam eternam perducens. Ego sum inquit: panis viuus: quē qui manducauerit nō morietur in eternū. Est aūt xp̄s panis non sm veritatem rei: sed sm similitudinem tropi: non vnam tantum sed multas: propter q̄ varijs methaphorę modis per panem in scripturis describitur. Hic enim panis est verus qui de celo descendit: quia vere reficiendo cor hominis spirituale confortat. Christus enim sub sacramento animam digne sumentis reficit ⁊ confortat: non sm suam substantiam propriam: sed gratiam que confertur digne hunc panem manducanti. Scđm substantiam quidem propriam sumitur et manducatur: sed gratia est quam digne sumenti confert: qua anima vegetatur: ⁊ ad perficienda opera vite ac virtutū confortatur. Hinc in ps. canitur. Et panis cor hominis confirmat. Hic est panis vtilis ⁊ delectans: omni desiderio seruiens. Sap. xvi. Panē de celo prestitisti eis sine labore omne delectamētum in se habētem: et omnē saporis suauitatem. Dulcedinem em̄ tuam

Augusti.

Bernar.

Joan.vi.

Sapiē.xvi.

quā in filios habebas: ostendebat: ⁊ deseruiens vniuscuiusqꝫ eorū voluntati: ad q̄ volebat conuertebat. Delectabilis quidē: q̄ cōditus pinguedine deitatis. Gen. xlix. Aser pinguis panis eius ⁊ prebebit delicias regibus. Hoc est fortissimam prebēs virtutē ⁊ viaticū: vt via meriti qua itur ad deū: pficiatur. iij. Reg. xix. comedit Helias ⁊ bibit: ⁊ ambulauit in fortitudine cibi illius. xl. diebus ⁊. xl. noctibus vsqꝫ ad montē dei oreb. Panis hic subcinericius describitur. Nā panis hic manu sapientie dei factus: sub cinere humilitatis: humane carnis sunt in vtero virginis decocte: q̄ est mulier illa benedicta: ad quam abraam Gen. xviij. accelera inq̄t: tria sata sile sarie ↄmisce: hoc ē puritatē corporis ⁊ anime ⁊ deitatis: ⁊ fac subcinericios panes azymos sine omni corruptione. Ad cuius sumptionem apl's nos hortatur. Pascha nostrum immolatus est xp̄s: epulemur nō in fermento veteri: neqꝫ in fermento malicie ⁊ neq̄tie: sed in azymis sinceritatis et veritatis. j. Cor. v. hoc est omni benedictione copiosis. Esa. xxx. Panis frugum terre tue erit vberrimus ⁊ pinguis hoc est sanctus: quem non licet nisi sanctis: in loco sancto comedere. j. Regū. xxi. Non habeo panem laicos: sed tm̄ panem sanctum. Si mūdi sunt pueri maxime a mulieribus: māducēt. B Hic panis noster est: qui nobis datus est ⁊ paratus spiritualibus: scꝫ filijs non canibus. Non em̄ est bonum ait xp̄s: sumere panē filiorum ⁊ mittere canibus. Hinc Cyprianus. Panis vite xp̄s est: et panis hic omnium non est. Et quō dicimus pater noster: quia intelligentium et credentium pater est: sic ⁊ panē nostrū vocamus: q̄ xp̄s noster qui corpus eius contingimus: panis est. Uel dr̄ nostrum vt dicit glo. Mat. vi. quia xp̄s noster est factus: ⁊ deus pater cū xp̄o omnia nobis donauit. Ideo oramus: vt q̄ nostrū est per donū: quotidie detur per effectum. Hic panis quotidianus est: vt Lucas dicit: et supersubstātialis sm Matt. Quotidianus quia ipso quotidie indigemus ad spiritualis vite conseruationem. Sicut em̄ corpus indiget continuo alimento: ne resoluatur: ⁊ pereat sm esse suum naturale: ita aĩa eget cibo spirituali ne deficiat in esse gratie. Hic autē cibus panis est eucharistie: qui non vadit in corpus: sed anime substantiā fulcit: de quo bea. Amb. de consec. dist. ij. c. nō iste. Nō iste panis est q̄ vadit in corpus: sed panis vite eterne: qui anime nostre substantiā fulcit. Iste panis quotidianus est: accipe quotidie vt quotidie tibi prosit. Sic viuere quotidie merearis accipere. Dicitur et panis supersubstantialis. i. egregius precipuus aut peculiaris. Unde dicit beatus Hiero. super Matt. q̄ in euāgelio greco vnde illud translatum est: non habetur in hoc loco: panē quotidianū: sed panem epiusion: quod latine sonat supersubstantialis. Subdit: vbicūqꝫ septuaginta iterpretes hoc nomen epiusion posuerunt transferendo vetus testamentū in grecū: in hebreo habetur segulla: q̄ sonat precipuū egregiū vel peculiare: q̄ maxime corpori xp̄i siue christo sub sacramento attribuitur: q̄ panis est singularissimus: panis celestis: panis vite qui de celo descēdit: panis angelorum habēs in se omne delectamētū: ⁊ oīa saporis suauitatē: prebens virtutē fortissimam: vt via meriti qua itur ad deū: perficiat. Uel dr̄ panis supersubstātialis: q̄ est supra nostrā substātiā. Panis em̄ materialis ⁊ cibus quēcūqꝫ sumimus: conuertitur ⁊ trāsit in nostrā subam. Hic vero panis nō sic: sed comedētē mutat i se: vt frequēter supra ex Augustino allegatū est. Cibus sum grandium ⁊c.

Esa. xxx.

Matt. xv.

Cyprianus

Ambrosius

Hierony.

¶ Uel tertio dicitur cibus supersubstantialis: qr panis substantialis dici potest qui sustentat naturā hominis infimā: scȝ corpus. Iste aūt ex quo sustentat naturā supremam scȝ animā: merito supersubstantialis dici potest. Hinc Prouer. xiij. Iustus comedit: ⁊ replet animā suā. ¶ Uel quarto dicitur supersubstantialis: quia sicut accidentia cederent in nihilum: nisi supportarētur a substantia. (Et ideo dicitur substantia: quia substat accidentibus) sic nisi a christo supportarent substantie ⁊ accidentia: cederent in nihilū. Ideo dicitur supersubstantialis: quia non substat accidētibus ⁊ formis tantum sicut substantia: sed accidentibus ⁊ substantijs: ⁊ vniuersaliter omnibus creaturis. ad Heb. j. Portās omnia verbo virtutis sue. ¶ Uel quinto dicitur panis supersubstantialis: qr est super omnē substantiā aliā a se. Naȝ corpus eius est super omnē substantiā corporalē anima eius super omnē substantiā spūalem: deitas simplr super oīa. Ideo digne dicitur supsubstantialis: sicut superbonus: supermisericors ⁊c. sm Dio. ⁊ Damas. ¶ C Sed replicaret hic aliqs quō panis ille supersubstantialis xps: qui ⁊ sacramentalis: dicitur quotidianus: cū a paucis de ecclesia quotidie recipiatur: qr a solis sacerdotib⁹? Respondet hic Alex. parte. iiij. q. xxxvj. q quilibȝ existens extra mortale illo pane reficitur. Cibus eñ intrans per os alicuius corpis non tm̄ reficit ipm os: sed omnia cōmembra sua. Ecclia aūt tota vnuȝ corpus est. j. Cor. xij. Omnes nos in vnū corpus baptizati sumus. Huius corporis caput xps est. Col. j. Huius capitis os prelatus est seu sacerdos. Hiere. xv. Si separaueris preciosum a vili: quasi os meum eris. Separare preciosuȝ: id est animā a vili. i. peccato quo nihil vilius: ꝓpriū sacerdotū est: quibus dictū est. Quorum remiseritis peccata: remittūtur eis ⁊c. Ioā. xx. Iste igitur panis: qr quotidie ab aliquo sacerdote māducat quotidie totum corpus: quod est ecclesia: illo pane reficitur. Itē quod est vnius membri propter membrorum vnionē: etiā alterius esse dicitur: vt lingua dicit se habere anulū quē habȝ manus: ⁊ calciamentū quia illud pes habet. Ita propter vnionē membrorum ecclesie: qd est vnius membri: dr esse oīm ꝯmembrorum. Sacerdos aūt cōicās quotidie membrū ecclesie est: ideo panē illū quotidie manducant omnia membra ecclesie. Unde quodlibet ecclesie membruȝ dicere pōt illud ps. Particeps ego sum omniū timentiū te ⁊c. ✳ ¶ Dicitur. Da nobis hodie. Da gratis liberaliter sine argento: ⁊ absqȝ vlla cōmutatione: quia nullo precio estimari potest. Da nobis hodie: ne aliquo delicto cogēte: a corpore christi separemur. Uñ btūs Cyprianus ⁊ post eum Aug. de bono perseuerantie. Hunc panē scȝ sacramentalē: dari nobis quotidie postulamus: ne qui i christo sumus: ⁊ eucharistiam quotidie ad cibum salutis accipimus: intercedente aliquo grauiore delicto: dum abstentē (alias abstemij. t. abstinētes) ⁊ non cōicātes a celesti pane prohibemur: a xpi corpore separemur: ipso predicante ⁊ monente. Ego sum panis viu⁹ qui de celo descendi. Si quis ederit de meo pane viuet in eternum. Panē aūt que ego dedero: caro mea est pro seculi vita. Qñ ergo dicit in eternū viuere si quis ederit de eius pane: vt manifestum est eos viuere qui corpus eius attingunt: ⁊ eucharistiam iure communicationis accipiunt. Ita contra timendum est ⁊ orandum: ne dum quis abstētus separatur a corpore christi procul remaneat a salute: ipsomet dicente. Nisi ederitis carnē filij hominis: ⁊ biberitis sanguinē eius non habebitis vitam in vobis. Et ideo panem nostrum: idest christuȝ dari nobis quotidie petimus. Ut qui in christo manem⁹ ⁊ viuimus: a sanctificatiōe ⁊ corpore eius nō recedamus. Hec Cyprianus. ¶ D Petimus et hūc panem nobis dari hodie: vt per hoc intelligatur q panis iste die gratie: non nocte peccati sit accipiendus: ne indigne accipientes corporis ⁊ sanguinis rei efficiamur. j. ad Corinth. xj. Item da hodie: idest pro cursu huius vite: quia nisi quis eum percipit pro ista vita: eius particeps fieri nō potest pro futura vita: vt dicit Isaac in collationibus patrum. Debet ergo quilibet christianus quasi pauper ⁊ mendicus coraȝ diuite ⁊ benigno patre procumbere: ⁊ inopiā suā ostendens: humiliter flagitare hunc panem sibi dari: quo in vita spirituali roboretur: consoletur ⁊ sustentetur: vt potens fiat ⁊ efficax ad exercitiū spiritualium ⁊ virtuosarum operationum: vtqȝ sibi viaticum: in cuius fortitudine ambulare possit vsqȝ ad montem Oreb: eterne glorificationis: ⁊ ibi frui pane illo cum angelis sine fastidio: quia hic in nubilo sub velamine pregustauit. Et ita dicit Glo. Hodie: idest semper presenti vita existente: vnde August. Hodie idest quamdiu viuitur: hodie: idest in hac temporali vita. Unde Ioan. vj. Domine da nobis semper panem hunc. ¶ E Sed quis diceret. Cum panis sacramentalis nō ministratur post prandium: ergo oratio illa quātum ad hanc particulam: post prandium dici nō debet: cum ea petantur que illa die dari non decet. Hoc autē inconueniens est: cum beatus Augusti. in ser. domini in monte dicat. Quis est qui audeat dicere semel tātum nos orare debere orationem dominicam? Aut certe etiam si iterum vl tertio vsqȝ ad eam tamen horam qua corpus domini communicamus: post vero non sit orandū per reliquas partes diei? Non enim petere poterimus: da nobis hodie: quod iam accepimus. Aut poterit quisq̄ cogere vt etiā vltima diei parte sacramentum illud celebremus? Respondet Alexan vbi supra. Dicunt aliqui q cū multiplex sit panis quotidianus: ecclesia orans ante prandium. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie: potest petere indifferenter vnum illorum sibi dari. Post prandium vero potest petere panem corporalem vel doctrinam spiritualem: non autem sacramentaleȝ. ¶ Uel aliter dici potest: q ecclesia per totum orbem dilatatur: ideo frequenter dicitur orbis terre. Quando autem in vno hemisphério est hora post prandium vel nox: in alio est hora ante prandium vel dies. Ideo semp quālibet hora consecrari potest corpus christi: et ab aliquibus communicari: ratione cuius ab oībus mēbris ecclesie participatiue sumi. Uel qr per totam ecclesiā multi sunt infirmi: qui qualȝ diei hora cōicari psīt: et sic tota ecclesia per illos: non tamen licet conficere nisi ante prandiū. ¶ Uel aliter et melius panis sacramētalis qui christus est petitur dari non tantum sacramentaliter: sed et spiritualiter. Hic eñ panis assidue ꝑ fideȝ ⁊ charitatē interius reficere dȝ. Nam sine eo viuere nemo pōt. Nemo vtiqȝ sine eo conseruāte simpliciter viuere aut esse pōt. Etiā nemo sine eo reficiente ꝑ fidē ⁊ charitatē spūaliter viuere pōt ꝑ grām. Eius etiā refectio assidue crescere pōt: qa ⁊ fides ⁊ charitas in via augmentabiles sunt in quolibȝ fideli: sm illud Eccle. xxiiij. Qui edunt me adhuc esurient: qm̄ hic panis etsi satiat: tñ sine fastidio: ideo esuriē nō extinguit. Pōt igit fidelis semper orare ⁊ petere sibi dari panem hunc sacramentalem: quantum ad effectus sui conseruationem: et

Prouer. xiij.
Ad heb. j.
Obiectio
Rñsio ad obiectionē
Hiere. xv.
Ioan. xx.
Ps.
✳ Pōt etiā dici q iste panis sacramētalis qtidie a bonis xpianis accipit ⁊ si nō sacŕalr spiritualr tñ: vñ et sacerdos i missa loqtur i psñ Hāc igitur oblationeȝ quā tibi offerim⁹. Et alibi: q tibi offerūt hoc sacrificium laudis pro spe salutis ⁊ incolumitatis sue.
Obiectio.
Augustin⁹.
Rñsio ad obiectionē
Eccl. xxiiij

augmentū gratie: licet nō vt detur semp quantū
ad sacramentalem sumptionem. Illā qui datum
conseruat vel augmentat: dare censetur. ¶ f Col
ligitur ergo hic sensus quantum ad panem sacra
mentalem. Panem nostrum quotidianum da no
bis hodie. i. tu pater celestis: da panem illū cele-
stem ⁊ sacramentalē: qui sub speciebus panis no
bis tuo dono proponitur digne vel sacramentali
ter vel spiritualiter participare in continuo desi-
derij fidei ⁊ charitatis cremento: ⁊ per oblationē
sacerdotum: illū pro se ⁊ tota ecclesia tibi offeren-
tiū: vt in nobis reformetur deuotio: feruorq; cha
ritatis magis magisq; augeatur: ⁊ non per terre-
noꝝ occupationē ⁊ venialiū peccatoꝝ frequentiam
tepescat: vel penit⁹ extinguat. Et sicut petēdo pa
nē corporalē: petimus oīa corporali vite necessa-
ria: sm premissa: ita petendo panē sacramentalē:
petimus oīa alia sacramenta spūali vite aīe ne-
cessaria sm bea. Tho. q2 oīa alia etiam ad panē
illū principalē ordinant: vt etiā vult Nico. de ly-
ra. ¶ g Tertio exponitur petitio de pane intelli
gentie illuminantis: qui est verbū dei auditum:
lectū: meditatum: seu contemplatum: nos illumi
nans ad intelligentiā scripturarū: fidei bonoꝝ
promissoꝝ: que sunt eterne felicitatis gaudia: ⁊
maloꝝ cōminatorum in dānatione perpetua. Il
lo nāq; pane etiam mēs spiritualiter reficitur: ac

Deut. viij.
Mat. iiij.

spirituali vita educatur. Unde scribitur. Non in
solo pane viuit homo: sed in omni verbo qd pro-
cedit de ore dei. i. scriptura sacra: que sm beatum

Luc. iiij.

Greg. est tanq̄ os dei: quia per eā loquitur dñs
oīa que vult a nobis fieri. Per verbum quod pro
cedit de ore dei: intelligitur omnis veritatis in-
structio: oīs consolatio: oīs exhortatio: oīs deuo
tio q̄ ex auditione: lectione: meditatiōe ac ꝯtēpla

Rabanus.

tione diuinoꝝ eloquioꝝ procedit: sine quo non
pōt hō viuere vita spirituali. Unde dicit Raban⁹
Si quis nō reficitur verbo dei: ille nō viuit: q2 si-
cut corpus humanū non viuit sine cibo terreno:

Augustin⁹.

ita nec aīa viuere poterit sine dei verbo. Quapro
pter dicit bea. Aug. l. q. l. interrogo. Quid vobis
plus esse videtur: verbum dei an corp⁹ christi. Si
vultis verū respondere: hoc dicere debetis q̄ nō
minus sit dei verbum q̄ christi corpus. Ita nāq;
mentē reficit sicut corpus xp̄i. Verbū etenim dei: sa
cra scriptura: que ab ore dei procedit: ipsius indi
cat voluntatem: sine cuius agnitione nemo recte
viuere potest. In hac discimus quantum deo ap
propinquamus: ⁊ quātū a deo elongamur. Ipsa
vt dicit Grego. ij. moral. §. j. mentis oculis quasi

Gregorius

speculum quoddā opponitur: vt interna nostra
facies videatur. Ibi feda: ibi pulchra nostra ꝯspi
cimus: ibi sentimus quantū proficimus: quantū
ve a profectis longe distamus. Quō ergo aīa ho-
minis viuere posset vita iusticie ⁊ gratie: nisi co-
gnosceret dei voluntatē: ⁊ ea que sm hanc iusta
sunt vel iniusta: que agenda ⁊ que fugienda: que
amanda ⁊ que cōtēnenda: que timenda ⁊ que au
dēda: ⁊ que credenda ⁊ que sperāda: ⁊ cetera nr̄e
saluti necessaria que omnia sola docet sacra scri

Augustin⁹.

ptura. Omnium enim sacroꝝ libroꝝ seriem: ait
August. li. de salutaribus documētis: ad nostrā
salutē scripta esse et auribus nostris maxime into
nat ea que nostre proficiunt saluti. Iterum atq;
iterū replicat quid sit homini cauendum: quid se
quendum. Per illos sacre scripture libros nobis
ipsemet deus: qui est veritas: qui infallibilis loq-
tur: ⁊ pie nobis voluntatis sue demonstrat affe-

ij. Ad Tim. iij.

ctū. Hinc. ij. ad Timo. iij. Omnis scriptura diui-
nitus inspirata vtilis est ad docendū scz nescien-
tes: ad arguendū negligentes: ad corripiendum:
idest dure increpandum in malo persistētes: ⁊ ad
erudiendum in iusticia scz iusticiam diligentes:
vt perfectus sit homo dei ad omne bonū instru-
ctus. ¶ h Hunc igitur panem studiosius requi
rere debemus: q2 plus est verbi dei pabulo victu-
ram imperpetuum mentem reficere: q̄ ventrem
moriture carnis terreno cibo satiare: vt dicit Greg.
in quadam homelia. Hic panis ⁊ cibus ē ⁊ pot⁹.
Cibus in locis obscurioribus: quia in his quasi
exponendo frangitur ⁊ manducando glutit. Po-
tus est in locis apertioribus: quia ita absorbetur
sicut inuenitur: vt ait Greg. j. moralium. §. xiiij.
Hunc panem diligenter tenere debem⁹ toto aīo
⁊ corde integro versare: vt eius succus per omnes
anime venas se diffundat: a quo dum studiose su

Ambro.

mitur: cibus terrenus vilescit: ⁊ velut insipidus
estimatur. De quo bea. Amb. in quodam sermo-
ne. Quisquis verbo dei pascitur: terrenum pabu
lum non requirit. Nec enim potest pabulum seculi
capere: qui pane reficitur saluatoris. Negligit fa
mem corporis: qui pabulo lectionis intendit: nec
ventris curam habere poterit: qui alimentū ver-
bi celestis requirit. Et sm hoc sensus huius peti
tionis erit. Panē nostrum quotidianū da nobis
hodie: idest da nobis in hac tenebrarū caligine ⁊
loco miserie degentibus refici pane doctrine: pa
ne scripture sacre: quo refecisti illum: de quo scri-

Eccli. xv.

ptura ait. Cibauit illum pane vite et intellectus.
Hūc da nobis: vt illo ab amore mūdi rapiamur
a noxijs ⁊ venenosis inimici suggestionibus pre-
seruemur: ad omne opus bonū roboremur: ⁊ tan
dem illo degustato ad panem glorie percipiendū
auidius excitemur. ¶ i Sed plurimi nedum pa
nem hunc petere negligunt. sed oblatum renuūt
⁊ quasi infructuosum paruipendunt: qui lectio-
nes fugiunt: predicationes negligunt: aut si quā
do accedunt: magis ad detrahendum: q̄ ad seip
sos emendandum animos conuertunt. Et cum
per hec viam veritatis ⁊ iusticie noscere possent
negligendo indicant: quia scire nolunt. Hi sunt
qui domino dicunt. Recede a nobis: scientiā via
rum tuarum nolumus. Quis est oīpotens: vt ser-
uiamus ei: aut quid proderit nobis si orauerim⁹
illum? Job. xxi. Sunt ⁊ alij qui torpent ocio: aut
terreno amore capti: euanescant inaniter in reb⁹
mundanis ac curiosis: nihil vel modicum saluti
conferentibus. Non sine culpa discere negligūt
que nesciūt ⁊ scire possent que statui suo ꝯgruūt

Chrys.

⁊ necessaria sunt saluti. Quos dure reprehendit
Chryso. super Mat. dicens. Non potest esse con
demnationis excusatio ignorantia veritatis: qui
bus fuit inueniendi facultas: si fuisset querendi
voluntas. Et subdit. Si velles ingredi veritatem
nunc peteres orationibus: nūc quereres in scri-
pturis: nūc pulsares bonis operibus: interroga-
res sacerdotes: nūc hos: nunc illos. Sed ista non
fiunt: quia verbo dei non creditur: nec promissio
beatitudinis desideratur: nec ꝯdemnationis iu-
dicium formidatur. Sūt ⁊ presumptuosi qui sine
scripture studio se sibi sufficere putant: quicquid
propria phantasia excogitāt deo placere putant
q̄b⁹ id ꝯtigit qd ad Demetriadē btūs Hier. scri-
bit: q̄ in eo displicēt deo: in quo ei placere putāt.

Hiero.

Unde ait bea. Hier. Prīa fidelis cura: p̄mū studiū
sit scire volūtatē dñi sui: ⁊ qd ei placeat: quid vero di
splicear diligenter inquirere: vt sm aplm: rōnabile
deo reddat obsequiū: totūq; vite sue cursū exer-
cere possit ordiare snia. Impossibile ē enim ei q̄ cupit pla
cere: cui qd placeat ignorat: fieriq; pōt vt et obse-
quendi voto offendat: cui quō obseq debeat prius nō
didicit. Et sicut maius est volūtatem dñi facere q̄
nosse:

nosse: ita prius est nosse: ꝙ facere. Illud em̄ merito ꝓcepit hoc ordine. Unde ꝓpheta. Et tu israel noli ignorare. Et beatus apls. Qui aūt ignorat: ignorabit. Idem alibi. Propterea nolite fieri imprudētes: sed intelligētes q̄ sit voluntas dei. Initium obediētie est q̄d precipias fideliter cognoscere: ꝛ pars est obsequij didicisse q̄d facias. Hec autē in scripturis sacris discunt: per quas solas plenā dei intelligere possumus volūtatē. Quisquis ergo cibū hūc mētis reijcit: lȝ ingenio fulgeat: lȝ statu emineat: lȝ diuitijs tēporalibus affluat: nil mirum si fame pereat: si pabuli salutaris inedia moriat. Nil tam mortis est indiciū: nil tam de vita facit desperare ꝙ alimēta nō sumere: aut sumpta nō tenere. Et tantū de expositione huius petitionis. s. de pane intelligētie illuminātis: q̄d est verbū dei lectū: auditū: inspiratū vel meditatū. Ad quē reducit panis deuotionis spiritū sursuȝ agētis. Hūc em̄ prestat panis verbi deuote susceptus: ac diligēter masticatus. ¶ R De pane penitētie ꝛ laboris: de quo ꝓpheta in ps. lxxix. Cibabis nos pane lachrymarꝫ: ꝛ potū dabis nobis in lachrymis in mēsura. Et in Ps. ci. Sicut cinereȝ panē mādūcabā: ꝛ poculū meū cū fletu miscebā. Hūc panē petere saluberrimū est peccatori. Sȝ qꝫ coincidit cū sequēti petitione. Non enim petit penitētia nisi ꝓpter peccatorꝫ deletionē perfectam: ideo ad eā reseruet: in qua peccatorꝫ dimissio postulat. Panis vero diuine gratie petit⁹ est in petitione tertia. Per hūc em̄ dei volūtas perficit a nobis. Et in petitione secūda: vbi petitur aduentus regni gr̄e ꝛ glorie. Et ideo de his quatuor panib⁹. s. penitētie ꝛ laboris: de pane gratie viuificātis: de pane deuotionis mentem sursum agētis: ac de pane glorie cōsummātis particularius differere supersedeo. ¶ L Recolligēdo igit que dicta sunt: pōt deuotior affectus oratoris sic petitionē hāc ad deū patrē fundere. O pater noster qui es in celis: ꝛ creata oia conseruas / et gubernas: q̄ aperis manū tuā / ꝛ imples omne animal benedictione: ꝛ das escā omni carni. Tu pater largissime: panē corporalē nostrū ꝓpter nos a te creatū: panē quotidianū vite p̄sentis sustentationē: ac nutrimēta nō superflua corporis conditioni: sed ꝛ statui necessaria: da nobis tuis mācipijs p̄cioso filij tui sanguine emptis. Da nobis ad temperatā refectionē cōgruā corporalis vite sustētationē: quo caro non lasciuiat: sed moderate sustētata spiritui subseruiat. Da nobis pater hodie: tota die huius mortalis vite: ne tempora hūc curiosa sollicitudine mens nr̄a a te distracta: seculi curis absorpta: que tua sunt negligat: inutiliter peritura querat. Da aūt pater benignissime: vt ea tuo dono iuste acq̄ramus: a te ꝯcessa agnoscamus: iuste accepta bene dispēsemus: cōcessis tēperate vtamur: nō ad vētris ingluuiem: nō ad voluptatis fomitē: nō ad mūdi pōpā: sed ad congruā corporis vegetationē virtutiȝ ꝑfectū et pauperū tuorꝫ cōsolationē. Da ꝛ pater liberalissime panē nostrū supersubstantialē viuifici tuo sacrosancti corporis ꝛ sanguinis mysteriū sacramētaliter ꝛ spiritualiter digne participare. Nostrum vtiq̄: qꝫ nobis paratū: nobis incarnatuȝ: nobis natū: nobis datū: nobiȝ in cruce igne diuini amoris coctū: nobis sub sacramētalib⁹ speciebus occultatū. Da aūt pater nobis hūc panē hodie in die gratie nō in nocte tenebrose ꝛ obscure peccatricis cōsciētie. Da quotidie ad quotidianū spiritualis vite nutrimētū: virtutis et gr̄e fomentū: vnitiui amoris incremētū: torporis acidie ꝛ vniuersorꝫ morborꝫ medicamētū: totius ꝑfectionis complementū: trāsit⁹ nostri cōfortās viaticū: et celestiū deliciarꝫ initialē gustū. Da insuper pr̄ celestis panē illuminātis intelligentie: doctrinalis v̄bi tui cibuȝ in quo viuit spiritualis homo. Da autē nobis per seruos tuos quos cōstituisti sup familiā tuā: dare illis in tp̄e tritici mēsurā fideliter ꝛ prudēter. Fideliter quidē ad te deū: vt scȝ cū tanta fide: tāto timore: tāta instātia: tāta diligentia quantū sibi cōmissum est verbū tuum dispensent. Prudēter vero quātū ad nos famelicos: vt s̄m capacitatē vniuscuiusq̄ singulos erudiāt: et spiritualiter enutriāt. Tu pr̄ inspira eis: pielatis scȝ ꝛ ecclesie tue doctoribus: vt veritatē tuam nobis studeāt fideliter ꝛ prudēter dispensare: vt te deū deorꝫ valeam⁹ cognoscere: perfectiōes tuas meditari: beneficijs a te nobis impēsis gratiarū vices reddere: immobiliter in te credere: credita intelligere: ꝓmissa sperare: te summū bonuȝ sup oia diligere: peritura temporalia contēnere: eterna cupere: ad torrentē voluptatis domus tue toto desiderio anhelare. Quod si illi panē istū verbi tui frāgere negligāt / aut contemnāt: tu ipse pr̄ qui tuorꝫ filiorū curā habes: da nobis: ꝛ nos pasce per occultā spiritus sancti inspirationē: vt intus per te capiam⁹ panē: quo exteri⁹ fraudamur per ipsorꝫ taciturnitatē: ne moriant paruuli: ꝛ fame pereāt esce tui filij: eo ꝙ nō sit qui frangat eis panē fidei: ꝛ sp̄ualiter eos reficiat verbo dei. Da nobis tandē pr̄ clementissime panē deuotionis: seruoris et gratie: quo anima pinguescit et vegetatur: infirma curant: solidant confracta: fortificant debilia: famelica demū satiant in cōsecutione panis gl̄ie: in vita sempiterna. Itaq̄ pater q̄ per filiū tuū septē panibus quatuor milia hominū satiasti: cūctis fidelibus per quadrifidi orbis climata dispersis: da panē septuplicem vniuerse bonitatis: panē scȝ nature ad sustentationē indigētie vite corporalis. Da panē penitētie ad relenationē lāguoris. Da panem gratie: ad viuificationē bonis interioris. Da panē intelligentie: cōtra famē ignorantie ꝛ erroris. Da panē eucharistie: ad impinguationē amoris: ꝛ memoriā saluberrime passiōis. Da panē deuotionis feruide: ad depulsionē teporis. Quo sextuplici pane soti spm̄ fortitudinis cōsequamur: cui⁹ virtute tristitiā simul ꝛ letitiā mūdi: vere delectatiōis desiderio pellētes: sic in p̄ti iustitiā regni esuriamus: vt cū apparuerit gl̄ia tua: septio pane gl̄ie in plenitudine diuini saporis satiari mereamur. Amē.

¶ Lectio. lxxij.

A

ET dimitte nobis debita nostra. ¶ Ista est scd̄a ꝑs secūde partis principalis dn̄ice oratiōis in qua post petitionē collationis bonorum petit ablatio malorū. Sunt autē triplicia mala a quibus liberari petimus: scȝ preterita: p̄sentia ꝛ futura. Uel aliter maxima: media: et minima: quorꝫ quelibet esse possunt p̄ntia: p̄terita ꝛ futura. Maxia mala sunt mala culpe: qꝫ separāt nos a summo bono s̄m illud Esa. lix. Iniquitates vr̄e diuiserūt inter vos ꝛ deū vestruȝ: et pctā vr̄a abscōderūt faciē ei⁹ a vobis. Mala media sunt peccatorꝫ occasiones: que inducūt ac p̄cipitāt in mala culpe: quales sunt tētationes demonis: mundi vel carnis. Tertia sunt mala pene

Ps.

Triplicia sunt mala a quibus liberari petimus.

Esa. lix.

corporis vel anime afflictiua: vt dolor et tristitia ⁊ cetera afflictiua. De quib9. s. lec. lxvi. dictũ est.
¶ Et sm̃ hoc pars illa diuidit̃ in tres partes: q̃ sunt tres petitiones vltime: pro ablatione aut exclusione triplicium malorũ dictorũ. Prima petim9 peccati deletionẽ. Secũda oramus occasiõis ad culpã inducẽtis: tẽtationis vel exclusionem: ibi. Et ne nos inducas. Tertia postulamus nostrã a malis pene liberationẽ: ibi. Sʒ libera nos a malo. ¶ Circa primũ primo ponit̃ petitiõis forma: cũ dicit̃. Dimitte nobis debita nostra. Secũdo subdit̃ modificationis clausula: cũ adiungitur. Sicut ⁊ nos di. de. no. ¶ Cur autẽ post petitionẽ cõferendorũ: petit̃ remotio malorũ: cũ tamẽ necesse sit euellere pri9 mala: vt locuʒ habeãt cõtraria bona: satis dictũ est lec. lxvi. vbi ratio ordinis declarata est petitionum dñice orationis: ideo hic trãsco. ¶ Ad textuʒ accedẽs. Et di. no. de. no. In primis occurrit questio. Cur ista petitio ɔiungit̃

Questio.

priori per cõiunctionẽ copulatiuã ⁊: ac similiter sequẽs petitio huic vltima sequẽti: ⁊ prime tres petitiones nõ sic sibi cõiungunt̃. Ad hoc respondet Alex. q. xxvij. par. iiij. duas rõnes assignãs.

Rñsio ad questionẽ.

Prima q: prime tres petitiones ita cõnexe sunt: quantũ ad ea que principaliter in eis petuntur: hoc est quantũ ad ea creata bona: que obtinẽda sunt in patria: q vnuʒ sine alio obtineri nõ pot̃. Non enim potest perfecte nomẽ patris sanctificari in filijs: nisi adueniat regnum: quo in possessionẽ mittant̃ filij paterne hereditatis: sʒ nec hereditas eterna possideri: nisi fuerit perfecta vnio volũtatũ patris ⁊ filiorũ: cũ hereditas illa nõ sint bona aliqua externa: sed pater ipse ac diuina essentia que nõ possidet̃ nisi obiectiue per amoreʒ fruitiuũ qui est perfecta vnio volũtatũ. Nõ aũt sic est in petitionib9 vltimis: vbi vnũ petitũ sine alio obtineri posset: ideo necessaria fuit hec copulatio magis q̃ in primis. Secũda ratio: quia prime tres petitiones pertinẽt ad statũ beatitudinis: vbi deus erit oĩa in oĩb9: vnde idẽ increatum petit̃ obiectiue in illis: q: ergo copulatio cõiunctionis signũ est diuersitatis copulatorũ: magis cõgruebat expressa copulatio vltimarũ petitionũ: q̃ triũ primarũ. ¶ B Petimus autẽ hac petitione nobis dimitti debita nr̃a. Debita hec

Augusti.

nõ census sunt aut pecunie: vt dicit beat9 Aug. sed pctã nr̃a q̃ in deũ cõmisim9: vñ Lu. xi. expressius di. Dimitte nobis pctã nr̃a: siquidem ⁊ nos dimittim9 debitorib9 nostris. Et beat9 Augu. in de ser dñi in monte. Debita peccata dici manifestum est: iuxta illud qđ ait dñs Mat. v. Amen dico tibi: nõ exies inde donec reddas nouissimum

Mat. v.

quadrãtẽ. Glo. i. minima pctã: q: nihil remanet

Luc. xiij.

impunitũ. Itẽ Lu. xiij. Putatis q: ipsi debitores fuerint: pter oẽs hoĩes habitãtes i hierusalẽ. Ibi debitores dicunt̃ peccatores: vñ gl. Isti hierosolymite nõ soli peccatores fuerũt: sed in terrorem reliquorũ puniti sunt. Loquitur dñs de his. xviij. hominib9: quos turris cadẽs in syloe oppresserat. Hec sũt quotidie nobis dimitti instruimur vt nos quasi mũdos coram diuina maiestate existimemus: ⁊ de mũdicia gloriãtes plus peccem9: vnde beat9 Cypria. Quã necesse: q̃ pride ⁊ salubriter admonemur: q peccatores sum9: qui pro pctis rogare cõpellimur. Vt dũ indulgẽtia a deo petit̃: cõsciẽtie sue anim9 recordet̃: ne qs sibi q̃si innocẽs placeat: ⁊ se extollendo plus pereat: instruit̃ et docet̃ peccare quotidie: dũ quotidie pro pctis iubet̃ orare. Vita eñ hec mortalis et infirma vix aut nũq̃ ducit̃ sine pctis saltẽ venialib9:

I. Joan. i.

vnde beat9 Jo. Si dixerim9 (inquit) qm̃ peccatũ nõ habem9: ipsi nos seducimus: ⁊ veritas in nobis nõ est. Si cõfiteamur pctã nostra: fidelis est et iustus dñs q̃ nobis pctã dimittit. In ep̃la sua

Cypria.

ait Cypria. vtrũq̃ cõplexus est: q ⁊ rogare p peccatis debeamus: ⁊ q impetremus indulgentiam cũ rogamus. Ideo ⁊ fidelẽ dixit dñm ad dimittẽdũ pctã: fidẽ pollicitationis sue reseruantẽ: q: q̃ orare nos pro debitis ⁊ peccatis docuit: paternã misericordiam promisit ⁊ veniã secuturã. Hec ille. Nec p venialiũ pctõrũ remissione ab orõne cessandũ est ei: q̃ sibi de mortali conscius nõ est: q: licet hec dicant̃ minima: non tñ sunt negligenda. Ipsa nãq̃ cumulata ad mortalia hominem disponunt: ⁊ inclinant: vnde beatus Aug. in li. de decem chord.

Augusti.

Noli (ait) contẽnere venialia qi minima sunt: sʒ time: q: plã sunt. Plerũq̃ eñ best: e minute multe necãt. Nũqd minutissima sunt grana arene: sʒ si arena ãpli9 i nauẽ mittat̃: mergit illã vt pereat: q̃ minute gutte pluuie nõne flumina iplẽt: ⁊ domos deijciũt? Timẽda est ergo ruina: nõ mõ magnitudinis: sed ⁊ multitudinis: vnde sapiẽs. Qui minima negligit (als qui spernit modica) paulatim decidit. Eccle. xix. ¶. C Petimus igit̃ primo.

Eccle. xix.

Dimitte no. de. no. i. peccata ista venialia ⁊ quotidiana ad que delẽda singulariter oratio illa efficaciã habet. Per hãc enim cũ pia cordis intentione sepius repetitã: quotidianorũ peccatorũ veniã cõsequimur: ⁊ a reatu pene misericorditer liberamur: de quo beatus Aug. in enchi. c. vij. De

Augusti.

quotidianis (inquit) leuibusq̃ peccatis: sine quibus hec vita nõ ducit̃: quotidiana oratio satisfacit. Eorũ enim est dicere. Pater noster q̃ es in celis: qui iam regenerati sunt ex aqua ⁊ spiritusancto. ¶ Delet omnino hec orõ minima ⁊ quotidiana pctã: delet ⁊ illa a quib9 vita fideliũ scelerate etiã gesta: sed penitẽdo in melius mutata: discedit: si quẽadmodũ veraciter dicit̃: dimitte nobis debita nr̃a (qm̃ non desunt que dimittant̃) ita veraciter dicat̃: sicut ⁊ nos di. de. no. Et quid miruʒ hec fieri per orationẽ dñicaʒ a saluatore xp̃o dictatã ⁊ institutam: cum ⁊ aliarũ orationũ meritis multi qđ pmitti leguntur consecuti? Vñ seruo petenti dñm vt debitũ sibi remitteret̃: misertus: ait dñs omne debitũ sibi condonauit. Mat. xviij. Et publican9 ille percutiẽs pect9 suũ orãs pctõrũ suorũ remissionẽ obtinuit: et iustificatus abscessit. Lu. xviij. ¶ Rursus oram9. Dimitte no. de. no. i. oĩa pctã nr̃a gñaliter: q: oĩa ⁊ singula impedimentũ prestãt ad introitũ regni dei: qđ supra nobis petiuim9 aduenire: vñ ap̃ls. i. Cor. vi. Nolite errare: neq̃ fornicarij: neq̃ idolis seruientes: neq̃ adulteri: neq̃ molles: neq̃ masculorũ concubitores: neq̃ fures: neq̃ auari: neq̃ ebriosi: neq̃ maledici: neq̃ rapaces regnũ dei possidebunt. Petimus igit̃ oĩa peccata nobis dimitti: ne a regno beatitudinis excludamur: dicẽtes ex saluatoris doctrina. Dimit. no. de. no. ¶ Petim9 autẽ te pr̃ celestis: q̃ habes ptãtẽ pctã dimittendi: q: nisi tu dimiseris: nemo ea delere poterit. Si iniquitates obseruaueris dñe (dicit pphẽta) dñe quis sustinebit? Ad illũ eñ pertinet pctĩ dimissio: qui pctõ offendit̃: qualis est de9 q̃ pctis nr̃is iuste irascit̃ ipsa aut imputat aut dimittit. Qđ ⁊ iudei agnoscentes: cũ xp̃s paralytico dixisset. Dimittunt̃ tibi pctã tua. Dixerũt. Quis ẽ hic q̃ pctã dimittit: scientes opus esse solius dei. Dimitte igit̃: hoc est parce vel indulge. s. ad nostrã petitionem ⁊ gemitum: quo petim9: dolem9 et gemimus q pctis te offendim9. Si eñ te petẽtib9 veniã pctõrũ suorũ cõcedere p pphetã pmisisti di. Eze. xxxiij. Impietas impij nõ nocebit ei: in q̃cũq̃ die ɔuersus fuerit.

Luce. xviij.

Deus propitius esto mihi peccatori.

Mat. ix.
Mar. ij.
Luce. v.

rit. Et beatus Ber. tractans illud. Hodie mecum eris in paradiso: di. Nõ arctatur: nõ clauditur sinu: nullas hȝ metas diuina clemẽtia. Sit qui innocet: erit qui exaudiet: sit q̃ peniteat: nõ deerit q̃ indulgeat. Petim⁹ igit cũ pctõiũ pnia. Dimitte nobis debita nr̃a. ¶ D. Et q̃q̃ potẽs est deus nobis nõ rogãtib⁹ debita nr̃a remittere: sicut quotidie dimittit paruulis in baptismi susceptione. Sicut quoqȝ dimisit paralytico ad fidẽ portantiũ pctã sua dicẽs. Cõfide fili: dimittunt tibi pctã tua. Mar. ij. Uult tñ deus vt pctã dimittat: a nobis peti ⁊ rogari: iuxta parabolaȝ de debẽte decẽ milia talẽta q̃ vt a debitis liberaretur: pcidit rogãs dñm dicẽs. Patientiã habe in me: ⁊ oĩa reddã tibi. Cui dñs. Omne debitum dimisi tibi: qm̃ rogasti me. Mat. xviij. vbi Chrys. Qȝ dñs precũ instãtia visceraliter cõmotus absoluit eũ: ⁊ mutuũ ei dimisit: volebat em̃ dñs ⁊ a principio dare: sed nolebat suũ esse donũ solum sed ⁊ serui supplicãtis: vt nõ incoronat⁹ abscederet. Uñ videre est cãm dimissionis: cũ rogãte eo: visceib⁹ mot⁹ ei debitum dimisit. ¶ Ex quo apparet q̃ deus cõiter vult rogari a nobis. vt pctã nr̃a dimittat: ppter hoc vt coagentes quodãmõ ad nr̃oꝝ pctõꝝ remissionẽ meritũ nostrũ augeat: vñ ⁊ ait btũs Augu. Qui creauit te sine te nõ iustificabit te sine te: hoc est nisi tu cooperreris: ⁊ hoc de cõi cursu. Ea ppter xp̃s vt pater celestis nobis dimitteret nr̃a pctã: iussit nos et orare ⁊ petere cum fiducia. Dimitte no. debita nostra. ¶ Sed queris. Quõ pctã nostra dicunt debita nr̃a: cum nullo iure nobis debeant: sȝ nec alicui creature rõnali: immo opposite virtutes et iusticie sunt nobis debite: ⁊ pctã nobis penitus indebita: Recte siquidem repiehendit oĩs qui pctm̃ hȝ aut tenet. Et ob hoc etiam videtur q̃ pctã nõ sint nostra: qm̃ ipsa tenere iuste prohibemur. Nõ ergo pctã tenemur deo: sed timorẽ: sed amorẽ: sed seruitutẽ: sed obedientiã: sed imitationẽ. Hec quidẽ tenemur deo fm illõ Deut. x. Et nũc israel quid dñs deus tuus petit a te: nisi vt timeas dñm deũ tuũ: ⁊ ambules in vijs ei⁹: ac diligas eũ: ac seruias dño deo tuo in toto corde tuo: ⁊ in tota aĩa tua: custodiasqȝ mandata dñi: In qua autoritate moysi quinqȝ iam tacta exprimũtur. Unde quia deus dñs est vniuersoꝝ celi ⁊ terre: ineffabilis ⁊ tremẽde maiestatis: debetur sibi timor reuerentialis: qi liberalissimus est ⁊ optimus immense bonitatis: debetur sibi amor amicitie filialis: quia est creator singuloꝝ infinite potẽtie: debetur sibi seruitus latrie: qui est cultus diuinalis: qi supremus est rector vniuersalis inestimabilis sapientie: debetur ei obedientia generalis: quia iustus est ⁊ inobliquabilis equitatis ⁊ regule: debet sibi imitatio certitudinalis. Si hec qnqȝ deo reddim⁹: soluemus que debem⁹: si nõ soluim⁹ pctõres efficimur: ⁊ eoꝝ cõstituimur debitores. Peccat pfecto q̃ nõ reddit qȝ dȝ: nec tñ peccãdo a debito soluit: alioqn de pctõ cõmodũ reportaret. Cũ ergo peccamus deo debitũ subtrahim⁹: ppter qȝ a deo ad penã obligamur. ¶ E. Per hoc ergo dr̃: q̃ pctã dupliciter debita nolant: nõ quidẽ formaliter: sȝ effectiue. Uno mõ: qi peccãdo debitũ soluere recusam⁹ debitũ quo deo tenemur. s. obedientiam et amorẽ. Peccamus em̃ cõmittendo: omittendo cõmittẽdo. s. malũ: ⁊ omittẽdo bonũ. Puta si fornicamur: si occidim⁹: si furamur: cõmittim⁹ mala: ⁊ agim⁹ ꝯtra diuina pcepta: ⁊ per hoc subtrahimus sibi debitã obediẽtiã: seruitutẽ ⁊ timorẽ. Si deum super oĩa nõ diligim⁹: si parentes non honoramus: si bona debita omittimus: iterum deo debitum subtrahimus: dilectionem seruitutem ⁊c. Scdõ peccata dicuntur debita nostra: qȝ nos debitores pene faciunt. Quicũqȝ em̃ cõtra deum peccat: reus efficitur pene gehẽnalis: quã soluere tenetur: nisi a deo remittatur. Tenetur soluere nõ agendo aut alteri infligendo: sed patiendo penã dãni ⁊ sensus. Peccans nãqȝ contra deum auertit se a deo incõmutabili bono et cõuertit se ad creaturaȝ cõmutabilẽ: efficiturqȝ dei cõtemptor: vere vel interpretatiue. Qȝ enim auertit se a deo: iustum est ⁊ rõnabile vt deus in retributione auertat se ab eo: suãqȝ essentiam ei nõ ostendat nude: ac beatifice: in cuius visionis carentia pena dãni consistit. Rursus qi cõuertit se ad creaturam efficitur debitor pene sensus: vt ita in se sentiat acerbitateȝ pene: qui prius q̃suit delectari in creatura inordinate. Sic ergo dicuntur pctã debita nostra: nõ quidẽ debita nobis inesse quõ iusticia (qua priuãt) nobis inesse est debita: sed debita ab effectu: quia cõstituunt nos debitores pene: ad quã sustinendam propter pctã iuste obligamur. ¶ F. Dicunt etiã nostra: nõ sicut tpalia a nobis iuste possessa: sed nostra sunt: qi nullam aliam causam habent q̃ voluntatem nostram. Deus enim qui ad omne positiuum causandũ concurrit vt causa prima nõ est peccati autor fm rõneȝ peccati: sȝ est pctĩ punitor: vt vult Aug. Nã ⁊ si actũ pctĩ: q̃ natura quidẽ est: ⁊ ens positiuũ cõproducit: nõ tñ ipse in hoc peccat: qi nõ facit qȝ tenet nõ facere. Nostra aũt volũtas peccat: dũ vel facit qȝ nõ debet aut omittit qȝ dȝ. Uñ per Oseaȝ dominus dicit Perditio tua israel ex te: tm̃mõ in me auxilium tuũ. Nec res alia a deo in cã est homini vt peccet: qi fm Aug. xij. de ciui. dei. c. vi. Cũ voluntas relicto supiore ad inferiora se cõuertit: efficitur mala: nõ qi malũ est quo se cõuertit: sȝ qi puersa est ipsa cõuersio. Idcirco nõ res inferior volũtatem malã facit: sed ipsa (eo q̃ reȝ inferiorẽ praue ⁊ inordiate appetit) se pctõ maculat. Et hoc exẽplariter ostẽdit. Si duo aliqui equaliter affecti: animo ⁊ corpe videãt vnius corporis pulchritudinem: qua visa vn⁹ illoꝝ ad illicite fruendũ moueatur: ⁊ alter in volũtate pudica stabilis perseueret: quid putamus esse cause: vt in illo fiat voluntas mala preter ipam: non visi corporis pulchritudo q̃ equaliter obijcit ambob⁹. Ceteraqȝ sunt paria: vt positũ est quãtũ ad naturalia. Et vt oĩs inequalitas tollatur: sit equa maligni suggestio in vtroqȝ: equaliterqȝ ab eo tentati: nulla alia rõ assignari põt: cur vnus male cõcupiscẽdo peccet: nõ alius: nisi arbitrij libertas potens oĩb⁹ equaliter se habẽtib⁹ diuersimode se sistere vel mouere. Propria ergo volũtas est qua peccamus: que deficiẽdo a iusticia peccat: ideo vere nr̃a sunt pctã: qi ppria ⁊ libera volũtate admissa. vñ Aug. sup illud ps. Nõ decli. cor me. in ver. ma. ad excu. excusa. in pctĩs loquẽs contra excusantes pctã sua: ⁊ causas pctõꝝ nõ sibi: sed alijs imputãdo dicẽtes. O si deus hoc nõ vellet: hoc nõ facerẽ: hoc voluit fatuȝ: hoc voluit fortuna: ⁊ ita fratres mei videte qualiũ defensio nõ solum indoctoꝝ: sed etiã doctoꝝ. Sedent ⁊ computãt sydera interualla: cursus: status: mot⁹ intendũt Et post modicũ. Eris adulter: qi sic habes venerẽ. eris homicida: qi sic habes martẽ mors ergo homicida: nõ tu: ven⁹ adultera: nõ tu: vide ne p matre venere tu dãneris. Et ꝯtra loquit de manicheis dicentib⁹: q̃ ideo homines peccabant. qi vna aĩa coꝝ erat de gente tenebrarũ. Contra

Bern. — Mar. ij. — Mat. xviij. Chryso. — Augustin⁹ — Deut. x. — Pctã dupliciter debita nolantur. — Osee. xiij. — Augustin⁹

qđ Aug. Si posset gēs tenebrarū quā fingis: ti-
bi diceret. Quid me accusas: potui aliquid face
re deo tuo: an nō potui: si potui: fortior ego sum:
si nō potui: quō quippiā vertere ⁊ abstrahere a
deo lucis ad tenebras peccatorum: Et subdit. Si vis
defendere te de peccato tuo: laudare nō potes deū.
Trāsi igitur ad vituperationē tuā ⁊ laudabis. Re

Ps.

di igitur ad verba ps. Ego dixi dñe miserere mei: sa
na aīam meā qr pec. ti. Ego dixi: ego peccaui: nō
natura: nō fortuna: nō fatū: nō constellatio: non
gens tenebrarum me peccare coegit: sed meum ar-
bitrium me peccatorē cōstituit. Iā ergo cōfesso pec
cato tuo: vide quō laudet deus: qr iustus est cū
te punit perseuerātē: ⁊ misericors est cū te liberat
cōfitentē. Quia igitur volūtate nra libere pecca
mus: per quā ⁊ dñi sumus nostrarū operationū
idcirco vere peccatā nostra nobis ⁊ nullis alijs im
putanf. Ideo veritatis magister xps volēs hoc
suis fidelibus insinuare dixit eis. Sic orabitis.
Pater noster ⁊c. ⁊ di. no. debi. nra. ¶ G Tertio
pōt hec petitio exponi de peccatis nris quātum ad
reatum pene: sic. Dimitte tu pat celestis nobis
debi. no. i. penas illas: quarū peccādo efficimur

Nō cū pec cat mortaliter statim fit reus dānationis.

debitores. Pro quo notādū q cū hō peccat mor
taliter: statim fit reus dānatiōis: ⁊ a deo ad eter
nam dānationē obligatur. Qđ significatū est in
parabola in seruo isto nequā: qui cōserui sui no
luit misereri: ob qđ iratus dñs tradidit eū torto
ribus quousqz redderet vniuersum debitum. i.

Augustin9

puniendum eternaliter. Mat. xviij. ⁊ eiusdē ca.
xxij. Iussit rex eum qui vestem nō habuit nuptia
lem (gratiaz videlicet que peccatis opponitur)
ligari manibus ⁊ pedib9: ⁊ mitti in tenebras ex-
teriores: vt ibidem eternaliter puniretur: quod
etiam clarius significauit xps cū dixit. Ibūt isti
scz peccatores in ignē eternū: qđ pertractat Augu.
xxi. de ciui. dei. c. xxiij. di. Nimie presumptionis
est dicere cuiqz eorum eternum supplicium nō fu-
turum: quos deus dixit ituros in supplicium
eternum. Has penas petimus dimitti: dū oran
tes dicimus. Dimitte no. debi. no. quasi dicere-
mus. Tu pat noster qui solus habes claues vite
⁊ mortis: deducis ad inferos ⁊ reducis. Nulla
etenim creaturarū eternis penis pōt quēquā iuste
cruciare: sed tu solus iustissime in te infinitū bo
num ⁊ eternū peccātes: illi pene adiudicas. Ad
te igitur solum recurrimus: humiliter petendo
confisi de tua misericordia: dicētes. Dimitte no
bis de. no. i. relaxa eternas penas quas merui-
mus: quas sicut supremus iudex solus habes in
fligere: ita ⁊ solus habes relaxare. Siquidem in
ferior superioris sñaz relaxare nō pōt. Vel dimit-
te no. debi. no. i. cōmuta penas illas eternas in
tēporales tua pietate hic in ista vita mortali lei
uendas: qr nihil terribili9 nostris aurib9 incuti
tur: qz q delinquētes eternis penis cruciantur
sine spe venie in loco caliginis: in mãsione tene-
brarū: vbi nec torquētes fatigātur: nec q torquē
tur: aliqñ moriūtur. Cōmuta igitur misericordi
ter penas istas eternas in tpales: qr tua iusticia
peccatū nō dimittit impunitū. Hic igitur vre: hic
seca: orauit Aug. vt in eternum parcas. Ita ⁊ no
bis indulge: vt p peccatis hic satisfaciam9 per pnie
dolorē: per humilitatis gemitū: p cōtriti cordis sa
crificiū: qđ facere quilibet hortaf Aug. in de vti
litate agende pnie di. Qr inultū nō dz esse peccatū
puniaf a te: ne tu puniaris pro illo: peccatum iudi
cem iudicē te habeat: nō patronū. Et ibidē. In tribu
nal mētis tue ascēde cōtra te: ⁊ reū te cōstitue an
te. Noli te ponere post te: ne deus te ponat ante
se. Cui cōsonat ⁊ aplica exhortatio: q si nosmet-
ipsos iudicarem9: nō vtiqz iudicaremur a dño.
Dum aūt iudicamur a dño corripimur: vt nō cū
hoc mūdo dānemur. ¶ H Sed hic occurrunt

i. Cor. xi.

tria dubia. Primū. Cū dimittere malū impuni-
tum est cōtra diuinā iusticiā: ⁊ cōtra iusticiā dei:

Primum dubium.

que est ei9 perfectio sicut bonitas: sicut mia ⁊c.
nō lz dimissionē pecti petere: hoc enim petere esset
velle a deo remouere iusticiā: ⁊ deū esse imperfe
ctum: ⁊ per cōns deū nō esse deū: quō igit licet pe
tere peccatorum remissionē quātū ad penam eis debi
tam: Qđ aūt dimittere malū impunitū sit cōtra
iusticiam patz: qr sicut cōtra iusticiā est meritum
nō premiare: ita est cōtra iusticiā malū nō puni
re: propter qđ dr Iob ix. Verebar oīa opa mea:

Iob. ix.

sciens q nō parceres delinquēti. Vbi glo. Et si
penitentes ad pniam vocat: nisi peccatum nunqz sine
vltione preterit: vel hō punit: vel deus punit. Qđ
ideo est cōtra iusticiā: est cōtra deū qui est summa
iusticia: quā si deus negaret nō puniēdo: seipsm
negaret: qđ est impossibile: vt habef. ij. Timo. ij.
Fidelis pmanet: seipsm negare non pōt. Ad hoc
rñdet Alex. q dimittere peccatum sine pena quacūqz
contritionis vel afflictionis eēt cōtra iusticiam:

Responsio Alexan. ad dubium.

que statuit nullū peccatum remittere sine quacunqz
pena: saltē attritionē exigit peccatoris. Nō aūt pe-
titur in hac petitiōe talis remissio pecti sine om-
ni pena: sed petif vt dimittaf quātū ad penā sm
partē: vt si sit infinita pena debita culpe: q mu-
tetur in tpalē: si aūt finita: q mutef in minorem
⁊ hoc petere: nō est petere cōtra dei iusticiam. Et
sic etiā intelligēdū est illud. Nō parceres delin-
quēti. s. de oīmoda indulgētia. Unde sensus est.
Sciēs q nō parceres delinquēti: hoc ē nō oīno
parceres. i. nō sine quacūqz pena displicētie vel
contritiōis. vn Augu. Nemo nisi peniteat vite

Augustin9

veteris: poterit nouā vitā inchoare. ¶ I Sz cōtra
sicut iusticia dei peccato determinat penā: ita huic

Obiectio

peccato hanc ⁊ illi illā: puta mortali eternā: veniali
peccato tpalē: ergo erit cōtra iusticiā dei petere re-
laxationē pene cuiuscūqz peccato debite. Ad illud

Rñsio ad obiectiōē.

rñdef q aliqđ esse vel fieri dr iustū dupl'r. Uno
mō: qr ei9 cōtrariū est iniustū: sic diligere pximū
est iustū: qr cōtrariū. s. odire pximū est iniustū: ⁊
nō occidere innocētē: iustū: qr occidere talē ē in-

Aliqđ dr esse vel fieri iustū dupl'r.

iustū. Et loquēdo sm potētiā absolutā dei nulla
actio diuina est iniusta: qr nihil agit de9 ad extra
quin eius oppm possit agere nō iniuste. Nihil
enim extra deū est necessario iustū: ita q oppm ei9
sit necessario iniustū: cū oīs res ⁊ actio p tāto est
iusta qr a deo volita: ⁊ nō volita: qr iusta. Volū-
tas enim dei ē prima regula oīs iusticie vt vult Aug.
iij de tri. ¶ Alio mō dr res vel actio iusta: qr eaz
sic fieri ē a deo ordinatū aut pceptū. Et illo mō
verū est: q iustū ē peccatum nō remitti sine pena de-
terminata soluēda: aut per peccatorē ipm vel aliū
pro ipso. Et cōsequēter dr q verū est q deus deter
minat singulo peccato penā singulā: nō aūt oī mor
tali penā eternā: sz ei solū in quo peccator impeni-
tēs pseuerat. Omi aūt peccato mortali determinat
penā eternā vel tpalē cū pnia. i. cōtritiōe cordis
soluēdā: a peccatore p se: vel ab alio p peccatore. Et qr
cōdignā tpalē peccatoi facere nō pōt p se misit filiū

i. Pet. ij.

suū vnigēitū vt peccatā nra ipse portaret sup lignū
crucis: cuius liuore ⁊ vulnerib9 nos sanaremur:
vn dr pf. Propter scelus ppli mei percussi eū. Nā

Esa. liij.

posuit pf in eo iniqtates oīm nrm: ipse vulnera
tus est pp̄ter iniquitates nras: attritus est ppt
scelera nra. Disciplina pacis nostre super eum.
vn. Vere lāguores nros ipse tulit: ⁊ dolores nros
ipse portauit: ⁊ vn ad Ro. viij. Deus filium suum
mittēs in silitudinē carnis pecti: qr i carne passi-
bili:

Ad ro. viij.

bili: de pctō dānauit pctm̄. i. de hostia ꝓ pctō no
stro: quā xp̄us obtulit: dānauit. i. deleuit vel de
struxit (ſm glo.) pctm̄ nr̄m: hāc hostiā xp̄i. s. mor
tē tanꝗ̄ ſatiſfactionē recipiēs pro pctō nr̄o. Vn̄
z. ij. Coꝛ. v. Eū qui nō nouerat pctm̄. s. xp̄z: pctm̄
fecit. i. hostiā vel ſatiſfactionē pro pctō noſtro. s.
vt nos efficeremur iuſticia dei in ipſo. Et hec eſt
copioſa redēptio apud dn̄m: qꝛ ſufficiēs z valde
ſufficiens fuit pena xp̄i innocētis: vt ꝓpter eam
pater dimitteret etiā ſine alia pena peccata oīm
xp̄o cōiunctoꝝ: que etiā ſola operatur remiſſio
nē pctōꝝ in baptiſmate paruuloꝝ. Naꝫ paſſio
nē xp̄i pater acceptauit vt cōdignā ſatiſfactiōeꝫ
pro oīm delictis. Hec aūt pena cōdigna ē z ſuf
ficiens ꝓ pctis abolēdis: quā vt talē pater acce
ptat. Vn̄ oꝛam⁹ nobis pctā dimitti: nō cōtra dei
iuſticiā: nō ſine cōdigna ſatiſfactione: ſed vt ſa
tiſfactio filij nobis applicet: noſqꝫ xp̄o incorpo
remur: quaten⁹ ſatiſfactio capitis deleat omnia
pctā in nobis ſuis mēbris. ¶ R Scōm dubium

Secūdum dubium.

qꝛ dicit bea. Aug. cū dicim⁹. Dimitte no. de. no.
manifeſtam⁹ nos habere qđ nobis dimittat: er
go videt ꝙ is q̄ ꝓ tpe quo ſibi nō eſt conſcius de
pctō: nō debeat dicere oꝛonē dn̄icā: vel ſaltē hāc

Reſponſio

eius particulā. Di. no. de. no. Rn̄det: ꝙ vita iſta
moꝛtalis de cōmuni lege vix duci pōt a moꝛtali
bus ſine pctis: ad min⁹ venialib⁹: vn̄ dixit diſci

j. Joan. j.

pulus ille quē diligebat ieſus: cui z ob puritateꝫ
mētis: z coꝛdis mūdiciā: matrē cōmēdauit. Fra
tres ſi dixerimus qꝛ pctm̄ nō habemus ipſi nos
ſeducimus: z veritas in nobis nō eſt. Vn̄ z ſi oēs
ſancti quotquot ſunt vel fuerunt a pꝛimo iuſto
vſqꝫ ad vltimū ſ'ſimul eſſent: nihil aliđ dicerēt di
cit Aug.) q̄ di. no. de. no. excepta beata virgine:
de qua dū de pctis loq̄mur: nullā pꝛoꝛſus habe
re volumus mētionē. Hinc z ait ſapiens. Quis
pōt dicere: mūdum eſt coꝛ meū: pur⁹ ſuꝫ a pctō?
z Eccls. vij. Nō eſt homo iuſt⁹ qui faciat bonū

Prouer. xx. In quodaꝫ ſermone.

z nō peccet. Et ꝓpter hoc bea. Aug. tractās h̄ba
preſentis petitionis ait. Quis hic viuit in car
ne: z nō habꝫ debita pctōꝝ? quis eſt hō ſic viuēs:
vt ei iſta oꝛatio nō ſit neceſſaria? Inflare ſe pōt
homo: manifeſtare ſe nō poteſt. Et ſubdit. Cōſi
derate fratres: hic xp̄s docuit oꝛare diſcipulos
ſuos: illos magnos pꝛimos apoſtolos ſuos: arie
tes noſtros. Si igitur pro pctis ſuis dimittēdis
arietes oꝛant: agni quid faciēt? de quib⁹ ſcriptū
eſt. Afferte dn̄o filios arietū. Cū igitur xp̄s oꝛo
nē dn̄icā apoſtolis z diſcipulis pfectiſſimis dicē
dam indidit: z per eos nobis xp̄i fidelib⁹ oīb⁹:
videt cōcludi poſſe: neminē de cōmuni lege ſine
quibuſcūqꝫ peccatis vitā iſtā moꝛtalē trāſige

Auguſtin⁹

re. Qđ z amplius declarat idē Aug. ſup illđ pš.
Nō iuſtificabit in cōſpectu tuo oīs viuēs. Hic
inquiēs viuēs/in carne viuēs: moꝛiturus viuēs
de adā natus ex hoīb⁹: oīs ita viuens iuſtificari
foꝛte pōt corā ſe: nō tn̄ corā te. quō coꝛam ſe ſibi
placēs: tibi diſplicens? Et poſt modicum. Quā
tūcunqꝫ eīn rectus mihi videar: producis tu de
theſauro tuo regulā coaptās me ad eā z prauus
inuenioꝛ qui rectus eſſe putabam: q̄d eīn apl'i?
quid arietes ip̄i? de quoꝝ pꝛole dr. Afferte filios
arietum? Certe ip̄i didicerunt oꝛare qđ oꝛamus:
ipſis data eſt regula poſtulandi pro pctis a xp̄o
iuriſperito celeſti: ſic oꝛabitis inquiēs. Di. no.
de. no. Et eſto ꝙ nobis de pctis cōſcij nō ſimus:
ꝓpter hoc tn̄ ſine pctis nō exiſtim⁹: vn̄ dt aplš.

j. Coꝛ: iiij.

Nihil mihi cōſcius ſum: ſed in hoc iuſtificatus
nō ſum: vn̄ ſtat hominē pctm̄ ſuum ignoꝛare: et
deuꝫ ip̄m vt pctā rēreprobare. Hinc z oꝛauit ꝓ
pheta. Ab occultis meis mūda me dn̄e: q̄ſi di. a
pctis meis q̄ nō video: q̄ tibi tn̄ ſunt manifeſta:
mūda me. Vn̄ qꝛ hō certitudinalr z euidēter ſci
re nō pōt (vt ſapiēs ait) an odio vel amoꝛe dign⁹
ſit: ſemꝑ dꝫ eē pauid⁹: z ſummi iudicis foꝛmida
re ſniam: ꝑſtēdo ſna etiā q̄ ignoꝛat pctā: z pete

Eccls. ix.

re. Di. no. de. no. ¶ L Et dato ꝙ per reuelaōeꝫ
alicui cōſteť: ꝙ immunis ſit a q̄cunqꝫ pctō: adhuc
tn̄ oꝛare hꝫ. Di. no. de. no. z hoc in ꝑſona eccl'ie:
cui⁹ q̄libet fidelis xp̄ian⁹ mēbꝛū ē. Et eīn etſi ec
cleſia ſit ſemꝑ deo grata z accepta: multi tn̄ i ec
cleſia ſunt pctōꝛes: indigētes pctōꝝ ſuoꝝ venia:
pro his ergo q̄libꝫ vt a pctis ſoluat: oꝛare habꝫ.
Di. no. de. no. Sic eīn videm⁹ in naturali coꝛꝑe
vnū mēbꝛū alteri quātū pōt ſaluteꝫ ꝓcurare: ſi
cut nō ſibi tm̄ ocul⁹: ſꝫ toti coꝛpi videt: z ſtoma
chus ꝓ ſinglo͛ꝝ ſalute mēbꝛoꝝ cibū digerit. Sic
ſaluatoꝛ nr̄ Xp̄s qui pctm̄ nō fecit: nec inuēt⁹ eſt
dolus in oꝛe ei⁹: in ꝑſona mēbꝛoꝝ ſuoꝝ pctā co
rā patre miſerū per ꝓphetā confitet di. Delicta
mea a te nō ſunt abſcōdita. Et in alio pš. Deus
deus meus reſpice in me q̄re me dereliq̄ſti longe
a ſalute mea h̄ba delictoꝝ meoꝝ: vbi glo. Aug.

Auguſtin⁹

Nr̄a delicta ſua facit vt ſuā iuſticiā faceret nr̄aꝫ
Ita z nos ꝓ inuicē oꝛare debem⁹: vt nobis pctā

Jaco. v.

remittant: vn̄ hoꝛtat Jaco. Oꝛate ꝓ inuicē vt ſal
uemini. Ea ꝓpter z xp̄s nos oꝛare docuit. Di. no.
de. no. nō mihi: qꝛ ad oēs cōiter ſpectat pn̄s oꝛo
Nō ergo mētitur etiā innocēs dicendo. Di. no.
de. no. ¶ M Dubitat tertio: vtrū pctm̄ oꝛigina

Tertium dubium

le dici debeat debitū noſtrū ſiue pctm̄ noſtrum.

Rn̄ſio ad dubium

Pro ſolutione notandū: ꝙ aliquid eſſe pctm̄ no
ſtrum dupliciter pōt intelligi. Uno mō: quia in
nobis eſt ac nos pctōꝛes cōſtituit. Scđo mō: qꝛ
ex nobis eſt. Pꝛimo mō pctm̄ oꝛiginale noſtruꝫ
eſt: qꝛ in nobis a pꝛima nr̄a oꝛigine reperit: vn̄

Dupl'r intelligi pōt aliquid eē pctm̄ nr̄m. Ephe. ij.

dicit aplš: ꝙ oēs naſcimur filij ire. Et ꝓpheta.
Ecce eīn in iniquitatib⁹ conceptus ſuꝫ: z in pec
catis cōcepit me mater mea. Adā quidē pꝛimus
hō: ex liberalitate dei accepit quoddā donū ſuꝑ
naturale: qđ cōiter noīat oꝛiginalis iuſticia. Ac
cepit aūt donū hoc nō ſolū ꝓ ſua ꝑſona: ſꝫ ꝓ to
ta ſua poſteritate: hoc eſt ꝓ oīb⁹ ab eo deſcēſurꝫ
ſm legē naturalis ꝓpagatiōis: ita ꝙ ſi in inno
cētia in qua creatus fuerat: ꝑſtitiſſet: cōtuliſſet
regulariter de⁹ hoc donū oīb⁹ ab ip̄o deſcēdēti
bus: ſicut de⁹ regulariter infundit alam rōnalē
coꝛpi ꝑfecte oꝛganizato. Et ꝑ hoc dedit de⁹ (vo
lūtate q̄dāmō aſcēdēte) hāc oꝛiginalē iuſticiaꝫ
oīb⁹ hoīb⁹: dando eā ade: qꝛ quātū in ſe fuit: ita
dedit: vt ꝯſr daret cuilibꝫ ſue ꝓli: īpedimēto ceſ
ſante. Et ita fuit hec iuſticia oīb⁹ ade filijs debi
ta: ſiquidē oēs eā hr̄e debuerāt. Quapropter cū
per pctm̄ ſuū adā ipſaꝫ ꝑdidit: nō ſolū ꝓ ſe ꝑdi
dit: ſed ꝓ tota ſua poſteritate eā amiſit: ꝓ qua z
eā liberaliter accepit: ꝑdidim⁹ ergo eā z nos in
adā: ſicut z ip̄am in eo accepim⁹. Nō quidē per
ꝓpꝛiū nr̄m actū z pctm̄: ſꝫ per pctm̄ ade: vn̄ dici
mur oēs in adā peccaſſe: qꝛ ſuū pctm̄ oīb⁹ impu
tat: z in oēs ab ipſo genitos tranſfundit: ꝓ quā
to oēs ab eo geniti debitoꝛes ſunt illius iuſticie

Ad roō. v.

qua carēt. Hinc ad Ro. v. Per vnū hoīem pctm̄
in hūc mūdū intrauit: in quo oēs peccauerunt.
Et ꝓpter hoc dicit be. Aug. in de fi. ad pe. c. xxvj.

Auguſtin⁹

Firmiſſime tene z nullaten⁹ dubites: oēꝫ hoīem
q̄ ꝑ cōcubitū maris z femie ꝯcipit: cū pctō oꝛigi
nali naſci: impietati ſubditū: moꝛtiqꝫ ſubiectū.
Scđm hoc igit dr̄ pctm̄ hoc noſtrū: qꝛ in nobis
ab oꝛigine repertū: ꝓ quāto generamur ſine oꝛi
ginali iuſticia nobis debita: cui⁹ ſic debite carē
tia eſt pctm̄: ſicut carētia iuſticie actualis debite
ineſſe eſt pctm̄ actuale. Cur eīn occidens ꝓ pꝛimū

peccat: nisi qr caret iusticia actuali: q̃ inesse deberet occidēti: q̃ iusticia est cōformitas act⁹ decisionis ad oēs circūstātias: quas rō recta fide illuminata dictat debere inesse ꝑmū occidēti: q̃ si inessent ꝑmū occidēdo nō peccaret. Quapropt̃ adulti nōdū baptizati: dū baptismi sacrm̄ volūt suscipere: debēt hoc pctm̄ sicut suū agnoscere: vt valeāt ab illo sicut ab alijs liberari: ⁊ de hoc dicit btūs Aug. de orone dñica loquens: de cathecuminis volētib⁹ ad baptismū cōuolare.

In quodam sermone.

Debēt (inquit) ⁊ tales cognoscere ⁊ cōfiteri: nō solū pctā actualia q̃ volūtarie cōmiserūt: sȝ etiā pctm̄ originale qd̄ a parētib⁹ ꝯtraxerūt. Lȝ enim illud ꝑp̄ria volūtate nō sit ꝯctū: th̄ volūtate adā: in quo oēs peccauerūt: sic vitiata est natura: vt oēs q̃ ab eo per rōnē seminalē ꝓcesserunt de cōi lege: accipiūt ⁊ vitiū ⁊ pctm̄. ¶ M Scdo modo pctm̄ originale nō est pctm̄ nr̄ȝ: q̃si scȝ a nobis sit cōmissum. Tūc em̄ nō diceretur originale: sȝ actuale: quēadmodū alia pctā: quoꝝ voluntas nr̄a est causa: hoc aūt falsum est: qr inest volūtati ante oēm suū actū. In instanti em̄ aiationis: aīa tali pctō maculat̃: pro quo tn̄ instanti nullū actū hȝ aut elicere pōt. sicut neqȝ rō. Vn̄ ⁊ b. Aug. vbi s. c. xxiij. Firmissime tene ⁊ nullaten⁹ dubites paruulos qui sine baptismatis sacrō de hoc seculo trāseūt: ignis eterni supplicio puniēdos: qr etsi pctm̄ ꝓprie actiōis nō habuerūt: tn̄ peccati originalis dānationē: carnali cōceptiōe ex necessitate cōtraxerūt. Ecce (dt btūs Augu.) hoc pctm̄ nō esse nr̄m per actionē ꝓprie volūtatis. Qd̄ aūt dicit puulos ignis eterni supplicio puniendos: nō est intelligēdū q̄ sint arsuri in igne: cū pena eoꝝ sit leuissima penarū dānatoꝝ: vt idē dicit in Ench. c. xcij. ⁊ ardor ignis sit pena sensus grauissima. Sȝ puniunt̃ supplicio eterno ignis. i. supplicio qd̄ est in illo igne. q. d. supplicio aliquo qd̄ patiūtur existētes in igne: illi puniunt̃. Hoc aūt est pena dāni: carētia. s. diuine visionis: sine tn̄ sensibili dolore vermis: ⁊ pena incarcerationis ac vilitate loci. Detinent̃ em̄ in limbo: qui loc⁹ ꝓxim⁹ est dānatoꝝ in inferno pro culpa actuali: de quo lati⁹ disputari solet in. ij. sentē. dist. xxxiij.

¶ Lectio. lxxiij. A

I: cut et nos dimittimus debitoribus nostris. ¶ Posita i ꝑma huius petitionis ꝯpetitionis forma: sequit̃ modificatōis clausula. Voluit ei celestis magister nos pctōꝝ remissionē simplr̄ petere sicut cetera: q̃ in sua orone quā nobis tradidit: petim⁹: qm̄ ꝓuidētia diuine bōitatis fuit cū diceret hāc orādi formā: vt oro sufficiētissima in se ⁊ efficacissima apd̄ deū eēt fructuosissima nobis. Et idō nō solū docuit q̃d orādū sit: sȝ etiā q̃d coagendū a petēte: ne inefficax fiat apud deū oro: ⁊ ꝑ̄r nobis infructuosa. Quid aūt coagēdū est: insinuat̃ cōditiōe apposita. s. Sicut ⁊ nos di. debi- no. Dimissio aūt hmōi reddit hāc petitionem. Dimit. no. de. no. deo exaudibilē: vn̄ Eccl. xxviij. Relinque ꝓximo tuo nocēti te: ⁊ tūc deꝑcāti tibi pctā soluent̃: de hoc abbas Isaac coll. ix. ait. O ineffabilis dei clemētia: qua nō solum nobis orōnis tradidit formā ⁊ acceptabilē sibi i nobis moꝝ nostroꝝ instituit disciplinā ac per necessitatem tradire formule: qua se precipit a nobis semp orari: ire pciter ⁊ tristicie euellit radices: sȝ etiā occasionē rogantibus tribuit: eisqȝ reserat viā: qua clemēs ⁊ piū probēt erga se dei iudiciū promulgari ⁊ ꝓdire. Et quodāmō ꝑtātē tribuit: qua iudicis nri possum⁹ snīam tēperare ad veniā delictoꝝ nostroꝝ: exēplo eū nr̄e remissionis coarctātes: dum dicim⁹. Dimitte nobis sicut et nos di. Hec Cassio. Docendo itaqȝ nos orare. Dimitte no. de. no. sicut ⁊ nos di. de. no. regulā nobis imposuit: q̄ si volum⁹ nobis dimitti pctā nr̄a: nos etiā dimittam⁹ ꝓximis nostris pctā eoꝝ in nos cōmissa. Vn̄ si nō dimiserimus eis q̃ nos offenderūt ea quib⁹ offensi sum⁹: nec pater celestis dimittet nobis debita nostra. Qd̄ clare docuit xp̄s: cū statim post orationē dñicā subiūxit. Si dimiseritis hoib⁹ peccata eoꝝ: dimittet ⁊ vobis pater vester celestis delicta vestra. Si aūt nō dimiseritis hoibus: nec pater vester dimittet vobis peccata vestra. Qui igitur vult miam ⁊ remissionem pctōꝝ suoꝝ impetrare a deo: necesse hȝ vt exhibeat miam ꝓximo: de hoc be. Cypria. ait. Qui orare nos pro debitis ⁊ pctis docuit: adiunxit plane ⁊ addidit legē: certa nos conditiōe ⁊ spōsione constringens: vt sic nobis dimitti debita: sm̄ q̄ ⁊ ipsi debitoribus nostris dimittim⁹ scientes impetrari nō posse qd̄ pro pctis petim⁹: nisi ⁊ ipsi circa debitores nr̄os paria fecerimus. Idcirco ⁊ alio loco dicit. In qua mensura mensi fueritis: in ea remetiet̃ vobis. Et seru⁹ qui post remissum sibi a dn̄o omne debitū: conseruo suo noluit ipse dimittere: in carcere ligat̃: qr indulgere ꝯseruo suo noluit qd̄ sibi a dn̄o indultū fuerat: amisit: q̃ adhuc forti⁹ xp̄s in preceptis suis maiore cēsure sue vigore ꝓdixit. Cū steritis (inquit) ad orōnē: remittite si q̃d habetis aduersus aliquē: vt ⁊ pater vr̄ q̃ in celis est: remittat pctā vobis. Excusatio tibi nulla in die iudicij supest: cū sm̄ tuā snīam iudiceris: ⁊ qd̄ feceris ipse patiaris. Pacificos em̄ ⁊ cōcordes atqȝ vnanimes eē in domo sua de⁹ precepit: ⁊ quales nos fecit natiuitate scdā: tales vult renatos ꝑseuerare: vt q̃ filij dei esse cepim⁹: in pace maneamus: ⁊ quib⁹ spūs vn⁹ est: vn⁹ sit ⁊ animus ⁊ sensus. Hec ille.

Eccl. xxviij

Cassiod.

Mat. vi.

Cyprianus

¶ B Ecce reglā nobis datā: de qua bea. Aug. Ex oib⁹ his sentētijs q̃b⁹ nos dn̄s orare ꝑcepit: eā potissimū cōmēdādā eē indicauit: q̃ ꝑtiner ad remissionē pctōꝝ: in qua nos misericordes esse voluit. Et hoc ē vnū ꝯsiliū miserias euadēdi. Nā vt idē dt i ench. c. lxxiij. Qui rogāti pcti sui veniā ⁊ petēti ex corde nō dimittit: nullo mō existimet a dn̄o sua pctā dimitti: qm̄ mētiri vitas nō pōt: idō subdit dn̄s. Si aūt nō dimiseritis holb⁹: nec pr̄ vester dimittet vobis pctā vr̄a. Ad tā magnū tonitruū q̃ nō expgiscit̃: nō dormit: sȝ mortu⁹ est: et tn̄ mortuos suscitare potēs est ille. Hec Aug. Et btūs Greg. Bonū qd̄ a deo cōpūcti petim⁹: hoc ip̄m prio ꝓximis faciam⁹. Quapropter nō docuit nos xp̄s pri⁹ petere pctōꝝ remissionē ⁊ postea pctā dimittere alijs: sȝ simul petere. Dimitte no. de. no. si. ⁊ nos di. de. no. De quo be. Chry. Nō dixit xp̄s vt pri⁹ dimittat nobis debita nostra: ⁊ nos postea dimittam⁹ debitorib⁹ nostris. Scit nāqȝ de⁹ hoies esse mēdaces: qm̄ si recepe- rint

Augustin⁹

Grego.

Chryso.

rint remissionē sui peccati: ipsis suis debitoribꝰ non remitterent. Sed docuit vt prius remittamꝰ debitoribꝰ nostris: ⁊ ita dimitti nobis debita oremus. Attendant igitur peccatores: cōsiderēt orationē quā deo pro abluendis pctis offerunt. Auscultent ⁊ quid postulando ꝓponūt: ne ꝓpria eorū sententia iudicētur. Recordētur de dauid quē dn̄s sua ꝓpria seruit lingua: que ab ipso fuerat promulgata. Postulāt a deo vt ipsis dimittat sua peccata: sicut ⁊ ipsi dimittūt aliena. Cōtra se diuinā snīam prouocāt: si ex corde suis debitoribꝰ nō dimittūt: ⁊ eo q̄ ipsis debuit esse salubris: sit noxia si maligno ꝓposito detinēt aliena. Cui cōcordat

Augustinꝰ.

Aug. Si debitoribus nr̄is q̄ in nos peccāt nō dimittimus: ipsi nostra orōne inculpamur: ⁊ deum aduersum nos in iracundiā excitamus: ⁊ ipsi super nos inducimus maledictionē: potius q̄ bn̄dictionē: ⁊ peccata nostra que minuere debuimꝰ orando augemus. Ad idē Chrys. Qui inimicitiā

Chrys.

in corde ⁊ in ore seruat aduersus ledentē: nō deū orat: sed irritat: apud deū gratiā non obtinet: sed eternam damnationē sibi postulat. Item alibi. Cum qua spe orat qui inimicitias seruat aduersus alterum a quo forsitan lesus est: licut enī ipse orans mentitur. Dicit enī: remitto: ⁊ non remittit: sic a deo petit indulgentiā: ⁊ non indulgetur.

Bernar.

Inde est qđ ait Bern. Uenia dei pctōri nō datur cuius cor rancore inuidie aut liuore afficitur. Si igitur vis vt tibi peccata a deo dimittātur: olerā cor ⁊ discordia a corde tuo euellatur. Et iterum.

Eccli. xxviij

Eccli. xxviij. Homo homini reseruat irā: ⁊ a deo querit medelā. In hoīem similē sibi nō habet misericordiā ⁊ de pctis suis deprecaẜ altissimū. Ipse cum caro sit reseruat iram: ⁊ ꝓpitiationē petit a deo: quis exorabit pro pctis illius. Memento nouissimoꝝ ⁊ desine inimicari. Sed qui benigni eē iubemur in offensas nostras: nō equo animo tolleremus diuinas: de quo ⁊ Cassianꝰ coll. sepe allegata inquit. Securus huius orationis fiducia de

Cassianus.

suis admissis veniam postulat: quisquis remissꝰ erga suos dūtaxat: non erga dn̄m sui debitores extiterit. Solemus nōnulli (quod est deterius) erga illā q̄dē que admittūtur ad iniuriaꝫ dei: q̄uis magnoꝝ sint criminum: placidos nos ⁊ clementissimos exhibere: erga nostrarū vero vel paruissimarū offensionū debita exactores inmites atq; inexorabiles inueniri. Quisq̄s ergo in se delinquenti fratri nō ex corde dimiserit: nō indulgentiā: sed ꝯdēnationē deꝑcatione hac sibimet impetrabit: suaq; professione semetipsuꝫ poscet durꝰ iudicari: dicens. Remitte mihi sicut ⁊ ego remisi Qđ cū illi s̄m suā petitionē fuerit repensatuꝫ: q̄d aliud subseq̄tur: q̄ vt exēplo suo īplacabili ira et irremissibili snīa puniaẜ. Ideoq; si clemēter volumus iudicari: nos quoq; erga illos qui in nos deliquerunt oportet esse clementes. Tantū enī remittet nobis: quantū nos remiserimꝰ eis q̄ nobis q̄cūq; malignitate nocuerant. Ecce quantis testimonijs ostensum est: indulgentiā nr̄oꝝ peccaminū hr̄e nos nō posse a deo: nisi ex corde dimittamus q̄ cōtra nos ꝯmissa sunt a proximo. ¶ C Sz

Obiectio

Rn̄sio ad obiectionē

di. cū pctm̄ remittere opus sit solius dei: quō hic exigimur pctā in nos delinquentibus indulgere. Illa debita q̄ nostris debitoribus dimittere debemus: nō sunt pecunie seu q̄ pecunia ꝯmensurantur sed iniurie ⁊ pctā s̄m Augu. Rn̄deẜ q̄ dimitti

Remitti pctā tripl̄r intelligitur

pctā intelligiẜ tripliciter. Uno mō principaliter ⁊ ꝓpria auctoritate. Alio mō ministraliter ⁊ ex cōmissione. Tertio modo ex debito et ex fraternali charitate. ¶ Primo mō solus deus remittit pctā qz ipsius solius est pctm̄ ad penā autētice nō imputare: vn̄ in ps. Beatus vir cui non imputauit

Ps.

dn̄s pctm̄. Et cum deus pctm̄ ad penam non imputat: semper in pctōre dimittitur: quia nō est in illo peccatū: quem deus non ordinat ad penam. ¶ Scđo modo quilibet sacerdos rite ordinatus s̄m claues ecclesie remittit pctm̄ suis subditis penitentibus: pro quanto facit aliquē actū: ꝓferendo verba scꝫ. Absoluo te a pctis tuis quibus regulariter adsistit deus vt autor principalis pctā confitentium relaxando. ¶ Tertio modo quilibꝫ fidelis remittit peccata in se peccantibus: quando in corde suo non tenet odium vel rancorē contra proximū ipm̄ offendentē: volēs nihilominus ipm̄ fieri bt̄m: ⁊ eterna pena nō damnari. Siquidem pctm̄ quantū in se est: dimittit: qz non optat nec vult q̄ ꝓpter offensionē qua se offendit: a regno beatitudinis ⁊ sanctoꝝ consortio excludaẜ. Quāuis quādoq; velit: vt s̄m regulas iustitie tēporali pena puniretur in sui emendationē ⁊ salutē: ⁊ ita nō solum dimittimus pctā nostris debitoribus: sed etiā alienis quibuscūq; viatoribus: dū omnes tales ex charitate diligimus salutē ipsoꝝ vt possumus ꝓcurando. Et enī pctm̄ sic dimittiẜ ex hoc ipso a pctō non absoluiẜ. Quamuis enim homo ex fraterna charitate (quantū in se est) peccatū peccanti remittit: tn̄ deus pctōrē reū tenet: nisi aliud cōcurrat vnde a pctō absoluiẜ. Et hoc modo exponit hāc petitionē cancellariꝰ parrhisień Ioan. de gersono volens ostēdere particulari

Ioā. de gersono.

in quo cōsistat hec remissio debiti: dicēs. Ego in primis sic dimitto oībꝰ debitoribꝰ meis vel alienis: dū sunt viatores: q̄ nullo mō vellē eos damnari: immo salutē eoꝝ desidero te donāte ⁊ inspirāte hoc qđ petimꝰ: rectumq; est. Sic dimitte mihi ⁊ tu pater noster: ⁊ hoc satis erit mihi: etiam si nihil aliud prestiteris: qm̄ cum ista dimissiōe tua ⁊ desiderio salutis mee nō dānarer: sed saluarer. In hoc aūt stat desideriorum meoꝝ totus cardo. ¶ Rursus sic dimitto oībus debitoribꝰ meis vel alienis: q̄ vellē eos esse bonos viros ⁊ modestos tēperatos: ⁊ ab oī malitia correctos seu ꝯuersos ꝑ tuā ineffabilē pietatē. Sicq; ꝑinde nec sibi nocerēt: nec alijs: sꝫ ꝓdessent ⁊ nullā deinceps penā mererentur: vt scꝫ saluareẜ ꝑsona: ⁊ desineret culpa. Sic dimitte mihi pater noster: vt in mansuetudine me corrigas: ⁊ in vnguentorum sauitate vulnera mea linias: ⁊ infundas gratiam suauitatis. ¶ Amplius vero ego sic dimitto debitoribus meis: q̄ vbi nō corrigerenẜ a vitijs suis prauis ꝑ mansuetudinē remissionis: corrigant in chamo ⁊ freno ac flagellis: ne deteriora semꝑ cōmittentes ⁊ alijs nocētes: ⁊ eūtes post prauitatē cordis sui in adinuentionibus suis damnabilibus moriaẜ. Sic dimitte mihi pater noster debita mea: sic vre: sic seca in ꝑsenti: ne damner in futuro. Ita tamen vt in mia ⁊ miserationibus flagelles me: sicut et predixi me desideraı e meis debitoribus q̄buscūq;. ¶ Item ego sic dimitto debitoribꝰ meis q̄ licet sensualitas offensa ex dictis vel factis eoꝝ remurmuret: ⁊ in vindictam exardescat: nihilominus desidero s̄m iudicium superioris rōnis eterne legi innitentis: q̄ pacatior esset hmōi sensualitas: ⁊ q̄ i trāquillitate ⁊ pace inimicos suos sicut amicos sustineret. Patienter q̄dē ⁊ benigne sicut charitas sine qua nemo tibi placet: patiens est ⁊ benigna: neq; irritaẜ. Sic dimitte mihi p̄r nr̄: vt nihil aduersuꝫ me velis agere: nisi misericorditer ⁊ benigne: qm̄ si taliter volueris fiet vtiq;: cū subsit cū volueris: posse. Denīq; sic dimitto debitoribꝰ meis q̄ te inspirāte ⁊ donāte ego in eoꝝ punitionē laborare vel consentire nollem alo deliberato

verbis:factis:⁊ contra regulas iusticie tue: scito te dixisse. Mihi vindictā. Hanc autē aliquando facis sine medio: aliquādo per iudices a te constitutos in terra: quibus dum defertur aut relinquitur executio iusticie contra malos: illa prorsus tibi relinquitur ⁊ defertur. In his limitibus stando ⁊ desiderando vindictam. superioritas tue iurisdictionis nequaq̄ violatur. Verumtn̄ talē desiderium vindicte eis quibus iudicandi ptās a dn̄o tradita nō est: tutum non est: ne si tale iudicium deus vellet exercere cōtra nos: protinus in infernū nos deturbaret. Unde quia nobis dimitti cupimus debita nostra in mia ⁊ miseratiōibus: ita discamus ⁊ dimittere nostris debitoribus. ¶ D Recolligēdo autem predictos modos: ita dimittamus nostris debitoribus debita: vt in nos cōmissoꝝ: nullā vindictā eternā vel temporalē desideremus: sed magis eoꝝ piā emendationē: quo conuersi nec sibi nec alijs nocentes: damnationē euadant: quā piā emendationē si cōtēnerent: saltem paternis erudiātur flagellis i tp̄e: vt eis parcatur in eternitate. Qđ si nostra sensualitas qn̄qȝ contra nostros iniuriatores in vindictā accēdatur: tn̄ fm rationem legis eterne (sensualitatis motū detestantes) patienter ⁊ benigne (qđ charitatis est) sufferamus: sicqȝ a nobis nostra debita dimitti a dn̄o exoremus.* ¶ Pro planiori tn̄ intellectu quemadmodū debita proximoꝝ dimitti oporteat: in hac dimissione tria considerari pn̄t. Primum est offensa dei: sine culpa quā proximus noster nobis iniuriando incurrit. Scd̄m offensa nostra: odium: rancor vel ira: quam nos concipimus aduersus iniuriantē. Tertiū est iniuria nobis facta: seu damnū vel lesio nobis a proximo iniuste illatum vel illata: in corpe rebus aut fama. Primū: scilicet offensa dei. Nam nemo potest proximū iniuste ledere sine dei offensa. Nam quādocunqȝ quis proximū ledit iniuste: siue auferendo bona nature: siue fame: siue fortune: hoc faciēdo agit contra dei voluntatem: quia preceptum dei transgreditur quo proximū sicut seipsum diligere tenetur: ⁊ ita deum offendit ⁊ culpam incurrit. Et dicitur contra dei voluntatem: q2 nisi ꝯtra dei voluntatē proximū dānificaret: nō peccaret: nec iniuste lederet. Unde iudex non ledit iniuste malefactorē: si ꝯtra eū fm legē ferat iustā mortis sententiam. Nec iudei iniuste leserūt egyptios eos spoliādo auro: argēto: vestib⁹ ⁊ clenodijs ad iussionē dn̄i: ⁊ iō nō peccauerunt. Qui vero ꝯtra dei volūtatē proximū ledit: offensam dei incurrit. Pro hac offensa proximi in deū orare possumus: ⁊ iubemur: cā aūt dimittere nō possumus: q2 solius dei est petā dimittere penitenti. Et quātū ad hāc offensam velle ac desiderare tenemur vt deus eā dimittere dignet: vt eā nō reseruet iniuriāti ad sui perpetuā dānationē. Hinc precipit dn̄s. Diligite inimicos vestros: bn̄facite his q̄ oderunt vos: ⁊ orate pro persequētib⁹ ⁊ calūniantib⁹ vos: vt sitis filij pr̄is vestri: q̄ in celis est: q̄ solē suū oriri facit super bonos ⁊ malos: ⁊ pluit super iustos ⁊ iniustos: vbi glo. Cōtra ecclīam pugnaꝛ trib⁹ mōis. Odio: verbis cruciatu corpis. Ecclīa ecōtra diligit: benefacit: orat. Hoc est nouū mandatū: hoc de filijs ire facit filios dei: q2 adoptio filioꝝ sola charitate acquirit. Et sic facientes sepe dimissionē peti debitorib⁹ nostris impetramus: ⁊ ita mōdā ēt nos dimittim⁹: dū ad nr̄am orōnē de⁹ illā offensaȝ remittit. Hec est remissio fit p petōēs in stificationē q̄ ē p grāȝ. Que autē donū supernaturale ē: a solo deo creabil. Hic dicit Aug. ꝙ facili⁹ ē mūdū creare: q̄ impiū iustificare. Creare autem mundum nemo potuit: nisi infinita dei potentia quare nec iustificare ⁊ dimittere peccata. Unde ⁊ baptista loquens de christo dei verbo ⁊ patris filio. Ecce (inquit) agnus dei: ecce qui tollit peccata mundi. Et magr̄. iiij. sen. dist. xviij. Solus igit deus hominē intus mundat a macula peccati: et a debito eterne pene soluit. ¶ E Scd̄m scilicȝ offensam nostram que est odium rācor vel ira quā concipimus aduersus nos ledentes verbis factis aut signis: dimittere possumus ⁊ dimittere obligamur. Unde dicit btūs Hiero. tractans illud. Si peccauerit in te frater tuus. Si peccauerit in nos frater noster: ⁊ in qualibet causa nos leserit: dimittendi habemus potestatem: immo necessitatem: quia dn̄s precepit vt debitoribus nostris debita dimittamus. Et subdit pro confirmatiōe prioris dicti. Si autem in deum quis peccauerit: non est nostri arbitrij scȝ dimittere hoc peccatū. Dimittere aūt sic offensam nostram: non est aliud q̄ dimittere odium inimicitiā iram seu rancorē: quem concepimus aduersus proximū nos ledentem. Vel saltem non admittere odium vel rancorem contra proximum iniuste mala nobis inferētem. Unde quia quilibet proximū tenetur diligere sicut seipsum: ⁊ proximus est quilibet viator siue amicus siue inimicus: sequitur ꝙ tenetur nulli inimicari nec odire quēcunqȝ: quod ⁊ de inimico dn̄s expresse precipit. Ego autem dico vobis: diligite inimicos vestros. Tenetur igitur quilibȝ ignoscere in se peccanti non solum verbo: sed corde ⁊ animo. vnde Augu in de ver. dn̄i. Ne dicas in lingua ignosco: ⁊ corde differas. Nonitem cum dicas vocem tuum homo audit: conscientiā tuā deus inspicit. Omnē igitur rancorem tenetur a corde repellere: siue noceus aut ledēs petat: siue nō. Hoc autem ignoscere nihil aliud videtur nisi vt dictum est: vt nō velit ei malū: siue damnationem eternam: siue damnū tp̄ale in bonis gratie: nature: verū secūdarū (al's suarū) aut fame. Nec velle ab eo vindictā exigere iniustā ꝓpria autoritate. Et sic dimittere cuilibet iniurianti tenetur quilibet de necessitate salutis. Et ad sic dimittendum Aug. hortatur dicens. Fratres mei exercete vos in quantum potestis ad exercēdum mansuetudinē: etiā erga inimicos. Frenate iram que vos stimulat ad vindictā. Si vindicare te vis de inimico tuo: ad ipam irā te ꝯuerte: q2 ipsa est inimica tua que occidit animā tuā. Oraturus es deū: ventura est hora vt dicas pater noster: venturus es ad illū versum. Dimitte nobis ⁊c. Quid sequit? Sicut ⁊ nos dimittimus ⁊c. Ibi illa inimica stat cōtra te: sepit viā orōni tue: murū erigit: non est qua trāseat. Bene dixisti totū pater nr̄: occurrit dimitte nobis ⁊c. Et quid postea? Sicut ⁊ nos dimittim⁹ ⁊c. Si ipsa aduersaria ꝯdicit: qualis inimica fratres q̄ ꝯdicit? Sicut ⁊ nos ⁊c. Nō seuias contra inimicū tuū. In istā seuias. Melior est q̄ vincit irā: q̄ qui capit ciuitatem. Non potes illū interimere: potes illā reprimere: si fortis es: iram vince: ⁊ parce animo. ¶ F Sunt autē multa que nos ad tā necessariam nostre salutis dimissionē inducere debent. Primū Cōsideratio peccatoꝝ nostroꝝ quib⁹ nosipsi deū offendim⁹. Qui cū paratus est nobis dimittere debita nr̄a: debemus ⁊ nos esse parati dimittere debitoribus nr̄is. Qui enim se cognoscit debitorem: debenti sibi facili⁹ veniam concedit: de hoc bea. Grego. Patienter iniuriam illatā tolerat: qui pie meminit quo adhuc in se habeat in quo debeat ipse tolerari. Erubescit enī peccato nō parcere: q̄ vel deo vel proximo sepe recolit se parcenda peccasse. ¶ Secūdo nos mouere

*Iniuriaȝ passus pōt ab aliq̄ dāni satisfactionē ⁊ reparanē exigere: pȝ: quia ad hoc statute sūt leges tā diuine q̄ humane ⁊ deputati iudices q̄ ꝯpellere hn̄t iniuriā facientes aut in bōis aut alsr velle hs faciāt recōpensationē: petere ei iusticiaȝ nō est iniustūȝ nec hoc tm̄ sed etiā agi pōt ad eorū punitionēȝ hoc est non solū pōt q̄s agere ad restitutionē ablati: sȝ ēt agere pt ad punitionē dānūȝ inferētis: salua tn̄ sp̄ charitate ⁊ debita intentione: vt. s. hoc non faciat alo vindicādi: ⁊ vt appetitū p vindictā faciet Sȝ pōt agere ad penā

vt ex punitione aliq̄s bonū proueniat: puta bonoꝝ deꝰ profect⁹ fidei emendatio fratris sali primi mitigatiōis ⁊ alio ruȝ cohibitio a pctis: pacis qȝ cōmunitatis: ac publice iusticie conseruatio. Nec solū licitū est agere ad punitionē iniuriantiū: immo hoc nō facere nonnunq̄ malū ē: ⁊ vitiosum: vbi scȝ p hoc omissionē dari audaciam his oppmēdi simplices iuxta illō cō mune. Facilitas venie prebet incētiuū delinquēdi. Ita cōpescendi sunt heretici ceteriqȝ fideles fidē nostrā blasphemātes xp̄o et eius religioni iniurias inferentes. ¶ Unde ꝓ finali dicto circa hanc petitionem hec regula semper seruāda est: vt repetēs sua aut recuperare volens damna: vel punire iniuriantem faciat hoc ordine iuxta bona intentione: ita nequaq̄ dictā intēdat: ista intētio sit per malū ⁊ contra

charitati: et phibita diuina lege Leuiti. xix. Non queras vltionem: et non sis memor iniurie ciuiũ tuoꝝ.

nos mouere debet: qꝛ qui faciliter et prompte parcit in se peccantibus: difficulter ab alijs ledi sine offendi põt. Vñ dicit be. Amb. sup Lucã. Discas frequẽter ignoscere nec indignationẽ tenere. Nihil eñ est quo possit offendi: cui ignoscẽdi est cõsuetudo. Cui9 duplex rõ assignari posset. Una naturalis: qꝛ dulcis et mãsuetus ab oĩbus naturaliter diligit: durus et seuus ab oĩbus oditur. Hũc ergo rarius offendit qui diligit. Mãsuetus autẽ est quisquis in cõsuetudinẽ ducit facile ignoscere. Alia est supernaturalis. Deus enim qui dicit. Qua mẽsura mensi fueritis: remetiet vobis: animos ceteroꝝ erga mãsuetũ mollit et prohibet ne offendant. ¶ Tertio nos mouere dꝫ ad ignoscendũ proximis: periculũ qđ incurrimus: si ipsis sua debite nõ dimittimus. Peccam9 eñ cõtra dei preceptũ: quo iussit inimicos diligere. Qđ si non facimus: nosipsos occidimus. Vñ dicit Joã. in sua canonica. Omnis qui odit fratrẽ suũ: homicida est. Homicida vtiq̃ sui ipsius: qꝛ qui non diligit

Augusti.

fratrẽ suũ manet in morte. De quo bea. Augu. in de vita et regula clericorum. Lites aut nullas habeatis: aut q̃ celerrime finiatis. Neq̃ ita crescat in odiũ vt trabẽ faciat de festuca: et animã faciat homicidã. Sic eñ legitis: qui fratrem suum odit: homicida est. ¶ Quarto nos mouere dꝫ ad parcendũ nos ledentibus: qꝛ si ipsis eoꝝ debita non dimittim9: neq̃ nobis petã nostra dimittuntur. Unde dixit xp̃s. Si autẽ nõ dimiseritis et cetera. vt supra. Que verba tractãs beatus

Hiero.

Hiero. O formidolosa sententia Si parua fratrib9 nõ dimittim9: magna nobis a deo nõ dimittunt. Hinc hortat

Petrus de Rauenna.

Pe. de Rauenna in quodã sermone di. Homo si sine peccato esse nõ potes: et vis semp dimitti tibi: totũ dimitte semp: et quantũ vis dimitti: tantum dimitte Quotiẽs vis dimitti tibi: totiẽs tu dimitte: immo qꝛ vis totũ dimitti tibi: totum remitte. Hec intellige qꝛ remittẽdo alijs: tibi veniã tu dedisti. Et nõ semel aut bis aut certis vicibus est peccãtibus ignoscendum: sed quotiẽs eos in

Hiero.

nos cõtingit delinquere. Unde Hiero. sup illud Mat. xviij. Nõ dico tibi vsq̃ septies: sed vsq̃ septuagies septies. i. quadringẽtis nonaginta vicibus: vt scilicet totiẽs peccãti fratri dimitteret in die: quotiẽs ipse peccare nõ posset. Et beatus

Augusti.

Aug. in de verbis dñi. Audiuisti formam. septuagies septies Xp̃s petã tibi donauit. Si vsq̃ huc ignouit: et vltra negat: pone et tu limitẽ: et vltra noli ignoscere. Qđ egregie obseruauit Theodosi9

Ambro.

imperator: de cuius obitu scribẽs beatus Amb. ait. Beneficiũ se putabat accepisse auguste memorie Theodosi9 cũ rogaret ignoscere: et tũc propior erat venie cũ fuisset cõmotio maior iracundie: et optabat in eo qđ timebat in alijs vt irascere: hoc erat remediũ reoꝝ: qui cũ haberet potestatẽ sup oẽs quasi parens postulari malebat: q̃ quasi iudex punire Equitatis iudex nõ pene arbiter: qui nũq̃ veniã petẽti denegauit. ¶ Quinto mouere nos dꝫ ad ignoscẽdũ alijs: qꝛ si offendentibus nõ dimittimus: tũc debita prius dimissa dñs repetit quousq̃ reddamus vsq̃ ad nouissimũ quadrantẽ. Hoc significatũ est in parabola de seruo debẽti decẽ milia talẽta: cui dñs cum nõ exhiberet misericordiã suo cõseruo: dixit. Serue nequam omne debitum dimisi tibi qm̃ rogasti

Mat. xviij.

me. Nonne ergo oportuit et te misereri conserui tui: sicut et ego tui misertus sum? Et iratus dñs eius tradidit eũ tortorib9: quousq̃ redderet vniuersum debitũ. Et subdit. Sic et pater meus celestis faciet vobis: si nõ remiseritis vnusquisq̃ fratri suo de cordibus vestris. De hoc bea. Aug. in

Augusti.

de verbis dñi ita ait. Dicit de9 Dimitte et dimittet tibi. Si ego prior dimisi tibi: dimitte vel postea. Nã si nõ dimiseris: reuocabo te: et quicq̃d dimiserã: replicabo tibi. Itẽ cõtra donatistas. Redire dimissa petã: vbi fraterna charitas non est: apertissime dñs in euãgelio docet in illo seruo a quo dñs dimissum debitũ repetijt: eo q̃ ille conseruo suo nollet misereri: vnde tradidit eũ dñs tortoribus et cetera. Cui cõcordat Greg dicẽs. Si hoc qđ in nos delinquit: ex corde nõ dimittamus: et id rursum exigit qđ nobis iam per penitentiã dimissum fuisse gaudebamus. Quomodo aũt hoc verũ sit: remitto ad doctorũ scripta sup dist. xviij. quarti sen. ¶ Sexto mouere nos dꝫ factũ nostri

liij. moralium.

saluatoris: qui tam liberaliter vt Ber. ait: omnẽ dimisit iniuriã: vel eam nec dãnaret vlciscendo: nec cõfunderet improperãdo: nec minus diligeret imputando. Hinc dicit Chryso. Nihil ita te deo similẽ facit: sicut iniuriã tibi facienti dimittere. Magna enim virtus est: si non ledis a quo lesus es. Magna est gloria: si cui nocere potuisti: parcas. Nobile genus vindicte ignoscere victo: ait Isid. in soliloquijs. Cõtra nõ dimittẽtes perfecte ait Ber. Sunt aliqui sic donãtes iniuriam vt nõ vlciscant: et tamẽ sepius improperãt. Sunt alij qui licet sileãt: manet tamẽ alta mente repostum: et rãcorẽ tenẽt in animo: quoꝝ neutrius plena est indulgẽtia. Lõge ab his est benignissima dignitatis natura. Libẽter ait ignoscit pleniarie: ita q̃ nõ propter fiduciã peccatoꝝ: sed penitentiũ: vbi abũdauit delictum: solet et gratia abundare.

Sup caũ

Chryso.

Sup eañ.

¶ 6. Tertiũ cõsiderãdũ in petõ proximi cõtra nos iniuste cõmisso: est iniuria nobis illata: siue damnum in corpore reb9 vel fama a proximo. De cui9 remissione necessaria ad salutẽ aduertende sunt propositiones que sequunt. ¶ Prima ppositio. Non tenet passus iniuriã eaꝫ ita remittere: quo minus iniuriãti ne iniuriã cõtinuet: vbis et facta possit obsistere. Probat: qꝛ potest quilibet proximũ impedire: ne iniuriã inferat: cũ moderamine incupate tutele. Uim enim vi repellere oẽs leges: et omnia iura permittunt: de homicidio. Significasti. ij. Id tamẽ dꝫ fieri cũ moderamine inculpate tutele: vt ibi dicit. Non ad sumẽdã vindictã: sed ad iniuriã propulsandã. Seruat eñ moderamẽ: si illud tantũ fiat: quo omisso: violentia repelli nõ posset. Unde etiã licitũ est occidere insidiantẽ: et cũ qui vult occidere: si aliter nõ potest quis manus ei9 euadere: vt in. c. Si furiosus: in cleme. de homicidio. Et si vis seu iniuria fit in persona: tũc potest repelli anteq̃ sit illata. Si autem quis post vim illatã persone sue repercutiat: nõ videt repulsio iniurie: sꝫ vindicta que omnibus prohibet: vt in. d. c. Significasti. in tex. et in glo. et ideo tenet (nisi viderit iniuriantẽ paratũ denuo percutere) vim nõ repercutiẽdo repellere. Si vero infert rebus: tũc et illatã et inferenda licet repellere: sed post illatã incontinenti q̃ citius fieri põt: prius. s. q̃ diuertat ad alios actus: vel q̃ citi9 sciuerit et potuerit collectis amicis. ¶ Dictũ est in propositione: quo minus possit: et non dicit: quo minus nõ dꝫ obsistere: qꝛ nullus tenet repellere vim sibi aut rebus suis illataꝫ: immo perfectius esset iniuriã patiẽter sustinere: seruãdo cõsiliũ euãgelicũ. Siquis te percusserit in dexterã maxillã: prebe ei et alterã: et si voluerit tollere tunicã tuam: dimitte ei et palliũ. Qđ verũ est nisi hec tolerãtia esset reipublice: vel iniuriatoꝝ noxia. Nam si passim ab oĩbus tolerare iniuria quelibet: magnaꝫ hoc cõfusionẽ et perturbationẽ gigneret in communitatibus et politijs. Si cuilibet liberum esset

Uim vi repellere leges omnes permittũt.

Matth. v.

alteri inferre iniurias: solueret ex hoc ois amor
& cōcordia hominū. Lederetur iustitia: & occasio
ac incētiuū daret amplius delinquēdi ei q̄ iniu-
riat. Unde quādoq; perfectius est iniuriā repel-
lere in actu exteriori: q̄ sustinere. Unde bea. Au-
(Augusti.) gu. ad Marcellū. Cui licētia iniq̄tatis rapit̃ vtili
ter vincit̃: q2 nihil infelicius felicitate peccātiū:
qua penalis nutrit̃ impietas: & mala volūtas ve
lut hostis interior roborat̃. Exēplū huius habe-
mus in xpo nostro saluatore: qui dū percuteret̃
in faciē: nō prebuit percutiēti alterā partē: s3 ma
gis phibuit ne faceret: ne iniuriā augeret dicēs.
(Joan. xix.) Si male locutus sum: testimoniū perhibe de ma
lo: si autē bene: cur me cedis? Quis vertit in du-
biū xpm: in quo omnis plenitudo deitatis: grē &
veritatis fuerat (cui spiritus datus erat non ad
mensurā) in omnib9 suis dictis & factis pfectissi
mum virtutis tenuisse mediū? Unde in casu isto
perfectius fuit iniuriā repellere: q̄ simpliciter su
(Actuū. xxv.) stinere. Itē bea. Paulus iudeis se persequentib9
nō occurrit: nec ad mortē quā inferre inuidie sti
mulis agitati conabant̃: vltro se obtulit: sed resti
tit: iudicis implorās officiū: & cesarē appellans.
Sed & percussus in faciē iniuriam repulit: dicēs
pncipi sacerdotū. Percutiet te deus paries deal
bate: & tu sedēs iudicas me f̃m legē: & cōtra leges
iubes me percuti. Act. xxiij. Sic sancti qñq; iniu
rias repulerunt: iniuriātes acriter verbis impu
gnādo: quandoq; etiā iniurias patienter sustule
runt: & p iniuriātibus orauerūt: qd qñ & quomo
do vtrūq; agendū est: sequētes ppositiones edo
cebūt. ¶ Secūda ppositio. Patientē iniuriā
defendere in casu vrgētis & euidentis necessita
tis tenet̃ quilibet fidelis: dū nō apparet in pmom
ptu alius: quē pbabiliter credat talē posse & vel-
le defendere: nisi maius immineat periculum: et
hoc possibilib9 & cōgruentib9 sibi modis. Ista p
positio primo pbat̃ autoritate scripturarū & exē
plis sanctorū: & postea declarat̃. Probat̃. Nā qui
libet tenet̃ deū diligere & primū atq; seipsū. Ex
quolibet autē amore tenet̃ defendere fratrē ptra
iniuriantē. Ex amore dei. Nam qui deū diligit:
bona deo velle tenet̃. Defensio in necessitate bo
num & magnū bonū est: & eo maius quo necessi-
tas maior est. Defensio aūt etsi nō est necessaria
in se: est necessaria ei in suis membris: quorū chri
stus de9 caput est: sed qd mēbris exhibet̃: capiti
exhibet̃: & ecōuerso: pp̄ter eorū adinuicē cōnexio
nem. Hinc ait. Quādiu nō fecistis vni de mino-
(Mat. xxv.) ribus his: nec mihi fecistis. Et iterū. Quādiu fe-
cistis vni de his fratrib9 meis minimis: mihi fe-
cistis. Propter quorū omissionē in iudicio: q̄ etiā
hec dictur9 est xps: negligētes dānabunt̃. Hinc
(Augusti.) & bea. Aug. sup illud. Eripite pauperē et egenū.
(Ps. lxxxi.) Ostēdit pp̄heta inquit nec illos immunes a sce
lere esse: qui permiserūt principib9 xpm interfice
re: cū p̄e multitud. ne timerent̃: & possent illos a
facto & se a cōsensu liberare. Ex charitate primi.
Nam qui primū diligit: ei9 miserie cōpatit̃: & su
bleuat cū pōt: sicut vnū membrū corporis natu-
ralis si quid patit̃: oia mēbra sibi compatiunt̃: vt
dicit apls. i. Cor. xij. Ita qui per charitatē cōiun
gunt̃: sunt mēbra vni9 corporis mystici qd est ec-
clesia: cuius caput xps: ergo hui9 corporis mem
brū sanū cōpati tenet̃ alteri mēbro patiēti. Non
aūt compatit̃ miserie: qui eū a miseria defendere
pōt nō defendit. ¶ Itē quilibet ex charitate quā
habere tenet̃ ad primū: tenet̃ sibi consiliū & auxi
lium (dū fuerit necessitas) impēdere: ergo tenet̃
(i. Joā. iij.) in necessitate ab iniuriāte defendere. Nā ad fra-
ternā charitatē spectat primi cūctis necessitati-
bus subuenire: iuxta illud. Qui habuerit substā-
tiam hui9 mūdi: & viderit fratrē suū necessitatē
patientē: & clauserit viscera sua ab eo: quō chari-
tas dei manet in eo? q. d. nullo modo. Et subdit.
Nō diligam9 v̄bo neq; lingua: s3 ope & veritate.
Eadē aūt rōne qua teneor fratri pcurare bonū:
teneor remouere malum: deniq; multo magis te
nemur subleuare primū defendēdo in necessita
te q̄ asinū inimici iacētē sub onere: sed primū te
(Exo. xxiij.) nemur: ergo & secūdū. Sed neq; diligit primū si
cut seipsum: q̄ defensionē ei9 subtrahit: quā sibi
in simili necessitate cōstituto impēdi desiderat.
Plures alias rōnes adducit venerabilis Guill.
ockā in suo dial. parte. i. li. vj. p multa capitula.
Probat̃ idē autoritate. Hic eñ epis & p̄sbyteris
pcipit Inn. ij. xc. di. pcipim9. Precipim9 (inq̄t) vt
epi ad solū deū & salutē ppli habentes respectū:
oi tepiditate semota (al's sepposita) ad pacē firmi
ter tenēdā: mutuū sibi cōsiliū & auxiliū impēdāt.
Nec hoc alicuius amore vel odio p̄termittāt: q̄
si quis in hoc dei ope tepidus fuerit inuētus: dā
(Alex. papa.) nū pprie dignitatis incurrat. Cui cōcordat Ale-
xan. papa: & habet̃. iij. q. i. c. nulli dicēs. Qui autē
ex vestro fuerit collegio: et ab auxilio v̄ro se sub-
traxerit: magis schismaticus q̄ sacerdos esse p
babit̃. Ecce inq̄t pp̄heta: q̄ bonū: & q̄ iocūdū ha
bitare fratres in vnū. Illi v̄o nō habitāt in vnū:
(Li. i. de of.) qui fratrū solatio se subtrahunt. ¶ Itē ad idē lo
quit̃ beatus Amb. Fortitudo q̄ bello tuet̃ a bar-
baris patriam: vel domi defendit infirmos: vel a
latronib9 socios: plena iustitia est. Ad iustitiam
(Prouerb. xxiiij.) aūt oēs tenent̃. Et in eo. li. ait. Nō inferēda: sed
depellēda iniuria lex v̄tutis est. Qui eñ nō repel
lit a socio iniuriā si pōt / tā ē in vitio q̄ ille q̄ facit.
Hinc & Salomō ait. Eripe eū q̄ ducit̃ ad mortē.
¶ Itē eadē rōne tenet̃ qs primū defendere: qua
tenet̃ fame morientē reficere. Ad pascēdū aūt te
(Ambro.) net̃: vt dicit Amb. in li. de offi. & habet̃ di. lxxxvi. c.
pasce. Pasce fame morientē: quisquis eñ pascē-
do hominē seruare poteris: si nō paueris occidi
sti: ergo etiā ad defendēdū. Hoc quoq; exigit di-
lectio quā tenemur iniuriātibus tāq̄ primis: vt
(Hiero.) vult bea. Hiet̃. sup Sopho. Si qs (inq̄t) fortitu-
dinē latronis vel pirate eneruat & infirmos red-
dit: pdest illis sua infirmitas. Debilitata eñ mē
bra qb9 pri9 nō b̄n vtebant̃: a malo ope cessabūt.
¶ Itē ex charitate sui idē ostendit̃. Nā q̄libet
ex amore pprie salutis cauere tenet̃: vñ p malorū
cōsensum in foueā dānationis cadat. Qui vero
primū ab iniuria cū pōt: nō defendit: in iniuriā
ipsam occulte ac virtualiter cōsentit: dicēte Ana
stasio: vt habet̃. xxiij. q. iij. q̄ pōt. Qui pōt obuia-
re & perturbare puersos & nō facit: nihil est aliud
q̄ fauere impietati eorū. Nec caret scrupulo so-
cietatis occulte: q̄ manifesto facinori desinit ob-
uiare. Itē Symmach9 papa. Mortē lāguētib9 p
(Innocen.) batur infligere: qui hāc cū possit: nō excludit. Et
Inn. lxxxiij. di. error: ait. Error cui nō resistit̃: ap-
probat̃: & veritas cū minime defensat̃: opprimit̃.
Negligere quippe cū possis perturbare peruer-
sos: nihil aliud est q̄ fouere. Deniq; huic v̄itati
attestant̃ sanctorū exēpla. Nā sanct9 patriarcha
abraā nedū armis fratris filiū Loth captū de-
fendit a captiuitate eruēdo: sed etiā iniuriātes:
(Gen. xiiij.) sup quos nullā iurisditionē habuit irruēs: oēm
pdā excussit eā spoliatis reddēdo. Sic Moyses
hebreū ab iniuriāte egyptio eripuit: de q̄ b. Am
(Exodi.) bro. ait. Cū vidisset hebreū ab egyptio recipiētē
iniuriā: defendit eū: ita vt egyptiū psterneret: & eñ
tunc sup egyptios & hebreos nullā ptātē iudicia
riā hūit. Hic ēt vt h̄r ibidē. vij. filias sacerdotis
madian

madiã a pastoꝛib⁹ defensauit:cũ tñ nec sup puel-
las:nec super pastores iurisdictionẽ habuit. Ita
raab exploratores: petrus xp̃m/discipuli paulũ:
quẽ in sporta submiserunt:ꝛ ceteri plurimi proxi-
mos laudabiliter defendere sunt conati. Ex qui-
bus oĩbus patꝫ veritas illi⁹ ꝓpositionis. ¶ Dicit
aũt notãter in ꝓpositione:in casu vrgentis neces
sitatis:qꝛ extra casum necessitatis nõ est p̃ceptũ:
sed consiliũ:sicut ꝛ cetera mĩe opera extra casum
necessitatis nõ cadunt sub precepto. Additur:dũ
non apparet in p̃mptu ali⁹ ꝛc.qꝛ si adfuerit qui
vult ꝛ põt defendere:reliq̃ excusant. Sed si adfuis-
set qui posset ꝛ nollet:aut q̃ vellet ꝛ nõ posset:tũc
alius qui posset minime ab obligatione defendẽ
di liberat. ¶ Dicit:nisi maius immineat pericu-
lũ:qꝛ maiori periculo magis est occurrendum: ꝛ
hoc est verũ: qñ minus periculũ est certũ: vt si ex
defensione vnius multi perirẽt:qb⁹ alias nõ pa-
teret effugiũ. De primo habet.ij. Reg.xx.ꝙ sybã
filiũ bochri:q̃ ad ciuitatẽ abela cõfugit:ac ꝓpter
eum ciuitas obsessa capiẽdaqꝫ erat: ciues tradi-
derũt hostib⁹:vt per hoc ciuitas ab obsidiõe libe
raret:qõ tñ fieri nõ debuisset:nisi ipse tradi deme
ruisset. Siquidẽ innocẽtẽ tradere in nullo casu li
cet. Sed aliud est tradere ad interitum:aliud de-
fensionẽ subtrahere. De scdo scribit beatus Au-
gu.ad bonifaciũ comitẽ innuẽs:ꝙ vn⁹ etiã inui-
tus liberandus est a certo mortis periculo: licet
multi ei⁹ liberationi resistẽtes:ꝓpter hoc se iteri
merẽt:ꝛ habet.xxiij.q.iiij.ipsa pietas. ¶ Dicit fi-
naliter possibilibus ꝛ cõgruentibus sibi modis.
Nã multis modis põt qs aliũ defendere: q̃ sicut
non sunt oẽs oĩbus possibiles:ita nec oẽs oĩbus
cõgruũt. Põt eñ defensio fieri qñqꝫ armis violẽ
ter resistẽdo. Alio mõ v̄bis exhortatorijs:p̃cepto
rijs:ꝓhibitorijs impugnare volẽtes a violentia
reprimendo. Alio mõ occultãdo vel nõ prodẽdo:
aut in domũ vel locũ tutũ recipiẽdo: alijsqꝫ mo-
dis q̃ plurimis:quos longũ esset enarrare cõtin
git aliquẽ defendere. Quilibet itaqꝫ ſm modum
sibi congruentẽ/ꝛ possibilẽ:tenet proximũ defen
dere. ¶ R Tertia ꝓpositio. Iniuriam passus ab
alio:dãni satisfactionẽ exigere poterit(salua cha
ritate)iudicis officio. Probat: qꝛ ad hoc statute
sunt leges tã diuine q̃ humane ac deputati iudi-
ces quoꝝ officio cõpelli possunt hi qui dãnũ itu-
lerunt in corpe rebus aut fama. Petere aũt insti
tiã non est iniustũ:ergo. Antecedens est manife-
stũ ex legalibus libris moysi ꝛ iudicuꝫ: ꝛ cõstitu-
tionib⁹ ecclesie ac imperatorũ. Nec hoc tñ: sed
etiã agi põt ad reoꝝ punitionẽ:hoc est nõ solũ po
test qs agere ad restõnem ablati: ꝛ refusionẽ dãni
accepti:veruꝫ ꝛ iuste agere põt ad punitionẽ dã-
nũ inferentis:salua tñ charitate ꝛ debita intẽtio-
ne:vt scꝫ hoc nõ faciat in malũ ꝓximi animo vin
dicandi:ꝛ appetitũ vindicte satiando. Sic enim
agere ad penã:ꝑtinet ad rãcorẽ liuorẽ ꝛ odiũ:q̃ a
quolibet hoie semota esse debẽt:sed põt agere ad
penã:vt ex punitiõe aliqõ bonũ proueniat:puta
honor dei: ꝓfect⁹ fidei: emẽdatio fratris: sal⁹ ꝓ-
ximi iniuriantis:ꝛ alioꝝ cohibitio a pctis:pacis
quoqꝫ cõtestis:aut publice iustitie conseruatio:
aut aliud bonũ quodcũqꝫ. Ita põt qs hodie ad
malefici interẽptionẽ:ac latronum extinctionẽ.
(Nisi id sit alicui spãliter iterdictũ: qõ dꝛ ꝓpter
clericos:q̃ nõ dñt i morteẽ cuiuscũqꝫ nocẽtis ma-
chinari:ꝓpterqꝫ fratres de ordine minoꝝ: q̃ non
dñt cũ iudicij strepitu cũ litis ꝓcuratorib⁹ datas
elemosynas diminuẽtib⁹ ꝯcertare:ne aliq̃d tã-
q̃ sue cõditati ꝓpriũ approprient:recedere qꝫ videã
tur ab ea:quã ꝓfessũ sũt altissima paupertate.) Nec
solũ licitũ est ꝛ iustũ agere ad penã iniuriãtiũ ac
dãnificantiũ:imo hoc nõ facere nõnunq̃ maluꝫ
est ꝛ vitiosum:vbi.s.per hoꝝ omissionẽ daret au-
dacia malis peruersis bonis opprimẽdi simpli
ces:quoꝝ tñ malicie occurri posset sine periculo
ꝑ penas ꝛ disciplinas iuxta leges iustas. Illos eñ
sufferre est laudabile:nec ex discreta patiẽtia pro
ueniret:sꝫ ex fatuitate ꝛ insipiẽtia. Ad hoc eñ fa-
cit qõ supra allegatũ est. Cui licẽtia iniq̃tatis ra-
pit:vtiliter vincitur:qꝛ nihil est infelicius felicita
te peccãtiũ:qua penalis nutritur impietas: ꝛ ma
la volũtas iterioꝛ roborat. Ita cõpescẽdi sunt he
retici:ceteriqꝫ infideles fidẽ nostrã quolibet blas
phemãtes inferẽtes dãna/ꝛ iniurias xp̃o suisqꝫ
mẽbris. De qb⁹ btũs Augu.in epla ad Vincẽ.di
cit. Istos atroces quondã inimicos nr̃os: pacẽ ꝛ
quietẽ nostrã varijs violẽtiarũ ꝛ insidiarũ generi
bus grauiter infestãtes:si sic cõtẽneremꝰ ꝛ tolera
remus:vt nihil oĩno qõ ad eos terrendos ꝛ corri
gendos valere posset:excogitaretur/ꝛ ageretur a
nobis:vere malũ ꝓ malo redderem⁹. Si eñ q̃sq̃
inimicũ suũ ꝑiculosis febrib⁹ phreneticũ factum
currere videret in precipitiũ:nõne tũc potius ma
lum ꝓ malo redderet:si eũ sic perire ꝑmitteret:q̃
si eũ corripiẽdũ/ligandũqꝫ curaret: ꝛ tñ tunc ei
aduersissimus/ꝛ molestissim⁹ videret: qñ vtilissi
mus ꝛ misericordissimus extitisset. Sed plane sa
lute reparata:tanto vberi⁹ ei gratias ageret quã
to sibi eũ minus pepercisse sensisset. Et subdit. O
si tibi possem ostẽdere certũ genus hoim quõdã
hereticoꝝ:quos multos iam catholicos manife
stos habemus:dãnãtes suã pristinã vitã/ꝛ mise-
rabilẽ errorẽ:quo se arbitrabant pro ecclia dei fa
cere:quicq̃d inquieta temeritate faciebãt: qui tñ
ad hãc sanitatẽ nõ perducerẽt:nisi legũ istarũ:q̃
tibi displicẽt: vinculis tanq̃ phrenetici ligarent.
Et post modicũ. Quã multi ex ipsis nũc nobiscũ
gaudentes:pristinũ pondus ꝑniciosi operis ac-
cusant:ꝛ fatetur nos sibi molestos esse debuisse:
ne tanq̃ mortifero somno: ita morbo veternose
consuetudinis interirent. Et post multa. Nõ oĩs
qui parcit amicus est:nec omnis q̃ verberat ini-
micus est. Meliora sunt vulnera amici q̃ fraudu
lenta oscula inimici. Meli⁹ est cũ seueritate dili-
gere q̃ cũ lenitate decipere. Utilius decipiẽti pa
nis tollit:q̃ de cibo securus iustitiã negligebat:q̃
esuriẽti frãgit:vt iniustitie seductus acquiescat.
¶ L Ex quibus satis deduci videt:ꝙ ad vtilita-
tẽ iniuriantiũ ꝛ fideliũ pacẽ:expedit qñqꝫ ad coꝝ
punitionẽ agere:ita tñ ꝙ intẽtio ꝛ interẽtis penã
ꝛ ipsam apud iudices requirẽtiũ:semꝑ feratur in
aliqõ bonũ:ad qõ intendat ꝑ talẽ punitionẽ vel
accusationẽ ꝑuenire. Ex p̃cepto namqꝫ diuino te
nemur oẽs diligere. Si ergo aliq̃ nobis iniuriãt:te-
nemur nihilominus eos diligere corde: ꝛ ex fra-
terna charitate ab eis panes exigere:si tamẽ spe-
ratur:quod eis vel alijs sit hmõi punitio saluta-
ris. Si autẽ cognoscimus hmõi punitionem eis
nõ ꝓficere:nec aliud bonũ per hoc ꝓcurari:sꝫ ve
risilr mai⁹ malũ inde ꝓuenire:tũc tenemur ex ea-
dẽ charitate totũ dimittere:qꝛ vt dicit Aug. Ille
vincit in bono malũ:qui ſm ꝙ videt saluti aĩe in
iuriantis prodesse:paratus est corrigere: parat⁹
est ꝛ indulgere. Et super illo Matt.xviij. Sic ꝛ pr̄
meus celestis faciet vobis:si nõ remiseritis vnus
quisqꝫ fratri suo de cordibus vr̃is.dicit Aug. Si
per charitatẽ imponitis disciplinã:lenitas de coꝛ
de nõ recedat. Dat exemplũ de chirurgo. Quid
enim inquit:tã pium q̃ qõ medicus ferens ferra
mentũ seuit in vuln⁹:vt homo sanetur. Qõ si vul
nus palpatur.i.solũ blande tractatur:ꝑdit hõ.

Augustin⁹

Multis modis qs põt aliũ defen-dere.

Augusti.

Sic ergo semp offense remissio in corde: etiam si aliqñ (nõ ad vindictã/aut malũ alterius: sed ad correctionẽ pximi) sit asperitas in voce vel ope. Vñ hec regula i hmõi servãda est: vt repetẽs sua aut recuperare volẽs dãna: vel punire iniuriãtẽ: faciat hoc ordine iuris: et bona intẽtiõe: ita q̃ nequaq̃ malũ pximi: aut vindictã intẽdat. Ista em̃ intẽtio semp mala est. Et q̃ ista intẽtiõe penã infert: aut p iudicẽ cõpetẽtẽ inferre pcurat: semper peccat. Hec em̃ intẽtio repugnat charitati: et phibita est diuina lege. Leuit. xix. Nõ q̃ras vltionẽ: et nõ memoreris iniurie ciuiũ tuor. ¶ M Quarta ppositio. Licet pro illatis iniuriis et dãnis poterit satisfactionẽ qs petere: tenet tñ animũ ad illa et maiora pp̃ter deũ: et pximi salutẽ sustinẽdũ intus paratũ habere. Probat p illud. Si quis te pcusserit in dexterã maxillã prebe ei et alterã. Et Qui vult tecũ in iudicio cõtẽdere: et tunicã tuam tollere: dimitte ei et palliũ. Et Quicunq̃ te angariauerit mille passus: vade cũ illo et alia duo. Hec precepta cũ ad aliqua obligẽt et nõ ad factũ exterius: vt litera sonat: ergo intelligẽda sunt fm animi preparationẽ: q̃r ali9 intellectus dari nõ põt. Nõ em̃ ad literã obligãt: vt q̃dã heretici nõ recte intelligẽtes: dixerũt: hoies ad opus exterius fm planã verborũ significationẽ obligari. Vñ et dixerũt: q̃ xp̃i doctrina atq̃ p̃dicatio reipublice moribus nulla ex parte conueniat. Quis em̃ inquiũt: tolli sibi ab hoste etiã aliq̃d patiat. Vel puincie p̃donib9 nõ mala velit iure belli repẽdere? Cõtra quos beat9 Aug. in ep̃la ad Marcellũ: et in quodã sermone de puero cẽturionis: ostẽdit hec xp̃i p̃cepta nõ esse intelligẽda fm factum et opus exterius: vt quotiens qs fuerit percussus in vnã maxillã: statim offerat percutiendã (que nec autor legis xp̃s fecit: nec ap̃ls eius Paulus: vt. s. dictum est.) Sed intelligẽda sunt fm animi p̃parationẽ: ita scz vt quilibet fidelis sic in aĩo sit disposit9: q̃ vbi ex iterata sua pcussione fides xp̃i augeretur: honor dei et salus pximi procurarent: vellet ipse ampliores iniurias tolerare. Aut si ex resistentia irrogate iniurie timeret sal9 pximi impediri: aut maius malũ vel scãdalũ pusillorũ succrescere: ac miri putaret: tũc ampli9 malo resistere nõ vellet: sed ad lucrandũ pximũ: aut ad vitandũ scãdalũ: patienter quãtascũq̃ iniurias sustinere. ¶ N Vñ dicit Augu. xxiij. q. i. paratus. Paratus debet esse homo iustus et pius: patienter eor malicia sustinere: quos fieri bonos q̃rit: vt numerus poti9 crescat bonorũ: nõ vt pari malicia se quis numero addat malorum. Deniq̃ illa precepta magis sunt ad preparationẽ cordis q̃ intus est: q̃ ad op9 quod in aperto fit: vt teneat in secreto cũ patientia: cũ beniuolentia. In manifesto aũt id fiat: qđ eis videt prodesse: quib9 bene velle debemus. Et adducit exemplũ xp̃i etiã supra allegatum dicẽs. Hinc liquido ostẽdit: qđ ip̃e dñs iesus exemplar singulare patiẽtie cũ percuteret in facie: rñdit. Si male locutus sum: exprobra me de malo: si aũt bene quid me cedis? Nequaq̃ igit p̃ceptum suum (si verba intueamur) impleuit. Neq̃ em̃ prebuit percutienti alterã partẽ: sed potius prohibuit ne faceret: et iniuriã augeret: et tñ parat9 aduenerat: non solũ percuti in facie: verũ et pro his a q̃bus hoc patiebatur: crucifixus occidi. Pro quibus ait in cruce pẽdẽs. Pater ignosce illis: q̃r nesciũt quid faciunt. Addit et exemplũ ap̃li supra positũ. Et sequit. Sunt ergo ista p̃cepta patientie semp in cordis preparatiõe retinẽda: ipsa quoq̃ beniuolẽtia: ne reddat malũ p malo semp in voluntate cõplenda. Agenda autẽ sunt multa etiã cũ inuitis

Leuit. xix.

Matth. v.

Augustin9

Christi precepta qualiter intelligenda.

Precepta patientie semp in cordis p̃paratiõe retinẽda.

quadã benigna asperitate plectendis: quor potius vtilitati cõsulẽdũ est q̃ volũtati. Hanc etiã p̃parationẽ cordis ad iniurias quascũq̃ in casu nostro a pximo sustinendas implicat p̃ceptũ de diligẽdo proximũ: quẽ etsi nõ tenemur diligere supra nos: hoc est plus q̃ nosipsos: tñ tenemur eũ diligere: sicut nosipsos: et plus q̃ corpus nostrum aut q̃ quecũq̃ bona nr̃a exteriora: fz btm̃ Aug. i. de doctrina xp̃i. ponentẽ ordinẽ inter ea q̃ a nobis sunt diligenda. Non aũt diligit pximũ plus q̃ corp9 suũ: aut bona sua q̃ ob salutẽ aĩe ei9 non est parat9 quascũq̃ iniurias siue in corpe: siue in bonis sustinere. Qui vero sic in animo disposit9 est: vt magis velit cauere dãnũ pp̃riũ corpis et rerũ suarũ: q̃ dãnũ salutis pximi: plus diligit corpus suũ: et res suas q̃ pximũ. Plus em̃ eũ amat: cui9 malũ magis cauere studet: et bonũ plus procurare. ¶ O Cũ igitur fm p̃dicta/plus q̃libet diligere tenet pximũ: q̃ corp9 suũ: et q̃ bona sua exteriora: sequit q̃ q̃libet fm animi p̃parationẽ teneat magis velle q̃cũq̃ mala pferre in pp̃rio corpore: q̃ salutẽ velle in proximo negligere. Tenet quoq̃ magis velle sustinere quãcũq̃ iacturã in reb9 suis: q̃ salutẽ pximi frustrari. Et vbi necessitas et vtilitas id exposceret: nõ satis foret illã habere prõptitudinẽ in aĩo ad illa mala perferẽda: sed necesse esset ad salutẽ hãc animi prõptitudinẽ in opere exteriori exhibere: etiã vsq̃ ad amissionẽ vite corpalis. Sicut docet xp̃s de bono pastore q̃ tpe persecutionis: cũ viderit malũ ouib9 suis iminere: ponit aĩam suã p ouib9 saluãdis: et ita de quolibet alio hoie particulari in cã necessitatis ad saluandũ proximũ. Unde si vrgeat saracenus petrũ vt abneget xp̃m: et presens sit aliqs xp̃ian9 potẽs illũ in fide roborare per verbũ/aut doctrinã: aut per animi fortitudinẽ: ad tolerãtiã penarũ pro xp̃o inflictarũ: tenetur ille ex charitate quã habere debet ad proximũ: plus eligere sustinere mortem q̃ cessare a doctrina: vt aliũ in fide saluet. Nec si sic moritur: moritur dũtaxat pro salute proximi: sed etiã pro xp̃o. Elegit siquidem plus mori tpaliter: q̃ fidem Christi in se aut i alio periclitari: et fm hoc dixit ap̃ls. Corde credit ad iustitiam: ore aũt cõfessio fit ad salutẽ. Cõfessio scz fidei ad salutẽ necessaria. ¶ P Hoc xp̃s exemplauit in psona pp̃ria: q̃ plus elegit mori q̃ deserere iustitiam. Ex quo reprehẽdit scribas et phariseos et populi salutẽ pcurauit. Hoc fecerũt ap̃li et martyres q̃ patiẽter et sponte ignes et ferra: et quascunq̃ alias penas imanissimas subierũt ad robur et dilatationẽ fidei pfectũq̃ p salute pximorum: vt scz lucrifacerent xp̃o animas plurimas p constãtem suã p̃dicationẽ et passiones. Citra aũt et extra casum necessitatis: q̃uis opus sit magne perfectionis patientie et supererogationis perferre iniurias sine murmure: et retributione pene et vindicte: fm illud Cassio. Patientia est q̃ oia vincit aduersa: nõ colluctando: sed sufferẽdo: non murmurãdo: sed gr̃as agendo: nõ tñ hoc simplr est necessariũ ad salutem. Unde et in veteri lege statutum fuit: vt dens pro dente: oculus pro oculo et c. perderetur: vt deductum est propositione precedẽti. ¶ Q Sed hic querere posset quis. Utrum quilibet teneatur dimittere debita suis debitoribus in sua malicia permanẽtibus: nec se recognoscẽtibus in nos peccasse: nec etiã veniã a nobis poscẽtibus. Rñdetur fm predicta: q̃ quilibet tenetur nõ admittere odiũ vel rãcorẽ cõtra qualitercũq̃ se ledentẽ: siue offendẽs petat siue nõ. Hoc exigit fraterna charitas: qua quilibet tenet quemlibet proximũ diligere: siue amicũ: siue inimicũ.

Joan. x.

Cassiodo.

Questio.

Rñsio ad q̃õnem.

Que

Que dilectio secũ nõ cõpatitur odiũ persone: vt scʒ velit illi maluʒ culpe: aut dãnationis eterne: vel etiã malũ tpale corpis rerũ aut fame: fm moderationẽ predictã. Un̄ Aug. in enchi. c. lxxiiij. Jã vo q eũ: in quẽ peccauit: hoiem rogat: si pctõ suo monet vt roget: nõ est adhuc deputãdus inimicus: vt cũ diligeret sic difficile sicut erat qñ inimicitias exercebat. Et subdit ad ppositũ. Quisqs aũt nec rogãti ꝛ pctã sua penitẽti ex corde dimittit: nullo modo existimet a dño sua pctã dimitti: qm̃ mẽtiri veritas nõ põt. Et sequit. Hãc ea scʒ in oratiõe dñica: positã sõlam vehemẽter cõmendauit: dicẽs. Si eñi dimiseritiʒ pctã eoꝝ: dimittet ꝛ vobis pf vester celestis delicta vestra. Si auteʒ nõ dimiseritis: nec pf vester dimittet pctã vr̃a. *

[margin: Augustin9]

*[margin: ADDITIO. * Unde et Bern. Si vis vt pctã tibi a deo dimittantur: omnis rancor / ꝛ indignatio a corde tuo euellatur.]*

Nõ ergo refert an iniurians ꝛ offendẽs petat: an nõ petat sibi ignosci: an qrat recõciliari an nõ: qꝛ nõ ex eo ꝙ petũt nos eis ignoscere obligamur: sʒ qꝛ xp̃s pcepit dimittere debitoꝛib9 nr̃is: ꝛ diligere inimicos nr̃os. Un̄ nõ dixit xp̃s. Dimittite debitoꝛib9 vr̃is q vos deprecant vt ignoscatis. Diligite inimicos vestros: q querũt recõciliari vobis sed sine adiectione dixit. Si nõ dimiseritis debitoꝛib9 vr̃is: neqʒ pf vester celestis dimittet vobis pctã vestra. ¶ Q Patet ergo ꝙ oĩbus offendẽtibus dimittere opʒ offensam ꝛ petẽtib9 sibi dimitti ꝛ nõ petẽtib9. Jmmo quãtũ ĩ eis est: nolẽtib9 sibi a nobis dimitti: nec cessantib9 augere debita ꝛ hostiles in nos psecutiões. Jn his eñi naturaʒ nobis silem ad dei imaginẽ factã: btitudinis capacẽ: diligere opʒ: ꝛ nullo rãcore ɔtra eã moueri. Pctm̃ vo ꝛ iniustitiã quo iniuriã nobis ĩferũt ꝛ nocumẽtũ odire. Sicut eñi qlibet tenet seipsum diligere: ꝛ suũ pctm̃ odire: ita tenet pximũ diligere: ꝛ pximi pctm̃ odire: exẽplo pphete q ait. Jniquos odio habui. Et iterum. Perfecto odio oderã illos. Sup quo btũs Aug. Hoc est pfecto odio odisse: vt vitia: non hoies odias: nec vitia pter hoies diligas. Et licʒ debita nostra inquãtũ sunt cõtra nos: dimittere possum9 ꝛ debem9: vt dictũ est: sʒ inquãtũ cõtra deũ: nostre autoritatis non est ea dimittere: exigit tñ charitas fraterna: qd in nobis est exhibere: vt etiã a deo debitũ fratris dimittatur. Et qm̃ a deo nõ dimittit nisi frater correct9 resipiscat: ideoqʒ vt pfecta sit dimissio qua fratri debita remittimus: ad eius tenemur correctionẽ possetenus laborare. Qd quo faciẽdũ est: duas ppositiões de fratris correctione: in lectione que sequitur: subiungemus.

¶ Lectio. lxxiiij.

A

Circa fr̃is correctionẽ est ppositio prima: et in ordie poꝝ qnta. Jta fiat debiti in nos dimissi dimissio vt fr̃is deuʒ offendẽtis non omittit fraterna correctio. Ad hui9 ppositiõis declarationẽ: ac materie fr̃ne correctionẽ (q tanto vtilioꝛ est: quãto plures respicit) aptionẽ. Aduertendũ est in primis: ꝙ duplex est correctio. s. fraterna ꝛ prãtiua iudicialis. Fraterna est q ex charitate pcedit: nõ nocẽdi vel cõfundẽdi cupiditate: sʒ fratre emẽdandi voluntate. Correctio prãtiua est q fit zelo iustitie: nõ tã ad fr̃is correctionẽ qʒ ad iustitie cõseruationẽ: ꝛ ad alioꝝ terroꝛẽ. De prima est pñs propõ. De scdã loquetur sequẽs. Est ergo correctio fraterna: dũ ex charitate frater fratri denũciat turpitudinẽ pcti cõmissi: ꝛ pulchritudinẽ boni amissi: vt se emendet. Jntelligitur aũt hic noie fratri ois pctõꝛ: siue superioꝛ: siue inferioꝛ: siue par. Oẽs eñi fratres sumus vno patre celesti creati. Una grãtia redẽptione in filios adoptati. Et ad eãdẽ hereditatẽ eternã illa benignissimi pr̃is vocati. De hac correctione pcepit dñs. Si peccauerit in te frater tu9: vade ꝛ corripe eũ inter te ꝛ ipm̃ solũ. Si te audierit: lucrat9 eris fratrẽ tuũ. Si autẽ nõ te audierit adhibe tecũ adhuc vnũ vel duos: vt ĩ oꝛe duoꝝ vl triũ testiuʒ stet oẽ vbũ. Quod si nõ audierit eos dic ecclesie. Si autẽ ecclĩaʒ nõ audierit: sit tibi sicut ethnic9 ꝛ publican9. Jn qb9 vbis pceptũ preponit: corripiẽdus notat: corripiẽs ꝛ modus corripiẽdi sumit ꝛ effect9 ꝛ ɔseqnẽs correptionẽ. De quib9 singulis aliqd breuiter dicendũ. Et primo vtrũ vba illa ɔtineãt pceptũ an cõsiliũ. Scdõ: si pceptũ cui sit pceptũ. Tertio respectu cui9 sit pceptũ: qs. s. frater ille corripiẽdus. Quarto qs corripiẽdi mod9. Quito qs effect9. ¶ B De primo vtrũ fraterna correctio cadat sub pcepto. Licet glo. i. c. si peccauerit. ij. q. i. plures recitet opiniones qs late psequit abbas i. c. nouit. de iudiciis. Tñ illis dimissis aduertendũ ꝙ correptio fratris nõ cadit nisi sup pctm̃. Un̄ dicit xp̃s. Si peccauerit ꝛc. Pctm̃ autẽ duplex est. s. moꝛtale ꝛ veniale. Fit aũt correctio fratris ad lucrandũ fratrẽ amissum. Un̄ di: si te audierit lucrat9 es fratrẽ tuum. Sʒ nõ amittit frater: nisi per pctm̃ moꝛtale. Ueniale eñi etsi retardat: nõ tñ separat a vita btã: a qua tm̃ q finalr separat: eterne pditioni exponit. Jdeoqʒ rñdet ꝙ fratrẽ peccãtẽ moꝛtalr corripere est pceptũ. Sʒ peccãtẽ venialr est ɔsiliũ. Primuʒ ptʒ pmo ex naturalis legis instictu generali: que dicit. Hoc facias alii qd tibi vis fieri. Ubi Aug. Qd tibi vis fieri. i. qd tibi debes velle fieri. Debes auteʒ velle: qd alius te corrigat dum peccas moꝛtalr ne pdaris: ergo et tu debes hoc aliis facere. ¶ Jtem ad idem teneris lege charitatis fraterne: qꝛ q fratrem vere diligit: dʒ sibi in periculo succurrere mõ sibi possibili: fm illud. Qui habuerit subam hui9 mũdi: ꝛ viderit fratrẽ suũ necesse habere: ꝛ clauserit viscera sua ab eo: quõ manet charitas dei ĩ eo? Et sequit. Filioli mei nõ diligamus vbo: neqʒ lingua (supple tm̃) sʒ ope ꝛ vitate. Si qs patit mai9 periculũ: qʒ habẽs moꝛtale peccatũ: cui est magis neccĩariũ succurrere: qʒ cõstituto ĩ pcĩctu ĩferni? Talis est ois peccatoꝛ moꝛtali pctõ: ergo tenet ois habẽs fraternã charitateʒ ei succurrere in veritate: qd optime fit per fraternã correptionẽ charitatiuã. ¶ Patet idẽ testimonio ve. te. Deut. xxij. Nõ videbis bouẽ aut ouem fratris tui errãtẽ ꝛ pteribis: sʒ reduces fratri tuo: etiã si nõ fuerit ppinquus frater tuus: nec nosti eũ ꝛc. Magis aũt quis tenet fratri suo errãti qʒ boui: ergo tenet eũ reducere: qd fit per correctionẽ fraternã. ¶ Preterea id p qd frater recuperatur omissus: cadit sub pcepto: sʒ illud. Unicuiqʒ mãdauit dñs de pximo: sʒ corripere est hmõi: qꝛ si audierit te: lucrat9 es eũ: ꝛ recuperasti fratrem pditũ. ¶ Jdẽ pbat p b. Aug. in de vbis dñi. Audiuim9 dñm admonẽtẽ ꝛ magna cura pcipiẽteʒ. Si peccauerit in te frater tuus ꝛc. admonitio in-

[margins: Duplex est correctio. — Mat. xviij. — Pctm̃ duplex est. — Tob. iiij. Matt. vij. Luce. vj. — i. Joã. iij. — Deut. xxij. — Eccl. xvij. — Augustin9]

telligitur de veniali: ⁊ preceptum de mortali. Itē anacletus papa. xxiiij. q. iij. tam sacerdotes: ait. Tam sacerdotes ꝙ reliqui fideles oēs summā habere debent curā de his q̄ pereūt: quatenꝰ eorū redargutione corrigant a pctis: aut si incorrigibiles appareāt: ab ecclīa sepārētur. Nec est cōtra qđ Hiero. ait. Sacerdotes studeāt adimplere illud euāgelij. Si peccauerit in te frater tuꝰ: vt hr̄ di. xlv. s3 illud. Nō eñ intēdit Hiero. dicere ꝙ soli sacerdotes seu p̄lati teneant̄ ad illđ: s3 q2 magis illi ꝙ ceteri: vt vult. b. Tho. ¶ Itē Augu. in de vbis dñi. Si neglexeris corrigere: peior effectus es eo q̄ peccauit: s3 hoc nō esset: nisi huiꝰ negligētie p̄cepto dānaret̄: ⁊ mortale pctm̄ eēt. Neq3 eñ peior fieret nō corrigendo eo q̄ peccauit mortalr̄ talis eñ tm̄ corrigendus est: nisi ⁊ ipse correptionē negligendo mortalr̄ peccaret. ¶ Hāc rationē pōderat Panor. in. c. nouit. de iudicijs. Ad idem facit glo. Mat. xviij. Ita peccat qui vidēs fratrē peccare tacet: sicut q̄ penitēti nō indulget. Nā q̄ dixit. Si penitet indulge. premisit si peccauerit increpa. Sed idulgere penitēti cadit sub p̄cepto: vt. 3. patuit: ergo etiā correptio fratris. Et beatꝰ Greg. Sicut non est ab orōne cessandū p̄ his q̄s

Grego.

corrigi volumꝰ: etiā etsi nullo hoīe orante p̄ Petro dñs respexit eū: ⁊ fecit suū flere pctm̄. Ita non est negligēda correctio: ꝙuis deꝰ q̄s voluerit: nō correctos facit esse correctos. Tunc aūt ex correctiōe p̄ficit hō: cū miseret̄ deꝰ atq3 adiuuat: qui facit q̄s voluerit: etiā sine correptiōe p̄ficere. Ex q̄bꝰ satis p3 correctionē fraternā cadere sub precepto. Hoc etiā expresse tenet sctūs Tho. ij. ij. q. xxxiij. ar. ij. ⁊ Hugo postillator. Richar. in. iiij. di. xix. ⁊ cōiter doc. ¶ C S3 q2 hoc ē p̄ceptū affirmatiuū: nō obligās p̄ semp: s3 p̄ loco ⁊ tpe: cōsiderare op3: qñ obligat. Nā ꝙ oēs obligat iā declaratū est: ⁊ ampliꝰ declarabit̄. Dicēdū ergo qđ tribꝰ cōcurrentibꝰ ex p̄te corripiētis: ⁊ tribꝰ ex p̄te corripiēdi: simul obligat: ideo q̄ tūc nō corripit trāsgressor est huius mādati: ⁊ per ꝯñs mortalr̄ peccat. ¶ Ex p̄te corripiētis. Primo requiritur certa pcti cognitio. Nō sufficit suspitio: aut q̄cūq3 relatio: sed cognitio certa qđ peccauit: vñ Eccli. xj.

Eccli. xj.

Priusq̄ interroges ne vitu peres quēq̄: ⁊ cū interrogaueris corripe iuste. ¶ Scđo req̄rit̄ in corripiēte māsuetudo: q2 corripiēs cū austeritate magis ad p̄cius p̄uocat ꝙ corrigat: vñ ap̄ls. Seruū

ij. Tim. ij.

dei op3 māsuetū esse: cū modestia corripiētē eos q̄ resistunt veritati. Tertio requirit̄ ꝙ corripiens nō sit simili vel maiori pctō notorie obnoxꝰ. Dicit eñ ap̄ls. In quo alterū iudicas: teip̄m condē-

Rom. ij.

nas. Sibi eñ dici pōt illud p̄uerbiū. Medice cura teip̄m. Vñ ⁊ Isido. de sum. bo. Nō d3 aliorū vi-

Isido.

tia corrigere: q̄ vitijs ē subiectꝰ. Propterea dicit p̄pheta. Iustꝰ corripiet me: q̄si diceret: nō peccator. Q2 nō est dignꝰ corrigere aliena: q̄ p̄pria detinet̄. ¶ D Reddit̄ aūt correctio pctōris minus fructuosa ac indebita p̄pter tria: vt dicit sanctꝰ

Correctio pctōris redđit̄ minus fructuosa p̄pter tria.

Tho. Primo: q2 peccator ex pctō p̄cedēti indignus redditur: vt aliū3 corrigat maxime de minori vel equali pctō. Vñ sup illud. Quid vides festucā ⁊c. dicit bea. Hiero. De his loquitur: q̄ cu3 mortali crimine teneant̄ obnoxij: minora pctā fratribꝰ nō concedūt. ¶ Scđo reddit̄ indebita p̄pter scādalū qđ sequit̄ ex tali correctione: si pctm̄ corripiētis sit manifestum. Q2 vt̄ ꝙ ille q̄ corripit nō moueatur ex charitate: sed qđ corripiat ad ostētationē. Unde super illud Mat. Quō dicis fratris tuo ⁊c.

Chrysosto.

Beatꝰ Chryso. dicit. Quo p̄posito: puta ex charitate: vt salues p̄rimū tuū? Nō q2 teipsum ante saluares. Vis ergo nō alios saluare: sed p̄ bonā doctrinā malos actus celare: ⁊ scīe laudē ab hoībus querere. ¶ Tertio p̄pter sup̄biam corrigētis: inquantū sc3 aliq̄s p̄pria pctā paruipendēs: seip̄m preferri p̄rimo suo in corde suo: pctā p̄rimi austera seueritate dijudicās: ac si ipse esset iustꝰ: vnde Aug. in de ser. dñi in mōte. Accusare vitia officiū

Augustinꝰ

est bonorum: qđ cū mali agūt: alienas partes faciūt. Nō tñ absoluit̄ peccator simplr̄ ab hoc precepto: vt dicit sctūs Tho. Correptio delinquētis

Beatus Thomas.

pertinet ad aliquē: inquantū viget in eo rectum iudiciū [illegible]nis: id aūt manere pōt in pctōre: quia pctm̄ nō tollit bonū nature: s3 vulneret: iđ peccator nō absoluit̄ simplr̄ ab hoc p̄cepto: alioq̄n de suo pctō reportaret cōmodū. Sicut nec absoluit̄ a p̄rimi dilectiōe: i qua fundat̄ p̄ceptū correptionis fraterne: tñ corripiēs peccat ex causis tactis: pro quanto scandalizat: ac se extollit: ac sua pctā palliat. Nec tñ est perplexus: q2 p3 sibi via euadēdi pctm̄ ⁊ obediēdi p̄cepto: vt. s. prius seipsum emēdet de suo pctō penitēdo: ⁊ sic humiliter corripiat simul ingemiscēdo. Sic eñ iam nō est peccator: nec ingemiscēs se extollit. Vñ beatꝰ Augu. vbi. 3. Cogitemꝰ cum aliquē reprehēdere necessi-

Augustinꝰ

tas nos cogit: vtrū tale sit vitiū qđ nunq̄ habuimus: ⁊ tūc cogitemꝰ nos hoīes esse: ⁊ nos habere potuisse. Vel qđ habuimꝰ: ⁊ nūc nō habemus: et tūc tāgat memoriā cōis fragilitas: vt illā correptionē nō odiū: sed mīa p̄cedat. Si autē3 inuenimus nos in eodē vitio esse: nō obiurgemꝰ: sed simul cōgemiscamus: ⁊ ad p̄nlam inuicem inuitemus. Sic ergo cum peccator cū humilitate corripit delinquētē/nō peccat: nec per hoc nouā dānationē acquirit. ¶ E Ex parte peccātis p̄rio req̄ritur/qđ sit spes p̄babilis de emendatione fratris ⁊ non timor p̄babilis de peioratione. Ex fine eñ regulari debēt ea q̄ sunt ad finē. Finis autem correptionis: est emendatio fratris. Qui finis si non speratur: frustra ad eū consequēdum media assumuntur. Vñ Prouerb. ix. Noli arguere derisorē:

Prouer. ix.

ne oderit te. Ubi glo. Nō est timēdū ne tibi derisor: cū arguit̄: cōtumeliā inferat: s3 hoc potiꝰ p̄uidēdū: ne tractus ad odiū inde peior fiat. Vñ cessandū est a correptiōe fraterna: dū timetur ne ex hac delinquēs fiat deterior. Et Tulliꝰ ad Salustiū. Frustra niti: ⁊ nihil aliud ꝙ odiū q̄rere extreme dementie est: vñ. Qui arguit impiū: ipse sibi maculā generat. ¶ Scđo requiritur ꝙ pctm̄ suum sit mortale: nō tñ veniale. Qđ p3: q2 correptio precipit̄: vt frater lucret̄ ⁊c. Vñ de veniali nō ligat p̄ceptū. ¶ Verū duplicia sunt venialia. Quedam

Venialia sunt duplicia.

eñ disponunt de p̄pinquo ad mortale: ⁊ quedā3 a remotis. A remotis: vt verbū ociosum: leuitas risus: aspectꝰ vel auditꝰ curiosꝰ nouitatū: et similia. De p̄pinquo: vel rōne multitudinis: vt dum assidue: sine numero hec cōmittunt̄. Vel ratione magnitudinis: vt sunt aliqua mēdacia multum scādalizātia: ⁊ alique detractiones. Vel ratiōe cōnexionis cū mortali: sicut sunt colloquia impudica: visus fixus in mulierē: tactꝰ impudici: vt oscula ⁊ hmōi. Sicut ergo aliq̄s vidēs aliū incedētē3 per viā: credēs ꝙ in ea statim incideret periculū mortis: peccaret nisi retraheret eū. Ita pōt aliq̄s peccare mortalr̄: nisi corrigat fratrē de hmōi venialibus: q̄ sunt dispositio p̄pinqua ad mortale. Tenemur itaq3 q̄nq3 iterdū ad correptionē de venialibꝰ: nō q2 venialia: sed inquātu3 ad mortalia inducūt. In alijs v̄o venialibꝰ corripere delinquētē: ꝙuis sit charitatis (qñ inde sperat̄ vtilitas) nō tñ omittere illud ex negligētia ē mortale. Hec Hūbertꝰ in expōne regule btī Aug. ¶ Tertio qđ nō sit spēs de maiori opportunitate: vel tpis ad

corripiendum

corripiēdū: vel etiam persone alterius magis ad
corripiendū idonee. Nam tempus opportunius
expectari potest: vn̄ Aug. in de cōfli. virtu. et vitiorū. (Augustin9.)
Aptum tempus expectās peccantē arguā: et eius
delicta cōtra faciē eius statuā. Item in de ciui. dei li.
j. c. ix. dicit. Si propterea quisq̄ obiurgādis et cor
ripiendis male agentibus parcit: quia opportunū
tempus inquirit: vel eisdem ipsis metuit ne dete
riores ex hoc efficiantur: vel ad bonā vitā et piam
erudiendos impediant alios infirmos: et premāt
atq̄ auertant a fide: non videtur esse cupiditatis
occasio: sed consilium charitatis. Sic si quis cer
nit alios ad corripiendū fratrem magis idoneos
vt puta se meliores: aut corripiendo magis fami
liares: seu prelatos ipsius quibus constat pecca
tū fratris: propter quod probabiliter credere po
test: q̄ aliquis illorū in quibus est equalis vel ma
ior aptitudo ad corripiendum: fratrē corripiat: et
maxime hoc de prelato presumēdum est. Nō em̄
debz credere q̄ prelatus in tali casu sit immemor
salutis sue. Quod vtiq̄ esset si negligeret subditū
corripere: cuius pctm̄ non ignoraret. Nisi prela
tus ita foret dissolutus: q̄ inordinata sua vita ce
teris esset lapis offensionis et petra scandali. Dum
ergo probabiliter credit alium magis idoneum
fore: qui velit fratrem corripere: ipse precepto illo
affirmatiuo non ligatur. Si vero certum habz q̄
oēs corripere negligerent: tunc tenetur corripere
alijs tn̄ cōditionibus cōcurrentibus: quod si omi
serit: precepti trāsgressor est: et peccat mortaliter.
¶ I Ex quibus elicitur: q̄ omissio fraterne chari
tatis tripliciter cōtingere pōt. Quādoq̄ cū meri
to omittentis: qn̄q̄ cum pctō veniali: qn̄q̄ cum
pctō mortali: vt ponit beatus Tho. ar. ij. q. xxxiij.
par. ij. summe sue. Et Rich. in. iiij. dist. xix.

(Omissio fraterne charitatis tripliciter cōtingere pōt)

¶ Me
ritorie qn̄ aliquis ex charitate omittit: quia expe
ctat horā et locū magis congruentes: aut parcit
peccanti: ne peior fiat. Uel similem causam habz
ordinatā ad fratris vel ceterorū vtilitatem. Cum
peccato veniali: qn̄ timor vel cupiditas tardiorē
faciūt hoiem ad corrigendū delicta fratris. Non
tn̄ ita q̄ si ei cōstaret: q̄ fratrē posset a pctō retra
here: q̄ propter timorē vel cupiditatem dimitteret:
quibus in aīo suo preponit charitatē fraternā: et
hoc mō quādoq̄ viri scti negligunt corripere de
linquentes. Un̄ btūs Aug. in de ciui. dei li. j. c. ix. (Augustin9.)
ait. q̄ non solum inferiores: verum etiā hi q̄ supe
riorem vite gradū tenent: ab aliorum rephensiōe
se abstinēt propter quādā cupiditatis maculā: nō
propter officia charitatis. ¶ Cū pctō mortali con
tingit omittere fraternā correptionem: qn̄ (vt ibi
dicit Aug.) formidatur iudiciū vulgi: et carnis ex
cruciatio vel peremptio. Dū tn̄ hec ita dominan
tur in aīo: q̄ fraterne charitati postponunt̄. Qd̄
tunc cōtingere: qn̄ aliq̄s presumit de aliq̄ delinq̄n
te probabiliter: q̄ posset eum a pctō retrahere: et tn̄
propter timorē cruciatus aut perditionis vite: aut
propter cupiditatē perdēdi tēporalia: omittit corre
ptionē fratris: vt si q̄s probabiliter crederet: se pos
se adulterā fraterna correptione retrahere ab ad
ultero: et timet adulterū ne ab eo occidat̄: q̄r potēs
est aut tyrann9: et metu mortis omittit peccat mor
taliter: et sic in silib9. Cur9 rō manifesta est: q̄r prepo
nit vitā corpalē saluti et aīe fratris: cum tn̄ teneat̄
plus diligere aīaz frīs: q̄ propriū corp9. Ex illis pz:
q̄ fraterna correctio cadit sub precepto: q̄q̄ eius
trāsgressio culpa est mortalis: attētis tn̄ modera
tionib9 supradictis. ¶ G Nūc de scdo scz cui pre
ceptū est: qd̄ patet ex premissis pz: sed tn̄ pro maiori
eius elucidatiōe dī: q̄ oīb9 preceptū est: quib9 mā
datū est habere dilectionē dei et proximi: q̄r oportunū
est hoc preceptū fraterne correctionis fundari in
charitate dei et proximi. Cum omnes teneantur
diligere deū et proximū: omnes tenerētur fraterne
corrigere fratrē. Omnes ergo in cōi rationis vsū
habentes tenētur ad fraternā correctionē. Deni
q̄ quicūq̄ hz fratrē ad eius tenet̄ correctionē ex
precepto dni. Si peccauerit in te frater tu9. Sz oēs
fideles sūt fratres (vt. s. declaratū est) ergo oīb9
fidelib9 dictū est. Si peccauerit in te frater tuus.
Oēs itaq̄ tenent̄ fratrē quem errare vidēt: corri
piendo reducere: qd̄ ex simili ostenditur. Nā in cor
pore hūano recto ordine nature: non solū caput
influit in mēbra: et mēbra obediūt capiti: imo et p
se inuicē mēbra sollicita sunt: singula singulis sub
ueniendo et aduersantia repellendo: ita in corpe
ecclesie mystico: cuius caput xp̄s est: et singuli fi
deles mēbra: vt vult aplūs. Debent ergo singula (j. Cor. xij.)
membra cū membris suis errātibus: et in pericu
lo pctōrū constitutis: fraterna admonitiōe succur
rere: sic cōmonuit dn̄s verbo pariter et exēplo: dū
lotis discipulorū pedib9 dixit. Et vos debetis al
ter alterius lauare pedes. Quid aliud est lauare
pedes q̄ cooperari mundationi affectionū a sorde
pctī? Nā pedes animi affectiones ei9 sunt: quib9
fertur quocūq̄ fert̄. Hec cooperatio nullo actu tā (Joan. xiij.)
efficaciter fieri potest q̄ fraterna correctione. Itē
siле habemus in exercitu: in quo nō solū dux tene
tur exercitui ad gubernationē: et ille ad obedien
tiā: sed etiā quilibet de exercitu tenet̄ ad defensio
nē: promotionē: et adiutoriū: ad cōem victoriā ob
tinendā. Cū ergo nō minor: immo maior sit vnio
et charitas membrorū ecclesie ad seinuicē: tenet̄ qli
bet aliū corripere: et illud qd̄ est malū et cōis finis
qui est btitudo: impeditiuū posse tenus amouere.
¶ H De tertio scz respectu cui9 fieri dz hec cor
rectio: cui9 scz hoīs: et respectu cui9 pctī: hoc ē q̄s
a nobis dz fraterne corrigi: et pro quali pctō. De pri
mo dr̄: q̄ oīs frater q̄ in nos peccauit. Si (inq̄t do
minus) peccauerit i te frater tu9: ergo oīs pctōr:
proxim9 siue supior: siue iferior: siue par nobis fue
rit. De parte iferiorū dubiū nō hz. Sed q̄ et iferio
res tenent̄ supiores fraterne corrigere: dū eos co
gnouerint errare: pz ex radice supra tacta: q̄r tenē
tur eos diligere: cū sunt proximi eorū: q̄r beneficiorū
eorū capaces: iuxta parabolā Luce. x. incidētis in
latrones. Proxim9 indicat̄: q̄ miam impēdit. Est
ađt proxim9 proximo proximus. Sunt et fratres: scđm
illud saluatoris. Oēs vos frēs estis. Est tn̄ hic ad (Mat. xxiij)
uertendū q̄ quadrupl'r contingit aliquē corripe
re. s. amicabiliter admonēdo: scđo reuerenter ob
secrādo: tertio aspe increpādo: quarto penā infli
gēdo. Prim9 mod9 est pariū: de quo apls. Nolite (ij. Tes. iij.)
quasi inimicū existimare: sed corripite: vt fratrē. (j. Tess. v.)
Et iterū. Cōsolamini inuicē: et edificate alterutrū.
Scđa est iuniorū ad seniores. j. Timo. v. Seniorē
ne increpaueris: sed obsecra vt patrē. Glo. senio
rem etate vel moribus. Terti9 est seniorū ad iuue
nes: ita tn̄ q̄ increpationi aspere mansuetudo sup
ueniat: sic q̄ prio ferro vulnus aperiat̄: et postea
emplastrū mitigatiuū apponat̄. Quart9 est supe
riorū respectu subditorū: in quos habēt coercitiuā
ptātē: de quo dicit dn̄s. Dic ecclie. Si ecclīaz nō
audierit: sit tibi sicut ethnicus et publicanus. In
q̄ fūdat̄ excōicādi autoritas. Hac ergo correctio
ne iudiciali inferiores supiores corrigere non de
bēt: nisi manifeste errarēt in fide. Tunc em̄ si non
adessent supiores vindicātes: vel nollēt: tūc per
inferiores possunt puniri: q̄r heresis reddit here
ticū omni catholico inferiorem: non tantū in fo
ro interiori: sed ēt in foro exteriori: vt dicit Rich.
dist. xix. quarti Unde btūs Greg. Januario epo. (Gregorius)

Paulus dicit. Seniorez ne increpaueris. Sz hec eius regula tunc est obseruanda: cū culpa seniorus suo exemplo nō trahit ad interitum corda iuniorum. Ubi autem senior iuuenibus exemplum ad interitum prebet: ibi districta increpatione feriendus est. Nam scriptum est. Laqueus iuuenū omnes vos Et rursus. Maledictus puer centū annorum: et habetur. ij. q. vij. Paulus dicit. Et beatus Tho. ij. ij. q. xxxiij. ar. iiij. Ubi iminet piculū fidei etiam publice essent prelati a subditis arguendi. Unde et paulus qui erat sub petro propter imminentia periculum scandali citra fidem petrum publice arguit. Et sicut glo. Augu. dicit: ipse petrus exēplū maioribus pbuit: vt sicubi forte rectū tramitem reliquissent: non dedignarentur etiā a posterioribus argui. Quamuis aliqui dicant q licz paulus fuerit inferior petro officio et dignitate: fuit tamen ei par fidei defensione. Unde Hiero. super epistolam ad Gal. Paulus petrum reprehēdit: quod non auderet: nisi se nō imparem sciret. Sed hoc non de officio ecclesiastice dignitatis: sz de puritate vite: et sanctitate conuersationis intelligitur. Solus enim petrus inter aplos primatū gerebat. Ita habetur. ij. q. vij. Paulus petrū ¶ Potestatiua ergo correctione inferior superiorē corripere non debet: sed correctione fraterna: q̄ ē actus zeli elicitus ex dilectione: inferiores debēt et tenentur superiores corrigere loco et tempore p peccatis morum: non arrogāter et imperiose: sed reuerenter cum humilitate. Est enim prelatus superior officio: pater beneficio: frater fide et religione: ac nature conformitate. Potest quoqz eē peccator ex opere vel omissione. Quia autem prelatus est superior: debet ei subditus reuerentiam et honorem. Quia pater: debet ei amorē. Quia frater: debet ei adiutorium. Nam frater qui adiuuatur a fratre quasi ciuitas firma. Quia peccator subditus dz ei correptionem. Debent autē subditi suis superioribus fraternam correptionem tanto magis: quanto magis indigent: velut existētes in periculosiore statu. Etiā quāto pctā eorz sunt magis nociua subditis: et eorū correctio vtilior et magis exemplaris. De pzlo dicit bea. Aug. in regula. Nō solū vestri: sz etiā ipsi9. i. plati miseremini: q̄ inter vos quāto in loco supiore: tāto in piculo maiore versatur. De scdo et tertio habetur. ij. q. vij. c. sicut. ij. Sicut inquit laudabile discretū: qz est reuerentiā et honorē prioribus exhibere: ita rectitudinis et dei timoris est: si q̄ in eis indigent correctione nulla dissimulatione postponāt. Ne totū (qd absit) corpus morbus inuadat: si lāguor nō fuerit curat9 in capite. Et btūs Gre. Scire plati debēt qz si peruersa vnq̄ perpetrant: tot mortibus digni sunt: quot ad subditos suos pditionis exēpla transmittūt. Uñ necesse est vt tanto se cautius a culpa custodiāt: quāto p praua q̄ faciūt nō soli moriunt. Magis ergo et plus ceteris correptione indigēt: p quāto illa pluribus pdest: et perseuerātia i pctis nō eis solū nocet: sz subiectis. Nec obstat qd dr Exo. xix. Bestia q̄ tetigerit montē lapidabit. Et illd. ij. Reg. vi. q Oza pcussus ē a dño qz tetigit arcā dñi. Ubi per monte et arcā itelligūtur prelati. Qz qui bestialiter. i. irreuerēter ac presumptuose supiores corrigūt penā merent. Propter hoc Dio. etiā redarguit demophylū monachū: qz sacerdotē irreuerēter correxerat eum percutiens: et de ecclia eiiciēs. ¶ Ex his patet q preceptū de fratris correctione obligat quemlibet respectu cuiuslibet fratris. ¶ R Non tamē pp̄ter hoc tenemur querere quos corrigam9: nec relinquēda sunt monasteria a monachis: vt cogantur currere per seculum: et querere quos corrigant: ne precepti huius transgressores fiant. Unde Tho. q. alleg. ar. ij in solu. vl. arg. dat regulam talem. Illud quod debetur alicui determinate et certe persone: siue sit bonum corporale siue spirituale: opz q ei impendamus: non expectantes quid nobis occurrat: sed debitā solicitudinē habētes vt eum inquiramus. Unde sicut ille q̄ debet pecuniā creditori: debet eum requirere cum tempus fuerit vt ei debitum reddat: ita quilibet spūaliter curā alicuius habens: debet eum querere ad hoc vt eum corrigat de peccato. Sed illa beneficia que nō debentur certe persone: sed cōiter omnibus proximis siue sint corporalia: siue spiritualia: non opz querere quibus impendamus: sed sufficit q impēdamus eis quādo nobis occurrunt. Hoc eñ quasi pro quadā sorte habendum: vt Aug. dicit lib. j. de doctri. christia. Et propter hoc in de verbis dñi idem ait q admonet nos dñs noster: nō negligere inuicem peccata nostra: non querēdo quid reprehendas: sed videndo quid corrigas: alioquin efficeremur exploratores vite alioz: contra id quod dicitur Prouer. xxiiij. Ne queras impietatē in domo iusti: neqz vastes requiem eius. Unde patz q nec religiosus tenetur exire claustrum vt corrigat delinquentes. Hec Tho. ¶ A Sed de quo pctō quia corripi debet seruata forma euangelica: qd fuit scdm subdiuisionis membrū? An scz pceptū illd de fraterna correptiōe itelligi debeat de omni pctō: tam occulto q̄ manifesto: est aduertēdū q peccatū dicitur tripliciter occultum. Primo illud quod solus deus nouit: vel homo tantuz per confessionem. Et de pctō sic occulto non dat hoc preceptum Quia nullū pctm tn̄ in cōfessione notum detegendū est coraz testibus vel ecclia: vt in forma huius pcepti ptinet. Et si in deū peccauit: solo deo sciente: nō est nostri arbitrij. Uñ dicitur si in te peccauerit: hoc est te sciente. Scdo mō dicitur occultū qd q̄s solus nouit. i. nō cū alio: nec alijs: nouit tn̄ extra confessionem. Et de pctō isto mō occulto datur hoc preceptū pro loco et tpe vt dictū est: et mō q̄ statim seqtur. Tertio mō dicitur occultū: qd q̄s solus nouit cū paucis alijs: nō cū multis. Et de hoc similr preceptum illud datur. ¶ Et per oppositū pctm dicitur publicū. Uel qz notū est hoi extra pfessionē. Uel qz notuz ē aliquibus: sed paucis. Uel qz notū est plurimis et pene oibus. ¶ Datū est ergo pceptū tā de pctō occulto scdo et tertio modis: q̄ de publico primo et secundo modo. Nam de publico tertio modo (quo iaz pctōri facta est frōs meretricis vt erubescere noluit: sed pctm suum quasi sodoma predicat: non est spes correctiōis) datū nō est: maxie qz talis prelatum nouit scire suū pctm: nec timet ei9 correctionem iudicialem. De illis ait apls. Peccātes corā omnibus argue: vt ceteri timorem habeant. Unde Aug. in homel. de penitentia. Que peccant corā omnibus: corā oibus arguēda sūt. Que peccant secretius: corrigenda sunt secretius. Distingue tpa et concordabis scripturas. Hec est sentētia sancti Tho. Richardi: et ceteroz. Uerū si esset pbabilis spes emēdationis (nā nemo omnino desperādus est in hac vita) tūc ligat hoc preceptū etiam in publicis: presertim quoad primā eius partem. Licz forte non quoad alias partes: scilz testium inductionē: et ecclesie denūciationē: cū pctm sic publice notū sit ecclesie: et ita frustra denūciaretur. Uerū si pctm publicum non esset notum ecclesie. i. prelato denūciandū erit: premissa secreta admonitiōe: et testiū iductiōe: etsi nō ad pbandū crimē qd publicū est: tn̄ ad pbandū secretā cōmonitionem

Marginal notes: Esa. iij. — Esa. lxv. — Ad Gal. ij. — Prouer. xxiiij. — Augustin9. — In pastora. — Exo. xix. — Thomas — Augustin9. — Prouer. xxiiij. — Pctm tripliciter occultum. — Hiere. iij. — Esa. iij. — j. Tim. v. — Augustin9.

nem prelati. Qd aũt de his pctis intelligit̃ prece ptũ: satis pz ex forma pcepti. Nam dicit: corripe eũ inter te ⁊ ipm solũ: ergo de occultis scdo modo locũ hz. Qd etiã addit̃ de inductione testiuz: locũ hz in occultis tertio mõ. vt. j. patebit: et occulta scdo aut tertio mõ sunt publica pmo ⁊ secũdo mõ. Pz etiã rõne: qz in oĩb⁹ his locũ hz rõ ⁊ finis pcepti: q̃ est emẽdatio fratris. ¶ M Nũc de quarto pncipali: scz de mõ correctionis ⁊ eius ordine dicẽdũ: vbi maior est difficultas: ⁊ expositorum diuersitas maxime quoad testiũ inductionem ⁊ eccl'ie denũtiationẽ. Nã videt̃ nonnullis: q in pctis occultis scdo mõ: scz q̃ sol⁹ nouisti testes inducẽdi nõ sunt: qz sic pctm̃ occultũ pderetur: ⁊ fama pximi q̃ est magnũ bonũ: lederet̃. Ledere aũt pximũ: est 𝔠 fraternã charitatẽ: ⁊ 𝔠 nature legẽ. Nemo em̃ vult famã suã ledi: ergo nec alteri⁹ dz. Adducũt ad hoc illud Aug. in homel. de pnia: ⁊ habet̃. ij. q. j. si peccauerit. Quare inter te ⁊ ipm solũ: qz in te peccauit. Quid est in te peccauit? Tu scis qz peccauit: qz etiã secretũ fuit qñ in te peccauit. Secretũ q̃re eũ corrigis qd peccauit in te. Nã si solus nosti qz peccauit in te: ⁊ euz vis corã oĩb⁹ arguere: nõ eris correctoꝛ erroꝛis: sz pditoꝛ. Et sequit̃. Nõ pdimus: sz in secreto arguim⁹: vt vbi cõtingit malũ: ibi moriat̃. Unde dicũt: q ordo ille correctiõis intelligẽdus est de occulto tertio mõ: scz q etiã alijs: lz paucis notum est q̃tũ ad testiũ inductionẽ: lz pma pars pcepti etiã respicit occultũ scdo mõ. Uñ dicunt. Si fratrẽ peccãtẽ sol⁹ nõ cũ alio (extra tñ cõfessionẽ) solus sine alio vidi: vel certitudinaliter noui peccasse: debeo ipm pmo fm formã euãgelicã corripere inter me ⁊ ipz solũ: nõ cũ aliquo alio. Si tũc me audierit lucrat⁹ sum fratrẽ meũ. Si vero me nõ audierit: possum ⁊ debeo mecũ adhibere vnũ testẽ ⁊ non duos. Qd vnũ testẽ possum assumere: patet qz disiũctiuã dñs in euãgelio ponit dicẽs. Adhibe tecũ vnũ vel duos testes. Ergo cũ de disiũctiua possim vnã partẽ sine alia adimplere sine trãsgressione: sequit̃ q possum tñ vnũ mecuz adhibere sine pluralitate testiũ ⁊ sine trãsgressione. Qd etiã in illo casu nõ solũ possim: sed debeã tñ vnũ adhibere: pz: qz si duos testes vocarẽ: qñ solus pctm̃ fratris scirẽ: sibi videri posset: q sub testimonio pluriũ eũ capere vellẽ in verbis: ⁊ de occulto pctõ facere pctm̃ publicũ: si fateret̃ corã testib⁹. Similiter hoc esset in meũ periculũ: qz si tale pctm̃ sibi obijcerẽ: posset negare: ⁊ me coraz iudice p illos duos testes p me adductos cõuincere: q pctm̃ ei imposuissem qd pbare nõ potui: ⁊ ipm a me fore diffamatũ: nec mihi euangeliuz succurreret: cũ disiũctiue loquat̃. Neq credẽdũ est: q dñs iesus autoꝛ pietatis voluerit ⁊ q duos testes sup pctõ sic occulto adducerẽ: cuz hoc esse posset in fratris scãdalũ ⁊ meũ periculũ: ⁊ maxime cũ vnus sol⁹ testis cũ psona pncipali corripiẽte sufficiat ad intẽtionẽ xpi psequendã. Naz si duos vocarẽ: pctm̃ nõ maneret sic occultũ. Si autẽ nec sic te audierit: dic eccl'ie. i. plato ecclesie eainẽ occulte: q̃ pdesse põt in occulto: ⁊ obesse nõ dz. Nam si dicerẽ multitudini ecclesie nihil valeret: qz pbare nõ possem: immo mihi nocerẽ deficiẽs in pbatione. Sufficit ergo tũc soli plato occulte dicere ⁊ non alijs: ita q sufficit q pmo post correptionẽ ei⁹ q̃ erat inter me ⁊ ipm soluz: dicat̃ statim: si cõtradixerit: soli plato ecclesie occulte. Qui ideo dr ecclesia: qz preest ecclesie: ⁊ illi tunc occulte sufficit dicere Unde Aug. in regula. Super pctõ pmo dz in secreto corripi: deinde si cõtradixerit: plato ostẽdi. ¶ N Alij dixerũt vt recitat beat⁹ Tho. q. allegata. ar. viij. in responsionẽ ad primũ articulũ: q ordo fraterne correctionis sic esset seruãdus: q pmo frater sit in secreto corripiẽdus: ⁊ si audierit: bene quidẽ: si aũt non audierit: ⁊ pctm̃ sit oĩno occultũ: dicebãt non vltra esse pcedẽdũ. Si incipit iam ad notitiã plurium deuenire: ex quibusdã indicijs: debẽt vlteri⁹ pcedere: fm q dñs mãdat. In pctõ vero occulto tertio mõ: qd qs nouit cũ paucis alijs: nõ tñ multis: seruãda est forma euangelica vt primo inter te ⁊ ipz solũ: ⁊ si audierit te: lucrat⁹ es fratrẽ tuũ. Si te nõ audierit: adhibe tecũ vnuz vel duos testes indifferẽter de his q̃ tecũ sciũt: nõ alios q̃ nõ nouerũt: ⁊ hoc studio corrigẽdi vel cõuincẽdi quod peccauit: ⁊ se ad tuã correptionẽ non emẽdauit. Si aũt nec te nec illos audierit: dic ecclesie: idest plato inquãtũ pſidet ecclesie: vt corrigat ad tuã denũtiationẽ ⁊ illoꝝ q̃ viderunt testimoniũ sicut nouerit expedire. Iste opiniones quãtum ad aliqua veritatẽ cõtinẽt: nõ tamẽ quãtũ ad oĩa. Nã in eo q p cõseruatione fame delinquẽtis astruũt omitti debere testiũ inductionẽ ⁊ denũtiationẽ: vt vult scda opinio: ⁊ ita q fama pferri dz fratris emẽdationi: reprobat̃ a btõ Tho. ij. ij. q. xxxiij. arti. viij. ⁊ Richar. in. iiij. di. xix. ac ceteris doctoribus cõiter. Unde qz pceptũ hoc concernit nedũ fratris delinquẽtis emẽdationẽ: sed ⁊ corripientium cõsciẽtiã: ad veritatis indagationẽ premitto quedã quasi porismata. i. dignitates seu pncipia ex quib⁹ veritas eliquescit. ¶ O primũ. Omnis lex interpretãda est ⁊ accipiẽda fm intentionem legislatoris: que ex fine colligit̃ instituẽdis legis. Lex em̃ nihil aliud est: q̃ manifestatio quedam intẽtionis legislatoris. Intẽtio vo est volũtio finis per media congrua in ipsum ordinata. Hinc est: q ea q̃ sunt ad finez: regulari debẽt fm q exigit rõ finis: vt patet. j. Ethi. in plogo de arte architectonica q̃ ordinat inferiores: eo q inferiores in eã tanq̃ in finez ordinant̃. Taliter ergo ordinãda sunt media qualiter magis cõducunt ad finis cõsecutionẽ. Cõcordat Tho. vbi. s. arti. ij. ⁊. vj. ¶ Scdm: finis precepti de fraterna correctione est bonũ fratris delinquẽtis: ei⁹ scz emendatio. Sic em̃ gñaliter oĩa pcepta ad proximum nos ordinãtia intendũt bonũ pximi tanq̃ finez immediatũ. Sũt em̃ explicatiua actuũ fraterne charitatis. Sicut pcepta ad deũ ordinãtia intẽdũt diuinũ honorẽ: gloriã ac magnificentiã: tanquã finẽ immediatũ: ad quẽ oĩa pcepta: ⁊ actus nr̃i ordinari debẽt tanq̃ ad finẽ vltimũ: fm illud apl'i. Nemo nostrũ sibi viuit: ⁊ nemo sibi morit̃. Si viuimus: dño viuimus: si morimur: dñi sumus. Et illud. Siue mãducatis: siue bibitis: siue aliud q̃d facitis: oĩa in gloriam dei facite. Fraterna aũt correptio act⁹ est charitatis sicut potestatiua correptio est actus iustitie fm Tho. ⁊ sui sequaces. ¶ Tertiũ: charitas fraterna: q̃ vult bonum fratri pponit maius bonũ minori bono: et remotionẽ peioris mali: remotioni minoris mali. Nam remotio mali bonũ quoddã est. Patet. Nam si pponeret min⁹ bonũ maiori iam nõ bonum: sed malũ vellet fratri: qz min⁹ bonũ cõparatum maiori: hz rõnẽ mali. Hinc sequit̃ q ppter maius bonũ acquirẽdũ: negligẽdũ est min⁹ bonum: ⁊ ppter remotionẽ maioris mali: negligendum est min⁹ malũ: dũ ⁊ vbi simul stare non possunt. Dũ aũt simul stare possunt: neutruz est negligẽdũ: sed vtrũq volẽdũ: habitũq diligẽti⁹ custodiendũ. ¶ Quartũ: charitas fraterna semper bonũ cõmune pfert bono priuato: ⁊ remotionez mali reipublice: remotioni mali priuate psone:

Augusti.

Lex omnis fm intẽtionem legislatoris interpretãda est et accipienda.

Ro. xiiij.
j. Cor. x.

q: fm philosophū in politicis. Bonū q̄tō com
munius: tātō diuinius. Sicq; ars docet et natu
ra salutē totius pferri saluti partis: ⁊ perit⁹ medi
cus putridū resecat mēbrū vt corpus conseruet.
¶ Quintum: charitas ita vult fratri bona maio
ra: vt tamē nō destruat minora: nisi sint incōpos
sibilia. Pz ex declaratione tertie ppositiōis. Et
q: maius bonū est bonū maius cū minore: q̄ so
lum maius: ideo cū pfert maius minori vtrunq;
vult fratri. ¶ Sextū: bonū spirituale anime ma
ius est bono temporali corporis: sicut ala melior
est corpore. Et eadē rōne malū spirituale peius
est malo corporali. Maximū aūt bonum anime
est charitas ⁊ gr̄a. Et inter mala pessimū est pec
catū. Nā rō mali est priuatio boni. Hūc aūt pec
catū maximū bonū priuat: scz gratiā ⁊ charitatē:
⁊ per cōsequēs gloriā. Nā gloria gr̄a est consum
mata. Hac aūt gr̄a ⁊ gloria nullū aliud malū pri
nat. Hinc colligit ordo bonoꝝ fratris et primi

i. Cor. xiij. ⁊ xij. in fi.

Primū locū tenēt bona aīe: inter que magnū bo
nū est emēdatio fratris. Per hanc eñ recuperat
gr̄a q̄ est maximū aīe bonū. Deinde fm locū te
nēt bona corporis: vt vita presens corporis inte
gritas ⁊ valitudo. Tertiū locū fama boni nōis: q̄
preferēda est tēporalib⁹ diuitiis: fm illud. Meli⁹
est nomē bonū q̄ diuitie multe. Et illud. Curam
habe de bono nōie: hoc eñ magis pmanebit ti
bi q̄ mille thesauri ptiosi et magni. Itē. Melius
est nomē bonū q̄ vnguēta preciosa. Ubiq; fama
pfert diuitijs non corpori. Uerū Ric. ⁊ Nico. de
lyra videt famā pferre corpori. Un̄ dicit Rich.
Preciosius qd est inter tp̄alia? Sed pōt dici q̄ p
tp̄alia intelligit bona exteriora. s. bona fortune:
nō bona corporis: que sunt bona naturalia. Ly
ra dicit. Fama cōputat inter maiora bona hoīs
citra ṽtutes. Uerū nō dicit: pfert oīb⁹ citra ṽtu
tes sz cōputat inter. Quartū locū tenēt diuitie tē
porales: ac bona fortune. In quolibet aūt gene
re bonoꝝ possunt plures grad⁹ signari. ¶ Q Ex
illis pncipijs cōcludunt euidēter tres conclusio
nes siue correlaria. ¶ Primū. In fraterna corre
ctione: bonū cōitatis pponendū est bono priua
to corrigēdi fratris maxime eiusdē gn̄is. ¶ Se
cūdū. In fraterna correctione bonū fratris spiri
tuale: vtpura bonū cōsciētie: pponēdū est bono
labilis ⁊ trāseūtis fame. Patent ambo ex princi
pijs. iiij. iiij. ⁊ vj. q: maius bonū minori pponen
dum est: ⁊ bonū cōe mai⁹ est bono priuato: ⁊ bo
num cōsciētie maius est bono fame. ¶ Tertium
correlariū. Ita fieri dz fratris correptio: vt si fie
ri pōt: caneat fame lesio. Si ṽo fieri nō pōt: ad fi
nem: q̄ est emēdatio fratris sine lesione fame: ne
gligēda est fama vt recuperet emēdationis gr̄a.
Sequit hoc correlariū ex pncipio. iij. q. vj. q: ma
ius est bonū cōscientie bono fame. Illud correla
rium q̄tū ad ambas partes est btī Tho. ij. ij. q.
xxxiij. ar. vij. qui postq̄ ostēdit primā hui⁹ corre
larij partē: ⁊ post fame cōmēdationē addit. Sed
q: cōsciētia pferēda est fame: voluit dn̄s vt saltē
cū dispēdio fame fratris cōsciētia per publicam
denūtiationē a peccō liberet. Rich. de med. vil. in
iiij. di. xix. q. iij. ar. i. alt. Si possum sine detrimen
to spūalis boni illius: quē corrigo ⁊ cōitatis: cu
stodire famā fratris: teneor ex pcepto dei famam
ipsi⁹ nō ledere. Et pmisit. Magis cauēdū est de
trimētū boni corporalis et spūalis reipublice: q̄
fame ipsius peccōris. Itē Nico. de ly. sup Mat. c.
xviij. exponens illud. Si peccauerit in te ⁊c. assi
gnādo rōnē cur primo debes corrigere fratrē in
ter te ⁊ ipm solū: dicit. Cuius rō. Sicut eñ medi
cus corporalis (si debito mō pcedas) nitit indu

Prouerb. xxij.
Eccle. xli.
Eccle. vij.
Nico. de Lyra.
Beatus Tho.
Richar. de media vil.
Nicolaus de Lyra.

cere sanitatē cū minori dispendio corporis: vt si
ne mēbri abscissione: ⁊ si nō possit: abscindit mē
brū minus nobile: vt cōseruet magis nobile vel
totū corp⁹. Sic ille q̄ fratrē occulte peccantē cha
ritatiue corripit: dz tētare si possit fratrē emēda
re absq; detrimēto sue fame. Et sequit. Ergo de
bitus pcessus est in correctione charitatiua: vt
homo corrigat fratrē suū inter se ⁊ ipsum solū: vt
sic possit eū saluare cū oīmoda integritate sue fa
me. Et hoc est qd̄ sequit. Si te audierit: lucratus
es fratrē tuū eū scz cū integritate fame reducen
do. Si aūt te nō audierit adhibe tecum vnū vel
duos ⁊c. Q: eñ fama est minus bona: q̄ sit bona
vita: si nō posset seruari bona vita fratris sine de
trimēto fame: tūc pcedendū est ad salutē bone vi
te: cū aliquali lesione sue fame: ⁊ ideo adducēd⁹
est vnus alius vel duo ad sciendū scz fratris deli
ctū: ⁊ vt corā eis arguat. Et si se non correxerit:
tūc simpliciter cōtēnēda est ei⁹ fama: vt cōseruet
bona vita vel saltē ordo iustitie ad terrorē alioꝝ.
Hec lyra. Cōcordat ⁊ postillator Hugo cardina
lis sup eūdē locū: vbi post varias declarationes
ordinis fraterne charitatis: dicit. Hunc ordinē
dz seruare quicunq; vult corripere. Hoc modo.
Si tu scis peccm̄ illi⁹: debes ipsum pmo corripere
inter te ⁊ ipm solū amicabiliter. Si te audierit: lu
cratus es illū. Si aūt te nō audierit: siste ibi do
nec habeas aliā viā pcedēdi. Potest etiā haberi
alia via dupliciter: q: illud peccm̄ aut est iterabi
le: aut nō. Si est iterabile: debes aliquib⁹ bonis
dicere: q̄ cū deprehēderint tecū: corripiēt eū. Si
ṽo nō est iterabile: nihilomin⁹ debes dicere ali
cui vel aliquib⁹ qui possunt pdesse non obesse: ⁊
corā illis corripe eū. Si te audierit bene est: si te
nō audierit: nūtia plato eius: vt admoneat eū: ⁊
sic liberabis animā tuā. Nec es proditor crimi
nis: si hoc mō reueles ⁊c. Hec Hugo. Cōcordāt
summiste. Jo. in sum. cōfes. Pisanus: dn̄s Anto
ninus par. ij. tit. ix. c. vj. §. vij. Ecce quot testimo
nijs pbat q̄ emēdatio fratris q̄ est bonū cōscien
tie: dz pponi bono fame: si vtraq; non possunt si
mul stare. ¶ R Ex quib⁹ elicit ver⁹ hui⁹ pcepti
intellectus: pcipiētis fraternā correptionē: cui⁹
finis est correptio fratris: q̄ ita accipiēdus est: vt
magis seruiat ad emēdationē fratris: sine malo
ri periculo aut fratris aut ceterorum. Unde colli
gunt aliqui casus in quib⁹ ordo ille ad literā po
test nō seruari: aut etiā dz non obseruari: sed ma
gis intētio: in quib⁹. s. obseruatio huius ordinis
vel emēdatio fratri: vel reipublice: aut alijs pri
mis nō cōueniret: aut etiā obesset. ¶ Primus ca
sus est. Si peccā sunt publica: nō oportet tūc ob
seruare hūc ordinē: sz statim pōt denūtiari. Nō
de tali peccō dat pceptū. Peccō eñ publico frater
nō peccat in te: sed in te ⁊ alios quos scādalizat.
Unde in te: dupliciter exponitur fm Hug. fm q̄
pōt esse ablatiui casus vel accusatiui. In te. i. te
sciēte: vel in te. i. cōtra te iniurias ⁊ cōtumelias af
ficiēdo: vel cōtra te malo suo exēplo: te quātū in
se est corrūpēdo ac scādalizādo: ⁊ hūc casum plu
res ponūt: de quo etiā supra. ¶ Secūdus casus
est: qn̄ peccatū nō est criminale: sed veniale: nam
per huiusmodi publicationē fama nō ledit. Un̄
religiosi in capitulo se pclamāt pretermissa ad
monitione: q: illa pro quib⁹ inuicē se pclamant:
sunt venialia: in quibus non hz locū pceptū fra
terne correctionis. Si tamē esset aliqd̄ crimina
le in quo frater diffamaret: contra preceptū age
ret: qui per hunc modum non precedēte secreta
correptione fratrē infamaret. Undeq̄ādo pre
latus in visitatione vel alr̄ precipit quod sibi di
catur

Hugo cardinalis.
Mat. xviij.

catur quicquid sciuerit corrigēdū/ Intelligēdū
est saluo ordine fraterne correctionis: siue prece
ptū fiat ad oēs: siue ad aliquē specialiter. Qđ si
plātus preciperet exp̄sse cōtra hūc ordinē a dño
constitutū: ⁊ ipse peccaret precipiendo: ⁊ frater
obediendo: nā ambo cōtra preceptū dñi agerēt
Vñ plato in hoc casu dicēdū esset. Oportet deo
plus obedire ꝙ hoībꝰ. Occultoꝝ em̄ prelatꝰ nō
est iudex: sed deus. Vñ nō hꝫ platus potestatem
aliquid precipiendi in occultis: nisi inquantum
per aliqua indicia manifestant̄. vt per infamiā
vel per aliquas suspitiōes: in qbꝰ casibꝰ pōt pla-
tus ꝑcipe: ⁊ eodē mō sicut iudex secularis vel ec-
clesiasticus exigere iuramentū de veritate dicē-
da: vt vult beatus Tho. ar. vij. Vñ ⁊ Vrbanꝰ pa
pa. De manifestis loquimur: occultorum em̄ co
gnitor ⁊ iudex est deus. xxxij. dist. erubescā. ¶ S
Tertius casus: qñ pctm̄ occultū vergit in nocu-
mentū spūale vel corporale reipublice: aut pro-
ximorū. Vñ siqs tractaret occulte: quō ciuitas
hostibus traderet̄: aut occulte hoīes auerteret a
moribus vel a fide: aut esset infectiuus ꝓximoꝝ
⁊ periculū esset in mora: tunc statim esset denū-
ciandū prelato sine preuia correctione secreta:
vt gregi suo caueat. Quia bonū multorū bono
vnius preponi dꝫ: ⁊ magis cauendū est detrimē
tū reipublice tā spūale ꝙ corpale: ꝙ fame ipsiꝰ
pctōris. Concordat Tho. ⁊ Rich. Dictū est ⁊ pe
riculū esset in mora: qr si quis firmiter existima-
ret: ꝙ hmōi malū per secretā correptionē cauere
posset: ⁊ mora nō eēt ꝑiculosa: neqꝫ correctio se-
creta nociua: tunc premittēda esset secreta cor-
rectio. Si aūt pctm̄ fratris vergat in dānū cor-
porale alterius seu tēporale: dꝫ fieri cōparatio
damni tpalis alterius ad dānū fame illius: ⁊ ei
qđ ꝑponderat: magis obuiādū erit. ¶ Quartus
si ex signis ꝓbabilibꝰ credit̄ secretā correctionē
nō ꝓficere apud fratrē: sꝫ per eā fratrē magis ex
asperari: aut ꝑnoīatū subterfugia querere: vt
corrigi nō posset: nō opꝫ ꝑcedere secretā corre-
ptionē: sꝫ illa dimissa denūciādus est suo plato:

Hugo postillator.

vt dicit Rich. Cōcordat Hugo postillator. Cor-
reptor (inquit) dꝫ attēdere qualis est qui corripi
dꝫ: ⁊ vtrū vtilis sit ei sua correptio. Signa autē
quibus ꝓbabiliter credi pōt: vtrū correptio sit
vtilis an nō: ponit Antoninꝰ post Rich. Puta
an ꝓbabiliter expectari possit fratris emēdatio

*¶ De signis qbus cognosci pōt an correptio sit vtil an nō.

an nō? Hoc quidē ꝑpēdi pōt: ex cōditione pec-
cantis ⁊ ex reiteratione actus. Utrū aliquis ex
electiōe vel passione. i. ex malicia vel infirmita-
te: aut etiā ignorātia peccauerit: qr si aliqs fre-
quēter ⁊ sine freno in aliquod pctm̄ lapsus est: si
gnum est ꝙ ex malicia peccat ⁊ nō facile emēda-
bitur. Si aūt semel ablata actiōe in pctm̄ ruit: ⁊
postea tristiciam ⁊ verecūdiā de pctō ostendit
signū est ꝙ peccauit ex passiōe: ⁊ ꝙ de facili emē
datur. Et tunc dꝫ precedere secreta monitio vel
correptio: ⁊ differri denunciatio: quousqꝫ videa
tur admonitionis effectus: maxime si spondet
emendationē admonitus. Vñ in predicto casu
agendum est correptori sicut chirurgo minꝰ pe-
rito: sed fideli: qui inspecto vulnere de cura eiꝰ
per se ⁊ alios sibi similes desperat: ⁊ in mora pe-
riculū imminet: dimissis suis medicamentis: dꝫ
statim superiori artis sue magistro denunciare:
qui vulnus curet vel mēbrū amputet. Sic frater
qñ nō sperat fratrē per se vel ꝑ testes corrigere:
sed magis timet illū ex sua correptiōe peiorari:
vel si in mora timet periculū: nisi statim fiat de-
nunciatio: vt in casu priori: pōt ⁊ dꝫ dimissa se-
creta admonitione ⁊ testibꝰ statim ecclesie pla-
to denūciare: qui admonēdo vel puniēdo ſm ꝙ
visū fuerit expedire: dꝫ remediū adhibere. Nec
sic facit cōtra ordinē euāgelice legis: seruat eniꝫ
intētionē legislatoris: ⁊ finē attigit legis ab ipso
intētū: dicit em̄ bea. Aug. ad macedoniū. Siue

Augustinꝰ

plectēdo: siue ignoscendo hoc bñ agitur: vt vita
hoīm corrigat̄. ¶ T Quintus casus: qñ ex ma-
nifesta denūciatione vel correctione publica vti
litas verisimiliter resultaret. Sic petrꝰ pctm̄ oc-

Act. v.

cultū ananie ⁊ saphyre coniugis sue manifesta
uit: ipsos publice sine alia admonitione redar-
guendo de fraude preciū agri venditi: qr sciebat
ex dicta correptione vtilitatē publicā resultare.
Vñ ⁊ ibidē dr: ꝙ dicti ananias ⁊ saphyra a petro
redarguti: statim mortui sunt: ex quo magnus ti
mor factus est in oī ecclesia ⁊ in oībꝰ qui audie-
runt. Scđm bea. Aug. aūt in lib. cōtra mēdaciū
Ex gestis sctōꝝ possumꝰ agnoscere: qualiter pre
cepta diuine scripture sunt intelligēda. ¶ Sextꝰ
casus: qñ prelato nō vt iudici: sꝫ vt singulari per
sone: qui pōt ⁊ dꝫ velle magis ꝓdesse ꝙ aliꝫ: fra-
tris pctm̄ ostēdit̄. Tunc em̄ ostēsio delicti prece-
dere dꝫ adductionē testiū. Sic dicit bea. Augu.
in regula. Postꝙ locutus est de testibꝰ adducen
dis secrete admonito ⁊ nō emēdato subiungit.
Sꝫ anꝙ alijs demōstret̄ per quos cōuincēdꝰ est
si negauerit. s. testibꝰ: prius preposito dꝫ ostēdi:
si admonitus neglexerit corrigi. Que exponens

Hugo.

Hugo dicit. Patri monasterij dꝫ indicari: vt et
ipse fratrē secrete corrigat: quatenꝰ culpa q̄ ad-
huc latēs est: si forte secretꝰ corrigi poterit: non
omnibꝰ innotescat. Et ne frater sic pctm̄ fratris
secretū timeat indicare quasi ꝓditor secreti cri-
minis: dicit bea. Augu. Nec vos existimate esse

Augustinꝰ

maliuolos patri dum hec indicatis: magis ꝙ p-
pe innocētes nō estis: si fratres vestros quos in
dicando corrigere potestis: tacendo perire per-
mittitis. Si em̄ frater tuus vulnus habet in cor
pore: qđ vult occultari cum timet secari: nōne a
te crudeliter sileretur: ⁊ misericorditer indicare
tur? Quanto ergo potius debes manifestare: ne
deterius putrescat in corde? Que exponēs vene
ra. Hugo. Si crudelis est qui vulnꝰ in corpore

Hugo.

fratris celat: multo magis crudelis est qui pec-
cati vulnus in aīa fratris nō indicat: ⁊ reꝰ mortꝫ
illius existit: quē tacēdo perire permittit. Sicut
em̄ ille ex opere: ita iste dānat̄ ex taciturnitate.
Qđ si ille crudelis est qui culpā nō detegit: econ
tra ille misericors est qui eā nō abscōdit: nec ma
iorem pōt erga miserū agere miaꝫ: ꝙ percūti pre
stare vitā. Vñ. Qui conuerti fecerit pctōrem ab

Iac. scano. ca. v.

errore vie sue: saluabit aīaꝫ suam a morte: ⁊ ope-
rit multitudinē pctōrum. ¶ V Btūs tñ Tho.
in. xi. quodli. ar. xiij. vbi querit. Utrū sciēs pctm̄

Questio. b. Thome.

proximi ⁊ referens illud statim prelato suo ante
factam admonitionē secretā: peccet mortaliter:
eo ꝙ contra ordinē a xp̄o de fraterna correctiōe
datum agit. Ita rñdet ꝙ in his distinguēdū est
de cōditione subditi ⁊ prelati. Nam si scio ꝙ fra
ter ꝑ me corrigeret̄: tūc nō debeo denūciare pre

Rich.

lato. Si aūt hoc meliꝰ fiat per prelatū: ⁊ prelatus
nihilominꝰ sit pius ⁊ discretus ⁊ spūalis: nō ha
bens odiū vel rancorē ad illū subditū: tunc pōt
denūciare sibi: nec hoc faciēs dicit ecclesie: quia
nō dicit ei vt plato ecclesie: sꝫ vt priuate ꝑsone ꝓ
ficienti ad correctionē proximi ⁊ eius emenda
tionem. Sed ꝓpter cōditiones diuersas platoꝝ
et subditorum non potest in hoc dari iudicium
generale: vel quia prelatus mouetur ad odium
aduersus subditū: vel quia subditus nō bñ reci
peret ṽba plati. ¶ Et ideo in oībus his hoc est

tenendū pro regula: q in his seruāda est charita-
tas: z qd̄ melius z magis expedire videtur. Et si
hoc intendat. s. emēdationē fratris vel cautelaz
in futurū: z seruat quātū pōt bonū charitatis:
nō peccat denūciando. Si aūt denūciat vel pre
lato: vel amico suo: vel cuicūqz ex malicia vt cō-
fundatur z deprimat proxim⁹: peccat mortaliter.
Si aūt ex incautela alicui dixit: ita tn̄ q inde nō
aliud vel diffamia vel vituperiū eueniat delin-
quēti: nō est mortale: lz incaute agat. Hec Tho.
Et nota q frater delinquēs nō tn̄ denūciādus
est prelato vt priuate persone vt emendetur: sed
etiaz emendatus vt preseruetur a recidiua: ideo
s. dicit Tho. Si intendat emendationē fratris:
vel cautelā in futurum. Vn̄ in iiij. distin. xix. dicit
Rich. Propter fratris correctionem factā p ad-
monitionē secretā: non teneor desistere a secreta
denunciatione prelato facienda: q2 valet ad preca-
uendum fratri a recidiua: nec est in fame fratris
preiudicium: si talis est platus qualis esse dz. Si
tn̄ p signa valde probabilia: z psumptiones val-
de violentas crederetur: q ex illa denūciatione:
fratrē correctū infamare vellet: tūc crimē occul-
tum fratris iā veraciter correcti: sibi denūciari

Richar.

nō deberet. Hec Rich. z pōderēt singula verba.
¶ Septim⁹ casus dū admonitio fit in generali:
ita q crimē quidē specificat nō persona. Sic do-
min⁹ discipulis de iuda i vltima cena dixit. Vn⁹
vestrum me traditurus est. Nec tn̄ legitur prius
iudā in secreto corripuisse: nō tn̄ psonā iude ma-
nifestauit. Hoc mō frequenter vsus est beatus

Mat. xxvi.

Ber. ad fratres suos: qs de certo crimine psona
nō specificata admonuit ac corripuit: vt patuit

Hugo car.

i smonib⁹ d dedicatiōe ecclesie: z alibi. ¶ X Hu-
go cardinalis i postilla super Mat. xviij. addit
adhuc duos casus: in quib⁹ non tm̄ ordo: sz ipa.
correctio fraterna omitti pōt pter illos septē su-
pra positos. Prim⁹ z in ordie priorū octauus cū
multitudo vel ptās ē in culpa: vbi correctio pl⁹
noceret q̄ prodesset ecclesie. Quattuor enim de-
bent attēdi in fraterna correptione. s. discretio:
lenitas: cha ritas: vtilitas. Discretio vt sciat qn̄
quē z quō corripere dz. Lenitas vt nō per asperā
obiurgationē corripiat: z magis ad odiū fratrē

Ad gal. vi.

q̄ emendationē cōcitet. Vn̄ ad Gal. vi. Fratres z
si poccupat⁹ fuerit hō i aliquo delicto: vos qui

Gene. ix.

spūales estis: hmōi instruite in spiritu lenitatis
Charitas vt ex cōpassiōe corripiat intēdēs emē-
dationē fratris: nō ex odio cōfundēdo vel irridē
sicut cham patrem suum noe irrisit. Utilitas vt n̄
peccat corripiens (ait Hugo) si inutiliter corri-
piat. Qd̄ fit quādo scienter corripit incorrigibi-
lem vel multitudinem vel potestatez: vbi magis
nocet q̄ psit correctio: quia correptor dz attē-

Augustin⁹

dere qualis sit qui corripi dz: et vtrum vtilis sit
eius correctio: salua pace. vnde Augu. Mali est
dissimulanda correptio pro pace ecclesie. ¶ Se-
cūdus siue nonus: cuz aliquis meliori operi vel
ad minus eque bono vacat. Qd̄ intelligendum
puto pro tempore illo quo intendit operi melio-
ri sed expedito opere tenetur: qm̄ nō absoluitur
per opus melius cui intēdit: simpliciter a frater-
ne correptiōis debito: sz ad tempus aptius dif-
feratur: tempus aptius tam ex parte correctoris
q̄ ex parte corripiendi: q si tempus aptū habe-
re non posset: absolueretur simpliciter a pcepti
obligatione. ¶ Scd̄m pdictos itaqz casus mo-
derādū est z intelligēdū pceptū xpi de fraterna
correctione cū ait. Si peccauerit in te frater tu⁹
zc. Nā eius intellectus ita accipiendus est: quo
magis seruit fini z pcipiētis intētioni: q est vt fra-

ter emēdet: z vt aīa dn̄o acquirat: absqz tn̄ ma-
iori periculo salutis ceterorum. Nā precipiēs
vult nō tm̄ vnū: sed oēs hoies saluos fieri: z ad
agnitionem veritatis peruenire. j. ad Tim. ij. Et
vbi ille finis fratris. s. emēdatio sine ceterorū ma-
iori periculo sequi nō pōt: pceptū nō obligat: q2
nūq̄ pceptum obligat contra precipientis intē-
tionem. Qn̄ aūt hoc fieri nō pōt casus premissi
ostēdunt. Extra ergo hos casus intelligēdum est
hoc preceptum. ¶ X Recolligendū igitur q̄ de
ordine seruādo in fraterna correptione scripta
sunt: z opiniones illas ad quoddā medium re-
ducēdo: cōclusiue dicēdū de pctō occulto: quia
de manifestis satis dictum est. In pctō occulto
siue notū sit vni soli siue pluribus paucis: quod
probari pōt extra predictos casus: plane seruā-
dus est ordo euāgelicus sicut iacet: ita q primo
frater corripiendus est inter te z ipm solum. Si
te nō audierit: adhibēdus est vnus: vel adhibē-
di duo. Quos si nō audierit denunciandum est
ecclesie. Ita tn̄ q lesio fame caueat quantū fieri
pōt: qm̄ vtilis est fama. Primo quidē ipsi peccā-
ti: nō solū in tpalib⁹ in quib⁹ quātum ad multa
hō patit in tpalib⁹ detrimētū amissa fama: sed
etiā quātū ad spūalia: q2 ex timore infamie mul-
ti a pctō retrahunt. Vn̄ qn̄ se infamatos conspi-
ciunt irrefrenate peccāt: z iō Hiero. dt. Corripiē-
dus est solus frater ne: si semel pudorē aut vere-
cūdiā amiserit: pmaneat in pctō. Scd̄o: q2 vno
infamato: alij quodāmō infamant: sm illō Aug.
ad plebē hipponēsez. Cū de aliqb⁹ q se tn̄ noīē
psitent: aliqd criminis vel falsi nois insonuerit
vel veri patuerit: instant: satagūt: ambiūt: vt de
oibus hoc credatur. Tertio: q2 ex peccatorum
publicatiōis: alij puocātur ad peccandū. Qui-
buscūqz itaqz modis fame parci pōt sm supra-
dicta: vt min⁹ ledat: siue pmo vnū testē solum: z
deide si nō audit vnū: addant plures: siue testes
adhibiti sint ex illis quib⁹ crimē est notū: q vtiqz
si haberi possint: ceteris pferendi sunt: siue alij
qui ipm nescierūt: ita tn̄ q fame cōseruatio emē-
dationi fratris nō pponat. Sed etiā dū crimen
fratris soli correctori cognitū est: si ad ei⁹ secre-
tam admonitionē nō emēdat: adducat vnū vel
duos corā qb⁹ eū corripiat: si forte verecūdatus
corā illis audiat. Si nō: tūc denūciet ecclesie: ha-
bēs testes pmisse admonitionis: non obstāte q
sic fama ei⁹ ledit: vt. s. dictū est. Et dico notāter
dū pbari pōt: pōt em̄ pbari: qnqz etiā dū vnus
solus nouit: nō qdē p testes: p sz euidētia: signa:
vt pote p rē iniuste ablatā apud furē inuētā aut
per scriptū: in quo autor sceleris se fecisse notifi-
care nitit alicui cōplici: qd̄ scriptū ad man⁹ de-
nūciatoris puenit: aut alias circūstātias hmōi
euidēter factū pbātes. Si vō delictū pbare nō
pōt: siue solus sciat: siue cū alijs. Dz qdē secreto
admonere frēm in se peccātē: si forte audiat z ita
eū lucret. Si ei volētē se pcipitat: debes si potes
pbibere: sz sol⁹ sis: vt vult Aug. ad bonifaciū: et
habet. xxiij. q. iiij. ipa pietas z. c. displicet. Mul-
to forti⁹ debes obuiare pctō: sz sol⁹ scias. Et si te
nō audierit: dic plato: nō denūciādo: sz secrete
intimando tanq̄ ei qui magis in secreto pdesse
pōt: pro eo orando: aut secrete admonēdo: z ad
pniam quātū in se est inducēdo. Nec tunc indu-
cendi sunt testes: neqz vnus: neqz duo: q2 frustra
inducerentur. ¶ 3 Sunt eniz tres cause cur in-
ducuntur testes sm beatū Tho. z Richar. Una
ad efficaci⁹ ostendēdū q illud sit pctm̄: et eū re-
uocandū. Scd̄o ad cōuincēdum de actu si act⁹
reiteret. Tertio ad probandū ipsam secretā ad-
monitionem

+ ¶ fama vtilis est vn̄ cōiter dr q meli⁹ ē nomē bonū q̄ diuitie mulle: z P lan. dt q pxim⁹ ē periculo qnē cōia fama denigrat.

Augustin⁹

Tres sunt cause quare inducunt testes.

monitionẽ:q̃ precedere debet publicã denũcia-
tionẽ regulariter:⁊ sic ad ostẽdẽdũ ꝙ frater fecit
qđ in fecit. Nũc ergo in casu quo crimen ꝓbari
nõ põt:⁊ secreto correpꝰ neget crimẽ:nõ est ve-
risimile qđ corã testibꝰ cõfiteaꝛ qđ corã solo ne-
gauit:aut ad secretã admonitionẽ emẽdare no-
luit. Nec ꝓpter scđm:quia si testes inducunt ad
testificãdũ actũ iteratũ:quẽ testificari possunt:
iam nõ sumus in casu nr̃o:qꝛ casus noster est:ꝙ
crimẽ ꝓbari non possit. Nec ꝓpter tertiũ:quia
in casu isto denũciatio publica fieri non põt:qꝛ
nõ põt ꝓbari crimẽ:⁊ ita nõ conuinci:⁊ per hoc
nõ põt ab ecclesia haberi vt ethnicus ⁊ publica
nus. Deniq; inductio testiũ est periculosa cor-
ripiẽti:qꝛ posset correpꝰ agere cõtra corripien-
tem sup diffamia:qꝛ eũ diffamauit corã testibꝰ:⁊
hoc ꝓbabit per inductos testes:etiã si vnꝰ solꝰ
inducit:vt voluit pria opinio:saltẽ cũ illo posset
ꝓbare presumptionẽ:vt deferreꝛ iuramentũ cor
reptori:⁊ ita oĩbꝰ modis esset in periculo:nõ eñ
sibi denũciãti crediꝛ etiã si epũs esset. Vñ in cõci-
lio Uariensi sic definitũ est. Si epũs alieni scele-
ris se cõsciũ nouerit:q̃diu ꝓbare non põt:nihil
ꝓferat:sꝫ cũ ipso ad cõpunctionẽ eius secretis
correptionibꝰ elaboret:⁊ habeꝛ.vi.q.ij.c.si tñ.⁊
in.c.placuit. Et btũs Aug. in homel. de pnia .ij.
q.vij.plerũq;. Plerũq; inq̃t: boni viri ꝓpterea
sufferũt alioꝝ pctã ⁊ tacent:qꝛ sepe deserunꝛ pu-
blicis documẽtis quibꝰ ea q̃ ipsi sciũt: iudicibꝰ
ꝓbare nõ pñt. Et ita in casu isto ꝑceptũ impleꝛ
sine inductiõe testiũ:qꝛ sine illis intẽtio ꝑcipiẽ-
tis obseruaꝛ melius dum in secreto corripiꝛ:⁊ si
nõ audierit secrete ꝑlato nũcieꝛ. Sic eñ magis
eius emẽdatio ꝓcuraꝛ. Hec ẽ snia Panor. in.c.
nouit. de iudicijs. hãc materiã latiꝰ cõtrectãtis.

Augustinꝰ — In hoc dũtaxat a ꝑcedẽtibꝰ discrepat:qꝛ dr̃ ꝙ dũ
crimẽ ꝓbari nõ põt:nõ est omitẽda denũciatio
ꝓpt hoc ne frater deterior fiat:qꝛ per hoc nõ ces
sat effectꝰ denũciatiõis:qꝛ saltẽ ꝓpter verecũdiã
suã aliq̃ arcerenꝛ a similibꝰ:⁊ ne alij efficianꝛ auda
ciores ad pctm̃ cõmitẽdũ:qꝛ facilitas venie an-
sam prebet delinq̃ẽdi. Et per hoc ad rõnes opi.
primo recitate:q̃ opinio in duobꝰ deficit. Primũ
qꝛ rõnẽ nõ inducẽdi duos testes assignat:ne le-
dereꝛ fama:q̃ nõ sufficit:cũ sm̃ ꝑdicta fama cõ-
tẽnẽda est:vbi emẽdatio seq̃ põt:nec sic cõtẽnẽdo
famã fratris malũ facit fratri:sꝫ bonũ: qꝛ vt mi-
nus bonũ ꝓcuret:negligit minus incõpossibile.
Sed cã nõ inducẽdi testes est:qꝛ frustra diffama
reꝛ:⁊ corripiẽs in ꝑiculo cõstitueretꝛ. Et ꝓpt idẽ
nõ est inducẽdꝰ vnus solus:qđ ẽ sm̃ in qua opi-
nio illa deficit:in alijs cõfirmat ꝓpositũ. ¶ Se-
cũda opinio etiã in duobꝰ deficit. Primũ:qꝛ dr̃
simplr̃:ꝙ dũ pctm̃ est occultũ:ita ꝙ vnꝰ solꝰ no-
uit:tũc testes nõ sunt inducẽdi:qđ nõ est vlr̃ ve-
rũ:sed tũc tñ cũ ꝓbari nõ põt. Scđm etiã si pro
bari nõ põt:nõ est ibi silendũ:sed secrete est pre-
lato intimandũ. ¶ Ex predictis elicio duo cor-
relaria. Primũ ꝙ cõfitẽs nõ peccat detegẽdo:cõ
fessori ꝑsonã cũ qua peccauit:dũ cõfessor ꝓdesse
põt ⁊ nõ obesse:⁊ hoc si illa intẽtiõe facit vt emẽ
detur. ¶ Scđm ꝙ nõ peccat:q̃ pctm̃ occultũ fra
tris ad hũc finẽ alicui honesto viro reuelat:qui
ꝓdesse põt nõ obesse:vt per eũ frater errans cõ-
gruẽtius reducatur. Ambo correlaria patẽt:qꝛ
eadẽ est rõ de eis:sicut de ꝑlato cui in secreto est
intimãdũ. De quinto principali satis pꝫ ex di-
ctis:ꝙ effectus in fraterna correctiõe intẽtꝰ est
emẽdatio fratris:amotio scãdali:⁊ timor ceterꝫ
incussꝰ:dũ ad denũciationẽ publicã vẽtũ fuerit
ne ipsi sint faciles ad peccãdũ. De hoc nõ plura.

¶ Lectio.lxxv. A

Dictu z est de
fraterna correctione
quã non excludit ne-
cessitas dimittẽdi de-
bita nr̃is debitoribꝰ:
dicẽdum breuiter de
correctione iudiciali
seu potestatiua: quo
debito exercẽda sit a
mũdi ptãtibꝰ:de q̃ est
ꝓpõ sexta. ¶ Utraq;
ptãs secularis ⁊ ecclesiastica:tenetur suis debi-
toribꝰ debita dimittere: nec tñ minꝰ obligatur
in publice delinquẽtes in legẽ dei:cõgrua coer-
tione animaduertere. Hec ꝓpositio quo ad primã
partẽ patet. Nã dimittere debitoribꝰ debita om
nibus preceptũ est:qui se dei filios:heredes pa-
tris ⁊ coheredes xp̃i eẽ gaudẽt:q̃ dicere pñt deo.
Pater noster q̃ es in celis. tales sũt etiã fideliũ
ptãtes:igiꝛ. Illatio est bona ⁊ syllogistica:⁊ vera
qꝫ premissarũ ex supra declaratis est manifesta.
Nec minꝰ dubia est scđa eiꝰ pars:quãtũ ad ptã
tes ecclesiasticas:quibꝰ fulminãdi ecclie cẽsuras
cõcessa est autoritas. De ptãtibꝰ aũt secularibꝰ
nõnulli forte in dubiũ verterẽt dicẽtes:ad secu-
lares ptãtes ꝑtinere:nisi regimẽ reipublice quã
tũ ad tp̃alẽ pacẽ ꝓcurãdã ⁊ conseruãdã. Crimi-
num ṽo correctionẽ ad solos prelatos ecclesia-
sticos pertinere:qui pluribus motiuis se muni-
re videtur. Primo:qꝛ vt dr̃ in.c.nouit ille:de iu-
dicijs:ad officiũ pape spectat de quocũq; mor-
tali pctõ quẽlibet corrigere xp̃ianũ:⁊ si correctio
nẽ contẽpserit:per districtionẽ ecclesiasticã co-
ercere:⁊ per cõsequẽs pctõꝝ correctio nõ perti-
net ad secularẽ ptãtẽ:alioquin si eiusdem corre-
ctio ad diuersas spectaret ptãtes: posset pote-
stas ptãtẽ impedire:⁊ ita iudicia cõfundi:⁊ ca-
tholica pax conturbari:dũ quelibet ptãs eũdẽ
pro eodẽ crimine niteretꝛ punire. Preterea Nico
laus pa.xcvi.di.c.deniq;.ita ait. Hi quibꝰ tãtũ
humanis rebꝰ:nõ diuinis rebꝰ preesse ꝑmissum
est:quõ de his ꝑ q̃ diuina ministranꝛ iudicare pre
sumũt:penitus ignoramus. Correctio aũt pctõ
rum ex his est per q̃ diuina ministranꝛ:quare ad
secularẽ ptãtẽ nõ ꝑtinet. Itẽ crimẽ ecclesiasticũ
ad secularẽ iudicẽ minime spectat:vt satis ꝓbaꝛ
dist.x.imperiũ:vbi dr̃ Nicolaus pa. Imperium
vestrũ suis publicis:quotidianisq; administra-
tionibꝰ dꝫ esse cõtẽtum. Et bea. Cypria. iuliano

Cypria.

xp̃o scribit. Qm̃ idẽ mediator dei ⁊ hoim: homo
xp̃s iesus sic actibꝰ ꝓprijs ⁊ dignitatibꝰ distin-
ctis:officia ptãtis vtriusq; discreuit ꝓpria:volẽs
medicinali humilitate hoim corda sursum efferri:
non hũana supbia rursus in inferiora demergi:
vt etiã xp̃iani impatores ꝑ eterna vita põtifici-
bus indigerẽt:⁊ põtifices ꝓ cursu tp̃aliũ tm̃mõ
rerũ:tp̃alibꝰ legibꝰ vterẽtur: quatenus sp̃ualis
actio a carnalibꝰ distaret incursibꝰ:⁊ ideo militãs
minime secularibꝰ negocijs se implicaret:ac vicis-
sim nec ille rebꝰ diuinis ꝑsidere videreꝛ: q̃ esset
secularibꝰ negocijs implicatꝰ. Nũc aũt crimina
iniq̃tatũ crimina:⁊ cõtra deũ sunt:crimina sunt
ecclastica:⁊ per ꝯñs de illis secularis ptãs se in-
tromittere nõ hꝫ. Preterea ad distinctas ptãtes
iudiciales spectãt distincte cause:vt pꝫ ex auto.
Cypriani iã allegata. Sꝫ ad iudiciariã ptãtẽ ec-
clesiasticã spectat iudicare de pctis:⁊ corrigere
pctm̃:vt dictũ est:igiꝛ nõ ꝑtinet ad ptãtẽ secularẽ
cũ ille ptãtes sunt distincte. Itẽ nemo hñ iudicaꝛ

de his q̄ discernere nõ põt: sine quoꝝ discretio
ad eũ nõ ptinet. Discernere aũt inter lepram et
nõ leprã solis ecclesiasticis cõmissum est: vt ha-
betur Leui. xiij. ⁊ seq. c. ergo discretio lepre ⁊ nõ
lepre .i. pcti a nõ pctõ: ad solos ecclesiasticos per
tinet ⁊ per ꝯñs ⁊ correctio. Demũ in cã que spe-
ctat ad iudices seculares secularib⁹ legib⁹ vtẽ-
dum est. Sȝ qꝛ vnaqueqȝ cã terminanda est per
leges fori illius ad quẽ spectat: sȝ diuina offensa
nõ legib⁹ hũanis: sed diuinis p̄ceptis estimãda
est: ⁊ idõ nõ iudicãda per leges seculares. His et
alijs multis ostendere volunt: ꝙ secularis pote-
stas solũ ordinata est ad cõseruationẽ reipubli-
ce: ⁊ ad cõseruãdã pacẽ tpalẽ: ergo qui hanc tur
bant: corrigere pñt. Ea ṽo q̄ diuinã respiciũt of-
fensam: eoꝝ ptãtẽ minime cõcernũt: ⁊ si hec cor-
rigere nituntᷣ: falcẽ mittunt in messem alienam.
Qđ etiã sic ostẽdere volunt: qꝛ iudices seculares
nõ aliam ptãtẽ habẽt iudiciariã ꝙ̃ iudices pa-
gani. Nã impatores xp̄iani successerunt impe-
ratorib⁹ paganis: ⁊ reges xp̄iani regibus paga-
nis: successores aũt eodẽ iure ⁊ ptãte gaudent:
qua predecessores: ergo seculares potestates nõ
habẽt aliã potestatẽ: ꝙ̃ pagani habuerunt. Sed
transgressio diuinarũ legũ nullatenus pertinet
ad iudices gentiles verũ deum ignorãtes: ergo
spectat ad xp̄ianos eorũ successores. ¶ B Sed
illis nõ obstantib⁹ probatᷣ ꝓpositio quantũ ad
illam partẽ secularẽ ptãtẽ cõcernentẽ multipli-
ci rõne ⁊ autoritate. Ratiõe sumpta ex parte ori
ginis ptãtis: ex parte finis regiminis: ex parte
persone principãtis. ¶ Ex parte originis veteruȝ
exẽplis. Nã oĩa ptãs ab alia superiore accepta
exerceri debet ad vtilitatem ⁊ honorẽ eius qui
tribuit ptãtẽ: ⁊ hoc maxime eius in quo primo
residet illa ptãs: sed omnis ptãs in terris est ac-
cepta a deo: ergo exerceri debet ad vtilitatem et
honorẽ dei. Cõsequẽtia illa est syllogistica. Ma-
ior videtur nota. Nã superior dans potestatem
inferiori: nõ dat eã cõtra se: alioquin regimẽ in
se diuisuȝ nõ staret: vt arguit xp̄s ꝯtra iudeos
se blasphemãtes. Mat. xij. Mar. iij. ⁊ Lu. xi. Qđ
ṽo oĩa terrena ptãs sit a deo: qđ est minor ratio

Deut. xvij.
Prouer. viij

nis multiplici pȝ autoritate scripture legȝ veteris
qȝ testamẽti. Nã Deut. xvij. ait moyses legisla-
tor. Regẽ cõstitues quẽ dñs deus tuus elegerit
de numero fratrũ tuoꝝ. Nõ poteris alteri⁹ gen-
tis hõiem regẽ facere: qui nõ sit frater tuus. Itẽ
Prouer. viij. Per me reges regnãt: ⁊ legũ condi
tores iusta decernũt. Nec mirũ: qꝛ cor regis in
manu dei est. Prouer. xxi. ⁊ Sap. vi. Audite re-
ges ⁊ intelligite: discite iudices finiũ terre. Pre
bete aures vos q̄ cõtinetis multitudines: ⁊ pla-
cetis vobis in tribub⁹ nationum: qm̃ data est a
dño ptãs vobis: ⁊ virt⁹ ab altissimo: q̄ interroga
bit opa vr̃a: ⁊ cogitatiões scrutabitᷣ: qm̃ cũ esse-
tis ministri regni illius: nõ recte iudicastis: nec
custodistis legẽ iusticie: neqȝ sm voluntatem dei

Joh. xix.

ãbulastis. Ecce nõ solũ a deo est ptãs regni: sed
etiã dñi est regnũ: ⁊ oẽs reges ⁊ iudices ministri
sunt regni dei: quare regere tenentᷣ ad honorem
dñi dei sui: ⁊ p ꝯñs cauere ⁊ punire offensas dei.
Itẽ probatᷣ autoritate noui testamenti. Uñ Jo.

ad Ro. xiij

xix. Nõ haberes ptãtẽ aduersum me vllã: nisi ti-
bi datũ esset desup. glo. i. a deo. Qđ clare aposto
lus ad Ro. xiij. testatᷣ. Oĩs aĩa ptãtib⁹ sublimio
rib⁹ subdita sit. Nõ est eñ ptãs nisi a deo. Et se
quitᷣ. Principes nõ sunt timori boni opis: sȝ ma
li. Uis aũt nõ timere ptãtẽ: bonũ fac: ⁊ habebis
laudẽ ex illa. Dei eñ minister est tibi in bonum
Si aũt male feceris: time. Nõ eñ sine causa gla
diũ portat. Dei eñ minister est vindex in irã ei q̄
male agit. Ubi glo. Principes ꝓpter corrigẽdã
vitã: ⁊ ꝓhibẽda aduersa creantur. Dati sunt rẽ-
ctores ne mala fiãt: ministri dei sunt: vt boni lau
dẽtur: mali puniantᷣ. Ex quib⁹ ṽbis patȝ: ꝙ nedũ
potestas est a deo: sed etiã ꝙ ad vindicãdũ iram
dei in malos ptãtis ministeriũ acceperũt. Unde
manifestuȝ est: ꝙ ea tenentᷣ vindicare .i. punire:
vñ ira dei ꝓuocatᷣ: hec aũt sola sunt pctã: ad hoc
ergo principes q̄ gladiũ nõ frustra portãt: insti-
tuti sunt: vt pctores qui irã dei meruerunt: coer
ceãt. De hoc aũt magis infra. Ad idem est illud

Isido.

Isido. li. iij. de sum. bo. c. xxiij. ⁊ habetᷣ. xxiij. q. v.
principes. Principes (inqꝛ) secli nõnunꝙ̃ intra
ecclesiã ptãtis adepte culmina tenent: vt per eã
dẽ ptãtẽ disciplinã ecclesiasticã muniant. Ceteꝝ
intra ecclesiã ptãtes necessarie nõ essent: nisi vt
qđ nõ preualent sacerdotes efficere per doctrine
sermonẽ: ptãs hoc imperet p disciplinẽ terrorẽ.
Sepe per regnũ terrenũ celeste regnum proficit
vt qui intra ecclesiã positi ꝯtra fidẽ ⁊ disciplinã
agũt: rigore principũ cõterantᷣ: ipsamqȝ discipli
nam quã vtilitas eccl'ie exercere nõ preualet: cer
uicib⁹ superboꝝ ptãs principalis imponat: ⁊ vt
venerationẽ mereãtur virtutẽ ptãtis impertiatᷣ
Et sequitᷣ ad ꝓpositũ. Cognoscat principes secu
li deo se debere esse reddituros rõnẽ ꝓpter eccle
siam: quã xp̄o tuendã suscipiũt. Nã siue augeatᷣ
pax ⁊ disciplina ecclesie per fideles pn̄cipes: siue
soluatur: ille ab eis rõnẽ exigit qui eoꝝ ptãti suã
ecclesiaȝ tradidit. Ecce aperte habes ecclesiam
ptãti principũ traditã a xp̄o. Ex quib⁹ hec ratio
formari põt. Ab illo est ptãs secularis principi-
bus tradita: cui rõ rursus ptãtis est reddẽda: sed
hmõi est deus: ergo a deo est ptãs secularis prin
cipibus tradita. Cõsequẽtia nota cum maiore:
qꝛ ei soli reddenda est ratio de re aliqua: a quo
res ipsa est cõmissa. Minor ꝓbatur per illud In
no. xxiij. q. ii. quesitũ. Meminerant a deo ptã-
tes esse cõcessas: ⁊ ꝓpter vindictã noxioꝝ gladiũ
fuisse ꝑmissuȝ: ⁊ dei ministerio esse datũ in hmõi
vindices. Quõ igitur reprehenderent factũ: qđ
autore dño videtur esse cõcessum? Qđ ṽo a deo
cõcessum est: ita cõcessuȝ est: vt suo tempore qui
acceperit: rationẽ deo reddat: sm parabolã talẽ

Augustin⁹

toꝝ seruis a dño cõmissoꝝ. Mat. xxv. Itẽ Augu.
super Joã. Miranturᷣ blasphemi / qꝛ commouẽtur
ptãtes xp̄iane cõtra dissipatores ecclesie detestã
dos. Si nõ cõmonerentᷣ / quõ redderẽt rõnẽ deo
de imperio suo? Intẽdat charitas vestra qđ di-
cam: qꝛ hoc pertinet ad reges xp̄ianos vt tempo
ribus suis pacatã velint matrẽ suam ecclesiam
habere: vnde spũaliter nati sunt. Ex predictis sa
tis probatũ relinquitᷣ: ꝙ potestas secularis (qꝛ
a deo est) exerceri debet ad honorem dei: ad cor-
rectionem multoꝝ deũ offendentiũ. ¶ C Secũ-
do probatur idem ex parte finis regiminis. Est

Finis regi-
minis du-
plex.

aũt finis regiminis duplex. Unus principalis:
qui est finis simpliciter vltimus: qui est beatitu
do eterna. De quo bea. Isido. lib. iij. sentẽtiarũ
suaꝝ. c. xxiij. dicit. Boni iudices iusticiã ad so-
lam obtinẽdã vitam eternã suscipiũt. Hic enim
finis esse debet oĩm humanoꝝ actuũ bonorũ et

Isido.

meritorioꝝ. Uñ ⁊ ꝑdictis subiicit Isid. Nec eaȝ
iusticiã munerib⁹ acceptis destruũt: vt dũ de iu-
sto iudicio tpalia lucra nõ appetũt: ꝑmio eter-
no ditentᷣ. Ali⁹ ẽ mediat⁹ finis ad vltimũ finem
relatus: qui est pax terrena. Ad vtrumqȝ finem
obtinendũ necessaria est correctio pctõꝝ popu-
li. Siquidẽ pctã ab vtroqȝ fine impediũt: ⁊ tam
pacẽ eternã ꝙ̃ tpalẽ tollunt. Qđ eternã manife-
stum est:

stum est: quia beatitudo eterna nõ confert nisi in
stis ab omni peccato immunib⁹. Nihil enim iniq-
natũ intrabit in illud. ¶ Quod etiã petã non cor
recta tollũt pacẽ tpalem probatur: quia propter petã ho-
minuz inducit dñs gladium et pestes varias. Unde
Leuiti. xx. Homo de filiis israel et de aduenis qui
habitãt in israel: si quis dederit de semine suo ido
lo Moloch morte moriat: pplus terre lapidabit
eum. Et sequitur. Quod si negligens pplus terre: et q-
si paruipendens imperiũ meũ: dimiserit hominem q
dederit de semine suo Moloch: nec voluerit eum
occidere: ponã faciẽ meã sup hominem illũ: et cogna
tionẽ eius: succidãq3 ipsum et omnes qui consen
serũt ei vt fornicaretur cũ idolo Moloch de me-
dio populi sui. Denique quid aliud loquũtur ma-
ledictiones transgressorum preceptorum dñi. Deut.
xxvii. et xxviii. capitulis: et comminationes prophetarum:
nisi q vniuerse plage dei in pplm descẽdunt: eo q
petã impunita relinquũtur: Item bea. Aug. xxiii.
q. iiii. si ca. Si ea inquit de quibus deus vehemẽ
ter offenditur insequi vel vlcisci differim⁹: ad ira
scendum vtiq3 diuinitatis patientiam prouocam⁹
Nõne Achor filius zare preterijt mandatũ dñi: et
sup oẽm pplm israel ira eius incubuit: et ille erat
vnus hõ. O vtinã solus perijsset in scelere suo. Itẽ
bea. Greg. ad Brunichildẽ reginã francorũ Si
quos igitur violentos: si quos adulteros: si quos
fures vel alijs prauis actibus studere cognosciti͂s
deum eorum correctione placare festinate: vt
per vos flagellũ perfidarum gentium: quod quantũ
videmus ad multarũ nationũ vindictam excita-
tũ est: non inducat. Ne si quod nõ credim⁹ diui-
ne vltionis iracundie sceleratorũ fuerit actione
cõmota: belli pestis interimat: quos delinquẽtes
ad rectitudinis viã dei precepta non reuocãt. Itẽ
bea. Cypria. et habetur. xxiii. q. v. si audieris. Si au
dieris ait in vna ex ciuitatibus quas dñs de⁹ da
bit tibi inhabitare illic dicentes. Eamus et seruia
mus dijs alienis: quos deos non nouisti: interfi-
ciens necabis omnes qui sũt in ciuitate cede gla
dij: et incendes ciuitatẽ igni: et erit sine habitacu-
lo: et ineternũ non reedificabitur. Etiam nunc vt
auertatur deus ab indignatione ire sue: et dabit
miam tibi: et miserebitur tui: et multiplicabit te si
audieris vocem dñi dei tui: et obseruaueris prece
pta eius. Cuius precepti et vigoris memor mata-
thias interfecit eũ qui ad arã sacrificaturus ac-
cesserat. Quod si ante aduentũ xpi circa dñm co-
lendũ: et idola spernenda hec precepta seruata sunt
quãto magis post aduentũ xpi seruanda sunt qñ
ille veniens non tm̃ verbis nos hortatus est: sed
etiam factis. ¶ D Ex quibus pz q inanis est de-
fensio tyrannorum reipu. non correctis vitijs in plebe:
quibus correctis haud dubiũ deus est q pugnat
pro nobis. Nam sicut negligentia et correctionis
dissimulatione ira prouocatur diuina: ita eorũ cor
rectione debita dei intescit ira. Sic mitissimus
moyses vindicato idolatrie petõ in populo oc
cisis. xxiii. milibus iram dñi a cetera amouit mul
titudine. Exo. xxxii. Sic phinees filius Eleazari
per vindictam stupri dñm placauit populo: et sa-
cerdotium promeruit: vt habetur Numeri. xxv. vbi
hr. Dixit dñs ad moysen. Phinees filius eleaza-
ri filij aaron sacerdotis auertit iraz meam a filijs
israel: qz zelo meo cõmotus est contra eos: vt nõ
ipse delerẽ filios israel in zelo meo. Et ibi premis-
sum est. Iratus dñs ait ad moysen. Tolle cũctos
principes ppli: et suspende eos cõtra solẽ in pati-
bulis: vt auertatur furor me⁹ ab israel. Sic mata
thias volens congregare pplm prius vindicauit
vindictã dñi in iudeũ idolo sacrificantẽ: et nũciũ
regis ad id compellentez: vtrosq3 trucidando super
altare. j. Mach. ij. Et filius eius iudas acturus p
lia populi: prius egit prelium dñi. Nam persecu-
tus est iniquos / perscrutãs eos qui perturbabãt
pplm eius: et perambulabat ciuitates iuda: et per
didit impios ex eis: et auertit iram ab israel. Et sic
post peccatorum vindictã induit se arma bellica ad
pugnandũ contra gentes: et gloriosissimis potit⁹
est triumphis dño sibi adsistente: vt hr. j. Mach.
iij. et per totum librum. Multa ad idẽ colligi pos-
sent ex libris iudicum et regũ. Et o vtinã hec attẽ-
derent principes nostri ad bella processuri: imo
bella preuentari prius mucrones sue correctionis
exacuerent in transgressiones publicas diuinorum
mandatorum per penalia statuta: ipsaq3 exequeren
tur. Sic paucis: immo pene nullis expensis imo
cũ lucro pplm sibi subiectum a peccatis p̃serua-
rent: ac sibi placato dño bella que non sine max
imis sumptibus ac ppli iactura agi psit cauerent
Non sunt hi (negligentes principes in corrigen
do peccata) veri pacis defensores: sed magis pa-
cis turbatores: correctionis negligentia irã et fla
gellum contra se et populũ prouocãtes. Nec minus
detestandum est: q ad bella processuri: nõ prius
se per confessionem ac penitẽtie sacramentũ deo
reconciliant: sed turpissimos bellatores actu deũ
sine intermissione ludis: fornicationibus: furtis:
adulterijs: et ceteris criminibus offendentes: non
attendentes aut forte nõ credentes: q nõ in bellorum
fortitudine aut multitudine: sed dũtaxat de celo
victoria est. Et quõ illam de celo sperare psit: qui
deũ celi tam grauiter offendunt? Ut ergo prãtes
seculares pacẽ eternã et tpalem adipisci valeant:
contra petã subiecti populi dimicẽt. Nam circa pu
nitionẽ petõrũ eorum prãs principaliter exercert
dz. Unde Deut. xij. dr nõ solũ sacerdotibus: sz gñra-
liter oibus in ptãte cõstitutis. Fictor somniorum
volẽs ad idololatriã ptrahere: aut a deo suo auer
tere: statim interficiat. Simile habet Deut. xvij.
ca. Itez ille q est minister regni dei: precipue habet
iudicare ac punire peccata que subditi sui cõmit-
tunt in deũ: reges aũt sunt ministri regni dei: qui
bus dr Sap. vj. Cum essetis ministri regni illius:
nõ recte iudicastis tc. Maior ptz: qi minister re-
gni hz punire ea / q subditi sui cõmittũt cõtra re-
gẽ et regnũ: talia aũt sunt petã. Item ad reges pti
net dissipare oẽ malũ fm illud Prouer. xx. Rex q
sedet in solio iudicij: dissipat omne malũ intuitu
suo. Sed nihil est magis malũ q peccatũ. Perti-
net ergo ad regis officiũ dissipare cõdigna vltio
ne petm. Itẽ nõ minorẽ iurisdictionẽ habent re-
ges in nouo testamento q habuerũt reges in ve
teri testamento. Ad reges autẽ veteris testamẽti
ptinebat punire idololatras et blasphemos. Nã
de rege asa legit. iij. Reg. xv. q fecit rectũ ani cõspe
ctũ dñi sicut dauid pr eius: et abstulit effeminatos
de terra: purgauitq3 vniuersas sordes idolorum que
fecerãt patres ei⁹: et naachã matrẽ suam amouit:
ne esset princeps in sacris priapi: et subuertit spe-
cũ ei⁹: et confregit simulachrũ turpissimũ: et combussit
in torrente cedron. Sic iehu oẽs prophetas baal
occidit. iiij. Reg. x. Ergo non minus ptinet ad re
ges noui testamẽti vindicare offensas dei. Unde et
preceptũ est regi. Deut. xvij. vt postq sederit in so-
lio regni sui: describat sibi Deuteronomiũ legis
in volumine: legatq3 illud oib⁹ diebus vite sue tc.
vt discat timere dñm deũ suum / et custodire ver
ba et cerimonias ei⁹ q in lege precepta sũt tc. Et q̃re
hoc nisi vt sciat qd remuneret: et qs legis trãsgres
siones puniat. ¶ E Ad idẽ sunt auctoritates san-
ctorũ. Nam beatus Cyprianus in de. xij. abusio.

Margin notes: Apoca. xxi. — Leuiti. xx. — Augustin⁹. — Gregorius — Cyprianus — Attende de correctiõe vitiorum. — Nũe. xxv. — ij. Mac. iij. — Deut. xvij. — Sap. vj. — Prouer. xx. — Cyprianus

ait. Rex debet furta cohibere: adulteria punire: impios de terra perdere: periuros non sinere viuere: filios suos non sinere impie agere. Itez Pelagius papa. Hoc diuine & humane leges statuerunt: vt ab ecclesie vnitate diuersi: & eius pacem iniquissime perturbãtes: a secularibus etiam potestatibus comprimantur: nec quicq̃ maius est: vnde deo sacrificium possitis offerre: q̃ vt si id ordinetis: vt hi qui in suam & aliorum perniciē debacchantur cõpetenti debeant rigore compesci: & habetur. xxiij. q. v. quali nos. Itez btũs Chrysos. Sicut sacerdos debitor ē: vt veritatē quã audiuit a deo licite predicet: sic laicus debitor est: vt veritatem quam audiuit a sacerdotibus in scripturis esse ꝓbatam defendat. Quod si non fecerit ꝓdidit (alias prodit) veritatem: & habetur. xi. q. iij. nolite. Item Aug. super ps. lxxi. Ostendit propheta nec illos immunes esse a scelere qui permiserunt xp̃m a principibus occidere: cum pre multitudine timerent: & possent illos a facto & se a cõsensu liberare. Qui desinit obuiare peruersis cum potest: consentit: vt pz. lxxxiij. dist. c. error. cũ. ij. ca. seq. & dist. lxxxvi. culpã. alias incipit: facientis culpã. &. xxiij. q. iij. qui potest. Tenebantur ergo prohibere pontifices et principes ne occiderent xp̃m: ergo ad laicum spectat prohibere crimina cum potest. Neq3 minus tenetur laicus iudex iniuriam dei repellere: q̃ iniuriam socij. Sed vt dicit Amb. lib. i. de offi. Fortitudo que bello tuetur patriam a barbaris: vel domi defendit infirmos: vl' a latronibus socios: plena iusticia est. Item Aug. ad Cresconium grãmaticum obuciētem ei. Quisquis christianus inimicum persequitur: xp̃i est inimicus. Rñdit Augu. Uerum dicis: si non persequitur hoc in illo quod xp̃o est inimicum. Neq3 enim dñs in seruo: pater in filio: maritus in coniuge: cum sunt vtriq3 xp̃iani: non debent persequi vitia xp̃iane cõtraria veritati. An vero si non persequatur non rei negligentie merito teneantur? Unde debet homo (vt idem dicit ad macedonium) diligere proximum suum sicut seipsum: vt quem potuerit hominem beneficentie consolatione: vel informatione doctrine: vel discipline coertione adducat ad colendum dñm. Nam mali sunt prohibendi a malo: & cogendi ad bonũ: vt idē Aug. ait ad donatũ presbyterũ. ¶ Idē in libro psalmorum: & allegatur. xxiij. q. iiij. c. duo ista. Duo ista noīa cum dicimus: hõ peccõr: non vtriq3 frustra dicuntur: qr peccõr est corripe: qr hõ miserere: nec omnino liberabis hoīem nisi persecutus fueris peccõres. Huic officio oīs inuigilet disciplina: sicut cuiq3 regenti apta & accõmodata est: non solum episcopo regenti plebem suã: sed etiã pauperi regēti domũ suã: diuiti regēti familiã suã: marito regenti ꝯiugē suã: patri regenti prolē suã: iudici regēti ꝓuinciã suã: regi regenti gentē suã. Et paulopost. Ita nulli hoī claudenda est mia: nulli peccõri relaxanda est impunitas. Et post. Nõ ergo suscipiamus peccõres ꝓpter qđ sunt peccõres: sed tñ eosipsos qr hoīes sunt: humana consideratione tractemus. Persequamur in eis ꝓpriã iniquitatē: misereamur cõmunē naturam. ¶ Et ex illo arguit. Non minorem iurisdictionē hz ptãs secularis in sibi subditos: q̃ pater familias in suã familiam: q̃ pater in filiũ: q̃ maritus in ꝯiugē: sed oēs illi pñt & tenent regere suos & cogere ad obseruantiã mandatorũ dei: et bone statē vite ergo &c. Itē magis spectat ad principes cõstitutum a deo a quo est oīa legitima ptãs: vlcisci iniuriã dei q̃ suorum ciuiũ: sed oīm peccã iniuriã inferunt dño: ergo magis spectat ad deum vltio peccati q̃ vltio iniurie subditorũ: & tñ ad secũdã tenetur: ergo multo magis ad primã. ¶ f Idem probatur tertio ex parte persone principãtis. In qua duo considerantur. s. qr homo est: & qr in potestate est: vt dicit Aug. ad bonifaciũ. Aliter dño seruit: qr homo est: aliter: qr rex est. Quia homo ē seruit viuendo fideliter: qr rex est seruit leges iusta precipientes: & contraria ꝓhibentes: conuenienti rigore sanciendo. Inquantũ igitur homo fraterna correptione habet proximuz admonere vt precedenti lectione monstratum est: atq3 cauere ne malis societur. Sed sm prophete admonitionem a malis recedere inde exire & immundum non tangere: contactu cordis non corporis. Un̄ Aug. sup Ioannē tractans verba predicta. Quid est (inquit) tangere immundũ: nisi cõsentire peccatis? Quid est autez exire inde: nisi facere quod pertinet ad correctionē malorum: quantum pro vniuscuiusq3 gradu atq3 persona salua pace fieri potest. Et paulopost. Ergo fratres mei quotquot habetis inter vos: qui adhuc amore seculi ꝑgrauantur auaros: periuros: adulteros: inspectatores nugarum: consultores mathematicorum: augurum: aruspicum: ebriosos: quicquid inter vos malorum esse nostis: quantum potestis improbate: vt corde recedatis: & redarguite: exeatis inde: & nolite cõsentire: vt immũduz non tangatis. Et lib. ij. contra permenianum. Quisquis quod põt arguendo corrigit: vel quod corrigere nõ potest saluo pacis vinculo excludit: vel qđ saluo pacis vinculo excludere nõ põt equitate improbat: firmitate supportat: hic est pacificus & ab illo maledicto immunis: de quo scriptura dicit. Ue his q̃ dicunt nequã bonũ: & qđ bonum est nequam. (Esa. v.) Ita plane sociat quis malis: si mali aliquid cõmittit aut ꝯmittentibus fauet. Si aũt neutrũ facit: nullo mõ sociat. Porro si addat tertiũ: vt non sit vindicãdo piger: sz corripiat iustus in mia & arguat & hoc cũ dilectione corrigēdi nõ cũ odio ꝑsequendi faciat: plenissimũ officiũ castissime innocentie impleuit. Hec cõgruũt ꝑsone in ptãte constitute vt hmõi: qr cõueniũt oī homini. Sed aliq̃d plus requirit ad eius ꝑsonã vt regi. i. vt regenti. Sic eñ ei cõuenit vt leges iustas et edicta penalia cõtra peccã statuat: vt transgressores corrigēdo puniat. De primo dicit Aug. ad Bonifaciũ: vt. s. allegatũ est: qr rex est leges iusta precipientes: & contraria ꝓhibentes ꝯuenienti rigore sanciat. ¶ Ad idē loquit beatus Aug. Quoniã imperatores veritatē tenuere: & ꝓ ista cõtra errorē iubent: quisquis cõtempserit: ipse sibi iudiciũ acquirit. Idez Aug. ad Uincentiũ. xxiij. q. iiij. nõ inuenit. Quis enim vestrũ nõ laudat leges imperatorũ datas aduersus sacrificia paganorũ? Et ad bonifaciũ loquēs de imperatoribus ait dist. ix. c. j. Qñ pro veritate cõtra falsitatē cõstituunt bonas leges: terrentur seuientes & corrigunt intelligentes. Quicũq3 vero legibus imperatorũ q̃ pro dei veritate ferũtur obtēperare non vult grãde acq̃rit suppliciũ. Idē ad Bonifaciũ. xxiij. q. iiij. Si ecclesia loquēs ad hereticos ait. Qđ aũt sez heretici dicunt: q̃ ꝯtra suas impietates leges iustas institui nolũt: nõ petisse a regibus terre aplos talia nõ cõsiderãt aliõ fuisse tũc tpis & oīa suis conuenire tpibus. Quis eñ tunc in xp̃m crediderat imperator: quis enim pro pietate ꝯtra impietatē leges ferendo seuiret? Tunc eñ adhuc illud propheticũ nõ implebatur Quare fremuerunt gentes & populi meditati sũt inania. Astiterunt reges terre & principes conuenerunt in vnum aduersus dominum & aduersus christum eius. Nondum eñ agebat quod paulopost in eodem ps. dr. Et nunc reges intelligite

erudimini/qui

Pelagius papa.

Chrysos.

Augustinus.

Ambro.

Augustinus.

Esa. v.

erudimini q̄ iudicatis terrã. Seruite dño in timore: et exultate ei cum tremore. Quõ ergo reges dño seruiũt in timore: nisi ea que cõtra dñi iussa fuerint religiosa seueritate phibẽdo atq; plectẽdo? Et sequit qõ. ð. allegatũ est. Aliter em̃ seruit: q: homo est: aliter etiã q: rex est. Q: homo est: seruit viuẽdo fideliter. Q: rex est: seruit leges iusta pcipiẽtes: et cõtraria phibẽtes cõueniẽti rigore sanciẽdo. ¶ B Qõ etiã exẽplis ostẽdit. Nam reges infideles leges p fide laudabiliter ediderũt. Nam Nabuchodonosor legẽ edidit p fidei veritate. xxiij. q. iiij. qñ vult. Q: vt legit Daniel. iij. ait. A me positũ est decretũ hoc: vt ois populꝰ tribus et lingua quecũq; locuta fuerit blasphemiaz cõtra deũ sidrach: misac: et abdenago: dispereat: et domus eiꝰ vastet. Neq; em̃ est alius deꝰ q̄ possit ita saluare. Rex etiã Artaxerxes Hester vlt. legem edidit dicẽs. Hoc edictũ qõ nũc mittimꝰ in cũctis vrbibꝰ pponat: vt liceat cũctis iudeis vti legibꝰ suis. Reges etiã fideles leges pro veritate fidei cõdiderũt. Qõ etiã testat Augu. in epistola ad Uincẽtiũ: vbi corrigit seipsum: eo q̄ prius in opinione erat q̄ nullꝰ ad veritatẽ xp̃i cogendus esset. Sed illã mutat allegãs ad hoc dicẽs. Ciuitas mea q̄ cũ tota esset in parte donati: ad vnitatem catholicã legũ imperialium timore cõuersa: quã nũc videmus ita animositatis vestre perniciẽ detestari: vt in eo nunq̃ fuisse credatur. Hoc etiã rõ pbat. Nam ille põt leges p fide statuere: qui nõ solũ p cõtẽplatione hominũ ß etiã p contẽplatione dei põt ius cõdere: hoc aũt compẽtit laicali potestati: ergo. Minor pz dist. j. ius ciuile: vbi dicit. Jus ciuile est qõ quisq; pplŝ vel quecũq; ciuitas sibi ppriũ humana diuinaq; causa cõstituit. l. ex cõtẽplatione dei et hominũ ſm glo. ibidẽ. Jtẽ ois persona vel cõitas iurisditionẽ habẽs coactiuã: põt legẽ statuere de his ad q̄ alias tenent: et ad ea obseruãda põt subditos pena rationali obligare: sed ois fidelis tenet legẽ diuinã et eius pcepta seruare: ergo põt ad ea seruãda habens iurisditionẽ: subditos sub certis penis rationabilibꝰ obligare. Sic habẽs iurisditionẽ potest p leges suas subditos suos ad ea obligare: q̄ pacẽ et trãquillitatẽ eoꝝ cõseruãt: et ea phibere q̄ pacem turbãt. Sola aũt diuine legis trãsgressio trãquillitatẽ et pacẽ turbat: vt ex pdictis pz: ergo põt has phibere sub moderatis penis. Et ex illis arguit. Qui hz cõdere legẽ: hz eã defendere: et trãsgressores punire: et secularis potestas põt legem cõdere de obseruãdis diuinis pceptis: ergo trãsgressores sibi subditos punire. ¶ H Sz hic dicũt heretici et ceteri hoies moribꝰ pditi: q̄ nemo cogẽdus est ad fidẽ: neq; ad bonũ. Nam nemo ad id cogẽdus est ad qõ inutiliter cogit. Ad bonũ aũt qs inutiliter cogit: cũ deꝰ aspernet coacta seruitia. Unde aplŝ cum corinthios ad elemosynas hortaret: ait. Unusquisq; det put destinauit in corde suo: et non ex tristitia aut necessitate. Hilarẽ em̃ datorẽ diligit deꝰ. Uñ datur intelligi: q̄ q̄ inuitꝰ dat: et rẽ pdit et meritũ. Jtẽ ad Philemonẽ ait. Ne velut ex necessitate bonũ tuũ esset: sz volũtariũ. Jtẽ. j. Jo. iiij. Timor nõ est in charitate: sed pfecta charitas foras mittit timorem. Qui aũt cogit: timore illo ducit qui nõ est in charitate. Sine charitate autẽ nihil dño placet et acceptat ad premiũ sempiternũ. His rñdet beatꝰ Aug. ostẽdẽs q̄ mali cõpellendi sunt ad bonum. Unde Donato presbyte. ait. xxiij. q. iiij. displicet. Displicet (inq̃t) tibi q̄ traheris ad salutẽ dei: cũ tamẽ multos nr̃os ad perniciem traxeris. Quid em̃ volumus: nisi te cõprehẽdi et psentari: et serua

Danie. iij.

Hester vlt.

Augusti.

Sola diuine legis trãsgressio pacem et tranquillitatez perturbat.

ij. Cor. ix.

j. Joan. iiij.

Augusti.

ri ne pereas? Sed neq; hoc tibi fieri debuisse putas: q̄ neminẽ existimas cogẽdũ ad bonũ. Attende q̄d dixerit aplŝ: qui episcopatũ desiderat: bonum opus desiderat: et tamẽ multi vt episcopatũ suscipiãt: tenent: inuiti perducunt: includuntur: patiunt inuiti mala q̄ nolũt: donec eis adsit volũtas sustinẽdi (alŝ suscipiẽdi) opis boni. Quãto magis vos ab errore pernitioso in quo nobis inimici estis: trahẽdi estis: et perducẽdi ad veritatem: vel cognoscẽdã vel eligẽdã: nõ solũ vt bonorẽ salubriter habeatis: sed etiã nequissime pereatis? Sequit. ¶ J Dicis dñm dedisse liberũ arbitriũ: ideo nõ debere hominẽ cogi ad bonũ. Quare ergo illi de quibꝰ. ð. diximꝰ: cogunt ad bonũ? Attẽde ergo et cõsidera q̄ nõ ideo volũtas bona misericorditer impẽdit: vt mala volũtas hois diligat. Nam qs nesciat: nec dãnari homines nisi merito male volũtatis: nec liberari nisi bonã habuerit volũtatẽ? nõ tñ ideo q: diligunt: male sue volũtati impune et crudeliter permittendi sunt. Sed vbi potestas dat a malo phibẽdi: et ad bonũ sunt cogẽdi. Nam si volũtas mala semp sue permittẽda est libertati: quare israelite recusantes et remurmurãtes: tã duris flagellis a malo phibebant: et ad terrã pmissionis cõpellebant? Si voluntas mala sue permittenda est libertati: quare Paulus nõ est permissus vti sua pessima voluntate: qua persequebat ecclesiã: sed prostratus est vt cecaret: cecatꝰ est vt mutaret: mutatus est vt mitteret: missus est vt qualia fecerat in errore: talia in veritate pateret. Si volũtas mala semper sue permittẽda est libertati: quare monet pater in scripturis sanctis filiũ durũ nõ solum verbis corripere: sed etiã latera eius tũdere: vt ad bonã disciplinã coactus ac domitus dirigat? Uñ idez Salomõ dicit. Tu percutis eũ virga: animã aũt eius liberas a morte. Si aũt mala volũtas semp sue permittẽda est libertati: quare corripiunt negligẽtes pastores: et dr̃ eis. Errantem nõ reuocastis: pditũ nõ inquisistis? Et vos oues xp̃i estis characterẽ dñicũ portatis in sacramẽto qõ accepistis: sed erratis et peritis. Nõ ideo vobis displiceamus: q: reuocamus errãtes: et querimus perditos. Melius em̃ facimus volũtatẽ dñi monentis: vt vos ad ouile eiꝰ redire cogamus: q̄ cõsentiamus volũtati errãtiũ: vt perire vos permittamus. Noli ergo iã dicere qõ assidue audio te dixisse. Sic volo errare: sic volo perire. Meliꝰ hoc omnino perire nõ permittimus q̄tũ possumus modo. Sequitur. Qõ te in puteũ quo morereris misisti: vtiq; libera voluntate fecisti: q̄ crudeles essent serui dei: si huic male volũtati tue te pmitterẽt: et nõ te de illa morte liberarẽt: quis eos nõ merito culparet: qs impios nõ recte iudicaret: et tamẽ tu te volens in aquã misisti vt morereris: illi te nolentẽ leuauerant de aq̃ ne morereris. Tu fecisti ſm volũtatẽ tuã: sed in pernitiẽ tuã: illi cõtra volũtatẽ tuã: sed cõtra mortẽ tuã. Si ergo salus illa corporalis sic custodiẽda est: vt etiam in nolentibꝰ ab eis q̄ eos diligũt seruet: quãto magis illa spiritualis in cuius desitione mors eterna metuit? Et sequit. Repetis sicut audio: quod in euãgelio scriptũ est: recessisse a dño septuaginta discipulos: et arbitrio sue male et impie discessionis fuisse permissos: ceterisq; duodecim q̄ permanserãt fuisse respõsum. Nunq̄d et vos vultis abire? Et nõ attẽdis: q: tũc ecclesia nouello germine pullulabat: nõdũq; cõpleta fuit illa pphetia. Et adorabũt eũ oẽs reges terre: oẽs gentes seruiẽt ei. Quod vtiq; quãtomagis implet: tãto maiore vtit ecclesia potestate: vt nõ solũ inuitet:

Salomon.

sed etiā cogat ad bonū. Hoc dn̄s significare volebat: ꝙ q̄uis haberet magnā potestatē: prius tamen elegit cōmēdare humilitatē. Hoc etiā in illa cōuiuiȝ similitudine satis euidenter ostendit: vbi misit ad inuitatos ⁊ venire noluerūt. Et ait seruo. Exi cito in vias ⁊ plateas et vicos ciuitatis: ⁊ pauperes ac debiles: ⁊ cecos: ⁊ claudos introduc huc. Et ait dn̄o seruus. Factū est vt imperasti: et adhuc locus est. Et ait dn̄s seruo. Exi in vias ⁊ sepes: ⁊ cōpelle intrare vt impleatur domus mea. Uide nūc quēadmodū de eis qui ꝓmouerent: dictū est: introduc eos: tūc dictū est: cōpelle. Ita significata sunt ecclesie primordia adhuc crescētis: vt essent viri etiā cōpellēdi. Et iterū idē

Augusti.

Augu. xxiiij. q. iiij. ꝗs nos. Quis nos (inquit) pōt amplius amare q̄ xp̄s: qui animā suā posuit pro ouibus suis? Et cū Petrū ⁊ alios apostolos verbo solo vocasset: paulū ecclesie sue postea magnum edificatorē: sed horrendū antea vastatorē nō solum voce cōpescuit: verūetiā potestate ꝓstrauit: atq̄ infidelitatis tenebris sevientē: ad desiderādum lumē cordis vt surgeret prius cecitate corporis percussit. Si pena illa nō esset nō ab ea postmodū sanaret. Et qm̄ apertis oculis nihil videbat: si eos saluos haberet: nō ad īpositionē manus ananie: vt eorum aperiret intuitus tanq̄ squāmas quibus clausus fuerat: inde cecidisse scriptura narraret. Ubi est: vbi est qđ illi clamare cōsueuerūt: liberū est credere vel nō credere? Cui vim xp̄s intulit: quē coegit? Ecce habēt Paulū apostolum. Agnoscāt prius in eo cogentē xp̄m: ⁊ postea docētem: prius ferientē ⁊ postea consolantē. Mirum est eñ: quomodo ille q̄ pena corporis ad euangelium coactus intrauit: plus illis omnibus: q̄ solo ꝟbo vocati sunt: in euāgelio laborauit. Et quē maior timor cōpulit ad charitatē: eius perfecta charitas foris mittit timorē. Cur ergo nō cogeret ecclesia perditos filios vt redirent? Ex his ⁊ aliis multis que breuitas omittere suadet: satis pȝ etiam malos ad bonū cogēdos esse. ¶ R Et per hoc ad replicas ꝯtra hoc inductas simul respōdet: ꝙ si bonum ad qđ mali cogunt: semꝑ inuiti tolerarēt: ⁊ nunq̄ volūtariū seruirent: inutiliter cogerent ad illud: ⁊ hoc quātū ad seipsos: lȝ nō inutiliter quātum ad alios hmōi pena territos: ⁊ a malo cohibitos. Sed q2 humane nature est: ⁊ ea que in desuetudinē veniūt abhorrere: ⁊ cōsueta velle magna custodia diligere: flagellis tribulationū mali sunt cohibēdi a malo: ⁊ ꝓuocandi ad bonū: vt duȝ timore pene malū in desuetudinē ducit: abhorreatur: bonū vero ex cōsuetudine dulcescat. Unde Aug. in ps. cxxvij. Cū per timorē gehenne cōtinet se homo a pctō: fit cōsuetudo iusticie: et incipit (qđ durū erat) amari: et incipit timor excludi a charitate: ⁊ succedit timor castus: quo timemus ne tardet: ne discedat: ne eo careamus. Ille vtilis: sed nō ꝑmanet in eternū: vt iste. Et ꝑ hoc pȝ solutio prime ⁊ vltime replice. Ad apostolum corinthiis ⁊ Philemoni scribentē: vt bonum eorum nō necessariū sit: sed volūtariū. Dicendū ꝙ apl̄s loquit de operibus mie: q̄ extra casum necessitatis sunt opera supererogationis: ⁊ ad illa nemo dȝ cogi: cū nō sint de necessitate salutis: neq̄ ꝑcepti: ⁊ quantū ad illa homo stat suo li. ar. Secus de his q̄ precepta sunt: quorū trāsgressio inducit mortē sempiternā. ¶ L Quarto ꝓbat propositio principalis exēplis veterū potestatuȝ secularū tam fideliū q̄ gētiliū. Et quidē de gētilibus nabuchodonosor ⁊ asuero iam. S. dictū est: ꝙ laudabiliter leges cōdiderūt contra blasphemos ⁊ pro cultu dei veri. Quibus addi pōt Cyrus rex persarum: vt habet. j. Esdre: ⁊ Darius successor Cyri: qui plures leges statuerūt ꝓ edificatiōe tēpli hierusalē ⁊ cultu dei: impēsas etiam dederūt: ac impedientes corripiebāt: vt liber Esdre ⁊ Neemie clare docēt. Deniq̄ ob quam causam principes romani ac ceteri tyranni tā crudeliter seuiebant in apostolos ac martyres: qui fuerunt viri pacifici: nihil cōtra rēpublicā molientes: nec temporalia cuiuscūq̄ diripientes: q2 oia contēpserūt: nec pacē cōmunē turbātes: nemini nocētes: omnibus benefacientes: ⁊ infirmos curantes. Nihil enim bono statui reipublice contrariū: eis tanq̄ maleficis obiectū est: dūtaxat q2 idolis sacrificare contēpserūt: ipsaq̄ cōtēnenda populū docuerunt: ideo cōtra eos tyranni tanq̄ deorum suorum falsorum ꝯtemptores: in eorūdē vindictaȝ exarserunt. Quid putatis egissent: si verū deū cognouissent pro eius cultu cōseruādo? Docuit exēplo Constātinus de tyrānide ⁊ idololatria ad fidē ⁊ veri dei cognitionē ꝯuersus. Deniq̄ ad fideles vtriusq̄ test. principes rediēs: quantū pro augēdo dei veri cultu: quantum cōtra trāsgressores ⁊ idololatras egere David: iosaphat: ezechias: helias ꝓpheta: iosias: ceteriq̄ plurimi qui legitima potestate freti: ⁊ leges sanctas pro obseruatione diuinorum mandatorum statuerūt: ⁊ trāsgressores ad eorum emendationē ⁊ ceterorum terrorē: penis huiusmodi statutis afflixerūt: vt satis declarāt libri regū. Paral. immo tota vete. test. historia. In nouo autem testamēto quod lex est amoris: non timoris: in quo nō sicut in priori testamēto ex maiori parte seruientes timore premebant: sed maxime dilectione nutriebant: licet rarius: nō tamē omnino defuerunt tales vindicte. xxiij. q. iiij. ea vindicta.

Nouū testamētum lex amoris est.

Nam ⁊ in principio nascētis ecclesie verbis beati Petri apostoli ananias ⁊ vxor eius: sicut Act. v. legitur: exanimes ceciderūt: nec resuscitati: sed sepulti sunt: vt dicit Aug. in li. de ser. dn̄i in monte: ⁊ contra faustū. xxiij. q. iiij. quid crudele. Sic plane. ⁊ apostolus nō crudeliter: sȝ amicabiliter tradidit hominē sathane in interitum carnis. j. Cor. v. vt spiritus eius saluus sit in die dn̄i nostri iesu christi. Tradidit ⁊ alios vt discerent non blasphemare: correcti scilicet demonis vexatione.

Actuū. v.

Augusti.

¶ Quid dicā de religiosis ac sanctis christiani regni imperatoribus regibusq̄: sancto Karolo magno: sancto Ludouico: Iustiniano / ceterisq̄ legum conditoribus: quanta statuerūt pro fide catholica: quanta contra hereticos: blasphemos: ac ceteros mandatorum dei trāsgressores: quas suas leges non inaniter statuerunt: sed fideliter executi sunt? Quorum edicta imperialiū legum codicibus inscripta sunt: ⁊ vsq̄ in hodiernum diem: ⁊ in vniuersitatibus publice legunt: ⁊ in secularibus iudiciis practicantur. Et ex his omnibus satis existimo probatam propositiōis sexte partem secundam: qua dicitur: ꝙ secularis potestas tenet in publice delinquentes in legem dei cōgrua coertione animaduertere. ¶ M Sȝ in his correctionibus ministrandis duo diligenter attendenda sunt. Primum: ne modum peccati correctionis modus excedat. Secundū: vt nō vindicte appetitu: sed charitatis instinctu fiat. De primo loquitur bea. Augu. cōtra petilianū. xxiij. q. iiij. qui peccat. Qui peccat (inquit) non peccat legis autoritate: sed contra legis autoritatem. Quia vero interrogas que sit ratio persequendi vicissim te interrogo: cuius sit vox in Ps. dicētis. Detrahētē secreto primo suo hūc persequebar. Quere itaq̄ causaȝ ⁊ modū ꝑsecutiōis: ⁊ noli tāta imperitia malorum generaliter persecutiones

Ps. c.

tiones reprehēdere. Nō em̄ persequimur vos: nisi quēadmodū veritas persequitur falsitatē. Sed petilian⁹ dixit. Si apl'i ꝑsecuti sunt aliquem: aut aliquem tradidit xp̄s? Augu. rñdet. Possum q̄dē dicere ipsum sathanam oībus malis hoībus esse peiorem: cui tñ tradidit apl's hoiem ad interitū carnis: vt sp̄us salu⁹ sit in die dñi nostri iesu xp̄i. Itē ⁊ alios de quib⁹ dicit: quos tradidi sathane: vt discāt nō blasphemare. Et dñs flagellatos expulit de tēplo improbos mercatores: vbi etiā cōnexū est testimoniū scripture dicentis. Zelus domus tue comedit me. Ecce inuenimus aplm̄ traditorē: xp̄m persecutorē: quare per violētissimas turbas et vltro īprobi estis ecclesiis catholicis? Ubi poteritis aduertere ꝙ innumerabilib⁹ exemplis: res ipsa indicat. Sed dicitis vos loca vestra defendere: ⁊ resistitis fustibus ⁊ cedibus quibuscunq̄ poteritis: quare non audistis vocē dñi dei dicentis? Ego aūt dico vobis non resistere malo: aut si fieri pōt: ꝙ aliq̄ñ recte per vim corporalem resistatur violētis: nō ideo p̄ceptū violetur: q̄d audiuimus a dño. Ego aūt dico vobis nō resistere malo. Cur nō etiā hoc fieri pōt ꝑ ordinatas et legitimas potestates de sedibus q̄ illicite vsurpātur vel ad iniuriā dei retinētur: vt pius expellat impiū: ⁊ iustus iniustū? Neq̄ em̄ eodē mō passi sunt pseudo ꝓphete ab helia: quo ipse helias a rege nequissimo: scʒ achab. Aut q̄ flagellat⁹ est dominus a ꝑsecutorib⁹: passionib⁹ eius cōparandi sunt: quos ipse de tēplo flagellatos eiecit. Restat igit̄ vt nihil aliud requirendū esse fateamini nisi an iuste: an impie feceritis. Nō miremini si non desunt ministri deo: per quos flagellamini: qui ꝑsecutionē patimini nō a nobis: sed sicut scriptū est ab ipsis factis vr̄is. Et infra. De persecutiōe vr̄a querela sedabit̄: si cogitetis prius: ⁊ intelligatis nō oēm ꝑsecutionē esse culpabilē: alioq̄n vero nō laudabiliter diceretur. Detrahentē secreto proximo suo hunc persequebar. Nā quotidie videmus: ⁊ filiū de patre tanq̄ꝫ de ꝑsecutore suo conqueri: ⁊ cōiugem de marito: ⁊ seruum de dño: ⁊ colonū de possessore: ⁊ reū de iudice: ⁊ militē vel ꝓuincialē de duce vel rege. Cū illi plerunq̄ ordinatissima ptāte hoies sibi subditos per terrores leuium penarū a grauioribus malis prohibeant atq̄ cōpescant. Plerūq̄ aūt a bona vita ⁊ bonis factis minando ⁊ seuiendo deterreant. Sed cū a malo ⁊ illicito ꝓhibeant: correctores: ⁊ cōsultores sunt. Cū autē a bono ⁊ licito: persecutores et oppressores sunt. Sed culpant̄ etiā q̄ prohibent a malo: si modū pctī modus correctiōis excedat. Ecce ꝙ excessus correctiōis in vitio est corrigentis. Moderata igit̄ ⁊ tēperata debet eē correctio.

¶ N De scđo scʒ ꝙ nō vindicte appetitu: sʒ charitatis affectu correctio fiat: loquit̄ btūs Augu. ad Uincentiū donatistā (et allegat̄. xxiij. q. iiij. c. nimiū) dicēs. Nimiū sunt inquieti: quos per ordinatas a dño ptātes seclares: cohiberi atq̄ corrigi mihi nō videtur inutile. Nā de multorū iam correctione gaudemus. Et sequitur. Si em̄ q̄s inimicum periculosis febribus phreneticū factū currere videret in precipitiū: nonne tunc potius malū pro malo redderet: si sic eū ire pmitteret: q̄ꝫ si corrigendū curandūq̄ ligaret? ⁊ tñ tunc ei molestissimus ⁊ aduersissimus videret̄: q̄ñ vtilissim⁹ ⁊ misericordissim⁹ extitisset. Sed plane salute reparata tāto ei vberi⁹ grās ageret: quāto min⁹ sibi pepercisse sensisset. Et post pauca. At quibusdā ista nō ꝓsunt. Nunq̄d ideo negligēda est medicina: q̄ nōnullorū insanabilis est pestilētia? Et sequit̄. Non ois q̄ parcit amicus est: nec ois q̄ verberat

Augustin⁹

inimicus. Meliora sunt vulnera amici: q̄ꝫ blāda oscula inimici. Melius est cū seueritate diligere: q̄ꝫ cū lenitate decipere. Utili⁹ esuriēti panis tollitur: si de cibo securus iustitiā negligit: q̄ꝫ esuriēti panis frangit̄: vt iniustitie seductus acq̄escat. Et infra. Putas neminem debere cogi ad iustitiā: cū legas patrēfamilias dixisse seruis: quoscunq̄ inueneritis cogite intrare? Cū legas ⁊ ipsum p̄̄rlo saulū: postea paulū: ad veritatē cognoscēdā ⁊ tenēdā: magna violētia xp̄i cogētis esse cōpulsum. Et infra. Nouerimus furē aliq̄ñ auertēdis pecoribus pabulū spargere: ⁊ aliquādo pastorē flagello errantia pecora reuocare. Et post pauca. Aliq̄ñ ⁊ q̄ ꝑsecutionem patitur iniustus est: ⁊ qui eā facit: iustus est. Sed plane sepe ⁊ mali persecuti sūt bonos: ⁊ boni malos. Illi nocēdo ꝑ iniustitiam. Isti ꝯsulēdo ꝑ disciplinā. Illi immaniter: isti tēperāter. Illi seruiētes cupiditate: isti charitate. Nā q̄ trucidat nō considerat quēadmodū laniet. Qui autē curat: cōsiderat quēmodū secet. Ille ꝑsequit̄ sanitatem: iste putredinē. Occiderunt impii prophetas: occiderūt impios ⁊ ꝓphete. Flagellauerunt iudei xp̄m: Judeos flagellauit ⁊ xp̄s. Traditi sunt apl'i ab hominibus humane ptāti: tradiderūt apl'i hoies sathane. In his oībus q̄d attendit̄: nisi q̄s eorū ꝓ veritate: q̄s ꝓ iniquitate: q̄s nocendi causa: quis emēdādi ipū seuiat? Non ergo vindicte appetitu: sed affectu diligentis sibi subditos corrigere debēt seculares ptātes. ¶ O Et ꝑ hoc rñdēdū est ad rōnes in principio huius lectionis motas. Ad primā que arguit: q̄d ad papā spectat de quocūq̄ mortali crimine corrigere xp̄ianum ⁊c. Dicit̄ vno mō q̄d ad ecclesiā spectat duplex punitio seu correctio. Una in foro penitētiali. Alia in foro cōtentioso. Prima spectat ad iudicē ecclesiasticū respectu cuiuslibet xp̄iani ꝓ quocunq̄ pctō. Scđa correctio nō semper spectat ad iudicē ecclīasticū: presertim in criminibus secularibus: sed in certis casibus: vt q̄ñ criminosi et tēpali iurisdictiōi ecclīasticorū sunt subiecti. Siīr dū non est iudex secularis: aut dum negligēs fuerit faciēdo iudiciū: ⁊ iustitiā vel crimīa puniēdo. Aut q̄ñ iudex secularis nō pōt delinquēti penam inferre: vt q̄ñ crimē est manifestum: ⁊ tñ criminosus latet: ⁊ forte in aliis casib⁹ quos ponūt canoniste. Propter quā duplicē correctionē caute attendendū est: de qua loquūtur autoritates sanctorū ⁊ canonis que videntur superficietenus cōtrarie. Et cōsequenter negetur consequentia: q̄d peccatorū correctio nō pertineat ad iudicē secularē: alioqn supprimeretur ois ptās puniendi q̄cunq̄ crimina secularia ptātū seculariū: q̄d manifeste sacris canonib⁹ aduersat̄: vt in codē allegato ca. Nouit. ptʒ: vbi dicit̄. Nō putet aliq̄s q̄d illustris regis frācorū iurisditionē ꝑturbare aut minuere intēdamus: cū ipse iurisditionem nr̄am nec velit: nec debeat impedire. Et sequit̄. Nō em̄ intēdim⁹ iudicare de feudo cui⁹ ad ipʒ spectat iudicium. Ad probationes cōsequētie. Alioquin si eiusdem pctī correctio ⁊c. Dicit̄ ꝙ eiusdē pctī correctio in diuerso foro potest ad diuersos spectare: ⁊ a diuersis corrigi: absq̄ perturbatiōe catholice pacis: dū pene illate se nō impediunt: nec forus forum: sicut est videre in multis criminib⁹ q̄ a iudice ecclesiastico puniunt̄ pena excōicatiōis ⁊ a seculari pena mortis: vt crimen heresis: ꝑiur̄ tericidii: sacrilegii ⁊c. Sic etiam in diuersis casibus eiusdem criminis correctio ad diuersos spectare potest absq̄ pacis perturbatione: et hoc eiusdem in numero vel in specie. Sic dum pena vnius fori contemnitur: suppletur per penam

Duplex punitio seu correctio spectat ad ecclesiam.

Einsdē peccati correctio i diuerso foro pōt ad diuersos spectare et a diuersis corrigi.

alteri⁹ fori: que ab olbus timetur. Et per hoc nõ cõtingit aliquẽ publice pena sufficienti conteri: cõtra illud: nõ punit dñs bis in idipsum. Qr pena totalis et proportionalis peccato q̃ñq; integratur ex pluribus penis partialibus eiusdẽ fori vel plurium. Sed quãdo in vno foro delictũ sufficiẽter punitũ esset: cessare debet pena alteri⁹ fori.

Naum. i. s; aliã trãslationem.

¶ P Ad secundã q̃ arguit q̃ ptãs secularis non hꝫ se intromittere de spũalibus q̃ ad eã nõ pertinẽt: ad qđ etiã multe autoritates canonũ adduci possunt. ¶ Ideo pro solutione illius ⁊ sequentiũ est aduertendũ: q̃ rẽ aliquã ad aliquẽ pertinere dupl'r põt contingere. Primo mõ res aliqua ad aliquẽ pertinet tanq̃ in ptãte eius aliquo modo existẽs: vt scꝫ de ea si sibi placuerit (nõ tamẽ ꝯtra dñm ⁊ rõnem rectaꝫ: vel leges iustas seu cõsuetudines laudabiles) valeat ordinare. Et illo modo spũalia ⁊ diuina res etiã ecclesiastice: ac dignitates ecclesie nõ pertinẽt ad ptatẽ secularẽ: nisi in aliquo casu spãli. Alio mõ res aliq̃ pertinẽt ad aliquem tanq̃ defendende ab eo. Et isto modo res ecclesiarũ pertinẽt ad laicos. Sic etiã fides spectat ad laicos: qr eã viriliter ⁊ potẽter defendere tenent. Et honorem dei tanq̃ veri xp̃iani tueri: ⁊ offensas eius cohibere. Et per hoc p̃nt laici statuere arctius suos subditos obligãdo: ne personas ecclesiasticas: aut res earuꝫ offendant vel molestent iniuste: ⁊ cõtrariũ facientes penis debitis coercere. Et multo magis ne deũ offendant: fidẽ ꝓsequãtur ⁊ impugnẽt: sacramẽtis insultẽt: sacrilegia cõmittant: ⁊ similia: sub certis penis rõnabilibus ꝓhibere. Licet hmõi eorum statuta non se extendant: nisi ad suos subditos laicos: non ad clericos: neq; hmõi penis sic p eos statutis possunt personas a sua iurisditione exẽptas castigare: possunt tñ licite sibi subiectos statutis penis cohibere. Et fm hoc oẽs autoritates exponende sunt: q̃ videntur a laicis tollere autoritatẽ se quouis modo intromittendi de spũalibus ⁊ ecclesiasticis: scꝫ ꝓmo modo de eis ordinãdi ⁊c. nõ scdo mõ. Quis eñ papa non cõmendaret legẽ imperatoris statuentis summũ pontificẽ nõ deberi in suo regimine perturbari: nullũ laicũ res ecclesiasticas cõtingere: aut ecclesias spoliare ⁊c. Et p hoc correctio pctõꝝ: siue tñ impedimento ecclesiastice iurisdictiõis: q̃tũ ad pctõres laicos in foro cõtentioso põt ptati laici conuenire.

Rẽ aliquã ad aliquẽꝫ ptinere dupliciter põt cõtingere.

¶ Q Ad tertiam que arguit de criminibus ecclesiasticis: q̃ nõ ptinent ad iudicem secularem. Dicendũ q̃ crimẽ dr̃ uersimode dr̃ ecclesiasticũ ⁊ seculare. Q̃ñq; rõne persone cõmittentis: qr ecclesiastica vel secularis. Vel rõne cognitiõis: qr eius cognitio spectat ad clericos in sacris literis eruditos: vt crimina in sacra matrimonij ac cetera ꝯmissa. Vel rõne obiecti: qr immediate in deum: sacra: vel res ecclesie admissaꝫ: vt heresis: blasphemia: sacrilegiũ. Vel ratione punitionis seu pene infligende. Secũdũ quorũ diuersitatẽ modorũ: idẽ pctm̃ põt nũc dici ecclesiasticũ: nunc seculare. Et per hoc vario modo r̃ndendũ erit. Tamẽ quantũ nũc sufficit: dicit qđ crimẽ ecclesiasticũ primis duobus modis regulariter et principal'r nõ spectat ad potestates seculares. Licet in casu etiã vtroq; modo ad laicos possit spectare crimẽ ecclesiasticũ: vt clerici in eorum punitione essent negligentes: aut etiaꝫ maliciose errarẽt i iacturam fidei: vt si manifestã heresim fouerent. Crimen vero ecclesiasticũ tertio ⁊ quarto modis: etiã ad potestatem seculareꝫ pertinet. Possunt etiã laici punire in suis subditis crimina i deũ cõmissa: ⁊ in res ecclesiasticas. In oĩ eñ secta reges etiã distincti a sacerdotibus punierũt illa crimina: que putauerũt in deũ vel deos suos: ⁊ ꝯtra religionẽ suã cõmissa: vt. s̃. habitũ est. Sic christiani principes licite puniũt et occidũt occisores sacerdotum: fures rerũ ecclesiasticarũ: incẽdiarios ecclĩarũ: effusores sacramẽti eucharistie: ⁊ vasorũ ei⁹ raptores: etiã nõ requisiti ad hoc p ecclesie ꝑlatos. Ideo multo magis ⁊ puniũt crimina in deũ cõmissa: q̃ in sacerdotes ⁊ res ecclesiasticas: teste btõ Aug. xxiij. q. v. si propterea. Si ꝓpterea (inq̃t) ꝑsecutor nõ fuit nabuchodonosor rex: qr scelus in sanctũ Danielẽ cõmissum vindicauit iustissime: q̃ño vindicandum est a regibus: q̃ xp̃i sacra exsufflantur? Si ꝓphete mẽbra qr in ꝑiculũ missa sũt sic vindicari meruerunt. Nõ ergo vniuersaliter cause ecclesiastice: vt puta causa fidei ⁊ dei ad seculares ptãtes non ꝑtinent. Sicut ⁊ defensio fidei nõ ad solos clericos pertinet: sed ad oẽs fideles. Nõ eñ clericoꝝ est tantũ de⁹: imo etiã de⁹ est ⁊ laicoꝝ: sicut fides equa est laicorũ ⁊ clericoꝝ: alioq̃n laici nec fidem defendere tenerent: nec fidẽ ꝑsequẽtes opprimere.

Crimen diuersimode dr̃ ecclesiasticum ⁊ seculare.

Augustin⁹

¶ Itẽ si iudex secularis sibi subditos p crimine heresis (qđ ecclesiasticũ est: qr immediate in deũ ⁊ fidẽ catholicã) punire nõ posset: nec in causa illis eos iudicare: q̃ño pater filiũ p crimine heresis coercere posset. Neq; etiã iudex laic⁹ clericũ ab ecclesia p heresi cõdẽnatum: ⁊ suo foro traditum: iudicare posset. ¶ Neq; vt quidã dicere volunt iudex secularis in tali casu est merus executor sñie iudicis ecclesiastici. Qr sic nõ posset ei infligere nisi penã ab ecclesiastico iudice taxatã. Qđ falsum est: qr punit eũ fm leges suas infligendo penã mortis per seculares leges taxatã. Sicut ergo facit in clerico sue curie tradito: nõ minus facere põt de laico heretico sibi a iudice ecclesiastico nõ tradito. Qr laicus nõ minus est semꝑ de foro suo: q̃ clericus priuilegiis clericalibus exutus ⁊ per hoc suo foro relictus. Et ꝯtra hãc solutionẽ nõ militat canõ nicolai pape allegat⁹ / neq; beati cypriani: qr imꝑator corrigendo crimina queq; in suis subditis: limites sue administratiõis non excedit: nec reb⁹ diuinis aut ecclesiasticis ordinãdis vel disponẽdis: sꝫ defendendis ⁊ iniurijs vindicãdis se implicat: sicut nec pater filiũ: aut maritus cõiugẽ pro talib⁹ emẽdando in leges ecclesiasticas impingũt.

* Iudex laicus non posset: clericũ ab ecclesia p heresi cõdẽnatũ ⁊ suo foro traditũ iudicare.

¶ R Ad quartã per idẽ dr̃: qđ ad distinctas ptãtes spectãt cause distincte: nõ quãtũ ad oĩa: sed quãtũ ad aliqua. Nã eadem causa spectat ad diuersas ptãtes: vt. s̃. patuit de causa heresis que pertinet ad iudiciũ ecclesiasticũ quãtũ ad cognitionẽ qua aliquis iudicatur heretic⁹ fm cõmunem cõsuetudinem: ⁊ tñ quãtũ ad punitionem exterminantem non spectat ad ptãtem ecclesiasticam: sed dumtaxat secularem. ¶ Preterea distincte potestates possunt de eadem causa iudicare. Sicut ptãs ecclĩastica iudicat cãs seculares propter negligentiã iudicũ secularium. Sic etiã ptãs secularis facere posset in causa ecclesiastica dũ negligentia clericorũ in graue preiudiciũ fidei vergeret.

Eadẽ causa spectat ad diuersas ptãtes.

¶ Ad quintam verum est est quãdo per se quis iudicat: ⁊ per alios veritatẽ discernere sufficiẽtes. Alioq̃n necesse foret papam esse peritissimum theologum ⁊ canonistaꝫ: imo ⁊ legistã: cũ ad ipsum oẽs cause in casu sunt referende. Similiter ⁊ ep̃os: cuius oppositum frequẽter videmus. ¶ Item possunt laici etiam esse vtriusq; iuris periti sicut clerici. Possunt deniq; vti iurisperitorum cõsilio: sicut in secularibus iudicijs frequẽter cõtingit: dũ monetarij ac ceteri artifices cõtẽdũt de aliquo suas artes cõtingente: quarũ peritiã iudex ipse nõ habet: ⁊ peritoruꝫ in illis

Distincte ptãtes possunt de eadẽ cã iudicare.

Laici p̃nt eẽ vtriusq; iuris periti sicut clerici.

in illis artib⁹ cōsilio ꝛ dictamini acquiescere co-
git. ¶ Qđ addit: ꝙ cōmissum est sacerdotibus di
scernere inter leprā ꝛ nō leprā: verū est ghaliter: ꝛ
maxime in dubus: qñ scʒ dubitari pōt de aliquo
an sit pctm vel ne. Qñ vo manifestū est actū ali-
quē esse pctm: nō solū sacerdotib⁹: sʒ oī q̄ꝗʒ po-
pulo cōmissa est punitio: etiā respectu ei⁹ q̄ dor-
mit in sinu suo: vt hꝫ Deut. xiij. Vñ etsi cognitio
inter leprā ꝛ nō leprā ghaliter cōmissa sit solis sa
cerdotib⁹: non tñ punitio pctōꝝ iam cognitoꝝ so
lis clericis cōmissa est. Ptʒ de heretico per cleri-
cos cōuicto. Per hoc etiā ad sextū dr qđ cōtingit
diuersos iudices in eadē vel simi cā vti diuersis le
gibus: ꝛ vnū iudicē obligari ad iudicādū fm ali-
quas leges: fm quas nō tenet ali⁹ iudex iudica-
re: vt ptʒ de vno iudice in gallia: ꝛ de alio i germa
nia. Sic ꝛ iudices ecclastici iudicāt legib⁹ suis: ꝛ
non imperialibus: ꝛ seculares iudicant fm leges
imperiales: ꝛ nō ecclesiasticas: ꝛ hoc qñ leges sibi
non sunt cōtrarie: nec vna est alterius impediti-
ua: sed simul se cōpatiunt. Et sicut crimina pos-
sunt puniri fm leges canonicas simul et ciuiles:
sicut hereticus percellit excōicatiōe p canones:
ꝛ simul vltimo supplicio p leges: que pene simul
stāt: sic incēdiari⁹ ecclesiarū: sic presbytericida: et
de multis alijs ita potest iudicari fm diuersas le
ges. ¶ S Ad vltimū iam rñsum est. Nam esto ꝙ
impatores xpiani nō haberēt aliā ptātem: q̄ im-
peratores gētiles quib⁹ successerūt: qđ tñ verum
nō est: qm ad aliqđ tenet vt impator xpianus: ad
qđ nō tenebat vt imperator successor gētilis. Te-
net eñ nūc regere imperiū fm legē xpi: ad qđ nō
tenebat Juli⁹ cesar ante xpi aduentū. Sed posi-
to qđ isti nō haberent aliā ptātem q̄ illi: patuit
qđ illi magno zelo vindicauerūt deorū suorū in-
iurias: licet in hoc peccauerūt qđ falsos deos p
vero deo coluerunt. Spectabat aūt ad eos non
inquātū imperatores pagani: sed inquātū impe-
ratores humani colere deum: ꝛ derelinquere ido
la: qr homies. Oīs eñ homo ait Greg. in moral.
§. ij. eo ipso ꝙ hō: suū intelligere dʒ autorē: cui tā-
to magis seruiat: quāto se de seipso nihil esse co-
gnoscit: ad hoc data est lex: addita sunt pcepta:
nō solū fideliū siue sub lege viuētiū: sed etiā eorū
q̄ sub lege nō fuerūt. i. gētiliū legē scriptā nō habē
tiū. Qr vo imperatores ꝛ reges: spectabat ad eos
catholicos defendere: ꝛ idololatras ac blasphe-
mos punire. Licet errauerint ꝛ de facto cōtrariū
fecerint. Et ideo ad impatores: reges ꝛ pncipes:
qui eis successerunt in principatu: spectat in sibi
subditis dei veri iniurias vindicare: ꝛ ita pctā pu
nire. ¶ S Sed adhuc pro pleniori intellectu so-
lutiōis prime rōnis replicat. Nā in tota scriptu-
ra nō inuenit aliqđ ordinatū de ptāte coercendi
delinquentes: nisi Matthei. xviij. Si peccauerit
in te frater tuus: corripe eū ꝛc. Ubi addit qđ si nō
audierit eos: dic ecclie. Si aūt ecclesiam nō audie
rit: sit tibi sicut ethnic⁹ ꝛ publican⁹. Ergo apud
ecclesiā est ptās coercēdi vel ei⁹ prelatū: ꝛ ita nō
apud laicos. Et huic inniti videt constitutio In-
nocē. de iudicijs. nouit. Ubi allegat istuʒ textum
euāgelij Si peccauerit in te frater tu⁹ ꝛc. Et sub
dit. Nō eñ intēdim⁹ iudicare de feudo: sed decer
nere de pctō: cui⁹ ad nos ptinet sine dubitatione
cēsura: quā in quēlibet exercere possumus ꝛ debe
mus. Et sequit. Nullus q̄ sit sane mētis ignorat
quin ad officiū nostrū spectet de quocunqʒ mor-
tali pctō quēlibet corrigere christianū: ꝛ si corre-
ctionē cōtēpserit: p districtionē ecclasticā coer-
cere. Cū ergo oīs punitio fiat p mortali crimine:
vt plurimū ergo punitio criminuʒ ad solos per-
tinet ecclasticos: nō ad iudices seculares. Item
apls. i. Cor. vi. reprehendit corinthios: p eo q̄
litigabāt apud iudices seculares: ꝛ deserebāt iu-
diciū ecclie: q̄ debuit iudicare inter fratrē ꝛ fratrē
etiā de secularib⁹: dicēs. Nescitis qm angelos iu
dicabim⁹: quanto magis secularia ꝛc. Ergo de se
cularib⁹ spectat ad ecclesiā iudicare: ꝛ per ɔñs p
iudicem ecclesiasticū sunt criminosi etiā pro cri-
minibus secularibus puniendi. ¶ V Ad istas re
plicas dicitur. Ad primam vno modo: qđ per illa
verba saluatoris nō tribuitur aliqua potestas iu
dicibus ecclesiasticis plus q̄ secularibus. Nam
ibi nō accipit ecclia p ecclasticis viris: qui cleri
ci appellant tm: sʒ p cōgregatiōe fideliū vniuer-
sali vel particulari: q̄ clericos ꝛ laicos ɔprehēdit.
¶ Dicit eñ ꝙ in tota scriptura diuia vtriusqʒ te
stamēti nō accipit nomē ecclia spāliter p clericis
lʒ sic sepe in canonib⁹ accipiat. Voluit ergo sal-
uator: ꝙ pctm delinquētis post secretā correptio
nem: ꝛ testiū adhibitionem: vltimo diceret alicui
cōgregationi fideliū clericoꝝ vel laicorum: vel si-
mul vtroꝝqʒ: vt sic obiurgatio plurimoꝝ eū cor
rigat: vt qui nō potuit pudore saluari: saluaretur
opprobrijs: ꝛ vt rubore sequestratiōis emēdetur:
sit tibi sicut ethnicus ꝛ publicanus: vt dicit glos.
interl. simul ꝛ marginal. ¶ Quod si dicis ecclesie
a plerisqʒ exponit. i. plato ecclesie. Dico ꝙ exposi
tio ista nō est cōtraria dictis: qr prelatus ecclesie
quilibet est q̄ pficit ad regēdū fideles: idē siquidē
est prelat⁹ ꝛ psidēs. Vñ mos nōnullarū regionuʒ
hꝫ officiales ꝛ ptātes laicales nōiare prepositos
vel psidētes: ꝛ iō hec replica magis est ad oppo-
situ. ¶ X Ad innocētiū dr vt. ʒ. in solutione pri-
me rōnis dictuʒ est: qđ ad ecclesiā spectat duplex
punitio seu correctio. Una est in foro penitētia-
li. Alia in foro cōtētioso. Prima pertinet ad iudi
cē ecclasticū respectu cuiuscunqʒ christiani pro
quocūqʒ pctō: ꝛ de illa loquit illa decretalis. Nō
uit. ꝛ multe alie in eādē sniam sonātes. Scđa pu
nitio seu correctio nō spectat vniuersalr: ꝛ quan-
tū ad oēm penā infligēdā: ad iudicē ecclesiasticū.
Sic eñ tolleret oīs ptās corrigendi crimina a se
culari ptāte: qđ est manifeste cōtra scripturā sa-
crā apli Ro. xiij. ꝛ alias. ʒ. allegatas: etiam cōtra
canonicas sanctiōes. Nā. xxiij. q. v. incestuosi: di
citur. Incestuosi parricide homicide multi apud
nos reperiunt: sed aliq̄ ex illis nolunt sacerdotū
admonitionibus aurē accōmodare: volentes in
pristinis pdurare criminibus: quos opʒ p secula
ris potētie disciplinā a tā praua ɔsuetudine coer
ceri: q̄ p salutifera sacerdotū monita noluerūt re
uerti. Et btūs Augu sup eplam ad Ro. e. q. sunt
quedā. Sunt inqt quedā ctiōnis flagitia q̄ poti⁹ p
mūdi iudices: q̄ p antistites ꝛ rectores eccliarū
vindicant. Sicut est cū qs interficit pontificem
aplicū: epm: presbyterum: siue diaconum. Hmōi
reos: reges ꝛ principes mūdi dānāt: ergo non si-
ne cā gladiū portant: qr talia scelera diiudicant.
Sunt eñ maxime constituti pter homicidas:
raptores: vt etiā illos dānent: ꝛ alios suo timore
cōpescāt. ¶ Ex quib⁹ videt sequi: ꝙ illa crimina
nō sunt p iudicē ecclasticū puniēda. Necqʒ eñ lʒ
fidelib⁹ pindicare impatoris ꝛ laice ptāti: fidelib⁹
plus q̄ infidelibus: nec debēt magis istis q̄ illis
preiudicare: vsurpādo ptātem puniendi reos: q̄
sunt puniendi per eos: q̄ in negando eis censuʒ.
Cū dixerit dñs Matth. xxij. Reddite que sunt ce
saris cesari. Nec voluit ꝙ aliqs fidelis vsurpa-
ret sibi aliquā dignitatē tpalē in preiudiciū im-
peratoris infidelis. In cui⁹ signū noluit fieri rex
Joā. vi. Ideo multomin⁹ pindicādū est ptāti se-

Cōtingit diuersos iudices in eadē vel simi causa vti diuersis legib⁹.

Ad aliqđ tenet imperator xpian⁹, ad qđ nō tenebatur gētilis.

Gregorius

Mat. xviij

Duplex pu[illegible] nitio seu correctio spectat [illegible] ecclesiam.

Augustinus

Mat. xxij

Joā. vi.

cularī fideliū. Sic nec Innocē. voluit iurisdictio nē secularis ptātis minuere: vel turbare: vt in pn ci. eo. c. dicet. Licet sibi cueniat de quolibet mor tali iudicare in foro pniali: nō in foro cōtentioso de seculari: nisi in casu quo scz peccās esset de iu risdictiōe tpali eccłie: aut quo ptās secularis ēēt negligēs in corrigēdo: aut dū petiū qdē notū est: persona vero ignota: qūo qñqz excōicaf quisqs cōmisit hoc furtū: lz fur ignoref. Et i aliis casib⁹ ad hoc reducibilibus: vt. s. dictū est. ¶ ¶ Ad au toritatē beati Pauli. i. ad Cor. vi. dr qd apls phi bet fideles causas cōtra alios fideles agere corā infidelibus iudicib⁹: nō corā secularib⁹ fidelib⁹. Neqz tñ intēdit phibere corithios i ol casu apd infideles iudicari: neqz qd soli fideles debēt secu laria iudicare. Sic eñ tam vbis qz factis esset si bimetipsi ɔtrius. Sz illos solūmō reprehēdit: q in discrete maliciose r cū scādalo apd ifideles r ini quos iudicari volebāt. Nec facit ad ppositū: qz nō repbendit iudiciū seculariū: sed infideliū. Uñ dicit. Secularia iudicia si habueritis: cōtēptibi les q sunt in ecclesia: illos ɔstituite ad iudicādū. Cōtēptibiles illos nō existimo clericos fuisse: qui altiorē laicis gradū in ecclesia sortiuntur. Hanc materiam late r profunde prosequif venerabilis Guil. Okam in suo dial. lib. vi. partis prime: et parte. iij. tract. ij lib. ij. Et tñ de illa materia.

¶ Lectio. lxxvi.

A

Stē so qūo l iurianti b⁹ nobis dimittē da sunt dbita: vt nfa quo qz nobis a deo di mittanf restāt ali qua du bia bre uiter dis soluēda.

Dubium primum.

¶ Primū vtrū offensus teneaf offendēti exterio res dilectiōis effect⁹ r signa exhibere: Et vf qz sic. Nā offensus tenef offendētē diligere: vt. s. dictū est. Sed dilectio vera nō est sine ope: fm illud btī

Gregorius

Greg. in homel. iij. Amor dei ociosus esse nō pōt magna eñ operaf si est: aut si opari desinit: amor nō est. Uñ pbatio dilectionis: exhibitio est ope

Augustin⁹

ris. ¶ Itē nullus debet habere simulatā dilectio nē: fm illud Aug. Simulata eqtas duplex est ini

i. Joā. iij.

quitas. Sed dilectio sine ope vera nō est: sz simu

Matth. v.

lata. Uñ. i. Jo. iij. Nō diligam⁹ vbo neqz lingua: sed opere r veritate. Hinc Matt. v. dr. Diligite inimicos vros: r benefacite his qui oderūt vos: r orate p psequētib⁹ r calūniantib⁹ vos: vt sitis filij pris vestri: q solē suū oriri facit sup bonos r malos: r pluit sup iustos r iniustos. Ubi xps affe ctioni addidit op⁹: r cū hec exēplū celestis patris qd imitari opz. Et Exo. xxiij. Si occurreris boui inimici tui aut asino erranti: reduc ad eū. Si vide ris asinum odiētis te iacētē sub onere: nō ptrāsi bis: sed sublenabis cū eo. Ecce nō tm̄ pcepit dñs dilectionē: sed etiā opus exterius. Itē abnegare hmōi signa familiaritatis r sua beneficia: quedā vindicta est. Homo aūt tenef nō vindicare: vt di ctū est. r Ro. xij c. Nō vosmetipsos defendentes

Leuit. xix.

charissimi: sz date locū ire. r Leuit. xix. Nō qras vltionē: nec memor eris iniurie ciuium tuorum.

Augustin⁹

¶ Sed in oppositū est qd dicit Aug. r allegat ma gister in. iij. dist. xxx. Magnū est erga eū q tibi ni hil mali fecit: esse beneuolū r bñficū. Illud mul to grandius r magnificētissime bonitatis est: vt tuū inimicū diligas: r ei qui tibi malum vult: r si pōt facit: tu semp bonū velis: faciasqz cū possis. Et sequif. Tñ qz hoc tam magnū bonū tāte mul titudinis nō est: quātā credimus exaudiri cū dr in oratione. Dimitte nobis debita nostra sicut r nos dimittimus debitoribus nostris. Proculdu bio verba huius spōsionis implenf: si hō nondū ita profecit vt ēt diligat inimicū: tñ qñ rogaf ab hole q peccauit in eum: vt ei dimittat: dimittat ei ex corde: qui etiā sibi rogāti vult dimitti cū orat r dicit. Dimitte nobis debita nostra sicut r nos dimittimus debitorib⁹ nostris. Ubi vf velle Au gu. qd nō tenef qs dimittere inimico nō petenti. Si autē remissionē inimic⁹ petierit: iā nō est ini micus sed amicus: vt ibidē subdit Augu. Itē glo. Matth. v. dicit. Benefacere inimicis r orare pro eis est cumulus pfectiōis. Ad illa aūt q pfectio nis sunt nō oēs tenenf. ¶ B Ad dubiū dicēdū

Rñsio ad primū du bium.

post Sco. in. iij. dist. xxx. Quia dilectionis inimi ci pceptū est affirmatiuū: r ideo magis obligat ne cōtrariū eius fiat: qz qd actus positiuus circa inimicū eliciaf. Nā quoad primū habet vim pre cepti negatiui: ideo obligat p semp. Sed quoad scdm obligat p tpe r loco rc. Uñ quoad primum obligat semp r pro semp: ne inimicus odiaf: et ne quis nolit inimico suo eternā salutē: r bona spūa lia ad hanc ordinantia. Nō eñ stat cū dilectiōe charitatiua nolle deū diligi ab alio cuius amici tia nescitur ei displicere: r hoc cōdiligi: siue in ra tione boni honesti scz ppter deū: siue in ratione boni cōmodi diligentis: qd nolle esset nolle ini mico salutē. Et pari rōne non stat cū dilectione dei nolle inimico illa bona p que inducif ac pro mouef ad diligendū deū: r p hoc ad cōsequendū salutē. Cetera bona indifferētia possunt qñqz nol le inimico: pro quāto ea sunt impeditiua ad bo na spūalia: aut boni cōis preponendi bono spūa li: quo etiā quilibet sibi ipsi pōt illa nolle: r de hoc latius supra lectione. lxxij. Sed quantū ad actū positiuū dr: qz extra casum necessitatis nō tenetur elicere actū dilectiōis etiam interioris circa ini micū: qz nec tenef cogitare de inimico. In casu ve ro necessitatis: puta quo sine eo habere nō posset necessaria sibi ad attingendū ad dilectionē dei: puta si est ignarus: r sine eius doctrina nō posset conuerti ad deum r veritatis cognitionē: aut si est malus: r sine eius correctione non posset con uerti ad bonū r similibus: tūc eñ tenef aliqs nō solū velle bonum finale inimico sicut cuilibet p ximo: sed etiam bona necessaria ei ad consequen dū salutem: r non solū velle voluntate interiore: sed etiā prosequēdi voluntate efficaci r exteriori operatione: si adest facultas. Et idē de bonis ex terioribus sine qbus non potest consequi vitam eternā. Unde in extrema necessitate cōstituto te netur ministrare alimenta: et a periculo mortis eruere si potest: dum illa fuerint necessaria ad sa lutem. Unde Prouerb xxv. r ad Ro. xij. Si esurie rit inimicus tuus ciba illū: si sitit: potū da illi: in telligendū est in necessitate. Extra aūt casum ne cessitatis: nō tenef ad beneficia inimico exhiben da: sicut nec amico. ¶ ¶ Ex illis sequunf aliqua correlaria: quibus particularius patet solutio dubij moti. Primum. A cōibus orationib⁹ q fiūt

Correlariū primum.

pro ecclesia inimicus excludi non debet. Patet: nam qui sic excluderet: nollet ei bona salutaria: quod est

quod est contra negatiuũ in hoc precepto inclusum. In illa cũ oratione tenet eã velle valere cuilibz ꝛ bono ꝛ malo ad bonũ spirituale. Sicut eẽt malus stomachus: qui nollet sustentationẽ valere sustentationi manus. Ita non est bonũ membrũ in ecclesia quod nollet bonũ actũ pro se ꝛ pro tota ecclesia dei: ꝛ ita oĩbus membris ecclesie valere ꝑ quanto deus illud acceptat pro quanto potest sibi ꝛ alijs valere. ¶ Scõm correlariũ. Effectus et signa exteriora dilectiõis q̃ in cõi oĩb9 exhibent: inimico negari nõ debent. Hoc ꝓbat btũs Tho. ij.ij.q.xxv.ar.ix. Quia effectus ꝛ signa charitatis que ex interiori dilectione procedũt proportionari dñt iteriori dilectiõi. Dilectio aũt iterior ad inimicũ in cõi est de necessitate ꝑcepti absolute. In spãli aũt nõ absolute: sʒ fm ꝑparationẽ animi: ꝛ hoc fm moderationẽ supradictã. Sũt aũt quedã signa ꝛ beneficia dilectionis: q̃ exhibẽtur ꝓximis in cõi: vt cum aliquod beneficiũ impendit alicui toti cõitati: ꝛ talia beneficia vel signa dilectiõis: inimicis exhibere est de necessitate salutis ꝛ precepti. Hoc enim non exhibere inimicis: pertineret ad liuorem vindicte. Hec Tho. Ex illo videtur sequi ꝙ cõis salutatio que oĩbus fidelibus occurrentibus optatur inimicis occurrentibus nõ est subtrahenda: nisi inimicus ex his deteriorari timeretur. Et hoc forte existimo de necessitate salutis: si verisimiliter presumeret quia per hoc inimicũ suũ dño lucrari: aut scandalum pusillorum ex subtractione signorum charitatis remouere. Quod ex supradictis de fraterna correptione ostendi potest. ¶ Tertiũ correlariũ. Specialia familiaritatis signa ꝛ beneficiũ effectus nõ tenetur quis impendere inimico: nisi fm preparationẽ animi: vt exhibeantur in casu necessitatis. Nam illa extra casum necessitatis exhiberi: pertinet ad perfectionem charitatis tanq̃ opus supererogatiõis. Patet: q2 illi effectus procedunt ex mera liberalitate: ꝛ nõ ex precepti necessitate: etiã quo ad amicos: ergo multo minus quo ad inimicos. Illa sũt de intentione Alex. de ales parte. iij.q.lxvij. ꝛ Bonauẽ. in. iij. dist. xxx. Per hoc ad rõnes ante oppositum dicitur ꝙ omnes loquũtur in casu necessitatis. Nam dilectio operatur vbi est: nec est ociosa: neqʒ ficta qua preparatus animus ad opus exterius non semper exhibendũ: sed dum oportet: hoc est i articulo necessitatis. Uel loquũtur quãtum ad cõmunia beneficia charitatis: ad qd̃ facit exemplũ patris celestis qui facit solem suũ oriri super bonos ꝛ malos ꝛc. Multa tamen specialia ꝛ gratuita dona infundit bonis: que non infundit malis. Sic subtractio cõmuniũ beneficiorum pertinere posset ad vindictam: non aũt beneficiorũ particulariũ: que nõnunq̃ amicis subtrahuntur. ¶ D Ad rõnes post oppositum. Ad illud be. Aug. dĩ ꝙ loquitur de dilectione affectiua et effectiua: nedũ in tpe necessitatis: sʒ etiã quotiẽs opportunitas occurrit. Uñ ait. Et q̃ tibi malũ vult etsi põt facit: tamen semꝑ bonũ velis faciasqʒ cuz possis. Et hoc nõ est omniũ in charitate existentiũ: sed tm̃ perfectorũ. Silr ad gl. dicit ꝙ benefacere inimicis extra casum necessitatis ꝛ in beneficijs particularibus pertinet ad cumulum perfectionis: non aũt in casu necessitatis: sed in beneficijs cõibus. Uel dĩ ꝙ est perfectio necessitatis sine necessaria ad salutẽ: q̃ consistit in obseruantia ꝑceptorum. (Et est ꝑfectio supererogationis q̃ cõsistit in obseruatiõe cõsiliorum cum preceptis.) Ad cumulũ prime perfectiõis pertinet beneficẽtie effectus in necessarijs ad salutẽ ꝛ etiaʒ in cõibus. In particularibus autem benefacere pertinet ad cumulũ perfectionis scđo modo dicte. ¶ E Scõm dubiũ est. Utrum offendens alterum tenetur petere veniam ab offenso vt sibi ignoscat: et in sui amicitiam resumat? Et videtur ꝙ sic per illud saluatoris. Si offers munus tuum ad altare: ꝛ recordatus fueris: q2 frater tuus habet aliquid aduersum te: scilicz quia eũ lesisti: relinque ibi munus tuum ante altare: ꝛ vade prius reconciliari fratri tuo: ꝛ tunc veniens offeres munus tuũ. Ex quib9 clare sequi videtur ꝙ necessario precedat fratris reconciliatio: vt opus bonum deo oblatum placeat deo. Quilibet autem tenetur offerre deo munus bone voluntatis: fm illud Prouer. xxiij. Fili prebe mihi cor tuum. Cor ponitur pro voluntate ergo tenetur reconciliari fratri quẽ lesit iniuste. ¶ In oppositum: illud esset periculosum: ꝛ vergere posset in periculum vite eius qui veniam peteret atqʒ fame. Ut si quis furto aliquid subtraxisset: si veniam pro furto cõmisso peteret: posset offensus eum accusare: ꝛ ad interitum eius agere: ꝛ eum publice diffamare. Quilibet autem tenetur vitam suam sustentare: ꝛ famã suã dũ per hoc ali9 in fama non iniuste leditur: celare ac cõseruare. ¶ F Ad hoc dubiũ videtur sub distinctiõe respõdendũ: quia aut offensa est offenso nota simul cũ offendente: aut offendens est incognitus. Si fm sic non tenetur offendens vocaliter et aperte veniam petere ac reconciliari offenso sicut non est aperte offensus: aperte dico quantũ ad personam offendentem que sibi incognita est: licet offensio sit nota. Sufficit enim tunc offendenti ad salutẽ: ꝙ doleat corde: ꝙ proximũ iniuste ꝛ contra deuz offendit: illud quoqʒ tempore opportuno velit cõfiteri: ꝛ omne damnũ illatũ proximo qualecunqʒ fuerit in aĩa corpore fama aut rebus fortune quãtocitius facultas aderit refundere modis possibilibus ꝛ cõgruis. Frustra enim offendẽs se publicaret offenso in periculum vtriusqʒ. Offensi: q2 per hoc ad indignationẽ ꝛ iram aut inuidiam accendi posset. Et sui offendentis: fame scʒ ꝛ vite: vt argutũ est post oppositũ. Et huic concordat gl. super textu allegato. Si ergo offers. Scõm litteraz inq̃t hoc absurdũ est. Est ergo in interiore tẽplo altare. i. fides: cui quodlibet munus. i. psalm9: hymnus: orõ: ꝛ hmõi nisi sit innoxium: nõ est deo placitũ. Et ibi. i. cũ in corde qd̃ est templũ interi9 tale munus oblatur9 es: si in mentez venerit ꝙ frater tuus hʒ aliqd aduersum te: q̃ tu lesisti. Si enim ipse te lesit: nõ ipse: sed tu habes aduersus eũ: nec tũc opʒ te veniã petere sed dare: sicut vis tibi dimitti. Sequitur. Uade nõ pedibus: sed aĩo humiliato te prosternas in cõspectu illius cui oblaturus es. Et premisit. Non eñ munus repellit scilʒ deus: sʒ charitatẽ proximi querit: sine qua nemo ad charitatẽ dei peruenit. Prius charitatem proximo excolnat: q̃ munus suum deo placere optat. Ecce quõ tota recõciliatio ista fieri põt intus in corde offendentis corã deo. Si vero offendẽs notus est offenso: aut est p̃ñs offenso: aut nõ. Si nõ est p̃ñs: nec ei9 p̃ñtia cõmode haberi põt: sufficit recõciliatio iterior q̃ dicta est. Si vero p̃sens fuerit: dʒ etiã vocaliter veniã ab eo petẽdo sibi recõciliari. Et hoc vult etiã gl. allegata que premissis addidit: vel petẽdo veniã si presens est. Idẽ vult Hugo Cardinalis ꝛ Nico. de lyra. super eodem textu dicens. Hoc scilicet vade prius reconciliari ꝛc. potest intelligi dupliciter. Uno modo pedibus corporis: ꝛ hoc debet fieri: si cõmmode possit haberi fratris offensi presentia. Si autem non possit: sufficit ire ad eũ pedibus mẽtis: qd̃ fit qñ habet ꝓpositũ satisfaciendi loco ꝛ tpe competẽti.

Marginalia: Correlariũ scõm. — Bea. Tho. — Correlariũ tertium. — Augustin9. — Dubiũ scõm. — Mat. v. — Prouer. xxiij. — Rñsio ad scõm dubium. — Cor ẽ tẽplũ interius. — Nico. de lyra.

Et hoc mō vtif ecclesia romana:que reū ꝯfitentē absoluit:ꝫ sibi satisfactionē leso faciendā īponit. Hec leza. Et p hoc pꝫ solutio rōnū ante et post oppositū inductarū. ¶ G Tertiū dubiū. Utrum qui odiū seu rancorē in mēte seruat ꝯ ꝓximū: dicēdo orōnē dn̄icā: dicere debeat hanc ꝙntā pticlā. Dimitte nobis debita nr̄a sicut ꝫ nos di. debi. nr̄is. ¶ Rn̄def ꝙ talis frustra petit quo ad se pctī sui remissionē ꝗ nō dimittit alijs: vt patꝫ ex verbis christi supra allegatis: immo nociua sibi videtur hec petitio si pro se illā porrigat patri celesti: pro quāto mendacio inniti videt dicens se dimittere suis debitorib⁹: cū tn̄ cōtra eos odiū seruat ꝫ rancorē. Pro quo satisfaciūt autoritates supra posite. lec. lxxiiij. Nec tn̄ ꝓpter hoc ab hac orōne debet abstinere fm̄ sctm̄ Bonauē. qꝛ ex hoc ampli⁹ pctm̄ suū aggrauaret arcēdo se ab illis saluberrimis petitionibus: quas ipsemet dn̄s docuit ꝫ nos orare monuit. Unde orare eam debet in persona ecclesie. Et sic eā orando in ꝑsona eccl̄ie: nō mētitur: qꝛ illa vt pia mater suis ꝑsecutoribus ꝫ debitorib⁹ libēter ignoscit: imo vt de⁹ ignoscat: fideliter orat dicens. Orem⁹ pro ꝑseꝗ̄ntibus ꝫ calūniātib⁹ nos. Sed nec orādo dn̄icā orōnē: hanc particulā. Sicut ꝫ nos dimittimus debi. nostris: omittere dꝫ. Grauius eīn peccaret si orōnē a xp̄o institutā: ꝫ nobis traditā restringeret: syncoparet: aut quolibet mutaret. Uñ contra tales bea. Jo. chrysos. sup mat. ait. Multi nolētes dare veniam in se peccantib⁹: refugiūt illā orōnē dicere. Et subdit. Stulti sunt: qꝛ ꝗ nō sic orat vt xp̄s docuit: non est xp̄i discipulus. Nec etiā pater celestis libēter audit orōnē quā filius nō dictauit. Cognoscit enim pater filij sui sensuꝫ ꝫ verba: nec suscipit ꝗ hūana vsurpatio cogitauit: sed ꝗ xp̄i sapientia exposuit. Et abbas Jsaac col. ix. de eodē loquens ait. Jdꝗꝫ si clemēter volumus iudicari: nos quoqꝫ erga illos ꝗ in nos deliquerūt: opꝫ esse clemētes. Tm̄ eīn remittet nobis: quātū nos remiserimus eis: ꝗ nobis quacūqꝫ malignitate nocuerūt: qđ formidantes nōnulli cū in ecclesia hec oratio ab vniuersa plebe ꝯcinitur: hūc locū taciti pretermittūt: ne scꝫ semetipsos obligare potī⁹ ꝙ excusare sua professione iudicent. Nō intelligentes ꝙ frustra cauillationes has iudici oīm pretēdere moliātur: qui quēadmodū iudicaturus sit supplicibus satis voluit demōstrare. Dū eīn erga nos nō vult inmitis atqꝫ inexorabilis inueniri: formā sui iudicij designauit: vt quēadmodū nos ab illo iudicari cupimus: ita nr̄os fr̄es si ꝗd in nos delīqrint: iudicemus: qꝛ iudiciū sine mīa fiet ei: ꝗ nō fecit mīam. Hec ibi. Necessariū est itaqꝫ vnicuiqꝫ vt nō retineat fraternū odium: ꝙtenus hec dn̄ica oratio ad se sortiaf effectū: alioquin deo mentif di. Sicut ꝫ nos dimit. debi. nr̄is. Qꝛ si induratus odium seruare statuit: ꝫ in eo ꝑtinaciter ꝑsistere: orationeꝫ dn̄icā nō mutet: nec in ꝑsona sua: sed eccl̄ie eā dicat. Sic eīn lꝫ sibi inutiliter oret petendo pctī sui remissionē quo ipse carere nō vult: sed in eo ꝑmanere: tn̄ vitat pctm̄ mēdacij dicendo. Sicut ꝫ nos dimit. debi. nr̄is. Qꝛ lꝫ ipse non dimittat: ecclesia tn̄ in cuius ꝑsona loquif debitorib⁹ suis libenter ignoscit: vt dictū est. ¶ H Ex his omnibus dicēs hāc orōnē ex aīo ita mētis affectū formet. Pater nr̄ clemētissime: ꝗ es in celis dominantissima maiestate ꝫ in terris oībus in tua ditiōe positis: qui clauē habes dauid: claudis ꝫ nemo aperit: aperis ꝫ nemo claudit. Solus quippe pctā dimittis: dimitte nobis miseris debita nostra: oīa ꝫ singula: quibus venialiter criminaliterqꝫ quotidie super arenā maris ꝓpria ꝫ temeraria volūtate maiestateꝫ tuā offendimus. Dimitte inquā: ꝫ quantū ad reatū culpe: ꝗ irā tuā ꝓuocauim⁹: ꝫ quo ad reatū pene quē te ꝓuocādo incidim⁹: nec soluere possum⁹ neqꝫ satisfacere. Auferat ergo atqꝫ deleat reatuꝫ oēm magna ac sufficiētissima vnigeniti tui satisfactio: sacrificiū scꝫ vespertinuꝫ in cruce pro oīm pctīs oblatū. Sic quoqꝫ inflexibilē iustitie tue rigorē nimia tua charitas (qua sic mundū dilexisti vt filiū tuū vnigenitū dares: in quo quoqꝫ vt nobis parceres nō pepercisti: sed pro nobis in mortē tradidisti) tēperet: vt oī debito ꝯpēsato nos ꝑditos nr̄is ꝑpriis opibus ex equo r̄ndere nō potentes: plene tibi recōciliet: ꝫ grām restituat augmētatāꝫ. Et qꝛ tu pater: princeps pacis domesticos tuos pacificos ꝯcordes ꝫ vnanimes in domo tua ꝗ est eccl̄ia: esse ꝑcipis: vt ꝗ filij dei esse ceperūt in dei pace ꝑmaneāt: ꝫ ꝗbus spūs vn⁹ est: vnus sit ꝫ anim⁹ ꝫ sensus: vñ ꝫ orādi hāc regulā nobis tradidisti: qua custodita orō nr̄a repudiū non patef. Quatenus sicut nobis debita nr̄a a te dimitti volumus: ita ꝫ nos nr̄is debitorib⁹ dimittam⁹. Oram⁹ te pr̄ nr̄ largissime: da verā cordibus nr̄is cū oībus pacē ꝫ dilectionē: vt per te ꝫ ꝓpter te: nedū oīb⁹ iniurias nobis irrogātib⁹ iniurias ipas dimittamus: vindictā nullā appetendo. Sed eos nō minus diligamus: cūcta ad salutē eis profutura pro nostra facultate impēdēdo: beneficijs trahendo: precibus iuuādo: instruēdo exēplis: monitionibus corripiendo fraternis: debita coertione resistēdo ausibus eoꝝ malignis: quatenus idipsum nobis a te misericorditer impēdatur: quo dimissis anteactis male pctīs: a futuris ꝯseruari mereamur criminibus: ꝫ delictis. Dimitte quesumus o pater mīaꝝ ꝗ cōmisim⁹: quatenus spūsctī eruditione perdocti: rubiginē inuidie charitatis igne ꝯsumentes: pctā nr̄a hūiliter agnoscendo: ꝫ aliena fidelr̄ ignoscēdo: sic vtraqꝫ lugeamus tpaliter: vt eterna ꝯsolatiōe ꝑiter gaudeamus. Amē.

¶ Lectio. lxxvij.

Et ne nos in- ducas in tentationeꝫ. ¶ Postꝙ̄ oratum est pro ablatione maximi mali: qđ est culpe reatus: in hac petitiōe secūda petitur ablatio mediocris mali in maximū inducentis: qđ est tētatio ad peccandū: que est occasio recidiui lapsus. Et quidem congrue ꝫ necessario ꝑmisse petitioni: qua nobis peccata dimitti postulauimus: hec sequens de preseruatione ꝫ tentatione ad peccatū inducente: subnectitur: quoniā adeo vita nostra fragilitati mutabilitatiqꝫ subiecta ē: vt nunꝙ̄ in eodeꝫ statu permaneat: fluctuetqꝫ diuersarum tentationū impulsibus huc illucqꝫ agitata. Sunt enim in hoc mari magno et spacioso reptilia quorum non est numerus: ꝫ animalia pusilla cum magnis. i. varia ꝫ multiplicia tentationum genera: quibus quasi quibusdam funiculis ꝫ retibus infirma aīa quotidie queritur irretiri. Hinc recte petita debitorum remissione: optimo ordine ad potentissimum patrem recurrimus instanter petētes ꝑ humilē orōnē. Ne nos īducas in tētationē: ne scꝫ purgata domo nostra a pctōꝝ sordibus: rursus tētatione victi: in eadē aut maiora recidiuantes: nouissima nostra fiant prioribus peiora. Undiqꝫ eīn nobis parantur insidie vndiqꝫ tela iaciunt. Insurgit ꝯtra nos caro: tra-

Marginalia: Dubiū tertiū. m. — Rñō ad dubiū tertiū. — Bonauē. — Jo. chryso. — Abbas Jsaac. — Ps. ciij.

bit

bit mūdus: insidiaꝭ diabolus. Suggerit caro voluptatē: mūdus vanitatē: diabolꝰ iniq̄tatē. Caro mollia: mundus inania: diabolus mortifera. Caro infestat per lasciua desideria: mūdus per prospera ꝛ aduersa: diabolus per turpitudines ꝛ vicia. Quorsum nos vertimꝰ: tētationum laqueos ad capiēdas alas inuenimꝰ. Insidiantꝭ nobis hi nostri inimici: ꝛ vndiq̄ nos deijcere festināt. In esu ꝛ potu: in opere ꝛ vbo: in vigilia et somno: in cogitatu ꝛ delectatione: in diuitiis ꝛ paupertate. In sciētia ꝛ humilitate. In cōtinētia ꝛ parcitate. In patiētia ꝛ rigore: ꝛ in oī nobis materia occurrente. De quo beatꝰ Ber. in de miseria hōis ita inquit. Inimici animā meā circūdederūt: corpꝰ mūdus: ꝛ diabolus. Corpꝰ fugere nō possum nec fugare: circūferre id necesse est: qm̄ alligatum est mihi. Perimere nō licet: sustētare cogor: cū illud impinguo: hostē aduersum me nutrio. Si em̄ satis comedo: ꝛ illud robustū fuerit: sanitas eiꝰ mihi aduersaꝭ. Mūdus vo circūcinxit me vndiq̄: ac per quinq̄ sensus corporis mei quasi per portas sagittis suis vulnerat me: ꝛ mors intrat ꝑ fenestras meas. Respicit oculus: ꝛ mentis sensum auertit. Audit auris: ꝛ intētionē cordis inficit. Odoratꝰ cogitationē bonā impedit. Os loquiꝭ et fallit. Ardor libidinis parua occasione excitatur: ꝛ nisi subito respuaꝭ: statim totū corpꝰ occupat ꝛ estuat: vrit ꝛ incēdit. Primo carnē tactā titillat: deinde mētē meā maculat turpi delectatione: ꝛ ad extremū per cōsensum prauitatis sibi mētem subiugat. Porro diabolꝰ (quē videre nō valeo: ꝛ ideo minus cauere possum) ipse tetēdit arcum suum: ꝛ in eo parauit sagittas suas: vt sagittet me in auro ꝛ argēto: ꝛ in omnibꝰ his q̄bꝰ abutimur: cum illis male delectamur. His illaqueamur. Nec solū laqueū posuit: sed ꝛ viscū. Uiscus est amor possessionis: affectꝰ cognitionis: cupiditas honoris: ꝛ voluptas carnis: quibꝰ aīa inuiscaꝭ ꝛ irretiꝭ: ne pēnis cōtēplationis per plateas superne sion discurrere possit. Sagitte diaboli sunt: ira: inuidia: luxuria: ꝛ cetera vitia: quibꝰ aīa vulneraꝭ. Et q̄s est qui iacula eiꝰ ignea possit extinguere? Prohdolor his telis vulneraꝭ sepe fidelis aīa. Hei mihi misero: vndiq̄ mihi bella: vndiq̄ volāt tela: vndiq̄ tētamēta: vndiq̄ pericula. Caro suggerit mollia: mūdus vana: diabolus amara. Quoties carnalis tētatio mentē meā importune pulsat de cibo potu ꝛ somno: ceterisq̄ similibꝰ ad carē carnis pertinētibꝰ: caro mihi loquiꝭ. Cū vero de ambitione seculi: de iactātia: de arrogātia: cogitatio mala versaꝭ in corde: de mūdo est. Quādo aūt ad irā ꝛ animi amaritudinē prouocor suggestio diabolica est: cui non aliter q̄ ipsi diabolo resistendū est. Caro mea de luto est: ideo lutosas ꝛ voluptuosas cogitationes ex illa habeo: vanas ꝛ curiosas de mūdo: amaras ꝛ malitiosas a diabolo. Isti tres inimici me īpugnāt ꝛ persequunꭍ: nūc occulte: nūc aperte: semꝑ autē malitiose. Cōsiderātes igiꭍ q̄ non est pax in vita ista: q̄ plena est tētationibꝰ: ꝛ adeo plena vt non immerito tētatio debeat appellari: videtesq̄ defectū nostrū ꝛ virtū nostrarꝫ paruitatē: cōfugere nos docuit christus ad patrē celestē: ꝛ petere: ne nos inducas in tentationē. ℂ B Et qm̄ sicut in ceteris q̄ oramus: nō sufficit ad impetrādum qḋ petimꝰ solū vba fundere: sed etiā ad obtinendū petita ꝓ viribꝰ laborare. *Ita ꝛ in hac sexta petitione cū dicimꝰ. Et ne nos inducas in tētationem: etiā deo a quo petimꝰ ꝓseruari: collaborandum est sagaciter ꝛ industriose: ne decepti tentationibꝰ peruertamur. Unde necessariū est nobis

Beatus Bernar.

Que sunt sagitte diaboli.

ADDITIO.

** In hac petitiōe nō petimꝰ / vt*

tentationū modos: ac tētantiū fraudes nō ignorare. Pro quorꝫ aliquali apertione quatuor: vidēda sunt. Primo q̄d nōie tētationis accipiꭍ: ac de eius descriptione. Scḋo de tētationū generalibꝰ modis ꝛ eius diuisione. Tertio de specialibꝰ diaboli astutus ꝛ tētationum fraude. Quarto de remediorꝫ inq̄sitione Per que redeūtes ad textū: huius petitionis intellectꝰ clarius aperieꭍ. Additis quibusdā dubijs ꝓ fundamētaliori dicendorꝫ cognitione. ℂ Quātū ad primū: aduertēdū q̄ tētare vt dicūt doc. circa dist. xxi. li. ij. sen. nihil aliud est q̄ ꝓbare aliq̄d seu experimentū sumere vt aliquid de aliquo sciaꭍ. Unde tētare ſm Tho. par. i. q. cxiiij. ar. ij. attribuiꭍ deo: homini: ꝛ diabolo ꝓprie. Attribuiꭍ etiā (ꝫ minus ꝓprie) carni et mūdo. Unde glo. Cassi. sup illud ps. xxv. Proba me dn̄e ꝛ tēta me / dicit. Tētat deꝰ vt erudiat: homo vt sciat. Et diabolus vt seducat: de tētatione carnis ꝛ mūdi diciꭍ Jac. i. Unusquisq̄ tētatur a sua cōcupiscētia abstractꝰ ꝛ illectus. Cōcupiscentia vtiq̄ carnis vel oculorꝫ: que simul ad carnē ꝛ mūdū ꝑtinēt: dicēte Joāne. Omne qḋ est in mūdo: cōcupiscētia carnis est: vel cōcupiscētia oculorꝫ: vel superbia vite. Et sequiꭍ. Mūdus trāsit ꝛ cōcupiscētia eiꝰ. Unde sub hac generalitate pōt sic describi. Tentare est experimētalē notitiā alicuius in se vel in alio causare ꝑncipaliter vel occasionaliter. ℂ Diciꭍ experimētalē notitiā: quia ſm Alex. de ales. par. ij. q. cxvij. ꝛ sanctū Tho. par te. i. q. cxiiij. Tentare est experiri. Unde notitia q̄ per rationē acquiriꭍ nō acquiriꭍ tētatiōe. ℂ Diciꭍ alicuiꝰ scꝫ nō taliter noti. Unde sciēs aliq̄d ꝑ rationē vel fidē: nihilominus tentādo pōt illud sciri per experiētiā. ℂ Diciꭍ in se: ꝓpter hominē ꝛ demonē tentantē: qui tentādo experimētalem notitiā eiꝰ de quo tentāt in se acq̄rūt. ℂ Dicitur vel in alio: ꝓpter deū tētantē: quia deus tentādo nō causat notitiā in se. Siquidem nihil de nouo cognoscit deus: q2 notitia dei incausabilis est et eterna: est em̄ immutabilis diuina essentia. Causat aūt notitiā experimētalē in illo quē tētat: vel in alijs quos scire facit de tētato qḋ nesciebant. ℂ ℂ Et ſm hoc intelligēda est oīs scriptura qua deus dicitur tētare vt aliq̄d sciat: nō qḋ de nouo aliq̄d sciat qḋ nō nouit: vel nunc aduertat quod prius nō aduertit: cū oīa immutabiliter eternaliter sciat anteq̄̄ fiāt: sed qḋ aliquid tētatū vel alios de tētato experimētaliter scire faciat: sicut est illud Gen. xxij. Tētauit deus abrahā. Et sequitur. Nunc cognoui q̄ timeas dn̄m. i. cognoscere te feci. ℂ Diciꭍ principaliter ꝓpter deū hominē vel diabolū: qui ex intētione cognoscēdi aliquid de aliquo in se vel in alio tētat. ℂ Diciꭍ vel occasionaliter ꝓpter carnē q̄ tentare diciꭍ: inquantū cognosci pōt per carnē pulsantē: vel mundū aduersis repellentē: aut ꝓsperis allicientem: q̄lis sit homo: an virtute cōstans: an mobilis. Et talibꝰ: carne scꝫ ꝛ mūdo frequēter vtiꭍ diabolꝰ: tāq̄ instrumētis ad tētādū. ℂ Ex hoc pꝫ q̄ immediatꝰ finis tētationis est sciētia experimētalis. Uerum q̄ ille finis vt plurimū ordinaꭍ in aliū finē bonū vel malū. Uñ vt dicit sanctꝰ Bon. Quis tentās intēdit ꝓbare vel approbare: aut ꝓbatū ostēdere. Hoc modo tētat deꝰ: vt tentatū scire faciat et experimētaliter cognoscere seipsum. Sic dicitur Deut. xiij. Tētat vos dn̄s deꝰ vester: vt palā fiat vtrū diligatis eū an non ex toto corde ꝛ in tota anima vestra. Et Sap. iij. Deus tētauit eos: ꝛ inuenit eos dignos se. Tanq̄ aurū in fornace ꝓbauit illos. Inuenit eos. i. inueniri ꝛ cognosci fecit illos a seipsis ꝛ alijs dignos se. Sic nōnunq̄ ten-

simpliciter non tentemur: sed ne īducamur in tentatiōnē: ille em̄ induciꭍ in tētationem / qui superatur / ꝛ capitur / vt piscis in rethi: christꝰ em̄ fuit tentatus: sed non in tentatiōnē ductus.

Cassio.

Jaco. i.

i. Joan. ij.

Describit quid sit tentare.

Gen. xxij.

Immediatus finis tētatiōis q̄s sit.

Sanctus Bonauē.

Deute. xiij.

Sap. iij.

tat magister discipulū in cōspectu aliorum de co
qͥ nouit discipulum scire: vt sic eius sciētia aliis
fiat nota. Tentat etiā quādoqȝ homo se vel aliū:
vt sciat quid in eo sit. i. Reg. xvii. de dauid dicit.
(i. Reg. xvii.)
Cepit tentare si armatus posset incedere. Et. iij.
Reg. x. Uenit regina saba tētare Salomonem in
(iij. Reg. x.)
enigmatib9 Sic nōnulli tentant dn̄m: qui quasi
incerti experiri volunt dei virtutē. Sic filii israel
deū frequēter tentauerūt in deserto: vt dicit Nu
me. xiiij. Tentauerūt me iam per decē vices. Con
(Nu. xiiij.)
tra quos dicit. Nō tētabis dn̄m deū tuū. Deut.
vi. Tentās etiā qn̄qȝ intēdit vt tentatū reprobuȝ
faciat ꝛ seducat. Sic tētat diabolus vt ad pecca-
tum inducat. Sic dicit Pet. Act. v. Cur tentauit
(Actuū. v.)
cor tuū sathanas mētiri spiritui sancto ꝛ frauda
ri de precio agri? Etiā quādoqȝ licet pulsans nō
intēdat: tamē ad eius pulsationem sequit appro
batio vel reprobatio hominis. Sic caro tentat:
qȝ ad eius titillationē probat homo si resistit: aut
reprobat si cōsentit. Sic dicitur de carne. Jac. i.
(Jaco. i.)
Unusquisqȝ tentat a sua cōcupiscētia abstract9
(Ad he. xi.)
ꝛ illectus. Et de mūdo habetur ad Heb. xi. Rapi
dati sunt: secti sunt: tētati sunt. Hec enim sancti
a tyrannis huius seculi passi sunt. Et Sap. xiiij.
(Sap. xiiij.)
Creature dei facte sunt in odiuȝ: ꝛ in tētationem
anime hominū ꝛ in muscipulā pedibus insipien
tiū. ¶ D Quāuis autē tētari sic indifferēter ac-
cipit in bono ꝛ malo: accipit tamē sepe tantū in
malo. Sic accipit a beato Jac. in sua ca. c. i. Ne-
mo cū tentat dicat: qm̄ a deo tētat. Et sequitur.
Deus em̄ intētator maloꝝ est: ipse aūt neminem
tentat. Et illo modo capiēdo in malo tētationeȝ
diffinit Cassia. Tentatio est assimilatio boni ad
(Tentatio-nis defini-tio.)
fallendū. Et de tali tētatione hic loquimur. Nō
em̄ petimus nō induci in tētationē: nisi quaten9
tentamur ad malū. Et sic accipiendo tentare: est
officiū proprium diaboli: sicut dicit glo. interli. i.
Thes. iii. sup illud. Ne forte tētet vos is qui ten-
tat. i. solus diabolus cuius officiū est tētare. Nā
etsi homo aliquādo sic tētat: hoc agit inquantū
est minister diaboli. Quod vtinā diligēter atten-
derēt q̄ verbis: factis: vestitu: nutib9 ꝛ signis alios
sollicitāt ad turpia mala ꝛ peccata: cuius in hoc
sunt ministri: cuius vicarii: cognoscerentqȝ se in
hoc agere ꝛ gerere ꝓpriū diaboli officiū: forsitan
si nō timore: tamē pudore vilissime seruitutis re
traherent ab opere ꝛ morib9 tam peruersis. Sic
etiā ad malū tentat homo ab obiecto delectabi-
li vel tristabili presente se: vel in phātasia: qd̄ tra
hit ꝛ mouet sensualitatē sibi naturaliter affectā:
et per sensualitatē allicit ipsam volūtatē ad con-
sensum inordinatū fruēdi eo cōtra dictamen re-
cte rationis. Et ita tentāt hominē diuitie: hono
res: cetera obiecta delectabilia: etiā quādoqȝ ter
ribilia ad incutiēdū inordinatū timorē: licet hoc
obiecta nō intēdāt: sunt tamē diaboli instrumē-
ta: qui per hec intēdit hominē decipere ꝛ induce
re ad peccandū. ¶ E Quantū ad secūdū licȝ plu-
rime ponant tētationū species ꝛ distinctiones a
sanctis: quas collegit Alex. de ales loco allegato
ꝛ diffuse prosequit: ꝛ s̄m diuersa causarū genera:
sufficiat tamē hic tangere eas q̄ sumunt a causa
efficiēte ꝛ formali. Nam de fine iam dictū est: qȝ
quedā tētatio fiat nude ad experiendū scientiaȝ
tentati: que fit per questiones ꝛ argumenta ꝛ so-
phistrias. Alia ad ꝓbandū vitā ꝛ mores. Tertia
ad seducendū: de qua solū in ꝓposito. ¶ Quan-
(Tētatio du-plex est.)
tum ergo ad causam efficientē ponit magister in
(Tētatio ex-terior quid sit.)
ij. di. xxi. duplicē tētationē: exteriorē ꝛ interioreȝ.
Exterior est quādo nobis exterius malū sensibi-
liter suggerit verbo vel signo: vt ad peccati con-
sensum tētatus inclinetur. Que nihil aliud est qȝ
ostēsio alicuius obiecti sensibilis a virtute exte-
(Tētatio in-terior quid sit.)
rio: e: vt apprehēdēs ad peccandū alliciat. Tēta
tio interior est motio hois ad pcti ꝯsensum orta
ab aliqua virtute interiore siue sensibili exterio-
re: vt cū ipa orit ex imaginatiōe memoria aut vir-
tute motiua. Et illa qn̄qȝ fit ab hoste qn̄qȝ a car-
ne. Qn̄qȝ em̄ imaginatiua nr̄a mouetur ab hoste
mouēte species vel habit9 in memoria sensitiua
vel intellectiua reseruatas: per illas cognitiuam
ad cogitationes impuras blasphemas aut sordi
das: vt affectiuā moueat ad consensum. A carne
spūi ꝓpter fomitis infectionē rebellāte: dū quos-
dam bestiales motus ac illicitos in sensualitate
excitat: ꝛ facile ad cōsensum volūtatem inclinat.
Et hec qn̄qȝ fit a carne sola: qn̄qȝ simul ab hoste.
carnē mouēte. Sicut dicit apostolus. Datus est
mihi stimulus carnis angelus sathane vt me co
(ij. Cor. xij.)
laphizet. ij. Cor. xij. Et s̄m hoc nō quelibet homi
nū tētationes ꝛ pctā sunt a demone tanqȝ a cau-
sa directa ꝛ immediata: nec oīa pctā cōmittūtur
diabolo imediate instigante. Quippe multa fiūt
a libero arbitrio: et a carnis corruptione. Unde
dicit in ecclesiasticis dogmatib9. Non oēs cogi-
tationes nr̄e male a diabolo excitant: sed aliquo-
(Origenes.)
tiens ex arbitrii nostri motu emergunt. Et Ori-
ge. Etiā si diabolus nō esset: hoies haberent ap
petitū ciboꝝ: ꝛ venereoꝝ. Circa q̄ multa inordi-
natio cōtingit: nisi p rōnē talis appetitus refre-
net. Refrenare aūt et ordinare hmōi appetitum
subiacet libero arbitrio. Quare ex sola arbitrii
negligētia in refrenādo sine speciali ꝛ immedia-
ta instigatiōe diaboli cōtingere pōt pctm̄. Uerū
(Peccatum vnde oriat.)
tamē oē pctm̄ hois mediate vel immediate orit
ex tētatione demonis. Ipse em̄ instigauit primū
hominē ad peccādū: ex cui9 pctō in toto gn̄e hu-
mano secuta est quedā ꝓnitas ad peccādū. Etiā
omē pctm̄ orit ex tētatione aliqua. Nemo em̄ ad
malū aspiciēs operat: s̄m Diony. Ois aūt tenta
tio est a demone vel carne: ꝛ tētatio a carne etiā
est a demone tanqȝ a mouente primo vel media-
to: qȝ tētatio carnis est ex eius corruptione: que
orta est ex prima demonis tētatione. Et s̄m hoc
(Hiero.)
intelligēda est autoritas beati Hier. sup illō ps̄.
Declina a malo ꝛ fac bonū. Mala oīa ex instin-
ctu diaboli ꝓcedūt: sicut bona ab instinctu dei.
Ibi tn̄ (sicut) non dicit omnimodā similitudinē: qȝ
bona oīa ꝓcedūt a deo immediate. Est em̄ deus
cā immediata oīm positiuoꝝ effectuū. Mala ve-
ro ꝓcedūt ex instinctu diaboli nō oīa immediā-
(Diony.)
te sed q̄dā tm̄ mediate. Similiter et illa Diony.
ca. iiij. de diuinis no. Multitudo demonū est cā
(Damasce.)
oīm maloꝝ sibi ꝛ aliis. Et illud Dama. Malitia
et oīs immūdicia a diabolo excogitate sunt. Et
ad illā distinctionē etiā reducit illa: qȝ oīs tenta-
tio est ab hoste vel a carne. Qȝ per tētationeȝ ab
hoste: intelligit oīs tētatio exterior: illa enim fit
ab hoste qui exteriorib9 vtit sicut suis instrumē-
tis. Non est tn̄ ita ꝯuersa sicut prior: qȝ mēbra ma
gis coincidūt: cū etiā tentatio a carne nōnunqȝ
procedit ab hoste carnē ac sensualitateȝ mouēte
vt dictū est. ¶ F De diuisione tētationis q̄ sumi-
tur a cā formali. i. a mō tentādi: ꝯsr aduertendū
qȝ oīs tētatio tendēs inducere ad pctm̄ potest (a
quocūqȝ fiat) ad duos reduci modos: qȝ aut fit
(Augusti.)
per blāda ꝛ cōcupiscibilia: aut per tristia ꝛ timē-
da. Unde beat9 Aug. sup illud ps̄. lxxix. Incensa
igni et suffossa ab increpatione vultus tui peri-
būt dicit. Oīa pctā due res faciūt in hoie: scȝ cu
piditas. i. amor inordinatus creatarum rerum:
et timor. Subdit. Et videte vtrum possunt esse
peccata

pctā nisi aut cupiēdo.s.delectabilia: aut timendo tristia.s.ꝛ aspera. Et ponit exemplū. Uult aliquis vt dicas falsum testimoniū: ꝛ forte pro illo ꝓmittit munera. Attendis deū ꝛ dicis in animo tuo. Quid ꝓdest homini si vniuersū mūdū lucretur: aīe vo sue detrimentū patiatur? Certe non abducar lucro vt perdā aīam meā. Ideo ille tentans cōuertit se ad metū: q̄ lucro ꝑficere nō potuit: ꝛ incipit minari dānū: expulsionē: cedes: fortassis ꝛ mortē: vt si cupiditas nō valuit: fortassis timor ille valebit vt pecces. Et infra. Que sunt pctā succensa igni: ꝛ q̄ suffossa? Rñdet: q̄ fecerat amor malus tanq̄ igne accēderat: ꝛ q̄ fecerat timor malꝰ tanq̄ effoderat. Et de hoc glosa sup eodem ps. ait. Incensa.i. pctā: sz incēsa sunt q̄ facit cupiditas amēs. Suffossa q̄ timor male iacens. Et hec sunt oīa pctā: q2 oīa sunt ꝓpter cupiditatem vel timorē. Quē nō capit cupiditas: vincit timor. Sic ecōtra: amor dei ꝛ timor eiꝰ ducit ad omne bonū. Ut bn̄ tibi sit: times. Ne male tibi sit: hoc age in deo nō in seculo. Uterq3 amor incendit: vterq3 timor hūiliat: de bono dī. Fodiam circa illā ꝛ mittā stercora. Fossa significat piam humilitatē timētis. Stercora viles sordes penitētis. De igne aūt boni amoris dī. Ignē veni mittere in terram: ꝛ qd volo nisi vt ardeat? Hec Aug. Lz aūt his duobꝰ modis tētatio agit: nullus tn̄ timore vincit: nisi amore capiat. Qui em̄ timet dāna: iniuriā vel molestias: ideo timet: q2 seipm amat: ꝛ q2 se amat: ideo molestias sustinere detrectat. Idcirco oīs tētatio siue fiat ꝑ blāda: siue per aduersa ꝛ aspera: finaliter vincit per blāda ꝛ amabilia: nō q̄ tētans offert: sz q̄ tētatꝰ diligit ꝛ ꝑdere timet. Siquidē paupertatē non timet: neq3 exiliū aut mortē: nisi q̄ diuitias diligit patriā ꝛ vitā. Uñ Aug. Nemo frangit aduersarū rerū molestia qui ꝓsperaꝝ delectatiōe nō capitur. ℂ B Si forte q̄ris si duo eque intēse ꝛ extēse tētarent ad lapsuz ad idē pctm̄: vnꝰ ꝑ tristia ꝛ aspera: alter per delectabilia ꝛ blāda. Cui illaꝝ tētationū esset difficiliꝰ resistere? Rñdet q̄ quātū ad multa pctā: difficiliꝰ esset resistere tētationi per blāda. Hac cōsideratiōe: q2 vexatio dat intellectū: ꝛ cōpellit vexatū auxiliū dei querere. Uoluptas ꝛ blādicies excecat mētis oculum: ꝛ obliuisci facit dei ꝛ bñficiorum suoꝝ: iuxta illud Deut. xxxij. Incrassatꝰ est dilectus ꝛ recalcitrauit. Impinguatꝰ ꝛ dilatatꝰ dereliquit deū factorem suū: ꝛ obligatꝰ est dñi creatoris sui. Et Tullius ij. de officijs dicit. In ꝓsperis ꝓcipue cauēda sunt supbia: fastidiū: arrogantia: ꝛ ne ꝓpria vtamur cōsilio: ꝛ ne adulatoribꝰ de nobis credamus. Ista em̄ vitia per ꝓspera hoiem surripiūt priusq̄ hō aduertat. Iō magis cōmēdat Boe. lib. ij. de cōso. ꝓsa. viij. fortunā aduersam q̄ ꝓsperā: eo q̄ illa sagax est ꝛ ꝓuida: ista ceca ꝛ sui semper ignara. ℂ D Fit aūt vt supra tētatio tripl'r fm Greg. in home. sup illd Mat. iiij. Ductꝰ est iesus in desertū.s. suggestiōe: delectatiōe ꝛ cōsensu. Suggestio fit ab extrinseco.s. diabolo vel ab hoīe ꝑuerso: aut delectabili vl' tristabili obiecto foris oblato: vel etiā interius imaginato: et totū illud genus tētatiōis est extra tentatuz: q2 nondū sentit cōcupiscentie motū ad cōcupiscēdū hmōi deforis oblatū ac suggestuz. Quo gñe tentationis etiā diabolus xp̄m tentauit: quia exterius suasit illicita: sz intus in xp̄i aīa nulla omnino orta est male suasi cōcupiscētia. ℂ Secūdū genus tentationis est: qn̄ per suggestionē dicto modo factā sensualitas mouet: ꝛ iā in re illa de qua tentat bestialiter delectat: tunc delectatio iam intrat exteriorem hoiem. Quicq̄d em̄ habemus in aīo cōe cū bestijs: dī ad exteriorē hoiem pertinere: fm be. Aug. xij. de trinitate. c. j. Et hec tentatio adhuc nō coinquinat hoiem culpabiliter nisi prorūpat in interiorē hoiem per cōsensum. Et tūc est tertiū genus tētationis: qd procedit vsq3 ad rōnē: ꝛ volūtatē: que sunt hoīs interioris. Per primū ꝛ scđm tentat quidē hō. Sed per tertiū inducit in tentationē. Nā tertia pertingit vsq3 ad rōnis cōsensum: quo cōsummat in volūtate pctm̄: ꝛ quāto cōsensus hmōi est plenior ꝛ maior tanto pctm̄ grauiꝰ. Et hec tria gña figurata sunt in primi hoīs tentatione: vbi serpens foris mulieri suggessit: mulier cōdelectando comedit: vir cōsentiēdo pctm̄ cōsummauit: vt tāgit magister dist. xxiiij. lib. ij. post bea. Aug. lz nō peniꝰ cōformiter ad ꝓdicta. Nā fm eum: pro serpente est sensualis motus aīe. Pro muliere inferior portio rōnis. Pro viro: superior. Inter hunc virū ꝛ hanc mulierem: est velut quoddam spūale cōiugiū naturalisq3 cōtractum: quo superior rōnis portio quasi vir preesse dz ꝛ dñari. Inferior vero quasi mulier dz subesse ꝛ obedire. Et sicut in cunctis animantibꝰ nō est repertum homini adiutoriū sibi simile: sed de illo est sumptum qd ei formaret in cōiugiū. Ita in partibꝰ anime quas habemꝰ cū pecoribꝰ cōes: nullum menti nr̄e simile est adiutoriū. Sed ex illa rōnali mēte qua subhcremꝰ ꝑ intelligibili ꝛ incōmutabili xitati tāq̄ ductū ꝛ inferioribꝰ tractandis gubernādisq3 deputatū est. Si ergo per sensualitatē intelligimꝰ potētiā sensitiuā: cū suis obiectis mouentibꝰ: pertinet ad tētationē exteriorē illecebrā suggerētē: quā serpēs significat. Inferior aūt portio mulieris noīe designata est: que est pars rōnis tp̄alibꝰ intēdens: ꝛ ea sensualitate: ꝛ eiꝰ obiectis immediate mobilis. Superior vero qua cūcta fm regulas eternas iudicare hz tāq̄ vir in hoīe dñari dz: ac mulierē (inferiorem aīe portionē) regere: sensualitatē q3 (quatenus suo subest imperio) ab illecebris cohibere. Cum ergo sensualitas illecebrā exteriorū obiectorum animale suggestionis appꝛehēsione cōcepit: serpens mulieri: i. inferiori rōnis portioni suggerit. Que si mota fuerit sensui cōdelectādo: iā etiam mulier cibū vetitū gustauit. Qd si supior rō in idē cōsentit: vir simul cū muliere cibū sumpsit: ꝛ pctm̄ cōsummauit. De hoc ita magr ait. Etiam in vnoquoq3 nr̄m nihil aliud agit cū ad peccatum q̄sq3 dilabitur: q̄ tunc actū est in illis tribꝰ serpēte: muliere: ꝛ viro. Nā prio fit suggestio siue per cogitationē: siue ꝑ sensus corpis: vel vidēdo: vel tāgēdo: vel audiēdo: vel gustādo: vel olfaciēdo. Que suggestio cū factā fuerit: si cupiditas nr̄a nō moueat ad peccādum: excludit serpentis astutia. Si aūt mota fuerit: q̄si iam mulieri persuasum erit. Si aliqn̄ rō viriliter etiā cōmotam cupiditatē refrenat ꝛ cōpescit: qd cū fit: nō labimur in pctm̄: sz cū aliquāta luctatione coronamur. Si aūt rō cōsentiat: ꝛ q̄ libido cōmouerit faciēdū esse decernat: ab omni beata vita: tanq̄ de paradiso expellit hō. Iam em̄ pctm̄ imputat: etiā si nō subsequat factū: qn̄ rea tenet in cōsensione cōsciētia. ℂ I Sed circa ꝓdicta queri pōt cū tentatio fit aliqn̄ a carne: qn̄q3 ab hoste: que difficilius vincit. Respondet magister dist. xxi. scđo: q̄ q2 tentatio a carne interius impugnans de nr̄o contra nos roboratur: ideo difficiliꝰ vincitur. Qd intelligendū est fm sanctū Bonauē. respectu eiusdem pctī.s. carnalis. Uñ si ad pctm̄ carnale q̄s a ꝓpria carne (hoc est sensualitate)

Matt. xvi.
Mar. viij.
Luce. ix.

Fossa quid significat.

Augustinꝰ

Questio

Rñsio ad questionē.

Deut. xxxij

Tullius.

Tētatio fit tripliciter.

Questio.

Rñsio ad questionē.

tentat: motus bestiales vel cõcupiscẽtias sensus
les excitãte: vt famẽ: sitim: vel somnũ &c. ad con-
sentiẽdũ pctõ. Alius ab hoste pctm̃ suggerente
sine sensu carnis: difficilius eã vincit: q̃ est a car
ne ꝓpter cõiunctionẽ carnis ad spm̃: ex qua ma
gis incarnat ala carni naturaliter inclinata: fm̃

Eph. v.

illud apli. Nemo vnq̃ carnẽ suã odio habuit: ſꝫ
fouet & nutrit eã. Itẽ ꝓpter carnis cõtinuã mo-
lestiã: cui cõtinue adheret: & que tentare nõ ces-
sat. Si aũt fiat cõparatio respectu diuersorum
pctõꝝ: vt puta carnis tẽtatio intelligatur respe-
ctu pctõꝝ carnaliũ: & tẽtatio hostis respectu spi
ritualiũ: sic se hñt sicut excedẽtia & excessa. Qui-
dam enĩ hoies magis ꝓni sunt ad pctã carnalia
puta ad pctã intẽperãtie q̃ ad supbiam. Et his
difficilius est resistere tẽtationi carnis q̃ hostis
Quidã econuerso ꝓniores sunt ad pctã spũalia:
puta supbiã: inuidiã: q̃ carnalia: vt qui magis
desiderant honores q̃ voluptates. His diffici-
lius est vincere spũalia pctã q̃ carnalia. Si q̃s
ꝟo indifferens fuerit ad vtrũq;: & eque prõptus
quãtũ est de se ad hec vel illa: illi certo respectu
difficili⁹ est vincere carnalia: & alio respectu dif-
ficilius est vincere spũalia. Carnalia qdẽ ꝓpter
magis intrinsecã & cõtinuã adherẽtiam. Spũa
lia ꝓpter maiorẽ boni ꝓmissi apparẽtiam: & la-
tentiorẽ instigantis fallaciã: qui multa vitia vir
tutis specie palliat. Trãsfigurat enĩ se in angelũ
lucis. Et lꝫ hostis sit fortior: fm̃ illud. Nõ est su-

ij. Cor. xi.
Job. xli.
Eph. vj.

per terrã ptãs: q̃ cõparetur ei. Sit etiã callidior
& occultior: fm̃ illud apli. Nõ est nobis colluctã
tio aduersus carnẽ & sanguinẽ: sed aduersus ꝑn
cipes & ptãtes: aduersus mũdi rectores tenebra
rum harꝝ cõtra spũalia nequitie in celestib⁹. Tñ
nõ ꝑmittit tẽtare fm̃ totã suã potentiã & astutiã
sed reprimit a potestate diuina: que nõ ꝑmittit
hoiem tẽtari vltra q̃ põt: vt dr. j. Cor. x. ¶ Quã

j. Cor. x.

tum ad tertiũ: vt cognitis aliquatenus tẽtatoris
fraudib⁹: eas cautius vincere valeam⁹: ennume-
rande sunt & aperiende quedã speciales tenta-
tionũ fraudes: quibus cetere innumere illi⁹ mi
le artificis insidie possint caueri. Annumerat

Septẽ tẽtationũ fraudes q̃b⁹ hostis hũane salutis querit alas illaq̃are.

aũt Guil parrhi. in tractatu suo de ꝟtutibus se
ptẽ tentationũ fraudes: q̃b⁹ q̃rit hostis hũane
salutis alas illaq̃are: per quas nõnũq̃ sapiẽtis-
simi ac fortissimi ꝓsternunt. ¶ Prima est longa
& perseuerãs fatigatio & vexatio de aliquo vitio
aut aliquib⁹ pctis. Per quã duo intẽdit tẽtator
Primũ est desperatio de dei auxilio: vt tẽtatus
desperans se credat ad deũ nõ pertinere. Scdm̃
est: vt tẽtatus credat se a deo penit⁹ derelictum:
nec de se curã aliquã esse deo. Cũ enĩ hõ diu ten
tatur: & assidue instãterq; petit a tẽtatione libe-
rari: nec tñ qd̃ petit obtinet: facile ad impulsum
diaboli desperat de dei adiutorio: putãs se a deo
nõ curari & traditũ obliuioni. ¶ Scda astutia
est extraneitas tẽtatiõis: & admirabilis rei enor
mitas de qua quis tentat: vt cũ alios in talibus
insuetis tẽtatiõib⁹ tẽtari aut tẽtatos fuisse non
audiuit se ad deũ nõ pertinere: aut etiam veros
xpianos nõ esse formidet. Et addit q̃ nonnulli
ipsum sup hac tẽtatione cõsuluerint: qui illã ma
xime abhorrebant ex hoc solo: q̃ suspicabant se
solos istã tẽtationẽ pati: qui se ferme derelictos
& quasi inauditis tentatiõis turpitudinib⁹ ex-
positos vehemẽter expauescebãt. Subdit: tales
profecto nõ viderunt oppugnari castra fortissi-
ma: cõtra que nõ solũ cõsuete ac noue machine
parãtur: sed oia iaculoꝝ gña quecunq; immũ-
da: q̃cũq; feda: q̃cũq; venenata ac noxia in ipa ia
culant. Ita & in spũali pugna demonũ: cõtra ca-

strũ aie nre. Totis enĩ ipse studiis & viribus insi-
diatur nobis. Tota auiditate sanguinẽ nostrũ
sitit. Quapropter nihil apud eũ interest an ster-
cus: an lapide mẽti nre iniciat: aut iaculo cõsue
to: aut incõsueto oppugnet dũmõ ꝓsternat: vl'
mõ interficiat. ¶ Tertia astucia est qua molit vt
quis statũ suũ in quo hñ: stat & secure viuit inq̃e
tet. ad instar! quõ fit strepitus ac tumult⁹ in aq̃:
vt exeant pisces de suis receptaculis in quibus
tuto fuerãt cõstituti: q̃tenus fugiẽtes incidãt in
laqueos & retia piscatoꝝ. Sic diabol⁹ hñ se hñti
bus in aliquo statu: vbi sibi ad eos non ptꝫ: aut
saltẽ nõ facile ptꝫ accessus: molit ꝓprius sugge-
stionib⁹ vel alienis: aliqñ etiã terrorib⁹ vt se ad
aliũ statũ: vel locũ trãsferant: sciens eos in aliis
locis: aut statu min⁹ tutos & ad cedẽdũ tẽtatio-
nib⁹ magis aptos. ¶ Quarta est q̃ hoiem ad
maiora bona: & supra vires penitus exercitia in
uitat & excitat: sicut q̃nq; cõtingit in ieiuniis et
abstinẽtiis: vigiliis: disciplinis ac aliis religio-
sis exercitus singularib⁹ insolitis & incõsuetis.
Inducit nõnũq̃ ad memoriã maximorũ exẽpla
sctõꝝ: factaq; & opa q̃ tñ illis adhuc imperfectis
& in virtutib⁹ defectuosis: sunt penitus impro-
portionata: & hoc facit singulari sue malignita-
tis studio: vt hoies hmõi naturalib⁹ suis virib⁹
per hoꝝ improportionatoꝝ indiscretionẽ exerci
tiorũ destituant: sic q̃ destructi (al's destituti) fi-
bi fiant inutiles & aliis onerosi: aut certi vt totũ
bonũ qd̃ cepꝫ: abiiciãt: ac reuertẽtes ad vomi-
tũ: fiãt deteriores q̃ fuerũt. Sile põit de simiaꝝ
captura quas per calceos magnos & sotulares:
dũ venatores ipsos imitari volentes sibi alligãt
nec tñ eos portare: aut in eis ambulare valẽt: a

Calciamẽta i scriptura signi-ficãt exẽpla sanctorũ.

venatorib⁹ capiunt. Calciamẽta i scriptura san
ctoꝝ exẽpla significãt: q̃ seq̃ & portare nõ ꝟualẽt
hoies imbecilles: & in ꝟtutib⁹ imꝑfecti. ¶ Quin
ta fraus & astucia: q̃ sub ꝑtextu boni suadet peri

j. Tim. vj.
Eccle. xj.

culũ. Et hmõi calliditatis sunt multe spẽs: vt dũ
sub ꝑtextu pietatis: & dãdi elemosynas: suadet
acq̃ri diuitias. Nouit enĩ ipse malign⁹ illũ apli.
Qui volũt diuites fieri incidũt in tẽtationẽ & la
queũ diaboli. Et illud. Fili mi si diues fueris: nõ
eris immunis a delicto. Silr dũ impugnat per
aliqd̃ vitiũ suadet bonũ oppm̃: qd̃ nouit eẽ ma-
ioris occasionẽ ruine: vt cũ ipugnat aliquẽ ꝑ lu-
xuriã: suadet ieiuniũ & abstinẽtiã: sciẽs eũ i ira-
cũdiã: accidiã vel amẽtiã facile posse labi: quod
per experiẽtiã frequẽter accepit. ¶ Sexta astu-
cia est: qua holb⁹ vitia suadet sub ꝑtextu ꝟtutũ:
sicut sub ꝑtextu ꝓudentie suadet auariciã: sub
ꝑtextu mĩe: remissionẽ indebitã: sub ꝑtextu iusti
cie: crudelitatẽ: sub ꝑtextu zeli rectitudinis: im-
manissimũ furorẽ: talib⁹ igit diabol⁹ velut frau-
dulẽtissim⁹ mercator vẽdit fragmẽta fictilia pro
lapidib⁹ ꝑciosis: & vitrum viride ꝓ smaragdo: cu-
prũ ꝓ auro: stannũ ꝓ argẽto. ¶ . M Et nõ solũ
in istis vitiis: ſꝫ in oib⁹ aliis ẽ quedã vmbratica
spẽs: & fallax imago ꝟtutis: q̃b⁹ seq̃rũt: ne agno
scant: colorare: qñ poti⁹ se diuos mores imitari

Augustinus

vt late deducit Aug. li. ij. cõfes. vbi ad deũ loq̃ns
ait. Nã & supbia celsitudinẽ imitat cũ tu sis vn⁹
super oia excelsus. Et ambitio qd̃ nisi honores
querit & gliam: cũ tu sis pre cũctis honorãd⁹ vn⁹
& gliosus in eternũ. Et seuitia ptãtũ timeri vult.
q̃s aũt timẽd⁹ nisi vn⁹ deus: cui⁹ ptãti eripi aut
subtrahi qd̃ põtq̃ñ vel vbi aut quo vel a q̃ põt?
Et blãdicie lasciuiẽtiũ amari volũt: ſꝫ neq; blã-
di⁹ ẽ aliqd̃ tua charitate: nec amat q̃cq̃ salubri⁹
q̃ illa ꝑ cũctis formosa & luminosa veritas tua.
Et curiositas affectare videtur studium scientie:

cum

cum tu oīa summe noueris. Ignorantia quoqꝫ ipsa atqꝫ stulticia simplicitatis ⁊ innocētie noīe tegitur: qꝛ te simplicius quicq̄ nō reperitur. Quid aūt te innocētius: qm̄ quidē opa tua malis inimica sunt? Et ignauia quasi quietē appetit: que vō quies certa p̄ter dn̄z? Luxuria satietatē atqꝫ abūdantiā se cupit vocari: tu aūt es plenitudo ⁊ indeficiēs copia incorruptibilis suauitatis. Effusio liberalitatis obtēdit vmbrā: sed bonorum oīm largitor affluētissim⁹ tu es. Auaricia multa possidere vult: ⁊ tu possides oīa. Inuidia de excellētia litigat: qd te excellētius? Ira vindictam querit: te iusti⁹ qs vindicat? Timor insolita ⁊ repētina exhorrescit reb⁹ q̄ amant: aduersaria: dū precauet securitati: tibi em̄ qd insolitū? qd repētinū? aut qs a te separat quos diligis? aut vbi: nisi apd̄ te summa securitas? Tristicia reb⁹ amissis cōtabescit quib⁹ se oblectabat cupiditas: qꝛ ita sibi nollet sicut tibi auferri nihil pōt. Ita fornicat aīa abs te: ⁊ querit extra te ea q̄ pura ⁊ liq̄da nō inuenit: nisi cū redit ad te: sꝫ etiā te imitādo indicat creatorē te esse oīa nature: ⁊ ideo nō esse quo a te oīno recedat. Hec Aug. Propterea veritas v̄tutū ⁊ puritas diligēter inuestiganda est: vt fallacia diabolica possit in talib⁹ meli⁹ ab holbus deprehēdi. Propter qd̄ dicit veritas

Apo. iii.

Suadeo tibi a me emere aurū probatū ignitum vt locuples fias. Et vulgariter dr̄. Nō oē quod fulget est aurū. Et Arist. in elēchis. Quedā electa ⁊ felle tincta videnf aurea: cū lōge aliud sint. In hmōi igitur fidelib⁹ recurrēdū est ad vnctionem sanctispūs: que de oīb⁹ docet. i. Joā. ii. Hinc frequēter orat ecclesia. Ueritas tua quesumus dn̄e semper maneat in cordib⁹ nr̄is: ⁊ oīs inimici falsitas destruat.

Aristo.

¶ M Septima diaboli astutia: ⁊ oīm periculosissima est ipsa pax. i. cessatio a perceptibilib⁹ tētationib⁹: quā pacē multi imperitorum affectant ⁊ vehemēter cōcupiscūt. Sꝫ hec adeo pniciosa ē: vt de ea sanctoꝝ ecclesia dicat. In pace amaritudo mea amarissima. Et enumerat doctor ille quatuor mala que ad talē pacem consequūtur. ¶ Primū est fatua securitas: qua negligit dei timor: qui est electoꝝ vigilātissimus simul ⁊ fidelissimus custos. De quo Eccli. xxvii. dr̄. Nisi instanter te tenueris in timore dei: cito subuertet dom⁹ tua. i. cōsciētia. Et Prouer. xiiii. dr̄. Timor dn̄i fons vite vt declinet a ruina mortis. Illa ergo pax arefacit fontē vite: q̄ arefactio quāta sit impugnatio: qs nō videat? Hec em̄ securitas facit nos seorsūz a cura ⁊ sollicitudie custodienda: ⁊ per hoc exponit nos hostib⁹ totos incautos. Ideo nō cessat versutus ille tētare: vt cum quis existimat se securum: negligat se tueri: quatenus quos sic per quietē securos reddiderat: repēte rediens facilius inopinatus irrūpat.

Eccle. xxvii.

¶ Scōm malū ē desidia: pigritia: siue ignauia. Quia humana tarditas ad pba opera tētationum stimulis excitat: iuxta illud ps. Multiplicate sunt infirmitates eoꝝ postea accelerauerūt. Desidia em̄ quasi diaboli dormitoriū: humanarum mētium vires turpissima rubigine cōsumit que continuo deberent exercitio splendescere: quēadmodū ferri exercitium ipm̄ splendescere facit: ad similitudinē argentei nitoris. Nā cum exercetur: candet: ⁊ cum quiescit: rubigo turpis adgignitur.

Ps.

¶ Tertium malū est ignorantia sui ⁊ propriorum defectuū: ad quā sequitur elatio: quia corp̄o q̄ nō tētamur credimus nos fortissimos: ⁊ tā sctōs: vel sic angelorum custodia vallatos: vt nos diabolus non audeat impugnare Qua credulitate nihil stultius est: quia dum nō putamus: in foribus adest: querens euertere totam cōscientie domū.

Ois ignorantia sui peruersa ē.

¶ Quartū malū est fraternus cōtemptus: qꝛ facile qui hmōi pacē in se sentiunt: ac diutius in se senserunt: despicere eos solent qui grauiter tentātur: dicentes hmōi horrēdas tētationes cadere nō debere in xp̄ianū hominem: ⁊ q̄ vilissimus est qui talia cogitat: aut cui tales cogitationes immittūtur. Immo tales aliquādo ita puros se existimant: q̄ nec alys miserendū: qui grauib⁹ agitanf tētationū insidiis: nō esse impulsime putāt. Indignanf quoqꝫ his quib⁹ cōpati deberent: qd̄ false iusticie certū signū est: ſm̄ bt̄m Greg. in hom. ¶ Iste sunt septē astutie siue fallacie gn̄ales: quib⁹ diabol⁹ vt frequēter vtif in tētando holes: vt ip̄os in sue damnatiōis laqueū pertrahat. ¶ O Plures denîqꝫ tētationū modos enumerat clarissimus doctor Joā. Gerson: olim Parisien. cācellarius: in scripto sup̄ Magnificat: tract. vii. tractās hūc versiculum. Deposuit potentes de sede. Addidit ⁊ alios. lxi. fraudū modos in quodam tractatu in gallico cōposito: ⁊ per aliū quēdā tornacen. canonicū in latinū traducto. Ex quibus aliq̄s ad nr̄i cautelā nō piguit hic annotare. Uñ ait Depositus iste de sede diabol⁹: deorsūz studes sathanas satagit holes deponere violēter: fraudulēter ⁊ maligne. Uiolētia cernif in obsessis: fraus vō dū spē boni salubris ⁊ virtuosi cōsilij: q̄si moralis ph̄s dolose impellit. Paucos accipe (inq̄t) modos ex innumeris. Detestaf q̄nqꝫ supbiā: sꝫ vt in deteriorē sub volucro ficte hūilitatis p̄cipitet. Nā est q̄ se neq̄ter hūiliat. Et rursus ait. Noli esse hūilis in sapiētia tua: quaten⁹ insipiēter exalteris. Detestaf p̄sumptionē: ⁊ timorē laudat: vt ablata pace cordis: recedat iste cui⁹ loc⁹ est in pace. Detestaf inobediētiā: vt peri seruitutē inducat: ⁊ asininā patiētiā qua fert nō ferēda quales vocabat apl's esse corinthios. Fefellit innumeros nequā iste: q̄ sub velamēto obedientie nefanda perpetrarūt: quasi peccare nō possent: qꝛ nō habebāt velle vel nolle iuxta verbū suum. Detestaf supstitiōes q̄nqꝫ manifestas: sꝫ nō occultas ⁊ obūbratas sctis obseruatiōib⁹. Uñ ad superstitiosas: hoc est superfluas q̄ōnes impellit ⁊ curiosas. Uñ prima maligne vocis sue vox: vox fuit interrogatiōis Cur. Cur isto frequētissime vtif: quatenus holes in curiositatis noxie laqueos cadāt. Suggerit q̄ōnes huiꝰ sifes. Cur fecit de⁹ rōnales creaturas q̄s p̄sciebat fore peccaturas ⁊ dānādas? Cur eas de⁹ tales nō cōdidit q̄ peccare nō possent? Cur delectaf in pditione viuētiū: qd̄ inde sibi lucrū crescit? Nunquid melius esset vniuersis: si pctīs oīb⁹ ablatis: remanerent in solo decore v̄tutū? Cur indurat aliquos ⁊ alioꝝ miseref? Cur acceptio p̄sonarū reperif apud ip̄m? Cur nō citius venit ad holes redimēdos? Cur tot absqꝫ baptismo innocentes: tot in insulis sine lege viuētes: tot q̄ saluarētur si bonis doctrinis: ⁊ societatib⁹ instruenf perire permittit ⁊ permisit? Scit nequā iste q̄ perscrutator maiestatis opprimef a gloria. Scit holem prohibitū: ne in pluribus dei operib⁹ fuerit curiosus. Culpat hypocrisim: sꝫ vt holes absqꝫ honestatis velo perpetrent mala. Laudat simplicē cum sancta verecūdia: quatenus hypocrises fictionis introducat. Culpat inuidiā: ⁊ benignitatem laudat: sed vt malignitas improba nocētium foueatur. Culpat econtrario iniquitates alioꝝ: vt personale odium contra fraternā charitatē suscitef. Culpat iratos: sed vt zelum sanctū abijciat. Laudat zelum sctm̄: quo p̄ceps ira

Gerson.

Eccls. xix.

Eiusdē. xiii

Prouer. xxv

sutiat. Laudat quietē sanctā: sz vt in sterqlinium torpētis inertie deijciat. Ostēdit odibilē auariciam: z q nihil nequi⁹ ꝙ amare pecuniā: sz vt pdigalitatē cōsumptiōe olm cū rapinis introducat. Pulchrā z amabilē dicit frugalitatē: vt tenacitati locū paret. Ostēdit quātas gignit infirmitates gula: sz vt piculosiorē fatuitatē capitis et corpis absqz remedio opet. Laudat ola sana eē sanis: z nihil esse reijciēdū qd cū gra᷑ actiōe accipit: vt a tēperātia fallax abducat. Ostendit ꝙ feda sit luxuria: ꝙ vilis nec honore digna: vt cōiugio᷑ iura cōtaminet. Laudat plificationē: imo iubet per illō. Crescite z multiplicamini: ꝙte tius cōcubinatū licere demōstret. Ostēdit nō eē iurandū. Sit inquit sermo vester: est est: nō non: vt detestet oē iuramētū. Dicit ex aduerso: q bn iurat: bn credit: vt piuria aut blasphemias diuini nois multiplicet. Circūit iste sathan z terrā perambulat: vt circūstātias olm ɔsideret: quis: quid: vbi: quibus auxilijs: cur: quō: qn. Tēdit laqueos in quos impellat multos valde: vt si fuerit aliqs ab vno liberatus cadat in alterū. Itaqz cōsiderat dū circūit z obseruat volētes placere deo. ¶ P Uidet aptum aliquē ad religionis ingressuz: impellit ad oppositū sic illudēs. Cur ciuilem vis deserere ɔuersationē: qm hō natura ciuile aial est. Hoies hoim gra facti sunt: vt se inuicē sibi mutuo seruiant: ve soli. Cur non poteris sub habitu seculari salutē tuā operari? Sub vno abbate xpo gaudeas lege libertatis: quā tibi dedit deus z emit xps. Quid pulchrius quid eligibili⁹ libertate? Cur tot z talesvis subire obseruationes: z vota super te inducere: qui nō sufficis ad pcepta seruāda? Quid sunt obligationes tot: nisi laquei ad totidē trāsgressiōes. Uideas ne illaquear⁹ vbis oris tui cadas. Displicet em̄ deo stulta z infidelis promissio. Ecce quot z quales in religione defecerant: quot ceciderunt: quot apostate retro abierūt? Cur nōvis talentū tibi creditū in his z in alijs gratijs multiplicare? Ut quid perditio hec esset in religiōis ingressu siue in solitudine? Celat perdit⁹ ille laqueos in seculo. Fit iste qui saluandus fuerat in religione: perditus in seculari cōuersatione. Fit secularis: cōiūgit vxori. Heu quos illic laqueos tribulationū nō inuenit: nascūtur filij. Alia cura si procax vxor: ghe magnifica: si sterilis: si feda si lubrica: quale suppliciū. Fit de militia aut curialium nūero: quot illic curis inuoluit? Primitus erit dulcis inexperto cultura dulcis amici: expertus metuet: inuidiam nō tolerabit. Fit opz assentator ad ola: fit miser/dormiens: vigilans: cōedēs zc. ad alterius arbitriuz. Fit causidicus aut practic⁹ in physica. Fraudes mille spargunt in practicatiōe. Dū qrit diues fieri incidit in desideria multa z laqueos: quib⁹ mergitur in interitū. Fit bnficiatus in ecclesia z celebs/canendum sibi erit a retibus simonie: a negligētia seruitij: a luxuria: a cōuersatiōe inerti: a lasciuia: a dilapidatione bono᷑ ecclesie. Circūit z considerat sathan ille alterū: quē ex instabilitate ppria cognoscit ad religionis: aut solitudinis vitā ineptum. Uide ait quāta sit religionis quāta solitudinis perfectio vacare soli deo: salutē suā operari. Quid pdest hōi si vniuersum mūdū lucret aie vo sue detrimētū patiat. Uide ꝙ totus mundus in maligno posit⁹ est: ꝙ breuis vita: ꝙ mors incerta: q tormēta inferni: que gaudia paradisi. Uide ne pcrastines: ne cōsilia multo᷑ maxime domestico᷑ z sclariū qras: res certa est; de solis incertis ɔsiliū bndū est. Dicere q religiōis status nō sit pfectiōis stat⁹ heresis est. Magna vo stulticia eā nolle esse pfectū. Quid hesitas? qd expectas? vocat te deus per inspirationē: ptice te in eū: z ipse te enutriet. Dū cōpūgeris corde: fac votū deo celi: firmet te iuramētū. Felix necessitas q ad meliora cōpellit. Scieris opus cum voto accepti⁹ eē deo. Da totā arborē volūtatis tue cū fructib⁹ suis deo tuo. Quid in te stas z nō stas? ptice te in eū: z ipse te suscipiet: neqz deseret iaz susceptū. Silet iste nequā: q ad religiōis introitū opz attēdere nedū religiōis bonitatez in se: sz z alias circūstātias: inacie aūt duas: qrū vna se tenet ex pte religioso᷑ (si g fecte rlaz fuāt) Altera ex pte suspsi⁹ si iuxta parabolā xpi dū incoat: poterit cōsummare. Silet q media moderāda sunt sm vtutē tā agētis ꝙ patientis. Nec poterat dauid cū armis saul egredi cōtra goliā. Nō psit simie cū botis latiorib⁹: qs in frandeius derelictis accipiūt: incedere. Silet preterea onera religiōis cū morib⁹ inhabitantiū: dat bn sentire de olb⁹: neminē iudicare. Adducit preterea: q pficit alijs sua eruditiōe: suū cōsiliū: qr lras nouit: qr prudēs est in agēdis. Deniqz de vit exemplū reliqs in sclo: vt ita faciāt quēadmodū ipse facit: z sclm derelinquāt. Quid tādē? Uoto se cōstringit deserit habita bnficia: dat sua paupib⁹: via vnica religiōis sibi relicta ē. Capt⁹ est ait insultās demō: euge euge iā nō ē silēdū: iā in odiū religiōis exaggerāda sunt ola: apiendi sunt oculi: discrimia recudēda: murmur inducēdū. Dicat ipe sentiēs se delusuz. Quid mihi feci miser? In qd me malū impuli? nō potero ferre iugū hoc intolerabile: q sim requiē vt in pace fruerer deo: et ecce turbatio: fugi holes: z holes inuenio. Cedebā tētatiōes de sclo: deteriores demōis pfero. Quid feci? q me vtā? qd agā? Amicos carnales offendi: spernēs eos cū suis cōsilijs: nullus mihi ad eos regressus: si voti dispēsationē qsiero: nō dabit: aut in dato nūꝙ ɔstās aius qetabit. Sed neqz quō viuerē in sclo: relictū ē. Si ad aliā migrauero religionē: scādalosus ero mee: z forsitā intolerabilis aliene. Quid feci? deuotionē i sclo suauiorē z crebri⁹ inueniebā: sclarib⁹ inuolior curis. Cogit obediētia p necessitatib⁹ fratrū currere: discurrere per sclm: q qetē mihi sperabā obtinere. Sic qtidianis fatigor odijs z rixis. Delectabat me studiū: docebā z docebar: nūc qui doceat: aut q doceat null⁹ ē: frēs satis esse ridēt occupatiōes religiōis sue. Nō est inquiūt religio schola docēdi: sz disciplina viuēdi. Si vixero sm mores fratrū collapsos olno a reglis patrū: perdit⁹ suz. Si singlariter mihi viuere volo: nec dat nec sufficit. ¶ Q Circūit adhuc ille deposit⁹ de sede qrit quē deuoret. Inuenit holem deditū studijs z scietijs lrarꝫ: si pōt auertit: affert occupatiōes a sclo: aut frustra dicit verba fieri surdis. Si nequiuerit abducere: quaten⁹ ociū desideret studiosus z sibi vacet: z fac las scribat i ocio. Subdol⁹ impellit: vt alios dū docere vult, scribēdo se seducat. Laudat iā laborē: sz seducit intētionē. Scribere suadet: q legat posteritas q tibi sint nomē i eternū: qm meli⁹ ē nomē bonū ꝙ vnguēta pciosa. Orabūt alij p te. Nō tibi soli⁹ laborabis: talētū tuū distribuēs: scribe subtilia z extranea: turpe ē inctis vti. Sic ipellit vt deserat terminos qs posuerūt pres sui: vt vane gliosus dicat. Sup me docētes oēs intellexi: ac deserēs vias rectas: dicat. Aq furtiue dulciores: z panis absconditus suauior. Eia scribe ait: aut de tuis vtutib⁹ aut celeritatē oñde dictādi. Aut certe i alienis laudib⁹ qre laudē tuā. Scribe: tot⁹ i iste laborib⁹: nō des requiem

Diuitie mergūt in interitum.

reqnie calamo: postpone horas canonicas: aut absq attentione festinus proferas. Indulge securus lautioribus cibis: vtere somno ad satietatem: desere ciuilem aliorum conuersationem: compensabit hec omnia labor tuus. Sic impellit iste nequam: scit quod inutiliter: immo noxie fiunt non iussa preceptis omissis. Scit quod fauemus vltra modū scriptis nostris: diligimus vt filios: placent etiam si deformia sunt et inculta: et sententijs vacua. Testis est simia fabulosa. Gallina dum nimio clamore prodit ouum: perdit illud. Coruus crocitans vt a vulpe laudetur: fraudatur cibo suo. Nō aliter sepe perdunt virtutes suas scribentes docti: vel quesitas prius vel acquirendas in tempore. Ratio: quia dicunt et non faciunt: quia de donis dei dū gloriam querunt: deo rapiunt quod suum est: quia scit insuper sinistra talium quid facit dextra. Sed ad quid sathan ista? quid tibi super aliorum salute? Profecto nihil: sed satagit: vt iste sub hac intentione scribens audiat in iudicio. Recepisti mercedem tuam: accipe quod tuum est et vade. Ex ore tuo et scriptis tuis te iudico serue nequam. Fers literas mortis tue sal infatuatum. Sed o fraudes sathane detestandas: quamquam sit ita fallentē. Possunt nihilominus fieri noua scripta meritorie: si modus adfuerit: finis et ordo recti. ¶ R Circuit denique insidiator ille: et inuenit hominē audiendis confessionibus deditum. O quot immissiones facit ibi per angelos suos malos? Venit ad confessionem plebeius idiota. Veniunt pueri et puelle: iuuenes et maritati. Suadet inuestigare diligenter de omnibus circūstantijs: vt agnoscat vultū sui pectoris: quia nec aliter solui pōt peccator nisi dixerit omnia. Sed hoc suadet in finem vt deficiat scrutans scrutinio cū scādalo confitentiū: cū lapsu proprio: cū suspitionibus infinitis: cū interminabilibus scrupulis: siue remittat non absolutum: siue detineat morosissime: vix tandē absoluendū. Vertit postea in qualitatē oppositā: quia timet expertus tales facere interrogationes. Dicit sibiipsi. Saluet se si voluerit: non intrabo domū cōscientie aliene: nihil interrogabo: scit peccatā sua: dicat si vult. Sic dimittit inscios: sic verecundos latere in peccatis suis: nō vtens claue scientie: que data est ad aperiendū cum discretione secretas conscientie plagas. Veniunt alij magni prudētes de seculo: veniunt predones: vsurarij: simoniaci: rancorosi: violatores ecclesiastice libertatis: concubinarij notorij: nolūt a peccatis resilire: nolunt restitutiones facere: excōicati sunt: irregulares sunt. Alij si culpantur: excusant aut defendunt peccatū suum. Dicunt se iusta bella gerere. Fraudē vsurarū nitūtur fictis venditionibus palliare etc. Veniunt alij: vel alie curiose agētes: ad fabulationes vertūt confessiones: miscent colloquia de prophanis: vtinā non de nefarijs: vtinā quod spū cepisse videntur: nō cōsummēt in carne. Prohibeat deteriora deus. ¶ Circuit rursus et inuenit declamantē ad populum seu predicātē. Cognosce hic quot sunt demonis impulsus in sermone: dū de omni statu personarum que sunt vitijs contrarius infecte clamandū erit. Si culpat auaritiā: prodigus applaudit et ridet auarū: si prodigalitatem vituperat: auarus libēs ad se cōtrahit dicēs. Tene quod habes: si loquitur aduersus inertiā: gaudet qui stulto labore consumitur: et esse sub sentibus curarū mordentium delicias cōputat: zelus laudatus accēdit iracūdos: pietas laudata pusillanimes nutrit et desides. Ecce fructū quē predicatio tua parit in auditoribus. Sed nūc ad ipsos predicatores reuertor. Sūt qui nolunt premeditari: nolūt sectorum allegationibus vel autoritatibus (aut certe nesciūt) vti. Barriūt et effūdūt quicquid in buccā venerit: ceci cecos alloquētes sunt ex opposito / qui tot accumulāt allegationes super allegationes: rythmos ad rythmos: concordantias cū concordantijs: effluūt vsquequaque nō deū: sed se: sed scientiā suam ostentare volentes. Blandiūtur sibi: quia nō propter se et famā scientie: sed ad edificationē querunt aliorū. Sunt qui solū inobedientiā et rebellionē subditorum nutriendo: vitia culpāt superiorum: etiam dum absunt. Nihil plausibilius audit inuida plebs: quam superiorū vitia prodere: augere: culpare. Et hec sepius et accuratius student aliqui detestari: qui si vel in modico vitio culparentur: protinus implacabiliter obsisterent vera dicentibus: et capitali clam et palā persecutione vexarent. ¶ Circuit adhuc demū sathan ille: et inuenit hominē in solitudine: vel deserti sicut pelicanus: vel domicilij sicut nycticorax: vel tecti sicut passer. Protinus mittit fraudulentus auceps iste laqueos exquisitos: et tota malignitate conatur eum inuoluere infernalibus suis pestibus. Aggreditur eum inertia: vt carens exteriori exercitio: ocio torpeat. Fiatque tediosa oratio. Impellit ad impatientiam: qua quies displiceat: ocium ipsum horreat: seipsum ferre non possit. Immittit blasphemas cogitationes: desideria pigrū occidentia: vt speret vana: metuat falsa: mereat moleste: gaudeat molestius. Querat consolatiūculas proprias vel carnales vel spirituales: dimissis diuinorum impletionibus mandatorum: in alijs que spūalia fingit delectetur: in omnibus quam nō deū: sed seipsum querere sub deuotionis pallio discat. Unde et tandē tentator fraudulentius derideat sabbata eius videns ignominiā (alias neomeniā) eius. His alijsque modis aduersarius noster vt beatus petrus ait: tanquam leo rugiēs: imo tanquam vulpes latēter insidiās: tanquam serpens occultis susurris sibilās circuit: nō quiescit querēs quē deuoret. Et quis nō obstupescit tot laqueos considerās: tot cōclusus angustijs: quis poterit de viribus proprijs presumere: vt omnes hos caueat: nullo horū comprehēdatur? Proinde necesse est nobis omnibus recurrere ad orationē: et deuotius ad deū clamare. Pater noster: et ne nos inducas in tentationē. ¶ S Nec sola oratione contenti / tempus est vt nūc quantū ad quartū premisse diuisionis membrū: etiā alia quedā remedia queramus: vt dei adiutorio freti: fortes cōualescamus tentationibus occurrere: eis resistere: et valide pugnare. Possunt enim varia remedia colligi ex sanctorum doctrinis et exēplis quibus impugnati: victoria potiamur gloriosa. Unde secundum prenolatū doctorē Guil. parisien. vbi. s. defensiones ex singulis virtutibus elicere possumus: contra quaslibet tentationum incursus. Nam quia connexe sunt virtutes: sicut promouens vnā virtutē promouet omnes: ita impugnās vnā virtutē impugnat omnes. Hinc et contra tentationē quālibet a qualibet virtute auxiliū repugnādi sumere possumus. Verbi gratia. Impugnatur aliquis a spū fornicationis: et tentatur ad concupiscēdū vxorē proximi: cōsulat tentatus virtutes. Dicit fides. Intoxicata et mortifera est voluptas: auerte oculos tuos tuos ne intuearis eā. Timor dei obijcit sibi finale iudiciū et infernale suppliciū. Spes dicit: quid mihi offers in terris misera caro vel demon: qui expecto tāta gaudia in celo? Charitas dicit: charū habeo dominum deū meū et proximū meum: nō propter te voluptas miserrima offendā eū. Castitas dicit: in vacuū laboras: puritate mihi desponsaui. An nescis quia cū christo rege regū matrimoniū contraxi? Fortitudo dicit: non timeo ferra et ignes propter deum sustinere: et vis me in plumaribus (alias plumarijs) superare. Magnanimitas dicit: quenam es tam pusilla et feda voluptas: vt me ad te studeas prouocare.

Istud de coruo ab esopo scite describitur.

Vetularum cōfessiones

Inutiles predicatores.

i. Pet. v.

Guil. parisiensis.

Iusticia dicit: inignũ est a iustissima dei volunta te ad te peruersissimã voluptatem declinare. Sã ctitas dicit. Hec mulier tẽplum dei est in baptis mo consecratum: quod violare non licet. Sapiẽ tia dicit: gaudeo ego sapore mũdissimo: exi a me feculentissima luxuria. Et ita fieri potest in alijs tentationibus quorũcũqꝫ vitiorũ: considerando cuiuslibet virtutis ꝓprias operationes: effectus causas et modos ac fines earum: per que reperit in qualibet virtute quedã repugnantia ad quod libet vitium: que opponi debet tentatori: siue mũ do: siue carni: siue diabolo. Et propter hoc queli bet virtus tripliciter contra vitiũ pugnare habz. Primo proprio gladio: cõtemplando scꝫ suã ꝓpriꝰ nobilitatem: preciositatem: et vtilitatem: quã ten tans ad vitium velare nititur et abscõdere. Scdo gladio alieno: sumendo ipsum a vitio. Obijcien do videlicet vitio: suam turpitudinem horrendã considerando oĩa nocumenta que hoc vitium in ducere ꝯsueuit: siue in rebus exterioribus: in cor poribus: siue in aĩabus: vt exempli gratia.

Luxuria mala infert

Luxu rie q̃ mentẽ effeminat: corpꝰ eneruat: maculat ani mã: fedat personam: euacuat bursam: et ita simili ter de alijs vitijs. Tertio pugnat fugiendo iacula vitiorum: vt contra luxuriam se abstrahendo ab aspectu lasciuoꝝ spectaculorũ: a cõsortio femina rum: et petulantiũ iuuenũ: a lasciuis carminibus a vino et ocio et alijs similibus: quibus primo illi cite sagittationes immittũtur: quas sequitur pra ua delectatio. Hinc oritur cõsensus: et tandem ope ris cõsummatio. Simili modo quelibet alia virtꝰ pugnat contra vitia: fugiendo occasiones: q̃ na te sunt inducere vitium siue ad ipsum inclinare.

Septemde cim iuuamẽ ta ꝯtra tẽta tionũ astu tias seu fal lacias: ad q̃ hõ ab im pulsu tenta tionũ agita tus recurre re debet.

¶ Ponuntur et preter hec septẽdecim iuuamẽ ta: ac defensiue considerationes contra tentatio num fallacias: ad quas recurrere habz homo ab impulsu tentationum agitatus. ¶ Primũ: consi deratio sũmi et benignissimi dei: a quo postq̃ non fuit homo: factus est aliquid nec creatura queli bet irrationalis: sed rationalis: dei capax et beati tudinis. Pro cuius redemptiõe post lapsum quo sua sponte deum offendit: filium in carne misit ac in mortem turpissimam pariter et amarissimã tra didit. vt morte dignissimos a morte perpetua li beraret: quare merito amari debet: et ad defensio nem sui honoris et reuerentie: et ne aliquid iniurie aut displicẽs irrogetur aut ꝯmittatur: seu ne aliquod castrũ eius (qđ est homo) expugnetur a quocunqꝫ aduersario: quilibz hõ redẽptus promptissime la borare et zelare dꝫ: seqꝫ totũ exponere. ¶ Secũdũ est consideratio: q̃ in cõspectu tantoꝝ clarissimo rũ pugnamus: qui victoriã nostrã optant et expe ctant: sicut ipsemet deus gloriosus: et angelice vir tutes opem ferẽtes vt vincamus. Vñ et Boetius

Ul. de ꝯso.

Magna nobis indicta est necessitas probitatis: cũ ante oculos agimus iudicis cuncta cernentis ¶ Tertium est inuitatio regis ad pugnaꝫ: qui vt

Augustinꝰ.

Augu. super ps. ait Inuitat vt pugnes: adiuuat vt vincas. ¶ Quartũ est consideratio magnitudi nis premij repromissi victoribus in spiritualibꝰ bellis: qui ipse deus deficientẽ subleuat: et vincentẽ coronat. Hec Aug. vbi. s. ¶ Quintũ deuota im ploratio diuini auxilij qđ presto est deus pro quo certatur: cũ requiritur impertiri. ¶ Sextum est decli natio incentiuoꝝ tẽtationis fuga. s. occasionũ vt s. habitũ est de luxuria. ¶ Septimũ cõsideratio nobilitatis siue dignitatis humane conditionis ꝓpter quã verecũdũ videri dꝫ homini descende re ad opa vitioꝝ: et non potius ascẽdere ad ꝯtem plationẽ supernorũ gaudioꝝ. ¶ Octauum est cõ sideratio qualis erit q̃ horrenda caro propria et aliena mortua: ad quam tñ quis vitiuam afficitur vt eam nutriat in delitijs et operibus bestialibus. ¶ Nonum est diuinorum eloquiorum recorda tio in quibus inueniũtur verba medicinalia con tra omnẽ morbũ et vexationẽ spũalem atqꝫ exem pla in his que similia passi sunt: qui adiuti diui no auxilio tẽtationes quaslibet superarũt. ¶ De cimũ consideratio vilitatis et indignitatis eoꝝ qui vincere nos satagunt. Opprobriosum eñ vi detur et confusibile vilissimis rebus vinci. ¶ Un decimũ est consideratio q̃ cõsecrati sumus in ba ptismo: et q̃ characterẽ xp̄i: et imaginẽ viuã sancte trinitatis gerimus. Unde verendũ est homini il lã per aliquam deordinationẽ et turpitudinẽ ma culare: quia hoc quilibet facere aut permittere re fugit in ecclesia materiali: propter eius consecra tionẽ et sanctarum imaginum presentiam christi et sanctorum. ¶ Duodecimum cõsideratio q̃ hõ singulos actus suos facit interiores et exteriores motus et gestus in clarissimo conspectu dei et san ctorum angelorum. Propter quod plus habet ve reri consentire tentationi vitiose ac turpiter age re: q̃ coram homine aliquo sapiẽte virtuoso aut in magnis dignitatibus cõstituto. ¶ Tredecimũ est consideratio infernaliũ cruciatuũ: qui infalli biliter consequẽtur: nec aliquãdo finientur. ¶ De cimũquartũ: iugis memoria mortis et hore eius incertitudinis. Nam. Facile cõtemnit oĩa qui se semper cogitat esse moriturũ: ait Hiero. ad Pau linum presbyterũ.

Hiero

¶ Quintũdecimuꝫ adhibitio alicuius corporalis afflictionis vel laboris vt di sciplinẽ cilicij: ieiunij: aut similis exercitij carnis lasciuiã castigantia. ¶ Sextũdecimũ est conside ratio gloriose memorie fame et honoris: quos vi ctores in spirituali prelio ꝯsequũtur nedũ in alio seculo: sed etiam post mortem in isto mundo: vbi maximis celebritatibus colũtur: nõ solũ ipsi: sed eorum ossa capilli vestes et cetera eorũ instrumen ta: que prius macerationibus et cilicijs ꝑmebantur nunc auro et ꝑciosis lapidibus adornantur. ¶ De cimũseptimũ est consideratio quõ gloria carna lium et mundanorum quãtũcũqꝫ deliciosi fuerint potentes diuites pulchri honorati perijt cum so nitu: relicto eterne damnatiõis timore: multipli ci detractione ab his quos in sua superbia oppres serunt: aut quibus alias quomodolibꝫ nocuerũt Hec breuiter commemorata sunt: que possunt ꝑ scripturas latius deduci. ¶ V Potest et addi hoc contra omnes tentationes efficax remedium ex ipsa tentatione tanq̃ ex scorpione medela: vt in de oriatur antidotum: vnde infunditur venenũ. Quia enim omnis tentatio per bonum aliquod apparens (licet falsum) obtinendum seducere ni titur. Nemo enim ad malum aspiciẽs operatur: vt ait Dionysius.

Dion.

Nemo etiam nisi per boni spe ciem (in quo delectatur: quod ve appetit) allicitur. Siquidẽ nunq̃ vitiuꝫ persuaderi posset homini nisi sub specie aliqua bona in qua deum peruer se imitatur: vt supra deducit beatus August. Om ne vitium peruerse deum imitari. Cum ergo ten tator ꝑ boni appetibilis speciem: vitium suggerit (et quidẽ nemo vult decipi, est hoc remediũ per uilendõ auertere appetitum a bono qđ naturali ter concupiscit. Sed sapienter inquirere vbi hoc bonum inueniri possit et possideri: et vt sic vere ac quiratur: laborare. Gratia exempli: tentatur aliqs ad cõ cupiscẽdã gloriã et laudẽ: et quidẽ gloria laus ho nor vel excellentia appetibilis est: bonum quod dã est: qđ naturaliter homines capiũt: vt dicit. Ber. ser. de ascensione dñi. Nõ oportet despicere: nec appetituꝫ eius extinguere hoc dulce qđ offertur:

Bernar.

fed vide

sed vide vbi q̄ras. In mūdo in tuis operibus: in reb⁹ vanis? Hic venenū: hic fallacia: ꝛ quidē nemo vult falli: nemo appetit decipi. Queras igit̄ vbi sit gloria: vbi laus vera nunq̄ peritura. Doceat te fides vera: quā scriptura manifestat: ꝛ nō inuenies nisi in deo summo glorioso ꝛ laudabili in scl'a. Ibi si q̄rit̄ inuenit̄: fm illud apl'i. Qui gloriat̄: i dn̄o glorieť. Itē. Erit vnicuiq̄ laus a deo. Sic si tētaris ad appetēdū blāda q̄ delectāt: pulchra: abūdātia: nō culpādus est appetit⁹ hec cōcupiscēs. Sꝫ cauēdū est ne ibi q̄rant̄: vbi vere inueniri nō pn̄t. Querant̄ ergo: sꝫ in deo: nihil deo pulchri⁹: amabili⁹: sufficiēti⁹: ꝛ ita de alijs sꝫ deductionē Aug. 3. Hoc scutū solidissimū ꝯ oēs tētationes: qd̄ sola fides p̄stat. Ad qd̄ bea. Pe. hortat̄: dū post auisationē cauēdi crudelē tentatorē addit Cui resistite fortes in fide. 1. Pet. v. Et ad Ephe. vi. In oib⁹ sumētes scutū fidei: in quo possitis oia tela nequissimi ignea extinguere. Fide nāq̄ cognoscit̄ in trāsitorijs verū bonū nō esse: ois aūt boni plenitudinē in solo deo cōsistere: ac per hoc extinguit̄ in nobis appetit⁹ falsi ꝛ apparētis boni: ꝛ accēdit̄ appetit⁹ veri ꝛ eterni boni. Que eī sunt ignea tela nequissimi: nisi obiectio falsoꝝ bonoꝝ: quib⁹ appetitū deuitio in vitiū accendere nitit̄? ℂ X Hoc remedio vsus est venerabilis Boeti⁹ p totū li. de ꝯsolatione: vbi ostēdit naturalē bois appetitū desiderare sufficientiā: reuerētiā: potētiā: celebritatē: letitiā: tāq̄ vere beatitudinis cōditiones ꝛ ꝓprietates: eosq̄ errare qui hac de cā terrenas diuitias: dignitates: regna: gloriā: voluptatesq̄ desiderāt. Ostēdit q̄ꝫ ab illis ista vacua fore. Et qd̄ appetit̄ bonū in tēporalibus diuitijs: honore: ptāte: fama: voluptate: nō esse: sꝫ in solo deo oīa n̄ra bona plenissime ꝛ eternaliter consistere. Ac p hoc docet extinguere appetitū in igneis diaboli telis attactū: cumq̄ꝫ accēdere ad deū summū perfectissimū toti⁹ boni fontē. Hoc remedio qui vtit̄: nedū diaboli tentationes vincit: vitia declināndo: sed etiā ꝟtutes acquirit ꝛ maxime charitatē dei: in quo bona cuncta fore cognoscit: ꝛ p hoc spē in eū dirigit: seq̄ꝫ totū in eū fiducialiter ꝓicere nō cessabit. Et tantum de quarto remediorum / scꝫ inquisitione.

ℂ Lectio. lxxviij. A

E: desidꝫ nobꝫ est ad text⁹ declarationem: quo celestꝫ magister noster docuit petere p deuotā affectionē. Ne nos inducas in tētationē. Ubi vt ex p̄missis aliquantulum liq̄re pōt: hac petitione nō petim⁹ vt nō tentemur: nec hoc affectādū est viatori: q̄ vita ista: vt Aug. ait: sine tētatione duci nō pōt. Neq̄ꝫ nobis vtile foret nō tētari. (Si eī oram⁹ vt nō tētemur: vn̄ erit nobis virt⁹ cōstātie?) Si tētationes ꝛ tribulationes nō essent: fortitudo: cōstātia: patiētia: ac virtutes cetere: que sunt circa difficilia: quō in nobis generarent̄: ꝯseruarent̄: ꝛ augerentur? Uirtutes enim morales moderatrices sui ꝛ passionū: tristitie ꝛ delectationis fm rectā ratione. Sublatis itaq̄ꝫ passionib⁹ per tētationē excitatis: sublata esset materia exercitij ꝟtutū. Hinc dicit Aug. Dū huius vite infirmitatē gerim⁹: si tētationes ꝛ passiones oīno nullas habem⁹: nō recte viuim⁹. Hinc apl's. Gloriamur in tribulationibus: sciētes q̄ tribulatio patientiā operat̄. Et Thobie. xij. raphael ad Thobiam. Et q̄ acceptus eras deo: necesse fuit vt tentatio ꝓbaret te. Et Jaco. Omne gaudiū existimate fratres mei cū in tētationes varias incideritis: sciētes q̄ ꝓbatio fidei vr̄e patiētiā operat̄. Nō ergo oram⁹ vt nō tētemur: q̄m etsi tētare cū intētione fallēdi malū est in tētatore: tn̄ in tētato malū non est: si ꝯsensus nō accedit: imo sepi⁹ fructuosū est: dicēte Aug. sup ps. lx. Per tētationē p̄fect⁹ nr̄ vti q̄ꝫ fit. Nō eī sibi q̄sq̄ notescit nisi tētat⁹. Nec potest q̄sq̄ coronari nisi vicerit: nec vicere / nisi certauerit: nec pōt certare nisi inimicos ꝛ tētatores habuerit. Fructuosum est dico: si victoria subsequit̄. Et q̄de multe sunt vtilitates ꝛ fruct⁹ tentationū: inter ceteras tn̄ bea. Greg. singulares q̄sdam tāgit. xxiij. moral. c. xxvij. di. aliq̄n oīs post ꝑfectū viriū: nō solū tentāt vitia: sed etiā flagella castigāt Cū tētamur vitijs: pia dispēsatiōe nobiscū agit̄: ne his virtutib⁹ quib⁹ ꝑficim⁹: extollamur. Cum flagellis atterimur: admonemur ne mūdo blādiēte seducamur. Uitia dū nos tētāt: ꝑficiētes ꝟtutes humiliāt. Flagella dū nos tentant / surgētes in corde huius mūdi voluptates eradicāt. Per tentātia vitia discim⁹ q̄d de nobis sentiam⁹. Per feriētia flagella cognoscimus qd̄ de hoc mūdo fugiam⁹. Per ista cōprimimur ne q̄d extrinsecus appetam⁹: p illa restringimur ne intrinsecus extollamur. In hac igit̄ vita dum sumus: ꝛ aliq̄n vitijs tētari: ꝛ flagellis atteri necesse est. Sine eī in laborib⁹ flagelloꝝ: siue in certamine vitioꝝ: nō solū nobis n̄ra infirmitas innotescit: sed etiā in quāta ꝟtute ꝑfecerimus cognoscimus. Nemo eī vires suas in pace cognoscit. Si eī bella desunt: ꝟtutū signa nō prodeūt. Improuidus miles est: q̄ se fortē in pace gloriat̄. Nemo q̄ppe inq̄ātū ꝑficit: sibi imminere aduersa cognoscit. Cū eī adsunt ꝓspera: certi viriū documēta nō pn̄t. ℂ B In qua auctoritate beatus Greg. tāgit q̄ per tētationē humiliamur: ꝛ ducimur in cognitionē ꝓprie infirmitatis: vnde cauti reddimur: purgamur: erudimur: probamur: et exercitamur. Un̄ ꝛ glo. sup illud Gen. xxij. Nunc cognoui q̄ timeas dn̄m. Sicut vasa non cognoscunt̄ esse integra ad plenū nisi fuerint ꝑcussa vt sonus audiat̄: nec cognoscunt̄ ꝑfecte cocta nisi imbribus exposita. Si percussa nō clarū reddūt sonū: sꝫ obtusum: fracta alicui perpēdunt̄: lꝫ fractura tactu aut visu nō discernatur. Sic ꝛ boies nō ꝑfecte cognoscunt̄: donec pulsati terrorib⁹ tribulationib⁹ aut delectationib⁹ expositi nō superent̄. Hos fruct⁹ a nobis excluderemus: si oīno nō tētari peteremus. Quapropter etiā electi tentari desiderāt: vt ait bea. Greg. Elect⁹ quisq̄ꝫ inquit: cū peccati somno p̄mit̄: ad iustitie vigilias exurgere conat̄. Sed sepe cū resurrexerit: ipse se extolli ꝟtutū magnitudine sensit: vn̄ ꝛ tētari se presentis vite aduersitatib⁹ post ꝟtutes desiderat: ne peius ex virtutū cōfidētia cadat. Si eī seruari medina per tētationē nō cognosceret: nequaq̄ psalmista di. Proba me dn̄e et tenta me. Idcirco xp̄s nō docuit nos petere vt nō tētemur: sꝫ vt in tētationē nō inducamur. Ecce tentatus est Job: nō tamē inductus est in tētationē. Nō enim ad

B

ij. Cor. x.
j. Cor. iiij.
Ad Ephe. vj.
Augusti.
xiiij. de ciui. dei.
Roma. v.
Thob xij.
Jacobi. j.
Augusti.
Grego.
Per tentationem humiliamur: et ducimur in ꝓprie infirmitatis cognitionem.
Gene. xxij.
viij. moral. c. x.
Electi tentari desiderant.

illam ad quã trahebatur tentatoris voluptatem ore impio blasphemus intrauit. * Tentatus est Joseph turpi illecebra: sed non illatus in tẽtationem. Tentata est Susanna: sed non inducta: qr non prebuit cõsensum tentatori. Ita ꝛ nos petimus nõ induci in tentationẽ. i. nõ cõsentire tentationi. Unde dicit Ber. Aliud est tentari: aliud in tẽtationẽ duci. Tentaẽ quilibet quãdo in anima aut corpore in delectatione alicuius vitij titillatur. Inducitur in tentationẽ si sue ceperit delectationi cõsentire. Et beatus Cypria. Non petimus ne ducamur in tentationem: sed ne inducamur. Aliud quidẽ est in tentationẽ duci: aliud induci. In tentationẽ ducitur: qui tentatione pulsatur. In tentationẽ inducitur: qui tentationi succũbit ꝛ ab ea superatur. Induci etiã est intus duci et succũbere: ꝛ tentationi prebere cõsensuz. ¶ Uel aliter petimus nõ induci in tentationez: hoc est: non permittas pater celestis inimicos nr̃os fortes nimis sup nos inducere. Etenim si duci nos permittas in tẽtationes vt exciteremur: petim⁹ in tentationibus exitũ: ne nimium inuoluamur: et ipsis prebeamus assensum. Qua in parte ostenditur: dicit Cypria. nihil cõtra nos aduersariũ posse nisi illud ante permiserit deus: qr petimus ne patiaẽ nos in tentationẽ induci. Quod si nõ permiserit: nulla tentatio poterit aduersum nos cõcitari. ¶ ¶ Uel tertio petimus ne nos inducas in tentationẽ: hoc est: nõ subtrahas a nobis auxiliũ tuũ: donum scilicet gratie tue: quo roboramur ad fortiter tentationibus resistendũ. Non enim tantum gratia nos operaq; nostra deo reddit acceptos: sed cũ hoc fortificat ad cõcupiscentias malas ꝛ tentationes reprimendas. Uñ Augu. in de baptismo paruuloꝝ. Ut cõcupiscentijs ꝛ desiderijs carnis nõ ꝯsentiamus: deprecamur adiutoriũ. i. gratiã tuã: quã si iusto iudicio tuo a nobis subtrahis: nos quasi priuatiue in tẽtationem ducis. Quia nihil in nobis manet quo valide possimus cõtra tentationes dimicare. Inducis quidẽ sicut ducit nauẽ in naufragiũ ꝛ periculum qui tollit remũ ꝛ gubernaculũ: quib⁹ fluct⁹ aque cõpescuntur. Similiter ꝛ equũ ducit in precipitiũ: qui frenũ tollit quo regitur: ne inordinat⁹ motus exequatur: ſm Ansel. in de cõceptu virginali. Dicitur autẽ deus per subtractionem sui auxilij nos inducere in tẽtationẽ: ad similitudinẽ quomodo dicit scriptura: cum corda multoꝝ indurare. Non quidẽ positiue efficiendo indurationez cordis cuiuscunq;: sed deserendo: qr suã gratiam nõ infundit: que cor habet a peccato emũdare ꝛ ipsum emollire. Sic in proposito cuz gratiã subtrahit: que a cõsensu tẽtationis custodit ꝛ preseruat: in tẽtationẽ inducit. ¶ Uel quarto petimus ne nos inducas in tentationẽ: permittẽdo ꝙ beneficioꝝ alius impensorũ occasione nos peiores efficiamur. Sic eñ sepe quis ex bono ꝓximi in tẽtationẽ velut ex illo cadit in odiũ et in inuidiam eius. Uñ dicit Aug. super illud ps̃. Conuertit cor eoꝝ vt odirẽt (al's vt erudirẽt) populũ eius. Mali ꝛ impij erãt. In eo autẽ ꝙ populũ suũ multiplicauit: hoc beneficio suo per accidẽs ad inuidendum cõuertit: qr inuidia est odiũ felicitatis aliene. Sic igitur cõuertit cor eoꝝ: nõ illud malũ in eis faciẽdo: sed populo suo benefaciendo: ob qd ipsi sponte cor suũ prauũ cõuerterũt ad odiũ populi sui. Non sic petimus ne nos inducas in tentationẽ: sed preseruari ne tuũ qualecunq; bñficiũ: qd cui tibi placet cõicas: nos occasionaliter tenter: vt ex hoc cõtra te murmuremus: ꝛ odiũ ꝛ inuidiam cõtra quãcũq; tuã creaturã concipiamus.

* Joseph turpi illecebra: vt scilicet dormiret cũ vxore domini sui tẽtatus est: sed non est induct⁹ in tentationem.

Aliud ẽ duci in tentationẽ: aliud induci.

Augusti.

Deus quomodo ĩ scriptura dicitur multoꝝ corda indurare.

Augusti. Ps̃. ciiij.

Specialius tamẽ fundimus preces ad deũ patrẽ dicẽtes. Ne nos indu. in tẽta. scz carnis: vt nos absorbeat per voluptatẽ. In tentationẽ mũdi: ne nos peruertat per cupiditatẽ. In tentationẽ diaboli: ne nos perdat per iniquitatẽ. Caro nãq; nimiũ nos infestat: ꝛ nunq̃ quietum patitur esse affectũ nocte feruet: die anhelat. Unde Greg. Nos gestamus laqueũ nostrũ: nobiscũ ferimus inimicum carnẽ scz nostrã de peccato natã: in pctõ nutritã: nimis ipsa origine corruptã: sed multo amplius praua cõsuetudine vitiatã. Hinc tam acriter aduersus spiritũ cõcupiscit ꝛ assidue murmurat. Impatiẽs discipline illicita suggerit: nec rationi obtẽperat: nec vllo timore inhibetur. Ut ergo huius inimici repellamus suggestionẽ oramus: ne nos inducas in tentationẽ. Rursus mundus acriter nos inuadit tentãdo: nũc allicit per prospera: nũc minatur ꝑ aduersa. Unde Aug. Mund⁹ duplicẽ aciẽ ꝓducit contra xp̃i milites. Blãditur eñ vt decipiat: terret vt frãgat. Ne igitur huius hostis incurramus deceptionẽ: oram⁹ ad patrez nostrũ celestẽ. Ne nos inducas in tentationem. Demũ tertius hostis diabolus mendacij pr̃: mille suis fraudibus ſm naturã cuiuslibet aggredi non cessat: ꝛ vbi magis pronũ nouit ad lapsum: ibi vt ꝑmissum est: astutias suas multiplicat: nec fatigatur: nec cessat: si forte interficiat sibi q̃sq; cedentẽ. Contra cuius astutias ꝛ calliditatẽ oram⁹ ad patrẽ. Ne nos inducas ĩ tẽtationẽ. ¶ D Circa premissa sunt quedã dubia. Primũ: qr dictuz est tentationes in nobis plurima bona operari. Dubitatur vtrũ tentatio sit a nobis appetenda? * Et videtur ꝙ sic per illud Greg. s. allegatũ. Elatus tentari se post virtutes desiderat: ne peius ex virtutibus cadat. Itẽ appetendũ est illud quo a periculo preseruamur: hoc autẽ est tentatio. Nam ſm supradicta in septima astutia: periculosissimum est nõ tentari. Itẽ appetendũ est illud quo nobis plurimus fructus accrescit: talis est tentatio: vt habitũ est: igitur tentatio a nobis appetenda est. Itẽ illud est appetẽdũ quo beatificamur: talis est tẽtatio: teste Jaco. Beatus vir qui suffert tẽtationẽ. Itẽ ois xp̃i actio nostra est instructio. Greg. in prologo sui dial. Christus voluit tẽtari: qr ductus est a spiritusancto in desertum: vt tentaretur a diabolo. Sed qd voluit appetijt: siquidem idẽ est volũtati appetere ꝛ velle: ergo et nobis appetẽda est tentatio. ¶ In oppositum est illud Hugonis. Tentatio est actus vel motus inclinatiuus hoïs in aliquod malũ vel illicitũ. Sz nõ est nobis appetendus motus ad malũ ꝛ illicita: cum ꝛ ipse talis malus est: qr a fine quodlibet hz denominari. Nam cuius finis bonus: ipsum quoq; bonũ: ꝛ cui⁹ finis malus: ipsum q̃z malũ. Preterea pctm̃ nõ est a nobis appetẽdũ etiaz ꝓpter quodcũq; bonũ qd cõsequeretur: ſm illõ apostoli dãnãtis eos q̃ dicũt: faciamus mala vt eueniãt bona. Sed tẽtatio non est sine pctõ: qr siue exterior sit: siue interior: hz semp pctm̃ annexuz. Exterior eñ q̃ fit a demone vel hoĩe malo: fit cum intẽtione fallendi. Uelle autẽ fallere peccare est. Interior autẽ fit a carne: ꝛ hoc silr̃ fieri nõ põt sine pctõ: qr nõ sine motu illicito: ois autẽ mot⁹ illicit⁹ est pctm̃: vt dicit magister in ij di. y. ¶ Dubiũ illud cũ suis rõnibus aliud dubiũ affert: vtrũ ois tẽtatio sit pctm̃. Sz videbim⁹ de p̃mo: deinde de scd̃o. Et loq̃mur hic de tẽtatione tertio mõ accepta: q̃ scz fit ad malũ inducẽdũ: quõ etiã in toto illo tractatu accipitur. ¶ Notãdũ igitur ẽ qd res ꝑ tanto est appetibilis: ꝑ q̃to participat rõnez boni: qr bonũ cõiter ponitur obiectũ appetit⁹.

Grego.

* Sicut vasa non cognoscũtur esse integra ad plenuz: nisi fuerint percussa vt sonus audiatur: nec cognoscuntur ꝑfecte cocta: nisi ĩ ignib⁹ exposita. Si percussa non clarum reddũt sonum sed quassatum ꝛ obtusum: fracta perpendũtur: ꝛ sz fractura tactu aut visu nõ discernatur. Sic ꝛ homines nõ perfecte cognoscuntur donec pulsati terroribus tribulationibus: aut delectationibus expositi non fuerint: hoc fruct⁹ a nobis excludere mus si omnino nõ tentari poterem⁹ quã propter etiaz electi tentari ꝯsiderãt. ps̃. Proba me: et tenta me.

Est

Aliquid est appetibile dupliciter. j. Ethi. ca. vij.

Est aūt quātū hic sufficit aliq̄d appetibile dupliciter fm̄ p̄hm: scȝ ꝓpter se etiā si nullū aliud bonū inde sequeret. Tale bonū est felicitas. Silr et virtutes q̄ sunt honesta ꝛ delectabilia. Aliud est bonū appetibile nō propter se: sed propter aliud sibi adiunctū per se appetibile: seu propter bonū ad qð ordinatur: sicut medicina amara bona est qr inductiua est sanitatis. Et ad propositum: tentatio nō est bonū p̄mo modo: qr qð est inductiuū ad malū: nō est per se bonū. Itē aliqua est tentatio que nō pōt fieri sine pctō: vt illa q̄ fit intentione fallendi: ꝛ in peccatum inducendi: qualis est q̄ fit ab homine malo: aut spū maligno: q̄ per tentationē satagit tentatū ad pctm̄ pertrahere. Non em̄ quis delinq̄t dūtaxat in se malū operando: sȝ etiā delinq̄t malū alterius ꝓcurando. Qð autē fieri nō pōt sine pctō: nequaq̄ hȝ rōnē per se appetibilis: pȝ ergo q̄ tētatio nō est appetibilis p se seu ꝓpter se. ¶ E Utrū aūt sit appetibilis ꝓpter aliud: puta propter victoriā: que cōsequi pōt tentationem: aut ꝓpter veritatem: que ex tētatione augeri potest ꝛ roborari: magis dubiū est. Et videtur probabilius q̄ tentatio nō est appetenda propter alterū bonū. Quod sic ostenditur: qr qð non est per se causa alterius: sed omo habet se ad illud per accidēs nō est appetēdū propter aliud. (Nunq̄ enim medicina amara appeteretur nisi posset causare sanitatem.) Tentatio aūt non est inductiua victorie: neqȝ ad victoriā promotiua quantū est ex se: sed magis inductiua casus. Et si victoria quādoqȝ tentationem subsequit: non tamen pcedit ex tentatione tanq̄ a causa efficiēte victoriam: sed pronenit a tentato tentationem viriliter cōculcante. Per quod contingit virtutem qn̄qȝ augmētari: aut etiā nasci per actum scȝ resistēdi tentationi non per ipsam tentationē. Et lȝ tentatio qn̄qȝ est occasio victorie: pro quanto inuitat ad pugnā: ꝛ nemo vincit q̄ nō pugnat: nō tn̄ ideo appetenda: alioquin etiā pctm̄ esset appetēdū: qð est erroneū. Nam ꝛ pctm̄ qn̄qȝ est occasio maioris gratie: vt si q̄s pctm̄ suum recogitans: surgit ardenter in magnā eius displicentiam: petens a deo sibi remitti: ad qð sequit qn̄qȝ maior gratia: q̄ si peccatū nō precessisset: dicēte scriptura. Ubi superabundauit delictū: superabūdauit ꝛ gratia. Sic ꝛ nōnunq̄ pctm̄ sequit maior humiliatio: sic dicit ap̄ls. Scimus qm̄ diligētibus deū oīa cooperant in bonū: ita oīa etiā pctā cōmissa ꝛ remissa. Ex quorū memoria cōuersi assurgunt ad propensiores gratiarū actiones: immo ad intensiorē dilectionē iuxta parabolā saluatoris de duobus debitoribus. Non tn̄ ꝓpter hoc peccatū est perpetrandū seu appetendū: qr aliq̄n sequitur maior gratia. Incerta est preterea victoria: qr incertū est an tentatus tētationem superet: an a tentatione superet: ideo videtur magis declinanda q̄ appetenda. Nam qui amat periculū: in illo peribit. Est autē periculosa tentatio: qr cōiter proniores sumus ad malū q̄ ad bonū. Et nemo virtutes suas perfecte nouit. Sed neqȝ quātū velit deus permittere augeri tentationem: vt tentatū deiciat de merito p̄cedētium delictorū. Hinc est cōis doctrina: non solū vitia esse declinanda: sed etiā occasiōes pctōꝝ que pctā inducere possunt quāuis per accidēs ꝛ occasionaliter. Qr igitur tētatio occasio est in pluribus ruine: ꝛ casus in malū: qn̄qȝ ex intētione tentātis: ꝛ sepius ex infirmitate tentati: nō videt qð ipsa sit appetēda. *Uerum vbi certa esset victoria de tentatione: tentatio appeti posset cū victoria: quia tētari fm̄ predicta: non est de se malū: licet sit ad malum prouocatiuū: ideo nō omnino refugit rōnem appetibilis: qr inclinationi eius quis laudabiliter resistere potest ꝛ eam superare. Et hoc est verum: dū tentatio ipsa non est peccatū: dum scȝ non fit intentione fallendi. Quoniā in nullo casu peccatū appeti potest licite: sicut non propriū: sic nec alienum. Nemo enim debet bonum suum cum alterius pctō: imo cū dei offensa procurare. ¶ F Per hoc ad rationes in principio dubij inductas. Ad primū de beato Gregorio: dicit q̄ electi tam multis victorijs vitiorū potiti: ne extollantur desiderant aduersitatibus a superbia preseruari. Non ergo desiderant tentari aduersitatibus simpliciter: sed aduersitatibus tentari cum victoria ꝛ magis victoriā. Et hoc innuit cū addit. Ne peius ex virtutum cōfidentia cadant. Unde aliud est appetere tentationem propter victoriā: aliud appetere tentationem cū victoria. Scðm licet: nō primū: vt. D. patet ex declaratis. Ad scðm d: qð aliquo duplr preseruamur a periculo. Aut per se: q̄o virtutes p̄seruant a periculo lapsus in vitiū et per se inclinant ad actum virtuosum: peccato contrariū: vt fortitudo ac sanitas membrorum: a periculo casus corporꝫ: ꝛ illa sunt appetēda. Alio modo aliquid preseruat a periculo per accidens: pro quāto ad cauendum seu vincendum illud requiritur maior vigilātia ꝛ sollicitudo. Sic via lubrica qn̄qȝ per accidens preseruat a lapsu: pro quāto excitat in viatore maiorem prouidentiā locandi pedes: ꝛ maiorem sollicitudinem ꝛ curam caute ambulādi. Sic nōnunq̄ pctm̄ veniale: aut ēt mortale minus preseruat p accidēs a maiore. Et talia nō sunt appetenda nec agenda: fm regulā apostoli. Nō sunt faciēda mala vt eueniāt bona. Tentatio autē per se nō preseruat a periculo pcti: sed magis inducit ad pctm̄: ꝛ ideo appetenda nō est. Qð vero addit de septima astutia d: qr doc. ille nō solū illis astutijs eas annumerat que per se inducunt ad casum: sed etiā q̄ per accidēs inducunt: qr vtroqȝ modo per se et per accidens diabolus q̄rit hoīs interitū. Per idem ad tertiū q̄ illud ex quo per se plurimus sequitur fructus: nō aūt si per accidens sequitur ꝛ nō per se appetendū est. Ad quartū q̄ nemo beatus est: qr tentatur: sed qr fortiter sustinet tentationē: atqȝ vincit nō cōsentiendo. Unde beatus Jacobus: q̄ beat9 est in spe: nō qui tētat: sed qui suffert tentationē hoc est q̄ non cedit tētationi ei cōsentiendo: sed viriliter sustinet eius impetum: fortiter impugnādo ne cadat. Qr cū probatus fuerit per tentationē: de fortitudine ꝛ cōstātia animi: accipiet coronā vite: nō qr tentat9: sed qr resistit ꝛ vincit. Nō ergo intelligēda est ista sufferētia sic: q̄ nemo debet cōtra tentationē insurgere: vt expugnet: qm̄ sancti exhortant: vt q̄ citō exurgit tentatio repugnatio adsit. Unde btūs Hiero. Dū paru9 (ait) est hostis interfice: vt elidatur in semine. Et beatus Greg. Si tentationi in corde nascenti festine nō resistitur: eadem qua nutritur mora roborat. Sunt etiā sufferende sic: vt nemo propter eas surgat in murmur cōtra deū: ꝛ cadat in impatiētiā. Sed repugnandū est cū mētis hilaritate. Unde ꝛ Jacobus. Omē gaudiū existimate fratres mei cum in tentatiōes varias incideritis: scientes q̄ probatio fidei vestre patientiam operatur. Quasi di. existimate omne gaudiū. i. gaudium celeste: quod excellit omne gaudiū: consequi cum incideritis in varias tentationes: ꝛ hoc si fortiter resistēdo vincitis. Sciētes qð ꝓbatio fidei vestre (q̄ per hoc declarat qð non superamini: sed magis oēs tribulatiōes per patientiā vincitis: q̄ hȝ op9

Rom. v.

Rom. viij.

Luce. vij.

Eccl. iij.

*Ubi est certitudo victoria tētatio appeti potest cū ipsa victoria: hoc indō aliq̄ de pfribus leguntur appetiuisse tētatiōes. Sic xp̄s voluit tentari qi de victoria certissim9 erat. Arguēs qr ois xp̄i actio nr̄a ē instructio pcedit sȝ nōbȝ esse semp eadē opatio: ois certe christi actio est nostra instructio non vt eadē semp agam9: sed vt ex sua actiōe spūalē doctrinā accipiam9: sicut p mortuoꝝ suscitationē nō instruimur q̄o debemus mortuos corporalr suscitare: sȝ q̄o a morte anime resurgere habeamus.

In quadā ep̄la.

In moral.

Jaco. j.

perfectū)eterna est glia remuneranda. Ad quintū de tentatiōe xpi. Verū est qd voluit tentari: qr de victoria certissimus: & ppter vtilitatē nostrā: vt suo exēplo instrueremur: quēadmodū tentatoris astutias vinceremus. Et quantū ad hoc: hec xpi tentatio fuit nostra instructio. Siquidē. Omnis christi actio nostra est instructio: nō vt eadē agamus: sed vt ex sua actione spūalē doctrinam accipiamus. Sicut mortuorum suscitatio non instruxit quō & nos mortuos corporaliter suscitemus: sed quō a morte aie resurgamus. ¶ Dubij annexi solutio ad finē dubiorū reseruatur. ¶ B Secūdo dubitatur: cur tam callide diabolus hominibus insidiatur: vndiqz insidias suas tendens et laqueos: quatenus ad peccati cōsensū ptrahat perituros. Rñdetur q inter alias quatuor cause poterunt assignari. Prima sumit ex magna eius inuidia. Scda ex ingenti eius supbia. Tertia ex inueterato dei odio. Quarta ex eius ambitiōe nimia & inani glia. ¶ Ex inuidia quo ad primū. Nā licet ipse creatus fuit bonus sicut & alie rationales creature: vt dei essentiā beatifice cōtēplaret: ipsaqz cū summo gaudio & delectatiōe frueretur factus tamen est malus sua propria volūtate. Siquidē cecidit ab illa summa perfectione & beatitudine nō quā accepit: sed quā accepturus erat: si in sua innocētia perstitisset. Propter quē volūtariū suum lapsū: a deo in sua malicia perpetuo desertus est: & a loco beatitudinis ad infernales penas detrusus. Deus autē sua sapiētia & mia immēsa hominē condidit: vt per ipsum ruinam in celis factā repararet. Videns igitur diabolus vt ait magister disti xx. lib. ij. senten. hominem per obedientie humilitatem posse ascendere: vñ ipse per superbiam corruerat: inuidit ei: & vt ipsū ab adeptione talis boni impediret: tentationū iacula pparauit: vt habetur Gen. iij. de primi hominis tentatiōe. Ex eadē inuidia qua primū hominē prosternere studuit & vicit: adhuc nos quotidie infestare nō cessat. Torquet eñ ex nostro bono & nostra felicitate. Hoc eñ malū habet inuidia: vt ex alterius prosperitate doleat: ex alterius malo gaudeat. Unde dicit Alanus in de planctu nature. Inuidis aliena prosperitas aduersa est. Aliena aduersitas prospera est. In aliena gratulatione tristant. In aliena tristitia gratulant. Et qr diabolus summe inuidus est: cuius inuidētia mors intrauit in orbē terrarū. Hinc bonū nostrū vbicunqz poterit: satagit ipedire: ac diuersis variisqz tētationib9 malū nostrū procurare. ¶ Secunda ratio sumitur ex eius superbia. Unde supbia neminē sibi patitur anteferri: sed omnib9 nititur dominari. In signum huius dixit lucifer. In celum conscendam super astra dei exaltabo solium meum: sedebo in mōte testamenti: in lateribus aquilonis: ascendam super altitudinem nubiū: & similis ero altissimo. Quid est querit Grego. Similis ero altissimo: q̄ super alios optare principatū? Impedit igitur diabolus bonū hoim quantū pōt: ne ppter bonū qd cooperari conantur: sibi preferantur. Procurat malū per tentationem: vt ipse nobis dominet. Oēs siquidem mali ei subsunt. Quia rex est sup oēs filios superbie. Quales sunt oēs mali dicente August. nullū pctm potuit aut pōt aut poterit esse sine supbia. Qr dicit scriptura. Radix (al's initiū) oim malorū est supbia. ¶ Tertia ratio sumitur ex dei odio. Qui eñ aliqd bonū odit: oēs affectat idipsum odire: & neminem illud diligere. Sicut e regione q recte diligit ipm ab oibus diligi cupit. Uñ dicit phs: q cōicātes in bono honesto se diligūt: qr in qb9 cōicam9 in his nos diligim9. Et ecōtrario odientes aliqd bonū honestū: diligūt alios idem odientes: qr in odio participāt. Quia igit diabolus summe deū odit: qr ipsum a loco voluptatis expulit: & in locū tenebrarū & caliginis relegauit: idcirco quantū pōt: odiū dei in oibus pcurare conatur. Hoc autem aliūde facere nō pōt: nisi per tētationē & suggestionē in pctm: quib9 cū hoies cōsentiunt: iam deū odiūt: precepta violādo: & suā volūtatē volūtati dei pponendo: plus quoqz dei aduersario q̄ deo cōsentiendo. ¶ Quarta ratio sumit ex inani gloria & ambitione. Uane gloriosus eñ alios sibi cupit adherere: ab aliis vult videri: venerari: & honorari. Unde apls volens Philippen. inducere ad humilitatē: suadet cauere inanē gloriā. Superiores inuicē sibi inuicē arbitrantes. i. per estimationē: non q sua sunt singuli cōsiderantes: sed et ea q sunt aliorū. Quorū certe opposita inducit inanis gloria: q querit videri & eminere: & multorum habere comitatū. Diabolus autē cū maxime sit honoris cupidus: querens & diuinos sibi exhiberi honores. Uñ nec erubuit xpm dñm ad se orandū inducere dicens. Hec oia dabo tibi si cadens adoraueris me. Hinc & frequēter responsa dabat in idolis: vt ipse pro deo coleret. Ex eadē igit radice nos tentationū laqueis querit inuoluere: vt nos inducat ad sibi seruiendū tanq̄ maiori & digniori: qd est opus inanis glie fm beatum Hierony. in quadam epistola. Inanis gloria inquit: est inordinatus animi motus: quo aliquis propriam desiderat excellentiā: vt alios honore precellat. Cetere rōnes que assignari possent ad aliquā illarum reduci possunt. ¶ D Tertium dubiū est. Utrū diabolus ab aliquo in tētatione victus: tētandi ptātē perdat? ¶ Ad hoc rñdetur q de mēte Origen. est vt allegat magister lib. ij. dist. vi. qd diaboli qui a sanctis iuste & pudice viuentib9 superantur: potestatē tentādi alios vltra non habent. Uñ ait. Puto sane q sctī repugnantes aduersus illos incētores & vincētes: minuāt exercitū demonū: velut q̄ plurimos eorū interimant: ne vltra fas sit illi spūi: qui ab aliquo sctō caste & pudice viuendo victus est: aliū hoiem iterū ipugnare. In cuius signū quidā dicūt q lucifer q dominū in deserto tentauerat: qr victoriosissime a xpo superatus est: relegatus est in inferno: vt neminē tentet vsqz ad tempus antichristi. Uñ legit in Apoca. xx. Cū cōsummati fuerint mille anni soluetur sathanas de carcere suo: & exibit & seducet gētes: qd fiet in nouissimo tpe antichristi. Unde erit tanta persecutio vt etiā si fieri posset in errorem ducantur electi. Probant idem & alio signo: qr asmodeus victus a Tobia relegatus est in desertū: ne aliū tentaret. Item qr in vitis patrum legitur qd demones fortius expugnabant pmos patres q̄ sequentes: vix eñ poterant primi etiā multi simul habitare ppter demones eos infestātes: imo & verberātes. Qr primi eis viriliter restiterant: & valide eos expugnabant: idcirco posteriores maiori pace fruebant. Hod rñ dictū Orige. vt in verbis sonat plerīqz veritatē habere nō existimāt. Qd probāt a signo de demone tentāte xpm: q q̄uis supatus fuit ab eodē i prīa tētatiōe qua suggessit vt de lapidib9 panes faceret: nihilominus pcessit ipm iterū & tertio in aliis tētando vitiis: superbia. s. & auaricia. Suggerens quo ad primū si filius dei es: mitte te deorsum. Quo ad fm ostēdēs ei oia regna ait. Hec omia dabo tibi &c. Quapropter dicūt alii magis specificātes dictū Orige. q diabolus perfecte ab aliquo victus de hoc vitio ad qd ipulit & vict9 est: nō tētat amplius

eundem

Dubiū secundum.

Rñsio ad dubium.

Diabolus quare inuidit hōi.

Alanus.

Sap. ij.

Esa. xiiij.

In pastoral.

Job. xli.

Eccli. x.

viij. ethic.

Phil. ij.

Mat. iiij.

Hierony.

Dubium tertium.

Rñsio ad dubium.

Apoc. xx.

Mat. xiiij.

Tob. viij.

eundē: ꝛ hoc ꝓpter meritū victorie ꝛ triumphi. Iustū equidē videt ꝙ ꝓuocās quēq̄ ad bellū iniuste ꝛ superatus: amplius nō ꝑmittat ex eadē cā eundē iterum ad bellū ꝓuocare. Tū qꝛ occubuit: tum qꝛ iniuste ꝓuocauit. Cuius dicti rō etiā ex alio sumi pōt. s. ex rōne diaboli victi. Qꝛ eñ summe superbus est: ideoqꝫ vbi semel a quoq̄ ꝓsternitur: ab eo in simili cā timet iterū superari. Uñ nō sinit ipsius supbia contra illū iterato bellū cōcitare. Et hec ratio trahit a btō Amb. sup illud. Consummata oī tentatione diabolus recessit ab illo. Ubi Amb. Instare diabolus formidat: quia frequētius refugit triūphari. Et addūt ad hec aliū. Si qs diabolū vincēs de certo vitio: inuictus vsqꝫ in finem perseueret: ꝙ neqꝫ quēcunqꝫ aliū tentet de eodem vitio. Si autem vincens in pctm̄ ceciderit de quo prius diabolū superauit: audaciam capit iterato cū aut aliū de eodē vitio impugnādi: si a deo facere permittat. Et esto qd̄ diabolus victus ab aliquo in vno vitio ab ipso in eodē iam plius victor nō tentet: conceditur tñ ipsum posse ab eodē tentari in alio vitio: sicut. s. factū est de diabolo xp̄m successiue in trib⁹ vitiis impugnante: qꝛ ibi inducte congruentie cessant. Et pro illo facit qd̄ scribit beatus Greg. j. moral. Antiquus hostis ex primo certamine dū se succūbere cōsiderauit: ad alia tentationū bella restaurat. Uerū tñ qd̄ succrescētibus victoriis cōtinuo/ ꝛ continuo sibi ptās tētādi minuit: ꝛ tentando deficit ꝛ infirmat. De quo etiam Chrys. In primis grauis est ꝛ insufferibilis diaboli impet⁹: qd̄ si qs fortiter ipsum sustinuerit: in scđo inueniet eum infirmiorem. Quāto eñ plus ꝑcussus fuerit: tāto magis refrigescit ꝛ deficit. Qd̄ si qs ei⁹ tētationi aliqualiter resistit: nec ipsam ꝑfecte repellit ꝛ cōculcat: non cessat diabolus a tentatione: sed procedit. * Exēplū hui⁹ legit de scō Benedicto: quē cū diabol⁹ tentaret in specie auis nigre: cruce se signabat. Sed qꝛ vires ad vincendū nō exercuit: diabolus in tentatione ꝑcessit. Qd̄ intelligēs vir sctūs: in vepres nudū se ꝓiecit: ꝛ vulneribus carnis: carnē ꝛ hostem vicit: ꝛ tētationē penit⁹ extinxit. Similia de pluribus sctis legunt. ¶ 3 Conceditur insup hoīem vincētē diabolū inferiorē de aliquo vitio tentātem: posse tētari a diabolo supiore de eodē. Sic eñ videmus in cōgressibus ꝛ mūdanis victoriis: ꝙ vincēs militē nō ex hoc eximitur a ptāte regis. Ita ꝛ vr in bello ꝛ victoria spūalibus. Cū ꝓlatio: inferioritas ꝛ supioritas ꝯcedatur esse in demonibus: nō videt quin deuicto inferiore: potestatē habeat superior tentandi alicuius inferioris victorem. Idcirco et deus fidelis predicat: qui nō permittit nos tētari super illud qd̄ possumus: sed facit cū tentatione prouentum vt possimus sustinere. Sic cū videt nos fortes ad vincēdū tentatores: permittit aggredi fortiores vt meritū crescat ꝛ glīa augeat. Ideoqꝫ ꝛ nūc dr̄ religiosos ꝛ alios viros virtute stabilitos fortiores impugnationes demonū sustinere: q̄ ceteros hoīes seculares in pctīs ꝑpa deducentes: maior eñ requirit ptās ad ꝓsternendū stantē q̄ continuo cadentem. Fortem q̄ debilem: vnde beat⁹ Grego. Hostis noster inquit: quanto magis sibi rebellare cōspicit: tanto amplius expugnare cōtendit. Et subdit. Eos eñ pulsare negligit: quos quieto iure se possidere sentit. Et per hoc ad dubiū rñderi pōt ꝙ etsi verū sit diabolū in vna tentatione ꝑfecte supatū amplius eundē hoīem de eodē vitio īfestare nō posse: pōt tñ ab aliis vitiis spargere laqueos: q̄ qꝛ multi sunt (contingit eñ peccare īfinitis modis deficere: vt vult Phs. ij. ethicorum)

Luc. iiij.
Gregorius
super mat.
ADDI-TIO.
* Augusti. Null⁹ hominū est tā iustitia ꝑditus/ cui nō sit necessaria tribulationis tētatio ad ꝑficiendū.
j. Cor. x.
iiij. moral.
Phs. ij. Ethicorū.

coꝝ: ꝛ sic multis modis pōt hoīem in tētationib⁹ impugnare. Preterea: qꝛ valde magn⁹ est diabolorū tentantium numerus: qꝛ draco cadens tertiā stellarum partem secū traxit. Idcirco ꝛ si vn⁹ victus tentare desistit: succedūt alii septē nequiores. Uerū illud dictū Orige. valde dubiū esse dicit sanct⁹ Bonauē. vnde. ij. lib. sen. dist. vi. in dubiis literalibus: ait loquēs de dubio isto. Difficile est veritatē determinare: ꝙ cū fiat diminutio in illo exercitu demonū nō videt īprobabile: cum ita videamus cōtingere virtute belli: vt q̄ superatur amoueat a bello. ¶ Utrum aūt ita sit ꝛ qñ: difficile est determinare. Uñ quicq̄d dicat Orige. melius est dubitare quā super hoc quicq̄ definire. Hec ille.

¶ R Dubitatur quarto. Utrū homo viator ex libertate sue voluntatis sine spāli dei gratia oēs vincere possit diabolicas tentationes: Dubium hoc tangit facultatē li. arbi. ac necessitatē grē diuine: q̄ materia lata est: ꝛ per doc. tractat abūdāter. ij. sen. dist. xxviij. Sed breuius hic exponēdo pro responsione ad dubium premittendū: qd̄ scđm sctm̄ Bonauē. i scđo suo scripto dist. xxvi. Aliud est resistere tētationi diaboli: aliud vincere tentationem eius. Nā resistere tētationi: est nō cōsentire tētationi. Uincere autē tētationem: est asseq̄ oppositum illi qd̄ intendit diabolus sua tentatione. Intēdit aūt diabolus hoīem reddere inimicū deo: ꝛ dignum eterno supplicio: vincitur ergo qñ homo oppositū assequit: qñ scꝫ homo tētationi resistēdo fit amic⁹ deo: eterno dign⁹ ꝑmio: et hoc sine grā fieri nō pōt. Sola grā est que hominē dignū facit ꝛ acceptū deo ad vitā: ꝛ opa ei⁹ vt meritoria premii eterni beatifici. Et ideo manifestum est ꝙ nemo pōt vincere tentationem diaboli sine gratia gratū faciente. Oppositū eñ sentire esset errori pelagii ꝯsentire. Uerū qꝛ frequēter vincere largius capit: vt extēdit se ad resistere: vt etiā vincere dr̄ qui tentationi nō succūbit: nec vincit: vt cedēs ei mortalr peccet: lꝫ sic resistēdo nō mereatur. Rñdendū est scđm hanc acceptionem ad dubiū: ꝛ ideo ꝓ eodem habētur resistere ꝛ vincere. Sic ergo accipiendo vincere ꝓ resistere: vincere tētationē nihil aliud est q̄ tētationi nō ꝯsentire: hoc est nolle vel non velle id ad qd̄ tētatio īpellit. ¶ Et sit hec ꝓpositio ad dubiū rñsiua. Singulas tentationes pōt homo ex suis naturalibus ꝑ voluntatis libertatē vincere/ licet nō sine magna difficultate. Primum pꝫ: qꝛ homo ex sua libertate pōt cuilibet tentationi nō cōsentire: ergo potest eam vincere. Tenet ꝯña ex q̄d nois huius qd̄ est vincere. Antecedens pꝫ de quolibet genere tentationum. Et primo de tentatione diaboli. Nā diabolus nulla tentatione pōt volūtatē hoīs ad cōsentiendū necessitare: nec consensum in volūtate efficere: ergo semper est in voluntatis libera ptāte tentationi nō cōsentire. Aña pꝫ: qꝛ cōsentire est quoddā velle. Uelle aūt est act⁹ volūtatis in plena ei⁹ facultate ꝯsistēs: ad quē nulla creata potētia necessitari pōt. Nihil eñ tam est in ptāte voluntatis: q̄ voluntas ipsa: ait Augustinus. Qd̄ intelligendū est de actu scđo volūtatis: velle scilꝫ ꝛ nolle. Cui concordat Phs iij. Eth. c. xiii. di. Dñi sum⁹ nostrarū operationū a principio vsqꝫ in finē. Qd̄ verū est quātū ad actū interiorē volūtatis elicitū: q̄ est velle et nolle. Propter quod voluntas dr̄ potentia rōnalis: qꝛ ceteris eodem mō se habētibus pōt in opposita cōtradictorie. s. velle ꝛ non velle nolle ꝛ nō nolle. Hinc Chryso. super Mat. loquens de diabolo tentante xp̄m ait. Nō impulit: non tetigit: sed eñ: mitte te deorsum: vt intelligam⁹ ꝙ q̄ obedit diabolo: ipse se deponit.

Apoca. xij.
Dubium quartum.
Rñsio ad dubium.
Resistere tētatiōi q̄d sit.
Uincere tētationē q̄d sit.
Chrysosto.

Diabolus eñ suggerere põt: cogere nõ põt. Concordat beat⁹ Berñ. dicẽs. Põt inimicus excitare tentationis motũ: sed in te est si volueris dare vel negare cõsensum. ❡ Probat idẽ de tentatiõe carnis: qz quantũcũqz caro inclinet volũtatẽ ad illecebras: non tñ cogit neqz necessitat. Qm̃ etsi voluntas ꝓpter cõiunctionẽ ei⁹ cũ carne naturaliter ad ea q̃ carnis sunt: inclinat: ac carnẽ suã diligit: sm̃ illud apli. Nemo carnẽ suã vnq̃ odio habuit: sed nutrit ⁊ fouet eã: retinet tñ dñium et libertatẽ quãtũ ad ꝯsentire ⁊ nõ ꝯsentire. Habet nihilominus ⁊ ptãtem tentationes carnis extinguendi vel saltẽ infirmandi: per discretas abstinentias: disciplinas: labores: cęterasqz asperitates. Item per bona opa cõtinuata in se generare virtutes morales hmõi inclinationibus contrarias: qb⁹ volũtas fortificat: ⁊ anim⁹ ad cõtraria vitijs inclinat: ⁊ ita iclinatio carnalis debilitat. Sic enim reperiunt quidã cholerici mãsueti: sanguinei cõtinentes. Propter qd̃ phs in fine primi Eth. dicit appetitũ sensitiuũ participare rõnẽ: qz imperio rõnis ⁊ voluntatis aliquantũ subiacet ⁊ suasionibus refrenat. Hinc ⁊ in. politicis ponit rationẽ corpori principari principatu dispotico idest tanq̃ dñs seruo: ⁊ appetitui sensitiuo tanq̃ principatu ciuili seu politico. Probat etiã de tẽtatione mundi: qd̃ nec illa voluntatez necessitat ad cõsensum. Mundus eñ vel obiecta delectabilia aut tristabilia mũdi nõ vidẽtur tentare holez nisi obiectiue pro quanto ingerunt speciem suaz sensibus: vnde allicitur appetitus ad ea affectanda: cõcupiscenda vel fugienda. Appetit⁹ aũt sensitiuus (qui mediante cognitiõe intellectiua voluntatem mouere potest ad eadem obiecta acceptanda vel fugiẽnda) si contra rationẽ appetit: ⁊ voluntas cõsentit tentationi: cum assensum prestat: vincitur. Sed quoad hoc nõ necessitat: cum (vt dictum est) in sua sit ptãte actum cõsentiendi elicere vel nõ elicere: ⁊ per hoc cõsentire vel nõ cõsentire. Alioqn si ad cõsensum necessitaret cõsentiendo nõ peccaret: cum nemo peccet in eo quod vitare non põt: vt vult Augu. ⁊ Hiero. Preterea si tentationi resistere nõ posset: maxime propter peccatũ precedens: aut dispositionem derelictã post pctm̃. Hoc autẽ non videtur: qz sicut ex actu bono precedente vel dispositione derelicta post actum bonũ: non immobilitatur volũtas ad bonum: ita nec ex pctõ immobilitatur ad malũ. Habit⁹ enim derelictus etsi inclinat: nõ tamẽ necessitat. Preterea intellectus circa quodlibet agibile põt recte iudicare: aut nõ. Si non/ habet errorem inuincibilem: ⁊ ille excusat a pctõ. Si potest: ⁊ omni iudicio rationis volũtas ex sua libertate põt se conformare: cõformando aũt se recte rõni non peccat. Potest ergo nõ peccare tentata: ⁊ ita tentationem vincere. ❡ Dicit notanter in propositione: singulas tentationes: qz forte sm̃ communem opinionem doct. loquendo de tentatiõe ad pctm̃ inducente: non potest oẽs simul vincere: sicut nec oĩa venialia cauere: licet quodlibet seorsum cauere possit. Quia dum circa vnum cauendum vigilat: in aliud corruit. ❡ ℞ Secũda pars propositionis: scz quod homo nõ põt tẽtationes singulas vincere sine magna difficultate: probat. Quoniã licet voluntas humana ita sit libera qd̃ cogi non põt: potest tamen modis varijs ad varia volenda ⁊ nolenda inclinari: trahi ac persuaderi: quibus non nisi cũ difficultate non minima valet resistere. Nam etsi naturaliter ad bonũ inclinetur: siquidem sm̃ Phm̃/ ratio deprecatur ad optima: ratio autẽ includit vtrãqz potentiaz intellectũ ⁊ voluntatem: frequenter tamen seducit: nunc errore intellectus operante malorũ fatore diabolo: nunc illecebra sensus: cui quia naturaliter cõiuncta est: naturaliter est inclinata ad condelectandũ ⁊ cõtristandũ ei: difficile autẽ est delectationi repugnare. Nunc blandimẽtis ⁊ terroribus seculi circunstantis ad mala pertrahitur. Quis autem fraudes: laqueosqz spiritualium nequitiarũ deprehendere ⁊ eius occultissimas tẽtationes? Quis se in pugna sensualitatis continua sustinere: ⁊ a carnis inclinationib⁹ semper auertere? Quis totuplices mũdi laqueos euadere potest? Huc accedit quod pctõ originali vulnerata est volũtatis potentia: ita qd̃ licet simpliciter sit libera: tñ ad malum prona est ab adolescentia. Propter quod sm̃ Bernar. in ser. vij. de aduentu. Proni sumus ⁊ faciles ad seducendũ: debiles ad operandũ: fragiles ad resistendũ. Si discernere volumus inter bonum ⁊ malũ: decipimur. Si tentamus facere bonum: deficimus. Si conamur resistere malo deijcimur ⁊ superamur. Propter quod etsi. vt dictũ est: voluntas simpliciter sit libera: raro tamẽ bonum vellet: raro se ad deum conuerteret: raro se a delectationibus carnis ⁊ mentis inordinatis auerteret: sed multo magis ad se recuruata: suum commodum quereret: seqz finem suum in omnib⁹ constitueret: tot difficultatibus ⁊ laqueis conuoluta: nisi dei fide/ ac speciali fuerit auxilio sustentata: qm̃ sm̃ apostolum. i. Corinth. x. Fidelis est deus qui non permittit hominem tentari super illud quod potest: sed facit cum tentatione prouentum vt possit sustinere. Orandus igitur est deus: vt omnibus operib⁹ nostris adsistat: rationẽqz illuminet ne erret: voluntatem refrenet ne dissentiat: executiuam potẽtiam confortet vt imperata opere perficiat: fraudes inimicorum submoueat ne irretiant: feritatẽ cohibibeat ne preualeat: omnia remoueat mala cunctaqz tribuat bona. Nemo quippe sua industria tot corporis pericula euaderet: quanto minus anime. Ideo ad impetrandum diuinam ab insidijs defensionem: orandũ est ne nos inducas in tentationem. Deniqz etsi multa potest libe. arbi. sine gratia: raro tamen agit scdm̃ vltimũ posse sue potentie propter difficultates et impedimenta pretacta. Et si sic ageret: nihil tamen potest operari meritorie sine gratia: ⁊ ita nõ potest vincere salubriter tentationes sine gratia. Ideo orat ecclesia: orant prophete: orant apostoli: orauit ⁊ Christus patrem in celis. Pater sancte serua eos in nomine tuo ⁊c. Docuitqz nos salubriter orare patris clementiam ⁊ bonitatẽ. Ne nos inducas in tentationem. Neqz sic orando fingimus: aut ficte oramus: sicut hi faciunt de quibus Augu. in epistola contra vitalẽ hereticum. Prorsus inqt: non oramus deuz: sed orare fingimus: si nosipsos nõ illũ credim⁹ facere qd̃ oram⁹. Prorsus nõ deo gratias agimus: sed agere nos fingimus: si vnde illi gratias agimus ipsum facere non putamus. Quod intelligendum est q̃tum ad meritum vite eterne: qz ipse solus dat merẽdi facultatẽ scilicet gratiam. Etiam quia etsi cooperamur: ipse tamen substantiam actus principaliter operat sicut prima ⁊ vltis olim cã. Deniqz nõ inauiter nec faciliter tentationi resistimus: nisi deo spãliter per suam gratiã adsistente. Unde vtiliter fundimus ad deũ orationẽ: ne nos inducas in tẽtationẽ. ❡ Ad Ultimo respõdendum est ad dubium primo dubio annexum. Utrũ oĩs tẽtatio sit pctm̃. Qd̃ nõ intelligẽdũ est de pctõ tẽtãtis puta demonis vel holis: de quo dictũ est: q̃ q̃ tẽtat cũ itẽtiõe

fallendi

Marginalia: In quodaz sermone. — Eph. v. — Philosophus. — i. Ethicor. — x. Ethica. — Gen. viij. — Bernard. — i. Cor. x. — Ioã. xvij. — Augustinus

fallendi (quo hic accipit tentare) vtiqz peccat: cũ velle decipere ⁊ ad pctm̃ inducere: sit peccare. Sz intelligendum est de pctõ tentati. Et quidẽ certũ est ꝙ tentatio demonis aut mundi potest fieri sine pctõ immo cum merito tentati. Nam ⁊ christ9 tentatus est a diabolo: ⁊ sancti martyres a mũdo qui in tentatione coronas perpetuas meruerũt. Loquendũ ergo solũ est de tẽtatione carnis an illa potest fieri sine pctõ tentati? Et videtur ꝙ non quia tẽtatio carnis fit per primos motus sensualitatis: sed oẽs hi sunt pctã: ergo. Consequentia nota cũ maiore. Minor probatur fm Aug. xix. de ciuitate dei. Nõnullum vitiũ est cum caro concupiscit aduersus spm̃. Primis aũt motibus caro aduersus spm̃ concupiscit. Item magr̃ dist. xxiiij. li. ij. Sensualis motus cum illecebrã concepit quasi serpens suggerit mulieri. i. inferiori rõnis parti. Sequitur. Si aũt motu sensuali tantũ peccati illecebra teneatur: veniale ⁊ leuissimum est pctm̃. Motus aũt sensualitatis sunt motus primi: igit motus primi sunt peccata. Itẽ aliqđ pctm̃ est necessariũ quod caueri nõ potest fm illud August. Sunt inquit quedã necessitate facta improbãdo vt qui vult recte facere ⁊ nõ potest. Unde est illud apli Rom. vij. Non quod volo bonum hoc ago: sed qđ odio malũ: illud facio. Item glo. super illđ. Septies in die cadit iustus: ait. Singulis diebus per necessitatẽ vel fragilitatẽ carnis: vel volentes vel inuiti peccam9. Illud autem peccatum quod inuiti ⁊ nolentes incidimus: non est nisi primus motus. Hic enim non est in potestate volũtatis. Primus igitur motus est peccatum. ¶ In oppositum. Primi motus non sunt in potestate voluntatis: ergo nõ sunt pctã. Tenet consequentia. Qz fm beatũ Aug. in de correp. ⁊ gratia. Nullus peccat in eo quod vitare nõ potest. Et aĩs habetur in glo. super illud ps. Irascimini ⁊ nolite peccare Dicit eñ Cas. Motus animi in potestate nostra nõ est. Et iterũ. Si motus surgit animi: qui nõ est in potestate nostra: non ei consentiat ratio. Item motus sensualitatis potest esse absqz hoc ꝙ ratio inferior moueat ad consensum: ⁊ tunc nõ est peccatum. Nam vt dicit magister sen. dist. xxiiij. lib. ij. ⁊ allegatum ẽ ĩ lec. lxxvij. Si cupiditas nostra non mouetur ad peccandum: excluditur serpentis astutia. Et sequitur. Cum cupiditatem refrenat ⁊ compescit ratio: non labimur in peccatum: ergo motus sensualitatis (qui per serpentem intelligitur) non imputatur ad peccatum: dũ cupiditas. i. inferior ratio (que per mulierem figurat) non consentit. Et per ꝯñs primi motus qui sunt motus sensualitatis: non sunt peccatũ: nisi accedat rationis cõsensus. ¶ R. Pro huius dubij solutione primo videndũ est: qđ sit primus motus. Deinde in quo cõsistat peccatũ: ⁊ sic respondebitur ad dubiũ. De primo Alexan. de Ales par. ij. q. cxx. membro. j. sic definit primũ motum. Est motus sensualitatis fm impulsum fomitis: tendens impetuose ad fruitionem creature delectabilis. Dicitur primo motus sensualitatis: ⁊ per hoc excluditur oĩs motus partis rationalis: quorum licet pleriqz sint surreptitij ⁊ deliberationem preuenientes: ac primi in illa potẽtia rõnali: nõ tñ dicuntur primi motus: qr primi motus sunt qui oriuntur ex lege carnis: q̃ immediate cõiuncta est sensualitati. Dicitur fm impulsum fomitis: ad excludendũ motũ illũ sensualitatis: qui põt per rõnez ordinari ad sustentationẽ nature: vt fames: sitis talis eñ motus põt esse non inordinat9. Motus aũt primus: qr est fm impulsum fomitis: improbus est: vt impet9 libidinis: ⁊ hoc notatur cũ dicitur tendẽs impetuose ad fruitionem creature: in quo etiam tangitur causa finalis. Et accipitur ibi fruitio large pro delectatiõe. Ex hac diffinitione patet: ꝙ in ratione primi motus includitur vitium siue quedam deordinatio: qr dicitur fm impulsum fomitis tendens impetuose. Fomes autẽ est qualitas morbida inclinans ad malũ. Secundo sequitur ꝙ motus cognitiuus potentie sensitiue non dicitur primus motus. Patet: quia motus primus est motus delectationis in creatura: qui pertinet ad appetitum non ad cognitionem vt talis est. Tertio sequitur ꝙ per primũ motũ nõ intelligitur primus actus potentie sensitiue simpliciter: sed primus actus appetitus quem precedit actus cognitiuus. Et qr nõ est certum oẽs doctores ita accipere primos motus: ideo in respõsione largius loquendum erit de motibus potentie sensitiue: siue dicantur primi: siue non primi: nec est cura de nomine: cum constat de re. ¶ Distinguunt etiam quidam vt idem doc. mẽbro. ij. dicte questionis innuit de primis motibus. Quoniam quidam dicuntur primo primi: q̃ scz statim seu repente surgunt. Quidam dicuntur secundo primi: qui tales sequũtur. Exemplificat quidam alius doctor de motu primo: vt titillatio carnis excitans ad libidinem. Item appetitus sensitiui delectatio circa illud quod sensus suggerit. Aut desiderium improuisum sensus prosequendi in opere. Sed de motu secundo primo vt motus delectationis voluntatis vt natura: non libere condelectantis appetitui sensitiuo. Item consensus subitus voluntatis in delectationem. Item desiderium subitum voluntatis prosequendi opus. Sed fm illos accipitur motus primus large: pro quolibet motu in homie preuenientẽ rationis iudiciũ. ¶ Circa secundum aduertendũ: ꝙ sicut actus virtuosus ad laudem imputabilis: ita ⁊ vitiũ seu culpa imputabilis ad vituperium: primo est in voluntate. In inuolũtarijs enim nec laudamur neqz vituperamur. Unde tamen aliquid dicitur voluntariũ dupliciter fm Alex. vbi. s. ⁊ sanctũ Bonauen. in. ij. dist. xli. q. iiij. scz simplr: ⁊ fm quid seu interpretatiue. Uoluntariũ simpliciter est: quod est a voluntate. Secũdũ quid seu interpretatiue est illud qđ oritur voluntate ꝯcõmitante non prohibente: vel precauente dum precauere potuit. Sicut submersio nauis ex negligentia naute dicitur quoddãmodo ⁊ interpretatiue voluntaria. Similiter quedã pctã omissionis pure: pro eo ꝙ talia voluntati imputantur. Et hoc mõ multa venialia sunt voluntaria. Omne eñ pctm̃ actuale est voluntarium. Mortale est volũtariũ simpliciter. Ueniale autẽ vel est voluntariũ simpliciter: sicut illud qđ fit ex deliberatione: vt mendaciũ iocosum. Aut fm quid ⁊ interpretatiue: sicut qđ fit ex surreptione. Hec Bonauen. Ex illo sequitur primo: ꝙ nullus actus cuiuscunqz alterius potentie a voluntate est essentialiter virtuosus vel culpabilis: sed duntaxat accipitur per denoiationẽ extrinsecã: pro quanto scz habet ordinẽ ad volũtatẽ. Probatur: qr vbi non est volũtatis vsus: ibi neqz ẽ meritũ neqz actuale peccatũ: vt in pueris: fatuis: furiosis. Scđo sequit: ꝙ volũtate non peccante nulla potentia peccat: neqz act9 aliqs pctm̃ dici põt. Patet: qr sublato eo a q̃ aliquid denominatur: tollitur ⁊ denominatio: sz a volũtate peccante cetera ab ea dependentia dicũtur peccare vel pctã: ergo. ¶ Notandũ etiã ꝙ differentia est inter vitiũ ⁊ peccatum. Nam vitiũ generalius est pctõ. Dicitur nãqz vitiũ oĩs inordinatio potẽtie respectu act9 sibi debiti fm suam

[Marginal notes:] In li. retra. — Puer. xxiiij. — Augustin9. — Prim9 motus quid. — Fomes qd. — Aliqđ dr volũtariũ dupliciter. — Uolũtariũ simplr qđ. — Uolũtariũ fm qđ siue interpretatiue qđ sit.

Discrimen inter vitiū & pctm̄.

naturalem institutionem. Sic vitium ponit in natura: vt in effectibus monstrosis. Silr in brutis: in furiosis: in infirmitatib⁹ corporis. Sic generaliter omnis defectus debiti ordinis: vitium

Peccatum duo dicit.

dicitur. Peccatū aūt est vitiū imputabile ad vituperium. Duo eñ hec dicit pctm̄: scʒ vitiū seu inordinationē quandā: & imputabilitatē. Primū est quasi materiale: fm qd inuenitur in actu cuiuslibet potentie. Scdm̄ quasi formale: fm hoc est primo in voluntate: & propter voluntatē denominat

Rñsio ad dubiū p qn q̈ ppōnes.

actus aliarū potentiarū: pro quanto subsunt regimini voluntatis. ¶ P Istis premissis respondetur ad dubiū per quinqʒ propositiones. Prima

Prima propositio.

Omnis primus motus vitiū est: sicut & quilibet actus surreptitius. Probatur qr omnis motus a lege fomitis ortus: & omnis actus surreptitius est contra ordinem prime institutionis humane nature: igitur est vitiosus. Cōsequētia nota ex qd nominis vitij statim suprapositio. Añs patʒ: quia fm ordinē prime institutionis ratio hois que est suprema hois potentia: omnes inferiores potentias regendo preuenire & dirigere habet: & ei⁹ imperio ac regimini cetera oia debent subijci: nec aliquis motus cognitiue potentie preuenire. Sʒ contra hunc ordinē est primus motus & ois act⁹ surreptitius: pro quanto preuenit rationis iudi-

Scda ppō.

cium: ergo &c. ¶ Scda propositio. Neqʒ prim⁹ motus: neqʒ alius actus in sensualitate est pctm̄ essentialiter & intrinsece. Patet: qr illo modo peccatum est in sola voluntate: cuius est libe. arbi. vt deductū est in corrolario primo secūdi notabilis

Tertia ppō

premissi. ¶ Tertia propositio. Aliqs motus primus: neqʒ mortaliter: neqʒ venialiter est culpandus. Probatur auto. & ratione. Auto. beati Aug. li. decimi. dei. c. xx. loquentis de corruptis violenter contra eos: vel eas: qui propriū pctī deuitandi causa: ne sub alterius libidine etiā sue pcitate sortē consentiant: vim sibi quo moriantur inferendā putant: ait. Absit a mente christiana que deo suo fidit: in eoqʒ spe posita: eius adiutorio nitit.

Augustin⁹.

Absit inquā vt mens talis cuiuslibet carnis voluptatibus ad consensuʒ turpitudinis cedat. Et sequitur ad propositū. Quia si illa concupiscentialis inobedientia que adhuc in membris moribūdis habitat: preter nostre voluntatis legem quasi sua lege mouetur: quāto magis absqʒ culpa est in corpe nō ↄsentiētis: si absqʒ culpa cit in corpe dormiētis? Hec Aug. Ecce quāuis violenter corrupta delectationes sentiat: nequaꝗ tñ peccat: si nō mēte cōsentiat. Null⁹ ergo carnis mot⁹ pctm̄ inducit: si oino volūtas nō cōsentit. Ex illo infert

Btūs bonauen.

sctūs Bonauē. dist. xli. scdl q. iiij. Si venialia rōnē culpe habēt: hoc est: qr a voluntate in particulari & diuisim vitari & p̄caueri pñt. Item btā lucia ad paschasiū tyrānū inqt. Nō inqnat corpus nisi de consensu mētis. Nā si me inuitā violari fecerit: castitas mihi duplicabit ad coronam. Faciūt ad idē allegata. F. ad oppositū dubij. Item beat⁹

Anselmus.

Ans. in de cōcep. virginali. Nec eñ ipsi appetit⁹ (quos apls carnē vocat: q̄ concupiscit aduersus spm̄: & legeʒ peccati q̄ repugnat legi mentis) iusti vel iniusti sunt p se cōsiderādi. Nō eñ iustum vel iniustū faciūt sentientē: sed iniustū tantū volūtate cū nō debet ↄsentientē. Dicit eñ apls nihil dāpnatiōis esse his qui sunt in christo iesu: q̄ non fm carnē ambulant. i. nō carnis volūtati ↄsentiunt. Nā si sentientē sine cōsensu iniustū facerēt: sequeretur dānatio. Quare nō eos sentire: sed eis consentire pctm̄ est. Hec Ans. ¶ Q Ratione probatur. Nullus motus qui per lib. arbi. caueri nō potest est pctm̄: sed aliqui primi motus sunt huiōi:

igitur. Consequentia nota. Maior probata est in notabili: & etiam ex eo pʒ. Alioquin primi motus in bestijs ac hominibus rōnis vsu carentibus essent pctā: puta in infantib⁹: furiosis: dormiētib⁹. Consequens falsum. Et probatur consequentia: qr nulla alia cā assignari potest: cur nō in illis sūt pctā nisi quia non procedūt a li. arb. vere vel interpretatiue. Minor probatur: quia multi sunt pmi motus: qui per voluntatem caueri aut prohiberi non possunt vt in coniuge debitum reddente: in infirmis femininis omnimodis passionem suā horrentibus & nolentibus. Item in predicatoribus & cōfessoribus materias lubricas audire aut imaginari compulsis: vnde nōnunꝗ obsceni surgunt motus: & ita in multis alijs. Item quis statim cum motus prim⁹ sentitur potest ex charitate resistere: & ad eius repressionem posse tenus conari: & ita mereri: & per ↄñs potest primo motu nō peccare. Tenet ↄña: quia circa idem obiectū non contingit simul mereri & peccare. Et añs est manifestū: & patet in beato paulo qui ter dñm rogauit vt auferretur stimul⁹ carnis: nec tñ obtinuit: sed audiuit: sufficit tibi gratia mea. Nec tamen hunc patiendo peccauit: qui restitit quātū in eo fuit: & augmentū gratie meruit. Item nullus act⁹ precedens actum volūtatis non negligētis cohibere est peccatū: vt dicit Ockā. q. iiij. lib. iij. sn̄iaʒ.

Ockam.

talis enim nullo modo est voluntarius. Sed primi motus frequenter precedunt actū voluntatis &c. ergo tales sic precedentes non sunt pctā. Iteʒ quodlibet peccatū veniale seorsum vitari potest: licet non omnia simul fm doc. cōiter. Sed aliqui motus primi vitari non possunt: ergo aliqui non sunt pctā venialia. Cōsequētia est in quarto scde baroco. & añs ostensum est &c. Ex hac ↄclusiōe sequit q̄ nō solū primus motus in sensu: sed naturalis ↄdelectatio vel cōtristatio in appetitu intellectiuo (si ponit) nō est peccatum. Patet: qr sicut nec motus sensus: ita nec cōdelectatio vel cōtristatio naturalis est i ptāte volūtatis. ¶ R Quar

Quarta ꝑpositio.

ta ꝑpositio. Primoꝝ motuū illi tantū imputantur ad veniale pctm̄: qui sunt volūtarij per li. ar. verū vel interpretatiuū consensum. Patʒ: qr simpliciter inuolūtariū nō est pctm̄ fm bea. Augu. & sctm̄ Bonauē. dist. xli. q. v. li. ij. Si tollaf liberum arbitrium: nullo mō erit pctm̄. Tollitur aūt respectu illius motus: qui nec simplr nec interpretatiue est volūtarius: igitur. ¶ Quinta ꝑpositio & re-

Quinta ꝑpositio.

spōsiua ad dubiū. Carnalis tētatio fieri pōt sine actuali pctō. Patet: qr illa fit per primos motus. Hi aūt fieri pñt nō cōcurrente li. arbi. vere vel interpretatiue: vt deductū est: & per ↄñs sine pctō. ¶ S Ad rōnes ad partē negatiuā dubij inductas Ad primā dicitur: negando minorem. Et ad bea. Aug. dicit: q̄ ↄcupiscentia carnis aduersus spm̄ non est sine vitio: sed pōt esse sine pctō: nec aliud vult btūs Aug. Ad scdam dicitur ad magistrū q̄ in sensualitate quandoqʒ motus est peccatū: quādo scʒ est volūtarius interpretatiue: vt dum caueri potuit. Quādoqʒ nō est peccatū quando caueri nō potuit: vt patet per magistrū eadem dist. in auto. ad oppositū dubij allegata. Quādo ergo illecebra peccati in sensualitate concipitur: leuissimū est pctm̄ si nō vltra progredit. Sed non oportet q̄ omnis motus sit illecebra peccati: alioquin magister sibiipsi contradiceret. Ad tertiā respondet sanctus Bonauen. q̄ sanctus Aug. loquitur de necessitate venialiū: non quantū ad hoc veniale vel illud determinate: sed generaliter quantum ad venialia: quia omnia simul caueri nō possunt licet quodlibet seorsum: saltem pro toto tēpore.

vel

Impossibile quandoque dicitur valde difficile.

Uel pōt dici sicut impossibile qñqȝ dr̄ qđ est valde difficile: ita eiꝰ oppositū necessariū aliqñ dicitur scȝ qđ vix est fugibile: ⁊ illo mō large loquitur de necessitate Aug. Silr̄ ꝙ aplūs dicit: quod nolo malū hoc ago. Dicit sanctꝰ Boñ. ꝙ nolo ibi nō priuat oīmodā volūtatē: sȝ volūtatē pncipaliter mouentē. Qr in illis motibꝰ volūtas nō puenit excitādo: sed motibꝰ accedit nō reprimendo: vel aliqñ cōsentiendo. Ad quartā de glosa sup illud. Septies in die cadit ⁊c. Respōdet Boñ. vbi. s. ꝙ in glosa illa dr̄ aliqs inuitus peccare: nō p priuationē volūtatis omnimodā: sed p priuationē volūtatis plene sine cōplacētie. Et hoc qdē verū est: qr frequēter sic inuiti peccamus: ⁊ displicet ꝙ sic inordinate mouemur. Si tñ bene precauissemus: in hūc motū vel actū nō incidissemus. De necessitate dicit: vt. s. in solutione prima. Et tñ de hoc dubio et expositione huiꝰ sexte petitiōis.

¶ T Circa quā ita poterit orantis deuotio colligi. Pater noster qui es in celis: ne nos inducas in tētationē. Nihil cōtra nos pualeant aduerse potestates: quarū etsi volūtas mala: potestas tñ nisi quātū dederis ad nostri exercitiū: penitꝰ est adēpta. Et qm̄ nō expedit omnino nō tētari: oramus vt tētatio ipsa quam nos ferre disponis: sit peccatoꝝ nostroꝝ purgatio. Sit nr̄e infirmitatis certa cognitio: ac p hoc vera nr̄i humiliatio. Sit per tui adsistentē gratiam meritoꝝ ⁊ victorie cumulatio. Tu em̄ es fidelis ille dñs ⁊ pater: qui nō permittis nos tētari supra q̄ possumꝰ. Da ergo cū tentatione puentū: vt possimꝰ sustinere. Nō est in nobis pater clemētissime: vnde tātis oppugnatoribꝰ resistamꝰ. Unde laqueos tā multiplices ⁊ latētes deprehēdamus ⁊ euadamꝰ. Siquidem (pphetа tuo teste) inuadit timor nocturnꝰ afflictionis carnis aduersus spūm repugnātis: aduersitatis quoqȝ tēporalis nos vndiqȝ affligentis.

Ps. xc.

Nox siquidē afflictio est. Nec mō afflictio: sȝ multo magis afflictionis timor a concepto boni pposito deiicere collaborat. Appetit nos sagitta inanis glorie volās in die pspentatis: aut psectus spiritualis magis insidiās spiritualibus vitio timore nocturno. Leuiter quidem volat: sed nō leuiter vulnerat. Deniqȝ insidiatr̄ nobis negotiū perambulās in tenebris cupiditas ipsa ambitionis: ⁊ diuitiaꝝ tenebraꝝ hec radix iniquitatis: cordiū excecatrix: ex remediis morbos creās generās ex medicina lāguorē. Heu q̄tos hoc negotiū perambulās in tenebris trudi fecit in tenebras exteriores: veste spoliās nuptiali: ⁊ virtutū exercitia fructu euacuat pietatis. Nec abest demoniū meridianū: iniquitatē palliās ꝟtutū imagine: angelus sathane se in lucis angelū transfigurās. Tu ergo clemētissime pr̄ q̄ nos orāre monuisti pariter ⁊ docuisti. Ne nos inducas in tentationē. Ad te sunt oculi nr̄i: fer auxiliū: vt latentes insidias cognoscere: ⁊ hostiū feritatē vincere valeamꝰ. Circūdet nos scutū ꝟitatis tue: quo ignea tētationū tela tuto possimꝰ excipere: easqȝ refellere ⁊ extinguere. Doceat nos ꝟitas tua cōtra nocturnū afflictionis timorē. Ingerat oculis cordis nr̄i nūc petā q̄ fecimꝰ his tētationū flagellis purgāda. Nūc q̄ meruimꝰ eterna supplicia: in quoꝝ cōparatione vt eas euadamꝰ: vniuersa q̄ patimur: delitias cōputemꝰ. Nunc quoqȝ celestia pmia ad q̄ tēdimꝰ suggerat. Qm̄ nō sunt condigne passiones huiꝰ tēporis ad futurā gloriā q̄ reuelabit̄ in nobis. Nūc etiā ea q̄ p nobis pertulit tuus vnigenitus dñs noster xp̄s: vt crebro cogitātes quāta sustinuit illa maiestas p inutilibꝰ seruis: erubescamꝰ nō sustinere vel parua p nobisipsis.

Deteſtatio cupiditatis.

Rom. viii.

¶ U Doceat eadē tua ꝟitas contra vane glorie sagittā in die volantē: animā nostrā semetipsam cognoscere: de se ꝟitatē tenere: ⁊ nō facile laudātiū ora aduertat: nec altū sapiat: dū se intus ad lucē veritatis sollicita cōsideratione discutiet. Si em̄ hō veritate ipsa illustrāte: pprium cōsideret cōditionē: dicturus est sibi. Quid superbis terra ⁊ cinis? Si pprīā attēdat corruptionē: fatear̄ necesse est: qm̄ nō est in eo bonū: ꝙ si forte aliqđ habere videt̄: defendet illud apl̄i rememoratū. Quid habes qđ nō accepisti? Et iterū. Qui se estimat stare videat ne cadat. Sȝ ⁊ fideliter cōputabit: facile aduertet ꝙ nec cū decē milibꝰ possit occurrere ei qui cū viginti milibꝰ venit ad se qui oēs iustitias suas tanq̄ pannū inueniet menstruate. Hec ipsa veritas tua dñe: a negotio perambulante in tenebris: tenebrosa honoris diuitiarūqȝ cupiditate: suo circundet nos scuto: nobisqȝ dicat. Quid pdest homini si vniuersū mūdum lucret̄: aīe ꝟo sue detrimentū faciat? Et itē. Potētes potēter tormenta patient̄. Reducat in mentem q̄ sit in ambitu friuola cōsolatio: graue iudiciū: vsus breuis: finis ignotus. Quāqȝ sit necesse cū pereūte: ei adherentē perire. Postremo demoniū meridianū falsa veris fucans: ipsa tua veritas prodat: q̄ sola palliatā detegit falsitatē. Ipsa nos pater doceat: pbare spiritus si ex deo sint: reuelet paruulis que sapiētibꝰ mūdi abscōdunt̄: quo oīa probemus: solū qđ vere bonū est teneamus. Eliminet carnis prudētiā que mors est infundat prudentiā spiritꝰ: que vita est ⁊ pax. Reformet nos veritas tua in nouitate sensus nostri: vt probemus que sit voluntas tua deus bona beneplacēs ⁊ perfecta: ⁊ nō sinat nos plus sapere q̄ oportet sȝ sapere ad sobrietatē. Quatenꝰ sic vndiqȝ scuto veritatis tā multiplicis circūdati oēs astutias callidissimi inimici ⁊ agnoscere ⁊ per te vincere valeamus. Oramus benignissime pater: scuto veritatis adde ⁊ scutū patiētie: quatenus spū pietatis preuēti: māsueti ad oēs: in patiētia aīas nostras possideamus in p̄senti: ⁊ terram viuētium possidere mereamur in futuro ab omnibus tentationibus perpetuo liberati.

Eccle. x.

i. Cor. iiii.

Ibidē. c. x.

Frustra cōgregat opes q̄ se nescit his vsurum.

¶ Lectio. lxxix. A

Ed libera nos a malo.

* Ista est tertia ⁊ vltima ps secūde partis principalis, cōtinēs septimam et vltimā petitionē dñice orationis: qua petimꝰ liberationem a malis minimis: scȝ malis pene scđm diuisionem supra lec. lxiii. factā. Quāuis nōnulli hanc clausulā: p eo ꝙ eā Luc. nō ponit: dicūt esse vnā petitionē cū priore. Ne nos inducas in tētationem. Ut esset sensus: ne nos inducas in tentationem: malo ad qđ tētatio inducere nitit̄ cōsentiēdo: sed magis ab ipso malo liberando: de quo. s. lec. lxvi. habitū est. Et qr malū pene minꝰ est malum q̄ malum culpe: vt dicit Alber. Et inter hec pe-

ADDITIO.

* Hec est septima ⁊ vltima petitio dominice orationis: in qua petimus liberari a malo: ⁊ merito q̄ctū qȝ enim vertimus nos: diabolū insidiantem nobis habemus.

Malū pene minꝰ est q̄ malū culpe.

tria mala culpã: culpe occasionẽ: ꝛ penam: mini-
mũ malũ est maiũ pene. Quippe qḋ est ordinati-
uum culpe. Jdeo petitio illa a nõnullis exponit
de malo pene ad bonũ nõ ꝑmonẽte indifferẽter.
tam ꝑsenti ꝙ̃ futuro. Unñ xp̃s celestis noster ma-
gister sciẽs nos a primeua nr̃a origine cũ pecca-
tis cõcipi in pctis generari: nostrã ꝗ naturã in
sui exordio in suis naturalib⁹ esse vulneratam: ꝛ
donis gratuitis quibus ornata fuerat: spoliatã:
ꝛ vitiosis inclinationibus fomitis ad malã ꝓnã
ac ꝑ hoc nos ad eterne dãnationis penas addi-
ctos: ꝓpter pcti originalis ꝛ additoꝝ pcti sonaliũ
turpitudinẽ. Nos etiã inhabiles ad virtutũ exer-
citia eterne vite meritoria ꝓpt gratuitoꝝ spolia
tionẽ. Pronos v̄o ad vitia: ꝓpter nature vulne-
rationẽ: ꝛ fomitis inclinationẽ: quodꝗ ex nostra
ptãte resurgere nõ possumus: ex nr̃a arte ꝛ indu
stria dona ꝑdita recuperare nõ valeam⁹; ex nr̃o
studio ꝛ opa vulnera nostra ꝛ inclinationes ma
las nec curare nec tollere sufficim⁹. Nã dãnare-
mur ex pctõꝝ onere. Ne succũberem⁹ ex donoꝝ
gratuitoꝝ spoliatiõe. Ne suffocaremur ex inflicto
vulnere: ꝛ deꝑiremur ex mala inclinatione: do
cuit nos ꝯfugere ad medicinã spũalẽ patrẽ nr̃a-
rũ deũ oĩpotẽtẽ: ꝛ postulare deuoti⁹ ab illo me-
dico: vt liberet nos a malo. Hoc orare docuit: qꝛ
non ille (vt ceteri medici) placat pecunia: sꝫ orõ-

Mat. viij.

ne deuota fm Chrys. sup illud Mat. Ostende te
sacerdoti: ꝛ offer mun⁹ tuũ. ¶ B Oramus igit
xp̃i instituti documento. Sed libera nos a malo:
tã ꝑsenti ꝙ̃ futuro. Tãta siquidẽ ꝛ tot sunt mala
miserie in vtroꝗ seculo: vt nõ immerito incessan
ter clamare cogamur: libera nos a malo. Unde

Ambro.

Amb. in quodã ser. Tãtis malis inquit: hec vita
repleta est vt cõparatione ei⁹ mors remediũ esse
putet: nõ pena. Nã iõ breuẽ illã fecit de⁹: vt mo-
lestiã ei⁹: q ꝓsperitate vinci vel tolli nõ poterat:

Jaco. iiij.

tpis exiguitate finiret. Dubia quidẽ est ait Au-

Augusti.

gu. tractãs illd. Que enĩ ẽ vita nr̃a: vapor ad mo
dicũ parens. Ceca est: erũnosa est: quã humores
tumidãt: dolores extenuãt: ardores exiccant: ae-
ra morbidãt: esce inflãt: ieiunia macerãt: ioci sol
uũt: tristitie cõsumũt: sollicitudo coarctat: securi
tas hebetat: diuitie iactãt: paupertas deiicit: iuuẽ
tus extollit: senect⁹ incuruat: infirmitas frangit:
meror deprimit: ꝛ post hec oĩa mors interimit: et
vniuersis gaudiis finẽ imponit. Jta vt cũ eẽe de

Job. xiiij.

fierit: nec fuisse putet. Hinc beat⁹ Job de pñtis
status miseriis sic ait. Hõ natus de muliere bre-
ui viuẽs tpe repletur multis miseriis. Qui ꝗ̃si flos
egredit ꝛ cõterit: ꝛ fugit velut vmbra: ꝛ nunꝗ̃ in
eodẽ statu ꝑmanet. Sup quo beat⁹ Greg. xi. mo
ral. §. xxvij. Si subtiliter cõsideret oẽ qḋ hic agi-
tur: pena miserie est. Jpsi enĩ corruptioni carnis
seruire ad necessaria ꝛ cõcessa: miseria est: vt ꝯ fri
gus vestimenta: ꝯ famẽ alimẽta: ꝯ estũ frigora re
quirant. ꝙ multa cautela custodit sal⁹ corporis
q custodita faciliter amittit: amissa cũ graui la-
bore reparat: et tñ reparata semper in dubio est.
Quid hoc aliḋ nisi mortalis vite miseria ẽ? Hoc
idem deduxit quoad extrinseca: amicos et inimi
cos: dicẽs ꝙ amam⁹ amicos suspecti: ne offendi
valeãt: formidamus inimicos: atꝗ securi de eis
nõ sum⁹: vtiqꝫ quos formidamus. Qḋ plerunqꝫ
inimicis considẽter quasi amicis loquimur: ꝛ nũ
quã pura v̄ba primoꝝ: ꝛ multũ non fortasse dili
gẽtiũ: quas si verba suscipim⁹ inimicoꝝ. Et q falli
nunꝗ̃ vel fallere volumus: cautela nr̃a grauius
erramus. Quid itaqꝫ hoc ẽẽ: nisi humane vite
miseria est? Qḋ amissa celesti pr̃ia: repulsus ho-
mo delectat exilio: grauatur curis: ꝛ tñ cogitare
dissimulat ꝙ̃ graue sit: qꝛ multa cogitant. Quod
priuatus est interno lumine: ꝛ tñ in hac vita diu
vult perpeti cecitatẽ suã. Quid hoc aliud: nisi ꝙ̃
de pena nostra nata miseria est? Et ꝙ̃uis hic diu
stare desideret: ipso tñ cursu mortalis vite impel
lit: vt egrediat. Unde. Quasi flos egredit ꝛ cõte-
rit ꝛ fugit velut vmbra: ꝛ nũꝗ̃ in eodẽ statu ꝑma
net. ¶ C De hac etiã vite ꝑsentis miseria loquit

Augusti.

bea. Aug ser. xvij. de verbis euãgelij. Quã breuis
ꝛ laboriosa est vita ꝑsens: in qua falsa voluptas
nulla gaudij securitas: timor torquẽs: cupiditas
auida: tristitia arida: vbi diu viuere non est: nisi
diu torqri: ꝛ tñ hãc vitã nemo vult finire: et cete-
ra multa ibidẽ. Jnnumera sunt sctõꝝ scripta: hu
ius vite miserias deflẽtia: q quotidiana experiẽ-
tia declarat: ꝛ afflictione ꝯtinua sentire facit cer-
tius ꝙ̃ codices ꝑdicẽt. Quis deniqꝫ si specialr⁹
cõsideret penales miserias in nobis: ꝗs primoꝝ
parẽtũ culpa traduxit in posteros: ãnumerabit?
Quaꝝ aliq spũales sunt: aliq corporales. Spũa-
les sunt q se tenẽt ex pte potẽtiaꝝ aĩe: q sunt me-
moria: intellect⁹: volũtas. Quaꝝ qlibet suis gra-
uat miseriis. Memoria quidẽ ineptitudine ꝛ la-
bilitate. Jntellectus hebetudine ꝛ cecitate. Uolũ
tas ꝓnitate ad vitia: ad seipsam recuruatiõe. Ex
quib⁹ oriunt in aĩa quãtũ ad memoriã: fede ima
gines ꝛ vtiliũ obliuiones. Quantũ ad intellectũ:
ignorãtia ꝛ errores. Quãtũ ad affectũ: timores:
tristitie ꝛ sollicitudines ꝛ silia. Silr respectu v̄tu
tis sensitiue interioris multiplicant miserie pe-
nales. Quãtũ ad apphẽsiones: vt vanitas: vaga
fatuitas. Quãtũ ad appetitũ: vitiose iclinatiões
causate a fomite: ꝛ cetere male impssiões: ab infe
riorib⁹ aut supiorib⁹ exorte: qb⁹ inflãmat appeti
tus sensitiu⁹ ꝯ iudiciũ rõnis ꝛ imperiũ volũtatꝫ.
Ex qb⁹ in hoĩe grauis illa pugna orit: ꝛ implaca
bilis ꝯtrouersia: q hõ sibimet nõ est cõsentaneus
sꝫ aduersus: qḋ magna est miseria. Sꝫ ꝛ corpora-
les insup multiplicant miserie: tã aĩales ꝙ̃ natu
rales. Aĩales vt discrasie: ꝑuersiões ꝛ defect⁹ sen
sitiuarũ viriũ: interioꝝ et exterioꝝ. Jnteriorũ: vt
species manie: melãcholie: furie: phrenesis. Exte
rioꝝ: vt organoꝝ indispositio: qles sunt oculorũ
lippitudo: lucedo: cecitas: auriũ surditas: odo-
rat⁹ ꝯ gust⁹: tarditas: tact⁹: grossa terrestreitas.
Naturales: vt innumere egritudines: male com
plexiões: naturaliũ viriũ deordinatiões: mõstro
sitates: ꝛ inexplicabiles cetere calamitates: inqe
tudines ꝛ labores: q nõ nisi qdã vicissitudine re

Bernar.

leuari pñt. Quid enĩ hic (ait Ber. in ser. xij. de di
uers.) nisi labor ꝛ dolor et afflictio spiritus? Sic
enĩ se hñt vniuersa sub sole: vt nihil sit in eis ve-
re iocũdũ: sꝫ ab vno semꝑ velit hõ trãsire ad aliḋ
solaqꝫ vicissitudine releuet / vtcũqꝫ ac si ꝓsiliat ab
aqua in ignẽ: ꝛ inde rursus in aquã: vtpote qui
neutrũ ferre possit. Comedere appetis: q: fames
te cruciat: vtrũqꝫ labor est. Sꝫ qꝛ fames grauior
magis: comedere nescis esse laborẽ. Deniqꝫ post-
ꝙ̃ fames depulsa fuerit: vide si non grauius ducis
comedere ꝙ̃ esurire. Sic oĩs laboris remediũ: al
teri⁹ laboris initiũ est. Hec ille. ¶ Hinc aplᷤs. ij.

ij. Coꝛ. vij.

Coꝛ. vij. Nullã requiẽ habuit caro nostra: sꝫ oẽꝫ
tribulationẽ passi sum⁹: foris pugne: intus timo

Roma. vij.

res. Et iterũ. Uideo aliã legẽ in mẽbris meis re-
pugnãtẽ legi mẽtis mee: ꝛ captiuantem me in le-
ge pcti q est in mẽbris meis. Jnfelix ego hõ quis
me liberabit de corpore mortis huius? Et ne ve-
lut desperatus exclamasse videat addit. Unñ libe
ratio sperãda sit: cũ ait. Gratia dei ꝑ iesum xp̃m
dñm nr̃m: quã vt nos accipere possim⁹ in dono:
orandum est. Sed libera nos a malo. ¶ D Nec
tamen

tamen sic petenda est liberatio ab his malis: ut omnino nõ premant in hoc seculo: a quibus nemo liber reperitur. Quoniam etiã deo dilecti & sancti ab his miseriis nõ preseruant: sed nõnunquam magis & magis [illegible] atteruntur. Feliciter fit ut ex his cõmuniti: se infirmos & fragiles existiment: ut coram deo se humilient: quarenus sic ols eorum deuotio & refugiũ ad deũ cõuertat. Habeant preclare virtutis patientie: constantie & fortitudinis per fectionale exercitiũ. Nam virtus in infirmitate perficitur. ij. Cor. xij. Utque cõsiderent nihil aliud esse hoc seculum quam horroris & meroris locum: & miserabile exiliũ ad peregrinãdũ homĩbus cõstitutum. Atque ut ferventius querãt: appetãtque celestem patriã: in qua absterget deus ab oculis iminorum omem lachrymas: ut in eis amplius neque sit luctus. neque labor: nec mors: nec ullus dolor. De quo he. Greg. xxiiij. moral. Solẽt nõnulli viatores cũ amena fortassis prata cõspiciũt in itinere pergendi moras innectere: & arrepti itineris rectitudinem declinare: eorumque gressus tardat pulchritudo itineris: dũ delectat. Electis ergo suis ad se dñs pergẽtibus huius mũdi iter asperum facit: ne dum quisque presentis vite requie: quasi vie amenitate pascit: magis eũ diu pergere quam citius venire delectet: ne dũ oblectat in via: obliuiscat eius qd desiderat in patria. ¶ Scdm hoc igitur non oramus presenti oraculo liberari sic nos a malo: ut dñs oẽs illas tribulatiões & penales miserias a nobis penitus auferat: quia nec id conditio nature nostre patit: nec status huius seculi exigit: nec id nobis esset proficuũ & salutare. Sed oramus hanc penalitatũ moderationẽ sine mitigationem: ne ipsis presi & nimiũ fatigati in maius malũ. s. culpe declinemus. Hoc nãque solũ malũ habẽt penales miserie huius seculi: quia in malũ deterius quãque precipitat suos possessores: a quo si ob nostra orationẽ a patre celesti preseruemur: satis a malo qd pene iste inferunt: liberamur: etiam si incessanter nos crucient & infestent. ¶ E Petimus etiã in hac petitione liberari a malo pene futuri seculi: que duplex est. Purgatorij & eterne dãnationis inferni: qui malorum olm finis & cõsummatio: in se virtualiter includens omnia mala: sicut beatitudo in se includit omnia bona. Petimus igit secũdo liberari a malo pene purgatorij futuro: quia ignis ille purgatorius: & si nõ sit eternus: miro tamen mõ grauis est: superans oẽs huius vite penas: ut vult Augu. in ser. de igne purgatorij: & habetur. xxv. dist. qui in aliud. Libera igitur nos petimus tu pater eterne ab hoc malo tam penali. Quod si totaliter nos ab igne ipso non eripis: quia in nobis peccatã nostra nõ satis punimus: & fructũ cõuersionis & penitẽtie in hoc seculo distulimus: ea propter tua iusticia exigente oẽm penam euadere nõ valemus: saltem libera nos a parte: & miseratione tua multa: penã istã mitiges: & non secundum peccata nostra facias nobis: neque secundum iniquitates nostras retribuas nobis. Uel libera nos ab hoc malo: per inspirationem fructuose penitentie: quatenus in hac vita penam pro peccatis subeamus: & satisfactionẽ in aliud seculũ non differamus: qd si fecerimus: per illam dñi ab illo futuro malo liberamur: dicente Aug. sup ps. lxxiiij. Quia peccator cõuersus est ad puniendum peccatum suũ: conuertar & ego ad liberandum illũ. Uel libera nos ab hoc malo purgatorij: per immissionem tribulationis & flagelli in vita presenti: ne pene subiciamur ignis futuri. Sic orat Augu. Domine hic seca: hic ure: ut in eternũ parcas. Ista enim patienter tolerata qualiacũque

Apoca. xxi.

Grego.

Pena futuri seculi duplex est.

Augustinus

facierit: siue infirmitates: siue aduersitates: siue flagella alia: a malo isto futuro purgatorij liberant & absoluunt. Siquidem misericors est dominus: nõ puniens idem peccatum bis in idipsum. Ideo quod punit in presenti: non punit in futuro. ¶ Petimus tertio liberari a malo pene damnationis eterne: non ut ab illa inflicta eruamur quia ab illa nullus est exitus neque reditus: ut dicit Grego. Quisquis ad tolleranda mala inferni descenderit: nequaquam ulterius ad lucem redibit: quia nequaquam ulterius illa percẽtis liberat: quos in locis penalibus iustitia iudicantis damnat. Petimus igitur ab illo malo liberari: hoc est ab illo malo preseruari ne illo inuoluamur. Et quia ab hoc malo non liberabimur nisi per dimissionem peccatorum criminalium in presenti: & quoniam horum dimissionem oramus in petitione sexta. Dimitte nobis debita nostra: ideo de huius expositionis ulterius prosecutiõe supersedeo. Nã sicut in petitione sexta petimus dimitti nobis omnia mala culpe. Ita per hanc oramus nos liberari ab omni malo pene presentis & future secundum moderationes in premissis expositionibus recitatas. ¶ F Põt igitur mens deuota circa hanc petitionem sic meditando orare. Tu pater celestis benignissime: sciens nos malis & periculis: tribulationibus & flagellis presentibus subsistere non posse: sed nec futura ex nobis cauere: oramus. Libera nos a malo a foris affligẽte: intus nos ad malum culpe propellente: & ad bonũ nõ promouente. Libera nos a malis omnibus que contra nos in hoc mundo molitur inimicus. Sic enim erit nobis fida et summa tutela: si tu nos liberaueris: si nobis deprecãtibus & implorantibus opem tuam prestiteris. Quis enim eẽ de seculo metus est: cui in seculo deus tutor est? Libera nos pater nihilominus ab omni malo intus ex nobis orto: ab ignorantia sciendorum ab infirmitate agẽdorum: a pusillanimitate obseruantie tuorum mandatorum: a tarditate bonorum: a pronitate malorum: a rebellione viriũ inferiorũ: a vana sollicitudine tpaliũ: a radicibus pessimis vitiorum. Da dñe pater omnipotẽs & misericors spiritum timoris tui: ut eius magisterio confirmati mortiferũ superbie tumorem salutifera humilitatis cura prementes: pauperes spũ efficiamur: quatenus in humilitate cordis: & omnimodo terrenorum cõtẽptu perseuerãtes: regnũ celorum nostrum esse sine fine gaudeamus. Aufer a nobis dñe accidiã spũ fortitudinis: quia Beati qui esuriũt & sitiunt iusticiã: quoniam ipsi saturabuntur. Remoue iniquitatẽ carnis: luxuriosamque petulantiam spũ sapientie: quia Beati pacifici: quoniam filij dei vocabuntur. Repelle sedantem ventris ingluuiem spũ intellectus: quia Beati mundo corde: quoniam ipsi deum videbunt. Elimina auariciã spiritu consilij: quia Beati misericordes: quoniam ipsi misericordiam consequentur. Extirpa inuidiam spiritu scientie: quia Beati qui lugent: quoniam ipsi cõsolabunt. Excludeirã spũ pietatis: quia Beati mites: quoniam ipsi possidebunt terram. Ab his enim malis liberati: celũ libera mẽte audebimus poscere. Et a malis futuris pessimis: & eternis sperabimus magna fiducia preseruari O

AMEN. ¶ Hec est pars tertia & ultima principalis dominice orõnis: cuiusque conclusio qua optatur orõnis efficacia & exauditio in illo unico ṽbulo Amẽ hebraico. Est enim amẽ ut habetur Aug. dictio nec greca nec latina: sed hebraica: quam sicut quedã alie dict. oẽs hebraice libris interpretare nõ sũt ausi: sũt allel.ya: osanna: racha

ix. mora.

Amẽ dictio hebraica.

Racha et Osanna transferri nequeunt.

Amē sumit͂ tripliciter. Apocal. iij

Ambro.

Rabanus.

*Sub silētio sacerdos ipse dicit amē primo ad significādum ꝙ dn̄s latere vult orātes ꝙ exauditi sunt: ꝛ hoc in principio ne. s. scirent se esse exauditos ab orōnib9 tepescerent ꝛ desisterent. Scđo si sacerdos ipse alte proferret amen q̄ affirmatur orōnē esse exauditam

Nō quidē vt ait ipse scđo de doctrina xp̄iana: quia illud fieri nō potuit: sed propter sanctiorē autoritatē: vt seruaret antiquitas. Et hoc quo ad illas duas dictiones amen: alleluya. Quo ad alias aūt racha ꝛ osanna dr̄: translatio fieri nō potuit. Sunt eni͂ (ait) q̄dā verba certaꝝ linguaꝝ que in vsuȝ alterius lingue per interpretationē trāsire nō possunt. Et hoc maxime interiectionibus accidit: que potius motū animi significāt: q̄ sententie cōcepte vllā particulā: ꝛ talia perhibētur esse hec duo. Dicunt eni͂ racha indignantis esse vocē: osanna letantis. Hec Aug. ¶ Sumit͂ aūt hec dictio amē tripliciter. Primo nominaliter: et sic tantū valet sicut veraꝝ vel veritas. Hoc mō accipit͂ in Apoca. c. iij. vbi dr̄. Hec dicit amē: testis fidelis ꝛ verus. Amē. i. veritas. ¶ Scđo accipitur verbaliter vt est verbū hebraicū: valens tm̄. i. fiat: ꝛ ita capitur cōiter in fine orōnū vbi exprimit desideriū orāt͂: q2 optatiuū ē respectu bonoꝝ precedētiū: vt optatio impletionis respectu oīm petitoꝝ. ¶ Tertio accipit͂ aduerbialiter: ꝛ ita frequēter accipitur in euāgelio cū dr̄. Amē dico vobis: valet tm̄. i. vere vel fideliter. Et est aduerbiū affirmādi. i. ita est vel verū est s̄m Ambro. de cōse. dist. ij. reuera. in fine. Et dt magister in Rōnali: ꝙ vltimo mō accipitur in ꝓposito: vt. s. exprimat plus cōclusionē affirmantis: q̄ affectū optantis. Et pro illo videt͂ sonare glo Mat. vj. dicēs. Amen significat in his omnib9 petitionibus indubitāter tribui qđ petit͂: si vltime cōditionis pactum seruauerim9. Et Raba. Per hoc qđ dixit dn̄s: amē significat indubitanter cōferri a dn̄o (his. s. qui rite postulāt) qui cōditionis addite pactū seruare nō negligūt: que quidē est dimittere debitoribus nostris. Et sic sensus est: cū dr̄. Amē. i. ita est vel verū est: ꝙ dn̄s nobis ꝯcedit qđ per orōnē rogauim9. Et ex hoc reddit Guil. in Rōnali rōnē: quare sacerdos dt hic Amē: ꝛ nō ppl̄s vel adstās cler9 sicut in aliis orationib9: q2 ipse mediator est inter deū ꝛ ppl̄ꝫ ꝛ ppl̄i vota deo offert. Idcirco magis congruit vt ipse affirmet petita esse cōcessa q̄ ppl̄s. Hoc quidē est mediatoris pronūciare: si admissa sit petitio quā porrigit. In aliis aūt petitiōib9 vbi amē exprimit affectum optātis congruit amen a ppl̄o dici: quia ab illo optat vt ꝑficiatur qđ mediante sacerdote petitur. Sensus igit͂ in illis est fiat nobis sicut pro nobis orasti. * ¶ h Ex eo dē sumit rōnē cur sub silētio dicit amē ipse sacerdos in p̄nti oratione. Primo in signū: ꝙ dn̄s latere vult orantes ꝙ ab ipso exauditi sunt: ne postmodū in orōne tepescāt. Scđo: q2 si alte proferret amē: quo affirmatur orōnē esse exauditā: iudicari posset presumptio ꝛ ostētatio sacerdotis. Istis tn̄ nō obstātib9: pōt hec dictio amē: etiaꝫ in proposito accipi verbaliter: vt tm̄ valet. i. fiat: vt ita sacerdos vltima petitione porrecta per ppl̄ꝫ tanq̄ infirmū: qui malū penetimet: ipse subnisse dicat. Amē corā deo: qui sol9 cōscius est secretorum: ostendēs illi cōpassiōis affectū: ꝛ optās eius dictā liberationē: ac si dicat cum Apostolo Uoluntas cordis mei ꝛ obsecratio ad deum pro illis in salutē. Testimoniū eni͂ perhibeo illis ꝙ emulationē dei habēt. Idcirco dico. Fiat. i. opto ꝙ cōsequant͂ qđ desiderant. Et hec est sūia dn̄i Alberti. ¶ i Circa hanc conclusionis dictionē ita mens contēpletur. Amen: oro vt dicas tu pater celestis. Parū est eni͂ ꝙ sacerdos dicit amen idest fiat optando: nisi tu dicas amen fiat imperando. Magnum quippe est efficacissimum verbū: fiat: a te prolatum. Hoc verbo tu pater fuisme in principio: in verbo tuo ex te genito omnia creasti. Dixisti nāqꝫ fiat ꝛ facta sunt. Hoc etiaꝫ verbo nos ꝑditos reparasti: dicēte illa intemerata reparatrice nostra ad angelū. Fiat mihi s̄m verbum tuū: quo verbo prolato verbū tuum factum est caro. Hoc deniqꝫ verbo opus nr̄e redēptionis cōsummasti: dū in horto patrē deuotissime exorās: te paterne volūtati ꝓ nobis obtulisti: dicēs. Si nō pōt trāsire calix iste nisi bibā illum: fiat volūtas tua. Eia igitur xp̄e verbū p̄ris amē patris: fiat patris: cōple tu orationē nr̄am. Dic fiat. Perfice verba tua per te instituta ꝛ dictata: ꝛ ore nostro cōmendata. Dic amē ꝛ fiat sicut dixisti mulieri chananee. Fiat tibi sicut vis. Et vt hoc audire digni efficiamur: prepara nos quēadmodū mulierculā hanc preparasti. Da fidem firmā: qua mereamur exaudiri. Perseuerātiam fortē: qua nō cōtingat ab oratione fatigari. Charitatē perfectā: qua nō pōt a te charitate summa repulsam pati. Humilitatē veram: qua mereatur releuari. Hec eni͂ sunt que in chananea attendimus: quibus dono tuo tibi placuit: ꝛ plenū sue petitionis effectū obtinuit. ¶ Hui9 mulieris exēplū oēs cōsiderent pie orātes. Hoc corrigantur inertes male orātes: qui dicūt. Oramus ꝛ nō impetramus. Discant huius exemplo recte orare: vt cū ea mereantur petita impetrare. Et quid fecit oratura hec mulier? Magnam certe fidē tenuit: perseueranter orauit: repulsa importunius obsecrabat. Siqdē clamauit. Miserere mei fili dauid: filia mea male vexatur a demonio: ꝛ nō r̄ndit ei dn̄s verbuꝫ. Sed q̄d: a dn̄o nō recessit: persistit in clamore: procidit ad pedes eius dicēs. Adiuua me dn̄e. Repulsa est dicente dn̄o. Nō est bonū sumere panē filiorum ꝛ mittere canibus. Nō erubuit cani comparata: nec velut iniuriā in animū reuocauit. Sed vocē exprobrātis exaggerans: dn̄m conatur vincere: dicens. Utiqꝫ dn̄e. Naꝫ ꝛ catelli edunt de micis que cadunt de mensa dn̄oꝝ suorum. Ex propter audire meruit. O mulier magna est fides tua: fiat tibi sicut vis. Sic discamus instanter orare: importune obsecrare: perseueranter pulsare. Siquidem ꝛ aperietur nobis. ¶ k Sed forsitā dicis aut Chrys. in home. Deprecatus sum semel ꝛ iterum ter: quater: septies decies: vigesies: ꝛ nō exaudiuit me dn̄s. Respōdet Chry. O stulta inuentio: ꝛ quid nunc q2 nō es exauditus tam recedis a dn̄o: ꝛ differs ꝑtere? An nō vides perseuerantiā mulieris: que nō ante cessauit: q̄ qđ q̄siuit: inuenit. Sunt multi qui labiis mugiunt: ꝛ corde nō cōcipiunt? Si tu ipse dicta tua ꝛ preces ignoras: quō te exaudiet deus? Sed dicis. Inclinaui genua mea et oraui. Genua tua inclinasti in terraꝫ: ꝛ mens tua foris per diuersa discurrit. Corpus quidē tuū in ecclesia est: ſꝫ cogitatio tua foris vagat͂. Lingua tua orat: ꝛ mens pecunias numerat. Oremus igitur fiducialiter ad patreꝫ celestem: sicut hec mulier orauit ad christum saluatorē: que nō petiuit iacobū: nō rogauit ioannem: nō accessit ad petrum: sed magna fiducia cucurrit ad dominum. Oremus fideliter ad patrem misericordiarum: largitoreꝫ beatitudinis sicut hec mulier orauit christum datorem gr̄aꝝ: fontem totius consolationis. Nō enim iuit ad homines seductores: non secuta est vates fallaces: non quesiuit inanes ligaturas: nō quesiuit falsa presidia. Sed venit ad dominū iesum xp̄m omnium saluatorem. ¶ Oremus ꝛ perseueranter ad summū regē omniū: sicut hec mulier orauit ad inclyte regis dauid filiū: q̄ nō repcussa ad

primum

Inde tamen sceret ꝛ declararetur in quādā vanitatē: eni͂ a ppl̄o circunstante posset indicari ostētatio ipsius sacerdotis ita ꝙ. s. alte pnūciaret sciat ꝙ orō sua fuit exaudita: et possent inuidere astātes: ꝛ male iudicare d ipso sacerdote.

primū fonitū. Nō sum missus nisi ad oues que
perierāt domꝰ israel. Nec territa ad scōꝫ ꝛbulū.
Nō est bonū sumere panē filioꝝ ꝛ dare canibus
Sꝫ pseuerātia armata:iteꝝ atqꝫ iterū irrupit in
ꝛba:miserere mei fili dauid:adiuua me dn̄e:quisqꝫ
cōsolata psillimi medici ꝛbis:fiat tibi sicut vis.
Tetat nos orōnis instātia animemur:vt nō de
sistamꝰ petere:donec exeamus ex defectibili mū
do:vt mereamur liberari a malo:ꝛ audire oratio
nis huius finē. Amē.i.fiat vobis quod petistis.

¶ Ut aūt hoc ipm̄ mereamur:pter ea que su
pra dicta sunt:duo a nobis orantibꝰ obseruenꝫ:
q̄ btūs Cyprianꝰ ponit ppe finē libelli de dn̄ica

Cyprianus

orōne Primū:vt oremꝰ vigilāter:nō tm̄ voce sꝫ
magis mēte. Scōm vt oratio nostra nō sit nuda
sed vestita bono ope. De primo dicit beatꝰ Cy
prianꝰ. Qn̄ stamꝰ ad orōnē fratres dilectissimi:
vigilare ꝛ incūbere ad orōnē toto corde debemꝰ
Cogitatio ols secularis ꝛ carnalis abscedat:nec
quicq̄ tūc animꝰ q̄ id solū cogitet qd̄ pcaſ. Jō ꝛ
sacerdos ante orōnē:pfatiōe pmissa:parat fra
trum mētes:dicendo. Sursum corda: vt dū rn̄
dēt plebs. Habemus ad dn̄m:admoneat nihil
aliud se q̄ dn̄m cogitare debere. Claudaſ cōtra
aduersariū pectꝰ ꝛ soli deo pateat:nec ad se ho
stē dei tpe orōnis adire patiaſ. Obrepit em̄ fre
quēter ꝛ penetrat:ꝛ subtiliter fallēs:pces nr̄as a
deo auocat:vt aliud habeamꝰ in corde:aliud in
voce:qm̄ intētiōe sincera dn̄m debeat nō vocis
sonus:sꝫ animus ꝛ sensus orare. Que aūt segni
cia est:alienari ꝛ capi ineptis cogitationibus ꝛ
pfanis:cū dn̄m depcaris:quasi sit aliud quod
magis debeas cogitare q̄ q̄ cum deo loquaris?
Et sequiſ qd̄ etiā supra lectiōe.lxiij.allegatū est.
Quō te a deo audiri postulas:cū teipē non au
dias? Uis esse deū memorē tui:cū rogas: cū tu
ipse memor tui nō sis:hoc est ab hoste in totum
nō cauere:hoc est qn̄ oras dn̄m:maiestatem dei
negligētia orōnis offendere:hoc est vigilare ocu
lis ꝛ corde dormire:cū debeat xp̄ianꝰ: ꝛ cū dor
mit oculis:corde vigilare:sicut scriptū est. Ego

Can.v.
Colos.iiij.

dormio ꝛ cor meū vigilat. Quapropter sollicite
ꝛ caute apl̄s admonet dicēs. Orationi instate vi
gilātes in ea. Docēs scꝫ eos impetrare qd̄ postu
lant a deo posse:quos deus videt in orōne vigi
lare. De scdō idē ait. Orātes aūt nō infructuo
sis:nec nudis pcibꝰ ad deū veniamꝰ. Inefficax
petitio est:cū pcaſ deū sterilis orō. Nā cum ols
arbor nō faciēs fructū:exciditaſ ꝛ in ignē mittaſ
vtiqꝫ ꝛ sermo nō habēs fructū:deū pmereri nō
pōt:q̄ nulla opatione fecūdus est. Et iō scriptu

Tob.xij.

ra diuina dr̄. Bona est orō cū ieiunio ꝛ elemo
syna. Nā q̄ in die iudicij pmiū p opibꝰ ꝛ elemo
synis redditurus est hodie:qꝫ ad orōnē cū ope
ratione venientī benignꝰ auditor est. Sic Corneliꝰ

Actuum.x.

cēturio cū orauit meruit audiri:cui angelꝰ testi
moniū reddidit dicēs. Corneli:orōnes tue ꝛ elee
mosyne ascēderūt in memoriaꝫ in cōspectu dei.
Cito orōnes ad deū ascēdūt:qs ad deū merita
nr̄i opis imponūt. Sic ꝛ Raphael angelus To

Tob.vbi.s
Esa.lviij.

bie orāti testis fuit cū orōne cōmemorās opꝰ se
pulture. Sic Esa.postq̄ pmisit. Dissolue colliga
tiōes impietatꝫ:solue fasciculos deprimētes ꝛc.
frāge esurienti panē tuū ꝛc. subdit. Tūc inuoca
bis ꝛ dn̄s exaudiet:clamabis:ꝛ dicet:ecce adsuꝫ
Adesse se repromittit:audire ꝛ protegere se eos
dicit:q̄ iniusticie nodos de corde soluētes:ꝛ elee
mosynas circa domesticos dei sm̄ eiꝰ precepta
faciētes:dū audiunt qd̄ deus precepit fieri: ipsi

Dubium.

quoqꝫ a deo merenſ audiri. ¶ Circa petitio
nē vltimā moneſ hoc dubiū. Utꝝ pscitꝰ exaudi
biliter petere possit a dn̄o Sꝫ libera nos ab eter
ne dānatiōis malo? Pro huiꝰ dubij solutiōe:no
tandū q̄ dupl̄r qs dici pōt pscitus. Sil̄r ꝛ pdesti
natus.i.vel sm̄ presentē iusticiā:vel sm̄ eternam
dei pvidētiā seu pnotionē. Prescitus sm̄ pn̄tem

Dupl̄r pōt qs dici prescitus.

iusticiā:dr̄ ille:qui est in tali statu in quo si dece
deret:eterne pene deputaretur. Talis est q̄libet
viator existēs in pctō mortali. Nā quilibet talis
si in pctō mortali decederet: eterne dānationis
snīa plecteret. Qualis em̄ quisquis in termino
vie inuenitur:taliter iudicaſ:ad regnū/si amicꝰ
fuerit per grām:vel ad inferni carcerē:si inimicꝰ
extiterit per mortalē culpā. Et hoc mō multi ad
eternam beatitudinē pdestinati:sm̄ presentem

Joā.x.

iusticiā sunt presciti. Cadunt em̄ nōnunq̄ electi
a grā habituali per mortale pctm̄. De quibꝰ dr̄
saluator. Alias oues habeo que nō sunt de hoc
ouili:et illas oportet me adducere. Alias oues
habuit sm̄ eternā pdestinationē:que nō erāt de
hoc ouili.i.de ecclesia sm̄ presentē iusticiā:quas
adduxit ad ouile eccl̄ie per fidē ꝛ grāꝫ:q̄ in fide
les isto tpe erāt ꝛ inter gentes numerate. Talis
fuit olim Dauid adulter. talis Paulus xp̄i per
secutor:ꝛ multi siles. Qui q̄uis ad eternā beati
tudinē fuere pordinati:tn̄ pro certo tpe in pctā
mortalia sunt prolapsi. Prescitus sm̄ eternā dei
sciētiā:est ille qui sm̄ preordinationē ꝛ determi
nationē diuine volūtatis propter pctā sua sil̄r
preuisa eterne subiacebit damnationi. Talis est
quilibet ꝛ solꝰ ille qui in pctō finaliter moritur.
Quilibet em̄ talis:ꝛ solū talis eternaliter cōdē

i.Joā.ij.

natur. Isto mō multi presciti pro certo tpe sunt
predestinati sm̄ presentē iusticiaꝫ. De talibꝰ in
telligi pōt illud. Nunc antixp̄i multi facti sunt.
Ex nobis prodierūt:sed nō erāt ex nobis. Nā si
fuissent ex nobis:permāsissent vtiqꝫ nobiscum.
Glo.ex nobis prodierūt.i.ex nostra societate re
cesserūt.nr̄a societate vtiqꝫ fideli ꝛ gratiosa. Sꝫ
nō erāt ex nobis sm̄ predestinatiōis gratiā. Ta
lis fuit iudas scarioth:qui sōe electiōis tēpore
in apostolū fuit in gratia:ꝛ ita pdestinatus sm̄
presentē iusticiaꝫ:finaliter tn̄ condēdandus sm̄
eternā dei pscientiā. ¶ Per hec rn̄deſ ad du

Rn̄sio ad dubium.

biū:q̄ prescitꝰ sm̄ pn̄tē iusticiā tn̄ exaudibili
ter petere pōt a dn̄o. Sed libera nos a malo:qꝫ
nunq̄ dānabiſ:neqꝫ ad tale malū a deo est puī
sus:q̄uis p certo tpe sit in tali statu:in quo si de
cederet:dānareſ:nō tn̄ in tali statu moreſ: sꝫ de
pctis suis ante exitū penitebit. Et qꝫ se emēdan
do vitā mutabit dolēs de pctō:ideo deꝰ pserua
bit illū ab eterne dānationis malo. Sic em̄ dicit

Ambro.
Hie.xviij.

Ambro. Si tu noueris mutare vitā: deus nouit
mutare sniam. Et Hiere.xviij. Si penitētiā ege
rit gens illa de pctō suo:agā ꝛ ego pniam super
malo qd̄ cogitaui vt facerē ei. Nō quidē vt deꝰ
in se muteſ dū mutat sententiā: aut dū spondet
de malo agere pniam:sed qꝫ malū nō infligit qd̄
cōminatus est:propter emēdationē hoim senīē
tiā dr̄ mutare:ꝛ agere pniam de malo qd̄ locutꝰ
est.i.qd̄ cōminatus est. De prescito ꝛo sm̄ eter
nam dei prescientiā:dicendū est:q̄ lꝫ talis possit
exaudibiliter orare. Libera nos a malo interim
q̄ est in statu illo vie:qꝫ pōt de pctis suis olbus
penitere: qꝫ nemo in statu isto est immobiliter
obstinatus in malo:nunq̄ tn̄ finaliter merebiſ
exaudiri. Nō ppter presciētiā dei:q̄ neminē ne
cessitat ad malū:sꝫ ppter suā peruersaꝫ volūta
tē in qua libere vsqꝫ in vie sue finē permanebit.
Qd̄ deꝰ ab eterno pvidēs: mō nobis ineffabili
infallibiliter illū malo eterne dānatiōis cruciā
dū pcognoscit:ꝛ tādē inuite eiꝰ termino iusticia

exigẽte:dãnationis in eam sniam promulgabit. ❡ Hec de dñice orationis expositiõe:etsi dispẽdioso collecta sint stylo: ꝓ materie tñ amplissima dignitate brevi:inculto:rudiqȝ digesta eloquio sufficiãt. Qua lȝ nõ valui:volui tñ ⁊ optavi prodesse auditorio. Quod si prolixitatis arguor: accipe brevissimã cuiusdã expositionẽ: materiã plurimã succincta verboꝝ paucitate cõplexãtẽ. ❡ O Pater noster excelse in creatione: suavis in amore:dives in hereditate. Qui es in celis: speculum eternitatis:corona iocũditatis: thesaurus felicitatis. Sanctificet nomẽ tuũ:vt sit nobis mel in ore:cithara in aure:iubilus in corde. Adveniat regnũ tuũ:iocundũ sine perturbatione:tranquillũ sine permixtione:securũ sine perditiõe. Fiat volũtas tua sicut in celo ⁊ in terra:vt que odis:odiamus:⁊ que diligis:diligamꝰ ⁊ que cõsulis ac precipis:impleamus. Panẽ nostrum quotidianum da nobis hodie:panẽ materialem:doctrinalẽ:penitẽtialem:sacramentalem:spiritualem:celestẽ ⁊ eternalem. Et dimitte nobis debita nostra: que cõmisimus contra te deum:contra nosipsos:⁊ contra proximum. Sicut ⁊ nos dimittimus debitoribus nostris:iniuriam verborum scȝ verberum ⁊ rerum. ✱ Et ne nos inducas in tentationẽ:carnis mundi ⁊ diaboli. Sed libera nos a malo:presenti:preterito ⁊ futuro. Amen:fiat ⁊ indeficienter perseveret.

❡ Lectio. lxxx.

Libera nos quesumꝰ dñe ab omnibus malis:preteritis:presentibꝰ ⁊ futuris: et intercedente beata gl'iosa sempqȝ virgine dei genitrice Maria:et beatis apostolis tuis petro ⁊ paulo atqȝ andrea cum omnibꝰ sanctis da' propitius pacẽ in diebus nostris:vt ope mie tue adiuti:⁊ a peccato semper simus liberi: ⁊ ab omni perturbatiõe securi. ❡ Finita oratione dominica:in cuius finali particula populus tanq̃ infirmus petit a malo liberari:cui sacerdos cõpatiens dixit. Amen:desiderans dicti populi liberationem scdm vnã:aut petitionis susceptionem affirmans sm aliam eius expositionẽ: additur oratio alia que embolismus siue:superexcrescens dicitur sm Alexã. ⁊ magistrum in Rationali. Tum quia in ea nihil petitur:qd in superioribus petitionibꝰ petitum nõ est:nec tñ hoc ipso superfluit:qȝ priores petitiones magis declarat:specificat ⁊ explanat:⁊ presertim tres vltimas quibus mali remotio flagitatur. Tũ quia petitionum repetitione petentium desiderium magis excitatur:⁊ per hoc ad obtinendum effectum amplius disponit. Potest etiam dici excrescentia:quia longo tempore in primitiua ecclesia nõ dicebatur. ❡ Et põt diuidi oratio hec in tres partes:qm̃ conclusio eius scȝ. Per eundem dñm nostrum ⁊c. que posset poni pars quarta: principium est alterius partis principalis scdm prehabitam diuisionem. In prima petitur liberatio a malo:pacis ⁊ trãquillitatis impeditiuo. In secũda recurritur ad intercessores sanctos: vt sint nobis impetrationis presidio:ibi. Et intercedente. In tertia fit petitionis maloꝝ specificatio:ibi:vt ope misericordie. Et quia partes simul condepẽdent:ideo simul expediant. ❡ B

✠ Dubitatur verum solis verbis in hac dominica oratione potiꝰ vtendum sit in orationibus nostris quia hoc videtur precepisse xp̃s cum dixit. Sic ergo orabitis. Sed cõtrarium est verum:nam ⁊ Christꝰ aliter orauit patrem in horto. Pater mi si possibile ẽ ⁊c. Et Petro dixit. Ego pro te rogaui Petre: vt non deficiat fides tua. Et in cruce dixit. Pat ignosce illis: qȝ ⁊c. Et apostoli in electione mat thie dixerunt actuũ primõ. Tu domine q̃ nosti corda omnium:

Quoad primũ dicit sacerdos. Libera nos quesumus tu pater oĩps:qȝ in te potentia est qua potes nos ab omni adversitate tueri:⁊ malum cui subiacemus removere:libera nos ab omnibus malis:ad bonũ meritum nostrã infirmitatẽ nõ promouentibꝰ. Preteritis.s.culpis quibꝰ te offendimus:vt he per cordis cõpũctionẽ:oris cõfessionẽ:⁊ operis satisfactionẽ deleãtur. Presentibus:angustijs ⁊ tribulationibꝰ a mũdo insurgentibus:vt instantiã coꝝ tua protectione vincere nos possimꝰ. Et futuris:insidijs ⁊ laqis ad culpã precipitare conãtibus:immo quibuslibet malis culpe ⁊ pene vt ea tua munitiõe cauere valeamus. Sic eñ olim ꝓpheta orauit in Ps. Libera deus israel ex omnibus angustijs suis. Et. ij. Machab. j. oratũ est. Concedat nobis salutẽ et redimat nos a malis. Sed cũ nemo liberet proprie ab aliquo nisi ipso afficiat:teneat aut inuoluatur:quõ petimus liberari a malo preterito:cũ ipm nõ sit:sed trãsierit. Aut quõ a malo futuro: cum nec ipsũ angit nec sit. Respõdet q̃ q̃uis malum preteritum:puta pctm̃ trãsijt:desijtqȝ sm actũ:manet tñ quãtũ ad reatũ. Dũ eñ qs peccat contra deũ:eoipso quo peccat:ad penã obligatur:que obligatio manet donec deus eam remittat. Petimus igitur liberari a peccato preterito:petẽdo vt obligatio illa presens: quam per actum peccati preteritũ incurrimus:extinguat. Petimꝰ aũt liberari a malo futuro. Liberari.i. preseruari:ne ipm incidamus. Nullũ eñ malũ futurũ incurrimus:nisi qd deus in nobis efficit ⁊ hoc quãtũ ad malũ pene positiuũ:vel qd nos deus cadere ꝑmittit:quãtũ ad malũ culpe. Sicut dr Amos. iij. Si est malũ in ciuitate qd ego nõ feci. Feci efficiendo vel permittendo. Cũ ergo ab vtroqȝ malo a deo preseruamur:a malo pene ne illud sup nos inducat:⁊ a malo culpe ne i istõ cadere nos permittat:satis per ipsũ a futuro malo liberamur. Ita eñ ait Aug. ij. li. cõfes. Gratie tue deputo:q̃ quedã pctã nõ perpetraui. Gratie tue deputo ⁊ mie tue:q̃ pctã mea tanq̃ glaciem soluisti. Gratie tue deputo:q̃ quecunqȝ nõ feci mala. Hec Aug. ❡ C Rursus petimus hac oratiõe:pacis presidiũ. Et qm̃ hoc nr̃is meritis impetrare nõ possumꝰ:nec presumimꝰ:qȝ nostre iusticie ante deũ tanq̃ pãnus menstruate. Idcirco ad hoc impetrandũ recurrimus in secũda huiꝰ orationis parte:ad sctõꝝ suoꝝ suffragia quos in curia regni sui nostros cõstituit mediatores sibi acceptissimos:quorum preces sua dilectio nõ repellit. Cõfugimus aũt primo ad btissimam virginem celoꝝ reginã:cui rex regũ: pater celestis dimidiũ regni sui dedit. Qd significatum est in Hester regina:que cũ ad placandũ Assuerum regem accessisset:dixit ei rex:etiam si dimidiam partẽ regni mei petieris:dabitur tibi. Sic pater celestis:cũ habeat iusticiã ⁊ miaȝ tanq̃ potiora regni sui bona:iusticia sibi retenta miam matri virgini cõcessit. Petimus igit pacẽ intercedẽte beata ⁊ gl'iosa virgine maria. Intercedẽte iuxta suũ officiũ vehemẽtia desiderij:feruore deuotionis:⁊ puritate orationis:ostẽdens vt Bern. ait patri filium quẽ genuit:filio vbera que suxit: pro nobis interpellãs. Beata:quia xp̃m sanctũ sanctorum in vtero suo baiulauit. Hinc beatus venter:ait mulier euangelica dño:qui te portauit:⁊ vbera que suxisti. Vel btã in gñationibus celi ⁊ terre. Celi:quibus genuit suũ restauratorẽ. Terre qbꝰ genuit redẽptorẽ. Ecce (inquit hec virgo) beatã me dicent oẽs generationes. Qd verbum tractans btũs Bern. ait. Operabatur salutem nostram

ostẽde quẽ elegeris ⁊c. Itaqȝ non est necessarium vti precise illis verbis in hac oratione dominica contentis. Sed secundum q̃ necessitas exigebit: aut postulabit vtilitas: alijs atqȝ alijs verbis vti possumus. Et ita habet ritus ecclesie in collectis: psalmis: et alijs multis: in priuato etiaȝ possumus: qualibus verbis volumus / et possumus: ad dominum clamare:⁊ ei ostẽdere affectꝰ nostros et desideria. Secũdo dicendum quod non licet a domino postulare:nisi ea que cõprehensa sunt in dominica oratione:pater: qȝ omnia que licite possumus et debemus a deo petere comprehẽduntur in illa oratione vt patet discurrendo ⁊c. Nõ igitur alia secundum ret petere decem: sed eadẽ alijs et alijs verbis postulare ß. ad ergõ sic orabitis

dic q͞ꝫ ly sic nō dicit similitudinē ꝟborū sꝫ rex significatam: vt sit sensus Sic orabitis idest verbis sicut sniam importantibus.

nostrā xp̄s in medio terre: in vtero videlicet virginis: que mirabili ꝓprietate terre mediū appellatur. Ad illam enī sicut ad medium: sicut ad arcam dei: sicut ad rerum causam: sicut ad negociū seculoꝝ respiciunt: ꝛ qui in celo habitant: ꝛ qui in inferno: ꝛ qui nos precesserunt: ꝛ nos qui sumus ꝛ qui sequētur: ꝛ nati natoꝝ: ꝛ qui nascētur ab illis. Illi qui sunt in celo: vt resarciātur: ꝛ q̄ in inferno: vt eripiātur: ꝛ q̄ precesserūt vt prophete fideles inueniātur: q̄ sequūtur: vt glorificētur. Et seqtur ad ꝓpositū. Ergo btām te dicent oēs ḡnationes genitrix dei: dn̄a mundi: regina celi. Oēs inquā ḡnationes. Sunt enī ḡnationes celi ꝛ terre. Pater spirituū (ait aplūs) Ex quo oīs paternitas in celo ꝛ in terra nolatur. Ex hoc ergo beatā te dicent oēs ḡnationes: q̄ oībus ḡnationibus vitam ꝛ gloriā genuisti. In te enī angeli leticiā: iusti gratiā: peccatores veniā inueniūt in eternum. Merito in te respiciūt oculi vniuerse creature: quia in te: ꝛ per te: ꝛ de te benigna manus oīpotentis q̄cquid creauerat: recreauit. Hec Ber. Et gloriosa que regis glorie est soliū: quē carne induit: in qua quasi in solio resedit. Uł gloriosa: qꝛ in altissimis habitat: vbi ipsi ꝛ regine thronus positus est: in quo gloriose residet ad dexteram sūmi regis. Uel gloriosa: qꝛ in corpore ꝛ anima gloriose est assumpta: ꝛ super oēs virtutes humanas ꝛ angelicas inestimabiliter sublimata. Semper. ante partū: in partu: ꝛ post partū. Uirgine corpore ꝛ mente. Uirgine professione. Uirgine obseruatione. ✱ Dei genitrice. i. matre filij dei: ꝛ ideo cōmunem filium cū deo patre habente. Luce. j. Quod ex te nascetur sanctū vocabitur filius dei. Maria. i. illuminante celū ꝛ terra. Ipsa quidem fecit vt in celis oriretur lumen indeficiēs: ꝛ in terris lumen in tenebris lucens: propter qđ speciosior est sole ꝛ super omnē dispositionē stellarum: luci ꝯparata: inuenitur prior. ¶ D Sequif. Et beatis aplīs tuis per te patrem ante mundi constitutionē electis: ꝛ per xp̄m in tpe vocatis: vt mūdo fidē tuam sanctā predicarēt. Petro ꝛ paulo atq; andrea. Et ita hic ad pacē impetrandā quatuor ꝑsone introducūtur: que passioni dn̄i (cuius memoria in missa agitur) magis fuerunt cōfigurate: in cuius virtute pax nobis est donata. Prima virgo Maria: cuius animā pertransiuit doloris gladius cum steterat iuxta filij sui crucē. Scd̄o petrus qui crucifixus est corpore transuerso: ꝛ erectis sursum pedibus. Paulus tertio qui stigmata xp̄i in corpore suo tulit. Quarto andreas: qui crucifixi amore crucem qua passus est: tanq̄ amatā suam: vidēs a longe salutauit. Tres hi apli dn̄taxat nolantur tanq̄ testes pacis: pacē mundo ꝑdicātes: qꝛ i ore duoꝝ vel triū stat omne testimoniū. Nolanf autem isti tres singulariter ꝑter rōnes datas: ꝓpter quasdā singulares coꝝ eminētias. Petrus ꝓpter dignitatē ꝑlationis: qꝛ summ⁹ ꝛ caput apostoloꝝ fuit a dn̄o ꝯstitut⁹. Paulus ꝓpter priuilegiū predicationis: qꝛ doctor fuit gentium a dn̄o electus plus alijs laborās: sicut de seipso testaf. Andreas ꝓpter feruens crucifixionis desideriū. ¶ Uel fm Albertū: qꝛ petrū ad xp̄m adduxit: vt habef Joā. j. Hinc ꝛ principis aploꝝ aplūs fuit. Item qꝛ benignissimus fuit ꝛ mitissimus: ob qđ de eo canif: qđ de Hieremia scribif. ij. Mach. xv. Hic est fratrū amator: ꝛ populi dei isrł. Hic est q̄ multū orat ꝓ populo: ꝛ pro vniuersa sancta ciuitate dei. ¶ Uel nominātur hi tres: qꝛ in ipsis oēs alij sancti rep̄esentantur. Oēs enim sancti vel sunt: aut fuerūt in statu cōiugali: ꝛ hi per beatū petrū significātur: q̄ vxorē habuit: filiā sanctā petronellā: et socrū a

✱ Dei genitrice nō tm̄ hoīs cōtra hereticos q̄ dixerunt q͞ ipa nō dꝫ dici mr̄ dei ꝫ hoīs tm̄: q̄ illi ꝯ q͞ ipa fuit ꝛ est dicēda nō tm̄ xp̄otocos. i. mr̄ xp̄i: sꝫ theotocos. i. mr̄ dei.

domino a febribus curatam. Aut fuerunt in statu vidualis continentie: qui per beatū Andream denotantur. Hic enim fm beatum Chryf. Uxore mortua in statu viduali creditur permāsisse. Aut fuerunt in statu virginali: ꝛ hi per paulū figurantur: qui virgo fuit ꝛ permansit. Et fm hoc subdif. Et cum omnibus sanctis: in tribus apostolis generaliter nominatis. Et quo ad tertiam oratiōis huius partem: additur petitionis specificatio cū dicitur. Da propitius pacem: ne populus in tanti sacramenti cōmunione per insurgentia mala perturbetur. Da pacem pectoris: vt conscientie remorsum tollens: ꝛ in vera charitate et amicitia nos tibi iungens: tibi perfecte recōciliet. Da pacem tēporis: in diebus nostris: vt ea pro illius tēporis miseria perfruamur. Et ab omni perturbatione exteriori te pacem donante viuamus. Nō enī nisi te donante eam habere possumus: qꝛ non est alius qui pugnet pro nobis nisi tu de⁹ noster: celestis pater. Omnis siquidem potestas tue potentie comparata: infirmitas est: non potentia. Ut ope mīe tue adiuti. Misericordiam tuam pater clementissime imploramus: non iusticiā que nostris demeritis magis tribulationē ꝛ aduersitatem rectitudinis zelo induceret q̄ pacē. Hoc enim exigunt nostra peccata. Potius nāq; puniri meruim⁹: q̄ tranquillitate foueri. Plus a tua iusticia declinātes meruim⁹: vt sup nos regnēt pacis emuli ac tyranni: q̄ pacis zelatores ꝛ beniuoli. Da igitur nobis adhuc infirmis q̄bus nocet ꝑturbatio ꝓpitius pacem. Et a peccato volūtatis ꝛ actionis. Semꝑ sim⁹ liberi: ꝑ pacē pectoris: deleto reat⁹ nostri chirographo. Et ab oī perturbatione securi: ꝑ pacē tꝑis tumultu ꝛ inquietudine seculi mitigata: quo ꝑuenire mereamur ad pacē eternitatis: oīs mali suspitione penitus sublata. ¶ E Hec aūt orō dicitur sub silētio: q̄ fm Inno. ꝛ Alexādrū significaf quies dn̄ice sepulture: qua in triduo mortis xp̄s fm corpus in sepulchro q̄euit: quieuerūt ꝛ mulieres vnguēta ꝑparantes die sabbati: vt habef Luce. xxiij. Siluerunt fm mandatum: fm aīam vero descendit ad inferos: vt fortior superueniēs fortē spoliaret armatū. Tūc enī momordit infernum. Osee. xiij. Ero mors tua o mors: morsus tuus ero inferne: cū totū infernum destruxit. (Non enī dānatos inimicos q̄ vinctos dixere. Nolumus hunc regnare sup nos: eduxit) sed momordit partē abrumpens: suos amicos liberans a malis ꝑteritis: ꝑsētibus ꝛ futuris: dans eis ꝑpetuā pacem ꝛ eternā beatitudinē: i qua ab omni peccato: et inquinamento sunt liberi: et ab omni violentia et perturbatione securi. Quod et dominus pharisēis predixit. Sanitates perficio hodie ꝛ cras: ꝛ tertia die consumor. Quasi di. fm Innocen. Prima die mortis mee intrans infernum: auferam demoni tyrannidem suam: in crastino educam captiuitatē sanitati ꝛ libertati donatam dum portam paradisi eis aperiam: liberans eos a malis preteritis presentibus et futuris. Dans eis pacem: in qua semper sint a peccato liberi: et ab omni perturbatione securi. Tertia die resurgam consummatus. Hoc ergo ecclesia commemorans in isto silentio petit similiter a ꝑturbatione liberari: et perpetua pace frui. Et propter hoc in quibusdam ecclesijs in die parasceues profertur illa oratio alta voce: quia eadem die qua fuit mortuus dominus: ad inferna descēdit pro patribus liberandis. ¶ Aduertendum etiam q͞ sacerdos dicens hanc orationem. Libera nos quesumus ꝛ cetera. accipit patenā: quā facta oblatione abscōderat. Ad cuius. significa-

Lu. xxiij.

Mat. xij. ꝛ Luce. xj.

Luce. xix.

Luce. xiij.

Innocen.

tionis manifestationem attendendū sm Alexan. de ales. q. xxxvij. parte. iiij. ꝙ patena dī a patēdo: z signat cor latum z altum charitate: scdm illud. Uiam mandatorū tuoꝝ cucurri cum dilatasti cor charitate cor meum. Et iterum. Latum mādatū

Ps. cxviij.

tuū nimis. Sup hanc patenā. i. charitatis latitudinem: sacrificium iusticie debet offerri: vt holocaustū vere pingue fiat. Hanc cordis latitudinē habebat dñs offerendo seipsum pro nobis. j. Jo. iij. In hoc cognouimus charitatē dei quoniam ille animā suam pro nobis posuit. Habebat z ipā petrus cum ait. Et si oportuerit me mori tecū: nō te negabo. Similiter z omnes discipuli dixerunt:

Mat. xxvj.

propter quod dñs intulit: dicēs. Spiritus quidē promptus est: caro autem infirma. Sed latitudo cordis ab eis fugit: cum discipuli omnes ab eo fugerunt z latuerunt. Et iō post oblationem hostie mediante patena: per quam hostia altari presentata est: sacerdos abscondit sub corporali patenam: vel subdiaconus ab altari remotam retro continet inuolutam: per qd discipulorū fuga vel latibulū signatur: quod dñs ipse predixerat. Omnes vos scādalum patiemini in me in ista nocte. Scriptum est enim. Percutiam pastorem z dispergentur oues gregis. Et ideo sacerdos dominice resurrectionis eulogium annūciaturus: resumit patenam a diacono vel subdiacono presentatam quo significatur ꝙ post resurrectionem apostoli ad dominū redierunt. Osculatur eam sacerdos in signum charitatis quam habere debet ad oēs z signum crucis facit in facie cum ipa: scdm dñm Albertum in signum ꝙ virtus communionis in omnes deriuatur per virtutem charitatis. ¶ Aliter mysticat Innocen. z magister in rationali: sm quos subdiaconus: diaconus z sacerdos: tam numero ꝙ obsequio representant tres illas mulieres marias: de quibus Matth. vlti. dicit z ceteri euangeliste: ꝙ venerunt cum aromatibus videre sepulcrum: z corpus dñi mortuum vngētis optimis condiendo honorare. He enim patenā mysticam presentarunt domino in obsequiū sepulture: dum (vt dictū est) emerunt aromata vt venientes vngerent iesum. Subdiaconus igit (cū sacerdos procedit ad hanc orationē) patenā inuolutā tradit diacono: qui eā recipiens detegit: z reuelatā sacerdoti porrigit: cuius humeros aut manū dexterā osculatur: per qd significat: ꝙ mulieres illelato corde deum in sepulchro quesierunt: obsequia funeri exhibere cupiētes. Nam valde mane vna sabbatorū veniunt ad monumentū orto iam sole: vt dicit Marcus. Osculantes humerum: vel manū dexteram sacerdotis xpm significantis: qr desiderabant participes fieri laboꝝ eius: z socie retributionis eterne: sm illud Apli. Si cōmortui sumus z cōuiuemus. Si sustinebimus z cōregnabimus. ij. ad Tim. ij. Osculū em signū est vnitiuū

ij. ad Tim. ij.

mutuo se osculantiū. Sacerdos patenā accipiēs traditā a subdiacono z diacono: significat ꝙ xps fidē: z charitatis latitudinē sanctarum mulierū acceptauit. Qd vero sacerdos patenam de manu diaconi recipit: eamqz osculat: z cū ea signo crucis se signat: innuit ꝙ si per passionē filij: que per crucē significatur: recōciliamur deo patri (que reconciliatio per osculū intelligit) erimus z heredes regni: cuius nullus terminus est nec finis: qd per patene rotunditatem denotat. ¶ Uel vt Inno. dicit: per hoc sacerdos ostendit: ꝙ christus crucifixus z resurgēs statim desideriū mulierū impleuit

Innocen.

Nā occurrens illis a monumento regredientib⁹ dixit eis. Auete: z procidentes tenuerūt pedes ei⁹

Mat. vlti.

z adorauerunt eum. Quidā etiā cū patena sumi tatem calicis: z pedem eius tangunt: significātes ꝙ iste femine sancte integro ac feruenti cordis affectu: quasi totum dñi sepulchrum: quod per calicem representatur: amplexate sunt. Propriū ēpe amantium est: ꝙ nō satiantur tactu dilecti in omnibus corporis partibus: nisi z res dilecti cōtrectent. Quod ostendit maria magdalena: q̄ iuxta monumentum stans aliis recedentibus non recedebat: donec dominū videre mereret. ¶ Denique subdiaconus mappulam: qua patenā operuerat: non super altaris palla: sed aliunde deponit: significans ꝙ petrus monumentū intrās: vidit sudarium non cū linteaminibus positū: sed separatum in vnū locum inuolutū. Deinde deponitur corporale de calice: ad signandum ꝙ mulieribus iesum querentibus sepulchrum patefactū est. Uiderunt nāqz lapidem magnum valde reuolutum ab ostio monumenti ministerio angeli de celo descendentis. Os quidem calicis ostium significat monumenti. Sequitur. * B

Amantiū proprium.

Per eundem dominū nostrum

iesum xpm filium tuum qui tecū viuit z regnat in vnitate spiritussancti deus. Per oia secula seculorum Amen. ¶ Hec est secūda pars partis tertie principalis totius canonis: in qua post preparationem populi ad sacram cōmunionem p orōnem dominicā: eiusqz embolismū: incipit sacratissima communio ac dispēsatio: qua ecclesia consequitur tanti mysterij vtilitatem z fructum. Et subdiuiditur pars illa in tres partes. In prima aptatur sacramentum cōmunioni per eius diuisionem. In secunda cōmunicaturi vniūtur p pacis impetrationē ibi. Pax dñi sit zc. Tertio proceditur ad ipsam sumptionē: ibi. Domine iesu xpe fili dei viui. ¶ Circa primū quia eucharistie sumptio non tantū sacerdoti celebranti: sed toti proficit z fructificat ecclesie: cuius tres sunt partes seu status: vt statim dicetur: ideo vt singulis partibus prodesse ostendatur: ipsum sacramentum in tres partes diuiditur: sub horū prolatione verborum. Per eundē dominū nostrū. Que verba licet sint conclusio precedentis orōnis. quia tamē hic fit sacramenti diuisio: que pertinet ad sacramenti cōmunionem z dispensationē: ideo magis in eis sequentis initiū sumitur partis. Unde ait. Per eundem dñm nostrū iesum christū: cuius sacrosanctū corpus z sanguinem contrectamus venerabiliter in sacramento statim sumpturi: ꝙ quē vt per mediatorē z pontificem bona oia adipiscimur: z ab oibus malis liberamur: tanꝙ per dñm nostrū: cui data est ptās in celo et in terra. Jesum idest saluatorē nostrū. Uenit em vt saluū faceret pplm suū a peccatis eorū. Christū: pre oibus suis consortibus spūssancti oleo vnctū. Filiū tuū: naturalē z vnigenitū: cui paterna vox perhibuit testimoniū. Hic est filius meus dilectus: in quo mihi bene cōplacui. Qui tecū viuit z in eternitate indefectibiliter. Et regnat imperiose z potenter. In vnitate. i. idētitate essentiali. Spiritussancti: tertie in diuinis persone: qui amor est et nexus patris z filij: in quo amorose nectūtur vt in cōmuni producto: sibi consubstantiali deo. Et nō cōcludit sacerdos hanc orationē per verbū Amen: sz exaltans vocem dicit. Per oia secula seculorū. i. oīm tēporū successiones veras vel imaginarias. i. eternaliter: requirens populi consensum in petitio: vt dicit Alber. vt ipse populus: vel aliquis ei⁹ nomine dicat. Amen. i. fiat nobis quod petisti. Sub his verbis (vt dictū est) fit hostie fractio: ideo primo de causa: z modo fractionis: z eius significatione aliquid

*Diacon⁹ deponit op culū calicis significans angelū q̄ reuoluit lapidē ab ostio monumēti

Sacrā quare in tres p tes diuidit.

Mat. vlti.

Matth. j.

Ps. xliiij.

Mat. ij. z xxij.

Albertus.

Duplex cā fractionis.

tione aliquid dicemus: deinde de ipsa fractione
cui⁹ fit ⁊ in quo fiat. ¶ Ad Causam fractiōis du
plicē assignat dñs Alber. iii de offic. misse par. ii.
Una est significationis: altera necessitatis. Cau
sa significationis vt partes ecclesie: pro quibus
offert: figurent. Unde vsus ecclesie hz: φ in tria
frāgat: qr pars corporis xpi mystici in celis triū
phat: ⁊ pro illa sacramētū offert ad laudē et gra
tiaꝝ actionē: qr illi iam beati sunt. Alia pars cor
poris mystici in labore adhuc viuit: in fide con
uersans ⁊ merito in terris: ⁊ ꝓ illis sacramentum
offert in pignus redēptionis. Tertia pars in pur
gatorio afflicta purgat: ⁊ ꝓ illa sacrm̄ offertur in
suppletionē pro afflictis. Isti sunt tres panes: qs
nobis accōmodat amicus noster xps vt ponam⁹
ante illū qui de via venit: amicū: ꝓrimū scz nfm:
qn̄ venit: vel ad laudandū: vel ad pro sua redem
ptione sacrificiū: aut ꝓ captiuis ⁊ afflictis sup
plicandū. De via em̄ venit. qn̄ de negotio occu
pationis terrenoꝝ ad cultū dei se cōuertit. Ne
cessitatis aūt causa frangit: qr integrū sine peri
culo ꝓpter gutturis arctitudinē a multis nō su
meret. Hec Alber. in genere. De quib⁹ infra di
cet latius in specie. ¶ De modo autē frangendi
hoc premitto: qm̄ in modo frangendi ⁊ ceteris q̄
sequunt nō idē modus per oīa in diuersis eccle
siis seruat: sed nōnulla ex inoleta cōsuetudine va
riant. Ideo in ꝓcessu vsqꝫ in finē huius opis mo
dum hūc ꝓsequar: qui in metropoli nostra in in
signi moguntinēsi eccle a seruat: ⁊ in eius missa
libus cōtinet. In huius em̄ prouincia: alma no
stra Tubingēsis vniuersitas: in qua hec vtcunqꝫ
collecta sunt: cōstituta dinoscit. Metropolitane
enim ecclesie: eiusqꝫ cerimoniis cetere ecclie sin
gule totius ꝓuincie fm canonicas patrū sanctio
nes: cōformare se habēt. Unde in cōcilio gerun
densi ita statutū est: vt habet de cōse. di. ii. institu
tio. Institutio missaꝝ sicut in metropolitana ec
clesia agit: ita in dei nōie: in omnib⁹ ꝓuinciis tā
ipsius misse ordo q̄ psallēdi vel ministrādi con
suetudo seruet. Sacerdos ꝓcedēs ad fractionē
hostie: ipsam leuat de altari: super patenā collo
cat: ⁊ inde eā tollēs super calicē per medium frā
git: dicēs. Per eundē dñm nostrum iesum xpm. ⁊
partē que in dextera mansit super patenā ponit.
Partē vero q̄ in sinistra permāsit manu: iterum
per mediū frāgit dicens. Qui tecū viuit ⁊ regnat
in vnitate spiritussancti deus. Qua diuisa: partē
quā sinistra manu tenet: sup patenā ponit priori
parti cōiungēs. Alterā vero particulā in dextera
manu remanentē: tenet sup calicē duobus digi
tis: pollice scz ⁊ indice: ⁊ erectus parū exaltāsvo
cem dicit. Per oīa secula seculoꝝ. Eleuās modi
cū calicē cū particula quā tenet manu dextera:
⁊ accepto respōso a circūstantib⁹ dicit. Pax dñi

Hostia q̄ de altari leuat quid significat.

⁊c. Horū quantū ad aliqua magister in rationa
li ponit rationē. Primo hostia leuatur de altari:
ad significandū φ xps fuit de terra ad crucē exal
tatus: ⁊ mortē ibidem perpessus. Dehinc hostie
frangēde patena supponit: ad significādū φ xps
ex latitudine charitatis: que per amplitudinem
patene significat: spōte quaslibet passiones susti
nuit: per nullā aliā potētiā necessitat⁹: quas pas
siones fractio hostie representat. Inde hostia in
man⁹ accepta frangit: qr xps cōficiēs hoc sacra
mentum: panē in manus accepit ⁊ fregit: rursus
frangit in memoriaꝫ passionis dñice. Hinc pro
sper de cōse. di. ii. dū frangit. Dū frangit hostia:
dū sanguis de calice in ora fideliū fundit: quid
aliud q̄ dñici corporis i cruce immolatio: eiusqꝫ
sanguinis de latere effusio designat? ¶ Et nota

Fractio aliud significat: ⁊ aliud partes in quas fit fracte hostie diuisio.

φ aliud significat fractio: et aliud partes in quas
fit fracte hostie diuisio. Nam fractio passionem
dñi: partes eos pro quib⁹ passus: ⁊ quib⁹ sacrifi
ciū illud proficit representat. Frangit autē supra
calicē ꝓpter reuerentiā sacramēti: ne aliqua ei⁹
particula alio sum ꝓsiliat. Sed si qua ceciderit:
in calice recipiat: ⁊ sic honorifice a celebrante su
mat. Frangit preterea supra calicē: ad significan
dū φ in fractione: hoc est vulneratione corporis
christi: sanguis qui in calice cōtinet: cōtinue flu
xit de corpore. Hec de fractiōe. ¶ I Sed de par
tibus fractionis ꝯsiderandū: φ frangit in duas
medietates: ad significandū duplicē ꝑdestinato

Duplex est predestinatoꝝ status.

rum statū: quoꝝ vnus est in eterna gloria. Alius
adhuc in tꝑali miseria: scz presentis seculi atqꝫ
ipsius purgatorii: ideoqꝫ ista medietas hostie q̄
nōdū beatos significat: subdiuidit in duas par
ticulas: quaꝝ vna rep̄sentat eos q̄ purgantur in
purgatorio. Alia rep̄sentat illos q̄ in hoc seculo
adhuc viuūt. Maꝝ medietatū illa q̄ in manu de
xtera tenebat: ⁊ supra patenā indiuisa collocaba
tur: significat ꝑdestinatos: q̄ iā adepti sunt bea
titudinē / ⁊ tenēt rectitudinē ac bōa potiora per
dexterā significata quib⁹ nulla admisceri potest
curuitas: aduersitas vel afflictio siue pena. Et qr
illoꝝ status stabilis ⁊ vniformis est: ⁊ vna beati
tudine sine intermissione fruunt: idcirco hec me
dietas manet indiuisa. Alia aūt medietas man⁹
sinistre diuidit in duas partes fm duplicē eorū
statū quos representāt: qr illoꝝ: vt dictū est: aliq̄
iam mūdū exierūt: ⁊ in purgatorio puniunt: ali
qui adhuc in corpore degunt: ⁊ mūdi penalitati
bus affligunt. Haꝝ partiū ea que medietati ho
stie in patena ex prima diuisione collocate cōiū
git: significat illos q̄ sunt in purgatorio: quos re
spicit sinistra manus dei: hoc est dei iustitia: fm
quā pro peccatis in hoc mūdo nō satisfactis pu
niunt: ⁊ satispatiunt: vbi merēdi remissionem pe
ne amplius nō est locus. Cōiūgit aūt priori par
ticule q̄ beatos significat: qr existētes in purgato
rio certitudinē habent de sua beatitudine conse
quēda infallibilē: ideo ei particule iūgit: q̄ beati
tudine adepta: de ei⁹ certitudine inamissibili se
cure gloriant: cui ⁊ ipsi pari securitate cōiungen
tur. Qr vero ꝑdestinati in mūdo existētes: egēt me
ritis passionis xpi: q̄ illis adhuc viuētib⁹: eorūqꝫ
actib⁹ possunt suffragari ad meritū: idcirco par
ticula man⁹ dextre: q̄ viuētes in hoc seculo signi
ficat: calici immittit: ⁊ sanguini xpi immiscet: ad
significādū φ hūc fructum effusionis sanguinis
xpi cōsequi possunt. Tenet tñ duob⁹ digitis an
te cōmixtionē: pollice scz et indice. Pollice vigor
virtutis signat. Indice discretio mētis intelligit.
Dat igit per hoc intelligi φ cū fidei vigore: ⁊ mē
tis discretione nos in mūdo viuētes intueri de
bem⁹: φ sanguis xpi ꝑ statu isto fruct⁹ multos si
volumus ferre pōt. Hāc aūt particulā sacerdos
tenēs se erigit: ⁊ eleuata voce. Per oīa secula se
culoꝝ dicit. Primo se erigit: qr parat se cum dño
perpetuā petere pacē. Et qr omne datū optimū:
⁊ omne donū ꝑfectū desursum est descēdēs. Sur

Iaco. i.

sum se erigit sperās desup exaudiri. Eleuat cali
cem de altari: ad ostēdēdū φ xps q̄ ꝑ passionē (q̄
per calicē designat) descēdit ad inferos: ꝑ omni
potētiā aūt pris: immo ꝓpria potestate de tumu
lo a mortuis resurrexit. Pacē datur⁹ discipulis
eleuat vocē: vt ppls pacē desiderās: intelligat φ
sacerdos ꝓ pace petitur⁹ est: dicit. Amē. i. nobis
sic donet. ¶ Alii aliter applicāt significationem
partiū hostie: dicētes φ hostia diuiditur in tres
partes: fm φ sunt tres partes corporis xpi mys

stici: hoc est ecclesie s3 suã generalitatẽ accepte. Est enĩ vna pars ecclesie q̃ dicit militãs: ⁊ hec est numer⁹ fideliũ hic in mũdo peregrinantiũ: q̃ vcz exercet militiã aduersus carnẽ mũdũ ⁊ diabolũ. Alia est pars ecclesie q̃ fm aliquos dr dormiẽs: scz numer⁹ eoꝝ q̃ in purgatorio puniunt. Et dicitur dormiẽs: q: nõdũ eternã beatitudinẽ ad quã pdestinati sunt: sunt consecuti. Nec tñ illi ibidẽ mereri possunt: ⁊ nec per demeritũ ab illa in eternum separabunt. Tertia pars ecclesie dicit triũphãs: ⁊ est numerus beatoꝝ iam in celo gloriose triũphãtiũ. Et dr triũphans: q: aduersus inimicos xpi militiã strenue exercuerũt: ⁊ finaliter victoriose triũpharũt. ¶ In signũ triplicis huius partis vniuersalis ecclesie: hostia in tres partes diuidit. Prima pars s3 illos q̃ sanguini immittitur: significat ecclesiã triũphantẽ: q̃ iam inebriata est vino letitie: intuitiõe scz diuine essentie ac amore perfecto: sine fruitione eiusdẽ: quib⁹ dicit Cantico. v. Inebriemini charissimi. Alie autem due partes ecclesie significant reliq̃s duab⁹ partibus hostie extra calicẽ: quarũ maior supposita minori in patena: significat ecclesiã militantẽ: et minor innixa supposite: significat ecclesiã in purgatorio expectantẽ: illa enĩ innitit suffragijs militãtis ecclesie. Et p istis duab⁹ geminamus preces agno: qui est caput ecclesie: vt misereatur nobis. S3 p tertia parte ad cui⁹ locũ ⁊ requiẽ aspiramus: petim⁹ vt idẽ agnus triplicis nature donet nobis pacẽ. Hinc ⁊ xps tria illa loca ecclesie fm suã humanitatẽ: s3 quã est caput ecclie: peragrauit. Primo locũ nře terre habitabilis. xxxiij. annis in iudea ⁊ hierusalẽ cõuersando. Secũdo limbũ in quo patres tenebant: ipsos fm alas inde extrahẽdo. Tertio et finaliter: ascẽdẽs in celũ captiuitatẽ quã post triũphum coronauit: ad regnum patris indefectibile collocãdo. ¶ Et huic cõcordat canõ de cõse. di. ij. triforme. ⁊ est Sergij pape ita sonans. Triforme est corpus dñi. Pars oblate in calicẽ missa: corpus xpi qđ iam resurrexit mõstrat. Pars comesta: ambulãs adhuc sup terrã. Pars in altari vsq3 ad finẽ misse remanẽs: corpus in sepulchro: q: vsq3 ad finẽ seculi corpora sanctoꝝ in sepulchris erũt. Corpus dñi vbiq3 in hoc accipit p corpore mystico. i. fidelib⁹ xpo incorporatis. Uerũ hoc vltimũ. s. reseruatio particule in finẽ misse hodie nõ seruat: vt dicit glo. Nã diminuta fideliũ deuotione: ⁊ crescẽte circa altare indeuotione frequẽtantiũ etiã ppter periculũ qđ cõtingere posset in reseruatione: sumuntur simul a sacerdote: ⁊ pars q̃ significat triũphãtes: ⁊ pars q̃ significat in sepulchris quiescẽtes: ac in purgatorio spe felici liberatione expectantes. Hec eadẽ est sentẽtia magistri in. iiij. dis. xij. ponẽtis ca. Sergij supra allegatũ. ¶ R Secũdũ dñm Alb. Pars hostie q̃ a sacerdote statim post diuisionẽ sumit: significat partẽ ecclesie in celis triũphantẽ. Pars que in calicẽ mittit: significat partẽ ecclesie in terris militantẽ: in angustijs et penis laborantez. Pars reseruata: eos q̃ sunt in purgatorio. Unde ait Alb. Fractio hec a Sergio papa instituta: a quo ⁊ ter cantandũ esse Agnus dei: inter cõmunicandũ est statutuz. Sequit. In tres aũt partes frangi institutũ est: q: corp⁹ xpi mysticũ triforme est. Quedã enim pars regnat cũ capite suo: ⁊ triũphat in celo: ⁊ quedã adhuc in laborib⁹ militat in terris: quedã est in purgatorij penis. Instituit ergo Sergi⁹ papa: vt pars vna statim acciperet a sacerdote: quã ipse frequẽter nominat perfectiorẽ sanctitatis: q̃ loco christi stat in altari: q̃ signat partẽ in celis iam triũphantez: que iam plane in xpm trãsiuit. Statuit etiã vt scđa mitteret in calicẽ: q: calix signat huius vite passiones: que signat partẽ in laborib⁹ ⁊ penis huius vite adhuc laborantẽ: ⁊ idẽ in calicem missam. Statuit etiam q tertia pars hostie maneret in finẽ in altari post oĩa mysteria sumẽda: que signat eos q̃ in sepulchris sunt: ⁊ in purgatorio in fine cũ xpo vniẽdos fore per spiritualem incorporationẽ. ¶ Non dissimilẽ sentẽtiam ponit Inno. tertius. vt refert Alex. licet verba discrepent. Corpus inquit xpi est vniuersalis ecclesia: caput scz cũ mẽbris. Unus enĩ panis: et vnũ corpus multi sumus: oẽs qui de vno pane: et de vno calice participam⁹. Et inueniunt in isto corpore quasi tres partes ex quib⁹ totũ corpus consistit. Una pars est ipsũ caput xps: qui caput est ⁊ pars corporis. Et secũda pars anime sanctoꝝ: qui cũ xpo regnãt. Ubi scz xps ⁊ sanctorũ anime extra passionẽ sunt quasi simul: sicut scriptũ est Mat. xxiiij. Ubicũq3 fuerit corpus: illuc congregabuntur ⁊ aquile. Predicte partes due seorsũ extra calice reseruant: quasi extra passionez: que per calicẽ designat. Christus enĩ resurgẽs ex mortuis iam nõ morit. Rom. vi. Et qui cũ ipso sunt: neq3 esurient: neq3 sitiẽt amplius. Neq3 cadet sup ipsos sol: neq3 vllus estus: que primo abierunt. Apoc. vij. partim. ⁊ xx. Tertia pars in calice ponitur: signãs eos qui adhuc in passione cõsistũt: donec ab hac vita migrantes: ad suũ caput transeant: vbi non morient amplius: nec vllaten⁹ patient. Hic non fit mẽtio de parte in purgatorio existẽti: sed cõprehendi potest in tertia parte: q: et ipsi adhuc in penis sunt: sicut hi qui peregrinãtur in hoc mũdo. ¶ Mod⁹ Inñ. pape cõmunior est: de quo ponunt hec metra. Frangitur in partes tres hostia: prima beatos. Plene secũda notat viuos: frata sepultos. Uel s3 alios. Pars vino intincta pro viuis sanctificat. Altera p sanctis: pars tertia p redimẽdis. Beatus Aug. Innocẽtio cõcordat: vnde ait. In trib⁹ partibus trinitas vna continet. Una pars de siccis sumit ad laudẽ ⁊ gloriã dei p alabus sanctoꝝ cũ christo regnantiũ. Altera pro illis qui in purgatorio sunt. Tertia pro viuentib⁹ qui voluuntur in sanguine idest peccato. Et l3 diuerse recitate sunt opiniones ⁊ sentẽtie de significatione partiũ fracte hostie: non tñ sunt aduerse. Nihil enĩ prohibet idẽ plura mystice designare. ¶ L Uiso de fractiõis ac partiũ significatione: vidẽdu3 est de fractiõis veritate: vbi duo occurrũt indagãda. Primũ an ibi sit vera fractio: ⁊ cui⁹ sit: hoc est: quid ibi frangitur. Secũdũ an sub qualibet fractionis particula totus xps cõtineatur? ¶ Circa primũ ponit magister in. iiij. quatuor opiniones. Una est: qđ ibi nõ est vera fractio: sed tantũ apparens: sicut multa apparẽt in hoc sacramẽto: que tamen ita nõ sunt: sicut apparet q accidentia sint in subiecto: ⁊ ita nõ est. Et si obijcitur illud Amb. Nihil falsi putandum est in sacramento veritatis: sicut fit in magorum prestigijs: vbi delusione quadaz fallũtur oculi vt videatur esse qđ non est. Ad qđ dicunt: q nõ fallit nos visus nec fallitur: qđ contingeret si crederetur ita frãgi sicut videtur: nec illusio est: quia ad vtilitatẽ fidei: nõ ad deceptionem ita fit. Sicut ⁊ christus ostendẽs se duobus discipulis in via specie peregrini. Nec in eo tamen talis forma erat: sed oculi eorum tenebãtur ne agnoscerent eũ. Sed hec opinio non accepta tur: q: cõtrariatur verbis xpi. Accepit panẽ gratias agens fregit. Hec autem falsa esse non possunt: nisi diceret q prius fregit ⁊ postea bñdixit. Item

Ecclesie s3 suam generalitatẽ accepte tres sunt ptes.

Alber. i

j. Coꝛ. x.

Mat. xxiiij.

Augusti.

Dubiũ primum.

Secũdum dubium.

Opinio pma.

Ambro.

Item si nõ esset vera fractio: nõ esset vera masticatio: nec vera comestio: q̃ videñ absurda. ¶ Itẽ fundamentũ in quo fundaĩ falsum est. Nihil eñ apparet in hoc sacño qđ nõ vere ⁊ realiter est ibi. Un̄ dr̄ in legenda corporis xp̄i. Accidentia sine subiecto in eodẽ sacño existunt: vt fides locũ habeat dum visibile inuisibiliter sumitur aliena spẽ occultatũ. Sequiĩ ad propositũ. Et sensus a deceptione imunes reddanĩ: qui d̕ accidentibus iudicãt sibi notis. Si autem sensus iudicarent de aliquo accidente: puta fractione que ibi non esset: deciperenĩ. ¶ Nec verũ est qđ multa apparent in sacramẽto q̃ ibi nõ sunt. Nã quicquid apparet: ibi est: lʒ multa ibi sint q̃ non apparent. s. q̃ sola fide credunĩ. Et qđ additur ibi. Apparent accidẽtia esse in subiecto falsum est: ibi apparent accidẽtia sensibilia: sed an sint in subiecto: an extra subiectũ: hoc excedit apprehensionẽ sensus: hoc autẽ solũ apparet qđ intuitiue cognosciĩ. Et nihil tale a nobis sic cognosciĩ (saltẽ existẽtiũ extra nos) nisi qđ sensus intueĩ. Accidẽtia aũt esse in subiecto rõne inuestigamus. Unde ⁊ apud doctos dubiũ est an accidentia materialia: qualitas scʒ sensibilia: sint in quãtitate tanq̃ in subiecto imediato: an in materia imediate. Sunt eñ de hoc vsqʒ hodie aduerse opiniones. Et ideo simpliciter vera est: vt sonat autoritas bti Ambro. Nec valet qđ adduciĩ de xp̄o. Non enim decepti sunt ex visione: qr̄ qđ viderunt: in veritate fuit: verum non quicq̃d ibi fuit: visibile in christo viderunt. Tenebantur eñ oculi eoꝝ ⁊c. Non enim viderunt totam christi faciem quantũ ad oĩa accidẽtia q̃ in eo fuere. Et ideo errabant in iudicio rõnis: iudicãtes non esse xp̄m qui fuit xp̄s. ¶ Secunda opinio fuit qđ ibi est vera fractio: sed illa non est in aliq̃ subiecto sicut nec cetera accidẽtia. Ipsa eñ stãt sine subiecto: qr̄ sicut ibi est caliditas: ⁊ tñ nihil calidũ: ita est ibi vera fractio: sed non est in re aliqua: ꝓpter qđ nihil frãgiĩ: et sic lʒ homo frangat: tñ nihil frangiĩ. Sed hec opinio stare nõ põt: qr̄ sequiĩ: aliquid frangit: ergo aliquid frãgitur. Semper enim actiuũ infert passiuũ. ¶ Preterea fractio non dicit aliquid realiter distinctũ a frangente ⁊ frangibili: sed dicit frãgibile: ⁊ partes eius prius cõtinuas postea distare: ergo intelligi non põt sine frangibili.

Opinio secunda.

¶ M Tertia opinio fuit: qđ ibi est vera fractio corporis xp̄i: licʒ corpus maneat integrũ ⁊ incorruptibile. Sicut xp̄s dedit discipulis in cena corpus suum passibile: ⁊ tñ nõ est dẽtibus discipuloꝝ passum: agẽte hoc virtute supnaturali: ergo multo magis hoc fieri potest eadem virtute in corpore impassibili. Assumunt pro se autoritatẽ beati Augu. ex ser. de verbis dñi: ⁊ habetur de cõse. dist. ij. qui manducãt. vbi inq̃t. Norunt fideles quẽadmodũ mãducãt carnem xp̄i: vnusquisqʒ accipit partem suã. Per partes manducatur: ⁊ manet integer totus. Per partes manducaĩ in sacramẽto: ⁊ manet integer totus in celo: ⁊ manet integer tot⁹ in corde tuo. Item idem colligere nituntur ex confessione berẽgarij: vbi confessus est corpus christi verum: non solum sacramentũ: sʒ in veritate manib⁹ sacerdotũ tractari frangi: ⁊ fidelium dentibus atteri. Sʒ hec opinio similiter erronea est: qm̃ cũ corp⁹ xp̄i sit animatũ ⁊ organicũ: si frangeretur ⁊ diuideretur: corrumperetur: qđ est impossibile: cũ sit gloriosum ⁊ impassibile. Preterea beatus Augu. in ser. de verbis euangelij. Nec qñ manducamus: partes de illo facimus. ¶ Preterea. Frequenter supra dictum est tale corpus christi esse sub sacramento: quale est in sua existẽtia naturali. Cũ igiĩ in naturali sua existentia post suã resurrectionẽ est immortale ⁊ incorruptibile ac impassibile: ⁊ ꝑ hoc extra sacñm diuidi nõ põt: qđ illud repugnat impassibilitati: ideo nec sic diuidi potest in sacramẽto. ¶ Preterea: id non diuidiĩ ad diuisionem sacramẽti qđ sacño nõ coextendiĩ: sed corpus xp̄i nõ coextẽdiĩ sacño: qr̄ nõ est pars vna corporis xp̄i sub parte sacramẽti: ⁊ alia sub alia: vt dictũ est. s. lec. xliij. ⁊ diceĩ statim. Qr̄ ergo nõ est cõmensuratio partium corporis xp̄i ad partes sacñi siue hostie: ideo non sequitur corpus xp̄i frangi ad fractionem hostie. Sicut nec diuidiĩ anima hoĩs diuiso corpore: quia ipsa corpori nõ coextenditur: sed tota est in toto: ⁊ tota in qualibet corporis parte. Ideo est quarta opinio vera: quã magister ap probat ⁊ docet cõiter: ꝙ fractio illa: ⁊ partitio nõ est in sub͞a corporis xp̄i: qr̄ incorruptibile est: sed in ipsa forma panis sacramẽti. i. in speciẽb⁹ sacñalibus: que post cõsecrationem sunt sine subiecto: q̃uis ante fuerãt i pane. Et hoc sensu dicit apl̄s. panis quem frangimus: qr̄ forma panis ibi frãgiĩ: ⁊ in partes diuidiĩ. Xp̄s integer manet ⁊ tot⁹ in singulis: vnde ⁊ Aug. vbi. s. de verbis euangelij. Quãdo xp̄s manducaĩ: vita manducaĩ. Sed quis audeat manducare dñʒ suũ: ⁊ tñ veritas inuitans nos ad mãducandũ ait. Qui manducat me: viuit ꝓpter me. Nec occiditur christus vt mãduceĩ: nõ deficit: viuit mãducatus: qr̄ surrexit occisus. Nec qñ manducamus: partes de illo facimus: ⁊ quidem i sacño sic fit.

Opinio quarta.

Augustin⁹

¶ M Ad per hoc ad rõnes opinionis tertie. Ad similitudinem corporis passibilis a discipulis in cena mãducati dr̄: qđ in illa manducatiõe corpus xp̄i nõ fuit diuisum: nec fractum: sicut nec modo in sumptione sacñi: ⁊ sic nihil facit pro eis: sed pro veritate: ⁊ ideo impertinẽter adducũt pro se. Si eñ hoc intẽdũt qđ discipuli corpus xp̄i tũc passibile dẽtibus diuidebãt: ⁊ tamen viuum permanebat: falsum implicat: qr̄ nequaq̃ corp⁹ xp̄i dẽtib⁹ diuiserũt: aut fregerũt: immo iplicat corp⁹ aliqđ frãgi in eodẽ loco: ⁊ integrũ ꝑmanere. ¶ Ad autoritatẽ Aug. dicendũ: qđ nõ vult ꝙ vnusquisqʒ accipit partẽ suam corporis xp̄i: sed partẽ suã sacñi. Unde statiʒ premisit illis verbis. Nec qñ manducamus partes de illo facimus: ⁊ quidẽ in sacño sic fit: vt. s. allegatũ est: ⁊ cõtinuo subdit. Norunt fideles ⁊c. loquitur igitur de partibus sacramẽti nõ corporis xp̄i. Unde et subdit. Per partes manducaĩ in sacramento: et manet integer in celo. ¶ Ad cõfessionẽ berẽgarij dr̄ qđ berẽgarius diaconus sancti Mauricij andegauensis incidit in heresim dicentiũ: qđ post cõsecrationẽ panis ⁊ vini in altari: nõ est ibi verũ corpus ⁊ sanguis christi: sed tãtũ est ibi sacramentũ. i. signũ corporis xp̄i significatiuum. De qua heresi. s. tractatũ est lect. xxxix. Et qm̃ in sua cõfessione q̃ habeĩ de cõsec. dist. ij. ego berengarius. illã heresim expresse dãnat: asserens corpus xp̄i nõ solum tractari a sacerdote in sacramento vel in signo tñ: sed vere ⁊ realiter suã cõfessionẽ eccl̄ia recepit: ⁊ Nicola⁹ papa sub quo facta est eã ad vrbes italie: germanie: ⁊ gallie: ad quas ꝑuersi dogmatis sui fama peruenerat: misit: licet in explicando ⁊ detestando errorem suum in verbis excesserit: plus ad alterum extremum declinans in verbis q̃ oportuit. Unde veritatem illã cõfitens: ꝙ in sacramento altaris non solum signatur: sed vere ⁊ realiter cõtinetur corpus christi verum ⁊ naturale ⁊ manibus sacerdotis tractatur: addit. Frangiĩ: ⁊ dentibus fidelium atteriĩ. Per q̃ v̄ba satis q̃dẽ dãnat heresim suam: lʒ in vltimis verbis additis: scʒ frangitur: atteritur

Heresis berẽgarij.

excesserit veritatē explicādo. Sicut ꝛ illud impro
prie dictū est: qđ dixit panem ꝛ vinū post cōsecra
tionē verum corp⁹ ꝛ sanguinē dn̄i nostri iesu chri
sti esse. Que oro de rigore verboꝝ vera nō est: qꝛ
nunꝗ̄ panis est corpus christi: sed ex pane fit cor
pus christi: vt lect. xlix. latius est ostensum. Sic
eñ frequenter volentes errorē aliquē damnare:
excessiue locuti sunt: vt penitus recederent ab er
rore quasi declinare viderenꝰ in alterū extremuꝫ
errorē scꝫ sibi oppositū. Unde ſm glo. ca. allega.
berēgarius dicens corpus christi frāgi: ꝛ dentib⁹
atteri: intelligit per hoc corpus christi sub fract⁹
ꝛ tritissimis sacri particulis veraciter cōtineri: ꝛ
sub illis realiter ꝛ verissime mādncari: vnde ad-
dit glos. Nisi sane intelligas verba Berengarij:
in maiorem incides heresim ꝗ̄ ipse habuit. Ideo
omnia que scꝫ fractionē ꝛ attritionem sonāt: ad
species ipsas referas. Nā de christi corpore par-
tes nō facimus iuxta ca. qui manducant. c. inuie
tat. dist. allegata. Hec glosa. ¶ Si querit: vtrum

Questio.

concedendum sit ꝙ ibi est vera manducatio cor-
poris christi: ꝛ si sic: erit vera ei⁹ masticatio: ꝛ sic
diuisio ꝛ fractio. Rādetur: est vera manducatio

Rñsio ad qōnem.

corporis xp̄i: qꝛ eius sumptio l os et traiectio ad
stomachum. Sed non digeritur: nec ↄuertitur in
substantiam sumentis: nec hoc est de ratione mā
ducationis. Nec tamē est ibi masticatio corpis
christi nec diuisio: vt satis lectione. xlv. ostensum
est. Sꝫ est ibi masticatio: fractio ꝛ diuisio specieꝝ
sine sacri: non contenti. Nec illud de ratione est
comestionis: quia multa quē comeduntꝰ integra
glutiunꝰ. Nōnulla etiā manducantur que nō di
geruntur: sicut ea que stomachus reijcit per vo-
mitū: sicut ea que christus post resurrectionē co-
medit ꝛc. ¶ O Ad scđam qōnem: scꝫ an sub qua
libet fractionis particula totus christus cōtinea
tur: certa est rñsio: de particulis post ↄsecrationē
diuisis. Unde de talibus ſm catholicā veritatem
respondetur: ꝙ post cōsecrationē panis sub qua-
libet particula sacramēti diuisi est totus christus
sicut in toto fuit prius ꝗ̄ fuerat diuisum. Patet
autoritate beati Hiero. in ser. dn̄ice. v. post epi-

Hierony.

phaniā: et habetur de cōse. dist. ij. singuli. vbi ait.
Singuli aūt totū accipiūt xp̄m dn̄m: in singulis
portionib⁹ totus est: nec per singulos minuitur:
integrū se singulis prebet. Itē Hilarius papa: et
habeꝰ vbi. ꝯ. vbi pars. dicit. Ubi pars est corpis
xp̄i: est totū. Eadē ratio est in corpe domini: que
in manna: qđ in eius figura precessit: de quo dici
tur. Qui plus collegerat: non habuit amplius:
neqꝫ qui minus parauerat: habuit minus. Non
eñ quantitas visibilis in hoc est estimanda my-

Quantitas visibilis nō est estimanda in hoc mysterio: sꝫ virtus spūalis.

sterio: sed virtus spūalis. De quo latius. ꝯ. habi-
tū est lect. xliij. per totum. ¶ Sed vtrū sub quali-
bet parte sacramēti indiuisi sit totus christus? re
citant docto. sanctus Tho. ꝛ sanctus Bonauē.
opiniones in scriptis dist. x. quarti: ꝛ clari⁹ Alex.
parte. iiij. q. xl. arti. v. Una est qđ christus tot⁹ est
sub tota hostia: nō tamē sub qualibet hostie par-
te totus. Sed hostia diuisa xp̄s totus remanet
sub qualibet parte. Ponunt exemplū de speculo
qꝛ Augu. dicit quod sicut fracto speculo multipli

Augustin⁹

cantur imagines: sic post fractionem sacramenti
quot sunt partes: totiens est ibi xp̄s. Cōstat aūt
quod ante fractionē speculi non erat ibi nisi vna
imago. Qđ aūt sub ꝗ̄libet pte hostie diuise est to
tus christus ꝛ non indiuise: dicūt non venire ex
veritate hostie cōuertende: sed ex partium corpo
ris christi inseparabili vnione. Sicut enim vbi
corpus christi: ibi aīa propter cōiunctionē. Sic
cum vna pars hostie cōtineat vnam partem cor-
poris christi inseparabiliter: cū illa pars nō pos-
sit diuidi ab alijs: qꝛ corpus xp̄i incorruptibile
est: trahit secū totū corpus. Ratio qua monētur
est: qꝛ nihil est ponendū in hoc sacramēto nisi qđ
necesse est: ꝛ ratio cogit ꝙ post fractionē sit totuꝫ
in qualibet partium diuisarum hostie: qꝛ nō pōt
esse pars corporis christi diuisa ab altera: sed ra
tio ante fractionē non probat nisi ꝙ totum cor-
pus sit in tota hostia. Soluūt etiā multas rōnes
ꝛ autoritates Hiero. ꝛ Hila. exponunt de portio
nibus diuisis: quas dicunt partes actu: ꝛ nō con
iunctis: que sunt partes potentia. De quo satis
diffuse tractat Alex. loco allegato. ¶ P Sed ista
opinio stare non pōt: qꝛ signo parteꝫ hostie indi-
uise: gratia exempli: decimā: in illa est aliquid cor
poris christi: vel nihil. Si nihil: tūc non est corp⁹
christi totum in tota hostia: qđ est contra eos et
contra veritatem. Item qua ratione nihil corpis
christi esset in illa parte: eadem etiam nihil esset
in alia parte: et ita nihil corporis christi esset
in aliqua parte hostie: ꝛ per ↄñs nec in tota. Ni-
hil eñ potest esse in toto: quin sit in parte vel par
tibus. Si primum: vel ergo totum corpus christi
est i illa decima: vel pars eius: puta decima pars
corporis christi in decima parte hostie. Si primū
habetur propositum cōtra opinionem. Si secun
dum: tunc erit ibi commensuratiue seu circūscri-
ptiue: qꝛ pars vna corporis christi in vna parte
hostie: et alia in alia: quod est impossibile: quia
corpus christi maius est hostia. Maius autem
non potest circunscribi a minori. ¶ Item quero
fracta hostia in partes / aut pars corporis christi
que prius replebat decimam partem hostie: ad-
huc replet: aut nō? Si primū: tunc potest sibi iun
gi reliqua pars corporis xp̄i: nisi essent simul con
fuse que prius fuerūt extra se distincte. Si secun-
dum: tunc migrat pars corpis xp̄i de loco ad lo-
cum: et per diuisionem incipit esse vbi prius non
fuit: ꝛ desinit esse vbi prius fuit: que omnia falsa
sunt ꝛ absurda. Non eñ pōt corpus christi totū
vel pars de nouo esse alicubi sacramētaliter: nisi
per conuersionem alicuius in ipsum: q̄ nō fit nisi
virtute verboꝝ sacramentaliū. Nec facit ad pro-
positum exemplū speculi integri ꝛ fracti: qꝛ nō est
aliqua imago realiter in speculo: sed videtur ima
go verius res extra speculum per lineam reflexaꝫ
a superficie speculi. Et multiplicatis superficie-
bus per fractionē speculi: multiplicātur linee re-
flexe. Et per hoc representant rem ipsam vnā in
diuersis sitibus: ꝛ per hoc sensus decipitur. Cor-
pus autēꝫ xp̄i vere ꝛ realiter est in hostia: icipiēs
ibi esse ad prolationem forme consecrationis: q̄
qꝛ nō proferꝰ: denuo fracto sacramento non inci
pit esse de nouo vbi prius non fuit. ¶ Q Ideo il-
la opinione dimissa: est alia opinio vera cōmuni
ter omnium doctorū: ſm quā supra lec. xliij. dictū
est quod corpus christi est totum in tota hostia ꝛ
totum in qualibet parte hostie: in qua fuit prius
substātia panis: siue hostia sit integra: siue diui-
sa. Nec per diuisionē aliq̄d mutaꝰ circa inexistē-
tiā corporis xp̄i. Nō eñ per fractionē incipit esse
de nouo vbi prius non fuit: nec desinit esse vbi
fuit: quandiu species manēt in ea dispositiōe in
qua sub eis conseruata fuisset substātia panis: si
facta nō fuisset cōuersio. Unde sicut miraculose
per diuinam potentiam totū corpus xp̄i sub tam
parua hostia cōcludiꝰ: ita p eandē potentiā ꝛ mira
culose etiā in singulis partibus totū ↄtinetur. Et
hoc est de intētione dn̄i Inno. tertij sic dicentis.

Innocen.

Reor salua fide maiestatis: ꝙ vbi est panis cōse
cratus: totū in singulis partibus cōtineꝰ. Quod
inde

inde cōiicio: qm̄ inquotcunq3 partes species di-
uidamus: in singulis est totus xp̄s. Totus in ma
gno: totus in paruo: totus in integro: tot⁹ in fra-
cto: non minor in parte q̄3 in toto. Nec mireris:
op⁹ dei est hoc. Si in diuersis locis pōt esse vn⁹:
quare nō etiā in singulis partibus pōt esse tot⁹?
Et addit Inno. pro cōfirmatione rationū statim
positarū. Porro cū de⁹ illā virtutē verbis cōtu-
lit: vt ad prolationē illorū corp⁹ dn̄i incipiat esse
sub specie sacramēti: nec illa verba pferant̄ l fra
ctione: diligēter attendāt et ipsi rn̄deant: vnde cor-
pus qd̄ ante fractionē nō erat in singulis parti-
bus totum: sed sub tali specie totaliter existebat:
post fractionē in singulas partes quodāmō sece
dit: et incipit esse sigillatim in singulis: qd̄ integra
liter erat in integro. ¶ Sed forte ibi dicerent vt
tāgit Alex. q̄ post diuisionē nō est totū corp⁹ xp̄i
in singulis portionib⁹ p nouā cōuersionē: sed vir
tute conuersionis prime facte hostia non diuisa.
Vn̄ dicūt qd̄ hostia est vna actu: plures potētia:
et virtus consecrationis h3 efficaciā inquantū est
vna actu et plures potētia. Scd̄m ergo q̄ est vna
actu: ex consecratione: accipit virtutē actualem:
qua actualiter cōuertit̄ hostia totalis in corpus
totale xp̄i. Scd̄m aūt q̄ est plures potētia: acci-
pit virtutē potentionalē: qua partibus hostie exi
stentibus plurib⁹ actu / etiā actu est xp̄s tot⁹ sub
singulis. Unde non est ponenda causa ex pte fra
ctionis: qua corp⁹ totale est sub partib⁹: nisi sicut
causa sine qua nō: qr sc3 partes q̄ erant potentia:
sunt actu p ipsam fractionē. Sed ex virtute diui-
na verbi habet panis: q̄ quocūq3 modo: et qn̄cū-
q3 aliqd illi⁹ habet esse distinctū actu: sub ipso est
totus xp̄s. Sic ergo cū forma panis est vna actu
sub illa forma totali est corpus christi actu: ita q̄
nō actu sub partib⁹. Cū aūt forma illa effecta est
plura actu: iā est actu xp̄s in singulis partibus.
Quia em̄ durāte specie panis: nūq̄3 euacuat̄ a cō
tento facta fractione aliqd cōtinet̄ sub portione
fractionis: aliqd scil3 corporis xp̄i. Et cū corpus
xp̄i sit impartibile: relinquit̄ q̄ corpus totale cō-
tinet̄. Vn̄ rōne cōsecrationis et inseparabilitatis
cōtenti a cōtinente: et indiuisibilitatis corpis xp̄i
necesse est qd̄ totū corpus cōtineat̄ sub qualibet
particula fractionis. ¶ R Sed ɔtra hāc solutio-
nē stat ratio supra posita: qr queritur q̄ pars cor-
poris xp̄i sit sub hac parte hostie nondū fracte:
an decima pars corpis sub decima parte hostie:
et quarta sub quarta: cētesima sub cētesima? et seq
tur q̄ ibi est corp⁹ cōmēsuratiue. ¶ Preterea: si-
gno duas hostias: quarū vna sit decupla ad aliā:
tūc decima pars minoris erit cētesima maioris.
Quero tūc cur decima pars corpis xp̄i est in de-
cima parte hostie maioris: cū tota illa pars deci-
ma corpis possit esse l centesima parte hostie: qr
est in decima minoris q̄ est cētesima minoris? An
forte decima pars corpis est minor in maiori ho
stia: et eadē decima minor in minori: aut aliqd de-
cime partis hostie maioris est vacuū a corpore:
quorū nullū dici pōt sine absurditate. ¶ Item cū
panis sit totū homogeneū: nō est maior rō qua-
re vna pars panis cōuertat̄ in illā partē corporis
q̄3 in aliā partē: immo quare magis in parte q̄3 in
totū corpus: cū verba cōsecrationis simpliciter
nominēt corp⁹: et nō partē corporis. ¶ Preterea
illa distinctio de parte actuali et potentiali caret
fundamento: vt infra probabitur. Ideo dicat̄ cū
secūda opinione: q̄ xp̄s est totus in tota hostia:
et totus in qualibet parte hostie etiā integre et nō
diuise: vi vnice cōuersionis a deo prolate verbo-
rum forma: suo signo per ipsum instituto effica-
citer adsistēti: maneatq3 corpus totū sub singulis
partibus forme seu specierū: siue cōiunctis: siue
separatis. Nec tn̄ fracta hostia in partes: corp⁹
diuidit̄ in partes: qr nec manib⁹ tāgi pōt: nec di-
gitis frangi: nec oculis corporalibus videri: nec
dentib⁹ atteri: nec aliquo sensu percipi: quia non
habet modū existendi corporis sub hostia: q̄uis
sit vere corpus sub hostia: s3 modū quodāmodo
spūs quantū ad coexistere indiuisibiliter alicui
quanto et s̄m locū extenso: s̄m se scil3 et quodlibet
sui: de quo latius. s̄ disputatū est. Et ratio quare
sic dicere cōgruit: dicta est nūc: et in reprobatio-
ne opinionis opposite. ¶ S Sed circa hoc est
dubiū: an cōcedi d3: q̄ corpus xp̄i sit multotiens
in sacro? Et videtur q̄ sic: qr si in qualibet parte:
et cū multe sint partes erit multotiens in hostia.

Dubiū primum.

¶ In oppositū est: qr cū sint partes infinite. Si-
quidē infinite sunt partes eiusdem proportionis
distincte continui / quaz nulla est pars alterius:
igitur corpus xp̄i esset infinites sub qualibet ho-
stia: qd̄ videt̄ incōueniens. Item vnius hostie est
tantum vna cōsecratio: igit̄ videt̄ quod tn̄ semel
sit sub qualibet hostia vna. Ite3 si totum corpus
est sub qualibet parte hostie: erit etiam sub parte
pūctuali. Sed infinita sunt pūcta etiā cuiuslibet
partis extense: cū infinita puncta non faciūt extē
sionē: igitur infinities erit sub hostia. ¶ Secun-
do dubitat̄. Utrū partes hostie fracte sunt eede3
vel diuerse? Non primū: qr cuiuslibet totius par
tes etiā coniuncte sunt distincte: igit̄ multo ma-
gis diuise. Nec secundum: qr diuersi accipientes
hmōi particulas idē recipiunt: nec vn⁹ plus / nec
minus aut aliud q̄3 alter: igitur sunt indistincte.

Dubiū secundum.

¶ Ad primū rn̄det beatus Tho. in. iiij. dist. x. qō.
iij. art. iij. qd̄ corpus xp̄i q̄uis ante diuisionē ho-
stie sit totu3 sub qualibet parte hostie: non est tn̄
pluries actu sub partibus illis: sed tn̄ potentia.

R̄nsio ad primū dubium.

Ad cuius intellectū premittit qd̄ vnitas rei cōse-
quitur suū esse. Partes autem alicuius homoge
nei ɔtinui ante diuisionē nō habent esse actu: sed
potentia tn̄: et ideo nulla illarū habet vnitatē p-
priā in actu. Unde actu nō est accipere earū nu-
merū: sed potētia tn̄: sed post diuisionē multipli-
cant̄ s̄m actū. ¶ T Sed rn̄sio hec videtur obscu
ra: qr etsi vnitas rei cōsequit̄ suum esse: verius est
suū esse: tn̄ partes homogenei ita habēt esse actu
cōiuncte in toto: sicut abinuicē separate. Si em̄
cōiuncte nō essent actu (cū ex eis totū cōponit̄)
sequit̄ q̄ totū ɔponit̄ ex nō ente: qr q̄cq̄d est: actu
est: et qd̄ actu non est: simplr̄ non est. Quelibet er-
go pars totius est actu: et habet esse proprium di-
stinctū ab esse cuiuslibet alterius partis. Prima
em̄ medietas actu distincta est a secunda medie-
tate: et p ɔn̄s habet propriā vnitatē. Ite3 due me-
dietates sunt due res: ergo quelibet earū est vna.
Na3 ois dualitas componitur ex duab⁹ vnitati-
bus. Preterea in partib⁹ est numerus: ergo etiā
vnitas. Nā l toto sunt tres tertie: ergo vna / vna:
et vna tertia. Si vero per ens actu intelligeretur
ens totale separatū a quolibet alio: responsio ad
dubiū tantū valet: q̄ corpus ante diuisionē non
est sub plurib⁹ partibus hostie actu diuisis. Qd̄
nihil aliud est dictu: q̄3 q̄ ante diuisionē nō sunt
partes diuerse: qd̄ nō satisfacit dubio. Cum enim
esse predicatur de quolibet quod non est nihil: et
partes hostie indiuise nō sunt nihil: et per ɔn̄s ha
bent verū esse: stat adhuc dubium: an simpliciter
loquendo: corpus xp̄i sit multotiens in hostia si-
ue in sacro: ideo verior videt̄ responsio Alexan.
vbi. s̄. q̄ corpus xp̄i est semel in hostia s̄m qd̄ est
totū in toto: et est ibi pluries s̄m qd̄ ibi cōtinetur

a singulis partibus. Si querit sub quot partib9/ et sub quib9 cōtinet corpus xpi totū: Respondet ipse: sub quot et quibus esset substantia panis si essent distincte ꝛ diuise. Uñ sub minimis est non fm quantitatē: sed fm speciem. Qd sic intelligo: nō sub minimis fm quantitatē: quīnō sunt dabiles minime fm quantitatē: qꝛ quecunqꝫ dantur sunt vltra diuisibiles in minores: sed in minimis fm speciē. Imaginant em̄ quidā q̄ quelibet forma specifica determinata est ad minimuꝫ qd sic: vel saltē ad maximū qd nō/ ꝑpter nimiā paruitatē. Unde si subiectū vltra divideretur: desineret ipsum informare forma. Signando igit illā partem: in qua pōt stare forma panis: ꝛ in nulla minore: illa erit minima fm speciem: qꝛ in nulla minore saluari pōt species panis. Et ad rationē: qd tunc infinities esset sub hostia: qꝛ infinite sunt partes sincathegorematice: cōceditur: quia non tot quin plures: non aūt cathegorematice: quia nulle partes ꝯtinui sunt infinite: quia nulle sunt oēs partes proportionabiles. Qd additur vni9 hostie ꝛc. negetur cōsequentia: qꝛ ꝑ vnā consecrationē: quicqd est substātia panis in hostia q̄ consecrat siue totalis siue partialis cōuertitur in totū corp9 xpi: ideo totiens est ibi totū corp9: quot sunt substātie totales ꝛ ꝑtiales cōuerse. ¶ U Ad tertiū: qd querit an corpus xpi sit sub parte punctuali. Dicit breuiter: q̄ pars punctualis .i. indiuisibilis: nulla est. Et si per possibile vel impossibile poneret esse: ꝛ partes cōtinui indiuisibiles: si tunc teneret opinio: qd substantia panis non esset in puncto indiuisibili: eo q̄ forma substantialis panis requirit certam extensionē in materia: tunc post cōsecrationē corpus xpi non est in parte sacramēti punctuali. Si ṽo ponēs puncta cōsequēter poneret illa in materia et forma substantiali ꝛ in cōposito: ex his haberet cōsequenter dicere: q̄ in quolibet pūcto sacramēti esset totū corpus xpi: fm regulā Alexandri supra positā: vbicūqꝫ fuit substātia panis ante consecrationē: ibi est totuꝫ corpus xpi post consecrationē. Nec est incōueniens si ponant infinite partes substātie punctualis panis ante cōsecrationem: quod infinities corp9 xpi est sub speciebus panis post cōsecrationē. ¶ X De secundo dubio dī post Alex. q. xly. par. iiij. mēbro. iij. q̄ sicut habetur a beato Augu. Quicquid est indignū corpore xpi: conueniens tamē hostie cōsecrate: cōuenit ipsi speciei. Unde partialis diuisio ipsius hostie speciei tantum cōuenit: nō corpori xpi. Unde hec nō est vera: hec pars est ista. Diuisio em̄ in partes ꝯuenit speciebus: non corpori christi. Uerūtamē est qd iste accipit idē qd ille. Accipere em̄ bene cōuenire potest corpori xpi. Est tamē verū particulariter nō vniuersaliter: qꝛ nō quicqd accipit ille: accipit iste. Nam species quas ille accipit: non accipit iste. Et ita ambe iste vere sunt: isti accipiunt idem: ꝛ isti accipiunt nō idem. Prima vera est de corpore xpi. Sc̄da est vera de speciebus seu sacro. ¶ Y Sed circa hoc queritur an illa ꝯcedenda sit: qd eadē hostia est in hoc altari ꝛ in illo? Ad quod breuiter respondemus: qd hostia tripliciter accipitur. Quādoqꝫ ꝓ pane cōuertendo in corpus christi: vt in principio ante c[illegible] initiū: cū dicitur. Suscipe sancte [illegible] hanc oblationē seu hostiā: vbi demonstrant panis ꝛ vinum in altari posita: q̄ etsi offerant in se: offerūtur tñ fm illud in qd cōuertūtur. Scd̄o accipitur ꝑ speciebus panis ꝛ vini: sic accipitur cū dicitur hostia frāgitur vel diuiditur: ꝛ ita idē est sacramētum ꝛ hostia: ꝛ sic accipitur in ꝑoribus dictis. Sic ēt accipit cuꝫ dicit. Hostia cōsecrat: vt dicit Alex. qꝛ cōsecratio ꝓprie loquēdo respicit speciē cōtinentem: nō corpus cōtentū. Nil enim cōsecrationis corpori xpi additū est vel sanctificationis. Tertio modo accipitur ꝑ cōtēto sub speciebus scꝫ corpore xpi. Sic dicit apls ad Eph. v. Qui tradidit semetipsum ꝑ nobis oblationē: ꝛ hostiā deo in odorem suauitatis. ꝛ Ambro. ꝛ hr de conse dist. ij. in xpo. In xpo iesu semel oblata est hostia ad salutem potens. Quid ergo nos? Nōne ꝑ singulos dies offerim9: sed ad recordationē mortis eius: ꝛ vna est hostia ꝛ non multe. Et fm hoc respondetur: qd primis duob9 modis alia est hostia in vno altari: ꝛ alia in alio: qꝛ alius panis ante consecrationē in hoc ꝛ in illo. Similiter ꝛ alie species post cōsecrationem. Tertio modo est eadem hostia: quia idem christus vbiqꝫ offertur quocunqꝫ loco mysteriuꝫ illud rite celebratur.

Rñsio ad secūdū dubium.

Augustin9

Questio.

Rñsio ad qōnem.

Hostia tripłr capit.

Ad Eph. v.

¶ Lectio. lxxxi.

Pax vobis: sit semper vobiscum. ¶ Apto eucharistie sacramento ad sui participationē ꝑ hostie diuisionē: hac parte cōicaturi vniuntur: ac vnione ad fructuosam tanti sacramenti participationem aptantur per pacis impetrationē. Et diuiditur i tres particulas. In prima sacerdos cōicaturis pacem optat: ac particulam quam manu tenet: sacramēto sanguinis in calicem locat. In secunda vt optatio sua effectum sortiatur suppliciter orat. In tertia orationē ipsam magis specificat ꝛ explanat. Secunda ibi. Agnus dei. Tertia ibi. Domine iesu xpe q̄ dixisti apostolis. ¶ Circa has partes aduertendū: q̄ pax necessaria est fidelib9 cordib9: vt fructuose eucharistiā participēt. Teste ꝓpheta. In pace factus est locus eius. Ipse quoqꝫ deus pacis ꝛ dilectionis ab apostolo denominat. Quoniā ipse est pax nostra: qui fecit vtraqꝫ vnum. Ipse deniqꝫ mundum ingrediens per angelū pacem nunciauit. In terra pax hominibus bone volūtatis. Cōuersatus in terris: et populo predicans pacem habere docuit. Pacem inquit habete inter vos. Mat. ix. ꝛ ad Ephe. ij. Ueniens euāgelizauit pacem vobis qui longe fuistis: ꝛ his qui ꝓpe. Mittens quoqꝫ apostolos ad predicandum: pacem offerre hominibus demandauit. In quancunqꝫ domum intraueritis primuꝫ dicite. Pax huic domui. Luce. x. item ꝛ Matth. x. Recedens pacem eis reliqt. Joan. xiiij. Pacē meā inquit do vobis. Pacem relinquo vobis. Moriens pacem perditam reformauit: soluens inimicitias i carne sua. Ephesios: ꝛ ad Colos. i. In ipso pacificauit omnia: siue que in terra: siue que in celis per sanguinem crucis eius. Resurgens pacem discipulis dedit: cū in eorum stans medio eis ait. Pax vobis. Spiritūsanctū post ascensionem mittēs: pacē in eis confirmauit. Hinc hortat apostolus. Solliciti seruare vnitatē spiritus/in vinculo pacis.

Pax necessaria ē fidelib9 cordib9 vt fructuose eucharistiā participent.

Ps. lxx.

ij. Cor. xij.

Ephe. ij.

Luce. ij.

Jo. xiiij.

Luce. vlt.

Ephe. iiij.

Nec

Nec mirum: qm̄ tantū est pacis bonū: vt in reb9 terrenis atq3 mortalibus nihil gratius soleat audiri: nihil desiderabilius concupisci: nihil postremo possit melius inueniri: ⁊ sicut nemo est q̄ gaudere nolit: ita nemo est q̄ pacē habere nolit. Naz ⁊ pacis intentione geruntur bella: ⁊ pacem constat belli optabilem esse finem: ait August. xix. de ciui. dei. c. xi. ⁊ xii. Unde et finis noster pax est in vita eterna: aut vita eterna in pace. Congrue igit̄ in pace locus preparatur ei q̄ est alpha ⁊ o: principium ⁊ finis omniū christus dn̄s in hoc sacramento vere realiterq3 contentus. Quā vt habere possimus: nosq3 illi coaptare: operepreciū est noscere pacis descriptionem eiusq3 diuisionem.

Augustin9.

Descriptio pacis.

¶ B Describitur aūt a beato Augu. xix. de ciui. dei. c. xiii. Pax est tranquillitas ordinis. i. quieta ⁊ suauis concordia: debitum ordinē seruās. Ubi enim non est ordo: ibi confusio: vbi ꝯfusio: ibi pacis perturbatio. Est autem ordo parium dispariumq3 rerum sua cuiq3 loca distribuens dispositio. Et quoniā inter malos ordo quidam est licet peruersus: est quedam pax malorum que opponitur paci bonoꝝ. Pax aūt hominis vera est ordinata hominis ad deū in fide sub eterna lege obedientia. Et hec est pax hominis ad deū. Ex qua oritur pax hominis ad seipsum ⁊ ꝓximum. Est enim pax hoīs ad seipsum ordinata cognitionis actionisq3 consensio: vt quod recta ratio dictat efficaciter volūtas imperet. Unde sequitur actio ordinata. Pax ad ꝓximū est cum omni hoīe ordinata concordia: vt sc3 nulli noceat: ⁊ cum possit prosit. Neq3 esse potest ordinata rationis ⁊ actionis concordia: vbi nec staret ordinata sub eterna lege obedientia. Quisquis ab hac lege dei [illegible] errat. Ita nec ordinate ꝓximo concordat: qui contra legem ꝓximo fauet. Et ideo vt dicit Aug. vbi. s. c. xiiii. Ad hoc tendere debet rationalis aīe intentio: vt vtile aliquid cognoscat: ⁊ s̄m eam cognitionem vitam moresq3 componat. Et hac intentione debet nolle dolore molestari: nec desiderio perturbari: nec morte dissolui. Sed ne ipso studio cognitionis propter humane mentis infirmitatem in pestem alicuius erroris incurrat: opus h3 magisterio diuino cui certius obtemperet: adiutorioq3 vt liber incumbat. Et q2 quamdiu sumus in hoc mortali corpore: peregrinamur a dn̄o: per fidē ambulamus nō per speciē: oēm pacē vel corporis vel aīe ad se vel ad ꝓximum referre habemus ad illā pacē que est hoīs mortalis: cū immortali deo: vt sc3 sit nobis ordinata in fide sub eterna lege obedientia. Et q2 duo precipue precepta: hoc est dilectionē dei: ⁊ dilectionem ꝓximi docet magister deus: in quibus tria inuenit homo q̄ diligat: deū: seipsum: ⁊ ꝓximū: atq3 ille in se diligēdo non errat: qui diligit deū: consequens est vt et in ꝓximo diligēdo deū cōsulat: quez iubetur sicut seipsum diligere. Sic qui diligit: veram pacez seruat. Et q2 dilectio dei ratio est dilectionis sui ⁊ ꝓximi: sequitur ꝙ oīs pax hoīs bona (que ex dilectione pēdet) in dilectiōe dei fundaẗ. Hinc propheta. Pax multa diligentibus legē tuā: ⁊ nō est illis scandalū.

Ordinis descriptio.

¶ C Nō hoc ignorauit antiquus ille pacis turbator diabolus: idō conatus est hanc triplicē pacē auferre: qđ vt preualeret: primo quesiuit auferre pacē hominis ad deū: dum trāsgressionem primis parentibus persuasit: qua ablata perit ea que est ad seipsum: ⁊ que est ad ꝓximū. Dum enim parens primus male suadēti consensit serpenti: dei preceptum transgrediēs: iā bellū intra se sensit: ⁊ pudore proprio cōfusus ad folia (vocatus a dn̄o) confugit. Rupta est etiā pax fratrū: quoꝝ alter frater inuidens ipsum occidit. Induxit deniq3 detestabilius pacem triplicem periculosam ⁊ malam: vere paci oppositā: sc3 pacē cū diabolo: pacem cū carne ⁊ corpore proprio: pacez cum mundo ⁊ peccatorū consortio. De prima dicitur. Cum fortis armatus custodit atriū suū: in pace sūt oīa que possidet. De scđa apostol9. Qui s̄m carnem sunt: que carnis sunt sapiunt. Sapere s̄m carnem: est carni consentire: ⁊ ita pacē cum carne habere. De tertia ait dauid: zelatus sum super iniquos: pacem peccatorū videns. Hanc triplicem pacē nō venit saluator dare: sed tollere: vt ipse testatur di. Non veni mittere pacem in terrā: sed gladium. i. separationem. Et quantum ad pacē huius mundi: que est ꝯcordia pctōꝝ in malo: veni separare hominē aduersus patrē suum: ⁊ filiam aduersus matrem suam. Qui eñ amat patrem: aut matrem: aut filium: aut filiā plus q̄ me non est me dignus. Et quantū ad pacem cū carne subdit. Et qui nō accipit crucem suam ⁊ sequitur me: non est me dign9. Crux ista afflictio est carnis: vt dicit apostolus. Qui aūt sunt christi: carnem suam crucifixerunt cum vitijs ⁊ concupiscētijs eius. S3 quantum ad pacem cū diabolo: ait Joan. xii. Nunc iudicium est mundi. Nunc princeps huius mundi eijcietur foras. Hanc pacem que damnat venit christus tollere: ⁊ hanc pacem que saluat: restituere. Pacem cum deo reparauit peccata nobis relaxando: q̄ diuiserunt inter nos ⁊ deum. Pacem cum seipso reparauit gratiam largiendo: per quā roboratur volūtas ad vincendū carnē legi mētis repugnantē. Uñ apl̄s cū difficultatē vincendi carnē sentiens exclamasset. Infelix ego hō quis me liberabit de corpore mortis huius? Stati se cōsolans: respōdit. Gratia dei que est per Jesum christū. Pacem cū ꝓximo docuit per suā mitissimam cōuersationē ad rectas iusticie actiones illuminando. Unde ait. Ego sum lux mundi: qui sequitur me nō ambulat in tenebris. Ex his igitur patet pacis descriptio: ⁊ quedā pacis diuisio: sc3 ad deū: seipsum: ⁊ ꝓximum.

Diabolus antiquus pacis turbator.

Gen. iii.

Luce. xi.

Ro. viii.

Ps. lxxii.

Mat. x.

Gal. v.

Esa. lix.

Ro. vii.

Joan. viii.

¶ D Diuiditur ⁊ aliter pax in pacē sp̄ualez ac internā pectoris: ac pacē externā ⁊ terrenā tp̄is: ⁊ pacem supernā ⁊ celestē eternitatis. Que diuisio nō multū differt a priori. Nā pax tp̄is requirit pacē cum ꝓximo. Pax interna sp̄ualis aut pectoris exigit pacem cum seipso. Pax celestis ac eternitatis cōplectitur pacem perfectam cū deo. Hec eñ est de qua apl̄s dicit. Pax dei que exuperat omnem sensum. Et has pacis differentias tāgit propheta in Ps. lxxxiiii. Loquetur pacē in plebē suam: quātū ad pacē tp̄is quā dat deus plebi: dum sua est per volūtatis subiectionem. Et super sctōs suos quo ad pacē eternitatis qua fruūtur sancti in patria. Et in eos qui ꝯuertuntur ad cor: quoad spiritualem. Quelib3 harū bona est ⁊ appetibilis: si tamē ad illā eternā que non erit impus: referatur. Uñ de tp̄ali pace que minima est loquiẗ beatus Aug. xix. de ciui. dei. c. xvii. Utitur celestis ciuitas i hac sua peregrinatione pace terrena: et de rebus ad mortalē hoīm naturā pertinentibus humanarū voluntatū ꝯpositionē quantū salua pietate ac religione cōceditur: tuetur atq3 appetit. Eāq3 terrenā pacē refert ad celestē pacē: que vere ita pax est: vt rōnalis dūtaxat creature sola pax habēda ⁊ dicenda sit: ordinatissima sc3 ⁊ cōcordissima societas fruendi deo ⁊ inuicē in deo. Quo cum ventum fuerit: non erit vita mortalis: sed plane certe q3 vitalis: nec corp9 aīale qđ dū corrūpiẗ: aggrauat aīam: sed spiritale sine vlla indigentia ex oī parte subditū voluntati. Hanc pacē dum pegrie

Diuisio pacis.

Phil. iiii.

Augustin9.

natur in fide habet: atq; ex hac fide instetinit: cū ad illam pacē adipiscendam refert: quicquid bonarum actionum gerit erga deū ⁊ proximū. Hec Aug. ¶ Hanc ergo pacem triplicem optat sacerdos: tertiam hostie particulam sanguini immergendam (electos in tribulationibus huius mundi militantes significantem) in manu tenēs ⁊ dicens. Pax dñi sit semper vobiscum. Pax conscientie ⁊ pectoris que est a dei voluntate non diuidi: ⁊ ab iis que dei sunt vitiose non īpediri. Pax temporis tranquillitatis: que est ab aduersis nō opprimi: prosperis temperate frui ⁊ delectari. Pax eternitatis que est ab omni penalitate liberari: ⁊ summo bono perpetuo satiari: sit semper vobiscum. Ut per primam ad tante cōionis participationē digni iudicemini. Per secundam ab ipsa participatione non impediamini. Ac per ipsam sacramēti participationem pacem tertiā ⁊ summā consequamini. ¶ Uel sm alios expositores: ꝗ dicūt particulam sanguini immergendā significare iā beatos: qui cellam sponsi vinariam ingressi: inebriantur vino letitie in diuine essentie visione: ac delitiosissima fruitione. Dicit sacerdos fidelibus adhuc in corpore pugnantibus. Pax dñi sit semper vobiscum. Pax pectoris: que est cōcordare cum moribus proborum: ⁊ litigare cum vitiis: vt sic sit cognitionis recte actionisq; iuste cōsensio. Cognitio namq; recta ⁊ vera mores probos approbat: ⁊ vitia damnat: quibus consentit volūtas: iusta eligendo: ⁊ improba expugnando. Qua quidem pugna/ ii qui per hostie partem quā manu teneo designantur: beati scilicz qui calmē glorie tenent liberati: triumphi palmam tenent. Ibi enim vt Aug. ait. c. xxvii. lib. xix. de ciui. dei. In illa scilicet pace finali sanata immortalitate ⁊ incorruptione: natura vitia non habebit: nec alicui quippiam repugnabit. Non opus erit vt ratio vitiis (que nulla erunt) imperet. Sed imperabit deus homini: animus corpori. Tantaq; obediendi ibi erit suauitas ⁊ facilitas: quanta viuendi regnandiq; felicitas. Pax temporis: que est obedienter viuere sub superioribus: non tyrannice dominari inferioribus: quam beati feliciter transierunt. Pax eternitatis vbi quietissima felicitas eterna erit in singulis: eternumq; esse certū erit. Et ideo pax beatitudinis huius: vel beatitudo pacis huius que summū bonū erit: semꝑ sit vobiscū. Hic quidem in spe: quoad hanc pacē tertiā: ⁊ ibi in ꝑceptione. Sed quoad primā ⁊ secundam hic in iusta ⁊ perseuerāti victoria: qua peruenire possitis ad beatā resurrectionē: quā nobis dñs resurgendo reparauit. Et ꝓpter hoc sacerdos hec dicens: vocē exaltat: vt non solū per verba: sed etiā vocis sonoritate resurrectionis letitiā designet: atq; ad representandū: ꝙ vna sabbatorū: qua christus resurrexit: stans in medio discipulorum: voce clara dixit. Pax vobis. Et propter hoc hec dicens: tres cruces cū particula: quam manu tenet sacerdos super os calicis signat. Et est hec nona et vltima crucis signatio: ꝗ pertinet ad dñice resurrectionis cōmemorationē: sicut superiores ad xpi passionē. Fiunt autē tres cruces: ad significandū ꝙ virtus trinitatis animā crucifixi: ꝗ per vinum in calice designatꝰ: reduxit ad carnē: ne relinqueret in inferno: neq; caro eius daret videre corruptionē. ¶ Uel sm Alb. fiunt tres cruces ad significandū triplicē pacē que dicta est: quam dñs ter post resurrectionē suis discipulis nunciauit: vt habetur Joan. xx. ⁊ xxi. ¶ Uel ad significandum ꝙ pax illa eternitatis que principaliter optatur: donatur a tota trinitate in virtute passionis crucifixi: ad quam disponunt pax pectoris ⁊ pax temporis.

Quare fiūt tres cruces

¶ Uel vt etiam vult Inno. tres dies quibus quieuit dñs in sepulcro designantur: quod per os calicis representatur. ¶ Uel etiam sm eundem tres mulieres cōmemorantur: querentes de tertia crucifixum ad ostium monumenti: quod per os calicis: vt dictum est: designatur. De quo diaconus remouens corporale: significat ꝙ angelus descēdēs de celo: lapidem remouit ab ostio monumenti.

Innocen.

¶ Uel posset breuius dici scdm sctm Tho. par. iii. q. lxxxiii. ar. iii. ꝙ cōsecratio huius sacramenti: ⁊ acceptio huius sacrificii: ⁊ fructus eius procedit ex virtute crucis xpi. Et ideo vbicūq; fit mentio de aliquo horum: sacerdos crucis signatione vtitur. Respondet autem chorus aut minister in persona circunstantium. Et cum spiritu tuo. Qđ verbū originaliter sumptum est ex scđa epla ad Timo. c. vlt. vbi dicit aplus. Dñs noster iesus christus sit cum spiritu tuo. Ita ⁊ hic respondet chorus. Et cum spiritu tuo: sit scz pax quā nobis nūciasti. Hoc enim piarum ac religiosarum mentium est: vt pacifice salutantes: pie resalutent. Bona optantibus bona similiter reoptent. Sit igitur pax cū spiritu tuo o sacerdos: vt sis idoneus hoc sacrosanctū sacrificiū pro salute totius mūdi immolare: ⁊ nos deo patri recōciliare: pacemq; constituere inter deum ⁊ hoīes pctōres. Sit pax dñi non cū carne: sed cū spiritu. Pax inquā tpis: ne cor tuum aduersitatibus distractum non possit deuote salubriterq; sacrificium pacis cōsumere. Sit cum spū tuo pax conscientie ⁊ pectoris: qr si spiritus tuus a dei voluntate discordat: quō placabiliter pro nobis pacē quā optas impetrabis? Sit pax cum spiritu tuo: vt te pro nobis immolāte: nihil sentias in spiritu de corpe fragili: quantū ad carnales concupiscentias: nihil de solicitudine seculi quantū ad superuacuas curas mente pertractes: sed attentus totus adsistas diuino huic mysterio: vt sereno ⁊ pacifico spiritu filium offeras in conspectu patris: vt illi fit acceptum sacrificium tuum: ac preces tuas exorabiles efficiat ⁊ acceptas. Sic sit cū spū tuo pax: cum offeres hanc hostiam salutarem: quemadmodū fuit cum spiritu patriarche abrae: qui immolaturus reliquit seruos cum asino: solus cum filio ad immolationis locum perrexit. Serui exteriores sūt solicitudines ⁊ cure seculi: ⁊ necessitates huius vite. Asinus animal pigrum: indisciplinabile et oneriferum pondus est corporis quod aggrauat animam. Puer isaac spūs purus est. Patriarcha typum prenotat sacerdotis. Ita ⁊ sacerdos ad immolationem filii patris vnigeniti procedens: segregatus esse debet spiritu: vt postpositis seculi tumultibus mortificet curā carnaliū delectationū. Sic ergo optat circūstans populus pacē spūi sacerdotis: quatenus pacis vinculo cōnexi ⁊ concordi volūtate vniti: deū pacis ꝗ per hostiā sanctā in medio est: spūaliter: nō tantū sacramētaliter sumentes: simul perduci mereantur ad pacis eterne perpetuā felicitatem. Ministro igitur aut choro respondente. Et cum spiritu tuo: sacerdos particulam quam vsq; huc manu dextra tenet: mittit in calicem simul dicens hanc orationem.

Hec sacrosancta cōmixtio

⁊ consecratio corporis ⁊ sanguinis domini nostri iesu christi: fiat nobis sumentibus salus mentis ⁊ corporis: ⁊ ad vitam eternam capessendā ꝑparatio salutaris. ¶ H Sacrosancta commixtio. i. pre aliis sancta cōmixtio: propter ineffabilē sanctitatē eorum que cōmiscentur: que sunt corpus xpi superexcellenti

superexcellēti diuinitati modo admirabili vnitū
ppter qd a pphera antonomatice dictū est san
Ps.xv. ctū. Non dabis inquit sanctū tuū videre corru-
ptionē: sanctū .s. corpus: ꝛ sanguis ille purissim⁹
ab omni inquinamēto ꝛ immūdicia alienus: in
cuius effusione redēptus est mūdus. ¶ Sed sta
tim incidit dubiū: quomodo dicant̄ commisceri
Dubium. corpus ꝛ sanguis in calice: cū tamē iam in calice
non fuit solus sanguis xpi: sed simul etiā corpus
eius: ꝛ similiter sub speciebus panis non est tan
Responsio tum caro christi: sed etiā sanguis. Respōdet̄: qꝫ
ad dubiū. per hāc cōmixtionē nō incipit corpus christi esse
in calice: nec sanguis sub panis specie: quia vt su
pra dictū est lect. xl. prolata forma cōsecrationis
super panē: ꝛ dehinc super vinum: vtrobiqꝫ inci-
pit esse verū corpus christi: ꝛ anima deitati con
iuncta simul ꝛ sanguis ac cetera corpori Christi
in naturali sua consistētia inexistētia. Non ergo
in hac cōmixtione corpus xpi ꝛ sanguis commi-
scent̄ quasi prius separata nunc vniantur. Neqꝫ
est hic commixtio corporis ꝛ sanguinis quasi cor
pus christi per hāc cōmixtionē in sua superficie
sanguine tingat̄: sicut aliud corp⁹ sanguini ani-
malis immissum: aut lana vel spongia sanguine
tincta ꝛ colorata: per sanguinis contactū: qꝛ sm
supra latius dicta: sanguis christi in calice nō est
modo fluido tangens latera calicis: sicut liquor
aliquis in vase tāgit immediate superficiē conca-
uam siue interiorē vasis. Non enim ibi est extra
venas corporis xpi: sed intra venas ꝛ corpus: si-
cut est in corpore christi extra sacramentū in ce-
lo. Unde sanguis ille vt in sacramento nullū cor
pus potest humectare vel tingere: sed neqꝫ ab ali
quo corpore tāgi: sicut nec sanguis alicui⁹ homi
nis in venis existēs ꝛ non separatus. Etiā qꝛ san
guis christi nō est in sacramēto modo quātitati
uo et cōmēsurabili: qui requirit̄ ad tactū corpo-
rum: ppter quod etiā si sanguis christi esset sub
speciēb⁹ vini extra venas nihilominus tangi nō
posset: sicut nec corpus christi sub speciebus pa
nis aut vini tāgi potest: eo qꝫ nō habēt ibi localē
situm ad contactū corpoꝝ requisitū. Est igit̄ hic
cōmixtio corporis ꝛ sanguinis nō sm suas veras
ac reales essentias: sed sm formas siue species sa
cramētales: sub quibus corpus ꝛ sanguis christi
veraciter continet̄. Hoc est dictū: qꝫ in immissio
ne particule in calicē nō fit cōmixtio corporis et
sanguinis christi: que sunt ꝛ manēt sub speciēb⁹
sacramētalib⁹ omnimodis sicut ante immissio-
nem. ¶ Fit autē cōmixtio: hoc est cōtactus ꝛ con
iūctio accidētiū: que fuerūt in pane et vino ante
cōsecrationē: ꝛ accidētia sacramenti panis .s. co-
lor: calor: pōdus: quātitas: si ponat̄ accidens di-
stinctū a substātia: humectant̄ ab humore q̄ fuit
in vino: ꝛ ab alijs tangunt̄: eisdē modis quib⁹ fie
rēt: si adhuc inhererēt substantijs panis ꝛ vini: si
cōsecratio facta nō fuisset. Fiūt enim eedē muta
tiones motus ꝛ cōtactus accidētiū facta conuer
sione substātiarū: que fieret si nulla facta fuisset
cōuersio: ꝛ hoc vt fides suū habeat meritū: dum
humana ratio nullū de cōuersione facta recipit
experimentū. Qꝛ ergo specierū sacramentalium
adinuicē fit cōmixtio: sub quib⁹ verū corp⁹ chri-
sti ꝛ sanguis continet̄: dicit̄ hic fieri cōmixtio re-
rum cōtentarū. Multa em̄ que ad solas species
pertinēt: vsus loquēdi attribuit cōtentis sub spe
ciebus: sicut corpus christi: siue christus dicit̄ vi
deri: cū tamen solū sacramentū videt̄ sub quo la
tet christus. De quo .s. lec. xiv. ¶ Et pari ratione
hec cōmixtio dicit̄ sacrosancta: ppter excellētissi
mam sanctitatē cōtentorū. Etiā sic dicit̄ propter

species ipsas sacramētales que sacrosancte dicū
tur: nō per sanctitatis gratiā sibi formaliter in-
herentem (sic enim sanctitas soli rationali natu
re cōuenit) sed propter specialissimam diuinorū
applicationū significationē ꝛ cōtinentiā rerum
sanctissimarū longe verius excellētiusqꝫ: q̄ paro
illa tabernaculi ꝛ templi arcā federis cōtinēs in
lege sancta sanctorū dicebat̄: tanto vtiqꝫ verius:
quanto veritas vincit figurā ꝛ excedit. ¶ H Se
quit̄. Et cōsecratio. Ita habet ordo roman⁹: non
qꝫ hac immissione sacramentū cōficiat̄: aut cōse
cretur: sed cōsecratio prius virtute formarum sa
cramentaliū facta: nūc suū effectū sortiat̄ in ani-
ma sumētis. Ideo sequit̄. Fiat nobis sumētibus.
Nobis scilicet sacerdoti sumēti ꝛ in sacrificium
offerēti: ꝛ omnibus spiritualiter voto ꝛ desiderio
in fide sumentibus per sacerdotem: qui est velut
os corporis christi mystici: per qd trahitur nutri
mentū omnib⁹ mēbris totius corporis nutrien-
dis: roborandis: et spiritualiter augmentandis.
Sicut os materialis corporis comedit nō solū p
se: sed pro salute omniū mēbroꝝ sumit cibū: qui
per totū corpus diffundit̄: et mēbris singulis in-
corporat̄: vt saluetur in sua subsistētia naturali.
Sic sacerdos sumit sacramentū cuius virt⁹ trā-
sit in oīa ecclesie mēbra hui⁹ cibi spiritualiter su
sceptiua. Et singulariter in eos qui misse inter-
sunt officio: qui cibū hunc esuriūt: ꝛ voto ac desi
derio sumunt. Hos nanqꝫ spiritualiter nutrit et
cōfortat: gratiā in eis augmētando et virtutes:
quo fortiores reddant̄ ad vitaliū operationum
exercitiū ꝛ cumulationem plurium meritorū. Et
ideo petit sacerdos vt fiat sumentib⁹ salus men
tis ꝛ corporis. Salus mētis p morbi fugationē:
qd fit per venialiū extinctionē peccatoꝝ: que ho
minē retardāt: ipsumqꝫ tepescere faciunt in exer
citijs ꝛ orationib⁹ spiritualib⁹: pfectu quoqꝫ vir
tutū. Sit et salus mētis per ꝯseruationē vite spi
ritualis: que fit per gratie augmētū: qua anima
sustentat̄ in vita spirituali: ne cōtinua decidat p
praua desideria et operationes noxias: tandēqꝫ
vitā spiritualē penitus amittat. Sit et salus cor-
poris: vt fomes peccatoꝝ ꝛ inclinationes puerse
carnis ac sensualitatis mitigent̄: ne potenter in-
surgant cōtra iudiciū recte rationis: sed magis
corpus fiat aptū ac idoneū instrumentū anime
ad exequēdū virtuosas operatiōes: quas lex pre
cipit: ꝛ ratio: que ad optima deprecat̄: cōsulit fa-
ciendas: vt sic quilibet sumentium dicere possit
cum propheta. Cor meum et caro mea exultaue-
runt in deū viuū. Et iterum. Sitiuit in te anima
mea q̄ multipliciter tibi caro mea. ¶ Sequitur.
Et ad eternā vitā capessendā preparatio saluta-
ris. Sit tibi cōmixtio sacrosancta salutaris pre-
paratio: ad sumendū sacramentum qua capere
possimus vitā sempiternā .i. eternā beatitudinē.
Ipsa enim sumptio efficax est preparatio ad ca-
pessendā vitā eternā per collationē gratie in pre
senti: que est dispositio necessitans ad introdu-
ctionē in gloriā sm legē dei statutā: qꝛ est pignus
glorie: ꝛ arra percipiēde hereditatis future. Un
canit ecclesia. O sacrū conuiuiū ꝛc. ꝛ future glo-
rie nobis pignus datur. De quo latius infra: vbi
de fructibus huius communionis tractabitur.
¶ I Et notandū qꝫ preter causas supra tactas
cur fiat sacramenti fractio: ꝛ vnius particule in
calicē missio huius cōmixtionis etiam alie ratio
nes assignant̄. Una est etiā Innocentij dicētis.
Commixtio corporis ꝛ sanguinis significat vnio
nem corporis et anime christi: que in resurrectio
ne eiusdē denuo vnita sunt: ꝛ ideo signū crucis

ter producitur cum hostia super calicem: qꝛ virtus trinitatis animā crucifixi reducit ad carnē. ¶ Alia sit hec commixtio ad denotādum huius sacramenti vnitatem. Unitatem dico non indiuisibilitatis: quia diuersa sunt signa abinuicem distincta scꝫ species panis et vini. Diuersa sunt etiā primo signata: scilicet corpus ꝛ sanguis xp̄i ſm vnitatem integritatis in significando: quia vnum illorum non perfecte significat signatū sine alio. Siquidem signatū est plena refectio anime: que fit per hoc sacramentum. Sed quia neqꝫ panis plene reficit corpus sine potu: nec potus perfecte sine pane vel cibo: sed ambo simul vnuꝫ constituunt perfectum nutrimentū: sic ꝛ species panis ꝛ vini integrant vnum signum perfecte representans refectionem anime: et per consequēs vnum sacramētum: de quo. ſ. lec. iiij. Ad hoc autem signādum: hec signa adinuicem sua mixtione vniuntur. Sed parum facit hec ratio: et videtur magis ad oppositum: quia in plena refectione corporali non simul et commixtim sumitur cibus ꝛ potus: sed quodlibet seorsum: ꝛ ideo plenitudo refectionis magis ex eo significatur: ꝙ consecratur eucharistia: ꝛ sumitur sub duplici specie cibi ꝛ potus: cibi de patena vel manibus quo sumuntur partes sicce: et potus quo sumitur de calice sub speciebus vini. Sufficiant ergo rationes alie hic et supra allegate.

Agnus dei qui tollis pec-

cata mūdi miserere nobis. Agnus dei qui tollis peccata mundi miserere nobis. Agnus dei q̄ tollis peccata mūdi dona nobis pacem. ¶ R. Hec est particula secunda: in qua suppliciter oratur: vt pax per sacerdotem optata effectum in cōmunicaturis sortiatur. Quia enim paceꝫ hanc sine peccatorum remissione nemo cōsequitur: dei misericordia qua peccata remittuntur suppliciter postulatur: tanꝙ necessario preueniens pacem perfectam que vltimo exprimitur. Quod etiā ex eo patet: quia christꝰ saluator noster postꝙ post suam resurrectionem apostolis pacem restauratam nūciās: dixerat. Pax vobis: insufflauit: dās eis potestatem remittendi peccata: dicens. Accipite spiritumsanctum: quorū remiseritis peccata: remittuntur eis. Significans sine peccatorū remissione non cōstare pacē pectoris: qua amissa: nec erit pax temporis: nec expectatur pax eternitatis. ¶ Petūtur ergo in hac oratione tria ab agno dei christo: duo paci preuia: que sunt misericordia dei in peccati remissione. Itē misericordia dei in gratie largitione: ꝛ tertio pax ipsa que est bonum finale omnium desideriorum impletiua. Ex illo patet diuisio huius oratiūcule. ¶ Clamat ergo sacerdos cum populo ad mediatorem christum statim in eucharistia sumendū. Agnus dei ꝛc. In qua oratione christus vnicus patris filius tripliciter commendatur. Primo de puritate innocentie naturalis: qꝛ agnus dei: vnde Ambro. Si agnus ergo innocens. Secundo de benignitate venie salutaris: ibi. Qui tollis pctā mundi benigne scilicet paterne et salubriter. Tertio de affectuositate misericordie liberalis: ibi. Miserere nobis. ¶ Quantum ad primum christus dicitur agnus: non ſm rei proprietatem: quia agnus verus: animal est fragile: stolidum: lacte matris indigens: que christo deo omnipotēti: in quo habitat plenitudo diuinitatis ꝛ thesauri sapientie et scientie dei sunt absconditi: minime noscūtur competere. Dicitur igitur agnus ſm metaphoram ꝛ symbolice ac transsumptiue: sicut dicit̄ petra: leo: lapis angularis: sol: pastor: ostiū: que omnia dicitur: non secundum proprietatem: sed significatiue per similitudinem: hoc est per ista velut per signa quedam significat̄. Sicut declarat beatus Aug. super Jo. dicens. Petra non est: qꝛ durus et sine sensu non est: nec ostium est: qꝛ non eum faber fecit. nec lapis angularis: quia nō est a structore compositus: nec pastor est: qꝛ custos ouium quadrupeduꝫ non est. Omnia igitur ista per similitudinē xp̄o attribuunt̄. Dicit̄ igit̄ agnꝰ per similitudinem: ad quod signandum additur hic: dei: qui tollis ꝛc. que non conueniunt agno vero reali. Dicitur autem agnus (vt dicit Alex.) ab agnon quod grece sonat piū: eo ꝙ agnus animal pium sit ꝛ mansuetum. Uel dicitur latine ab agnoscendo: eo quod agnus in multo grege matrem suam solo balatu agnoscit. Secunduꝫ hoc christus similitudinarie agnus dicitur: propter pietatem ad ignoscendum: et mansuetudinē ad patiendum. Piissimus siquidem est ad ignoscēdum: quoniam pro suis crucifixoribus patrē exorauit dicens. Ignosce illis pater: quia nesciunt quid faciunt. Mansuetissimus fuit ad passionē: dum iuxta vaticinium Esa. liij. quasi ouis ductꝰ est ad occisionem: non aperiens os suum. Rursus agnus est propter ipsius simplicitatem: innocentiam et sinceram cognitionem. Simplex fuit christus: quia peccatum non fecit: nec inuentus est dolus in ore eius. Cognouit matrem suam in vita sibi tanꝙ agnellus matri obediendo. Erat enim subditus illis: ioseph scilicet et matri. Cognouit eam in morte sua: eam discipulo: quē diligebat: commendando: vnde pendēs in cruce inquit ad discipuluꝫ. Ecce mater tua. Cognouit eā resurgens primo omnium se sibi manifestando: vt dicit Amb. Cognouit eam post spiritussancti missionem: eam ad eternam pacem deducendo et ad suam dexteram collocādo: dicens. Ueni de libano: veni coronaberis. Cant. iiij. ¶ L. Oramꝰ igitur. O agnꝰ dei: qui preuisus es occidi ab origine mūdi in eternitate. Ductus ad mortē quasi agnus mansuetus ductus ad victimam. Mactatus in crucis ara: obmutescens quasi ouis coraꝫ tondente. Qui tollis peccata mundi. Autoritatiue per tuam potentiam: cui nihil potest obsistere. Dispositiue per tuam ineffabilem sapientiā: qua ab eterno disposuisti mundū redimere. Executiue per tuam infinitam misericordiā: qua nasci dignatus es de virgine: et mortem sponte suscipere. Miserere nobis: tuis fidelibus per tuaꝫ potentiam auferendo peccati maculam. Miserere nobis errantibus: per tuam sapientiam reducendo ad rectitudinis normaꝫ. Miserere nobis indigentibus: tuam gratiam largiēdo per tuam misericordiam. ¶ Iteramus autem hanc orationem: vt ex perseuerantia orandi celerius exaudiamur repetentes iterum. O agnus dei: qui fuxisti matrem in diuersorio: secutus eam fugientē in egyptum: eius balatum audiens te querentis in templo. Qui tollis peccata mundi: contracta per originem ex primorum parentum transgressione: per institutionem baptismi sacramentorum lauacrum peccata contra te commissa: a praua nostra voluntate: mortalia scilicet per institutionem sacramenti penitentie: peccata nos impedientia in feruida dilectione: ex nostra fragilitate: que sunt venialia: per institutionem sacrosancte eucharistie. Miserere nobiꝫ ad te ꝯfugiētibꝰ: ꝯcedēdo pctōꝝ veniā: ꝑseruādo a lapsu in pctōꝝ foueam: dando in bono perseuerātiā. ¶ Replicamus

Christus dicitur agnus ſm metaphoram.

Augusti.

Joan. xx.

i. Pet. ij.

Luce. ij.

Col. ij.

camus ⁊ ter orantes. Agnus dei Jesu bone: qui nos redemisti sanguine tuo immaculato: qui victoriose resurrexisti de clauso monumento: qui vt lucerna lucens gloriosus resides in patris regno. Qui tollis peccata mundi: penas nostris peccatis debitas patientissime exoluendo. Patriarchas ⁊ prophetas de mansione penarū victoriosissime educēdo. Regnū celoꝝ nostris peccatis obseratū aperiendo. Dona nobis pacem: vt sine noxia perturbatione pertrāseam⁹ cōcessa nobis tēpora: vt puri ⁊ sereni in nostra cōsciētia: tādē securi tecū viuamus in celesti patria. ¶ Uel breuiter correspōdēter ad predictā text⁹ continuationē. Agnus dei innocens: qui tollis peccata mundi ipsa sanguinis tui effusione delendo: miserere nobis peccati reatum simul et penam relaxādo. Agnus dei: patrē per obedientiam agnoscens: qui tollis pctā mūdi: ipm pri recōciliādo: miserere nobis: gratiā sine qua regni extorres proscribunt largiendo. Agnus dei: agnoscēs perditū hominē: sm illud Jo. x. Agnosco oues meas ⁊ cognoscūt me mee. Qui tollis peccata mundi: a dānatione perpetua redimēdo. Dona nobis pacem: ab omnib⁹ desideratā eternis bonis opulētam. ¶ M Instituit autē Sergius papa hanc orationē sicut ⁊ priorē: vt dum sacerdos procedit ad immolādū ⁊ sumendū verū ⁊ naturale corpus xpi: vt pfitcamur nos huius immaculati agni carnē sumere in altaris sacramento: qui se sponte pro nobis obtulit in crucis patibulo. Hinc ⁊ obsecramus vt nostri miserearis in hac sacramētali immolatiōe: qui prius misertus es nobis in personali tua in ara crucis oblatione. Et sm antiquā ecclesie obseruationem: ac primeuā institutionē: ter dicebat miserere nobis: quod ⁊ hodie dicitur in ecclesia sancti Joānis in laudano: als lateranensi: vt refert Albertus: ⁊ in capella pape: vt dicit Durādus in rōnali. ¶ Qd ⁊ ter dr sm Alber. vt auferatur a nobis triplex malū. s. perpetratū: qd dolebamus cōmissum: tētatū: qd timebam⁹ cōmittendū: ⁊ subordinatū ad meritū impediendum vel sm alios: dr ter ppter triplicis peccati remotionē quā petimus: originalis: mortalis: venialis. Uel propter peccatū cogitationis in mente: locutionis in ore: actionis in opere. Uel ad designādū q ppter tria venit ille agnus dei in mundū. s. vt nos liberaret ab onere culpe: vt nos quietaret a miseria pene: vt nobis remoueret rōphea a ianua vite. ¶ Postmodū tn̄ irruētibus varijs persecutiōib⁹: ⁊ errorib⁹ pestiferis in ecclesia inualescētib⁹: ceperūt multe ecclesie particulares sine statuto ecclesie generalis aut summi pōtificis petere in vltimo agnus dei: dona nobis pacē: vt sedatis nimijs tribulationib⁹: pacifica ⁊ fideli gubernatione fruerent. Et ita adhuc dicit bis miserere nobis ppter duplex malū: culpe. s. ⁊ pene: quo nō nisi per miam agni dei liberamur. Vn̄ psalmista. Misericordia tua preueniet me. a peccato pseruādo ne incidamus. Et mia tua subsequet me: a pena post cōmissum liberādo. ¶ N In missa pro defunctis nō dr miserere nobis: nec dona nobis pacē: cuius rōnem quidā assignant quia defuncti exierunt statum meriti: ea propter neqꝫ possunt mereri: neqꝫ demereri: neqꝫ per proprium meritū tunc elicitū a penis liberari. Neqꝫ optatur eis pax: qꝛ de pace eterna adipiscenda sunt securi: neqꝫ ab exteriorib⁹ mundi persecutionib⁹ psūt turbari. Verū cū in missa sacrificiū offertur pro viuis ⁊ defunctis: ⁊ mia dei necessaria est defunctis in purgatorio: ⁊ si nō ad remissionem culpe: tamen ad remissionem pene: licet illam per proprium meritum assequi nō possunt ideo non videtur quin etiam ad eos apte referri possit miserere nobis: et dona nobis pacem. Jdeo Alexander aliam assignat rationem: illam scilicet: qꝛ in missa pro defunctis specialiter celebratur: vt defunctis requies impetretur: ideo dr dona eis requiem: quia eis fructus misse specialiter applicatur pro requie a penis impetranda. ¶ Additur autem cōmuniter in ecclesijs ad tertium agnus: sempiternam: ⁊ non in primis duobus: ad designandum q eis requiem impetram⁹ triplicis afflictionis. s. a pena ardoris: a corporalibus tenebris: ab afflictione expectatiōis ac dilationis perpetue beatitudinis: afflictio autē pene ardoris similiter ⁊ tenebrarum est temporalis: beatitudo cuius expectatio sperata est anime afflictiua est eterna: ⁊ ideo in tertio agn⁹ additur sempiternam. ¶ Uel etiam ideo ter dicit requiem: quia optatur animabus triplex requies. Una ab afflictione pene: alia beatificatiōis alie: tertia glorificationis vtriusqꝫ. Et qꝛ tertia sequitur primā ⁊ secūdā: tertiam vero nulla alia sequitur: ideo in tertio additur eternam. Prime due requies si cum precisione intelliguntur vt excludāt tertiam sunt temporales: tertia sola eterna. ¶ Alie ecclesie attendētes: q de nulla trium requierū contingit regredi ad inquietudinem: ⁊ per hoc omnes eterne: licet non cum precisione ad quodlibet agnus addunt eternam: quasi dicerent. Dona eis requiem eternam ab afflictione: vt cesset eternaliter omnis afflictio ardoris tenebrarum ⁊ dilationis. Jterū dona eis requiē eternam: ab omni miseria anime per collationē beatitudinis. Jterum da eis requiem sempiternam per collationem glorie perpetue tollentis miseriam vtriusqꝫ carnis ⁊ anime. Et hunc modum tenet ecclesia mogūtinen. ¶ Si queritur quare magis dicitur agnus dei: q iesu xpe: vel aliquo alio modo. Respondet Alexāder: q hoc fit conuenienter: tū propter veritatis representationem que in lege figurabatur in immolatione agni typici. Tum propter veritatis prenūciationem que facta est prophetice. Esa. xvi. Emitte agnum dominatorem de petra deserti ad montem filie sion. Tum propter veri agni ostensionē digito precursoris dicentis. Ecce agnus dei: ecce qui tollit peccata mundi. Quia enim in hoc sacramento representatur immolatio veri agni que fuit per agnum in lege figurata: sub nomine agni a prophetis prenūciata: sub agni vocabulo a ioāne demonstrata: conuenienter ad horū rememorationem ⁊ fidei testificationem dirigitur oratio ad christum sub nomine agni: sub quo eum totupliciter nouimus figuraliter: prophetice: ⁊ manifeste expressum ac demonstratum.

Joā. x.

Psal.

In missa pro defūctis qre nō dr miserere nobis nec dona nobis pacem.

Ratio Alexan.

Exo. xij.
Esa. xvi.

Domine Jesu christe qui

dixisti apostolis tuis. Pacem meam do vobis: pacē meam relinquo vobis: ne respicias peccata mea: sed fidem ecclesie tue. Eamqꝫ secundū voluntatē tuam pacificare ⁊ coadunare digneris. Qui viuis ⁊ regnas cū patre in vnitate spiritussancti deus. Per omnia secula seculorum. Amē. ¶ O Hec est particula tertia in qua post q sacerdos cū populo: vt pacis optatio effectū sortiatur: orauit suppliciter: nunc orationē ipam pro pace factā magis specificat ⁊ explanat particulariter. Specificat enim effect⁹ ⁊ finem propter quem pro pace orauit suppliciter. In qua

distione beniuolentiam primo captat eius qui oratur: ex eo quod ipse est qui pacē suis tribuit. Secundo ibi. Ne respicias: impedimentū exauditionis remouet. Tertio ibi. Eamq₃: ſm petitionem suā fundit. ¶ Quoad primum dī. Dn̄e iesu xp̄e: saluator benignissime. Qui dixisti: ex hoc mūdo per passionē migraturus: apostolis tuis a te vocatis ad fidei cognitionē: a te missis ad fidei predicationem: pro te passis ad fidei corroborationem. Pacem meam do vobis: pacem meā verā & saluificā: ne essent de illis qui loquūtur pacē cū ꝓximo suo: mala aūt in cordib9 eoꝝ. Pacē relinquo vobis: vt in pace firmiter permanerent: ne mundi pressi miserijs territi declinarent: aut illecti blandicijs vt incrassati recalcitrarent. Uel ſm Augu. sup Joānem. Qui dixisti apostolis tuis. Pacē meam relinquo vobis: ad patrem iturus: pacē meā do vobis: in fine venturus. Pacē meā relinquo vobis in hoc seculo: pacem meā do vobis in futuro seculo: pacē meam relinquo vobis: in qua manentes hostem potestis deuincere. Pacē meā do vobis: vt perpetuo possitis sine hoste regnare. Pacē meā relinquo vobis vt inuicē diligatis. Pacē meā do vobis: vt nūq̄ dissentire possitis. ¶ Deīde impedimēta remouet. s. peccata ꝓpria dicēs. Ne respicias peccata mea. s. ꝑsonalia: quib9 offendi tuā altissimam maiestatē: quo indignus sum ad pacem ecclesie impetrādā: ad corpus tuū sacratissimū deo patri offerendū & ad petōres eidē recōciliādum. Sed fidē ecclesie tue benignus respice: in qua eā tibi in spōsam (ꝓpheta Osea teste) despōsasti Osee. ij. In qua eā lauacro aque in verbo vite: vt apostolus ait ad Ephesios. v. sanctificasti. In qua eā ne deficeret (vt Lucas ait. c. xxij.) confirmasti. Ecclesie tue sponse tibi grate: sponse sine macula & crimine: sponse ſ₃ sui partē vnā te amplexātem in patria beatifice. ¶ Sequitur petitio. Eāq₃ ſm sui alterā partem adhuc in valle lachrymarū peregrinātē: varias persecutiōes ab infidelib9 & hereticis sustinētē: in tuo tn̄ semper auxilio respirantē. Pacificare: ab infidelib9 perfidis: & coadunare: in fidei & charitatis vinculis digneris: tu dn̄e iesu xp̄e ſm tuā volūtatē piissimā: ex qua in ipsa dignat9 es carnē fragilē assumere ſm tuā volūtatē amorosissimā: ex qua dignatus es ꝓ ipsa mortē tolerare ſm volūtatē tuā magnificentissimā: qua dignatus es teipm in cibum sub hac sacramentali specie condonare: per eumq₃ tanq̄ per viaticū vt te in celū ascēdētē sequi valeat roborare. Addunt aliqui. Custodire a maculis & vitijs. Regere in ꝓsperis & aduersis: sed ordo romanus nō h₃. Quatenus in bonis pacificata: & in malis custodita: in charitate coadunata: intus forisq₃ a te recta: tāti cōmunione edulij habeat digna. Qui viuis potenter: & regnas sapiēter. Cum patre tibi consubstātiali & coeterno. In vnitate spūssancti: qui nex9 est amorosus. Deus: in essentia vnus: in personis trinus. Per omnia secula seculoꝝ eternaliter. Amē. i. fiat. ¶ Et notādum q̄ hec oratio nō dicitur: cum legitur officium pro defunctis. Qr illi leges mundi trāsierunt: & requiescunt cum signo fidei: & dormiūt in somno pacis. Unde nec possunt ab infidelib9 infestari: nec peccatis amplius irretiri: nec extolli in prosperis: nec frangi in aduersis: quēadmodum nos qui adhuc mūdi legibus gubernamur. Ideoq₃ non illi egent custodia et regimine: sed nec exterriti pace ab aduersariorum impugnatione: que in oratione presenti attentius postulamus. ¶ P Et nota q̄ sub hac oratione sacerdos osculatur altare vel calicem: vel corpus domini: vt dicit Albertus. Uel secundum ritum quarundam ecclesiarum primo osculatur altare: secundo librum: & tertio diaconum siue ministrum: aut loco tertij osculi imaginem vel tabulā sibi per ministrum porrectam. Ad cuius mysterij intellectum premitto q̄ in scriptura inuenitur sextuplex osculū: scilicet

Augustinus · *Alber.*

Osculum:
- Unionis.
- Amoris.
- Reuerentie & honoris.
- Reconciliationis & pacis.
- Impie proditionis.
- Lasciuie & procacitatis.

¶ De primo dicitur Can. j. Osculetur me osculo oris sui. Ubi ad literam loquitur de vnione verbi cum natura humana. De scdo dicit Gen. xxvij. Accede ad me & da mihi osculū fili mi. ait Isaac ad filium suum iacob. De tertio. s. osculo reuerentie dicitur Luce. vij. Osculum mihi non dedisti. Hec autem ex quo intrauit nō cessauit osculari pedes meos. De quarto osculo pacis primo ad Thessal. vltimo. Salutate fratres oēs in osculo sancto. De quinto proditionis Mat. xxvi. Quēcunq₃ osculatus fuero: ipse est: tenete eum: dixit iudas dans signum tui his sue proditionis. De sexto lasciuie & procacitatis dicitur Prouerb. vij. de muliere vaga & iuuene vecordi. Apprehensum deosculatur iuuenem: & procaci vultu blanditur. Hic autē tm̄ de osculo vnionis recōciliationis & pacis dicenda intelligantur. Hec nāq₃ vnio pacis & charitatis esse d₃ membrorum ecclesie ad caput & ad inuicem. Ideoq₃ in principio nascētis ecclesie fideles se salutantes: sibi oscula impressere: qd̄ vsq₃ hodie in quibusdam regionibus approbat cōsuetudo. Hic Paulus ait. Salutate vos in osculo sancto vbi supra: & in vtraq₃ epistola ad Coꝛ. vlti. ¶ Q Est autem ſm predicta pax triplex hominis sc₃ ad deum: ad seipsum: & ad proximum. Pacē ad deū perdidimus: dum per peccatum longe a deo: et a regno celesti fuimus separati: vt Esaias loquitur: ac gehēnali discordie & turbulētissime cōfusioni obnoxij tenebamur. Quā pacem dn̄s sua morte & sanguinis effusiōe restaurauit ad Col. j. Complacuit per eum reconciliari omnia in ipso pacificans per sanguinem crucis eius siue que in terris: siue que in celis sunt. Quia xp̄i mors et passio in isto sacrificio representatur: & quātum ad fructum eius & effectum renouatur. Pacem ad seipsum vnusquisq₃ amittit: dū repulsa gr̄a: et spiritu pacis per peccatum conscientie sue simul perturbatur. Quam gratiam & per gratiam pacem internam eucharistia: que in missa conficitur: digne sumpta restituit: quia ibi gratiaꝝ autor fons & originis plenitudo manducatur: inde & nomen obtinuit eucharistia id est bona gratia. Pacem ad proximum nō habet quisq₃ proximi bonis per inuidiam torquetur: aut iniuria letatur: nec illatam sibi iniuriam remittit: nec eius quam ipse irrogauit: veniā petit. Hec pax fidelibus restituitur: dum fideles vnius panis & calicis participatione sibi in domino vniūtur. Uel si magis placet: pax illa huius sacramēti communioni prerequiritur: secundum illud Matth. v. Si offers munus tuum ad altare: et ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid aduersum te: relinque ibi munus tuū ante altare: et vade prius reconciliari fratri tuo: et tunc veniens offeres munus tuum. Ueꝝ et si pax hec vel illa precipitur: tamē per sacramenti

Canti. j. · *Gen. xxvij.* · *Luce. vij.* · *Mat. xxvi.* · *Prouer. vij.* · *Triplex est pax hominis* · *Col. j.* · *Matth. v.*

menti communionem firmius stabilitur. Unde de cōse. dist. ij. hoc est sacramentum: dr. Hoc est sacramentum pietatis et est signum unitatis et vinculum charitatis. Qui vult vivere accedat et credat: et incorporet hūc cibū et potum. ¶ R. Hāc itaq3 pacem cum sacerdos populo optaverat: dicens. Pax domini sit semper vobiscum. Interposito agnus dei: quo similiter hanc pacē reparari a domino deprecatur: orans: miserere nobis peccata remittendo: ut reparetur pax interna. Iterum miserere nobis amissam charitatem restituendo ut renovetur pax eterna. Concludit. Dona nobis pacem: summā et principalem: que est eterna. Et hec quasi expressius orādo subdit orationē. Domine iesu xpe qui dixisti et c. In qua commemorans pacis autorem xpm discipulis pacem dedisse: hancq3 ecclesie sue velut speciale signum sue familie et characterem reliquisse: suppliciter pro hac triplici pace deprecatur expressius: verbo sc3 et signo. Verbo pro pace pectoris: cū dicit. Ne respicias peccata mea. Pro pace beatitudinis que est pax perfecta: cū deo: cū subdit. Eāq3 secūdū voluntatem tuā pacificare. Pacis enim nomen seorsum positum pro principaliore pace (que est cum deo in beatitudine) cōgrue accipit. Pro pace tēporis deū addit. Regere et coadunare digneris. Hec eñ pax tēporis: quatenus bona est: ex divino regimine et unione corporum in xpo rectore resultat. Signo dum osculū pacis signum ter imprimit. Primo altari qd christū significat: deinde libro qui cōsciētiam prenotat: sm illud Daniel. vij. Libri aperti sunt. Libri conscientiarum: secūdū glosam: ibidem. vij. Diacono ut similiter offerat populo: quo signo se et populum hanc pacem petere et desiderare manifestat: hoc ipsu3 populus per osculum approbat et protestatur. Osculando eñ exteriori signo manifestat se hanc triplicē pacē et desiderare: et iam in proposito habere et ut roboretur hoc pacis sacramento toto corde cōcupiscere. Nam unico osculo quo proximum: vel tabulam crucifixi imaginē cōtinētem de altari sumptam osculatur (osculatur imaginē dei vel vivam vel in imagine pictā) pacē cū deo reformari: et velut renovata antiqua pactione in eum se cōsentire ostendit. Cōscientie quoq3 pacem per propositi sancti renovationē servare se significat. Neq3 enim labia osculari possunt imaginem nisi se ipse primo osculētur. Cū proximo quoq3 quē osculatur: vel qui eandem imaginem osculatur: cōcordiam per rācoris depositionem: passe iniurie remissionem: illate offense recōciliationē: professione publica manifestat. Et quoniam sacramentum illud nos sanctificando unit xpo: nobis: et ecclesie propter qd cōmunio dr. Ideo p quādā3 preparatione cordis ad dignam eius tam sacramentalem: q spiritualem participationē: osculum cōmunioni premittitur: quo prius nos deo nobis et proximo pacificari affectamus: sm predictum xpi preceptum. Si offers munus tuum ad altare et c. ¶ S Nec dubiū quin ad huius pacis consecutionem: quam hec cōmunio perfecte tribuit: devota osculatio multum cōferat: et gratiam obtineat: sicut universa alia que sm ecclesie ritum/ecclesie filii devotione debita exequūtur. Et l3 olim et hodie in plerisq3 locis fideles sibi mutuo pacis osculū sibi a sacerdote per ministrum porrectum imprimant: ne tamē sub specie boni: aliquid carnalitatis diabolico afflatu subintret. honestiore cautela tabula christi imaginem aut sanctorum reliquias continēs: offert singulis osculanda. Unde manifes[t]… est q quicunq3 hoc sanctum osculum spernit: se demonstrat esse separatum alienūq3 tam ab ecclesia q a christo. ¶ Hoc eñ diligentius cavendum: ne dum pacis signum ore proferimus: a pace mentis longe sit animus: et dum foris pacem simulamus: intus proditionis osculo dñm cum iuda tradamus. De quo beatus Chryso. super Mattheum. Osculum pacis porrigere tempore quo sacramenta celebrantur: in usu ecclesie est: s3 vereor ne plures ex vobis labiis tantum pacem faciant: cum tamen christus nō ore: sed corde velit proximum salutari. De hoc pacis osculo mētio fit per Innocentium papā de consecratio. dist. ij. Pacem: ubi glosa reddit causam: cur in defunctorum officio: pacis osculum nō datur: que supra tacta est. Similiter quare monachis nō datur: quia illi mundo mortui sunt: deo vivunt: ut dicitur. xvi. q. i. placuit cōmuni. ¶ De hoc pacis osculo magister in rationali ait. Osculat se populus recepto osculo a ministro sacerdotis: ut se coniunctos esse profiteantur in unitate fidei per xpm in ara crucis immolatum: cuius immolationis memoria per sumptionem sacramenti: ad quam sacerdos accedit: celebrat. Aut ut gratuletur se gratiam per corporis christi immolationem cuius memoria peragitur: maxime per manducationem hostie recepisse. ¶ Est et alia ratio huius osculationis. Pro quo advertēdū: q in primitiva ecclesia cum adhuc magna erat fidelium devotio: propter vicinitatem passiōis christi: statuit Anacletus papa: ut singuli peracta consecratione corpus christi manducarent: ut de cōsecra. dist. ii. epa. et dist. ij. peracta. Post q vero tepescēte devotione: indictū fuit ut saltem singulis dieb9 dñicis cōmunicarent. Ad qd Augusti. hortat ut in. c. quotidie. de conse. distin. ij. Processu vero temporis magis frigescēte charitate: sancitū est: ut saltē ter in anno: in pascha: in pētecoste: et natali dñi cōicarēt: per papam Fabianū: ut in ca. Etsi nō frequētius ea. dist. Extincto aūt pene in fidelibus charitatis fervore: in his novissimis tēporib9 pceptū est in cōcilio lateranēsi: q ad minus semel in anno quilibet fidelis discretionis annos habens: sc3 in pascha communicet: ut in ca. Omnis. de peni. et remis. Porrexit igitur in primitiva ecclesia sacerdos osculū pacis ministro ceteris impertiēdū ut per hoc significaret: q tūc cōmunicaturi oēm rācorem et cordis amaritudinē cōtra quoscūq3 debe rent extinguere: et se mutuo vinculo pacis unire qui mutuo pponebant xpm pacis donatorem manducare. Hodie vero id in capella pape: et quibusdam ecclesiis osculum continuari cernit ut qui tunc sacramentum nō participant sacramentaliter: saltem in una fide sacramenti se cōmunicare ostendāt spiritualiter. Tepiditati ergo nostre hoc inventū est remediū: ut ait Innocentius: ut omni die osculum daretur pacis pro mysterio unitatis. Quod cū sacerdos ministro porrigit populis offerēdum/dicit.

Chryso.

Quare monachis nō datur pax.

Innocē.

Pax tecum quā osculo pacis signo representō: sit qui a me osculum quasi pacis signum accipiat. Ad quā vocē respondet minister. Et cū spiritu tuo: sit pax xpi vera. ¶ Sequentem orationē quidā nō legunt: quidam vero eā legunt: ideo eam exponere placuit. Dicit itaq3 rursus sacerdos.

Habete vinculum pacis et charitatis. Quia pax oīt. ex vinculo charitatis:

et accipitur ab illo: ad Ephesios.iiij. Solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis.

Ad eph.iiij.

Vt apti sitis Per pacem et charitatem.

Sacrosanctis mysteriis christi. Quia nemo his dignus esse potest: nisi per charitatem. unde Can.v. Comedite amici et bibite: et inebriemini charissimi. ¶ Rursus dicit sm morem a'quorum.

Can.v.

Pax christi Qui hic sumitur et est autor pacis. Ad Ephe.ij. Ipse est pax nostra qui fecit utraque unum: medium inimicitie parietẽ solvens in carne sua: ut duos condat in semetipso populos: iudeorum scz et gentilium: ambos reconcilians et faciens pacem.

ad Eph.ij.

Et ecclesie Sicut eius cui data est pax per christum: qui veniens evangelizavit pacẽ his qui longe: et his qui prope. Longe fuerunt gentiles idololatre. Prope iudei unius dei cultores.

Abundet in cordibus vestris. Quia pax illa non temporis est tantum: sed cordis. In quo abundant: dum usque ad inimicos se extendit: de facili quidem usque ad amicũ geritur. Sed ut ad inimicum profluat: necesse est ut in corde abũdet. Psalmus. Fiat pax in virtute tua: et abundantia in turrib⁹ tuis. Vel abũdet ut usque in finem in cordibus vestris perseveret: ut tunc veniat super vos pax super pacem: pax scilicet eternitatis super pacem cordis. Vel abundet in cordibus vestris: ut vite influxum a spiritusancto recipere sint idonea. Sicut enim spiritus humanus non vivificat membra nisi fuerint unita: ita nec spiritussanctus vivificat ecclesie membra: nisi in pace fuerint copulata: sm beatum Augu.in de civi.dei: quem copule nexum: necesse est ut spiritussanctus qui nexus est patris et filij: retribuat. Ideo sequitur.

Psalmus.

Per spiritumsanctum qui datus est nobis. Unde apostolus ad Roma.v. Charitas dei diffusa est in cordibus nostris: per spiritumsanctum qui datus est nobis: unde per columbam significatur: cuius est osculum columbinum: que cum signo pacis ramo virentis olive reversa est ad arcam: hoc est ad ecclesiam.

Ad Ro.v.

¶ Lectio.lxxxij. A

Domine Iesu christe fili dei vivi qui ex voluntate patris: cooperante spiritusancto: per mortem tuam mundum vivificasti: libera me per hoc sacrosanctũ corpus et sanguinem tuum ab omnib⁹ iniquitatibus meis et universis malis: et fac me tuis semper obedire mandatis: et a te nunquam separari permittas. Qui cum deo patre in unitate eiusdem spiritussancti vivis et regnas deus. Per omnia secula seculorum. Amen. ¶ Hec est tertia pars principalis participationis communionis: in qua post aptationem sacramenti ad suam participationem per sui divisionem: postquam communicantium unionem per pacis triplicis impetrationem procedit sacerdos ad principalissime in sacro misse officio intentum: tremendi videlicet sacrificij sumptionem. Et quia ipsa sumptio vita bonis est: mors malis: ut tactum est supra lectio.vij.et.viij. sacerdos in periculo grandi indigne sumptionis se constitutum advertens: non immerito contremiscit: ne quod optimum est: et ad pariendum vite fructum institutum ex propria sui indispositiõe fiat sibi cibus ad mortem. Contremuit sanctissimus precursor domini prius sanctus: quam natus tangere sanctum dei verticem. Cur non contremisceret miser peccator sumpturus eundem suum et universitatis iudicem: memoria tenens apostolice comminationis tonitruum. Quicunque manducaverit panem: et biberit calicem domini indigne: reus erit corporis et sanguinis domini. Qui enim manducat et bibit indigne: iudicium sibi manducat et bibit: non diiudicans corpus domini. Et iuxta eiusdem apostoli cõsilium. Probans semetipsum: et non inveniens ex se unde tanto mysterio dignus habeatur: ad ipsum deũ pietatis et misericordie fontem se convertit: et preter premissas orationes generales: precib⁹ magis proprie ad rem pertinentibus: sui dignificationem a domino nititur impetrare: quatenus sibi et ceteris pro quibus sacrificat: proficiat sacrosancta communio ad vitam: que ad salutem omnium noscitur instituta. Premittit igitur aliquas orationes communioni: aliquas communioni interserit: aliquas communioni subiungit. Et secundum hoc pars illa subdividitur in tres partes. Secunda: ibi. Corpus domini nostri Iesu christi. Tertia: ibi. Sanguis domini nostri. Prima pars dividitur in quattuor particulas secundum quattuor orationes communioni premissas. In prima pro sui iustificatione: ut digne possit sumere: devotius sumendum implorat. In secunda: ut fructuosa fiat communio exorat: ibi. Perceptio corporis et sanguinis. In tertia: suam indignitatem recognoscens simul et divinam omnipotentiam profunde se humiliat: ibi. Domine non sum dign⁹. In quarta sumpta fiducia ex spe divini adiutorij ad sumendum augustissimum mysterium (ut Dionysius loquitur) se erigit: ipsumque sumendo participat. ¶ Prima oratio dividitur in partes quattuor. Primo satagit sacerdos captare benivolentiam christi per mortis et passionis sue rememorationem. In secunda petit a peccatis et universis malis liberationem: ibi. Libera me. In tertia petit sue voluntatis plenam divinis mandatis subiectionem: ibi. Et fac me. In quarta petit sui cum christo perpetuam coniunctionem: ibi. Et a te nunquam. Quibus addit solitam orationis conclusionem: ibi. Qui cum eodem. ¶ B Circa primum oculos cum intentione ad sacramentum dirigens: ad christum in speciebus visibilibus vere et realiter presentem dicit. Domine: dominator toti⁹ universitatis Iesu: salvator humani generis Christe: uncte a patre plenitudine spiritus pre consortibus tuis. Fili dei vivi: patris naturalis et consubstantialis: divinam tibi naturam eterna generatione communicantis. Qui ex voluntate patris: liberali et misericordissima: te ad nostram redemptionem veniente temporis plenitudine mittentis. Cooperante spiritusancto: cuius sicut cũ patre tecũque una est essentia: ita

j.Cor.xj.

Dionysius.

tia: ita ⁊ voluntas: atq; operatio indiuisa. Quapropter et tui sacratissimi corporis fabricatio in vtero virginali specialiter sibi appropriatur: dicente angelico paranympho ad virginem (Luc. j.). Spiritussanctus superueniet in te: ⁊ virtus altissimi obumbrabit tibi. Et iterum ad sanctum Joseph sponsum eius. Quod in ea natum est: de spiritusancto est. Per mortem: quam patiendo factus es obediens patri vsq; ad mortem: mortem autem crucis probrosam ⁊ amaram. Phil. ij. Tuam: in tua potestate positam. Solus quippe potestatem habes ponendi animam tuam ⁊ resumendi eam: te dicente. Nemo tollet a me animam meam: sed ego pono eam a meipso ⁊ iterum sumam eam. Tu enim solus vite ⁊ mortis habes dominium. Nam omnia dedit in manu tua pater. Deditq; potestatem omnis carnis tibi: vt des eis vitam eternam. Nam ⁊ nos serui tui: tuo dono animas nostras possumus pro fratribus ponere. Nequaquam tamen nostre est facultatis eam iterum sumere. Mundum viuificasti spiritualiter. Nam tu panis verus es (Joan. vj.) qui descendisti vt dares vitam mundo. Totus enim mundus extra dei amicitiam positus propter peccatum primi nostri parentis vitam perdidit. Janua vite: celorum regno obserato: ac decreti mortis chirographo obsignato: ita vt filio ade nullus pateret ingressus. Sed per mortem suam chirographum illud decreti quod erat aduersum nos: deleuit. Illudq; de medio tulit affigens illud cruci: conuiuificauit nos sibi: donans nobis omnia delicta. Mortem namq; suam tota trinitas in satisfactionem pro omnibus nostris delictis acceptauit: quum sic ex voluntate patris: cooperante spiritusancto: sustinuit. Sustinuit inquam voluntate patris ⁊ spiritussancti: atq; sua: quia tota trinitas eum in mortem tradidit: eamq; pro viuificatione totius mundi acceptauit. Pater enim eum in carnem misit: filius se obtulit: spiritussanctus qui amor est: oblationem concremando acceptissimam reddidit. Hinc apostolus. Christus per spiritumsanctum seipsum obtulit deo patri hostiam immaculatam. Dicitur autem pater ipsum misisse propter auctoritatem principij: a quo cetere persone originantur. Filius dicitur se obtulisse secundum assumptam humanitatem: que sibi soli in vnitatem persone est copulata. Spiritussanctus dicitur mortem illam acceptasse: propter benignitatem: que sibi sicut cetera ad voluntatem pertinentia appropriantur: quamuis ⁊ hoc commune sit trinitati: sicut ⁊ ipsa voluntas: que est principium omnium operationum contingenter a deo procedentium. ¶ ¶ Sequitur. Libera me. Captata beniuolentia: sequitur petitio qua primo petit liberationem a malo: dicens. Libera me: hoc sacrificium offerentem: ⁊ omnes alios fideles pro quibus offert vt omnes liberi efficiamur. Si enim tu fili nos liberaueris: vere liberi erimus. Per hoc sacrosanctum corpus ⁊ sanguinem tuum. Sacrosanctum: pre omnibus sanctum: quia per summum artificem spiritumsanctum sacratissime in virgine fabricatum: ac sacratissime verbo dei copulatum: ⁊ tandem sacratissime in hoc sacramento nobis donatum: ⁊ nunc a me indigno tua sola pietate ⁊ misericordia ad sacerdotij gradum assumpto sumendum. Ab omnibus iniquitatibus meis: hoc est peccatis: que animam ad summe trinitatis imaginem factam maculant ⁊ deturpant. Et vniuersis malis corporibus ⁊ anime presentibus ⁊ futuris. Deinde petens conferri bona: subdit. Et fac me: meosq; pro quibus offero: tuis semper obedire mandatis. In quo consistit tota vie perfectio: ⁊ patrie beatitudo. Hinc ait. Si vis ad vitam ingredi serua mandata. In voluntatum quoq; vnione beatorum cum deo tota consistit fruitio: que est essentialis beatitudo. Dicit autem semper obedire: hoc est: nullo tempore transgredi. Sunt enim mandata que semper obligant et pro semper: vt negatiua. Sunt mandata que semper quidem: non autem pro semper obligant ad faciendum quod precipitur: pro semper autem obligant ad non transgrediendum: qualia sunt precepta affirmatiua. Iterum semper obedire. i. vniuersaliter omnibus mandatis: ne in vno offendens omnium reus efficiar: vt docet Jacobus. Deinde orando petit in bono perseuerantiam: quia qui perseuerauerit vsq; in finem: hic saluus erit. Vnde addit. Et a te nunquam separari permittas: neq; in hoc seculo per peccatum: quod separat te a deo: neq; in futuro per horrendam reproborum sententiam. Discedite a me maledicti in ignem eternum. Concludens adiungit. Qui per diuinam essentiam tuam. Cum eodem deo patre: a quo omnis paternitas in celo ⁊ in terra nominatur. In vnitate substantiali Eiusdem spiritussancti charitatis nexus. Viuis: vitam habens in teipso. Et regnas in terris et in celo: deus verus naturalis vnus ⁊ indiuisus. Per omnia secula seculorum: sine fine. Amen: vere ⁊ indefectibiliter. ¶ D Circa primam partem huius orationis: incidit dubium. Utrum christus ex voluntate patris mundum viuificans per mortem suam sua potestate animam suam posuit: an sua permissione mortem vulnerum violentia a iudeis inflictorum illatam sustinuit? ¶ Ad hoc probabiliter dici potest: quod christus in cruce sua potestate animam posuit preueniendo mortem quam durissimi vulnerum cruciatus intulissent: vt sic euidentissime constaret: non nisi propria voluntate nos sua morte redemisse. Potest autem illud signis ostendi ⁊ scriptis. Signis. Nam ob hoc pilatus dum peteretur dare corpus sepeliendum: mirabatur si iam mortuus esset: quia si illate pene licet letales fuerant: non tamen vitam in tam breui tempore extorsissent. Sicut nec in latronibus cum domino crucifixis: quorum crura quia domino mortuo vixerant: fracta sunt: vt eorum mors acceleraretur. Aliud signum: quia cum clamore valido expirauit: quod non est hominis morte naturali vel illata morientis: sed eius tantum qui propria potestate ⁊ voluntate animam suam ponit. Hinc centurio videns quia sic clamans expirasset: ait. Vere hic homo filius dei erat: vbi glo. Ostenditur quare centurio miratur: quia vidit eum sic expirasse. i. spiritum emisisse: nullus enim habet potestatem emittendi spiritum: nisi conditor animarum. Et alia glo. Hiero. Infirmata etenim carne: mox virtus diuina inualuit: que dicit. Aperite mihi portas iusticie. Non autem cum nulla aut minima voce morimur: qui de terra sumus. Ille enim cum exaltata voce expirauit: qui de celo descendit. Ex quibus satis patet: quod non violentia coactus: sed potestate functus mortem aduocauit. Patet idem auctoritate scripture supra allegata. Nemo tollet animam meam a me: sed ego ponam eam a meipso. Ad idem multe scripture concordant: vt illud. Oblatus est quia voluit: sed quecunq; voluit fecit. Item. Tradidit semetipsum pro nobis. Et similia multa. Oblatio autem ⁊ traditio facta est in effectu: dum animam suum obtulit patri sacrificium vespertinum. Hinc propheta. Voluntarie sacrificabo tibi. Preterea volens suspendit redundantiam beatitudinis portionis superioris: ne redundaret in corpus quam nisi suspendisset: corpus quia gloriosum fuisset: nec mori: nec ledi potuisset. Christus enim ab instanti sue conceptionis secundum anime portionem superiorem: perfecte beatus fuit clare videndo diuinam essentiam: eaq; perfecte fruendo. Unde nisi per miraculum suspensa fuisset beatitudo in parte superiori mentis: redundasset in vires inferiores vsq; in corpus: ipsum dotibus

Luce. j.
Mat. j.
Joan. x.
Joan. iij.
Joan. xvij.
j. Joan. iij.
Col. ij.
Heb. ix.
Joan. viij.
Mat. xix.
Jaco. ij.
Mat. xxiiij.
Mat. xxv.
Dubium.
Rn̄sio ad dubium.
Joan. xix.
Mat. xxvij.
Mar. xv.
Joan. x.
Esa. liij.
Ephe. v.

glorie perficiendo: claritate scilz impassibilitate: agilitate: et subtilitate. Et ita penitus pati nō potuisset: sive dotes illas deus immediate in corpore beati efficeret: sive ex ipsa beatitudine naturaliter redundarent. Saltem sm legem statutā non potest anima in corpore esse beata: et corpus non esse gloriosum. Miraculum ergo suspēsionis glorie corporis in potestate fuit christi: quod exhibēdo corpus suum reddidit passibile et mortale. Ipse ergo mortem advocavit: qui miraculose gloriā: mortem penitus excludentem suspendit. Sz tūc est dubium. Quomodo iudei eū occiderunt. Respondetur q̄ iudei primo voluntate eum crucifixerunt: etiam verbis et factis: nihil omittentes p se: et milites quantum in eis fuit: ut christus moreretur. Secundo: vulnera et penas intulerūt: et sanguinem fuderunt: quibus stante miraculo suspēsionis glorie: tandē mortuus in cruce fuisset. Preventio autem qua dominus preuenit mortem: ut voluntarie seipsum pro nobis offerret: non excusat iudeos ab homicidio quod fecerunt malitiose: cū dñs: si non preuenisset: moreret. Sequitur.

Dubium. Rñsio ad dubium.

Perceptio corporis tui do

mine iesu christe: quod indignus sumere propono: non mihi proveniat in iudicium et cōdemnationē: sed pro tua pietate prosit mihi ad tutamentum mentis et corporis: et ad medelam percipiendam. Qui vivis et regnas deus: per omnia secula seculorum. Amen. ¶ E Post q̄: in priori oratiōe sacerdos oravit pro sua iustificatione: ut digne possit tanto mysterio participare in illa oratione petit pro salute consequenda ex sacramenti perceptione: unde dicit. Perceptio corporis tui dñe iesu xpe: quod indignus propter plurima cōmissa peccata: propterq3 devotionis ac fervoris neglecta exercitia. Sumere ppono aliter p̄sumo. Nō utiq3 confidens in mea iusticia: sed de tua benignitate ac misericordia multa: qua linum fumigans non extinguis: nec quassatum calamū confringis. Non mihi proveniat in iudicium et condemnationem: quas apostolus cōminatur omnibus indigne accedentibus: corpus domini non dyiudicantibus: discretionis iudicio hunc cibū ab aliis materialibus et corporalibus cibis non discernentibus: per diligentem et previam sui ipsius probationem: ne mortui cibum sumant rite. De qua dispositione tam de necessario: q̄ de congruo prerequisita: superius dictum est lectionib9 vi. vii. viii. et ix. ideo hic rescindit. Sz pro tua pietate ineffabili: q̄ me sola tua bonitate nullis meis meritis ad hunc gradum vocasti: et hactenus sustinuisti: et misericorditer ad penitētiā expectasti. Prosit mihi ad tutamentum mentis et corporis. Hec sumptio tui corporis et sanguinis: ut scz preservet in futurum: ne mente peccato consentiam Aut perviam corporis et sensuum mortem anime intromittam: qua a te separatus utriusq3 mortem anime et corporis tue offensionis demerito: mortem peccatorum incidam pessimam et eternā. Sit mihi ad tutamentum mentis: ne tuam presentiā gratiosam: quam sumere festino: unq̄ peccatorū sordibus repellam: et corporis membra tibi consecrata armata peccati efficiam. Sed mente dulcedinem tuam degustans in te semp delecter: et corpore tibi famulās: nulla lassitudie fatiger. Et ad medelam corporis et anime percipiendam: quod p̄stare velis o iesu christe. Qui vivis et regnas et c. Sequitur oratio tertia sumptioni premittenda.

Esa. xlii.

Domine non sum dignus

ut intres sub tectum meum: sed tantū dic verbo et sanabitur anima mea. ¶ F In precedēti oratione petiuit sacerdos: ut manducatio dignissimi sacramenti sibi non proveniat ad iudicium et condemnationem: sed magis ad mentis corporisq3 salutem. Hic sciens summā sumendi dignitatem eius: scilicet qui in altis habitat: et tamen non alta: sed humilia respicit: ad quem non nisi humilitate pervenitur: ipso dicente per prophetam. Super quem requiescit spiritus meus: nisi super humilem et quietum: et trementem sermones meos. Nimirum superbis resistit: humilibus autē dat gratiam. Sequens quoq3 consiliū principis apostolorum. Humiliamini (inquit) sub potenti manu dei: ut vos exaltet in tpe visitationis. Ut ad tam dignam sumptionem exaltari mereatur: seipsum humiliat: et omnipotenti manui ut salvet se subiiciēs: orat. Domine non sum dignus et c. Verbum hoc sumptum est ex evangelistis mattheo et luca referentibus factum centurionis hominis gentilis: qui cum magnus esset seculari potentia ut puta romanorum officialis ad custodiam galilee in capharnaum delegatus: qui volens puero suo corporis sanitatem impetrare a dño: cui9 miracula audierat: ac per hoc potentiam crediderat: se hūiliavit: et indignū dñi corpali p̄ntia iudicavit. Unde nuncijs suis pro eo dñm interpellantibus: ut servū suū sanare dignaret: cū dñs respōdisset. Ego veniam et curabo eū. Statim ipso iter arripienti: et domui sue appropinquanti per amicos suos remandavit: ut Luce. c. vii. scribit. Dñe noli vexari. Nō em̄ sum dignus ut sub tectū meū intres: ppter qd̄ et meipsum nō sum dignum arbitratus ut venirem ad te: sz dic verbū: et sanabitur puer meus. Nā et ego sum hō sub p̄tāte et c. Hinc sumptū est verbū illud: ut sacerdos xpm invitaturus et sumpturus ad sanandū animā suā: suam indignitatē recognoscens: dicat magna fide pariter et humilitate. Dñe non sum dign9 ut intres sub tectū meū. Nō sum dignus ut sumā te in interiora mea: multis peccatorum sordibus abominabiliū. Dicat voce: et humilia de se sentiat corde Est enim q̄ nequiter se humiliat: et interiora eius plena sunt dolo. Tales non exaltat dñs: qr humilē spiritu salvū faciet: et oculos superborū humiliabit. Ideo ut digne sumere dñm mereat in hoc sacramentali cōuiuio: recūbat mente in novissimo loco: se oībus inferiorē recognoscens: et tanto cōuiuio indignū: ut tandē audire mereat. Amice ascende superius: et tūc obtineat gloriam corā simul discumbētibus. ¶ G Nec difficile erit in veritate se indignum recognoscere tanti ministerij (al's mysterij) participationis: si maiores se diligenter consideret seipsos valde humiliātes. Consideret nunquā Joannē baptistā: cuius supra habita est memoria: q̄ ab angelo prenunciatus in utero sanctificatus est: a pueritia extra tumultū hominū in eremo cōversatus: a xpo sup cūctos mulierū natos cōmendatus: nihilomin9 timuit baptizare dñm: dicens. Ego a te debeo baptizari. Unde de ipso ait ecclesia. Baptista cōtremuit: et nō audet tangere sanctū dei verticē: sed clamat cum tremore: dicens. Sanctifica me salvator. Attendat mariā magdalenā: q̄ tanto fervore xpm diligebat: ut nō erubesceret inter epulas cōuiuātium lachrymosam se ingerere: pedes dñi lachrymis irrigare: ac capillis tergere: propter qd̄ a dño audire meruit. Dimissa sunt sibi peccata multa: qm̄ dilexit multū: et iterū. Remittuntur tibi peccata Necnō post christi resurrectionē pedes ipsius tāgere permissa est. Quid igit magnum si sacerdos qui testimonium

Esa. lxvi.

Jac. iiii.

i. Pet. v.

Luc. vii.

Eccl. iii.

qui testimoniū de diligēdo deū nō habuit: q nō sibi remissa pctā a deo audiuit: q ad fundēdū lachrymas est aridus: in diligēdo tepidus: in obsequio tardus: nō modo tacturus pedes dñi: sȝ totum eius corp⁹ comesturus: dicat cum vilitatis sue recognitione. Dñe nō sum dignus vt intres sub tectū meū. Ecce petr⁹: cui dñs totius gregis sui curā cōmittere dignatus est: ad pisciū capturā stupuit: ⁊ indignū se dñi p̄sentia exclamauit: dicēs. Exi a me dñe: qr homo peccator sum. Beatus quoqȝ marcus euāgelista q pre ceteris xp̄i resurrectionē ⁊ regnū spiritusancto inspirante descripsit: se tn̄ indignū tāto mysterio (aīs ministerio) sentiēs: pollicē abscidit: vt reprob⁹ sacerdotio haberet: timēs tractare corp⁹ dñi in altaris sacro. Merito igit sacerdos ioanne baptista impurior: magdalena amādo tepidior: petro aplō dignitate inferior: euangelista marco indoctior: dñicū corpus sumpturus dicat corde ⁊ ore. Dñe nō sum dign⁹ vt intres sub tectū meū. Non (inquā) sum dign⁹ ex mea iustitia: ex mea p̄paratione: ex mea operatione: sciēs a te dictū. Cū feceritis oīa q p̄cepta sunt vobis: dicite qr inutiles serui sumus. Qd facere debuim⁹: fecim⁹. Et qui nec feci q facere debui: sed in multis tua sanctissima p̄cepta trāsgrediēs violaui: quō dign⁹ esse potero: vt tu dñe creator tot⁹ mūdialis machine: intres sub tectū meū: domū cōsciētie mee: peccatis obscurātib⁹ tenebrosum: virtutū carentia ruinosum: vbi tue māsionis nō est locus. Nō em̄ delectaris habitare in tabernaculis peccator: sed in tuis dilectorib⁹: patris beneplacita semp operātib⁹: verbisqȝ tuis obedientibus: talib⁹ em̄ tui patrisqȝ aductū polliceri dignatus es: et apud eos facere māsionē. Itē. Qui te pulsantē audiūt: tibi cordis sui portas aperiūt: ad hos intrare: ac cū eis cenare p̄misisti. Sed qr heu talis nō sum: vere indignus sum vt intres sub tectū meū. Sed qr peccatores nō spernis: cū his em̄ cū in terra ambulares: vt sanares: mādncasti. Nec ad te confugiētes repellis: sed et paruulos sinere ad te accedere p̄cepisti. Me peccatorē: me paruulū: qr indignū: ne a facie tua p̄iicias: sed tm̄ dic verbo: q verbū es patris coeternū. Dic verbo virtutis tue quo dixisti paralytico. Surge ⁊ ambula: ⁊ continuo surrexit sanus ⁊ ambulauit. Ita dic verbo: ⁊ sanabit aīa mea: a morbis spiritualibus vitior. Tuū nāqȝ dicere: facere est: dicēte scriptura. Dixit: ⁊ facta sunt oīa. Sana me dñe (orauit p̄pheta) ⁊ sanabor. Sed dic verbo: et sanabit aīa mea per te cibū salutiferū: qr cib⁹ es spiritus non carnis: cibus mētis nō vētris. ¶ D Sȝ forte dicis. Nunqd sup se exaggerat iudiciū qui profitēs se indignū: nihilomin⁹ accedit ad corp⁹ dñi sumēdum: cū apostolus terribiliter clamet. Qui manducat panē hunc: ⁊ calicē bibit indigne: iudiciū sibi mādncat? Aut ergo falso p̄fitet se indignū: ⁊ ita p̄fessione falsitatis vere indign⁹ reddit. Aut vere dicit: ⁊ credit se indignū: ⁊ sic indigne manducat: perplexus ergo est mādncando: euadere nō potēs iudiciū dñi. Sed absit vt cib⁹: q dat vitam eternā: mūdo in omnē euentū mortē afferat accessuro. Ad huius igit replice solutionē: rememorāda sunt. q lec. vij. ⁊ viij. exarata. Refert em̄: nec idē est: esse indignum hac refectione: ⁊ indigne eā sumere. Similiter refert esse indignum in oculis suis: ⁊ esse indignū in oculis dei nos diligētis. De p̄mo simplr indignus est: q gr̄a dei caret. Nā q gr̄a caret: inimicus dei est: mortu⁹ est: sed inimicus nō est dignus pane filior: ipso dicēte. Non est bonū sumere panem filior: ⁊ mittere

Marc⁹ euāgelista timēs tractare hoc sacratissimū sacramentum pollicem sibi abscidit.

Luce. xvij.

Apocal. iij.

Mat. ix.

Hier. xvij.

Esse indignū hac refectione: et indigne eā sumere nō esse idem.

Mat. xv.

canibus. Neqȝ mortuus deo dignus est pane vite: neqȝ cibus est mortuor: sed viuentiū. Pōt autem nō habēs gratiā ⁊ per hoc indignus: sumere nō indigne: si post discussionē ac suupsius p̄bationē quā precedere hāc sumptionem debere apls docet: maneret aliqd peccatū mortale nōdum dimissum: nec tn̄ a sumēte cognitū. Cū ergo nemo delictor suor p̄fectā hȝ cognitionē nec memoriam: dicēte p̄pheta. Delicta quis intelligit? Ab occultis meis munda me: ⁊ ab alienis parce seruo tuo. Hinc quilibet se indignū existimare hȝ: tāq nesciēs se dignū: ⁊ tn̄ de mīa dei p̄sumēs pōt nō indigne accedere: ita qȝ accedēdo nouū mortale nō cōmittat. Et per hoc vtiliter ⁊ non ficte orare. Dñe nō sum dignus ⁊c. De scdo. Homo filior captiuitatis ade ex suis dignus est pane angelor: de quo Ber. ser. v. de dedicatione ecclesie late disserit di. Nonnūq de aīa mea cogitans: videor mihi in ea (fateor) velut duo cōtraria inuenire Si ipsam animā prout in se est: ⁊ ex se est: intueor: nihil de ea verius sentire possum: q ad nihilū esse redactā: cū sit onerata peccatis: obfusa tenebris: irretita illecebris: pruriēs cōcupiscētijs: obnoxia passionibus: impleta illusionibus: prona semp ad malū: in vitiū omne procliuis. Postremo tot⁹ cōfusionis ⁊ ignominie impleta. Nimirum si ipse quoqȝ iustitie nr̄e oēs ad lumen veritatis inspecte: velut pānus mēstruate inueniantur. Iniustitie deinceps quales reputabunt? Si lumē qd in nobis est: tenebre sunt: ipse tenebre quāte erūt? Facile est cuiqȝ nostrū si sua plenius vniuersa ⁊ sine dissimulatione vestiget: ⁊ iudicet sine acceptione persone: attestari per oīa apl̄ice veritati: et libere p̄clamare. Qui se putat aliquid esse cū nihil sit: ipse se seducit. Quid est homo qr magnificas eū: ait fidelis ⁊ deuota confessio: aut qd apponis erga eū cor tuum? Quid? Sine dubio vanitati similis fact⁹ est homo. Ad nihilū redact⁹ est homo. Nihil est homo. Quomodo tn̄ penit⁹ nihil est: quē magnificat deus? Quomodo nihil erga quē appositū est cor diuinū? Et. i. Et tāq nihil reputat homo in iudicio veritatis tue: sed non sic in affectu pietatis tue. Nimirū vocas ea q nō sunt: sicut ea q sunt: ⁊ nō sunt: ergo qr vocas ea q nō sunt: ⁊ sunt: qr vocas. Licet em̄ nō sint q̄tū apud se: apud te sunt vtiqȝ: iuxta apostolū. Nō ex operib⁹: sȝ ex vocāte. Sic nimirū si cōsolaris in tua pietate quē in veritate tua humiliasti: vt magnifice dilatet in tuis q merito angustiat in suis. Siquidē vniuerse vie dñi mīa ⁊ veritas requirentib⁹ testamentū tuū ⁊ testimonia tua. Testamētū vtiqȝ pietatis: testimonis veritatis. Et sequit ad p̄positū. Lege homo in corde tuo: lege intra teipsuȝ de teipso testimonia veritatis: etiā hac cōi luce iudicabis te indignū. Lege in corde dei testamentū qd firmatum est in sanguine mediatoris: ⁊ inuenies quā lōge aliud spe possidere: q re tenere videris. Hec Bernar. Sic ergo sacerdos cōsiderās se f m se: in corde suo verissime indignū se p̄clamabit. Sȝ attēdens quid in corde dei: qui se magnificauit: redemit: dilexit: se dignū sperare poterit: nō dignitate sua: sed illius dignatione. Verūqȝ fit p̄phete v̄bū. Perditio tua ex te israel: tantūmodo in me auxiliū tuū. Deniqȝ beatus Job. c. xxv. ait. Nunquid iustificari potest homo cōparatus deo: aut apparere mundus natus de muliere? Ecce luna etiā nō splēdet: ⁊ stelle nō sunt mūde in cōspectu eius. Que expōnēs beatus Grego. xvij. moral. §. xx. nōnulli per donum spiritu adiuti cōtra infirmitatē sue carnis eriguntur: virtutib⁹ emicant: si-

Ps.

Bernar.

Gala. vi.

Job. vij.

Rom. iiij.

Roma. ix.

Ps. xxiiij.

Osee. xiij.

Job. xxv.

Grego.

gnorūq miraculis coruscāt: nullus tamen est q sine culparitā trāseat: quousq carnē corruptionis portat. Et sequit. Nec sancta ecclesia per lunam figurata virtute propria tot miraculis emicat: nisi hāc supervenientis gratie dona perfundant. Nec singulorū bene viventiū stellarū nole designatorū mētes a peccatorū maculis mūde sunt: si remota pietate iudicent: quia apud districti iudicis oculos: sua vnūquēq corruptibilitas inquinat: nisi hāc quotidie gratia parcēs tergat. Electorū quippe animus pdire ad libertatē iustitie nitit: sed adhuc cōpede infirmitatis tenetur. Et culpas qdē subigere pfecte desiderat: sz quousq corruptione carnis astringit: eius vinculis etiā cum nō vult: ligatur. Hinc itaq colligat quanto peccatorū pōdere pressi sunt: qui cōtra hec decertare negligūt: si plene culpā nec illi superant: qui contra hanc viriliter pugnant. Unde postq dictum est. Ecce luna nō splendet: ⁊ stelle non sunt mūde in cōspectu eius: protinus addit. Quanto magis homo putredo: ⁊ filius hominis vermis? Hec Greg. ¶ I Cōsiderās itaq sacerdos se esse creaturā: ⁊ vas luteū figuli: eūq qui in sacramēto oculis subiecto (quē ⁊ nūc sumpturus est) cōtinet: esse creatorē ⁊ figulū: sese esse finitū et pene nihilū: illū vero simpliciter infinitū: et omnibus incōparabiliter puriorē: etiā si seraphica puritate arderet verissime dicet. Dñe nō sum dignus vt intres ⁊c. Rogatq attētius qd sequit. Sed tantum dic verbo ⁊ sanabit spiritus meus. Tantum dic verbo: hoc est: teipso: qui verbū es patri eterno coeternū: per quod facta sunt omnia. Vel dic verbo virtutis tue: quēadmodū dixisti paralytico. [Joan. v.] Surge tolle grabatū tuū: ⁊ ambula: ⁊ cōtinuo surrexit ⁊ ambulavit. Sic dic verbo ⁊ sanabit spiritus me⁹ a morbis spiritualib⁹ peccatorū. Tuū nanq dicere facere est. Dixit: ⁊ facta sunt: ait ꝓpheta regius vt. s. Verū ad munditiam cordis: qua intēs digna fiat habitatio huius sacrificii salutaris: non sufficit hec orare: sed et necesse est se purgare: ⁊ possetenus ad tāti regis susceptionē: mentis domicilium adornare: sm illud ecclesie. Adorna thalamū tuū sion: speculatrix anima: et suscipe regē christū. Qd quomodo fieri habeat prope principiū hui⁹ operis lectionib⁹. vij. viij. ix. ⁊ alibi diffusius declarat. Preter quas adhuc addi possunt manuductiones figurales: ad bonam dispositionē cōmunicaturū informantes: q latius. s. lec. lx tacta sunt: ibi requirant. Possumus ponere exēplariter vnā: ⁊ ad huius similitudinē cetera mysticent. Inter ceteras figuras satis expressa fuerat es⁹ agni paschalis: de quo scribitur Exo. xij. cū suo ritu. Unde ait dñs moysi et aaron: vt preciperēt pplo de esu paschalis agni: vnde ⁊ ait moyses. Sumēt de sanguine agni ⁊ ponent super vtrūq postē: ⁊ in superliminarib⁹ domorū: in quib⁹ comedēt illū. Et edent carnes nocte illas assas igni: et azymos panes cū lactucis agrestibus. Non comedetis ex eo crudū qd: nec coctū aqua: sed assum tantū igni. Caput cū pedibus eius et intestinis vorabitis: nec remanebit quicq ex eo vsq mane. Si quid residuum fuerit igne cōburetis. Ubi ⁊ addit. Sic autem comedetis illū. Renes vestros accingetis. Calciamenta habebitis in pedib⁹: tenētes baculos in manib⁹ et comedetis festināter. Et infra. Omnis alienigena non comedet ex eo. Omnis aūt servus emptitius circūcidet ⁊ sic comedet. Advena ⁊ mercennarius nō edēt ex eo. In vna domo comedetis: nec efferetis de carnibus eius foras. Nec os illius cōfringetis. ¶ K Hec exponēdo prosequit beatus Greg. in homel. sabbati in hebd. pasche [Grego.] hi di. Hec omnia magnā nobis edificationē pariunt: si fuerint mystica interpretatiōe discussa. Agnus ille paschalis christ⁹ est sm illud apostoli. [i. Cor. v.] Pascha nostrū christ⁹ est: itaq epulemur non in fermento veteri: neq in fermento malitie ⁊ nequitie: sz in azymis sinceritatis ⁊ veritatis. Ab huius agni esu arcet alienigena. i. a fide extraneus: vel in fide hesitans. Admitit servus empt⁹ precioso huius agni sanguine: dum tamē fuerit circūcisus: hoc est a carne peccati emūdatus per veram contritionē ⁊ confessionē peccatorū. Precluditur rursus advena ⁊ mercenarius. Advena. i. noviter ad fidē cōversus: nondū potens capere altissima huius sacramēti: ⁊ nec potēs discernere corpus dñi. Vel advena noviter peccare desinens: qui nec digni sunt cibū istū suavissimū degustare. Quod maxime attendere habent sacerdotes illi: quorū vita scandalosa est populo. Vespere ebrii: vitio carnis: aut alterius peccati macula irretiti: mane superficiali cōfessione premissa: currunt ad altare: agnū dei immaculatū dehonoraturi: deū inhonorātes: populū celebrando scandalizātes: ⁊ seipsos misere in laqueos perditionis precipitantes: non attendentes ꝙ sm doctrinā divi Diony. de ecclesiastica hierar. c. iij. [Diony.] eos qui in penitentia sunt i. nondū cōgruā commissis peccatis satisfactionē impleverūt: ab hoc ministerio arcendi sunt: qui licet a contraria vita discesserint: nondū tamē imaginū ipsius habitu altius impresso carvere: ⁊ necdū amore divino atq purissimo purgati sunt. Nō illi de sanguine agni postes liniunt. Nam tunc in vtroq poste agni sanguis ponitur: quādo sacramentū passionis illius cū ore ad redēptionē sumit. Ad imitationē quoq intēta mente cogitat. Nā qui sic redēptionis sacramentum accipit: vt imitari passionē illius nedū velit: in vno poste sanguinē ponit. Qui tamē etiā in superliminarib⁹ domus ponēdus est: que intētio cogitationis ad imitationē passionis dñice est dirigēda. Siquidē domus habitationis nostre mēs est: in qua per cogitationes habitamus. Intētio vero superliminare est: que cū in dñica passione figitur: superliminare agni sanguine tingit. Carnes autē agni crude comedēde nō sunt per malā fidē de sacramento: nec cocte aqua per inanē philosophiā secularis ⁊ curiose sapiētie. Sed asse tantū igne. i. affectu fervido: spiritussancti igne accēso. Caput cum pedib⁹ vorabitis: profitēdo divinitatem in christo altissimā: que locū capitis tenet: sm illud apostoli. [i. Cor. xi.] Caput xpi deus: ⁊ ipsius terrenā humanitatē. Ibi pedes calceati: quorū corrigiā ioānes [Joan. i.] solvere se clamavit indignū. Os nō cōfringetis ex coviolentia perscrutationis: ⁊ supervacue inquisitionis. Totū quod comedi nō potest per intelligentiā: igne spiritussancti cōburetis per venerationē amorosam. Sed sola redemptoris nostri percepta sacramēta: ad verā solennitatē mētis nō sufficiunt: nisi eis ⁊ bona opera adiungātur. Quid enim prodest corpus ⁊ sanguinē illius ore percipere (ait Greg.) ⁊ eis perversis morib⁹ cōtraire? Unde subdit. Et azymos panes cū lactucis agrestib⁹. Panes azymos sine fermento comedit: qui recta opera sine corruptione vane glorie exercet: qui mandata misericordie sine admixtione peccati adhibet: ne perverse diripiat: qd quasi recte dispēsat. Lactuce ḣo agrestes valde amare sunt: cū quibus sumēdus ille est agn⁹. [Panes azymos sine fermēto quis dicatur comedere.] Amara. s. cōpūctione: qua nos ꝓ peccatis nris affligim⁹: quaten⁹ ipa amaritudo penitētie absterQ

gat a mentis stomacho peruerse humorem vite. Sed et intestina mãducari debẽt: hoc est: verboꝝ illius mystica et occulta mandata: que tunc vora mus: cum verba vite cum auiditate sumimus. In quo deuorationis verbo: qd aliud (ait Greg.) q̄ pigritie nr̃e torpor reprehendit: qui eius verba ac mysteria per nosipsos non requirimus: et ab alijs audimus inuiti? Nõ remanebit ex ipso ali quid vsq3 mane: qr eius dicta sunt magna sollici tudine discutienda: quaten9 prius q̄ dies resur rectionis appareat: in hac presentis vite nocte oĩno illius mandata intelligendo et operãdo pe netrent. ¶ L Sed qr valde est difficile: vt oẽ pos sit sacrũ eloquiũ intelligi: et oẽ eius mysterium pe netrari: recte subiungitur. Si quid aũt remanse rit: igne cõburetis: qd tũc facimus: cũ ea q̄ de in carnationis eius mysterio intelligere nõ possu mus: ptãti spũsscti humiliter reseruam9: vt nõ su perbe qs audeat vel contẽnere vel denũciare: qd nõ intelligit: sed hoc igni tradit cũ spũsctõ reser uat. Sequit. Sic aũt comedetis. Renes vestros accingetis p castitatẽ. Nã qui pascha comedit: corruptioni carnis per vitia nulla subiaceat: vo luptatẽ edomet: carnẽ a luxuria restrigat. Calcea menta habebitis in pedibus: exẽpla precedentiũ ac defunctorũ patrum: opera nr̃a quib9 ad vitã curim9: instruamus: et mortuorũ vitã ꝯspiciẽtes: nostra vestigia a pcti vulnere custodiam9. Tenẽ tes baculos in manibus: scẽẽ scz spei: ꝯfidẽtes in protectiõe altissimi. Et comedetis festinãtes. i. cũ auiditate ad pr̃iam anhelãtes. Nemo in hui9 vi te itinere torpeat: ne i patria locũ perdat. Nemo ad appetẽda studia moras inectat: sed cepta pfi ciat: ne minime liceat iplere: qd ichoat: qr pascha i. transit9 dñi est. Est em̃ sacr̃m illud viaticũ: in cu ius fortitudine ambulat in terrã promissionis. Sic ergo mãducatur9 sit dispositus: vt trãsire sit parat9: exire nõ formidet ab huius exilij carcere: in quo detinetur vt captiuus: sed amore celestis pr̃ie alo anhelet ad gloriã celestis hierl'm nobis certissime repromissam. Sic suo modo alie hui9 sacri figure mysticari pñt ad accẽdendũ affectuz ad huius sacri reuerentiam et honorẽ. Uerũ hic aliqua tangunt: q̄ requirunt de necessitate ad di gnã sumptionẽ: quedã de cõgruo: quoꝝ discretio nem supra lec. vij. viij. et ix. inuenies distinctam.

[Gregorius]

Panem celestẽ accipiã: et nomẽ dñi inuocabo.

¶ M Post sui humiliatio nẽ ac indignitatis recognitionẽ: sacerdos nõ ve lut desperans: sed spe diuini adiutorij: per subiũ ctam petitionem inuocati: qui hoc salutis sacr̃m in remedium et nutrimentũ pctõribus cõuertere se cupientibus disposuit: se erigens ad sumendũ hostiã salutarem: dicit hanc orationem quartaz. Panẽ celestẽ accipiam. Panẽ celestẽ nõ factũ de terre frumẽto: sed de sanguine virgineo: nõ pistũ in fornace per ardorem ignis: sed coctum per fer uorem dilectionis in ara crucis. Panem celestẽ reficientem angelos in btitudine. Panez de celo descendentẽ: vt nutriat mẽtes pauperũ suorũ in hac miseria ad celos aspirãtiũ. Accipiã: sperans in bonitate dñi: cõfidens in ipsi9 significatiõe: q̄ solus põt facere mundũ de immundo cõceptũ se mine: et de lapidibus filios suscitare abrae: q parn ulos in oculis suis magnificat eos vtiq3 paruu los: qui non in sua virtute confidunt: sed se totos in sui adiutoriũ pucinnt. Nam et btũs Aug. de centurione (cui9. 3. habita est mẽtio) loquit. Dũ (inqt) se cẽturio tm̃ vilificaret: vt diceret se indi gnũ xp̃m sub tectũ suũ suscipere: cõfidẽtiã suã in

[Job.xiiij.] [Mat.iiij.] [Augustin9]

christũ faciẽs: vt salutẽ suo seruo prestare absens potuisset: xp̃s cũ dignificauit: et sub tectum sui cor dis intromisit: ipsũ3 in fide illuminãs et inflãmãs. Cur ita: vt latius crederet xp̃m sanasse infirmos: mũdasse leprosos quos nõ vidit: q̄ iudei qui di uersa miracula ab ipso facta experimẽtaliter di dicerũt. Accipiã et ego sacerdos a dñõ adhuc in mũdo peregrinus: panẽ celestem: vt in ipsius for titudine ambulẽ vsq3 ad dei montẽ. Accipiã ego egrotus et infirmus panẽ celestez: cor hois robo rantẽ: vt a morbis cũctis merear pseruari. Acci piã panẽ celestẽ ego famescẽs et esuriẽs: quẽ q̄ gu stauerit: nõ esuriet in eternũ. Accipiã ego inqet9 et anxius panẽ celestẽ: q̄ cor stabilitat: et turbidos fluctus sedat. Accipiã claudus et debilis panẽ ce lestẽ: inuitatus a rege magno ad cenã: ad quã de biles et claudi sunt introducti. Et nomẽ dñi inuo cabo: cũ xp̃o cenã in pane isto celesti faciens: vt illam mihi exhibeat nunc habitãs in celis: quẽ admodũ exhibuit secũ cenantibus habitans in terris. Hoc ipsum em̃ vt faciat: querit. Ego (in quit) sto ad ostiũ foris pulsans: si qs audierit vo cẽ meã: et aperuerit mihi ianuã: intrabo ad illum et cenabo cum illo: et ipse mecũ. Cenabat christus apud petrũ et iohãnẽ et Jacobũ: vbi socrus Petri tenebat magnis febrib9. Imperauit febri xp̃s: et surrexit cõtinuo socrus: et ministrabat eis. Inuo cabo et ego nomen dñi super me: vt christus cum quo ceno: imo quem mãduco: pellat a me febres spũales: cõpescat a me ardorez innaturalẽ carna liũ delectationum: fuget calorẽ amoris mundani vt cor meũ reformetur ad calorẽ naturalẽ amo ris dei. Conuiua fuit christus in hoc sacramento contentus apud Mattheũ. Murmurabat iusti tia falsa phariseoꝝ: videns misericordie fontẽ cũ pctõribus manducantẽ. Sed cõfusa est vera dñi iustitia: dicente. Nõ veni vocare iustos: sed pctõ res. Inuocabo et ego nomẽ dñi: vt me pctõrem in ter suos electos vocet: et patri reconciliet. Man ducauit item cum simone phariseo christus: hic sub specie panis velatus: et ecce mulier que erat in ciuitate peccatrix: attulit alabastrũ vnguenti: et cepit lachrymis rigare pedes eius: capillisq3 suis tergere et perungere. Judicat9 est a phariseo dominus: quasi ignorans que et qualis esset mu lier que tangebat eũ: quoniã peccatrix erat. Sed contẽpto phariseo: mulieri dñs dixit. Mulier fi des tua te saluã fecit. Nihil ego cõtra dñm in sa cramẽto ad me pctõrẽ venientẽ infideliter mur murabo: sed nomẽ ipsi9 intra me inuocabo: vt in fide qua panẽ celestẽ accipio: saluũ me faciat nũc et in futuro. Intrauit christus sub his speciebus corporaliter contẽtus in domũ zachei: cũ videre cupiẽtis: et ob hoc arborẽ sycomorũ ascendentis murmurãtib9 nõnullis q ad hoiem pctõrẽ diuer tisset. Sed ait dñs zacheo. Quia hodie huic do mui salus facta est. Et ego de aduẽtu dñi gaudẽs nomẽ eius inuocabo: vt fiat salus aie mee p ip̃m qui venit querere et saluũ facere qd perierat. Ce nauit tãdẽ exiens ex hoc mũdo cũ discipulis suis quibus et dixit. Dispono vobis sicut et disposuit mihi pater meus regnũ: cõmittens vt sacramẽti huius cõsecrationẽ et cõionẽ in sui memoriã fre quẽtarẽt di. Hoc quotiẽscũq3 feceritis in mei me moriã facietis. Nõ me cũ iuda traditore a disci puloꝝ ꝯsortio exeũte a dñõ separabo: sed nomen dñi inuocabo: vt hec sacratissimi corpis sui mãdu catio sit mihi ad regnũ suũ pparatio salutaris. ¶ N His itaq3 a sacerdote prolatis: siccas par ticulas duas in patena collocatas: imediate vel mediãte patena i man9 ad ꝑlationẽ statim ꝑmis

[Apoca.iij.] [Mat.vij.] [Mar.i.] [Luce.iiij.] [Mat.ix.] [Luc.vij.] [Luc.xix.] [Luce.xxij.] [Mat.xxvj.]

se orōnis. Panē celestē accipiā: recipiēs: inclinato paulisper corpe: sacerdos subsistit: et oēs suas cogitatiōes quātū possibile est vniendo: deuote se recolligit. Et sicut corpales oculos ad species ꝛ formas sacramenti exteriores dirigit. Sic oculos fidei interiores: ad dn̄m nostrum iesum xp̄m sub visibilibus speciebus cōtētū eiusq; sacratissima passiōis ꝛ redemptiōis nostre mysteria: cuius in hac sumptione memoria principalissime recolitur (vt dictū est lec. xxxvi.) cōuertat: prout deuotio propria: ꝛ sancti spiritus vnctio docuerit meditando. Cuius exēplū aliqđ ponere nō existimo oīno inutile. Poterit ergo sacerdos itra se nulla voce emissa cogitādo dicere. Eya misericordissime dn̄e iesu xp̄e: eterni patris vnigenite fili: vnus cū eodē patre ꝛ sp̄usancto verus cōsubstātialis ꝛ naturalis deus: qui pro pctōꝝ salute ex infinita charitate tua carnē sumere: inter hoīes apparere: ꝛ triginta tribus annis grauiter laborare: ꝛ multipliciter fatigari dignatus es: ꝛ tandē amarissima passione preciosissimi sanguinis effusione: ac morte turpissima nos a morte ppetua pctis ꝛ penis liberare. In cuius saluberrime passiōis memoriā: te p̄sentē his speciebus exhibere: teq; cibū aie nr̄e ac pignus salutis eterne tradere voluisti. Respice in hac hora in me pctōrem indignū: purga ꝛ sctifica me: vt te deū meū creatorē ꝛ redēptorem merear digne sumere. Breuius q̄dē vel lōgius put gratia ministrabit. Et more quondā pctī tandēs: addat. Deus ppitius esto mihi pctōri. Quo verbo publicanus oculos ad celū leuare nō audens: remissionē suorū meruit pctōꝝ. Dicēs aūt deus intētionē dirigat ad cōtētū in sacro xp̄m: ꝛ latria cū adorans cū magna reuerentia: deuotione: timore ꝛ charitate: mentisq; affectiōe ac desiderio: sacrosctm̄ dn̄i corpus sub duabus illis particulis cōtētū: pro sua ac totius eccl̄ie salute sumat. Sumat aūt nō masticādo dētibus: pp̄ter euitādū piculū ꝛ sacri irreuerētiā: ne forte aliqđ sacramēti herēs dētibus: post incaute expuat: vel alijs cōibus cibis misceat: sed humectatis in ore speciebus reuerēter glutiendo traijciat. Ipso vero in ore pro sua humectatione manēte: sic poterit meditari. Ueni in aīam serui tui deus meus ꝛ dn̄s meus: meq; tibi incorporare digneris: vt mihi mori: tibi soli merear viuere. Hec aūt nō dico quasi necessario sic fieri debeat ex ecclesie ordinatione vel statuto neq; per hec cōteplationis ac deuotionis exercitia in promptu habentes informare presumens: sed pro quodam exemplo grosso pro rudibus ꝛ nōdum in spiritualibus deuotionibus assuetis interserere curaui.

Luce. xviij.

Lectio. lxxxiiij.

A

Um pro venerabili sacramēto sb̄ spēbus panis de manibus vel patena: sacerdos dr̄. Corpus dn̄i nr̄i iesu xp̄i custodiat aīam meā in vitam eternā. Premissis orōnibus cōiont̄ pcedentibus sequunt due iter cōlicandū dici solite. Quarū pria respicit perceptionē sacramēti panis. Alia pceptionē sacri sanguinis: ꝛ sm̄ hoc diuidit illa pars. Quia enī primo sumit xp̄s sub speciebus panis: iō p̄mittit prima orō spāliter pro salute obtinēda ex perceptione dn̄ici corpis. Scđo idē sumit sub speciebus vini: iō premittit scđa oratio p obtinēda salute ex pceptiōe sanguinis: ibi. Quid retribuā. Quo ad primū orat sacerdos. Corpus dn̄i ꝛc. Corpus dn̄i p expiatione pctōꝝ: totius mūdi in ara crucis immolatū. Corpus dn̄i ex dignatissima bonitate dei: pro viuificatione mūdi sub sacro altaris christi fidelibus ministratū. Corpus dn̄i nostri iesu xp̄i a me pro eterna beatitudine capessenda fideliter ꝛ sacramētaliter mādūcatū. Custodiat: in vnitate fidei catholice: ne mysteria altissima huius sacri corporis xp̄i cogitās ꝛ nō capiēs ab vnitate corpis xp̄i mystici p infidelitatē recedā. Quēadmodū q̄dā ex xp̄i discipulis dū sacratissima quedā ꝛ ardua de corpore christi ab ip̄o dei patris sapiētia icreata audierunt: ab eius magisterij doctrina retro abierūt dicentes. Durus est hic sermo. Quō pōt nobis hic dare carnē suā ad manducandū? Per qđ certe ab vnitate ecclesie se preciderūt: qr in heresim ex verbis saluatoris scandalizati prolapsi sunt: vt dicit bea. Aug. in expositione ps. Custodiat (inquā) rursus corpus dn̄i mādūcatū animā meā: a prolapsu in pctm̄: ne in detestādā ingratitudinē abeā de mēsa dn̄i: inferēdo ꝯtumeliā christo cū iuda pditore nequissimo. Custodiat demū corpus dn̄i nostri iesu christi a me sumptū: in vita ꝛ robore spirituali animam meā: vt cibatus ꝛ roboratus hoc cibo nobilissimo: cōtinuo robustior ꝛ potentior fiā ad exercendū opa vite: vt quoq; in me extinguatur fames ꝛ sitis carnaliū desideriorū: ꝛ excitetur cōcupiscentia gaudiorū eternorū: per pregustationem dulcedinis que cōceditur corpus illud digne sumētibus. Subdit ab aliq̄bus: Et perducat aīam meā. Perducat potēter p̄seruādo ab incursiōe malignoꝝ spirituū: q̄ exeūtes de hoc mūdo cōsueuerūt acrius infestare animā meā in hora exitus mei ex hoc seculo. Aīam meā cuius est cibus sp̄ualis eā nutriēs: roborās: ꝛ confortās: nō s̄m suā essentiā siue substantiā: sed s̄m dona sp̄ualia ꝛ gratie: que donatur aīe in digna corporis christi manducatione. In vitā eternā: hoc est in eternam beatitudinē: quemadmodum heliam panis ministratus ab āgelo confortauit: in cuius fortitudine ambulauit vsq; ad montem dei. Quemadmodum ꝛ panis qui de celo descendit: perduxit populum israel per desertum vsq; ad terram promissionis. Ita oro o domine: vt hec esca celestis sit meū verum viaticū ducēs me per desertum huius seculi ad supernā patriam fidelibus repromissam.

Joā. vi.

iij. reg. xix.

B

Quid retribuam domino

pro omnibus q̄ retribuit mihi. Calicem salutaris accipiā: ꝛ nomē dn̄i inuocabo. Laudās inuocabo dominū: ꝛ ab inimicis meis saluus ero. Ista est scđa oratio que premittit calicis sumptioni. Sicut enī sacerdos volens suscipere corpus dn̄i sub panis specie: premisit orationem pro sua humiliatione: recognoscendo suā indignitatem ad dignissimi corporis perceptionē dicēs. Dn̄e non sum dignus ꝛc. Ita procedēs ad sumptionem sacratissimi sanguinis christi sub speciebus vini: p sui humiliatione indignitatē suam iterum recognoscit: fatēdo se nihil habere ex proprijs: quod dn̄o possit pro tanto beneficio prestito retribuere: dicens.

re:dicens. Quid retribuā dño. Et diuidit in tres particulas. In prima recognoscit sacerdos suam insufficientiā retribuendi pro acceptorū beneficiorū collatione. In scda ostendit gratitudinē in accipiendo dñi beneficiū: cū sui nois laude ⁊ inuocatione: ibi. Calicē salutaris. In tertia ostēdit suā cōfidētiā quā habet ex virtute dati beneficij in nocivorum preseruatione: ibi. Et ab inimicis meis. ¶ Quoad primū dicit. Quid retribuā dño q.d. Quid ego cinis ⁊ puluis: plasma ⁊ figmentū conditoris: homo vilis ⁊ fragilis: vacuus virtutibus: plenus vitijs. Quid retribuā mercedis et premij de meis viribꝰ: de meis bonis: de meis possessionibus: dño vniuersorū: cuius est terra ⁊ plenitudo eius: orbis terrarum ⁊ vniuersi qui habitant in eo. Qui bonorū meorū nō indiget: qui diues est in oēs: qui nec ditior ex per me sibi oblatis cōstituitur: nec si oia sibi subtraxero: pauperior efficitur. Immo sicut cui sicut nihil subtrahi pōt (ipso dicente. Quia oia dedit pater in manus eius. Jo. xiij.) ita nec addi quicq̄ pōt: quia in eius ditiōe cuncta sunt posita. Hester. xiij. Pro oibus: beneficijs scz: quorum numerus ⁊ immensitas modū superat ⁊ sensum. Quis eñ cogitare poterit trinitatis opera super nos ab initio mundi vsq̄ in finem: vt videat q̄ sollicita fuerit illa maiestas: cui administratio pariter ⁊ gubernatio seculorū incūbit: ne nos perderet in eternū. Et potēter quidē oia fecerat: ⁊ sapiēter oia gubernabat: ⁊ vtrarūq̄ rerū tā potentie q̄ sapientie: signa manifestissima tenebantur in creatione ⁊ gubernatione machine mundialis. Sed nec latere potuit bonitas: cum oia hec gubernatio ad hominis vtilitatē tendebat. Respice inquit venerabilis Hugo de arra aīe. Respice vniuersum mundū: ⁊ cōsidera si aliqd sit in eo qd tibi nō seruiat. Omnis natura ad hunc finem cursum suum dirigit: vt obsequijs tuis famuletur: ⁊ vtilitati deseruiat: tuisq̄ oblectationibus pariter ⁊ necessitatibꝰ fm affluētiā indeficientē occurrat. Hoc celum: hoc terra: hoc aer: hoc mare: cū his que in eis sunt vniuersis: explere nō cessant. Hoc circuitis temporū annuis innouationibꝰ ⁊ redivivis partubus antiqua innouans: dilapsa reformāns: consumpta restaurans: pastu perpetuo subministrat. Magna sunt hec que dñs tribuit sustentando corpori: sed multo maiora impendit saluande anime q̄ perierat. Qd dedit mihi pater maius oibus est / inqt: ⁊ hoc ipsum pro me ac ceteris oibus dedit: quid hoc? Seipsum dedit. Neq̄ eñ a se est filius: sed a patre q̄ essentiā infinitā oibus maiorē dedit. Et quō se dedit? Audi Bern. in ser. ij. de penthecoste. Verbū dei (inquit) in sublimi ɔstitutū: vt ad nos descenderet ppria benignitas inuitauit: misericordia traxit: veritas qua se promiserat venturū compulit: puritas vteri virginalis suscepit: salua virginis integritate potentia eduxit: obedientia in oibus deduxit: patientia armauit: charitas verbis ⁊ miraculis manifestauit: ac vitam suā p singulos etatum gradus / infantie / pueritie / adolescentie / iuuentutis nobis dedit. Adijciens mortem / resurrectionē / ascensionē / ac spiritussancti missionem: vt sua conceptio mūdet nostrā / sua vita instruat nostrā / mors sua destruat nostrā / resurrectio sua precedat nostrā / ascēsio sua preparet nostrā: missus spiritus suus adiuuet infirmitatē nostrā. Ut quoq̄ hec omnia in perpetua maneāt memoria ⁊ in effectu atq̄ fructu noua: etiā seipsum in cibū nobis tradidit in viuifico sacro: quo omniū premissorū bonorū recēti efficacia aīam nutrit: reficit et impinguat. Illa sunt bona ineffabilia quibꝰ vt breui verbo cūcta cōcludā: inquit Bernar. nihil melius inuenire poterat: vnde nos redimeret sapiētia dei: in omni sapientia sua. Nam oia tribuit trinitas benedicta. Pr vt seruū redimat. filio non parcit. Filius seipsū libētissime tradidit: ⁊ ipe spūs postulat p nobis gemitibꝰ inenarrabilibus. ¶ Cū his oibus cōdigne rñdere sacerdos non valēs: recte ait. Quid retribuā dño p oibus scz bonis: q̄ retribuit: nedū oibꝰ generalr in his que pdicta sunt: sed ⁊ spāliter mihi. Mihi inquā in mei sue creature benigna cōseruatione: in longanimi mee cōuersionis expectatiōe: in boni propositi īspiratiōe: in sacrox suox ablutiōe: i eucharistie suauissima refectione. Retribuit inqt. Retributio actus est eius q̄ ab alio beneficiū aliqd accipit: qd retribuendo per aliud recōpensat. Sz quid ego tribui dño: vt bona illa magnifica retribueret ⁊ mihi. Si boni quid cogito sibi rependere: ab ipso immittitur cogitatio: qr non sumus sufficiētes aliqd cogitare a nobis: quasi ex nobis sed sufficientia nostra ex deo est. Et boni qd operatus sum vt sibi retribuerem: id recepi eo donatore. Omne nāq̄ datum optimum / ⁊ omne donū perfectū desursum est: descēdens a patre luminū. Si sibi seruiēdo: mādata sua executus sum: nullū pfectū sibi attuli: ipso teste. Cū feceritis quecunq̄ precepta sunt vobis dicite. Inutiles serui sumus. Et breuiter quecunq̄ bona obtuli: ab eo recepi: non ipse donaui. Quid habes qd nō accepisti: ait apls. Quid igitur dedi dño pro his que retribuit mihi? Nihil profecto ex me: nihil meū reperi: nihil pprium possedi. Unū est qd preter te habeo o dñe: scz pctm. Huius tu nō es autor: sed ego peccator. Tu mihi id non retribuisti: sed ego sine te id pfeci. Sine te factum est nihil: ait Joannes. Nihil id est pctm fm glo. bti August. Retribuisti igit mihi hec ⁊ alia innumerabilia bona pro meis malis: pro meis pctis. Nihil etiā: qd est malū entis priuatio. Et me bonū aliqd: ens aliqd fecit tua potētissima creatio. Peccaui in adā tui mandati preuaricatore: ⁊ me redemisti in xpo perditorū saluatore. Peccaui in meipso ex puerili mea volūtate: nec statim me pdidisti ex tua benignitate. Peccaui ⁊ malū corā te feci: ⁊ tu ignouisti: ac penitentiā inspirasti. Defeci: ⁊ sumui: ⁊ sitiui exeritū mearū tenuitate: tu me pauisti: ⁊ potasti proprio corpore / ⁊ sacratissimo tuo sanguine. Ecce soli in me defectus inueniunt: ⁊ non nisi bona excellentissima retribuuntur: bona ergo p malis que meruimus: tribuunt: quos pro malis punire poterat: bonis suis obruebat: nō tñ bona ista nostra mala meruerunt. Sed quō retribuuntur: aut cuius merito: si nō meo? Meis enim meritis nō bona debentur: sed pena. Certa merito dñi mei qui prior dilexit nos: et quis dilexit: male meritis nostris suo merito bona cuncta cōpensauit. Sic retribuit. i. iterū tribuit gratiā pro gra. Gratiam iustificationis gratis oino tribuit: qua mereri poteramꝰ: ⁊ pro gratia qua iustificati sumus: ⁊ opa meritoria egimus: gratiā vberiorem: qua cresceremꝰ: roborarem: magnificaremur: retribuit. Quid igit? Nūquid hos defectꝰ meos iterabo: tanta recipiens bona? Absit. Impietatis que voluntatis est: mala pro bonis retribuere. Quid igitur retribuam: qui nihil proprium nisi defectus habeo? Certe ne laqueis ingratitudinis irretiar: beneficium a te gratis prestitum gratꝰ recipiam: et ad dandum beneficia ampliora te prouocabo. Nā Cassiod. teste. Spem de futuris bonis recipit: qui transacta beneficia recognoscit. Inuitatur ad magna: q̄ gratanter accipit modi-

Jo. xiij.
Hester.

Hugo.

Oia que in mundo sūt vtilitati hominis seruiunt.

Bernar.

Jaco. i.

Luce. xvij.

i. Cor. iiij.

Augustinꝰ

Cassiodo.

ea. Accipiam igitur beneficium dñi magnũ cum
magna gratitudine: quod accipiendũ instituit
ex magna charitate. Hinc sequitur secũda pars
presentis orationis ¶ D Calicem salutaris acci
piam. Accipiam: sitibundus et ex defectu humo-
ris gratie: ⁊ roris benedictionis diuine. Calicem
vt inde refocillationem capiam: ne ambulans
iuxta fontem huius liquoris saluberrimi: pereaꝫ
ex negligentia et desidia accedendi. Accipiã ego
aridus ad fructificandum calicem salutaris: ex
quo scaturit aqua: quam qui bibit non sitiet in
eternũ. Accipiam ego immundus ⁊ peccatorum
sordibus maculatus: calicẽ salutaris: vt in ipsiꝰ
puritate feces peccatorum abstergantur: vnusqꝫ
esse merear eorũ: qui lauerunt stolas suas in san-
guine agni. Accipiã ego ambulaturus per viam
grandẽ: que restat ad celestẽ patriã: calicem salu
taris: ne in via deficiã cũ filijs israel proficiscenti
bus ad terram promissionis: quibꝰ nisi aqua me
ritis moysi fuisset ministrata de petra deserti quã
percussit: siti miserabiliter perijssent. Accipiam
ego cecitate peccatorum percussus: calicẽ saluta
ris: vt oculi rationis mee illustrentur: quemadmo-
dum longino latus dñi perforanti: sanguis de pe
ctore dñi decurrens visuꝫ: vt historie referunt: re
stituit oculorum et mentẽ eius fide vt xp̄m dei fi-
liũ crederet: illustrauit. Accipiam calicem saluta
ris. i. xp̄i sanguinẽ: quẽ discipulis suis in cena vl-
tima ministrauit dicẽs. Bibite ex hoc oẽs. Hic
est calix sanguinis mei: sanguinis quẽ i cruce pẽ-
dens largiter effudit: dũ vnus militũ latus eius
lancea perforauit: ex quo ꝯtinuo sanguis ⁊ aqua
exiuit. Sanguis quem in sua gloriosa resurrectio
ne ꝑ integritate nature sue mirifice reassumpsit.
Sanguis quem in memoriam sue passionis su-
mendũ nobis cõmendauit: dicens. Hec quotiẽs
cunqꝫ feceritis: in mei memoriam facietis. Salu
taris. i. xp̄i nostri saluatoris: qui qꝛ est nostre salu
tis reparator ⁊ autor: vere salutare nostrũ appel
latur. Unde Simeon. Uiderunt oculi mei saluta
re tuum. i. christum saluatorem: ⁊ Luc. iij. dr. Ui-
debit omnis caro salutare dei. Salutaris nãqꝫ
dicitur: quasi salutem optans vel desiderans: qđ
de nemine dici põt sicut de xp̄o: qui tñ nostrã sa-
lutem desiderauit: vt ꝑ ea passionẽ subyt: ac san-
guinẽ ꝓprium fudit. ¶ Uel potest aliter exponi.
Accipiã calicẽ salutarꝭ. i. sanguinẽ salutarꝭ intrã-
sitiue. i. sanguinẽ xp̄i qui est salutaris: quia salu-
tem nostram effecit: dum in cruce fusus nos deo
patri recõciliauit. ¶ E Sequitur tertia pars. Et
nomen dñi inuocabo: vt sanguis ille salutaris in
se: fiat mihi salutaris: me liberando a pctis: qui
pro multis effusus est in remissionẽ pctõrũ. No
men dñi inuocabo: calicem salutaris accipiens:
vt veniat super me sanguis ille sacratissimus cũ
bñdictiõe: quẽ sup se spargi insani iudei postula
bant. Sanguis eius inquiunt: super nos: ⁊ super
filios nostros. ¶ Sequitur. Laudans inuocabo
dominum. Laudans xp̄m de tãta beneficẽtia ex-
hibita: qua nedũ hunc sanguinẽ fudit: sed ⁊ ipsuꝫ
in potum salutarem nobis dedit. Et quis ingra-
tissimus et irreligiosus pro tanto beneficio non
laudaret xp̄m dominuꝫ? Seuerius dominꝰ seruũ
suum iudicat qui beneficia eius suscipiens: dñm
nõ extollit: aut se beneficijs indignũ indicat: be-
neficientiã domini laudibus non agnoscẽs. Lau
dans igitur inuocabo dominũ: sumẽdo hoc ma-
gnificum beneficium. Et ab inimicis meis saluꝰ
ero: et virtute dati beneficij. Habet enim virtu-
tem magnificaꝫ sanguis ille salutaris. Extinguit
quidem ardorem carnalis cõcupiscentie: terrẽ-

Luc. iij.

Sãguis sa
lutaris ma
gnificaꝫ hꝫ
virtutem.

stit fomiteꝫ peccãti: cuius est motus inordinatos
excitare: ⁊ per hoc valet cõtra inimicũ intraneũ:
qui est propria caro. Rursus inebriat mentẽ san-
guis ille potatꝰ celica dulcedine: recolligit vires
anime: ⁊ in xp̄i vulnera potantẽ trãsmittit: vt illa
contempletur: ex quibus tanq̃ fontibus vberri-
mis sanguis ille profluxit: et per hoc valet cõtra
inimicũ extraneum: mundũ vcꝫ q̃ mentem disper
git ꝑ vana desideria: per caducos honores ⁊ po-
tentatus: quibus inherens a xp̄o sanguinẽ fun-
dente elongat. ¶ Demũ accendit cor: ⁊ inflãmat
affectum: vt beneficio per amorẽ ⁊ dilectionẽ iun
gat: qui non nostris meritis: sed sua gratuita vo
luntate sanguinẽ illũ potabilẽ sub speciebus vi-
ni ministrauit: ⁊ per hoc valet cõtra inimicũ pes-
simũ: diabolũ scꝫ: qui menteꝫ ab amore xp̄i reuo-
cat: eamqꝫ facit supbire: vt sicut ipse superbiẽdo
a beatitudine corruit: sic ⁊ illa ab eadem per sup-
biam separetur. Sic igiť laudãs inuocabo dñm
in sumptione preclari huius calicis ⁊ vtilissimi xp̄i
sanguinis: vt saluus fiam ab omnibus inimicis
meis per dñi singularem ꝓtectionẽ: cuius nomẽ
magnificũ cũ laudibus inuoco: ⁊ per virtutẽ san
guinis dñi quẽ bibã: per queꝫ facti sumus ꝓpin-
qui dño: qui ab eodem longe distabamus: dicẽte
aplo. Nũc aũt in xp̄o iesu vos qui aliquãdo era
tis longe: facti estis prope in sanguine xp̄i. Dum
autẽ sacerdos orationem hãc profert dicens. Ca
licem dñi accipiam. Caliceꝫ ipsum detectũ: facta
prius deuota inclinatione: tota cũ deuotione re-
uerenter in manus sumit: summa ⁊ omni qua va
let mentis puritate: semotis peregrinis cogita-
tibus: soli domini sanguinis effusioni in cruce
pro se / et toto genere humano facte intentus:
ipsum xp̄i sanguinem preciosum sub vini specie
latentem: fideliter ⁊ caute vna cũ particula san-
guini commixta sumat. Hec aut similia animo
meditando. Refice domine iesu animã meã per-
fecta refectione preciosissimi cibi et potus: vt per
eam ad perfectissimam illam regni tui refectionẽ
peruenire merear: vbi te non iam sub mysterio-
rum symbolis: sed clare facie ad faciem: et vide-
re et frui merear in eternum. Sumpto autem ca-
lice caute vt nihil in eo permaneat: dicit oratio-
nem que sequitur.

Sãguis domini nostri ie

su christi custodiat animã meã in vitam eternaꝫ.
Amẽ. ¶ Post orationes quas cõmunioni inter-
seruit: sequuntur alie orationes quas sumpte cõ
munioni sub vtraqꝫ specie superaddit. Et diui-
dit in duo. Nã primo facit orationeꝫ sumptionẽ
facti sub speciebus vini spãliter respiciẽtem. Se
cundo addit orationes factas sub vtrisqꝫ specie-
bus sumptũ cõcernentes: ibi. Corpus tuum dñe
qđ sumpsimus. ¶ Circa primũ. Sicut post sum-
ptionem corporis facta est oratio pro salute spe-
randa ex eiusdem corporis manducatione: ita
post potationẽ sanguinis dñi: subiungitur oratio ꝑ
salute percipiẽda ex eiusdem sanguinis sumptio
ne. Unde dicit. Sãguis domini: qui est fons ⁊ la-
uacrũ nostre emundationis et sctificationis: vt
dicit Paulus. Sanguis dñi: qui est precium no-
stre redẽptionis ac reparationis: vt ait Petrus.
Sanguis dñi nũc a me potatꝰ: vt calix bñdictio-
nis. Custodiat: in vite innocẽtia: ⁊ cordis purita-
te: ne post ipsius sumptionẽ recedam a discipula
tu xp̄i: sanguinẽ istum purissimũ ꝑ mortalia pec
cata inhonorans: sicut fecit iudas proditor post
huius cibi refectionem: ⁊ sanguinis potationeꝫ:
a consortio xp̄i discipulorumqꝫ eius se separans:
quem

Ephe. ij.

Ad titũ. ij.

I. Pet. ij.

quem sumpsit in mysterio: tradidit pro vili p̄cio: ipso infeliciter confitente. Peccaui tradens sanguinem iustū. (Mat. xxvij.) Custodiat ab illa percussione & plaga domini: ne primogenita mea: bona scʒ opera preterita per superueniens malū extinguantur. Sicut olim sanguis figuralis agni pascalis imolati postibus & superliminaribus domoꝝ illitus filios israel custodiuit ab angelo egyptioꝝ primogenita percutiente. Dignum rebellibus iudiciū dn̄o faciente. Exod. xij. (Exo. xij.) Custodiat in fortitudine & robore spūali: vt intrepidus aggrediar virtute huius sanguinis ad pugnandum contra vitia & bestias infernales: quemadmodū olim elephantes per ostensionē sanguinis excitabantur ad cōgrediendū formaliter in acie bellica contra aduersarios: vt legitur. j. Mach. vj. Seq̄tur. Animā meā de hoc lacu miserie & tribulationis. In vitā eternā: sicut patres sancti de limbo virtute hui⁹ sanguinis educti sunt in gaudium sempiternū zach. teste. c. ix. (zach. ix.) Tu vero in sanguine testamenti tui emisisti vinctos tuos de lacu in quo nō erat aqua cōsolationis vel salutaris. Perducat inquā & custodiat me bibentem in vitā eternam: iuxta p̄missuʒ saluatoris. Qui manducat meā carnē & bibit meū sanguinem: habet vitam eternā. (Joan. vj.) In hanc em̄ christus per hunc suū propriū sanguinē semel introiuit eterna redemptione inuenta. (Heb. ix.) Et nobis fiduciam ad introeundū per sanguinem eundē cōtulit: teste ap̄lo. (Heb. x.) Habentes itaqʒ fratres fiduciā in introitum sanctoꝝ per sanguinem x̄pi. Amen.

Corpus tuū domine quod

sumpsi: & sanguis quem potaui: adhereat visceribus meis: & presta vt in me non remaneat scelerū macula: quem sancta & pura refecerunt sacramēta. Qui viuis & regnas deus per omnia secula seculorū. Amen. ¶ Post orationē /cōmunionem sacramenti sub speciebus vini specialiter respicientem: orationes subdit /cōmunionem eiusdem sacramenti sub vtraqʒ specie concernentes. Et subdiuiditur pars illa in duas: s̄m duas ōones. In quarū prima petit per sacramenti corporis & sanguinis sumptionē: ab omni peccati macula purgari: qua impediretur ab ingressu regni. In secūda petit per eandem sibi remedium conferri: quo adiuuetur ad consecutionem gaudii sempiterni. Petit ergo in prima remoueri mala. In secunda cōcedi bona: ibi. Quod etc. ¶ Circa primū dicit. Corpus tuum dn̄e: verum & naturale: quod sumpsi sub speciebus panis. Et calix .i. sanguis tuus verus & proprius quem potaui sub speciebus vini de tua benignitate & clementia: adhereat visceribus meis: nō corporalibus: que vie sunt superfluitatū post digestionem relictarum: sed visceribus spūalibus: q̄ sunt voluntas & intellect⁹: q̄ vie sunt vite ale: cui⁹ sp̄alis cibus est op̄atio bona et meritoria: affectio sctā & cogitatio mūda. His em̄ ala spūalr nutritur & vegetatur. Sunt & vie p̄ q̄s intrat in alam cib⁹ ille sacr̄alis: corp⁹ scʒ x̄pi & sanguis: qui cibus sunt ale: nō corporis: vt dicit Ambro. (Ambro.) Illā per intellectū intrāt s̄m fidem & cognitionē: per voluntatē s̄m dilectionem & deuotionem. His visceribus: potentijs scʒ viribus animē: petit sacerdos: vt corpus & sanguis dn̄i adhereant: non s̄m substantiā: vt cibus corporalis adheret stomacho: sed adhereant per virtutem et efficaciam: causando & relinquēdo in eis post sumptionē spiritualem quandā leticiam & iocunditatem: vt sic fiat pregustatio illius diuine dulcedinis: q̄ in patria deū diligentib⁹ est parata: qua consortatus in via ardentius ad patriā aspirē: nec quasi desertus deficiam aut oberrem. Adhereat meis visceribus anime corpus tuū o dn̄e quod sumpsi vt non pertranseat mentē celeriter: quemadmodum quidam cibi corporales liquidi transeūtes per stomachum: nihil nutrimenti & liquoris post se relinquentes. Sed adhereat moram faciēs in anima: vt cibus solidus & nutritiuus stomacho consortans & corroborans animā in virtutibus & donis spūalibus. Adhereat eisdem visceribus sanguis tuus preciosissimus quem potaui: nō vt torrens veloci impetu percurrens: ea que tangit vix superficietenus humectans: sed adhereat vt oleū effusum quod vndiqʒ penetrat: vestigiaʒ sue post se pinguedinis diutine derelinques. Sic adhereat vt liquescere faciat animā in ei⁹ amore: & spūssancti pinguedinē: diuinamqʒ bonitatē diutius post sumptionem percipere & sentire. Sequitur. Et presta: q2 nisi tu prestiteris: ex nobis id perficere non possumus: vt in me .i. in visceribus anime mee nō remaneat in viribus scʒ & potentijs: post sumptionē & potationem istius medicinalis cibi & potus. Ulla scelerū macula: deturpans & deordinās animam factam ad superbenedicte trinitatis imaginem: per dona & beneficia spiritualia mirifice exornatā: quibus peccatū dum inest: animā priuat. Et per hoc dicitur ipm̄ maculare: q2 ornatū anime tollit: sicut auferens colorē pulchrū & viuidū a facie hominis: ipsam deturpare dicitur: licʒ nihil deformans in faciē introducat. Presta igitur (orat sacerdos) vt non remaneat vlla scelerū macula in anima: quantum ad omnes partes imaginis: neqʒ error in intellectu & ratione: quo obscuratur prima pars imaginis: ne in puro & sincero lumine conspicere possit alta et secreta huius sacramēti mysteria. Neqʒ remaneat aliqua culpa et dei offensa in voluntate: q̄ est alia pars imaginis q̄ sic per pctm̄ deordinatur: p̄ quāto p̄ pctm̄ tollitur donū charitatis et grē: q̄ vestis est nuptialis: per cui⁹ carentiā impedit: ne charitatiue et amorose vt debitū est: serat in deū olim creatorē: & huius sacramenti autorē. Neqʒ remaneat aliq̄ pc̄i macula in memoria: q̄ est tertia pars imaginis: puta obliuio b̄n̄ficioꝝ dei: per quaʒ ala retardat: ne ex eorū recordatione assurgat in laudē dei & gratiarū actiones. ¶ M Uel aliter orat sacerdos vt nō remaneat aliqua macula .i. pc̄i reat⁹ in ala: eius qʒ potentijs: vt videlicet quietet ab ol obligatione ad penā: que obligatio dici pōt macula: quia ipsa existente in anima: nequaq̄ admittitur ad gaudia beatorum: etiam si charitate & gratia adornetur. Necesse quidē est oēm peccati penā: qua ala debitrix tenetur ante beatitudinis ingressum solutā fore. sicut dixit Christus. (Mat. xviij.) Nisi efficiamini sicut paruuli (qui nullius pene sunt debitores: nec aliquibus peccatis obnoxij) non intrabitis in regnū celorum. ¶ Uel (vt dn̄s Alber. exponit) nō remaneat vlla pc̄i macula: talis & tanta: sicut dn̄s per Ezech. ca. xxiij. dicit de exasperatrice domo israel q̄ amatores: scilʒ demones prescindunt nasum & aures: & effodiunt oculos: qi priuāt alaʒ visu luminis spūalis: & discretione diuine bonitatʒ & auditu verborum spūssancti in allocutione cordis. (Alber.) Has aūt maculas delet & pulchritudinem reparat huius sacramēti cibus & pot⁹ spūalis. Unde beatus Ambrosius in persona sancte agnetis. (Ambrosi⁹.) Iā corpus (inquit) eius corpori meo sociatum est: et sanguis eius ornauit genas meas. Sic ergo nulla remaneat peccati macula. Quem sancta et pura refecerunt sacramenta. Pura: per priuationē omnis contagionis & macule pctōrū. Siquidem corpus & sanguis x̄pi: q̄ sunt res huius sacramēti.

formata sunt de purissimis sanguinibus marie: immediata summi artificis spũssancti operatione: qui nihil nisi purum efficere potest. Sctã omnium virtutũ et gratiarũ plenitudine: nedũ in se sed etiam causaliter quo ad nos: qui nos sctificat: et gratia ac sanctitate replet: nam de plenitudine eius omnes accepimus. Dicitur autẽ sacramẽta pluraliter: licet sit vnum sacramentũ vnitate integritatis et ordinis: vt dictũ est. 8. lec. liij. propter diuersitatem signoꝝ: contentoꝝ: et significatoꝝ. Signoꝝ: quia signa sacꝛalia: species scz panis et vini sub quibus verum christi corpus et sanguis verus continetur: sunt realiter diuersa. Siquidẽ alie sunt species vini: et alie panis. Contentorũ: quia corpus christi aliud est et differens realiter a sanguine eius: immo nec alterꝝ alterius pars est. Corpus enim animatum est et viuit: sanguis neqz viuit formaliter per animã sibi inherentẽ: neqz est animatus. Ideo nec corpus pars sanguinis: nec sanguis est pars corporis: lz tamẽ vtrũqz sub vtriusqz speciebus realiter etsi diuersimode contineã: vt dictũ est. 8. lec. xlij. et liij. Significatorũ: que sũt corpus christi mysticum: vt in ca. cum marthe. de cele. mis. Quod corpus mysticum ex multis membris diuersoꝝ statuum integratur: sicut corp⁹ xp̃i verum ex multis membris diuersoꝝ officioꝝ compaginatur. Sequitur. ¶ Et Refecerunt: non quidem viscera anime ſm suas substantias: non enim corpus sanguisqz xp̃i sumpta in sacramẽto vltra transierunt ſm suas substantias quam species sacramentales in quibus continentur. He aũt partes anime itellectualis: que in proposito viscera anime nominantur: nõ attingunt: sed in corpus intrant species: quod nutriunt et reficiunt: virtute anime vegetatiue: non intellectiue: vt sic. Refecerunt igitur hec anime viscera quantũ ad effectũ ab eis causatum: et derelictum ex digna eoꝝ sumptione. Sic enim refecerunt rationẽ et intellectum ipsum in sinceritate cognitionis illuminãdo. Voluntatẽ per amorẽ et dilectionem inflammando. Memoriã ad passionis rememorationẽ excitando: et suauitatẽ quandã et letitiã spũalẽ in toto homine efficiendo. Concluditur oratio. Qui viuis et regnas: qd frequenter expositum est. ¶ R Finita hac oratione: sacerdos ad cornu altaris accedit vt calicẽ ablnat: ac ablutionẽ calicis et digitorũ sumat. Calicem enim et digitos lauat: ne humor aliquis in calice remanens: aut panis particula aliqua digitis adherẽs: si qua foret: a digitis per ablutionem in calicem descenderet. Et sic simul cum ablutione reuerenter sumeretur. Sumit autẽ ablutionẽ post sacramenti sumptionẽ: quia vinũ rõne sue humiditatis est ablutiuũ: ideo sumitur ne alique reliquie in ore vel via ad stomachũ remaneant: qd ptinet ad reuerẽtiã sacti. Vñ de cele bra. mis. ca. ex parte dicit Inno. tertius: qꝫ semper sacerdos vino os perfundere debet: postquam totum perceperit eucharistie sacrm: nisi cũ eodẽ die aliã missam debuerit celebrare. Ne si forte vinũ perfusionis acciperet: celebrationẽ aliã impediret. Hec ibi. Et simili ratione perfundit digitos vino: qd postea sumit: quibus xp̃i sacrm tetigit: vt scz si aliqũ casu adhereat minutissima sacramẽti particula ablutiõe huiusmodi in calicẽ descẽdat et sumat. Sumpta ablutione adhuc digitos lauãt quidam in altari quidẽ post officiũ cõpletũ: que est tertia lotio digitorũ. Prima facta est in principio misse. Scda in medio ante canonẽ. Tertia que fit post sacramenti sumptionẽ: aut misse finẽ. Que tres lotiones ſm magistrũ in Rationali fiunt ad designandũ lotionẽ seu mundationẽ cogitationis locutionis et actionis. Vel ad designandam purgationẽ peccati originalis et actualis: criminalis et venialis: siue peccati quod agitur per ignorantiam: negligentiam et industriam: siue per ignorantiam: infirmitatem et malitiam. Ad quorum peccatorũ expiationẽ offertur sacrificiũ salutare. ¶ Fiũt hec etiam in cornu altaris dextro ſm eundem: quia hoc cornu populum iudaicum significat: de quo christus assumpsit naturam humanã: quam ab omnibus hominibus defectibus et penalitatibus fecit immunem in sua gloriosa resurrectione. Sic sacerdos christum representans purgat manus quibus corpus dñi sub sacramento contentũ tractauit in dextero altarĳ cornu: vt sic corporis xp̃i gloriam ex iudeorũ progenie sumpti per dextrum altaris designatorũ representaret. Fit etiã hec ablutio ſm Inno. quia indignũ esset qꝫ manus que corpus incorruptibile tractauerũt: corruptibile corp⁹ tãgant: nisi studiose lauent.* Ablutiõis aũt aqua dz in locũ mundũ et honestũ diffundi: vt altitudo sacramenti reuerentius honoretur. R

Innocen.

* Derit ecclesie ppe altare sunt piscine edificate ad hoc parate &c.

Quod ore sumpsimus domine pura mente capiamus: et de munere temporali fiat nobis remedium sempiternum Amen.

¶ Postquam sacerdos in precedenti oratione respiciente cõionem sub vtraqz specie: petiuit remoueri mala: in hac oratiõe ad idem postulat conferri bona. Petit enim vt manducatio illa atqz potatio sacramentalis corporis et sanguinis dñi spũalem inferat refectionem et salutem tandem sempiternam. Unde ait. Quod ore sumpsimus: scz corporis et sanguinis dñi sacramentum non vt corporalem cibũ dentib⁹ tritũ: ac masticatum. Nec vt corporalem potum per guttur in ventrem descendentem digestum: et in corpus aliti conuersũ: quemadmodũ quidam discipuloꝝ retro abeuntiũ christum intellexerunt: dũ carnẽ suã manducandã: et sanguinem suum potandum: sub eterne damnationis pena docẽs astruebat: dicẽs. Amẽ amen dico vobis: nisi manducaueritis carnem filij hominis: et biberitis eius sanguinem non habebitis vitã in vobis. Qui manducat meam carnẽ: et bibit meũ sanguinẽ: habet vitã eternã. Non in illo intellectu carnali petit sacerdos corp⁹ dñi sumptũ: et sanguinẽ potatũ nobis suffragari. Sed petit vt corpus et sanguis dñi sub corporalibus speciebus panis et vini esibilibus et potabilibus sacꝛalr sumpti: nobis spũalr suffragentur. Et dicit sacerdos: sumpsimus pluraliter: per hoc signãs nõ pro se tm̃ sacrificiuz hoc obtulisse et sumpsisse: sed pro toto corpore christi mystico: cuius ipse pars est: et velut os huius corporis. Sacramentuz igitur inquit qd sumpsim⁹ in psona ecclesie: et fidelium: toti⁹ scz cleri et ppli: ore corporali mãducatione sacramẽtali: fac o Dñe: vt ipsum Capiam⁹ mẽte pura: ab oi sorde: et inqnamento pctoꝝ: scqz litrata a torpore et desidia tepidorũ. Plena fide: amore ac deuotione feruidorũ: spũaliter capiam⁹ ad robur ale et sustentamentũ spũaliũ actionũ. Sequitur. Et de munere: qd ex tuo dono et benignissima largitate accepim⁹: tpali: quãtuz ad species visibiles: et tẽporaliter mutabiles. Fiat nobis: fidelib⁹: tẽporalib⁹ mysterijs subiectis. Remediũ cõtra morbos spũales: nos ad virtuosorũ operationũ exercitiũ roborãs et confortans. Sempiternũ: ne pro nostro euo morbis et pctis spũalibus prosternamur: sed ad bñ operãdũ validi et robusti: in fine vite nostre vsqz persistamus: vtqz hoc viatico munere et remedio tpali: in extremo exitu nostri pcepto: ad verã btitudinẽ qz sempiternitatem perducamur

Joan. vi.

Joan. i.

Tres lectiones quid significent.

perducamur: qr nutrit z vegetat ad gratiā aīe vitaz qua reddit̄ digna: ad vitā verā z sempiternā. Unde. Qui mādućat hūc panē: vivet in eternū. Amē. ¶ M Quidā qz legēdo has orōnes calicē involvūt: post eius ablutionē corporalis palā sacculo imponūt: qd tñ ad ministros diaconū z subdiaconū ptinet: si adsunt. Et qz huius involutio mai⁹ tps reqrit: q̄ orōnū pmissaꝝ platio: ne ab orōnib⁹ vacātes locū distractioni aliorsum prestēt: cōmemorāt incarnationis mysteriū dī. Verbum caro factū est zc. Et rursus tāgētes digitis ablutis oculos: miraculū xp̄i cōmemorāt q̄ cecū quēdaz illuminavit: dicētes. Lutum fecit dñs ex sputo zc. Desiderātes z ipsi mēte illuminari sumptiōe hui⁹ sacri: sicut cec⁹ ille illuminatus est: restituto visu corpali. Alii legūt cāticū symeonis. Nūc dimittis: qd symeō senior cecinit: dū xp̄m a vgine matre p̄sentatū in vlnas suscepit: desiderātes hoc libī in vite hui⁹ termino ptingere: qd senior iste spūsctō plen⁹ in dicto cātico suppliciter postulabat. Addētes in fine ad virginis honorē hūc divinū cibū nobis generātē: antiphonā. Benedicta filia tu a dño: qz p te fructū vite cōicavimus: put quēqz sua devotio trahit. Que lz ecclesie ordinatione non sunt instituta: qz tñ in nullo sunt ei⁹ ordinatiōi ptra: nec devotiōis impeditiva: sz magis pmotiva ac p̄servativa a distractione noxia: ideo non sunt simpliciter reprobanda.

Joan. vi.

¶ Lectio. lxxxiiii.

Circa hanc materiam sacratissime communionis sacramenti eucharistie occurrunt aliq̄ dubia: nō inutiliter vt reor ppe finē hui⁹ operis pertractāda. Primum sum pro sacro qd fit de specieb⁹ cōtinētib⁹: z corpore et sanguine xp̄i ptēto. Scōm de ritu cōicādi sub vtraqz specie. Tertiū de effectu z fructu cōsequēte cōionē tā sacralē q̄ spūalē. Quartū de pena indigne sumētiū. Quintū de frequētatione hui⁹ sacratissimi mysterii. Sextū de negligētiis q̄ ptingunt in hui⁹ officii celebratione. ¶ Circa primū est dubiū duplex. Primum: q̄diu manet xp̄s corporaliter p̄sens sub specieb⁹. Scōm cū desinit eē sub specieb⁹ vbi maneat: seu quo pueniat. Quō de speciebus qd fiat: quō nutriāt dictū est. s. lec. xlv. De prima parte dubii dimissa opinione illa tāq̄ phātastica: z nulli soliditatis fundamēto innixa: quā recitat Ric. de media vil. in. iiii. dist. ix. q. ii. vbi dicit: q aliq negāt species in stomachuz descēdere. Sz hi dicūt ꝯ sensibilē experiētiā. Alii dicūt q emittunt̄ p sudorē: non p secessum. Que stio tāgit̄ de ꝯse. dis. ii. tāta. in glo. Sed vaticinia sunt: cū eīm cib⁹ nō emittit̄ p secessum: nisi pri⁹ sit a forma ppria trāsmutatus: nō indignū videt̄ q aliqd impurū sit in illis specieb⁹ fuit p secessum emittat̄. Nec illud quovis modo ꝯtingeret corpus xp̄i. ¶ Illis ergo tāq̄ improbabilib⁹ dimissis: de dicto dubio Alex. de ales par. iiii. q. liii. recitat quinqz opiniones. Prima eoꝝ q̄ dixerūt q corp⁹ xp̄i nūq̄ intrat in vētrē: sz cū est in ore: tūc est sub specie: sz qñ glutit̄: tūc nō intrat in vētrē. Ad hoc allegatur Aug. dicēs. Quādiu habes in ore: tādiū est in te: z nō ducit̄ in secessum: sz rapit̄ in excessum: sz specię panis dicūt trāsire in vētrē. Sed hāc opinionē improbat dicens. Hoc ptz nihil esse: cū nihil nisi sol⁹ de⁹ possit intrare substātiā aīe. Unū corp⁹ xp̄i animā intrare nō pōt. Ideo ad Aug. dici pōt: q intrāte specie in ventrē: z corpus xp̄i intrat in vētrē sicut in os vel pixidē. Intrare aūt in vētrē dupliciter dī: vel qz quantū ad substātiā: vel quātū ad efficaciā. Primo mō descēdit aliqd corp⁹ in vētrē etiā si nō sit cib⁹. Secūdo mō dū aliqd efficit in vētrē: vt vnguētū aliquod foris vētri applicatū. Silr aliqd intrare in animā ꝯtingit dupliciter. Vel quātū ad substantiā: vel quātū ad cibādi efficaciā. Primo mō intrat animā solū qd illabit̄ aīe: scz sol⁹ de⁹. Scdo mō etiā corp⁹ xp̄i dī intrare animā: qz ipsam reficit sacralīter z spūaliter sumptū p gratiaz: et illo mō corp⁹ xp̄i nō intrat in vētrē: sz in mentē: sicut dicūt scīl. Et ad aucto. Aug. dī q Augu. dī. q̄diu est in ore: a pte accipit totū. i. q̄diu est corporaliter in hoīe ipz sumēte in sacro substātialiter: tādiu est in mēte nō p substātiā: sz efficaciā. Unū nō vadit in secessum qd certū est: qz pri⁹ species deficiūt a ppria natura q̄ celebret̄ emissio supfluitatū ciboꝝ sumptoꝝ: sz rapit̄ i excessuz effective: faciēs animā sic rapi supra se in deū p cognitionē z amorez. ¶ B Alias recitat q̄tuor opiniones: et post ips sanct⁹ Bon. quas oēs Alex. aliquātulū sine quātum ad aliqua salvat. Prima est: q post cōsecrationē vbicūqz manēt species salva carnaz natura. i. in tali dispositione in qua possent afficere panē: si nō esset cōversus: ibi manet corpus xp̄i: sive species intrēt in ventrē aīalis bruti: sive hoīs: sive custodiant̄ in loco mūdo sive pyciant̄ in locū immūdū. Virt⁹ eīm ꝯsecrationis respicit species illas: ideo nō definit eas q̄diu sūt: qd est dictu. Corp⁹ xp̄i divina virtute z maxima ei⁹ dignatione: ex ꝯsecratione hostie cepit eē sub specieb⁹ panis: nec illas desinit q̄diu manet in sua dispositione naturali: in qua afficerēt panē: cūqz afficerēt: si ꝯversio facta nō esset: sic eīm corpus xp̄i sub specieb⁹ esse cepit p cōsecratiōis virtutē: hoc est: p vtutē dei ad plationē verboꝝ ꝯsecrationis: quēadmodū substātia panis sub illis prefuit: excepto q corpus xp̄i illis nō afficit̄: nec est ibi fm dimēsiones pprias circūscriptive: sed totū in toto zc. qz est ibi per cōversionē panis in ipsuz: vt. s. habitū est. Et ideo q̄diu maneret panis si cōversus nō esset: tādiu manet verū corp⁹ xp̄i in qd cōversus est panis. Interim ergo q nō alterant̄ species: intātū q panē sub se nō ꝯservarent: manet corp⁹ xp̄i vbicūqz fuerint. Duz vero intātuz alterant̄ q desineret panis substantia si vsqz tūc fuisset: desinit et sub eis esse corpus xp̄i. Unū cōcedūt illi: si mus vel porc⁹ traiicit species in vētrē: etiā corp⁹ xp̄i sub specieb⁹ descēdit: z manet: donec manet forma panis: nec tñ ex hoc corpus xp̄i polluit̄: aut digerit̄: seu in partes discerpit̄: sicut nec in sumptiōe ci⁹ ab hoīe: qz corp⁹ xp̄i nec attingi pōt: qz est sub specieb⁹ non dimēsive: nec ledi aut inqnari: qz est gloriosum. Utrū autē mus dz dici in casu q mādućet corp⁹ xp̄i: alia q̄stio est: z videt̄ Alex. dicere q nō mādućat corp⁹ xp̄i sacralīter: qd verū est: nec pprie carnaliter: qz nō attingit corpus: sed tm̄ species. Mādućat tñ eo mō carnaliter: qz mādućat id sub quo veraciter ꝯtinet̄: de q. s. cū ageret̄ de fractione. lec. lxx.

Richar. de media vil.

Augusti.

Intrare in ventrē dupliciter dī.

Aliquid intrare in animam dupliciter contingit.

¶ C Secūda opinio dicit ꝙ corpus xpi sumptū ab hoīe: nō solū ibi manet quousq; in stomachū species trajiciunt: q̄diu spēs manent in forma/ qua possent cōseruasse substātiā panis: sꝫ vltra manet: donec refectionis operatio cōpleat. Allegāt ad hoc dictū Bede: ⁊ habetur de cōse. di. ij. si quis. iij. vbi dicit. Si qs p ebrietatē et voracitatē eucharistiā euomuerit. xl. diebus peniteat: ergo corp⁹ xpi pōt euomi: qd̄ vō euomit: in ventre ad tps fuit: ⁊ nō statim sumptū desinit eē. ¶ Tertia opinio tenet: ꝙ corpus dn̄i trajicit ⁊ in vētrē vadit: sꝫ manet tm̄ quousq; est in sumpto esse. i. q̄diu est in motu descēsionis ad stomachū: ⁊ receptū in stomachū: statim desinit esse sub illis speciebus prīusq; trāsmutent/moueat: qꝛ si maneret in vētre vsq; ad cōpletā refectionē: aut speciez plenā alterationē: deberet adorari in vētrē sumētis: qd̄ nō dī. ¶ Quarta opinio est: q̄ ponit: ꝙ solum tādiu manet corp⁹ xpi sub illis specieb⁹: q̄diu aliquo sensu pcipiat: visu scꝫ vel gustu: vel et̄ tactu. Cū aūt ipsa hostia sumit: ⁊ p gutt in vētrē trajicitur corp⁹ xpi ibi desinit esse: nec sub ipsa amplius ptinet. Huius snīe dicūt fuisse Hugo. li. j. de sacra. par. viij. c. xiij. qui de hac materia ita scribit. Sꝫ forsitan dicit tibi cogitatio tua: quid fiat de corpe xpi postq̄ sumptū fuerit ⁊ comestū? Et sequit. Audi ergo. Corpalē pñtiā xpi q̄ris? In celo q̄re: ibi xps est in dextera pris sedēs: tecū ad tps esse voluit: qn̄ aut q̄diu necessariū fuit. Exhibuit tibi ad tps corporalē pñtiā suā: vt p illā te ad spiritualē excitaret. Ideo corporaliter ad te venit: ⁊ exhibuit tibi ad tps corporalē pñtiā suā: vt p illā spūalis inueniret q̄ non auferret. Ita p carnē assumptā olim in mūdū venit: ⁊ fm̄ pñtiā corporalē ad tps cū hominib⁹ cōuersat⁹ est: vt eos ad spūalē pñtiā q̄rēdā ⁊ inueniēdā excitaret. Postea cōpleta dispēsatione fm̄ corporalē pñtiā recessit: ⁊ fm̄ spūalē pñtiā remansit. Vñ ait. Ecce ego vobiscū sum oib⁹ dieb⁹ vsq; ad cōsummationē seculi. Sic ergo in sacro suo tpaliter venit ad te: ⁊ est corporaliter tecū: vt tu p corporalē pñtiā ad spūalē q̄rendā excitēris: ⁊ inueniēdā aduenēris. Qn̄ in manib⁹ sacrm̄ tenes corporaliter tecum est: qn̄ ore suscipis: corporaliter tecū est: qn̄ mādncas ⁊ qn̄ gustas: corpaliter tecū ē. Denique in visu: in tactu: in sapore: corporaliter tecuꝫ est. Quādiu sensus corpaliter afficit: pñtia ei⁹ corporalis nō aufert. Postq̄ aūt sensus corporalis in pceptione ei⁹ deficit: deinceps corporalis presentia ei⁹ q̄rēda nō est: sꝫ spūalis retinēda. Dispēsatio cōpleta est/ pfectū sacrm intꝰ manet: xps de ore ad cor trāsit. Melius ē tibi vt eat in mētē tuā q̄ in vētrē tuū. Cib⁹ iste aīe nō corporis est: noli in ipso q̄rere cōsuetudinē cibi corporalis. Venit ad te vt comedat: nō vt cōsumat. Venit ad te vt gustet: nō vt incorporet. Ore comeditur: stomacho nō digerit. ¶ D Augustinus vocē de celo audiuit: qꝛ hoc illi a terrenis dici ant rñderi non potuit. Cibus sum grādiū: cresce ⁊ manducabis me non vt me mutes in te: sicut cibū carnis tue: sed tu mutaberis in me. Itaq; prudēter discerne quid in sacro dei sensib⁹ exhibitū sit: q̄d spūi accōmodatū. Etiā vt solet: si post cōpletā pceptionē aliquid iterato senseris: in hoc qꝫ species ad pprietatez sensui famulant: vt vitas similitudinis vbiq; ōseruet. Nā si in aliquo: quātū scꝫ sensui exhibendū est similitudo deficeret: illic pculdubio sacramentū nō esset: sed res ipsa pderet euidēti miraculo: qd̄ nō cōuenit q̄diu fides locū habet. Post hoc ergo si corporalē pñtiā xpi queris: in celo quere. Ibi quere: vbi ⁊ prius fuit q̄ per sacramētum suū corporaliter tecū esse inciperet: et vnde nō discessit qn̄ ad te venit. Hec Hugo. Omnes ille quatuor opiniones (ait Alex.) in hoc consentiūt: ꝙ tādiu est corpus xpi in illis specieb⁹ quādiu est ratio sacramēti. In ratione aūt sacramenti alterant. Primi dicūt ꝙ species panis ꝯsecrati tādiu est sacrm: q̄diu est species panis cū virtus cōsecrationis ipsaz respiciat fin ꝙ est ipsius panis: ⁊ vbi manet q̄diu species ille sunt ordinabiles ad refectionē. Vñ dixerūt ꝙ in vētrē vadit: et nūq̄ desinit ibi eē illa pptereāc salua. ¶ E Secūda opinio dicit: ꝙ rō sacramēti tandiu saluat: q̄diu species habilis est ad mānducationē humanā. Ideo em̄ instituta est species vt sit sacramentū: ⁊ ad hoc ordinat. Habet aūt hoc qn̄ est extra et in stomacho. ¶ Tertia opinio dicit: ꝙ tandiu saluat ratio sacramēti quousq; recipiat in vsum mānducationis: ⁊ qn̄ mānducatio cōpleta est: tunc sacramētū nō est: sed fuit. Manducatio aūtē cōpleta est qn̄ descēdit i stomachū. ¶ Quarta opinio dicit: ꝙ qꝛ sacrꝫ est signū: ⁊ signū est qd̄ se offert sensib⁹: ꝙ tādiu species est sacramētū: q̄diu nata est sentiri ab aliquo sensu: et ideo cū deficit pceptio sensuū: deficit rō sacri: et pñtia corporalis xpi. ¶ Et p hoc dicit Alex. ꝙ prima opinio sit simpliciter vā: qꝛ manētib⁹ specieb⁹ quocūq; deferant: siue ad os muris: siue suis: vel ad aliuz locū immūdū: manet rō sacramēti: ⁊ sic non desinit xps sub eis. ¶ Scd̄a opinio dicit Alexā. q̄ ad hoc vera est: qꝛ duꝫ species sunt in suo vero esse: et ordinabiles ad refectionē: nō desinit esse sacramentū. Sed ꝙ ibi sit corpus xpi quousq; sit completa refectionis operatio vel nō existētibus speciebus: in vero esse suo pmanet opatio refectionis: nō videt verum nec verisimile. ¶ Tertia opinio vera est fm̄ ꝙ tūc dī esse sumptio cōpleta: qn̄ speciebus cōsumptis christus transit in animaꝫ fm̄ aūt ꝙ sumptio dicit completa facta degustatione siue deglutiōe: nō est vera. ¶ Quarta opinio vera est: si intelligat perceptio sensuū quātū ad aptitudinē. i. manētib⁹ speciebus in ea dispositione in qua possent deprehendi ab aliquo sensu: esse species panis. Et ad hūc sensum videnť tendere verba hugonis: si bene intelligant: alioquin si actualē sensus perceptionem intelligeret species reseruate in pixide non essent sacramentum dū nullus sensus hoīs adest. Et sic intelligēdo illā quarta opinio non differret a prima. ¶ F Huic opinioni prime q̄ est Alexandri: cōcordat sanctus Thomas ⁊ Richar. Duran. ⁊ communiter moderniores doctores. Unde dicit sanctus Thomas in quarto scripto. q. ij. dist. ix. vbi querit: vtrum peccator manducet corpus Christi sacramentaliter ⁊ consequenter. Utrum creatura irrationalis sumat aliqualiter corpus xpi: puta mus vel porcus. Respondet in primo ar. Quidā dixerunt corpus xpi fm̄ rei veritatem a peccatoribus non sumi: quia quā cito labijs peccatoris tangitur: desinit sub speciebus esse corpus christi intantum dignitati sacramenti deferentes: ꝙ derogabant veritati. Si em̄ vere corpus Christi sub speciebus erat: per cōuersionē panis et vini in substantiā corporis christi: speciebus manentibus: non pōt esse ꝙ desinat ibi esse corpus xpi: nisi per aliquam cōtrariam mutationem ei⁹ qd̄ prius conuertebatur in corpus christi. Et qꝛ ibi non manent nisi species: que ad vtrāq; naturam cōmuniter se habet: sicut subiectū in naturalib⁹ mutationibus duabus formis quas successiue suscipit. Ideo q̄diu species non mutātur: nullo mō desinit ibi esse corp⁹ xpi. Sicut nec in mutationibus

Hugo.

Thomas.

tionibus formalibus: forma introducta desinit
esse in subiecto: donec subiectū ad formā aliam
transmutet. Species aūt nō sic trāsmutant: nisi
ab eo qđ transmutaret substātiā panis ꝛ vini: si
ibi esset qđ solus tactus labiorꝫ: vel diuisio q̄ est
per dentes: vel traiectio in vētrē nō faceret: sed
sola digestio que est a calore naturali cōuertēte
cibū. Un̄ patꝫ ꝙ veritati sacri derogat qui dicit:
ꝙ ad solū tactū labiorꝫ desinit esse corpus xp̄i a
peccatore sumptū. Et ideo hac opinione de me
dio tanq̄ heretica sublata: eius cōtrariū ab om-
nibus tenet. Ex eodē fundamēto dicit in. iiij. ar.
ea q. Dicendū ꝙ verū corpus xp̄i manet adhuc
sub speciebꝰ a bruti ore acceptis: ꝛ in ventrem
traiectis. Richar. similiter ea. dist. q. j. Corpꝰ xp̄i
verū sub specie realiter contētum sumit: sed sic
sumptū corporaliter nō masticat: tn̄ nisi species
tādiu in ore masticētur: ꝙ per digestionē ibi fa-
ctā corrūpat in eis forma ꝓpria: sed descēdat in
propria forma in stomachū corpꝰ xp̄i: in stoma-
chū descēdit per descensum speciei sub qua cōti
netur q̄diu in ea speciei forma ꝓpria saluatur.
Sed per virtutē manducātis nō vnit māducāti
sed per ip̄m māducans vnitur spūaliter xp̄o ca-
piti: si digne manducat. Hec Richar. ❡ O Sa-
tis cōcordat Bonauē. excepto ꝙ videt sibi de-
rogare sacri dignitati: etiā pias aures abhorre-
re audire: ꝙ corpus xp̄i sit in ventre muris: aut
in cloaca: ideo opinionē tenēt ꝙ corpus xp̄i nō
descēdit in ventrē muris: sed sumptū a mure de
sinit esse: ꝛ substātia panis redit tanq̄ honestio
rem preferẽ ꝛ rōnabiliorē. Rōnē addēs: qꝛ xp̄us
nō est sub sacro. nisi eatenus quo est ordinabile
ad vsum humanū. s. ad manducationē: sed cum
fuerit in ore vel ventre muris: nō est ordinabile
ad vsum māducationis hūane: ꝛ sic desinit ibi
esse sacm̄ ꝛ corpus xp̄i. Sed rationē hāc soluit
btūs Tho. per hoc. Primo qꝛ ꝓsupponit falsū.
Cū eīn nō statim species cōuertunt in aliud tra
iecte in ventrē: possunt adhuc de ventre extrahi
al' ais: ꝛ in vsum venire hoīs. Scđo: qꝛ q̄uis ali
quid ordinet ad vsum aliquē: nō tn̄ opꝫ ꝙ eē de-
ficiat qn̄ quis eo vti non pōt. ❡ Inter oēs has
opinioēs opinio Alexādri / Thome / Richardi
videtur verior ꝛ cōmunior. Et fm̄ illā r̄ndet ad
rationes aliarū opinionū. ❡ Ad rōnē scđe opi.
qua adducit Beda de sacro: qđ per vomitū est
eiectum: dicit ꝙ argumētū illud est ꝓ r̄nsione:
quia arguit ꝙ sacm̄ etiā nō solū intrat ventrē
sed etiā manet in ventre ad tempus. Si vero ex
tendit ꝙ etiā manet post specierū alterationem
ꝛc. nihil arguit argumētū. Un̄ si eiicitur per vo-
mitū: ꝛ discerni pōt species panis ab aliis cibis
simul eiectis: ꝛ sumi pōt sine nausea ꝛ periculo
vomitus iterati: tunc debent sumi sicut verū sa-
cramētum: ne amplior fiat irreuerētia sacramē-
to per incinerationē. s. si aūt sunt nauseales: ho-
norifice recōdi debēt cum aliis reliquiis. ❡ Ad
illud tertie opi. de adoratione in vētre dr̄: ꝙ an̄
sumptionem a sumente est adorādum: post sum
ptionem gratiarū actionibus est vacādum pro
beneficio accepto. Ubicūqꝫ aūt credit esse: siue
in ventre suis: siue in alterius vel mulieris: ibi est
venerandū ꝛ adorandum intus in aīa: licet nō
exterius in opere: maxime dum nō cōstat q̄diu
sit in ventre. Et si replicaret. Omne quod intrat
in os: in ventrē vadit: et in secessum emittitur:
sed corpus xp̄i nō emittit in secessum: ergo nec
intrat in ventrē. Dicitur ꝙ per idē ꝓbaret: ꝙ nō
intraret in os: ꝛ sic a nullo sumeret: nec comede
ret: cōtra illud. Accipite ꝛ comedite. Item. Nisi

Matt. xv.

Joā. vj.

māducaueritis carnē filij hoīs ꝛc. Ideo dī ꝙ do
minus (Mat. xv.) loquit de cibo corporali: qui
accipitur ad refectionem corporis: hic intrat in
os ꝛ ventrem: ꝛ fm̄ partē mittit in secessum. Cor-
pus aūt xp̄i lꝫ sumat in ventrē: nō tn̄ manet vsqꝫ
ad cōpletā digestionē: per quā cibi sumpti (quā
tū ad ea que impura fuerūt) in secessum mittant
quia prius species a sua naturali forma ꝛ ꝓprie
tatibꝰ sub quibꝰ stare potuisset substātia panis
alterant. Et fm̄ hoc verū est verbū Amb. lib. de
sacra. ꝛ ponitur de cōse. di. ij. nō iste: vbi ait. Nō
iste panis est qui vadit in corpus: sed panis vite
eterne: qui aīe substantiā fulcit. Nō eīn vadit in
corpus per cōuersionē eius in substāiā aliti cor
poris. Sic quidē vadūt species fm̄ modū tactū
supra lec. xiv. sed fulcit substātiā aīe: nō intrādo
per corporalē vnionē: sed per effectū: vt. ē. dictū
est. Hec de prima parte dubij. ❡ M Ad secūdā
eius partē: qua quesitū est: dum xp̄i corpus spēs
relinquit: ipsis videlicet alteratis: vbi maneat:
aut quo moueatur. Dicitur primo: ꝙ desinenti-
bus speciebus nō desinit esse corpus xp̄i. Siqdē
gloriosum est ꝛ incorruptibile: fm̄ illud apostoli
frequēter allegatū. Christus resurgens ex mor-
tuis / iam nō moritur ꝛc. Nec fm̄ dicta in r̄nsio-
ne ad primam dubij partē manet in stomacho
corruptis speciebꝰ: qꝛ iuxta statutā legē corpus
dn̄i nullibi esse credit: nisi in celo manifeste fm̄
dimensiones proprias: ꝛ formā ꝓpriā ꝛ gliosā.
Et in sacro velatū speciebꝰ sacramentalibꝰ fm̄
dimēsiones panis ꝛ vini: hoc est in loco quo fuit
substātia panis ꝛ vini: nō tn̄ dimensiue: sicut ibi
fuit panis ꝛ vinū. Et dicitur fm̄ legē statutā: qꝛ
preter legem cōem / posset se personaliter osten-
dere alicui: vt dum occurrit petro quærēti. Dn̄e
quo vadis? Sic ꝛ aliis nōnullis sanctis adfuisse
in extremis legitur: vt scribit btūs Hierony. ad
Paulā de transitu virginis gloriose. Nec etiā
dimittendo species mouet ad aliū locū: quia in
nullo alio loco est nisi in celo. Non antē euolat
de loco specierū alte. atarū ad celum: qꝛ in celo
mansit qn̄ sub sacramento esse incepit. Incipiēs
eīn esse in sacramēto: nō deseruit celū: vt dictū
est lec. xivj. prope finē. Etiā fm̄ verbū Hugonis
stati. ē. allegatū. Ita corrupto sacramento nō
redit ad celum. Nō enim redit ad celum in quo
prius ē a quo nō recessit. Ubi ergo manet? Ma-
net in celo: vbi prefuit anteq̄ ad sacramētū ve-
nit: a quo nō recessit dum ad sacramētum venit.
Ubi queso manet aīa rationalis: cum amputat
manus hoīs? Nō corrūpit: qꝛ perpetua est. Nō
manet in manu abscisa: qꝛ aīa fm̄ ꝓpriā naturā
nō pōt informare materias seu corpora discon-
tinuatas vel discontinuata. Nec pari rōne trā-
sit ad aliud corpꝰ. Nec redit ad corpus cuiꝰ ma
nus fuit pars: qꝛ ab illo corpe non recessit. Ubi
igit manet? Manet in corpore in quo fuit ante
abscisionē manꝰ. Sic corpꝰ xp̄i corrupto sacra
mento manet in celo in quo fuit anteq̄ corrum
peret sacm̄ per specierū alterationem. Et licet
contradictoria verificētur successiue de corpore
xp̄i: qꝛ de presente speciebus fit nō presens spe-
ciebꝰ: nō tn̄ hoc fit per mutationē aliquam acq̄-
sitiuam vel deperditiuā forme alicuiꝰ corpi xp̄i
inherentis: sꝫ per mutationē corruptiuā specie-
rum. Sicut si manēte ioāne in loco suo immobi
li: musca moueatur capiti suo insidens: Ioānes
primo fuit cōtiguꝰ musce: scđo nō fuit cōtiguus
musce sine mutatiōe ioānis. Nisi diceret ꝙ p̄n-
tia localis esset accidēs respectiuū in eo ꝙ p̄ns
est alicui: q̄ p̄ntia corrūperet per corruptionem

Ambro.

specierum. Sed illam opinionẽ hactenus secuti nõ sumus. Uerũ corpus xpi per corruptionẽ specierũ mutat localr: qr deserit locũ quẽ habuit scz locũ continentẽ species: qui manet in speciebus corruptis: sine tñ acquisitione noui loci. Sicut in cõsecratione mutatũ est localiter acquirẽdo nouum locũ sine deperditione loci prioris. Et ista mutatio localis nõ est pcise ex corruptione specierũ: sed qr nõ manet in loco specierum: qui locus manet speciebꝰ corruptis: ꝛ ista mutatio est per propriam mutationẽ localẽ corporis xpi: quo mutari potuisset etiam manentibus sacramentalibus speciebus: sicut haberi potest ex lec. xlv. prius allegata. Qd si hec ab oibus capi nõ pñt: quasi agni reliquie ignis potestati ꝛ omnipotẽtie spũssancti tradantur: ꝛ que intellectu capere non possumus: simplici fide credamus: altiora nostrum intellectum excedentia ne queramus: ne velut scrutatores maiestatis opprimamur a gloria. Tantũ de primo dubio. ¶ I Quãtum ad scđm dubiũ: vtrum ppls fidelis participaturus eucharistiã: teneat eã sumere sub vtraqꝫ specie. Et videt ꝙ sic. Nã dñs sacramẽtũ hoc instituẽs precepit post traditionẽ calicis. Hoc facite quotiẽscũqꝫ bibetis in meam cõmemorationẽ. Itẽ Joã. vi. Nisi mãducaueritis carnem filij hoĩs: ꝛ biberitis eius sanguinẽ: nõ habebitis vitã in vobis. Itẽ hic fuit mos ꝛ ritus in ecclesia primitiua: vt pꝫ ex epla Pauli vbi dicit. Probet aũt seipm homo: ꝛ sic de pane illo edat: ꝛ de calice bibat. In oppm est cõis ritus ecclesie romane. Olim questio illa poterat esse dubia: sed nunc post determinationem concilij Constãtieñ. veritatem catholicã determinantis: dicere cõmunionẽ sub vtraqꝫ specie esse de necessitate salutis omni fideli: est heresis ibidẽ publice condẽnata: ꝛ ideo supfluũ est: imo nũc velle ad probationẽ opposite veritatis multũ niti: cum omni humana pbatione maior est ecclesie autoritas: in cuius fidei obsequiũ: intellectũ nostrum captiuare tenemur. Uerũ ad intellectũ huiꝰ veritatis sicut ꝛ ceterorũ fide creditorũ: non inutile est: neqꝫ presumptuosum aliq̃ disserere: vel veriꝰ per alios luculẽter elaborata cõportare. Pro quorũ deductione suppono qđ in principio huiꝰ collecture deductũ est: videlicet ꝙ circa sacramẽtorũ ministrationẽ: quedã sunt de necessitate sacramentorũ: ꝛ de iure diuino: sic q: nulla autoritate vel cõsuetudine oppm induci possit. Quedã vero de necessitate precepti iuris humani ꝛ positiui: vt in pposito forma cõsecrationis certa a xpo est pscripta: ꝛ materia certa ab eo determinata: panis. s. ꝛ vinũ. Silr ꝛ minister: puta sacerdos ordinatus. In quibꝰ ecclesia nihil hꝫ immutare: nec aliud cõsuetudo põt inducere. Multa vero pro sacramẽti reuerẽtia cõmisit dñs suis discipulis: ꝛ eorũ successoribꝰ determinãda: que pro diuersitate tẽporũ ꝛ causarũ circũstãtiarũqꝫ mutationes accipiũt. Sicut ꝙ ad tẽpus ecclesia primo cõfecit in azymo pane: post causa emergẽte celebrauit in fermẽtato: ꝛ demũ iterũ in azymo: vt. s. lec. xxxiij. ostensum est. Sic ꝙ celebretur in ecclesia ꝛ altari ac vasis vestibusqꝫ consecratis: ieiuno stomacho: ꝛ cũ ceteris cerimonijs ꝛ orõnibꝰ ex ecclesie institutiõe ordinatũ est. Que ex rõnabilibus causis ecclesia mutare posset in toto vel in parte: ꝛ mutata sub precepto tradere: sic ꝙ tunc hõ peccaret faciẽdo illud in quo nũc meret. Uidẽdũ ergo est: vtrũ cõio sub vtraqꝫ specie emanauerit a pcepto diuino indispensabili: an nõ. Si primũ: certũ est ꝙ p nullã eccłie ↄstitutionẽ: aut contrariã cõsuetudinẽ (que magis corruptela foret) tolli posset. Si scđm tunc in dubiũ nõ venit: quia ex rationabilibꝰ causis mutari posset. ¶ K Est ergo circa hoc hec ppositio. Cõicatio eucharistie sub vtraqꝫ specie: a xpo nõ ẽ pcepta gñaliter oibꝰ fidelibus indispẽsabiliter. Patet hec ppositio: qr hoc pceptũ vel colligeret ex institutione huius sacri: qr sub duplici specie ipm instituit. Aut ex eiꝰ dispẽsatione: qua suis discipulis dispẽsauit. Aut ex manifesto precepto: qđ vel añ institutionẽ: aut in ipa cena: aut post cenã dedit. Sed nullũ horũ dici põt. Ergo ppositio vera. Cõsequẽtia nota: ꝛ añcedẽs est sufficiẽs diuisio. Nã alius modus ab illis nõ est dabilis. Minor pbat. Nõ tertiũ: qr nullũ tale pceptum legit dñs dedisse neqꝫ per se: neqꝫ p aplos. Nec primũ aut scđm qr lꝫ sub vtraqꝫ specie instituit ꝛ dispẽsauit discipulis (quos iã in sacerdotes ordinauerat dñs) eucharistie sacrm: ex illo tñ concludi nõ põt: ꝙ sic ab oibꝰ sumi debere oibꝰ demãdauerit. Multa quippe in institutiõe eius: ꝛ in dispensatione qua discipulis suis sumẽdũ tradidit / obseruauit: q̃ p hoc nec eis vniuersalr: nec alijs gñaliter obseruari mãdauit: vt ex deducẽdis apparebit: sicut ꝛ quedã discipulis ꝛ eorum successoribꝰ spãliter ꝛ nõ oibꝰ fidelibꝰ tradidit. Nã solos discipulos tũc pñtes sacerdotes ordinauit: dicẽs. Hoc facite ꝛc. de quo. s. lec. iiij. Ipsi deniqꝫ discipuli: sacerdotes: ꝛ eorũ successores presbyteri: nõ ex facto xpi: sꝫ mãdato ecclesie ad sumẽdũ sub vtraqꝫ specie sunt obligati. Soli eñ sacerdotes hodie in ecclesia (saltẽ latina) corpꝰ ꝛ sanguinẽ participãt sub distinctis speciebus. Nõ tñ inducti ad rememorãdũ xpi passionem: cuius ipsi sunt ministri spãliter in ecclesia deputati: sꝫ ob pceptũ eccłie ipsos ad hoc faciẽdum obligãs: iuxta ca. cõperimꝰ. de ↄse. dist. ij. vbi dr. Cõperimꝰ ꝙ quidã sumpta tñmodo corpis sacri portiõe: a calice sacri cruoris abstineãt: qui procul dubio (qr nescio qua docentur superstitione astringi) aut integra sacramẽta pcipiãt: aut ab integris arceant: qr diuisio vnius eiusdẽqꝫ mysterij: sine sacrilegio grãdi nõ põt puenire. Hic aũt canõ sm glo. ꝛ doc. cõiter: tñ sacerdotes respicit. Qđ ꝛ pꝫ ex rubrica q̃ pmittit: que est hec. Corpꝰ xpi sine eius sanguine sacerdos nõ dꝫ accipere. Uñ ꝛ sacerdotes vt eo expressius ꝛ distinctius memoriã agãt passionis dñice: p cuiꝰ distinctiore memoria sub duabꝰ spẽbꝰ eucharistia instituta est: etiã cũ ad offerendũ ꝛ mãducãdũ accedũt: varijs vtunt cerimonijs: in replicando cruces añ ꝛ post cõsecrationẽ: q̃ xpm crucifixum representant. Utunt quoqꝫ sacratis vestibꝰ: ad significandũ quedã gesta ꝛ passa per xpm: vt pꝫ ex eorũdẽ expositionibꝰ supra factis: que fiunt per laicos sacrm sumẽtes de sacerdotũ manibꝰ. ¶ L Sic nec dñs alijs q̃ suis discipulis / quos sacerdotes ordinauit: legitur sacrm sub duplici specie porrexisse. Quo aũt deinceps. ꝛ quo ordine a fidelibꝰ sumẽdũ foret: eisqꝫ ministrandum: vtrum sub vna vel sub duplici specie apostolis reliquit ordinãdũ: sicut beatus Aug. in. c. liquido. de cõse. dist. ij. in simili dicit de ieiunio. Neqꝫ quia dñs post cibos discipulis dedit: propterea pransi aut cenati fideles / ad illud sacramẽtũ percipiendum debent cõuenire. Et post modicum. Nã si ille hoc monuisset vt post cibos acciperetur: credo ꝙ illũ morẽ nemo immutasset. Ideoqꝫ nõ precepit quo deinceps ordine sumeretur: vt aplis per q̃s dispositurus erat ecclesias seruaret hũc locũ. Ita ꝛ in pposito dicit ꝙ xpo distribuit

i. Cor. xi.

Ibidem.

Augustinus

distribuit discipulis suis sub vtraqꝫ specie corp⁹
ꝛ sanguinē: nō tñ ordinauit ꝛ precepit: ꝙ ipsi ce-
teris quibuscūqꝫ sic ministrarēt. Vñ nec de aliq̄
ipsoꝝ legit᷑ / ꝙ hm̄oi cōmunionē sub duplici spē
practicauerit quoad laicos: vel ꝙ ipsis ꝑceptū
de sic cōicādo sit traditū. Vñ Act.ij. legit᷑ de cō-
uersis ad fidē ꝑ aplos. Erāt aūt perseuerātes in
doctrina aploꝝ: ꝛ cōicatione fractionis panis.
In fractiōe dr̄ pāis fm̄ gl. vt exponit magr̄ hist.
in scholastica historia. i. eucharistie: vbi nulla fit
mētio de sumptiōe calicis. Verūtñ apls Paul⁹
narrat corinthus qualiter sub duplici spē xp̄us
hoc sacrm̄ instituit: di. Ego em̄ accepi a dn̄o qđ
ꝛ tradidi vobis: qm̄ dn̄s iesus in qua nocte tra-
debatur: accepit panem ꝛ gratias agens ꝛc. Et
post. Silr̄ ꝛ calicē postq̄ꝫ cenauit. Deinde quia
vsus fuerat corinthijs sub duplici specie cōicare
quē ritū ipse nō interdixit: sed permisit: cum in
nullo erat cōtrarius euāgelio: ipsos exhortādo
vt cōicent in memoriā passionis dn̄ice subiūxit.
Quotienscūqꝫ mādūcabitis panē hūc: ꝛ calicem
bibetis mortē mortē dn̄i annūciabitis donec ve
niat: scꝫ ad iudiciū: quasi di. Cū volueritis corp⁹
dn̄i māducare ꝛ calicē dn̄i bibere: tunc facite in
memoriā dn̄ice passionis: q: sic xp̄s in cena mi-
nistrans discipulis: ipsos hortabat᷑ vt in memo
riā sui hoc ipm̄ qđ ipse fecerat: peragerent. Nec
ex toto illo ꝓcessu pauli elici pōt: ꝙ de sumptio
ne corpis ꝛ sanguinis sub duplici spē dn̄s dede-
rit ꝑceptū oībus sic manducādi ꝛ bibēdi. Nec
etiā tradi pōt ꝙ ipsemet Paulus hoc ꝑceperit:
sed (vt dictū est) narrans factū xp̄i in cena: hor-
tatur vt dū ipsi māducāt ꝛ bibūt de morte ꝛ pas
sione xp̄i recordent᷑. Qđ si apls ipe cōicationē
corpis ꝛ sanguinis sub vtraqꝫ spē necessariam
esse fidelibus ad salutē ex ꝑceptore putasset: nō
videtur quin expressius hoc scripsisset tā corin-
thus q̄ꝫ alijs fidelib⁹: quib⁹ suas trāsmisit eplas
ꝛ maxime romanis qui caput mūdi erāt. Ipe tñ
etsi ritū hūc obseruauit: nō q: de precepto de-
buit: sꝫ q: ex facto xp̄i hūc obseruare potuit. Vñ
ꝛ greci hūc ritū cōicandi ab aplo susceperunt:
quē seruare dicunt᷑ his dieb⁹. ¶ M Et ita etiā
dato toto ꝙ ceteri apli ꝛ fideles in primitiua eccle
sia cōicauerint sub vtraqꝫ spē: qđ tñ nō legitur:
sꝫ neqꝫ cōstat hunc ritū fuisse totius ecclesie vni
uersaliter: lꝫ legatur in multis particularib⁹ ec-
clesijs obseruat⁹: tñ tūc sic cōicabant ꝓpter xp̄i
factū nō ꝓpter xp̄i ꝑceptū: quasi ad hoc de ne-
cessitate salutis fuerint obligati. Nō em̄ (vt di-
ctū est) factū xp̄i obligationē semꝑ inducit ad si
militer faciēdū: sicut in multis ē videre. Ipe mul
ta opat⁹ est miracula: in quo eū imitari nec obli
gamur nec possum⁹. Silr̄ opa supererogatiōis et
ꝑfectiōis in gradu summo ꝛ pūctuali ꝟtutū exer-
cuit. In altissima paupertate: in ꝟginali ꝛ clarissi-
ma castitate: in quadraginta dieꝝ oīmoda absti
nētia ꝛ ieiuniorū duxit. In pascha. Pascha cū
discipulis mādūcauit: ꝛ post cenā discipulos cōi-
cauit. Ad quoꝝ aliorūqꝫ plurimoꝝ imitationē
minime obligamur. Vñ ꝛ ait discipulis. Qui pōt
capere: capiat. Vñ ecclia ex rōnabilib⁹ causis ali-
qua hoꝝ statuere pt. Silr̄ ab hm̄oi obseruātijs
cessare ꝛ potuit ꝛ debuit: ex nouis causis et casi-
bus. Sic in primitiua ecclesia oēs fideles vixe-
runt cōiter: vt habet᷑ Act.iiij. Multitudinis cre- [margin: Act.iiij.]
dentiū erat cor vnū ꝛ aīa vna. Nec quisq̄ꝫ eoꝝ
que possidebat aliq̄d suū esse dicebat: sed erant
illis oīa cōmunia. Nec possessiones habebant:
sed habitas vendebant: offerentes ꝛ ponentes
precia eoꝝ ante pedes aploꝝ. Nec tñ ex hoc fa-
cto primitiue ecclesie: oēs fideles ad similia obli
gant᷑. Itē in primitiua ecclesia sacerdotes ꝛ leui-
te vxorib⁹ vtebant᷑. Vñ ꝛ paulus in regula epali
Oportet epm̄ irreprehēsibilē esse: vnius vxoris [margin: j. Timo.iij.]
virū ꝛ filios habentē subditos. Et infra. Diaco
nes sint vnius vxoris viri: qui filijs suis bn̄ pre-
sint. In quo tñ nō solū nr̄i tpis epi: sacerdotes:
et diaconi nō imitant᷑: sꝫ nec licite pn̄t. ¶ N Et
ita dato in nr̄o ꝓposito: ꝙ ritus ille cōionis sub
vtraqꝫ spē fuerit in primitiua ecclia vlr̄ obserua
tus: qđ tñ ꝓbari nō pōt: ecclia tñ ad hoc obser-
uandū nullaten⁹ fuisset astricta: sꝫ laudabiliter
cessare potuit ꝓpter diuersa pericula: que mul-
tiplicato fideliū nūero cōtigerūt. Et ita cessasse
creditur: ꝛ vsus cōicādi sub vna specie panis ad
laicos ꝛ sacerdotes nō celebrantes introduct⁹.
Et taliter hodie a cunctis fidelib⁹ obseruat᷑ per
totā ecclesiā occidētalē: exceptis paucis schisma
ticis qui se ab hm̄oi gn̄ali obseruātia subtrahūt
in periculū ꝛ dānationē suarum aīaꝝ: maxime si
dum frequētant hm̄oi cōionē sub vtraqꝫ specie
tanq̄ꝫ necessariā ad salutē: ꝯtra gn̄ales ecclie de
terminatiōes factas in nouissimis cōcilijs vni-
uersalib⁹ Cōstātieñ. ꝛ Basilieñ. Neqꝫ vsus ille
sub vna specie cōicandi nou⁹ est: sꝫ antiquus: ꝛ
tanti tpis ꝙ ipsius initiū neqꝫ est in memorijs
hoīm: neqꝫ in scriptis doctorū: nec in annalib⁹
scribētiū repit᷑. Ea propter merito vt decēs: vti-
lis: cōgruus: ꝛ rōnabilis obseruabit᷑: q: impium
est cogitare: ꝙ xp̄s qui ecclesiā sibi in sponsam
suo ꝓprio sanguine copulauit: permiserit tā pe-
riculose errasse per tāta spacia tpoꝝ ꝛ annoꝝ.
¶ O Assignāt aūt doc. Alex. de ales. parte. iiij.
q.liij. scđs Tho. Bon. ꝛ post eos Cancel. paris.
Gerson in tractatu suo: quē de hac materia in
cōcilio Cōstantieñ. scripsit: causas q̄ꝫ plurimas
cur sancta ecclesia hūc ritū introduxit: ꝛ lauda-
biliter cōtinuat ꝛ cōtinuabit. Una vt euitet᷑ pe-
riculū distillationis ꝛ effusionis sanguinis xp̄i
qui nō nisi cū maxima cautela ꝛ ꝓuidentia est
tractādus ꝓpter fluxibilitatē specieꝝ vini: sub
quibus cōtinetur: q̄ de facili pn̄t effundi: ꝑsertim
in tāta ꝑssura ꝛ multitudine cōicantiū: cum ad
cōicādū ꝑsepe cōueniūt homines tremuli: barbati
infirmi: paruuli: qui satis ꝓuide sanguinē sume
re nō pn̄t: quin de facili pctā ꝛ pericla grauia se
querent᷑. ¶ P Quātum aūt pctm̄: ꝛ q̄ꝫ graue sit
stillatio vel effusio sanguinis xp̄i satis declarat
pn̄ia sacerdoti iniūgēda: per cuius negligētiam
gutta sanguinis cadit in terrā vel in pallā alta-
ris: iuxta decre. pij pape: qđ ponit᷑ de cōse. dist.
ij. Si per negligētiā. Ubi ꝑcipit᷑ ꝙ cū de sangui-
ne aliq̄d stillauerit per negligētiā sacerdotis su
per terrā: lingua lambet᷑: tabula radet᷑: ꝛ rasura
igne cōsumet᷑ ꝛc. ꝛ vt infra dr̄: sacerdos quadra-
ginta dieb⁹ peniteat tot dieb⁹ ieiunādo: ꝛ a cele
bratione abstinēdo: vt dicit glo. Si ergo tali ne-
gligētia accidēte: terra dꝫ lābi: radi: ꝛ post rasu-
rā i ignē ꝓijci ꝛ cōburi ꝛc. Nūq̄d pepla mulie
rū: ꝛ barbe viroꝝ xp̄i sanguīe madidata ignib⁹
veniunt tradēda: Penitentiā deniqꝫ tales laici
nō sine grauamine: murmure: ꝛ contradictione
susciperent ꝛ ferrent. Rōnabiliter igit᷑ et caute
ordinauit ecclesia cōionē sub specieb⁹ panis tm̄
percipi debere quoad laicos: ꝛ vt irreuerētia et
periculū euitetur: ꝛ ppls tam graui pn̄ie nō ex-
poneretur: maxime cum oēm fructum interiorē
consequant᷑ ex sumptione corporis ꝛ sanguinis
sub vna spē: sicut sub duabus. Ex ista etiā cōsti-
tutione pij pape vehementer cōiecturari potest
ꝙ consuetudo cōmunicandi sub vna specie est

vetustissima: ⁊ ab antiquo in ecclesia obseruata. Nã Pius decimus fuit papa post btm̃ petrum vt refert btũs Aug. in epl'a ad generosum. Et sedit in cathedra petri circa annũ cẽtesimũ quinquagesimũ tertiũ. Qđ si suo tp̃e fuisset cõsuetudo cõmunicãdi pp̃l'm laicalẽ sub vtraqꝫ specie: verisimiliter ꝓuidisset de effusione sanguinis: q̃ cõtingere posset in cõione laicoꝝ: sicut fecit de ecclesie ministris: cũ min⁹ ꝓuidi sint laici in sumptione q̃ȝ ecclesie ministri. Itẽ periculũ fuisset in cõseruatione specieꝝ vini ꝑ infirmis: pro q̃bus semꝑ parata haberi dꝫ eucharistia: vt đr de ↄ̃se. dist. ij. presbyter. De cui⁹ cauta custodia habetur in. c. qui bene ea. dist. periculũ quidẽ in cõseruãdo ne verterent̃ in acetũ: ⁊ ita desinerẽt eẽ sacrꝫ. Ne cõgelarent̃ in hyeme. Ne bibiones ⁊ musce generarent̃ in estate: aut al's species corrũperẽtur: quãtũcunqꝫ vas obstrueret̃: et ita aut redderent̃ ad sumẽdũ abominabiles: aut si species vini corrũperent̃: daret̃ infirmo occasio idololatrandi ⁊ sumẽdi pro sacr̃o: qđ nõ esset sacr̃m. Periculũ deferẽdi q̃nqꝫ etiã in equis ad loca remotiora vbi cadere posset sacerdos siue eques siue pedes. Itẽ querit̃ in quo vase fieret tãti vini consecratio: qđ sufficeret ꝑ decẽ aut viginti milib⁹ personaꝝ? Quđ de his vasis cõsecrãdis: lauãdis tangẽdis nihil statuisset ecclesia: que tã sollicite de altari: pallis: vestibus sacerdotalib⁹: calice ⁊ ceteris ordinauit: ⁊ predictis periculis nõ subuenisset? Esset nihilominus sumptuosũ in his regionib⁹: in quib⁹ vix inuenit̃ vinũ pro celebratione: de longinquo precio charo deportatũ. Quđ ergo nõ de his oĩb⁹ disposuisset ecclesia? Dato ergo q̃ in principio nascẽtis ecclesie cõis fuisset ritus cõicare sub vtraqꝫ specie: ꝓpter euasionẽ tantoꝝ periculoꝝ rationabiliter ab illa cõione laicoꝝ sub vtraqꝫ specie cessasset. ¶ Q Alia cã cessationis ab h'mõi ritu: vt tollerent̃ errores q̃ ex cõione sub vtraqꝫ specie orti fuerũt: ⁊ oriri potuerunt. Credere eñ poterat cõis pp'l's ex tali cõmunione xp̃m nõ esse totũ verũ ⁊ perfectum hominẽ sub vna specie: nec tñ esse sub vna specie: quãtum sub duab⁹: sicut multi hereticoꝝ de facto astruxerunt. Nestorius eñ sub specie panis tñ corpus xp̃i eẽ dogmatizabat sine sanguine: ⁊ sub specieb⁹ vini sanguinẽ tñ sine corpe: ꝑ eo q̃ in parasceue corpus fuit separatũ a sanguine. Que ratio nil arguit: cum talis sit xp̃s in sacr̃o: qualis est in sua naturali cõsistẽtia. Et idem. Si ap'l's aliquis in parasceue cõsecrasset: sub specie bus panis fuisset corp⁹ sine aĩa ⁊ sanguine: pre sertim post expirationem in cruce. Nunc autẽ quia xp̃s resurgens ex mortuis iam nõ moritur: si consecratur: vtrobiqꝫ est viuus: ergo sanguis vtrobiqꝫ ⁊ corpus. Item ad tollẽdũ errorem q̃ communio sub vtraqꝫ specie sit [illegible] de salutis necessitate quẽ quidã deducere nisi sunt ex v̂bis Christi. Nisi mãducaueritis carnem filij hõis: ⁊ biberitis eius sanguinẽ: nõ habebitis vitã in vobis: vt in principio argutũ est. Ex quib⁹ elicere volũt: q̃ sit necessariũ cuilibet hoĩ ad vitã etiã sacramentaliter cõmunicare sub vtraqꝫ specie. Sic refert̃ de Pelagio: qui occasione hoꝝ verborũ paruulis statim post baptismũ corpus ⁊ sanguinẽ sub vtraqꝫ specie ministrauit: q̃ etsi speciẽ panis deglutire nõ poterant: dixit ipsam cũ speciebus vini esse permiscẽdam: vt ita funderetur in ora pueroꝝ. Et si forsitassis quispiam eiecisset: dicebat id esse cõburẽdũ: innitẽs illi in Exodo. Si quid residuũ fuerit cõburetis. Multi preter eã vltra pelagianos errantes occasione prefati textus (Joã. vj.) nõ solum viuis sub vtraqꝫ specie corpus ⁊ sanguinẽ dñi ministrabant: sꝫ etiã defunctis: vt refert Beda in quadã homel. sup Mattheũ. ¶ R Ad horum ergo errorũ extirpationẽ ⁊ similiũ laudabiliter eccl'ia cessauit a prefato modo cõmunicandi sub vtraqꝫ specie: etiã si ad tempora continuasset eundem. Sicut in simili quãdoqꝫ cessauit ad tempus consecrare in azymo: propter errorem eoꝝ qui dixerunt legalia cum euangelio esse obseruanda: ⁊ necessariũ esse in hoc xp̃ianos iudaizare: quales fuerunt ebionite. Et vt hũc errorẽ tolleret: precepit tempore Leonis pape cõsecrare in fermentato: ad ostẽdendã libertatẽ euãgelij: nõ obstante q̃ xp̃s confecit in azymo: vt habitũ est supra lec. xxxiij. Nec obstat q̃ in epistola quadam beatus Cyprianus ait. Ad hoc conficitur eucharistia: vt possit accipientibus esse tutela: quos igitur tutos esse volumus contra aduersarios: munimẽto dñice securitatis armamus. Sed quđ armamus? quđ ꝓuocamus in cõfessione fidei sanguinem suum fundere: si eis militantib⁹ xp̃i sanguinem denegamus? Aut quđ ad martyrij poculũ idoneos facimus. si nõ eos prius ad bibendum in ecclesia dñi poculũ admittamus. Et loquitur ille sanctus contra quosdã: qui simpliciter denegabant sacramentum eucharistie: in quo. certe erant reprehensibiles: cum hoc sacr̃m armet cõtra tentationes ⁊ quelibet alia pericula. Uel loquitur iuxta morem sue ecclesie: cui ipse presedit in qua forte tempore suo particulariter viguit cõmunio sub vtraqꝫ specie: quã sub nomine calicis ⁊ sanguinis expressit: quia sub illa specie est manifestior representatio effusionis sanguinis xp̃i: ex cuius memoria animatur homo ad martyrium. Neqꝫ tñ illam cõmunionem sub vtraqꝫ specie simpliciter necessariam docuit: quasi eet de p̃cepto xp̃i. ¶ S Licet ergo in primitiua ecclesia illa cõmunio gñaliter in vsu fuisset: vbi nõ erat tanta multitudo fidelium sicut modo: ⁊ sic poterat sumi sanguis sub specie vini: qđ periculum multiplicatis fidelib⁹ ecclesia crebro est experta. Et quia in primitiua ecclesia ꝓpter passionis dñice vicinitatem: maior viguit charitas et deuotio: eapropter tunc cum magna reuerentia: deuotione ⁊ cautela accesserunt: ⁊ biberunt de sangne xp̃i ex calice: ꝑ cuius nomie etiã proprium sanguinẽ fundere sitiebant: s'm illud apostoli. Uobis datum est pro xp̃o nõ solũ vt in eum credatis: sed etiã ꝑ illo patiamini. Cũ v'o in processu tp̃is charitas refriguit ⁊ tepuit in fidelib⁹ potuit eccl'ia rõnabiliter subtrahere laicis calicem sanguinis xp̃i: maxime cũ nullũ ꝓfectũ per hoc auferat ecclesia a fidelib⁹: qñ virtus ⁊ efficacia huius sacr̃i nõ depẽdet a specieb⁹ illis visibilibus nec vna nec ambab⁹: sꝫ a reb⁹ cõtẽtis sub specieb⁹: que ita sunt sub qualibet spẽ seorsum: sicut sub ambab⁹: nec plus sub ambabus q̃ȝ sub vna. Efficacia etiã ⁊ ꝓfect⁹ ꝓueniẽs ex sumptione sacr̃i sub vna specie tãtus est: sicut ex sumptione sub vtraqꝫ. Sacerdos vero qui offert in persona tot⁹ ecclesie pro se ⁊ clericis ⁊ laicis: ⁊ mãducat atqꝫ bibit: vt sic representatio perfecte refectionis expresse significetur futura: pro cuius adeptione sacrificatur in via: et si quãdoqꝫ deficeret personalis deuotio: in sacerdote celebrante: nunquam tamen deficit deuotio sponse ecclesie: in cuius persona agit officium. Caueri etiam possunt a sacerdote celebrante faciliter ceteri defect⁹ supranotati. Sacerdos igitur in conficiendo et offerendo ac manducando hoc

Cypria.

Phil.

do hoc sacramentū p oībus fidelib⁹ in persona ecclesie tenet ritū quē xps in cena in psona ppria exēplauit. Cui ex officio ⁊ ordine suscepto in ecclesia cōpetit hoc sacrificiū conficere: ipsum cōfectū pro salute oīm in recōciliationē ⁊ remissionē peccatoꝝ patri offerre: qḋ neqꝫ laico: neqꝫ sacerdoti dū extra missam de manu alteri⁹ cōicat: concessum est. ¶ T Ex illo aūt errore: q̄ cōmunio sub vtraqꝫ specie esset de necessitate salutis: sequuntur alij non minus periculosi errores: vt recitat Gerson: scꝫ primo q̄ tanta esset dignitas laicoꝝ: circa sumptionē corporis christi: sicut sacerdotū. Secūdo cum hoc semp fuit de necessitate salutis vt dicit heresis illa q̄ perierunt oēs: ⁊ pereunt aliter sentientes: facientes aut docētes. Oēs quoqꝫ gnālr tā clerici q̄ doctores ⁊ plati: qui nō possetenus opposuerunt se tali cōsuetudini: verbis: scriptis: aut sententijs: ⁊ q̄ sacrā scripturā oēs illi puerterūt. Itē q̄ ecclesia romana non rite sentit de sacramentis: nec in hoc esset imitanda. Itē q̄ concilia gnālia ⁊ spāliter Constantieñ. ⁊ Basilieñ. errauerūt in fide ⁊ bonis moribus. Et plures alij errores ac seditiones grauissime. Nec valet si opponat q̄ salte discretis ⁊ bene vtentib⁹ rōne: deberet sub vtraqꝫ specie dispensari: qꝛ nimis esset hoc in ecclesia seditiosum. Nullus qppe vellet in ecclesia indiscret⁹: null⁹ incaut⁹ reputari. Essetqꝫ hoc aliqs de pctō vel indiscretione infamare: qḋ fieri nō debe e xps suo docuit exēplo: dū suo proditori inde corp⁹ suū ⁊ sanguinē nō negauit: nec eū repulit: quē nouit indigne accipere: licꝫ sua indignitas occulta fuit. Nec p hoc oēs supradicti errores: seu eoꝝ occasiones cauerentur. ¶ U Et p hoc ad rōnes in principio dubij motas. Ad primā q̄ allegat illud apli. Hoc facite quotienscūqꝫ ⁊c. iā solutū est: q̄ apls ibi recitat factū xpi: non imponit pceptū: sicut nec xps imposuit de cōione sub vtraqꝫ specie: sed ad passionis memoriā cōmunicātes ⁊ conficientes hortabatur. Ad scḋam (Joan. vi. Nisi māducaueritis ⁊c.) dicit q̄ in toto illo ca. dñs loquit de māducatione ⁊ bibitione spūali: q̄ non distinguunt: qꝛ qui manducat spiritualiter: bibit spūaliter: ⁊ ecōuerso: ⁊ non carnali neqꝫ sacramentali: sicut carnaliter verba xpi intelligentes: abierūt retrorsum. Vñ xps sua verba manentibus discipulis exponēs: dixit. Spūs est q̄ viuificat: caro nō pdest qcq̄ scꝫ sine spū. Verba q̄ ego locut⁹ sum vobis: spūs ⁊ vita sunt. Sic ⁊ sacramētalis cōio nō est simpliciter necessaria: sed spūalis: de qua. s. lec. xxxvi. ⁊ infra lec. lxxxvij. dicetur. Ad tertiā similiter rñsum est. Et si di. Alexan. loco alle. dicit q̄ lꝫ sumptio: q̄ est in accipiēdo sub vna specie sufficiat: illa tñ q̄ est sub duab⁹ speciebus maioris est meriti. Tū rōne augmētationis deuotionis: tū rōne fidei dilationis actualis: tū rōne sumptionis completionis. Pōt dici q̄ loquitur cōparando sumptionē celebrātis qui officiū misse pficit: eucharistiā cōficit: offert ⁊ sumit pro se ⁊ vniuersali ecclesia: in quo officio sub vtraqꝫ specie cōficit: offert ⁊ sumit: ad sumptionē qua vt a psona singulari sumit sub vna specie de manu sacerdotis. Illa qppe est maioris meriti. Maius em̄ est meritū celebrare q̄ solum sumere. Ibi concurrit maior deuotio pp̄ter orōnes quas facit: et actus plures a dño ⁊ ecclesia ordinatos. Ibi etiā fides actualiter dilatat per vestes sacras: cerimonias: cruces: luminaria ⁊ cetera: q̄ oīa recte fidei attestant: ⁊ ad mīta actualr cōsiderāda ⁊ credēda excitāt: qḋ sumptio simplex nō facit. Ibi etiam est cōpleta sumptio: nō rōne rei cōtēte: vt ipse ibidem declarat: sed rōne repsentationis tam passiōis dñice: q̄ facta est p sanguinis effusionē: q̄ pfecte refectionis: q̄ nedū in cibo consistit tm̄ aut potu: sed simul in vtroqꝫ. Vñ ⁊ ipse recitat factū bñ memorandū di. Quibusdā religiosis petentib⁹ ⁊ instātibus vt sub vtraqꝫ specie sumerēt sacrm: sacerdote quodā pro caritāte. Cū faceret hostie fractionē cōcauū patene totū visum est repleri sanguine. Ad qḋ obstupuerūt ipse ⁊ circūstantes. Sed cū cōtingeret partes hostie totum visum est reintrare: ⁊ sic petitioni ⁊ tētationi illoꝝ fuit penitus satisfactū. Hec Alex. Ex quo patet q̄ mētis sue nō fuit loqui de cōione sub vtraqꝫ specie extra sumptionem celebrātis missam. Et tm̄ de illo dubio.

¶ Lectio. lxxxv. A

Hunc de tertio dubio. i. de effectu ⁊ fructu hui⁹ sacramēti: quos cōsequūtur ipm sumētes. Et quoniaꝫ duplices sūt hūc cibū sumētes: qdā digne: alij indigne: aliū illi: aliū isti cōsequūtur effectū. Nā illi grām ⁊ gliam: isti mortē cōsequunt ⁊ penā. Hinc canit in psa. Mors ē malis: vita bonis: vide paris sumptiōis q̄ sit dispar exit⁹. De q̄ btūs Ber. in ser. de sacro ait. In cena dñi de vno pane cōsecrato petr⁹ et iudas accepit. Bon⁹ in vitā: pessim⁹ in penā. Bon⁹ in bñficiū pessim⁹ in testimoniū. Bon⁹ in salutē: pessimus in mortē. Qḋ totū vsqꝫ huc cōplet in sacro altaris. Bonis qdē in bonū sumētib⁹: canib⁹ vo nō sic. Canes sunt q̄ irreuerēter accedūt: ⁊ iō iudicati recedunt. Qḋ in arca dei figuratū est: q̄ allophylos occidit: ⁊ isrl̄ saluauit. Et in manna qḋ bonis oīs delectamēti ⁊ suauitatis saporē: malis vo nauseā pstitit. Silr ⁊ in babylonico igne q̄ nouit pueros in fornace cōseruare: ⁊ ministros regis caminū incendētes incēdere ⁊ cremare. Vñ Chrys. hom. x. Sicut corpalis cib⁹ dū inuenerit vētrē aduersis humorib⁹ occupatū: amplius ledit: magis nocet ⁊ nullū pstat auxiliū. Ita ⁊ iste spūalis cib⁹: si aliquē reperit malignitate pollutū: magis eū pdet: nō sua natura: sꝫ accipiētis vitio. Hec ille. P̄:lo tñ de effectib⁹ q̄s opat in digne sumētib⁹ dicēdū. Deinde dubio sequēti de his q̄ sequunt in sumētib⁹ irreuerēter ⁊ indigne. De fructib⁹ tñ eius q̄s cōsequunt ex ei⁹ oblatiōe ⁊ sumptiōe: q̄ digne accedūt seu offerūt: eoꝝqꝫ magnitudine neminem puto mortaliū differere plene posse. Nam cū nec foliū cadit de arbore sine pce: sine cā: sine fructu: qꝛ sine diuīe bonitatis: q̄ cā ē oīm influxu. Indubitabile apḋ fideles manet q̄ op⁹ dei pariter munificētissimū ⁊ magnificētissimū: q̄. s. diuīa sapia: nec mun⁹ mai⁹: nec magnificēti⁹ dare pt: clesima biles fruct⁹ salutis pariat i aīa sumētis bñ disposita ⁊ ordīata. Nā in hoc sacratissimo cibo digne sumpto: corp⁹ xpi verū: mystico corpori suo in hoc sacramēto signato: singulari vniōe cōnectit: vnde oīs hēt vite influxus in mēbra deriuat. Cōiungit xps ecclie spōse sue spōsus: a q̄ suscipit pfectiōis ornatū fm mēsurā vniuscuiusqꝫ mēbri: quousqꝫ

Bernar.

Chryso.

perueniat ad mensurã plenitudis xpi. Laborauerũt plurimi doctores ꝛ sancti ex his que spũssancti calamus scripture scrĩe impinxit: fructus salutis colligere: scriptisqꝫ tradere ad ecclie edificationẽ. Ex eorũ itaqꝫ quibusdã cõmendatis carpere aliqua desiderans: nõ fugiẽtes spicas: qd̃ Ruth illa moabitis ad literam fecisse legit̃: q̃ videns ꝛ festinans interpretat̃: absit vt hanc ingenij celeritatẽ mihi arrogem: sed q̃ illi clarissime de semine scripturarũ messuerũt: ꝛ horreo ecclesie obtulerunt: aliqua pie furari abbreniãdo trãscribere sufficiaꝫ.

Ruth.ij.

Fructus huius sacramẽti eucharistie q̃t sint

¶ B Sunt itaqꝫ qui fructus huius sacramenti ad numerũ duodenariũ: ſm numerum fructuum ligni vite (de quo Apo. vlti.) reducere. Sic Rich. in suo .iiij. distin. ix. q. ij. metro ludens: insinuat. Inflammat: memorat: sustentat: roborat: auget. Hostia spem: purgat: reficit: vitam dat ꝛ vnit. Cõfirmatqꝫ fidem: munit: fomitemqꝫ remittit. ¶ Inflammat charitatem: memorat dñicam passionẽ: sustentat ad operationem boni: roborat ad perseuerãtiam propositi sancti: auget spem: purgat veniale pctm̃: ꝛ qñqꝫ mortale: reficit manducantem spũaliter eterna cõsolatione: vitã dat gratie: vnit xpo solide: confirmat fidẽ sine errore: munit ꝯtra casum ꝓuenientẽ ex ꝓpria ĩfirmitate: fomitemqꝫ remittit ardorẽ scꝫ carnalis cõcupiscentie: cõtra demonis impulsum. Sunt q̃ sub eisdem figura et numero: sed nõ eodẽ mõ: fruct⁹ eucharistie colligunt. Per oppositũ enĩ ad damna q̃ fructus ligni mortis arboris scꝫ interdicte ex veterꝫ ade culpa intulit: fructus ligni vite (qd̃ xps est) ordinauit. Primi nãqꝫ parentes ꝑ esum pomi vetiti multas miserias toti humano generi attulerunt. Vñ cõgruũ fuit: immo necessariũ ꝑ esum alterius cibi salutaris ꝛ fructiferi: ab illatis miserijs idẽ genus holm subleuari: ne ꝑpetuo miserijs istis subactũ langnesceret: ꝛ tandẽ ꝑssum morbis totaliter deperiret. Miserie iste tres sunt in genere scꝫ vincula culpe: defectus gratie: plaga mortis ꝛ gehenne. Partite singule in quatuor faciunt duodenariũ numerũ miseriarũ a ligno mortis decerptarum. Vñ in miseria culpe sunt: demonis tentatio: fomitis rebellio: cordis macula: creatoris offensa. In miseria defect⁹ gratie quadruplex inuenitur. Lãguor scꝫ in cognitione nostri: in dilectione proximi: in sapore spũali: in consummatione boni. In tertia miseria scꝫ mortis plaga sunt: debitũ mortis eterne: desiderius honeritc: exiliũ mundane miserie: incineratio corporalis materie. Cõtra has miserias: fruct⁹ salubres: ꝛ totidẽ remedia affert eucharistia digne sumpta. Nã cõtra tres gñales miserias: affert remissionẽ culpe: augmentũ gr̃e: ꝛ collationẽ vite. Sic contra singulas duodecim miserias singulos fructus ꝛ vtilitates. Nã cõtra primã miseriã: tentationẽ scꝫ demonis: demoneꝫ fugat. Cõtra secundã: fomitẽ mitigat. Maculam cordis mundat: cõtra tertiã. Cõtra quartã: iram dei placat. Contra medias quatuor miserias illuminat intellectũ: inflãmat affectũ: mentẽ delectat ꝛ ad operandũ roborat. Cõtra miserias quatuor vltimas: ab eterna morte liberat: vitam restaurat ad patriã reuocat: corpus ad vitã resuscitat. Dimitto scripture concordantias ad singula. ¶ C Sunt ꝛ alij q̃ fructus huius sacramenti digne suscepti: reducũt ad numerũ senariũ: ſm eius sextuplicẽ denõiationẽ: q̃ sibi attribuunt̃: eo ꝙ in sextuplici genere bonorũ inuenit̃: propter innumerabiles grãs: quarũ est cõtentiuũ. Dicit̃ enim qñqꝫ gratia: qñqꝫ donũ siue munus: qñqꝫ cibus: qñqꝫ cõmunio: qñqꝫ sacrificiũ: qñqꝫ sacramentum. Et ſm quodlibet nomen: innumerabilia continet et affert dona: fructus ꝛ gratias. De quibus dñs Alber. librũ edidit perutilẽ: diffuse ꝑsequens singula. Sunt qui fructus eucharistie reducũt ad quatuor generales: ſm ꝙ est edulium vegetans ad vitã eternã. Viaticũ confortãs nos ad perficiendũ huius exilij vitam. Pignus eterne salutis. Et cõsecratio oĩs sanctitatis. Et ſm hec effectus eius assignari possunt vegetare: confortare: certificare et perficere. Quos sic̃ tangit Alber. in principio libelli prenotati. Sunt qui innumerabiles fructus eucharistie reducunt ad numerũ ternariũ: scꝫ ad bonũ oblationis sacrificij: bonũ cõmunicationis cõiuiij: bonũ refectionis viatici. Primũ quoad deũ. Scdm̃ quoad proximũ. Tertium cuiuslibet quoad seipsum. Hanc sequit̃ Cancel. parrhis̃. in suo super Magnificat trac. ix. exponens versum. Esurientes imple. bonis. Varij fuit variorum modi summã fructuũ assignantiũ: ſm numerũ septenariũ donorũ: virtutũ: beatitudinum: ac petitionũ dñice orõnis: q̃ oĩa ꝑsequi longũ esset pariter ꝛ laboriosum. ¶ D Ideo breuitati studens: primo fructus ipsos bimẽbrans: deinde membrum quodlibet subdiuidendo in ramusculos fructus afferentes dulcissimos ꝓcedã. Pro quo rememorandum: ꝙ sacrosancta eucharistia principaliter instituta est in sacrificiũ ꝛ in sacramentum seu cibũ: ideo oẽm fructũ sacrificij: omnẽqꝫ fructũ spiritualis cibi influit atqꝫ gignit. Pro intellectu ꝑmi: quõ scꝫ eucharistia nobis est instituta in sacrificium: aduertendũ est: ꝙ ſm btm̃ August. x. de ciui. dei. c. iiij. Sacrificiũ cultus quidaꝫ est soli deo debitus: ſm ꝙ scribitur. Sacrificãs dijs eradicabit̃ nisi dño soli. Siue (vt alij dicũt) est oblatio facta deo in recognitionem supremi dñij: ꝛ redit in idem: si tamen oblatio gñaliter accipitur ꝑ omni actu interiori vel exteriori facto ad honorem dei: tanq̃ supremi oĩm dñi. Est autẽ duplex sacrificiũ scꝫ interius inuisibile: ꝛ exterius visibile. Inuisibile sacrificiũ: cor nostrũ. i. volũtas nr̃a est: cũ dona dei ꝛ seipsam deo vouit ꝛ reddit. Vñ ait. Huic scꝫ deo seruiturẽ (q̃ latria grece dr̃) siue in q̃buscũqꝫ sacramentis siue in nobisipsis debemus. Per latriam sacrificiũ intelligit. Vñ ꝛ subdit. Hui⁹ enĩ tẽplũ simul oẽs ꝛ singuli tẽpla sum⁹: qr̃ ꝛ omniuꝫ concordiã: ꝛ singulos inhabitare dignatur: nõ in oĩbus q̃ in singulis maior: qm̃ nec mole distenditur: nec partitione minuit̃. Cum ad illam sursum est: eius est altare cor nostrũ: eius vnigenito cum sacerdote placamur. Ei cruentas victimas cedimus: qñ vsqꝫ ad sanguinẽ pro eius veritate certamus. Ei suauissimũ adolem⁹ incẽsum: cũ in eius conspectu pio sanctoqꝫ amore flagramus. Ei dona eius in nobis: nosqꝫ ipsos vouemus et reddimus. Ei beneficiorum eius solẽnitatibus festis: ꝛ diebus statutis dicamus: sacramusqꝫ memoriam ne volumine tẽporum ingrata subrepat obliuio. Ei sacrificamus hostiã humilitatis et laudis: in ara cordis: igne feruide charitatis. Ad hunc videndũ sicut videri poterit: eiqꝫ coherendum: ab omni peccatorũ ꝛ malarũ cupiditatũ labe mundamur: ꝛ eius noĩe consecramur. Ipse enim fons nr̃e beatitudinis: ipse oĩs appetitionis est finis. Hunc eligentes vel potius reeligentes: ad eũ dilectione tendimus: vt perueniendo quiescamus: ideo beatiqꝫ illo fine ꝑfecti. Bonũ enim nostrũ nullũ est aliud: q̃ illi coherere. Et hoc quidẽ scilꝫ coherere illi voluntate ꝛ amore est sacrificium interius ꝛ inuisibile. Sacrificiũ aũt visibile: vt idẽ. c. v. eo. li. (ꝛ habet̃ de conse. dist. ij. sacrificiũ) dicit est inuisibilis sacrificij sacramentũ. i. sacrũ signũ. Vñ oẽ opus qd̃ agit̃ vt sctã societate inhereamus deo: vt delatum

Augustin⁹.

Duplex sacrificium

deo:relatū scʒ ad illū finē boni:quo veraciter bea
ti esse possimus:sacrificiū est:dicit idē.c.vi.lib.x.

Homo propter tria indiget sacrificio.

¶ E Indiget autē homo sacrificio propter tria
vt dicit beatus Tho.parte.iii.q.xxii.ar.ii. scʒ pro
remissione peccati per qd a deo auersus fuerat.

Heb.v.

Unde ait apostolus. Omnis pōtifex ex homini-
bus assumpt⁹:p hominib⁹ constituit in his que
sunt ad deū:vt offerat dona ꝛ sacrificia p pecca-
tis. Secūdo vt: homo in statu gr̄e cōseruet:ꝛ sem
per deo adhereat:in quo eius pax ꝛ salus consi-

Ad Ro.xii.

stit. Ad Ro.xii. Exhibeatis corpora vr̄a hostiā.
sanctā:viuentē:deo placentē. Tertio: vt spiritus
hois deo totaliter vniat:quātū vie status admit
tit.i.Pe.ii.Offerentes spirituales hostias acce-

Sacrificiū triplex.

ptabiles deo. Et sm̄ hoc triplices fuerūt in te.ve
te.sacrificiū ꝛ oblationes:vcʒ sacrificiū p pecca-
toꝝ expiatione:cui⁹ ritus describit Leui.iiii.Se
cūda fuit hostia pacifica:que offerebat tanq̄ pe
titio p beneficio impetrādo:vel tanq̄ gratiarū
actio p beneficio accepto: cuius ritus describit
Leui.iii. Tertiū fuit holocaustū qd ex deuotione
pro perfecta vnione hois cū deo offerebat:quod
etiā totū incendebat:vt habet Leui.i. ad signifi
candū totū hominē transformari ꝛ vniri debere

Holocaustum vnde dicatur.

deo. Unde holocaustū dicit ab holon: qd est to-
tum:ꝛ cauma qd est incendiū : quasi totū incen-
sū:q̄uis.3.lec.ix.plures hostiaꝝ differētie sunt
assignate Omnia autē illa sacrificia q̄uis mul-
ta:fuerūt tamē figure vnius veri ꝛ perfecti sacri-
ficii noue legis : scʒ xp̄i in ara crucis immolati.

Omnia sacrificia veteris testa. figure fuerunt vnius veri et perfecti sacrificii noue legis.

Unde orat ecclesia. Deus qui legaliū differētias
hostiarū:vnius sacrificii perfectione sanxisti ꝛc.
Illud vero qd est perfectū per vnū vel pauca im-
perfecta non pōt sufficiēter representari. Et ideo
sicut perfectio diuina vnica existēs:in perfectio-
nibus creaturaꝝ varie multipliciter representa
tur:sic decēs fuit:vt sacrificiū nostrū perfectissi-
mum:p multa ꝛ varia sacrificia ante ꝛ in lege ve
teri representaret. De imperfectione sacrificioꝝ
vete.le.3.dictū est lec.xxi.ꝛ satis dictū reor:satis
bene ad ppositū. In hac ergo vnica oblatione ꝛ
perfectissimo sacrificio xp̄i in cruce habem⁹ per-
fecte quecūq̄ lex:vel nature:vel mosaica:vel figu
rabat:vel cōtulit imperfecte. Per hāc em̄ nostra
peccata deleta sunt. Ro.iiii. Traditus est ppter
delicta nostra Per ipsam recepimus gratiā nos
saluantē:ad Heb.v.Cōsummatus scʒ in passio-
ne:factus est oib⁹ obtemperātibus sibi: causa sa
lutis eterne. Per ipsam adipiscimur perfectionē

Ad Heb.x.

glorie.ad Heb.x Habemus fiduciā per sangui-
nem xp̄i in introitū sanctoꝝ : vbi celestis est glo-
ria. Et.i.Pet.iii. Deglutiēs mortē:vt vite eterne

Gerson.

heredes efficeremur. De hoc etiā loquit Gerson
cancel.sup Magnificat. Sacrificiū sicut verbū
abbreuiatū fecit dn̄s super terrā . Hostiā viuā:
vnicā:mundā:plenā bonis:plenā effectibus om
nib⁹ illis:pro quib⁹ hostia legalis solebat offer-
ri. Si deletionē peccatoꝝ petis . Ecce agn⁹ dei:
ecce qui tollit peccata mūdi . Si gratiarū actio-
nem:gratias agit xp̄s patri. Si maloꝝ euitatio-
nem:sanat ipse nos ꝛ liberat:q: vere lāguores no
stros ipse tulit. Si bonoꝝ cōsecutionē celerē: in-
terrogat⁹ latro docebit : qui tp̄e huius sacrificii
vespertini audire meruit cū iuramēto. Amen di-
co tibi:hodie mecū eris in paradiso. Et sequitur.
In sacrificio corporis ꝛ sanguinis sui noua fecit
omnia. Paschalē agnū:manna deserti: panē ce-
li:tauros/vitulos immolationis:hircum emissa
riū:passerē:turtures ꝛ colūbas:vinū ꝛ libamina:
sal in omni sacrificio:caudā cū capite: neq̄ mel:
neq̄ fermentū. Deniq̄ quotidianum bis sacrifi
ciū:cū matutino vespertinū:quicq̄d in his figu-
raliter significat ꝛ mystice per hoc vnicū sacrifi-
ciū impletū est:ꝛ nobis per ipsum cōfert in veri-
tate ¶ F Quāuis aūt semel oblatus est christus
in aperta carnis effigie:offert nihilominus quo
tidie in altari:velat⁹ in panis viniq̄ specie. Nō
quidē quantū ad ea que penā importāt. Nō em̄
christus quotidie vulnerat:patit ꝛ morit : sed ex
aliis duab⁹ causis eucharistie cōsecratio ꝛ sum-
ptio:sacrificiū dicit ꝛ oblatio. Tum q: illi⁹ sacri-
ficii veri ꝛ immolationis sancte facte in cruce re-
presentatiua est ꝛ memoriale. Tum q: similiū ef-
fectuū operatiua ꝛ principiū causale. Solēt eūt

Augusti.

(ait beatus Aug.ad Simplicianū) imagines il-
larū rerū nominib⁹ appellari:quarū sunt imagi
nes:sicut cū intuētes tabulā:aut parietē pictū:
dicimus. Ille Cicero est:ille Salustius. Celebra-
tio autē huius sacrificii imago quedā est passio-
nis christi representatiua:que est vera ci⁹ immo
latio:ideo ꝛ ipsa immolatio nominatur. De hoc

Bernar.

quoq̄ beatus Ber.in ser. de sacramēto altaris
ita ait. Christus pro salute mūdi semel factus est
hostia salutaris:rei recōciliatio generalis : oib⁹
sacramētis tam precedētibus q̄ sequentib⁹ vir-
tutē dedit ꝛ efficaciā:vt tāta ꝛ tali hostia sanctifi
carent oēs liberādi per ipsam. Unde legit. Quia
agnus occisus est ab initio seculi. His videlicet
qui fuerūt ab initio seculi:ita vt per hoc qd dicit
ab initio:determines nō tēpus occisionis:sed sa
lutis. Prius enim mors eius pfuit q̄ fuit: prius
promissio:ac demū exhibitio. Hec ei pfect⁹ in
passionis exhibitiōe terminat:sed multomagis
in posteros deriuat memorata : q̄ pfuit futura.
Unde subdit Ber. Benignissime iesu:nobilissi
me spōse tue dotaliciū indulsisti:vt vel sic teneret
colūba tua memoriale dilecti sui. De hoc habes
supra lec.liii. Quib⁹ ꝛ addo sequētia. Nā de ei⁹
memorialis excellētia subdit vbi.s..Ber.tractās
illud apostoli. Hoc facite in meā cō. di . O sum-
me pia ꝛ suauis memoria: annūtiare mortē dn̄i
donec veniat. Mors xp̄i opus sine exēplo: humi
litas sine modo:donū sine precio: gratia sine me
rito. Hanc ppter nos subire voluit:qui peccata
nostra sup lignū sustinuit:in cruce sua:scʒ penaꝝ
peccatoꝝ cuius liuore sanati sumus. Quid facis
o homo ingrate? Adora deuotius:recole frequē-
tius in sacramēto altaris:salutē mūdi pro te pas
sam:vitā pro te mortuā:fortitudinē infirmatam.
Sequit. Ceterū vt amplius mouearis : immo vt
magis incalescas in amorē tui redemptoris: vo-
luit xp̄s vt iugiter coleret per mysteriū: qd semel
offerebat in preciū:ꝛ illa perēnis victima viueret
in memoria:ꝛ p̄sens esset semper in gratia . Hec
Ber. ¶ G Ecce quale nobis puidit dn̄s sacrifi
ciū omnia sacrificia alia excellēs:habens in se q̄
in nullo alio sacrificio simul inueniūtur . Est em̄
(vt dicit Alb.li.ii.de sacra.alta.) antiquitate ve-
neratū:autoritate diuina sancitū:iuramēto con
firmatū:ꝛ sua perfectione perpetuatū : in se san-
ctissimū ꝛ omniū sanctificatiuū. Ueneratū anti
quitate:q: ab eo q̄ verus sacerdos erat dei sum-
mi sine patre:sine matre:sine genealogia: assimi
latus filio dei:vt dicit ad Heb.vii.ante omnē sa
crificioꝝ institutionē presignat. Autoritate dei
sancitū:q: ab ipso deo patre collatū est huiusmo
di sacrificii sacerdotiū:vt habet ad Heb.v. Chri

Ad heb. v.

stus nō semetipsum clarificauit vt pōtifex fieret:
sed qui locutus est ad eū. Tu es sacerdos in eter
num sm̄ ordinē melchisedech. Iuramēto aūt cō
firmatū:sicut dicit in ps̄. Iurauit dn̄s ꝛ nō peni-
tebit eū:tu es sacer.in eter. Sua aūt perfectione

est perpetuū:qꝛ propter perfectionē huius sacri
ficij omnia vete.legis cū lege et sacerdotio sunt
abolita:vt istud in perpetuū statuatur obseruā-
dum. Unde ad Heb.vij. Hic autē eo ꝙ maneat
in eternū:sempiternū habet sacerdotiū: vnde et
saluare in perpetuū potest:accedēs per seipsum
ad deū:semper viuens ad interpellandū pro no
bis. Et de abolitione vete.le.vt illud vnici sacrificij
statuatur sacerdotiū:dicitur Hebre.vij. Si ergo
cōsummatio per sacerdotiū leuiticū erat (popu
lus enim sub ipso legē accepit) quid adhuc neces
sarium fuit ſm ordinē melchisedech aliū surge-
re sacerdotē:ꝛ non ſm ordinē aaron dici. Trans-
lato enim sacerdotio:necesse est vt legis transla-
tio fiat. Et sequit. Reprobatio quidē fit precedē
tis mandati:propter infirmitatē eius ꝛ inutilita
tem. Nihil enim ad perfectū adduxit lex. Habet
et pre omnibus sacrificijs sanctitatē ꝛ sanctifica
tionis operationem:qꝛ est in omnibus significa
tum:qꝛ omnib⁹ alijs refutatis:voluntati diuine
acceptissimū:qꝛ valore excellentissimū: ꝛ quia ꝓ
omnibus hominibus redimēdis ipsum solū est
oblatū:tot in se continēs gratias:quot in omni-
bus alijs poterāt significari. ¶ H De huius sa-
crificij acceptabilitate loquitur bea. Aug.iiij. de
tri.c.xiiij. ꝙ quatuor considerant in omni sacrifi
cio:scilicet cui offeratur:a quo offerat: quid offe
ratur:pro quibus offeratur. Omnibus his respe
ctibus sacrificiū illud acceptabilissimū esse con
uincitur. Offertur enim patri summo. Offertur
a nostro pōtifice eiusdē patris vnigenito. Offer
tur christus in humana natura corporis et san-
guinis. Offertur pro omnibus mūdis ꝛ mundā-
dis. Quis tam misericors ꝛ pius sicut pater cele
stis misericordiarū pater summus? Offert autē
filius. Quis tam iustus ꝛ sanctus sacerdos ꝛ pō
tifex sicut vnicus dei filius:qui non opus habe-
ret per sacrificia purgare sua peccata: nec origi-
nalia:nec ex humana addita vita? Talis enī de-
cebat vt nobis esset pontifex:sanctus:innocens:
impollutus:segregatus a peccatoribus:et excel-
sior celis factus:qui non habet necessitatē quo-
tidie quēadmodū sacerdotes prius pro suis deli
ctis hostias offerre:deinde pro populi. Ad Heb.
vij. Talem habemus pontificē qui cōsedit in de-
xtera sedis magnitudinis in celis:sanctoꝝ mini
ster:ꝛ tabernaculi veri quod fixit deus et nō ho-
mo. Minister inquā sanctorū: quibus ministrat
gratiā in terris:ꝛ gloriā in celis. Huius magni
pontificis ꝛ sacerdotis:nostri pontifices ꝛ sacer
dotes vicarij sunt:in quoꝝ verbis pronuntiatis
verbū increatū operat oblationē: ſm illud Esa.
lxi. Uos autem sacerdotes vocabimini: ministri
dei nostri:dicet vobis. Hoc enim sacrificio sacer
dos ex hominibus assumptus: ministeriū exhi-
bet. Inuisibilis aūt ꝛ principalis adest sacerdos
christus:qui panē ꝛ vinū in sui corporis ꝛ sangui
nis substantiam cōuertit. Hic ergo sacerdos pa
tri cui offertur:non potest non esse acceptus. Et
ideo effectū huius sacrificij malicia sacerdotis
ministerialis impedire ꝛ tollere nō potest. ¶ Sa
crificiū denique ad mundandū ꝛ placandum suffi
cientissimū. Quid enim tam mundū pro mūdā-
dis vitijs mortaliū:ꝙ sine vlla cōtagione carna
lis cōcupiscētie caro nata in vtero ꝛ ex vtero vir-
ginali? Quid tam grate offerri ꝛ suscipi posset:ꝙ
caro sacrificij nostri:corpus effectum sacerdotis
nostri? Idē ipse vnus verusque mediator per sacri-
ficiū pacis reconcilians nos deo:qui vnum cum
illo maneret:cui offerebat. Unum in se faceret ꝓ
quibus offerebat:vnus ipse esset qui offerebat et

Ad Hebre. vij.

Considerā-tur q̄tuor i omni sacrificio.

Heb.vij.

Ad Hebre. vij.

Esa.lxi.

quod offerebat. Hec Aug.vbi supra.iiij.de trini.
Ex quibus ꝛ hoc elucescit:ꝙ ex parte eoꝝ ꝓ qui-
bus offertur similiter acceptū est:qui etsi immū-
di sunt:tamen per hoc sacrificiū mundantur ꝛ re
conciliantur:ac acceptissimo offerenti vniūtur.
Hoc est quod idē Augu.dicit.x.de ciui.dei. c.vi.
Hoc est sacrificiū christianoꝝ:multi vnū corp⁹
sumus in xpo:quod etiā sacramēto altaris fideli
bus noto frequētat ecclesia:vbi ei demōstratur:
quod in ea oblatione quā offert: ipsa offeratur.
¶ I Ecce quantū est sacrificiū nostrū:nedū me-
moriale magni illius vnici ꝛ perfectissimi sacrifi
cij semel in cruce oblati:sed idipsum: et semꝑ id-
ipsum. Memoriale dignissimum:sed nobis pere
grināntibus nimis necessariū:cū enī nulli speran
da est salus:nisi qui dei charitate accensus chri-
sto conformat:vt deducit apostolus. i.Coꝝ.xiij.
Illa autē nullo in nobis fomēto ita cōseruari et
augmentari poterit:quantū memoria dñice pas
sionis:que merito sibi omnē nostrū amorē vendi-
cat. Ad hāc enim nos scriptura Ecc.xxix. horta
tur. Gratiam fideiussoris tui ne obliuiscaris: de
dit enī pro te animā suā. Pro te.i.pro hereditate
regni celestis a te velut impignorata dñs fideius
sit:ꝛ se totū ad soluendū in cruce debitū tuū de-
dit. Huius gratiā nō obliuiscaris:quin pro cari
tatem reddēdo diligas nedū lingua:sed opere ꝛ ve
ritate. Hoc ipsum quasi deprecādo petit Canti.
v. Aperi mihi inquit soror mea:amica mea:qꝛ ca
put meū plenū est rore:ꝛ cincinni mei guttis no-
ctiū. Aperi mihi:me in mentē suscipiēdo: in me-
moriā:in dilectionē:qꝛ caput meū:scilicet diuini
tas:iuxta illud. Caput xpi de⁹ plenū est rore mie:
ad remittendū peccā. Et cincinni mei.i. humani
tas diuinitatē velās:guttis.i.effusione sudoris:
lachrymaꝝ ꝛ sanguinis:ac amaritudine passio-
nis:ad redimendā hereditatē tuā: ꝓ satisfactio-
ne tuoꝝ peccatoꝝ impignoratā. Oportuit itaque
omni tempore apud homines esse memoriale re
presentatiuū passionis dñice:cuius tot figure in
testa.vete.precessere. Ideo dominus vt apud fi-
deles iugis ac immortalis vigeret passionis sue
sacratissime memoria:hoc ineffabile sacramen-
tum in perennē memoriā instituit:vt non defice
ret exhibite redēptionis signū salubre et efficax:
quo salus tot laboribus acquisita influeret redē
ptis:cuius tot figure mystice date sunt redimen
dis. De hoc memoriali Urbanus papa sic excla-
mat. O digna ꝛ nunquam terminanda memoria:qua
mortem nostrā recolimus mortuam: nostrumque
interitum vite obitu interijsse:lignumque viuificū
cruci affixum:fructum nobis salutis et gratie at
tulisse. Hec est commemoratio gloriosa que fide
lium animas replet gaudio salutari:et cum infu
sione letitie deuotionis lachrymas subministrat.
Hec ille. Ex quibus aliquantulum apparet fru-
ctus huius sacrificij vt est memoriale crucifixio-
nis christi:qui est accendere ad amorē: gratitudi-
nem:deuotionē:compassionem. ¶ K Est etiā sa
crificiū illud similium effectuū operatiuū: quos
operatū est idipsum sacrificium in cruce:quosque
operata sunt figuralia vete.te. sacrificia in eius
preuisa virtute. Ipsa autem vt tactum est: oblata
sunt ad peccati expiationē: ad pacis stabilitatē:
ad cordis cū deo vnionē: ad gratiarū actionem.
Primū ad hostiā pro peccatis. Secundū ad ho-
stiā pacificoꝝ. Tertium ad holocaustum. Quar-
tum si placet respiciat iuge sacrificiū. Hos qui-
dem effectus plenius operatur nostrū sacrificiū:
nedum in sumentibus ipsum:sed in his omnib⁹
pro quibus offertur. Sumentibus quidem du-
plicitur

Canti.v.

i.Coꝝ.xi.

pliciter proficit: vt dicit beatus Thomas par. iij. q. lxxix. ar. vij. per modum sacramēti: et per modū sacrificij: quia etsi pro omnibus/specialiter tamē pro sumentibus offertur: vnde dicitur in canone. Ut quotquot ex hac altaris participatione sacrosanctū filij tui corpus et sanguinem sumpserimus: omni benedictione etc. Sed alijs qui nō sumūt prodest per modū sacrificij inquantū pro salute eorum offertur. Unde et orat sacerdos. Memento domine famulorum famularūque tuarū: pro quibus tibi offerimus: vel qui tibi offerūt hoc sacrificium laudis: pro se suisque omnibus pro redēptione animarum suarū: pro spe salutis et incolumitatis sue etc. Et vtrunque hunc modum proficiendi dominus exprimit Matthei. xxvi. Qui pro vobis: idest sumentibus: et pro multis alijs effundetur in remissionē peccatorū. Hec Tho. ¶ L In primis sacramentū eucharistie: velut sacrificiū summo patri oblatū: nedum veniale: sed et mortale: non dico sumētium: sed omnium eorum pro quibus offertur: et quantum ad reatum culpe et pene: plus vel minus secundum dispositionē eorum pro quibus offertur: tollit. Unde vt dicit beatus Tho. in. iiij. scripto. distin. xij. q. v. arti. ij. Eucharistia inquātū est sacrificiū: habet effectum etiam in alijs pro quibus offertur: in quibus non preexigit vitam spiritualem in actu sed in potētia. Et ideo si eos dispositos inuenit: eis gratiam obtinet: virtute illius veri sacrificij: a quo omnis gratia in nos fluxit: et per consequens peccata mortalia in eis delet: nō sicut causa proxima: sed inquantū gratiam contritionis eis impetrat. Nec contra illud est quod Augusti. ad renatos dicit. Quis offerat corpus christi nisi pro ijs qui sunt membra christi. Intelligitur enim pro membris christi offerri: quādo offertur pro aliquibus vt sint mēbra christi. Sic etiā inquantū est sacrificiū: accipit rationē satisfactionis: et secundum hoc in parte vel in toto penam tollit: sicut et alie satisfactiones secundum mensuram pene debite pro peccatis et deuotionis qua sacramentū offertur: et virtutis sacrificij ijs pro quibus offertur ab offerente applicatur: et ita non semper virtute huius sacrificij tota pena tollitur: et ideo officiū illud offertur pro viuis et defunctis. De quo late supra dictū est lect. xxvi. et xxvij. Ubi et tractatum est quantum et quibus valet misse celebratio quantū ad remotionem mali et collationē boni: tam ex opere operato: quam ex opere operantis: et similiter lec. lvi. et pene per totā canonis expositionē. ¶ Denique quo vno quam sacrificio efficacius impetrari posset pax et omne bonum: ipsaque conseruari: quam cum is offertur qui est pax nostra: qui fecit vtraque vnum. Et quo sacrificio perfecta vnio anime nostre cum deo nobis concedi posset: quam cū ille in holocaustum offertur: qui se totū obtulit pro nobis patri: se totum dedit humano generi: mediator dei et hominum: christus verus deus verus homo? Si demum agende sunt gratie deo patri: per quem acceptabilius quam per filium: in quo sibi bene complacuit: fontem totius boni et omnium gratiarum? Et quid conor innumera numero cōprehendere? Quicquid christus saluator noster meruit se offerens in cruce pro omnibus generaliter: tam in remotione mali: quam in collatione boni viatoribus: purgandis: beatis: hoc sacrificio applicatur particulariter singulis. Unde orat ecclesia hoc sacrificium celebrans: vt omnes ipsum participantes omni benedictione celesti et gratia repleantur. Non autē orat ecclesia pro aliquo quod huius sacrificij virtute conferri non pōt. Habet quippe spiritum sponsi sui: et per quem quid petat nouit. Hinc tam varia ordinauit officia pro necessitatibus diuersis: pro spiritualibus ac temporalibus bonis impetrandis ac malis remouēdis: pro defunctis et viuis: et viuorum statibus varijs: pro beatis et sanctis: etiam nunc brauiū obtinentibus. ¶ Narrat beat. Greg. c. xlij. lib. iiij. dialo. quō virtute hostie salutaris in misse sacrificio oblate: quotiēs hoc agebatur: captiuus quidam et ligatus corporalibus vinculis soluebatur. Et de alio quodā Uaraca nole: cui in maris fluctibus laboranti ac deficienti: cibus corporalis per virtutem angelicam allatus est: dum pro eo missa celebrabatur. Per que sic corporaliter exhibita: misericors dominus quid in anima operetur vt sacrificiū: voluit declarare. ¶ M Sed dicis/quod sacrificiū illud viuis proficiat: credo: quodque suffragetur defunctis adhuc purgatorio igne detentis supra late ostensum est: quō autē proficiat beatis: nondū capio. ¶ Responsio quod sacrificiū illud proficiat beatis ex eo quod manifestū est: quia offertur pro eis. Nam vna particula in quā frangitur: representat beatos: vt dictum est lec. lxx. Non autem offertur pro aliquibus quibus non creditur proficere. Quomō autē proficiat beatis: de hoc dictum est supra lec. lvi. quod hostia salutaris nō offertur pro beatis: per modum suffragij: nihilominus pro sanctis offertur vt gratiarū actio. Quippe congaudendo eis: eorūque felicitati: gratias deo referimus solēnem hostiam offerentes: qui tanta eos gloria sublimauit. Hinc canit ecclesia. Gaudeamus omnes in domino diem festum celebrantes in honore etc. Per quod non mediocriter gloria eorū accidentalis augetur. ¶ Duplex quidem gaudiū sancti possident in beatitudine: essentiale scilicet et accidentale. Essentiale quod habent de deo: et perfectiōibus diuinis: quod excedit omne aliud gaudiū sicut et amor dei excedit amorem sui ipsius: et omnium creaturarū in sanctis. Illud inquā secundum probabiliorem doctorum opinionem non augetur in beatis: sicut nec diuina perfectio: de qua gaudēt: eadem immutabiliter perseuerat: et in se et in beatorū cognitione. Gaudium vero accidentale: quod habent de quocūque bono sui: et cuiuscunque creature vtique ad diē iudicij augeri pōt: secundum quod bonū creature pōt augeri. Sic enim crescet eorū gaudiū de gloria corporis: quā cōsequentur in resurrectione. Sic ergo de omnibus benefactis gloria eis accrescit. Nam et gaudiū est angelis super vno peccatore penitentiā agente. Sic etiam gaudent de ijs que in honorem dei fiunt: et maxime de ijs in quibus de eorum gloria deo gratias agimus. Gaudēt etiam de honore sibi impenso: et eis debito: quoniam digni sunt. Hinc sanctus gamaliel ad lucianum presbyterū. Isti maximo honore digni sunt venerari in terris: quos in celo rex regum immensa cumulauit gloria. Unde nihil dubij esse puto beatum gamalielem: sanctos stephanum: nicodemū et Abibō de reuelatione reliquiarū corporum ac honore in terris eis impenso: nouo accidentali exultasse tripudio. De quorum translatione a loco humili ad honorabiliorem se fuisse sollicitū idem gamaliel contestatur. Et sic intelligi potest illud quod de sancto leone papa secundum antiqua exemplaria orat ecclesia. Annue nobis domine: vt anime famuli tui leonis hec prosit oblatio etc. Sed constat sanctum leonem in gloria esse. Prosit secundum Innocen. vt a fidelibus magis ac magis glorificetur in terris. Prosit ergo ad glorie accidentalis argumentum: nō essentialis. Simile aliquid legitur de pluribus sanctis: quod cōplacuerunt sibi in honoribus sibi debitis ab hominibus impēsis: sic de sanctis ioanne et paulo recitat beatus Grego.

Eucharistie sacramentum tollit mortale nedum veniale.

Hostia salutaris an et quō proficiat beatis.

Sancti in beatitudine duplex gaudium possident.

Luce. xv.

¶ N Sed di. Si gloria et gaudium accidentale sanctorum augetur ex cultu et honore quo festiuantur ab hominibus terrenis: cõsequens videtur quod etiam tristentur ex blasphemiis malorum eos inhonorantibus in terris. Consequens falsum: cum beatitudo nullam secum cõpatiatur tristitiam. Consequens tamen ex eo sequi videtur: quia sicut sibi cõplacent in bonis nostris: ita eis displicent mala: et sicut bonũ desideratum dũ accidit: infert gaudium: ita malũ oditũ tristitiam: secundum beatũ Augusti. xiiij. de ciui. dei. Tristitia est dissensio anime ab his rebus que nobis nolẽtibus accidunt. ¶ Dicitur breuiter quod quia tristicia et dolor repugnant beatitudini: quã deus cõseruat in beatis: nulle cause naturales generare possunt tristiciam in beati animo: nec dolorem. Non enim deus vt causa prima concurrit cum naturalibus causis generare potentibus in animo beati tristitiam vel dolorem. Sed quia gaudium accidentale non repugnat beatitudini et gaudio essentiali: deus respectu illius nõ suspendit causarum naturaliũ actionem. Multiplices fructus eucharistie: vt est sacrificium: colligi possunt particulatius ex supradictis per totam canonis expositionẽ.

Quid tristitia.

¶ O Sed nunc aliquid superaddendum est de fructibus eius: vt est cibus anime et sacramentũ. Et quidem de effectibus eius vt sacramentũ est: et anime cibus: sanctorum plurimi plurima tradiderunt: sed ex plurimis aliqua ad compendiũ reducendo: attendo quod effectus huius sacramenti considerari possunt.

Ex eo {
quod sumitur: qui est principium vite.
quod est passionis christi memoriale.
quia cibus et potus spiritualis anime.
quia sacramentũ sub panis et vini specie.
quia antidotum medicinale.
quia datum peregrinantibus in statu vie.
}

¶ Quecunque his attribuuntur: operatur eucharistia in sumente. Quia enim sumitur christus: qui est omnis vie autor et principiũ: ideo sumẽtis animam viuificat: et peccata spirituali vite cõtraria relaxat. Quia eucharistia est passionis memoriale: ideo mentẽ inflãmat: et patiẽtiam firmat. Quia cibus est et potus spiritualis anime: ideo sumẽtẽ nutriendo alterat. Et deperditũ restaurat. Quia sacramentũ sub panis et vini specie: que ex multis que ad vnum aliquod rediguntur: ideo per vnionem christo intimat. Per cõmunionem proximo copulat. Quia antidotum medicinale: ideo ab infirmitate sanat: et in sanitate conseruat. Quia viaticum in statu vie: ideo in itinere roborat: et ad beatitudinis terminum subleuat et reportat.

¶ Ecce iterum duodecim fructus ligni vite: quos parit celeste hoc edulium vt cibus est et sacramentum. Hi sunt.

Duodecim fructus ligni vite. {
Viuificare
Relaxare
Inflammare
Patientiam dare
Nutrire
Restaurare
Unire
Copulare
Sanare
Conseruare
Roborare.
Perducere.
}

¶ De quibus singulis aliquid est dicendum. De primo dicit beatus Tho. par. iij. q. lxxix. arti. i. quod effectus huius sacramenti primo et principaliter considerantur ex eo: quia in hoc sacramento continetur christus: qui sicut in mundũ visibiliter veniens contulit mundo vitam gratie: secundum illud. Gratia et veritas per iesum christũ facta est. Ita in hominem sacramentaliter veniens: vitam anime operatur secundum illud. Qui manducat me: et ipse viuet propter me. Unde Cyrillus dixit. Uiuificatiuum dei verbum veniens in carne: fecit ipsam viuificatiuã. Decebat enim eum nostris quodãmodo vniri corporibus per sanctã eius carnẽ: et preciosum eius sanguinem: que accipimus in benedictionẽ viuificatiuam in pane et vino. Hinc iterum dixit. Si quis manducauerit ex hoc pane: viuet in eternũ. Et in ps. Edent pauperes et saturabuntur: et viuent corda eorũ in seculũ seculi. In ipso enim sunt vite nostre principia. Hinc dicitur Joã. vi. Ego sum panis vite. Glos. qui pasco donec iungã pastos vite. Unde sequitur. Patres vestri mãducauerũt manna in deserto et mortui sunt. Hic est panis de celo descẽdens: vt si quis ex ipso mãducauerit nõ moriatur. Et sequitur. Si quis mãducauerit ex hoc pane viuet in eternum. Et panis quem ego dabo caro mea est pro mundi vita. Et multa ibidem in hanc sntam. Siquidẽ dominus in omnibus nobis condescendens: et nutrimentũ cibi spiritualis cõnaturaliter cibo naturali perficiens: vt magis hunc cibum desideremus: posuit se in ipso: in quo est vita: sicut in patre a quo fluit omnis vita: vt nos intus viuificet seipso: qui est vite nostre in gratia et gloria principium. Hinc vbi supra Joã. vi. Sicut me misit viuens pater: et ego viuo propter patrem: et qui mãducat me: et ipse viuet propter me. Sic ergo nobis hoc nutrimentum vite influit vitam gratie: et beatam vitam glorie. Quod significatum est Gen. ij. Lignum vite plantauit deus in medio paradisi. Quia dominus iesus christus in hoc sacramẽto viuifico: omnibus se exhibet in medio ecclesie: qui nutriti ab ipso eandem qua ipse viuit: vitam ab eo percipiunt. Sic ergo cibus ille nutrit ex principiis vite: hoc est ex christo qui in eo continetur in vitam diuinam. Unde beatus Augusti. super Joan. Cum cibum et potum ideo appetant homines vt non esuriant: neque sitiant: hoc veraciter non prestat nisi iste cibus et potus: qui eos a quibus sumitur immortales et incorruptibiles facit: in societate sanctorum: vbi pax erit et vnitas plena atque perfecta. ¶ P De secundo effectu qui est relaxare peccata: hic sequitur ex primo. Nã quia viuificatiuam contraria vite remouet. Eiusdem nãque virtutis est inducere effectum suum: et expellere cõtrarium: vt patet de calefaciente quod nedum inducit calorem: sed etiam remouet contrariam frigiditatem. Est autem peccatum omne contrariũ spirituali vite: quã operatur hoc sacramentum in suscipiente. Cõtrarium dico simpliciter vel dispositiue. Mortale quidem simpliciter: quia vitam gratie tollit. Ueniale vero dispositiue: quia ad mortem disponit spiritualem: sicut infirmitas ad corporalem. Sacramentum illud vtrũque tollit. Tollit enim quantum est de se omne mortale preteritũ inexistens et futurum. Pro cuius intellectu aduertendũ quod secundum beatũ Tho parte. iij. q. lxxix. ar. iij. quod virtus huius sacramenti põt cõsiderari dupliciter. Uno modo secundum se: et sic habet virtutẽ ad remittendũ queque peccata ex passione christi: que est fons et causa remissionis peccatorũ. Alio mõ põt cõparari ad eum qui recipit hoc sacramentũ prout in eo inueniuntur impedimenta percipiẽdi huius sacramẽti effectũ. Quicunque autẽ habet conscientiam peccati mortalis: habet in se impedimentũ percipiendi effectum huius sacramẽti.

Joã. i.

Joan. vi.

Joã. vbi. s.

Joan. vi.

Joan. vi.

Genes. ij.

Augustinus

Sacramentum tollit mortale et veniale.

Uirtus huius sacramenti dupliciter cõsiderari potest.

Beatus Thomas.

Tum

Tum q: nõ viuit spũaliter: ⁊ ita nõ debet spũale nutrimentũ suscipere: qd nõ est nisi viuentis. Tũ q: nõ põt vniri xpo dũ est in affectu peccãdi mortaliter: q est fons vite: ⁊ remissor pctõrũ. Et ideo vt dr in lib. de ecclesiasticis dogmatibus. Si mens in affectu peccandi est: grauatur magis eucharistie perceptione: q̃ purificet. Uñ hoc sacrm in eo qui ipsum recipit in conscia peccati mortalis: ⁊ p cõsequẽs indigne: nõ operat remissionẽ peccati propter voluntariũ recipientis impedimentuz. Põt tñ sacrm hoc nihilominus operari remissionẽ peccati mortalis: preteriti quidem quantũ ad quasdaz eius reliquias culpe ⁊ pene. Culpe sunt dispositio mala relicta ex pctõ: pnitas scz ad recidiuã: aut habitus vitiosus: quos remittit eucharistia digne sumpta: vt infra dicet. Reliqas etiaz pene nõ tñ semp totalis: sed maioris vel minoris sm diuersam dispositionẽ sumẽtis: scz sm modũ feruoris ⁊ deuotionis. Sacramentum enim illud vt sacramentũ ⁊ cibus: est principaliter institutũ vt spũale nutrimẽtũ per vnionẽ ad xpm ⁊ ad mẽbra eius: ⁊ nõ principaliter ad satisfaciendũ. Hec autẽ vnio fit p charitatẽ: ex cuius feruore qs cõsequitur remissionẽ: nõ solũ culpe: sed etiam pene: hinc est qd homo per quandã concomitantiã ad principalẽ effectũ cõsequit remissionẽ pene. Uñ

Alexan.

vt dicit Alexan. par. iiij. q. xl. remittitur pena frequẽter in susceptione huius sacramenti: sed hoc magis ex dispositione suscipientis: q: vt habetur

Exo. xij.

Exod. xij. Agnus paschalis comedi debet cũ lactucis agrestibus. i. in amaritudine doloris: pro pctis ppriis: ⁊ compassionis mortis xpi: ex quib9 meretur remissionẽ pene. Auget autẽ hãc contritionẽ charitatis feruor: quẽ augmẽtat susceptio sacri. Quid autẽ remittat sacramẽtũ illud inquãtũ est sacrificiuz: dictũ est. S. ¶ O. Operat etiã sacramentũ illud remissionem peccati mortalis inexistentis in suscipiente: nõ autẽ in cõsciẽtia. Remittit enim mortale cuius non habemus cõscientiã neqz affectũ: sm illud ps. Ab occultis meis munda me.

Psalmus.

Silr peccatũ displicens per attritionem: nondũ per cõtritionẽ perfectam in suscipiẽte deuote remittitur pro quãto attritio perficitur. Uñ beatus Tho. Forte enim primo nõ fuit sufficienter cõtritus: sed deuote ⁊ reuerenter accedens cõsequitur per hoc sacramentũ gratiaz charitatis: qua contritionẽ perficiet ⁊ remissionem peccati.

Thom.

¶ Q. Operatur ⁊ remissionẽ peccati mortalis futuri: pro quãto robur tribuit ad scelera deuitãda ⁊ mortalia cauenda: vt vult Inno. Unde premittitur oratio. Panem nostrũ supsubstantialẽ da nobis hodie: ⁊ statim adiungimus. Dimitte nobis debita nostra: ⁊ ne nos inducas in tentationẽ: sed libera ⁊c. Quia per panem istũ liberamur a malis preteritis presentibus ⁊ futuris. Augmẽto enim gratie qd prestat hoc sacramentũ: roborat homo cõtra pronitatem ad malũ: ⁊ redditur cautus circa negligẽtiã siue ignorantiã: quibus existẽtibus labit in peccatũ mortale. Uñ dr pctm deleri: quia delentur promouentia ad mortale. Etiaz q: in consummatione in bono oia mala pfecte delent: q: ⁊ reliquie malorum ⁊ reatus. Cum ergo consummatio hec habeat virtute huius sacramenti: non incõgrue dr omne pctm hoc sacro deleri. Eo enim est pfecta deletio quo est in bono cõsummatio.

Sacrz operatur remissionẽ peccati mortalis futuri.

De hoc effectu huius sacramẽti dicit beatus Bernar. in quodam sermo. Sacramẽtum illud duo operat in nobis: vt vcz ⁊ sensuz minuat: ⁊ in grauioribus pctis tollat omnino consensum. Si quis vestrum nõ tã sepe modo: nec tã acerbos sentit motus iracũdie: luxurie: inuidie: aut ceteroꝝ hmõi: grãs agat corpori et sanguini dñi: qm virtus operat in eo sacramẽti. Et sm illud intelligi debet dicta sanctoꝝ: vt cum orat ecclesia. Sit hoc sacrm ablutio scelerũ. Silr Juli9 papa in ca. cũ omne. de ɔse dist. ij. dicit. Cũ omne crimen atqz pctm oblatis deo sacrificiis deleat: qd de cetero pro delictorũ expiatione deo dabit: qñ in ipsa sacrificij oblatione errat. Ecce plane dicit ꝙ omne crimen et omne peccatũ hoc sacrificio deletur. Item Hila. xij. de trini. Hec accepta atqz exhausta: faciunt vt et nos in xpo: et xps in nobis sit. Itẽ Dama. Corpus xpi ois lesionis est vnctio: ois sordis est purgatio: ⁊ silia: ꝙ scz mortalia delent modis dictis: nõ qd primo insint in cõsciẽtia: ⁊ p sumptionem huius sacramẽti deleãtur: sed vel q: prius imperfecte contrita: aut ignorata: aut per huius virtutẽ sacramẽti cauta: ⁊ sic vt dictũ est: remissa: q: nõ admissa.

Bernar.

Hilar.

Dama.

Uerũ due prime autoritates loquunt de eucharistia vt est sacrificium: non vt sacramẽtum: vt satis patet intuẽti. ¶ R. Et si quis di. Sacramentũ illud est signum passionis xpi sicut ⁊ baptism9: ⁊ ita expsse signat sicut baptism9. Si ergo baptismus virtute passionis xpi delet oia mortalia: immo simpliciter omnia peccata: originale scz ⁊ actuale: multomagis hoc videt facere hoc sacrm: maxime q: in hoc sacro realiter cõtinet ipse xps passus: autor gratie et indultor peccatorũ: qd de baptismo nõ cõceditur.

Obiectio.

¶ Respõdet Alexã. qd licet vtrũqz sacramentũ significet passionẽ xpi tñ differẽter: q: baptismus primo passionem: hoc sacrm passum signat. Panis enim ⁊ vinũ significãt primo xpm qui fuit ex purissimis guttis sanguinis beate virginis sm carnem genit9. Unde oblatio ista in altari representat xpm oblatũ in ara crucis. Sz sacramentum baptismi significat primo ablutionẽ qua fuit homo purgatus virtute passionis christi. Illa enim ablutio aque representat ablutionẽ q fiebat in effusiõe sanguinis: de qua Joã. Lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo. Item immersio in baptismate significat immersionẽ christi in mortẽ sm illud. Quicũqz baptizati sumus in christo iesu: in morte ipsius baptizati sumus. Glo. in similitudine mortis ipsius: vt sicut xps semel mortuus est carne: et semper viuit: ita ⁊ nos mortui malo: semp viuimus per baptismũ bono. Sacrm vero eucharistie significat xpm passum Nam sacrm eucharistie cõsistit in facto esse. Sacramentũ baptismi in fieri tm: scilz in ablutione. Sic xps est pmanẽs. Passio vo trãsiuit sicut res successiua. Unde expressius baptism9 signat passionem christi: que immediatius fuit causa salutis ⁊ remissionis peccatorũ. Eucharistia vo expressius signauit xpm: qui fuit causa salutis ⁊ remissionis peccatorũ per passionẽ. Ex illa representatione magis cõgruebat ꝙ baptismo daretur efficacia plena purgãdi: q̃ sacramẽto eucharistie. Uel aliter dr ꝙ baptismus est spiritualis regeneratio: qui est mutatio de non esse spirituali ad esse spirituale: ⁊ dat per modũ ablutiõis que signat ablutionem anime. Et quantũ ad vtrũqz cõuenienter accedit ad baptisma: qui habet conscientiam mortalis peccati: vt regeneret ⁊ lauetur. Sed eucharistie sacramẽtũ datur per modũ spiritualis nutritionis: qd nõ competit mortuo in peccatis: ⁊ ita non est similis ratio. Ultima tamen ⁊ principalis ratio diuersitatis est institutio diuina: que ad diuersas significationes ⁊ efficacias instituit hec duo sacramenta.

Rñsio ad obiectionẽ

Apoca. j.

Roma. vj.

¶ S. Et si dicitur Per sacramentũ eucharistie confertur gratia gratũ faciens: ⁊ quelibet talis sufficiẽs est cau

Obiectio.

sa remissionis cuiuscūq3 peccati mortalis: quelibet enim gratia gratū faciens iustificat: ⁊ repugnat omni mortali: fm illud Rom.iii. iustificati gratis per gratiā ipsi⁹: ergo eucharistia in sumēte delet omnia peccata mortalia.

Solutio obiectiōis. Rndetur qd licet ois gratia hmōi sit sufficiēs causa remittendi peccatū mortale: nō tñ semper remittit: qz nō semper actu remittit: qz nō semp mortale in subiecto inuenit qd remittat. Datur enim aliqñ habenti prius gratiam: vt magis habeat: vt dr Mat.xxv. Habenti dabitur ⁊ abundabit: iustificare enim impium: est prime grē: nō gratie supaddite. Nūc aūt p eucharistiā non daf prima gratia regulariter: nisi in casu supradicto: sed gra supaddita iaz viuenti per gratiā: qz est cibus viuentiū nō mortuorū. Nec hoc est in preiudiciū nobilitatis huius sacramēti: sed magis attestatur eius excellētie: qz cibus est taz excellens ⁊ nobilis: q nō debet dari canib⁹: sed tm filiis.

Ad Corin. epla.i.c.xi. Nā qui cauis est: indigne sumit: ⁊ in iudiciū: ⁊ est reus corporis ⁊ sanguinis dñi. Et ideo illi non aducif gratia ex sumptione: sed pena.

De cōse. di stictio. ii. si quotiens. Hec de remissione mortalium virtute huius sacramēti. ¶ T De venialibus autem peccatis: q illa remittit satis ostendit magister in.iiii.dist.xii.c.viti. allegans ad hoc Ambro. Si quotiens effundif sanguis xpi: in remissionē peccatoꝝ effundif: debeo semp accipere: qui semper pecco: debeo semp habere medicinā. Et ideo dicit lib. de sacris: q iste cib⁹ quotidianus sumitur in remediū quotidiane infirmitatis. Quotidie infirmitates sunt peccata venialia.

Ea. distī.c. vtrū sub figura. Ibidē cap. qd sit sanguis. Itē Aug. Iteratur quotidie hec oblatio: lz xps semel sit passus: qz quotidie peccamus peccatis sine quibus mortalis infirmitas viuere non pōt. Et qz quotidie labimur quotidie xps mystice imolatur pro nobis. Dedit eñ nobis hoc sacramentū salutis: vt qz nos quotidie peccamus: et ille iam mori nō potest: per hoc sacramētū remissionem cōsequamur. Ad idē dicit Innocen. Uenialia delet: ⁊ cauet mortalia. Rationem assignat bea. Tho.i.iiii. scripto.dist.xii.q.v.ar.i. Qz virtute huius sacramenti fit quedā trāsformatio hois ad christū per amoris vnionē: ⁊ hic est ꝓprius eius effect⁹: ⁊ qz ex feruore charitatis pctā venialia dimittuntur propter hoc q dicto feruori cōtrariantr: lz nō charitati: ideo ex cōsequenti virtute huius sacramēti: venialia dimittuntur. Et pōt esse tātus feruor deuotionis: q oīa venialia dimittuntur: preterita scz ⁊ pñtia. Preterita qdē semp dimittit: ⁊ potest tantus esse feruor: q actu nō peccat venialiter: qūuis hoc diu durare nō possit ꝓpter difficultatem vitandi peccata venialia. Nec est incōueniens q homo ꝓ certa hora sit absq3 omni pctō etiā veniali.

i.Ioā.iii. Nā q Io.ait. Si dixerimus q pctm non habemus ipsi nos seducimus: qz nō vult dicere q ꝓ nulla hora homo possit esse sine veniali sed q sancti ⁊ iusti nō ducunt vitā istā sine veniali: quin sepe ⁊ frequēter peccēt venialiter. Nō tñ semper delet venialia: que actu cōmittuntur: sed fm mensuram deuotionis: qz deletio venialium nō est proximus effectus eius: sed quasi ꝯns aliū scz feruorē charitatis. Pōt eñ quis habens in se aliquā delectationē l aliqua deordinatiōe veniali: puta in delectatiōe carnali vxoris sue: vel cibo aliquo delicato: aut vbo iocoso citra trāsgressionem precepti: nō indigne sumere eucharistiam: ⁊ tñ tali sumptione illud peccatū veniale quo actu delectaf: aut delectari proponit: non deletur: cuz illud velle sic delectari sit realiter ipsum peccatū veniale. Pōt autē virtute sacramēti crescere deuotio intātū: q mutat illud velle: ⁊ magis eligit gaudere in deo: ⁊ sacramēto sumpto: q in verbo iocoso vxore vel cibo delicato. Et tūc propter feruorem deuotionis: quē sumptū induxit sacramētum: dimittitur hmōi veniale. Patet ergo q per hoc sacramentū nō semp oīa venialia dimittuntur. Immo nō nunq venialia impediūt aliquē effectū huius sacramenti: scz refectionem spūalem actualis dulcedinis. Hec eñ impedif si aliquis accedit ad hoc sacrm per pctā venialia mēte distractus: nō tñ impediunt augmētū gratie habitualis siue charitatis. Hec Tho. par.iii.q.lxxix. ar.viii. Pctā tñ venialia preterita nō impediunt sed delenf per huius sacramenti susceptionē. Cū eñ hec deleantur per opus charitatis ordinatū ad eorum deletionem: vel a deo acceptatum ad hmōi deletionem operatore nihil de venialibus pctis cogitante: multo magis hec delet susceptio eucharistie. Unde sctūs Bonauē. in suo.iiii.dis. xii.q.ii.

Bonauē. Credēdū est inquit: q aliquo nihil de peccatis suis cogitante: sed tñ passionē xpi recolēte in sacramento eucharistie pctā venialia vel oīa vel aliqua remittanf per gratiam sic adiutā: scilz sumptione sacramenti. Et oīa illa siue sacramentalia vt eucharistia ⁊ vnctio ⁊ baptismus: siue sacramētalia: vt aspersio aque: episcopalis benedictio contritio/ mie exhibitio: orationis dñice deuota oratio/ faciunt ad deletionem: nō per ꝓpriam naturam: sed per ea q gratiā gratū facientē ad hūc actū adiuuāt ⁊ vigorāt. ¶ U Si queris quō adiuuant? Respōdet: dicendū q in talibus plurimū est humiliatio ⁊ deuotio: que est actus gratia informatus repugnans ipsi veniali pctō: qd feruorem charitatis ⁊ deuotionis quantuz est in se/ diminuit. Uel ea ratione qua est in eis penalitas: q repugnat inordinate delectationi. Uel prout illa pena iuncta est ordini gratie. Tenendum igitur est qd etsi venialia deleanf per penitētiā: possunt tñ per gratiam taliter adiutam deleri. Nec obest illud magistri dist.xxi.q.iiii.c viti. dicētis: qd ad remissionē venialiū sufficit oratio dñica cū ieiunio ⁊ eleemosynis: sic tñ vt precedat contritio: qz magister nō determinat precise modum delendi veniale: sed modum perfecte satisfaciēdi. Nemo autem pfecte satisfacit nisi in corde doleat: quantūcunq3 se exterius puniat: ⁊ hoc dico vel in generali: vel in speciali. Uenialia aūt non soluz per vim penitētie: sed etiā aliis modis deleri possunt vt tactum est. Hec Bonauen. ¶ Quid autem in veniali transeunte actu deleaf: an reatus culpe/ an reatus pene: alterius inquisitionis opus est. Potest tñ dici qd omnino reatus culpe deletur: ⁊ reatus pene in toto vel in parte. ¶ X Tertius effectus est inflammare seu accendere mentez in eo qd est dominice passionis memoriale. Super oīa quippe ad dei amorē accendit dñice passiois tanq summi nobis exhibiti memoria beneficii. Nā vt hāc in nobis accenderet dilectionē: dñs ⁊ carnem sumere: et mortē subire dignatus est.

Augustinus De quo beatus Augu. in de cathecizandis rudibus ait. Que maior causa est aduētus dñi: nisi vt ostēderet deus dilectionem suā in nobis commēdāns eam vehementer. Qz cum adhuc inimici essem⁹: christus pro nobis mortu⁹ est. Et sequitur. Maxime propter hoc christus aduenit: vt cognoscat homo quantum eum diligat deus. Et ideo cognosceret: vt in eius dilectionem qua prior dilectus est: inardesceret. Et beatus Gregorius secūdo moral. §.cxiii.

Gregorius Mediator inquit dei ⁊ hominum posset nobis etiam non moriendo succurrere: subuenire tamen moriendo hominibus voluit: quia nos videlicet minus amasset: nisi

⁊ vulnera

⁊ vulnera nostra susciperet. Nec vim nobis sue dilectionis ostenderet: nisi hoc quod a nobis tolleret ad tempus ipse sustineret. Et bea. Bernar. (Bernar.) Sufficeret inquit ad redemptionē orbis vna preciosissimi sanguinis xp̄i gutta: sed data est copia: vt virtus diligentis in beneficij redundantia claresceret. ¶ Fuit autem hec diuine charitatis ostē- (j. Joan. xiij.) sio nobis valde necessaria: vt per hoc ad dilectio- (j. Cor. xiij.) nem dei accenderemur. Cum enim dn̄s decreuit nullum beatificare nisi dilectione adhereret xp̄o redemptori: teste ap̄lo quem diligebat iesus. Qui non diligit: manet in morte. (Augustin⁹.) Et paulo. Si linguis hoīm loquar ⁊c. charitatē non habuero: nihil mihi prodest. Per nullū autem aliū modum ita voluntas nostra ad dei amorem allici potuit: ⁊ accendi: sicut per ostensionē tante sue dilectionis ꝓ hiis nullis nr̄is ꝓcedētibus meritis debite. De q̄ beatus Aug. xiij. de tri. c. x. latet pulchre loq̄tur. Quid enim ait: tam necessarium fuit ad erigendam spē nostram mentesq̨ mortalium conditione ipsius mortalitatis abiectas: ab immortalitatis desperatione liberandas: q̄ꝫ vt demonstraretur nobis quanti nos penderet deus: quantūq̨ diligeret. Quid vero huius rei tanto iudicio isto manifestius atq̨ preclarius: q̄ꝫ vt dei filius immutabiliter bonus: in se manens quod erat: ⁊ a nobis pro nobis accipiens quod non erat: preter sue nature detrimentū: nostrum dignatus est inire consortiū. Prius sine vllo malo suo merito mala nostra perferret. Ac suam credentibus quantum diligeret nos deus. Et quod desperabamus / iam sperātibus: dona i nos sua sine vllis bonis meritis nostris: immo precedentibus et malis nostris meritis in debita largitate cōferret. Et idem de cathe. ru. postq̄ꝫ dixerat hanc maiorem causam esse aduentus dn̄i: vt ostenderet deus dilectionem suam nobis: causam huius ostensiōis subinfert. Hoc autem inquit ideo: quia finis precepti et plenitudo legis charitas est: vt ⁊ nos inuicē diligamus: ⁊ ipsum deū qui prior dilexit nos: ⁊ filio suo vnigenito nō pepercit: sed pro nobis tradidit illū: si amare pigebat: saltem redamare nō pigeat. Nulla est enim ad amorem maior inuitatio: quā preuenire amando. Et nimis durus est animus: q̄ dilectionem etsi non libeat impendere: nolit ⁊ rependere. Etsi etiam superiores velint se ab inferioribus diligi: quanto amore inardescet inferior: cum a superiore se diligi senserit. Ibi em̄ gratior amor est: vbi nō estuat indigentie siccitate: sed vbertate beneficētie profluit. Quid aūt superius deo iudicāte? Et q̄d desperat⁹ hoīe peccatore? Hui⁹ ergo passiōis: hui⁹ inestimabilis dilectiōis memoriale ꝑpetuū ac nobilissimū dedit nobis dn̄s corpus suū ⁊ sanguinem in sacr̄m cibi et potus: in quo non minus nobis b̄n̄ficiū ostendit: q̄ꝫ in ipsa sua passiōe memorāda. Quis nō stupeat: q̄s nō mirec̄ tam incōprehensibilē dilectionē? Cui nō satis fuit seipꝫ nobis impēdere in redēptiōis preciū: nisi etiā se daret in cibū in memoriale perpetuum. Memoriale inquā nō minus re ip̄a memorāda. Sed ad tp̄m: vt nō deficeret in nobis vicariū amoris incēdium: vt vel sic a summo celo egressio ei⁹ ad nos in hoc sacramēto: ⁊ occursus ei⁹ vsq̨ ad summū eius nos secū traducēdo ad celestia nō inuenirētur inter hui⁹ sacramēti dignos perceptores qui se abscōderēt a calore ei⁹. ¶ v Hunc fructū sequitur quartus: data scꝫ patiētia. In eo siquidē q̄ sacramentū illud memoriale est patiētis dn̄i sūmaꝫ nobis in sua passione patiētiaꝫ exēplātis: nos ad (Heb. x.) tāte exēplū patiētie instruit ⁊ confortat. Patiētie vtiq̨ nobis valde necessarie: teste ap̄lo. Patiētia vobis necessaria est: vt voluntatē dei faciētes: reportetis promissionēꝫ i. vitam ꝓmissam s̄m glo. (Luce. xxi.) Nimirum: quia in patientia vestra possidebitis (j. Pe. ij.) animas vestras: ait saluator. Hic Petrus ad clarissimum patientie exemplum nos dirigens ait. Hec est gratia apud deum: scꝫ vt patiamini. Glo. In hoc em̄ vocati estis. Quia xp̄s passus est pro nobis: vobis relinquens exemplum vt sequamini vestigia eius. Qui peccatū nō fecit: nec inuentus est dolus in ore eius. Qui cum malediceretur non maledicebat: cuꝫ pateref nō cōminabaf. Tradebat aūt iudicanti se iniuste. Qui pctā nr̄a ip̄e ꝑtulit in corpore suo super lignū: vt peccatis mortui: iusticie viuamus: cui⁹ liuore sanati estis. Eratis em̄ sicut oues errantes: sed conuersi estis nūc ad pastorem ⁊ episcopum animarū vestrarū. Pastorem illum qui posuit animā suam pro ouibus suis. Magnū patientie exemplū: quod rememoratum sufficit omnes impatientie nostre motus sedare. Quis enim tam iustus: quis tā delicatus: vt per impatientiā refugiat aut remurmuret pro pctis ꝓprius pati: cū dn̄m suū: caput suū: tāta passum recogitat pro pctis ipsi suo dn̄o alienis? Pudeat inq̄t Bern. sub spinato capite membrū fieri delicatū. (Bernar.) Hinc ⁊ ap̄ls paulus patiētiā i nobis plātare satagēs: ad idē xp̄i exemplū in nr̄o sacro cōtenti ⁊ significati mittit: ad Heb. xij. ita docēs. Deponētes oē pōdus: ⁊ circunstans nos pctm̄: ꝑ patiētiā curram⁹ ad ꝓpositum nobis certamen: aspiciētes in autorē fidei ⁊ cōsummatoreꝫ iesum: qui proposito sibi gaudio sustinuit crucē: confusione cōtēpta: atq̨ in dextera sedis dei sedet. Que ponēs btūs Aug. in glo. ibidē. Omnia inquit terrena bona cōtēpsit christus: vt in illis nō quererentur felicitas. (Augustin⁹.) Oīa terrena mala sustinuit: vt i bis nō timeref īfelicitas. Natus em̄ de matre: q̄ quāuis a viro intacta conceperit: semꝑ intacta ꝑmāserit: sobrio tn̄ desponsata fuit: in quo oīs carnalis nobilitatis tumorē extinxit. Nat⁹ est etiā in ciuitate bethleem: q̄ inter oēs iude ciuitates erat exigua. Noluit igif quēq̄ꝫ de terrene ciuitatiſ sublimitate gloriari. Pauper etiam factus est: cuius sunt oīa: ne de terrenis diuitijs quisq̄ꝫ extolleref. Noluit rex ab hominib⁹ fieri: q̄ humilitatis viā ostenderat miseris. Esuriuit q̄ omnes pascit. Sitiuit q̄ est fons sitientiū. Fatigatus ex itinere: qui viam fecit nobis in celū. Obmutuit ⁊ obsurduit ꝑ quē mutus locutus est: ⁊ surdus audiuit. Vinct⁹ ē qui infirmitatū vincula soluit. Mortu⁹ est q̄ mortuū suscitauit. Amore itaq̨ eius similia patiamur: tūc em̄ lex implebif: cū nō cupiditate rex temporaliū: sed charitate illi⁹ qui precipit fiunt quecūq̨ ꝑcepit. Hec Aug. Et quidē flagella cuadere nō possum⁹ si filij esse volumus. Quē em̄ diligit de⁹: castigat: flagellat aūt oēm filiū quem recipit. (Heb. xij.) Que tractās Aug. Oēm filiū etiā ait vnicū sine pctō. (Augustin⁹.) Et subdit. Exceptus es a passione flagellorū: exceptus es a numero filiorum. Unicus ille de patris substantia nat⁹: equalis patri in forma dei: verbū q̄ facta sunt omnia: nō habebat vbi flagellaretur. Ad hoc aūt carne indutus est vt sine flagello nō esset. Qui flagellat vnicū sine pctō: relinq̄t adoptatū qui est cū pctō. Unicus sine pctō nō tn̄ sine flagello exemplum nobis proposuit in passionibus suis. Nō ergo turbari debemus cuꝫ aliquis sanctus grauis et indigna perpetitur: si obliti non sumus que pertulerit iustus iustorum sanctusq̨ sanctorum. Ecce nihil ita in nobis patientiam gignit. sicut memoria patientissime passionis dominice nobis in exemplū premonstrate. Manifestum est eucharistia eiusdem passionis

memoriale efficacissimum: patientiam virtute propria et memorialis signi efficacia: operari: in his qui digne suscipiunt et devote.

¶ Lectio. lxxxvi. A

Primus aliquid de fructibus eucharistie considerate in ordine ad christum vere contentum: eiusque passionem: cuius est memoriale a christo institutum: Dicamus breviter de reliquis supra nominatis eius fructibus secundum alias eucharistie considerationes. Ergo quintus fructus est quod nutriendo alterat: cibatum videlicet convertendo in cibum. Et hic sequitur eucharistie sumptionem: in quantum est cibus et potus anime spiritualis. Hinc quod cibus est nutrit suscipientem. Spiritualiter quidem spiritum: sicut corporaliter cibus carnis: corpus. Longe tamen aliter et excellentius cibat et nutrit cibus ille animam. Cibat enim virtute celesti excellenter vincens cibatum: et ipsum convertens in se cibum. Neque est cibus ille terrenus sed celestis: celesti virtute nutriens: nobilior omni virtute humana. Unde dicitur. Non moyses dedit vobis panem de celo: sed pater meus dat vobis panem de celo verum. Et iterum. Hic est panis qui de celo descendit. Hac celesti immo supercelesti: et divina virtute vincit cibatum: se scilicet digne suscipientem: et convertit in seipsum. Cuius rationem Alber. lib. ii. de offi. misse reddit dicens. Huius ratio est. Quia cibus carnis a corpore nostro accipit cibandi potestatem: scilicet ab anima cibativa seu nutritiva: que ipsam alterat: et convertit in corporis cibati similitudinem. Et quia corpus cibatum corruptibile est et dissolubile ideo cibus in ipso corpore corrumpitur et dissolvitur: et utrumque cibus et corpus ad putredinem redigitur. Hoc autem corpus divinum si in nos mutaretur: nihil nobis proficeret: sed nobiscum periret. Quoniam autem virtus eius nostram vincit infirmitatem: et nos in se commutat: oportet quod nostra infirmitas in suam transeat divinam virtutem: et sic firmamur et perire non possumus ab ipso firmati in eternum. Hinc beatus Augu. refert ad se dictum lib. vii. confes. suarum. Cibus sum grandium: cresce et manducabis me: non tu me in te mutabis sicut cibum carnis tue: sed tu mutaberis in me. Cui non dissonat illud salvatoris. Omnia traham ad meipsum. Sicut enim in unam personam assumpsit naturam humanam: non consumens eam in seipso: sed unitatem persone traxit: ut in ipso esse divinum perciperet: sic convertit nos ad se non consumendo: sed ut esse suum divinum in sui sumptione perciperemus. Sic orat sponsa. Trahe me post te: ut in esse tuo et virtute feliciter sim: que mihi displiceo in meipsa. Huius cibi virtutem sensit apostolus cum dixit. Vivo autem iam non ego: vivit vero in me christus. Hec ergo est conversio alterans manducantem qui convertitur in christum quem manducat: quia virtutem accipit a christo manducato: per quam iam non vivit secundum carnem: sed vivit secundum christum. Hac enim sumptione incorporatur sumens christo: de qua incorporatione loquitur apostolus. Vos estis corpus christi: et membrum de membro: id est membra eius spiritualia christi de membro capite quod est christus: qui vobis influit hanc virtutem: que vos in ipsum convertit: ut membra eius efficiamini. Nullus invenitur illapsus intimior in corporalibus: quam ut cibus convertatur in cibatum. Manet enim iam non in se: sed in cibato. Vivit vita eius non sua. Sic in sumptione huius cibi fit conversio: et illapsus intimus: quo cibus christus illabitur anime sumentis: ipsamque convertit in se: ut anima non sibi vivat sed christo. Hoc est quod christus ipse ait. Qui manducat meam carnem: et bibit meum sanguinem: in me manet et ego in illo. Hanc conversionem anime in christum figurat ipsa conversio panis in christi carnem: sed ordine converso. Sicut et nutritio corporalis spiritualem representat converso ordine: cum ibi cibus in cibatum: hic cibatus convertitur in cibum. Nam in consecratione eucharistie fit transformatio seu conversio panis in essentia sua remanentibus accidentibus. In sumptione dum mens in deum transformatur: remanet quidem essentia mentis: que est ala: sed accidentia nova succedunt: non phantastica: inania mundana: sed deiformia. Et ideo sicut de hominibus voluptuosis et brutalibus concludit philosophia apud Boetium: quod deformatur in bestias. Ita de sapientibus dicitur: quod transformantur in deum. Vere sapientes sunt hunc cibum manducantes: saporem eius percipiunt. Sicut ergo primi belue sunt: aut pecora in effigie humana. Ita de secundis dici potest quod sunt dii sub humana specie transformati. ¶ B Sextus fructus est deperditi restauratio: qui et ipse sequitur sumptionem eucharistie ut est cibus a nobis manducatus. Vita spiritualis anime suo modo sicut corporalis conservatur in calido et humido debite commensuratis. Vita dico secunda: que consistit in actione: proveniensque a vita prima. Sicut enim non perditur vita essentialis anime: quia incorruptibilis: ita nec restauratur. Vicem calidi tenet charitas: intelligendo sub nomine charitatis eius fervorem in agendo. Vicem humidi quasi passivam accipimus affectionem bonam voluntatis. Vita enim anime christiane vita amoris est. Amor tuus vita tua: loquitur ad animam suam Hugo. Amorem intelligo non cuiuscunque: sed dei. Nam amor adversus: qui libido dicitur sine cupiditas: non vita: sed mors dicendus est. Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo iubet deus. Subingit huius amoris effectum: et vives. Crescente vero libidine sive cupiditate: minuitur et obtunditur actus et fervor charitatis etiam si habitus permaneat. Itemque minuitur fervor ille charitatis et tepescit per longam mediam: sicut corporis vires evanescunt per longam abstinentiam: dum cibo non reficitur. Illo autem salutari eucharistie cibo sic deperditi huius restauratio. Nam de eo dicitur in cantico virginis. Esurientes implevit bonis: per que revertuntur pristine vires et homo revertitur ad statum debitum vigoris. Nam digne sumptus illuminat intellectum: affectum inflammat: mentem delectat: et totum hominem ad bene operandum promovet et reformat. Hinc regius propheta. Accedite ad eum et illuminamini. Auget enim fidem corporalis presentia christi in digne sumente: dum hoc fideliter credit: ad quod ratio naturalis non pertingit. Hinc dicitur Esa. vii. Butyrum et mel manducabit omnis homo qui relictus fuerit in medio terre ut sciat reprobare malum et eligere bonum. Mel divinitatem: butyrum humanitatem christi significat: quia qui manducat: scientiam acquirit reprobandi malum: et eligendi bonum. Hoc quoad primum. De secundo dicit Dam. Caro christi est tanquam carbo igniens cuius est inflammare et calefacere. Quisnam ad amorem non excitatur: dum tanquam edulium suum: christum qui ex ineffabili charitate se pro nobis in ara crucis obtulit: et in cibum se nobis tribuit cum devotione sumit? Sicut ergo ad presentiam carbonis ignei expellitur frigus: et corpus calet: sic ad presentiam christi fugatur frigiditas et tepor anime: et igne divini amoris ipsa inflammatur. De tertio dicitur in Psal. allegato. Gustate et videte: quoniam suavis est dominus

Joan. vi.

Albertus.

Joan. xii.

Can. i.

Gal. ii.

i. Cor. xii.

Joan. vi.

Luce. x.

Ps. xxxiii.

Esa. vii.

Damasc.

Et ecclesia canit de hoc sacramēto. O q̃ suauis est dñe spūs tu⁹: qui vt dulcedinē tuā in filios demonstrares: pane suauissimo de celo p̄stito esurientes reples bonis: fastidiosos diuites dimittis inanes. Eapropter figuratus est in māna: vt supra habitū est. Unde ꝛ de eo veri⁹ dicit id quod de māna ad literā scriptū est. Angeloꝝ esca nutriuisti populū tuū: ꝛ paratū panē de celo prestitisti illis sine labore: omne delectamentū in se habentem: ꝛ omnis saporis suauitatē. Substātiā enim tuā quā in filios habes/ostēdebas: ꝛ deseruiens vniuscuiusq; volūtati: ad qđ quisq; volebat: conuertebat. Glo. Māna significat panē qui de celo descēdit: ꝛ dat vitā mūdo: qui ait. Panis quē ego dedero: caro mea est pro mūdi vita. Cruciantur reprobi spirituali fame: ꝛ satiant electi celesti pane. Illi diuersis laborib⁹ preparant ad penā: isti diuina ope quotidie nutriunt ad vitam. Sua ergo delectatione cibus ille celestis restaurat virtutem operādi. Nam delectatio in opere conseruat operantē: qđ fuit quartum. ¶ C Sequentes duos fruct⁹: vnionis scꝫ ꝛ cōionis: parit hoc ecclesie eduliū cōsideratū: vt sacꝫm: nam vt dicit Augu. super Joānē. Dñs noster iesus xp̄s corpus ꝛ sanguinē suū in eis reb⁹ cōmendauit: q̄ ad vnū aliquid rediguntur. Ex multis nanq; granis vnus panis cōficit: ꝛ ex multis racemis vinū confluit. Ad hoc igit sub specie panis ꝛ vini dñs sacramētum instituit: vt vnionē hominū cū deo significaret per panē ꝛ vinū: qui ex multis in vnū collecti sunt. Unde ꝛ sacꝫm vnitatis dicit: nō tm̄ q: vnionem hanc significat: sed etiā q: eā efficit. Tribuit eñ suscipientib⁹ charitatē: aut p̄habitā augmētat: que vinculū est huius vnionis ꝛ perfectiōis. Unde ꝛ charitas dicitur quasi chara vnitas. Est ergo sacꝫm illud: sacꝫm charitatis: quia maxime charitate est exhibitū: in q̄ charitate dixit. Prouer. viij. Delitie mee esse cū filijs hominum. Ac per hoc est sacramentum vnitatis siue vnionis. Uoluit eñ xp̄s (vt dicit Augu.) vt homo particeps huius cene in deū ascēderet: ꝛ incorporatus sibi efficeret: particepsq; sue diuinitatis ꝛ humanitatis: sicut verbū patris in carne descēderat: ꝛ factū est omniū particeps: que vere sunt nr̄e humanitatis. Et hoc ipsum fuit maxime charitatꝭ. Hic autē ascensus in verbū patris per incorporationē directe fit per sacramēti istius participationē. Unde ꝛ apls. Un⁹ panis: ꝛ vnū corp⁹ multi sum⁹ oēs qui de vno pane: ꝛ de vno calice participamus. Et glo. sup illud. Et verbū caro factū est: ꝛ habitauit in nobis: dicit. Ut secure credant homines nasci ex deo. Hoc eñ p̄misit: qui nō ex sanguinib⁹ nec ex volūtate carnis: nec ex volūtate viri: sed ex deo nati sunt: subdit deū nasci ex homine. Ex hac susceptione infirmitatis: qua verbum nostrā infirmitatē assumpsit: sanat nostra infirmitas: vt possim⁹ dij vel filij dei fieri. Et hoc est. Et verbū caro factū est: ꝛ habitauit in nobꝭ: ac si dicat. Qđ superius fuerat: inferius descēderat: quid mirū si qđ inferi⁹ erat: in id quod superius est: ascendit. Ex hac ergo charitate vniente deū cū homine: ꝛ cū deo hominē: dicit sacramentum charitatis ꝛ vnitatis. Et ideo nō nisi in charitate ecclesiastice vnitatis cena hec sumēda est. Quod egregie signatū est Exo. xxv. ꝛ Leui. xxiiij. vbi dicit: q; panes ppositionis q̄ in mensa singulis sabbatis ponebant: calidi corā dño proponebant. Hoc signāte spiritusancto: q; panis sacramenti noui: q̄ in mēsa altaris cūctis fidelib⁹ proponit sumēd⁹: in calore charitatis debeat sumi. In mēsa altaris ecclesie: de quo solo licet cōmunionē acciperꝭ: q: extra ecclesiam panis cōionis ad salutē nō inuenit: sicut dicit in ps. lxxxiij. Passer inuenit sibi domū: ꝛ turtur nidū vbi reponat pullos suos. Altaria tua dñe virtutū rex meus ꝛ deus meus. Beati qui habitāt in domo tua domine. Que exponit Alb. nō penitus difformiter ad glosam. Passer mobilis secularibus negocijs cōtinue motū fidelē significat laicū. Turtur aūt castus: gemens p cantu: clericū significat: castitatis ꝛ mūdicie officijs mācipatū: p suis ꝛ alioꝝ peccatis gementē. Hi pullos quos nutriunt carnales filios vel spirituales nō nisi ad altare ecclesie portāt: pane sacramēti nutriēdos: scientes q; beati sunt qui habitāt in domo dñi: que est ecclesia. Alij aūt miseri ꝛ abiecti cōuenticula faciunt hereticoꝝ. Solū eñ: vt dictū est: in charitate ecclesiastice vnitatis accipi dꝫ hoc sacramentū: nō apud schismaticos vel hereticos. Hinc in ps. de ascendentib⁹ ad pascalis agni celebrationē dicitur. Hierusalē que edificat vt ciuitas: cui⁹ participatio eius in idipsum. Illuc eñ ascēderunt tribus trib⁹ dñi testimoniū israel: ad cōfitendū nomini dñi. Ecclesia eñ per hierusalē visionē pacis designat: q̄ vt ciuitas. i. ciuiū vnitas edificatur. Huius ecclesie participatio est in idipsum vnitatis ecclesie sacꝫm: q: ecclesia vnita corp⁹ christi tam mysticū: q̄ verū ex multis mēbris cōpositum sub specieb⁹ panis ꝛ vini contētū ꝛ signatū representat: qm̄ ꝛ ipsa fidelium ecclesia ex multis mēbris vna cōstat: diuersis quidē officijs: sed in vnitate fidei ꝛ charitatis sacramētorū ac spirit⁹ adunatis: vt tāgit apostol⁹. j. Cor. xij. ꝛ Eph. iiij. Ubi annumerationi diuersoꝝ statuū ecclesie: scꝫ apostoloꝝ euāgelistaꝝ: pastoꝝ: doctoꝝ: premisit. Unū corpus et vn⁹ spiritus: sicut vocati estis in vna spe vocationis vestre. Unus dñs: vna fides: vnū baptisma. Unus deus ꝛ pater omniū qui super oēs: ꝛ per oīa ꝛ in omnib⁹ nobis. Hāc vnionem corporis ac mēbroꝝ cū capite xp̄o: sacramētum hoc ꝛ significat ꝛ efficit. Hinc eñ in primitiua ecclesia dū fideles oēs diebus singulis eucharistiā participarūt. Erat multitudinis credētiū cor vnum ꝛ anima vna. Act. iiij. ¶ D Alter ecclesie eduli fructus vt sacramentū: considerati in ordine octauus: est cōmunio. Nā omniū oīe fideliū sacramētū hoc cōmunio vocitat. A grecis etiā doctorib⁹ sancta synaxeos: que sanctam cōmunionē significat: appellat. Hoc enim facit in nobis cōmunionē omnis boni ꝛ gratie. Nā per ipsum cōicamus fonti oīs gratie: angeloꝝ glorie sanctoꝝ meritis: passionib⁹ mystici corporis. Siquidem oīa facit cōia: diuina pariter ꝛ humana. Cōicamus in hoc sacꝫo fonti oīs gratie: q: cōicamus xp̄o: sic vt ipse sit in nobis: ꝛ nos in ipso: vt omnia sua inf[und]at nobis. Hic fons est cui⁹ aque foris deriuant: ac in plateis diuiduntur. In hoc fonte multe sunt vene iugibus gratiarum aquis manātes: quos pater in hoc sacramēto foras in cōione ecclesie tam triūphantis q̄ militātis p̄cipit deriuari: vt relegata inuidia priuate possessionis: gratiarū que sunt in filio per quē veritas ꝛ gratia facta est: oēs in cōione participes bonorum eius fiant: ꝛ in plateis late participationis bonū filij oēs participēt. Hic fons de quo mystice scribitur in lib. Hester. Fons paruus creuit in fluuium maximū: ꝛ in aquas plurimas redūdauit. Paruus enim fons dicit christus in hoc sacramēto: nō ariditate ꝛ fluxus gratiaꝝ paruitate: sꝫ humilitate: que q̄to pfundior: tāto plures cōtinet aquas gratiaꝝ. Hic fons licet multis effusionibus redūdet in donis: virtutib⁹ et sacra-

Sap. xvj.

Augusti.

Cor. iij.

Prouerb. viij.

j. Cor. x.

ij. Joan. j.

Ps. lxxxiij.

Passer laicus: turtur clericum significat.

Actuū. iiij.

Prouer. v.

Hester. j.

mentia tamē se in vnū colligēs in sacramento cō
munionis: creuit in fluuiū maximū. Ex isto vno
fluens totum: quod in alijs fluit diuisum. Hic re
dundat in aquas plurimas omnis generis gra-
tiarum. Hic enim est fons vite fluēs ea que vitam
perficiūt. Nā Qui bibit ex hac aqua: fiet in eo
fons saliēs in vitā eternā. Jo. iiij. ¶ E In isto fon
te qui in fluuiū maximū crescit: cōmoditates flu
uiorū sunt. Nam sordida lauat: arida rigat: que
apud nos sunt: nauibus deportat: vt vbi rara sunt:
magno cōmutentur precio. Et ea que alibi abun
dant: et apud nos deficiūt: reuehit: vt defectus no-
stri ex illis suppleantur. Omnia hec facit christus in
hoc sacramēto. Nā gratia sanguis sui lauat sor-
des peccatorum: vt supra dictū est. Dilexit enim nos
et lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo. (Apoca. j.)
Qui certissime operatur in hoc sacramēto. Rigat
arida nostra. Exiuit enim de latere christi in hoc
sacramēto sumpti aqua expiās et rigans omnia
nostra: vt plāte diuine in nobis cōualescant. De (Johel. iij.)
hoc fonte accipi potest illud. Fons de domo dñi
egredietur: et irrigabit torrentē spinarum. Quod expo
nens Alber. loco frequēter allegato. Domus do
mini: hoc est deitatis habitaculū: est corpus dñi
a quo fons fluxus violētissimi egreditur: et irrigat
torrentē vanitatis mūdi: hoc est locum per
quem vanitas mūdi cōsueuit ante decurrere ad
spinas peccatorum nutriendas: de quo clamat Au
gu. O torrēs vanitatis: quousque non siccaberis:
quousque inundaberis? Hoc autem fluxu domini-
ce gratie exiccatis spinis: modo rigatur cor sumen
tis ad fecūditatē frugū iustitie et aromatum om-
niū virtutū. Euehit etiam hic torrēs gratiarum
apud nos abūdantiā: vt vbi deficiūt: magno pre
tio cōmutentur: que sunt paupertas spiritus gemi-
tus pro peccatis: fletus: ieiunium: afflictiones et
castigationes corporis: que apud nos abūdant:
et in celis deficiūt: sed ibi cōmutantur: quibus nobis
magna bonorum pretia tribuuntur. Nauis autem hec
portās dominicum corpus est: cui per hoc sacra (Joan. iiij.)
mentū incorporamur. Hodie ascendēs in celum
nobis locū preparat: vt iterum veniens accipiat
nos ad seipsum in celum: vbi mercedes suas no-
bis dabit pro temporalibus eterna: pro miseria
beatitudinem: pro paupertate diuitias: pro labori
bus castigationibus et afflictionibus gaudiū et re-
quiē sine fine. Hinc Ecclesiastes. xj. Mitte panē (Eccle. xj.)
tuū sup transeūtes aquas: et post multa tempora
inuenies eū: quia fluxu longo aque iste redeūt: et in
comparabiles diuitias reportāt. Hoc enim agit
fluxus gratie: que fluit a christo: qui dat gratiam
vnde mereri possumus. Et iterū reuehit meritū
in deū: vt superabundāti premio meritū nostrum
cōmutet. Hoc quidē facit: dū per huius sacramen
ti sumptionē meritū nostrū suo merito coniun-
git: et ita ad patrē vehit. Nullū enim foret nostrū
meritū: si non per christi meritū fieret premio di
gnū. Et per hoc que in nobis deficiunt et in celis
abundāt: gaudiū scilicet cordis: spiritus cōsola-
tionē ac dulcedinē gustus diuinorum reportat. Vñ
in laudē ecclesie Prouer. vl. dicitur. Facta est quasi
nauis institoris: de lōge portās panē suū. Eccle-
sia enim facta est nauis institoris: qua guberna-
tione sancti spiritus mēs nostra in celū nauigat:
et deinde panis nos in dulcedine delectātis refe
ctionem reportat. ¶ Has ergo quatuor vtilissi-
mas cōmutationes operatur in nobis fons miseri
cordie christus: cū ei in sacramento communica
mur. Sordes nostre lauantur et defluunt. Arida no
stra rigantur: et fecūda fiūt. Labores nostri ad ipsm
referuntur: que sua merita premio dignos efficiūt.

Delitie celestes nobis aduehuntur: que omnia nō
stra in dulcedinem vertunt. Hinc dicit saluator.
Qui credit in me: flumina de ventre eius fluent (Joan. vij.)
aque viue. Hoc autē dixit de spiritu quem acce-
pturi erāt in ipsum credentes. Quod si spiritus san-
ctus in hoc sacramēto quo filius sumitur: non reci
pitur: vbi queso accipietur? Nec enim a filio spiri-
tus separari potest. Et si spiritus accipitur: omniū
bonorum cōmunio sequitur. Unde summarie in sum
ptione digna huius sacramēti: particeps fit ala
cunctis omniū bonorum meritorū christi: que nobis
meruit sua passione in cruce: cuius propter hoc
nobis datū est in eiusdē passionis efficacissimum
memoriale. Hec ergo est prima communio: qua
fonti gratiarū in sacramēto fecūdissimo commu
nicamus. ¶ F Prestat et nobis hoc sacramentū
cōmunionē glorie angelorum: pro quāto per huius (Per huius sacramenti perceptionem ruina angelorum restauratur.)
sacramēti perceptionē ruina angelorum restauratur.
Ministeriū quoque angelorum debitū effectū sortitur.
Unde gloria augetur in angelis: et iterū in nos re-
dundat. Ruina enim angelorum nō reparatur nisi ex
his qui incorporantur christo: sicut ipse dixit. Ne-
mo ascēdit in celū: nisi qui descēdit de celo: filius
hominis qui est in celo. Nemo ergo ascendit in
celū: nisi mēbrū filij hominis ipsi incorporatum. (Joan. iij.)
Siquidē non ascēdit filius hominis diuisus a
membris: sed totus ascēdit cū omnibus suis mēbris
sibi incorporatis: vt dicit glo. ibidem. Incorpora
mur autē christo per dignā huius sacramēti sum-
ptionē vt frequēter dictū est: et ita per huius sacra
menti perceptionē ruina angelica reparatur. Et (Hebre. j.)
per idē sui ministerij effectus sequitur. Sunt enim
vt ait apostolus: oēs administratorij spiritus in
ministeriū missi propter eos qui hereditatem ca
piunt salutis. Cū ergo per hoc sacramentū chri-
sto incorporati celos ascendimus: vbi est filius ho
minis sedēs ad dexterā patris: ad finē suū perue
nit angelorum ministeriū. Non autē modicum glo
rie habēt de impletione sui effectus custodie: cū (Luce. xv.)
de eis scriptū est Gaudiū erit coram angelis dei (Esa. xxxiij.)
super vno peccatore penitentiā agēte. Et ecōtra
Esa. xxxiij. Angeli pacis amare flebūt. i. ad modū
flentiū se habēt: quia desiderāt: vt christo sibi ad cu
stodiā cōmissi incorporentur: et sic redeāt: ac sic ve
niant ad cōmunionē glorie angelorum. Hinc et
hinc ministerio gaudētes adsistūt: vt dicit beatus
Greg. c. vl li. iiij. dial. et allegatur de conse. dist. ij.
c. quid sit sanguis. Quis (ait) fideliū habere du-
biū possit in ipsa immolationis hora ad sacerdo
tis vocem celos aperiri. In illo iesu christi myste
rio angelorum choros adesse: summis ima socia
ri: terrena celestibus iungi: vnumque ex visibilibus
et inuisibilibus fieri? ¶ G Communionē quoque
omniū sanctorum hoc sacramento cōsequimur: vt
quod deficit in singulis ex cōmuni abūdātia san
ctorum omniū suppleatur. Per hoc enim participa-
mus virtutes patriarcharū: illuminationes pro
phetarum: iustitias legislatorum: preconia christi pre
conū: dignitatē apostolorum: victorias martyrum: san
ctitatē cōfessorum: religionē monachorum: puritatem
anachoritarum: doctrinas doctorum: munditiam
virginū: luctū viduarū: eleemosynas curā dome
sticam gerentiū: splendorem innocentium: et om
nia merita sanctorum. Hec enim oia a christo in cor-
pus eius mysticū fluxerunt: et in efficacia corpo-
ris eius et sanguinis cōsistūt: et de quolibet in quē-
libet per charitatem spiritus christi referuntur et
redundant. Unde apls. Gratias agentes deo et (Colo. j.)
patri: qui dignos nos fecit in partem sortis san-
ctorū in lumine: qui eripuit nos de potestate te-
nebrarum: et transtulit in regnū filij dilectionis sue.

Per

Per cōmunionē em̄ xp̄i sortē oīs gratie cōmu-
nicamus cū omnibus sanctis in lumine.i.in no-
ticia dei:s͡m glo.vel in lumine.i.in operibus lu-
minosis:de quibus dicitur. Sic luceat lux vestra
coram hominib⁹ ⁊c. Et lucerne ardētes in mani-
bus vestris. Translati in regnū dilectionis filij:
qd̄ est regnū oīū sanctoꝝ:per hoc ꝙ corpori ⁊ san-
guini eius cōicamus:q2 vnitas membroꝝ suoꝝ
ad cor ⁊ caput:⁊ vna pticipatio sp̄ūs xp̄i in om-
nibus membris eius naturalibus signat ⁊ cau-
sat toti⁹ corporis mystici cōmunionē ⁊ sancti spi-
ritus cōicationē. Et sic sors gratie ⁊ glie vniuſ-
cuiusqꝫ sancti cōicaꝫ alijs:vt sp̄ūaliter impleaꝫ
in nobis:qd̄ de ecclesia primitiua dictū est. Gr̄a
magna erat in oībus eis:neqꝫ em̄ quisꝙ̄ egens
fuit inter eos. Quotquot em̄ erant possessiones
agrorum aut domoꝝ vendebant:⁊ ponebāt pre-
cia eoꝝ ante pedes apostoloꝝ. Diuidebaꝫ autē
vnicuiqꝫ prout cuiqꝫ opus erat. Sic em̄ ad vni-
uscuiusqꝫ necessitatē ⁊ idoneitatē diuidit sp̄ūs
sanctus:sp̄ūs.s.corporis xp̄i bona sanctorum vt
omnes abundent:⁊ nullus egens inueniaꝫ. Vn̄
Hec oīa(inquit apostolus)operatur vnus atqꝫ
idē sp̄ūs:diuidens singulis prout vult. Que tn̄
diuisio singulis facta per sp̄m:nō tātū singulis
proficit:sed singuloꝝ dona ad cōmunē vtilitatē
corporis(qd̄ est ecclesia ad quam donata sunt)
proficit. Unde ibidem dicit apl's. Unicuiqꝫ daꝫ
manifestatio sp̄ūs:ad vtilitatem.s.ecclesie. Nā
⁊ sequitur. Sicut em̄ corpus vnuꝫ est:⁊ membra
habet multa:omnia autem mēbra corporis cuꝫ
sint multa:vnū tn̄ corpus sunt:ita ⁊ xp̄s. Etenīꝫ
in vno spiritu oēs nos in vnum corpus baptiza-
ti sumus:⁊ oēs in vno spiritu potati sumus. Et
subdit. Sed deus temperauit corpus ei cui de-
erat abūdantiorē tribuendo honorem:vt nō sit
schisma in corpore:sed in idipsum pro se inuicē
sollicita sint mēbra. Ubi glo. beati Ambro. Ostē-
dit per similitudinē humani corporis vnitatem
corporis xp̄i.i.ecclesie habere varietatē officioꝝ
⁊ diuersitatē hanc nō tollere vnitatē:sicut hūa-
ni corporis vnitas nō in singularitate consistit:
sed in multis mēbris:vt sibi prestent qd̄ debent.
De hac vnitate ac bonoꝝ cōmuniōe gaudebat
propheta cū dicebat. Particeps ego suꝫ omniū
timentiū ⁊c:⁊ custodientium mandata tua. vbi
Cassio. Ita pphete portio est dn̄s vt particeps
sit nō vnius:sed oīm ecclesiaꝝ:tanta virtus vni-
tatis:vt cū particeps sit xp̄i humiliter:dī parti-
ceps famuloꝝ:qd̄ est ⁊ xp̄i esse participē. In hoc
ergo sacramēto q2 xp̄i participes efficimur:quē
sumimus:omniū famuloꝝ xp̄i:omniū.s.sancto-
rum participationē sortimur. Ex xp̄o em̄ capite
fluit gr̄a i mēbra:⁊ ex vno mēbro redūdat i aliud
propter vnam sui corporis cōmunionem. Sicut
em̄ in vno corpore naturali:vnū mēbrum sp̄m ⁊
sanguinem influit in aliud:ita multo magis in
spiritualibus membris corporis mystici:vnum
membrum sp̄ūs cōmunionē trāsmittit in aliud.
Hec est cōmunio sanctorū:de qua dicit in sym-
bolo. Credo in spiritūsanctum:sanctorum com-
munionem. Quia sicut s͡m naturā vnius corpo-
ris vnus est sp̄ūs:ita vnius corporis xp̄i vn⁹ est
sp̄ūssanctus:qui in totum corpus vebit vitam ⁊
virtutem:⁊ oīa que sunt membris propria facit
esse cōmunia. Un̄ ⁊ dictum est de primitiuis ec-
clesie membris. Multitudinis credentium erat
cor vnū ⁊ anima vna. Nec quisꝙ̄ eoꝝ que possi-
debat:aliquid suū esse dicebat:sꝫ erant oīa illis
cōia. ¶ H Sic ⁊ participatio dominici corpo-
ris cōmunicationeꝫ tribuit in passionibus my-
stici corporis xp̄i. Un̄ ⁊ apl's. Si quid patiꝫ vnū
membrū:cōpatiunꝫ omnia mēbra. Ideo passio
vnius membri per cōmunioneꝫ redūdat in alia
per miaꝫ ⁊ miserationes:quibus fluunt in mēbra
deficientia:cōpassiones:cordis:consolationes
oris:subuētiōes facultatū in eleemosynis:⁊ sup-
portationes infirmitatū in adiutorijs diuersis.
Cōpatiendo em̄ assimilamur capiti huius cor-
poris:qd̄ ex passione quā habuit ad nos:multis
se dedit passionib⁹:vt nobis per effectū subueni-
ret. Cui si cōpatimur:⁊ cōglorificabimur. Un̄. Si-
cut xp̄s pro nobis aīam suā posuit:ita ⁊ nos de-
bemus p fratrib⁹ aīas ponere. Quādiu em̄ xp̄s
patiꝫ in mēbris:nos oportet cōpati:si tn̄ corpis
volumus esse mēbra(Ad Ro.xij.)necessitatib⁹
sanctorum cōmunicantes. Hoc est em̄ cōicare
necessitatibus mēbroꝝ xp̄i:suscipere eorū neces-
sitatem corde per cōpassionē:gaudēdo cū gau-
dentibus:flendo cum flētib⁹:idip̄m sentientes.
Multa ad idē docet hortatur qꝫ scriptura. Hāc
aūt cōmiserationē vn̄ verius accipere possum⁹
nisi in hoc sacro:vbi illū sumimus in memoria
ineffabilis mie qua nostre perditioni cōpatiēs:
scelorum impēdit nobis in acerrimis doloribus
quib⁹ nostraꝫ miseriam subleuauit? Sic ergo in
hoc sacramento cum omnibus bonis cōmuni-
cationem sortimur:in quo oēs thesauri sapien-
tie ⁊ scientie dei sunt absconditi. In quo ⁊ prin-
cipiū oīs meriti oīm sanctoꝝ. Hec cōmunitas
thesaurus ille est:qui iuxta euangelium abscon-
ditus est in agro dn̄ici corporis:quē qui inuenit
abscondit:⁊ pre gaudio illius vadit ⁊ vendit oīa
que hꝫ:⁊ emit agrū istū. Hic est thesaur⁹ sapien-
tie:de qua philo. Sap.vij. Uenerunt mihi om-
nia bona pariter cum illa:⁊ innumerabilis ho-
nestas per manus illius. Infinitus em̄ est the-
saurus hoīb⁹:quo qui vsi sunt:participes facti
sunt amicitie dei. ¶ Facit etiam(ait Albertus)
hec sacri participatio verissimam humanorum
⁊ diuinorū cōmunionē. Per hanc em̄ deus cum
omnibus bonis suis est in hoīe:⁊ homo in deo.
Deus em̄ q̄ est oīa in oībus in hac cōmunione
suā altitudinē ad nos inclinat:⁊ nr̄am hūilita-
tem in se exaltat. Hinc de omnib⁹ credētib⁹ dī.
Erant perseuerantes in doctrina apostolorum:
⁊ cōmunicatione fractiōis panis ⁊ orone:quia
cōicatio fractionis panis,omniuꝫ bonoꝝ diui-
norum ⁊ hūanorum cōferebat cōicationē. Pro-
pter que ⁊ silia recte ⁊ vere ab hoīb⁹ sacri huius
participatio cōmunio noiaꝫ. ¶ I Sūt preterea
duo huius sacri fructus inquātū est antidotum
⁊ medicina aie:q̄ sunt sanare ab infirmitate:et
conseruare in sanitate. Operatur quippe hoc
sacramētū in hoīe ip̄m cōicando sumēte:sanita-
tem ab infirmitate preseruādo:causam infirmi-
tatis expellendo:⁊ sanitatem perditā reparādo.
Hec est medicina de qua Ecclesi.xxxviij. Altissi-
mus de terra creauit medicinā:⁊ vir prudēs nō
abhorrebit illam. De terra enim illa benedicta
dn̄ici corporis creauit nobis dn̄s medicinā gr̄e
preseruātem nos ab omni peccati infirmitate.
Uir ergo prudēs qui de futuris hꝫ prudentiaꝫ:
q.s. sine hac medicina nō pseruaꝫ homo ab hac
infirmitate:nō abhorret eā:q2 lꝫ sit apud impe-
ritos horribile sumere humanā carnē ⁊ hūanū
sanguinē:tn̄ i hoc sacro medicina ē supra modū
amplectēda. Sūt ei infirmitates septē capitales
ex malo fomitis semine:nisi pueniaꝫ pullulātes
de qb⁹ accipit illud. In sex tribulationib⁹ libera-
bit te:⁊ in septia nō tāget te malū. Sūt em̄ sex q̄
causanꝫ ab infirmitate corporis ⁊ mētis. A cor-

Mat. v.
Luce. xij.
Act. iiij.
I. Cor. xij.
Ps. cxviij.
Cassio.
Act. iiij.
I. Cor. xij.
Rom. xiij.
I. Joā. iij.
Col. ij.
Mat. xiij.
Sap. vij.
Actuum. ij
Duo sunt huius sacri fructus inquātū ē antidotū ⁊ medicina aie.
Eccle. xxxviij.
Job. v.

pore quidem gula:luxuria:auaritia. Ab ala tria
fm q est in corpore corrupto.s.ira ex sanguinis
accensione: accidia ex corporis ponderositate
inuidia ex cordis prauitate: qr scz timet ne alte
rius prosperitate ipe impediat. Septimum vo
scz supbia causat ex sola spus altitudine:in qua
nos nō tanget malu3:qr ab his nos corpus xpi
indigne sumptū preseruat. Si em sumentes cor
pus dñi ip3 (fm apli cōsiliū) dijudicātes: discre
tionis iudicio discernim9:quis est quē in sacro
sumimus:qr xps patris filius pro nostra salute
homo factus: mortēq3 eius annūciamus: consi
derando quid pro nobis egerit: qd've passus sit
quēadmodū nobis in exemplū imitatōis mor
tuus sit:nedū in cruce ponēs aiam suā: sed etiā
toto vite mortalis tpe:mūdo:peccato:q vniuer
sis vitijs. Siq3 deuote mūducauerimus: masti
cantes xpi humilitatē:qua seipm hūiliauit for
mā serui accipiēs factus obediēs patri vsq3 ad
mortē: mortem aūt crucis: humilē quoq3 ei9 in
gressum in hūc mūdum: atq3 pgressum: nō tan
get nos malū supbie. ¶ Si meditati fuerim9 xpi
charitatē: qua se totū nobis in hoc corporis et
sanguinis sui sacramēto in pignus eterne salu
tis pmisse donat: nō tanget nos malū inuidie.
¶ Si ruminauerimus quēadmodum impiger
fuerit ad labores oia faciēdo q sustinendo q ad
nostram salutē pficere. Pertransijt benefaciē
do q sanādo oēs oppressos a diabolo: vt ait Pe
trus. Nō tanget nos malū accidie. ¶ Si ei9 mā
suetudinem q patiētiam cogitauerimus: quib9
exprobrationes: irrisiones: blasphemias: crucē
q flagella sustinuit: velut agnus ductus ad victi
mam nō aperiēs os suū. Et petro teste. Cū male
diceretur: nō maledicebat: cū pateretur: nō cō
minabat. Nō tanget nos malū ire. ¶ Si aduer
terim9 q̄ liberaliter se: q sua nobis impēdit: car
nem in cibū: sanguinem in potum: animam in
preciu3: daturus diuinitatē suā in premiū: sicut
canit ecclesia. Se nascēs dedit sociū: cōuescens
in edulium se moriens in preciū: se regnans dat
in premiū. Nō tāget nos malum auaricie. ¶ Si
in mentē reducimus vite eius sobrietatem: ieiu
nia: parsimoniā: nō tāget nos malū gule. ¶ Si
puritatem qua de virgine nasci voluit: gaudijs
mundi ac carnis voluptati passionis amaritu
dinē opposuit: liberabimur a malo luxurie. Hec
signata sunt Tobie. vi. vbi Raphael qui medici
na dei interpretatur: ait Thobie iuniori. Cordis
eius particulam si super carbones ponas: fum9
eius extricat omne genus demoniorum. Omne
demoniorum genus in his septem vitijs quib9
preliant: accipitur. Hec est illa optima particu
la inter oia sacramēta: que nobis saluator exhi
buit: ideo posita super carbones igniti cordis:
statim fumat in affectu ad deū: q omnē vim ini
mici expellit a nobis. Fel autē valet ad vngēdos
oculos: in quib9 est albugo: q sanabunt. Fel em
sua amaritudine passionē xpi significat: de qua
in Threnis dr. c. iij. Recordare paupertatis q trās
gressiōis mee: absinthij q fellis. Hec fellea ama
ritudo patientie xpi extergit albuginē spissam:
quā nobis ante oculos vanitas mundi posuit: vt
nō videamus lumē celi: qr xpi amaritudo redu
cit oculos nostros a vanitate mūdi: que oculos
nostros obtexit: ad veritatē contēplādā. Sic er
go cibus iste in nobis operatur sanitatē causas
infirmitatū eradicando: q per hoc ab infirmita
te preseruādo. Cōtractā etiā infirmitatē per pec
catū qd incidim9 sanat: eisdē modis quib9 pec
catū tollit: de quo supra dictū est. Nec mirū: cū

1. Cor. xi.

Actuum. x.

1. Pet. ii.

in hoc sacramēto sumitur medicus ipse: qui ve
nit querere q saluū facere qd perierat. Qui oēs
laborantes vocat: dicens. Venite ad me omnes
qui laboratis q onerati estis: q ego reficiā vos.
Miro em modo studuit (ait Albertus) quō no
bis gratiam nos sanantē pararet: q inuenit sa
cramentū quo ipse medicus: ipe q medicina sem
per haberetur. Misit itaq3 verbū suū in hoc sa
cramento: q sanauit eos: q eripuit eos de interi
tionibus eorū: vt dr in psalmo cvi. ¶ R Conser
uat etiam sanitatē recuperatā ac restitutā eisdē
modis quib9 preseruat. Hinc in psal. dicit. Dñs
regit me: q nihil mihi deerit: in loco pascue ibi me
collocauit. Loc9 pascue: loc9 refectiōis est: quo
ab inedia in bono corporis robore cōseruat pa
scendi: confortanturq3 vires per cibū cōueniē
tem. De qua cōfortatione in sequēti fructu sup
est dicendu3: de hoc exponit Albertus illud ps.
Collocauit illic: hoc est in terra fructifera esuriē
tes q sitientes: q constituerunt ciuitatē habita
tionis: q seminauerunt agros: q plātauerunt vi
neas: q fecerunt fructū natiuitatis. Ps. cvi. Esu
rientes sunt cibum corporis xpi desiderantes: q
sitientes sunt qui desiderant sanguinē xpi: hi cō
stituerunt se in hoc loco vbi est habitatio ciui
tatis dei: hoc est in ecclesia: q ibi semine iusticie
seminauerunt agros ab agēdo dictos: in quib9
crescit frumentū panis corporis xpi: q plantaue
runt vineas: in quibus crescit potus sanguinis
xpi: q in his fecerunt fructum dulcissimū grati e
sacramenti: quo cibamur: qui dr fructus natiui
tatis: quia ex eisdē q corporaliter q spūaliter na
scimur q nutrimur. ¶ Gratia em xpi nascimur:
q gratia xpi in sacramento nutrimur: ac eadem
gratia nutriti cōseruamur: ne iterum declinem9
in corruptionē peccati: qua anima nostra in ma
lis cōtabescat: q abomineť oēm escā salutarē. ap
propinquās vsq3 ad portas mortis. ¶ L Super
sunt vltimi duo fructus quos in nobis parit sa
lutaris eucharistie cibus: qr nostrū viaticū est:
hinc em roborat viatorem in itinere q ad termi
nū beatitudinis sublevat q perducit. ¶ Robo
rat quidem fm illud. Et panis cor hominis cō
firmat. Hoc pane angelorū in figura conforta
tus helias: dum in fortitudine cibi illius totum
desertum transijt: q ambulauit vsq3 ad montem
dei oreb: qd mensa interpretatur: in quo deo cō
iunctus est. Mensa hec societas est eterne glo
rie. Panis igitur corporis xpi confortat nos in
vita bona quadraginta diebus q quadraginta
noctibus: obseruantia.s. preceptorum decalogi
fm perfectionem euangelicā: vsq3 ad montē dei
oreb: vsq3 ad mensam dei: q conuiuas patrie ad
quā cū sedebimus satiabimur: fm illud. Satia
bor cū apparuerit gloria tua. Et fm beatū Am
bro. Dominici corporis figura precessit: qñ de9
in deserto patribus māna pluit: qr sicut ille pa
nis populum per desertū ad terram promissio
nis duxit: ita hec celestis esca fideles huius secu
li desertum transeuntes in celu3 sursum trahit.
Propter qd recte viaticum appellatur: quia in
via nos reficit: q ad patriā vsq3 perducit. Corro
borat etiā cōtra aduersariorum impugnationē
Vñ psalmo. xxij. Parasti in conspectu meo mē
sam aduersus eos qui tribulāt me. quod de mē
sa dominici corporis q sanguinis exponit glosa.
Eo ipso enim quo gratiam augmētat: q omnes
virtutes perficit arma tribuit fortes aduersarios
debellandi. Quem enim timebit qui dñm omniu
sorum in cuius ditione cuncta posita sunt: qui
fortem armatum fortior vicit: per hunc cibū in
corporatus

Mat. xi. Matth. xi.

Ps. ciij.

iij. Reg. xix.

Ps. xvi.

Ps. xxii.

corporatus est. Hic est panis subcinericius hieroboal: qui descẽdens in castra madian: tabernacula eius terre funditus coequauit. Judi. vij. Panis subcinericius hieroboal hũanitas xpi est in cinere nostre mortalitatis coctus: qui iudiciũ hꝫ: sic quippe interpretatur hieroboal. Est eñ cõstitutus a patre iudex viuorũ ꝛ mortuorum. Hic descẽdens in castra madiã iniquitatis ꝛ cõtradictionis: aĩa subuertit ꝛ terre coequauit: dum deuote sumptus sedem iniquitatis subuertit in aĩa prius diabolo subiugata: ꝛ eũ expellẽs thronum suũ ibidẽ collocãs: ipsam ab omni aduersariorum detẽtione liberat ꝛ cõseruat. ¶ M Hũc fructus finalis sequitur: qui est ꝑductio ad terminum beatitudinis: que est vita eterna. Confert eñ cibus ille immortalitatẽ: ſm illud. Qui manducat meã carnẽ ꝛ bibit meũ sanguinem: hꝫ vitam eternam. Et ego resuscitabo eum in nouissimo die. Et in hoc dissimilitudinẽ hꝫ iste cibus ad cibum corporalẽ. Cibus eñ corporalis non nutrit nisi mortaliter et corruptibiliter. j. Cor. vj. Esca ventri: ꝛ venter escis: deus aũt hunc ꝛ has destruet. Iste autẽ cibus radix est immortalitatis: qꝛ in eo qui eum sumit: principiũ est vite ꝑpetue. Vñ Joã. vj. Nõ sicut mãducauerũt patres vri mãna in deserto ꝛ mortui sunt. Qui manducat hunc panẽ viuet in eternũ. De quo in figura dixit moyses Deuter. xxix. ad filios israel. Adduxit vos quadraginta annis per desertũ: nõ sunt attrita vestimẽta vestra: nec calciamẽta pedũ vrorum vetustate cõsumpta sunt. Panẽ nõ comedistis: vinũ ꝛ siceram non bibistis: vt sciretis qꝛ ipse est dñs deus vester: ꝛ venistis ad hunc locũ: ac si dicat ſm Alb. per desertũ huius mortalis vite quadraginta annis q̃ est nũerus penitẽtie: adducit vos dñs ad immortalitatẽ ꝑpetue vite: ita q̃ virtutũ vestimẽta nõ sunt vetustate pcti cõtrita: et calciamẽta q̃ sunt duorum pedũ aĩe munimẽta: qꝛ veritas munit intellectũ: ꝛ charitas munit affectũ: nõ sunt aliqua vetustate vanitatis vel frigiditatis cordis cõsumpta. Et hoc ideo: qꝛ panem mũdane refectiõis nõ comedistis: nec vinũ ꝛ siceram inebriãtia: in quibus est luxuria bibistis: ꝛ tñ dñs sue immortalitatis alimonia adduxit vos per sui cibũ mãna supcelestẽ ad hũc locũ solidũ ꝑmissiõis: qui moueri nõ põt: eterne scꝫ immortalitatis. Sic ergo cibus ille cibat celesti ṽtute principij vite ꝛ immortalitatis radice. Hinc recte dr cibus iste: arra spõse: pignus future glie. Dederat olim dñs aĩe rõnali pignora sue dilectionis pulchras arras sue despõsatiõis: celũ ꝛ terrã ad eius obsequiũ simul ꝛ solatiũ: vt late ꝑsequitur venerabilis Hugo de sctõ victo. in libello de arra aĩe. Cõtẽpserũt has arras plurimi: atqꝫ eis oĩa vilnerũt. Dedit ad extremũ seipm pariter in arrã ꝛ pciũ: dum in hoc sacro cõuiuio iuxta canticũ ecclesie: future glorie nobis pignus daf: de quo btũs Bern. in ser. de sacro ait: alloquẽs ecclesiaꝫ ꝛ quãlibet aĩam fideleꝫ. Gratulare inq̃t sponsa: gaude incõparabiliter: presidẽtẽ habes ꝛ rectorẽ spõsum in pñtis exilij milicia: pignus habes: arrã tenes: quibus feliciter sponso vniaris in pñia. Gloriosa ꝛ amabilis spõsa: in terra spõsum habes in sacro: in celis habitura eũ sine velamẽto. Hic ꝛ ibi veritas: sꝫ hic palliata: ibi manifesta. Hic et tñ spõsũ habet ecclia suo ordine: hic q̃si dulce preludiũ: ꝛ iocũda dispẽsatio: ibi nuptiale conuiuiũ ꝛ beata fiet cõiũctio: cum fide ad speciem: de mẽse ad mẽsem: de sabbato ad sabbatũ: de calore panũ ad eternalis caloris conuiuium transibimus. Et infra. Cibus ille nõ est ventris: sed mentis: nõ est datus ad ruinas huius vite que vapor est ad modicũ parẽs: sꝫ ad eternã vitã aĩe cõferendã. Iste est panis angelorum qui nescit putrescere: nõ vadit in secessum: sꝫ tendit in excelsum: illuc reducit hominẽ vñ traxit imaginem. ¶ Ecce patẽt vel breuiter duodecim fructus ligni vite. Siquidẽ cõsiderãdo eucharistiã in ordine ad xpm in ea cõtẽtũ: sic viuificat animã ꝛ relaxat pctã. In eo vero q̃ est memoriale passionis xpi: inflãmat mentẽ: ꝛ patientiã prestat. Inquãtũ est cibus: nutrit ꝛ restaurat: qꝛ sacrm vnit ꝛ copula: qꝛ antidotũ medicinale: sanat ab infirmitate ꝛ in sanitate cõseruat. Quia viaticũ: roboratiua torẽ: ꝛ perducit ad terminũ btitudinis. ¶ Quos sub alijs verbis ita btũs Bern. assignat dicens Eucharistia medicina est egrotis: peregrinãtibus dieta: debiles cõfortat: valẽtes delectat: languorẽ sanat: suauitatẽ seruat. Fit hõ mãsuetior ad correptionẽ: patientior ad laborẽ: ardentior ad amorẽ: sagacior ad cautelã: ad obediendum prõptior: ad grãꝝ actiões deuotior. ¶ Et lꝫ plura de huius sacri fructibus dicta sunt: nequaq̃ tñ velut tanto sacro digna vel sufficiẽtia estimãda sunt. Excedit eñ eius dignitas simul ꝛ vtilitas oẽm humanã estimationẽ. Hinc Bern. ſm supra allegata. Potest ne estimare quale vel quãtũ est hoc sanctũ sanctorum: ꝛ sacrm sacrorum: amor amorum: dulcedo oim dulcedinum? Hec sunt vera festa paschalia: hec sunt gaudia ꝛ fercula vitalia iustorum: he sunt spũales delicie sctõꝝ: hic bibunt in loco vberi torrẽtis lactis: pluuia mellis: liquor balsami celestis. Hic efficitur vna caro sponsa cũ sponso: sctã aĩa cũ xpo. Experiẽtia horum ꝛ similiũ spũs ꝛ vita est: nec aĩa alis hõ horum sensu fruitur vel accessu. Amici spõsi: viri timorati ꝛ religiosi gustauerũt: ꝛ plenissime q̃ dicimus sũt experti. Hec Bern. ¶ N Sed circa hec queri põt quõ hos fructus efficit corpus xpi in hoc sacro sumptũ? ¶ Pro rñsione rememorãdũ est qd̃. s. lec. iiij. habetur: q̃ tripliciter aliq̃d dr fieri vel effici ab alio scꝫ operatione ꝛ virtute naturali: quo mõ calor fit ab igne. Scdo mõ nõ ex eius ṽtute: sed ex eius merito: quo mõ dicimus q̃ premiũ in beatis est ex operibus meritorijs precedentibus. Tertio est ex aliqua virtute occulta adsistẽte. Sic sacramẽta operari dicuntur. ¶ Ad ꝑpositũ. Corpus xpi in sacramẽto cibus est nõ corporis sed mẽtis. Nõ vtiqꝫ ſm sui substãtiã nutriens ac cibans aĩam: quẽadmodũ cibus corporalis ſm substantiã cibat ꝛ nutrit corpus: qꝛ aĩa ſm sui substãtiã additionẽ nõ recipit: hinc ſm sui subam corpus xpi nec cibat: nec restaurat: nec roborat aĩaꝫ: nec vnitur aĩe tanq̃ forma. Ideoqꝫ nec per suã essentiã inflãmat animã: sicut calor ignem: nec ſm suam substantiã illuminat sicut lumẽ aerẽ: nec sic viuificat sicut anima corpus. Cum etiam ſm se sit res creata: per suam naturã propriaꝫ nõ liberat a morte: nec ad patriã reuocat: aut peccatuꝫ expellit nec resuscitat. Nec breuiter aliqs ꝑdictorum effectuũ causaliter effectiue procedit ex naturali virtute illius corporis. Restat ergo vt fiat vel ipsius merito: vel virtute occulta. Merito aũt eius nõ fit vt principaliter merentis: qꝛ mereri est nature intellectualis ꝛ rationalis: corpus aũt xpi acceptum pro altera parte cõpositi substantialis: qd̃ ex vi consecrationis est in sacramẽto altaris nõ est natura intellectualis aut rationalis: sꝫ est pars talis nature ex ipõ ꝛ aĩa rõnali composite. Unde mereri est ipsius anime non corporis: licet anima per corpus hoc est per operationes ꝛ passiões corporales volũtarie exhi-

Act. x.

Joã. vj.

Joã. vj.

Deut. xxix.

Bernar.

Dignitas et vtilitas huius sacri excedit oẽꝫ humanam estimationem.

Aliquid dr fieri vel effici tripliciter ab alio.

bitas vel passas mereat. Etiā fructus hi nō pue
niunt ꝑcise ⁊ adequate ex merito sumētiū: qꝛ sic
nō ꝓuenirēt ex applicatione sacri seu vsu eius: et
plus sacrm sanctificaret a sumētibus: ꝙ̄ sumētes
a sacro: qm̄ sumentiū merito ipsi per hoc sacrm
sanctificarent. Relinquit ergo ꝙ diuina virtute
⁊ volūtate: que ex suo beneplacito hos fructus
efficit in digne hoc corpus sumente. Un̄ sicut in
baptismate supfusioni aque seu immersioni aut
ablutioni exteriori: que fit per aquā: cū certe ver
boꝝ forme ꝓlatione ⁊ baptizantis intentione:
adest virtus omnipotētis dei: ad efficiendū in-
teriorē vel spūalē ablutionē a pctīs. Sic refectio
ni corporali ⁊ exteriori que fit per sumptionē hu
ius venerabilis sacri: adest virtus diuina ad per-
ficiēdā internā ⁊ spūalē refectionē: quā exterior
significat: ⁊ ceteros fructus numeratos: ⁊ hoc in
subiecto disposito: hoc est in viuente vita gratie
quia cibari ⁊ refici nō est mortuoꝝ. Statuit ita-
qꝫ deus ꝙ ad dignā huius sacri sumptionē: hos
fructus efficere vult in anima hmōi viuentis.

Obiectio.

¶ O Sed di. quō tunc dicit saluator. Caro mea
vere est cibus ⁊ sanguis meus vere est potus. Si
non ipsa nec ipse hos refectionis effectus opat.

Rñsio ad obiectionē

Rñdetur ꝙ vere ibi assertiue ponitur: vt sit sen-
sus. Caro mea vere. i. indubitanter est cibus re-
ficiens seu refectiuus. Et sanguis meus vere. i.
indubitanter est potus: potans vel inebrians
spiritualiter: licet nō sua natura: sed virtute di-
uina. Sicut aqua baptismalis vere est aqua re-
generans: ⁊ vnda purificans: nō sua natura sed
virtute diuina: cui accedens elementum ⁊ ꝟbū
efficitur sacrm. i. sacrationis seu sanctificatiōis
instrumentum. Et quid mirum si deus oīps ⁊ mi
sericors ad sumptionem huius sacramenti cor-
poris: cui inseparabiliter vnita est excellentissi-
ma deitas: fructus ⁊ dona multiplicet in sumen
tibus: cum ⁊ rebus longe inferioribus in gradu
entitatis adsistat ad effectuum mirabilium pro
ductionem? Si eīn vestis beati ioānis euangeli
ste hoc obtinuit: vt per tactum manuū aristobo
li tunc incredulí: tres mortuos suscitaret: quid
de hoc corpore: qd vestimentum est deitatis: pia
fides suggerit sentiendū? Si petri apostoli bacu
lus ex suo cōtactu btm̄ maternū a morte suscita
uit: diuina adsistēte virtute: qd mirū si attactu
huius corporis diuinissimi: virtus adsistēs diuina
hos fructus ⁊ his maiora faciat? Sic argui pōt de

Act. xix.

sudarys ⁊ semicinctys pauli: de qb' in actibus
aploꝝ dr: ꝙ delata ⁊ posita sup infirmos curabā
tur: ⁊ sup demoniacos spiritus immūdi eycie-
bant. Si igit xp̄s tātas ꝟtutes cōtulit sanctoꝝ
suoꝝ ossibus aridis capillis eoꝝ aut pulueribus:
sepulcris ⁊ vestibus: vt eoꝝ attactu fugarentur de
mones ab obsessis corpibus: sanarentur corpora
a diuersis morbis ⁊ languoribus: quō nō incōpa-
rabiliter multo maiores carni sue ꝓprie sibi sup
positaliter vnite: ⁊ iam vita glorie fulgēti: que et
pro nr̄a omniūqꝫ salute passa est: ꝟtutes tribue
ret? ¶ Amplius si fimbria vestimēti sui hoc presti
tit vt eius tactu emoroissa sanaret a sanguis pro

Matth. ix.

fluuio: haud dubiū carni sue quā induit: qua in
uētus est vt hō: maiora tribuit. ¶ Itē si lignū vi-
te in medio padisi hac ꝟtute ꝑditū esse voluit vt
vitā corpalē vtētibus fructu eius ꝑpetuaret: quō nō
potius carni ⁊ sanguini suo hoc tribuit: vt per-
petuare posset in digne vtētibus vitā animarum?
¶ Demū si hāc ꝟtutē dedit ꝟbis quorūdā exor-
cistaꝝ: vt eis arceant ⁊ ligent demones: quō ver
bū per qd scā sunt oīa: carnē suā: quā ꝓ aliarum
salute assumpsit: nō oībus pietatis virtutibus glo-
rie ⁊ magnificentie sue congruentibus ⁊ anima
rum saluti expedientibus insigniuit? Reuera:
voluit: decuit: ⁊ fecit sue carni has maioresqꝫ vir
tutes tribuere: quā de purissimis virginis san-
guinibus formauit: quam suo naturali filio in
vnitatem suppositi copulauit: in qua a morte
triumphauit: qua diaboli potestatem superauit
et abstulit: quam super omnes angelicas virtu-
tes ad dexteram suam collocauit. Cui vnite ani-
me christi sanctissime eandem iudicandi pote-
statē viuos ⁊ mortuos tribuit ⁊ donauit. ¶ Ex
quibus et hoc sequitur: ꝙ licet sacramentū hoc
spiritualiter tantum sumptum effectus predi-
ctos operetur: multo tamē plenius ⁊ perfectius
hoc facit in sumentibus etiam sacramentaliter
hoc est simul sacramentaliter et spiritualiter: vt
ex solutione alterius dubij deducetur. Et tantū
de fructibus huius viuifici sacramenti. ¶ P
Sed adhuc quis diceret. Si hos fructus opera
tur hoc sacramentum in digne sumenti: quicū-
qꝫ hos fructus non experiuntur nec sentiunt:
(cum pauci hos fructus sentiant etiam eorum
qui sine mortalis peccati conscientia: post debi-
tam sui ipsorum probationem accedunt) seque
retur ꝙ tales indigne sumerent: quod durū ni-
mis foret: ⁊ a communione plurimos reuocaret
¶ Ad hoc respondetur: ꝙ plurimi ex dictis fru-
ctibus licet in digne sumente oriuntur: minime
tamen experimentaliter cognoscuntur. Ibi sunt
omnes fructus gratiam ⁊ charitatem eiusqꝫ au
gmentum inseparabiliter comitantes sicut mē-
tem viuificare peccata relaxare: nutrire augmē-
tando: vnire christo: copulare per communionē
proximo ⁊c. Sicut enim charitas ⁊ cetere virtu-
tes infuse a nobis experimētaliter cognosci nō
possunt: nec intuitiue videri: vt tradunt docto.
dist. xvij. ꝑmi: qꝛ omnem actum quem produce-
re possumus quantum ad genus actus mediā
te habitu infuso: producere possumus ex ha-
bitu acqsito: siue ex volūtatis libertate: licet nō
quo ad circunstantiam meriti: que nisi per re-
uelationem in hac nostra peregrinatione euí-
denter sciri non potest. Nescit enim homo an
odio vel amore dignus sit: quod nedum de sup-
posito hominis verum est: sed etiam de actu eius
virtuoso. Simillimi enim sunt effectus proce-
dentes ex habitibus infusis ⁊ acquisitis: in tan-
tum ꝙ habitus infusos esse ponendos nulla ra
tio euidens cōuincit: sed sola fidei et ecclesie au
toritas verissima eos nobis credendos prodit.
Deniqꝫ inflammatio affectus per deuotionem
et spiritualis dulcedinis sentimentum: delecta-
tio quoqꝫ in spiritualibus atqꝫ operandi prom
ptitudo sensibilis: etsi frequēter sequuntur cha
ritatē: nō tn̄ inseparabiliter ei iunguntur. Nō
nunꝙ̄ etiam in charitate maiori minor senti-
tur deuotio: et in minori: maior. Nihil deniqꝫ
prohibet: quandoqꝫ etiam vbi nulla est chari-
tas et gratia: deuotionem et dulcedinem sen-
tiri etiam vsqꝫ ad lachrymarum effusionem: si-
cut est videre in nonnullis peccatoribus ex ver-
bo dei vsqꝫ ad lachrymas compunctis: qui
tamen nondum exposuerunt peccata in qui-
bus voluntate tenentur cauere: et ab eis re-
cedere: que deuotio seu dulcedinis sentimen-
tum esse potest a deo paruulos sic ad se attra-
here volente: quandoqꝫ ab habitu acquisito:
quandoqꝫ a complexione: quandoqꝫ a spiritu
maligno: vt sic a debitis operibus retrahat: vt
huiusmodi delectationē spiritualē finaliter que
rere doceat; vt dum eam subtrahit in despera-
tionem

tionem mittat:propterq3 alias causas plurimas Quapropter odmonet scriptura probare spirit9 si ex deo sunt. ¶ Q Primi fructus: qui insepara- biliter consequūtur charitatem ⁊ eius augmen- tum:illi infallibiliter concomitantur dignam hu ius sacramenti cōmunionem:sed hi:vt dictū est sentiri non possunt. Hi enim cōsequūtur ex ope- re operato: non ex opere operantis : dum tamen non adsit obex vel impedimentū. Hoc eñ ꝓpriū est sacramentis no.le.gratiam infundere:aut in- fusam augmentare obice remoto : alioquin quō essent signa gratie efficacia atq3 certa? Cetera ve ro que nomine deuotiōis generaliter sumpto in- telligo:quandoq3 dantur digne sumētibus:quā- doq3 digne sumentibus subtrahūtur:immo non nunq̄ indignis prestantur. Unde Joā. cancella. in de mystica theologia practice consideratione. vj.ait loquens de contemplationis ac deuotiōis gratia. Sunt filij infideles ⁊ alieni: sunt serui ne- quam quos aliquando cibari sustinet pater cele stis ex adipe frumenti: et de petra melle saturari: quemadmoduz apud aliquos ex principibus vi- dere est:qui cōdemnandis paulopost ad mortem mittunt aliquotiens in carcerem de preciosis mē se sue reliquijs . Namq3 has gratias reperire est apud maledictionis reprobationisq3 filios:vel in augmentum sue damnationis: pro abusu ingra- tissimo doni dei:vel ad aliorum eruditionem:vel pro qualicūq3 laborum suorum velut flox vel in- utiliū premio transitorio. Pro tali numismate ta les merces : dicit prouerbium vulgare. Fornicati tantūmodo quesierunt in donis dei per improbā delectationem vel presumptionem. Quid igitur? Desiderium eorum affert eis deus:sed iratus:au diunt illud euangelij . Tolle quod tuū est ⁊ vade. Difficillimū igitur est cognoscere: vnde et ad q̄d hmōi deuotio ac dulcedinis sentimentum conce ditur. Datur deniq3 quandoq3 digne suspicienti bus atq3 supererogatur a liberalissima dei clemē tia. Quādoq3 in bonū sumentiū ab eadem clemē ti voluntate subtrahitur: sed nō ad insipientiam eorum. ¶ R Huius aūt dispensationis mie dei: qua etiā electis hmōi gratiā subtrahit: dict9 can cel. vbi supra aliquas colligit causas. Prima pro pter humiliationē:vnde ait. Fit hoc q̄nq3 et sepi9 ad humiliationē vt retūdat superbio:vel q̄ ꝑnic vel vt ne subrepat: ꝑuideatur. Propterea testatur beatus Bern. vere nihil esse efficacius ad grām hāc vel inueniendā:vel retinendā:vel recuperādā q̄ si semꝑ inueniaris nō altum sapere: sed sapere ad sobrietatē. Deniq3 beatus est vir qui semꝑ est pauidus: ⁊ suꝑ custodiā suā stat. ¶ Scdō:fit hoc aliq̄n ad desideriū vehementius igniendū:quem admodū ignis flatu cōpressus erūpit ardētior:vt discamus grandia granditer querere . ¶ Fit hoc tertio:vt ab hoie sua fragilitas ⁊ abyssus misera rū ꝓfundius ac clarius sentiat: quaten9 vilescat ipse sibi recogitans qualis ex se sit:⁊ qualis ex dei munere esse possit. ¶ Quarto:fit hoc aliq̄n ad in ducēdū viscera mie ⁊ pietatis super aliorū desola- tione:quibus hec cōsolatio vel nō cōceditur:vel cō cessa subtrahitur. ¶ Fit hoc quinto ad satisfacien- dū interim ꝓ se vel alijs ꝑ dolorē sensibilē ex tali carētia derelictum:quemadmodū hūanitas xp̄i derelicta est : ⁊ torrenti penalitatū tota immersa quatenus ita satisfaceret ꝓ peccatis nō suis sed alienis. ¶ Fit sexto: ne quis idoneus in doctrina alios iuuare/aut I re aliqua velit assidue sic ocia ri sibi:sic inter amplexus rachelis herere:q̄ nego cium charitatis spernat : et lye secundarioni ne- quaq̄ inuigilet. ¶ Fit septimo:vt homo per mul- ta tentatus discat ex his que patitur obedientiā ceterasq3 virtutes:quatenus eas postmodū edo ceat efficacius. ¶ Fit octauo: ne deserat homo ꝑ contemplationis sue supererogationem:obliga- tionem debite actionis. ¶ Fit nono ad punitio- nem venialium peccatorum: tanq̄ si pater indul gentissimus vel auertat interim faciem a filio la- sciuiore: vel tristiorem ostendat: quatenus exin- de studiosior sit i omni modestie custodia . Et ne minima negligens paulatim decidat . ¶ Fit hoc decimo:vt cognoscatur illud apostoli. Nō est vo lentis neq3 currentis scilicet per industriam pro priam:sed dei miserētis. ¶ Fit hoc vndecimo: ad purgationem maris spiritualis magni ⁊ spaciosi quod ex nimia quiete solet sordes contrahere:si- cut ⁊ materiale:quas exagitatio commotioq3 de pellit. ¶ Fit hoc duodecimo: vt innotescat si gra- tis anima timet deum: si parata est scilicet obseq̄ propius expensis dolorum ⁊ tribulationū:quem admodum si stipendia consolationum ⁊ suauita tum ab imperatore suo reciperet:contra illosqui orationem suam vel effundere nolunt : vel ineffi- cacem credunt : nisi consolationum sentimenta meruerint:quasi non fingeret vnq̄ deus laborez in precepto. ¶ Fit tertiodecimo:quatenus abla- ctetur homo:ne semper putrescat aut fornicetur in donis dei:eapropter se diligens : his adherēs sese obiectans:aut ne premium hoc temporale re cipiat:illo futuro cariturus. ¶ Fit hoc quartode cimo:vt dissimulet venire tantus hospes ad ani- mam:ne grauetur expensis sicut dauid ad filium Sed quibus expensis? Lachrymis pijs : gemi- tibus: ieiunijs : vigilijs : ⁊ ceteris corpora gra- uantibus. Quia anima iunior non posset sustine re ebrietatem spūs: si iugiter introduceret eaz in cellam vinariam suam. Propterea clauem gerit nunc claudens:nunc aperiens. ¶ Fit hoc quinto decimo:vt prouocet te deus sicut aquila pullos suos ad volandum:⁊ mater filiū ad ambulandū. Deserit enim mater filiū suū aliquando hac Idu- stria : vt desert9 clamet:vtq3 regrediēs cautior sit adherere sibi. Cautior etiam ne cadat prospicere ⁊ quesitam matrem letior suscipiat inuentā:blan ditias ⁊ oscula suauius addat. ¶ Fit demū sexto decimo ad exercendum patiētiam : que perfectū opus habet:nam que est acerbior tribulatio:que materia patientie copiosior apud animam que a pregustatiōe deliciarum paradisi relabitur ⁊ cor ruit ad dolores inferni:ad similitudinem vmbre mortis:ad erumnas huius secli . ¶ S Sumitur hinc coniectura quante futura esset amaritudi- nis separatio perpetua. Hec cancel. Qui licet in genere loquitur de dulcedine contemplationis: habet tamen in proposito locum. Quia sicut ali- quando contemplatiuo conceditur huius conso lationis experientia:quandoq3 subtrahitur. Sic digne sumenti eucharistiam quandoq3 gustus di uine dulcedinis creditur(alias conceditur)quā- doq3 negatur ex causis prenarratis:et dispositio ne sumentis . Igitur pro ea obtinēda impigriter laborandum est oratione et cordis purificatione ita vt accedens paratus sit ea humiliter vti cum gratiarum actione si detur : paratus nihilomin9 ea carere bono animo si non detur:recogitās as- sidue:quia non in sentimento huius dulcedinis sed in charitate est regnum dei. Patet ergo respō sio ad dubium:quot neq3 indigne : neq3 inutiliter sumunt alias dispositi : qui huiusmodi consola- tionis dulcedinem non sentiūt : nec propter hoc ab eius communione se studeant cohibere.

Joan.iiij.

Mat.xx.

[Pr]ouer.xxviij

[Beatus vir qui semp]er q̄ semp [es]t pauid9: [et] sup custo[di]ā suā stat [es]t beatus.

Rom.ix.

¶ Lectio.lxxxvij.

A

Dicto de huius sacramẽti fructu: dicẽdũ est quo ad dubiũ quartum de indigne sumentiũ pena ꝛ periculo. Uerũ intellecta peccati grauitate grauitas pene conici põt: qm̃ scriptũ est Pro mẽsura pctĩ erit ꝛ plagarum modus. ꝛ

Deut.xxv.

Apo.xviij.

Apo.xviij. Quantũ glorificauit se: ꝛ l delitus fuit tm̃ date illi tormentum ꝛ luctum. ꝛ Hiere.l. Juxta oĩa que fecit facite illi. Job quoqꝫ.xx. Juxta multitudinem adinuentionum suarũ: sic ꝛ sustinebit. Igitur videndum est de grauitate peccati idigne sumptionis. Uerũ q̃ digna sumptio: q̃ ve idigna: late. ꝫ. ostensum est lec. vi. ꝛ. vij. Uñ loquor nunc de his q̃ celebrando aut sumendo hoc sacramentũ: nouo mortali pctõ se onerant: de quibus apl's ait. Qui manducat ꝛ bibit indigne: iudicium sibi manducat ꝛ bi. non dijudicans corpus dñi. Judiciũ manducant dãnationis. i. fm glo. sua manducatione se dignos dãnatione efficiunt. Nõ quia malũ est qđ accipiunt. Accipiunt etiam indigne accedentes verũ corpus xp̄i ꝛ sanguinẽ dñ sacramẽta dentibus ꝑmũt: lꝫ sine fructu. Sicut Greg. iiij. dial. ait. Est quidem inquit in peccatoribus ꝛ indigne sumentibus vera xp̄i caro et verus sanguis fm essentiã non salubri efficentia. Ad idem Augu. lib. v. de vnico baptis. Quia aliquis nõ ad salutẽ: nõ iđ minus est corpus ꝛ sanguis quod accipit. Bonũ est ergo qđ accipiũt: sed bonũ factũ est eis malũ: dũ male accipiũt bonũ: vt ait Aug. in de verbis euangelij. Sicut econuerso: factũ est bonũ aplo eũ bene accipit malũ: scꝫ dũ stimulus sathane patienter portatur: sic ad Roma. viij. inquit. Scimus qm̃ diligentibus deũ: oĩa cooperãtur in bonũ his: q̃ fm ꝓpositũ vocati sunt sancti. Ubi glo. Prosunt eñ mala q̃ fideles perferũt vel ad emendanda: vel demenda peccata: vel ad exercendã ꝓbandãqꝫ iusticiã: vel ad demonstrandaꝫ huius vite miseriã: Quis eñ mors carnis de peccato primi hoĩs originaliter venit: tñ bonus eius vsus gloriosissimos martyres fecit: ꝛ Nico. de lyra sup eundẽ locũ. Jstis. s. sanctis fm ꝓpositũ. i. fm predestinationẽ etiã peccata in bonũ proueniunt: qꝛ fortiores ꝛ cautiores resurgũt. Et etiam in gloria ad bonũ eoꝝ facit peccatorũ memoria sicut cicatrices ad gloriaꝫ militis qui finaliter in bello triũphauit. Sicut ergo mala bonis cooperant in bonũ: ita sancta obsunt malis: nõ qꝛ res illa mala sit: sed qꝛ malus male accipit qđ bonũ est. Qđ in arca dñi q̃ alophylos occidit: et israel saluauit. Et in mãna qđ bonis oĩs delectamenti ꝛ suauitatis saporẽ: malis aũt nauseã prestitit: figuratũ est. Hinc Chrys. hom. x. Sacrificium hoc inquit: cibus spiritualis est: sicut corporalis cib9 dũ ventrem inuenerit aduersis humoribus occupatũ: amplius ledit: magis nocet: ꝛ nullũ prestat auxiliũ. Jta ꝛ iste spũalis cibus: si aliqueꝫ reperit malignitate pollutũ: magis eũ perdet non sui natura: sed accipientis vitio. Sumũt ergo indigne accedentes iudiciũ dãnationis magne: dꝫ nationis ꝓfunde: fm peccati huius grauitatem. ¶ B

Gregorius

Augustin9.

ij.Cor.xij.

j.Cor.xj.

Chriso.

Possumus aũt grauitatẽ huius peccati indigni accessus intelligere ex culparũ pondere: quibus cõparat. Comparat aũt indigne sumptionis culpa peccato ꝓditionis iude: iudeorũ ingratitudini ꝛ blasphemie: ꝛ effusioni preciosi sanguinis de xp̄i corpore. Quo ad primũ: q̃ indigne sumit: xp̄m cũ iuda prodit: de quo bẽ. Hiero. in epl'a quadã ait: loquens spãliter ad sacerdotes. Quid tibi cũ feminis q̃ in altari cum deo fabularis? dic sacerdos: dic clerice: dic quisquis fueris qui sacramenta sumis: qualiter cũ eisdẽ labys filiũ dei osculari s q̃bus osculatus es labia meretricis? O iuda: filium hoĩs osculo tradis. Et simile est de his qui in alijs peccatis superbie: inuidie: auaritie: infidelitatis: ꝛ ceteris fornicatione nõ minorib9 accedunt. Jteꝫ btũs Aug. Non minus peccant qui tradunt xp̄m pctõribus membris: q̃ qui xp̄m tradiderũt crucifigentib9 iudeis. Trayciunt eñ hi xp̄m in peccati locũ: q̃ est in potestate demonum: sicut iudas tradidit ipsum manibus iniquis iudeorũ. Et beatus Remigius sup illud Mat. xxvi. Ue illi per quẽ filius hoĩs tradet. Ue inquit tradentibus xp̄m ad crucifigendũ. Sed ꝛ ve cũ maligna ꝯsciẽtia sub sacro sumentib9 illũ. Hi ꝛ si nõ tradunt iudeis ad crucifigendũ: tradunt tñ ipm mẽbris inimici ad sumendum. Glo. qꝫ Bede. In sempiternũ ve homini illi q̃ ad mensam dñi indigne accedit. Jlle eñ in exẽplũ iude filiũ hoĩs tradit: nõ iudeis quidẽ peccatorib9: tñ peccatorib9 mẽbris. s. suis: q̃ dñici corporis sacramentum accipere temerarie presumunt. Jlli dominũ vẽdunt q̃ eius timore ꝛ amore neglecto: terrena: caduca immo ꝛ criminosa ꝓ eo diligere: ꝛ curare non metuũt. hec Beda. Tales aũt sunt quicũqꝫ indigne celebrant vel accedunt. Sic in glo. Lu. xxij. Exẽplo iude filiũ hoĩs tradit: q̃ illud inuiolabile dñici corporis sacramentũ violare ꝑsumit. Ad idem bea. Ber. Qui fm carnẽ viuunt ait: ꝛ post carnalia euagant: catena vitiorum ꝯpediti cũ ꝓditore venenũ accipiunt: ꝛ spũalis suspendij laqueũ incurrũt grauissime dãnandi. Tum multiplici reatu. Tũ ꝓ sacramenti ꝯtemptu. An nõ discerneret inter glebas: qui discernit inter stellas? Examinabit certe argentũ: q̃ ipm qꝫ aurũ ꝓbauit ꝛ reprobauit. Hec ille. ¶ C Et recte comparatur ꝓditori iude: q̃ indigne sacramentũ sumit: qm̃ sicut signũ manifestũ pacis ꝛ amicitie est osculũ: ita spiritualis vnionis et diuine dilectionis, panis iste est sacramentũ. Qm̃ vn9 panis: ꝛ vnũ corp9 multi sumus: oẽs q̃ de vno pane: ꝛ de vno calice participam9. Sicut ergo iudas signũ extrinsecũ pacis: osculũ ferebat: qđ in pectore non habebat: et ipso signo inimicũ ꝛ traditorem tegebat. Jta q̃ indigne accedũt: foris sacramentũ charitatis maxime signũ sumũt: ꝛ intus ꝑ peccandi voluntateꝫ inimici ꝛ cõtẽptores sunt. Cur eñ q̃ peccata deserere nolũt: sacramenta in sui perniciem sumunt: nisi vel vt ꝑ hypocrisim se foris sanctos simulent nec tñ intus esse volunt? Uolunt reputari sacerdotes deuoti: volunt iudicari christiani veri: probi: honesti: bonis fides: esse tñ nolunt. Hinc tantus strepitus et oblatratio dũ indignis ꝓhibet accessus. Currũt: promittunt: minant: ꝛ si non aliter in alienis parrochijs furtiue accipiant: mentiũtur se esse absolutos a sententijs: a censuris: a peccatis. Ut qđ tanta instantia mortẽ sibi procurant: nisi qꝛ videri volũt: qđ esse nolũt? Si eñ vellent esse amici xp̄i: eijcerẽt cõcubinas: redderent male q̃sita: deponerẽt odia: repellerent vitia: vitã emẽdarent: ꝛ recõciliati deo ecclesie ꝛ ꝓximo: cõmunionẽ humiliter a suis sacerdotibus peterẽt ꝛ salubrius obtinerẽt. Aut forte tp̄ale lucrũ q̃runt q̃stũ existimãt pietatẽ: ꝛ isti manifestius cũ iuda dñm nedũ osculant: sed etiã ꝓ pecunia scelestissime vendunt: longe peiores simoniacis. Nam isti vendunt/aut

Hiero.

Augustin.

Remigius.

Sup mat. ca.xxvj.

In ser. de sacro.

j.Cor.x.

De ... du...

vendūt/aut mercanẜ spiritualia: illi patrē τ dñm spirituū in q̄stū auaritie posuūt. Hinc per Hieremiā dñs causaẜ. Quid est ꝙ dilectus me⁹ in domo mea facit scelera multa? Nūquid carnes sancte auferēt a te malitias tuas in quibus gloriata es. Hi penas inde excipiūt: cui assimilātur in crimine. Judas qui sanctitatem simulabat: τ auaritiā occultabat: pretiū sanguinis retulit: τ suspendio seipsum interemit: sicq̄ seipsum fama reb⁹ et vita pariter priuauit. Ita indigne sumentes mysteriū vnitatis: τ nō tenētes vinculū pacis: nō accipiūt mysteriū pro se: sed cōtra se: ait Aug. in de sacramētis fideliū. Quod etiā experientia declarat: nam sepe in diffamiā: sepe in paupertatē: sepe in vite abbreuiationem iusto dei iudicio incidūt. Inde eñ lites: inde infirmitates: pestilētie τ mortes: vt satis ostendit aps. j. Cor. xj. τ hoc est qđ dr Eccle. j. Ne sis incredulus timori dñi: et ne accesseris ad illū duplici corde. Ne fueris hypocrita in cōspectu hominū: τ nō scādalizaueris in labijs tuis. Attēde in illis ne forte cadas: τ adducas anime tue cōfusionē: τ reuelet deus absconsa tua: τ in medio synagoge elidat te. Qm̄ accessisti maligne ad dñm: τ cor tuū plenum est dolo τ fallacia. ¶ D Secūdo: indigna sumptio hui⁹ sacramēti cōparaẜ ingratitudini τ blasphemie iudeoꝝ. Judei nanq̄ magna et multiplicia dona a dño acceperūt: sed ingrati nimis ante aduentū xp̄i sepius per idololatriā verū deū deseruerunt. Adueniēte vero xp̄o: quem summis patres expectauerūt desiderijs: maioris reddiderūt vicē ingratitudinis: dū multiplicia eis exhibita beneficia in infirmoꝝ curationib⁹: ac veritatis doctrinationib⁹ diuinitatis opera nō sibi: sed demonibus attribuerūt: superaddētes blasphemias in verbis τ factis irridēdo: cōspuendo: colaphizando: flagellādo: ad vltimū morte turpissima condemnando. Nō aliter desipit qui in sacramento christū indigne accipit. Ingratissimus eñ est q̄ maxima dona nō pōderat: sed vilipēdit. Nullū vnq̄ tantū cōsecuti sunt iudei beneficiū: quātū in sacramēto quotidiano nostri cibi prestitit nobis dñs: vt patet trāscurrēdo per singula. Nā vt alia taceā: panē angeloꝝ dedit illis: manna scilicet in deserto: quib⁹ pauit illos. xl. annis. Sed dignior est panis quē nobis in sacramēto dñs preparauit. Hic est vere panis angeloꝝ. Nō ab angelis factus: sed angeloꝝ factor: beatitudo: gaudiū τ totū coꝝ bonū. Unde de hoc pane veri⁹ dicit. Panē angeloꝝ mādūcauit homo. Quod exponēs beat⁹ Ber. in fine sermonis de sacramento: inquit. O stupēda dei miseratio: verbum carnem: deus cinerē: figulus lutū: vita morticinium induit: vt iumēta mādūcarēt panē angeloꝝ. Homines iumēta erant: sicut ait ꝓpheta. Homo cū in honore esset nō intellexit: cōparatus est iumētis insipiētibus: τ similis factus est illis. Expropter cibus supercelestis mutauit se in pabulū pecoris. Panis enim angeloꝝ factus est fenū. Unicus patris: filius hominis. Uerbū quippe caro factū est. Et iuxta ꝓphetā. Omnis caro fenū: comedūt ergo angeli verbū de deo natū: comedunt homines verbū caro factū. Nullum huiusmodi beneficiū excogitari potuit: nec maius aliqđ dari. Uere itaq̄ ingratissim⁹ est: qui hoc beneficiū vilipēdit: τ indigna sumptione blasphemat: non verbo: sed detestabilius opere τ facto. Hinc per ꝓphetā malachiā dñs improperat sacerdotib⁹: et in eis omnib⁹ indigne sumētibus: ait eñ Malac. c. j. Si pr̄ vester ego sum: vbi est honor me⁹? Et si dñs ego sum: vbi est timor meus: ad vos o sacerdotes dicit dñs exercituū: qui despicitis nomen meum: τ dicitis: in quo despeximus nomen tuū? Offertis super altare meū panē pollutū: τ dicitis in quo polluim⁹ te? Glo. Corripit sermo diuinus epos τ ministros ecclesie negligētes: τ omnes qui in christo baptizati: christi nomine censenẜ: cur nomē eius despiciāt: quibus aperit causam ostendens: qꝛ panē pollutū offerūt. Polluit eñ panē i. corpus xp̄i qui indignus accedit ad altare τ mēsam dñi: si nō scelerata voce: scelerato tamen opere despicit. Et sequiẜ. Dū sacramētario lanẜ: ipse cuius est sacrm̄ violaẜ. ¶ E Uideamus nūc si nō aliquid amplius faciūt illi q̄ iudei. Iudei faciē in quā angeli ꝓspicere desiderāt: sputis immūdis fedauerūt. Sed hi ingratissimi nedū faciē: sed totū corpus dñicū oris polluti immūdicia inuoluūt: τ in latrinā fedissima facinorose cōsciētie traijciunt. Quid minus ingratissimis iudeis rogo faciunt: nisi ꝙ hi scienter: illi iudei egerunt ignorāter: hi spiritualiter polluūt: illi corporaliter fedauerūt. Constat dñm spiritualē magis abominari immūdiciā: q̄ corporalem: τ ideo nō immerito in iudiciū cadūt iudeoꝝ sm̄ apostolū. Judiciū sibi mādūcāt τ bibūt. Quale iudicium? Desertionis certe et excecationis. Deserunẜ eñ amplius a gratia: τ ideo magis obdurant. Perdunt lumē cognitionis: τ ideo ꝓfundius excecātur. Quod recte in māna significatū est: nā a calore solis liq̄fiebat: et a calore ignis obdurauit. Exo. xvj. Ita cibus salutaris qui per calorē amoris diuini solis cōtinue liquefieri debuit per effectū. i. resoluere animū in deū: per calorē ignis cōcupiscētie induraẜ. i. cor indurat per desertionē: ad qđ sequiẜ excecatio: sm̄ illud Ps. Supercecidit ignis τ nō viderūt solē. Ignis haud dubium: quin concupiscentie: et non viderūt solē iustitie. ¶ F Cōparaẜ tertio peccatū indigne sumptiōis peccato crucifigentiū. Crucifixores quippe innocentē dñm: qui spōte se obtulit pro salute omniū ipsi malitiose occiderūt ad ꝓpriū interitum. Et sanguinē quem dñs fusurus erat ex charitate nimia: in pretiū redēptionis: ipsi effuderūt per inuidiā in penā sue dānationis. Ita τ indigne cōmunicātes passionis xp̄i τ mortis sue memoriale: qđ ipse vt medicinā salutarē: peccatoꝝ expiationē: nimio amore reliquerat: ac frequētare preceperat: quantū ad seipsos frustranẜ: τ euacuāt: nō diligētes nec passionis mysteria: virtutes τ exēpla rememorādo imitātes: sed contēnētes in perniciē suā sumunt. Hinc plane apostolus inquit. Quicūq̄ mādūcauerit panē τ biberit calicē dñi indigne reus erit corporis τ sanguinis dñi. Glo. interli. Mortis christi penas dabit: vel de bonis male sumptis maculas trahit. Clamāt hi sāguis eius super nos. Uere sup se. i. cōtra se sanguinē christi aduocāt: qui eiusdem sanguinis pretiosa mysteria polluto cordi infundūt. De iudeis crucifixoribus diciẜ. j. Cor. ij. Si regē glorie cognouissent: eū vnq̄ nō crucifixissent. Hi autem q̄ q̄ christū in fide recte intelligant: ipsum tamē indigna sumptione crucifigere nō erubescūt. Unde nec illud benignitatis verbū audire merenẜ. Pater ignosce illis: qꝛ nesciūt quid faciunt. De his per prophetā dñs conqueriẜ. Super dolorē vulnerū meoꝝ addiderūt: qꝛ de die in diē irreuerentiam irreuerētie superaddūt. Unde τ recte de eis dici potest verbū illud lamentantis patriarche Jacob ex ꝑsona patris. Fera pessima deuorauit filiū meū. Gen. xxxvij. Non mādūcant: sed deuorant: dū sine discretione: sine reuerētia: sine amore et sine sapore velut canes rabidi deglutiunt.

Hiere. xj. — Eccle. j. — Ingratitudini τ blasphemie iudeorum cōparatur indigna sumptio huius sacramēti. — Ps. lxxvij. — Ps. xlviij. — Esa. xl. — Malach. j. — j. Petri. j. — Ps. lvij. — Peccatum indigne sūptionis cōparaẜ peccato crucifigentium. — j. Cor. ij. — Ps. lxviij.

¶ Sed que pena crucifixores dñi secuta est. Siquidẽ herodes ⁊ pilatus mala morte interierũt. Ille nãqꝫ percussus a dño consumptus a vermibus expirauit. Iste vero referentibus historiis: se ipsum interemit. Quanti deniqꝫ iudeorũ impũ dati sunt pro sepultura: ⁊ diuites pro morte sua: ſm Esaie vaticinium. Iosephus late describit de iudaico bello. Sic ⁊ indigne sumentium penas aplꝯ exprimit. Ideo inquit inter vos dormiunt multi: morte scꝫ subitanea percussi: vt dicit Lyra. Ita em̃ frequẽter puniti fuerant in primitiua ecclesia: quod si hodie non videmus tam frequenter accidere: nihil inde gaudendũ: sed multo magis timendum: ne tpales penas dñs retrahat vt eternis acrius puniat: vñ. ij. Mach. vi. dr. Multo tpe nõ sinere peccãtibus ex snĩa agere: sed stati vltiones adhibere: magni beneficii indicium est vt nõ eos: cũ dies iudicii aduenerit: in plenitudine petõꝝ puniat. ¶ B Et quantũ ad oĩa hec: ꝓpheta nõ optãdo: sed ꝓphetãdo ait. Fiat mensa eoꝝ corã ipsis in laqueũ ⁊c. Eoꝝ: quoꝝ eoꝝ? Eoꝝ certe qui dederũt in escam dñi fel: in eucharistia ſm glo. ⁊ in siti sua dñm potauerunt aceto. Sitiuit in cruce: sitit adhuc nostram iusticiã: ꝯuersionẽ: amorẽ salutẽ. Vñ ⁊ conuiuiũ ⁊ refectionẽ nobis preparauit: cibũ vñs suauissimũ ꝓprii corporis: potũ oĩa languoris sanatiuũ sui preciosi sanguinis. Sed indigne sumẽtes miscẽt cibo fel fraterne amaritudinis ac vitiorũ: ⁊ acetum frigiditeporis obstupescere faciẽs dẽtes meditationũ sanctarũ. ¶ Cõtra quos penas ⁊ maledictiones duodecim indigne sumentiũ ꝓnunciando enumerat ꝑ suũ ꝓphetã que sequunẽ eos: nisi ꝑ dignã penitentiam resipiscãt: cõformiter ad numerũ duodecim fructuũ: qui cõsequũtur dignã sacramẽti sumptionẽ. Qui sunt peccatoꝝ illaqueatio: damnationis preparatio: scãdali suscitatio: mẽtis excecatio: tẽtationis immersio: ire dei prouocatio: vite presentis abbreuiatio: gratuitorũ spoliatio: peccatoꝝ cumulatio: in peccatis obstinatio: perpetua desertio: finalis ab electis separatio. Hec omnia suo ordine ꝓpheta prosequiẽ: postꝗ̃ in persona dñi cõtra aduersarios lamentatus est. Dederũt in escam meã fel: ⁊ in siti mea potauerũt me aceto. Retributionẽ quam ex hoc meruerũt subiũgit. Fiat mensa eoꝝ corã ipsis in laqueũ: scilicet peccati: quoad primũ. Et in retributiones: scilicet dãnationis: quo ad secundum. Et in scandalũ: quo impingẽtes irruãt in peccatum: quo ad tertiũ. Obscurentur oculi eoꝝ ne videãt scilicet verũ solẽ illuminantẽ ad viam vite: quo ad quartũ. Et dorsum eoꝝ semper incurua: põdere videlicet temptationũ: quoad quintũ. Effunde super eos irã tuã: ⁊ furor ire tue cõprehendat eos: ad accipiẽdũ de eis vindictã: quo ad sextum. Fiat habitatio eoꝝ deserta: per vite presentis ablationẽ: mortemqꝫ subitã quo ad septimũ. Et in tabernaculis eoꝝ nõ sit qui inhabitet. i. tẽplo ⁊ regio palatio inhabitet deuoto mẽtis affectu per gratuitoꝝ spoliationẽ: quo ad octauum. Et sequiẽ. Appone iniquitatẽ super iniquitatem eoꝝ: vt peccatũ indigne sumptionis suo põdere trahat ad aliud: ad aggregandũ cumulũ peccatoꝝ: quoad nonũ. Et nõ intrent in iustitiã tuã relinquẽdo suã: sic ꝙ maneãt obstinati in sua iustitia apparẽte: que est maxima iniustitia: ex cõmunione iustos se ostẽdũt: cũ ꝗ̃uis per eã: qꝛ indigne accedũt: magis in peccatis obfirmenẽ: et portas vere iustitie sibi claudũt: quo ad decimũ. Deleãtur de libro viuentiũ: per eoꝝ perpetuã desertionem in peccatis: quo ad vndecimũ. Et cuꝫ iustis non scribanẽ: per eoꝝ perpetuã separationẽ a iustis ad vitã eternã predestinatis: in finali ouiũ ⁊ hedoꝝ separatiõe: quo ad duodecimũ. ¶ Ex his aliquatenus potest cõiici peccatũ indigne sumptionis per peccatoꝝ grauitatẽ ad que cõparaẽ.

Esa. liij.

Ps. lxviij.

¶ H Sed si queris an peccata ad que cõparaẽ sint simpliciter grauiora: vel eque grauia: gratia exẽpli. Utrũ peccatum traditionis iude simpliciter sit grauius indigna sumptione: vel econuerso. ¶ Pro cuius solutione aduertendũ post sanctũ Tho. par. iij. q. viij. ar. v. Peccatũ vnũ potest dici graue seu grauius: vel ex obiecto: vel ex circunstãtia. Prima grauitas diciẽ grauitas peccati ex genere siue per se. Secũda dicitur grauitas peccati per accidẽs siue ex circũstãtia. Loquẽdo de grauitate peccati ex genere: hic est ordo grauitatis peccatoꝝ: qꝛ omne peccatũ aut cõmittiẽ in deũ: aut in creaturã siue proximũ. Nunc ergo ex parte obiecti: omnia peccata in deũ cõmissa grauiora sunt peccatis cõmissis in creaturã. Peccata cõmissa in deũ sunt duplicia: qꝛ aut cõmittuntur in naturã diuinã: vt infidelitas: blasphemia: odiũ dei in se: idololatria: ⁊ similia: ⁊ illa sunt simpliciter maxima peccata ex parte obiecti. Aut cõmittunẽ in humanitatem christi. Et hoc dupliciter: aut in humanitatẽ xp̃i manifestam: vt crucifixio xp̃i: eius flagellatio ⁊c. Aut tectã specie sacramẽtali: vt indigna sumptio: vel celebratio cõtra ordinẽ institutũ. Pctã ergo cõmissa in humanitatẽ xp̃i manifestã: vt visibilis ambulauit in terris sunt grauiora: ꝗ̃ ea q̃ cõmittunẽ in sub sacro latentẽ. ¶ Patet ergo ꝙ simpliciter: ⁊ ꝗ̃tũ ad genus peccati grauiꝰ est hoc peccatũ indigne sumptionis omni peccato commisso in proximuꝫ: vt grauiꝰ homicidio: spoliatione: adulterio: sacrilegio: incestu: traditione persone: ciuitatis ⁊c. Sed pctã cõmissa in deitatẽ similiter ⁊ in humanitatem xp̃i aperte et manifeste sunt grauiora. ¶ Ex circũstantia ṽo pctm̃ est grauius altero ex parte ipsiꝰ peccãtis: vt qꝛ ex ignorãtia: vel infirmitate: aut certa malitia. Ex cõtẽptu vel ex surreptiõe: ex magna vel modica libidine: ⁊ ita de aliis circunstãtiis. Et ſm hoc põt pctm̃ in ꝓximũ vt latrocinium esse grauiꝰ: ꝗ̃ indigna sumptio: vt si nõ sit ex temeritate: sed timore cõfusionis aut pene. Sic etiaꝫ stat ꝙ indigna sumptio sit magis peccatũ: ꝗ̃ infidelitas: aut blasphemia: vt quãdo ex maiori cõtẽptu: ⁊ infidelitas nõ sit pertinax: sed cõtingit ex aliqua deceptione. Et ita patet responsio ad q̃situ. Et tantũ de illo dubio quarto.

Peccatum potest dici graue vel grauius ex obiecto: vel ex circũstãtia.

¶ I De dubio quinto tangente frequentationem huius sacramẽti: videlicet vtrũ expedit frequẽter communicare. Et vt specialius queraẽ: potest esse dubiũ vtrũ existenti in statu in quo potest laudabiliter celebrare vel cõmunicare: in quo etiã potest laudabiliter abstinere: meliꝰ sit abstinere ꝗ̃ accedere vel celebrare. ¶ Et arguiẽ primo ꝙ neutruꝫ sit alio melius. Nã dicit Aug. li. de eccle. dogmatibus: ⁊ habeẽ de cõse. dis. ij. quotidie. Quotidie eucharistie communionem accipere nec laudo: nec vitupero. Sequitur. Si dixerit quispiã non quotidie accipiendum eucharistiam: alius affirmat quotidie: faciat vnusquisqꝫ qđ ſm fidẽ suaꝫ pie credit faciendum. Neqꝫ em̃ litigauerũt inter se: aut quisꝗ̃ eorũ se alteri prepo suit zacheus: et ille cẽturio: cũ alter eoꝝ gaudẽs in domũ suã suscepit dñm. Alter dixit. O dñe nõ suꝫ di. vt intres sub tectũ meũ. Ambo saluatorẽ honorificantes: ꝗ̃uis nõ vno modo. Ambo peccatis miseri: ambo misericordiam cõsecuti. Ad hoc valet ꝙ manna ſm propriam voluntatem in ore cuiuscunqꝫ sapiebat.

sapíebat. Ex hac autoritate colligitur qđ neutrũ
alteri prefertur in casu posito: accedere scilȝ et ab
stinere. ¶ Preterea multi sanctorũ spiritum dei
habentium refugerunt sacerdotium: ne cogeren
tur celebrare: vt beatus Marcus euãgelista: qui
sibi pollicem amputasse dicitur: vt sacerdotio re
probus inueniretur: vt dicit Hieroñ. in prologo
super Marcũ: similiter beatus Franciscus: beat⁹
Benedictus: ⁊ plerīqȝ alij ad sacerdotium pro
moueri recusabant. Quidam etiam vocati humi
liter paruerunt: officium sacerdotale amplecten
tes: ⁊ hostiã sacratissimã quotidie offerẽtes. Nã
⁊ btũs Cassio. narnensis epũs: q̃ quotidianũ deo
sacrificiũ offerre cõsueuerat: seqȝ in lachrymis in
ter ipsa sacrificiorũ arcana mactabat: mandatũ
dñi suscepit dicentis. Operare qđ operaris: non
cesset pes tuus: nõ cesset man⁹ tua: natali aplo
rũ venies ad me: ⁊ retribuam tibi mercedẽ tuam.
Qui post septẽ annos ipso aplorũ natalitio: cum
missarũ solẽnia peregisset: e corpore exiuit: vt te
statur beatus Greg. iiij. dial. c. viij. Sancti aũt in
vtroqȝ credunt placuisse deo ⁊ nõ errasse: neqȝ in
virtutibus dispares fuisse: vt dicit Chriso. In san
ctis ait fuere pares virtutes: dissiles pugne: glo
riose victorie: ideo videt vtrũqȝ eque fore cõmen
dabile. ¶ R Deinde arguitur qđ melius sit pro
pter accedentis humilitatẽ ⁊ sacramẽti reueren
tiam ⁊ dignitatẽ abstinere q̃ accedere. Ueritas
respondere debet figure: ergo sicut agnus pasca
lis non debuit nisi semel in anno immolari: ergo
nõ dȝ verus agnus xp̃s in sacto: nisi semel in an
no immolari ⁊ sumi. Item sicut baptism⁹ qui si
gnificat mortem dñi (vt. s. dictũ est) nõ nisi semel
accipit in vita: ita ⁊ eucharistia que similr mors
dñi sm aplm annunciatur: nõ nisi semel accipiẽ
da est in vita eadem ratione. ¶ Preterea in man
ducatione spũali nullũ est periculũ: in sacfali aũt
periculũ est: nisi hõ sit bene paratus. Sed via se
curior est eligẽda: ergo raro est cõicandũ sacfali
ter ⁊ freqũter spũaliter: ⁊ per cõsequẽs frequen
ter abstinere est melius q̃ frequenter accedere.
¶ Preterea. Qui accedit cõsiderat effectũ ⁊ fru
ctũ sacri: ⁊ ita ꝯmodũ propriũ. Qui vero nõ acce
dit: attẽdit gloriã dei: ⁊ dignitatem maiestatis ei⁹.
Sed magis bonũ est considerare ⁊ querere glo
riam dei: q̃ cõmodũ propriũ: ergo ⁊c. Consequẽ
tia nota cũ maiore. Et minor probatur: qȝ accede
re modo dicto procedit ex amore cõcupiscentie:
abstinere ratione prefata procedit ex amore ami
citie: nunc autẽ perfectior ⁊ excellentior est amor
dei amicitie: q̃ amor dei concupiscentie: ergo et
actus procedens ex illo amore amicitie: est perfe
ctior actu procedente ex amore concupiscentie.
Siquidem nobiliorum virtutum nobiliores sunt
actus: amor autem amicitie ad charitatem perti
net: amor cõcupiscentie ad spem. ¶ Qđ autẽ me
lius sit accedere: arguitur. Primo qȝ quotidie est
accedendũ: ⁊ ita nullo die abstinẽdũ. Antecedẽs
est beati Ambro. lib. j. de sacra. Panis iste quoti
dian⁹ est: accipe quotidie qđ q̃tidie tibi psit. Sic
viue vt q̃tidie merearis accipere. de ꝯse. di. ij. nõ
iste. Preterea semper est accedendũ: igit non ab
stinendum. Consequentia nota. Antecedens est
beati Ambro. ⁊ habetur de conse dist. ij. Si quo
tienscunqȝ. Si quotiẽscunqȝ effunditur sanguis
christi: in remissionem peccatorũ effundit: debeo
merito semper accipere: qui semper peccõ: semꝑ
accipere debeo medicinam. ¶ Item Calixtus pa
pa de cõsecratio. distin. ij. peracta: dicit. Peracta
consecratione: omnes cõmunicẽt: qui noluerint
ecclesiasticis carere liminibus. Sic enim aposto

Ambro.

li statuerunt: ⁊ sctã romana tenet ecclesia. ¶ Item
Hilarius eadem dist. si nõ: ait. Si nõ sunt tanta
pctã vt excõicet q̃s. i. vt dignus sit excõicatione
(nã omne mortale est dignũ excõicatiõe) nõ de
bet se a medicina corpis ⁊ sanguinis dñi separe.
His autoritatibus vel precipit vel cõsulitur fide
libus quotidie cõicare: sed preceptũ sistr ⁊ cõsiliũ
est de meliori: ergo melius est accedere q̃ abstine
re. ¶ Preterea quãto homo frequẽtius accedit:
tanto magis dignificatur ⁊ deo approximat: sed
melius est dignificari ⁊ deo approximare: ergo.
Antecedens patet: qȝ per vnũ dignum accessum
accedẽs dignificat ⁊ deo vnit: ac grã augetur: er
go quãto frequentius id agit: tanto magis digni
ficatur ⁊ deo appropinquat. Quia cũ frequenta
tione mysterij: crescit nostre salutis effectus: vt dr̃
in collecta. ¶ Preterea ex accessu multiplex pue
nit cõmodũ ⁊ accedenti ⁊ alijs ecclesie membris.
Ex abstinentia aũt a bono opere nullum puenit
cõmodum: licet si preceptũ non fuerit: nullum se
quatur pctm̃. Sed melius est id quo cõmodum
procurat sibi ⁊ ecclesie: q̃ quo illa negligunt. Ad
hoc facit parabola de seruo inutili: qui talẽtum si
bi traditũ abscondit in sudario. Autoritas autem
celebrãdi pro viuis ⁊ mortuis talentũ est magnũ
sacerdoti cõmissum ad pfectũ toti⁹ ecclesie: ideo
abscondendo illud ⁊ non offerendo ad vtilitatem
viuorum ⁊ mortuoꝝ: videtur incurrere sugillatio
nem serui negligentis talentũ sibi cõmissum abs
condentis. Ad hoc facit illud Bede in quodam
trac. ꝙ sacerdos nõ legitime impeditus celebra
re omittens quãtũ in eo est: priuat sanctã trinita
tem laude ⁊ gloria: angelos leticia: pctõres venia
iustos subsidio ⁊ gratia: in purgatorio existentes
refrigerio: ecclesiam speciali xp̃i beneficio: ⁊ seipm
medicina ⁊ remedio. ¶ R Pro solutione huius
dubij aduertendum qđ vt patet ex forma dubij:
dubiũ nõ loquit de indignis ⁊ indispositis: q̃ in
digna sumptione incurrunt maledictiões supio
re lectiõe recitatas. His eñ etsi nõ sit bonũ acce
dere: malum tamẽ est simpliciter abstinere. Con
tra illos loquitur beatus Bernar. iij ser. de festo
pasche: cuius principium est. Uicit leo. Deprehẽ
si estis inter angustias preuaricatores: nõ qȝ pre
uaricatores estis: sed qȝ persistitis in preuarica
tione: addentes preuaricationẽ: aut penitus im
penitentes: aut tepide penitẽtes. Nec periculosa
fugientes: vel post miseram experientiam incẽti
ua peti. Irretiuit vos inimicus perplexis: vt ait
(Job. xl.) scriptura neruis testiculorum. Si hac
conscientia christi sacramẽta refugitis: nihil vo
bis cõmune cũ christo: nõ habetis vitam in vo
bis. Ipsum audite dicentẽ. Nisi manducaueritis
carnem filij hominis: ⁊ biberitis eius sanguinẽ:
non habebitis vitã in vobis. Si indigne suscipi
tis: iudicium vobis manducatis sctm̃ corp⁹ dñi
non dijudicãtes. Redite ergo preuaricatores ad
cor: ⁊ in toto corde querite dñm: ⁊ odite malũ: pe
nitentes non verbo tantũ ⁊ lingua: sed spiritu et
veritate. Hec Bernar. Neqȝ attẽdunt isti q̃tum
sibiipsis nocent abstinendo a communione ⁊ ce
lebratione: si fuerint sacerdotes: dicẽtes sibiipsis
melius est corpus christi non sumere: missam nõ
celebrare: quã indigne accedere: quod vtiqȝ verũ
est. Melius idest minus malum. Nam dicit scri
ptura. Non est bonum sumere panem filiorum ⁊
mittere canibus. Sed hec sciẽtes non erubescũt
miseri esse canes impudẽtissimi: qui vocati sunt
in partem filiorum dei. Nec timent esse vasa mor
tis facta in interitum: et receptacula immundi
cie: qui esse deberent locus ⁊ hospitiũ: atqȝ vasa

Hilarius.

Luc. xix.

Beda.

Bernar.

Mat. xv.

mũda vite ⁊ gratie: immo fontis vite ⁊ glorie. O quanta eos manent tormẽta q̃ dño hospitiũ negant: si maiora sodomitis preparata sunt his: q̃ christi servos nõ recipiũt. Si q̃ minimũ xp̄i discipulum hospitio non colligũt: audituri sunt. Discedite a me maledicti in ignẽ eternuʒ: q: hospes fui ⁊ non collegistis me. Quid audituri sunt qui xp̄m in propria venientem: cũ sint sui: substãtia ⁊ offici⁹ nõ recipiunt? Sodomite q̃ angelos veniẽtes non collegerunt: igne ⁊ sulphure puniti sunt. Haud dubiũ: qui dñm angelorũ pulsantẽ ad fores cordis: vt cenet cũ eis suscipere cõtemnunt: vt suis libidinibus vacent: quin mittendi sint in stagnum ardentẽ sulphureũ: nunq̃ inde liberandi. De his ergo dubiũ nostrũ nõ querit. Sed de illis qui sibi bene sunt conscij: quorũ quidaʒ accedunt: quidã ex reuerentia sacramenti abstinent. Nõ tñ de illis qui aliquo debito rõne officij religionis aut beneficij tenenł cõicare vel celebrare. Hi eñ nõ sunt in statu in quo possunt laudabiliter abstinere. Siquidẽ oĩs debens nõ soluẽs debitum cũ põt: non soluendo peccat. ¶ M Unde cõsequenter aduertendũ: q colligendo que doctores scribunt de varia sumptione huius sacramẽti: potest distingui quadruplex mãducatio huius sacramenti: scilicet

Eiusdẽ. xxv. — *Gen. xix.*

Mãducatio
- Pure corporalis.
- Sacramentalis tantum.
- Spiritualis tantum.
- Sacralis ⁊ spũalis simul.

Manducatio quadruplex huius sacri.

¶ Mãducatio corporalis tñ: est comestio specierum sacramentaliũ: vt cibi corporalis: nullo habito respectu ad rationem sacramenti: quõ manducat sacrm animal brutum mus vel porcus: nõ potens cognoscere rationem sacri. Hoc etiam modo sumit fidelis vel infidelis: dũ species illas accipit: vt aliũ corpis cibũ: nihil cogitans de sacramento. Est tamen ⁊ alius modus corporalem intelligendi manducationẽ sive carnalẽ: quõ iudei intellexerunt verba xp̄i: de quo. s. dictum est: lec. xxxvi. ¶ Mãducatio sacralis tñ est actualis susceptio sacramenti cũ intentiõe sumendi vt sacramẽtũ: sine fide formata charitate. Dicitur eñ cũ intentione sumendi vt sacramentũ. i. vt alicuius rei significatiuum vel contentiuũ. Requirił enim intentio sumẽdi sacrm ṡm fidẽ sacramẽti: q̃ fides sit in ipso sumente vel in alio. In ipso vt in fideli credente in sacramento cõtineri xp̄m. Uel in alio: vt in heretico: seu infideli volenti tamen sumere eodem modo quo fideles sumunt: ad eundem scʒ effectum. Ut exempli causa: si talis sumeret hostiam consecratam cogitans ⁊ intendens: volo sumere ad eundem effectũ ad quem xp̄iani: fiat qõ fieri põt: licet nõ crederet aliquid sacrum cõtineri sub hostia. Ille quidem sic sumens sumeret sacramentaliter: q: nõ vt aliũ cibũ corporalẽ: nec spiritualiter: ergo sacramentaliter: alioquin oporteret ponere quintũ membrũ. Hec est intentio Alexã. parte. iiij. q. xliij. membro. iij. Qõ enim intentio sumendi vt sacramentũ requiratur ad sumptioneʒ sacramentaliter: declarat per sile de adulto: si ab alio lauaretur in aqua pferente formã baptizãdi: ipse tñ nõ intẽderet baptizari: sed simplr lauari: velut in alia aqua: nõ lauaretur sacramentaliter: nec baptizaretur. Si vero intẽderet baptizari sive lauari vt christiani intendunt dicens sibi. Uolo hoc fieri circa me eodem modo quo christiani credunt: licet nõ crederet lotioneʒ illam esse alicuius efficacie vere baptizaretur. Ex illo patet q aliud est manducare sacramẽtum / ⁊ manducare sacramentaliter: quia mus ⁊ infidelis manducat sacrm: sumens species panis sicut aliũ cibũ: ⁊ tñ nõ sacramẽtaliter. ¶ Manducatio spiritualis tñ est fide formata in christũ actu vel habitu credendo ei vt capiti membrũ incorporari: sine actuali specierũ sacramentaliũ sumptione. Dicił fide formata: propter angelos qui non manducant spiritualr hoc sacrm: licet xp̄o fruantur in glia: q: nõ habẽt fidẽ: sed visionẽ claram: idẽ est de beatis. Dicitur credẽdo actu: propter adultos in christũ credentes. Dicitur habitu: pꝑter paruulos baptizatos: qui habent fideʒ infusam: silr ⁊ charitatẽ. De hoc latius vide supra lec. xxxvi. Dicitur sine actuali ⁊c. ad excludẽdum manducationẽ sacramẽtalẽ. ¶ Manducatio sacramẽtalis ⁊ spũalis simul: est actualis sumptio sacramẽti cum fide formata charitate sumẽtem sumpto incorporãte. Et patet declaratio ex precedentibus. ¶ N Cõsequenter suppono cuʒ magistro lib. iiij. sent. dist. j. ⁊ doctoribus ibidem scribentibus: qõ sacramenta no. le. virtute operis operati cõferunt gratiam: ita qõ non requiritur bonus motus interior qui mereatur gratiaʒ: sed sufficit qõ suscipiẽs nõ ponat obicem. Sicut in sacris ⁊ in sacrificiis vet. test. nõ cõferebał gratia ex hoc solo: qõ suscipiẽs sacro vtebał non ponens obicẽ: sed tantũ conferebał ex virtute boni mot⁹ interioris tãq̃ meriti: vt dicit Sco. in scrip. iiij. dist. j. q. v. qõ dictuʒ sic intelligo: qõ suscipiẽs sacramẽtũ non solũ cõsequitur gratiam tantam quantã meretur bonus motus interior: quo suscipiens conuertitur in deum: siue de cõdigno / siue de congruo. Sed vltra hoc consequitur gratiaʒ: vel gratie augmentũ ex sacramẽti efficacia: quaʒ operaretur l nõ ponente obicẽ: nõ rõne actualis deuotionis vel dispositionis: qõ est ꝓpriũ sacramentis no. le. alioqn frustra susciperet sacrm vbi de suscipiendo non obligat preceptũ. Nil eñ adderet personalis dispositio merito qõ haberetur etiam sine sacramento. Et hoc est qõ dicit btũs Aug. ⁊ allegat magister vbi. s. volens aperire differentiam inter sacramenta vete. test. ⁊ sacramenta no. le. Illa inquit promittebant tantũ ⁊ significabãt: hec aũt dant salutẽ. Si aũt sacramẽta no. le. non darent gratiã: nisi quantum exigit accipiẽtis dispositio: non aliter darent salutem / q̃ sacramenta vete. testa. In quorũ vsu etiam iudei ipsis ex deuotione: ⁊ ꝓcepti diuini obedientia vtentes gratiaʒ acceperunt: quantum eorum preparatio exigebat: sed quia non acceperunt ex efficacia sacramentorum: dicũtur non dare: sed significare ⁊ promittere salutem. Nec certe no. le. sacramenta darent salutẽ. Nũc aũt dant salutẽ: q: post meritum dispositionis vtentium ex efficacia quã sortiũtur ex institutione xp̄i: ⁊ merito passionis ei⁹: ꝯferũt gratiã qua saluamur. Hinc ait Gerson in trac. de pollutionibus nocturnis. Celebratio habet efficaciã magnã virtute operis operati: propter quã nõ tantũdẽ valet voluntas sola celebrãdi sicut par volũtas actu celebrãs. Addit itaqʒ op⁹ hoc externus aliquid bonitatis ad bonitatem voluntatis: propter meritũ passionis christi: adeo dici solet opus priuilegiatum. ¶ O His premissis respondeo ad dubiũ per tres ꝓpositiones. Pri a: Utrũqʒ scʒ accedere ad eucharistie sacramentalẽ cõionẽ: ⁊ ab eadem abstinere: in casu dubij põt esse meritoriũ ⁊ laudabile. Probatur pro prima parte: q: que digne accedit vt ponit casus dubij: accedẽdo merel fructus eius percipere: vt deductũ est. s. lec lxxxv. Itẽ per dignã sumptionem meretur sumẽs vitã eternã ṡm illud. Qui manducat me: et ipse viuet ꝓpter me. ¶ Scẽa pars ꝓbatur: q: põt

Quid sit mãducatio corp̃alis tñ. — *Joã. vi.* — *Quid sit mãducatio sacralis tñ.* — *Aliud ẽ mãducare sacramentũ: aliud manducare sacramẽtalr.* — *Quid sit mãducatio spũalis tñ.* — *Manducatio sacralis ⁊ spũalis simul quid sit.* — *Super ps. lxxiij.* — *Gerson.* — *Joan. vj.*

q: pōt aliquis ad sumptionē sufficienter disposi-tus (puta nō existēs in mortali) attēdere sacri di-gnitatē ꝛ tremendā excellentiam: suāq; fragilita-tem: ꝛ ex humilitate propter sacramenti reueren-tiam abstinere: se reputādo indignū. Et ille act⁹ quo elicit velle abstinere: est actus procedens a virtute fidei ꝛ humilitatis: ordinabilis in deum: quia dei magnificatiuus: ꝛ per ꝯsequens pōt es-se meritorius. Ad hoc est autoritas Aug. 8. allega-ta: vbi dicit de zacheo ꝛ centurione: ambo salua-torem honorificantes: honorificare autem salua-torem est meritorium. ¶ Scda propositio. In ca-su dubij: quo scz pōt quis laudabiliter abstinere ꝛ laudabiliter accedere: fructuosius est: melius. ꝛ laudabilius accedere sumendo eucharistiam sa-cramētaliter ꝛ spūaliter: ꝙ abstinēdo a sumptiōe sacrāli: sumere tm̄ spūaliter. Probaẜ multiplr. pri-mo: q: maiorē fructū consequiẜ prim⁹ ꝙ secūdus ergo. Consequētia nota. Antecedens probatur. Quia omnē fructū quē consequitur secundus: eū sequitur primus: qm̄ ambo manducant spiritua-liter: ꝛ pono ꝙ sint eque dispositi: ꝛ vltra hoc con-sequitur fructum: quē dat sumptio sacramenti ex opere operato: quē nō consequitur nō sumens sa-cramentaliter: vt pz ex notabili vltimo. Preter-ea: q: accedere procedit a nobiliori vtute ꝙ ab-stinere: ergo est actus nobilior. Tenet consequen-tia: q: quāto virtus perfectior / tanto actus eius nobilior. Antecedens patet: quia actus acceden-di procedit a charitate ꝛ dilectione huius sacra-menti: ꝛ in eo contenti: sed actus abstinendi elici-tus: hoc est velle abstinere: procedit a timore: sed perfectior est virtus charitatis ꝛ dilectionis ꝙ ti-moris. Preterea actus accedēdi procedit ex plu-ribus virtutibus: vel saltē cōpatitur secū plures virtutes: ꝙ actus abstinēdi: ergo est melior. An-tecedēs probaẜ. Quia accedens nō minus se hu-miliat: ꝙ abstinēs: ꝛ vltra hoc habet virtutem di-uine cōfidentie. Nam quis considerans excellē-tissimā magnitudinē hui⁹ sacramēti: ex quo mo-uetur motu reuerētie. Considerās etiā suā iperfe-ctionē: ex quo moueẜ motu profunde humilita-tis. Cōsiderans deniq; periculū in indigno acces-su: ꝛ per hoc moueẜ motu timoris: ac sic abstinet iudicās se min⁹ dignū tali cibo supercelesti. Ali⁹ vero eadē cōsiderans: eisdē virtutū motibus mo-ueẜ: ꝛ vltra hoc considerans ineffabilē dei bonita-tem: miam: dilectionē: qua nobis in hoc sacramē-to seipsum in cibum dedit: volēs vt eo vteremur ꝛ per hoc mouetur motu confidentie in diuinam misericordiā: nihil in se / aut in suis meritis: sed in sola dei misericordia confidens: ꝛ desiderat deo vniri: quod dilectiōis est: habet virtutes omnes quas habet abstinens: ꝛ vltra confidentiam: que valde deo placet: ad quā frequenter adhortatus est dicens: ꝯfide fili ꝛc. Item non vti sacramento cum potest ꝛ proficit vtenti est quidā gradus in-gratitudinis: ex opposito vti beneficio: quod est quedā recognitio beneficiati gradus est gratitu-dinis: ergo preter virtutes predictas: sumptio sa-cramenti procedit etiam ex gratitudine. Faciunt ad idem rationes supra pro illa parte adducte. ¶ Tertia propositio est. Etsi non peccent: im-prudenter tamē agunt ꝛ stulte: qui dispositi ab-stinent a sacramentali communione. Primū qꝫ non peccent patet ex propositione prima. Quod imprudenter agunt et stulte abstinendo probaẜ post Gers. super magnificat trac. ix. Nam impru-denter agit quoad ceteros. Stulte quo ad se. Nā per hoc sacrificiū datur gloria deo in altissimis Et in terra pax hoībus bone voluntatis. Ipsum

Dispositi q̄ abstinent a sacrali cōio ne et si non peccent / im prudenter tñ agunt.

letificat angelos: liberat in purgatorio detentos vt eorum pena breuior sit et leuior. Viatoribus impetrat nunc conuersionem ad gratiā: nūc ꝯser-uationē in gr̄a: nūc ꝯ mūdi pericula firmamētū: nūc angelorū custodiā: ꝛ refrenationem tentationū. Tanta aūt bona negligere imprudentie est: ne di-cā impietatis. Stulte agunt quoad se: tū q: se ma-gnis ꝛ multis bonis priuant que cōsequerenẜ ex opere operato. Tum q: stult⁹ est timor ille: vel re-uerentia minus prudens qui ad dn̄m se vocantē ꝛ inuitantē nō accedit: sed procrastinat: ꝛ corui-na voce dicit: cras cras. Vn̄ sepe venit illud Na-sonis. Qui non est hodie / cras minus aptus erit. Deniq; talib⁹ qui nolūt accedere: nisi sint actua-liter deuoti et feruidi: contingit similiter agere quasi frigidis nolentib⁹ igni appropinquare: ni-si prius calidi sint: et infirmis nolentibus consu-lere medicum: nisi prius sani sint: qꝫ ꝙ stultū sit: nemo est qui ignorat. ¶ Et si quis dicat vacatio-nem a celebratione ideo fieri: vt ipsa postea reue-rentius ꝛ deuotius quanto rarius fiat. Respon-det cancellarius Gerson loco tractatus de cele-brationibus allegato. Fatemur inquit posse hic euenire. Sed ex aduerso cōtingere potest ꝙ talis subtractio remouebit habitū ad bonū: cui⁹ effe-ctus fm̄ phm̄ est delectare. Signū inquit acquisi-ti habitus: est in opere delectari. ij. Ethico. Sub-dit. Distraheris hodie: parum deuot⁹ es: parum recollectus: plurimum tentatus a carne: mundo: demone. Credo equidem: sed agnoueris quod nō dormiunt qui te persequunẜ: cras ydem erūt ad-uersantes tibi hostes: tueq; deuotioni insidian-tes: quales sunt hodie. Quocirca non irrationa-biliter consulit sapiens: quodcunq; potest man⁹ tua instanter operare. Nescis enī qn̄ tale temp⁹ ad laudabiliter celebrandū tibi cōcedetur: qua-le modo habes. Et si vtrunq; habeas: vtrunq; meli⁹ est. Esto qꝫ fueris in hac vel illa die defectuo-sus: cur nouū defectū in non celebrando super-inducis? Sed frigidus sū dicis aut tepidus. Se-pe sustinuit initium celebrationis hominem pa-rum deuotum et frigidum: quē in fine dimisit ca-lidū et feruidum. Corpus xp̄i ignis est spiritualis accede fiducialiter ad hunc ignem: calesces faci-lius. ¶ Audiamus Ambro. orantē. Graue est qꝫ ad mensam tuam mundo corde: et innocentibus manibus nō venimus: sed grauius est: si quia pec-cata metuimus: sacrificiū nō reddimus. Et sub-dit. Licet igiẜ ꝑ obedientia adsistere: et pro indul-gentia petere: pro officio ministrare: pro remedio immolare: ꝛ pro populo obsecrare. Preterea aut sic timens celebrare abstinet: q: confidens de in-dustria sua: sperat se alio in tpe magis aptū futu-rum: aut quia maiorem dei gratiam se preparan-tem expectat. Si primum: stulta est presumptio. Neq; enim toto tpe vite sue quātūlibet in longū protracte: quia sua industria dignum se reddere potest tanta communione autoris omnium: bo-ni infiniti. ¶ Q Unde ꝛ hoc omni accedere volē-ti ignorandum nō est: qꝫ precipue ex diuino mu-nere: ꝛ non ex nostra industria seu preparatione reddimur digni participatione sacramēti. Hoc cogitatum et masticatum humiliabit nos vehe-menter: et profecto humilitas sola est que dispo-nit ꝑ digna tanti hospitis in anime cenaculo su-sceptione. Si secundū: fatua est hec expectatio a domino: qui semper sublato impedimēto: presto est: nec nouit tarda molimina spiritussancti gra-tia: vt ait Ambro. Nec abbreuiata est manus do-mini: vt saluare nō possit: neq; aggrauata auris eius vt non exaudiat. Esa. lix. Stat pulsans ad

Ouidius.

Eccl̄ia. ix.

In quadā homelia.

ostiū:petit introitū vt cenet tecū: tū aperi ianuā
cordis:remoue mortalis pcti gratie repagula:fac
quod in te est fm modū.s.lect.vii.ꝛ.viii.expositū
ꝛ secure suscipe xp̄m:ꝛ in promissionum eius ve-
ritate:nō in tua vanitate fidens: voluntarie sibi
sacrifica. Immūda es o ala:accede inquit cācel-
larius:mundanda:ad fontē puritatis incōtami-
bilem. Esuris:accede pascenda ad panem viuifi-
cum et indefectibilē esurientē bonis implentem.
Egrotas:erit hoc efficacissimum tue inualitudi-
nis medicamentū. Fluxū pateris:nec sanari pote
ris a medicis tuis.s.exercitys: tāge plena fide cū
emorroissa fimbriā vestimenti iesu: sacrosanctā.s.
hostiā vt restringaris. Si percussaꝫ te sentis a ser
pentib9 puersarū tentationū:qd restat nisi vt ser
pentē xp̄m eneū sine veneno eleuatuꝫ inspicias?
Si dicis cū propheta. Quoniam vnica ꝛ pauper
sum ego:particeps esto huius sacroscti mysterij:
habebis xp̄m comitē fidū:ꝛ hospitē ditissimum.
Cecā te fortassis debilē ꝛ claudā cōquereris: me-
mineris qm̄ tales ad cenā magni regis inuitanf:
ꝛ intrare compelluntur. Lubrica suꝫ inquis ꝛ in-
stabilis:sed hic panis confirmat cor. Tristis es ꝛ
anxia:sed hoc vinum hominē interiorē letificat.
Inquietant te ꝛ turbant plurima? adhere ei qui
Joan.xvi. turbidos fluctus sedat: qui est pax nostra. Insu-
per qui ait in mundo pressuram:in me pacem ha
bebitis. Peregrinaris a domino:sed in fortitudi
ne cibi illius ambulabis vsqꝫ ad mōtē dei. Non
ergo formidandū: sed i domino sperandū:et ipse
enutriet ꝛ non cōfundet. Nō in multitudine vir-
tutis sue:ꝛ sua preparatione seu propria deuotio
ne:sed in se deficiendū:in solo domino confiden-
dum. Euenit nōnunq̄ vt turbatiōes: pugne de-
ordinationes ꝛ seditates inferius sensualiter agi
tate:succrescere faciant superius meritū nostruꝫ
sicut ecōtra magna vtrobiqꝫ serenitas / superbie
Obiectio. ventū omnia fundit9 euertentem repente quan-
doqꝫ inducit(als indicat.) ¶ R Sꝫ diceres. Si
tantus est fructus frequentis sumptionis:tūc nō
solum quotidie: sed etiam eodem die frequenti9
esset sumendū:sicut eodem die frequenter orādū
ꝛ meritorie est operandum. Consequens est con-
Solutio obiectiōis. tra illud decretū Alexan. pape de conse.dist.i. suf
ficit. Rńdetur fm Alex.de ales parte.iiii.q.li me
bro.iiii.qd pluries vno die sumere eucharistiā ex-
tra casus in iure expressos:in quibus scilꝫ lꝫ plu-
ries vna die celebrare:nō est cōcessum ppter plu-
Ad dignaꝫ sumptionē dñici corporis reqsita. res rationes:que sunt:defectus debite reuerētie:
presumptio dignitatis ppriē: ꝛ insufficiētia gra-
titudinis reddende. ¶ Ad dignā sumptionē dñi-
ci corporis requiritur meditatio excellentie tan-
ti sacramēti:vt sic mens excitetur ad sumendū cū
reuerentia et deuotione. Requiritur etiam cōsi-
deratio pprie indignitatis: vt excitetur animus
ad sumendū cū timore. Requiritur quoqꝫ reme-
moratio aut estimatio beneficentie dei:que ma-
gna ꝛ multiplex apparet in beneficio huius sacra
menti: vt excitef homo ad sumendum cum gra-
tiarum actione. Hec autem difficulter digne ex-
hibentur pluries vna die:vnde tandē in cōsuetu
dinem veniret sine hac preparatione sumere:ꝛ p
i.Cor.xi. hoc minus reuerenter. Preterea sacramentum il
lud sumitur in memoriam mortis xp̄i fm aplm:
vno ergo die nō nisi semel sumendum est sine ne-
cessitate:sicut xp̄s tm̄ semel mortuus est. His de
causis dicif in decreto supra allegato. Sufficit sa
cerdoti vnā missam i die vna celebrare:quia xp̄s
semel passus est:ꝛ totum mundū redemit. Non
modica res est vnā missam facere:ꝛ valde felix est
qui vnā digne celebrare pōt. Quidā tm̄ p defun-
ctis vnā faciunt: alterā de die si necesse fuerit.
Qui vero pro pecunijs vel adulationibus secula
riū vna die presumunt plures facere missas: non
existimo euadere dānationē. Hec ibi. ¶ Sūt au-
Casus qua tuor in qb9 licꝫ plures missas vno die celebrare. tē casus in quib9 lꝫ plures missas vno die celebra
re:quatuor:quos ponunt summiste. Primus in
die natiuitatis dñi:vt habef de cele.missa.consu
luisti:lꝫ tres missas cantare. Scđs qui statim su-
pra positus est. Tertius ppter necessitatē peregri
norū infirmorꝫ:aut forte nuptiarū. Quartus duꝫ
ppter raritatē sacerdotū:vel paupertatē ecclesia
rū vni sacerdoti plures ecclesie cōmendātur. In
illis vltimis tribus casibus vltra duas celebrare
non licet:vt in glos.c. sufficit allegati. Quotiens
autē sacerdos voluerit scđam missam celebrare:
in prima ablutionē sumere non debet vt ieiunus
veniat ad secundam:vt hab etur de cele.missa.ex
parte. ¶ S Per hoc ad rationes in principio
motas. Ad primam de Centurione ꝛ Zacheo
dr:q beatus Aug.vult qđ dū aliquis est sine pctō
mor talis cōscientia:nō obligatus celebrare ex of
ficio:nec aliter impedit9:habet vtrūqꝫ in sua po-
testate licēter facere ꝛ laudabiliter: accedere vꝫ
aut abstinere:vt dixit ppositio prima. Nec vnuꝫ
alteri vniuersaliter ꝛ in omni casu preferēdū. Uſi
quotidie celebrare respectu cuiuscūqꝫ nō est ge-
neraliter laudandū vel reprehendendū:qꝛ datur
casus in quo illud: ꝛ alius casus in quo aliud est
preferendum Stat enim aliquem non esse quoti
die dispositū etiā sine sui culpa:stat aliū nihil ha
bere impedimenti. Secundo laudabile est quoti
die accedere:nō sic primo. Unde qđ simpliciter
sit laudabilius accedere concludit:cū addit. Sic
viue vt semper merearis accedere. Et i de verbis
domini. Iste panis quotidianus est:accipe quo-
tidie vt quotidie tibi prosit. ¶ Ad secundam de
sanctis patribus abstinētibus:rńdet cancellari9
dicens. Facta quorundam venerāda magis sunt
pia interpretatione:q̄ in exemplū agēdi trahen-
da. Deniqꝫ diuersa sunt dona ꝛ vocationes in di
uersis prout spūssanctus voluerit. Uaria enim
operatus est dominus in sanctis suis:in quibus
semper ꝛ vbiqꝫ est mirabilis:ad commendationē
diuersarum virtutum. Unde in primis de quib9
arguitur commendatur humilitas:in altero de-
uotionis ac charitatis feruor: nec oibus omnia
data sunt. Et quod additur q sancti non fuerint
dispares virtutibus:nō est simpliciter veruꝫ: qm̄
alter altero sanctior:sicut in mansionib9 alter est
altero sublimior. Chriso. vero loquif de paritate
virtutum quātum ad genus virtutis ad salutem
necessarie. Sic enim pares fuerunt ppter earum
cōnexionē:non aūt quantū ad virtutis intentio-
nē. ¶ Ad illos qui arguūt q melius sit abstinere
ꝛc. Ad pmā de agno paschali dr fm Alex. q sacra
mentū hoc fuit pluribus figuris prefiguratū di-
uersis respectibus:quarū figurarum alique fue-
runt frequenter iterate: alie semel tm̄ vel rarius
exhibite. Agnus paschalis figura est huius sacri
inquantū est memoriale passionis:ꝛ ita principa
liter passionis xp̄i: ꝛ ex consequenti eucharistie.
Christus autē semel tantū immolat9 est in cruce:
ergo agnus tm̄ semel in anno edebatur. Manna
vero fuit figura huius sacramēti in ratione cibi:
ideo diebus singulis māducabāt. ¶ Ad aliud de
baptismo:dicitur q baptismus est figura mortis
christi:inquantum in baptismo morimur pecca-
Māna fuit figura hui9 sacri in rōne cibi. to: presertim originali. Hoc autem non contin-
git nisi semel: quia peccatum originale dimis-
sum non redit. Eucharistia est memoria passio-
nis et nostri refectiua in donis virtutibus ꝛ gra

tys:que

tũo: que refectio iteratur. Item baptismus chara cterem imprimit: ideo iterari nõ debet: secꝰ de sacramẽto eucharistie. ¶ Ad tertiũ dicẽdũ ꝙ ois ꝑparatio interior requisita ad digne spũaliter cõicandũ sufficit ad digne sacramẽtaliter sumẽdum: et iõ est equa securitas. Nam quilibꝫ nõ dignꝰ spũali mãducatione: est in periculo mortis eterne: quia in mortali: qđ maximũ est periculũ: in quo quisquis nõ fuerit: sine periculo manducat sacramẽtaliter Dispositio aũt exterior: vt ieiuniũ nature: et similia satis certa sunt: et ita sine periculo caueri possunt. ¶ T Ad aliud iam patet ex probatione secunde ꝑpositionis: ꝙ accedens nõ tantũ cõmodũ suũ querit: sed magis gloriã et reuerentiã dei. Nã accedendo representat summã dei charitatẽ qua pro nobis passus est in cruce: ẜm illud. Hoc facite in meam commemorationem. Representat infinitam eius potentiam: qua Christus deus et homo tam mirabiliter nobiscũ esse voluit in tantilla sacramenti specie. Representat infinitam dei bonitatẽ q̃ se sic in refectionẽ aie dare voluit nobis indignis cibũ vite. Representat ineffabilẽ eiꝰ sapientiam: vt eo ordine nos repararet quo cecideramus a statu innocentie: vnde Inno. Panem angelorꝫ manducauit homo: quatenus vñ mors oriebatur: inde vita resurgeret. Dictũ est quippe de illo. Quacũqꝫ die comederis: morte morieris. Dicit aũt de isto. Si quis mãducauerit ex hoc pane: viuet in eternũ: vñ ẜm Inno. magis redundat in gloriã dei accessus: ꝙ̃ abstinẽtia ab eodẽ. Unde patet ꝙ q̃ digne accedit: nõ tantũ ex amore cõcupiscentie: sed magis ex amore amicitie accedit.

Innocen.

Ad illa que arguũt pro parte opposita: si intelligũtur de acceptionibus digne: sunt pro scđa propositione: si aũt loquũtur generaliter dicendũ ꝙ auritas inducta intelligat ceteris paribus: cessante impedimento et de ꝯsilio nõ de necessitate ꝑcepti ¶ Ad illa de cõmodis et vtilitatibus q̃ sequũtur accessum: dicẽdũ ꝙ etsi cõmẽdabile est ꝙ huiꝰ cõmodat fructus acq̃rant accedẽti: et alijs nõ: tñ nõ est in ꝑcepto: et ideo sine peccõ pñt omitti. Nõ eñ tenemur ois ipendere deo nobis et proximo que possumus: sed illa dũtaxat ad que precepta nos obligant. Parabola etiam de talento loquitur de ijs qui in officiũ acceperũt bona dñi vt ea dispensarent. Si quis ex officio celebrare tenetur: et nõ celebrat: incurrit sugillationẽ serui nequam. ¶ Ad autoritatem Bede dicit: ꝙ merito mouere debet exhortando sacerdotes ad frequenter celebrãdũ qđ qui nõ faciũt priuãt et c. nõ aliquid auferendo sed nõ impendendo quod impẽdere possent. Et hoc extra casum necessitatis: aut precepti nõ inducit pctm̃: licet exhibitio magnum habeat meritum. ¶ U Sed circa hoc queritur vtrũ sacerdos possit a celebratione huius mysterij perpetuo cessare ex reuerẽtia sine mortali peccato. Ad hoc videtur dicere Alex. parte. iiij. q. li. membro. ij. ꝙ sic. Unde ait. Existimo tamen si quis sacerdos non habens curam animarum: nec officium: nec beneficium propter quod haberet necesse celebrare et ob reuerentiam sacramenti et timorem sue indignitatis: cessaret semper nisi iniungeretur sibi cõtrarium a superiore: ꝙ non peccaret mortaliter. Et satis concordat sanctus Bonauen. in. iiij. di. xij. q. iiij. dicens: ꝙ sacerdos si non viuit de altari sed in sua libertate manet: non tenetur magis ꝙ̃ alius homo: nisi de bono et equo. Et notentur singule clausule quas ponit Alexan. ¶ Beatus vero Tho. illud dictum reputat irrationabile: vnde ait parte. iij. q. lxxxij. ar. x. et in. iiij. dis. xij. q. ij. ar. j. Unusquisqꝫ tenetur vti gratia sibi data cum fuerit opportunum: ẜꝫ illud. ij. Cor. vj. Hortamur ne in vacuum gratiam dei recipiatis. Opportunitas aũt offerendi nõ solũ attẽditur ad fideles christi: quibus oportet sacramenta ministrare: sed principaliter per comparationẽ ad deũ: cui in ꝯsecratione huius sacramenti sacrificium offertur. Unde sacerdoti etiam si non habet curam animarũ: non licꝫ omnino a celebratiõe cessare. Facit ad idẽ illud Grego. Dum crescunt dona: etiam rationes crescunt donorum: et. j. Petri. iiij. Unusquisqꝫ sicut accepit gratiam: in alterutrum illam administrantes. Reus ergo erit negligentie: si cui data est potestas nobilissima: illa non vtatur ad honorem dei: et salutem suam et aliorum viuorũ et mortuorum. Sed saltem videtur ꝙ celebrare teneatur in precipuis festis: et maxime in illis diebus: quibus fideles communicare ꝯsueuerunt. Grauius autem peccant qui non ex sacramenti: sed sua lasciuia: aut seculariũ negociorum cura: omittunt: quibus dici potest illud. ij. Macha. iiij. ꝙ iam nõ circa altaris officium dediti erant: sed cõtempto templo: et sacrificijs neglectis: festinarunt participes fieri palestre: et patrios honores nihili habentes: grecas glorias optimas arbitrabantur. ¶ Et licet opinio beati Thome videatur probabilis: ratio tamen sua ex verbis apostoli sumpta non videtur sufficere. Tum quia apostolus in verbis suis non videtur imponere preceptum. Dicit enim. Fratres hortamur. Exhortatio autem non insinuat preceptum. Tum quia sic probaretur ꝙ teneretur quilibet sacerdos quotidie cessante legitimo impendimento celebrare: vt nullo die gratiam dei in vacuũ proferretur accepisse. ¶ X De communione laicorum immo generaliter fideliũ rationis vsum habentium dicitur secundꝫ Alexan. ꝙ non tenentur nisi ex mandato ecclesie semel in anno secundum cap. omnis de pe. et re. Et in articulo mortis: de quo Innocen. Necessario quippe sumendus est agnus: vt a vastatore ꝓtegamur: nec exire possumus de egypto: nisi celebrando phase pascalem agnum edamus. Uerba vero christi: que in preceptum sonare videntur. Nisi manducaueritis et c. intelliguntur de mãducatione spirituali: vt supra dictum est. Unde nõ habent efficaciam precepti quo ad sacramentalem sumptionem: sicut habent illa. Nisi quis renatꝰ fuerit ex aqua et spiritu: non poterit introire in regnum dei. Nam christus priora sua verba declarando dicit. Caro non prodest quicꝙ̃: scilicet sine spiritu. Uerba que ego locutꝰ sum vobis: spiritus et vita sunt. Et tantum de illo dubio.

Questio. — Rñsio ad q̃stionem. — Bonauẽ. — Thomas. — ij. Cor. vj. — Gregorius — j. Pet. iiij. — Innocen. — Joan. vj. — Joan. iij. — Joan. vj.

¶ Lectio. lxxxviij.

A Tunc de sexto dubio. s. de negligentijs circa cõsecrationẽ et misse offm̃ ꝯtingẽtibꝰ q̃ q̃m innumere sunt et errare et deuiare infinitis modis

* Utrū celebraturus teneat̄ esse certus q̄ nō sit in peccato mortali? Rñdetur q̄ triplex inuenitur certitudo: q̄daʒ supnaturalis que per solam diuinam reuelationem habet̄ t talis nō req̄ritur. Alia est naturalis qua q̄s p sensuʒ vel itellectū euidēter certus ē de aliquo: t illa ēt hic nō ē necessaria. tertia ē moralis siue ciuilis q̄ nec habet̄ ex reuelatiōe diuina: nec ex euidētia rei sed ex pbabilibus cōiecturis magis ad vnā ptē q̄ ad alterā iclinātibus et ad istā tenet̄ celebraturus in pposito dubio rei dei; post diligentē t sufficientē cōscientie discussionē certus sit modo pdicto se nō esse in pctō mortali: t hec certitudo hic sufficit.

contingit fm illud Diony. de diuinis noībus ca. iiij. Bonū est ex cā integra: malū aūt omnifariā. Et. ij. Ethi. c. vij. Dirigere ɔtingit vno modo: deuiare infinitis: ideo de oībus defectibus regula dari nō pōt. Possunt tñ directiōes circa aliquos ɔtingētes defectus dari: ex q̄nibꝰ in alijs a fide dirinvoluntū pōt sumi. Ubi aūt nec ille sufficiūt: recurrendū est ad supiorꝫ ɔsultatiōes. Et q̄m l diuersis supiorib9 lectionib9 de varijs pticularibus defectibus tractatū est: idcirco ad illa remittā: ne idē sepius scriptū fastidio sit lectori. ¶ Pōt aūt defectus ɔtingere circa substātialia sacramenti: puta circa materiā: aut formā: circa ministrū: aut eius intentionē. Pōt etiā scdo ɔtingere circa cerimonialia: q̄ nō sunt de necessitate sacramēti: vt sunt locus: tēpus: vestes: vasa: luminaria: orōnes tam añ missam: q̄ȝ in missa. Tertio circa sacramēti reuerentiā: vt si fundatur calix vel gutta sanguinis dñi stillauerit tc. Quarto circa ministrū celebrantē: aut sumentē: vt si memorat̄ se nō ieiunū excōicatū: nō rite ordinatū: nō baptizatū: aut si añ finē misse deficiat tc. Singula breuiter perstringā fm doctorū snīas. ¶ B Quo ad primū: si fuerit defectus in materia necessario req̄sita: que est panis t vinū aqua mixtū. De pane nō de facili deprēhēdi pōt an sit triticeus: an de spelta: vel alio grano: nec ibi necesse est nō procedere: maxime quia nō est certū de pane triticeo: an sit necessarius cōsecrationi: itaq̄ in solo triticeo fiat ɔsecratio: de q̄ s̄. lec. xxx. latius disputatuʒ est. ¶ De vino vero ɔtingere pōt: q̄ ex ministri negligentia loco vini alius liquor: vt aqua pura: aut oleū calici infusū sit: qd̄ ne fiat sacerdos primo ministrū gustare faciat dū calicē preparat: q̄ vasa vinaria t aquaria offert. Ipse quoq̄ʒ odorando experiatur vini odorē in calice: si sanū hʒ olfactū: quod maxime facit dū consulo: dum calix preparatus t infusus offertur p diaconū. Prospiciat etiā in calicē dum prolo positurus est in medio altaris: an sit infusus: an vacuus: ne procedat calice vacuo: t dū consecrare voluerit: aut sumere vacuū inueniat calicē. Si tñ per quācunq̄ʒ negligētiā vel ministri vel sacerdotis vinuʒ in calice non fuerit: sed alius liquor. Si id dephenderit ante consecrationem calicis: effuso tali liquore de nouo imponat vinū t aquā t procedat ad calicis consecrationem: nihil repetens de prius lectis. Si vero post sumptionē seu in sumendo perceperit vinū non fuisse: faciat: vt s̄. dictum est lectione. x. Idem si calicem vacuum inuenerit. Primum est de mente sancti Thome par. iij. questi. lxxxiij. ¶ Circa secundum: scilicet dū post sumptionem corporis Christi sub speciebus panis aut vini perceperit: alium tradit modum: sed qui supradictus est sufficiat. Si vero deprehenderit aquam non fuisse admixtaʒ ante cōsecrationem calicis: statim dum apphenderit apponat et procedat. Si vero post consecrationem sanguinis deprehēderit: nullo modo debet aquā vino iam cōsecrato miscere: quia sequeretur corruptio sacramenti in aliqua parte: vt. s̄. habitum est lec. xxx. sed procedat sine admixtione aq̄. Nō enim admixtio aque est de necessitate consecrationis: sed consecrantis: vt ibi patet. Concordat Thom. s̄. in sol. quarte rationis. Uideantur plura de qualitate vini consecrandi lec. xxx. Laudabilis deniq̄ʒ est consuetudo quarundam ecclesiarum: que ad misse officium ordinant vinum rubeum: vt sic de vini veritate: t gustus certificetur et visus. * ¶ ¶ Si defectus cōtingeret circa ministrū: scʒ sacerdotē qui necessarius est ɔsecrationi: aut quia non est sacerdos: puta quia vel non

baptizatus aut non rite ordinatus: vel quia deficit ante officij perfectionē. * Si primū: hoc quidē difficile cōstare poterit: nisi per reuelationem aut certā relationē. Si tamen sibi cōstiterit legitime: dū in officio misse fuerit: cū totū officium irritū sit t inane: nullūq̄ʒ ibi conficiatur sacramentū: cessare debet in quacūq̄ʒ parte fuerit. Neq̄ʒ si ante sumptionē cōstiterit: sumere debet vt sacramentū: alioq̄n idololatriā cōmitteret. A qua prius q̄ȝ cōstiterit: t ipsum t pplm ab idololatria inuincibilis ignorantia excusat: vt habet̄ de pſby. non bap. aplicā. Et cōditio habitualis q̄ inesse dʒ: de quo. s̄. lec. l. ¶ Si autē sacerdos morte vel graui infirmitate defecerit ante cōsecrationem panis: non oportet vt per alium suppleatur: nisi in ecclesijs ɔuētualibus: vel quando sufficiunt facultates ecclesie ad plures sacerdotes nutriēdos: vt in ca. illud diuini. vij. q. i. Si vero deficeret incepta consecratione: puta consecrato corpore ante consecrationē sanguinis: vel etiam consecrato vtroq̄ʒ: debet misse celebritas per alium expleri. Hec Tho. Et hoc verum si haberi potest sacerdos ieiunus. Nam pransus explere non potest: vt dicit glo. vij. q. i. nihil vbi casus ille ponit̄ in textu. Sed vbi incipiet supplens: dicitur in sum. ɔfes. q̄ ibi sequens incipiat vbi prior dimisit: q̄ si nescitur: dʒ a capite incipere. Et sic etiam patet q̄ licet nō sit necessariū deficiente sacerdote añ ɔsecrationem missam suppleri: pōt tñ suppleri: t ad hoc est. c. allega. vij. q. i. illud diuini. Scdm Alb. vero lib. ij. de missa prope finem. Si sacerdos ante canonem in missa deficiat: tūc pro certo alius sacerdos dʒ reincipere: t totū rite peragere: quia ea que ante canonē in missa fiunt: nō sunt de sacramēti ɔfectione: sed potius de populi instructiōe. ¶ Si aūt in canone deficiat factis aliquibus signis super hostias oblatas: ante tamē trāssubstantiationē: videt̄ mihi ait Alber. q̄ alius sacerdos non ab initio debeat missam incipere: sed potius vbi ille dimisit: debet quod omissum est: supplere. Et hoc p pter duas causas. Prima ex parte sacramenti: q̄ꝛ quamuis ex illis signis substantia panis et vini non transsubstanciētur: tamē ipsa materia ex verbis t signis recipit sanctitatem: ex qua efficit̄ magis idonea q̄ in corpus christi trāssubstantient̄. Et hoc nō est repetendū super illam hostiā: ne iniuria fiat virtuti verboꝝ: que tanq̄ȝ nihil haberētur: q̄ñ iterū verba eadē super eandē hostiā iterarētur: tanq̄ȝ priora verba a priore sacerdote dicta nullā virtutem habuissent. Scda causa est ex parte populi: q̄ꝛ ppls ex hoc min9 verba t signa canonis appreciaret: si videret ea taʒ facile repeti: quasi prius dicta viderētur adnullata. Lʒ etiam signa illa non transsubstantiarent: tamen passio christi nunq̄ȝ irrita debet reputari. ¶ Si autem sacerdos in ipsa prolatione verborum que sunt forma sacramenti: deficiat: verbis iam in parte pnunciatis: saluo inquit iudicio sententie maioꝝ: q̄ illa hostia pro reliquijs in altari conseruaret̄: t missa alia celebraretur. Sed hic Innocen. in. c. presbyter. de sacra. nō ite. dicit q̄ in hoc casu ali9 sacerdos debet incipere ibi. Qui pridie. Dicit eñ q̄ si quis inter conficiendum eucharistie sacramentum dū est in verbis illis: hoc est corpus meū deficiat: alius incipiat a capite: scilicet ibi. Qui pridie. Et idem dicimus si dubicaretur: vtrum primus sacerdos compleuerit verba consecrationis vt etiam tunc incipiatur ibi. Qui pridie: quia nō intelligitur iteratum: quod ambigitur esse factū: vt dʒ de pſby. non bap. veniēs. ¶ Sequitur in Alberto. Si aūt deficit q̄ñ iam corpus consecratuʒ est: t non

* Utrū sic q̄ credit se rite esse ordinatum q̄ tñ nō est rite ordinat9 ɔficiat hoc sacramētū: Rñdet̄ q̄ hoc nō habetur certitudo: pie tñ credi pōt q̄ cōficiat vt tate ecclie t q̄ summ9 sacerdos suppleat defectum: t q̄ nō pmittat piculū imminere ecclesie t eam decipi.

* Utrū sacerdos suriosus lunatic9 vel alias ex cā vsu rōnis priuat9 possit ɔficere hoc sacrū t licite celebrare. Rñdet̄ q̄ q̄ ad cōsecratiōnē huiusā cū req̄rat̄ intētio minis strictē requiritur etiā ad celebrationē deuotio: t sumptius examinatio: ideo si q̄s itaq̄ rōnis q̄ꝛ cūq̄ʒ ex causa sic priuatus: vt nunq̄ȝ hoc habere possit: nec q̄ʒ conficere pōt neq̄ʒ celebrare. Si vero raro rōnis vsū pretendit: tallo

est:ꝛ nō calix:vel etiā si vsqꝫ in finē misse de ꝑpa-
rando calicē cū vino oblitus fuerit:vel aliqua de
causa neglexit. Iaꝫ ab antiquo cōsiliū est docto-
rū:ꝙ hostia corporis:si sumpta nō est: in corpo-
rali mūdo reponatur:ꝛ calix rite preparetur:ꝛ ab illo
loco. Simili modo postꝙ ꝛc. canon super calicem
peragatur:qꝛ tunc non iteratur:eo ꝙ nihil anteriorū
dictū est sup calicē:ꝛ tūc in fine misse corp9 ꝛ san-
guis accipiantur. ℭ Si aūt sacerdos pronūtiādo
verba forme calicis:deficiat ante perfectionem:
tunc dicendū videtur sicut de hostia:ꝙ in vase mū-
do cū reliquiis seruetur:ꝛ cū alio vino calix rite ꝑ-
paretur. Et ab illo loco. Simili modo postꝙ: ab
alio sacerdote sacramentū sanguinis cum missa
perficiatur. hec alber. ℭ Videtur tamē saluo melio-
ri iudicio:ꝙ cautius ageretur:in casu quo panis ꝛ
vinū cū reliquiis ponendū esset scḋm dicta dn̄i Al-
berti. si tūc a sacerdote supplente:post sumptio-
nem corporis ꝛ sanguinis quos ipse cōsecrauit:
ante ablutionē sumeretur:sic nō cū reliquiis putre-
scerent. ℭ D Circa intentionē necessario requisi-
tam possunt similiter defect9 aliqui contingere.
Nam qualē sacerdos habere debet intentionē:
dictū est. s. lec. vi. ✱ ℭ Queritur ergo quid si parti-
cula aliqua inuēta fuerit in altari quā sacerdos tē-
pore cōsecrationis nō aduertit:similiter de gut-
tulis foris:calicis pedi vel lateribus adherenti-
bus. ℭ Respōdetur scḋm Alber. ꝙ ea que in altari re-
manserant:aut foris calici adherēt:que sacerdos
nō intendit cōsecrare:cōsecrata nō sunt:qꝛ inten-
tio sacerdotis lata supra materiā cōsecrandam:
necessaria est:vt patuit lec. vi. Unde debet sacer-
dos intentionē suā dirigere ad hostias:que sunt
in prospectu super pallā corporalis : ꝛ ad vinum
quod est in calice:ꝛ non extra:nec ad alia. Et sic
certus erit ꝙ si casus premissus occurrit ꝙ re-
liqua cōsecrata nō sunt. Unde nonnunꝙ hostie
in pixide ꝛ vinū in vasculis manent in altari per
totā missam:non tamē per hoc consecrantur : licet
cautius sit ea ab altaris mēsa remouere. ℭ E Sꝫ
quid si quis apponeret plures particulas ꝓ po-
pulo communicando cōsecrādas. Et in ipsa conse-
cratione prolatis verbis formalibus:tunc nō re-
cordetur particularū appositarū:ꝛ intētionem diri-
git actualiter tantū ad eā particulā:quā manu
tenet:nunquid reliquie sunt cōsecrate? Respon-
deo salua saniore sententia sub distinctione : quia
aut habet intentionē virtualē ad cōsecrādū om-
nes:hoc est:aut dū posuit particulas intēdebat
actualiter eas cōsecrare:ꝛ ex illa intētione ꝓces-
sit in officio:ꝛ in cōsecrādo particulā quā manu
tenebat:nō habuit intētionē actualē illā solam:
quā manu tenebat:cū exclusione aliarū con-
secrādi. Dico ꝙ omnes sunt consecrate : sufficit
em̄ virtualis intētio:dū nō interuenerit contra-
ria actualis. Sicut enim volēs cōsecrare vnā so-
lam particulā:ꝛ in verbis cōsecrationis distrahi-
tur vt tūc nō actualiter intēdat: nihilomin9 pro-
pter virtualē intentionē vere cōsecrat. Si autem
in cōsecratione vnius particule oēs alias actua-
liter per intētionē excluderet:intendēs illā solaꝫ
cōsecrare:haud dubiū quin alie nō sunt cōsecra-
te. ℭ F Sed diceres quid si certū numerū conse-
crare intēdit:puta decē:et facta cōsecratione in-
uenit vndecim particulas:que harū nō est cōse-
crata? Potest dici:licet in numero errauerit:pu-
tans decē que sint vndecim:nō tn̄ errat in inten-
tione que est ad cōsecrandum oēs illas numera-
tas:siue in loco cōsecrandarū particularū posi-
tas:ideo oēs censeo cōsecratas. Nullus em̄ ita
intēdit consecrare numeratas:ꝙ si plures essent

frequenter vtatur: ne- qꝫ obstet aliud impe- dimentum ꝯficere qui- dem potest corpus ꝛ ce- lebrare: dū- modo ha- beat coad- iutorem sa- cerdotem.

✱ Quid agendū: si sacerdos post sum- ptionem sa- cramēti cor- poris vel sā- guinis vo- mitus spu- to: vel tussi aut screa- tione? Re- spondetur ꝙ ante sum- ptionem ablutionis nullo mo- do expuen- duꝫ est : vel extussiēdū: aut screan- dum: ne sic species sa- cramenta- les: et ꝑ cō- sequens sa- cramentuꝫ eijciātur: sꝫ sputum:vel qd̄ vrgeat ad tussim aut screa- tionem reti- neatur: vel trāsglutia- tur. Si aūt ex nimia violentia hoc fieri nō possit: ex- puatur:vel tussiatur:vel screetur in aliqd̄ vas apertū vel in calicem: si aliud habe- ri non pos-

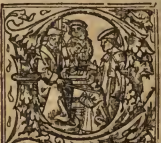
vel pauciores vellet eas nō consecrare. Qd̄ si ali-
quis expresse ꝛ distincte intēderet precise decem
cōsecrare cū exclusione paucioꝝ vel pluriū:puto
ꝙ tūc nullā cōsecraret. Ratio:qꝛ ad cōsecrandū
requiritur intētio sup determinatā materiā:quam
distincte cognoscit ꝛ pōt discernere ab aliis : sed
cū sint ibi vndecim particule simul posite:nec de-
cem discernit ab vndecim:sed hꝫ cōfusam inten-
tionē decē cōsecrādi ex illis vndecim: ꝛ nō discer-
nit quas decē:nō habet intētionē sufficientem ad
cōsecrādū requisitā. Sicut si ꝓpositis mille par-
ticulis:ex illis intēderet cōsecrare decē tantū cō-
fuse:nec discerneret quas decē:nullā cōsecraret.
ℭ Idcirco cōsiderent due cautele. Prima si plu-
res particule sunt cōsecrande ponatur maior par-
ticula cū minoribus:vt dū cōsecrare voluerit si-
mul offerantur oculis hec ꝛ ille:sic nō obliuiscetur mi-
noꝝ:qd̄ etiā propter signa cōuenit ita fieri: vt sic
oēs simul signentur. Secūda cautela : ꝙ presbyter
intētionē suā nunꝙ dirigat ad numerū determi-
natū particularū:intēdendo tot vel tot cōsecra-
re:sed ad multitudinē particularū positarum cu-
iuslibet sint numeri:ꝛ forte bonū esset numerum
ignorare:ꝛ sic liberabitur celebrās a dubiis et scru-
pulis. ℭ G Nūc de defectibus cōtingētibus cir-
ca cerimonialia:hoc est circa exteriora ab eccle-
sia ordinata loca:tēpora:vestes:vasa:orationes:
gestus:ministros ꝛ cetera:que nō sunt de necessi-
tate consecrationis:qꝛ eis nō seruatis nihilomi-
nus vere cōsecrat sacerdos:si habuerit materiā
debitā:ꝛ intētionē cōficiendi:licet grauiter pec-
cet pretermittēs aliquod hoꝝ : ꝛ quandoꝗ incl-
dat excōmunicationē:quādoꝗ irregularitatem
ꝓpter cōstitutionē ecclesie:de quib9 ordinate su-
pra dictū est lec. vii. ꝛ sequētibus: ideo superfluū
foret hic repetere. Uñ in oībus talib9 : si aliquid
neglectū fuerit:procedendū est:qꝛ per huiusmo-
di negligentiā sacrificij perfectio nō impeditur: pe-
nitentiā tn̄ agere debet ex cuius negligētia defe-
ctus noscitur cōtigisse. Nō tn̄ oīs omissio dummo-
do temeraria nō fuerit:ꝛ sine ꝯtēptu inducit cul-
pam. Sicut etiā si ante fractionē sacramenti aut
in fractione:sacramētū aut pars eius dilaberetur
in calicē ꝓpter frig9 manuū sacerdotis:vel aliaꝫ
causam:quo minus postea posset seruare ritū ec-
clesie:non est ꝓpter hoc necessariū aliquid itera-
re. Hec em̄ respiciūt corpus xp̄i mysticū: ideo in
sacrificio veri corporis xp̄i nihil variat. ℭ H Cō-
sequēter de negligētijs redundātibus ad irreue-
rentiā sacramēti:vt si aranea vel musca ceciderit
in calicē:aut venenū deprehendatur immissum:
aut si sanguis effusus fuerit in terrā:vel super al-
tare in toto vel in parte:aut hostia in terrā ceci-
derit:aut eā ꝑdiderit:aut mus comederit:aut in
reseruatorio quo custoditur ꝓpter infirmos cōpu-
truit. ℭ De primo dicit sanct9 Tho. vbi. s. in so-
lutione tertij argumēti. Si musca vel aranea in
calicē ante cōsecrationē ceciderit:aut etiā vene-
num deprehēsum fuerit immissum:dꝫ effundi: et
abluto calice denuo aliud vinū poni cōsecrādū.
Si vero aliquod hoꝝ post consecrationē accide-
rit:dꝫ animal caute capi:ꝛ diligēter lauari ꝛ com-
buri:ꝛ ablutio cū cineribus in sacrarium mitti.
Qd̄ si venenū ibi deprehēderit immissum: nullo
modo dꝫ sumere:nec alij dare:ne calix vite verta-
tur in mortē:sed dꝫ diligēter in aliquo vasculo ad
hoc apto cū reliquiis cōseruari. Et ne sacrm̄ ma-
neat imperfectū:dꝫ aliud vinū apponere in cali-
cem:ꝛ denuo resumere a cōsecratione sanguinis
ꝛ sacrificiū perficere. hec Tho. Nihil em̄ abomi-
nabile sumi dꝫ occasione huius sacramēti:vt no

sit:vel in pā- niculū mū- dū:et post- ea materia illa si nō ap- pareāt ali- que species sacramen- tales in ca- combu- ratur:et ci- neres repo- nantur in sa- crario.

rat glo. Ber. in. c. si per negligētiā. de cōse. dis. ij. ¶ I Si vero sanguis fusus fuerit: aut de calice stillauerit: sic disposuit decretum Pij pape in cano. statim allegato vbi dr. Si per negligentiā aliquid de sanguine stillauerit in tabulā que terre adheret. Glo. de sanguine. i. de sacro. Sanguis enī est in corpore xpi: et in venis eius: a quo separari nō pōt: nec fluēdo stillare: vt. s. dictum est lect. liij. Sz si stille sacri fluxerint: in qualibet stilla seu gutta est totus christus: et totus sanguis in corpore cū anima vnita deitati. Sequit. Lingua lābet: et radet tabula. Si vero nō fuerit tabula: vt nō conculcetur locus: tū radat et igne consumat: et cinis intra altare condat: et sacerdos quadraginta dieb9 peniteat. Glo. Hec penitētia erit vt tot dieb9 ieiunet et tot dieb9 abstineat a sacroꝝ cōmunione. Sequitur. Si super altare stillauerit calix sorbeat minister stillā: et tribus diebus peniteat. Si super linteum altaris: et ad aliud linteū peruenerit: quatuor diebus peniteat. Si vsqz ad tertium: nouē diebus peniteat: si vsqz ad quartū: viginti dieb9 peniteat. Et lintea mina que tetigit stilla: tribus vicibus minister abluat calice supposito: et aqua ablutionis sumat: et iuxta altare recōdatur. Hec Pius papa. * ¶ Addit Thomas. Quidam autē vlterius partē illa linteaminū incidūt et cōburunt: et cineres in altari vel in sacrario reponunt. Si autē hostia in terrā ceciderit: puto et terrā radendā fore: et vt. s. rasuram incineret et in sacrario ponat. Secus si sup pallam altaris aut pānū mūdū ceciderit: si tū inuēta fuerit. Si vero inuenta non fuerit: aut mus comederit: dicit ca. Qui nō bene. de cōse. dist. ij. qui non bene custodierit sacrificium: et mus vel aliud aliqd animal comederit: quadraginta dieb9 peniteat. Qui autem perdiderit illud in ecclesia: aut pars ei9 ceciderit et nō inuēta fuerit. xx. dies peniteat. Addit Tho. Eadē penitētia videt dignus sacerdos per cui9 negligētiā hostie cōsecrate putrescūt. ¶ K De vomitu vero eucharistie habetur eadē dis. si quis. ij. ex penitētiali Bede. Si qs per ebrietatē vel voracitatē eucharistiā euomuerit. xl. diebus peniteat si laicus est. Clerici vo vel monachi presbyteri vel diaconi. lxx. diebus peniteant: episcopi. xc. Si vo causa infirmitatis euomuerit: septē diebus peniteant. Et debet vomitus cremari: et cineres iuxta altare recondi: vt. s. dicit Pisanus in sum. Verū de his penitētijs dicit sanct9 Tho. pensatis tū cōditionibus negotij et persone: pōt minui: vel addi ad penitentiam predictam. Sed dum infirmitas est l causa dicit glos. in ca. Si qs. alleg. qꝫ hoc ad cautelam positum est: vel qr non debuit sumere cū esset infirmus: et ita fuit in culpa: vel quia nō debuit statim sumere cibū vulgarem: als infirmitas excusat. Et addit beat9 Thomas. Hoc tamē obseruandū est qꝫ vbicunqz species integre inueniunt: sunt reuerēter obseruande: vel etiā sumēde: qr manentibus speciebus: manet ibi corpus christi: vt. s. lect. lxxxiiij. ¶ L Demum si negligētia acciderit ex parte ministri: de his partim. s. dictum est: vt in ijs que sunt de necessitate sacramenti: vel respiciunt reuerentiam sacramēti. Quibus duo casus addēdi sunt. Un9 si sacerdos celebrās recordat se aliqd comedisse et nō esse ieiunū: aut excōmunicatū: vel irregularem: aut mortale cōmisisse: quod nondū confessus est. Dicit beat9 Tho. si hec post cōsecrationē recordat: debet procedere ac perficere sacrificiū et sumere sacrm. Debet tū penitere cū proposito cōfitendi et satisfaciendi: et sic nō indigne: sed fructuose sumit sacramentū. Eadē rō est si meminerit se excōicatū: cuius secūdū subiacere. Debet enī assumere propositū humiliter absolutionē petēdi: et sic per inuisibilē pontificē christū absolutionē cōsequit. Si vero ante cōsecrationē alicuius predictoꝝ sit inemor: tutius reputaret maxime in casu maducationis et excōicationis: qꝫ missam incepta desereret: nisi graue scādalū timeretur. Hec Tho. ¶ Alter casus. Quid si sacerdos non recolit se ola dixisse q in missa: vel ex ordine institutionis xpi: vel ecclesie dicēda sunt? Rūdet sanctus Tho. vbi s. qꝫ non dz ex hoc sacerdos mente perturbari. Nō enī qui multa dicit: recolit omniū q dixerat: nisi forte in dicēdo apprehenderit sub rōne iā dicti. i. apprehēderit se dicere: sic enī aliqd efficit memorabile. Un si quis attēte cogitat illud qd dicit: non tū cogitat se dicere illd: nō multū recolit postea se dixisse. Si tamē sacerdoti probabiliter constat se aliqua omisisse: siquidez nō sunt de necessitate sacramēti: nō existimo inquit: qꝫ propter hoc debeat resumere immutando ordinē sacrificij: sz vlteri9 procedere. Si vo certificet se omisisse aliquid eoꝝ q sunt de necessitate sacri: scz formas cōsecrationis: idē faciendū est: qd dictū est de defectu materie: vt scz resumatur a forma cōsecrationis: et cetera p ordinē reiterentur: ne mutet ordo sacrificij. hec Tho. Uel potest seruari ordo qui. s. lec. x. tactus est fm opinionē Scoti. Hoc autē fieri potest cū minori scādalo. Et tm de illis defectib9 et negligētijs: ex quibus prudēs lector informari potest quid agēdum in alijs hic nō positis: nō penitus dissimilibus. Et hec de dubijs textualibus supra motis.

*Utrū ad conficiēdū hoc sacramentum et celebrādū requiratur intētio ministri? Respondet qꝫ cū ad perfectionem cuiuslibet sacramēti requirat intētio ministri eo qꝫ perfectio illa fit p actū humanū a voluntate procedentez: q per intētionem determinatur: et specificat constat qd maxime ad cōficiēdū et celebrādū hoc excellentissimum sacramentū exigitur intentio ministri. Unde et qdam glo. sup Mat. dicit. Quātum intendis tantū facis.

¶ Lectio lxxxix. A

Post sacramenti sūptionem et ablutionē predictas: sequit cātus: qui cuz quodaz iubilo et leticia cantatur: qui cōmunio dr. Olim (vt dns Alber. dicit) antiphona dicebat. i. circularis sonus: qr sicut introit9 ita et cōio supra ps. iterabat in signū leticie et gaudij spiritualis suscepti dei intra viscera: et ideo cū leticia cantabāt illū cantum vnus ad aliū: quasi nūtiās qualiter de9 susceptus sit ab eo: iuxta illd propheticū. In voce exultationis et cōfessionis: sonus epulātis: qd etiā signatū est Lu. xv. vbi cum pater occideret vitulū saginatū: fecit choꝝ et symphoniā in signū letitie: qr dulcedine diuine pinguedinis infusa sunt cōmunicātiū intima. Hic iterū in ps. dr. Sicut adipe et pinguedine repleatur anima mea: in refectione scz sacramentali: et labijs exultationis laudabit os meū: in cātu scz letitie post cōmunionem. Cui consonat et illud. In omni ore quasi mel indulcabit memoria ei9: et vt musica in cōuiuio vini. Ipse directus est diuinitus in penitentia gentis: et tulit abominationes impietatis. Quod etsi ad literam dictum est de Iosia rege iuda: veri9 tamē est de iesu christo rege regum: qui pro nobis agere penitētiam missus est

Ps. xli.

Ps. lxij.

Eccle. xl

missus est a summo patre: qui et tulit abomina-
tiones impietatis totius humani generis: cuiꝰ
memoria in hoc sacrificio digne sumentibꝰ mel-
le dulcior est atqȝ sauo. Modo autem cantꝰ iste
nō iteratur: excepto officio pro defunctis: in quo
mos ille adhuc obseruatur ne ex prolixitate po-
pulo tedium generetur. Et ideo nunc cōmunio:
⁊ nō antiphona nominatur. * Dicitur eīn anti
phona: q̄si cōtra psalmū sonās: vł quia pars vna
ab vno choro: pars altera ab alio choro canitur
ab anti qđ est contra: ⁊ phonos sonus: quasi vox
reciproca per choros alternatim sonans: ſm pa
piā. Significat etiā cantꝰ ille ſm Inno. ⁊ Alexā.
gaudium apostolorum qđ habuerant de xp̄i re-
surrectione: iuxta illud Ioā. xx. Gauisi sunt disci
puli viso dn̄o. Qđ autem reciprocatio cantabať
insinuat ꝙ resurrectionis gaudium discipuli si-
bi mutuo nūciabant. Unde duo discipuli venien
tes de emaus: cum inuenissent vndecim congre
gatos: ⁊ eos qui cum ipsis erant dicentes. Sur-
rexit dominus vere: ⁊ apparuit simoni petro: et
ipsi narrarunt que gesta erant in via: ⁊ quō co-
gnouerunt eū in fractione panis. ¶ Sed Alber
tus hanc rationē mysticā reprobat dicēs. Hoc
ego nō puto esse verum: q̄ nec nomē hoc osten-
dit quo cantus ille cōmunio vocatur: q̄ in gau-
dio ⁊ sensu infuse dulcedinis in cōicando cātať.
Et quia nulla in plerisqȝ missis in cantu isto de
resurrectione mentio habetur. Uerum tamē ꝙ
antiqui quidā monachi hoc tradiderunt. Hu-
ius aliam nō puto esse causam: nisi quia melius
aliquid tradere nescierunt. Hec Alb. ¶ B Sȝ
admirari vix sufficio: cur tantarū vir literarum
hmōi mysticationes per totā canonis expositio
nem velut spernēdo derideat: cū tñ a viris peri-
tissimis ⁊ oīm sciētiarū genere doctissimis (In-
nocentium loquor prius lothariū: ⁊ Alexan. de
ales) expositiones hmōi fideliter tractentur: ex
quorum fontibus: ⁊ ip̄e Alber. ⁊ posteri pene quic-
quid scripserūt hauserāt. Qđ si illi a monachis
antiquis receperunt: tanto magis amplectēdū
puto. Hi eīn antiqui monachi anachorite ⁊ ce-
nobite egyptij: ⁊ si vita vt colūbe simplices fue-
runt: tamē spūssancti illuminatione prudētissi-
mi extiterunt contra quos nec vniuerse antiqui
serpentis doli ⁊ versutie cōualescere potuerunt.
Quorum vitā ⁊ doctrinā miratur magnꝰ ille Hie-
ro. mirať atqȝ Cassianus scholasticus: qui ipsorum
dogmata ⁊ collationes stilo egregio: ⁊ sensu pro
fundissimo descripsit: ad quorum capiendū intelli-
gentiam vix humanū sufficit ingenium. ¶ Nec
arguit ꝙ in ipso cōionis cantu nō semp̄ fit men
tio de resurrectione dn̄ica: quia sicut xp̄us dn̄s
verbis docuit ⁊ factis: ⁊ nōnunꝙ aliud in v̄bis
aliud factis: ita in misse officio aliđ v̄bis: ⁊ aliđ
gestibus corporis ⁊ factis designatur. Unde vt
visum est: quis officiū misse in memoriā xp̄i cele
bratur: precipue passionis: resurrectionis ⁊ ascē-
sionis. Nā ⁊ in canone orat sacerdos. Hanc igiť
oblationem: quā tibi offerimꝰ in memoriā pas-
sionis: resurrectionis ⁊ ascensionis dn̄i nr̄i iesu
xp̄i ⁊c. Ipsa dn̄i passio resurrectio ascēsio ⁊ cete
ra ad humani generis salutē acta: nō mō verbis
sed gestu ⁊ signis representantur. Qđ irridere:
est catholicā simplicitatem: immo p̄fundissimā
mysteriorū abditā intelligentiam despicere. Ua
riatur autem hic communionis cātus ſm diuer
sitatem temporum ⁊ festorum: correspondēter
ad totius misse officium ordinatum.

*Cōio iđ dr̄ q̄ cantabatur cum pp̄ls cōicaret cātabať aūt ab omnibus: ⁊ ad huc hodie cōiter cātatur vt note tur cōitas gaudij: qđ vero in quibusdā choris biperti̇ť: ita ꝙ clerici vniusalitaris canūt vnam ptem: ⁊ stati aliđ latus secūdam partē cātādo cōplet: significat totū clerum ⁊ totū chorum leticiam habere ⁊ gaudium spūale de tantis bonis a se aut a suis p̄ximis suscep̄tis. De alberto rōnē hāc nō admictēte cauez pene q̄ gabriel adducit egregius sacrarum literarum professor gaufridus bonifardus addens illos bonos et antiq̄s patres et monachos habuisse illuminatiōes a spūsctō: neqȝ credēdū eē ꝙ aliquid in tāto ⁊ tā grani mysterio de suo sensu miscere voluerint. vñ inde ꝙ hec rō ab il

Dominus vobiscum. Et

cū spiritu tuo. Oremus. ¶ C Post hanc sequiť
secunda pars huius tertie ⁊ vltime partis mis-
se. In qua fit humilis supplicatio in prolatione
orationum siue collectarum: que postcommu-
niones dicuntur: ⁊ patet ratio nominis vel com
plende: eo ꝙ per eas cōpletur ⁊ finitur misse offi
cium. Cantata nāqȝ communione: ex qua sacer-
dos spirituale gaudiū populi spūaliter secum sa
crosanctam eucharistiā cōicantis concipit: ip̄e
letus ⁊ hilaris ad populum se conuertit: ipsum
salutans ⁊ dicens. Dn̄s vobiscū. ⁊ supplendum
est: ſm Alber. et maneat in eternum visceribus
scȝ vestris infusus: sicut dr̄ Ioā. xvij. Tu in me pa
ter: ⁊ ego in eis: vt sint in vnum cōsummati. Sic
⁊ xp̄s fidelibus spm̄sctm̄ a patre dandum promi
sit in eternum: vñ ait. Et alium paracletū dabit
vobis: vt maneat vobiscum in eternū. Et respō-
det populus: vicissim populi tenens. Et cum spū
tuo: optās vt ⁊ in spiritu sacerdotis maneat xp̄s
quē pro oībꝰ accepit: sciens ꝙ parū valet sacra-
mētū corporaliter accipere: nisi remaneat in pe
netralibꝰ cordis ⁊ intima spūs deuotione. Spi-
ritualis eīn cibus in spiritu: ⁊ non in corpore est
conseruādus. Spūs nāqȝ est deus: ⁊ eos q̄ ado-
rant eū: in spū ⁊ veritate oportet adorare. Ioā.
iiij. ¶ Deinde sacerdos redit ad dextrum cornu
altaris: ⁊ eleuatis manibꝰ: ad orationē populū
prouocās: ⁊ dicēs. Oremus: vltimā misse orōnē
exequitur multiplicans eā ſm numerū collecta
rum in principio misse: ⁊ secretarum ante canonis
prefationem premissarum: ſm Inno. Fiunt autem
he orationes post cōionē in fine misse: ad signifi
candum ſm eūdē: ꝙ ita nobis necessaria est sub
sequens oratio sicut precedēs. q̄ sine intermis-
sione orandū est. Oportet semper orare ⁊ nō de-
ficere. Luc. xviij. Petit aūt in his orōnibꝰ eleua-
tis manibus cōionis perfectionē: vt eā ab alto
dn̄s misericorditer largiať. Que duplex est. Una
gratie in via: alia glorie in patria. Operatur eīn
refectionis gratiā in via in p̄nti: ad cōsequēdam
gloriam in beatitudine celesti: vt sicut nunc sub
specie panis ⁊ vini abscōdite accipiť: ita in pa-
tria in beatitudine ⁊ clara diuinitatis visione
perficiať: vt sic verū fiat qđ dicit ps. Gratiam ⁊
gloriam dabit dn̄s. Hoc aūt facile attēditur in
omnibꝰ postcōionibus: que per totū annū legū
tur: si diligēter inspiciunť. Qđ etiā frequēter ex-
primiť in ipsa verborū significatione: sicut hic.
Perficiant in nobis dn̄e tua sacramenta qđ cō
tinent: vt qđ nūc in spe gerimꝰ: rerū veritate ca-
piamꝰ. ¶ D Dicturus aūt hāc orōnē: redit ad
dextrū cornu altaris ad significandū (ſm Inno.
⁊ magistrū in rōnali) ꝙ in fine mūdi xp̄i p̄dica-
tio reditura est ad iudeos: qui per dextrū cornu
significantur. Tunc enim iuxta. c. x. Esa. p̄phe-
tiam ad dominū conuertentur: ⁊ reliquie israel
salue fient: vt allegat apostolus ad Roma. ix. Fi-
nita autem oratione: redit ad medium altaris:
vt ipsam concludat per illud additum. Per do-
minum nostrum iesum christum ⁊c. iam frequē-
ter expositum. Quia sicut dextrum altaris repre
sentat pp̄lm iudaicum: ⁊ sinistrū pp̄lm gētilem
ita mediū altaris representat xp̄m: ⁊ xp̄i fidē in
qua vterqȝ populus cōnectiť ⁊ vniť. ¶ Itē xp̄us
ip̄e est q̄ vtrūqȝ pp̄lm inducit ⁊ illuminat ad pe-
tēdū: ideo recte in altaris medio oratio ip̄a per
xp̄m mediatorem cōcluditur ⁊ finitur. Post cu-
ius finē: iterum sacerdos se cōuertit ad populū
ipsum salutando: dicens. Dominus vobiscum:
ſm Alber. optans vt recedentes a templo non
recedāt a domino: sed vt satagāt quatenus dn̄s

lis bonis sanctis patribus p̄cessisco magis venerādam ⁊ amplectēdam putō.

Ps. lxxxiij.

c

semper cū eis in oībus agēdis maneat: ⁊ nunq̄ ab eis recedat: qḋ ⁊ facit si nos cum eo mētis de votione maneamus. Respōderat aūt pro populo chorus vel minister. Et cū spū tuo: optans vt et ipse sacerdos post missam nō carnalibꝰ: sȝ spūa libus operibꝰ intēdat. Et vt dñs qui spūalia opa per aplm suū suggerit dicentē. Spiritu ambula te: ⁊ desideria carnis nō pficietis ⁊c. Et sic mu tua salutatione cōionē indicantes: missa claudi tur ⁊ finitur. ¶ E Scḋm magistrū in rōnali: he vltime salutationes representant q̄ xp̄s post re surrectionē bis discipulos suos legitur salutas se: dicens eis. Pax vobis. Vñ pīa salutatio aū postcōionē significat illā benedictionē: quā xp̄s ascensurus in celū legit dedisse discipulis suis: nam vt Lucas vlti. commemorat. Eduxit eos fo ras in bethaniā: ⁊ eleuatis manibꝰ: bñdixit eis. Ultima salutatio vitā eternā significat: quā xp̄s ascēdens ingressus est: q̄ cū ab eis recessit: vt cō sequēter scribit lucas: ferebat in celū. ¶ Et no ta q̄ septies sacerdos salutat populū: quatenus exclusis septem vitijs capitalibus: suscipiat gra tiam septiformē sancti spiritus: ⁊ quinq̄ vicibus se vertit ad populum ante primam collectā: an te euāgelium saltem lateraliter: ante offertoriū: ante postcōmunionē: ⁊ post eandē: qḋ fm Alex. representat quinq̄ apparitiones: quibus in die resurrectionis se manifestauit mulieribꝰ ⁊ disci pulis. primo marie magdalene: scḋo ceteris mu lieribꝰ: dū de sepulchro redirent in hierusalem: tertio petro: quarto duobꝰ discipulis euntibꝰ in emaus: quinto vndecī discipłis simul ꝯgregatis.

Ite missa est. ¶ F Hec est tertia par ticula partis tertie: ter tie partis principalis misse: que ē vltima: in qua concluditur missa. Cōcluditur autem missa tri pliciter: qñq̄ per Ite missa est: qñq̄ per Benedi camus dño: qñq̄ per Requiescāt in pace. Primo modo cōcludit in festis ⁊ solēnitatibus: in quibꝰ in matutinis dr. Te deum laudamus. ⁊ in missa Gloria in excelsis. ⁊ cetera leticie cātica. In his concludit per Ite missa est. quasi dicat diaconꝰ ad populū versus: vel sacerdos dum sine diaco no celebrat. Ite: hoc est redite ad propria: quia missa. i. oblata est hostia deo salutaris ꝓ vestra ⁊ totius humani generis salute cōsequenda. Di cit aūt. s. lec. xv. distincta est quadruplex misse acceptio: tñ in proposito due sufficiūt. Una qua missa accipit pro ipa hostia sacra: de quo vene rabilis Hugo lib. ij. de sacris parte. viij. ca. xiiij. ait. Ipsa hostia sacra missa vocari pōt: q̄ trans missa est: primū scilicet a patre nobis: vt nobis cum esset: postea a nobis patri: vt apud patrem pro nobis intercederet. Primum a patre nobis per incarnationē: postea patri a nobis per pas sionem. Modo in sacramēto per passionis eius dem commemorationem: primū a patre nobis per sanctificationem: qua nobiscum esse incipit postea patri a nobis per oblationē: qua pro no bis intercedit. Alio modo accipitur missa pro officio misse: vel toto: vel parte: ⁊ etiam sic dicit missa quasi transmissa: vel transmissio fm eun dem Hugonem. Quia populus fidelis per mi nisterium sacerdotis: qui fungitur vice media toris inter deum ⁊ homines: preces: supplicatio nes: vota ⁊ oblatiōes trāsmittit altissimo. ¶ Se cundum primam igitur acceptionē clamat dia conꝰ. Ite missa est hostia xp̄s mediator. Ite post ipsum: hoc est sequimini ipsum: secundum illud apostoli ad Ephe. v. Estote imitatores dei sicut filij charissimi: ⁊ ambulate in dilectione sicut et xp̄s dilexit nos: ⁊ tradidit semetipsū pro nobis oblationem ⁊ hostiā deo in odorem suauita tis. Non enī est in hoc mundo standum: sed ad patriam per bona opera festinandum. Currite ait idem apostolus: vt comprehendatis. i. Cor. ix. Ite ergo de virtute in virtutem: vt tandem vi deatur deus deorū in sion: in spelūca altissime perēnis glorie. Missa enī est hostia per quā fra cta sunt tartara: celi ianua reserata: ⁊ via ad ce lum est patefacta. Missa ad dexterā patris: spe ciebus sacramentalibus iam consumptis: vt ibi nos patri in se offerat: ibi nos incorporatos sibi societ: ⁊ locum nobis paret. Joā. xiiij. Uado pa rare vobis locum. ¶ Scḋm alteram misse acce ptionem. Ite ad propria pro vestra ⁊ fratrū cor porali necessitate procuranda. Redite q̄ misse officium ⁊ preces pro vobis fundende sunt fini te. Ite: q̄ missa est vestra oratio ac deuotio eter nis illata sedibus angelorum ministerio sancto rum: qui ob xp̄i reuerentiam misse sacrificio ad stiterunt: ob quā vestram deuotionem: ⁊ oratio nem celestis pater gressus vestros salubriter di rigit in viam morum tutissimam ⁊ virtutū. ¶ G Duo aūt sunt que fm btm Aug. nos duobꝰ mo tibus ire cōpellūt. xix. de ciuitate dei. c. xix. vide licet charitas veritatis: ⁊ necessitas charitatis. Charitas veritatis abiecta sollicitudine rei fa miliaris facit nos recedere a proprijs: ⁊ ad tem plum dei festinare: fm illud Esa. ij. Ibunt popu li multi ⁊ dicent. Uenite: ascēdamꝰ ad mōtē dñi: ⁊ ad domum dei iacob: ⁊ docebit nos vias suas: ⁊ ambulabimus in semitis eius ⁊c. Sequit. Do mus iacob: venite ⁊ ambulemus in lumine dei nostri. Necessitas charitatis nos redire ad pro pria: ⁊ ad curam rei familiaris compellit. In hac enī necessitate ordo charitatis quos nos primo ⁊ post proximū fm gradū sue coniūctionis: per effectum operis: ⁊ exhibitionem necessariorū: di ligere oportet. Et idcirco vt illa paremus: que tali exhibeamus necessitati: sollicitari oportet ⁊ la borare. Istud ire ad deū: ⁊ redire figuratū est et signatū Gen. xxij. vbi seruis suis dixit abraā pa triarcha. Expectate hic cū asino: ego ⁊ puer il luc vsq̄ ꝓperātes: postq̄ adorauerimus: reuer temur ad vos. Serui domꝰ ⁊ cure familiaris hu iusq̄ necessitatis ministri: sūt sollicitudines cogi tationes ⁊ labores: quales acquirant misere huiꝰ vite adminicula. Asinus autem asininū sensum signat huius animalis corporis. Hec autem fa milia relinquēda est: qñ itur ad tēplū: ad missā: ad deum. Post adorationē aūt ⁊ sacrificium qḋ cum puero. i. puro spū faciendū est: permittitur ad familiā reuersio: q̄ ad propria redire oportet propter vite huius multiplicē necessitatē. Hinc ergo diaconꝰ dicit. Ite missa est. quasi dī. nūc li centiā habetis abeūdi missa finita: cui interesse tenebamini a principio vsq̄ ad finē: iuxta cano nicas sanctiones: quibus precipitur ne quis aū sacerdotalē benedictionē: que continuo sequit: egredi presumat: prout. s. lec. xxix. habitum est. ¶ H Dicitur autē. Ite missa est: in diebꝰ festis ⁊ officijs solēnibus: q̄ ijs diebꝰ populus in ma gno numero confluit: q̄ interesse officio princi pali tenent: qui diu a proprijs abesse nō possunt vt. s. tactum est. Nec propter secularia negocia quibus alligati sunt: contemplationi insistere multo tempore valent: ideo tunc redire eis ad propria conceditur: immo redire iubentur pro pter charitatis necessitatem. Etiam in diebus licentia redeundi ad propria conceditur: vt do na dei ad corporis refectionē cū gratiarū actiōe percipiant.

percipiāt: ac de eisdē indigentibus impertianē. vñ Neemie. viii. Ite comedite pinguia: ꝛ bibite mulsum. i. vinū melle dulcoratuꝫ. vñ ꝛ grece hydromel vocaē fm glo. Et mittite partes üs qui non preparauerunt sibi: q2 sanctus dies dñi est: vbi glo. Cū in festis dieb9 post orationē: lectionē ꝛ psalmoꝝ studia cōpleta carnē reficimus: pauperū ꝛ peregrinorū meminisse debem9. Preterea dicit Alex. habita refectione spūali: que insinuatur cū dr: missa est: vt diuina bonitas euidētius appareat: indicitur populo: vt ad propria redeat ad refectionē corporalē: vt sic fm hoīem vtrūqꝫ reficiatur: ꝛ deo ampliores gratiarū referat actiones. Hoc aūt magis cōuenit diebus festis: in quib9 diligentius diuinis est laudibus insistendū. In alüs quib9 dicti cantus leticie nō dicūtur: vt in diebus ieiunioꝝ ꝛ ferialib9 nō festiuis claudiē missa per Benedicam9 dño: per que verba inuitaē populus ad gratias agendū pro pfecto misse mysterio. Ac si dicaē illō Dent. xxxii. Date magnificētiā: idest magnificas gras: deo: q2 dei perfecta sunt opa: q2 cōsecratione et cōmunione corpis ꝛ sanguinis dñi: officiū totū misse est cōpletū. ¶ J Et q2 in üs diebus populus vt frequēter misse non interest: sicut nec tenetur: sed religiosi cōueniunt: quibus nō statim cōgruit ad secularia negocia se cōuertere: sꝫ in dei laudibus semp ꝑmanere: fm Inno. idcirco neqꝫ eis licētia redeundi per Ite missa est / intimatur Sed per benedicamus dño: qd est cōis horaruꝫ cōclusio: etiā missa terminatur. Cū aūt ite missa est: dicit celebrans aut diaconus: vertit se ad populū cui loquiē. Dū vero benedicam9 dño dicit nō se ad populū: sed ad oriētē vertit: q2 tūc nō loquiē distīcte ad pplm: sꝫ se cū populo hortaē ad gratias referēdū vero orienti: a quo oēs illuminantur. Rñdet aūt chorus pro populo ad vtrāqꝫ conclusionē. Deo gratias: scꝫ referamus oēs de misse perfectiōe: ꝛ sacrosancti corporis ꝛ sanguinis dñici cōione. Ne dicaē nobis vel alicui nostrū. Nō est inuentus qui rediret ꝛ daret gloriā deo. Uel facit illud ad instar aplorū: qui post ascēsionē dñi: ad ppria reuertētes: deo gratiarū actiōes psoluerūt: vñ dr. Hi oēs erāt perseuerātes vnanimiter in oratione. De gratiaruꝫ actione dictum est lec. xvii. ꝛ. xviii. ¶ In missis pro defunctis pro cōclusione dr. Requiescant in pace vt finis huius misse rñdeat principio: in quo eis eterna requies postulaē. Et q2 totū illud officiuꝫ singulariter ordinatur pro requie defunctis impetranda: ideo eis pax ꝛ requies petitur in misse principio: in medio: ꝛ in fine. Et hic respōdet pro populo chorus vel minister Amē: idest fiat per hoc profitens se fidem rectam tenere de huius misse ꝛ orationum in ipsa fusarum efficacia. Et in hoc terminatur missa. ¶ K Missa vō finita populus benedicitur: sicut in fine officioꝝ fieri debere ex concilio agathensi precipitur: vt de conse. dist. v. cōuenit. Item ex concilio aurelianensi: vt habetur de conse. dist. i. cum ad celebrandas: dicitur. Cum ad celebrandas missas in dei nomine cōuenitur: populus nō ante discedat: q̄ꝫ misse solēnitas compleaē. Et vbi eps nō fuerit: benedictionē a sacerdote accipiat. Uerū vbi adest eps: sacerdos nō sine mādato aut permissione epi benedicit: vt in. c. deniqꝫ. xci. distl. vbi dicitur. Nullus sacerdos maiore suo nō innuente: cuiuslibet rei benedictioneꝫ dare nitaē: vel saltem maiore suo: idest epo non permittente. Nam eoipso q̄ permittit eis missam celebrare: per consequēs omnia permittit sine quibus missa esse nō potest: scilicet esse perfecta. Benedictio autem ad misse perfectionem pertinet: vt in. c. missas. de conse. distin. i. dicit glo. in. c. ecce ego. xcv. dist. Solēnē tamē benedictionem etiaꝫ absente epo dare nō pōt: illa enim soli epo reseruatur. xxvi. q. vi. ministrare. Sed que est solēnis benedictio. Glo. ibidē dicit benedictionē solēnē que fit per talia verba. Sit nomē dñi benedictū. Sed glo. in. c. cum ad celebrandū. de cōse. dist. i. dicit. Dicitur solēnis benedictio: que ante misse consummationē a solis pōtificibus celebraē: inhibetur scꝫ sacerdotibus Hanc eē puto: quā eps premissa exhortatione diaconi. Humiliate vos ad benedictionem post sacramenti fractionē ex pontificali legit: cui subiungit. Et pax eius sit semper vobiscum. Sequitur agnus dei. Unde non videtur q̄ illa verba. Sit nomen dñi benedictum: reddant benedictionem solēnē: cū cōmunis vsus habet: q̄ etiā sacerdotes hec benedicendo proferant. ¶ L Sacerdos igiē missa cōsummata / benedicit populum: vt qui missaꝝ solēnüs interfuit: licentiatusqꝫ est redire ad propria: sine spūali munere nō abscedat: ac recedēs ab infestationibus malis preseruetur: dicēs fm morem quarūdā ecclesiaꝝ. Celesti benedictiōe bñdicat ꝛ custodiat vos diuina maiestas ꝛ vna deitas pater ꝛ filius ꝛ spiritussanctus. Habet autem hec benedictio originē ex veteri testamēto. Legiē eñ q̄ iacob moriturus primum filios suos benedixit: singulos scꝫ benedictionib9 propriüs. Similiter de moyse ꝛ aaron legiē: q̄ expletis hostüs ꝛ holocaustis: intrauerunt tabernaculū testimonü: deinceps ꝛ benedixerunt populum. Sic ꝛ salomō expletis sacrificüs benedixit populo. Maius autē exēplum habemus in xpo saluatore nostro: qui simul rex fuit et sacerdos: hic ascēsurus in celum primū discipulis benedixit Luce. vlti. Eleuatis manibus benedixit eis. Et factū est dum benediceret illis: recessit ab eis ꝛ ferebatur in celuꝫ. Unde ꝛ mos inoleuit apud viros religiosos: q̄ cum ab inuicem separantur bñdictionē sibi inuicē impertianē: vel salteꝫ minor a maiore: frater a patre bñdictiōeꝫ postulat. Sic ꝛ sacerdos tanq̄ꝫ maior: populo redeunti ad propria benedicit. Nam ꝛ apostolus ait. Sine vlla autē contradictione: quod minus est: a maiore bñdicitur. ¶ M Hec etiā bñdictio fm Inno. missionē spūssancti significat: quem misit dñs apostolis in die pētecostes. Fit eñ hec benedictio ꝑ verbū oris: ꝛ signū crucis: q2 illa missio ꝑ sonū aeris: ꝛ linguā ignis innotuit: fm q̄ legitur Actuum. ü. Factus est repente de celo sonus ꝛc. Et apparuerunt apostolis dispertite lingue tāq̄ꝫ ignis. Et lꝫ spūssanctus spāliter sit missus: q2 tñ indiuisa sunt opa trinitatis: missionē illaꝫ tota trinitas fuit opata: ideoqꝫ bñdictioneꝫ illam sacerdos facit in nomine trinitatis patris ꝛ filü ꝛ spūssancti. hec Inno. ¶ Formā aūt bñdictionis: vt Alexan. ait: legis expressit autoritas: dicente ꝑ moysen dño. Inuocabitis nomē meuꝫ sup filios isrl: ꝛ ego dñs benedicam eis. Nume. vi. vbi innuit q̄ homo non benedicit: nisi ministerialiter dominus autem autoritatiue. Ideoqꝫ sacerdos in proposito optatiue loquitur: optans vt dominus bñdicat et custodiat cum inuocatione omnium trium ꝑsonarum: sicut et propheta in ps. optans bñdictionem a domino ꝑsonarum trinitatē significat: ter deum nominando: dicēs. Benedicat nos deus: deus noster: benedicat nos deus. ¶ Fit quoqꝫ cum signo crucis: quia totuꝫ bonū spūale qd rationali creature conceditur: ex

Lu. xvii.

Actuum. i.

Gen. xlix.
Leui. ix.
iii. Re. viii.

Ad heb. vii.

Ps. lxvi.

merito christi crucifixi donatur: vnde de conse. dist. v. Nunquid: dicitur. Nunquid non omnia charismata (alibi chrismata) sacerdotalis mysterii crucis figura perficiuntur? Nunquid baptismatis vnda: nisi cruce sanctificatur: peccata relaxat? Et vt cetera preteream⁹: sine crucis signaculo: quis sacerdotii gradum ascendit? Et Rabanus de institutione clericorum: et allegatur de conse. dist. iiij. c. postea. Signatur baptizandus signaculo sancte crucis tam in corde: quam in fronte: vt ab eo tempore apostata diabolus in vase suo pristino: sue interemptionis cognoscens signaculum: iam deinceps illic sciat se esse alienum. Magna igitur virtus crucis est: qua tantus terretur inimicus. Hic canit ecclesia. Ecce signum crucis: fugite partes aduerse: vicit leo de tribu iuda: radix iesse. ¶ H Vtitur aūt sacerdos his verbis benedicēdo. Benedicat et custodiat etc. Benedicat purgando a peccatis et vitijs. Hoc enim donum est benedictionis dei sm illud. Quis scit si cōuertatur et ignoscat: videlicet deus: et relinquat post se benedictionem. Rursus benedicat vos replendo vos virtutibus et spūalib⁹ donis: qd etiā ad dñi benedictionem pertinet: sm illud ps. Benedictionē dabit legislator: ibūt de virtute in virtutē. Addit. Custodiat corda: scilz: et intelligentias vestras: vt in xpi amore permaneatis. Talem custodiā petiuit apostolus Philippēsibus ad eosdē dicēs. Et pax dei que exuperat omnē sensum custodiat corda vestra: et intelligentias in xpo iesu. Custodiat et per ministeriū angelorum: iuxta psalmiste verbū. Angelis suis mandauit de te: vt custodiant te in omnib⁹ vijs tuis. Subdit. Vos qui scilz diuino misse officio interfuistis ex charitate ad diuinū officiū inuitati: et nūc ad curā rei familiaris accedentes necessitate vite impulsi. Ne inimicoꝝ iacula mundi: carnis: et diaboli in pctā vos deijciāt: et psternant. Custodiat vos diuina maiestas: quam tremūt impia tartara: colitqz abyssus vltima: que est pater ingenitus: cui⁹ est bñdicere ex sui omnipotentia: filius vnigenitus: cuius est benedicere ex sui ineffabili sapiētia: spūsscus: cuius est bñdicere ex sua bōitate infinita et clemētia. ¶ O Huic indiuidue trinitati humiliter se inclināns data bñdictione: hāc finalē offert orōnē: a qua ipsam postulabat bñdictionem: dicēs. Placeat tibi sancta trinitas hoc obsequiū seruitutis mee: et presta vt sacrificium: qd oculis tue maiestatis ego indignus obtuli: sit tibi acceptabile: mihiqz et omnibus pro quibus illud obtuli: sit te miserāte: propiciabile. Per xpm dñz nostrū. ¶ In qua oratione sacerdos velut in quodā cōpendio: petitiōes priores recolligit: humiliter petens pro se alijsqz oibus: pro quib⁹ sacrificium illud obtulit exaudiri. Et tangunt quatuor hāc oblationem concernētia. s. dignitas eius cui sacrificiū illud dedicat: et hoc in principio orōnis. Ordo siue potestas sacerdotis: a quo illud sacrificiū cōsecrat ibi. Hoc obsequiū seruitutis mee. Tertio humilitas offerentis: quo vt placitū sit deprecat: ibi. Ego indignus obtuli. Quarto ordinata charitas eius: de qua vt sibi et omnibus prosit applicatur. Quo ad primum dicitur. Placeat tibi sancta trinitas. O sancta scilicet ex te per essentiam: non per participationem et adiacentiam: quō rōnales et intellectuales quedam creature in se fragiles: et ex se deficiētes: ex te: et per te sunt sanctificate. Trinitas personarum: scz in vna indiuidua et singularissima essentia personarum diuinarum: q̄ sunt pater et fili⁹ et spiritussanct⁹. Trinitas vna: et vnitas trina. Vna in simplicissima impartibili essentia. Trina in proprietatum relatiuarum hypostases constituentium: reali: nō tn̄ essentiali differentia. Placeat: hoc est gratū tibi sit et acceptū pro multiplici obtinēdo beneficio: quia nisi tu id acceptaueris ex tua benignitate et eius dignitate ad hmōi effectus fructusqz causandos: ex mea iusticia et bonitate acceptū esse nō poterit. Placeat tibi hoc obsequiū seruitutis mee: o pater ops: qd tibi iure equissimo nūc impendo: qz tu dñs es vniuersoꝝ: a quo profluit nedū omnia seruitus: sed et ois potētia et ad seruiendū valitudo. Placeat tibi o fili patris sapiētia: hoc seruitutis mee obsequiū: qd iuxta tuam institutionē tibi vt persoluerē demandasti. Dum dixisti ad discipulos: et in illis eoꝝ successoribus Hec quotiēscūqz feceritis: in mei memoriam facietis. Placeat tibi o sancte spūs hoc obsequiū seruitutis mee: qd nūc exhibeo: tua fauente clementissima bonitate: et ad te refero vt ad autorē principalē. Obsequiū inquā mee seruitutis: mei gradus sacerdotalis: ratione cuius debitor effectus sum: vt sacrificiū hoc ministerialiter cōficerem: et consecrarem sub te solo et vero principali autore. Et presta: tu bīa per essentiā et sancta trinitas pie et misericorditer. Vt sacrificiū illd veri corporis et sacratissimi sanguinis dñi nostri Iesu xpi: qd tu pater ab eterno immolandum precordinasti: et tu fili in tempore vt offerretur instituisti: et tu sancte spūs plenitudine omnis sanctitatis expleuisti. Et quod ego indignus ex meis meritis et iusticia: dignificatus vtinā ex tua clementia: obtuli cum timore et reuerentia: cū deuotione vtinam et diligentia. Oculis tue maiestatis. Oculis quibus omnia nuda sunt et aperta. Oculis eius maiestatis: que in altis habitat: et humilia nihilhomin⁹ respicit: et alta superbie nře figmēta a longe cognoscit: maiestatis magne ptātis: cuius plena est ois terra. Immo que mēsa est pugillo aquas: et celos palmo ponderauit: que appendit trib⁹ digitis molē terre: et librauit in pondere montes: et colles in statera. Esa. xl. Sit tibi acceptabile. nō tm̄ sm se qualiter tibi displicere nō pōt: cū corp⁹ sit et sanguis nostri saluatoris. Sed etiā vt a me tibi offert ad donorū tuorum impetrationē. Mihiqz sacerdoti offerēti: et oib⁹ xpi fidelib⁹ viuis et defunctis pro quibus illud obtuli: primo pro me: deinde pro alijs: vt charitatis ordo que a se incipit seruetur. Sit hoc oblatum sacrificiū: te tota superbenedicta trinitate miserāte: idest misericorditer cōcedente: propiciabile: pro diluendis peccatis: pro redimendis penis: et cōferēdis spūalibus donis. Per xpz dñm nostrū. Amē fiat. ¶ P Hec orat sacerdos finito sacrificio. Et ego Gabriel Byel ex Spira / omnium sacerdotum vltimus: finita hac laboriosa expositionis collectura: tibi o trinitas substātialis semper benedicta: humili corde pstratus solotenus corpore: gratias ago: cui⁹ ducta per maris pfundissimi pcellosas difficultates: portū attigi laboris terminū atqz finē. Suppliciter corde orans: vt me quē in hui⁹ sacrificij ministroꝝ numero esse voluisti: velis esse et merito. Talem quoqz sanctissime huius lectionis ministrum me facito: qualem describunt sanctorum tuorū dogmata in hoc collectorio comportata. Erratis simul veniam prebens: sincerissime veritatis tue intelligentia: mētē meam / omniūqz legentium illumines pariter et accēdas. Eos autem qui hec legere dignabūtur: exoratos esse volo: vt que ad catholicam doctrinā accommoda in hoc

Iohe. ij.
Ps. lxxxiij.
Ad phi. iiij.
Heb. iiij.
Ps. cxxxi.

in hoc notauerint opere: nõ mihi sz deo: ns quos-
qz quorum scripta congessi: adscribant. Ex meis
enim: que nulla sunt vel minima: nihil aut parũ
posui: sed que ab alijs digesta repperi: vt potui
scripsi. Magnam huius totius voluminis partẽ
ex lectura viri ingenij quondam acerrimi: famo-
sissimi magistri Eggelingi de brũswig: sacre theo-
logie licẽtiati: vita pariter & dona p̃fulgidi: ad
clerum moguntinum pronunciata: declarata et
exposita pene exemplariter trãscripsi. Sicubi ve-
ro erratum est: neqz illi: nec ceteris: sed mee impu-
tetur ignorantie: qui nedum inuenire: sed nec in-
uenta ordinate comportare me idoneũ recogno-
sco: queuiz pium atqz orthodoxum desidero cor-
rectorem. Si qui vero huic collectorio titulũ p̃e-
ponere maluerint: obtestor: & in Christi visceri-
bus cohortor: vt hunc/non alium anteponant.
Expositio sacri canonis misse ex lectura quon-
dã clarissimi viri magistri Eggelingi de brũswig
sacre theologie licẽtiati collecta: paucis omissis:
nonnullis additis vel mutatis. Hunc vero di-
gnissimum virum atqz doctissimum: nunc de me-
dio sublatum: meqz peccatorem legentium ora-
tionibus recommendo: qui et si non alijs/mihi ta-
men vtcũqz in hoc labore meo proficere volui: li-
cet minus valui. Absit autem vt mihi honorem
quantulũcunqz arrogem. Neqz immemor sum il-
lius Hieronymiani super Malachiam. Si quis
doctus & eruditus lege domini: potest alios eru-
dire: non debet sue assignare prudentie: ingenio-
qz quod possidet. Sed gratias agat primum do-
mino/qui cuncta largitur: deinde sacerdotibus
et ministris: a quibus doctus est. Si enim non ege-
rit gratias: sed scientiam vendicauerit sibi: in pe-
nuria maledicetur. Quod si intelligens largito-
rem deum: et agens his gratias per quos a deo
eruditus est: humiliauerit se: & in horreum dei in-
tulerit cibos: hoc est scripturarum alimẽta in ec-
clesijs populis ministrauerit: aperiẽtur super eũ
cathacracte celi: effundetur pluuia spiritualis: et
mandabit nubibus suis/vt pluant super eum: et
abundantia rerum omniũ perfruetur. Hec Hie-
ro. Quam collectori simul & lectori per sui gustus
dulcissimam prelibationem in presenti: & fruitio-
nem plenissimã in futuro: prestare dignetur om-
nipotens & misericordissimus pater: cum vnige-
nito filio suo: & spiritusancto: deus vnus eternus
& viuus. Per omnia secula seculorum. Amen.

Expositio tam literalis/ q̃ mystica sacri cano-
nis misse Gabrielis Byel/theologi sua tẽpesta-
te eruditissimi/diligenti castigatione recognita:
& denuo excusa Lugduni in officina Antonij blã-
chard/Anno a virginis partu millesimo quingẽ-
tesimo. xxvij. die. xxx. mensis Maij.

Registrum huius operis.

✠ ✠✠ a b c d e f g h i k l m n o p q r s t v
x y z A B C D E F. Omnes sunt quaternio-
nes: preter ✠ ✠✠ qui sunt terniones.

· 1585 ·

Meynaud. pbre

prieur et curé de [illegible] au diocese de gap est maistre de ce present livre.

